F. LUCII FERRARIS

BIBLIOTHECA

CANONICA JURIDICA MORALIS THEOLOGICA

S6N

F. LUCII FERRARIS

SOLER-ALEXANDRINI ORD. MIN. REG. OBS. S. FRANCISCI LECTORIS JUBILATI
EXPROVINCIAL. EXAMIN. SYNODALIS AC S. O. CONSULTORIS

PROMPTA

BIBLIOTHECA

CANONICA JURIDICA MORALIS THEOLOGICA

NEC NON

ASCETICA POLEMICA RUBRICISTICA HISTORICA

EDITIO NOVISSIMA

MENDIS EXPURGATA

NOVIS AD SINGULAS FERE VOCES ADDITAMENTIS NOVISQUE ARTICULIS LOCUPLETATA TUM PECULIARIBUS SUMMARIIS TUM GENERALI MATERIARUM INDICE INSTRUCTA ADJECTA AD CALCEM CUJUSCUMQUE VOLUMINIS ABSOLUTISSIMA APPENDICE EX OMNIUM SS. CONGREGATIONUM DECRETIS QUAE VEL IN ANTEACTIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR VEL DEINCEPS USQUE AD PRAESENS LATA SUNT JUXTA VOCUM HUJUSCE BIBLIOTHECAE SERIEM DIGESTIS

OPERA ET STUDIO MONACHORUM ORDINIS SANCTI BENEDICTI

ABBATIAE MONTIS CASINI

PATRONO ET AUSPICE

VIRO EMINENTISSIMO

ALOISIO S. E. R. CARDINALI LAMBRUSCHINI

EPISCOPO SABINORUM

SANCTISSIMI D. N. GREGORII XVI P. M.

A PUBLICIS NEGOTIIS ET A BREVIBUS

ETC. ETC.

TOMUS SECUNDUS

TYPIS ABBATIAE MONTIS CASINI SUP. PERMISSU ET PRIVILEGIO

A. D. MDCCCXLV.

BIBLIOTHECA

F. LUCII FERRARIS

CADAVER

SUMMARIUM

1 Cadavera nequeunt sepeliri, aut reponi sub Altaribus, neque sub gradibus eorum, aut pradellis. — 2. Et si contra hujusmodi prohibitionem sepulturae ibi reperiantur constructae, non debet in illo celebrari donec Cadavera alio transferantur.—3. Cadaverum capsae, deposita, seu conditoria in Ecclesiis super terram existentia debent omnino amoveri, et Cadavera defunctorum in tumbis profundis infra terram collocari. — 4. Non comprehanduntur tamen sub hac prohibitione monumenta marmorea muris, seu columnis adhaerentia, praesertim amotis Cadaveribus a locis altis. — 5. Cadavera pauperum Fidelium gratis omnino tumulari, et sepulturae tradi debent. — 6. Nec ad extorquendam, aut emendicandam a vicinis, vel affinibus eleemosynam publice possunt exponi. — 7. Nec prohiberi potest, ne Cadaver sepeliatur, occasione Juris sepulturae. — 8. Cadavera decedentium in Parochia, ad cujus Ecclesiam Capitulum Cathedralis Ecclesiae translatum est, non possunt levari per ipsum Capitulum, seu Canonicos, nisi requisito Parocho dictae Ecclesiae. — 9. Cadavera defunctorum levare de domo propria nullo modo licet Regularibus, et Presbyteris saecularibus, nisi de licentia, et consensu proprii Parochi. — 10. Vocato tamen Parocho, et ipso renuente intervenire, vel alterum mittere, tunc possunt Regulares absque Parocho deferre Cadavera in eorum Ecclesiis sepelienda. — 11. Cadaver illius, qui elegit sepulturam apud Regulares, est restituendum eis simul cum oblationibus, si fuerit sepultum in Cathedrali. — 12. Cadavera Defunctorum deferri possunt ad Ecclesiam pro beneplacito suorum, non tamen sepeliri, nisi post competens temporis spatium. — 13. Cadavera nequeunt deferri ad sepulturam curru clausa. — 14. Cadavera alicubi deposita ad tempus, transferri possunt ad proprium sepulcrum absque ulla licentia; secus si tradita fuerint perpetuae sepulturae. — 15. Pro transportatione Cadaveris de uno ad alium locum, non solvitur gabella, sive vectigal. — 16. Cadavera exhumari non debent pro capienda informatione absque licentia. — 17. Unde Episcopus non potest concedere licentiam Curiae Laicali, ut exhumentur Cadavera ad faciendam recognitionem in ipsa Ecclesia, sed extra, et arbitrio ipsius Episcopi. — 18. Quinimmo nequidem potest Episcopus concedere Curiae Laicali licentiam, ut exhumentur Cadavera ad faciendam recognitionem in locu immuni, licet extra Ecclesiam, — 19. Si Cadaver occisi a saeculari fuerit Personae Ecclesiasticae; vel tale Cadaver nondum est translatum ad Ecclesiam, seu locum immunem, et tunc poterit a Judice laico, qui praevenit, fieri recognitio corporis delicti; vel Cadaver Clerici occisi est jam ad locum immunem, seu ad Ecclesiam translatum, ac sepulturae traditum, et tunc hujusmodi recognitio fieri ab eo non poterit absque legitima facultate a Sacra Congregatione Immunitatis concedenda. — 20. Solet tamen dari facultas Episcopo concedendi licentiam absque violatione Immunitatis Ecclesiae transportandi Cadavera, et vulneratos a loco immuni pro recognitione corporis delicti pro octo casibus, praemissa ab Ordinario solita protestatione juxta *cap. Praelatis* 2. *de homicid. in* 6. Et traditur hic consueta formula.—21. Solus Episcopus, sive ejus Vicarios Generalis concedit licentiam exhumandi Cadavera Laicorum pro recognitione facienda extra Ecclesiam, et locum immunem; etiamsi ipsa Cadavera fuerint sepulta in Ecclesiis Regularium. — 22. Immo etiamsi vulneratus, aut offensus esset Regularis, qui existeret in Monasterio, tunc recognitio fieri poterit a Curia Episcopali. — 23. Cadavera Defunctorum cum ululatibus ad Ecclesiam associare non est permittendum. — 24. Quare merito hujusmodi ululatus, neniae, et cantilenae in variarum Dioecesum Synodalibus Constitutionibus espresse prohibentur. — 25. Juxta dispositionem *cap. A nobis* 2. *de sentent. Excommunic.* et *cap. final. de sepult.* procedendum est ad exhumationem Cadaveris Excommunicati. — 26. Cadaver tamen Excommunicati, qui non tan-

tum dedit signa poenitentiae, sed etiam decessit munitus Sacramentis, Episcopus tradat Ecclesiasticae sepulturae ad formam *cap. A nobis 2. de sentent. Excommunicat.* — 27. Communienda est exhumatio Cadaverum Excommunicatorum, nisi eorum haeredes satisfaciant Ecclesiae violatae — 28. Saepe injungitur Episcopo, ut faciat exhumari Cadaver Excommunicati, et praestito per haeredes juramento de stando mandatis Ecclesiae, cum dederit signa poenitentiae ante obitum, absolvat ad tenorem *cap. A nobis 2. de sentent. Excommunic.* — 29 Injungitur Vicario, ut praevia absolutione ad formam *cap. A nobis 2. de sentent. Excommunic. et cap. final. de sepultur.* tradat Ecclesiasticae sepulturae Cadaver occisoris Clerici, qui duobus diebus ante ejus obitum petiit confiteri, et absolvi a simplici Confessario existimans se esse in periculo vitae, ut eventus demonstravit, nam post duos dies a suis inimicis occisus fuit in loco immuni. — 30. 31. De tempore delationis, et humationis Cadaverum. — 32. Quousque duret Parrochi Jurisdictio super Cadaver, et quando ad Regulares transeat. — 33. Cadavere recto tramite ad Ecclesiam deferri debent. — 34. An Cadavera exponenda sint in Ecclesia Parochiali, antequam in Regularium Ecclesia sepeliantur. — 35. An Regulares debeant congregari et convenire ad Ecclesiam, ubi est Cadaver, ut ad suam deportent Ecclesiam. — 36. Quid debeatur Ecclesiae Parochiali, si Cadaver humatur in Regularium Ecclesia. — 37. Sub qua Cruce teneatur incedere Archipresbyter associando Cadavera sepelienda in Ecclesia Regularium. — 38. An cogi possint Regulares ad associanda Cadavera in eorum Ecclesiis tumulanda. — 39. An Episcopus valeat prohibere, ne hebdomadarius cotta, stolaque utatur in funeribus Cadaverum, quae deferuntur sepelienda ad Ecclesias Regularium. — 40. Hebdomadarius Regularium vero extra suam Ecclesiam officium Parochi exercere non valet. — 41. Parochus tenetur funerale ducere usque ad januas Ecclesiae Regularium. — 42. Quando Parocho vel Regularibus preces super Cadaver fundere liceat. — 43. Ubi Parochus relinquere debeat Cadaver sepeliendum in Ecclesia Regularium. — 44. An Parochus teneatur associare Cadavera ad Ecclesias Regularium etiam ipsis Regularibus non associantibus. — 45. An ad Parochum spectat officium funebre super Cadavera sepelienda in Ecclesiis et Oratoriis publicis Confraternitatum. — 46. An Cappellanus Confraternitatis salutis possit sepelire in propria Ecclesia Cadavera Confratrum, et absente Parocho officium, aliasque functiones super iisdem explere. — 47. Consuetudo benedicendi Cadavera ad Ecclesiae portam servanda est. — 48. Domi possunt haeredes officium recitare facere cuicumque libuerit. — 49. An haeredes possint ad libitum Cadaver domi retinere, vel ad quamcumque Ecclesiam asportare. — 50. An possint Cadavera privatim sepeliri, sine lumine, Cruce, et Parocho — 51. Restituendum est Cadaver Ecclesiae, in qua defunctus sepulturam elegit. — 52. Cadaver alicubi positum perpetuae sepulturae exhumari non potest sine licentia Episcopi. — 53. Exhumari nequeunt Cadavera sine licentia S. Congr. pro recognitione facienda a Curia saeculari. — 54. Defunctorum Cadavera non possunt vulgo arrestari ob debita civilia. — 55. Parochi pauperum Cadavera gratis sepelire tenentur. — 56. Graviter peccat, si quis in sectione adhibeat Cadavera non condemnatorum sine facultate Episcopi anatomiae addiscendae causa. — 57. Si in asportatione Cadaveris cum processione et Cruce contingeret transitus fieri per agrum vel possessionem privatam, via illa non fit publica. — 58. Parochus non potest exigere, ut Cadavera sepelienda in Ecclesia Regularium, prius in Parochiali exponantur. — 59. Absque praesentia et facultate Parochi loci, non possunt Cadavera levari e domo. — 60. Sub qua Cruce debeat incedere processio funebris, cum Ecclesia tumulans distinguitur a Parochiali. — 61. Quem locum debeant tenere societates funus comitantes. — 62. An Laici Regulares debeant comparere in processione funebri. — 63. Regulares cogi non possunt, ut associent pompam funebrem, quum Cadaver in eorum Ecclesia sepelitur. — 64. Ubi sepeliendum, qui ruri decedit, non electa sepultura. — 65. Cum e ruro transferendum est Cadaver in civitatem, deferendum est in catalecto praecedente Cruce, et associantibus geminis Sacerdotibus. — 66. In extractione, vel intratione Cadaveris in portas urbis, gabella minime solvenda est. — 67 Pro transitu processionis funebris ex una in aliam paroeciam nulla petenda est licentia a Parocho loci. — 68. 69. An liceat aliquid exigere pro sepoltura et exequiis Cadaveris. — 70. 74. Regulae pro exhumatione Cadaverum. — 75. Quis Judex, Ecclesiasticus, an saecularis, an uterque simul debeant cognoscere de Cadavere Clerici, qui mortem sibi conscivit. *Remissive.* — 76. Solis Patronis aut fundatoribus competit eligere locum in Ecclesia, quo Cadavera sepeliantur. — 77. Ecclesia Parochialis, ejusque coemeterium est proprius locus sepulturae Parochianorum. — 78. Jus sepeliendi Cadavera juribus Parochialibus annumeratur. — 79. Quinam Parochiani dicantur quantum ad sepulturam. — 80. Si defunctus habeat sepulchrum *Majorum*, ibi sepeliendus est. — 81. Huic autem, uti etiam sepulturae Parochiali praefertur sepultura a defuncto electa. — 82. Quod intelligendum est, si talis electio facta fuerit in loco religioso. — 83. Oblationes, quae fieri solent in Cadaverum funeratione, licitum est recipere Parochis, aliisque, quibus competunt. — 84. Ob non solutionem Jurium funeralium sepultura Cadaverum non est differenda. — 85. Jus inhumationis, a jure celebrandi exequias distinctum est, at utrumque illud jus ad Ecclesiam Parochialem spectat. — 86. Unde Parocho de jure competit, ut Cadaver praesentetur suae Ecclesiae. — 87. Quaestio incidit, quod genus exequiarum in Ecclesia Parochiali sit persolvendum Cadaveribus, quando in alia Ecclesia electa fuit sepultura. — 88. 89. Ecclesia Parochialis non excluditur ab illis oblationibus, quae sepeliendis Cadaveribus in altera Ecclesia impenduntur. — * 90. Circa defunctorum corpora quid antiquitus a Christianis servatum. — 91. An liceat personarum Ecclesiasticarum Cadavera sacris induere Vestibus. — 92. Afferuntur rationes. — 93. De Archiepiscopo defuncto quoad Pallium. — 94. Episcopi Cadaver qualiter induendum. — 95. An liceat Calicem manibus Presbyteri defuncti apponere, et Missale super ejusdem feretrum.

1 Cadavera nequeunt sepeliri, aut reponi sub
Altaribus, neque sub gradibus eorum, aut
pradellis; Sac. Congreg. Episc. et Regul. *in
Interamnensi* 14. *Septemb.* 1593. *in una Termular.* 8. *Februar.* 1594. *et in Messanensi* 2. *Maji*
2 1601. Et si contra hujusmodi prohibitionem sepulturae ibi reperiantur constructae, non debent
Missae in illo Altari celebrari, donec Cadavera
alio transferantur, ut declaravit eadem Sacr. Congregat. *in una Tranensi* 10. *Novembris* 1599.
3 Cadaverum capsae, deposita, seu conditoria
in Ecclesiis super terram existentia debent omnino amoveri, et Cadavera Defunctorum in tumbis
profundis infra terram collocari; S. Pius V. in
Constitut. 5. *incip. Cum primum.* Non comprehen- 4
duntur tamen sub hac prohibitione monumenta
marmorea muris, seu columnis adhaerentia, praesertim amotis Cadaveribus a locis altis, quia haec
nullam indecentiam, immo magnum ornamentum
afferunt; Sac. Congreg. Episcop. et Regul. *in una
Mantuana* 16. *Octobris* 1579.
Cadavera pauperum Fidelium gratis omnino 5
tumulari, et sepulturae tradi debent; Sac. Congreg. Episcop. et Regul. *in una Cassanen.* 5. *Maji*
1617. Clemens IX. *Constitut.* 38. *incipiente In
Excelsa.* Nec ad extorquendam, seu emendicandam 6

a viciois vel affioibus eleemosynam publice possuot
7 exponi; Clemens IX. *ibidem*. Nec prohiberi potest,
ne Cadaver sepeliatur, occasione Juris sepultu-
rae, cum nulla ratio patiatur, christianaeque pie-
tati repugnans videatur, maxime vero ob pecu-
niarum interesse Cadaver insepultum remanere;
Sac. Congr. Episcop. et Regular. *in una Crotonien.*
17. *Septembrie* 1617.
8 Cadavera decedentium in Parochia, ad cujus
Ecclesiam Capitulum Cathedralis Ecclesiae trans-
latum est, non possunt levari per ipsum Capitu-
lum, seu Canonicos, nisi requisito Parocho di-
ctae Ecclesiae; Sac. Congregat. Rit. *in Thelesina*
9 18. *Augusti* 1629. Cadavera Defunctorum levare
de domo propria nullo modo licet Regularibus,
et Presbyteris saecularibus, nisi de liceotia, et
consensu proprii Parochi; Sac. Coogreg. Rit. *in*
10 *Adrianen.* 22. *Novembr.* 1631. *in respone. ad* 1. Vo-
cato tamen Parocho, et ipso renuente intervenire,
vel alterum mittere, tunc possunt Regulares abs-
que Parocho deferre Cadavera in eorum Ecclesiis
sepelieoda; Sac. Congreg. Rit. *in Senogallien.* 22.
Junii 1675. *in responsione ad sextum* his verbis:
ad eextum Sac. Congreg. respondit: Vocato Parocho,
et ipeo renuente intervenire, vel alterum mittere, tunc
Regularibus licere absque Parocho deferre Cadave-
ra in eorum Errlesiis eepelienda. Et sic in terminis
fuit iterum decisum ab eadem Sac. Congreg. *ad*
instantiam Ordinie minor. de Obeervantia S. P.
Francieci dis 13. *Julii* 1675. Et sic jam fuerat
decisum a Sac. Congr. Episc. et Regul. 14. *Janu-*
ar. 1739. quod decretum fuit confirmatum ab Ale-
xandro VII. 30. *Aprilis* 1660. in *Constitut.* incip.
Alia pro parte.
11 Cadaver illius, qui elegit sepulturam apud Re-
gulares, est restituendum eis simul cum oblationi-
bus, si fuerit sepultum in Cathedrali; Sac. Con-
greg. Rit. *in Bituntina* 21. *Julii* 1607. Sac. Congreg.
Episcop. et Regul. 12. *Martii* 1660. *in una Cala-*
ritana, contra Capitulom illios Metropolitanae,
cui mandavit restitui Mioorihus de Observantia
Cadaver in sua Metropolitana sepultum, ibi:
Sacra Congregatio Eminentiseimorum S. R. E. Car-
dinalium negotiis, et consultationibus Episcoporum, et
Regularium praeposita, attentie narratie reque, par-
tibus tam verbo, quam scripto informantibus auditis,
Eminentiesimo Santacrucio referente, deligenter, ac
mature examinata et discussa, rensuit Cadaver, de
quo agitur, restituendum esse, prout una cum fune-
rali pompa reetitui mandat, et praecipit S. Mariae
Jesu Fratrum Minorum Observantiae S. Francisci.
Quod decretum fuit ad literam confirmatum ab
Alexaodro VII. *die* 30. *Apr.* 1660. io *Constitut.*
incip. *Alias pro parte*, et sic Sac. Congregat. Con-
cil. 27. *Julii* 1680. *in una Alexandrina restitutionie*
Cadaveris decrevit, esse restituendum Cadaver se-
pultum in Ecclesia Cathedrali a Capitulo Fratri-
bus Discalceatis Carmelitis, una cum oblationi-
bus, stante electione facta sepulturae. Apud Pe-
tram *tom.* 2. *comment. ad Constit.* 3. *Coeleetini III.*
sect. 1. *n.* 19. et idem statuit Sac. Coogr. Conc.
in Sorana 24. *Apr.* 1723. apud Ursajam *tom.* 6.
p. 2. *disceptat.* 24. *eub n.* 69. 70. 71.
Cadavera Defunctorum deferri possunt ad Ec- 12
clesiam pro beneplacito suorum, non tamen se-
peliri, nisi post competens temporis spatium;
Sac. Congr. Episcop. et Regular. *in una Altifan.*
20. *Febr.* 1601. Cadavera nequeunt deferri ad 13
sepulturam curru clausa; Sac. Congreg. Episcop.
et Regular. *in una Mutinensi* 13. *Julii* 1646. *et* 26.
Febr. 1649. *et* 17. *Martii* 1650. *et* 15. *Februarii*
1658. et alibi. Cadavera alicubi deposita ad tem- 14
pus, transferri possunt ad proprium sepulcrum
absque alia licentia, secus si tradita fuerint per-
petuae sepulturae; Sac. Congreg. Episcop. et Re-
gul. *in una Lingon.* 16. *Octob.* 1602. *et in Rit. Rom.*
Pro transportatione Cadaveris de uno ad alium 15
locum non solvitur gabella, sive vectigal. Sacra
Congr. Immunitatis *in una Firmana* 10. *Junii* 1653.
Cadavera exhumari non debent pro capienda 16.
informatione absque licentia; Sac. Congregat.
Immunit. *in Æeina* 17. *Decembr.* 1602. *et in Sutri-*
na 1. *Junii* 1604. Unde Episcopus non potest con- 17
cedere licentiam Curiae Laicali, ut exhumentur
Cadavera ad faciendam recognitionem in ipsa Ec-
clesia, sed extra et arbitrio ipsius Episcopi; Sac.
Congreg. Immunit. *in Nullius* 2. *Maji* 1639. quam
decisionem refert, et ad suam petitionem sic re-
sponsum fuisse dicit Sperell. *in Decisionibus Fori*
Errlesiastici decis. 51. *num.* 18.
Quioimmo nequidem potest Episcopus concede- 18
re Curiae Laicali licentiam, ut exhumentur Ca-
davera ad faciendam recognitinnem in loco immu-
ni, licet extra Ecclesiam; Sac. Congreg. Immunit.
in Macerat. 8. *Aug.* 1645. ubi proposito, Jussu
Sanctissimi, iterum dubio, videlicet: *An Epi-*
ecopi possint, et debeant concedere Judicibus Laicie
ad effectum rerognitionis, et probationis corporis
delicti facultatem exhumandi Cadavera, examinandi
vulneratos, testes, et similee in Erclesiie, et aliis
locie immunibus Ordinum Regularium. Die 8. *Au-*
gusti 1645. *etc. praevia matura discussione, et de*
communi PP. consensu rensuit, standum esse in deci-
sis sub die 22. *Maji* 1629. *scilicet Epiecopum posse*
corpora exhumanda, vulneratos, et testes extrahere
facere extra Ecclesias, et loca immunia ad effectum
recognitionis, et probationie corporis delicti per Ju-
dices, et Ministros Laicoe faciendae pro eorumdem
Episcoporum arbitrio recte tamen regulato. Non au-
tem poese facultatem concedere eisdem Judicibus, et
Ministrie Laicis in Erclesiis, et aliis locie immuni-
bus ad actum aliquem recognitionis Cadaverum, seu
examinie vulneratorum, et testium, nisi in casu ur-
gentis necessitatis, et quando Summus Pontifex com-
mode adiri non potest: idque pro eorumdem Episco-
porum arbitrio recte tamen regulato. Superioribus

vero Regularibus minime licere etiam in Ecclesiis, et locis immunibus ipsorum Regularium, sed id ad solos Episcopos spectare; l. 1. *Decr. Pauluc. fol* 259. et sic declaravit ead. Sac. Congreg. Immunit. *in una Anagnina* 21. *Januar.* 1659. in qua dicitur: *Moneatur Episcopus, ipsum non potuisse dare licentiam faciendi recognitionem, et examinandi testes in loco immuni; lib. decret. Rocci fol.* 146. Et sic etiam ead. Sac. Congreg. *in una Spoletana* 11. *Maji* 1683. *ubi Vicarius Capitularis monetur, quia dederit Curiae Laicae licentiam exhumandi Cadavera a loco immuni pro facienda recognitione; lib.* 3. *decret. Altovit. fol.* 176. et sic etiam declaravit eadem Sac. Congreg. *in una Oritana* 30. *Septembr.* 1704. *lib.* 3. *decr. Vallem. fol.* 618. Et Cancellarius S. Officii censuratus ob recognitionem Cadaveris factam in loco immuni, cassata dicta recognitione, absolvitur; Sac. Congr. Immunit. 7. *Maji* 1678. *lib.* 2. *Altovit. pag.* 1577.

19 Si Cadaver occisi a saeculari fuerit Personae Ecclesiasticae, Sac. Congreg. utitur hac distinctione; vel tale Cadaver nondum est translatum ad Ecclesiam, seu locum immunem, et tunc poterit a Judice Laico, qui praevenit, fieri recognitio corporis delicti; vel Cadaver Clerici occisi est jam ad locum immunem, seu ad Ecclesiam translatum, ac sepulturae traditum, et tunc hujusmodi recognitio fieri ab eo non poterit absque legitima facultate a Sacra Congreg. Immunitatis concedenda. *Sic in una Civitatis Castelli, ac in aliis saepe* 19. *Julii* 1667. uti refert Pignatell. *tom.* 4. *consult.*

20 122. *num.* 4. Ubi etiam dicit, quod solet dari facultas Episcopo concedendi licentiam absque violatione Immunitatis Ecclesiae transportandi Cadavera, et vulneratos a loco immuni pro recognitione corporis delicti pro octo casibus, praemissa ab Ordinario solita protestatione juxta *cap. Praelatis* 2. *de homic. in* 6. Qua in re extat formula in Secretaria Sacrae Congregationis Immunitatis tenoris sequentis: *La Santità di Nostro Signore concede a V. S. col mezzo di questa la facoltà di dar la licenza per otto casi, conforme alla sua prudenza che i feriti o i Cadaveri esistenti in luoghi immuni, con l'assistenza di persona Ecclesiastica da deputarsi da Lei, si trasportino in luogo vicino ed opportuno, con la dovuta sicurezza, ad effetto che la Corte Secolare possa provare il corpo del delitto col far le recognizioni de' morti o de' feriti, e senza violazione dell' Immunità Ecclesiastica, acciocchè i delitti non rimongano impuniti, mentre facendosi da Lei la solita protesta secondo la disposizione del cap. Praelatis de homic. in* 6. *la Santità Sua la preserva dalle Irregolarità, che perciò Ella e i suoi Delegati Ecclesiastici potessero incorrere.*

21 Solus Episcopus, sive ejus Vicarius Generalis concedit licentiam exhumandi Cadavera Laicorum pro recognitione facienda extra Ecclesiam, et locum immunem, etiamsi ipsa Cadavera fuerint sepulta in Ecclesiis Regularium; Sac. Congreg. Immunit. *in cit. Macerat.* 8. *Augusti* 1645. ibi: *Superioribus vero Regularibus minime licet etiam in Ecclesiis, et locis immunibus ipsorum Regularium, sed id ad Episcopos solos spectat; lib.* 3. *decr. Pauluc. pag.* 259. Vide *supra num.* 18. Sic etiam decrevit Sac. Congregat. *in Fanen.* 20. *April.* 1649. *l.* 4. *decr. Paul. pag.* 76. *et in una Marsorum* 13. *Julii* 1693. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 54. *et in una Ariminen.* 7. *Julii* 1701. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 570. Et sic etiam jam decreverat Sacra Congregat. Episcop. et Regul. 11. *Sept.* 1643. ordinando Episcopo Placentino, ut quosdam reprehenderet Regulares, qui permiserant exhumari Cadaver Defuncti cujusdam, ut a Curia Saeculari recognosceretur absque Domini Episcopi consensu. Immo 22
etiamsi vulneratus, aut offensus esset Regularis, qui existeret in Monasterio, tunc recognitio fieri poterit a Curia Episcopali, prout fieri jussit Sac. Congreg. Immunit. *in una Burgi S. Sepulchri* 13. *Novemb.* 1619. *lib.* 2. *decr. Paul. fol.* 12.

Cadavera Defunctorum cum ululatibus ad Ec- 23
clesiam associare non est permittendum. Nos enim Christifideles, qui per Evangelium Christo post mortem vivimus expectantes resurrectionem, potius in obitu debemus laetari, quam moerore affici, cum ab hac lacrymarum valle ad beatam patriam cum Christo regnaturi transeamus. Unde eliminandi sunt certi constrepentes ululatus, et certae neniae, et cantilenae pluribus in locis maxime a mulieribus practicari solitae, cum sic non debeant Christiani contristari, ut Judaei, et Gentiles, aliique extra Fidem Catholicam existentes, qui infelices post hanc laboriosam vitam sine ulla spe melioris vitae ad aeternas miserias perducuntur, juxta illud Apostoli 1. ad Thessalonicenses *c.* 4. *n.* 12. ibi: *Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contristemini, sicuti et caeteri, qui spem non habent.* Quare merito hujusmodi ulu- 24
latus, neniae, et cantilenae in variarum Dioecesum Synodalibus expresse prohibentur, ut inter alias in Dioecesi Alexandrina Synod. II. *celebrat.* 1605. *decr.* 33. *Synod. IV. celebrat.* 1613. *et Synod. XII. celebrat.* 1732. *tit.* 27. et in Dioecesi Bovensi, ubi cum Episcopus in Constitutionibus Synodalibus decretum edidisset, quod Consanguinei Defunctorum non comitarentur funus cum ululatu, reclamante Universitate dictae Civitatis, ut moderaretur poena arbitraria ibi imposita ad Censuram tantum, non autem, ut possit statui pecuniaria, Laicis non infligenda ab Ecclesia, proposita fuere dubia in Sac. Congreg. Concil. *Secundo: An poena non tantum Excommunicationis, sed etiam pecuniaria potuerit per Episcopum apponi Laicis transgressoribus? Tertio: An poena arbitraria imposita comitantibus funera cum ululatu, possit extendi ad pecuniam?* Sac. Congregat. *die* 28. *Januarii* 1690. respondit: *Ad secundum affirmative, dummo-*

do *Excommunicatio sit in subsidium. Ad tertium negative, sed Episcopus suaviter curet tolli abusus.* Ubi vides Sacram Congregationem decrevisse, esse tollendum similem abusum, licet non poena pecuniaria redolente potius avaritiam.

25 Juxta dispositionem *cap. A nobis* 2. *de sentent. Excommunicat.* et *cap. final. de sepult.* procedendum est ad exhumationem Cadaveris excommunicati; Sac. Congr. Immunit. *in Tropien.*4. *Julii* 1645.

26 *lib.* 3. *decr. Pauluc. pag.* 216. Cadaver tamen Excommunicati, qui non tantum dedit signa poenitentiae, sed etiam decessit munitus Sacramentis, Episcopus tradat Ecclesiasticae sepulturae ad for-
27 mam *cap. A nobis* 2. *de sentent. Excommunic.* Comminanda est exhumatio Cadaverum Excommunicatorum, nisi eorum haeredes satisfaciant Ecclesiae violatae; Sac. Congregat. Immunit. *in Calvensi*
28 26. *Martii* 1658. *libr. decret. Rocci pag.* 76. Saepe injungitur Episcopo, ut faciat exhumari Cadaver Excommunicati, et praestito per haeredes juramento de stando mandatis Ecclesiae, cum dederit signa poenitentiae ante obitum, absolvat ad tenorem *cap. A nobis, de sentent. Excommunic.* et deinde tradat Ecclesiasticae sepulturae; Sac. Congreg. Immunit. *in Januen.* 14. *Septembr.* 1626. *lib.* 1. *decret. Pauluc. pag.* 15. *Acernen.* 23. *Septembr.* 1653. *lib.* 5. *decret. Pauluc. pag.* 21. *Cesenaten.* 26. *Martii* 1658. *lib. decret. Rocci pag.* 77. *Sanctae Severinas* 29. *Decembr.* 1666. *lib.* 1. *decret. Altovit. pag.* 76. *Bituntina* 2. *Januar.* 1672. *d. lib. pag.* 368.
29 Injungitur Vicario, ut praevia absolutione ad formam *cap. A nobis, de sentent. Excommunic.* et *cap. fin. de sepultura* tradat Ecclesiasticae sepulturae Cadaver occisoris Clerici, qui duobus diebus ante ejus obitum petiit confiteri, et absolvi a simplici Confessario, existimans se esse in periculo vitae, ut eventus demonstravit, nam post duos dies a suis inimicis occisus fuit in loco immuni; Sac. Congreg. Immunit. *in Aquilana* 27. *Julii* 1706. *lib. Marefusci.*

ADDITIONES AUCTORIS

30 Cadavera in quacumque hora diei deferri possunt ad Ecclesiam, de nocte vero nonnisi de licentia Ordinarii; Sac. Cong. Conc. 15. *Martii* 1704. *et Clemens XI.* 9. *Decemb.* 1704.

31 Quoad tempus humationis Cadaverum servandam esse Synodum, censuit Sac. Rit. Cong. 22. *Junii* 1675. et iterum 13. *Julii ejusdem anni.*

32 Parochi jurisdictio super Cadaver durat, quousque transeat in aliorum jurisdictionem; non transit autem Cadaver in jurisdictionem Regularium, nisi quando perveuit ad fores eorum Ecclesiae; Sacr. Congregat. Concil. 28. *Februar. et* 26. *Martii* 1711. et Sac. Rit. Congreg. 2. *Septemb.* 1741.

33 Cadavera recto tramite ad Ecclesiam deferri debent. Sac. Cong. Episcop. et Regul. 11. *Decemb.* 1615. *et* 14. *Januar.* 1639.

An Cadavera defunctorum sepelienda in Ecclesia Regularium, antequam ad eorum Ecclesiam deferantur, debeant prius asportari ad Parochialem, et eorum ibidem debeat fieri expositio usque ad horam sepulturae? Resp. *negative* Sac. Cong. Conc. 14. *Mart.* 1722. 16. *Mart.* 1726. *et* 6. *Febr.* 1734. 34

An illatis Cadaveribus private ab haeredibus ad aliquam tertiam Ecclesiam per modum depositi Regulares convenire, et congregari debeant in dicta tertia Ecclesia, aut in Parochiali ad effectum illa associandi ad Ecclesiam, ubi sunt tumulanda? Sacr. Rituum Congreg. inhaerendo alias decretis respondit; Regulares debere congregari in illa Ecclesia tertia, ubi Cadaver fuit depositum, ut supra; *die* 22. *Jun.* 1675. *in una Ord. S. Augustini, et iterum* 13. *Julii* 1675. *in una Ord. Minor. Observ.* 35

36 Defunctorum corpora si deponantur in Parochiali, ut inde transferantur ad Ecclesiam Regularium, in qua elegerunt sepulturam, nihil debetur Ecclesiae Parochiali, exceptis juribus Parochialibus; Sacra Rit. Cong. 23. *Martii* 1619. *in Placentina.*

An Archipresbyter associando Cadavera sepelienda in Ecclesia Regularium, teneatur incedere sub illorum Cruce, seu potius valeat propriam Crucem elevare? *Affirmative quoad primam, et negative quoad secundam partem* respondit Sac. Cong. Conc. 16. *Martii* 1726. *et* 29. *Januar.* 1735. 37

An Regulares possint cogi ad associanda Cadavera in eorum Ecclesiis tumulanda, an vero possint expectare in propriis eorum Ecclesiis; Sacra Rituum Congreg. respondit: Regulares non posse cogi ad exeundum a propriis Ecclesiis, ad effectum associandi Cadavera in iisdem sepelienda, sed sufficere, quod illa *expectent ad januas; die* 21. *Junii, et* 13. *Julii* 1675. 38

Episcopus prohibere non potest, ne hebdomodarius cotta, stolaque utatur, cum funeribus Cadaverum interest, quae deferuntur sepelienda ad Ecclesias Regularium; Sac. Congr. Episc. et Reg. 13. *Junii* 1594. 39

Hebdomadarius Regularium, ad quorum Ecclesiam Cadaver sepeliendum defertur, etsi in cotta, et stola funeri intersit, nec domi, nec in via officium facere potest ut Parochus; Sac. Congr. Episc. et Regular. 28. *Oct.* 1584. 40

Dum Defunctorum Cadavera in Ecclesiis Regularium sepeliuntur, tenetur Parochus funerale ducere, et comitari usque ad easdem Ecclesias Regularium; Sac. Cong. Conc. 18. *Junii* 1581. 41

Sicut non licet Parocho, deposito feretro ante limina Ecclesiae Regularium, consuetas recitare preces supra Cadaver, ita non poterunt Regulares (etiam rogati a parentibus defuncti, vel a 42

quolibet alio) antequam vere, et realiter sit Cadaver intra limites propriae jurisdictionis, super illud absolvere, deposito feretro in vico; qui actus ad summum unice spectaret ad Parochum; Sac. Rit. Cougr. 2. *Sept.* 1741.

43 Parochis in associatione, sive occasione associationis Cadaverum non licet ingredi Ecclesias Regularium, sed tenentur dimittere eadem Cadavera ad januam Ecclesiarum, ibique solum possunt benedicere, et dare ultimum vale. Officia vero, et alia munia, quae in ejusmodi ministeriis adhiberi solent, ab ipsis Regularibus peragi debent, non autem a Parochis. Atque ita in praemissis omnino deinceps fieri, et exequi praesentium vigore mandat et praecipit, contrariis quibuscumque non obstantibus Sacra Congreg. Episc. et Regul. 27. *Novembr.* 1671. accedente amplissima approbatione, et confirmatione Clementis X. *Const.* incip. *Nuper* 18. *Januar.* 1672.

44 Parochi tenentur Cadavera suorum Parochianorum levare a loco, ubi asservantur, et associare usque ad portam Ecclesiae Regularium, etiam ipsis Regularibus non associantibus, nec Parochi se ingerere possunt in faciendo super iisdem Cadaveribus Officium in Ecclesiis praefatorum Regularium, sed ad ipsos Regulares in propria Ecclesia spectat, et pertinet. Urbanus VIII. 24. *Julii* 1641. et Sacra Rituum Congregat. 4. *Martii* 1673. 27. *Januarii* 1680. approbante Innocentio XI. 11. *Martii* 1680.

45 An ad Parochum spectet facere Officium funebre super Cadaveribus sepeliendis in Ecclesiis, et Oratoriis publicis Confraternitatum ? Resp. *Affirmative*, quando tumulandus est subjectus Parocho, intra cujus fines est Ecclesia, vel Oratorium; Sac. Rit. Cong. 10. *Decemb.* 1703. approbante Clemente XI. 12. *Januarii* 1704.

46 An liceat Confraternitati Salutis sepelire in propria Ecclesia Cadavera Confratrum, et Consororum, qui ibidem elegerint sepulturam: et an ejusdem Cappellanus absente Parocho valeat Officium, aliasque functiones super iisdem Cadaveribus explere ? Sacra Congregat. Concilii respondit affirmative quoad primam partem, quoad secundam negative, nisi Parochus vocatus renuat, vel alium Sacerdotem non substituat; *die* 28. *Julii* 1724.

47 Consuetudo benedicendi Cadavera ad Ecclesiae portam, et in funeribus servanda est; Sacra Congregat. Episc. et Regul. 8. *Novemb.* 1647. *et* 21. *Jan.* 1650.

48 Domi, antequam Cadaver afferatur, possunt haeredes super eo officia recitare facere cuicumque libuerit; Sac. Congr. Episc. et Regul. 19. *Maji* 1579.

49 An haeredes Defunctorum sint cogendi ad retinendum domi Cadavera usque ad tempus illa sepeliendi; an vero iisdem haeredibus liceat pro libito asportare dicta Cadavera e propriis domibus ad quamcumque aliam Ecclesiam per modum depositi usque ad horam illa tumulandi, etiamsi essent sepelienda in Ecclesiis Regularium, non obstante dissensu Parochi, seu prohibitione ab eodem facta uti Vicario foraneo; Sac. Rituum Congr. respondit: *petita, et etiam non obtenta licentia, posse Cadavera deponi arbitrio haeredum in qualibet Ecclesia usque ad tempus illa processionaliter deferendi ad Ecclesiam sepulturae ; die* 22. *Junii, et* 13. *Julii* 1625.

Cadavera non sunt sepelienda privatim sine lumine, Cruce, et Parocho; Sac. Congreg. Episcop. et Regul. 28. *Januarii* 1610. Etiamsi id ordinasset defunctus, cum talis dispositio tamquam irrationabilis una cum consuetudine, quae alicubi esse posset, sit rejicienda, ut censuit Rota Romana, 15. *Junii* 1699. et confirmavit Clemens XI. 9. *Decembris* 1704. *Edict.* incip. *La Santità di Nostro Signore*, ut refert Benedictus XIV. *tom.* 2. *notificat.* 16. inter *Institut. Ecclesiastic.* 36. *n.* 23. et Cavalieri *loc. cit. c.* 4. *Decr.* 4. *n.* 4. 50

Restituendum esse Cadaver Ecclesiae, in qua defunctus sepulturam elegerat, una cum emolumentis, quarta deducta, censuit Sacra Congreg. Episcop. et Regular. 1. *Februarii, et* 31. *Maji* 1647. 5. *Febr.* 1649. 14. *Januarii et* 1. *Apr.* 1650. *ac* 22. *Sept.* 1657. 51

Cadaver, quod alicubi positum non est per modum depositi, sed traditum est perpetuae sepulturae, exhumari non licet, nec alio asportari, nisi de licentia Ordinarii; Sac. Congreg. Episcop. et Regul. 28. *Januarii* 1603. 52

Exhumari nequeunt Cadavera sine licentia Sacrae Congregationis pro recognitione facienda a Curia Saeculari; Sacra Cougreg. Episcop. et Regul. 17. *Decembris* 1602. 53

Defunctorum Cadavera non possunt vulgo arrestari, seu sequestrari ob debita civilia, quibus gravantur, etiam erga mensam, nec eadem de causa potest differri eorumdem sepultura, sed prius Cadavera sepelienda sunt, et postea debitum medio jure petendum, cum christiana pietas non patiatur propter interesse pecuniarium remanere insepulta Cadavera; Sac. Congr. Episc. et Regul. 14. *Augusti* 1590. 20. *Octob.* 1591. *et* 23. *Augusti* 1652. 54

Parochi pauperum Cadavera gratis sepelire tenentur, Sac. Congr. Episc. et Reg. 5. *Maji* 1617. et 31. *Martii* 1646. Sic dicta Decreta traduntur, at erudite declarantur a sapientissimo Patre Cavalieri in *Agenda Defunctorum.* 55

In sectione Cadaverum anatomiae addiscendae causa, si quis adhibeat Cadavera non condemnatorum, nulla obtenta ab Episcopo facultate, peccat quidem graviter, sed non incurrit excommunicationem Bonifacii VIII. de qua *in cap.* 1. *de sepulchris*, cum illa feratur tantum in eos, 56

qui exhumantes Cadavera ea lacerant, et alio sepelienda transferunt. Ita ex sensu Benedicti XIV. *Instit. Eccl.* 64. §. 10.

57 Si instituta processione, et praecedente Cruce associandum sit Cadaver ad sepulturam, et transitus fiat per agrum, vel pessessionem privatam, non ideo via illa publica efficitur; leges enim civiles, ex quibus id posset evinci, nihil aliud volunt, nisi quod monumentum positum in loco privato efficiat locum illum sacrum; quin et leges illae a jure Canonico abolitae sunt, ut ex DD. demonstratur *Instit. Eccles.* 89. §. 9.

58 Si Cadaver tumulandum sit in Ecclesia Regularium, non potest Parochus exigere, ut asportetur prius ad parochialem, et ibi exponatur, dein in sepulturam in Ecclesia Regularium inferatur, ut ex *Lucana* funerum censuit Sac. Cong. Conc. *Instit. Eccles.* 105. §. 25.

59 Ex Decretis Sacrae Congregationis Concilii firmatum est, non esse levandum Cadaver domo absque praescutia ac facultate Parochi loci, ubi domus sita est. *Ibid.*

60 Cum distinguitur Ecclesia tumulans a Parochiali, processio funebris debet incedere sub Cruce Ecclesiae tumulantis, nec potest praecisa consuetudine Parochus propriam crucem levare, nisi in casu, quo interveniat Capitulum Cathedralis, et tunc Cathedralis Crux sola praecedit. Ita ex Decretis Sacrae Congregat. *Ibidem* §. 26.

61 Societates funus comitantes, si procedant cum sacco, teneut locum aute feretrum, et ante Clerum tam Saecularem, quam Regularem; si sine sacco, eant post feretrum, uti ex statutis Cleri Romani. *Ibid.* §. 30. *et* 31.

62 Laici Regulares non debent comparere cum Cappellanis conductis in processione funebri, ut multis firmatur. *Ibidem* §. 32. At si invitatus sit conventus Regularis, qui certe constat ex Laicis Conversis, et Sacerdotibus, excludendi non sunt. *Ibidem.*

63 Regulares cogi non possunt, ut associent pompam funebrem, cum Cadaver in eorum Ecclesia sepeliendum est, sed possunt ad januas Ecclesiae suae expectare. Ita ex Decis. Sac. Congreg. *Ibid.* §. 38.

64 Si quis habitator Urbis decedat ruri non electa sepultura, Cadaver ejus sepulturae mandandum est, non in Ecclesia rurali, sed in sua Parochia, vel in Ecclesia, ubi sita est sepultura majorum suorum, ut decisum est *c. Is qui de sepulturis* 126. dummodo id possit fieri sine gravi incommodo. Grave autem incommodum declarat Pontifex intercedere, si obitus accidat in loco ultra tria milliaria distante a Parochia. Id vero ex paritate rationis statuendum est de illo, qui ruri habitans in civitate decedat. *Ibidem.*

65 Cum e ruro transferendum est Cadaver in civitatem, deferendum est in catalecto praecedente Cruce a Clero delata, et associantibus geminis Sacerdotibus, altero Ecclesiae tumulantis, altero se tenente ex parte Parochi illius loci, ubi mors accidit. *Ibidem* §. 46.

In extractione, vel intratione Cadaveris in portas Urbis gabella minime solvenda est, ut ex DD. 66
Ibid. §. 46.

Pro transitu processionis funebris ex una Parochia in aliam, nulla petenda est licentia a Paro- 67
cho illius loci, per quam transitus fieri debet, ut ex Bulla Leonis X. 22. et Decretis Sac. Congreg. firmatur. *Ibid.* §. 49.

Pro sepultura, et exequiis Cadaveris exigi nihil potest, ut ex sacris Canonibus firmum est. 68
Ibidem §. 58. Verum si consuetudo obtinuit, ut 69
aliquid detur, quamquam circa hoc nulla sit actio judiciaria, attamen recurri potest ad officium Ordinarii, ut ex textu *cap. ad audientiam* 24. *de Simonia*; *cit. Instit.* §. 58.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Frequens in Foro est controversia de exhuma- 70
tione Cadaverum, quae alibi sepulta sunt, quam ubi sepeliri debebant. At videndum de cujus prae- 71
judicio agatur, num propriae Parochiae, et Ecclesiae, an Ecclesiae, in qua est sepultura majorum, vel quae fuit electa pro sepultura, aut demum ejus, ad quem sepultura spectat.

Regula pro exhumatione Cadaverum est in 72
priori casu *cap.* 5. *de Sepult.* tùm in secundo casu 73
cap. 6. *eod. tit.* licet Regula haec nonnullas patiatur limitationes, de quibus vide Romaguer. *ad Constit. Synod. Gerund. lib.* 3. *tit.* 9. *cap.* 3. *num.* 3. *et. seq.* Calvin. *de aequitate lib.* 1. *cap.* 93. *per tot.* Rota *in recent. dec.* 41. *num.* 4. *et seq. par.* 18. *coram* Bichio *dec.* 439. *fere per tot.* In tertio vero 74
casu Regula non est pro exhumatione Cadaverum, sed pro compositione cum eo, ad quem sepultura spectat, ut ex mox allegatis optime prae caeteris firmat Romaguer. *ubi supra num.* 31. *et seq.* et adamussim convenit Frass. *de Reg. Patron. tom.* 2. *c.* 89. *n.* 35. *et seq.*

De Cadavere Clerici, qui mortem sibi consci- 75
vit, quis cognoscere debeat, num Judex Ecclesiasticus, an Judex Saecularis, an uterque simul, vide contrarias inter se opiniones apud Rousseaud de la Combe *in sua Jurisprudentia Canonica, verb. Cadaver.*

ADDITIONES NOVISSIMAE

Inspecta moderna Ecclesiae disciplina locum, 76
quo Cadavera sepeliantur, eligere in Ecclesia solis Patronis aut Fundatoribus competit; quibus etiam in Choro locus dari consuevit; quod inter jura honorifica computabatur. Alias locum sepulturae in Ecclesia nemo sibi propria auctoritate

eligere potest ; sed is designandus ab iis, qui Ec-
77 clesiis praesident. Quia Parochus vita durante,
curam spiritualem suorum Parochianorum sustinet,
aequum est, ut defunctos sive Cadavera
non deserat; hinc indubitatum est, Ecclesiam Parochialem,
ejusve coemeterium esse proprium
locum sepulturae Parochianorum. Ita in *Cap.* 3.
78 *tit. De Sepulturis.* Proinde uno consensu jus sepeliendi
Cadavera omnes Interpretes juribus Paro-
79 chialibus annumerant. Quantum ad sepulturam,
Parochiani dicuntur, qui intra limites Parochiae
ita morantur, ut ipsi Sacramenta ibi in ipsa percipere,
et Parochi ipsis administrare teneantur.
80 Quod si defunctus habeat sepulcrum *Majorum*,
in eo potius, quam in Parochia ejus Cadaver sepeliendum
esse declaratur *C.* 1. *et* 3. *tit. De Se-*
81 *pult.* In Cadaverum inhumatione Sepulturae Majorum
uti et Parochiali de jure et consuetudine
praefertur sepultura a defuncto electa. *Cap.* 1. *De*
82 *Sepult.* Quod intelligendum est, si talis electio facta
fuerit in loco Religioso juxta Ritualo Roma-
83 num. Oblationes, quae fieri consuescunt in Cadaverum
funeratione, ex pluribus Synodorum Decretis,
licitum esse recipere Parochis, aliisque,
quibus de jure vel consuetudine aliove legitimo
84 titulo competunt, indubitatum est. Ob non solutionem
Jurium funeralium sepultura Cadaverum
non est differenda: Quam dilationem non tantum
a sacris Canonibus, sed Principum legibus improbatam
ostendit Christianus Lupus, *Diss. II. ad*
85 *Tom. III. Scholiorum in Canones cap.* 12. Cum jus
Cadavera inhumandi sit plane distinctum a jure
celebrandi exequias, et utrumque illud jus spectet
de jure communi ad Ecclesiam Parochialem,
certum est, quod uno eorum alteri loco, vigore
privilegii, communicato, nequaquam alterum censeri
debeat indultum in praejudicium Ecclesiae
Parochialis; hinc jure inhumationis communicato
alicui Ecclesiae, seu religioso loco, salva nihilominus
remanent Ecclesiae Parochiali reliqua jura.
86 Competit igitur Parocho de jure, ut Cadaver
praesentetur suae Ecclesiae, atque eo praesente
Missa celebretur; uti notavit Glossographus ad
87 *Clementinam Dudum, de Sepult.* Quaestio incidit,
quod genus exequiarum in Ecclesia Parochiali
sit persolvendum Cadaveribus, quando in alia Ecclesia
fuit electa sepultura; et an haeres sive executor
qualicumque officio in Ecclesia Parochiali
defungatur ; et judicatum refert D. Van-Espen,
haeredem teneri ad exequias sive officium istius
generis, quod respondet officio sive funeralibus
factis in ipsa Cadaveris inhumatione in loco sepulturae
electae. Ratio subjicitur, quia per factam
eo modo inhumationem censetur determinasse
88 genus funeris. Nec excluditur Ecclesia Parochialis
ab illis oblationibus, quae sepeliendis Cada-
89 veribus in altera Ecclesia impenduntur. Factum
enim est, ut si aliquem Parochianorum alibi contigerit
eligere sepulturam, Ecclesiae Parochiali
quarta funerum impendatur; quae portio est
major vel minor juxta locorum sive Provinciarum
consuetudinem. Conc. Trid. *Sess.* 15. *c.* 13.
De Ref.

ADDITIONES CASINENSES

Antiquitus mos erat Christifidelibus antequam 90
defunctorum corpora sepulturae demandarent,
ea lavare (quod commune erat Graecis, Romanis
atque Judaeis), ut hinc indicarent animam propter
confessionem et poenitentiam a culpa fuisse
mundatam; ac etiam corpus in extremo judicio
gloriam et claritatem esse consequuturum aeternam.
Durand. *Rational. lib.* 7. *cap. de offic.* Hoc autem
et tempore Apostolorum servatum in Ecclesia
Dei fuisse, ex *Act. Apostolor. cap.* 9. colligimus,
ubi de Tabita: *Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur, quam cum lavissent, posuerunt eam in Coenaculo.* Lotum Cadaver variis unguentis
et aromatibus condiebant, quemadmodum Ethnicis
Romanis, Graecis, Ægyptiis et Judaeis mos erat
sepelire. *Marc.* 14. et 16. *Luc.* 23. et 24. *Joan.* 19.
Aliquando consuevere etiam defunctorum corpora
propriis ipsorum induere vestibus, aliisque
pretiosis ornamentis. Sic enim Augustinus: *Pompa est funebris, excipitur sepulchro pretioso, involcitur pretiosis vestibus, sepelitur unguentis et aromatibus.* Potissimum vero curabant Fideles
ea deceuter componere, ut Dionysius Alexandrinus
in sua Epistola per Eusebium *Histor. lib.* 7. *cap.* 17. relata, describit, ibi: *Quin etiam Sanctorum corpora manibus erectis, supinisque excipere; gremio suo reponere; occludere oculos; ora obturare; gestare humeris Cadavera; decenter ornare; illis adhaerescere; omice complecti, lavare accurate, et linteo funebri involvere non gravati sunt.* Praecipue
autem Chrysostomus *homil. in Job*, ibi: *Jubent parentes officia adhiberi, manus componunt, oculos claudunt, corpus directe statuunt, pedes reducunt, lavant, sepulcro condigno, dignis funeribus condunt.*
Magnopere insuper studebant abscissa martyrum
membra componere, illa in suum locum reducendo,
sicuti ex Actis martyrum colligitur. Mos quoque
fuit ad Virginum capita apponendi coronas
ex multis floribus contextas (Damascenus, Gregorius
Nissenus) et virides frondes sub capitibus
defunctorum; cujus ritus significationem praebet
Durandus *Rational. lib.* 7. *c.* 35. ubi: *Hedera quoque*, inquit, *vel laurus, et hujusmodi, quae semper servant virorem in sarcophago, corpori substernantur, ad significandum, quod qui moriuntur in Christo, vivere non desinunt, nam licet mundo moriantur secundum corpus, tamen secundum animam vivunt et reviviscunt Deo.* Saevientibus Tyrannis in Christianos,
Martyrum corpora clam sepeliri Fideles
curabant, noctu ea asportabant, et ut plurimum

supra vehicula, a duabus rotis Birota nuncupata, in ruralem usum, ut id Ethnicis celarent. Baron. Surius. Recondebatur in sepulcris Martyrum eorumdem sanguis in aliquo vase, sicut etiam instrumenta martyrii; et praeter insignia dignitatum, quibus usi jam fuissent, dum viverent, etiam aliquando penes defunctorum corpora apponebant instrumenta, quibus illi in vita proprias carnes afflixerunt, nempe catenas, cilicia et similia. Extabant quandoque in sepulcris Martyrum memoriae, eorumque acta martyrii; quandoque etiam titulum, seu nomen defuncti intra vel extra sepulcrum inscribendum curarunt. Prudentius *Hymn. S. Hippolyti.* Ecclesiae vero pace restituta, eaque a tyrannide Ethnicorum Principum liberata, fidelium defunctorum corpora magna pompa sublata fuerunt, et cum hymnis, cereis et incensis dignae sepulturae tradita. Baron. ann. 310. Quinimmo Constantinus Imperator statuit, et ipse primus auctor fuit, ut ad defunctorum corpora humanda, hominum corpus constitueretur, qui ei muneri mancipati essent, quosque Ecclesiae voluit esse subjectos, ab omnibus publicis muneribus immunes, atque vectigalibus liberos. Idem corpus postea Anastasius pariter Imperator confirmavit, ut testatur Justinianus *Novell.* 43. *et* 59. Baron. ad annum 336. Vid. Martene *de antiq. Eccl. Ritibus Tom.* 3. *lib.* 3. *cap.* 12.

91 Quaestio aliquando inter Doctores exagitata est, num liceat Personarum Ecclesiasticarum Cadavera Sacris induere Vestibus, cumque eis tumulare; et an in manibus defuncti Presbyteri apponi queat Calix, ac super feretrum Missale ad Ordinem significandum. Quod ad Sacras Vestes pertinet Paludanus in 4. *dist.* 24. *q.* 5. *art.* 2. *conclus.* 4. et Sylvest. *v. Benedictio n.* 8. tenent non licere ex *Canone, Nemo per ignorantiam dist.* 1. *de consecrat. Concilio Arvernens. cap* 3. et praecipue ex *Libro Pontificali.* His tamen non obstantibus verior ac certissima sententia est hodie, quae asserit Sacerdotum, Diaconorum et Subdiaconorum Cadavera Sacris Vestibus indui debere, cumque eis sepeliri. Hujusmodi enim usum vetustissimum in Ecclesia esse testatur Nicol. de Lir. *cap.* 10. *Levitic.* ubi ait: *Ex hoc autem, quod Madab et Abiu fuerunt sepulti cum Vestibus Sacerdotalibus, inolevit consuetudo, quod Sacerdotes Novae Legis cum Vestibus Sacerdotalibus sepeliantur.* Nec Ecclesiastica desunt monumenta, quae hujus rei nobis exempla suppeditent. Vid. Bedam, Amalarium *lib.* 4. *Ecclesiast. Officior. cap.* 41. Canisium *antiq. Lect. tom.* 6. S. Gregor. Magn. *Dialogor. lib.* 4. *c.* 10. Huncque fuisse ritum antiquis temporibus servatum, firmat Mabillon. *De Ritu humandi Sacerdot. veter. et nov.* Praeclara hac de re sunt verba Ritualis Romani *tit. de Exeq.* « Sacerdos, aut eujusvis Ordinis Clericus defunctus, vestibus suis » quotidianis communibus, usque ad Vestem Talarem inclusive; tum desuper Sacro Vestitu » Sacerdotali, vel clericali, quem Ordinis sui ratio deposcit, indui debet. Sacerdos super Talarem Vestem Amictu, Alba, Cingulo, Manipulo, » Stola et Casula, seu Planeta violacea sit indutus. Diaconus vero induatur Amictu, Alba, » Cingulo, Manipulo, Stola super humerum sinistrum, quae sub axilla dextera adnectatur, et » Dalmatica violacea. Subdiaconus autem Amictu, » Alba, Cingulo, Manipulo et Tunicella. Alii » praeterea inferiorum Ordinum Clerici Superpelliceo, supra Vestem Talarem ornari debent. » Singuli praedicti cum Tonsura et Birretis suis.» In Concilio vero Mediolanensi VI. *tit. Quae ad funera pertinent* §. 2. cautum est: « Quisque Cleri» cus mortuus vestitu Clericali, quem Ordinis » sui ratio deposcit, indutus efferatur; Diaconali » veste Diaconus, Sacerdotali Sacerdos, Clericus » Superpelliceo, Tonsuraque ornatus, itidemque » alii pro Ordinis Ecclesiastici gradu. » Praeterea Clemens XI. juxta dispositionem Ritualis Romani *l. c.* sub die 9. *Decembris* 1705. Parochis, Superioribus Ecclesiarum tam Saecularium quam Regularium, Sacristis et omnibus ad quos spectat, mandavit, ut non permittant Ecclesiasticorum Saecularium Cadavera nisi cum Sacris Vestibus Ordini convenientibus, ex propriis domibus ad Ecclesiam transferri, vel in istis exponi. Hujus- 92
modi ritus vero haec est ratio, tum quia Vestes Sacerdotales et clericales, juxta Durand. *Rational. lib.* 2. *cap.* 35. *n.* 41. virtutes significant, cum quibus Ministri Altaris prae caeteris Deo sunt praesentandi; tum quia pietas erga defunctos exigit ut cum honore sepeliantur, et quoniam Presbyteri caeterique specialiter Divino sunt mancipati servitio, ratio exigit, ut tamquam personae Deo dicatae, et Christi et Ecclesiae Ministri, etiam mortui indumentis characteri convenientibus induantur, cum eisque tumulentur. Hinc per *Text. ex-* 93
pressum in cap. Ad hoc de usu et auctoritate Pallii, Cadaver Archiepiscopi in ejus delatione et expositione in Ecclesia, induendum est Pallio, et cum eo tumulandum. Quin etiam si Archiepiscopus defunctus ad aliam Ecclesiam Sede Metropolitana insignitam translatus fuerit, cum Pallio tam prioris, quam posterioris Ecclesiae tumulandus est: ipse tamen Pallio induatur posterius accepto, et alterum prioris Ecclesiae ejus capiti supponendum est. Innocent. Hostiens. et Abb. *in cit. cap. Ad hoc, n.* 2. Cardin. Petra *Comment. ad Constitut. Apostol. tom.* 5. *Constit. Pii II. n.* 85. Si vero Archiepiscopus extra propriam Dioecesim decedat, sub ejus capite Pallium reponitur; *ibid.* Haec 94
etiam de Episcopo defuncto ex *Caeremon. Episcop. lib.* 2. *cap.* 38. colligimus; « Loto et terso corpo» re Clerici familiares.... induant illud primum » vestibus ordinariis usque ad Rocchettum, deinde Sacris Vestibus, quibus vivens induebatur,

» dum solemniter erat celebraturus, hoc est, caligis et sandaliis, amictu, alba, cingulo, stola, » manipulo, cruce pectorali, tunicella, dalmatica, » chirothecis, planeta coloris violacei, annulo et » mitra simplici, ac etiam Pallio cum spinulis, » si erit Archiepiscopus, vel alias utens Pallio, et » ponant super pectus ejus crucem aliquam, quam » manibus teneat.... et ad pedes ejus ponatur pi» leum Pontificale sericeis viridibus floccis orna» tum. »

95 Quae hactenus disseruimus ad priorem partem quaesiti *n.* 91. relati pertinent, quoad alteram vero, utrum liceat in manibus defuncti Presbyteri Calicem apponere, et in feretro Missale apertum, haec sunt attendenda. Procul dubio certum est nec Rituali, neque decentiae congruum videri, ut in manibus Sacerdotis demortui Calix et circa ejusdem Cadaver Missale apponatur. Cum enim Rituale *l. c. tit. de exeq.* adamussim omnia praescribat, quibus defuncti Presbyteri corpus induendum est, ab amictu ad birretum usque, mirum quod si ab ejusdem Rubrica Calicis etiam delatio intenta foisset, de eo nec verbum fecerit, qui profecto ornamentorum omnium est praecipuum. Quod de Missali etiam dictum volumus. Repugnat praeter oa decentiae hujusmodi usus apponendi Calicem, in eo enim praeter consecrationem, qua carent aliae Sacrae Vestes, quibus Cadaver indoitur, toties Christi Domini Sanguis exceptus est, et a Sacerdote Æterno Patri oblatus, qua de causa nemo est qui non videat, quam indecens, et quam indigue in Divino Sacrificio usurparetur, postquam prae manibus Cadaveris diu fuit. Insuper si per Sacros Canones vetitum fuit Defunctorum corpora Palla, seu Corporali involvi, et Concil. Arvernens. *can.* 3. Sacerdotis Cadaver Pallio altaris obtegi, ne illo suis usibus reddito Altaria polluantur, eo magis de Calice hoc foret dicendum, qui immediate inservit Sacrificio, et manibus defuncti aptetur, et iterum ad Christi Domini Sanguinem recipiendum in Missa adhiberetur: majoremque praeseferret indecentiam, si una cum Cadavere Calix ipse in sepulcro condendus esset. Supervacaneum porro esset Calicem apponere, nam ut supra innuimus, Personarum Ecclesiasticarum Cadavera Sacris induuntur Vestibus, ut eorum significaretur Ordo, ad quem indicandum et Sacerdotalem characterem Casula et Stola ante pectus ad modum Crucis plicata, sunt satis. Ad quid ergo Calix et Missale? Clericat. *de Sacrif. miss. decis.* 50. *num.* 49. Sarnell. *Epist.* 33. *tom.* 1. Bass. Coreya. Idque firmarunt Concilium Provinciale Beneventanum ann. 1673. *Tit.* 28. *De sepulturis cap.* 18. « Calix in Sacerdotum defunctorum manibus, et » alia sacra juxta illos non apponantur; sed prae» scriptus ab Ecclesia ritus exequutioni demande» tur; » et Synodus Fulginatensis, bis verbis: « Ca» licem vero consecratum in Sacerdotum defun» ctorum manibus, sicubi abusive introductum » esset, de caetero non apponi jubemus. » Idem aliis in Synodis statutum fuit. Nota tamen, apud Germanos et quosdam alios mos esse ante defuncti feretrum Calicem ex cera ab aliquo Clerico cotta induto deferendi, illumque supra Presbyteri corpus in sepulcro dejiciendi.

CADUCITAS

VIDE VERB. *EMPHYTEUSIS ART.* 3. *A N.* 9. *AD* 12.

CÆCUS

QUOAD RECITATIONEM DIVINI OFFICII VIDE VERB. *OFFICIUM DIVINUM ART.* 5. *A NUM.* 1. *AD.* 8. QUOAD OBTINENDAM DISPENSATIONEM AD EFFECTUM TUM OBTINENDI BENEFICIUM ECCLESIASTICUM, TUM MISSAM CELEBRANDI, VIDE VERB. *DISPENSATIO N.* 69. 70. QUOAD PERCIPIENDAS DISTRIBUTIONES QUOTIDIANAS, VIDE VERB. *DISTRIBUTIONES ART.* 1. *N.* 15. *ET* 16.

CÆLIBATUS

SUMMARIUM

1. Caelibatus Sacris Ministris initio praescriptus fuit tam in Orientali, quam in Occidentali Ecclesia. — 2. Sed deinde permissa fuit uxorum retentio Orientalibus. — 3. Caelibatus tamen suadetur enixe Graecis Subdiaconis, Diaconis et Presbyteris. — * 4. Caelibatus obligatio num ex voto, an ex lege Ecclesiastica repetenda sit. — 5. Post majores Ordines jam susceptos invalidum est Matrimonium. — 6. Post initum Matrimonium, ex quo bigamia contracta est, nemo nequidem ad primam tonsuram promovetur. — 7. Nec extra casum bigamiae, nisi uxor consentiat, et castitatem profiteatur. — 8. De legis Caelibatus antiquitate in Latina et Orientali Ecclesia, deque ejusdem discrimine in utraque. — 9. 10. De hujus legis aequitate et de nulla juri divino et naturali repugnantia.

1 Caelibatus sacris Ministris initio praescriptus fuit tam in Orientali, quam in Occidentali Ecclesia; Benedictus XIV. *tom.* 1. *Constit.* 129. incipien. *Eo quamvis tempore* §.
2 34.(*) Sed deinde ex indulgentia permissa fuit uxorum retentio Graecis, Maronitis, aliisque Orientalibus. Idem *Ibid.* §. 35.

3 Caelibatus Graecis Subdiaconis, Diaconis, et Presbyteris enixe suadetur. quamvis eorum Matrimonium cum unica, et Virgine non reprobetur. Idem *Constit.* 67. incip. *Etsi* §. 7. *num.* 26. ibi: *Etsi expetendum quam maxime esset, ut Graeci, qui sunt in Sacris Ordinibus constituti, castitatem, non secus ac Latini, servarent; nihilominus ut eorum Clerici, Subdiaconi, Diaconi, et Presbyteri uxores in eorum ministerio retineant, dummodo ante Sacros Ordines Virgines, non Viduas, neque corruptas, duxerint, Romana non prohibet Ecclesia. Eos autem, qui Viduam, vel corruptam duxerint, vel ad secunda vota, prima uxore mortua, convolarint, ad Subdiaconatum, Diaconatum, et Presbyteratum promoveri omnino prohibemus.* (**)

ADDITIONES CASINENSES

Majores Clerici omnino castitatem servare te- 4
neantur. An vero Caelibatus obligatio ex voto, an

(*) De Caelibatu lege parce admodum Cl. Auctor; quapropter visum fuit de ipsa pauca quaedam heic delibare.

Explorati juris est, Caelibatus legem jure Ecclesiastico statutam fuisse, atque sacris Ministris impositam; quemadmodum contra aliquos temere contrarium opinantes clarissime evincit doctissimus Bellarminus in suis Controversiis *Lib. I. de Clericis cap.* 18.

Isthaec porro Caelibatus sacratissima lex jam eximiam praesefert vetustatis notam, ut Apostolica merito dicenda sit; siquidem cum ipsis Ecclesiae incunabilis coepit, omnique vero permansit; licet nonnihil varietatis inter utramque Ecclesiam Occidentalem nempe, atque Orientalem in ea servanda deprehenderetur; uti mox dicemus. Scilicet hoc debebatur Victimae illi virgineae, ac virgineo odore fraganti, ut publica Ecclesiae lege ab ipso sui exordio sancitum esset, ne victima illa coelestis contrectaretur, immolaretur, produceretur in altari, nisi per eos, qui aut virgines essent, aut vidui, aut in aeternum pudici, uti loquitur D. Hieronymus.

Neque hoc de sola Occidentali Ecclesia erit accipiendum, quandoquidem et apud Orientales a primis usque Ecclesiae saeculis haec quoque lex Caelibatum sacris injungens ministris sancita erat. Hujus quidem rei locupletissimi testes occurrunt Epiphanius, et Hieronymus, qui verbis tam disertis eam affirmant, ut omnino de ipsa dubitare nefas sit. Lege Thomassinum in *de Nov. et Veter. Eccles. Disciplina P. I. Lib. II. cap.* 60.

Quapropter merito vapulat Natalis Alexander qui in *Synops. Histor. Ecclesiast. Saecul. Quart. Cap. I. n.* 9. docet ante Siricii Pontificis tempora, h. e. ante annum 385. cum Siricius ad Pontificatus fastigium evectus est, Caelibatum nulla Ecclesiastica lege sancitum fuisse; sed sola consuetudine Sacris Ordinibus adnexum fuisse.

Illud tamen discriminis inter Orientalem atque Occidentalem Ecclesiam observatum fuit; nempe quod in Orientali Ecclesia in hoc magis animus intendebatur, ne post receptos Sacros Ordines carnalibus nuptiis quis contaminare se auderet; caeterum si quis post contracta cum aliqua conjugia ad Sacros Ordines proveheretur, uxorem legitimam in ipso Sacro ministerio esse retinendam plures contendebant, et suo potius exemplo edocebant. Cujusmodi abusum probe cognoscentes antiquiores Synodi, immo et ipsum Nicaenum Concilium connivendum satius duxerunt: *Nam si vigore legum id emendatum fuisset, forte ex ipso medicamine morbus evasisset deterior*; ut ajebat laud. Epiphanius. In Ecclesia vero Occidentali aeque vetitum esset et uxorem ducere post sacrae Ordinationis receptum characterem, aut uxore ante Ordinationem recepta uti, eique *consuescere*, uti loquuntur Patres. Lex isthaec extendebatur non solum ad Episcopos (quod in ipsa Orientali Ecclesia quantum ad ipsos Episcopos, aeque ac in Occidentali semper servatum fuit) sed etiam ad Presbyteros, et Diaconos; etenim Hypodiaconi primis Ecclesiae saeculis hac in re suae voluntati relicti fuere; et licet Leo Magnus legem continentiae ipsis etiam Hypodiaconis indixisset, illa tamen non ubique statim recepta fuit. Lege laud. Thomassinum *loc. cit. cap.* 60. *et* 61.

Abusum antea invectum in Orientali Ecclesia, ut uxorem antea receptam in ipso Sacro ministerio, et retinere, eaque uti liceret, Graeci, ut erat ingenium nationi intractabile, obstinatissime retinuerunt; quin et synodali lege ipsum confirmare ausi fuere, et retinendum decrevere. Id patet ex Synodo Trullana habita An. 688. uti contendit Natal. Alexand. *Histor. Ecclesiast. Dissert. III. in Saecul. Septim.* ubi profana illa Synodus damnat nominatim canones Ecclesiae Romanae Caelibatum Clericorum spectantes; atque una simul statuit ut Clerici ante Subdiaconatum uxores ducerent, et cum eisdem viverent etiam postea in Sacris Ordinibus constituti. Hinc abusus ille in morem evasit; ac tandem magis crevit, atque confirmatus est tempore Leonis IX. cum dissidium Graecorum cum Latinis maxime fervebat.

Cum autem ab antiqua erroris consuetudine nulla facile ratione dimoveri possent Presbyteri, aliique Clerici Graecanici ritus, ne vetustis simultatibus novae dissidiorum causae adjicerentur, ad Romanae Ecclesiae omnium Matris, ac Magistrae, pietatem spectabat, ut in favorem Graecae Ecclesiae nonnihil remitteret de rigore antiquae disciplinae, quod reapse tandem factum est; uti compertum habetur ex *Can. Aliter* 13 *Distinct.* 31. qui est Stephani Pontificis, *ex cap. Cum olim* 6. *de Cleric. Conjugat.* et *cap. Quaesitum* 7. *de Poenitent. et Remissionib. Ex Instruct.* Clement. VIII. quae incipit *Presbyteri Graeci*; ac demum ex *Instructione* Benedicti XIV. quae incipit, *Eo quamvis tempore.* Illud vero tantummodo ipsis injunctum fuit, ut antequam ad Sacrum Sacrificium, seu Sanctam Missam celebrandam accederent, vel per hebdomadam, vel per triduum ab uxoribus abstinerent, uti patet ex memoratis *Instructionibus* Clement. VIII. et Benedict. XIV.

Novissimis demum aetatibus adversus legem Caelibatus acrius bellum indixere Joannes Wiclefus, Martinus Lutherus, Calvinus, eorumque sectatores contendentes acriter, licere Sacris Ministris etiam post recepta Sacrarum Ordinationum insignia uxores ducere, eisque copulari; at ineptissimas ipsorum argutationes, quas pro sua insigni temeritate proferre non verentur contra sacratissimam continentiae disciplinam ab Apostolica traditione derivatam atque in Ecclesia semper servatam, uti testatur Synodus Carthaginensis II. *can.* 27. docte et erudite suo more refellit Bellarm. *laud. lib.* 1. *de Clericis cap.* 19. *et seqq.* Adesis, si lubet, laudatissimum Theologum.

(**) De Caelibatu, quem tot libris hodie oppugnatum dolentes vidimus, plura dicenda essent, nisi Caelibatus causam jam egisset Franciscus Antonius Zaccaria, edito primum an. 1774. Romae commentario, cui titulus est: *Storia Polemica del Celibato sacro da contraporsi ad alcune detestabili opere uscite a questi tempi*; deinde hoc anno 1784. vulgata Fulginiae ejusdem operis apologia, quae praenotatur: *Dissertazione Apologetica di F. A. Z. a conferma della sua Storia Polemica del Celibato sacro, o sia nuova giustificazione del Celibato degli Ecclesiastici contro gl'inconvenienti appostigli anche ultimamente in alcuni infamissimi libri. (Edit. Barbiel.)*

ex lege ecclesiastica repetenda sit, inter se non conveniunt Auctores. Tridentini enim Patres tantum damnavere Lutherum dicentem: *Non obstante lege ecclesiastica vel voto.* Vid. Scotum 4. *dist.* 39. Bellar. *Contr. l.* 1. *de matr. c.* 21. Sanchez *de Matr. l.* 7. Pallav. *Hist. Con. Trid. l.* 23. *c.* 9. *n.* 2. Amort. *Theol. Tract. de ord.* Schmalzgrueber *jus*
5 *Eccl. Un. l.* 3. *tit.* 3. Vide infra. *num.* 8.

Post majores ordines jam susceptos invalidum est Matrimonium. Conc. Trid. *sess.* 24. *can.* 9. *de*
6 *Sacram. Matr.*

Post initum Matrimonium, ex quo bigamia vera, vel interpretativa contracta est, nemo ad Ordines, nequidem ad primam tonsuram, vivente vel mor-
7 tua uxore, promovetur.

Extra casum bigamiae, uxore vivente, nisi ipsa consentiat et castitatem profiteatur, nemo hodie
8 admittitur ne ad primam quidem tonsuram.

Lex Caelibatus seu continentiae sacris Ministris imposita, adversus quam tam acriter Protestantes decertarunt, quamquo tanto insano furore Saeculo XVI. insectati sunt, antiquissima est in Ecclesia Dei, aequitati non difformis, nec juri divino vel naturali repugnans. Lex etenim ista in exemplo Apostolorum fundata ab ipso apostolico aevo universaliter fuit recepta, atque in antiquissimis Conciliorum et Pontificum sanctionibus firmata. In exemplo equidem Apostolorum fundata, nam juxta Tertullianum *lib. de monogam. c.* 8. ex Apostolorum numero Petrum tantum uxorem habuisse legimus; et Hieronymus contra Jovinianum *lib.* 1. haec habet: « Quoniam, excepto Apostolo Petro, non sit manifesto relatum de aliis Apostolis, quod uxores habuerint: et quum de uno scriptum sit, et de caeteris tacitum, intelligere debemus, sine uxoribus eos fuisse, de quibus nihil tale Scriptura significat. » Idem S. Doctor *epist.* 48. *ad Pammachium:* « Christus virgo, virgo Maria utriusque sexus virginitatis dedicavere principia; Apostoli vel virgines, vel post nuptias continentes. » Hinc ab ipsis primis Ecclesiae saeculis, etsi continentia nondum Clericis certa vel declarata lege imposita, tamen consuetudine jam receptum erat, ut Sacris initiati ab uxoribus abstinerent, quas ante ordinationem acceperant. De hac consuetudine vide Origen. *homil.* 33. *in Num. n.*3. *et lib.* 3. *contra Celsum* n. 48. Hieronymum *lib. contra Vigilantium;* Eusebium *Demonstrat. Evangel. lib.* 1. *cap.* 9. et Epiphanium *Haeres.* 48. *n.* 9. *et Haeres.* 59. n. 4. qui pluries affirmat hujusmodi consuetudinem ab Apostolorum aetate atque instituto esse repetendam. In Orientali Ecclesia quamvis hanc consuetudinem ab Apostolorum tempore servatam invenimus, tamen non defuerunt Presbyteri ac etiam de ordine Episcopali, qui matrimonio juncti fuissent. Verum non ita evenit in Latina Ecclesia; nam ibi D. Petrus quotquot Episcopos, Presbyteros et Diaconos ordinavit, continentiae legi subjecit; Bellarmin. Vasquez, Arcudius, Thomassin. aliique doctissimi viri firmissimis adducti fundamentis. Tertullianus enim de clero Africano loquens: *Quanti*, ait, *in ecclesiasticis ordinibus de continentia censentur, qui Deo nubere maluerunt, qui carnis suae honorem (in primaevum paradisi statum) restituerunt, quique se jam illius aevi filios dicaverunt, occidentes in se concupiscentiam libidinis, et totum illud quod intra paradisum non potuit admitti. Lib. de exhort. castitatis cap.* 11. Vocem porro *dicaverunt* aperte hic votum ac professionem significare censet Cl. Perrone in suis *Praelection. Theolog. tract. de ordin. cap.* 5. n. 155. Patres etiam Concilii Carthaginensis II. anni 392. castitatem in Sacris Ordinibus ex Apostolorum doctrina agnoverunt: Canone enim 11. haec leguntur: *Quum in praeterito Concilio de continentiae, et castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres conscriptione quadam castitati per consecrationes odnexi sunt. Episcopos, Presbyteros, et Diaconos, ita placuit, ut condecet Sacrosanctos Antistites et Dei Sacerdotes, necnon et Levitas, vel qui Sacramentis divinis inserviunt, continentes esse in omnibus, quo possint simpliciter, quod a Deo postulant, impetrare, ut quod Apostoli docuerunt, et ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus.* Praeterea ad hujus legis antiquitatem firmandam quammaxime facit celebris illa D. Augustini regula, his concepta verbis: *quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur.* Hinc factum ut Siricius in sua Epistola ad Himerium Episcopum Tarraconensem anno 385. scripta, ita loquitur, ut omnes Caelibatus lege, ab Apostolo instituta, teneri, sine ulla prorsus dubitatione affirmet, perspicue eam vetustissimam in Ecclesia demonstret, atque in transgressores tamquam gravis criminis reos animadvertet. Quae vero a Siricio fuerant sancita, servanda penitus esse rescripsit Innocentius I. anno 405. ad Exuperium Episcopum Tolosanum. Atque ita caeteri Pontifices qui hanc Caelibatus legem in majoribus Ordinibus constitutis impositam, confirmarunt. Ea vero ratione seso gesserunt Concilia tam generalia quam particularia, quae hujus legis meminerunt, ut satis innuant se novam legem non condere, sed ab Apostolica sanctione emanatam instaurare ac confirmare. Paulatim ex Ecclesia Latina lex Caelibatus ad Orientis Ecclesias devenit; et quemadmodum antea Clerici ad castitatem servandam consuetudine, postea lege fuerunt obstricti. Attamen a primaevae disciplinae puritate recedentes, majoribus Clericis integrum fuit uxores ante ordinationem susceptas retinere, et tantum Episcopi castitatis legi obnoxii fuerunt. Quod vero Socrates asserit de filiis plurium Episcoporum, tantum de Patriarchatu Constantinopolitano intelligendum

esse tenet Dr. Doellinger *Orig. Christian.* Denique in Synodo Trullana anni 692. (*) tantum antiquae Ecclesiasticae disciplinae formam servare curarunt, cum reapso Caelibatus legem penitus evertebant *Can.* 12. 13. 48. Quamvis enim ibi nullum declaratum fuerit matrimonium post Ordinationem contractum, tamen solis Episcopis illius usus proscriptus, et eorumdem uxores Monasteria procul ab Episcopo extructa ingredi jubentur; tota praeterea continentia a Presbyteris et Diaconis requisita erat, quando Altari essent ministraturi: et ita in Ecclesia Graeca quoad Caelibatum se res habet. Doellinger. *l. c. Append.* §. 11. Quoad Ordines vero Diaconatu inferiores, varia primum fuit Ecclesiarum disciplina, deinde vero in Ecclesia Latina Caelibatus legi tantum Subdiaconi subjecti. Vid. Thomassin. Perrone *loc. cit.* et praecipuo Zaccar. in sua praeclara dissertatione, cui titulus *Storia Polemica del Celibato Sacro.* Vid. etiam Not. *Edit. Neap. ad n.* 1. *Auctoris*, ubi fere eadem in-
9 venies, sed non eodem ordine.

Covenientissime porro lex Caelibatus sacris Ministris est imposita, utpote quae vitae sanctimoniam praeseferat, quae ad rite sacra munera obeunda non ducunt, removeat impedimenta; quaeque cum ecclesiasticae vitae instituto maximo faciant, inducat. Equidem nemo inficiabitur legem Caelibatus ratione objecti esse sanctissimam: sufficeret sane inspicere quemadmodum Justinus, Atheuagoras, Origenes, Minutius Felix, Christianae Religionis Apologistae illustres eam omni laude cumularunt, et inter ipsius praecipuas glorias adscribere non dubitarunt. Sufficeret quoque unanimis Patrum consensus, sed et Christus ipse et Apostoli verbo et exemplo eam commondarunt. Matth. XIX. 11. I. Corinth. VII. per integrum. Immo uti etism Athanasius, necnon caeteri Patres loquuntur, Christus *inter caetera dona largitus est nobis in Virginitate exemplar Angelicae Sanctitatis.* Insuper, quod et illius sanctitatem liquido demonstrat, perspicuum est ex Apostolo *l. c.* et Patrum testimoniis virginitatem conjugio esse praestantiorem, de qua inter caeteros Chrysostomus *Lib. de Virginitate cap.* 11. sic loquitur: *Virginitas est bonum: id ego quoque fateor: atqui nuptiis etiam melior. et istud tibi adjungam, tanto melior quanto coelum terrae, tanto nuptiis eam praestare, quanto ac si quid praeterea audendum est, etiam magis, etc.* et Concilii Tridentini *Sess.* XXIV. *cap.* 10. anathemate perstringitur qui dixerit: *non esse melius ac beatius manere in virginitate, aut Caelibatu, quam jungi matrimonio.* Cum igitur Sacer ministrorum Dei status, quo homines tamquam Aaron in sortem Domini vocantur, reliquos sanctitate et excellentia longe praestet, sanctius et sublimius vitae genus oxinde postulat; quapropter ad legem Caelibatus servandam, utpote sanctissimam, convenientissime Clericos teneri nemo est, qui neget. Paulus praeterea *l. c.* clamat dicens: *Qui sine uxore est, sollicitus est quae Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est quae sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est.* Officia vero Sacrorum Ministrorum praecipua sunt Sacrificium offerre Deo, orare, praeesse, ducere, Sacramenta ministrare, infirmorum, et pauperum gerere curam, atque alia id genus charitatis, et Religionis officia praestare. Si igitur Sacerdos *alligatus* esset uxori, utique *quae sunt mundi sollicitus esset, quomodo placeret uxori*, et a Deo divisus, atque alienis curis a rite Sacris muniis obeundis distractus. Porro si teste Apostolo *II. Timoth. II. 4. Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus*, ut magis sit expeditus in suis officiis exequendis, nemo est qui non videat ab his omnibus liberum esse caelibem Ecclesiae ministrum. Postremo non praetermittendum censuimus brevi perpendere Christianae Religionis propagationem magna ex parte huic Caelibatus legi esse adscribendam; non enim intelligere possumus quomodo Congregatio illa omnium maxima de Propaganda Fide stare posset, nisi Ministri Divino cultui mancipati, huic de castitate servanda tenerentur legi; neque profecto quotidie tot in tam longinquas, et barbaras pergerent nationes, nam adeo pauci invenirentur, qui uxorum filiorumve precibus, gemitibusque obsistentes, sine reditus spe, Missionem aggrederentur. Et quantae utilitatis sit Caelibatus respectu Missionariorum, facile est colligere, si inspiciatur quam impari exitu et dissimili causa Missionem suscipiant Catholici et Protestantes.

Reliquum est ut paucis expendemus Caelibatus legem neque juri divino, neque naturali adversari. Et primo quod juri divino non obstet, id 10
ex superiori numero allatis facillime deprehendere quisque potest; nemo etenim tam obtusae mentis nusquam invenietur qui aliquo pacto suspicatur, quod Christus sanctificavit quoque et Apostolorum exemplo commendavit, quodque Patres summis laudibus decorarunt, aliqua ex parte juri Divino posse adversari. Huic addatur exemplum tot illustrium virorum, qui a remotissima antiquitate singulari doctrinae ac sanctitatis nota floruerunt, quique laudem et maximam omnium venerationem adepti sunt, qui tamen in

(*) Non una est Doctorum mens in aetate determinanda qua hoc Concilium celebratum fuerit. Regnon. plenius manifesta errans, dicit illud anno 612. habitum. Natalis Alexander vero anno 692. Pagius anno 691. Petavius, Harduinus pro anno 706. et 707. stant. Sed Binius, Labbe, Papebrochius, Christ. Lupus, aliique cum Baronio verius asserunt anno 692. fuisse celebratum. Quod equidem egregie Zaccaria adversus Natal. Alexandr. firmat ex ipsis Concilii verbis Canon. 3. in sua *Historia Polemica Sacri Caelibatus lib.* 1. (*Edd. Cann.*)

Latina pariter ac in Orientali Ecclesia caelibem duxerunt vitam. Neque est credendum Ecclesiam dono praeditam infallibilitatis, aliquid contra jus divinum mandasse, cum tot Pontificiis sanctionibus, Conciliorum decretis legem Caelibatus sacris ministris impositam probavit, confirmavitque. Sed lex Caelibatus nec juri naturali adversatur; si qua enim foret repugnantia, dicendum quod Deus et Homo, Christus, Sanctissima Mater, Apostoli, quotquot Sanctos colimus Virgines, Monachorum coetus, eorumque Patriarchae, contra jus naturae peccaverint, a quo Christiana abhorret mens; horrendum enim est, atque blasphemum. Praeterea ad repugnantiam illam efficiendam, aliqua naturae lex extare deberet, qua omnes et singuli humani generis individui ad matrimonium tenerentur, quod etiam cogitare est absurdum. Nam ea hypothesi omnes utriusque sexus sive pauperes sive divites; sive boni sive infirmi; sive pares sustinendis matrimonii oneribus, sive impares; sive, servi sive liberi, omnes hac lege ad nuptias contrahendas essent obstricti, quod equidem praeter absurditatem, pluribus in casibus esset impossibile. Hanc porro legem neque populi, neque cujuscumque aetatis sapientes, legislatores, et naturae juris periti agnoverunt, nec quisquam ratione praeditus agnoscet, cum et ipsi idolorum cultores Ægyptii, Indiarum incolae, Persae, Graeci et Romani, Caelibatus cultores magno semper honore prosequuti sint, et non utpote naturalis legis infractores et reos propterea traduxerint. Henricus Morini *Histoire critique du Célibat.* Albert. Fabricius *Bibliograph. antiquaria*, De Maistre *Du Pape lib.* 3. *cap.* 3. *P.* 1. De tota vero hac Caelibatus quaestione vid. Zaccar. in toties laudata *Historia sacri Caelibatus*, et in nova sua Caelibatus defensione; Delingan. Joseph Pium Joan. lib. cui titulus *Caelibatus vindiciae* sub nomine Flaminii Cephalii, Porrone, Thomassin. Zallinger. aliosque Juris Ecclesiastici scriptores.

CALIX

SUMMARIUM

1. Calices in primis Ecclesiae temporibus poterant esse etiam lignei, et vitrei. — 2. Tamen a multis saeculis obsolevit usus ille, et nunc non debent esse lignei, nec vitrei, nec de aere aut aurichalco, aut cupro; sed tam ipsi Calices, quam Patenae debent esse de auro, vel argento, vel saltem stamno ob magnam paupertatem. — 3. Calices, et Patenae debent consecrari ac Chrismate perungi. — 4. Calices, et Patenas consecrare de jure ordinario spectat ad Episcopos. — 5. Ex privilegio tamen possunt Calices, ac Patenas benedicere, seu consecrare Abbates, aliique Praelati usum Pontificalium habentes, dummodo id faciant pro solo usu suarum Ecclesiarum. — 6. Abbates, aliique Praelati usum Pontificalium habentes, si Calices, et Patenas consecrant pro usu aliarum Ecclesiarum, possunt ab Episcopis tamquam Sedis Apostolicae Delegatis puniri, et coerceri Interdicto ab ingressu Ecclesiae, et suspensione ab exercitio Pontificalium. — 7. Privilegium consecrandi Calices, et Patenas, cum ex Jure Ecclesiastico proveniat, potest a Summo Pontifice concedi etiam simplicibus Sacerdotibus. — 8. Et de facto Paulus III. concessit Presbyteris Societatis Jesu, ut in locis remotissimis Infidelium, ubi Catholici Episcopi nulli sunt, Altaria, et Calices consecrare possint. — 9. Simile privilegium concessum fuit Minoribus de Observantia in partibus Indiarum. — 10. Calix et Patena duobus potissimum modis consecrationem amittunt, scilicet per fractionem, et per novam inaurationem. — 11. Per fractionem amittunt consecrationem, quando Patena est ita notabiliter fracta, ut Hostiam commode capere non possit, et Calix etiam ita notabiliter fractus, ut in eo commode Sanguis Christi consecrari non possit. — 12. Sic etiam per fractionem amittit Calix consecrationem, quando pes fixus in cuppa et non amovibilis, cum fractione separatur ab ipsa cuppa. — 13. Si autem pes Calicis sit amovibilis, et separatur a cuppa sine fractione, ut accidit in Calice tornatili, tunc per talem separationem non amittit Consecrationem. — 14. Per novam inaurationem amittunt consecrationem, quando ratione auri amissi ex longo usu, denuo inaurantur quoad illam superficiem, quae tangit Corpus, et Sanguinem Christi; tunc enim opus sit nova consecratione. — 15. Affertur, et solvitur instantia; *ad n.* 16. — 17. Affertur et solvitur alia instantia; *ad* n. 18. — 19. Probabile est, Calicem non consecratum remanere consecratum, si in eo bona fide celebretur. — 20. Probabilius tamen dicendum est non sufficere consecrationem per contactum Corporis, et Sanguinis Domini, sed ulterius requiri consecrationem caeremonialem, quae fit per Chrismatis inunctionem, et benedictionem Episcopi, vel Abbatis, vel alterius ad id privilegium Pontificium habentis. — 21. Calix, Patena, et alia ornamenta, quae immediate attingunt Corpus, et Sanguinem Christi, non possunt tangi a Laicis, et multo minus a Foeminis. — 22. Tangere enim vasa sacra, quando non continent actu Corpus, et Sanguinem Christi, est restrictum Subdiaconis, privative quoad alios Ministros non consecratos. — 23. Quando autem continent actu Corpus, et Sanguinem Christi, tangi nequeunt nisi a Sacerdotibus, et Diaconis, privative etiam quoad ipsos Subdiaconos. — 24. Facultas tangendi vasa sacra vacua, concessa videtur etiam Acolythis in ipso Missae Ministerio. — 25. Haec facultas tangendi vasa sacra vacua fuit postea ex privilegio concessa Laicis, et Clericis Regularium nondum in Sacris constitutis. — 26. Quicumque autem non habet facultatem, nec ex vi suae Ordinationis, nec ex speciali privilegio, et permissione, si absque rationabili causa, et sine morali necessitate tangat vasa sacra, peccat saltem venialiter. — 27. Calices, aliaque vasa sacra urgente necessitate possunt vendi; cum hoc tamen, quod si vendantur Laicis, debent prius conflari, vel saltem frangi; at solum Ecclesiasticis Personis possunt integra sine fractione vendi. — 28. Nec ratione consecrationis eorum, potest aliquid plus exigi ab emptoribus sive Laicis, sive Ecclesiasticis; aliter erit gravissimum Simoniae peccatum. — 29. Calix non est ponendus in manibus Sacerdotum defunctorum. — 30. Utrum Calix in fine Missae totus debeat velari in anteriori parte. — 31. De Calicis usu Laicis, etc. aliquando permisso. *Remissive.* — 32. Calices consecrare possunt Vicarii Generales sede vacante. — 33. Quis teneatur praestare Calices Ecclesia Parochiali. *Remissive.* — * 34. Calix unde dictus. — 35. Varia ejus nomina. — 36. Et plura Calicum genera.

1 Calices licet in primis Ecclesiae temporibus
potuerint esse etiam lignei, et vitrei, ut te-
stantur S. Hieronymus *Epistol.* 4. Strabo *de
rebus Ecclesiae cap.* 24. et Gratianus *in cap.*
2 *Vasa* 44. *de consecrat. distinct.* 1. (*) Tamen a mul-
tis saeculis obsolevit usus ille, et non debent esse
lignei; quia cum lignum sit porosum, aliquid san-
guinis subintraret; nec vitrei, aut ex Crystallo
propter fragilitatem, nec de lapide propter ineptitu-
dinem, nec de aere, aut aurichalcho, aut cupro, quia
haec propter aeruginem vomitum provocant, (**)
sed tam ipsi Calices, quam Patenae debent esse
de auro vel argento, vel stamno, ita ut si non
ex auro, saltem ex argento fiant, vel ad minus
ob magnam paupertatem ex stamno; Innocent. IV.
in *Constit.* 26. incip. *Sub Catholicae*, ibi: *Unus-
quisque Sacerdos in aureo, vel argenteo solum, aut
saltem stamneo Calice sacrificet;* cap. *Calix* 45. *de Con-
secr. dist.* 1. ibi: *Ut Calix Domini cum Patena, si non
ex auro, omnino ex argento fiat. Si quis autem tam
pauper est, saltem, ut stamneum Calicem habeat; de
aere, aut aurichalcho non fiat Calix, quia ob vini
virtutem aeruginem parit, quae vomitum provocat. Nul-
lus autem in ligneo, aut vitreo Calice praesumat Mis-
3 sam cantare.* Calices, et Patenae debent consecra-
ri, ac Chrismate perungi; *cap. Cum venisset* 1. *de
Sacra Unctione* §. *Ungitur.* Immo contra eum, qui
utitur Calice ligneo, aut non consecrato, consti-
tuta est poena depositionis ab Officio, et Beneficio;
cap. Literas 14. *de celebrat. Missar.* Bonacina *de Sa-
crament. disp.* 4. *qu. ultim. punct.* 9. *num.* 16. Le-
zana *in Summa Verb. Calix n.* 2.

4 Calices, ac Patenas consecrare de Jure ordina-
rio spectat ad Episcopos, quia est actus Ordinis
Episcopalis; Sylvester *in Summa verb. Benedictio
num.* 2. *et* 3. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop.
allegat.* 27. *n.* 35. et alii ibi citati; *arg. cap. Abba-
tes* 3. *de privileg. in* 6. cum enim in tali consecra-
tione adhibeatur Sacra Unctio, vel Oleum San-
ctum, ab ipso tantum Episcopo ordinato, et conse-
crato benedicenda, inungenda, et consecranda
sunt de Jure ordinario, uti omnia alia in quibus
adhibetur Sacra Unctio; *arg. cap. Cum venisset.* 1.
de Sacra Unctione; et censuit Sacra Rituum Congre-
gat. *in Imolensi* 14. *Novembris* 1615. *In Savonensi*
3. *Decemb.* 1616. *In Taurinen. Pistorien. et Tarvi-
sina* 2. *Maji* 1619. *In Novarien.* 21. *Martii* 1620.
In Tridentina 7. *August.* 1521. *et in Caputaquen.* 20.
5 *Jul.* 1630. Ex privilegio tamen possunt Calices, et
Patenas benedicere, seu consecrare Abbates, alii-
que Praelati usum Pontificalium habentes, ut ex-
presse declaravit Sac. Cong. *in Patavina* 5. *April.*
1620. dummodo id faciant pro solo usu suarum
Ecclesiarum, ut pluries censuit Sacra Congregatio,
et signanter 27. *Septembr.* 1659. §. 19. in Decreto
circa usum Pontificalium Praelatis Episcopo in-
ferioribus concessorum coram Sanctissimo Domi-
no nostro Alexandro VII. emanato; ibi: *Reliqua
Pontificalia extra loca ipsis* Abbatibus subjecta, vel
pro servitio alienae Ecclesiae, aut in subditos pa-
riter alienos, *etiam de licentia Ordinariorum exer-
cere non valeant, puta Campanarum benedictiones,
Calicum, et similium, in quibus Sacra adhibetur Un-
ctio, nec non Minorum Ordinum Collationes.*

Immo possent ab Episcopis tamquam Sedis Apo- 6
stolicae Delegatis, Abbates, aliique Praelati usum
Pontificalium habentes Censura Interdicti ab in-
gressu Ecclesiae, vel Suspensionis ab exercitio
Pontificalium puniri, et coerceri, si Calices, Pate-
nas, et Paramenta Sacra pro usu aliarum Eccle-
siarum, quam suarum benedicerent, cum eis ex-
presse sit vetitum a Decretis generalibus Sacr.
Congregationis Rituum emanatis 27. *Septemb.* 1659.
et 20. *Julii* 1660. quoad hoc, confirmatis, et ap-
probatis ab Alexandro VII. ut videri possunt, verb.
Abbas sub num. 31. in quibus datur Ordinariis
facultas inobedientes, et transgressores per Cen-
suras compellendi. Privilegium benedicendi Cali- 7
ces, et Patenas, cum ex Jure Ecclesiastico prove-
niat, potest a Summo Pontifice concedi etiam sim-
plicibus Sacerdotibus, ut ex communi notat Bar-
bosa *part.* 2. *de Offic. et potest. Episcop. alleg.* 27.
num. 26. Et de facto Paulus III. anno 1549. con- 8
cessit Presbyteris Societatis Jesu, ut in locis re-
motissimis Infidelium, ubi Catholici Episcopi nul-
li sunt, Altaria, et Calices consecrare possint, ut
referunt plures, et signanter Suarez *tom.* 2. *di-
sput.* 81. *sect.* 71. *vers. Aliae autem.* Simile privile- 9
gium concessum Fratribus Minoribus de Obser-
vantia in partibus Indiarum referunt plures, et
signanter Rodriq. *tom.* 1. *Regul. qu.* 1. *art.* 4.

Calix, et Patena duobus potissimum modis 10
consecrationem amittunt, scilicet per fractionem,
et per novam inaurationem. Per fractionem amit- 11
tunt consecrationem, quando Patena est ita nota-
biliter fracta, ut hostiam commode capere non
possit, et Calix etiam ita notabiliter fractus, ut in
eo commode Sanguis Christi consecrari non possit,

(*) De Calicum materia, et forma ex veterum monumen-
tis egregie disseruit cl. Praesul Dominicus Georgius in
disquisitionibus de Sacro ministerio, cap. 3. *de Liturg.
R. P. T.* 1. *(Edit. Barbiel.)*

(**) Regino *de Eccles. discipl. lib.* 1. *cap.* 67. decretum
ex Remensi Concilio, quod Baronius Durcortori Remo-
rum sub Carolo M. celebratum putat, in hanc rem affert.
Reddo illud: *ut Calix Domini cum Patena, si non ex
auro, omnimodis ex argento fiat ... Si quis autem tam
pauperrimus est, saltem vel stanneum Calicem habeat; de
aere autem, aut ex auricalco non fiat Calix, quia ob vini
virtutem aeruginem parit, quae vomitum provocat. Nullus
autem in ligneo Calice praesumat cantare.* (*Edit. Barbiel.*)

Barbosa *loco cit. num.* 37. cum Vasquez, S. Thoma, et aliis ibi citatis. Sic etiam per fractionem amittit Calix consecrationem, quando pes fixus in cuppa, et non amovibilis, cum fractione separatur ab ipsa cuppa, quia Calix in tali eventu amittit suam figuram, et non est amplius aptus ad usum, ad quem fuerat factus; Suarez *disp.* 81. *sect.* 7. *vers. rursus inquiri potest;* Paludan. *in* 4. *dist.* 13. *quaest.* 2. *art.* 5. *conclus.* 2. et multi alii cum Barbosa *loc. cit. num.* 40. Si autem pes Calicis sit amovibilis, et separetur a cuppa sine fractione, ut accidit in Calice tornatili, cujus partes separantur absque fractione, tunc per talem separationem non amittit consecrationem, cum adhuc remaneat aptus ad usum, ad quem fuit factus, et adhuc retineat suam figuram; ideo enim Calix fit tornatilis, ut possit facile separari. Sic absolute Silvius *in* 2. *part. S. Thomae qu.* 83. *art.* 3. *qu.* 6. praecisis his verbis: *Si tamen esset Calix tornatilis ita per artem factus, ut pes a Cyatho posset separari; dicendum est, quod per separationem non perderet consecrationem .... quia per ejusmodi separationem non diceretur Calix frangi, vel scindi;* Suarez *loc. cit.* Naldus *in Summa verb. Calix num.* 6. et alii cum Barbosa *loc. cit. num.* 40. Per novam inaurationem amittunt consecrationem, quando (ratione auri amissi ex longo usu, vel ex abusu quorumdam Sacerdotum, qui ut ait Gobat *tom.* 1. *tract.* 3. *cas.* 10. *num.* 310. et Sporer *tom.* 3. *part.* 2. *cap.* 6. *sect.* 2. *n.* 395. toto nisu manuum scrupuloso simul, et ridicule Calices Purificatorio detergunt, vel potius, ut ita dicam, auro expoliant) denuo inaurantur, quoad illam superficiem, quae tangit Corpus, et Sanguinem Christi, tunc enim opus est nova consecratione, ex eo quod consecratio Calicis, et Patenae fit praecipue propter contactum Corporis, et Sanguinis; posita autem nova inauratione contactus ille nequit amplius fieri in parte seu superficie consecrata, cum aurum de novo additum non sit consecratum; Suarez *tom.* 1. *disp.* 81. *sect.* 3. *vers. solet vero;* Rosignol. *de Eucharist. quaest.* 9. *de ritibus art.* 2. *num.* 16. et 17. Angelus *verb. Calix num.* 2. Barbosa *loc. cit.* n. 38. cum plurimis ibi citatis, qui dicunt talem esse praxim Ecclesiae, et receptam consuetudinem Calices denuo consecrandi, cum denuo inaurantur.

12

13

14

15 Nec valet objicere, quod sicuti Calix, et Patena non indigent nova consecratione, cum per diuturnum usum amittunt inaurationem, ut tenent communius Doctores, ita non indigent nova consecratione, cum de novo inaurantur. Non valet inquam, quia in tantum Doctores communius tenent Calicem argenteum non obstante amissione inaurationis adhuc remanere consecratum, nec indigere nova consecratione, quia non fuit consecratum ipsum solum aurum Calicis secundum se, sed fuit consecratus totus Calix per modum unius, adeoque nihil tunc intervenit, quod nondum fuerit consecratum. In casu autem novae inaurationis intervenit aurum de novo additum, quod non est consecratum, et consequenter necessaria est nova consecratio, cum ipsum aurum additum immediate tangat Corpus, et Sanguinem Christi.

16

17 Nec valet instare, quod major pars trahat ad se minorem, adeoque consecrationem Calicis consecrati redundare in aurum de novo additum, tamquam in accessorium, et minus principale, et sic ipsum reddere sacrum absque nova consecratione; *arg. Quod in dubiis* 3. *de consecrat. Eccles. vel Altar.* Non valet, inquam, quia major pars trahens ad se minorem non censetur ea, quae est major quantitate molis, sed quae est principalior, et dignior, et proxime instituta ad continendum, et tangendum Corpus, et Sanguinem Christi, quod praecipue fit in parte inaurata, quae licet sit minor respectu materialis quantitatis, est tamen major ratione excellentiae, et muneris, quod debet praestare per continentiam, et immediatum contactum ejusdem Sanguinis, et Corporis Christi; unde instantia militat in oppositum, et contra adversarios. Sic Suarez, Vasquez, aliique plurimi cum Barbosa *loco cit. num.* 38. Rosignol. *loc. cit. num.* 17. Reiffenstuel *lib.* 1. *decret. tit.* 16. *num.* 35. Non amittitur autem consecratio Calicis, et Patenae per aliquos ictus a fabro inflictos, cum per eos nec notabiliter frangatur, nec mutatur interne superficies illa, qua continetur, et immediate tangitur Sanguis, et Corpus Christi; Armilla *in Summa verb. Calix num.* 4. Bartholomaeus ab Angelo *Dialog.* 5. *de Missa* §. 327. Azor. *part.* 1. *lib.* 50. *cap.* 28. *qu.* 5. Bonacina *de Sacrament. disp.* 4. *qu. ultim. punct.* 9. *n.* 18. Barbosa *l. c. n.* 39.

18

19 Calicem non consecratum remanere consecratum, si in eo bona fide celebretur, probabiliter defenditur; quae enim major consecratio esse potest, quam contactus Corporis, et Sanguinis Christi, in quo residet ipsa substantialis sanctitas? sic Diana *part.* 5. *tract.* 13. *resolut.* 60. aliique multi; sed probabilius dicendum est, non sufficere consecrationem per contactum Corporis, et Sanguinis Domini, et ulterius requiri consecrationem caeremonialem, quae fit per Chrismatis inunctionem, et benedictionem Episcopi, vel Abbatis, vel alterius ad id privilegium Pontificium habentis; quia Ecclesia pro forma consecrationis Calicis verbalem benedictionem cum Chrismatis inunctione solum assignavit; si enim profanus Calix fit sacer per contactum Sanguinis Christi, ut vult Diana, cur non etiam barba, et pannus, in quo defluxit sacer Sanguis? ut dicit Gobat *libr.* 1. *tract.* 3. *casu* 10. *sect.* 2. *num.* 309. Tum quia si celebratio Missae bona fide facta in Calice non consecrato sufficeret pro Calicis consecratione, idem dicendum etiam esset de celebratione Mis- 20

sac mala fide facta in simili Calice, quod plane
falsum est, aliter multa absurda, et inconvenien-
tia possent oriri. Et banc opinionem tenent Sua-
rez *in tertia parte tom.* 3. *disp.* 81. *sect.* 7. *vers. Alia*
vero forma ; Lugo *disp.* 20. *de Eucharistia n.* 92.
Dicastillo *disp.* 4. *de Eucharist. n.* 199. Lezana *in*
Summa verb. Calix num. 8. et expressus Fagun-
dez *de quinque Eccles. praecept. p.* 1. *lib.* 3. *c.* 21.
num. 15. ubi refert, ita fuisse decisum a gravis-
simis Patribus Societatis Jesu.
21 Calix, Patena, et alia ornamenta, quae imme-
diate attingunt Corpus, et Sanguinem Christi, ut
sunt corporale, et Palla non possunt tangi a Lai-
cis, et multo minus a Foeminis, prout habetur
22 *in cap. Sacras* 25. *dist.* 23. Tangere enim Vasa
Sacra, quando non continent actu Corpus, et
Sanguinem Christi, est restrictum Subdiaconis
privative quoad alios Ministros non consecratos;
cap. Non oportet 30. et *cap. Non liceat* 31. *dist.* 23.
23 Quando autem continent actu Corpus et Sangui-
nem Christi, tangi nequeunt, nisi a Sacerdotibus
et Diaconis privative etiam quoad ipsos Subdia-
conos; *cap. Non oportet* 26. *dist.* 23.
24 Facultas tangendi Vasa Sacra vacua concessa
videtur etiam Acolythis in ipso Missae Ministerio
cap. Non licet 32. *dist.* 23. et *cap. Nullus* 1. *dist.*
24. quae tamen non est ex vi Ordinationis, cum
Acolythis in ipsorum Ordinatione hujusmodi Va-
sa tangenda non tradantur, sed solum ex qua-
25 dam permissione. Haec facultas tangendi Vasa
Sacra vacua fuit postea ex privilegio concessa a
variis Summis Pontificibus Laicis, et Clericis
nondum in Sacris constitutis Regularium, ut re-
ferunt Casarubios *verb. Ornamenta*, Confectius *Bul-*
lae Sixti IV. et Rodericus *tom.* 1. *Bullarii in*
Oraculis ejusdem Sixti, ubi habetur, quod Eu-
genius IV. et Paulus V. concessit Casinensibus,
et Calistus III. et Sixtus IV. Minoribus, et Au-
gustinianis, ut Fratres eorum Laici, et Clerici
nondum Sacris initiati deputati Officio Sacristiae,
seu Ministerio Altaris, possint cum licentia Su-
periorum contrectare Calices, corporalia, et res
alias Sacras, easque lavare cum opus fuerit,
quod extenditur etiam ad Moniales Sacrestanas,
26 ut patet sub *verb. Vasa Sacra n.* 14. Quicumque
autem non babent banc facultatem, nec ex vi
suae Ordinationis, nec ex speciali privilegio, et
permissione, si absque rationabili causa, et sine
morali necessitate tangant Vasa Sacra, peccant
saltem venialiter; Suarez *tom.* 3. *disp.* 81. *sect.*
8. *vers. tertium exemplum sit ;* Marchinus *tract.*
3. *de Sacrific. Missae part.* 3. *de requisit. ad Missae*
celebr. cap. 13. *num.* 8. *et seqq.* Rosign. *de Eucha-*
rist. quaest. 9. *de ritib. art.* 2. *num* 26. et alii pas-
sim; et ratio est, quia praefert quamdam irre-
verentiam, et praesumptionem, et inanis esset
concessio privilegiorum facta Regularibus tan-
gendi hujusmodi Vasa, si sine labe possent ab aliis
omnibus indefinite tangi.
Calices, aliaque Vasa Sacra urgente necessitate 27
possunt vendi; cum hoc tamen, quod si vendantur
Laicis, debent prius conflari, vel saltem frangi,
et solum Ecclesiasticis Personis possunt integra
sine fractione vendi. Nec ratione consecrationis 28
eorum potest aliquid plus exigi ab emptoribus,
sive Laicis, sive Ecclesiasticis, aliter erit gravis-
simum Simoniae peccatum; *arg. cap. Non satis* 8.
de Simonia. Cum enim consecratio Calicis, aliorum-
que vasorum, sit quidpiam mere spirituale, non
aestimanda est pretio pecuniae, nec in quocumque
casu potest ingredi commercium. Ita *communis*
Doctorum. Et pro omnibus sufficiet adducere ver-
ba S. Thomae *in* 4. *dist.* 25. *q.* 3. *a.* 1. *q.* 3. *ad* 1. *Vasa*
Sacra, inquit S. Doctor, *nullo modo ratione conse-*
crationis vendenda sunt, ut scilicet pro consecratione
eorum aliquid plus exigatur: tamen in necessitate Ec-
clesiae possunt vendi ex parte ejus, quod in eis non est
spirituale, scilicet materia auri, et argenti. Et tunc
si venduntur Ecclesiasticae Personae, possunt inte-
gra vendi: si autem venduntur aliis non ad usum
Ecclesiae, debent prius frangi praemissa ratione,
ne sancta ab aliis tractentur, quam a Ministris Ec-
clesiae.
Calix non debet poni in manibus Sacerdotum 29
defunctorum, ut abusive introductum est; Bassi
de sodalitiis q. 1. *num.* 14. Clericat. et alii relati
sub verb. *Sacerdos n.* 69. vide ibi.
Ad dubium utrum Calix in fine Missae debeat 30
totus velari in parte anteriori, prout ab initio Mis-
sae? Sac. Rit. Congreg. *in Pragen. die* 1. *Martii* 1698.
respondit: *ante versiculum, qui dicitur Communio,*
cooperiendum velo Calicem in anteriori parte, prout
ante Confessionem.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De Calicis usu Laicis, et Clericis, et Sacerdo- 31
tibus non sacrificantibus aliquando permisso, vide
Benedictum XIV. *de Sacrificio Missae editionis la-*
tinae §. 359. *et plur. sequent.* (*).

(*) Quoniam vero nostris quoque temporibus aliquid de Calicis Eucharistici usu Laicis concedendo mussitatur, consulendus quidem non inutiliter erit Benedictus XIV. praestabit tamen hic lectorum oculis ea subjicere, quae Otho Truchsesius Augustanus Episcopus et Stanislaus Hosius Cardinales doctissimi, cum Tridenti ea controversia apud Concilii Patres perpenderetur, de tota hac re censuerunt. Recito primum Truchsesii epistolam ad Hosium ex Lagomarsiniana Pogianarum epistolarum editione *Vol III. pag.* 110. « De quo autem (de concedendo scilicet Laicis Calice) sententiam meam exquiris, etsi nec ausim, nec » debeam quicquam aut sentire aut loqui, nisi ex sanctissimis Concilii decretis, quas leges statuo omnis rationis, et sententiae meae, tamen, quoniam opinionem » meam de ea re studes elicere, non possum te, quem unum omnium facio plurimi, celare quid existimem. Ego,

32 Calices, Patenas, atque Altaria portatilia cum oleis tamen ab Episcopo benedictis possunt Sede vacante consecrare Vicarii Generales ab Episcopo Vicario Apostolico in Indiis constituti ex facultate ipsis tributa a mox laudato Summo Pontifice in literis expeditis *die* 26. *Januarii* 1753.

33 Quis teneatur praestare Calices, tum alia ornamenta Ecclesiae Parochiali, deficientibus, vel non sufficientibus redditibus Fabricae, vide apud Rousseaud de la Combe *in sua Jurisprudentia Canonica verb. Calix.*

ADDITIONES CASINENSES

34 Calix, vas sacrum, in quo Christi Sanguis consecratur atque offertur; a voce graeca Κύλιξ dictus, de quo Cassiodorus haec habet: *Calix a calido dictus est potione; quoniam sicut ille cor hominis exhilarat bibitus, ita hic sanctas animas perpetuo jucundat haustus.*

Calicem Patres Concil. Tribur. *cap.* 18. Vasculum; Vas mysticum Synesius *Constit.* 2. Poculum Clem. *l.* 8. *Constit. c.* 15. Poculum Sanctum Gregor. Nazianz. *Orat.* 25. appellat. 35

Plura Calicum genera erant, sc. qui *Baptismi Calices* dicebantur, quibus sacro Baptismate abluti post acceptam Eucharistiam sub specie panis, Sanguinem bibebant sub specie vini. *Ministrales* etiam erant Calices, qui communicandis sub specie vini Fidelibus adhibebantur; hujusmodi Calices eo nomine appellatos esse ait Georgius Cassander *Liturg. cap.*31. *quia non ad offerendum, sed ad ministrandum populo Christi sanguinem deserviebant.* Benedict. XIV. *De sacros. Missae Sacrif. lib. I. cap.* 4. *n.* 9. Horum Calicum plures vel pauciores pro numero fidelium communicantium apponebantur qui grandiores et capaciores erant. 36

» si sperarem, concessam eam rem provinciis fore salutarem, certe multorum salutis spei aliquid remittendum censerem. Sed, ut id futurum sit, non equidem adducor, ut credam. Quod cum ita intelligam, ne mihi quidem persuadere possum, illud permittendum esse, quod Concilii auctoritate sublatum video. Verumtamen si quicquam fuerit in Concilio constitutum contra rationem hanc meam, statim, commutata sententia, verum, ac solidum sequar Sacri Concilii judicium. » Hosius autem ad Regem Poloniae scribens his verbis utitur: « Magna contentione petitus est a Patribus Calicis usus per Oratores Caesareae Majestatis, de quo cum sententiae dictae essent, fuere Patres in sex partes divisi. Nam alii concedendum esse dixerunt, alii, cum in eadem essent sententia, non a Concilio tamen, sed a Pontifice concedi debere; alii negarunt: alii, quamvis negarent, ad Pontificem tamen remiserunt; alii cum neutram in partem quidquam definirent, concedendus esset, nec ne, totam causam ad Pontificis arbitrium rejecerunt; alii deliberandum amplius, et negotium hoc in aliud tempus rejiciendum esse, censuerunt. Qui tantopere Calicem petiverunt, spem fecerunt, fore, ut multi ex his, qui segregaverunt semetipsos ad Ecclesiae gremium redirent. Quod si certum esset, minus foret in impetrando negotii. Qui vero negarunt, his maxime causis adducti sunt, quod negarent, eos vere, et ex animo ad Ecclesiae gremium reverti, qui praescribere vellent Episcopis potius, quam praescriptis parere ... Quamobrem cujusdam in errore tuendo perseverantiae signum esse, dicebant, quod non aliter, quam sub ea conditione, si Calix esset permissus, ad Ecclesiae gremium se redituros, nonnulli ostenderent. Neque dici posse, eos ab omni errore liberos esse, qui hoc peterent; nam aut eos persuasum habere, quod aliter salvi esse non possent, nisi sumant utramque speciem, quasi praecepto Dei ad eam sumendam astringantur, aut non credere, quod Christus sit aeque integer sub una specie, atque sub utraque. Cum autem utrumque affirmare sit haeresis, Calicem hujusmodi concedere, nil aliud affirmare (forte videri) quam haeresim approbare: maxime cum certo constet, non alios, quam haereticos Calice uti; ita ut usus illius, cujusdam ab Ecclesia Dei discessionis symbolum esse videatur .... Si credunt, totum esse Christum sub altera specie, si credunt, nullum esse Christi mandatum de utraque specie sumenda, nec esse id de necessitate salutis, quorsum petant utramque speciem? Si vero non credunt horum alterum, quid aliud, quam condemnando Sanctos majores suos, quin et Ecclesiam universam, gravissimi cujusdam erroris, vel impietatis, quae cum interdixerit usum Calicis laicis, aeterna salute liberos suos privaverit? .... Itaque res eo perducta est, ut causam totam ad Sanctam Sedem Apostolicam remitteretur, penes quam potestas erit, quidquid magis expedire Christianae Charitati duxerit, hac de re statuere. Ego vero si quam non dubiam spem ostendi viderem, extinctas iri haereses omnes in Regnis, ac terris Majestatis vestrae, modo Calix permittatur, existimarem, non ita magno negotio id impetraturum esse, quamlibet multa dicta sint a multis in contrariam sententiam. Sed, si perstare in suis erroribus debent haeretici, non video, quid causae sit, quamobrem de Calice magnopere laboretur. Quin etiam expedire cum quibusdam judico, ut haec sit tessera quasi, communio alterius speciei, qua dignoscantur ab Haereticis Catholici; ut, quemadmodum illi non aliam ob causam sibi Calicem usurpant, quam ut suam adversus Matrem Ecclesiam rebellionem declarent; sic hi propterea sint unius tantum speciei usu contenti, ut se legitimos illius, et obedientes esse filios demonstrent. »

In eamdem utrinsque Cardinalis sententiam abiit Trid. Conc. quod quemadmodum antea Constantiensis, et Basileensis Synodus sanxerat, *sess.* 21. *c.* 2. *consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit, et pro lege habendam decrevit, quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesiae auctoritate pro libito mutare non licet.* Equidem cum postea concedi petiissent suis populis Ferdinandus Imperator, et Albertus Bavariae Dux, itemque Carolus Ferdinandi filius, Carinthiae, Stiriae, Carniolae populis, Calicis usum a Pio IV. impetrarunt; ac Pii diploma anno 1564. Viennae 18. Junii, Pragae 21. ejusdem mensis promulgatum fuit. Verum experientia docuit, Cardin. Truchsesium fere vaticinando ad Hosium 19. Sept. 1562. scripsisse, uti apud Pogianum legimus *Vol.* 3. *ep.* 73. *faciat Deus, ut mea me fallat opinio, atque et iis, qui petunt, et iis qui concedunt (si modo concedetur) calix ille salutaris, neque potius sit vini plenus mixto, quem bibent peccatores terrae.* Itaque S. Pius V. vulneribus, religioni ex illa Calicis concessione, etsi praeter opinionem ac valde contra voluntatem concedentis, impositis mederi volens, eam quinto post initum Pontificatum mense, in Caroli Archiducis Austriae provinciis abrogavit, datis tum ad Patriarcham Aquilejensem die 8. *Junii* an. 1566. tum ad ipsum Carolum Archiducem die proxime sequenti literis, quas recitat cl. Lagomarsinius ad Pogianum *Vol. III. pag.* 156. *seq.* Sed hac de re auctor sum, ut etiam legas, quae in Antifebronio Italico adversus Febronium disseruit Franc. Anton. Zaccaria *T.* 1. *Caesen. edit. pag.* 19. *seq.* (*Edit. Barbiell.*)

CALVARIUS

SUMMARIUM

1. Calvarius unde nomen traxerit, et an ibi Adam sepultus fuerit. — 2. Nonnulli Auctores quod ibi Adam sepultus fuerit negant.

1 Calvarium, seu Golgotha cranium significare, fert communis opinio; indeque exiguo illi monti nomen fuisse inditum, ex quo eo in loco Adamum fuisse sepultum, percrebuerit opinio, ut tradit S. Hieronymus *in cap.* 5. *ad Ephesios*, quamvis de veritate circa id satis dubitet, ibi: *Haec*, inquit, *vera sint, nec ne, lectoris arbitrio derelinquo. Certe tunc in populo dicta placuerunt, et quodam plausu ac tripudio sunt excepta.* Idemque S. Doctor de hoc etiam dubitat loquens de hac re *in c.* 27. *Matth.* At vero ipsemet *epistola* 46. alias 17. *Paulae et Eustochii ad Marcellam* ab eo scripta, vel dictata, eam sententiam sequitur, quam aliis in locis non probaverat, ibi: *In hac urbe* (Hierusalem), *immo in hoc tunc loco et habitasse dicitur, et mortuus esse Adam. Unde et locus, in quo crucifixus est Dominus noster, Calvaria appellatur, scilicet, quod ibi sit antiqui hominis calvaria condita, ut secundus Adam, idest Sanguis Christi de Cruce stillans, primi Adam et jacentis protoplasti peccata dilueret.* Et huic opinioni favent Tertullianus, Origenes, Epiphanius, Chrysostomus, Augustinus, et Baronius *ad ann. Christi* 34. *num.* 112. expresse tenet, locum illum ideo Calvarium appellatum, quod Adam ibi sepultus fuerit. Cui opinioni ac traditioni pia etiam innititur illa pictorum praxis, ut ad pedem idest inferiorem Crucis partem hominis calvariam depingant. Videatur Lambertinus Benedictus XIV. *de Festis D. N. J. C. num.* 271. et Ajala *Pictor Christianus Eruditus lib.* 4. *c.* 18. *n.* 16. ubi ad rem subjungit: Ita enim (si tamen ejus sunt (*)) diserto docent illa Tertulliani carmina, quae sic habent:

Hic hominum primum suscepimus esse sepultum.
Hic patitur Christus, pio Sanguine terra madescit.
Pulvis Adae ut possit veteris cum Sanguine Christi
Commixtus stillantis aquae virtute lavari.

Non desunt tamen qui aliter sentiant, ut refe- 2
runt idem Ajala, et Cardin. Lambertin. Benedictus XIV. *loco cit.* et Calmet, *in Dictionario* verb. *Adam*, tradit et verb. *Calvaria;* in quo verb. *Adam* tradit ipse Calmet, quod in Calvario Sacellum visitur Adamo sacrum; (**) vide verb. *Mundus a n.* 13. *et n.* 55.

(*) Non erat, cur Auctor dubitaret, an carmina illa ex *lib.* 2. *adversus Marcionem cap.* 4. Tertulliani fuerint: nemo hodie paulo eruditior est, qui libros illos saltem post Hieronymi obitum divulgatos fuisse non sentiat. Caeterum alii plures pro sententia, qua in Monte Calvariae Adam sepultus fuit, laudari possent. Vide Michaelem Glycam *Annal. pag.* 120. et Fabricium *in Codice pseudepigrapho Vet. Test. p.* 60. *et T.* 2. *p.* 37. *(Edit. Barbiel.)*

(**) Nec sane quidquam est, quod justam pro veterum illa sententia conjecturam praebeat, ut post Whitbyum in *Exam. variant. Lection. Milii pag.* 35. monet vir doctissimus nuper Florentiae defunctus Alphonsus Nicolai *T.* 3. *Lezioni dello Genesi lez.* 31. *p.* 93. Extat hac de re Samuelis Andreae dissertatio *de Adami Sepulcro*, Marpurzi edita 1679. *(Edit. Barbiel.)*

CAMBIUM

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quid, et quotuplex sit Cambium, et an sit licitum.*

1. Cambium unde veniat, et quid significet. — 2. Cambium quid sit. — 3. Cambium quomodo differat a simplici permutatione, et ab emptione, et venditione. — 4. Cambium quomodo differat a Mutuo. — 5. Cambium quomodo differat a Deposito. — 6. Quis dicatur *Campsor*, et quis Campsarius. — 7. Cambium est duplex, Reale, et Siccum. — 8. Cambium Reale quale sit. — 9. Cambium Reale est adhuc duplex, scilicet Cambium reale minutum, seu manuale, et Cambium reale locale, seu per literas. — 10. Cambium minutum, seu manuale, quale sit. — 11. Quare dicatur Cambium minutum. — 12. Cambium minutum est licitum cum moderato lucro secundum consuetudinem regionis pluribus de causis, quae assignantur. — 13. Cambium locale, seu per literas quale sit. — 14. Quare dicatur Cambium locale, seu per literas. — 15. Cambium locale, seu per literas est licitum cum moderato lucro, secundum consuetudinem, majorem, vel minorem distantiam locorum, pluribus etiam de causis, quae assignantur. — 16. Cambium siccum quale sit. — 17. Quare dicatur Cambium siccum. — 18. Cambium siccum non est licitum, sed damnatum. — 19. Cambiorum usus, seu negotiatio ex duplici fine lucrandi videtur inducta, scilicet vel ex tali fine ob publicum Reipublicae bonum, vel ex ipso ob privatam Campsorum utilitatem. — 20. Et ex utroque fine est licita Cambiorum negotiatio; *ad n.* 21. — 22. Dummodo serventur conditiones praescriptae a S. Pio V. *Constit.* incip. *In eam pro nostro*, quae hic assignantur. — 23. Cambiorum negotiatio potest etiam licite exerceri a qualibet persona privata non destinata a Republica ad cambiandum, et aliquod lucrum, seu utilitatem recipere ex Cambiis, quae ex proprio arbitrio, et libertate exercet. — 24. Immo etiamsi Personae privatae, per decretum Principis, seu Reipublicae prohibeantur negotiationem Cambiorum exercere, nihilominus non obstante hujusmodi prohibitione, contractus suorum Cambiorum subsistunt, et alias servata justitia pretii, nulla restituendi obligatio sequitur. — 25. Nec tales privatae personae cambiantes contra prohibitionem principis pec-

cant mortaliter, nisi sua Cambia cedant in grave detrimentum Reipublicae. — 26. Quando Cambium simul et semel aequo prodest iam Campsario, quam Campsori, seu uterque Cambientium reportat ex Cambio aequale commodum, is, qui praevenitur ab altero, potest ab illo lucrum Cambii recipere. — 27. Famulus, qui pecunias aureas accipit a Domino, ut ipsas deferat pro solutione ad creditorem ejusdem Domini, illasque commutat cum argenteis, acquisito in illa commutatione, seu Cambio aliquo lucro; si cum pecuniis illis argenteis satisfacit in integrum creditori intra debitum tempus; nec graviter peccat, nec ad ullam restitutionem, vel Domino, vel ejus creditori faciendam obligatur, suppositis tribus, quae assignantur; ad num. 29. — 30. Si autem Dominus expresse mandet famulo, ut pecunias in eadem illa specie auri deferat, et solvat creditoribus, tunc famulus contra expressam voluntatem Domini, et praesumptam voluntatem creditorum, commutando in argenteam, vel aeream, graviter peccat, et tenetur ad restitutionem omnis damni creditoribus inde secuti. — 31. Si vero nullum inde damnum sequatur, adhuc quidem erit injuria, cum esset et contra Domini, et contra creditorum voluntatem, sed nulla erit obligatio restituendi. — 32. Cambium cum Recambio, seu cum recursu, ab unis vocatum Vesuntinum, et ab aliis Placentinum, licet a variis velut licitum speculative defendatur, tamen pro praxi est absolute rejiciendum veiut purum Mutuum, at palliata Usura; adeoque Cambium siccum duplicatum. — 33. Cambium Francofurtense, seu Cambium ad nundinas, fieri potest licita ratione majoris lucri cessantis, quo diutius nundinae distant, et pecuniae solutio differtur, praesertim apud Mercatores. — 34. Et dato quod in hoc Cambio interdum non adsit ratio majoris lucri cessantis, adhuc ex ratione, et natura contractus defenditur, et excusatur a plurimis, etiam per hoc quod tempore propinquo nundinis sit copia pecuniarum, adeoque multitudo Campsorum faciat Cambium vilius; et econtra tempore remotiore. — 35. Cambium obliquum tres sub se occultat contractus; quinam ipsi sint. — 36. Quid sentiendum de eo in foro interno et externo. — 37. 43. De creatione Cambii obliqui. — 44. 45. Si creditum, ex quo creatum est Cambium obliquum in totum haud subsistat, vitiatur Cambium quoad excessum tantum. — 46. 47. An validum sit Cambium obliquum ex credito creatum, si creditor sciverit nullas apud debitorem esse pecunias numeratas. — 48. 50. Quid si debitor in creatione Cambii fassus fuerit, se non esse solvendo. — 51. 53. An sostineatur Cambium obliquum ex credito creatum, si praeservata fuit anterioritas et potioritas ipsius crediti. — 54. 56. Fructus Cambii obliqui tametsi valide creati an et quando debeantur. — 57. An cessent fructus Cambii obliqui per decoctionem debitoris, qui onus cambiandi assumpsit. *Remissive.* — 58. Quid si alter cum debitore in solidum se obligaverit. *Remissive.* — 59. An cessent fructus Cambii obliqui elapso tempore praefinito. — 60. De Cambio vero obliquo ad biennium contracto, et deinde ad beneplacitum partium, an, et quando prorogatum censeri debeat. *Remissive.* — 61. Fructus Cambii obliqui an conveniri a principio possint in certa quantitate. — 62. An in Cambio obliquo dari possit fidejussor, vel recipi pignus. — 63. Quoad alia. *Remissive.*

ARTICULUS II. — *De Cambii Origine, Progressu, Abusu, et Reductione.*

1. 2. Antiquitas Cambii, et vetus cambiandi modus. — 3. Cambii divisio in *manuale*, et *trajectitium*. — 4. Explicatio Cambii *Manualis*. — 5. Genus negotiationis cognitum Romanis. — 6. 8. Nomina diversa, quibus appellabantur Cambiorum negotiatores. — 9. 11. Incerta Cambii *Trajectitii* origo. Verosimile est a Graecis, et Romanis inventum, a Longobardis vero in praesentem formam redactum. — 12. 14. Abusus Cambii. — 15. Pontificiae Constitutiones ad tollendos Cambii abusus. — 16. Necessarius ad Cambii validitatem interventus pecuniae. — 17. Cum causa finalis ejusdem sit pecuniarum transmissio per Nundinas. — 18. Quae ideo probanda est. — 19. Et non probata transmissione Cambia remanent sicca. — 20. 23. Laxior opinio in foro admissa, quae vero non ubique recepta fuit. — 24. Interdicta in exteris regionibus haec Cambia. — 25. 26. Alii Cambii abusus. — 27. Usurae usurarum percipi nequeunt. — 28. 29. Neque in novam sortem converti — 30. 33. Leges a foro inventae pro validitate Cambii obliqui. — 34. Quibus non concurrentibus corruit, licet esset camerali obligatione munitum. — 35. Declaratio praeteritae *addit. ad I. Art.* ubi firmatur Cambium creari posse etiam fructibus decurrendis. — 36. 39. Confutatio hujus doctrinae — 40. 42. Conciliatio utriusque opinionis — 43. Plus solvit, qui anticipate solvit. — 44. Qui sentit commodum, incommodum sentire debet. — 45. Percipiens anticipate decurrendos fructus duplicatas, vel etiam triplicatas, ab eadem sorte percipit usuras. — 46. Qui contrahere possunt, possunt Cambia creare. — 47. Minores, et Mulieres laesae in integrum restituuntur. — 48. Sciente patre filius familias valide in Cambio obligatur. — 49. Clericis interdicta sunt Cambia activa. — 50. Et lucrum ab eorum Cambiis perceptum acquiritur R. C. A. — 51. 54. Circa Cambia passiva non conveniunt DD. sed probabilius est posse a Clericis creari, et de ratione.

ARTICULUS I.

QUID, ET QUOTUPLEX SIT CAMBIUM, ET AN SIT LICITUM.

1 Cambium venit a verbo *Cambire*, quod apud
omnes idem significat, ac permutare; unde
Cambium idem est, ac permutatio, et quan-
tum ad praesens spectat, sumitur pro sola
2 permutatione pecuniae. Et sic communiter definitur,
quod *Cambium sit pecuniae pro pecunia permutatio.*
Dicitur *permutatio*, quae particula stat loco generis,
et per ipsam Cambium convenit cum quacumque
alia permutationis acceptione, quam proprie, ut
3 specifice non est Cambium. Dicitur *pecuniae pro
pecunia*, quae particulae stant loco differentiae.
Per ipsas enim Cambium differt primo a simplici
permutatione, in qua res pro re traditur, et ab
emptione, et venditione, in quo pretium pro mer-
ce, et merces pro pretio transfertur, non pecunia
pro pecunia. Differt secundo a Mutuo; tum quia 4
Cambium non perficitur nisi facta utriusque tra-
ditione pecuniae, quae etiam eodem tempore fieri
potest; in Mutuo vero traditur pecunia, vel res
alio tempore reddenda, tum quia Cambium fit tan-
tum in pecuniis, Mutuum vero etiam in aliis re-
bus; tum etiam quia in Cambio intervenit aliqua
diversitas, vel quoad pecuniam, vel quoad lo-
cum; in Mutuo vero potest eadem res, et eodem
loco reddi. Differt tertio a Deposito, quia per De- 5
positum non transfertur rei Dominium in De-
positarium; per Cambium vero transfertur a
Campsario in Campsorem, et e converso a Cam-
psore in Campsarium. Et hic adverte quod *Cam- 6
psor* dicitur ille, qui in gratiam alterius pecuniam
permutat; *Campsarius* vero dicitur ille, in cujus
gratiam fit pecuniae permutatio, seu, qui dat ad
Cambium, ut lucretur, dicitur *Campsor;* qui ve-

ro recipit ad Cambium, et dat lucrum, dicitur
Campsarius.
7 Cambium est duplex; reale et siccum. Cam-
8 bium reale est, quo pecunia realiter cum alia pe-
9 cunia commutatur. Et hoc Cambium reale est
adhuc duplex, scilicet Cambium reale minutum
seu manuale, et Cambium reale locale, seu per
10 literas. Cambium minutum, seu manuale est, *quo
pecunia minor praesens cum alia majori pariter prae-
senti commutatur, vel e converso*, ut cum permutatur
moneta argentea cum aurea, aerea cum argentea,
patria, et currens cum extera, et non currente,
nova cum vetere, aut denique moneta levis, et de-
ficiens in justo pondere, cum moneta justi, et le-
11 gitimi ponderis, aut e contra. Et dicitur Cam-
bium minutum, quia in eo frequentius pecuniae
grandiores cum minutioribus commutantur pro
usu commodo ad res vulgares, ac necessarias
emendas, et minutiores pecuniae cum magnis
commutantur pro majori facilitate ad eas alio trans-
12 portandas, aut recondendas. Et hoc Cambium mi-
nutum est licitum cum moderato lucro secundum
consuetudinem regionis pluribus de causis; 1. ra-
tione laboris, 2. incommodi, 3. officii cambiendi,
4. expensarum, 5. commoditatis, 6. antiquitatis
honorificae, 7. raritatis, 8. praestantioris metalli,
9. peculiaris effectus, quo quis se privat, 10. usus,
et expedibilitatis.
13 Cambium locale, seu per literas est, *quo pecunia
praesens a Campsario commutatur cum pecunia ab-
sente sibi in alio loco absolvenda mediante Campso-
14 ris syngrapha.* Et dicitur Cambium locale, seu per
literas, quia in eo dantur literae de loco ad locum,
quibus mandatur correspondenti, ut in illo altero
15 loco pecunias solvat. Et hoc Cambium locale, seu
per literas est licitum cum moderato lucro secun-
dum consuetudinem, majorem, vel minorem distan-
tiam locorum, pluribus etiam de causis; 1. ratione
laboris, 2. ratione incommodi; 3. ratione ex-
pensarum in detinendo telonium, et famulos ad
cambiendum paratos, et in conservandis corre-
spondentibus in locis, aut nundinis, 4. ratione asse-
curationis pecuniae Campsarii, quae si transporta-
ri deberet, Campsarius expensas pateretur, et pe-
ricula, 5. ratione virtualis translationis pecuniae,
quae fit per literas, et correspondentes de uno in
alium locum in commodum Campsarii petentis,
6. ratione majoris, vel minoris aestimationis pe-
cuniae. Cambium locale, et per literas, de quo
hic agitur, quando revera literae mittuntur,
vel transmittitur alio loco pecunia eo modo,
quo apud theologos describitur, admittitur a
Benedicto XIV. in Tract. *de Synodo Dioeces. lib.*
7. cap. 48. §. 7. Cambium vero obliquum, quo mu-
tuatarius se obligat ad negotiandum in Cambiis
tantundem pecuniae, quantum mutuo accepit a
Cambista in favorem ipsius Cambistae, vel eidem
Cambistae dat facultatem, ut nomine suo accipiat
sive a se ipso, sive ab alio tantumdem pecuniae,
quantum sibi mutuo datum est; accipiat, inquam,
eam per Cambii contractum; atque interim mutua-
tarius se obligat ad solvendum, quantum necesse
est pro ratione hujus secundi Cambii; hoc inquam,
Cambium, quamvis non reprobatum a nonnullis,
et revera fortasse in foro fori sustineri posset, ad-
huc tamen in conscientia reprobatum est. *Ibidem*
§. 9. *et* 10. Interdum vero mutuatarius in se su-
scipit onus negotiandi per Cambium tantundem
pecuniae, quantum a Cambista mutui nomine re-
cepit; tunc vero quidquid lucratur, vel lucrari
potest in Cambio nomine mutuantis facto, totum
illi solvit; quae solutio etiam facienda est, etsi
istud negotium Cambii revera factum non sit, quia
Cambistae intererat, ut fieret. Id etiam perinde ac
prius a Pontifice reprobatur. *Ibid.* Hic tamen ad-
verte, quod haec omnia Cambia, quamvis per
se, saltem quoad nonnulla, licita laicis, interdicta
esse Clericis Canones magno consensu demonstrant,
et evincunt; *ibidem cap.* 49. §. 11.

Cambium siccum est, *quando fingitur solutio* 16
facienda alibi, sed revera fit in eodem loco cum
usura. Et dicitur Cambium siccum, quia caret 17
humido justitiae, seu justo titulo ad pariendum
lucrum. Hoc contingit, quando Campsor dat pe-
cunias Campsario cum pacto, ut sibi solvantur in
alio loco distanti eo pretio solito dari pro simili-
bus locis distantibus, licet Campsor certo sciat
Campsarium non habere pecuniam, nec corre-
spondentem in tali loco distanti, adeoque certo
credat, pecuniam in eodem priori loco postea re-
stituendam esse. Et hoc non est verum, sed appa- 18
renter tantum, et fictitie Cambium, reipsa autem
est verum et merum Mutuum, indeque sumptum
lucrum vera, et mera Usura, et per hoc damna-
tum fuit ab Urbano III. *cap. consuluit* 10. *de usu-*
ris; (*) et novissime a S. Pio V. in Bulla de Cambiis

(*) Triplex Urbano III. proposita fuerat quaestio. 1. Utrum scilicet in judicio animarum velut usurarius esset habendus ille, qui non alias mutuo traditurus, eo proposito mutuam pecuniam credit, ut licet omni conventione cessante, *plus tamen sorte recipiat*, h. e. num scilicet usurarius, quem vocant *mentalis* ad restitutionis onus esset adstringendus. 2. Utrum eodem reatu criminis involvatur, qui ut vulgo dicitur, non alias parabolam juramenti concedens, donec, quamvis sine exactione, emolumentum aliquod inde percipiat. Quid sibi porro velit illud *parabolam juramenti non concedens*, aut quomodo istud ad quandam usurae speciem pertineat, dicemus suo loco, cum de usuris agetur; interim juvat hic observare, et hoc pertinere ad quandam usuram occultam, quam *directe* quis non exigebat; sed *parabolam juramenti* non concedendo ad illam praestandam veluti compellebat. 3. Utrum negotiator poena non absimili esset damnandus, qui merces suas longe majori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixi temporis dilatio prorogetur, quam si ei incontinenti pretium persolvatur. Tribus hisce propositis quaestionibus respondit Urbanus III. per Decretalem, quae prostat in *cap. Consuluit* 10. *De Usuris*, adhibens illud
*

incip. *In eam pro nostro*, ubi hujusmodi Cambia sicca tamquam usuraria expresse damnat.

19 Cambiorum usus, seu negotiatio ex duplici fine lucrandi videtur inducta, ut recte notat Azorius *Instit. Moral. lib.* 10. *cap.* 3. *vers.* 1. *quaeritur*. Scilicet, vel ex tali fine ob publicum Reipublicae commodum, vel ex ipso ob privatam Campsorum
20 utilitatem. Et ex utroque fine est licita Cambiorum negotiatio. Ex primo enim fine, nemo est, qui id neget, et justitiam ipsius satis indicat necessitas Reipublicae, quae summe indiget Cambiorum realium usu, seu negotiatione; tum pro sustinendis nundinis, mercaturis, et commerciis exteris, cambiendo pecuniam patriam, et currentem cum extera, et non currente; tum pro obeundis in longinqua itineribus, aut pro ibi peragendis contractibus, cambiendo per literas pecuniam praesentem cum absente, seu aeream, et argenteam cum aurea translatu faciliore, et commodiore; tum denique pro quotidianis minutis contractibus, emptionibus cambiendo integras monetas cum minutioribus ad tales minutas emptiones magis idoneis, et hujusmodi, adeoque stat clarum, esse licitissimum usum Cambiorum ex primo fine, scilicet ob publicum Reipublicae bonum; propter quod S. Pius V. in citata Bulla de Cambiis incip. *In eam pro nostro*, appellat *Cambiorum usum legitimum, et quem necessitas, publicaque*
21 *utilitas induxit.* Ex secundo etiam fine, scilicet ob privatam Campsorum utilitatem esse licita Cambia, clare patet, quia finis particularis acquirendi lucrum per contractus licitos, non potest dici illicitus, aliter illicita esset omnis negotiatio, et mercatura ad finem lucrandi, quod a nemine sanae mentis est dicendum; contractus autem, et usus Cambiorum est licitissimus, tum per Jus civile in *C. de Usuris*, ubi Doctores communiter, tum per Jus Canonicum *in cap. Naviganti* 19. *de Usuris*, (*) et praecipue per citatam Constitutionem S. Pii V. de Cambiis editam *quinto Kalendas Februarii* 1571.
Dummodo serventur conditiones in eadem Con- 22
stitutione praescriptae, quae praecipue sunt quatuor. 1. Quod Campsor non paciscatur de aliquo lucro ratione solutionis dilatae ultra terminum. 2. Quod non paciscatur de certo interesse, sive a principio celebrationis Cambii, sive ex post. 3. Quod Cambia realia aliter non fiant, nisi ad proximas nundinas. 4. Quod in terminis solutionis constituendis habeatur ratio longinquitatis, et vicinitatis locorum, ad quae solutio destinatur.

Cambiorum negotiatio potest etiam licite exer- 23
ceri a qualibet Persona privata non destinata a Republica ad cambiendum, et aliquod lucrum, seu utilitatem recipere ex Cambiis, quae ex proprio arbitrio, et libertate exercet; Navarrus *c.* 17. *n.* 288. Lessius *lib.* 2. *de justitia c.* 23. *dubit.* 2. *n.* 9. et alii communiter. Permissio enim, seu deputatio Principis ad aliquod munus non potest reddere

Evangelii apud Lucam: *Mutuum date nihil inde sperantes*, quibus verbis cum omnis usura, et superabondantia, prohibeatur, rectissime inde deducit laud. Pontifex, hujusmodi homines de quibus in propositis casibus quaerebatur, judicandos esse *male agere, atque ad ea, quae taliter sunt accepta, restituenda in animarum judicio efficaciter esse inducendos.* Ubi uti patet, nihil prorsus de Cambio; attamen non inde velim deducas temere prorsus ab Auctore nostro usurpatum ad probandum Cambia, quae dicebantur *Sicca* Ecclesiastico etiam jure esse prohibita. Si quidem cum in memorata Decretali rejiciatur, ac damnetur tanquam pura, putaque usura, quilibet contractus, per quem ex solo titulo dilatae solutionis lucrum exquiritur, ac percipitur, et in Cambio, quod vocant *Siccum*, hic solummodo titulus dilationis solutionis interveniat ad lucrum percipiendum, inde consequitur in dicto *Cap. Consuluit* Cambium *Siccum* implicite quoque damnari, et per quandam consequentiam. Non ergo temere atque ultra propositum omnino laud. *Capitis* adhibetur auctoritas ad id probandum, quod Auctor animo intenderat. (*Ed. Neap.*)

(*) *In leg.* 26. *Eos qui, cod. de Usur.* agitur inter caetera de usura colligenda ex sacra legis jussione ex pecuniis trajectitiis, quae erat centesima, uti ibidem patet h. e. duodecim in centum. Porro usura isthaec, quae ex trajectitiis pecuniis, h. e. quae ultra mare transvehebantur, redigebatur, dicebatur *nauticum foenus*, sive *Foenus maritimum*, unde titulus Digestorum et Codicis *De Nautico Foenore.* Nauticum ergo, sive Maritimum Foenus percipiebatur ex pecunia trajectitia, quae mare trajecturo, ea conditione dabatur, ut navi salva et incolumi appulsa, restitueretur grandi cum Foenore, h. e. usurae centesimae, uti diximus; navi vero pereunte, naufragio facto (hoc enim periculum ex maris navigatione solummodo suscipiebat in se creditor pecuniae *Leg. Cum dicas* 2. et *Cum proponas* 3. *Cod. de Nautic. Foenor.*), tum sors, tum lucrum, et omnis usura creditori deperibat; unde fiebat, ut in communi Foenore sors fuisset periculo debitoris; in maritimo vero periculo creditoris existebat. Hujusmodi porro leges indicantur ab Auctore, dum probatum voluit, Cambii, quod dicebatur *locale*, ex jure civili usum maxime licitum fuisse, atque existere; nec id temere prorsus. Si quidem nauticum, sive maritimum Foenus, aut Cambii quoddam *localis* genus est, aut saltem non modicam prae se gerit similitudinem cum Cambio locali. Quemadmodum enim in Foenore maritimo periculum pecuniae trajiciendae spectabat ad personam creditoris, et ratione hujusce periculi lucrum illud quod diximus recipiebatur; ita etiam in Cambio *locali*, periculum pecuniae alio trajiciendae atque alibi solvendae pertinebat ad Campsorem, qui pecunias praesentes cambiendo cum distantibus recipiebat in se periculum transvectionis ipsius pecuniae, atque inter caetera ratione hujusce periculi lucrum illud, de quo convenerat, recipiebat. Quod et nunc etiam obtinet, et licite extra controversiam fit.

Quod autem Auctor ad probandum jure etiam Canonico licitum esse istud Cambii genus, quod dicitur *locale*, adhibet auctoritatem Gregorii IX. in *Cap. Naviganti final. De Usuris*, id omnino extra rem videtur. *Laud.* enim *Cap. Naviganti* loquitur Gregorius de nautico Foenore, sive maritimo, quod apertissime improbat, dum ait, *quod recepturus aliquid ultra sortem*, eo quod *suscepit in se periculum*, (nempe transportationis pecuniae) *usurarius sit censendus*. Quare cum nihil omnino de hoc Cambii genere, et nauticum, sive maritimum Foenus in eo apertissime improbetur, inepte prorsus adhibetur ad probandum Auctoris propositum. Nisi forte Cl. Auctor sectatus sit sententiam illorum, qui mendum in textum irrepsisse arbitrantur, ibique legendum contendunt: *Usurarius non sit censendus*. At de mendosa lectione, quam nonnulli somniarunt, ac de recta laud. *Cap. Naviganti* sententia opportunius suo loco dicetur, cum de Usuris agendum erit. Caetera quae tradit Auctor in toto hoc Articulo recte constant; illa tamen, quae num. 34. adjungit ex probabili sententia Lessii, et Layman minus probantur; at ista retulisse potius, quam probasse videtur. (*Edit. Neap.*)

illud munus licitum, si ex se illicitum est, adeoque si licita sunt Cambia exercita a deputatis a Principe, vel Republica, erunt etiam licita Cambia exercita a qualibet Persona privata non destinata a Republi-
24 ca. Immo etiamsi Personae privatae per decretum Principis, seu Reipublicae prohibeantur negotiationem Cambiorum exercere, nihilominus non obstante hujusmodi prohibitione contractus suorum Cambiorum subsistunt, et alias servata justitia pretii, nulla restituendi obligatio sequitur, cum nullum damnum inferri supponatur. Sic contra Sotum, Molina *disp.* 399. *et* 405. Lessius *cap.* 23. *dubit* 2. *num.* 17. Layman *lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 4. Lugo *disp.* 28. *sect.* 4. Rosignol. *de Cambiis contract.* 5. *punct.* 3. *num.* 7. Sporer *tom.* 2. *tract.* 6. *sect.*
25 2. *de Cambiis num.* 44. Nec tales privatae Personae cambientes contra prohibitiones Principis peccant mortaliter, nisi sua Cambia cedant in grave detrimentum Reipublicae, ut puta, si fiant cum exteris, vel hostibus, ut sic bonae monetae extra Provinciam extrahantur, et malae introducantur, et alia hujusmodi gravia detrimenta Reipublicae inferantur, alioquin a peccato mortali recte excusant Molina, Lessius, Layman, Sporer *locis citatis.* Tamburin. *cap.* 3. §. 2. et alii. Cum enim nulli damnum inferant, non potest dici, quod ullum peccatum mortale incurrant praeter venialem forte inobedientiam, et poenam in foro externo solvendam a deprehensis. (*)
26 Quando Cambium simul, et semel aeque prodest tam Campsario, quam Campsori, seu uterque Cambientium reportat ex Cambio aequale commodum, is qui praevenitur ab altero potest ab illo lucrum Cambii recipere; v. g. Petrus eget pecunia Alexandriae, sed habet Mediolani, Paulus habet Mediolani, sed eget Alexandriae, si Petrus praeveniat Paulum petendo ab ipso Cambium Mediolanum, lucrum Cambii erit Pauli; et e contra, si Paulus praeveniat Petrum petendo ab ipso Cambium Alexandriam, lucrum Cambii erit Petri. Et ratio est, quia qui praevenitur, revera praestat alteri obsequium, et servitium pretio aestimabile, et per accidens est, atque ad ejus fortunam spectat, quod id aliunde vertatur in suum commodum. Ita Cajetan. Sylvester, Bonacina, et alii cum Molina *disput.* 405. Tamburin. *lib.* 9. *cap.* 4. §. 3. Sporer *loc. cit. n.* 40. et alii passim. (**)
27 Famulus, qui pecunias aureas accipit a domino, ut ipsas deferat pro solutione ad creditorem ejusdem domini, illasque commutat cum argenteis, acquisito in illa commutatione, seu Cambio aliquo lucro: si cum pecuniis illis argenteis satisfecit in integrum creditori intra debitum tempus, nec graviter peccat, nec ad ullam restitutionem, vel domino, vel ejus creditori faciendam, obligatur, suppositis tribus. 1. Quod Dominus creditori non teneatur ex pacto pecuniam auream in specie solvere, sed satisfaciat, etiam pecuniam argenteam ejus valoris solvendo. 2. Quod famulus non plus a creditoribus in utilitatem Domini sui consequi possit, seu aureas, seu argenteas tradat. 3. Quod famulus neque expressum, neque praesumptum Domini mandatum habeat, ut easdem pecunias in specie tradat, aut forte easdem cambiendo, ipsi Domino lucretur; sed proprio nomine, ac periculo tale Cambium instituat. Ita pluribus citatis Molina *disp.* 402. Lessius *cap.* 24. *dubit.* 2. Layman *loc. cit. num.* 5. Sporer *loc. cit. num.* 46. et alii passim. Et ratio est, quia per lu- 28
crum illud acquisitum a famulo, nec laeditur jus creditoris, nec violatur intentio debitoris, ergo non consurgit aliqua obligatio uni, vel alteri illud resarciendi. Consequentia est clara, quia debitum restitutionis non consurgit, nisi ex laesione alterius, vel ratione rei injuste acceptae, vel ratione injustae acceptionis; non est autem res injuste accepta, per quam nullus laeditur, nec injusta acceptio, quae non est contra voluntatem ejus, qui pecuniam illam solvendam tradit. Antecedens probatur, quia jus creditoris est solum, ut ad aequalitatem solvatur tantum, quantum erat illi debitum, potius in pecunia in uno genere, quam in altero; finis vero Domini debitoris, ut extinguatur praecise jus, quod adversus ipsum habebat creditor; aeque autem extinguitur per pecuniam in argento, ac in auro, dummodo sit ad aequalitatem secundum valorem legalem, et quidem in tali loco, et tempore, in quo solvitur, nisi aliter conventum sit; adeoque etc. Tum quia id quod ex pecunia, 29
natura sua sterili, acquiritur, non est fructus rei, sed industriae, adeoque illud lucrum in proposito non acquiritur Domino, nec creditori, sed ipsi famulo industriam applicanti, sicut etiam Depositarius, Commodatarius, immo Fur, vel Usurarius, vel quilibet injustus possessor ex alienis pecuniis negotiando, lucrum non Domino, sed sibi acquirit, dummodo alias Dominum indemnem servet, ut cum Divo Thoma 2. 2. *qu.* 78. *art.* 3. tenent Doctores communiter.

Si autem Dominus expresse mandat famulo, ut 30

(*) Haud ita facile pronunciandum, veniali dumtaxat noxa esse damnandos, qui, adversa Principis voluntate, Cambia ineunt, licet justam mercedem Cambii respondentem non excedant; Principis enim legi, et quidem non parvi momenti, contradicunt, cum de ea re agatur, quae commune Reipublicae bonum respicit. Leges autem Principis de re gravi latae, nisi aliter constet, sub gravi obligare, omnes docent Theologi. Addo damnum, quod caeteris Campsoribus a Principe deputatis, aut approbatis, immineret. Ea propter mortaliter se peccare cambientes contra Principis prohibitionem, pronuntiandum videtur. Consul. Pontas *Verb. Campsor. cas.* 11.

(**) Verum probabilior ea opinio mihi est, ait Cuniliati *tract.* 10. *in* 7. *Decal. praec. cap.* 6. §. 3. *num.* 2. quod in hoc casu neuter lucrari debeat; sed Cambium Cambio reciproce compensandum, aliter etiam si alter praeveniatur, reapse caret titulo lucrandi, cum in eo loco pecunia careat. *To.* 1. *pag.* 495. (*Edit. Barbiel.*)

pecunias in eadem illa specie auri deferat, et solvat creditoribus, tunc famulus contra expressam voluntatem Domini, et praesumptam voluntatem creditorum, commutando in argenteam, vel aeream, graviter peccat, et tenetur ad restitutionem omnis damni creditoribus exinde secuti. Et ratio est, quia in hoc casu creditores jus habent secundum Domini voluntatem, ac mandatum, exigendi a famulo pecunias aureas in tali specie sibi destinatas, quas si ille non reddat, injuriam eis affert, et consequenter damnum emergens, vel lucrum
31 inde cessans compensare tenetur. Si vero nullum inde damnum sequatur, ut puta si pecunias aureas, non aliter, ac argenteas, et aereas expenderet, adhuc quidem erit injuria, cum esset et contra Domini, et contra creditorum voluntatem; sed nulla erit obligatio restituendi, quia obligatio restitutionis non est pro injuria sola, sed pro damno illato, quod hic cessat; Molin. *loc. cit. concl.* 3. Laym. *loc. cit. n.* 5. et alii passim. (*)

32 Cambium cum Recambio, seu cum recursu, quod fit cum Petrus Campsor v. g. bona fide numerat mille aureos Paulo Campsario hic Alexandriae solvendos postea Romae, sed quia Paulus Campsarius Romae nullas pecunias, seu correspondentes habet, utitur correspondente ipsius Petri Campsoris, unde correspondens Campsoris fit pro tunc etiam correspondens Pauli Campsarii, et loco ipsius Campsarii solvit imaginarie Romae pro pretio consueto; et mox novo Cambio cum iterato pretio committit solvendos Alexandriae cum duplicato lucro. Hoc Cambium cum Recambio, seu cum recursu, ab unis vocatum *Vesuntinum* a Vesuntio Urbe in Burgundia, et ab aliis *Placentinum* a Placentia Italiae Urbe, eo quod credatur in istis locis primo celebratum, licet a variis velut licitum speculative defendatur, tamen pro praxi est absolute rejiciendum, velut purum Mutuum, et palliata Usura, adeoque Cambium siccum duplicatum, cum revera in ipsa Campsarius patiatur onus duplicis Cambii, et Campsor referat duplex lucrum. Sic recte Lessius, Navarr. Lugo *n.* 98. Diana *part.* 1. *tract.* 8. *resol.* 1. *part.* 9. *tract.* 8. *resol.* 67. Burg. *centur.* 3. *cas.* 36. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 1033. Sporer. *loc. cit. num.* 44. ubi hoc Cambium vocat rem diabolicam, cum revera practice non videatur esse aliud, quam Cambium siccum, seu fictum duplicatum.

33 Cambium *Francofurtense*, sic dictum, ex quo credatur ibi adinventum, et quod generalius vocatur Cambium ad nundinas, ex quo ordinarie detur pro nundinis, fit, cum euntibus ad nundinas v. g. Francofurtenses dantur pecuniae ad Cambium tanto majori cum incremento ibi recipiendae, quanto longiori temporis intervallo nundinae distant; ita ut si uno tantum mense distent, unum Grossum v. g. in singulos Florenos lucrentur; si duobus, duos, si tribus tres, et sic consequenter usque ad ipsas nundinas, quae tamen non distabunt ultra sex menses; Cambium hoc ex communi Doctorum fieri potest licite ratione majoris lucri cessantis, quo diutius nundinae distant, et pecuniae solutio differtur, praesertim apud mercatores, quorum lucrandi unicum instrumentum pecunia est. Et dato quod in hoc Cambio 34
interdum non adsit ratio majoris lucri cessantis, adhuc ex ratione, et natura contractus defenditur, et excusatur a plurimis etiam per hoc, quod tempore propinquo nundinis sit copia pecuniarum, adeoque multitudo Campsorum facit Cambium vilius, e contra tempore remotiore est minor copia, unde cum talis pecunia habeat se per modum mercis, pretium ejus augebitur ex penuria venditorum, et minuetur ex copia; Molina *cit. disp.* 404. Lessius *loco cit. num.* 35. Layman *loc. cit. num.* 9. Tamburin. *lib.* 9. *c.* 5. Castropal. *D.* 7. *n.* 3. Cajet. Tolet. Sa, Salas, et alii. (**)

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De Cambio obliquo ne verbum quidem facit 35
Auctor. At frequentes adeo in Foro sunt controversiae de hoc obliquo Cambio, ut necessarium omnino sit de eo paucis disserere.

Cambium obliquum *sub se* (ita opportune illud describit Cardin. de Luca *in Summa de Cambiis n.* 16.) « tres occultat contractus, mutui scilicet, » mandati, et Cambii. Ille siquidem, qui pro aliis » usibus, vel indigentiis pecunia indigeat, eam » mutuam suscipit, adeoque primus est contra» ctus mutui. Quia vero mutuator illam otiosam » retenturus non est, sed in istam Cambiorum » negotiationem retenturus; hinc mutuatarius, » ut mutuatorem etiam ex justitiae legibus in» demnem servet ab eo lucro, quod ex licita » Cambiorum negotiatione mutuatae pecuniae » obtenturus esset, eidem mutuatori facultatem » tribuit, ut ab aliis, vel etiam a se ipso tan-

(*) Si demum dubitet, ut scribit Cuniliati *tract.* 10. *de* 7. *Decalog. praec. cap.* 6. §. 2. *num.* 3. de intentione heri, probabilius est, quod teneatur monetas illas in specie Creditori deferre. Cum enim herus debitor sciat auctarium esse allaturas, et illas nihilominus Creditori transmittat, eo ipso implicite vult auctarium ad Creditorem pertinere, quandoquidem statim ac exierunt de sua manu, statim, tanquam, ad Creditorem pertinent, tamquam ad habentem jus ad illas. Quinimmo debitor forte mittit pecunias illas, ut se magis gratum reddat Creditori: ut compenset dilationem aliquam etc. Cum igitur famulus facillime possit ab hero licentiam petere, monetas illas permutandi, et non petat, eo ipso vult se committere periculo injuste agendi in praejudicium Creditoris. *Tom. I. pag.* 494. *(Edit. Barbiell.)*

(**) Secluso alio titulo ait Antoine *de Contractibus Cap.* 9. *in resp. ad quaest.* 3. justo excusante ab usura, Cambium hoc est usurarium. Nam est verum mutuum, ratione cujus lucrum exigitur: nihil enim aliud est, quam contractus, quo traditur pecunia, et reddatur cum lucro infra terminum, seu in quo exigitur aliquid ob dilatam solutionem. *(Edit. Barbiel.)*

» tumdem, sive aequivalentem summam sub Cam-
» biis suscipere, et ratificare valeat; sive idem
» mutuatarius istud onus in se suscipit. Ideoque
» non in ipsa mutuata pecunia, sed in alia, aequi-
» valenti Cambium ineundum est, ac propterea
» ultra primum mutui contractum alii duo occul-
» tantur; ille scilicet mandati, quod mutuatarius
» mutuatori praestat, vel e converso, et alter
» ipsius Cambii, quod in mandante executionem
» ineatur, vel pro inito in odium mandatarii su-
» sceptum mandatum non adimplentis haberi de-
» beat, ut ad damna, et interesse ut supra obli-
» gatus remaneat. »

36 Quid sentiendum sit de hoc contractu in foro
interno, vide apud Benedictum XIV. *de Synodo*
Dioecesana lib. 10. *cap.* 5. *n.* 10. (*) In foro tamen
externo, non diffitente eodem Summo Pontifice,
probatus ille est. (**)

37 In creatione hujus, de quo disseritur, Cambii
obliqui, necesse haud est, ut interveniat pecunia
numerata, sed creari ipsum potest ex praeexisten-
tibus creditis, iis tamen certis. Rota *in Eugubina*
Cambiorum super reservatis 7. *Junii* 1754. §. 2. *et*
12. *Aprilis* 1775. §. 2. *cor. R. P. D. Elephant. et*
38 25. *Apr.* 1757. §. 3. *cor. R. P. D. Caniliiac;* modo
39 absit suffocatio debitoris: quando vero haec dica-
tur adesse, tradit Rota *cor. Lancett. dec.* 107. *n.*
10. *et plur. sequent. et inter impress. post Albit. de*
inconstant. in judic. decis 14. *n.* 1.

40 Quinimmo creari potest Cambium obliquum ex
fructibus decursis, et nondum solutis aliorum
41 Cambiorum. Tunc sane, quum creatur aliquod
Cambium, conveniri nequit, ut fructus in dies
decurrentes, nisi suo tempore solvantur, augeant
sortem, estque conventio haec anatocismus ille
tantopere a legibus improbatus; *l. Si non sortem,*
42 *ff. de condict. indebit. l. ut nullo, C. de usur.* At
nihil impedit, quominus fructus jam decursi una
coacervati conferantur in sortem aptam alios fru-
ctus progignere, dummodo titulus justi contractus,
prout est Cambium obliquum, adhibeatur; idem
Sacrum Tribunal Rotae non modo in mox citatis
decisionibus, verum etiam *cor. Caprara decis.* 346.
num. 3. *et sequent. et dec.* 368. *n.* 2. *cor. Ansald.*
104. *n.* 9. *et cor. clar. mem. Tanara decis.* 174. *n.* 2.

Quid vero, si nondum venerit dies omnium 43
illorum fructuum? Modo causa fructuum sit du-
ratura, ii sicuti anticipate possunt vere solvi,
ita et anticipate solvi ficte possunt per conversio-
nem ipsorum in alia Cambia; Rota *cor. Ansald.*
decis. 104. *num.* 2. *et* 9. *et in confirmatoria coram*
Mut. impressa apud de Comit. inter decis. Florent.
decis. 113. *num.* 7.

Quod si creditum, ex quo creatum est Cam- 44
bium obliquum, in totum haud subsistat, vitiatur
ipsum Cambium obliquum, quoad excessum, et
sustinetur pro parte vere debita; idque quia, ubi 45
agitur de individuis, utile per inutile non vitiatur,
ut ex text. *in l.* 2. §. *sed si mihi, ff. de V. O.* fir-
mavit Rota *cor. Caprara dec.* 652. *num.* 2. *et duob.*
sequent. coram Ansaldo decis. 179 *n.* 6. *et sequent.*

De ea etiam disputari solet, an validum sit Cam- 46
bium obliquum ex credito creatum, si creditor
sciverit nullas apud debitorem esse pecunias nu-
meratas, quae ad nundinas transmitti possent, ut
promissa Cambia effectum habere possent. Negant
Noguerol *alleg.* 10. *num.* 134. *et sequent.* Palm.
Nep. *alleg.* 267. *num.* 18. Sanminiat. *controv.* 183.
num. 7. Paulut. *dissert.* 65. *num.* 77. *et sequent.*
Leotard. *de usur. qu.* 26. *num.* 51. Rota *cor. Peu-*
ting. decis. 163. *num.* 15. *et seq. et dec.* 196. *n.* 1.
et 2. At praevaluit opinio affirmativa; vide Bal- 47
ducc. ad Roman. *observ.* 40. *n.* 6. *et sequent.* Card.
de Luca *de Camb. disc.* 3. *n.* 6. *et sequent. et disc.*
4. *n.* 3. *et sequent. et disc.* 5. *n.* 8. Ansald. *de com-*
mer. discurs. 45. *n.* 48. Casareg. *eod. tract. discurs.*
21. *n.* 10. *et sequent.* Rat. Bonon. apud Urceol. *de*
transact. qu. 4. *num.* 23. *ad fin.* Rat. Rom. *cor.*
Dunozet. jun. dec. 829. *num.* 15. *et sequent. cor. E-*
mer. jun. decis. 834. *num.* 9. *cor. Caprara dec.* 621.
et inter impressas post Balducc. ad consil. Rom. dec.
49. *num.* 17.

(*) Profecto defraudandi non erant studiosi lectores per Cl. *Additionum* Auctorem praeclarissimo Benedicti XIV. monito circa justitiam hujusce Cambii *Obliqui* in foro interno, praesertim cum nostra cura, ac vis intentionis huc magis referenda sit, ut justitia contractuum in foro interno, atque in judicio animarum dispiciatur, ac dignoscatur. Quapropter postquam multa Cl. *Additionum* Auctor congessisset circa praesumptam justitiam Cambii *Obliqui* in foro externo, illud quoque addendum erat, quod respiciebat interius forum animarum, maxime cum non omnibus praesto sint Benedict. XIV. opera. Supervacaneum ergo non erit illud hic adtexere, quo de facilius tota hac re tam sapientissimo Pontifice duce judicare quisque per se possit in laud. itaque opere *de Synod. Dioeces. Lib.* 10. *cap.* 5. postquam hujusce Cambii, quod vocant *Obliquum* perspicuam ideam, ac notionem tradidisset Beatissimus Auctor, ac quorumdam Scriptorum studia ac conatus pro tuenda justitia hujusce contractus retulisset num. 10. pro sua insigni sapientia ita infit: *Verum quidquid sit de foro externo, in quo fortasse ita res gesta praesumitur, sicuti in contractus stipulatione describitur, in foro tamen interno, ubi sola spectatur veritas, si pecunia accepta mutuo respondens, neque a mutuante, neque a mutuatario, juxta praedictas diversas pactiones fuerit ad nundinas transmissa, seu in Cambia activa erogata, nec unquam in alterutrius animo fuit eam ad nundinas transmittere, seu in Cambia erogare; minime dubitandum est Cambium esse illicitum, turpe, et usurarium, ac propterea e Christiana Republica prorsus eliminandum. Non enimvero negamus, posse mutuantem, qui solet pecuniam suam negotiatione augere aliquid percipere a mutuatario, titulo ejus quod interest h. e. lucri cessantis, aut damni emergentis, sed cum hic legitimus adest titulus aliquid ultra mutuatam sortem exigendi, is erit ingenue adducendus, neque recurrendum ad praedictos Cambii obliqui anfractus, qui vehementem ingerunt suspicionem fraudis, ac doli.* (*Edit. Neap.*)

(**) Vide num. 15. confer Opusculum, cui titulus *Il Cambio moderno esaminato nel foro della Coscienza in Roma* 1750. praesertim *Cap.* 5. ubi nullius momenti esse pro Cambia obliqua argumentum ductum ex Tribunalium praxi ostendit.

48 Num autem id ipsum obtineat, si debitor in
creatione Cambii fassus fuerit, se non esse solven-
49 do ? Ratio dubitandi inde nascitur quod in crea-
tione Cambii obliqui ex aliquo credito duo actus
intervenisse finguntur, alter scilicet solutionis
pecuniarum in causam crediti, et alter retroda-
tionis earumdem pecuniarum titulo Cambii. Ubi
autem debitor se non esse solvendo fateatur, fin-
50 gi nec possunt hi duo actus. At videndum, utrum
impotentia a debitore confessa erat physica, an
moralis. Priori casu sustineri nequit Cambium ex
mox dicta ratione; sustinetur vero posteriori ca-
su. Consule Rotam *in Romana Cambiorum* 16.
Januarii 1699. §. *absque, cor. Mut.* impressa apud
Casareg. *de Commerc. discurs.* 49.

51 Major quaestio est, an sustineatur Cambium obli-
quum ex credito creatum, si praeservata fuit an-
52 terioritas, et potioritas ipsius crediti. Distinguen-
dum ita est: si cum anterioritate, et potiorita-
te praeservata fuit duratio ipsius crediti, non su-
stinetur, quia locus nec esse potest fictioni dicto-
rum duorum casuum. At si praeservata dumtaxat
fuit anterioritas, et potioritas crediti, sustinetur.
Confer Rotam in Mantis. ad Cardinal de Luca *de
credit. decis.* 8. *num.* 16 *tom.* 3.

53 Ex hoc collige, quod si quoquo alio modo praeservata appareat duratio crediti, ut si debitor petierit dilationem, non sustineatur Cambium obliquum ex ipso credito creatum; Rota *in Eugubina Cambiorum* 8. *Martii* 1754. §. 3. *et sequent. coram R. P. D. Elephant.* Sed jam satis de Cambio obliquo ex credito aliquo creato.

54 De fructibus Cambii hujus obliqui tametsi valide creati, an, et quando ii debeantur, non inutilis inspectio hic est. Hac autem distinctione proceditur; si onus cambiandi susceptum fuit a creditore, non aliter debentur, quam si ipse creditor probet, se revera implevisse onus hoc cambiandi. At si debitor in se assumpserit onus cambiandi, debentur fructus etiam non docto de implemento oneris cambiendi; idque quia actus in odium gerere debentis pro gesto habetur, ne sua culposo prosit culpa, et adversario noceat; Card. de Luca *de Camb. discurs.* 4. *num.* 6. *et seq.* Rocc. *select. jur. disp. cap.* 95. *num.* 18. Rota *cor. Bich. decis.* 74. *num.* 4. *coram Molin. decis.* 1201. *n.* 4. *et seq. et in Romana seu Ferrarien. Dotis* 15. *Junii* 1736. §. 9. *et seq. cor. Calcagnin.*

55 Gravis hinc oritur quaestio, utrius sit onus cambiendi in dubio, creditoris ne, an debitoris. Placuit, quod sit creditoris, et non aliter pertinere possit ad debitorem, quam si pacto expresso fuerit in ipsum translatum; Card. de Luca *de Camb. discurs.* 9. *num.* 9. Rota *Florent. apud Casareg. de Commerc. discurs.* 149. *num.* 47. Rota Romana *cor. Cerr. decis.* 583. *num.* 4. *egregie in Romana Cambii* impressa apud Card. de Luca *tom.* 1. *lib.* 5. *decis.* 17. *num.* 1. *et duab. seq. in Romana seu Ferrarien. Dotis* 15. *Junii* 1736. §. 12. *cor. Calcagnino, et in Romana, seu Ferrarien. Dotis super fructibus Cambii* 17. *Maji* 1737. §. *absque, coram R. P. D. Canilliac.*

Quod si debitor assumat onus cambiandi, nihil 56
vetat, quominus illud assumere queat proprio periculo, propriisque expensis; Rota *in recent. dec.* 304. *num.* 3. *part.* 3. et *in Eugubina Cambiorum super reservatis* 21. *Aprilis* 1755. §. 2. *coram R. P. D. Elephantut.*

An cessent fructus Cambii obliqui per decoctio- 57
nem debitoris, qui onus cambiandi assumpsit ?
Et quid si alter cum debitore in solidum se obli- 58
gaverit ? Vide Rotam *in Romana Concursus super
reservatis* 6. *Decembris* 1741. *coram de Vais*, *tum
in Romana Cambiorum* 17. *Februarii* 1745. *coram
Millino.*

An itidem cessent fructus Cambii obliqui ela- 59
pso tempore praefinito ? Distingue; ubi debitor
assumpsit onus cambiendi absque ulla temporis
limitatione, fructus debentur ad sortis usque re-
stitutionem, non obstante termino adjecto resti-
tutioni sortis, utpote qui adjectus censetur in
gratiam ipsius debitoris, ne interim scilicet pos-
sit ad ipsam sortis restitutionem compelli. Caete-
rum si non constet, debitorem onus cambiendi
assumpsisse absque limitatione temporis, non
debentur fructus ultra tempus restitutioni sortis
adjectum; Rota *in Bononien. Cambii* 28. *Junii*
1754. §. *atque hinc, coram Harrac. et in Romana
Cambii* 25. *Novembr.* 1735. *et in Confirmatoria* 8.
Junii 1736. *utrobique fer. per tot. coram Calcagnino.*
De Cambio vero obliquo ad biennium contracto, 60
et deinde ad beneplacitum partium, an, et quan-
do prorogatum censeri debeat, adi Rotam *in Flo-
rentina Pecuniaria super fructibus* 21. *Junii* 1745.
coram R. P. D. Elephantut.

De fructibus quoque Cambii obliqui non incon- 61
grue quaeritur, an conveniri a principio possint in certa quantitate ? Affirmant Rocc. *disp. jur. select. cap.* 96. *num.* 1. Casareg. *de commerc. discurs.* 16. *n.* 16. Rot. *in Eugubina Cambiorum super reservatis* 25 *Aprilis* 1757. §. 10. *cor. R. P. D. Canilliac.*

An in Cambio obliquo dari possit Fidejussor, 62
val recipi pignus, non conveniunt inter se Docto-
res. At magis recepta est opinio affirmativa. Con-
sule Gait. *de credit. cap.* 2. *tit.* 7. *qu.* 6. *num.* 2336.
et plur. seq. Turr. *de Camb. disp.* 3. *quaest.* 1. *num.*
5. 6. *et* 13. et qui Bacc. Osach. Noguerol. Capyc.
Latr. Roderic. aliosque contrarios confutat Con-
stantiu. *vot. decisiv.* 219. *per tot.* Vide de Cambio 63
obliquo alia verb. *Clericus art.* 3. et de Cambio
directo verb. *Literae.*

ARTICULUS II.

EX EDITIONE BARBELLINIANA

DE CAMBII ORIGINE, PROGRESSU, ABUSU, ET REDUCTIONE.

1 Inter contractus, qui antiquitus comercia fovebant, principem sibi certe vindicat locum permutatio, sive Cambium; *l. 1. in prin. ff. de contra-*
2 *hen. empt.* Cum tamen non adhuc nummorum usus tunc esset inter gentes introductus, hinc res cum alia diversa re permutabatur, et siquid cum aere incusso veteres commutabant, adservabatur antiquus contrahendi modus *per aes et libram.* Ovid. *Pont.* 4. 15. restituente Jo. Frid. Gronovio *lib.* 2. *observat. cap.* 1. *pag. mihi* 218. et conferri merentur, quae de hoc loco disseruntur in *Epist. Claror. Viror. tom.* 2. *pagina* 547.

3 Post vero inventam auri, argentique signandi artem novum permutandi genus repertum fuit, Cambium nempe *Manuale*, et *Trajectitium*, ut notant Doctores. Heinec. *Element. jur. Cambial. cap.* 1. §. 5. Zech. *Rigor. moderat. Trin. Pontific. circ. usur. dissert.* 3. *cap.* 2. *sect.* 2. *de Camb.* §. 47. *et* 48.

4 Cambium *manuale*, sive *minutum* illud erat, quo nummi argentei cum aureis, vel aurei cum argenteis, vel Romani cum Hispanis incontinenti apud mensam permutabantur. Heinec. Zech. *loc.*
5 *sup. citat.* Hujus Cambii naturam non ignorasse veteres Romanos ex eo compertum fit, quod passim in Justinianeis Voluminibus Argentariorum, Trapezitarum, Mensariorum, et Numulariorum
6 fit mentio. Argentarii quippe erant, qui in foro tabernas et mensas suas positas habebant, et minorem monetam pro argento permutabant. *Novell.* 4. *sub. fin. et Novell.* 136. *ibique* Cujacius, Vicat.
7 *vocabular. jur. tom.* 1. *verb. Argentarii.* Mensarii vero dicebantur, qui nummos nummis vendebant. Jac. Gothofr. *ad Cod. Theod. l.* 1. *tit. si quis solid. circul.* Livius *lib.* 7. *Historiar. cap.* 21. *et lib.* 23. *cap.* 21. ubi loquitur de Triumviris mensariis roganta Minucio Tribuno plebis factis, et Cicero *pro Flacco. ibi*: *Cum Civitate mihi res et acerrima, et conficientissima litterarum, in qua nummus moveri nullus potest sine quinque Praetoribus, tribus Quaestoribus, quatuor mensariis, qui apud illos a*
8 *populo creantur.* Nummularii tandem parum a praecedentibus differebant; *l.* 39. *ff. de solut.* Apud eos uti apud Argentarios fide publica deponi pecunias solebant. Vulpian. *in l.* 7. *ff. depos.* De Numulariorum corpore fit mentio *l.* 15. *Cod. Theod. de his qui sup. relig. contend.* de quorum omnium negotiatione erudite egerunt Cujacius *observat. lib.* 10. *cap.* 14. et Claud. Salmas *de Usur. cap.* 17.

9 Acrior quaestio solet excitari circa Cambii *trajectitii* originem. Alii enim hanc repetunt a Belgis, alii a Judaeis, alii a Longobardis, sed cum nullum afferant validum argumentum, ideo super his mittimus inquirere. Hoc unice certum est, 10
hanc quoque veteribus Romanis innotuisse, ut ex Ciceronis quampluribus locis primus omnium collegit Url. Huber. *Praelect. ad Pandect. lib.* 17. *tit.* 1. §. 12. Cicero enim *ad Attic. lib.* 12. *ep.* 24. de filio Athenis studiorum causa commorante: *De Cicerone*, inquit, *tempus esse jam videtur: sed quaero, quod illi opus erit, Athenis permutarine possit, an ipsi ferendum sit.* Similis est locus *lib.* 15. *ep.* 15. *Cicero scripsit ad Tironem sibi post Kalendas Aprilis (sic enim annuum tempus confici) nihil datum esse. Quare velim cures, ut permutetur Athenis, quod sit in annuum sumptum: ei scilicet Erot numerabit. Ejus rei causa Tironem misi. Curabis igitur, et ad me, si quid tibi de eo videbitur, scribes.* Rursus ad Familiares *lib.* 2. *epist.* 17. *et lib.* 3. *ep.* 5. Antiquam tamen cambiandi formam a nostra aliquantulum discrepasse, recte observat Berger. *suplem. Elect. Process. execut. thes.* 1. *posit.* 7.

Verosimile nihilominus est Romanos, Graecos, 11
et postea Venetos, aliasque maritimas gentes in trajiciendis transcribendisque pecuniis usas olim hoc compendio fuisse; Longobardos vero paulatim meliorem huic negotiationi formam dedisse, ut recte arguit Heinec. *Edit. Neapol. tom.* 5. *exercit.* 11. *de vit. Negot. Collyb. vel. Camb. cap.* 1. §. 5.

Sicuti vero omnibus, exceptis Clericis saltem 12
beneficiatis, licitum erat hanc in praesentem formam redactam exercere negotiationem, id occasionem praebuit nonnullis rei familiaris angustia, vel alia indigentis pressis illius nomine abuti. Primo in hoc contractu quatuor concurrebant, I. 13
Personae solventis in loco contractus, II. Recipientis pecuniam simulque tradentis solventi tessaram Collibysticam, sive Literam Cambialem, III. Tesseram exhibentis, IV. Denique persona eamdem acceptans et solvens. Heinec. *loc. cit.* §. 8. *et* Zech. *ubi sup.* §. 56. Mox abusus invaluit, ut 14
duae tantum personae concurrerent, alia, quae solveret, alia quae reciperet cum onere transmittendi receptam pecuniam ad incerta loca, pacta interim annua mercede favore creditoris. Hinc non amplius quaerebatur, ut pecuniae Romae solutae permutarentur Athenis, sed dum quis maxima laborabat inopia, ut propriis angustiis consuleret, recipiebat pecuniam cum simulato onere ad loca valde dissita eandem trajiciendi, eodemque tempore eamdem pecuniam in proprios usus erogabat. Res adeo processit ut Romanis 15
Pontificibus opus fuerit huic usurariae negotiationi modum formamque ponere Pontificiis Constitutionibus; praesertim Pius IV. *Constit.* 1. et Pius V. *Constit.* 142. *de Cambiis* per errorem allegat. in plerisque locis 118. *juxta Bullar Mainard.*

In his Constitutionibus profecto permissum 16
fuit Cambium incertum, sed tamen pro necessario illius requisito interventus numeratae pecuniae

requirebatur, ejusque traditio *ad cambiandum*,
et recambiandum per nundinas, atque plateas.
Torre *de Cambiis disput.* 1. *quaest.* 2. *num.* 1. On-
uat. *de contract. tractat. de Camb. sect.* 3. §. *Mate-
riam.* Ansald. *de comerc. et mercat. diss.* 32. *num.* 8.
et 10. Rot. *in recent. part.* 19. *decis.* 34. *num.* 9. *et
in Eugubina Cambiorum* 21. *Aprilis* 1755. §. 2. *in*
17 *princ. cor. Elephantutio.* Cum enim causa finalis
Cambii in eo posita sit, ut pecunia accepta in
Cambiis, et Recambiis exerceatur, et per nun-
dinas atque plateas transmittatur, hinc si nulla
tradita pecunia, quae inde in Cambiis, et Recam-
biis exerceatur, illico causa finalis Cambii cessat,
et consequenter corruere debet ipse cambialis
contractus.
18 Quamobrem ut omnis eludendarum Constitu-
tionum modus tolleretur, Pius V. praecipue man-
davit, ut idoneae adducerentur probationes super
receptarum pecuniarum transmissione ad nundi-
nas, atque plateas, ut dictae *Constit.* inhaerens
docet Rot. *in Recent. part.* 18. *decis.* 191. *num.* 3.
19 *et* 4. *et cor. Lancet. decis.* 460. *a num.* 1. *ad* 4. Seclusa
enim pecuniarum transmissione Cambia remanent
sicca, ex quibus annuas recipere accessiones Cano-
nicae sanctiones expresse prohibent. Jo. Christoph.
Frankius *Instit. jur. Cambial. lib.* 2. *sect.* 1. *tit.* 8.
§. 2. Heinec. *Element. jur. Cambial. cap.* 2. §. 20.
Zech. *rigor. moderat. circa usur. dissert.* 3. *cap.* 2.
20 *sect.* 2. §. 53. His tamen posterioribus temporibus
depravata praxis fori, noxia in legibus interpre-
tandis imperitia, et arbitraria nimis in judicando
facultas laxiorem admisit sententiam, ut docet
experientia, et observat Neumannus a Puchholtz
21 *de Cambiis cap.* 10. §. 6. *et* 8. Nova quippe inventa
est distinctio: aut creditor suscipit onus cambian-
di, et tunc transmissionis requiritur probatio, aut
hoc onus transfertur in debitorem, et hoc casu
indistincte sustinetur. Turr. *de Camb. disput.* 1.
quaestion. 29. *num.* 3. *et* 14. Marquard. *de jure*
22 *mercat. lib.* 11. *cap.* 12. *num.* 27. At enim vel ju-
stus per se, vel iniquus censeri debet contractus.
Si justus, inutilis remanet distinctio: si vero ini-
quus, non satis compertum est, quomodo data hac
distinctione sublata iniquitas remaneat, neque in
allata Constitutione ullum dictae distinctionis
apparet vestigium, adeo ut, ubi lex non distinguit,
neque nos distinguere debeamus. Cirill. *in l.* 3. *ff.*
23 *de Offic. Praesid.* Sed apud nos haec invaluit opi-
24 nio, in exteris vero regionibus hujusmodi contra-
ctus neglecta distinctione de qua supra omnino
proscribuntur. *Jus Camb. Aust. artic.* 54. *Ordinat.
mercat. Ludovici XIV. Reg. Franc. tit.* 5. *artic.* 27.
Codex leg. Dan. lib. 5. *cap.* 14. §. 19. *Jus Cambior.
Pruss. artic.* 34.
25 Quod in artibus liberalibus quotidie accidit,
quae, ubi ad interitum properant, numquam desi-
nunt declinare, nisi penitus collabantur, id utique
in Cambiis factum est. Post varias fictiones, mul-
tosque introductos abusus eo denique insatiabilis
pervenit creditorum aviditas, ut capta occasione,
qua inopes debitores in extrema versarentur ege-
state, eosdem adigerent, vel ad solvendos prae-
teritos fructus, vel ad creanda ex ipsis nova Cam-
bia. Hinc factum est, ut in omnium legum con- 26
culcationem, inducta quoque sit interventus nu-
meratae pecuniae fictio, et licita usurarum ab
usuris perceptio, quae non sine maxima Juriscon-
sultorum, Judicum, et Tribunalium ignominia
admittitur in foro, et a Justiniano merito repro-
batur.
Omnia jura clamant, usuras usurarum percipi 27
non posse, et haec in foro summis efferuntur
laudibus theoremata. At quid differt inter usura- 28
rum ab usuris perceptionem, et in novam sortem
usurarum conversionem. Hoc profecto est, non
rebus, sed verbis legem ponere. Ita Imperator
antiqua jura corrigendo definivit *in l. Ut nullo*
28. *Cod. de usur.* « Ut nullo modo usurae usura-
» rum a debitoribus exigantur, veteribus quidem
» legibus constitutum fuerat, sed non perfectis-
» sime cautum. Si enim usuras in sortem redi-
» gere fuerat concessum, et totius summae usu-
» ras stipulari, quae differentia erat debitoribus,
» a quibus revera usurae exigebantur? Hoc certe
» erat non rebus, sed verbis tantummodo legem
» ponere. Quapropter hac novissima lege defini- 29
» mus, nullo modo licere cuiquam, praeteriti
» temporis vel futuri in sortem redigere, et ea-
» rum iterum usuras stipulari. Sed et si hoc fuerit
» subsecutum, usuras quidem semper usuras ma-
» nere, et nullum usurarum aliarum incremen-
» tum sentire; sorti autem antiquae solummodo
» incrementum usurarum accedere. » Hinc *Ana-
tocismi* nomen venit. Voet. *in Pandect. lib.* 22. *tit.*
1. *num.* 20. *in princ.* Roderic. *de ann. cens. lib.* 3.
quaest. 7. *num.* 21. Bruneman. *in Cod. lib.* 4. *tit.*
22. *in l.* 28. *num.* 1. *et* 2. Duaren. *tit. de re judicat.
cap.* 24. §. *ultimo tom.* 2. *pag. juxt. Edit. Lucen.* 68.
coll. 2. *et tit. de usur. et fructibus tom.* 3. *pag.* 497.
coll. 2. §. *Quod diximus.*
Haec in foro obliqua vocantur Cambia, quae 30
eum directe omnibus legibus opponantur, ne istae
omnino subvertantur, ipsa praxis nonnullas alias
leges subrogavit, quibus deficientibus irrita re-
manent Cambia obliqua. 1. Requiritur, ut actua-
lis debitoris inopia, et solvendi impotentia exclu-
datur. Cum enim in his Cambiis obliquis duplex
actus praesumatur, solutionis nempe ex parte de-
bitoris, et simultaneae restitutionis ex parte cre-
ditoris, si constet de inopia debitoris, cessat prae-
sumptio solutionis, et novae receptionis, alia-
que subingreditur praesumptio suffocationis ino-
pis debitoris contra validitatem contractus. 2. Ut 31
dilatio peragendae solutioni concessa praecipuam
et finalem causam contractus per se sola non
constituat. Hinc de Cambio creando primo agen-

dum, deinde de dilatione; non vero principaliter
32 de dilatione, accessorio vero de Cambio. 3. Ut
antiquus debendi titulus extinguatur, et prioris
tituli novatio fiat, adeo ut debitor nequeat am-
plius in vim antiqui, sed vigore novi contractus
conveniri. Quare si in novo instrumento antiqua
praeserventur jura favore creditoris, cum ideo
excludatur novatio, ita nullum remanet Cambium.
33 4. Ut mala fides, et suffocationis debitoris suspi-
cio in creditore non appareat, ut declarando, et
corrigendo *novas additiones* tenent *auctoritates ibid.*
34 *allegat.* His deficientibus ipso jure corruit contra-
ctus, qui licet camerali sit obligatione munitus,
nullam meretur executionem. Marescot. *variar.*
resolut. lib. 2. *cap.* 120. *a num.* 33. *ad* 36. Rot.
coram Cavaler. decis. 456. *n.* 1. *coram Seraphin. dec.*
430. *num.* 5. *coram Falcon. tit. de fid. Instrument.*
decis. 1. *num.* 2. *et.* 3. *et in Eugubina Cambiorum*
21. *Aprilis* 1755. §. *fin. coram Elephantutio.*
35 Super his absolute, non tamen satis recte in
novis addit. Art. I. traditur praeteritos non modo,
quam futuros fructus in nova Cambia posse con-
verti, quod tamen non ita absolute sumendum
36 est. Si enim iniquum reputatur in jure usuras
usurarum repetere, quanto iniquius erit, ab usu-
ris usurarum in novam sortem conversis usura-
rium captare lucrum, et novos creare contractus?
37 Qui usuras futuras anticipate consequitur, obti-
net id, quod in singulos annos habiturus erat,
ideoque, si omnes eodem tempore recipiat, ex ip-
sis duplicatas consequetur usuras. Deinde quo
demum titulo poterit creditor easdem retinere?
38 Usurae ex pecunia credita permittuntur, eo quia
sit debitori concessus ejusdem pecuniae usus, et
39 negotiatio. At Creditor anticipate recipiens usu-
ras, neque usum, neque negotiationem concedit
debitori, ideo nullo modo possunt sustineri, cum
debitor ex ea pecunia lucrum nequeat consequi,
nec creditor commodo propriae pecuniae privatur,
sed et pecuniam, et ipsius accessiones nondum
debitas, et ulterius ab his accessionibus novos
percipit fructus, quo nihil iniquius, nihil absur-
dius excogitari potest, ut tenent innumeri allega-
ti Doctores a Rota *in Recent. part.* 14. *decis.* 420.
sub num. 7. *vers. quae cuncta, et num.* 8. et praeci-
40 pue *part.* 15. *dec.* 116. ubi contrarias conciliando
opiniones sequentem tradit distinctionem.
41 Aut coactiva, aut voluntaria est decurrendorum
anticipata solutio. Si coactiva, nullo modo potest
42 sustineri. Aut voluntaria est, et tunc sustinetur,
dummodo anticipata solutio quartam partem sor-
tis non excedat, ut definitum est in celebri *Voto*
Sac. Poenitentiariae num. 14. *in praes. post. decis.*
160. *part.* 4. *tom.* 2. *recent.* Card. de Lugo *de just.*
et jur. disput. 27. *sect.* 3. *n.* 10. Filiuc. *oper. moral.*
tractat. 35. *de contract.* 35. *de contr. oneros. c.* 6. *n.*
106. Cum enim plus solvere dicatur, qui anticipate 43
solvit *ad textum in* §. *Plus autem, Instit. de action.*
Plus petitur tempore, veluti si quis ante diem, vel ante
conditionem petierit. Ideo sicut debitor ab anticipa- 44
ta solutione commodum, creditor vero incommo-
dum sentit, ita aequum est, ut vice versa redu-
ctionis, et diminutionis beneficio perfruatur de-
bitor, illius vero detrimentum patiatur creditor,
qui tamen anticipate decurrendas summas perci- 45
piendo, nova cum his inita negotiatione, potest
compensari. Ita mirifice declarat quaestionem al-
legat. *dec.* 110. *part.* 16. *recent. et cor. Ansald. in*
addit. ad decis. 104. *a num.* 24. *ad.* 37.
Superest videndum, quis possit Cambia creare. 46
Cum Cambium inter contractus adnumeretur,
hinc omnes, qui contrahere possunt, tum activa,
tum passiva creare Cambia non prohibentur.
Franck. Instit. Jur. Cambial. lib. 1. *sect.* 11. *tit.* 9.
§. 3. *et* 4.
Minorennes et mulieres si laesae sint, in inte- 47
grum restitui posse etiam in cambiali contractu
tradit Heinec. *de vitiis negot. Collyb. vel Camb.*
exercit. 11. *c.* 2. §. 7. *et* 8.
Dubium est circa filium familias, qui si sit in 48
patria, potestate licet contrahere nequeat, si tamen
pater sciat, filium negotiari, recte in Cambio ipse
filius obligatur. Heinec. *loc. mox. cit.*
Quoad Clericos saltem beneficiatos illis omnino 49
interdicta sunt Cambia uti negotiatio prohibita,
de quibus fuse agit Auctor in verbo *Clericus ar-*
tic. 3. et declarat Rot. *cor. Falcon. tit. de vita, et*
honest. Cleric. decis. 1. *per tot.* Quod si tamen in 50
Cambiis exerceantur, lucra a Cambiis percepta
acquiruntur Camerae Apostolicae ex *Constit.* Pii
IV. *ex ordine Bullar. Mainard.* 19. §. 1. *tom.* 2.
fol. 29. Pii V. *Constit.* 42. §. 6. *dict. Bullar. tom.*
2. *fol.* 238. Sixtus V. *Constit.* 100. §. 10. *d. Bul-*
lar. tom. 2. *fol.* 667.
Quid vero si angustiis pressi non activa, sed 51
passiva contrahant Cambia? Sunt qui tenent a
Clericis passiva Cambia posse creari; dummodo
onus cambiandi, et recambiandi in creditorem,
vel tertium sit translatum. Indistincte tamen Cam- 52
bia passiva ab ipsis posse creari tenent Antonel.
de jur. et Oner. Clericor. part. 1. *capitulo* 7. *num.*
7. Pitou. *discept. Eccles.* 80. *num.* 6. Rot. *in recent.*
part. 15. *dec.* 209. *n.* 19. *et* 20. ubi rationem af-
fert. Etenim ratio, ob quam interdictum est Cam- 53
bium Clericis, in eo posita est, quod nequeant
ex illicitis negotiationibus lucrum captare. Cessat 54
autem haec causa, dum non ad captandum lucrum,
sed potius ad proprias reparandas angustias Cam-
bia ineunt, ideo cessare debet prohibitio.

CAMPANA

SUMMARIUM

1. Campanarum usus expresse indicatur a Glossa in duobus vulgaribus versiculis. — 2. Unde non licet regulariter pulsare Campanas benedictas, seu consecratas, ut convocetur populus ad arma, vel ad designanda supplicia, et mortes quae dantur reis. — 3. Campanae enim benedicuntur, ut vocetur populus ad conveniendum in templo, et Clerus ad annuntiandas Dei laudes, ut Fideles omnes invitentur ad preces, et devotionem. — 4. Insuper benedicuntur Campanae, ut earum sonitu territi Daemones statim discedant, et ut repellantur procul hostiles exercitus, et ut fragor grandinum, procellae turbinum, impetus tempestatum, et fulgurum, infesta tonitrua, et ventorum flamina suspendantur, spiritus procellarum, et aereae tempestates prosternantur. — 5. Campanae antequam in Campanili collocentur, debent esse benedictae, et consecratae ab Episcopo, vel ab alio habente facultatem, et hoc de necessitate praecepti. — 6. Adeout etiam Regulares possint cogi ab Episcopo ad deponendum de Campanili Campanas, si ibi non benedictas appenderunt. — 7. Immo Episcopus potest prohibere, ne Campanae nondum benedictae pulsentur. — 8. Benedictio Campanarum ab Episcopo delegari non potest sibi inferioribus; inferioribus enim Episcopo committi non potest, nisi ex speciali Indulto Papae. — 9. Et qui habet indultum non potest aliis benedictionem delegare, nisi hoc illi concedatur expresse. — 10. Privilegio benedicendi Campanas gaudent Abbates, aliique Praelati usum Pontificalium habentes, dummodo id faciant pro solo usu suarum Ecclesiarum. — 11. Campanae in Sabbato Sancto non possunt in aliqua Ecclesia pulsari ante pulsationem in Ecclesia Cathedrali, vel Matrice. — 12. Tam in Ecclesiis Regularibus, quam saecularibus. — 13. Etiam in Ecclesiis S. Joannis Hierosolymitani, etiam prope, et extra muros existentibus, et etiam in Ecclesiis Confratrum. — 14. Etiamsi adsit Ecclesia Collegiata, quae habeat omnimodam praecedentiam supra Matricem. — 15. Regulares ratione hujusmodi pulsationis in Sabbato Sancto possunt conveniri coram Loci Ordinario, nisi consuetudo in contrarium esset legitima, vel Ecclesiae multum distarent. — 16. Regulares prohiberi non possunt ab Ordinariis, et quibuscumque Personis, ne in aliis diebus praeter Sabbatum Sanctum, pulsent Campanas in suis Ecclesiis, et celebrent ante celebrationem Missae, et pulsationem Campanae in Ecclesia Cathedrali, vel Matrice. — 17. Immo possunt Regulares prius pulsare Campanas, et Missas celebrare priusquam Parochi celebrent. — 18. Et post indultum S. Pii V. adest ad id Decretum Sacrae Congregationis Episcop. et Regul. — 19. Et aliud Sacrae Congregationis Rituum. — 20. Et aliud Sacrae Congregationis Concilii. — 21. Et aliud novissimum ejusdem Sacrae Congregationis Concilii in Aquensi. — 22. Campanae non sunt pulsandae tempore interdicti. — 23. Permissum tamen est, ut tempore Interdicti in Festis Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes, et Assumptionis B. M. V. celebrentur Divina Officia solemniter cum pulsatione Campanarum. — 24. Haec concessio fuit per Martinum V. et Eugenium IV. ampliata ad Corpus Christi, et Virginis Conceptionem cum tota Octava. — 25. Regulares, quibus post Concilium Tridentinum, et Gregorium XIII. cum sufficientibus derogatoriis specifice, et expresse est a Sede Apostolica concessum, ut quaedam proprii Ordinis Festa solemni ritu tempore Interdicti generalis quacumque auctoritate positi, celebrent, possunt omnibus illis Festivitatibus Missas, et Divina Officia celebrare alta voce, et apertis januis, et pulsatis Campanis et omnia alia peragere, ac si Interdictum minime appositum esset. — 26. Campanae benedictae non pulsentur, nisi ad usus, quos recenset Glossa *Extr. Quia cunctos, de Offic. custod.* — 27. De consensu Episcopi Campanae benedictae pulsari possunt ad usus profanos, ad quos non sequuntur causae sanguinis. — 28. Et sufficit hanc licentiam semel petere pro semper. — 29. Episcopus prohibere non potest Regularibus, ne Campanas pro funeribus pulsent sine ipsius licentia. — 30. Servanda est pia consuetudo pulsandi Campanam aliquot ictibus tam de sero, quam de mane, quando dicendum est Officium Defunctorum. — 31. Quoad mercedem Campanae, quae pulsatur occasione funerum, servanda est consuetudo. — 32. Abusus non est tolerandus, quod Campana aliqua pro solis nobilibus pulsari reservetur. — 33. Cuinam primus usus Campanarum tribuendus sit. — 34. De disciplina ob quam majori hebdomada Campanarum pulsatio interdicitur. *Remissive.* — 35. 36. Ubi non sit nec Cathedralis, nec Matrix Ecclesia, Ecclesia magis digna Campanas prior pulsare debet Sabbato S. — 37. Quoad alia. *Remissive.* — 38. Jam a sexto saeculo constat, Campanas in Ecclesia in usu esse coepisse. — 39. 40. Et Ecclesiam parochialem plures, easque majores Campanas habuisse. — 41. Campanas certis horis diei ac noctis pulsandas consuetudine introductum est. — 42. In die etiam Anniversaria nequaquam recens est, quod Campanae sero et mane ante Officium diu pulsentur. — 43. Cujus ritus auctor quis fuerit. — 44. De Campana Bannali.

1 Campanarum usus expresse indicatur a Gloss. *in cap. Quia cunctos unic. de Offic. Custodis, Extravag. commun.* ubi verb. *Campana* (*) adducit Campanam sic de se ipsa loquentem duobus his versibus: (**)

Laudo Deum verum, Plebem voco, congrego Clerum.

Defunctos ploro, Pestem (***) *fugo, Festa decoro.*

2 Unde non licet regulariter pulsare Campanas benedictas, seu consecratas, ut convocetur populus ad arma, vel ad designanda supplicia, et mortes, quae dantur reis; Concil. Mediolan. I. *part. 2. tit. de Ecclesiis, et eorum cultu in fine*, his verbis: *Sacras Campanae usum, qui ad fideles praemonendos, ut ad Divina conveniant Officia, est introductus, indignum est, ad conveniendos homines ad spectacula suppliciorum adhiberi. Quamobrem Principes, ac Magistratus etiam atque etiam hor-*

(*) Quas *Campanas* dicimus, eas Germanica voce *cloccas*, et Gallica *cloches* olim vocabant. Ita Gubertus ad Lullum Episcopum *ep.* 89. *Cloccam*, inquit, *qualem ad manum habui, tuae Paternitati mittere curavimus.* (*Ed. Bar.*)

(**) Hos versus multis illustrat cl. P. Zech. *de Jure rerum Ecclesiasticarum*, onde Franc. Antonius Zaccaria Tom. 1. *discipl. Populi Dei* Fleuryanae p. 122. dissertationem excerpsit *de Campanis, et Instrumentis musicis.* (*Ed. Bar.*)

(***) Quid hic *pestis*. Malo cum Zechio legere: *nimbum fugo*: in quae verba ita idem Zechius disputat: « Persuadent sibi aliqui ex Philosophis, Campanarum sono aerem » scindi, et tempestatum injurias naturali effectu depelli: » Alii confidunt in virtute Divina, quae precibus Eccle» siae in benedictione Campanarum imploratur... Nota est » persuasio populi, qui a fulmine, et grandine se tutum » fore confidit, ubi auditur sonus Campanulae a S. Ben» none, de quo *Acta* SS. 16. *Junii* p. 149. et a S. Wolf» gango benedictae. » Addere Zechius poterat sonum Campanulae Laureti in sacra Deiparae domo benedictae. (*Edit. Barbiel.*)

tamur, ut Campanis, quae Ecclesiarum usui sunt
addictae, si consecratae sint, a l poenarum signifi-
cationem quemquam uti ne patientur. Et Sacra Con-
gregat. Episcop. et Regular. *in Papiensi de anno*
1581. apud Barbosam *in Collectan. decis. Apost.*
verb. Campana num. 1. expresse decrevit, quod
Campanae consecratae etiam in turri profana exi-
stentes, nullatenus usui profano inservire debeant,
etiamsi in hunc usum a saecularibus fabricatae
3 praetenderentur. Campanae ex Conc. Coloniensi
II. *part.* 9. *cap.* 14. benedicuntur, ut vocetur
populus ad conveniendum in templo, et Clerus
ad annunciandas Dei laudes, ut Fideles omnes
invitentur ad preces, et devotionem, cujus insti-
tutionis meminit liber Romani Ordinis relatus *in*
cap. 1. *de Offic. Custodis*, ubi Campanae appellan-
tur signa, quia in eum finem pulsantur, ut sint
signa temporis, quo Clerici ad Divinas Horas re-
citandas, et Fideles ad interessendum Sacris
debent convenire; consonant textus *in cap. Solent,*
de Consecrat. dist. 1. et *in cap.* 2. *de Offic. Custodis.*
4 Insuper, ait ipsum citat. Concil. Coloniense, bene-
dicuntur Campanae, ut earum sonitu territi Dae-
mones statim discedant, et ut repellantur pro-
cul hostiles exercitus, et ut fragor grandinum,
procellae turbinum, impetus tempestatum, et
fulgurum, infesta tonitrua, et ventorum flamina
suspendantur, spiritus procellarum, et aereae tem-
pestates prosternantur; Concilium ibi. Fusc. *de*
visitat. lib. 1. *cap.* 14. *num.* 7. et latissime post
alios recentiores Martinus Delsius *disquisit magic.*
lib. 6. *cap.* 3. *q.* 33. *ad fin. lit. F.* et cum pluri-
bus aliis Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. part.*
2. *allegat.* 27. *n.* 47. *et* 48.
5 Campanae, antequam in Campanili collocentur,
debent esse benedictae, et consecratae ab Episco-
po, vel ab alio habente facultatem, et hoc de ne-
cessitate praecepti, prout habetur ex Pontificali
tit. de Benedictione Campanae, ubi praescribitur,
quod Campana debet benedici, antequam ponatur
in Campanili; verbum enim illud *debet*, necessi-
tatem importat; *l.* 1. §. 1. *Quod quisque Juris;*
Glossa *in Clementina Attendentes, verb. debeant, de*
statu Monachorum; Rota apud Farinac. *part.* 1. *tit.*
6 1. *dec.* 79. Adeout etiam Regulares possint cogi
ab Episcopo ad deponendum de Campanili Cam-
panas, si ibi non benedictas appenderunt; Sacra
Congregatio Episcop. et Regul. *in Aprutina* 17.
7 *Januar.* 1614. Immo Episcopus potest prohibere,
ne Campanae nondum benedictae pulsentur, Sacra
8 Congregatio Rit. *in Aprutina* 5. *Julii* 1614. Et
hoc est advertendum, quod benedictio Campana-
rum ab Episcopo delegari non potest, quia unctio,
quae debet fieri cum Sacris Oleis, est Ordinis Epi-
scopalis, et de necessitate praecepti, ut habetur
in citato Pontificali; ideo inferioribus Episcopo
committi non potest, nisi ex speciali Indulto Pa-
pae; Sacr. Congr. Rit. *in Majoricen.* 19. *April.* 1687.

Et qui habet Indultum, non potest aliis benedi- 9
ctionem delegare, nisi hoc illi concedatur expres-
se; eadem Congregatio *in nullius Fulden.* 1. *Se-*
ptemb. 1703. Privilegio benedicendi Campanas gau- 10
dent Abbates, aliique Praelati usum Pontificalium
habentes, ut expresse declaravit Sacra Congrega-
tio *in Patavina* 5. *April.* 1020. dummodo id faciant
pro solo usu suarum Ecclesiarum, ut pluries cen-
suit Sacra Congregatio et signanter 27. *Septembris*
1619. §. 19. *in Decret. circa usum Pontificalium*
Praelatis Episcopo inferioribus concessorum coram
Sanctissimo Domino nostro Alexandro VII. emana-
to. Vid. verb. *Calix num.* 5. et verb. *Abbas num.*
31. et verb. *Benedicere, Benedictio art.* 5. *a num.*
52. *ad* 56. ubi plura quo ad praeceptum, jus, et
ritum benedicendi Campanas, traduntur, merito
videnda et in paxi servanda.
Campanae in Sabbato Sancto non possunt in ali- 11
qua Ecclesia pulsari ante pulsationem in Ecclesia
Cathedrali, vel Matrice; Leo X. in *Constitut.* incip.
Dum intra §. 12. ibi: « Et ut debitus honor Matri-
» ci Ecclesiae reddatur, tam ipsi Fratres, quam
» alii Clerici saeculares, etiam super hoc Apostoli-
» cae Sedis privilegio muniti die Sabbati majoris
» Hebdomadae, antequam Campanae Cathedralis,
» vel Matricis Ecclesiae pulsaverint, Campanas
» in Ecclesiis suis pulsare minime possint. Contra-
» facientes poenam centum Ducatorum incurrant.»
Sac. Congreg. Rit. *in Oriolen.* 11. *Aprilis* 1601. *in*
Marsicen. 1609. *in Venusina* 30. *Decemb.* 1614. *et*
14. *Novemb.* 1615. *In Syracusana* 3. *Junii* 1617.
et in alia Syracusana Modicae 13. *Februarii* 1619.
Tam in Ecclesiis Regularibus, quam Saecularibus 12
ex cit. Constitut. Leonis X. et adductis decretis;
etiam in Ecclesiis S. Joannis Hierosolymitani e- 13
tiam prope et extra muros existentibus, et etiam
in Ecclesiis Confratrum; Sacra Rit. Congreg. *in*
Placentina 21. *Aug.* 1604. *et in Meliten.* 6. *De-*
cemb. 1621. Etiamsi adsit Ecclesia Collegiata, 14
quae habeat omnimodam praecedentiam supra
Matricem; ead. Sac. Congr. Rit *in Syracusana*
Modicae 22. *Febr.* 1719. Regulares ratione hu- 15
jusmodi pulsationis in Sabbato Sancto, posse
conveniri coram loci Ordinario decrevit Sacra
Congr. Concil. *in Capuana* 23. *April.* 1591. nisi
consuetudo in contrarium esset legitima; vel Ec-
clesiae multum distarent ex Sacra Congreg. Episc.
et Regul. *in Surrentina* 16. *Julii* 1601. *et postea*
in Thelesina 15. *Februarii* 1622.
Regulares prohiberi non possunt ab Ordinariis, 16
et aliis quibuscumque Personis, ne in aliis die-
bus, praeter Sabbatum Sanctum, pulsent Campa-
nas in suis Ecclesiis, et Missas celebrent ante ce-
lebrationem Missae, et pulsationem Campanae in
Ecclesia Cathedrali, vel Matrice; S. Pius V. in
Constit. incip. *Et si Mendicantium* §. 22. ibi: *Pro-*
hibemus insuper eisdem Ordinariis, ac aliis quibus-
cumque Personis, ne impediant ipsos Fratres, quan-

do eis placuerit, tam in diebus Dominicis, seu festi-
vis, aut aliis totius anni temporibus Campanas pul-
sare, et etiam tempore, quo ipsi celebraverint, Mis-
17 *sas celebrare.* Immo priusquam Parochi celebrent
ex eodem S. Pio V. §. 8. *ejusdem Constitutionis*
incip. *Et si Mendicantium*, ibi: *Nec non Missas*
(ait) et Divina Officia hujusmodi etiam in diebus
Dominicis, vel festivis, etiam antequam Rector Pa-
rochialis Ecclesiae celebraverit, celebrare, et facere,
18 *quando eis videtur.* Et post Indultum S. Pii V. ad-
est decretum Sacrae Congreg. Episcop. et Reg.
10. *Octobris* 1586. sic statuentis: *Ordinarii non*
impediant Fratres pulsare Campanas ad Matutinum,
ac Horas, et ad Missam, antequam pulsetur Cam-
pana majoris Ecclesiae praeterquam in die Sabbati
19 *Sancti.* Et aliud Sacrae Congregationis Rituum *in*
Oriolen. 11. *Aprilis* 1601. statuentis: *Quod Cam-*
panae in aliis diebus praeter Sabbatum Sanctum pul-
sari possint ad salutationem Angelicam etc. indiffe-
renter ante, vel post pulsationem in Ecclesia Cathe-
20 *drali, vel Matrice.* Et aliud Sac. Congreg. Concilii
in caus. Nullius Provinciae Ravennaten. 15. *Se-*
ptembris 1629. statuentis: *Nequaquam prohibitum*
esse Regularibus Missas celebrare, et Campanas pul-
sare in suis Ecclesiis ante celebrationem Missae, et
21 *pulsationem Campanae in Ecclesia Cathedrali.* Et
aliud ejusdem Sacr. Cong. Concil. *in Aquensi* pro
loco Incisae, ubi *ad* 14. *dubium: An possint PP.*
Carmelitae dare signum, et celebrare Missam in die-
bus festivis eodem tempore, vel antequam detur si-
gnum, et celebretur Missa Parochialis? sub diebus
19. *Maji et* 9. *Jun.* 1708. respondit, *Affirmative.*
22 Campanae non sunt pulsandae tempore Inter-
dicti; *c. Quod Nonnullis* 26. *de privilegiis, cap. Per-*
mittimus 57. *de Sentent. Excommunicat.* et *cap. Al-*
23 *ma Mater* 24. *de Sentent. Excommunic. in* 6. Ex hoc
autem *c. Alma Mater verb. in Festivitatibus* per-
mittitur, ut in Festis Nativitatis Domini, Pascha-
tis, Pentecostes, et Assumptionis B. M. V. cele-
brentur Divina Officia solemniter cum pulsatione
Campanarum, ibi: *in Festivitatibus vero Natalis Do-*
mini, Paschae, ac Pentecostes, et Assumptionis Vir-
ginis Gloriosae Campanae pulsentur, et januis aper-
tis alta voce Divina Officia solemniter celebrentur,
Excommunicatis prorsus exclusis, sed Interdictis
admissis, quibus ob reverentiam dictarum solemni-
tatum, ut ipsi ad humilitatis gratiam, et reconcilia-
tionis effectum facilius inclinentur, praefatis diebus
participationem permittimus Divinorum; sic tamen
quod illi, propter quorum excessum Interdictum
hujusmodi est prolatum, Altari nullatenus appro-
24 *pinquentur.* Et hanc concessionem fuisse per
Martinum V. Eugenium IV. et Leon. X. amplia-
tam ad Corpus Christi, et Virginis Conceptio-
nem cum tota octava refert Volpi *resolut.* 93.
num. 6.
25 Regulares quibus post Concilium Tridentinum
et Gregorium XIII. cum sufficientibus derogato-

riis specifice, et expresse est a Sede Apostolica concessum, ut quaedam proprii Ordinis Festa solemni ritu tempore Interdicti generalis quacumque auctoritate positi, celebrent, possunt in omnibus illis Festivitatibus voce alta, apertis januis, et pulsatis Campanis Divina facere, ac omnibus Fidelibus Sacramenta ministrare, exceptis nominatim Interdictis, et Interdicto causam praebentibus, et omnia alia libere, et solemni ritu peragere, ac si Interdictum minime appositum esset, ut expresse (post Concilium Tridentinum et Gregorium XIII. qui in sua *Constitut.* incip. *In tanta rerum, et negotiorum mole* revocaverat omnia privilegia Tridentino adversantia) concessit Ord. Minorum S. Francisci Clemens VIII. *die* 17. *Octobr.* 1595. *Constitut.* incip. *Sacrae Seraphici*, per quam omnem dubietatem e medio tollit praecisis his verbis: « Sacrae Seraphici B. Francisci Religionis in Sanctam Romanam Ecclesiam merita poscunt, ut privilegia, et indulta illi per Sedem Apostolicam concessa non modo conserventur, sed etiam amplientur. Cum itaque, sicut accepimus, diversorum Romanorum Pontificum concessionibus, Religioni praefatae indultum sit, ut temporibus Interdicti, quacumque etiam Apostolica auctoritate appositi, Festa Sanctorum ejusdem Ordinis, Francisci nimirum, Bonaventurae, Antonii de Padua, Ludovici, Bernardini, Clarae, Elisabeth, ac Martyrum solemni ritu celebrare, proinde, ac si interdictum hujusmodi minime appositum esset, libere possint; Festa vero Sancti Didaci et Portiunculae in praedicto Indulto minime comprehendantur. Nos Religionem praedictam amplioribus favoribus, et gratiis prosequi volentes, ac indultorum hujusmodi, et Literarum Apostolicarum desuper expeditarum tenore, praesentibus pro expressis habentes, supplicationibus dictae Religionis, per dilectum Filium nostrum Hieronymum Presbyterum Cardinalem Matthaejum, Nobis super hoc humiliter porrectis, inclinati, Religioni praedictae universae, ac cuicumque ipsius Ordinis, sive Familiae Conventui, ut in eorum Ecclesiis, Festa etiam Sancti Didaci, et Portiunculae, temporibus Interdicti, solemniter, prout alia Festa praedicta ac juxta Indultorum illi concessorum seriem, et tenorem, celebrare libere, et licite possint, auctoritate Apostolica tenore praesentium concedimus, et indulgemus, ac indulta praedicta ad praedictas Sancti Didaci, et Portiunculae Festivitates extendimus, et ampliamus. Non obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, Universalibus, Provincialibus, et Synodalibus, in conciliis editis generalibus, vel specialibus, nec non omnibus illis, quae in praefatis Indultis, et Literis Apostolicis concessum est, non obstare; caeterisque contrariis quibus-

» cumque. » *Dat. Tuscul. sub annulo Piscatoris* 17. *Octobris* 1595. *Pontificatus nostri anno quarto.* Sic extat ad literam apud Rodr. *Collect. Privil. Bulla* 4. et sic teneut plurimi cum Pignatell. *tom.* 10. *consult.* 1.

ADDITIONES AUCTORIS

26 Campanae benedictae non pulsentur, nisi ad usus, quos recenset Glossa *Extr. Quia cunctos, de Offic. custod.* Sacra Congreg. Episc. et Regul 31. *Januar.* et 18. *Martii* 1581. et 29. *Julii* 1616.

27 De consensu Episcopi Campanae benedictae pulsari possunt ad usus profanos, ad quos non sequuntur causae sanguinis; et praesertim si communitatis expensis constructae fuerint, quantumvis tale jus non sibi servasset; Sac. Cong. Episc. et Regul. 31. *Januarii* 1559.

28 Pro pulsatione Campanarum ad praefatos usus necesse non est ab Ordinario licentiam petere toties, quoties pulsandae sunt, sed sufficit eamdem semel petere pro semper; Sac. Congreg. Episc. et Regul. 8. *Junii* 1592.

29 Episcopus prohibere non potest Regularibus, ne Campanas pro funeribus pulsent, sine licentia ipsius Episcopi; Sac. Congr. Episc. et Regul. 2. *Februarii* 1601.

30 Servanda est pia consuetudo pulsandi Campanam aliquot ictibus tam de sero, quam de mane, quando dicendum est Officium Defunctorum; Sac. Congr. Episc. et Regul. 21. *Augusti* 1607.

31 Quoad mercedem Campanae, quae pulsatur occasione funerum, servanda est consuetudo. Sacr. Congr. Episc. et Regul. 1. *Maji.* 1617. *et* 28. *Maji.* 1638.

32 Est abusus non tolerandus, quod Campana aliqua pro solis nobilibus pulsari reservetur, sed pulsari debet pro quibuscumque petierint; Sac. Congr. Episc. et Regul. 19. *Junii* 1583.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

33 Cuinam primus usus Campanarum tribuendus sit, non conveniunt inter se scriptores; vide contrarias inter se opiniones apud Benedictum XIV. *Instit. Eccles.* 20. *n.* 2. *et dub.* 6. *et sequent. Illud* (ait Pontifex Opt. Max. *n.* 1.) *solum dici potest, tintinnabula ante saeculum sextum ab Ecclesia Occidentali usu recepta fuisse, quum ex vita S. Columbani Abbatis, quae saeculo sexto exarata fuit, ac postea a P. Mabbillonio in lucem edita, deprehendatur, ipsum sub mediam noctem pulsante Campana ad templum se contulisse, caeterosque Monachos somno excitatos ad templum pariter convenisse.*

De disciplina pariter, ob quam majori Hebdomada Campanarum pulsatio interdicitur, non una scriptorum opinio; vide eumdem Benedictum XIV. *Instit. Eccles. num.* 6. *et seq.* ubi et qua norma sonitus Campanarum repetatur. 34

Quod si in aliquo loco nec Cathedralis habeatur, nec Matrix Ecclesia, Ecclesia magis digna Campanas prior pulsare debet Sabbato majoris Hebdomadae; idem Pontifex *n.* 9. 35

Tametsi duae Ecclesiae pari inter se dignitate veteri pactione statuerint, ut Sabbato majoris Hebdomadae alternis vicibus prima Campanas pulsaret, alterutra earum in Collegiata erecta, ipsa pactione abrogata prior Campanas pulsare debet Sabbato majoris Hebdomadae; mox laudatus Pontifex *ibi n.* 11. 36

Vide et alia de Campanis apud eumdem Pontificem *Instit. Eccles.* 61. *n.* 4. (*) 37

ADDITIONES NOVISSIMÆ

Jam a sexto saeculo constat ex ordine Romano, Campanas in Ecclesia in usu esse coepisse. 38
Motivo promovendi Officium sive Missam Parochialem constitutum, ut Ecclesia Parochialis plures, easque majores Campanas habeat, quarum pulsu populus ad officium convocetur. Sanctus 39
Carolus optavit, ut in omnibus Ecclesiis Parochialibus ad minus duae Campanae haberentur, easque distincto soni concentu inter se recto consentientes, pro varia divinorum officiorum, quae fiunt, ratione et significatione. Campana certis 40
horis diei ac noctis pulsandas consuetudine introductum est. Primo, tempore Sacrificii Missae et Horarum Canonicarum; secundo, eum elevatur Hostia in Missa solemni; item cum Viaticum, seu Corpus Domini ad infirmos defertur; hora meridiana, item vespere hora salutationis Angelicae; in receptione Episcoporum et etiam Abbatum jura Episcopalia habentium, necnon Principum saecularium, item ad fugandas tempestates, et in obitu defunctorum. In die etiam anniversa- 41
ria nequaquam recens est, quod Campanae sero et mane ante officium diu pulsentur. Refert Or- 42
dericus Vitalis *lib.* 3. *Historiae*, Osbernum Abbatem Uticensem hujus ritus Auctorem fuisse. Con- 43
suetudine passim receptum est, quod Decimatores, sive alii, quibus onus reparationis incumbit, quive suppeditare tenentur necessaria ornamenta pro celebratione Divini officii, teneantur quoque ad unius saltem Campanae restaurationem et intertentionem, quam *Bannalem* vulgo appellant. De quo vide Peckium et Brodaeum in notis ad Lovetium *Lit. R. num.* 50. 44

(*) Et apud cl. Paciaudium in dissertatione Italica epistolari de duabus Campanis antiquae apud Capuanos Ecclesiae S. Joannis, quibus haec carmina insculpta sunt:
Nos fecit Petrus Capuae, quem dico Priorem,
Ad summi Patris, et ad hospitalis honorem. (*Ed. Barb.*)

CANCELLARIA

SUMMARIUM

1. Cancellariae Apostolicae Collegium ex 72. Officialibus constans stabilivit Sixtus IV. *Constit.* incip. *Divina.* — 2. Dicuntur Abbreviatores; aliqui sunt Praesidentes de Parco majori, et sunt 22. Alii 22. de Parco minori; alii examinant Literas; et iis Officialibus competit Literas signare; qualitates eorum, ut assumantur; quomodo dividendae inter eos supplicationes. Quid pro labore accipere possint. A quo conficiendae minutae. Possunt Officia resignare, vel libere, vel in favorem alterius; Literae Apostolicae pro eis gratis expediendae; non possunt expedire Literas non signatas a Vicecancellario; signatas possunt acceptare, et disponere. — 3. Vicecancellario subduntur, et in hos ampla est potestas Vicecancellarii. — 4. Cancellariae Apostolicae Regulae observandae pro expeditionibus Literarum reformatae, et praescriptae sunt e variis Summis Pontificibus, et novissime a Clemente XI. *Constitutione* incipiente *Sanctissimus* per septuaginta duo capita. — 5. Cancellariae Regulae sunt certae Constitutiones Apostolicae, quas singuli Pontifices a principio sui regiminis circa causas beneficiales, et judiciales facere, vel a Praedecessoribus suis jam factas renovare, augere, vel minuere consueverunt. — 6. Et solent esse septuaginta duae. — 7. Cancellariae Episcopalis exercitium non debet vendi, neque locari. — 8. Sed debet exerceri per proprios Episcopi Ministros, statuta provisione absque ulla participatione emolumentorum. — 9. Emolumenta Cancellariae debent sufficere pro solo Notario. — 10. Sacra Congregatio aliquando concessit Ordinario uti emolumentis Cancellariae pro solvenda Pensione. — 11. Vel pro suis necessitatibus. — 12. In Cancellariis Episcopalibus servanda est taxa Innocentiana. — 13. In ipsa taxa Innocentiana inter alia habetur, quod nihil, neque sub specie doni gratuiti, recipi possit pro licentiis, seu Patentalibus concionandi, sive in Quadragesima, sive in Adventu, sive in omnibus aliis temporibus, et pro quibuslibet locis. — 14. Cancellarius Episcopi nihil accipere potest, nec ratione Scripturae, neque sigilli, neque laboris, aut alio titulo, sed gratis quorum interest, debet praestare haec omnia, videlicet: approbationes ad audiendas Confessiones, licentiam administrandi Sacramenta, licentiam deserviendi Beneficiis, licentiam sepeliendi Defunctorum corpora in Ecclesia, licentiam celebrandi Missam, licentiam colligendi eleemosynas, mandata publicandi in Ecclesiis eos, qui primam Tonsuram, vel Minores, vel Sacros Ordines suscipere voluerint. — 15. Quoad alia vero, quae sequuntur, poterit aliquid percipere, si nullum sibi salarium, vel stipendium constitutum fuerit, tuncque congruam tantum sui laboris mercedem, quae quoad Literas collationis, vel institutionis Curatarum Ecclesiarum, vel deputationis Vicariorum in illis unum aureum, et quoad Literas dimissoriales, et Testimoniales, decimam unius aurei nunquam excedat. — 16. Cancellarius Episcopi pro mercede copiae processuum, seu actorum servare debet taxam pluries a S. Congregatione Episcoporum approbatam; *ad* n. 17. — 18. Cancellarius in exigendis emolumentis debet servare Taxam Innocentianam in illis, in quibus ipsa Taxa disponit; in reliquis vero vel Metropolitanam, vel propriam Dioecesis; dummodo non sit rigidior, et contra Decreta Sac. Congregationis. — 19. Cancellarius enim sive Notarius non potest exigere, nisi mercedem taxatam a lege, et si aliquid citra recipiat, peccat, et tenetur ad restitutionem. — 20. Scripturae, et instrumenta, quae conficiuntur, et rogantur a Cancellario Episcopi, tamquam Cancellario, servari debent in Episcopi Cancellaria, non autem transferri debent ad Archivium Communitatis. — 21. Quinimmo potest Episcopus per Edictum praeceptum facere aliis Notariis, quod exhibere debeant in Cancellaria Episcopali Acta, seu Rogitus, illorumque exemplaria spectantia ad Monasteria Monialium. — 22. Cancellarius Episcopi, etiamsi sit Laicus, gaudet privilegio Fori, et exemptione ab oneribus personalibus, praesertim sordidis. — 23. Quamvis extra Dioecesim delinquat, adhuc gaudet privilegio Fori. — 24. Intellige tamen, dummodo tempore carcerationis actualiter inserviat. — 25. Hinc Cancellarius Episcopi, et alii de ejus Familia sine Episcopi licentia non sunt molestandi pro custodia portae Civitatis. — 26. Cancellarius Curiae et mensae Episcopalis, qui non vivit expensis Episcopi, seu non est ejus commensalis, gaudet quidem privilegio Fori, et exemptione a personalibus, sed non ab oneribus realibus et mixtis, nisi concurrat legitima consuetudo ad ejus favorem. — 27. Cancellarius Foraneus Archiepiscopi gaudet privilegio Fori. — 28. Idem decretum fuit de Cancellario Abbatis. — 29. Cancellarius Foraneus Curiae Episcopalis admittendus est ad Magistratum saecularem, ne libertas Ecclesiastica praejudicetur, ita tamen ut quoad pertinentia ad Officium Magistratus, non gaudeat privilegio Fori. — 30. Cancellarius Vicarii Foranei gaudet tantum privilegio Fori. — 31. Cancellarius S. Officii censuratus ob recognitionem cadaveris factam in loco immuni, cassata dicta recognitione, absolvitur. — 32. Cancellarius, et alii Officiales Curiae Laicalis facientes recognitionem corporis cadaveris praecipitati in puteo Cortilis contigui habitationi Vicarii Generalis, non incidunt in Excommunicationem, attento, quod Vicarius dixerit talem recognitionem non spectare ad ipsum, sed ad Curiam Laicalem. — 33. Cancellaria Apostolica an et quomodo possit supplere in Literis Apostolicis id quod est omissum in supplicatione. *Remissive.* — 34. In quibus Cancellaria Apostolica possit Literas Apostolicas corrigere. *Remissive.* — 35. Cancellariae nomen unde veniat. — 36. Quis Cancellarius dictus sit. — 37. In Ecclesiis quoque Cathedralibus jam pridem munus Cancellarii fuit. — 38. Cancellaria quo sensu accipiatur in Jure Canonico. — 39. Cancellarius apud Veteres accipiebatur pro Notario, in novo tamen Jure frequenter pro dignitate Ecclesiastica. — 40. 43. Quando Cancellarii munus ad eam pervenerit eminentiam et praerogativam, in qua hodie in Romana Curia conspicitur. — 44. Cancellarius quando dici coeperit Vicecancellarius. — 45. Vicecancellarius habet fixum titulum Cardinalitium. — 46. Negotia, quae per manus Vicecancellarii transeant. — 47. 52. Vicecancellarii Officiales. — 53. 61. De Regulis Cancellariae.

1 Cancellariae Apostolicae (*)Collegium ex 72.
Officialibus constans, stabilivit Sixtus IV.
Constit. 16. incip. *Divina.* (**) Dicuntur
2 Abbreviatores, *ibidem.* Aliqui sunt Praesi-
dentes de Parco majori, et sunt 22. Alii 22. de
Parco minori; (***) alii examinant Literas, et iis
Officialibus competit Literas signare. Qualitates
eorum, ut assumantur; *ibid.* Quomodo dividendae
inter eos supplicationes, quid pro labore accipere
possint, a quo conficiendae minutae; possunt
Officia resignare, vel libere, vel in favorem al-
terius; Literae Apostolicae pro eis gratis expe-
diendae; non possunt expedire Literas non signa-
tas a Vicecancellario; signatas possunt acceptare,
3 et disponere, *ibidem.* Vicecancellario subduntur,
et in hos ampla est potestas Vicecancellarii,(****)
4 *ibid.* Cancellariae Apostolicae regulae observan-
dae pro expeditionibus Literarum reformatae, et
praescriptae sunt a variis Summis Pontificibus,
5 et novissime a Clemente XI. in *Constitutione* incip.
Sanctissimus, per septuaginta duo capita. Cancel-
lariae Regulae sunt certae Constitutiones Aposto-
licae, quas singuli Pontifices a principio sui re-
giminis circa causas beneficiales, et judiciales fa-
cere, vel a Praedecessoribus suis jam factas re-
novare, augere, vel minuere consueverunt. Et 6
solent esse septuaginta duae, ut ad earum nume-
rum reduxit Clemens XI. in dict. *Constitut.* incip.
Sanctissimus facta et publicata a. 1700. *mens. De-
cemb. anno primi sui Pontificatus.* (*)
Cancellariae Episcopalis exercitium non debet 7
vendi, neque locari; Sac. Congr. Episcop. et Re-
gul. *in Hostunen.* 3. *Sept.* 1677. *in Aversan.* 3. *Febr.*
1593. *Jan.* 1594. *in Recinaten.* 10. *in Hydruntina* 22.
Januarii 1601. *in Guardien.* 23. *Decembr.* 1603. Sed 8
debet exerceri per proprios Episcopi Ministros,
statuta provisione absque ulla participatione emo-
lumentorum; quia sic subditi certiores erunt, se
non gravari exactionibus indebitis, et pauperes
consequendi majores, ac uberiores gratias, quam
Afflictuarii facere vellent, vel possent. Sic de men-
te Clementis VIII. Sac. Congreg. Episcop. et Re-
lar. *in Neapolitana* 26. *Augusti* 1592. ut patet ex
Literis hac de re scriptis ad Archiepiscopum Nea-
politanum praecisis his verbis: « La Santità di
» Nostro Signore col parere di questi miei Illu-
» strissimi Signori della Sagra Congregazione
» sopra i Vescovi ha risoluto, che i Prelati non

(*) « Cancellaria, inquit Budaeus ad Pandectas, usurpa-
» ta pro loco, ubi publicae literae a scribis Principum,
» et Magistratuum conficiuntur. Hinc Cancellarius dici-
» tur, cujus eae primae sunt partes videre, ut nulla Prin-
» cipis constitutio, nulla sanctio, nullum rescriptum, nulli
» codicilli Regii, non e Republica, atque etiam e digni-
» tate Reipublicae, principisque exeant. » Sed verius hoc
nomine appellatur, quod rescripta, diplomata, et privile-
gia, antequam sigillo muniantur, cancellare soleat, id
est transversis lineis, veluti cancellis, expungere, et
illinire *L. Cancellaverat. ff. de his, quae in Testam. de-
lent.* et *L. Chirographum ff. de probat.* Quo illud spectat
Polycratis in initio libri:
Hic est, qui leges Regni cancellat iniquas,
Et mandata pii Principis aequa facit.
Plura de Cancellariis apud varias gentes, invenies apud
Thomassinum *T.* 1. *lib.* 2. *cap.* 104. *et sequent. (Edit. Barb.)*
(**) Abbreviatorum Collegium primus instituit Pius II.
Paulus II. in ordinem redegit, de quo Platina irreverenter,
nec satis vere queritur in ejus vita; Sixtus vero IV. resti-
tuit 1478. *Constit.* ut hic dicitur *Divina.* Paulus V. qui
et ipse in minoribus constitutus, Abbreviatoris munere
functus fuerat, multa huic Collegio privilegia contulit *An.*
1615. *Constitut. Romani Pontifices*; qua de re vide Cor-
radum in *Praxi disp. lib.* 2. *cap.* 8 *et lib.* 4. *c.* 5. De
his quoque optime meritus est Benedictus XIV. edita die
10. *Sept.* 1740. *Constitutione: Maximo. (Edit. Barbiell.)*
(***) *De Parco* dicuntur a loco, in quo sedent, quo
tempore munus suum exercent. *(Edit. Barbiell.)*
(****) Olim quos nunc *Vicecancellarios* dicimus, S. R. E.
Bibliothecarii passim vocabantur. *Cancellarii* quoque ap-
pellabantur. Bernardus a Mallinckrot refert *de Archi-Can-
cell. lib.* 2. *cap.* 5. reperisse se apud Lindenbrogium inter
privilegia Hamburgensia Leonis IV. qui an. 847. Thronum
conscendit, literas *datas per manum Stephani Cancellarii
S. R. E.* In Bullario tamen Romano prima, quae a Can-
cellario subscripta sit, Bulla Anastasii IV. est Hospitali,
et Religioni S. Joannis Hierosolymitani ann. 1154. conces-
sa *per manum Rolandi S. R. E. Cardinalis, et Cancel-
larii.* Neque antiquiore aevo ignoti fuere in Romana Ec-
clesia Vicecancellarii. Nam apud Ughellium *Tom.* 1. *Ital.
Sacr. col.* 55. ad ann. 805. Vicecancellarius occurrit. A
Gregorio VIII. qui sub Urbano III. Cancellarius fuerat,
ad Honorium III. ii, qui Apostolicae Cancellariae praeerant,
Vicem agentes Cancellarii sese inscribebant. Honorio Pon-
tifice *Vicecancellarii* nomen usurpatum fuit, obtinuitque
etiam posteaquam Bonifacius VIII. ad Cardinales amplissi-
mum hoc munus revocavit. Mira sunt, quae nonnulli com-
miniscuntur, ut causam afferant, cur *Vicecancellarii* non
Cancellarii nomine, Cardinales designentur. Sed nihil hic
aut mysterii latet, aut status inferioris; sed quemadmodum
dicitur Datarius, aut Thesaurarius, cum his officiis fun-
gitur Praelatus, vel Clericus Cardinalitia inferior dignita-
te; cum autem per Cardinalem administrantur, dicitur
is Prodatarius, Prothesaurarius; ita cum Cancellariae Prae-
fectura Cardinalibus attribui coepit, hi *Vicecancellarii* aptis-
sime vocati sunt; nec dubitaverim quin si quando eorum
dignitas Praelatis obveniret, hi *Cancellarii* dicerentur.
Vide de Romanae Ecclesiae Cancellariis, et Vicecancella-
riis, itemque de Abbreviatoribus, caeterisque qui Cardi-
nali Vicecancellario subsunt, Cardin. de Luca *in Relat.
Cur. Rom. disc.* 10. Lunadorum in opere praenotato: *Lo
stato presente, o sia relazione della Corte di Roma*, *Par.
II. novae Rom. edit.* 1774. *cap.* 24. Gomesium *ad Reg.
Cancell.* Choellium *de Cardin.* et P. Hunoldum Pletten-
bergium *in notitia Congregationum, et Tribunalium Cu-
riae Romanae c.* 10. Van-Espenium *Jur. univ. P. I. tit.* 23.
cap. 1. Ciampinium de *S. R. E. Vicecancellariis*, ut omit-
tam e Protestantibus Ægidium Strauch *in amoenitatibus Ju-
ris Canonici ecloga II. c.* 17. Unum addo, assignatum es-
se Vicecancellario Titulum, et insignem Ecclesiam SS.
Laurentii, et Damasi a Clemente VII. *Constit.* 34. *Etsi
ad singula*: cui amplum, et plane regium adjunctum est
palatium, in quo Officiales Cancellariae Apostolicae ter
per hebdomadam, diebus scilicet Martis, Jovis, et Sabbati
convenire solent. Si vera sunt, quae apud Thomasium Car-
dinalem *tom.* 7. *p.* 28. narrantur in MS. chronico *de Sum-
mis Pontificibus Romanorum*, auctore Fr. Joanne Rufo,
jam ante Sergium III. a Joanne, ut videtur, IX. in Late-
ranis aedificata jam fuerat Cancellaria. *(Edit. Barbiell.)*
(*) De Regulis hisce Cancellariae vide dicta T. I. v.
Beneficium art. 9. *et* 10. *(Edit. Barbiell.)*

» abbiano ad affittare le Cancellarie de'loro Tribunali, ma quelle devono far esercitare da Ministri propri da essi provisionati, senza dar loro partecipazione alcuna delli emolumenti, e proventi di essa; confidandosi che con questo i Popoli abbiano a rimanere più sicuri da esazioni indebite, e i poveri da conseguir più grazie di quelle, che ponno far loro gli stessi Affittuari. E acciocchè sia lecito ad ognuno vedere, che non sia loro fatto aggravio, vuole anche Sua Beatitudine, che ciascun Tribunale abbia la sua Pandetta, e tassa delle mercedi degli Officiali, stesa, ed attaccata in pubblico nella stanza della residenza de'Notari, di maniera che colui, che tratta nel Tribunale, possa a sua posta chiarirsi di quanto dee pagare, di che ora dò avviso a V. S. d'ordine della Santità Sua, affinchè ella per quel che a lei tocca, così eseguisca; e per sue Lettere comandi a tutti i suoi suffraganei di commissione di Sua Beatitudine; contro a' negligenti si manderà Commessario con spesa, e poca loro riputazione; e se paresse ad alcuno essergli ciò dannoso, abbia pazienza, perchè il guadagno consiste solo nel servizio di Dio, e nella salute, e buona soddisfazione dei Popoli. Di Roma 26. Agosto 1592. » Sic ad literam refert Fagnan. *in cap. Quoniam, 2. Ne Praelati vices suas, n.* 24. Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 11. *n.* 14.

9 Emolumenta Cancellariae debent sufficere pro solo Notario; Sac. Congreg. Episcop. et Regul. *in Senogallien.* 16. *Octobris* 1613. Sacra Congre-
10 gatio aliquando concessit Ordinario uti emolumentis Cancellariae pro solvenda Pensione; Sac. Congregat. Episcop. et Regul. in *Beneventana* 25. *Jan.*
11 1616. Vel pro suis necessitatibus; Sacr. Congr. Episcop. Regular. *in Tranent.* 31. *Maji* 1647. 8.
12 *Maji* 1649. 9. *Feb.* 1650. In Cancellariis Episcopalibus servanda est taxa Innocentiana, ex decretis, ut infra: « Die prima Octobris 1678. facta per me infrascriptum istarum resolutionum, seu declarationum, relatione Sanctissimo Domino Nostro Innocentio XI. mediante illarum lectura verbo ad verbum, Sanctitas Sua laudavit, approbavit, ac servari mandavit, earumque observantiam, et publicationem injunxit Sac. Congreg. Concilii. Joannes Baptista de Luca praefati Sanctissimi Domini Nostri Innocentii Papae XI. Auditor, et Secretarius Memorialium die 8. Octobr. 1679. Sac. Congreg. Eminentiss. S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, inhaerendo mandatis Sanctitatis Suae censuit praemissam taxam, seu declarationes typis dandas esse, et per literas circulares ad quoscumque locorum Ordinarios transmittendas, ut eas in Cancellaria in loco omnibus patenti retineri faciant, easdemque adamussim obser-
13 vent, ac facient observari. » Ipsa autem Taxa Innocentiana refertur per extensum a Pignatello *tom.* 8. *consult.* 11. *in fine*, et a nobis verb. *Taxa Innocentiana*, in qua inter alias habetur, quod nihil, neque sub specie doni gratuiti, recipi possit pro licentiis, seu Patentalibus concionandi, sive in Quadragesima, sive in Adventu, sive in omnibus aliis temporibus, et pro quibuslibet locis.

Cancellarius Episcopi nihil accipere potest nec 14
ratione scripturae, neque sigilli, neque laboris, aut alio titulo, sed gratis his, quorum interest, debet praestare haec omnia, videlicet: « Approbationes ad audiendas Confessiones, licentiam administrandi Sacramenta, licentiam deserviendi Beneficiis, licentiam sepeliendi Defunctorum corpora in Ecclesia, licentiam colligendi eleemosynas, mandata publicandi in Ecclesiis eos qui primam Tonsuram, vel Minores, ac Sacros Ordines suscipere voluerint. » Quo ad alia ve- 15
ro quae sequuntur, poterit aliquid percipere, si nullum sibi salarium, vel stipendium constitutum fuerit; tuncque congruam tantum sui laboris mercedem, quae quoad Literas collationis, vel institutionis Curatarum Ecclesiarum, vel deputationis Vicariorum in illis unum aureum, et quoad Literas Dimissoriales, et Testimoniales decimam unius aurei numquam excedat. « Pro Literis Collationum, Institutionum, seu Provisionum Beneficiorum vacantium per obitum, vel per resignationem, etiam ex causa permutationis, vel alia; pro literis dimissorialibus, seu Testimonialibus, quae conceduntur Presbyteris, seu Clericis ad alias Dioeceses transituris; pro literis recipiendi Ordines ab aliis Episcopis; pro licentia ordinandi se ad titulum Patrimonii, seu pro approbationibus hujusmodi titulorum; pro licentia absentandi se ab Ecclesia, seu Beneficiis; pro licentia erigendi Cappellas; pro literis approbationis concurrentium ad Parochialium vacationes in mensibus reservatis, quae ad Sedem Apostolicam transmittuntur; pro approbatione Jurispatronatus ex fundatione, vel dotatione; pro creationibus Vicariorum in Parochialibus: pro deputationibus Oeconomorum, dum Beneficia vacant; pro executionibus Literarum Apostolicarum Gratiam, seu Justitiam concernentium; » Sac. Congreg. Concilii *in Vicent.* 8. *Maii* 1602. Sic praecise refert, et tenet Barbosa *Collectan. in Trident. sess.* 21. *cap.* 1. *de reformat. num.* 14. *et* 15. *et Collectan. Apostolic. decis.* verb. *Cancellarius numer.* 7. *et de Offic. et potest. Episc. p.* 3. *allegat.* 107. *num.* 28. *et* 29. Vide tamen *verb. Taxa Innocentiana.*

Cancellarius Episcopi pro mercede copiae Pro- 16
cessuum, sive Actorum servare debet Taxam pluries a Sacra Congregatione Episcop. approbatam et praesertim in *Larinen.* 7. *Julii* 1690. in qua recurrente Dominico Sorella fuit Episcopo injun-

ctum: *Che pagandosi dal medesimo la mercede al Cancelliere alla ragione di bajocchi due, e mezzo per qualsivoglia facciata di carta di venti versi, continenti venti lettere per ciascun verso, transmetta all' EE.*
17 *Loro copia autentica de' predetti Atti.* Et in *Savonen.* 4. *Sept.* 1693. recurrentibus Cappellanis, et Sacerdotibus Burgi Finalis, proponente clar. mem. Cardinal. Petrucci, fuit rescriptum: *Ad mentem Eminentissimi Ponentis.* Et mens fuit, quod nomine Congregationis injungeret Ordinario transmissionem Actorum soluta mercede juxta supradictam Taxam, prout mandavit transmitti, Decreto sequenti: *Cancellarius, et alii Actuarii, seu Officiales, et Ministri Curiae Episcopalis Savonen. soluta ipsis per Oratores mercede ad rationem medii Julii Romani pro qualibet integra charta, cujus unaquaeque pagina constet saltem 10. lineis, quarum unaquaeque contineat saltem 20. literas, ita ut integra charta habeat 40. lineas juxta mentem Sacrae Congregationis, integram copiam Processus, et omnium Actorum praedictis Oratoribus tradant, et consignent etc. Datum Romae* 9. *Septembr.* 1692. *P. M. Cardina-*
18 *lis Petruccius Ponens.* Cancellarius in exigendis emolumentis debet servare Taxam Innocentianam in illis, in quibus ipsa Taxa disponit. In reliquis vero, vel Metropolitanam, vel propriam Dioecesis, dummodo non sit rigidior, et contra Decreta Sacrae Congregationis, ut responsum fuit a Sacra Congregatione Episcop. *in Thelesina* 19. *Aprilis*
19 1697. Cancellarius enim, sive Notarius non potest exigere, nisi mercedem taxatam a Lege, et si aliquid ultra recipit, peccat, et tenetur ad restitutionem, ut pluribus allegatis firmat Passerinus *in cap. Statutum §. Notarium num* 321. *et* 322. *de Rescriptis in* 6. ubi hunc Notarii excessum appellat crimen concessionis, seu extorsionis, et sequitur Monacell. *tom.* 1. *tit.* 1. *form.* 5. *num.* 9. et alii passim.

20 Scripturae, et Instrumenta, quae conficiuntur, et rogantur a Cancellario Episcopi, tamquam Cancellario, servari debent in Episcopi Cancellaria, non autem transferri debent ad Archivium Communitatis; Sac. Congreg. Concilii *in una Civitatis Castelli* 19. *Septembr.* 1625. ut constat ex sequenti attestatione ad literam relata a Pignatello *tom.* 4. *consult.* 210. *num.* 3. « Nos Scipio S. R. E. Presbyter Cardinalis Sanctae Susannae fidem facimus, et attestamur in regesto Literarum Sacrae Congregationis Concilii extare Literas ad Vicarium Perusinum una cum libello infrascripti tenoris, videlicet: Admodum R. D. Cum actum esset in Sacra Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum de asservatione Scripturarum Fori Episcopalis Civitatis Castelli inter Episcopum, et Communitatem ejus Civitatis Sacra Congregatio auditis partibus censuit, scripturas omnes rogatas a Cancellario Episcopali, tamquam illius Curiae Cancellario, esse asservandas, et custodiendas in Cancellaria ipsius Episcopi, et ne ejusmodi scripturarum separatione oriantur controversiae, et scandala, tibi, quod facimus, committendum duxit, ut illuc te transferas, et scripturas in folio his Literis adjuncto exaratas, ac si quae aliae rogatae fuerint a Cancellario Episcopali, tamquam illius Curiae Cancellario, separes a scripturis Archivii communitatis, et ad Cancellariam ipsius Episcopi deferendas cures; quod pro tua diligentia sedulo efficies, et bene valebis in Domino. » *Romae* 19. *Sept.* 1625. Et exinde enumeratis omnibus scripturis pertinentibus ad Curiam Episcopalem, sic praecise respondit: « Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum censuit scripturas expressas, ac si quae aliae rogatae fuerint a Cancellario Episcopali, tamquam Cancellario illius Curiae, esse asservandas in Cancellaria ipsius Episcopi. » *Romae* 15. *Novemb.*
1625. Vide apud Pignatell. *loc. cit. num.* 4. Quinimmo potest Episcopus per Edictum praeceptum facere aliis Notariis, quod exhibere debeant in Cancellaria Episcopali Acta, seu Rogitus, illorumque exemplaria spectantia ad Monasteria Monialium; Sacra Congregatio Episcop. et Regul. *in una Eugubina* 31. *Januar.* 1596. 21

Cancellarius Episcopi, etiamsi sit Laicus, gaudet privilegio Fori, et exemptione ab oneribus personalibus, praesertim sordidis; Sac. Congregat. Immunit. *in Cervien.* 17. *Decembr.* 1630. *in Beneventana* 21. *Januar.* 1631. *in Aquinatensi* 27. *Junii* 22
1649. Quamvis extra Dioecesim delinquat, adhuc gaudet privilegio Fori. Ead Sac. Congr. *in Fundana* 25. *Novemb.* 1636. *lib.* 3 *Decr. Pauluc. pag.* 23
37. Intellige tamen dummodo tempore carcerationis actualiter inserviat. Ead. Sac. Congr. *in Sarzanen.* 3. *April.* 1626. *ex regest. scrip. ant. pag.* 100. 24
Hinc Cancellarius Episcopi, et alii de ejus familia sine Episcopi licentia non sunt molestandi pro custodia portae Civitatis. Eadem Sacr. Congr. *in Pisauren.* 22. *Junii* 1630. *lib.* 2. *decret. Paulut.* 25
pag. 51. Cancellarius Curiae, et Mensae Episcopalis, qui non vivit expensis Episcopi, seu non est ejus commensalis, gaudet quidem privilegio Fori, et exemptione a personalibus; sed non ab oneribus realibus, et mixtis, nisi concurrat legitima consuetudo ad ejus favorem. Eadem Sacra Congreg. *in Montis Regalis* 7. *Septemb.* 1638. *lib.* 3. *decr. Pauluc. pag.* 75. *in Aquinat.* 23. *Junii* 1648. *lib.* 4. *decr. Pauluc. pag.* 59. *in Forosempronien.* 28. *April.* 1671. *lib.* 1. *Decr. Altoviti pag.* 546. 26

Cancellarius Foraneus Archiepiscopi gaudet privilegio Fori; Sac. Congreg. Immunitatis *in Firmana* 13. *Januarii* 1632. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 27
67. Idem decretum fuit de Cancellario Abbatis. Eadem Sacra Congreg. *in una Nullius S. Marinae de Balneo* 15. *Junii* 1638. *lib.* 3. *Decr. Pauluc. pag.* 28

29 61. Cancellarius Foraneus Curiae Episcopalis ad-
mittendus est ad Magistratum saecularem, ne
libertas Ecclesiastica praejudicetur, ita tamen,
ut quoad pertinentia ad Officium Magistratus, non
gaudeat privilegio Fori. Eadem Sacra Congregat.
in Laurelana 14. *Maji* 1657. *libr.* 1. *Decret. Allo-
vit. pag.* 1098. *in Tudertina* 14. *Maji* 1676. *ibi pag.*
30 1252. Cancellarius Vicarii Foranei gaudet tantum
privilegio Fori. Eadem Sacra Congreg. *in Seno-
galliensi* 19. *Augusti* 1639. *lib.* 1. *Decr. Paul. p.*
35. *in Æsina* 7. *Augusti* 1657. *lib. Decret. Rocci pag.*
21. *in Urbevstana* 8. *Aprilis* 1687. *lib. Decret. Mart.
pag.* 663. *in Imolen.* 19. *April.* 1695. *lib.* 1. *Decr.
Vallem. pag.* 183.
31 Cancellarius S. Officii censuratus ob recogni-
tionem Cadaveris factam in loco immuni, cessata
dicta recognitione, absolvitur; Sacra Congregat.
Immunit. *in Narnien.* 7. *Maji* 1678. *lib.* 2. *Decret.*
32 *Altovit. pag.* 1577. Cancellarius, et alii Officiales
Curiae Laicalis facientes recognitionem corporis
cadaveris praecipitati in puteo cortilis contigui ha-
bitationi Vicarii Generalis, non incidunt in Excom-
municationem, attento quod Vicarius dixerit, ta-
lem recognitionem non spectare ad ipsum, sed
ad Curiam Laicalem; Sacr. Congreg. Immunit.
in Albanen. 24. *August.* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem.
pag.* 140.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

33 Cancellaria Apostolica, an, et quomodo possit
supplere in Literis Apostolicis id quod est omis-
sum in supplicatione, tradit Rigant. *in regul.* 27.
Cancell. n. 76. *et plur. sequent.*
34 Idem Auctor *in regul.* 72. *fere per tot.* docet quo-
que, in quibus Cancellaria Apostolica possit Li-
teras Apostolicas corrigere.

ADDITIONES NOVISSIMAE.

35 Cancellaria, vox barbara, usurpata olim est
pro loco, ubi publicae literae a Scribis Princi-
36 pum et Magistratuum conficiuntur. Hinc Cancel-
larius juxta Budaeum dicebatur, cujus primae
erant partes videre ut nulla Principis Constitutio,
nulla Sanctio, nullum Rescriptum, nulli Codicil-
li Regii, e Republica atque etiam a dignitate
37 Reipublicae, principalique non exeant. Legitur
quoque in Ecclesiis Cathedralibus jam pridem
munus Cancellarii fuisse, sigilla ad causas et ne-
gotia conferre, literas Capituli facere et consi-
38 gnare. In Jure vero Canonico, Cancellaria accipi-
tur pro loco, ubi acta judiciaria scribuntur; et
qui praeest, Cancellarius dicitur, cujus officium
valde antiquum in Ecclesia esse probat Cobellus
39 *in Notitia Card. cap.* 16. *et* 20. Licet autem Can-
cellarius apud veteres Scriptores acciperetur pro
Notario, qui inter Cancellos consistens Judicum
literas, responsa, et edicta scribebat, tamen in
Jure novo frequenter accipitur pro dignitate Ec-
clesiastica. Quando Cancellarii munus ad eam 40
pervenerit eminentiam et praerogativam in qua
hodie in Romana Curia conspicitur, non omnino
constat. Ejus tamen originem discutientes tradunt
post tempora Innocentii III. inventam et erectam
fuisse. Cancellarii munus tunc exercuisse constat 41
privatae sortis homines, sed probitate et erudi-
tione spectatissimos. Progressu temporis sub Bo- 42
nifacio VIII. dignitatem Cancellarii uni ex Car-
dinalibus tributam indubitatum est. Cardinalis eo 43
munere fungens non dicitur Cancellarius, sed Vi-
ce-Cancellarius. Credit verisimilius Cardinalis de 44
Luca, sic dici coepisse, quum dignitas Cardina-
litia ad tantum fastigium elevata est, ut non vi-
deretur dignitati Cardinalitiae congruere assu-
mere officium inferius, sive Praelatitium, quod
tamen provisionaliter, seu jure cujusdam com-
mendationis per Cardinalem administrari sit in-
congruum, quemadmodum et in munere Datarii
praxis docet. Vice-Cancellarius habet fixum titu- 45
lum Cardinalitium, scilicet Ecclesiae Collegiatae
S. Laurentii in Damaso. Primaria et graviora Se- 46
dis Apostolicae negotia, publica et solemnia, qua-
lia sunt Consistorialia, per Vice-Cancellarii ma-
nus transeunt, adeo ut is dicendus sit cum qua-
dam proportione Cancellarius Papae. Plures ha- 47
bet Vice-Cancellarius Officiales, quos inter pri-
marius est ille qui Cancellariae Regens dicitur,
qui revidet Bullas expeditas et promulgatas, et
si quis error irrepserit, eum corrigit. Caeteri 48
Vice Cancellarii Officiales Praelaturam adnexam
habentes, sunt Praesidentes de majori, vel mino-
ri Parco, ita dicti a loco Cancellariae, in quem
conveniunt, qui vulgo Parcus dicitur. Praelati de 49
majori Parco Cancellariae quoddam quasi tribu-
nal constituunt, in quod collegialiter convenien-
tes decidunt dubia, quae oriri contingit super li-
terarum formula, vel clausulis et Decretis in eis
adjiciendis, ac etiam super emolumentorum sive
jurium solutionibus. Praelati de minori Parco 50
Cancellariae exiguam habent jurisdictionem, in
id unum intendentes, ut Bullae ferantur et tra-
dantur Praelatis de majori Parco. Scriptores, et 51
Abbreviatores, aliique expediendis in Cancellaria
Romana literis praepositi, omnes participant in
juribus illis et emolumentis, quae Taxae Cancel-
lariae Apostolicae communiter dicuntur. Horum 52
jurium auctorem fuisse Johannem XXII. patet ex
ejus Extravagante, quae incipit, *Quum ad Sacro-
sancta.* Habet Vice-Cancellarius sive Cancellaria 53
quasdam a Pontificibus Regulas, juxta quas ipse
Vice-Cancellarius, ejusque Officiales negotia ad
Cancellariam spectantia, nec non literas necessa-
rias, gerere et expedire debent, quae propterea,
Regulae Cancellariae vocantur. Hae Regulae per- 54
petuae non sunt, sed morte Pontificis extinguun-

55 tur. Ideo singuli Pontifices altero suae Assumptio-
nis die eas de novo evulgant, idque nonnumquam
novis Regulis additis, vel antiquis immutatis, vel
etiam subinde aliquibus expunctis et omissis.
56 Regulae Cancellariae Juri Novissimo merito
accensentur; nulla enim in Decretalibus Gre-
gorii IX. aliisque Collectionibus Corpori Ca-
57 nonico inclusis, earum mentio occurrit. Compertum
est primitus, et usque ad tempora Nicolai V.
Regulas Cancellariae unice pene respexisse for-
mam expediendi literas et judicia in Cancellaria
58 reddenda. Sed quemadmodum progressu tempo-
ris hae Regulae a Romanis Pontificibus sensim,
et diversimode auctae fuerunt, ita ad eum sta-
tum sunt perductae, ut etiam ad reservationes
Beneficiorum, similesque materias extra Cancel-
lariam se tandem extendant. Hae Regulae Can- 59
cellariae juxta indubitatam et notoriam praxim
nihilominus non habentur ut leges generales, mox
ut in Cancellaria Romana stylo Curiae consueto
fuerint publicatae; sed omnis earum obligandi effi- 60
cacia desumenda est ab earum in aliis Provinciis
et Regnis receptione et Regio placito. Hinc no- 61
torium est in una Provincia plurium, in alia
pauciorum istarum Regularum Cancellariae usum
esse. (*)

(*) Romanum Antistitem in Ecclesia universali Primatum habere, fidei dogma est tenendum. Atqui hinc consequitur ipsi primario competere jus de beneficiis disponendi ac concedendi. Et quamvis Episcopis hanc indulserit potestatem, tamen ipsis ita concedere non potuit illam facultatem, ut amplius vel restringere vel immutare non potuerit. Neque ratione tantum universalis administrationis primatialis potuit Pontifex ordinationes majorum, uti loquitur Petrus de Alliaco, et electivarum Dignitatum, ac collationes aliorum Beneficiorum sibi ac Sedi Apostolicae reservare, verum etiam ex speciali causa, ratione materiae subjectae; inferiores nimirum electores, et ordinarii Collatores in electionibus et collationibus jure abutebantur suo. Sunt et aliae rationes ac causae quibus moti fuere Pontifices ad reservationes faciendas quas prae caeteris expendit illustratque Rigantius *Com. in Rubric. Reg.* 1. *Cancel.* Falsum ergo est inprimis Regulas Cancellariae juri Principum et Ordinariorum derogare. Item falsum est, istas Regulas legis generalis non habere vim, statim ac a Romana Curia publicantur; namque amplius dubitari nequit Regulas post novi Pontificis confirmationem obligare, etiamsi nondum sint publicatae. Id enim probatur ex ipsis *Proemii Regulor.* verbis ubi dicitur: *Ex tunc, licet nondum publicatas* . . . . *observari voluit;* Probatur quoque ex consuetudine optima legum interprete, usus enim obtinuit ut Episcopi nullatenus audeant conferre beneficia in illis Regulis contenta, cum Regulae sint decreto irritante munitae. Novimus vero Regulas istas ubique vim obtinere, sed id quoque novimus non ideo vi carere quia diversis in Regnis non acceptantur, sed quia his derogatum est per pacta, seu uti vulgo dicuntur *concordata*, conventa Romanos Pontifices inter, et potentissimos Europae Principes. (*Edit. Casin.*)

CANDELA

SUMMARIUM

1. Candelarum benedictio in die Purificationis B. M. V. et earum dispensatio inter Parochiales functiones connumerantur, ac proinde ad proprios Parochos spectant. — 2. Ipsarum tamen Candelarum benedictio, et distributio potest regulariter fieri in omnibus etiam Ecclesiis Collegiatis, tam saecularibus, quam Regularibus. — 3 Candelas benedictas in die Purificationis B. M. V. ad aedes saecularium Parochi transmittere non debent, sed juxta laudabilem, et observatam ab Ecclesia universali consuetudinem, in Ecclesia populus eas recipere tenetur. — 4. Benedictio, et distributio Candelarum, Cinerum, et Palmarum absente, vel impedito Episcopo, pertinet non ad Hebdomadarium, sed ad primam Dignitatem. — 5. Episcopus non debet praetermittere dare Candelas in die Purificationis B. M. V. et non debent recipi de manu Syndicorum, vel aliorum Laicorum, sed Episcopi. — 6. Ideoque provideat Episcopus expensis propriis de quantitate Cerae pro congrua distributione juxta solitum. — 7. Nec gravet Parochos pro aliqua insolita contributione. — 8. Ubi tamen facultates Ecclesiae non suppetunt, datur facultas Episcopo diminuendi pondus. — 9. Candela benedicta debet Episcopo ministrari a prima Dignitate. — 10. Et Candelam ab Episcopo accipere debet ante omnes, etiam ante Vicarium, qui Candelam Episcopo ministravit. — 11. Episcopo distribuente Candelas, Cineres, et Palmas, praeferendus est ille, a quo Episcopus praedicta recepit, postea Dignitates, et Canonici sacris vestibus induti, et ante omnes Vicarius Generalis. — 12. In distributione Candelarum, Cinerum, Palmarum, et similium supra omnes alios, etiam supra Vicarium Generalem praeferenda est illa Dignitas, vel Canonicus, a quo Celebrans recepit Candelam, Cinerem, Palmam, et similia, post quam immediate Vicarius Generalis in praemissis omnibus anteponendus est. — 13. Candelae, et Palmae dantur Vicario Generali ante Canonicos, et Dignitates, exceptis iis, qui cum Paramentis assistunt Episcopo in Sede Pontificali existenti. — 14. Nam hujusmodi Parati praecedunt Vicario Generali non obstante consuetudine in contrarium. — 15. Et tunc sunt thurificandi ante Vicarium. — 16. Nec Candelae quatuor accendi, nec duo Cappellani assistere debent ad Missam Vicarii Generalis. — 17. Candelas, qui distribuit, detecto capite distribuere debet. — 18. Candelae, in Missa sunt accendendae, nec ante finem Missae sunt extinguendae. — 19. Parochis ad funus intervenientibus, sive associatis, sive non ab aliis Canonicis ejusdem Parochiae, distribui non debet Candela major illa, quae datur Superiori Regularium associato ab aliis Fratribus. — 20. Candelae eaedem accensae in associatione Cadaveris, deservire possunt, stante consuetudine, etiam in ejus tumulatione. — 21. Residua cerae, quam pii Loci de suo impendunt in pauperum sepultura, nemo sibi vindicare potest. — 22. Potest tertia pars Candelarum extincta deferri, si alio pio usui inservire debet. — 23. Servanda consuetudo circa Abbatem qui mittit Crucem Ecclesiae suae. — 24. Haeres defuncti pro funere ad libitum accipere potest cerae quantitatem — 25. Ad quem spectant partes residuae Cereorum, quae a Parochianis die commemorationis omnium Defunctorum deferuntur in Ecclesiam Parochialem. — 26. 30. De Candelarum usu in Baptismi collatione. — * 31. De antiquo Candelarum usu. — 32. In Sacrificio Missae quomodo et quae adhibendae — 33. Candelae benedictae ad quosnam usus inservire debeant. — 34. De Cereorum usu in funeribus. — 35. In Dedicatione Ecclesiae. — 36. In extrema Unctione. — 37. In Matutinis Tenebrarum — 38. De Cereo Paschali.

1 Candelarum benedictio in die Purificationis
B. M. Virginis, et earum dispensatio (*) in-
ter Parochiales functiones connumerantur,
ac proinde ad proprios Parochos spectant;
Sac. Congreg. Rituum *in Alatrina* 5. *Mart.* 1633.
2 Ipsarum tamen Candelarum benedictio, et distri-
butio potest regulariter fieri in omnibus etiam
Ecclesiis Collegiatis, tam Saecularibus quam Re-
gularibus; Sac. Congregat. Rituum *in Ostien. Cu-*
3 *riae* 28. *April.* 1607. (**) Candelas benedictas in
die Purificationis B. M. Virginis ad aedes saecula-
rium Parochi transmittere non debent, sed juxta
laudabilem, et observatam ab Ecclesia universali
consuetudinem in Ecclesia populus eas recipere
tenetur; Sac. Congreg. Episcop. et Regul. *in Ful-*
ginensi 31. *Januarii* 1581. *in Triventina* 26. *Mart.*
1585. *in Castridurant.* 9. *Januar.* 1587. *in Spole-*
tana 14. *Januarii* 1633. (***)
4 Benedictio, et distributio Candelarum, Cinerum
et Palmarum absente, vel impedito Episcopo,
pertinet non ad Hebdomadarium, sed ad primam
Dignitatem; Sacr. Rituum Congregat. *in Pisaurien.*
5 12. *Martii* 1609. Episcopus non debet praetermit-
tere dare Candelas in die Purificationis B. M. V.
et non debent recipi de manu Syndicorum, vel
aliorum Laicorum, sed Episcopi; Sac. Congreg.
Episcop. et Regul. *in Hostunen.* 22. *Januar.* 1577.
et in Hieracen. 22. *Januar.* 1577. *et* 10. *Januarii*
6 1653. Ideoque provideat Episcopus expensis pro-
priis de quantitate Cerae pro omni congrua distri-
butione, juxta solitum; eadam Sac. Congreg.
7 *in Nicoterana* 1. *April.* 1596. Nec gravet Parochos
pro aliqua insolita contributione; eadem Sac.
8 Congreg. *in Hieracen.* 15. *Januar.* 1578. Ubi tamen
facultates Ecclesiae non suppetunt, datur facultas
Episcopo diminuendi pondus; eadem Sac. Con-
greg. *in Adrien* 12. *Martii* 1623.
9 Candela benedicta debet Episcopo ministrari a
prima Dignitate; Sac. Congr. Rit. *in Brixien.* 28.
10 *Martii* 1616. Et Candelam ab Episcopo accipere
debet ante omnes, etiam ante Vicarium, ille, qui
Candelam Episcopo ministravit; eadem Sacra
11 Congregat. *in Lucerina* 15. *Junii* 1608. et iterum
ead. Sac. Cong. *in causa S. Marci.* 5. *Mart.* 1633.
censuit quod Episcopo distribuente Candelas, Ci-
neres, et Palmas, praeferendus est ille, a quo
Episcopus praedicta recepit, postea Dignitates,
et Canonici sacris vestibus induti, et ante omnes
Vicarius Generalis; et eadem Sacra Congregat.
in Vulterana Terrae Gualdi 5. *Mart.* 1633. decla- 12
ravit, quod in distributione Candelarum, Cinerum,
Palmarum, et similium, supra omnes alios, etiam
supra Vicarium Generalem, praeferenda est illa
Dignitas, vel Canonicus, a quo Celebrans recepit
Candelam, Cinerem, Palmam, et similia, post
quam immediate Vicarius Generalis in praemissis
omnibus anteponendus est.
Candelae, et Palmae dantur Vicario Generali an- 13
te Canonicos, et Dignitates, exceptis iis, qui cum
Paramentis assistunt Episcopo in Sede Pontificali
existenti; Sac. Congregat. Episcop. et Reg. *in Bi-*
signan. 16. *Mart.* 1600. Nam hujusmodi Parati 14
praecedunt Vicario Generali, non obstante con-
suetudine in contrarium, ut resolvit Sac. Rit. Con-
gregat. *in una Lauretana* 6. *Septemb.* 1603. *in Ale-*
xandrina 15. *Martii* 1606. *in Casalensi* 5. *Julii*
1614 *et in alia Casalensi* 25. *Septembr.* 1621. ubi
resolutum fuit: *Praecedentiam competere Dignitati-*
bus, et Canonicis paratis supra Vicarium Genera-
lem, neque allegatam consuetudinem, immo verius
abusum, illi suffragari. Et tunc sunt thurificandi 15
ante Vicarium; eadem Sac. Congreg. *in Equita-*
niensi 3. *Augusti* 1602. *et in Tiburtina* 6. *Mart.*
1610. Nec Candelae quatuor accendi, nec duo Cap- 16
pellani assistere debent ad Missam Vicarii Gene-
ralis; Sac. Congreg. Rituum 7. *Augusti* 1527.
Candelas qui distribuit, detecto capite distribue- 17
re debet; Sac. Rit. Congreg. 18. *Julii* 1656. Qui
autem habet privilegium gestandi Mitram, eas
distribuit stando cum Mitra in capite; ead. Sac.
Congr. 18. *Februarii* 1650. (****).
Candelae in Missa sunt accendendae, nec ante 18
finem Missae sunt extinguendae; *cap. Literas* 14. *de*
celebrat. Missar. Candelae, quae inserviunt pro Mis-
sa, et aliis Divinis, non sint tam parvae magnitu-
dinis, quae non deceat Majestatem Divinam; Con-
cil. Mediolanen. I. *part.* 2. *tit.* *Communia ratione*
Divinorum Officiorum, ibi: *Candelae, et Cerei in*
Missa et aliis Divinis Officiis, ea exiguitate ne adhi-
beantur, quae in tanto Mysterio dedeceat, et adstan-
tibus offensionem afferre possit. Parochis ad funus 19
intervenientibus, sive associatis, sive non ab aliis
Canonicis ejusdem Parochiae, distribui non debet
Candela major illa, quae datur Superiori Regu-
larium associato ab aliis Fratribus; Sacra Con-
greg. Concil. *in Novarien. Funerum* 15. *Martii*
1704. ubi pro oppido Varalli propositis variis du-
biis, tertium erat: « An Parochis intervenienti-

(*) De Candelarum hoc die benedictione, distributione, atque utriusque ritus antiquitate, vide Meratum ad Gavantum (*Edit. Barbiel.*)

(**) Nec mirum; nam benedictiones, et distributiones Candelarum, Cinerum etc. non sunt de juribus mere Parochialibus. Ead. Sac. Congr. Rit. 10. *Decembr.* 1703. (*Edit. Barbiel.*)

(***) Ad aegrotos tamen mitti possunt. (*Edit. Barbiel.*)

(****) Adverte, Caeremoniale Episcoporum *libr.* 2. *cap.* 19. §. 10. prohibere, ne Episcopus Candelas mulieribus distribuat. Alteri tamen celebranti permissum est, ut ad cancellos, non tamen ad altare populo utriusque sexus Candelas, et Palmas etc. distribuat. (*Edit. Barbiel.*)

» bus, sive associatis, sive non ab aliis Canonicis
» ejusdem Parochiae, distribui debeat Candela ma-
» jor illa, quae datur Superiori Regularium, asso-
» ciato ab aliis Fratribus?» Et fuit responsum: *Ad 3. Negative, apud Monacell. part. 2. tit. 13. formul. 1. sub num.* 92. Et differentiam quantitatis Candelarum pendere ab arbitrio haeredum, aut aliorum distribui mandantium, decrevit Sacra Congregat. Episcop. et Regular. *in Cassanen.* 5. *Maii* 1617. *et in Placentina* 16. *Decembris* 1661. referentibus D. Ursaja *tom.* 1. *part.* 2. *discept.* 15. *num* 23. Panimol. *decis.* 1. *annot* 10. *num.* 20. Matthaeuc. *Offic. Cur. cap.* 20. *n.* 4.

20 Candelae eaedem accensae in associatione Cadaveris deservire possunt, stante consuetudine, etiam in ejus tumulatione; sic Sac. Congreg. Concil. *in Tiburtina* 12. *Maji* 1685. *in responsione ad* 4. *dubium* conceptum his verbis: *Quarto. An servanda sit consuetudo, quod in funeralibus easdem faculae, seu intorticia, quae fuerunt accensae in associatione Cadaveris, deserviant, et reaccendantur circa feretrum in Ecclesia, in qua sepeliendum est Cadaver? Ad quartum: Affirmative.* Ita refert Panimol. decis. 161. in fine.

AUDITIONES AUCTORIS

21 Residua illius cerae, quam aliqua Confraternitas, vel locus Pius impendit de suo in sepeliendis pauperibus gratis, nec a Parocho, nec a quocumque alio praetendi possunt, nisi subsit fraus aliqua; Sac. Congregat. Episcop. et Regular. 22. *Novembris* 1588. 11. *Mart.* 1578. 21. *Aug.* 1606. *et* 15. *Mart.* 1616.

22 Licet haeredibus Cadavera Defunctorum ad tumulum associari facere intorticiis, et Candelis extinctis, offerendis Confraternitatibus pro associatione SS. Sacramenti, aut pauperum ad sepulturam, dummodo eorumdem cereorum saltem duplum accensum deferatur; unde si ex extinctis deferuntur duo, ex accensis saltem debent esse quatuor; Sac. Congreg. Episcop. et Regul, 14. *Octob.* 1698.

23 Servanda est consuetudo circa Candelas, quas praetendit Abbas, dum impeditus ad funera mittit Crucem Ecclesiae suae, donec aliter declaretur; Sac. Congr. Episcop. et Regul. 19. *Apr.* 1641.

24 Haeres defuncti pro funere ad suum libitum accipere potest quantitatem cerae; Sac. Cong. Episc. et Regul. 1. *Maji* 1617.

25 Partes residuae cereorum, seu intorticiorum, quae a Parochianis in die commemorationis omnium fidelium defunctorum deferuntur in Ecclesiam Parochialem, ibique super sepulcra, aut Altaria, durantibus divinis officiis, accensa permanent, spectant ad Parochum, nisi obstet consuetudo, aut de contraria mente deferentium constet; Sac. Congreg. Episcop. et Regul 26. *Januar.* 1638.

Supradicta Decreta referuntur a doctissimo P. Cavalieri in *Agenda Defunctorum.*

AUDITIONES NOVISSIMAE

Neophytis olim Candelas, sive cereos in manibus traditos fuisse refert Cyrillus Hierosolymitanus *Catech.* 1. *mypt.* Gestationem Candelae inter 26
Baptismi caeremonias quoque reponit S. Gregorius Nazianzenus, *Or.* 4. *de Baptismo*, ex quo 27
etiam Baptismum luminum nomine appellare non dubitat. Candelae in Baptismo accenduntur vel in 28
signum laetitiae, vel ut demonstretur ipsas significare Spiritum Sanctum. Candela septem diebus, 29
quemadmodum veste candida, Neophytos olim usos fuisse, clare expressit Alcuinus, *de Divinis officiis, c. de Sabbato in albis.* Quod indicare videtur, Baptizatos, extinctis peccatis praeteritis, columna Candelae illuminata, idest innocentia praecedente, ad Ecclesiam semper esse ducendos. Ex 30
quo ritu profluit, ut hodie quoque Sacerdos det Neophyto vel Patrino Candelam accensam, dicens: *Accipe lampadem ardentem, et irreprehensibilis custodi Baptismum tuum, serva Dei mandata, ut cum Dominus venerit ad nuptias, possis occurrere ei una cum omnibus Sanctis in aula Coelesti, habeasque vitam aeternam, et vivas in saecula saeculorum.*

AUDITIONES CASINENSES

Quamvis Haeretici omnino repellant luminaria 31
a sacris ritibus, tamen luminum usus in sacra liturgia comprobari potest non solum ex SS. Patribus, sed etiam ex sacro Textu in Veteri Testamento. In *Exod.* enim *cap.* 25. *vers.* 3. legitur: *Facies et candelabrum ductile ex auro mundissimo*, et *ver.* 31. *Facies et lucernas septem, et pones eas super Candelabrum, ut luceant ex adverso*, et in eodem Exod. *cap.* 27. *vers.* 20. *et* 21. *Praecipe filiis Israel, ut offerant tibi oleum de arboribus olivarum purissimum, piloque contusum, ut ardeat lucerna semper in Tabernaculo testimonii.*

SS. Patres vero comunissime lumina in primitiva Ecclesia fuisse adhibita confirmant. Sanctus Cyrillus Hierosolymit. *orat. de occursu Domini* inquit: *Laeti hodie lampades ornemus, tamquam filii lucis: ceras verae lucis Christo offeramus, quoniam lumen ad revelationem gentium mundo apparuit, ideo lumina ex lumine supra nivem resplendeamus, supra lac dealbati, supra saphirum illuminati, supra immaculatas columbas in coelo evolantes, ita in nubibus ad Dei occursum occurramus.*

Auctor Breviarii Chronolog. Tertull. meminit adversus Valentinianos *cap.* 2. *et* 3. sub Telesphoro fuisse lumina adhibita ad Missam.

Et Sanctus Gregorius M. assignat fundum pro luminibus in Ecclesia Sancti Pauli *lib.* 2. *Regist. epist.* 9. *Utile judicavimus eamdem massam, quae ad*

Aquas Salvias nuncupatur cum omnibus fundis tum luminaribus deputare. Et quamvis dici potest ad tenebras expellendas lampades fuisse collocatas in Ecclesia, cum nocte et in cryptis sacra peragebantur, tamen inficiari non potest etiam Religionis gratia id factitari solitum fuisse, uti videre quisque potest apud Baron. ad ann. 51. et Spondan. *num.* 20; cum etiam praesertim ordinem Ceroferariorum, seu Clericorum, quorum munus erat ferre accensos cereos institutum fuisset: et licet aliquando nocte, ut in vigiliis, tamen etiam clara luce id fieri consuevisse certissimum est. Cardinal. Baron. ad annum 58. uti Spondan. *num.* 26. Nam per omnes Orientis Ecclesias, quando legendum erat Evangelium, accendi luminaria solitum fuisse jam sole rutilante, quae denotant gaudium spirituale in nobis ex verbo Dei, ac per illud tenebras infidelitatis et ignorantiae fuisse expulsas, testatur Hieronymus contra Vigilant. *cap.* 3. Id autem in eisdem Orientis partibus fieri consuevisse ad Martyrum reliquias adfirmat S. Epiphan. in *epist. ad Joannem Hierosolymitanum*; ac S. Athanasius in *epist. ad omnes Hortodoxos* deplorat cereos a fidelibus oblatos, ab Arianis sublatos, et in eorum templis accensos fuisse. Ipse Hieronymus *advers. Vigilant. epist.* 58. *ad Ripar.* eumdem morem probat etiam invaluisse in Occidentalibus Ecclesiis non ad fugandas tenebras, sed in letitiae signum. Aliam addit rationem Isidor. *lib.* 7. *Originum cap.* 12. ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur, de qua in Evangelio legitur, *erat lux vera quae illuminat omnem hominem*. Praeclare item Micrologus *cap.* 11. *Juxta Ordinem Romanum numquam Missam absque lumine celebramus, non utique ad depellendas tenebras, cum sit clara dies, sed potius in typum illius luminis, cujus sacramenta ibi conficimus, sine quo et in meridie palpamus, sicut in nocte*. Canon vero 34. Concilii Illiberitani; *Cereos per diem placuit in coemeteriis non incendi, inquietandi enim Sanctorum Spiritus non sunt*; ideo intelligitur prohibere luminum usum ad Martyrum coemeteria, ne lucentibus tot luminibus gentes redderentur certiores de illorum sepulcris, indeque Sanctorum corpora abducerent, et clericorum spiritus majori custodiae periculo et sollicitudine angerentur, uti loquitur Card. de Aguirre *tom. I. Concil. Hisp. pag.* 537. *et seq.* Nam Silvester constituit, ut clericis antequam diaconatus et presbyteratus ordine insignirentur sanctorum corporum custodia esset demandata. Consul. Baron. *ad. an. Christ.* 34. *n.* 312. Suarez. 3. *par. tom.* 1. *disp.* 50. *sect.* 4. Severinus Binius *tom.* 1. Item Gabriel Vasquez *in* 3. *part. disput.* 1. 2. *cap.* 7. *num.* 25. Natalis Alexander *Saec.* 3. *dissert.* 21. *art.* 2. *prop.* 1. *pag.* 141.

Samuel Basnagius heterodoxus scriptor *Annal. tom.* 2. *pag.* 307. diuturnorum cereorum et lucernarum usum in Ecclesiae caeremoniis fuisse inceptum anno Domini 337. affirmat, et Eusebii sententiam affert in vita Constantini *lib.* 4. *cap.* 66. sed falso innititur fundamento; nam ante Constantinum an. 258. S. Cyprianus lucentibus cereis sepultus fuit, ut in actis passionis ejus legitur. Et S. Hieronymus ad Eustochium scribens de S. Paula, *epist.* 27. hunc cerei lampadisque usum illis temporibus praefert. Ex Concilio etiam Carthaginensi IV. quod Cypriani et Cornelii aetate habitum fuit, a. Christi 253. *cap.* 6. patet. Melius autem Basnagio sensit Guilliel. Cave ejusdem sectae cum in *Dissert.* 2. *de libris Ecclesiae Graec. pag.* 186. *col.* 2. inquit, non opus esse se de luminaribus olim in Ecclesia accendi solitis agere, cum hoc prestiterint Baronius, Casalius *de Veterum Sacris Christianorum Ritibus cap.* 42. Durandus *de Rit. Eccl. Cath. lib.* 1. *cap.* 8. Ciampinus *de sac. aedif. Constantini M. cap.* 10. qui bina marmorea candelabra in Basilica S. Constantiae exhibet *tab.* 29. *fig.* 3. *ibidem*.

Jam diximus sub Telesphoro lumina fuisse ad Missam adhibita. Lumen hoc significat fidem populorum, quos denotant candelabra, Innoc. III. *lib.* 2. *cap.* 21., vel Christi charitatem in Sacrificio, ex Augustin. *Sermone* 214. *de tempore*, vel quia Christus rubiginem peccatorum consumit; Biel. *lect.* 13. vel demum aeternam laetitiam, quam indicat Sacramentum *Gemm. Anim. cap.* 118. Aliam rationem addit S. Hieron. *Epist.* 20., scilicet, quia expectamus sponsum cum lumine. Tale lumen requiritur ex gravi Ecclesiae praecepto, ut fert communis sententia DD. quam refert Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. disp.* 8. *sect.* §. 3. Et sic se habet hoc praeceptum ut sine ullo lumine non licere celebrare etiam ad comunicandum infirmum morte imminente, putant Henriquez *lib.* 9. *de Eucharist. cap.* 26. Bellar. Facundez et alii apud Quart. *par.* 1. *tit.* 20. *dub.* 11. Ita ut laethali culpa non sit immunis qui totam Missam, partemve illius notabilem quocumque casu sine lumine celebrat. Unicum lumen in necessitate sufficit, uti Azorius monet *lib.* 10. *cap.* 28. *qu.* 5. qui vult sufficere etiam sebaceum ex sevo; negat tamen Suarez *disp.* 81. *section.* 6. nam Sancti Patres de cera semper mentionem faciunt. Sic etiam D. Ligor. tenet. Quinimmo adeo a divino Sacrificio sebacea Candela proscribitur, ut casu necessitatis oleum sevo sit praeferendum: et S. Congregatio de Propaganda Fide in rescripto ad Vicarium Apostolicum regni Coreae anno 1834. dato, tantummodo usum in Divino Sacrificio permisit cerae cujusdam ex arbore fluentis. Nec item Cera *Stearina* loco cerae apum suppleri valet, cum in Ecclesia Dei sint ritus quidam, pro quibus cera apum ita praescribitur, ut nulla alia materia sufficiat. Cera insuper apum multis mysticis locupletatur significationibus a SS. Patribus, quibus *Stearinam* carere facile quisque videt ex ipsamet ejusdem cerae formatio-

ne. Et Ecclesia vigilantissima in antiquis suis ritibus ac disciplinis servandis, et in arcendo omni novitatis desiderio, tolerare nequit hac in re hujusmodi abusum. Quapropter S. Rituum Congregatio die 16. Septembris 1843. proposito dubio, postulantibus reposuit: *Consulant Rubricas.*

33 Candelae benedictae debent adhiberi ad usus pios, vel ad consequendos effectus, quibus est ordinata benedictio; nam res sacrae, cum sint per benedictionem sanctificatae, pie tractari debent. Itaque licite et laudabiliter accendi possunt, dum ad Deum preces fundimus, praesertim contra molestias daemonum, et impetum fulminum ac procellarum; item coram Reliquiis, et imaginibus, ac demum super tumulos, et sepulcra defunctorum. Peccant vero omnes, quamvis tantum venialiter, secluso tamen contemptu, qui illis abutuntur, easque accendunt in conviviis, ludis, vel comoediis: vel ad alios usus profanos adhibent. Quarti *de Procession. et Bened. Tract.* 11. *tit.* 2. *dub.* 1.

34 Vetustissimus est cereorum usus in funeribus Christianorum. Eusebius enim in vita Constantini haec habet: *Milites arreptum cadaver aurea capsa includunt, et undique purpurea veste contectum Constantinopolim perducunt: ibi tum in omnium magnificentissimis Imperatoriis aedibus celso, atque edito loco deponunt, luminibusque circumfusis aurea super candelabra accensis, admirabile spectaculum intuentibus proebebant. etc.* Vid. etiam Nazianzenum in orationibus funerum Caesarii, Gorgoniae, Basilii M. et Gregorii.

35 In dedicatione Ecclesiae, finita prima oratione, ante januam Ecclesiae illuminari debent duodecim Candelae foris per circuitum Ecclesiae, dum cantantur Litaniae. Marten. *De Antiquis Ecclesiae Ritibus. Tom. II. pag.* 250.

36 Candela, et quidem cerea, est adhibenda in Sacramento Extremae Unctionis, licet diu administretur. Et hoc non solum ad Sacramenti dignitatem, verum etiam ut Sacerdos bene discernat partes inunctas, quas abstergit. Ita in Synodo Salernitana anni 1579. *tit.* 32. *cap.* 6. Vid. Catalan. *in Ritual. Rom.* Notandum est tamen, lethale non esse deferre Sacrum Oleum, vel illud administrare absque lumine, uti tenent Barbosa, Escobius, aliique; immo volunt aliqui nullum esse peccatum: haec autem sententia D. Ligorio non arridet.

37 In Matutinis Tenebrarum ex Caeremoniali Episcoporum *cap.* 22. §. 4. praeparandum est *a latere Epistolae candelabrum triangulare, accomodatum ad sustinendos quindecim Cereos cerae communis, singulos ponderis unius librae, vel circa; qui paulo ante adventum Episcopi accenduntur simul cum cereis Altaris, ex eadem cera communi.* Circa numerum Cereorum, qui in ipsis Matutinis accendi solent, ac postea singulatim extinguuntur, quilibet finito quolibet Psalmo Matutini ac Laudum, non una fuit omnium Ecclesiarum, et temporum disciplina. Romanus Ordo enim praescribit, ut eo tempore *Ecclesia omni lumine decoretur:* Alcuinus autem haec habet: *accenduntur in hac nocte lumina viginti quatuor, et extinguuntur per singulas Lectiones, et Responsoria.* Eumdem Cereorum numerum praescribit Ordinarium Rotomagense et Silvanectense; et Pontificale Ecclesiae Pictaviensis lampades triginta ad nocturnum Officium accendendas statuit, per singulas Antiphonas, Lectiones, Responsoria, et versus extinguendas. Triginta quatuor habet Ordinarium Carnotense; et Laudunense jubet, ut *ad Matutinum ponontur ante Altare quindecim Cerei, et praeter hos in dextera parte Presbyterii decem et octo, et in sinistra alii decem et octo.* Vid. Martene *De antiqua Ecclesiae disciplina.* Addit quoque Durandus in *Rationali lib.* 6. *cap.* 72. secundum quosdam non esse numerum certum, sed quemlibet laicum pro suo arbitrio Candelas apponere, quodque mysterio non carere fuse exponit. Notat quoque Grancolas *in Breviar. Roman. cap.* 55. quod supra Altare in quibusdam Ecclesiis non apponebantur candelabra, sed Cereos illos, seu lampades, fuisse, ait, luminaria suspensa, vel super elevatas trabes, quas *Hirpices* appellabant, quaeque per totum Chorum extendebantur, vel supra magna candelabra prope Altare defixa, quae plures habebant ramos, in quibus Cerei, vel lampades, Officii nocturni tempore, accendebantur. Confer Catalani *in Caeremon. Episcopal. tom.* 2. loc. citato. Ritum Candelae unicae, quae non extincta absconditur in fine Matutini Tenebrarum in cornu Epistolae sub Altari, bene explicat Belthus in sua *Divinorum Officiorum explicatione, Cap.* 101. ubi etiam hanc ejus ritus mysticam explicationem tradit: *Una tamen, quae in earum medio est collocata, non extinguitur, sed absconditur etc. Hic est Christus, qui licet videretur secundum Corpus extinctus, secundum Divinitatem tamen vivebat, quae illis erat occulta, etc.* Sunt etiam lectu digna, quae in eumdem ritum notavit Durandus citato *lib.* 6. sui *Rationalis, Cap.* 72. *num.* 25. et sequenti, ubi varias hujus ritus explicationes exhibet.

Cerei Paschalis Benedictio antiquissima est in 38
Ecclesia, et Zosimus Papa circa annum Domini 416. ut in singulis Parochiis accenderetur, statuit. Alcuinus *de Div. Offic.* Amalarius Fortunatus *lib.* 1. *c.* 18. *de Eccl. Offic.* Walafridus Strabo *cap.* 30. *de Rebus Eccl.* Micrologus *de Eccl. observ. cap.* 53. Causa Benedictionis Cerei in vigilia Resurrectionis Domini exprimitur in Conc. Tolet. IV. *can.* 8. *Lucerna, et cereus in vigilia sacrae Resurrectionis propter gloriosum noctis ipsius Sacramentum solemniter benedicatur, ut sacrae Resurrectionis Christi mysterium, quod tempore hujus noctis votivae advenit, benedictione sanctificati luminis suscipiamus.*

CANDELABRUM

SUMMARIUM

1. Candelabrum septimom non adhibetur in Vesperis, neque in Missis Defonctorum, licet ab Episcopo celebrentur, sed solum in Missis solemnibus ab Episcopo celebrandis. — 2. Candelabrum septimum non debet poni super Altare, quando solemniter celebrat Episcopos suffraganeus; sicuti ponitur, quando celebrat Episcopus Ordinarius. — 3. Abbotes, et Praelati Episcupo inferiores, qui Pontificalium usu fruuntur, super Altare, in quo Sacra erunt facturi, septimum nequaquam apponant Candelabrum.

1 Candelabrum septimum non adhibetur in
Vesperis, neque in Missis Defunctorum, licet ab Episcopo celebrentur, sed solum in
Missis solemoibus ab Episcopo celebrandis.
Sac. Congregat. Ritnum *in Placentina* 19. *Maji*
2 1607. *dub.* 8. Candelabrum septimum non debet
poni super Altare, quando solemniter celebrat
Episcopus Suffraganeus, sicut ponitur quando celebrat Episcopus Ordinarius. Ead. Sac. Congreg.
Ritnum *in Bracharen.* 1. *Septembr.* 1607. Abba- 3
tes, et Praelati Episcopo inferiores, qui Pontificalium usu fruuntur, super Altare, in quo Sacra
erunt facturi septimum nequaquam apponant Candelabrum; (*) Sac. Rit. Congr. *in Decreto Generali* §. 1. *circa usum Pontificalium Praelatis Episcopo Inferioribus concessorum, edito coram Sanctissimo Domino Nostro Alexandro VII. die* 27. *Sept.* 1659.

(*) Excipiendi vero sont Praelati, qui proprium ac separatum habeot territorium, ac in Dioecesi sua Episcopalem exercent jurisdictionem. Respicit autem hic numerus septenarius Candelabrorum ad *cap.* 1. Apocalypsis; ubi Joannes vidit septem Candelabra aurea, et in medio Candelabrorum similem filio hominis vestitom podere, id est veste Pontificali, quasi accinctom ad sacrificandom. Innocentius III. *lib. II. de mysteriis Missae cap.* 5. septem hisce Candelabris significari tradit, « ut ille per hoc advenisse monstretur, super quem requiescit Spiritus gratiae septiformis secundum vaticinium Isaiae Prophetae. » *(Edit. Cass.)*

C A N I S

SUMMARIUM

1 Canes venatici teneri, et ali non possunt ab Episcopis sub poena Excommunicationis per tres menses: neque a Presbyteris sub poena Excommunicationis per duos menses; neque a Diaconis sub poena privationis ab omni Officio. — 2. Quam Suspensionis poena etiam ad Subdiaconum extenditur. — 3. Minoristae vero Clerici arbitrio Judicis plectendi traduntur. — 4. Canes in Ecclesia inferri non possunt. — 5. Canes neque masculi, neque foeminae possunt retineri in Monasteriis Monialium.

1 Canes venatici teneri, et ali non possunt ab
Episcopis sub poena Excommunicationis
per tres menses; neque a Presbyteris sub
poena Excommunicationis per duos menses; neque a Diaconis sub poena privationis ab
omni Officio; *cap. Episcopum.* 1. *de Clerico venatore,* ibi: « Episcopum, Presbyterum, aut Diaconum, Canes, aut accipitres, aut bujusmodi ad
» venandum habere non licet. Quod si quis talium
» Personarum in hac voluptate saepius detentus fuerit, si Episcopus est, tribus mensibus a
» communione, si Presbyter, duobus; si Diaconus
» ab omni Officio suspendatur, (*) » quam suspen- 2
sionis poenam etiam ad Subdiaconum extendit

(*) Caput istud quod incipit *Episcopum*, quod prostat *Lib.* 5. *Decretal.* Gregorii IX. *tit.* 24. *De Clerico Venatore*, quodque affertur a nostro Auctore ad probandum, quod sibi proposuerat, desomtum est non a Concilio Aurelianensi, uti designat Epigraphe in fronte Capitis praefixa, uti observavit, atque animadvertit Antonius Augustinus, et post eum Gonzalez in *Not.* ad memoratum *cap.* 1. *de Clerico Venat.* sed in Conciliis Epaonensi, et Agathensi, ubi post priora verba adducta initio hujusce Capitis hunc in modum prosequitur: *Si Episcopus est, tribus mensibus se a communione suspendat, duobus Presbyter abstineatur, uno Diaconus ab omni officio, et communione cessabit.* Unde profecto lux affunditur *laud. c. Episcopum*, quod non recte Auctor noster exponit de Excommunicatione, hujusmodi enim Excommunicationes ad tempus vix occurrunt; sed rectius de suspensione erit intelligendum, quae non infrequenter in Jure solent esse temporales, quod et ipse Auctor noster alibi facit. Vide verb. *Clericus Art.* 6. n. 30. Hoc ipsum non obscure indicat laud. *cap. Episcopum* per illa verba: *a communione, ab officio suspendatur.* Neque revera huic nostrae interpretationi obstat verbum illud *a Communione.* Hoc autem uti probe intelligatur, illud profecto sciendom, duplicem olim distingui communionem, *laicam* nimirum, et *Ecclesiasticam*, sive *Sacerdotalem* (etenim de *peregrina Communione* nihil dicam, ne videar hic lectorem longiori adnotatione detinuisse; verum, si lubet, adeatur eruditissimus Albaspinaeus *Observation. lib.* 1. *Observat.* 3.) *Communio* itaque *laica*, uti probat laud. Albaspinaeus *Observat.* 4. *laud. lib.* 1. dicebatur, non quia Clericus extra cancellos et septa Altaris Eucharisticam Communionem more laicorum perciperet, uti vulgo eruditi sentiebant, aut sub una tantummodo specie; sed ita dicebatur, quando Clericus criminis acerbitate e suo gradu expulsus, atque perpetuo dejectus, ex Clerico fiebat laicus; aut in Ecclesia, et de Ecclesia erat in omnibus veluti laicus. Lege eruditissimum Episcopum *loc. laud* Adea-

3 Glossa *in cit. cap. Episcopum*, *verb. Voluptas*. Mino-
ristas vero Clericos arbitrio Judicis plectendos
tradit ibi Ancharanus, et Hostiensis *in summa*
num. 4. quia tenere, et alere Canes pro venatio-
ne omnibus Clericis est prohibitum; *cap. Omni-*
bus Servis Dei 2. *de Clerico Venatore*; Concil. La-
teranense IV. *cap.* 15. Concil. Agathense *cap.* 55.
4 et Concil. Wormatiense *cap.* 17. Canes in Ecclesia
inferri non possunt; Concil. Mediolanense I. *part.*
2. *tit. de Ecclesiis, et earum cultu*, Conc. Mexican.
lib. 5. §. 28.
Propter inconvenientia secuta ex parvis Cani- 5
culis, quae voluptatis gratia tenebantur in Mona-
steriis Monialium, facta fuit circa id prohibitio
generalis, ne amplius intus habeantur, neque ma-
sculi, neque foeminae; Sac. Congreg. Episcop. et
Regular. *in Mutinensi* 3. *Februar.* 1597. *et in Ju-*
stinopolitana 22. *Septembris* 1651.

tur praeterea Gonzalez *in Notis ad cap.* Osius 2. *de Election.* qui erudite rem istam juxta nostram sententiam illustrat.

Communio porro *Ecclesiastica* nihil aliud erat, quam jus ipsum, quod inerat cuique Clericorum rite initiato obeundi Ecclesiastica ministeria suo ordini congruentia; atque haec varia, et multiplex erat pro diversitate graduum in Ecclesia; qui enim in Episcopum adlectus esset, longe alia ratione hujusce Communionis erat particeps, quam qui sola Diaconatus, aut Presbyteratus dignitate pollebat. Atque inde etiam fiebat, ut variae ac diversae essent hujusce *Communionis Ecclesiasticae* privationes, sive suspensiones. Etenim nonnumquam evenire solebat, ut gradus sui honore non privaretur Episcopus, cui tamen ob aliquod crimen interdictum esset, gradus atque ordinis sui munia tantummodo exercere; uti verbi Divini administratio, poenitentiae concessio, et caeterae hujusmodi Episcopatus partes, et munera. Et sic deinceps de aliis inferioribus gradibus in Ordine Clericali. Qua de re legendus erit laud. Albaspinaeus *laud. lib.* 1. *Observat.* 1. *et* 2. Hujusmodi porro privationes, cum in perpetuum latae essent ablato etiam gradus honore, erant purae putaeque atque omnimodae depositiones ab ordine Clericali; secus vero erant merae suspensiones, licet etiam hasce postremas privationes ad diversa depositionum genera referat *ibid.* Albaspinaeus; sed rectius dixeris suspensiones. Insuper illud etiam adnotandum ex eodem eruditissimo Episcopo, scilicet cum in Sacris Canonibus a communione secludantur Clerici, quamvis nihil adjectum sit, quod communionis genus sit intelligendum, id *de Ecclesiastica Communione* esse accipiendum, quae ab iisdem Ecclesiastica, nonnunquam etiam Sacerdotalis appellatur.

Hisce itaque adnotatis quam brevissime, cuique profecto patere arbitramur laud. *cap. Episcopum*, rectam interpretationem. Itaque si Episcopus, ut ibidem decernitur, saepius in hac voluptate detentus fuerit, habendi scilicet Canes, aut accipitres ad venandum, tribus mensibus a communione sui gradus ac muneris propria h. e. ab Episcopalibus muniis suspendi jubetur; duobus vero si tantummodo Presbyter. Quae sane de Excommunicatione sive *majori*, ut vocant, sive etiam *minori* omnino intelligi non possunt, nec debent; illa enim cessatione communionis prohibitis tantummodo Clericis ab exercendis proprii Ordinis functionibus, in reliquis a Fidelium caeterorum communione non removebantur, neque a passiva participatione Sacramentorum illi arcebantur, quod fiebat per excommunicationes. Atque haec luculentius etiam patebunt, si animum quis intenderit ad verbum illud, quod postremo loco adhibetur in laud. *Cap.* cum loquitur de Diacono: *ab omni officio suspendatur*, quod verbum, cum etiam ad antecedentia sit referendum, de excommunicatione accipi non poterit. At de notione vocis *Communio*, prout in Sacris Canonibus antiquitus accipiebatur, agemus iterum opportunius in Nota ad verb. *Communio*. *(Edit. Neapol.)*

CANON MISSÆ

ARTICULUS NOVISSIMUS

SUMMARIUM

1. Canon Missae quonam sensu accipiatur. — 2. 5. De auctore ejusdem. — 6. Apostoli antequam Canonem instituissent ad solam Orationem Dominicam consecrarunt, postea non solum Canonem, verum et preces, quibus hodie Ecclesia nititur, in Missae sacrificio fundebant. — * 7. Varia Canonis nomina. — 8. De Canonis auctore. — 9. Indicantur quae pertinent ad Apostolicam traditionem, quae ad Pontif. institutionem. — 10. Mentio Pontificis. — 11. Et Episcopi. — 12. An Abbates, et alii Ordinarii non Episcopi possint nominari. Quid dicendum de Abbate Montis Casini. — 13. De nominum recitatione. *Remissive.* — 14. An possit Sacerdos pro haereticis, schismaticis etc. orare. — 15. De caeteris orationibus in Canone. — 16. Nonnulla de elevationis ritu.

1 Canon Missae pro mysticis precibus, quibus
actio divina celebratur, accipitur. Canon
est regula, ordo, formula, ac ritus solem-
nis, quo sanctissima haec oblatio fieri de-
bet. Idcirco enim sic concepta haec regula fuit,
2 ut ex nullius penderet primo arbitrio. Circa Au-
ctorem Canonis non consentiunt cum Catholicis
haeretici. Sed quidquid sit, id omnino indubita-
tum est, quod Canon tum ex ipsis Domini ver-
bis, tum ex Apostolorum traditionibus, sancto-
rum quoque Pontificum piis institutionibus con-
3 stet. Primum a S. Petro Canonem institutum, et
in sua Liturgia appositum fuisse probat cum aliis
quamplurimis S. Isidorus, *Lib.* 1. *de Ecclesiast.*
Off. Plura a Novatoribus adducuntur, ut demon- 4
strent cum Polydoro Virgilio, *lib.* 5. *de inventione*
rer. cap. 10. Canonem Missae non a S. Petro et
ab Apostolis institutum, sed a pluribus Pontifi-
cibus variis temporibus compositum et auctum
fuisse. Sed his facile respondetur, Pontifices qui- 5
dem aliqua verba non de novo adjecisse, sed jam
a scriptoribus omissa instaurasse et restituisse,
ut docet Herrera, *lib.* 1. *de Caeremon. Missae cap.*
3. Contra eos, qui putant Apostolos ad Orationem 6
tantum Dominicam celebrasse, asseri posset cum
Lantdmerer, *l.* 2. *de Vet. Mon. cap.* 81. ad solam

Orationem Dominicam Apostolos consecrasse, sed videlicet antequam Canonem instituissent; nam postea non solum Canonem, verum et preces, quibus hodie Ecclesia utitur, in Missae sacrificio fundebant. « Postquam, scribit Sanctus Proclus, *in libell. de tradit. divinae liturgiae*, « Servator » noster in Coelum assumptus est, Apostoli priusquam per orbem terrarum dispergerentur, » conspirantibus animis, ad toto die orandum » convertebantur, et quum multam consolationem in mystico illo Dominici corporis sacrificio positam invenissent, fusissima et longa » oratione liturgiam decantabant.... Quare multas decantabant preces, divinum Numen impense orantes..... Qui quidem religiosus ritus » observatur ad hoc usque tempus, et ad finem » usque saeculi manebit. »

ADDITIONES CASINENSES

7 Canon Missae a Divo Ambrosio *Regula* vocatur, ab Optato *Legitimum*, *Ordo precum* a Vigilio Papa; *Secretum* a D. Basilio: *Actio* denium a D. Dionysio; nam *Canon eadem actio nominatur, quia in ea est legitima et regularis Sacramentorum confectio.* Walaf. *cap.* 23. Inde orationes illae, quae incipiunt *Communicantes, et memoriam venerantes etc. infra actionem* dicuntur, quia intra Canonem recitantur.

8 De Canonis auctore adhuc disputatur inter scriptores etiam Catholicos. Alii putant fuisse Gelasium Papam, et alii Musaeum Presbyterum Massiliensem, vel Vocooinm Episcopum Castellanensem in Mauritania, qui Sacramentorum libros, uti Gennadius testatur, conscripserunt. Adelmus Episcop. *Lib. de laudibus Virginitatis cap.* 23. tenet Gregorium M. illum edidisse. At ipse Gregorius *lib.* 7. *Epist.* 64. monet *super oblata preces Scholastici dicendas.* Quod licet Jansonius in suis *Liturgicis lib.* 3. *cap.* 11. arbitretur non de Canone Missae, sed de prece quadam ipsi Missae inserta D. Gregorium affirmasse; ibi tamen revera de Canone Missae Pontificem fuisse locutum, patet tum ex ipso Epistolae contextu, tum ex auctoritate Innocentii I. in *epist. ad Decentium*, ubi habet *de nominibus vero recitandis antequam Sacerdos precem faciat. etc.* Hancque sententiam non modo Card. Bona et Robert. Sala, verum etiam Constantius tuetur, *Summ. Pontif. Epist. tom. I. pag.* 837. Quod vero nomen illud *Scholastici* idem Cardinalis Bona *Rer. Liturg. lib.* 2. *cap.* 11. §. 2. multis allatis argumentis, probat non esse proprium alicujus hominis, sed pro viro aliquo docto et erudito accipi debere. Isidorus *lib.* 1. *Offic. cap.* 15. Canonis Auctorem facit Apostolorum Principem dicens: *Ordo Missae, vel Orationum, quibus oblata Deo sacrificia consecrantur, primum a Sancto Petro institutus est.* Walafridus Strabo *de reb. Eccles. cap.* 22. testis est incertum fuisse nostro saeculo Canonis auctorem. Innocentius III. ex eo quod nulla fiat in illo Episcoporum mentio, concludit ante Silvestri tempora compositum fuisse. Demum S. Cyrillus in suis Catheches. S. Basilius *Tractat. de Spiritu Sancto*, et Auctor Sacram. sub Ambrosii nomine consecrationis preces ab antiquissima traditione derivatas agnoscunt. Ex tanta ergo auctorum discrepantia in agnoscenda Canonis origine, hoc unum cum *Tridentin. session.* 22. *cap.* 4. certo affirmari potest, Canonem scilicet constare ex ipsis Domini verbis, ex Apostolorum traditione, ac Sanctorum Pontificum institutionibus. Cumque ejus auctorem assignare non possimus, ab Apostolis traditum fuisse censemus. Nam quod Walafridus Strabo loco supra citato ineunte saeculo nono potuit affirmare, sibi ignotum esse, quis primum illum ordinaverit, id evincit immemorabilem censendam esse illius antiquitatem, cum praesertim veteres auctores singulorum meminerint Pontificum, qui aliquid Canoni adjunxerunt, (quomodo Auctor Pontificalis in *vita S. Leonis I.* Joannes Diac. in *vita S. Gregorii*, ac Ven. Beda in *Hist. Anglor.* caeterique Auctores, qui de Missa scribunt,) numquam vero primum Canonis institutorem nominaverint, quod profecto multo magis fecissent, si compertum habuissent. Qui praeterea auctores, affirmando praefatos Pontifices aliquid Canoni adjunxisse satis probant, non solum ante Gregorium et Gelasium, sed etiam ante D. Leonem, qui illos in Pontificali cathedra praecessit, fuisse Canonem adhibitum. Nec obstat inveniri in Canone Apostolorum et Martyrum nomina; nam illa certe sequiori aevo adjuncta fuere. Alia multa de Canonis antiquitate videri possunt apud Robert. Sala in *adnot.* ad Bonam *de Rer. Liturgicar. lib. II. cap.* 11. §. 2. Innocentius III. in sua *Decretali: cum Martae, de celeb. Missarum, dicit: Multa tam de verbis, quam de factis Dominicis invenimus ab Evangelistis omissa, quae Apostoli vel supplevisse verbo, vel factu expressisse leguntur*, et ad ista pertinere adfirmat, Christum in consecratione panis et Calicis oculos in coelum sustulisse (quomodo etiam sentiunt Tertullian. in *Apologetico cap.* 30. et S. Ambrosius), similiter verbum *aeterni* additum tamquam novi Testamenti attributum, et alia verba *mysterium Fidei* ad exprimendam Transubstantiationem; et ita etiam sentit D. Thomas 3. *Part. quaest.* 83. *art.* 4. Sunt et alia multa, quae Apostolicae traditioni tribui possunt, sed brevitatis gratia praeterimus. Veniunt vero ex Pontificum institutione inter alia, ultima Canonis oratio, quae incipit: *Nobis quoque* ..... quam Adelmus *lib. de Virginitate cap.* 25. D. Gregorio M. tribuit, oratio: *Unde et memores etc.* quam multi ab Alexandro I. Canoni fuisse adjunctam existimant. Robert. Sala in *not.* ad Card. Bonam *de Rer. Liturg. lib.* 2. *cap.* 11. §. 2. 9

10 Prima Canonis oratio etiam Vigilii Papae tempore legebatur, cum ipse scribat ad Justinianum Imp. *Omnes Pontifices antiqua in offerendo Sacrificio traditione deposcimus, ut Catholicam fidem adunare, regere Dominus, et custodire toto orbe dignetur.* Tamen non semper iisdem verbis legebatur apud omnes Ecclesias, ut videre est apud Robert. Sala *loco citato* §. 3. Primo Sacerdos offert sacrificium pro Ecclesia, deinde pro Pontifice speciatim ex antiquissima Ecclesiarum consuetudine, ad significandam Ecclesiae unitatem, membrorumque cum capite communionem. Unde Pelagius Papa affirmare potuit referente Alcuino *de Div. Offic. c.* 10. *constare ab universi orbis communione separatos esse, qui qualibet dissensione, inter sacra mysteria Apostolici Pontificis memoriam secundum consuetudinem non frequentant.* Agobarbus vero ex edit. Stephani Baluzii *tom.* 2. *pag.* 49. ita commemorat ejusdem Pontificis verba ad Episcopos quosdam, qui in Missarum solemniis ejus nomen reticebant: *Divisionem vestram, ait Pelagius, a generali Ecclesia, quam tollerabiliter ferre non possum, vehementer stupeo. Quum enim Beatissimus Augustinus Dominicae sententiae memor, quae fundamentum Ecclesiae in Apostolicis Sedibus collocavit, in Schismate esse dicat, quicumque se a Praesulum, earumdem Sedium auctoritate, vel communione suspenderit, nec aliam manifestet Ecclesiam, nisi quae in Pontificalibus Apostolicarum Sedium est solidata radicibus, quomodo vos ab orbis communione separatos esse non creditis, si mei inter sacra mysteria, secundum consuetudinem, nominis memoriam reticeritis, in quo, licet indigno, Apostolicae Sedis per successionem Episcopus praesente tempore videtis consistere firmitatem.* Demum Legati Hormisdae his verbis ad Pontificem narrant id, quod ipsis contigit in Troili Scampinae civitatis Episcopi reconciliatione: *Confitemur,* inquiunt, *Beatitudini vestrae tantam devotionem, tantas Deo laudes, tantas lacrymas, tanta gaudia difficile in alio populo vidimus. Prope omnes cum cereis, viri cum mulieribus, milites cum Crucibus nos in Civitatem susceperunt. Celebratae sunt Missae, nullius nomen obnoxium religioni est recitatum, nisi tantum Beatitudinis vestrae.* Cum vero Ecclesiae saeculo sexto tam clara habeamus argumenta de Pontificis in Canone mentione, talis tamen consuetudinis origo a primis usque saeculis petenda est. Nam in *lib.* 8. *const. Apostolicar.* quae aut ab ipso Clemente Papa et Martyre vulgatae fuere, vel ab alio Auctore, qui saeculo secundo, aut saltem tertio ineunte vixit, *cap.* 12. hic ritus ab omnibus observari praecipitur, et laudatus Pontifex his verbis de se ipso mentionem facere dicitur: *Adhuc obsecramus te pro me, qui nihil sum;* unde etiam hodie Pontifex de se ipso dicit: *Una mecum indigno famulo tuo, quem Gregi tuo praeesse voluisti.* Innoc. III. *lib.* 3. *de Myst. Missae cap.* 5. Thom. Walden. *tom.* 3. *tit.* 4. *cap.* 37. *n.* 5. et Gavant. *Part.* 2. *tit.* 8. *rub.* 2. a Christo Domino hunc ritum derivari affirmant, qui in Coena rogavit pro Petro, ut non deficeret fides ejus. Deinde fit in Canone commemoratio 11
Episcopi cum S. Paulus *Heb.* 13. *Mementote*, dicat, *Praepositorum vestrorum*, et similiter S. August. *epist.* 110. in fine docet pro Episcopo in Missa orandum. Quamvis vero Innoc. III. *lib.* 3. *c.* 5. cum Alcuin. *de celebrat. Miss.* asserat Episcopum nominari Celebrantis, tamen Rubrica aperte dicit, nominari debere Episcopum Ordinarium loci, in quo celebratur, cum praesertim Romae haec verba omnino omittantur, quia Pontifex est Urbis Episcopus Ordinarius. Quapropter Celebrans in aliena Dioecesi non potest suum Episcopum nominare, sed si non recordaretur nomen Episcopi loci in quo celebrat, potest nomen tantum omittere, et proferendo verba *pro Antistite nostro*, intelligere *mentaliter*, Antistitem in cujus Dioecesi celebrat. Pasqualig. *de Sacrif. novae Legis tom.* 1. *tract.* 1. *quaest.* 27. *sub num.* 26. et Angel. *part.* 1. *tit.* 7. *num.* 60. Ecclesia Episcopo viduata, minime nominandus est Vicarius Capitularis, qui, licet vere sit Ordinarius, non est tamen Antistes. Nec potest nominari in Occidentali Ecclesia Archiepiscopus vel Patriarcha Provinciae, quia non sunt Ordinarii in Dioecesibus suffraganeorum, quamvis aliquam exerceant jurisdictionem. Aliter tamen tenent Graeci, caeterique Orientales. Ab- 12
bates et alii Ordinarii, qui non sint Episcopi, nominari non possunt. Gavantus ex Decreto Sacr. Congr. adfirmat Regulares nominare non posse loco Episcopi suos Superiores, nec Clerici Saeculares suum Superiorem, qui non sit Episcopus. Multi tamen excipiunt Abbatem Montis Casini, qui a suis subditis Sacerdotibus nominari solet in Canone. Et quamvis S. Congregatio in *Casinen. die* 5. *Februar.* 1684. negativum responsum dedit *ad* 1. *dubium Clero de Barrea Casinen. Nullius Provinciae Capuanae*, tamen non derogavit immemorabili consuetudini, quae in contrarium viget, nam in illa petitione erat expressum, Abbatem Casinensem nominari in Canone, propter jurisdictionem quasi Episcopalem, quam communem habet cum caeteris Abbatibus Ordinariis. Minus tamen recte id assertum fuit, nam non propter jurisdictionem istam nominari solet, sed propter immemorabilem consuetudinem, cujus documenta videri possunt apud Angel. de Nuce, Rosanen. Archiep. in notis *ad Chron. Casinen. lib.* 1. *cap.* 4. qui testis est, suo tempore Sacerdotes post Pontificem, Abbatem nominare, et adfert praeterea in hujus rei confirmationem vetustissimum Missale Casinense Desiderii tempore exaratum, ubi haec verba leguntur *una cum Papa nostro N. et Abbate nostro N.* Quapropter, cum Sac. Congregatio juxta exposita tantum responsum dedit, cumque praeterea nullam addidit clausulam im-

memorabilis consuetudinis derogatoriam, bodie quoque nonnulli in ea Dioecesi nomen Abbatis pro tempore Canoni addunt, *nam cum peculiares consuetudines locorum sint facti, et in facto existunt, praesumitur Superior eas ignorare, adeoque non censetur velle ipsis in aliquo derogare, nisi expresse id caverit*, uti loquitur Reiffenst. *in suo Jure univer. lib.* 1. *Decret. tit.* 4. §. 183. Neque obstat, Gavantum excludere omnino omnes, qui non sunt in Episcopali ordine constituti, quia, inquit, *rubrica loquitur de Episcopo Ordinario, et Praelati Nullius, quamvis veniant sub nomine Ordinarii, non veniunt tamen sub Episcopi nomine.* Responderi enim potest cum Angel. de Nuce *loc. cit.* Quod quamvis *nonnulli insistentes generalibus Cancellariae regulis, Monasterium Casinense appellent Nullius, tamen propriae et Episcopalis Dioecesis est, et appellari debet, ejusque Praelatus, cum singularem quandam ac propriam, alteri non communem obtineat praerogativam dignitatis, omnimodam Episcopalem jurisdictionem, exceptis iis quae ad ordinem spectant, obtinet, et saepe etiam Episcopus nominatur.* Sed ne in istis amplius moremur, ipse Merat. *in adnot. ad Gav. Thes. Sac. Rit. par.* 2. *tit.* 8. *rub.* 2. *not.* 6. affirmat, neminem nominari posse in Canone, ut dicit Gavant. nisi tamen aliquod militet singulare Privilegium Apostolicum, vel legitima et inveterata consuetudo, qualis viget in Galliis pro Rege, et Venetiis pro Duce.

13 De nominum recitatione et de Diptychis alibi erit
14 sermo. Monendum tantum hic est cum Azor. *lib.* 10. *cap.* 22. *quaest.* 3. posse recte Sacerdotem in *Memento* pro Infidelium, Haereticorum, Schismaticorumque conversione ad Deum intercedere,
15 cum illa sit privata, non publica precatio. Oratio *Communicantes* non significat autem fidelium, ut aliqui volunt, sed Sanctorum Communionem, uti patet ex sequentibus verbis: *Et memoriam venerantes.* Addita fuit Canoni juxta Radulphum et Durandum a Siricio Papa, alii tamen tribuunt Lino. Antiquissima est Sanctorum memoria in Canone, et aliqui propterea dicunt non inveniri nisi tantum Martyrum nomina, nam Ecclesia prioribus saeculis nondum Confessores venerari solebat. Alii vero putant, tantum Martyres nominari, quia proprii Sanguinis effusione mortem Domini imitati sunt, de qua memoria recolitur in Missa. Em. Card. Bona etiam advertit: omnes Martyres qui in Canone nominantur, vel Romae, vel in locis Romano Patriarchatui immediate subjectis passos esse. De reliquis Canonis partibus vide eumdem Bona *Rer. lit. lib.* 2. *cap.* 12. et ejus adnotat. Robert. Sala, Macri *Hier. verb. Canon Missae*, Gavant.
16 *par.* 2. *tit.* 8. Aliquid tamen hic addere oportet de Elevationis ritu in Ecclesia Graeca ab antiquissimis temporibus adhibito, non ita in Latina. Dionysius *cap.* 3. *Eccl. Hierar. Divinissima*, inquit, *consecrat Mysteria, et in aspectum ducit, quae celebravit.* S. Basilius vero *lib. de Spirit. Sancto cap.* 27. *Invocationis verba, cum ostenditur panis Eucharistiae, et poculum benedictionis, quis Sanctorum scripto nobis reliquit?* Sic etiam S. Germanus in *Contemplatione Rerum Ecclesiasticar.* et Anastasius Synaita *serm. de Sacra Synaxi.* Graeci vero paulo ante communionem Hostiam et Calicem elevant, ut populus Dominicum Corpus et Sanguinem adorare possit, Latini peracta consecratione, Maronitae demum post Dominicam orationem, et ita etiam Æthiopes. Basnagius exurgit contra hujus ritus antiquitatem in Graeca Ecclesia contendens, Dionysium non loqui de Elevatione in Missa, et S. Maximum etiam in suis Scholiis dubitanter de Elevatione explicasse allata Dionysii verba, dicens: *Forsitan intelligit elevationem et exaltationem, quae fit post divini Panis consecrationem, dum hunc Sacerdos extollit, dicens: Sancta Sanctis, quod magis congruit veritati;* sed si Scholion integrum Basnagius legisset, agnovisset equidem haec dubitantis non esse verba cum ibi legatur: *Certe hoc manifestum est, quod Pontifex sanctum Panem attollens ostendebat benedictionem, seu Sacramentum, dicens: Sancta Sanctis.* Quamvis recentior sit in Latina Ecclesia elevationis ritus, tamen excedit XII. saeculi initium. *In Ord. Rom.* Mabillonii *n.* 16. *et in ord. Rom.* Hittorpii legitur: « Cum Sacerdos dixerit per ipsum, et cum ipso, Archidiaconus levat cum offertorio (palla scilicet, quam Mozarabes filiolam appellant) calicem per ansas, et tenet exaltans illum juxta Pontificem, Pontifex autem tangit a latere calicem cum oblatis dicens: per ipsum, et cum ipso per omnia saecula saeculorum, et ponit Pontifex oblationes in loco suo, et Archidiaconus calicem juxta eas, demisso offertorio in ansas ejusdem. » Micrologus in fine saeculi XI. *cap.* 17. haec habet: *quum dicimus* per omnia saecula saeculorum, *Corpus cum calice levamus, et statim in altare deposita cooperimus, scilicet, demisso offertorio in ansas calicis,* sed cum Berengarius post medium saeculum XI. suam haeresim in Galliam propagare coepisset, in ejus detestationem Catholici statim post Consecrationem panis, Corpus elevabant, adorabantque, similiter etiam Sanguinem post calicis consecrationem. Qui mos ita paulatim invaluit in tota Latina Ecclesia. Illius Hildebertus Cenomanensis juxta saeculi XII. initium meminit *in expositione Missae*, pariter Robertus Paullulus *inter opera Hugonis Victorini*, qui scripsit circa annum 1184. saeculo autem XIII. communis erat talis consuetudo in Latina Ecclesia. Vide Robert. Sala in Bon. *lib.* 2. *cap.* 13. §. 2. et Zaccar. *Bibl. Rit. tom.* 2. *par.* 2. *disp.* 2. §. 21.

CANONES

SUMMARIUM

1. Canonum statuta ab omnibus custodienda. — 2. Canones Poenitentiales utiliter in multis Synodis sunt impressi, ut Confessarii eos addiscant. — 3. Canon quid sit. — 4. 6. Canones disciplinam exteriorem praescribentes ex temporum, locorum, et personarum circumstantiis expendendi, quum nonnumquam temperati, et mutati fuerint, ne a vero eorum sensu aberretur. — 7. Quid Patres in condendis Canonibus sibi proposuerint. — 8. Nulli Sacerdotum licet ignorare Canones. — 9. Canones editi ad formandos mores, vitia eluenda, atque rite regimen Ecclesiae instituendum potius sunt juris naturalis ac divini interpretatio, et ad particulares casus applicatio, quam juris positivi nova constitutio. — 10. Proinde nulla consuetudo, nec contraria praxis eosdem in totum abrogare potest. — 11. Canonum relaxatio quibus de causis facta, et qua cautione. — 12. In Canonis perscrutandis quaenam attendenda sint. — * 13. De Canonis vocabulo. — 14. Unde necessitas vulgandi Canones. — 15. Et quare collecti. — 16. De variis methodis in eorum collectionibus usis. — 17. De Canonum Apostolorum collectione. — 18. 20. Collectiones apud Graecos. — 21. Latina Ecclesia quando Canonum collectionibus fuerit usa. — 22. Collectio Dionysii Exigui. — 23. Fulgentii Ferrandi. — 24. Martini. — 25. Cresconii. — 26. De Collectione Isidori Mercatoris. — 27. De caeteris collectionibus post Isidorum editis.

1 Canonum *statuta ab omnibus custodienda* dicitur *in cap.* 1. *de Constitution.* potissimum autem ab Episcopis, qui sunt custodes Sacrarum regularum, uti habetur *in cap. cum scimus* 9. *quaest.* 3. quique in sui consecratione se ad id arctissimo obstringunt juramento, ut in *cap. Ego N. de jurejur.* Bened. IV. *de Synodo Dioeces. lib.* 7. *c.* 65. *n.* 1.

2 Canones Poenitentiales utiliter in multis Synodis sunt impressi, ut Confessarii eos addiscant, et poenitentes moneant, quanta olim poenitentia pro quibusdam criminibus imponeretur. Idem *ibid. num.* 5. 6. 7. Vide Verb. *Poenitentiae Sacramentum ar.* 3. *n.* 49. ubi afferuntur.

ADDITIONES NOVISSIMÆ

3 Ecclesiastica Constitutio Canonis nomine designatur. Canon idem est ac Regula, quae dicta est ex eo, quod recte ducit, neque aliquando
4 aliorsum trahit. Canones disciplinam exteriorem praescribentes ex temporum, locorum, et personarum circumstantiis potissimum expendendi sunt.
5 Certum enim est Canones pro temporum, locorum, personarum, aliarumque causarum consideratione et necessitate editos fuisse, et nonnunquam temperatos, aut eadem postulante consideratione, aut
6 necessitate mutatos. Ob neglectam hanc considerationem saepe a vero Canonum sensu aberratur.
7 In condendis Canonibus nihil aliud sibi Patres proposuerunt, quam ut fidelibus, ac praecipue Ministris Ecclesiae in suis Decretis seu Canonibus vivendi rationem, atque Ecclesiae rite administrandae optimam, maximeque convenientem
8 disciplinam praeformarent. Nulli proinde Sacerdotum licet Canones ignorare; quandoquidem eorum neglectui corruptionis Moralis Christianae primam causam adscribere non verebatur Christianus
9 Lupus, *Praefat. in Scholia.* Canones editi ad formandos mores, vitia eluenda, atque rite regimen Ecclesiae instituendum, tametsi aliquid Juris positivi contineant, praecipuum nihilominus, quod in iis occurrit, atque decernitur, potius juris naturalis ac divini interpretatio, declaratio, atque ad particulares casus et causas applicatio, quam juris positivi nova constitutio dicenda est. Proinde nulla, quantumvis inveterata 10
consuetudo, nec contraria multorum praxis Canones in totum abrogare poterit. Quod si Cano- 11
num rigor etiam Patrum aetate nonnumquam relaxatus fuerit, haec relaxatio, nonnisi necessitate urgente, aut publica Ecclesiae utilitate flagitante, indulta est; idque ea semper cautione, ut cessante necessitate, pristinus Canonum rigor servaretur. Sed nequaquam propterea Canonum 12
mitigatio ab eorum studio ac diligenti perscrutatione deterrere debet. In Canonibus perscrutandis ratio et spiritus magis quam verba attendenda sunt, ut hinc et sanctissimae ac utilissimae non raro ibi contentae morum regulae facilius detegantur, et intimus quoque Ecclesiae Patrumque sensus quam clarissime innotescat et percipiatur. Canonibus ex mente Ecclesiae perpensis, cuinam dubium, quin praecipue Clericorum quisque deprehendat, continuam et jugem in Ministeriis Ecclesiasticis occupationem ab Ecclesia maximopere inculcari; et dum leges ab oneribus tum civilibus tum personalibus Clero exemptionem indulgent, id principaliter intendi, non ut Clerici otio vacantes vitam oneribus exemptam agant, vel commodis temporalibus augeantur, sed ut jugiter, ac sine distractione Altaribus deservire queant, idest vivere ut evangelizent?

ADDITIONES CASINENSES

Quamvis hic nomine Canonis Ecclesiae leges 13
significemus, tamen proprie *Canon* architectorum, necnon aliorum artificum est instrumentum, quo lineae diriguntur; atque etiam norma et regula ad quam opus omne tam in mechanicis, quam liberalibus artibus exigendum est. Doujat. *Praenot.*

canon. lib. 2. *cap.* 21. et Devoti. Peculiari vero
quadam ratione tum apud Graecos, tum apud La-
tinos *Canon* morum regulam significat. Hinc Ec-
clesia suis constitutionibus hujusmodi vocabulum
accomodavit; sive quod a Legis nomine, utpote
imperiosum quiddam nimiumque durum sonante,
abhorreret, sive quod Juris Ecclesiastici dignita-
tem magis regulae nomen, et exinde *Canonis*, do-
cero arbitrata sit, cum hominum mores informare
et regere debeat.

14 Primis Ecclesiae temporibus, beatissima illa
aetate, qua omnes Christi fideles flagrantissima ar-
debant charitate, vix ullas novas leges condere
opus fuit; at labentibus annis vulgandi Canones
necessitas apparuit, quum multa regulis indige-
rent, quibus apte componerentur. Hoc ipsum vero
Constantini M. tempora praecessit, et cum adhuc
Fideles sub saevissimo Ethnicorum Principum jugo
15 tenerentur, factum est. Quamobrem aucto in dies
Canonum numero, ne incerto vagarentur, atque
ut omnibus facilius innotescerent, ex multis Con-
ciliis collecti, in unum corpus collati fuere, idque
primum in Orientali, postea in Occidentali Ecclesia
16 peractum est. Variae variis temporibus prodiere
hujusmodi Canonum collectiones, quarum non una
eademque fuit ratio, et methodus. In aliis enim
Canones integros legimus, in aliis vero contra-
ctos, quaedam solummodo Canones, quaedam alia
Canones simul et leges continent, et hae *Nomo-
canones* a Graecis appellantur. Methodum etiam
in istis collectionibus differre facile colligitur ex
eo, quod in antiquioribus ut plurimum ratio tem-
porum est servata, in recentioribus materiarum,
ad certa enim capita et titulos relati sunt Cano-
17 nes, ut materia ipsa poscebat. Antiquissima, cujus
mentio fit in Ecclesiasticis monumentis, est col-
lectio *Canonum Apostolorum*, quos Graeci nume-
rant octuaginta quinque, Latini quinquaginta tan-
tum. De horum Canonum auctore, collectione,
authenticitate et auctoritate, vid. verb. *Apostolus
n.* 15. 16. *et* 34. *ad* 42. praesertim vero doctis-
simam Hieronymi Ballerini dissertationem *De an-
18 tiquis Canonum collectionibus*. Post Canones Apo-
stolorum alia est collectio, cujus mentio habetur
in Concilio Chalcedonensi. Haec fortasse initio
tantum Canones Nicaenos, Ancyranos, Neocaesa-
rienses atque Gangrenses comprehendit; verum
postea ei variis additionibus locupletatae, etiam
Canones Antiocheni, Chalcedonenses, Constanti-
nopolitani, Laodiceni accesserunt; ac medio VI.
19 saeculo Ephesini additi sunt. Denique Joannes co-
gnomento *Scholasticus* Presbyter Antiochenus,
deinde Justiniano Imperatore, Constantinopoli-
tanus Patriarcha, novae collectionis auctor fuit,
quam in quinquaginta titulos distribuit. In ea le-
guntur Canones Apostolorum 85. Nicaeni 20. An-
cyrani 25. Neocaesarienses 14. Sardicenses 21.
Gangrenses 20. Antiocheni 25. Laodiceni 59.
Constantinopolitani 6. Ephesini 8. Chalcedonen-
ses 27. et Canones 68. ex epistolis S. Basilii de-
sumpti. Joannes idem Scholasticus *Nomocanonem*
etiam edidit, in titulos quinquaginta divisum, ac
per materiam distinctum, adjectis legibus prae-
sertim ex Codice et Novellis Justiniani eductis.
De caeteris apud Graecos Canonum collectioni- 20
bus Photii, Simeonis Logothetae, Alexii Ari-
stini, Arsenii, Harmenopoli, vid. Joann. Doujat.
praenot. canon. lib. 3. *cap.* 6. Jos. Anton. Brunum
Introduzione alla Giurisprudenza Canonica part. 4.
cap. 1. §. 3. Justell. et Voell. *Biblioth. canon. tom.* 2.

Serius Latina Ecclesia Canonum collectionibus 21
est usa, cum ante Nicaenam Synodum Traditionis
et Sacrae Scripturae regulis moderaretur: habita
vero Nicaeno Synodo, ejus Canones latine redditi
sunt, quibus una cum Sardicensibus uti coepit.
Ballerin. *de antiq. collection. Latinis*, Quesnell. *De
Codice Canon. Rom. Eccles.* Lapsu temporis Grae-
corum codex privato studio latine redditus est, et
ante Dionysianam collectionem duae praesertim
extiterunt versiones, *Isidoriana* nempe ex Isidori
collectione vulgata, et *Prisca*.

Celeberrimum in rem nostram Dionysii Exigui 22
opus est collectio Canonum et Constitutionum
Sedis Apostolicae. Fuit vero Dionysius instituto
Monachus, natione Scytha, domicilio Romanus,
cujus quanta esset in Graecis, Latinisque literis
peritia, ac in studio totius sacrae eruditionis ce-
lebritas, satis exposuit Cassiodorus, qui eo familia-
riter usus, post ejusdem mortem circa annum 556.
insigne de eo testimonium inseruit libro *de Di-
vinis lectionibus cap.* 23. Haec Canonum collectio
in partes duas distinguitur; quarum altera Syno-
dorum Canones, altera Romanorum Pontificum
epistolas complectitur. Haec serius in lucem ve-
nit, et epistolas comprehendit Pontificum a Siricio
ad Anastasium II. usque. Novam vero Graecorum
Canonum versionem, quam ipse absolvit, *usu ce-
leberrimo*, ut inquit Cassiodorus, Ecclesia Romana
tunc temporis amplexa est. Dionysii collectionem
additionibus auctam Carolo M. Francorum Regi
Romae tradidit Hadrianus I. Pontifex Maximus;
qua propter *Hadriana* vocatur, et quamdam Apo-
stolicam auctoritatem obtinuit, et passim *Codex
Canonum* nuncupari coepit.

Celebrantur etiam collectiones Africanae, Hispa- 23
nicae, Gallicanae, quae plures numero sunt, et
in his fere integra reforuntur Ecclesiastica monu-
menta, habita ratione temporum. Non defuerunt
tamen, qui breviter et summatim Canones redde-
rent, et in certos titulos distribuerent: inter quos
primum obtinet locum Fulgentius Ferrandus Ec-
clesiae Carthaginensis Diaconus, qui collectionem
suam *Breviationem Canonum* appellavit.

Eadem, qua Ferrandus, aetate florebat Marti- 24
nus Bracarensis Episcopus, cujus percelebris est
collectio Canonum, seu capitulorum; quorum

pars altera respicit Episcopos, Clerumque universum, altera, quae ad laicos pertinent, complectitur. Deinde Cresconius Africanus Episcopus majorem collegit Canonum copiam, atque *Breviarium Canonum et Concordia*, sive *Librum Canonum* edidit. 25

26 Praeter caeteras, quae diversis locis lucubratae fuerunt Canonum collectiones, digna est ut diligentius exponatur collectio Isidori *Mercatoris* aut *Peccatoris*, ob quam magnae excitatae sunt turbae, ex eo quod Isidorus veris, quae ex collectionibus Hispanica, Hadriana, aliisque excerpsit, falsa non pauca monumenta admiscuit, quae vel ipse confixit, vel ab aliis conficta literis mandavit. Continet hujusmodi collectio praeter quinquaginta Canones Apostolorum ex Hadriana collectione, epistolas Romanorum Pontificum a Clemente usque ad Silvestrum, quarum omnium ipse Isidorus auctor fuit, exceptis duabus Clementis ad Jacobum literis; tum Canones plurium Conciliorum, in quibus falsa habetur *Constitutio Constantini ad Silvestrum*; postremo Pontificum literas ab ipso Silvestro ad Gregorium M. aliis cum epistolis ac monumentis, quorum pars ex aliis collectionibus sumpta vera est atque germana, praeter epistolas omnes Pontificum Siricio antiquiorum ab Isidoro confictas, exceptis S. Damasi ad Paulinum literis, pars altera cum actis Concilii Romani sub Julio et Concilii I. V. et VI. sub Symmacho, excogitata et inventa est. Item conficta sunt capitula falso Hadriano I. Pontifici, et Angilramno Metensium Episcopo tributa, eaque post falsas Isidorianas decretales prodierunt. Quamvis Isidori collectio usum atque auctoritatem aliquando obtinuerit, tamen hodie clara, et non suspiciosa est falsitas decretalium ac monumentorum, quae ex penu Isidori educta sunt.

Plures deinde sequutae sunt collectiones, quarum non eadem omnium methodus fuit. Et praeter collectionem *Canonum Poenitentialium*, cujus incertus est auctor, memoratu dignae sunt collectiones Reginonis Monachi Benedictini, qui opus edidit *de Ecclesiastica Disciplina, et Religione Christiana*; Saec. XI. Burchardi Wormatiensis *Magni decretorum voluminis* auctoris; Anselmi Lucensis, cui tribuitur *authentica, et compendiosa collectio Regularum, et sententiarum SS. Patrum, et authorabilium Conciliorum*, denique Ivonis Carnotensis, qui *Excerptiones Ecclesiasticarum regularum, et Panormiam* vel *Pannormiam* evulgavit. Sunt et alii qui in colligendis Canonibus operam posuerunt, sed de omnibus dicere longum esset. 27

CANONICATUS

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quid sit Canonia, seu Canonicatus, et Canonicus? et unde dicatur?*

1. Canonia vulgo Canonicatus est Jus spirituale, quod provenit ex electione, seu receptione alicujus in Fratrem, seu Canonicum. — 2. Hoc Jus spirituale, quod praebet Canonia, consistit primo in Jure habendi in Choro sedem, et vocem in Capitulo. — 3. Secundo consistit in hoc, ut quam primum facultas sese obtulerit, Canonico eamdem Canoniam legitime obtinenti, etiam conferatur Praebenda, seu competens portio fructuum Canonicalium. — 4. Si quis enim simpliciter in Canonicum receptus fuerit, antequam reditus Canonicales eidem assignentur, sive conferantur; dicitur habere Canoniam, hoc est Canonicatum; nondum vero Praebendam. — 5. Siquidem Praebenda ulterius importat Jus ad percipiendos fructus annuos Canoniae, sive debitos ex titulo Juris Canonicalis. Unde qui habet utrumque, is Canonicus Praebendarius appellatur. — 6. Canonici nomen idem est ac Regularis: venit enim a voce Graeca *Canon*, quae regulam significat. — 7. Canonicorum prima origo fuit in Monastica Disciplina. — 8. Hinc Sanctus Augustinus ad communem vitam in Domo Episcopali Sacerdotes, et Diaconos congregavit, cujus exemplum secuti sunt plurimi Africae Episcopi, et illi Sacerdotes, et Diaconi pro ministerio suo Distributiones bonorum Ecclesiae accipiebant. — 9. Tuncque primum *Canonici* dicti sunt illi, qui eas recipiebant, eo quod Ecclesiae adscripti vitam *Canonibus* conformem ducerent. — 10. Et ipsis etiam fundos per vitam suam possidendos assignabat Episcopus, et sic Canonicorum, et Praebendarum origo, nomen et usus, invaluit. — 11. 17. Quare Canonici dicti sunt. — 18. 20. De Regula Crodegangi. — 21. 24. De origine Collegiatarum. — 25. 28. Canonicorum Regularium origo. — 29. 34. In quo differat praebenda a Canonia. — 35. Rursus de Canonicorum nomine. — 36. 37. De ratione illorum institutionis. — 38. 42. De Canonicorum Collegiis, deque Capituli nominis origine. — 43. 44. Unde saeculares dicti.

ARTICULUS II. — *Canonicatus quoad Collationem, et possessionem.*

1. De Jure collatio Canonicatuum in Ecclesiis Cathedralibus simultanee spectare praesumitur ad Episcopum et Capitulum. — 2. Consuetudo tamen in contrarium attendi debet, videlicet, quod ad solum Episcopum privative quoad Capitulum, vel e converso ad solum Capitulum privative quoad ipsum Episcopum collatio, seu provisio pertineat. — 3. Consuetudo Canonicatus, et Dignitates conferendi a Capitulo irrequisito Episcopo probatur ex collationibus factis tantum ab eodem Capitulo. — 4. Quae consuetudo ad exclusionem simultaneae collationis praescribitur spatio 40. annorum. — 5. Nedum in Ecclesiis Cathedralibus, sed etiam in Ecclesiis Collegiatis saecularibus collatio, seu provisio Canonicatuum spectat simultanee ad Episcopum, et Capitulum. — 6. Nec pertinet ad solum Episcopum. — 7. Nisi consuetudine, aut pactu dictos Canonicatus conferendi facultatem acquisiverit. — 8. Quo casu Episcopus habens vigore pacti, aut consuetudinis facultatem conferendi Canonicatus Ecclesiae Collegiatae excludit reservationem in vim alternativae. — 9. Quando Canonicatus sunt simultaneae collationis, Indultum concessum Ordinario suffragatur etiam Capitulo. — 10. Immo quando est simultanea electio, seu collatio inter Ordinarium, et Capitulum, si Ordinarius reperiatur exemptus a regula octava Cancellariae, haec exemptio prodest etiam Capitulo. — 11. In his collationibus simultaneis Episco-

pi, et Capituli tantam potestatem habet Episcopus solus per se, quantam habet totum Capitulum, et e contra. — 12. Si Episcopus conferat uni, et Capitulum alteri, neutra collatio valebit. Unde cum neutra collatio valeat, si Papa provideat tertio, etiam sequenti die illa dicitur habere potius Jus, et ejus possessio erit bona. — 13. Immo stante discordia inter Episcopum, et Capitulum, Papa non tenetur conferre tale Beneficium uni vel alteri nniliter per Episcopum, et Capitulum provisis, nec gratificari digniori. — 14. Sede Episcopali vacante, vel Episcopo a Beneficiorum collatione suspenso, stante simultanea, collatio spectat ad Capitulum jure proprio. Sicuti e contra effectu inhabili Capitulo, collatio jure proprio spectat ad Episcopum. — 15. Possessio Canonicatus, sive dignitatis, quae sit de Capitulo, capitulariter capi debet. — 16. Aliter si non sit capitulariter capta, est nulla, nec est manutenibilis. — 17. Immo possessio non capitulariter capta de Canonicatu, non suffragatur, quamvis fuisset capta de mandato Executoris Literarum Apostolicarum. — 18. Ut possessio dicatur capitulariter capta, debet convocari Capitulum ad sonum Campanae. — 19. Quae si sit capta sine praevio sono Campanae, non dicitur capitulariter capta, et est nulla, de cujus soni attestatione non statur depositioni Notarii sine testibus. — 20. Possessio, ut dicatur capta, debet Canonicus sedere in sede propria Canonicatus, de quo agitur, et non in alia. — 21. Capta hora Missarum cum assignatione stalli in Choro, et loci in Capitulo, est sufficiens. — 22. Habetur possessio pro capitulariter capta, si Capitulum sine justa causa eam tradere recusavit. — 23. Ita ut Capitulo alleganti justam causam incumbat onus eam probandi. — 24. Habetur etiam pro capitulariter capta, si prima Dignitas demandavit convocari Capitulum, et vocati noluerint intervenire nisi duo, vel tres Canonici, in quibus dicitur residere totum jus Capituli. — 25. Immo Capitulum potest repraesentari in unico Canonico in casu traditionis possessionis Canonicatus, et omnibus Canonicis injuste reluctantibus, potest possessio tradi ab unico Canonico, et sic tradita, et capta est manutenibilis. — 26. Aliquo impedimento existente, propter quod possessio capitulariter capi non possit, sufficit, si aliter capiatur. — 27. Possessio Canonicatus, quod sit legitime capta, justificatur ex actibus Canonicalibus per Canonicum gestis cum praesentia, et patientia Capituli. — 28. Hinc Canonicus, si successive post adeptam possessionem non capitulariter captam ex patientia Canonicorum ad actus Canonicales Canonicis tantum competentes admissus fuerit, tunc censetur legitimus possessor. — 29. Talis autem patientia Capituli, seu Canonicorum non sufficit ad validandam possessionem in praejudicium tertii, qui inter actus praedictos Canonicales apprehendit possessionem capitulariter. — 30. Canonicatum injuste possidens superveniente sibi novo titulo valido potest continuare possessionem ipsam de facto, mutato solum primo jure, et titulo possessionis; quae mutatio ipso jure statim facta intelligitur data notitia secundi tituli etiam absque alia declaratione. — 31. Immo si Canonicus falsus diu steterit in possessione, et deinde a Papa obtinuerit provisionem, non est necessaria nova apprehensio, et installatio. — 32. Pro admissione ad possessionem Canonicatuum, aut Praebendarum, et Distributionum quotidianarum sunt prohibitae conditiones, seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones, compensationesve illicitae, aut etiam, quae in aliquibus Ecclesiis dicuntur Turnorum lucra. — 33. Dulciaria multa sunt de genere prohibitorum a Concilio Tridentino, ab aliquo Capitulo exigendorum pro admissione in possessionem alicujus novi Canonici. — 34. Neque dulciaria quaedam vulgo nuncupata *Confetture* possunt exigi pro admissione ad possessionem Canonicatus, etiam concurrente consuetudine antiquissima. — 35. Unde consuetudo donandi aliquid in ingressu, et admissione alicujus ad Canonicatum est sublata per Concilium; prout et illa, secundum quam provisi solvunt caeteris prandium, et talis consuetudo est abolenda. — 36. Sic consuetudo, quae imponit onus recepto in Canonicum, quod tendat in utilitatem Canonicorum, etiamsi convertatur in reparationem, et restaurationem praediorum, molendinorum, et quorumcumque bonorum mensae Capitularis, est reprobata per Concilium. — 37. Unde nec Episcopus cum consensu Capituli statuere potest, ut aliquid minimum solvatur in ingressu Canonicorum. — 38. Nec Episcopis licet quidquam sibi accipere pro collatione Canonicatus, non obstante quacumque consuetudine etiam immemorabili. — 39. Non reprobantur autem statuta, et consuetudines de serviendo per annum, vel aliquod tempus, et nihil percipiendo interim de Massa grossa nisi peracto integro dicto servitio. — 40. Si in Ecclesiis illis, in quibus adest consuetudo, ut Clerici, et Presbyteri Canonici antequam admittantur ad participationem Massae, debeant inservire per plures annos, et Missas celebrare gratis, est servanda. — 41. Valet etiam, et servanda est consuetudo Ecclesiae Asiensis, quod fructus spectent ad Capitulum, donec Beneficiatus sit Sacerdos. — 42. Observanda est Constitutio facta per Episcopum, et Capitulum post Concilium Tridentinum ad solvendam certam quantitatem ratione novae possessionis Canonicatuum, quae integra cedat in fabricam Ecclesiae. — 43. Si in aliqua Ecclesia sit consuetudo, ut duobus primis annis, quibus quis fuerit Canonicus, fructus Canonicatus sint haeredum antecessoris, iste casus non comprehenditur in prohibitione. — 44. Clericus quamvis ignobilis, et parum scientificus eligi, seu praesentari potest in Canonicum Cathedralis, et in possessionem debet admitti, etiamsi dicta Cathedralis ab immemorabili non consueverit tales admittere. — 45. De Collatione Canonicatuum de jure spectante ad Episcopum. *Remissive.* — 46. 48. De impedita possessione Canonicatus. — 49. 63. An aliquid exigi possit pro Canonicatus possessione. — 64. 73. De Episcopi et Capituli concurrentia in Canonicorum electione. — * 74. De potestate Episcopi in erectione Canonicatuum de jurepatronatus. — 75. Formula erectionis et collationis hujusmodi Canonicatus. *Remissive.*

ARTICULUS III. — *Quoad Aetatem in Canonicis, et Dignitatibus requisitam, et quoad tempus, intra quod tenentur suscipere Ordines suis Canonicatibus, et Dignitatibus adnexos.*

1. Ætas requisita, et sufficiens ad obtinendum Canonicatum in Ecclesia Collegiata, est aetas 14. annorum. — 2. Et hoc est intelligendum, si talis Canonicatus Ecclesiae Collegiatae ex sua fundatione, vel statuto, aut consuetudine nullum requirat Sacrum Ordinem. — 3. Et haec aetas 14. annorum sufficit etiam in Collegiata, in qua spectat Cura animarum Canonicis non uti singulis, sed uti unitis. — 4. Si vero Cura animarum totaliter spectet ad aliquem Canonicum, vel Dignitatem particularem, requiritur aetas 25. annorum, saltem incoeptorum. — 5. Haec tamen aetas 25. annorum incoeptorum requisita ad obtinendos Canonicatus, seu Dignitates, quibus subest Cura animarum, non exigitur, nec est necessaria, quando Canonicatui, vel Dignitati Cura animarum non subest principaliter, sed solum accessorie est ipsi unita. — 6. Circa aetatem requisitam ad dignitates sine Cura in Collegiatis. *Remissive.* — 7. Ætas requisita, et sufficiens ad Canonicatus Cathedralis, ubi est facta distributio Sacrorum Ordinum, est illa, quam exigit Ordo Canonicatus. — 8. Ad Canonicatus autem Cathedralis, ubi non est facta distributio Sacrorum Ordinum, requiritur aetas annorum 22. incoeptorum. — 9. Ætas requisita ad Dignitates, vel Personatus, quibus nulla subest Cura animarum in Cathedralibus est aetas 22. annorum. — 10. Ætas vero requisita ad Dignitates, seu Canonicatus, quibus subest Cura animarum, seu regimen Parochiale, est aetas 25. annorum saltem incoeptorum. — 11. Et haec aetas 25. annorum incoeptorum requiritur etiam ad Dignitatem Ecclesiae Cathedralis, cui fit distributio Missae cantatae per turnum infra hebdomadam. — 12. Canonici supranumerarii possunt recipi in anno 14. sed adveniente tempore Praebendae debent esse in aetate integra. — 13. Canonici, qui in Cathedralibus, et Collegiatis Ecclesiis obtinent Canonicatus, Dignitates, vel Personatus, quibus aliqui Ordines sunt adnexi, tenentur eumdem Ordinem requisitum intra annum suscipere. — 14. Adeoque promoti ad Canonicatus, Dignitates, vel Personatus debent in ea aetate constituti esse, ut infra annum possint ad Ordinem requisitum promoveri. — 15. Aliter promotio, seu provisio erit nulla. — 16. Et annus hujusmodi statutus ad se promoveri faciendum ad Sacros Ordines computari debet non a tempore collationis factae, sed a die habitae pacificae possessionis, dummodo per provisum non steterit, quamvis antea possessionem perceperit. — 17. Canonici, qui ad Sacros Ordines suis Canonicatibus, Dignitatibus,

vel personatibus adnexos se intra annum, justo impedimento cessante, promoveri non faciunt, ex tunc donec promoti fuerint, privantur voce in Capitulo, et dimidia parte Distributionum. — 18. Immo Canonici ad requisitos Ordines infra annum non promoti, possunt aliis poenis, etiam privationis puniri. — 19. Poena privationis dimidiae partis Distributionum, quam incurrunt Canonici requisitos Ordines intra annum non suscipientes, locum habet, quamvis intersint Divinis et Officium recitent. — 20. Nec valet consuetudo, quod Canonici residentes non priventur tali dimidia parte Distributionum, licet intra annum ad requisitos Ordines non sint promoti. — 21. Poena privationis dimidiae partis distributionum, quam incurrunt Canonici requisitos Ordines intra annum non suscipientes, locum habet, quamvis reliqua dimidia pars, quae superest, non sufficiat ad sustentationem Canonici. — 22. Talis autem privatio dimidiae partis Distributionum, intelligenda est de eis solummodo Distributionibus, quae proprie, et stricte Distributiones quotidianae dicuntur, non autem de extraordinariis, quae dantur pro funeralibus seu anniversariis Defunctorum. — 23. Nisi Distributiones funeralium, seu anniversariorum sint unitae cum Horis. — 24. Nullam tamen poenam incurrunt Canonici, si ad Ordines requisitos non promoveantur intra annum propter justum impedimentum. — 25. Nec etiam ullam talem poenam incurrit Canonicus dispensatus a Papa, ut in aetate v. g. sexdecim annorum, vel in alia sufficienti Canonicatum in Cathedrali obtinere possit. — 26. Canonicus autem dispensatus super aetate ad obtinendum Canonicatum, si promoveri non curavit ad Ordinem, postquam ad legitimam aetatem pervenit juxta formam in dispensatione praescriptam, Distributiones non acquirit quamvis Choro inserviat. — 27. Canonicus tamen a Sede Apostolica super aetate dispensatus non prius cogendus est ad Sacros Ordines promoveri, quam ad 22. annos pervenerit. — 28. Canonicus in Sacris non constitutus vocem in Capitulo aliquo pacto acquirere, seu praescribere non potest. — 29. Canonicus non Subdiaconus nec vocem consultivam in electionibus, et Synodo habet. — 30. Praesidens vero in Capitulo, etiamsi non sit in Sacris, in eo proponere, ac resolutiones accipere potest. — 31. Praelato Ecclesiae Collegiatae etiamsi Sacris Ordinibus careat, praesidentia, ac vox in Capitulo competit. — 32. Canonicus in Ecclesia Collegiata habens Canonicatum, cui neque jure communi, neque ex consuetudine, institutione, aut statuto adnexus est aliquis Ordo, praesertim Sacer, obtinere potest, et percipere Distributiones licet numquam hujusmodi Sacrum Ordinem suscipiat, sed simplex Clericus remaneat. — 33. Ipse tamen Canonicus in Collegiata, nisi sit in Sacris, vocem in Capitulo habere non potest. — 34. 37. De aetate Canonicorum. — 38. De onere suscipiendi Sacros Ordines. *Remissive.*

ARTICULUS IV. — *Canonici, et Dignitates, quoad Fidei professionem, et poenas eam omittentium.*

1. Canonici, et Dignitates Ecclesiae Cathedralis tenentur a die adeptae possessionis ad minus intra duos menses Fidei professionem facere, non solum coram Episcopo, vel ejus Vicario Generali, sed etiam coram Capitulo. — 2. Hanc Fidei professionem sufficit facere coram Vicario, etiam Episcopo non impedito. — 3. Nec est necessarium, ut haec Fidei professio prius fiat coram Episcopo vel ejus Vicario, et postea coram Capitulo separatim repetatur; sed si Episcopus adsit in Capitulo, satis est, ut Episcopo praesente semel fiat in Capitulo. — 4. Sede Episcopali vacante non sufficit hanc Fidei professionem facere coram solo Capitulo, sed debet etiam fieri coram Vicario Capitulari. — 5. Hanc Fidei professionem Canonici, et Dignitates Cathedralis tenentur facere per se ipsos personaliter, et non sufficit per Procuratorem. — 6. Et dato, quod provisus Canonicus praesens in Curia non possit statim ad residendum accedere, solet tunc Sacra Congregatio Concil. illum admittere ad professionem Fidei coram, et in manibus Datarii, vel Cardinalis Praefecti Sacrae Congregationis, et etiam coram Urbis Vicario; non obstante, quod in Literis provisionis adsit Decretum emittendi in manibus Episcopi. — 7. Hanc Fidei professionem tenentur denuo facere etiam illi Canonici, qui jam antea emiserant in adeptione alterius similis Beneficii. — 8. Immo tenentur iterum praedictam Fidei professionem emittere etiam illi, qui denuo adipiscuntur in Cathedralibus Ecclesiis Canonicatum, vel Dignitatem quam antea habuerant, et dimiserant, non obstante priore Fidei professione. — 9. Haec Fidei professio fieri debet saltem intra duos menses a die adeptae possessionis Dignitatis, vel Canonicatus in Ecclesia Cathedrali. — 10. Et hic terminus duorum mensium datus ad emittendam professionem non currit proviso, qui non accepit possessionem; quamvis per eum stet, quominus eam accipiat. — 11. Immo ad effectum, ut incipiant currere praedicti duo menses, non sufficit fuisse adeptam possessionem, sed requiritur possessio pacifica. — 12. Si vero intra praedictos duos menses a die adeptae realiter pacificae possessionis talis Canonicus non emiserit dictam Fidei professionem, non per hoc solutus est ab obligatione illam in posterum emittendi. — 13. Canonici, et Dignitates Ecclesiae Cathedralis tenentur ultro sese offerre ad faciendam Fidei professionem, adeo ut non requiratur ad hoc praevia monitio. — 14. Canonici, et Dignitates Cathedralis omittentes facere debitam Fidei professionem peccant mortaliter. — 15. Non peccant tamen mortaliter, si per ignorantiam, inadvertentiam, aut oblivionem, ipsam facere omittant. — 16. Canonici, et Dignitates Cathedralis non facientes Fidei professionem intra duos menses a die adeptae possessionis, ultra peccatum mortale, incurrunt etiam fructuum amissionem. — 17. In hac tamen poena amissionis fructuum, non includuntur Distributiones quotidianae. — 18. Nisi tamen omnes redditus Canonicatus consistant in Distributionibus quotidianis. — 19. Praedicta poena amissionis fructuum intelligenda est solum de fructibus decurrendis post lapsum duorum mensium, non vero de decursis in ipsis duobus mensibus. — 20. Professio Fidei ex post facta, non proficit ad recuperandos fructus amissos post dictos duos menses, sed solum ad acquirendos futuros. — 21. Fructus Canonicatus, et Dignitatis ob omissionem professionis Fidei non acquisiti, debent applicari in usus pauperum, vel in fabricam Ecclesiae Beneficii, si indigeat. — 22. Intellige tamen hoc solum verificari in Canonicis, et Dignitatibus habentibus fructus distinctos, et separatos a mensa Capitulari. — 23. Nec Episcopus potest condonare hujusmodi fructus amissos ob non factam Fidei professionem. — 24. Sed talium fructuum condonatio, et remissio potest fieri solummodo a Sancta Sede, vel Sacra Congregatione. — 25. Licet Canonicis Cathedralis omittentibus Fidei professionem possessio Canonicatus nihil suffragetur, quoad fructuum perceptionem. — 26. Ipsa tamen possessio Canonicatus suffragatur eis, quoad titulum, et proprietatem talis Canonicatus, et quoad vocem habendam in Capitulo, et jus praecedentiae, et caetera alia jura a die adeptae possessionis. — 27. Unde possessores Dignitatum, vel Canonicatuum in Cathedralibus, qui non fecerunt Fidei professionem intra duos menses, juvantur regula de triennali ad effectum, ne possint molestari super titulo. — 28. Quoad fructus tamen retinendos non suffragatur, nec eis prodest etiam longissima possessio, quamdiu professionem Fidei non emiserint. — 29. Unde Dignitates, et Canonici Cathedralis Ecclesiae tenentur in conscientia, etiam ante sententiam Judicis restituere ipsos fructus amissos ob non factam Fidei professionem. — 30. Coadjutores Dignitatum, et Canonicatuum Cathedralium de rigore Juris communis, seu Concilii Tridentini non tenentur emittere professionem Fidei. — 31. Nec tamen Fidei professionem tenentur facere Portionarii, Vicarii temporales, et alii provisi de Capellaniis in Ecclesia Cathedrali. — 32. Nec ad ipsam Fidei professionem emittendam tenentur Jure Tridentini Canonici, et Dignitates Ecclesiarum Collegiatarum, et possidentes Beneficia inferiora non Curata. — 33. Supradicti tamen, et caeteri Beneficiati tenentur ipsam emittere, vigore Dioecesanarum Legum. — 34. Professio fidei. *Remissive.* — 35. Dubium tamen adhuc est an liceat fidei professionem per interpretem emittere. — 36. Consuetudo non praescribit contra legem emittendi fidei professionem.

ARTICULUS V. — *Canonici, quoad Residentiam, Chorum, et Missam.*

1. Canonici, sive Cathedralium, sive Collegiatarum tenen-

tur saltem per novem menses residere in Ecclesiis sui Canonicatus, ita ut non liceat ipsis ultra tres menses ab eisdem quolibet anno abesse. — 2. Menses tres, quibus Canonici quolibet anno abesse possunt, continere debent nonaginta dies, ita ut quilibet mensis suos triginta dies contineat; at dies isti possunt esse, vel continui, vel interpolati. — 3. Ita tamen, ut non omnes Canonici possint simul abesse eodem tempore, ne Ecclesia destituatur omni servitio, sed solum ea quota Canonicorum simul abesse possit, quae videbitur arbitrio Episcopi, vel Capituli. — 4. Hujusmodi tres menses non debent incurrere in Natale, Pascha, vel similes maximas solemnitates, aut in tempore Adventus, et Quadragesimae, aut in dies Dominicos, et Festos totius anni. — 5. Ad conficiendum spatium trium mensium, non sunt computandae horae cujuslibet diei, sed dies integri absentiae tantum. Neque ad constituendum servitium novem mensium colligendae sunt punctaturae, quasi ii, qui novem partes punctaturam ex duodecim, quae ex servitio totius anni constantur, deserviendo tulerint, servitio punctaturarum debito satisfecerint, sed ipsi dies residentiae, et servitii sive continui fuerint, sive interpolati numerandi sunt, ut compleant numerum dictorum novem mensium. — 6. Unde statutum Ecclesiae permittens, ut Canonici propter loci frigiditatem, et aeris intemperiem in uno ex novem mensibus residentiae, uni Horae tantum quotidie intersint pro lucrandis fructibus illius mensis, est quidem contra Tridentinum, adeout non interessentes omnibus Horis in praedicto mense amittant illam ratam fructuum, quam amitterent in aliis octo mensibus, singulis Horis non interessendo; non tamen incidunt in poenam latam ab ipso Concilio, quasi abfuissent ultra tres menses. — 7. Fundationum privilegiis, quibus ultra tres menses Canonicis abesse licet, non est derogatum a Tridentino. — 8. Nec ab ipso Tridentino sunt sublata statuta a Summo Pontifice confirmata, ut Canonici abesse possint ultra tres menses. — 9. Immo cum postea dubitatum fuisset, an per Concilium esset sublatum quoddam statutum Ecclesiae Eboren. ante ipsum Concilium a Sede Apostolica confirmatum, ut Canonici semel in vita, anno abesse possent Jerusalem proficiscendi causa, et sex mensibus cum Basilicam S. Petri quolibet quinquennio visitare vellent? Sacra Congregatio respondit non esse sublatum. — 10. Ut Canonici abesse possint tribus mensibus a Concilio permissis, nec Episcopi, nec Capituli licentia, nec causa requiritur, et possunt Canonici tunc abesse etiam ex causa recreationis. — 11. Licet autem Canonici possint libere, et licite abesse illis tribus mensibus, non tamen pro eo tempore lucrantur Distributiones quotidianas, sed solum fructus grossos, seu Praebendam. — 12. Potest Episcopus ob legitimam causam dare Canonicis suis facultatem, ut possint abesse per quatuor menses. — 13. Si per specialem aliquarum Ecclesiarum Constitutionem aut consuetudinem, longius servitii tempus requiratur, non est liberum Canonicis per tres menses abesse. — 14. Dato tamen, quod alicujus Ecclesiae Constitutio, aut consuetudo requirat servitium totius anni, tunc licitum est Canonicis per tres menses abesse. — 15. Canonici non residentes per novem menses, seu per majus tempus sibi a sua Ecclesia constitutum, incidunt in poenas Concilii Tridentini. — 16. Assignantur dictae poenae. — 17. Canonici, qui ob absentiam, in poenam privationis fructuum incidunt, non tenentur istos in conscientia restituere ante sententiam condemnatoriam Judicis. — 18. Ad incurrendam a Canonicis non residentibus poenam privationis fructuum, non est opus praevia monitione, ut resideant. — 19. Fructus illi, quibus privandi sunt Canonici non residentes pro constituto tempore, debent applicari in usum, et fabricam Ecclesiae, si indiget, alias alteri pio loco arbitrio Ordinarii. — 20. Poenarum gradus contra Canonicos non residentes a Concilio praescripti sunt necessario servandi, antequam deveniatur ad privationem: alias ipsa privatio, seu sententia privationis erit nulla. — 21. Secundum antiquos Canones, Canonicus absens privari poterat Beneficio, si infra congruum terminum sibi praefixum ad residendum, non redisset. — 22. Ex nova tamen dispositione Concilii Tridentini Canonicus ob absentiam privari non potest titulo, nisi post lapsum trium annorum. — 23. Canonicus absens, postquam juxta Concilium fuit privatus pro primo anno medietate fructuum, et pro secundo anno omnibus fructibus, si sine legitimo impedimento sit adhuc contumaciter absens, debet canonice citari, ut redeat ad residendum, et post ultimam citationem per sex menses expectari. — 24. Quibus elapsis, si sine legitimo probato impedimento Canonicus residere contempserit, non amplius privandus est fructibus, sed Beneficio est omnino spoliandus. — 25. Dantur ad id Decreta Sacrae Congregationis Concilii. — 26. Ut possit procedi ad privationem Canonicatus contra Canonicum non residentem, expectandum est triennium completum. — 27. Pendente tamen ipso triennio, potest Episcopus praeviis citationibus contra Canonicos absentes procedere per Censuras, illosque suspendere, et excommunicare, non obstante, quod inchoata sit via Judicii praescripta a Tridentino. — 28. Poenae Canonicorum non residentium possunt infligi etiam contra Canonicos Coadjutores cum futura successione. — 29. Poenas contra Canonicos non residentes, non potest Episcopus remittere in totum, bene tamen ante sententiam minuere, vel augere. — 30. Canonici, si novem mensibus anni absque legitima causa a residentia notabiliter absint, ultra supradictas poenas, incurrunt etiam, secundum multos, culpam mortalem. — 31. Immo secundum aliquos non excusantur a culpa mortali, quamvis velint quotidianas Distributiones amittere. — 32. A culpa mortali tamen eos excusant varii alii; dummodo habeant animum cedendi distributiones tempore absentiae, ut non deficiant in contemptum, aut contra praeceptum Superioris; vel ex eorum defectu non omittatur Officium in Ecclesia, aut non dicatur cum debita solemnitate. — 33. Dantur tamen aliquae legitimae causae omnino excusantes a continua residentia; et istae generatim loquendo sunt quatuor; scilicet Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, et evidens Ecclesiae, vel Reipublicae utilitas. — 34. Ad primam causam *Christianae Charitatis, seu pietatis*, pertinet, si Canonicus a loco Beneficii, seu Canonicatus discedat causa juvandi proximum auxilio indigentem, v. g. ad dirimendas lites, ad sedanda odia, quae inter quosdam sint suborta, et hujusmodi. — 35. Ad secundam causam *urgentis necessitatis* pertinet, si Canonicus absit propter aeris intemperiem, vel corporis infirmitatem, vel ad effugiendam Tyranni persecutionem, seu devitando capitales inimicitias contra ejus personam subortas; vel ad prosequendam litem super Juribus Canonicatus; aut ob piam peregrinationem, seu similem honestam causam, impetrata tamen licentia Praelati. — 36. Ad tertiam causam *debitae obedientiae* pertinet, si Canonicus absit a residentia de mandato Papae, ut in Apostolicae Sedis servitio occupetur. — 37. Ad quartam causam *evidentis Ecclesiae, seu Reipublicae utilitatis* pertinet, si Canonicus absit ob negotium, et servitium Ecclesiae; vel causa adeundi Synodum Generalem, seu provincialem, aut Dioecesanam, vel causa studiorum. — 38. Specialim etiam conceditur, ut duo Canonici in servitio Episcopi occupati pro residentibus habeantur. — 39. Et isti duo Canonici possunt ab Episcopo assumi, sive ex Cathedrali, sive ex Collegiata. — 40. Canonici ex justa causa absentes non tenentur relinquere substitutum, ac per hunc interim deservire, non obstante immemorabili consuetudine. — 41. Canonici tenentur recitare Officium in Choro; nec ipsis potest Episcopus concedere, ut officient in Sacristia. — 42. Potest tamen aliquando ex causa, veluti ob frigus, extra Chorum arbitrio Episcopi recitari Divinum Officium diebus ferialibus; in diebus vero festivis omnino recitandum est in Choro. — 43. Tolerandum est, quod Canonici tribus mensibus anni frigidioribus recitent diebus ferialibus Matutinum in Sacristia. — 44. In Choro non est a Canonicis inchoandum Officium statim signo dato, sed elapsa tertia parte horae. — 45. Et dato ipso signo debent Canonici in Choro Officium inchoare, non expectato Vicario. — 46. Canonici sub onere, et obligatione restitutionis fructuum tenentur psallere, seu canere in Choro cum aliis, et non satisfaciunt, si solum assistant, et intersint Horis, et per Cappellanos, et alios Beneficiarios psallant: ipsi vero, vel ibi, vel domi privatim recitent Horas. — 47. Canonici ex decentia debent alta voce cantare in Choro; et Episcopus potest illos ad hoc hortari, sed non cogere. — 48. Canonici non tenentur ad harmonicam modulationem cantus figurati, sed satisfaciunt

in magnis Festivitatibus, in quibus Ecclesia eo cantu utitur, assistendo cum debita attentione Cantoribus. — 49. Canonici, qui solebant cantare Matutinum una hora post ortum solis, non sunt cogendi, ut Matutinum ante ortum solis cantent. — 50. Canonici, quamvis pauci sint, puta duo, vel tres tenentur canere, seu recitare Officium in Choro, alias possunt ab ordinariis Distributionibus punctatura privari. — 51. Canonici tenentur recitare in Choro Officium Defunctorum, Psalmos Graduales, et Poenitentiales solum juxta Constitutionem S. Pii V. et non etiam. — 52. Et qui praedicta non recitant, minime peccant. — 53. Canonici recitantes in Choro Officium B. Virginis Mariae in Semiduplicibus, et Dominicis ex consuetudine, illa deinceps uti possunt, non obstante Rubrica Breviarii. — 54. Canonici recitantes Officium parvum B. V. M. tempore Paschali, debent recitare sine Alleluja. — 55. Canonici tamen non tenentur recitare in Choro Officium Beata Virginis Mariae, ubi non est consuetudo. — 56. Immo a S. Pio V. sublata est peccati obligatio, quae erat recitandi in Choro officium parvum B. V. M. Psalmos Poenitentiales, et Graduales juxta Rubricas Breviarii. — 57. Canonicos cogere potest Episcopus ad praestandum juramentum de fideliter punctando in Choro. — 58. Canonici non possunt exire a Choro, nisi petita venia Archidiacono, seu Praesidenti per salutationem, sub poena punctationis. — 59. Canonici confabulantes in Choro sunt punctandi, et privandi distributionibus tamquam absentes. — 60. Canonici, et Dignitates non debent in Choro habere stratum, sive tapetum. — 61. Canonici in Choro, vel in Ecclesia Divinis Officiis interessentes sine habitu Canonicali, et superpelliceo, debent punctari. — 62. Canonici non debent permittere, ut Laici, dum Divina celebrantur, stent, vel sedeant in Choro. — 63. Canonicum, vel Cappellanum potest Ordinarius excusare e Choro ex causa justa comprehensa in *cap. Unic. de clericis non residentibus in* 6. sine consensu aliquorum Canonicorum, et Cappellanorum. — 64. Canonicus Junior in Choro juxta consuetudinem Ecclesiae debet supplere vices Hebdomadarii absentis, vel impediti; et non Coadjutor, licet sedeat post ultimum Canonicum. — 65. Canonici tenentur quotidie ad canendam Missam Conventualem, idque sub mortali. — 66. Et Missam Conventualem canendam esse quotidie in Cathedralibus, et Collegiatis, pluries decrevit Sacra Congregatio Rituum. — 67. Et etiam in illis diebus, quibus cantant aliquam Missam votivam; non enim pro Missa votiva omitti potest Missa Conventualis. — 68. Et abrogatur omnis consuetudo non cantandi Missam de die, ultra votivam, seu pro Defunctis. — 69. Unde licet in illis Ecclesiis, in quibus adest inveterata consuetudo cantandi Missam votivam de B. M. V. singulis diebus Sabbati possit hic pius usus, seu populorum devotio continuari etiam in Sabbatis Festo duplici impeditis, non est tamen omittenda Missa Conventualis. — 70. Praeterea Missa Conventualis in Quadragesima, Adventu, Quatuor Temporibus, et similibus, etiam quod in dictis diebus occurrat Festum Duplex, non est omittenda, sed utraque Missa, nempe de Sancto, et de Feria est celebranda. — 71. Sic pariter respondit Sacra Congregat. Rituum in una Faventina. — 72. Sic etiam censuit Sacra Congr. Concilii in una Sarnensi. — 73. In Cathedralibus, et Collegiatis non potest omitti altera ex duabus Missis cantandis ob celebrationem Capituli Canonicorum. — 74. Missa Defunctorum cantari debet a Canonicis juxta legem fundationis etiam in illis diebus, in quibus ex praescripto Missalis cantatur alia Missa pro Defunctis. — 75. Nec propter anniversarium, seu aliam Missam Defunctorum, potest omitti Missa Conventualis cantanda de die, seu Officio currente. — 76. Canonici pro Missa Conventuali, quam quotidie celebrare, et Sacrificium pro Benefactoribus, et Fundatoribus applicare tenentur, nullatenus possunt aliam eleemosynam recipere, non obstante consuetudine, nec tenuitate redituum. — 77. Pro hujusmodi Missa Conventuali debetur Canonicis Distributio ex Massa communi. — 78. Canonicus, qui Missam solemnem celebrat die Dominico, tenentur Officium Vesperarum facere eodem die post prandium, non obstante quacumque contraria consuetudine. — 79. Canonicus, vel alius Sacerdos, qui celebrat Missam Conventualem, in qua Chorus tenetur cantare Symbolum, non potest illam prosequi eo tempore, quo a Choro cantatur Symbolum praedictum. — 80. Nec est facienda Altaris thurificatio in Missa Conventuali dierum solemnium, si absque cantu, et Ministris celebratur. — 81. Canonicus Missam celebrans in Ecclesia, vel ex devotione, vel ex obligatione tempore, quo cantatur una Hora in Choro, non dicitur interfuisse illi Horae; nec illius Distributiones accipere potest, nisi in illa hora ad celebrandam Missam ab eo, ad quem pertinet, compulsus, et jussus fuerit. — 82. Canonici Missam celebrantes coram Episcopo, non debent sedere in Sede cum postergali, sed in scamno oblongo, tapeto, vel panno cooperto, in latere Epistolae. — 83. Canonici, et Dignitates, tenentur per se ipsos Divina Officia obire, nec non Missas Majores canere illis diebus, quibus ad eas decantandas obligati sunt. — 84. Canonici, et Dignitates in decantatione Missae, Evangelii, Epistolae, et in functione similium, debent per se ipsos subire, et exercere munera incumbentia, et annexa. Quod si aliqui legitimo impedimento detenti, ea per se ipsos adimplere non potuerint, tunc alios ejusdem tamen Ordinis, et gradus deputare debebunt. At hoc non videtur observari. — 85. Missas Pontificales celebrare, absente Episcopo, pertinet ad primam Dignitatem, vel ad secundam, vel ad antiquiorem Canonicum, non autem ad Canonicum Hebdomadarium. — 86. Si vero sit consuetudo immemorabilis, quod ad Canonicum Hebdomadarium vel ad Archipresbyterum, licet non sit prima Dignitas, vel ad aliam Dignitatem, hujusmodi functiones spectent, servanda est consuetudo, quae non tollitur per Caeremoniale. — 87. Canonico solemniter celebranti pro Diacono, et Subdiacono inservire debent pariter Canonici, non obstante immemorabili contraria consuetudine, quae potius est abusus, et corruptela. — 88. Dignitas prima, si velit functiones Episcopales facere, debet etiam Missam cantare, alias pertinent ad subsequentes cum eadem conditione. — 89. Dignitas prima, quae vult portare Sanctissimum Sacramentum in Processione, absente Episcopo, debet Missam cantare. Quod si noluerit, debet Sanctissimum Sacramentum portare ea Dignitas, vel Canonicus, qui Missam celebraverit. — 90. Non convenit, quod prima Dignitas celebret Missam ante Processionem SS. Sacramenti, et deinde altera Dignitas minor gestet illud in Processione. — 91. Canonici non supplent vices Protonotariorum, et aliorum inferiorum, sed bene vices Dignitatum. — 92. Canonici, et Dignitates, quae habent adnexam Praebendam, cum onere cantandi Epistolam, sive Evangelium, non tenentur ministrare inferioribus. — 93. Canonici non sunt cogendi ad cantandam Epistolam, vel Evangelium, quando alius Canonicus, seu Dignitas celebrat, nisi quando Praebendae sunt distinctae. — 94. Canonici, qui habent Praebendas Diaconales, vel Subdiaconales, tenentur ministrare, et inservire Dignitatibus, et aliis Canonicis, quando Missas celebrant solemnes, vel Vesperas. — 95. Canonici Diaconi, et Subdiaconi in quibusdam solemnitatibus, etiam non celebrante Episcopo, cogi possunt ad cantandam Epistolam, et Evangelium, non obstante quocumque praetextu vel consuetudine in contrarium. — 96. Canonici tamen non tenentur, nec debent cogi ministrare in Officio Diaconi, vel Subdiaconi Mansionariis, et aliis inferioribus Presbyteris celebrantibus, non obstante consuetudine. — 97. Assistentia, quae fit ad Missam, et Vesperas, debet fieri cum Pluviali. — 98. Canonici tenentur inservire pro Diacono, et Subdiacono Dignitatibus, ac earum Coadjutoribus solemniter celebrantibus, non obstante contraria consuetudine. — 99. Et non tantum Canonici Juniores, sed etiam Antiani, et Antiquiores. — 100. Dignitates vero numquam debent Canonicis celebrantibus inservire. — 101. Canonici, et Dignitates, an possint Missas privatas celebrare tempore, quo Episcopus solemniter celebrat, vel concionatur. — 102. Poenae quibus Episcopus procedere potest contra Canonicos non residentes. — 103. 104. Saepe permittitur Canonicis alternatim Choro intervenire. — 105. Non ita tamen in diebus festivis. — 106. Semper ad psalmodiam tenentur. — 107. Non autem ad recitandum Officium B. M. V. Defunctorum et caet. extra Chorum. — 108. Non satisfaciunt muneri suo recitando Completorium, dum a Musicis Vesperae decantantur. — 109. In quo differant Canonici a Beneficiatis. — 110. Non sufficit illorum praesentia tantum in Choro.

— 111. Tenentur Gregorianum cantum addiscere. — 112. Possunt satisfacere per alium Capitularem. — 113. Non ita tamen, qui consistunt extra civitatem; et sic etiam coadjutores Canonicorum. — 114. Possunt Canonici, loco Chori, Officium recitare in aliqua Cappella. — 115. 116. De poena eorum, qui Horis Canonicis admiscent jocos, risus, et caet. — 117. S. Cong. Concilii improbat consuetudinem non mulctandi Canonicos, nisi cum veniunt absoluto integro primo nocturno. — 118. Canonici tenentur ad Missam Conventualem. — 119. Consuetudo immemorabilis excusat a residentia Canonicos in Collegiatis non insignibus. — 120. 124. De vacatione trimestri Canonicis a Tridentino concessa. — 125. 128. Quando propter absentiam puniendi sint. — 129. 131. Multa de Canonicorum residentia. — 132. De servitio Chori et aliis. *Remissive.* — * 133. An Canonici teneantur extra Chorum ad Off. Defunctorum, et B. M. V.

ARTICULUS VI. — *Canonici, quoad associationem, et assistentiam debitam Episcopo.*

1. Canonici tenentur in eorum habitu Canonicali accedere ad domum Episcopi, et illum associare ad Ecclesiam celebraturum, vel Divina Officia auditurum cum Cappa accedentem, et finito Officio in reditu associare. — 2. Et ad hoc tenentur non solum ex urbanitate, sed ex debito. — 3. Etiamsi domus non sit contigua Ecclesiae, dummodo non multum distet. — 4. Etiamsi distet per spatium 60. passuum. — 5. Etiamsi distet per spatium 100. passuum. — 6. Etiamsi distet per spatium 160. passuum. — 7. Immo Canonici tenentur accedere ad palatium Episcopi ad effectum eundem associandi ad Ecclesiam, non obstante distantia Cathedralis 200. et ultra passuum. — 8. Si vero palatium Episcopi sit longe distans, debet associari ex aliquo loco ad hoc deputato prope Ecclesiam, vel Ecclesiae ipsius atrio, aut scalis vicino. — 9. Ut Canonici in debita associatione Episcopi deesse non possint, et Officia Divina non turbentur, debet Episcopus certam horam sui adventus tempore congruo statuere, et significare. — 10. Et determinata, ac stabilita cum Episcopo certa hora Officii, si dato ultimo signo Campanae non veniat Episcopus, possunt Canonici inchoare Officium, etiam non expectato Episcopo. — 11. Si Episcopus post inchoatum Officium, ad Ecclesiam descendat, tunc satis erit, si quatuor, vel quinque Canonici ei obviam eant; et major pars Canonicorum in Choro remaneat. — 12. Vel saltem duo ex Canonicis tenentur ex Choro discedere, et obviam ire Episcopo porrigentes Aspersorium. — 13. Et idem si Episcopus venit eo tempore, quo post decantatum Evangelium Concio inchoatur. — 14. Quod si finita concione velit domum redire, nec pariter Canonici omnes debent deserere Missam; sed tantum tres, vel quatuor Episcopum usque ad portam comitentur, et statim redeant. — 15. Sed si post finitam Missam velit discedere, nec expectare, quod hora sexta recitetur, quae de consuetudine Ecclesiae immediate finita Missa cantari solet, Canonici omnes saltem usque ad portam Ecclesiae comitentur. — 16. Si vero discedat persolutis Divinis Officiis, tenentur illum associare usque extra portam Ecclesiae, vel usque ad primum atrium domus Episcopi, quando domus est contigua Ecclesiae. — 17. Episcopum associare uti supra tenentur etiam Dignitates, licet Caeremoniale tantum Canonicos exprimat. — 18. Canonici, et Dignitates non tenentur associare, et reassociare Episcopum toties quoties accedit ad Ecclesiam, et ab illa recedit, sed solum in solemnioribus diebus, quibus cum Cappa ad celebrandum, aut ad assistendum Divinis Officiis, vel ad Pontificalia exercenda accedit. — 19. In caeteris vero diebus, quibus Episcopus private sine Cappa, vel ex alia causa ad Ecclesiam accedere voluerit non tenentur nisi ex voluntate et urbanitate haec obsequia ei praestare, et satis est, si aliqui ex Canonicis, et Dignitatibus ad ostium Ecclesiae accurrant, cui Dignior Aspersorium cum aqua benedicta ministrare debet, et abeuntem similiter usque ad ostium comitentur. — 20. Si autem extet consuetudo, quod Canonici soleant associare Episcopum a Cubiculo, seu a Camera deputata quoties cum Cappa accedit ad Ecclesiam, ut celebret, et Divinis Officiis assistat, etiam in Dominicis diebus, et aliis Festivitatibus per annum, talis consuetudo servanda est. — 21. Immo Canonici tenentur Episcopum associare, et reducere, etiamsi Cappa non utatur, quando pro loci, aut Provinciae consuetudine, aut alias Cappa uti non solet, aut ejus loco alium habitum ferre solet. — 22. Canonici omnes non tenentur associare Episcopum ab eo Altari, in quo Missam planam celebravit, ad Sedem Episcopalem, si voluerit Missae Conventuali assistere. — 23. Canonici non tenentur, nisi ex urbanitate, associare Episcopum venientem ad Cameram Capitularem. — 24. Canonici, et Dignitates associantes per Civitatem eorum Episcopum Cardinalem non collegialiter, nec cum habitu Canonicali, debent illum anteire, non autem sequi. — 25. Canonici omnes non tenentur ire obviam Episcopo Suffraganeo venienti ad Ecclesiam ad celebrandum nomine Episcopi proprii, usque ad Cubiculum, sicut tenentur ire obviam Episcopo proprio, sed satis est, ut Suffraganeo aliqui Canonici obviam procedant usque ad portam Ecclesiae. — 26. Si Suffraganeus de licentia Episcopi deferat Cappam, tenentur duo Canonici ire usque ad ostium Ecclesiae, et Dignior porrigat ei Aspersorium, quo Suffraganeus seipsum tantum aspergat, et pariter eum associent in reditu usque ad eundem locum. — 27. Assistentia a Canonicis, et Dignitatibus debita Episcopo, facienda est secundum Caeremoniale Romanum. — 28. Et hujus Caeremonialis dispositionem tenetur Episcopus omnino observari facere in Cathedrali, et in aliis Ecclesiis suae Dioecesis. — 29. Nisi tamen adsit laudabilis, et immemorabilis consuetudo in contrarium. — 30. Caeremoniale enim non tollit immemorabiles, et laudabiles consuetudines, sed abusus. — 31. Canonici, Dignitates, et portionarii teneantur assistere Episcopo solemniter celebranti, aut alia Pontificalia exercenti. — 32. Episcopo celebranti assistere tenentur prima Dignitas, et duae aliae Dignitates, vel Canonici praeter Diaconum, et Subdiaconum Ministros, qui cantant Evangelium, et Epistolam. — 33. Assistere enim Episcopo debent Digniores, et honoratiores. — 34. Et per hoc a prima Dignitate, seu Digniore in Ordine Sacerdotali constituto, assistentia cum Pluviali Episcopo celebranti facienda est. — 35. Talis prima Dignitas seu Dignior in casu, quo recuset sic Episcopo assistere, cogendus est poenis, et Censuris Ecclesiasticis. — 36. Prima Dignitas debet assistere Episcopo celebranti, licet sit unica, et ad assistendum potest cogi sub eisdem poenis, et Censuris. — 37. Archidiaconus non potest assistere Episcopo in habitu Praelatitio non Chorali, licet sit Protonotarius. — 38. Consuetudo, ut Dignitates, et Canonici Mitram, Gremiale, et Thuribulum, ac simile ministrent Episcopo, servanda est. — 39. Assistentia duorum Canonicorum semper convenit Episcopo loci Ordinario tantum, sive celebret, sive Divinis assistat, maxime quando est paratus. — 40. Et hi duo Canonici assistentes debent eligi ex numero Diaconorum, quando Praebendae sunt distinctae. — 41. Canonici duo Diaconi assistentes, et non Presbyter assistens debent elevare fimbrias Pluvialis hinc inde, dum Episcopus progreditur, et thurificat Altare. — 42. Canonici iidem assistere debent Episcopo, quando facit Ordinationes, tam si faciat cum Missa solemni, quam si faciat cum Missa privata. — 43. Canonici Diaconi non debent hinc inde assistere Episcopo, dum is accedit ad Ecclesiam, nisi quando est paratus cum Pluviali, et Mitra. — 44. Canonici, qui assistunt Episcopo cum Cappa, non tenentur ei ponere, et deponere birretum, sicut tenentur ei ponere, et deponere Mitram, sed debet Episcopus, sibi de per se extrahere. — 45. Canonici tenentur, et cogi possunt ab Episcopo, ut sibi ministrent, et inserviant non modo in Cathedrali, verum etiam in quibuscumque Civitatis Ecclesiis, ad quas ad publicas, vel solemnes Episcopales functiones exercendas Episcopum ire contigerit; non tamen extra Civitatem. — 46. Dummodo in Cathedrali numerus sufficiens Canonicorum, et Ministrorum remaneat, et Officium, et Servitium Chori non deseratur. — 47. Non tamen possunt Canonici cogi ad assistendum Episcopo, si accesserit ad alias Ecclesias ad celebrandum private. — 48. Immo neque teneatur Canonici assistere Episcopo Missam private celebranti in ipsa Cathedrali. — 49. Et quatenus Episcopo in his Missis privatis inserviant, non gaudent distributionibus. — 50. Si tamen ex consuetudine Ecclesiae assistere tenerentur, talis consuetudo esset observanda, et Canonici assistentes non amitterent Distributiones quotidianas. — 51. Canonici Cathedralis, si adsint, debent in-

servire Episcopo Pontificalia exercenti; et non alii inferiores. — 52. Immo ad Canonicos, et Dignitates Cathedralis, si adsint, pertinet assistere Episcopo pontificaliter celebranti, etiam in Ecclesia Collegiata, vel Parochiali, non autem ad Canonicos Collegiatae, vel Presbyteros Parochialium, etiamsi numerus alioquin sufficiens sit Presbyterorum. — 53. Et hoc procedit etiam quando Episcopus celebrat, aut Missae, seu Vesperis solemnibus quacumque ex causa interest in Ecclesiis exemptis, et Sedi Apostolicae immediate subjectis, intra fines tamen suae Dioecesis existentibus. Vide tamen verb. *Assistentia n.* 25. — 54. Canonici tenentur assistere Suffraganeo, quando nomine proprii Episcopi functiones Pontificales exercet. — 55. Eadem enim obsequia praestanda sunt Episcopo Delegato, quae praestari debent Deleganti. — 56. Canonicorum duorum assistentiam habere non debet Episcopus Suffraganeus ultra Diaconum, Subdiaconum, qui sunt cantaturi Evangelium, et Epistolam, sicut haberet proprius Episcopus. — 57. Si tamen consuetudo antiqua id permitteret, ut Suffraganeus haberet assistentiam aliorum duorum Canonicorum, praeter Diaconum, et Subdiaconum, esset observanda. — 58. Canonici, et Dignitates omnes non debent assistere parati, quando Episcopus Suffraganeus solemniter celebrat, sed in habitu ordinario, sicut et quando facit Ordinationes, Consecrationes, vel alias similes functiones pro Ordinario; quo casu illi tantum debent accipere paramenta, qui sunt necessarii in ministerio. — 59. Canonici Diaconi assistentes non tenentur, immo non debent inservire Archiepiscopo de Bugia, seu Candela, sed ea administranda est per Cappellanum; et non possunt cogi Canonici ad inserviendum Archiepiscopo in Missis privatis praeter consuetudinem. — 60. Canonici autem, seu Dignitates, qui assistunt juxta consuetudinem Ecclesiae Archiepiscopo privatim celebranti in Ecclesia Cathedrali, non amittunt Distributiones quotidianas. — 61. Canonici enim, et Dignitates, dum sunt in debita assistentia apud Episcopum, intelliguntur praesentes in Choro tam in Ecclesia Cathedrali, quam in alia Ecclesia. — 62. Quaenam assistentia facienda sit a Canonicis Episcopo conciones habenti. — 63. 66. De assistentia a Canonicis debita Episcopo. — 67. Decreta S. Rit. Cong. de assistentia praestanda Episcopo. — 68. De obsequiis vero debitis Episcopo Suffraganeo, vel Coadjutori ad Ecclesiam accedenti. *Remissive.*

ARTICULUS VII. — *Canonici quoad praecedentiam, et praeeminentiam.*

1. Canonicus Ecclesiae Collegiatae Urbis Romae dignior est Canonico Cathedralis alterius Civitatis, etiamsi Cathedralis sit Capitulum exemptum. — 2. Canonici Cathedralis in omnibus, et per omnia sunt praeferendi Magistratui saeculari, quando non est de perpetuis, et Majoribus, et Concionator debet ipsos prius salutare, quam Magistratum. — 3. Canonici Cathedralis thurificandi sunt ante Magistratum, tam in Ecclesia Cathedrali, quam in aliis, in quibus simul convenerint, ubi talis est consuetudo. — 4. Canonici Cathedralis extra Ecclesiam nullam habent jurisdictionem incedentes uti singuli, ideo cedere debent habentibus jurisdictionem, et Civitatem repraesentantibus. — 5. Canonici Cathedralis omnibus aliis Canonicis praecedunt. — 6. Adeoque Canonici Cathedralis in omnibus functionibus praeferendi sunt Canonicis Collegiatae non obstante consuetudine in contrarium. — 7. Etiam in omnibus actibus in propria Collegiata exercendis. — 8. Immo Canonici Cathedralis praecedunt Canonicis Collegiatae, etiam in associandis funeribus Defunctorum propriae ipsius Collegiatae Parochiae. — 9. Sed quoad funera, et praecedentiam Canonicis debitam in ipsis, melius in articulo sequenti. — 10. Canonici Cathedralis, et Collegiatae, et alii Clerici saeculares semper praecedere debent Regularibus, etiam in ipsorum Regularium Ecclesiis. — 11. Canonici, et Presbyteri Ecclesiae Cathedralis debent praecedere omnibus Curatis Parochialium Ecclesiarum in omnibus Processionibus, et functionibus, etiam in propriis ipsorum Curatorum Ecclesiis. — 12. Etiamsi Curati sint Cotta, et Stola induti. — 13. Canonici Cathedralis si ob intemperiem aeris resideant in alia Ecclesia, Rector illius debet sedere post Canonicos supra Mansionarios, et reliquos Presbyteros, et si fuerit Protonotarius praecedit Canonicis, uti singulis, non autem capitulariter. — 14. Canonicis Cathedralis in Ecclesia Parochiali dignior locus debetur immediate post Episcopum, et post Canonicos sedere debet Rector. — 15. Canonici Collegiatarum Ecclesiarum praecedere debent omnibus Rectoribus, Curatis, Plebanis, ac Presbyteris Ecclesiarum Parochialium in publicis Processionibus, et functionibus etiam Synodalibus. — 16. Etiamsi ante erectionem in Collegiatam mixtim incederent cum dictis Rectoribus. — 17. Vel inferiores Ecclesiae essent antiquiores, et fuissent in quasi possessione praecedendi ante erectionem. — 18. Canonici tamen, qui sine Cruce suae Ecclesiae, et sine interventu Capituli tamquam singuli incedunt, non habent praecedentiam supra Curatos. — 19. Canonici capitulariter, et processionaliter procedentes praeferuntur Abbatibus benedictis. — 20. Canonicis, et Dignitatibus extra Ecclesiam praecedere debet Praelatus utriusque Signaturae Referendarius. — 21. Canonicus prius factus debet praecedere aliis post ipsum admissis, etiamsi sint Doctores. — 22. Et etiam in Congregationibus, et ubique Canonici Ecclesiae Cathedralis, licet non sint Doctores, praeferendi sunt Presbyteris non Canonicis, licet sint Doctores. — 23. Canonicus Presbyter praecedit Canonico antiquiori non Presbytero. — 24. Canonici vero, quando omnes sunt Presbyteri, praecedunt inter se secundum suam receptionem. — 25. Ubi autem praebendae sunt distinctae, Canonici provisi de Canonicatibus Presbyteralibus, debent praecedere Canonicis provisis de Canonicatibus Diaconalibus, et Subdiaconalibus, licet prius in Ecclesia receptis. — 26. Et hoc procedit etiam non obstante consuetudine in contrarium. — 27. Canonici Ordinis Diaconalis in Minoribus, vel Diaconali Ordine constituti, ubi Praebendae sunt distinctae, praecedere debent Canonicis Ordinis Subdiaconalis, quamvis Presbyteris. — 28. Praecedentia debetur Coadjutori Canonici Ordinis Presbyteralis, non adhuc Sacerdoti, sed in Minoribus tantum Ordinibus constituto. — 29. Praesente Coadjuto Diacono, et per seipsum inserviente, illius Coadjutor Diaconus debet in Choro, et functionibus Ecclesiasticis stare post omnes Canonicos ejusdem Ordinis Diaconalis tantum, et non post Canonicos Subdiaconos. — 30. Coadjutori Canonici Presbyteri in Ecclesia, in qua Praebendae sunt distinctae, debetur praecedentia supra Diaconos, dum pro suo Coadjuto Divinis interest. — 31. Canonicus Diaconus, qui habet anteriorem possessionem, si postea promoveatur ad Sacerdotium, non recuperat locum praecedentiae, quam prius cesserat Canonico Presbytero possessione posteriori. — 32. In Processionibus, quae fiunt cum interventu Capituli Cathedralis, praecedentia debetur Beneficiatis ejusdem supra Parochos. — 33. Praecedentia autem, quae debetur Parochis, et Curatis perpetuis, eadem debetur Parochis, et Curatis amovibilibus ad nutum. — 34. Dignitatibus, et Canonicis Cathedralis convenit distinctio, tam quoad qualitatem paramentorum, quam quoad locum se parandi in Missis. — 35. Canonici Collegiatae non debent in Processionibus incedere parati, sicut Canonici Ecclesiae Cathedralis. — 36. Canonici non possunt in celebratione Missae uti Palmatoria, vulgo Bugia. — 37. Canonici digniores debent sedere in sedibus, quae sunt viciniores Sedi Episcopali. — 38. Canonicus celebrans ratione paramentorum, et Officii, debet habere primum locum, et primam Sedem Chori supra Dignitates, et Canonicos. — 39. Canonicus Hebdomadarius Officium faciens, debet habere locum supra omnes Dignitates, et Canonicos. — 40. Canonicus primus, vel prima Dignitas, qui digniorem locum habet in Capitulo, praeferendus est caeteris in Processionibus. — 41. Canonici, et Dignitates parati praecedunt Vicario Generali, non obstante consuetudine in contrarium. — 42. Et tunc thurificandi sunt ante Vicarium. — 43. Canonici, et Dignitates non praecedunt Vicario Generali, nisi quando sunt sacris vestibus parati, et dummodo Vicarius non sit de eorum numero. — 44. Canonicus, qui est Vicarius Generalis, si uti Vicarius sedeat, praecedit omnibus Canonicis, et Dignitatibus, sed non lucratur Distributiones quotidianas. — 45. Etiam quae dantur interessentibus Processionibus. — 46. Canonici, et Dignitates praecedunt Vicario Capitulari Canonico, si, ut lucretur Distributiones, voluerit Choro interesse. — 47. Si autem Vicarius Capitularis noluerit lucrari Distribu-

tiones, tunc debet praecedere omnes Canonicos, et Dignitates, excepta prima post Pontificalem. — 48. Unde Vicarius Capitularis non potest occupare Sedem Archidiaconi in Ecclesia, sed debet sedere in alia Seda portatili. — 49. Vicarius Foraneus ratione sui Vicariatus nullam in quavis functione, et loco habet praecedentiam super alias Dignitates, et Canonicos antiquiores. — 50. Etiam quacumque consuetudine non obstante. — 51. Canonicus, vel Dignitas factus Episcopus cum retentione Canonicatus, vel Dignitatis, debet praecedere omnibus aliis Canonicis, et Dignitatibus, etiam ipso antiquioribus. —52. Canonicus, qui est Episcopus Titularis, ratione Episcopatus, quem habet in Terris Infidelium, debet praecedere omnibus Canonicis, et Dignitatibus in Choro, Capitulo, et Processionibus, aliisque actibus. — 53. Canonicus, qui permutavit Canonicatum, si permutatio effectum habere non potuit, et redierit ad suum Canonicatum, debet habere locum et stallum antiquum, nec tamquam novus Canonicus censendus est, nec tenetur iterum solvere jocalia pro admissione. — 54. Canonicus vero, qui Canonicatum dimisit, et alium in eadem Ecclesia impetravit, locum ultimi Canonicatus obtenti obtinere debet, nec potest obtinere locum Canonicatus dimissi. — 55. Licet Canonicatus sit de Jurepatronatus, eum obtinens debet praecedere tamquam verus Canonicus omnibus aliis, qui post illum obtinuerunt Canonicatum. — 56. 59. In quibus differant Canonici Collegiatarum Urbis a Canonicis Cathedralium aliarum civitatum. — 60. 62. An semper Canonici Cathedralium Parochos praecedere debeant.—63. 67. Utrum praecedentiam obtinere debeat Canonicus de tempore prior, an Canonicus major Ordine.

ARTICULUS VIII.—*Canonici quoad perceptionem Sacramentorum, et quoad funera et Sepulturam.*

1. Canonicus Ecclesiae Cathedralis carentis Canonica, sive aedibus Canonicalibus habens domicilium, et actu habitans intra fines alterius Parochiae, tenetur in infirmitate recipere Sacramenta non a Parocho dictae Cathedralis, sed a Parocho domicilii. —2. Affertur et solvitur instantia.—3. Canonici ad funera intervenientes, si sint Canonici Ecclesiae Cathedralis, praecedunt nedum proprio Parocho defuncti, etiamsi sit Stola indutus, sed etiam praecedunt Canonicis Collegiatae etiam in associandis funeribus Defunctorum propriae ipsius Collegiatae Parochiae. — 4. Si autem sint Canonici Ecclesiarum Collegiatarum in funeribus praecedunt propriis Parochis Defunctorum. — 5. Canonici Ecclesiae Cathedralis, vel Collegiatae non possunt sociare cadavera ex alienis Parochiis sine proprio Parocho. *ad* n. 6.—7. Immo ad proprium Parochum, non autem ad alios spectat peragere Officium super cadavera in ejus propria domo, illudque aspergere aqua benedicta, intonare Antiphonam, quando affertur, ac peragere omnes alias Caeremonias funeris. — 8. Non astante legitima in contrarium consuetudine, nemini neque Canonicis Ecclesiae Cathedralis licet levare de domo, et deferre cadavera ad Sepulturam irrequisito proprio Parocho; et ad id dantur Decreta Sacrae Congregationis Rituum. — 9. Quae tamen Decreta citat in contrarium Samuel. Sacra autem Congregatio Concilii resolvit justa primam sententiam.— 10. Capitulum non vocatum non potest, invitis haeredibus, lucrandi stipendii causa funeribus interesse. — 11. Canonici Cathedralis Ecclesiae decedentes non electa sibi sepultura, ubi debeant sepeliri. *ad* n. 13.—14. Pro sepultura Canonicorum Cathedralium debetur quarta funeralis Parocho domicilii, non vero Parocho Cathedralis, neque Parocho Parochiae, ubi adest sepulcrum suorum Majorum. — 15. Si intervenerit funeribus Capitulum Ecclesiae Cathedralis, in hoc casu Curatus, et Sacrista illius Cathedralis, licet sint amovibiles, debent praecedere Parocho defuncti. — 16. 21. Utrum Canonici recipere teneantur sacramenta in ultima infirmitate a Parocho Cathedralis, vel potius a Parocho domicilii, et utrum sepeliendi sint in Cathedrali Ecclesia.

ARTICULUS IX. — *De variis concernentibus Canonicum Theologum, Poenitentiarium, Protonotarium, et Jubilatum.*

1. Canonicus Theologus ubi deputandus, et quae Praebenda ei assignanda. — 2. Canonici Theologi deputatio non fit in Ecclesiis Cathedralibus Regularibus, ubi Praebendae non sunt distinctae, nec Ecclesiae numeratae. — 3. Canonico Theologo in vim unionis factae ab Episcopo de Praebenda vacatura, non competit Jus adversus Canonicatum vacatum per resignationem. — 4. Praebenda erecta, et deputata pro Theologo a sequenti Canonico optari non potest. — 5. Praebenda Theologalis, sicut non potest ab aliquo Canonico optari, cum detur per electionem praevio examine, ita Theologus non est admittendus ad Jus optandi. — 6. Non enim obtinens Praebendam Theologalem potest illam dimittere, et aliam optare ad instar aliorum Canonicorum. — 7. Canonicus tamen Theologus, qui resignavit in manibus Ordinarii Praebendam Theologalem, potest obtinere mediante optione pinguiorem Praebendam cum retentione sui stalli in Choro. — 8. Canonicus Theologus stante consuetudine in Ecclesia Cathedrali, ut per quemlibet Canonicum habentem Praebendam Canonicatui adnexam, obtineatur una ex Dignitatibus in eadem Ecclesia, quae nullum habet onus, seu emolumentum, sed solum sedet supra Canonicos, et illos in Processionibus praecedit, potest dictam Dignitatem obtinere. — 9. Deputatio Praebendae primo vacaturae in Theologalem, non comprehendit eam, quae vigore statuti a sequenti Canonico optatur, sed illa Praebenda, quam dimiserit Canonicus, qui novissime optat, huic muneri unita, et affecta remanet. — 10. Electio personae ad hujusmodi Praebendam Theologalem vacantem in mense Ordinario, pertinet ad solum Episcopum, collatio vero ad illos, ad quos antea spectabat. — 11. Si vero talis Praebenda Theologalis vacaverit in mense Apostolico, vel alias esset reservata, seu affecta, tunc electio personae, et collatio spectabit ad Papam. —12. Electio personae, cui conferendus est Canonicatus habens adnexum onus lectionis sacrae Theologiae ex praescripto Concilii, pertinet ad Episcopum, collatio vero eidem personae facienda est ab eis, ad quos ante Concil. pertinebat, quamvis regulariter in ea Ecclesia electio sola Canonicorum pertineat ad Capitulum, et confirmatio, seu institutio ad Episcopum. — 13. Praebendae Theologalis collatio erectae post Concilium spectat ad eum, ad quem ante Concilium spectabat, etiam in casu, quo ante Concilium electio spectabat ad Capitulum, et institutio ad Episcopum. — 14. Hodie electio Theologi debet fieri per concursum. — 15. Canonicus Theologus quadraginta saltem quotannis Lectiones publice in Ecclesia habere tenetur per seipsum, vel per alios idoneos. — 16. Theologalis Praebenda debetur Doctori in Jure Canonico, non attenta Clausula assumendi infra annum gradum Magisterii in S. Theologia. — 17. Canonicus Theologus potest compelli, ut per se, et non per substitutum muneri suo satisfaciat, nisi adesset legitima absentiae causa. — 18. Immo tenetur per seipsum, vel per alium Substitutum, si diuturnum adsit impedimentum ad lectionem sacrae Scripturae, licet sit senio confectus, aut Jubilatus a servitio Ecclesiae, et quamvis nulla reperiatur facta assignatio aliorum redituum praeter fructus, et Distributiones Theologalis Praebendae. — 19. Si tamen Canonicus Theologus sit infirmus infirmitate sanabili, non potest ab Episcopo compelli ad substituendum alium, et eo casu, quo alius substituendus sit, puta in casu absentiae, sine legitima causa, electio substituti pertineat ad Episcopum. — 20. Sumptibus Theologi munus suum non adimplentis. — 21. Et dato, quod Canonicus Theologus nolit ullo modo legere, potest Episcopus illum cogere comminationibus poenarum, sequestrationibus fructuum, et perseverante contumacia etiam ad privationem devenire. — 22. Et ubi Episcopus procedat contra eum ad privationem, non tenetur servare temporum intervalla a Tridentino praescripta. — 23. Cum Praebenda Theologalis vacat, dari debet in Commendam Canonico idoneo ejusdem Capituli, donec Titularis provideatur, alias poterit Episcopus applicare fructus alicui personae extra Capitulum, quae suppleat munus legendi. — 24. Et haec Persona extra Capitulum debet, si reperiatur idonea, eligi ex Clericis saecularibus. — 25. Si vero Clericus saecularis idoneus non reperiatur, eligi potest ex Regularibus; et quomodo. — 26. Canonicus Theologus gaudet vacatione a lectione Sacrae Scripturae in diebus, et temporibus, quibus gaudent Doctores Universitatum,

et assignantur. — 27. Tempus, locum, et materiam Sacrae Scripturae, super qua legendum sit, Sacra Congregatio remittit arbitrio Ordinarii. — 28. Unde Episcopus potest statuere, ut lectiones a Canonico Theologo, non in Cathedrali Ecclesia, sed in Palatio Episcopi habeantur, maxime si in Cathedrali sit infrequens Canonici Theologi ibi legentis auditorium. — 29. Quod Episcopus possit praescribere materiam explicandam a Theologo, censuit expresse Sacra Congregatio Concilii. — 30. Satisfacit tamen Concilio, si a Canonico Theologo Theologia scholastica legatur. — 31. Non potest tamen Canonicus Theologus se eximere ab explanatione Scripturae, praetextu quod non habet auditores. — 32. Non tenetur tamen Theologus legere, si ejus Antecessores nunquam legerint, ex quo non adesset necessitas. — 33. Ad lectionem Sacrae Scripturae in Cathedrali tenentur accedere Canonici, et caeteri Presbyteri ipsius Ecclesiae Cathedralis, ac possunt compelli ab Episcopo. — 34. Et de facto Canonici, si in quadragesima non intersint Concioni in Cathedrali, vel sua respectiva Collegiate, privari possunt Distributionibus illius diei. — 35. Ad interessendum autem lectioni, seu conferentiae casuum conscientiae possunt solum compelli Canonici, aliique Presbyteri, qui sunt Confessarii; caeteri vero Canonici, qui non sunt Confessarii, possunt solum hortari. — 36. Regulares vero, nisi sint Parochi, nullatenus cogi possunt ad interessendum lectioni, seu conferentiae casuum conscientiae. — 37. Immo neque possunt cogi ad interessendum lectioni Sacrae Scripturae Regulares illi, in quorum Monasteriis talis lectio minime habetur. — 38. Regulares tamen, qui exercent curam Animarum, tenentur interveniro conferentiis casuum conscientiae, et ad omnia alia, ad quae tenentur Curati saeculares. — 39. Ad quae cogi possunt ab Episcopo. — 40. Non tamen iidem Parochi Regulares cogi possunt ad assistendum Divinis in Cathedrali, nequidem in Festo sancti Patroni. — 41. Canonico Theologo die qua legit, licet Choro non intersit, debentur Distributiones non solum pro illis Horis, quibus legit, ut si mane legat pro Horis Matutinis, et Missa solemni, sed etiam pro tota die. — 42. Immo non solum tribuendae sunt illi distributiones quotidianae omnium Horarum illius diei, qua legerit, sed etiam emolumenta quaecumque personaliter interessentibus dari solita, etiamsi Choro non intersit. — 43. Quamvis tamen tota die, qua legit, habeatur pro praesente in Choro, etiam quoad Distributiones, non censetur tamen praesens Matutino, quod dicitur pro die sequenti in Vespero praecedente secundum consuetudinem, vel privilegium aliquarum Ecclesiarum. — 44. Canonicus Theologus debet sedere in loco sui Canonicatus; non enim illi competit praecedentia super alios Canonicos, non obstante contraria consuetudine. — 45. Poenitentiarius Canonicus in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, ubi id commode fieri potest, est instituendus. — 46. Canonicus Poenitentiarius deputari debet, qui sit Magister, aut Doctor, seu licenciatus in Theologia, vel Jure Canonico. — 47. Immo non sufficit, quod sit Doctor nomine, sed debet esse Doctor re, et si constet deputatum esse valde ignarum, licet ipse sit Doctor, est deputandus alius. — 48. Quando autem Doctores, et licentiati in Jure Canonico, vel Theologia apti non inveniuntur, non est necesse pro validitate collationis hujus Praebendae, quod provisus sit Doctor, vel Theologus, sed sufficit, quod in loco sit aptior. — 49. Unde Praebenda Poenitentiariae resignari potest ad favorem illius, qui non sit Doctor, neque Licentiatus, sed attestationibus Ordinarii, Capituli, et Academiae asseritur doctus, et habilis. — 50. Canonicus Poenitentiarius debet esse in aetate quadraginta annorum. — 51. Defectus tamen aetatis quadraginta annorum in Canonico Poenitentiario non obstat, ubi alius aptior pro loci qualitate reperiri non potest, et sufficit, quod non reperiatur in Civitate, et in Dioecesi persona apta cum dictis qualitatibus; nec enim est quaerenda extra Dioecesim. — 52. Canonici Poenitentiarii institutio est facienda tantum in Cathedralibus. — 53. Poenitentiarii institutio, et electio personae ad solum Episcopum, absque consensu Capituli, spectat. — 54. Electio personae Poenitentiarii ad solum Episcopum tunc pertinet, quando Praebenda non vacat in mense Apostolico, vel non adest alia reservatio, seu affectio; nam tunc ad Papam pertinet ratione reservationis. — 55. Poenitentiariae vacans, Sede Episcopali vacante, non potest provideri a Capitulo, quamvis collatio Praebendarum sit communis Episcopi, et Capituli, vel etiam solius Capituli. — 56. Immo Poenitentiariae vacantis, Sede Episcopali vacante, electio, et collatio pertinet ad Papam, etiam seclusa reservatione, et non est reservanda futuro Episcopo. — 57. Capitulum non potest se intromittere in electione Poenitentiarii, licet ad ipsum collatio spectat, quamvis Episcopus sit absens; sed ipse Episcopus absens poterit, ubicumque fuerit, eligere Poenitentiarium. — 58. Poenitentiarii enim electio pertinet ad solum Episcopum; vel eo absente ad suum Vicarium, cui Episcopus in specie delegaverit hanc facultatem. — 59. Quamvis electio Poenitentiarii quandocumque facienda spectet ad solum Episcopum, vel eo absente ad suum Vicarium ad hoc specialiter delegatum, absque consensu Capituli, collatio tamen Praebendae unitae Officio Poenitentiarii ab illis fieri debet, ad quos antea spectabat. — 60. Praebenda Officio Poenitentiarii unienda, debet esse integra, et Canonicalis. — 61. Portio enim, quae fit in Ecclesia, in Praebendam Poenitentialem erigi non potest, sed Praebenda Canonicalis; et si non essent Praebendae, sed fructus omnes in Distributionibus quotidianis consisterent, tunc Distributiones habebuntur pro Praebenda. — 62. Non potest Episcopus primam Praebendam vacantem assignare pro Poenitentiario, quamvis in loco videretur magis necessarius, sed prius debet erigi Theologalis. — 63. Si tamen in aliqua Civitate fuerit judicatum magis expediens, ut prius de Poenitentiario, quam de Theologo provideatur, habenda est confirmatio a Sede Apostolica ad omnem difficultatem tollendam. — 64. Canonicatus Poenitentialis non potest optari, nec Canonicus Poenitentiarius potest aliam Praebendam optare. — 65. Potest tamen Poenitentiaria resignari, sicut alia Praebenda, etiam in favorem alterius, dummodo habeat qualitates requisitas. — 66. Poenitentialis Praebendae erectio non habet locum in ea, quae vigore statuti a sequenti Canonico optatur, sed illa Praebenda, quam dimiserit Canonicus, qui novissime optat, huic muneri affecta, et unita remanet. — 67. Poenitentiarius eo ipso, quod est institutus, habet a jure, et Concilio facultatem audiendi Confessiones, et Jurisdictionem ad absolvendum a peccatis absque alia Ordinarii licentia, et est veluti Parochus totius Dioecesis. — 68. Poenitentiario quilibet potest peccata sua confiteri, et sic satisfacere praecepto, *cap. Omnis utriusque sexus de Poenitent. et remission.* — 69. Poenitentiarius institutus pro audiendis Confessionibus unius Dioecesis, non potest audire in alia, etiam habentium Bullam, vel licentiam sui Parochi. — 70. Poenitentiarius non potest delegare suam auctoritatem. — 71. Non potest Poenitentiarius absolvere a casibus, quos Episcopus sibi expresse reservavit, nisi ipsemet Episcopus talem specialem facultatem ei expresse concesserit. — 72. Nec potest casus reservatos sibi ab Episcopo commissos alteri subdelegare, nisi habuerit expressam ad hoc Episcopi facultatem. — 73. Poenitentiarius tenetur integras Confessiones audire, non autem solos casus reservatos. — 74. Confessiones Parochianorum Civitatis audire nullo modo recusare potest Poenitentiarius. — 75. Confessiones audire si renuerit Poenitentiarius, poterit ab Episcopo puniri. — 76. Immo Poenitentiarius debet assistere, et residere de mane, etiam non vocatus in Sede Confessionali ab Episcopo destinata, diebus Festis solemnioribus, qui assignantur. — 77. Non debet tamen Poenitentiarius tenere in manu Virgam, seu bachettam, sicut in Urbe, praecipue in locis, ubi hoc non est in usu: nec potest cogi ab Episcopo ad interessendum in Sede Confessionali, eo tempore, quo non adsunt poenitentes, qui sua opera uti velint. — 78. Poenitentiarius non potest cogi ad majorem residentiam, quam alii Canonici, qui per tres menses abesse possunt, dummodo tamen non absit tempore, quo frequentius poenitentes accedunt, et diebus Festis solemnibus, qui assignantur. — 79. Poenitentiarius pro praesente in Choro est habendus, dum audit Confessiones in Ecclesia. — 80. Non tamen pro tempore, quo residet in Confessionario, nec audit Confessiones, aliis in Choro Divina celebrantibus; nec item si dixerit Missam, aut si privatim Officium dixerit, etiam ut opportunius Confessiones audiat, censendus est praesens in Choro.

— 81. Poenitentiarius dum actualiter audit Confessiones in Ecclesia, non solum censetur praesens in Choro ad lucrandas Distributiones quotidianas, sed etiam eleemosynas ipsas, quae distribuuntur pro associandis, et sepeliendis cadaveribus Defunctorum, vel pro supplicationibus, et processionibus, quae per Urbem aguntur. — 82. Poenitentiarius non censendus est pro praesente in Choro, si extra Ecclesiam Confessiones audiat, etiam infirmorum. — 83. Canonicus Poenitentiarius non praecedit aliis Canonicis non obstante contraria consuetudine. — 84. Poenitentiarius approbatus, et in possessionem immissus a Delegato Apostolico, eo quod Vicarium, et Tribunal Ordinarii suspectum haberet, potest audire Confessiones absque alia licentia ipsius Ordinarii. — 85. Poenitentiarius non potest esse Vicarius Generalis Episcopi, ne suspicionem ingerat, quod in administratione justitiae utatur scientia Confessionis; nisi tantae apud omnes esset opinionis, ut excluderetur hujusmodi suspicio. — 86. Canonicus Poenitentiarius, quamvis regulariter non sit admittendus in Confessarium Monialium propter difficultatem satisfaciendi utrique muneri; tamen cum potest utrique muneri satisfacere, Sac. Congregatio Concilii in Januensi 11. Sept. 1666. censuit in hoc casu non prohibendum. — 87. Hodie quoad Canonicum Theologum, et Poenitentiarium attendenda est novissima Constitut. Benedict. XIII. incipiens *Pastoralis*. — 88. Affertur ad literam dicta Constitutio. — 89. Ex hac Constitutione Canonicus Theologus, et Poenitentiarius debent eligi per concursum, pro quo assumi possunt Examinatores etiam non Synodales. — 90. Protonotarius Canonicus non potest in functionibus, et aliis actibus publicis sibi tamquam Canonico competentibus, uti habitu Protonotarii, sed suo habitu Canonicali. — 91. Potest tamen uti habitu Protonotarii in omnibus actibus non competentibus sibi tamquam Canonico. — 92. Protonotarius Canonicus, seu Dignitas, si cum habitu Protonotarii intersit Choro, Processionibus, et Divinis, non lucratur fructus, et Distributiones sui Canonicatus. — 93. Immo in habitu Protonotarii interveniens Choro, Distributiones amittit, non obstantibus consensu, et concordia Capituli. — 94. Dignitates enim, et Canonici, ut lucrentur Distributiones, debent intervenire cum proprio habitu Canonicali. — 95. Alias si voluerint uti habitu Protonotarii in sua Ecclesia, reputantur tamquam extranei, eisque assignatur locus non inter Canonicos, sed post ipsos Canonicos, et Abbates, et non lucrantur Distributiones. — 96. Possunt tamen Dignitates, et Canonici Protonotarii in Ecclesia uti subtana violacea, licet reliqui Canonici deferant nigram, dummodo in reliquis gerant habitum similem, et aequalem aliis Canonicis. — 97. Non possunt tamen uti Rochetto sub Cotta, dum in Choro assistunt Horis Canonicis. — 98. Protonotarius si sit prima Dignitas, potest in Choro deferre Rochettum cum Mantelletto; si vero non sit prima Dignitas, sedere debet in suo stallo cum suo habitu Canonicali. — 99. Protonotarius utens habitu Protonotarii, et Praelati, etiamsi non sit prima Dignitas, debet praecedere Archidiaconum primae dignitati; dummodo tunc non lucretur distributiones quotidianas. — 100. Sed non potest uti dicto habitu in Processionibus, et in aliis actibus publicis, in quibus cum Capitulo intervenit. — 101. Indultum Jubilationis, quod est Ecclesiae odiosum, et ideo parce concedendum, non constito de laudabili servitio Ecclesiae per 40. annos praestito, ac de aliqua alia commiserationis causa, quae una cum laudabili servitio concurrere debet, non solet, neque debet concedi. — 102. Ex tempore laudabilis servitii Ecclesiae quadraginta annorum, propter quod solet a Sacra Congregatione concedi Indultum Jubilationis, est deducendum servitium praestitum tempore Clericatus, ante adeptam Praebendam, quod non computatur ad favorem petentis. — 103. Neque valet Indultum Jubilationis post quadragenarium servitium, si sit concessum a Capitulo, et non a Sac. Congreg.. — 104. Concesso legitime alicui Canonico a Sacra Congregatione Indulto Jubilationis, talis Canonicus Jubilatus debet participare de Distributionibus, de quibus participant alii Canonici Choro, et Divinis interessentes, etiam de illis, quae ob aliorum absentiam Canonicis interessentibus accrescunt. — 105. Etiamsi Distributiones essent auctae post obtentam Jubilationem. — 106. Indultum Jubilationis concessum Canonico, suffragatur pro participatione fructuum, et Distributionum etiam extraordinariarum, et dictae Distributiones sunt per Canonicos restituendae a die intimati Indulti. — 107. Canonico Jubilato debentur etiam ea, quae proveniunt ex emolumentis Processionum, et Anniversariorum, et aliorum, dummodo Testatorum voluntas non obstet. — 108. Indultum Jubilationis quantumcumque amplum non comprehendit Anniversaria non fixa, et corporaliter interessentibus a Testatore relicta, nisi in Indulto sit expressa voluntas Papae, Testatoris menti clare derogantis, et etiam talia Anniversaria Indultarii explicite indulgentis. — 109. Anniversaria autem fixa, et alia similia, in quibus non adsit contraria dispositio Testatoris, et Fundatoris, participantur ab Indultariis, ac si personaliter interessent; quamvis functionibus vere non intersint, et onera Missarum aliis injuncta pro rata non adimpleant. — 110. Canonici Jubilati non tenentur, neque per seipsos, neque per alios Missam Conventualem per turnum celebrare. — 111. Episcopus non potest decernere, quod Canonicis Jubilatis vigore Indulti non debeantur Distributiones extraordinariae, quae ob absentiam, vel vacationem Canonicorum interessentibus accrescunt. — 112. 118. De Canonicatus Theologalis erectione justa Constit. Bened. XIII. — 119. 124. De jure collationis. — 125. Canonici Theologi munus. — 126. 127. De Canonico Poenitentiario. *Remissive*. — 128. 129. De Canonico Jubilato. — * 130. De scholis Presbyterorum in Ecclesia. — 131. De Poenitentiario.

ARTICULUS X. — *Quoad ea, quae concernunt Coadjutorias, Canonicos Coadjutores, et Coadjutos.*

1. Coadjutoriae fuerunt inventae principaliter, ne Ecclesia ob impedimentum Coadjuti suo defraudetur servitio. — 2. Et ideo permittuntur tantum ex causa necessitatis, vel evidentis utilitatis Ecclesiae. — 3. Ita ut Papa concedendo Coadjutoriam, censeatur principaliter motus propter dictam necessitatem, et utilitatem Ecclesiae. — 4. Licet secundario videatur voluisse Coadjutori providere de Beneficio, praeveniendo tempus vacationis, quae per obitum Coadjuti est necessaria. — 5. Dicta autem causa debet a Sanctissimo diligenter cognosci. — 6. Unde quamvis Concilium Tridentinum statuerit, ut nemini in quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis permitterentur perpetuae, et irrevocabiles Coadjutoriae cum futura successione; tamen exinde propter supradictam causam multae fuerunt a Summis Pontificibus concessae, et adhuc in dies conceduntur Coadjutoriae cum futura successione. — 7. Ut excludatur votum captandae mortis, super quo est fundata reprobatio Expectativarum, pro obtinenda Coadjutoria exigitur consensus, et requisitio Coadjuti. — 8. Qui consensus adnotari debet in libris publicis Camerae, vel Cancellariae. — 9. Et pro ista Coadjutoria obtinenda requiritur etiam consensus Capituli, qui sufficit, quod datus sit a majori parte Capituli. — 10. Et insuper ad obtinendam Coadjutoriam requiruntur Literae commendatitiae Episcopi, vel Capituli super qualitatibus Coadjutoris, et indigentiae Ecclesiae; licet plerumque Literae emendicatis favoribus extorqueantur. — 11. Coadjutor, vivente Coadjuto, non est vere Canonicus, sed dicitur fictus Canonicus, et Beneficiatus. — 12. Et repraesentat tantummodo Canonicum, et Beneficiatum. — 13. Unde Coadjutor efficitur vere Canonicus solummodo post mortem Coadjuti. — 14. Coadjutor enim, vivente Coadjuto, sedere debet in ultimo loco post omnes Canonicos. — 15. Et sic non debet Coadjutor gradatim ascendere, sed post omnes sedere, non obstante statuto in contrarium disponente. — 16. Excipiuntur tamen Coadjutores Dignitatum, qui idem prorsus stallum obtinere debent, quod obtinerent sui Coadjuti, si praesentes essent; et praecedunt Canonicis, et Dignitatibus inferioribus. — 17. Coadjutor, in absentia Coadjuti, praecedere debet Curatis, Plebanis, et Prioribus Ecclesiarum Parochialium, sicuti praecedunt veri Canonici. — 18. Coadjutor, vivente Coadjuto, stante divisione Canonicatuum in Ecclesia Cathedrali in Ordines Subdiaconales, Diaconales, et Presbyterales, et stante, quod Coadjutor sit Coadjutor Canonici Presbyteri, installandus est ultimo loco in Ordine Presbyterali.

— 19. Immo, ubi Praebendae sunt distinctae, praecedentia super Canonicos Ordinis Diaconalis, et Subdiaconalis debetur Coadjutori Canonici Coadjuti Ordinis Presbyteralis, quamvis Coadjutor nondum sit Sacerdos, sed in minoribus tantum Ordinibus constitutus. — 20. Et praecedentia debetur ipsis Coadjutoribus Canonicorum aliorum Ordinum super Canonicos inferiorum Ordinum, etiam praesentibus suis Coadjutis, et per seipsum inservientibus. — 21. In hoc est differentia inter Coadjutores Dignitatum, et Coadjutores Canonicorum, quia illi sicuti sedent in Stallo Dignitatis, ita debent facere functiones spectantes ad Dignitatem Coadjutam; Coadjutores vero Canonicorum, sicuti sedent post omnes Canonicos, ita non admittuntur ad honorarias functiones, si adsint alii Canonici, qui supleant, et ob hanc regulam Coadjutores numquam faciunt assistentiam Episcopo, si adsint veri Canonici. — 22. Coadjutores ex forma Coadjutoriae extra suam Ecclesiam, et sine Capitulo nullam habent praerogativam, ac si non essent Coadjutores. Unde in concursu cum aliis Sacerdotibus, non praecedunt nisi ratione antiquitatis in Ordine; *ad n.* 23. — 24. Coadjutor debet habere locum captae possessionis post mortem Coadjuti, et non locum possessionis captae vivente Coadjuto. — 25. Possessio numeranda est ab obitu Coadjuti, quamvis prior possessio accederet ad annos 20. Nec enim vere capit possessionem, nisi post cessationem Coadjutoriae. — 26. Unde non sufficit prima capta possessio vivente Coadjuto, sed debet capi nova possessio post mortem ipsius Coadjuti. — 27. At vero, si suscepit possessionem Canonicatus vivente Coadjuto, ex tunc pro tempore, quando venerit casus cessationis Coadjutoriae, non indiget nova possessione post mortem Coadjuti. — 28. Verum dicta possessio requiritur, quod sit capta capitulariter, ut possessio Canonicatus, vel Beneficii acquiratur. — 29. Coadjutor gaudet regula de annali, et triennali possessione, etiamsi non sit ei data nova possessio post mortem Coadjuti, et per annum, triennium, vel decennium continuaverit in possessione post obitum Coadjuti. — 30. Coadjutor tenetur residere, et Divinis inservire. — 31. Coadjutor tenetur residere etiam in casu, quo Coadjutus propter infirmitatem, vel legitime impeditus, non teneretur alioquin residere, alias amittuntur Distributiones quotidianae, quae punctantur Coadjuto, in damnum tamen ipsius Coadjutoris, itaut Coadjutor teneatur satisfacere de bonis suis pro interessentia non soluta. — 32. Potest tamen gaudere mensibus datis causa recreationis, et illos consummare sicut Principalis, ita tamen, quod dies per unum ipsorum consummati, non possint per alterum assumi, sed quoad ambos remaneant consumpti. — 33. Coadjutor tenetur celebrare Missas, quas vigore testamenti, et institutionis Capellaniae, ipse Coadjutus celebrare tenetur, quando Coadjutus est legitime impeditus. — 34. Unde tenetur Coadjutor habere qualitates requisitas ad obtinendam Praebendam, adeoque debet esse constitutus in illa aetate, quae ad obtinendum illud Beneficium requiritur. — 35. Et per hoc debet promoveri infra annum, ex quo residet, et inservit, ad Ordinem suae Praebendae adnexum. — 36. Non tenetur tamen se promoveri facere intra annum ad Ordinem requisitum, si numquam resedit, nec inserviit, quia Coadjutus non vult. — 37. Quamvis Coadjutor non sit in Sacris constitutus, potest omnia, et singula facere, et exercere, quae sine paramentis sacris cum Cappa, et Cotta facere posset Coadjutus, si praesens esset. — 38. Coadjutor lucratur Distributiones quotidianas absente Coadjuto, ad ipsius Coadjuti utilitatem. — 39. Coadjutore infirmo, vel impedito, Coadjutus lucratur Distributiones quotidianas, etiamsi Horis Canonicis non intersit, si ex forma, seu Literis Coadjutoriae, ipse Coadjutus numquam teneatur Horis Canonicis interesse. — 40. Tres sunt causae legitimae, scilicet infirmitas, justa, et rationabilis necessitas, et evidens Ecclesiae utilitas, quarum aliqua interveniente, tam Coadjutor, quam Coadjutus, lucrantur distributiones, non obstante absentia. — 41. Si vero ex forma, seu Literis Coadjutoriae appareat Coadjutum non eximi totaliter a residentia, quando habilis sit, et quando Coadjutor est absens, tunc Coadjutus tenetur inservire per se, ut lucretur Distributiones. — 42. Et si Coadjuto ipso infirmo, vel impedito, Coadjutor non resideat, non debentur ei Distributiones quotidianae, et punctatur in ipsius Coadjutoris damnum. — 43. Coadjutor non potest lucrari Distributiones quotidianas, quando Coadjutus est praesens. — 44. Coadjutor non lucratur Distributiones, quae dantur Canonicis, et Praebendatis propriae Ecclesiae, quando aliquas Missas celebrat, nisi quando celebret pro ipso Coadjuto. — 45. Coadjutor datus Canonico non ordinato ad formam statuti requirentis certum Ordinem in Canonicis sub poena amissionis ejusdem partis fructuum, non lucratur hujusmodi fructus pro Coadjuto, quamvis ipse Coadjutor esset ordinatus ad formam dicti statuti. — 46. Coadjutor inserviens non potest lucrari fructus Praebendae pro Praebendato Coadjuto pro eo tempore, quo dictus Coadjutus culpabilis repertus, mansit carceratus. — 47. Coadjutor potest inservire, et residere in Ecclesia, excommunicato existente Coadjuto. — 48. Immo si forte Coadjutori aliquid de fructibus, seu Distributionibus assignatum sit pro congrua, seu servitio, ut aliquando fit, id sibi poterit lucrari, non obstante excommunicatione Coadjuti, quae sibi, non alteri debet nocere, et per hoc tunc Coadjutor non potest lucrari pro Coadjuto excommunicato, et ad ejus commodum, et utilitatem. — 49. Nec officit, quod in Literis Apostolicis Coadjutoriae dicatur, quod Coadjutor inservire debeat pro Coadjuto, et pro ipso Coadjuto lucrari. — 50. Coadjutor potest uti privilegiis concessis veris Canonicis optandi Beneficia, ad utilitatem tamen, et commoditatem Coadjuti. — 51. Coadjutor Canonici, si simul sit Rector Ecclesiae Parochialis, potest in processionibus incedere cum Canonicis sub eorum Cruce; nec ex eo quod non incedit sub Cruce Rectorum, potest tamquam absens puniri in certa portione frumenti, sed duplicis personae muneri satisfacit. — 52. Coadjutor, et Coadjutus possunt simul in habitu Canonicali interesse in processionibus, et Missarum solemniis; Coadjutus in loco sibi debito; et Coadjutor post omnes Canonicos. — 53. Coadjutor non tenetur ad onera Canonicorum juniorum, licet teneatur ad onera sui Coadjuti. — 54. Coadjutor non tenetur tempore concessionis Coadjutoriae habere Ordinem Presbyteralem, ubi statuto Ecclesiae cautum fuerit, quod Canonicus actu sit Sacerdos tempore promotionis, sed sufficit habere Clericatum, et legitimam aetatem ad Ordinem requisitam. — 55. Coadjutor non potest esse Judex Apostolicus, seu Delegatus Papae, nec designari Judex Synodalis. — 56. Coadjutor non tenetur ad Fidei professionem, nisi cum fuerit successioni locus. — 57. Coadjutor non tenetur ad Officium Canonicum recitandum, sed Proprietarius. — 58. Coadjutores enim cum futura successione non sunt Beneficiarii interim dum vivunt Coadjuti, nec habent jus in re, sed ad rem. — 59. Coadjutoriae hujusmodi non sunt vere ut propria Beneficia. — 60. Nec Coadjutores sunt vere Canonici, et Beneficiarii, sed solummodo ficti Beneficiarii, et ficti Canonici. — 61. Coadjutor consequi non potest fructus ex Beneficio Coadjuti. Immo lucratur etiam Distributiones quotidianas, absente Coadjuto, ad utilitatem ipsius Coadjuti. — 62. Et ideo quando Coadjutor habet aliunde, unde se valeat decenter sustentare, disponitur saepe saepius, quod nihil prorsus percipere debeat de fructibus, nec Distributionibus; et adducitur clausula in Literis Coadjutoriae poni solita. — 63. Coadjutor non potest gaudere privilegiis, et indultis de percipiendis fructibus in absentia, puta ratione studii, aut Lecturae in aliqua Universitate, quibus Coadjutus gaudere potest. — 64. Coadjutor in ingressu non tenetur Fabricae solvere, quod est conventum solvi per Canonicos de novo ingressos. — 65. Coadjutor non potest exercere Officia, ad quae Coadjutus electus est. — 66. Canonici tamen tenentur inservire, et ministrare Coadjutori; prout tenerentur inservire proprio Canonico Coadjuto in omnibus functionibus Canonicalibus. — 67. Coadjutor non potest ordinari ad titulum Coadjutoriae. — 68. Coadjutor non intelligitur comprehensus in statuto, quod ex aliqua causa jubilare facit Canonicos. — 69. Canonicus Coadjutor, etiam Coadjuto absente, non potest Capitulis interesse, nec in illis votum dare, nec Officium antianitatis exercere, nisi in Literis Apostolicis Jura haec expresse concedantur. — 70. Resolutiones Sac. Congr. Conc. pro Coadjutis, et Coadjutoribus. — 71. 72. De consensu Capituli in Coadjutoriae erectione. — 73. An subreptitia sit Coadjutoriae gratia non expressa clausula, quod jus eligendi in omnibus mensibus spectat ad Ca-

pitulum. — 74. Item non narrato jure praesentandi spectante ad Patronum laicalem. — 75. An revera Literae commendatitiae Episcopi sint de forma Coadjotoriae. — 76. Quando competit Coadjutori jus praecedentiae supra alios Canonicos. — 77. Gratia Coadjutoriae valet, si tantum Beneficium vacat de jure.

ARTICULUS XI. — *Varia alia in supplementum de Canonicis.*

1. Non licet novum habitum, sive Signum a Canonicis Cathedralis Ecclesiae absque Sedis Apostolicae auctoritate assumi. — 2. Canonici, et Praebendati non possunt deferre Almutias, cum uti singuli invitantur ad associandum funera, sed illi tantum possunt in casibus, quando incedunt collegialiter una cum Capitulo. — 3. Canonici Cathedralis non sunt in dignitate Ecclesiastica constituti, nisi lato sumpto vocabulo, sed dicuntur Clerici primi Ordinis; sunt tamen Canonici Cathedralis personae in Dignitate constitutae, ad hoc ut possit coram eis fieri translatio pensionis. — 4. Collegiata simplex praecedit omnibus Ecclesiis simplicibus, et quae tantum Parochiales sunt. — 5. Etiamsi antequam erigeretur in Collegiatam, illis cederet. — 6. Canonici Collegiatae de Jure insignis praeferuntur Canonicis Collegiatae, quae est insignis per Indultum de recenti; seu Collegiata antiquior, quae habet insignitatem a Jure, praefertur habenti insignitatem ex privilegio posteriorem. — 7. Canonicus Ecclesiae Collegiatae, quamvis peritissimus Doctor, eligi non potest in Judicem Synodalem, etiamsi non extent in Cathedrali Doctores, saltem ita idonei. — 8. Canonicus celebrans in Ecclesia Collegiata, non tenetur facere reverentiam Vicario Generali praesenti in fine Missae ante benedictionem. — 9. Canonicorum ad privationem potest procedere Episcopus sine adjunctis ex causa, quod Ordines sols Praebendis adnexos non susceperit. — 10. Si Canonicus Poenitentiarius non faciat residentiam, et Episcopus velit procedere contra eum ad privationem Canonicatus, tenetur servare regulam praescriptam a Concil. Trid. — 11. Canonicos vocare ad Palatium Episcopale potest Episcopus, et tenentur accedere: non tamen tenentur ire vocati a Vicario. — 12. Canonici Cathedralis, et Collegiatae debent retinere Tabellam horariam, et Officia Divina persolvere statutis horis; et ad id possunt cogi per Episcopum. — 13. Canonicos ad discendum Cantum Gregorianum cogere potest Episcopus. — 14. Canonici abesse volentes extra Dioecesim, tenentur semper petere licentiam ab Episcopo. — 15. Concurrente tamen honesta, et rationabili causa absentiae, non potest ab Episcopo denegari Canonico licentia se absentandi, alias datur recursus ad Superiorem. — 16. Canonicus absens de licentia Sacrae Congregationis cum clausula: *Dimissa tertia parte fructuum*, dimittit tertiam, quae superest detracta pensione. — 17. Canonicatum erigere Episcopus non potest sine consensu Capituli. — 18. Si tamen Canonici irrationabiliter renuant praestare consensum erectioni novi Canonicatus, superior supplet. — 19. Immo non potest Episcopus auctoritate ordinaria in sua Ecclesia creare Canonicos supranumerarios absque consensu Capituli, et Canonicorum. — 20. Canonicus supranumerarius neque ad futuram Praebendam creari potest. — 21. Canonicus supranumerarius receptus simpliciter de mandato Papae in aliqua Ecclesia, in qua est certus numerus Canonicorum, non illi derogando, sed non mandando recipi cum plenitudine Juris Canonicalis, non habet Jus Canoniae. Secus autem e contra. — 22. Canonici supranumerarii ordinarie dicuntur illi, qui in Canonicorum Collegium cooptantur, et Canonici creantur ultra numerum certum Praebendarum, et Canonicatuum, absque ulla Praebenda illis statim attributa. — 23. Si Canonicus supranumerarius fuit admissus per Capitulum simpliciter sine praeservatione suorum Jurium, quotidianas lucratur Distributiones. — 24. Canonici supranumerarii, qui ex privilegio Apostolico in aliqua Ecclesia recipiuntur, cum eo, quod solum participent de Distributionibus quotidianis, et nullam obtineant Praebendam, sed ad primam vacaturam, juxta eorum prioritatem, admittantur, non tenentur habere majorem aetatem, quam quatoordecim annorum, dummodo non optent, nisi eam aetatem requisitam habuerint. — 25. Potest permitti, quod Canonici deputent in Parochum Canonicum supranumerarium. — 26. Dignitatem novam in Cathedrali Ecclesia erigere nemo potest, nisi Summus Pontifex. — 27. 28. Quando sit subreptitia erectio novi Canonicatus. — 29. 30. De Canonicorum novae erectionis proventibus, atque illorum oneribus. *Remissive.* — 31. De praecedentia Canonicorum novae erectionis. *Remissive.*

ARTICULUS I.

QUID SINT CANONIA, SEU CANONICATUS, ET CANONICUS? ET UNDE DICANTUR?

1 Canonia vulgo Canonicatus est Jus spirituale, quod provenit ex electione, seu receptione alicujus in Fratrem, seu Canonicum. Sic Innocentius *in cap. Cum. M.* 9. §. *Canonicos, de Constit.* Nebrissensis *in Vocabular. Jur.*
2 *verb. Canonia*, et alii. Hoc autem Jus spirituale, quod praebet Canonia, consistit primo in Jure habendi in Choro Sedem (vulgo stallum), et vo-
3 cem in Capitulo. Secundo consistit in hoc, ut quam primum facultas se obtulerit, Canonico eamdem Canoniam legitime obtinenti, etiam conferatur Praebenda, seu competens portio fructuum canonicalium; *cap. Relatum* 9. *de Praebend. ibi: Quia non est congruum, ut Praebenda* (scilicet vacante, vel proxime vacatura) *careat, qui in Canonicum noscitur esse receptus;* concordat *cap. Dilectus* 19. *de Praebend.* et *cap. Cum M.* 9. *de Constit.*
4 Si quis enim simpliciter in Canonicum receptus fuerit, antequam redditus Canonicales eidem assignentur, sive conferantur, dicitur habere *Canoniam*, hoc est Canonicatum, nondum vero Praebendam. Siquidem Praebenda ulterius importat Jus ad percipiendos fructus annuos Canoniae, sive debitos ex titulo Juris Canonicalis. Unde qui 5
habet utrumque, is Canonicus Praebendarius appellatur; *c. Sanctorum* 2. *dist.* 70.

Canonici nomen idem est ac Regularis; venit 6
enim a voce Graeca *Canon*, quae regulam significat; *c. Canon.* 1. *dist.* 3. ibi: *Canon graece, latine regula nuncupatur.* Et in Conc. Colon. II. *part.* 3. *c.* 4. sic expresse dicitur: « Ut de Canonicis dicamus pauca, respondeat eorum vita titulo, respondeat nomini: sint re ipsa, ut sunt nomine
» Canonici, id est Regulares. » Canonicorum pri- 7
ma origo fuit in Monastica disciplina; Conc. Colon. *loc. cit.* his verbis: « Neque enim clam est » primam eorum originem Monasticae disciplinae » fuisse. Imitentur Apostolos, et nascentis Ecclesiae ministros, quorum erat cor unum, et anima » una, qui quotidie (*ut in Actis Apostolicis legimus*) perdurantes unanimiter in Templo, et » frangentes circa domos panem, sumebant cibum » cum exultatione, et simplicitate cordis perse-

» verantes in orationibus... porro Ecclesiae istae
» Collegiatae quandam vetustatem spirant, et
» Ecclesiae primitivae institutum praeseferunt;
» quod vel forma aedificiorum ostendit, quae Ca-
» nonicos prope templum in unum pene habita-
» culum collocavit, ut procul a promiscua mul-
» titudine separati, Divinis pariter laudibus ju-
8 » giter insisterent. » Hinc Sanctus Augustinus
ad communem vitam in domo Episcopali Sacer-
dotes, at Diaconos congregavit, cujus exemplum
secuti sunt plurimi Africae Episcopi; et illi Sa-
cerdotes, et Diaconi pro ministerio suo Distri-
9 butiones bonorum Ecclesiae accipiebant. Tuncque
primi *Canonici* dicti sunt illi, qui eas recipiebant,
eo quod Ecclesiae adscripti vitam *Canonibus* con-
10 formem ducerent. Et ipsis etiam fundos per vitam
suam possidendos assignabat Episcopus, ut docet
Concilium Aurelianense tertium *c.* 17. et sic Ca-
nonicorum, et praebendarum origo, nomen, et
usus invaluit.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

11 Primis Ecclesiae saeculis quicumque Clerici
certae Ecclesiae addicti, quique ex ejus penu ale-
12 bantur, vocabantur Canonici. Ratio denominatio-
nis inde petita fuit, quod Albo, seu Matriculae
13 Ecclesiae fuissent inscripti: tum quod stipendiis
14 Ecclesiae militarent. Canon enim antiquis Scrip-
toribus non raro significat Ecclesiae Matriculam,
15 seu Album. Praeterea etiam Canon pensionem,
stipendiumque denotat, quod vel jus Romanum
docet in *L.* 1. *cap. de Indict. L. unic. Cod. de Collat.
bon. L.* 3. *cap. quae res vend. non poss.* Confer etiam
Anton. Matthaei *de Nobil. lib.* 2. *c.* 33. Gerard. de
16 Bois *in Histor. Paris. lib.* 6. *cap.* 1. §. 5. At ab his
minime ortum trahunt, qui hodie in oppositione
ad caeteros Clericos dicuntur privative Canonici.
17 Postea enim dicti sunt Canonici, qui vitam quam-
dam communem agebant, communi refectorio, et
dormitorio utebantur, et ita speciale aliquod
18 Collegium constituebant. Nova haec Canonicorum
ratio a paruit tempore Pipini, auctore Chrode-
gango Metensium Episcopo, qui Clericos suos in
unam congregavit societatem, et in uno Claustro
ad vitam communem ad instar Monachorum colen-
dam eosdem traxit, perduxitque, certas illis re-
gulas vivendi praescribens; Paul. Diacon. *in Frag-
ment. de Episcop. Metens.* apud Duchesnium *tom.* 2.
Histor. Fran.
19 Non omnis tamen Clerus, sed tantum Cathedra-
20 lis Ecclesiae a Chrodegango ita collectus est. Pro-
pagata vero fuit Regula Chrodegangi tempore
21 Caroli Magni. Adeoque sub hoc novo instituto
quotidie crevit Clericorum numerus, ut Congre-
gationibus Ecclesiae Cathedralis non omnes pos-
22 sent coadunari. Hinc plura Collegia Canonicorum
extra Ecclesias Cathedrales sunt exorta, quod vel
hodie Ecclesiarum Collegiatarum Canonici docent.
Omnium tamen una erat ratio, et conditio. Saeculo 23
autem decimo passim Canonici pristinam deserue- 24
runt disciplinam; Trithemius *in Chron. Hirsaugien-
si de anno* 977. Ad evitandam autem expulsionem 25
Canonicorum male viventium vita regularis inven-
ta est. Sunt qui Petro Damiani reformationis opus 26
adscribunt, et Regulam in calce ejus operum edi-
tam, hanc in finem ab eo conscriptam esse con-
tendunt. At Natalis Alexand. Petrum de Honestis 27
Auctorem hujus novi instituti facit, eumque a
Petro Damiani distinguendum esse demonstrat.
Duplex posthac emersit Canonicorum status. Qui 28
proprietati renuntiabant, Regulares, caeteri qui
extra communem vitam vivebant, Saeculares di-
cti sunt, quod in saeculo adhuc manerent, ad quod
proprietatem bonorum retinuerunt.

ADDITIONES NOVISSIMAE

Canonici dicebantur, qui juxta regulam propriae 29
suae Ecclesiae vivebant. Concil. *t.* 2. *can.* 20. Licet 30
Urbanus II. in Concil. Claromont. *can.* 9. et Arnul-
phus Episcopus Lexov. *epist. ad Alex. Pap.* prae-
bendam Canonicam pro Canonia ponant, valde ta-
men differunt jura communi inspecto; nam Cano- 31
nia est jus habendi sedem in Choro ad canendum,
et vocem in Capitulo, proveniens ex electione, seu
receptione in fratrem; praebenda vero ex se non 32
habet sedem in Choro, nec vocem in Capitulo; et ti-
tulus Canoniae est receptio in fratrem, titulus ve-
ro praebendae collatio. Canoniam per se absque 33
praebenda Beneficium Ecclesiasticum esse pluri-
bus textibus evincitur. Nam Canonicus habet jus 34
percipiendi distributiones quotidianas, quae licet
fructus beneficii non sint, sunt emolumenta, quae
propter officium impensum in Ecclesia praestantur.
Barbosa *de Canonicis cap.* 21. Solorzanus *de juri-
rib. honor. n.* 481. et Moneta *de distrib. q.* 6. *per
totum.* Canonicorum institutum antonomastice 35
Militia Clericalis dicitur; et ab exactiore, quam
profitentur, Canonum custodia Canonici nomen
sortiuntur. Canonicae Regulae primaria fuit insti- 36
tutio, ut sub Episcopo Canonici essent sancta vi-
ventes, et prompti ad omne Ecclesiasticum mini-
sterium, ad quod a Praeposito suo ordinarentur.
Unde nemini dubium esse potuit, quin Canonici 37
subsidio et adjutorio Episcopis esse teneantur.
Primis temporibus, qui dicebantur Canonici, pro- 38
pe domum Episcopalem sub uno Directore habi-
tare solebant; at postquam Episcopi plures Eccle- 39
sias sub uno regimine habere coeperunt, Canoni-
corum Collegia aliis in locis ab Episcopis, aut
fidelibus constructa fuere, tum ut ipsi, utpote Ca-
nonum singularem custodiam profitentes, reliquo
Clero superintenderent, tum etiam ut in ipsis Ca-
pitulis personas haberent Episcopi, quae sibi in
regimine populi forent adjutores. Canonicorum 40

Collegia, dum olim Canonici vitam communem agerent, unoque claustro sub certa regula, et superiorum directione viverent, Monasteria dicta fuisse ex monumentis, et scriptoribus antiquis
41 notissimum est. At postquam Canonici, abjecta vita communi, ad vitam singularem transierunt, externaque vivendi disciplina se plane a Monachis, et Regularibus in communi viventibus discreverunt, eorum Ecclesiae sive Collegia dici
42 coeperunt Capitula. Singularitate semel introducta, suas etiam Congregationes, quae prius Conventus, sive Collatio dicebantur, Capitula dixerunt, eaque quae in illis Congregationibus acta sunt, Acta Capitularia, et capitulariter Acta di-
43 cuntur. Ob singularem vitam, quam inter saeculares vivere coeperunt, Canonici saeculares dicti sunt; quae nomenclatura profluit ex eo quod, cum antea in claustris ab omni mundi strepitu, et hominum saecularium conversatione segregati plane a saeculo exiisse viderentur, nunc inter sae-
44 culares homines conversentur et habitent. Sed quidquid mutationis intervenerit, unice ipsam exteriorem vivendi disciplinam concernit, qua etiam non observata, Canonici, quae suae sunt vocationis et professionis, exacte adimplere possunt.

ARTICULUS II.

CANONICATUS QUOAD COLLATIONEM, ET POSSESSIONEM.

1 Quamvis de Jure collatio seu provisio Canonicatuum in Ecclesiis Cathedralibus simultanee spectare praesumatur ad Episcopum, et Capitulum, ut per Glossam communiter receptam *in c. Cum Ecclesia Vulterana* 31. *de electión.* Rota *part.* 2. *rec. decis.* 124. *num.* 1. *decis.* 685. *num.* 4. *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 529. *num.* 1. *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 440. *n.* 9. *dec.* 444. *num.* 1. *part.* 16. *dec.* 244. *num.* 1. *cum sequent. part.* 19. *tom.*
2 1. *dec.* 121. *num.* 1. Consuetudo tamen in contrarium attendi debet, videlicet quod ad solum Episcopum privative quoad Capitulum, vel e converso ad solum Capitulum, privative quoad ipsum Episcopum collatio, seu provisio pertineat; *c. Cum Ecclesia Vulterana* 31. *de election. c. Ex parte Astensis Ecclesiae, de concessione Praebendae*, Abbas *in cit. c. Cum Ecclesia Vulterana n.* 1. *et* 10. Cassador. *dec.* 22. n. 2. *de Praebend.* plene Barb. *de Canonicis, et Dignitat. cap.* 14. *num.* 20. Rota *p.* 3. *dec.* 124. *num.* 1. *p.* 5. *tit.* 2. *dec.* 444. n. 1. *p.* 16.
3 *dec.* 244. n. 2. *p.* 19. *to.* 1. *dec.* 121. *n.* 2. Consuetudo Canonicatus, et Dignitates conferendi a Capitulo irrequisito Episcopo probatur ex collationibus factis tantum ab eodem Capitulo; Rota *part.* 3. *dec.* 124. *in Casalensi Juris conferendi, part.* 16. *decis.* 244. *in Beneventana Jur. conferendi, part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 121. *in Novarien. Canonicatus.* Quae 4
consuetudo ad exclusionem simultaneae collationis praescribitur spatio 40. annorum, ut tenent communiter Doctores *in cap. Cum de Beneficiatis* n. 6. Glossa *fin. in principio in cap. fin.* ibique Abbas *num.* 7. *de consuet.* Barbosa *de Canonicis cap.* 14. *n.* 20. Peregrin. *cons.* 28. *num.* 4. *et* 5. Gonzales *super Regul.* 8. *Cancell.* Glossa 7. *num.* 8. Lotter. *de re benef. lib.* 1. *qu.* 21. *num.* 47. Rota *part.* 11. *recent. decis.* 74. *num.* 12. *part.* 16. *decis.* 224. *num.* 3.

Nedum in Ecclesiis Cathedralibus, sed etiam 5
in Ecclesiis Collegiatis saecularibus collatio, seu provisio Canonicatuum spectat simultanee ad Episcopum, et Capitulum; Rota *part.* 1. *recent. decis.* 232. *num.* 2. Barbosa *de Canonicis c.* 14. *num.* 15. *cum pluribus ibi cit.* Nec pertinet ad solum Epi- 6
scopum; Rota *part.* 3. *dec.* 289. *n.* 2. Dec. *respons.* 6. *n.* 11. *et* 12. Cassador. *decis.* 22. *de Praebend. num.* 3. Nisi consuetudine aut pacto Episcopus 7
dictos Canonicatus conferendi facultatem acquisiverit; Rota *cit. part.* 3. *decis.* 287. *n.* 3. Quo casu 8
Episcopus habens vigore pacti, aut consuetudinis facultatem conferendi Canonicatus Ecclesiae Collegiatae excludit reservationem in vim alternativae; Rota *cit. decis.* 289. *num.* 4. Quando Canoni- 9
catus sunt simultaneae collationis, Indultum concessum Ordinario suffragatur etiam Capitulo; Rota *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 440. *num.* 8. Immo quando 10
do est simultanea electio, seu collatio inter Ordinarium, et Capitulum, si Ordinarius reperiatur exemptus a Regula octava Cancellariae, haec exemptio prodest etiam Capitulo; Rota *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 444. *n.* 12. In his collationibus simul- 11
taneis Episcopi, et Capituli tantam potestatem habet Episcopus solus per se, quantam habet totum Capitulum, et e contra; *l. Titio, et haeredibus, ff. de usufruct. l. Mulierum liberis, ff. de haered. instit.* Selv. *de benef. part.* 2. *q.* 17. *n.* 9. Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellar.* Glossa 45. *n.* 51. Nicol. Garcias *de benef. part.* 4. *cap.* 6. *n.* 28. Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *part.* 21. *n.* 39. Rota *dec.* 783. *lib.* 3. *part.* 3. *divers.* Si Episcopus conferat uni, 12
et Capitulum alteri, neutra collatio valebit, quia ad invicem se impediunt; Gonzalez *ad reg.* 8. *Cancell.* Glossa 45. *n.* 58. Nicolaus Garcias *cit. cap.* 4. *n.* 29. *ubi a. n.* 33. *cum. sequent.* ex multis Sacrae Rotae Decisionibus ostendit, quod cum neutra collatio valeat, si Papa provideat tertio, etiam sequenti die, ille dicitur habere potius Jus, et ejus possessio erit bona. Immo stante dicta di- 13
scordia inter Episcopum, et Capitulum, Papa non tenetur conferre tale Beneficium uni, vel alteri nulliter per Episcopum et Capitulum provisis, nec gratificari digniori; Rota *in Hispalensi Portionis* 19. *Januar.* 1590. *coram Pamphilio.* Sede Episco- 14
pali vacante, vel Episcopo a Beneficiorum collatione suspenso, stante simultanea, collatio spe-

ctat ad Capitulum Jure proprio; sicuti e contra, effecto inhabili Capitulo, collatio Jure proprio spectat ad Episcopum, textu expresso *in cap. unico*, *Ne sede vacante in* 6. *ibi:* « Si ad Episcopum, et Capitulum communiter pertineat collatio Praebendarum mortuo Episcopo, vel a Beneficiorum collatione suspenso, poterit Capitulum vacantes conferre praebendas, etiamsi Episcopus interesse habeat in collatione hujusmodi ut Praelatus. Idem poterit Episcopus, si Capitulum ab ipsa collatione suspendi contingat, vel singulariter omnes de Capitulo majoris excommunicationis vinculo innodari. »

15 Possessio Canonicatus, sive Dignitatis, quae sit de Capitulo, capitulariter capi debet; *cap. Si Capitulo* 5. *de concessione Praebendae num.* 6. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 97. *num.* 21 *part.* 10. *decis.*
16 140. *num.* 12. Aliter si non sit capitulariter capta, est nulla, nec est manutenibilis; Rota *part.* 2. *decis.* 701. *num.* 5. *part.* 7. *dec.* 216. *num.* 13. *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 183. *num.* 4. *et* 6. *part.* 13. *decis.* 433.
17 *num.* 12. *et* 14. Immo possessio non capitulariter capta de Canonicatu, non suffragatur, quamvis fuisset capta de mandato Executoris Literarum Apostolicarum; Abbas *in cap.* 1. *num.* 16. *de consuetudine*, et *in cap. Transmissam num.* 3. *de electione.* Cassador. *decis.* 8. *de causa possess.* Rota *in Metens. Canonicatus*, *et in una Senens. et alia Tarvisina Canonicatus*, quarum meminit Beltran. *in annotat. ad Gregor. XV. decis.* 634. *num.* 7. *post*
18 *princip. vers. Et conclusio procedit.* Ut possessio dicatur capitulariter capta, debet convocari Capitulum ad sonum Campanae; Rota *part.* 9. *tom.*
19 1. *decis.* 158. *num.* 7. Quae si sit capta sine praevio sono Campanae, non dicitur capitulariter capta, et est nulla, de cujus soni attestatione non statur depositioni Notarii sine testibus; Rota *cit.*
20 *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 138. *num.* 10. Possessio, ut dicatur capta, debet Canonicus sedere in Sede propria Canonicatus, de quo agitur, et non in alia; Rota *in Vercellensi unitatis Capituli* 22. *Junii* 1598. *coram Penia*, *in Tarraconensi Canonicatus* 26. *Junii* 1609. *coram Ottemberg. in Bracharensi Archidiaconatus* 2. *Decemb.* 1630. *coram Coccino*,
21 *et part.* 3. *recent. decis.* 594. *num.* 4. Capta hora Missarum cum assignatione Stalli in Choro, et loci in Capitulo, est sufficiens; Rota *part.* 4. *tom.*
22 1. *decis.* 496. *num.* 2. Habetur possessio pro capitulariter capta, si Capitulum sine justa causa eam tradere recusavit; *cap. Si Capitulo* 5. *de concessione Praebendae in* 6. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 97. *n.* 23. *in Alexandrina Archipresbyteratus coram*
23 *Merlino*, *et part.* 9. *tom.* 2. *decis.* 389. *num.* 1. Ita ut Capitulo alleganti justam causam incumbat onus eam probandi; Rota *dict. part.* 9. *tom.* 2.
24 *decis.* 389. *numer.* 2. Habetur etiam pro capitulariter capta, si prima dignitas demandavit convocari Capitulum, et vocati noluerint intervenire, nisi duo, vel tres Canonici, in quibus dicitur residere totum Jus Capituli; *arg. cit. cap. Si Capitulo*; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 34. *num.* 8. Immo 25
Capitulum potest repraesentari in unico Canonico in casu traditionis possessionis Canonicatus, et omnibus Canonicis injuste reluctantibus, potest possessio tradi ab unico Canonico, et sic tradita et capta est manutenibilis; Rota *part.* 9. *tom.* 1.
decis. 78. *num.* 4. *et* 5. Aliquo impedimento exi- 26
stente, propter quod possessio capitulariter capi non possit, sufficit si aliter capiatur. Sic Rota aliis decisionibus relatis in *Nullius Praepositurae Castridurantis* 4. *Julii* 1623. *coram Rambaldo.* Et quod in Ecclesiasticis possessio habeatur pro tradita, ubi fuit praestitum impedimentum ex recursu ad Judices laicos. Ludov. Pastic. *in tractat. mandati de manutenendo observat.* 21. *n.* 17. Rota apud eumdem *decis.* 175. *num.* 15. Barbosa *de Canonicis c.* 15. *n.* 12.

Possessio Canonicatus, quod sit legitime capta, 27
justificatur ex actibus Canonicalibus per Canonicum gestis cum praesentia, et patientia Capituli; Cassador. *dec.* 8. *de caus. possession. et decision.* 5. *num.* 3. *de Jurepatr.* Burat *decis.* 522. *n.* 12. Barbosa *de Canon. c.* 15. *num.* 16. Rota *part.* 5. *tom.*
1. *decis.* 97. *in Alexandr. Archipresbyteratus.* Hinc 28
Canonicus, si successive post adeptam possessionem non capitulariter captam, ex patientia Canonicorum ad actus Canonicales Canonicis tantum competentes admissus fuerit, tunc censetur legitimus possessor; Rota *part.* 1. *recent. dec.* 91. *num.* 6. et sic etiam fuit decisum *in Spoletana Canonicatus* 8. *Jun.* 1605. *coram Ubaldo*, et in *Carthaginensi Canonicatus* 5. *April. et* 25. *Maji*
1609. *coram Card. Lancellot. junior.* Talis autem 29
patientia Capituli, seu Canonicorum non sufficit ad validandam possessionem in praejudicium tertii, qui inter actus praedictos Canonicales apprehendit possessionem capitulariter; Rota *decis.* 1156. *vers. nec patientia*, *part.* 3. *lib.* 3. *decis.* et fuit pariter sic decisum in *Calliensi Canonicatus* 29. *Januar.* 1619. *coram Cardinali Pamphil. junior.*
Canonicatus injuste possidens superveniente sibi 30
novo titulo valido, potest continuare possessionem ipsam de facto, mutato solum primo jure, et titulo possessionis, quae mutatio ipso jure statim facta intelligitur data notitia secundi tituli, etiam absque alia declaratione; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *recent. dec.* 97. *in Alexandr. Archipresbyteratus coram Merlino* 28. *Junii* 1627. ubi Dominus Massobrius de Solerio fuit praesentatus a Domino Arnutio, et ab Illustrissimo Episcopo obtenta institutione, apprehendit capitulariter possessionem Archipresbyteratus, pluresque actus concernentes Officium hujusmodi Dignitatis, nec non etiam curam animarum illi adnexam exercuit. Verum monitus assertum Juspatronatus non subsistere, immo cum vacatio contigerit de mense Augusti, illius

collationem spectare ad Sanctissimum, ab eo impetravit provisionem cum solito tamen decreto, quod renunciaret dictae praesentationi, prout his verbis, decreto paruit: *Renunciavit praesentationi, et institutioni, ac possessioni exinde secutae, et d. Archipresbyteratum uti reservatum, et non aliter, in futurum possidere velle declaravit.* Et continuando in reali possessione, post hujusmodi renunciationem, interfuit Choro, Processionibus, et aliis functionibus capitularibus. Unde cum fuisset dubitatum: An eidem Massobrio dandum esset mandatum de manutenendo, ter ac mature discusso articulo, fuit affirmative decisum. Et iterum reproposita in Sacra Rota eadem causa 24. *Novembris* 1627. permanserunt Domini in decisis; Rota *cit. part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 108. *in eadem Alexandrina Archipresbyteratus coram Merlino.*

31 Immo si Canonicus falsus diu stetit in possessione, et deinde a Papa obtinuit provisionem, non erit necessaria nova apprehensio, et installatio, quia ipso Jure fit quaedam conversio ex novo titulo superveniente; Bald. *in l.* 2. *n.* 63. *vers. sed pone C. de serv. et aqua*, Cravetta *consult.* 171. *num.* 1. *vers. Secundo pro hac*; Rota *cit. part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 97. *num.* 7. *in dicta Alexandrina Archipresbyteratus coram Merlino.*

32 Pro admissione ad possessionem Canonicatuum, aut Praebendarum, et Distributionum quotidianarum sunt prohibitae certae conditiones, seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones, compensationesque illicitae, aut etiam, quae in aliquibus Ecclesiis dicuntur Turnorum lucra; Concil. Trident. *sess.* 24. *de reform. cap.* 14. et S. Pius V. in *Constit.* incip. *Durum nimis, sub dat. pridie Kalend. Julii* 1570. ubi revocavit privilegia, et consuetudines Ecclesiarum aliquid recipiendi in collatione, seu admissione ad possessionem

33 Beneficiorum. Dulciaria multa sunt de genere prohibitorum a Conc. Trid. *dicto cap.* 14. ab aliquo Capitulo exigendorum pro admissione in possessionem alicujus novi Canonici. Sic a Sac. Cong. Concil. fuisse decisum refert Zerol. *in prax. Episc.*

34 *p.* 2. *verb. possessio Beneficii* §. 5. *in fine.* Neque Dulciaria quaedam vulgo nuncupata *Confetture* possunt exigi pro admissione ad possessionem Canonicatus, ex dicto *cap.* 14. *sess.* 24. *de reform.* etiam concurrente consuetudine antiquissima; sic censuit Sacra Congreg. Concil. *in Tridentina*

35 19. *Februar.* 1633. Unde consuetudo donandi aliquid in ingressu, et admissione alicujus ad Canonicatum est sublata per Concil. *dict. cap.* 14. ut decisum fuisse a Sac. Congreg. Concil. refert Armendar *in addit. ad recop. legum*, Navar. *lib.* 1. *tit.* 18. *l.* 7. *de Episc. num.* 10. *resp.* 8. prout et illa, secundum quam provisi solvunt caeteris prandium, ut etiam decisum fuisse ab eadem Sacr. Congreg. Concil. refert Barbosa *de Canonicis cap.* 15. *num.* 28. et talem consuetudinem abolendam esse respondit etiam Sac. Cong. Episcop. *in Caputaquen.* 7. *Martii* 1692. et Sac. Congreg. Conc. *in Burg.* 3. *Septemb.* 1729. Sic consuetudo, quae imponit 36 onus recepto in Canonicum, quod tendat in utilitatem Canonicorum, etiamsi convertatur in reparationem, et restaurationem praediorum, molendinorum, ac quorumcumque bonorum mensae capitularis, est per dictum *cap.* 14. Concilii reprobata. Ita decisum fuisse a Sac. Concil. Cong. refert Garcias *tract. de Benefic. part.* 8. *cap.* 1. *num.* 90. Unde nec Episcopus cum consensu Capituli 37 statuere potest, ut aliquid minimum solvatur in ingressu Canonicorum. Sic decisum fuisse ab ead. Sacra Congr. refert Barbosa *de Canonicis cap.* 15. *num.* 25. Nec Episcopis licet quidquam sibi acci- 38 pere pro collatione Canonicatus, non obstante quacumque consuetudine etiam immemorabili, ut pariter fuisse decisum ab eadem Sacr. Congr. refert idem Barbosa *loc. cit. n.* 26.

In dicto autem Decreto Concilii *cap.* 14. *sess.* 39 24. *de reform.* et in dicta Bulla S. Pii V. incip. *Durum nimis;* non comprehenduntur statuta, et consuetudines de serviendo per annum, vel aliquod tempus, et nihil percipiendo interim de Massa grossa, nisi peracto integro dicto servitio. Sic decisum fuisse a Sac. Concil. Congr. refert Garcias *de beneficiis part.* 11. *cap.* 5. *num.* 138. Barb. *de Canonicis cap.* 15. *num.* 7. *et supra* Concil. *sess.* 14. *cap.* 14. *num.* 4. Pignatell. *tom* 3. *consult.* 30. *num.* 10. et recenter iterum declaravit Sacra Cong. Concil. *in Andrien.* 2. *Maji* 1699. *et* 20. *Decemb. et* 8. *Augusti* 1699. Sic in Ecclesiis, in quibus 40 adest consuetudo, ut Clerici et Presbyteri Canonici, antequam admittantur ad participationem Massae, debeant inservire per plures annos, et Missas celebrare *gratis*, est servanda, ut declaravit Sacra Congr. Concil. *in Salernitana* 11. *Maji* 1609. *in Policast.* 13. *Januarii* 1683. *in Hydruntina* 28. *Novembris* 1705. Valet etiam, et servanda est 41 consuetudo Ecclesiae Astensis, quod fructus spectent ad Capitulum, donec Beneficiatus sit Sacerdos; Sac. Cougreg. Concil. 6. *Maji* 1617. quae ad propositum dubium de valore talis consuetudinis censuit *valere hujusmodi consuetudinem, quia intentio Concilii dicto cap.* 14. *fuit, ne ratione collationis aliquid reciperetur.* Tenet pariter, et observanda 42 est Constitutio facta per Episcopum, et Capitulum post Concil. Tridentinum ad solvendam certam quantitatem ratione novae possessionis Canonicatuum, quae integra cedat in fabricam Ecclesiae; nihil autem ex pecunia Notariis, Cursoribus, Campanariis, aliisque Ecclesiae Ministris, quibus alia constituta sunt salaria, attribuendum; Sacra Congreg. Concil. *in Segobien.* 11. *Julii* 1590. Si in 43 aliqua Ecclesia sit consuetudo, ut duobus primis annis, quibus quis fuerit Canonicus, fructus Canonicatus sint haeredum antecessoris, istum casum non comprehendi Decreto Conc. Tridentini

sess. 24. *de reform.* nec dicta Bulla S. Pii V. incipiente *Durum nimis*, decrevit Sac. Conc. Congr. ut refert Garcias *de Benefic. part.* 11. *c.* 5. n. 138.
44 et censuit Rota *dec.* 660. *p.* 4. *divers.* Clericus, quamvis ignobilis, et parum scientificus, eligi, seu praesentari potest in Canonicum Cathedralis, et in possessionem debet admitti, etiamsi dicta Cathedralis ab immemorabili non consueverit tales admittere. Textu expresso in *cap. Venerabilis* 37. *de Praebendis.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

45 De collatione Canonicatuum de jure spectante ad Episcopum simul et Capitulum, de qua hic primo loco agit Auctor, vide quae diximus *in additione ad verb. Beneficium art.* 4.
46 Disserit secundo loco Auctor de possessione Canonicatus. Hic vero non incongrue discuti potest, an Canonicus, qui facto alterius injuste impeditus fuit, quominus possessionem Canonicatus apprehenderet, pro possessore a principio habendus sit, tum contra ipsum impedientem, tum contra
47 tertium, cui jus interim fuit quaesitum? Haec autem obtinuit distinctio: si impedimentum non est nisi indirectum, habetur Canonicus ille pro
48 possessore contra impedientem dumtaxat; contra vero si impedimentum est directum, ut si quis ab apprehensione possessionis recta repellatur, pro possessore habetur dictus Canonicus, tum contra impedientem, tum contra tertium quemcumque; vide Rotam *in Derthusen. Canonicatus* 25. *April.* 1749. §. 16. *et in confirmatoria* 1. *Decembris ejusdem anni* 1749. §. 7. *coram R. P. D. Canilliac.*
49 Restat, ut verba de eo faciamus, an Capitulum pro possessione Canonicatus aliquid exigere a Canonico queat, de quo ultimo loco tractat Auctor.
50 Convivium exigi vetat *textus in cap. Jacobus, de simonia*, Concilium vero Lateranense *in c. quum in Ecclesia eadem* generaliter prohibet quidquam
51 exigi. Verum Urbanus IV. alias V. *Extravag. Sane, de simon. int. commun.* non solum quidquam in privatam utilitatem exigi vetuit, sed et in usum pium; idque locum habere voluit, tametsi pecunia, vel alia res ex pura liberalitate, vel alia pa-
52 ctione daretur. Quumque constitutio illa religiosas domos, ac Monasteria potissimum concerne-
53 ret, Concilium Basileense *sess.* 21. §. 1. id etiam in electione, postulatione, provisione, collatione, institutione, et installatione quorumcumque beneficiorum servari praecepit, et solummodo salaria Scriptoribus, Abbreviatoribus, et registratoribus Literarum, seu Minutarum juxta modum
54 laboris solvi permisit. Licetque Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 15. *de Reformat.* innovaverit, immo corroboraverit prohibitiones hasce, abrogan-
55 do quascumque contrarias consuetudines, nihilo tamen minus limitationem addidit quoad ea, quae in pios usus convertuntur. Idque ipsum sanxit S. 56
Pius V. in *Constitutione*, cui initium est *Durum nimis*, quam innovavit Innocentius XII. in *Con-* 57
stitutione incipiente *Ecclesiae Catholicae.*

Sunt qui tenent, Concilium Tridentinum non 58
permittere nova condi statuta, quorum vigore exigi possit pro possessione Canonicatus aliquid in pios usus erogandum, sed si qua sunt statuta, eaque confirmata vel vere, vel praesumpte, tum consuetudines jam inductas tantummodo approbat, ut refutato *Oliva de For. Eccles. part.* 3. *qu.* 6. *num.* 36. firmat Louvrex *dissert. can.* 2. *sub. num.* 66. Quod si Canonici talia nova statuta condere 59
velint, ea nonnisi auctoritate S. Sedis condere possunt, uti praeter Louvrex *ubi supra* tradunt Garz. *de Benefic. part.* 8. *cap.* 1. n. 87. *et duob. sequ.* Zypaeus *Jur. Pontific. nov. lib.* 5. *tit. de Simon. num.* 8. Plures vero in Folio S. C. Concilii interpretes *in Leodien. Capitulationum* 30. *Septembris* 1730. afferuntur Resolutiones tum ipsius S. C. tum alterius Episcoporum, et Regularium negotiis praepositae, quibus probata videntur talia statuta sine auctoritate S. Sedis condita. In dicta tamen *Leodien. Capitulationum ad* 1. *dub.* Sacr. C. Concilii interpres improbavit hujusmodi statutum. At eo in casu agebatur de statuto condito sequuta jam vacatione eorum Beneficiorum, quae gravata fuero favore Fabricae Ecclesiae.

Omittendum non est, quod Fagnanus *in cap. In* 60
ordinando num. 4. *de simon. et in cap. Praeterea n.* 65. *et* 81. *Ne Praelati vices suas*, tenet valere statutum aut consuetudinem, cujus vigore aliquid in pios usus erogandum exigitur pro possessione Canonicatus, si ipsemet Canonicatus onere illo gravetur, ita ut ipsum tamquam Canonicatui inhaerens post apprehensam etiam possessionem exigi possit; nequaquam vero si onus ipsum Canonicum afficiat, adeo ut apprehendere nequeat possessionem, antequam solvat integram summam praefinitam. At Louvrex *d. dissert. can.* 2. *n.* 65. 61
distinctionem hanc subtilitati potius, quam veritati inniti contendit, censetque in genero sustineri statutum aut consuetudinem exigendi aliquid erogandum in pios usus, attenta dispositione Concilii Tridentini id permittentis correctis antiquis Canonibus. Idemque videtur sentire Tondut *quaest. Benefic. par.* 1. *cap.* 67. *n.* 6.

Quoniam in nonnullis Ecclesiis, dum recipiun- 62
tur Canonici, examinari debent eorum qualitates, testes audiri, vel inspici instrumenta, quaestionis est, an hoc saltem nomine exigi aliquid valeat. Vide contrarias inter se opiniones apud Louvrex 63
dict. dissert. can. 2. *n.* 67. *et seq.*

ADDITIONES NOVISSIMAE

Cum Canonici et Episcopus unum quasi cor- 64
pus sint, aequum apparet, ut ad electionem mem-

65 brorum totum corpus concurrat. Hinc indubie factum, ut in nonnullis Ecclesiis Cathedralibus etiamnum hodie Canonicorum electio spectet ad Episcopum et Canonicos. At illud notandum, quod in illis Ecclesiis, in quibus haec collatio ad Episcopum et Capitulum spectat, non ubique eodem modo ad electionem Capitulum et Episcopus concurrant.
66 In aliquibus enim Ecclesiis Episcopi suffragium aequivalet suffragio Capituli; ita ut non simul capitulariter eligant Canonici et Episcopus; sed Episcopus separatim eligat, et Capitulum suum suffragium Episcopi suffragio aequivalens depromat; ideoque hoc casu et Episcopus et Capitulum suum jus, sive suffragium diverso loco, diversoque tempore vel modo dare possint; uti notat De Luca *De Summa Beneficiorum num.* 10. Episcopus nem-
67 pe singulariter, Capitulum vero collegialiter. Quia vero ob concurrentiam in diversas personas non raro difficultates oriebantur, laudabilis inolevit usus, ait citatus De Luca, hujusmodi juris exercitium dividendi per alternativam, seu per menses et tempora, ut quilibet nomine consortis to-
68 tum jus absque hac discrepantia exerceat. Plerumque autem haec electio simultanea fit per Episcopum et Canonicos capitulariter congregatos, soletque Episcopus tamquam Caput Capituli proponere et concludere, eoque titulo suffragium decisivum in paritate habere; praeter quod subin-
69 de habet suffragium absolutum. Quod autem nonnumquam Episcopus interveniat ut Canonicus, patet ex *cap.* 15. *tit. De concess. Praebendae* in verbis: « Nisi forte Archiepiscopus non ut Prae» latus, sed ut Canonicus vobiscum jus habeat
70 » conferendi. » Ulterius quemadmodum labentibus saeculis coeperunt Capitula Cathedralia se ab Episcoporum jurisdictione eximere, atque bona Capituli separare a proventibus Episcopi, et corpus suum ita distinguere, ut etiam a negotiis suis omnino Episcopum excludere coeperint, ut nec
71 ipsum Capitulo interesse sinerent; non minus proinde, quod ipsum Episcopum ab electione Canonicorum etiam excluserint, atque jus electionis tandem, conniventibus Episcopis, ad solos Canonicos, devolutum sit; quod consuetudine introduci posse probat Innocentius III. in *Cap.* 31. *tit.*
72 *de Elect.* Sicuti naturale est, ut Canonici Cathedrales una cum Episcopo tamquam cum suo Capite eligant corporis sui membra; ita quoque jure communi electio Canonicorum Ecclesiarum Collegiatarum spectare videtur ad Canonicos una cum suo Decano, aut illo, qui cum Canonicis unum Corpus, sive Capitulum constituunt; de jure vide Garziam, et ab eo citatos, *de Beneficiis part.* 5. *cap.*
73 4. Verum quia multae Ecclesiae Collegiatae aliquando fuere Regulares, electio Canonicorum etiam in pluribus illarum mansit apud solum Praepositum, tamquam qui tempore Regularitatis erat caput Congregationis: idque ad normam Regulae Monachalis S. Benedicti, et Canonicalis S. Crodegangi, quae Abbati, sive Praeposito dant facultatem recipiendi Monachos et Canonicos; uti observat Thomassinus *de Discipl. Eccles. part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 9.

ADDITIONES CASINENSES

Quamvis Episcopus sine Pontificis permissione non possit Cathedrales vel Collegiatas Ecclesias instituere, uti sentiunt Garz. *de benef. p.* 12. *c.* 5. Barbos. *de Canon. et dign. cap.* 2. Frances *de Eccles. Cathedr. c.* 3. *per tot.* tamen servata Ss. Canonum consueta forma absque ulla licentia, libere potest novum Canonicatum erigere, reservato sibi, uti fieri solet, jurepatronatus. Innocentius *in cap. cum accessissent de const.* Caputaq. *decis.* 221. Bal. in *cap. cum M. de const.* Et uti propter fructuum diminutionem potest veteres Canonicatus extinguere, Lotter *de re benef. lib.* 1. *q.* 14. et S. Congr. apud Pyrr. *Corr. in prax. benef. lib.* 2. *cap.* 3. *a num.* 61. ita etiam potest vacantem Canonicatum propter fructuum redundantiam dividere. Zerol. *in prax. Episc. verb. Beneficium par.* 1. *vers. ad dignitates assequendas, circa fin.* 74

Formula erectionis, et collationis Canonicatus vid. *verb. Formulae.* 75

ARTICULUS III.

QUOAD ÆTATEM IN CANONICIS, ET DIGNITATIBUS REQUISITAM, ET QUOAD TEMPUS, INTRA QUOD TENENTUR SUSCIPERE ORDINES SUIS CANONICATIBUS ET DIGNITATIBUS ADNEXOS.

Ætas requisita, et sufficiens ad obtinendum Canonicatum in Ecclesia Collegiata est aetas 14. 1
annorum. Super his enim Canonicatibus nihil innovavit Concilium Tridentinum, ut censuit S. Congregatio Concilii, teste Gallet. *in Margarita Casuum Conscientiae verb. Canonicus* 3. *pag.* 29. cum Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellariae gloss.* 5. *n.* 29. Piasec. *in praxi nova Episcop. cap.* 5. *n.* 21. *pag.* 350. Armendar. *lib.* 1. *de aetate n.* 8. Aloysius Ric. et alii passim; adeoque standum est pro his Canonicatibus Juris communis dispositioni, secundum quam sufficit aetas 14. annorum pro his obtinendis; *cap. Nuper inordinata* 35. juncta glossa *verb. pueri, de Praebend.* Et hoc est intelligendum, 2
si talis Canonicatus Ecclesiae Collegiatae ex sua fundatione, vel statuto, aut consuetudine nullum requirat Sacrum Ordinem, alias deberet de illo providendus esse constitutus in illis Sacris Ordinibus, quos requireret talis Canonicatus; vel in ea aetate, qua intra annum a Jure statutum posset ad illos Ordines promoveri, ut cum Communi sentit Aloysius Riccius *in praxi aurea resolut.* 239.

3 *n.* 3. Et baec aetas 14. annorum sufficit etiam in
Collegiata, in qua spectat cura animarum Ca-
nonicis non uti singulis, sed uti unitis. Sic deci-
sum fuisse a Sacra Congregat. Concil. refert Gon-
zal. *ad regul.* 8. *Cancell. in princip. num.* 92. Ric-
cius, Piasec. Barbosa, et tenet Rota *part.* 10. *de-*
4 *cis.* 31. *n.* 33. Si vero cura animarum totaliter
spectet ad aliquem Canonicum, vel Dignitatem
particularem, requiritur aetas 25. annorum sal-
tem incoeptorum, *cap. Cum in cunctis* 7. §. *infe-*
riora de election. cap. licet Canon. 14. *de election.*
in 6. ubi sic praecise statuitur: *Decernentes col-*
lationes de Parochialibus Ecclesiis his, qui non at-
tigerint vigesimum quintum annum, de caetero fa-
ciendas, viribus omnino carere; et Concil. Trident.
sess. 24. *de reform. cap.* 12. ubi dicit: *Nemo igitur*
deinceps ad Dignitates quascumque, quibus anima-
rum cura subest, promoveatur, nisi qui saltem 25.
5 *suae aetatis annum attigerit.* Haec tamen aetas 25.
annorum incoeptorum requisita ad obtinendos
Canonicatus, seu Dignitates, quibus subest cura
animarum, non exigitur, nec est necessaria, quan-
do Canonicatui, vel Dignitati cura animarum non
subest principaliter, sed solum accessorie est ipsi
unita. Sic decrevit Sac. Cong. Concil. his verbis:
Si aliqua Parochialis esset unita alicui Canonicatui
Ecclesiae Cathedralis accessorie, sufficiunt viginti
duo anni. Ita refert Gonzal. *ad regul.* 8. *cancell.*
gloss. 9. *num.* 4. Galet. *in Margarita casuum Con-*
scientiae verb. Canonicatus 51. *et verb. Parochus*,
Riccius, Garcias, et alii, et ita fuisse in Rota de-
6 cisum refert Seraphin. *decis.* 1138. Circa aetatem
requisitam ad Dignitates sine cura in Collegiatis
variant doctores, *vid. verb. Ætas n.* 24. *et* 25.
7 Ætas requisita, et sufficiens ad Canonicatus
Cathedralis, ubi est facta distributio Sacrorum
Ordinum est illa, quam exigit Ordo Canonicatus,
id est ad Canonicatum Subdiaconalem aetas 21.
annor. Diaconalem aetas 22. annor. et Sacerdo-
talem aetas 24. annor. cum omnes respective sint
sic in tali aetate, ut infra annum possint ascen-
dere ad Ordinem a suo Canonicatu requisitum;
sic expresse Tridentinum *cit. sess.* 24. *de refor-*
mat. c. 14. ibi: *Neminem etiam deinceps ad Dignita-*
tem, et Canonicatum, aut portionem recipiant, nisi
qui eo Ordine Sacro, aut sit initiatus, quem illa Di-
gnitas, Praebenda, aut Portio requirit, aut in ta-
li aetate sit, uti infra tempus a Jure, et ab hac
8 *Sancta Synoda statutum initiari valeat.* Ad Cano-
nicatus autem Cathedralis, ubi non est facta
distributio Sacrorum Ordinum requiritur aetas
annorum 22. incoeptorum. Sic Sac. Congreg. Con-
cil. *in una Algarb.* ubi, sicuti refert Nicolaus Gar-
cias *de Benefic. par.* 7. *cap.* 4. *n.* 29. censuit, *quod*
etiam in Ecclesia, ubi non fuit facta distributio Sa-
crorum Ordinum, requiritur, quod provisus de Ca-
nonicatu, ad minus attingat 22. *annorum aetatem,*
et quod collatio facta habenti 20. *tantum, non va-*
leat. Sed ad minus debet esse constitutus in vige-
simo primo anno, ita quod possit infra annum
ad Sacrum Subdiaconatus Ordinem promoveri,
ut declaravit Sacra Congregatio Concil. *die* 4. *Au-*
gusti 1654. Ætas requisita ad Dignitates, vel 9
Personatus, quibus nulla subest cura animarum
in Cathedralibus, est aetas 22. annorum; sic Con-
cil. Trident. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 12. ibi: *Ad*
caeteras autem Dignitates, vel Personatus, quibus
animarum cura nulla subest, Clerici alioquin ido-
nei, et viginti duobus annis non minores adsciscan-
tur. Qui anni viginti duo debent esse completi,
taliter, quod neque Episcopus possit in hoc di-
spensare, ut censuit Sacra Congreg. Concil. 20.
Septembr. 1631. dicens: *Dignitatem in Ecclesia Ca-*
thedrali non habentem animarum curam non posse
conferri, nisi ei, qui habuerit 22. *annos completos,*
et Episcopum non posse dispensare. Ætas vero re- 10
quisita ad Dignitates, seu Canonicatus, quibus
subest cura animarum, seu Regimen Parochia-
le, est aetas 25. annorum saltem incoeptorum;
cap. Cum in cunctis 7. §. *inferiora, de election. cap.*
Licet canon. 14. *de election. in* 6. et Tridentinum
citat. sess. 24. *de reformat. cap.* 12. ibi: *Nemo igi-*
tur deinceps ad Dignitates quascumque, quibus ani-
marum cura subest, promoveatur, nisi qui saltem
25. *suae aetatis annum attigerit.* Et baec aetas 25. 11
annorum incoeptorum requiritur etiam ad Digni-
tatem Ecclesiae Cathedralis, cui fit Distributio
Missae cantatae per turnum infra hebdomadam,
cum habeat onus annuum, ac proinde tenetur per
se adimplere: Sacra Congregat. Concil. *in Croto-*
nien. 4. *Decembris* 1627. Canonici supranume- 12
rarii possunt recipi in anno 14. sed adveniente
tempore Praebendae, debent esse in aetate inte-
gra. Sic praecise decrevit Sacra Congr. Concil.
in Venafren. 13. *Martii* 1603.
Canonici, qui in Cathedralibus, et Collegiatis 13
Ecclesiis obtinent Canonicatus, Dignitates, vel Per-
sonatus, quibus aliqui Ordines sunt adnexi, tenen-
tur eumdem Ordinem requisitum intra annum
suscipere; *Clement. Ut ii* 2. *de aetate, et qualitate*
et Ordine praeficiendorum; et Concil. Trident. *sess.*
22. *de Reformat. cap.* 4. Adeoque promoti ad 14
Canonicatus, Dignitates, vel Personatus debent
in ea aetate constituti esse, ut infra annum pos-
sint ad Ordinem requisitum promoveri; Conc.
Trident. *sess.* 24. *de Reformat. cap.* 14. ibi: *Nemi-*
nem etiam deinceps ad Dignitatem, Canonicatum,
aut Portionem recipiant, nisi qui eo Ordine Sacro,
aut sit initiatus, quem illa Dignitas, Praebenda,
aut Portio requirit, aut in tali aetate, ut infra tempus
a Jure, et ab hac Sancta Synodo statutum, initiari
valent. Aliter promotio, seu provisio erit nulla, 15
ut expresse statuitur a Tridentino *sess.* 22. *de*
Reformat. cap. 4. ibi: *Nec aliis in posterum fiat pro-*
visio, nisi iis, qui jam aetatem, et caeteras habilita-
tes integre habere dignoscantur. Aliter irrita sit pro-

16 *visio.* Et annus hujusmodi statutus ad se promoveri faciendum ad Sacros Ordines computari debet, non a tempore collationis factae, sed a die habitae pacificae possessionis, dummodo per provisum non steterit, quominus antea possessionem perceperit, ut expresse respondit Sacra Congreg. Concil. his verbis: *Die 23. Septembris 1631. S. Cong. Cardinalium Concil. Tridentin. interpretum respondit, annum de se promovere faciendo ad Sacros Ordines computari debere a die habitae possessionis, dummodo per provisum non steterit, quominus antea possessionem perceperit. R. Cardinalis Ubaldus. Franciscus Paulutius Sac. Congregat. Concil. Secretarius.*

17 Canonici qui ad Sacros Ordines suis Canonicatibus, Dignitatibus, vel Personatibus adnexus, se intra annum, justo impedimento cessante, promovere non faciunt, ex tunc, donec promoti fuerint, privantur voce in Capitulo, et dimidia parte Distributionum; *Clementin. Ut ii 2. de aetate, et qualitate*, ibi: *Illi vero, qui Dignitates, Personatus, Officia, vel Praebendas, quibus certi Ordines sunt adnexi, pacifice nunc obtinent in eisdem Ecclesiis, vel obtinuerint in futurum; nisi (justo impedimento cessante) ad hujusmodi Ordines, se promovere fecerint infra annum ex tunc, donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in Capitulo habeant eorumdem. Ipsisque Distributionum, quae dantur his, qui certis Horis intersunt, pars dimidia subtrahatur, non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, vel statutis; poenis aliis, quae contra tales promoveri ad Ordines recusantes statuuntur in Jure, nihilominus in suo robore permansuris.* Et sic etiam fuit statutum, et innovatum a Conc. Trident. *sess.* 22. *de Reformat. cap.* 4. his verbis: *Ii vero, qui Dignitates, Personatus, Officia, Praebendas, Portiones, ac quaelibet alia Beneficia in dictis Ecclesiis obtinent, aut in posterum obtinebunt, quibus onera varia sunt adnexa, videlicet ut alii Missas, alii Evangelium, alii Epistolas dicant seu cantent, quocumque ii privilegio, exemptione, praerogativa, generis nobilitate sint insigniti, teneantur justo impedimento cessante infra annum Ordines suscipere requisitos, alioquin Poenas incurrunt juxta Constitutionem Concilii Viennensis, quae incipit; Ut ii, qui; quam praesenti Decreto innovat; cogantque Episcopi diebus statutis dictos Ordines per seipsos exercere, ac caetera omnia Officia, quae debent in cultu Divino praestare, sub iisdem, et aliis gravioribus poenis arbitrio eorum imponendis.* (*) Immo Canonici ad requisitos 18

(*) Duplici ratione, uti scite animadvertit doctissimus Van-Espen potest Ordo adnecti Beneficio; scilicet aut *actu*, aut *aptitudine*, vel *potentia*. *Actu* dicitur Ordo adnexus Beneficio cum Ordo requiritur tempore collationis, seu provisionis beneficii; adeo ut nemo possit beneficium hujusmodi adipisci, nisi qui *actualiter* illo Ordine sit insignitus: uti e. g. si dicatur in tabulis fundationis beneficii, *instituatur, praesentetur Sacerdos;* aut *non instituatur*, aut *praesentetur nisi Sacerdos.*

Aptitudine vero, *habitu*, vel *potentia* censendus erit Ordo adnexus beneficio, quando non requiritur, ut quis eo ordine sit initiatus tunc, cum beneficium ei confertur; sed satis erit, si in ea fuerit aetate constitutus, ut intra tempus a jure praescriptum possit eodem requisito Ordine initiari, h. e. intra anni spatium recensendum a die incoeptae pacificae possessionis beneficii. *Cap. Licet Canon* 14. *De Election.* et *Cap. Commissa* 35. *tit. eod. Clement. Ut ii 2. de aetat. et qualitat. Ordinand.* Consulatur laud. Canonum interpres *part.* 2. *sect.* 3. *tit.* 2. *cap.* 2. *n.* 3. *et seq.* Verum hac de re relegenda omnino sunt, quae profert Cl. Auctor noster in *verb. Capellania* n. 31. *et seq.* ubi hanc diversam rationem adnexionis Ordinis ad Beneficia relate ad Capellanias apte, copiose, ac docte enucleat, atque illustrat.

Hac porro postrema ratione Canonicatibus, ac Portionibus in Cathedralibus Ecclesiis sacri Ordines adnexi fuere juxta Decretum Tridentinae Synodi, quod occurrit *sess.* 24. *cap.* 12. *de Reformat. habitu*, scilicet atque *aptitudine.* Hinc intra tempus a jure praescriptum, h. e. intra annum *legitimo impedimento cessante*, uti novissime etiam sansit Tridentina Synodus, *sess.* 22. *cap.* 4. *de Reformat.* Ordines requisiti sive adnexi sunt recipiendi; atque in hujusmodi secus agentes poenae statutae in *Clement. Ut ii*, qui innovantur ac confirmantur. Qua etiam parte, uti animadvertit Juris Canonici consultissimus Prosper Fagnanus ad *cap. Cum in cunctis*, *De Elect.* n. 63. per Tridentini Decretum, quod innuimus, declaratam fuisse *Clementinam. Ut ii* memoratam. Etenim per dictam *Clementin.* videbantur omnino non adstringi obtinentes hujusmodi beneficia ad recipiendos intra anni spatium Ordines requisitos; sed illud tantummodo praescriptum, ut quamdiu non promoverentur, nullo modo vocem activam haberent in Capitulo, ipsisque pars dimidia Distributionum subtraheretur. At vero per Tridentinum disertissimis verbis omnino adstringuntur infra annum, justo impedimento cessante, Ordines suscipere requisitos.

Hac quoque ratione Parochialibus beneficiis adnexus est Ordo Presbyteratus, scilicet *aptitudine* tantum, et *habitu*, quapropter et ipsi, qui hujusmodi Parochialia beneficia fuerint adepti, *infra annum a sibi commissi regiminis tempore numerandum*, ut ad Sacerdotium promoveantur, curare omnino debent, *cap. licet, Canon.* 14. *De Elect.* in 6. Quod si hujusmodi beneficia Parochialia adsequuti intra dictum tempus, a die incoeptae pacificae possessionis numerandum, Sacerdotali charactere non fuerint insigniti, severioribus poenis afficientur, scilicet ipso Parochiali beneficio *ipso facto nulla etiam monitione praemissa*, elapso tamen anno praefixo, privati existunt, *laud. cap. Licet Canon.* et *cap. Commissa* 35. *de Elect. eod. lib.* 6. Immo et si postea legitimo anno decurso aliquis promotus fuerit ad Sacerdotium, nihilominus ipsa Parochialis Ecclesia, qua semel caruit, propterea quod tempus statutum ad promotionem non servaverit, *nullatenus ea vice poterit ei iterato conferri*, ne statutum ipsum hac ratione indibrio sit. Ita in *laud. cap. Commissa* Bonifacius VIII. Quae profecto erunt intelligenda de Ecclesiis *stricte* Parochialibus; adeo ut ad Collegiatas Ecclesias, *etiamsi alias Parochiales extiterint*, non sint extendenda, uti decernit idem Bonifacius VIII. *cap. Statutum* 22. *laud. tit. de Elect.* in 6. Vide etiam Glossam in *cap. Licet Canon, laud.* verb. *Parochialis.*

Illud etiam hic animadvertendum, (quod etiam peculiare est hujusmodi beneficiis) quod si contingat hujusmodi Clericos nondum Sacerdotio initiatos ad Parochialis Ecclesiae regimen promoveri, omnino ab initio debent habere animum ac voluntatem curandi, ut intra anni statuti spatium ad Sacerdotium promoveantur. Si quis enim ad Sacerdotium promoveri non intendens Parochialem receperit Ecclesiam, ut fructus ex ea per annum perciperet, ipsam postmodum dimissurus, tenebitur ad restitutionem fructuum eorumdem, cum eos fraudulenter receperit; nisi postea forte mutata voluntate ad Sacerdotium promoveatur. Ita decernit Bonifacius VIII. *laud. cap. Commissa.* Cujus ratio est; quia Ecclesia beneficium curatum Clerico nondum Sacerdoti cum hoc onere, et tacite adnexo pacto conferre solet, ut is obligatus sit intra annum Sacerdotium suscipere, adeoque si ab initio contrarium animum habuerit, et gravis peccati reatu sese involvet, et onus resti-

Ordines infra annum non promoti possunt aliis
poenis etiam privationis puniri. Colligitur expres-
se ex cit. *Clementin. Ut ii* 1. *de aetate et qualitate*
in fine, ibi: *Poenis aliis, quae contra tales promo-*
veri ad Ordines recusantes statuuntur in Jure, nihil-
ominus in suo robore permansuris. Et sic declara-
vit Sacra Congreg. Concil. in *Patavina*, bis ver-
bis: *Canonici, qui Ordines Sacros debitos post mo-*
nitionem sumere recusant, ab Ordinario privari de-
bent.
19 Poena privationis dimidiae partis Distributio-
num, quam incurrunt Canonici requisitos Ordi-
nes intra annum non suscipientes, locum habet,
quamvis intersint Divinis, et Officium recitent.
Moneta *de Distribut. quotid. part.* 2. *quaest.* 19.
num. 30. Barbosa *de Canonicis cap.* 16. *num.* 15.
20 et alii passim in *cit. Clement.* 2. §. *Illi vero.* Nec va-
let consuetudo, quod Canonici residentes non pri-
ventur tali dimidia parte distributionum, licet in-
tra annum ad requisitos Ordines non sint promo-
ti; Roch. de Curte *in reper. cap. fin. de consuetu-*
dine sect. 6. *num* 39. Moneta *citat. part.* 2. *quaest.*
21 9. *num.* 5. Barbosa *loc. cit. num.* 6. Poena priva-
tionis dimidiae partis Distributionum, quam in-
currunt Canonici requisitos Ordines intra annum
non suscipientes, locum habet, quamvis reliqua
dimidia pars, quae superest, non sufficiat ad su-
stentationem Canonici; Glossa *in cit. Clementina*
Ut ii 2. *de aetate, et qualitate, verb. Pars dimi-*
dia, ibi: *Etiamsi reliqua dimidia ad sustentationem*
ipsorum non sufficiat, et imputent sibi, cum per
Ordinis receptionem hanc poenam vitare possint;
22 et Glossam sequuntur passim Doctores. Talis
autem privatio dimidiae partis Distributionum
intelligenda est de iis solummodo distributio-
nibus, quae proprie, et stricte Distributiones
quotidianae dicuntur, nempe quae dantur iis,
qui Horis, seu Officiis Ordinariis intersunt, de
quibus loquitur *cit. Clement. Ut ii* 2. *de aetate, et*
qualitate, non autem de extraordinariis Distribu-
tionibus, quae dantur pro Funeralibus, seu An-
niversariis Defunctorum, et aliis hujusmodi, quae
large, et generaliter Distributiones vocantur; Mo-
neta *de Distribution. quotidianis part.* 1. *quaest.* 3.
23 *num.* 12. Barbosa *loc. cit. num.* 15. Nisi Distribu-
tiones funeralium, seu anniversariorum sint uni-
tae cum Horis, ut recte advertit Garcias *in addit.*
ad dict. part. 3. *cap* 4. *sub. num.* 15. et Barbosa
in *Concil. Trid. sess.* 22. *cap.* 4. *de reformat. num.*
22. Nullam tamen poenam incurrunt Canonici, si 24
ad Ordines requisitos non promoveantur intra
annum propter justum impedimentum, ut esset
infirmitas totius illius anni, vel si absens erat E-
piscopus, et commendatitiae Literae haberi non
potuerint, vel eos Episcopus ordinare noluerit,
vel his similia; prout exemplificat Glossa in *cap.*
Commissio 35. *de election. in* 6. *verbo Justo Impe-*
dimento, et sequitur Glossa *in cit. Clement. Ut ii*
2. *de aetate, et qualitate, verb. impedimento.* Isti e-
nim sic impediti adhuc post annum percipient in-
tegras quotidianas Distributiones: quia per ipsos
non stat, quin promoveantur propter justum im-
pedimentum, quod approbavit citat. *Clement. Ut*
ii 2. *de aetate, et qualitate*, et Conc. Trid. *cit. sess.*
22. *c.* 4. *de Reform.* ibi: *Justo impedimento cessan-*
te. Nec etiam ullam talem poenam incurrit Cano- 25
nicus dispensatus a Papa, ut in aetate v. g. sex-
decim annorum, vel in alia sufficienti Canonica-
tum in Cathedrali obtinere possit; nam eo ipso,
quod est dispensatus circa aetatem, et provisus
de Canonicatu, Praebenda, Fructibus, et Stallo,
debet ad vocem, et ad Distributiones admitti,
prout alii Canonici. Sic respondit Sac. Congregat.
in *Reatina* 13. *Septembris* 1631. *et* in *Mediolanen-*
si 6. *Martii* 1632. *sic praecise censuit, Canonicum,*
qui propter defectum aetatis non potuit ordinari ad
Sacros Ordines, et provisus fuit a Papa cum expres-
sione aetatis, debere lucrari Distributiones quotidia-
nas, si Choro intersit. Et in una S. Miniati habe-
tur sic: « Carolus de Ansaldis Clericus S. Minia-
» ti aetatis suae anno 15. provisus, et dispensa-
» tus a Sanctissimo Domino Nostro Papa Urbano
» VIII. ad Canonicatum obtinendum in Cathedra-
» li ejusdem Civitatis petit declarari se vocem in
» Capitulo habere, ac Distributiones quotidianas,
» dum Divinis Officiis interest, lucrari. Die 18.
» Septembris 1629. Sacra Congreg. Concil. Tri-
» dent. Interpretum secundum ea, quae propon-
» tur, censuit praedictum Oratorem vocem in
» Capitulo habere, et Distributiones quotidianas,
» dum Divinis Officiis interest, lucrari. » Canoni- 26
cus autem dispensatus super aetate ad obtinendum
Canonicatum, si promoveri non curavit ad Ordi-
nes, postquam ad legitimam aetatem pervenit,

tuendi fructus intra anni spatium perceptos subibit.

Dixi: *nisi postea mutata voluntate ad Sacerdotium promoveatur.* Si quis enim ab initio, cum beneficium curatum fuerit adeptus, hunc animum suscipiendi Sacerdotium intra anni spatium non habuisset; at postea deposito hujusmodi iniquo animo, ac mutata prava voluntate reapse fuerit ad Sacerdotium promotus, ab hoc onere restituendi fructus perceptos inde liberabitur, ut in *laud. cap. Commissa* apertissime decernitur. Quod si quis a principio promoveri intendens, postea mutata voluntate promotus non fuerit, ad restitutionem fructuum non adstringetur. Hoc tamen Glossa intelligendum docet de fructibus perceptis ante mutatam voluntatem; secus vero de aliis postea perceptis; licet oppositum probabiliter alii sentire videantur, qui hujusmodi *absolute*, et *simpliciter* eximunt ab obligatione restituendi fructus, sive antea, sive postea perceptos. Vide Paul. Layman *lib. IV. tract. II. cap.* 14. n. 10. Demum quaeri potest, quid dicendum sit de eo, qui ab initio ad Parochialem Ecclesiam promotus fuerit animo dubio, et ancipiti, num intra annum ad Sacerdotium vellet promoveri; an, si postea non promoveatur, ad fructuum restitutionem sit adstringendus? Affirmative perquam recte respondet Sanchez, et post eum Layman *loc. cit.* quia in eo deest conditio requisita in *laud. cap. Commissa*, ut scilicet initio habeat intentionem intra annum promovendi. *(Edit. Neap.)*

juxta formam in dispensatione praescriptam Distributiones non acquirit, quamvis Choro inserviat, ut declaravit Sac. Congr. Conc. *in Florentina* 2. *Januarii* 1697.

27 Canonicus tamen a Sede Apostolica super aetate dispensatus non prius cogendus est ad Sacros Ordines promoveri, quam ad 22. annos pervenerit. Sic decisum fuisse a Sacra Congatione Concil. refert Garcias *de Benefic. part.* 3. *cap.* 14.
28 *num.* 35. Canonicus in Sacris non constitutus vocem in Capitulo aliquo pacto aquirere, seu praescribere non potest. Sac. Congregat. Concil. 20.
29 *Aprilis* 1602. Canonicus non Subdiaconus, nec vocem consultivam in electionibus, et Synodo habet. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Conc. refert Garcias *de Benefic. part.* 3. *c.* 4. *num.* 25.
30 Praesidens vero in Capitulo, etiamsi non sit in Sacris, in eo proponere, ac resolutiones accipere potest. Prima enim Dignitas v. gr. Archidiaconus, ad quem spectat convocare Capitulum, et in eo proponere, ac resolutiones accipere, id potest, etiamsi non sit in Sacris; cum iste sit actus jurisdictionis, qui competit Archidiacono etiam in Sacris non constituto. Sic decisum fuisse a Sacra Congregat. Conc. refert Garcias *de Benefic. part.*
31 3. *quaest.* 4. *num.* 16. Praelato Ecclesiae Collegiatae, etiamsi Sacris Ordinibus careat, Praesidentia, ac vox in Capitulo competit. Barbosa *in Trident. sess.* 22. *de Reformat. cap.* 4. *num.* 9. cum variis aliis, et Nicolaus Garcias *in addit. ad d. c.* 4. *sub num.* 26. ubi subdit, in illis non procedere *dict. Clement. Ut ii, de aetate, et qualitate;* et Concil. Trident. *dicta sess.* 22. *de Reformat. cap.* 4.
32 Canonicus in Ecclesia Collegiata habens Canonicatum, cui neque Jure communi, neque ex consuetudine, institutione, aut statuto adnexus est aliquis Ordo, praesertim Sacer, obtinere potest, et percipere Distributiones, licet numquam hujusmodi Sacrum Ordinem suscipiat, sed simplex Clericus remaneat; Meneta *de distribut. quotid. p.*
33 2. *q.* 19. *n.* 27. Ipse tamen Canonicus in Collegiata, nisi sit in Sacris, vocem in Capitulo habere non potest; Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 4. *c.* 482. *n.* 20. *cum seq.* Barbosa *in Trident. sess.* 22. *de Reformat. c.* 4. *n.* 5. *et de Canonicis cap.* 37. *n.* 10. Sell. in *Selectis Canon. c.* 2. *num.* 4. et sic censuit Sac. Congr. Conc. *sub die* 8. *Augusti* 1621. Et novissime in *Romana Vocis in Capitulo die* 22. *Julii* 1842. in qua a Canonicis Ecclesiae Collegiatae S. Mariae in Cosmedin proposito dubio: *An Canonici Clerici Ecclesiae Collegiatae S. Mariae in Cosmedin intervenire possint in Capitulo, inibique habere vocem activam in casu etc.* eadem Sacra Congregat. Concil. die, et anno, quo supra respondit: *Posse intervenire, sed non habere vocem;* juxta Clementin. *Ut ii* 2. *de aetate et qualit.* et Concil. Trident. *sess.* 22. *de Reformat. cap.* 4. jam a nobis allegat. *ibi sub num.* 31. *et aliis.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De varia Ecclesiae disciplina circa aetatem Ca- 34
nonicorum Ecclesiarum Cathedralium, tum Collegiatarum, agit Laur. *de aetat. ad Beneficia requisita; cap.* 9. tum *cap.* 12. In praesens autem, ut 35
ait Auctor, in Ecclesiis Cathedralibus, in quibus non est facta distributio Ordinum, aetas in Canonicis requisita est annorum 22. ut firmavit Rota *in Cracovien. Canonicatus* 28. *Junii* 1743. *coram bon. mem. de Vais.* In Collegiatis vero Ecclesiis, 36
in quibus consuetudo vel statutum Ordinem sacrum Canonicatibus haud adnexuit, sufficit in Canonicis aetas 14. annorum, ut respondit idem Sacrum Tribunal in *Nepesina Canonicatus* 3. *Julii* 1750. *cor. bon. mem. Vicecom.* Quando vero con- 37
suetudo vel statutum dicatur adnexuisse, necne Ordinem Sacrum Canonicatibus, vide apud Rotam *in dicta Nepesina Canonicatus* 3. *Julii* 1750. *coram dicto Vicecom.*

Interdum onus susceptionis sacri Ordinis affi- 38
cit Canonicos, non item est adnexum Canonicatibus; de hoc, tum de effectibus diversis inde promanantibus consule Rotam *in Leodien. seu Aquisgranen. Canonicatus* 15. *Januarii* 1734. *coram Eminentissimo Crescentio.*

ARTICULUS IV.

CANONICI, ET DIGNITATES, QUOAD FIDEI PROFESSIONEM, ET POENAS EAM OMITTENTIUM.

Canonici, et Dignitates Ecclesiae Cathedralis 1
tenentur a die adeptae possessionis ad minus intra duos menses Fidei professionem facere, non solum coram Episcopo, vel ejus Vicario Generali, sed etiam coram Capitulo. Sic expresse statuit Concil. Trident. *sess.* 24. *de Reform. cap.* 12. *vers. provisi;* (*) et Pius IV. *Constitut.* incip. *Injun-*

(*) Saluberrimum Tridentini Concilii Decretum bono fidei, et Religionis conditum, ne labidae pecudes reliquum Christi gregem inficere possint, atque ita aeternae morti addicant, prostat *sess.* 24. *cap.* 12. *de Reformat.* cujus haec sunt verba: « Provisi etiam de beneficiis quibuscumque curam animarum habentibus, teneantur a die adeptae possessionis ad minus intra duos menses in manibus ipsius Episcopi, vel eo impedito coram Generali ejus Vicario, seu Officiali, Orthodoxae suae fidei publicam facere professionem . . . Provisi autem de Canonicatibus, et Dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus, non solum coram Episcopo, seu ejus Officiali, sed etiam in Capitulo idem facere teneantur: alioquin praedicti omnes provisi fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur. » Quaecumque porro ad hujusce Decreti explanationem, ac rectam intelligentiam facere videntur, dilucide, ac copiose edisserit Cl. Auctor. *Num.* 29. rectissime docet hujusmodi provisos Fidei professionis muneri non satisfacientes in conscientiae foro, ut ante omnem judicis sententiam adstrictos esse ad restituendos fructus quoscumque perceptos post elapsos duos menses, atque argumentis pluribus eandem tuetur sententiam, atque con-

ctum nobis; quae tamen Constitutio non obligat Canonicos aliarum Collegiatarum, sed Cathedralis tantummodo, ut ex pluribus decretis Sacrae Congregationis firmat Benedictus XIV. *Institut.*
2 *Eccles.* 60. *num.* 1. Hanc Fidei professionem sufficit facere coram Vicario, etiam Episcopo non impedito. Verba enim illa Concil. *vel eo impedito*, ponuntur solum ad quamdam admonitionem, et simul ad denotandum convenientius esse ipsam facere coram Episcopo, si non fuerit impeditus; Barbosa *de offic. et potest. Episc. part.* 3. *allegat.* 61. *num.* 16. *et de Canon cap.* 17. *num.* 3. Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 41. *cap.* 16. *num.* 8. Squilant. *de Obligation. Clericorum p.* 1. *n.* 9. Trullench. *in exposit. Decalogi lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 8. *n.* 1. Garcias *de Benef. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 33. ubi loquit ita accipienda esse alia similia verba Conc. Trid. *sess.* 24. *de Reform. cap.* 18. §. *transacto* ibi: *Examinentur ab Episcopo, sive eo impedito, ab ejus*
3 *Vicario Generali.* Nec est necessarium, ut haec Fidei professio prius fiat coram Episcopo, vel ejus Vicario, et postmodum coram Capitulo separatim repetatur, sed si Episcopus adsit in Capitulo, satis est, ut Episcopo praesente semel fiat in Capitulo. Sic censuit Sac. Congreg. Conc. *in Seguntina* 18. *Aprilis* 1590. et tenet Garcias *de Benefic. part.* 3. *c.* 31. *num.* 51. Barbosa *de Offic. et potestat. Episcop. allegat.* 61. *num.* 17. *et de Ca-*
4 *nonic. cap.* 17. *num.* 4. et alii passim. Sede Episcopali vacante non sufficit hanc Fidei professionem facere coram solo Capitulo, sed debet etiam fieri coram Vicario Capitulari; Garcias *de Benef. part.* 3. *c.* 3. *num.* 27. *et* 28. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. alleg.* 61. *num.* 18. *et de Offic. Parochi cap.* 4. *num.* 6. Castropalao *tract.* 4. *de Fide disput.* 1. *punct.* 19. *num.* 9. Bonac. *in* 1. *Eccles. praecepto disp.* 3. *quaestione* 2. *punct.* 4. *numero* 2. et alii passim. Et ratio est, quia licet Capitulum succedat in jurisdictione Episcopi, et fungatur vice illius, tamen cum Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de Reform. cap.* 16. statuat jurisdictionem Episcopalem administrari per Vicarium Capitularem, et non per ipsum Capitulum; magis per Vicarium, quam per Capitulum repraesentatur Episcopus; *arg. cap. Non putamus* 2. *de consuetudine in* 6. Hanc Fidei professionem Canonici, 5
et Dignitates Cathedralis tenentur facere per se ipsos personaliter, et non sufficit per procuratorem; Sacra Congregatio Concil. *in Seguntina* 18. *Aprilis* 1590. et iterum in alia causa *die* 12. *Septembr.* 1620. Et iterum sic declaravit eadem Sac. Congr. Conc. *super cap.* 12. *sess.* 24. *de Reformat. in Calaguritana* 22. *Septembris* 1696. in qua Episcopo de hoc sciscitanti responsum fuit: *Non admittat provisos ad professionem Fidei, nisi per se ipsos emittant*, et tenet Garcias *de Benef. part.* 3. *cap.* 3. *num.* 51. Scortia *in selectas Summor. Pontificum Const. Epist.* 84. *theorem.* 207. *v. Quid si Beneficiarius*, Corrad. *praxis Benefic. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 50. Steph. Grat. *discept. forens. cap.* 166. *num.* 22. Diana *part.* 5. *resol. mor. tract.* 14. *resol.* 23. Ugolin. *de Offic. et potest. Episcop. cap.* 5. §.

firmat; adeo ut videatur rem omnem extra quemcumque dubitationis aleam reposuisse. Illud tamen addendum videtur, quod oppositae sententiae omnino jugulum petit, eamque penitus, atque ab imis fundamentis evertit. Haec scilicet Tridentini legem de restituendis fructibus perceptis propter non emissam fidei professionem, non esse poenalem, uti somniarunt adversarii; sed esse inhabilitantem, aut conventionalem, atque conditionalem; quod patet ebunde ex ipsis Tridentini verbis supra adductis. Hujusmodi porro leges, seu poenae, ut locum habeant, atque effectum sortiantur, nullam exquirunt Judicis sententiam, ut unanimi Theologorum consensu constat. Lege Salmanticens. *De Praecept. Decalog. tractat.* 21. *cap.* 2. *Punct.* 7. *num.* 82. *et* 83.

Quantum porro spectat ad illos, qui hujusmodi Fidei professionem omiserint ex ignorantia, inadvertentia, atque oblivione invincibili, ipsos a gravis peccati reatu immunes esse recte resolvit Auctor noster, atque ex solidis explorans, atque indubiis Theologiae principiis id ipsum evincit. At num vero hujusmodi fructuum perceptione priventur, non secus ac caeteri culpabiliter omittentes hujusmodi fidei professionem, nihil omnino edicit Cl. Auctor; at non levis controversia est inter Theologos, et Canonum interpretes, quam hic ad cumulum breviter indicare atque extricare non pigeat.

Barbosa, aliique complures eosdem ex sola ignorantia, aut oblivione omittentes Fidei professionem ab onere restituendi fructus perceptos eximendos contendunt; cum enim hujusmodi Tridentini legem nonnisi mere poenalem accipiant, excusatos ex ignorantia, aliaque consimili circumstantia a culpae reatu, a poenae quoque debito eosdem excusari necesse est. *Sine culpa enim non est aliquis puniendus. Reg.* 23. *Juris. in* 6. At vero Salmanticens. *loc. cit. n.* 84. contrarium docent, ac tuentur; hujusmodi scilicet in allata hypothesi adhuc adstringi ad restituendos fructus perceptos juxta allatam Tridentini Sanctionem, etiam ante judicis sententiam, licet minus efficaciter id ipsum probare videantur. Ast ipsorum sententia probabilior nobis visa est; quod ut dignoscatur in memoriam hic erunt revocanda, quae ex probatissimis Theologis quivis, uti arbitramur, addiscere potuerit.

Duplicem nimirum distingui irritationem, unam *poenalem*, qua in odium personae, ejusve actionis actus decernitur nullus, atque irritus. Hujusmodi autem irritatio, ut locum habeat, *regulariter* loquendo, culpam supponit; ut in beneficiato, cui irrita decernitur beneficii fructuum perceptio propter intermissam Horarum Canonicarum recitationem. Concilium Lateranens. V. sub Leone X. *sess.* 9. Alteram vero *non poenalem*, sive *legalem*, quando actus nullus etiam decernitur, non in alicujus delicti poenam, sed propter bonum publicum, et commune. Postremam istam irritationem, cum culpam minime supponat, neque propter ipsam sit imposita, etiam seclusa culpa, effectum suum sortiri debere nemini dubium esse potest. Hujusmodi porro reputanda erit irritatio fructuum perceptorum per Tridentinum decreta propter intermissam Fidei professionem; cum illa praecipue sancita fuerit propter bonum Fidei, ac Religionis, ut hac ratione oves a lupis facilius secerni possint; atque ut Pastores ac Praeceptores in Ecclesia in fide firmati reliquos pro suo munere fideles rectae Fidei regulas edocere possent, atque erudire. Itaque ut paucis res omnis comprehendatur, irritatio facta propter bonum publicum nullam supponit culpam. Atqui hujusmodi est irritatio, de qua loquimur, per Tridentinum sancita de perceptis fructibus beneficii propter intermissam Fidei professionem. Ergo licet ex oblivione, aut ignorantia, atque adeo sine culpa Fidei isthaec professio fuerit omissa, habet locum praescripta irritatio; ac beneficii possessor *fructus non facit suos, nec illi possessio suffragabitur* quantum ad fructuum adquisitionem, aut retentionem. *(Ed. Neap.)*

16. *num.* 1. Barbosa *in Summa decis. Apost. verb. Professio Fidei num.* 5. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 2. *form.* 13. *num.* 4. et alii, et Bened. XIV. *Institut. Eccl.* 60. §. 3. Quod adeo verum est, ut si quis Romae existens obtinuerit facultatem, professiouem banc emittendi coram Cardinali Vicario, teneatur illam repetere coram Ordinario simul ac in locum residentiae pervenerit, ut in eadem facultate ex-
6 primi solet. Et dato quod Canonicus provisus praesens in Curia non possit statim ad residendum accedere, solet tunc Sacra Congreg. Conc. Trident. illum admittere ad professionem Fidei, coram et in manibus Datarii vel Cardinalis Praefecti Sacrae Congregationis, et etiam coram Urbis Vicario, non obstante, quod in Literis provisionis adsit Decretum emittendi in manibus Episcopi; Sac. Cong. Concil. *in Syracusana* 11. *Januarii* 1698. et non posse fieri per Procuratorem decrevit iterum eadem Sacr. Congregatio *in Cathac.* 6. *Febr.* 1726. adeoque propter talia Decreta non sunt attendendi Doctores sustinentes, posse Fidei professionem emitti per Procuratorem specialiter deputatum. Enimvero qui Fidei professionem taliter emisit vel coram Cardinali Vicario, tenetur illam repetere coram Ordinario simul ac in locum residentiae pervenerit, ut solet exprimi in formula concessae sibi facultatis Romae professionem emittendi; Bened. XIV. *Instit. Eccles.*
7 60. §. 3. Hanc Fidei professionem tenentur de novo facere etiam illi Canonici, qui jam antea eam emiserunt in adeptione alterius similis Beneficii. Sic decisum fuisse a Sacra Congregatione Conc. refert Garcias *part.* 3. *de Benefic. cap.* 6. n. 17. *et* 18. et Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. allegat.* 61. *num.* 8. *et in Summ. Apost. decis. verb. Professio Fidei num.* 4. Concil. enim Trident. *cit. sess.* 24. *de Reform. cap.* 12. simpliciter praecipit, ut provisi de Canonicatibus, et Dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus Fidei professionem emittant; et non distinguit, an antea fecerint; adeoque neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa* 22. *de Privileg. et leg. de pretio, ff. de publica*
8 *in rem actione.* Immo ex Barbos. *part.* 3. *de Offic. et potest. Episcop. alleg.* 61. *num.* 9. Castropalao *tract.* 4. *de Fide disp.* 1. *punct.* 19. *num.* 7. Reiffenstuel. *lib.* 1. *Decretal. tit.* 1. §. 8. *num.* 159. et aliis, tenentur iterum praedictam Fidei professionem emittere etiam illi, qui denuo adipiscuntur in Cathedralibus Ecclesiis Canonicatum, vel Dignitatem, quam antea habuerant, et dimiserant, non obstante priore Fidei professione. Et ratio est, quia qui fuit Canonicus, et postea Canonicatum dimisit, non remanet amplius adstrictus praestito juramento, adeoque si ad Canonicatum dimissum denuo redeat, iterum jurare tenetur; *cap. Venerabilem* 34. *de electione; cap. Ex insinuatione* 26. *de Simonia;* Federicus de Senis *cons.* 261. *n.* 6. Marches. *de commissionibus p.* 4. §. 2. *de comm. relaxationis Juramenti ad effectum agendi n.* 79. *pag.* 219. Barb. *de Canon. c.* 17. *n.* 8.

Haec Fidei professio fieri debet saltem intra 9
duos menses a die adeptae possessionis Dignitatis, vel Canonicatus in Ecclesia Cathedrali; Conc.
Trident. *sess.* 24. *de Reformat. cap.* 12. Et hic ter- 10
minus duorum mensium datus ad emittendam professionem, non currit proviso, qui non accepit possessionem, quamvis per eum stet, quominus eam accipiat, quia licet idem videatur, provisum accipere possessionem, et per eum stare, quominus eam accipiat; *arg. cap. Commissa* 35. *de election. in* 6. et *cap. Licet Episcopus* 28. *de Praebend. in* 6. Nihilominus Concilium *loco citato* obligat ad emittendam professionem Fidei solum illos, qui realiter adepti sunt talem possessionem Canonicatus, vel Dignitatis; Garcias *de Benefic. par.* 3. *cap.* 3. *num.* 32. Barbosa *de Offic. et potest. Episc. alleg.* 61. *num.* 25. Ricciullus *lib.* 1. *de Jure personarum extra gremium Ecclesiae existentium.*
Immo ad effectum, ut incipiant currere praedicti 11
duo menses, non sufficit fuisse adeptam possessionem, sed requiritur possessio pacifica, ita ut in ejus exercitio non fuerit talis Canonicus statim turbatus de jure, vel de facto, sed in eo pacifice perseveraverit saltem per unum, vel duos menses sine turbatione, aut molestia; Barbos. et Ricciullus *loc. cit.* Trullench. *in expositione Decalogi lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 8. *sub n.* 5. Reiffenstuel. *lib.*
decret. tit. 1. §. 8. *n.* 127. et alii. Si vero intra 12
praedictos duos menses a die adeptae realiter pacificae possessionis Canonicatus, talis Canonicus non emiserit dictam Fidei professionem, non per hoc solutus est ab obligatione illam in posterum emittendi, sed nihilominus semper ad eam faciendam tenebitur, quia tempus duorum mensium a Concilio assignatum non est praefixum ad remittendam, et terminandam obligationem, sed ad differendam executionem, atque poenam; *arg. cap. Cum Dilecti* §. *Praeterea* 6. *de Dolo, et contumac.* in cujus summario sic praecise habetur: *Citatus ad totam causam certo termino ad comparendum assignato, tenetur comparere in termino, et dato impedimento in termino, debet camparere quanto citius potest post terminum, alias condemnabitur in expensis a tempore citationis admissae.* In tali enim Conciliari decreto duo inter se divisibilia imponuntur Canonicis Cathedralis; unum, ut Fidei professionem faciant, et alterum, ut eam intra tale tempus, id est intra duos menses faciant. Et sic tenent Navarrus *lib.* 2. *consil.* 11. *num.* 1. *de jurejur.* Garcias *de Benef. p.* 3. *cap.* 3. *num.* 29. Reiffenstuel. *loc. cit. num.* 175. et cum pluribus a se citatis Barbosa *de Offic. et Potest. Episc. par.* 3. *alleg.* 61. *num.* 22. *et de Canonicis cap.* 17. *num.*
16. Canonici, et Dignitates Ecclesiae Cathedralis 13
tenentur ultro sese offerre ad faciendam Fidei professionem, adeout non requiratur ad hoc prae-

via monitio; Nicol. Garcias *de Benefic. dict. c.* 3. *num.* 19. *et* 20. Ricciullus *de Jure personarum extra gremium Ecclesiae existentium lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 18. Trullench. *d. lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 8. *n.* 1. *in fine.* Barbosa *de Canon. cap.* 17. *num.* 11. *et lib.* 1. *Juris Ecclesiastici univers. cap.* 21. *num.* 62. Et ratio est, quia tempus ipsum a Jure statutum sufficienter monet, ac pro facienda Fidei professione interpellat; *arg. cap. Potuit* 4. *de locat. et conducto* §. *ultim.* ibi: *Non obstante quod ei, ut Canonem solveret, non extitit nunciatum, cum in hoc casu dies statuta pro Domino interpellet.*

14 Canonici, et Dignitates Cathedralis omittentes facere debitam Fidei professionem, peccant mortaliter, Concilium enim Tridentinum *loc. cit.* imponit hanc obligationem sub verbis graviter obligatoriis, et simul sub gravissimis poenis. Its Sanchez *lib.* 2. *in Decalogum cap.* 5. *num.* 1. Petrus de Ledesma *in Summ. part.* 2. *tract.* 1. *cap.* 4. *conclus.* 10. Bonacina *disp.* 3. *de fide part.* 2. *punct.* 3. *num.* 14. *et* 15. Castropal. *tract.* 4. *disp.* 1. *de Fide punct.* 19. *num.* 2. Reiffenstuel *lib.* 1. *Decret. tit.* 1. §. 9. *num.* 288. et cum pluribus a
15 se citatis Barbos. *de Canon. cap.* 17. *num.* 20. Non peccant tamen mortaliter, si per ignorantiam, inadvertentiam, aut oblivionem ipsam facere omittant; Navarrus *consil.* 2. *de Jurejurand.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 189. et cum pluribus a se citatis Barbos. *de Canon. cap.* 17. *num.* 21. Et ratio est, quia sicut in aliis materiis, ita et in proposito potest ignorantia, inadvertentia, atque oblivio inculpata (*) excusare a culpa mortali, ad ipsam enim requiritur, ex communi Doctorum, plena advertentia et perfectus consensus. Et ignorantis, seu inadvertentis nullus est consensus, *l. Si per errorem* 15. *ff. de Jurisdict. omn. Judic.* Nec ad eam poenam incurrendam requiritur sententia declaratoria, ut ex Synode Farfensi firma-
16 tur *Instit. Eccles.* 57. §. 15. Canonici, et Dignitates Cathedralis non facientes Fidei professionem intra duos menses a die adeptae possessionis ultra peccatum mortale incurrunt etiam fructuum amissionem; Concil. Trident. *sess.* 24. *de Reformat. cap.* 12. ibi: *Fructus non faciant suos,*
17 *nec illis possessio suffragetur.* In hac tamen poena amissionis fructuum non includuntur Distributiones quotidianae, nam istae, cum dentur ratione ministerii Sacri, ac servitii personalis, non amittuntur propter omissam Fidei professionem. Sic a Sacr. Congr. Conc. decisum fuisse refert Ugolinus *de Offic. et potest. Episcop. cap.* 50. §. 16. *num.* 5. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar.* §. 6. *Prooem. num.* 170. Garcias *dict. cap.* 3. *n.* 60. Trullench. *dict. dub.* 8. *num.* 9. Et sic tenet Rota *in Varmiensi Canonicatus* 28. *April. et* 18. *Junii*
1608. *coram Sacrato.* Nisi tamen omnes redditus 18
Canonicatus consistant in Distributionibus quotidianis, quia in tali casu, ut poena adjecta per Concilium possit aliquid operari, et in aliquo verificari, debebit intelligi de Distributionibus, ut recte advertit Ricciullus *dict. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 55. Trullench. *dict. dub.* 8. *num.* 10. Barbosa *in Concil. Trident. sess.* 24. *de Reformat. cap.* 12. *num.* 31. *de Offic. et potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 61. *num.* 30. *de Canon. cap.* 17. *num.* 26. *et lib.* 1. *Juris*
univers. Ecclesiastic. cap. 21. *num.* 74. Praedicta 19
poena amissionis fructuum intelligenda est solum de fructibus decurrendis post lapsum duorum mensium, non vero de decursis ipsis duobus mensibus. Cum enim a Concil. concedantur duo menses ad Fidei professionem faciendam, possunt Canonici talem professionem differre usque ad ultimum diem primi bimestris absque culpa; adeoque etiam absque poena; Garcias *dict. cap.* 3. *num.* 31.; Reiffenstuel *loc. cit. num.* 193. Sanchez *lib.* 2. *in Decalogum cap.* 5. *num.* 10. Barbosa *in Trident. sess.* 24. *de Reformat. cap.* 12. *num.* 32. *de Offic. et potest. Episcop. alleg.* 61. *n.* 23. *et de Canonicis*
cap. 17. *num.* 22. Professio Fidei ex post facta non 20
proficit ad recuperandos fructus amissos post dictos duos menses, sed solum ad acquirendos futuros; Rota *in Ovetensi Mercedis* 12. *Decembr.* 1601. *coram Coccino Decano*, Navarrus *consil.* 11. *num.* 3. *de jurejurand.* Azorius *tom.* 2. *institut. moral. lib.* 7. *cap.* 2. *quaest.* 4. *et* 5. Sanchez *loc. cit. num.* 5. Barbosa *de Canon. cap.* 17. *num.* 23. *et in Tridentinum cit. sess.* 24. *cap.* 12. Et ratio est, quia fructus praeteriti Jure Concilii, jam semel sunt deperditi, et regulariter quae semel ipso Jure perdita sunt, non amplius acquiruntur; *arg. cap. Quam periculosum* 8. *caus.* 7. *q.* 1. et *l. Qui res suas* 98. *ff. de solutionibus* ibi: *In perpetuum enim sublata obligatio restitui non potest.*

Fructus Canonicatus, et Dignitatis ob emissio- 21
nem professionis Fidei non acquisiti debent applicari in usus pauperum, vel in fabricam Ecclesiae Beneficii, si indigeat. Deducitur clare ex Concil. Trident. *sess.* 13. *de Reformat. cap.* 1. §. *Si quis autem*, ubi hoc ipsum statuit de fructibus Beneficiatorum non residentium, ibi: *Si quis autem, quod utinam numquam eveniat, contra hujus Decreti dispositionem absfuerit, statuit Sacrosancta Synodus praeter alias poenas adversus non residentes sub Paulo III. impositas et innovatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum pro rata temporis absentiae fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi detinere posse, sed teneri, aut ipso cessante per Superiorem*

(*) Cum quae ad statum cujusque pertinent scire quilibet possit, ac debeat, non equidem adduci possum, ut ignorantiam, et inadvertentiam Canonici professionem Fidei omittentis inculpatam esse posse existimem. Etsi autem ignorantis, seu inadvertentis nullus sit consensus, non propterea qui vel ignorat, vel non advertit ad id, quod scire, et ad quod advertere, et petere debet, a culpa etiam lethali, si res gravis sit, excusetur. *(Edit. Barbiell.)*

Ecclesiasticum illos fabricae Ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare. Et colligitur ex eodem Concil. sess. 22. *de Reformat. cap.* 3. ubi similes fructus fabricae Ecclesiae, quatenus indigeat, aut alteri pio loco, arbitrio Ordinarii applicari jubentur, ibi: *Nec ejus quoquomodo Dominium acquirant, sed fabricae Ecclesiae, quatenus indigeat, aut alteri pio loco, arbitrio Ordinarii applicetur.* Et sic cum communi tenet Barbosa *in Trident. sess.* 24 *cap.* 12. *de Reformat. lib.* 1. *Juris Ecclesiast. unio. cap.* 21. *num.* 75. *de Offic. et potest. Episcop. allegat.* 61. *num.*
22 31. *et de Canon. cap.* 7. *num.* 27. Intellige tamen hoc solum verificari in Canonicis, et Dignitatibus habentibus fructus distinctos, et separatos a mensa Capitulari; at in Canonicatibus, et Dignitatibus non habentibus fructus distinctos, et separatos a mensa Capitulari, fructus amissi ob non factam Fidei professionem spectant ad Capitulum, sicuti fructus non residentium, aut Excommunicatorum. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 61. *num.* 31. Garcias *par.* 3. *de Benefic. cap.* 3. *num.* 36. Castropalao *tract.* 4. *disp.* 1. *de Fide punct.* 19. *num.* 19. Reiffenst. *lib.* 2. *Decr. tit.* 1. §.
23 9. *num.* 206. Nec Episcopus potest condonare hujusmodi fructus amissos ob non factam Fidei professionem. Sic decisum fuisse a Sacr. Congregat. Concil. refert Garcias *d. cap.* 3. *num.* 53. Barbosa *d. allegat.* 61. *num.* 31. Episcopus enim nequit remittere poenam a Concilio Generali inflictam, nisi in casibus sibi expresse permissis, quia lex Superioris per inferiorem dispensari non potest. *Clementin. Ne Romani* 2. *de Election.* §. 1. *cap. Inferior* 4. *distin.* 21. *c. cum Inferior* 16. *de Majorit. et*
24 *Obed.* Sed talium fructuum condonatio, et remissio potest fieri solummodo a Sancta Sede, vel Sac. Congregat. prout ipsamet Sacr. Congregat. Concil. censuit, et benigne condonavit *in Tuscanen.* 4. *Martii* 1614. cuidam Angelo Constantino Cathedralis Ecclesiae Tuscanensis Primicerio fructus omnes sui Primiceriatus, quos ob non emissam Fidei professionem suos non fecit, ut refert Barbosa *de Canon. cap.* 17. *num.* 22. *et in Summa Apostolicarum decis. verb. Professio Fidei num.* 7.

25 Licet Canonicis Cathedralis omittentibus Fidei professionem possessio Canonicatus nihil suffragetur quoad fructuum perceptionem ex Trident. *cit. sess.* 24. *de Reformat. cap.* 12. ibi: *Fructus non*
26 *faciant suos, nec illis possessio suffragetur;* ipsa tamen possessio Canonicatus suffragatur eis quo ad titulum, et proprietatem talis Canonicatus, et vocem habendam in Capitulo, et Jus praecedentiae, et caetera alia Jura a die adeptae possessionis; Concilium enim Tridentinum per citata verba non excludit tales Canonicos a possessione Canonicatus quoad titulum, et proprietatem, et quoad alia Jura exinde eis competentia, sed impedit solummodo possessionis effectum, quoad fructuum perceptionem; et sic decisum fuisse a Sac. Concil. Congreg. referunt Prosper de Augustino *in addit. ad Quaranta verb. Beneficiorum possessio;* Garcias *d. cap.* 5 *num.* 34. Ricciullus *d. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 30. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. part.* 3. *decis.* 61. *n.* 27. et tenuit Rota *in Varmiensi Canonicatus* 28. *Aprilis, et* 13. *Junii* 1608. *et* 4. *Febr.* 1611. *coram Cardinali Sacrato.* Et sic sentiunt passim Doctores. Unde possesso- 27
res Dignitatum vel Canonicatuum in Cathedralibus, qui non fecerunt Fidei professionem intra duos menses, juvantur regula de triennali ad effectum, ne possint molestari super titulo. Ita Flamin. Paris. *de Resignat. Benefic. lib.* 1. *qu. ult. num.* 4. *et seq.* Sanchez *d. cap.* 5. *num.* 9. Ricciullus *d. cap.* 16. *num.* 22. Castropalao *d. punct.* 19. *num.* 15. Barbosa *lib.* 1. *Jur. Ecclesiast. univers. cap.* 21. *num.* 79. *et de Offic. et potest. Episcop. d. alleg.* 61. *num.* 27. *et de Canon. d. c.* 17. *num.* 52. *et in Trident. dict. sess.* 24. *de Reform. cap.* 12. *n.* 37. Reiffenstuel *lib.* 1. *Decr. tit.* 1. §. 9. *n.* 204. et alii. Quoad fructus tamen retinendos non suf- 28
fragatur, nec eis prodest etiam longissima possessio, quamdiu professionem Fidei non emiserint. Sic decisum fuisse a Sacra Concilii Congr. referunt Flamin. Paris. *de resignat. Benefic. lib.* 8. *qu.* 9. *num.* 122. Garcias *dict. cap.* 5. *n.* 34. Ricciullus *d. c.* 16. *num.* 13. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. d. cap.* 17. *num.* 19. *et in Trident. dict. sess.* 24. *de Reformat. cap.* 12. *num.* 38. Unde Di- 29
gnitates, et Canonici Cathedralis Ecclesiae tenentur in conscientia etiam ante sententiam Judicis restituere ipsos fructus amissos ob non factam Fidei professionem. Ita Garc. *par.* 3. *de Benefic. cap.* 3. *n.* 37. Azorius *par.* 2. *lib.* 7. *cap.* 2. *quaest.* 1. Petrus de Ledesma *tom.* 2. *Summae tract. cap.* 4. *conclus.* 10. *Def.* 1. Ugolin. *dict. cap.* 26. *num.* 4. Ricciullus *d. cap.* 13. *num.* 43. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *form.* 2. *num.* 30. ubi dicit contrariam sententiam tenentem non obligari tales Canonicos, et Dignitates ad restitutionem fructuum in conscientia ante sententiam condemnatoriam, videri ex paritate rationis damnatam ab Alexandro VII. die 24. Septembris 1665. propositione 20. in ordine, ibi: *Restitutio a S. Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit poena;* adeoque idem dicendum est in proposito. Et ratio est ista, quia potissimum fundamentum eorum, qui sustinent, non obligare Concilium ad restitutionem talium fructuum in conscientia ante sententiam Judicis est, quia Decretum Concilii est poenale; adeoque, quantum fieri potest, debere benignius interpretari juxta *Regul.* 15. *Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, et favores convenit ampliari;* et *regul.* 49. *Juris in* 6. ibi: *In poenis benignior est interpretatio facienda;* sed restitutio a S. Pio imposita Beneficiatis non reci-

tantibus Officium debet fieri in conscientia ante sententiam Judicis, non obstante, quod sit poena, ut patet ex dicta damnata propositione, ergo videtur ex paritate rationis idem dicendum in proposito. Tum quia Concilium Tridentinum injungens Canonicis, et Dignitatibus Ecclesiae Cathedralis privationem fructuum ob omissam professionem Fidei, utitur iisdem verbis, quibus utitur S. Pius V. in *Constitut.* incip. *Ex proximo*, injungens Beneficiatis restitutionem fructuum ob omissam recitationem Officii. Dicit enim S. Pius V. *Beneficiorum suorum fructus pro rata omissionis Officii, et temporis suos non faciant.* Et Concilium *loco cit.* dicit etiam expresse: *Fructus non faciant suos;* adeoque si ex Tridentino tales Canonici, et Dignitates ob omissam Fidei professionem fructus non faciunt suos, ita ut ex declaratione Sacrae Congreg. Conc. *in Seguntina* 18. *April.* 1590. relata a Garcia *d. par.* 3. c. 3. *n.* 51. Barbosa *in summ. Apostolic. Decision. verb. professio Fidei n.* 7. eos restituere teneantur; sequitur eos teneri, veluti rem alienam restituere etiam ante omnem sententiam condemnatoriam, eo vel maxime, quod Concilium *loc. cit.* post *d. Verb. Fructus non faciant suos*, statim subjungit: *Nec illis possessio suffragetur;* et consequenter nullo titulo possunt in conscientia illos fructus sibi retinere etiam ante sententiam condemnatoriam Judicis, cum jam sint ab ipso Concilio sufficienter condemnati ad talem restitutionem faciendam; aliter contra Decretum Concilii multum ipsis suffragaretur possessio, ex quo ratione possessionis censerent posse tuta conscientia ipsos fructus tamquam suos percipere, et sibi retinere, donec condemnarentur a Judice, non obstante quod Concilium expresse declaret, *quod fructus non faciant suos.*

30 Coadjutores Canonicorum, seu Dignitatum Cathedralium de rigore Juris Communis, seu Concilii Tridentini non tenentur emittere professionem Fidei; quia Coadjutor durante Coadjutoria nondum est verus Canonicus, cum nondum sit in possessione Canonicatus, sed solum Coadjutoriae, et solum post mortem Coadjuti sit verus Canonicus, adeo ut solum tunc sit ei assignanda Sedes, et ultima inter omnes, taliter quod eum praecedant Canonici ingressi etiam durante Coadjutoria, et post ejus receptionem; Nicol. Garcias *de Benefic. part.* 4. *cap.* 5. *num.* 74. *et* 76. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancel. Glos.* 5. §. 9. *num.* 110. Trullench. *in expositione Decalogi lib.* 1. *c.* 1. *dub.* 8. *num.* 1. Barbosa *d. allegat.* 61. *num.* 13. *et* 14. *et*

31 *de Canon. cap.* 17. *num.* 12. Nec talem Fidei professionem tenentur facere Portionarii, Vicarii temporales, et alii provisi de Capellaniis in Ecclesia Cathedrali; Garcias *d. part.* 3. c. 3. *num.* 13. Sanchez *lib.* 2. *Decalog. cap.* 5. *num.* 1. Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 2. *num.* 64. *et de Canon. cap.* 17. *num.* 13. Reiffenstuel. *lib.* 1. *Decretal. tit.* 1. §. 8. *num.* 166. et ratio est, quia supradicti omnes non comprehenduntur sub illis personis, quas Concilium Tridentinum *cit. sess.* 24. *de Reformat. cap.* 12. et Pius IV. in *Constitut.* incip. *Injunctum nobis* obligavit ad Fidei professionem, ut legenti patet. Unde cum ibi sancita a Tridentino, et Pio IV. sint poenalia, et novi Juris inductiva, non debent extendi ultra personas expressas, juxta citat. *Regul.* 15. *et* 49. *Juris in* 6.

Vide supra n. 29. Nec ad ipsam Fidei professionem emittendam tenentur Jure Tridentini Canonici, et Dignitates Ecclesiarum Collegiatarum, et possidentes Beneficia inferiora non curata. Sic decisum fuisse a Sac. Congregat. Concil. *die* 19. *Februar.* 1588. refert Garcias *de Benefic. part.* 3. *c.* 3. *n.* 11. et ratio est, quia Concil. Trident. *loc. cit.* et Pius IV. in dicta *Constitutione*, incip. *Injunctum nobis*, loquitur solummodo de Canonicatibus, et Dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus, et de aliis Beneficiis curam animarum habentibus, adeoque Trident. et Piana dispositio non est extendenda ad Canonicatus, et Dignitates Ecclesiarum non Cathedralium, et solummodo Collegiatarum. Aliter illa adjecta limitatio *in Ecclesiis Cathedralibus* careret effectu, et frustra membranas occuparet, Garcias *d. part.* 3. *de Benefic. cap.* 3. *num.* 11. Sanch. *cit. c.* 5. *num.* 1. Squillant. *d. quaest.* 2. *punct.* 4. §. 1. *num.* 9. Barb. *d. alleg.* 61. *n.* 15. *et d. c.* 17. *de Canon. n.* 14. et alii passim. Fuit au- 32

tem dictum, supradictos omnes non teneri ad talem Fidei professionem de rigore Juris communis, seu Conc. Trid. et d. Constitutionis Pii IV. quia licet supradicti, et caeteri alii Beneficiati non teneantur ad emittendam Fidei professionem vigore Concilii Tridentini, et cit. Constitutionis Pii IV. cum ibi sit sermo solum de obtinentibus Dignitates, et Canonicatus in Ecclesiis Cathedralibus, et de habentibus Beneficia Curata, tenentur tamen ipsam emittere vigore Legum Dioecesanarum, in quibus fere omnibus reperitur statutum, ut omnes Beneficiati etiam in Collegiatis, et quicumque etiam Beneficia simplicia ubicumque obtinentes teneantur intra duos menses Fidei professionem facere coram Episcopo, vel ejus Generali Vicario, ut expresse sancitum fuit in Synodo Alexandrina 1753. *tit.* 1. *de Fidei professione* post Antuerpiensem *de anno* 1609. *tit.* 1. *can.* 14. et Mechlinicensem *de eodem anno* 1609. *tit.* 1. *can.* 4. et alias passim. (*) 34

(*) Sic in locis, quos complectitur, uti apud Giraldum *Exposit. Juris Pontif. pag.* 1012. Concilium Romanum, celebratum a Bened. XIII. ann. 1725. ad eam tenentur sequentes sub poenis in dicta Pii IV. *Constit.* latis, aliisque Episcoporum arbitrio statuendis.

I. Episcopi aliique de Clero recens ecclesiasticis Bene-

ADDITIONES EX ALIENA MANU

34 De Fidei professione emittenda a Canonicis
35 diximus *in addit. ad verb. Beneficiatus art.* 1. Illud
autem hic non omittendum, quod licet ex reso-
lutionibus Sac. Congreg. Concilii Interpretis al-
legatis ab Auctore constans dictae Sacrae Con-
gregationis sententia fuerit, quod Fidei profes-
sio fieri nequeat per Procuratorem; tamen dubi-
tari potest, an eadem Sac. Congreg. in hac ipsa
sententia steterit *in Toletana* 17. *Aprilis* 1728.
tum *in Mindoninen. Fructuum* 26. *Junii* 1756. Con-
sule Folia harum causarum, resolutionesque quo-
ad ipsas editas.
36 Lex autem haec de facienda Fidei professione
non solvitur per consuetudinem etiam constan-
tem, sed solum per expressam exemptionem;
Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 60. *num.* 7. Confer
de hac ipsa materia professionis Fidei eumdem
Sanctissimum dict. *Instit. Eccl.* 60. *per tot.*

ARTICULUS V.

CANONICI QUOAD RESIDENTIAM, CHORUM, ET MISSAM.

1 Canonici sive Cathedralium, sive Collegiata-
rum tenentur saltem per novem menses residere
in Ecclesiis sui Canonicatus, ita ut non liceat
ipsis ultra tres menses ab eisdem quolibet anno ab-
esse: salvis nihilominus earum Ecclesiarum Con-
stitutionibus, quae longius servitii tempus requi-
rant, sicque absentiam trium mensium non con-
cedant. Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 12. *de Re-
form.* ibi: « Praeterea obtinentibus in eisdem Ca-
» thedralibus, aut Collegiatis Dignitates, Cano-
» nicatus, Praebendas, aut Portiones, non liceat
» vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis ul-
» tra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet
» anno abesse: salvis nihilominus earum Eccle-
» siarum Constitutionibus, quae longius servitii
» tempus requirunt. » Concordat *c. Ex gestis* 2. *c.
Relat.* 4. *c. Conquerente* 6. *c. Cum ad hoc* 16. et *c. Cle-
ricus* 17. *de Clericis non residentibus*, *c. Ad haec* 13.
cap. Extirpandae 30. §. *Qui vero*, et *cap. Super*
2 *inordinata* 35. *de Praebend.* Menses tres, quibus
Canonici quolibet anno abesse possunt, continere
debent nonaginta dies, ita ut quilibet mensis
suos triginta dies contineat; et dies isti possunt
esse, vel continui, vel interpolati. Sic decisum
fuisse a Sacra Congregatione Concilii refert Fa-
gnan. *in cap. Licet* 35. *de Praebend. n.* 54. *et* 55.
Ita tamen, ut non omnes Canonici possint simul 3
abesse eodem tempore, ne Ecclesia destituatur
omni servitio, sed solum ea quota Canonicorum
simul abesse possit, quae videbitur arbitrio Epi-
scopi, et Capituli, et Sanctissimus approbavit
sententiam Congregationis ad se relatam, sub-
dens Concilium non dedisse tres menses Capitu-
lu, sed Canonicis, scilicet singulis per vices. Sic
apud Fagnan. *loc. cit.* Hujusmodi tres menses non 4
debent incurrere in Natale, aut in Pascha Domi-
ni, vel similes maximas solemnitates, aut in tem-
pus Adventus, et Quadragesimae, aut in dies Do-
minicos, et Festos totius anni. Ita decrevit Sa-
cra Congreg. Conc. *in Interamnen.* 21. *Jul.* 1640.
et alibi pluries, ut referunt Zerola *p.* 1. *praxis
Episcopal. verb. privatio* §. 4. *num.* 2. *dub.* 3. Gar-
cias *part.* 3. *de Benefic. cap.* 2. *num.* 315. Armen-
dar. *tit. de residentia num.* 38. Ad confiriendum 5
spatium trium mensium non sunt computandae
horae cujuslibet diei, sed dies integri absentiae
tantum; neque ad constituendum servitium no-
vem mensium colligendae sunt punctaturae, quas
iis, qui novem partes punctaturarum ex duode-
cim, quae ex servitio totius anni conflantur, de-
serviendo tulerint, servitio punctaturarum debi-
to satisfecerint, sed ipsi dies residentiae, et ser-
vitii, sive continui fuerint, sive interpolati nume-
randi sunt, ut compleant numerum dictorum
novem mensium. Sic responsum fuisse a Sacra
Congregat. Conc. refert Fagnan. *loc. cit. num.* 56.
Unde statutum Ecclesiae permittens, ut Canonici 6
propter loci frigiditatem, et aeris intemperiem
in uno ex novem mensibus residentiae, uni Horae
tantum quotidie intersint pro lucrandis fructi-
bus illius mensis, est quidem contra Tridentinum,
adeout non interessentes omnibus Horis in prae-
dicto mense amittant illam ratam fructuum, quam
amitterent in aliis octo mensibus, singulis Horis
non interessendo; non tamen incidunt in poenam
latam ab ipso Concilio, quasi abfuissent ultra tres
menses. Sic respondit Sac. Congregat. Concil. *E-
piscopo Palentino*, ut refert Fagnan. *loco cit. n.* 57.
Fundationum privilegiis, quibus ultra tres men- 7
ses Canonicis abesse licet, non est derogatum a
Tridentino. Sic declaravit Sacr. Congregatio 21.
Februar. 1578. teste Fagnan. *loc. cit. num.* 58. Nec 8
ab ipso Tridentino sunt sublata statuta a Summo
Pontifice confirmata, ut Canonici abesse possint

ficiis provisi, aut Sacris Ordinibus initiati in Dioecesana Synodo primo celebranda. II. Dignitates, et Canonicatus obtinentes post adeptam possessionem, tum in manibus Episcopi, vel ejus Vicarii Generalis, tum in Capitulo intra bimestre. III. Beneficia cum animarum cura habentes, post ipsorum possessionem, infra idem tempus, in manibus tantummodo Episcopi, vel Vicarii Generalis, prout et in alterutris manibus. IV. Quicumque alia Beneficia simplicia obtinentes. V. Item novus Vicarius Generalis, Vicarii Foranei, Procuratores, et Promotores Fisci Episcopalis, Cancellarii, caeterique Ministri ejusdem Curiae. VI. Novi Concionatores etiam Regulares. VII. Novi Confessarii etiam Monialium. VIII. Docentes publice, vel privatim Theologiam, Philosophiam, jus Canonicum, aut Civile, vel inferiores quaslibet disciplinas, etiam grammaticam. IX. Ac tandem Medicinam, et Chirurgiam exercentes. (*Edit. Barbiell.*)

ultra tres menses; Cardinalibus enim Sacrae Congregationis, *die* 7. *Julii* 1575. in diversa abeuntibus Gregorius XIII. his auditis jussit servari statutum confirmatum, ut refert Fagnan. *loc. cit.*
9 *n.* 59 Immo cum postea dubitatum fuisset, an per Concilium esset sublatum quoddam statutum Ecclesiae Eboren. ante ipsum Concilium a Sede Apostolica confirmatum, ut Canonici semel in vita anno abesse possent Hierusalem proficiscendi causa, et sex mensibus, cum Basilicam Sancti Petri quolibet quinquennio visitare vellent? Sacra Congregatio censuit statutum hujusmodi a Sede Apostolica confirmatum, non esse sublatum per Concilium; et ita etiam Sanctissimus probavit,
10 ut refert Fagnan. *ibid. n.* 60. Ut Canonici abesse possint tribus mensibus a Concilio permissis, nec Episcopi, nec Capituli licentia, nec causa requiritur, et possunt Canonici tunc abesse etiam ex causa recreationis. Sic decisum fuisse a Sac. Conc. Congr. referunt Zerola *in praxi Episcop. part.* 1. *verb. privatio* §. 2. *dub.* 4. Garcias *d. cap.* 2. *num.* 311. *et* 315. Barbosa *dict. allegat.* 53. *num.* 118. Fagnan. *loc. cit. num.* 52. Et sic novissime respondit Sacra Congregatio Concil. *in Castrimaris* 4. *Maji* 1737. pro absentia intra Dioecesim; si tamen velint abesse extra Dioecesim, requiritur licentia Episcopi, ut expresse statuit *ibidem in*
11 *responsione ad* 2. *dub.* Licet autem Canonici possint libere, et licite abesse illis tribus mensibus, non tamen pro eo tempore lucrantur Distributiones quotidianas, sed solum fructus grossos, seu Praebendam. Sic declaravit Sacra Congregatio Concil. ut referunt Flaminius *de resignat. lib.* 1. *q.* 10. *num.* 65. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell.* §. 9. *prooemial. n.* 182 Monet. *de distributionibus quotidianis part.* 1. *quaest.* 2. Fagnan. *loco cit. num.* 32.
12 *et* 93. Barbosa *dict. allegat.* 53. *num.* 124. Potest Episcopus ob legitimam causam dare Canonicis suis facultatem, ut possint abesse per quatuor menses. Sic decisum fuisse a Sacra Conc. Congr. referunt Armendar. *loc. c. num.* 124. Comitol. *respons. moral. lib.* 1. *quaest.* 59. *n.* 2. Garcias *loc. cit. n.* 411. *et* 413. Alzed. *de praestantia Episcop. Dign. part.* 2. *c.* 9. *num.* 39. Barbosa *loc. cit. num.* 123. et Fagnan. *loco cit. n.* 47. ubi dicit, quod Sanctissimus die 7. Octobr. 1580. audita relatione Congregationis impertitus est facultatem Episcopo, ut possit singulis annis, si sibi justa causa videbitur, licentiam concedere Canonicis non residendi per alium mensem ultra tres a
13 Concilio eis concessos. Si per specialem aliquarum Ecclesiarum Constitutionem, aut consuetudinem, longius servitii tempus requiratur, non est licitum Canonicis per tres menses abesse; sic expresse statuit Concil. *dict. sess.* 24. *cap.* 12. ibi: *Salvis nihilominus earum Ecclesiarum Constitutionibus, quae longius servitii tempus requirunt.* Unde Fagnanus *loc. cit. n.* 51. refert, quod Canonicis per Constitutiones suarum Ecclesiarum ad longius residentiae tempus adstrictis, atque postulantibus ex gratia vacationem trium mensium, Sacra Congregatio suo tempore semper abnuerit. Dato tamen, quod alicujus Ecclesiae Constitutio, 14
aut consuetudo requirat servitium totius anni, tunc licitum est Canonicis per tres menses abesse. Sic refert Garcias *p.* 3. *de Benefic. cap.* 2. *n.* 311. *et* 312. declarasse Sacram Congregationem *in una Aetoricen.* his verbis: *Decretum Concilii cap.* 12. *sess.* 24. *concedit Canonicis absentiam trium mensium, ei Constitutiones Ecclesiae servitium totius anni requirunt.* Residentia enim totius anni nimis dura videtur, maxime spectata fragilitate humana. Sic tenet idem Garcias *loc. cit.* Barbosa *dict. allegat.* 53. *num.* 121. Armend. *loco cit. num.* 35. et alii. Advertendum tamen est, quod *in Atrien.* cum Canonici Ecclesiae Cathedralis assiduum singulis diebus servitium praestare solerent, et indultum vacationis per tres menses postularent, *die* 19. *Decembr.* 1722. rescriptum fuit: Pro gratia ad duos menses, ut ad normam Decreti editi *in Farfen.* 13. *Novembris* 1655. nempe quod omnes interesse divinis Officiis deberent diebus Dominicis per omne tempus Adventus, Quadragesimae, Octavae Nativitatis Domini, ejusque Resurrectionis, nec non Pentecostes, et Corporis Christi; et numquam plures Canonici, quam in tertia parte eodem tempore frui vacatione possent. Et *in Sypontina servitii Ecclesiae die* 6. *Februarii* 1734. ad dub. An Decretum Capituli concedens Dignitatibus, et Canonicis vacationem per tres menses, cum conditionibus in eo praescriptis sustineatur in casu etc. respondit: *Negative et amplius,* divisi enim erant Canonici, quorum aliqui volebant continuare servitium sine vacatione, et alii volebant vacationem.

Canonici non residentes per novem menses incidunt in poenas Concilii Tridentini mox adducendas. Immo in ipsas Tridentini poenas incidunt etiam Canonici, qui majori servitio Ecclesiae, quam novem mensium sunt adstricti, si non resederint per tempus ipsum majus sibi constitutum. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. referunt Garcias *d. cap.* 2. *n.* 144. Barbosa *d. alleg.* 53. *n.* 146. et Fagnan. *in cit. cap. Licet, num.* 50. ubi dicit, quod proposito dubio: « An Canonici, qui majori servitio Ecclesiae, quam novem mensium sunt adstricti, subjaceant, si non resederint, eisdem poenis, de quibus in dicto *cap.* 12. Sacra Congregatio censuit subjacere. » Poenae autem a Tridentino impositae Canonicis, ut supra, non residentibus, sunt, quod absens ultra tempus permissum primo anno privetur dimidia parte fructuum, et quidem ad ratam mensium quibus abfuit, si non est integer annus, ut censuit Sac. Congr. teste Fagnano *in cap. Ex tuae* 11. *de Clericis non residentibus num.* 15 16

15. secundo anno omnibus fructibus, ot tertio
anno privetur etiam Titulo Canonicatus, sic ipsum
Concilium *sess.* 24. *cap.* 12. §. *praeterea* ibi: « Alio-
» quin primo anno privetur unusquisque dimidia
» parte fructuum, quos ratione etiam Praeben-
» dae, ac residentiae fecit suos. Quod si iterum
» eadem fuerit usus negligentia, privetur omni-
» bus fructibus, quos eodem anno lucratus fue-
» rit; crescente vero contumacia, cuntra eos
» juxta Sacrorum Canonum Constitutiones pro-
17 » cedatur; » idest ad privationem Tituli. Cano-
nici tamen, qui ob absentiam in poenam priva-
tionis fructuum incidunt non tenentur istos in
conscientia restituere ante sententiam condemna-
toriam Judicis: sic colligitur ex ipso verbo Con-
cilii: *Privetur*, quod non operatur ipso Jure, sed
per sententiam; Garcias *part.* 3. *de Benefic. cap.* 2.
n. 151. *et* 152. Barbosa *de Canonicis cap.* 20. *num.*
22. Fagnan. *in cit. cap. Licet de Praebend. n.* 26.
et Rota *in causa Caurien. Fructuum coram Orano*
18 10. *Aprilis* 1592. Ad incurrendam a Canonicis non
residentibus poenam privationis fructuum non
est opus praevia monitione, ut resideant; *argum.*
cap. Potuit 4. *de locato*, ibi: *Non obstante, quod ei,*
ut Canonem solveret, non extitit nunciatum, cum in
hoc casu dies statuta pro homine interpellet, et sic
expresse decisum fuisse a Sacra Congregatione
19 Concilii refert Garcias *d. cap.* 2. *num.* 145. Fru-
ctus illi, quibus privandi sunt Canonici non re-
sidentes pro constituto tempore, debent applicari
in usum, et fabricam Ecclesiae, si indiget, alias
alteri pio loco, arbitrio Ordinarii. Sic decrevit
Sacra Congregatio, ut referunt Garcias *cit. c.* 2.
num. 146. *et* 147. Armend. *in addit. ad recop. le-*
gum Navarrae lib. 2. *tit.* 23. *de residentia num.* 10.
Castropalao *in opere morali tract.* 7. *de Orat. disp.*
3. *punct.* 8. *num.* 6. Barbosa d. *allegat.* 53. *n.* 150.
20 Poenarum gradus contra Canonicos non resi-
dentes a Concilio *d. cap.* 12. praescripti sunt ne-
cessario servandi, antequam deveniatur ad pri-
vationem: alias ipsa privatio, seu sententia pri-
vationis erit nulla. Sic Sac. Rota *in una Salman-*
tina de Petroso die 15. *Decemb.* 1576. *coram Se-*
raphino, et in una Oriolen. Canonicatus 14. *Martii*
21 1622. *coram Navarro.* Licet enim secundum ali-
quos Canones Canonicus absens privari posset
Beneficio, si infra congruum terminum sibi prae-
fixum ad residentiam non rediisset, ut habetur
cap. Pervenit 28. *de appellat.* et *cap. Inter quatuor*
10. et *cap. Clericos* 17. *de Clericis non residentibus:*
22 Tamen ex nova dispositione Concil. Trident. *loc.*
supra cit. sub num. 16. Canonicus ob absentiam
privari non potest Titulo, nisi post lapsum trium
annorum, ut declaravit Sacra Congregat. ipsius
Concilii Interpres. Cum enim Episcopus Taren-
tinus olim petiisset declarari a Sacra Congregat.
Concil. An recte processisset contra subcantorem
Canonicum Ecclesiae suae jam decem, et octo
menses absentem, cum ei comminatus fuisset
poenam privationis, si intra mensem non reside-
ret; Sacra Congregatio declaravit, Concilium
clare diposuisse, expectandum esse lapsum trium
annorum, antequam ad privationem in totum pro-
cedatur, ut *in dict. c.* 12. *sess.* 24. *vers. Praeterea*
obtinentibus. Nam in primo amittit non residens
dimidiam, in secundo omnes fructus, in tertio
privatur Titulo, et ita rescriptum fuit plurimis
Episcopis. Sic praecise refert Fagnan. *in d. cap.*
Licet, de Praebend. num. 26. et Garcias *p.* 3. *de*
Benefic. cap. 2. *n.* 140. adducit aliam declaratio-
nem Sacrae Cong. Concil. quae sic habet: *Redar-*
guitur Episcopus, qui primo anno in Cathedrali,
vel Collegiata Ecclesia non residentem privat. Di-
sponit enim expresse Concilium, ut post primum,
et secundum annum absentiae Canonicorum: *cre-*
scente contumacia, contra eos juxta Sacrorum Ca-
nonum Constitutiones procedatur. Unde postquam 23
juxta Concilium Canonicus absens fuit, privatur
pro primo anno medietate fructuum, et pro se-
cundo anno omnibus fructibus; si sine legitimo
impedimento sit adhuc contumaciter absens, de-
bet, juxta Sacrorum Canonum Constitutiones, si
sciatur, ubi existit, personaliter moneri, seu ci-
tari, ut redeat ad residendum in termino congruo
arbitrio Episcopi sibi praefigendo sub poena pri-
vationis, nisi resipiscat; *cap. Ex parte vestra* 8.
et *cap. Clericos* 16. *de Clericis non residentibus.* Si
vero ignoratur ubi existat, tunc trinae citationis
Edicto in valvis Ecclesiae Beneficii affigendo,
debet vocari, seu citari, atque post ultimam ci-
tationem per sex menses expectari; quibus ela- 24
psis, si sine legitimo probato impedimento Cano-
nicus residere contempserit, non amplius privan-
dus est fructibus, sed Beneficio est omnino spo-
liandus, juxta formam praescriptam *in cap. Ex*
tuae devotionis 11. *de Clericis non residentibus*,
quam Concilium non immutavit, immo expresse
praeservavit *in d. sess.* 24. *c.* 12. ibi: *Contra eos ju-*
xta Sacrorum Canonum Constitutiones procedatur;
idest Beneficio privetur ad eum modum, quo Sa-
cri Canones praescribunt. Sic decisum fuisse a
Sacra Congr. Conc. referunt Armend. *loc. cit. n.*
98. et Barbosa *d. Alleg.* 53. *n.* 146.
Ad propositum juvat adducere, quae in una Ca- 25
thacen. fuerunt quaesita, et a Sacra Congr. Conc.
fuerunt resoluta, prout sequitur:

1 *An in causa privationis Beneficii ob non resi-*
dentiam debeant servari dilationes trium anno-
rum a Sacro Concilio praescriptae?
2 *An servatio dictarum dilationum sit arbitraria*
Ordinario in Canonicatibus?
3 *An ex eo, quod Canonicatus Cathacen. qua-*
tenus etiam consisteret in solis Distributioni-
bus, sine Praebenda, aut massa grossa, in
illius privationem ob non residentiam, dictae

temporum dilationes a Sacro Concilio praescriptae potuerint ab Ordinario remitti eo quod illius cap. dispositio non applicetur; cum non existentibus fructibus non potuerit fieri sequestrum?

4. *An ex eo quod idem Canonicus absens fuerit spatio duorum, et plus annorum, post quorum lapsum tantum fuerit monitus, currat eidem terminus trium annorum a Sac. Concilio indultorum, vel sex mensium o die absentiae, vel a die primae monitionis?*

5 *An a privatione etiam ser. ser. facta ab Ordinario de Canonicatu ob non residentiam, detur appellatio suspensiva, vel tantum devolutiva?*

Die 14. *Novembr.* 1671. *eadem Congr. re mature discussa, censuit:*

Ad 1. *Affirmative.*

Ad 2. *Negative.*

Ad 3. *In casu proposito posse omitti sequestrationes fructuum, non vero dilationes temporum.*

Ad 4. *Incipere triennium a die absentiae.*

Ad 5. *Non dari suspensivam.*

26 Et cum postea in eadem causa pro dilucidatione 4. Dubii quaesitum esset, an contra d. Canonicum non residentem posset procedi ad privationem juxta Sacrorum Canonum Constitutiones post lapsum trium mensium, et ultra secundi anni, vel expectandum esset, quod laberetur tertius annus integer?

Die 21. *Maji* 1672. *censuit expectandum esse triennium completum.*

27 Verum est tamen, quod pendente ipso triennio poterit Episcopus praeviis citationibus contra Canonicos absentes procedere per censuras, illosque suspendere, et excommunicare non obstante, quod inchoata sit via judicii praescripta a Concilio, juxta dispositionem *Text. in cap. Ex tuae devotionis* 11. §. *contra eos, de Clericis non residentibus*, prout eadem Sac. Congr. declaravit *in*

28 *Palentina* 18. *Novembris* 1673. Poenae Canonicorum non residentium possunt infligi etiam contra Canonicos Coadjutores cum futura successione, et ideo monendi sunt ad residendum sub poena privationis, ut respondit eadem Sacra Congreg. Conc. 12. *Martii* 1672. *et in Oxomen.* 8. *Maji* 1688.

29 Poenas autem contra Canonicos non residentes non potest Episcopus remittere in totum; bene tamen ante sententiam minuere, vel augere; sic decisum fuisse a Sacra Congregat. Concil. refert Garcias *d. cap.* 2. *num.* 150. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 128. et Fagnan. *in lib.* 1. *Decretal. cap. Irrefragabili* §. *Excessus, de offic. Ordinar. num.* 28. ubi refert, quod cum Episcopus Vercellensis supplicasset declarari, an hujusmodi poenam posset ipsis Canonicis remittere? Sac. Congr. *censuit posse Episcopum ante sententiam, vel in actu sententiae ex causa justa augere vel diminuere, et non in totum remittere.*

Canonici si in novem mensibus anni absque legitima causa a residentia notabiliter absint, ultra supradictas poenas, incurrunt etiam secundum multos culpam mortalem. Sic tenent Emanuel Sa *in Aphorism. verb. residentia num.* 1. Nicolaus Garcias *cit. cap.* 2. *n.* 321. Squillant. *de obligat. Clericor. part.* 1. *n.* 120. Sanctarell. *var. resolut. qu.* 4. *num.* 24. Filliuc. *qq. moral. tom.* 2. *tract.* 23. *cap.* 7. *num.* 207. Suarez *de Religione tom.* 2. *lib.* 4. *c.* 10. *num.* 17. et *cap.* 13. *n.* 5. Diana *Moral. resolut. par.* 2. *tract.* 12. *resolut.* 31. Machado *lib.* 4. *tract.* 3. *document.* 4. *n.* 1. Leander *part.* 6. *tract.* 9. *disput.* 6. *q.* 33. *et sequent.* Barbosa *de Canonicis cap.* 20. *n.* 8. et alii. Et ratio est, quia Canonici sub gravissimis poenis, et sub districto obedientiae praecepto adstringuntur ad assistentiam Chori; *cap. Dolentes* 9. *de celebrat. Missarum.* Immo ex Garcia, *d. cap.* 2. *num.* 322. *Declarat.* 29. Armendar *in addit. ad recopil. legum Navarrae lib.* 2. *tit.* 23. *de resident. num.* 41. et Barbosa *loc. cit. num.* 9. nec excusantur a culpa mortali, quamvis velint quotidianas Distributiones amittere. A culpa mortali tamen eos excusant Tamburin (*) *lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. §. 4. *n.* 7. et alii apud Leandrum *cit. q.* 23. dummodo habeant animum cedendi Distributiones tempore absentiae, et non deficiant in contemptum, aut contra praeceptum Superioris, vel ex eorum defectu non omittatur Officium in Ecclesia, aut non dicatur cum debita solemnitate; et ratio istorum est, quia nullus adest textus, ex quo mortalis obligatio colligatur, pro residentia Canonicorum, sicuti clare habetur pro residentia Parochorum in Tridentino *sess.* 23. c. 1. *de Reform.* Tum quia concurrit praxis multorum prudentum, qui nullum sibi conscientiae scrupulum faciunt, non existimantes in eo peccare, nec communiter id notatur. 30 31 32

Dantur tamen aliquae legitimae causae omnino excusantes a continua residentia; et istae generatim loquendo sunt quatuor, scilicet christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, et evidens Ecclesiae, vel Reipublicae utilitas, uti colligitur ex Tridentino *sess.* 23. c. 1. *de Reformat.* ibi: *Cum christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia ac evidens Ecclesiae, vel Reipublicae utilitas, aliquos nonnumquam abesse postulent, et exigant.* Ad primam causam Christianae caritatis seu pietatis pertinet, si Canonicus a loco Beneficii seu Canonicatus discedat causa juvandi proximum auxilio indigentem v. g. ad dirimendas lites, aut sedanda odia, quae inter quosdam sint suborta, et hujusmodi. Ad secundam causam *urgentis necessitatis* pertinet, si 33 34 35

(*) Verum hanc Tamburini sententiam laxitatem redolere, quis non videt? (*Edit. Roman.*)

Canonicus absit propter aeris intemperiem, vel
corporis infirmitatem, juxta *c. Praesentium* 3. *caus.*
7. quaest. 1. et *cap. Ad audientiam* 15. *de Clericis*
non residentibus; vel ad effugiendam Tyranni per-
secutionem, seu ad evitandas capitales inimicitias
contra ejus personam subortas, ut notat Glossa
in *cap. Clericos* 17. *de Clericis non resident. verb.*
excusationem rationabilem; et in Clementina 1. *de*
statu Monachorum §. *Caeterum, verb. causa ratio-*
nabilis, vel ad prosequendam litem super Juribus
Canonicatus; aut ob piam peregrinationem, seu
similem honestam causam, impetrata tamen li-
centia Praelati, sicuti habetur *in cap. Relatum* 4.
juxta Gloss. *ibid. verb. Praelatorum, de Clericis non*
36 *residentibus.* Ad tertiam causam debitae obedien-
tiae pertinet, si Canonicus absit a residentia de
mandato Papae, ut in Apostolicae Sedis servitio
occupetur; occupatus enim servitio Papae habe-
tur pro residente in propria Ecclesia, cum ser-
viat Ecclesiae universali; *cap. cum dilectus* 14. et
cap. ad audientiam 15. *de Clericis non residentibus.*
37 Ad quartam causam evidentis Ecclesiae, vel Rei-
publicae utilitatis pertinet, si Canonicus absit ob
negotium, et servitium Ecclesiae; *cap. Ex part.*
13. et *c. ad audientiam* 15. *de Clericis non residen-*
tibus, vel causa adeundi Synodum Generalem, seu
Provincialem, aut Dioecesanam; vel causa stu-
diorum; *cap. Relatum* 4. *de Clericis non residenti-*
bus. Totius enim Ecclesiae universalis permaxime
interest ad sui regimen, et servitium viros habe-
re literatos; *cap. Cum ex eo* 34. *de elect. num.* 6.
et in *cap. super specula* 5. *de Magistris,* permitti-
tur Beneficiatis, ut quinquennio Theologiae stu-
dere, eamdem vero quamdiu voluerint docere ab-
38 sentes possint sine reddituum privatione. Specia-
tim etiam conceditur, ut duo Canonici in servi-
tio Episcopi occupati pro residentibus habeantur;
cap. de caetero 7. et *cap. ad audientiam* 15. *de Cle-*
39 *ricis non residentibus.* Et isti duo Canonici possunt
ab Episcopo assumi, sive ex Cathedrali, sive ex
Collegiata, ut a Sacra Congregatione Conc. fuit
expresse decisum proposito dubio in haec verba:
in causa Colonien. petente Archiep. Electore, an
liceret pro servitio suae Dioecesis assumere duos Ca-
nonicos ex qualibet Collegiata, sicut licet assumere
ex Cathedrali? Sacra Congregatio die 9. *Septemb.*
1628. *censuit Episcopum posse uti opera duorum*
Canonicorum sive de Cathedrali, sive de Collegiata
Ecclesia, sed non plus duobus, sic refert Barbosa *de*
40 *Canonicis c.* 15. *num.* 8. Canonici ex justa causa
absentes non tenentur relinquere Substitutum,
ac per hunc interim deservire, non obstante im-
memorabili consuetudine; sic decisum fuisse a
Sacra Congregatione Concilii refert Garcias *d.*
part. 3. *c.* 2. *cum* 197. et Fagnan. *in c. Nulla* 2.
de Concession. Praebend. n. 73. Alia de residentia
vide verb. Distributiones.
41 Canonici tenentur recitare Officium in Choro;
nec ipsis potest Episcopus concedere, ut officient
in Sacristia; Sacra Congregatio Episcop. *in Signi-*
na 12. *Januarii* 1604. Potest tamen aliquando ex 42
causa, veluti ob frigus, extra Chorum arbitrio
Episcopi recitari Divinum Officium in diebus Fe-
rialibus, in diebus vero Festivis omnino recitan-
dum est in Choro; Sac. Rit. Congregatio *in Lunen.*
Sarzanen. 5. *Martii* 1633. et Sacra Congregatio 43
Episcop. *in una S. Severini* 13. *Septembris* 1641.
decrevit esse tolerandum, quod Canonici tribus
mensibus anni frigidioribus recitent diebus Fe-
rialibus Matutinum in Sacristia. In Choro non est 44
a Canonicis inchoandum Officium statim signo
dato, sed elapsa tertia parte horae; Sacra Rit.
Congregatio *in Tarentina Chryspolitanum* 3. *Se-*
ptembris 1601. *ad* 5. *Dub.* Et dato ipso signo de- 45
bent Canonici in Choro Officium inchoare non
expectato Vicario; eadem Sacra Rit. Congregatio
in Neritonen. Februarii 1606. Canonici sub onere, 46
et obligatione restitutionis fructuum tenentur
psallere, seu canere in Choro cum aliis, et non
satisfaciunt, si solum assistant, et intersint Ho-
ris, et per Capellanos, et alios Beneficiarios
psallant, ipsi vero, vel ibi, vel domi privatim
recitent Horas, quia institutio Canonicatuum est,
non ut adsint tantum in Choro, sed ut canendo
assistant, et ob id eis dantur Distributiones; ut
colligitur ex Trident. *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.*
ibi: « Omnes vero divina per se, et non per sub-
» stitutos compellantur obire Officia.....atque
» in Choro ad psallendum instituto Hymnis, et
» Canticis Dei nomen reverenter, distincte, de-
» voteque laudare; » et sic censuit Sacra Con-
gregatio Concilii; nam proposito dubio: « An
» Canonici, et alii qui intersunt Divinis Officiis,
» satisfaciant eorum muneri exhibendo suam
» praesentiam in Choro, etiam quod non cantent,
» neque psallent, maxime si allegarent, se eo
» tempore meditari, vel submissa voce dicere,
» quae ab aliis cantantur, vel alias pias preces
» tunc recitare? An vero teneantur praecise alta,
» et consona voce divina Officia, et Horas Cano-
» nicas recitare, cantare, psallere, et aliter non
» satisfaciant muneri, et obligationi? » eadem
Sacra Congregatio *sub die* 20. *April.* 1602. *censuit*
teneri omnino psallere, alioquin obligationi suae
non satisfacere. Vide *verb. Missa art.* 3. *num.* 11.
ubi ad id affertur novissima dispositio Benedicti
XIV. Canonici ex decentia debent alta voce can- 47
tare in Choro, et Episcopus potest illos ad hoc
hortari, sed non cogere; Sacra Congregatio Ri-
tuum *in Egitanensi* 24. *Novembr.* 1602. Canonici 48
non tenentur ad harmonicam modulationem can-
tus figurati, sed satisfaciunt in magnis Festivi-
tatibus, in quibus Ecclesia eo cantu utitur assi-
stendo cum debita attentione cantoribus. Ita cum
pluribus a se citatis Barbosa *de Canonicis cap.* 34.
num. 14. Canonici, qui solebant cantare Matuti- 49

num una hora post ortum solis, non sunt cogen-
di, ut Matutinum ante ortum solis cantent. Sac.
50 Congr. Rit. *in Asculana* 16. *Septemb.* 1606. Ca-
nonici quamvis pauci sint, puta duo, vel tres, te-
nentur canere, seu recitare Officium in Choro,
alias possunt ab ordinariis Distributionibus pun-
ctatura privari. Sac. Congr. Concilii *in Nullius*
Orbetelli 31. *Martii* 1696.
51 Canonici tenentur recitare in Choro Officium
Defunctorum, Psalmos Graduales, et Poeniten-
tiales solum juxta Constitutionem S. Pii V. et non
alias. Sacra Congregatio Rituum *in Suessan.* 28.
52 *Januar.* 1606. Et qui praedicta non recitant, mi-
nime peccant. Eadem Sacra Congregatio *in Bar-*
53 *chinonen.* 10. *Januarii* 1609. Canonici recitantes
in Choro Officium B. Virginis Mariae in Semidu-
plicibus, et Dominicis ex consuetudine, illa dein-
ceps uti possunt, non obstante Rubrica Breviarii.
54 Sacra Congregatio Rit. 1. *Septemb.* 1607. Cano-
nici recitantes in Choro Officium parvum B. Vir-
ginis Mariae tempore Paschali, debent facere si-
ne addito Alleluja. Sacra Rit. Congregatio 28.
55 *Martii* 1626. Canonici tamen non tenentur reci-
tare in Choro Officium Beatae M. V. ubi non est
consuetudo; ex Bulla enim S. Pii V. incipiente
Quod a nobis, Romano Breviario praefixa, pro
his, qui Romanum ritum servant, sublatum est
hoc onus, ubi contraria consuetudo illud recitan-
di non vigeat, quam S. Pontifex non abstulit,
sed jussit servari, ut observat Fagnan. *in cap.* 1.
56 *num.* 35. *de celebr. Missar.* Immo S. Pontifex in
ipsa Constitutione, ut videri potest in principio
Breviarii, tollit peccati obligationem, quae erat
recitandi in Choro Officium parvum B. Mariae V.
Defunctorum, Psalmos Poenitentiales, et Gradua-
57 les juxta Rubricas Breviarii. Canonicos cogere
potest Episcopus ad praestandum juramentum de
fideliter punctando in Choro. Sacra Congregatio
58 Concilii 17. *Mart.* 1619. Canonici non possunt
exire a Choro nisi petita venia ab Archidiacono,
sive Praesidenti per salutationem sub poena pun-
ctationis, ut praescripsit Sacra Congregatio Epi-
scop. *in Aprutina* 19. *Aprilis* 1716. et declaravit
Sacra Congregatio Concilii *in Lunen. Sarzanen.* 4.
59 *Junii* 1701. Canonici confabulantes in Choro sunt
punctandi, et privandi Distributionibus tamquam
absentes, ut rescripsit Sacra Congregatio Episc.
60 *Episcopo Nucerino* 7. *Sept.* 1594. Canonici, et Di-
gnitates non debent in Choro habere stratum, si-
ve tapetum. Sacra Congregatio Rit. *in Herbipolen.*
Praeeminentiarum 22. *Novemb.* 1698. *et in Urbinat.*
61 23. *Januarii* 1700. Canonici in Choro, vel in Ec-
clesia Divinis Officiis interessentes sine habitu
Canonicali, et Superpelliceo, debent punctari.
Sacra Congregatio Rit. *in Lunen. Sarzanen.* 3. *Mar-*
62 *tii* 1633. Canonici non debent permittere, ut Lai-
ci, dum Divina celebrantur, stent, vel sedeant in
Choro. Sacra Congregatio Rit. *in Compostellan.*
4. *Februarii* 1600. Canonicum, vel Capellanum 63
potest Ordinarius excusare a Choro ex causa ju-
sta comprehensa *in capite unic. de Clericis non re-*
sidentibus in 6. sine consensu aliorum Canonico-
rum, et Capellanorum. Sic decisum fuit a Sac.
Congregatione Concilii, ut refert Garcias *de Be-*
nefic. part. 3. *cap.* 2. *num.* 407. Canonicus junior 64
in Choro juxta consuetudinem Ecclesiae debet
supplere vices Hebdomadarii absentis, vel impe-
diti, et non Coadjutor, licet sedeat post ultimum
Canonicum. Sac. Congregatio Rit. *in Elboren.* 15.
Aprilis 1606.

Canonici tenentur quotidie ad canendam Mis- 65
sam Conventualem; adesse enim in Ecclesiis Ca-
thedralibus, et Collegiatis obligationem cantan-
di quotidie Missam Conventualem, tradunt com-
muniter Doctores, praesertim Glossa *in cap. Cum*
Creatura 51. *de celebrat. Missar.* ubi Abbas, Joan.
Andr. Fagnan. et caeteri Canonistae, idque sub
mortali, quia est de materia gravi, et quae om-
nium plurimum confert ad Divinum cultum, cui
maxime detraheretur, immo plus quam si non ce-
lebrarentur Horae Canonicae, cum major sit cul-
tus Sacrificii, quam Horarum Canonicarum; stan-
te autem gravitate materiae consurgit gravis obli-
gatio. Sic expresse Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 321.
n. 2. *et consult.* 391.

Et Missam Conventualem canendam esse quo- 66
tidie in Cathedralibus, et Collegiatis pluries de-
crevit Sac. Congr. Rit. et signanter 14. *Januarii*
1603. *et in Faventina sub die* 25. *Junii* 1611. *et*
sub die 28. *Januarii* 1612. decrevit Canonicos te-
neri omnino ad cantandam Missam de die. Et 67
etiam in illis diebus, quibus cantant aliquam Mis-
sam votivam. Eadem Sac. Congr. *in una Urbina-*
tensi 21. *Junii* 1611. Non enim pro Missa votiva
omitti potest Missa Conventualis. Eadem Sacr.
Congr. *in dicta Faventina sub die* 16. *Februarii*
1627. Et abrogatur omnis consuetudo non can- 68
tandi Missam de die, ultra votivam, seu pro
Defunctis. Eadem Sac. Congr. *in d. Faventina sub*
die 18. *Junii*, *et* 28. *Augusti* 1628. Unde licet in 69
illis Ecclesiis, in quibus adest inveterata consue-
tudo cantandi Missam votivam de B. M. Virgine
singulis diebus Sabbati, possit hic pius usus, seu
populorum devotio continuari etiam in Sabbatis
Festo duplici impeditis, non est tamen omitten-
da Missa Conventualis. Eadem Sac. Congreg. 2.
Decemb. 1684. Praeterea Missa Conventualis in 70
Quadragesima, Adventu, Quatuor Temporibus,
et similibus, etiam quod in dictis diebus occur-
rat Festum duplex, non est omittenda, sed utra-
que Missa, nempe de Sancto, et de Feria, est
celebranda. Eadem Sac. Cong. *in Lunen. Sarzanen.*
5. *Martii* 1633. Hinc cum Canonici Ecclesiae Ca- 71
thedralis Faventinae petiissent eximi ab obliga-
tione canendi Missam Conventualem de die, quo-
tiescumque eadem die aliam Missam cantassent

votivam, vel Defunctorum. Sac. Congr. Rit. *de*
mense Martii 1631. respondit *non posse praetermitti*
72 *Conventualem.* Et sic jam fuerat decisum in una
Sarnen. cum enim Canonici Cathedralis Sarnensis
ex conventione cum Episcopo a nonaginta annis
inita consuevissent singulis hebdomadis tres Mis-
sas canere, videlicet Feria secunda pro Defun-
ctis, Feria quarta de Angelis, et Feria sexta de
S. Cruce, Episcopus successor eos compellebat
ad canendum quotidie Missam Conventualem
praeter supradictas; sed cum Ecclesia extra ha-
bitationes, et in loco insalubris Coeli sita esset,
et in ea vix decem extarent Canonici, quorum
saepe aliquis aegrotabat, praeterquam quod cu-
ram habebant animarum; idcirco petiissent be-
nigne secum agi, ut ad dictam Missam Conven-
tualem non tenerentur nisi in diebus Festis, *die*
9. *Novemb.* 1613. Sac. Congreg. Concilii *censuit*
quod petitur non concedendum.
73 In Cathedralibus, et Collegiatis non potest omit-
ti altera ex duabus Missis cantandis ob celebra-
tionem Capituli Canonicorum. Sacra Congr. Rit.
74 16. *Maji* 1626. Missa Defunctorum cantari de-
bet a Canonicis juxta legem fundationis, etiam
in illis diebus, in quibus ex praescripto Missalis
cantatur alia Missa pro Defunctis, ut decrevit
Sacr. Congreg. Concil. *in una Ipren.* Cum enim
in insigni Colleg. S. Petri Casalensis Ipren. Dioe-
cesis essent fundata tria Beneficia, quorum pos-
sessores soliti erant per totum annum vicissim can-
tare Missam pro Fundatore dictae Ecclesiae, et
aliis Defunctis, dictaque Missa, et Vigiliae De-
functorum decantari consuevissent in Choro, quan-
do Officium fiebat de Feria, vel Festo simplici;
quidam Canonici dictae Ecclesiae sub praetextu,
quod in Missali Romano caveatur, ut prima die
cujuslibet mensis, et secunda Feria cujuslibet
hebdomadae non impedita in Collegiatis Eccle-
siis dicantur duae Missae, una pro Defunctis, et
alia de Feria, seu Festo simplici, praetendebant
satisfieri dictae fundationi, si Missae, ut praefer-
tur, cantari solitae, demissa voce legerentur. Un-
de cum quaesitum esset, an satisfieret, vel po-
tius obstaret *cap.* 5. *sess.* 25. Sac. Cong. Conc.
censuit, Missas cantandas esse juxta earum fun-
75 dationem. Nec propter anniversarium, seu aliam
Missam Defunctorum potest omitti Missa Con-
ventualis cantanda de die, seu de Officio curren-
76 te. Sac. Rit. Congreg. 28. *Augusti* 1628. Canonici
pro Missa Conventuali, quam quotidie celebrare,
et Sacrificium pro Benefactoribus, et Fundatori-
bus applicare tenentur, nullatenus possunt a-
liam eleemosynam recipere, non obstante contra-
ria consuetudine, nec tenuitate redditnum. Sacra
Congreg. Concil. *in una Elven. die* 4. *Maji* 1646.
ad cap. 2. *sess.* 25. *de Reformat. in una Civitatis*
Castellanae 4. *Martii* 1690. *in una Hidrunt.* 1.
Martii 1692. *in una Cathacen.* 29. *Novembr.* 1698.
et tenet solide Pignatel. *tom.* 1. *consult.* 321. Mo-
nacel. *part.* 1. *tit.* 2. *formul.* 4. *num.* 27. Vide *verb.*
Missa art. 3. *num.* 11. ubi ad id affertur novissi-
ma dispositio Benedicti XIV. Pro hujusmodi Mis- 77
sa Conventuali debetur Canonicis Distributio ex
Massa communi. Sacra Congregat. Concil. *in dict.*
Elven. die 23. *Februarii* 1647. et tenet Pignatell.
tom. 1. *consult.* 322.
Canonicus, qui Missam solemnem celebrat die 78
Dominico, tenetur Officium Vesperarum facere
eodem die post prandium, non obstante quacum-
que contraria consuetudine. Sacra Congreg. Rit.
in *Æsina* 25. *Januarii* 1605. Canonicus, vel alius 79
Sacerdos, qui celebrat Missam Conventualem, in
qua Chorus tenetur cantare Symbolum, non potest
illam prosequi eo tempore, quo a Choro cantatur
Symbolum praedictum. Sac. Congreg. Rit. 17.
Decembr. 1695. Non est facienda Altaris thurifi- 80
catio in Missa Conventuali dierum solemnium, si
absque cantu, et Ministris celebretur. Sac. Con-
greg. Rit. 22. *Januar.* 1701. Canonicus Missam 81
celebrans in Ecclesia, vel ex devotione, vel ex
obligatione, tempore, quo cantatur una hora in
Choro, non dicitur interfuisse illi horae, nec
illius Distributiones accipere potest, nisi in illa
hora ad celebrandam Missam ab eo, ad quem
pertinet, compulsus, et jussus fuerit. Sacra
Congregatio Concil. *in Callien.* 29. *Julii* 1628.
in respons. ad 4. *et in Oriolen.* 27. *Martii* 1632. *in*
responsion. ad 12. Canonici Missam celebrantes 82
coram Episcopo, non debent sedere in Sede cum
postergali, sed in scamno oblongo, tapeto, vel
panno cooperto, in latere Epistolae. Sacra Con-
greg. Rit. *in Turritana* 19. *Maji* 1614. Canonici, 83
et Dignitates tenentur per seipsos Divina Officia
obire, nec non Missas majores canere illis diebus,
quibus ad eas decantandas obligati sunt. S. C.
Concil. in *Segobien.* 21. *Julii* 1590. Canonici, et 84
Dignitates in decantatione Missae, Evangelii, Epi-
stolae, et in functione similium debent per seip-
sos subire, et exercere munera incumbentia, et
adnexa. Quod si aliqui legitimo impedimento
detenti, ea per se ipsos adimplere non potuerint,
tunc alios, ejusdem tamen Ordinis, et gradus, non
autem inferioris, Dignitates nempe alias Dignita-
tes, Canonici alios Canonicos, et Portionarii respe-
ctive Portionarios in sua quaque hebdomada, ne
graduum, et Ordinum praerogativae confundan-
tur, deputare debebunt. Sac. Rit. Cong. *in Abulen.*
18. *Maji* 1602. At hoc non videtur observari, quia
passim Dignitate aliqua impedita, celebrant pro
ea Canonici, et alii ministrant, sicuti ministra-
rent Dignitati, et admittunt ipsa decreta S. C. R.
in Mediolanen. 16. *Maji* 1642. *Bellocastrens.* 11.
Junii ejusdem anni, et in Tarvisina 26. *Augusti*
1645. Missas Pontificales celebrare, absente Epi- 85
scopo, pertinet ad primam Dignitatem, vel ad
antiquiorem Canonicum, non autem ad Canoni-

cum hebdomadarium. Sacra Congreg. Rit. *in Tarentina* 10. *Januarii* 1597. *et in Vallisoletana* 11.
86 *Junii* 1606. *et in Pisaurien.* 21. *Martii* 1609. Si vero
sit consuetudo immemorabilis quod ad Canonicum
hebdomadarium, vel ad Archipresbyterum, licet
non sit prima Dignitas, vel ad aliam Dignitatem
hujusmodi functiones spectent, servanda est consuetudo, quae non tollitur per Caeremoniale. Sac.
Rit. Congr. *in Asten.* 25. *Jan.* 1602. *et in Hidruntina* 30. *Jan.* 1616. *et in Monopolit.* 3. *Sept.* 1616.
87 Canonico solemniter celebranti pro Diacono, et
Subdiac. inservire debent pariter Canonici, non
obstante immemorabili contraria consuetudine,
quae potius est abusus, et corruptela. Sac. Cong.
Rit. *in Calaguritana* 7. *Septemb.* 1593. *in Ceneten.*
14. *Febr.* 1615. *in Colonien.* 31. *Martii* 1629. *et
in Sarnen.* 4. *Martii* 1638. ubi declaravit: « Canonico solemniter celebranti pro Diacono, et
» Subdiacono inservire debere pariter Canonicos,
» non autem Capellanos, non obstante immemoriali contraria consuetudine allegata, quae
» venit prius formiter probanda; » et subjunxit,
« Canonico solemniter celebranti pro Diacono et
» Subdiacono inservire debere Canonicos habentes Praebendam Diaconalem, et Subdiaconalem. » Et *in Alexandrina* 17. *Maji* 1719. ubi
per Eminentiss. Cardinalem Gabriellum proposito
dubio: « An Cappellani Cappellaniarum erectarum in Ecclesia Cathedrali Alexandrina vigore
» dispositionis quondam Canonici Pomesani teneantur inservire in Officio Diaconi, et Subdiaconi Dignitatibus, vel Canonicis ejusdem
» Cathedralis celebrantibus in casu etc. » ab eadem Sac. Rit. Cong. responsum fuit *Negative* cum
addito, ut causa amplius non proponeretur. Sic
refert Ursaya *tom.* 8. *part.* 2. *discept.* 26. ubi per
totum egregie id probat adductis solidis rationibus, et pluribus aliis ejusdem Sacrae Congreg.
Decretis, et signanter in *Sypontina* 8. *Martii* 1631.
in Clusina 20. *Aprilis* 1641. *in Brundusina* 7. *Decembris* 1658. *in Talentina* 7. *Aprilis* 1698. *et in
Nucerina Paganorum* 25. *Januarii* 1698. ubi declaratum fuit, quod Diaconus, et Subdiaconus inservientes Canonico celebranti debeant esse etiam
Canonici sive juniores, sive antiquiores sint ipso
Canonico celebrante, et non alii inferioris ordinis,
non obstante, quod in aliqua Cathedrali non sint distinctae Praebendae in Sacerdotales, Diaconales,
et Subdiaconales, uti in Cathedrali Alexandrina, *in
cit. Nucerina Paganorum*, ac variis aliis; et etiam
non obstante contraria consuetudine, quae potius
abusus est, et corruptela; vide ibi *num.* 75.
88 Dignitas prima, si velit functiones Episcopales
facere, debet etiam Missam canere; alias pertinent ad subsequentes cum eadem conditione. Sac.
Congr. Rit. *in Aretina* 30. *Januarii* 1612. *in Tirasonen.* 1. *Martii* 1614. *et in Neritonen. eodem die*
89 *et anno.* Dignitas prima, quae vult portare Sanctissimum Sacramentum in Processione, absente
Episcopo, debet Missam cantare; quod si noluerit, debet Sanctissimum Sacramentum portare
ea Dignitas, vel Canonicus, qui Missam celebraverit. Sacr. Congreg. Rit. *in Baren.* 19. *Januarii*
1608. *et* 23. *Martii* 1709. *in respons. ad* 4. teste
Ursaya *tom.* 2. *part.* 1. *discept.* 20. *num.* 19. Nec 90
convenit, quod prima Dignitas celebrat Missam
ante processionem SS. Sacramenti, et deinde altera Dignitas minor gestet illud in Processione.
Eadem Sac. Congr. Rit. 30. *Junii* 1632. Canonici 91
non supplent vices Protonotariorum, et aliorum
inferiorum, sed bene vices Dignitatum. Sac. Rit.
Congregat. *in Milevitana* 3. *Junii* 1617. Canonici 92
et Dignitates, quae habent annexam Praebendam
cum onere cantandi Epistolam, sive Evangelium,
non tenentur ministrare inferioribus. Sacra Congregat. Rit. *in Salmantina* 10. *Januarii* 1604. Ca- 93
nonici non sunt cogendi ad cantandam Epistolam,
vel Evangelium, quando alius Canonicus, seu
Dignitas celebrat, nisi quando Praebendae sunt
distinctae. Sacra Congreg. Rit. *in Tarentina Crypeolitarum* 7. *Septembr.* 1605. Canonici, qui ha- 94
bent Praebendas Diaconales, vel Subdiaconales,
tenentur ministrare, et inservire Dignitatibus,
et aliis Canonicis, quando Missas celebrant solemnes, vel Vesperas. Sacra Congreg. Rit. *in Bituntin.* 9. *Februarii* 1608. Canonici, Diaconi, et 95
Subdiaconi in quibusdam solemnitatibus, etiam
non celebrante Episcopo, cogi possunt ad cantandam Epistolam, et Evangelium, non obstante
quocumque praetextu, vel consuetudine in contrarium. Sacra Rituum Congregat. *in Januensi* 29.
Decembris 1602. Canonici tamen non tenentur, 96
nec debent cogi ministrare in officio Diaconi, vel
Subdiaconi Mansionariis, et aliis inferioribus Presbyteris celebrantibus non obstante consuetudine.
Sac. Congr. Rit. *in Hispalen.* 10. *Januar.* 1601.
in Cadicen. 23. *Novembr.* 1602. *et in Materan.* 5.
Julii 1614. Assistentia, quae fit ad Missam et 97
Vesperas, debet fieri cum Pluviali. Sacr. Rit.
Congr. 3. *Augusti* 1602. Canonici tenentur inser- 98
vire pro Diacono, et Subdiacono Dignitatibus, ac
eorum Coadjutoribus solemniter celebrantibus,
non obstante contraria consuetudine. Sac. Cong.
Rit. *in Clusina* 20. *Apr.* 1641. *in Brundusina* 7.
Dec. 1655. *in Casalen.* 28. *Jan.* 1690. *in Tolentinaten.* 7. *Apr.* 1696. *et in Neapolitana* 25. *Januar.*
1698. Et non tantum Canonici juniores, sed etiam 99
antiani et antiquiores. Sacr. Congr. Rit. *in Nucerina Paganorum* 25. *Jan.* 1698. Dignitates vero 100
numquam debent Canonicis celebrantibus inservire. Eadem Sacr. Congreg. Rit. *in Gerunden.* 3.
Octob. 1699. Circa Missas privatas, an possint 101
Canonici eas celebrare tempore, quo Episcopus
solemniter celebrat, vel concionatur, extat decisio Sac. Congregationis particularis deputatae a
Clemente XI. in una *Casalen.* pro resolutione va-

riorum dubiorum, inter quae erat dubium 18. ut sequitur: *Decimo octovo: an Canonici valeant celebrare Missas privatas in Cothedrali tempore, quo Episcopus celebrat solemniter, vel concionatur; die* 11. *Martii* 1708. censuit *ad* 18. *tempore celebrationis servandum esse statutum Ecclesiae; tempore vero concionis negative.* (*) Et haec decisio, et resolutio fuit a Sanctissimo per Breve confirmata, ut refert Eminentissimus Petra *tom.* 3. *comment. ad Constitut.* 1. *Nicolai III. num.* 17. *et comment. ad Constit.* 1. *Urbani IV. n.* 16. qui dicit se (dum erat Secretarius Concilii) fuisse deputatum Secretarium dictae particularis Congregationis habitae una cum Illustrissimis, et Reverendissimis DD. Nuntio Archiepiscopo Nicaenu, et Secretario S. C. Episcopor. et Regul. Inghirami Secret. S. C. Rit. et Marefusco Secret. S. C. Immunitatis, coram Eminentissimo, et Reverendissimo D. Cardinali Josepho Vallemano.

ADDITIONES AUCTORIS

102 Contra Canonicos non residentes ultra amissionem Distributionum quotidianarum potest Episcopus procedere per mulctas pecuniarias, atque alio juris remedio ad residendum ipsos compellere. Sic expresse Sacra Congr. Concil. *in Jadren. vulgo Zara,* 17. *Sept.* 1610. ibi: « Sacra etc. censuit, non inservientes Ecclesiae, nec Divinis interessentes ultra amissionem Distributionum quotidianarum, posse ab Archiepiscopo per mulctas pecuniarias, atque alio juris remedio compelli. » Et idem respondit *in Castellaneten.* 7. *Junii* 1659. et saepe alibi.

103 Quoad residentiam Canonicorum advertendum est, quod aliquibus peculiaribus Canonicorum Capitulis, vel ratione paupertatis reddituum, vel consuetudinis, attento etiam numero Canonicorum, aliorumque inservientium, solet quandoque concedi Indultum assistendi Choro, aliisque functionibus per mediarias, idest per mediam partem ipsorum vicissim, ut *in Sanctae Severinae*, in qua ad propositum dub. « An omnes Canonici, et Clerus Cathedralis Ecclesiae S. Severinae, vigore donationis expletae per bon. mem. Archiepiscopum Berlingerium teneantur quotidie intervenire servitio Ecclesiae, seu potius sit indulgendum, ut possint alternative, et facta divisione per turnum, et hebdomadam interesse eidem servitio, exceptis temporibus Adventus, Quadragesimae, Rogationum, aliisque Vigiliis, et omnibus diebus Festis in casu; » S. C. Concil. *die* 13. *Jul.* 1725. respondit: *Esse indulgendum alternativam cum solitis clausulis;* apud Thesaurum Resolut. *tom.* 3. *in d. S. Severinae.*

Et quamvis in Cathacen. servitii Chori eadem S. Congregat. improbasset consuetudinem Capituli Cathedralis inserviendi Choro per tertiarias, idest quod singuli inservirent una ex ternis hebdomadibus in turno per totum annum, respondendo *Negative* ad dubium *die* 25. *Novembr.* 1698. ei propositum: *An liceat Capitularibus inservire per tertiarias in casu etc.* tamen reproposita causa *die* 5. *Septembris* 1699. ad instantiam ejusdem Capituli sub consueto dubio: « An esset standum, vel recedendum a decisis, Sacra Congregatio stetit in decisis, sed attenta tenuitate reddituum, censuit, ex gratia indulgendum esse, prout benigne indulsit praefatis Capitularibus, ut toto anni tempore per mediarias, idest per dimidiam eorum partem alternis hebdomadis Missae, Matutinu, et omnibus Horis interesse valeant, ita tamen ut diebus Dominicis, et festis de praecepto, tempore Adventus, et Quadragesimae, ac Octavarum Nativitatis Domini, Paschatis Resurrectionis D. N. J. Christi, ac Sanctissimi Corporis Christi ultra medietatem Capitularium, qui non erunt de servitio, Missae, et Vesperis inservire teneantur, » ut in *lib.* 49. *Decr. pag.* 311. *et* 312. Quae resolutio in terminis refertur, et confirmatur in alia *Castri Maris Servitii Chori*, in qua ad dubium: *An sit standum, vel recedendum a decisis in casu* etc. ead. S. Congreg *die* 30. *Julii* 1735. respondit: *In decisis, sed ex gratia indulgendum esse, ut inservire possit per mediarias, ad formam Rescripti in Cathacen. servitii Chori* 5. *Septemb.* 1699. Sic apud Thesaur. Resolution. *tom.* 7. *in d. Castri Maris Servitii Chori.* Consimile Indultum concessum fuit Dignitatibus et Canonicis Collegiatae S. Mariae Majoris *in Tranen.* in qua ad dubium: *An Dignitatibus, et Canonicis Collegiatae Ecclesiae S. Mariae Majoris Baruli sit concedenda gratia inserviendi d. Ecclesiae alternatim, et per hebdomadas in casu* etc. ead. S. C. C. 22. *Novemb.* 1738. respondit: *Affirmative cum solitis clausulis,* apud Thesaur. Resol. *tom.* 8. et saepe idem *alibi.*

Et quia Canonici, et Beneficiati quandoque ultro progressi sunt petentes sibi impertiri Indultum inserviendi per mediariam, etiam diebus festivis, *annuendum non esse* respondit Sacr. Congregatio Concil. *in una Civitatis Castelli Servitii Chori*, in qua ad dubium: *An, et quomodo Dignitatum, et Canonicorum precibus sit annuendum* 105

(*) Proposito dubio: *An Canonici valeant celebrare Missas privatas tempore, quo Episcopus solemniter celebrat, vel concionatur*, respondet Auctor allegans resolutionem Sac. Congr. Conc. in una Casalen. *Servandum esse statutum Ecclesiae.* Verum hanc resolutionem non tamquam legem generalem esse accipiendam, sed dumtaxat uti municipalem, ex eo deduci videtur, quod negativa sententia communis sit, atque innitatur tum *can. Et hoc attendendum, de consecrat. dist.* 1. tum aliam Concilia Provinciali Mediolanen. IV. *par.* 2. *tit. Quae pertinent ad Sanctissimum Missae Sacrificium et divina officia.* (*Tom.* 1. *Act. Eccl. Mediol. edit. ann.* 1738. *pag.* 148.) (*Edit. Ven.*)

in casu etc. *die* 14. *Jun.* 1738. prodiit rescriptum: *Negative et serventur Resolutiones dierum* 30. *Jan. et* 17. *April.* 1728. *et amplius.* Sic apud Thesaurum Resolutionum *t.* 8. *in d. Civitatis Castelli Servitii Chori*, in qua prius proposita *die* 10. *Mart. ejusdem anni* 1728. afferuntur citatae Resolutiones *dierum* 30. *Jan. et* 17. *April.* 1728. Vide ibi, ubi etiam alia ad rem. Et insuper in *Rossanen Servitii Chori, et distributionum quotidianarum*, in qua ad dubia: 1. « An » in omnibus diebus Dominicis, et Festis Digni- » tates, Canonici, et alii de Capitulo Missae Con- » ventuali aliisque Divinis Officiis interesse de- » beant, vel potius eis liceat etiam praedictis die- » bus per quartariam inservire, per assistentiam » nempe unius Dignitatis, quinque Canonicorum » et sex Presbyterorum? 2. An sit locus augmen- » to Distributionum, quomodo, et in qua summa: » *et quatenus affirmative.* 3. An donec idem aug- » mentum non fuerit factum, teneantur omnes » dictis diebus Dominicis, et Festis Choro, et » Ecclesiae interesse in casu etc. » ead. Sac. Congr. Conc. *die* 1. *Martii* 1738. respondit ad « 1. Affir- » mative quoad secundam; ad 2. habebitur ra- » tio in casu recursus cum opportunis documen- » tis; ad 3. Affirmative. » Sic apud Thesaur. Resolut. *t.* 8. *in d. Rossanen.*

106 Canonici, et Dignitates ubique ad psallendum tenentur, non obstante qualibet contraria consuetudine, aut praesumptis privilegiis. Benedictus XIV. *tom.* 1. *Constit.* 103. incip. *Cum semper* §. 25.

107 Ex Decreto Sac. Congreg. Rituum 2. *Septembris* 1741. *in Aquen.* Canonici non tenentur extra Chorum ad Psalmos Graduales, Poenitentiales, Officium B. M. V. et Defunctorum, cum recitanda sint tantum in Choro, ubi est consuetudo, et nequeunt Canonici ad illorum recitationem cogi, ubi recitari non consueverunt, ut decrevit Sac. Congr. Conc. *in Montis Alti* 28. *Septemb.* 1754. in qua ad dubium: « An Canonici Ecclesiae Ca- » thedralis Montis Alti ultra Horas Canonicas te- » neantur quoque in Choro recitare Officium De- » functorum, B. M. V. Psalmos Poenitentiales, et » Graduales diebus in Breviario designatis, sive » potius sit servanda consuetudo in casu etc. » die, et anno, quo supra respondit: *Servandam esse consuetudinem.* Unde non est attendendum Decretum Congr. Episcopor. et Regular. *in Alexandrina* 18. *Mart.* 1587. prout mendose refertur a Crispino *in Visitat. Pastoral. part.* 2. §. 20. contrarium sentiens quoad Officium B. M. V. cum in eo legatur tantum: « Canonicos debere hortari ad reci- » tandum in Choro Officium B. V. diebus in Bre- » viario praescriptis, non autem cogi, ubi non » est solitum. »

108 Cum ab antiquo, et immemorabili tempore Canonici Ecclesiae Cathedralis Casalensis diebus Dominicis, aliisque festis infra annum occurrentibus, quando a Musicis Vesperae decantantur, consueverint eo tempore in Choro bini et bini Vesperas, et Completorium recitare, excitatum est dubium, an per eum modum recitandi Completorium satisfaciant Canonici muneri suo; pro cujus declaratione Episcopus Casalen. et Canonici praedicti ad Sacram Rit. Congregationem recursum habuerunt; et Sac. eadem Congregatio iis omnibus mature expensis, quae in hanc rem deducta sunt, rescripsit: « Canonicos non satisfa- » cere obligationi Chori recitando modo praedi- » cto Completorium tempore, quo a Musicis Ve- » sperae decantantur. »

Ad rem placet adhuc e penu *Institutionum Ecclesiastic.* Benedict. XIV. proferre sequentia. Canonici, et Beneficiati tenentur ex jure Ecclesiastico recitare Officium divinum cum eo discrimine, ut Beneficiati ubique locorum possint huic muneri satisfacere, Canonici vero Cathedralium vel Collegiatarum praestare id in Choro tenentur. *Institut. Eccl.* 107. §. 7. 109

Nec solum tenentur assistere, sed etiam alta voce recitare, et associare cantum Horarum Canonicarum, nulla in contrarium obstante consuetudine, ut ex dispositione Sac. Conc. Trid. *sess.* 24. *c.* 12. *de reformat.* evincitur. Idcirco tenentur Canonici, et alii addicti Choro cantum Gregorianum addiscere, ut in folio exhibito Sac. Congregationi in causa *Murana Mansionariae die* 13. *Novembris* 1735. a Secretario ejusdem Congregat. demonstratur. *Institut. Eccl.* 107. §. 16. 110 111

In Tridentino quidem injunctum est, ut omnes *divina per se, et non per substitutos compellantur obire officia*, sed ut censuit Sacra Congregatio, non est sublata Capitularibus facultas *sese invicem substituendi, dummodo substituens et substitutus eidem servitio adscripti non sint.* Cavendum est tamen, ne nimis frequentes sint istae substitutiones. Non possunt uti hac facultate illi Canonici, qui extra civitatem vel suburbia consistunt. Nec ea uti potest nisi Canonicus, vel Mansionarius, non vero Coadjutores eorum, ut ex pluribus Decretis Sac. Congr. *Ibid.* §. 17. 18. 112 113

Si Chorus Ecclesiae efficiatur incommodus; puta hiemali tempore, potest adaptari eidem muneri praestando aliqua Capella ejusdem Ecclesiae, ut ex decreto Sac. Congr. *Ibid.* §. 19. 114

In ordine ad recitationem Horarum praefertur illa sententia, quae docet, eos, qui horis admiscent jocos, risus, et cachinnos etc. et confabulationes in Choro, reos esse peccati gravis, et ad restitutionem teneri. *Ibid.* §. 25. 115

In Decretali *Dolentes, de celebrat. Missar.* poena in eos, qui haec similia agunt, suspensionis indicitur; haec tamen suspensio est ferendae, non latae sententiae, ut explicavit Honorius III. *in c.* 3. *de vita et honest. Clericor.* inserto in quinta compilatione Decretalium edita a Cironio. *Ibid.* §. 29. 116

117 Mos non mulctandi Canonicos, nisi cum supervenerint in Choro post absolutum primum nocturnum cum lectionibus, vel post sex priores psalmos in matutinis de feria, etiamsi consuetudo adsit, reprobatur a Sacra Congregatione Concilii *in Interamnen. Visitationis die* 24. *Maji* 1674. *Ibidem* §. 23.

118 Missa Conventualis, quamquam non veniat nomine Horarum Canonicarum, venit tamen nomine Divini Officii, quare si Cathedralis, et Collegiatarum Canonici tenentur ad quotidianum Officium Divinum, tenentur etiam ad quotidianam celebrationem ejusdem Missae. *Ibid.* §. 11.

119 Immemorabilis consuetudo non excusat Canonicos Cathedralium, et Collegiatarum insignium a residentia; bene tamen in Collegiatis non insignibus, et ruralibus, in quibus adeo tennes sunt redditus, ut Canonici aliunde non habentes, unde vivant non habeant; *ibidem* §. 2. ex Decreto Sacrae Congr.

120 Absentia a Choro per tres menses non intelligitur permissa a Tridentino, si Ecclesiae Constitutiones servitium totius anni absque ulla intermissione requirant; qua in re nulla contraria consuetudo, etiam immemorabilis admittitur, ut censuit Sac. Cong. in suo Decreto; *ibid.* §. 34.

121 Ad vacationem trium mensium concessam a Tridentino non requiritur licentia Episcopi, si tamen intra dioecesim consistant; requiritur autem vicissim, si se ab illa absenteut; petita tamen non debet ab Episcopo negari, ita ex Decretis Sac. Congr. *ibid.* §. 36.

122 Canonici vigore trimestris a Concilio Tridentino sibi concessi non possunt simul abesse a Choro ultra tertiam partem uno et eodem tempore, nec vacationem hanc obtinere possunt tempore Quadragesimae, et Adventus, et in Festis solemnioribus. Ita ex Decreto Sac. Cong. *ibid.* §. 34.

123 Pro absentibus habentur, qui absunt ab Ecclesiae servitio tot vicibus, ut praescripta quantitas trium mensium annuo spatio superetur. Hinc Sacra Congregatio decidit plusquam trimestrem valere, ut censeantur absentes; nec approbavit illos, qui calculum conficiebant ab hora ad horam, et non a die in diem. Ita ex Decreto Sac. Congr. *ibid.* §. 32. 33.

124 Absentes a servitio tempore vacationis non lucrantur Distributiones quotidianas, nisi concessae sint illis a Constitutionibus confirmatis a SS. Pontificibus ante Concilium Tridentinum. Ita ex Decreto Sac. Congr. *ibid.*

125 Canonici, qui abfuerint ultra trimestre, non sunt citandi, ut veniant ad servitium Ecclesiae, qua in re differunt a Curatis non residentibus, qui ex Concilii praescripto citandi, vel admonendi sunt, ut contra illos procedatur. Vocandi sunt igitur Canonici, ut deducant causam, cur non debeant privari medietate, sive omnibus fructibus juxta praescriptum Sac. Congr. Concilii. Ita ex Decreto Sac. Congr. *ibid.* §. 37.

Porro ut tunc procedatur ad privationem Canonicatus, praecedere debet trium annorum absentia, tum expediendae sunt tres citationes contra absentem, qui dein expectandus est per sex menses, iisque elapsis, si non compareat, ad sententiam privationis procedatur. Ita ex Decretis Sacrae Congregationis, *ibidem*. 126

Attamen intra hoc triennium expectationis procedi potest ad suspensionem delinquentis, juxta dispositionem *c. ex tuae, de Cleric. non resid.* Quod etiam fieri potest inchoata jam via procedendi a Concilio praescripta; attamen tunc pergendum non est ad sententiam privationis. Ita ex Decreto Sac. Congr. *ibid.* §. 38. 127

Alia ad rem vid. verb. *Distributiones*. 128

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Residentia Canonicorum Ecclesiarum Cathedralium, et Collegiatarum, non debet amplius regulari a statutis, et consuetudinibus earumdem Ecclesiarum, sed a Concilio Tridentino *sess.* 24. c. 2. *de Reformat.* quod injungendo Canonicis onus residentiae, contrariis omnibus consuetudinibus, et statutis derogavit, ut aliis cumulatis firmavit Rota *in Monasterien. Parochialis* 16. *Febr.* 1748. §. 6. *coram Illmo Migazzi, et* 28. *Junii ejusd. anni* 1748. §. 13. *cor. bon. mem. Lana.* 129

At non omittendum est, Summum Pontificem Benedictum XIV. *Institut. Eccl.* 107. *in principio n.* 2. referre Pontificium hoc Decretum consilio Sac. Congr. Concil. Interpretis editum: *SSmus Dominus etiam ex sententia* S. C. Concil. *declaravit immemorabilem consuetudinem non excusare a residentia in Ecclesiis Cathedralibus, et Collegiatis insignibus. In Collegiatis autem non insignibus posse excusare, dum tamen sint rurales, prorsus destitutae, et in quibus numquam antea supra hominum memoriam solitum esset resideri, aut quae adeo tenuis reditus essent, ut Canonicos, aliunde non habentes unde vivant, alere non possent.* 130

Quaestionis est, an Canonici, qui spatio plurium annorum, decem scilicet, viginti, triginta etc. non resederunt, puniri queant privatione Canonicatuum non servato ordine praescripto a Concilio Tridentino *cap.* 12. *sess.* 24. *de Reformat.* de quo Auctor *num.* 23. Negavit Rota *in Tudert. Servitiorum super privatione* 17. *Aprilis* 1752. §. 3. *cor. bon. mem. Amadeo.* 131

De servitio, quod Canonici praestare debent Choro, tum de aliis, de quibus agit Auctor, consule pro re nata mox dictum Summum Pontificem Benedictum XIV. *dict. Institut. Eccl.* 107. *a* §. 1 *ad finem.* 132

ADDITIO CASINENSIS

133 Antiquitus quaestio erat inter Doctores, num ad officium Defunctorum, et B. M. Virginis tenerentur extra Chorum Beneficiati. S. Thomas sensit omnino officium Defunctorum omitti non posse a Canonicis et Beneficiatis in *quodlibet 6. quaest.* 5. *art.* 8. Item affirmavit S. Antoninus *in* 3. *par. tit.* 13. *cap.* 4. §. 3. ab universis, qui Choro tenentur etiam extra Chorum illud persolvi debere. S. Pius V. vero tale onus ademit in sua *Constitutione* 64. his verbis: « Quod vero in Rubricis nostri hujus Officii praescribitur, quibus diebus » Officium B. M. Virginis, item Defunctorum, » item septem Psalmos Poenitentiales, et Graduales dici et psalli oportet, nos propter varia » hujus vitae negotia, multorum occupationibus » indulgentes, peccati quid periculum ab ea praescriptione removendum duximus; verum debito providentiae pastoralis admoniti, omnes » vehementer in Domino cohortamur, ut remissionem nostram, quantum fieri poterit, sua » devotione ac diligentia praecurrentes, illis etiam » precibus, suffragiis et laudibus, suae et aliorum saluti consulere studeant. Ac ut fidelium » voluntas, ac studium magis etiam ad hanc salutarem consuetudinem incitetur, de omnipotentis Dei misericordia, Beatorumque Petri et » Pauli Apostolorum, ejus auctoritate confisi, » omnibus, illis ipsis diebus in Rubricis praefinitis, Beatae Mariae vel Defunctorum Officium » dixerint, toties centum dies, qui vero septem » Psalmos, vel Graduales quinquaginta de injuncta ipsis poenitentia relaxamus. » Et paulo post: « Hoc autem concedimus sine praejudicio sanctae » consuetudinis illarum Ecclesiarum, in quibus » Officium parvum B. Mariae semper Virginis in » Choro dici consueverat, ita ut in praedictis Ecclesiis servetur ipsa sancta et laudabilis consuetudo celebrandi more solito praedictum Officium. »

ARTICULUS VI.

CANONICI, QUOAD ASSOCIATIONEM, ET ASSISTENTIAM DEBITAM EPISCOPO.

1 Canonici tenentur in eorum Habitu Canonicali accedere ad domum Episcopi, et illum associare ad Ecclesiam celebraturum, vel Divina Officia auditurum cum Cappa accedentem, et finito Officio in reditu associare. Caeremonial. Episcop. *c.* 15. ibi: *Cum Episcopus rei Divinae peragendae causa ad Ecclesiam venturus erit, sive ipsemet celebraturus sit, sive alter, debent Canonici omnes in eorum Ecclesiastico, et Canonicali habitu appropinquante hora ad illum accedere, eumdemque Cappa indutum ex aula, sive camera, quam ad hoc destinavit ad Ecclesiam progredientem comitari, et deducere;* et paulo inferius: *In redeundo idem ordo servetur.* Et sic etiam censuit Sacr. Congreg. Rit. *in Ragusina* 8. *Martii* 1617. *et in Tarvisina* 10. *Januarii* 1719. *et in Pisaurien.* 22. *Martii* 1653. Et ad hoc tenentur non solum ex urbanitate, sed ex debito. Sacr. 2 Rit. Congr. *in Salamantina* 16. *Julii* 1605. etiamsi 3 domus non sit contigua Ecclesiae, dummodo domus non multum distet. Eadem Sacra Congregatio Rituum *in Oscen.* 16. *Maji* 1601. *et in Conimbricen.* 6. *Julii* 1681. Etiamsi distet per spatium 60. passuum, qui habetur pro modico spatio. Eadem 4 Sac. Congr. *in Theolina* 14. *Dec.* 1602. *et in Tifernaten.* 5. *Jul.* 1603. Etiamsi distet per spatium 110. 5 passuum. Eadem Sac. Congr. *in Elven.* 10. *Januar.* 1604. Etiamsi distet per spatium 160. passuum. 6 Ead. Sac. Congregat. *in Tarracinen.* 20. *Aug.* 1622. Immo Canonici tenentur accedere ad Palatium 7 Episcopi ad effectum eumdem associandi ad Ecclesiam non obstante distantia Cathedralis 200. et ultra passuum. Sac. Rit. Congreg. *in Turritana* 26. *April.* 1704. *ad* 6. ut refert Monacell. *tom.* 4. *in supplement. ad tertium tom. num.* 193. Si vero 8 Palatium Episcopi sit longe distans, debet associari ex aliquo loco ad hoc deputato prope Ecclesiam, vel Ecclesiae ipsius atrio, aut scalis vicino. Eadem Sacra Congreg. *in d. Oscens.* 16. *Maji* 1601. Ut Canonici in debita associatione Episcopi deesse 9 non possint, et Officia Divina non turbentur, debet Episcopus certam horam sui adventus tempore congruo statuere, et significare. Sac. Congregatio Rit. *in Alboren. et Oscen.* 16. *Maji* 1601. *et in Placentina Compostellae* 4. *Julii* 1615. *in resp. ad primum dubium.* Et determinata, ac stabilita cum 10 Episcopo certa hora Officii, si dato ultimo signo campanae, non veniat Episcopus, possunt Canonici incohare Officium, etiam non expectato Episcopo. Eadem Congreg. *in dicta Placentina in resp. ad quintum dubium, et in Salamantina* 16. *Julii* 1605. Si Episcopus post inchoatum Officium ad Ecclesiam 11 descendat, tunc satis erit, si quatuor, vel quinque Canonici obviam eant, et major pars Canonicorum in Choro remaneat. Eadem Sac. Congregat. *in d. Placentina in resp. ad primum dubium.* Vel 12 saltem duo ex Canonicis tenentur ex Choro discedere, et obviam ire Episcopo porrigentes Aspersorium, ut eadem Sacr. Congreg. censuit *in Lunen. Sarzanen.* 3. *Martii* 1633. his verbis Sac. Congr. Rit. censuit, *quod Episcopo venienti ad Ecclesiam, dum in Choro a Canonicis recitantur Horae Canonicae, saltem duo ex Canonicis teneantur a Choro discedere, et obviam ire porrigentes Aspersorium.* Et 13 idem si Episcopus venit eo tempore, quo post decantatum Evangelium concio incohatur. Eadem Sacra Congregatio *in dicta Placent. in respons. ad secundum dubium.* Quod si finita concione, velit 14 domum redire, nec pariter Canonici omnes debent deserere Missam, sed tantum tres, vel quatuor

Episcopum usque ad portam comitentur, et statim
redeant. Eadem Cong. *in dicta Placentina in respons.*
15 *ad tertium dubium.* Sed si post finitam Missam velit
discedere, nec expectare, quod Hora sexta recite-
tur, quae de consuetudine Ecclesiae immediate
finita Missa cantari solet, Canonici omnes saltem
usque ad portam Ecclesiae comitentur. Eadem
Sac. Congr. *in Placentina in resp. ad quartum du-*
16 *bium.* Si vero discedat persolutis Divinis Officiis,
tenentur illum associare usque extra portam Ec-
clesiae, vel usque ad primum atrium domus Epi-
scopi, quando domus est contigua Ecclesiae. Ea-
dem Sac. Congreg. *in dicta Placentina in resp. ad*
sextum dubium; et in Pisaurien. 13. *Septemb.* 1646.
17 Episcopum associare, uti supra, tenentur etiam
Dignitates, licet Caeremoniale tantum Canonicos
exprimat. S. C. R. *in Perusina* 21. *Aug.* 1601.
18 Canonici, et Dignitates non tenentur associare,
et reassociare Episcopum toties, quoties accedit
ad Ecclesiam, et ab illa recedit, sed solum in so-
lemnioribus diebus, quibus cum Cappa ad cele-
brandum, aut ad assistendum Divinis Officiis, vel
ad Pontificalia exercenda accedit. S. R. Congr. *in*
Perusina 26. *Novembr.* 1611. *et in dicta Placentina*
19 *in resp. ad primum dubium.* In caeteris vero diebus,
quibus Episcopus private sine Cappa, vel ex alia
causa ad Ecclesiam accedere voluerit, non tenen-
tur, nisi ex voluntate, et urbanitate haec obsequia
ei praestare, et satis est, si aliqui ex Canonicis,
et Dignitatibus ad ostium Ecclesiae occurrant,
cui dignior Aspersorium cum aqua benedicta mi-
nistrare debet, et abeuntem similiter usque ad
ostium comitentur. Eadem Sacra Rituum Con-
gregatio *in dicta Perusina* 20. *Decembr.* 1601. *Brun-*
dusina 2. *Mart.* 1603. *Asculana* 16. *Decembr.* 1606.
Ripana 24. *Octob.* 1609. *Sarzanen.* 12. *Mart.* 1618.
Tarvisina 19. *Januar.* 1619. *Surnens.* 30. *Mart.*
20 1619. *Limana in Indiis* 29. *Maji* 1621. Si autem
extet consuetudo, quod Canonici soleant associare
Episcopum a cubiculo, seu a camera deputata,
quoties cum Cappa accedit ad Ecclesiam ut cele-
lebret, et Divinis Officiis assistat etiam in Domi-
nicis diebus, et aliis Festivitatibus per annum,
talis consuetudo servanda est, Sacra Congregat.
21 Rit. *in Ripana* 30. *Januarii* 1610. Immo Canonici
tenentur Episcopum associare, et reducere, etiamsi
Cappa non utatur, quando pro loci, aut Provinciae
consuetudine, aut alias, Cappa uti non solet, aut
ejus loco alium habitum ferre solet. Sac. Congreg.
22 Rituum *in Elboren.* 8. *Martii* 1600. Canonici omnes
non tenentur associare Episcopum ab eo Altari,
in quo Missam planam celebravit, ad Sedem Epi-
scopalem, si voluerit Missae Conventuali assistere.
23 Sacr. Congreg. *in Typhernaten.* 15. *Julii* 1603. Ca-
nonici non tenentur, nisi ex urbanitate associare
Episcopum venientem ad Cameram Capitularem.
Sacr. Congreg. Rituum *in Salamant.* 16. *Jul.* 1605.
24 Canonici et Dignitates associantes per Civitatem
eorum Episcopum Cardinalem non collegialiter,
nec cum habitu Canonicali, debent illum anteire,
non autem sequi. Sacr. Congreg. Rit. *in Patavin.*
4. *Julii* 1626. Canonici omnes non tenentur ire 25
obviam Episcopo Suffraganeo venienti ad Eccle-
siam, ad celebrandum nomine Episcopi proprii
usque ad cubiculum, sicuti tenentur ire obviam
Episcopo proprio, sed satis est, ut Suffraganeo ali-
qui Canonici obviam procedant usque ad portam
Ecclesiae. Sac. Congreg. Rit. *in Bracharen.* 1. *Se-*
ptembris 1607. Si Suffraganeus de licentia Episcopi 26
deferat Cappam, tenentur duo Canonici ire usque
ad ostium Ecclesiae, et dignior porrigat ei Asper-
sorium, quo Suffraganeus seipsum tantum asper-
gat, et pariter eum associent in reditu usque ad
eumdem locum. Sacra Congregatio Rituum *in Ve-*
literna 6. *Sept.* 1698. *in respons. ad primum dubium.*
Assistentia a Canonicis et Dignitatibus debita 27
Episcopo facienda est secundum Caeremoniale Ro-
man. S. Cong. Rituum *in una Visen.* 31. *Junii* 1605.
in una Alexandrina 15. *Martii* 1607. *et in Mexica-*
na 4. *Aprilis* 1620. Et hujus Caeremonialis dispo- 28
sitionem tenetur Episcopus omnino observari fa-
cere in Cathedralibus, et in aliis Ecclesiis suae
Dioecesis. Eadem Sac. Congreg. *in Angrens.* 15. *De-*
cemb. 1632. Nisi tamen adsit laudabilis, et imme- 29
morabilis consuetudo in contrarium, ut *in Saler-*
nitana 16. *Julii* 1605. Quia Caeremoniale non tollit 30
immemorabiles, et laudabiles consuetudines, sed
abusus. Eadem Sacra Congregatio *in Salamantina*
20. *Jan.* 1604. *Caesaraugustana* 10. *April.* 1604.
Mantuana 19. *Junii* 1604. *Tornacensi* 26. *Januarii*
1612. *Brundusina* 17. *Septemb.* 1623. *Forolivien.*
4. *April.* 1615. *Hydruntina* 30. *Januarii* 1616. Unde 31
Canonici, Dignitates, et Portionarii tenentur as-
sistere Episcopo solemniter celebranti, aut alia
Pontificalia exercenti. Conc. Trident. *sess.* 24. *de*
Reformat. cap. 12. *vers. et Episcopo celebranti.* Et 32
sic Episcopo celebranti assistere tenentur prima
Dignitas, et duae aliae Dignitates, vel Canonici
praeter Diaconum, et Subdiaconum Ministros,
qui cantant Evangelium, et Epistolam. Sac. Congr.
Rit. *in una Lucensi de anno* 1609. Assistere enim 33
Episcopo debent digniores, et honoratiores. Ead.
Sac. Congr. Rit. *in Calaguritana* 1. *Julii* 1601. Et 34
per hoc a prima Dignitate, seu Digniore in Ordine
Sacerdotali constituto, assistentia cum Pluviali
Episcopo celebranti facienda est. Eadem Sacra
Congregatio *in Reatina* 10. *Januarii* 1609. *et in Ver-*
cellensi 7. *Augusti* 1610. Et talis prima Dignitas, 35
seu Dignior in casu, quo recuset, sic Episcopo
assistere, cogendus est poenis et censuris Eccle-
siasticis. Eadem Sacra Congregatio *in d. Reatina*
10. *Januarii* 1609. *et* 28. *Maji* 1616. Prima Dignitas 36
debet assistere Episcopo celebranti, licet sit unica,
et ad assistendum potest cogi sub eisdem poenis,
et censuris. Eadem Sac. Congreg. *in Calaguritana*
2. *Decemb.* 1620. Archidiaconus non potest assi- 37

stere Episcopo in habitu Praelatitio non Chorali, licet sit Protonotarius. Eadem Congregat. 6. *Martii*
38 1610. Consuetudo, ut Dignitates, et Canonici Mitram, Gremiale, et Thurihulum, ac simile ministrent Episcopo, servanda est. Eadem Sac. Con-
39 greg. *in Lamac.* 5. *Julii* 1603. Assistentia duorum Canonicorum semper convenit Episcopo loci Ordinario tantum, sive celebret, sive Divinis assistat, maxime quando est paratus. Eadem Congregat. *in Æsina* 30. *Augusti* 1602. *in Saonen.* 21. *Aug.* 1604. *in Granat.* 10. *Maji* 1608. *et in Caesar-*
40 *augustana* 9. *Maji* 1696. Et hi duo Canonici assistentes debent eligi ex numero Diaconorum, quando praebendae sunt distinctae. Eadem Sac. Congreg. *in Nolana* 13. *Maji* 1603. *et in Placentina Provinciae Compostellanae* 15. *Maji* 1607. *in resp.*
41 *ad* 7. *dub.* Canonici duo Diaconi assistentes, et non Presbyter assistens debet elevare fimbrias Pluvialis hinc inde, dum Episcopus progreditur, et thurificat Altare. Ead. Cong. *in d. Placent. in*
42 *resp. ad* 7. *dub.* Canonici iidem assistere debent Episcopo, quando facit Ordinationes, tam si faciat cum Missa solemni, quam si faciat cum Missa privata. Eadem Sac. Congregat. *in d. Placentina*
43 *in resp. ad* 2. *dubium.* Canonici Diaconi non debent hinc inde assistere Episcopo, dum is accedit ad Ecclesiam, nisi quando est paratus cum Pluviali, et Mitra. Eadem Sac. Congreg. *in Æsina* 2. *Au-*
44 *gusti* 1602. Canonici, qui assistunt Episcopo cum Cappa, non tenentur ei ponere, et deponere Birretum, sicut tenentur ei ponere, et deponere Mitram, sed debet Episcopus sibi de per se extrahere. Ead. Sacr. Congr. *in Sarnen.* 21. *Aug.* 1604. *in Lauden.* 4. *April.* 1602. *in Thelesina* 22. *Decembr.* 1629. *et in Isernien.* 21. *Aug.* 1632.

45 Canonici tenentur, et cogi possunt ab Episcopo, ut sibi ministrent, et inserviant non modo in Cathedrali, verum etiam in quibuscumque Civitatis Ecclesiis, ad quas ad publicas, vel solemnes Episcopales functiones exercendas Episcopum ire contigerit; non tamen extra Civitatem. Eadem Sacra Congregatio *in Typhernaten.* 5. *Julii* 1603. *in Salamantina* 10. *Januar.* 1604. *in Granaten.* 9.
46 *Maji* 1606. *in Elboren.* 7. *Julii* 1612. Dummodo in Cathedrali numerus sufficiens Canonicorum, et Ministrorum remaneat, et Officium, et servitium Chori non deseratur. Eadem Sacra Congregatio *in Lamacen.* 17. *Martii* 1607. *et in Elboren.*
47 7. *Julii* 1612. Non tamen possunt Canonici cogi ad assistendum Episcopo, si accesserit ad alias Ecclesias ad celebrandum private. Eadem Sacra
48 Congregatio *in Typhernaten.* 5. *Julii* 1603. Immo neque tenentur Canonici Episcopo assistere Missam private celebranti in ipsa Cathedrali, ut decisum fuisse a Sacra Congregatione refert Scipio de Rubeis *in aphorism. Episcop. verb. Assistentia*
49 *num.* 2. Barbosa *de Canon. cap.* 33. *num.* 12. Et quatenus Episcopo in Missis privatis inserviant, non gaudent Distributionibus, ut censuit Sacra Congregatio Concilii *sub die* 17. *Maji* 1618. Si 50
tamen ex consuetudine Ecclesiae assistere tenerentur, talis consuetudo esset observanda, et Canonici assistentes non amitterent Distributiones quotidianas, ut censuit Sacra Rit. Congregatio *in Lamacensi* 25. *April.* 1608. Canonici Cathedralis, 51
si adsint, debent inservire Episcopo Pontificalia exerconti extra Cathedralem, et non alii inferiores; cum enim pro parte Capituli Cathedralis Isernien. narratum fuisset, Episcopum exercentem Pontificalia extra Cathedralem adhibere inservientes Presbyteros simplices, neglectis Canonicis Cathedralis, et petitum declarari an conveniat, eadem Sacra Rituum Congregat. *sub die* 2. *Augusti* 1631. respondit, « non convenire, sed Canonicos Cathedralis in casu proposito inservire debere etiam extra Cathedralem, et non alios inferiores. » Immo ad Dignitates, et Canonicos 52
Cathedralis, si adsint, pertinet assistere Episcopo Pontificaliter celebranti, etiam in Ecclesia Collegiata vel Parochiali, non autem ad Canonicos Collegiatae, vel Presbyteros Parochialium, etiamsi numerus alioquin sufficiens sit Presbyterorum. Eadem Congregatio Rit. *in Calaguritana* 1. *Julii* 1601. *in Bononien.* 20. *April.* 1602. *et in Brundusina* 15. *Julii* 1617. Et hoc procedit etiam quan- 53
do Episcopus celebrat, aut Missae, seu Vesperis solemnibus quacumque ex causa interest in Ecclesiis exemptis, et Sedi Apostolicae immediate subjectis intra fines tamen suae Dioecesis existentibus, quia potest ibi sibi assumere suos Canonicos, et ibi habere cum eis circulum ad Gloriam, et ad ipsum pertinet Confessionem facere cum Sacerdote, incensum ponere, et benedicere, ac Benedictionem post Vesperas, et post Missam dare. Sacra Rit. Congregatio *in Alexandrina S. Petri in Borgoglio* 7. *Febr.* 1604. Vide tamen verb. *Assistentia num.* 25.

Canonici tenentur assistere Suffraganeo, quan- 54
do nomine proprii Episcopi functiones Episcopales exercet. Eadem Sacra Congregatio Rituum *in Bracharen.* 21. *Februarii* 1604. Eadem enim 55
obsequia praestanda sunt Episcopo Delegato, quae praestari debent Deleganti. Eadem Sacra Congregatio *in dict. Bracharen.* 20. *Martii* 1604. Ca- 56
nonicorum duorum assistentiam habere non debet Episcopus Suffraganeus ultra Diaconum, et Subdiaconum, qui sunt cantaturi Evangelium, et Epistolam, sicut haberet proprius Episcopus. Sacra Congregatio Rituum *in Bracharen.* 1. *Septembris* 1607. Si tamen consuetudo antiqua id per- 57
mitteret, esset observanda, ut Suffraganeus haberet assistentiam aliorum duorum Canonicorum praeter Diaconum, et Subdiaconum. Eadem Sacra Congregatio *in Tarraconen.* 7. *Julii* 1612.
Canonici et Dignitates omnes non debent assistere parati, quando Episcopus Suffraganeus solem- 58

niter celebrat, sed in habitu ordinario, sicut et quando facit Ordinationes, Consecrationes, et alias similes functiones pro Ordinario, quo casu illi tantum debent accipere paramenta, qui sunt necessarii in ministerio. Eadem Sacra Congrega-
59 tio *in Bracharen.* 1. *Septemb.* 1607. Canonici Diaconi assistentes non tenentur, immo non debent inservire Archiepiscopo de Bugia, seu Candela, sed ea administranda est per Capellanum, et non possunt cogi Canonici ad inserviendum Archiepiscopo in Missis privatis praeter consuetudinem. Eadem Sac. Congr. *in Ragusina* 16. *Martii*
60 1659. Canonici autem, seu Dignitates, qui assistunt, juxta consuetudinem Ecclesiae Archiepiscopo, vel Episcopo privatim celebranti in Ecclesia Cathedrali, non amittunt Distributiones quotidianas. Eadem Sacra Congregatio *in Lamacen.*
61 8. *April.* 1607. Canonici enim, et Dignitates, dum sunt in debita assistentia apud Episcopum, intelliguntur praesentes in Choro, tam in Ecclesia Cathedrali, quam in alia Ecclesia. Eadem Sacra Congregatio *in Cameracen.* 15. *Martii* 1608.
62 Circa assistentiam faciendam a Canonicis Episcopo conciones habenti, fuerunt resoluta varia dubia a particulari Congregatione deputata a Clemente XI. *de anno* 1708. *in Casalensi, ut tom.* 3. *comment. ad Constit.* 1. Nicolai III. n. 18. refert Eminentissimus Petra, qui fuit Secretarius talis specialis Congregationis, ut fatetur ipse ad *Constitut.* 1. Urbani IV. *num.* 16. Dubia igitur, et resolutiones, sunt, ut sequitur: « Vigesimo septimo: » An, et qualis assistentia debeatur per Canonicos Episcopo concionanti, tam in Missis solemnibus, quam extra, et tam in Sede Episcopali, quam in Ambone, tam cum Pluviali, quam cum Mozzetta, et Cappa magna. Vigesimo octavo: An, et quibus casibus praedictis, liceat Episcopo dare solemnem benedictionem praevia solemni Confessione. Die 1. Aprilis 1708. » censuit ad vigesimum septimum, Episcopo concionante Pontificaliter intra Missarum solemnia » servandum Concilium Provinciale: concionante verum cum Mozzetta, seu Cappa servandum » Decretum S. Congreg. Rituum *die* 19. *Decembr.* » 1643. tenoris videlicet. *Dubium:* Quaesitum » fuit, an Episcopo praedicanti in Ecclesia Cathedrali in Ambone, ubi Praedicatores ordinarii praedicare consueverunt sine Baldachino, et in habitu Mozzettae, et stolae debeatur » assistentia a Canonicis et Dignitatibus? Sacra » Congregatio respondit: In casu proposito assistentiam non deberi ei, nisi quando cum Pluviali, et Mitra ad praescriptum Caeremonialis » Episcoporum voluerit praedicare. Ad vigesimum octavum censuit: In casu, quo Episcopus » concionatur Pontificaliter inter Missarum solemnia, servandum esse Caeremoniale, et in » reliquis ex deductis negative; et proposito die » 16. Maji dicti anni eodem dubio vigesimo septimo: An sit standum, vel recedendum a decisis? censuit quoad primam, et secundam » partem in decisis, quoad tertiam concionante » Episcopo cum Cappa, et Stola servandum rursus esse Concilium Provinciale, concionante » vero cum Mozzetta, servandam esse resolutionem Sacrae Congregationis Rituum. »

ADDITIONES AUCTORIS

Pro intelligentia assistentiae debitae Episcopo 63
attendenda est resolutio data ad sequentia dubia a Sacra Congregatione Concil. in *Licien. die* 17. *Augusti* 1641. ibi. Primo: An Decretum Sacri Concilii *cap.* 12. *sess.* 24. *de Reformatione* locum habeat, dum Episcopus in sua Ecclesia Cathedrali assistit cum Cappa Missae, et Divinis Officiis diebus Dominicis, et festivis, etiam non solemnibus, et in diebus ferialibus Quadragesimae?

Secundo, an locum habeat, quando Episcopus in aliis Ecclesiis sibi subjectis, in Civitate existentibus, Pontificaliter celebrat, vel paratus assistit cum Pluviali, et Mitra, aut cum Cappa Divinis Officiis, et Missae solemni, vel alia Pontificalia exercet, tam occasione alicujus Sancti, qui in ipsis Ecclesiis solemnizatur, quam alia occasione, si numerus sufficiens Canonicorum, et Ministrorum, in Ecclesia Cathedrali remaneat?

Tertio, an habeat locum, cum Episcopus cum Cappa in Ecclesia Cathedrali assistit concioni, quae solita est haberi post Missam Conventualem diebus Quadragesimae, et etiam aliis intra annum?

Quarto, an similiter habeat locum, quando Episcopus intervenit cum Cappa concioni, quae habetur in aliis Ecclesiis Civitatis etiam exemptis diebus festivis, vel ferialibus Quadragesimae, et intra annum, aut si saltem duo ex iis compelli possint ad sibi assistendum hinc inde a sua Sede, et si isti duo debeant esse digniores, dummodo non sint legitime impediti, seu illi qui solent assistere in Ecclesia Cathedrali, vel omnes per turnum alternis vicibus?

Sacra etc. ad primum respondit: Decretum Sacri Concilii *cap.* 12. *vers. Omnes vero, sess.* 24. habere locum.

Ad secundum, et tertium, itidem habere locum.

Ad quartum respondit, locum non habere.

Fas est Episcopo servitiis suis adjungere saltem 64
geminos Canonicos Cathedralis, seu etiam Collegiatarum, attamen non potest seligere Canonicum, seu Dignitatem, neque etiam Coadjutorem. Ita ex pluribus Decretis Sacrae Congregationis, et Bened. XIV. *institut. Eccl.* 107. §. 57.

Ex lege Concilii Trident. *sess.* 24. *cap.* 12. pos- 65
sunt cogi Canonici *Episcopo celebranti vel alia Pon-*

tificalia exercenti assistere et inservire. Porro ex Decretis Sacrae Congregationis dicimus Episcopo in Cathedrali celebranti in pontificalibus inservire teneri omnes, iis exceptis, qui legitimis vacationibus absunt. Tenentur vero etiam praestare illi munus Subdiaconi, quod verum est etiamsi Episcopus celebrat, seu Ordines ministret extra Cathedralem, intra Dioecesim, et suburbia, tenentur enim etiam tunc praestare munus Diaconi, Subdiaconi, Presbyteri assistentis, et illorum Canonicorum, qui Episcopo Ordines ministranti cum Archidiacono adsunt. Ita ex pluribus Decretis Sac. Congr. *ib.* §. 60.

66 Porro haec assistentia locum habet etiam, cum Episcopus in sua Cathedrali praesens est Missae, et divinis Officiis diebus Dominicis, et Festis etiam non solemnibus, et in diebus ferialibus Quadragesimae. Quod verum est etiam, quando Episcopus in aliis Ecclesiis Civitatis Pontificaliter celebrat, vel paratus assistit cum Pluviali et Mitra, aut cum Cappa divinis officiis, at Missae solemni, aut alia Pontificalia exercet, si tamen numerus sufficiens Canonicorum et ministrorum in Ecclesia Cathedrali remaneat. Haec valent etiam, dum Episcopus in Cathedrali adest concioni diebus Quadragesimae, et aliis intra annum; non vero si cum Cappa assistit concioni, quae habetur in aliis Ecclesiis Civitatis, etiam exemptis. *Ibi.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

67 Ad plenam cognitionem materiae, de qua agit hoc in Articulo Auctor, valde conducit referre dubia in Sacra Congregatione Rituum proposita ad instantiam Archiepiscopi, tum Capituli Hispalensis, resolutionesque ab ea datas, quas non Urbanus VIII. ut per errorem asserit Scarfantonius ad Ceccoper. *animadvers. ad lib.* 4. *tit.* 7. *num.* 26. sed Clemens VIII. confirmavit *die* 17. *Junii* 1592.

Primum dubium est: » An quando Archiepiscopus solemniter celebrat, vel alia Pontificalia » munia exercet, compellere possit Dignitates, » Canonicos, et universum Capitulum Ecclesiae » Metropolitanae, ut sibi assistant?

Secundum: » Quod sic, quonam ritu, et a quibus interveniendum erit? »

Tertium: « An quando contigerit, ut Missa per » eumdem Archiepiscopum solemniter celebranda, vel aliae functiones Pontificales sint exercendae extra Metropolitanam in alia Ecclesia » ejusdem Civitatis, vel suburbiorum, possit similiter compellere complures, ut sibi inserviant, » et assistant, etiamsi ipsa Ecclesia esset Collegista, et in ea Dignitates, et Canonici existerent? »

Quartum: « An Dignitates, Canonici, Capitulum teneantur Archiepiscopum accedentem ad » Ecclesiam diebus festis Cappa indutum comitari, et ex quo loco. »

Quintum: « An etiam in reditu debeant eum » reducere, et ad quem locum? »

Sextum: » An si privatim ad Ecclesiam venerit, sit ei obviam eundum, rediens sit reducendus, et quomodo? »

Septimum: » An decens sit Archiepiscopum » cum Cappa incedentem, unam, aut duas Dignitates ad latus suum admittere? »

Octavum: « An Archiepiscupo in Ecclesiam » intranti prima ex caeteris praestantior Dignitas debeat offerre aspersorium? »

Nonum: « An primam, et praestantiorem Dignitatem in ordine sacerdotali obtinens teneatur pluviali indutus assistere, et servire de libro Archiepiscopo solemniter celebranti, sive » alias Pontificales functiones exercenti? »

Decimum: « Quinam diaconali habitu induti » debeant assistere, elevare fimbrias, imponere » et deponere mitram, et qui Evangelium, et » Epistolam cantare teneantur, et debeant? »

Ad primum, et secundum respondit Sac. Congr. » posse Archiepisc. de decreto S. Concil. Trid. *c.* » 12. *sess.* 24. *de reformat.* supradictos compellere, ut sibi assistant, et inserviant. Modus autem » assistendi, et inserviendi is esse debet, quem » Regulae Pontificalis Romani praescribunt. »

Ad tertium, « licere Archiepiscopo eosdem compellare, quoties ad alias ejusdem Civitatis, et » Suburbiorum Ecclesias accedit ad aliquod speciale munus exercendum. Verum quum honoris » et servitii sui causa voluerit ab Ecclesia Metropolitana Dignitates, Canonicos, aliosque Capitulares extrahere, qui sibi solemniter celebranti, vel Pontificalia exercenti assistant, et inserviant, curet, ut par est, ne ipsa Ecclesia Metropolitana ministris omnibus destituatur, debitoque cultu, et officio defraudetur. Accedens vero » ad Ecclesias, in quibus aliae sint Dignitates, et » Canonici, curet quoque Dom. Archiepiscopus » pro sua prudentia, ut omnes confusionis, et » perturbationum occasiones removeantur, et suas » Dignitates, et Canonicos Ecclesiae Metropolitanae debere omnino praecedere Dignitates, et » Canonicos Ecclesiae Collegiatae. »

Ad quartum, quintum, et sextum, « Dignitates, » Canonicos, et Capitulum debere ad cubiculum » accedere, ubi Archiepiscopus induitur Cappa, et » eum ad Ecclesiam venientem debito cum honore » comitentur. In reditu debere etiam saltem usque » ad ostium domus ipsum Archiepiscopum associare. Eo vero veniente sine Cappa nonnullos ex » Dignitatibus, et Canonicis ad ostium Ecclesiae, » et in reditu similiter usque ad ostium Ecclesiae, » ipsum comitari debere. »

Ad septimum, « Archiepiscopum cum Pontificali Cappa incedentem, neminem arrogare sibi

» debere, ut se non vocatum ad ejus latus adjun» gat. Ipsum vero Archiepiscopum pro sua Dignitate magis decere, ut solus incedat, quam ut » ullas Dignitates, et Canonicos, qui sua membra » et subditi sunt, ad latus suum habeat. »

Ad octavum, « debere primam Dignitatem aspersorium Archiepiscopo offerre, eaque legitime » impedita, illud ipsum munus subire debere aliam » Dignitatem, aut Personam, quae dignior ex » Capitulo aderit. At in alia Collegiata Ecclesia » aspersorium esse porrigendum a Praeposito » ejusdem Ecclesiae, vel, quocumque nomine » nuncupetur, ab illo, qui in illa dignierem Personam gerit, ut tam Ecclesiae, quam Personae » porrigenti ea ratione honor tribuatur. »

Ad nonum, « obtinentem primam Dignitatem » in ordine Presbyterali pluviali indutum fungi » debere Assistentis munere, qui de libro serviat, » naviculam Archiepiscopo in throno assistenti » porrigat, eumdemque ibi thurificet. Eo vero legitime impedito, digniorem de Capitulo in ordine etiam presbyterali praesentem, et legitime » non impeditum debere in ejus locum succedere.»

Ad decimum, « Assistendi munus ad Archiepiscopi latera, fimbrias elevandi, imponendi, et » deponendi mitram, aliaque in Pontificali descripta agendi, pertinere ad Archidiaconum, et antiquiorem Diaconum, Canonicos ambos Dalmaticis indutos. Quod si Canonicus Diaconus nullus » aderit, ultimum Presbyterum Canonicum in » Diaconali tamen habitu succedere debere, qui » stabit a sinistris Archiepiscopi, et Archidiaconus a dextris, licet ipse Archidiaconus ordine » tantum Diaconali fuerit initiatus. Epistolam vero, » et Evangelium cantare debere duos Canonicos » ex ordine Diaconali, et Subdiaconali, modo in » eadem Ecclesia sint distincti inter Canonicos » bujusmodi ordines, alioquin duo ex ordine Presbyterali illud munus, per turnum singulos cujuscumque Ordinis, peragere debere. Diaconum » autem Evangelii Archiepiscopo ad Altare existenti naviculam ministrare, et eum ibi thurificare debere. Et ita observandum contraria consuetudine non obstante. »

Insuper eadem S. Congr. nonnullas circa praedictas resolutiones fecit declarationes, videlicet:

Primo: « Archiepiscopum ad Ecclesiam cum » Cappa Pontificali accessurum, ut solemniter celebret, vel ut assistat divinis Officiis, concioni, » aut processioni, vel ut aliud quidquam ex Pontificalibus exerceat, curare debere, ut Capitulo » congruo tempore intimetur hora ejus accessus » ad Ecclesiam, ad hoc ut ipsum Capitulum commode ejus occursui se accingere possit. Archiepiscopus vero convenientem, et congruam horam » eligat, v. g. si Missam solemnem in aliquo die » festo sit celebraturus, tunc post Primam in » Choro finitam, antequam Tertia incboetur, ad » Ecclesiam accedere poterit. Quo casu Dignitates, Canonici, caeterique Capitulares, statim » post Primam completam, facto modico intervallo, prodire obviam debent Archiepiscopo ad » ejus cubiculum; eumdemque ad Ecclesiam venientem deducere, quemadmodum ipsa Sac. » Congreg. faciendum esse respondit. Quumque » Archiepiscopus in Ecclesiam venerit, Tertia suo » tempore inchoanda erit juxta praescriptum Caeremonialis Romani. Idque omnino faciendum » est, non obstante quacumque consuetudine. » Quum enim Pastor teneatur ad suam Ecclesiam » accedere, ut ex ejus praesentia divinus cultus » augmentum, Ecclesiaque ipsa splendorem, et » decorem non modicum recipiat, non est ei praebenda occasio, vel non accedendi, ex quo debita cum decentia id facere nequeat, vel indecenter accedendi. »

Secundo: « Quod quando Archiepiscopus finita » Missa, vel aliqua alia hora Canonica, est ab Ecclesia discessurus, tantisper cessandum est a » reliquis horis decantandis, quousque Capitulares » abeuntem Archiepiscopum reducere possint, » ut in omnibus coegrua obedientia Praelato, et » Deo debitum obsequium reddatur. »

Tertio: « Quod si interdum contingat, quod » Archiepiscopus, vel processione, vel aliqua hora » Canonica nondum finita, abire compellatur ob » aliquam sui necessitatem, tunc opus non erit, » ut omnes Capitulares cum eo discedant, sed » sat erit, si quatuor de Capitulo eum domum reducant, itaut processioni, vel divinis Officiis » impedimentum, aut perturbationis occasio non » praebeatur, quamvis haec, quae perraro eveniunt, minime consideranda sint. »

Quarto: « Ad evitandas perturbationes, et confusiones in diebus, quibus Archiepiscopus divinis Officiis est interfuturus, campana aliquanto » citius pulsetur, ut tempore rebus agendis consideratis, cuncta rectius fiant, et horis congruis » expleantur. »

Quinto: « Quod Archiepiscopo accedente ad Chorum cum Cappa Pontificali, Capitulares eum » associantes, eumdem habitum gestare debeant, » quem in ipso Choro deferre solent. »

Sexto: « Omnes Dignitates, omnesque Capitulares, qui ad Chorum vadunt, teneri omnino » Archiepiscopum associare. Qui autem legitimo » impedimento detenti dicantur, dispositioni juris » communis relinquitur. »

Septimo: « Tunc dici Archiepiscopum privatim » ad Ecclesiam accedere, quum sine Cappa Pontificali accedit. »

Octavo: « Nullam Dignitatem, Canonicum, aliamve Personam propria auctoritate, vel vigore » cujusvis consuetudinis ad latus Archiepiscopi » Cappa, vel sacris vestibus induti, accedere debere, » nisi ipse ex sua humanitate aliquem vocare velit.»

Nono: « Quum prima Dignitas Archiepiscopo » Ecclesiam introeunti aspersorium porrigere te» neatur, ut supra dictum fuit, ipsa prima Di» gnitas, si legitimo aliquo impedimento detenta » sit, huic muneri supplere debet prima Dignitas » ex iis omnibus, quae in Ecclesia sunt praesen» tes. Legitimi autem impedimenti causa non cen» setur, quod aliquis in Choro sit occupatus, » nisi sacris vestibus ad Missam majorem cele» brandam sit indutus. »

Decimo: « Debere quemlibet Capellanum, vel » Portionarium Ecclesiae ad id deputatum Archie» piscopo librum manibus sustinere; primam vero » Dignitatem debere ad dexteram Archiepiscopi » celebrantis parumper caput supponere ad librum, » quem Capellanus, vel Portionarius manibus su» stinet, dum in sede eminenti intonat ipse Ar» chiepiscopus hymnum *Gloria in excelsis*, cantat » orationem, *Credo*, *et Dominus vobiscum* ad Of» fertorium. Sed quando Archiepiscopus legit Epi» stolam, Graduale, et Evangelium, prima Di» gnitas nil aliud agens stabit loco suo erecta, » digito autem indicare debebit legenda in libro, » quando Archiepiscopus est ad Altare, neque » dedignari debet prima Dignitas, quod his mu» neribus fungatur, quum maxima honorifica sint, » et eadem omnino faciat prior Episcopus Cardi» nalium, dum assistit Summo Pontifici celebranti.»

Undecimo: « Primae Dignitatis assistentis pro» priam sedem esse scabellum ligneum, quod tamen » permittitur depinctum, vel aliqua pulchra forma » fabricatum, dummodo sit nudum, nullo scilicet » panno, vel alia re coopertum, in plano solii ad » partem dexteram Archiepiscopi praeparatum, » atque eo loco, et ordine situm, ut prima Di» gnitas assistens ad Altare, et ad faciem Archie» piscopi respicere possit, qui locus dignior re» putatur locis Diaconorum ministrantium. »

Duodecimo: « Quum Archiepiscopus solam con» cionem auditurus ad Ecclesiam accedit, etiamsi » Cappa Pontificali indutus cum concionem audi» turus sit, non omnes Capitulares, sed aliqui » dumtaxat, videlicet saltem duo ex Dignitatibus, » et sex ad minus ex Canonicis Archiepiscopum » venientem ad ostium Ecclesiae recipere, atque » ad eumdem usque locum abeuntem reducere » debent. »

68 De obsequiis vero debitis Episcopo Suffraganeo, vel Coadjutori ad Ecclesiam accedenti: vide Scarfanton. ad Ceccoper. *lib.* 2. *tit.* 2. *fere per tot.*

ARTICULUS VII.

CANONICI QUOAD PRAECEDENTIAM, ET PRAEEMINENTIAM.

1 Canonicus Ecclesiae Collegiatae Urbis Romae dignior est Canonico Cathedralis alterius Civitatis, etiamsi Cathedralis Capitulum sit exemptum. Sic declaravit Sac. Cong. Conc. *super cap.* 12. *sess.* 24. *de Reformat.* ut refert Monacell. *tom.* 1. *tit.* 2. *formul.* 15. *num.* et Zerola *in praxi Episcop. part.* 2. *verb. Canonici* §. 4. ubi etiam refert, ita in facto fuisse responsum ab eadem Sac. Congr. *de mente Summi Pontificis Episcopo Rossanensi.* Canonici Ca- 2 thedralis in omnibus, et per omnia sunt praeferendi Magistratui Saeculari, quando non est de perpetuis, et majoribus, et Concionator debet ipsos prius salutare quam Magistratum. Sacra Congreg. Rituum *in Tirason.* 3. *Oct.* 1605. *et in Capuana*, ubi sequentia dubia fuerunt proposita, et resoluta. Primo: *An Capitulo Ecclesiae Metropolitanae debeatur praecedentia super Magistratum saecularem ejusdem Civitatis in omnibus functionibus Ecclesiasticis?* Secundo: *An Concionator debeat salutare prius Capitulum, vel Magistratum?* Tertio: *An absente Archiepiscopo Magistratus debeat salutari cum titulo Illustrissimi, et Capitulum cum titulo Reverendissimi?* Sacra Congregatio Rituum 23. *Januarii* 1700. respondit: *Ad primum deberi: Ad secundum affirmative; Ad tertium negative in casu proposito.* Et in alia *Vercellensi* 11. *Augusti* 1691. declaravit, quod Concionator debet prius salutare Canonicos quam Gubernatorem Civitatis. Canonici 3 Cathedralis thurificandi sunt ante Magistratum, tam in Ecclesia Cathedrali quam in aliis, in quibus simul convenerint, ubi talis est consuetudo, Sacra Congreg. Rituum *in Narnien.* 16. *Jun.* 1605. Ca- 4 nonici Cathedralis extra Ecclesiam nullam habent jurisdictionem incedentes uti singuli, ideo cedere debent habentibus jurisdictionem, et Civitatem repraesentantibus, praesertim si de consuetudine in contrarium non constaret. Sacra Congreg. Rit. *in Veronen.* 15. *Martii* 1594. Canonici Cathedralis 5 omnibus aliis Canonicis praecedunt; *cap. Statuimus, de majoritate, et obedientia.* Cathedralis enim Ecclesia Collegiatam vincit honore, et superat dignitate; *c. Venerabili in fine, ubi* Gloss. *de verb. significatione, cap. cum Canonicis de Cens.* Rota *in Caesaraugustana Synodi* 13. *Februar.* 1626. *coram Coccino.* Adeoque Canonici Cathedralis in omnibus 6 functionibus praeferendi sunt Canonicis Collegiatae, non obstante consuetudine in contrarium. Sac. Cong. Rit. *in Tusculanen.* 19. *August.* 1619. Etiam in omnibus actibus in propria Collegiata 7 exercendis. Eadem Sac. Congr. *in una Fundan.* 2. *Oct.* 1597. Immo Canonici Cathedralis praecedunt 8 Canonicis Collegiatae etiam in associandis Funeribus Defunctorum propriae ipsius Collegiatae Parochiae. Ead. Sac. Congr. Rituum *in Praenestina Cavarum* 18. *Augusti* 1618. Sed quoad Funera, 9 et praecedentiam Canonicis debitam in ipsis, melius in *Articulo sequenti.*

Canonici Cathedralis, et Collegiatae, et alii 10 Clerici saeculares semper praecedere debent Regularibus, etiam in ipsorum Regularium Eccle-

siis. Eadem Sac. Congr. Rit. *in Tullen.* 12. *Mart.*
1616. *et in Firmana Terrae Victoriae* 31. *Mart.*
1618. et sic statuerat Clemens VIII. in sua *Con-*
stit. incip. *Decet Romanum Pontificem, sub die* 20.
Februar. 1601. et in alia incip. *Quae ad removen-*
dum, sub die 5. *Novembr.* 1603. quas Clementis
VIII. Constitutiones observari mandat Gregorius
XV. in sua *Constitutione* incip. *Alias a felicis, sub*
die 13. *Augusti* 1622. Et de jure etiam communi
Clerici saeculares praecedere debent Regularibus,
ut colligitur *ex cap. Alia causa* 6. et *cap. Legi Epi-*
11 *stolam* 36. *q.* 1. *cons.* 16. Canonici, et Presbyteri
Ecclesiae Cathedralis debent praecedere omnibus
Curatis Parochialium Ecclesiarum in omnibus Pro-
cessionibus, et functionibus, etiam in propriis
ipsorum Curatorum Ecclesiis. Sac. Cong. Rit. *in*
Pisaur. 23. *Maji* 1603. *et in Sutrina* 2. *Augusti* 1603.
12 Etiamsi Curati sint Cotta, et Stola induti. Ead.
Sac. Congr. Rituum *in Ripana* 30. *Julii* 1616. *et*
13 *in Viterbien.* 25. *Julii* 1611. Canonici Cathedralis
si ob intemperiem aeris resideant in alia Ecclesia,
Rector illius debet sedere post Canonicos supra
Mansionarios et reliquos Presbyteros, et si fuerit
Protonotarius praecedit Canonicis ut singulis, non
autem capitulariter. Sac. Rit. Cong. *in Concordien.*
14 16. *Maji* 1601. Canonicis Cathedralis in Ecclesia
Parochiali dignior locus debetur immediate post
Episcopum, et post Canonicos sedere debet Rector.
Sac. Congr. Rit. *in Turritana* 14. *Februarii* 1632.
15 Canonici Collegiatarum Ecclesiarum praecedere
debent omnibus Rectoribus, Curatis, Plebanis,
ac Presbyteris Ecclesiarum Parochialium in pu-
blicis Processionibus, et functionibus, etiam Sy-
nodalibus. Sac. Rit. Congr. *in Verulen.* 11. *Decembr.*
1613. *et in Senogallien.* 23. *Mart.* 1619. *et* 4. *Aprilis*
16 1620. Etiamsi ante erectionem in Collegiatam
mixtim incederent cum dictis Rectoribus. Eadem
17 Sac. Congr. *in Syracusana* 20. *Decembr.* 1601. Vel
inferiores Ecclesiae essent antiquiores, et fuissent
in quasi possessione praecedendi ante erectionem.
Eadem Sac. Congr. *in Illerdensi Praeeminentiarum*
26. *Junii* 1602. ubi subditur *hoc procedere, etiamsi*
in erectione adsit clausula sine praejudicio alicujus.
18 Canonici tamen, qui sine Cruce suae Ecclesiae,
et sine interventu Capituli tamquam singuli ince-
dunt, non habent praecedentiam supra Curatos.
Eadem Sac. Congr. *in Sutrina* 3. *Decembr.* 1603.
19 Canonici capitulariter, et processionaliter proce-
dentes praeferuntur Abbatibus benedictis. Eadem
20 Sac. Congreg. *in Valven.* 8. *Julii* 1602. Canonicis,
et Dignitatibus extra Ecclesiam praecedere debet
Praelatus utriusque Signaturae Referendarius.
Eadem Sac. Congr. Rit. *in Veronen.* 6. *Junii et* 4.
Julii 1626.
21 Canonicus prius factus debet praecedere aliis
post ipsum admissis, etiamsi sint Doctores. Sa-
cra Congreg. Rit. *in Mediolan.* 29. *Nov.* 1603. *et*
22 *in Panormit.* 15. *Maji* 1610. Et etiam in Congre-
gationibus, et ubique Canonici Ecclesiae Cathe-
dralis, licet non sint Doctores, praeferendi sunt
Presbyteris non Canonicis, licet sint Doctores.
Eadem Sacra Congregat. Rit. *in una Bituntina* 9.
Januar. 1608. in haec verba: « Cum in Congre-
» gationibus, quae fiunt coram Episcopo Bitun-
» tino, vel Vicario Generali pro examine Ordi-
» nandorum, admittantur nonnulli Presbyteri
» Doctoratus gradu insigniti una cum aliquibus
» Canonicis, quaesitum fuit in *Sacra Rituum*
» *Congregatione*, quis locum digniorem obtine-
» re debeat in sedendo, an Presbyter graduatus
» non Canonicus, vel potius Canonicus non gra-
» duatus? *Et Sac. Rit. Congregat.* respondit, Ca-
» nonicos Cathedralis Ecclesiae etiam non gra-
» duatos praeferendos esse omnibus Presbyteris
» non Canonicis, etiam graduatis. » Canonicus 23
Presbyter praecedit Canonico antiquiori non Pre-
sbytero. Eadem Sacra Congreg. *in Cabalicen.* 3.
Augusti 1617. Canonici vero, quando omnes sunt 24
Presbyteri, praecedunt inter se secundum suam
receptionem. Eadem Sacra Congr. *in Albanensi* 2.
Martii 1602. *in Orten.* 19. *Junii* 1604. *et in Tro-*
pien. 10. *Decemb.* 1619. Ubi autem Praebendae 25
sunt distinctae, Canonici provisi de Canonicati-
bus Presbyteralibus debent praecedere Canonicis
provisis de Canonicatibus Diaconalibus, et Subdia-
conalibus, licet prius in Ecclesia receptis. Eadem
S. Cong. Rit. *in Saonen.* 11. *April. et* 11. *Octobr.*
1601. *in Neapolitana* 23. *Mart.* 1602. *in Albingan.*
6. *Septemb.* 1603. *et in Tropien.* 17. *Jun.* 1607. et
deducitur ex *c. Praecipimus* 26. *dist.* 93. ibi: *Prae-*
cipimus ne Diaconus, quamvis etiam in Dignitate,
hoc est in Officio quolibet Ecclesiastico sit, ante
Presbyterum sedeat, et *cap. Statuimus* 15. *de Ma-*
joritate, et Obedientia, ibi: *Et qui major est Ordi-*
ne, etiamsi postea sit receptus, potiorem esse volu-
mus. Et hoc procedit etiam non obstante consue- 26
tudine immemorabili in contrarium, ut *in Sutri-*
na pro Collegiata Ecclesia Bracciani, inhaerendo
Decreto Ecclesiae Collegiatae Sanctae Mariae ad
Martyres de Urbe alias emanato 29. *Martii, et* 27.
Septembr. 1659. *in qua fel. rec. Alexander Papa*
VII. in Congreg. ordinaria coram eodem habita de-
crevit, Canonicos Sacerdotes, quamvis possessio-
ne Canonicatus posteriores, ubi Praebendae non
sunt distinctae, semper, et ubique praeferendos
esse Canonicis inferioris Ordinis, etiam posses-
sione Canonicatus anterioribus, non obstante im-
memorabili consuetudine, quam abusum imprae-
scriptibilem declaravit *die* 30. *Julii* 1689. et idem
prius declaraverat *in Farfen. pro Collegiata S. Ma-*
riae Terrae Toffia 15. *Septembris* 1668.

Canonici Ordinis Diaconalis in Minoribus, vel 27
Diaconali Ordine constituti, ubi Praebendae sunt
distinctae, praecedere debent Canonicis Ordinis
Subdiaconalis, quamvis Presbyteris. Cum enim
in Æsina 31. *Maji* 1670. quaesitum fuisset, an

Canonici Ordinis Diaconalis in Minoribus, vel in
Sacro Diaconatus Ordine tantum constituti, de-
beant praecedere Canonicis Ordinis Subdiacona-
lis in Presbyteratus Ordine constitutis? Sac. Cong.
Rituum eadem die respondit, *Affirmative;* ea ra-
tione, quia ubi Praebendae sunt distinctae, at-
tenditur cujus Ordinis sint Canonici seu Coadju-
tores, non autem attenditur qualitas, seu digni-
28 tas personarum. Et an praecedentia deberetur
Coadjutori Canonici Ordinis Presbyteralis, non
adhuc Sacerdoti, sed in Minoribus tantum Ordi-
nibus constituto; *eadem die* respondit, *Affirmati-*
29 *ve.* Et cum in eadem Æsina fuisset quaesitum,
an praesente Coadjuto Diacono, et per seipsum
inserviente, illius Coadjutor Diaconus debeat in
Choro, et functionibus Ecclesiasticis stare post
omnes Canonicos ejusdem Ordinis Diaconalis tan-
tum, vel potius post etiam Canonicos Subdiaco-
nos in casu? Sac. Congr. Rituum respondit, *die*
4. *Aprilis* 1705. *Affirmative; quoad primam par-*
30 *tem, negative quoad secundam.* Et in eadem Æsi-
na ad quaesitum, an Coadjutori Canonici Pre-
sbyteri in Ecclesia, in qua Praebendae sunt di-
stinctae, debeatur praecedentia super Diaconos,
dum pro suo Coadjuto Divinis interest? *Jam ab*
eadem Sac. Rit. Congregatione fuerat responsum in
casu proposito, praecedentiam deberi, die 4. *Martii*
31 1645. Canonicus Diaconus, qui habet anteriorem
possessionem, si postea promoveatur ad Sacerdo-
tium, non recuperat locum praecedentiae, quam
prius cesserat Canonico Presbytero possessione
posteriori. Sic in terminis decrevit Sac. Congreg.
Rituum *in Sutrina* 27. *Augusti* 1707. et sic etiam
decreverat *in una Urbis* 3. *Augusti* 1602. quia at-
tenditur prioritas Ordinis, et non Canonicatus.
Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 55. *formul.* 7. *num.* 5. *et*
tom. 4. *supplemen. ad* 3. *tom.* 2. *n.* 108. cum plu-
32 ribus aliis. In processionibus, quae fiunt cum inter-
ventu Capituli Cathedralis, praecedentia debetur
Beneficiatis supra Parochos. Sac. Rituum Congr.
in Taurinen. 2. *Octobris* 1683. et licet contrarium
decisum reperiatur *in alia Bituntina* 21. *Augusti*
1688. in qua praecedentia data fuit Parochis su-
pra Beneficiatos Cathedralis; hoc evenit, quia
Parochi Bituntini habent stallum in Choro, et
33 sunt de gremio illius Capituli. Praecedentia au-
tem, quae debetur Parochis, et Curatis perpe-
tuis, eadem debetur Parochis, et Curatis amovi-
bilibus ad nutum, quia etiam hi gaudent praero-
gativis Parochorum perpetuorum. Sacra Congr.
34 Concil. *in una Comensi* 27. *Martii* 1706. Dignita-
tibus, et Canonicis Cathedralis convenit distinctio
tam quoad qualitatem paramentorum, quam quo
ad locum se parandi in Missis. Sac. Congreg. Ri-
tuum *in Recineten.* 20. *Martii* 1706. *in responsione*
35 *ad primum.* Canonici Collegiatae non debent in
Processionibus incedere parati, sicut Canonici
Ecclesiae Cathedralis. Sacra Congregatio Rituum

in una Placentina 19. *Maji* 1607. *in respons. ad*
20. *Dubium.* Canonici non possunt in celebratio- 36
ne Missae uti Palmatoria, vulgo Bugia. Sac. Cong.
Rit. *in Vicentina* 11. *Junii* 1699. in qua tale In-
dultum denegatum fuit.

Canonici digniores debent sedere in Sedibus, 37
quae sunt viciniores Sedi Episcopali. Sac. Congr.
Rit. *in Alexand.* 15. *Martii* 1608. *in resp. ad dub.*
14. Canonicus celebrans ratione Paramentorum, 38
et Officii debet habere primum locum, et primam
sedem Chori, supra Dignitates, et Canonicos.
Sac. Cong. Rit. *in Arboren.* 26. *Junii* 1610. Cano- 39
nicus Hebdomadarius Officium faciens debet ha-
bere locum supra omnes Dignitates, et Canoni-
cos. Ead. Sac. Congr. *in Brundusina* 27. *Junii*
1616. Canonicus primus, vel prima Dignitas, qui 40
digniorem locum habet in Capitulo, praeferendus
est caeteris in Processionibus. Eadem Sac. Cong.
Rit. *in Astensi* 18. *Novembr.* 1606. Canonici, et 41
Dignitates parati praecedunt Vicario Generali,
non obstante consuetudine in contrarium. Sac.
Congr. Rituum *in Lauretana* 6. *Septemb.* 1603. *in*
Alexandrina 15. *Martii* 1607. *in Casalen.* 5. *Julii*
1614. *et in Castellana* 25. *Septemb.* 1621. ubi fuit
decisum, *praecedentiam competere Dignitatibus, et*
Canonicis paratis supra Vicarium Generalem, ne-
que allegatam consuetudinem, immo verius abusum,
illi suffragari. Et tunc sunt thurificandi ante Vi- 42
carium. Ead. Sac. Congr. *in Egitanensi* 3. *Augu-*
sti 1602. *et in Tiburtina* 6. *Martii* 1610. Canonici 43
et Dignitates non praecedunt Vicario Generali,
nisi quando sunt sacris vestibus parati, et dum-
modo Vicarius non sit de eorum numero, quia
Vicarius Generalis Canonicus, cum sedet uti Ca-
nonicus, debet sedere in loco suae receptionis,
et in habitu Canonicali; Alias si uti Vicarius se- 44
deat, praecedit omnibus Canonicis, et Dignita-
tibus, sed non lucratur Distributiones quotidia-
nas. Sac. Congr. Rituum *in Calaguritana* 2. *Au-*
gusti 1603. *in Casal.* 5. *Julii* 1613. *in Ampurien.*
7. *Deceb.* 1630. *et in Acernensi* 21. *Junii* 1632.
Etiam quae dantur interessentibus Processioni- 45
bus. Eadem Sacra Congregatio *in Compostellana*
21. *Februarii* 1604. *Brundusina* 16. *Julii* 1607.
Gallipolen. 21. *Decemb.* 1613. *Sutrina* 1. *Octobr.*
1616. *et Oritana* 4. *April.* 1620. Canonici, et Di- 46
gnitates praecedunt Vicario Capi.ulari Canonico,
si, ut lucretur Distributiones, voluerit Choro in-
teresse, quia Choro interessendo debet habere so-
litam vestem Canonicalem, et sedere in loco pro-
prio sui Canonicatus, neminem antiquiorem prae-
cedendo. Rota *in una Lucana Benef.* 18. *Decemb.*
1679. *coram Seraphino, et dec.* 288. *num.* 2. *apud*
Farin. part. 2. *recentior.* Barbosa *de potest. Episc.*
part. 3. *alleg.* 54. *num.* 167. Si autem Vicarius 47
Capitularis noluerit lucrari Distributiones, tunc
debet praecedere omnes Canonicos, et Dignita-
tes, excepta prima post Pontificalem, ut decla-

ravit Sac. Rituum Congr. *de mense Augusti* 1603. *in una Assisiensi.* Et ratio, quare prima Dignitas praecedat Vicario Capitulari, potest esse, quia, sicut se habet Vicarius Episcopi ad Episcopum, ita regulariter se habet Vicarius Capituli ad Capitulum, ut observat Sbroz. *de Vicario Episcopi lib.* 2. *qu.* 15. *num.* 20. et Barbosa *de Canonicis* c. 36. *n.* 8. Unde cum Episcopus praecedat Vicario suo, aequum est, ut saltem prima Dignitas Capituli praecedat Vicario ejusdem Capituli, quae tamquam caput repraesentat, et continet eminenter totum corpus Capituli; *cap. Legimus* 24. *dist.* 93.
48 et Glossa *ibi verb. Continentur.* Unde Vicarius Capitularis non potest occupare Sedem Archidiaconi in Ecclesia, sed debet sedere in alia sede portatili. Sacra Congregatio Rituum *in Lucerina* 11.
49 *April.* 1601. Vicarius Foraneus ratione sui Vicariatus nullam in quavis functione, et loco habet praecedentiam super alias Dignitates, et Canonicos antiquiores. Sacra Rituum Congregatio *in*
50 *una Neritonensi* 22. *Decembr.* 1629. Etiam quscumque consuetudine non obstante. Ead. Sac. Cong. *in Syracusana* 8. *Julii* 1630.
51 Canonicus, vel Dignitas factus Episcopus cum retentione Canonicatus, vel Dignitatis debet praecedere omnibus aliis Canonicis, et Dignitatibus, etiam ipso antiquioribus. Sacra Rit. Congreg. *in*
52 *una Ruthenensi* 24. *Septembris* 1605. Canonicus, qui est Episcopus Titularis, ratione Episcopatus, quem habet in Terris infidelium, debet praecedere omnibus Canonicis, et Dignitatibus in Choro, Capitulo, et Processionibus, aliisque actibus; sic pluries decrevit Sacra Rit. Congreg. « Cum » enim Episcopus Bruscíae in partibus infidelium » obtinuisset Canonicatum in Ecclesia Compo» stellana, et dubitatum fuisset, in quo loco sede» re deberet, et quo habitu uti deberet in Eccle» sia, proposito hujusmodi dubio in Sacra Con» gregatione, respondit, ratione Episcopatus pos» se, et debere uti habitu ordinario, quo utun» tur Episcopi in Romana Curia, idest Rochetto » super Subtana, et Mantelletto violacei coloris, » et debere praecedere omnibus aliis Canonicis » ejusdem Ecclesiae, et sedere in primo stallo » supra omnes, ut fit, et servatur Romae simili » casu veniente in tribus Ecclesiis Patriarchali» bus Sancti Joannis, Sancti Petri, et Sanctae » Mariae Majoris, et ita censuit, et declaravit, » et in Ecclesia Compostellana servari manda» vit » *sub die* 11. *Julii* 1617. Et deinde eadem Sacra Coagregatio *sub die* 12. *Novembris* 1621. *in una Calaritana in Sardinia* censuit: *Episcopo Titulari, qui in Calaritana Ecclesia Canonicatum obtinet, in Choro, Capitulo, et Processionibus, aliisque actibus supra omnes ejusdem Ecclesiae Digni-*
53 *tates, et Canonicos praecedentiam competere.* Canonicus, qui permutavit Canonicatum, si permutatio effectum habere non potuit, et redierit ad suum Canonicatum, debet habere locum, et Stallum antiquum, nec tamquam novus Canonicus censendus est, nec tenetur iterum solvere jocalia pro admissione. Sac. Congr. Rit. *in Mutinen.* 29. *Novemb.* 1605. Canonicus vero, qui Canonicatum 54
dimisit, et alium in eadem Ecclesia impetravit, locum ultimi Canonicatus obtenti obtinere debet, nec potest obtinere locum dimissi. Ead. S. Congr. *in Callien.* 21. *Mart.* 1609. *et in Sutrina Praecedentiae* 11. *Jun.* 1701. Canonicatus licet sit de Jurepa- 55
tronatus, debet enm obtinens praecedere tamquam verus Canonicus omnibus aliis, qui post illum obtinuerunt Canonicatum. Ead. Sacr. Congreg. *in Hortana* 30. *Julii* 1616.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Licet Canonici Collegiatarum Urbis praece- 56
dant Canonicis Cathedralium aliarum Civitatum, ut monet Auctor *num.* 1. in caeteris rebus exaequati non sunt dictis Canonicis Cathedralium aliarum Civitatum. Inde fit, quod si ex Pontificio in- 57
dulto in translatione Pensionis intervenire debeat *quicumque loci Ordinarii vel Canonici Metropolita-* 58
narum, seu aliarum Cathedralium Ecclesiarum, aut Personae in Ecclesiastica dignitate constitutae, satisfactum haud dici potest per interventum Canonici Collegiatae Urbis. Rota in *Romana Pensionum* 13. *Januarii* 1747. §. 2. *et plur. seq. coram clar. mem. Millin.* ubi et de aliis differentiis agit 59
Canonicos Collegiatarum Urbis inter, et Canonicos Cathedralium aliarum Civitatum.

Pacifica haud est opinio Auctoris *num.* 11. *et* 60
seq. quod Canonici Cathedralium in omnibus functionibus praecedentiam, et praeeminentiam obtinere debeant supra Parochos etiam in propriis ipsorum Parochorum Ecclesiis. Contrarium enim 61
decidit novissime Sacra Congreg. Rituum *in S. Severini Praeeminentiarum* 13. *Mart.* 1756. *in responsione ad dub.* 13. si agatur de actibus illis, quibus Parochi munus proprium exercent ex ratione illa, quod quilibet in domo sua aliis praeferatur; et quidem non obstante quod allegatus 62
fuerit Lonvrex, qui *dissert. can.* 10. *num.* 4. rationem hanc *non semper esse veram* ait, *sed intelligendam esse respectu illorum, qui etsi majorem possideant dignitatem, nullam habent superioritatem in eum, in cujus fundo versantur; adeo ut aliud statuendum sit de iis, quibus aliqua in eum, in cujus territorio existunt, superioritas competit, etsi non omnimoda. Unde fit, ut Episcopus Ecclesiarum quantumvis exemptarum Praelatis in ipsis Ecclesiis exemptis praecedat ob reverentiam, quam exempti Episcopo debent etc. Idque ad Capitulum Ecclesiae Cathedralis collegialiter incedens, seu in actibus, in quibus Ecclesiam Cathedralem repraesentat, plurimi extendunt, quasi tunc de juribus Episcopo Capiti suo competentibus participet.*

63 Valde implicata est quaestio illa, utrum praecedentiam obtinere debeat Canonicus de tempore prior, an Canonicus major Ordine. In ea enim non solum contrarii sunt inter se DD. sed et sibi oppositae videntur ipsae resolutiones Sac. Congre-
64 gat. Rit. Plures innixi textui *in cap. Statuimus, de majorit. et obed.* in ea sunt sententia, unum supra alterum Canonicum praecedentiam obtinere debere non ex prioritate temporis, sed ex majoritate ordinis, censentque, tunc attendendam esse prioritatem temporis, quum caetera sunt paria. Ita Pignatel. *consult.* 55. *num.* 12. Monacell. *Formul. Legal. pract. part.* 3. *tit.* 2. *Formul.* 7. *fer. per tot.* aliique. Et in hoc ipso sensu videtur fuisse S. C. Rit. referente post alios Riccio *tit. de Praecedentia resol.* 529.

65 Contra, plures quoque constanter tenent, de praecedentiis Canonicorum statuendum esse non secundum majoritatem Ordinis, sed secundum prioritatem temporis, ita ut Canonicus minor ordine, tempore autem prior praecedere debeat, ut inter alios Gratian. *discept. Forens. cap.* 106. *num.* 3. Vegnareck. *in cap. Statuimus, de major. et obed.* Nec sua caret ratione haec opinio, ut patet ex his, quae habet Vegnarck loco mox citato, ibi: Ex hoc textu colligit Tiraquel. *dignitatem antiquitati praeferendam, et majorem dignitatem praecedere debere, quando Dignitas est ordinata ad illum actum, pro quo tractatur de praecedentia, secus est de actu diverso. Ideoque quia dignitas sacerdotalis per se non ordinatur ad eligendum, vel ad alios actus capitulares, sed ad actus Ordinis, in Capitulis non praecedunt Sacerdotes, neque Episcopi, si forte sint simul Canonici, sed eo ordine sedent, aut incedunt, quo venerunt in Capitulum, aut acceperunt possessionem Canonicatus.* Allegatur etiam pro hac opinione Resolutio S. C. R. a Gratiano *ubi supra.*

66 Dissidentes hasce sententias (dubitanter tamen) conciliat Ferr. *de Praeced. et Praelat. Eccles. quaest.* 10. *sub num.* 9. ibi: *Declaratio relata per Ricc. loquitur in Canonicatibus Ecclesiae Cathedralis, in quibus requiritur Ordo sacer, ut supra dixi, ideo ad illum principaliter attenditur. Declaratio vero a Gratiano relata ex ejus verbis loqui videtur in Canonicatibus Ecclesiae Collegiatae etc. Ideo Canonicus Collegialis major gradu, quamvis minor ordine, praefertur majori in ordine, et minori in gradu.*

67 Haec alia conciliato placuit Gotbofredo *diatrib. de jure praeced. lib.* 1. *cap.* 3. *sub. lit. A.* ibi; *Prima declaratio procedit in Ecclesia, ubi Praebendae sunt distinctae, secunda vero ubi Praebendae non sunt distinctae.* Hanc ipsam conciliationem probavit etiam Novar. *ad L.* 1. *n.* 7. *C. de Consult.* (*)

ARTICULUS VIII.

CANONICI QUOAD PERCEPTIONEM SACRAMENTORUM, ET QUOAD FUNERA, ET SEPULTURAM.

Canonicus Ecclesiae Cathedralis carentis Canonica, sive aedibus Canonicalibus, habens domicilium, et actu habitans intra fines alterius Parochiae tenetur in infirmitate recipere Sacramenta, non a Parocho dictae Ecclesiae Cathedralis, sed a Parocho domicilii. Sic expresse decrevit Sac. Congr. Conc. 12. *Maji* 1685. *in Tiburtina in responsione ad* 1. ubi cum inter alia dubia fuerit quaesitum: *Primo, an Canonicus Ecclesiae Cathedralis carentis Canonica, sive aedibus Canonicalibus, habens domicilium, et actu habitans intra fines alterius Parochiae, dicatur Parochianus Ecclesiae Cathedralis, itaut in infirmitate teneatur recipere Sacramenta a Parocho Ecclesiae Cathedralis, vel potius a Parocho domicilii;* Sacr. Cong. *in Tiburtina* 12. *Maji* 1685. respondit: *Ad primum, teneri recipere a Parocho domicilii.* Vide verb. *Parochus art.* 3. *num.* 14. Et ratio est, quia quilibet tenetur recipere Sacramenta, praesertim Viatici, et Extremae Unctionis, a proprio Parocho, ut in *Clement.* 1. *de privileg.* atque proprius Parochus est ille, in cujus Parochia quis actu habitat, vel habet domicilium, juxta *cap. Is qui, de sepulturis in* 6. et juxta Fagnanum *in cap. Significavit* 5. *de Parochiis, et alienis Parochianis num.* 27. *et* 32. ubi etiam *num.* 36. refert, hanc esse sententiam Sac. Congregat. Concilii in casibus contingentibus per Glossam *in d. Clement.* 1. *de privileg. verb. Parochialis;* et Abbas *in cap. Omnis utriusque sexus, de poenit. et remiss.* ubi testatur de communi. Et sic videtur decerni etiam in Sac. Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 13. *de Reformat.* ubi praecipitur Episcopis, *ut distincto populo in certas, propriasque Parochias, unicuique suum perpetuum, peculiaremque Parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, et a quo solo licite Sacramenta suscipiant.... non obstantibus quibuscumque privilegiis, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus.* Nec obstat, quod 2
Ecclesia Cathedralis dicatur Parochia ipsius Canonici, immo et Parochia communis totius Dioecesis. Nam est Parochia communis, quando in ea Episcopus administrat Sacramenta, cum ipse sit Parochus totius Dioecesis, non autem quando Parochus Cathedralis illa administraret, quia cum sit tantum Parochus Cathedralis, extra illam, et illius Porochiam nullam habet jurisdictionem, adeoque non potest administrare Sacramenta in alienis Parochiis, ut expresse decrevit Sac. Cong.

(*) Poterat hic eruditissimus Additor, saltem ad eruditionem superaddere quae ad rem, quamvis contra, tradit doctiss. Catalanus in Caeremoniali Episcoporum, Romae impresso anno 1754. *tom.* 1. Praeloquio ad lectorem *pag.* 11. *num.* 12. Videatur ibi, ubi multa ad rem. (*Animadversio Auctoris.*)

Concil. 20. *Septemb.* 1628. *apud* Gavant. *in manuali Episcop. verb. Parochor. num. in addit. n.* 2. Praeterea est Parochia communis iis, qui ad ipsam voluerint accedere pro recipiendis Sacramentis, ut notat Abb. *in dict. cap. Omnis utriusque sexus num.* 2. *de poenit. et remiss.* Guttier. *Can. qq. lib.* 1. *cap.* 30. *num.* 12. non antem ad illa ministrandum in alienis Parochiis, quibus sua jura debent illaesa conservari, ita exigente earum institutione, cum non sint confundenda, juxta *cap. Scriptum est* 1. *caus.* 6. *quaest.* 3. *cap. Nullus* 3. *caus.* 9. *quaest.* 2. Sic expresse Pignatell. *tom.* 8. *cons.* 5. *n.* 1. 2. *et* 3.

3 Canonici ad funera intervenientes, si sint Canonici Ecclesiae Cathedralis, praecedunt nedum proprio Parocho Defuncti, etiamsi sit Stola indutus, ut pluries declaravit Sacra Rituum Congregatio, et signanter *in Viterbiensi* 25. *Junii* 1611. *et in Aversana* 15. *Septemb.* 1640. sed etiam praecedunt Canonicis Collegiatae etiam in associandis funeribus Defunctorum propriae ipsius Collegiatae Parochiae, ut pluries declaravit Sac. Rituum Congregatio, et signanter in *Praenestina Cavarum* 18. *Augusti* 1618. *et in Leodien. Praecedentiae* 10.

4 *Martii et* 21. *April.* 1668. Si autem sint Canonici Ecclesiarum Collegiatarum, in funeribus praecedunt propriis Parochis Defunctorum. Sacr. Congreg. Rit. *in Sutrina* 30. *Augusti* 1602. *et* 2. *Augusti* 1603. *in Meliten.* 18. *Novemb.* 1606. *in Ostiens.* 18. *April.* 1607. *in Praenestina Cavarum* 14. *Augusti* 1618. ubi in causa Praecedentiae inter Archipresbyterum, et Canonicos Ecclesiae Collegiatae Sanctae Mariae, et Parochum S. Stephani declaratum fuit, *praecedentiam semper, et ubique competere Archipresbytero, et Canonicis supra Parochum praedictum, etiam in associandis funeribus Defunctorum propriae ipsius Parochiae, jus tamen faciendi Officium circa corpus Defuncti ad Parochum in sua Parochiali Ecclesia spectare.* Et idipsum diserte firmatum fuit a dicta Sac. Congregatione 14. *Maji* 1643. neque in associatione funerum, salva legitima loci consuetudine, deberi praecedentiam Capitulo Collegiatae supra Parochum, etiam proprium Defuncti, sine tamen praejudicio in reliquis jurium, et praeeminentiarum eidem Parocho de Jure, vel consuetudine competentium. Et sic tenent Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 52. et Barbosa *de Canonicis cap.* 18. *num.* 67. *et* 68. non obstante quod pro praecedentia Parochorum supra Collegiatam extent etiam varia Decreta Sacr. Congreg. Rituum in *Nucerina* 24. *Octob.* 1699. *in una S. Angeli Terrae Saxiferrati eodem die, et anno, in Praenestina* 13. *Jul.* 1619. *in Spoletana* 21. *April.* 1635. *in Laudensi* 23. *Maji* 1639. (*) Canonici Ecclesiae Cathedralis, 5 vel Collegiatae non possunt sociare Cadavera ex alienis Parochiis, sine proprio Parocho. Sacra Rituum Congregatio *in Novarien.* 15. *Januarii* 1633. *in Aversana* 15. *Septembris* 1640. ibi: *Eminentissimo Paleotto referente dubia pro parte Parochorum Civitatis Aversanae, praedictis dubiis sic respondendum censuit:* Ad primum: *Vocato ad funus Capitulo Cathedralis, non aliam Crucem, quam ipsius Capituli deferendam esse.* Ad secundum: *Capitulo interveniente, ut supra proprium Parochum Defuncti, etiam quod sit Stola indutus, incedere debere ante Canonicos Cathedralis.* Ad tertium: *Ad solum Parochum spectare aspergere aqua benedicta Cadaver, antequam levetur de domo, et ad eumdem pertinere intonare Antiphonam:* Si iniquitates, *et Officium super Cadaver in sua Ecclesia peragere; die* 15. *Septemb.* 1640. Et iterum in No- 6 variensi *Vicario*, ibi: *Rev. Pater. A Parochis Civitatis Novariae supplicatum fuit Sacrae Congreg. juxta Decreta alias lata declarari Capitulum, et Canonicos Sancti Gaudentii non posse Parocho inconsulto Cadavera Defunctorum ex ulla Parochia levare, et ad unumquemque Parochum spectare munus faciendi benedictionem super eadem Cadavera, et illa aqua benedicta aspergendi, Antiphonam:* Exultabunt Domino, *intonandi, quando effertur Cadaver, Officium Defunctorum peragendi, omniaque alia ad funus pertinentia. Eminentissimi vero Patres eorum Decretorum exemplar adjunctum tibi remitti voluerunt, cujus partes erunt illorum observantiam curare. In quo si aliqua difficultas orietur, mandabis, ut in Sacra Congregatione jura deducantur, non suspensa tamen dictorum Decretorum executione. Datum Romae* 21. *Sept.* 1651. *Alexand. Card. Cappon.* Sic refert, et tenet Pignat. *tom.* 6. *consult.* 59. *n.* 5. *et* 6. Immo *n.* 8. dicit, quod ex 7 ipsis probe colligitur, quod ad proprium Parochum, non autem ad alios spectat peragere Officium super Cadaver in ejus propria domo, illudque aspergere aqua benedicta, intonare Antiphonam, quando effertur, ac peragere omnes alias Caeremonias funeris, ut speciatim ultra dispositionem Ritualis Romani *tit. Exequiarum Ordo*, habentur quoque declarationes Sac. Congregationis Rituum *in d. Aversana* 15. *Sept.* 1640. *in d. Novarien.* 21. *Septemb.* 1651. *in Pientina* 1. *Martii* 1646. *et in ead.* 2. *Augusti* 1637. in qua requisita fuit probatio immemorabilis temporis ad firmandam contrariam consuetudinem.

Unde, quando non adsit legitima in contrarium 8 consuetudo, nemini neque Canonicis Ecclesiae Cathedralis licet levare de domo, et deferre Cadavera ad sepulturam irrequisito proprio Paro-

(*) Decreta S. R. C. ab Auctore adducta ad probandam praecedentiam Canonicorum Collegiatarum supra Parochos in funerum associatione, et praesertim decretum in *Praenestina Cavarum* die 14. *Augusti* 1618. emanatum, corrigenda sunt per alia decreta, praecipue in alia *Praenestina die* 13. *Jul.* 1619. quod decretum fuit revocatorium praecedentis; unde videtur illi standum. (*Edit. Ven.*)

cho, ut tenet etiam Barbosa *de Offic. et potest. Parochi p.* 3. *c.* 27. *n.* 66. dicens sic decisum fuisse a Sacra Congregatione Rituum *in Thelesina* 18. *Augusti* 1629. et expressius *in Adrianensi* 29. *Novembr.* 1631. *in respons. ad* 1. ut refert, et tenet etiam Gavaot. *in Manuali verb. Exequias in addit. num.* 8. et Pitou. *constit. ad Parochos num.* 493. et tenet Ugolin. *de potest. Episc. cap.* 17. *num.* 3. Stephanus Gratian. *tom.* 3. *cap.* 402. *a num.* 19.

9 Quae tamen Decreta citat in contrarium Samuel *de sepulturis controvers.* 5. ubi sic praecise habet: *Canonici Ecclesiae Cathedralis, quando est Cadaver in eorum Ecclesia tumulandum, irrequisito proprio Parocho licite, et libere levare illud queunt de domo, aut Ecclesia Parochiali, et ad Matricem Ecclesiam deferre.* Sic declaravit Sac. Rituum Congr. *in Thelesina* 18. *Augusti* 1629. *et in una Adrianensi* 29. *Novembris* 1631. Sacra autem Congreg. Conc. *in Narnien. Jurium Parochialium* 26. *Septembr.* 1699. *apud Ursayam loc. cit. infra sub n.* 14. *resolvit a fortiori juxta primam sententiam Canonicum decessum in domo propria asportandum esse ad Cathedralem, requisito tamen Parocho domicilii.*

10 Capitulum non vocatum non potest, invitis haeredibus, lucrandi stipendii causa funeribus interesse. Sacra Congregatio Concilii *in Matheranen. loci Grottulae*, in qua propositis dubiis: Primo: an attenta consuetudine, cujus vigore Capitulum expensas funerum pro ratione personarum defunctarum taxare solet, sit locus, certam, ac perpetuam taxam pro funeribus quibuscumque praescribendi. Secundo: an Capitulum, quamvis non vocatum, possit invitis haeredibus lucrandi stipendii causa funeribus interesse? *Die* 12. *Novembris* 1660. *Sac. Congr. secundum ea, quae narrantur, censuit: Ad primum licere Capitulo taxam ad suum libitum facere, et Archiepiscopo injungendum, ut ipse auditis partibus taxam conficiat, eamque Sacr. Congr. probandam transmittat.* Ad secundum: *censuit non posse.* Quam Declarationem confirmavit *in Lavellen.* in qua cum Communitas institisset, ut prohiberetur Capitulo, et Episcopo intervenire funeralibus invitis haeredibus, et decerneretur, quod taxa non penderet ab ipsorum arbitrio, *die* 16. *Junii* 1668. *Sacra Congr. audita relatione Episcopi Lavellen. inhaerendo declarationi ejusdem Sacrae Congregationis in Matheranen. sub die* 13. *Novembris* 1660. *emanatae, censuit, non posse funeralibus invitis haeredibus interesse, nec licere taxam ad suum libitum facere, sed eidem Episcopo injungendum, prout injungit, ut auditis partibus taxam conficiat, eamque Sac. Cong. probandam transmittat.*

11 Canonici Cathedralis Ecclesiae decedentes non electa sibi sepultura debent sepeliri in Ecclesia Cathedrali, si in ea adsit sepulcrum proprium Canonicorum. Si vero in Cathedrali non adsit sepulcrum proprium ipsorum, debent sepeliri in sepulcro Majorum. Sac. Congregatio Concilii 12. *Maji* 1685. *in Tiburtina in responsione ad secundum*, ubi ad secundum Dubium, quod erat: *An idem Canonicus decedens non electa sibi sepultura debeat sepeliri in Ecclesia Cathedrali tamquam sua Parochia, vel in Parochia domicilii, vel potius in Sepulcro suorum Majorum? Die* 12. *Maji* 1685. *respondit, ad secundum in Cathedrali, si in ea adsit Sepulcrum proprium Canonicorum: sin minus in sepulcro majorum; iis vero non existentibus, an Cadaver Canonici sit sepeliendum in Ecclesia Cathedrali, vel Parochiali, in alia Congr. videndum.* Et sic etiam decrevit eadem Sacra Congr. Episc. *in Forosempr.* 1. *Septemb.* 1690. quod nempe Clerici debent sepeliri in Cathedrali, etiam sepultura non electa, si adest Sepulcrum Clericorum, ut Rituale disposuit, non obstante quod in alia Ecclesia adsit sepulcrum majorum, uti jam decreverat *in Senogallien. die* 13. *Maji* 1650. apud Nicol. *num.* 1. *lucubr. civil. lib.* 4. *tit.* 15. *num.* 23. *vers. ultim.* ibi: *Clericus non sepelitur in Sepulcro majorum, quando in Cathedrali, vel Matrice adest proprium Clericorum sepulcrum a Laicalibus separatum.* Et 12
quamvis recenter in alia *Senogallien. die* 9. *Maji* 1705. Sacra Congreg. Rituum declaraverit, quod quidam Clericus defunctus, qui sibi non elegerat sepulturam, sepeliri deberet in Sepulcro Majorum, et non Clericorum; tamen videtur, quod standum sit primis citatis Decretis Sac. Congregat. Episcopor. quia, ut recte observat Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad tom.* 1. *num.* 176. agitur non de ritu sepeliendi, sed de jure funerandi, quod declarare, ad quem spectat, potius ad Sacram Congreg. Episc. et Regul. quam Rituum noscitur pertinere ex Bulla erectionis Sixti V. incip. *Immensa* §. *Jam vero*; tum quia sicuti Laicis decedentibus non electa sepultura provisum fuit a Jure in c. *Licet* 4. *de Sepulturis in* 6. ut sepeliri debeant in sepulcro majorum; ita Clericos sic decedentes, ut in sepulcro Clericorum in Cathedrali, vel Matrice Ecclesia construendo, sive sint intitulati, sive non, sepeliri debeant, statuitur in Rituali Romano auctoritate Apostolica Pauli V. *constit.* 85. confirmato, et evulgato, quod pro lege servandum est. Pax Jord. *t.* 3. *lib.* 14. *tit.* 30. *num.* 45. et cum aliis Monacell. *cit. tom.* 4. *supplem. ad tom.* 1. *num.* 176. Requiritur autem, quod in Cathedrali extet 13
sepultura pro Canonicis, et aliis Clericis specialiter constructa et deputata, alioquin Canonici, et Clerici sepeliendi erunt in sepulcro Majorum. Ecclesia vero Parochialis succedit tantum in defectum electionis sepulturae, Sepulcri communis Canonicorum in Ecclesia Cathedrali, et Sepulcri Majorum, ita ut Ecclesia Parochialis sit ultima, juxta ordinem adductum per textum *in cap. Nos instituta* 1. *de Sepulturis*, ut dicit Pignat. *tom.* 8. *consultat.* 6. *num.* 4. Attamen Sacra Congregatio in d. *Tiburtina* nihil decrevit circa dubium: An

non existentibus Sepulcro proprio Canonicorum in Cathedrali, vel Sepulcro suorum Majorum sint Canonici sepeliendi in Cathedrali, vel in Parochiali; ibi in respons. ad secundum, *iis vero non existentibus, an Cadaver Canonici sit sepeliendum in Ecclesia Cathedrali, vel Parochiali in alia Congreg.*
14 *videndum.* Pro Sepultura Canonicorum Cathedralium debetur quarta funeralis Parocho domicilii, non vero Parocho Cathedralis, neque Parocho Parochiae, ubi adest Sepultura suorum Majorum. Sacr. Cong. Concil. *in d. Tiburtina in resp. ad* 3. Quae decisio, ut ab omnibus prae oculis haberi possit, ponitur hic cum suis propositis dubiis per extensum:

Primo: *An Canonicus Ecclesiae Cathedralis carentis Canonica, sive aedibus Canonicalibus, habens domicilium, et actu habitans intra fines alterius Parochiae, dicatur Parochianus Ecclesiae Cathedralis, ita ut in infirmitate teneatur recipere Sacramenta a Parocho Ecclesiae Cathedralis, vel potius a Parocho domicilii.*

Secundo: *An idem Canonicus decedens non electa sibi sepultura, debeat sepeliri in Ecclesia Cathedrali, tamquam sua Parochia, vel in Parochia domicilii, vel potius in sepulcro suorum Majorum?*

Tertio: *An pro sepultura Canonici, ut supra defuncti, debeatur quarta funeralis Parocho domicilii, aut Parocho Cathedralis, vel Parocho Parochiae suorum Majorum?*

Sac. Congr. Concil. *in Tiburtin.* 12. *Maji* 1685. *censuit:*

Ad Primum: *Teneri recipere a Parocho domicilii.*

Ad Secundum: *In Cathedrali, si in ea adsit sepulcrum proprium Canonicorum; sin minus in sepulcro majorum; iis vero non existentibus, an Cadaver Canonici sit sepeliendum in Ecclesia Cathedrali, vel in Parochiali, in alia Congregatione videndum.*

Ad Tertium: *Deberi Parocho domicilii.*

Et sic etiam decrevit Sacra Congregatio Concilii *in Narnien. Jurium Parochialium* 26. *Septemb.* 1699. *ad* 2. 3. *et* 5. *dubia lib.* 49. *Decret. fol.* 253. teste D. Ursaya *Institut. crimin. lib.* 3. *tit.* 8. *num.* 15. *et* 16.

15 Si intervenerit funeribus Capitulum Ecclesiae Cathedralis, in hoc casu Curatus, et Sacrista illius Cathedralis, licet sint amovibiles, debent praecedere Parocho Defuncti. Sacra Congreg. Rit. 22. *Martii* 1631. apud Barbosam *de potest. Parochi part.* 3. *cap.* 27. *num.* 78.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

16 Tametsi Sacra Congreg. Concilii interpres in allegata ab Auctore *Tiburtina* 12. *Maji* 1685. in responsione *ad* 1. *dubium* fuerit in sensu, quod Canonicus domicilium habens in aliena Parochia non a Parocho Cathedralis, sed a Parocho domicilii Sacramenta in ultima infirmitate recipere teneatur; contrarium videtur rescripsisse *in Derthonen. Jurium Parochialium* 3. *Decembr.* 1718. In hac enim 17
causa hoc inter alia dubia proposito: *An Canonicus Ecclesiae Collegiatae habitans in domo sita intra fines alterius Parochiae in ultima infirmitate teneatur recipere Sacramenta ab Ecclesia Collegiata, vel potius a Parocho domicilii?* rescriptum fuit: *Affirmative quoad primam partem, Negative quoad secundam.*

Verum est, quod denuo hac ipsa causa proposita 18
die 7. *Decembris* 1720. responsum fuit: *Examinandos esse testes formiter.* At ex responso hoc quisque facili negotio intelligere potest, Sacram Congregationem Concilii interpretem veram in puncto juris existimasse resolutionem captam die 3. Decembris 1718. quod Canonicus ubicumque habitans Sacramenta in ultima infirmitate recipere teneatur a sua Ecclesia, solumque autumasse, locum esse posse limitationi dictae propositionis ex contraria consuetudine, ideoque demandavit examinandos esse testes formiter, alias enim sine ullo testium examine recessisset *a decisis.*

Hic igitur fuit ultimus sensus Sacrae Congre- 19
gationis Concilii interpretis in hac controversia. At Sacra Congregatio Rituum novissime censuit, Canonicum in aliena Parochia habitantem, non a Parocho Cathedralis, sed a Parocho domicilii teneri in ultima infirmitate recipere Sacramenta, ut patet ex responsione data in *S. Severini Praeeminentiarum* 13. *Martii* 1756. *ad* 7. *dubium, et in decisis* perstitit in nova propositione causae habita de mense Decembris ejusdem anni 1756. licet allegata fuerit d. resolutio Sac. Congregationis Concilii interpretis *in d. Derthonen.*

Illud non est hic praetereundum, quod eadem 20
Sac. Congregatio Rituum in responsione *ad dub.* 14. censuit, Canonicos etiam habentes domicilium in aliena Parochia sepeliendos esse in Ecclesia Cathedrali, solutis tamen juribus parochialibus Parocho domicilii. Et quod summopere notandum est, in casu illo non constabat, quod in Ecclesia Cathedrali aderat sepulcrum pro Canonicis. Vide quoque conformes *decisiones Rotae in Romana juris tumulandi* 20. *Februar.* 1702. §. *Nonnulla, et* §. *Praedicta, et in confirmatoria* 6. *Maji* 1703. §. *Praecedenti cor. clar. mem. Priol. in Gerunden. juris sepeliendi* 8. *Martii* 1735. §. *Quantum cor. clar. mem. Cincio, et in Barchinonen. Jurium Parochialium* 2. *Decembr.* 1735. §. *Demum, cor. Eminentiss. Rezzonico.*

At si jus sepeliendi Canonicos ubicumque do- 21
micilium habentes inde favore Ecclesiae Cathedralis oritur, quod Canonici perpetuo maneant ejus Parochiani, et Sacramenta omnia ab ipsa recipiant, ut disserunt Reiffenstuel *in jus Canon. lib.* 3. *tit.* 28. num. 24. Schmalzgrueb. *jur. Eccles. univ. lib.* 3. *part.* 3. *tit.* 28. §. 5. *num.* 47. Louvrex *dissert. canon.* 23. *num.* 17. Amostaz. *de causis piis lib.* 9. *cap.* 2. n. 50. non videtur congruere, quod Sacramenta

recipere ii in ultima infirmitate debeaet a Parocho
domicilii.

ARTICULUS IX.

DE VARIIS CONCERNENTIBUS CANONICUM THEOLOGUM, POENITENTIARIUM, PROTONOTARIUM, ET JUBILATUM.

1 Canonicus Theologus debet deputari in omnibus Ecclesiis Metropolitanis vel Cathedralibus,
si Civitas sit insignis, vel populosa, ac etiam in
Collegiatis existentibus in aliquo insigni Oppido,
etiam nullius Dioecesis, si ibi Clerus numerosus
fuerit; et ubi nulla Praebenda, aut praestimonium,
seu stipendium hujusmodi deputatum reperitur,
Praebenda quomodocumque, praeterquam ex causa resignationis, primo vacatura, cui aliud onus
incompatibile injunctum non sit, ad eum usum
ipso facto perpetuo constituta, et deputata intelligitur. Sic expresse Concil. Trident. *sess.* 5. *de*
2 *Reform. cap.* 1. Hujus Canonici Theologi deputatio
non fit in Ecclesiis Cathedralibus Regularibus,
ubi Praebendae non sunt distinctae, nec Ecclesiae
numeratae, ut est Cathedralis Pampilonensis, sed
cogendi sunt Monachi, ut provideant de Lectore
idoneo Theologiae, qui publice legat non solum
ipsis Monachis, sed etiam aliis audire volentibus.
Sacra Congregatio Conc. *in Pampilon.* 9. *Septemb.*
3 1573. Canonico Theologo in vim unionis factae
ab Episcopo de Praebenda vacatura non competit
jus adversus Canonicatum vacatum per resignationem. Sac. Congreg. Conc. *in Monopolitana* 29.
4 *Augusti* 1627. Praebenda erecta, et deputata pro
Theologo, a sequenti Canonico optari non potest.
Sic decisum fuisse a Sac. Congregatione referunt
Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancellar.* Gloss. 34. *n.* 80.
Monet. *de option. Can. cap.* 3. *qu.* 6. *num.* 129.
5 Garcias *in addit. ad part.* 5. *cap.* 4. *num.* 132. Praebenda Theologalis sicut non potest ab aliquo Canonico optari, cum debeatur per electionem praevio examine, ita Theologus non est admittendus
ad jus optandi. Sacra Congr. Concil. 12. *Feb.* 1602.
6 Non enim obtinens Praebendam Theologalem potest
illam dimittere, et aliam optare ad instar aliorum
Canonicorum. Sac. Congr. Conc. 7. *Junii* 1601.
7 Canonicus tamen Theologus, qui resignavit in
manibus Ordinarii Praebendam Theologalem,
potest obtinere mediante optione pinguiorem Praebendam cum retentione sui stalli in Choro. Sac.
8 Congreg. Rit. *in Veronen.* 2. *Septemb.* 1587. Canonicus Theologus stante consuetudine in Ecclesia
Cathedrali, ut per quemlibet Canonicum habentem
Praebendam Canonicatui adnexam obtineatur
una ex Dignitatibus in eadem Ecclesia, quae
nullum habet onus, seu emolumentum, sed solum
sedet supra Canonicos, et illos in processionibus
praecedit, potest dictam Dignitatem obtinere. Sac.
Congreg. Conc. 18. *Novemb.* 1620. Deputatio Prae- 9
bendae primo vacaturae in Theologalem non comprehendit eam, quae vigore statuti a sequenti Canonico optatur, sed illa Praebenda, quam dimiserit Canonicus, qui novissime optat, huic muneri
unita, et affecta remanet. Sacra Congregatio Concilii *in Lunen. Sarzanen.* 6. *Jul.* 1591. Electio per- 10
sonae ad hujusmodi Praebendam Theologalem vacantem in mense Ordinario, pertinet ad solum
Episcopum, collatio vero ad illos, ad quos antea
spectabat. Sic decisum fuisse a Sac. Cong. Conc.
referunt Garcias *in addit. ad part.* 5. *cap.* 4. *num.*
162. et Gonzal. *ad Regul* 8. *Cancellar. glos.* 9. *num.*
87. Si vero talis Praebenda Theologalis vacaverit 11
in mense Apostolico, vel alias esset reservata,
seu affecta, tunc electio personae, et collatio spectabit ad Papam. Sic tenent Garcias *cit. c.* 4. *num.*
164. Gonzal. *loc. cit.* Barbosa *de Canon. c.* 27. *num.*
13. Sac. Congr. Concil. *in Parmen.* 7. *Octob.* 1576.
Electio personae, cui conferendus est Canonicatus 12
habens adnexum onus lectionis Sacrae Theologiae
ex praescripto Concilii, pertinet ad Episcopum;
collatio vero eidem personae facienda est ab eis,
ad quos ante Concilium pertinebat, quamvis regulariter in ea Ecclesia electio sola Canonicorum
pertineat ad Capitulum, et confirmatio, seu institutio ad Episcopum. Sacra Congreg. Concil. *in*
Aretina 31. *Junii* 1627. Praebendae Theologalis 13
collatio erectae post Concilium spectat ad eum,
ad quem ante Concilium spectabat, etiam in casu,
quo ante Concilium electio spectabat ad Capitulum, et institutio ad Episcopum. Sacra Congreg.
Concil. *in Toletana* 24. *Septemb.* 1592. Hodie ele- 14
ctio Theologi (sicuti etiam Poenitentiarii, de quo
infra *n.* 45.) debet fieri per concursum ex noviss.
Constitutione Bened. XIII. incip. *Pastoralis Officii*,
quae per extensum adducitur infra sub *num.* 88.
Canonicus Theologus quadraginta saltem quo- 15
tannis lectiones publice in Ecclesia habere tenetur per seipsum, vel per alios idoneos. Benedictus XIII. in Concilio Romano *tit.* 1. *cap.* 71. Et
satisfacit muneri suo, sive legat Sacram Scripturam, sive Theologiam scholasticam, ut saepius
resolvit Sac. Congregatio; non tamen si legat Theologiam moralem; Benedict. XIV. *Instit. Eccles.*
57. §. 6. 7. (*) Theologalis Praebenda debetur 16
Doctori in Jure Canonico, non attenta clausula
assumendi infra annum gradum Magisterii in Sa-

(*) Benedictus XIV. *loc. cit.* §. 7. haec tantum habet: » Sacra Congregatio Concilii non semel respondit, munere suo perfungi, qui Praebendam Theologalem obtineat, » si sacras literas exponat, aut Scholasticam Theologiam » tradat diligenter. » Quin etiam *num.* 8. subdit: « In » quibusdam locis pro Sacra Scriptura, ac Theologia » scholastica, quaestiones de Morali Theologia a Canonico » Theologo explicantur. » Confer ejusdem *de Synod. Dioecesana lib.* 13. *cap.* 9. *num.* 17. Vide infra *num.* 125. (*Edit. Barbieri.*)

cra Theologia. Sacra Congregatio Concil. *in dub.*
17 *Praebendae Theologalis* 5. *Junii* 1723. Canonicus
Theologus potest compelli, ut per se, et non per
substitutum munori suo satisfaciat, nisi adesset
legitima absentiae causa. Sac. Congr. Conc. apud
18 Rotam *part.* 3. *recentior decis.* 147. *num.* 1. Immo
tenetur per seipsum, vel per alium substitutum,
si diuturnum adsit impedimentum, ad lectionem
Sacrae Scripturae, licet sit senio confectus, aut
Jubilatus a servitio Ecclesiae; et quamvis nulla
reperiatur facta assignatio aliorum redituum
praeter fructus, et Distributiones Theologalis
Praebendae. Sac. Cong. Conc. *in Anagnina Lectu-*
19 *rae* 39. *Julii* 1701. Si tamen Canonicus Theologus
sit infirmus infirmitate sanabili, non potest ab
Episcopo compelli ad substituendum alium, et eo
casu, quo alius substituendus sit, puta in casu ab-
sentiae, sine legitima causa, electio substituti
pertinet ad Episcopum. Sacra Congregat. Concil.
in Aeten. 30. *Maji* 1620. *et in Caesaraugustana* 1682.
20 sumptibus Canonici Theologi munus suum non
adimplentis. Eadem Sacr. Congreg. *in Placentina*
21 29. *Martii* 1687. Et dato quod Canonicus Theolo-
gus nolit ullo modo legere, potest Episcopus il-
lum cogere comminationibus poenarum, seque-
strationibus fructuum, et perseverante contuma-
cia, etiam ad privationem devenire. Sacr. Con-
greg. Conc. *in Majoricensi*, ut refert Aldan. *in*
22 *Compendio Canon. resol. lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 5. Et ubi
Episcopus procedat contra eum ad privationem,
non tenetur servare temporum intervalla, quae
praescribuntur *in c.* 12. *sess.* 24. Eadem Sac. Con-
greg. 15. *Novembr.* 1621. *lib.* 13. *Decret. fol.* 85.
23 Cum Praebenda Theologalis vacat, dari debet in
commendam Canonico idoneo ejusdem Capituli,
donec Titularis provideatur, alias poterit Episco-
pus applicare fructus alicui personae extra Ca-
pitulum, quae suppleat munus legendi. Sac. Con-
24 gr. Conc. *in Camerin.* 8. *Febr.* 1593. Et haec per-
sona extra Capitulum debet, si reperiatur idonea,
eligi ex Clericis saecularibus. Sac. Congr. Episc.
25 *in Urbinaten.* 5. *Octob.* 1573. Si vero Clericus
Saecularis idoneus non reperiatur pro dicta Prae-
benda Theologali, et pro ejus Officio exequendo
collatio illius suspendenda est, donec inveniatur
Theologus Saecularis, cui fieri possit, et interim
nullus est deputandus Custos, aut Curator fru-
ctuum ipsius Praebendae, sed illi omnes traden-
di sunt Superiori alicujus Ordinis, qui curet, ut
aliquis Theologus ex suis Regularibus publice
in Cathedrali Ecclesia doceat Sacram Scripturam,
prout mandatur Decreto Conc. *sess.* 5. *de Ref. cap.*
1. atque ei in primis necessaria subministret de
dictis fructibus, et quod reliquum fuerit, in usum
Monasterii convertat. Sic resolutum fuisse a S.
Pio V. et Greg. XIII. referunt Aldan. *in Compen-
dio Canonic. resol. l.* 1. *tit* 3. *n.* 2. Zerola *in praxi
Episc. lib.* 1. *verb. Praebenda Theologalis.* Barb.
in Trid. sess. 5. *de Ref. cap.* 1. *num.* 13. et Pigna-
tell. *tom.* 3. *consult.* 62. *num.* 14. ubi dicit, sic
etiam fuisse decisum a Sac. Congr. Episcop. *in
Tortonen.* 1. *Aug.* 1581. in *Camerinensi* 26. *Jan.*
1594. *et in Beneventana* 25. *Octobris* 1593.
Canonicus Theologus gaudet vacatione a lectione 26
Sacrae Scripturae in diebus, et temporibus, quibus
gaudent Doctores Universitatum, scilicet a Festo
S. Thomae Apostoli usque ad diem post Epipha-
niam, a Dominica Septuagesimae ad primam Do-
minicam Quadragesimae, a Dominica Palmarum
ad totam Octavam Paschatis, a Festo S. Joannis
Baptistae ad diem 5. Novembris. Ita respondit Sa-
cra Congreg. Concil. *in Assisien.* 24. *Januar.* 1629.
lib. 98. *pag.* 350. Tempus, locum, et Materiam 27
Sacrae Scripturae, super qua legendum sit, Sacra
Congregatio Concilii remittit arbitrio Ordinarii *in
Brixiensi* 4. *April.* 1596. et etiam Sacra Congr.
Episc. 11. *Januarii* 1594. Unde Episcopus potest 28
statuere, ut lectiones a Canonico Theologo non
in Cathedrali Ecclesia, sed in Palatio Episcopi
habeantur, maxime si in Cathedrali sit infrequens
Canonici Theologi ibi legentis auditorium, ut in
simili casu censuit Sac. Cong. Conc. *in Fossanen.
lectionis* 11. *Mart.* 1662. Et quod Episcopus possit 29
praescribere materiam explicandam a Theologo,
censuit expresse Sac. Congr. Concil. *in Urbinaten.*
15. *Mart.* 1663. *et in Ripana* 12. *Januar.* 1692.
Satisfacit tamen Concilio, si a Canonico Theologo 30
Theologia Scholastica legatur. Eadem Sacr. Con-
greg. Concil. 5. *April.* 1576. Non potest autem 31
Canonicus Theologus se eximere ab explanatione
Scripturae, praetextu, quod non habeat audito-
res. Eadem Sac. Congreg. Concil. *in Fundana* 15.
Octobris 1618. Non tenetur tamen Canonicus Theo- 32
logus legere, si ejus Antecessores nunquam lege-
rint, ex quo non adesset necessitas. Sac. Congreg.
Episc. 8. *Maji* 1637. *in Bononiensi*, ubi declaravit,
Canonicum Sancti Petronii Bononiensis non teneri
legere, quod nulla ejus lectionis adesset necessi-
tas, et quod ejus Antecessores numquam legerint,
ut refert Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 62. *num.* 38.
Ad lectionem Sacrae Scripturae in Cathedrali te- 33
neri accedere Canonicos, et caeteros Presbyteros
ipsius Ecclesiae Cathedralis, et posse compelli ab
Episcopo, decrevit Sac. Congreg. Concil. 11. *Aug.*
1618. ut refert Barb. *de Canon. c.* 27. *num.* 28.
et in Urbinaten. 10. *Maji* 1663. ut refert Pignatell.
tom. 3. *consult.* 62. *num.* 45. et jam sic decreverat
etiam Sac. Congr. Episc. *in Fundana* 16. *Mart.* 1593.
ut refert, et tenet mordicus Mouscell. *tom.* 1. *tit.*
2. *formul.* 5. *num.* 8. 9. 10. *et* 11. et Pax Jordan.
Lucub. Canon. tom. 2. *lib.* 7. *tit.* 3. *num.* 48. ubi
testatur, ita in sua Ecclesia Jadrensi practicasse,
et appellationem e suo Decreto, et ordinatione
interpositam, fuisse rejectam. Et de facto Cano- 34
nici, si in Quadragesima non intersint Concioni
in Cathedrali, vel sua respectiva Collegiata, pri-
vari possunt Distributionibus illius diei. Sac. Con-
greg. Episc. *in Comensi* 10. *Maji* 1580. *et in Ca-*

stellanensi 10. *Aug.* 1602. Unde Sacr. Congreg. Concil. *die* 2. *Jun.* 1593. approbavit praeceptum Archiepisc. Tarentini, quod Canonici non interessentes concioni punirentur solita puuctatura.

35 Ad interessendnm autem lectioni, seu confèrentiae casuum couscientiae possunt solum compelli Canonici, aliique Presbyteri, qui sunt Confessarii; caeteri vero Cauouici (*), et Presbyteri, qui non sunt Confessarii, possunt solum hortari, (**) ut pluries declaravit Sac. Congr. Conc. et novissime *in Civitatis Plebis*, 15. *Mart.* 1692. in qua collatis decretis, quae ad iuvicem videbautur pugnare, ad dubium propositum: *An Episcopus posset compellere Canonicos Confessarios caeterosque Presbyteros Cathedralis sub poena pecuniaria, ut accederent ad Congregationem casuum conscientiae* responsum fuit, *posse compellere omnes Sacerdotes saeculares Confessarios, etiamsi Canonici sint, caeteros autem hortari*; et sic fuit etiam decisum a Congregatione particulari deputata *in Vigilien. Synodi* 30. *Maji* 1696. *in responsione ad* 35. *Decretum*, et iterum in Congreg. Generali 18. *Jul. ejusdem anni* 1696. et prius in alia *S. Angeli Bi-*
36 *sanciarum* 15. *Aprilis* 1696. Regulares vero, nisi sint Parochi, nullatenus cogi possunt ad interessendum lectioni, seu conferentiae casuum conscientiae. Sac. Congr. Concilii *in Forosempronien.* 3. *Septembr.* 1630. eadem Sacra Congr. *in Urbinaten.* 10. *Martii* 1663. et expresse Sacr. Congr. *super statu Regularium* decrevit, ut sequitur: « Cum Conventus supressi, et postea restituti, » in quibus non degunt de familia duodecim Re» ligiosi, sint vigore Decreti *Ut in parvis* fel. re» cordationis Innocentii X. subiecti Visitationi, » Correctioni, et omnimodae Jurisdictioni Ordi» nariorum locorum, contigit dubitari: An Reli» giosi Confessores, et non Parochi in hujusmodi » Conventibus degentes compelli possent ab eis» dem Ordinariis, ut accedant ad conferentiam » casuum Conscientiae? Proposito hoc dubio in » Sac. Congr. super statu Regularium habita in » Palatio Vaticano die 15. Januarii 1682. Emi» nentissimi Patres censuerunt Ordinarios loco» rum posse quidem hortari, non autem compel» lere praedictos Religiosos Confessores non Pa» rochos ad accedendum ad conferentiam casuum » conscientiae. Caesar Card. Fachenetus ... B. » Panciaticus Secret. » Immo neque possunt co- 37
gi ad interessendum lectioni Sacrae Scripturae Regulares illi, in quorum Monasteriis talis lectio minime habetur, ut expresse censuit Sac. Congr. Concil. *in Fossanen. Lectionis* 11. *Martii* 1662. ubi fueruut proposita dubia tenoris ut sequitur: Primo *An Episcopus statuere possit, ut lectiones a Canonico Theologo non in Cathedrali Ecclesia, sed in Palatio Episcopi habeantur?* Secundo: *An ipse cogere possit Regulares, in quorum Monasteriis lectio Sacrae Scripturae minime habetur, ut lectionibus per Canonicum Theologum habendis intersint?* S. Cong. Conc. censuit: Ad primum in casu, de quo agitur *affirmative*. Ad secundum, *Negative*. (***) Regulares tamen, qui exercent curam animarum, teneantur intervenire conferentiis casuum Con- 38
scientiae, et ad omnia alia, ad quae tenentur Curati Saeculares. Sacr. Congreg. Episcop. *in Vigevanens.* 7. *Januar.* 1508. *in Lucensi* 4. *Februar.* 1602. *in Senogalliens.* 26. *August.* 1616. *et* 13. *Septembr.* 1641. *ac.* 22. *ejusdem* 1645. *et* 8. *Octobr.* 1649. *et* 8. *Januar.* 1650. Ad quae cogi possunt 39
ab Episcopo. Eadem Sacr. Congreg. *in Paduana* 13. *Febr.* 1604. Etiamsi sint ad nutum amovibiles, et sic etiam Sac. Cong. Conc. *in Cauriensi* 5. *April.* 1631. Et ideo si renuerint, potest Episco- 40
pus procedere contra ipsos Regulares Parochos, non autem contra eorum Superiores. Ead. Sacr. Congr. Concil. *in Segobiensi* 1. *April.* 1656. Non tamen iidem Parochi Regulares cogi possunt ad assistendum Divinis in Cathedrali, nequidem in

(*) Tradit Auctor, Episcopum cogere non posse Canonicos non Confessarios, ut collationibus casuum conscientiae intersint. Haec sententia locum habere nequit post Concilium Romanum, cujus Decretis adhaerens Sacr. Congreg. Concil. contrarium saepe declaravit, et signanter *die* 27. *Augusti* 1727. in una *Acerrarum* ad dubium quintum, *Tom.* 4. *Thesaur. pag.* 104. in *Larinen.* 9. Augusti 1732. ad primum, *Tom.* 5. *Thesauri pag.* 296. et in una *Salernitana*, *die* 27. *Septembris* ejusdem anni ad primum, *pag.* 330. In quibus Resolutionibus indiscriminatim est sermo, absque distinctionibus Confessariorum, et non Confessariorum. (*Edit. Ven.*)

(**) Vide novum Articulum verb. Congregationes pro sacrorum rituum et casuum conscientiae disceptatione n. 3. *segg.* (*Edit. Barbiell.*)

(***) Nunc tamen ubi Concilium Provinciale Romanum anno 1725. habitum obligat Regulares, in quorum coenobiis Sacrae Scripturae lectio non habetur, cogi possunt ut huic intersint, si ad audiendas saecularium Confessiones approbati sint, sub poena suspensionis ab illis audiendis. Etenim in eo Concilio *tit.* 1. *cap. IX.* cujus titulus est: *Sacrae Scripturae lectionibus quinam interesse teneantur*, dicitur: « Ecclesiarum proinde tum Cathedralium, cum » Collegiatarum Dignitates, et Canonici, Parochi itidem, » et Confessarii saeculares, (regulares etiam sub suspen» sionis poena a confessionibus audiendis, quatenus haec » ipsa lectio in eorum monasteriis non habeatur) Sacrae, » ut praedictum est, Scripturae lectioni, diebus, et hora, » ab Episcopo praefigendis, omnino interesse teneantur; » imposita, quae eidem Episcopo placuerit, contra absque » legitima causa absentes poena pecuniaria, nemini ulla» tenus remittenda. » In eadem porro Synodo *tit. eodem cap. VIII.* methodus observanda in Sacra Scriptura exponenda proponitur his verbis: » Lectores autem, quicumque » sint, divinas in Ecclesia Scripturas interpretantes, hor» tatos volumus, ut cum non omnes auditores sint eodem » ingenio praediti, clara et pro singulorum captu dicen» di ratione utantur: potissimumque monemus, ut, ma» ximum circa hoc ministerium, ea ipsis praecipua sit » methodus, quatenus, literali in unaquaque lectione Tex» tus enarratione praemissa duas nimirum ex eisdem sa» crae scripturae locis proponant semper, solvantque » quaestiones; historialem unam, moralem alteram, vel » de nostrae fidei articulis, et Sacramentis, vel de Catho» licae Ecclesiae ritibus, eorumque mysteriis, vel aliis » ad sanam doctrinam, et Christianam institutionem spe» ctantibus, quae humanae nedum eruditioni, sed spirituali » etiam valeant prodesse interessentium saluti.» (*Ed. Barb.*)

Festo S. Patroni. Ead. Sac. Congreg. 1. *Decembr.*
1626.
41 Canonico Theologo die qua legit, licet Choro
non intecsit, debentuc Disteibutiones non solum
pro illis Horis, quibus legit, ut si mane legat pro
horis matutinis, et Missa solemni, sed etiam pro
tota die. Sac. Congc. Conc. *in Oriolen.* 5. *August.*
42 1616. *et in Fanensi* 3. *August.* 1624. Immo non
solum tribuendae sunt illi Disteibutiones quotidia-
nae omnium horarum illius diei, qua legecit, sed
etiam emolumenta quaecumque personaliter in-
teressentibus daci solita, etiamsi Choro non in-
tersit. Sac. Congr. Concil. *in Oriolensi* 12. *August.*
43 1628. Quamvis tamen tota die, qua legit, habea-
tur pro praesente in Choro, etiam quoad Distri-
butiones juxta supradicta, non censetuc tamen
praesens Matutino, quod dicitur pro die sequen-
ti in vespere praecedente secundum consuetudi-
nem, vel privilegium aliquarum Ecclesiarum. Sic
decisum fuisse a Sac. Congregat. Concil. ceferunt
Garcias *de Benef. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 118. Gallet.
*in Margarita Casuum conscientiae, verb. Canonicus
pag.* 29. Nald. *verb. Distributiones num.* 9. Barb. *de
Offic. et potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 56. *num.* 9.
et de Canon. cap. 27. *num.* 34. et in Concil. Trid.
sess. 5. *de Reform. cap.* 1. *num.* 35. *et Apostolic.
decis. verb. Canonicus Theologus num.* 12. Ex Peae-
benda Theologali segreganda est tertia pars, ex
cujus redditibus data proportione solvenda est
sua poctio Sacristiae Metropolitanae, respondens
diebus quibus Canonicus deesset muneri suo. Ita
44 *cit. Inst. Eccl.* 57. §. 7. Canonicus Theologus de-
bet sedece in loco sui Canonicatus, non enim illi
competit praecedentia super alios Canonicos, non
obstante contraria consuetudine, quia non est Di-
gnitas; sed sedece, et incedece debet secundum
suam antianitatem Sac. Congreg. Conc. *in Senen-
si* 16. *Apr.* 1695. *et in Murana* 11. *Apr.* 1697.
45 Poenitentiarius Canonicus in omnibus Ecclesiis
Cathedralibus, ubi id commode fieri potest, est
instituendus. Concil. Trid. *sess.* 24. *cap.* 8. ibi: *In
omnibus etiam Cathedralibus Ecclesiis, ubi id com-
mode fieri poterit, Poenitentiarius aliquis cum unio-
ne Praebendae proxime vacaturae ab Episcopo insti-*
46 *tuatur.* Canonicus Poenitentiarius deputari debet,
qui sit Magistec, aut Doctor, seu licentiatus in
Sacra Theologia, vel Jure Canonico. Trid. *loc. ci-
tat.* ibi: *Qui Magister sit, vel Doctor, aut licentiatus*
47 *in Theologia, vel Jure Canonico.* Immo non sufficit,
quod sit Doctoc nomine, sed debet esse Doctor
re, et si constet deputatum esse valde ignarum,
licet ipse sit Doctor, est deputandus alius; va-
cante enim Officio Poenitentiariae Cathedralis
Ecclesiae Capuanae Eminentissimus Card. Bellar-
minus Archiepiscopus petiit a Sac. Congreg. Conc.
an esset conferendum N. qui licet Doctor fuisset,
tamen attestabatur, esse valde ignarum? Et Sa-
cra Congreg. *die* 20. *Martii* 1623. censuit hujus-
modi N. haberi ac si non esset Doctor, et ideo de
alio providendum; sic ex Bacb. *de Canon. et Di-
gnitatib. cap.* 26. *num.* 9. refert Corrad. *in praxi
Benefic. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 120. ubi *num. praec.*
ait *ex Felin. in cap. Si quando num.* 7. *de rescript.*
quod Ecclesia indiget viris literatis, non asinis
feccatis. Quando autem Doctores, et licentiati in 48
jure Canonico, vel Theologia apti non inveniuntur,
non est necesse pro validitate collationis hujus
Praebendae, quod provisus sit Doctor, vel Theo-
logus, sed sufficit, quod in loco sit aptioc. Colligi-
tur ex Trid. *loc. cit.* ibi: *seu alius, qui aptior pro
loci qualitate reperiatur*, et tenet Garcias *de Benef.
part.* 7. *cap.* 4. *n.* 32. Barb. *supra Concil. d. cap.*
8. *n.* 16. Monacelli *tom.* 1. *tit.* 2. *formul.* 6. *n.* 2. Et 49
Corrad. *loc. cit. num.* 121. refert Sac. Cong. Conc.
in Elbor. Poenitent. 12. *Martii* 1623. decrevisse,
quod potest praebenda Poenitentiariae resignari
ad favorem illius, qui non sit Doctor, neque li-
centiatus, sed attestationibus Ocdinarii, Capituli,
et Academiae asseritur doctus et habilis, quia suf-
ficienter constat de idoneitate ad effectum, ut Papa
provideat, et *num.* 122. prosequitur dicens, quod
licet vulgo dicamus, non omnem Doctorem do-
ctum esse, attamen bene e converso, omnem do-
ctum esse Doctorem, multi enim sunt Doctores
nomine, pauci vero opero, quare Doctoratus di-
gnitas hodie in Italia quasi contemptibilis est,
quandoquidem ad illam fere omnes promoveri
curant, ex Lottec. *de re Benefic. in appar. num.*
128. *cum pluribus seqq.* Canonicus Poenitentiarius 50
debet esse in aetate quadraginta annorum. Conc.
Trid. *loc. c.* ibi: *et annorum quadraginta*, et hujus-
modi quadraginta annos debere esse completos,
tenuit Garcias *part.* 7. *cap.* 4. *num.* 35. Navar.
conclus. 17. *num.* 2. Barbosa *in Concil. loc. cit. num.*
19. *et de Canonic. cap.* 26. *num.* 10. *et d. allegat.*
55. *num.* 9. contra Azorium existimantem suffi-
cere esse incoeptos. Defectus tamen aetatis qua- 51
draginta annorum in Canonico Poenitentiario non
obstat, ubi alias aptior pro loci qualitate reperiri
non potest, et sufficit, quod non reperiatur in Ci-
vitate, aut in Dioecesi pecsona apta cum dictis
qualitatibus, nec enim est quaerenda extra Dioe-
cesim; *arg. cap. Nullus* 13. *Distinctione* 61. et *cap.
Sacrorum* 34. *Distinctione* 63. et ita tenent Sala-
zar do Mendoza *in libello de institutione Canonica-
tus Poenitentiariae in Ecclesia Tolet.* §. 3. Navar.
de privileg. Clericorum cap. 4. *num.* 70. *in Singul.
Canon. conclus.* 17. *num.* 4. Garcias *d. capit.* 4.
n. 33. Bacbosa *de Offic. et potest. Episcop. d. allegat.*
55. *n.* 8. *et in Concil. loc. cit. num.* 20. *et d. Ca-
nonicis loc. cit.*

Canonici Poenitentiarii institutio in Cathedra- 52
libus tantum est facienda, ut colligitur ex Tri-
dent. *loc. cit.* ibi: *In omnibus Cathedralibus Eccle-
siis*, et quod Decretum Concilii intelligi debeat
tantum de Cathedralibus, et locum non habeat

in aliis Collegiatis, decisum fuisse a Sac. Congr. Concil. referunt Sell. *in Selectis Canonum cap.* 21. *num.* 3. et Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 4. *n.*
53 113. Poenitentiarii institutio, et electio personae ad solum Episcopum absque consensu Capituli spectat cum hoc solius Episcopi arbitrio relinquatur. Et sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. referunt Garcias *d. cap.* 4. *n.* 138. Aloys. Ricc. *in praxi for. Ecclesiast. resol.* 477. *n.* 1. *in* 2. *edit.* Ugolin. *c.* 33. *n.* 2. Zerola *verb. Poenitentiarius* §. 3. et tenuit Rota *in una Abulen. Canonicat. Poenitentiariae* 17. *April.* 1589. *coram Mantica, et in Majoricen. Canonicatus* 15. *Novembr.*
54 1593. *coram Card. Millino.* Electio Personae Poenitentiarii ad solum Episcopum tunc pertinet, quando Praebenda non vacat in mense Apostolico, vel non adest alia reservatio seu affectio, nam tunc ad Papam pertinet ratione reservationis; Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 9. §. 2. *n.* 24. Salazar. de Mendoza *in d. Libello* §. 2. *et* 3. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. d. allegat.* 55. *n.* 13. *et Trident. loc. cit. n.* 12. *et de Canon. n.* 4.
55 Poenitentiaria vacans, Sede Episcopali vacante, non potest provideri a Capitulo, quamvis collatio Praebendarum sit communis Episcopi, et Capituli, vel etiam solius Capituli; sic decisum fuisse a Sac. Congr. Concilii referunt Garcias *d. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 145. Aloys. Ricc. *d. resolut.*
56 477. *num.* 4. Immo Poenitentiariae vacantis, Sede Episcopali vacante, electio, et collatio pertinet ad Papam, etiam seclusa reservatione, et non est reservanda futuro Episcopo; sic decisum fuisse a Sac. Congr. Concil. *in una Januensi* refert
57 Garcias *in addit. ad. d. can.* 4. *num.* 150. Capitulum non potest se intromittere in electione Poenitentiarii, licet ad ipsum collatio spectet, quamvis Episcopus sit absens, sed ipse Episcopus absens, poterit, ubicumque fuerit, eligere Poenitentiarium, non enim ad id est necessaria praesentia, seu existentia in Dioecesi, nam etiam extra illam potest expediri, cum non sit contentiosae, sed voluntariae jurisdictionis, prout decisum fuisse *in una Burgen.* refert Nicol. Garcias
58 *in addit. ad d. cap.* 4. *n.* 143. Poenitentiarii enim electio pertinet solum ad Episcopum, vel eo absente, ad suum Vicarium, cui Episcopus in specie delegaverit hanc facultatem. Sic etiam declaravit ead. Sac. Congr. ut refert Garcias *loc. mox*
59 *cit.* Quamvis electio Poenitentiarii quandocumque facienda spectet ad solum Episcopum, vel eo absente, ad suum Vicarium ad hoc specialiter delegatum, absque consensu Capituli, collatio tamen Praebendae unitae Officio Poenitentiarii ab illis fieri debet, ad quos antea spectabat. Sic decisum fuisse a Sac. Cong. Conc. referunt Garcias *d. p.* 5. *c.* 4. *n.* 238. Gonz. *ad Reg.* 8. *Canc. gloss.* 9. §. 2. *num.* 84. Aloys. Ricc. *d. resolut.* 476. *n.* 2.
60 Praebenda Officio Poenitentiarii unienda debet esse integra, et Canonicalis. Sacra Congr. Conc. 31. *Maji* 1596 *et in Conimbrien.* 31. *Martii* 1602. Portio enim, quae sit in Ecclesia, in Praebendam Poenitentialem erigi non potest, sed Praebenda Canonicalis; et si non essent Praebendae, 61
sed fructus omnes in Distributionibus quotidianis consisterent, tunc Distributiones habebuntur pro Praebenda. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. refert Garcias *d. pag.* 5. *c.* 4. *num.* 127. Non potest Episcopus primam Praebendam vacantem assignare pro Poenitentiario, quamvis in 62
loco videretur magis necessarius, sed prius debet erigi Theologalis propter verba Concil. *sess.* 5. *cap.* 1. *de Reformat.* Si tamen in aliqua Civitate fuerit judicatum magis expediens, ut prius de 63
Poenitentiario, quam de Theologo provideatur, habenda est confirmatio a Sede Apostolica, ad omnem difficultatem tollendam. Sacra Congregatio Concil. *in Civitatis Castellanae* 17. *Novembr.* 1629. Canonicatus Poenitentialis non potest optari, nec Poenitentiarius potest aliam Praebendam 64
optare, quia ad eam videtur electa industria personae. Et ubi Beneficium requirit certas qualitates, aut examen, si cui indulgetur, ut possit consequi aliam Dignitatem, aut Beneficium, illud non venit, quod examen, aut qualitates illas requirit, ut est textus optimus *in cap. Licet in tantum* 4. *de translat. Episcopi.* Unde a Sacra Congregatione Conc. fuit expresse decisum *die* 12. *Februarii* 1601. *Poenitentiarii Praebendam, etiam postquam est effectum sortita, non subjacere optioni. Et in una Vercellen.* 7. *Julii* 1601. etiam fuit dictum, quod non solum non potest optari Praebenda Poenitentiarii, sed nec titulus, ac Ordo illius. Potest tamen Poenitentiaria resignari, sicut alia Praebenda, etiam in favorem alterius, 65
dummodo habeat qualitates requisitas. Sic tenent Salazar. de Mendoza *in d. Libello* §. 5. Ceval. *commun. contra commun. quaest.* 894. *num.* 485. ubi *num.* 489. subdit posse etiam super eam imponi pensionem. Barbosa *de Offic. et potestat. Episcoporum part.* 2. *allegat.* 55. *num.* 34. *et de Canon. cap.* 26. *num.* 23. Poenitentialis Praebendae erectio 66
non habet locum in ea, quae vigore statuti a sequenti Canonico optatur, sed illa Praebenda, quam dimiserit Canonicus, qui novissime optat, huic muneri affecta, et unita remanet. Sacra Congregatio Conc. *in Lunen. Sarzanen.* 6. *Julii* 1592.

Poenitentiarius eo ipso, quod est institutus, 67
habet a Jure, et Concilio facultatem audiendi Confessiones, et jurisdictionem ad absolvendum a peccatis absque alia Ordinarii licentia, et est veluti Parochus totius Dioecesis; Navarr. *cons.* 20. *de poenit. in novis;* Lel. Zech. *de republ. Eccl. c.* 24. *de Capitulo, et Canon. sub num.* 17. Salazar. de Mendoza *in d. Libello* §. 5. Ugolin. *de Offic. Episc. c.* 33. *num.* 2. *et* 3. Aloys. Ricc. *de resolut.* 477. *n.* 5. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. d.*

allegat. 55. *num.* 19. *et de Canonicis c.* 26. *n.* 12.
68 *et in Concilio Trid. sess.* 24. *c.* 8. *num.* 21. Poenitentiario quilibet potest peccata sua confiteri, et sic satisfaccre praecepto; *cap. Omnis utriusque sexus, De Poenitent. et remission.* Sic decisum fuisse a S. C. referunt Aloys. Ricc. *loc. mox cit.* Garcias *d. part.* 5. *c.* 4. *n.* 113. Barbosa *d. allegat.* 55. *num.* 20. *et in Tridentin. loc. cit. num.* 22. *et de*
69 *Canonicis loc. cit. num.* 13. Poenitentiarius institutus pro audiendis Confessionibus unius Dioecesis, non potest audire in alia, etiam habentium Bullam, vel licentiam sui Parochi. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. d. allegat.* 55. n. 21. Garcias *d. part.* 5. *cap.* 8. *dub.* 4. ubi dicit sic decisum fuisse a Sacra Congregatione in casu simili de Parocho, scilicet quod in aliena Dioecesi sine illius Ordinarii approbatione eligi nequeat in Confessarium ab habentibus privilegium vigore
70 Jubilaei eligendi Confessarium approbatum. Poenitentiarius non potest delegare suam auctoritatem. Sac. Congr. Episcop. et Regul. *in Reginen.*
71 2. *Octob.* 1584. Non potest Poenitentiarius absolvere a casibus, quos Episcopus sibi expresse reservavit, nisi ipsemet Episcopus talem specialem facultatem ei expresse concesserit. Sic decisum fuisse a Sacra Congregatione referunt Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiast. decis.* 751. *in* 1. *edit. et resolut.* 692. *num.* 2. *in* 2. *edit.* et Garcias
72 *d. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 115. Nec potest casus reservatos sibi ab Episcopo commissos alteri subdelegare, nisi habuerit expressam ad hoc Episcopi facultatem, quia censetur electa industria personae, et Delegatus, maxime ad nudum ministerium, subdelegare non potest, nisi hoc illi expresse demandetur: *cap. ult.* §. *caeterum de Offic. deleg.* Ita Joan. Valer. *de Different. inter utrumque forum, verb. Jurisdictio different.* 2. n. 3. Barbosa *de Offic. et potestat. Episcop. dict. allegat.* 55. *num.*
73 24. *et de Canon. d. c.* 28. *num.* 17. Poenitentiarius tenetur integras Confessiones audire, non autem solos casus reservatos. Sac. Congr. Concil. teste Nicolao Garcia *d. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 117.
74 Confessiones Parochianorum Civitatis audire nullo modo recusare potest Poenitentiarius. Sacra Congr. Rit. apud Nicol. Garciam *d. part.* 5: *cap.*
75 4. *num.* 118. Confessiones audire si renuerit Poenitentiarius, poterit ab Episcopo puniri. Sic decisum fuisse a Sac. Cong. Conc. refert Garcias *d.*
76 *par.* 5. *c.* 4. n. 119. Immo Poenitentiarius debet assistere, et residere, de mane, etiam non vocatus, in Sede Confessionali ab Episcopo destinata diebus Festis solemnioribus, videlicet, tempore jejuniorum Quadragesimae, Adventus, Quatuor Temporum, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Corporis Christi, Assumptionis Beatae Mariae Virginis, omnium Sanctorum, et Nativitatis Domini, ut habetur decisum in *Segobien.* a Sacra Congreg. Conc. quam per extensum refert Crispin. *de visit. part.* 2. §. 24. *n.* 2. et cit. Garcias *d. part.* 5. *cap.* 4. *n.* 122. Non debet tamen Poeni- 77
tentiarius tenere in manu virgam, seu bacchettam sicut in Urbe, praecipue in locis ubi hoc non est in usu. Ita decisum *in una Abulen.* 21. *Apr.* 1587. referunt Garcias *d. part.* 5. *c.* 4. *n.* 117. Ugolin. *d. cap.* 33. *num.* 6. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. d. allegat.* 55. *num.* 29. Nec potest cogi ab Episcopo ad interessendum in sua Sede pro audiendis Confessionibus eo tempore, quo non adsunt poenitentes, qui sua opera uti velint. Sacra Congregatio Episcop. 18. *Septemb.* 1637.

Poenitentiarius non potest cogi ad majorem 78
residentiam, quam alii Canonici, qui per tres menses abesse possunt, dummodo tamen non absit tempore, quo frequentius poenitentes accedunt, et diebus Festis solemnioribus, veluti tempore jejuniorum Quadragesimae, Adventus, quatuor temporum, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Corporis Christi, Assumptionis B. M. V. Nativitatis Domini, et omnium Sanctorum. Sac. Cong. Concil. testibus Garcia *d. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 122. Ugolino *d. cap.* 33. *num.* 5. Salazar. de Mendoza *in d. Libello* §. 7. quia in ipsis tenetur de mane residere in Sede Confessionali, etiam non vocatus, ut patet supra *num.* 76. Poeniten- 79
tiarius pro praesente in Choro est habendus, dum audit Confessiones in Ecclesia. Concil. Trident. *loc. cit.* ibi: *Qui dum Confessiones in Ecclesia audiet, interim praesens in Choro censeatur; sive in Confessionario, sive extra.* Non tamen pro tempo- 80
re, quo residet in Confessionario, nec audit Confessiones, aliis in Choro Divina celebrantibus; nec item si dixerit Missam, aut si privatim Officium dixerit, etiam ut opportunius Confessiones audiat, censendus est praesens in Choro: sic decisum fuisse a Sac. Congreg. Concil. referunt Moneta *de Distributionibus quotidianis part.* 2. *q.* 11. *num.* 64. *et sequent.* Ugolin. *d. cap.* 33. *num.* 5. Garcias *d. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 124. *et seq.* Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. d. alleg.* 55. *num.* 30. *et de Canonicis d. cap.* 26. *num.* 20. *et in Trid. loc. cit. n.* 28. *et Apostolicar. Decis. collect.* verb. *Canonicus Poenitentiarius num.* 5. Poenitentiarius dum actua- 81
liter audit Confessiones in Ecclesia, non solum censetur praesens in Choro ad lucrandas Distributiones quotidianas, sed etiam eleemosynas ipsas, quae distribuuntur pro associandis, et sepeliendis Cadaveribus Defunctorum, vel pro supplicationibus, et processionibus, quae per Urbem aguntur. Sac. Congr. Concil. *in Januen.* 4. *Septembris* 1591. ut refert Garcias *d. parte* 5. *cap.* 4. *num.* 124. et sequitur Barbosa *d. alleg.* 55. *num.* 31. *et de Canon. d. cap.* 26. *num.* 21. *et in Trident. loc. cit. num.* 29. *et Apostolicar. Decis. loc. cit. num.* 6. et tenent Castropalao *in opere morali tract.* 7. *disp.* 3. *punct.* §. 5. *num.* 2. Trullench. *in exposit. Decal. lib.* 1. *cap.* 8. *dub.* 12. §. 5. *num.* 1. *in*

fine; Bonacina *de Horis Canonicis disput.* 2. *part.* 5. *punct.* 3. §. 5. *num.* 4. et alii contra Monetam.
82 *d. part.* 11. *n.* 65. Poenitentiarius non censendus est pro praesente in Choro, si extra Ecclesiam Confessiones audiat, etiam infirmorum. Sic Garcias *in addit. ad d. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 125. *in fine;* Barbosa *de Offic. et potest. Episc. d. alleg.* 55. *num.* 32. *et de Canonicis d. cap.* 26. *num.* 22. *et in*
83 *Trident. loc. cit. num.* 30. Canonicus Poenitentiarius non praecedit aliis Canonicis, non obstante contraria consuetudine, quia non est Dignitas, sed sedere, et incedere debet secundum suam antianitatem. Sac. Congr. Concil. *in Senen.* 16. *April.*
84 1695. *et in Murana* 11. *April.* 1699. Poenitentiarius approbatus, et in possessionem immissus a Delegato Apostolico eo quod Vicarium, et Tribunal Ordinarii suspectum haberet, potest audire Confessiones absque alia licentia ipsius Ordina-
85 rii. Sac. Cong. Episcop. 25. *Februar.* 1607. Poenitentiarius non potest esse Vicarius Generalis Episcopi, ne suspicionem ingerat, quod in administratione justitiae utatur scientia Confessionis, nisi tantae apud omnes esset opinionis, ut excluderetur hujusmodi suspicio. Sac. Congr. Episcop.
86 15. *Julii* 1611. Canonicus Poenitentiarius, quamvis regulariter non sit admittendus in Confessarium Monialium propter difficultatem satisfaciendi utrique muneri, tamen cum potest utrique muneri satisfacere, Sac. Congreg. Conc. *in Januen.* 11. *Septembris* 1666. censuit in hoc casu non esse prohibendum. Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 13.
87 Innuimus supra, *n.* 14. electionem Theologi, et Poenitentiarii hodie fieri debere per concursum, ex noviss. *Const.* Bened. XIII. sed ut ab omnibus ea prae oculis habeatur, praestat hic ad literam adduci.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

88 Pastoralis Officii nostri esse ducimus, assiduo, enixoque studio curare, ut universa Sacrae Tridentinae Synodi Decreta inviolabiliter observentur; sed eorum prae caeteris exequutionem strenue promovendam, urgendamque Nobis esse arbitramur, ex quibus majorem in Ecclesia Dei utilitatem proventuram fore conspicimus, ac eos potissimum, quorum opus in praedicatione, et doctrina consistere debet, ut cunctos aedificent, tam fidei scientia, quam actionum disciplina, excitari maxime posse confidimus ad impensius frequentandam tantopero necessariam Sanctarum Scripturarum lectionem, quas qui nescit, ut Beatus Hieronymus admonet, nescit Dei virtutem, ejusque sapientiam, nam ignoratio Scripturarum, ignoratio Christi est.

Cum itaque saluberrimo praedicti Conc. Trident. Decreto relato *in c.* 1. *sess.* 5. *de reform.* cautum sit, ut nedum in Ecclesiis Cathedralibus, sed in Collegiatis etiam Oppidorum insignium, in quibus Praebenda, aut Praestimonium, seu stipendium pro Sacrae Scripturae Lectoribus constitutum non reperitur, Praebenda quomodocumque, praeterquam ex causa resignationis, primo vacatura, ipso facto ad eum usum perpetuo constituta, ac deputata intelligatur. Et quatenus nulla, vel non sufficiens Praebenda foret, Locorum Ordinarii per assignationem fructuum alicujus simplicis Beneficii, debitis tamen ejus supportatis oneribus, vel per contributionem Beneficiatorum suarum Dioecesum, vel alias prout commodius fieri poterit, ita provideant, ut ipsa Sacrae Scripturae lectio omnino habeatur: Verum ejusmodi provida praefati Concilii dispositio in aliquibus Cathedralibus, sicut non absque gravi animi nostri dolore percipimus huc usque neglecta, debitaeque exequutioni demandata non fuerit. Hinc igitur est quod Nos illius exequutionem pro Pontificiae vigilantiae debito urgere intendentes, Motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura Constitutione sancimus, decernimus, et mandamus, ut in Cathedralibus quibuscumque Italiae, Insularumque adjacentium, in quibus Praebenda Theologalis hactenus instituta non fuerit, Praebenda primo vacatura, post ejusdem praesentis Constitutionis publicationem, sive ad Nos, Sedemque Apostolicam, sive ad Ordinarium illius collatio, atque provisio pertineat, ipso jure, et absque ulla alia declaratione sit, ac esse censeatur Praebenda Theologalis constituta. Volumus insuper, ut tam illa, quam reliquae omnes aliae Praebendae Theologales hactenus constitutae, et deputatae, conferri semper debeant Doctori in Sacra Theologia, vel qui infra annum Doctoralem Lauream in ead. facultate suscipiat; et caeteroquin magis idoneo in formali concursu ab Examinatoribus renunciato, eo plane modo, quo Parochiales Ecclesiae conferuntur. Hunc porro in finem, quotiescumque ejusmodi Praebenda Theologalis conferenda erit, per edictum publicum vocentur quicumque concurrere, et examini sese subjicere voluerint coram Episcopo, et quatuor Examinatoribus, etiamsi Synodales non sint, ab eodem Episcopo actu eligendis, ac deputandis, in Theologali tamen facultate Licentiatis, et valde peritis, sive Saecularibus, sive Regularibus, et illi, qui in concursu ejusmodi probatus, magisque idoneus renunciatus fuerit, Praebenda conferatur. Quoties autem Praebendae collatio ad Sanctam Sedem spectabit, Episcopus ad Romanum Pontificem pro tempore existentem acta concursus transmittere teneatur,

ut ipse vacantem Praebendam illi assignare, atque conferre possit, quem caeteris digniorem, atque magis idoneum in Domino judicaverit.

Quod si Episcopus primo vacaturam Praebendam contra formam in praesenti Constitutione praescriptam conferre praesumpserit, vel etiam in aliis occurrentibus casibus eamdem formam observare neglexerit, illius collatio, atque provisio ipso jure, nulla, et irrita, nulliusque prorsus roboris, vel momenti sit, ac esse debeat, ejusdemque Praebendae dispositio statim devolvatur, et pertineat ad Sanctam Sedem, et Romanum Pontificem pro tempore existentem, a quo Doctori in Sacra Theologia conferetur.

Caeterum, ut fructus, quem Tridentina Synodus ex Praebendae Theologalis institutione perceptum iri speravit, omnino re ipsa, et cum effectu percipiatur, volumus, statuimus, et mandamus tertiam partem proventuum dictae Praebendae Theologalis ab Episcopo distribui, et proportionaliter applicari singulis Lectionibus Sacrae Scripturae, quae a Praebendato, praescriptis diebus, et horis totius anni habendae erunt, ita ut si Praebendatus universas lectiones habuerit, assignatas Distributiones integras absque ulla prorsus diminutione consequatur. Si vero in aliqua, vel pluribus lectionibus defecerit, Distributiones neglectis lectionibus respondentes amittat, quae in Sacristiae Ecclesiae Beneficium cedant, ac erogentur. In casu autem gravioris contumaciae Praebendati liceat Episcopo deputare alium Theologum Sacerdotem Saecularem, vel Regularem, qui jugiter supplendo ejusdem Praebendati vices, praefatis Distributionibus potiatur.

Quoniam vero nonnulli Episcopi, sicut accepimus, ut propriae incuriae aliquod velamen obtendant, dilatae erectionis ejusmodi Praebendae Theologalis causam in tenuitatem, ac insufficientiam Praebendarum suarum Ecclesiarum rejicere solent; Nos omnem de caetero praetextum, sive excusationem e medio tollere, ac penitus eliminare volentes, motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus decernimus, statuimus, atque praecipimus, quod ubi Praebenda Theologalis, computatis etiam distributionibus quotidianis, ad annuum saltem redditum scutorum sexaginta monetae Romanae non ascendat, pro summa ad hanc Taxam conficiendam deficiente, iidem Episcopi unire possint, et debeant eidem Praebendae aliquod simplex Beneficium, cujus supplemento praedicta summa conficiatur, primo vacaturum, in quocumque mense, et qualitercumque et quomodocumque Sedi Apostolicae affectum, et reservatum: ita tamen ut tali unione illa omnia Beneficia, quae pro Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, Papae Familiaribus, Nunciis Apostolicis, atque Praelatis Congregationum, quibus iidem Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales intersunt, Secretariis in alia Constitutione ad promovendam Seminariorum erectionem novissime per Nos condita peculiariter reservavimus, perpetuo reservata, et excepta sint, ac esse intelligantur, et quidquid secus fieri contingeret, ex nunc prorsus irritum, ac inane, nulliusque roboris, vel momenti esse, ac fore decernimus, et declaramus.

Postremo quaecumque hactenus de Praebenda Theologali, et Sacrae Scripturae lectione sancivimus, extendimus etiam, ac adamussim observari volumus, et mandamus (congrua tamen congruis referendo) quoad institutionem Canonici Poenitentiarii in illis Cathedralibus, in quibus nondum fuerit institutus, ejusque honestam substentationem, concursum, deputationem, omniaque alia ad illius Officium pertinentia, et praeter illa, quae a Nobis superius disposita sunt, ea insuper quae Tridentina Synodus *cap.* 8. *sess.* 24. *de Reform.* de hujus Ministri qualitate, aetate, ac exemptione a servitio Chori constituit, exacte observari decernimus, praecipimus, et mandamus.

Decernentes etiam praesentes Literas semper firmas, validas, et efficaces existere, etc.

Non obstantibus, quatenus opus sit, etc.

Ut autem praesentes Literae ad omnium notitiam facilius deveniant, etc.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostram etc.

Dat. Romae apud S. Petrum. Anno Incarnationis Dominicae Millesimo septingentesimo vigesimo quinto; decimo quarto Kal. Junii Pontificatus Nostri Anno Primo.

P. M. Card. Prodat.
F. Card. Oliverius.
Visa de Curia S. C. Archiepiscopus Amasenus.
Loco ✠ Plumbi.

L. Martinettus.

Registrata in Secretaria Brevium.

Hic nota ad rem quod Concurrentes ad Praeben- 89
dam Theologalem debent esse Doctores in Sac. Theologia, vel saltem intra annum tenentur, doctoralem lauream in aliqua universitate approbata Studii generalis assequi. Nec sufficit laurea Canonica ex responso Sac. Congreg. Nec etiam sufficit laurea Canonica recepta ab aliquo privilegium obtinente; sed omnino requiritur obtinuisse in Universitate approbata, quod commune est omnibus Beneficiis lauream doctoralem exigentibus, ut ex Bulla S. Pii V. Bened. XIV. *Instit. Eccles.* 57. §. 4. *et seq.*

Protonotarius Canonicus non potest in functio- 90
nibus, et aliis actibus publicis sibi tamquam Canonico competentibus uti habitu Protonotarii, sed suo habitu Canonicali. Sacra Congreg. Rituum *in Asculana* 19. *Novemb.* 1612. Potest ta- 91
men uti habitu Protonotarii, in omnibus actibus

non competentibus sibi tamquam Canonico. Sac. Congreg. Rit. *in Nullius Terrae Pisciae* 19. *Novembr.* 1611. et *in Asculana* 28. *Januarii* 1612.
92 Protonotarius Canonicus, seu Dignitas, si cum habitu Protonotarii intersit Choro, Processionibus et Divinis, non lucratur fructus, et Distributiones sui Canonicatus. S. C. R. *in Asculana* 16. *Martii* 1610. *et* 19. *Novemb.* 1611. *et in Spoletana contra Priorem Collegiatae S. Michaelis Terrae Sevaniae* 9. *Julii* 1695. qui cum parere Decreto recusaret, et Indultum saltem praedictum habitum deferendi in Choro postularet; *Causa reproposita* 17. *Decembr. ejusdem anni* 1695. *responsum fuit Distributiones restituendae esse a die*
93 *Decreti, et Indultum non esse concedendum.* Immo in habitu Protonotarii interveniens Choro, Distributiones amittit non obstante consensu, et concordia Capituli. Cum enim post dictam resolutionem Sacrae Congregationis, Canonici cum supradicto Priore concordassent, quod posset dicto habitu uti in functionibus Ecclesiasticis, solutis tamen annuatim Sacristiae scutis quindecim loco amissionis Distributionum, et concordiae approbationem ab eadem Congregat. postulassent, *sub die* 5. *Julii* 1698. *referente clara mem. Card. Petruccio* prodiit resolutio: *Non esse locum*
94 *approbationi concordiae.* Dignitates enim, et Canonici, ut lucrentur Distributiones, debent intervenire cum proprio habitu Canonicali; Sac. Con-
95 gregat. Rit. *in Melitensi* 7. *Augusti* 1621. Alias si voluerint uti habitu Protonotarii in sua Ecclesia, reputantur tamquam extranei, eisque assignatur locus non inter Canonicos, sed post ipsos Canonicos, et Abbates, et non lucrantur Distributiones; Sac. Congreg. Rituum *in dicta Asculana* 16. *Martii* 1610. *et in d. Melitensi* 7. *Augusti*
96 1621. Possunt tamen Dignitates, et Canonici Protonotarii in Ecclesia uti subtana violacea, licet reliqui Canonici deferant nigram, dummodo in reliquis gerant habitum similem, et aequalem aliis Canonicis. Eadem Sacra Congregatio Rituum *in Panormitana* 14. *Januarii* 1612. *et* 11. *Decemb.*
97 1627. Non possunt vero uti Rochetto sub Cotta dum in Choro assistunt Horis Canonicis. Eadem Sac. Congregatio Rituum *in Tricar.* 15. *Martii*
98 1614. Protonotarius si sit prima Dignitas, potest in Choro deferre Rochettum cum Mantelletto. Si vero non sit prima Dignitas, sedere debet in suo Stallo cum suo habitu Canonicali; S. R. C.
99 *in Clommacen. et Neocastren.* 21. *Aug.* 1601. Protonotarius utens habitu Protonotarii, et Praelati etiamsi non sit prima Dignitas, debet praecedere Archidiacono primae Dignitati, dummodo tunc non lucretur Distributiones quotidianas; Sacra Congregatio Rituum *in nullius Terrae Pisciae* 15. *Januarii* 1611. Sed non potest uti dicto ha- 100
bitu in Processionibus, et in aliis actibus publicis, in quibus cum Capitulo intervenit. Sac. Congr. Rit. *in Asculana* 19. *Novemb.* 1611.

Indultum Jubilationis, quod est Ecclesiae odio- 101
sum, et ideo parce concedendum, non constito de laudabili servitio Ecclesiae per 40. annos praestito, ac de aliqua commiserationis causa, puta infirmitatis habitualis, vel senectutis, quae una cum laudabili servitio concurrere debet, (*) non neque debet concedi, ut fuit ponderatum a Sacra Congregatione Concil. *in Maceraten. Indulti* 8. *Martii* 1698. in qua Indultum per subreptionem jam concessum, fuit revocatum. Unde advertendum 102
est, quod ex tempore laudabilis servitii Ecclesiae quadraginta annorum, propter quod solet a Sacra Congregatione concedi Indultum Jubilationis, est deducendum servitium praestitum tempore Clericatus ante adeptam Praebendam, quod non computatur ad favorem Indultum petentis, ut respondit Sacra Congregatio Concilii *in Tridentina* 13. *Januarii* 1603. Neque valet Indultum Jubi- 103
lationis post quadragenarium servitium, si sit concessum a Capitulo, et non a Sacra Congregatione, quia Canonici non habent hanc potestatem, sicuti nec possunt concedere Canonicis absentibus, quod participent de aliqua parte Distributionum non obstante consuetudine, ut respondit Sacra Congregat. Concil. *in Segobien.* 15. *Decembris* 1703. Concesso igitur legitime alicui Canoni- 104
co a Sacra Congregatione Indulto Jubilationis, talis Canonicus Jubilatus debet participare de Distributionibus, de quibus participant alii Canonici Choro, et Divinis interessentes, etiam de illis quae ob aliorum absentiam Canonicis interessentibus accrescunt. Dicitur enim Ecclesiae per gloriam adhuc inservire, qui post diuturnum servitium, senio confectus ex licentia Summi Pontificis quiescit ad instar Militis veterani, juxta *text. in l.* 1. *Cod. de veteranis lib.* 12. *tit.* 47. Et sic censuit Sac. Congregat. Conc. *in Viterbien.* 26. *Augusti* 1628. *in Romana* 13. *Maji* 1651. *in alia Romana* 19. *Apr.* 1692. *et in Aquipendii* 13. *Mart.* 1697. Eti- 105
amsi Distributiones essent auctae post obtentam Jubilationem, quia participat de augmento. Ead. Sac. Congregat. Conc. *in Lunen. Sarzanen.* 16. *Maji* 1685. *in Bononien.* 16. *Junii* 1696. *et* 20. *Apr.* 1697. Indultum Jubilationis concessum Canonico 106
suffragatur pro participatione fructuum, et Distributionum, etiam extraordinariarum, et d. Distributiones sunt per Canonicos restituendae a die intimati Indulti. Sac. Congreg. Concil. *in Burgi S. Donnini Jubilationis die* 19. *Aprilis* 1704. *ubi*

(*) Quod asserit Auctor, ad obtinendum jubilationis indultum requiri in Canonico praeter laudabile quadragenarium Ecclesiae servitium, aliam commiserationis causam, *puta infirmitatis habitualis, vel senectutis*, minime sustinetur. Contrarium enim apparet ex Resolutione Sac. Congr. Conc. in una *Feltren. Jubilationis*, die 11. Januar. 1721. Vid. *Thesaur. Resolut. Tom.* 2. *pag.* 2. (*Edit. Ven.*)

propositis infrascriptis Dubiis; Primo: *An Indultum Jubilationis concessum Razino sub die* 29. *Aprilis* 1702. *suffragetur pro participatione omnium fructuum, et Distributionum etiam extraordinariarum, et contentarum in Decreto bon. mem. Episcopi Pallavicini? Et quatenus affirmative.* Secundo: *An dictas Distributiones veniant per Canonicos restituendas a die intimati Indulti?* eadem Sacra Congreg. respondit: *Affirmative ad utrumque.* Et sic in simili jam responsum fuerat ab eadem Sac. Cong. Conc. in *una Alexandrina*, ubi cum dubitaretur: « An » Canonici legitimis ex causis absentes, quando » non amittunt proprias Distributiones quotidia- » nas, debeant etiam lucrari, et participes esse » pro rata Distributionum aliorum Canonicorum » absentium absque legitima causa? Et an prae- » dicti Canonici legitima causa absentes, ac pro- » inde non amittentes proprias Distributiones ut » supra, debeant illas recuperare ab aliis Cano- » nicis, inter quos divisae fuerant, an etiam pos- » sint ab universo Capitulo repetere? » Sac. Congregatio etc. *die* 29. *Septembris* 1657. *Ad primum respondit, deberi hujusmodi Canonico etiam punctaturas absentiae. Ad secundum posse repetere etiam a Capitulo.*

107 Canonico Jubilato debentur etiam ea, quae proveniunt ex emolumentis Processionum, et Anniversariorum, et aliorum, dummodo Testatorum voluntas non obstet. S. C. C. *in Romana* 5. *Martii* 1678. *et in Perusina* 17. *Julii* 1688. Et sic etiam fuerat decisum *in Novarien. Jubilationis*, ubi proposito Dubio, an frui deberent emolumentis Anniversariorum, quae fiunt infra annum, quamvis iis non assisterent duo Canonici Ecclesiae Collegiatae S. Gaudentii Civitatis Novariae, qui a San. Mem. Clemente X. obtinuerant Indultum hisce verbis conceptum: « Cum » sicut exponi fecisti tu, qui in sexagesimo quin- » to aetatis anno constitutus, quadraginta, et am- » plius annorum spatio residens, Nos etc. tibi, ut » quoad vixeris, a praedicta Ecclesia abesse, ac » interim omnia, et singula, fructus, redditus, » proventus, jura, obventiones, et emolumenta » quaecumque, nec non Distributiones etiam quo- » tidianas ordinarias, et extraordinarias quomo- » dolibet nuncupatas, et in quibusvis rebus con- » sistentes ac undecumque provenientes ad te » ratione dicti Canonicatus, et Praebendae, si in » eadem Ecclesia personaliter resideres, ac Divi- » nis Officiis singulisque diurnis, ac nocturnis » Horis assidue interesses, spectantes, et perti- » nentes, ac etiam solis praesentibus, et Divinis » Officiis, ac Horis praedictis assidue interessen- » tibus manualiter quotidie praestari, ac per eas » lucrifieri solita, cum ea integritate percipere, » cum qua perciperes, si personaliter resideres, » libere, et licite possis, et valeas concedimus, » et indulgemus; » Sacra Congregatio *die* 2. *Octobris* 1677. respondit: *Affirmative.* Verum cum postmodum *sub. die* 1. *Julii* 1679. *in una Bituntina Anniversariorum* quaesitum fuisset: « An vigo- » re Indulti similis Jubilationis Canonicus Jubi- » latus percipere valeret perinde, ac si Choro » personaliter interesset, emolumenta Anniversa- » riorum? » eadem Sacra Congr. *negative* resolvit. Hinc caeteri Capitulares praedictae Ecclesiae S. Gaudentii freti hac postrema resolutione, iterum obtinuerunt proponi Dubium: « An Canoni- » ci Jubilati vigore praefati Brevis frui debeant » a emolumentis Anniversariorum, quae fiunt intra » annum, quamvis non assistant, ita ut standum, » a vel recedendum sit a Decisis? » Et Sacr. Congregatio *sub die* 29. *Novembr.* respondit *in decisis quoad Anniversaria fixa, et in quibus non est cautum?* Et sic etiam *in Romana Jurium Canonicalium* 5. *Martii* 1703. in qua ad dubium: « An » Indultum vacandi a Choro aliisque Divinis Offi- » ciis ex causa infirmitatis concessum, valeat » etiam pro laudemiis, Quindeniis, Capitulis, » Anniversariis, Festivitatibus, Processionibus, » ac quibuscumque functionibus in Ecclesia per- » agendis, ita ut lucrari debeat omnia emolumen- » ta communia nuncupata, ac etiam Victualia, » et Candelas? *respondit*: Affirmative etiam quo » ad laudemia, exceptis Anniversariis, et aliis » obventionibus non fixis, et in quibus diver- » simode fuerit a Testatore dispositum; » quae etiam confirmata fuit *die* 20. *Junii* 1705.

Ex quibus omnibus, et aliis adductis *in verb. Anniversarium n.* 8. 9. *et* 10. satis constat, quod Indultum quantumcumque amplum non comprehen- 108 dat Anniversaria non fixa, et corporaliter interessentibus a Testatore relicta, nisi in Indulto sit expressa voluntas Papae, Testatoris menti clare derogantis, et etiam talia Anniversaris Indultario explicite indulgentis. Anniversaria autem fixa, 109 et alia similia, in quibus non adsit contraria dispositio Testatoris, et Fundatoris, participantur ab Indultariis, ac si personaliter interessent, quamvis functionibus vere non intersint, et onera Missarum aliis injuncta, pro rata non adimpleant. Sacra Congreg. Concilii *in Lunen. Sarzanen.* 16. *Maji* 1685. *in Urbanien.* 29. *Novemb.* 1687. *et in Romana Jubilationis* 24. *Martii* 1703. ubi proposito Dubio: *An Jubilato debeantur emolumenta Processionum, etsi illis non interfuerit?* respondit: *Affirmative.* Canonici Jubilati non tenentur neque 110 per se ipsos, neque per alios Missam Conventualem per turnum celebrare. Sac. Congreg. Concil. *in Aquipendii* 27. *Martii* 1697. Episcopus non po- 111 test decernere, quod Canonicis Jubilatis vigore Indulti non debeantur Distributiones extraordinariae, quae vel ob absentiam, vel vacationem Canonicorum interessentibus accrescunt, nam pro his Indultum suffragatur S. C. C. *in Romana* 5. *Maji* 1703. *et in Burgi S. Donnini* 19. *Apr.* 1704.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

112 Constitutio *Pastoralis* S. Mem. Benedicti XIII. tametsi jusserit, *ut Praebenda primo vacatura post ejusdem praesentis Constitutionis publicationem, sive ad Nos Sedemque Apostolicam, sive ad Ordinarium illius collatio, atque provisio pertineat, ipso jure, et absque ulla declaratione, sit atque esse censeatur Praebenda Theologalis*: nihilo tamen minus si Episcopus non devenerit ad ipsius erectionem in Theologalem, minime ea habetur pro erecta in
113 Theologalem. Idque procedit sive de Collegiata, sive de Cathedrali agatur, ut respondit Rota *in Sorana Canonicatus* 8. *Martii* 1745. §. 10. *et sequent. coram R. P. D. Canilliac.*
114 Poena autem Episcopi, qui non erexit Canonicatum primo vacatum in Theologalem, est ejus
115 devolutio ad Sanctam Sedem. Caeterum non prohibetur idem Episcopus alium secundo, vel tertio etc. vacatum in Theologalem erigere, ut prosequitur idem supremum Tribunal *in d. Sorana Canonicatus* 8. *Martii* §. 12. *cor. R. P. D. Canilliac.*
116 Quaestionis autem est, num Episcopus attenta dicta Constitutione Canonicatum reservationi
117 obnoxium erigere queat in Theologalem? Hac etiam pertinet quaestio illa, an Episcopus spectata pariter eadem Constitutione, unire valeat Canonicatui Theologali simplex Beneficium reser-
118 vatum? Vide Rot. *in Bittecten. Beneficiorum* 14. *Januarii* 1732. §. 5. *cor. Emo Rezzonico, et in Monopolitana Beneficiorum* 2. *Decembr.* 1737. §. *Insuper et sequent. cor. bon. mem. Peralt. impress. apud. Barbiellini in Fol. Tom.* 2. 1783.
119 Canonicatus Theologalis ex saepe dicta Consti-
120 tutione conferri debet per concursum. In eo antem intervenire debent quatuor Examinatores.
121 Notandum autem hic est, quod si Examinatores sint Synodales, non debent praeterea esse in Theologica facultate licentiati. Sin autem Synodales minime sint, necessario licentiati in Theologica facultate esse debent, ut ipsam Constitutionem interpretando magistraliter, respondit Rota *in Imolen. Canonicatus Theologalis* 2. *Aprilis* 1743.
122 §. 5. *et plur. seqq. coram Illmo Molino*, ubi quod, si non servetur forma conferendi a dicta Constitutione praescripta, locus sit devolutioni ad Sanctam Sedem.
123 Et, quod majorem animadversionem mereretur, electio Personae post dictam Constitutionem non amplius pertinet ad Episcopum, sed ad ipsos Examinatores, ut resolvit Sacra Congregatio Concilii interpres *in Salernitana Canonicatus Poenitentiarii* 1. *Sept.* 1753.
124 Num Canonicatum Theologalem obtinere possit, qui non in Theologia, sed in jure Canonico doctor sit? *Quum hodie* (ita opposite inquit Sanctissimus Dominus Noster Benedictus XIV. de Synod. Dioeces. *lib.* 13. *cap.* 9. *num.* 17.) « hae » facultates tamquam ab invicem distinctae di- » versa ratione tractentur, et magisteria seor- » sim conferantur, statueritque Concilium, ut is » Canonicus Theologus eligatur, qui in Sacra » Theologia sit Doctor, merito a Sacra Congre- » gatione responsum fuit, ad consequendam Prae- » bendam Theologalem generaliter loquendo satis » non esse, ut quis in jure Canonico Doctoris » gradum adeptus fuerit, in casibus tamen par- » ticularibus videri posse, an expediat eamdem » Praebendam alicui Sacrorum Canonum Magi- » stro conferre, qui scilicet cum Juris Canonici » lectione, ea quoque conjungere valeat, quae » pertinent ad Theologiam moralem. » Consule eumdem *SS. Institut. Eccles.* 67. *num.* 4. *et plur. sequent.*

Quod attinet ad munus Canonici Theologi, recte idem Summus Pontifex *in Synod. dict. lib.* 13. *dict. cap.* 9. *dict. n.* 17. inquit: « Decretum illud » Tridentini Concilii, sive ejus verba consideren- » tur, sive ratio habeatur praxis et consuetudinis » sequentium temporum, aeque comprehendere » Scripturarum Sacrarum expositionem, ac Theo- » logiae Scholasticae disciplinam, et a Canonico » Theologo non magis suo muneri satisfieri, si » sacrae Scripturae libros explicet, et declaret, » quam si in Theologia Scholastica Clerum eru- » diat, dummodo haec talis sit, qualem Melchior » Canus tradendam, addiscendamque suadet, in » suo *lib.* 8. *de Locis Theologicis cap.* 1. et quidem » nos etiam indicavimus in nostra Institutione 42. » quae scilicet circa quaestiones gravis momenti, » et utilitatis versetur, easque pertractet allatis » Divinae Scripturae testimoniis, Conciliorum » decretis, et Patrum auctoritatibus, ulterius ad- » notavimus, nonnullorum Episcoporum mandato » laudabiliter factum esse, ut per Canonicum » Theologum ea traderetur Theologia, quae est » de conscientiis, et moribus dirigendis, id unum » vero minime decisum fuisse, num juxta Conci- » lii mentem Canonicus Theologus suum munus » satis adimpleat, si explicando Juri Canonico » operam praestet. » 125

Quae de Canonico Theologo dicta sunt usque ad. *n.* 11. ea locum itidem sibi vindicant, quoad Canonicum Poenitentiarium. Alia de Canonico Poenitentiario, vide apud Benedictum XIV. *Instit. Ecclesiast.* 107. §. 9. De Canonico Jubilato consule Scarfant. *in animadvers. ad* Ceccoper. *lib.* 1. *tit.* 6. *a n.* 8. *ad n.* 10. ubi illud valde notabile *num.* 20. quod si Canonicus post obtentum indultum jubilationis ex causa servitii praestiti Ecclesiae per quadraginta annos provideatur de novo Canonicatu, seu Dignitate in eadem Ecclesia, licet reputetur novus Canonicus, noviterque receptus, itaut in Choro, et in aliis actibus ei debeatur locus Canonicatus noviter obtenti, nihilo tamen minus haud indiget novo jubilationis indulto, sed vigore 126 127 128 129

jam obtenti lucratur fructus, et distributiones secundi Canonicatus, quia adhuc durat causa, pro qua fuit concessum.

ADDITIONES CASINENSES

130 Constat apud omnes, scholas Theologicas in Ecclesia olim fuisse, in primis celebratissima fuit schola Alexandrina, in qua Pantaenus, usus iis Magistris, qui Apostolos viderant, auditorem habuit Clementem Alexandrinum vulgo dictum, cujus Origenes discipulus fuerat, et postea *in schola Catechetica*, ut dicit Photius, successor. Vide Phot. *Bibliot. c. de Pamphilo martyre*. Nicetas autem refert *lib.* 5. *Thes. c.* 1. Arium Alexandrini Gymnasii praefectum fuisse. Doctissima quoque extitit schola Antiochena, in qua, ut scribit S. Hieron. *lib. de Eccles. Script.* Lucianus Presbyter doctissimus interpretatus est Sacram Scripturam. Hinc Arius Epistola ad Eusebium Nicomediensem ipsum *συλλευκιανιστὴν* nominat. Nicephor. *Hist. Ecclesiast. l.* 8. *c.* 9. Syri Christiani quoque scholam apud Nisibin habuerunt, quam commemorat Jul. African. *Praef. et Epistola ad Primasium*. In Occidente vero scholae in Episcopiis erant duplicis generis, aliae pueris assignatae, aliae Presbyteris et Clericis. Schola Presbyterorum Theologica appellari potest, nam sic illam explicat Concil. Cabilonense c. 3. *Oportet etiam ut, sicut Dominus Imperator Carolus praecepit, scholas constituant, in quibus, et literaria solertia disciplinae et Sanctae Scripturae discantur, et tales erudiantur, quibus merito dicatur a Domino Matth* 5. Vos estis sal terrae, *et qui condimentum plebibus esse valeant, et quorum doctrina non solum diversis haeresibus, verum etiam* Antichristi *monitis, et ipso* Antichristo *resistatur, ut merito de illis in laude Ecclesiae dicatur cant.* 4. « Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. » Eadem habet Conc. Valent. sub Lothario Imperatore c. 18. Sed clarissimam imaginem hodierni Canonici Theologi exhibet canon 35. Concilii Meldensis sub Carolo Calvo: *Quisque Episcopus*, haec sunt canonis verba, *pro viribus, talem juxta se habere decertet, qui juxta sincerissimum et purissimum sensum Catholicorum Patrum de fide et observatione mandatorum Dei, seu et praedicationis doctrina Presbyteros plebium assidue instruat et informet.* Unde legimus, *Capit. Lib.* 7. *c.* 163. statutum esse, *ut omnes presbyteri parochiae*, scilicet Dioeceseos, *ad civitatem per turmas, et per hebdomadas ab Episcopo sibi constitutas conveniant discendi gratia, ut aliqua pars in parochiis presbyterorum remaneat, ne populi et Ecclesiae Dei absque officio sint, et aliqua pars utilia in civitate discant; ibi ab Episcopo in civitate, sive a suis bene doctis ministris bono animo instituantur de sacris lectionibus, et divinis cultibus et Sanctis canonibus, sive de baptismatis Sacramento atque Missarum solemniis, et precibus, et de reliquis omnibus officiis etc.*

Quamvis compertum sit omnibus, poenitentias indicere, augere, minuere, condonare, proprium esse Episcoporum, uti confirmari potest ex Conc. Ancy. c. 3. Arelaten. 2. *can.* 10. Milev. c. 23. Aurelianen. 4. *can.* 8. hi tamen privatas poenitentias indicendi curam Presbyteris concesserunt, solemnes sibi servarunt. Sed cum postea, et publice poenitentium numerus crevisset, eumque Episcopi variis et publicis negotiis alias essent intenti, selectis quibusdam et bonae notae Presbyteris publice poenitentium reconciliationem commiserunt; qui ideo Poenitentiarii dicti sunt. Quamvis autem Sozomenus *lib.* 9. *Hist. Eccles. c.* 35. et Socrates *lib.* 5. *Hist. Eccles. c.* 19. referant in Orientali Ecclesia Presbyteros, qui poenitentiis praeerant a Nectario amotos fuisse, tamen paulo post restituti fuerunt, uti colligi potest ex Balsamone *in c.* 48. *Epist.* 1. *B. Basilii ad Amphilochium* atque ex c. 103. *Conc. Trullan.* 131

ARTICULUS X.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT COADJUTORIAS, CANONICOS COADJUTORES, ET COADJUTOS.

Coadjutoriae fuerunt inventae principaliter, ne 1
Ecclesia ob impedimentum Coadjuti suo defraudetur servitio. Rota R. *par.* 3. *recentior. dec.* 392. *num.* 1. *part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 602. *num.* 1. *cum sequent. part.* 6. *dec.* 36. *num.* 2. Et ideo permit- 2
tuntur tantum ex causa necessitatis, vel evidentis utilitatis Ecclesiae. Rota *part.* 1. *dec.* 276. *n.* 1. *par.* 6. *dec.* 20. *n.* 7. *et* 11. *p.* 16. *dec.* 112. *n.* 7. 25. *et* 28. Ita ut Papa concedendo Coadjutoriam 3
censeatur principaliter motus propter dictam necessitatem, et utilitatem Ecclesiae. Rota *par.* 7. *dec.* 313. *num.* 20. *et* 24. *et decis.* 255. *n.* 10. *cum sequent.* Licet secundario videatur voluisse Coad- 4
jutori providere de Beneficio, praeveniendo tempus vacationis, quae per obitum Coadjuti est successura. Rota *part.* 7. *dec.* 255. *n.* 19. *cum sequent. et dec.* 313. *n.* 21. Dicta autem causa debet 5
a Sanctissimo diligenter cognosci. Rota *p.* 16. *dec.* 112. *num.* 5. Unde quamvis Concilium Tridenti- 6
num *sess.* 25. *de Reform. cap.* 7. *vers. in Coadjutoriis*, statuerit, ut nemini in quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis permitterentur perpetuae, et irrevocabiles Coadjutoriae cum futura successione cum praecisis his verbis: *In Coadjutoriis quoque cum futura successione idem posthac observetur, ut nemini in quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis permittantur.* Tamen exinde propter supradictam causam multae fuerunt a Summis Pontificibus concessae, et adhuc in dies conceduntur Coadjutoriae cum futura successione in Dignitatibus, Canonicatibus, et Portionibus Cathedralium, et Collegiatarum a solo scilicet Papa, et non ab alio, quamvis sit Legatus, seu Nuncius.

ut per Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancell. gloss.* 5. §. 9.
num. 91. Nicol. Garc. *de Benefic. par.* 4. *cap.* 5.
num. 19. Monet. *de Distributionibus quotidianis*
par. 2. *quaest.* 1. *n.* 33. Paris. *de Resignat. lib.* 6.
quaest. 5. *num.* 15. *et lib.* 7. *quaest.* 20. *num.* 14.
7 Ut tamen excludatur votum captandae mortis,
super quo est fundata reprobatio Expectativarum;
cap. Detestanda 2. *de concession. Praebend. in* 6.
pro obtinenda Coadjutoria exigitur consensus, et
requisitio Coadjuti. Rota *par.* 7. *decis.* 313. *num.*
8 27. *et part.* 16. *dec.* 112. *num.* 33. Qui consensus
adnotari debet in libris publicis Camerae, vel
Cancellariae. Rota *par.* 18. *tom.* 1. *dec.* 108. *n.* 12.
9 Et pro ipsa Coadjutoria obtinenda requiritur
etiam consensus Capituli, qui sufficit, quod da-
tus sit a majori parte Capituli. Rota *par.* 6. *dec.*
10 20. *num.* 9. Et insuper ad obtinendam Coadjuto-
riam requiruntur Literae commendatitiae Epi-
scopi, vel Capituli super qualitatibus Coadjuto-
ris, et indigentiae Ecclesiae, licet plerumque
hujusmodi Literae emendicatis favoribus extor-
11 queantur. Rota *par.* 16. *dec.* 112. *num.* 17. Coad-
jutor, vivente Coadjuto, non est vere Canonicus,
sed dicitur fictus Canonicus, et Beneficiatus. Rota
par. 19. *tom.* 2. *dec.* 667. *num.* 12. et Sac. Rituum
12 Congreg. *in Colimbrien.* 16. *Septemb.* 1606. Et re-
praesentat tantummodo Canonicum, et Beneficia-
13 tum. Rota *par.* 19. *tom.* 2. *dec.* 667. *n.* 13. Unde
Coadjutor efficitur vere Canonicus solummodo
post mortem Coadjuti. Sac. Congreg. Rituum *in*
14 *Trullen.* 21. *Martii* 1609. Coadjutor enim, viven-
te Coadjuto, sedere debet in ultimo loco post
omnes Canonicos, et quando facit aliquas fun-
ctiones, quae pertinent ad suum Coadjutum, ut
cantare Lectiones, praeintonare Antiphonas etc.
debet illas facere in novissimo loco. Sac. Congr.
Rit. *in Conimbrien.* 16. *Septembr.* 1606. *in Pata-*
vina 3. *Decemb.* 1616. *in Brundus.* 18. *Mart.* 1617.
in Casalensi 15. *Julii* 1617. *in Vicentina* 18. *Au-*
gusti 1618. *in alia Casalen.* 10. *Decemb.* 1619. *et*
in Elven. 2. *Maji* 1620. et Sacra Congr. Conc. *in*
15 *Casalen.* 13. *April.* 1690. Et sic non debet Coad-
jutor gradatim ascendere, sed post omnes sede-
re, non obstante Statuto in contrarium disponen-
te. Sacra Congr. Rituum *in Casalen.* 18. *Decemb.*
16 1618. *et in Elven.* 7. *Augusti* 1622. Excipiuntur
tamen Coadjutores Dignitatum, qui idem prorsus
stallum obtinere debent, quod obtinerent sui
Coadjuti, si praesentes essent, et praecedunt Ca-
nonicis, et Dignitatibus inferioribus. S. C. Rit. *in*
Neritonen. 22. *Octob.* 1619. *et in Brundusina* 29.
17 *Maji* 1621. Coadjutor in absentia Coadjuti prae-
cedere debet Curatis, Plebania, et Prioribus Ec-
clesiarum Parochialium, sicut praecedunt veri
Canonici. Eadem Sacra Congr. *in Pistorien.* 15.
Martii 1618. Rota *part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 99. *n.* 1.
18 Coadjutor, vivente Coadjuto, stante divisione
Canonicatuum in Ecclesia Cathedrali in Ordines
Subdiaconales, Diaconales, et Presbyterales, et stante quod Coadjutor sit Coadjutor Canonici Presbyteri, installandus est ultimo loco in Ordine Presbyterali. Sac. Cong. Rit. *in Monopolitana Primicerii* 17. *Julii* 1732. *in Æsina* 4. *Martii* 1644. *in Januensi Stalli* 14. *Augusti* 1665.

Immo, ubi Praebendae sunt distinctae, prae- 19
cedentia super Canonicos Ordinis Diaconalis, et
Subdiaconalis debetur Coadjutori Canonici Coad-
juti Ordinis Presbyteralis, quamvis Coadjutor
nondum sit Sacerdos, sed in minoribus tantum
Ordinibus constitutus. Sacr. Congr. Rituum *in*
Æsina 31. *Maji* 1670. Et praecedentia debetur 20
ipsis Coadjutoribus Canonicorum altiorum Ordi-
num super Canonicos inferiorum Ordinum, etiam
praesentibus suis Coadjutis, et per se ipsos in-
servientibus. Sacr. Congreg. Rit. *in Æsina*, ubi
cum quaesitum fuisset: *An praesente Coadjuto Dia-*
cono, et per se ipsum inserviente, illius Coadjutor
Diaconus debeat in Choro, et functionibus Ecclesia-
sticis stare post omnes Canonicos ejusdem Ordinis
Diaconalis tantum, vel potius post etiam Canonicos
Subdiaconos in casu? Sacr. Congregatio Rit. re-
spondit *die* 4. *April.* 1705. *Affirmative, quoad pri-*
mam partem, Negative quoad secundam. In hoc est 21
differentia inter Coadjutores Dignitatum, et Coad-
jutores Canonicorum, quia illi sicuti sedent in
stallo Dignitatis, ita debent facere functiones spe-
ctantes ad Dignitatem Coadjutam; Coadjutores
vero Canonicorum, sicuti sedent post omnes Ca-
nonicos, ita non admittuntur ad honorarias fun-
ctiones, si adsint alii Canonici, qui suppleant juxta
dispositionem Caeremonialis *lib.* 1. *cap.* 26. *de*
supplend. vicib. Sac. Rit. Congr. *in Ferrarien.* 2.
Junii 1640. apud Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 185.
num. 3. ubi addit, quod ob hanc regulam Coadju-
tores numquam faciunt assistentiam Episcopo, si
adsint veri Canonici, ex eadem Sacra Congr. *in*
una Civitatis Castelli 24. *Maji* 1636. Coadjutores 22
ex forma Coadjutoriae, extra suam Ecclesiam,
et sine Capitulo, nullam habent praerogativam,
ac si non essent Coadjutores; unde in concursu
cum aliis Sacerdotibus, non praecedunt nisi ra-
tione antiquitatis in Ordine, ut sunt Declaratio-
nes Sacrae Congregat. Rit. *in Anconitana* 18. *Martii*
1623. tenoris sequentis: *Sacra etc. censuit, Coad-*
jutores Dignitatum extra Ecclesiam nullum habere
privilegium, sed praecedentiam inter eos servandam
esse, ac si non essent Coadjutores; et in Laudensi 7.
Maji 1637. tenoris sequentis: *Sacra etc. ad in-*
stantiam Dignitatum, et Canonicorum Ecclesiae Ca-
thedralis Laudensis respondit, Coadjutori Dignitatis
extra Ecclesiam, et actus Capitulares nullam deberi
praeeminentiam, seu praerogativam supra antiquiores
in Ordine Sacerdotali. Ex quibus, ut dicit Pignat. 23
tom. 4. *consult.* 185. *num.* 12. apparet Sacram Con-
gregationem recessisse ab antiqua sententia, quod
Coadjutores extra Ecclesiam habeant praerogati-

vam, uti veri Canonici, ut *in Casalensi anno* 1608.
et Pistoriensi 25. *Martii* 1608. relat. a Barbosa *in*
Concil. Trident. sess. 25. *de reformat. cap.* 7. *num.*
40. *et Apostol. decis. verb. Coadjutor num.* 2. *et de*
Canonicis cap. 20. *num.* 50.
24 Coadjutor debet habere locum captae possessio-
nis post mortem Coadjuti, et non locum possessio-
nis captae vivente Coadjuto. Sac. Congr. Rit. *in*
25 *Trullen.* 21. *Martii* 1709. cum possessio nume-
randa sit ab obitu Coadjuti, quamvis prior pos-
sessio accederet ad annos 20. Ead. Sac. Cong. Rit.
in Bergomensi 8. *Augusti* 1627. Nec enim vere
capit possessionem, nisi post cessationem Coad-
26 jutoriae. Rota *p.* 1. *recent. decis.* 476. *num.* 6. Unde
non sufficit prima capta possessio vivente Coadjuto,
ut declaravit Sac. Rit. Cong. *in Conimbrien.* 16.
Sept. 1606. *in respons. ad primum dub. et in Pata-*
vina 30. *Januar.* 1616. Sed debet capi nova pos-
sessio post mortem Coadjuti. Ead. Sac. Cong. *in*
Patavina 30. *Julii* 1616. Rota *p.* 1. *recent. dec.* 456.
n. 6. *et dec.* 637. *num.* 4. *p.* 3. *dec.* 648. *num.* 2. *p.*
4. *tom.* 1. *dec.* 410. *num.* 5. *part.* 16. *dec.* 112. *n.*
27 3. At vero, si suscepit possessionem Canonicatus
vivente Coadjuto, ex tunc pro tempore, quando
venerit casus cessationis Coadjutoriae, non indi-
get nova possessione post obitum Coadjuti. Sac.
28 Rit. Cong. *in Vercellensi* 12. *Maji* 1612. Verum
dicta possessio requiritur, quod sit capitulariter
capta, ut possessio Canonicatus, vel Beneficii acqui-
ratur. Rota *p.* 10. *recent. decis.* 132. *num.* 2. et 5.
29 Coadjutor gaudet regula de annali, et triennali
possessione, etiamsi non sit ei data nova posses-
sio post obitum Coadjuti, si per annum, trien-
nium, vel decennium continuaverit in possessione
post obitum Coadjuti. Sacra Rit. Cong. *in Conim-*
briensi 16. *Septemb.* 1606. *in responsione ad du-*
bium tertium.
30 Coadjutor tenetur residere, et Divinis interve-
31 nire. Sacr. Cong. Concil. *die* 7. *April.* 1618. Coad-
jutor tenetur residere etiam in casu, quo Coadju-
tus propter infirmitatem, vel legitime impeditus,
non tenetur alioquin residere; alias amittuntur
Distributiones quotidianae, quae punctentur Coad-
juto, in damnum tamen ipsius Coadjutoris, ita
ut Coadjutor teneatur satisfacere de bonis suis
pro interessentia non soluta. Sac. Congregat. Rit.
in Elboren. 15. *April.* 1606. *in Patavina* 8. *Maji*
32 1617. *et in Ceneten.* 4. *April.* 1620. Potest tamen
gaudere mensibus datis causa recreationis, et illos
consumare sicut Principalis, ita tamen quod dies
per unum ipsorum consumpti, non possint per
alterum assumi, sed quoad ambos remaneant com-
sumpti. Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancell. glose.* 5. §.
9. *num.* 13. *et seq.* Garcias *de Benefic. part.* 2. *cap.*
5. *n.* 79. Rota *in Salamantina Coadjutoriae coram*
Penia, impressa per Marchesan. de commiss. part.
1. §. 2. *pag.* 469. *in fine* his verbis: *Praeterea cum*
Concilii Tridentini, et Ecclesiae Salamantinae con-
stitutiones quolibet anno indulgeant Canonicis tres
menses recreationis, quibus ab onere residendi libe-
runtur, et Coadjutor praetenderit se isto Beneficio
posse frui; contra Capitulum sentiret. Ideo fuit du-
bitatum: An Joannes Coadjutor posset dies gratiae
petere, et consumare? Et Domini responderunt af-
firmative, quia respectu temporis concessi a Concilio,
et Ecclesiae Salamantinae constitutionibus, censue-
runt habere locum argumentum desumptum a subro-
gatione, seu aequiparatione, non obstante inconve-
niente per Capitulum commemorato, quod si Coad-
jutor haberet tres menses, posset etiam Antonius Coad-
jutus alios tres menses sibi assumere, et sic cultus
Divinus, et servitium Ecclesiae eluderetur, quia hoc
cessabat ex eo quod quando unus ipsorum usus est
Beneficio dicti temporis, tunc alter non poterat eodem
Beneficio perfrui, nec sibi aliud trimestre applicare etc.
Coadjutor tenetur celebrare Missas, quas vigore 33
testamenti, et institutionis Capellaniae ipse Coad-
jutus celebrare tenetur, quando Coadjutus est le-
gitime impeditus. Sac. Congr. *in Patavina* 3. *De-*
cemb. 1616. Unde tenetur Coadjutor habere qua- 34
litates requisitas ad obtinendam Praebendam.
Adeoque debet esse constitutus in illa aetate, quae
ad obtinendum illud Beneficium requiritur. Gar-
cias, *de Benefic. part.* 7. *cap.* 4. *in fine*; Gonzal. *ad*
Regul. 8. *Cancel. glose.* 5. §. 9. *num.* 6. *et* 90. Squi-
lant. *de privileg. Clericor. c.* 4. *num.* 97. Machado
lib. 4. *p.* 4. *tract.* 7. *Docum.* 2. Barbosa *in Conc.*
Trid. sess. 25. *de Reform. cap.* 7. *n.* 38. *et de Canon.*
cap. 29. *num.* 48. Et per hoc debet promoveri infra 35
annum, ex quo residet, et inservit ad Ordinem
suae Praebendae adnexum. Garcias *d. c.* 6. *in addit.*
sub num. 130. *dub.* 23. *vers. modo*; Barbosa *loc.*
cit. in Trid. num. 39. *et de Canon. num.* 49. Non
tenetur tamen se promoveri facere intra annum
ad Ordinem requisitum, si nunquam resedit, seu
inserviit, quia Coadjutus non vult ex quo non ha-
bet exercitium Coadjutoriae, sicuti habens Curam
habitu, et non actu, non tenetur ad Sacerdotium
promoveri infra annum. Garcias *in d. addit. sub*
num. 23. *vers. modo, loc. cit. in Trident. num.* 29.
et de Canon. num. 38. Quamvis autem Coadjutor
non sit in Sacris constitutus, potest omnia, et sin-
gula facere, et exercere, quae sine paramentis
Sacris cum Cappa, et Cotta facere posset Coadju-
tus, si praesens esset. Sac. Rit. Congreg. *in Bo-*
noniensi 19. *Decemb.* 1615.

Coadjutor lucratur Distributiones quotidianas
absente Coadjuto, ad ipsius Coadjuti utilitatem.
Sac. Cong. Rit. *in Elboren.* 15. *April.* 1606. *et in*
Conimbrien. 16. *Septemb. ejusdem anni* 1606. *in re-*
sponsione ad sextum Dub. Coadjutore infirmo, vel 36
impedito, Coadjutus lucratur Distributiones quo-
tidianas, etiamsi Horis Canonicis non intersit;
si ex forma, seu Literis Coadjutoriae, ipse Coad-
jutus numquam teneatur Horis Canonicis interesse.
Sac. Cong. Conc. *in Barbastren.* ubi ad propositum

Dubium: *An Coadjutus, impedito seu infirmo Coad-
jutore, teneatur inservire, si habilis sit, ad effectum
lucrandi Distributiones?* die 7. *Novembris* 1630:
censuit: *Si ex forma Litterarum Apostolicarum
Coadjuti, numquam teneantur Horis Canonicis in-
teresse Coadjutores, quamdiu aliqua ex tribus causis
expressis in cap. Unico de Clericis non residentibus
in 6. vere fuerint impediti, Distributiones quotidianas
lucrari perinde ac si Divinis interessent.* Et in hoc
sensu accipienda est alia ejusdem Sacrae Congreg.
Conc. *Decisio in Urbevetana* 9. *Novembris* 1628.
quae sic habet: *Distributiones quotidianae debentur
Canonico Coadjuto, infirmo, absente, vel non ser-
40 viente Coadjutore.* Tres autem illae causae legitimae
expresse in *cit. cap. Unico, de Clericis non residen-
tibus in* 6. sunt istae, scilicet, infirmitas, justa
et rationabilis necessitas, et evidens Ecclesiae
utilitas; ibi: *Exceptis illis, quos infirmitas, seu
justa et rationabilis necessitas corporalis, aut evidens
41 Ecclesiae utilitas excusaret.* Si vero ex forma, seu
Literis Coadjutoriae appareat Coadjutum non exi-
mi totaliter a residentia, quando habilis sit, et
quando Coadjutor est absens, tunc Coadjutus
tenetur inservire per se, ut lucretur Distributio-
42 nes. S. Cong. Rit. *in Elboren.* 15. *Aprilis* 1603. Et
si Coadjuto ipso infirmo, vel impedito, Coadjutor
non resideat, non debentur ei Distributiones quo-
tidianae, et punctatur in ipsius Coadjutoris da-
mnum. Sacr. Congr. Rit. *in Patavina* 8. *Maji* 1617.
his verbis: *Distributiones quotidianae non debentur
Canonico infirmo, vel alias legitime impedito, quando
habet Coadjutorem, sed si Coadjutor non resideat
43 punctatur in ipsius Coadjutoris damnum.* Coadjutor
non potest lucrari Distributiones quotidianas,
quando Coadjutus est praesens. Sac. Rit. Cong. *in
Elboren.* 15. *April.* 1606. *in resp. ad tertium Dub.*
44 Coadjutor non lucratur Distributiones, quae dan-
tur Canonicis, et Praebendatis propriae Ecclesiae,
quando aliquas Missas celebrat, nisi quando ce-
lebrat pro ipso Coadjuto. Sac. Cong. Rit. *in Pa-
45 tavin.* 3. *Decembris* 1616. Coadjutor datus Cano-
nico non ordinato ad formam Statuti requirentis
certum ordinem in Canonicis sub poena amissio-
nis ejusdem partis fructuum, non lucratur hujus-
modi fructus pro Coadjuto, quamvis ipse Coadju-
tor esset ordinatus ad formam dicti Statuti. Sacr.
46 Congr. Rit. *in Barbastren.* 1. *Decembr.* 1629. Coad-
jutor inserviens non potest lucrari fructus Prae-
bendae pro Praebendato Coadjuto pro eo tempore,
quo dictus Coadjutus culpabilis repertus, mansit
carceratus. Sac. Congr. Conc. 15. *Decembr.* 1618.
47 Coadjutor potest inservire, et residere in Eccle-
sia, excommunicato existente Coadjuto, quia non
inservit, nec agit nomine excommunicati, sed
nomine proprio, aut nomine Ecclesiae. Garcias
de Benefic. part. 2. c. 5. *a num.* 83. Barbosa *Juris
Eccles. Univers. lib.* 3. *c.* 10. *num.* 87. *et in Concil.
sess.* 25. *de Reform. cap.* 7. *num.* 37. *de Canonicis
cap.* 29. *num.* 40. Immo si forte Coadjutori aliquid 48
de fructibus, seu Distributionibus assignatum sit
pro congrua, seu servitio, ut aliquando fit, id
sibi poterit lucrari, non obstante excommunica-
tione Coadjuti, quae sibi, non alteri, debet no-
cere, et per hoc tunc Coadjutor non potest lucrari
pro Coadjuto Excommunicato, et ad ejus commo-
dum et utilitatem; *cap. Pastoralis* 13. *de appellat.
§. verum;* Barbosa *loc. cit.* et Garcias *loc. cit. num.*
85. *et* 86. Rota apud Marchesan. *de commission.
part.* 1. *pag.* 467. Nec officit, quod in Literis Apo- 49
stolicis Coadjutoriae dicatur, quod Coadjutor in-
servire debeat pro Coadjuto, et pro ipso Coadjuto
lucrari. Quia ut recte advertit citata Rota: *Jure
insequitur, ut hoc privilegium intelligatur competere
Coadjuto, dummodo sit habilis, et capax. Excom-
municatum autem non lucrari fructus, et emolumenta
Beneficiorum clari Juris est; cap. Pastoralis §. verum
de appellat.* Rota *decis.* 8. *num.* 10. *de Sentent. excom-
munic. in antiq.* Put. *decis.* 280. *n.* 1. *Et qui non po-
test propter excommunicationem per se aliquid agere,
nec poterit per alium ad suam utilitatem,* ut notant
omnes *in cap. fin. Ubi;* Imol *num.* 19. *de procur.*
Ita Rota apud Marchesan. *loc. cit.* Coadjutor potest 50
uti privilegiis concessis veris Canonicis optandi
Beneficia, ad utilitatem tamen, et commoditatem
Coadjuti. Sac. Congreg. Rit. *in Conimbrien.* 16. *De-
cemb.* 1606. *in respons. ad* 5. *dub.* Coadjutor Cano- 51
nici, si simul sit Rector Ecclesiae Parochialis,
potest in processionibus incedere cum Canonicis
sub eorum Cruce; nec ex eo quod non incedit sub
Cruce Rectorum, potest tamquam absens puniri
in certa portione frumenti, sed duplicis personae
muneri satisfacit. Sac. Congreg. Rit. *in Veronen.*
27. *Julii* 1601. Coadjutor, et Coadjutus possunt 52
simul in habitu Canonicali interesse in Processio-
nibus, et Missarum solemniis; Coadjutus in loco
sibi debito, et Coadjutor post omnes Canonicos.
Sebast. Caesar. *in relect. de Eccles. Hierach. p.* 3.
disp. 14. §. 9. *num.* 12. Barbosa *Jur. Eccles. univers.
lib.* 3. *c.* 10. *num.* 96. *et de Canonicis c.* 29. *num.*
54. Et videtur hoc supposuisse etiam Sac. Rit.
Coug. dum *in Elboren.* 15. *April.* 1606. *in respons.
ad* 3. *dub.* censuit, Coadjutorem non posse lucrari
Distributiones quotidianas, quando Coadjutus est
praesens. Sic enim decernendo supponit Coadju-
torem, et Coadjutum posse in una simul interve-
nire in functionibus Ecclesiasticis in habitu Cano-
nicali, dummodo Coadjutor non lucretur Distri-
butiones quotidianas.

Coadjutor non tenetur ad onera Canonicorum 53
juniorum, liceat teneatur ad onera sui Coadjuti,
quia licet sedeat post omnes Canonicos, id non
est ex eo, quod sit Canonicus junior, sed quia non
est vere Canonicus, et fulget aliena Dignitate,
non propria. Sacra Rit. Congreg. *in Colimb.* 16.
Septemb. 1606. *in respons. ad septimum dub.* Unde
censuit *in alia Elboren.* 15. *Apr.* 1606. quod Cano-

nicus junior juxta consuetudinem Ecclesiae, debet
supplere vices Hebdomadarii absentis, vel impe-
diti, et non Coadjutor, licet sedeat post ultimum
51 Canonicum. Coadjutor non tenetur tempore con-
cessionis Coadjutoriae habere Ordinem Presby-
teralem, ubi Statuto Ecclesiae cautum fuerit,
quod Canonicus actu sit Sacerdos tempore pro-
motionis, sed sufficit habere Clericatum, et legi-
timam aetatem ad Ordinem requisitam. Gonzal.
ad Regul. 8. Cancell. gloss. 5. §. 9. Garcias in d.
addit. sub dub. 24. Caputaquen. decis. 127. num. 1.
et 2. Barbosa Juris Eccl. univers. lib. 3. cap. 10.
num. 78. et de Canon. c. 29. num. 36. et in Conc.
55 Trident. loc. cit. num. 28. Coadjutor non potest
esse Judex Apostolicus, seu Delegatus Papae, nec
designari Judex Synodalis, quia Coadjutor non
est vere Dignitas, seu Canonicus, ut patet supra
num. 11. et sic non habet qualitates requisitas
in cap. Statutum 11. de rescriptis in 6. Sic Garc.
d. part. 4. c. 5. in addit. post num. 130. dub. 28.
ubi subdit, quod praeterea commissio facta Di-
gnitati non transit in ejus Coadjutorem, non so-
lum quando fuit expressum nomen proprium, sed
etiam quando non fuit expressum. Barbosa in
Trid. loco cit. num. 24. et de Canon. loco cit. n. 21.
56 et Juris Eccles. univ. loco cit. num. 73. Coadjutor
non tenetur ad Fidei professionem, nisi cum fue-
rit successioni locus. Garcias de Benefic. part. 4.
c. 3. n. 16. Squillant. d. Privilegiis Clericor. c. 4.
num. 79. Lodovic. a Saravia tract. de Jurisd. Ad-
junctorum q. 29. num. 37. Barbosa de Offic. et potest.
Episcop. p. 3. allegat. 61. num. 13. et de Canon.
loco cit. num. 14. et in Trident. loco cit. num. 13.
57 et Juris Eccles. univers. num. 60. Coadjutor non
tenetur ad Officium Canonicum recitandum, (ex-
tra Chorum, in Choro vero tenetur, cum ibi non
sufficiat sola materialis praesentia, ut a Benedi-
cto XIV. declaratum est Constit. incipiente Cum
semper, 19. Augusti 1744.), sed Proprietarius.
Barbosa Juris Eccles. univers. loc. cit. num. 56. et
de Canonicis loco cit. num. 13. et in Trident. loco
58 cit. num. 12. cum communi aliorum ibi cit. Coad-
jutores enim cum futura successione non sunt
Beneficiarii interim dum vivunt Coadjuti, nec
habent Jus in re, sed ad rem. Rota part. 1. recent.
59 decis. 456. num. 9. Quia Coadjutoriae hujusmodi
non sunt vero, et proprie Beneficia secundum
Abbat. in cap. de Rectoribus 3. de Cleric. aegrot.
Gonzal. d. gloss. 5. num. 40. et 64. cum sequent.
et Barbosa cum multis aliis a se cit. lib. 3. Juris
Eccles. univers. cap. 10. num. 49. et 50. et in Trid.
loco cit. num. 7. et de Canonicis loco cit. num. 4.
60 Nec Coadjutores sunt vere Canonici, et Benefi-
ciarii, sed solummodo ficti Beneficiarii, et ficti
Canonici, ex Decreto Sac. Congr. Rit. in Colimb.
16. Septemb. 1606. et Rota part. 1. recent. decis.
456. num. 8. et pluries alibi, ut patet supra
num. 11.

Coadjutor consequi non potest fructus ex Be- 61
neficio Coadjuti. Rota Decis. 295. lib. 3. part. 3.
divers. Navarr. consil. 2. num. 3. de Cleric. aegrot.
Barbosa Juris univers. Eccles. loc. cit. num. 56. et
in Trid. loco cit. num. 10. Immo lucratur etiam
Distributiones quotidianas absente Coadjuto ad
utilitatem ipsius Coadjuti, ut num. 38. fuit jam
dictum ex declarat. Sacrae Congregationis Rit. in
Elboren. 15. April. 1606. et in Colimbrien. 16. Se-
ptembr. ejusdem anni in respons. ad sextum Dub.
Et ideo quando Coadjutor habet aliunde, unde 62
se valeat decenter sustentare, disponitur saepe
saepius, quod nihil prorsus percipere debeat de
fructibus, nec Distributionibus. Et interdum man-
datur dari centum Ducatos, et aliquando plus, vel
minus, pro ut partes inter se convenerunt ante
porrectam supplicationem, habita semper consi-
deratione, ne Coadjutor egeat, ut refert Gonzal.
d. Gloss. 5. §. 9. num. 66. quia alias Coadjutor
posset petere a Coadjuto congruam sustentatio-
nem, si deserviat uti Coadjutor. Navarr. Consil. 2.
n. 1. et 7. et de Orat. cap. 20. num. 18. Garcias d.
part. 4. cap. 5. in addit. sub num. 130. Dub. 36.
nisi aliud caveatur in Coadjutoria hujusmodi, in
qua nostris hisce temporibus solet poni clausula:
Quia partes ita conveniunt, quod Coadjutor non
possit petere congruam, nec quidquam exigere quo-
vis titulo rations Coadjutoriae, ut testatur ipse
Garcias loco proxime citato. Quamvis tamen, si
Coadjutor ob paupertatem magnam non valeat
decenter servire Ecclesiae, posset excusari a ser-
vitio, nec Coadjutus posset illum arctare, seu com-
pellere, nisi dando ei aliquid, quo decenter, et
honesto valeat deservire. Barbosa in Concil. Trid.
loco cit. num. 11. et Jur. Eccles. univ. loco cit. num.
58. et de Canon. loc. cit. num. 12. Coadjutor non 63
potest gaudere privilegiis et Indultis de percipien-
dis fructibus in absentia, puta ratione studii, aut
Lecturae in aliqua Universitate, quibus Coadju-
tus gaudere potest. Garcias in d. addit. Dub. 30.
Barbosa Juris Eccles. univers. loco cit. num. 74. et
de Canon. loco cit. num. 32. et in Trident. loco cit.
num. 25. Coadjutor in ingressu non tenetur Fa- 64
bricae solvere, quod est consuetum solvi per Ca-
nonicos de novo ingressos. Garcias d. part. 4. cap.
5. num. 76. Barbosa de Canon. loco cit. num. 30.
et in Trid. loco cit. num. 23. et Juris Eccles. univ.
loco cit. n. 72. Coadjutor non potest exercere Offi- 65
cia, ad quae Coadjutus electus est. Nam in his,
quae speciali nominatione competunt Coadjuto,
non venit Coadjutor, nec eum repraesentat. Gar-
cias in addit. ad d. cap. 5. sub. num. 88. Barbosa
Juris Eccles. univers. loco cit. n. 81. et de Canon.
loco cit. num. 40. et in Trident. loco cit. num. 31.
Canonici tamen tenentur inservire, et ministrare 66
Coadjutori, prout tenerentur inservire proprio
Canonico Coadjuto in omnibus functionibus Ca-
nonicalibus. Sac. Rituum Congregatio in Casalen.

67 10. *Januar.* 1689. Coadjutor non potest ordinari
ad titulum Coadjutoriae. Gonzal. *d. gloss.* 5. §. 9.
num. 8. Moneta *de opt. Can. cap.* 5. *qu.*8. *n.* 169.
Garcias *de Benefic. part.* 2. *cap.* 5. *a num.* 132.
ubi subdit posse quem ordinari ad titulum Coad-
jutoriae, si forte ratione illius haberet congruam,
non tamquam ad titulum Beneficii, sed tamquam
ad titulum pensionis. Barbosa *Juris Eccles. unic.*
loco cit. num. 80. *et de Canon. loco cit. num.* 39.
68 *et in Trident. loco cit. num.* 30. Coadjutor non in-
telligitur comprehensus in statuto, quod ex ali-
qua causa jubilare facit Canonicos. Sacra Congre-
gatio Rit. *in Elboren.* 15. *April.* 1606. *in resp. ad*
3. *Dub.* Unde Rota apud Marchesan. *de commiss.*
par. 2. *pag.* 467. censuit Coadjutum non perfice-
re suam jubilationem per servitium Coadjutoris.
69 Canonicus Coadjutor, etiam Coadjuto absente,
non potest Capitulis interesse, nec in illis votum
dare, nec Officium antianitatis exercere, nisi in
Literis Apostolicis jura haec expresse concedan-
tur, ut partibus auditis, censuit Sacra Congreg.
Concil. *in Narnien.* 20. *Maji* 1649.
70 Pro Coadjutis, et Coadjutoribus adhuc atten-
dendae sunt resolutiones sequentium dubiorum.
Proposito enim dubio in Sac. Congr. Conc. *An Ca-*
nonicus senio confectus, cui datus est Coadjutor cum
Clausula, quod Coadjuto impotente, aut inservire
nolente, teneatur Coadjutor inservire, si hujusmodi
Coadjutor postea gravi infirmitate oppressus, adeout
de illius salute nulla fere spes adsit, et sic inservire
non valeat, teneatur idem Coadjutus per seipsum in-
servire, ad effectum percipiendi Distributiones quoti-
dianas? eadem Sacra Congreg. *die* 2. *Maji* 1643.
respondit: *Coadjutum non teneri inservire.* Quod
postea ab eadem Sac. Congregatione *die* 30. *Maji*
1677. extensum fuit ad casum, in quo Coadjutor
esset infirmus etiam extra Civitatem. *Haec Sacra*
Congregatio censuit Canonicum Coadjutum non teneri
inservire in locum Coadjutoris infirmi, sed quia Coad-
jutor est infirmus extra Civitatem, supplicatur de-
clarari, an etiam in hoc casu resolutio praefata lo-
cum habeat? Sacra etc. respondit affirmative. Et in
una *Romana Distributionum die* 19. *Aug.* 1730. pro-
posito a Coadjutoribus dubio: *An lucra provenientia*
ex punctaturis, et absentiis Canonicorum, quae prae-
sentibus accrescunt, debeantur Canonicis Coadjutori-
bus, sive potius Coadjutis, in casu etc. Sac. Congreg.
Concil. respondit deberi Canonicis Coadjutis. Sic
apud toties laudatum Lambertin. *volum.* 5. *in Re-*
gulis circa servitium Chori §. 9. *Sive Institut. Eccl.*
107. §. 9. *num.* 65.

Alia ad rem vide verb. *Distributiones quotidianae*
fere per tot.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

71 Consensus Capituli, de quo verba facit Auctor
num. 9. exquiri solet a Summo Pontifice in gratia
Coadjutoriae cum futura successione, non ex ali-
qua necessitate, sed ex superabundanti, ut certior
fiat de idoneitate Coadjutoris. Cardinal. de Luca
ad Concil. Trid. disc. 45. *num.* 10. Piton. *discept.*
Eccl. 89. *num.* 10. Carol. Anton. de Luco *ad Ven-*
trigl. in prax. For. Ecclesiastic. tom. 2. *adnot.* 13.
§. *unic. num.* 9. Matth. *de caus. Consistor. sect.* 22.
num. 98. Ansald. *in secunda additione ad dec.* 20.
num. 24.

Quinimmo necessarius neque est consensus Ca- 72
pituli, tametsi jus eligendi, et quidem in omni-
bus mensibus spectet ad ipsum Capitulum. Atque 73
hinc de subreptione gratiae Coadjutoriae cum fu-
tura successione redargui ex eo nequit, quod
expressum non sit jus eligendi in omnibus men-
sibus spectans ad Capitulum. Matth. *de caus. Con-*
sist. sect. 22. *n.* 99. *et duob. sequent.* ubi hanc reddit
rationem: *Capitulis nullum competit jus eligendi,*
Episcopali, seu Abbatiali Sede plena, sed tale jus
solum oritur vacante Sede, ac proinde dici non potest,
quod per dationem hujusmodi Coadjutoris et futuri
Successoris Papa tollat jus, quod non est, sed potius
quod Papa impediat, ne oriatur jus eligendi adve-
niente vacatione, quod non est quid considerabile.
Rota *inter impress. post Remocamp. de Coadjutor.*
dec. 22. *num.* 1.

An idem obtineat non narrato jure praesentandi 74
competenti Patrono laico, vide apud Rotam *in nov.*
dec. 71. *num.* 5. *de Praebend. et in recent. dec.* 161.
n. 46. *plur. seq. part.* 12. et inter impressas post
Remocamp. de Coadjutor. dec. 1. *num.* 24.

Nec Litterae commendatitiae Episcopi, de qui- 75
bus disserit Auctor *num.* 10. sunt de forma Coad-
jutoriae cum futura successione, nisi doceatur,
Papam fuisse deceptum circa necessitatem, et uti-
litatem Ecclesiae. Rota *in Cracovien. Coadjutoriae*
14. *Junii* 1743. *coram R. P. Canilliae.*

Coadjutori debetur praecedentia supra alios Ca- 76
nonicos non a die apprehensae possessionis Coad-
jutoriae cum futura successione, sed a die ap-
prehensae possessionis post obitum Coadjuti, et
quidem non obstante, quod gratia Coadjutoriae
contineat clausulam: *Ex nunc prout ex tunc*, ut,
quidquid in contrarium innuere videtur Auctor
num. 27. firmavit Rota *in Majoricen. Canonicatus*
27. *Novembr.* 1744. §. 7. *et seq. et in Confirmatoria*
§. 4. *coram bon. mem. Vicecomit.*

Clausula: *Etiamsi actu nunc, vel modo praemisso,* 77
vel alio quovis modo actu vacet, apponi solita in
gratia Coadjutoriae cum futura successione licet
sustinere nequeat gratiam, si Beneficium de eo
tempore vacaverit de facto, gratiam tamen susti-
net, si vacaverit tunc Beneficium de jure tantum-
modo. Garcias *de Benefic. part.* 4. *cap.* 5. *num.* 133.
Leuren. *de Vicar. tract.* 2. *cap.* 10. *qu.* 428. *num.* 3.
Rota *cor. Manzaned. dec.* 490. *num.* 10. *et seq. et in*
Uladislavien. Archidiaconatus super Coadjutoria 13.
Januarii 1757. §. 4. *cor. R. P. D. Paracciano.*

ARTICULUS XI.

VARIA ALIA IN SUPPLEMENTUM DE CANONICIS.

1 Non licet novum babitum, sive signum a Ca-
nonicis Cathedralis Ecclesiae absque Sedis Apo-
stolicae auctoritate assumi. Sac. Congr. Concil. in
Taurinen. 21. *Junii* 1641. *et in Tarvisina* 8. *Fe-*
2 *bruarii* 1659. Canonici, et Praebendati non pos-
sunt deferre Almutias, cum uti singuli invitantur
ad associandum funera, sed uti tantum possunt in
casibus, quando incedunt collegialiter cum Capi-
tulo. Sac. Congreg. Episcop. *in Placentina Funerum*
3 2. *Maji* 1659. Canonici Cathedralis non sunt in
Dignitate Ecclesiastica constituti, nisi late sumpto
vocabulo, sed dicuntur Clerici primi Ordinis. Spe-
rell. *dec.* 167. *n.* 8. *et* 10. Panimol. *decis.* 1. *adnot.*
6. *num.* 28. *et duob. seqq.* Monacell. *tom.* 1. *tit.* 1.
formul. 4. num. 18. Sunt tamen Canonici Cathedra-
lis personae in Dignitate constitutae, ad hoc ut
possit coram eis fieri translatio Pensionis. Gratian.
discept. 531. *num.* 18. Tondut. *de pension. cap. Eo
num.* 30. Monacell. *tom.* 2. *tit.* 4. *formul.* 7. *num.* 2.
4 Collegiata simplex praecedit omnibus Ecclesiis
simplicibus, et quae tantum Parochiales sunt.
Sacra Congreg. Rituum *in Senogallien.* 23. *Martii*
5 1619. Etiamsi antequam erigeretur in Collegiatam,
illis cederet. Sacra Congreg. Rituum in *Terracin.*
6 *Sonuissae* 25. *Februarii* 1606. Canonici Collegiatae
de jure insignis praeferuntur Canonicis Collegia-
tae, quae est insignis per Indultum de recenti;
seu Collegiata antiquior, quae habet insignitatem
a Jure, praefertur habenti insignitatem ex privi-
legio posteriorem. Sacra Congreg. Rituum in *Ci-
vitatis Castellanae Praecedentiae* 13. *Februarii*, *et*
7 *in Novarien.* 8. *Maji* 1700. Canonicus Ecclesiae
Collegiatae, quamvis peritissimus Doctor, eligi
non potest in Judicem Synodalem, etiamsi non
extent in Cathedrali Doctores, saltem ita idonei.
Sac. Congreg. Concil. *in Alexandrina*, quam citat,
et sibi fuisse responsum asserit Massobrius *de Sy-*
8 *nodo Dioecesana cap.* 4. num. 10. Canonicus cele-
brans in Ecclesia Collegiata non tenetur facere
reverentiam Vicario Generali praesenti in fine
Missae ante benedictionem. Sacra Congreg. Rit.
9 21. *Februar.* 1604. Canonicorum ad privationem
potest procedere Episcopus sine Adjunctis ex cau-
sa, quod Ordines suis Praebendis adnexos non
susceperint. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg.
Concil. refert Garcias *de Benefic. part.* 3. *cap.* 4.
10 *num.* 22. Si Canonicus Poenitentiarius non fa-
ciat residentiam, et Episcopus velit procedere
contra eum ad privationem Canonicatus, tenetur
servare regulam praescriptam a Sacro Conc. Tri-
dent. *sess.* 24. *cap.* 12. *de reformat.* ut respondit
Sacra Congr. Concil. Episcopo Sutrien. qui cum
supplicasset declarari: *An absente Canonico Poeni-
tentiario ultra tres menses, et per alium inservire fa-
ciente, quoad munus Poenitentiarii contra eum ser-
vanda sit regula praescripta a Sacro Conc. Triden-
tino sess.* 24. *de Reformat. super privatione Canoni-
catuum Ecclesiae Cathedralis, vel potius sit diver-
simode procedendum? Die* 7. *Decembris* 1696. Sacra
Congreg. Conc. *censuit Canonicum Poenitentiarium
esse comprehensum sub dispositione Concilii.*

Canonicos vocare ad Palatium Episcopale potest 11
Episcopus, et tenentur accedere; non tamen tenen-
tur ire vocati a Vicario. Sacra Congr. Rit. *in
Cassanen.* 5. *Martii* 1633. Canonici Cathedralis, 12
et Collegiatae debent retinere Tabellam horariam,
et Officia Divina persolvere statutis horis. Et
propterea cura erit Episcopi Visitatoris recogno-
scere Tabellam horariam, et quatenus non ades-
set, aut inordinatam inveniat, illam praefinire,
seu reformare non negligat ad formam Tabellae,
quam approbavit Sacra Congreg. Episc. *in Areti-
na* 30. *Maji* 1599. et per extensum refert Cri-
spin. *de Visit. part.* 2. §. 20. *num.* 11. Canonicos 13
ad discendum Cantum Gregorianum cogere po-
test Episcopus, et renitentes mulctare etiam poe-
na non participationis Distributionum quotidia-
narum, et subtractionis fructuum. Sacra Con-
gregatio in *Tropien.* 9. *Martii* 1620. Canonici abes- 14
se volentes extra Dioecesim, tenentur semper
petere licentiam ab Episcopo. Sic decisum fuisse
a Sacra Congreg. Concil. refert Pax Jord. *elucubr.
lib.* 10. *tit.* 40. *num.* 73. *vers. attamen*, et testatur
authenticam decisionem penes se retinuisse teno-
ris sequentis. Sacra Congr. Concil. Trident. Interp.
« tametsi declaraverit nullam requiri licentiam,
» ad hoc ut Canonici abesse possint in mensibus
» ab eodem Concilio permissis, censuit tamen
» hanc declarationem non vindicare sibi locum,
» quoties Canonici abesse volunt extra Dioece-
» sim, proinde hoc casu Episcopi licentiam esse
» obtinendam. Caeterum Episc. non debere illam
» absque rationabili causa denegare. » Unde pa- 15
tet, quod concurrente honesta, et rationabili causa
absentiae, non potest ab Episc. denegari Cano-
nico licentia se absentandi, alias datur recursus
ad Superiorem, qui licentiam Ordinarii supplen-
do ipse concedat, vel ut Ordinarium compellat
ad illam dandam, ut docet Abbas *in cap. Relatum,
de Clerico non residente num.* 6. ubi ampliat, quod
propter necessitatem subito, et inopinate occur-
rente possit Clericus, qui residentiam habet, se
absentare absque licentia Ordinarii, consideratis
tamen qualitate causae, praejudicii, et facilitate
petendi licentiam. Canonicus absens de licentia 16
Sacrae Congregat. cum clausula: *Dimissa tertia
parte fructuum*, dimittit eam tertiam, quae su-
perest, detracta pensione. Sacr. Congreg. Concil.
3. *Julii* 1609. pro Canonico S. Laurentii in Dama-
so Urbis, licet, ut asserebatur, in Basilicis Ma-
joribus ejusdem Urbis detractio fieret a toto

Praebendae fructu, nullo habito respectu ad pen-
siones.
17 Canonicatum erigere Episcopus non potest si-
ne consensu Capituli. Sacra Congreg. Concil. *in*
Clodien. 5. *Julii* 1608. *in Aquinaten.* 20. *Februarii*
1677. *in Nazarien.* 20. *Septembr.* 1692. *et in So-*
18 *binen.* 14. *April.* 1696. Si tamen Canonici irratio-
nabiliter renuant praestare consensum erectioni
novi Canonicatus, Superior supplet. Sac. Cong.
Conc. *in Sabinen.* 2. *Julii* 1696. Et etiam supple-
ri petebatur in alia *Almerina* 25. *Junii* 1695. in
qua Episcopus cupiens in executionem Legati
Testatoris duos Canonicatus erigere de novo, Ca-
pitulum assensum praebere renuit ob deficientiam
redditunm, et ideo fuit rescriptum: *Firmetur Sta-*
tus haereditatis, ut dignosci posset, an Capitulum
19 rationabiliter se opponeret nec ne. Immo non po-
test Episcopus auctoritate ordinaria in sua Eccle-
sia creare Canonicos supranumerarios absque con-
sensu Capituli, et Canonicorum. Sacr. Congregatio
20 Conc. *in Fulginaten.* 26. *Februar.* 1639. Canonicus
supranumerarius neque ad futuram Praebendam
creari potest, quia hujusmodi Expectativae fue-
runt abrogatae a Sacro Concilio Tridentino *sess.*
24. *capit.* 20. *de reformat.* Ita Sacra Congregatio
Concil. *in Tirasonen.* 30. *Maji* 1698. in qua fuit
denegata confirmatio talis electionis seu institu-
21 tionis. Canonicus supranumerarius receptus sup-
pliciter de mandato Papae in aliqua Ecclesia, in
qua est certus numerus Canonicorum, non illi
derogando, aut non mandando recipi cum ple-
nitudine Juris Canonicalis, non habet Jus Cano-
nicae, stallum scilicet in Choro, et vocem in Ca-
pitulo, et alias omnes praerogativas, quibus cae-
teri Canonici gaudent. Canonicus vera supranu-
merarius receptus cum expressa Papae deroga-
tione de certo Canonicorum numero, vel cum
plenitudine Juris Canonicalis, habet tale Jus Ca-
nonicae, idest stallum in Choro, vocem in Capi-
tulo, et alias omnes praerogativas, quibus gau-
dent caeteri Canonici. Lel. Zech. *cap.* 24. *de Co-*
22 *non. num.* 4. *vers. Causo vero*, ubi subdit, quod
quando a Papa impetratur Canonicatus, qui sit
supra numerum, debet id in Litera exprimi, alias
impetratio non valeret. Pavin. *de potest.* c. *sed*
vac. prael. 5. *n.* 15. Hojed. *de incomp. Benefic.*
part. 1. *cap.* 12. *n.* 6. Stephan. Gratian. *Discept.*
forens. tom. 5. *cap.* 867. *a num.* 1. Barbosa *de Ca-*
non. cap. 3. *num.* 15. Canonici autem supranu-
merarii ordinarie dicuntur illi, qui in Canonico-
rum Collegium cooptantur, et Canonici creantur
ultra numerum certum Praebendarum, et Cano-
nicatuum, absque ulla Praebenda illis statim at-
tributa, ut ex Glossa et Abbat. *in c. Cum M. Fer-*
rariensis 9. *de Constitutionibus* resolvit Azorius
Institut. moral. part. 2. *lib.* 3. *cap.* 11. *qu.* 13.
Barbosa *de Canon. cap.* 3. *num.* 12. Si Canonicus 23
supranumerarius fuit admissus per Capitulum
simpliciter sine praeservatione suorum Jurium,
quotidianas lucratur Distributiones. Rota *part.*
18. *recent. tom.* 1. *decis.* 364. *n.* 14. Canonici su- 24
pranumerarii, qui ex privilegio Apostolico in ali-
qua Ecclesia recipiuntur, cum eo quod solum
participent de Distributionibus quotidianis, et
nullam obtineant Praebendam, sed ad primam
vacaturam juxta eorum prioritatem admittantur,
non tenentur habere majorem aetatem, quam
quatuordecim annorum, dummodo non optent,
nisi cum aetatem requisitam habuerint. Sacra
Congreg. Conc. *in uno Venafren.* 13. *Martii* 1663.
Potest permitti quod Canonici deputent in Paro- 25
chum Canonicum supranumerarium; cum hoc
non sit incompatibile. Sacr. Congr. Conc. *in Ful-*
ginaten. 14. *Martii* 1648.
Dignitatem novam in Cathedrali Ecclesia erige- 26
re nemo potest, nisi unus tantummodo Summus
Pontifex, ut pluries decisum in Sacra Congreg.
Concilii, notatur *in Tract. de Synodo Dioeces. lib.*
7. *cap.* 75. §. 8.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Erectio novi Canonicatus est subreptitia, si 27
Summo Pontifici non fuerit expressum statutum
prohibens augeri numerum Canonicatuum. Neque 28
alicujus efficaciae est generica statutorum dero-
gatio, quia non censetur Summus Pontifex dero-
gare voluisse statutariae prohibitioni non expres-
sae. Rota *in Fonen. Supressionis* 4. *Junii* 1742.
cor. R. P. D. Conilliac.
De Canonicis novae erectionis frequens est di- 29
sputatio, an et quomodo participent proventus
Capituli; tum an et quomodo teneantur ad one-
ra Capituli. Vide de prima disputatione Rotam
in Senogollien. Successionis 30. *Junii* 1738. *cor.*
bon. mem. Nunez, tum, et maxime *in Vercellen.*
Functionum 14. *Junii* 1738. *et* 28. *Novembris* 1742.
utrobique fere *per tot. cor. bon. mem. de Vois*, et 30
de secunda disputatione consule idem supremum
Tribunal *in Viterbien. Contributionum, et expen-*
sarum 15. *Junii* 1745. *coram R. P. D. Elephantut.*
Do praecedentia quoque ipsis debita quaeri 31
solet. Adi sacrum Auditorium *in Novarien. Prae-*
cedentiae 11. *Decembris* 1711. *cor. bon. mem. Bor-*
badic.

CANONICI REGULARES

QUOAD BENEFICIA CURATA ETC.

SUMMARIUM

1. Canonici Regulares Lateranenses, et Sanctissimi Salvatoris sunt incapaces obtinendi Beneficia saecularia. — 2. Dicti Canonici Beneficiati prohibentur a claustris discedere absque Indulto Apostolico. — 3. Etiam provisi de Beneficiis simplicibus jubentur intra claustra manere. — 4. Indulta tamen Apostolica facilius ipsis sunt concedenda. — 5. Variae quaestiones supra num. 1. Remissive. — 6. Praefati Canonici a solo Pontifice Resignationes, Caodjutorias, Beneficia simplicia, et Pensiones Ecclesiasticas obtinere possunt. — 7. De obtinentibus Beneficia residentialia, aut Parochias saeculares. — 8. Canonici Regulares Ordinis Hospitalarii S. Spiritus, ejusdemque Ordinis Moniales in Hispaniis et Polonia subjiciantur locorum Ordinariis. — 9. Canonici Regulares S. Augustini Monasterii Ultiensis in Alpibus saecularizantur, absolvuntur ab omnibus professae Religionis observantiis excepto voto castitatis. — 10. Canonici Regulares Praemonstratenses Parochiales Ecclesias, et Vicarias sine Apostolica dispensatione obtinere et retinere possunt. — 11. Canonici Regulares non sunt capaces Beneficii simplicis — 12. Ad legitime recipiendas Parochias laicas requiritur facultas Summi Pontificis. — 13. Numquam iis Rescripta et Brevia pro exercendo Advocati munere conceduntur.

1 Canonici Regulares Lateranenses, et Sanctissimi Salvatoris incapaces declarantur obtinendi Beneficia saecularia, et Pensiones Ecclesiasticas, et accedendi ad Concursus pro Ecclesiis Parochialibus, et Praebendis Theologalibus, et Poenitentiariis. Benedict. XIV. *tom.* 1. *Constit.* 135. incip. *Quod inscrutabili per tot.* et signanter §. 14.

2 Dicti Canonici provisi de Beneficiis Curatis, aut residentialibus prohibentur e Claustris discedere absque Indulto Apostolico. Idem *ibid.* §. 15.

3 Provisi de Beneficiis simplicibus, aut Pensionibus Ecclesiasticis jubentur intra claustra manere, sub 4 poenis contra Apostatas. Idem *ibid.* Quia tamen Regulae inserviunt laxiori, indulta Apostolica facilius ipsis sunt concedenda. Idem *ibid.* §. 16.

5 Quando a Patronis praesentari valeant ad Ecclesias Curatas, et Canonicatus, seu Praebendas saeculares assignatur; *ibid.* §. 17. *et* 18. Item quomodo ab Ordinariis provideri possint sine concursu; *ibid.* §. 29. Item quomodo ad Concursus admitti; *ibid.* §. 21. Item quomodo provideri de Parochia, aut Praebenda Theologali, vel Poenitentiaria extra concursum; *ibid.* §. 23. Item qua ratione eorum Superiores praestare debeant consensum pro hujusmodi provisionibus; *ibid.* §. 17.

6 Praefati Canonici Resignationes, Coadjutorias, Beneficia simplicia, et Pensiones Ecclesiasticas, a Summo Pontifice dumtaxat obtinere possunt. 7 Idem *ibid.* §. 24. Obtinentes Parochias saeculares, aut Beneficia residentialia, non compelluntur habitum Religionis gestare, nec socium sui Ordinis retinere. Idem *ibid.* §. 27. Nec a Superioribus Regularibus ad claustra revocari possunt. Idem *ibid.* §. 26. Ad quae nihilominus redire coguntur, si Parochiam, aut Canonicatum resignaverint, vel de ipsis per sententiam privati, aut perpetuo suspensi, et inhabilitati fuerint. Idem *ibid.* §. 28. Non vero si Coadjutorem acceperint, aut jubilationem obtinuerint. Idem *ibid.*

Canonici Regulares Ordinis Hospitalarii S. Spi- 8 ritus, ejusdemque Ordinis Moniales in Hispaniis, et Polonia existentes, subjiciuntur Ordinariis locorum, et eximuntur a Jurisdictione Praeceptoris Generalis S. Spiritus in Saxia de Urbe. Idem *tom.* 1. *Constit.* 15. incip. *Saepe Romanorum.*

Canonici Regulares S. Augustini Monasterii 9 Ultiensis in Alpibus saecularizantur, et habiles in posterum possidendi, haereditandi, et testandi, ac absoluti ab omnibus professae Regulae observantiis, excepto voto castitatis, ut alii Saeculares Presbyteri, declarantur. Idem *tom.* 2. *Constitut.* 56. incip. *In Sacrosancta.*

Canonici Regulares Praemonstratenses Paro- 10 chiales Ecclesias etiam saeculares, et Vicarias obtinere possunt, et retinere sine Apostolica dispensatione; sic declaravit idem Pontifex Benedict. XIV. die 5. *Septembris* 1750. *Constit.* incip. *Oneroso.*

Canonici Regulares, quamquam sint capaces 11 Beneficii curati, ex textu *cap. Quod Dei timorem, de statu Monach.* non sunt tamen Beneficii simplicis, ut ex pluribus decretis Sacr. Congregat. Concil. firmatur; idem *Institut. Eccles.* 98. §. 2. sicut nec Beneficiorum residentialium non Parochialium, ut ex sensu multorum Canonistarum. *Ibid.* §. 3.

Nec possunt Parochias laicas recipere cum 12 sola licentia Abbatis Generalis; sed requiritur facultas Summi Pontificis. *Ibid.* §. 5.

Canonicis Regularibus Rescripta et Brevia 13 pro exercendo Advocati munere numquam conceduntur; quod est conforme *Can. Ex parte tua de postulando.* Idem *de Synodo Dioec. lib.* 13. *cap.* 10. §. 12. *nov. edit.*

CANONIZATIO SANCTORUM

VIDE VERB. *CULTUS SANCTORUM*

CANTIONES

VIDE VERB. *ECCLESIA ART.* 5. *NUM.* 41. VERB. *LUXURIA, NUM.* 86. 87. VERB. *PROCESSIO N.* 52.

CANTOR

ARTICULUS EX EDITIONE BARBIELLINIANA

SUMMARIUM

1. Cantorum antiquitas. — 2. Ordinatio. — 3. 4. Cur instituti, eorumque varia genera. — 5. 6. Praecentorum nomina, munus, numerus. — 7. Schola Cantorum a S. Gregorio M. Romae constituta. — 8. Ex quibus constaret. — 9. Quamdiu viguit.

1 Cantorum apud Veteres saepe mentio occurrit, ut *can.* 69. inter Apostolicos, apud Auctorem Constitutionum Apostolicarum *lib.* 3. *c.* 2. et Concilii Laodiceni *can.* 24.

2 In Concilio Carthaginiensi IV. *can.* 10. eorumdem Ordinatio praescribitur, ibique facultas Presbytero conceditur, etiam *absque scientia Episcopi* Cantores ordinandi, quae fortasse peculiaris fuit Ecclesiae Africanae praxis.

3 Cur autem Cantorum, qui et *Psaltes*, seu *Psalmistae* dicti, fuerit ordo institutus, causa fuit veteris psalmodiae ex populi ad hanc divini cultus partem parum idonei negligentia restituendae, atque emendandae necessitas.

4 Duo Cantorum genera habuit, habetque Ecclesia, Praecentores, *qui vocem praemittunt in cantu*, inquit S. Isidorus *dist.* 21. *cap.* 1. seu praecinentes Choro quodammodo praeeunt, et *Succentores*, seu Chorum, *qui subsequenter canendo respondet.*

5 Qui Romanis *praecentor* est, a Graecis ὑποβολεὺς appellatur, seu *Monitor*, *suggestor*, *inspirator*, *praenunciator*; de quo Cotolerius *ad lib.* 2. *Constitut. Apostolic. cap.* 57.

6 Qui olim Responsorium praecinebat, unus dumtaxat erat Cantor. Priscus hic ritus, cujus Isidorus meminit *de Eccl. offic. cap.* 8. vigebat Romae Saeculo IX. uno scilicet Cantore Responsorium, etiam Graduale Missae, praecinente; immo et Saeculo XII. in Ecclesia Mediolanensi apud Beroldum a Muratorio in Antiquitatibus Medii aevi evulgatum. Posteriori aevo Cantores duo in Ecclesia Romana Responsorium Graduale modulari coeperunt, ut in Caeremoniali Benedicti Canonici videre est. *Tom. II. Mus. Ital. Mabillon. p.* 120.

Scholam Cantorum S. Gregorius M. teste in 7
ejus vita Joanne Diacono *lib.* 2. *cap.* 6. *constituit, eique cum nonnullis praediis duo habitacula, scilicet alterum sub gradibus Basilicae Beati Petri Apostoli, alterum vero sub Lateranensis Patriarchii domibus fabricavit.* In hoc Collegium Cantorum, Diaconis, multoque magis Presbyteris exclusis (ut ex decreto constat Synodi Romanae ejusdem S. Gregorii *cap. in Sancta Romana dist.* 92.) soli Subdiaconi, adscitis Clericis inferiorum graduum cooptabantur.

Hujus autem Scholae praecipui Cantores (vide 8
Baronium ann. 1057.) septem erant Subdiaconi, quorum primus *Primicerius*, vel *Prior Scholae*, secundus *Secundicerius* dicebatur, tum tertius, et quartus Scholae, qui et *Archiparaphonista vocabatur*; in eorum autem adjumentum in modulationis officio, *Paraphonistae*, aliique pueri Cantores adjungebantur.

Celebrem hanc Scholam, adhuc XIII. Christi 9
Saeculo Romae viguisse, post Caesarem Rasponum de *Basilica Lateranensi lib.* 2. *cap.* 4. conjicit Card. Bona *Rer. Liturg. lib.* 1. *cap.* 25. Vide plura apud Card. Thomasium *Tom.* 4. *et* 5. *Oper.*

CANTUS

SUMMARIUM

1. Cantus Gregorianus a Fratribus, et Monialibus Ord. Minorum S. Francisci de Paula adhiberi praecipitur. — 2. Cantum in divinis laudibus adhibere, ritus est vetustissimus. — 3. 4. Non tamen ubique, neque ab omnibus aeque receptus fuit. — 5. Mos Orientalium erat, ut Hymni et Psalmi alternatim canerentur. — 6. Quae di-

sciplina hodie quoque viget in Ecclesia. — 7. Quod etiam S. Carolus Mediolanensis intendit. — 8. Distincte canere quid sit. — 9. Cantus alternis Choris in Veteri Testamento. —10. Christiani Cantum a Christo, atque ab Apostolis edocti sunt. — 11. Quadruplex canendi ratio apud Christianos viguit. Primo: Cum Psalmi ab universa Congregatione conjunctim canerentur. — 12. Secundo: Cum alternis Choris canerentur a Congregatione in duas partes divisa. Tertio. Cum canerentur ab uno, caeteris in silentio audientibus. — 13. Quarto: Cum praecinente Cantore succineret populus. — 14. Hinc quadruplex Cantus Ecclesiasticus, directus, antiphonus, responsorius, et tractus. — 15. Alterni Cantus in Oriente Auctor Sanctus Ignatius Martyr. — 16. Uti in Occidente S. Ambrosius, non Damasus. — 17. Cantus alius simplex, et planus; alius melodicus. — 18. Medius inter utrumque Gregorianus. — 19. Qui paulatim apud omnes Occidentis Ecclesias propagatus fuit; immo et apud Monachos.

1 Cantus Gregorianus in Choro, aliisque functionibus, a Fratribus, et Monialibus Ordinis Minorum Sancti Francisci de Paula peragendis, adhiberi praecipitur. Bened. XIV. *Constit.* incip. *Romanus Pontifex.*

ADDITIONES NOVISSIMAE

2 Cantum in divinis laudibus adhibere, ritum esse vetustissimum, ab ipsius quoque Christi et
Apostolorum exemplo originem trahentem, docet
3 Sanctus Augustinus *Epist.* 55. *ult. edit.* c. 28. Nequaquam tamen ubique eodem tempore, neque
ab omnibus aeque receptum, et probatum fuisse
4 fatendum est. Testis enim est Sanctus Augustinus *lib.* 9. *Conf. cap.* 7. suo tempore primum a
S. Ambrosio in Ecclesia Mediolanensi institutum fuisse, ut Hymni et Psalmi canerentur secundum morem Orientalium partium, ne populus
6 moeroris taedio contabesceret. Mos Orientalium
erat, ut Hymni et Psalmi alternatim canerentur. Quae disciplina ab omni plano aevo probata atque recepta hodie quoque viget in Ecclesia; ita ut unusquisque psallentium aut recitantium Horas Canonicas tam publice quam privatim suo muneri satisfaciat, si quisque alternatim versus Psalmorum aut Hymnorum recitet, licet Psalmorum nec Hymnorum versus ab altero socio, vel
7 Choro recitatos privatim repetat. Decantatio distincta Divini Officii excitamentum est singulare ad devotionem. Quod intendens piissimus Mediolanensium Antistes Sanctus Carolus decrevit, ut « omnes in Choro divina Officia, ut temporis ratio postularit, alternis vocibus canant, recitent, attenteque audiant; » *idque non cursim, non perturbate, non oscitanter, sed leniter, di-*
8 *stincte ac studiose faciant.* Distincte canere est
canere non syncopando, non mutilando, non cursim, non festinanter, non commiscendo verba vel syllabas; faciendo pausam in medio, vel intra utrumque versiculum. Hinc mellifluus Pater filiis suis hoc monitum reliquit: « Psalmodiam, inquit, » non nimium protrahamus, sed rotunda et viva » voce cantemus. Medium et finem versus simul » intonemus, et simul dimittamus. Punctum nullus teneat, sed statim dimittat. Post medium » bonam pausam faciamus. Nullus ante alios incipere, et nimis currere praesumat, aut post » alios pneuma trahere, vel punctum tenere: simul cantemus, simul pausemus, semper auscultando. Quicumque incipit Antiphonam, aut » Psalmum, Hymnum, Responsorium, Alleluja, » unam aut duas partes solus dicat aliis tacentibus; et ab eo loco quo ille dimittit, alii incipiant, non repetentes quod ille jam dixit. Monemus vos, dilectissimi, ut sicut reverenter, » ita et alacriter Domino assistatis, non pigri, » non somnolenti, non oscitantes, non parcentes » vocibus, non praecidentes verba dimidia, non » integra transilientes, non fractis, et remissis » vocibus muliebre quiddam de nare sonantes, » sed virili sonitu et affectu voces sancti Spiritus » depromentes. »

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Cantum alternis Choris in veteri Testamento 9
adumbratum, et ad Seraphicam imitationem fuisse institutum, scribit S. Isidorus Hispalensis *de offic. lib.* 1. Isaiao enim *cap.* 6. duo Seraphim clamabant alter ad alterum: *Sanctus, Sanctus, Sanctus;* indeque duos Choros sibi alterna modulatione concinentes repraesentabant. Nimirum in veteri Testamento ex Davidica institutione Levitae in tres Choros distributi canebant coram Tabernaculo Testimonii: stabant autem juxta ordinem suum in ministerio. Chorus medius Levitarum erat Caathitarum sub Cantore Heman, Chorus dexter Levitarum Gersonitarum sub Cantore Asaph; Chorus vero sinister Levitarum Meraritarum sub Cantore Ethan. 1. *Paralip. VI.* Eos autem per Choros decantasse, ac sibi invicem respondisse nulli, inquit Ven. Thomasius *Praef. in Responsor. et Antiphon. R. E. p.* 21. dubium esse potest.

In nova autem Lege Christianos ab ipso Domi- 10
no, ejusque Apostolis Psalmos, et Hymnos canendi habuisse documenta, et exempla tam certum est, quam quod certissimum, ut scitissime animadvertit Sanctus Augustinus *ep.* 119. Christus sane, et Apostoli post Eucharisticam Coenam *Math.* 26. hymnum decantarunt. S. Paulus *Ephes.* 5. Cautum Ecclesiasticum diserte praecipit: *loquentes vobismetipsis in Psalmis, et hymnis et canticis spiritualibus, cantantes, et psallentes.* Hinc Plinius in celebri ad Trajanum Epistola refert, Christianos in antelucanis conventibus carmen Christo quasi Deo dicere consuevisse. Id-

ipsum Tertullianus testatur *Apolog. cap.* 39. et *l.* 2. *ad Uxorem cap.* 9. *sonant*, inquit, *inter duos Psalmi, et Hymni.*

11 Non una tamen Psalmodiae ratio apud Christianos viguit. Antiquior ea videtur fuisse, qua Psalmi ab universa Congregatione conjunctim uno veluti ore cantabantur. Hinc Chrysostomus *hom.* 36. tempora Apostolica cum suis comparans, *olim*, inquit, *omnes in unum congregati communi voce cantabant; quod et nos hodie facimus.* Augustinus quoque non semel Psalmos conjuncta omnium voce cantatos innuit; quo spectat illud *de verb. Apost. serm.* 10. *cantavimus Psalmum exhortantes nos invicem una voce, uno corde dicentes: Venite adoremus.*

12 Proxima huic cum antiquitate, tum celebritate, et generali usu ratio alternatim Psalmos canendi, in duas nimirum partes congregatione divisa. Sed de hac plura infra dicemus. Tertia, quae communi quadam consuetudine in Monasteriis Ægypti Cassiano teste *Institut. lib.* 2. *cap.* 8. usurpabatur. Nempe Monachorum singuli singulos per orbem Psalmos canebant, reliquis cum silentio audientibus, ad ultimum usque matutini officii Psalmum, quem omnes junctim cantabant.

13 Praeter has omnes canendi methodos alia quaedam, saeculo praesertim Ecclesiae quarto, frequentissima erat, quando scilicet unus aliquis (quem *Phonascum*, et *praecentorem* appellabant) versum inchoabat, populo se ei in clausula conjungente, atque ut latini loquuntur, succinente. Meminit hujus canendi rationis S. Basilius *ep.* 63. *ad Neocaesar.* Sed celeberrimum ejusdem exemplum historia S. Athanasii suppeditat. Cum enim Ecclesia ab Arianis militibus Alexandriae obsideretur, mandavit Athanasius Diacono, ut completa oratione Psalmum cantaret, populo autem, ut responderet: *quoniam in saeculum misericordia ejus:* sicque Sanctus Episcopus in media psallentium turba incolumis evasit. Id omnes historici narrant; Theodoretus *lib.* 2. *cap.* 13. Socrates *lib.* 2. *cap.* 11. Sozomenus *lib.* 3. *cap.* 6. atque adeo Athanasius ipse; *Apol.* 2.

14 Ex hac porro quadruplici canendi ratione quadruplex quoque Cantus Ecclesiastici genus profluxit, de quo fuse Martenius; Cantus nempe *directus*, seu *directaneus*, cum totus simul Chorus communiter canit, non alternatim, sed uno veluti ore, unoque concentu, qui *Symphonia* dicitur; Cantus *Antiphonus*, cum bifariam, sive in binas classes canentium Chorus dispertitus alternis canit; cantus *Responsorius*, cum scilicet unus Cantor praecinit, Chorusque totus illi respondendo succinit; *Tractus* tandem, quem unus solus ex primaeva institutoris officiorum mente canere deberet, nullo succinente, vel respondente, licet nunc Tractus alternantibus Choris perperam decantari soleat.

Ad alternum Cantum redeo, ut aliquid de ejus antiquitate dicamus. Socrates *lib.* 6. *cap.* 9. refert, S. Ignatium Antiochenum Episcopum, et Martyrem, cum audisset in mentis suae excessu Angelos alternis hymnis Sanctissimam Trinitatem collaudantes, psallendi formam in ea visione expressam Antiochenae Ecclesiae suae tradidisse, quae deinde in varias Ecclesias piorum Episcoporum studio insinuata ab omnibus Catholicis est recepta. Henricus Valesius, cum apud Theodoretum *lib.* 2. *cap.* 24. legisset, hanc canendi alternatim Psalmos rationem in Antiochenam Ecclesiam a Flaviano, et Diodoro, imperante Constantio introductam, Socratem hic errore lapsum putavit. Verum plerique utrumque Historicum conciliari facile posse existimant. Nimirum alii cum Thomasio Socratem de hymnis in usum Ecclesiae compositis, Theodoretum vero de Psalmis Davidicis intelligunt. Sunt alii, qui hanc consuetudinem velint ab Ignatio primum coeptam, a Paulo Samosateno fuisse intermissam, ac deinde a Flaviano, et Diodoro restitutam, a qua sententia non abhorret Azevedo. Sed Binghamio *lib.* 14. *c.* 1. §. 11. ejusque exscriptori Selvaggio *Antiq. Christ. lib.* 2. *c.* 10. §. 2. *num.* 6. potior videtur, neque immerito, Pagii *ad ann.* 400. *n.* 12. conjectura, Diodorum, et Flavianum tantum hanc rationem canendi Psalmos lingua *Graeca* Antiochiae introduxisse, cum jam pridem antea lingua *Syriaca* ita cani consuevissent, id diserte testante Theodoro Mopsvesteno apud Nicetam *Thesaur. Orthodox. fidei lib.* 5. *cap.* 30. 15

Ut ut est, primus in Mediolanensem Ecclesiam ad Orientalium imitationem alternum Cantum S. Ambrosius an. circiter 386. introduxit, ad levandum populi taedium, qui furente persecutione Justinae Augustae ab Arianis excitata, noctes integras in Templo transigebat. Testem habemus omni exceptione majorem S. Augustinum *lib.* 9. *Confess. cap.* 7. cui concinit Paulinus in ejusdem Ambrosii vita. A Mediolanensi porro Ecclesia ad caeteras Occidentis Ecclesias mos iste brevi pervasit, ut iidem nos docent. In nullis tamen Ecclesiis paulo serius receptus fuit, ut in Avenionensi, et Arelatensi Ecclesiis, quarum illa solum sub Agricolo, haec sub Caesario alternum Cantum suscepit. Vide Coustant. *Tom.* 1. *Epist. Roman. Pont. col.* 7. *seq.* ubi etiam eos egregie refellit, qui hujusmodi Cantum a Damaso aut invectum, aut saltem confirmatum ajunt. 16

Quod ad vocem, sive pronunciationem in canendo attinet, duplicis erat generis Cantus; planus, et simplex alter, alter melodicus. Planus, et simplex Cantus cum modico, et grato flexu vocis, aptoque pronunciandi sono fiebat, non multum discrepans. Haec canendi ratio Alexandriae tempore S. Athanasii obtinuit. Sanctus certe Augustinus saepe sibi dictum de Athanasio 17

meminit *Conf. lib.* 10. *cap.* 33. *quod tam modico flexu vocis faceret sonare lectorem Psalmos, ut pronunciant vicinior esset, quam canenti.* Et hanc communem Ecclesiarum quoque Africanarum rationem fuisse, ut quae tardioribus populi Africani mentibus gratissima foret, idem Augustinus innuere videtur *ad Januar. ep.* 119. *cap.* 18. Melodicus alter cantus ad majorem efficiendam suavitatem Orientalibus caeteris in usu fuit, atque inde ab Ambrosio in Ecclesiam suam traductus. Testatur hoc Augustinus, qui *Conf. lib.* 10. *cap.* 33. Ambrosium alloquens ait: « Verumtamen » cum reminiscor lacrymas meas, quas fudi ad » Cantus Ecclesiae tuae in primordiis recuperatae fidei meae, et nunc ipse commoveor, non » Cantu, sed rebus, quae cantantur: cum liquida » voce, et convenientissima modulatione, magnam » instituti hujus utilitatem rursus agnosco... ut » per oblectamenta aurium infirmior animus in » affectum pietatis assurgat. »

18 Cujusmodi Cantus fuerit Romae ante Magnum Gregorium, incompertum fuit, ut recte Joannes Bona. Gregorius porro Cantum instituit, qui ab ipso ejus Auctore *Gregorianus* passim dictus est, medium quodammodo inter simplicitatem Alexandrinam, et suaviorem Orientalium melodiam. Ad vocum flexiones, exaltationes, et depressiones in Cantu Gregoriano designandas variis notis veteres usi sunt, de quibus Rodata in pereruditο commentario *de anno Jubilaeo, de cultu Templorum, de Cantu, et Musica Ecclesiastica* in Benedicti XIV. epistolam encyclicam. Galli, Germani, Angli, aliique Occidentis populi Gregorianum Cantum certatim amplexi sunt, solis exceptis Hibernis, qui usque ad S. Malachiae Dunensis Episcopi, aut Henrici II. Regis aetatem Romanum Ecclesiasticum Cantum ignorarunt.

S. Benedictus diversum a Romana Ecclesia 19
psallendi ritum suis Alumnis tradiderat, *ut* inquit Angelus de Nuce apud le Cointe *Annal. Francor. tom.* 6. *ad ann.* 789. *num.* 140. *Monachi a Clericis non solum conversatione, sed etiam publicarum Orationum modo distinguerentur:* quod ipsum de Monachis S. Columbani idem Auctor statuit. Verum vel hinc discere poterat, commentum esse nulla veri specie commendandum, quod ex suo Constantino Cajetano tradidit, Monachos nempe a S. Benedicto Romam missos Pontificis jussu, ut Clericos Cantum docerent. Monasterium Casinense Gregorianum Cantum saeculo tandem XI. recepit, Ambrosiano, quem antea observaverat, Stephani IX. jussione abolito, quod Romanus *magis dulcis, et ordinatus esset*, Mabillonio teste *Annal. Bened. To.* 4. *ad ann.* 1057. quo Stephanus ex illius Coenobii Abbate creatus est Pontifex; *num.* 2. Vide supra CANTOR.

CAPELLA

SUMMARIUM

1. Capella, et Capellania saepe pro eodem accipiuntur. — 2. Sed revera Capella, et Capellania inter se differunt. Et quid sit Capelle. — 3. Quid sit Capellania. — 4. Capella plerumque accipitur in Jure pro modica Ecclesia. — 5. Aliquando sumitur pro Ecclesia Parochiali. — 6. Interdum intelligitur nomine Capellae Ecclesia Collegiata. — 7. Quandoque sumitur pro Ecclesia Jurispatronatus. — 8. Frequenter etiam pro Capella veniunt Sacrorum solemnia, quae coram Papa, ut Cardinalibus, seu aliis magnis Principibus, et Praelatis peraguntur. — 9. Frequentius tamen, et magis proprie pro Capella intelligimus Sacellum, seu Oratorium, idest locum Deo consecratum intus, vel extra Ecclesiam. — 10. Et Capella hoc ultimo modo sumpta tribus modis sic appellatur, qui assignantur. — 11. Capella unde sit dicta; *ad n.* 14. — 15. Hisce nostris temporibus ex communi usu loquendi Capella accipitur pro Altari in Ecclesia ab aliquo erecto, vel dotato, in quo Juspatronatus obtineat: et a Capellis, sic sumptis derivantur etymologice Capellaniae. — 16. Capella constructa pro celebratione Missarum, debet sufficienter dotari a Patrono, aliter non acquirit Juspatronatus. — 17. Capella si non sit sufficienter dotata, potest fieri praeceptum Patronis Beneficiorum, ut intra competentem terminum provideant Altaria de omnibus necessariis, vel ut Dotem augeant sub poena privationis eorum Juris; eo autem elapso, et non parito, ad privationem procedi potest. Hinc Altaria inornata, et indotata posse ab Episcopis, et Regularibus concedi aliis Patronis, qui eis provideant, si proprii post tertiam monitionem cum aliquo intervallo, vel termino non adeo coarctato ab Ordinario faciendam, id praestare negligant, vel recusent. — 18. Praeceptum de augenda, vel constituenda dote sub poena privationis Jurispatronatus, et Capellae potest quoque fieri Patrono, etiamsi in fundatione fuerit sufficienter assignata, et deinde tractu temporis fuerit diminuta, vel deperdita. — 19. Et hoc intellige, quando dos a Patrono sufficienter assignata perit, vel diminuta est sine culpa Rectoris Capellae, seu Beneficii, quia si id evenisset causa dicti Rectoris, non esset tunc inquietandus Patronus, sed teneretur ad manutentionem Rector Capellae, seu Beneficii; *ad n.* 20. — 21. Tale onus extenditur etiam ad ornamenta, paramenta, luminaria, et omnia alia, sine quibus Divina celebrari non possunt. — 22. Ad quem spectet manutentio Altarium, seu Capellarum, quae sunt de Jurepatronatus, ac ornamentorum necessariorum pro eisdem Altaribus, seu Capellis; *ad* n. 24. — 25. Si nec Patronus, nec Ecclesia, nec Rector, seu Beneficiatus possunt necessaria ministrare, et aliter necessitati opportunum remedium praeberi nequit; tunc Episcopus secundum aliquos poterit partem pecuniae destinatae pro celebrandis Missis, vel Anniversariis ad tempus in eandem necessitatem convertere: *ad* n. 26. — 27. Nunc tamen perpendenda sunt Decreta *Sacrae Congregationis Concilii* de celebratione Missarum cum suis declarationibus. — 28. Capellae fundationem, et Juspatronatus demonstrant inscriptiones, arma, et insignia familiae insculpta in marmoreis lapidibus, vel pariete Capellae, quae regulariter apponi non solent in re, vel aedificio alienis sumptibus constructo. — 29. Hinc eorum insculptio demonstrat rem esse de Dominio, et pertinentia illius, cujus sunt arma, et insignia. — 30. Et sic reperta in aliqua Capella, vel Altari inducunt praesumptionem Jurispatronatus, et bonae fidei in antiquis. — 31. Et arguunt illum, cujus sunt arma, et insignia, sibi, et suis aedificare, et acquirere voluisse. — 32. Et licet non appareant ita antiqua, ut dici possint apposita fuisse in fundatione, nihilominus conducunt ad probandam fundationem. — 33. Unde Patroni debent manuteneri in quasi

possessione tenendi in Capelle, seu Altari sua insignia. — 34. Quae arma, vel insignia, sive probentur fuisse apposita in fundatione, vel ob restaurationem, aut meliorationem, nulli unquam sive Rectori, sive Conventui Praelato, sive Haeredi licet ea abradere, et removere; ad n. 35. — 36. Et per hoc tam Jure communi, quam particularibus multorum locorum legibus statutum est, quod corrumpentes, ac delentes alicujus familiae insignia in Ecclesiis, Capellis, aliove loco ad perpetuam memoriam collocata, severe puniantur. — 37. Capellae Regiae, et earum Capellani subsunt locorum Ordinariis, non autem Capellarum Magistris. — 38. Unde dictae Capellae, earumque Capellani, quantumcumque gaudeant praerogativa exemptionis, poterunt nihilominus visitari ab Episcopo loci. — 39. Nec obstant privilegia exemptionis concessa Regiis Capellanis. — 40. Nec huic Ordinariorum Jurisdictioni fuit in aliquo derogatum per Concilium Tridentinum. — 41. Protectio Regia ad effectum exemptionis contentae in textu Concilii, non acquiritur per simplicem receptionem in protectionem. — 42. Adducuntur ad id Decreta Sacrae Congr. Conc. ad n. 47. — 48. Capellae, seu Altaria Confraternitatum Laicorum existentium in Claustris, vel Ecclesiis Regularium, ab Episcopis visitari non possunt, nisi in his, quae Confraternitatum administrationem respiciunt. — 49. Potest Episcopus visitare Capellam, quae est titulus Beneficii saecularis existentem in Ecclesia Regulari respectu tantummodo tituli Beneficii, ac ejusdem Beneficiati, et non ultra. — 50. Non potest Episcopus visitare Capellas campestres Regularium. — 51. Oratoria tamen publica, quae habent requisita Ecclesiae, visitantur ab Episcopo, etiamsi sint de pertinentia Regularium, dummodo sint separata a Claustris, et campestria. — 52. Capellas vero, seu Oratoria, quae sunt in Grangiis, seu Domibus ruralibus Regularium, nullatenus visitare potest Episcopus, nec ab eis procurationem exigere. — 53. Sic nec etiam potest Episcopus visitare Capellas, seu Oratoria, quae in privatorum Domibus sunt, nec ab eis procurationem exigere. — 54. Ad haec tamen Oratoria, seu Capellas in Domibus privatorum, licet non possit Episcopus tamquam Visitator accedere, permissum ei nihilominus est, videre saltem per viam Denunciationis, aut Inquisitionis, an decenter, et cum debita reverentia Sacrificium Missae ibi celebretur. — 55. Episcopus dispensare non potest, ut Missae relictae a Testatore in una Capella, dicantur, vel remittantur in alia, quando satisfieri possunt in propria. — 56. Capellae privatorum Palatinorum non gaudent immunitate. — 57. Capella carcerum, vel contigua carceribus, non gaudet immunitate. — 58. Capella contigua, ut dicitur al corpo di Guardia, erecta, ut milites ibi degentes audiant Missam, maxime diebus Festivis, permittitur declarari non esse locum immunem. — 59. Capella ruralis, vulgo dicta Una Maestà posita in publica via, nisi probetur fuisse constructa auctoritate Ordinarii, non gaudet immunitate. — 60. Capella sita in Palatio Abbatiali habens ingressum ab atrio ejusdem Palatii inserviens publicae utilitati, gaudet immunitate Ecclesiastica, quamvis Palatium non sit unitum Ecclesiae Abbatiali. — 61. Quando Capella existens in Palatio Gubernatoris est perpetua, et invariabilis, confugientes ad eam gaudent immunitate, secus si sit variabilis, et non perpetua. — 62. Capella, an vendi, et alienari possit. *Remissive*. — 63. Capellani Pontificiam haberi statuitur in exequiis S. R. E. Cardinalium. — 64. Item in Basilica S. Mariae Majoris in die festo Conceptionis B. M. V. — 65. 75. Capellae per Octavam Ss. Apostolorum Petri et Pauli Romae celebrandae assignantur. — 76. Quo tempore vocabulum *Capellae* usurpari coeperit, quaeque sit ejus etymologia. *Remissive*. — 77. Privilegia Capellarum, et Capellanorum Regum Angliae, Galliae, Hispaniae Lusitaniae, Sardiniae, et Neapolis. *Remissive*. — 78. Status Capellae ob noxiae Juripatronatus an mutari possit inscio Patrono. *Remissive*. — 79. Varia Capellarum significatio et origo. *Remissive*. — 80. Quae propria olim fuerit significatio Capellarum, et qui Capellani dicerentur. — 81. Quod praecipuum erat scopum Sacellorum, sive Capellarum regiarum. — 82. Lapsu temporis illi etiam fideles laici coeperunt extruere aediculas, sive Oratoria separata ab Ecclesia Parochiali. — 83. Deinde etiam in ipsis Ecclesiis majoribus tam Parochialibus, quam Collegiatis, et Cathedralibus, laterales aliquas aediculas, vel etiam Altaria in honorem alicujus Sancti extruxerunt. — 84. Quae quidem Capellae non sine consensu et auctoritate Episcopi, in cujus Dioecesi sitae erant, erigi potuerant. — 85. Quid advertere debeat Episcopus in admittendis hujusmodi Oratoriis vel Capellis in sua Dioecesi. — 86. Hujusmodi Capellarum aedificationem non facile tamen, sed magna de causa Episcopus permittere debet. — 87. 88. Quid servare debeant Episcopi in concedendo hujusmodi Capellarum usum. — 89. 90. In concessione Capellarum quaenam festa, et personae excipi solent. — 91. Benedictus XIV. vetus Ordinis Praedicatorum privilegium circa Sacella publica, et privata Oratoria confirmavit, et ampliavit. — 92. Afferuntur hae literae confirmatoriae. *— 93. Capella in quo differat a sacello. — 94. An Sacramentum Poenitentiae administrari possit in privatis Capellis. — 95. De Capellis seu Oratoriis Regularium.

1 Capella, et Capellania saepe pro eodem accipiuntur, ut probat Glossa 1. *in Clement.* 2. *vers. Quid de Capellaniis, vel Beneficiis Altarium, de Decimis*, Felin. *in cap. de rescript. n.* 2. *vers. Naturam vero istorum Altarium, sive Capellaniarum*, Fagnan. *in cap. Exposuisti, de Prae-*
2 *bend.* *num.* 3. Sed revera Capella, et Capellania
inter se differunt, quia Capella proprie est locus privatus in Ecclesia, vel extra Ecclesiam positus, vel Sacratus; *cap. Quisquis vers. Capellae* 17. *quaest.* 4. Fusch. *de visit. lib.* 2. *c.* 11. *num.* 6. Alphons. de Leone *de Offic. Capellani part.* 1. *qu.* 3. *sect.* 1. *num.* 1. Barbosa *Juris Eccles. univers.*
3 *lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 17. Capellania vero definitur,
quod sit onus celebrandi annuatim certas Missas in Capella, vel Altari. Vasq. *tom.* 3. *in* 3. *part. S. Thomae disp.* 234. *num.* 28. Perez de Lara *de annivers. et Capell. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 2. Alphons. de Leone *de Offic. Capellani p.* 1. *q.* 3. *sect.* 2. *n.* 19. Barb. *Juris Eccles. Univers. l.* 3. *c.* 5. n. 1.
4 Capella plerumque accipitur in Jure pro modica Ecclesia, ut *in cap.* 1. *et per tot. de Capellis*
Monach. Aliquando sumitur pro Ecclesia Paro- 5
chiali, ut *cap. Exposuisti* 33. *de Praebend.* Inter- 6
dum intelligitur nomine Capellae Ecclesia Collegiata, ut *cap. cum Capella* 16. *de Privilegiis*. Quan- 7
doque sumitur pro Ecclesia Jurispatronatus, ut
cap. Nobis 25. *de Jurepatronatus* Frequenter etiam 8
pro Capella veniunt Sacrorum solemnia, quae coram Papa, et Cardinalibus, seu aliis magnis Principibus, et Praelatis peraguntur, ut per Card. Palect. de Sac. Concistor. *consult. part.* 5. *quaest.* 11. *pag.* 813. *lit. B.* et de his Capellis Pontificiis plura sanxit Sixtus V. in *Constitut.*
incip. *Egregia*. Frequentius tamen, et magis pro- 9
prie pro Capella intelligimus Sacellum, seu Oratorium, idest locum Deo consecratum intus, vel extra Ecclesiam; *c. Quisquis* 20. *vers. Capellae*,
caus. 17. *qu.* 3. Et Capella hoc ultimo modo sum- 10
pta tribus modis sic appellatur. Primo, quando est aedificatum Altare in Ecclesia, etiamsi sit Altare majus. Rota *in Civitatis Castelli Beneficii* 16.

Junii 1628. coram Card. Virili, sive sit in Ecclesia saeculari, sive regulari, ut in toto titulo de Capellis Monach. Secundo quando est aedificatum Altare in aliquo loco separato ab Ecclesia, ita ut habeat januam in publica via, ut fieri solet in Villis, et in aliis locis campestribus. Tertio quando est aedificatum Altare in aliqua Domo alicujus privati in loco remoto ejusdem Domus, ita ut sit pars Domus. Ita Alphonsus de Leone de Officio Capellani p. 1. qu. 3. num. 11. cum seq. Barbosa Juris univers. lib. 2. c. 8. n. 20.

11 Quare autem haec loca sic Deo dicata, et consecrata appellentur Capellae, varii varia dicunt. Aliqui enim volunt Capellam dictam esse a Cappa B. Martini, quam Reges Franciae ad bella portabant, et sub quodam tentorio servabatur, quod inde Capella, et inde Capellani custodes illius dicebantur. Barbosa Juris Ecclesiast. univers. lib.
12 2. cap. 8. num. 19. Alii dicunt, quod potius Capella est Francicum nomen, quod significat tegumen, quod veluti tentorium sibi Reges Francorum extruebant in castris militaribus, in quibus Sacrum audire soliti erant. Azor. institut. mo-
13 ral. part. 2. lib. 3. cap. 8. quaest. 1. et 2. Nonnulli tenent, quod Capella idem sit, ac Capanna, et desumatur a verbo capio, et annus, quasi importet locum, qui capit populum, et in quo annuatim Sacra fiunt. Fringerus in etymologico latino,
14 verb. Capella. Alii autem sustinent Capellam dictam esse a Capris, quarum pellibus olim tegebatur. Glossa in cap. Concedimus 30. dist. 1. de consecratione, ibi: Cum antiquitus dicerentur Capellae tuguria Caprarum pellibus tecta, et ibid. Turrecremata num. 4. et cum aliis Barbosa loc. cit.
15 Hisce autem nostris temporibus ex communi usu loquendi Capella accipitur pro Altari in Ecclesia ab aliquo erecto, vel dotato, in quo Juspatronatus obtineat. Rebuff. in concordata in formo mandati Apostol. verb. Capella. Barbosa loc. cit. n. 18. Et a Capellis sic sumptis derivantur etymologice Capellaniae.

16 Capella constructa pro celebratione Missarum debet sufficienter dotari a Patrono, aliter non acquirit Juspatronatus. Abbas in cap. Ad audientiam 3. de Jurepatronat. num. 4. Garcias de Benefic. part. 5. cap. 9. num. 52. Glossa in can. Quicumque 30. caus. 16. qu. 7. arg. cap. Nemo Ecclesiam 9. dist. 1. de consecration. et declaravit Sacr. Congr. apud Garciam loc. cit. his verbis: Dotans insufficienter, quod arbitrabitur Ordinarius, non
17 acquirit Juspatronatus, sed dicitur Benefactor. Si Capella non sit sufficienter dotata, potest fieri praeceptum Patronis Beneficiorum, ut intra competentem terminum provideant Altaria de omnibus necessariis, vel ut dotem augeant sub poena privationis eorum juris, eo autem elapso, et non parito, ad privationem procedi potest. Hinc Altaria inornata, et indotata posse ab Episcopis, et Regularibus concedi aliis Patronis, qui eis provideant, si proprii post tertiam monitionem cum aliquo intervallo, vel termino non adeo coarctato ab Ordinario faciendam, id praestare negligant, vel recusent, censuit Sac. Congregatio Episcoporum in Mutinensi 2. Maji 1601. et 16. Februarii 1604. ac alibi saepe, ut testatur Pignatell. tom. 6. consult. 15. num. 4. Praeceptum de augenda, 18 vel constituenda dote sub poena privationis Juspatronatus, et Capellae, potest fieri quoque Patrono, etiamsi in fundatione fuerit sufficienter assignata, et deinde tractu temporis fuerit diminuta, vel deperdita. Sperel. dec. 67. num. 12. Lambertin. de Jurepatronat. lib. 1. qu. 6. art. 4. num. 5. et 6. Lotter de re Beneficiaria qu. 31. num. 19. Genuens. in praxi cap. 109. sub n. 31. Pignatell. citat. tom. 6. cons. 15. num. 5. Et hoc intellige, 19 quando Dos a Patrono sufficienter assignata periit, vel diminuta est sine ulla culpa Rectoris Capellae, seu Beneficii, quia si Dos sufficiens assignata a Patrono pro totali manutentione Altaris, seu Capellae periisset, vel diminuta esset culpa Rectoris Capellae, seu Beneficii, tunc nullatenus esset Patronus inquietandus, sed teneretur ad manutentionem Rector Capellae, seu Beneficii, qui juxta regul. 22. Juris in 6. Non debet aliquis alterius odio praegravari, et juxta regul. 23. etiam Juris in 6. Sine culpa (nisi subsit causa) non est aliquis puniendus. Et ad hoc faciunt Canones c. 20 Quicumque 1. et cap. de his 4. de Eccles. aedificand. ubi videtur injunctum Rectoribus Ecclesiae, vel Capellae onus ipsas reficiendi, et reparandi. Quod 21 onus extenditur etiam ad ornamenta, paramenta, luminaria, et omnia alia, sine quibus Divina celebrari non possunt, quia fabricatio Ecclesiae, et praeparatio ornamentorum a pari procedunt, et parificantur; cap. de his 20. de Testamentis, ibi: de his quae in ornamentis, vel pro cereis, seu fabrica, luminaribus, vel aliis ad perpetuum cultum Divinum etc.

Num autem manutentio Altarium, seu Capel- 22 larum, quae sunt de Jurepatronatus, ac ornamentorum necessariorum pro eisdem Altaribus, seu Capellis, spectet ad ipsos Patronos, an ad Ecclesiam, in qua dictae Capellae, seu Altaria sunt erecta, stante consuetudine, quod Patroni numquam fuerint coacti ad dictam manutentionem, sed eamdem impensam praestiterit dicta Ecclesia, prout hodie supplet impensas capparum, et omnium paramentorum Sacerdotalium, nec Beneficiati, qui habent Capellanias erectas in dictis Capellis, seu Altaribus, possunt eidem manutentioni concurrere, stante redditus tenuitate vix excedentis onera Missarum, quae dictis Capellanis annexa sunt. Sacra Congr. Conc. in Urbinatensi, in qua fuit propositum tale dubium sub die 10. Maji 1663. ad cap. 7. sess. 21. et cap. 9. sess. 22. respondit: teneri Ecclesiam ad limites con-

23 *suetudinis legitimae. In reliquis prout de Jure.* Hoc
tamen est intelligendum, quando Ecclesia sit ita
dotata, ut possit congruenti modo manutenere
Altaria, et de facto longo tempore manutenuerit,
quia tunc Dos Ecclesiae censetur etiam Dos Al-
tarium. Et oportet, quod talis Dos sit instituta
pro manutentione Ecclesiae, non autem sit de-
stituta pro manutentione Ministrorum, quia pro-
ventus destinati pro Ministris non debent minui,
ut provideatur Altaribus, cum jam ad ipsos jus
acquisiverint, quare in tali casu aliunde esset
providendum de Dote, ut recte dicit Pignatell.
24 *loc. cit. n.* 3. Quam Dotem pro congrua manuten-
tione Capellae teneretur assignare Patronus, ut
jam supra diximus, quia fundans Capellam tene-
tur illam competenter dotare, quemadmodum
Pater Filiam, juxta text. *in leg. Qui liberum, ff.
de rit. nupt.* Abbas *cons.* 89. *n.* 20. *lib.* 2. Bellet.
disput. Cleric. §. 15. *n.* 3. Villagut. *dec.* 9. *n.* 2.
Sperell. *dec.* 68. *n.* 15. Rota *dec.* 230. n. 1. *part.*
1. *divers. arg. cap. Nemo* 9. *dist.* 1. *de consecrat.*
25 Si vero nec Patronus, nec Ecclesia, nec Rector
seu Beneficiatus possunt necessaria ministrare, et
aliter necessitati opportunum remedium praeberi
nequit, tunc Episcopus poterit secundum aliquos
certam partem pecuniae destinatae pro celebrandis
Missis, vel Anniversariis ad tempus in eamdem
necessitatem convertere, per textum in *l.* 1. *C.
de expens.* Imol. *lib.* 11. Joanne Andreas *in cap.
fin. extra. de testament.* et tradit Ricc. *dec.* 123.
part. 2. Genuens. *in praxi cap.* 54. *num.* 5. Pigna-
26 tell. *loc. cit. num.* 5. Et facit decretum Sacrae
Congreg. Concil. *in una Romana Legati Missarum
pro Archiconfraternitate S. Mariae de Planctu*, quod
Legatum conceptum erat his verbis: *di far cele-
brare tante Messe l'anno, quante ne comporteranno
li frutti della sua Eredità.* Ubi quoad distributio-
nem pro utensilibus Sacristiae *die* 26. *Martii* 1679.
ita rescripsit: *Taxandam esse eleemosynam ad
rationem eleemosynae manualis in Urbe currentis,
detractis tamen ex iisdem introitibus haereditariis
scutis quatuor pro singula Missa quotidiana ratio-
ne utensilium Sacrarum supellectilium pro hujus
Missae celebratione; l.* 39. *Decret. fol.* 509. ut re-
27 fert Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad* 3. *tom. num.*
181. Nunc tamen perpendenda sunt Decreta Sa-
crae Congreg. Concil. *de celebrat. Missarum cum
suis declarationibus*, ut recte observavit Episcopus
Lyciensis *in sua II. Synodo Dioecesana* §. 2. *in an-
not.* et Pignatell. *loc. cit. n.* 5. Vide verb. *Utensi-
lia num.* 14.
28 Capellae fundationem, et Juspatronatus demon-
strant inscriptiones, arma, et insignia familiae
insculpata in marmoreis lapidibus, vel pariete
Capellae, quae regulariter apponi non solent in
re, vel aedificio alienis sumptibus constructo.
29 Hinc eorum insculptio demonstrat rem esse de
Dominio, et pertinentia illius, cujus sunt arma,
et insignia. Rota *part.* 17. *dec.* 139. *n.* 5. Et sic 30
reperta in aliqua Capella, vel Altari inducunt
praesumptionem Jurispatronatus, et bonae fidei
in antiquis. Rota *part.* 2. *dec.* 548. *n.* 7. Et ar- 31
guunt illum, cujus sunt arma, et insignia sibi, et
suis aedificare, et acquirere voluisse. Rota *part.*
9. *tom.* 1. *dec.* 124. *num.* 21. Et licet non appa- 32
reant ita antiqua, ut dici possint apposita fuisse
in fundatione, nihilominus conducunt ad proban-
dam fundationem, quin praesumuntur per Patro-
nos, et Fundatores apposita vel ad conservationem
sui Juris, vel ad ostendendam devotionem erga
Deum, et Sanctos. Rota *part.* 1. *dec.* 13. *num.* 3.
Unde Patroni debent manuteneri in quasi posses- 33
sione tenendi in Capella, seu Altari insignia, ut
decrevit Sac. Congreg. Episcop. 17. *Sept.* 1601.
et 4. *Septembr.* 1602. Quae arma, vel insignia, si- 34
ve probentur esse apposita in fundatione, vel ob
restaurationem, aut meliorationem, nulli unquam
sive Rectori, sive Conventus Praelato, sive Hae-
redi licet ea abradere, et removere, vel ut me-
moria fundationis, aut Benefactoris deperdatur,
vel ut aliorum nomina, et insignia ibi ponan-
tur; *l. Qui liberalitate* §. *Nec ejus nomine, ff. de
operibus publicis*, ibi: *Nec ejus nomine, cujus libe-
ralitate opus extructum est, erasa, aliorum nomina
inscribantur;* Panimoll. *decisione* 10. *adnot. pr.
num.* 68. Genuens. *in praxi capit.* 190. *num.* 1.
Immo Genuens. *n.* 4. concludit, Haeredem non 35
posse sua arma affigere, in qua sunt illa Funda-
toris, ne memoria Defuncti deperdatur contra
mentem ipsius Fundatoris, qui in signum Patro-
natus ibidem arma, et insignia, seu stemmata
familiae suae ponendo videtur id fecisse sub ea
lege, ne unquam amoverentur, et aliena pone-
rentur per *dict. l. Qui liberalitate, et l. si Judices
de operibus publicis, et l. Legatum ff. de administr.
ser. ad Civit. pertinent.* Et per hoc tam Jure com- 36
muni, quam particularibus multorum locorum
legibus statutum est, quod corrumpentes, ac de-
lentes alicujus familiae insignia in Ecclesiis, Ca-
pellis, aliove loco ad perpetuam memoriam collo-
cata, severe puniantur; *l. Opus, ff. de operibus
publicis.* Et quidem Romanus *sign.* 474. scriptum
reliquit poenam ejusmodi esse Judici arbitrariam,
cui subscripserunt Gom. §. *Poenales n.* 5. *instit.
de actionibus*, Rebuff. *in compend. ad Reg. Consti-
tut. Gall. tom.* 3. *tit. de mat. posses. art.* 1. *gloss.*
2. *n.* 35. *ex textu*, ubi Bartol. *in l. Qui liberalitate
ff. de operibus publicis;* Menoch. *de arbitr. l.* 2.
centur. 3. *q.* 281.
Capellae Regiae, et earum Capellani subsunt 37
locorum Ordinariis, non autem Capellanum Ma-
gistris; nam et ipsi Reges in spiritualibus sub-
sunt Episcopis Dioecesanis; *cap. Omnes Principes*
4. *cap. Solitae* 6. *de majoritate et obedient. cap. Duo
sunt quippe* 10. *dist.* 96. adeoque multo magis
Clerici Capellarum, et ipsa Capella. Abbas *in Cap.*

Cum Capella 16. *de privilegiis n.* 3. Marian. Soc-
cin. *ibidem in tertio notabil.* Fagnan. *ibid. num.* 7.
38 Unde dictae Capellae, earumque Capellani, quan-
tumcumque gaudeant praerogativa exemptionis,
poterunt nihilominus visitari ab Episcopo loci ex
Decretis *cap.* 4. *sess.* 6. c. 6. *sess.* 25. ut declarasse
Sacram Congreg. Conc. refert Fagnan. *loco cit.*
num. 8. ubi dicit, quod cum quidam Sacerdos Re-
gius Capellanus vocatus ad judicium coram Or-
dinario loci postulasset se remitti ad Capellanum
majorem sub praetextu exemptionis, de qua ha-
betur in Conc. Trident. *cap.* 11. *sess.* 24. *de re-
form.* Sacr. Congreg. censuit *cap.* 4. *sess.* 6. *et cap.*
6. *sess.* 25. comprehendere Capellas Regias,
etiamsi in privilegiis esset dictum, ut non pos-
sent visitari ab Ordinariis, quia cum *d. cap.* 6.
sess. 25. deroget etiam fundationi, et immemora-
39 bili, censetur derogare istis privilegiis. Nec ob-
stant privilegia exemptionis concessa Regiis Ca-
pellanis *sess.* 24. c. 11. quia reservatio exemptio-
nis, de qua *in d. sess.* 24. *cap.* 11. procedit juxta
terminos *cap. Cum Capella* 16. *de privilegiis*, so-
lum quoad suspensionem, vel Excommunicatio-
nem, aut Interdictum, non autem quoad visita-
tionem, et aliam jurisdictionem, ut ibi aperte pa-
tet, et tenet Rota *dec.* 744. *part.* 1. *Divers.* Covar-
ruv. *practic.* c. 11. *num.* 5. Barbosa *in Conc.* sess.
7. *cap.* 8. *num.* 26. Fagnan. *in d. cap. Cum Capel-
la n.* 7. *et* 10. Et de facto Tridentinum *dict. sess.*
24. *c.* 11. *de reform.* expresse praeservavit dictam
Decretalem ibi: « Et quoad Capellanos Regios
» juxta Constitutionem Innocentii III. quae inci-
40 » pit, *Cum Capella*, subjecti existant. » Nec huic
Ordinariorum jurisdictioni, (quod scilicet in locis,
Capellis, et Ecclesiis, quae sub regum immediata
protectione sunt, Episcopi possint visitare, et re-
cognoscere decentiam Divini Cultus, et alia face-
re, et inquirere, quae pertinent ad sacra Myste-
ria) fuit in aliquo derogatum per Trident. *cap.*
8. *sess.* 22. *de reformat.* ut censuit Sacra Congr.
Concil. *in Neapolitana* 12. *Decembr.* 1601. *lib.* 15.
41 *dec.* 423. In qua responsione pro instructione addi-
tur, quod protectio Regia ad effectum exemptio-
nis contentae in textu Concilii non acquiratur
per simplicem receptionem in protectionem. Bar-
bosa *supra d.* c. 8. *sess.* 22. *de reform. n.* 30. Mo-
nacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *form.* 2. *n.* 53. Pignatell.
tom. 1. *cons.* 114. *n.* 32. ubi refert prout sequi-
42 tur: In una Messan. fuit dubitatum: Primo, an
Hospitale alias non exemptum, si accipiatur a
Rege sub immediata sui protectione, eximatur a
jurisdictione Ordinarii, itaut ab eo visitari non
possit, juxta Sacr. Concil. Trident. dispositionem
43 *sess.* 22. *cap.* 8. *de reformat.* Secundo: An Hospi-
tale, in quo Rex habet Juspatronatus, si alias
exemptum non fuerit, visitari possit ab Ordina-
44 rio? Tertio: An per immemorabilem consuetudi-
nem non visitandi aliquod Hospitale excludatur
Ordinarius a Jure illud in posterum visitandi?
Die 11. *Decemb.* 1621. Sac. Cong. Concil. *Ad pri-* 45
mum dubium respondit: « Hospitale alias non
» exemptum non ideo esse immune ab Ordinarii
» jurisdictione, etiamsi acceptum fuerit a Rege
» sub immediata ejus protectione, ac propterea
» hoc non obstare, quominus ab Archiepiscopo
» visitari valeat. *Ad secundum*, Hospitale, in 46
» quo Rex habet Juspatronatus, si alias exem-
» ptum non fuerit, utique posse ab Ordinario vi-
» sitari. *Ad Tertium*: Ejusmodi consuetudinem 47
» etiam immemorabilem esse sublatam Decreto
» *cap.* 8. *sess.* 22. *de reform.* ac proinde per eam
» nequaquam excludi Ordinarium a jure Hospi-
» talia visitandi. »

Capellae, seu Altaria Confraternitatum Laico- 48
rum existentium in Claustris, vel Ecclesiis Re-
gularium, ab Episcopis visitari non possunt nisi
in iis, quae Confraternitatum administrationem
respiciunt. Sacra Congreg. Concil. *in una Nuceri-
na Paganorum* 23. *Junii* 1629. quam confirmavit
in Urbanien. 23. *Septemb.* 1690. Et tenuit simili-
liter Sacra Congregatio Episcop. *in Fanen.* 10.
Apr. 1693. *referente Eminentiss. Card. Carpineo.*
Tenor autem Decreti emanati in Nucerina talis
est: *Nucerina Paganorum* 23. *Junii* 1692. « Sacra
» Congr. etc. inhaerendo declarationibus alias fa-
» ctis censuit, Confraternitates Laicorum in Ec-
» clesiis Regularium exemptorum institutas sub-
» esse jurisdictioni, et visitationi Episcopi, il-
» lasque ab eo visitari posse, nec non illorum
» Capellas in eisdem Ecclesiis Regularium exi-
» stentes, in his tamen, quae Confraternitatum
» administrationem respiciunt; et si Confraterni-
» tatibus incumbit onus manutenendi Altare, et
» illius cultum, Episcopum posse visitare circa
» ea, quae respiciunt ipsam manutentionem, cul-
» tum, et ornamenta Altaris, seu Capellae, onera
» Missarum, atque Divinorum officiorum, ibidem
» celebrandorum, et circa ea omnia, quae ad o-
» bligationem eorumdem Confratrum relationem
» habent. » Decreta Episcopo Hieracen. prout
sequitur: « Questi Eminentissimi miei Signori mi
» hanno comandato di significarle, che da que-
» sta S. C. de' Vescovi, e Regolari è stato più
» volte risoluto, che li Ordinari possono visitare
» le Confraternite de' Laici erette nelle Chiese
» de' Regolari, e d' altre persone esenti, non so-
» lo in quanto agli beni, ed entrate loro con ri-
» vedere i Conti, ma anche le Cappelle stesse in
» quanto a quello che risguarda l'amministrazio-
» ne, ed altri obblighi personali, che spettano al-
» la Compagnia, e Confratelli ascritti a quella,
» cioè in riconoscere, se l' entrate ed elemosine,
» che si danno per ornamento e mantenimento del-
» le Cappelle, e per accrescere ivi il Culto Divino
» e la divozione del popolo, siano spese fedelmen-
» te, con effetto s'impieghino ad utilità, e in bene-

» fizio della stessa Cappella, e non in altri usi; non
» toccando però il restante che spetta alla cura,
» e total amministrazione de' Frati, e Regolari,
» che son Padroni di tutto il corpo della Chiesa,
» dove sono dette Cappelle, e Confraternita, come
» gli Altari, Immagini, ed altre cose materiali
» affisse, ed utensili sacri applicati a quelle, so-
» pra de' quali nè i Vescovi, nè altri Ordinari
» hanno da ingerirsi, nè usar alcuna giurisdizio-
» ne, o sopraintendenza, a segno tale che non gli
» è permesso usar alcun atto giurisdizionale nel-
» le sudette Chiese de' Regolari, fuora di quanto
» si è detto sopra. Onde V. S. dovrà governarsi
» in questa conformità, che tale è sempre stato
» il senso della Sacra Congregazione. »

49 Potest Episcopus visitare Capellam, quae est
titulus Beneficii saecularis, existentem in Ecclesia
regulari respectu tantummodo tituli Beneficii, ac
ejusdem Beneficiati, et non ultra. Sacra Congr.
50 Episcop. et Regul. 12. *April.* 1658. Non potest
Episcopus visitare Capellas campestres Regula-
rium. Sacra Congr. Concil. *in una Tarvisina* 17.
Apr. 1649. *ad c.* 8. *sess.* 7. *de reform.* ubi ut re-
fert Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 347. propositis
duobus sequentibus Dubiis: Primo: An Episco-
pus possit visitare Capellas campestres Regula-
rium? Secundo: An idem possit praecipere Ca-
pellanis earumdem, ne Missas celebrent, ante-
quam celebretur Missa Ecclesiarum Parochialium?
Sacra Congreg. respondit, *ad Primum negative qua-
tenus Ecclesiae sint Regulares. Ad Secundum etiam*
51 *negative.* Oratoria tamen publica, quae habent
requisita Ecclesiae, visitantur ab Episcopo, etiam-
si sint de pertinentiis Regularium, dummodo se-
parata sint a Claustris, et campestria. Sacra
Congreg. Concil. *in Caesenaten.* 23. *Septemb.* 1690.
et in Cortonen. 20. *Aprilis* 1697. ut refert Mona-
52 cell. *tom.* 1. *tit.* 5. *form.* 2. *n.* 5. Capellas vero,
seu Oratoria, quae sunt in Grangiis, seu Domi-
bus ruralibus Regularium, nullatenus visitare
potest Episcopus, nec ab eis procurationem exi-
gere; cum enim non sint loca sacra, aut religio-
sa, immo nec pia, ut censuit Abbas *in cap. Au-
ctoritate, de censibus num.* 1. Fagnan. *ibid. in disce-
ptatione de Grangiis, et eorum Oratoriis num.* 2.
et 9. jam non videtur ex quo capite Episcoporum
visitationi subjaceant; *cit. c. Auctoritate*, ubi Fa-
gnan. *num.* 1. *et in d. disceptatione de Grangiis a
n.* 6. Ventrigl. *in praxi tom.* 2. *annot.* 19. §. *unic.*
n. 19. Petra *tom.* 2. *comment. in Constit.* 8. *Honor.
III. num.* 58. Vide Fagnan. *loco cit.* ubi suo mo-
53 re hanc conclusionem solide probet. Sic nec etiam
potest Episcopus visitare Capellas, seu oratoria,
quae in privatorum domibus sunt, nec ab eis
procurationem exigere. Fagnan. Ventrigl. et Pe-
tra locis supracitatis, Pignatell. *tom.* 1. *consult.*
54 94. *sub. n.* 24. *circa medium*, ubi citat Jura. Ad
hanc tamen Oratoria, seu Capellas in domibus
privatorum, licet non possit Episcopus tamquam
Visitator accedere, permissum ei nihilominus est
videre saltem per viam denunciationis, aut inqui-
sitionis, an decenter, et cum debita reverentia
Sacrificium Missae ibi celebretur. Fagnan. *loc. c.
n.* 25. Ventrigl. *loc. cit.* Barbosa *lib. Juris Eccle-
siast. univers. c.* 8. *num.* 15. Pignatell. *tom.* 6. *cons.*
98. *num.* 39. Petra *loc. cit. n.* 60. Episcopus di- 55
spensare non potest, ut Missae relictae a Testa-
tore in una Capella dicantur, vel remittantur in
alia, quando satisfieri possunt in propria. S. Cong.
Conc. *in Hispalen.* 30. *Septemb.* 1580. Capellae 56
privatorum Palatiorum non gaudent immunitate.
Sacr. Congreg. Immunit. *in Perusina* 9. *Decembris*
1631. *in Tudertin.* 7. *Maji* 1658. et antea Sacra
Congregat. Episcop. *in Marsicana* 17. *Novembris*
1716. Capella carcerum, vel contigua carceribus, 57
non gaudet immunitate. Sacra Congr. Immun. *in
Tudertina* 12. *Junii* 1663. Capella contigua, ut 58
dicitur *al corpo di guardia*, erecta ut milites ibi
degentes audiant Missam, maxime diebus Festi-
vis, permittitur declarari non esse locum immu-
nem. Sacra Congreg. Immun. *in una Nullius Or-
betelli* 16. *Febr.* 1683. Capella ruralis vulgo di- 59
cta *Una Maestà* posita in publica via, nisi probe-
tur fuisse constructam auctoritate Ordinarii, non
gaudet Immunitate. Sac. Congr. Immun. *in Spo-
letana* 2. *Martii* 1642. Capella sita in Palatio Ab- 60
batiali, habens ingressum ab atrio ejusdem Pala-
tii, inserviens publicae utilitati, gaudet immuni-
tate Ecclesiastica, quamvis Palatium non sit uni-
tum Ecclesiae Abbatiali. Sacr. Congr. immun. *in
una Nullius S. Johannis in Lamis*, 14. *Nov.* 1662.
Quando Capella existens in Palatio Gubernatoris 61
est perpetua, et invariabilis, confugientes ad eam
gaudent immunitate; secus si sit variabilis, et non
perpetua. Sacr. Congr. Immun. *in Tudert.* 6. *Maji*
1658. Capella, an vendi et alienari possit? Non 62
posse omnino vendi, neque alienari a Constructo-
ribus, et Institutoribus alicujus Capellae in ali-
qua Ecclesia constructae; imo neque ullo modo
esse permittendas subrogationes personarum in
jus Capellae per aliquod venditionis genus, late
probat Joseph Maria Maraviglia *in Leg.* 275. *et*
276. *Prudentiae Episcopalis*; vid. verb. *Sepultura
a num.* 159. *ad* 162.

ADDITIONES AUCTORIS

Capellam Pontificiam, haberi statuitur in exe- 63
quiis S. R. E. Cardinalium. Benedict. XIV. *tom.*
1. *Constitut.* 37. incip. *Praecipuum* §. 2. Item 64
Capellae Pontificiae celebratio decernitur in Ba-
silica S. Mariae Majoris die Festo Conceptionis
B. M. Virginis. Idem *tom.* 2. *in Appendic. num.* 9.
pag. 47.

Capellae per Octavam SS. Apostolorum Petri 65
et Pauli Romae celebrandae indicuntur, et assi-

guantur. Nempe solemnizato cum omni majori
celebritate eorum Natali die, ut moris est, in
66 Basilica Vaticana; secunda die infra Octavam in
Ecclesia S. Pauli Apostoli Via Hostiensi Missarum
solemnia in Pontificalibus celebrentur, praesen-
tibus Episcopis Pontificio Throno assistentibus.
67 Tertia die in Ecclesia S. Pudentianae, interve-
nientibus Protonotariis Apostolicae Sedis ex nu-
68 mero Participantium. Quarta die in Ecclesia San-
ctae Mariae in Via-Lata, adstantibus Causarum
69 Palatii Apostolici Auditoribus. Quinta die in Ec-
clesia Sancti Petri ad Vincula, interessentibus
70 Camerae Apostolicae Clericis. Sexta die in Eccle-
sia S. Petri in Carcere, assistentibus Referenda-
71 riis Signaturae Justitiae. Septima die in Ecclesia
S. Petri in Monte Aureo, intervenientibus Abbre-
72 viatoribus de Parco Majori. Octava die in Sancta
Lateranensi Basilica solemnitas absolvatur, prae-
sente Missarum solemniis S. R. E. Cardinalium
73 Collegio. Vespere autem Sacras Apostolorum Re-
liquias veneraturi solemni cultu et pari animi
devotione ad eamdem Basilicam pergant Nobilis-
simi Viri Senator Urbis, et Romanorum Civium,
74 et Camerae Urbis Conservatores. Pomeridiano au-
tem tempore aliorum dierum, omnes Confrater-
nitates Urbis per Eminentissimum Cardinalem
Vicarium publico Edicto intimandae, statutis suis
quaeque diebus, ad eam Ecclesiam, ubi mane
Missa in honorem Apostolorum celebrata fuerit,
75 pie, et devote procedant. Sic expresse Benedictus
XIV. *tom.* 1. *Constit.* 83. incip. *Admirabilis;* con-
cedens singulis Confratribus processionaliter ac-
cedentibus indulgentiam septem annorum, et to-
tidem quadragenarum, et aliis omnibus utriusque
sexus Cristifidelibus vere poenitentibus, et con-
fessis, qui eamdem Ecclesiam, ubi Statio erit,
religiose visitaverint, indulgentiam centum die-
rum. Vide dictam Constitutionem, ubi insuper
assignantur motiva, propter quae praedictae Ec-
clesiae prae aliis sint ad id selectae.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

76 Quo tempore vocabulum hoc *Capella* usurpa-
ri coeperit, tum quae sit ejus etymologia, eru-
dite pro more explicat Caraf. *de Capella Regis cap.* 2. §. 1.

77 De privilegiis Capellarum, et Capellanorum
Regum Angliae, Galliae, Hispaniae, Lusitaniae,
Sardiniae, et Neapolis agit idem Auctor *d. tractat. cap.* 4. *per tot.*

78 Status Capellae obnoxiae juripatronatus an
mutari possit inscio Patrono, vide apud Rotam
in *Calaguritana Praeeminentiarum* 20. *Januarii* 1755. *cor. clar. mem. Millin.*

ADDITIONES NOVISSIMÆ

79 De varia Capellarum significatione et origine
late tractat Du-Cange in Glossario Mediae et in-
fimae Latinitatis, verbo *Capella*. Capellae propria 80
significatione dicebantur aedes sacrae, quae in
Palatio, aut circa Palatium Regum et Imperato-
rum construetae erant. Presbyteri et Clerici, qui 81
his Capellis praepositi erant, Capellani *Palatini*
vel Regii dicti sunt, ereditque Ludovicus Tho-
massinus, *De Discipl. Eccles. par.* 4. *l.* 1. c. 43.
praecipuum scopum Sacellorum, sive Capellarum
Regiarum fuisse, ut ibi Presbyteri Divinum Offi-
cium persolverent, cui Principes cum sua familia
possent assistere. Lapsu temporis exemplo Regum 82
et Principum alii etiam fideles laici coeperunt ad
honorem alicujus Sancti extruere aediculas sive
Oratoria, idque subinde separatim ab Ecclesia Pa-
rochiali, aut alia Collegiata vel Cathedrali, etiam
constituta dote pro Sacerdote et fabrica, aliisque
ad Missarum celebrationem, aliaque Divina Offi-
cia peragenda necessariis. Deinde Laici non suffi- 83
cientes extruere hujusmodi separatas Capellas, si-
ve Sacella cum convenienti dote, coeperunt in
ipsis Ecclesiis majoribus tam Parochialibus, quam
Collegiatis, et Cathedralibus, laterales aliquas
aediculas, vel etiam Altaria in honorem hujus,
illiusve Sancti, vel in memoriam alicujus Mysterii
extruere, eisque adnectere annuos aliquot pro-
ventus pro Presbyteris, qui his aediculis vel Alta-
ribus praeessent. Sed de his Capellis jam pridem 84
statutum, ne ipsae sine consensu et auctoritate
Episcopi, in cujus Dioecesi Parochia sita est,
construerentur. Circa haec Oratoria sive Capel- 85
las aut Sacella admittenda, in primis attendere
debet Episcopus, ne per haec populus a Paro-
chiali Ecclesia nimium abstrahatur, atque hinc
ulterius ex illo Ecclesiae Parochialis neglectu
oriatur in populo crassa ignorantia, tam circa
eredenda, quam agenda: prospicereque potissi-
mum, ut observetur clausula de stylo solita inseri
Literis, quibus usus Oratorii seu Capellae con-
ceditur: *Sine Parochialis Ecclesiae praejudicio.* Hu- 86
jusmodi Capellarum, sive Oratoriorum aedifica-
tionem aut usum non facile tamen, sed magna
de causa Episcopus permittere debet. Dum vero 87
necessitate vel magna causa exigente hae Capel-
lae concedendae videbuntur, vult S. Carolus *in
Conc. Mediol. I. p.* 2. *tit. Quae pertinent ad celebra-
tionem Missae,* ut Episcopi in his designandis vel
probandis haec servent: « Ne sint in interiorum
» aedium partibus, in quibus domini, vel fami-
» lia frequentius versentur, sed commodo et ho-
» nesto loco, a cubiculis, tricliniis, et ab aula
» separato, ad templi formam et regulam pro-
» pius accedant. Nec ita angusta sint, ut qui Mis-
» sam audierint, ad ostium aut fenestram stare
» cogantur, aut denique ibi sacris interesse, ubi
» promiscue profanum aliquod exerceatur, quod
» fieri omnino prohibemus. » Ulterius ne populus 88
per has Capellas sive Oratoria a frequentatione

Parochialis Ecclesiae ulminum distrahatur, idem Sanctus Carolus insinuat, ut *cui id permissum fuerit, is rarius utatur, ne distracti homines illa commoditate, Ecclesiam Dei minus frequentent,*
89 *quod exemplo etiam noceat aliis.* Hinc de stylo ordinario in concessione Capellarum excipi solent praecipuae per annum festivitates, ut nimirum non liceat tunc ibidem celebrare, idque conformiter ad vetus Decr. Synodi Agath. apud Grat. *Dist.* 1. *de Consecr. Can.* 55. quo decernitur: « Si » quis extra Parochias, in quibus legitimus est » ordinariusque conventus, Oratorium in agro » habere voluerit, reliquis festivitatibus, ut ibi » Missas audiat, propter fatigationem familiae » justa ordinatione permittimus. Pascha vero, » Natali Domini, Pentecoste, et Natali Sancti » Johannis Baptistae, et si qui maximi dies in » festivitatibus habentur, nonnisi in civitatibus, » aut in Parochiis audiant. Clerici vero, si qui » in festivitatibus, quas supra diximus (nisi ju- » bente sive permittente Episcopo) Missas cele-
90 » brare voluerint, Communione priventur. » Denique stylus hodiernus addit in concessionibus hujusmodi Capellarum sive Oratoriorum, ut alii praeterquam servitio personae, cujus intuitu Oratorium sive Capella conceditur, necessarii, ibidem audientes Missam ab obligatione eam in Ecclesia audiendi per hoc non liberentur.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

91 Benedictus XIV. Anno 1755. die 22. Jan. vetus Ordinis Praedicatorum privilegium confirmans, atque amplificans publica Sacella, et privata Oratoria in aedibus, praediis, ac fundis ad Coenobia ejusdem Ordinis pertinentibus posita, ab Ordinariorum locorum visitatione exemit, eaque ab ejusdem Ordinis Visitatoribus obiri, ac probari jussit his literis.

BENEDICTUS PP. XIV.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM

92 Exponi nobis nuper fecit dilectus Filius Antoninus Bremond Magister Generalis Ordinis Fratrum Praedicatorum, quod inter caetera privilegia a Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris eidem Ordini, illiusque Superioribus, et Fratribus concessa fel. rec. Alexander PP. IV. itidem Praedecessor noster per suas sub Plumbo V. Kal. Aprilis 1261. expeditas literas indulsit, ut in locis, in quibus degerent, liceret eis habere Oratoria, in quibus cum Altari portatili possent Missarum Solemnia et alia divina Officia celebrare. Subinde vero rec. mem. Benedictus PP. XI. etiam Praedecessor noster per alias suas sub Plumbo IV. Idus Martii 1304. super exemptione a jurisdictione Episcoporum itidem expeditas literas decrevit Ecclesias, Oratoria, domos et loca, quae dictus Ordo, seu illius Fratres tenebant, et inhabitabant in futurum, dum, et quoties illa tenere, et inhabitare contigisset, exempta prorsus existere, nulloque medio sedi Apostolicae subesse, quae quidem privilegia ab hac Apostolica sede pluries confirmata fuisse memoratur. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, dictus Ordo quamdam possessionem Sancti Pastoris nuncupatam in Dioecesi Praenestina existentem, Magistrisque Generalibus Ordinis hujusmodi assignatam habeat, ad quam tam Magistri Generales praedicti, quam eorum Socii, aliique dicti Ordinis Fratres de illorum licentia rusticationis causa pluries infra annum accedere solent, et commorantur, ac Sacrosanctum Missae Sacrificium in quadam publica Capella muro extructa, Sacrisque Supellectilibus munita pro eorum spirituali consolatione, ac commoditate Fratrum Laicorum memorati Ordinis ad illius custodiam semper existentium, agrorumque cultorum, et agricolarum, aliarumque personarum ad illam adventantium celebrant, et licet ipse Antoninus Magister Generalis crediderit Capellam hujusmodi vigore praedictorum aliorumque privilegiorum, ut praefertur, Ordini praedicto concessorum, numquam ab Episcopis Praenestinis visitatam fuisse, nec visitari debere, nihilominus transactis mensibus ad suam notitiam pervenerit, Laicos inibi ad dictae possessionis custodiam commorantes, absentibus tamen Magistris Generalibus praedictis, seu aliis dicti Ordinis Superioribus propter ignorantiam privilegiorum praedictorum per ternas vices visitationem dictae Capellae ab Episcopis Praenestinis faciendam permisisse, prout ex actis Sacrarum Visitationum id constare asseritur; cupiatque propterea dictus Antoninus Magister Generalis eidem Ordini in praemissis a nobis provideri: Nos, qui dictum Antoninum Magistrum Generalem paternis complectimur affectibus, ipsumque ac dictum Ordinem specialibus favoribus, et gratiis prosequi volentes, dictumque Antoninum Magistrum Generalem a quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis Sententiis, censuris, et poenis a jure vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, ut deinceps in publicis Capellis, seu privatis Oratoriis existentibus in domibus, possessionibus, et membris, ad Conventus Ordinis praedicti nunc, et pro tempore spectantibus, et pertinentibus, quae ab Ordinariis Locorum juxta jus visitari, et approbari

soleant, debeantque, licet ab illis, nec visitata, nec approbata fuerint, nihilominus Sacrosanctum Missae Sacrificium tam per Regulares sive ejusdem, sive alterius Ordinis, quam Saeculares Presbyteros tuto celebrari possit, Missamque inibi audientes diebus festivis praecepto Ecclesiae hac de re edito satisfacere intelligantur, absque tamen ullo jurium Parochialium praejudicio, auctoritate Apostolica tenore praesentium concedimus et indulgemus. Insuper dictas Capellas publicas, et privata Oratoria a quacumque Ordinarii Locorum auctoritate, superioritate, et dignitate fungentis visitatione, et subjectione auctoritate, et tenore praedictis eximimus, et liberamus, ac exempta et libera esse decernimus, volumus, et declaramus; ea tamen lege, ut ad ejusmodi effectum, nempe quoad visitationem per locorum Ordinarios super illarum, et illorum fabrica, ornatu, et supellectili sacra faciendam, satis sit, et sufficiat, et quod dicta Oratoria, Capellae, et Altaria visitentur, et approbentur, ac visitari, et approbari debeant a Patribus Visitatoribus dicti Ordinis, onerata super his conscientia tam dicti Antonini moderni, quam pro tempore existentis ejusdem Ordinis Magistri Generalis. Decernentes easdem praesentes literas firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri et obtinere, ac illis ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter observari, sicque in praemissis per quoscumque judices ordinarios, et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicari et definiri debere, ac irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Apostolicis, ac in universalibus, provincialibusque, et Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, et ordinationibus, ac quarumcumque Ecclesiarum, aliisque quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, et literis Apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis, illorum tenores praesentibus pro pleno, et sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 22. Januarii 1755. Pontificatus nostri Anno Decimoquinto.

Pro D. Cardinali Passioneo
Joannes Florius Substitutus

ADDITIONES CASINENSES

93 Capella est locus coopertus ad divina celebrandum, et differt a sacello in eo, quod sacellum erat olim locus Diis sacratus sine tecto ad sacrificandum, quo hodie non licet celebrare, nisi in casu necessitatis. Ildeph. Perez *de Anniversariis et Capellaniis lib.* 2. *cap.* 1.

94 Poenitentiae Sacramentum in privatis Capellis administrari non potest; nam in Rituali praescribitur: *In Ecclesia, non autem in privatis aedibus Confessiones audiat, nisi ex causa rationabili, quae cum inciderit, studeat tamen id decenti, ac patenti loco praestare.*

95 Generales et Provinciales Regularium gaudent facultate erigendi in suis Conventibus et Collegiis privata Oratoria ad divinum cultum deputata absque Episcopi, aut etiam Pontificis licentia, et in ipsis unam, ac plures Missas celebrare faciendi eodem die, sive a Regularibus, sive a Saecularibus Sacerdotibus celebrentur, ratione privilegii localis, cujus omnes Sacerdotes frui possunt; ita P. Rosignol. *de Eucharist. quaest.* 8. *art.* 14. *n.* 1. et alii. Privilegia enim Regularium quoad Oratoria privata revocata non fuerunt in Concilio Trident. In supradictis Regularium privatis Oratoriis seu Capellis omnes Fideles Missam audientes diebus festivis, etiam iis, quibus prohibitur celebratio Missarum in Oratoriis privatis, satisfaciunt praecepto, eo quod gaudeant haec Oratoria privilegiis, ac si essent publica, utpote dumtaxat ad divinum cultum deputata per se et non tantum per accidens, hoc est permanenter, et non solum transeunter, quod contingit, quando utitur Altari portatili etc. et privilegium locale sit, et non solum personale; unde illo frui possunt omnes Christi fideles. Tamburin. *de Sacrif. Missae lib.* 1. *c.* 4. §. 3. *n.* 6. ut citat Cavalieri *op. liturg. tom.* 5. *p.* 5.

CAPELLANIA

SUMMARIUM

1. Capellaniae sunt in triplici differentia, scilicet Capellaniae Mercenariae, Collativae, et Gentilitiae. — 2. Capellaniae Mercenariae, quae sint? Et quare Mercenariae dicantur. — 3. Tales Capellaniae dicuntur etiam manuales, et ad nutum revocabiles. — 4. Capellaniae Collativae quae sint. — 5. Quare dicantur Collativae. — 6. Capellaniae Gentilitiae, seu Jurispatronatus quae sint. — 7. Episcopus nequit ullimode excludi a collatione, seu institutione talis Capellaniae Gentilitiae, seu Jurispatronatus, etiamsi Fundator in ejus fundatione asseruerit, quod Episcopus

nequeat se ingerere, et si se ingesserit, institutio Capellani nullius sit roboris. — 8. Licet enim Testator, seu Fundator possit in limine fundationis adjicere quascumque leges et conditiones sibi benevisas, etiam Juri communi contrarias, requiritur tamen, quod tales leges, et conditiones non sint contra naturam Capellaniae, et Juris-patronatus, et quod sint ab Episcopo concordatae, et admissae. — 9. Unde cum talis conditio a Testatore, seu Fundatore posita, esset contra naturam verae Capellaniae, ex qua requiritur, quod vera Capellania conferatur a solis Ecclesiae Praelatis, eorumque Officialibus; ideo habenda esset pro non adjecta. — 10. Ad titulum Capellaniae Mercenariae, et amovibilis, nemo potest ordinari. — 11. Si tamen talis Capellania Mercenaria, et amovibilis consentiente Patrono, et Episcopo conferatur alicui in titulum vitalitium, poterit ipse ad Sacros Ordines promoveri, seu ordinari. — 12. Obtinens autem Capellaniam in Capella Papae, licet sit ad nutum amovibilis, potest ad illius titulum ordinari. — 13. Capellania erecta in una Ecclesia, non potest sine necessitate transferri de Jure communi ad aliam Ecclesiam; etiamsi sit Capellania de Jurepatronatus — 14. Missarum enim onera relicta in determinata Ecclesia seu Capella, non possunt alio transferri absque Sedis Apostolicae licentia. — 15. Immo neque Nuncius Apostolicus potest concedere indultum, quod Missae celebrandae in loco a Testatore designato alibi celebrentur. — 16. Alias translatio esset nulla, quamvis fierat auctoritate Executorum Testamentariorum, qui talem facultatem expressam non haberent. — 17. Videtur tamen esse a Sancta Sede indulgendum, ut Capellania Jurispatronatus possit transferri de loco ad locum, ut de facto fuit indultum, ut Capellania transferretur de Castra ad aliud Castrum de Jurisdictione ejusdem familiae; *ad n.* 18. — 19. Capellaniam obtinens, non tenetur Sacros Ordines suscipere, sed Missarum oneri potest per alium satisfacere, nisi in fundatione cautum sit, ut per seipsum celebret. — 20. Capellania, in cujus erectione Fundator sic disposuit: *Instituatur Capellanus, qui Missas celebret* non est Sacerdotalis, et conferri potest Clerico quatuordecim annorum. — 21. Capellania, in cujus erectione Fundator sic disposuit: *Eligatur Capellanus, vel Sacerdos*, non est Sacerdotalis, et potest etiam conferri simplici Clerico annorum quatuordecim. — 22. Capellania hac conditione erecta: *Ut eligi debeat unus Praebendarius, qui singulo quoque die teneatur Missam celebrare, et Divinis Officiis interesse*, non est Sacerdotalis, et Capellanus potest per alium Missas celebrari facere. — 23. Capellania hac lege fundata: *Ut Capellanus per seipsum Missas celebrare teneatur*, conferri potest simplici Clerico, in ea tamen aetate, ut infra annum possit in Sacerdotem ordinari, nisi alia essent verba in fundatione posita, quae requirerent obtinentem tempore collationis esse actu Presbyterum. — 24. Capellania, in cujus erectione habentur similia verba: *Legavit dictae Ecclesiae Collegiatae duplas octoginta pro constituenda, et erigenda una Praebenda Sacerdotali in dicta Ecclesia, cum onere, ut Praebendarius nominandus, et eligendus ad dictam Praebendam teneatur singula Hebdomada celebrare Missas duas in dicta Ecclesia*, non requiri praesentandum esse actu Sacerdotem, sed sufficit, quod sit talis aetatis, ut infra annum promoveri possit ad Sacerdotium. — 25. Capellania, in cujus fundatione habentur consimilia verba: *Quilibet Sacerdos, qui pro tempore fuerit, continuam residentiam personalem in dicta Ecclesia facere teneatur, et singulis diebus, quibus facultas, et commoditas sibi aderit, in dicta Ecclesia teneatur Missam devotione debita celebrare*, non requirit, quod praesentandus sit actu Sacerdos, sed sufficit, quod intra annum possit ad Sacerdotium promoveri. — 26. Sic etiam Capellania erecta hac lege: *Usufructuarii teneantur manutenere Capellanum unum, seu Presbyterum, qui omni die celebret, et celebrare debeat Missam unam in Ecclesia per ipsum Testatorem fundata etc. et post eorum obitum per N. et N. quos eligit in Patronos dictae Ecclesiae, manuteneri debeant duo Capellani, qui omni die residentiam faciant in dicta Ecclesia, et qui celebrent, et celebrare debeant Missam in eadem*, est quidem Capellania Sacerdotalis, sed satis est, ut ad eam praesentetur Clericus in ea aetate constitutus, ut infra annum possit ad Sacerdotium promoveri. — 27. Capellaniae in Cathedrali, quorum Capellani a Capitulo electi tenentur Missas Conventuales canere, et Divinis interesse, sunt Sacerdotales aptitudine. — 28. Capellania in Cathedrali Ecclesia sic fundata: *ut Capellanus debeat celebrare diu, noctuque Divinum Officium*, non requirit, ut Capellanus debeat esse Presbyter. — 29. Capellania, in cujus erectione sic statuitur: *Eligatur Sacerdos, qui celebret*, non requirit, ut praesentandus sit actu Sacerdos, sed sufficit, ut infra annum possit ad Sacerdotium promoveri. — 30. Capellania, in cujus fundatione sic disponitur: *Eligatur Capellanus qui actu sit Sacerdos, vel non conferatur nisi Presbytero*, requirit necessario, quod praesentandus sit actualiter Sacerdos. — 31. Ad dignoscendum autem, an ad Capellaniam sit praesentandus Capellanus, qui sit actu Sacerdos, vel solum aptitudine, sequenda est Theorica Sacrae Rotae Romanae. — 32. Et Theorica est ut sequitur: Aut verba fundationis, seu institutionis Beneficii respiciunt ex necessitate ipsum actum praesentationis, institutionis, vel collationis; aut non respiciunt actum, sed potius illius prosecutionem. — 33. In primo casu requiritur Sacerdotium in ipso actu, ut v. g. si Fundator dixerit: *Volo ut praesentetur, vel instituatur, aut eligatur Sacerdos: vel ut Capellania conferatur Sacerdoti, seu constituto in Ordine Sacerdotali.* — 34. Et idem est, si Fundator Capellaniae dixerit: *Volo ut praesentetur Presbyter, vel Capellanus, qui Missam celebret.* — 35. Non requiritur adjectio illius dictionis actu, seu *actualitate*, idest praesentetur, seu instituatur actu *Presbyter*, vel qui *actualiter sit constitutus in Ordine Presbyterali*; sed satis est, ut Testator in fondatione disposuerit, *ut praesentetur, seu instituatur Sacerdos, qui Missam celebret.* — 36. Immo Barbosa vult, quod ad Capellaniam his verbis institutam: *Ut praesentetur, aut nominetur Presbyter, sive Sacerdos*, requiratur actu Sacerdotium, quamvis non alia adessent, quae apponi plerumque solent, neque, *qui celebret Missam*, aut his similia. — 37. In secundo casu non requiritur in praesentando Sacerdotium actu, sed sufficit, ut sit in ea aetate, ut infra annum possit ad Sacerdotium promoveri, ut v. g. si in fundatione consimilis dispositio habeatur: *Capellanus debeat esse Presbyter*, vel. *Praesentetur Clericus, qui per seipsum teneatur Capellaniae in Divinis inservire, et Missas celebrare*; vel: *Praesentetur qui celebrare teneatur*, et hujusmodi; *ad num.* 38. — 39. Licet enim in his casibus, aliqui senserint requiri Sacerdotium actu, veritas tamen est in oppositum. — 40. Et sic in his, et similibus terminis, saepius respondit Sacra Congregatio Concilii, et signanter in *Tiburtina*, in qua testator mandabat, *quod in Capella erecta per eum Missae celebrari deberent ab uno Sacerdote de familia, eoque non existente celebrari deberent a Sacerdote deputando.* Item in *Justinopolitana* in qua erecta erat Capellania cum hac lege: *quod Missa quotidiana in puncto meridiei, constituto Sacerdote, aut Canonico bonae vitae celebrari committatur.* Item in *Tusculana*, in qua Testator mandaverat erigi in Cathedrali *Beneficium cum onere inserviendi Choro, et celebrandi unum Missam de Requiem pro qualibet Hebdomada.* — 41. Et sic pluries declaraverat pro variis Capellaniis erectis in consimilibus terminis, ut potest videri supra *n.* 22. 23. 24. 25. 26. 27. semper interpretando, et statuendo, quod similes Capellaniae sint quidem Sacerdotales habitu; sed tamen satis est, ut ad eas praesententur, seu instituantur Clerici in ea aetate, ut infra annum possint ad Sacerdotium promoveri. — 42. Regulare enim est in Beneficiis Sacerdotalibus sufficere solam habilitatem ad Sacerdotium. — 43. Capellania fundata cum onere interessendi Divinis Officiis in Cathedrali, vel Collegiata, requirit personale servitium, quod non potest adimpleri per substitutum. — 44. Si vero Capellania fundata sit in Ecclesia non Cathedrali, vel Collegiata, sed in alia Ecclesia non habente servitium Chori, hoc caso quamvis in fundatione Capellae cautum sit, ut Capellanus debeat Missas celebrare, et Divinis inservire, seu interesse, tamen non tenebitur Ordinem Sacerdotalem suscipere, nec Missas, aut Divina Officia celebrare per se ipsum, sed satis erit, ut haec munia per alium adimpleat. — 45. Capellaniae Cathedralis Ecclesiae, quarum reditus in Distributionibus quotidianis consistunt, personalem residentiam requirunt. — 46. Capellania sic instituta: *Ut Capellanus quotidie Missam celebret, et si negligens fuerit, certam poenam incurrat*, non requirit personalem residentiam. — 47. Item personalem residentiam non requirit Capellania, in cujus

erectione dispositum est: *Ut Domus aedificetur Capellano, in qua habitet, et Divinis inserviat, et nisi habitet et inserviat, possit amoveri et de alio provideri.* — 48. Capellaniae, quibus incumbit onus celebrandi Missas, et Choro inserviendi, non sunt compatibiles cum Canonicatibus, et Parochialibus, quamvis per earum Constitutiones liceat servire per substitutum. — 49. Capellania sic fundata: *Ut eligatur idoneus Capellanus Sacerdos, qui Missam celebret*, est Sacerdotalis; sed Capellanus non tenetur inservire per seipsum, et potest celebrare per alium. — 50. Capellania non potest conferri filiis illegitimis Presbyterorum in Ecclesiis, in quibus eorum Patres fuerunt Beneficiati. — 51. Nisi constet de erectione Capellaniae auctoritate Ordinarii vel vere, vel saltem praesumptive, Capellania non ecclesiastica, sed laicalis dicenda est. — 52. Executor testamentarius an, et quando in erectione Capellaniae auctoritatem Ordinarii adhiberi possit. — 53. 55. Defunctus quando alienus ab ecclesiastica qualitate Capellaniae dici queat, et quando non. — 56. Capellania quando dicatur Sacerdotalis. — 57. Et quando non. — 58. 59. Explicatur Auctor num. 14. et 43. — * 60. Capellaniarum origo. — 61. 62. Capellania in quibus conveniat cum Beneficio. — 63. 64. Et in quibus differat. — 65. Quidnam commune habeat cum Anniversariis, et piis relictis. — 66. In quo ab iis distet. — 67. Unde Capellania extinguitur, ubi fundi perierint. — 68. Fundi Capellaniae adsignati sine solemnitate alienari non possunt. — 69. Bona Capellaniae una cum obligationibus cohaerentibus semper manent apud Capellanum.

1 Capellaniae sunt in triplici differentia, scilicet Capellaniae Mercenariae, Capellaniae Collativae, et Capellaniae Gentilitiae, seu
2 Jurispatronatus. Capellaniae Mercenariae sunt illae, quae ita instituuntur, ut non conferantur Sacerdoti in titulum, sed eligatur ad implendum munus impositum a Testatore, ita tamen, ut possit ad nutum haeredis removeri. Ut cum v. g. Testator relinquit Laico bona temporalia cum onere faciendi celebrari in tali Altari certas Missas a Sacerdote sibi beneviso; et hac ratione Capellania dicitur Mercenaria, cum Missae celebrentur recepta mercede sine titulo, et tunc bona relicta pro hoc onere remanent in sua temporalitate. Nec Episcopus potest in his se intromittere. Licet enim talia bona sint affecta onere Missarum, possidentur tamen a Laico, et sub ejus sunt regimine, et dispositione, ut notavit Gamma *dec.* 288. *num.* 4. *in princip. arg. text. in l. fin. C.*
3 *de bon. vacant. lib.* 10. Et tales Capellaniae dicuntur etiam manuales, et ad nutum revocabiles, quia in alterius manu, et dispositione stat illa relinquere, vel auferre, et istae rigorose loquendo non sunt proprie Beneficia Ecclesiastica, cum de natura Beneficii Ecclesiastici proprie dicti sit, ut institutum perpetuo duret; *cap. Sanctorum* 2. *dist.* 70.
4 Capellaniae collativae sunt illae, quae ita sunt institutae, ut conferantur in titulum, ut cum v. g. Testator reliquit bona temporalia, ut ex eorum redditibus celebrari debeat in tali Altari Missa quotidiana, vel certus Missarum numerus singulis annis, quam Capellaniam debet haeres cum Episcopi auctoritate erigere, et fundare, quia nullus privatus sine Ordinarii auctoritate potest locum Sacrum, vel rem spiritualem constituere; *arg. c. Ad hoc* 4. *de Religios. Domib.* Si enim Episcopi auctoritas, et assensus in erectione deficeret, non dicerentur Beneficia Ecclesiastica proprie dicta; *arg. cap. Nemo* 9. *dist.* 1. *de consecrat.*
5 Rota *part.* 2. *recent. dec.* 371. *num.* 3. Dicuntur autem Collativae, quia ad Episcopum pertinet eas conferre, et quamvis nominatio ad easdem Capellanias possit esse a Laico, non potest Testator apponere conditionem, quod Episcopus se non intromittat ad conferendum, supposito, quod sint institutae cum recensitis conditionibus per text. *cap. Si quidem* 2. *caus.* 10. *q.* 1.

Capellaniae Gentilitiae, seu Jurispatronatus 6
sunt ejusdem rationis cum Collativis, hoc solum adjecto, ut ad haeredes, seu electos, seu vocatos a Testatore pro tali Jurepatronatus, pertineat Jus nominandi ad hujusmodi Capellanias, servatis, quae in hoc genere quoad nominationem servanda sunt. Licet enim nominatio fiat a Patrono, institutio tamen, seu collatio ad Episcopum pertinet. Rota *decis.* 10. *de Testam. in antiquis num.* 1. *cap. Ex frequentibus* 3. *de Institutionibus*, et *cap. Nullus Laicorum*. Nec Episcopus po- 7
test ullimode excludi a collatione, seu institutione talis Capellaniae Gentilitiae, seu Jurispatronatus, etiamsi Fundator in ejus fundatione asseruerit, quod Episcopus nequeat se ingerere, et si se ingesserit, institutio Capellani nullius sit roboris; talis enim Capellania, hoc non obstante, subsistit, nam quod de Jure non tenet, vinculo poenae nequit constringi; per textum *in l. Non dubium in fin. C. de legibus*, et *l. Quod de Bonis* §.
1. *ff. ad l. falcid.* Licet enim Testator, seu Funda- 8
tor possit in limine fundationis adjicere quascumque leges, et conditiones sibi benevisas, etiam Juri communi contrarias, requiritur tamen, quod tales leges, et conditiones non sint contra naturam Capellaniae, et Jurispatronatus, et quod sint ab Episcopo concordatae, et admissae; *cap. Significatum* 11. *de Praebend. cap. Praeterea* 23. *de Jurepatron.* et *cap. Quando* 16. *de censib.* et est communis DD. cum Rota *dec.* 1. *de Praebend. in novis*,
et decis. 2. *de Testament. in antiqu.* Unde cum talis 9
conditio a Testatore, seu Fundatore posita, esset contra naturam verae Capellaniae, ex quo requiritur, quod vera Capellania conferatur a solis Ecclesiae Praelatis, eorumque Officialibus; *cap. Ex frequentibus* 3. *de institutionibus*, *c. Si quis deinceps.* 12. *cap. Si quis Clericus* 16. *cap. Constitutiones* 17. *cap. Nullus Laicorum* 18. *cap. per Laicos* 20. *caus.* 16. *q.* 7. ideo habenda esset pro non adjecta. Abbas *in cap. Nobis num.* 5. *de Jurepatronatus;* Innocentius *in c. In Lateranensi n.* 5. *de Praebend.* Lambertinus *de Jurepatronat. lib.* 1. *prim.*

part. q. 9. *principal. num.* 68. Sarminensis *lib.* 1. *select. cap.* 11. *n.* 10.

10 Ad Titulum Capellaniae Mercenariae et amovibilis nemo potest ordinari, quia Capellanus Mercenarius, et amovibilis Titulum habere non censetur; *arg. cap. Constitutus* 8. *de Filiis Presbyterorum*, et Abbas *ibi num.* 5. Nec habet certos redditus, quibus sustentari valeat, ne emendicare, aut turpem artem exercere teneatur in magnum dedecus Ordinis Ecclesiastici, potest enim ad nutum haeredis, vel erogatarli removeri. Ita tenent Majol. *de irregularitate lib.* 4. *cap.* 14. *n.* 4. Campanil. *in divers. Juris Canonici rubr.* 8. *cap.* 4. *num.* 8. *in fin.* Garcias *part.* 1. *de Benefic. cap.* 2. *num.* 83. et plures alii cum Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 19. *num.* 15. *et lib.* 3. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 5. *num.* 19. 11 Si tamen talis Capellania Mercenaria, et amovibilis, consentiente Patrono, et Episcopo, conferatur alicui in Titulum vitalitium, poterit ipse ad Sacros Ordines promoveri, seu ordinari. Et ratio est, quia ipse in tali casu haberet ea, quae ex Sacris Canonibus, et Pontificum Constitutionibus in hac parte requiruntur, scilicet sufficientes redditus ex Beneficio Ecclesiastico, quibus sufficienter sustentari valeat, ne teneatur emendicare, aut sordidam artem exercere, cum, quoad usque vixerit, haberet redditus illius Capellaniae, qui sufficientes supponuntur ad congruam sustentationem. Accedit praxis circa hoc fere communis.

12 Obtinens autem Capellaniam in Capella Papae, licet sit ad nutum amovibilis, potest ad illius Titulum ordinari. Navarr. *cons.* 20. *de temporib. ordinat.* Sayr. *in floribus dec. sub eodem titul. decis.* 59. Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiast. resolut.* 334. *in fine*; Molfes. *tract.* 6. *sum. cap.* 1. *num.* 77. Alphons. de Leon. *part.* 1. *q.* 3. *n.* 57. Barbosa *de Offic. et potest. Episc. alleg.* 19. *n.* 30. *et lib.* 3. *Juris Eccles. univers. c.* 5. *n.* 19.

13 Capellania erecta in una Ecclesia non potest sine necessitate transferri de Jure communi ad aliam Ecclesiam; etiamsi sit Capellania de Jurepatronatus. Et ratio est, quia Capellania Collativa procul dubio est affixa Ecclesiae; est enim Beneficium Ecclesiasticum, quod erigi non potest nisi ad Altare; *cap. Nemo* 9. *dist.* 1. *de consecr.* et notat Lotter. *de re Benefic. lib.* 1. *quaest.* 4. *num.* 55. Duran. *dec.* 130. *n.* 4. Eo ipso tamen quod Altare erigitur, remanet affixum Ecclesiae, in qua erigitur. Unde Tridentinum *sess.* 25. *de Reformat. c.* 5. jubet, quod bis Capellaniarum, seu Beneficiorum erectionibus non derogetur; ibi: «Ratio postulat, ut illis quae bene constituta sunt, contrariis ordinationibus non detrahatur, quando igitur ex Beneficiorum quorumcumque erectione, seu fundatione, aut aliis constitutionibus qualitates aliquae requiruntur, seu certa illis onera sunt injuncta, in Beneficiorum collatione, seu in quacumque alia dispositione, eis non derogetur.» Missarum enim onera relicta

14 in determinata Ecclesia, seu Capella, non possunt alio transferri absque Sedis Apostolicae licentia, ex Sacra Congreg. Concil. *in Hispalen.* 30. *Septembr.* 1580. *et in Brixien.* 1. *Decembris* 1684.

15 Immo neque Nuncius Apostolicus potest concedere Indultum, quod Missae celebrandae in loco a Testatore designato alibi celebrentur. Sacra Congreg. Concil. *in Genuen.* 18. *Augusti* 1703.

16 Alias translatio esset nulla, quamvis fieret auctoritate Executorem Testamentariorum, qui talem facultatem expressam non haberent. Sacra Congreg. Conc. *in Derthonen.* 4. *Julii* 1701.

17 Videtur tamen esse a S. Sede indulgendum, ut Capellania Jurispatronatus possit transferri de loco ad locum, ut de facto fuit indultum, ut Capellania transferretur de Castro, in quo a Domino ipsius Castri fuerat erecta ad aliud Castrum de jurisdictione ejusdem familiae, ex qua primogenitus Fundatoris amiserat Jus Castri, in quo fundata erat, et petierat a Sac. Congr. Concilii facultatem eam transferendi ad aliud Castrum, in quo jurisdictionem habebat. Et ratio indulgendi videtur rationabilis, scilicet necessitas Sacrificii in nova Ecclesia, praesertim cum nullum detrimentum Cultus Divinus patiatur in Ecclesia, in qua fundata est Capellania, cum supponatur in dicta Ecclesia adhuc remanere alios Capellanos, uti remanserant in casu expresso. Tum quia prima Ecclesia censetur electa a Fundatore Capellaniae cum respectu ad Patronos illius Castri, tamquam proprii, et possessi ab ipsis. Unde transeuntibus Patronis ad aliud Castrum videtur transferenda etiam Capellania, quia Ecclesia censetur electa cum sua qualitate, seu tamquam patronatus Castri, ex eo quod sit electa cum respectu ad Patronos, juxta illud 2. *Machab. cap.* 5. *num.* 19. *Non propter locum gentem, sed propter gentem locum elegit Deus.* Ex hoc autem fit, quod dum Patroni se transferunt ad alium locum, transferatur cum ipsis Capellania Patronatus, quia prior desinit esse locus Patronalis, atque adeo non amplius est ille, quem contemplatus est Fundator, quia eum contemplatus est tamquam Patronalem, et cum respectu ad Patronos, et novus incipit esse ille, quem est contemplatus, quia fit Patronalis, et fit talium Patronorum, quales in fundatione Fundator fuit contemplatus. Et id a fortiori procedit, quia cum Patroni soleant percipere emolumentum ab hac celebratione Missarum, oritur praesumptio, quod Fundator voluerit hoc pacto ipsis providere ex parte non solum eorum commodo, sed etiam praesenti necessitati, qua nunc tenentur ob inopiam Missarum in novo Castro. Quilibet enim praesumitur operari eo modo, quo sibi utilis est; *l.* 1. *et* 2. *ff. de solut.* Unde censen- 18
dum est Fundatorem nedum respexisse ad fru-

ctum Sacrificii, sed etiam ad sublevandam indi-
gentiam haeredum Patronorum, cum in hoc po-
tuerit exercere actum pietatis, et ordinare suam
dispositionem ad duplicem finem, et ex utroque
percipere utilitatem; et propterea videtur ex gra-
tia a Sancta Sede esse indulgendum, ut revera
censuit Sacr. Congr. Conc. *in Viterbien.* 25. *Jan.*
1663. Hactenus Pignatell. *tom.* 4. *cons.* 12. *num.*
2. *et* 3.
19 Capellaniam obtinens non tenetur Sacros Or-
dines suscipere, sed Missarum oneri potest per
alium satisfacere, nisi in fundatione cautum sit,
ut per se ipsum celebret. Sac. Congr. Concil. *in*
20 *Mediolanen.* 6. *Julii* 1581. Capellania, in cujus
erectione Fundator sic disposuit: *Instituatur Ca-
pellanus, qui Missas celebret,* non est Sacerdotalis,
et conferri potest Clerico quatuordecim annorum.
Sac. Congr. Conc. 15. *Junii* 1589. et saepe alibi,
et signanter *in Milevitana*, ut testatur Fagnan.
in cap. Ut Abbates 1. *de aetat. et qualit. et ordine
praeficiendorum num.* 70. Et ratio est, quia per
illum modum loquendi significare voluit Testator
potius onus Capellano impositum Missas cele-
brandi, quam factum ipsum celebrationis Missa-
rum; non enim tale onus imponitur ei personali-
ter adimplendum, sed potest adimplere vel per
21 se, vel per alium. Capellania, in cujus erectione
fundator sic disposuit: *Eligatur Capellanus, vel
Sacerdos*, non est Sacerdotalis, et potest etiam
conferri simplici Clerico annorum quatuordecim;
Et ratio, est quia in disjunctivis sufficit, quod
propositio in una parte verificetur. Glossa *in cap.
Ex parte verb. perpetuo, de rescriptis.* Rota Romana
dec. 7. *de rescriptis in novissimis.* Si enim debuis-
set esse Sacerdos, superflue fuisset apposita illa
particula *Capellanus*, cum satis fuisset dicere,
quod eligendus deberet esse Sacerdos, nam eo
ipso, quod Sacerdos fuisset electus, immediate
esset Capellanus, et juxta hunc sensum processit
Rota *in Lucana Capellaniae* 17. *Decem.* 1593. *co-
ram Card. Gyptio*, quam ad integrum refert Gar-
22 cias *part.* 7. *de Benefic. cap.* 1. n. 79. Capellania
hac conditione erecta: *Ut eligi debeat unus Prae-
bendarius, qui singulo quoque die teneatur Missam ce-
lebrare, et Divinis Officiis interesse*, non est Sacer-
dotalis, et Capellanus potest per alium Missas
celebrari facere. Sic decisum fuisse a Sacra Cong.
Concil. *in Placentina* refert Fagnan. *loc. cit. num.*
23 97. Capellania hac lege fundata, *ut Capellanus per
seipsum Missas celebrare teneatur*, conferri potest
simplici Clerico, in ea tamen aetate, ut infra an-
num possit in Sacerdotem ordinari, nisi alia es-
sent verba in fundatione posita, quae requirerent,
obtinentem tempore collationis esse actu Pre-
sbyterum. Sic expresse decisum a S. C. C. refert
Fagnan. *in cap. Ut Abbates num.* 52. *et in cap. Con-
querente* 6. *de Clericis non residentibus n.* 29. Et ra-
tio est, quia in Beneficiis Sacerdotalibus sufficit
habilitas proxima ad Sacerdotium per textum *in
c. Si* 15. 2. *de institutionibus in* 6. *cum ibi notatis,
et* Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 12. *de Reform.* Abb.
et Dec. post Innocent. *in cap. Cum in cunctis* §.
Inferiora, de Electione; Rolan. *cons.* 42. *num.* 59.
lib. 1. ubi testatur de communi, et in terminis
Capellaniae Sacerdotalis de recepta opinione te-
statur Navarr. *consil.* 7. *in fine de Praebend.* Mar-
chin. *tract.* 3. *de Sacrific. Missae part.* 2. *cap.* 29.
n. 10.
Capellania, in cujus erectione habentur similia 24
verba: « Legavit dictae Ecclesiae Collegiatae
» duplas octoginta pro constituenda, et erigen-
» da una Praebenda Sacerdotali in dicta Ecclesia,
» cum onere, ut Praebendarius nominandus, et
» eligendus ad dictam Praebendam, teneatur sin-
» gula Hebdomada celebrare Missas duas in d.
» Ecclesia, » non requiritur praesentandum esse
actu Sacerdotem, sed sufficit, quod sit talis aeta-
tis, ut infra annum promoveri possit ad Sacerdo-
tium. Sacra Congregatio Concilii 5. *Januarii* 1604.
apud Fagnan. *loc. cit. num.* 52. Capellania, in cu- 25
jus fundatione habentur consimilia verba: « Qui-
» libet Sacerdos, qui pro tempore fuerit, conti-
» nuam residentiam personalem in dicta Eccle-
» sia facere teneatur, et singulis diebus, quibus
» facultas, et commoditas sibi aderit, in dicta Ec-
» clesia teneatur Missam devotione debita cele-
» brare, » non requirit, quod praesentandus sit actu
Sacerdos, sed sufficit, quod infra annum possit
ad Sacerdotium promoveri. Sic Sac. Congr. Conc.
13. *Junii* 1608. apud Fagnanum *loc. cit. num.* 52.
Sic Capellania erecta hac lege: « Usufructuarii 26
» teneantur manutenere unum Capellanum, seu
» Presbyterum, qui omni die celebret, et cele-
» brare debeat Missam unam in Ecclesia per
» ipsum Testatorem fundata etc. et post eorum obi-
» tum per N. et N. quos eligit in Patronos dictae
» Ecclesiae, manuteneri debeant duo Capellani,
» qui omni die residentiam faciant in dicta
» Ecclesia, et qui celebrent et celebrare debeant
» Missam in eadem, » est quidem Capellania Sa-
cerdotalis, sed satis est, ut ad eam praesentetur
Clericus in ea aetate constitutus, ut infra annum
possit ad Sacerdotium promoveri. Eadem Sacr.
Congr. Concil. 22. *Februar.* 1614. apud Fagnan.
loco cit. n. 53. Capellaniae in Cathedrali, quarum 27
Capellani a Capitulo electi *tenentur Missas Con-
ventuales canere, et Divinis interesse*, sunt Sacer-
dotales aptitudine. Sic a Sacra Congregatione
Concilii decisum fuisse refert Fagnan. *loco citato
num.* 53. Capellania in Cathedrali Ecclesia sic 28
fundata: *Ut Capellanus debeat celebrare diu, noctu-
que Divinum Officium*, non requirit, ut Capella-
nus debeat esse Presbyter. Sic decrevisse Sacram
Congreg. Concil. *in Pistoriensi, et Abulensi* refert
Fagnan. *loco cit. num.* 72. Et ratio est, quia ver-
bum, *celebret Divinum Officium*, non refertur ad

celebrationem Missae, ut colligitur *ex Clementin.* 1. §. *Ne igitur, de celebrat. Missarum*, ubi Zabar.
29 *num.* 2. Capellania, in cujus crectione sic statuitur: *Eligatur Sacerdos qui celebret*, non requirit, ut praesentandus sit actu Sacerdos, sed sufficit, ut infra annum possit ad Sacerdotium promoveri. Sic Gratianus *disceptat. forens. c.* 133. *n.* 1. ubi adducit plures Rot. Rom. decisiones; et videntur facere etiam decisiones S. C. C. adductae supra *n.* 21. 22. 23. 24. 25. 26. Annexio enim Sacerdotii ad Capellaniam, seu Beneficium intelligitur ibi facta per modum aptitudinis. Immo juxta illustrissimi, ac Reverendissimi D. D. Josephi Mariae Maraviglia *Lege* 218. *Prudentiae Episcopalis*, neque necesse est, ut simplex Clericus ad hanc Capellaniam sic erectam, et fundatam praesentatus, et institutus ad Sacerdotium unquam promoveatur. Non enim per illam clausulam designatur qualitas pro idoneitate eligendi, sed qualitas muneris exercendi, quod cum per alium impleri possit, non est intelligenda tamquam qualitas propria personae electae, sed tamquam qualitas requisita ad satisfaciendum oneri, cui satis est, quod per alium satisfiat. Sic ille. Vide etiam infra
30 *num.* 49. Capellania, in cujus fundatione sic disponitur: *Eligatur Capellanus, qui actu sit Sacerdos*, vel *non conferatur, nisi Presbytero*, requirit necessario, quod praesentandus sit actualiter Sacerdos. Sic communiter Doctores cum Gratiano *discept. forens. cap.* 133. *num.* 2. Et ratio est clara, quia in hujusmodi dispositionibus habetur expressa mens Testatoris exigentis qualitatem Sacerdotii actualis, a qua non potest recedi, neque ab Ordinario etiam de consensu Patronorum, ut censuit Sacra Congregatio Concilii teste Fagnano *in capit. Conquerente* 6. *de Clericis non residentibus* num. 24. *et* dixit Rota *in Alexandrina Decanatus coram Orano* 12. *Junii* 1598.

31 Ad dignoscendum autem an ad Capellaniam sit praesentandus Capellanus, qui actu sit Sacerdos, vel solum aptitudine, sequenda est Theorica, quam tenuit Rota Romana in plurimis consimilibus casibus, et signanter *in Parmen. Prioratus* 8. *Junii* 1578. *coram Blanchetto, in Firmana Beneficiorum* 26. *Novembr.* 1582. *coram Orano et* 29. *April.* 1583. *coram Blanchetto, in Valentina Jurispatronatus* 20. *Martii* 1589. *coram Orano, in Alexandrina Decanatus* 12. *Junii et* 14. *Decembris* 1589. *coram Orano, in Romana Capellaniae* 19. *Martii* 1596. *coram Cardin. Pamphilio, in Gerunden. Beneficii* 22. *Martii, coram Justo, in Tarvisina Jurispatronatus* 27. *Junii* 1607. *coram Marcomontio, et in Recanatensi Beneficii* 14. *Junii* 1608. *coram Cardin. Lancelloto*, quae habetur impressa *part.* 2. *recent. dec.* 216. *n.* 2. quam Theoricam saepius probavit Sac. Congr. Concil. ut refert, et tenet Fagnan. *in cap. ut Abbates* 1. *de aetate, et*
32 *qualitate* n. 54. Et Theorica est ut sequitur: Ant verba Fundationis seu institutionis Beneficii respiciunt ex necessitate ipsum actum praesentationis, institutionis, vel collationis; aut non respiciunt actum, sed potius illius prosecutionem. In primo casu requiritur Sacerdotium in ipso 33
actu, ut v. gr. si Fundator dixerit: « Volo, ut » praesentetur, vel instituatur, aut eligatur Sacerdos, vel ut Capellania conferatur Sacerdoti, » seu constituto in ordine Sacerdotali, » quia qualitas adjuncta verbo, intelligitur secundum tempus verbi; *l. In delictis* §. *in extraneo, ff. de noxal. action. l. si Titius, ubi Bart. ff. de testament. milit.* idest in ipso actus initio, ut declarat Card. *in cap. Perpendimus sub n.* 7. *vers. sed redeundo ad contrarium, de Sentent. excomm.* Gomez *decis.* 72. *in princip. lib.* 1. et in proposito praeter Rotam, tenent Abbas *in cap. Cum in cunctis* §. *inferiora num.* 10. *vers. Secunda casu, de electicn. et decis. cum num.* 21. *ad finem, et num.* 22. *in eodem cap. Cum in cunctis, de election.* Idem Abbas *in Clement. Ut hi sub num.* 18. *vers. Item pone exemplum, de aetate et qualitate*, et ibi etiam Card. *in* §. *Illa vero num.* 4. et Vitalin. *num.* 12. et Imol. *col.* 1. *Paris. cons.* 50. *num.* 12. *et seq. lib.* 4. Rebuff. *in praxi Benefic. tit. requisita ad collationem num.* 33. *et in repet. c. Extirpandae*, §. *qui vero in* 2. *notabili, de Praebend.* Lambertin. *de Jurepatronat. par.* 1. *lib.* 2. *quaest.* 7. *art.* 29. Ferret. *cons.* 211. *num.* 8. *et* 9. Ripa *in l. Ex facto num.* 32. *ff. de vulgar.* Fagnan. *in cit. cap. Ut Abbates num.* 56. et ita Sacra Cong. Conc. 8. *Maji* 1677. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 15. *form.* 1. *n.* 18.

Et idem est, si fundator Capellaniae dixerit: 34
Volo ut praesentetur Presbyter Capellanus, qui Missam celebret, in quo casu proprie loquitur cit. Decisio Rotae *in Romana Capellaniae* 19. *Martii* 1595. *coram Card. Pamphilio*, et censuit Sacra Congreg. Concil. *in una Materanesi* 8. *Januarii* 1628. in qua fuit decisum: « Sacerdotium actu » requiri stante dispositione Testatoris in fundatione duarum Capellaniarum, ut per Beneficiatos provideantur Clerici Sacerdotes, qui teneantur, et debeant Missas celebrare, et arbitrio » Capituli deservire, vel ipsis impeditis per alios » substituendos a Capellanis eisdem, et a Capitulo approbandos. » Et hoc vult firmiter esse tenendum Fagnan. *in cit. cap. Ut Abbates* num. 56. quidquid contra scripserint nonnulli, quos citat Nicol. Garcias *in tractat. de Beneficiis par.* 7. *cap.* 1. *num.* 62. *vers. et quamvis*, Zerola, et alii. Nec 35
requiritur adjectio illius dictionis, *actu* seu *actualiter*, idest praesentetur, seu instituatur *actu* Presbyter, vel qui *actualiter* sit constitutus in Ordine Presbyterali, ut censet Gonz. *ad Regul.* 8. *Cancell. Gloss.* 5. *a n.* 104. sed satis est, ut Testator in fundatione disposuerit: *Ut praesentetur, seu instituatur Sacerdos, qui Missam celebret* juxta conclusionem Rotae, et communem per rationem

**jam adductam *n.* 33. quod qualitas adjuncta ver-
bo intelligitur secundum tempus verbi; *l. In deli-
ctis §. in extraneo, ff. de noxal. action.* Fagnan. *loc.*
36 *cit.* Immo Barbosa *de Offic. et potest. Episc. par.* 2.**
alleg. 24. *num.* 37. vult quod ad Capellaniam his
verbis institutam: *Ut praesentetur, aut nominetur
Presbyter, sive Sacerdos,* requiratur actu Sacerdo-
tium, quamvis non alia adessent, quae apponi
plerumque solent, nempe *qui celebret Missas,* aut
his similia, quia his adjunctis certior apparet
resolutio, tunc enim Capellanus debet esse actu
Sacerdos tempore provisionis, et impetrationis.
Ita Mendoza *in tract. annalium casuum numer.* 8.
decis. in cap. Cum in cunctis §. Inferiora num. 22.
de judic. et cons. 129. *incip. Pro tenui n.* 5. Rebuff.
*in recept. cap. Extirpandae §. Qui vero notabil. de
praebend.* Spin. *de testam. gloss.* 4. *num.* 67. Perez
lib. 1. *vers. notabile est etiam dubium, tit.* 6. *lib.* 1.
Ordin. Guttierez *consil.* 1. *num.* 11. *et consil.* 2.
per totum; Nicolaus Garcias *de Benefic. part.* 7.
c. 5. *a num.* 58. Moneta *de commut. ultim. volunt.
cap.* 10. *quaest.* 4. *num.* 139. *et* 145. Campanil. *in
divers. Juris Canon. rubr.* 7. *cap.* 6. *num.* 10. Ca-
stropalao *in opere moral. tom.* 2. *tract.* 13. *disput.*
1. *punct.* 6. *num.* 12. Gratian. *discept. forens. cap.*
133. *num.* 5. et Rota Romana *in una Parmensi Ju-
rispatronatus* 26. *Novembr.* 1582. *coram Curdin.
Blanchetto.*

37 In secundo autem casu, idest cum verba fun-
dationis Capellaniae non respiciunt actum prae-
sentationis, vel collationis, sed potius illius pro-
secutionem, ut dictum est *num.* 33. tunc non re-
quiritur in praesentando Sacerdotium actu, sed
sufficit, ut sit in ea aetate, ut infra annum possit
ad Sacerdotium promoveri, juxta Theoricam Ab-
batis *in cap. Cum in cunctis §. Inferiore num.* 10.
de elect. et Rotae supra allegat. a Doctoribus com-
38 muniter receptam. Et exemplum v. g. est, si in
fundatione consimilis dispositio habeatur: *Capel-
lanus esse debeat Presbyter;* vel: *Praesentetur Cle-
ricus, qui per seipsum teneatur Capellaniae in Di-
vinis inservire, et Missas celebrare;* vel: *Praesen-
39 tetur qui celebrare teneatur,* et hujusmodi. Nam li-
cet in his casibus Andreas Siculus in *cons.* 33.
Scripsit Psalmista, lib. 2. et post eum Lambertin.
de Jurepatron. lib. 2. *par.* 1. *quaest.* 7. *art.* 27. et
alii senserint, requiri Sacerdotium actu, veritas
tamen est in oppositum, ut absolute dicit Fagnan.
in cit. cap. Ut Abb. num. 58. quia hujusmodi verba
respiciunt prosecutionem ipsius praesentationis,
et tempus post institutionem, et ideo sufficit, ut
praesentatus sit Sacerdos habitu, seu aptitudine,
licet non actu; *argum. cap. Si quis* 2. *de institu-
tionibus in* 6. et in hoc casu loquitur Rota in *Ro-
mana Capellaniae de Capisucchis, die* 20. *Novem-
bris* 1573. *coram Cotta,* quae refertur *in d. Ro-
mana Capellaniae* 19. *Mart.* 1596. *coram Cardin.*
40 *Pamphil.* Et sic etiam in his, et consimilibus ter-
minis saepius respondit Sac. Congr. Conc. et si-
gnanter *in Tiburtina,* in qua Testator mandabat,
quod in Capella erecta per eum, *Missae celebrari
deberent ab uno Sacerdote de familia; eoque non exi-
stente, celebrari deberent a Sacerdote deputando.* Sac.
Congr. Conc. *sub die* 9. *Decemb.* 1690. declaravit
Capellaniam esse Clericalem. In Justinopolitana, in
qua erecta erat Capellania cum hac lege: *Quod
Missa quotidiana in puncto meridiei constituto Sa-
cerdote, aut Canonico bonae vitae celebrari committa-
tur,* et quaerebatur, an esset Sacerdotalis? *sub
die* 23. *Novemb.* 1697. ead. Congreg. *respondit Ne-
gative. In Tusculana,* in qua Testator mandaverat
erigi in Cathedrali Beneficium cum onere inser-
viendi Choro, et celebrandi unam Missam *de Re-
quiem* pro qualibet hebdomada; et quia praesen-
tatus Ordines Sacros infra annum non susceperat
juxta consuetudines illius Cathedralis, quibus
reddebatur obnoxius; eadem Sacra Congregatio
die 4. *Septembris* 1700. declaravit *Beneficium esse
Sacerdotale habitu, et non actu tempore praesenta-
tionis, ita tamen, ut infra annum deberet promoveri.*
Et sic pluries declaraverat pro variis Capellaniis 41
erectis, in consimilibus terminis, ut potest vide-
ri supra *n.* 22. 23. 24. 25. 26. 27. semper inter-
pretando et statuendo, quod similes Capellaniae
sint quidem Sacerdotales habitu, sed tamen satis
sit, ut ad eas praesententur, seu instituantur Cle-
rici in ea aetate, ut infra annum possint ad Sa-
cerdotium promoveri. Regulare enim est in Be- 42
neficiis Sacerdotalibus, sufficere solam habilitatem
ad Sacerdotium; *cap. Si is* 2. *de institutionibus in*
6. ibi: » Si is ad quem Rectoris praesentatio in
» aliqua Parochiali Ecclesia noscitur pertinere,
» quempiam non constitutum in Sacris praesen-
» tet ad eam, ipsum (dummodo alias sit idoneus
» et infra tempus a Jure statutum, ad Ordines,
» quos ipsius Ecclesiae Cura requirit, valeat pro-
» moveri) decernimus admittendum; » et ibi sic cla-
rissime adnotatur: « Vacante aliqua Ecclesia Pa-
» rochiali, Patronus illius Ecclesiae praesentavit
» Titium Clericum in Minoribus Ordinibus Dioe-
» cesano, qui Clericus erat alias idoneus, utrum
» propter istum defectum, quia non est promotus
» ad Sacerdotium, sit repellendus a Beneficio? »
respondet, *quod propter defectum Sacri Ordinis
non est a Beneficio repellendus, dummodo alias fue-
rit idoneus, et possit promoveri ad Sacros Ordines
infra annum;* et *cap. Si pro Clericis* 8. *de Praebend.
in* 6. *ubi* Gemin. et Franc. et Innocent. Abb. et
Dec. *in cap. Cum in cunctis, de elect. in §. Infer.*
Romano. *cons.* 325. *num.* 1. *Dec. cons.* 122. *sub.
num.* 2. Rolan. *cons.* 47. *num.* 59. *l.* 1. et Fagnan.
in d. cap. Ut Abbates n. 59.

Capellania fundata cum onere interessendi Di- 43
vinis Officiis in Cathedrali, vel Collegiata, requi-
rit personale servitium, quod non potest adim-
pleri per substitutum; *ad c. Unicum de Clericis*

non residentib. in 6. *et cap.* 12. *sess.* 24. Conc. Trid. ibi: *Omnia vero Divina per se, non per substitutum compellatur obire Officia*, juncta decisione Sacrae Congr. Concil. qua ut refert Fagnan. *in d. c. Ut Abbates num.* 92. declaratum fuit *d. cap.* 13. *vers. Praeterea*, comprehendere atiam Mansionarios, et alia Beneficia, quae sunt perpetua et habent adne-
44 xum servitium in Choro. Si vero Capellania fundata sit in Ecclesia non Cathedrali, vel Collegiata, sed in alia Ecclesia nou habente servitium Chori; hoc casu, quamvis in fundatione Capellae cantum sit, ut Capellanus debeat Missas celebrare, et Divinis inservire, seu interesse, tamen non tenebitur Ordinem Sacerdotalem suscipere, nec Missas, aut Divina Officia celebrare per seipsum, sed satis erit, ut haec munia per alium adimpleat. Sic decisum fuisse a Sac. Congr. Conc. *in una Placentina* refert Fagnan. *in d. cap. Ut Abbates num.* 67. *et* 68. et tenuit Rota *in Romana Capellaniae* 19. *Martii* 1596. *coram Card. Pam-*
45 *phil.* Capellaniae Cathedralis Ecclesiae, quarum redditus in Distributionibus quotidianis consistunt, personalem residentiam requirunt. Sacra
46 Congregatio Concilii *die* 9. *Novemb.* 1619. Capellania sic instituta, *ut Capellanus quotidie Missam celebret, et si negligens fuerit, certam poenam incurrat*, non requirit personalem residentiam. Sic fuisse a Sacr. Congreg. decisum refert Fagnanus
47 *in d. cap. Ut Abbates num.* 68. Item personalem residentiam non requirit Capellania, in cujus erectione dispositum est, *ut domus aedificetur Capellano, in qua habitet, et Divinis inserviat, et nisi habitet, et inserviat, possit amoveri, et de alio provideri.* Sic decrevit Sac. Congr. Conc. *in una*
48 *Casalensi* teste Fagnano *loc. cit. num.* 69. Capellaniae, quibus incumbit onus celebrandi Missas, et Choro inserviendi, non sunt compatibiles cum Canonicatibus, et Parochialibus, quamvis per earum constitutiones liceat servire per substitutum.
49 Sacra Congreg. Conc. 9. *Novemb.* 1619. Capellania sic fundata, *ut eligatur idoneus Capellanus Sacerdos, qui Missam celebret*, est Sacerdotalis, sed Capellanus non tenetur inservire per seipsum, et potest celebrare per alium. Sacra Congregat.
50 Concil. 17. *Novemb.* 1604. *et* 3. *April.* 1620. Capellania non potest conferri filiis illegitimis Presbyterorum in Ecclesiis, in quibus eorum Patres fuerint Beneficiati. Sic expresse Conc. Trid. *sess.* 25. *de Reform. c.* 15. ibi: « Ut paternae incontinentiae memoria a locis Deo consecratis, quos » maxime puritas sanctitasque decet, longissime » arceatur, non liceat filiis Clericorum, qui non » ex legitimo nati sunt Matrimonio, in Ecclesiis, » ubi eorum Patres Beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcumque » etiam dissimile Beneficium obtinere, nec in dictis Ecclesiis quoquomodo ministrare; nec pensiones super fructibus Beneficiorum, quae Parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt, » habere. (*)

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De Capellaniis duo potissimum quaeri solent. 51
Primum est, utrum Capellania sit Ecclesiastica, an Laicalis. *Alterum* est, an Capellania sit Sacerdotalis, nec ne. Ad primum quod attinet, nisi constet de erectione Capellaniae auctoritate Ordinarii vel *vere*, vel saltem *praesumptive*, Capellania non Ecclesiastica, sed Laicalis dicenda est quidem, etiamsi concurrant caetera naturae Ecclesiasticae Capellaniae convenientia, ut *ex text. in c. Ad haec, de Religios. Dom.* firmavit Rota *in Pampilon. Capellaniae impress. apud Piton. de controvers. Patron. allegat.* 33. *in Nullius, seu Orbetellen. Capellaniae* 3. *Februar.* 1741. *fer. per tot. cor. R. P. D. Canilliac. in Tarraconen. Capellaniae* 12. *Martii* 1748. §. 8. *cor. Illust. Cortiada.*

Haeres, vel Executor testamentarius, ut dictum 52
est *in additione ad verb. Beneficium art.* 2. *num.* 33. *et sequent.* in erectione Capellaniae auctoritatem Ordinarii haud potest adhibere, eamque effigere Ecclesiasticam, si ipsa a defuncto sit in actu inter vivos erecta; potest vero, si defunctus ejus erectionem demandavit in ultima voluntate, dummodo ipse defunctus, nec expresse, nec tacite alienus fuerit ab Ecclesiastica qualitate Capellaniae.

Hinc non inutilis est inspectio, quando defun- 53
ctus alienus dici nequeat, et quando dici queat alienus a qualitate Ecclesiastica Capellaniae. Si defunctus fuerit Persona Ecclesiastica, erectionem Capellaniae demandaverit in certa ac determinata Ecclesia, dotem et constituerit, ipsam Capellaniam nominaverit Beneficium, et futuros Capellanos Rectores, dici nequit alienus ab Ecclesiastica Capellaniae qualitate. Plene Rota *in Anconitana Beneficii* 21. *Martii* 1746. *per tot. cor. bon. mem. de Vais*, ubi ita fuit definitum, non obstante, quod a defuncto tributa fuerit primo Capellano facultas capiendi propria auctoritate possessionem bonorum cum clausulis Constituti et Precarii, eo quia fuit creditum, dictam faculta-

(*) Perdocte, naviter, ac copiose Cl. Auctor explicat, atque illustrat divisionem Capellaniae in *Clericalem, et Sacerdotalem*, et rursus in Sacerdotalem *habitu*, vel *actu*; adeo ut iis quidquam addere perinde esset, ac tantae eruditionis luminibus officere. Eandem divisionem Capellaniae in *Clericalem, atque Sacerdotalem* affert etiam doctissimus Van-Espenius *Part. II. sect.* 3. *tit.* 2. *cap.* 2. *de Ordin. Beneficus adnexo*, et licet praeter spiritum antiquiorum Canonum, contra naturam beneficiorum, ac dispositionem Juris communis sequioribus aetatibus inductam animadverterit, ipsam tamen generali consuetodine jam jam invectam, atque firmatam rejicere, aut reprobare minime est ausus. Eandem etiam divisionem probat, atque tuetur Cl. Pontas, Verb *Beneficiarius cas.* 2. et Cabassotius in sua *Theor. Jur. Can. et prax. lib. II. n.* 12. *cap.* 28. *(Edit. Neap.)*

tem referendam esse ad tempus non adhuc sequutae erectionis.

54 Quod si defunctus excluserit Ordinarium ab institutione Capellanorum pro tempore, alienus omnino dici debet a qualitate Ecclesiasticae Capellaniae. Pitou. *de controvers. Patron. Allegat.* 34. *n.* 10. Amostaz. *de Causis Piis lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 4. optime Rot. *cor. Seraph. dec.* 611. *num.* 4. *cor. Lancell. dec.* 1030. *n.* 25. *et sequent. in Tarraconen. Capellaniae* 11. *Martii* 1748. §. 9. *cor. Illustrissimo Cortiada.* Idem asserendum est, si bona non Capellaniae, sed Capellanis reliquerit. Pitou *de controvers. Patron. allegat.* 49. *num.* 9. *et* 11. et rursus *allegat.* 87. *n.* 3. Lar. *de Anniversar. et Capellan. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 36. Rot. *cor. Coccin. decis.* 2244. *n.* 4. *et cor. Pamphil. dec.* 87. *n.* 5. tum si reliquit Capellaniae, sed expresso titulo stipendii et salarii Capellani. Lotter. *de re Benefic. lib.* 1. *quaest.* 31. *n.* 60. *et sequent.* Bord. *de legat. Missar. cap.* 6. *n.* 32. *et seq.* Rot. *in Civitatis Castelli Capellaniae* 5. *Apr.* 1744. §. 10. *cor. bon. mem. Vicecom. in Anagnina Capellaniae* 16. *Junii* 1649. §. 3. et confirmatoria 30. *Julii* 1750. §. 4. *cor. Eminentissimo Matthaeja.*

55 In universum, si defunctus disponendo de Capellania aliquid demandavit, quod convenit Ecclesiasticae Capellaniae, alienus dici nequit a qualitate Ecclesiasticae Capellaniae; contra vero si quid voluit Capellaniae Ecclesiasticae repugnans, ab Ecclesiastica qualitate Capellaniae dicendus est alienus. Intellige tamen si agatur de Persona, quae intelligat, quid sit Capellania Ecclesiastica, quidque sit Capellania Laicalis; nam si res sit de Rustico, de Muliere, vel de aliis id genus, nec tute procedi potest cum dicta distinctione. Vide Rot. *in Praenestina Legati Pii* 21. *Apr.* 1749. §. 8. *cor. bon. mem. Lana.*

56 Capellania (ut ad alterum transeamus) dicitur Sacerdotalis, ubi Rectori impositum est onus celebrandi per seipsum, vel expresse, vel saltem virtualiter. Quando autem virtualiter injunctum Rectori dici queat onus celebrandi per seipsum adi Rot. *in Derthusen. Beneficii* 3. *Junii* 1741. *cor. Illustrissimo Molino*, ubi declarantur *Decisiones, quae videntur contrariae.* Quod si nomen Presbyteri, seu Sacerdotis referatur ad exercitium, Beneficium est Sacerdotale habitu, sin autem referatur ad ipsum initium electionis, seu praesentationis, Beneficium est Sacerdotale actu. Rota *in Majoricen. Beneficii* 27. *Aprilis* 1742. *coram clar. mem. Calcagnin.*

57 Caeterum si nec expresse, nec virtualiter fuerit Capellano onus injunctum celebrandi per seipsum, Capellania dici nequit Sacerdotalis, tametsi dictum sit, quod Capellanus sit Presbyter, et quidem idoneus et sufficiens ad celebrationem Missae, et Divini Officii. Rot. *in Imalen. Beneficii super Institutione* 13. *Januarii* 1744. *cor. Illustrissima Molino.* Num idem obtineat, si dictum sit, quod Capellanus sit Sacerdos? Vide Rot. *in Majoricen. Collegiat.* 26. *Aprilis* 1743. *cor. Illustriss. Thunn.*

Quod ait Auctor *numer.* 11. Capellaniam scilicet Laicalem, adeoque amovibilem de consensu Patroni, tenere posse vicem tituli in promotionibus ad ordines Sacros, intellige, si agatur de Jurepatronatus haereditario; ita ut successor, uti obstrictus servare factum defuncti nequeat amovere Capellanum; non itidem si res sit de jurepatronatus gentilitiu, aut mixto, sic ut successor tamquam vocatus ex propria persona possit Capellanum amovere. Amostaz. *de Causis Piis lib.* 3. *c.* 1. *n.* 42. 58

Pariter quod inquit Auctor *n.* 43. Capellaniam videlicet fundatam cum onere celebrandi divina Officia in Cathedrali vel Collegiata Ecclesia, requirere personale servitium, quod non potest adimpleri per substitutum, intellige si obtinens illam Capellaniam recenseatur inter Mansionarios illius Ecclesiae; quia si non sit de Mansionariis, non est obligatus ad personale servitium, potestque per alium inservire. Rota *in Vicen. Beneficii* 5. *Julii* 1751. §. 11. *et plur. sequent. cor. Illustrissimo Cortiada.* 59

ADDITIONES CASINENSES

Quaedam adducere intendimus de Capellaniis ex Berardi *commentariis in jus ecclesiast. universum tom.* 2. *Append. de Benef. impropriis.* Capellaniarum institutio originem recentiorem habet inductam exemplo beneficiorum. Etenim cum olim auctoritate Antistitum tributa fuissent ecclesiastica officia, et unicuique Clerico certa bona adsignata sub nomine Beneficii, Antistitum exemplo vel Collegia Clericorum, vel singulares personae, etiam laicae, certa bona certis conditionibus discreta voluerunt, quibus Clerico cuidam certis indictis oneribus consuleretur. Convenit Capellania cum Beneficio in eo, quod in utroque certum sit sacrum officium obeundum, aut saltem religiosa, vel pia quaedam munera exercenda, adeo ut Capellanus ea non implens removeri abs jure Capellaniae possit, monitione tamen praemissa, nisi fundator jure ipso Capellanum a Capellania cadere voluisset. Deinde illud est et Beneficiis et Capellaniis commune, ut certa quoque in Capellaniis constituta sint bona, quasi dos a Capellano in perpetuo possidenda. E converso a Beneficio Capellania differt primum in eo, quod Beneficium Ecclesiasticum Clerico semper conceditur, at Capellania non semper Clericum exigat possessorem, sed et quandoque laico conferatur; adeo ut, si Capellaniae nullae exercendae hierarchicae functiones adhaereant, sed tantum pia quaedam opera, aut religiosa, veluti dotium annua- 60 61 62 63

tim praestandarum, pecuniae in pauperes distribuendae, haec a laico Capellano fiant; quod si functiones hierarchicae peragendae sint, laicus Capellanus satisfaciat, si Clerico eas abeundas mandet, nisi specialiter in fundatione cautum
64 fuerit, ut Capellanus Clericus esse debeat. Potissimum autem discrimen, quod inter Capellaniam et Beneficium intercedit, et ex quo semper Capellania a Beneficio distinguitur, illud est, quod Beneficium vere inter jura Ecclesiae recenseatur, et titulus semper penes Ecclesiam sit, manente administratione generali penes Ecclesiae Praelatum, licet identidem reserventur quaedam jura honorifica gratia fundatoris, eorumque, qui a fundatore causam habent. At Capellania proprie non est inter jura Ecclesiastica, cum titulus remaneat penes fundatorem, sive iste laicus sit, sive Ecclesiasticus, vel penes eos, qui a fundatore causam habent, licet fieri possit, ut multa ad Capellaniam ipsam spectantia conferatur in fidem, religionem ac sollicitudinem Praelati ecclesiastici; ex quo fit, ut multa, quae in Beneficiis obtinent ex constitutionibus Praelatorum, ad Capellanias non producantur.

65 Item etiam Capellania distinguitur ab Anniversariis. Commune est et Capellaniae, et Anniversario, et piis relictis, ut perpetua censeantur, quoscumque haeredes, etiam seros obligatura, nisi expresse constet, aliter fundatorem voluisse. In supradictis omnibus causa etiam perpetua est, nimirum divinus cultus, redemptio peccatorum, suffragium animae defuncti, aut opera pia pau-
66 peribus sibi perpetuo succedentibus utilia. Distat vero Capellania ab Anniversariis caeterisque relictis piis defunctorum, quod in Capellania certi fundi demonstrantur, atque a patrimonio seu haereditate fundatoris segregantur, quasi dos ejusdem Capellaniae adsignata Capellano; sed in Anniversariis, caeterisque piis relictis praecipua habetur personalis obligatio haeredibus imposita, etiam sine ulla designatione certorum fundorum; quod si quandoque contingat, certos fundos pro executione pii relicti demonstrari a testatore, haec tamen demonstratio non eo refertur, ut indicetur, fundos eosdem esse veluti certam rem ab haereditate separatam, quasi dotem pii operis instituti, sed eo, ut noverint haeredes, quibus ex fundis luere quantitatem debeant ad exequutionem piae voluntatis, velut noverint haeredes, manere apud se praecipuam personalem obligationem, fundosque designatos, causa pii relicti
hypotheca obligatos esse. Ex quo proficiscitur 67
Capellaniam prorsus extingui, ubi fundi perierint, quamquam non pereant caetera pia relicta, etiam pereuntibus fundis, causa executionis aut hypothecae demonstratis, manente semper in haeredibus quibuscumque personali obligatione. Pro- 68
ficiscitur insuper fundos Capellaniae adsignatos alienari non posse sine solemnitatibus requisitis in alienatione rerum ad rempublicam pertinentium, et sine causae cognitione; e contrario alienari posse ab haeredibus fundos demonstratos pro Anniversariis caeterisque piis relictis sine ulla solemnitate, et sine causae cognitione, nisi aliud fundatorem voluisse probetur, manente tamen penes haeredem alienantem personali obligatione; arg. *leg.* 81. §. *ult. ff. de contrah. emt. l.* 96. 120. *ff. de legat.* 1. *l.* 38. *ff. de usu, et usufr. leg.* 2. §. 1. *ff. de alim. et cibar. legat.* aut in novum possessorem translata hypothecaria obligatione, si pro anniversario, piisve relictis fundi fuerint a fundatore obligati; arg. *l.* 12. *ff. de alimen. vel cibar. leg.* vel si tacite ex lege hypothecae obnoxii fuerint, uti contingit, quoties legato constitutum Anniversarium proponatur; *l.* 1. *cod. communia de legatis.* Denique proficiscitur, institutis Anniver- 69
sariis, vel piis relictis, bona demonstrata dividi inter haeredes pro haereditaria parte, divisa quoque eodem modo obligatione, contra quam obtineat in Capellania, quae semper individua est, cujus propterea bona una cum obligationibus cohaerentibus semper manent apud Capellanum, sive haeres sit fundatoris, sive quicumque alius, hac adjecta observatione, ut si forte a fundatore haeres fuerit Capellanus institutus in perpetuum, et emergat casus plurium cohaeredum, tunc apud seniorem, tamquam apud patronum, bona Capellaniae consistant, nisi aliud appareat a fundatore constitutum; arg. *l.* 77. §. 21. *ff. de legat.* 2. *juncta l. ult. ff. de fide instrumentorum* et *l.* 192. *ff. de regul. juris.*

CAPELLANUS

SUMMARIUM

1. Capellanus tenetur per seipsum Missas celebrare, si id verbis expressis, aut aequipollentibus cautum fuerit in fundatione Capellaniae. — 2. Immo Capellani tenentur Missas celebrare per seipsos, si adsit praeceptum Testatoris, seu Fundatoris ita conceptum: *E se alle volte non potessero celebrare, facciano celebrare per altri.* — 3. Sic etiam, si onus Missarum reperiatur injunctum Capellano hac lege: *Che debba celebrar la Messa, e se alcuna volta non potesse, faccia celebrare altri quotidianamente.* Vel *che il Cappellano pro tempore, in tempo della raccolta abbia vacanza di due mesi l'anno, e non piu. Che potrà prender tutti, o pochi giorni alla settimana, e ciò etiam in caso di malattia possa farle dire da altri.* Vel: *in casu infirmitatis, vel absentiae possit Capellanus alium substituere*, dicitur onus injunctum personale, itaut per seipsum teneatur celebrare. — 4. Secus si Testator dicat, *qual Messa vuole, che sia celebrata dal Rettore, che sarà nominato;* nam tunc Mis-

sa poterit celebrari, et onus adimpleri per alium; sicuti si ita mandaret *Haeres teneatur eligere Capellanum; qui singulis hebdomadis celebret Missas v. g. quatuor.* Nam etiam tunc non teneretur celebrare per seipsum, sed posset per alium. — 5. Capellanus, qui de mente Testatoris quotidie per seipsum celebrare tenetur, semel in hebdomada per alium poterit celebrare. — 6. Obligatio enim quotidie per se celebrandi inhonesta, et illicita censeri debet. — 7. Immo volunt Doctores, quod Capellanus obligatus ad quotidie celebrandum per se ipsum personaliter, nedum semel in hebdomada possit celebrare per alium, sed etiam titulo honestatis, vel reverentiae Sacramenti, aut alia justa causa possit aliquoties, at etiam semel in hebdomada abstinere a celebratione absque eo quod faciat tali die celebrare per alium, maxime si obligatio quotidie celebrandi sit mere personalis ad ipsius Capellani personam directa. — 8. Affertur ad id Decretum Sacrae Congregationis Visitationis. — 9. Capellanus, qui tenetur quotidie celebrare, non potest novam eleemosynam accipere, et duabus obligationibus unica Missa satisfacere, nisi in fundatione expresse cautum sit, quod non teneatur Sacrificium applicare. — 10. Capellanus, qui potest per alium celebrare, non tenetur dare stipendium Sacerdoti celebranti ad rationem redituum Capellaniae. — 11. Sic Capellani amovibiles, qui sunt nominati vel electi ab Haeredibus Testatorum ad celebrandas Missas cum assignatione certi redditus, juxta dispositionem Testatorum, possunt assignare certam mercedem juxta morem regionis Sacerdoti pro Missis celebrandis, et pro se aliam partem retinere. — 12. Ita etiam Capellanus ad nutum amovibilis cum obligatione unius Missae qualibet hebdomada cum stipendio legato, et confirmatu de octo annis in octo annos, potest demandare celebrationem dictarum Missarum alteri cum eleemosyna consueta juxta morem regionis, retenta sibi parte dicti stipendii debiti Capellano. — 13. Si vero reperiatur injunctum v. g. quod celebrentur singulis annis Missae 30. S. Gregorii pro Defunctis in Ecclesia N. per Sacerdotem eligendum a N. cui solvantur pro eleemosyna scuta octo, vel decem; Capellanus Sacerdos sic electus tenetur per seipsum celebrare, nec poterit dare eleemosynam currentem alteri Sacerdoti, qui praefatas Missas celebret, retento sibi, quod superest. — 14. Capellanus, cui impositum est onus, ut debeat continue singulis diebus Missam celebrare, et si cessaverit eam celebrare, teneatur v. g. solvere duos Paulos pro qualibet Missa non celebrata, non potest umquam vacare, nisi suppleat per alium. — 15. Non tenetur tamen neque per alium celebrare tempore infirmitatis non excedentis quindecim dies. — 16. Immo ex Concilio Provinciali Mediolanensi Capellanus deobligatur a celebrando, et supplendo per alium ratione infirmitatis, etiamsi per mensem integrum aegrotet. — 17. Si vero ex fundatione Capellanus non teneatur celebrare per seipsum, cum talis Capellanus numquam possit a celebratione vacare, ipse non teneretur per alium celebrare solum tempore infirmitatis non excedentis quindecim dies. — 18. Sacerdos autem substitutus a Capellano ad celebrandum pro Fundatore, si omittat celebrare causa infirmitatis per aliquot dies, non acquirit stipem Missis omissis correspondentem, sed illa est eroganda alteri Sacerdoti, ut celebret, vel est retinenda ab ipso Capellano, si per seipsum pro illis diebus celebret. — 19. Capellanus Episcopi, qui cum eo recitat Officium, debet se illi conformare. — 20. Capellanus eligendus ab Episcopo pro tempore, non est amovibilis, neque manualis, sed perpetuus. — 21. Capellani Ecclesiae Cathedralis, qui sunt membra Ecclesiae, debent incedere in processionibus, et sedere in Choro immediate post Canonicos, nec inter eos debent interponi Rectores Ecclesiarum aliarum, etiam praetextu Doctoratus. — 22. Capellanus Presbyter prius ordinatus, debet praecedere Capellano postea ordinato, licet ultimo ordinatus prius acceperit possessionem Capellaniae. — 23. Non potest Episcopus praecipere Capellanis Capellarum campestrium Regularium, ne Missas celebrent, antequam celebretur Missa Ecclesiarum Parochialium. — 24. Capellanus non potest cogi ab Episcopo, ut celebret certa hora, quando in fundatione hoc non reperitur injunctum. — 25. Potest tamen Episcopus Capellanum adstringere (non censuris) ad providendum de proprio paramenta. — 26. Capellanus semel examinatus, et approbatus quoad scientiam ab Ordinario, nulli examini de scientia subjici debet. — 29. Nec Haeres, nec Executor testamentarius, neque Episcopus potest in erectione Capellaniae, seu Beneficii simplicis injungere Capellano onus residentiae, quod Testator non injunxit, neque addere, quod Capellanus pro tempore per seipsum Missas celebret; neque alio modo Testatoris voluntatem immutare. — 28. Capellanus Confraternitatis non potest suo arbitrio sine expressa licentia Episcopi processiones facere. — 29. Et si non adsit licentia Episcopi, non potest illas facere sine licentia Parochorum, per quorum territorium transeundum est. — 30. Nec potest Capellanus Confraternitatis in processionibus extra propriam Ecclesiam deferre stolam. — 31. Capellani Confraternitatum non debent ab Episcopo sine causa amoveri reluctantibus Confratribus. — 32. Alia de istis Capellanis. *Remissive.* — 33. Capellanus quo tempore, loco seu Ecclesia, vel Altari debeat celebrare Missam, et pro quo debeat applicare; et quid possit quoad reductionem, satisfactionem, eleemosynam et alia. *Remissive.* — 34. Capellanus habens obligationem inhabitandi domum a fundatore ad id relictam instructam suppellectilibus, et mobilibus necessariis, tenetur omnimode ibi habitare. — 35. 40. De amotione Capellani ab officio. — 41. 42. Capellanus, qui ad vitandam dismembrationem Parochiae solet constitui ad coadjuvandum Parochum, utrum sit perpetuus, an amovibilis. — 43. Num Capellanus Curatus ad nutum amovibilis a Patrono, inscio Episcopo amoveri queat. *Remissive.* — 44. Si in fundatione Capellaniae dictum sit, quod praesentetur Capellanus, qui intra annum possit ascendere ad Sacerdotium, a quo die sumatur initium anni.

1 Capellanus tenetur per seipsum Missas ce-
lebrare, si id verbis expressis, aut aequi-
pollentibus cautum fuerit in fundatione Ca-
pellaniae; quod enim in ipsa erectione Ca-
pellaniae constitutum, et dispositum est, id om-
nino est observandum, ut expresse statuitur a
Concil. Trid. *sess.* 25. *de reformat. cap.* 5. Nec re-
quiritur, ut in erectione sit expresse statutum,
ut Capellanus celebret per seipsum, sed satis est,
ut id verbis aequipollentibus sit ordinatum; *arg.*
cap. In his 15. *de verb. singnific. l. final. ff. de do-*
nat. quae sub modo, l. quid tamen §. 1. *ff. de re arbitr.*
et sic fuisse a Sacr. Congreg. Conc. decisum, refert
2 Fagnanus *loc. cit. num.* 76. *et* 77. Immo Capellani
tenentur Missas celebrare per se ipsos, si adsit
praeceptum Testatoris, seu Fundatoris ita conce-
ptum: *E se alle volte non potessero celebrare, fac-*
ciano celebrare per altri, ut respondit Sac. Cong.
Conc. 18. *Dec.* 1688. Sic etiam si onus Missarum 3
reperiatur injunctum Capellano hac lege: *Che debba*
celebrar la Messa, e se alcuna volta non potesse, fac-
cia celebrar altri quotidianamente. Vel: *Che il Cap-*
pellano pro tempore, in tempo della raccolta abbia
vacanza di due mesi l' anno, e non più. Che potrà
prender tutti, o pochi giorni alla settimana, e ciò etiam
in caso di malattia, possa farle dire da altri. Vel:
Et in casu infirmitatis, vel absentiae possit Capella-
nus alium substituere, dicitur onus injunctum per-
sonale, ita ut per se ipsum teneatur celebrare,
quia onus dirigitur in personam Capellani, cujus

industria videtur electa, et importat satisfactionem
personalem, prout in praefatis casibus respondit
Sac. Congr. Coucil. *in Romana* 15. *April.* 1605. *lib.
decret.* 35. *fol.* 96. *et* 18. *Decembr.* 1688. *in Florentina* 13. *Novembr.* 1688. *et in Civitatis plebis* 15.
4 *Decembr.* 1608. Secus si Testator diceret: *qual
Messa vuole, che sia celebrata dal Rettore, che sarà
nominato.* Nam tunc poterit Missa celebrari, et
onus adimpleri per alium; ead. Sac. Congreg. Conc.
15. *Januar.* 1669. *lib.* 27. *Decret. fol.* 281. Sicuti
si ita mandaret: *Haeres teneatur eligere Capellanum,
qui singulis hebdomadis celebret Missas v. g. quatuor.*
Nam etiam tunc non teneretur celebrare per se
ipsum, sed posset per alium; ut ead. Sac. Congr.
Conc. *respondit in alia Sabinen.* 18. *Mart.* 1684.

Capellanus, qui de mente Testatoris quotidie 5
per seipsum celebrare tenetur, semel in hebdomada per alium poterit celebrare. Sacra Congreg.
Coucil. *in Comens.* 10. *Mart.* 1623. *arg. cap. Significatum* 11. *de Praebendis.* Obligatio enim quotidie 6
per se celebrandi, inhonesta et illicita (*) censeri
debet. Rota Romana *part.* 1. *recentior. decis.* 496.
Immo volunt Doctores, quod Capellanus obligatus 7
ad quotidie celebrandum per se ipsum personaliter, nedum semel in hebdomada possit celebrare
per alium, sed etiam titulo honestatis, vel reve-

(*) Non satis apte, sed improprie *inhonesta*, *et illicita* vocatur Sacerdotis obligatio, qua ad quotidie per seipsum celebrandum adstringatur; neque enim celebratio etiam quotidiana onus est, quod aut cum honestate pugnet, aut exequi per se non liceat. Parcendum tamen Auctori est, quod illis vocabulis nihil aliud innuere voluerit, nisi quod tanta esse nequeat celebrandi obligatio, ut ab isto onere quotidiano dispensari duplici saltem de causa non possit, scilicet ob corporis infirmitatem, et ob specialem aliquam causam honestatis, et devotionis sacrificio debitae, quibus in casibus censeri nequit Sacerdos obligatus.

Neque ferri posse videtur, quod statim subnectit; posse scilicet Sacerdotem semel in hebdomada a celebranda Missa abstinere, quin teneatur per alium satisfacere. Decretum enim, quod affert, ad particularem casum spectat, in quo particulares circumstantiae occurrere debuere. Quamobrem ex ipso generalis regula statui nequit, qua permittatur generatim Capellanis quinquaginta et duas Missas quolibet anno contra propriam obligationem omittere. Quamobrem satius cum Cabassutio, aliisque censerem, non ultra unam in mense Missam extendi posse hanc Capellanorum exemptionem, ne notabiliter mutetur, et laedatur Institutoris dispositio, atque voluntas. *(Nota Romani Theologi).*

Responsio Auctoris.

Asserit hic R. Theologus, quod ego minus apte dicam, quod obligatio quotidie per se celebrandi *inhonesta et illicita* censeri debet. Et tamen sunt ipsa praecisa verba Sacrae Romanae Rotae, *part.* 1. *recent. decis.* 496. ubi in Summario *num.* 7. sic praecise habet: *onus celebrandi Missas quotidie adjectum Sacerdoti, ut per se ipsum celebret, dicitur inhonestum, et illicitum*, et in corpore eodem *num.* 7. sic repetit: *obligatio quotidie celebrandi tamquam inhonesta, et illicita etc.* Unde si audet censura inurere ipsissima verba tam venerabilis Sacri Tribunalis, ad quod confluunt decidendae Causae Urbis et Orbis, quis modo ab ejus censuris poterit esse tutus? Aut quis et quantus Theologus hic Censor, qui videtur Sac. Rom. Rotam nec e limine salutasse?

Quo autem ad reliqua ab eo *hic supra* notata, vide, ultra *ibi* a me tradita Monacell. *Edition Rom.* 1709. *part.* 3. *in appendic. instruct.* 5. *pro adimplemento onerum Missarum, pag.* 217. *num.* 11. *et seq.* ubi satis ad rem.

Animadversio Editoris Neapolitani.

Reprehenditur Auctor noster, eique succenset Cl. Adnotator, in Adnotationibus subjectis ad hunc Articulum, propterea quod obligationem per se quotidie celebrandi *inhonestam*, atque *illicitam* censendam dixerit, quasi *minus apte*, et *improprie* locutus. At ut mihi videtur non erat idcirco tantopere reprehendendus, sed tantum rite, recteque explicandus; quandoquidem non unus ipse usus est hac in re hoc loquendi genere. Vide Cabassut. *loc. cit.* n. 9. et Pontas *Verb. Beneficiarius, Cas.* 10. qui hujusmodi obligationes non admittentes debitas exceptiones *infirmitatis, sive honestatis, et debitae devotionis*, vocant *durissimas, indecentes, debitae devotioni nimis oppositas, atque iniqua vincula.* Neque mirum hoc videri debet, aut ipsi hac in re culpandi, cum ipsi, uti cuivis luculentissime patet, adhaerent ad Decretalem Alexandri III. relatam in *Cap. Significatum est. 11. de Praebendis* etc. in qua Pontifex laudatus primum omnium hoc loquendi genere usus videtur. Cum enim institutionem Capellaniae, cui quotidianae celebrationis onus et quidem *per se* impositum fuerat, eatenus tantum probarit, quatenus Sacerdos institutus, nisi corporis infirmitate detentus, assidue deberet obsequium suum impendere Ecclesiae memoratae *salva tamen honestate sua et debita devotione*, apertissime inde colligendum videtur, duriores hujusmodi obligationes, in quibus non daretur locus memoratis exceptionibus, habitas fuisse a laud. Pontifice veluti oppositas *honestati*, ac *debitae devotioni*; cujusmodi auctoritatem inde secuti laudati Scriptores dixere, hujusmodi obligationes, sive institutiones *inhonestas*, et *illicitas*, latiore saltem acceptione, quatenus praejudicium afferant *honestati*, ac *debitae devotioni*.

Æquior porro censura videtur, qua Cl. Adnotator rejiciendam doceat sententiam Auctoris, qua Cl. noster Auctor opinatur adstrictos *per se* ad quotidianam Sacrificii celebrationem personaliter obeundam, posse semel per singulam hebdomadam ab hoc onere vacare, quin teneantur *per se*, aut per alium Sacrificium omissum causa *honestatis*, aut *debitae devotionis* supplere. Quod autem Cl. Cabassutius, aliique id concedant tantum semel per mensem propter hujusmodi memoratas causas a celebratione vacari posse, id nos neque aperte reprobare, neque quidquam decernere hac in re audemus satius ducentes vestigiis insistere Sacr. Congregationis Concilii. Cum enim An. 1683. Sacrae Congregationi haec dubia proposita fuissent scilicet:

I. *An Sacerdotes obligati ratione Beneficii, Capellaniae, legati, stipendii celebrare quotidie per se ipsos, possint aliquando a celebratione vacare, et quatenus affirmative.*

II. *Quando, et quoties a dicta celebratione vacare possint.*

III. *An diebus licitae vacationis possint Missam pro seipsis, vel aliis praeterquam pro fundatoribus celebrare: et quatenus affirmative.*

IV. *An pro aliis celebrando possint stipendium pro hujusmodi celebratione recipere.*

V. *An illis diebus, quibus licite vacant a celebratione, teneantur Missam celebrari facere ab aliis juxta intentionem Fundatorum.*

VI. *An Sacerdotes ut supra obligati celebrare Missam quotidie absque tamen onere celebrandi per se ipsos possint aliquando a celebratione vacare.*

Hisce propositis dubiis hujusmodi adhibitae fuere responsiones:

Ad Primum *affirmative, concurrente aliqua legitima causa.*
Ad II. *ut ad proximum.*
Ad III. *negative.*
Ad IV. *negative.*
Ad V. *distulit resolutionem.*
Ad VI. *negative.*

Refert. Bened. XIV. *De Sacrific. Miss. Sect. II. cap.* 1. §. 1.

Circa hasce porro responsiones illud animadvertendum occurrit, quod in responsione ad *III. Dub.* Sac. Congregat. non permittat Sacerdoti diebus licitae vacationis neque pro se ipso celebrare; hoc ita intelligendum arbitramur, si passim, ac *saepius* fiat. Caeterum semel atque iterum per annum pro se, suisve celebrare aliqua occurrente causa communiter permittunt probatissimi Scriptores. Lege Pontas, *Verb. Beneficiarius cas. X.* et Cl. Cabassutium *loc. cit.*

rentiae Sacramenti, aut alia justa causa, possit aliquoties, et etiam semel in hebbomada abstinare a celebratione absque eo, quod faciat tali die celebrare per alium, maxime si obligatio quotidia celebrandi sit mere personalis ad ipsins Capellani personam directa, ut cum multis tenemus etiam nos *verb. Missa art.* 3. *num.* 14. *et seqq.* afferendo ibi varia Decreta Sacrae Congregationis Concilii ad boc facientia, at expresse tanet Monaccll. *tomus* 4. *in appendice ad formular. instructione* 5. *pro adimplemento onerum Missarum num.* 11. et
8 boc *ex capitulo Significatum* 11. *de Praebend.* et juxta Decretum circa boc editum ab Eminentissimo Petruccio in visitatione Domus Patrum Ministrorum infirmorum Magdalenae Romae approbatum a Sacra Congreg. Visitationis Apostolicae *sub die* 18. *Jun.* 1697. in quo sic habetur: *Religiosi a Superioribus pro tempore destinati pro celebratione Missarum sex quotidianarum pro legato, et Suffragio R. P. D. olim Vincentii Justiniani juxta reductionem obtentam ab anno 1646. a celebratione quotidiana vacare non possint, nisi semel tantum in hebdomada. At in diebus, quibus vacant, pro aliis celebrare, et aliam eleemosynam, seu stipem accipere nequaquam possint: sed si vacare ut supra volunt a celebratione pro eodem Testatore, vel pro seipsis, et eorum devotione dumtaxat, poterunt semel in hebdomada celebrare, sub poena reiterandae celebrationis, et restitutionis respective, super quibus eorumdem religiosorum, et superiorum conscientiam stricte oneramus.* Vid. verb. *Missa art.* 3. *num.* 10. *et seq.*

9 Capellanus, qui tenetur quotidie celebrare, non potest novam eleemosynam accipere, et duabus obligationibus unica Missa satisfacere, nisi in fundatione expresse cautum sit, quod non teneatur Sacrificium applicare. Sac. Congreg. Conc. *in Nullius, celebrationis Missarum* 13. *Jul.* 1630. et in Decretis de celebratione Missarum; ubi ad quartum quaesitum respondit: *Sacerdotes diebus, quibus tenentur Missas celebrare ratione Beneficii, seu Capellaniae, Legati, aut Salarii; si eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem
10 Missa utrique obligationi satisfacere.* Capellanus, qui potest per alium celebrare, non tenetur dare stipendium Sacerdoti celebranti ad rationem redditunm Capellaniae. Sic Sacr. Congr. Conc. *in Decretis de celebratione Missarum in responsione ad octavum*, ubi expresse dicit: *Satis esse, ut Rector Beneficii, qui potest Missam per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleemosynam congruam secundum morem Civitatis, vel Provinciae nisi in fundatione ipsius Beneficii aliud cautum fuerit.* Sic 11
Capellani amovibiles, qui sunt nominati, vel electi ab Haeredibus Testatorum ad celebrandas Missas cum assignatione certi redditus, juxta dispositionem Testatorum, possunt assignare certam mercedem juxta morem regionis Sacerdoti pro Missis celebrandis, et pro se aliam partem retinere. Sacra Congreg. Conc. *in Neapolitana* 17. *August.* 1630.
Ita etiam Capellanus ad nutum amovibilis cum 12
obligatione unius Missae qualibet hebdomada, cum stipendio legato et confirmato de octo annis in octo annos, potest demandare celebrationem dietarum Missarum alteri, cum eleemosyna consueta juxta morem regionis, retenta sibi parte dicti stipendii debiti Capellano. Sacra Congreg. Conc. *in Fanen.*
7. *Septemb.* 1630. Si vero reperiatur injunctum 13
v. g. quod celebrentur singulis annis Missae 30. S. Gregorii pro Defunctis in Ecclesia N. per Sacerdotem eligendum a N. cui solvantur pro eleemosyna Scuta octo, vel decem; Capellanus Sacerdos sic electus tenetur per se ipsum celebrare, nec poterit dare eleemosynam currentem alteri Sacerdoti, qui praefatas Missas celebret, retento sibi, quod superest; ut Sac. Congreg. Conc. *requisita respondit* 21. *Febr.* 1688. et reproposito Dubio 17. *Julii ejusdem anni*, responsum confirmavit, *lib.* 38. *Decr. fol.* 89. 339. 340. et clare etiam colligitur ex Decretis de celebrat. Missarum, ubi ad decimum quaesitum: *An Sacerdotes, quibus aliquando offertur eleemosyna major solita pro celebratione Missae, debeant dare eamdem integram eleemosynam iis, quibus Missas celebrandas committunt; an vero satis sit, ut dent celebrantibus eleemosynam consuetam. Respondit debere absolute tribuere integram eleemosynam Sacerdoti celebranti, nec ullam illius partem sibi retinere posse.*

Capellanus, cui impositum est onus, ut debeat 14
continue singulis diebus Missam celebrare, et si cessaverit eam celebrare, teneatur v. g. solvere duos Paulos pro qualibet Missa non celebrata, non potest umquam vacare, nisi suppleat per alium.
Sacra Congreg. Conc. 17. *Sept.* 1695. Non tenetur 15
tamen per alium celebrare tempore infirmitatis non excedentis quindecim dies, ut declaravit eadem Sacra Congreg. Conc. 17. *Septem.* 1695. Immo ex Concilio Provinciali Mediolanen. *septimo tit. de Missis*, Capellanus deobligatur a celebrando, et supplendo per alium ratione infirmitatis (*), etiam si per mensem integrum aegrotet. Loquitur enim ibi Concilium praecisis verbis: *Si Capellanus saltem per annum functus sit suo munere celebrandi in ali-*

(*) Nimis laxa visa Censoribus est Auctoris opinio, qua aegrotantes per mensem Capellani ab onere eximuntur satisfaciendi per alios. Nam alii cum Barbosa ad decem tantum dies hanc exemptionem extendunt; nonnulli cum Azorio, et Silvestro in infirmitate quoque paucorum dierum adstringi ad satisfaciendum per alios opinati sunt; sunt qui cum Auctore ad mensem extendunt; sed media, et aequior sententia est, non oltra quindecim dies protrahi hanc libertatem posse; atque haec opinio duplici Sacrae Congregationis Concilii decreto comprobata est quorum alterum editum fuit 17. Novembris 1686. alterum vero 4. Julii 1689. Hujusmodi decreta refert vir Cl. P. Ubaldus Giraldi a S. Cajetano Cler. Regular. Scholarum Piarum *part.* 1. *Instit. Canonicar.* P. Remigii Mascart a S. Erasmo *pag.* 265. post num. 7. eaque nos proferemus in verbo *Missa*. (*Nota Romani Theologi.*)

quo loco, si etiam per mensem aegrotet, adhuc integram eleemosynam judicio Episcopi accipere potest: et in hoc consentiunt Covarruv. *lib.* 3. *var. resol.* c. 13. Petrus de Navarra *lib.* 2. *de restit. c.* 2. *num.* 210. Molfesius *in Summa tract.* 6. *cap.* 1. *num.* 79. Hurtadus *de Sacramen. disp.* 4. *diffic.* 1. Fagundez *de quinque Eccles. praecept. lib.* 3. *c.* 16. *num.* 11. Gavant. *in rub. Missal. p.* 3. *tit.* 12. *n.* 18. Rodriquez *in Summa c.* 252. *concl.* 3. Rosignol. *de Eucharistia quaest.* 11. *art.* 1. *num.* 13. et alii magis communiter. Maxime si in fundatione Capellaniae sit cantum, ut Capellanus teneatur celebrare per
17 seipsum. Si vero ex fundatione Capellanus non teneatur celebrare per seipsum, cum talis Capellanus ex decreto Sacrae Congreg. Concilii *in Casalen.* 18. *Sept.* 1685. *in respons. ad* 6. numqnam possit a celebratione vacare, ut videri potest *verb. Missa art.* 3. *num.* 20. *et* 21. ipse non teneretur per alium celebrare solum tempore infirmitatis non excedentis quindecim dies, ut declaravit eadem
18 Sacra Congreg. Conc. 17. *Novemb.* 1695. Sacerdos autem substitutus a Capellano ad celebrandum pro Fundatore, si omittat celebrare causa infirmitatis per aliquot dies, non acquirit stipendium Missis omissis correspondentem, sed illa est eroganda alteri Sacerdoti, ut celebret, vel est retinenda ab ipso Capellano, si ipse per se ipsum pro illis diebus celebret; et ratio est, quia sic substitutus videtur taliter computandus, ac si esset dietim conductus ad celebrandum pro testatore, potest enim ad libitum removeri a tali onere, cum sit mercenarius; conductus autem dietim ad opera de die in diem, acquirit stipendium ratione operum, quae de die in diem praestat; sicque pro diebus, quibus non praestat opera, licet causa infirmitatis non praestet, mercedem non acquirit, ut patet in similibus; nam quod est datum ob causam, repetitur, si ex infirmitate recipientis non potuit adimpleri; *l. Si pecuniam in princ. ff. de conduct. causa data;* adeoque substitutus sic conductus, si pro aliquibus diebus non celebret, licet causa infirmitatis non celebret, mercedem non acquirit.
19 Capellanus Episcopi, qui cum eo recitat Officium, debet se illi conformare. Sacr. Congregat.
20 Rituum 11. *Junii* 1605. Capellanus eligendus ab Episcopo pro tempore, non est amovibilis, neque manualis, sed perpetuus. Sac. Congreg. Concil.
21 *in Gravinen.* 6. *Decemb.* 1645. Capellani Ecclesiae Cathedralis, qui sunt membra Ecclesiae, debent incedere in processionibus, et sedere in Choro immediate post Canonicos; nec inter eos debent interponi Rectores Ecclesiarum aliarum, etiam praetextu Doctoratus. Sac. Congreg. Rit. *in Turritana* 1. *et* 27. *Julii* 1601. *et in Terullen.* 20. *Decembr.*
22 *ejusdem* 1601. Capellanus Presbyter prius ordinatus debet praecedere Capellano postea ordinato, licet ultimo ordinatus prius acceperit possessionem Capellaniae. Sacra Congregatio Rituum *in Novarien.* 16. *Julii* 1605. Non potest Episcopus prae- 23
cipere Capellanis Capellarum campestrium Regularium, ne Missas celebrent, antequam celebretur Missa Ecclesiarum Parochialium. Sac. Congr. Conc. *in Tarvisina ad c.* 8. *sess.* 7. *de reformat.* 17. *Aprilis* 1640. Capellanus non potest cogi ab Episcopo, ut 24
celebret certa hora, quando in fundatione hoc non reperitur injunctum. Sac. Congregat. Conc. *in Pisauren.* 6. *April.* 1647. Posset tamen Episcopus Ca- 25
pellanum adstringere (non Censuris) ad providendum de proprio paramenta, ut respondit Sacra Congr. Episcoporum *in Surrentina* 11. *April.* 1589. Capellanus semel examinatus, et approbatus quo 26
ad scientiam ab Ordinario, nulli examini exinde de scientia subjici debet. Sacra Congreg. Episcop. et Regul. 17. *Julii* 1615. Nec Haeres, nec Execu- 27
tor Testamentarius, neque Episcopus potest in erectione Capellaniae, seu Beneficii simplicis injungere Capellano onus residentiae, quod Testator non injunxit, neque addere, quod Capellanus pro tempore per seipsum Missas celebret, neque alio modo Testatoris voluntatem immutare. Sac. Congr. Conc. *in Viterbien.* 11. *Januar.* 1698. *in Mexicana* 16. *Maji* 1699. *et in Derthonen.* 4. *Junii* 1701. Capellanus Confraternitatis non potest suo arbitrio 28
sine expressa licentia Episcopi processiones facere. Sacra Congregatio Rituum *in Meliten. Galatii* 4. *Martii* 1606. Et si non adsit licentia Epi- 29
scopi, non potest illas facere sine licentia Parochorum, per quorum territorium transeundum est. Sac. Congr. Rituum 10. *Decemb.* 1703. *in respons. ad vigesimum secundum.* Nec potest Capel- 30
lanus Confraternitatis in processionibus extra propriam Ecclesiam deferre stolam. Eadem Sac. Congreg. 10. *Decemb.* 1703. *in respons. ad* 23. Ca- 31
pellani Confraternitatum non debent ab Episcopo sine causa amoveri reluctantibus Confratribus. Sacra Congregatio Episcoporum *in Forosempronien.* 3. *Octob.* 1692. Alia de istis Capellanis vi- 32
de verb. *Confraternitas.* Capellanus, quo tempore, 33
loco, seu Ecclesia, vel Altari debeat celebrare Missam; et pro quo debeat applicare; et quid possit quoad reductionem, satisfactionem, eleemosynam, et alia; vide verb. *Missa, ubi late de omnibus.*

Capellanus habens obligationem inhabitandi 34
domum a fundatore ad id relictam instructam suppellectilibus, et mobilibus necessariis, tenetur omnimode ibi inhabitare, et residere ad formam Testamenti. Sac. Congreg. Concil. *in Aquilana Capellaniae* 16. *Maji* 1733. *in resp. ad primum dub.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De amotione Capellani non infrequens contro- 35
versia est. Porro si Capellania sit Laicalis, seclusa contraria voluntate Fundatoris, potest Capel-

lanus ab eo, qui jus habet ipsum destinandi, pro arbitrio, et sine ulla causa amoveri. Card. de Luca *de Benef. discurs.* 80. *num.* 17. *et sequent.* Leon. *de offic. Capellan. quaest.* 5. *sect.* 16. *n.* 251. Rota *in Leodien. Capellaniarum super bono Jure* 27. *Februar.* 1719. §. *Ea moti, et sequent. coram bon. mem. Foscar. confirmata* 28. *Junii* 1720. §. *Pro eo vero, coram eodem, et* 12. *Junii* 1720. §. *Validitate, coram clar. mem. Corio, in Civitatis Castelli Capellaniae* 15. *Januarii* 1744. §. 10. *et seq.* et 29. *April. ejusdem anni* 1744. §. 5. *coram bon. mem. Vicecom. et* 28. *Junii* 1745. §. 5. *coram bon. mem. Lan. et in Firmana Capellaniae* 6. *Junii* 1736. §. 2. *cor. bon. mem. Vicecom.*

36 Potest tamen is, qui pollet jure hoc destinan-
di Capellanum, renunciare facultati hunc amo-
37 vendi, vel expresse, vel tacite. Quando vero suc-
cessor teneatur, nec ne, stare facto Antecesso-
ris, vide *in superiori additione ad verb. Capellania num.* 58.

38 Quod si Capellania sit Ecclesiastica, nequit
Capellanus amoveri. Num autem in ejus erectio-
ne possit ab Episcopo approbari conditio, qua fit
potestas Patrono ipsum amovendi, magna quae-
39 stio est. Ejus vero solutio inde pendet, an per-
petuitas sit de essentia nec ne Capellaniae Eccle-
siasticae, nam Episcopus etsi in limine funda-
tionis approbare valeat conditiones juri contrarias, minime tamen approbare potest conditiones essentiae Capellaniae Ecclesiasticae repugnantes. *In additione* autem ad *verbum Beneficium articul.* 1. *num.* 50. dictum est, quod Rota *in Casertana Beneficii* 28. *Jun.* 1745. §. 6. *coram clar. mem. Millin.* in medio reliquit, utrum perpetuitas sit de essentia Ecclesiasticae Capellaniae. At idem Supremum 40
Tribunal *in Fanen. Juris nominandi* 2. *Julii* 1745. *coram Reverendiss. P. D. Bussio Decano* firmavit, posse conditionem hanc ab Episcopo in limine fundationis approbari. Et quod summopere notandum est, agebatur in casu illius *decisionis* de Capellano, cui incumbebat cura animarum.

De Capellano, qui ad vitandam dismembratio- 41
nem Parochiae, solet constitui ad coadjuvandum Parochum, quaeritur etiam, utrum sit perpetuus, an amovibilis? Esse amovibilem *ex justa tamen causa* definivit Rot. *in Bononien. Amovibilitatis Capellani* 31. *Januarii* 1727. *coram clar. mem. Corio*, ubi quod si Capellanus hic initio suae possessionis acceptasset conditionem amovibilitatis ad nu-
tum, posset ad nutum amoveri. Monet vero idem 42
sacrum Auditorium in hac ipsa decisione, quod in Capellania perpetua acceptio conditionis amovibilitatis ad nutum initio possessionis nihil ope-
ratur. Num Capellanus Curatus ad nutum amo- 43
vibilis a Patrono, inscio, et non certiorato Episcopo amoveri queat, expendit Rota in *Comen. Loci Furculae* 27. *Januar.* 1730. *cor. bon. mem. Ratto inter impressas dec.* 274. *tom.* 3.

Si in fundatione alicujus Capellaniae dictum sit, 44
quod praesentetur Capellanus, qui intra annum possit ascendere ad ordinem Sacerdotalem, initium anni desumi debet non ab institutionis, et possessionis die, sed a die praesentationis, ut firmavit Rota in *Majoricen. Beneficii* 13. *April.* 1742. *cor. clar. mem. Millin.* ubi quod contrariae auctoritates procedunt in promotionibus Sacerdotum ad dignitates, et Canonicatus ad praescriptum juris.

CAPELLANUS MONIALIUM

SUMMARIUM

1. Capellani Monialium debent esse maturae aetatis, non autem juvenes. — 2. Unde non obstante, quod Moniales jus habeant nominandi Capellanum, potest illum Episcopus ex justa causa rejicere. — 3. Immo si Episcopus ipse dare velit Monialibus Capellanum juvenem, potest Abbatissa illum non recipere. — 4. Ubi tamen senes, et provecti de facili non inveniuntur, ut in Civitatibus, et locis parvis, relinquitur prudentiae Episcopi, ut etiam juvenes bene perpensis loci, et facti circumstantiis possit admittere, dummodo ornati sint bonis moribus, et apud omnes sint bonae famae. — 5. Removentur enim quicumque Capellani Monialium vitae dissolutae, maxime, si contrahant amicitias, et mittant munera Monialibus. — 6. Regulares non possunt esse Capellani Monialium, nisi propter penuriam Presbyterorum saecularium. — 7. Capellani Monialium debent esse amovibiles, non autem perpetui, et intitulati. — 8. Quando tamen Moniales sunt in quasi possessione praesentandi suorum Capellanum ad vitam, Episcopus non debet innovare, sed suorum jurium monumenta ad Sacram Congregationem mittere. — 9. Capellanus in Ecclesiis Monialium Regularibus subjectarum approbatur a Superiore Regulari. — 10. Caeteri vero Presbyteri saeculares, qui advocantur pro celebratione Missarum in Ecclesiis Monialium, possunt ab Episcopo prohiberi, ne accedant, quamvis Moniales exemptae sint, aut Regularibus subjiciantur. — 11. Capellanus Monialium potest Missam celebrare de Sancto, cujus officium ab ipsis Monialibus celebratur in Choro, Missali tamen Romano, in quo si Missa particularis de eodem Sancto non adest, sumitur de communi. — 12. Et idem dicendum est, quoad recitationem Officii. — 13. Capellanus Monialium non debet alium Presbyterum substituere sine licentia Episcopi, sive Vicarii Generalis, in casu impedimenti. — 14. Capellanus Saecularis de licentia Confessoris Monialium potest Eucharistiae Sacramentum ministrare. — 15. Capellani Ecclesiarum exemptarum amoveri non debent ab Episcopo sine causa. — 16. Immo generaliter nullus Capellanus, licet amovibilis, amoveri debet sine causa. — 17. Capellanus Monialium exemptarum, excluso Parocho, omnia Sacramenta etiam in articulo mortis ipsis administrat. — 18. 20. Num idem obtineat quoad Moniales non exemptas. — 21. Moniales non exemptae de jure communi sunt Parochis subjectae.

1 Capellani Monialium debent esso maturae
actatis, non autem jnvenes, quia in Senio-
ribus praesnmitur major probitas ; *cap. Si
officia* 2. *dist.* 19. et morum gravitas ; *cap.*
2 *Porro* 6. *dist.* 84. Unde non obstante, quod Mo-
niales jns babeant nominandi Capellanum, potest
illnm Episcopus ex justa causa rejicere , puta si
sit junior. Sacr. Congreg. Episcop. in *Bononien.*
3 31. *Maji* 1602. *et* 29. *Novembr.* 1605. Immo si
Episcopus ipso dare velit Monialibus Capellannm
juvenem, potest Abbatissa illum non recipere.
Sac. Congr. Episcop. *in Messan.* 10. *Decemb.* 1602.
4 Ubi tamen senes, et provecti de facili non inve-
niuntur, ut in Civitatibus, et locis parvis, relin-
quitur prudentiao Episcopi, ut otiam jnvenes, be-
ne perpensis loci, et facti circumstantiis, possit
admittere, dummodo ornati sint bonis moribns,
et praediti religiosis qualitatibus, et apud om-
5 nes sint bonae famae. Removentur enim quicum-
que Capellani Monialium vitae dissolutae, maxi-
me si contrahant amicitias, et mittant munera
Monialibns. Sacr. Congreg. Episcop. *in Terracin.*
15. *Januar.* 1742. *et* 16. *Mart.* 1645. vel si se
ingerant ultra eorum Officium. Ead. Sacr. Con-
6 greg. 15. *Junii* 1647. Regulares non possunt esse
Capellani Monialinm, nt declsravit, et censuit Sac.
Congreg. Episcop. et Regul. *in Sulmon.* 17. *Apri-
lis* 1604. nisi propter penuriam Presbyterorum
Saecnlarium; modo Regularis sit aetate simul,
ac moribus gravis, et babeat consensum suorum
Superiorum, nec tractet cnm Monialibus, prout
resolvit eadem Sacra Congregatio Episcop. et Re-
7 gular. *in Parmen.* 14. *Julii* 1607. Capellani Monia-
lium debent esse amovibiles, non autem perpetui,
seu intitulati. Sacra Congreg. Episcop. *in Brixien.*
8 18. *Julii* 1692. Quando tamen Moniales snnt in
quasi possessione praesentandi eorum Capellanum
ad vitam, Episcopns non debet innovare, sed suo-
rum jurium monumenta ad Sacr. Cong. mittere.
Sac. Congreg. Episc. *in Liciensi* 21. *Oct.* 1577.

9 Capellanus in Ecclesiis Monialium Regularibus
subjectarum approbatur a Snperiore Regulari.
Sac. Congreg. Conc. *in Hieracensi Visitationis* 26.
Januarii 1692. *in respons. ad nonum;* et tenet Mo-
10 nacell. *tom.* 1. *tit.* 11. *formul.* 23. *num.* 4. Caeteri
vero Presbyteri Saeculares, qui advocantur pro
celebrationo Missarum in Ecclesiis Monialium,
possunt ab Episcopo probiberi, ne accedant, quam-
vis Moniales exemptae sint, aut Regularibus sub-
jiciantur, quia talis accessus pertinet ad custo-
diam Clausurae, super qua Episcopus invigilat,
et jurisdictionem indiscriminatim exercet, ut re-
spondit Sac. Congreg. Conc. *in dicta Hieracensi in
resp. ad septimum.* Capellanus Monialinm potest 11
Missam celebrare de Sancto, cujns Officium ab
ipsis Monialibns celebratur in Choro, Missali ta-
men Romano (*), in quo si Missa particularis de
eodem Sancto non adest, sumitur de communi.
Sacra Ritnum Congregatio *in Austriae Œniponti*
22. *Decembr.* 1612. et eadem Sacra Cong. Rituum
20. *Novemb.* 1628. *apud Nicol. lucubrat. Canon.
lib.* 3. *tit.* 1. *de vit. et honestate Clericor.* et Gavant.
*in Manuali Episcopor. verb. Monialium cura spiri-
tualis num.* 33. Idem dicendum est quoad reci- 12
tationem Officii; (**) vide verb. *Officium Divinum
art.* 3. *num.* 78. Capellaous Monialium non de- 13
bet alinm Presbyterum substitnere sine licentia
Episcopi, sive Vicarii Generalis, in casu impedi-
menti. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 11. *formul.* 22. *n.* 7.
Capellanns Saecularis de licentia Confessoris 14
Monialinm potest Eucharistiae Sacramentum mi-
nistrare; sicut enim cum licentia Sacristae potest
in Monasteriis Mendicantium simplex Sacerdos
saecularis dictum Sacramentum administrare, id
ipsum poterit in Ecclesiis Monialium de licentia
Confessoris earumdem, stante communicatione
privilegiorum. Tamburrin. *de jure Abbatissar. di-
sput.* 15. *q.* 3. *num.* 2. Capellani Ecclesiarum exem- 15
ptarum amoveri non debent ab Episcopo sine cau-
sa. Sacr. Congreg. Episcop. et Regul. 25. *Octob.*
1602. Immo generaliter nullus Capellanus, licet 16
amovibilis, amoveri debet sino causa. Ead. Sacr.
Congreg. *in Sulmon.* 14. *Maji* 1645. *et* 16. *Maji*
1653.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Capellanus Monialinm exemptarum, excluso 17
Parocho, omnia Sacramenta etiam in articulo
mortis ipsis administrat, ita nt loco Parochi ha-
beatur. Tamburin. *de Jure Abbatiss. disput.* 36.
quaesit. 4. *per tot.* Pellizzar. *de Monial. c.* 7. *quae-
sit.* 8. *n.* 15.

Num idem obtineat quoad Moniales non exem- 18
ptas ? Tenet Tamburin. *loco mox citato,* quod Epi-
scopus Monialibus sibi subjectis soleat etiam de-
stinare Capellanum, qui vice Parochi fungatur.
Verum non aliter admittenda est haec Tamburini 19
opinio, quam si consuetudo, eaque jam praescri-
pta, Episcopo adstipuletur. Seclusa namque con- 20
suetudine, non est cur Episcopus in praejudicium
Parochi possit destinare hunc Capellanum, qui

(*) Die festo S. Benedicti, et diebus infra ejus Octavam alias non impeditis, omnes Sacerdotes tam saeculares quam Regulares ad Ecclesias Ord. ejusdem Sancti confluentes debent celebrare Missam propriam S. Benedicti cum Missali Monastico ex privilegio Benedicti XIII. 10. *Febr.* 1727. et Decret. S. R. C. in *Patarina* 21. *Martii* 1744. *(Edit. Casin.)*

(**) Quod hic asserit Auctor, corrigendum est ex Decr. S. R. C. in *Conimbrien.* 21. *Martii* 1795. in quo Monialibus Ord. S. Francisci postulantibus : an Capellani, qui in earum Ecclesia quotidie Missam celebrant, possint Officium Monialium recitare? S. C. respondit *Negative.* Vide etiam Notam ad *Artic. III. num.* 78. verb. *Officium Divinum.* *(Edit. Casin.)*

21 Parochi vice fungatur. Moniales enim non exemptae de jure communi sunt Parochis subjectae, ut non diffitetur ipse Tamburinus, et tradunt Abb. in c. *Dilectus n.* 17. *de stat. Monach.* Azor. *Instit. Moral. part.* 1. *lib.* 13. *cap.* 9. *quaesit.* 4. Pellizzar. *ubi supra.*

CAPELLANUS MILITUM

SUMMARIUM

1. Capellani Militum, seu Missionarii Exercitus, vel Castrenses in casibus, in quibus non adsit Breve Apostolicum aliter disponens, debent approbari ad Ordinario loci, non autem a Capellano Majori Regio. Immo dato, quod adsit Breve Apostolicum, est bene, et caute perpendendum, an fuerit personale concessum alicui Regi, vel limitatum pro aliquo Regno. — 2. Sacra Congreg. Episcopor. pluries decrevit, quod Capellani Militum sint approbandi ab Ordinario loci, et non a Majori Capellano Regio. — 3. Alioquin Confessiones et Matrimonia nulla erunt. — 4. Quae Sacr. Congreg. etiam declaravit, hujusmodi Capellanos non habere jurisdictionem in Clericos. — 5. Regii Capellani Majores non possunt praetendere, ut omnes Capellani vulgo nuncupati *delli Presidj, e Fortezze* sint exempti a jurisdictione Episcoporum Dioecesanorum, et subjecti suae jurisdictioni. — — 6. Regii Capellani Majores ex Brevi Clementis VIII. concesso Regi Philippo habent solummodo exemptiones spectantes ad personas, non ad loca: nec in dicto Brevi legitur, quod ipsi possint eligere personas ad audiendas Confessiones, et alia Sacramenta administranda, nisi ex approbatis ab Ordinario. — 7. Adducuntur variae responsiones Sacr. Congr. Concil. ad dubia ei proposita occasione cujusdam Brevis Apostolici concessi Archiepiscopo Mechliniensi pro exercitu in Flandria. — 8. Adducitur resolutio ejusdem Sacr. Congr. Concil. in responsione ad dubium ei propositum in una Mediolanensi pro Matrimonio contracto a Milite in statione degente coram Capellano sui Tertii. — 9. Adducitur alia resolutio ejusdem Sacr. Congr. Conc. in una Dertonensi pro quodam Matrimonio celebrato coram Capellano Militiae Equestris in terra Vogherae. — 10. Afferuntur variae resolutiones Sacr. Congreg. Conc. in dubio jurisdictionis Capellanorum Exercitus occasione Militum a variis Germaniae partibus in Italiam irrumpentium. — 11. Afferuntur variae aliae resolutiones ejusdem Sacrae Congregationis Concilii in una Casalensi, quoad potestatem Capellani Militum circa assistentiam praestandam Matrimoniis contrahendis in eorum Regiminibus existentibus. — 12. Matrimonia contracta coram Capellanis Exercitus a Militibus degentibus in Castris, et Stationibus hybernis, vel aestivis, aut in expeditione, etiam cum militaribus foeminis sine licentia Ordinarii loci, vel sine speciali facultate Sedis Apostolicae, nulla sunt. — 13. Matrimonium contractum a viro Catholico cum muliere pariter Catholica coram Ministro Acatholico est nullum. — 14. Ad uberiorem notitiam consimilium Capellanorum juvat adducere novissimam resolutionem ejusdem Sacrae Congr. Conc. circa Capellanos Triremium Summi Pontificis. — 15. Indulta Apostolica concessa Regi Catholico a Clemente XII. — 16. Quae confirmantur a Benedicto XIV. pro regno Sardiniae. — 17. De variis nominibus Magni Capellani Regum, tum ejus variis diversis temporibus juribus. *Remissive.* — * 18. Facultates concessae Capellanis Castrensibus penes Caes. Reg. Austriacam Militiam. — 19. Privilegia Capellani Majoris Regni utriusque Siciliae concessa a Benedicto XIV.

1 Capellani Militum, seu Missionarii Exercitus, vel Castrenses in casibus, in quibus non adsit Breve Apostolicum aliter disponens, debent approbari ab Ordinario loci, non autem a Capellano majori Regio. Immo dato quod adsit Breve Apostolicum, est bene, et caute perpendendum, an fuerit personale concessum alicui Regi, vel limitatum pro aliquo Regno, quia nequit extendi; pro ut, si in Brevi fiat mentio de militibus in Praesidio, non extenditur ad Milites in Bello, et e contra, cum in hujusmodi materia sit stricta facienda interpretatio, et de facto proposito dubio in Sacrae Congregatione *in Mazarien. facultatis approbandi Confessarios:* « An approba» tio Confessariorum pro Sacramentalibus Mili» tum Confessionibus audiendis pertineat ad Ca» pellanum Regium, vel ad Ordinarium loci? » *Die* 22. *Mart.* 1687. respondit, *pertinere ad Ordinarium loci*, quia Breve, quod aderat respectu Regis Catholici, videbatur ex variis circumstan-
2 tiis non extendi ad Regna extra Hispanias. Unde Sacra Congregatio Episcop. jam pluries declaraverat, quod Capellani Militum essent approbandi ab Ordinario loci, et non a Majori Capellano Regio; *in Tarentina* enim 3. *April.* 1618. *et in Neapolitana* 4. *Augusti ejusdem anni*, rescripsit, quod Capellanus Regius Major Neapolis concedere non audeat licentiam ministrandi Sacramenta sine licentia Ordinarii. Alioquin Confessiones, et Ma- 3
trimonia nulla erunt, et ipsis non concedetur amplius semestris prorogatio suarum facultatum, ut resolvit eadem Sac. Congregat. *in Brundusina* 5. *Septemb.* 1607. *in Gravinensi* 2. *Maji* 1615. *in Salernitana* 16. *Febr.* 1619. *in Neopolitana* 11. *Aprilis* 1620. Quae etiam declaravit, hujusmodi 4
Capellanos non habere jurisdictionem in Clericos; ut *in Lucerino* 15. *Febr.* 1622. Regii Capellani 5
Majores non possunt praetendere, ut omnes Capellani vulgo nuncupati, *delli Presidj, e Fortezze,* sint exempti a jurisdictione Episcoporum Dioecesanorum, et subjecti suae jurisdictioni, adeout hujusmodi Capellanis a quocumque Ordinario ad Confessiones approbatis, demandare valeant omnium Sacramentorum administrationem absque alia approbatione, seu licentia Episcoporum Dioecesanorum. Quare Ordinarii uti debent jure suo. Sacra Congregat. Concil. 18. *Novembr.* 1644. *in Brundusina od c.* 11. *sess.* 24. *de Reform.* Re- 6
gii Capellani Majores ex Brevi Clementis VIII. concesso Philippo Regi habent solummodo exemptiones spectantes ad personas, non ad loca, nec in dicto Brevi legitur, quod ipsi possint eligere Personas ad audiendas Confessiones, et alia Sacramenta administranda, nisi ex approbatis ab Ordi-

nario. Sacr. Congreg. Immunitatis *in una Massae pro Ecclesia Portus Longonis* 13. *Nocembris* 1668.

7 Occasione cujusdam Brevis Apostolici concessi Archiepiscopo Mechliniensi pro exercitu in Flandria Sac. Congreg. Concil. *in una Belgii Matrimoniorum die* 29. *Maji* 1683. ad infrascripta dubia sic respondit:

Primo: *An vigore praefatae delegationis Apostolicae, ipse Delegatus Apostolicus uti talis, ejusque Vicarius, et Capellani exercitus facultatem habeant assistendi Matrimoniis Militum, dum hi reperiuntur in actuali expeditione*: respondit *affirmative.*

Secundo: *An dictam facultatem habeant privative quoad contrahentium Parochos?* respondit *negative.*

Tertio: *An eamdem facultatem habeant, dum Milites Matrimonium contracturi in hibernis, vel aestivis Castris commorantur?* respondit *negative.*

Quarto: *An eamdem facultatem habeant, dum Milites sunt in Praesidiis?* respondit *negative.*

8 In Mediolanensi Matrimonii proposito Dubio in Sacra Congr. Concil. An sit validum Matrimonium contractum a Milite in Statione degente coram Capellano sui Tertii? *die* 11. *Decembris* 1677. Sac. Congr. Conc. respondit: *Matrimonia Militum contrahenda coram Capellanis exercituum quocumque loco existentium fore nulla, nisi doceant de sufficienti facultate, vel privilegio; et quoad Matrimonia contracta particulariter videatur; et hoc scribatur Eminentissimo Archiepiscopo Mediolanensi, qui aliis Episcopis prudenter communicet.*

9 *In Derthonen. die* 22. *April.* 1693. Episcopus Derthonae suis literis datis 6. currentis scribit, quod Frater Joannes Ginzolo Ord. Min. Conventualium Capellanus Militiae Equestris celebravit Matrimonium inter Franciscum Tasolier Germanum militem, et Felicem Terram Mediolanen. in statione Terrae Vogherae existentes, absque denunciationibus, et probationibus eorum liberi status; consulit quid facere debeat, tam in praesenti, quam in futuris temporibus? *Decretum. Dicto Episcopo rescribendum, ut praedictos Franciscum, et Felicem de nullitate eorum Matrimonii certioret, et ideo separari tenentur, alias in peccato existunt, donec illud coram Parocho loci ser. ser. denuo contrahant; nec non dictum Capellanum moneat, quod ipse juxta resolutiones Sac. Congregat. Concilii, et S. Officii, quando Milites sunt in statione, facultatem celebrandi Matrimonia non habet, et ideo in futurum a similibus se abstineat. Et super hoc se intelligat cum D. Duce del Sesto, ut mandet d. Capellano, ut Ordinibus Sac. Congr. pareat.*

10 In dubio jurisdictionis Capellanorum Exercitus, occasione Militum a variis Germaniae partibus in Italiam irrumpentium, remissa cognitione a Sacra Congregatione Sancti Officii ad Sacram Congregationem Conc. ab ista fuerunt proposita, et resoluta infrascripta Dubia:

Primo: *An Capellani cujuscis Exercitus, sive Regulares, sive Saeculares Catholici possint administrare Militibus in Praesidiis degentibus Sacramenta Poenitentiae, Eucharistiae, et Extremae Unctionis sine speciali facultate Sedis Apostolicae, vel licentia, et approbatione Ordinarii, in cujus Dioecesi extare contigerit?*

Secundo: *An assistere Matrimoniis Militum cujuscumque nationis degentium in Praesidiis cum Militaribus foeminis sine dicta facultate Apostolica, et praecedenti probatione status liberi, ejusque recognitione coram Ordinario loci, et licentia Porochi, sub cujus Parochia maneant?*

Tertio: *An idem cum Militibus degentibus in Castris, et Stationibus hybernis, vel aestivis?*

Quarto: *An idem cum Militibus in actuali expeditione positis?*

Quinto: *An idem cum Militibus nubere volentibus cum Foeminis non Militaribus, sed Italis originariis loci, sive Dioecesis, in qua reperiuntur?*

Sexto: *An Milites Acatholici cum Acatholicis contrahentes teneantur servare formam praescriptam in Sacr. Concilio Trid.*

Septimo: *An eo magis Acatholici contrahentes cum Catholicis mulieribus militaribus in Praesidiis, Castris, et expeditione manentes?*

Octavo: *An Capellani Acatholici assistere possint Matrimoniis Acatholicorum cum Acatholicis, et respective Catholicis etiam intra fines Italiae, quatenus negative in omnibus praeter* 6. *et* 7.

Nono: *An, et quid pro sanatione gestorum in praeteritum, et faciendorum in futurum super praedictis omnibus pro certa regula Sanctissimo consulendum, et statuendum sit?*

Die 6. *Mart.* 1694. *Sac. Congreg. Conc. respondit ad* 1. 2. 3. 4. 5. *et* 8. *negative. Ad sextum affirmative in locis, ubi publicatum fuit Concilium juxta Decretum Sacrae Congregationis* 26. *Septembr.* 1602. *ad tertium Dubium approbante S. M. Clemente VIII. Ad septimum affirmative, sed ulterius indigere dispensatione, ut praedicta Matrimonia licite contrahantur. Ad nonum in praeteritum non esse inquietandas conscientias, quoad Sacramentum Poenitentiae; quo vero ad Matrimonia inita sine speciali facultate Apostolica, vel sine licentia Ordinarii loci, vel Parochi non servata forma Sac. Conc. Trid. in capit.* 1. *sess.* 24. *de reformat. matrimon. pro sanatione, si Sanctissimo Domino Nostro placuerit, renovato tamen consensu, etiam coram Confessario approbato, qui teneatur tradere testimonium renovationis d. consensus Parocho illius loci, in quo fieri contingat hujusmodi renovatio. Provisio in futurum differatur in prima proxima Congreg. in qua consulendum erit, ac deliberandum. Sub die* 20. *Martii ejusdem anni super provisione Congregatio dixit Secretario cum Sanctissimo pro tali provisione, et sanatione.*

Casalens. Matrimonii.

Dubitans Episcopus Casalens. de potestate Ca- 11

pellani Militum circa assistentiam praestandam Matrimoniis contrahendis in eorum Regiminibus existentibus in bis calamitosis temporibus in ejus Dioecesi, dum ad valorem Matrimonii aliqui existimant sufficere assistentiam Parochi putativi, ex adductis per Barbosam in Sac. Conc. *c.* 1. *sess.* 25. *de reformat. Matrim. n.* 79. Ad tollenda omnia inconvenientia, et pro suae conscientiae serenitate Oraculum EE. VV. super infrascripto dubio summopere exposcit.

An Capellanus alicujus Regiminis, vulgo Monto del Reggimento *censeri valeat proprius Parochus Militum ejusdem Regiminis, ita ut valide assistere possit Matrimoniis eorumdem Militum ?*

Die 28. *Junii* 1704. *Sac. Congr. Conc.* censuit *dandum esse Decretum sub die* 6. *Martii* 1694.

Primo: *An Capellani cujusvis exercitus sive Regulares, sive Saeculares Catholici possint administrare Militibus in Praesidiis degentibus Sacramenta Poenitentiae, Eucharistiae, et Extremae Unctionis sine speciali facultate Sedis Apostolicae; vel licentia, et approbatione Ordinarii, in cujus Dioecesi extare contigerit ?*

Secundo: *An assistere Matrimoniis Militum cujuscumque nationis degentium in Praesidiis cum Militaribus Foeminis sine dicta facultate Apostolica, et praecedenti probatione status liberi, ejusque recognitione coram Ordinario loci, et licentia Parochi, sub cujus Parochia maneant ?*

Tertio: *An idem cum Militibus degentibus in Castris, et Stationibus hybernis, vel aestivis ?*

Quarto: *An idem cum Militibus in actuali expeditione positis ?*

Quinto: *An itidem cum Militibus nubere volentibus cum Foeminis non militaribus, sed Italis originariis loci, seu Dioecesis, in qua reperiuntur ?*

Die 28. *Jun.* 1704. *Sac. Cong. Conc. ad primum, secundum, tertium, quartum, et quintum,* respondit *negative.*

12 Matrimonia contracta coram Capellanis Exercitus a Militibus degentibus in Castris, et stationibus hybernis, vel aestivis, aut in expeditione etiam cum militaribus Foeminis sine licentia Ordinarii loci, vel sine speciali facultate Sedis Apostolicae, nulla sunt, ut Dubio proposito respondit Sacr. Congreg. Concil. 6. *Mart.* 1694. et refert

13 Monacell. *tom.* 1. *tit.* 8. *formul.* 10. *n.* 13. Matrimonium contractum a viro Catholico cum muliere pariter Catholica coram Ministro Acatholico est nullum, quia licet fuerit initum in terris Haereticorum, adhuc ubi fuit publicatum Concilium Tridentinum, illius forma tradita *in c.* 1. *sess.* 24. *de reform.* ubique servanda est pro validitate, ut pluries declaravit Sac. Congreg. Conc. apud Pignatel. *tom.* 5. *cons.* 79. *a n.* 36. et nuper *in Venetiarum* 1. *Dec.* 1696.

14 Ad uberiorem notitiam consimilium Capellanorum juvat adducere dubium propositum in Sac. Congreg. Concil. 18. *April.* 1713. An PP. Capuccini Capellani Triremium Summi Pontificis excipere possint sine approbatione Episcopi Viterbiensis Confessiones Remigum, et aliorum in Triremibus degentium; sive quando Remiges, et alii sunt in Triremibus, et Triremes sunt in Portu, vel in Receptaculo, *vulgo Darsena;* sive quando Remiges, aliique in Triremibus degentes sunt in Civitate Centum Cellarum.

Cui Dubio responsum fuit per Sacram Congr. *Posse PP. Capuccinos sine approbatione Episcopi Viterbiensis, et cum sola approbatione Eminentissimi Urbis Vicarii excipere Confessiones Remigum, et aliorum in Triremibus continue degentium, tam in ipsis Triremibus, quam in Portu, et in Receptaculo, vulgo Darsena, et in Hospitio in Darsena existente. Sed non posse eosdem PP. Capuccinos excipere eorumdem Confessiones in Civitate Centum Cellarum sine approbatione Episcopi Viterbiensis.* Sic refert Cardinalis Petra *tom.* 1. *Comment. in Constitut.* 1. *Pauli II. n.* 89.

Attendenda sunt Indulta Apostolica variis Regibus, suis pro Capellanis militaribus concessa, et signanter novissima concessa Regibus Catholico, et Sardiniae, quae pro regula ab omnibus observanda, hic ad literam traduntur. 15

CLEMENS PAPA XII.

Ad futuram rei memoriam.

Quoniam in Exercitibus Charissimi in Christo Filii nostri Philippi Hispaniarum Regis Catholici multa saepe contingere possunt, in quibus, pro recta Sacramentorum administratione salubrique directione, et cura animarum illorum, qui in Castris degunt, et versantur, necnon pro cognoscendis, et decidendis inter eos causis, et controversiis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus, opera, et industria unius, seu plurium personarum Ecclesiasticarum opus sit; propterea quod non facile ad proprios Parochos, et Locorum Ordinarios, aut ad Nos, et Sedem Apostolicam recursus haberi potest; idcirco Nos supplicationibus ipsius Philippi Regis nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Capellano Majori Exercituum hujusmodi ab eod. Philippo Rege pro tempore deputato infrascriptas facultates per se, vel alium, seu alios Sacerdotes probos, et idoneos per ipsum Capellanum Majorem, praevio diligenti, ac rigoroso examine repertos, et approbatos (quatenus jam ab aliquo suo Ordinario approbati non essent), et ab eodem Capellano Majori subdelegandos erga Milites, aliasque utriusque sexus Personas ad dictos Exercitus (comprehensis etiam copiis auxiliaribus) quomodolibet spectantes tantum exercendas,

I. Videlicet administrandi omnia Ecclesiae Sa-

cramenta, etiam ea, quae nonnisi per Parochialium Ecclesiarum Rectores ministrari consueverunt, praeter Confirmationem, et Ordinem, reliquasque functiones et munera Parochialia obeundi.

II. Absolvendi ab Haeresi, Apostasia a Fide, et Schismate intra Italiam quidem, et Insulas adjacentes, illos tantum, qui in eis locis, ubi Haeresis impune grassatur, nati sint, nec umquam errores judicialiter abjuraverint, vel Sacrae Romanae Ecclesiae reconciliati fuerint. Extra Italiam vero, dictasque Insulas adjacentes, quoscumque etiam Ecclesiasticos, tam Saeculares, quam Regulares eadem castra sequentes, non tamen eos qui ex illis locis fuerint, in quibus viget Officium Inquisitionis adversus haereticam pravitatem, nisi inibi deliquerint, ubi Haeresis impune grassatur, neque etiam illos, qui errores judicialiter abjuraverint, nisi isti nati sint, ubi similiter grassatur Haeresis, et post judicialem abjurationem illuc reversi in Haeresim fuerint relapsi, et hos in foro conscientiae dumtaxat.

III. Absolvendi quoque a quibusvis excessibus, et delictis quantumcumque gravibus, et enormibus, etiam in casibus Nobis et eidem Sedi Apostolicae specialiter reservatis, ac etiam contentis in Literis die Coenae Domini quotannis legi solitis.

IV. Retinendi extra Italiam solummodo, et Insulas adjacentes, et legendi (non tamen aliis similem licentiam concedendi) libros prohibitos Haereticorum, vel Infidelium de eorum Religione tractantes, et alios quoscumque ad effectum eos impugnandi, et Haereticos, seu Infideles in Castris forte degentes ad Orthodoxam Fidem convertendi, exceptis tamen operibus Caroli Molinaei, Nicolai Macchiavelli, et libris de Astrologia judiciaria tractantibus, ac ita ut dicti libri prohibiti ex Provinciis, in quibus Haereses impune grassantur, minime efferantur.

V. Celebrandi Missam una hora ante Auroram, et alia post meridiem, et, si cogat necessitas, etiam extra Ecclesiam in quocumque loco decenti, etiam sub dio, vel sub terra, et gravi omnino urgente necessitate, etiam bis in die (si tamen in priori Missa ablutionem non sumpserit, ac jejunus fuerit), necnon super Altari portatili, etiam non integro, seu disfracto, aut laeso, et sine Sanctorum Reliquiis, ac demum, si aliter celebrari non possit, et absit periculum sacrilegii, scandali, et irreverentiae, etiam praesentibus haereticis, aliisque excommunicatis, dummodo inserviens Missae non sit haereticus, vel excommunicatus.

VI. Concedendi primo conversis ab haeresi, vel Schismate plenariam, aliis itidem quibuscumque utriusque sexus Christifidelibus ad praedictos Exercitus pertinentibus in articulo mortis saltem contritis, si confiteri non poterunt, necnon in Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, Paschatis Resurrectionis, ac Assumptionis Beatae Mariae Virginis Immaculatae festis diebus, vere poenitentibus, et confessis, ac sacra Communione refectis similiter plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem.

VII. Singulis autem Dominicis, et aliis festivis diebus de praecepto relaxandi iis, qui ejus concionibus intervenerint, decem annos de injunctis illis, seu alias quomodolibet debitis poenitentiis in forma Ecclesiae consueta; easdemque Indulgentias sibi lucrandi.

VIII. Singulis secundis feriis cujuslibet hebdomadae, Officio novem lectionum non impeditis, vel eis impeditis die immediato sequenti, celebrandi Missam de Requiem in quocumque Altari, etiam portatili (si aliter celebrari non possit), et per ejus applicationem liberandi animam alicujus ex pie defunctis dictorum Exercituum secundum celebrantis intentionem a Purgatorii poenis per modum suffragii.

IX. Deferendi, si in locis versentur, ubi ab Haereticis, vel infidelibus periculum subsit Sacrilegii, vel irreverentiae, Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum occulte ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem in praedictis casibus retinendi pro iisdem Infirmis, in loco tamen apto, atque decenti.

X. Induendi (si quandoque in iis partibus degant, per quas propter Haereticorum, vel Infidelium insultus aliter transire, vel in illis morari non possent), vestibus Saecularibus, liceat Sacerdotes etiam Regulares fuerint.

XI. Benedicendi quaecumque Vasa, Tabernacula, Vestimenta, Paramenta, et Ornamenta Ecclesiastica, aliaque ad Divinum Cultum, (pro servitio eorumdem Exercituum dumtaxat), et necessaria, et pertinentia. Exceptis tamen iis, in quibus Sacra Unctio adhibenda erit.

XII. Reconciliandi Ecclesias, et Capellas, ac Coemeteria, et Oratoria quomodolibet polluta in illis partibus, in quibus ipsi Exercitus consederint, si ad Locorum Ordinarios commodus non pateat accessus, aqua tamen prius per aliquem Catholicum Antistitem, ut moris est, benedicta; immo etiam, magna urgente necessitate, ut Missae Dominicis, et aliis festivis diebus celebrari possint, illa etiam a memorato Antistite non benedicta.

XIII. Praeterea eidem Capellano Majori per se pariter, vel alium, seu alios ab eo delegandos probos, et idoneos Sacerdotes in foro Ecclesiastico versatos juxta attestationem et informationem ab eorum Ordinario aliisve personis fide dignis per ipsum Capellanum Majorem desuper exquirendam, omnem, et quamcumque jurisdictionem Ecclesiasticam exercendi in eos, qui in Exercitibus praefatis pro Sacramentorum administra-

tione, necnon spirituali animarum cura, et directione pro tempore inservient, sive Clerici, vel Presbyteri Saeculares, sive quorumvis, etiam Mendicantium Ordinum Regulares fuerint, perinde ac si quoad Clericos Saeculares, eorum veri Praesules, et Pastores, quoad Regulares vero, illorum Superiores Generales essent.

XIV. Omnesque Causas Ecclesiasticas, profanas, civiles, criminales, et mixtas, inter, seu contra praedictas, aliasque personas in Exercitibus praedictis commorantes ad forum Ecclesiasticum quovis modo pertinentes, etiam summarie, simpliciter, et de plano sine strepitu, et forma judicii, sola facti veritate inspecta, audiendi, ac fine debito terminandi, contra inobedientes quoslibet ad Censuras, et poenas Ecclesiasticas, procedendi, aliasque aggravandi, ac etiam saepius reaggravandi, auxiliumque brachii saecularis invocandi.

XV. Eisdem insuper Christifidelibus in dictis Exercitibus degentibus concedendi licentiam ovis, caseo, butyro, et aliis lacticiniis, ac etiam carnibus Quadragesimae, et aliis annis temporibus, et diebus, quibus eorum esus est prohibitus (Feria Sexta, et Sabbato cujuslibet hebdomadae, ac tota Majori Hebdomada quoad carnes exceptis) vescendi.

XVI. Ac demum commutandi, relaxandi, dispensandi, et absolvendi respective, prout, et in quantum Episcopis, Locorum Ordinariis, juxta Sacros Canones, et Concilii Tridentini Decreta, id facere licet, seu permittitur, quoad vota, juramenta, irregularitates, et Censuras Ecclesiasticas, nempe Excommunicationes, Suspensiones, et Interdicta, necnon quoad omissionem omnium, seu aliquarum ex denuntiationibus, quae Matrimoniis personarum ad praedictos Exercitus pertinentium, et cum illis commorantium contrahendis praemitti deberent.

XVII. Ad septennium a data praesentium computandum, ac interim ad nostrum, et Sedis Apostolicae beneplacitum auctoritate Apostolica tenonore praesentium tribuimus, et impertimur.

XVIII. Volumus autem, ut ii Sacerdotes, quos idem Capellanus Major pro Sacramentis etiam Parochialibus, Militibus, aliisque personis quibuscumque dictorum Exercituum ministrandis, ut praedicitur, deputandos duxerit, nullatenus quidem hujusmodi facultatibus uti valeant erga milites praesidiarios, qui continue arcium, seu aliorum locorum custodiae adscripti sunt, quos eorumdem locorum Parochis, et Ordinariis in omnibus, et per omnia subesse debere declaramus, sed dumtaxat erga Milites, et personas Exercituum praedictorum ad vagas Belli operationes destinatos, tum ubi in actuali expedictione reperiuntur, tum etiam in quibuslibet accidentalibus, et temporaneis, sive hybernis, sive aestivis, aut etiam praesidialibus stationibus pro tempore detinebuntur; ita tamen ut statim atque iidem Sacerdotes, quos Capellanus Major subdelegaverit, ad temporaneas illas stationes pervenerint, Literas testimoniales, tam super eorum Sacerdotio, quam super sua deputatione, ac facultatibus sibi vigore praesentium concessis pro ejusmodi munere exercendo, Parochis locorum exhibere debeant, quibus visis hi non impediant, quominus Missam in suis Ecclesiis celebrare, ac in vim earumdem facultatum Sacramenta etiam Parochialia ministrare valeant.

XIX. Quod si ex tempore Matrimonium inter personas, quarum altera militaris sit, seu ad dictos Exercitus pertineat, ibique occasione stationum praefatarum commoretur, altera vero Parochi loci subdita reperiatur, contrahi contingat, eo casu nec Parochus sine Sacerdote hujusmodi, nec vicissim Sacerdos sine Parocho celebrationi hujusmodi Matrimonii assistat, aut Benedictionem impertiatur: sed ambo simul atque aequaliter stolae emolumenta, si quae licite percipi solent, accipiant, et inter se dividant.

XX. Non obstantibus Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibusque, et Synodalibus, Conciliis editis, generalibus, vel specialibus Constitutionibus, et Ordinationibus, necnon Ordinum, quorum personae hujusmodi professae fuerint, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque, Indultis, et Literis Apostolicis Ordinibus praefatis, vel eorum Superioribus, aut singularibus personis quomodolibet concessis, ac approbatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis illorum tenores praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, et de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 4. Februarii anno millesimo septingentesimo trigesimo sexto, Pontificatus nostri anno sexto.

Pro Domino Cardinali Passioneo
Cajetanus Amatus.

Quod idem fuit iterum ad literam confirmatum in simili forma Brevis a Benedicto XIV. die 2. *Junii* 1741. ut sequitur.

BENEDICTUS PP. XIV.

Ad futuram rei memoriam.

Quoniam in Exercitibus Charissimi in Christo Filii nostri Caroli Emanuelis Sardiniae Regis Il-

lustris multa saepe contingere possunt, in quibus pro recta Sacramentorum administratione, salubrique directione, et cura animarum illorum, qui in Castris degunt, et versantur, necnon pro cognoscendis, et decidendis inter eos Causis, et Controversiis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus opera, et industria unius, seu plurium personarum Ecclesiasticarum opus sit propterea quod non facile ad proprios Parochos, et Locorum Ordinarios, aut ad Nos, et Sedem Apostolicam recursus haberi potest; idcirco Nos supplicationibus ipsius Caroli Emanuelis Regis nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Capellano Majori Exercituum hujusmodi ab eodem Carolo Emanuele Rege pro tempore deputato infrascriptas facultates per se, vel alium, seu alios Sacerdotes probos, et idoneos per ipsum Capellanum Majorem praevio diligenti ac rigoroso examine repertos, ac approbatos (quatenus jam ab aliquo suo Ordinario approbati essent), et ab eodem Capellano Majori subdelegandos erga Milites, aliasque utriusque sexus personas ad dictos Exercitus (comprehensis etiam copiis auxiliaribus) quomodolibet spectantes tantum exercendas.

I. Videlicet administrandi omnia Ecclesiae Sacramenta, etiam ea, quae nonnisi per Parochialium Ecclesiarum Rectores ministrari consueverunt, practer Confirmationem, et Ordinem, reliquasque functiones, et munera Parochialia obeundi.

II. Absolvendi ab haeresi, Apostasia a fide, et Schismate in ditionibus dicto Carolo Emanueli Regi subjectis, intra Italiam quidem illos tantum qui in eis locis, ubi haeresis impune grassatur, nati sunt, nec umquam errores judicialiter abjuraverint, vel Sacrae Romanae Ecclesiae reconciliati fuerint, extra Italiam vero, et ditiones praedictas quoscumque etiam Ecclesiasticos tam Saeculares, quam Regulares eadem Castra sequentes, non tamen eos, qui ex illis locis fuerint, in quibus viget Officium Inquisitionis adversus haereticam pravitatem, nisi inibi deliquerint, ubi haeresis impune grassatur, neque etiam illos, qui errores judicialiter abjuraverint, nisi isti nati sint, ubi similiter grassatur haeresis, et post judicialem abjurationem illuc reversi in haeresim fuerint relepsi, et hos in foro conscientiae dumtaxat.

III. Absolvendi quoque e quibusvis excessibus, et delictis quantumcumque gravibus, et enormibus, etiam in casibus Nobis, et eidem Sedi Apostolicae specialiter reservatis, ac etiam contentis in literis die Coenae Domini quotannis legi solitis.

IV. Retinendi in ditionibus praedictis solummodo, et legendi (non tamen aliis similem licentiam concedendi) libros prohibitos Haereticorum, vel Infidelium de eorum Religione tractantes, et alios quoscumque ad effectum eos impugnandi, et Haereticos, seu Infideles in Castris forte degentes ad Orthodoxam fidem convertendi, exceptis tamen operibus Caroli Molinaei, Nicolai Macchiavelli, et libris de Astrologia judiciaria tractantibus, ac ita ut dicti libri prohibiti ex Provinciis, in quibus Haereses impune grassantur, minime efferantur.

V. Celebrandi Missam una hora ante Auroram, et alia post meridiem, et si cogat necessitas, etiam extra Ecclesiam in quocumque loco decenti, etiam sub diu, vel sub terra, et gravi omnino urgente necessitate, etiam bis in die (si tamen in priori Missa ablutionem non sumpserit, ac jejunus fuerit), nec non super Altari portatili, etiam non integro, seu disfracto, aut laeso, et sine Sanctorum Reliquiis, ac demum si aliter celebrari non possit, et absit periculum sacrilegii, scandali, et irreverentiae, etiam praesentibus Haereticis, aliisque Excommunicatis, dummodo inserviens Missae non sit haereticus, vel excommunicatus.

VI. Concedendi primo conversis ab haeresi, vel Schismate Indulgentiam plenariam, aliis itidem quibuscumque utriusque sexus Christifidelibus ad praedictos Exercitus pertinentibus in Articulo Mortis saltem contritis, si confiteri non poterunt, necnon in Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, Paschatis Resurrectionis, ec Assumptionis Beatae Mariae Virginis Immaculatae festis diebus, vere poenitentibus, et confessis, ac Sacra Communione refectis, similiter plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem.

VII. Singulis autem Dominicis, aut aliis festivis diebus de praecepto relaxandi iis, qui ejus Concionibus intervenerint, decem annos de injunctis illis, seu alias quomodolibet debitis poenitentiis in forma Ecclesiae consueta; easdemque indulgentias sibi lucrandi.

VIII. Singulis secundis feriis cujuslibet hebdomadae Officio novem lectionum non impeditis, vel eis impeditis, die immediate sequenti, celebrandi Missam de Requiem in quocumque Altari, etiam portatili (si aliter celebrari non possit), et per ejus applicationem liberandi animam alicujus ex pie defunctis dictorum Exercituum secundum celebrantis intentionem a Purgatorii poenis per modum suffragii.

IX. Deferendi, si in locis versentur, ubi ab Haereticis, vel Infidelibus periculum subsit Sacrilegii, vel irreverentiae Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum occulte ad Infirmos sine lumine, illudque sine eodem in praedictis casibus retinendi pro iisdem Infirmis in loco tamen apto atque decenti.

X. Induendi (si quandoque in iis partibus degant, per quas propter haereticorum, vel infide-

lium insultus aliter transire, vel in illis morari non possent) vestibus saecularibus, licet Sacerdotes etiam Regulares fuerint.

XI. Benedicendi quaecumque Vasa, Tabernacula, Vestimenta, Paramenta, et Ornamenta Ecclesiastica, aliaque ad Divinum Cultum pro servitio eorumdem Exercituum dumtaxat necessaria, et pertinentia, exceptis tamen iis, in quibus Sacra Unctio adhibenda erit.

XII. Reconciliandi Ecclesias, et Capellas, ac Coemeteria, et Oratoria quomodolibet polluta in illis partibus, in quibus ipsi Exercitus consederint, si ad Locorum Ordinarios commodus non pateat accessus, aqua tamen prius per aliquem Catholicum Antistitem, ut moris est, benedicta, immo etiam, magna urgente necessitate, ut Missae Dominicis, et aliis festivis diebus celebrari possint, illa etiam a memorato Antistite non benedicta.

XIII. Praeterea eidem Capellano Majori per se pariter, vel alium, seu alios ab eo subdelegandos probos, et idoneos Sacerdotes in foro Ecclesiastico versatos juxta attestationem, et informationem, ab eorum Ordinario, aliisve personis fide dignis per ipsum Capellanum Majorem desuper requirendam omnem, et quamcumque jurisdictionem Ecclesiasticam exercendi in eos, qui in Exercitibus praefatis pro Sacramentorum administratione, necnon spirituali animarum cura, et directione pro tempore inservient, sive Clerici, vel Presbyteri Saeculares, sive quorumvis, etiam Mendicantium Ordinum Regulares fuerint, perinde ac si quoad Clericos Saeculares, eorum veri Praesules et Pastores, quoad Regulares vero, illorum Superiores Generales esset.

XIV. Omnesque Causas Ecclesiasticas, profanas, civiles, criminales, et mixtas inter, seu contra praefatas, aliasque personas, in Exercitibus praedictis commorantes ad forum Ecclesiasticum quovis modo pertinentes, etiam summarie, simpliciter, et de plano sine strepitu, et forma judicii, sola facti veritate inspecta, audiendi, ac fine debito terminandi, contra inobedientes quoslibet ad Censuras, et poenas Ecclesiasticas procedendi, illasque aggravandi, ac etiam saepius reaggravandi, auxiliumque brachii saecularis invocandi.

XV. Eisdem insuper Christifidelibus in dictis Exercitibus degentibus concedendi licentiam ovis caseo, butyro, et aliis lacticiniis, ac etiam carnibus Quadragesimae, et aliis anni temporibus, et diebus, quibus eorum esus est prohibitus (feria sexta et Sabbato cujuslibet hebdomadae, ac tota majori hebdomada, quoad carnes exceptis) vescendi.

XVI. Ac demum commutandi, relaxandi dispensandi et absolvendi respective, prout, et in quantum Episcopis, Locorum Ordinariis, juxta Sacros Canones, et Concilii Tridentini Decreta, id facere licet, seu permittitur, quoad vota, juramenta, irregularitates, et Censuras Ecclesiasticas, nempe Excommunicationes, suspensiones, et interdicta, necnon quoad omissionem omnium, seu aliquarum ex denunciationibus, quae Matrimoniis personarum ad praedictos Exercitus pertinentium, et cum illis commorantium contrahendis praemitti deberent.

XVII. Ad septennium, ac interim ad nostrum, et Sedis Apostolicae Beneplacitum Auctoritate Apostolica tenore praesentium tribuimus et impertimur.

XVIII. Volumus autem, ut ii Sacerdotes quos idem Capellanus Major pro Sacramentis etiam Parochialibus, Militibus, aliisque personis quibuscumque dictorum Exercituum ministrandis, ut praefertur, deputandos duxerit, nullatenus quidem hujusmodi facultatibus uti valeant erga Milites praesidiarios, qui continue arcium, seu aliorum locorum custodiae adscripti sunt, quos eorumdem locorum Parochis, et Ordinariis in omnibus, et per omnia subesse debere declaramus, sed dumtaxat erga Milites, et personas Exercituum praedictorum ad vagas Belli operationes destinatos, tum ubi in actuali expeditione reperiuntur, tum etiam cum in quibuslibet accidentalibus, et temporaneis sive hybernis, sive aestivis, aut etiam praesidialibus stationibus pro tempore detinebantur, ita tamen ut statim atque iidem Sacerdotes, quos Capellanus Major subdelegaverit, ad temporaneas illas stationes pervenerint, Literas Testimoniales tam super eorum Sacerdotio, quam super sua deputatione, ac facultatibus sibi vigore praesentium concessis pro ejusmodi munere exercendo, Parochis locorum exhibere debeant, quibus visis hi non impediant, quominus Missam in suis Ecclesiis celebrare, ac in vim earumdem facultatum Sacramenta etiam Parochialia ministrare valeant.

XIX. Quod si ex tempore Matrimonium inter personas, quarum altera militaris sit, seu ad dictos Exercitus pertineat, ibique occasione stationum praefatarum commoretur, altera vero Parochi loci subdita reperiatur, contrahi contingat, eo casu, nec Parochus sine Sacerdote hujusmodi, nec vicissim Sacerdos sine Parocho celebrationi hujusmodi Matrimonii assistat, aut Benedictionem impertiatur; sed ambo simul atque aequaliter stolae emolumenta, si quae licite percipi solent, accipiant, et inter se dividant.

XX. Non obstantibus Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibusque, et Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus Constitutionibus, etOrdinationibus, necnon Ordinum, quorum personae hujusmodi professae fuerint, etiam juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, et Con-

suetudinibus, Privilegiis quoque, indultis, et Literis Apostolicis, Ordinibus praefatis, vel eorum Superioribus, aut singularibus personis quomodolibet concessis, ac approbatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis illorum tenores praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, et de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Dat. in Arce Gandulphi Alban. Dioecesis sub Annulo Piscatoris die 28. Maji 1746. Pontificatus Nostri Anno sexto.

D. Card. Passioneus.

Registrat. dal Senato per ordinato de' 4. Luglio 1746.

ADDITIO EX ALIENA MANU

15 De variis nominibus Magni Capellani Regum, tum ejusdem diversis temporibus juribus, consule, ubi res postulat, eruditissimum Carafa *de Capella Regis c. 3. et 4. utrobique per tot.*

ADDITIONES CASINENSES

16 Facultates concessae Capellanis Castrensibus penes Caes. Reg. Austriacam militiam vi Bullae die 12. Octobris 1780. datae, et confirmatae 23. Maji 1815. sunt sequentes.

1. Conceditur facultas, confirmatione et ordinatione exceptis, administrandi omnia Ecclesiae Sacramenta, etiam ea, quae nonnisi per parochialium Ecclesiarum Rectores ministrari consueverunt, reliquasque functiones, et munia parochialia obeundi.

2. Absolvendi in fore dumtaxat conscientiae ab haeresi, apostasia a fide, schismate quoscumque, etiam Ecclesiasticos tam saeculares, quam regulares eadem castra sequentes.

3. Absolvendi quoque a quibusvis excessibus et delictis quantumcumque gravibus et enormibus etiam in casibus Summo Pontifici, et Sedi Apostolicae specialiter reservatis.

4. Retinendi et legendi, non tamen aliis similem licentiam concedendi, libros prohibitos haereticorum, vel infidelium de eorum Religione tractantes, et alios quoscumque, ad effectum eos impugnandi, et haereticos, seu infideles in castris forte degentes ad orthodoxam fidem convertendi, ita tamen, ut libri prohibiti ex provinciis, in quibus haereses impune grassantur, minime afferantur.

5. Celebrandi Missam una hora ante auroram, et aliam post meridiem, et si cogat necessitas, etiam extra Ecclesiam in quocumque loco decenti, etiam sub dio, vel sub terra, et gravi omnino necessitate, etiam bis in die, si tamen in priori Missa ablutionem non sumpserit, ac jejunus fuerit; nec non super Altari portatili, etiam non integro, seu diffracto, aut laeso, et sine Sanctorum Reliquiis, ac demum si aliter celebrari non possit, et absit periculum sacrilegii, scandali et irreverentiae, etiam praesentibus haereticis aliisque excommunicatis, dummodo inserviens Missae non sit haereticus, vel excommunicatus.

6. Concedendi primo conversis ab haeresi, vel schismate indulgentiam plenariam; alias itidem quibuscumque utriusque sexus Christifidelibus ad praedicta castra exercitus pertinentibus, in articulo mortis, saltem contritis, si confiteri non poterunt; nec non in Nativitate Domini Nostri Jesu Christi, Paschatis Resurrectionis, ac Assumptionis B. Mariae Virginis et Immaculatae festis diebus vere poenitentibus, et confessis, ac Sacra Communione refectis, similiter plenariam omnium suorum peccatorum Indulgentiam et remissionem singulis autem Dominicis, et aliis de praecepto festivis diebus relaxandi iis, qui ejus concionibus interfuerint, decem annos de injunctis illis, seu aliis quomodolibet debitis poenitentiis in forma Ecclesiae consueta, easdemque Indulgentias sibi lucrandi.

7. Deferendi in locis, ubi ab haereticis, vel infidelibus periculum subeat sacrilegii vel irreverentiae, Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum occulte ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem in praedictis casibus retinendi pro iisdem infirmis, in loco tamen apto, atque decenti.

8. Induendi in iis partibus, per quos propter haereticorum, vel infidelium insultus aliter transire, vel in illis morari non licet, vestes saeculares.

9. Benedicendi quaecunque vasa, tabernacula, vestimenta, paramenta et ornamenta ecclesiastica, aliaque ad divinum cultum, pro servitio eorumdem exercituum dumtaxat necessaria, et pertinentia, exceptis tamen iis, in quibus sacra unctio adhibenda est.

10. Reconciliandi Ecclesias et Capellas ac Coemeteria et Oratoria quomodolibet polluta, in illis partibus, in quibus ipsi exercitus consederint, si ad locorum Ordinarios commodus non pateat accessus; aqua tamen prius per aliquem Catholicum Antistitem, ut moris est, benedicta; immo etiam magna urgente necessitate, ut Missae Dominicis et aliis festis diebus celebrari possint, illa etiam a memorato Antistite non benedicta.

11. Iis quorum curam habent concedendi licentiam vescendi ovis, caseo, butyro, et aliis lacticiniis, ac etiam carnibus, in quadragesima, et aliis anni temporibus, ac diebus quibus eorum usus est prohibitus, et quidem militibus a decurione, vulgo Feldwebel deorsum, ita ut abstinentiam a carnibus solum teneantur singulis diebus Veneris in quadragesima, et tribus ultimis diebus

hebdomadae sanctae, officialibus vero ita, ut ad abstinentiam a carnibus solum teneantur omnibus diebus Veneris per totum annum, diebus quoque sabbatinis in quadragesima, et tota hebdomada sancta.

12. Dispensandi, si urgens causa, et praevia dispensatio ex parte magistratus militaris adsit, quoad omissionem omnium, vel aliquarum e denunciationibus, quae matrimoniis personarum ad praedictos exercitus pertinentium, et cum illis commorantium contrahendis praemitti deberent.

13. Etiam matrimonio, si ex sponsis contrahentibus altera persona militaris, et altera Parocho loci subdita sit, simul assistendi, prout ex praescripto supradicti Apostolici Brevis, nec Parochus loci sine Capellano militari, nec hic vicissim sine illo celebrationi ejusdem matrimonii assistere, aut benedictionem impertiri, sed uterque concurrere et assistere debet, atque aequaliter stolae emolumenta, si quae licite percipi solent, inter se dividere, nisi per peculiarem conventionem, aut loci consuetudinem Parocho civilis sponsae copulationis actus adjudicatus sit, vel persona civilis a Parocho suo ad Capellanum castrensem dato in scriptis testimonio dimittatur.

19 Benedictus XIV. in sua Constitutione *Convenit*, edita pridie Nonas Julii 1641. quam secutus est IV. Idus Novembris ejusdem anni *Motus proprius* ejusdem Pontificis, varia concedit privilegia Capellano Majori Regni Neapolitani, spectantia ad opportunam Sacramentorum administrationem, et procurandam animarum salutem pro militibus ejusdem regni; quae etiam *artic.* 26. Concordati Pium VII. inter et Ferdinandum I. utriusque Siciliae Regem confirmata fuerunt, ubi sic legimus: *La Curia del Cappellano Maggiore, e la sua giurisdizione, si conterrà ne' limiti della Costituzione di Benedetto XIV. che comincia* Convenit, *e del susseguente* Motu proprio *dello stesso Pontefice sul medesimo oggetto.* Ambas Constitutiones huic Articulo adjungimus ex opere cui titulus: *Pragmaticae, Edicta, Decreta, Interdicta, Regiaeque Sanctiones Regni Neapolitani*, utpote non impressas in Bullario dicti Pontificis, ubi non invenies Constitutiones *privata negotia spectantes.*

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Convenit providae Apostolicae Sedis benignitati facilem se, et liberalem ostendere in gratiis, et favoribus elargiendis Christianis Principibus, qui ex praeclaris majorum suorum meritis, et suarum virtutum ornamentis, pietate erga Deum, devotione, et obsequio erga hanc Sanctam Sedem in conspectu omnium splendere noscuntur, piisque eorum votis libenter annuere, quae ad Dei gloriam, et quietem, ac tranquillitatem sacrorum ministrorum procurandam conducunt, eorum praesertim, qui sacro suarum Capellarum servitio adscripti in Regiis Aulis versantur, ut Christifidelibus ibidem commorantibus, vel inservientibus Sacrosanctae Ecclesiae Sacramenta administrent, eosque verbo, et exemplo ad pietatem, et religionem instruant, atque informent. Sane dilectus Filius noster Trojanus tituli S. Caeciliae S. Romanae Ecclesiae Presbyter Cardinalis de Acquaviva nuncupatus pro parte carissimi in Christo Filii nostri Caroli Siciliae, et Hierusalem cum tota terra citra Pharum Regis Illustris, et Hispaniarum Infantis Nobis nuper exposuit, quod a tempore, cujus memoria non extat, ad Capellae Regiae Capellanum Majorem in toto Regno Neapolitano pro tempore existentem non solum cura spiritualis Regiae familiae, consanguineorum, affinium, ac omnium personarum in Curia, seu Aula Neapoli existente commorantium, ipsamque Curiam sequentium pertinet; sed et in quibusvis Civitatibus, Oppidis, et Locis, in quibus Rex pro tempore existens, Regiaque familia residere contigerit continue, vel ad tempus, curam animarum familiae Regiae, omniumque, et singularum personarum tam ex propriis Regnis, et Dominiis originem habentium, quam extraneorum cujuscumque status, gradus, ordinis, et conditionis, et praeeminentiae existentium, tam Ecclesiasticorum, quam Saecularium, (Archiepiscopis et Episcopis exceptis,) et insuper omnium militum, et Officialium, aliarumque personarum cujuscumque ordinis et gradus in castris, arcibus, seu fortalitiis, exercitibus, nec non in triremibus, navibus, ratibus, aliisque hujusmodi maritimis lignis Regio famulatui inservientium et militantium, exercere, earumque Rector in spiritualibus nuncupari, easque corrigere, et visitare, ac in easdem omnimodam jurisdictionem ordinariam, omnia et singula alia, quae Archiepiscopi et Episcopi, ac alii locorum Ordinarii in Dioecesibus suis de jure vel consuetudine, aut alias quomodolibet facere, et exercere consueverunt, idem Capellanus in praenominatas personas non solum in Regia Capella, et Palatio, sed in omnibus aliis supranominatis ac designatis locis exercere, vel per se, vel per alios Ministros, et Capellanos a se deputatos solet. Cum autem ex hujusmodi facultatum usu, et exercitio plura dubia, quaestiones, et dissidia inter Archiepiscopos, et Episcopos Regni Neapolitani, et praedictum Capellanum Majorem exorta fuerint, quae adhuc vigent, et graviora in diem non sine fidelium scandalo timeri possunt, nomine praedicti Caroli Regis pro eximia sua pietate hujusmodi malo congrua adhibere remedia cupientis, supplicavit, ut omnes et singulas facultates, jura, et praerogativas in quas-

cumque personas, et in quibusvis locis, Capellano Majori totius Regni Neapolitani pro tempore existentis ex antiqua et immemorabili consuetudine, vel etiam ex indulto, et privilegio Sedis Apostolicae, vel alia quacumque ratione competentes, nostrae confirmationis robore communire, easque nominatim, et expresse designare, earumque terminos, et limites praescribere, et definire, et quatenus opus sit, de novo rursus concedere, et elargiri dignaremur, atque alias salubriter providare ad tollendas omnes controversias, et dissensiones abolendas, prout in Domino conspicimus expedire. Nos, qui de praemissis omnibus sufficienter instructi sumus, supplicationibus praedicti Caroli Regis humiliter Nobis a praedicto Cardinali de Acquaviva porrectis inclinati, et laudabili ejus desiderio, et commendabili pro pace, et concordia inter sacros ministros retinenda, fovendaque studio satisfacere volentes, eumque gratiis, et favoribus prosequi singularibus cupientes, etiam omnium disputationum, et jurgiorum causas prorsus eliminare, ac periculis, quae exinde fidelium animabus imminere possunt, opportune occurrere; et praeterea dirigentes considerationis nostrae intuitum ad personam Venerabilis Fratris nostri Coelestini Archiepiscopi Thessalonicensis moderni Capellani Majoris in toto Regno Neapolitano, ejusque successorum, quos a provida dicti Caroli Regis, et Hispaniarum Infantis, suorumque in praedicto Regno successorum vigilantia, et prudentia ei non absimiles electum iri minime dubitamus, in ejus, eorumque probitate, zeloque Divini cultus, et in rebus Ecclesiasticis peritia ac scientia, recte ac prudenter hujusmodi facultatibus, Indultis, Privilegiis, Gratiis, et Concessionibus ad decorem domus Dei, et animarum salutem usuros esse, minimeque in subversionem Ecclesiasticae disciplinae, et perturbationem Episcopalis jurisdictionis abusuros, certo confidimus, et in Domino obsecramus. Propterea abrogatis in futurum, et penitus submotis quibuscumque, quae contra et praeter praesentium tenorem hactenus quomodolibet observata, vel practensa fuerunt, ex certa scientia, et matura deliberatione nostra, deque Apostolicae potestatis plenitudine, adhibito etiam nonnullorum Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium consilio, tenore praesentium volumus, et decernimus.

I. Ut Regia Capella in Regali Palatio Neapoli existens omnia et singula jura, et praerogativas, excepto tamen jure asyli, quibus publicae Ecclesiae fruuntur, habeat, ac potiatur, in eaque liceat Divina Officia, horasque Canonicas ad Breviarii et Missalis Romani regulam, et formam, Romanumque morem, et usum recitare, et Missas per unam horam ante auroram, et unam post meridiem celebrare, seu recitari, et celebrari facere; in eaque Sacram Eucharistiam in Sacra Custodia, seu Tabernaculo decenter, et cum debito honore, et veneratione retinere; illamque pro gratiarum actione, vel ad Divinam opem implorandam, vel pro alia quacumque necessaria causa, et in Festo Corporis Christi, et per totam ejus octavam publice fidelium venerationi exponere, et in uno ejusdem octavae die circum eamdem Capellam processionaliter deferre; in quinta autem, et sexta Feria majoris hebdomadae Sacrum Domini Nostri Corpus, in Sacra Custodia, seu urna reponere, et pro religioso Ecclesiae more monumentum, sepulturamque ejusdem Christi Domini, luminibus adhibitis, repraesentare. Praeterea non solum in eadem Regia Capella, sed in omnibus Capellis Castrorum, seu Fortalitiorum Sacra Olea, et tempore navigationis Oleum extremae Unctionis in Regiis triremibus, et navibus bellicis congruo honore, et reverentia servare, et custodire.

II. Insuper ut dictus Carolus Rex, ejusque in Regno Neapolitano Successores facultatem habeant nominandi, et eligendi Sacerdotem Saecularem, vel Regularem ab Episcopo suo approbatum, et in Romanae Ecclesiae communione viventem, qui munere Capellani Majoris in toto Regno Neapolitano fungi, et pro majore officii sui decore, habitu, seu veste Praelatitia, quam in Romana Curia Praelati, sive Regulares, sive Saeculares gestare solent, pro sua conditione ac statu uti, absque tamen gestatione Crucis in pectore more Episcoporum, nisi sit in eadem Episcopali dignitate constitutus, possit; et insuper ab omni ordinaria jurisdictione exemptus, dumtaxat Nobis et Sedi Apostolicae immediate subjectus existat. Tum etiam ut eidem Carolo Regi, ejusque in Regno Successoribus, vel eorum Proregibus, vel per seipsos, vel per dictum Capellanum Majorem alios inferiores Capellanos, et Scholares eligere, et deputare liceat pro servitio tam Regiae Capellae, quam pro indigentia Hospitalium, Militum, et Classiariorum, Regiorum castrorum, seu arcium, exercituum, triremium, navium, aliarumque hujusmodi lignorum maritimorum actu, et revera Regi inservientium, dummodo tamen personae eligendae se de nullo crimine inquisitos esse, testimoniales literae suorum respectiva Ordinariorum, ac Superiorum exhibeant. Hujusmodi vero omnes Clerici, et Sacerdotes Regio servitio adscripti, eo durante, a locorum Ordinariorum jurisdictione prorsus exempti, solum praefato Capellano Majori subjecti sint, quemadmodum per praesentes exemptos, et respective subjectos esse declaramus. Itaque idem Capellanus Major omnes, et singulas controversias, lites et causas tam civiles, quam criminales, seu mixtas, atque etiam beneficiales, exceptis tamen causis haeresis, tum omnes causas excipimus a Sacris Canonibus, et Apostolicis Constitutionibus Summo Pontifici privative reservatas, contra dictos Capellanos, Clericos,

et Scholares dictae Capellae in ea actu servientes, nec non in dictis Castris, Arcibus, seu Fortalitiis, aliisque locis constitutos Clericos, et Capellanos ibidem et actu inservientes, extra tamen Romanam Curiam, motas, vel movendas, tam in prima, quam in secunda, et tertia instantia audire, cognoscere, lineque debito, omni appellatione remota, pro justitia terminare possit; ita tamen ut a dicto Carolo Rege, ejusque in Regno successoribus loco ordinarii Assessoris alii novi Consultores tam in secunda, quam in tertia instantia, singuli in singulis eo modo, qui nunc servari solet, nisi gravitas causae plures in qualibet instantia eligendos exigat, destinentur: et quicumque locorum Ordinarii, aut alii Judices nec eidem Majori Capellano inhibere, nec in praedictos inferiores Capellanos, Clericos, et Scholares in eadem Capella actu servientes, ac alios in eisdem Fortalitiis constitutos, et constituendos, et ibi residentes, et actu inservientes Capellanos, et Clericos, tamquam ab illorum jurisdictione prorsus exemptos, et totaliter liberatos, et dicto Capellano Majori dumtaxat immediate subjectos, ullam penitus superioritatem, dominium, et jurisdictionem praedictis respectibus exercere, aut se de illis quomodolibet intromittere valeant; sed praedicti Capellani, Scholares, et aliae personae Ecclesiasticae ejusdem Capellae, et Fortalitiorum, exercituum, triremium, et locorum hujusmodi coram eodem Capellano Majori, seu ab eo Subdelegato Judice dumtaxat in omnibus causis tam motis, quam movendis extra Romanam Curiam de justitia respondere teneantur.

III. Ad hoc vero, ut praefatorum exemptorum numerus in immensum, et plus quam oportet, non augeatur, et nimium praejudicium inferatur jurisdictioni Ordinariorum, eidem Capellano Majori vigore suarum facultatum non liceat alios Clericos, et Capellanos designare, et deputare, nisi eos, qui actuali servitio Ecclesiarum, Exercituum, Regiarumque navium necessarii sunt; qui in Castris, seu Fortalitiis totius Regni, ejusque pertinentiis duo, aut tres in unoquoque Castro, seu Fortalitio esse debeant. In Exercitibus autem, Triremibus, Navibus, aliisque Lignis maritimis, quae Regi actu inserviunt, itemque in Hospitalibus militum, et Classiariorum illi solum, qui non modo actu inserviunt, sed etiam stipendia a Rege percipiunt. In Capella autem Regia, et in Castris, seu Fortalitiis in Civitate Neapolitana existentibus solum Capellani, Scholares, et Clerici, qui actu serviunt; ita tamen, ut Scholarium numerus actu Regiae Capellae inservientium ultra decem, et Ecclesiae Parochiali S. Sebastiani ultra quatuor non egrediatur; omnium autem aliorum Capellanorum, et Clericorum, comprehensis etiam Capellanis honorariis, numerum nonaginta, ita ut omnes Capellani, Scholares, et Clerici Regiae Capellae servitio addicti, Castrorum seu Fortalitiorum Urbis Neapolitanae, ejusque adjacentium, connumeratis etiam Capellanis honorariis, centum numerum non excedant: praeter quem numerum si eidem Carolo Regi, ejusque Successoribus alios addere necessarium visum fuerit, id speciali dumtaxat ipsius Regis rescripto fiat, in cujus pietate, eorumque Successorum certam fiduciam habemus, si opus fuerit, seligendos fore probos Ecclesiasticos viros, literas testimoniales suorum respective Ordinariorum, ut praefertur, habentes, qui morum probitate aliis aedificationi esse possint, et eo tantum numero, qui ad Divinum cultum promovendum, et ad inserviendum Regiae devotioni, et pietati necessarius omnino, et conveniens reputabitur; et ulterius cujuslibet additorum nota Curiae Archiepiscopali eam requirenti per Capellanum Majorem statim, ac sine ulla mora, et dilatione tradatur.

IV. Praeterea volumus, et constituimus, quod ad eumdem Capellanum Majorem pro tempore existentem pertineat directio, et superintendentia circa celebrationem Divinorum Officiorum, aliarumque Ecclesiasticarum functionum, quae in eadem Regia Capella peragi consueverunt, et tam in ipsa, quam in Ecclesia Sancti Sebastiani, sita in Arce, seu Castronovo, etiamsi Episcopali dignitate non sit insignitus, mitra, annulo, et baculo pastorali, ac aliis Pontificalibus insigniis hujusmodi uti, nec non solemnem benedictionem post missarum, vesperarum, matutinorum, et aliorum Divinorum Officiorum solemnia super populum tunc interessentem impertiri, et ducentorum dierum, si praesens Rex aut Regina fuerit, si autem Prorex, centum dierum de injunctis sibi, aut quomodolibet debitis poenitentiis indulgentiam, et remissionem ab omnibus fidelibus ibi praesentibus vere contritis et confessis consequendam auctoritate Apostolica concedere, et publicare possit: in aliis vero Ecclesiis, nisi coram Rege, aut Regina, aut Prorege, et dummodo Episcopus loci in eadem Ecclesia praesens non adsit, qui per se ipsum ea peragere desideret, ac velit, et insuper in Cathedralibus, et Metropolitanis, nisi ab Ordinario licentia obtenta, Pontificalia exercere nequeat.

V. Liceat autem eidem Capellano in quibuscumque Collegiatis, Parochialibus, et aliis inferioribus Ecclesiis Saecularibus, et quorumvis Ordinum Regularibus, etiam Monialium in eodem Regno constitutis, non autem in Ecclesiis Cathedralibus, seu Metropolitanis, nisi de expressa suorum Ordinariorum licentia, ad quas eumdem Regem, vel Reginam, aut Proregem pro tempore existentem devotionis, aut alia ex causa declinare contigerit, per se, aut alios Capellanos cum Scholaribus, et Capellae praedictae Ministris Divina Officia, et Missas tam privatas, quam solemnes celebrare, aut celebrari facere.

VI. Quotiescumque vero in eadem Regia Capella, et Ecclesia Parochiali Sancti Sebastiani, in aliis autem Ecclesiis cum Rex, aut Regina, aut Prorex praesentes aderunt, et Episcopus Loci in eadem Ecclesia praesens non reperiatur, verbum Dei annunciare opus fuerit, in ejus arbitrio sit, quemcumque velit, et idoneum censuerit, Evangelii Concionatorem accersire sive Saecularem, sive Regularem, dummodo is ab hujusmodi praedicationis officio, si Saecularis sit, a suo Ordinario, et ab Episcopo Loci, si vero Regularis, a suo Superiore Regulari suspensus, et interdictus non fuerit; sed in Ecclesiis, et Capellis ejus jurisdictioni subjectis, in quibus Rex, aut Regina praesentes non aderunt, idem Capellanus Major Concionatorem eligat, qui tamen alias per Episcopum, si Saecularis fuerit, si vero Regularis, etiam per ejus Superiorem Regularem ad verbum Dei praedicandum approbatus sit, ac licentiam, vel benedictionem juxta Concilii Tridentini decreta ab ipso Ordinario obtinere teneatur.

VII. Si vero Capellanus Major sit in Episcopali, seu Archiepiscopali Dignitate constitutus, praedictis Scholaribus Regiae Capellae, et Ecclesiae Parochialis Sancti Sebastiani dumtaxat conferre primam tonsuram, ac deinceps ad omnes Ordines minores, atque etiam ad Ordines majores, seu Sacros juxta Sacrorum Canonum praescripta, et Apostolicarum Constitutionum regulas promovere; sin minus, datis literis testimonialibus super eorum aetate, vita, et moribus, titulo ordinationis, et idoneitate scientiae, eos remittere ad proprios Ordinarios ab ipsis promovendos: si autem non sint Episcopi, aut ordinationes non habeant, a quocumque alio Episcopo in Regno Neapolitano existente, dummodo non sit Episcopus Titularis, at praenominati Scholares habeant omnes, et singulas qualitates Clericis promovendis in Regno Neapolitano praescriptas in novissimis Concordatis inter Sedem Apostolicam, et dictum Carolum Regem, et insuper in supradicta Regia Capella, aut Ecclesia Parochiali Sancti Sebastiani per triennium continuum actu inservierint: praeterea per se, aut alios a se deputatos ejusdem Regiae Capellae Capellanos, Scholares, et Clericos, qui propter violentam manuum injectionem in alios Clericos, citra tamen membrorum mutilationem, aut enormem laesionem, sententiam excommunicationis incurrerint, et hujusmodi sententia ligati Missas, et alia Divina Officia, non tamen in contemptum clavium, celebrando, irregularitatem aliquam contraxerint, ab eadem sententia excommunicationis, injuncta eis pro modo culpae aliqua poenitentia salutari in forma Ecclesiae consueta, absolvere, et super irregularitate praedicta dispensare, omnemque inhabilitatis, et infamiae maculam, sive notam per eos propterea contractam abolere libere, ac licite possit, et valeat, et respective possint et valeant.

VIII. Insuper ut idem Capellanus Major pro tempore existens Regum, Reginarum, ac Filiorum, et singulorum utriusque sexus ipsorum Familiarium, ubicumque Rex, aut Regia Curia, seu Aula fuerit, etiam ruri recreationis causa, qui eis actu inservientes sint, et eorum impensis, uti familiares continui commensales, viventes, et aliorum omnium, qui in Regio Palatio, et viridario, et in navali, seu interiori portus parte, vulgo *Darsena*, et in Castris, seu Fortalitiis clausis Neapolitanae Civitatis, ejusque adjacentiis, nempe in Castro Novo, in Castro Ovi, et in Castro S. Herami, Bajae, et Ischiae, et in omnibus aliis locis supra nominatis ejusdem Capellani jurisdictioni subjectis morantur, et degunt, donec, et quousque in iisdem locis commorentur, animarum curam gerat, aeque, ac si eorum Rector, et proprius Parochus existeret, et per se, vel alium, seu alios Presbyteros Saeculares, vel quorumvis Ordinum Regulares de Superiorum suorum licentia, praevio tamen examine ab eodem Capellano Majori approbandos, et salva Regi, et Reginae facultate eligendi sibi propriam Confessarium arbitrio suo ex Presbyteris ab eodem Capellano Majori approbatis, supradictorum omnium confessionem audire, eisque Sacramenta administrare, etiam in mortis articulo; et tempore interdicti eorum corpora Ecclesiasticae tradere sepulturae, dummodo ipsi causam interdicto non dederint, neque per eos steterit, quominus interdicto pareatur.

IX. Matrimoniis etiam celebrandis, factis tamen prius denunciationibus, seu proclamationibus a Concilio Tridentino requisitis, si uterque contrahens in locis praesignatis habitent, et morentur; si vero mulier ibi domicilium non habuerit, denunciationes, seu proclamationes pro parte mulieris fiant, et matrimonium celebretur in Parochiali Ecclesia, intra cujus fines ipsa mulier commoratur; si autem aliqui ex praedictis Exteri fuerint, capta prius per loci Ordinarium informatione, ac ab eodem decreto gratis obtento, quod inter eos licite matrimonium celebrari valeat, similiter idem Capellanus Major, vel alius, seu alii ab eo deputandi, nulla alterius Parochi licentia requisita, solemniter interesse: insuper filios infantes in iisdem locis natos, necnon Judaeos, seu Turcas, sufficienter tamen prius cathechizatos, quos in eorumdem Regum praesentia ex quavis causa baptizari oportuerit, aut praedicti Reges tenere, seu suscipere voluerint, baptizare; ita tamen, ut baptizatorum, Parentumque, ac Compatrum, et Commatrum, necnon matrimonio simul junctorum nomina describantur in libro, quem idem Capellanus Major, vel quisque Capellanus curatus in singulis praedictis locis habere, et penes se retinere debeat, ex quo ad omnem Ordinariorum locorum, et partium requisitionem fides, seu attestationes in forma solita tradantur.

X. Capellanos, et Presbyteros juxta numerum, ac modum supra stabilitum, ad audiendas Confessiones pro militaribus copiis tam Regis propriis, quam auxiliaribus, tam in Regno utriusque Siciliae, quam extra ubicumque ab eis iter faciendum, vel morandum esse contigerit, tum etiam pro servitio triremium, et Regiarum navium, et personarum in eis existentium deputatos, praevio examine, caeterisque servari solitis, approbare, et omnia Parochialia Sacramenta existentibus militibus in actuali itinere, et expeditione contra hostes per eosdem administrari facere. Si autem milites in stationibus sint, praefati Capellani exhibere teneantur literas patentes ejusdem Capellani Majoris super eorum approbatione locorum Ordinariis, seu eorum Vicariis Generalibus, si praesentes adsint; si vero absentes, Parochis, in quorum Parochiis castra, seu stationes militum praedictorum positae sunt, a quibus licentia Parochialia munera peragendi impertiri, et nullatenus, iisdem literis inspectis, denegari possit. Matrimonia autem coram Parocho loci cum interventu Capellani militum celebrentur, et quoad alia omnia Sacramenta, et functiones Parochiales peragantur a Parochis locorum, dummodo vocati interesse non recusent. Si autem adesse noluerint, liceat Capellano militum easdem functiones obire cum dimidia parte emolumentorum, quae de jure integra ad Parochum loci spectarent; eademque omnia pro militibus stationariis praescripta, quoad milites in castris, seu Fortalitiis Regni non clausis existentes, et proprium Parochum non habentes, omnino serventur.

XI. Eosdem autem milites, ac Officiales, tempore tamen actualis expeditionis dumtaxat belli actu existentis contra hostes, a crimine haeresis, apostasiae a fide, vel per se, vel per alios absolvere, ea tamen lege et conditione, ut hujusmodi facultas in Italia, ejusque Insulis adjacentibus quoad eos dumtaxat locum habere debeat, qui nati sunt in locis, ubi haeresis impune grassatur, nec unquam errores judicialiter abjuraverint, vel Sanctae Romanae Ecclesiae reconciliati fuerint.

XII. Omnibus insuper personis utriusque sexus in militaribus copiis existentibus, dum actualis expeditio contra hostes habetur, tam quadragesimalibus, quam aliis anni temporibus, et diebus, quibus usus carnium, ovorum, casei, butyri, et aliorum lacticiniorum est prohibitus, oisdem ovis, caseo, butyro, et aliis lacticiniis, atque etiam carnibus, excepta tamen quoad carnes hebdomada Sancta, et omnibus diebus Veneris, et Sabbati totius anni, et servata forma jejunii, quatenus pro locorum, temporum, et personarum conditione fieri potest, praescripta in nostris literis novissime editis sub datum Romae die 30. Maji 1741. utendi, et vescendi licentiam impendere.

XIII. Insuper triremibus, et navibus pro Regis usu ac servitio noviter constructis, tum etiam vexillis, aliisque rebus hujusmodi ad militiam spectantibus benedictionem in forma Ecclesiae solita impertiri.

XIV. Et demum omnibus supranominatis personis utriusque sexus ejusdem Capellani Majoris curae in spiritualibus commissis ab observatione diei festi, si aliquod urgens opus in supra designatis locis, nempe in Regia Aula, et Palatio, in Castris clausis Civitatis Neapolitanae, in Navali, seu interiori Portus parte, vulgo *Darsena*, in hospitalibus classiariorum, et militum, aliisque hujusmodi facere necesse fuerit, dispensationem, cum obligatione tamen audiendi Missam, et aliquod aliud pium opus, quoad tempus, et occupatio, et personarum conditio sinet, obeundi concedere. Illos insuper per se vel per alios Ecclesiasticos viros probos, et prudentes visitare, et corrigere, atque in eosdem omnimodam jurisdictionem ordinariam, atque omnia alia, quae pro bona animarum curae directione Archiepiscopi, et Episcopi, ac alii locorum Ordinarii in suis respective Dioecesibus facere consueverunt, iis dumtaxat exceptis, quae ad exercitium Ordinis Episcopalis pertinent, quae in Regia Aula tantum, ubi Rex, et Regina, seu Prorex totius Regni moratur, et in Ecclesia Parochiali Sancti Sebastiani ab eo, si sit Episcopus, peragi posse volumus, et constituimus, libere facere, et exercere; iisdem omnibus, et singulis a quibuscumque eorum peccatis, criminibus, excessibus et delictis quamtumvis gravibus, et enormibus, etiam Episcopis, et locorum Ordinariis reservatis, de quibus ore confessi, et corde contriti fuerint, salutari poenitentia pro modo, et gravitata culpae imposita, debitam absolutionem vel per se, vel per alios impendere, et elargiri libere, ac licite possit, et valeat, auctoritate Apostolica, scientia, et potestate praedicta concedimus, et indulgemus.

XV. Decernentes praesentes literas, et in eis contenta quaecumque nullo unquam tempore de subreptionis, aut obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrae, vel alio quovis etiam quamtumvis magno et inexcogitato, et substantiali defectu, etiam ex eo quod super praemissis solemnitates, et alia quaevis servanda, et adimplenda minime fuerint, aut ex alio quolibet capite a jure, vel facto, aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, aut quocumque alio colore, vel causa etiam tali, quae ad effectum validitatis praedictorum specialiter exprimenda foret, notari, impugnari, aut in jus, vel in controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, aperitionis oris, aut aliud quodcumque juris, gratiae, et justitiae remedium impetrari non posse; sed illas semper, et perpetuo validas, et efficaces existere, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, ac perpetuo

observari: sicque, et non aliter per quoscumque Judices quavis auctoritate fungentes, etiam Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, et causarum Palatii Apostolici Auditores, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, interpetrandi, et definiendi facultate, et auctoritate, ubique, et in quacumque instantia, interpetrari, judicari, et definiri debere, irritum quodcumque, et inane quidquid secus super his a quocumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibusvis Apostolicis, necnon in Provincialibus, vel Generalibus Conciliis editis constitutionibus, et ordinationibus, necnon quibusvis Ecclesiarum, et Monasteriorum, et Ordinum quorumlibet, atque etiam dictae Ecclesiae Neapolitanae, juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, consuetudinibus, Privilegiis quoque et indultis, et literis Apostolicis contra praemissa quomodolibet editis, concessis, confirmatis, et innovatis; quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia singularis forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, et singulorum tenores perinde, ac si de verbo ad verbum, nil penitus omisso, et forma in illis tradita observata, praesentibus inserti forent, pro plene et sufficienter expressis, ac insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie ad effectum praemissorum scientia, et potestatis plenitudine similibus derogamus, et ad plenum derogatum esse volumus, et declaramus, caeterisque contrariis quibuscumque. Volumus denique, mandamus, et decernimus, quod tam ipse Capellanus Major, quam alii supradicti de caetero nullis aliis, praeterquam supra expressis facultatibus, privilegiis, gratiis, et indultis, et quoad personas, res, loca et casus supra expressos dumtaxat respective uti valeant, nec etiam aliam ipse Capellanus Major, quam supra expressam jurisdictionem, et superioritatem in Ecclesiis, et Capellis, ac personis hujusmodi habere, exercere, vel vindicare, aut praetendere, etiam vigore extensionis, seu comprehensionis, seu etiam rationis Majoritatis, aut sub praetextu cujuscumque privilegii, aut indulti praesertim Leonis X. aut quorumcumque aliorum Praedecessorum nostrorum, seu Regaliae, aut possessionis etiam immemorabilis, et tituli ex ea resultantis, scientia, patientia, et tolerantia quorumcumque Superiorum, et Ordinariorum, etiam Sedis Apostolicae, roboratae, nequaquam possit. Nos enim quascumque alias facultates, exemptiones, privilegia, gratias, et indulta per quoscumque Romanos Pontifices, et praesertim Leonem praedictum, Praedecessores nostros, ac Sedem Apostolicam Capellae Regiae, Capellano Majori, aliisque suprascriptis personis hactenus concessa, literasque Apostolicas etiam in forma Brevis, aut sub plumbo, aut alias quomodolibet, et quibusvis clausulis, et conditionibus desuper expeditas, motu proprio, scientia, et potestatis plenitudine paribus perpetuo revocamus, annullamus, cassamus, et abolemus, ac revocata, annullata, cassa, et abolita esse declaramus, et quamcumque quasi possessionem etiam immemorabilem, et centenariam et ultra improbamus; ita ut nunquam in judicio, aut extra allegari, aut ad effectum aliquem eis suffragari possint: salvis tamen omnibus juribus, praerogativis, privilegiis, et facultatibus in Scholares, Lectores, aliasque personas Regiae Universitatis Studiorum Neapoli existentis, tum etiam quoad causas, et personas, Rectores, seu Possessores nonnullorum Beneficiorum, et Ecclesiarum, vel iisdem Ecclesiis inservientes, quae ad nominationem, seu praesentationem, aut jus patronatus Regium spectant, ab immemorabili tempore eidem Capellano Majori, ut asseritur, competentibus, quae per praesentes neque approbare, neque eis ullatenus derogare intendimus.

Caeterum quia difficile foret, praesentes nostras literas ad singula loca, ubi fortasse opus erit, deferri, volumus, ut earum exemplis etiam impressis, manu tamen publici Notarii subscriptis, et praedicti Capellani Majoris sigillo munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis, privilegii, indulti, decreti, mandati, declarationis, derogationis, et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. *Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo quadragesimo primo pridie nonas Julii, Pontificatus nostri anno primo. P. Cardinalis Aldrovandus Prodat. Pro D. Cardinali Passioneo. Cajetanus Amatus. Visa de Curia. N. Antonellus. J. B. Eugenius.*

BENEDICTUS PP. XIV.

MOTU PROPRIO

Cum alias per nostras literas sub plumbo, datas Romae apud S. Mariam Majorem pridie nonas Julii, Pontificatus nostri anno primo, ad supplicationem carissimi in Christo Filii nostri Caroli Siciliae, et Jerusalem cum tota Terra citra Pharum Regis Illustris, et Hispaniarum Infantis, varias et diversas facultates Venerabili Fratri nostro Coelestino Archiepiscopo Thessalonicensi moderno Capellano Majori, ejusque successoribus

concesserimus, inter caeteras, ut Capellanos, et Presbyteros, juxta numerum, ac modum in iisdem literis stabilitum, ad audiendas confessiones pro militaribus copiis tam Regis propriis, quam auxiliaribus, tam in Regno utriusque Siciliae, quam extra, ubicumque ab eis iter faciendum, vel morandum esse contingeret, praevio examine, caeterisque servari solitis, approbare; et omnia parochialia Sacramenta existentibus militibus in actuali itinere, et expeditione contra hostes per eosdem administrari facere, necnon eosdem milites ac officiales tempore actualis expeditionis a crimine haeresis, apostasiae a fide, vel per se, vel per alios absolvere: omnibus insuper personis utriusque sexus in militaribus copiis existentibus, tam quadragesimalibus, quam aliis anni temporibus et diebus, quibus esus carnium, ovorum, casei, butyri, et aliorum lacticiniorum est prohibitus, eisdem ovis, caseo, butyro, et aliis lacticiniis, atque etiam carnibus, exceptis tamen quibusdam diebus, et servata forma jejunii a Nobis praescripta, utendi, et vescendi licentiam impendere: iisdemque omnibus et singulis dispensationem ab observatione diei festi, si aliquod opus faciendum necessario fuerit, concedere: et praeterea a quibuscumque eorum peccatis, criminibus, excessibus, et delictis, quantumvis gravibus et enormibus, etiam Episcopis et locorum Ordinariis reservatis, de quibus ore confessi, et corde contriti fuerint, salutari poenitentia pro modo et qualitate culpae imposita, debitam absolutionem vel per se, vel per alios impendere, et elargiri libere ac licito possit et valeat, prout latius in praefatis literis nostris continetur; quarum tenores hic pro sufficienter insertis, et expressis haberi volumus. Cum autem postea a praefato Archiepiscopo Thessalonicensi Nobis expositum fuerit, ad opportunam Sacramentorum administrationem, et procurandam animarum salutem pro militibus in actuali expeditione contra hostes existentibus, nonnullis aliis facultatibus, per se, vel per alios ecclesiasticos viros exercendis, omnino indigere; Nos animarum saluti, quantum in Domino possumus, consulere cupientes, motu simili etc. eidem Venerabili Fratri nostro Coelestino Archiepiscopo, ejusque successoribus in dicto Regno utriusque Siciliae Capellanis Majoribus pro tempore concedimus et impartimur infrascriptas etiam facultates, ad nostrum, et Sedis Apostolicae beneplacitum duraturas, per se, vel per alium, seu alios Sacerdotes probos et idoneos, et juxta formam in praefatis literis nostris praescriptam approbatos, ab eodem Capellano Majori subdelegandos, pro militaribus tamen copiis, tam propriis dicti Regis, quam auxiliaribus, in actuali expeditione contra hostes existentibus dumtaxat, non autem in hibernis, aut praesidiis commorantibus, exercendas; videlicet absolvendi omnes et singulas personas in iisdem copiis militaribus existentes a quibuscumque eorum peccatis, et delictis, quantumvis gravibus et enormibus, non solum Episcopis et locorum Ordinariis, sed etiam Nobis et eidem Sedi Apostolicae specialiter reservatis, et reservari solitis: commutandi, relaxandi, dispensandi, et absolvendi respective, prout et in quantum Episcopis et locorum Ordinariis juxta Sacros Canones, et Concilii Tridentini decreta id facere licet et permittitur, quoad vota, juramenta, irregularitates, et censuras Ecclesiasticas, nempe excommunicationes, suspensiones, et interdicta: necnon quoad omissionem omnium, seu aliquarum ex denunciationibus, quae Matrimoniis personarum, ad praedictas copias pertinentium, et cum illis commorantium, contrahendis praemitti deberent; concedendi quibuscumque utriusque sexus Christi fidelibus, ad praefatas copias pertinentibus, in articulo mortis, saltem contritis, si confiteri non poterunt, necnon in Nativitate Domini nostri Jesu Christi, Paschatis Resurrectionis, et Assumptionis B. Virginis festis diebus, vere poenitentibus et confessis, ac Sacra Communione refectis plenariam omnium suorum peccatorum indulgentiam et remissionem: singulis autem diebus Dominicis, et aliis quomodolibet debitis poenitentiis in forma Ecclesiae consueta: celebrandi Missam una hora ante auroram, et alia post meridiem, et si cogat necessitas, etiam extra Ecclesiam in quocumque loco decenti, etiam sub dio, et sub terra, et gravissima omnino urgente necessitate, etiam bis in die, si tamen in priori Missa ablutionem non sumpserit, ac jejunus fuerit; necnon super Altari portatili, et non integro, seu aliqua in parte fracto, aut laeso, et sine Sanctorum Reliquiis, ac demum, si aliter celebrari non possit, et absit periculum sacrilegii, scandali, et irreverentiae, etiam praesentibus haereticis, aliisque excommunicatis: benedicendi quaecumque vasa, tabernacula, vestimenta, paramenta, et ornamenta ecclesiastica, aliaque ad Divinum cultum pro servitio earundem copiarum dumtaxat necessaria, et pertinentia; exceptis tamen iis, in quibus sacra unctio adhibenda erit: reconciliandi Ecclesias, Capellas, et Coemeteria, ac Oratoria quomodolibet polluta, in illis partibus, in quibus ipsae copiae consederint, si ad locorum Ordinarios commodus non pateat accessus, aqua tamen prius per aliquem Catholicum Antistitem, ut moris est, benedicta, immo etiam magna urgente necessitate, ut Missae Dominicis, et aliis festivis diebus celebrari possint, illa etiam a memorato Antistite non benedicta. Demum celebrandi Missam de Requiem in quocumque altari, etiam portatili, si aliter celebrari non possit, et per ejus applicationem liberandi animam alicujus ex pie defun-

etis dictarum copiarum, secundum celebrantis intentionem, a Purgatorii poenis per modum suffragii. Caeterum cum facultates praedictae ad animarum salutem admodum pertineant, praesentes, et desuper conficiendas literas nullo unquam tempore de subreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostrae, vel quoquam alio defectu notari, vel impugnari posse, sed eas validas et efficaces fore et esse, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere debere, Apostolica auctoritate decernimus. Non obstantibus quibusvis Apostolicis, etiam in universalibus, provincialibus, et synodalibus Conciliis editis, vel edendis, generalibus, vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, privilegiis quoque, indultis, et literis Apostolicis, quibusvis superioribus, et personis in genere, vel in specie, etiam motu pari etc. concessis, approbatis, et innovatis: quibus omnibus et singulis, hac vice duntaxat, specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque, cum clausulis opportunis. — *Fiat. Motu proprio P.* — Et cum absolutione a censuris ad effectum etc. et quod aliae dicti Capellani Majoris concessiones et facultates habeantur pro expressis, seu in toto, vel parte exprimi possint in literis, et de concessione et impartitione hujusmodi, aliisque praemissis, ut supra latissime extensis, et quod praemissorum omnium, et singulorum, aliorumque necessariorum major, et verior sp. et expositio fieri possit in literis per viam de Curia, ut vocant, si videbitur, expediendis, aut sola praesentis schedulae Motus proprii Nostri signatura sufficiat, et ubique fidem faciat in judicio, et extra illud, regula quacumque contraria non obstante. *Datum Romae apud S. Mariam Majorem IV. Idus Novembris, anno secundo.*

CAPILLITIUM FICTITIUM

VID. VERB. *COMA FICTITIA PER TOT.*

CAPITULUM

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quoad ea, quae concernunt Capituli convocationem, seu Congregationem.*

1. Capituli convocatio est facienda juxta solitum. — 2. Capituli convocatio spectat ad Majorem, et Digniorem. — 3. Etiamsi Major, seu Dignior non sit in Ordinibus Sacris constitutus, nec votum habeat, adhuc ad eum spectat convocare Capitulum, proponere negotia decidenda, et suffragia Collegialium votantium colligere. — 4. Aliquando convocatio Capituli ex consuetudine potest spectare alternatim ad duos. — 5. Per hoc, quod convocatio spectet ad Majorem, seu Digniorem, non est refrenatum arbitrium Capitulo illud congregandi. — 6. Convocator Capituli non tenetur explicare materiam convocationis in ipsa convocatione. — 7. Pro convocatione Capituli non requiritur licentia Episcopi, si solitum sit sine illa congregari. — 8. Et ubi est solitum congregari absque licentia Episcopi, is non potest, multoque minus ejus Vicarius prohibere absque justa causa, ne convocetur Capitulum. — 9. Secus autem, si adsit justa causa. — 10. Immo si prohibuerit ex justa causa v. g. ne Capitulum convocetur tempore Divinorum Officiorum, potest Episcopus etiam sine Adjunctis procedere ad subtractionem fructuum, et ad mulctas ab eo impositas contra Canonicos habentes Capitulum eo tempore, quo Divina Officia celebrari debent, nisi aliqua causa urgens in aliud tempus differri non patiatur. — 11. Non potest tamen Episcopus cogere Canonicos ad sibi significandum, quid tractare velint in Capitulo. — 12. Quamvis possit ipse Episcopus cogere Capitulares ad sibi exhibendam copiam actorum, seu resolutionum Capitularium. — 13. Episcopus potest congregare Capitulum pro casibus, in quibus juxta Sacros Canones tenetur exquirere ejus votum, vel consilium, et in aliis casibus spectantibus ad sui dignitatem. — 14. Non potest tamen Episcopus convocare Capitulum pro actibus Capitularibus, qui spectant ad Capitulum, uti Capitulum. — 15. Vicarius Generalis Episcopi, sive praesente, sive absente Episcopo, in nullo casu potest convocare Capitulum exemptum. — 16. Secus autem est dicendum de Capitulo non exempto. — 17. Extante legitima consuetudine, ut Episcopus, seu Vicarius interveniat in omnibus Capitulis, etiam quae fiunt pro re spectante ad Capitulum, debet illa servari. — 18. Quamvis tamen ex consuetudine, seu alio Jure speciali Episcopus, seu Vicarius possit intervenire in Capitulis omnibus, non potest tamen, nec Episcopus, nec Vicarius intervenire, si in Capitulo agendum sit de interesse proprio, seu suorum. — 19. Et dato, quod Episcopus congregaverit Capitulum, et rem proposuerit, ubi agitur de suo, vel suorum commodo, debet exire, et relinquere Canonicos de Capitulo solos, ut ipsi libere rem discutiant. — 20. Hujusmodi tamen interesse debet esse speciale proprium, vel suorum, non autem ratione Ecclesiae, in quo casu, sicut posset esse Judex Episcopus, vel Vicarius, ita pari ratione non sunt repellendi. — 21. Ubi autem Episcopus, seu Vicarius juxta solitum, seu consuetudinem Capitulis intervenit, non potest ferre suffragium. — 22. Dato autem, quod Episcopus, seu Vicarius esset Canonicus, tunc posset quidem ferre suffragium, sed unicum tantum ut Canonicus. — 23. Episcopus in casibus, in quibus convocat Capitulum, debet in eo praesidere cum omnibus praerogativis. — 24. Episcopus interveniens Capitulo non illud congregando, seu convocando pro rebus ad suam Dignitatem pertinentibus, sed solum ratione consuetudinis interveniens Capitulis, quae congregantur a Capite Capituli, pro rebus et negotiis ipsius Capituli, habet praeeminentiam loci, et praerogativas Horologii, et Tintinnabuli. — 25. In Actibus vero concomitantibus ipsum Capitulum, tales praerogativae spectant ad Caput Capituli, et non ad Episcopum, nisi etiam actus praefati ex consuetudine spectent ad Episcopum. — 26. Episcopus, qui est Canonicus, sive in Ecclesia suae propriae Dioecesis, sive in Ecclesia alienae Dioecesis, sive in Ecclesia exempta, non potest uti Canonicus convocare Capitulum, vota recipere, et similia, sed haec spectant ad caput Capituli. — 27. Episcopus autem, etiam Titularis, licet interveniat Capitulo, et aliis functionibus Capitularibus, uti Canonicus, habet praecedentiam, et praeeminentiam super omnes Canonicos, et Dignitates. — 28.

Capitulum convocari, seu celebrari debet in Ecclesia, et loco ad hoc determinato. — 29. Nec Episcopus potest domi suae illud convocare, sed ad aulam Capitularem, ubi antea solitum fuit convenire. — 30. Potest tamen Capitulum ad alium locum transferri, et convocari, quando non potest conveniri in Ecclesia, vel loco Capitulari. — 31. Et inter alias justas causas transferendi Capitulum ad alium locum, justa causa est repulsio Episcopi ab ingressu in Civitatem, vel rebellio contra ipsum Episcopum. — 32. Capitula, seu Tractatus, et Congregationes, ac actus Capitulares per Canonicos Cathedralium, et Collegiatarum Ecclesiarum fieri non debent eo tempore, quo celebrantur Divina Officia. — 33. Capitulum Ecclesiae Cathedralis quid. — 34. Quod olim Presbyterium, id Capitulum hodie sibi vindicat. — 35. De origine Capitulorum. *Remissive*. — 36. Ut Capitulum jure suo expleat negotia, quatuor conditiones concurrere debent. — 37. 42. Quaenam requirantur, ut Capitulum legitime convocatum dici possit. — 43. 46. De modo convocandi Capitulum. — 47. 49. De loco Capituli. — 50. Quo tempore convocandum sit Capitulum. — 51. 56. Quinam convocandi sint ad Capitulum. — 57. 58. Quomodo negotia capitulariter expediantur. — 59. 63. De consensu Canonicorum praestando in Capitulo. — 64. 65. Num ad convocationem Capituli extraordinarii debeant Canonici ei, qui jus habet convocandi et praesidendi, negotia pandere, propter quae convocatio illa desideratur.

ARTICULUS II. — *Quoad ea, in quibus requiritur consilium, vel consensus Capituli.*

1. Capituli consensus requiritur: primo in alienatione rerum Ecclesiasticarum, quae ad Cathedralem Ecclesiam pertinent. — 2. Secundo requiritur Capituli consensus in administratione bonorum, et redituum Ecclesiae. — 3. Tertio requiritur Capituli consensus in suppressione Canonicatuum, et Beneficiorum. — 4. Quarto requiritur Capituli consensus in unione unius Ecclesiae alteri Ecclesiae, seu Dignitati, vel Praebendae per Episcopum facienda. — 5. Quinto requiritur Capituli consensus in casu, quo diminueretur Ecclesiae auctoritas. — 6. Sexto requiritur Capituli consensus in omni negotio, quod concernat praejudicium Ecclesiae Cathedralis. — 7. Septimo requiritur Capituli consensus, ut erigatur Seminarium in aedibus Canonicalibus. — 8. Octavo requiritur Capituli consensus in creatione Canonicorum supranumerariorum. — 9. Nono requiritur Capituli consensus, ut vigore Concilii *cap. 7. sess. 7. de reform.* curam animarum toti Capitulo Cathedralis incumbentem, per viam unionis perpetuae in certam personam, seu Dignitatem ejusdem Ecclesiae adnectere possit Episcopus. — 10. Decimo consensus omnium Canonicorum requiritur in actibus Capituli voluntarii, et ubi agitur de Ecclesiae praejudicio, nec sufficit consensus majoris partis. Secus vero in actibus necessariis, et ubi agitur de ejusdem Ecclesiae utilitate. — 11. Undecimo consensus majoris partis Capituli requiritur in quolibet actu Capitulari. — 12. Advertendum est, quod consensus majoris partis sufficit in iis, quae sunt communia pluribus, uti universis; non autem uti singulis. — 13. Et pariter advertendum est, quod ubicumque requiritur consensus Capituli, debet praestari collegialiter, et Capitulo ad id legitime congregato. — 14. Et circa hoc est ultimo advertendum, quod in omnibus casibus, ubi requiritur consensus Capituli, id quod ab Episcopo sine tali consensu Capituli factum fuerit, nullius erit roboris, et momenti. — 15. Capituli consilium requiritur: primo in institutionibus, et destitutionibus Beneficiorum. — 16. Secundo requiritur Capituli consilium in Clericorum Ordinationibus. — 17. Tertio requiritur Capituli consilium in dispensationibus et confirmationibus. — 18. Quarto requiritur Capituli consilium in inquisitionibus, et condemnationibus Clericorum, et Sacerdotum. — 19. Quinto in Processionibus edicendis, decernendis, dirigendis, atque ducendis consilium Capituli est requirendum; non autem consensus exigendus. — 20. Sexto consilium Capituli requirere tenetur Episcopus, casu quo Canonicatus, et portiones omnes suae Ecclesiae Cathedralis ex fundatione, aut antiqua consuetudine, aut statuto, aliquem Ordinem Presbyteratus, vel Diaconatus annexum non habant, ut scilicet cum praedicti sui Capituli consilio designare, et distribuere valeat, quibus quisque Ordo in posterum debeat esse annexus. — 21. Episcopus antequam indicat, et publicet Synodum Dioecesanam, requirere debet saltem consilium Capituli. — 22. Episcopus enim prudens, antequam Decreta Synodi promulget, debet prius in privatis congressibus a viris doctrina, prudentia, et pietate praestantibus, et deinde ex obligatione a Capitulo collegialiter coadunato consilium exquirere, licet solus potestatem legislativam habeat, et consilium sequi non teneatur; *ad n.* 23. — 24. Requisitio tamen consilii Capituli facta per edictum sufficit ad sustinendam validitatem Synodi. — 25. Capituli consilium de primo ad ultimum requiri debet in omnibus arduis Ecclesiae negotiis. — 26. Ecclesia enim habet Senatum seu coetum Presbyterorum, (idest Capitulum) sine quorum consilio Praelato nihil agere licet. — 27. At vero fere ubique habetur in plurimis consuetudo contraria, qua legitima extante, non amplius requiritur ipsius Capituli consilium. — 28. Capitulum Cathedralis subjicitur Constitutionibus synodalibus, aliisque legibus, etiam per edicta panditis sine consilio Capituli. — 29. Etiam in iis legibus synodalibus, quae versantur circa morum et disciplinae reformationem. — 30. Presbyterium antiquitus quid. — 31. In ejus locum successit Capitulum. — 32. Cujus tamen auctoritas a saeculo duodecimo decrescere coepit. — 33. Tamen pro varietate negotiorum debent Episcopi aliquando consilium, aliquando consensum Capitulorum exquirere. — 34. Illud sat est, ut exquirant. — 35. Hunc vero sequi regulariter debent. — 36. Consensus Capitulorum quando requiratur. — 37. 38. Et quando sufficiat consilium. — 39. Casus recensiti ab Auctore, in quibus Episcopus adhibere debet consensum Capituli, non omnes extra controversiam sunt.

ARTICULUS III. — *Capitulum, quoad ea, quae ipsum concernunt, et Sede plena, et Sede vacante.*

1. Capitulum, Sede plena, seu vivente Episcopo potest etiam sine consensu Episcopi condere statuta de his, quae respiciunt particularia ipsius Capituli negotia, aut proprios actus Capitulares concernunt circa rectam ordinationem Ecclesiae. — 2. Immo Capitulum potest adjicere poenas hujusmodi statutis, ad hoc, ut firmius observentur. Et sufficit consensus majoris partis Capituli; talia tamen statuta non obligant Canonicos successores, nisi ab Episcopo fuerint confirmata. — 3. Capitulum ex causa publicae utilitatis potest statuta facere contra antiquam Ecclesiae consuetudinem, etiam de ea non facta mentione. — 4. Etiamsi consuetudo foveat utilitatem publicam, et statutum sit nutritivum utilitatis privatae ipsorum statuentium, dummodo tamen hoc faciant ex rationabili causa. — 5. Et dummodo principaliter, et directe concernat utilitatem Ecclesiae, et solum secundario, et indirecte privatum commodum singulorum Canonicorum, et fiat de Episcopi consensu. — 6. Ut autem valeant statuta a Capitulo condita, quatuor potissimum requiruntur conditiones, quae assignantur. — 7. Capitulum, vivente Episcopo, non potest facere statuta, quae obligent extraneos, sive totam Dioecesim. — 8. Nec etiam condere potest statuta circa ea, quae tangunt communem statum Ecclesiae, sive Episcopatus, ejusque Jura, vel alia negotia ardua, sine consensu Episcopi. — 9. Nec etiam potest Capitulum condere statuta Juri communi contraria, etiam interveniente consensu Episcopi. — 10. Nec etiam potest Capitulum statuere cum consensu Episcopi, quod descendentes ex genere infecto, caeteroquin tamen digni, non admittantur ad Beneficia Ecclesiastica. — 11. Nec etiam potest Capitulum statuere, ut non admittantur Canonici, nisi probata nobilitate. — 12. Nec etiam potest Capitulum statuere, ut capiens possessionem Canonicatus, aut Beneficii, teneatur aliquid solvere convertendum in commodum aliorum Canonicorum, et Beneficiatorum. — 13. Capitulo potest competere Jus conferendi Beneficia, etiam privative ad Episcopum. — 14. Ad Capitulum, Episcopo existente Haeretico, spectat facultas concedendi Dimissorias. Immo ipsas Dimissorias sufficit obtinere ab uno ex Canonicis, si reliqui propter haeresim sint dispersi; *ad n.* 15. — 16. Capitula Cathedralium, etiam vivente Episcopo, vo-

canda sunt, et admittenda, aut eorum Nuntii, ad Concilia Provincialia, praesertim ad ea tractanda, quae Capitula ipsa contingere dignoscuntur. — 17. Immo ad Concilia Provincialia vocanda sunt etiam Capitula Collegiatarum quasi Episcopalem jurisdictionem habentia. — 18. Capitulum non potest residentiam Canonicorum remittere, neque servitium condonare, non obstante statuto, sive consuetudine, quae potius dicitur corruptela. — 19. Capitulum, Sede vacante, succedit in jurisdictionem Episcopi, et potest omnia facere, quae sunt jurisdictionis ordinariae, nisi expresse prohibita reperiantur. — 20. Non succedit tamen Capitulum in jurisdictione Episcopo delegata, etiam ex generali Delegatione Sedis Apostolicae. — 21. Sic etiam in Capitulum, Sede vacante, non transeunt ea, quae ex Concilio Tridentino competunt Episcopo tamquam Sedis Apostolicae Delegato. —22. Secus autem, si competant Episcopo utroque Jure, scilicet Ordinario, et Delegato. — 23. Capitulum, Sede vacante, non succedit in jurisdictione competente Episcopo Jure speciali. — 24. Et ideo Capitulum Paduanum, sicuti omne aliud Capitulum, respectu consimilis privilegiati Episcopi, non succedit in potestate conferendi gradum Doctoratus, et Magisterii, qui competit Episcopo Jure speciali. — 25. Sicut nec succedit in jurisdictione Episcopo competente ratione Feudi, nisi Feudum esset commune Episcopo, et Capitulo. — 26. Capitulum, Sede vacante, potest quasdam Constitutiones facere obligantes totam Dioecesim, etiam in tempus futuri Episcopi, donec hic, vel ejus successor easdem revocaverit. — 27. Licet Capitulum, Sede vacante, non arctetur de Jure communi ad constituendum Vicarium, sed possit jurisdictionem ad se devolutam per se ipsum exercere, hodie tamen tenetur Vicarium Capitularem constituere infra octo dies post mortem Episcopi, alias Vicarii deputatio devolvitur ad Metropolitanum; *ad n.* 28. —29. Capitulum non potest cogi ad creandum Vicarium intra pauciores dies quam octo, sed potest gaudere termino a Sacro Concilio sibi dato. — 30. Et infra illos dies, antequam Vicarium constituat, exercitium jurisdictionis spectat ad totum Capitulum in solidum, non autem ad primam Dignitatem. — 31. Capitulum, nedum potest eligere, seu constituere Vicarium Capitularem post mortem Episcopi; sed etiam quando Ecclesia vacat per translationem Episcopi ad aliam Ecclesiam. — 32. Sic etiam Capitulum potest constituere Vicarium in casu, quo Episcopus efficiatur captivus ab hostibus Catholicae Fidei. — 33. Sic pariter Sedes vacat, si Episcopus ingrediatur aliquam Religionem; et tunc Capitulum potest eligere Vicarium Capitularem. — 34. Sic etiam vacat Sedes per renunciationem. — 35. Similiter vacat Sedes per Depositionem, vel Relegationem. — 36. Non potest tamen Capitulum Vicarium constituere in casu, quo Episcopus sit excommunicatus, vel suspensus, vel in casu, quo, Episcopo in remotis degente, Vicarius Generalis ab ipso relictus moriatur, vel a Principe saeculari ejiciatur a Dioecesi, quia tunc recurrendum esset ad Sedem Apostolicam pro provisione. — 37. Capitulum non potest devenire ad electionem Vicarii Capitularis ante certam notitiam vacationis. — 38. Capitulum neque potest devenire ad electionem Vicarii Capitularis post habitam notitiam mortis, vel translationis Episcopi, quando Vicarius Episcopi defuncti, vel translati missus fuerat a S. Sede Apostolica, vel a Sac. Congr. Episcoporum. — 39. Electio Vicarii Capitularis debet fieri a Capitulo more solito capitulariter congregato, et per secreta suffragia; alioquin nulla est. — 40. Capitulum non potest eligere in Vicarium Capitularem, nisi unum tantum, et si eligat plures, electio devolvitur ad Metropolitanum, si tamen plures successive eligit, primo electus debet continuare, dummodo habeat requisita. — 41. Potest tamen Capitulum duos Vicarios constituere, ut alternis mensibus Vicariatus munere fungantur, si legitimam habeat consuetudinem ab immemorabili servatam sine interruptione, et electi sint praediti omnibus qualitatibus, quas Tridentinum requirit. — 42. Facta semel per Capitulum electione Vicarii Capitularis, non potest illum ad libitum revocare, et novum instituere. — 43. Si tamen adesset justa causa illum revocandi, debet prius habere licentiam a Sacr. Congr. Episcoporum. — 44. Immo non potest per Capitulum revocari Vicarius Capitularis, etiamsi sit electus cum clausula, quod possit revocari ex causis sibi benevisis. — 45. Plures sunt causae, propter quas solet Sac. Congr. Episcop. facultatem concedere removendi Vicarium Capitularem, ut indignum, et tales causae assignantur. — 46. A Capitulo pro electione Vicarii Capitularis non debent vocari Canonici absentes, nisi commodo fieri possit. Nec ita absentes possunt mittere, aut constituere Procuratorem ad ferendum in electione suffragium. — 47. Si tamen adsit consuetudo legitime praescripta admittendi in electione Canonicos absentes per Procuratorem, talis consuetudo esset intelligenda, et restringenda ad absentes solummodo intra Provinciam, et ibidem detentos aliquo legitimo impedimento de tempore actualis electionis Vicarii. — 48. Et si e contra adesset consuetudo non vocandi quoquomodo absentes a Civitate, servanda esset. Et tanta est vis consuetudinis, quod a Capitulo pro electione Vicarii, praeter Canonicos vocandi sunt etiam illi, qui de Jure non sunt de Capitulo, ut Portionarii, aliique Beneficiati Ecclesiae, si adsit consuetudo legitime praescripta illos vocandi. — 49. Si autem consuetudo non sit pacifica, et legitime praescripta, sed solum pauci actus afferantur, in quibus ii, qui non sunt de corpore Capituli, fuerint admissi ad suffragium ferendum, tunc Capitulum potest illos excludere. — 50. Capitulum debet pro Vicario Capitulari eligere unum, qui sit de gremio Capituli, si adsit idoneus. — 51. Et qui sit doctor, alias electio est nulla. — 52. Nec sufficit, quod sit Magister in Sacra Theologia, sed debet esse saltem Doctor in Jure Canonico. — 53. Nec etiam sufficit, quod sit doctoratus a persona privata, sed in aliqua Universitate. — 54. Habilis tamen non Doctor tolerari potest, si Doctor haberi non possit. — 55. Debet autem Vicarius non Doctor eligere sibi consultorem benevisum, qui sit Doctor, et in rebus legalibus, et arduis peritus, a quo possit dirigi. — 56. Si Capitulum eligat aliquem in Vicarium Capitularem non Doctorem, quando adest Doctor, ex quo talis electio sit nulla, tunc electio devolvitur ad Metropolitanum. — 57. In casu tamen, quo Vicarius deputatus per Metropolitanum ob malam electionem Capituli, vel ob ejus negligentiam decederet, tunc posset Capitulum novum eligere Vicarium infra octo dies, ut prius. — 58. Capitulum non potest in electione, seu deputatione Vicarii apponere restrictivam, ut Vicarius Capitularis non possit procedere contra aliquem Capitularem absque consensu Capituli. — 59. Vel sine adjunctis. — 60. Nec potest apponere in electione conditionem, ut participet Capitulum de emolumentis ex Officio Vicariatus provenientibus. — 61. Nec potest Capitulum reservare sibi facultatem signandi supplicationes, distribuendi Conciones, vel habendi superintendentiam Seminarii. — 62. Vel faciendi gratiam condemnatis ab ipso Vicario, vel cognoscendi de causis suspicionis ipsius Vicarii, ac Judicem non suspectum partibus deputandi, vel cum alia quacumque restrictiva insolita. Quod si Vicarius Capitularis electus fuerit cum hujusmodi restrictionibus, poterit nihilominus libere uti sua jurisdictione absque ullo respectu supradictarum conditionum. — 63. Capitulum enim post electionem Vicarii nullam exercere potest jurisdictionem, quia post electionem tota jurisdictio Episcopalis transit ad Vicarium Capitularem privative quoad Capitulum, non cumulative. — 64. Unde substitutio facienda propter absentiam Vicarii, spectat ad ipsum Vicarium, et non ad Capitulum. — 65. Laudabile et approbandum est statutum, per quod plures Fratres, aut plures, quam duo Consanguinei primi, et secundi gradus excluduntur a voce activa in Capitulo. — 66. Capitulum Cathedralis non est salutandum a Concionatore cum titulo Reverendissimi, nec in absentia Episcopi. — 67. Capitulum Cathedralis Ecclesiae praecedere debet Capitulo Collegiatae non obstantibus constitutionibus privatarum Ecclesiarum. — 68. In quo consistat exemplio Capituli Cathedralis. — 69. Capitulum Sede vacante non potest in usus proprios convertere mulctas pecuniarias, et compositiones delinquentium. — 70. Capituli extinctio non inducit suppressionem Cathedrae Episcopalis. — 71. Capitularibus Vicariis in Regno Neapolitano prohibetur concessio Literarum dimissorialium pro Ordinibus, etiam elapso anno vacationis Ecclesiarum absque speciali facultate. — 72. Ad potestatem Capituli Sede plena refertur jus condendi statu-

ta. — 73. 75. Quaenam distinctio quoad statuta a Capitulo condita facienda. — 76. 78. De potestate Capituli Sede vacante inter se variant Doctores. — 79. Unde varietas haec nata sit. — 80. Quaenam sit haec potestas Capituli. — 81. 82. Limitationes huic sententiae appositae. — 83. 84. De Capitulis in quibus deest Cathedra Episcopalis. *Remissive.* — 85. Primis nascentis Ecclesiae saeculis Presbyteri et Diaconi in civitate Episcopali curam animarum gerentes, unum cum Episcopo corpus quasi constituebant. — 86. Subsequentibus saeculis coeperunt Episcopi e Clero quosdam eligere, quorum consilio et opera Dioecesim suam regerent. — 87. Et omnia negotia tractari et absolvi cum consilio vel consensu Capituli coeperunt. — 88. Verosimile hoc jus ad Capitula Cathedralia devolvi coepit, quando et Beneficiorum et Dignitatum tituli erecti ut separatim ab ordine collati fuguntur. — 89. Quare Capitulum Cathedrale praerogativa praecipua gaudeat. — 90. Capitulum Cathedrale tamquam Senatus Ecclesiae praecedit quoque Magistratum civilem. — 91. In Capitulum Cathedrale Sede vacante devolvitur Dioeceseos regimen, ipsaque Episcopalis auctoritas. — 92. 95. Quaenam competant Capitulo Sede Episcopali vacante. — 96. A causis matrimonialibus, et criminalibus non intelligitur exclusum Capitulum Sede vacante. — 97. 98. Quae Episcopo non ut Episcopo, sed in alia qualitate speciali attribuuntur, in his Capitulum Episcopum non repraesentat. — 99. Capitulum Cathedrale ad exemplum pristini Presbyterii, Sede vacante, fungitur vice Pastoris. — 100. 103. De collatione Beneficiorum, Sede vacante. — 104. Alienatio bonorum Ecclesiae, seu Episcopatus, sive ad mensem Episcopalem spectantium, Capitulo Sede vacante interdicta est. — 105. In Capitulum non transeunt, quae ab Ordine Episcopali dependent. — 106. 109. De potestate Capituli in expediendis literis dimissorialibus. — 110. De jure communi jurisdictione Episcopi ad Capitulum devoluta, eam per se in communi olim exercere poterat. — 111. Sed Concilium Tridentinum declaravit, quod Capitulum teneatur, Sede vacante, Vicarium infra octo dies constituere. — 112. 114. Quaedam notanda de Vicario ut ejus jurisdictione. — 115. Capitulo adhuc post nominationem Vicarii solicitudo Episcopalis incumbit. — 116. Si Vicarius in aliqua causa sit suspectus, providet Capitulum. — 117. Si Capitulum reservet sibi aliqua, ea Vicarius exercere non potest. — 118. Vicarius Capituli pro libitu et arbitrio Capituli revocari potest. — 119. Tamen hodie videtur esse liberior revocatio Vicarii penes Episcopum, quam penes Capitulum. — 120. Synodus Mechliniensis decernit: Vicarium semel a Capitulo electum vel confirmatum, sine justa et rationabili causa removeri non posse. — 121. Idem declaravit S. Congregatio addendo, nisi ex causa a S. Congr. Episcoporum probanda. — 122. Ultra Vicarium Capitulum Sede vacante etiam Œconomum eligere tenetur. — 123. Ubi nempe fructuum percipiendorum cura Capitulo incumbit. — 124. Si Episcopatus juri regaliae sint subjecti, Sede vacante, rerum temporalium administratio ad Officiarios regios spectare consuevit. — 125. 126. Simile obtinet in plerisque Episcopatibus Italiae, ubi sunt reservati Camerae Apostolicae. — 127. Œconomi a Capitulo deputati solam custodiam et curam rerum ad Episcopatum spectantium habent; et tenentur Episcopo ad vacantem Ecclesiam promoto rationem reddere. — 128. Vicario Capituli non diriguntur dispensationes matrimoniales, sed Episcopo viciniori, vel ejus Vicario in spiritualibus. — 129. Si literae dispensationis directae Vicario Episcopi exequerentur per Vicarium Capitularem, executio esset nulla, nullumque Matrimonium contractum. — * 130. Capitulum quid, et unde dictum. — 131. Capitula librorum. — 132. Capitola seu Capitularia dicuntur etiam Canonum Ecclesiasticorum, legumque regiarum codices. — 133. Capitulum, seu lectio brevis quid, et varia ejus nomina. — 134. Capitulum Congregatio personarum Ecclesiasticarum. — 135. Monachorum Capitulum.

ARTICULUS I.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT CAPITULI CONVOCATIONEM, SEU CONGREGATIONEM.

1 Capituli convocatio est facienda juxta solitum. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 43. Passerin. *cap.* 10. *de electione num.* 49. Gonzal. *in lib. Decret.* c. *unico de Syndico n.* 9. Rota *dec.* 1247. *n.* 1. *coram Seraphin. et dec.* 295. *coram Puteo*
2 *lib.* 3. Capituli convocatio spectat ad Majorem, et Digniorem. Innocent. et Hostiens. *in cap.* 1. *de Majoritat. et Obedient.* Fagnan. *in c. Ut Abbates, de aetate, et qualitate n.* 24. Barbosa *de Canon. c.* 35. *n.* 1. *et sequent.* Sac. Congr. Conc. *in Bononien.* 16. *Junii* 1683. *in Lunen. Sarzanen.* 12. *Martii* 1695. *in respons. ad tertium*, et S. Congreg. Rituum *in Neapolitana* 25. *Januarii* 1698. *in respon-*
3 *sione ad quintum.* Etiamsi Major, seu Dignior non sit in Ordinibus Sacris constitutus, nec votum habeat, adhuc ad eum spectat convocare Capitulum, proponere negotia decidenda, et suffragia Collegialium votantium colligere, cum iste sit actus jurisdictionis, qui competit Praesidenti etiam in Sacris non constituto ratione superioritatis. Ita decisum fuisse a Sac. Congreg. refert Garcias *de Benefic. part.* 3. *cap.* 4. *n.* 26. et tenet Barbosa *de Canon. c.* 35. *n.* 2. Nicol. *Lucubr. Canon. lib.* 1. *titul.* 14. *de aetate, et qualitat. n.* 7. *limit.* 3. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 4. *formul.* 4. *n.* 24. Petra *tit.* 1. *comment. in constitut.* 1. *Dici Leonis sect.* 2. *n.* 46.
Aliquando tamen convocatio Capituli ex consue- 4
tudine potest spectare alternatim ad duos, ut declaravit Sac. Congregat. Episcopor. *die* 3. *Februar.* 1623. *fol.* 11. ad Archidiaconum Syracusanum spectare convocare Capitulum, et aperire Literas Capitulares alternis vicibus cum Decano.
Per hoc tamen, quod convocatio spectet ad Ma- 5
jorem, seu Digniorem, non est refraenatum arbitrium Capitulo illud congregrandi. Abbas *in c. Cum nobis, de electión. n.* 9. *ad textum in cap.* 1. *de his, quae fiunt a majori parte Capituli.* Petra *l. c. n.* 47. Nam renuente Majore, seu Digniore convocare Capitulum, possunt alii Capitulares, vel illum cogere ad convocationem faciendam mandato Superioris legitimi, ut advertit Abb. *loco c. n.* 4. *vere. Ut ex hoc*, et Rota *in Hispalen. juris praesidendi in Capitulo* 2. *Julii* 1700. *coram D. dell' Olmo;* vel si facta debita requisitione ipsi Majori, seu Capiti Capituli, adhuc renuat illud congregare, potest fieri convocatio a subsequenti in gradu, ut censuit Rota *in Gerund. supr. dubio juris praesidendi in Capitulo* 14. *Junii* 1702. *coram D. Priola.* Convocator Capituli non tene- 6
tur explicare materiam convocationis in ipsa convocatione, ut declaravit Sacra Congregat. Conc. *in Lunen. Sarzanen.* 12. *Martii* 1655. *ad quartum*, quia possent petere diletionem in Capitulo ad

consulto respondendum; in hac tamen materia debet attendi solitum, quo alterato poterunt semper Vocales actum irritare, ut advertunt Passerin. *cap.* 10. *de election. num.* 49. Petra *loc. cit. n.* 45. et alii.

7 Pro convocatione Capituli non requiritur licentia Episcopi, si solitum sit sine illa congregari. Sacra Congregat. Episcopor. *in Brundusina* 17. *Jan.* 1484. ibi: *La Sacra Congregazione ha risoluto, che il Capitolo sia libero di congregarsi quando vuole, purchè non sia in pregiudizio del Culto Divino; onde non si può obbligare a domandar licenza.* Et in *Neritonen.* 20. *Augusti* 1601. ibi: *Essendo il Capitolo in possesso d'adunarsi senza del Vescovo e del Vicario, non si dee in ciò fare altra novità.* Barbosa *de Canon. c.* 15. *n.* 3. Pignatell.
8 *tom.* 4. *consult.* 154. Et ubi est solitum congregari absque licentia Episcopi, is non potest, multoque minus ejus Vicarius, prohibere absque justa causa, ne convocetur Capitulum. Sacra Congreg.
9 Episcop. in *Rhegiensi* 4. *Junii* 1602. Secus autem, si adsit justa causa. Ead. Sacra Congr. Episcop.
10 *in Amerina* 13. *Septembr.* 1641. Immo si prohibuerit ex justa causa v. g. ne Capitulum convocetur tempore Divinorum Officiorum, potest Episcopus etiam sine Adjunctis procedere ad subtractionem fructuum, et ad mulctas ab eo impositas contra Canonicos habentes Capitulum eo tempore, quo Divina Officia celebrari debent, nisi causa aliqua urgens in aliud tempus differri non patiatur. Sacra Congreg. Conc. in *Oriolen.* 27. *Martii* 1632.
11 *ad* 11. Non potest tamen Episcopus cogere Canonicos ad sibi significandum, quid tractare velint in Capitulo. Sac. Cong. Episc. *in Andrien.* 25. *Fe-*
12 *bruar.* 1703. Quamvis possit ipse Episcopus cogere Capitulares ad sibi exhibendam copiam actorum seu resolutionum Capitularium, ut censuit Sacra Congregat. Episcop. 6. *Martii et* 22. *April.* 1596. Et ratio est, quia cura est Episcopi superintendere, ne fiant a Capitulo resolutiones Juri contrariae. Fermosin. *de cap. Sede Vacante, tract.* 3. *quaest.* 6. *num.* 15. Barbosa *de Canon. citat. cap.* 35. *n.* 6. Petra *loc. cit. n.* 55. et late Rota in *Gerunden. jurisdictionis super exhibitione resolutionum Capitularium* 12. *Junii* 1702. *coram Priolo;* ubi ampliatur etiam ad Vicarium Capitularem Sede Vacante, cum ad ipsum devolvatur jurisdictio Episcopi.

13 Episcopus potest congregare Capitulum pro casibus, in quibus, juxta Sacros Canones, tenetur exquirere ejus votum, vel consilium, et in aliis casibus spectantibus ad sui Dignitatem. Barbosa *de Canon. cap.* 35. n. 7. Fagnan. *cap. Cum ex injuncto n.* 26. *et sequent. de novi operis nunciatione,* et consonat dispositio Concil. Trid. *sess.* 25. *cap.* 6. *de reform.* ibi: *Quod si aliquid Canonici ad deliberandum proponent, nec de re ad suum, vel suorum commodum spectante agatur, Episcopi ipsi Capitulum convocent, vota exquirant, et juxta ea concludant.* Non potest tamen Episcopus convocare 14
Capitulum pro actibus Capitularibus, qui spectant ad Capitulum, uti Capitulum, quia pro rebus spectantibus ad ipsum solum Capitulum remanet illaesa, et intacta sua jurisdictio, ut post praedicta verba, quibus aperte demonstratur, ad quae se extendat haec potestas Episcoporum, sic expresse addit Tridentinum Concilium: *Caeteris autem in rebus, Capituli jurisdictio, et potestas, si qua eis competit, et bonorum administratio salva, et intacta omnino relinquatur.* Barbosa *de potest. Episcop. allegat.* 73. *n.* 17. *vers. Si Episcopus,* Petra *loc. cit. n.* 50. Vicarius Generalis Episcopi, sive 15
praesente, sive absente Episcopo, in nullo casu potest convocare Capitulum exemptum, cum expresse in hoc reperiatur exceptus a Concilio Tridentino, *sess.* 25. *cap.* 6. *de Reform.* ibi: *Nec ad id Vicarius Episcopi admittatur.* Secus autem est 16
dicendum de Capitulo non exempto, quia mox citatus textus: *Nec ad id Vicarius Episcopi admittatur,* est intelligendus, si Capitulum sit exemptum, prout decisum fuisse a Sacra Congregat. refert Sbrozz. *in addit. ad summ. tract. de Offic. Vicarii lib.* 2. *quaest.* 30. et post eum tenet Barbosa *in cit. c.* 6. *sess.* 25. *Tridentini num.* 48. Fagnan. *in cit. cap. Cum injuncto n.* 28. Petra *loc. citato n.* 52. Et ratio diversitatis est, quia in Capitulis exemptis facultas convocandi tribuitur a Tridentino *loc. cit.* solum Episcopo cum expressa exclusione Vicarii, ut patet per *citat. verba: Nec ad id Vicarius Episcopi admittatur.* In reliquis vero Capitulis non exemptis non est necessaria talis facultas, quia eam habet ex Jure communi, eamque communicat Vicario, qui proinde habet jurisdictionem in Capitulo, et sic potest Capitulum convocare justa existente causa in iis negotiis, in quibus juxta suas facultates Judex esse potest.

Extante legitima consuetudine, ut Episcopus, 17
seu Vicarius interveniat in omnibus Capitulis, etiam quae fiunt pro re spectante ad Capitulum, debet illa servari. Sbrozz. *de Vicario quaest.* 30. *n.* 25. Petra *loco cit. n.* 56. Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 154. *n.* 6. ubi refert talem consuetudinem extare Mediolani, et sic ibi decisum fuisse a Sacra Congreg. Episcop. 2. *Junii* 1591. Unde etiam Sacra Congregat. Concil. censuit *per c.* 6. *sess.* 25. §. *absente vero Episcopo,* non obstante, quominus Vicarius Archiepiscopi Mediolanensis possit intervenire in Capitulo ac in eo sedere, si talis facultas ei ante Concilium, vel constitutione, vel consuetudine, vel alio quocumque modo legitimo competebat juxta dictum Decretum in fine, praesertim si ipsum Capitulum nullo exemptionis, aut speciali Jure juvetur adversus omnimodam subjectionem Archiepiscopi. Quae quidem declaratio fuit discussa a Sacra Congregat. Episcop. 5. *Maji*

1587. his verbis: *Sacra Congregatio super Epi-
scopos decrevit Vicarium Archiepiscopi Mediolanen-
sis Capitulis Ecclesiae Metropolitanae, et negotiorum
Capitularium tractationi, et expeditioni interesse va-
lere, et primam sedem habere juxta Decretum Conc.
18 *Provincialis tertii.* Quamvis tamen ex consuetu-
dine, seu alio jure speciali, Episcopus, seu Vi-
carius possit intervenire in Capitulis omnibus,
non potest tamen nec Episcopus, nec Vicarius
interveuire, si in Capitulo agendum sit de interes-
se proprio, seu suorum, ut ex Sacr. Congr. Con-
cilii concludit Pignatell. *loco cit. n.* 6. Barbosa *cit.*
c. 35. *n.* 8. Rota in Gerunden. *Jurisdictionis super
exhibitione resolution. Capitularium* 12. *Jun.* 1703.
19 §. *pro utroque, coram Domino Priolo.* Et dato,
quod Episcopus, vel Vicarius congregaverit Ca-
pitulum, et rem proposuerit, ubi agitur de suo,
vel suorum commodo, debet exire, et relinquere
Canonicos de Capitulo solos, ut ipsi libere rem
discutiant, et determinent. Vener. *in Examine
Episcop. lib.* 4. c. 37. n. 36. *cum sequent.* Gallet.
in Margarita casuum conscientiae verb. Episcopus,
Barbosa *de Canonic.* c. 35. *num.* 9. Rota *in Hi-
spalens. Juris praesidendi in Capitulo* 2. *Julii* 1700.
20 §. *Similiter coram D. dell' Olmo.* Hujusmodi tamen
interesse debet esse speciale proprium, vel suo-
rum; non autem ratione Ecclesiae, in quo casu,
sicuti posset esse Judex Episcopus, vel Vicarius,
ita pari ratione non sunt repellendi, ut pluries
censuit Sacra Congreg. Concil. in lib. enim Card.
Alciati *fol.* 1270. ita habetur: *Tertio an sub illis
verbis Sac. Cong. d. c.* 6. nec agatur de re ad
suum, vel suorum commodum spectante, *com-
prehendantur ea, quae concernunt Ecclesiam, ut si
agatur generaliter: An Episcopo sit serviendum ce-
lebranti;* Sacra Congregat. respondit, *non com-
prehendi;* et eadem Sacra Congregat. Concil. in
Turritana 14. *Junii* 1651. respondit: *Locum au-
lae Archiepiscopalis non esse immutandum, sed quan-
do agendum de interesse privato ipsius Archiepisco-
pi, ipsum, et ejus Vicorium abstinendum ab inter-
essentia in Capitulo;* et Rota *in cit. Gerunden.* §.
21 *fin.* Ubi autem Episcopus, seu Vicarius juxta so-
litum, seu consuetudinem Capitulis intervenit,
non potest ferre suffragium, quia hoc ferre spe-
ctat tantum ad illos de Capitulo, ut decrevit Sa-
cra Congreg. Concil. *apud Cardin. Alciatum, in
cujus lib. fol.* 1269. sic adnotatur: *Cum dubitare-
tur ab Episcopo Cadicen. an cum ipse ex Decreto
Sac. Concil. cap. 6. sess. 25. Capitulum convocat,
habeat tamen in eo votum?* Sacra Congregat. cen-
*suit non habere, neque ex Jure, neque ex Decreto
Concilii;* et sic censuit eadem Sacra Congregatio
etiam *in Aprutina* 31. *Julii* 1694. denegando
Vicario jus dicti suffragii, et sic etiam tenet Rota
in d. Hispalen. Juris praesidendi in Capitulo §.
22 *prout.* Dato autem quod Episcopus, seu Vicarius
esset Canonicus, tunc posset quidem ferre
suffragium, sed unicum tantum, uti Canonicus;
quia uti Canonicus esset pars ipsius Capituli.
Gratian. *discept.* 106. *num.* 5. *et sequent.* Lotter.
de re Benefic. lib. 1. *q.* 19. *n.* 104. *et* 105. Barbosa
de potest. Episcop. alleg. 73. *n.* 17. *et* 18. Petra
loco cit. n. 19. et plene Rota *part.* 12. *recent. dec.*
278. *n.* 1. *et* 2. *et prius Decis.* 156. *n.* 17. *et sequent.*
ead. part. 12.

Episcopus in casibus, in quibus convocat Ca- 23
pitulum, debet in eo praesidere cum omnibus
praerogotivis; cum enim sit in Capitulo uti ca-
put, debet ipse retinere primam Sedem, et praee-
minentiam horologii, vota recipere, negotia pro-
ponere, ac alia peragere, quae necessaria sunt.
Trident. *sess.* 25. *cap.* 6. *de reform.* ibi: « Episco-
» pis praeterea ubique is honor tribuatur, qui
» eorum Dignitati par est, eisque in Choro, et
» in Capitulo, in Processionibus, et aliis actibus
» publicis sit prima Sedes, et locus, quem ipsi
» elegerint, et praecipue omnium rerum agen-
» darum auctoritas. » Rota *in Gerunden. Juris-
dictionis super jure praesidendi in Capitulo* 14. *Ju-
nii* 1702. *coram Priolo; et Hispalen. Juris praesi-
dendi in Capitulo* 2. *Junii* 1700. per tot. ubi late
examinatur Articulus etiam in Capitulo exempto
coram D. dell' Olmo. Episcopus interveniens Capi- 24
tulo non illud congregando, seu convocando pro
rebus ad suam Dignitatem pertinentibus, sed so-
lum ratione consuetudinis interveniens Capitulis,
quae congregantur a Capite Capituli pro rebus,
et negotiis ipsius Capituli, habet praeeminentiam
loci, et praerogativas Horologii, et Tintinnabuli,
quia etiam ibi intervenit uti Episcopus, et in-
congruum videtur, ut subsit alteri, cum Caput
Capituli sit inferior Episcopo. Sarav. *de Adjun-
ctis q.* 1. *n.* 7. Ceccoper. *lucubrat. Canon. lib.* 4.
n. 133. Lotter. *de re Benefic. lib.* 1. *q.* 16. n. 69.
Petra *loc. cit. n.* 66. In actibus vero concomitan- 25
tibus ipsum Capitulum, nempe convocatione, voto-
rum receptione, ac similibus tales praerogativae
spectant ad Caput Capituli, et non ad Episcopum,
nisi etiam actus praefati ex consuetudine spectent
ad Episcopum, quia Episcopus ibi non intervenit
uti constituens unicum Corpus mysticum cum
ejus Capitulo pro explendis actibus, qui opus
habeant unione dicti corporis mystici, sed dicti
actus pro rebus Capituli explentur per Corpus
Capituli, sine Episcopo, qui potius intervenit ibi
uti Judex, ne aliquid agatur contra jus. Et sic
videtur recte sentire Rota *in d. Hispalen. Juris
praesidendi in Capitulo* 2. *Julii* 1700. §. *Minusque
urget*, Petra *loc. cit. num.* 66. Episcopus, qui est 26
Canonicus sive in Ecclesia suae propriae Dioece-
sis, sive in Ecclesia alienae Dioecesis, sive in Ec-
clesia exempta, non potest uti Canonicus convo-
care Capitulum, vota recipere, et similia, sed
haec spectant ad Caput Capituli, quia Episcopus,
ut Canonicus, est pars Capituli. Episcopus autem, 27

etiam Titularis, licet interveniat Capitulo, et aliis functionibus Capitularibus uti Canonicus, habet praecedentiam, et praeeminentiam super omnes Canonicos, et Dignitates. Rota *in Asturicen. Praeeminentiarum* 2. *Jun.* 1704. §. *Sentiebant*, *et* §. *Fortius coram D. Ansaldo*, et S. Cong. Rit. *in Neapolitana*, ut refert Card. de Luca *disc.* 41. *de praeeminentiis; in Ruthenen.* 24. *Sept.* 1605. *in Compostellana* 11. *Jul.* 1617. *et in Calaguritana* 13. *Novem.* 1611. Vid. verb. *Canonicus art.* 7. *n.* 45. Et ratio est quia praecedentia, seu praeeminentia loci, ac bujusmodi, sunt inseparabiles a Dignitate Episcopali, quae supereminet tali Capitulo, et pro hoc, ut recte advertit Hieronymus Veneto *in Examine Episcop. lib.* 4. *c.* 28. *num.* 32. et cum ipso Barbosa de *Canon. cap.* 36. *n.* 6. et Petra *loc. cit. n.* 78. debet Praefectus Capituli, quando proponit, petere cum debita urbanitate licentiam ab Episcopo istum salutando.

28 Capitulum convocari, seu celebrari debet in Ecclesia et loco ad hoc determinato. *Cap. Quod sicut* 28. *de election.* et Glossa *ibi verb. Constitutiones*, *c. Qua fronte* 25. *de appellat. et ibi* Glossa *verb. Canonicum*, *cap. In nomine Domini* 1. *dist.* 23. *c. Praeceptum* 6. *q.* 2. *caus.* 1. Faguan. *in c. Cum ex injuncto* 2. *de novi operis nunt. n.* 17. cum

29 multis *ibi citat.* Nec Episcopus potest domi suae illud convocare; sed ad aulam Capitularem, ubi antea solitum fuit convenire. Sacra Congr. Concil. *in Placentina*, ubi, ut refert Fagnan. *loco cit. n.* 18. proposito dubio: An Episcopus volens aliquid in Capitulo proponere *juxta c.* 6. *sess.* 25. teneatur accedere ad Ecclesiam, et locum solitum deputare; an vero illud in aedibus propriis convocare possit? Sacra Congreg. prius respondit, quod quando Episcopus vult aliquid proponere Canonicis ad deliberandum, nec de re ad suum, vel suorum commodum spectante agitur, solus Episcopus privative ad quoscumque potest convocare, idque in domibus suis; postea vero auditis utriusque rationibus, partiumque Advocatis, et Procuratoribus, ab omnibus in hanc sententiam itum est, ut Episcopus non possit domi suae Capitulum convocare, sed ad aulam Capitularem, in qua antea semper solitum fuit Capitulum con-

30 venire. Potest tamen Capitulum ad alium locum transferri, et convocari, quando non potest tuto convenire in Ecclesia, vel loco Capitulari, ut patet *in c. in nomine Domini* 1. *Dist.* 23. his verbis circa medium: *Quod si pravorum, atque iniquorum hominum ita perversitas invaluerit, ut pura, sincera, atque gratuita fieri in Urbe non possit electio, Cardinales Episcopi cum Religiosis Clericis, Catholicisque Laicis licet paucis, Jus potestatis obtineant eligere Apostolicae Sedis Pontificem, ubi congruere viderint*; et ibi notat Glossa *in verb. fieri in Urbe*;

31 Fagnan. *loco cit. num.* 21. Et inter alias justas causas transferendi Capitulum ad alium locum, justa causa est repulsio Episcopi ab ingressu in Civitatem, vel rebellio contra Ipsum Episcopum, ut ex causa rebellionis contra Episcopum Leodiensem fuit concessa facultas transferendi ipsum Capitulum ad alium locum idoneum, et tutum in dicta Dioecesi Leodiensi constitutum, de quo Episcopo, et Capitulo expedire videbitur. Sic concessit Clemens VI. in *Constit.* Incip. *Ecclesiis*, *Dat. Avenione Kalendis Maji anno sexto sui Pontificatus*; et confirmavit Innocentius X. in *Constitut.* incip. *Cum alias Dat. Romae* 24. *Jun.* 1649. *anno quinto sui Pontificatus*, ut videre est apud Faguan. *in c. Cum ex injuncto* 2. *de nov. oper. nunt. num.* 55. *et* 56. Et ratio est, quia ut expresse dicitur *in cap. Non decet* 1. *dist.* 12. *Non decet a Capite membra discedere, sed ea juxta Scripturae testimonium Caput sequantur.* Caput autem est Episcopus, et membra sunt Canonici. *Cap. Novit* 4. *de his, quae fiunt a Praelato*, ibi: *Novit tuae discretionis prudentia, qualiter tu, et fratres tui unum Corpus sitis, ita quod tu Caput, et illi membra esse probentur, unde non decet te omissis membris aliorum consilio in Ecclesiae tuae negotiis uti.* Quare cum ob impedimentum ei illatum Episcopus nequiverit ad suam Cathedralem Ecclesiam se conferre, ibique Canonicorum consilium exquirere pro negotiis Ecclesiae expediendis, necesse est, ut possit alio eos convocare, ut juxta citat. Canon. *Membra Caput suum sequantur*, ne cogatur Episcopus, *omissis membris, aliorum consilio uti in negotiis suae Ecclesiae.*

Capitula, seu Tractatus, et Congregationes, ac 32 Actus Capitulares per Canonicos Cathedralium, et Collegiatarum Ecclesiarum fieri non debent eo tempore, quo celebrantur Divina Officia, ut rescripsit Sacra Rituum Congregatio *Archiepiscopo Ulyssiponen.* his verbis: *Sac. Congreg. Rit. viso, et perpenso memoriali pro parte dimidiorum Canonicorum Quaternariorum Ecclesiae Ulyssiponen. eidem Sac. Congr. porrecto, declaravit, Capitula, seu Tractatus, et Congr. ac actus Capitulares per Canonicos Cathedralium, et Collegiatarum Ecclesiarum peractis Divinis Officiis, et praesertim Missa majori, ne Divinus Cultus propter Ministrorum subtractionem minuatur, habendos esse. Quod si dum Missa, et alia Divina Officia celebrantur, aut Horae Canonicae recitantur, Capitula habere voluerint, nisi forte evidens necessitas id postulaverit, ejus Horae, et in qua id commiserint, quotidianas distributiones minime lucrari debere censuit sub die* 17. *Novembr.* 1600. Et sic etiam censuit Sac. Congr. *in Oriolen.* 27. *Martii* 1632. in responsione *ad* 11. ubi respondit: *Capitulum non esse habendum eo tempore, quo Divina Officia celebrari debent, nisi causa aliqua urgens in aliud tempus differre non patiatur; quod si secus fiat, Canonicos numquam lucrari Distributiones quotidianas pro illis Horis, quibus Divinis non interfuerint, et eo casu Episcopum posse sine Conjudicibus*

contra Canonicos procedere ad subtractionem fru-
ctuum, et ad mulctas ab eo impositas.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

33 Capitulum Ecclesiae Cathedralis, definiente
Bohemero *in decretal. lib.* 3. *tit.* 9. §. 7. est *Colle-*
gium sub Episcopo quidem, sed separatum corpus
tamen sub directione Praepositi, et Decani constituens,
et peculiaribus suis juribus gaudens, Episcopo in ad-
jutorium datum, et de Regimine Ecclesiastico parti-
cipans, constans ex iis, qui vel ratione praebendas
suae, vel alias de consuetudine votum, sessionemque
34 *in Capitulo acceperunt.* Quod olim Presbyterium,
35 id Capitulum sibi hodie vindicat. De origine vero
Capitulorum, adibis eumdem Bohemerum *in de-*
cretal. d. lib. 3. *dict. tit.* 9. *a* §. 2. *ad plur. seqq.* cum
Rousseaud de la Combe *verb. Capitulum sect.* 1.
per tot.

36 Ut autem Capitulum jure suo expleat negotia,
quatuor haec concurrant oportet. I. Ut sit legitime
congregatum. II. Ut vocentur omnes, qui vocem
in Capitulo habent, vel de praesenti habere pos-
sunt. III. Ut negotia capitulariter expediantur.
IV. Ut major pars consensum suum interponat.

37 Quod attinet ad primum requisitum, Capitulum
ut legitime convocetur, haberi debet ratio *Perso-*
narum, id est Convocantium, *modi, loci, et tem-*
38 *poris.* Convocat Capitulum Episcopus, vel Deca-
39 nus. Episcopus convocat in negotiis, quae peragi
debent cum consensu vel consilio Capituli, vel alias
conjunctim ad Episcopum et Capitulum pertinent.
40 In caeteris negotiis Decanus convocat Capitulum
vel tempore statuto, vel extrardinario pro re nata,
41 eoque deficiente senior ut plurimum, nisi aliter
ea in Ecclesia obtinuerit. Bohemer *in decretal lib.*
42 4. *tit.* 11. §. 3. ubi quod, convocante Decano Ca-
pitulum, haud opus est licentia Episcopi. Louvrex
dissert. Canon. 17. *n.* 1. *et plur. sequent.*

43 De modo convocandi Capitulum nihil in Jure
44 statutum est. Quocirca retineri debet modus ille,
45 qui in Ecclesia, de qua agitur, invaluit. Alibi
enim fit convocatio per sonum Campanae, alibi
46 per literas, alibi viva voce. Quod vero attinet
ad absentes, ii necessario convocandi sunt per li-
teras, vel per Nuncium. Passerin. *de election. Ca-*
non. cap. 11. *fere per tot.*

47 Locus Capituli solet esse certus, ac determina-
48 tus. Episcopus tamen potest Capitulum in aula
sua convocare, nisi controversiam cum ipso Ca-
pitulo habeat. Fermosin. *de Potest. Capitul. Sede*
49 *Vacante tract.* 3. *quaest.* 6. *num.* 12. Verum si alibi,
modo in loco honesto, convocatum sit Capitulum,
nequit actus hoc nomine impugnari, quod Capi-
tulum non sit convocatum in loco consueto. Card.
de Luca *de Regular. discurs.* 15. *n.* 2. Passer. *de*
elect. Canon. c. 12. *n.* 2. *et seqq.*

50 Demum tempore consueto convocari debet Ca-
pitulum, non eo tamen quo divina celebrantur;
alias Capitulares impune non comparerent. Leuren.
For. Beneficial. tom. 1. *q.* 420. *n.* 5.

Quod concernit secundum requisitum; vocem 51
in Capitulo habent, adeoque sunt convocandi, qui
nomine Capituli veniunt, et sic regulariter soli 52
Canonici, nam nonnisi Canonici veniunt nomine
Capituli, ipsumque constituunt. Bohemer. *in de-*
cretal. lib. 3. *tit.* 11. §. 6. Hinc sequitur, Dignitates 53
convocari non debere, nam eae non dicuntur de
Capitulo, nisi vel fundatione, vel consuetudine
aliud obtineant. Cardinal. de Luca *de Beneficiis*
discurs. 46. *num.* 1. Barbosa *de Canon. cap.* 35.
num. 14. Idem dicendum est de Mansionariis, 54
quippe qui nec de Capitulo dicuntur. Ayrer. *in*
dissert. de beneficiar. assis. Confer etiam Rotam
coram Crispo dec. 50. *n.* 20. *in Gerunden. Servitutum*
23. *Febr.* 1731. §. *Siquidem, coram clar. mem. Cincio.*

Quinimmo nec omnes Canonici convocandi sunt, 55
sed tantum praebendati, intra numerum, et in
ordine saltem Diaconatus constituti. Bohemer. *in*
decretal. lib. 3. *tit.* 11. §. 7. *et* 8. Num autem Ca- 56
nonici absentes vocandi sint? Negatur, exceptis
tamen in negotiis majoris ponderis, ut sunt ele-
ctio Praelati, receptio Canonicorum, aut Prae-
bendarum collatio, et cessatio a divinis a Capitulo
indicenda. Idem Auctor *loc. cit.* §. 9.

Tertium requisitum est, ut negotia Capitulari- 57
ter expediantur. Dicuntur enim negotia expediri
Capitulariter, si congregatum sit Capitulum, audita
sint vota singulorum, et deliberatio a Congregatis
facta sit. Neque enim singuli extra Congregatio- 58
nem Capitulum constituunt, et ita nec singulorum
consensus extra Capitulum interpositus sufficit in
negotiis a Capitulo expediendis; id quod ex natura
Collegiorum fluit. Card. de Luca *de benefic. discurs.*
30. *n.* 3. *et* 5. optime Louvrex *dict. dissert. Canon.*
17. *num.* 24.

Restat ut disseramus de ultimo requisito, ut 59
major pars Capituli consensum suum interponat.
Id quoque ex natura omnium Collegiorum et Uni-
versitatum fluit, quum non esset ratio expedien-
dorum negotiorum, nisi majora concluderent. Ma- 60
jor tamen pars aestimari debet non respectu par-
tium minorum, sed totius Capituli, idest omnium
Canonicorum intervenientium, et suffragium fe-
rentium, nisi alia sit consuetudo. Louvrex *dict. dis-*
sert. Canon. 17. *num.* 9. *et seq.* Idemque obtinere 61
debere tenet dictus Auctor, si Capitulum censu-
erit, ut major pars respectu partium minorum
concludat.

Caeterum si agatur de negotio Canonicos uti 62
singulos concernente, non sufficit consensus ma-
joris partis, sed singulorum Canonicorum con-
sensus exigitur. Fagnan. *in Cap. Quum in cunctis*
fere per tot. *de his, quae fiunt a majori parte Ca-*
pituli. Fermosin. *de Potest. Capitul. Sede Vacante,*
tract. 3. *q.* 1. *n.* 5. 15. *et sequent.*

63 At quando negotium dici debeat hujus generis,
ut concernat Canonicos uti singulos, omnium opti-
me explicat Louvrex *saepe dicta dissert. Canon.* 17.
a num. 16. *ad plur. seq.* omnino consulendus ubi
res postulat.
64 Num ad convocationem Capituli extraordinarii
debeant Canonici ei, qui jus habet convocandi
ipsum Capitulum, eique praesidendi, negotia pan-
dere, propter quae convocatio illa desideratur?
65 De quaestione hac magna utrinque animorum
contentione disputatum novissime est in Rota. At
tribunal hoc definivit necesse haud habere Cano-
nicos negotia proponenda in Capitulo extraordi-
nario nota facere habenti jus convocandi Capitu-
lum, ipsique praesidendi. Vide Decisionem in Ave-
nionen. Convocationis Capituli 17. *Martii* 1752.
coram Emin. Bussio.

ARTICULUS II.

QUOAD EA, IN QUIBUS REQUIRITUR CONSILIUM, VEL CONSENSUS CAPITULI.

1 Capituli consensus requiritur: Primo in aliena-
tione rerum Ecclesiasticarum, quae ad Cathedra-
lem Ecclesiam pertineut; *cap. Sine exceptione* 53.
caus. 12. *quaest.* 2. *cap. Ut super* §. *fin. de rebus
Eccles. non alien. cap.* 1. *De his, quae fiunt a Praelat.*
Rota *in Tricentina Beneficii* 12. *Novembr.* 1649.
2 *cor. Queipo.* Secundo, requiritur Capituli consen-
sus in administratione bonorum, et reddituum
Ecclesiae. Si enim haec omnia sunt communia
inter Praelatum, et Capitulum, ad eos simul spe-
ctare debet administratio; *cap. Novit* 4. *cap. Quanto*
5. *cap. Ea noscitur* 5. *de his quae fiunt a Praelatis
sine consensu Capituli;* Rota *par.* 1. *recent. dec.* 183.
num. 1. *et in Gerunden. Administrationis* 16. *Febr.*
1629. *coram Verospio, et in eadem* 11. *Decembr.*
3 1630. *coram Coccino Decano.* Tertio, requiritur
Capituli consensus in suppressione Canonicatuum,
et Beneficiorum, quae non permittitur Episcopo
absque tali consensu, et sine legitima causa; *cap.
Cum accessissent, de constitut.* ubi Abb. *num.* 4. *et*
9. Felin. *num.* 17. *dec. num.* 45. et alii passim.
4 Quarto, requiritur Capituli consensus in unione
unius Ecclesiae alteri Ecclesiae, seu Dignitati,
vel Praebendae per Episcopum facienda; *cap. Si
Episcopus* 72. *caus.* 12. *qu.* 2. *ubi gloss. in fin. cap.
Tua nuper, de his, quae fiunt a Praelat. Clement. Si
una, de rebus Eccles. non alien.* Rota *dec.* 133. *n.*
2. *part.* 2. *divers. et dec.* 294. *num.* 17. *part.* 5. *divers.*
5 Quinto, requiritur Capituli consensus in casu,
quo diminueretur Ecclesiae auctoritas; *c. Dilecti*
13. *de Majorit. et Obedient.* Piasec. *in praxi Epi-
scop. par.* 2. *qu.* 2. *cap.* 2. *num.* 9. *vers. Item in casu.*
6 Sexto, requiritur Capituli consensus in omni ne-
gotio, quod concernat praejudicium Ecclesiae Ca-
thedralis; *cap. Humilis doctrina* 17. *de Major. et
Obedient.* Septimo, requiritur Capituli consensus, 7
ut erigatur Seminarium in Ædibus Canonicalibus;
Seminarium enim ibi erigi non potest, nisi de con-
sensu Canonicorum, et ita separatum, ut Presby-
teri, vel Clerici nullam communicationem habeant
cum Seminaristis. Sac. Congregat. Concil. *in Mu-
tinensi* 3. *Febr.* 1604. Octavo, requiritur Capituli 8
consensus in creatione Canonicorum supranume-
rariorum; nec enim potest Episcopus auctoritate
ordinaria in sua Ecclesia creare Canonicos supra-
numerarios absque consensu Capituli, et Canoni-
corum. Sac. Congr. Conc. 26. *Febr.* 1639. *in una
Fulginat.* Nono, requiritur Capituli consensus, ut 9
vigore Concil. *cap.* 7. *sess.* 7. *de reform.* curam
animarum toti Capitulo Cathedralis incumbentem,
per viam unionis perpetuae in certam Personam,
seu Dignitatem ejusdem Ecclesiae adnectere possit
Episcopus. Sacr. Congreg. Conc. *in Compsana* 1.
Julii 1647. Decimo, consensus omnium Canoni- 10
corum requiritur in actibus Capituli voluntariis,
et ubi agitur de Ecclesiae praejudicio, nec sufficit
consensus majoris partis. Rota *par.* 6. *recent. decis.*
20. *num.* 5. *part.* 16. *dec.* 244. *num.* 25. Secus vero
in actibus necessariis, et ubi agitur de ejusdem
Ecclesiae utilitate. Rota *par.* 6. *dec.* 20. *num.* 7.
et sequent. p. 16. *dec.* 244. *num.* 25. *par.* 19. *tom.*
1. *dec.* 171. *num.* 7. Undecimo, consensus majoris 11
partis Capituli requiritur in quolibet actu Capi-
tulari; *l.* 3. *et l.* 4. *ff. quod cujusque univers. nom.
l. nominationum* 46. *Cod. de Decurion. lib.* 10. Rota
par. 17. *dec.* 79. *num.* 10. Unde advertendum est, 12
quod consensus majoris partis sufficit in iis, quae
sunt communia pluribus, uti universis, non autem
uti singulis; *cap.* 1. *De iis, quae fiunt a majori
parte Cap.* Rot. *par.* 17. *dec.* 263. *num.* 5. Et pa- 13
riter advertendum est, quod ubicumque requiritur
consensus Capituli, debet praestari collegialiter,
et Capitulo ad id legitime congregato. Rota *par.*
2. *dec.* 382. *num.* 3. Et circa hoc est ultimo adver- 14
tendum, quod in omnibus casibus, ubi requiritur
consensus Capituli, id quod ab Episcopo sine tali
consensu Capituli factum fuerit, nullius erit ro-
boris, et momenti. Barb. *de Canonicis c.* 42. *n.* 15.
et alii passim.
Capituli consilium requiritur: Primo in insti- 15
tutionibus, et destitutionibus Beneficiorum; *cap.
Novit* 4. *de his, quae fiunt a Praelatis sine consensu
Capituli.* Secundo, requiritur Capituli consilium 16
in Clericorum Ordinationibus; *cap. Episcopus sine
consil.* 6. *dist.* 24. ibi: *Episcopus sine consilio Cle-
ricorum suorum Clericos non ordinet.* Tertio, requi- 17
ritur Capituli consilium in dispensationibus, et
confirmationibus; *cap. Praesentium* 3. *caus.* 1. *qu.*
5. et ibi Glossa *cap. Quanto* 5. *de iis, quae fiunt a
Praelatis sine consensu Capituli.* Quarto, requiritur 18
Capituli consilium in inquisitionibus, et conde-
mnationibus Clericorum, et Sacerdotum; *cap. Si
quid vero* 23. *dist.* 86. et ibi plene Glossa *in verb.*

Ecclesia cap. Licet Heli 31. *vers. nam juxta Cano-*
19 *nicas sanctiones, de Simonia.* Quinto, in Processio-
bus edicendis, decernendis, dirigendis, atque de-
ducendis consilium Capituli est requirendum, non
autem consensus exigendus. Sacr. Congregatio
Rituum *in Elboren.* 28. *Mart.* 1628. *et in Comen.*
7. *Februar.* 1632. ubi declaravit, ad Episcopum
pertinere cum Capituli tamen consilio indicere
publicas processiones, et praescribere quomodo,
et quo sint dirigendae; quod per Vicarium Gene-
ralem absente Episcopo requirendum quoque esse
ab eodem Capitulo censuit eadem Sac. Congregatio
20 *in Vigilien.* 28. *Septembr.* 1630. Sexto, consilium
Capituli requirere tenetur Episcopus casu, quo
Canonicatus, et Portiones omnes suae Ecclesiae
Cathedralis ex fundatione, aut antiqua consuetu-
dine, aut statuto aliquem Ordinem Presbyteratus,
vel Diaconatus annexum non habent, ut scilicet
eum praedicti sui Capituli consilio designare et
distribuere valeat, quibus quisque Ordo in poste-
rum debeat esse annexus, itaut saltem pro dimi-
dia parte sint Presbyteri, caeteri vero Diaconi,
vel Subdiaconi. Conc. Trident. *sess.* 24. *de Refor-
mat. cap.* 12. *vers. Episcopus autem*, ubi jussit ob-
servari consuetudinem illam, quae habuerit, ut
plures, vel omnes sint Presbyteri, circa quam
Conciliarem dispositionem emanarunt exinde a
Sacr. Congreg. Concil. tres sequentes Decisiones:
Prima est: *Episcopus cum consilio Capituli designare
debet, quibus Beneficiis, vel Canonicatibus quisque
Ordo debeat esse annexus, non quibus Personis, vel
Canonicis, quia mandavit Synodus Sacros Ordines
annecti Canonicatibus ipsis, ut in posterum perpetua,
et continua foret Sacrorum Ordinum assignatio, non
ipsis personis possidentibus Canonicatus, ne opus
foret singulis vicibus nova assignatione accedentibus
novis Canonicis.* Secunda: *Episcopus auctoritate dicti
Decreti non potest imponere omnibus Canonicatibus
Ordinem Presbyterii, sed dumtaxat sub hoc numero
dimidiae partis comprehensis Dignitatibus, vel iis,
qui Dignitatem obtinent, nam reliqua pars manere
potest solis Ordinibus Diaconatus, vel Subdiaconatus
obnoxia.* Tertia: *In facienda distributione, seu desi-
gnatione Sacrorum Ordinum Episcopus tenetur dum-
taxat adhibere consilium sui Capituli, non etiam as-
sensum ejusdem expectare, quia potest etiam invito
Capitulo efficere id, quod judicaverit magis expe-
dire.* Sic ex Stephan. Vueyms. Barbosa *de Canon.
c.* 42. *n.* 20.

21 Episcopus antequam indicet, et publicet Syno-
dum Dioecesanam, requirere debet saltem consi-
lium Capituli juxta regulam; *cap. Quanto* 5. *de
iis, quae fiunt a Praelatis sine consensu Capituli;*
Rota *in Barbastren. Jurisdictionis coram Pamphilio*
22 7. *Julii* 1585. Episcopus enim prudens, antequam
Decreta Synodi promulget, debet prius in privatis
congressibus a viris doctrina, prudentia, et pie-
tate praestantibus, et deinde ex obligatione a Ca-
pitulo collegialiter coadunato consilium exquirere,
licet solus potestatem legislativam statuendi habeat,
et consilium sequi non teneatur. Sac. Congreg.
Conc. *in Hispalen. Synodi* 26. *Novembr.* 1689. Et 23
sic quod Episcopus in decernendo, et statuendo
ea, quae sibi benevisa fuerint in Synodo Dioece-
sana, teneatur requirere consilium Capituli, non
autem illud sequi in casibus in Jure expressis,
decrevit eadem Sacra Congreg. *in dicta Hispalen.*
15. *Januarii* 1695. Requisitio tamen consilii Ca- 24
pituli facta per edictum sufficit ad sustinendam
validitatem Synodi, prout censuit Sac. Congr. Conc.
in Ostunen. Synodi 15. *Decembr.* 1696. Concordant
omnino, quae habet Benedict. XIV. *de Synodo Dioe-
cec. lib.* 8. *cap.* 1. *per totum;* ibique subdit, quod
si Episcopus Constitutiones suas inconsulto Capi-
tulo promulgaverit, illae profecto, quod ad normam
juris non sint exactae, firmitate carent. De primo 25
ad ultimum Capituli consilium requiri debet in
omnibus arduis Ecclesiae negotiis; *cap. Novit* 4.
c. Quanto 5. *c. Pastoralis* 9. *de iis quae fiunt a Prae-
latis sine consensu Capituli.* Ecclesia enim habet Se- 26
natum seu coetum Presbyterorum (idest Capitu-
lum), sine quorum consilio Praelato nihil agere li-
cet, ut legitur *in c. Ecclesia habet Senatum* 7. *caus.*
16. *quaest.* 1. et facit ad hoc Concilium Tridentinum
sess. 24. *cap.* 12. *de reformat. circa finem*, ibi: *Ut
merito Ecclesiae Senatus dici possit.* Adeoque pro
arduis Ecclesiae negotiis expediendis esset semper
requirendum hujus Ecclesiastici Senatus consi-
lium. At vero fere ubique habetur in pluribus 27
consuetudo contraria, qua legitime extante, non
amplius requiritur ipsius Capituli consilium; *textu
expresso in cap. Non est* 3. *de consuetudine in* 6. si-
cuti in aliis quoque, quae supra diximus, contraria
praevalet consuetudo; *cap. Ea noscitur* 6. *de iis,
quae fiunt a Praelatis sine consensu Capituli.* Et de 28
facto, quod Capitulum Cathedralis subjiciatur Con-
stitutionibus Synodalibus, aliisque legibus, etiam
per edicta panditis sine consilio Capituli, respondit
novissime Sac. Congr. Conc. *in Gerunden.* 19. *De-
cembr.* 1739. *ad* 3.

Idque procedit, etiamsi Capitulum Cathedralis 29
exemptionem obtineat; subditur enim legibus Sy-
nodalibus in iis, quae versantur circa morum,
et disciplinae reformationem, ita declarante Sac.
Congreg. *De Synodo Dioeces. lib.* 4. *c.* 8. §. 7.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Antiquitus Presbyterium Senatus erat Eccle- 30
siasticus, quocum Episcopus peragebat potiora
suae Ecclesiae negotia. In locum Presbyterii suc- 31
cessit Capitulum, et Episcopo loco Senatus intimi
per plura saecula fuit in casibus gravioribus et
statum Ecclesiae concernentibus. Sed a saeculo 32
duodecimo, quo Episcopi tot sibi Officiales assu-
mere coeperunt, decrescere coepit auctoritas Ca-

33 pitulorum. Adhuc tamen pro varietate negotiorum
debent Episcopi aliquando consilium, aliquando
34 consensum Capitulorum exquirere. Illud sat est,
35 quod Episcopi exquirant, quum non obliget: hunc
autem Episcopi et exquirere et sequi regulariter
debent. Bohemer. *in decretal. lib.* 3. *tit.* 10. §. 1.
et duob. seq.

36 Consensus vero locum sibi vindicat, si vel in
jure Canonico, vel in Capitulationibus expresse
37 exigatur. In aliis negotiis gravioribus sufficit con-
silium, nisi consuetudo ab hac etiam necessitate
38 Episcopum absolverit; nam non esse improbandam
hanc consuetudinem dicitur *in c. de Consuetud. in*
6. Consule Barbosam *de Canon. cap.* 42. *num.* 29.
et sequent. Fermosin. *de Potestat. Capit. Sede Va-
cante tract.* 2. *quaest.* 1. *num.* 4.

39 Casus, in quibus Episcopus adhibere debet con-
sensum Capituli, recenset Auctor, at non omnes
extra controversiam sunt. Confer Bohemer. *in de-
cret. lib.* 3. *tit.* 10. *a* §. 4. *ad fin.*

ARTICULUS III.

*CAPITULUM QUOAD EA, QUAE IPSUM CON-
CERNUNT ET SEDE PLENA, ET SEDE VA-
CANTE.*

1 Capitulum, Sede plena, seu vivente Episcopo
potest etiam sine consensu Episcopi condere sta-
tuta de his, quae respiciunt particularia ipsius
Capituli negotia, aut proprios Capitulares concer-
nunt circa rectam ordinationem Ecclesiae, puta
ut certis modis dividantur quotidianae distribu-
tiones, vel ut certis temporibus ad Capitulum non
vocati conveniant, seu ut tali ordine, aut ad pul-
sum hujus, vel illius Campanae Canonici ad Cho-
rum, vel Capitulum vocentur, vel super admini-
stratione bonorum communium Capituli, in quibus
Capitulum habet administrationem seorsim ab
Episcopo, vel super aliis hujusmodi. Sic Glossa
receptissima *in c. Constitution. vers. Statutum* 2. *de
verb. significat. in* 6. et Doctores communiter cum
Rota *in Illerden. Statuti* 19. *Mart.* 1597. *coram
Corduba, et in Paduana Sedilium* 26. *Januarii* 1618.
coram Card. Sacrato, et desumitur *ex c. Cum acces-
sissent* 9. *de Constitutionibus, et cap. Significatum*
12. *de Praebend.* ubi reperitur Capitulum quaedam
talia statuta fecisse, quae non solum rejecta non
fuerunt ex defectu potestatis ea ferendi, sed etiam
fuerunt per Papam approbata. Accedit textus *in
cap. Ex literis* 11. *de Constitutionibus,* ubi istud
ipsum admittitur in inferioribus Universitatibus,
juncta *l.* 1. §. 2. *ff. Quod cujusque Universit. nomin.*
2 *et leg. ultima Cod. de Jurisd. omn. Jud.* Immo Ca-
pitulum potest adjicere poenas hujusmodi statu-
tis, ad hoc ut firmius observentur; et sufficit
consensus majoris partis Capituli. Talia tamen
statuta non obligant Canonicos successores, nisi
ab Episcopo fuerint confirmata. Sic Sacra Con-
greg. Conc. 31. *Martii* 1607. in qua proposito
dubio: *Patres unanimiter censuerunt, Capitulum posse
poenas adjicere quasi conventionaliter ex his videlicet,
quae pacto privatorum promitti, ac in conventionem
deduci possunt, et sufficere consensum majoris partis
Capituli, sed Canonicos successores non affici hujus-
modi statutis, nisi ab Episcopo fuerint confirmata.*
Sic refert, et tenet Fagnan. *in cap. Cum omnes*
6. *de Constitut. num.* 37. *usque ad num.* 43. Capi- 3
tulum ex causa publicae utilitatis potest statuta
facere contra antiquam Ecclesiae consuetudinem,
etiam de ea non facta mentione. Glossa *in cap.
Cum M. Ferrariensis* 9. *de Constitutionibus, verb.
Consuetudinem;* Hostiens. *in eodem verb. n.* 2. Butr.
num. 10. *et* 12. Imol. *n.* 8. *vers. Et nota etiam;* Fa-
gnan. *ibid. n.* 13. *per ration. cap.* 1. *de consuetud.
in* 6. Etiamsi consuetudo foveat utilitatem publi- 4
cam, et statutum sit nutritivum utilitatis privatae
ipsorum statuentium, dummodo tamen hoc faciant
ex rationabili causa, secundum Abbat. *in cit. cap.
M. Ferrariensis n.* 2. Aretin. *n.* 4. et Fagnan. *n.* 14.
Et dummodo principaliter, et directe concernat 5
utilitatem Ecclesiae, et solum secundario, et in-
directe privatum commodum singulorum Canoni-
corum, et fiat de Episcopi consensu. Ripa *in cit.
cap. Cum M. Ferrarien. n.* 22. Joan. Andreas *n.* 2.
in verb. statuerunt, et Fagnan. *ibid. n.* 15. Ut autem 6
valeant statuta a Capitulo condita, quatuor potis-
simum requiruntur conditiones. Prima, ut Capi-
tulares condant tale statutum non in quovis loco,
sed in loco ad Capitula celebranda deputato, Ca-
nonicis non quomodocumque, vel singulariter,
sed collegialiter, *et Capitulo ad id legitime congre-
gato.* Rota *p.* 1. *dec.* 382. *n.* 3. Secunda, quod
duo saltem partes Capitularium adsint; *leg.* 3. *et*
4. *ff. quod cujuscumque Univers. nomine.* Tertia ut
omnes fuerint vocati, alioquin unus contemptus,
seu non vocatus, cum vocari debuisset, posset
reclamare, actumque irritare, nisi ob bonum pacis
postea consentire voluerit; *arg. cap. Bonae memo-
riae* 36. *de election.* cum similibus, ac notat Abbas
in cap. 1. *num. ult. de his, quae fiunt a majori parte
Capitul.* Quarta, ut sanior, et major pars eorum,
qui adsunt, statuto consentiat. Barbosa *de Cano-
nicis cap.* 42. *num.* 18. et alii passim.

Capitulum, vivente Episcopo non potest facere 7
statuta, quae obligent extraneos, sive totam Dioe-
cesim, quia non habet jurisdictionem in Dioece-
sanos vivente Episcopo. *Est communis.* Nec etiam 8
condere potest statuta circa ea, quae tangunt
communem statum Ecclesiae, sive Episcopatus,
ejusque Jura, vel alia negotia ardua sine consen-
su Episcopi. Idque patet *ex cap. Cum consuetudi-
nis* 9. *de consuetud.* ubi sub nullitate actus prohi-
betur, ne absque consensu Episcopi Capitulum
immutet Ecclesiae suae constitutiones, vel con-
suetudines approbatas, atque novas inducat, et

ita tenet Glossa *in cap. Constitutionem* 2. *de verb. significat. in* 6. *verb. statutum;* Barbosa *de Canonicis cap.* 42. *num.* 16. Fermosinus *de potest. Capitul. tract.* 3. *quaest.* 4. *n.* 1. Rota *dec.* 11. apud
9 Farinacium *part.* 2. *recent.* Nec etiam potest Capitulum condere statuta Juri communi contraria, etiam interveniente consensu Episcopi. Et ratio est, quia inferior non potest tollere legem Superioris; *cap. Inferior.* 5. *Dist.* 21. *et Clement. Ne Romani* §. 1. *de elect.* Barbosa *cap.* 42. *de Canon. n.* 17. Oltradus *consil.* 259. *num.* 6. Federicus de Senis *consil.* 17. Fermosin. *loc. cit. qu.* 4. n. 5. *et* 6. et Rota *in Hispalen. Portionis de Ossuna* 10.
10 *Febr.* 1623. *coram Manzanedo.* Nec etiam potest Capitulum cum consensu Episcopi statuere, quod descendentes ex genere infecto, puta Judaeorum, Maurorum, et Haereticorum, caeteroquin tamen digni, non admittantur ad Beneficia Ecclesiastica. Nam hujusmodi statutum est contra Jus commune; *cap. Eam te* 7. *de Rescript.* ubi Pontifex cuidem scribit his verbis: *Pro eo vero, quod Judaeus extiterit, ipsum dedignari non debes recipere in Canonicum;* Barbosa *loco cit. num.* 18. *et lib.* 1. *Juris Ecclesiast. cap.* 32. *num.* 18. Fermosin. *loco cit. quaest.* 4. *num.* 6. et Rota *in Cordubens. dimi-*
11 *diae portionis* 28. *Junii* 1628. *cor. Molino.* Nec etiam potest Capitulum statuere, ut non admittantur Canonici, nisi probata nobilitate, quia est contra *cap. Venerabilis* 37. *de Praebend.* allegata illa ratione: *non generis, sed virtutum nobilitas, vitaeque honestas gratum Deo faciunt, dignumque servitorem... Nec est acceptatio personarum apud Deum; et vix ad culmina Dignitatum (ne dum Praebendas) viri eminentis scientiae valent reperiri;* Abbas *in cit. cap. Venerabilis num.* 4. Barbosa *ibidem num.* 5. *de Praebend.* Pirhing. *de Praebend. num.* 111. ubi *num.* 113. excipit illas Ecclesias, in quibus ex primaeva fundatione conditio nobilitatis
12 exigitur. Nec etiam potest Capitulum statuere, ut capiens possessionem Canonicatus, aut Beneficii, teneatur aliquid solvere convertendum in commodum aliorum Canonicorum, et Beneficiatorum. Hoc enim tamquam Simoniacum reprobatur *in cap. Si quis Praebend.* 15. *caus.* 1. *quaest.* 3. *et cap. Jacobus* 44. *de simonia.* Et sic teste Garcia *p.* 8. *de Benefic.* c. 1. num. 83. *et* 84. habetur ex decisione Sac. Congr. *in Leodiensi*, juncto Conc. Trid. *sess.* 24. c. 14. *de reformat.*
13 Capitulo potest competere Jus conferendi Beneficia, etiam privative ad Episcopum, ut colligitur clare *ex cap. Nulla* 2. *de concessione Praebend.* alias enim non fieret devolutio de Capitulo ad Episcopum, ut disponitur *in cit. c. Nulla verb. Quod si ad Capitulum pertinuerit*, et notat Bernard.
14 *ibi in princip.* Abb. *n.* 5. Fagnan. *n.* 40. Ad Capitulum, Episcopo existente haeretico, spectat fa-
15 cultas concedendi Dimissorias. Immo ipsas Dimissorias sufficit obtinere ab uno ex Canonicis, si reliqui propter Haeresim sint dispersi. Sic Sacra Congreg. Concil. in qua proposito dubio: An Episcopo existente haeretico facultas concedendi Dimissorias, juxta Trident. *cap.* 10. *sess.* 7. pertineat ad Capitulum Cathedralis Ecclesiae; aut eo casu, quo Capitulum concedere potest Dimissorias, si Canonici propter haereses dispersi sint, et nequeant convenire, aut conveniri sine difficultate, sufficiat habere Literas Dimissorias ab uno aliquo ex Canonicis Cathedralis Ecclesiae, aut omnino sine Dimissoriis adire pro suscipiendis Ordinibus viciniorem Episcopum? *Die* 14. *Januarii* 1588. *Sac. Congr. Card. Conc. Trident. Interpretum:* « Ad primum censuit, ad Capitulum » pertinere, si Episcopus sit notorie haereticus. » Ad secundum, et primam ejus partem, sufficere habere Dimissorias a residentibus Capitularibus, etiamsi unus dumtaxat resideret, quia » Jus Capituli etiam in uno conservatur. » Glossa *penult. in cap. Gratum, ubi Abbas num.* 9. *de postulat. Praelat.* « Ad secundam partem, neque » adeundum viciniorem Episcopum, neque Metropolitanum, sed adeundam Sedem Apostolicam. » Capitula Cathedralium, etiam vivente 16
Episcopo, vocanda sunt, et admittenda, aut eorum Nuncii, ad Concilia Provincialia, praesertim ad ea tractanda, quae Capitula ipsa contingere dignoscuntur; *cap. Et si membra* 10. *de his, quae fiunt a Praelatis sine consensu Capituli*, ibi: « Visum fuit nobis, et fratribus nostris, ut Capitula ipsa ad hujusmodi Concilia debeant invitari, et eorum Nuncii ad tractatum admitti, » maxime super illis, quae ipsa Capitula contingere dignoscuntur, » et in ejus Summario expresse dicitur: *Ad Concilia Provincialia vocari debent, et admitti Cathedralium Ecclesiarum Capitula*, ubi Abbas n. 4. dicit procedere etiam in negotiis non tangentibus Capitula. Bottacus *in tractat. de Synodo part.* 2. *n.* 42. Quarant. *in summa Bullarii verb. Concil. Provinciale, vers.* 4. *quaero*, Barbos. *de Canon. c.* 42. *n.* 21. Immo ad Concilia Provin- 17
cilia vocanda sunt etiam Capitula Collegiatarum quasi Episcopalem jurisdictionem habentia, ut decisum fuisse a Sac. Congr. Concil. ex Prosper. de August. refert. Barbos. *de Canon. cap.* 42. *n.* 22. *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. Univers. cap.* 31. *n.* 21.
Capitulum non potest residentiam Canonicorum 18
remittere, neque servitium condonare, non obstante statuto, sive consuetudine, quae potius dicitur corruptela. Sac. Congr. Concil. *in Tarraconen.* 26. *Januarii* 1697. *et in Genuen. Vacationum* 16. *Januarii* 1700.

Capitulum, Sede vacante, succedit in jurisdi- 19
ctionem Episcopi, et potest omnia facere, quae sunt jurisdictionis ordinariae, nisi expresse prohibita reperiantur; *cap. His quae* 11. *cap. cum olim* 14. *de maj. et obed. cap. unic. eod. tit. in* 6. *cap. Ad abolendam, de haeret. cap. penult. et cap.*

final. de supplend. negligentia praelator. in 6. cum
Concordantiis, et Glossa *in cap. Ad Abolendam, de*
haeretic. verb. Sede vacante, et sic Doctores pas-
20 sim. Non succedit tamen Capitulum in jurisdi-
ctione Episcopo delegata, etiam ex generali de-
legatione Sedis Apostolicae. Innocent. *in cap. Ad*
abolendam, de Haeret. num. 1. *vers. Item Episco-*
pus, et Capitulum; et apertius ibi Joann. Andreas
super ultim. gloss. Federic. de Senis *cons.* 30. Card.
in Clem. quaest. 8. *de Haeret.* Abbas *in d. cap. Cum*
olim n. 2. *vers.* 5. *dubitatur;* et communem esse,
et tenendam attestatur Franc. *in cap. Episcopali*
Sede vacante unic. de major. et obedient. in 6. et
Fagnan. *in cap. His, quae* 11. *de major. et obedient.*
21 *num.* 55. Sic etiam in Capitulum, Sede vacante,
non transeunt ea, quae ex Concilio Trident. com-
petunt Episcopo tamquam Sedis Apostolicae De-
22 legato. Fagnan. *loc. mox cit. num.* 56. Secus au-
tem, si competant Episcopis utroque Jure, sci-
licet ordinario, et delegato, veluti si Concilium
det Episcopis facultatem procedendi etiam aucto-
ritate Apostolica. Ideoque Sacra Congr. censuit
facultatem transferendi Beneficia simplicia ab
Ecclesiis collapsis competentem Episcopo *ex cap.*
7. *sess.* 21. transire in Vicarium Capituli Sede
vacante, quippe Decretum illud non dicit simpli-
citer auctoritate Apostolica, sed addita particula
etiam, quae est implicativa jurisdictionis ordi-
nariae. Sic refert, et tenet Fagnan. *loc. cit. num.*
23 56. Capitulum, Sede vacante, non succedit in ju-
risdictione competente Episcopo Jure speciali.
Glossa *in cap. Scriptum, de election. in verb. tem-*
poris, et ibi Abbas *num.* 5. Innoc. *in cap. Verum,*
de For. compet. et ibid. Felin. *in princip.* Fagnan.
24 *in cap. his, quae, de Major. et obedien.* Et ideo Ca-
pitulum Paduaeum, sicuti omne aliud Capitulum
respectu consimilis privilegiati Episcopi, non suc-
cedit in potestate conferendi gradum Doctoratus,
et Magisterii, qui competit Episcopo de Jure
speciali. Card. *in d. cap. Verum.* Joann. de Renan.
in dict. cap. His quae, *num.* 3. Fagn. *ibid. n.* 44.
25 Sicuti nec succedit in jurisdictione Episcopo
competente ratione Feudi, nisi Feudum esset
commune Episcopo et Capitulo, quia quando ea,
quae competunt Episcopo de Jure speciali, spe-
ctant communiter tam ad Episcopum, quam ad
Capitulum, tunc succedit Capitulum. Unde si
Feudum non esset de mensa solius Episcopi, sed
esset commune Episcopo, et Capitulo, tunc Capi-
tulum cognosceret Sede vacante; *cap. unic. Ne*
Sede vacante in 6. Joan. Andreas *in d. cap. Verum*
7. *de For. compet. num.* 6. *vers. puto tamen quod*
si Feudum esset commune; Abbas *ibid. num.* 8. *et*
in vers. et nota ex dictis; Fagn. *ibid. num.* 9. ubi
expresse subjungit, quod caput unicum *ne Sede*
vacante in 6. locum habet non solum in collatione
Beneficiorum, sed etiam in aliis, quae spectant
communiter ad Episcopum, et Capitulum.

Capitulum, Sede vacante, potest quasdam Con- 26
stitutiones facere obligantes totam Dioecesim,
etiam in tempus futuri Episcopi, donec hic, vel
ejus Successor easdem revocaverit. Sic Feder. de
Senis *consil.* 16. Abbas *in cap. Cum olim* 14. *de*
Major. et obed. num. 2. §. 7. *dubitatur;* Felinus *in*
cap. Cum omnes n. 10. *de Constitutionibus;* Fermo-
sin. *tract.* 1. *de potest. Capituli qu.* 17. *num.* 5. Fagn.
in cit. cap. Cum olim n. 57. Castrop. *part.* 1. *tract.*
3. *disp.* 1. *punct.* 23. *num.* 22. et alii passim. Et
ratio est, quia Capitulum, Sede vacante, succedit
Episcopo in his, quae sunt jurisdictionis; *cap.*
Cum olim 14. *de Major. et obed. et cap. unic. eod.*
in 6. cum Concordantiis, ac tradit Glossa magna
in Clement. unic. de rerum perm. Atqui potestas fa-
ciendi Constitutiones pertinet ad potestatem ju-
risdictionis, adeoque etc. Tum quia Capitulum
Sede vacante succedit Episcopo in administratione
temporalium, simulque spiritualium rerum totius
Dioecesis; *cap. Si Episc.* 3. *de supplend. negligen.*
Praelator. n. 6. cum similibus; ergo succedit etiam
in potestate faciendi Constitutiones ad correctio-
nem criminum, ac morum reformationem deser-
vientes, cum hoc concernat administrationem
Dioecesis in spiritualibus. Licet Capitulum, Sede 27
vacante, non arctetur de Jure communi ad con-
stituendum Vicarium, sed possit jurisdictionem
ad se devolutam per se ipsum exercere, ut notat
Abbas *in cap. Irrefragabili num.* 2. *de Offic. Ordin.*
Felin. *in c. Cum olim n.* 9. *de Major. et obed.* et Fa-
gnan. *in cap. his, quae eod. tit. num.* 66. Hodie ta- 28
men tenetur Vicarium Capitularem constituere
infra octo dies post mortem Episcopi, alias Vi-
carii deputatio devolvitur ad Metropolitanum.
Sic expresse Concil. Trid. *sess.* 27. *de reform. cap.*
16. ibi: « Item Officialem seu Vicarium infra octo
» dies post mortem Episcopi constituere, vel exi-
» stentem confirmare omnino teneatur, qui sal-
» tem in Jure Canonico sit Doctor vel Licentia-
» tus, vel alias quantum fieri poterit idoneus; si
» secus factum fuerit, ad Metropolitanum depu-
» tatio hujusmodi devolvatur. Et si Ecclesia ipsa
» Metropolitana fuerit, aut exempta, Capitulum-
» que, ut praefertur, negligens fuerit, tunc an-
» tiquior Episcopus ex Suffraganeis in Metropo-
» litana, et propinquior Episcopus in exempta
» Œconomum, et Vicarium idoneos possit con-
» stituere. » Capitulum non potest cogi ad crean- 29
dum Vicarium intra pauciores dies quam octo;
sed potest gaudere termino a Sacro Concilio sibi
dato, colligitur ex verbis ipsius Concilii, et
tenent expresse Quaranta *in Summa Bullar. verb.*
Capitulum Sede Vacante §. 12. *quaero, vers. ter-*
minum; Barb. *de Offic. et potest. Episc. part.* 3.
alleg. 54. *n.* 163. *in fin.* et alii passim. Et infra 30
illos dies, antequam Vicarium constituat, exer-
citium jurisdictionis spectat ad totum Capitulum
in solidum, non autem ad primam Dignitatem.

Sic expresse decrevit Sacra Congreg. Concil. 19.
Septembr. 1620.
31 Capitulum, nedum potest eligere, seu constituere Vicarium Capitularem post mortem Episcopi, sed etiam quando Ecclesia vacat per translationem Episcopi ad aliam Ecclesiam; tunc enim Capitulum, tamquam Sede Vacante, habita notitia etiam ex testimonio, seu documento Secretarii Sacri Collegii, quod Episcopus a suae Ecclesiae vinculo absolutus fuit in Consistorio Sanctitatis suae, etiam ante expeditionem Literarum Apostolicarum, vel adeptam possessionem secundae Ecclesiae poterit, et debet Sedem vacantem publicare, et Vicarium, juxta Conc. Trid. praescriptum eligere. Sac. Congr. Conc. 14. *Decembr.* 1624. Urban VIII. *Constit.* incipiente *Nobis nuper;* Rota *part.* 2. *recent. dec.* 10. *n.* 475. *per*
32 *tot.* et communiter Doctores. Sic etiam Capitulum potest constituere Vicarium in casu, quo Episcopus efficiatur captivus ab hostibus Catholicae Fidei, puta a Turcis, Saracenis, Paganis, Haereticis, Schismaticis, et hujusmodi, quia tunc diceretur mortuus civiliter, et in hoc casu mors civilis aequiparatur morti naturali, textu expresso in cap. *Si Episcopus* 3. *de supplend. negligent. Praelator. num.* 6. ibi: *Si Episcopus a Paganis, aut Schismaticis capiatur, non Archiepiscopus, sed Capitulum, ac si Sedes per mortem vacaret, illam in spiritualibus, et temporalibus ministrare debebit, donec eum libertati restitui, vel per Sedem Apostolicam (cujus interest Ecclesiarum providere necessitatibus) super hoc per ipsum Capitulum, quam cito commode poterit consulendam, aliud contigerit ordinari;* et ibi Glossa *in verb. mortem, et verb. Sed Capitulum, et verb. Paganis, vers. nota primo*, et Rota
33 *in Burg.* 10. *Martii* 1597. *coram Orano.* Sic pariter Sedes vacat, si Episcopus ingrediatur aliquam Religionem; nam tunc post admissionem Summi Pontificis ad resignationem Ecclesiae, Capitulum succedit in jurisdictione Episcopali, et sic eligere potest Vicarium Capitularem, qui illam administret; nam aequiparatur mors naturalis, et ingressus Religionis; *cap. placuit* 8. *caus.* 16. *n.* 1. et ibi Glossa *verb. Mortuus, et cap. Nullus* 53. *caus.* 2. *q.* 7. *l. Res uxoris, Cod. de donat. inter*
34 *Vir. et Uxor.* Sic etiam vacat Sedes per renunciationem, quia quantum ad hoc renunciatio Episcopatus eumdem patit effectum, sicuti mors Episcopi; *cap.* 1. *de renunc. in* 6. Glossa *in cap. Si enim nulla, verb. moritur, de Praebend. in* 6. *et in cap. si Episcopus, verb. mortem, de supplend. negligent. Praelat. in* 6. et Doctores communiter *in c.*
35 2. *de Praeb. in* 6. Sic similiter vacat Sedes per depositionem, vel relegationem, quae sunt pariter mors civilis, et quoad hoc aequiparantur morti naturali. Glossa *in cap. Si propter tua debita verb. vacabunt, de rescriptis in* 6. *et in cap. Si Episcopus, verb. mortem, de supplend. neglig. Praelator. in* 6. et Canonistae communiter *in cap.*
Qualiter, et quando 24. *de accusationibus.* Non po- 36
test tamen Capitulum Vicarium constituere in casu, quo Episcopus sit excommunicatus, vel suspensus; vel in casu quo Episcopo in remotis degente, Vicarius Generalis ab ipso relictus moriatur, vel a Principe Saeculari ejiciatur a Dioecesi, quia tunc recurrendum esset ad Sedem Apostolicam pro provisione. Sic decrevisse Sac. Congreg. Episcoporum, et Regul. 11. *Januarii* 1616 *in Messana ex cap. penult.* juncta Gloss. *verb. mortem de supplend. neglig. Praelator. in* 6. refert Nicolius *in Floscul. verb. Vicarius Capitularis num.* 57. et tenet Monacell. *tom.* 1. *tit.* 1. *Formul.* 1. *num.* 2. et solide Fagnan. *in cap. Quia diversitatem* 5. *de concession. Praebend. a num.* 11. *usque in finem.*

Capitulum non potest devenire ad electionem 37
Vicarii Capitularis ante certam notitiam vacationis, quia tempus a Tridentino statutum incipit a die scientiae mortis certae et non praesumptae, vel a die certae translationis, resignationis, et hujusmodi, alias electio esset nulla, licet Capitulum certum esset de imminenti morte, vel translatione Episcopi. Sacr. Congr. Episc. *in una Neritonen.* 24. *Maji* 1651. *ex c. bonae memoriae* 36.
de elect. Capitulum neque potest devenire ad ele- 38
ctionem Vicarii Capitularis post habitam notitiam mortis, vel translationis Episcopi, quando Vicarius Episcopi defuncti vel translati missus fuerat a S. Sede Apostolica, vel a Sacra Congregat. Episcop. Sic declaravit eadem Sac. Congreg. *in Aquilana* 4. *Aug.* 1578. quia durat etiam Sede vacante. Eadem Sacra Congreg. *in una Liciensi* 17. *Novemb.* 1590. *arg. Cap. penult.* juncta Glossa *in verb.*
mortem, de supplend. negligent. Praelat. in 6. Ele- 39
ctio Vicarii Capitularis debet fieri a Capitulo more solito Capitulariter congregato, et per secreta suffragia, alioquin nulla est, ut declaravit Sacra Congregat. Episcoporum *in una Siculana* 18. *Novembr.* 1625. et Sacr. Congregat. Concil. *super Ca-*
put 6. *de reformat. sess.* 25. Capitulum non potest 40
eligere in Vicarium Capitularem nisi unum tantum, et si eligat plures, electio devolvitur ad Metropolitanum. Sacra Congregat. Episcop. *in Cassanensi* 6. *Augusti* 1569. *in Bobiensi* 12. *Martii* 1607. *et in Potentina* 30. *Augusti* 1641. Si tamen plures successive eligit, primo electus debet continuare, dummodo habeat requisita. Sacra
Congreg. Episcop. *in Veliternen.* 1. *Sept.* 1623. Po- 41
test tamen Capitulum duos Vicarios constituere, ut alternis mensibus Vicariatus munere fungantur, si legitimam habeat consuetudinem ab immemorabili servatam sine interruptione, et electi sint praediti omnibus qualitatibus, quas Tridentinum *c.* 16. *de reformat. sess.* 24. requirit. Sic declaravit Sacr. Congr. Concil. *in Salernitana* 26.
Junii 1589. *et in Panormitana* 31. *Maji* 1593. Facta 42

semel per Capitulum electione Vicarii Capitula-
ris, non potest illum ad libitum revocare, et no-
vum constituere. Sacr. Congr. Ep. *in Messana* 1.
43 *Sept.* 1603. *et* 6. *Martii* 1618. Si tamen adesset justa
causa illum revocandi, debet prius habere licen-
tiam a S. C. Ep. ut declaravit eadem S. C. Ep. *in*
Montis Regalis 17. *Junii*, *in Monopolitana* 1. *Sept.*
in Tarentina 22. *ejusdem Sept.* 1603. *et in Aretina*
44 26. *Octob.* 1604. Immo Barbosa *in Summa Apo-*
stolicar. dec. collectan. 716. *n.* 17. dicit, non posse
per Capitulum revocari Vicarium Capitularem,
etiamsi sit electus cum clausula, quod possit re-
vocari ex causis sibi benevisis, ut declaravit Sa-
cra Congr. Concil. *in Ecclesien.* 1. *Apr.* 1628. quae
tandem remisit ad Congregationem Episcoporum
et Regul. ut cognosceret causam, ut refert Bonfa-
din. *in Thesaur. Ecclesiast. dec. resol.* 51. *n.* 22.
45 Plures autem sunt causae, propter quas solet
Sacra Congregatio Episcoporum facultatem con-
cedere removendi Vicarium Capitularem, ut in-
dignum. Prima, si Vicarius Capitularis non re-
resideat, *ut in Tridentina* 7. *Julii* 1622. Secunda,
si patitur multas exceptiones, et propter malos
mores sit exosus Clero, et Populo, *ut in Neapolitana*
26. *Januarii* 1604. Tertia, si patitur aliquid fieri
contra libertatem Ecclesiasticam, *ut in Mathera-*
nen. 17. *Julii* 1601. Quarta, si Vicarius Capitu-
laris sit debitor Capituli, *ut in Nullius Altamurae*
13. *Julii* 1646. Quinta, si accipit pecuniam pro
Dimissoriis, quam jussus a Superioribus non
restituit statim, *ut in Tranen.* 17. *Maji* 1604. Se-
xta, si sit Vicarius Capitularis in Metropolitana,
et sine causa inhibeat Suffraganeo, vel ejus Vi-
cario exercitium sui Officii, *ut in Tarentina* 7.
Januarii 1600. *et in Matheranen.* 7. *Maji* 1604.
46 A Capitulo, pro electione Vicarii Capitularis,
non debent vocari Canonici absentes nisi commo-
de fieri possit; nec ita absentes possunt mittere,
aut constituere Procuratorem ad ferendum in ele-
ctione suffragium. Glossa et Canonistae commu-
niter *in c. Quia propter* 42. *de electión.* Eo enim
ipso quod Canonicus transit ad locum, ex quo
commode vocari non possit, facit se extraneum,
et perdit Jus ad eligendum. Passerin. *de electión.*
47 *cap.* 10. *n.* 37. Si tamen adest consuetudo legi-
time praescripta admittendi in electione Cano-
nicos absentes per Procuratorem, talis consuetu-
do esset intelligenda, et restringenda ad absentes
solummodo intra Provinciam, et ibidem detentos
aliquo legitimo impedimento de tempore actua-
lis electionis Vicarii, ut declaravit Sacr. Congr.
48 Concil. *in Hydruntina* 11. *Apr.* 1699. Et si e con-
tra adesset consuetudo non vocandi quoquomodo
absentes a Civitate, servanda esset. Sic censuit
Rota *dec.* 85. *n.* 11. *coram Celso.* Et tanta est vis
consuetudinis, quod a Capitulo pro electione Vi-
carii, praeter Canonicos, vocandi sunt etiam illi,
qui de Jure non sunt de Capitulo, ut Portiona-

rii, aliique Beneficiati Ecclesiae, si adsit con-
suetudo legitime praescripta illos vocandi; sic
respondit Sacra Congreg. Conc. *in Nullius Alta-*
murae 9. *Decemb.* 1699. *et* 4. *Apr.* 1693. *et in Ca-*
stellaneten. 1. *Decemb.* 1696. Si autem consuetudo 49
non sit pacifica, et legitime praescripta, sed so-
lum pauci actus afferantur, in quibus iis, qui non
sunt de corpore Capituli, fuerint admissi ad suf-
fragium ferendum, tunc Capitulum potest illos
excludere, ut de facto accidit *in Recineten. pro-*
posita in Sacra Congreg. Concil. 4. *Junii* 1701. in
qua Altaristae Cathedralis, qui pluries in electio-
ne Vicarii Capitularis interfuerunt, et suffragium
dederunt, fuerunt exclusi, ex quo consuetudo
non erat pacifica, neque legitime praescripta. Ca- 50
pitulum debet pro Vicario Capitulari eligere
unum, qui sit de gremio Capituli, si adsit ido-
neus. Sacra Congreg. Episcop. *in una Tranens.*
22. *Febr.* 1597. *et in una Nepesinâ* 10. *Junii* 1602.
Et qui sit Doctor, alias electio est nulla, ut de- 51
claravit Sacr. Congreg. Episcop. *in Tranen.* 25.
Februarii 1597. *et in Puteolana* 27. *Martii* 1653.
Nec sufficit, quod sit Magister in Sacra Theolo- 52
gia, sed debet esse saltem Doctor in Jure Cano-
nico. Concil. Trident. *cit. sess.* 24. *cap.* 16. *de re-*
format. ibi: *Qui saltem in Jure Canonico sit Do-*
ctor, et declaravit Sacr. Congregat. Concil. 28.
Augusti 1621. et Sacr. Congregat. Episcop. *in*
Bononien. 9. *Junii* 1601. ubi jussit removeri
Decanum non Doctorem, et eligi Archidiaconum
Doctorem. Nec etiam sufficit, quod sit doctora- 53
tus a persona privata, sed in aliqua Universitate,
ut declaravit Sacra Congreg. Concil. *die* 19. *Se-*
ptemb. 1620. ibi: *quod debet doctorari in aliqua*
Universitate, *non vero a persona privata.* Habilis 54
tamen non Doctor tolerari potest, si Doctor ha-
beri non possit. Sacra Congreg. Episcop. *in Pu-*
teolana 23. *Julii* 1603. Debet autem Vicarius non 55
Doctor eligere sibi consultorem benevisum, qui
sit Doctor, et in rebus legalibus, et arduis pe-
ritus, a quo possit dirigi, prout fit, quando Vi-
carius Generalis Episcopi est Theologus, et non
Jurista ex Decr. Sac. Congreg. relatis a Nicol. *in*
floscul. verb. Vicarius Generalis Episcopi n. 30.
Si Capitulum eligat aliquem in Vicarium Ca- 56
pitularem non Doctorem, quando adest Doctor,
ex quo talis electio sit nulla ex *d. Tranens.* 25.
Februarii 1597. et *Puteolana* 27. *Martii* 1653.
tunc electio devolvitur ad Metropolitanum ex
Conc. Trid. *sess.* 24. *c.* 16. *de reformat.* et pluries
declaravit Sacra Cong. Conc. ut refert Nicol. *in*
floscul. verb. Vicarius Capitularis num. 61. et Sacra
Congr. Episcop. *in Mazarien.* 25. *Decembr.* 1603.
et in Ostunen. 10. *Novemb.* 1639. In casu tamen, 57
quo Vicarius deputatus per Metropolitanum ob
malam electionem Capituli, vel ob ejus negli-
gentiam, decederet, tunc posset Capitulum no-
vum eligere Vicarium infra octo dies, ut prius, quia

pro prima vice tantum Jus amittit. Barbosa *lib.*
1. *Juris Ecclesiast. univers. c.* 7. *n.* 102. Quarant.
verb. Capitulum, Sede Vacante n. 4. Gemin. *in c.*
fin. num. 8. *de supplend. negligent. Praelator.* Mo-
58 nacell. *tom.* 1. *tit.* 4. *formul.* 2. *n.* 6. et alii. Capi-
tulum non potest in electione, seu deputatione
Vicarii, apponere restrictivam, ut Vicarius Capi-
tularis non possit procedere contra aliqnem Ca-
pitularem, absque consensu Capituli. Sacra Con-
59 greg. Episcop. *in Regien.* 26. *Julii* 1593. Vel sine
adjunctis. Ead. Sacr. Congr. *in Salernitana* 16.
60 *Julii* 1628. Nec potest apponere in electione con-
ditionem, ut participet Capitulum de emolumentis
ex Officio Vicariatus provenientibus. Sacr. Con-
61 greg. Episcop. *in Brundusina* 8. *Maji* 1606. Nec
potest Capitulum reservare sibi facultatem si-
gnandi supplicationes, distribnendi Conciones,
vel habendi snperintendentiam Seminarii. Sacra
Congregatio *in Tudertina* 11. *Decembris* 1654.
62 Vel faciendi gratiam condemnatis ab ipso Vica-
rio, vel cognoscendi de causis suspicionis ipsius
Vicarii, ac Judicem non suspectum partibns de-
pntandi, vel cum alia quacumqne restrictiva in-
solita. Quod si Vicarius Capitularis electus fue-
rit cum hujusmodi restrictionibus, poterit nihil-
ominus libere uti sua jurisdictione absque ullo
respectu snpradictarum conditionum, ut decla-
ravit Sacr. Congreg. Episcop. *in Salernitana* 16.
63 *Julii* 1628. *et in Venusina* 14. *Novemb.* 1698. Ca-
pitulum onim post electionem Vicarii nullam
exercere potest jurisdictionem, quia post ele-
ctionem tota jnrisdictio Episcopalis transit in Vi-
carium Capitnlarem privative, quoad Capitulum,
non cumulative. Sacr. Congreg. Episcop. *in Hy-*
druntina 1. *Octob.* 1655. *et in alia Neriton.* 17.
64 *Septemb. ejusdem anni.* Unde snbstitutio facienda
propter absentiam Vicarii spectat ad ipsnm Vi-
carium et non ad Capitnlnm. Sic decisum fuisse
a Sacra Congr. Concil. refert Garcias *de Benefic.*
part. 5. *cap.* 7. *n.* 23. *dec.* 6. Fagnan. *in c. His*
65 *quae* 11. *de Majorit. et obedient. n.* 74. Statuta,
quae exclndunt plures Fratres utriuque aut ex
uno tantum latere conjunctos a voce activa in
Capitulo, vel Consilio, laudabilia sunt et appro-
banda. Sic expresse Sacr. Congreg. Conc. *in Pa-*
derbonen. 9. *Augusti* 1704. Item statutum a Capi-
tulo conditum, juxta quod non plures quam duo
Consanguinei primi, et secundi gradus in Capi-
tulo esse possint, ita ut tertius additus maneat
exclusus a voce activa et passiva, fuit approba-
tum quoad vocem activam tautum. Sacra Congr.
Concil. *in Constantien. Statuti* 21. *Maji* 1707. li-
cet aliqui Canonici dissentirent, Episcopo tamen
consentiente. Caetera alia vide verb. *Vicarius Ca-*
pitularis.

66 Capitulnm Cathedralis non est salntandum a
Concionatore cnm titulo Reverendissimi, neque
in absentia Episcopi. Sacra Rit. Congr. *in Capua-*
na 23. *Jan.* 1700. apud Monac. *tom.* 4. *supplement.*
ad 1. *tom. n.* 20.

Capitulum Cathedralis Ecclesiae praecedere 67
debet Capitnlo Collegiatao, adeo ut uec susti-
neantur constitutioues privatarnm Ecclesiarum
aliter decernentes, ut definivit Rota *dec.* 9. post
Murgam ad Constit. Apostol. *De Synodo dioeces.*
lib. 7. *cap.* 65. §. 2.

Exemptio Capitnli Cathedralis in eo praecipue 68
sita est, ut Episcopus extra visitationem proce-
dere neqneat contra aliqnem Canonicum, sine
duobus de Capitulo adjnnctis, ad normam Tri-
dent. *sess.* 25. *c.* 6. *de reform.* quamvis Episcopus
sine adjunctis potest illud visitare, ex Trident.
sess. 6. *cap.* 4. *de Reform. Benedict. XIV. De Sy-*
nodo dioeces. lib. 8. *cap.* 4. §. 8. *et lib.* 13. *cap.* 9.
nov. edit.

Capitnlum Sede vacante non potest in usus 69
proprios convertere mulctas pecuniarias, et com-
positiones delinquentium, nt saepius a Sacra Con-
gregatione decisum est; *ibid. lib.* 10. §. 4. *nov.*
edit.

Capituli extinctio non inducit suppressionem 70
Cathedrae Episcopalis. Bened. XIV. *tom.* 2. *Const.*
35. incip. *Notum tibi.*

Capitularibus Vicariis in Regno Neapolitano 71
prohibetur concessio Literarum Dimissorialium
pro prima Clericali Tonsura, aliisque Ordinibus,
etiamsi annus a die vacationis Ecclesiarnm ela-
psus sit, absque speciali facultate S. Congr. Clem.
XI. *p.* 3. *Bull. Epistol.* 2. *et* 3. S. Congr. Episc.
et Regul.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Ad potestatem Capituli *Sede plena* refertur jus 72
condendi statnta. At haec quoad statuta a Capi- 73
tulo condita recepta est distinctio. Aut agitur de
statutis, quibus quid cautum est in correctionem
juris communis, et ad eornm validitatem opus
est auctoritate Summi Pontificis, quippe qui de-
rogare unice potest juri communi. Rota *in Bi-*
sacien. Admissionis ad participationem super ma-
nutentione 30. *Aprilis* 1745. §. 9. *cor. Illustriss.*
Caprara, et in Hildesimen. Manutentionis 17. *Mart.*
1749. §. 18. *et* 4. *Julii ejusdem anni* 1749. §. 12.
cor. R. P. D. Elephantut.

Aut disseritur de statntis, quibns licet nihil 74
dispositnm sit contra jus commune, tamen vel
aliquid jussnm est, quod tendat in detrimentum
Episcopi, vel immutatus est status universalis Ec-
clesiae, et vim ea habere uequeunt, nisi munita
sint auctoritate saltem Episcopi. Rota *in Onas-*
burgen. Optionis 13. *Januarii* 1730. §. *Nullam,*
cor. clar. mem. Millino.

Aut demum disputatur de statutis, quibus nec 75
jns commune correctum est, nec Episcopi jura
sunt laesa, nec status universalis Ecclesiae im-

mutatus est, sed aliquid tantummodo praescriptum, quod Ecclesiae servitium conceruat, et citra auctoritatem alicujus Ecclesiastici Superioris obligaut talia statuta. Rota *in Majoricen. Juris amovendi Musicos* 4. *Febr.* 1729. §. *Pro eo, et in d. Onasburgen. Optionis* 13. *Januar.* 1730. *d.* §. *Nullam, utraque cor. clar. mem. Millin.*

76 De potestate Capituli, *Sede vacante*, mire inter se variant Doctores. Sunt qui teneut, Capitulum Sede vacante omnia facere posse, quae sunt ordinariae jurisdictionis, nisi expresse prohibita reperiantur. Auctor *hic num.* 19. Zaloszowski *de potest. Capit. Sede Episc. vacante p.* 1. Corvin. *de Person. et Benefic. Ecclesiast. p.* 1. *lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 14.

77 Alii potestatem Capituli Sede vacante ad ea tantum restringunt, quae sunt jurisdictionis contentiosae et necessitatis. Fermosin. *de Potestate Capit. Sede vacante tract.* 1. *cap.* 1. *fere per tot.*

78 Nec desunt qui velint, Capitulum in ea tantum succedere, quae in jure reperiuntur expressa. Vide hos apud Fermosin. *d. tract. c.* 1. *n.* 9.

79 Varietas haec inde nata est, quod in jure Canonico non satis determinatum sit, quo jure gau-
80 deat Capitulum Sede vacante. Ita vero de potestate Capituli Sede vacante ego cum Bohemero *in decret. lib.* 3. *tit.* 9. §. 29. sentiendum censeo: « Sede vacante in Capitulum exercitium jurisdi- » ctionis Episcopalis cum omnibus speciebus et » accessoriis transit, quatenus haec in Capitulum » transire possunt, nec jurium Episcopalium di- » minutionem, et innovationem contineant. »

81 Prior limitatio, ut probe monet Bohemerus loco mox citato, excludit jura Ordinis, quae ex consecratione fluunt, et functiones, quae cohaereut Archiepiscopali dignitati, immo et illa, quae ex delegatione Summi Pontificis sunt ad ipsius
82 personam restricta. Illustrat posteriorem limitationem idem Auctor ibidem pluribus allatis exemplis. Ipsi vero minime assentiri possum, dum §. 26. « Sede ad plures annos impedita, *ait*, ratio » juris postulat, ut Capitulo jus conferendi Be- » neficia vacantia et ad jus Episcopi pertinentia » integrum esse debeat. Neque enim Pontificem » ad hunc casum irregularem respexisse, proba- » bile est, quin potius ratio rei Ecclesiasticae » postulat, ut potius officium Ecclesiasticum in- » terim conferatur habili, quam fiduciario ad » tam longum tempus commendetur. Multoque » magis hoc dicendum sit, si per culpam ipsius » Episcopi vacantia nata est, forsan quod suspen- » sus sit, et ipse moram in petenda relaxatione » suspensionis committat. » Quomodo enim Capitulo jus esse poterit conferendi Beneficia sede ad plures annos impedita, si *numquam* (inquit Pontifex in *cap.* 2. *Ne Sede vacante aliquid innovetur*) *in jure cautum, quod Capitulum vacante Sede fungatur vice Episcopi in collationibus?*

Dantur Capitula, in quibus deest Cathedra Episcopalis, et ita Sedes vacans concipi nequit. Hujus generis sunt Capitula Collegiatarum Ecclesiarum. Quoniam vero regi non raro solent haec Capitula per Decanum, vel Praepositum, cui jurisdictio quaedam inferior competit, cum pluribus aliis juribus eminentibus, hinc quaeritur, utrum mortuo tali Praelato exercitium jurisdictionis, aliorumque jurium Praelaturae huic cohaerentium, spectet ad ipsa Capitula, an ad Episcopos? Consule Bohemer. *loc. cit.* §. 39. *et seq.* 83 84

ADDITIONES NOVISSIMÆ

Primis nascentis Ecclesiae saeculis Presbyteri et Diaconi in civitate Episcopali curam animarum gerentes, unum cum Episcopo corpus quasi constituebant. 85

Subsequentibus saeculis paulatim Presbyterorum, Clericorumque numero crescente, coeperunt Episcopi e Clero quosdam eligere, sibique propius assignare, quorum consilio et opera Dioecesim suam regerent; quos posterior aetas *Canonicos* Cathedrales tamquam Cathedrae Episcopali propius adhaerentes, et eorum Coetum *Capitulum* Cathedrale vocavit. 86

Quae enim primitus per Episcopum cum consilio et consensu Cleri erant secundum Canones tractanda et resolvenda, tandem tractari et absolvi cum consilio vel consensu Capituli, neglecto reliquo Clero, coeperunt. 87

Verosimile est hoc Jus ad Capitula Cathedralia devolvi coepisse, quando et Beneficiorum et Dignitatum tituli erecti et separatim ab ordine collati leguntur. 88

Quia Capitulum Cathedrale ipsum quodammodo totius Dioecesis Clerum repraesentat, etiam praerogativa praecipua gaudet, caeteraque omnia Corpora Ecclesiastica praecedit. 89

Capitulum Cathedrale tamquam Senatus Ecclesiae praecedit quoque Magistratum Civilem. 90

A Patrum descendit traditione, quod in Capitulum Cathedrale, Clerum Ecclesiae repraesentans, Dioeceseos regimen, ipsaque Episcopalis auctoritas, Sede vacante, devolvatur; *cap.* 11. *et* 14. *tit. de Majorit. et obedient. cap. unic. Ne Sede vacante in* 6. *cap. penult. De supplenda negligentia Praelatorum in* 6. 91

Hinc Canonistae formant hanc Regulam: Capitulum, Sede vacante, fungitur vice Episcopi, et succedit in omnibus, quae sunt jurisdictionis ordinariae, exceptis casibus in Jure expressis, licet etiam non competerent Episcopo Jure communi, sed solum ex consuetudine vel statuto sive indulto speciali; modo tamen competant tamquam Episcopo et Ordinario. 92

Notat Cardinalis de Luca *Disc.* 31. *in Concil. Trident.* quod, quia Ecclesia Cathedralis effor- 93

matur conjunctim ab Episcopo et Capitulo, ab illo scilicet tamquam Capite, ab isto tamquam reliquo Corpore, Ecclesiastica jurisdictione penes totum corpus habitualiter residente, exercitio autem in plerisque competente Capiti, consequenter, defecto Capite, jure consolidationis, vel ex jure non *decrescendi*, universa jurisdictio, seu jus Cathedraticum, tam in habitu quam in exercitio, maneat penes Capitulum, tamquam reliquum Corpus politicum, seu intellectuale.

94 Quapropter ea quae competunt Episcopis vi suae jurisdictionis Episcopalis, Sede vacante, competunt Capitulo.

95 Illud procedit tam in jurisdictione contentiosa et necessaria, quam voluntaria et gratiosa. Vide Glossam Pragmat. *tit. De Concubinariis*, verbo *superiores*.

96 Quin licet *cap.* 20. *sess.* 24. *de Reformat.* Causae matrimoniales, et criminales solius Episcopi cognitioni reserventur, exclusis omnibus inferioribus Judicibus, tamen non intelligi exclusum Capitulum, Sede vacante, ex Quaranta monet Zypaeus, quia *non est* inferior *Praelatus, sed fungitur ipsa jurisdictione Episcopi.*

97 Quae vero Episcopo, non ut Episcopo, seu Ordinario suae Dioeceseos, sed in alia qualitate speciali, et quasi extranea attribuuntur, in his Capitulum Episcopum non repraesentat, nec ejus vices supplet.

98 Unde infertur, quod potestas attributa a Concilio Tridentino Episcopo *tamquam Sedis Apostolicae Delegato*, defuncto Episcopo in Capitulum non transeat, uti in terminis post alios tradit Fagnanus *ad cap. His quae, tit. de Majorit. et obedient. num.* 55. una monens hoc non procedere, si facultas illis Episcopis competat utroque jure, scilicet *Ordinario* et *Delegato;* veluti si Concilium det illis facultatem procedendi etiam auctoritate Apostolica.

99 Capitulum Cathedrale ad exemplum pristini Presbyterii sive Cleri, Sede vacante, fungitur vice *Pastoris*, eique incumbit, curam Dioecesis gerendo, ea omnia facere, quae Episcopus vi sui officii Episcopalis agere deberet, nisi quaedam speciali jure futuro Episcopo sint reservata.

100 Hinc inter casus specialiter exceptos, in quibus Capitulum, Sede vacante, non succedit, praecipuum esse tradunt Canonistae collationem Beneficiorum; idque sive competat jure collationis stricte dictae, sive jure praesentationis, sive jure proprio, sive jure devoluto, modo tamen collatio sive praesentatio sit libera, neque conjunctim cum Capitulo, sed soli Episcopo competat.

101 Si vero collatio vel confirmatio aut institutio tantum competat Episcopo ad praesentationem Patroni Laici vel Ecclesiastici, vel collatio sit quidem libera, sed spectet conjunctim ad Episcopum et Capitulum, his casibus Capitulum, Sede vacante, Episcopo succedit, et collationem, confirmationem, vel institutionem dare potest; uti communiter docent Interpretes, et communis praxis probat.

Immo si ex aliquo privilegio aut gratia, Beneficium spectans ad solius Episcopi collationem, debeatur certae personae verb. gr. nominato Academico, eo casu posse Capitulum aut Vicarium, Sede vacante, conferre tradit Garzias *De Benef. part.* 5. *cap.* 7. *n.* 73. 102

Observant communiter Canonistae, quod si Episcopus in collatione Beneficii dumtaxat consilium Capituli petere debeat, eo casu non censeatur provisio *simultanea* penes Capitulum et Episcopum; sed ad solum Episcopum spectare, ut proinde Capitulum, Sede vacante, de illo Beneficio disponere nequeat, uti notat Cabassutius in sua Juris Canonici theoria et praxi, *lib.* 2. *cap.* 24. *n.* 17. 103

Cum Ecclesia suo destituta Pastore viduae ac pupillo comparetur, ideo sicuti alienatio bonorum pupilli interdicta est Tutoribus et Curatoribus, pariformiter alienatio bonorum Ecclesiae seu Episcopatus, sive ad mensam Episcopalem spectantium, Capitulo, Sede vacante, interdicta est. Fagnanus, *ad cap. His quae, tit. de Majorit. et obedient. num.* 58. et alii ibidem citati. 104

Ulterius, quia ea quae Ordinis sunt Episcopalis dependent a charactere Episcopali, qui nec Capitulo, nec singulis de Capitulo communicatur, etiam in Capitulum non transeunt, quae ab Ordine Episcopali dependent. 105

Verum, quia non tam Ordinis, quam jurisdictionis est, licentiam impertiri subditis, ut ab alio quam Dioecesano Ordines suscipiant, aut ut Episcopus in aliena Dioecesi, quae Ordinis sunt, exerceat, hinc est, quod Capitulum, Sede vacante, neque quidem ea quae Ordinis sunt, per se, sive Vicarium suum exercere possit, tamen vi jurisdictionis ordinariae per vacationem Sedis ad se devolutae concedere, ut subditi sui ab alio Ordines suscipiant; *cap.* 3. *de tempor. Ordin. in* 6. vel alteri Episcopo licentiam impertiri, etiam in Dioecesi viduata, quae Ordinis sunt, exercendi. 106

Hanc tamen Capituli potestatem limitavit Synodus Tridentina *sess.* 7. *cap.* 10. *De Reformatione*, « ut non liceat Capitulis Ecclesiarum, Sede vacante, infra annum a die vacationis, ordinandi licentiam, aut literas Dimissorias, seu reverendas, ut aliqui vocant, tam ex Juris Communis dispositione, quam etiam cujusvis privilegii, aut consuetudinis vigore, alicui, qui Beneficii Ecclesiastici recepti, sive recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere. » 107

Hoc decreto etiam comprehendi Dimissorias pro prima Tonsura notat Garzias *De Beneficiis part.* 5. *cap.* 7. *n.* 93. non obstante declaratione S. Congregationis Cardinalium ad calcem hujus 108

Decreti relata his verbis: *Congregatio censuit, textum hunc non comprehendere primam Tonsuram.*

109 Post annum vero libera est potestas Capitulo, tamquam vices Ordinarii supplenti, dare Dimissorias, etiam titulo patrimonii vel pensionis, si id Ecclesiae necessitas aut utilitas requirat, conformiter *ad cap. 2. sess. 21. de Reform.*

110 De jure communi jurisdictione Episcopi ad Capitulum, Sede vacante, devoluta, eam per se in communi olim exercere poterat.

111 At cum compertum esset, etiam hic non raro locum habere illud tritum: *Segnius expediunt commissa negotia plures*, declaravit Synodus Tridentina, *sess. 24. cap. 16. de Reformat.* quod, « Capitulum, Sede vacante, Officialem seu Vicarium » infra octo dies post mortem Episcopi constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur, qui saltem in Jure Canonico sit Doctor, » vel Licentiatus, vel alias quantum fieri poterit, » idoneus. Si secus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur. »

112 Circa quod notandum est, Concilium pro uno eodemque accipere Officialem et Vicarium, juxta scilicet usum plurium Ecclesiarum, et quidem totius Italiae, ubi referente Thomassino *De Discipl. Eccles. part. 4. lib. 1. cap. 27. §. 5.* etiamnum hodie Officialis et Vicarius Episcopi solet esse eadem persona, quod tamen non obtinet in aliis Regnis et Provinciis, ubi plerumque solent Episcopi habere Officialem, qui contentiosam jurisdictionem, et Vicarium, qui voluntariam exerceat, qui quidem *Vicarius Generalis* dici consuevit. Quam ob causam observavit Cardinalis de Luca *Disc. 31. in Concil. Trident.* quod in Hispania potissimum constans sit Ecclesiarum consuetudo eligendi in Vicarium, Sede Vacante, etiam non Doctorem, indubie quia ibi Vicarius Generalis distinguitur ab Officiali.

113 Sicuti Vicarius Episcopi omnem suam auctoritatem et jurisdictionem ab Episcopo recipit, eamque juxta limites et formas sibi ab Episcopo praescriptas exercere debet, ita quoque Vicarius a Capitulo, Sede vacante, nominatus, omnem suam jurisdictionem et auctoritatem a Capitulo mutuat.

114 Licet enim Synodus Tridentina voluerit a Capitulo constitui Vicarium, nihil tamen circa jurisdictionis immediatam devolutionem mutavit, sed eam in terminis Juris communis reliquit, ut quemadmodum de Jure communi tota ad Capitulum devolvebatur, ita et nunc devolvatur, maneatque ipsa jurisdictio radicaliter, etiam constituto Vicario, apud ipsum Capitulum, exercitium vero apud Vicarium.

115 Hinc consequens est, Capitulo post nominationem Vicarii adhuc incumbere sollicitudinem Episcopalem, in quam successit, neque ab ea constituto Vicario plene exonerari, uti notat Zypaeus *Resp. 1. De Sede vacante.*

Proinde tradit Fagnanus ad *cit. cap. His quae,* 116
tit. de Majorit. et obedien. numer. 75. quod si Vicarius sit in aliqua causa suspectus, providet Capitulum, atque vi jurisdictionis ad ipsum remanentis de causis suspectationis cognoscit.

Quin, si Capitulum det Vicario limitatam ju- 117
risdictionem et auctoritatem, reservando sibi aliqua, ea Vicarius exercere non potest. Garzias *De Benef. part. 5. cap. 7. num.* 30. cui et Ecclesiarum multarum praxis consentit.

Quandoquidem de ratione Vicarii esse videa- 118
tur dependere a voluntate et arbitrio constituentis, sive illius, cujus vices sustinet, consequens apparet, Vicarium Capituli, non secus ac Vicarium Episcopi pro libitu et arbitrio Capituli revocari posse, et ita ante Concilium Tridentinum unanimi consensu sentiebant Canonistae.

At cum hodie ex praescripto Tridentini Con- 119
cilii Capitulum Vicarium nominare jubeatur, adeoque nominatio Vicarii, vel non designatio non ita sit in arbitrio Capituli, quemadmodum est in arbitrio ipsius Episcopi, hinc etiam penes Episcopum hodie videtur esse liberior revocatio ipsius Vicarii quam penes Capitulum.

Et quidem Synodus Mechliniensis decernit: 120
Vicarium semel a Capitulo electum vel confirmatum postea sine justa et rationabili causa *removeri non posse.*

Quin et refertur declarasse Sacram Congrega- 121
tionem, Vicarium a Capitulo nominatum removeri non posse, nisi ex causa a Sacra Congregatione Episcoporum probanda.

Ultra Vicarium, cui regimen Ecclesiae com- 122
mittitur, vult Synodus Tridentina, ut Capitulum, Sede vacante, Œconomum unum vel plures fideles ac diligentes decernat, qui rerum Ecclesiasticarum et proventuum curam gerat.

Hanc tamen dispositionem Concilium limitat 123
ad casum, ubi fructuum percipiendorum cura Capitulo, Sede vacante, incumbit.

Unde si Episcopatus Juri Regaliae sint subje- 124
cti, Sede vacante, rerum temporalium administratio, non ad Œconomos a Capitulo deputandos, sed ad Officiarios Regios spectare consuevit.

Quod dicitur de Episcopatibus subjectis Rega- 125
liae juxta mores Galliae, simile obtinet in plerisque Episcopatibus Italiae.

Quemadmodum enim in Gallia proventus Epi- 126
scopatuum huic juri subjectorum cedunt, Sede vacante, Ærario Regis, ita in Italia, Sede vacante, sunt reservati Camerae Apostolicae, iisque colligendis deputantur collectores, qui Œconomos nominare consueverunt, uti notat de Luca *Discursu 31. in Conc. Trid. num. 6.* quae reservatio verosimiliter profluxit ex quadam specie Regaliae, quam posteriores Pontifices exercuerunt in Episcopatus Italiae, praesertim in temporalibus sibi subjectos; cum nulla similis reservatio in

commodum Camerae Apostolicae pristinis saeculis nota fuerit.

127 Œconomi a Capitulo deputati solam custodiam et curam rerum ad Episcopatum spectantium habent; unde instar Curatorum nihil de fundis aut rebus Episcopatus alienare possunt: teneanturque hi Œconomi Episcopo ad vacantem Ecclesiam promoto rationem suae administrationis, si exigat, reddere; tametsi ex ipso Capitulo fuerint assumpti; potestque eos Episcopus punire, si in officio administrationis deliquerint, etiamsi praedicti Officiales, redditis rationibus, a Capitulo, vel Deputatis ab eodem, absolutionem aut liberationem obtinuerint; uti praecitatum Tridentinum Concilium declarasse videtur.

128 Vicario Capituli, Sede vacante, attento stylo Curiae et Cancellariae, non diriguntur dispensationes Matrimoniales, quia de illo Papa non confidit, sed Episcopo viciniori, sive ejus Vicario in spiritualibus generali.

129 Et si Literae dispensationis directae Vicario seu Officiali Episcopi, exequerentur per Vicarium Capitularem, Sede Episcopali vacante, deputatum, executio esset nulla, nullumque Matrimonium vigore talis dispensationis contractum. Ita Corradus *in Praxi Dispens. lib. 7. cap. 4. n. 15.*

ADDITIONES CASINENSES

130 Capitulum est brevis multorum complexio; sic dictum, quia breviter capiat totam summam. Haec
131 vox variis significationibus accipitur. Capitula librorum dicta, quod breviter capiant et contineant aliquam sententiam, quasi caput et titulus majoris
132 scripti. Unde Capitula, seu Capitularia dicuntur Canonum Ecclesiasticorum, legumque regiarum Codices, quod per Capitula, seu sectiones digesti et distincti sint, uti legimus in *Chronico Andegavense*, quod *D. Herardus Archiepiscopus generali Synodo in Turonica Civitate habita necessaria sanctorum Canonum Capitula excerpsit, quae firmius custodienda sanxit.* Praesertim vero Regum sanctiones et decreta nomine Capitulorum et Capitulariorum appellata sunt, et potissimum ea, quae in publicis Synodis, et Comitiis Episcoporum et populorum consensu ab ipsis Principibus edebantur in iis casibus, qui in legibus deerant; quare distinguuntur ab ipsa lege quasi appendices et additamenta apud Hincmarum Remens. *Opusc.* 15. *cap.* 15. *Quando sperant aliquid lucrari, ad legem se convertunt, quando vero per legem non aestimant acquirere, ad Capitula confugiunt;* et in *Capitularibus* Ludovici Pii *an.* 821. *Cap. ult. Capitula, quae praeterito anno Legi Salicae per omnium consensum*
133 *addenda esse censuimus.* Capituli nomine distinguimus etiam brevem Lectionem, quae in divino Officio post Psalmos horarum legitur; et dicitur Capitulum, quia ut plurimum in festis sumitur de capitibus, quae leguntur in Missis. Durand. *Divin. Off. lib.* 5. *c.* 2. Sumi debent ex Scriptura sacra; sed discordant aliquando a textu vulgato Bibliorum, quia in his Capitulis Ecclesia aliquando utitur Versione Itala, uti etiam Introitus et alia, quae in Missis cantantur, ex eadem versione desumuntur. Vide Merati *Notas ad Gavanti Commentar.* Hoc Capitulum a Radulpho et Gratiano vocatur Collatio, a nonnullis Capitellum et Lectiuncula, et a S. Benedicto in *Regula capitulo* 17. Lectio.
Quantum ad hunc Articulum Capitulum est collectio seu congregatio personarum ecclesiasticarum, 134
puta Canonicorum, seu Regularium, in unum, seu capitulariter congregatorum. Ut quis spectare dignoscatur ad Capitulum Ecclesiae Cathedralis, vel Collegiatae saecularis, aut regularis, vocemque habeat in Capitulo requiritur, ut Divinis Officiis sit deputatus, sacrisque Ordinibus insignitus, atque ad minimum Subdiaconus existat; text. *in Clement.* 2. *de aetate et qualitate*, innovat. per Conc. Trident. *Sess.* 22. *cap.* 4. *de Reform.* Hinc vero excipiendi sunt Ordines Militares, utpote Divinis Officiis specialiter non deputati, et Moniales, quae non sunt capaces Sacrorum Ordinum, et tamen possunt celebrare sua Capitula. Glossa in *cit. Clement. vers. Mancipati.* Insuper requiritur, quod sit Canonicus, vocemque habeat in Capitulo. Abbas *c. Scriptum num.* 4. *de election.* quia, ut asserit, Canonici tantum faciunt Capitulum, et unum corpus cum Episcopo; *cap. Novit.* 4. *de his quae fiunt a Praelatis.*

Capituli nomine quoque venit illa Monachorum 135
congregatio, quae mane fit in Monasteriis ad Martyrologii, Necrologii, sacraeque Regulae lectionem, culparum emendationem, ac laboris injunctionem, a Regulae Capitulo, quod in ea legebatur, appellata; ex quo factum est, ut tam ipsa *congregatio*, quam *locus*, ubi fieret, ac *res*, quae in ea tractarentur, Capitulum nuncuparentur. Martene *de antiquis Monachorum ritibus lib.* 1. *capitulo* 5. Tempus Capituli congregandi in Monasteriis duplex erat, post Primam scilicet, et post Tertiam. Primum assignat antiquissimus Ordo conversationis monasticae, quod suae Regulae Chrodegangus Met. Episcopus inseruit. E contra tempus alterum notatur in vita S. Geremari Abbatis Floriacensis *n.* 15. 2. Signo campanula dato ibant ad locum Capituli, qui erat claustro contiguus, ubi procedebant ad actus capitulares, ex quibus a Martene *loc. cit.* sequentes recensentur: Lectio Martyrologii, Divini auxilii invocatio ad omnes diurnos actus per ℣. *Deus in adjutorium etc.* Lectio Regulae, cui adjungebat Prior, vel cui jusserat ipse, expositionem Capituli praelecti, Lectio Necrologii, cui inserebantur etiam nomina Monachorum alterius monasterii et benefactorum; institutio ac nominatio officialium, quae, cum Sabbato fieret in Capitulo, non tam ad quotidianos ritus, quam ad eos, qui per hebdomadam eveniunt, spectat; deinde sequebatur culparum publica confessio, et emendatio.

CAPPA

ARTICULUS NOVIESIMUS

SUMMARIUM

1 Cappa quid.—2. In Collegiatis insignibus concedi solet Canonicis per Sedem Apostolicam nobilior habitus Cappae cum Rocchetto. — 3. Per concessionem Cappae intelligitur quoque concessus usus Rocchetti. — 4. Hujusmodi insignia concessa fuerunt per Sedem Apostolicam etiam inferioribus Clericis. — 5. Si Ecclesia Cathedralis non habeat usum Cappae et Rocchetti, non debet idem usus concedi Ecclesiae Collegiatae. — 6. Quod limitatur. — 7. Quoties Cathedralis habeat ex indulto usum Cappae et Rocchetti, non potest idem habitus concedi Collegiatae.— 8. Quod procedit, si Cathedralis et Collegiata sint in eodem loco; secus si distant inter se, ita ut uterque Clerus non conveniat in functionibus.—9. Usus Cappae et Rocchetti est de regalibus Summi Pontificis. — 10. Cappa et Rocchettum non denotant jurisdictionem, sed solum perfectionem et ornamentum personarum.—11. Cappa et Rocchettum gestari possunt non solum in Ecclesia, sed etiam in aliis functionibus Ecclesiasticis.

1 Cappa est antiquior habitus Choralis, ac pro-
2 prius Canonicorum. In Collegiatis insigni-
bus concedi solet Canonicis per Sedem A-
postolicam nobilior habitus Cappae cum
Rocchetto, ut tradit Corradus *in Praxi Benef. l.*
3 2. *c.* 14. *n.* 3. 4. *et* 14. Per concessionem Cappae
intelligitur quoque concessus usus Rocchetti;
quod probatur a Carol. Dufresne *in verb. Cappa,*
4 *vers. Cappae Chorales.* Non desunt exempla, quod
hujusmodi insignia nedum Canonicis concessa
fuerunt per Sedem Apostolicam, sed immo etiam
inferioribus Clericis, ut de usu Cappae concesso
Capellanis Ecclesiae Ferrariensis ex Decreto S.
Congr. 28. *Januar.* 1606. testatur Barbosa cum
5 aliis. Certum est, quod si Ecclesia Cathedralis
non habeat usum Cappae et Rocchetti, non solet,
nec debet idem usus concedi Ecclesiae Collegiatae;
nam quum majoritas habitus majoritatem
personae designet, juxta Textum *in cap. Ut Apostolicae, de Privil. in* 6. incongruum est, quod
Collegiata nobiliori habitu suam Cathedralem antecellat,
ut notat Corradus *in Praxi Benef. c.* 14.
n. 15. *vers. Sane,* et resolvit Sacra Congregatio *in Trojana indulti Cappae Canonicalis* 10. *Septembris*
1701. ad relationem Eminentiss. D. Card. Colo-
6 redi. Sed excipi videtur casus, quod in limine
erectionis Ecclesiae Collegiatae, aliquis Laicus
de suis bonis eam dotando desiderasset hunc habitum
nobiliorem; nam tunc summus Pontifex
deferre solet desiderio dotantis, qui ita et non
aliter voluit Ecclesiam dotare, eamque erigi facere
in Collegiatam, ut apud Carill. *decis.* 76. *num.*
12. *et seq.* et advertit Corradus *dicto c. num.* 16.
Quoties autem Cathedralis habeat ex indulto usum 7
Cappae et Rocchetti, seu alium, non potest idem
habitus concedi Collegiatae, quia debet esse distinctio
inter Canonicos Cathedralis, et Collegiatae,
tamquam inter majores et minores. Haec 8
procedunt, si Cathedralis et Collegiata sint in
eodem loco; sed si distent inter se, ita ut uterque
Clerus non conveniat in functionibus, contrarium
sustineri posse videtur, nam tali casu
cessat indecentia, et incongruentia ob distantiam
utriusque Cleri. Usus Cappae et Rocchetti est de 9
regalibus Summi Pontificis, et eorum concessio
pendet ab ejus absoluta potestate, et ipse solus
habet interesse. Cappa et Rocchettum non denotant 10
jurisdictionem, sed solum perfectionem,
gravitatem, et ornamentum personarum, ut tenet
Ceccoper. *Lucub. Canonic. l.* 1. *n.* 93. Cappa 11
et Rocchettum gestari possunt non solum in Ecclesia,
sed etiam in processionibus et aliis functionibus
Ecclesiasticis, quum sit privilegium
personale, quod non circumscribitur loco, ut resolvit
Sac. Rit. Congr. 19. *Augusti* 1634. et testatur
Ceccoper. *ibidem l.* 1. *n.* 92. *et* 93.

CAPUCCINI

SUMMARIUM

1 Ministro Generali Ord. S. Francisci Capuccinorum, et secundariis Superioribus ab eo dependentibus competit in quocumque loco, etiam ubi alii Tertiarii ejusdem Ordinis jam reperiuntur, fundare Confraternitates. — 2. Tertiarii a Capuccinis recepti gaudent omnibus gratiis, privilegiis, indulgentiis, etc. quae per Apostolicam Sedem Tertio Ordini fuerunt concessae. — 3. Omnes personae tertii Ordinis S. Francisci, sub jurisdictione Ministri Generalis Capuccinorum communicantur in omnibus Indulgentiis Confraternitati B. M. V. de Monte Carmelo concessis. — 4. Quae vero concessio revocata fuit a Benedicto XIV. — 5. Capuccini longe a suis Monasteriis versantes possunt cuicumque Sacerdoti approbato peccata sua in confessione aperire, et ab eo absolutionem obtinere, etiam a casibus in Ordine reservatis. —6. Capuccinus ad Religionem Hierosolymitanam transiens legatum annuum recuperare potest. — 7. Capuccini exequi possunt testatorum voluntates nominando, vel eligendo ad subsidia dotalia, et ad Beneficia. — 8. Capuccini exempti sunt a solutione alimentorum pro iis, qui carceribus S. Inquisitionis sunt mancipati. — 9. Capuccini unde dicti. — 10. A quo coepta eorum Reformatio.—11. Fratres Capuccini ad Ordinem S. Francisci de Paula transire nequeunt. — 12. Capuccini non possunt recipere Fratres de Observantia. — 13. Possunt vero recipere Discalceatos. — 14. Capuccini possessiones et annuos redditus prohibentur habere. — 15. Et armenta. — 16. Et eleemosynas, quae civilem praebent actionem.

1 Declaratur, quod Ministro Generali Ordinis S. P. Francisci Capuccinorum, et secundariis Superioribus ab eo dependentibus tanquam veris et legitimis filiis ejusdem S. P. Francisci conveniat, et competat in quocumque loco, Civitate, Provincia, et Regno, etiam ubi alii Tertiarii ejusdem Ordinis jam reperiuntur, erigere, instituere, ac fundare Confraternitates. Sic expresse Clemens XII. *Constit.* incip. *Apostolicas servitutis Officium*, quae reperitur tum in communi Bullario Romano, edito a Hieronymo Mainardo, tum in speciali Bullario ejusdem Ordinis Capuccinorum. Quae Constitutio, si ad manus mihi obvenisset ante editionem Bibliothecae hujus, certe pro consueta mea ingenuitate fuisset adducta, et uti nunc, aliter etiam tunc, juxta ipsam fuisset conclusum.

2 Hinc Tertiarii a Patribus Capuccinis recepti, gaudent omnibus gratiis, privilegiis, indulgentiis, indultis etc. quae unquam per Apostolicam Sedem Tertio Ordini fuerunt concessa, et erunt deinde concedenda. Unde non amplius subsistunt tradita quoad hoc in verb. *Tertiarii*, *Tertiariae* *n.* 30. per satis de se claram Constitutionem Benedicti XIII. incip. *Dilecti Filii*, uti reperitur tum in indice, tum in corpore Bullarii Romae editi typis Mainardi. Posteriora enim derogant prioribus. *L. nam est novum* 26. *et L. Sed et posteriores* 26. *ff. de legib. Cap. Licet* 1. *de Constitut. in* 6.

3 Idem Pontifex Clemens XII. omnibus et singulis personis Tertii Ordinis S. Francisci, tam intra, quam extra claustra, sub jurisdictione Ministri Generalis Capuccinorum degentibus concessit per viam communicationis omnes Indulgentias, quibus fruuntur et gaudent confratres et consorores Confraternitatis B. M. V. de Monte Carmelo. Sic in ejus *Constit.* incip. *Sollicitudo Pastoralis Officii.*

4 Ast dictas Indulgentias Ordinis B. M. V. de Monte Carmelo Tertiariis saecularibus Capuccinis a Clemente XII. per viam communicationis concessas, ravocavit Benedictus XIV. *Constit.* incip. *Romanus Pontifex*, quae extat tum in Bullario ejusdem Pontificis *tom.* 1. tum in Bullario eorumdem Capuccinorum *t.* 7. *pag.* 356.

5 Capuccinis vetitum erat ex Constitutione quadam sui Capituli Generalis, ne peccata sua exponerent alteri, quam sui Ordinis Confessario, etiamsi longe abessent a Monasteriis sui Ordinis; verum Benedictus XIV. *die* 30. *Martii* 1742. facultatem fecit singulis eorum Sacerdotibus, et Laicis longe a suis Monasteriis versantibus, ut possent cuicumque Sacerdoti saeculari a suo Ordinario approbato, vel Regulari a suo pariter Superiore approbato, peccata sua in confessione aperire, et ab eo absolutionem obtinere, etiam a casibus et censuris in suo Ordine reservatis, addita tamen obligatione, ut ubi primum potuerint, coram Superiore se sistant, et novam ab illis casibus et censuris absolutionem obtineant: De hac re vide, quae fusius adducuntur in *Supplementis* ad verb. *Approbatio art.* 2. *n.* 24.

A Capuccino ad Religionem Hierosolymitanam auctoritate Apostolica translato legatum annuum vi Professionis Capuccinae mortuum, recuperari sancivit Sacra Rota in Januen. *Legati* 22. *Junii* 1622. *Ex Bullar. Capuccinorum tom.* 2. *pag.* 381. 6

Advertendum, quod Testatorum voluntates Fratres Capuccini, sicuti et alii Minoritae, exequi possunt, nominando, vel eligendo ad subsidia dotalia, et ad Beneficia, ac juvenes ad seminaria. Sic Sac. Congr. Concilii in Papien. *Subsidii dotalis* 1731. ex Bullario Capuccinorum *tom.* 1. *pag.* 187. ubi refertur integra haec causa cum sua Resolutione, et egregiis notis. Hinc cum his conciliunda sunt quae adducuntur verb. *Testamentum. art.* 3. sub *num.* 53. 57. 58. *et* 59. 7

Capuccini, declarantur exempti a solutione alimentorum pro iis, qui carceribus S. Inquisitionis sunt mancipati; ex Decreto Supremae et Universalis Inquisitionis Romanae 15. *Julii* 1732. vide verb. *Alimenta n.* 118. 8

ADDITIONES CASINENSES

Capuccini videntur nomen traxisse a longo et acuminato Caputio, quod ad capitis tegumentum deferunt. 9

Capuccinorum Reformatio ab illa fratrum de Observantia exiit, a quodam coepta devotissimo Fratre Matthaeo de Boschio, Minore observante conventus Montis Falci Ducatus Urbini in Italia, et a Fratre Ludovico a Tenalia, ejusque fratre, patria Foro Sempronio in Marchia Anconitana; tempore Clementis VII. Et mirum est, quod dum per fratrem Boschium Capuccinorum Reformatio in Marchia Anconitana prosequebatur; aliam simillimam in Calabria sanctissimi quidam viri inducebant. Anno igitur 1528. Frater Matthaeus primo generali Capitulo a quindecim fratribus habito, quibus tantum tunc totus Ordo constabat, electus est Generalis. Quorum reformatorum numerus adeo, brevi spatio, divino favente numine percrebuit, ut ad sequens generale Capitulum Roma 300. fratres convenerint, et brevi deinceps fere per omnes mundi plagas fuerint disseminati. 10

Anno 1567. a Pio V. prohibitum fuit, sub indignationis suae poena, ut nullus ex fratribus Capuccinis ad Ordinem S. Francisci de Paula, nec e converso ullo umquam tempore, et quacumque etiam justissima causa, vel de licentia suorum Superiorum se transferre possit, quam Bulla extat penes Passorel. *in collect. privileg. f.* 116. Idque omnino esse servandum decrevit S. 11

C. Regul. authoritate ei concessa a Papa Gregorio XIV. sub poena tam transeuntibus quam illos recipientibus privationis Officiorum ac vocis activae et passivae.

12 Hic etiam congruit advertere, quod per Const. Pauli III. ann. 1537. Fratribus Capuccinis prohibitum fuit recipere Fratres Minores de Observantia, sine licentia in scriptis eorum Provincialium Ministrorum, sub poena excommunicationis, et inhabilitationis ad quaevis officia et legitimos actus. Et Julius III. in constitutione sua 10. *Officii*, anno 1550. declaravit, talem professionem seu receptionem, sine dicta licentia Ministrorum in scriptis esse nullam, et Capuccinos recipientes esse supradictas censuras incursos. Quod postea

13 ab aliis Pontificibus fuit confirmatum. Possunt tamen Capuccini ipsos Discalceatos Fratrum Minorum Hispaniarum, volentes transire ad arctiorem observantiam Franciscanam recipere, dummodo licentiam in scriptis ab eorum Ministris Provincialibus obtineant, uti habetur in *constit.* Sixti V.

14 Quum Fratres in commune vivant, et victum ac vestitum a Religione petant, illis non licet in particulari possessiones, annuos redditus, vel alia immobilia possidere. Neque in communi quidem Capuccinis aliquo modo hoc conceditur; ita ut nec redditus, nec possessiones aliquas possunt habere, licet etiam horum proprietas non Fratribus, sed dominis rerum sit reservata, vel ipsi Ecclesiae Romanae. Etenim in praedictis omnibus aliqua provisio in futurum annexa est, quae eorum Regulae repugnat, et ab ipsa expresse prohibetur.

At non solum agros, vineas, et domos, sed et 15 omnia, quae successive fructificant inhibentur possidere. Ita ut armenta, oves, vaccas, jumenta ipsis habere non licet. Et insuper notandum, quod 16 nequidem licet quasdam recipere eleemosynas, quas quotannis tenentur facere Fratribus quaedam Confraternitates, hospitalia, aut communitates, ita ut civiliter ad id cogi possint: tales enim eleemosynae naturam sapiunt redditus, et civilem habent obligationem annexam, quarum Fratres incapaces sunt. Cosarub. *compend. Privileg. Fratrum Min. verb. Paupertas.*

CARDINALES

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quoad eorum originem, creationem, et numerum.*

1. Cardinalium origo unde desumpta. — 2. Cardinales sicuti figuraliter originem videntur trahere a Sacerdotibus Levitici generis, sic exemplariter ab Apostolis Christi institutionem videntur habere. — 3. Cardinalis autem nomen ante tempora S. Silvestri Papae extitisse non constat: unde nomen Cardinalis ab ipso Silvestro creditur adinventum. — 4. Prima enim in Ecclesiasticis monumentis Cardinalium mentio invenitur in Concilio Romano celebrato post conversionem Constantini Imperatoris praesente ipso S. Silvestro. Et in literis donationis factae Ecclesiae ab ipso Constantino Imperatore ante celebrationem hujus Concilii nulla fit mentio de nomine Cardinalium. — 5. Post Sanctum Silvestrum vero Romani Pontifices passim hoc nomine *Cardinalis* utuntur. — 6. Immo sic exinde hujus nominis *Cardinalis* usus invaluit, ut fere in omnibus principalioribus Ecclesiis praecipui Sacerdotes Cardinales reperirentur constituti, donec successivis temporibus ad Romanae Ecclesiae Senatum Summo Pontifici assistentem Cardinalitia nomenclatura fuerit revocata, cum prohibitione, ne deinceps alius quilibet Clericus hujusmodi nomen usurparet. — 7. Et merito undequaque hoc Cardinalium nomen supremo Rom. Eccles. Senatui fuit reservatum. Sacer enim Cardinalium Senatus a Cardine nomen accipit; *ad n.* 8. — 9. Creatio Cardinalium diversimode, diversisque ritibus pro diversitate temporum, et Pontificum fuit hactenus acta, et nostris temporibus penitus obsolevit, quod in Caeremoniali Romano disponitur de promovendis Cardinalibus feria quarta quatuor anni temporum, et de voto Sacri Collegii exquirendo, an novos creare Cardinales necesse sit, vel expediat, et in quo numero. — 10. Summus enim Pontifex pro suo libitu quos vult, et quando vult, ad Cardinalatus fastigium promovet, nulla adstrictus necessitate exquirendi Cardinalium suffragia, sed solum pro quadam sui convenientia, eorum petendo consilium. — 11. Immo nulla praecisa forma necessario observanda in Cardinalium promotione utitur Summus Pontifex, sed verbis sibi benevisis promotionem indicantibus complet. — 12. Licet caeteroquin in Caeremoniali Romano propria forma tradatur, quae hic adducitur. — 13. Exinde, si noviter promoti reperiantur in Urbe, eodem, quo prius utebantur habitu, ad Aulam Apostolicam, nullo assumpto comitatu, se conferunt, ibique ab aliquo ex antiquis Cardinalibus excepti, Summo Pontifici offeruntur, qui Birreto rubro eos insignit. — 14. Ex post publicum indicitur Concistorium pro eis tradendo Galero rubro die benevisa Pontifici, quo advento omnibus Cardinalibus in Aula Apostolica congregatis, Summus Pontifex Mitra pretiosa ornatus ad locum Concistorii more solito accedit, et statim post acceptum consuetum obsequium a Cardinalibus, praecipit, ut noviter promoti ad se accedant, ad quos habito gravi sermone de Cardinalitia praestantia, et stricta pro tanti muneris Cardinalium obligatione, ex post ipsi noviter promoti pedes, et manus Pontificis osculantur, qui ad oris osculum eosdem elevat, indeque ad pacis signum ab aliis Cardinalibus excipiendum deducuntur. — 15. Istis, aliisque praescriptis Caeremoniis peractis, traduntur eis Cardinalitia insignia. Et stantibus interim aliis Cardinalibus ante Summum Pontificem in circulo, primus ex noviter promotis, deinde alii gradatim genuflectunt, cui Pontifex Galerum rubrum imponit super caput, sic dicens: Ad *Laudem Omnipotentis Dei etc.* — 16. In altero Concistorio Summus Pontifex claudit os novis Cardinalibus, eis inhibendo, ne quid loqui praesumant in Concistoriis, aliisque Consessibus, quousque de consilio Fratrum duxerit eis aperire os; in secundo vero aut tertio Concistorio, omnibus Cardinalibus congregatis Summus Pontifex praecipit, ut noviter promoti exeant, donec ipse sciscitetur ab antiquis Cardinalibus, an expediat os noviter promoti aperire; atque omnibus plaudentibus, revocantur Candidati, et paterne a Pontifici admoniti, ad aperitionem oris accedunt, quae his verbis expletur: *Aperimus vobis os etc.* — 17. Promotio tandem perficitur cum Annulorum traditione, Titulorumque assignatione; ipsis enim genuflexis ante Summi Pontificis Cathedram Pontifex immittit cuique in digito annulari dexterae manus Annulum pretiosum ad id praeparatum, assignando Titulum his verbis: *Ad honorem Dei Omnipotentis etc.* —

18. Reliqua autem, quae observantur in his promotionibus, et maxime, cum promoti sunt absentes ab Urbe Romana, satis habentur ex Caeremoniali Romano, et probatis Auctoribus, qui assignantur. — 19. Solum hic adducitur, quod promoti ad Cardinalatum, dum sunt absentes a Curia, jurare debent in receptione Birreti rubri intra annum se accessuros ad Limina Apostolorum sub poena inhabilitatis, et privationis Cardinalatus. — 20. Licet ab Eugenio IV. fuerit decretum, quod Cardinales in secreto Concistorio pronuntiati, non dicantur Cardinales antequam Cardinalatus insignia susceperint, neque vocem in electione Summi Pontificis habeant, donec sit eis licentia votandi concessa. — 21. Tamen hodie Cardinales ex actu creationis perfecte creati censentur, et habent vocem in electione Pontificis absque alia facultate, quamvis Cardinalatus insignia non obtinuerint, os eis apertum nondum fuerit, nec eis fuerit traditus Annulus, et Titulus assignatus. — 22. Adducitur ad id Decretum S. Pii V. — 23. Et sic fuit resolutum, et observatum in practico casu post obitum Clementis VIII. Et etiam in electione Clementis X. — 24. Ad Cardinalatum promovendi debent habere ea omnia, et singula requisita, et qualitates, quas pro Episcopis praeficiendis a Sacris Canonibus decernuntur. — 25. Cardinales ex omnibus mundi partibus debent eligi. — 26. Ex Regularibus Mendicantibus quatuor saltem fieri debent Cardinales Theologi. — 27. Illegitimi, etiam per sequens Matrimonium legitimati, ad Cardinalitiam Dignitatem non sunt promovendi. — 28. Unde tanto majus a Cardinalitia Dignitate arcendi sunt spurii. — 29. Cardinalis eligendus, debet esse prius Clericus. — 30. Filios, vel Nepotes ex eis habens nequit fieri Cardinalis. — 31. Cardinalis esse non potest frater ex uno parente germanus, vel patruelis, consobrinus, aut amitinus alicujus Cardinalis viventis. — 32. Patruo, aut avunculo Cardinale vivente, ejus ex fratre vel sorore nepos nequit fieri Cardinalis; sicuti nepote ex fratre vel sorore Cardinale vivente, nequit fieri Cardinalis illius patruus, et avunculus. — 33. Immo neque ullus potest esse Cardinalis, qui primo aut secundo Consanguinitatis gradu alicui Cardinali viventi sit conjunctus. — 34. Bigami ad Cardinalatum non solent assumi. — 35. Ad Cardinalatum non sunt assumendi nisi fortissimi, praecellentes, et undequaque digni viri. — 36. Ætas pro Cardinalibus Presbyteris, et Episcopis requisita est triginta annorum. — 37. Pro Cardinalibus autem Diaconis sufficit aetas 22. annorum. — 38. Numerus Cardinalium varius olim fuit pro varietate temporum, et Summorum Pontificum, qui juxta exigentiam, et temporum, seu rerum variam emergentiam plures, vel pauciores Cardinales creabant. — 39. Inter omnes, qui plures Cardinales creaverit, est Pius IV. qui pervenit usque ad septuagesimum sextum, quo neque ante, neque post perventum est. — 40. Tempore tamen Sixti V. numerus septuagenarius invariatus remansit, prout ipse ad instar illorum septuaginta seniorum, quos Dominus Auditores et Consiliarios Moysi dedit, constituit. — 41. Cardinales igitur septuaginta esse debent, scilicet sex Cardinales Episcopi, quinquaginta Cardinales Presbyteri, et quatuordecim Cardinales Diaconi. — 42. Et cuilibet ex omnibus istis septuaginta Cardinalibus juxta suum Ordinem est assignata sua particularis Ecclesia, Titulus, et Diaconia. — 43. Affertur ad id Constitutio Sixti V. — 44. Ecclesiae, Tituli, et Diaconiae S. R. E. Cardinalium assignantur. — 45. Quid notandum de Titulo S. Laurentii in Damaso. — 46. Cardinales accedentes ad Urbem debent se Pontifici praesentare, et item ab illo licentiam petere ante discessum. — 47. Cardinales non residentes non gaudent participatione rotuli. — 37. Qua tamen, cum accedunt ad Urbem, frui possunt. — 49. Cum judicant in causis commissariis uti debent notario archivii. — 50. Tribui illis potest Episcopatus in partibus infidelium. — 51. 52. De antiqua denominatione et origine Cardinalium. *Remissive.* — 53. 66. Ila numero Cardinalium. — * 67. Cardinalis nominis origo. — 68. 70. Quibus tributum. — 71. Differentia quae est inter R. Ecclesia et caeterarum Ecclesiarum Cardinales. — 72. Diversa eorum nomina. — 73. De eorum origine. — 74. 75. Cardinalium Tituli et Diaconiae. — 76. Episcopi suburbicarii. — 77. De collatione Titulorum.

ARTICULUS II. — *Quoad Cardinalium Dignitatem, et praeeminentiam.*

1. Cardinalatu nulla est major Dignitas post Papatum in Ecclesia Dei. — 2. Nec obstat, quod Cardinales Ordine sint minores Episcopis. — 3. Praeeminentia non est commensuranda ab Ordine, sed ab Officio, et Jurisdictione, quae dant Dignitatem. — 4. Episcopi non praesunt, nisi uni certae Dioecesi, et Cardinales repraesentantes Magistratum una cum Papa praesunt regimini totius universalis Ecclesiae. — 5. Tantae Dignitatis, praestantiae, et praeeminentiae sunt Cardinales, quod ipsis solis est demandata auctoritas eligendi Summum Pontificem. — 6. Hanc auctoritatem concessit eis in primis Nicolaus II. cum hoc tamen, quod facta praecipue ab ipsis Cardinalibus Summi Pontificis electione, deinde reliquus Clerus, ac populus ad eam comprobandam accederet. — 7. Et hic mos eligendi Pontificem perduravit usque ad tempora Alexandri III. qui statuit, quod ille censeretur canonice electus, in quem duae ex tribus Collegii Cardinalium partes consensissent; ut sic excluso Cleri, et populi consensu, tota Pontificis electio ad solum Cardinalium Collegium redacta est. — 8. Unde in electione Lucii III. immediati successoris dicti Alexandri III. tunc primum redacta fuit ad solos Cardinales, Clero omnino, et populo a Summi Pontificis electione exclusis. — 9. Et haec facultas eligendi Summum Pontificem solis Cardinalibus demandata, fuit confirmata, et plenius statuta a Gregorio X. et a Clemente V. et ex post fuit semper inviolabiliter in ipsis conservata. — 10. Cardinales soli possunt deferre Pileum, seu Galerum rubrum eis concessum ab Innocentio IV. — 11. Soli ipsi Cardinales possunt deferre Birretum purpureum, sive Pileum rubrum. — 12. Privilegium ferendi Birreta, et Pileos rubros more aliorum Cardinalium fuit postea etiam extensum ad Cardinales Regulares a Gregorio XIV. — 13. Soli ipsi Cardinales possunt vocari cum titulo Eminentissimi, et Vestrae Eminentiae. — 14. Immo Cardinales sunt tantae Dignitatis, et praeeminentiae, ut eorum Dignitas non parum Regiam Majestatem aemulari contendat. — 15. Nec desunt Reges, qui Cardinalibus praeeminentiam in sedendo, et scribendo cesserint. — 16. Ista praeeminentia debetur praecipue Cardinalibus Collegium repraesentantibus. — 17. Cardinalium Collegium est honorabilius membrum, quod habet Ecclesia Dei, et dicitur Gremium Romanae Ecclesiae. — 18. Unde Cardinales aequiparantur Regibus. — 19. Adducitur Decretum a particulari Congregatione editum, et a Clemente XI. approbatum, et servari mandatum circa assecutionem Decanatus Sacri Collegii Cardinalium. — 20. Affertur Constitutio Benedicti XIII. qua Decanatum Sacri S. R. E. Cardinalium Collegii ad Episcopum Cardinalem antiquiorem licet a Romana Curia absentem, dummodo tempore vacationis ejusdem Decanatus apud priorem sibi commissam Ecclesiam personaliter resideat, devenire decernitur; pluraque alia, quoad Ostiensis, et Veliternensis Ecclesiarum optionem statuuntur. — 21. Affertur Constitutio Clementis XII. qua praevia confirmatione, et innovatione alterius Constitutionis San. Mem. Pauli Papae IV. anno 1555. editae, decernitur, Decanatum Sacri S. R. E. Cardinalium Collegii ipso Jure deferendum esse Cardinali antiquiori Episcopo, qui tempore vacationis ipsius Decanatus in Romana Curia praesens, vel ex causa publica, ac Romani Pontificis destinatione dumtaxat, non tamen ratione residentiae apud aliam Ecclesiam sibi commissam, a dicta Curia absens fuerit; aliaque insuper statuuntur, et ordinantur, tam circa ejusmodi Decanatum, quam circa sex Episcopatus Suburbicarios eisdem Cardinalibus assignari solitos pro Titulo sui Cardinalatus. — 22. 23. De honoribus quibus prosequendi sunt Cardinales. *Remissive.* — 24. De Cardinale Poenitentiario, et Urbis Vicario. *Remissive.* — 25. De Cardinalium dignitate. *Remissive.* — 26. 30. Quando Cardinales coeperunt Episcopis anteire. — * 31. Cardinalium Dignitas non semper tam illustris fuit. — 32. Quando supra Episcopos assurgere coeperint. — 33. Unde illorum elatio repetenda. — 34. Alia hujus rei causa. — 35. 36. Cardinales Episcopi principaliorem partem obtinebant in electione Pontificis. — 37. Ad Cardinales Episcopos privative spectat Pontificis consecratio. — 38. Cardinalium purpura. — 39. De usu mittendi pileum.

ARTICULUS III. — *Quoad Cardinalium residentiam, et eorum Jurisdictionem in suis Titulis, aut Diaconiis.*

1. Cardinales tenentur residere in suis Titulis. — 2. Alias si canonice moniti non redeant, et resideant, sunt privandi, ut de facto fuit privatus Cardinalis Anastasius a Leone IV. — 3. Cardinales tamen non residentes privari non debent, nisi legitime moniti non redeant. — 4. Alias quantumcumque vagabundi discurrant, ante legitimam, et canonicam monitionem, ut redeant, non sunt privandi. — 5. Cardinales sic contumaciter non residentes possunt deponi sine Concilio. — 6. Et de facto Bonifacius VIII. Cardinales Columnenses sine Concilio deposuit. — 7. Immo Cardinales sic contumaciter non residentes, possunt deponi a Papa, etiam sine consilio, et consensu aliorum Fratrum Cardinalium. — 8. De honestate tamen non debet Papa Cardinalem deponere, vel alia ardua expedire sine fratrum consilio. — 9. Cardinales non possunt a Romana Curia abscedere sine licentia Papae. — 10. Et ideo Summi Pontifices varias constituerunt poenas contra Cardinales recedentes a Romana Curia sine Papae licentia. — 11. Adducuntur compendiose variae poenae ab Innocentio X. contra Cardinales recedentes a Romana Curia sine Papae licentia, et ad ipsam intra tempus statutum non redeuntes. — 12. Cardinales etiam non Episcopi, habent in suis Titulis, et in Ecclesiis suis Titulis subjectis, Episcopalem Jurisdictionem. — 13. Adducitur, et explicatur responsum ad id datum a Gregorio XIII. — 14. Cardinales in suis Titulis habent jus visitendi, sicut Episcopi in suis Episcopatibus. — 15. Sic etiam habent Cardinales in suis Titulis jus corrigendi, excommunicandi, suspensionis, et interdicti sententias fulminandi. — 16. Item in suis Titulis habent Cardinales Jus instituendi, et destituendi. — 17. Et sic possunt Cardinales conferre Beneficia suarum Ecclesiarum. — 18. Intellige tamen, quando sunt praesentes in Curia, seu in Urbe, nam in absentia solus Papa confert. — 19. Et pariformiter possunt Cardinales recipere resignationes Beneficiorum existentium in suis Titulis. — 20. Cardinales possunt in suis Titulis interesse Matrimoniis, vel aliis interessendi facultatem concedere. — 21. Cardinales in suis Titulis habent jus utendi Insigniis Pontificalibus, et solemniter benedicendi more Episcoporum, licet non sint Episcopi. — 22. Item Cardinales Presbyteri etiamsi Episcopi non sint, possunt in suis Titulis conferre primam Tonsuram, et omnes Ordines Minores suis subditis, et familiaribus. — 23. Item possunt Cardinales in suis Titulis commutare ultimas voluntates illis casibus, quibus possunt Episcopi respectu suorum subditorum. — 24. Et etiam in suis Titulis possunt dispensare in iis votis, in quibus dispensare possunt Episcopi in suis Dioecesibus. — 25. Tandem possunt Cardinales sive per se, sive per suos Vicarios in suis Titulis reliqua facere, quae sunt Jurisdictionis Episcopalis. — 26. Et ideo Cardinalis Vicarius Urbis non cognoscit de causis sub Titulis Cardinalium. — 27. Et supradicta procedunt non solum in Cardinalibus Presbyteris, sed etiam in Cardinalibus Diaconis, scilicet, ut illi in suis Titulis, hi vero in suis Diaconiis, quasi Episcopalem habeant jurisdictionem. — 28. 29. De Residentia Episcoporum Cardinalium. — 30. Cardinales possunt in suis titulis conferre minores Ordines et Tonsuram. — 31. Cardinales Episcopi Suburbicarii quomodo procedere debeant in ordinatione suorum subditorum. — 32. Possunt Tonsuram conferre in Capella Palatii Urbis. — 33. Quomodo excusantur a materiali residentia. — 34. Illorum Capella non debet censeri fictione juris adhaerens Episcopatui suburbicario. — 35. 42. De Jurisdictione Cardinalium in Ecclesiis suorum Titulorum. — * 43. Archipresbyteri Patriarchalium Basilicarum. — 44. Quando Archipresbyter Ecclesiae Lateranensis simul coeperit esse Cardinalis. — 45. De optione ad Episcopatus suburbicarios.

ARTICULUS IV. — *Quoad Cardinalium Privilegia.*

1. Cardinales primo gaudent Privilegio Episcopis concesso, ut generali statuto, vel sententia Interdicti, aut Suspensionis non includantur, nisi eorum specialis, et expressa mentio fiat. — 2. Secundo, Cardinales gaudent privilegio eligendi sibi Confessarium etiam non approbatum ab Ordinario. — 3. Immo Cardinales omnes possunt etiam suis Familiaribus commensalibus Confessarium etiam alias non approbatum designare. — 4. Hinc etiam ex praxi Curiae dicti Familiares in die Paschatis accipiunt Communionem in Oratoriis suorum Cardinalium. — 5. Tertio, Cardinales de Jure communi gaudent privilegio Altaris portatilis. — 6. Hodie tamen Cardinales, aliique Privilegiati omnes attendere debent quoad hoc novissimum Decretum Clementis XI. de celebratione in Oratoriis privatis, et posteriorem declarationem allatam sub verb. *Oratorium* num. 70. — 7. Quarto, Cardinales gaudent privilegio, quod lites, quas habent inter se, a Papa sint judicandae, et decidendae. — 8. Quinto, Cardinales in delicto debent ex Jure antiquo convinci, antequam condemnentur, per testes 72. si sint Episcopi; per 64. si sint Presbyteri; et per 27. si sint Diaconi. At contrarium hodie. — 9. Sexto, Cardinales exempti sunt a Gabellis, Datiis, Tributis, et aliis oneribus Cameralibus. — 10. Septimo, Cardinalium Clerici omnes Domestici, Commensales se possunt illis in recitatione Officii conformare. — 11. Octavo, Cardinales eo ipso, quod ad Cardinalatus fastigium sunt assumpti, remanent soluti a Patria potestate. — 12. Nono, Cardinales orto schismate, et duobus de Papatu contendentibus, Concilium congregare possunt. — 13. Decimo, a sententia ex voto Cardinalium, seu consensu lata, minime appellatur. — 14. Undecimo, Cardinales in Beneficialibus non includuntur in Regulis Cancellariae faciendis post Constitutionem 6. Urbani VIII. nisi fiant de consensu illorum, vel majoris partis. — 15. Duodecimo, Cardinales in commissis sibi Ecclesiis a Sede Apostolica, possunt Beneficia conferre, et Jurisdictionem exercere ante captam possessionem, et ostensionem Literarum. — 16. Tertio decimo, Beneficia Familiarium Cardinalium non possunt conferri per Papam sine consensu Cardinalis Patroni. — 17. Quarto decimo, Cardinales judicant Familiares privative, quoad alios etiam Cardinales, et ideo etiam Vicarius Papae non judicat tales Familiares, sed eos remittit suo Cardinali, qui ad poenam habet privatum Carcerem. — 18. Quinto decimo, Cardinales gaudent privilegio habendi partem redditum Camerae Apostolicae. — 19. Sexto decimo, Cardinali asserenti aliquid actum in praesentia Papae, vel dicenti sibi vivae vocis oraculo a Papa mandatum fuisse, credi debet. — 20. Decimo septimo, Cardinali asserenti se esse Legatum, creditur circa ordinariam potestatem, etiamsi Literas suae Legationis testes non exhibeat. — 21. Decimo octavo, Cardinalis dicto, de consuetudine Curiae, statur in his, quae dicta, vel facta sunt coram eo. — 22. Decimo nono, Cardinales Episcopi habentes Indultum, possunt non obstante Decreto Sanctae Memoriae Clementis VIII. ante vacationem unire Seminario Beneficium, quod obtinat Familiaris Papae defuncti. — 23. Vigesimo, Privilegia omnia Episcopis ob status Dignitatem concessa, ad Cardinales extenduntur propter majorem eorum Dignitatem, quam habent. — 24. De plurimis aliis Privilegiis, quibus gaudent omnes Eminentissimi Cardinales. *Remissive*. — 25. De numero privilegiorum Cardinalium. — 26. 29. De privilegio Cardinalium in testando. — 30. Cardinalis Professus ex ordine Hierosolymitano testare non potest sine Pontificis permissione. — 31. 38. De caeteris privilegiis Cardinalibus concessis.

ARTICULUS V. — *Quoad Cardinales in Conclavi, et Sede vacante.*

1. Cardinales ingredi debent Conclave transactis decem diebus a morte Papae. — 2. Cardinales non possunt habere in Conclavi ultra duos servientes Clericos vel Laicos sibi benevisos. — 3. In Conclavi Sede Apostolica vacante debet adesse unus Religiosus pro Confessionibus audiendis a majori parte Cardinalium per secreta suffragia eligendus. — 4. Cardinales Episcopi audita morte Papae tenentur accedere ad Conclave, et post duos menses ab electione, et coronatione Papae redire ad suum Episcopatum sub poena contra Episcopos non residentes. — 5. Cardinales non intrantes Conclave, vel exeuntes sine causa, non sunt amplius requirendi, nec admittendi ad electionem faciendam. — 6. Cardinalibus infirmis exeuntibus a Conclavi, alii debent prosequi ele-

ctionem, et convalescentes possunt redire. — 7. Similiter absentes, qui intra decem dies non se stiterunt, si supervenerint re integra, debent admitti ad Conclave. —8. Dato casu, quo Papa pereat extra Civitatem Romanam, vel extra eam, in qua erat Curia, tunc Cardinales tenentur convenire in Civitate, in cujus territorio, seu districtu Pontifex obiit; et ibi in Palatio Episcopali, vel alio commodiori loco construere Conclave, et Papam de more eligere. — 9. Ex Constitutione Gregorii X. in cit. c. *Ubi periculum* deberent Cardinales habitare in habitatione communi, sed Clemens VI. Constit. incip. *Licet* decrevit, ut eorum cellae per cortinas dividantur. — 10. Cardinales in Conclavi nulli alteri negotio vacare possunt, quam negotio electionis Pontificis, nisi Ecclesiae necessitas urgeat; et tunc negotia, quae peraguntur, debent esse omnibus nota. — 11. Cardinales in Conclavi nullos debent admittere ad se venientes, nec cuiquam debet dari aditus ad ipsos, et facultas cum eis secrete loquendi. — 12. Nec cuiquam licet mittere ipsis Cardinalibus, vel alicui eorum nuncium, vel scripturam, aut cum aliquo ipsorum secreto de negotiis loqui sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae. — 13. Gregorius X. in cit. c. *Ubi periculum* statuit, ut Cardinales intra tres dies deberent Pontificem eligere; alias iis transactis, per 5. dies sequentes unum solum ferculum haberent; et si intra 5. non eligerent, pane tantum, vino, et aqua reficerentur. — 14. Et merito haec Lex constituta fuerat, ad praecavenda de caetero infinita propemodum detrimenta, quae passa fuerat Ecclesia in tam longa Sedis Apostolicae vacatione continuata post mortem Clementis IV. sui immediati Praedecessoris per annos duos, menses novem, et dies duos. — 15. Haec Gregorii X. Constitutio fuit de facto post ejus mortem statim a Cardinalibus executioni demandata, utpote qui elegerunt Innocentium V. prima, vel altera die ab ingressu in Conclave. — 16. Cardinales in Conclavi excludi non possunt ab electione activa, vel passiva ratione Excommunicationis, Suspensionis, vel Interdicti. — 17. Plura alia observanda a Cardinalibus in Conclavi fuerunt statuta ab ipso Gregorio X. *in cit. cap. Ubi periculum*, a Clem. VI. Constitutio Incip. *Licet*, a Concilio Constantiensi *sess.* 41. a Pio IV. Constit. incip. *In eligendis*. — 18. Sed in variis fuerunt moderata, et reformata a Gregorio XV. Constitutione Incip. *Decet Romanum*, et ab Urbano VIII. Constit. Incip. *Ad Romani;* quae adhuc hodie observantur. — 19. Cardinales in Conclavi existentes possunt in suis Titulis Jurisdictionem exercere non personaliter, sed per suos Vicarios et Ministros. — 20. Sic etiam Major Poenitentiarius in Conclavi existens, potest, non personaliter, sed per Officiales Poenitentiariae exercere Officium suum extra Conclave. — 21. Sic pariter Camerarius Cardinalis in Conclavi existens potest, non per se, sed per suos Ministros, et Officiales suum exercere Officium. — 22. Cardinales non sunt cogendi intrare Conclave, nisi in casu, quo nullus vellet intrare, vel in casu, quo non electo Pontifice, omnes simul, vel successive exire contingeret. — 23. Sede vacante Cardinalium Collegium non succedit Pontifici in his, quae ratione excellentiae, dignitatis, eminentiae, ac praerogativae tantum sunt reservata. — 24. Unde Sede vacante nec potest Cardinalium Collegium creare Cardinales. — 25. Immo Sede vacante nec potest Cardinalium Collegium restituere, et habilitare Cardinales per Papam privatos, seu depositos, ne quidem ad vocem. — 26. Nec potest Sede vacante tradere insignia Cardinalatus Cardinalibus nuper creatis, eisque os claudere et aperire. — 27. Nec potest Sede vacante Episcopos creare, vel electos confirmare, nec jam creatos deponere. — 28. Cardinalium Collegium, Sede vacante, Beneficia conferre non potest. — 29. Nec mirum, quia nec inferiora Collegia hoc habent mortuo Praelato. Quamvis Jurisdictio Praelati, Sede vacante, transeat in Collegia inferiora. — 30. Et Jurisdictio et potestas Papae, Sede vacante, non transeat in Collegium Cardinalium. — 31. Unde in hoc Collegium Cardinalium est deterioris conditionis, quam sint inferiora Collegia, in quae sola transit Jurisdictio, Sede Episcopali vacante, et non in Collegium Cardinalium, vacante Sede Apostolica. — 32. Assignatur ratio specialitatis, et diversitatis. — 33. Cardinales, Sede vacante, nec in ardua possunt se immiscere, nisi pro Terra Ecclesiae defendenda, et grandi evidenti periculo imminenti. — 34. Cardinalium Collegium, Sede vacante, nullam potestatem, aut Jurisdictionem habet, gratiam aliquam, aut justitiam faciendi, aut factam per Pontificem mortuum, executioni demandandi. — 35. Potest autem Collegium Cardinalium, Sede vacante, mittere unum Cardinalem pro terra Ecclesiae defendenda, vel evidenti ingenti periculo. — 36. Sic etiam potest Cardinalium Collegium mittere Cardinalem ad Papam electum in absentia, et ad illum reducendum ad Urbem; illique expensas necessarias constituere de redditibus Romanae Ecclesiae. — 37. Qui tamen missus Cardinalis in utroque casu, non esset proprie Legatus cum Jurisdictione, et potestate Legati, sed Nuncius ad illam tantummodo necessariam defensam; vel ad nudum illud ministerium facti. — 38. Item potest Collegium Cardinalium, Sede vacante, Legatum missum a Papa revocare, ex magna, et evidenti necessitate. — 39. Non autem sic posset revocare sine magna, et evidenti necessitate. — 40. Duobus de Papatu contendentibus, et Generale Concilium convocare renuentibus, potest fieri convocatio a Collegio Cardinalium. — 41. Cardinalium Collegium potest, et debet intrusum in Papatu anathematizare, et extrudere. — 42. Cardinalium Legatorum Apostolicorum Officium non expirat per obitum Papae, seu Sede vacante. — 43. Congregationum Cardinalium facultates sunt perpetuae, et non expirant per obitum Papae; sed etiam durent in tempus Pontificum successorum. — 44. Creato Pontifice facultates Congregationum numquam consueverunt renovari, sed fiunt Congregationes prout solebant vivente Papa Praedecessore. — 45. Licet Congregationum Cardinalium facultates per obitum Papae non expirent, tamen Sede vacante, Cardinalibus in Conclavi manentibus debent conquiescere, et dormitare, quoad negotia illa, et causas, quae in Congregatione expediuntur per subscriptionem Cardinalis Praefecti, seu habentis sigillum. — 46. Congregationum Cardinalium autem negotia quae in communi forma a solo Secretario expediri solent, possunt etiam expediri Sede vacante. — 47. Et sic per Secretarium Congregationis Episcopor. et Regul. possunt, Sede vacante Cardinalibus in Conclavi manentibus, expediri licentiae pro puellis educandis; et eadem ratione dari poterunt Transumpta, et Duplicata, seu ut vocant: *Ita reperitur*, et alia hujusmodi. — 48. 50. De constitutionibus, quas Cardinales initio Conclavis servare promittunt.

ARTICULUS VI. —*Quoad Cardinalium Sepulturam, et Quartam Parochialem.*

1. Cardinales Romae decedentes, non electa sibi Sepultura, ubi sepeliri debeant. — 2. Si tales Cardinales nondum habuerint Titulum, sepeliendi sunt in Ecclesia S. Joannis Lateranensis. — 3. Si Cardinales decedentes, non electa Sepultura, habeant sepulcrum Majorum, in eo sunt sepeliendi. — 4. Cardinales autem decedentes extra Urbem sive in patria, sive alibi, sive in itinere, antequam ad Urbem pervenerint, non electa sibi sepultura, nec habentes ibi Sepulcrum Majorum, sepeliendi sunt in Ecclesia Majori loci obitus. — 5. Nisi tamen alicui Parochiae sint obligati ex receptione Sacramentorum. — 6. Cardinalis Regularis potest sibi eligere sepulturam ubilibet sine licentia Superioris Regularis; alias decedens, non electa Sepultura, sepelitur in propria Ecclesia sui Tituli; *ad n.* 7. — 8. Nullis autem Cardinalibus permittitur unquam sepeliri in Basilica Vaticana. — 9. Quarta autem Parochialis, seu Portio Canonica debetur proprio Parocho ex funere Cardinalium, qui sepeliuntur extra Parochiam. — 10. Forma et solemnitas in exequiis S. R. E. Cardinalium. — 11. Explicatur Auctor. num. 1. Cardinales sepeliri debere in Ecclesiis suorum Titulorum.

ARTICULUS I.

QUOAD EORUM ORIGINEM, CREATIONEM, ET NUMERUM.

1 Cardinales eriginem videntur babere figuraliter a Sacerdetibus Levitici generis, ut tradit Eugenius IV. in *Constit.* incip. *Non mediocri*, ex verbis *Deuteronomii* 17. *Si difficile, et ambiguum apud te judicium esse perspexeris, venies ad Sacerdotes Levitici generis, et facies quodcumque dixerint, qui praesunt loco, quem elegerit Dominus*, verba bujusmodi referende ad Summum Pentificem, et S. Remanae Ecclesiae Cardinales, principales in Ecclesiae regimine ejusdem Cooperatores, Assesseres, et Consiliarios, juxta expressam auctoritatem Innocentii III. *in cap. Per venerabilem, Qui filii sint legitimi*, cujus verba de Cardinalibus disserendo sunt ista: *Sunt autem Sacerdotes Levitici generis, Fratres nostri, qui nobis Jure Levitico in executione Sacerdotalis Officii Coadjutores existunt.* Unde tali textu animati quam plures gravissimi Docteres uen dubitarunt asserere Cardinalium officium, quoad suam primerdialem eriginem, et adumbratieuem Juris esse Divini, vel quidem Sacerdotum Levitici generis typum, et figuram tenere. Abbas et alii Canonistae *in dict. capit. Per venerabilem*, S. Antonin. *part.* 3. *tit.* 21. *cap.* 1. *et* 2. Angustin. Triumpb. *in tract. de potest. Ecclesiast. qu.* 102. Cardin. Bellarm. *in Apolog. cap.* 4. *pag.* 35. Barbat. *tract. de Card. praest. qu.* 1. Laudens. *de Card. part.* 1. *qu.* 34. *et part.* 2. *qu.* 7. *et qu.* 12. Alban. *de Card. part.* 5. Paleet. *de Sacr. Consistor. membr.* 5. *cap.* 11. Turrecremat. *lib.* 2. *cap.* 80. *et* 81. Lancell. *in templo omnium Judic. lib.* 2. *cap.* 2. §. 3. *num.* 27. Chuc. *in Instit. Canon. lib.* 3. *tit.* 4. *num.* 53. Germon. *lib.* 3. *Sac. c.* 6. Macedo *de clavibus Petri lib.* 4. *c.* 8. Camill. Berr. *in Summa omnium dec. tit.* 5. *n.* 8. Azer. *part.* 2. *lib.* 4. *qu.* 2. et alii.

2 Cardinales sicut figuraliter originem videntur trabere a Sacerdotibus Levitici generis, sic exemplariter ab Apostolis Christi institutienem videutur babere. Instituti enim fuerunt exemplo Apostolerum, qui Cbristo Demino in terris tamquam Pontifiei assistere videbantur. Sixtus V. in *Constitut.* incip. *Postquam verus*, ibi: *Sacrosanctae Romanae Ecclesiae Cardinales repraesentantes personas Apostolorum, dum Christo Salvatori regnum Dei praedicanti atque humanae salutis Mysterium operanti ministrarent etc.* ut netat Jacobat. *de Conc. lib.* 1. *n.* 252. quem refert Azor. *Instit. Moral. part.* 2. *lib.* 4. *c.* 1. *q.* 3. Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers. c.* 3. *n.* 2. Petra *tom.* 4. *comment. in Constit.* 15. *Eugen. IV. n.* 9. Et post Cbristi Demini Ascensienem Petro Pontificale munus gerenti assistebant, cooperantes in regimine universalis Ecclesiae, tamquam Cardinalatus Officium exercentes, adeeut Apostolos prius partes Cardinalium in Urbe Roma obiisse, quam Episcoporum, expresse inquit Cardin. Petrus de Alliaco *de Auctor. Eccles. c. de Card.* praecisis bis verbis: *Ex hoc potest inferri, quod Apostoli prius Cardinales, quam Episcopi fuerunt, etc. prius fuerunt Cardinales Orbis, quam Urbis;* et infra: *Senatui Apostolorum succedit Collegium Sacrum Cardinalium quantum ad illum statum, quo Apostoli consistebant Petro, antequam fierent particularium Ecclesiarum Episcopi.* Et simili sensu locuti sunt Anton. Pagan. *in Ordine jurisdict. et resident. Episcop. serm.* 2. *circa finem.* Fridericus Imperator, et omues Docteres Prageusis Academiae, quando contra errores Joannis Huss subscripserunt, ut apparet ex eorum verbis relatis a Themasino *de Benefic. par.* 1. *lib.* 2. *c.* 114. *n.* 3. §. *qui minus*, quibus aperte constat cit. Eugenii IV. *Constitutio* incip. *Non mediocri*, ubi dicit Cardinalium Officium B. Petri tempore primordia babuisse.

Cardinalis autem uemen ante tempora Saneti 3
Silvestri Papae extitisse neu constat, unde quidquid existiment alii, nomeu Cardinalis ab ipso
Silvestro creditur adinventum; eum prima in Ec- 4
clesiasticis menumentis Cardinalium mentie inveniatur in Ceneilie Remano celebrate pest conversienem Censtantini Imperatoris praesente ipso S. Silvestro, in cujus *art.* 1. *cap.* 6. *et* 7. septem Diaconi Cardinales Urbis Remae, qui dieto Cencilie interfuerunt, descripti reperiuntur, ut ex Card. Borr. uetat Cboel. *in notit. Card. cap.* 2. et in ipso Concilie sic statutum fuisse legitur: *a Subdiacono usque ad Lectores omnes subditi sint Diacono Cardinali, viro Reverendissimo in Ecclesia, repraesentantes ei honorem etc.* Et in eodem quoque Concilio de Cardinalibus S. R. E. fit sequens meutie: *Praesul non damnetur, nisi cum* 72. *testibus, Presbyter vero Cardinalis nisi cum* 64. *testibus non deponatur, Diaconus autem Cardinalis Urbis Romanae, nisi cum* 27. *testibus non condemnabitur*, sic refertur *in cap. Praesul.* 2. *qu.* 5. *caus.* 2. Et in literis denationis factae Ecclesiae a Constantine Imperatore ante celebrationem hujus Concilii, nulla fit mentio de nemine Cardiualium, quod nomen tantae Eminentiae, et Dignitatis non fuisset certe tune ab Imperatore reticitum, qui de Clericis Sanctae Remanae Ecclesiae sic reverenter, et empbatice fuit locutus, ut patet *in cap. Constantinus dist.* 99. *Viris etiam diversi Ordinis Reverendissimis Clericis Sanctae Romanae Ecclesiae servientibus, illud culmen singularis potestatis, et praecellentiae habere sancimus, cujus amplissimus noster Senatus videtur gloria adornari.* Post 5
Sanctum Silvestrum vere passim Romani Pontifices boe nomine Cardinalis utuntur, ut patet in variis Sacris Canenibus, et signanter *in cap. Presbyteri* 3. *distinction.* 24. ubi Gelasius Papa

scribens Coelestino Episcopo sic ait: *Sciturus Vi-
sitatoris te nomine, non Cardinalis creasse.* Et Gre-
gorius post ipsum Gelasium eodem nomine sae-
pius utitur, *ut in c. Pastoralis* 42. *caus.* 7. *quaest.*
1. ibi : *In qua ordinatus es Cardinalis a nobis de-
beas Ecclesia permanere,* et in *cap. Relatio* 5. *caus.*
21. *quaest.* 1. ibi: *Sibi Cardinalem postulant te con-
stitui,* et *cap. Illud quoque* 6. *ejusdem caus. et quae-
stion.* ibi: *Sic te praedictas Tarraconen. Ecclesiae
Cardinalem esse constituimus.* Et ex post Stephanus
IV. *in cap. Oportebat* 3. *dist.* 79. ibi: *In Apostola-
tus culmen unus de Cardinalibus Presbyteris, aut
Diaconibus consecraretur,* et *cap. Nullus* 4. *ejusdem
Distinctionis* 79. ibi: *Nisi per distinctos gradus
ascendet Diaconus, aut Presbyter factus fuerit Car-
dinalis.* Et deinceps Nicolaus II. *in cap. In nomine
Domini* 1. *dist.* 23. ibi: *In primis Cardinales Epi-
scopi diligentissime simul de electione tractantes mox
Christi Clericos Cardinales adhibeant;* et sic alii
posteriores, ut videre est in Sacris Canonibus, et
Apostolicis Constitutionibus.

6 Immo sic exinde bujus nominis *Cardinalis* usus
invaluit, ut fere in omnibus principalioribus Ec-
clesiis praecipui Sacerdotes Cardinales reperiren-
tur constituti, donec successivis temporibus ad
Romanae Ecclesiae Senatum Summo Pontifici
assistentem Cardinalitia nomenclatura fuerit re-
vocata, cum probibitione, ne deinceps alius qui-
libet Clericus bujusmodi nomen usurparet, ut
refert Ludovicus Roman. in Sermone babito in
Concil. Basileen. sive *in cons. ult. num.* 14. Et cum
adhuc a Canonicis in variis praecipuis Metropo-
liticis Cathedralibus, ut Ravennatensi, Compo-
stellana, Mediolanensi, Neapolitana, et aliis,
Cardinalitium nomen, ex praetensis, seu suppo-
sitis privilegiis retineretur, S. Pius V. anno 1567.
13. *Kal. Mart.* barum Ecclesiarum privilegia (si
quae aderant) suo diplomate abrogavit, et in om-
nibus aliis Ecclesiis praeterquam in Romana,
Cardinalis nomen totaliter extinxit, et solos S.
Romanae Ecclesiae a Summo Pontifice creatos
Cardinales boc nomine decorandos esse sancivit,
ut refert Choell. *in notit. Card. cap.* 2. §. *Et ideo,*
ex Moscon. *de Majestat. milit. Eccles. lib.* 1. *part.*
7 1. *cap.* 5. *vers. propter.* Et merito undequaque boc
Cardinalium nomen supremo Romanae Ecclesiae
Senatui fuit reservatum, nam ex *cap. Sacrosancta*
2. *dist.* 22. « Apostolica Sedes caput, et cardo a
» Domino, et non ab aliis constituta est, et sicut
» cardine ostium regitur, sic bujus Apostolicae
» Sanctae Sedis auctoritate omnes Ecclesiae (Do-
» mino disponente) reguntur. Unde Senatus Car-
» dinalium (ut ibi exponit Archidiaconus) a car-
» dine nomen accipit, quasi se regat, et alios; si-
» cuti enim ostium regitur per cardines, ita Ec-
» clesia per istos; et Cardinales Cardines dicuntur
» in Romana Ecclesia duplici similitudine, vel quia
» sicut domus babet ostium, et cardinem, sic
» Ecclesia babet Papam, qui est ostium Dei, vel
» Ecclesiae, et Cardinales etc. » Et bis consentiunt 8
Patres Basileensis Consessus de S. R. E. *Cardi-
nalibus sess.* 23. ibi: *Sicut nomine, et re ipsa, Car-
dines sunt, super quos ostia universalis Ecclesiae
versentur, et sustententur.* Et Eugenius IV. in *Con-
stitut.* incip. *Non mediocri* §. 14. de Cardinalibus
sic expresse dicit: *Quorum Officio nomen ipsum
consonat optime, nam sicut super Cardinem volvitur
ostium domus, ita super eos Sedis Apostolicae, et
totius Ecclesiae ostium quiescit.* Ad quod non du-
bitavit alludere Choell. *in notit. Cardin. cap.* 2. §.
et ideo verbis lib. 1. *Reg. c.* 2. *Domini enim sunt car-
dines terrae, et posuit super hos orbem.*

Creatio Cardinalium diversimode, diversisque 9
ritibus pro diversitate temporum, et Pontificum
fuit bactenus acta, et nostris temporibus penitus
obsolevit, quod in Caeremoniali Romano *lib.* 1.
sect. cap. 1. *cum seq.* disponitur de promovendis
Cardinalibus feria quarta quatuor anni tempo-
rum, et de voto Sacri Collegii exquirendo, an no-
vos creare Cardinales necesse sit, vel expediat,
et in quo numero? Summus enim Pontifex pro 10
suo libitu, quos vult, et quando vult, ad Car-
dinalatus fastigium promovet, nulla adstrictus
necessitate exquirendi Cardinalium suffragia, sed
solum pro quadam sui convenientia eorum peten-
do consilium, ut directe probat Card. de Luca *in
relat. Roman. Cur. disc.* 5. *n.* Card. Jacobat. *de
Conc. lib.* 7. *art.* 5. *n.* 117. et alii adducti a Choell.
in notit. Card. c. 9. *lit. C.* Immo nulla praecisa for- 11
ma necessario observanda in Cardinalium promo-
tione utitur Summus Pontifex, sed verbis sibi
benevisis promotionem indicantibus complet. Li- 12
cet caeteroquin in Caeremoniali Romano baec
forma tradatur: *Auctoritate Dei Patris Omnipoten-
tis, Sanctorum Petri, et Pauli, et Nostra N. assu-
mimus in Presbyterum, vel Diaconum Sacrae Ro-
manae Ecclesiae Cardinalem,* ut notat Moscon. *de
Majest. milit. Ecclesia lib.* 1. *part.* 1. *capitulo* 5.
Choell. *loc. citato. lit. E.* Exinde, si noviter pro- 13
moti reperiantur in Urbe, eodem, quo prius ute-
bantur habitu, ad Aulam Apostolicam, nullo as-
sumpto comitatu, se conferunt, ibique ab aliquo
ex antiquis Cardinalibus excepti Summo Ponti-
fici offeruntur, qui Birreto rubro eos insignit. Ex 14
post publicum indicitur Concistorium pro eis tra-
dendo Galerum rubrum die benevisa Pontifici,
qua adventa, omnibus Cardinalibus in Aula Apo-
stolica congregatis, Summus Pontifex Mitra pre-
tiosa ornatus ad locum Concistorii more solito
accedit, et statim post acceptum consuetum obse-
quium a Cardinalibus, praecipit, ut noviter pro-
moti ad se accedant, qui illico obtemperantes, ac
profunde se ei inclinantes, a Caeremoniarum Ma-
gistro post ultimum Cardinalem Presbyterum lo-
cantur ante conspectum Pontificis detecto capite,
ad quos babito gravi sermone de Cardinalitia prae-

stantia, et eminentia, et de Cardinalium stricta pro tanti muneris obligatione, ex post accedunt noviter promoti ad Cathedram Pontificiam obsequia ei praestaturi, pedes videlicet, et manus Summi Pontificis osculando, qui ad oris osculum eosdem elevat; indeque ad pacis signum ab aliis
15 Cardinalibus excipiendum deducuntur. Istis aliisque praescriptis Caeremoniis peractis, traduntur eis Cardinalitia insignia. Stantibus igitur interim aliis Cardinalibus ante Summum Pontificem in circulo, prior ex noviter promotis, deinde alii gradatim genuflectunt, cui Pontifex Galerum rubrum imponit super caput sic dicens: « Ad laudem Omnipotentis Dei, et Sanctae Sedis Apostolicae ornamentum, accipe Galerum rubrum, insigne singularis Dignitatis Cardinalatus, per quod designatur, quod usque ad mortem, et sanguinis effusionem inclusive pro exaltatione Sanctae Fidei, pace, et quiete populi Christiani, augmento, et statu Sacrosanctae Romanae Ecclesiae te intrepidum exhibere debeas in nomine Patris ✠, et Filii ✠, et Spiritus Sancti
16 ✠, Amen. » In altero postea Concistorio Summus Pontifex claudit os novis Cardinalibus, eis inhibendo, ne quid loqui praesumant in Concistoriis, aliisque Consessibus, quousque de consilio Fratrum duxerit eis aperire os. In secundo vero, aut tertio Concistorio, omnibus Cardinalibus congregatis Summus Pontifex praecipit, ut noviter promoti exeant, donec ipse sciscitetur ab antiquis Cardinalibus, an expediat os noviter promotis aperire; atque omnibus plaudentibus, revocantur Candidati, et paterne a Pontifice admoniti, ad aperitionem oris accedunt, quae his verbis expletur: « Aperimus vobis os, tam in Collationibus, quam in Consiliis, atque in electione Summi Pontificis, et in omnibus actibus, tam in Concistorio, quam extra, qui ad Cardinales spectant, et quos soliti sunt exercere. In nomine Patris ✠,
17 et Filii ✠, et Spiritus Sancti ✠, Amen. Promotio tandem perficitur cum Annulorum traditione, Titulorumque assignatione; ipsis enim genuflexis ante Summi Pontificis Cathedram, Pontifex immittit cuique in digito annulari dexterae manus Annulum pretiosum ad id praeparatum, assignando Titulum his verbis: *ad honorem Dei Omnipotentis, Sanctorum Apostolorum Petri, et Pauli, et S. N. committimus tibi Ecclesiam S. N. cum Clero, et Populo, et Capellis suis secundum formam, qua committi consuerit Cardinalibus, qui eamdem*
18 *Ecclesiam habuerunt.* Reliqua autem, quae observantur in his promotionibus, et maxime, cum promoti sunt absentes ab Urbe Romana, satis colliguntur ex Caeremoniali Romano *lib.* 1. *sect.* 8. Card. de Luca *in relatione Roman. Cur. disc.* 5. *n.* 9. Choell. *in notit. Cardinal. c.* 9. *et* 10. Corrad. *in praxi lib.* 10. *c.* 14. *n.* 26. et aliis; et ideo
19 relinquuntur penes ipsos videnda. Solum hic additur, quod promoti ad Cardinalatum, dum sunt absentes a Curia, jurare debent in receptione Birreti rubri intra annum se accessuros ad Limina Apostolorum sub poena inhabilitatis, et privationis Cardinalatus, ut fuit statutum a Sixto V. in *Constitutione* 50. incip. *Postquam.*

Licet ab Eugenio IV. in *Constitutione* incip. 20
In eminenti fuerit decretum, quod Cardinales in secreto Concistorio pronuntiati non dicantur Cardinales, antequam Cardinalatus insignia susceperint, neque vocem in electione Summi Pontificis habeant, donec sit eis licentia votandi concessa; Tamen hodie Cardinales ex actu Creationis 21
perfecte creati censentur, et habent vocem in electione Pontificis absque alia facultate; quamvis Cardinalatus insignia non obtinuerint, os eis apertum nondum fuerit, nec eis fuerit traditus Annulus, et Titulus assignatus. Et ratio est, quia oris aperitio, juramenti praestatio, aliaque traditionis insignium solemnia, ut optime dicit Card. de Luca *in relation. Romanae Cur. disc.* 5. *n.* 11. « Sunt Caeremoniae, vel Solemnitates, quae non pertinent substantiam, vel perfectionem actus, quia sequuta promotione, ut supra, illi sunt veri, ac perfecti Cardinales; ideoque (quidquid aliud dubitatum fuerit) votum habent in Conclavi in electione Pontificis, omnesque alias Cardinalitias jurisdictiones, et praeeminentias, ut moderna praxis docuit etc. » Et sic expres- 22
se fuit decretum a S. Pio V. *die* 26. *Januarii* 1571. ut apparet ex verbis ipsius decreti, ut sequitur: « Quia aliquando dubitatum fuit, utrum Cardinales, quibus os clausum esset, si antequam illud eis aperiretur, Sedis vacatio eveniret, utrum inquam in Summi Pontificis electione votum haberent. Sanctitas sua exquisitis R. R. D. D. sententiis, de eorum assensu, et consensu decrevit, quod cum potentissima Cardinalium facultas in Romano Pontifice eligendo consistat, quae sane ipsis propter insignium, et Caeremoniarum defectum auferri non debet, ob eam causam Sanctitatem suam statuere, ut postquam aliquis S. R. E. Cardinalis creatus fuit, bonoremque acceperit, et consensum suum dederit, is statim vocem, et Jus eligendi Romanum Pontificem habeat, et consequenter etiamsi Cardinalitius Galerus nondum illi traditus sit, neque os clausum, vel si clausum fuerit, nondum tamen apertum sit, videtur enim hujusmodi claudendi oris ritum, ad praecipuam Cardinalium facultatem, quae circa Summi Pontificis electionem versatur, non pertinere, sed Caeremoniam quamdam esse, ea de causa introductam, ut Cardinales antequam in Concistoriis, et Congregationibus suffragium ferant, de modestia, quae ab ipsis in his, et aliis actibus adhiberi debet, quodammodo admoneantur etc. » *sub die* 26. *Januarii* 1571. Sic referunt Cherubin.

Fil. *ad Constitutionem primam Eugenii IV.* incip.
In eminenti, *scol.* 2. Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles.*
univers. c. 3. *n.* 41. Petra *comment. in cit. Constit.*
prima Eugenii IV. n. 9. et recensetur in *Constit.*
19. Greg. XV. incip. *Decet*, de approbatione Cae-
remonialis in electione Summi Pontificis servan-
23 di. Et sic fuit resolutum, et observatum in pra-
ctico casu post obitum Clementis VIII. Cum enim
iterum dubitatum fuisset, an Cardinalis de Comi-
tibus, cui os clausum, nondum vero apertum fue-
rat, in electione Romani Pontificis vocem habe-
ret; commissa discussione hujus quaestionis qua-
tuor a Rota Tribunali ad Sacrum Collegium as-
sumptis, tandem omnibus fere Cardinalibus in
Concistoriis congregatis approbantibus, ut S. Pius
V. decrevit, resolutum fuit, ut distincte recen-
setur *in annot.* 45. *et* 46. *Coccin.* et fuit observatum
etiam in electione Innocentii X. in qua ante ape-
ritionem oris vocem habuerunt Cardinales Panzi-
rolus, Rosetus et Estensis noviter pronuntiati, ut
refert Fagnan. *in cap. Cum olim de Majoritate, et
obedientia n.* 48.
24 Ad Cardinalatum promovendi debent habere
ea omnia, et singula requisita, et qualitates, quae
pro Episcopis praeficiendis a Sacris Canonibus
decernuntur. Concil. Tridcnt. *sess.* 24. *de reform.*
cap. 1. ibi: *Ea vero omnia, et singula, quae de Epi-
scoporum, et praeficiendorum vita, aetate, doctrina,
et caeteris qualitatibus alias in eadem Synodo consti-
tuta sunt, decrevit eadem etiam in Creatione S. Ro-
manae Ecclesiae Cardinalium, etiamsi Diaconi sint,
exigenda.* Sic etiam Leo X. *Constit.* 7. incip. *Su-
pernae*, et Sixtus V. *Constit.* 50. incip. *Postquam.*
25 Cardinales ex omnibus mundi partibus debent eli-
gi, si possibile sit. Concil. Trident. *cit. sess.* 24. *de
reform. cap.* 1. ibi: *Quos Sanctissimus Romanus
Pontifex ex omnibus Christianitatis nationibus, quan-
tum commode fieri poterit, prout idoneos repererit,
assumet.* Sic etiam Sixtus V. cit. *Constitut.* incip.
26 *Postquam* §. 11. Ex Regularibus Mendicantibus
quatuor saltem fieri debent Cardinales Theologi.
**Sixtus V. in dicta *Constit.* incip. *Postquam* §. 4.
ibi: « Inter hos septuaginta Cardinales praeter
» egregios utriusque Juris, aut Decretorum Do-
» ctores, non desint aliquot insignes viri in Sa-
» cra Theologia Magistri, praesertim ex Regula-
» ribus et Mendicantium Ordinibus assumendi,
27 » saltem quatuor, non tamen pauciores. » Illegi-
timi, etiam per sequens Matrimonium legitimati,
ad Cardinalitiam Dignitatem non sunt promo-
vendi. Sixtus V. in d. *Constit.* incip. *Postquam* §.
12. ibi: « Praeterea qui Cardinales creandi erunt,
» legitimis, et honestis sint exorti natalibus, ne-
» quo ulla prorsus labe, aut illegitimorum nata-
» lium suspicione quovis modo laborent, sed om-
» ni macula, et impuritate careant, alioquin ad
» tam eminentis Dignitatis gradum penitus inha-
» biles, et illius incapaces sint, et esse censean-**
» tur. Quocirca considerantes, quod licet tanta
» sit vis, et efficacia Matrimonii, quod Apostolo
» teste, Magnum est in Christo, et in Ecclesia,
» ut qui ante geniti erant ex soluto, et soluta,
» post illud contractum legitimi habeantur, in
» nonnullis tamen Provinciis, et Dominiis nobi-
» litatis privilegiis non gaudent, nec ad saecula-
» ria Officia, honores, Dignitates, nec ad nobi-
» lium Feudorum, et statuum successiones ad-
» mittuntur; quod multo magis indecorum vide-
» retur, et ab Apostolicae Sedis Dignitate alie-
» num, hi hujusmodi illegitimi per sequens Ma-
» trimonium, ut praefertur, legitimati in Cardi-
» nales assumerentur, ac Cardinalatus celsitudo,
» et splendor, qui Dignitati Regiae comparatur,
» facile deprimi, commaculari, aut quodammodo
» inobscurari posset: ideo ut puriori Dignitati
» puriores natales respondeant, quosque illegi-
» time natos, quorumcumque etiam Magnorum
» Principum, etiam Ducali, aut majori etiam Re-
» gia, et Imperiali auctoritate fulgentium Filios
» quocumque gradu, Dignitate, et praeeminentia
» praeditos, etiam genitos ex soluto, et soluta,
» inter quos tunc Matrimonium constare poterat,
» ac postea per sequens Matrimonium, etiam rite,
» solemniter in facie Ecclesiae contractum, vel
» alias legitimatos, et quomodolibet habilitatos, et
» natalibus restitutos, ac quorumvis honorum ca-
» paces effectos, et etiamsi cum eis, ut hanc ipsam
» Dignitatem obtinere valeant, super defectu na-
» talium fuerit expresse, et in specie auctoritate
» Apostolica quomodolibet dispensatum, nihilo-
» minus praedictae Cardinalatus Dignitatis pror-
» sus incapaces, et ad eam obtinendam perpetuo
» inhabiles decernimus, et declaramus. » Unde 28
tanto majus a Cardinalitia Dignitate arcendi sunt
spurii. Spurius enim unus ab Eugenio IV. in Car-
dinalem electus, antequam Galerum acciperet, e
vita decessit, ut refert Azorius *part.* 2. *lib.* 2.
cap. 7. et Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. cap.* 3.
num. 36.

Cardinalis eligendus, prius debet esse Clericus. 29
Sixtus V. in d. *Constit.* incip. *Postquam* §. 15. ibi:
« Ac proinde, ne homines sacrarum rerum plane
» imperiti, aut rudes, atque Ecclesiasticarum
» functionum ignari, quasi in Ecclesia Dei ho-
» spites, et peregrini statim hujusmodi muneri
» praeficiantur juxta Decretum jam pridem a No-
» bis in praedicto Concistorio nostro sancitum,
» quod pariter harum serie innovamus, districte
» interdicimus, ne quis ullatenus ad Cardinalatus
» honorem assumi queat, nisi qui antea Clericali
» Charactere fuerit insignitus, et in quatuor Mino-
» ribus Ordinibus per annum saltem Habitum,
» et Tonsuram gestaverit Clericalem. » Filios, 30
vel nepotes ex eis habens nequit fieri Cardinalis.
Sixtus V. *ibidem* §. 16. ibi: « Cum autem ad hono-
» rem adeo sublimem promovendi omni virtutum,

» et praesertim castimoniae laude supra caeteros » plurimum eminere debeant, qui vero Filios » etiam legitimos ex uxore sua alias cognoscitur » suscepisse, nequeat auae testimonium conti- » nentiae exhibere, et Pater erga proprios filies » naturali effectu nimia quadam propensione ge- » ratur, verendumque sit ut propterea variis » propriae domus negotiis, ac multiplici libero- » rum cura distractus, Ecclesiae negotia sibi cre- » dita, aut negligenter tractet, aut minus solici- » te, et fideliter, quam par est, ejusdem Eccle- » siae jura tueatur, prohibemus, ne aliquis, qui » utriuslibet sexus filium, seu filios etiam ex » legitimo Matrimonio susceptos, vel nepotes ex » eis babeat, nullatenus in Cardinalem assumi,
31 » aut promoveri possit. » Cardinalis esse non potest frater ex uno parente germanus, vel patruelis consobrinus, aut amitinus alicujus Cardinalis viventis. Sixtus V. *ibidem* §. 17. ibi: « Insuper, ut factionum fomitem, et simultatum » ansam ex Sacro hoc coetu, quantum cum Do- » mino possumus, amputemus, Decretum piae » memoriae Julii Papae III. Praedecessoris nostri » in Sacro olim Concistorio editum approbantes, » et declarantes similiter perpetuo interdicimus, » ne ullo unquam tempore assumatur aliquis » posthac in ejusdem S. R. E. Card. qui Frater » ex utroque, vel alterutro Parente germanus » existat alterius Cardinalis viventis; ita ut eo- » dem tempore duo Fratres germani in eodem » Collegio nullatenus esse possint. Quinimmo » idem Decretum extendentes, et ampliantes pro- » hibemus quoque, ne Patruelo, vel Amitino, aut » Cousobrino Cardinale vivente, alter ejus Patrue- » lis, vel Amitinus, aut Consobrinus, ad Cardi- » nalatum valeat promoveri. »

32 Patruo, aut Avunculo Cardinale vivente, ejus ex Fratre vel Sorore nepos nequit fieri Cardinalis; sicuti Nepote ex Fratre, vel Sorore Cardinale vivente, nequit fieri Cardinalis, illius Patruus,
33 et Avunculus. Immo neque ullus potest esse Cardinalis, qui primo, aut secundo Consanguinitatis gradu alicui Cardinali viventi sit conjunctus. Sixtus V. *ibid.* §. 18. ibi: « Sed, et pari ratione » saucimus, ne Patruo, aut Avunculo Cardinale » vivente, ejus ex Fratre, vel Sorore Nepos, nec » rursus Nepote ex Fratre, vel Sorore Cardinale » existente, illius Patruus, aut avunculus, neque » ullus denique, qui primo, aut secundo tantum » consanguinitatis gradu alicui Cardinali viventi » conjunctus sit, quamdiu is vixerit, in Cardina- » lem assumi possit, itaut omnes, et singuli prae- » dicti, tam Pater Filios, ant Nepotes babens, » quam Fratres germani, Patrueles, Amitini, » Consobrini, Patruus, Avunculus, Nepos ex Fra- » tre, vel Sorore; et quisquis ut supra primo, » aut secundo gradu conjunctus alteri Cardinali » viventi, ad Cardinalatum inhabiles sint, et cen- » seantur, neque eorum aliquis Cardinalis ereari » valeat, neque adversus hanc prohibitionem ex » quacumque etiam urgentissima causa cum eis » liceat dispensari. Et nihilominus electio, crea- » tio, et pronunciatio Cardinalium hujusmodi » contra praesentem prohibitionem, aut interdi- » ctum facta, et attentata, nulla, irrita, et ina- » nis sit eo ipso, ac cum omnibus inde sequutis » nullius sit roboris, vel momenti. » Bigami ad 34
Cardinalatum non solent assumi. Machado *tract.* 3. *document.* 6. *n.* 2. Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 3. *num.* 39. ubi ex Azerio *lib.* 6. *c.* 7. *prope finem* refert, quod ideo Antonius de Rosellis, et Joannes de Lignano, quamvis Jurisperiti insignes, Cardinalitiam Dignitatem nunquam obtinere potuerunt. Ad Cardinalatum non sunt assumendi 35
nisi lectissimi, praecellentes, et undequaque digni viri. Concil. Trid. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 1. ubi dicit: « Nihil magis Ecclesiae Dei esse » necessarium, quam ut Beatissimus Romanus » Pontifex, quam solicitudinem universae Eccle- » siae, ex muneris sui Officio debet, eam hic po- » tissimum impendat, ut lectissimos tantum sibi » Cardinales asciscat. » Et sic Sixtus V. dict. *Constitut.* incip. *Postquam*, ibi: « Caeterum ut non » solum honore, sed etiam re ipsa Cardinales sint, » super quibus ostia universalis Ecclesiae tuto » nitantur, divinaque, et humana ministeria sibi » commissa utilius exequi possint, statuimus, ut » lectissimi, et praecellentes viri in ipsum Colle- » gium adscribantur, et quorum vitae probitas, » morum candor, praestans doctrina et eruditio, » eximia pietas, et erga salutem animarum ar- » dens studium, et zelus in dandis consiliis, sin- » cera fides, et integritas, in rebus gerendis sin- » gularis prudentia, constantia et auctoritas, et » aliae qualitates a Jure requisitae, tam ipsi » Pontifici, quam universo Collegio cognitae, et » probatae sint. » Unde Paulus II. praeclare dicit: « In rebus aliis hominem esse posse; in » Ecclesiarum Rectoribus creandis Angelum; in » Collegio augendo Deum, Pontificem esse opor- » tere. Qui in altero peccet, impium, qui in al- » tero Daemonem esse existimandum. In illo u- » nam Ecclesiarum prostitui, ac viro alieno con- » jungi, non suo, in hoc Ecclesias universas peri- » clitari; » ut refert Rainald. *anno* 1471. *num.* 63. et Petra *Comment. in Constitut.* 1. Eugen. IV. *num.* 13.

Ætas pro Cardinalibus Presbyteris, et Episco- 36
pis requisita est triginta annorum; quamvis enim in d. *Constitutione* incipiente *Postquam*, non sit a Pontifice statuta certa aetas pro ipsis, tamen quia a Concil. Trident. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 1. decretum est, ut ea omnia, et singula, quae de Episcoporum praeficiendorum doctrina, aetate, et caeteris qualitatibus constituta sunt, in creatione S. R. E. Cardinalium observanda sint, ideo

illa erit, quae requiritur pro praeficiendis Episcopis, scilicet triginta annorum, ut cum plurimis resolvit Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccl. univers.*
37 *c.* 3. *n.* 33. Pro Cardinalibus autem Diaconis sufficit aetas 22. annorum, ut expresse statuit Sixtus V. in d. *Constit.* incip. *Postquam* §. 6. (*) Cum hoc tamen quod intra annum teneantur Ordinem Diaconatus accipere, alias carent voce activa, et passiva, tam in Concistoriis, et Congregationibus, aliisque omnibus actibus, quam in electione Summi Pontificis, ibi: *Neque posthac quispiam in Diaconum Cardinalem assumi possit, nisi saltem in vigesimo secundo suae aetatis anno fuerit constitutus, itaut omnino intra annum ad Sacrum Diaconatus Ordinem valeat, et debeat promoveri; alioquin si anno elapso ad ipsum Diaconatus Ordinem promotus non fuerit, eo ipso tam in Concistorialibus, ac omnibus aliis actibus, et negotiis Cardinalitiis, quam etiam juxta Constitutionem fel. record. Pii IV. Praedecessoris nostri super refor. Conclavis editam in electione Romani Pontificis, voce activa, et passiva omnino careat, ac privatus existat.*

38 Numerus Cardinalium varius olim fuit pro varietate temporum, et Summorum Pontificum, qui juxta exigentiam, et temporum, seu rerum variam emergentiam plures, vel pauciores Cardinales
39 creabant. Inter omnes, qui plures Cardinales creavit, est Pius IV. qui pervenit usque ad septuagesimum sextum; quo neque ante, neque post per-
40 ventum est. A tempore tamen Sixti V. numerus septuagenarius invariatus remansit, prout ipse ad instar illorum septuaginta Seniorum, quos Dominus *Num.* 11. Auditores, et consiliarios Moysi dedit, constituit in sua *Constit.* incip. *Postquam verus ille*, §. 4. *post med.* ibi: *Perpetuo statuimus, et ordinamus, ut in posterum connumeratis omnibus cujuscumque Ordinis, Episcopis, Presbyteris, et Diaconis Cardinalibus, qui nunc sunt, quique in futurum creabuntur, cuncti simul numerum septuaginta, nullo unquam tempore excedant, ac talis numerus quovis praetextu, occasione vel causa etiam urgentissima minime augeatur, quod si unum, vel plures a Nobis, vel pro tempore existente Romano Pontifice in futurum ultra dictum numerum eligi in Cardinalem, aut creari, aut pronunciari contigerit, decernimus hujusmodi electionem, creationem, et pronunciationem nullam, irritam, et inanem fore, et censendam esse, nullumque Jus, seu Titulum re, aut nomine sic electo, seu electis acquiri, nec eorum quemquam pro Cardinali haberi, aut reputari posse, aut debere; nec dictam electionem, creationem, et pronunciationem ab initio invalidam, et ultra numerum factam, si postea ad praesens praescriptum numerum morientis uno, vel pluribus Cardinalibus ipsum Collegium redigatur, propterea ex post facto convalescere; sed uti a principio, sic deinceps in perpe-
tuum nullius fore roboris, et momenti. Cardinales 41
igitur septuaginta esse debent, scilicet sex Cardinales Episcopi, quinquaginta Cardinales Presbyteri, et quatuordecim Cardinales Diaconi; citat.
Constitut. Sixti V. incip. *Postquam* §. 4. *et* 5. Et 42
cuilibet ex omnibus istis septuaginta Cardinalibus, juxta suum Ordinem est assignata sua particularis Ecclesia, Titulus, vel Diaconia, ut apparet in sequenti Constitutione Sixti V. quae utpote faciens omnino ad rem, ad omnium commodum hic subnectitur.

SIXTUS EPISCOPUS

Religiosa Sanctorum Pontificum Praedecesso- 43
rum nostrorum providentia institutum olim fuit, jam inde a vetustissimis temporibus, et posteris traditum, ut Sanctae Romanae Ecclesiae Presbyteris certae in Urbe Roma Ecclesiae, Tituli appellatae, quasi quaedam cujusque propriae Dioeceses, Diaconis vero Urbis Regiones ad Christianae Religionis propagationem, et conservationem assignarentur. Quae quidem sancta institutio plurium saeculorum continuata serie, ac pro temporum varietate susceptis incrementis ad nostram usque aetatem servata, ita viget, ut praeter sex Episcopos Cardinales, qui certis Ecclesiis Cathedralibus Urbi finitimis praesunt, singulis Presbyteris, et Diaconis Cardinalibus propriae in Urbe Ecclesiae, Tituli videlicet, et Diaconiae cum suis Clero, et Populo, ac quasi Episcopali jurisdictione in spiritualibus, et temporalibus regendae, et administrandae committantur.

Proinde, nos postquam per nostram nuper editam Constitutionem creandorum Cardinalium numerum, computatis sex Episcopis praedictis, quatuordecim Diaconis, reliquis vero Presbyteris Cardinalibus ad septuaginta praescripsimus, nunc quoque ad Dei honorem, atque ad ipsius S. R. E. decus, et ornamentum, ac Romani Cleri, et populi bonum Regimen, salubremque directionem eisdem Presbyteris, et Diaconis Cardinalibus totidem Titulos, et Diaconias ipsorum amplitudini, et Dignitati maxime congruentes duximus assignandos. Ac licet pleraeque ex antiquis Ecclesiis in Titulos et Diaconias concedi solitis, aut a Praedecessoribus nostris successu temporum additis, adhuc integrae, et illaesae permaneant, tamen quia nonnullae tum diuturnitate, et injuria temporum, tum diversis, quae olim contigerunt, ejusdem Urbis direptionibus, incendiis, et ruinis collapsae sunt, Nos antiquae pietatis, et Religionis Christianae monumenta conservare cupientes, sicuti Sacrosanctas Basilicas, et augustiora templa, antiquitate ipsa veneranda, nedum sarta tecta custodiri, sed et ingenti nostro sumptu refici, instaurari, et ornari in dies

(*) *De Cardinale impubere* extat Georgii Estor Diatriba Augustae Vindelicorum edita 1729. occasione Ludovici filii Regis Hispaniarum a Clemente XII. Cardinalis creati. *(Edit. Barbiell.)*

magis curamus, ita etiam primo quidem loco, veteres, et nobiles Ecclesias priscis temporibus in Titulos Presbyterorum Cardinalium, ut praefertur, institutas delegimus, easque omnes, quae adhuc extant, volumus omnino in Titulos pro modernis, et futuris Presbyteris Cardinalibus retinere. Deinde ex iis, quae recenti memoria in Titulos erectae fuerunt, praetermissis quibusdam propter loci incommoditatem, aut alias minus idoneis, caeteras itidem retinere, ac demum, ut Titulorum numerus Presbyteris Cardinalibus desit, exemplo nonnullorum nostrorum Praedecessorum, alias partim antiquas nondum tamen hujusmodi honore decoratas, partim vero recentiores, celebres tamen Ecclesias, Dignitate Praesulum majorem in modum illustrare, et in similes Titulos erigere, et instituere, ac pro numero Presbyterorum Cardinalium tot Titulos addere, et supplere. Ex Diaconiis quoque antiquitus institutis quatuordecim magis insignes pro totidem Diaconis Cardinalibus seligere, et congrua distinctione confusionem perpetuo tollere decrevimus, eosdem nimirum Titulos, et Diaconias proprios cujusque Ordinis certos, et distinctos assignando, itaut nunquam in posterum, quod hactenus saepe factum est, Presbyteria Diaconiae, nec Diaconis Tituli Presbyterales, perturbato ordine, aut promiscue concedantur. Quod quidem rationi consentaneum videtur, ut quemadmodum Summus Pontifex universali Ecclesiae Praesidens, et omnium totius Orbis Ecclesiarum solicitudinem gerens, specialiter tamen Urbis Romae Episcopus existit, et in ea Divina dispositione supremam Sacerdotalis potestatis Cathedram tenet, pari quoque ratione Cardinalibus, quos uti speciales S. R. E. Filios in Apostolici muneris functione, atque in universae Reipublicae Christianae administratione praecipuos sibique maxime conjunctos habet Consiliarios, et Cooperatores in eadem Urbe Roma, quae olim B. Petri Sede in ea constituta ipsius, et Coapostoli ejus Pauli Doctrina, et Martyrio consecrata, et Caput Christiani Orbis, et Religionis effecta est certa Sedes, mansionem, et locum unicuique proprium assignet, cujus quidem loci concessione iidem Cardinales, et sui Officii admoneantur, et residentiae, quam assistendo ipsi Romano Pontifici servare debent, et vel ex hoc magis tamquam in unum corpus compacta membra Sacro Capiti connexa esse, et ab illo dependere clarius dignoscantur.

Habita igitur cum Venerabilibus Fratribus nostris ejusdem S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura de eorum consilio, et assensu, statuimus et ordinamus in posterum perpetuis futuris temporibus, Presbyteris Cardinalibus has tantum, quae infra descriptae sunt, Ecclesias, neque alias in Titulos assignari debere, videlicet ex antiquis Sanctae Crucis in Hierusalem, Sanctorum Marcellini et Petri, Sanctorum quatuor Coronatorum, Ss. Joannis et Pauli, S. Anastasiae, S. Sabinae, S. Stephani in Caelio Monte, S. Clementis, Sanctorum Nerei et Achillei, S. Susannae, S. Pudentianae, S. Sixti, S. Petri ad Vincula, S. Martini in Montibus, S. Eusebii, S. Priscae, S. Vitalis, S. Marci, S. Marcelli, S. Laurentii in Lucina, Basilicae duodecim Apostolorum, S. Laurentii in Damaso, quae S. R. E. Vicecancellario pro tempore existenti perpetuo concessa, et assignata est; S. Balbinae, S. Caeciliae, S. Chrysogoni, S. Praxedis, S. Mariae Transtyberim. Ex posterioribus vero Sanctorum Quirici et Julittae, S. Joannis ante portam Latinam, S. Agnetis in Agone, S. Laurentii in Palisperna, S. Thomae in Parione, S. Silvestri in Campo Martio, S. Pancratii, S. Bartholomaei in Insula, S. Matthaei in Merulana, Sanctae Mariae de Ara Coeli, S. Mariae in Via, S. Mariae supra Minervam, S. Mariae Angelorum in Thermis, Sancti Hieronymi Illiricorum. Nec non quas supradictis antiquitus, et posterius institutis addimus, et ex nunc in Titulos Presbyterorum Cardinalium, cum honoribus, insignibus, Privilegiis, auctoritatibus, et praeeminentiis debitis, et consuetis instar aliarum Ecclesiarum, quae in similes Titulos per nostros Praedecessores antiquitus erectae, et institutae fuerunt, sine alicujus praejudicio perpetuo erigimus, et instituimus, ac Titulorum nomine, et Dignitate insignimus, et decoramus, S. Honuphrii in Janiculo, mutato illius statu ex Diaconia, quae hactenus fuit, in Titulum Presbyteralem; S. Augustini, S. Mariae de Populo, S. Alexii in Aventino, S. Blasii de Annulo, S. Mariae de Pace, S. Salvatoris de Lauro, S. Petri in Monte Aureo, Sanctissimae Trinitatis in Monte Pincio, S. Mariae Transpontinae.

Ex Diaconiis vero antiquis statuimus retinendas esse tantummodo quatuordecim infrascriptas, videlicet S. Mariae in Aquiro, S. Mariae in Cosmedin, Sanctorum Cosmae et Damiani, S. Mariae Novae, S. Hadriani, S. Mariae in Via lata, S. Mariae in Porticu, S. Angeli in Foro Piscario, S. Nicolai in Carcere Tulliano, S. Mariae in Dominica, S. Eustachii, S. Viti in Macello, S. Agathae, ac Sancti Georgii in Velabro: Ecclesias, quae insigniores existunt, et praescriptum a Nobis Diaconorum Cardinalium numerum exaequant.

Ita ut computatis Ecclesiis Cathedralibus, videlicet Ostiensi, et Veliterna invicem unitis, Portuensi, et Sanctae Ruffinae itidem unitis, Albanensi, Sabinensi, Tusculana, et Praenestina, quibus sex Episcopi Cardinales praesunt, et Titulis Presbyterorum superius designati numerum septuaginta Ecclesiarum constituant.

Et alter praeterea Titulus supra numerum additus sit, ut si quando contingat Diaconum, vel Episcopum Cardinalem, Vicecancellarium

esse, et ideo eamdem dictae Ecclesiae S. Laurentii in Damaso, quae Vicecancellario pro tempore existenti par Literas fel. record. Clementis Papae VII. Praedecessoris nostri perpetuo, ut praefertur, concessa, et assignata fuit, praeesse, alicui Presbytero Cardinali proprius Titulus non desit.

Omnes vero Ecclesias, quae per praesentem nostram Constitutionem Presbyteris Cardinalibus, etiam forsan ex dispensatione Apostolica pro Diaconia obtinentur; itidem omnes, et quascumque ex quatuordecim superius enumeratis Diaconiis, quae Presbyteris Cardinalibus in Titulos forsan etiam ex simili dispensatione concessae alias fuerunt, et ab iis obtinentur: demum omnes, et quascumque Ecclesias superius non expressas, ipsis Presbyteris, aut Diaconis Cardinalibus in Titulos, aut Diaconias commissas, et assignatas, ac per ipsos obtentas, volumus, et decernimus per praesentes ex nunc eo ipso vacare, et quascumque illarum assignationes, concessiones, nec non dispensationes desuper etiam motu proprio, et concistorialiter; ac de simili Fratrum consilio expeditas, quae a Praedecessoribus nostris, quaeque a Nobismetipsis emanarunt, Literasque Apostolicas desuper confectas, processusque habitos per easdem, et inde sequuta quaecumque cassamus, irritamus, et annullamus, irritaque, et nulla, ac nullius roboris, vel momenti esse nunciamus, mox assignaturi eisdem Cardinalibus, ex quorum Personis Ecclesiae in Titulos, aut Diaconias per eos hactenus obtentae vigore hujus nostri Decreti vacant, et eorum cuilibet alios Titulos aut Diaconias ex supradicto numero proprio cujusque Ordini congruentes.

In aliis vero, praeterquam supranominatis Ecclesiis, etiamsi earum aliquae in Titulos Presbyterorum, aut denominationes Diaconorum Cardinalium concedi solitae sunt, et Cardinales iis praefici consueverunt (quarum singularium situationes, et invocationes praesentibus haberi volumus pro expressis) nomina, insignia, denominationes, et statum hujusmodi Titulorum, aut Diaconiarum perpetuo supprimimus, et extinguimus, ac districte etiam interdicimus, ne de caetero unquam perpetuis futuris temporibus alia, quam ex supra scripto numero Ecclesia in Titulum, aut denominationem Cardinalatus cuipiam Presbytero, aut Diacono Cardinali concedatur, aut assignetur, neque aliis, quam supra nominatis Titulis, aut Diaconiis, Presbyteri, vel Diaconi Cardinales praeficiantur, ueve unquam aliqua ex supradictis Diaconiis Presbytero, neque contra ullos ex dictis Titulis Diacono Cardinali quomodolibet concedatur, vel assignetur; neque cum iis, aut eorum aliquo ex quavis causa desuper dispensetur.

Sed, et Decreta alias in Concistorio super hoc edita innovantes, et ampliantes pari ratione etiam perpetuo prohibemus, ne in posterum alicui Presbytero, aut Diacono Cardinali, qui alterum Titulum, aut Diaconiam quomodolibet assequutus fuerit, quive ex Ordine Diaconorum ad Ordinem Presbyterorum, vel ad Episcopalem Dignitatem transierit, aut ex Ordine Presbyteratus in Episcopum pariter promotus fuerit, licentia, et facultas retinendi priorem Ecclesiam sui Tituli, vel Diaconiae in administrationem, aut in Titulum, ueve Canonicatuum, et Praebendarum, Dignitatum, Officiorum, aut Beneficiorum dimissi Tituli, vel Diaconiae collatio, neque Palatii Domus, vineae, hortorum, aut fructuum, redditum, et proventuum, aut jurium quorumcumque ad hujusmodi Titulos, seu Diaconias pertinentium ad tempus, seu ad vitam retentio, aut ulla alia reservatio, quovis praetextu, occasione, vel causa, etiam melioramentorum, et sumptuum in illarum reparationem, necessitatem, sive utilitatem factorum concedatur, sed volumus, ut ipsi Tituli, et Diaconiae, cum illis annexis, juribusque et pertinentiis suis universis libera dimittantur.

Insuper praecipimus, et perpetuo ordinamus, ut de caetero in quibuscumque Literis Apostolicis, in quibus Cardinalium subscriptio manu propria facienda erit, iidem Cardinales, etiam Tituli, vel Diaconiae, seu Episcopatus sui Cardinalatus nomine expresso se subscribant.

Decernentes per hujusmodi erectionem, et institutionem decem praedictas per Nos in Titulos erectas Ecclesias tantummodo novis privilegiis, et Dignitate auctas, decoratas, insignitas; nihil autem omnino praejudicii cuiquam illatum, nihil alieni juris detractum, aut immutatum censeri posse, aut debere, sicque per quoscumque Judices Ordinarios, et Delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, et Cardinales praedictos sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi, facultate, et in quavis causa et instantia judicari, et definiri debere, nec non irritum, et inane si secus super praemissis, eorumve aliquo a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter, contigerit attentari.

Non obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, ac Ecclesiarum supradictarum, et aliarum quarumcumque, nec non Ordinum, juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, et Literis Apostolicis illis, ac quibusvis personis quomodolibet concessis, approbatis, et innovatis, quibus omnibus illorum tenore praesentibus pro expressis habentes specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Sic igitur ipsi Cardinales, quibus hujusmodi Ecclesiarum regimen, cura, et administratio pro

tempore commissa erunt, eas in spiritualibus, et temporalibus solicite, fideliter, et prudenter regant, et gubernent, ac juxta Constitutionem piae memoriae Leonis Papae X. Praedecessoris nostri in Concilio Lateranensi novissime celebrato editam, frequenter visitent, circa cultum Divinum invigilent, mores ac vitam Cleri, et Populi cis subjecti diligenter explorent, eosque ad recte, et honeste vivendum paterno moneant affectu, bonorum, ac temporalium redditunm curam gerant. Sicque ad Dei gloriam, et fidelis populi aedificationem, pia, et magnifica structura, et fabrica, suas quique Ecclesias instaurare studeant, et exornare: et tam in vita, quam in mortis articulo pro Divini cultus augmento, et salute animarum suarum ad congrue sustentandum aliquem Presbyterum, qui inibi in Divinis deserviat, sive alias erga ipsas Ecclesias, si reparatione indigeant, vel alia subventione de bonis sibi a Deo collatis, prout cuique pro modo facultatum conscientia dictaverit, munificos se exhibeant, et liberales, ut earumdem Ecclesiarum decora, et ornamenta tantorum Praesulum respondeant Dignitati, ac ipsae Ecclesiae tam sublimibus Personis gaudeant se commissas, et eorum amplitudine illustratas; iidemque Cardinales exinde ipsius S. R. E. cujus nobilissima membra sunt, majestatem sua pietate, solicitudine, et prudentia in dies magis extollant, et reverentiam omnium gentium erga illam exemplis bonorum operum insigniter augeant, ac denique praeter aeternae retributionis praemia, digna quoque laudum praeconia a Nobis, et Apostolica Sede valeant promereri.

Mandamus vero, ut praesentes Literae in quinterno Cancellariae Apostolicae de more describantur.

Nulli ergo omnino hominum, etc. Datum Romae apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicae 1587. Idibus Aprilis, Pontificatus nostri anno secundo.

Ego Sixtus Catholicae Ecclesiae Episcopus.

Ego A. Card. Farnesius, Vicecancellarius Episcopus Ostiensis.
Ego Jacobus Cardin. Sabellus, Episcopus Portuensis.
Ego Joann. Antonius Card. S. Gregorii, Episcopus Tusculan.
Ego Joann. Avalus Card. de Aragonia, Episcopus Sabin.
Ego M. S. Card. de Altaemps, Titul. S. Mariae Trans Tyberim.
Ego Marc. Anton. Card. Columna Titul. S. Laurentii in Lucina.
Ego Gabriel Card. Paleothus Tit. S. Martini in Montibus.
Ego F. Mich. Bonellus Card. Alexandrin. Tit. S. Mariae super Minervam.
Ego Ludov. Cardin. Madrutius, Titul. S. Anastasiae.
Ego N. Card. S. Praxedis.
Ego Jul. Anton. Sanctor. Titul. S. Bartholomaei in Insula, Card. S. Severinae.
Ego Hieron. Card. Rusticuccius, Tit. Sanctae Susannae.
Ego Joann. Hieron. Card. Albanus, Tit. S. Joan. ante Portam Latinam.
Ego P. Card. Deza.
Ego Anton. Card. Titul. SS. Joannis, et Pauli.
Ego Joannes Anton. Card. SS. Quatuor Coronatorum.
Ego Joan. Baptista Card. S. Marcelli.
Ego Julius Card. Cananus, Titul. S. Eusebii.
Ego Anton. Maria Card. Salviatus.
Ego Augustinus Cardin. Veronae, Titul. Sancti Marci.
Ego Vincentius, Titul. S. Mariae in Via, Card. Montis Regalis.
Ego Philippus Tit. S. Sabinae, Card. Spinula.
Ego Scipio Card. Lancellotus.
Ego Vincentius Card. Gonzaga.
Ego Fridericus Cardin. Cornelius, Titul. S. Stephani.
Ego Hippol. Card. Papien. Titul. S. Mariae in Porticu.
Ego Decius Card. Azzolinus, Titul. S. Matthaei, in Merulana.
Ego Hippol. Card. Aldobrandinus, Tit. S. Pancratii Major. Poenit.
Ego Hieron. Card. de Ruvere, Tit. Sancti Petri ad Vincula.
Ego Fr. Constantinus Card. Sarnanus.
Ego Philip. Tit. S. Eustachii Diaconus Cardin. Vastavillanus Camerar.
Ego A. Card. Montaltus.
Ego Hieron. S. Hadriani Diaconus Card. Matthaeus.
Ego Benedictus S. Gregorii Diaconus Cardin. Justinianus.
Ego Ascanius SS. Viti, et Modesti, et Crescentiae Diaconus Card. Columna.

Ecclesiae Tituli, et Diaconiae S. R. E. Cardi- 44
nalium postea fuerunt designati a Clemente Papa VIII. et a Sacra Rituum Congr. approbati sub die 30. Augusti 1602. ac a Paulo V. confirmati do anno 1618. ut in Libello impresso Romae ex Typographia Rev. Camerae Apostolicae sub eodem anno in hunc modum.

Ecclesiae Cardinalium Episcoporum, sex nempe.

Ostiensis. — Portuensis. — Tusculanensis.
Sabiuensis. — Praenestinensis. — Albanensis.

Tituli Presbyterales LI. videlicet.

Sanctae Mariae Angelorum in Thermis.
Sanctae Mariae Trans Tyberim.
Sancti Laurentii in Lucina.
Sanctae Praxedis.
Sancti Petri ad Vincula.
Sanctae Anastasiae.
Sancti Petri in Monte Aureo.
Sancti Honuphrii.
Sancti Silvestri in Campo Martio.
Sanctae Mariae in Via.
Sancti Marcelli.
Sanctorum Marcellini, et Petri.
Sanctorum Duodecim Apostolorum.
Sanctae Balbinae.
Sancti Caesarei.
S. Agnetis in Agone.
Sancti Marci.
Sancti Stephani in Caelio Monte.
Sanctae Mariae Transpontinae.
Sancti Eusebii.
Sancti Chrysogoni.
Sanctorum Quatuor Coronatorum.
Sanctorum Quirici, et Julittae.
Sancti Calixti.
Sancti Bartholomaei in Insula.
Sancti Augustini.
Sanctae Caeciliae.
Sanctorum Joannis, et Pauli.
Sancti Martini in Montibus.
Sancti Alexii.
Sancti Clementis.
Sanctae Mariae de Populo.
Sanctorum Nerei, et Achillei.
Sanctae Mariae de Pace.
Sanctae Mariae de Ara Coeli.
Sancti Salvatoris in Lauro.
Sanctae Crucis in Hierusalem.
Sancti Laurentii in Palisperna.
Sancti Joannis ante Portam Latinam.
Sanctae Pudentianae.
Sanctae Priscae.
Sancti Pancratii.
Sanctae Sabinae.
Sanctae Mariae super Minervam.
Sancti Caroli.
Sancti Thomae in Parione.
S. Hieronymi Illiricorum.
Sanctae Susannae.
Sancti Sixti.
Sancti Matthaei in Merulana.
Sanctissimae Trinitatis in Monte Pincio.

Diaconiae XV. videlicet.

Sancti Laurentii in Damaso.
Sanctae Mariae in Via Lata.
Sancti Eustachii.
Sanctae Mariae Novae.
Sancti Hadriani.
Sancti Nicolai in Carcere Tulliano.
Sanctae Agathae.
Sanctae Mariae in Dominica.
Sanctae Mariae in Cosmedin.
Sancti Angeli in Foro Piscium.
Sancti Georgii ad Velum Aureum.
Sanctae Mariae in Porticu.
Sanctae Mariae in Aquiro.
Sanctorum Cosmae, et Damiani.
Sancti Viti in Macello.

Notandum est hic, quod Ecclesia S. Laurentii 45
in Damaso non est proprie Diaconia, sed per Li-
teras Clementis VIII. Ecclesia haec datur semper
Vicecancellario, sive sit Diaconus, sive Presby-
ter, sive etiam Episcopus, ut refertur in mox
adducta Constitutione Sixti V. ubi etiam *in* §. 5.
disponitur, ut alius praeterea Titulus ultra nu-
merum praefinitum additus sit, ut si quando con-
tingat Diaconum, vel Episcopum, Vicecancella-
rium esse, et ideo eumdem praedictae Ecclesiae
Sancti Laurentii praeesse, alicui Presbytero Car-
dinali proprius Titulus non desit (*).

ADDITIONES AUCTORIS

Cardinales ad Urbem accedentes, Summo Pon- 46
tifici se sistere debent, nec ab Urbe discedere
sine licentia ejusdem. Benedict. XIV. *tom.* 1. *Con-
stit.* 119. incip. *In regimine* §. 3. Cardinales in 47
Urbe non residentes qualibet ex causa, excludun-
tur a participatione rotuli. Idem *ibid.* Acceden- 48
tibus ad Urbem ex causa legitima tribuitur por-
tio pro tempore morae. Idem *ibid.* Cardinales in 49
causis commissariis judicantes uti debent notario
archivii. Idem *tom.* 2. *Constit.* 22. incip. *Justitiae,
et pacis.*

Cardinalibus tribui potest Ecclesia Episcopa- 50
lis in partibus infidelium. Idem *Constit.* 36. incip.
Cum a nobis, ubi affert exempla Cardinalium,
qui ad Episcopatus Titulares promoti fuere.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De antiqua in Ecclesia denominatione *Cardi-* 51
nalium, tum de origine horum, quos dicimus *San-* 52
ctae Romanae Ecclesiae Cardinales, missis iis, quae
ex vulgo affert Auctor, lege, si lubet, Panvin. *de*

(*) De Ecclesiis, Titulis, et Diaconiis Cardinalium plura invenies apud Cantelium in *Metropolitanarum Urbium historia part.* 2. *dissert.* 5. *cap.* 2. 3. *et* 4. et P. Kleiner. *in Dissertatione de origine, et antiquitate Eminentissimorum Cardinalium*; Heidelbergae 1767. *cap.* 4. (*Edit. Barbiell.*)

Cardinal. Plat. *de Cardinal. Dignit. et Offic.* Ducange *in Glossario ad Scriptores mediae, et infimae Latinitatis verb. Cardinalis*, et Rousseaud de la Combe *in sua Jurisprudentia Canonica verb. Cardinalis sect.* 1. (*)

53 Quod vero attinet ad varium variis temporibus
numerum Cardinalium, de quo hic etiam agit Auctor, sciendum est, quod anno 1331. nonnisi
54 viginti erant Cardinales. Anno 1352. statuere
Cardinales: ne unquam essent plusquam viginti.
55 Anno 1378. nondum erant, nisi tres supra viginti.
56 Multum vero deinde crevit numerus eorum per
consequuta schismata. At Synodi Constantiensis, et Basileensis jusserunt, ne essent plures, quam
57 viginti quatuor. Multae a Synodo Basileensi, et
post mortem Sixti IV. ab ipsis Cardinalibus praescriptae referuntur Regulae de creatione Cardi-
58 nalium; inter has, ne nisi 24. Cardinales unquam
59 crearentur, nec nisi annos triginta jam nati, nec
60 nisi secundum majorem numerum suffragiorum
61 a Cardinalibus scripto datorum, nec nisi tres ex
una Dioecesi, Pontificisque ipsius, aut Cardina-
62 lis Nepos nullus. Hoc ultimum vero Caput mollivit conventio illa Cardinalium post Sixti IV. mortem, qua permissum fuit Pontifici, ut ex suis Cognatis, unum, sed solum, creare posset Car-
63 dinalem. Numero huic Cardinalium pauci indo
64 adjecti sunt usque ad tempore Leonis X. qui habens supectos eos, qui tunc erant Cardinales, ob initam contra se conjurationem, 31. novos crea-
65 vit (**). Numerus postea tamen ad 40. renovatus
est. At tandem pervenit ad 70. Confer de his omnibus Thomassin. *de veter. et nov. Eccles. discipl.*
66 *tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 114. *fer. per tot.* Quae vero a
Sixto V. in Cardinalium electione fuerint constituta, non omnia in praesenti sunt usu recepta, ut ex historia nostrorum temporum patet.

AUDITIONES CASINENSES

67 Cardinalium nomen a cardinibus originem sumpsisse videtur. Sunt enim velut cardines, circa quos valvae Ecclesiae volvantur. Belarminus tamen existimat ita appellatos fuisse, quia cum Pontifex sacra faceret *ad cardines Altaris*, scilicet ad angulos stare consueverant. Sarpius vero sensit, quod Clerici, qui bellis ingruentibus suas derelinquebant Ecclesias, et Romam vel Ravennam se recipiebant *incardinati* dicti fuerunt iis oppositi, qui in Romana vel Ravennatensi Ecclesia fuerant ab initio ordinati.

68 Olim Cardinalis nomine generatim vocabantur omnes qui perpetuo certae Ecclesiae erant adscripti, ut ei praeessent, vel inservirent. Ita Gela. 6. *can.* 3. *d.* 24. Gregorius M. vero saepe eodem modo commemorat Cardinales Episcopos vel Presbyteros.

Prius tribuebatur etiam forensibus Clericis, ac 69
ita Zacch. 6. *in Epist.* VII. quam ad Pipinum Francorum Regem dedit: *Simili modo et Presbyteri Cardinales Plebi quidem sibi subjectae, praeclariori veste induti, debitum praedicationis persolvant;* nulla facta distinctione inter urbanos ac forenses. Ac Joan. Diac. *lib.* 3. *cap. VI. opp.* S. Gregorii *tom. IV. col.* 88. *edit. Maur.* ait: *Cardinales violenter in Parochiis ordinatos forensibus, in pristinum cardinem Gregorius revocabat.*

Post annum vero Chr. millesimum Cardinalis 70
nomen Canonicis praesertim videtur tributum. Eribertus Mediolanensis Archiepiscopus apud Puricell. *Monum. Basil. Ambros. anno* 1032. multa statuit, *adhibitis sibi Senioribus superioris suae Ecclesiae Cardinalibus, Presbyteris, et Diaconibus etc.* Ac deinde *hoc scriptum subscribendo firmavit, et suis Cardinalibus firmandum obtulit.* Idem auctor ad annum 1105. affert litteram Mediolanensis Cleri, in cujus initio legitur: *Ordinarii Cardinales Sanctae Mediolanensis Ecclesiae, nec non Primicerius cum universo Sacerdotio et Clero Mediolanensi, omnisque populus etc.* Vincentius Archipresbyter Cardinalis occurrit in *cod. Eccl. Lucensis an.* 904. *apud* Murator. *Antiquit. med. aevi t.* 6. *col.* 407. atque Andreas Diaconus Cardinalis S. Placentinae Ecclesiae apud Campium *Hist. Eccles. Placent. p.* 430. Aliis pluribus brevitatis gratia praetermissis, ex paucis quae diximus, jam probatur, omnes Ecclesias cathedrales habuisse suos Presbyteros et Diaconos, qui cum suo Episcopo adhaererent, et Cathedrali inservirent, principem locum obtinebant, et Cardinalis nomine appellabantur; cathedralis enim Ecclesia proprie *cardo* dicebatur.

Exinde vero paritatem inducere minime pos- 71
sumus inter Romanos et caeterarum Ecclesiarum Cardinales; cum hi tantum opem ferrent in singulae dioecesis administratione, illi autem Romanum Pontificem adjuvarent in omnium Orbis universi Ecclesiarum sollicitudine; ideoque quanto Episcopis Pontifex, tanto Romani Cardinales caeteris praestabant Cardinalibus.

S. R. Ecclesiae Cardinales dicuntur etiam Ec- 72
clesiae columnae ac Senatores. Paris *de resig. ben. lib.* 7. *q.* 12. Fratres et coadjutores Papae, cum quibus ille judicium fert in orbem universum; *cap. per venerabilem vers. rationibus, qui fil. sint leg. c. fundamenta §. decet de elect. in* 6. *not. Abbas in c. Ecclesia vestra* 2. *col. de elect. et in c. ex gestis*

(*) Adi etiam laudatos Cantelium *cap.* 1. et Kleinerum c. 2. et 3. *(Edit. Barbiell.)*

(**) Hinc sub Leone sexaginta duo juxta Oldoinum, secundum alios sexaginta quinque simul recensiti sunt. Pius IV. et Gregorius XIII. ad majorem prae omnibus numerum ad septuaginta sex, Hieronymo Plato, et Mosconio testibus, sacrum Collegium auxere. Acerbiore hic quam par fuisset, Panvinius stylo ista in amplificando Cardinalium coetu studia perstringit; sed eum castigavit P. Daude *cap.* 2. sui operis *de Majestate Hierarch. Eccles* De Ecclesiarum suburbicariarum optione plura disputat Andreuccius *in diss. Epicop. Cardinalib. Suburbicariis p* 2. c. 2. *(Edit. Barbiell.)*

de Cler. non resid. Sicut enim sine Sacerdotibus Levitici generis summus Hebraeorum Sacerdos ardua non explicabat, ut habetur *in cap. per venerabilem d. ver. qui fil. sint leg.* ita Pontifex sine Cardinalium consilio majoris momenti negotia non expedit; *cap. ex gestis de cler. non resid.* Demum Pontificis Collaterales Cardinales vocat S. Bernardus *ad Eugen. III. de Consid. lib. 4. cap. 4. col.* 444. *vol.* 1. *edit. Paris.* 1719.

73 Omnes Episcopi in dioecesis suae administratione semper ope ac consilio usi sunt Presbyterum ac Diaconorum, qui Ecclesiae Senatum constituebant. Ita Ignatius Martyr primo Ecclesiae saeculo *in epist. ad Philadelph. n.* 7. *p.* 146. *apud* Cotelerium *Patres Apost. t.* 2. *Amstelodami* 1724. *Episcopo*, inquit, *intendite, et Presbyteris, et Diaconis*, et sic etiam *ad Smyrnen. num.* 8. *pag.* 148. In *Epistol. ad Magnesian.* vero legimus *num.* 6. *p.* 55. *Hortor ut studeatis, in Dei concordia omnia agere, Episcopo praesidente Dei loco, Presbyteris, loco Senatus Apostolici, Diaconis, mihi suavissimis, quibus commissum est ministerium Jesu Christi.* Ita etiam D. Cyprianus *in epist. ad Cornelium apud Coustantium c.* 131. *Te comperi motum, quod cum de Adrumentina colonia Polycarpi nomine ad te literae dirigerentur, postea quam nos, ego et Liberalis in eumdem locum venissemus, coepissent illuc ad Presbyteros et ad Diaconos literae dirigi. Quod scire te volumus et pro certo credere, nulla id levitate ac contumelia factum.* Canone autem 24. Concilii Antiocheni *an.* 341. *apud Labeum tom.* 2. *col.* 595. *edit. Venet.* statuitur, quod *manifesta sint, quae ad Ecclesiam pertinent cum cognitione Presbyterorum et Diaconorum, qui sunt circa eum, hoc est Episcopum.* Propterea Ecclesia Romana suum semper habuit Presbyterium, uti patet ex allato D. Cypriani testimonio, ac *ex epist.* 6. Cornelii P. *ad Cyprian. num.* 2. *c.* 136. *Omni igitur actu*, inquit Pontifex, *ad me perlato placuit contrahi Presbyterium;* atque caeterarum Ecclesiarum Senatibus maxime praestabat, uti praecipua membra, et nobilissimae partes illius Ecclesiae, quae curam habet Orbis Universi.

74 Sed praeterea Cardinales in Romana Ecclesia praefuerunt Titulis, quos in illa urbe S. Evaristus Papa constituit; nam cum Pontifex omnia expedire non posset, ac populus omnis in una Ecclesia difficile conveniret, S. Evaristus aliquas sacras aedes in variis Urbis regionibus aedificavit, ac iis, Presby-
75 teros praeesse voluit. Fuerunt etiam in urbe diaconiae, quibus Diaconi Cardinales praesidebant, quomodo Titulis Cardinales Presbyteri; nam Tituli nomine veniebant sacrae aedes, quae vice erant parochiarum, et ad quas fideles conveniebant divinas liturgias audituri et S. Eucharistiam sumpturi. Attamen erant etiam aliae publicae Ecclesiae, quodammodo pauperum hospitales, domus etc. quibus adjuncta erant sacella, quae Diaconiae perinde nomen obtinuerunt, cum illarum curam
Diaconi haberent. Postea vero accesserunt etiam 76
Episcopi Cardinales, scilicet viciniores Episcopi, qui *ex Officio* Pontifici assisterent cum Presbyteris et Diaconis, cumque illis convenirent ad Pontificis electionem. Cardinales tamen dicti sunt, postquam ad Lateranensem Basilicam adscripti fuerunt, idest octavo Ecclesiae saeculo, uti recte notat Card. Brancacci, nam illorum fit mentio sub Stephano IV. anno 769. ab Anastasio in ejusdem vita apud Muratorium *tom.* 3. 178. *Hic statuit, ut omni Dominico die a septem Episcopis Cardinalibus hebdomadariis, qui in Ecclesia Salvatoris observant, Missarum solemnia, super Altare B. Petri Apostoli celebrarentur.* Quamvis aliqui negent ante annum millesimum fuisse ita appellatos, et Casalius hoc referat ad tempus Honorii II. anno 1125. Plures fuerunt Tituli quibus ejusdem Episcopi appellabantur; in primis dicti fuerunt *Episcopi Lateranenses*, ut apud Kircher. in sua historia S. Eustachii vetus quaedam inscriptio confirmat. Item dicebantur Episcopi *Cooperatores, Hebdomadarii*, et *Collaterales*, ut ostendit Em. Cardinal. Rasponi *in Basilica Lateran. lib.* 1. *cap.* 3. ex Joan. Diacono *in hist. de reb. Lateran.*

Admonendum demum quod ante Sixti IV. tempora, qui Cardinalis Diaconus creatus fuerat, Presbyteralem Titulum obtinere nequibat, nisi cum Presbyter ordinaretur, sed tunc demum Pontifex anno 1480. coepit indiscriminatim Presbyterorum Titulos Diaconis committere, et Diaconorum Presbyteris, et postea eo res pervenit, ut etiam simplicibus Clericis Diaconorum Tituli commendarentur. 77

ARTICULUS II.

QUOAD CARDINALIUM DIGNITATEM, ET PRAEEMINENTIAM.

Cardinalatu nulla est major Dignitas post Papatum in Ecclesia Dei. In Cardinalibus enim residet tota Majestas Christianae Reipublicae. Eugenius IV. in *Constit.* incip. *Non Mediocri*, ubi validissimis rationibus definit post Caput Ecclesiae, quod est Papa, contigua sui corporis membra, qui sunt Fratres ejus Cardinales, prae caeteris Ecclesiae membris, ac partibus honorari debere, et Cardinalatus Dignitatem esse majorem, et sublimiorem Episcopali, Archiepiscopali, et Patriarchali. Idem habetur in Constitutione Leonis X. incip. *Superna*, ibi: *Et cum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales caeteros omnes, in ipsa Ecclesia post Summum Pontificem honore, ac Dignitate praecedant.* Et colligitur etiam ex Concilio Tridentino *cap.* 11. *sess.* 24. et ex Constitutione Sixti V. *de Sanctas Romanae Ecclesiae Cardinalium praestantia, edita tertio nonas Decemb.* 1586. et *ex cap.* 1

Quamquam caus. 2. *qu.* 7. *et cap. Constantinus*
2 *Dist.* 96. Nec obstat quod Cardinales Ordine sint minores Episcopis; *cap. Ante omnia dist.* 40. *cap. de his dist.* 5. *de consec. Clement. Si quis suadente* §. *Nec super haec; de poenis*, Glossa *ultim. in cap. Quamquam caus.* 2. *quaest.* 7. Non obstat, inquam, quia in ejusmodi praerogativis, et privilegiis, est potius habenda ratio Dignitatis, quam Ordinis, ut declaravit idem Eugenius IV. in d. *Constit. Non mediocri*, bis verbis: *Nec causetur quispiam, quod Ordo Episcopalis Presbyterio major sit, quoniam in ejusmodi praelationibus Officium, et Dignitas praeponderat Ordini, quemadmodum Jure cautum est, ut Archidiaconus non Presbyter suae Jurisdictionis obtentu Archypresbytero praeferatur.* Et de facto hoc habetur etiam in Vicario Generali, qui, quamvis
3 simplex Clericus, praecedit omnes de Clero. Unde praeeminentia non est commensuranda ab Ordine, sed ab Officio, et Jurisdictione, quae dant Dignitatem, et consonant etiam verba textus in c. *Quamquam, caus.* 2. *q.* 7. ibi: *Quamquam secundum honorum vocabula, quae jam Ecclesiae usus obtinuit, Episcopus major Presbytero sit, tamen Augustinus in multis*
4 *Hieronymo minor est.* Et quod Dignitas, et Jurisdictio Cardinalium sit major Ordine Episcopali patet *ex c. Constantinus dist.* 96. Episcopi enim non praesunt nisi uni certae Dioecesi, et Cardinales repraesentantes Magistratum una cum Papa praesunt regimini totius universalis Ecclesiae, ut recte dixit Innocent. III. *in cap. Bonae memoriae* 3. *de postulat. Praelat.* ibi: *Quod Cardinalis persona utilis sit, non solum Romanae, sed etiam Ecclesiae universali.* Et Divus Bernardus ad Eugenium III. inquit: *Veniamus autem ad Collaterales, et Adjutores tuos; hi seduli tui, hi intimi tui, eligendi de toto Orbe, Orbem judicaturi.* (*)

5 Tantae Dignitatis, praestantiae, et praeeminentiae sunt Cardinales, quod ipsis solis est deman-
6 data auctoritas eligendi Summum Pontificem. Hanc enim auctoritatem concessit eis in primis Nicolaus II. *ann.* 1059. in Conc. Romano *c.* 2. cum hoc tamen, quod facta praecipue ab ipsis Cardinalibus Summi Pontificis electione, deinde reliquus Clerus, ac populus ad eam comprobandam accederet, prout refertur in *c. In nomine Domini* 1. *dist.* 23. ibi: *Decernimus, atque statuimus, ut obeunte hujus Romanae universalis Ecclesiae Pontifice, in primis Cardinales Episcopi diligentissime simul de electione tractantes, mox Christi Clericos Cardinales adhibeant, sicque reliquus Clerus, et po-*
7 *pulus ad consensum novae electionis accedat.* Et hic mos eligendi Pontificem perduravit usque ad tempora Alexandri III. optime meriti de hac mea Patria Alexandrina Civitate, utpote qui eam Sede Episcopali condecoravit, et suo nomine appellandam pro sibi praestita fidelitate, obedientia, et ope constituit. Sed quia adhuc quandoque pro simili electione, et approbatione schismata oriebantur, Alexander III. in Generali Lateranensi Concilio statuit, ut ille demum canonice electus censeretur, in quem duae ex tribus Collegii Cardinalium partes consensissent, et sic excluso Cleri, et Populi consensu, requisito ex supra laudato Decreto Nicolai II. *in d. cap. In nomine Domini*, tota Pontificis electio od solum Cardinalium Collegium redacta est per ipsum Alexandrum III. ut expresse patet *in cap. Licet* 6. *de election.*, ibi: *Licet de vitanda discordia in electione Romani Pontificis manifesta satis a Praedecessoribus nostris Constituta manaverint, quia tamen saepe post illa per improbae ambitionis audaciam, gravem passa est Ecclesia scissuram, Nos etiam ad malum evitandum hoc de consilio Fratrum nostrorum, et sacri approbatione Concilii aliquid decrevimus adjungendum. Statuimus ergo, ut, si forte (inimico homine superseminante zizaniam) inter Cardinales de substituendo Summo Pontifice, non poterit esse plena concordia, et duabus partibus concordantibus, pars tertia concordare noluerit, aut sibi alium praesumpserit nominare, ille absque ulla exceptione ab universali Ecclesia Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus electus fuerit, et receptus.* Unde, ut 8
dicit Onuphrius in annotatione ad vitam d. Alexandr. III. in electione Lucii III. sui immediati successoris, ea tunc primum redacta fuit ad solos Cardinales, Clero omnino, et Populo a Summi Pontificis electione exclusis, et Lex salutaris a dicto Alexandro III. in Concilio Generali Lateranensi *anno* 1179. celebrato lata de duobus tertiis Suffragiorum Cardinalium ad evitanda in posterum schismata executioni mandata fuit, quod dicit sibi constare ex ejusdem Pontificis Diplomate apud se asservato. Et haec facultas eligen- 9
di Summum Pontificem solis Cardinalibus demandata, fuit confirmata, et plenius statuta a Gregorio X. in Concilio Generali Lugdunensi 1274. celebrato, prout refertur *in cap. Ubi periculum* 3. *de election.* in 6. et a Clemente V. in Concilio Viennensi 1311. coacto, prout refertur *in c. Ne Romani* 2. *Clem. de elect.* et ex post fuit semper inviolabiliter in ipsis conservata. Vide Barbos. *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers.* c. 1. *num.* 55. *et seq.* cum multis ibi citatis. (**)

Cardinales soli possunt deferre Pileum, seu 10
Galerum rubrum eis concessum ann. 1244. ab Innoc. IV. in Conc. Lugdunensi I. ut refert Bar-

(*) Qui, et quam merito jure factum sit, ut Episcopis licet ordine praestantioribus praemineant Cardinales sive Presbyteri, sive Diaconi, pluribus ostendunt Gantelius *diss.* 5. *cap.* 9. Andreuccius *de Cardinalibus in genere diss:* 2. *num.* 7. *seqq.* et Zaccaria *Antifebronii Italici tom.* 4. *pag.* 246. *seq.* itemque *Antifebron. vindicati tom.* 4. *diss.* 10. *c.* 1. *(Edit. Barbiell.)*

(**) Munus hoc eligendi Summi Pontificis solis delatum Cardinalibus illustrant Cantelius *part.* 2. *diss.* 4. *cap.* 6. et Kleinerus *diss. de muniis, et praerogativis Cardinalium*, Heidelbergae 1768. c. 1. *(Edit. Barbiell.)*

bosa cum multis aliis *lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 3. *num.* 8. Petra *tom.* 4. *Comment. in Constit.* 1. *Eugenii IV. num.* 21. et habetur ex inscriptione sua sepulchrali Neapoli, ubi obiit: *Innocent. IV. Pontifex Maximus de omni Christiana Republica optime meritus, qui natali S. Joannis Baptistae anno* 1243. *Pontifex renunciatus, die Apostolorum Principi sacra coronatus, cum Purpureo primus Pileo Cardinales exornasset, Neapolim a Corrado eversam S. P. restituendam curasset, innumerisque aliis praeclare, et prope divine gestis, Pontificatum suum quam maxime illustrem reddidisset, anno* 1254. *B. Luciae Virginis luce hac luce cessit. Annibal de Capua Archiepiscopus Neapolitanus in Sanctissimi viri memoriam obsoletum vetustate Epigramma restituit.*
11 Soli ipsi possunt deferre Birretum Purpureum sive Pileolum Rubrum, ut eis publice Decreto concessit Paulus II. posita poena, ne quis indumento illo Purpureo caput tegeret, concedens insuper eisdem Cardinalibus, ut ejusdem coloris panno equos, vel mulas sternerent dum equitarent. Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 9. Azorius *instit. moral. part.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *qu.* 18. Palatina *in ejus vita*, Petra *t.* 4. *comment. in Const. Eugen. IV. n.* 21. (*)

12 Quod privilegium ferendi Birreta, et Pileos rubros more aliorum Cardinalium fuit postea etiam extensum ad Cardinales ex Regularium Ordinibus assumptos a Gregorio XIII. *Constit.* 9.
13 incip. *Sanctissimus*. Soli ipsi Cardinales habent privilegium, ut Titulus Eminentiss. et Vestrae Eminentiae una cum antiquo titulo Reverendiss. debeat esse suus proprius, et peculiaris Cardinalitiae Dignitatis, prout infrascripto Decreto expresse continetur.

Die 10. Junii 1630. in Concistorio secreto.

Fuit facta per Cardinalem Pium relatio Decreti Sacrae Congregationis Caeremoniarum S. R. E. Cardinalium, ut infra.

BEATISSIME PATER

Sacra Congregatio Caeremoniarum S. R. E. Cardinalium censuit, si Sanctitati Vestrae placuerit, loco Titulorum Illustrissimi, et Dominationis Vestrae Illustrissimae, quibus hactenus usi sunt Cardinales, Titulos Eminentissimi, et Vestrae Eminentiae una cum antiquo Titulo Reverendissimi in posterum esse debere proprios, et peculiares Cardinalitiae Dignitatis; ita ut praefati Tituli Eminentissimi, et Eminentiae a nemine, praeterquam ab Eccles. Rom. Imper. Electoribus, ac Magistro Hospitalis Hierosolym. usurpari possint, aut aliis attribui; eosdemque Titulos ab omnibus, et singulis Cardinalibus, praesentibus et futuris omnino assumi, illisque inter se tam voce, quam scripto perpetuo uti debere. Quod si contigerit, aliquem cujuscumque Dignitatis, Gradus, et Conditionis (Imperatore, ac Regibus exceptis) hujusmodi Titulos alicui Cardinalium non tribuere, Cardinalis ille nullatenus cum eo agat, nec ejus Literas quoquomodo recipiat.

Insuper censuit supplicandum esse Sanctitati Vestrae, ut per suum Concistoriale Decretum praecipere dignetur caeteris omnibus, et singulis Ecclesiasticis cujuscumque Conditionis, Gradus, et Dignitatis, etiam Episcopali, Archiepiscopali, Primatiali, seu Patriarchali Dignitate praefulgentibus, ne praefatos Eminentissimi, et Eminentiae Titulos quoquomodo sibi usurpent, sub poenis indignationis Sanctitatis Vestrae, et Romanorum pro tempore Pontificum, inhabilitatisque ad alias Dignitates, et incapacitatis quarumcumque Gratiarum, seu Indultorum Sedis Apostolicae, ac amissionis fructuum suarum Ecclesiarum, ac Beneficiorum quorumcumque ipso facto incurrendis.

Item censuit haec omnia in praesenti Concistorio esse referenda, ut Sanctitate Vestra annuente ab omnibus, et singulis Cardinalibus recipiantur, et super eorum perpetua, et inviolabili observatione juretur, debitaeque executioni demandentur a praesentibus quidem in Concistorio statim, ab existentibus vero in Curia post tres dies, et absentibus post duos menses in Italia, et post quatuor extra Italiam. Inter alia super his etiam omnes, et singuli Cardinales, qui in futurum creabuntur, jurare teneantur praesentes quidem in receptione Pilei, absentes vero in receptione Birreti.

Qua relatione habita S. D. N. per haec verba, quid vobis videtur? omnium D. D. Card. exquisivit suffragia, et singulorum auditis sententiis non solum unanimiter consentientibus, verum etiam instantissime deprecantibus, atque S. Sanctitati supplicantibus, ut hujusmodi Decretum, et omnia in eo contenta approbaret; sicque probata per suum Concistoriale Decretum, cum auctoritate exprimendi etc. Et Literas etiam in forma Brevis expediendi cum solitis clausulis etc. confirmaret. Sanctitas sua, ut sequitur, decrevit.

Petitionibus vestris annuentes proposita Nobis per vos omnia admittimus, et approbamus, et desuper Literas etiam in forma Brevis cum clausulis opportunis, et necessariis concedimus, et expediri mandamus cum auctoritate imprimendi. In omnibus etc.

Absoluto Concistorio post discessum Pontificis in Congregatione Generali omnes, et singuli Cardinales, qui in Concistorio interfuerunt, tactis Sacrosanctis Evangeliis jurarunt, et subscripserunt, ut infra.

(*) Confer de Cardinalium veste aliisque insignibus laudatos Cantelium *Diss. V. cap.* 8. et Kleinerum *cap.* 5. *(Edit. Barbieri)*

Nos miseratione Divina Episcopi, Presbyteri; et Diaconi S. R. E. Cardinales supradictum Decretum Sacrae Congregationis Caeremoniarum S. R. E. Cardinalium a Sanctissimo Domino Nostro approbatum, et a nobis receptum perpetuo, et inviolabiliter observare promittimus, et juramus.

Dominicus Episcopus Portuensis Cardin. Ginnasius.
C. Card. Pius Episcopus Albanen.
S. Card. Burghesius Episcopus Sabinen.
Ego M. Episc. Tusculanus Card. Lantes.
Ego G. Card. Borgia Presb.
Ego Rob. Card. Ubaldinus.
Ego I. Card. Sabellus.
Ego G. Card. Bentivolus.
Ego G. Card. de Torres.
Ego F. A. Card. S. Honuphrii.
Ego Aloysius Card. Cajetanus.
Ego Ludovisius Presbyter Card. Sancti Sixti nuncupatus.
Ego Berlingerius Presbyter Card. Gypsius.
Ego F. Presbytor Card. Verospius.
Ego Gregorius Presbyter Card. Narus.
Ego Lucas Ant. Presbyter Card. Virilis.
Ego Franciscus Diaconus Card. Barberinus.
Ego P. Maria Burghesius Diaconus Cardin. Sancti Georgii.
Ego Hieronymus Diaconus Card. Vidonus.
Ego L. Diaconus Card. Biscia.
Ego M. Card. Ginettus.
Ego A. Diaconus Card. Caesarinus.
Ego H. Diaconus Card. Columna.
Ego Theodorus Card. Trivultius.

14 Immo Cardinales sunt tantae Dignitatis, et
praeeminentiae, ut eorum Dignitas non parum
15 Regiam Majestatem aemulare contendat. Nec desunt Reges, qui Cardinalibus praeeminentiam in sedendo, et scribendo cesserint; scribit enim Raynaldus *ad annum* 1235. *num.* 2. *et* 6. quod cum convenissent Perusiae Rex Siciliae Carolus, et Regis Ungariae Filius Carolus Martellus dictus, una cum Papa, et Cardinalibus, sedit in Conciatorio Rex Pater inter Presbyteros Cardinales, Filius inter Diaconos, deinde post ministratum cibum Pontifici, accubuerunt mensae cum Cardinalibus. Eodem anno 1235. fertur, Regem Angliae ad Cardinalem Presbyterum scribentem nomen suum illi Cardinalis postposuisse; Rex Daniae cum anno 1474. Romam perrexisset, inter duos priores Cardinales exceptus fuit, nec umquam operire caput voluit, nisi post eos, et in die Parasceve ultimus post Cardinales adoraturus Crucem adivit. Cardin. Papien. *Epistol.* 156. inquiens: *ut habeatur justus honor Summo Senatui.* Et multa alia reticentur consimilia exemplo apud
16 Scriptores videnda. Solum addendo quod praecipue ista praeeminentia debetur Cardinalibus Collegium repraesentantibus, nam ex Caeremoniali *rubr. de receptione Regis, et de ingressu Imperatoris* in Capella, et Concistorio assignatur locus Regi post primum Cardinalem Episcopum, vel antiquiorem Cardinalem Presbyterum. Unde Cardina- 17
lium Collegium est honorabilius membrum, quod habet Ecclesia Dei, et dicitur Gremium Romanae Ecclesiae; *cap. in Nomine Domini* 1. *circa medium dist.* 23. et merito de eo dici potest illud, quod de Romanae tunc supremae Reipublicae Senatu interrogante Pyrrho Epirotarum Rege Cyneam suum legatum respondisse asserunt: *Urbem Romanam Templum sibi visum, Senatum Regiam, Senatores quot, tot Reges.* Hinc Pius II. *in comment. lib.* 3. *pag.* 66. ait: *Cardinales pares Regibus haberi;* et dum eos creabat, dicebat: *Vos Senatores Urbis, et Regum similes estis;* et sic hoc dixisse Paulum
II. refert Card. Papiens. *Epist.* 180. *et* 181. Et Re- 18
gibus aequiparari, et in eis residere totam Majestatem Christianae Reipublicae, tenet Cardin. Tusch. *tom.* 1. *in lit. C. conclus.* 100. *n.* 4. Decian. *consil.* 8. *num.* 63. *vol.* 1. Jacobat. *de Conc. lib.* 1. *art.* 1. *num.* 1. Duaren. *de Sac. Eccles. Ministr. lib.* 1. *cap.* 13. Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. universal. cap.* 4. *num.* 9. cum multis aliis ibi citatis.

Hic juvat adducere novissimas Apostolicas San- 19
ctiones circa assecutionem Decanatus Sacri Collegii Cardinalium, et in primis affertur Decretum a particulari Congreg. editum die 28. Februarii 1721. et a Sanctissimo Domino nostro Clemente XI. approbatum, et servari mandatum.

DECRETUM

In casu vacationis Decanatus Sacri Collegii Cardinalium die 28. Februarii 1721. habita fuit Congregatio particularis in Mansionibus R. P. D. Auditoris Sanctissimi, cui interfuerunt RR. PP. DD. Petra Secretarius Sacrae Congregationis Episcoporum, et Regularium, Marefuscus Auditor Sanctissimi, Lancetta, Cerrus, Herrera, Sac. Rotae Auditores, Ansidaeus Assessor S. Officii, et Lambertinus Sac. Congr. Conc. et hujus particularis Congregat. Secret.

Omnesque unanimiter responderunt.

Consulendum esse Sanctissimo, quod declarare dignetur Decanatum Sac. Colleg. Cardinalium devenisse vigore Bullae V. San. Mem. Pauli IV. ad Eminentissimum Dominum Cardinalem Tanarium, uti Episcopum Cardinalem antiquiorem in Curia praesentem tempore vacationis dicti Decanatus sequutae per obitum Cardinalis Fulvii Astalli, exclusis Episcopis Cardinalibus antiquioribus extra Curiam tempore dictae vacationis commorantibus, non ex publica causa, et destinatione Romani Pontificis, etiamsi residerent in Dioecesibus, quarum administrationem ex dispen-

sationе Apostolica retinent, et ita servandum esse perpetuis futuris vacationibus.

Quoad aliam vero controversiam inter EE. DD. Cardinalem Tanarium antiquiorem in Episcopatu, et juniorem in Cardinalatu, et Cardinalem Judicem juniorem in Episcopatu, sed antiquiorem in Cardinalatu, causa non fuit proposita, attenta cessione suo Juri facta ab eodem Cardinali Judice; Dominique unanimiter dixerunt consulendum esse Sanctissimo, quod declarare dignetur ex hujusmodi cessione nullum in futuris Decanatus vacationibus censeri irrogatum fuisse praejudicium Cardinalibus similia Jura foventibus.

Factaque eadem die per me infrascriptum Secretarium de praemissis Sanctissimo Domino nostro relatione, Sanctitas sua Congregationis sententiam quoad utramque partem benigne approbavit, et perpetuis futuris temporibus servari mandavit.

Prosper de Lambertinis Secret.

20 **Sanctiss. D. N. D.** Benedicti Pp. XIII. *Constitutio*, **qua Decanatum** Sacri S. R. E. Cardinalium **Collegii ad Episcopum Cardinalem antiquiorem**, licet a Romana Curia absentem, dummodo tempore vacationis ejusdem Decanatus apud priorem sibi commissam Ecclesiam personaliter resideat, devenire decernitur, pluraque alia quoad Ostiensis, et Veliternensis Ecclesiarum optionem statuuntur, cum clausula, et derogationibus opportunis.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Romani Pontificis circumspecta vigilantia ea, quae certis etiam, et rationabilibus ex causis a Praedecessoribus suis olim provide sancita fuerunt, ubi dissidiis, et contentionibus, praesertim inter eos, qui sublimi Cardinalatus Dignitate in Sancta Dei Ecclesia praefulgent, aliisque insuper gravioribus malis occasionem tribuere dignoscuntur, ipsa rerum experientia suadente, nonnunquam moderatur, ac immutat, et ad aequitatis, ac justitiae normam redigit, ut sublatis e medio litium, malorumque seminibus, fraterna charitas, atque concordia, quam inter eosdem Cardinales maxime vigere decet, inviolata servetur, et publico simul bono consultum sit: eumque in finem Apostolicae auctoritatis, et providentiae partes libenter interponit, prout matura deliberatione praehabita in Domino conspicit salubriter expedire.

§. 1. Dudum siquidem a fel. rec. Paulo Papa IV. Praedecessore nostro emanavit Constitutio tenoris sequentis, videlicet: « Paulus Episcopus Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Cum Venerabiles Fratres Nostri S. R. E. Cardinales in partem sollicitudinis vocentur, ut pro tempore existenti Romano Pontifici assistant, ipseque Romanus Pontifex eorum consilio agenda disponat, et iidem Cardinales sint pars corporis, et membra ipsius Romani Pontificis, ac diversis almae Urbis nostrae Parochialibus Ecclesiis, pro eorum Cardinalatus titulo, seu denominatione praeficiantur, et in eis Episcopalem jurisdictionem habeant, et propterea in Romana Curia residere debeant, praesentesque in dicta Curia magis digni, et privilegiati existant, quam absentes, et in optionibus Titulorum, ac sex Ecclesiarum Cathedralium, quibus Cardinales pro eorum Cardinalatus titulo praefici solent, absentibus etiam ante eos in Cardinales assumptis praeferantur, et si uni ex dictis Ecclesiis Cathedralibus praefecti fuerint, ex post semper alios non Episcopos Cardinales in quibusvis actibus, et sessionibus praecedant: Nos ex praemissis, et diversis aliis causis animum nostrum moventibus, et inter caetera, ut eosdem Cardinales absentes ad residendum in Curia aliquibus uberioribus favoribus, et praerogativis alliceremus, Decanatu Collegii Cardinalium hujusmodi, quem Nos, dum in minoribus constituti essemus, obtinebamus, et ad quem propter nostram continuam in eadem Curia residentiam ante alios Cardinales Nobis in Cardinalatu antiquiores tunc ab ipsa Curia absentes perveneramus, per nostram ad Summi Apostolatus fastigium assumptionem vacante, habita super his cum Fratribus nostris in Concistorio nostro secreto deliberatione matura, de eorum consilio, et unanimi assensu, Venerabilem Fratrem nostrum Joannem Episcopum Ostien. S. R. E. Cardinalem de Bellajo nuncupatum, de Nobis, et Sede Apostolica optime meritum, Decanum Collegii hujusmodi declaravimus, eumque ipsius Collegii Decanum vocavimus, et Decanatum ipsum ipsi concessimus, prout etiam per praesentes declaramus, vocamus, et concedimus. Et insuper, ne in posterum Decanatus praedictus, illius occurrente vacatione in aliquem Cardinalem ex voluntate sua, et non ex causa publica absentem, et propter absentiam suam hujusmodi quandoque de negotiis dictae Sedis minus informatum, in injuriam aliorum Cardinalium tunc praesentium, et Romano Pontifici assistentium, ac propterea de negotiis praedictis melius informatorum, deveniat, aut super eodem Decanatu aliquae controversiae, seu dissensiones inter ipsos Cardinales oriantur, providere volentes, Motu proprio, et ex certa scientia, ac de Apostolicae potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura Constitutione sancimus, quod Decanatus hujusmodi de caetero perpetuis futuris temporibus nonnisi ad Episcopum Cardinalem antiquiorem in Curia praesentem, aut ex causa publica absentem, et extra Curiam per Romanum Pontificem destinatum devenire possit.

Et quod Episcopus Cardinalis antiquior in Curia praesens, aut, ut praefertur, absens, et extra Curiam destinatus, postquam Decanatus bujusmodi ad eum devenerit, omnes alios Cardinales, etiam antiquiores, semper in quibusvis sessionibus, et aliis actibus publicis praecedat, nec per alios Episcopos Cardinales etiam antiquiores, tunc absentes, etiamsi postmodum incontinenti ad eamdem Curiam se conferant, et in ea continuo resideant, super ipso Decanatu, aut illius sessionibus, vel aliis actibus, seu negotiis ad eum pertinentibus impediri, aut molestari valeat. Decernentes sic, et non aliter in praemissis omnibus, et singulis per quoscumque Judices, et Commissarios quavis etiam Apostolica auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac eorumdem Cardinalium Collegium in quavis causa, et instantia, et sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi auctoritate, et facultate, judicari, et definiri debere; ac irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, ac Ordinationibus Apostolicis, ac stylo Concistorii nostri, nec non ipsius Collegii, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, caeterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo etc. Si quis etc. Datum Romae apud S. Marcum Anno Incarnationis Dominicae 1555. Undecimo Kal. Septembris Pontific. nostri anno primo. »

§. 2. Postmodum, anno scilicet 1719. occasione obitus bon. mem. Nicolai S. R. E. Cardinalis Acciajoli Episcopi, dum viveret, Ostiensis et Veliternensis, Sacrique Venerabilium Fratrum nostrorum ejusdem S. R. E. Cardinalium Collegii Decani, dubitatio emersit, an praedicta Constitutione adversus Cardinales a Curia Romana absentes lata comprehenderentur, vel potius excludederentur Cardinales promotione antiquiores, qui ovveniente Decanatus ejusdem Sacri Collegii vacatione a praefata Curia quidem abessent, sed apud illas Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias residerent, quibus eos una eum aliqua ex iis Cathedralibus Ecclesiis Suburbicariis, quae ipsis Cardinalibus antiquioribus pro suis Titulis, seu denominationibus assignari solent, praeesse contingeret. Cumque ejusmodi dubitatio nullis antea Sanctae Sedis definitionibus discussa, ac dirempta esse videretur, bon. mem. Clem. Pp. XI. Praedecessor itidem noster eam expendendam, librandamque committere decreverat, sive dilectis Filiis Rotae Romanae Auditoribus, sive aliis ejusdem Curiae Praesulibus, integritate, doctrinaque praestantibus, quorum audita sententia id, quod rationi, et aequitati consentaneum illi visum fuisset, statuere posset. Verum dum in ea deliberatione versaretur, Nos, quos potissimum, tamquam eo tempore S. R. E. Cardinalem Episcopum Portuensem, et Archiepiscopum Beneventanum, caeterisque Collegii promotione priores (memorata Pauli IV. Constit. seposita) tam ad Decanatus dignitatem, quam ad praefatas Ostiensem, et Veliternensem Ecclesias, antiquitatis, Jura vocabant, animo reputantes rem hanc absque alia contentione transigi minime posse, probeque memores verborum Apostoli Timotheum suum admonentis: *Servum Domini non oportet litigare*, firmiter constituimus super istiusmodi negotio a quavis concertatione, seu litis specie prorsus abstinere; adeoque datis primum ad eumdem Praedecessorem Nostrum literis ex suburbano secessu S. Pastoris, et mox etiam apertis verbis illi coram explicavimus, ac obtestati fuimus, ut quacumque Nostri ratione posthabita, dignitatem Decanatus Cardinali Episcopo ex residentibus in Romana Curia antiquiori deferre vellet, eidemque Ecclesiarum Ostiensis, et Veliternensis optionem permittere: ea tamen adjecta declaratione, ut simili in posterum occurrente Decanatus vacatione, salva; et illaesa remanerent Jura Cardinalium Episcoporum, qui Cardinalatu quidem essent antiquiores, sed extra Romanam Curiam in prioribus suis Episcopatibus tunc residerent. Attenta itaque bujusmodi nostra obtestatione, atque cessione, vacans Sacri Collegii Decanatus una cum Ostiensi, et Veliternensi Ecclesiis a memorato Pontifice in Concistorio secreto habito die 26. Aprilis 1719. bon. mem. Fulvio S. R. E. Cardinali Astallio tunc Episcopo Sabinensi, qui ex Episcopis Cardinalibus in Curia degentibus antiquior erat, eum speciali tamen Jurium quorumcumque tam Episcoporum Cardinalium extra Curiam apud priores suas Ecclesias residentium, quam aliorum Cardinalium in eadem Curia commorantium, praeservatione delatus fuit.

§. 3. Deinde vero cum praefatus Cardinalis Astallius Decanus, inscrutabili Divinae providentiae dispositione ab humanis omnium opinione celerius decessisset, et alia non absimilis controversia inter Venerabiles Fratres nostros bonae memoriae Cardinalem Sebastianum Antonium Tanarium tunc Episcopum Tusculanum, et Cardinalem Franciscum Judicem, tunc pariter Episcopum Praenestinum, in Romana Curia praesentes (Nobis omnino silentibus, et quacumque petitione prorsus abstinentibus) excitata fuisset, memoratus Clemens Praedecessor septem ejusdem Curiae Praesules doctrina, et integritate praestantes deputavit, illisque commisit, ut probe, ac mature perpensis rationum momentis, quae hinc inde afferri poterant, et de quibus eos plene instrui curavit, suum circa verum sensum antedictae Constitutionis Pauli IV. judicium proferrent, quod postea in hunc, qui sequitur, modum

protulerunt: « Die 28. Feb. 1721. habita fuit Congregatio particularis in Mansionibus R. P. D. Auditoris Sanctissimi super causa Decanatus Sacri Collegii Cardinalium, cui interfuerunt RR. PP. DD. Petra, Marefuscus Auditor Sanctissimi, Lancetta, Cerrus, Herrera, Ansidaeus, et Lambertinus ejusdem particularis Congregationis Secretarius: Omnesque unanimiter responderunt: Consulendum esse Sanctissimo, quod declararo dignetur Decanatum Sac. Collegii Cardinalium devenisse vigore Bullae quintae san. mem. Pauli IV. ad Eminentissimum D. Cardinalem Tanarium, uti Episcopum Cardinalem antiquiorem in Curia praesentem tempore vacationis dicti Decanatus aequutae per obitum Cardinalis Fulvii Astalii, exclusis Episcopis Cardinalibus antiquioribus extra Curiam tempore dictae vacationis commorantibus, non ex publica causa, et destinatione Romani Pontificis, etiamsi residerent in Ecclesiis, quarum administrationem ex dispensatione Apostolica retinent, et ita servandum esse perpetuis futuris vacationibus. Quoad aliam vero controversiam inter EE. DD. Cardin. Tanarium antiquiorem in Episcopatu, et juniorem in Cardinalatu, et Cardinalem Judicem juniorem in Episcopatu, sed antiquiorem in Cardinalatu, causa non fuit proposita attenta cessione suo Juri facta ab eodem Cardinali Judice; Dominique unanimiter dixerunt, consulendum esse Sanctissimo, quod declarare dignetur ex hujusmodi cessione nullum in futuris Decanatus vacationibus censeri irrogatum fuisse praejudicium Cardinalibus similia Jura foventibus. Factaque eadem die per me, infrascriptum Secretarium de praemissis Sanctissimo Domino Nostro relatione, Sanctitas sua Congregationis sententiam quoad utramque partem benigne approbavit, et perpetuis futuris temporibus observari mandavit. » *Prosper. de Lambertinis Secretarius.* Idem vero Clemens Praedecessor non modo antedictorum Praesulum Votum, seu consilium, ut praefertur, benigne probavit, perpetuisque futuris temporibus observari mandavit, verum etiam illud in Concistorio secreto subinde, nempe die 3. Martii 1721. habito palam recitari, et inter Acta ejusdem Concistorii ad perpetuam rei memoriam asservari, atque custodiri praecepit.

§. 4. Cum autem, seclusa Paulina Constitutione, maxime aequum, et rationi consonum videatur, ut Cardinales Episcopi antiquiores praefati, quamvis tempore vacationis Decanatus Sacri Collegii a Romana Curia absint, et apud priores sibi commissas Ecclesias personaliter resideant, ad eumdem Decanatum assequendum admitti debeant: tum quia ipsi revera a Curia non absunt ex voluntate sua, sed ex formali necessitate, cum ex Divinarum, Canonicarumque Sanctionum, et Concilii potissimum Tridentini praescripto, apud priores Ecclesias jugiter residere cogantur; quia etiam ab eis discedere absque Sedis Apostolicae licentia non possint, nec ab hoc apud ipsas residendi onere exempti sint, quamvis in Urbe, vel in Ecclesiis Suburbicariis, quae illis in titulum sunt assignatae, commorari vellent, quemadmodum expresse sub gravissimis poenis cavetur peculiari Constitutione piae memoriae Urbani Papae VIII. Praedecessoris pariter nostri, cujus tenor est, qui sequitur, videlicet: « Urbanus Papa VIII. ad perpetuam rei memoriam. Sancta Synodus Tridentina sub recolendae mem. Paulo Papa III. Praedecessore nostro ad disciplinam Ecclesiasticam restaurandam, provido statuit, ut omnes quacumque dignitate, gradu, et praeeminentia fulgentes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, et Cathedralibus Ecclesiis quibuscumque quovis nomine, et titulo praefecti apud eas personaliter residere deberent: alias, si per sex menses continuos abessent amissionis quartae partis fructuum unius anni poenam ipso Jure incurrerent: quod si per alios sex menses in absentia perseverarent, tunc aliam quartam partem fructuum hujusmodi eo ipso amitterent: crescente vero contumacia Romanus Pontifex suprema ejus auctoritate in ipsos absentes animadvertere, et Ecclesiis ipsis de Pastoribus utilioribus providere posset. Deinde sub fel. record. Pio IV. etiam Praedecessore nostro, eadem Synodus declaravit omnes eisdem Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, et Cathedralibus Ecclesiis praefectos etiamsi S. R. E. Cardinales forent, obligari ad personalem residentiam in sua Ecclesia, vel Dioecesi faciendam; nec abesse posse, nisi ob legitimas causas in scriptis approbandas. Et in eorumdem Concilii decretorum executionem idem Pius IV. Praedecessor per suas sub plumbo sub Dat. 7. Kalend. Decembris 1564. expeditas Literas monuit eosdem praefatis Ecclesiis praefectos in virtute Sanctae Obedientiae, ac ultra poenas in eodem Concilio contentas, sub privationis eorum a regimine, et administratione ipsarum Ecclesiarum, ac amissionis facultatum testandi, et disponendi, aliisque poenis suo, et Romani Pontificis arbitrio imponendis mandavit eisdem, ut in Ecclesiis praefatis omnino personaliter residere deberent. Denique certior factus, quod multi eorumdem Praefectorum erant inobedientes, Motu suo proprio commisit Camerae Apostolicae Auditori generali, ut contra illos usque ad sententiam procederet, et sibi deinde referret, ad effectum in eos privationis, et depositionis, sententiam in suo Concistorio secreto pronunciandi. Successive alii etiam Romani Pontifices contra non residentes diversa Edicta publicari fecerunt, ac piae mem. Gregorius XIII. etiam Praedecessor noster per suum Decretum Concistoriale declaravit decreta ejusdem Concilii de personali residentia in Eccle-

siis praedictis facienda in S. R. E. Cardinal. locum habere, quocumque titulo illis praeessent, ita ut a reatu, et poenis in dicto Concilio statutis non excusarentur, nisi absentiae causa in scriptis approbata furet, scientiaque, vel tolerantia non excusaret eosdem Cardinales, nec alios Episcopos. Similis quoque mem. Clemens Papa VIII. etiam Praedecessor noster per simile Concistoriale Decretum pro observantia residentiae personalis, ab eodem Concilio ordinatae, addidit poenam inhabilitatis ad majores dignitates, et Ecclesias obtinendas, prout in praefatis Concilio, ac Lit. Apostol. Concistorialibusque decretis latius continetur. Cumque etiam Nos edicta contra non residentes saepius publicari fecerimus, et tamen praeteritis mensibus aliqui etiam S. R. E. Cardinales, Metropolitanis, seu Cathedralibus Ecclesiis ex concessione Apostolica praefecti, suae obligationis ad personalem residentiam in eis faciendam immemores, in grave animarum suarum detrimentum, ac ovium sibi creditarum praejudicium ab eisdem Ecclesiis abesse continuarent, etiam sub praetexto suorum Titulorum Cardinalatus, praesertim Episcopalium, prope Urbem, seu in Urbis districtu respective consistentium, et quod in eadem Urbe in conspectu, et praesentia nostra moram traherent; Nos pro nostro pastorali debito, nedum animarum praefatarum, sed etiam Ecclesiarum indemnitati providere volentes, in Concistorio nostro secreto declaravimus eosdem S. R. E. Cardinales, qui aliis Ecclesiis Metropolitanis, et Cathedralibus praeerant, et apud eas non resederant, nec residebant, non fecisse, nec facere illarum fructus suos, etiam sub praetexto, quod alicui, ex dictis Eccles. Episcop. quibus Cardinales in ordine priores praeesse solent, praesideant et ibi vel in Urbe commorentur, aut cujusvis tolerantiae, vel facultatis, praeterquam per Breve speciale nostrum, vel Romani Pontificis pro tempore existentis, sibi concessae: Ideoque eosdem Cardinales monuimus pro prima vice, ut ad residentiam hujusmodi statim se conferrent, sub poena amissionis fructuum eo ipso incurrenda, et aliis Canonicis poenis, animo etiam procedendi ad ulteriora, si non paruissent, et prout in decreto nostro Concistoriali plenius habetur. Quia vero ab inde citra non omnes, prout tenebantur, nostra mandata executi sunt: Nos ut omnino debitum suum agnoscant, et animabus subjectis, quantum Nobis ex Alto conceditur, magis consultum sit, ulterius provideri volentes, Concilii Tridentini decretis, et Literis Apostolicis, Motuique proprio, ac Concistorialibus decretis praefatis inhaerentes, illorumque tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, pro plene insertis, et expressis habentes, Motu simili, et ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine praefati Concilii decreta, Literasque Apostolicas, ac primo dictum Motum proprium, Decretaque Concistorialia praefata, et in eis contenta quaecumque nostra Constitutione perpetua confirmamus, et approbamus, et quatenus foret opus, adversus quemcumque praetensum non usum, vel contrarium usum, innovamus, et plenissime restituimus. Insuperque omnes, et singulos Ecclesiis Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, Archiepiscopalibus, et Episcopalibus, quocumque nomine, seu titulo praefectos, etiam S. R. E. Cardinales, a praefatis suis Ecclesiis absentes, in virtute sanctae obedientiae, ac sub interdicti ingressus Ecclesiae, amissionisque tam fructuum earumdem Ecclesiarum pro tempore, quo absentia duraverit, quam facultatum testandi, et disponendi de bonis suis, a Sede Apostolica sibi alias concessarum, eo ipso absque alia declaratione incurrendis, nec non privationis a regimine, et administratione suarum Ecclesiarum hujusmodi, aliisque poenis nostro, et Romani Pontifici pro tempore existentis arbitrio infligendis, districte praecipiendo monemus; ut omnibus postpositis quanto citius, in Romana Curia videlicet moram trahentes intra unum, extra vero eam in Italia intra duos, extra vero Italiam existentes intra quatuor menses a die publicationis praesentium in locis infrascriptis faciendae computandos, quos pro tribus Canonicis monitionibus, peremptoriisque dilationibus, et terminis respective ei assignamus, et assignatos esse volumus, se itineri committere, et legitimis itineribus ad Ecclesias, seu Dioeceses suas proficisci, et se personaliter conferre, ac ibidem, ut tenentur, residere debeant. Eisdem Praefectis postquam personaliter ad residendum se contulerint, nec non quibuscumque aliis apud suas Ecclesias quandocumque personaliter residentibus, sub eisdem poenis, etiam eo ipso respective incurrendis, injungimus, ne ab eorum Ecclesiis discedant, nisi prius obtenta nostra, et Romani Pontificis pro tempore existentis, per Breve, seu Literas missivas, licentia; Illos etiam qui in posterum per nos, seu Romanos Pontifices successores nostros, alicui praefatarum Ecclesiarum Patriarchalium, Primatialium, Metropolitanarum, Archiepiscopalium, et Episcopalium quovis nomine, vel titulo praefecti fuerint, etiamsi Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales quandocumque fuerint, vel sint sub eisdem poenis, etiam eo ipso respective incurrendis debeant, et quilibet ipsorum debeat intra praefatum tempus, a die eorum promotionis ad aliquam praefatarum Ecclesiarum inchoandum, quod eis pro tribus monitionibus, et dilationibus, ut praefertur, ex nunc assignamus, pariter se itineri committere, et ad Ecclesias, sive Dioeceses sibi commissas, ad personaliter in eis residendum, conferre, et respective, postquam residere incoeperit, ab illis

non discedere, nisi prius obtenta a Nobis, et Romano Pontifice pro tempore existente, licentia praefata. A quarum poenarum incursu nolumus posse aliquem se excusare praetextu, et ratione cujuscumque servitii quomodolibet praestiti, et praestandi, pro gerendis, et tractandis negotiis quorumcumque Principum, etiam Imperatoris, et Regum, aut rerum publicarum, Regnorum, ac Provinciarum; nec ratione cujuslibet jussionis, vel mandati eorum, vel earum, quandocumque facti, vel faciendi, nec etiam ratione prosecutionis, seu defensionis quarumcumque litium, seu controversiarum etiam Ecclesiasticarum; vel ineundi foederis, aut cujuscumque alterius negotii etiam gravissimi, et speciali mentione digni tractandi; vel distantiae locorum, aut brevitatis temporis, ob quam non videatur expectanda Sedis Apostolicae licentia praefata, antequam a suis Ecclesiis, et Dioecesibus discedant; aut ratione alterius cujuscumque causae, vel occasionis, etiam publicae, vel alias favorabilis, et aeque piae, etiam cujuslibet utilitatis, sive necessitatis Ecclesiarum, et personarum: praeterquam personalis interessentiae in Synodis Provincialibus, vel Congregationibus;* seu Assembleis generalibus, in quibus Ecclesiastici intervenire solent, vel ratione muneris, aut Reipublicae officii, Episcopatibus, vel Ecclesiis majoribus praefatis adjuncti, cujus ratione ad certum tempus occupari solent: et tunc pro tempore, quo illae Synodi, Congregationes, et Assembleae, exercitiumque muneris, seu officii publici, ipsis Ecclesiis adjuncti, actu duraverint, quibus finitis recto tramite ad Ecclesias praefatas sibi commissas se conferre debeant. Nec etiam a praedicta residentia, et poenarum praefatarum incursu volumus excusari S. R. E. Cardinales nunc, et pro tempore existentes alicui praefatarum Ecclesiarum Praefectos, seu praeficiendos, etiamsi, tamquam in ordine priores aliquem ex dictis Titulis Episcopalibus prope Urbem, vel in ejus districtu consistentibus obtineant, et in posterum obtinuerint, et in praedictis Episcopatibus Titularibus Urbi proximis resederint, vel in Romana Curia in suis Titulis respective etiam Nobis, et Romanis Pontificibus successoribus nostris, scientibus, et videntibus, et quomodolibet tolerantibus, moram traxerint; ita ut nulla nostra, ac Romanorum Pontificum successorum nostrorum conniventia, taciturnitate, et ad quarumcumque functionum, et actuum Pontificalium, etiam publicorum, et solemnium celebrationem, receptione, et admissione, umquam tueri se possint. Et pro praemissorum, et infrascriptorum inviolabili observatione committimus, et mandamus dilecto Filio Camerae Apostolicae generali Auditori, nunc et pro tempore existenti, quatenus contra omnes, et singulos praedictos, tam in Urbe, quam alibi, et ubique locorum, nunc et pro tempore commorantes, et in suis Ecclesiis, seu Dioecesibus non residentes, per affixionem ad valvas Basilicae S. Petri, ac in Acie Campi Florae, et quoad praesentes in Romana Curia ad abundatiorem cautelam, etiam dimissa copia, procedat: Et constito sibi, quantum sufficere videbitur, summarie, simpliciter, et de plano, sola veritate inspecta, et manu Regia de contraventione, et inobedientia praefatis, usque ad sententiam exclusive procedat; et deinde Nobis, et Romano Pontifici pro tempore existenti referat, ut Nos, et Romanus Pontifex pro tempore existens, in Concistorio ad sententiam declarationis incursus poenarum, ac respective privationis, aliarumque punitionum praefatorum inobedientium, valeamus, et ipse Pontifex Romanus pro tempore existens valeat procedere. Volumus tamen Episcopos, Archiepiscopos, Metropolitanos, Primates, et Patriarchas, etiam S. R. E. Cardinales citra Montes, vel Mare existentes per quatuor, alios vero ultra Montes, vel Mare degentes per septem menses continuos a residentia in praefatis Ecclesiis facienda, ad effectum visitandi limina SS. Apostolorum Petri, et Pauli juxta Sacros Canones, ac Apostolicas Constitutiones pro qualibet visitatione excusari: ita tamen, ut tunc illis durantibus visitationis hujusmodi munus explere teneantur, nec ad alios actus se divertant. Cardinalibus vero nunc, et pro tempore existentibus, qui in casu vacationis Sedis Apostolicae ad electionem Romani Pontificis faciendam accedere solent ad locum Conclavis ad hoc designati, concedimus licentiam discedendi ab Ecclesiis praefatis sibi commissis, habita tamen prius certa notitia vacationis ipsius Sedis Apostolicae, et extra residentiam in loco, in quo electionem hujusmodi celebrari continget, commorandi, et permanendi usque ad peractam electionem, ac etiam postea per duos menses, postquam Romanus Pontifex Coronationis suae insignia susceperit: quo tempore elapso praefati Cardinales, nisi illico, ut praefertur, ad Ecclesias praefatas, quibus praesidere eos contigerit, se contulerint, subjaceant poenis supradictis. Praesentes quoque literas etc. Sicque, et non aliter in praemissis etc. Non obstantibus praemissis etc. Volumus etiam, quod ii, qui duabus, vel pluribus Ecclesiis praefatis, ex earum unione, vel alias ex concessione, seu dispensatione Apostolica, quocumque nomine, vel titulo praefecti sunt, vel pro tempore erunt, a residentia, et poenis hujusmodi excusentur, dummodo in earum altera, in qua de Jure residere debent, vere, et personaliter resideant, exceptis tamen, ut praefertur, Ecclesiis Episcopalibus Urbi proximis, quibus Cardinales in ordine priores praeesse solent: residentia enim, si quae apud praefatas Ecclesias Titulorum Cardinalium fieret aliquam excusa-

tionem eisdem Cardinalibus, ut praefertur, non praestaret, quo minus ipsi in alia, vel aliis Ecclesiis praefatis, quibus eos etiam pro tempore praefici contigerit, residere omnino teneantur. Quodque, ut praesentes etc. Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 12. Decembris 1634. Pontificatus nostri anno duodecimo. » Tum etiam, quia si juxta Paulinam Constitutionem a Decanatu non repellitur Episcopus Cardinalis antiquior ex causa publica absens, et extra Curiam per Romanum Pontificem destinatus: ob eandem quoque rationem repelli non debere videtur Episcopus Cardinalis antiquior, qui apud priorem Ecclesiam residet. Is enim vere a Romana Curia abesse dicitur ex causa publica, publicam scilicet particularis Ecclesiae, cui praeest, utilitatem, in qua publicum quoque universalis Ecclesiae commodum continetur, respiciente. Praeterea negari non potest quin ipse extra Curiam per Romanum Pontificem fuerit destinatus, dum idem Romanus Pontifex non modo illi prioris Ecclesiae regimen destinavit, sed etiam, ut commissam sibi Pastoralis sollicitudinis partem cumulatius expleret, cum ad jugiter residendum apud Ecclesiam sibi destinatam, sub gravissimis in praeinserta potissimum Urbani Praedecessoris Constitutione sancitis poenis compulit, et obstrinxit. Accedit praemissis, quod ab ejusmodi exclusione Episcoporum Cardinalium antiquiorum extra Romanam Curiam in prioribus Ecclesiis residentium maximum illud promanat absurdum, quo alienae mortis detestabile votum ingeritur: nam, sicut accepimus, et Nobis etiam ipsis evenisse non diffitemur, statim ac Cardinalis Sacri Collegii Decanus gravi, et periculoso morbo laborat, illico Episcopus Cardinalis antiquior absens, qui ipsi in Decanatu successurus est, amicorum literis ad Urbem quantocius repetendam incitatur, ut tempore obitus ejusdem Cardinalis Decani in Romana Curia praesens sit, adeoque ad eum ex Paulinae Constitutionis praescripto Decanatus deferatur: Unde non sine gravi bonorum offensione, et Ecclesiasticae disciplinae detrimento, in Urbe conspicitur Episcopus Cardinalis antiquior, in Decanatu proxime successurus, qui Cardinalis Decani aegrotantis mortem expectat, ut ad ipsum dignitas vacatura deveniat: contra saluberrimum Lateranensis Concilii monitum, relatum in cap. 2. de concessione Praebendae, cujus verba sunt: « Ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum, et Beneficium se crediderit successurum. Cum enim in ipsis etiam legibus Gentilium inveniatur inhibitum; turpe est, et divini plenum animadversione judicii, si locum in Ecclesia Dei futurae successionis expectatio habeat, quam ipsi etiam Gentiles condemnare curarunt ».

§. V. Nos itaque, qui deinde praedictum Sacri Collegii Cardinalium Decanatum absque ulla contentione ob illius vacationem retroactis mensibus secutam per obitum memorati Cardinalis Tanarii Decani, dum in Romana Curia praesentes essemus, et in Conclavi, ubi Divina sic disponente clementia, ad summi Apostolatus fastigium evecti fuimus, reperiremur, praemissis omnibus, quantum cum Domino possumus, occurrere, et obviare, ac alias desuper opportuno providere volentes: Motu proprio, et ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine, praefatis aliisque justis, et rationabilibus causis animum nostrum moventibus adducti, hac nostra perpetuo valitura Constitutione sancimus, atque decernimus, quod Episcopus Cardinalis antiquior, qui una cum aliqua ex Cathedralibus Suburbicariis praefatis in Titulum Cardinalibus antiquioribus assignari solitis, aliam retinebit Cathedralem, seu Metropolitanam Ecclesiam in administratione, dummodo tamen apud ipsam secundo dictam Ecclesiam personaliter resideat tempore vacationis Decanatus ejusdem Sacri Collegii, de caetero ad ipsum Decanatum admitti debeat, et admittatur, perinde ac si occurrente illius vacatione in Romana Curia praesens fuisset, itaut absentia ab Urbe ad praemissum effectum ei nullatenus obesse possit: Quin etiam volumus, et declaramus, ipsum Decanatum ad praedictum Episcopum Cardinalem antiquiorem absentem, et apud priorem Ecclesiam, ut praefertur actu residentem, ipso Jure devenire debere, eo prorsus modo, quo in Paulina Constitutione ad Episcopum Cardinalem antiquiorem in Curia praesentem, aut ex causa publica absentem, et extra Curiam per Romanum Pontificem destinatum devenire debere decernitur, ita quod inter eos nullum amplius discrimen, seu differentia constituatur; ac ita perpetuis futuris temporibus servari praecipimus, et mandamus.

§ IV. Praeterea expedire censentes, ut e medio tollatur, ac penitus extinguatur alia pariter controversia, alias, sicut praemittitur, excitata, et non definita, utrum scilicet in assecutione saepe memorati Decanatus Cardinalis antiquior in Episcopatu Suburbicario, et junior in Cardinalatu, praeferendus sit Cardinali juniori in Episcopatu, sed antiquiori in Cardinalatu, vel e contra; Motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus, praelationem deberi Cardinali antiquiori in Episcopatu, licet sit junior in Cardinalatu, decernimus, et declaramus, ac ita deinceps in occurrentibus Decanatus vacationibus perpetuo servari volumus, et mandamus.

§. VII. Quoniam vero ab antiquo tempore, ac praesertim ab edita Paulina Constitutione usque ad praesentem diem, Cardinalis Sacri Collegi Decanus Ostiensis, et Veliternensis Ecclesiarum in-

vicem perpetuo canonice unitarum Episcopatum semper obtinuit, adeoque sive ex praesumpta earum cum Decanatu unione, sive alio titulo, speciale jus ad ipsum fovere videtur, in quo mentis, ac intentionis nostrae non est, ut eidem Cardinali Decano praejudicium aliquod deferatur: contingere autem facile potest, quod Episcopus Cardinalis antiquior a Romana Curia absens, et apud suam priorem Ecclesiam residens, ad quem Decanatus ex praemissis in posterum deveniet, ad Urbem celeriter accedere, et primo Concistorio, in quo memoratum Ostiensem, et Veliternensem Episcopatum optare deberet, praesens interesse nequeat: Motu, scientia, et potestatis plenitudine paribus, optionem praedictarum Ostiensis et Veliternensis Ecclesiarum Cardinali, qui pro tempore fuerit ejusdem Sacri Collegii Decanus, specialiter reservamus, ac reservatum esse volumus, et declaramus, ita ut earumdem Ecclesiarum Episcopatum nemo alius optare unquam possit, sed ad Card. Decanum praedictum privative quoad alios quoscumque perpetuis futuris temporibus ejusmodi optio pertineat, ac pertinere debeat. Volumus tamen, atque decernimus, quod idem Episcopus Cardinalis antiquior a Curia absens, et apud priorem Ecclesiam, ut praefertur, residens, postquam ad eum Sacri Collegii Decanatus devenerit, quantocius poterit, ad Urbem se conferre, Summoque Pontifici in Concistorio, ut moris est, pro optione earumdem Ostiensis, et Veliternensis Ecclesiarum supplicare teneatur. Quod si notoria aegritudine fuerit impeditus, vel ob aliam justam, et gravem causam a Romano Pontifice pro tempore existente probandam ad Urbem venire nequiverit: Motu, scientia, ac potestatis plenitudine paribus, eidem Cardinali Decano, ut in praenarratis casibus per suum legitimum Procuratorem antedictas Ostiensem, et Veliternensem Ecclesias optare, et vigore optionis hujusmodi eas assequi libere, et licite possit, et valeat, non secus, ac ipse praesens personaliter illas optasset, licentiam, et facultatem in Domino concedimus, et impertimur.

§. VIII. Decernentes praesentes Literas, et in eis contenta quaecumque, etiam ex eo, quod supradicti, et alii quicumque in praemissis jus, vel interesse habentes, aut habere praetendentes, illis non consenserint, nec ad ea vocati, ac auditi, et causae, propter quas praesentes emanarunt, verificatae, seu alias sufficienter, aut etiam in aliquo justificatae non fuerint, seu aliis quibusvis de causis, quantumvis urgentibus, ullo unquam tempore a quoquam de subreptionis, vel obreptionis, vitio, aut intentionis nostrae, vel alio quolibet quantumvis magno, formali, et substantiali defectu notari, impugnari, retardari, invalidari, aut ex quovis quaesito praetextu, vel colore in controversiam vocari, ad terminos Juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiae remedium impetrari, aut quempiam impetrato, seu etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine paribus concesso, uti nullatenus posse; nec sub quibuslibet similium, vel dissimilium Constitutionum, sive dispositionum, etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus, etiam concistorialiter, aut alias quomodolibet per quoscumque Romanos Pontifices Praedecessores, et Successores Nostros, ac etiam per Nos factarum, et faciendarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus comprehendi: sed easdem praesentes Literas semper, et perpetuo validas, firmas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, ac obtinere, nec non praedictis S. R. E. Cardinalibus a Romana Curia absentibus, et apud suas priores Ecclesias, ut praefertur, actu residentibus plenissime suffragari: ab omnibus vero aliis, ad quos spectant, et pro tempore quandocumque spectabunt, inviolabiliter, et inconcusse observari debere; sicque, et non aliter in praemissis per quoscumque Judices Ordinarios, et Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, et Cardinales, etiam de Latere Delegatos, nec non quascumque eorumdem Cardinalium Congregationes, et quosvis alios qualibet auctoritate, praeeminentia, et potestate fungentes, et quandocumque functuros, sublata eis, et eorum cuilibet quavis judicandi, et interpetrandi facultate, judicari, et definiri debere; irritum quoque, et inane quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. IX. Non obstantibus praeinserta Constitutione Pauli IV. Praedecessoris nostri, et praeinserto similiter Consilio, seu Voto Congregationis septem Praesulum a fel. rec. Clemente XI. Praedecessore etiam Nostro deputatorum, ab eo, ut praefertur, specialiter approbato, nec non Decretis Concistorialibus san. mem. Pauli III. et S. Pii V. Romanorum Pontificum pariter Praedecessorum Nostrorum, et Constitutione san. mem. Innocentii Papae X. Praedecessoris itidem Nostri super residentia ejusdem S. R. E. Cardinalium apud Sedem Apostolicam, et quibusvis Nostris, et Cancellariae Apostolicae Regulis, et signanter illa de Jure quaesito non tollendo, et alia, quod Cardinales in Constitutionibus, et Regulis per Nos edendis non comprehendantur, nisi illae eorumdem Cardinalium favorem concernant, vel de ipsorum, seu majoris partis eorum consilio editae fuerint, et quibusvis aliis Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, etiam Conciliaribus, et aliis Decretis Concistorialibus quibuscumque, nec non dicti Sacri Collegii, etiam juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate robora-

tis, Decretis, Statutis, usibus, stylis, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, et indultis, ac literis Apostolicis quibuscumque sub quibusvis tenoribus, et formis, et cum quibuscumque etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, et insolitis clausulis, ac irritantibus, et aliis Decretis, etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus, et concistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium praemissorum concessis, editis, confirmatis, et approbatis, ac pluries, et quantiscumque vicibus innovatis. Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quaelibet alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, et singulorum tenores, formas, causas, et occasiones praesentibus pro plene, et sufficienter, et exactissime expressis, insertis, servatis, et specificatis respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum specialiter, et expresse, ac pleuissime, et amplissime derogamus, et derogatum esse volumus, et mandamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

§. X. Volumus autem etc.

§. XI. Nulli ergo omnino etc.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicae 1724. septimo Idus Septembris Pontificatus Nostri Anno primo.

21 Sanctissimi D. N. D. Clementis Pp. XII. Constitutio, qua praevia confirmatione, et innovatione alterius Constitut. san. mem. Papae Pauli IV. anno 1555. editae decernitur, Decanatum Sacri S. R. E. Cardinalium Collegii ipso Jure deferendum esse Cardinali antiquiori Episcopo, qui tempore vacationis ipsius Decanatus, in Romana Curia praesens, vel ex causa publica ac Romani Pontificis destinatione dumtaxat, non tamen ratione residentiae apud aliam Ecclesiam sibi commissam, a dicta Curia absens fuerit; aliaque insuper statuuntur, et ordinantur tam circa ejusmodi Decanatum, quam circa sex Episcopatus suburbicarios, eisdem Cardinalibus assignari solitos pro Titulo sui Cardinalatus cum clausulis, et derogationibus opportunis.

CLEMENS PAPA XII.

Pastorale Officium, quo Dominici gregis regimini per ineffabilem Divinae bonitatis abundantiam, nullo licet meritorum nostrorum suffragio, praesidemus, exigit, ut inter gravissimas, multiplicesque Apostolicae servitutis curas, quibus assidue premimur, ad ea, quae Sacrum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Collegium, Sedis Beati Petri, et Universae Ecclesiae Senatum amplissimum spectant, rite ac recte constituenda, atque ordinanda peculiari studio advigilemus. Dudum siquidem fel. rec. Paulus Papa IV. Praedecessor Noster provide considerans, eosdem S. R. E. Cardinales in partem Apostolicae solicitudinis vocari, ut pro tempore existenti Romano Pontifici in ipsius Universalis Ecclesiae administratione assistant, isque eorum consilio agenda disponat, ac partem praecipuam Sacri Corporis, et membra ipsius Romani Pontificis existere; simulque attendens dicti Collegii Cardinalium Decanum singulari negotiorum hujus Sanctae Sedis notitia, ac peritia, quae absque diutina continuaque in Romana Curia residentia vix haberi potest, praeditum esse oportere, habita super his cum tunc existentibus ejusdem S. R. E. Cardinalibus in Concistorio suo Secreto matura deliberatione, de illorum consilio, et unanimi assensu sancivit, quod Decanatus praedicti Sacri Collegii de caetero perpetuis futuris temporibus ad Episcopum Cardinalem antiquiorem in Curia praesentem, aut ex causa publica absentem, et extra Curiam per Romanum Pontificem destinatum devenire posset, et alias prout in Constitutione ipsius Pauli Praedecessoris anno Incarnationis Dominicae 1555. undecimo Kal. Septembr. Pontificatus sui anno primo desuper edita uberius continetur.

§. 1. Cumque postmodum subortum fuisset dubium, an juxta sensum istius Constitutionis, Decanatus hujusmodi deferri deberet Episcopis Cardinalibus promotione antiquioribus, qui occurrente dicti Decanatus vacatione ab ipsa quidem Curia abessent, sed apud Metropolitanas seu Cathedrales Ecclesias residerent, quarum regimen, et administrationem una cum aliqua ex sex Cathedralibus Ecclesiis Suburbicariis, quae Cardinalibus antiquioribus pro titulo sui Cardinalatus assignari consueverunt, ex concessione Apostolica retinerent, rec. mem. Clemens Papa XI. Praedecessor etiam noster hujus quaestionis, quam dirimi volebat, discussionem commisit septem ejusdem Curiae Praelatis doctrina, prudentia, et integritate praestantibus, qui re universa accuratissime ut par erat, expensa, unanimiter censuerunt, minime suffragari ipsis Episcopis Cardinalibus antiquioribus ad hujusmodi Decanatum obtinendum, eorum a Romana Curia absentiam ex causa suae residentiae apud Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias, quibus ex Apostolica dispensatione praeerant; quam quidem sententiam idem Clemens Praedecessor non modo probavit, ac perpetuis itidem futuris temporibus inconcusse observari mandavit, sed insuper in suoquoque Concistorio Secreto die 3. mensis Martii 1721. habito, palam recitari, et inter acta Concistorialia deferri, et custodiri jussit.

§. 2. Quamquam vero piae memoriae Benedictus Papa XIII. Praedecessor pariter noster per quasdam sub plumbo anno item Incarnationis Dominicae 1724. septimo Idus Sept. Pontificatus sui anno primo, absentiam a Curia praefata Episc. Cardinalibus antiquioribus, dummodo apud Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias, quas in administrationem obtineant, personaliter resideant, in assecutionem ejusdem Decanatus nullatenus obesse, sed Decanatum bujusmodi ipso Jure deferri praedictis Episcopis Cardinalibus antiquioribus absentibus, et apud dictas Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias actu residentibus, statuere tunc opportunum duxerit, prout in ejus Literis praefatis, quarum perinde ac supradictae Pauli Praedecessoris Constitutionis tenores praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, et ad verbum insertis haberi volumus, plenius etiam continetur. Nos tamen ad gravissima, quibus memorata Pauli Praedecessoris Sanctio niti dignoscitur rationum momenta, nostrae dirigentes considerationis intuitum, aliisque justis, et rationabilibus causis animum nostrum moventibus adducti, post deliberationem, quam super praemissis cum pluribus Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. praedictae Cardinalibus habuimus diligentem, de eorum consilio, ac etiam motu proprio, et ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura Constitutione illam Pauli Praedecessoris confirmantes, ac innovantes, decernimus, ac mandamus, ut deinceps quotiescumque Decanatus praedictus quomodolibet vacaverit, ipso Jure in eumdem Decanatum succedat Episcopus Cardinalis antiquior, qui tempore illius vacationis in dicta Curia praesens sit, vel qui ex causa publica, et Romani Pontificis destinatione dumtaxat, non tamen ratione, seu ex causa residentiae in Metropolitana, seu Cathedrali Ecclesia, cujus regimen, et administrationem ex Indulto Apostolico retineat, ab eadem Curia tunc temporis absens reperiatur.

§. 3. Quod vero attinet ad alteram controversiam alias circa ipsum Decanatum excitatam, num scilicet in ejus assecutione Cardinalis anterior in Ordine Episcopali, sed posterior in Cardinalatu praeferendus esset Cardinali posteriori in Ordine Episcopali, sed anteriori in Cardinalatu; declarationem a Benedicto Praedecessore in Literis suis prafatis desuper editam tenore praesentium approbantes, pro majori illius firmitate, ac potiore cautela, iterum statuimus, antiquitatem inter Episcopos Cardinales in dicta Curia praesentes non esse metiendam, sive ducendam a tempore suae promotionis ad Cardinalatus honorem, sed a tempore eorum ingressus in Ordinem Episcopalem, itaut Decanatus ejusdem Sacri Collegii ad antiquiorem in Ordine Episcopali, tametsi posteriorem in Cardinalatu, pervenire debeat, et qui prius alicui ex dictis sex Ecclesiis Suburbicariis praefectus fuerit, praeferatur in assecutione Decanatus bujusmodi alteri, qui ante ipsum ad Cardinalatus dignitatem promotus fuisset.

§. 4. Ad haec sancimus, atque declaramus, nonnisi a Cardinalibus, qui fuerint in praefata Curia praesentes tempore ipso vacationis alicujus ex dictis sex Cathedralibus Ecclesiis Suburbicariis pro titulo Cardinalatus assignari solitis, vel ab eadem Curia absentes similiter ex causa publica, et destinatione Romani Pontificis tantum, non tamen ex causa residentiae apud aliam sibi commissam Ecclesiam, ut praefertur, optari posse Cathedralem Ecclesiam Suburbicariam sic vacantem, nec Cardinales ab ipsa Curia absentes, praeterquam in solo casu superius expresso, ad optionem ejusmodi etiam per Procuratorem ex eodem Collegio specialiter deputatum admittendos fore: revocantes proinde, et cassantes, irritaque prorsus, et inania decernentes quaelibet Indulta optandi Ecclesias Suburbicarias praefatas in absentia, ac per Procuratorem, ex alia quacumque causa, etiam residentiae apud alteram Ecclesiam a Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris hactenus forsan concessa, quae tamen nondum sint executioni demandata. Licetque nobis persuasum sit, Successores nostros ejusmodi Indulta, quae non modicum eisdem Suburbicariis Ecclesiis, earumque Dioecesibus inferre possent detrimentum, minime esse concessuros, sicuti nos ipsi ab eorum concessione omnino abstinere intendimus, nihilominus, si quae contra hanc nostram dispositionem, quandocumque, et qualitercumque contigerit, illa subreptitie obtenta censeri debere, nullique propterea perinde ac si non emanassent, suffragari posse, itidem statuimus.

§. 5. Porro si quando evenerit Cardinales, Patriarchali, Primatiali, Archiepiscopali, vel Cathedrali Ecclesiae praefectos, in dicta Curia, ex legitima, causa, aut Sedis Apostolicae licentia praesentes tunc reperiri, cum factus fuerit locus vacationi alicujus ex sex Ecclesiis Suburbicariis hujusmodi, nostrae ac Romani Pontificis pro tempore existentis partes erunt, animum sedulo advertere, et deliberare, dum absolventur a vinculo, quo priori Ecclesiae tenentur, ad effectum optandi, et assequendi Ecclesiam vacantem ex dictis Suburbicariis, utrum expediat eis concedere administrationem, seu alio nomine retentionem alterius Ecclesiae, cui antea praeerant, ac in primis utrum ambae sint invicem adeo propinquae, ut pastoralem curam utique commode impendere, suumque ministerium recte implere valeant. Caeterum non possumus non summopere eos commendare, qui ut omnem curam, et studium suum in utilitatem Ecclesiae jam sibi commissae conferre pergant, ne de vigilantia ei debita quicquam detrahatur, ultro ab ejusmo-

di optione abstinent; quemadmodum superioribus temporibus plures Cardinales, memores saluberrimi illius Tridentinorum Patrum moniti (valde nimirum felicem illum esse censendum, qui unam Ecclesiam bene, ac fructuose, et cum animarum sibi commissarum salute regere contigerit) summa cum laude fecerunt.

§. 6. Praeterea considerantes Cardinalibus veteri more facultatem competere optandi aliam ex sex Suburbicariis Ecclesiis, quoties vacaverint, dimissa priore, quae sibi in Titulum assignata fuerat: id vero si frequenter fiat, spirituale incommodum offerre posse gregibus, quorum Pastores its crebro mutentur, volumus, ut in posterum Cardinales, qui ab Ordine Presbyterorum ad illum Episcoporum ascendentes, unam ex praedictis Ecclesiis Suburbicariis obtinuerint, deinceps ad aliam, priore dimissa, ac Romano Pontifice approbante, semel tantum, transire possint; salva tamen illis semper, atque illaesa facultate optandi praevia dimissione prioris, Ecclesiam Ostiens. quae peculiaribus gaudet praerogativis, ac praesertim illa, quod Cardinalis, qui ei praeest, Pontificem Maximum solemni ritu Pallio etiam adhibito, consecrare soleat.

§. 7. Demum etsi minime dubitemus, quin Venerabiles Fratres nostri Ipsius S. R. E. Cardinales Episcopi sex Cathedralium Ecclesiarum praefatarum, omnibus incumbentis sibi muneris partibus cumulate hactenus satisfecerint, idemque post hac de eis, nec non aliis, qui ejusmodi Ecclesiis praeficientur, Nobis merito polliceamur; pro nostra tamen Pastorali sollicitudine, quae numquam in hoc nimia esse potest, ad eorum memoriam revocandum duximus, teneri ipsos, etiamsi in dicta Curia, et Romano assistant Pontifici, commorentur, Ecclesias, et Dioeceses suas ad praescriptum Sacrorum Canonum, et Decretorum Concil. Trid. visitare per se ipsos, aut si legitime impediti fuerint, per suum Vicarium in Spiritualibus generalem, aliumve probum, et ad id idoneum Virum Ecclesiasticum, nec non relationem status earumdem Ecclesiarum, et Dioecesum, quibus praesunt, ipsi Pontifici, juxta Constitutionem similis memoriae Sixti Papae V. Praedecessoris quoque nostri, quae incipit: *Romanus Pontifex etc.* exhibere, ac caetera, quae ad Episcopale Officium pertinent, diligenter praestare. Qua sane in re maxime decet eos pro sublimi, quem in Ecclesia Dei tenent, honoris, et Dignitatis gradu, aliis omnibus Antistitibus exemplo, quod ii acquantur, praelucere.

§. 8. Decernentes pariter ipsas praesentes Literas, et in eis disposita quaecumque etiam ex eo, quod ejusdem S. R. E. Cardinales in praemissis Jus, vel interesse habentes, seu habere quomodolibet praetendentes, illis non consenserint, nec ad ea vocati, seu auditi fuerint, sive ex alia quacumque causa, colore, praetextu, et capite etiam in corpore Juris clauso, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrae, aliove quolibet etiam formali, et substantiali defectu notari, impugnari, infringi, retractari, aut in controversiam vocari, vel adversus illa aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque Juris, facti, vel gratiae remedium intentari, vel impetrari, seu impetrato, vel etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine paribus concesso, vel emanato quempiam in judicio vel extra illud uti, seu se juvare posse. Sed easdem praesentes Literas semper, et perpetuo firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit, in omnibus, et per omnia inviolabiliter observari, et illis respective plenissime suffragari, sicque, et non aliter in praemissis per quoscumque Judices Ordinarios, et Delegatos, etiam Causarum palatii Apostolici Auditores, ipsosque Cardinales, etiam de Latere Legatos, ac Sacrum Collegium, et quosvis alios quacumque praeeminentia, et potestate fungentes, et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate, judicari et definiri debere, ac irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 9. Non obstantibus praemissis, et praesertim supradictis Benedicti Praedecessoris Literis aliisque quibusvis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, etiam Conciliaribus, ac nostris, et Cancellariae Apostolicae regulis, etiam quatenus opus sit, illa de Jure quaesito non tollendo, et alia quod Cardinales in Constitutionibus et Regulis per Nos edendis non comprehendantur, nisi illae eorumdem Cardinalium favorem concernant, vel de ipsorum, seu majoris partis eorum consilio editae fuerint, nec non decretis Concistorialibus, dictique Sacri Collegii, aliisque etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, stylis, usibus, et consuetudinibus etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, facultatibus, indultis, et literis Apostolicis eisdem Collegio, et Cardinalibus sub quibusvis verborum tenoribus, et formis, ac cum quibuscumque etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, et insolitis clausulis, ac irritationibus, et aliis decretis etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus, ac etiam concistorialiter, et alias quomodolibet, et ex quavis causa etiam hic forsan necessario exprimenda in contrarium praemissorum concessis, emanatis, editis, confirmatis, approbatis, ac pluries, et quantiscumque vicibus innovatis. Quibus omni-

bus, et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, et singulorum tenores praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, et expresse, ac plenissime, et amplissimo derogamus, et derogatum esse volumus, et mandamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

§. 10. Volumus quoque etc.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 10. Januarii 1731. Pontificatus nostri anno primo.

22 Cardinales Episcopi per Ecclesiasticam Ditionem, quibus honoribus prosequendi sint a Gubernatoribus, Vicelegatis, et Praesidentibus, assignatur
23 a Bened. XIV. *t.* 2. *Bullar. in Append. n.* 2. Cardinales tam in Urbe, quam in aliis civitatibus degentes, quando visitari debeant a Praelatis, et aliis, designatur *ib. n.* 5.

24 Plura de Cardinali Summo Poenitentiario, vide verb. *Poenitentiaria etc.* De Cardinali Vicario Urbis, vide verb. *Vicarius Urbis.*

ADDITIO AUCTORIS

25 De Cardinalatus Dignitate, prima in Ecclesia post Pontificatum, consule Platum *de Cardinalis Dignitate et officio cap.* 3. *fer. per tot.*

26 Illud vero hic non omittendum, quod coeperunt primum Episcopi Cardinales aliis omnibus Episcopis anteire, et eo quoque postea Cardinales
27 alii sensim pervenire. Licetque jam post medium saeculum undecimum, et saeculo duodecimo legantur quandoque omnes Cardinales antepositi etiam Archiepiscopis in Conciliis Romano, ac Beneventano, et in Galliis, non haec tamen fuit
28 iis semper praerogativa. In Concilio vero Lugdunensi I. anno 1245. sederunt omnes in eminen-
29 tiori loco ante Archiepiscopos. Immo et in Concilio Lugdunensi II. anno 1274. ante latinos, Constantinopolitanum, et Antiochenum Patriar-
30 chas. Consule tum de his, tum de aliis pertinentibus ad eminentiam Cardinalium prae Episcopis, Thomassin. *de vet. et nov. Eccles. disciplin. lib.* 2. *cap.* 113. *et seq. ubique fer. per totum.*

ADDITIONES CASINENSES

31 Cardinalium dignitas non semper in eo splendore fuit, uti nunc est, etenim Episcopi olim praeeminebant Cardinalibus non Episcopis, immo Cardinalatus erat gradus ad Episcopatum. In Concilio Romano sub Benedicto VIII. *anno* 1015. subscripserunt plures Episcopi non solum ante Cardinales Presbyteros, sed etiam ante Episcopos ejusdem S. Collegii, prout vel Archiepiscopi erant, vel Ordinationis aevo seniores. Postea vero paulatim 32
Cardinalium dignitas assurgere coepit supra ipsos Episcopos, Metropolitanos, et Primates omnes, ac etiam supra Patriarchas Latinos, Constantinopolitanum et Antiochenum; uti patet ex monumentis, quae ex Conc. General. Lugdun. I. et II. sub Innocentio IV. et Gregorio X. habitis refert Eugenius Papa in epist. quam dedit ad Cantuariensem Episcopum. Cujus rei duplicem assignat rationem 33
Bellarminus, alteram quod ad solos Cardinales devoluta sit electio Pontificis, alteram quod soli Cardinales coeperint illi adesse in consiliis. Id tamen testatur Sigonius initium habuisse circa annum Christi 1059. cujus sententiae suffragatur S. Petrus Damiani, qui hoc tempore floruit, ipse enim apud eumdem Sigonium, *Romani*, inquit, *Cardinales Romanum Pontificem principaliter eligunt, et quibusdam aliis praerogativis non modo quorumlibet Episcoporum, sed etiam Patriarcharum atque Primatum jura transcendunt.* Idem patet ex Concil. Romano eodem anno habito sub Nicolao II. Pontifice, et ex Conc. Beneventano, in quo, cum Hildebrandus R. Ecclesiae Subdiaconus Cardinalis renunciatus esset, Cardinales omnes Archiepiscopis ipsis antepositi fuere. Neque obstat, quod circa annum 1148. coetus ipse Cardinalium in concione objurgatoria adversus Eugenium III. qui rebus fidei nimis detulerat S. Bernardo, ipsis inconsultis, aperte fateatur, Patriarchas nempe Antiochenum et Alexandrinum etc. esse Cardinalibus majores, ut videre est apud Baronium *tom.* 12. *pag.*351. Nam id intelligendum quoad aliquas praerogativas vel Ordinis, vel Jurisdictionis. Ali- 34
qui, uti Thomassinus, aliam addunt causam, qua factum sit, ut tantum esset studium attollendae Cardinalium dignitatis. Etenim extorquenda erat Germanis Imperatoribus ea potestas, quam usurpaverant in Pontificis electione, unde non poterat nimius esse amor ac conatus, Cardinalium potestatis extollendae, quae Imperatoriae objicienda erat.

Principaliter antiquitus Cardinales Episcopi 35
Pontificem eligebant, uti patet ex decreto Concilii Romani, quod adfert auctor, ac etiam ex S. Petro Damiani *Epist. ad Cadaolum Episc. Parmens. lib. I. Epist.*20. *Taceamus interim de Senatu, de inferiori ordinis Clero, de populo: Quid tibi de Cardinalibus videtur Episcopis, qui videlicet Romanum Pontificem principaliter eligunt, et quibusdam aliis praerogativis non modo quorumlibet Episcoporum, sed et Patriarcharum atque Primatum jura transcendunt.* Nunc 36
vero standum est novissimis Apostolicis Constitutionibus quoad Pontificis electionem, juxta quas

pares videntur Cardinalium omnium partes, quamvis ad eam plurimum conferunt consilio et auctoritate Episcopi Cardinales, utpote seniores.

37 Episcopus Ostiensis ab antiquissimis Ecclesiae temporibus Pontificem consecrabat, teste ipso S. Augustino *in Brevic. collat. diei* 3. *cap.* 16. et cum Anacletus Papa declaraverat sacc. secundo, Episcopi consecrationem a tribus Episcopis peragendam esse, videtur Episcopos assistentes Consecratori de jure esse debere Cardinales Episcopos Suburbicarios. Anastasius enim de S. Leone II. haec refert: *Sanctissimus vir ordinatus est a tribus Episcopis, idest Andrea Ostiensi, Joanne Portuensi, et Placentino Veliternensi, pro eo quod Albanensis Ecclesia Episcopum minime habuit.* Sed tale jus ad Episcopum Ostiensem pertinet, prout hujus dioecesis Episcopus est, non prout Decanus Sacri Collegii, ac ita Sixtus IV. anno 1471. consecratus fuit ab Episcopo Ostiensi, qui non erat S. Collegii Decanus, teste Illmo Archiep. Borgia *lib.* 4. *Hist. Velitern.*

38 Primum Rom. Pontifex sua purpura donavit Cardinales Legatos. Graecus Scriptor agens de Pelagio Episcopo Cardinali Albanensi Legato Constantinopolim misso anno 1213. inquit: *Papae praerogativas omnes referens, etc. Namque calceos rubros induebat, neque diversi coloris indumentis amiciebatur, quinimmo equi sagulum et fraena eodem inficiebantur veneno.* Rainald. *n.* 6. Idem videtur confirmari posse ex Innocentio III. in Decretali *l. Antiqua De Priv.* ubi adfirmat, Legatum Pontificium uti insigniis Apostolicae dignitatis. Postea vero in Conc. Lugdunen. IV. anno 1248. ut refert auctor, purpureo Galero condecorati sunt Cardinales omnes, ac aliqui existimant, id praecipue factum fuisse, ut incitarentur ad sanguinis effusionem propter Ecclesiae incolumitatem. Thom. *de Vet. et nov. Eccl. Discip. par.* 1. *l.* 2. *cap.* 13. §. 7.

39 Non admodum vetusta est consuetudo mittendi pileum ad absentes. Joannes XXII. interpellatus a Galliae Rege anno 1316. ut rubrum pileum mitteret ad Gallum Cardinalem nuper creatum, recusavit adducens veterem consuetudinem, per quam id minime liceret: *Quia neque Praedecessores nostri Romani Pontifices consueverunt extra Curiam hujusmodi pileos mittere;* addidit autem a temporibus S. Ludovici Pileum Cardinalitium non esse missum, nisi ad duos Angliae Nuncios, cum necessitas postularet eorum dignitatem augeri, ut vis et pondus accederet illorum statutis. Clemens VI. cum Cardinalem renuntiasset Abbatem S. Dionysii, commisit Pileum tribus Episcopis, et in Epistola, quam ad illum dedit, admonuit: se servare non posse, majorum consuetudinem, *qua recens ad Cardinalatum evectus non prius rubro Capello uteretur, quam illum de manu Pontificis suscepisset,* quia certius factus esset, gravissima esse negotia, propter quae a rege divelli non posset. Id propterea factum putamus cum Thomassino, quia cum prius Cardinalatus sua natura esset beneficium Diaconi, Presbyteri, vel Episcopi, residentiae lege Cardinales subjiciebantur, postea vero cum spectari coepisset ut mera dignitas, non potuit illis exui dotibus, quae sibi connaturales erant. Vide Thom. *loco cit. cap.* 14. §. 14. 15. Hodie quoque pileus non mittitur ad absentes, sed ejus loco Pontifex mittere solet ad Cardinalem noviter electum purpureum birretum, quo utitur, donec accipere possit a Pontifice pileum in Concistorio Cardinalium.

ARTICULUS III.

QUOAD CARDINALIUM RESIDENTIAM, ET EORUM JURISDICTIONEM IN SUIS TITULIS, AUT DIACONIIS.

Cardinales tenentur residere in suis Titulis; 1
cap. Ex gestis 2. *de Clericis non residentibus.* Alias 2
si canonice moniti non redeant, et resideant, sunt privandi, ut de facto fuit privatus Cardinalis Anastasius a Leone IV. in Concilio Romano; *cit. cap. Ex gestis*, ibi: *In Synodo Anastasius Presbyter Cardinalis tituli Beati Marcelli ab omnibus canonice est depositus, eo quod Parochiam suam per annos quinque contra Canonum instituta deseruit, et in alienis usque hodie demoratur.* Cardinales tamen 3
non residentes privari non debent, nisi legitime moniti non redeant. Debent enim prius canonice, et legitime moneri, ut redeant, ut constat ex *cit. cap. Ex gestis* per illa verba: *Canonice est depositus;* et per verba Leonis IV. in dicto Concilio Romano, ibi: *quem etiam auctoritate suffulti canonice Apostolicis Literis per tertiam, et quartam vicem vocavimus;* et ex *cap. Inter quatuor* 10. *et cap. Clericos* 17. *de Clericis non residentibus.* Alias quan- 4
tumcumque vagabundi discurrant ante legitimam, et canonicam monitionem, ut redeant, non sunt privandi; *cap. Ex tuae* 11. *de Clericis non residentibus*, et tenet Glossa ultim. *in d. cap. Ex gestis* et ibidem Hostiens. *n.* 4. *in verb. Canonice*, et Fagnanus *n.* 9. Cardinales sic contumaciter non residentes 5
possunt deponi sine Concilio. Quamvis enim in *d. c. Ex gestis* dicatur: *ab omnibus est depositus*, tamen Glossa 1. exponit verbum, *ab omnibus*, idest *approbantibus*, quoniam solus Papa hunc Cardinalem deposuit, ut patet ex verbis ipsius Concilii Romani sub d. Leone IV. ibi: *Tunc elevans se praeclarus Pontifex de Sede sua, ait, Anastasium jam nuper excommunicatum Presbyterum Tituli Sancti Marcelli, qui propriam Parochiam relinquens, in aliena per multa tempora nititur immorari, a Sacerdotali ministerio modis omnibus removemus, itaut locum restitutioni nequaquam inveniat.* Et revera in Summo Pontifice absque Concilio residet plenitudo pote-

statis, ut est *text. notab. in cap. Cuncta per mun-*
dum 16. *caus.* 9. *quaest.* 3. ibi: *Apostolica Sedes si-*
ne ulla Synodo praecedente, et solvendi, quos Syno-
dus inique damnaverat, et damnandi nulla existen-
te Synodo, quos oportuit, habuit facultatem, et hoc
nimirum pro suo Principatu, quem Beatus Petrus
6 *Apostolus Domini voce tenuit semper, et tenebit.* Ideo-
que Bonifacius VIII. Cardinales Columnenses
sine Conc. deposuit, ut patet *ex cap. unic. de Schis-*
7 *mat. in* 6. Immo Cardinales sic contumaciter non
residentes possunt deponi a Papa etiam sine con-
silio, et consensu aliorum Fratrum Cardinalium.
In solo enim Papa plenitudo residet potestatis;
cap. ad honorem, de usu Pallii, et arg. cap. Propo-
suit, de concession. Praebend. et facit Constitutio
Innocentii X. incip. *Cum juxta*, ubi disponitur
etiam de imponenda poena privationis Cardinala-
tus, et legitur haec sequens clausula: *Perinde ac*
si in Concistorio nostro secreto de eorumdem Vene-
rabilium Fratrum nostrorum consilio, et unanimi
assensu emanassent. Et est communis opinio, quod
Papa possit ardua expedire, etiam sine consilio,
et assensu Fratrum, ut testatur Gemin. *in cap.*
Super eo, circa med. vers. communis conclusio, De-
cius in *Rubric. de Constitut. in* 2. *lect.* num. 10. et
Felin. ibi *n.* 2. *vers. sed quod immo Papa;* ubi hanc
partem solidissime comprobat, et plurimos citat
idem sentientes, et contrariam opinionem dicit pro-
cedere de honestate; prout etiam loquitur textus
in cap. per venerabilem 13. *Qui filii sint legitimi* §.
8 *Rationibus.* In quo tantam vim faciunt adversarii,
quod et nos ultro fatemur, nempe quod Papa de
honestate non debet Cardinalem deponere, vel
alia ardua expedire sine Fratrum consilio; *arg.*
cap. Unic. de schismat. in 6. *cap. ad Apostolicae,*
de re jud. in 6. *et cap. de renunciatione etiam in* 6.
9 Cardinales non possunt a Romana Curia ab-
scedere sine licentia Papae. Leo X. in *Constitut.*
incip. *sub poena* edit. in Conc. Lateran. §. 28. In-
nocent. *X.* in *Constit.* incip. *Cum juxta,* edita 19.
Februar. 1646. Et ratio est, quia Cardinales sunt
Collaterales Papae; *c. Excommunicatis, de Offic.*
Legat. et debent ei assistere tamquam Coadjuto-
res in executione Pastoralis Officii; *c. Per venera-*
bilem, qui Filii sint legitimi §. *Rationibus,* et Con-
stitutio Sixti V. incipiens, *Postquam verus.* Sunt
enim Cardinales membra, et pars Corporis Papae;
l. Jurisperitos, ff. de excusat. tutor. leg. quisquis,
ibi: *Senatores etiam, nam et ipsi pars Corporis no-*
stri sunt; C. ad leg. Jul. Majestat. c. Si quis 6. *qu.*
1. c. *Felicis, de poenis in* 6. adeoque contra na-
turam rei est, ut se ab illius latere subducant;
nam et a Capite non licet membra recedere; *cap.*
10 *Cum non liceat, de rescript.* Et ideo Summi Pon-
tifices varias constituerunt poenas contra Cardi-
nales recedentes a Romana Curia sine Papae li-
centia, et extra ipsam commorantes, ac inter alios
Leo X. d. *Constit.* incip. *Sub poena*, ibi: « Et cum
» Cardinalis Officium in primis versetur in fre-
» quenti Romani Pontificis assistentia, et Sedis
» Apostolicae negotiis; propterea statuimus, ut
» omnes Cardinales in Romana Curia resideant,
» et qui sunt absentes, si in Italia, intra sex
» menses, si extra Italiam, infra annum a die pu-
» blicationis praesentis Constitutionis revertan-
» tur, alioquin fructus Beneficiorum, et omnium
» Officiorum suorum emolumenta amittant, om-
» nibusque privilegiis generaliter, et specialiter
» Cardinalibus concessis, quando absfuerint, omni-
» no careant; exceptis tamen illis, quos ratione
» Officii ab Apostolica Sede injuncti, vel de Ro-
» mani Pontificis mandato, aut licentia, vel justo
» metu, aut quavis alia legitima causa impedien-
» te, vel aegrotationis abesse contingat, privile-
» giis, indultis, et immunitatibus eisdem Cardina-
» libus concessis, et in Bulla nostra sub data Co-
» ronationis nostrae contentis, et expressis in suo
» robore nihilominus permanentibus. » Et Inno- 11
centius X. in dict. *Constit.* incip. *Cum juxta,* cu-
jus tenor per partes singulas, quae octo sunt, com-
pendiose hic adducitur, prout refertur a Fagna-
no *in cap. Ex gestis* 2. *de Clericis non residentibus*
num. 33.

In prima igitur ponitur Constitutionis causa, nempe obligatio Cardinalium residendi apud Papam in Romana Curia, Decreta contra sic recedentes edita, et illorum transgressores.

In secunda, ibi: *Quia vero,* Cardinales, qui post Bullam non obtenta Papae licentia se transferunt extra statum Ecclesiasticum; primo privilegiis, et indultis omnibus etiam Beneficia conferendi, Pensiones, et fructus Ecclesiasticos transferendi, et facultate testandi privantur, et ab ingressu Ecclesiae interdicuntur, ultra alias poenas arbitrio Papae infligendas, mandaturque deveniri ad sequestrum fructuum, Officiorum, et Beneficiorum, nec non pensionum, ac fructuum reservatorum. Secundo, si infra sex menses a die recessus ad Curiam non redierint, privantur iisdem fructibus arbitrio Papae distribuendis. Tertio, si non redierint infra alios sex menses immediate sequentes ultra memoratas poenas, privantur omnibus Officiis, Beneficiis, pensionibus, et fructibus reservatis, ut supra distribuendis.

In tertia, ibi: *Cardinales autem,* Cardinales qui ante Bullam sine licentia Papae extra statum Ecclesiasticum jam se transtulerunt, si infra sex menses a die publicationis non redierint ad Curiam; primo, interdicuntur ab ingressu Ecclesiae, privantur facultate testandi, ac privilegiis, et indultis praedictis, nec non fructibus Officiorum, Beneficiorum, ac Pensionum. Secundo, si non redierint infra alios sex menses immediate sequentes, ipsis Officiis, Beneficiis, Pensionibus, ac fructibus reservatis privantur.

In quarta ibi: *Si autem Cardinales*, statuitur

ut contra Cardinales, qui ante Bullam sine licentia Papae extra statum Ecclesiasticum jam se transtulerunt, aut post Bullam se transferent, si per alios tres menses immediate sequentes, qui pro tribus canonicis monitionibus, ac peremptoriis terminis assignantur, et sic in totum infra quindecim menses ad Romanam Curiam non redierint, deveniri possit ad alias poenas per Summum Pontificem declarandas etiam usque ad privationem dignitatis Cardinalatus inclusive.

In quinta ibi: *Ac demum*, Cardinalibus, qui de caetero sine dicta licentia extra statum Ecclesiasticum se transferent, adimitur facultas substituendi Cardinalem Praelatum, vel alium quemcumque in suis Officiis, Legationibus, Praefecturis, Guberniis, Protectionibus, nec non administrationibus Tituli, vel Diaconiae, aut etiam Episcopatus, et Ecclesiarum etiam Patriarchalium, ac Beneficiorum quorumcumque, et cassantur indulta super his concessa.

In sexta, ibi: *Ab omnium*, declaratur ab antedictis poenis non excusari Cardinales praetextu servitii, aut jussu etiam Imperatoris, et Regum, aut distantiae locorum, nisi ex causa in corpore juris clausa, coram Papa allegata, et expresse admissa. Praeservatur tamen *Const.* Urb. VIII. super residentia Episcoporum etiam Cardinalium.

In septima, ibi: *Ac ulterius*, reservatur Papae absolutio, et relaxatio earumdem poenarum privative etiam quoad Collegium Cardinalium Sede vacante.

In octava, ibi: *Decernentes*, praemissorum observantia injungitur, Decretum irritans apponitur, contrariis derogatur cum clausulis admodum urgentibus, Constitutio publicari, et illius transumptis fides adhiberi jubetur.

12 Cardinales, etiam non Episcopi, habent in suis Titulis, et in Ecclesiis suis Titulis subjectis Episcopalem Jurisdictionem; *cap. his quae* 11. *de major. et obed.* Barb. *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univ. c.* 4. *num.* 33. Fagnan. *in d. cap. his quae num.* 15. et ita Joan. Monachus *in cap. Unic. num.* 2. *de maj. et obed. in* 6. attestatur Papam sibi respondisse, et tenent communiter Doctores, ut dicit Abbas

13 *in dict. cap. his quae in* 2. *notabili.* Et licet ex responso Gregorii XIII. nequeant Cardinales in suis Ecclesiis Titularibus, et eorum subditis uti illis facultatibus, quae a Concilio Tridentino concessae sunt Episcopis in suis Ecclesiis, et specialiter illis, quae comprehenduntur *cap.* 6. *sess.* 24. eo quod, ut dixit Pontifex, licet habeant quasi Episcopalem Jurisdictionem, ibi tamen vere, et proprie non sunt Episcopi. Nihilominus haec decisio, et responsio Pontificis, ut in libris Congregationis Concilii est adnotata, intelligenda est quoad concessas facultates a Concilio, de quibus tantummodo fuit tunc Pontifex interrogatus, ut refert, et tenet Fagnan. *in cap. ne pro dilatione* 16. *de poenit. et remissionibus num.* 42. *et cap. his quae* 11. *de majorit. et obed. num.* 17. Extra autem facultates a Concilio concessas salva manet Jurisdictio Cardinalium in suis Titulis ad praescriptum *d. capitis his quae*, ex sententia dictae Sacrae Congregationis Concilii a Fagnano relata *cit num.* 17.

Unde Cardinales in suis Titulis habent Jus visitandi, sicut Episcopi in suis Episcopatibus. Leo X. in *Constit.* incip. *Supernae* edita *in Conc. Lateran.* 5. *sess.* 9. *cap.* 2. ubi expresse disponitur, ut Cardinales loca sui Tituli, Clericos, et populos Ecclesiarum Titulo suo subjectarum, *si praesentes fuerint* in Curia, personaliter, si vere absentes, per Vicarium idoneum semel saltem singulis annis visitent. Sic etiam habent Cardinales 14

in suis Titulis Jus corrigendi, et excommunicandi, Suspensionis, et Interdicti sententias fulminandi; textu expresso *in d. cap. his quae* 11. *de major. et obed.* ibi: *Correctionem ipsius Cardinalis recipientes humiliter, et Excommunicationis, Interdicti, vel Suspentionis sententias, quas tulerit in eos, et Ecclesias eorumdem inviolabiliter observantes.* Item in suis Titulis habent Cardinales Jus 15

instituendi, et destituendi; *cap. Querelam, de electione*, ibi: *A Cardinali S. Susannae, cui eadem Ecclesia tamquam Capella suo Titulo in spiritualibus est subjecta, canonice fuerat institutus;* et notat Innocent. in *cap. Dilectus, de Capellis Monachorum, num.* 4. dicens institutionem, et destitutionem spectare ad Cardinales in suis Titulis. Fagnan. *in d. cap. his quae n.* 21. Et sic pos- 16

sunt conferre Beneficia suarum Ecclesiarum Titularium. Felin. *in dict. cap. his quae num.* 1. *vers. Adde Innocentium*, ubi refert Joan. Franc. Pavin. *in tract. de potest. C. Sede Vacante fol.* 38. enumerantem aliqua privigia Cardinalium, inter quae dicitur fuisse eis concessum a Sixto IV. ut libere possint conferre omnia Beneficia in Ecclesiis, in quibus sunt intitulati, vel Commendatarii. Barb. *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. Univers. cap.* 4. *num.* 36. Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancell. gloss.* 13. *num.* 20. 17

Intellige tamen, quando sunt praesentes in Curia, seu in Urbe, nam in absentia solus Papa confert, ut habetur *in regula* 7. *Cancellariae*, Gonzal. *loc. cit.* Joann. a Cochier. *in regul.* 1. *Cancell. num.* 13. *vers. secunda*; Fagnan. *num.* 23. *loc. cit.* Et pari- 18

fermiter possunt Cardinales recipere resignationes Beneficiorum existentium in suis Titulis. Flamin. Paris. *de resignatione Beneficiorum l.* 7. *quaestion.* 12. *numer.* 8. Diana *part.* 5. *tract.* 5. *resolut.* 14. Fagnan. *loc. citat.* Barbosa *loc. citat. numer.* 36. 19

Cardinales possunt in suis Titulis interesse Matrimoniis, vel aliis interessendi facultatem concedere. Azerius *instit. moral. part.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *quaestion.* 2. Sanchez *de Matrimon. lib.* 3. *disputat.* 28. *num.* 7. Basil. Pont. *de Matrim. lib.* 5. 20

cap. 20. *num.* 6. Barb. *loc. cit. num.* 35. et alii passim (*).

21 Cardinales in suis Titulis habent Jus utendi insigniis Pontificalibus, et solemniter benedicendi more Episcoporum, licet non sint Episcopi. Hostiens. et Joan. Andr. *in cap.* 5. *de supplend. negligent. Praelat.* Felin. *in cap. inter Monasterium, de re judic. num.* 2. Barbosa *loco cit. num.* 35. Fa-
22 gnan. *loco cit. num.* 24. Item Cardinales Presbyteri, etiamsi Episcopi non sint, possunt in suis Titulis conferre primam Tonsuram, et omnes Ordines minores suis subditis, et familiaribus. Jacobat. *de Concil. lib.* 1. *art.* 12. *vers. Item Cardinalibus;* Martin. Laud. *in tract. de Cardinal. q.* 20. Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 4. *num.* 40. *et par.* 2. *de Offic. et potest. Episcop.*
23 *alleg.* 3. *num.* 15. cum pluribus aliis citatis. Item possunt Cardinales in suis Titulis commutare ultimas voluntates in illis casibus, quibus possunt Episcopi respectu suorum Subditorum. Diana *part.* 5. *tract.* 2. *resol.* 57. Barbosa *loco cit. num.*
24 39. Et etiam in suis Titulis possunt dispensare in iis Votis, in quibus dispensare possunt Episcopi suis in Dioecesibus. Diana *loco cit. resolut.* 58.
25 Barbosa *loc. cit. n.* 39. Tandem possunt Cardinales sive per se, sive per suos Vicarios in suis Titulis reliqua facere, quae sunt Jurisdictionis Episcopalis. Roman. Conc. 498. *num.* 11. *cum sequent.* Sbroz. *de Offic. Vicar. lib.* 1. *qu.* 3. *num.* 23. Imol. *in Clement. Ne Romani in* 4. *quaest. n.* 24. *de elect.* ubi dicit, Cardinales in suis Titulis haberi loco Episcoporum, quoad Jurisdictionalia, cujus dictum sequitur Felin. *in cap. His quae.* 11. *de Majorit. et Obed. num.* 1. et Fagnan. *ibidem n.*
26 26. Et ideo Cardinalis Vicarius Urbis non cognoscit de causis sub Titulis Cardinalium. Flamin. Paris. *de resignat. Benefic. l.* 7. *q.* 12. *num.* 121. Manfred. *de Cardin. dec.* 106. Fagnan. *loc. cit. n.*
27 17. Barbosa *loc. cit. num.* 37. Et supradicta procedunt non solum in Cardinalibus Presbyteris, sed etiam in Cardinalibus Diaconis, scilicet, ut illi in suis Titulis, hi vero in suis Diaconiis quasi Episcopalem habeant Jurisdictionem, quamvis enim soli Cardinales Presbyteri proprie habeant Titulum, et cum Titulo inscribantur, *ut in cap. Querelam* 24. *in cap. Coram* 35. *de election. in cap. Licet* 49. *de testibus*; *et in cap. Ex gestis* 2. *de Clericis non residentibus*; et notat Hostiensis *in d. cap. His quae* 11. *de majorit. et Obedient. num.* 1. *Cardinal. ibidem in primo notab.* Joann. Andreas *ibidem num.* 2. *et ibidem* etiam Fagnan. *n.* 28. Etsi Cardinales Diaconi non habeant Titulos, sed Diaconias; tamen ex quo sint Cardinales, sive sint Presbyteri, sive Diaconi, sive habeant Titulum, sive Diaconiam, habent indistincte in suis Ecclesiis, et Capellis subjectis Jurisdictionem quasi Episcopalem, ut expresse statuit Sixtus V. in *Constit.* incip. *Religiosa*, edita *Idibus Apr.* 1589. ibi: *Praeter sex Episcopos Cardinales, qui certis Cathedralibus Urbi finitimis praesunt, singulis Presbyteris, et Diaconis Cardinalibus propriae in Urbe Ecclesiae, Tituli videlicet, et Diaconiae cum suis Clero, et Populo, ac quasi Episcopali Jurisdictione in Spiritualibus, et temporalibus regendae, et administrandae committantur.*

ADDITIONES AUCTORIS

Cardinalis Episcopus Residentiae lege tenetur. 28
Bened. XIV. *tom.* 2. *Constit.* 36. incip. *Cum a no-*
bis. Cardinales Episcopi sub legibus de Residen- 29
tia Episcoporum expresse comprehenduntur. Idem *Constitut.* 18. incip. *Ad universae.*

Cardinales in suis Titulis possunt conferre Ton- 30
suram, et minores Ordines personis addictis ejusdem Ecclesiae servitio. Idem *Const.* 11. *tom.* 4. incip. *Ad audientiam* §. 16.

Cardinales Episcopi Suburbicarii Suffraganeum 31
non habentes, suos subditos promovendos ad Vicarium Urbis ablegare debent. Idem *ibidem* §. 11. *et* 12. Si vero Suffraganeum habeant, Alexander VII. *Constitut.* incip. *Apostolica sollicitudo,* decrevit canonicis quibusdam indictis poenis in eos, qui contrafecissent, neminem ex iis Dioecesibus posse per hujusmodi Suffraganeos ad majorem quemcumque Ordinem promoveri, nisi peractis antea in Urbe in religiosa domo ad id designata Exercitiis spiritualibus per decem dies ad unumquemque ex iisdem Majoribus Ordinibus. Idem *ibid.* §. 11. 12. *et* 13. Possunt tamen per se, vel per alium Episcopum ordinare suos subditos, dum ipsi in Dioecesi commorantur. Idem *ibidem* §. 12. Vide ad id jam tradita *in verb. Ordo numero* 77.

Cardinales Episcopi Suburbicarii possunt Ton- 32
suram conferre suis subditis in Capella Palatii Urbis, irrequisito Urbis Vicario. Idem *ibid.* §. 21. Nequeunt tamen in Sacello Palatii Urbani Tonsuram insimul, et Minores Ordines conferre suis subditis, irrequisito Urbis Vicario. Idem *ibidem* §. 1. 7. *et* 14. *et sequent.*

Cardinales Episcopi Suburbicarii, dum Romae 33

(*) Tituli Cardinalium olim Territorium separatum habebant cum Clero, atque Populo eisdem subjectu, ut colligere est ex quadam Joannis VIII. *Constit.* quam refert Baronius ad ann. 852. et ipse Cohelius *Not. Cardinal. cap.* 25. *pag.* 168. Dum ita Titulorum Ecclesiae Cardinalium curae concreditae erant, poterant sane in iis matrimoniis interesse, vel aliis interessendi facultatem concedere: sed cum modo hujusmodi Territorium desit, ac jurisdictio inde deducta, opinio illorum auctorum; quos Lucius sequitur, locum habere non potest: id vero notandum est circa ea quoque, quae de ultimarum voluntatum permutatione asserit num. 23. et circa dispensationem votorum num. 25. Nam nec subditos in iis habent, neque Vicarios, ut Auctor constituit, quorum ministerio tunc solum utebantur, cum Tituli Territorium separatum, ut supra diximus, constituebant. *(Nota Romani Theologi.)*

commorantur, maneut extra Dioecesis suae fines. Idem *ibid.* §. 8. Excusantur autem a materiali residentia, vel quia Pontifex id sciens, et patiens, ipsosque praeterea videns, non obstantibus muneribus, quibus pro Apostolicae Sedis utilitate occupantur, Suburbicariae Dioecesis regimen recte gerere posse, tacite cum eis dispensat; vel quia ad easdem rerum circumstantias, declarat, praeceptum Divinum de residentia non comprehendere casum illorum, qui certis muneribus in Urbe addicti, si non materialem residentiam in Dioecesi praesentes adimplent, formali certe satisfaciunt, non solum adhibita in id Ministrorum opera, sed propria etiam adjecta praesentia, dum ad ipsam Dioecesim visitandam percommode se conferunt; *ibid.* §. 15.

34 Cardinalium Episcoporum Suburbicariorum Capella sita in Palatio Urbis, non debet censeri *fictione juris*, ut aliqui praetendunt, adhaerens Episcopatui Suburbicario. Idem *ibid.* §. 15.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

35 De Jurisdictione Cardinalium in Ecclesiis suorum Titulorum secundum praesentem Ecclesiae disciplinam consulenda est Constitutio san. mem. Innocentii XII. incipiens, *Romanus Pontifex* in
36 Bullario ejus parvo 108. ubi declaratum fuit, Cardinalibus Titularibus competere dumtaxat *Facultatem, seu Jurisdictionem in iis, quae servitium Ecclesiae seu Loci Pii, circa tamen disciplinam Ecclesiasticam, et morum correctionem dumtaxat, concernunt.*

37 Hinc patet, jurisdictionem Cardinalium in Ecclesiis suorum Titulorum longe minorem ea esse, quae ipsis tribuitur ab Auctore, tum ab Albitio in sua dissertatione *De Jurisd. Card. in Eccl.*
38 *suorum Titulorum.* De ea disserens Piton. *de Controv. Patron. alleg.* 41. *n.* 31. *et plur. sequent.* secundum mox allegatam *Constitutionem*: « Quae quidem » Constitutio (*ait*) silere facit hanc quaestionem » super Jurisdictione Episcopali per Cardinales » Titulares praetensa, eo ipso quod eorum facul- » tatem restringit ad ea, quae respiciunt servi- » tium Ecclesiae cum illa taxativa, » dumtaxat: « quae omnem aliam Jurisdictionis speciem exclu-
39 » dit etc. Per quae verba Constitutionis Innocentia- » nae non solum excluditur Jurisdictio in Popu- » lum, et Parochianos, sed etiam tribuitur sola » Jurisdictio domestica in respicientibus servi- » tium Ecclesiae, circa disciplinam, et correc- » tionem morum, quae competit omnibus Capi- » tulis Ecclesiarum, seu earum Vicariis, Prae- » positis, Prioribus, seu Archipresbyteris in for- » ma extrajudiciali pro recto Ecclesiae gubernio, » nempe faciendo ordinationes, et statuta in con- » cernentibus disciplinam Ecclesiasticam, et con- » travenientes absque strepitu et figura judicii mul- » tando per subtractionem distributionum et fru- » ctuum, vocis in capitulo, aliasque similes mul- » tas domesticas et extrajudiciales etc. Neque » extenditur haec facultas ad excessus graves, » et ad Tribunal contentiosum, ubi delicta casti- » gantur ad vindictam publicam etc. »

Scripsit autem Pitonius de Jurisdictione Car- 40
dinalium in Ecclesiis suorum Titulorum in examine illius quaestionis, utrum erectio Beneficiorum in Ecclesiis Titulorum, reservatio jurispatronatus, et institutio pertineant ad Cardinales Titulares, an ad Cardinalem Urbis Vicarium. Caeterum haud assentior Pitonio, dum *n.* 8. *et* 41
plur. sequent. asserit, hosce actus non competere nisi iis, qui vel Episcopali, vel quasi Episcopali, Jurisdictione polleut, quum possint ii etiam Praelato inferiori consuetudine, vel Privilegio competere. Vide Rot. *coram Falcon. dec.* 19. *n.* 7. *et dec.* 2. *n.* 4. *de Offic. Ordin. et Territ. separat. coram Molin. dec.* 549. *n.* 24. *in Burgen. Jurisdictionis S. Joannis super Territorio separato* 20. *Januarii* 1737. §. 12. *coram Reverendissimo P. D. Bussio nunc Decano, et* 16. *Maji* 1738. §. 15. *coram clar. mem. Calcagnin.*

42 Ut autem ad propositum redeamus, de Jurisdictione Cardinalium in Ecclesiis suorum Titulorum confer eruditum virum Reverendiss. Tria *in Synopsi S.R.E. Cardinalium praecipuorum Privilegior. n.* 17. *ad n.* 34. impressa post *Plat. de Card. Dignit. et Officio, editionis Romanae anni* 1746. ubi etiam de Jurisdictione Cardinalium in Ecclesiis Regularibus suorum Titulorum verba facit. (*)

ADDITIONES CASINENSES

Praeter Cardinales Episcopos sunt et tres Car- 43
dinales Patriarchalium Basilicarum Archipresbyteri, eorumque *ministerium*, ut Decret. verbis utamur, « in eo constituitur, ut diligenti cura pro- » videant ministerium Cardinalium, qui solemne » officium agere habent in communicatione Cor- » poris et sanguinis Domini nostri Jesu Christi; » a sacrosancto die Dominico incipiendo per omnes » Horas Canonicas indeclinabiliter persevereut; » ut opus Dei digne, ac sancte perficiatur ab eo, » cui committitur etc. » Et paulo post: » Provi- » deat idem Archipresbyter, vitam Sacerdotum » Cardinalium praeceptis sui obtemperando Epi- » scopi, ne aliquando cedant, aut scurrilitate tor- » peant etc. » Ac demum: » Si Episcopus defue- » rit, exceptis iis, quae prohibita sunt, Archi-

(*) Multa de Cardinalibus Suburbicariis, eorumque auctoritate, atque obligationibus adjicienda forent; sed ne actum agam, satis erit egregiam, quam supra memoratam P. Andreucci *de Episcopis Cardinalibus Suburbicariis* dissertationem indicare. (*Edit. Barbiel.*)

» presbyter provideat cuncta, quae Sacerdotum » ministerio perfici debeant; Fontes benedicere, » Infirmum Oleo perungere, Poenitentem infir- » mum (consulto Episcopo) reconciliare, Poeni- » tentiam cunctis aliis Sacerdotibus injungere, in » praecipuis Festivitatibus aut ipse celebratio- » nem Missae solemniter impleat, aut ad sui » jussionem, cui committur, peragat veneranter.» *Textus in cap. 2. de Offic. Archipresbyt. lib. 1. tutul.* 24.

44 Quamvis vero praecipue Sanctissimus Pontifex id dicat de Archipresbytero Lateranensis Basilicae omnium Ecclesiarum capitis et Magistrae, haud asserimus quovis tempore Archipresbyterum Cardinalis dignitatem obtinuisse, quod ex illius Basilicae historia clare eruitur. Paschalem II. adjuncta animarum cura Canonicis Regularibus S. Augustini, Lateranensibus inde dictis, B. Salvatoris Basilicam commisisse ex amplissima ipsius Pontificis Bulla compertum habemus. Sed Panvinus putat jam ab anno 400. id praestitisse S. Gelasium vocatis iisdem Regularibus Canonicis ut ad Divinam Psalmodiam intenderent, et Sacramenta populo ministrarent. Everso aut paulo post a Longobardis Casinensi coenobio, ejectisque Monachis, Joannes III. ipsis prope Lateranensem Basilicam Monasterium aedificavit sub invocatione S. Joannis Baptistae et Evangelistae, ac S. Pancratii, atque Canonicis animarum curam tantum reliquit. Alexander II. excitato Casinensi Monasterio iterum Canonicis Basilicae curam concredidit, et sic perdurarunt usque ad Bonifacii VIII. tempora, qui anno 1300. ejectis Canonicis Regularibus, saeculares Clericos ibi constituit, Praebendasque ex Monasterii bonis assignavit. Cumque splendorem accrescere vellet dignitatis Archipresbyteri Lateranensis, statuit ut hoc munus deinde a Cardinali exerceatur. Quamvis enim etiam ante Bonifacium aliquis fuit Archipresbyter Cardinalis Ecclesiae Lateranensis, ut ex Epistolis S. Petri Damiani probari potest, cum ipse epistolam mittat *ad Petrum S. R. E. Cardinalem Lateranensis Canonicae Archipresbyterum*, tamen Cardinalis Rasponi de *Basil. Patriarch. Lateranen. lib. 1. c.* 2. existimat, quod aliquando Cardinalis Archipresbyterali munere fungebatur, ut relaxatos Regulares Canonicos ad meliorem frugem compelleret. Hujus autem dignitatis augmentum, nomen, munusque a Bonifacii institutione repetenda opinatur. Postea autem semper a Cardinali aliquo adeptam fuisse omnibus satis constat. Quaedam privilegia Cardinali Archipresbytero data sunt ex plurium Pontificum concessionibus, inter quas praeclara est *Constitutio* Pauli Papae III. *Cum sicut accepimus*, qua Archipresbytero Cardinali concessit omnimodam jurisdictionem in cognitione causarum Capituli et Canonicorum, sed Innocentius XII. anno 1694. fere omnia ista privilegia revocavit, et ad formam juris Communis redaxit. Tamen cum Archipresbyter Cardinalis Basilicae S. Petri succedit jurisdictioni Cardinalis Episcopi Sylvae Candidae, multis adhuc gaudet privilegiis in laudata causarum cognitione. Vide Piazza *Cardinalit. Hierar. pag.* 329. *et seq.*

Ab Eugenii IV. tempore invaluit consuetudo, 45 uti habet Ughellius *tom.* 1. *Ital. Sac. in Episc. Sabinen.* ut Cardinales Presbyteri, *qui priores venissent ad Purpuram sibi illud munus Episcopatus* (suburbani) *deligerent, quod ex alicujus decessu contigisset vacare.* Quod vero consuetudo invexerat, Sixtus V. sua constitutione *Postquam verus etc.* firmavit decernens, quod: *cum aliqua ex sex Cardinalibus Ecclesiis, quibus Episcopi Cardinales praesunt per Obitum, vel Translationem, aut alias pro tempore vacare contigerit; antiquior quidem Card. Presbyter praesens, salvo cuique Episcopo Cardinali jure transeundi, ad eam dimissa priore, cui praeerat, ut moris est, promoveatur.* Nequeunt tamen hosce Episcopatus optare Diaconi Cardinales, nec Cardinales Presbyteri absentes a Curia quacumque ex causa; nam Optio expleri debet in Concistorio, ipsis praesentibus, consentiente Romano Pontifice, uti patet ex constitutione *Unde etc.* Sixti V. Pius V. tamen decrevit: *quod Cardinales praesentes in Urbe, et domi infirmitate detenti possint optare, ac si essent in Concistorio, derogans Decreto si quod obstaret quoad hoc.* Demum Clemens XII. concessit, quod Cardinales absentes a Curia ex causa publica et ex destinatione Romani Pontificis optare possint, ac si essent praesentes; atque etiam voluit, quod: « Si » quando evenerit Cardinales Patriarchali, Pri- » matiali, Archiepiscopali, vel Cathedrali Ec- » clesiae Praefectos in dicta Curia ex legitima » causa, aut Sedis Apostolicae licentia praesen- » tes non reperiri, cum factus fuerit locus vaca- » tioni alicujus ex sex Ecclesiis Suburbicariis » hujusmodi, Romani Pontificis pro tempore exi- » stentis partes erunt, animum sedulo advertere, » et deliberare, dum absolventur a vinculo, quo » priori Ecclesiae tenentur, ad effectum optandi » et assequendi Ecclesiam vacantem ex dictis Sub- » urbicariis, utrum expediat eis concedere ad- » ministrationis, seu alio nomine, retentionem » alterius Ecclesiae, cui antea praeerant, ac in » primis, utrum ambae sint adeo propinquae, ut » Pastoralem curam utrique commode impende- » re, suumque ministerium recto implere vale- » ant. » Tandem idem Pontifex decrevit, ut Cardinales, qui unam ex Suburbicariis Ecclesiis obtinuerint, deinceps ad aliam, priore demissa, et Romano Pontifice approbante, semel tantum transire possint; salva tamen et illaesa facultate optandi praevia dimissione prioris, Ecclesiam Hostiensem.

ARTICULUS IV.

QUOAD CARDINALIUM PRIVILEGIA.

1 Cardinales primo gaudent privilegio Episcopis concesso *in cap. Quia periculosum* 4. *de sentent. excommun. in* 6. ut generali Statuto, vel Sententia Interdicti, aut Suspensionis non includantur, nisi eorum specialis, et expressa mentio fiat. Alban. *de Cardin. qu.* 42. *priv.* 31. Azorius *part.* 3. *lib.* 4. *cap.* 3. *qu.* 20. *vers.* 12. Henriquez in Summa *lib.* 13. *cap.* 34. §. 2. *lit.* X. Bellet. *disquisit. Cler. part.* 1. *tit. de Disciplin. Cleric.* §. 2. *n.* 48. Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 4. *n.* 69. Hurtado *de Censuris tract. de Suspens. diffic.* 9. *n.* 23. Diana *p.* 5. *tr.* 2. *resol.* 46.

2 Secundo, Cardinales gaudent privilegio eligendi sibi Confessarium, etiam non approbatum ab Ordinario, ut colligitur *ex cap. Ne pro dilatione* 16. *de poenitentiis, et remissionibus*, ibi: *Ne pro dilatione poenitentiae periculum immineat animarum, permittimus Episcopis, et aliis Superioribus, nec non minoribus Praelatis exemptis, ut etiam praeter sui Superioris licentiam providum, et discretum sibi possint eligere Confessorem.* Nam vides, quod haec facultas conceditur Episcopis, et aliis Superioribus, Cardinales autem, ut patet ex dictis *articulo secundo*, sunt Superiores Episcopis Dignitate, et Jurisdictione. Tum quia esto id clare, et expresse non colligatur ex dicto textu, consuetudine tamen ita obtentum est. Reginaldus *in praxi Poenit. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 5. *sect.* 1. *n.* 32. Toletus *in Summa lib.* 6. *cap.* 13. *n.* 5. Lugo *de Sacram. Poenit. disp.* 19. *sect.* 1. *num.* 5. Henriquez *in Summa lib.* 6. *c.* 13. §. 5. Paul. Comitol. *respons. moral. lib.* 1. *qu.* 101. *num.* 4. Lezana *verb. Cardinalis num.* 7. Barbosa *in d. cap. Ne pro dilatione num.* 4. Fagnan. *ibidem num.* 40. *et sequent.* Card. Petra *tom.* 1. *in Comment. unic. Joan.* XV. *n.* 49. Azorius *institut. moral. p.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *qu.* 16. Qui tamen *ibid. vers. Quaerens an Cardinales*, subdit Sacram Congregationem censuisse non posse Episcopum jam eligere Sacerdotem non subditum, qui a proprio Episcopo non sit approbatus, quasi innuens, nunc post Concilium Tridentinum non posse Cardinales, qui nec sunt Episcopi, nec Legati, confiteri alicui, qui non sit ab Ordinario approbatus, quod etiam sentit Scipio de Rubeis *in Aphorism. Episcop. verb. Cardinalis num.* 5. et Fagn. *in d. cap. Ne pro dilatione num.* 53. *et* 62. *cum sequent.* Sed illos reprobant Nald. *in Summa verb. Cardin. n.* 8. Ludovic. a Cruce *in Bulla Cruciatae disp.* 1. *c.* 2. *dub.* 22. *n.* 11. *cum sequent.* Turrian. *de Poeniteut. disput.* 23. *dub.* 3. Boss. *de Jubilaeo sect.* 4. *casu* 2. §. 4. *n.* 11. citati a Diana *moral. resol. par.* 5. *tract.* 2. *resol.* 10. et quod Cardinales possint sibi eligere Confessarium non approbatum ab Ordinario, etiamsi non sint Cardinales Episcopi, tenent expresso Toletus, Lugo, Lezana, *loco supra citato* et alii.

3 Immo Cardinales omnes possunt etiam suis Familiaribus commensalibus Confessarium, etiam alias non approbatum, designare, ex eodem fundamento, et quia sunt veluti Pastores proprii suae familiae, ita ut ea non subjiciatur, quoad Sacramenta, Parochiali locorum, in qua resident Cardinales, sed solum ipsis Cardinalibus. Naldus *in Summa verb. Cardinalis n.* 8. Lugo, et Lezana *l. cit.*

4 Hinc etiam ex praxi Curiae dicti Familiares in die Paschatis accipiunt Communionem in Oratoriis suorum Cardinalium. Ludovicus a Cruce in Bulla Cruciatae *disp.* 1. *cap.* 2. *dub.* 22. *n.* 17. Diana *part.* 5. *tract.* 2. *resol.* 10. Lezana *loc. cit. n.* 7. (*).

(*) Dubium est, ut vel ex ipso Auctore liquet, an Cardinales, qui Episcopi non sint, possint sibi Confessarium eligere ab Ordinario non approbatum, et multo magis, num hujusmodi Confessarium ad excipiendas Familiarium confessiones deputare possint. Quam ob rem cum de valore Sacramenti agatur, quod sine debita jurisdictione nullum esset, nisi aliunde ex expressa Pontificis concessione constet, hoc Privilegium habere Cardinales, ex allatis rationibus concludi non potest, ut Auctor contendit, posse revera ita sibi eligere, vel Familiaribus deputare Confessarium. (*Nota Romani Theologi.*)

ANIMADVERSIONES AUCTORIS

In verb. *Cardinalis art.* 3. *num.* 30. valde restringunt *Additor, et Theologus* Jurisdictionem Cardinalium in suis titulis, et *art.* 4. post n. 4. denegat *Theologus* ipsis Cardinalibus facultatem eligendi Confessarium non approbatum ab Ordinario, et deputandi pro recipiendis confessionibus suorum familiarium. Ego studui, quantum potui cum assistentia juris, et auctoritate DD. magnificare, ut par est, eorum Eminentissimam dignitatem, probe sciens cum Eminent. Petra *tom.* 1. *Commentar. in Constit. unic. Joannes XV. n.* 46. et pluribus aliis a me allegatis, quod nulla major est dignitas in Ecclesia Dei post Vicarium Christi, Cardinalatu; et Clariss. Riganti in Regulas Cancellar. *tom.* 2. *pag.* 257. *num.* 92. quod Cardinalatus est Summa dignitas nobilior Episcopatu, et summus gradus post Pontificatum; et Card. de Luca *de Jurisd. discur.* 116. *sub* n. 8. quod eorum Collegium est dignior, ac primus Senatus qui sit in Mondo; et Sacra Rota Rom. allegata a Monacello *tom.* 4. *Rom. Ed. in Append. dec.* 7. *n.* 49. *et dec.* 18. n. 9. 10. 32. quod Cardinalis in sua Ecclesia titulari non solum habet jurisdictionem quasi Episcopalem, sed transcendit etiam veram Episcopalem; et dignitas Cardinalitia in Ecclesia titulari nihil diminuitur, ex quo in pluribus non convenit cum Episcopo; *ibid. dict. dec.* 18. *num.* 22. *et* 23. Unde Card. Petra *loc. cit. num.* 47. *ad* 49. sic expresse tradit: Immo si fiat mentio in aliquo Canone de privilegio Episcopis concesso, eorumque superioribus, concessum intelligi debet etiam Cardinalibus, puta *in cap. Final. de Privilegiis, lib.* 6. *et cap. Ne pro dilatione* 16. *de poenit. et remission.* In quorum primo permittitur usus Altaris portatilis Episcopis, et eorum superioribus, et tamen intelligitur permissus etiam Cardinalibus, ex declaratione Sac. Congregat. Concil ut cit. Fagnan. *in cap. Ne pro dilatione num.* 46. *de poenit. et remiss.* In secundo vero, quum facultas data fuerit Episcopis, et Superioribus eligendi Confessarium, illam intelligendam esse datam: nedum Legatis, aliisque superioribus Episcopis, puta Metropolitanis, et Patriarchis, sed etiam Cardinalibus, ut tradit cit. Fagnan. num. 50. Videatur dictus celeberrimus Canonista Fagnanus *in cit. c. Ne pro dilatione per tot.* et *in cap. cum contingat, de aetat. et qualitat.* et *in cap. His, quae de majorit. et obedient. per tot.* ubi multa, et in *cap. Ex gestis num.* 11. *de Clericis non residentib.* ubi tradit, quod Cardinalis in suo titulo curam habet animarum tam fori poenitentialis, quam contentiosi. Vide Andreucc. *de Card. in gen. diss.* 2. *n.* 24.

5 **Tertio, Cardinales de Jure communi gaudent**
privilegio Altaris portatilis, seu viatici, *de quo*
in cap. final. de privileg. in 6. uti ibi ipsos com-
prehendi declaravit Sacra Congreg. Conc. teste
Fagnan. *in cap. Ne pro dilatione* 16. *de poenit. et*
6 *remission. num.* 46. Hodie tamen Cardinales alii-
que privilegiati omnes attendere debent quoad
hoc uovissimum Decretum Clementis XI. de Ce-
lebratione in Oratoriis privatis, quod ad Literam
refertur sub verb. *Oratorium* n. 5. Vide ibi *n.* 5.
et 70. ubi affertur posterior declaratio observan-
7 da. Quarto, Cardinales gaudent privilegio, quod
lites, quas habent inter se, a Papa sint judican-
dae, et decidendae. Paulus IV. *Constitut.* incip.
8 *Cum saepius.* Quinto, Cardinales in delicto debent
ex Jure antiquo convinci, antequam condemnen-
tur, per testes 72. si sint Episcopi; per 64. si
sint Presbyteri; et per 27. si sint Diaconi; *cap.*
Praesul. 2. *q.* 5. *caus.* 2. ibi: *Praesul non damne-*
tur nisi cum 72. *testibus; Presbyter vero Cardinalis*
nisi cum 64. *testibus non deponatur; Diaconus au-*
tem Cardinalis Urbis Romanae nisi cum 27. *testibus*
non condemnabitur. At vide verb. *Testis art.* 4. *n.*
9 6. Sexto, Cardinales exempti sunt a Gabellis,
Datiis, Tributis, et aliis oneribus Cameralibus,
et non comprehenduntur in Bulla revocatoria In-
nocentii X. Sic idem *Constit.* 7. incip. *Et si ea.*
10 Septimo, Cardinalium Clerici omnes Domestici,
commensales se possunt illis in recitatione Officii
conformare; *cap. fin. Clement. de celebr. Missar.*
11 Octavo, Cardinales eo ipso, quod ad Cardinala-
tus fastigium sunt assumpti, remanent soluti a
Patria potestate. Manfred. *de Cardinal. c.* 8. *pri-*
vileg. 8. Azorius *part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *qu.* 20. *vers.*
11. Zecbius *de Republ. Christian. tit.* 3. *de Card.*
num. 9. *privil.* 8. Germon. *de Indultis Card.* §.
Quod tu Romanam n. 3. Diana *part.* 5. *tract.* 2.
resol. 32. Molina *de justitia tract.* 2. *disp.* 229. *num.*
12 8. Barbosa *loc. cit. n.* 70. et alii passim. Nono, Car-
dinales orto schismate, et duobus de Papatu con-
tendentibus, Concilium congregare possunt.
Manfred. *de Cardinal. cap.* 31. Sebast. Caesar. *in*
relect. de Ecclesiast. Hierarch. disp. 1. §. 5. Bar-
bosa *loc. cit. num.* 76. et alii passim cum Fagna-
no *in cap. Cum olim* 14. *de Majorit. et Obedient.*
13 *num.* 50. Decimo, a sententia ex voto Cardinalium,
seu consensu lata minime appellatur. Alban. *de*
Cardinal. quaest. 24. *vers.* 3. Azorius *dict. quaest.*
20. *vers.* 3. Manfred. *de Cardinal. decis.* 30. Bar-
bosa *loc. cit. num.* 62. et plures alii apud Dianam
dict. part. 5. *tract.* 2. *resolut.* 36. *per cap. Ecclesia*
habet Senatum 7. *caus.* 16. *quaest.* 1.
14 Undecimo, Cardinales in Beneficialibus non
includuntur in Regulis Cancellariae faciendis post
Constitutionem 6. Urbani VIII. nisi fiant de con-
sensu illorum, vel majoris partis. Urban. VIII.
Constit. 6. incip. *Sanctissimus cap.* 70. Barbosa *loc.*
cit. num. 54. cum plurimis ibi citatis. Duodecimo, 15
Cardinales in commissis sibi Ecclesiis a Sede Apo-
stolica possunt Beneficia conferre, et Jurisdictio-
nem exercere ante captam possessionem, et osten-
sionem Literarum, non obstante decisione *Extra-*
vag. Injunctae, de elect. inter communes; Ludov.
Gom. *in prooem. Reg. Cancell. qu.* 4. *n.* 9. Gonzal.
in reg. 8. *Cancell.* Gloss. 21. *num.* 7. Selv. *de Be-*
nefic. par. 2. *quaest.* 3. *num.* 45. *vers. octavum,* Jul.
Lavor. *variar. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 15. *n.*
10. Diana *par.* 5. *tract.* 2. *resol.* 13. et Rota *in*
Burgen. Canonicatus 3. *Junii* 1583. *cor. Cardin.*
Lancellot. sen. Tertiodecimo, Beneficia Familia- 16
rium Cardinalium non possunt conferri per Papam
sine consensu Cardinalis Patroni. Ægid. Bellam.
vers. 19. *num.* 2. *vers.* 5. Barbosa *loc. cit. num.* 84.
et alii. Quartodecimo, Cardinales judicant Fami- 17
liares privative quoad alios etiam Cardinales, et
ideo etiam Vicarius Papae non judicat tales Fa-
miliares, sed eos remittit suo Cardinali, qui ad
poenam habet privatum Carcerem. De stylo
Curiae servari testatur Clar. §. *fin. qu.* 35. *num.*
17. Card. Tusch. *tom.* 1. *concl.* 100. *num.* 52. Ca-
rol. de Grassis *de effect. Clericor. effect.* 1. *num.*
151. Carleval. *de judic. lib.* 1. *tit.* 1. *disp.* 2. *qu.*
9. *sect.* 9. *num.* 509. Diana *part.* 5. *tract.* 2. *reso-*
lut. 25. et alii. (*) Quintodecimo, Cardinales gau- 18
dent privilegio habendi partem redditum Came-
rae Apostolicae; *cap. Ubi periculum* §. *provisio-*
nes, de elect. tit. 6. Sextodecimo, Cardinali asse- 19
renti aliquid actum in praesentia Papae, vel di-
centi sibi vivae vocis oraculo a Papa mandatum
fuisse, credi debet; Imol. et Felin. *in cap. Quod*
super his, de fid. instrument. Caputaq. *par.* 1. *dec.*
95. Barbat. *de praestant. Card. part.* 2. *qu.* 1. Card.
Tusch. *tom.* 1. *conclus.* 103. *num.* 1. Diana *dict.*
tract. 2. *resol.* 31. et alii passim. Decimo septimo, 20
Cardinali asserenti se esse Legatum, creditur
circa Ordinariam potestatem, etiamsi Literas suae
Legationis non exhibeat; *cap. Nobilissimus vir* 3.
dist. 97. Alban. *de Card. qu.* 24. Selva *de Benefic.*
part. 2. *quaest.* 3. *num.* 46. Barbosa *loc. cit. num.*
63. cum pluribus ibi citatis. Decimo octavo, Car- 21
dinalis dicto, de consuetudine Curiae, statur
in iis, quae dicta, vel facta sunt coram eis; *cap.*
Constitutis, et ibi Hostiens. *de appell.* Abb. *cons.*
8. *l.* 2. *col.* 3. *vers. primo enim;* Card. Tusch. *loc.*
cit. concl. 103. *num.* 8. Diana *dict. part.* 5. *tract.*
2. *resol.* 31. Barb. *loc. cit. num.* 65. Decimonono, 22
Cardinales Episcopi habentes Indultum, possunt,
non obstante Decreto Sanctae memoriae Clementis

(*) Hodie Cardinales non amplius judicant suos familia-res, praesertim si delicta, et crimina committant, nec privatos habent carceres, ut Auctor asserit, teste Farinaccio *consil.* 434. *n.* 6. sed in eos oeconomicum tantum dominium habent, scilicet correctionis tantum; vide Cohellium *citat. part.* 176. *Privileg.* 21. (*Nota Romani Theologi.*)

VIII. ante vacationem unire Seminario Beneficium, quod obtinet Familiaris Papae Defuncti. Sacra Congreg. Concil. *in Tudertina* 15. *Aprilis* 1628. apud *Sellium in select. Canon. cap.* 2. *num.* 26. et Barbosa *Apostolicar. Decis. collect.* 131. *num.* 21.

23 Vigesimo, Privilegia omnia Episcopis ob status Dignitatem concessa, ad Cardinales extenduntur propter majorem eorum Dignitatem, quam habent ex Constitutione Eugeni IV. incip. *Non mediocri.* Sic expresse tenet Paulus Layman *in Theolog. moral. lib.* 1. *tract.* 5. *p.* 3. *cap.* 2. *n.* 1. Diana *d. part.* 5. *tract.* 2. *resol.* 48. Barbosa *loc. cit. num.*

24 77. et alii passim. Plurimis aliis privilegiis gaudent omnes Eminent. Cardinales, sed quia nimis operosum esset hic ea omnia retexere, relinquuntur videnda apud Alban. Manfr. Dian. Germ. Zech. Lorich. Azor. et alios de ipsis diffuse tractantes.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

25 De singulis Cardinalium Privilegiis disserere longum esset, limitesque excederet additionum. Eo vel maxime, quod de numero eorum non convenitur. Albanus triginta tria enumerat privilegia, Cobellius quadraginta unum, Manfredus octoginta novem, quidam in opere manuscripto, cujus meminit Germonius, tercentum. Vide, si lubet, Reverendissimum Tria *in Synopsi S. R. E. Cardinalium praecipuorum Privilegiorum* impressa post Plat. *de Cardinal. Officio, et Dignitate editionis Romanae Anni* 1746.

26 Illud vero hic non omittendum, quod Cardinales inter alia hoc donati sunt Privilegio, ut testamentum facere possint, non secus ac milites.

27 Rota *cor. Crisp. decis.* 339. *n.* 1. Nota vero, Cardinales non gaudere in testando militum Privilegio quoad ea, quae militibus ratione imperitiae tributa sunt, adeoque haeredem in re certa instituere nequire. Rota *cor. Crisp. dict. dec.* 339. *n.* 13.

28 Possunt itaque solum Cardinales ad instar militum sine solemnitatibus testari, et sic Schedula ab ipsis scripta, vel subscripta ulla solemnitate a jure civili praescripta, et sine ulla praesentia Testium valet uti testamentum. Lanfredin. *Resp. Eccles.* 4. *num.* 4. Quod si Cardinalibus placeat testamentum mutare, vel novum condere, eodem semper ii gaudent Privilegio non adhibendi solemnitates. Idem supremum Tribun. *cor. Crisp. dicta dec.* 339. *num.* 18.

29 Nonnumquam vero dubitari solet, an schedula a Cardinali relicta contineat certam, ac determinatam ejus voluntatem; vide ubi res postulat Lanfredin. *Respons. Eccl.* 27. *num.* 28. utrobique *per tot.* qui docte pro more materiam discutit.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

30 Cardinalem Professum ex ordine Hierosolymitano, cum sit vere, et stricte quoad substantialia Religiosus, non habere dominium, ac proprietatem rerum, nec de iis testari posse sine speciali summi Pontificis concessione. Hanc autem ut rite obtineat, debet in precibus utrumque, quod habet ad testandum, cum ex clericatu, tum ex statu religioso impedimentum exprimere. Andreuccius in *diss. de Card. professo ex ordine militari S. Joannis Hierosolymitani,* in qua etiam de hujusmodi Cardinalibus alia disputat satis curiosa, ac parum obvia, *n.* 23.

Alia inter privilegia Cardinalibus competentia 31 est hoc quod super beneficiis ab ipsis possessis imponi nequeat pensio. Privilegium hoc concessum fuit ab Urbano VIII. ut patet ex Constitutione 145. in Bullario Mainardi.

Quaestionis est, an, ut Cardinales gaudere hoc 32 privilegio possint, sufficiat, quod sint reservati, an vero necesse sit, quod publicati sint. Meo judicio non aliter privilegio hoc gaudere queunt, quam si sint publicati. Regula enim est, quod privilegia, quae conceduntur ratione alicujus dignitatis, incipiunt non a die collatae dignitatis, sed a die notificatae dignitatis. Ita tradunt *Brunnem. ad t. Codicis de cons. n.* 7. *l.* 12. *Hoppius in Comm. ad instit. lib.* 1. *tit.* 12. §. 4. *num.* 3. ibi: *Codicillis idest literis de collata dignitate testantibus. Ex quo colligere licet privilegia ob officium alicui competentia non a tempore suscepti officii, sed a tempore, quo quis Codicillos accipit inchoari. Martini Jurisprud. civil. secund. ord. instit. lib.* 1. *tit.* 12. §. 4. *num.* 9. ibi: *Codicillis praestitis, idest literis principalibus, quae dignitatem collatam testantur. Hodie diplomata vocamus, unde non a die suscepti officii, sed a tempore quo quis diploma accepit privilegia ob officium competentia inchoari.*

At privilegium hoc concessum ab Urbano VIII. 33 ratione dignitatis concessum est. Atque hinc gaudere eo minime possunt Cardinales si sint reservati et non publicati. Profecto, si ante publicationem Pontifex intereat, desinunt esse Cardinales, ideo ante publicationem simplicis Praesulis figuram gerunt, qui cum hoc non gaudeant privilegio, nec eodem gaudere poterunt, licet ad Purpuram destinati quousque non sint ad eam publice renunciati.

I. Inter privilegia Cardinalibus concessa recensetur jus exercendae jurisdictionis in suis dioecesibus post Pontificis confirmationem etiam non capta possessione, et quin Bullas Pontificias ostendant Diana, Garcia, aliique Canonistae, non tamen exempti sunt a triennali visitatione Liminum juxta *Constitution.* Sixti V. *Romanus Pontifex,* cujus vigore contravenientes poena plectuntur suspensionis ab ingressu Ecclesiae, ab administratione temporalium, et spiritualium, et a fructibus Ecclesiae Episcopalis. Bonacina *de cens. partic. disput.* 3. *qu.* 6. *punct.* 7. Barbosa *praeter-* 34

mis. ad collect. in Extrav. lib. 1. *t.* 8. *de major. n.* 5.

35 II. Romae commorantes possunt beneficia in
suis dioecesibus vacantia providere. Quaestio est,
an in Beneficiis curatis debeat praecedere concur-
sus. Negant alii, alii affirmant, de quibus vide
Andreuc. *Hierarchia Ecclesiast. lib.* 2. *num.* 29.
§. 9.

36 III. Cardinales etiam non Episcopi in Conciliis
generalibus jus habent praesentiae et suffragi,
ut in tribus *Concil. Lateranensibus*, in duobus
*Lugdunens. in Viennensi, in Constantiensi, in Floren-
tino*, et tandem in *Tridentino*.

37 IV. Offendens Cardinales est reus laesae maje-
statis. *Cap. felicis. de poenis in* 6. et incurrit ex-
communicationem in Bulla Coenae, in quam in-
cidit etiam, qui sciens, non denunciet conspi-
rantem contra Cardinalem ex *constitution.* S. Pii
V. 19. *Januar.* 1569. ob mortem attentatam con-
tra S. Carolum Borromeum Benedict. XIV. *de Sy-
nod. Dioecesan. lib.* 9. *cap.* 6. §. *verum Communis
in fin.*

38 V. Etenim statimac ad purpuram promoven-
tur Patrigii fiunt scripti in diademate Principis,
et pars corporis ipsius reputantur ex Navarr. *tom.*
3. *cons. de dat. et promis. num.* 10. quem allegat.
Andreuc. *loc. cit. de Cardin. in gen. dissert.* 2. *de
privileg. Cardin.*

ARTICULUS V.

QUOAD CARDINALES IN CONCLAVI, ET SEDE VACANTE

1 Cardinales ingredi debent Conclave transactis
decem diebus a morte Papae. Gregorius X. *in cap.
Ubi periculum, de elect. in* 6. ibi: *Cardinales,
qui fuerint in Civitate ipsa praesentes, expecta-
re decem diebus tantummodo teneantur, quibus ela-
psis, sive absentes venerint, sive non, ex tunc om-
2 nes conveniant in Palatio etc.* Cardinales non pos-
sunt habere in Conclavi ultra duos servientes
Clericos, vel Laicos, sibi benevisos. *Conc. Constant.
sess.* 41. ibi: *Quilibet non habeat ultra duos ser-
vientes Clericos, vel Laicos, quos duxerit eligendos,
et simpliciter permittantur duos habere per Consti-
tutionem Clem. VI. licet in Constitutione: Ubi majus,
non liceret habere duos, nisi ex patenti necessitate.*
3 In Conclavi Sede Apostolica vacante, debet ades-
se unus Religiosus pro Confessionibus audiendis,
a majori parte Cardinalium per secreta suffragia
eligendus (*). Pius IV. in *Const.* 63. incip. *in eli-
4 gendis* §. 18. Cardinales Episcopi, audita morte
Papae tenentur accedere ad Conclave, et post
Papae electionem et coronationem etiam per duos
menses manere, et deinde redire ad suum Epi-
scopatum sub poena contra Episcopos non resi-
dentes. Urbanus VIII. *Const.* incip. *Sancta Syno-
dus.* Cardinales, non intrantes Conclave, vel ex- 5
euntes sine causa, non sunt amplius requirendi,
vel admittendi ad electionem faciendam. *Conc.
Constant. sess.* 41. Cardinalibus infirmis exeunti- 6
bus a Conclavi, alii debent prosequi electionem,
et convalescentes possunt redire. *cap. Ubi pericu-
lum, de elect. in* 6. *et Conc. Constantien. sess.* 41.
Similiter absentes, qui intra decem dies non se 7
stiterunt, si supervenerint re integra, debent
admitti ad Conclave. *cit. cap. Ubi periculum; et
cit. Conc. Constantien. ibidem.* Dato casu, quo Papa 8
pereat extra Civitatem Romanam, vel extra eam,
in qua erat Curia, tunc Cardinales tenentur con-
venire in Civitatem, in cujus Territorio, seu
districtu Pontifex obiit, et ibi in Palatio Episco-
pali, vel alio commodiori loco construere Concla-
ve, et Papam de more eligere; nisi tamen talis
Civitas sit interdicta, vel contra Ecclesiam Ro-
manam in aperta rebellione persistat, quo casu
in aliam viciniorem, non interdictam, nec rebel-
lem debent convenire. *d. c. Ubi periculum, de elect.
in* 6. Ex dicta *Const.* Greg. X. *in cap. Ubi pericu-* 9
lum, deberent Cardinales habitare in habitatione
communi, sed Clemens VI. *Const.* 5. incip. *Licet*
decrevit, ut eorum Cellae per cortinas dividan-
tur. *Concil. Constant. sess.* 41. Cardinales in Con- 10
clavi nulli alteri negotio vacare possunt, quam
negotio electionis Pontificis, nisi Ecclesiae neces-
sitas urgeat, et tunc negotia, quae peraguntur,
debent esse omnibus nota. *d. c. Ubi periculum.*
Cardinales in Conclavi nullos debent admitte- 11
re ad se venientes; nec cuiquam debet dare adi-
tus ad ipsos, et facultas cum eis secrete loquen-
di. Greg. X. *in d. cap. Ubi periculum*, ibi: *Nulli ad
eosdem Cardinales aditus pateat, vel facultas secre-
te loquendi cum eis, nec ipsi aliquos ad se venientes
admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Car-
dinalium inibi praesentium pro his tantum, quae ad
electionis instantis negotium pertinent, vocarentur.*
Nec cuiquam licet mittere ipsis Cardinalibus, vel 12
alicui eorum nuncium vel scripturam, aut cum
aliquo ipsorum secrete de negotiis loqui, sub poe-
na excommunicationis ipso facto incurrendae. *d.
cap. Ubi periculum*, ibi: *Nulli etiam fas sit ipsis
Cardinalibus, vel alicui eorum nuncium mittere,
vel scripturam; qui vero contrafecerit, scripturam
mittendo, vel nuncium, aut cum aliquo ipsorum se-
creto loquendo, ipso facto sententiam excommunica-
tionis incurrat.* Gregorius X. *in d. cap. Ubi peri-* 13
culum, statuit, ut Cardinales intra tres dies de-
berent Pontificem eligere, alias iis transactis, per
5. dies sequentes unum tantum ferculum habe-
rent; et si intra 5. dies non eligerent, pane tan-

(*) Quamquam olim ut Religiosus virum Regularem in-
digitare multi contenderent: nunc tamen omnis disputatio
sublata esse videtur, cum in novissimo Conclavi Confes-
sarius delectus fuerit ex Clero Saeculari Illustriss. DD.
Adeodatus Barcali. qui SS. N. D. Clem. PP. Clementus XIII.
est a Confessionibus.

tum, vino, et aqua reficerentur, donec eligerent; ibi: « Verum si (quod absit) infra tres dies, postquam (ut praedicitur,) Conclave praefatum iidem Cardinales intraverint, non fuerit ipsi Ecclesiae de Pastore provisum, per spatium quinque dierum immediate sequentium, singulis diebus tam in prandio quam in coena uno solo ferculo sint contenti, quibus (provisione non facta) decursis, ex tunc tantummodo panis, vinum, et aqua ministrentur eisdem, do-
14 nec eadem provisio subsequatur. » Et merito haec Lex constituta fuerat ad praecavenda de caetero infinita propemodum detrimenta, quae passa fuerat Ecclesia Catholica in tam longa vacatione Sedis Apostolicae. Vacaverat enim Sedes Apostolica post mortem Clementis IV. sui immediati praedecessoris per annos duos, menses novem, et dies duos secundum Gravesou. *in Tabula Chronologica*, et Panvinium *in Chronol. Ecclesiast. in annot. Clement. IV. et Greg. X.* donec suasionibus praecipue, et consiliis Sancti mei Seraphici Bonaventurae, qui tunc totius meae Religionis Ministrum Generalem agebat, Cardinales discordes facti concordes die prima Sept. 1271. elegerunt Thealdum, seu Theobaldum Vicecomitem, patria Placentinum, Archidiaconum Leodiensem, qui tunc temporis cum Christiano exercitu in Syria degebat, et sequenti anno scilicet 1272. sexto Kalendas April. Romam e Syria reversum in Basilica S. Petri Romanum Pontificem dictum Gregorium X. inaugurarunt, quo Pontifice electo Joannes Cardinalis Portuensis in haec duo Carmina prorupit:

Papatus munus tulit Archidiaconus unus,
Quem Patrem Patrum fecit discordia Fratrum.

15 Haec Gregor. X. *Constitutio* fuit de facto post ejus mortem statim a Cardinalibus executioni demandata, utpote qui elegerunt Innocentium V. prima, vel altera die ab ingressu in Conclave; cum post obitum Greg. X. non vacaverit Sedes secundum Panvinium *in d. Chronologia Ecclesiastica*, et alias Chronologias, nisi per decem dies, quibus solummodo transactis debent Cardinales ingredi Conclave pro electione, ut fuit statutum in ead. Gregor. X. *Constitutione*, ut patet supra *num.* 1.

16 Cardinales in Conclavi excludi non possunt ab electione activa, vel passiva ratione excommunicationis, suspensionis, vel interdicti. *Clem. de electione, cap. Ne Romani* §. *caeterum*, ibi: *Caeterum, ut circa electionem praedictam eo magis vitentur dissensiones, et schismata, quo minor eligentibus ndebit dissidendi facultas; decernimus, ut nullus Cardinalium cujuslibet Excommunicationis, suspensionis, aut Interdicti praetextu a dicta electione valeat repelli. Juribus aliis circa electionem eamdem hactenus editis plane in suo robore duraturis;* et *Constit.* Pii IV. incip. *In eligendis* §. 29. et alia Gregorii XV. Incip. *Decet Romanum* §. 122. Plura alia ob- 17
servanda a Cardinalibus in Conclavi fuerunt statuta ab ipso Gregorio X. *in cit. c. Ubi periculum.* a Clemente VI. *Const.* incip. *Licet;* a Concil. Constant. *sess.* 41. a Pio IV. *Const.* incip. *In eligendis.* Sed in variis fuerunt moderata, et reformata a 18
Gregor. XV. *Constit.* 19. incip. *Decet Romanum*, ubi clarius, et diffusius omnia explicantur, et decernuntur; quae Gregoriana Constitutio hodie observatur, prout etiam est confirmata ab Urbano VIII. *Const.* 45. incip. *Ad Romani.* Cardinales 19
in Conclavi existentes possunt in suis Titulis Jurisdictionem exercere, non personaliter, sed per suos Vicarios, et Ministros. Ordinaria enim Jurisdictio, quam habent Cardinales in suis Titulis ad praescriptum *cap. His, quae* 11. *de Major. et obed.* non expirat Sede vacante, ut per Card. in Clem. *Ne Romani* §. *irritum qu.* 3. *de elect.* et Fagnan. *in c. Cum* 14. *de major. et obed. num.* 69. Sic etiam major Poenitentiarius in Conclavi exi- 20
stens, potest, non personaliter, sed per Officiales Poenitentiariae exercere Officium suum extra Conclave. Colligitur ex glossa *in Clem. Ne Romani* §. *eo tamen proviso, de elect. verb. Majorem*, ibi: *Tempore inclusionis Major Poenitentiarius, et est Cardinalis, per se non potest uti Officio; si tamen nollet in clausura manere etiam personaliter utetur Officio*, et expresse Fagn. *l. c. n.* 85. Sic pariter Came- 21
rarius Cardinalis in Conclavi existens potest, non per se, sed per suos Ministros, et Officiales suum exercere Officium. Camerarii enim, et Poenitentiariorum Papae Officium, mortuo Papa, non expirat; eisque deficientibus potest Collegium Cardinalium alios subrogare pro tempore Vacationis. *Clement. de election. cap. Ne Romani* §. *Eo tamen proviso.* Cardinales non sunt cogendi intrare in 22
Conclave, nisi in casu, quo nullus vellet intrare, vel in casu, quo, non electo Pontifice, omnes simul, vel successive exire contingeret; tunc enim intrare, vel reintrare essent compellendi. *Clem. de elect. c. Ne Romani* §. *Porro*, ibi: *Porro si Romano non electo Pontifice, Cardin. omnes simul, vel successive (quod absit) exire contingeret Conclave deputatum eisdem, hi, ad quos pertinet executio Constitutionis praedictae, illos ex ipsis, quibus infirmitas Corporis, aut nota debilitas excusationem non dabit, idem Conclave, quam cito poterunt, reintrare compellant, poenas in dicta Constitutione contentas, nisi hoc fecerint, incursuri.*

Sede vacante Cardinalium Collegium non succedit Pontifici in his, quae ratione excellentiae, dignitatis, et praeeminentiae, ac praerogativae Papae tantum sunt reservata; *cap. Ubi periculum* §. *eidem quoque, de elect. in* 6. et *Clem. de elect. cap. Romani*, et *Constit.* Pii IV. incip. *In eligendis* §. 23
6. Unde Sede vacante non potest Cardinalium Collegium creare Cardinales. Glossa *in d. Clemen. Ne Romani, de election. in verb. Potestatie*, quam ibi 24

25 omnes seqnnntnr. Immo Sede vacante nec potest
Cardinalium Collegium restituere, et habilitare
Cardinsles per Papam privatos, seu depositos, ne
quidem ad vocem; *cap. Unic. de Sehismatic. in* 6.
26 Nec potest Sede vacante tradare Insignia Cardi-
nalatus Cardinalibus nuper creatis, eisque os clan-
dere et aperire. Colligitur *ex cap. Ubi periculum*
§. iidem quoque, de elect. cap. Ne Romani. Eo vel
maxime quod *n*ulla talis urgeat necessitas, cum
oris aperitio et similia sint simplices Caeremo-
niae, quae ad substantiam electionis *non* pertinent,
et Cardinales noviter electi vocem habent in ele-
ctione ante aperitionem oris, ex adductis supra
27 *in articulo primo num.* 22. Nec potest, Sede va-
cante, Episcopos creare, et electos confirmare.
Fagnan. *in cap. Cum olim, de major. et obed. n.* 32.
cum aliis ibi citatis, *n*ec jam creatos deponere,
Glossa *unica in eap. Nullus* 7. *dist.* 79. quam ibi
28 sequuntur Archidiaconus, et alii. Cardinalium
Collegium, Sede vacante, Beneficia conferre *non*
potest. Joann. de Selva *de Benefic. part.* 2. *qu.* 2.
num. 16. *et* 18. Angnst. Triumph. *de potest. Ee-*
clee. quaest. 68. *art.* 3. Fagnan. *loco eit. num.* 30.
29 Nec mirum, quia nec inferiora Collegia hoc ha-
bent mortuo Praelato; *e. Illa, ne Sede vacante. c.*
unic. eodem Titul. in 6. *eap.* 1. *de Institut. in* 6. et
tenent communiter Doctores; quamvis Jurisdi-
ctio Praelati, Sede vacante, transeat in Collegia
inferiora; *ex eap. His, quae* 11. *et c. Cum olim* 4.
de mojor. et obed. cap. Ad abolendam, de Haeret. e.
Episeopali Sede vacante unic. de major. et obed. in
6. *cap. Si Episcopus* 3. *et eap. Eeclesiae Cathedrali*
vacanti 4. *de suppl. neglig. Praelator. in* 6. *e. Cum*
30 *nullus* 3. *de tempor. ordinat. in* 6. Et Jnrisdictio,
et Potestas Papae, Sede vacante, non transeat in
Collegium Cardin. *ex Clem. de Elect. Cap. Roma-*
ni, ubi expresse decernitur irritum, et inanc
quidquid potestatis, aut Jurisdictionis ad Roma-
num, dum vivit, Pontificem pertinentis, Coetus
Cardinalium, Romana Ecclesia vacante, duxerit
exercendum, ibi: *Irritum nihilominus, et inane*
decernentes quidquid potestatis, aut jurisdictionis ad
Romanum, dum vivit, Pontificem pertinentis (nisi
quatenus in Constitutione praedicta permittitur) Coe-
tus ipse duxerit, eadem vocante Ecclesia, exercendum.
Et habetur etiam ex *Const.* Pii IV. incip. *In eli-*
31 *gendis* §. 6. Unde in hoc Collegium Cardinalium
est deterioris conditionis, quam sint inferiora
Collegia, in quae sola transit Jurisdictio, Sede
Episcopali vacante; et non in Collegium Cardina-
lium, vacante Sede Apostolica. Ita Joann. de I-
mol. *in d. Clement. Ne Romani in* 7. *notabil. num.*
14. Capyc. *dec.* 114. *num.* 9. Fagnan. *in d. c. Cum*
olim 14. *de mojor. et obed. num.* 55. et est spe-
ciale in Collegio Cardinalium, ut inquit Federic.
de Senis *cons.* 16. incip. *Capitulum. Ecclesiae Ca-*
32 *thedralis num.* 2. *vers. Praeterea speciale est.* Ratio-
nem specialitatis assignat Zenzelinus in eadem

Clementina, *Ne Romani*, et Glossa magna *in fin.*
in cap. unic. de Sehismat. in 6. videlicet, quia ob
accelerandam provisionem Ecclesiae, in cujus
traditione imminet periculum, speciale quid sta-
tui debuit, et est simile *in c. Accusatus* 8. *de*
Haereticis in 6. *§. Sane.*

Cardinales, Sede vacante, nec in arduis pos- 33
sunt se immiscere, nisi pro Terra Ecclesiae de-
fendenda, et grandi evidenti periculo imminenti;
eap. Ubi periculum 3. *de eleet. in* 6. *§. iidem* ibi:
« Iidem quoque Cardinales accelerandae provisio-
» ni sic vacent attentius, quod se nequaquam de
» alio negotio intromittant, nisi forsan necessi-
» tas adeo urgens incideret, quod eos oporteret
» de Terra ipsius Ecclesiae defendenda, vel ejus
» parte aliqua providere, vel nisi aliquod tam
» grande, et tam evidens periculum immineret,
» quod omnibus et singulis Cardinalibus prae-
» sentibus concorditer videretur illi celeriter
» occurrendum. » Ancharan. *ibid. num.* 4. *vers.*
Item notat in verb. iidem quoque. Fagnan. *loc. cit.*
num. 79. et expresse etiam Pius IV. in *Constitut.*
incip. *in eligendis* §. 6. Cardinalium Collegium, 34
Sede vacante, *n*ullam potestatem, aut Jurisdictio-
nem habet gratiam aliquam, aut Justitiam facien-
di, aut factam per Pontificem mortuum execu-
tioni demandandi, sed ea omnia futuro Pontifici
reservare tenetur. Sic expresse Pius IV. in *d.*
Constit. incip. *In eligendis* §. 6. ibi: *Sedis autem*
vacatione durante Collegium Cardinalium in iis, quae
ad Pontificem maximum, dum viveret, pertinebat,
nullam omnino potestatem, aut Jurisdictionem ha-
beat, neque gratiam, neque justitiam faciendi, aut
factam per Pontificem mortuum executioni demandan-
di, sed ea omnia futuro Pontifici reservare teneatur.
Potest autem Collegium Cardinalium, Sede va- 35
cante, mittere unum Cardinalem pro Terra Ec-
clesiae defendenda, vel evidenti ingenti periculo,
ut colligitur *ex d. cap. Ubi periculum; et Clement.*
Ne Romani. Paulus de Eleazaris; Imola *ibid. num.*
26. Card. *ibid. §. Irritum in* 2. *qu.* Sic etiam 36
potest Cardinalium Collegium mittere unum Car-
dinalem ad Papam electum in absentia, et illum
reducendum ad Urbem, illique expensas neces-
sarias constituere de redditibus Romanae Eccl.
Gambar. *de Offic. et auctorit. Legat. lib.* 9. *n.* 185.
Fagnan. *loc. cit. num.* 43. Qui tamen missus Car- 37
dinalis in utroque casu non esset propie Legatus
cum Jurisdictione, et potestate Legati, sed Nun-
cius ad illam tantummodo necessariam defensam,
vel ad nudum illud Ministerium facti. Cardinal.
in d. Clementin. Ne Romani §. Irritum in 2. *quaest.*
de electione; et ibi etiam Imol. *num.* 26. et Fagnan.
loc. citat. num. 43. Item potest Collegium Car- 38
dinalium, Sede vacante, Legatum missum a Papa
revocare ex magna, et evidenti necessitate; *arg.*
c. Ne pro dilatione, de poenit. et remission. c. Ubi
periculum, de elect. in 6. *Clement. Ne Romani, de*

39 *elect.* Non autem sic posset revocare sine magna, et evidenti necessitate; *arg. c. Cum inferior* 16. *de majorit. et obed. et l. Minor Magistratus, ff. de minoribus,* Fagnan. *loco cit. n.* 45. *et* 46.

40 Duobus de Papatu contendentibus, et Generale Concilium convocare renuentibus, potest fieri convocatio a Collegio Cardinalium. Cardin. Zabarella *in consil.* 150. incip. *In quaestione num.* 6. *in* 3. *quaest.* Fagnan. *loco cit. num.* 50. quoniam cum sint in possessione eligendi Romanum Pontificem; *cap. In Nomine Domini* 1. *dist.* 13. *cap. Licet* 6. *de elect*; *cap. Ubi periculum* 3. *de elect. in* 6. *et c. Ne Romani* 6. *Clem. de elect.* per consequens ad eos spectant omnia, quae sunt consequentia ad electionem; *cap. Cupientes* 16. *de election.* §. *Ad haec, et* §. *Si vero, cap. Si fort.* 9. *et quod ibi*
41 *notatur in gloss.* 3. *dist.* 65. Cardinalium Collegium potest, et debet intrusum in Papatu anathematizare, et extrudere, textu expresso *in cap. Si quis pecunia* 9. *dist.* 79. ibi: « Si quis pecunia, » vel gratia humana, aut populari, aut militari » tumultu, sine concordi, et canonica electione, » et Cardinalium et sequentium Ordinum Reli» giosorum Clericorum fuerit Apostolicae Sedi » inthronizatus, non Apostolicus, sed Apostati» cus habeatur; liceatque Cardinalibus, et aliis » Clericis Deum timentibus, et Laicis invalorem » etiam cum anathemate, et humano auxilio, et » studio a Sede Apostolica repellere, et quem » dignum judicaverint, praeponere. » Et hujus Canonis dispositio non est sublata, quin potius est praeservata *in dict. cap. Ubi periculum* §. *iidem quoque, de elect. in* 6. Nam extrudere invasorem Pontificatus spectat manifeste ad electionis negotium, cui jubentur Cardinales sic attente vacare, ut de nullo alio negotio se se intromittant, nisi data urgente, et imminente necessitate, et gravi periculo, quale esset in casu talis intrusionis, cui celeriter esset occurendum, ut dicitur in *ipso*
42 §. *iidem quoque.* Cardinalium Legatorum Apostolicorum Officium non expirat per obitum Papae, seu Sede vacante, textu expresso *in c. Legatos* 2. *de Officio Legati, in* 6. ibi: *Praesenti declaramus edicto commissum tibi a Praedecessore nostro Legationis Officium nequaquam per ipsius obitum*
43 *expirasse.* Congregationum Cardinal. facultates sunt perpetuae, et non expirant per obitum Papae, sed etiam durant in tempus Pontificum Successorum; habent enim Jurisdictionem Ordinariam, cum Jurisdictio, quae defertur a Lege vel Statuto, sit ordinaria; *l. Et quia, ff. de jurisdict. omn. Judic. l.* 1. *in respons. ff. de Offic. ejus, cui mandata est Jurisdict.* Tum quia de natura Constitutionis est, ut sit perpetua; *cap. Nemini* 10. *de Offic. Legati*; Federic. de Senis *consil.* 16. incip. *Capitulum;* Fagnan. *loco cit. num.* 72. et nostro in proposito satis clare cautum reperitur in declarationibus facultatum earumdem Congregationum editis a Sixto V. *Constitut.* incip. *Immensa* §. 3. ibi: *Graviora vero quaecumque ad Nos, vel Successores nostros deferantur.* Ecce perpetuitas, non enim possunt graviora ad Successores Pontifices deferri, nisi Constitutio id statuens esset perpetua; et clarius habetur in §. 18. ibi: *Ut autem hae nostrae literae, quam primum ubique locorum, et gentium innotescant, quas inter alias Apostolicas, et perpetuas Constitutiones annumeramus.* Ultraquam quod crea- 44
to novo Pontifice facultates Congregationum numquam consueverunt renovari, sed fiunt Congregationes, prout solebant vivente Papa Praedecessore, quod aperte demostrat eas facultates non expirasse, alioquin opus esset nova concessione, quia Jurisdictio semel extincta, etiam causa extinctionis cessante, non reviviscit; *l. Qui res* §. *Aream, vers. in perpetuum,* cum concord. de quibus *ibi per Gloss. ff. de solut. cap. Quaeris ver. Non potest autem,* et ibi Glossa *in verb. contrahatur dist.* 4. *de consecrat.*

Licet autem Congregat. Cardinalium facultates 45
per obitum Papae non expirent, tamen Sede vacante, Cardinalibus in Conclavi manentibus, debent conquiescere, et dormitare quoad negotia illa, et causas, quae in Congregatione expediuntur per subscriptionem Cardinalis Praefecti, seu habentis Sigillum. Et ratio est, quia *in cap. Ubi periculum* 3. *de election. in* 6. §. *iidem quoque,* praecipitur Cardinalibus existentibus in Conclavi, ut accelerandae electioni Summi Pontificis sic vacent attentius, ut se nequaquam de alio negotio intromittant, exceptis duobus tantum casibus, idest urgentis necessitatis pro Terra Ecclesiae, vel aliqua ejus parte defendenda, et grandis periculi imminentis, ibi: *Iidem quoque Cardinales accelerandae provisioni sic vacent attentius, quod se nequaquam de alio negotio intromittant nisi etc.* Vide supra *n.* 33. quae exceptio in aliis firmat regulam in contrarium, itaut imminente electione Summi Pontificis Cardinales Electores non debent se ab illa divertere, nam pluribus intentus etc. *l. Nemo C. de Assess. c. Divers.* 5. *de Cler. conjugat.* et notat *in d. cap. Ubi periculum.* Joann. Andreas *in verb. alio negotio;* Ancharan. *n.* 4. *vers. item notat in verb. iidem quoque.* Congregationum Cardinalium autem 46
negotia, quae in communi forma a solo Secretario expediri solent, possunt etiam expediri Sede vacante; et ratio est, quia in his levibus, et ordinariis negotiis, quae a Cardinalibus non per se ipsos, sed per Secretarium expediri consueverunt, cessat omnino finis prohibitionis; *d. cap. Ubi periculum,* scilicet ne electionis negotium protrahatur, in quo grave imminet periculum, *ut ibi in principio, et in* §. *iidem quoque,* adeoque etiam prohibitio cessare debet; *cap. Et si Christus* 26. *de jurejurand.* cum similibus, et consequenter cum facultates Congregationum non expirent per obitum Papae, ut dictum est *num.* 43. utique poterunt in his le-

vibus negotiis per Secretarium, ut antea, exerce-
ri, ut sentit Glossa in d. *Clement. Ne Romani* §.
47 *Eo tamen proviso, in verb. Expirare.* Et sic per
Secretarium Congregationis Episcopor. et Regu-
lar. possunt, Sede vacante, Cardinalibus in Con-
clavi manentibus, expediri licentiae pro puellis
educandis, prout fuerunt expeditae tempore Se-
dis vacantis per obitum Urbani VIII. ex ordine
dato a Cardinalibus ante ingressum in Conclave,
prout refert Fagnan. *loco citato num.* 83. et eadem
ratione dari poterunt Transumpta, et Duplicata,
seu ut vocant, *Ita reperitur*, et alia hujusmodi, uti
sunt etiam causae ante obitum Papae jam reso-
lutae in Congregatione, quae expediri poterunt
a Secretario in illis casibus, in quibus sufficit
ejus subscriptio. Ita expresse Fagnan. *loco cit.
num.* 83.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

48 Cardinales initio Conclavis jurejurando servare
re promittunt Constitutiones, quae habentur in
49 Caeremoniali Electionis Papae. Editae eae diver-
sis temporibus fuere, nempe a Conciliis Latera-
nensibus sub Nicolao II. anno 1059. sub Alexan-
dro III. anno 1188. Lugdunensi sub Gregorio
IX. anno 1272. Viennensi sub Clemente V. anno
1310. a Clemente VI. anno 1353. a Julio II. an-
no 1503. a Paulo IV. anno 1558. a Pio IV. anno
1562. a Gregorio XV. anno 1621. ab Urbano VIII.
anno 1625. et a Clemente XII. anno 1732. (*)
50 Ex hisce autem Constitutionibus facile est col-
ligere, quomodo gerere se debeant Cardinales in
Conclavi. At ne nimius sim, vide Plat. *de Car-
dinalis Dignitat. et Offic. cap.* 31. *cum additionibus
Reverendissimi Tria.*

ARTICULUS VI.

QUOAD CARDINALIUM SEPULTURAM, ET QUARTAM PAROCHIALEM

1 Cardinales Romae decedentes non electa sibi
Sepultura, sepeliendi sunt in Ecclesia sui tituli,
si sepulcrum Majorum non habeant; et non in Pa-
rochia. Sic Rota *in Romana juris tumulandi* 20.
Februarii 1702. *coram D. Priolo*, in Sepultura Ca-
daveris Cardinalis Pallavicini Episcopi Auximani
anno 1700. in Urbe decessi sine electione Sepul-
turae, et de mandato Eminentissimi Vicarii sepul-
ti in Ecclesia S. Martini in forma depositi, et fa-
cta obligatione de illo restituendo contra Eccle-
siam S. Andreae de Fractis Parochialem, in qua
obiit, favore dictae Ecclesiae S. Martini Titularis.
Amostaz. *de causis piis lib.* 6. *de funer. c.* 8. *n.*
62. Card. Alban. *de Card. q.* 50. *vers. vel dica-
mus.* Passer. *de statu hominum art.* 4. *inspect.* 4.
c. 2. *n.* 320. et alii passim. Si vero tales Cardi- 2
nales nondum habuerint Titulum, sepeliendi sunt
in Ecclesia S. Joannis Lateranensis, cum ipsa sit
Cathedralis Urbis. Cohell. *de notitia Cardinal. cap.*
16. *privil.* 38. §. *Verum*, Petra *tom.* 2. *comment.
in Constitut.* 2. *Honor. III. n.* 32. Alban. Passerin.
Amostaz. *loc. mox citat.* et Rota *in dicta Roma-
na coram D. Priolo num.* 12. Si tamen Cardinales 3
decedentes non electa Sepultura, habeant sepul-
crum Majorum, in eo sunt sepeliendi, in quo
urget major affectio, sicuti hac ratione sepelitur
quis potius in Sepulcro Majorum, quam in Paro-
chia. Sic expresse Card. Petra *loc. cit. n.* 32. Ultra
quamquod Cardinales habentes Sepulcrum Majo-
rum, censentur tacite elegisse ipsum pro sua Se-
pultura; *arg. c. Ebron.* 2. *et c. Unaquaeque* 3. *caus.*
13. *qu.* 2. Cardinales autem decedentes extra Ur- 4
bem, sive in Patria, sive alibi, sive in itinere,
antequam ad Urbem pervenerint, non electa sibi
sepultura, nec habentes ibi Sepulcrum Majorum,
sepeliendi sunt in Ecclesia Majori loci obitus,
quia ratione Dignitatis illa Ecclesia censetur Pa-
rochialis defuncti Card. Murga *de sepult. tr.* 8. *disqu.*
2. *Section.* 2. *dub.* 7. *conclus.* 4. Petra *loc. cit. n.*
34. et Rota *in dicta Romana coram D. Priolo num.*
16. Nisi tamen alicui Parochiae sint obligati ex 5
receptione Sacramentorum. Card. Petra *loc. cit.
n.* 34. et videtur sentire Rota *in d. Romana num.*
15. Cardinalis Regularis, sicuti quilibet alius 6
Cardinalis, potest sibi eligere sepulturam ubili-
bet sine licentia Superioris Regularis; alias de-
cedens non electa sepultura, sepelitur in propria
Ecclesia sui tituli. Non enim in dicto casu suppo-
nitur, Cardinalem Regularem libero voluisse se-
peliri in Ecclesia Regularium, quia magis strin-
git vinculum proprii tituli Cardinalitii, quam vin-
culum generale Religionis. Tum quia dum Regu- 7
laris assumitur ad Cardinalatum, eximitur ab
obedientia Religionis, et sic sicuti remanet solu-
tus a Lege vetante electionem Sepulturae, ita
praesumptio oritur, ut electio debeat esse in eo
loco, in quo uti Cardinalis, et non uti Regularis,
sepeliri debuerat, etiamsi Sacramenta alibi reci-
piat, ut prosequitur *cit. decis.* apud Piton. *discept.
Eccles. tom.* 2. *post disceptat.* 51. Petra *loc. cit. n.*
33. Nullis autem Cardinalibus permittitur un- 8
quam sepeliri in Basilica Vaticana. Cobell. *in
notit. Cardin. privil. tit.* 90. Passerin. *loc. cit. n.*
319. Petra *loc. cit. n.* 28. Quarta autem Paro- 9

(*) Has omnes Constitutiones collegit Fr. Antonius Seraphinus Camarda, et dissertationibus 43. in quibus quae ad electionem Pontificis spectant, operose discutiuntur, Reate 1732. illustravit in libro, quem praenotavit: *Constitutionum Apostolicarum, una cum Caeremoniali Gregoriano de pertinentibus ad electionem Papae synopsis* etc. Ducit autem ille paulo remotius initium a Symmachi Papae Decreto in Romano a 499. Concilio. Porro cum edito jam libro Clementis XII. hoc de argumento Constitutio prodiisset, hanc ipsam Camarda cum suis animadversionibus, aliisque nonnullis addidit. *(Edit. Barbiell.)*

chialis, seu Portio Canonica debetur proprio Parocho ex funere Cardinalium, qui sepeliuntur extra Parochiam. Antonell. *de regimin. Eccles. lib.* 1. *c.* 12. *num.* 30. Piton. *in addit. ad dict. discept.* 51. *in fine;* Petra *loc. cit. n.* 55. Et sic sentire videtur Rota *in dict. Romana coram D. Priolo pro Sepultura Cadaveris Cardinalis Pallavicini num.* 3. ibi: *Quarta, quae in quocumque casu Parochiae debetur, cum ista sit in praemium laborum, et propter administrationem Sacramentorum, ac contrahatur in ipsa Nativitate, nempe ex susceptione Baptismatis.*

10 Forma et solemnitas in exequiis S. R. E. Cardinalium servanda praescribitur a Benedicto XIV. *Tom.* 1. *Bullar. Constit.* 37. incip. *Praecipuum*, in qua §. 2. praesertim mandat haberi Capellam Pontificiam ad Missam.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Quod ait Auctor, Cardinales, qui nec sepulturam elegerunt, nec sepulcrum habent Majorum, sepeliri debere in Ecclesiis suorum Titulorum, id procedit, etiamsi Cardinales inibi non resideant, quia *residentia rigorosa non requiritur* (ut ait Card. Petr. *in Comment. ad Const.* 2. *Honorii III. sect. unic. n.* 32.) *sed sufficit ut sit in Urbe, dum non omnes Ecclesiae Cardinalium Titularium habent contiguas habitationes, et vere nititur haec resolutio non solum consuetudini, sed etiam rationi, quia si Canonici sepeliri debent in Cathedrali, et Laicus in sepulcro Majorum, ob praesumptam eorum voluntatem etiam non facta electione; eo magis haec praesumpta voluntas est in Cardinali ratione suae Ecclesiae titularis.* 11

CARO

SUMMARIUM

1. Carnibus vesci in Monasteriis Carthusiensibus est omnibus interdictum. — 2. Carnium esus si cui concedatur tempore jejunii, quaenam observari debeat. — 3. Carnes comedi nequeunt in vespertina refectiuncula tempore jejunii. — 4. Carnium esus prohibetur Latinis in Graecorum famulatu degentibus. — 5. Carnium esus diebus Sabbati per annum permittitur in regnis Castellae, Legionis et Indiarum. — 6. Carnisprivium unde dictum — 7. Abusum comedendi carnes Dominica prima Quadragesimae, spectacula, ludosque publicos diebus festis fieri solitos extirpavit S. Carolus Borromaeus ab Ecclesia Mediolanensi. — 8. Alia ad rem. *Remissive.*

1 Carnibus vesci in Monasteriis Carthusiensibus est omnibus interdictum. Superioribus enim et Monachis ejusdem Ordinis sub poena excommunicationis latae sententiae Romano Pontifici reservatae interdicitur, ne cuicumque personae etiam Cardinali, in Monasteriis dicti Ordinis carnibus vesci permittant. Clemens XI. *Constitution.* 50. incip *Ex injuncto Nobis.*

2 Carnium esus, si cui concedatur tempore jejunii, is servare debet leges praescriptas de unica comestione, de non permiscendis epulis, de hora refectionis, et aliis declaratis a Benedicto XIV.

3 *tom.* 1. *Const.* 99. incip. *Si Fraternitas* §. 1. Carnes comedi nequeunt in vespertina refectiuncula tempore jejunii. Idem *ib.* Vide verb. *Jejunium art.* 1. *n.* 35. ubi afferuntur plura ad rem.

4 Carnium esus diu Sabbati prohibetur Latinis in Graecorum famulatu degentibus. Idem *Const.*

5 57. incip. *Etsi* §. 9. *n.* 9. Carnium esus die Sabbati per annum permittitur in Regnis Castellae, Legionis, et Indiarum. Idem *Constitut.* 118. incip. *Jam pridem.*

6 Carnisprivium, ita dictum tempus ante Quadragesimam, quo scilicet Ecclesiastici, et Religiosi a carnibus abstinere incipiebant. Idem *tom.* 2. *Constit.* 45. incip. *Inter caetera.*

Abusum comedendi carnes Dominica prima Quadragesimae, Spectacula, ludosque publicos diebus Festis fieri solitos, ab Ecclesia Mediolanensi extirpavit S. Carolus Borromaeus saluberrimis suis Constitutionibus, quas impugnantes, eorumque Auctorem Carolum veluti Novatorem palam, et publice traducentes, ad Gregorium XIII. tunc Summum Pontificem Legati Romam perrexerunt a Mediolanensi Magistratu, instigante Civitatis Gubernatore, missi, ut in eadem Decreta apud Pontificem intercederent; qui Pontifex commissa causa nonnullorum Cardinalium Congregationi, auditisque variis Theologis, et Canonistis, ac spretis aliquorum Theologorum contrariis suffragiis, Caroli Archiepiscopi Edicta suis Apostolicis Literis confirmavit, et Mediolanenses Legati, qui a Romanis per jocum appellabantur *Oratores Bacchanalium*, eo quod praecipue illuc accessissent, ut Bacchanalium jura tuerentur, et ampliarent, inanes in patriam remearunt. Sic expresse Bened. XIV. *de Synodo Dioecesana lib.* 7. *c.* 54. *a n.* 3. *ad* 9. ex pluribus ibi adductis. 7

Alia ad rem, quoad carnium esum, vide verb. *Abstinentia n.* 1. *et* 8. verb. *Jejunium. art.* 1. *n.* 8. *et seq.* ac verb. *Lex, art.* 3. *a n.* 31. *ad* 35. 8

CASTITAS

VIDE VERB. *VOTUM ARTIC.* 2. *A N.* 157. *USQUE IN FINEM*

CASUS FORTUITUS

VIDE VERB. *COMMODATUM NUM.* 16.

CASUS RESERVATI

VIDE VERB. *RESERVATIO CASUUM*

CATECHUMENI

SUMMARIUM

ARTICULUS EX EDITIONE BARBIELLINIANA

1. Catechumeni unde dicti. — 2. Tres eorum gradus. — 3. Audientes, qui et quare ita dicti. — 4. Secundus Catechumenorum gradus. — 5. Tertius gradus. — 6. Vario apud varias Ecclesias temporis spatio Catechumenatus definitus fuit. — * 7. Missa Catechumenorum. — 8. Nonnisi post longam probationem ad baptismum recipiebantur. — 9. Sed de tempore probationis nihil statutum erat. — 10. Quoad alia. *Remissive.*

1 Catechumeni a Graeco verbo κατηχεῖν, quod est alicujus sive scientiae, sive artis primi rudimentis quempiam viva voce instituere, nomen sumpserunt; quod scilicet mysteria fidei vivae vocis ministerio docerentur; unde et a Tertulliano *de poenit. cap.* 6. *Novitioli,* et a S. Augustino *de Symb. fidei ad Catech. lib.* 2. *c.* 1. *tirones Dei* appellati sunt.

2 Tres eorum fuerunt gradus, *Audientium, genuflectentium, et competentium.*

3 Audientes certis ritibus inaugurabantur, et in publicos Christianorum coetus admissi concionibus, atque instructionibus intererant; dicti propterea *audientes,* quod Pastores de fidei mysteriis disserentes audirent, licet nondum nomen suum Catechumenorum albo inscribendum dedissent. Ex conventibus tamen sacrificii tempore cum ethnicis, et poenitentibus ejiciebantur.

4 Secundus Catechumenorum gradus illorum erat, qui Ecclesiae nomen dederant; super iisque genuflexis preces, et orationes pronunciabantur. Hi proprie *Catechumeni* dicebantur, iique intelligebantur, cum in Synaxi Diaconus alta voce diceret: *Quicumque Catechumeni discedite.* Priores enim sine ullo peculiari edicto pellebantur.

5 Tertius erat competentium, seu electorum gradus, qui scilicet quadragesimali tantum tempore, aut paulo ante Pentecostem post diligens septem scrutiniis de eorum moribus examen *ad gratiam Christi in baptismate percipiendam festinabant,* ut ait S. Isidorus Hispalensis *lib.* 2. *de Eccles. Offic. cap.* 21.

6 Vario apud varias Ecclesias temporis spatio Catechumenatus definitus fuit; sed tandem tempus illud ad octodecim dies fuit contractum. Confer Morinum *de expiatione Catechumenorum,* Chardonium in historia Sacramentorum, et Selvaggium *Antiquitat. Christian. lib.* 1. *p.* 2. *cap.* 17. *et* 19.

ADDITIONES CASINENSES

Vidimus jam *in art. Arcani Disciplina* Catechumenis non omnia Religionis nostrae mysteria tradita fuisse; et hic solum addendum censuimus, eos etiam a sacrificio Missae exclusos fuisse. Scriptores enim Ecclesiastici tradunt, eos tantum praesentes fuisse ad initium Missae, et lecto Evangelio et Sermone habito discessisse, unde haec pars Missae appellatur Missa Catechumenorum; Diaconus Catechumenis aliisque edicebat, ut abirent. Vetustioribus temporibus dimissio Evangelii lectionem praecedebat. Sed Conc. Arausicanum I. sub Leone I. *c.* 18. statuit, ut Evangelium post Epistolam et ante Catechumenorum dimissionem legeretur, quod confirmavit Concilium Valentinum in Hispania *c.* 1. *tit.* 2. ibi: *quatenus salutaria praecepta Domini nostri Jesu Christi vel Sermones Sacerdotis non solum fideles, sed etiam Catechumeni, et Poenitentes, et omnes qui ex diverso sunt, audire licitum habeant.* 7

Catechumeni olim non recipiebantur ad baptismum nisi post multum temporis. Nam consentaneum omnino non erat, ut qui christiano lacte nondum erant enutriti, coelesti pane reficerentur, vixque fidei nomen agnoscentes, fidelium catalo- 8

go adscriberentur, alioquin haud parum timendum fuisset, ne corrupti ab haereticis aut gentilibus christianae religionis mysteria ludibrio ac derisioni infidelium exponerent. Martene *de ant. Eccles. Ritibus. l.* 1. *c.* 1. *art.* 6. et Conc. Constantinopol. I. *c.* 7. *curamus*, inquit, *ut longo tempore versentur in Ecclesiis et audiant Scripturas, et tum eos baptizamus.*

Quamdiu vero duraret illa probatio, nequaquam 9
exprimit, sed totum prudentiae ac discretioni Episcoporum aut Presbyterorum relinquit, ut sicut varia ingenia, religionis ac pietatis desiderium postulabant, eos sacris undis intingerent.

Vide verb. *sepultura n.* 172. et Append. ad v. 10
Sepultura, v. *Vestis n.* 18. ac verb. *Haereticus n.* 11. ac verb. *Arcani Disciplina.*

CATHEDRATICUM

SUMMARIUM

1 Cathedraticum quando introductum, et quid sit. — 2. Quare dicatur Cathedraticum. — 3. Quandoque appellatur etiam *Synodaticum*, et quare. — 4. Quid nomine Solidi intelligatur. — 5. Duo solidi pro Cathedratico solvendi sunt juxta aestimationem illius Monetae, quae antiquitus, et ab initio solvi consuevit, nisi circa solutionem minoris, vel majoris Monetae, quae modo est in uso, fuerit praescriptum. — 6. Quantitas usualis duorum Solidorum pro Cathedratico solvendorum reducitur ad aestimationem duorum Ducatorum in Regno Neapolitano, alibi autem duorum Scutorum Monetae usualis loci. — 7. Verum haec reductio, seu aestimatio erit sequenda, quando non constat in praeteritum in minori Summa non fuisse solutum. Nam si constaret ab Antecessore fuisse exactum in minori quantitate, tunc in hac minori Summa esset solvendum. — 8. Quantitas enim Cathedratici debet semper taxari juxta morem Regionis rationabilem. — 9. Et si mos non adsit, a viciniori Cathedra, vel Provincia erit desumenda, et juxta valorem, et aestimationem solidi antiqui. — 10. Cathedraticum est de Juribus Episcopalibus, et adeo privilegiatum, ut in totum praescribi non possit. — 11. Et licet videatur, quod per immemorabilem consuetudinem posset praescribi juxta declarationem olim emanatam a Sacra Congreg. Conc. 3. Decemb. 1645. in una Albinganensi. — 12. Nihilominus eadem Sacr. Congregatio die 6. Jun. 1693. in una Lavellensi, et die 26. Februar. 1707. in una Amalphitana respondit, debere solvi Episcopo Cathedraticum non obstante consuetudine etiam immemorabili in contrarium; *ad n.* 14. — 15. Cathedraticum non est sublatum a Concilio Tridentino. Non tamen solvi debet in Visitatione, sed extra, et in Synodi celebratione. — 16. Ad Cathedraticum solvendum tenentur de Jure omnes Ecclesiae saeculares. — 17. Hoc autem intelligendum est de Ecclesiis, et Clericis intitulatis, et Beneficiatis, a quibus solummodo potest exigi Cathedraticum. — 18. Non autem potest exigi a Clericis, seu Presbyteris non Beneficiatis, etiamsi in praeteritum solvissent. — 19. Solvi tamen debet a Seminario pro Beneficiis unitis. — 20. Regulares vero non tenentur solvere Cathedraticum pro Monasteriis et eorum Ecclesiis Regularibus, ubi ipsi resident, et Divina peragunt, et quae Monasteriis ipsorum contigua, seu immediate penes ipsa existunt. — 21. Pro Ecclesiis tamen, Beneficiis, Capellis, et Parochiis saecularibus, quibus Regulares praesunt, Cathedraticum solvere Episcopo tenentur, etiamsi Monasteriis, aut eorum Ecclesiis pleno Jure sint incorporatae; *ad n.* 22. — 23. Ad Cathedratici, et Synodatici tamen solutionem non tenentur, neque compelli possunt Fratres S. Joannis Hierosolymitani, sive eorum Vicarii in Parochialibus Religioni praedictae unitis. — 24. Ad complementum adducitur hic id, quod de Cathedratico fuit novissime in Concilio Romano celebrato anno 1725. a Benedicto XIII. sancitum. — 25. 28. Decreta S. Congregat. super Cathedraticum. — 29. Primis Ecclesiae saeculis Cathedratici praestatio consuetudini potius, quam legi innitebatur. — 30. Synodus Bracharensis prima hanc legem tulit. — 31. Quae praestatio deinde fuit praescripta in tota Ecclesia ab Honorio III. — 32. 35. Ex decreto dictae Synodi Capitula dumtaxat, et Ecclesiae parochiales Cathedraticum solvere tenebantur; sed postea ab omnibus quibuscumque Capellis, et Beneficiis Ecclesiasticis solvendum esse statutum est. — 36. 37. Quantitas Cathedratici. — 38. 40. Tempus praestationis Cathedratici. — 41. Consuetudo etiam immemorabilis eximere haud potest a praestatione Cathedratici.

1 Cathedraticum, quod fuit introductum ex Concil. Bracharensi II. ut refertur *in cap. Placuit* 1. *caus.* 10. *qu.* 3. est annua exactio duorum Solidorum, quos a qualibet Ecclesia suae Dioecesis, praeterquam a Monasteriis, potest Episcopus annuatim exigere; *cap. Illud te* 4. *cap. Inter caetera* 8. *et cap. Illud magnitudinem* 10. *caus.* 10. *quaest.* 3. *et cap. Conquerente* 16. *de*
2 *Offic. Ordinarii.* Dicitur autem Cathedraticum, quia datur propter honorem Cathedrae Episcopalis, et in signum subjectionis ad ipsam Ecclesiam Cathedralem, cui praeest Episcopus; *cap. Placuit*
3 1. *caus.* 10. *quaest.* 3. Quandoque etiam appellatur *Synodaticum*, quia solvitur in Synodo; *cap. Olim* 20. *de censib.* Glossa *in d. cap. Conquerente, vers.*
4 *duos solidos, de Offic. Ordinar.* Nomine Solidi intelligitur aureus, ut notat Glossa 1. *in cap. Placuit* 1. *caus.* 10. *q.* 3. usus et Lex civilis pro solido aureum intelligit, et antiquitus septuaginta duo solidi unam libram auri constituebant; *ut leg. Quotiescumque*, et ibi Glossa et Bartol. *C. de Susceptoribus*; et Aucharan. *lib.* 10. Unde ad illam aestimationem solvendi essent, nisi obstaret consuetudo. Fagnan. *in cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordin. num.* 47. Hodie vero nonagintasex aurei constituunt unam libram, ut per Abbat. *in d. cap. Conquerente num.* 6. et Fagnan. *ibid. num.* 47. Duo 5
autem solidi pro Cathedratico solvendi sunt juxta aestimationem illius Monetae, quae antiquitus, et ab initio solvi consuevit, nisi circa solutionem minoris, vel majoris Monetae, quae modo est in usu, sit praescriptum; *ut in dict. cap. cum olim* 20. *de censibus*; et cum Glossa sentiunt *in dict. cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordin.* Hostiens. *n.* 12. *in fin.* Joann. Andreas *n.* 39. Butr. *num.* 43. Abbas *n.* 6. Fagnan. *num.* 46. Quantitas vero usu- 6

alis duorum solidorum pro Cathedratico solven-
dorum juxta *cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordin.*
reducitur od aestimationem duorum Ducatorum
in Regno Neapolitano, ut declaravit Cardinalis
Ursinus (qui fuit ex post Pontifex sub nomine
Benedicti XIII.) *in sua Synodo Beneventano anno*
1687. *cap.* 15. *de Cathedratico* ; et in *Edicto* 6.
7 *ibid.* registrato *pag.* 19. Alibi autem duorum Scuto-
rum monetae usualis loci, ut in eodem Edicto
§. 10. auctoritate probatur. Verum haec reductio,
seu aestimatio erit sequenda, quando non con-
stet in procteritum in minori Summa non fuisse
solutum. Nam si constaret fuisse ab Antecessore
exactum lu minore quantitate, tunc in hac minori
summa esset solvendum, ut Sac. Cong. Conc. de-
clsravit in *Amalphitana* 5. *Septembr.* 1703. in qua
sd rationem Caroleuorum septem, Cathedraticum
8 solvendum esse censuit juxta solitum. Quantitas
enim Cathedratici debet semper taxori juxta mo-
rem Regionis rationabilem. Barbosa *Juris Eccle-
siast. lib.* 3. *c.* 20. *n.* 11. Tondut. *quaest. Benefic.
tom.* 1. *p.* 2. *cap.* 2. §. 1. *num.* 6. Monacell. *par.*
2. *tit.* 14. *formul.* 1. *n.* 8. et expresse Sac. Congr.
9 Conc. *in Satrianen.* 13. *Februar.* 1695. Et si mos
non adsit, a viciniori Cathedra, vel Provincia
erit desumenda; et juxta valorem, et aestimatio-
nem solidi antiqui, ut supra dictum est *n.* 5. et
declsravit Ssc. Congr. Conc. *in Albinganensi* 3.
Decemb. 1644. *in resp. ad secundum;* Monacell. *l. c.*
10 Cathedraticum est de Juribus Episcopalibus,
et adeo privilegiatum, ut in totum praescribi non
possit. Archidiacon. et Joann. Andreas *in cap.*
1. *de Praebend. in* 6. Abbas *in cap. Cum venera-
bilis num.* 3. *de censibus, et cons.* 99. *vers. Videtur
primo, in fine lib.* 1. *et cons.* 7. *num.* 4. *vers. sed
quamquam lib.* 4. Piasec. *in praxi p.* 2. *art.* 2. *de
statut. ab Episcopo faciend. num.* 13. Fagn. *in d.*
11 *cap. Conquerente num.* 49. *de Offic. Ordinar.* Et li-
cet videretur, quod per immemorabilem consue-
tudinem posset praescribi juxta declarationem
olim emanatam a Congregat. Conc. 3. *Decemb.*
1645. *in una Albinganensi*, ubi Episcopus cum
Clero ejusdem Civitatis supplicavit pro declara-
tione infrascriptorum Dubiorum :

Primo: *An modernus Episcopus, qui nunquam adhuc exegit Cathedraticum, possit pro praeterito tempore, et in futurum exigere?*

Secundo: *In qua quantitate, et qualitate Monetae possit illud exigere?*

Tertio: *An a toto Clero, an vero a Beneficiatis tantum sit facienda exactio? Sacra etc. Ad dubia suprascripta respondit ut sequitur, videlicet:*

Ad Primum: *Si Cathedraticum Episcopis Antecessoribus aliquando fuerit solutum, posse per modernum Episcopum exigi.*

Ad Secundum: *Exigi tantum posse duos solidos juxta Juris communis dispositionem, et in Moneta antiqua juxta illius aestimationem non concurrente contraria consuetudine.*

Ad Tertium: *Exactionem non esse faciendam a toto Clero, sed tantum ab Ecclesiis, Capellis, et Beneficiatis, si ad eorum favorem non concurrat privilegium exemptionis, vel immemorabilis.*

Nihilominus cum Episcopus Lavellensis in Sy- 12
nodo, Cathedraticum in praeteritum non solu-
tum ab Ecclesiis sibi subjectis, nec non a Clero in
futurum solvi debere statuisset, et Capitulum,
et Clerus reclamando, hanc resolutionem oppo-
nerent, et numquam ab immemorabili solvisse
assererent; eadem Congregatio, ad quam causa
erat devoluta *sub die* 18. *Aprilis* 1693. rescripsit:
Examinetur formiter Albinganensis 3. *Decembr.* 1644.
ad tertium dubium. Unde reproposita deinde causa 13
in plena Congregatione sub Dubio: An Cathedra-
ticum Episcopo debeatur? respondit: Deberi sd
formam Juris ab Ecclesiis, et Beneficiatis tantum.
Et quod Cathedraticum solvi debeat Episcopo, 14
non obstante contraria consuetudine etiam imme-
morabili, iterum declaravit Sac. Congregat. Con-
cil. *in eadem Amalphitana* 26. *Febr.* 1707.
Cathedraticum non est sublatum a Concilio 15
Tridentino; non tamen solvi debet in Visitatione,
sed extra, et in Synodi celebratione; sic decre-
visse Sacram Congregationem Concil. refert Fa-
gnan. *in cap. Venerabili* 24. *de Censibus num.* 16.
ubi dicit, quod Episcopo Tarantino quaerenti,
an Concilium *cap.* 2. *sess.* 24. *vers. Interimque,*
censestur sustulisse Cathedraticum, quod singu-
lis annis tam in visitatione, quam extra exigi
consuevit ab Ordinario; Sac. Congregatio respon-
dit: *Concilium nequaquam sustulisse Cathedraticum;
sed illud non solvendum in Visitatione, sed extra, et
in Synodi celebratione*; et late probat ipse Fagnan.
in cap. Cum olim 16. *de Officio Ordinar. a n.* 48.
usque ad 60. Ad Cathedraticum solvendum tenen- 16
tur de Jure omnes Ecclesiae Saeculares. Barbosa
de Offic. et potest. Episcop. allegat. 86. *a num.* 40.
Vallens. *lib.* 3. *tit.* 39. *de censib. num.* 2. Engel.
ibid. n. 6. Pirhing. *ibid. n.* 40. cum communi, et
certa aliorum, *argum. cap. Conquerente* 16. *de Of-
fic. Ordinar.* et ibi Glossa *vers. duos solidos, cap.
Pastoralis* 7. *de donation. c. Placuit* 1. *cap. Illud
te* 4. *cap. Inter caetera* 8. *et c. Illud magnitudinem*
10. *caus.* 10. *qu.* 3. et ratio est, quia, ut diximus
supr. n. 2. Cathedraticum datur in signum subje-
ctionis, a qua nulla Ecclesia immunis esse debet,
ne Acephala sit; *cap. Nulla ratione* 7. *dict.* 93.
quapropter, et si aliqua Ecclesia plena libertate
gaudeat, tamen ad Cathedraticum obligatur, ut
notat Glossa *in cap. Pastoralis* 7. *de donationibus*,
et ibi Innocentius, et Abbas, qui etiam docent,
nec posse Episcopum aliquam Ecclesiam liberare

17 a Cathedratico. Hoc autem intelligendum est de Ecclesiis, et Clericis intitulatis, et Beneficiatis, a quibus solummodo potest exigi Cathedraticum.
18 Non autem potest exigi a Clericis, seu Presbyteris non Beneficiatis, etiamsi in praeteritum solvissent, ut respondit Sac. Congr. Episcopor. *contra Archiepiscopum Compsanum* 15. *Januar.* 1694. qui vigore soliti exigere praetendebat a simplicibus Sacerdotibus annuatim Jure Cathedratici Julios
19 quatuor. Solvi tamen debet a Seminario pro Beneficiis unitis, ut declaravit Sac. Congreg. Conc. 21. *Maji* 1644. *in Cathacen. lib.* 17. *decret. pag.* 409.
20 Regulares vero non tenentur solvere Cathedraticum pro Monasteriis, et eorum Ecclesiis Regularibus, ubi ipsi resident, et quae Monasteriis ipsorum contigue, seu immediate penes ipsa existunt, textu expresso *in cap. Inter caetera* 8. *caus.* 10. *qu.* 3. ibi: *Monasteriorum tamen Basilicis ab hac solutionis pensione exemptis.* Et sic tenent Engel. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 49. *num.* 6. Barbosa *l.* 3. *Juris Ecclesiast. univ. cap.* 20. *n.* 11. cum communi aliorum. Et ratio est, quia a Lege Dioecesana (vi cujus competit Episcopo potestas exigendi Jura Episcopalia) sunt exempta. Barbosa *loc. cit.* Faguan. *loc. cit. num.* 44. et communis aliorum; *arg. cap. Cum pro utilitate* 34. *caus.* 16. *quaest.* 1. *et cap. Quam sit* 5. *caus.* 18. *quaest.* 2.
21 *et cap.* 1. *de statu Monachor.* Pro Ecclesiis tamen, Beneficiis, Capellis, et Parochiis Saecularibus, quibus Regulares praesunt, Cathedraticum solvere Episcopo tenentur, etiamsi Monasteriis, aut eorum Ecclesiis pleno Jure sint incorporatae. Fagnan. *in dict. cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinar. n.* 10. *et* 43. Abbas *ibidem n.* 1. Ancharanus *ibidem n.* 5. et Glossa communiter recepta *in cap. Inter caetera* 8. *caus.* 10. *quaest.* 3. ubi docet, quamvis a Cathedratico exempta sint Monasteria, et Basilicae Regularium, non tamen eorumdem Capellae, idest Ecclesiae, Beneficia, et Parochiae
22 Saeculares eis incorporatae. Et ratio differentiae est, quia Ecclesiae, et Monasteria Regularium exempta sunt a Lege Dioecesana, ut *in d. cap. Inter caetera* 8. *caus.* 10. *qu.* 3. *In cap. cum pro utilitate* 34. *caus.* 16. *qu.* 1. *cap. Quam sit* 5. *caus.* 10. *qu.* 2. Non sic autem Ecclesiae, Beneficia, et Parochiae Saeculares, Monasteriis, et Ecclesiis Regularium incorporatae, et unitae, quia istae nullibi reperiuntur exemptae a Lege Dioecesana, sed potius eidem positive subjectae; *cap. de Monachis* 12. *de Praebend. cap. Ex part.* 3. *et cap. ad audientiam* 4. *de Capellis Monachor.* cum similibus, et notat Glossa *in dict. cap. Inter caetera, in verb. solutiones,* Hostiens. *in d. c. Conquerente n.* 12. et
23 Fagnan. *ibidem num.* 43. Sacra tamen Congregatio Concilii decrevit ad Cathedratici, et Synodatici solutionem non teneri, neque compelli posse Fratres S. Joannis Hierosolymitani, sive eorum Vicarios in Parochialibus Religioni praedictae unitis. Sic ipsa Sac. Conc. Congregat. *in Augustana* 4. *Decembris* 1630. et referunt Sellius *in select. Canon. cap.* 10. *n.* 20. Barbosa *Sum. Apostolicar. dec. collect.* 137. *n.* 4.

Ad complementum juvat hic adducere id quod 24
de Cathedratico fuit novissime in Concilio Romano celebrato anno 1725. a Bened. XIII. sancitum; *in capite quarto* igitur *tituli* 8. *ejusdem Concilii* sic expresse habetur:

Cathedraticum Episcopis solvendum declaratur.

Ipso communi Jure (*cap. Placuit* 1. *cap. Illud* 4. *cap. Illud magnitudinem tuam* 10. *caus.* 10. *quaes.* 3. *et cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinar.*) est cautum, ut Episcopis Cathedraticum a Clericis debeatur, quod est duorum solidorum, vigiuti scilicet Juliorum, Census Cathedralis Ecclesiae solvendus in signum honoris, et subjectionis Cathedrae Pontificali. Jus sane inter caetera Episcopalia ita privilegiatum, ut neque ab Episcopis in totum remitti, nec a quoquam valeat quocumque titulo, vel immemorabili consuetudine praescribi. Quod si forte aliquid sub alio, vel fixorum munerum, vel xeniorum nomine offeratur, decernimus, ut ab Episcopis, tamquam qui non praemium, sed honorem postulant, munera, et xenia recusentur hujusmodi; et Cathedraticum dumtaxat, summam non excedens praedictam ab Ecclesiis (non tamen Regularium) et a Beneficiatis sibi subjectis tali etiam volumus moderatione exigatur, videlicet:

I. Quibus sunt redditus infra scuta decem (idem de Ducatis monetae Neapolitanae intelligatur) duo Julii.

II. Quibus scuta infra quinquaginta, Julii quinque.

III. Quibus infra centum, Julii decem.

IV. Quibus ultra centum, vel quacumque in alia majori summa, Julii quindecim.

V. Ab Ecclesiis vero, ubi plures de massa participant, ab omnibus in communi, Julii viginti, salvis tamen Consuetudinibus, Ecclesiis, et Episcopis magis favorabilibus.

Addenda sunt ad rem sequentia decreta relata 25
in Thesauro Resolution. *tom.* 6. *in Firmana Cathedratici,* ibi: In Congregatione particulari super Cathedraticis pridem a Sanctissimo D. N. deputata quatuor ad instantiam Promotoris Fiscalis Curiae Archiepiscopalis Firmanae die 29. Aprilis 1731. contra Collegiatam Murri Vallis propositis Dubiis nimirum: I. *An Beneficia, quae sunt ad collationem Capituli Firmani praeter solutionem census, quam ei facere solent, teneantur etiam solvere Cathedraticum Reverendis. Archiepiscopo?* II. *An Capellae, et Confraternitates Laicales teneantur solvere Cathedraticum?* III. *An Cathedraticum jam in certa summa taxatum, et solvi consuetum potuerit augeri?* IV. *An augmentum hactenus exactum veniat restituendum?* Responsum fuit: Ad I. *Affirmative.* Ad II. *Capella-*

nias, et Confraternitates Laicales non teneri. Ad III.
26 *Negative.* Ad IV. *Affirmative.* Totidemque pariter
propositis contra Collegiatam S. Elpidii, scilicet:
I. *An Capitulares, et Beneficiati Sancti Elpidii, quatenus habeant Praebendas distinctas a Massa communi, teneantur solvere Cathedraticum pro qualibet eorum Praebenda ultra Cathedraticum in communi?* II. *An antiqua, seu potius nova taxa Cathedratici, etiam quoad Beneficia extra gremium dictae Collegiatae, et Loca Pia dictae Terrae, sit exequenda?* III. *An Beneficia, et Loca Pia de praeterito non taxata pro Cathedratico teneantur in posterum illud solvere, et ad cujus taxae rationem?* IV. *An constet de attentatis?* prodiit Rescriptum: Ad I. *Negative.* Ad II. *Antiquam Taxam esse servandam.* Ad III. *Ad mentem*, quae fuit, ut *servetur dispositio Concilii Romani.* Ad IV. *Negative;* ac deinde reproposita Causa, die 5. Octobris ejusdem Anni, responsum fuit: *In Decisis in omnibus, et amplius.*

27 Et in dicta *Firmana Cathedratici* ad tria sequentia dubia: I. *An Beneficia, quorum redditus non excedunt annua scuta* 15. *deductis oneribus teneantur solvere Cathedraticum, et in qua summa, in casu* etc.? II. *An Confraternitates erectae auctoritate ordinaria, et habentes propriam Ecclesiam teneantur solvere Cathedraticum, in casu* etc.? III. *An ad solutionem Cathedratici teneantur etiam Confraternitates non habentes propriam Ecclesiam, sed simplicem tantum Capellam in honorem Sanctorum, sub quorum titulo sunt erectae in casu* etc.? responsum fuit: Ad primum, et secundum *Affirmative*: Ad tertium *Negative, et amplius.*

28 In *Viterbien. Cathedratici*, propositis duobus sequentibus dubiis: I. *An sustinenda sit provisio Praebendae Poenitentiariae facta ab Ordinario?* et quatenus negative; II. *An dicta Praebenda Poenitentiariae sit conferenda Sigismundo Malatesta in casu* etc. Sac. Congreg. Concil. 7. *Aprilis* 1742. respondit, Ad I. *Negative ad primam partem, et Affirmative ad secundam.* Ad II. *Satis provisum in primo.* Sic apud Thesaurum *tom.* 10. *in dicta Viterbien. Cathedratici.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Primis Ecclesiae saeculis Cathedratici praestatio 29
consuetudini potius, quam legi innitebatur. Syno- 30
dus Bracharensis prima omnium jussit, ut Cathedraticum Episcopo praestaretur; *Can. Placuit* 10.
qu. 3. Haec ipsa praestatio praescripta deinde fuit 31
in tota Ecclesia ab Honorio III. *in cap. Conquerente, de Offic. Ordinarii.*

Ex decreto vero Synodi Bracharensis Capitula 32
dumtaxat, et Ecclesiae Parochiales Cathedraticum
solvere tenebantur. *Haec autem restricta Cathedra-* 33
tici solutio (inquit Rota *coram Tanario decis.* 228.
n. 6. *et* 7.) *non alia ratione processit, nisi quia ex tunc ab Episcopis construi permittebantur Ecclesiae dumtaxat Parochiales, in quibus Sacramenta Christifidelibus ministrarentur. Quum autem post datam* 34
Ecclesiae pacem plures in dies temporisque progressu ab hominum pietate aedificatae, atque dotatae fuerint Ecclesiae, et respective fundata Beneficia; hinc 35
per eiam Legis universalis statutum fuit ab Honorio III. in cap. Conquerente, de Offic. Ordinar. ut Cathedraticum esset omnino solvendum tam a Capitulis, et Parochialibus Ecclesiis, quam ab omnibus aliis quibuscumque Capellis, et Beneficiis Ecclesiasticis.

Praestatio autem Cathedratici statuta a jure est 36
in duobus solidis, nulla habita ratione majoris,
vel minoris opulentiae Ecclesiae. An autem con- 37
suetudo vim habere possit quoad quantitatem Cathedratici sive augendam, sive minuendam vide apud Rotam *coram Tanar. impress. Romae Tom.* 2. *apud Barbiellini d. dec.* 234. *n.* 43.

Tempus vero non est praestitutum praestationi 38
Cathedratici. Licet enim ut plurimum praestari 39
soleat in Synodo, tamen consuetudine vel conventione partium potest alio tempore praestari. Et, 40
quod summopere notandum est, debet praestari in illis etiam annis, in quibus non celebretur Synodus. Sac. Congregatio Concilii interpres *in Cassanen. Cathedratici* 21. *Maji* 1735. *ad* 1. *et* 2. *dub. et rursus in Perusina Cathedratici* 19. *Novembris ejusdem anni* 1735. *ad secund. dub.*

Consuetudinem etiam immemorabilem eximere 41
haud posse a praestatione Cathedratici firmavit Rota *coram dict.* Tanar. *decis.* 238. *num.* 46.

CAUPO

VIDE VERB. *TABERNA, TABERNARII PER TOT.* ET VERB. *CLERICUS ARTIC.* 5. A NUM. 10. AD 14.

CAUSÆ

SUMMARIUM

1. Causae omnes tam civiles, quam criminales in prima instantia ab Ordinariis sunt cognoscendae. — 2. Si pendentibus Causis in prima instantia impetrentur citationes in signatura justitiae, hae non valent ad retardandam executionem processuum. — 3. In Causis ultra montes monitoria expediri prohibentur in Curia absque speciali judicis rescripto. — 4. Causarum commissiones ad partes judicibus Synodalibus dumtaxat sunt dirigendae. — 5. Causae de partibus non attingentes valorem centum scutorum retineri nequeunt in Curia. — 6. Cau-

sae jam contestatae, et introductae in partibus, si deferantur ad A. C. quomodo reassumi debeant. — 7. Causae infra valorem 35. scut. judicari possunt a Cardinali Vicario Urbis, et a gubernatore. — 8. Causae quaecumque per commissionem manu Pontificis signatam, cuilibet judici, tribunali, aut Congregationi committi possunt. — 9. 11. Causae Rotales quaenam sint. —12. 16. Causae minus graves, seu Praelatitiae. — 17. 18. Causae ad forum Capitolinum spectantes numquam ab illius Curia avocari poterunt, nisi de partium consensu. — 19. Causa ad Capitolii Curiam pertinens tam Rotae, quam alteri cuicumque judici committi valet. — 20. Excipiuntur Causae matrimoniales, et super nullitate professionum Regularium. — 21. Causae matrimoniales ad Auditorium Rotae, vel ad S. Cong. Conc. sunt deferendae. — 22. 24. Causae super nullitate Professionis Regularis a quo cognoscendae. — 25. 26. Causae nullitatis Professionis Monialium a quo judicari debeant. — 27. Causae nullitatis Professionis ex capite non expleti Novitiatus in Coenobio ad institutionem Novitiorum designato privative spectant ad Congregationem Concilii. — 28. Causae super nullitate professionis post primam instantiam deferuntur ad Judices, ad quos de jure appellatio interponitur. — 29. Causae nullitatis etiam intra quinquennium promotae, si devolvantur ad S. Sedem, a quonam judicari debeant. — 30. 31. Causae nullitatis Professionis in gradu restitutionis in integrum adversus lapsum quinquennii a S. Sede tantum cognosci possunt. — 32. Quandoque vero ex Apostolicae Sedis dispensatione Ordinariis, et aliis Superioribus committuntur. — 33. Causas spirituales avocantes a Judicibus Ecclesiasticis excommunicantur. — 34. Causae beneficiales habent appellationem suspensivam ab eo interpositam, qui in prima instantia succubuit. — 35. Causae omnes in quibus Ecclesiastici tamquam rei conveniuntur, semper cognoscendae sunt in foro Ecclesiastico. — 36. Si Clericus Laicum convenerit pro repetendis rebus Ecclesiae suae, a quo Judice cognosci debeat Causa. — * 37. Causa quid sit; et in quo differat a lite et a quaestione. — 38. Causae dividuntur in civiles, criminales, et spirituales. — 39. Causarum spiritualium cognitio ad quem spectet. — 40. Causae majores Sedi Apostolicae reservantur. — 41. Praecipuae earum enumerantur. — 42. Gallorum contentiones circa reservationem Causarum majorum. — 43. Cardinalium Causae a Pontifice cognosci debent. — 44. Causas criminales Vicarius expedire nequit, nisi specialiter ei commissae fuerint. — 45. Quibus in Causis matrimonialibus Capitulum, Sede vacante, procedere possit. — 46. Episcopo inferior ex delegatione Causarum matrimonialium cognitionem habere potest. — 47. Causae Ecclesiasticae, si coram Ordinariis infra biennium non terminentur, liberum est partibus judices superiores adire. — 48. In Causa denegatae, vel protractae justitiae Archiepiscopus supplet negligentiam Episcopi. — 49. Omnes Causae generaliter loquendo delegari possunt. — 50. Causas matrimoniales, quae spectant ad Episcopum jure ordinario, ipse committere potest decidendas Doctoribus, qui non sunt ejus Vicarii.

1 Causae omnes tam civiles, quam criminales
exemptarum personarum in prima instantia
coram Ordinariis locorum dumtaxat agnoscendae sunt, Causis privilegiatis exceptis;
neque committi possunt etiam Auditori Camerae
Apostolicae, nisi per viam legitimae appellationis.
2 Si autem pendentibus Causis in prima instantia
impetrentur citationes in signatura justitiae, hae
quidem valent ad comparendum, vel ad adeundam Signaturam, non vero ad retardandam exe-
3 cutionem processuum ad ulteriora. In Causis autem ultra montes, etiam privilegiatis, monitoria
expediri prohibentur in Curia absque speciali Judicis Rescripto. Benedict. XIV. *tom.* 1. *Constit.*
48. incip. *Ad Militantis* §. 32. *et sequ.*
4 Causarum commissiones ad partes judicibus
Synodalibus dumtaxat sunt dirigendae. Idem §.
5 6. Causae de partibus non attingentes valorem
centum scutorum, et non privilegiatae, retineri
nequeunt in Curia; sed subdelegandus est Judex
cum solita clausula: *Ad effectum cognoscendi de gravamine pro admissione, vel denegatione recursus*,
etc. Idem *Constit.* 115. incip. *Romanae Curiae* §.
6 12. Causae jam contestatae, et introductae in
partibus, si ob privilegium variandi forum deferantur ad A. C. reassumi debent in statu, et terminis, refectis sumptibus, et transportatis actis
expensis illius qui variare voluerit. Idem *ibid.* §.
7 6. Causae infra valorem scut. 35. et mercedis judicari possunt a Cardinali Vicario Urbis, et a Gubernatore contra quoscumque, etiamsi adsit obligatio Cameralis. Idem *ibid.* §. 24.
8 Causae quaecumque per commissionem manu
Pontificis signatam, cuilibet Judici, Tribunali,
aut Congregationi committi possunt. Idem *tom.* 2.
Const. 51. incip. *Justitiae et Pacis.* Causae Rotales 9
a praelatitiis distinguuntur; Causae enim graviores, et consequenter Rotales sunt illae, in quibus agitur de jurisdictionibus, Juribus Patronatus etc. Et generaliter quoties earum valor citra
montes ascendit ad scuta auri quingenta, ultra
montes autem ad scuta mille hujusmodi. Idem
ibid. Item Causae Beneficiales, in quibus agitur 10
de Titulo Beneficii, et Pensionum, quorum reddítus excedat summam 24. ducatorum de Camera; vel si agatur de prima Dignitate in Cathedralibus, aut Collegiatis Ecclesiis. Idem *ibid.* Et 11
Causae Matrimoniales, tam super foedere Matrimonii, quam super divortio. Necnon super nullitate Professionis Regularis. Idem *ibid.* Causae 12
minus graves, adeoque Praelatitiae, censentur illae pecuniariae, citramontanae, quae summam
quingentorum scutorum aureorum, ultramontanae vero, quae mille scutorum aureorum similium aestimationem non attingunt. Idem *ibidem.*
Item Causae Beneficiales, et Pensionum Ecclesiasticarum, ubi valor annuus Beneficii, aut Pen- 13
sionis summam vigintiquatuor ducatorum auri
non excedat. Idem *ibid.* In Causis censuum, si 14
agatur de censibus redimilibus, attendenda est
quantitas, seu valor sortis, ut dicantur Rotales,
necne. Idem *ib.* In Causis servitutum tam realium 15
quam mixtarum, considerandus est praedii valor. Idem *ibid.* In Causis Canonum habenda erit 16
ratio fundi, super quo Canon constitutus fuit.
Idem *ibidem.*
Causae tam graves, quam minus graves, ad Fo- 17
rum Capitolinum spectantes, numquam ab illius

Curia avocari poterunt, nisi de partium consen-
18 su. Idem *ibid.* Sed de consensu partium Causa Ro-
talis Praelato, et Praelatitia Auditorio Rotae
19 committi potest (*). Idem *ibid.* Sicut etiam Causa
ad Capitolii Curiam pertinens, tam Rotae, quam
alteri cuicumque judici committi valet. (**) Idem
20 *ibid.* Exceptis Causis Matrimonialibus, et Causis
super nullitate Professionum Regularium. Idem
ibidem.

21 Causae Matrimoniales ad Auditorium Rotae,
vel ad Congregationem Concilii omnino sunt de-
22 ferendae. (***) Idem *ib.* Causae autem super nulli-
tate Professionis Regularis intra quinquennium,
sive ex parte Religiosi Professi, sive ex parte Re-
ligionis proponantur, in prima instantia cogno-
scendae sunt a Superiore Regulari simul cum
Ordinario loci. Idem *tom.* 2. *Constit.* 47. incip. *Si*
23 *datam.* Idem statuitur, si Causa intra quinquen-
nium intentata non prosequuta fuerit, et post
24 quinquennium reassumpta. Idem *ibid.* Eaedem in
casu discrepantiae inter Ordinarium, et Superio-
rem Localem devolvuntur ad Sanctam Sedem.
Idem *ibid.*

25 Causae nullitatis Professionis Monialium, si
fuerint Ordinario tantum subjectae, ab eo judi-
26 cari debent. Idem *ibid.* Secus si Regularibus sub-
jectae sint; tunc enim judicandae sunt ab Ordi-
nario loci simul, et a Superiore Regulari, cui
concreditum est universum Monasterii regimen,
non autem ab earum Confessario. Idem *ibidem.*

27 Causae nullitatis Professionis ex capite non
expleti Novitiatus in Coenobio ad institutionem
Novitiorum designato etiam intra quinquennium,
privative spectant ad Congregationem Concilii,
28 etiam in prima instantia. Idem *ibidem.* Causae su-
per nullitate professionis post primam instantiam
deferuntur ad Judices, ad quos de jure appella-
tio interponitur. Qui tamen procedere debent
una cum altero Superiore Regulari. Idem *ibidem.*

29 Causae nullitatis etiam intra quinquenium pro-
motae, si devolvantur ad S. Sedem, judicari de-
bent vel ab Auditorio Rotae, vel a Congregatio-
ne Concilii, vel a Congregatione Episcop. et Re-
gular. sine interventu Superioris Regularis. Idem
ibid

30 Causae nullitatis Professionis in gradu resti-
tutionis in integrum adversus lapsum quinquen-
nii a S. Sede tantum cognosci possunt. Idem *ibid.*
31 Sive ex parte Religionis, sive ex parte Professi
introducantur, et impedimentum ad reclamandum
32 duraverit quinquennio. Idem *ibid.* Causae in gra-
du restitutionis in integrum quandoque ex Apo-
stolicae Sedis dispensatione Ordinariis, et aliis
Superioribus committuntur. Idem *ibid.*

33 Causas Spirituales avocantes a Judicibus Ec-
clesiasticis excommunicantur. Idem *tom.* 1. *Con-
stit.* 14. incip. *Pastoralis* §. 14. publicata, et publi-
cari solita in Coena Domini.

Causae beneficiales habent appellationem su- 34
spensivam ab eo interpositam, qui in prima in-
stantia succubuit; nec nisi post sententiam defi-
nitivam apud Sedem Apostolicam sive in Petitorio,
sive in Possessorio est locus sequestrationi fru-
ctuum. *Clement. Unic. de sequestr. possess. et fruct.*
neque aliter statui potest in Synodis particularium
Ecclesiarum. Ita in *Tract. de Synodo Dioeces. lib.*
12. *cap.* 1. *num.* 3.

Causae omnes etiam civiles, et de re etiam pro- 35
fana, in quibus Ecclesiastici tamquam rei conve-
niuntur, semper cognoscendae sunt in Foro Ec-
clesiastico, et in prima instantia in foro proprii
Episcopi; nec etiam de Episcopi consensu transfer-
ri possunt in prima instantia ad Curiam Roma-
nam, nisi ita conventum sit inter partes, ut deci-
sum refertur a Sac. Congr. Concil. in *Instit. Ec-
cles.* 40. §. 3.

Si vero Clericus laicum convenerit pro repe- 36
tendis rebus Ecclesiae suae, quamquam de rigo-
re juris cognitio hujus Causae pertineat ad judi-
cem saecularem, tamen si consuetudo contra-
ria invaluerit, pertinere possunt ad Forum Ec-
clesiasticum. Utrum privative vero, adeo ut con-
ventio ista fieri non possit ad tribunal laicum,
vel cumulative, ut possit ad utrumque, ex con-
suetudine decidendum erit. Quamquam in casu
etiam, in quo valet privativa, de licentia Episco-
pi potest Causa ista agitari coram judice laico;
ut ex decretis Sacrae Congregationis Episcopor.
et Regular. confirmatis Brevi Pauli V. die 9. Mar-
tii 1617. *ibidem.* §. 5.

ADDITIONES CASINENSES

Causa proprie dicitur ipsa res controversa, quae 37
in judicium deducitur; et differt a lite, quod
lis proprie dicatur post contestationem; Causa ve-
ro ante et post. Jason. *in l. Postquam liti num.* 10.
Differt etiam Causa a quaestione, quod haec tam
intra, quam extra judicium dicatur, Causa vero
proprie solum in judicio. Pirhing *lib.* 2. *tit.* 1. *n.*
4. Causae dividuntur secundum *Gloss. caus.* 11. 38
qu. 1. *in Summa*, Abbat. in *cap. decernimus n.* 3.
tit. 1. *lib.* 2. et alios, in mere civiles, in quibus
agitur de rebus mere temporalibus; in crimina-
les, ubi de crimine agitur; et in spirituales, in
quibus tractantur res spirituales; per quas non
solum illa intelliguntur, quae per se ac essentiam
suam sunt spiritualia, ut gratiae, virtutes etc. sed
etiam omnia illa, quae vel causant spiritualia, uti
sunt Sacramenta, vel saltem ad Dei cultum, et

(*) Ex nuperrima Constitutione Clementis XIII. contra-
rium servari debet; nam Causae Rotales Sac. Auditorio
Rotae, Praelatitiae, vero Praelatis committuntur.

(**) Scilicet uti de voto.

(***) Quoad vero Sponsalia ad Judices Ordinarios.

pios usus, sive ad salutem spiritualem animarum
39 ordinantur. Et cognitio Causarum spiritualium, seu Ecclesiasticarum nonnisi ad judices Ecclesiasticos spectat, privative quoad alios judices laicos; quod patet ex *lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 2. ibi: *ut Laici ecclesiastica tractare negotia non praesumant;* et ex ipso Concil. Trident. *sess.* 24. *can.* 12. ubi anathema fertur contra asserentem, *causas matrimoniales non spectare ad judices ecclesiasticos.*

40 Causae majores in jure expresse denominatae, quae lege quoque Concordatorum Sedis Apostolicae judicio in prima instantia reservantur, plene ostenduntur ab Altasser. *de Jurisd. Eccles. lib.* 10.
41 *cap.* 1. *et sequ.* Inter eas praecipue numerantur quaestiones, quae spectant ad articulos fidei intelligendas, ad Canonicos libros discernendos, ad sensum sacrarum literarum declarandum, approbandumque, ad interpretanda, quae dubia sunt, vel obscura in controversiis fidei, in jure Canonico vel divino: item ad declarandum, quae ad Sacramentum pertinent, videlicet ad materiam et formam, et ministrum: Causae Criminales contra Episcopos, quae depositione, aut privatione dignae sunt.

42 Galli nihilominus contenderunt, quod Episcoporum Causae, quae depositione, vel privatione dignae sunt, Romae a Pontifice judicari non possint, sed earum cognitionem delegari debere Judicibus in partibus. Vide Spondan. *ad annum* 1563. *num.* 30. Pallavicin. *Histor. Concil. Trident. cap.* 7. Sed standum est Decreto Concilii Tridentini, quo statuitur: « Causae criminales graviores contra Episcopos etiam haeresis, quod absit, quae » depositione, aut privatione dignae sunt, ab » ipso tantum summo Romano Pontifice cognoscentur, et terminentur. Quod si ejusmodi sit » Causa, quae necessario extra Romanam Curiam » sit committenda, nemini prorsus ea committatur, nisi Metropolitanis, aut Episcopis a Beatissimo Papa eligendis. Haec vero commissio » et specialis sit, et manu ipsius Sanctissimi Pontificis signata, nec unquam plus his tribuat, quam » ut solam facti instructionem sumant, processumque conficiant, quem statim ad Romanum » Pontificem transmittant, reservata eidem Sanctissimo sententia definitiva. Caetera alias sub » fel. rec. Julio III. super his decreta, nec non » et constitutio sub Innocentio III. in Concilio » Generali, quae incipit: *Qualiter et quando:* » quam sancta Synodus in praesenti innovat, ab » omnibus observetur. Minores vero criminales » Causae Episcoporum in Concilio tantum Provinciali cognoscantur, et terminentur, vel a » deputandis per Concilium Provinciale. » Trid. *sess.* 24. *cap.* 5. *de Reformat.* Idem jam antea sancitum erat in Concordato inter Pontificem Leonem X. et Franciscum Francorum Regem, quod anno 1817. restitutum est Conventione inita inter Pont. Pium VII. et Christianissimum Regem Ludovicum XVIII.

Cardinalium Causae, in delictis privilegiatis, 43
illa praesertim laesae Majestatis, non nisi a Pontifice cognosci possunt. Rigant. *Comment. in Regul. Cancell. ad Regul.* 37. *n.* 198. *et* 172. ubi rejicitur contraria sententia relata.

Causas Criminales Vicarius expedire nequit, 44
nisi specialiter ei commissae fuerint, ita ut nec inquirere, corrigere, aut punire subditorum excessus queat. Barbosa *alleg.* 54. *par.* 3.

Capitulum vacante sede de Causis matrimonia- 45
libus cognoscere potest illas tantum, quae procedunt ex ordinaria jurisdictione, non autem quae ex delegatione proveniunt; quia Capitulum vacante sede succedat in locum Episcopi quoad jurisdictionem ordinariam, non ita quoad delegatam. Barbosa *par. III. alleg.* 84.

Inferior Episcopo ex delegatione Causarum 46
matrimonialium cognitionem habere potest juxta text. *in cap. proposuisti, de probat. et in cap. ex literis, de in integrum restitutione, et in cap.* 1. *ut lite non contest.* quibus probatur Causas matrimoniales a Romano Pontifice delegari non solum Episcopis, sed et inferioribus, nempe Archidiaconis, Prioribus et Archipresbyteris. Barbosa *ibidem n.* 6.

Causae quaecumque Ecclesiasticae, si in prima 47
instantia coram Ordinariis locorum infra biennium, a die motae litis computandum, non terminantur, ex novo decreto Concilii Trid. *sess.* 24. *cap.* 20. statutum fuit, liberum esse partibus, vel alteri illarum, Judices superiores, alias tamen competentes adire, qui Causam in eo statu, quo fuerit, assumant, et quamprimum terminari curent. Reiffenstuel. *lib.* 1. *Decret. tit.* 10. *n.* 32.

In Causa denegatae, vel protactae justitiae Ar- 48
chiepiscopus supplet negligentiam Episcopi. Denegata justitia accidit, quando judex inferior, puta Episcopus, debite saltem semel requisitus, justitiam denegavit, seu litem cum aequitate audire recusavit, tunc generaliter devolvitur jurisdictio primae instantiae ad superiorem, ut etiam per viam simplicis querelae adiri possit. Protracta justitia vero accidit, quando inferior judex, puta Episcopus, acceptavit quidem Causam, sed protaxit, seu neglexit eam finire; et prius quidem decernuntur a superiore judice, puta Archiepiscopo, Promotoriales, ut vocant, in quibus inferiori judici, puta Episcopo, assignatur terminus, sive certum tempus pro administranda justitia: et elapso termino illo censetur primum jurisdictio devoluta ad superiorem judicem. Idem *num.* 29. *et seq.*

Omnes Causae generaliter loquendo, delegari 49
possunt, nisi quid specialiter sit exceptum; Causae vero non possunt subdelegari sine justa causa; et cum delegantur, censetur electa industria personae. Barbosa *ibid. n.* 11. 12.

50 Causas vero matrimoniales, quae spectant ad Episcopum jure Ordinario, potest ipse committere discutiendas, et decidendas doctoribus, etiam qui non sunt ejus Vicarii. Et debent hujusmodi Causae matrimoniales ob sui gravitatem cognosci, et judicari ab his, qui statuta canonum non ignorant. Praeterea iniquum esset quamquam conjugalem controversiam tractari ab eo, qui non sit juris canonici peritus, tamen lata sententia valida esset propter jurisdictionem, quam habet is, qui eam tulerit. Barbosa *ibidem n.* 15.

CENSURA

SUMMARIUM

1. Censura unde sit dicta. — 2. Censura quid sit. — 3. Esplicatur per singulas particulas definitio Censurae. — 4. Censurae Ecclesiasticae proprie dictae sunt tantum tres, videlicet Excommunicatio, Suspensio, et Interdictum. — 5. Irregularitas autem non est proprie Censura. — 6. Sic Depositio, et Degradatio non sunt Censurae. — 7. Item Cessatio a Divinis non est Censura. — 8. Potestas ferendi Censuras quibus competat. — 9. Censura primo ferri non potest, nisi in delinquentes Christianos. — 10. Secundo ferri non potest, nisi in rationis capaces. — 11. Tertio non potest ferri, nisi in subjectos Jurisdictioni ferentis ipsam Censuram. — 12. Quarto Communitas, aut Collegium potest quidem ligari Suspensione, et Interdicto, minime tamen Excommunicatione. — 13. Quinto ex speciali Jure non ligantur Episcopi sententia generali Suspensionis, aut Interdicti, nisi de ipsis specialis mentio fiat. — 14. Sexto sic etiam Cardinales, nisi specialis, et expressa de ipsis mentio fiat. — 15. Septimo Imperatores, et Reges ob suae dignitatis excellentiam Censura aliqua ab Episcopis ligari non possunt.—16. Ad validitatem Censurae requiritur culpa gravis, et in suo genere completa cum contumacia, seu inobedientia delinquentis. — 17. Intellige tamen de Excommunicatione majori, vel alia Censura Ecclesiastica gravi. — 18. Adducitur ratio, quare ad validitatem Censurae requiratur, quod *culpa in suo genere sit completa.* — 19. Adducitur ratio, quare etiam debeat esse *cum contumacia, seu inobedientia delinquentis.* — 20. Ad incurrendam tamen Censuram non requiritur semper contumacia, aut contemptus formalis, sed sufficit inobedientia generalis, et contemptus interpretativus. — 21. Ad validitatem Censurae ferendae ab homine, requiritur etiam trina monitio, nisi urgens necessitas aliud suadeat, quod nempe in aliquo urgenti casu, una solum admonitio peremptoria pro tribus sufficiat. — 22. Et talis monitio debet fieri in scripturis cum expressione causae et nominis tam ejus, qui fert, quam ejus contra quem fertur Censura; et coram testibus tradi, vel legi ipsi personae excommunicandae. — 23. Nisi forsan malitiose se absconderet, aut fugeret; tunc enim sufficit, si monitio, seu comminatio praevia scripta ad ejus domum, vel ad Valvas Ecclesiae, vel in alio publico loco affigatur. — 24. Dicitur autem notanter, *maxime Excommunicationis*, quia Censura Suspensionis, et Interdicti aliquando non ut merae Censurae, sed ut poenae vindicativae imponuntur, et imponi possunt, nulla comminatione praemissa. — 25. Ad validitatem tamen Censurae latae sententiae a Jure statutae, non requiritur monitio. — 26. Censura Interdicti potest infligi etiam ob peccatum alterius. — 27. Non potest tamen propter peccatum alterius infligi Censura Excommunicationis majoris. — 28. Neque etiam propter peccatum alterius potest infligi Censura Suspensionis proprie et stricte acceptae. — 29. Ab incurrendis Censuris tres praecipue causae excusant; et assignatur prima. — 30. Assignatur secunda. — 31. Assignantur tertia. — 32. Quando appellatio fit post latam Excommunicationem, vel alterius Censurae sententiam, non habet vim suspendendi, sed solum devolvendi, ut Superior possit cognoscere de justitia Censurae. — 33. Innocens censuratus, v. g. Excommunicatus secundum allegata, et approbata in Foro externo pro tali habere se debet, quamvis coram Deo ab ea immunis sit, et in secreto contra eam agere possit.—34 In secreto tamen posset talis se gerere, ut non Censuratus. — 35. A Censuris a Jure, si non sint reservatae, absolvere potest quilibet Confessarius pro Foro interno conscientiae; pro foro tamen externo Superior Censurati. — 36. A Censuris ab homine latis per sententiam specialem potest absolvere solus ille qui eas tulit, vel ejus Delegatus, vel Superior Censurantis plenam Jurisdictionem in illum habens. — 37. Non sic autem Archiepiscopus respectu suorum Suffraganeorum, nisi ad eum appelletur. — 38. Nemo tamen debet absolvi a gravibus Censuris, sive pro Foro interno, sive pro Foro externo, nisi prius serio promittat de parendo mandatis Ecclesiae, vel absolventis, et de non committendo in posterum hujusmodi delicta. — 39. In articulo mortis potest quisquis Confessarius, et in defectu Confessarii quilibet Sacerdos a quibusvis Censuris absolvere; sub onere tamen, ut elapso periculo poenitens coram Superiore compareat ad exequendum, quod ille praescripserit. — 40. Potest quis pluribus Censuris ligari; et potest absolvi ab una, et non ab aliis ad differentiam peccatorum. — 41. Censura Excommunicationis ligatus, non potest a peccatis absolvi, nisi prius ab ipsa absolvatur. — 42. Forma absolutionis a Censuris non habet praefixa, et determinata verba, sed potest dari verbis exprimentibus absolutionem talis specialis Censurae, a qua fit absolutio. Sed de istis, et aliis. *Remissive.* — 43. Reo correcto, ejusque contumacia cessante, non cessant Censurae, nisi per absolutionem tollantur, maxime loquendo de Censuris absolute latis. — 44. Privilegium, ne quis Censuris irretiri possit inconsulta Sede Apostolica, non afficit Ordinariorum potestatem. — 45. 47. Quando Censura irrogari possit in delinquentes. — 48. Quando requiratur sententia declaratoria. — 49. 50. Quanta moderatione uti debeant Episcopi in infligendis Censuris. — 51. 53. In praesenti disciplina tres sunt tantum Censurarum species. — 54. 57. Quae sit differentia inter Censuras a jure, vel ab homine latas.—58. 59. Quando sint Censurae latae vel ferendae sententiae. *Remissive.* — 60. An Episcopus possit ferre Censuras extra suam dioecesim. *Remissive.* — 61. An mulieres possint ferre Censuras. *Remissive.* — 62. De forma ferendi Censuras. — 63. De forma, conditionibus, effectibus etc. Censurarum. *Remissive.* — * 64. Ecclesia jus habet infligendi poenas. — 65. Distinctio poenarum et Censurarum. — 66. Quot conditiones requirantur, ut quis possit Censuras ferre. — 67. Impuberes possunt ligari Censuris, si id expresse cautum est in lege.—68. Quando excommunicari possit communitas. — 69. Praelati regulares ubicumque existant, possunt Censuras ferre in suos subditos. — 70. Casus in quibus Episcopus extra territorium potest infligere Censuras in subditos. — 71. Quid si subditus existat extra territorium. — 72. Solemnitates observandae in prolatione Censurarum. — 73. Quotuplex sit absolutio a Censuris.—74. Confessarius potest absolvere a Censuris non reservatis etiam in foro externo.—75. Absolutio *ad cautelam*.—76. Absolutio *ad reincidentiam* — 77. Censurarum in mortuos relaxatio.

1 Censura, quae venit *a censendo*, apud veteres Romanos significabat tum officium Censoris, tum sententiam ejusdem Censoris mores corrigentis, aut poenam infligentis. Unde occasione hujus posterioris acceptionis factum est, quod Censura significet correctionem quamdam, et punitionem, juxta illud Juvenalis *Satyra* 1. *de Junone* canentis: *Dat veniam corvis,*
2 *vexat censura columbas.* Nos autem nomine Censurae intelligimus hic solam Ecclesiasticam, *quae est correctio, et poena quaedam spiritualis, ac medicinalis privans usu aliquorum bonorum spiritualium, per Ecclesiasticam potestatem inflicta Chri-*
3 *stiano delinquenti, ut a contumacia recedat.* Ita lure communis. Dicitur *correctio, et poena quaedam spiritualis* ad differentiam poenarum corporalium, seu temporalium, v. g. poenae pecuniariae, exilii, carceris, et hujusmodi. Siquidem Censura non versatur principaliter circa similes poenas corporales, vel temporales. Dicitur *medicinalis*, quia Censura Ecclesiastica non est poena vindicativa delicti jam patrati, sed potius est poena medicinalis intendens futuram correctionem Christiani delinquentis, idest inobedientis potestati Ecclesiasticae sub Censura aliquid praecipientis, vel prohibentis; *argum. capit. cum medicinalis* 1. *de sentent. Excommun. in* 6. ibi: *Cum medicinalis sit Excommunicatio, non mortalis, disciplinans, non eradicans, dum tamen is, in quem facta fuerit, non contemnat.* Dicitur *privans usu aliquorum bonorum spiritualium*, non autem *omnium*, quia inter bona spiritualia quaedam sunt propria, et permanentia, quibus nemo invitus spoliari potest, ut gratia habitualis, virtutes infusae, earumque bonae operationes; quaedam vero sunt communia, quibus Christianus in poenam privari potest quoad usum activum, et passivum, ut est ministratio, et receptio Sacramentorum, participatio publicorum suffragiorum Ecclesiae, et hujusmodi. Dicitur per *Ecclesiasticam potestatem inflicta*, quia cum potestas mere saecularis spiritualia tractare nequeat, *cap. Judicatum* 5. *dist.* 89. *cap. Decernimus* 2. *de Judic. cum concordant.* potestas ferendi Censuram soli potestati Ecclesiasticae competit, et quidem Jure Divino, juxta illud *Matth.* 16. *Quaecumque alligaveritis super terram etc. et* 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, et Publicanus;* hoc est a Fidelium communione segregatus, ut explicant omnes. Dicitur *Christiano delinquenti*, quia Judaei, Pagani, Saraceni, et alii Infideles, ex quo Ecclesiae potestati non subsint, nulli Censurae subjiciuntur, juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth.* 5. *Quid mihi de iis, qui foris sunt judicare?* Dicitur ultimo, *ut a contumacia recedat*, quia finis Judicis Censuram ferentis debet esse, ut fideles a contumaci, et rebelli inobedientia reducat ad promptam, et obsequiosam Ecclesiae obedientiam; *arg. c. Cum medicinalis* 1. *de sentent. Excommunicat. in* 6. ibi: *Caute provideat Judex Ecclesiasticus, ut in ea ferenda ostendat se prosequi, quod corrigentis fuerit et medentis.*

Censurae Ecclesiasticae proprie dictae sunt 4 tantum tres, videlicet Excommunicatio, Suspensio et Interdictum. Ubicumque enim in Jure fit mentio Censurae Ecclesiasticae, solummodo istae tres species numerantur, ut patet ex *c. Cum medicinalis* 1. *cap. Statutum* 13. *c. Is cui* 20. *de sent. Excommunic. in* 6. et praecipue *ex c. Quaerenti* 20. *de V. S.* ibi: *Quaerenti quid per Censuram Ecclesiae debeat intelligi, cum hujusmodi clausulam in nostris Literis apponimus. Respondemus, quod per eam non solum Interdicti, sed Suspensionis, et Excommunicationis sententia valet intelligi, nisi Judex discretus (rerum, et personarum circumstantiis indagatis) ferat quam magis viderit expedire.* Irregularitas autem non est proprie 5 Censura, seu poena, sed inhabilitas quaedam ad ministerium Altaris, seu impedimentum quoddam accipiendi, vel exercendi Ordinem. Sic 6 Depositio, et Degradatio non sunt Censurae, sed poenae quaedam contra incorrigibiles a Jure Canonico statutae. Item cessatio a Divinis non est 7 Censura Ecclesiastica, quia non est prohibitio Divinorum Officiorum, sed desistentia, et omissio. Navarr. *in Manual. Praelator. cap.* 27. *num.* 1. *et sequent. et num.* 188. Pirhing. *in Jus Canonic. lib.* 3. *tit.* 39. *num.* 3. *et* 4. et communissima aliorum. Potestas ferendi Censuras competit praecipue 8 in primis Summo Pontifici, et Episcopis; *cap. Perniciosam* 1. *cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinarii*; Concil. Trident. *sess.* 6. *cap.* 3. *et sess.* 14. *cap.* 4. *de reformat.* Legatis Sedis Apostolicae in territorio suae Legationis; *cap. Novit* 7. *de Officio Legati, et cap. Legatos* 2. *de Officio Legat. in* 6. Cardinalibus in Ecclesiis sui Tituli, et aliis suo Titulo annexis, textu expresso *in cap. His quae* 11. *de Majorit. et obedient.* ibi: *correctionem ipsius Cardinalis recipientes humiliter, et Excommunicationis, Interdicti, vel suspensionis sententias, quas tulerit in eos, et in Ecclesias eorumdem inviolabiliter observantes.* Capitulis Cathedralibus Sede vacante; *arg. c. Unic. de Majorit. et Obedient. in* 6. Vicario Generali Episcopi, et Vicario Capitulari Sede vacante; *cap. Venerabilibus* 7. *de sentent. Excommunicat. in* 6. Praelatis, et Praepositis Ecclesiarum Collegiatarum, et aliis habentibus Jurisdictionem in Foro Ecclesiae externo; *arg. c. Quaerenti* 2. *de V. S. et cap. Cum medicinalis* 1. *de sent. Excommunicat. in* 6. Abbatibus, et reliquis Superioribus Regularibus non solum Generalibus, et Provincialibus, sed etiam per se loquendo localibus, scilicet Prioribus, Guardianis, Rectoribus, Corre-

ctoribus, et hujusmodi respectu suorum subditorum; *cap. Cum in Ecclesiis* 10. *de Majorit. et Obedient. cap. Ea quae* 8. *de statu Monachor. cap. Sicut tuis* 33. *de Simonia*, et ibi Glossa *verb. Anathematis;* et demum Conciliis Generalibus, et Provincialibus in sua Provincia, aut natione, sicut et Capitulis, seu Congregationibus Generalibus in Religionibus, et Provincialibus in suis respective Provinciis. Suarez *de Censuris disp.* 2. *sect.* 2. Palao *tract.* 29. *disput.* 1. *sect.* 4. *a num.* 2. Navarr. *in Manuali cap.* 27. *n.* 5. et alii. (*).

9 Censura primo ferri non potest, nisi in delinquentes Christianos; quia Judaei, Pagani, Saraceni, et alii Infideles, cum Ecclesiae potestati non subsint, nulli Censurae subjiciuntur, juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth* 5. *Quid mihi de iis, qui foris sunt, judicare?* Haeretici tamen, quia per Baptismum facti sunt subjecti potestati Ecclesiae, possunt censurari, si legem, vel praeceptum Superioris sui Ecclesiastici v. g. Papae sub Censura impositum transgrediantur; *arg. c. de Judaeis* 5. *dist.* 45. *cap. Majores, de Baptismo.* Et est communis, cum de facto quotannis excommunicentur in Bulla
Coenae. Secundo ferri non potest nisi in rationis 10
capaces, quia infantes, furiosi, amentes, hoc ipso quod defectu rationis, verae culpae, et contumaciae capaces non sint, neque etiam existunt capaces Censurae, ut sentiunt omnes communiter.
Tertio, non potest ferri, nisi in subjectos Juris- 11
dictioni ferentis ipsam Censuram, quia cum par in parem non habeat imperium; *cap. Innotuit* 20. *de elect.* §. *Quamvis*, nec inferior in Superiorem, *cap. Cum inferior* 16. *de majorit. et obedient.* clarum est requiri Subditum ferentis Censuram. *Est com-*
munis. Quarto, Communitas, aut Collegium potest 12
quidem ligari Suspensione, et Interdicto; *c. Quia saepe* 49. *de elect. in* 6. *cap. Responso* 43. *de sentent. Excomm.* minime tamen ligari potest excommuni-

(*) Superiores Regulares reservare sibi possunt sequentes casus 1. *Apostasia a Religione, habitu dimisso, aut retento.* 2. *Veneficia, incantationes, et sacrilegia.* 3. *Nocturna, et furtiva a Conventu egressio.* 4. *Proprietas contra votum paupertatis, quae sit peccatum mortale.* 5 *Juramentum falsum in judicio legitimo.* 6. *Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum foetum, etiam non secuto effectu.* 7. *Falsificatio manuum, aut sigilli Conventus.* 8 *Furtum de rebus Monasterii.* 9. *Lapsus carnis voluntarius opere consummatus.* 10. *Occisio, seu vulneratio, seu gravis percussio cujuscumque personae.* 11. *Malitiosum impedimentum, vel retardatio, aut operitio literarum a Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad Superiores.* Praeter hos Praelati Regulares nequeant alios sibi reservare casus. Venio nunc ad Censuras.

Falsum etiam est Superiores locales posse in subditos Censuras ferre. Immo neque superiores possunt absque consensu Capituli Generalis, vel Provincialis. Nam Clem. VIII. die 26. Maji 1593. dum restrinxit facultatem Superiorum Regularium ad undecim supra recensitos casus, quos reservare sibi valeant, praecepit, quod si aliquod aliud grave peccatum reservandum sit, *id aliter non fiat, quam Generalis Capituli in toto Ordine, aut Provincialis in Provincia matura discussione, et consensu.* Cujus Decreti vigore nequeunt dicti Superiores alicui gravi peccato in eo non expresso Censuram adnectere, quam sibi reservent; ex declar. Congreg. Episcop. et Reg. 7. Julii 1617. *(Nota Romani Theologi).*

Responsio Auctoris.

Asserit hic *R. Theologus*, falsum esse, posse superiores locales in subditos Censuras ferre. Et tamen sunt satis clari, et expressi Sacri Canones, a me ibi citati, et signanter Canon *Quum in Ecclesiis* 10. *de majorit. et obedient.* in cujus summario sic expresse habetur: *Canonici Regulares inobedientes Priori suo, per ipsum excommunicari possunt*, et hic Prior, ut patet ex textu Canonis, erat solummodo Superior localis, et id expresse statuunt nostrae leges Minoriticae *in compilat. statutor.* Sambucae, *cap.* 8. §. 6. num. 28. ibi *Cum omnes Religionis nostrae Superiores sint vere Praelati, videlicet Minister, et Commissarius Generalis, Provinciales Ministri, et qui ab eis delegantur, Custodes etiam, et Guardiani quoque; propterea declaramus omnes supradictos juxta juris communis dispositionem sententiam excommunicationis in suos subditos fulminare posse, et oppositum asserentes, ut errantes, et perturbatores graviter puniantur Superiorum arbitrio.* Quid ad haec *Theologulus* noster? potestne esse clarior, et expressa nostra constitutio, quam tenebatur ipse scire, utpote et ipse ipsi subjectus. Estne falsa, ut ipse praetendit, mea assertio, aut non potius falsissima sua injusta Censura? Ponderet illa verba *Et oppositum asserentes, ut errantes, et perturbatores graviter puniantur Superiorum arbitrio.* Hinc inferat prudens Lector, quid sentiendum de *Theologo*, qui immerito censurat, et impugnat propriam suam legem, et judicet, an merito ei conveniat illud *Cantic.* 1. 5. Filii Matris meae pugnaverunt *contra me* (adde), et contra legem meam. Ultra quam quod meam conclusionem sustinent passim tum Canonistae, tum Moralistae, et signanter Fagnanus in *cap. Quanto, de officio Ordinarii num.* 12. expresse dicens. *Abbas, et Prior conventualis potest Monachos excommunicare, ut est expressum in cap. Cum in Ecclesiis de majoritate, et obedien. et in cap. Sicut, lib. primo de Simonia*, Monacelli. *Formular. legal. practic. part.* 3. *Edit. Rom. in praeludio n.* 47. Reiffenstuel. *lib.* 5. *Decretal. tit.* 39. §. 1. *n.* 7. Schmalzgrueber *eod. tit.* 39. *n.* 43. Pirhing. *eodem tit. n.* 24. Leurenius *eodem tit.* 39. *q.* 57. *num.* 1. Ludovicus de Ameno *tit.* 1. *practic.* §. 2. *n.* 14. Passerin. *Tribunal. Regul. q.* 2. *n.* 10. *et de election. Canonic. cap.* 25. *q.* 34. num. 436. et Gaudentius de Janua, *de visitat. tom.* 2. *c.* 5. *sect.* 1. *n.* 29. *Edit. Rom. an.* 1753. Sanctorus verb. *Excommunicat.* num. 2. Augustinus de Gabrielis in *Theologia Morali num.* 1. *tract.* 16. *q.* 7. §. 1. dico secundo, Felix Potestas *tom.* 2. *part.* 5. *de Censuris cap.* 4. *num.* 4329. Cl. Daniel Concina *Theologia Christian. tom.* 10. *lib.* 3. *de Censuris cap.* 2. ubi ad quaestionem: quinam habeant potestatem ferendi jure ordinario Censuras, *num.* 5. respondet: *Praelati Regulares, ut Generales, Provinciales, Rectores, Praepositi, Abbates, Priores, Guardiani, sive ex privilegio, sive ex natura rei hanc reipsa potestatem habent, majorem, vel minorem, juxta cujuscumque Religionis leges, et consuetudines.* Et hic certe non est Probabilista, sicut nec est eruditissimus Paulus Gabriel Antoine, qui in *tract. de Censuris quaest.* 7. expresse dicit, *potestatem ferendi Censuras . . . a Papa habent Superiores Ordinum, saltem Generales, et Provinciales, vel etiam Superiores locales secundum cujusque constitutiones, non item Parochi*, Kaesmberger in *Supplem. Theolog. Patris Sporer cap.* 3. *de censuris* §. 4. *num.* 2. Vide etiam Gaudentium Kerckove in nostra Statuta generalia *cap.* 7. §. 8. num. 7. Et sic etiam plurimi alii brevitatis gratia missi. Aliud autem est facultas sibi reservandi casus, et aliud facultas ferendi Censuras. haec, ut dictum est, competit etiam Superioribus localibus, illa vero solummodo Generalibus, et Provincialibus, et quidem limitate ad solos illos undecim assignatos in Decreto Clementis VIII. vel ad aliquos ex illis, ultra quos neque aliud quantumvis grave peccatum possunt sibi reservare sine matura discussione, et consensu Capituli Generalis, et respective Provincialis ex eodem Decreto; quod Apostolicum Decretum videntur illudere, qui, quia non possunt casus sibi reservare, reservant sibi excommunicationem, quam certis peccatis annectunt, ut declaravit Sacra Congregatio Episcop. et Regular. die 7. Julii 1617. Quod Decretum jam ego retuli in verb. *Praelatus Regularis num.* 55. Vide ibi, et verb. *Reservatio casuum*, ubi multa ad rem.

catione; c. *Romana* 5. *de sentent. Excommunic. in* 6. ubi Pontifex provide statuit Censuram excommunicationis ferendam esse in singulos tantum de Communitate, vel Collegio, quos culpabiles esse constiterit; ibi: *Volens animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnumquam con-*
13 *tingeret innoxios hujusmodi sententia irretiri.* Quinto, ex speciali Jure non ligantur Episcopi sententia generali Suspensionis, aut Interdicti, nisi de ipsis specialis mentio fiat; *cap. Quia periculosum* 4. *de*
14 *sentent. Excommunicat. in* 6. Sexto sic etiam Cardinales, nisi specialis, et expressa do ipsis mentio fiat; *arg. d. cap. Periculosum*, et Doctores passim.
15 *Vid. verb. Cardinales art.* 4. *num.* 1. Septimo, Imperatores, et Reges ob suae Dignitatis excellentiam Censura aliqua ab Episcopis ligari non posse, docent passim Doctores cum Sylvestro *verb. Censura num.* 10. Palao *tract.* 29. *disp.* 1. *punct.* 6. *num.* 3. Hodie enim fere omnes Reges muniti sunt specialiter tali Apostolico privilegio.

16 Ad validitatem Censurae requiritur culpa gravis, et in suo genere completa, cum contumacia, seu inobedientia delinquentis. Excommunicatio enim major, vel alia Censura Ecclesiastica gravis non potest infligi pro qualibet culpa etiam levi, quia poena, ut sit justa, debet commensurari culpae; Excommunicatio autem major v. g. est gravissima poena; *cap. Corripiantur* 17. *caus.* 24. *qu.* 3. ibi: *Qua poena in Ecclesia nulla major est,*
17 adeoque gravem etiam culpam requirit. Dicitur tamen notanter: *Excommunicatio major, vel alia Censura Ecclesiastica gravis;* quia Excommunicatio minor potest imponi non solum ob peccatum mortale, sed etiam ob veniale v. g. ob communicationem cum excommunicato vitando in colloquio, mensa, aliisque commerciis humanis, in quibus non reperitur notabilis irreverentia Dei, vel laesio, aut scandalum proximi. Et sic etiam nihil prohibet, quin propter levem, sive venialem culpam, quandoque imponatur suspensio levis v. g. Suspensio ab uno actu electionis, aut Missa celebranda per unum, aut alterum diem, ut notat Pirhing *lib.* 5. *tit.* 39. *num.* 207. Layman. *lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 3. *num.* 2. Suarez, Navarr. et alii.
18 Et notanter fuit positum, *quod culpa in suo genere sit completa*, quia Leges poenales sunt stricte interpretandae; *cap. Odia* 15. *de Reg. Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, et favores convenit ampliari;* simulque eorum verba accipienda cum effectu; *arg. cap. Haec autem verba* 17. *dist.* 1. *de Poeniten.* ibi: *Haec autem verba (quod statuerit, qui Jurisdictioni praeest) cum effectu accipimus etc.* Unde qui tentavit percutere Clericum, sed erravit, aut impeditus fuit, non incurrit Excommunicationem latam in percussores Clericorum; et sic dicendum
19 de similibus. Dicitur etiam *notanter cum contumacia, seu inobedientia delinquentis*, quia ad incurrendam Censuram requiritur ulterius, ut culpa illa gravis habeat annexam inobedientiam, et contumaciam delinquentis, per quam reus Ecclesiae monentis, et praecipientis auctoritatem apernere censeatur; ut cum communi docet Navarr. *cap.* 27. Manual. *num.* 9. Sanctig. *dist.* 1. *de Censuris qu.* 3. *num.* 12. Abbas, et alii. Et hoc colligitur *ex Matthaei* 18. ubi dicitur: *Si Ecclesiam non audierit (idest si ei obediens non fuerit) sit tibi sicut Ethnicus, et Publicanus;* idest tamquam excommunicatus, et exclusus ex gremio Ecclesiae. Adver- 20
tendum tamen hic est, quod ad incurrendam Censuram non requiritur semper contumacia, aut contemptus formalis, sed sufficit inobedientia generalis, et contemptus interpretativus, in hoc consistens, quod quis sciens quidpiam ab Ecclesia esse probibitum sub Censura, nihilominus illud facere velit. Ad validitatem Censurae feren- 21
dae ab homine requiritur etiam trina monitio, nisi urgens necessitas aliud suadeat, quod nempe in aliquo urgenti casu una solum admonitio peremptoria pro tribus sufficiat; *cap. Reprehensibilis* 26. *de appellat. cap. Sacro* 48. *de sentent. Excommunic. cap. Romana* 5. *cap. Constitutionem* 9. *et c. Statutum* 13. *de sentent. Excommunicat. in* 6. Et 22
talis monitio debet fieri in scriptis cum expressione causae, et nominis tam ejus, qui fert, quam ejus, contra quem fertur Censura *maxime Excommunicationis*, ut vult Palao *tract.* 29. *disp.* 1. *punct.* 5. *n.* 9. et alii passim; et coram testibus tradi vel legi ipsi personae excommunicandae; *cap. Sacro* 48. *de sentent. Excommun.* ibi: *Personis praesentibus idoneis, per quas si necesse fuerit, possit probari monitio.* Nisi forsan talis malitiose se abscon- 23
deret, et fugeret, tunc enim sufficit, si monitio, seu comminatio praevia scripta ad ejus domum, vel ad valvas Ecclesiae, vel in alio publico loco affigatur; *c. Quoniam §. Porro, ut lite non contestata, et Clement. causam* 3. *de election.* Suarez. *de Censuris disp.* 3. *sect.* 11. et alii. Dicitur autem no- 24
tanter *maxime Excommunicationis*, quia Censurae Suspensionis, et Interdicti aliquando non ut merae Censurae, sed ut poenae vindicativae imponuntur, et imponi possunt, nulla comminatione praemissa; *arg. cap. Cum in cunctis* 7. *§. final. de election. cap. Sacro* 48. *de Sentent. Excommunicat. et cap. cum medicinalis* 1. *de sentent. Excommunic. in* 6. Ad validitatem Censurae tamen latae sen- 25
tentiae a Jure statutae non requiritur monitio, quia ipsum Jus praecedens, seu Lex, et commune praeceptum est continua monitio, adeoque alia monitione opus non est; *arg. cap. Reprehensibilis* 26. *de appellation. et cap. Conquesti* 22. *verb. Nuntietis, de sentent. Excommunicat.*

Censura Interdicti potest infligi etiam ob pec- 26
catum alterius; propter enim peccatum Regis potest interdici totum Regnum; *arg. cap. Non est vobis* 11. *de sponsalibus.* Et pro peccato Episcopi terra ipsi subjecta; *cap. Sane* 11. *de Officio Dele-*

gati. Et propter peccatum Rectoris Civitas; *cap. Si sententia* 16. *de sentent. Excommunicat. in* 6. et Monasterium ob peccatum Praelati contumacis; *cap. Cum dilectus* 8. *de Religiosis domibus*, ac notat Fagnan. *cap. Responsio* 43. *de sentent. Ex-*
27 *commun. num.* 42. Non potest tamen propter peccatum alterius infligi Censura Excommunicationis majoris, quia Excommunicatio major non est infligenda, nisi propter peccatum mortale; peccatum vero, cum consistat in actu, non est communitatis, sed proprium singularium personarum; adeoque non est excommunicanda tota communitas propter peccatum unius personae singularis, ut expresse statuitur *in cap. Romana* 5. *de sentent. Excommunic. in* 6. ibi: *in Universitatem, vel Collegium proferri Excommunicationis sententiam penitus prohibemus, volentes animarum periculum evitare, quod exinde sequi posset; cum nonnumquam contingeret, innoxios hujusmodi sententia irretiri, sed in illos dumtaxat de Collegio, vel Universitate, quos culpabiles esse constiterit, promulgetur.* Et quod unus non sit excommunicandus propter peccatum alterius v. g. Filius pro delicto Patris, dixit expresse Augustinus relatus *in cap.*
28 *Si habet* 2. *caus.* 24. *quaest.* 3. Neque etiam propter peccatum alterius potest infligi Censura Suspensionis proprie, et stricte acceptae. Sic Navarr. *in Manual. cap.* 27. *n.* 165. Layman. *lib.* 1. *tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 3. *num.* 1. Suarez, et alii passim. Et ratio est, quia Suspensio est proprie dicta poena, quippe directe cuipiam adimens usum Ecclesiasticae potestatis, atqui poena talis non incurritur sine culpa propria; *arg. cap. Quaesivit* 2. *de his, quae fiunt a majori par. cap.* ubi expresse dicitur: *Peccata suos auctores tenere debent;* adeoque etc.

29 Ab incurrendis Censuris tres praecipue causae excusant. Prima est ignorantia invincibilis Juris, aut facti, cui sit annexa Censura. Quod ignorantia invincibilis Juris, seu ipsius Censurae, dummodo non sit crassa, aut supina, excuset ab incurrenda Censura, habetur expresse *in cap. Ut animarum* 2. *de Constitutionibus in* 6. ibi: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina:* et quod excuset ab incurrenda Censura ignorantia facti, qua quis ignorat factum suum tale esse, quod sit prohibitum sub Censura, habetur *in cap. Si vero* 3. *de sent. Excomm.* ubi statuitur, quod non incurratur Excommunicatio ab eo, qui occidit Clericum, quem invincibiliter ignorabat esse talem, et putabat esse laicum, ibi: *Si quis autem in Clericum nutrientem comam, manus injecerit violentas, propter hoc non debet Apostolico praesentari conspectui, nec etiam Excommunicatione innodari, dummodo ipsum esse*
30 *Clericum ignoraverit.* Et quantum ad hoc excusat etiam inadvertentia, quia aequivalet ignorantiae. Secunda est impotentia sive physica, sive moralis; unde ratione impotentiae physicae, qui non habet, quid restituat, excusatur a Censura lata contra detinentem rem alienam. Et ratione impotentiae moralis excusatur, qui ob metum gravem v. gr. mortis, mutilationis, infamiae, gravis jacturae bonorum, et similium cogitur omittere, aut facere aliquid, quod sub Censura praescribitur, vel respective prohibetur. Et ratio est, quia Leges Ecclesiasticae regulariter loquendo non obligant cum periculo vitae, membrorum, vel alterius gravis damni juxta communem sententiam; *arg. cap.* 4. *de Regulis Juris*, ibi: *Quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum.* Tertia 31
est appellatio legitima interposita ad Superiorem post comminationem Censurae ab inferiori factam, antequam incurratur. Et ratio est, quia appellatio facta in tempore suspendit usum Jurisdictionis in Judice, ut habetur expresse *in cap. Romana* 3. *et cap. Si a Judice* 10. *de appellat. in* 6. Et idem omnino facit recusatio Judicis, antequam sententiam Excommunicationis, vel alterius Censurae ferat; textu claro *in cap. Quoties Episcopi* 16. *caus.* 2. *quaest.* 6. ibi: *Quoties Episcopi se a suis Comprovincialibus, vel a Metropolitano putaverint praegravari, aut eos suspectos habuerint, mox Romanam appellent Sedem, atque eis libere ire liceat, et dum praedictam Romanam Ecclesiam appellaverint, aut ab ea se audiri poposcerint, nullus eos excommunicare, aut eorum Sedes surripere, aut res eorum auferre, aut aliquam eis vim inferre praesumat.* Hoc tamen non verificatur, quando 32
appellatio sit post jam latam Excommunicationis, vel alterius Censurae sententiam, quia tunc appellatio facta solum post latam sententiam, non habet vim suspendendi, sed solum devolvendi, ut Superior possit cognoscere de justitia Censurae; *cap. Ad reprimendam* 8. *de Offic. Judicis Ordinarii.*

Innocens censuratus v. gr. Excommunicatus 33
secundum allegata, et probata in foro externo pro tali habere se debet; quamvis coram Deo ab ea immunis sit, et in secreto contra eam agere possit. *Est communis sententia Doctorum*; et colligitur *ex cap. Sententia* 1. *caus.* 11. *quaest.* 3. ibi: *Sententia Pastoris, sive justa, sive injusta fuerit, timenda est;* et concordat c. *Inquisitioni tuae* 44. *de Sentent. excommun.* Ubi Excommunicatus innocenter, ob sanctam observantiam Legis Divinae, ex justa tamen praesumpta causa in Foro externo, cogitur in eodem Foro servare Censuram. In publico enim se gerere debet, ut censuratus, et a ministerio suo abstinere, ne debitam auctoritati Ecclesiae reverentiam, et obedientiam infringat, si lata in eum sententia publice fuerit promulgata. *Ne*, ut dicit S. Gregorius *Homil.* 26. *in Evangel. Ne etsi injuste ligatus est, culpa, quae*

non erat, fiat. Et revera si talis secundum allegata, et probata in judicio censetur reus, et causa ad Censuram censetur sufficiens, debet Censura in Foro externo, tam a Censurato, quam ab aliis servari, donec, vel ab ea praesumptus reus fuerit absolutus, vel innocentia ipsius, atque error Censurae publice innotuerit. Hoc enim necesse est ad publicam utilitatem, et disciplinam, ipsamque Judicis ex Officio secundum allegata, et probata judicantis auctoritatem tuendam, cui bono communi merito bonum privatum postponi debet. Aliter aperiretur via malevolis quaslibet Censuras contemnendi, cum semper dicere possent, se coram Deo esse innocentes, quamvis in Foro externo juxta allegata, et approbata essent
34 damnati ut rei. In secreto tamen posset talis se gerere, ut non Censuratus; *cap. Cui est illata* 46. *caus.* 11. *qu.* 3. ibi: *Cui est illata sententia . . . si injusta est, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum, et Ecclesiam ejus neminem potest iniqua gravare sententia; ita ergo ex se, non absolvi desideret, qua se nullatenus perspicit obligatum.* Immo ut habetur in *cap. Illud* 87. *caus.* 11. *quaest.* 3. ex verbis S. Augustini, Censura injuste lata potius nocet Latori, quam ei, in quem est injuste lata, ibi: *Quod illud plane non temere dixerim, si quisquam fidelium fuerit anathematizatus injuste, ei potius oberit, qui faciet, quam ei, qui hanc patietur injuriam. Spiritus enim Sanctus habitans in Sanctis, per quem quisque ligatur, aut solvitur, immeritam nulli poenam ingerit.*

35 A Censuris a Jure, si non sint reservatae, absolvere potest quilibet Confessarius pro Foro interno Conscientiae, pro Foro tamen externo Superior Censurati; *cap. Nuper* 29. *ver. in secundo casu, de sentent. Excommunic.* Si sint reservatae, possunt absolvi ab eo, cui sunt reservatae, aut ejus Delegato, vel a Superiore ejus, cui sunt reservatae, vel a Confessariis ad id privilegiatis, uti sunt Confessarii Regulares, qui ab omnibus Censuris a Jure latis, et Papae reservatis (exceptis contentis in Bulla Coenae, et aliis sex casibus intra Italiam, et extra Urbem de mandato Clementis VIII. reservatis, et aliis quos Romani Pontifices sibi post Clement. VIII. reservarunt) absolvere possunt, ut constat ex privilegio Pauli III. *Constit.* incip. *Cum inter cunctas edit.* 3. *Junii* 1545. in quo communicant alii Regulares, et ex aliis privilegiis. Vide verb. *Absolutio* (*).

36 A Censuris ab homine latis per sententiam specialem potest absolvere solus ille, qui eas tulit, vel ejus Delegatus; *cap. Pastoralis* 11. §. *Praeter de Offic. Ordinar. cap. Quaerentis* 26. *de Offic. Delegati*, vel ejus Successor; *cap. Si Episcopus* 11. *quaest.* 3. pro quo venit etiam Capitulum Sede vacante; *cap. unic. de Major. et obedient. in* 6. vel (si agnoscantur injustae) Superior Censurantis plenam Jurisdictionem in illum habens, ut Papa respectu omnium, Generalis respectu Superiorum totius Ordinis, Provincialis respectu Superiorum suae Provinciae; adeo ut neque summus Poenitentiarius Romae Censuras illas in aliquem nominatim latas tollere consueverit, ne jurisdictio Ordinariorum turbetur. Benedictus XIV. *Institut. Eccles.* 55. §. 11. Non sic autem Archiepiscopus 37
respectu suorum Suffraganeorum, nisi ad eum appelletur, quia Archiepiscopus non habet Jurisdictionem absolvendi a Censura, quam in proprium Subditum tulit Episcopus ejus Suffraganeus, nisi ad eum a sententia Censurae appelletur, ut colligitur *ex cap. Nullus Primas* 7. *caus.* 9. *q.* 3. et ex *cap. Pastoralis* 11. *de Offic. Ordinarii.* Nec etiam Legatus Sedis Apostolicae, qui licet aliquo modo Superior sit Episcopi, non tamen in ordine ad causas subditorum, nisi ad ipsum sit appellatum, ut deducitur ex Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 20. *de Reformat.* Barbosa ibi, et alii. Nemo 38
tamen debet absolvi a gravibus Censuris, sive pro Foro interno, sive pro externo, nisi prius serio promittat de parendo mandatis Ecclesiae, vel absolventis, et de non committendo in posterum hujusmodi delicta; *cap. Super eo* 1. *cap. Ex tenore* 10. *cap. Ad haec* 12. *et cap. Venerabili* 52. *de sentent. Excommunicat.* In articulo mortis potest qui- 39
vis Confessarius, et in defectu Confessarii quilibet Sacerdos a quibusvis Censuris absolvere sub onore tamen, ut elapso periculo poenitens coram Superiore compareat ad exequendum, quod ille praescripserit; *cap. Eos* 22. *de sentent. Excommunicat. in* 6. Potest quis pluribus Censuris ligari, 40
et potest absolvi ab una, et non ab aliis ad differentiam peccatorum. *Ita communis.* Censura Ex- 41
communicationis ligatus non potest a peccatis absolvi, nisi prius ab ipsa absolvatur, quia excommunicatus est incapax susceptionis Sacramenti. Ita etiam *Communis Doctorum.* Forma absolutio- 42
nis a Censuris non habet praefixa verba, sed potest dari verbis exprimentibus absolutionem talis specialis Censurae, a qua fit absolutio; sed de istis, et aliis vide verb. *Excommunicatio*, verb.

(*) Circa sex casus ex speciali mandato Clement. VIII. a Sac. Congr. Episcop. et Regul. an. 1602. 26. Novembris reservatos, adest declaratio Clementis XI. die 3. Martii 1711. qua decernitur, nec Saeculares, nec Regulares privilegiatos in Urbe absolvere posse ab istis casibus, scilicet *Violationis Clausurae Monialium ad malum finem, Violationis publicae immunitatis Ecclesiasticae in terminis Constitut. Gregor. XIV. vel etiam occultae, si fiat publica auctoritate; atque publicae Presbyteri occisionis.* In reliquis vero casibus intacta manent in Urbe privilegia Confessariorum, quae ante dictum Decretum obtinebant. (*Nota Romani Theologi.*)

Responsio Auctoris ad Notas Rom. Theol.

Sed meminisse debuerat accuratus Theologus, et adnotare, jam in verb. *Absolvere, Absolutio. art.* 1. *num.* 47. fuisse a me allatam ad litteram dictam Declarationem Clem. XI. Vide ibi.

Suspensio, verb. *Interdictum*, ubi diffuse de sin-
43 gulis. Hoc unum advertas, quod etiam Reo correcto, ejusque contumacia cessante, non cessant Censurae, nisi per absolutionem tollantur, maxime loquendo de Censuris absolute latis, ut clare patet ex *Decreto* 2. Alexandri VII. die 18. Martii 1666. inter alias propositiones sequentem ordine 44. condemnantis: *Quoad forum conscientiae, Reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant Censurae.*

ADDITIONES AUCTORIS

44 Privilegium, ne quis inconsulta Sancta Sede Censuris irretiri possit, non afficit Ordinariorum sententias. Ideoque nec probat ab eorum jurisdictione exemptionem. Bened. XIV. *tom.* 2. *Const.* 40. incip. *Causarum Palatii Apostolici.*

45 Censura potest irrogari nolentibus accedere ad Synodum, si accedere teneantur; aut ea absoluta, pervenientibus, vel nondum completa, recedentibus. Idem *De Synodo Dioecesana lib.* 3. *cap.*
46 12. *num.* 1. Non sunt ferendae Censurae nisi ad coercenda graviora crimina. Nec quidquam sub Censura prohibendum, aut praecipiendum, nisi materiae gravitas, ratione sui, aut circumstantia-
47 rum eas exposcat. Idem *ibid. n.* 2. 3. *et* 4. Et gravius debet esse delictum, ob quod infligatur Censura latae sententiae. Ac ad hanc incurrendam in foro externo, requiritur sententia declaratoria
48 commissi, cui est Censura jure ipso alligata. In foro autem interno nulla est necessaria Judicis declaratio, sed sufficit, quod quis committat crimen, cui sciat adnexam esse Censuram, cum sic suam contumaciam, in Ecclesiae contemptum satis aperte manifestet. Idem *ib. n.* 5.

49 Parcissimi esse debent Episcopi in Censuris latae sententiae ferendis; cum enim extrema ea sit poena, pro extremo remedio gravibus criminibus puniendis, coercendisque reservanda est ex constanti Sacr. Congreg. sensu; *ibid. lib.* 7. *cap.* 45.

50 Verumtamen prudenter ab Episcopis interdum sub poena excommunicationis latae sententiae vetantur quaedam ex natura sua leviora, sed ob grave scandalum, quod inde consequeretur, si res vetita neglecta fuisset, res ipsa postulat, ut ita provideatur. Ita Pontifex defendit Constitutionem suam, qua vetuit, ne dispensati in Quadragesima a comestione carnium pisces degustent. *Ibid. tot. cap.* 46. At generatim loquendo, contra immoderatum Censurarum usum docte, et sapienter more suo insurgit laudatus Pontifex in *cit. Tract. lib.* 10. *cap.* 2. adducta primum auctoritate Navarri, qui *Manual. capit.* 27. *num.* 49. declamat contra exorbitantem Censurarum usum, additque, *utilem, immo et necessariam fore aliquam earum limitationem, saltem quoad forum conscientiae:* allatis deinde multis exemplis indicat, et suadet Episcopis cautelam, et circumspectionem, quam adhibere debent in decernendis praedictis Censuris.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Probari nequit Veteribus fuisse tres tantum 51
species Censurarum, idque quia non tam stricte et praecise de Censuris loquuti ii sunt, sicut recentiores. Juxta igitur modernam disciplinam 52
enumerantur tres species Censurarum, excommunicatio scilicet, suspensio, et interdictum; de- 53
gradatio vero, depositio, similesque poenae Canonicae non dicuntur Censurae. Morin. *de Sacrament. Poenitent. lib.* 6. *c.* 25. *n.* 12. *et seq.* Vanesp. *jur. Eccles. univers. part.* 3. *tit.* 11. *cap.* 2. §. 1. *et plur. seq.*

Censurae, vel a jure, vel homine feruntur. Cen- 54
surae a jure sunt generales, durant post mortem 55
etiam Legislatoris, potestque quilibet Confessarius ab iis absolvere, nisi sint reservatae. At Cen- 56
surae ab homine non sunt semper generales, nec durant post mortem Superioris, nec ab iis regulariter absolvere potest nisi idem Superior, vel Successor. Rousseaud de la Combe *in sua jurispr. Canon. verb. Censurae sect.* 1. *num.* 1. Posse etiam 57
absolvere ab ipsis Vicarium Capitularem Sede vacante, tenet idem Auctor *loco citato sect.* 7. *n.* 1.

Censurae tam a jure, quam ab homine solent esse 58
vel latae, vel ferendae sententiae. Ast quando di- 59
ci debeant Censurae latae sententiae, et quando ferendae sententiae, tradunt Cabassut. *lib.* 5. *cap.* 10. *n.* 5. *et seq. et ibi* Gibert. Zoel. *in decr. lib.* 5. *titul.* 39. *n.* 25.

Num Episcopus existens extra suam Dioece- 60
sim ferre Censuras possit in subditos suos, vide apud Gibert. in Cabassut. *lib.* 5. *c.* 10. *n.* 9.

Mulieri an competere possit potestas ferendi 61
Censuras, adi Vanespen. *jur. Eccles. univers. p.* 3. *tit.* 11. *c.* 2. *n.* 11. *et plur. seq.* ubi expendit text. *in c. de major. et obed.*

Quod attinet ad formam ferendi Censuras, no- 62
tat Hurtad. *de Censur. in commun. difficult.* 18. *per tot.* quod quando agitur de Censura ipso facto incurrenda annexa alicui praecepto, sufficit, quod ipsum praeceptum fuerit notificatum, ut ipsa per ejus violationem sine ulla monitione incurratur, quum ipsum praeceptum stet loco ipsius monitionis, et quidem continuae.

Caeterum de ipsa forma, et conditionibus in pro- 63
latione Censurarum observandis, tum quae causae requirantur, qui item sint earum effectus, et quomodo solvi queant, dicemus et quidem opportunius, dum de singulis Censuris.

ADDITIONES CASINENSES

Cum Christi Ecclesia distincta et perfecta res- 64
publica sit, quae suas habet leges, suosque cives,

profecto necesse est etiam, quod illi competat potestas animadvertendi in crimina suorum subditorum. Nam cui summa potestas et jurisdictio commissa est, cui jus est imperandi, legesque ferendi, ei quoque jus competit puniendi sontes, qui legibus non obtemperant, statumque reipublicae pervertunt. Puffendorfius *de Jure nat. et gent. lib.* 8. *c.* 2. §. 4. *n.* 3. et Heineccius *Elem. jur. nat. et*
65 *gent. l.* 2. *c.* 8. §. 159. Sed Ecclesiae duplex est forum, internum et externum, et duplex potestas, spiritualis nempe et temporalis; quapropter ei convenit etiam potestas animadvertendi in transgressores legum suarum, altera, quam communem habet cum omni vera et perfecta republica, quaque poenas infligit, quae corpus cruciant, altera ipsi propria, ei a Christo data, qua poenas irrogat, quae animum affligunt. Illae poenae dicuntur, istae proprio nomine Censurae appellantur. Corporales poenae, quas Ecclesia semper adhibuit, fuere praecipue ictus fustium, detrusio in Monasterium, aut in carcerem, exilium, mulctae pecuniariae etc. Spiritualium vero triplex est genus; excommunicatio, interdictum, suspensio; Innoc. III. *cap.* 20. *de verb. signific.* et omnibus his poenis curat Ecclesia, ut reus emendetur, et caeteri a crimine deterreantur; propterea excludit poenam sanguinis, at ita temperat poenas, quas adhibet, ut levioribus criminibus leviores quoque poenas constituat. Vide Devoti *Lib. IV. tit.* 1. §. 2. *et seq. et tit.* 17. §. 1. *et seq.*

66 Sex conditiones requirit Ecclesia, ut quis possit valide Censuras ferre. 1. Ut sit vir. Nam hanc potestatem Christus dedit Apostolis eorumque successoribus, cum illis commisit clavium potestatem, quae nullo modo mulieribus tradi potest. Ita S. Thomas, Conc. Sot. Salm. c. 4. *n.* 48. Quapropter foeminae, *licet sint Priorissae, vel Abbatissae, Censuras ferre non possunt; quando vero in jure dicuntur posse subjectos sibi Clericos suspendere ab officio, vel beneficio, suspensio* non *accipitur proprie pro Censura, cujus violator irregularitatem incurrit, sed late, et improprie pro praecepto, quo Abbatissa Clerico sibi quodammodo subjecto prohibet celebrationem, donec satisfecerit, subtrahens ei redditus interea.* D. Ligorius *lib.* 7. *dub.* 3. *num.* 11. 2. Ut sit baptizatus. Suar. Cardin. et Salmat. *cap.* 1. *n.* 51. 3. Ut sit saltem prima Tonsura insignitus, nam laici ex c. *Ecclesiae, de Const.* spiritualia tractare non possunt. Salmat. c. 1. *n.* 52. *et* 53. Sed ex communi Doctorum sententia potest Pontifex illis in aliquo casu committere potestatem ferendi Censuras. Bonac. *p.* 2. *n.* 3. *et* 6. Salmat. *loc. citato.* 4. Ut sit compos rationis, et intentionem habeat ligandi illum, contra quem fert Censuram *ex c. Cum voluntate, De sentent. excommun.* Unde Praelatus potest aliquem non includere in generali sententia, et si ille ligare non intendit, non incurritur Censura. Requiritur 5. ut non habeat jurisdictionis usum impeditum, quod accidit, quando judex est excommunicatus, vel suspensus, vel dum interponitur legitima appellatio. Suarez *disp.* 2. *sect.* 4. n. 1. *et* 2. Bonac. *l.* c. Ideoque Vicarius Episcopi excommunicati, vel suspensi non potest Censuras ferre ex c. *de Offic. Vic.* in 6. sed valide, quamvis illicite ferret occultus excommunicatus, vel haereticus; ita Suarez. *D.* 14. *sect.* 1. *n.* 8. Sotus *in* 4. *Dist.* 22. *qu.* 2. *art.* 1. Salmat. *c.* 1. *num.* 58. nam Ecclesia propter publicum bonum illi non adimit jurisdictionem; Sayr. *in cap. Ad evitanda*, immo idipsum sentiunt de publico excommunicato, si nominatim non sit denunciatus. Salmat. *Tract.* X. *c.* 1. *punct.* 5. *n.* 58. Avila *p.* 2. *disp.* 6. *dub.* 3. Bonac. *disp.* 2. *de censur. qu.* 2. *punct.* 5. *num.* 3. etc. Requiritur 6. quod libere agat, scilicet libertate physica, nam Censura, quam judex profert metu gravi coactus, est valida, uti verius affirmant Suarez *D.* 2. *sect.* 5. *n.* 6. Bon. *q.* 1. *p.* 12. *n.* 1. et Salmat. *loco citato n.* 60. Vide D. Alphon. de Ligor. *Theolog. moral. lib. VII. dub.* 3. *num.* 12.

Quamvis, ut dicit auctor, usus rationis necessarius 67 sit, ut quis Censura ligari possit, admonendum tamen impuberes incurrere in Censuras, si id expresse cautum sit in lege, uti de pueris ingredientibus Monasteria Monalium *in Trid. sess.* 25. c. 5. vel qui Clericum percutiunt in c. *fin. de sent. excom.* Non potest per modum sententiae excom- 68 municari aliquis incertus communitatis propter delictum jam patratum, ligari tamen potest Censuris latis per modum praecepti, vel statuti; sed Pontifex potest totam communitatem excommunicare, si omnia ejus membra peccarunt, Praelatus vero id facere nequit ex *c. Romana de sentent. excomm. in* 6. tamen irrita non esset Censura, uti sentiunt varii auctores. Fagnan. *in c. Responso de sent. excomm. ex n.* 93. Praelati Regulares possunt 69 suos subditos excommunicare, ubicumque existunt; jurisdictio enim Praelatorum Regularium ratione voti obedientiae immediate respicit personas; Episcopus vero non potest in subditos suos 70 Censuras ferre, dum extra dioecesim moratur, nam *ejus dominium immediate est in territorium, et hujus ratione in personas, quamdiu sub tali territorio degunt.* Salmat. *Tract. X. p.* 9. §. 103. *et ex Clement. Quamvis de Foro compet.* Excipitur 1. si subditi contumacia sit ita manifesta, quod non indigeat cognitione causae; *Can. Manifesta* 2. *q.* 1. 2. si causa sit jam cognita in proprio territorio; 3. si Censura feratur per modum statuti, vel praecepti ad evitanda futura crimina; 4. si Episcopus sit injuste expulsus a sua dioecesi, nam tum in vicinioribus locis, petita, licet non obtenta Ordinarii licentia, potest exercere suam jurisdictionem *ex cit. Clement. Quamvis.* 5. demum si Ordinarius loci, in quo moratur Episcopus, consentit ex *cap. Nullus* 9. *q.* 2. sed tunc requiritur etiam consensus partium; nam nemo invitus trahi

potest extra suum territorium. Bonac. *p.* 1,1. *n.* 3. Salmat. *num.* 105. Vide D. Ligor. *Theolog. Moral.*
71 *lib. VII. dub.* 3. §. 21. Si vero Episcopus sit in sua dioecesi, potest excommunicare subditum alibi commorantem, et tunc sufficit pro citatione, ut reus in propria domo, vel loco publico proprii territorii citetur. Salmat; *loco cit. n.* 108. sed hoc valet pro delictis patratis in proprio territorio, non vero extra illud; Suarez *D.* 5. *sect.* 4. *n.* 8. Bonac. *p.* 11. *n.* 7. nisi forte ab Episcopo lata fuerit Censura in aliquem per praeceptum particulare, puta si furetur, nam tunc peccando extra territorium probabiliter Censuram incurrit; Suarez. *D.* 5. *sect.* 5. *in fine;* Croix *l.* 9. *n.* 43. Layman. *c.* 4. *n.* 8. quia statutum respicit territorium, praeceptum vero respicit personam, et propterea ligat etiam extra territorium.

72 Ut judex licite Censuras ferre possit, observare debet solemnitates assignatas ab Innocentio IV. in *c. Cum medicinalis* 1. *de sentent. excom. in* 6. *Quisquis igitur excommunicat*, inquit, *excommunicationem in scriptis proferat, et causam excommunicationis expresse conscribat. Exemplum vero ejusmodi teneatur tradere excommunicato infra mensem, si fuerit requisitus, super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum, vel literas testimoniales confici, sigillo authentico consignatas;* et deinde: *Et haec eadem in suspensionis et interdicti sententiis volumus observari;* multas praeterea inde statuit poenas, vel ipso facto incurrendas, vel inferendas a Superioribus. Sed hoc currit, quando Censura fertur per modum sententiae, cognita causa cum citatione, ut ex dicto capite, secus vero si fertur a jure, vel ab homine per modum legis, vel praecepti; Salm. *c.* 1. *num.* 74. pariterque si judex solemnitates omitteret aliqua urgente causa, quae dilationem non patitur, aut demum, si ita ageret ex ignorantia, licet culpabili, dum Pontifex dicit: *Si quis autem judicium hujusmodi Constitutionis temerarius extiterit violator, per mensem unum ab ingressu Ecclesiae et Divinis Officiis noverit se suspensum.* Vide D. Ligorium *loco citato n.* 60. *et* 61. Censurae sententia non debet ferri die feriato, *c. final. De Feriis*, nisi rei contumacia sit adeo evidens, quod non indigeat cognitione causae; *c. Evidentia de accusat.* Si vero fertur diebus feriatis, erit quidem illicita, sed non irrita. Salm. *c.* 1. *n.* 100. De caeteris vide S. Alphons. de Ligor. *Theol. Moral. lib.* 7. *dub.* 4.

73 Censura semel inflicta non potest tolli, nisi per absolutionem, quae antiquitus dicebatur *pax, relaxatio, venia,* vel *communio;* et quia Ecclesia duplicem habet forum externum et internum, duplex est etiam absolutio, altera quae in foro exteriori conceditur, altera quae forum internum
74 tantum respicit. Quamvis dicat auctor, quod Confessarius non possit in foro externo absolvere a Censuris a jure latis, tamen D. Alphonsus de Ligorio contrariam tenet sententiam; nam Innocentius III. in *c. Nuper de sent. excom.* ait: *In secundo casu* (scilicet quod excommunicatio non sit reservata) *a suo Episcopo, vel a proprio Sacerdote poterit absolutionis beneficium obtineri. Quamvis enim et tunc non juris, sed judicis sententia sit ligatus; quia tamen conditor canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi. Decreta enim Pontificum,* concludit, *praecipue forum externum spectare solent: et cum favores Principis ampliari debeant, non est, cur tantum ad forum internum restringantur.* Vide *loco citato Dub.* 20. §. 70. Ita etiam D. Thomas *in addit. quaest.* 24. *art.* 1. Salm. *tract.* 10. *p.* 5. *n.* 44. Vasq. *de excom. dub.* 19. et admittunt etiam dari posse extra Confessionem.

Absolutio Censurae *ad cautelam* est illa absolutio, quae datur ad majorem sicuritatem, ut omnis dubitationis causa removeatur. Eam adhibent generatim Pontifices in suis rescriptis Apostolicis, ad omne impedimentum removendum, ut concessa gratia effectum suum habeat; pariterque Sacerdotes ante absolutionem Sacramentalem illam praemittunt, ne propter Censuram a jure latam, et ignotam, irrita sit absolutio Sacramentalis. Demum conceditur semper quando locus est dubitandi, num quis in Censuram inciderit, aut cum est incerta vis illatae Censurae; *cap.* 40. *de sent. excom.* 75

Absolutio *ad reincidentiam est illa, quae datur ad certum tempus, aut ad certum actum ita, ut tempore elapso, aut actu peracto ita absolutus iterum Censura implicetur.* Devoti *lib. IV. tit.* 21. §. 6. Datur tamen cum certa conditione, nempe vel ut laedens laeso satisfaciat, vel ut reus in constituto tempore certa pietatis opera compleat etc. quibus si non satisfecerit sine justa causa, in Censuram iterum incidat. 76

Neque solum vivos, sed etiam mortuos Ecclesia a Censuris absolvere consuevit. Cum enim aliquis moriens dat certa poenitentiae signa, vel cum apparet latas in eum Censuras injustas fuisse, si ante mortem impetrare pacem non potuit, post eam Ecclesia publice Censuras removet, ut compertum sit omnibus, quod ille in Catholica communione decessit. Olim tantum defuncti nomen in sacris diptychis restituebatur, vel accipiebantur oblationes ejus nomine factae. Ita Theodoretus narrat, Alexandrum Antiochenum restituisse in diptychis S. Joan. Chrysostomi nomen ab illis jam deletum. *Histor. l.* 5. *c.* 35. *p.* 235. *ed. Cantabrig.* et multa alia adfert exempla Mabillon. *Annal. Benedict. lib.* 58. *n.* 33. *et lib.* 61. *n.* 42. *et* 43. *tom.* 4. *p.* 409. 543. 544. *ed. Lucae* 1739. Sed nunc certa precum forma absolvuntur. Devoti *lib.* 4. *tit.* 21. §. 7. 77

CENSUS

SUMMARIUM

ARTICULUS I.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT ESSE, ET CONDITIONES CENSUS.

1 Hoc nomen *Census* varie accipitur. Primo accipitur Census, prout dicit, descriptionem, et aestimationem bonorum singularium civium, ut juxta singulorum quantitatem proportionaliter dividantur tributa. In hoc sensu accipitur Census *Matthaei* 22. ibi: *Licet Censum dare Caesari, an non?* Et sic etiam sumitur ab Ulpiano *in l. Vitia; et in l. Forum, ff. de Censibus.* Secundo, interdum sumitur Census pro ipsis bonis, seu fortunis, quae censentur, juxta illud Poetae: *Dat Census honores, Census amicitias.* Tertio accipitur Census pro descriptione Civium, vel ad distinguendos diversos status in ordine ad distributionem munerum, seu pacis, seu belli juxta singulorum habilitatem, ut notat Budaeus *in l. ultima ff. de Senat.* Vel ad imponenda onera, in quo sensu accipitur *Lucae* 2. ibi: *Exiit edictum a Caesare Augusto, ut describeretur universus orbis.* Quarto, sumitur pro omni eo, quod alteri solvitur in signum subjectionis, et imperii, et in hoc sensu accipitur *in cap. Quaesitum* 4. *caus.* 1. *quaest.* 3. ibi: *Salvo utique Episcoporum Censu annuo, quem ab eisdem Altaribus habere soliti sunt.* Quinto, prout ad nostrum pro- 2
positum spectat proprie accipiendo Censum, *Census est jus percipiendi pensionem annuam ex re alterius utili, et fructifera, supra qua fundatur.* Dicitur *Jus percipiendi pensionem annuam*, 3
per quae verba indicatur, Censum non esse rem ipsam, quae Censui subjicitur, nec ipsam pensionem, quae solvitur, sed potestatem, seu Jus exigendi talem pensionem ex re ipsa, super qua fundatus est Census. Et ideo cum quis per Contractum vendit *Censum*, non dicitur vendere pecuniam, aut fructus annuos, sed Jus quoddam, ratione cujus emptor *Census* potest annuatim exigere certam pecuniam, aut fructus ex re alterius. Dicitur *ex re alterius utili etc.* per quae verba in- 4
dicatur, *Censum* differre ab *Emphyteusi, et Feudo*, quia in Emphyteusi, et Feudo Dominium directum manet penes Dominum. Utile vero transit in *Emphyteutam*, vel *Vassallum;* secus autem fit in *Censu*, nam Censuista, vel Censualista nullum habet dominium in re *Censuali* (quae proinde simpliciter est alterius), sed habet Jus dumtaxat percipiendi ex ea quamdam certam pensionem in contra-

5 ctu conventam. Hinc adverte, quod Venditor
Census se obligando ad solvendam annuatim cer-
tam pensionem ex ea, dicitur *Censuarius*. Qui ve-
ro pretium dedit, sicque *Censum*, seu Jus perci-
piendi pensionem annuam ex re alterius emit,
vocatur *Censuista*, seu *Censualista*. Salas *tract. de*
Censibus dub. 1. *n.* 7. qui dicit hanc esse magis
communem appellationem. Licet alii appellent
Creditorem ipsum *Censuarium*, et *Censualistam*,
et alii utroque nomine, utrumque appellari posse
dicant.
6 Census dividitur in Reservativum, et Consi-
gnativum. Reservativus est, *quo quis transfert rem*
suam in alterum, quoad dominium directum, et uti-
le, servata sibi pensione annua super eadem re, ut
cum quis dat alteri suam domum, vel praedium
reservando sibi certam pensionem annuatim ex
domo illa, vel praedio sibi praestanda, et de hoc
Censu fit sermo *lege ult. C. de rerum permut.* ibi:
Ea lege rebus donatis Candido, ut quod placuerat,
annuum sibi praestaret. Uti Joseph Ægyptiis dedit
terras prius titulo permutationis cum tritico sub-
jectas Dominio Pharaonis sub annuo *Censu* prae-
stando; *Gen. c.* 47. *v.* 24. et de hoc Censu non
loquuntur Pontifices in suis Constitutionibus, ne-
que in eo procedunt conditiones ibi requisitae.
7 Census Consignativus, de quo in praesenti est
sermo, et Pontifices loquuntur: *Est quo quis alteri*
consignat, seu vendit Jus percipiendi annuam pen-
sionem super rebus suis fructiferis, vel super persona
sua, manente integro Dominio tam directo, quam utili
ad venditorem. Et hic Census Consignativus est ve-
luti species quaedam emptionis, ac venditionis,
unde et in Jure Canonico in *Extravagant.* Marti-
ni V. et Calixti III. quarum quaelibet incip. *Regi-*
mini, de eo agitur sub titulo *de Emptione, et Ven-*
8 *ditione*. Census Consignativus dividitur in Realem,
Personalem, et Mixtum. Realis est, *qui constituitur,*
seu fundatur super re aliqua fructifera, cui adhaeret,
et qua pereunte, Census perit. Personalis est, *qui*
fundatur super certa persona obligante se ad annuam
pensionem ex industria, arte, opificio, vel labore suo
solvendam. Mixtus est, *qui immediate super re, et*
persona fundatur, itant si res pereat, maneat ob-
ligata persona ad Censum solvendum, ad diffe-
rentiam Census realis, in quo pereunte re ex
parte, vel in totum ex parte etiam, vel in totum,
9 perit Census super ipsa re fundatus. Census Con-
signativus dividitur ulterius in Perpetuum, et
Temporalem. Perpetuus est, *quo pensio, stante con-*
tractu, caeterisque salvis, semper solvenda est; ideo-
que etiam ad haeredes, et Censuarii, et Censuali-
stae transit. Temporalis est, *quo pensio solvenda est*
solummodo ad tempus aliquod in contractu conven-
10 *tum*. Census Perpetuus subdividitur in Redimibi-
lem, et Irredimibilem. Redimibilis est, *qui restituto*
per venditorem pretio potest redimi. Irredimibilis est,
11 *qui amplius redimi nequit*. Temporalis etiam subdi-
ditur in Temporalem, qui extenditur ad certum,
et determinatum tempus v. g. ad 40. vel 60. an-
nos; et in Temporalem, qui extenditur ad tem-
pus incertum v. g. ad vitam unius hominis, vel
duorum, et hic Census proprio nomine vocatur
Vitalitius.
Ut Census sit licitus, ac justus Jure naturae, 12
saltem quatuor requiruntur conditiones. Prima
est, ut Census fundetur in re fructifera, ut prae-
dium, domus etc. cum enim Censuarius vendat
Censuistae, seu Censualistae Jus percipiendi an-
nuatim pensionem ex fructibus alicujus rei, debet
necesse ipsa res esse fructifera ad hoc, ut ex ea
possit solvi pensio. Secunda est, ut justo pretio 13
Census vendatur, et ematur, cum justum pretium
ex natura rei requiratur ad quamlibet venditio-
nem, et emptionem. Rota *par.* 4. *tom.* 2. *decis.* 17.
num. 34. Justum autem pretium est, quod lege, 14
vel consuetudine taxatum est, uti est in Imperio
Romano centum pro quinque annuatim solvendis
ex Constitutione Caroli V. edita in Comitiis Au-
gustanis anno 1548. Tertia est, ut pereunte re in
totum, vel in partem, aequaliter pereat Census.
Quarta est, ut res Censui subjecta non alienetur 15
sine consensu Censualistae, ne, vel minus secure,
vel majori difficultate cogatur exigere pensionem
annuam. Ut autem Census sit licitus, et justus 16
Jure Canonico plures aliae conditiones requirun-
tur, ut videre est in Constitutione Martini V. in-
cip. *Regimini* edita 1423. et relata *in Extravagan.*
commun. cap. 1. *de emptione, et venditione;* et in
Constitutione Calixti III. incip. etiam *Regimini*
edita 1455. et relata pariter *in d. Extravagan.*
commun. cap. 2. *de emptione, et venditione;* et in
Constitutione Sancti Pii V. incip. *Cum onus Apo-*
stolicae servitutis, edita 1569. quae cum prae aliis
conditiones ad Census requisitas diffuse expri-
mat, per distinctos §. ad literam datur.

PIUS PAPA V.

Ad perpetuam rei memoriam.

Cum onus Apostolicae Servitutis obeuntes co- 17
gnoverimus innumeros celebratos fuisse, et in
dies celebrari Censuum Contractus, qui nedum
continentur intra limites a nostris Antecessori-
bus eisdem Contractibus statutos, verum etiam,
quod deterius est, contrariis omnino pactionibus,
propter ardentem avaritiae stimulum, Legum
etiam Divinarum manifestum contemptum prae-
seferunt, non potuimus, animarum, prout te-
nemur, saluti consulentes, ac piarum mentium
petitionibus etiam satisfacientes, tam gravi morbo,
lethiferoque veneno salutari antidoto non mederi.
§. 1. Hac igitur nostra Constitutione statuimus,
Censum, seu annuum redditum creari, consti-
tuive nullo modo posse, nisi in re immobili, aut

quae pro immobili habeatur de sui natura frugifera, quae nominatim certis finibus designata sit.

§. 2. Rursum nisi vere in pecunia numerata, praesentibus testibus, ac Notario et in actu celebrationis Instrumenti, non autem prius recepto integro justoque pretio.

§. 3. Solutiones, quas vulgo anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci prohibemus.

§. 4. Conventiones directe, vel indirecte obligantes ad casus fortuitos eum, qui alias ex natura contractus non tenetur, nullo modo valere volumus.

§. 5. Quemadmodum nec pactum auferens, aut restringens facultatem alienandi rem Censui suppositam, quia volumus rem ipsam semper, et libero, ac sine solutione laudemii, seu quinquagesimae, aut alterius quantitatis vel rei, tam inter vivos, quam in ultima voluntate alienari.

§. 6. Ubi autem vendenda sit, volumus Dominum Census aliis omnibus praeferri, eique denuntiari conditiones, quibus vendenda sit, et per mensem expectari.

§. 7. Pacta continentia morosum Census debitorem teneri ad interesse lucri cessantis, vel ad Cambium, seu certas expensas, aut certa salaria, seu expensas medio juramento Creditoris liquidandas, aut rem Censui subjectam, sive aliquam ejus partem amittere, aut aliud Jus ex eodem contractu, sive aliunde acquisitum perdere, aut in aliquam poenam cadere, ex toto irrita sint, et nulla.

§. 8. Immo, et Censum augeri, et novum creari super eadem, vel alia re in favorem ejusdem, aut personae per eum suppositae pro Censibus temporis, vel praeteriti, vel futuri, omnino prohibemus.

§. 9. Sicuti etiam annullamus pacta continentia solutiones onerum ad eum spectare, ad quem alias de Jure, et ex natura contractus non spectarent.

§. 10. Postremo Census omnes in futurum creandos non solum re in totum, vel pro parte perempta, aut infructuosa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad ratam perire, sed etiam posse pro eodem pretio extingui. Non obstante longissimi etiam temporis, ac immemorabili, immo centum, et plurium annorum praescriptione, non obstantibus aliquibus pactis directe talem facultatem auferentibus, quibuscumque verbis aut Clausulis concepta sint.

§. 11. Cum vero traditione pretii redditus extinguendus erit, volumus per bimestro ante id denunciari ei, cui pretium dandum erit, et post denunciam intra annum tamen etiam ab invito pretium repeti posse, et ubi pretium, nec volens intra bimestre solvat, nec ab invito intra annum exigatur, volumus nihilominus quandocumque redditum extingui posse, praevia tamen semper denuncia, de qua supra, et non obstantibus his, de quibus supra; idque observari mandamus etiam si pluries, ac pluries denunciatum fuisset, nec unquam effectus secutus fuisset.

§. 12. Pacta etiam continentia pretium Census extra casum praedictum, ab invito, aut ob poenam, aut ob aliam causam repeti posse, omnino prohibemus.

§. 13. Contractusque sub alia forma posthac celebrandos foeneratitios judicamus, et ita illis propterea non obstantibus, quidquid vel expresse, vel tacite contra haec nostra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat a Fisco volumus posse vindicari.

§. 14. Hanc autem salutiferam sanctionem nedum in Censu noviter creando, verum etiam in creato quocumque tempore alienando, modo post publicationem Constitutionis creatus sit, perpetuo, et in omnibus servari volumus.

§. 15. Declarantes pretium semel Censui constitutum numquam posse ob temporum, aut contrahentium qualitatem, seu aliud accidens, nec quoad ultimo contrahentes minui, vel augeri.

§. 16. Et licet Legem ipsam ad contractus jam celebratos non extendamus; illos tamen omnes, in quos sub alia forma pervenerunt Census, hortamur in Domino, ut singulos contractus Censurae bonorum Religiosorum subjiciant, et animarum saluti consulant.

§. 17. Non obstantibus quibusvis Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, statutis et consuetudinibus, nec non privilegiis, et Literis, etiam per quoscumque Romanos Pontifices Praedecessores nostros, ac etiam Nos sub quibuscumque tenoribus, et formis, ac cum quibusvis Clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis, nec non irritantibus Decretis, ex quavis causa etiam per modum Legis universalis, aut alias quomodolibet editis, sive in favorem Universitatum, Communitatum, Collegiorum, Congregationum, Civitatum, et Locorum concessis, approbatis, et innovatis, quibus omnibus, et singulis illorum tenores praesentibus pro expressis habentes, quatenus directe, vel indirecte praesenti nostrae Constitutioni in toto, vel in parte contrarientur, specialiter, et expresse derogamus; caeterisque contrariis quibuscumque.

§. 18. Volumus autem, quod praesentes in Cancellaria, et acie Campi Florae publicentur, et inter Constitutiones extravagantes perpetuo valituras conscribantur.

§. 19. Et quia difficile foret praesentes ad singula quaeque loca deferri, volumus, et etiam declaramus, quod earum transumptis, etiam impressis alicujus Notarii manu subscriptis, ac sigillo alicujus Praelati munitis, eadem prorsus fides ubique adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

§. 20. Nulli ergo omnino etc.

Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnatio-

consuetudinem abrogata, utique in nullo Foro obligat, cum Lex humana usu non recepta, vel per legitimam contrariam consuetudinem abrogata, vim obligandi non habeat *ex cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine*, ibi: *Licet etiam longaevae consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeo valitura, ut vel Juri positivo debeat praejudicium generare, nisi fuerit rationabilis, et legitime sit praescripta.* Unde cum in hoc Canone Lex jam recepta, et usu confirmata per contrariam consuetudinem abrogari possit; multo magis ab initio per non usum ei derogari poterit, ut recte dicit Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 3. *verb. quartum.* Et ad hoc optime facit, quod dicit Herincx *part.* 2. *Summae Theologicae disp.* 3. *de legibus num.* 117. ibi: *Ex his patet, quomodo multae Leges seu Bullae Pontificiae in variis regionibus non obligent; videlicet, quia vel in iis neque divulgatae, seu publicatae, neque acceptatae fuerunt, consentiente, seu tacite connivente Pontifice; vel quia defectu publicationis, et acceptationis, esto in principio culpabili, tandem in perfectam desuetudinem devenerunt. Illud autem plerumque oritur ex eo, quod Ordinarii frequenter advertant, aut existiment, ac saepe non infundate, Leges varias non congruere publicae utilitati suarum Dioecesium ob inveteratas, et rationabiles earumdem consuetudines, genium plebis, defectum finis Legis, v. g. quia lata fuit ob pericula, et defectus, qui ibidem generatim non grassantur, immo vix noscuntur etc. Interdum etiam Ordinarii ob Potestatem Laicam non possunt exequi pro libitu suo mandata Apostolica. Interea vero tempore fluente in desuetudinem Leges abeunt, antequam usu*
21 *recipiantur.* Haec ille, quia testibus Tamburino *tom.* 2. *lib.* 9. *tract.* 2. *de censibus*, Lessio *l.* 2. *c.* 23. *dub.* 13. Herincx *in summa l.* 7. *cap.* 20. §. 1. *lit. l.* et aliis, dicta S. Pii V. Constitutio non est usu recepta in Gallia, Belgio, Germania, Hispania, et Sicilia, ibi non obligat, et consequenter valide, et licite ibidem fiunt contractus Censuales, non attentis conditionibus in ipsa Piana Constitutione praescriptis.

22 Census Consignativus realis, sive perpetuus, et irredimibilis ex utraque parte, tam Censuarii, quam Censualistae, sive Temporalis, et redimibilis ex utraque parte, ubi non est in usu Piana Constitutio, est licitus de Jure naturali, quia universaliter *ex Regula* 75. *Juris in* 6. *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*, et te-
23 nent passim Doctores. Sic etiam de Jure naturae est licitus Census personalis, dummodo Persona, in qua Census constituitur, sit fructifera, idest talis, quae sua arte, opera, vel industria fructum aliquem pariat, unde Censum solvere possit; potest enim super industria hominis constitui obligatio solvendi annuatim aliquid ex suis lucris per modum Decimarum, vel tributorum, quae dicuntur personales; *arg. cap. ad Apostolicae, et cap. Pastoralis, de Decimis*; et nihil obstat similem obligationem vendi posse, adeoque etc. De Jure 24
autem Canonico, tam Census perpetuus, et irredimibilis ex utraque parte, sicuti et redimibilis pariter ex utraque parte, quam Census personalis, est illicitus, et prohibitus per citat. Constitutiones Martini V. et Calixti III. incip. *Regimini*, et S. Pii V. incip. *Cum onus*, adeoque non nisi in locis, ubi illae, vel non receptae, vel abrogatae sunt, potest valide, et licite sustineri.

Census perpetui creati ad formam Bullae Pianae connumerantur inter bona immobilia. Clement. *Exivi* §. *Cumque annui redditus, de verb. signif.* Merlin. *de pignorib. lib.* 2. *tit.* 1. *quaest.* 44. *num.* 37. Binsfeld. Molinaeus, et alii, quos affert, et sequitur Salas *dub.* 44. et Cardinal. Lugo *disp.* 27. *section.* 1. *num.* 8. ubi dicit quod communis, et verior sententia docet, Census, seu redditus ad longum tempus censeri inter bona immobilia; secus vero si sint ad modicum tempus, et habetur etiam ex Rota *parte* 12. *recent. dec.* 413. *num.* 25
72. Census creati ad formam Bullae Pianae spectantes ad Ecclesias, et Loca Pia reduci non possunt ad minorem fructum sine Beneplacito Apostolico. Riccius *dec. Cur. Archiepiscop. Neapol.* 134. *part.* 1. *per tot. et in praxi p.* 1. *resol.* 87. *n.* 2. et alii, quos refert, et sequitur Donat. *prax. rerum. Regul. tom.* 2. *part.* 2. *tract.* 14. *quaest.* 58. *num.* 1. 26

Regulares nequeunt censuario nomine recipere pecuniam sine Beneplacito Apostolico. Sacr. Congr. Conc. *in Romana Cirstercienstum* 1. *Sept.* 1617. teste Card. Petra *tom.* 5. *in Constit.* 5. *Pauli IV. sect.* 3. *n.* 23. 27

ADDITIONES AUCTORIS

Censuum, et Cambiorum fructus a Communitatibus Ditionis Ecclesiasticae conventi, ad aequitatis rationem reducuntur a Benedicto XIV. *tom.* 1. *Const.* 139. incip. *Ci è stato*, ubi acriter improbata aviditate vilis lucri illorum, qui non erubuere opprimere, et aggravare magis Communitates dicti status exorbitantibus usuris quinque, sex, septem, et etiam octo, et novem pro centenario; ipsos Census reducit, et moderatur ad quatuor tantum pro quolibet centenario. Vide ipsam, ubi multa ad rem scitu digna traduntur. 28

Census realis, de quo supra *n.* 8. licitus est, et immunis ab usura, nam venditur, et emitur jus percipiendi partem fructuum ex alieno fundo, quae fructuum portio est pensio singulis annis solvenda. Idem *de Synodo Dioeces. lib.* 7. *cap.* 48. §. 4. 29

Census vero personalis non transit in realem, quamvis detur hypotheca, qua pereunte Census non perit: de eo dubium est, num de sua natura sit usurarius, nec ne. Constat tamen vetitum 30

esse ex Constitutione S. Pii V. in qua constituuntur Census conditiones; *ibid.* §. 4.

31 Num conditiones illae, quoad ea, quae non sunt de jure naturali, ac divino, ex contraria consuetudine legitime praescripta, cessarint obligare apud quasdam nationes, dubium est. Ac pro Hispania idem Pius V. concessit non obligare, ut ex Guttierez; *ib.* §. 5. Et revera accidere posse, ut ea contraria consuetudo alicubi invaluerit, scri-

32 bitur *ibid.* Monet tamen Pontifex, etiam in iis Dioecesibus, in quibus Piana Constitutio non viget, ut a Censibus personalibus, praesertim utrinque redimibilibus abstineatur; *ibid.* §. 6.

AUDITIO EX ALIENA MANU

33 De Censu reservativo, tum consignativo ea supplere, quae ab Auctore omissa sunt, longum esset, limitesque praefixos excederet. Vide, si lubet, qui de utroque hoc Censu paucis, sed dilucide agit, Aulisium in libro singulari *de Censibus.*

ARTICULUS II.

EX EDITIONE BARBIELLINIANA

QUOAD EXTINCTIONEM CENSUS.

1 De extinctione Census, cujus adeo frequens in foro occurrit disputatio, uil meminit Auctor, neque hic vacat operosius super omissis inquirere, ideo paucis complectar, quae singulariora reputavi. Census potest quantolibet a Debitore extingui. Sed non solum a Debitore, verum etiam a tertio potest extingui, et a tertio quoque extinctus omnem adimit facultatem Creditori agendi

2 contra Debitorem. A tertio dupliciter extinguitur, vel absolute, vel translative reportata nempe per solventem a Creditore cessione translativa jurium Census anterioritatis, et potioritatis. Primo casu solvens acquirit tantum jus ad sortem repetendam. Secundo vero casu distinguendum est inter cessionem simplicem translativam anterioritatis, et potioritatis, et cessionem Census vivi, et realis, ac Crediti fructiferi. Primo casu nil aliud pariter praeter sortem consequetur. Constantin. *Vol. decis.* 29. *per totum*, Zanch. *de praelat. credit. exercit.* 2. §. 9. *num.* 85. Rota *post Cenc. de Cens. decis.* 503. *num.* 5. Secundo autem casu eodem gaudet privilegio perceptionis fructuum, quo fruebatur ipse Creditor, adeo ut, mutata tantum Creditoris persona, Debitor ad idem teneatur.

3 Dicitur autem Creditor censualis dimissus per modum absolutae extinctionis, cum in potiori instrumenti parte de omnimoda extinctione agitur; deinde vero in Capitulo prorsus separato apponitur cessio simplex jurium anterioritatis, et potioritatis, non cessio Census vivi, et realis, ac Crediti fructiferi. Rota *in Romana Immissionis* 27. *Martii* 1726. §. *Sed omnem, coram Eminentissimo Calcagnino. In Recineten. Salviani* 5. *Decembris* 1735. §. *Quidquid inquam, coram Nunez. In Romana Censuum super subingressu quoad partitam reservatam* 22. *Julii* 1753. §. 3. *et* 4. *in fin. coram Bussio confirm.* 10. *Decembr.* 1753. *impress.* 1654. §. *coram eodem.*

Nec pactum subingressus in simplici cessione qualitatem fructiferam Census inducit. Duplex enim subingressus dari potest tum quoad sortem, tum quoad fructus, et ad excludendam qualitatem fructiferam satis est, quod respectu sortis possit verificari, ne sine effectu remaneat. Constantin. *loc. citato;* Rota *in recent. part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 515. *num.* 7. Licet per subsequentem fructuum solutionem tacita Debitoris supponerit ratificatio. Rot. *post Paulut. dissert.* 52. *tom.* 2. *dec.* 1. *n.* 7. *et seq. in recent. p.* 14. *dec.* 171. *n.* 15. 4

Idem dicendum de clausula: *Translativamente non estintivamente* in hujusmodi extinctionem instrumentis apponi solita. Rota *in Romana censuum super Subingressu quoad partitam reservatam* 22. *Junii* 1753. §. 3. *et* 4. *confirmat. ut sup.* 5

Extinguitur etiam Census, si Creditor Census irrevocabiliter censiti fundi dominium acquirat, adeo ut a qualibet cesset productione fructuum. Cenc. *de Cens. qu.* 119. *n.* 1. *et seq.* Rota *post eumd. dec.* 511. *n.* 1. *et* 2. *coram Emerix jun. dec.* 661. *n.* 2. *coram Crescent. decis.* 503. *num.* 16. Cum enim Census impositio naturam sapiat servitutis realis, quae extinguitur per irrevocabilem praedii servitutis acquisitionem; Paulut. *dissert.* 52. *num.* 7. *et seq.* Cenc. *de Cens. quaest.* 114. *num.* 2. *et* 3. ita et consecuto irrevocabili fundi censiti dominio Census extinguatur oportet, ne creditum, et debitum dominium, et servitus, actio, et passio in eodem subjecto reperiatur contra censuram *text. in leg.* 1. *Codic. de haered. vel act. vend. ibique* Gotofred. *not.* 28. et Doncll. *tom.* 3. *edit. Lucen. col.* 929. *et* 930. *num.* 2. *et seq.* Rot. *in Eugubina Census super fructibus* 3. *Februar.* 1736. §. *Statim, coram Molino.* 6

Neque loco damnorum, ot interesse hujusmodi fructus percipi, et percepti retineri possunt. Ita enim eluderetur lex, et quod directe prohibitum est, indirecte permitteretur. Rota *post Cenc. de Cens. decis.* 228. *n.* 3. *In recent. dec.* 336. *a n.* 1. *ad* 4. *et num.* 7. *in Nepesina Salviani* 25. *Januarii* 1726. §. *Posita cor. Cerro*, et in dicta *Eugubina Census super fructibus* §. *Nec profuit*, ubi plures allegantur. 7

Caetera quae omittuntur, habes *in* Cenc. *de Cens.* et consulend. etiam Zech. *Rigor. moderat. circa usuras Dissert.* 3. c. *de Cens. sect.* 7. *per tot.* 8

CESSIONES

SUMMARIUM

1. Cessiones commodi exigendi fructus Beneficiorum prohibentur sub poena Excommunicationis. — 2. Cessiones commodi exigendi pensiones, factae intra sex menses a die captae possessionis Beneficii, annullantur. — 3. Quoad Cessionem bonorum. *Remissive.* — * 4. Quinam possunt juri suo cedere. — 5. Debitor non potest in praejudicium creditorum jus quaesitum cedere. — 6. De Cessione translativa. — 7. Non valent Cessiones factae a majoribus in potentiores. — 8. Quaenam requirantur, ut Cedens incidat in poenam. — 9. An Ecclesia potentior nequeat Cessionem habere. — 10. An possit fieri Cessio in Clericos ratione mutandi judicii. *Remissive.* — 11. Jura personalia personis ipsis adnexa cedi non possunt. — 12. Quae enumerantur. — 13. Generalis regula de Cessione. — 14. An jura passiva cedi possint. — 15. An Cessio U juriam sit stricti juris. *Remissive.* — 16. Cedens tenetur tradere Cessionario instrumentum nominis cessi, ut agere queat contra debitorem cessum. — 17. Periculum nominis cessi, quando illud fuit venditum, vel in solutum datum, tunc cedens ad aliud non tenetur, quam quod nomen cessum sit verum; non tamen quod sit exigibile. — 18. Cessio facta sine causa, et sine titulo est nulla. — 19. An cedens post Cessionem possit aliquid facere in praejudicium Cessionarii. *Remissive.* — 20. Quid sit Cessio Bonorum. — 21. Ejusdem divisio. — 22. Quid Cessio voluntaria. — 23. Quidve judiciaria. — 24. Quinam beneficio Cessionis judiciariae non gaudeant. — 25. Debitor eximitur a poena detentionis. — 26. Quid in casu quo bona non sufficiant ad debiti solutionem. — 27. Quomodo Cessio bonorum sit peragenda. *Remissive.*

1 Cessiones commodi exigendi fructus Benefi-
ciorum prohibentur sub poena excommuni-
cationis, et annullantur a Bened. XIV. *tom.*
2 1. *Constitut.* 29. in *Universalis* §. Cessiones
commodi exigendi pensiones, factae intra sex
menses a die captae possessionis Beneficii, an-
nullantur. Idem *Constitution.* 30. incip. *In subli-
mi* §. 4.

3 Quoad Cessionem bonorum; vide verb. *Restitutio art.* 1. *a num.* 49. *ad* 59. et verb. *Solutio a num.* 3. *ad* 6.

ADDITIONES CASINENSES

4 Juri suo cedere possunt illi tantum, qui possunt alienare vel transigere. Ita non potest cedere sua jura decoctus. Noguerol. *alleg.* 16. *num.* 102. Ita Ecclesia et minores non possunt sua jura cedere; *c.* 2. *de rebus Eccles. non alienand. in* 6. *Clement.* 2. *eodem.* Molina de *just. et jur. tr.* 2. c. 224. Mantic. de *tacit. l.* 4. *tit.* 6. *n.* 39.

5 Debitor non potest in praejudicium creditorum
jus quaesitum cedere; *L. debitorem, Cod. de pignor.*
quamvis in jure nondum quaesito, sed quaeren-
do possit illis praejudicare, uti repudiando haere-
ditatem sibi delatam; *L. debitorem,* 20. *ff. quae in
fraud. credit.* quia jus quaerendum nondum est in
bonis debitoris. *L. vitia renum. ff. ad leg. falcid.*
6 Sanch. *de matrim. l.* 6. *dis.* 4. *a n.* 8. Haec sunt de
Cessione simplici; videamus nunc de translativa.
Cessio translativa in alium supponit jus quae-
situm in transferente non posse a debitore fieri in
praejudicium creditorum. *L. si avia, Cod. de Jur.
deliber.* Maschard. *tom.* 1. *concl.* 44. Limita, si
Cessio fieret in eum, qui absque Cessione succe-
dere potest, uti cohaeres, vel substitutus, aut hae-
res ab intestato. Cancer. 3. *p. var. res. c.* 15. *n.*
160. Aliud ergo est simpliciter repudiare hae-
reditatem aut legatum, et aliud illud in alium
transferre, seu cedere illi, qui absque tali Cessione
illud acquirere non potuisset; et prius fieri po-
test, quia haeres aut legatarius nondum fecit per
acceptationem suam, rem legatam; non item se-
cundum; ex quo enim haeres aut legatarius rem
legatam alteri cedat, videtur tacite illam adire,
aut acceptare, et talis non tam diceretur omitte-
re, quam patrimonium minuere, quod fieri non
potest in praejudicium creditorum, nisi Cessio-
narius etiam non obstante Cessione illam rem le-
gatam acquisivisset. Vide D. D. cit.

Non tantum Cessiones a minoribus factae, ut 7
supra dictum est, non valent, sed neque factae,
a majoribus, si fiant in potentiores, ut quando
creditor actionem et nomen debitoris sui potentiori
cedit juxta *L.* 1. *et* 2. *Cod. ne liceat potentioribus.*

Cedens, ut incidat in poenam, debet esse do- 8
losus, et quod cedat causa opprimendi adversa-
rium.

Quaeritur, an Ecclesia potentior nequeat Ces- 9
sionem habere. Affirmant multi apud Oleam *de
cess. tit.* 2. *q.* 4. *n.* 44. Maschard. *de prob. concl.*
558. *num.* 20. Vera tamen sententia est negativa,
et Cessio in ejus favorem facta non subjacet
poenae; *L.* 2. *Cod. ne liceat potentiori;* nisi Ecclesia,
vel Clerici jurisdictionem haberent in Laicum,
contra quem sit Cessio. Menoch. *l.* 1. Olea. de
cess. tit. 2. 9. 4. *num.* 45. quamvis ipse Olea *n.*
48. ab hac sententia recedat, et verius judicet,
minorem, et Ecclesiam inter potentiores ratione
privilegiorum, quae habent, esse referendos, ideo-
que si de fraude appareat, exceptione et edicto
Praetoris posse repelli, et citat Farin. *in fragm.*
n. 308. *et* 311. nisi velint uti illo jure, quo ute-
retur is, a quo causam habuerunt; ex Cujacio *lib.*
8. *obs.* 31. ibi: *vel si non denegatur actio etc.* An 10
possit autem fieri Cessio in Clericos ratione mu-
tandi judicii? vide Oleam *loc. cit. a n.* 46.

Neque jura personalia personis ipsis adnexa 11
cedi possunt. *L. mulier ff. de jur. dot.* Archid. *in
cap. privil. de Reg. Jur. in* 6. Talia sunt: 1. actio 12
directa. Noal. de *transmis. cap.* 24. *num.* 14. et
auct. mox cit. 2. Usus fructus. *L. si usus fructus*

ff. de jur. dot. Surd. de alim. *tit.* 8. *privil.* 55. *num.* 4. *et tit.* 5. *num.* 9. Limita quoad commoditatem fructuum, quae cedi potest. Mantic. de *tacit. lib.* 13. *tit.* 32. *num.* 4. Ita usus tamquam jus personale cedi non potest. *L. si habitatio, ff. de habitat.* Noal. *de transmis. cap.* 66. 3. Ita privilegium personale cedibile neque transmittitur. Olea *loc. cit. num.* 21. 4. Ita facultas eligendi, vel nominandi, quam quis habet jure proprio, licet in alium transferri, potest, tamen facultas competens ad alterius utilitatem, uti nominandi aliquem ad successionem, non potest cedi. Vide Oleam *de cess. tit.* 3. *quaest.* 1. Cyriac. *lib.* 2. *contr.* 297.

13 Generalis regula est, quod omne, quod cedi potest, possit etiam transmitti, et quod transmitti non potest, neque cedi potest. Consule D. D. cit.

14 Ad quaesitum: An jura passiva, vel actiones passivae cedi possint? negative respondetur secundum communiorem apud Oleam *de cess. jur. tit.* 3. *quaest.* 9. *num.* 8. Ratio est, quia Cessio est translatio facta juris proprii in alium, actiones vero passivae nostrae non sunt, neque in nostris bonis, sed creditorum. *L. postquam, ff. de usufr. L. mulier. bona, ff. de jur. dot.* Merlin. *de pignor. lib.* 1. *quaest.* 8. *num.* 4. et ita in usufructuarium universalem bonorum, immo nec in emptorem haereditatis transeunt debita, ut contra illos agere possint creditores.

15 Olea contra multos tenet in quaestione, an Cessio jurium sit stricti juris; *d. tit.* 6. *quaest.* 6.

16 Cedens tenetur tradere Cessionario instrumentum nominis cessi, ut agere queat contra debitorem cessum. Gratian. *disc. for. cap.* 501. Cenc. *de cens. quaest.* 72. *num.* 23. Neque sufficit quod constet de credito per sententiam. Hering. *de fidejuss. cap.* 27. *p.* 3. Limita si creditor juramento suo affirmaret, se amisisse, tunc enim liberaretur. An vero sufficiat quod cedens ostendat, et indicet notarium, qui fecit instrumentum? ut tenuit Rot. *apud Seraph. dec.* 1477. *num.* 8. vel requiratur actualis traditio, ut tenuit Rot. *dec.* 14. *num.* 3. *p.* 4.

17 Periculum nominis cessi, quando illud fuit venditum, vel insolutum datum, tunc cedens ad aliud non tenetur, quam quod nomen cessum sit verum, non tamen quod sit exigibile. *L. si nomen.* 4. *ff. de haered. vel act. vendit.* Olea *loc. cit. quaest.* 3. *num.* 3.

Cessio facta sine causa, et sine titulo est nulla. 18
L. fin. Cod. mandati. Ciarlin. *contr. for. cap.* 179.
num. 20. Grass. *de excep. excep.* 40. Sicut est nulla, quando titulus fuit nullus. Gratian. *disc. for. cap.* 479. *num.* 72. Farin. *de falsit. quaest.* 162. Menoch. *lib.* 3. *prae.* 129. *num.* 29. et sicut falsa causa vitiat contractum, ita et Cessionem. Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 21. *quaest.* 2. *et per totum;* Praesumitur enim tunc simulate facta. DD. cit.

Quaestio autem, an cedens post Cessionem pos- 19
sit aliquid facere in praejudicium Cessionarii, ut confitendo, liberando, vel exigendo, videri potest apud Cacheran. *decis.* 52. *et* 45. Merlin. *de pignor. lib.* 2. *quaest.* 32. Olea *de cess. tit.* 8. *quaest.* 2.

Cessio Bonorum est desertio bonorum omnium 20
in creditorum favorem peracta a debitore, quum
non possit amplius debitis suis satisfacere. Haec 21
autem Cessio una est voluntaria, judiciaria al-
tera. Cessio Bonorum *voluntaria* est ea, quam 22
creditores sua sponte admittunt, et haec aliud non
efficit, quam id, quod ex stipulationibus Creditores
inter et debitorem derivatur. Cessio vero Bonorum 23
judiciaria in beneficium est debitoris, cui pro in-
columitate suae libertatis, omnia bona sua cre-
ditoribus deserere conceditur, non obstante qua-
cumque in contrarium stipulatione. Cessionis hu- 24
jusmodi beneficio non gaudent Exteri, omnes qui
vulgo dicuntur *Stellionart*, fraudulenter Decocti,
damnati causa furti etc. Tutores, Administrato-
res, Depositarii etc. Cessio judiciaria creditoribus
proprietatem nullo modo tribuit, sed tantum jus
bona venumdandi in propriam utilitatem, et fru-
ctus percipiendi donec venumdentur. Hac Bono- 25
rum Cessione eximitur debitor a poena detentionis,
vulgo *Arresto personale:* Si vero bona satis non 26
sint ad omnia debita solvenda, debitor et alia si
acquirat bona cedere tenetur, usque in integrum
solvat. *Cod. Regn. utriue. Sicil. leg.* 1218. *ad* 1225.

Quomodo Cessio Bonorum sit peragenda, vid. 27
Azzariti *Dizionar. Ragionat. del Codice pel Regno delle due Sicilie part.* 3. *ad verb. Cessione di Beni.*

CHARACTER SACRAMENTALIS

VIDE VERB. *SACRAMENTUM ART. II. A NUM.* 33. *AD* 41.

CHARITAS

VIDE VERB. *VIRTUS A NUM.* 34. *AD* 87.

CHARITATIVUM SUBSIDIUM

VIDE VERB. *SUBSIDIUM CHARITATIVUM.*

CHIROMANTIA

VIDE VERB. *SUPERSTITIO NUM.* 20.

CHOREÆ

SUMMARIUM

1. Choreae publicae festis diebus prohibentur. — 2. Choreas extrema die Bacchaualium ultra mediam noctem produci vatatur iu tota Ecclesiastica Ditione. — 3. Choreae, quamvis ex sui natura sint licitae, vix tamen in actu, quomodo nunc fiunt, permitti possunt. — 4. Choreas a Clericis non sine peccato gravi agi posse, Thaologi pierique affirmant. — 5. Alia ad rem. *Remissive.*

1 Choreae publicae festis dicbus probibentur a Benedicto XIV. *tom.* 1. *Constit.* 60. incip. *Nihil profecto*, §. 4. in qua *Constitut.* multa ad rem merito observanda tradnntur.

2 Choreas extrema die Bacchaualium ultra mediam noctem produci vetatur in tota Ecclesiastica Ditione ab eodem Pontifice, *tom.* 2. *Constit.* 45. iucip. *Inter caetera*; et utinam ubique hoc observaretur.

3 Choreae, quamvis ex sui natura sint licitae, vix tamen in actu, quomodo nunc fiunt, permitti possunt, cum plerumque sint peccandi occasio. Idem *Instit. Eccles.* 76. §. 5.

Choreas vero a Clericis non sine peccato gravi 4
agi posse, Theologi plerique asserunt; *ibid.* §. 7. Quia et prohiberi possuut ab Episcopis Clerici omnes, ne Choreas ducant, ne in illis ludsnt instrumentis, quia nec permittant eas fieri iu suis aedibus Ecclesiasticis, Canonicalibus, seu etiam Beueficialibus deputatis pro domicilio Bcueficiati, etiamsi illae fierent nomine consauguineorum ibidem cohabitautium; quao verba sunt decreti Sac. Congregationis, relati *in cit. Instit.* 76. §. 8.

Alia ad rem, vide verb. *Clericus art.* 4. *a n.* 5
13. et verb. *Luxuria num.* 88.

CHOREPISCOPI

ARTICULUS EX EDITIONE BARBIELLINIANA

SUMMARIUM

1. Quaestio exorta de Chorepiscopis, et variae opiniones de aorum Ordinationa. — 2. Affertur prima. — 3. Affertur secunda. — 4. Affertur tertia. — 5. Distinctio facta a Chardonio inter Orientem et Occidentem. — 6. Quoad alia. *Remissive.* — * 7. Chorepiscoporum institutio est antiquissima. — 8. Etymologia nominis. — 9. Eorum munus. — 10. Discrimen Chorapiscopos intar et Presbyteros referendum est ad jurisdictionem, non ad Ordinem. — 11. Confirmatur sententia, Chorepiscopos alios fuisse Episcopos, alios Presbyteros.

1 Quae sub Carolo M. Gallicanas Ecclesias multum divcxavit, de Chorepiscopis controversia, fuerintne ordinatione sua et charactere veri Episcopi, an tantnm Presbyteri aliqua dumtaxat auctoritate, et jurisdictione supra caeteros donati; eadem Theologos nostros, et Jurisperitos etiamnum in varias seutentias distrahit.

2 Petrus de Marca *de Conc. lib.* 2. *cap.* 13. *et* 14. Morinus *de Sacr. Ordin. par.* 3. *Exercit.* 4. *cap.* 2. Thomassinus *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 1. *et* 2. cum primis vero Witasse *de Sacram. Ordin. p.* 11. *q.* 1. *append. de Chorepiscopis*, docent: Chorepiscopos ordinatione sua fuisse meros Presbyteros, adeoque Chorepiscopatum nudum fuisse officium, et ministerium ad levandam Episcopis in pagis, et villis sollicitudinem; quod etiam *l. infra cit.* Auctor noster existimabat.

Contra Rhabanus Moguntinus Archiepiscopus 3
in opusculo do Chorepiscopis, quod ad postulationem Reginbaldi Chorepiscopi edidit, Turnelius *de Ord. quaest.* 7. *art.* 1. et P. Sbaralea *Dissert.* 29. inter additas a Franc. Antonio Zaccaria Fleurysnae *Disciplinae populi Dei Tom. III. edit.* 1782. *p.* 180. contendunt, Chorepiscopos non officio tantum, ot aliquo ministerio, sed etiam propria ordinatione fuisse veros Episcopos.

4 Bellarminus *l.* 1. *de Cleric. cap.* 17. et Hallierus *de Sacr. Election. et Ordinat. sect.* 5. *c.* 2. §. 2. *seqq.* mediam inierunt viam, duosque distinguunt Chorepiscoporum ordines, quorum alii Episcopi fuerint, alii tantum Presbyteri ordinatione sua.

5 Fortassis tamen in hac quaestione praestabit cum Chardonio Orientem ab Occidente distinguere, et in Occidente ipso varios variorum saeculorum mores. Nam in Oriente Chorepiscopos Episcopali fuisse potestate insignitos nullus dubitat; at in Occidente non eadem semper, et ubique disciplina obtinuisse videtur.

6 Alia ad rem, vide verb. *Episcopus art.* 1. *a n.* 36. *ad* 41.

ADDITIONES CASINENSES

7 Antiquissima est in Ecclesia Chorepiscoporum
institutio, cum ad IV. saeculum relata sit: quod
probatur ex diversis Conciliorum canonibus. Vide
8 Concil. Ancyr. *can.* 13. Antioch. etc. Munus eorum
ex ipsa nominis notione patet; appellantur enim
τῆς χώρας, id est, ruris Episcopi, Episcopi regionarii, quod etiam confirmat *can.* 10. Concilii Antiocheni, ubi dicitur: *Qui in villis, et vicis consti-*
9 *tuti sunt Chorepiscopi.* Chorepiscopi igitur illi erant,
qui ab ipsis Episcopis adsumebantur, ut administrarent Ecclesias extra civitates, quibus ipsi praeesse personaliter non poterant; quod colligitur ex ipso citato Concilio: *S. Synodo placuit, ut modum proprium recognoscant, ut gubernent subjectas sibi Ecclesias, earumque moderamine contenti sint.* Unde Ferrandus Diaconus in *Breviario Canonum* minus ad nominis originem, quam ad sollicitudinem, quam subjectis sibi Ecclesiis Chorepiscopi sibi impendebant, respiciens, illos *vicarios Episcoporum* vocat: quam interpretationem secutus est etiam Carolus Magnus in Capitulari Aquisgranen-
10 si. Cum de his quaestio orta sit (vide *supra*), utrum Episcopi, an simplices Presbyteri fuerint, quaedam addenda censuimus, quomodo discrepantes sententiae auctorum hac de re conciliari possint. Opinio Petri de Marca et aliorum nititur praesertim Athanasii loco *Apolog. contr. Arian. tom.* 1. *pag.* 158. *edit. Pat. an.* 1777. cujus haec sunt verba: *Mareotis regio est Alexandrina, in qua numquam Episcopus fuit, aut Chorepiscopus; sed universae illius regionis Ecclesiae Alexandrino parent Episcopo. Presbyteri autem singuli suos vicos habent maximos, qui decem circiter sunt; immo plures numero;* ubi quidem discrimen vides Chorepiscopos inter et Presbyteros, quod vero referendum esse potius ad officium et jurisdictionem, quam ad Ordinem putamus; ita ut idem essent Chorepiscopi et Presbyteri quoad Ordinem, majores vero Chorepiscopi quoad jurisdictionem. Et hanc sententiam sequuntur etiam Francisc. Turrian. *Not. in cap.* 54. *Concil. Nicaen.* Natal. Alexand. *Hist. Eccles. saec. IV. Append. ad dissert.* 44. *quaest. un. tom.* 4. nempe quae *canoni* 8. Concil. Nicaen. consonat, et colligitur ex responso dato a Leone III. ad Carolum M. cui cum legatos ad dictum Pontificem misisset, idem respondit: Chorepiscopos meros esse Presbyteros, ideoque irritum esse, quidquid ipsi gesserant proprium Ordinis Episcopalis; quod approbaverunt Concilii Ratisbonensis Patres. Vide Sirmondum *Concil. Gallican. tom.* 2.
p. 239. *et Seq. Paris.* 1629. Sed huic nostrae sen- 11
tentiae contrariae videntur alii Canones in quibus non solum de consecratione Episcopali Chorepiscoporum sermo occurrit, sed etiam decernitur, ut Episcopi haeretici ad fidem catholicam conversi provideantur Chorepiscopatu. Attamen facile canones discrepantes conciliare possumus admittentes distinctionem Bellarmini, nempe fuisse Chorepiscopos Episcopali consecratione insignitos; et praesertim eos, qui ab haeresi conversi jubentur Chorepiscopi constitui, scilicet administratores Ecclesiarum in pagis, *ne in Civitate duo sint Episcopi;* alios vero fuisse Chorepiscopos minime distinctos a Presbyteris quoad ordinem, sed majores quoad jurisdictionem

CHRISMA

SUMMARIUM

1. Chrisma benedici nequit, nisi ab Episcopo. — 2. Chrisma pro Ecclesiis Graecis recipi debet ab Episcopo Catholico. —3. Aliquos simplices Sacerdotes accepisse a Pontifice facultatem Chrisma consecrandi fertur. — 4. At insuetum est, hac praerogativa inferiorem Presbyterum insignire. — 5. Vetitum est Parochis aliud Chrisma, quam ab Episcopo suo consecratum adhibere. —6. Quum novum Chrisma benedicitur, vetus comburendum est. — 7. Licitum est Oleo consecrato admiscere aliquid olei non consecrati in minori quantitate. — 8. Cum Fontes die Sabbati S. a Parochis benedicuntur, praestat novo Chrismate ritum peragere. —9. Quibusnam liceat deferre sacra Olea. — 10. Alia ad rem. *Remissive.*

1 Chrisma benedici nequit, nisi ab Episcopo,
Benedict. XIV. *tom.* 1. *Constitut.* 17. incip.
2 *Etsi* §. 4. Chrisma pro Ecclesiis Graecis recipi debet ab Episcopo Catholico, et quidem
3 ab Ordinario. Idem *ibid.* Quamvis autem Chrismatis consecratio sit unum ex praecipuis muneribus Ordinis Episcopalis, fertur tamen aliquos simplices Sacerdotes accepisse a Pontifice facultatem illud consecrandi, ut testatur Wadingus *Annal. Minor. tom.* 9. *ad ann.* 1440. de Eugenio

IV. qui Fabiano de Bacchia Ordin. Minor. ad ludos proficiscenti facultatem dedit non solum Chrismate consiguandi Fideles, sed etiam ipsum Chrisma cousecraudi; at de aliis Mabillouius *tom.* 1. *par.* 2. *Musaei Italici*, ex Epistola Joanuis Diacoui

4 ad Senarium, *num.* 8. *pag.* 73. At vero insuetum esse, hac praerugativa Episcopalis Ordinis propria iuferiorem Presbyterum insignire, erudite auo more tradit Beued. XIV. *de Synodo Dioecesana lib.* 7. *cap.* 8. *n.* 2.

5 Ex Cau. *Si quis de alio, de Consecr. dist.* 4. colligitur, vetitum esse Paruchis aliud Chrisma, quam ab Episcopo suo consecratum adhibere. *Instit. Eccles.* 81. §. 2. idque omui quacumque exemptione exclusa, ut ex Passeriuu; *ibid.*

6 Cum novum beuedicitur, vetus cumbureudum est, nec licet absque uecessitate vcteri Chrismate uti ad extremam Unctiouem, cum uovum haberi potest, ut ex Can. 122. *distinct.* 4. *de Consecrat.* colligunt Doctores; *ib.* §. 4.

Licitum est oleo consecratu admiscere aliquid 7
olei uon consecrati, quod attamen sit in miuuri quautitate quam consecratum; sed nec fas, nec ratio permittit, ut vetus oleum, cum potest novum haberi, ea admixtione perpetuetur; *ibid.* §. 4.

Cum Fontes die Sabbati Sancti a Parochis be- 8
nedicuntur, praestaret novo Chrismate ab Episcopo feria V. in Coeua Domini ejus anni benedictu ritum peragere; *ib.* §. 5.

Ex jure commuui *Can. Omni tempore distinct.* 9
4. *de Consecrat.* uou licet deferre sacra Olea nisi Subdiacouis, vel Diacuuis, vel Sacerdotibus; *ib.* §. 5.

Alia ad rem vide infra verb. *Confirmatio*, et 10
verb. *Extrema Unctio.*

CHRISTUS

SUMMARIUM

1. Miracola quaedam a Christo patrata. *Remissive.* — 2. De Clavis, quibus Christus Cruci affixus est. *Remissive.* — 3. De verbis a Christo in Cruce ad latronem prolatis. *Remissive.* — 4. De Christi Divinitate. *Remissive.*

1 Miracula quaedam a Christo patrata vide verb. *Magi*, verb. *Hemorrhoissa*, verb. *Malchus*, verb. *Samaritana*, verb. *Filius Viduae Naim.* (*)

2 De Clavis, quibus Christus Cruci affixus est, vide verb. *Clavi*; tum de loco crucifixionis vide verb. *Calvarius.* (**)

3 De verbis a Christu iu Cruce ad latronem prolatis, vide verb. *Latrones.* (***)

AUDITIO EX EDITIONE BARBIELLINIANA

4 Christi Divinitas, quam praeter Theologos singulari dissertatione illustravit Thomas Ansaldi *Tom.* 3. *Thesauri Theologici Zachariani*, cum ex Christianis Lapidibus, tum ex Libris Liturgicis *Tom.* 1. ejusdem *Thesauri Theologici p.* 377. *et* 445. confirmatur. Accedat insignis Anonymi Gallica Dissertatio, quam brevi Italice redditam habebimus, inscripta: *La Religion Chrêtienne, prouvée par un seul fait, ou Dissertation, ou l' on demontré, que des Catholiques: a qui Huneric Roi des Vandales, fit couper la langue*, magno utique ad osteudeudam Christi diviuitatem miraculu, *parlerent miraculeusement le reste de leur vie.* Parisiis. 1766.

(*) Vide praeclaram Andreae Spagni *de Miraculis* dissertationem. *(Edit. Barbiell.)*

(**) De his adeundus cum primis Gretserus; item Benedictus XIV. de festis Christi, ut Sandinius *de Sac. Famil. (Edit. Barbiell.)*

(***) Pius itemque doctus exiat Bellarmini *de septem verbis Christi Domini* libellus, quem legi ab omnibus velim. *(Edit. Barbiell.)*

CIRCUMCISIO

SUMMARIUM

1. Circumcisio fuit verum, et proprie dictum Sacramentum delativum culpae originalis, et collativum gratiae ex opere operato; *ad num.* 2. — 3. Circumcisio non solum fuit Sacramentum Legis scriptae, sed etiam Legis naturae. — 4. Immo Circumcisio in Lege scripta non fuit aliud Sacramentum ab eo, quod erat in Lege naturae, sed idem magis determinatum. — 5. In Lege naturae ante Circumcisionem fuit a Deo institutum Sacramentum aliquod pro justificatione parvulorum. — 6. Circumcisio quamvis fuerit data 400. circiter annis ante Legem scriptam, et jam ab illo tempore debuerit applicari omnibus masculis ex Abrahae familia descendentibus; illi tamen, qui non erant ex genere Abrahae poterant ante Legem scriptam circumcidi, sed non tenebantur. — 7. Pro foeminis etiam post institutam Circumcisionem remansit, et perseveravit Sacramentum Legis naturae. — 8. Quare Circumcisio instituta fuerit pro solis masculis, et non pro foeminis. — 9. Cur Circumcisio fiat in membro genitali. — 10. Circumcisio, et Baptismus in multis differunt, et in multis conveniunt inter se. — 11. Affertur prima, secunda, tertia, et quarta differentia. Adducitur prima, secunda, et tertia, convenientia; *ad n.* 17. — 18. Affertur, et solvitur objectio ex auctoritatibus Apostoli, quod Circumcisio non deleverit culpam originalem, nec contulerit gratiam ex opere operato. — 19. Adducitur, et solvitur instantia ex

aliis auctoritat. ipsius Apostoli. —20. Affertur, et solvitur objectio adducta ex Conc. Florent. et Trid.—21. Circumcisio, et Sacramentum Legis naturae imprimebant characterem.—22. Reprehenditur A. sententia de effectu Circumcis.

1 Circumcisio praecepta a Deo Abrahae *Genes.* 57. deinde post 400. circiter annos in lege scripta firmata, fuit verum, et proprie dictum Sacramentum deletivum culpae originalis, et collativum gratiae ex opere operato. Sic Scotus *in* 4. *dist.* 1. *qu.* 6. quem sequuntur passim Scotistae, et plurimi alii, et hanc sententiam prius docuerant plures SS. Patres, et praesertim S. Augustinus *lib.* 1. *contra Petilianum cap.* 72. ibi: *Certe antiquus populus Dei Circumcisionem pro Baptismo habebat*, et idem tradit *lib.* 3. *contra Julianum c.* 18. *lib.* 2. *de gratia*, *et peccato originali cap.* 30. *lib.* 16. *de Civitate Dei cap.* 27. *lib.* 4. *de Baptismo c.* 24. *lib.* 2. *de nuptiis*, *et concupisc. cap.* 11. et alibi frequenter. S. Gregorius *lib.* 4. *moral. cap.* 2. ibi: *Quod apud nos valet aqua Baptismi, hoc egit apud Veteres ... Mysterium Circumcisionis*, et sic etiam S. Bonaventura, Alensis, Bernardus, Prosper, Fulgentius, Hugo, Beda, ac alii, et colligitur ex *Genes.* 17. ibi: *Masculus, cujus praeputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo*, et ex *cap. Majores* 3. §. *Caute de Baptismo*, ibi: *Originalis culpa remittebatur per Circumcisionis Mysterium, et damnationis periculum vitabatur.* (*)

2 Quod Circumcisio uedum fuerit deletiva culpae originalis, sed etiam collativa gratiae ex opere operato, necessario sequitur, uam juxta Concilium Trid. *sess.* 6. *cap.* 7. uou remittitur peccatum siue infusioue gratiae, cum de facto non detur status medius inter filium Regui, et filium Gehennae; adeoque concesso, quod Circumcisio deleverit culpam originalem, necessario sequitur, quod gratiam contulerit, cum de potentia ordinaria uon aliter culpa originalis deleri possit, quam per gratiae collationem, ut omnes conceduut, teste Mastrio *in* 4. *disp.* 1. *q.* 2. *art.* 3. *n.* 74. et quidem ex opere operato, quia illam uou contulit ex opere operantis ipsius suscipientis, idest parvuli circumcisi, utpote meriti personalis incapacis, nec ex opere operantis ipsius Ministri, idest Circumcidentis, quia poterat conferri a perverso, et malo Ministro, ac etiam ab infideli, et adhuc valida fuisset, si facere iutendisset, quod facere intendebat vera Fidelium Ecclesia, ut recte tradit S. Augustinus *lib.* 1. *contra Cresconium cap.* 31. *et Epist.* 163. dicens, Circumcisionem a Samaritano collatam fuisse validam non minus quam nunc sit Baptismus collatus ab Haeretico, adeoque, si gratiam uon contulit ex opere operantis, uecessario sequitur eam contulisse ex opere operato, cum non detur alius modus iu productione gratiae, nisi ut conferatur intuitu meriti suscipientis, vel ministrantis, quod dicitur couferri ex opere operantis; aut virtute ipsius Sacramenti, quod dicitur conferri ex opere operato, nam juxta verum, et proprium loquendi modum, per opus operatum uon intelligitur Passio Christi peracta, sed Sacramentum ipsum quatenus constitutum ex pacto, et promissione Dei, ut notat Mastrius *loc. cit. n.* 78. *circa medium.*(**)

Circumcisio non solum fuit, ut supra, Sacra- 3

(*) Si Auctor binas tantum legisset D. Augustini Calmet Dissertationes, quarum altera *de Orig. et Antiquit.* altera *de effectibus Circumcisionis est:* non ea scripsisset, quae Circumcisionem respiciunt. Brevitatis ergo solam Dissertationis secundo loco memoratae conclusionem exscribo. « Quamvis autem vulgo Scholastici, et Commen» tatores in Augustini, et Gregorii Magni sententiam con» cedentes autumaverint, originale crimen piaculo Cir» cumcisionis deleri: alia tamen sedit pluribus aliis » Theologorum opinio, ratis cum Graecis, et Latinis » vetustissimis Patribus nihil in Circumcisione agnoscen» dum, quam merum aliquod signum, nullam habens re» mittendi criminis efficacitatem. Id sibi dissertissime as» serendum suscepit Cardinalis Bellarminus *lib.* 2. *de Sacrament. in gener. cap.* 16. 17. Sasbout in *cap.* 4. *Epist. Rom.* Stapletonus *Antidot. Apost. contra Haeret. in Ep. ad Rom.* Sylvius *in D. Thom.* 3. *part. quaest.* 70. *art.* 4. S. Thom. 3. *part. et in Rom.* 4. *et in* 2. *part. qu.* 62. » *art.* 6. aliique plures ejus interpretes, docentes originale » crimen Circumcisione nonnisi ex obliquo, et ex conse» quenti remitti; quod enim deleretur, in causa fuisse fi» dem, atque meritum illius, qui se Circumcisione ini» tiandum traderet; quorum sane sententia aequior nobis » probatur. » (*Nota Rom. Theol.*)

(**) Quae disputat, atque edocet Auctor noster in hoc Articulo paullo altius rem repetendo rejicienda, atque convellenda nobis videntur; licet Romano Theologo in Adnotatione subjecta indicasse tantummodo satis fuisset Circumcisionis legem a Deo ipso sancitam *Genes. cap.* 17. *v.* 10. 11. 12. 13. 14. Abrahamo Patri credentium, ejusque futurae posteritati usque ad *tempus correctionis* impositam renovatam deinde *Levitici*, *cap.* 12. *v.* 2. fuisse praeter caetera institutam in remedium Originalis culpae in confesso apud omnes videtur. Non pauci etiam inter Catholicos Theologos in ea fuere sententia, ut crederent virtute ejusdem Circumcisioni et deletam fuisse originalem culpam, et justificationis donum recipientibus collatum. Hanc sententiam primus docuisse videtur magnus ille Augustinus, atque inde caeteri avide arripuerunt, ac propugnarunt; quibus Auctor noster comitem se se adjunxit. Isthaec etiam sententia arrisit Calvino, caeterisque Romanae Communionis hostibus, ut suum tuerentur errorem, nempe quod Sacramenta Novae legis a veteribus non differrent alia ratione, nisi solo ritu, solisve caeremoniis; quod damnatum occurrit in ipsa Tridentina Synodo *sess. VII. can.* 2. *de Sacramen.* Verum isthaec nobis sententia non probatur, et merito, quippe quae pugnat cum apertissimis Sacrarum Scripturarum Oraculis, neque ipsius Augustini auctoritate potest sese satis tueri.

Et sane, ut reliqua praetermittantur, quae in hanc rem possent dici, quaeque legi poterunt apud Bellarmin. singula sigillatim recensentam atque expendentam; atque ut simul omnia Adversariorum effugia, quibus etiam tueri se se gestit Auctor noster, praecludantur, unum aut alterum argumentum ex *Epist.* D. Pauli *ad Roman.* deductum hic proponam, quo res omnis confici videtur.

Justificationis gratia nemini unquam collata nisi per fidem in venturum Reparatorem: *Revelatur justitia Dei ex fide in fidem, sicut scriptum est: Justus ex fide vivit. laud. Epist. ad Roman. cap.* 1. *v.* 17. *Unus Deus est, qui justificat Circumcisionem ex fide, et praeputium per fidem. cap.* 3. *Justitia Dei per fidem Jesu Christi, in omnes, et super*

mentum Legis scriptae, sed etiam Legis naturae, cum fuerit data Patribus 400. circiter annis ante Legem Moysis. Unde Christus *Joann.* 7. dicit:
4 *Moyses dedit vobis Circumcisionem, non quia ex Moyse est, sed ex Patribus.* Immo Circumcisio in lege scripta non fuit aliud Sacramentum ab eo, quod erat in lege naturae, sed idem magis determinatum in Lege scripta, quam fuerit antea in Lege naturae, cum non fuerit nisi determinatio quaedam illius communis remedii pro populo Hebraeo, et protestatio ejusdem Fidei peculiari ritu facta, sicque proprie non fuerit Sacramentum Legis Moysis, nec vim habuerit justificandi ex vi ipsius Legis Moysis, seu scriptae, sed quatenus remedium Legis naturae, ut recte docet Mastrius *loco cit. num.* 72. 83. *et* 86. ex Scoto *in* 4. *dist.* 1.
5 *quaest.* 6. §. *Hic supponendum.* Jam enim in Lege naturae ante Circumcisionem fuit a Deo institutum pro justificatione parvulorum Sacramentum aliquod consistens in signo exteriori protestativo Fidei in Christum venturum, sive interim illud esset oratio, sivo benedictio, sive oblatio sive sacrificium, dummodo sive explicite, sive implicite protestationem d. Fidei significaret, ut expresse docet S. Augustin. *Lib.* 5. *contra Julianum cap.* 21. dicens: *Non ideo tamen credendum est, et ante datam Circumcisionem famulos Dei (quandoquidem illis inerat Mediatoris Fides in carne venturi) nullo Sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis, quamvis quid illud esset aliqua necessaria causa Scriptura nos latere voluerit;* ubi, ut vides, non utitur S. Doctor nomine *Remedii*, sed Sacramenti, et sic etiam tenent S. Gregorius *lib.* 4. *Moral. cap.* 3. S. Bernardus *Epist.* 77. Beda *in Lucam cap.* 8. Scotus *in* 4. *dist.* 1. *q.* 7. et Scotistae passim, ac alii, et teste Mastrio *loco cit. art.* 1. *n.* 45. haec est communis, et constans omnium Theol. sententia. Et ratio est, quia Deus, qui neminem vult perire, in omni statu providit hominum saluti instituendo remedium, ac Sacramentum culpae originalis deletivum. Unde *in cap. Majores* 3. *de Baptismo* dicitur: *Absit, ut universi parvuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin et ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuraverit ad salutem.* Et quamvis non constet, quale fuerit illud remedium, nec a Deo fuerit determinatum in specie, fuit tamen determinatum in genere, et quantum sufficit ad rationem Sacramenti, in quantum voluit, ut esset actus externus Fidei de Christo Mediatore venturo, quocumque modo fieret, sive oratione, sive benedictione, sive oblatione, sive sacrificio etc. hujusmodi, uti patet de Sacramento Ordinis, quod non fuit a Christo institutum in certa determi-

omnes qui credunt in eum. Et infra: *Arbitramur enim hominem justificari per fidem sine operibus legis.* Aliaque his similia laud. *cap.* 3. Quod etiam *cap.* 4. probat exemplo Abrahae, de quo scriptum est. *Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam et signum accepit Circumcisionis signaculum justitiae fidei; laud. cap.* 4. *v.* 3. *et v.* 13. h. e. veluti signum, ac sigillum, quo justificationis donum per fidem antea receptum comprobaretur, ratificaretur, declararetur, firma, ac certa praecedens ejus justitia redderetur, uti explicant Patres Graeci apud Estium *Comment.* in laud. D. Pauli Epistolam. At vero si Circumcisionis mysterium justificationis gratiam Judaeis contulisset, tota simul argumentatio, ac doctrina Apostolica corrueret, uti patet. Quod sane ferendum non est.

Deinde initio *cap.* 3. enumerat Apostolus praecipuas saltem Circumcisionis utilitates his verbis: *Quid ergo amplius Judaeo est, aut quae utilitas Circumcisionis? multum per omnem modum. Primum* (h. e. praecipuum illud et maximum) *quia credita sunt illis eloquia Dei.* At si Circumcisio *per se* valeret ad veram justitiam, hoc certe maximum Dei donum ac summa prae omnibus aliis Circumcisionis utilitas, silentio praetereunda non erat; praesertim cum ad rem, de qua disputabat Apostolus maximopere pertineret. Neque poterit hic adhiberi illa responsio, qua utitur Auctor noster *n.* 18. ut declinet vim argumenti deducti ex verbis ejusdem Pauli. *Epist. ad Galatas cap.* 5. *v.* 6. *Nam in Christo Jesu neque Circumcisio aliquid valet etc.* et *ad Corinth. c.* 7. *v.* 19. *Circumcisio nihil est,* et nimirum illa esse intelligenda de hominibus ad Fidem Christi conversis; siquidem meridiana luce clarius patet, hic agi de Judaeis, ac de Circumcisione ipsa secundum omne tempus, quo illa viguit, spectata, ab ipso primordio suae institutionis.

Neque etiam quidquam proficitur pro contraria sententia, cum Magni Augustini auctoritas obtenditur; siquidem B. Augustinus compulsus Versione LXX. virali hanc sententiam amplexatus est. Cum enim in Versione memorata hoc modo legeretur Scripturae testimonium: *et incircumcisus masculus, cujus non circumcidetur caro praeputii in die octavo, peribit anima illa de populo suo. Genes. cap.* 17. At si ex allato testimonio demantur illae voculae: *in die octavo* a Graecis adjunctae, evanescet tota ratio, ac vis argumenti, quo utebatur B. Augustinus. Quandoquidem rejectis duabus memoratis voculis, quae neque in Hebraico textu, neque in Paraphrasi Chaldaica, neve in nostra Vulgata occurrunt, nulla apparebit necessitas exponendi memoratum testimonium de parvulis, sed de solis adultis, neque de pacto inito cum Adamo Protoparente de non comedendo ligno scientiae boni, et mali; sed de pacto inito cum Abrahamo de circumcidendis masculis, neque de poena mortis aeternae; sed tantum de poena, aut morte temporali. Lege Bellarminum *lib.* 2. *cap.* 17. *et* 14. *de Effectu Sacrament.* et Benedictum XIV. *In de Festis etc. De festo Circumcisionis.*

Quapropter merito nobis semper potior visa fuit sententia B. Thomae qui 3. *part. qu.* 63. *art.* 6. luculentissime probat Sacramenta Veteris legis non potuisse homines justificare, neque *per se ipsa*, *neque virtute* passionis Christi, sed homines in lege Veteri fuisse justificatos in usu illorum Sacramentorum per fidem passionis Christi, cujus quidem fidei Sacramenta Veteris legis erant quaedam protestationes, et *quaest.* 71. *art.* 4. loquens de ipsa Circumcisione haec habet: « Et ideo dicendum quod in Circum» cisione conferebatur gratia quantum ad omnes gratiae » effectus, aliter tamen quam in Baptismo. Nam in Baptismo » confertur gratia ex virtute ipsius Baptismi, in quantum » est instrumentum passionis Christi jam perfectae. In Cir» cumcisione autem confertur gratia, non ex virtute Cir» cumcisionis, sed virtute fidei passionis Christi, cujus si» gnum erat Circumcisio: ita scilicet quod homo, qui acci» piebat Circumcisionem, profitebatur se suscipere talem » fidem, vel adultus pro se, vel alius pro parvulis. Unde et » Apost. dicit *Rom.* 4. quod Abraham accepit signum Cir» cumcisionis signaculum justitiae fidei, quia scilicet justitia » erat ex fide significata, non ex Circumcisione significante. » Et quia Baptismus operatur instrumentaliter in virtute » passionis Christi, non autem Circumcisio; ideo Bapti» smus imprimit characterem incorporantem hominem Chri» sto, et copiosiorem confert gratiam, quam Circumcisio; » major enim est effectus rei praesentis, quam spei. » Atque ita intelligendi quidam antiqui Patres, et Innocentius III. *in cap. Majores de Baptismo etc.* (*Edit. Neap.*)

nata materia et forma, sed tantum in genere sub ratione signi expressivi potestatis, quae per ordinem traditur, relinquendo Ecclesiae facultatem ipsas in specie determinandi.

6 Circumcisio, quamvis fuerit data 400. circiter annis ante Legem scriptam, et jam ab illo tempore debuerit applicari omnibus masculis ex Abrahae familia descendentibus, ut patet *Genes.* 17. illi tamen, qui non erant ex genere Abrahae, poterant ante Legem scriptam circumcidi, sed non tenebantur, cum Circumcisio proprie loquendo fuerit Caeremonia Legis Mosaicae, et solum in ipsa coeperit obligare etiam illos masculos, qui non erant de genere Abrahae. *Levitic.* 12.

7 *Joan.* 7. Pro foeminis autem etiam post institutam Circumcisionem remansit, et perseveravit remedium, seu Sacramentum Legis naturae; *Genes.* 17. *et* 34. et offerebantur in Templum die 14. post earum nativitatem, ibique nomen imponebatur. *Levit.* 12. Glossa *in cap. Majores* 3. *de Baptismo verb. Foeminae;* Hosticus. *ibidem num.* 9. *verb. Quam Foeminae;* Faguan. *ibidem num.* 44. et alii passim.

8 Quare autem Circumcisio instituta fuerit pro solis masculis, et non pro foeminis. Tostatus *in Genes. cap.* 17. *vers. Quare,* dicit irrisoriam esse istam quaestionem; posito enim quod Circumcisio fieri debeat, impossibile est eam fieri in foemina, cum non habeat, in quo fiat, superfluum ergo est quaerere, quare in viro, et non in foemina fit Circumcisio. Unde omissis variorum placitis, placet hic solum referre, quod ex S. Thoma *in* 3. *part. quaest.* 70. *art.* 2. *ad* 4. tenet Faguan. *loco cit. num.* 5. videlicet, quia Circumcisio instituta fuit, ut signum Fidei Abrahae, qui credidit se Patrem futurum Christi sibi repromissi, et ideo conveniebter solis maribus competebat. Peccatum etiam originale, dicit ipse, contra quod specialiter Circumcisio ordinabatur, a Patre tra-

9 bitur, non a Matre. Hinc Circumcisio fit in membro genitali, quo generamur, et transfunditur peccatum originale, quod ipsa Circumcisione curatur, ut inter alias hanc adducit rationem Cornelius a Lapide *in Genes. cap.* 17. *vers.* 11.

10 Circumcisio, et Baptismus in multis differunt,

11 et in multis conveniunt inter se. Differunt primo, quia Baptismus est generalior Circumcisione; *cap. Majores* 3. *de Baptismo,* nam hodie ex necessitate medii, tam masculi, quam foeminae baptizari debent, cum Christus expresse, et generaliter omnes cujuscumque aetatis, et sexus includens dixerit *Joan.* 3. *num.* 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto, non potest intraire in Regnum Dei.* At vero Circumcisio in veteri Testamento ad foeminas non pertinebat. *Genes.* 17. et patet ex dictis *supra n.* 7.

12 Secundo differunt, quia multo plus confert nunc Baptismus Christianis, quam Circumcisio olim Judaeis, textu expresso *in cap. Majores* 3. §. *Cauts, de Baptismo,* ibi: « Caute tamen notandum est, quantum plus Baptismus hodie confe» rat Christianis, quam quondam Judaeis Circum» cisio contulisset..... quoniam etsi originalis » culpa remittebatur per Circumcisionis Myste» rium, et damnationis periculum vitabatur, non » tamen perveniebatur ad Regnum Coelorum; » quod usque ad mortem Christi fuit omnibus » obseratum, sed per Sacramentum Baptismi » Christi sanguine rubricati culpa remittitur, vi» tatur periculum, et ad Regnum Coelorum etiam » pervenitur, cujus januam Christi Sanguis Fi» delibus suis misericorditer reseravit. »

Tertio differunt, quia Baptismus confert augmentum gratiae, seu gratiam secundam, ubi baptizatus habet jam primam. Non sic autem Circumcisio, ut recte docet Scotus *in* 4. *dist.* 1. *q.* 6. exemplo Abrahae, qui jam ab originali mundatus et justificatus per remedium Legis naturae, seu per suam veram Fidem, non fuit amplius justificatus ex Circumcisione, ne quidem justificatione secunda, seu augmento gratiae, ut colligitur ex *Epistola ad Romanos cap.* 4. ibi: *Reputata est Abrahae Fides ad justitiam; quomodo ergo reputata est? In Circumcisione, an in praeputio? Non in Circumcisione, sed in praeputio.* 13

Quarto differunt, quia Baptismus non modo est generalior, et efficacior, quam Circumcisio, ut supra in prima, et secunda differentia, sed etiam significantior, ut *in cap. Debitum* 5. *de Bigamis,* et decentior, ut per se patet, ac facilior, quia in Baptismo non effunditur sanguis, sicut in Circumcisione, ubi *tertia die gravissimus vulnerum dolor est,* ut expresse dicitur *Gen. cap.* 34. *num.* 25. et sic notat Hostiens. *in cit. c. Majores* 3. *de Baptismo num.* 9. *in verb. Cum generaliter,* Joan. Andreas *ibid. num.* 5. Fagnanus *ibid. num.* 50. et alii. 14

Conveniunt autem primo inter se Baptismus, et Circumcisio, quia sicut olim Circumcisio tam adultis, quam parvulis ex praecepto Domini conferebatur, textu expresso *in cit. cap. Majores,* ibi: *Cum ergo Circumcisio tam adultis, quam parvulis ex praecepto Domini conferretur,* ita etiam nunc Baptismus tam adultis, quam parvulis est conferendus, textu expresso *in cit. cap. Majores,* ibi: *Ne Baptismus, qui successit loco ipsius....... minoris videatur effectus, tam adultis, quam parvulis est conferendus;* et concordat Conc. Trident. *sess.* 5. *in decreto de peccato originali cap.* 4. *et sess.* 7. *de Baptismo can.* 12. 13. *et* 14. 15

Conveniunt secundo, quia sicuti sine Circumcisione tunc nullus salvari poterat, ita nunc nemo salvari potest sine Baptismo, textu expresso *in cit. cap. Majores,* ibi: « Sicut enim sine distin» ctione qualibet Mosaica Lex clamabat, Anima, » cujus praeputii caro circumcisa non fuerit, » peribit de populo suo, ita nunc indistincte vox 16

» intonat Evangelica: Nisi quis renatus fuerit ex » aqua, et Spiritu Sancto, non intrabit in Re» gnum Dei. »

17 Conveniunt tertio, quia sicuti in veteri Testamento per Circumcisionem, quae vicem Baptismi supplebat, remittebatur originale peccatum; *cap. Quod autem* 4. *et c. Ex quo* 5. *de consecrat. dist.* 4. *cap. Majores* 3. §. *Caute, de Baptismo*, ita in novo Testamento originalis culpa remittitur per Baptismum; *cit. cap. Majores* §. *Caute*, et Concil. Trident. *sess.* 5. *in decreto de peccato originali* can. *ultimo*, ibi: « Si quis per Jesu Christi Domini no» stri gratiam, quae in Baptismate confertur, » reatum originalis peccati remitti negat, aut » etiam asserit, non tolli totum id, quod verum, » et proprium peccati rationem habet, sed illud » dicit tantum radi, aut non imputari, anathe» ma sit. »

18 Nec valet objicere contra istam ultimam convenientiam, et principalem conclusionem *sub n.* 1. positam, quod Apostolus 1. *ad Corinth. cap.* 7. *n.* 19. dicit absolute: *Circumcisio nihil est; ad Galatas cap.* 5. *num.* 6. *cap.* 6. *n.* 15. *Neque Circumcisio aliquid valet*, et consimiliter frequenter alibi, adeoque Circumcisio non delebat culpam originalem, nec conferebat gratiam ex opere operato, uti facit Baptismus. Non valet, inquam, quia Apostolus vult ibi Circumcisionem nihil esse, nihil valere homini Christiano, quia licet valeret in Lege Mosaica, non sic tamen amplius in Lege Evangelica, in qua est penitus abrogata, uti patet ex ipsismet verbis Apostoli *loco cit.* ibi: *Nam in Christo Jesu neque Circumcisio aliquid valet.* Quod si praetendatur Apostolum alibi insinuare Circumcisionem etiam in Lege Mosaica nihil valuisse: respondetur, Apostolum velle tantum insinuare, quod Circumcisio nihil valuerit, seu non habuerit vim justificandi in Lege Mosaica, quia ex Lege illa habuit tantum vim consignandi Dei populum, ipsumque ab aliis populis discernendi: Vim autem justificandi habuit, quatenus determinatum Legis naturae remedium, juxta dicta *supra* n. 13.

19 Et si instetur, quod Apostolus pluribus in locis negare videtur universaliter antiquae Legis Sacramentis vim justificandi, ut *ad Romanos* 3. *Ex operibus Legis non justificabitur omnis caro coram illo*, et *ad Galatas* 3. *In Lege nemo justificatur apud Deum*, ubi sub nomine Legis Sacramenta, quae *in eadem Epist. ad Galatas cap.* 4. vocat *infirma*, *et egena elementa*, et *ad Corinth.* 2. dicuntur *umbra futurorum*: Respondetur statim, quod Apostolus in dictis locis loquitur solum de Lege Mosaica, et de Sacramentis improprie dictis, quae in ipsa praeter Circumcisionem vigebant, ut oblationes hostiarum, aspersiones sanguinis hircorum, et vitulorum, purgationes ab immunditiis legalibus per aquam expiationis, consecrationes Pontificum, Sacerdotum, et Levitarum, esus Agni Paschalis, et hujusmodi, prout notat Scotus *n.* 4. *dist.* 1. *quaest.* 6. *lit.* 3. quae utique vim justificandi non habebant ex se, nec conferebant gratiam ex opere operato, sed solum ex opere operantis, quatenus pro tempore d. Legis fiebant in Charitate, et ex obedientia Dei sic praecipientis. Non autem loquitur ibi Apostolus de communi remedio, seu Sacramento Legis naturae, nec de ipsa Circumcisione, in quantum erat determinatio quaedam illius communis remedii pro populo Hebraeo, ut patet ex dictis *supra num.* 3. 4. 5. Et sic explicandi sunt Patres apparenter nostrae conclusioni contrarii, cum fundamenta suarum assertionum potissimum desumant ex adductis, aliisque similibus Apostoli auctoritatibus.

Nec etiam valet objicere Concilium Florent. 20 *sess. ult. in Decreto Fidei ad Armenos*, ubi sic habet: *Novae Legis Sacramenta multum differunt a Sacramentis antiquae Legis. Haec enim non causabant gratiam, sed solum per Passionem Christi dandam figurabant. Nostra vero Sacramenta, et continent gratiam, et digne suscipientibus eam conferunt;* et Concilium Tridentinum *sess.* 7. *Canon.* 2. ubi sic definitur: *Si quis dixerit novae Legis Sacramenta a Sacramentis Legis antiquae non differre; nisi quia sunt caeremoniae aliae, et alii ritus externi, anathema sit;* adeoque Sacramenta veteris Legis non conferebant gratiam ex opere operato, uti Sacramenta novae Legis. Non valet, inquam, quia Concilium Florentinum loquitur solum, de supradictis Sacramentis veteris Legis proprie dictis, non autem de remedio, seu Sacramento Legis naturae, nec de ipsa Circumcisione, quae 400. circiter annis ante Legem scriptam fuit instituta, et sic proprie non fuit Sacramentum Legis scriptae, sed potius Legis naturae in sensu explicato *supra num.* 4. Non enim praesumendum est, condemnatos esse in dicto Concilio Augustinum, Gregorium, Innocentium tertium, aliosque Sanctos Patres *sub n.* 1. allegatos, expressissime docentes id praestitisse Hebraeis Circumcisionem, quod praestat Christianis Baptismus. Et sic fere eodem modo responderi posset ad Canonem Concilii Tridentini. At etiam stante nostra conclusione, quod Circumcisio, et remedium, seu Sacramentum Legis naturae deleverit originale peccatum, et contulerit gratiam ex opere operato, ut facit nunc Baptismus, adhuc in multis differunt a Sacramentis novae Legis, ut patet ex differentiis addnctis *sup. a n.* 11. *ad* 14. et sic nihil ponitur contra definitionem Concilii Tridentini.

Circumcisio, et remedium, seu Sacramentum 21 Legis naturae imprimebant characterem. Sic Scotus *in* 4. *dist.* 6. *quaest.* 9. *in solutione primi*, et Scotistae passim, ac alii contra plurimos alios. Et ratio est, quia Circumcisio fuit verum, et proprie dictum Sacramentum deletivum culpae originalis, et collativum gratiae ex opere operato,

ut patet ex dictis *supra n.* 1. *et* 2. eratque janua salutis, ac distinguebat familiam Dei, et Messiae a circumcisis, sive explicite, sive implicite crediti venturi, sicut nunc Baptismus. Circumcisio enim non tantum instituta fuit ad remittendum originale peccatum, sed etiam ad consignandum Dei populum, illumque distinguendum a caeteris nationibus. Adeoque sicuti Baptismus his de causis characterem imprimit, ita a pari dicendum est, quod Characterem impresserit etiam Circumcisio, cum utrobique quantum ad hoc par sit ratio. Quod idem per eamdem rationem dicendum est de Sacramento Legis naturae deletivo culpae originalis, ac collativo gratiae ex opere operato; quod Sacramentum perseveraverit etiam in Lege scripta pro foeminis, ut patet ex dictis *supra num.* 7. quia alias foeminae non fuissent aequiparatae masculis in donis supernaturalibus, si character fuisset impressus in masculis per Circumcisionem, et non in foeminis per dictum Legis naturae Sacramentum pro ipsis adhuc perseverans in Lege scripta.

ADDITIO EX EDITIONE ROMANA 1767.

Quae hic tradit Auctor de effectu, et efficacia 22
Circumcisionis, eam nempe peccato originis extinguendo fuisse institutam, gratiamque ex opere operato contulisse, non omnibus certe placet Theologis, Sacrarumque Scripturarum Interpretibus. Solis novae Legis Sacramentis privilegium competere conferendi gratiam ex opere operato, omnes fere Theologi merito sentiunt, cum ab Apostolo *ad Galat.* 4. *vers.* 3. veteris Legis Sacramenta *infirma et egena elementa vocentur.* Neque irrefragabile putamus Circumcisionem peccatum originale delevisse. Eam fuisse veluti insigne, quo a caeteris gentibus Judaicus populus distingueretur, tradunt omnes Patres tam Graeci, quam Latini ante S. Augustinum, nulla de remissione originalis criminis facta mentione. *Gregem Israeliticum*, inquit Sanctus Hieronymus *lib.* 1. *in Epist. ad Galat. quodam Circumcisionis cauterio denotavit, ut viventes inter Ægyptios, inter Assyrios, Babylonios, atque Chaldaeos hoc signaculo distinguerentur. Tom.* 7. *edit. noviss. pag.* 224. (*)

(*) Bellarminus *lib.* 2. *de Sacram. c.* 13. *n.* 6. putavit a conciliis Florentino et Tridentino fuisse definitum, Mosaica Sacramenta gratiam non conferre ex *opere operato.* At quaestio non fuit a conciliis Florentino et Tridentino definita. Definitum quidem in illis fuit Sacramenta antiqui foederis a Sacramentis Novi plurimum differre; in quo vero differunt, non statuerunt. Conveniunt autem Theologi ea differre ab invicem quoad caeremonias, facilitatem, numerum, et durationem. Sed de vi gratiae conferendae dissentiunt. Qui Angelicum sequuntur doctorem docent. Veteris legis Sacramenta vi gratiae conferendae ex *opere operato* carere; qui vero S. Bonaventuram sequuntur, volunt Sacramenta veteris legis, non quidem *primario* et *per se*, sed secundario et per incidens, vi justificandi esse praedita. Hinc inferunt, Sacramenta Nova per se justificant, Sacramenta vero vetera, et praesertim *Circumcisionem* non nisi per *incidens*, justificasse. Haec vero sententia, per se, plures magnosque habet fautores; nec ullo pacto fidei adversari videtur. (*Edit. Casin.*)

CIRCUMSTANTIÆ PECCATORUM

VIDE VERB. *POENITENTIÆ SACRAMENTUM ART.* 4. *NUM.* 100. *AD* 124.

CIVES

SUMMARIUM

1. Civitas multis modis sumitur. — 2. Civitas quomodo sumatur proprie. — 3. Civitas dicitur Civium unitas, et definitur. — 4. Urbs sumitur pro aedificiis, et ipso loco moenibus cincto. — 5. Urbs unde dicta. — 6. In Jure quaelibet Civitas potest appellari Urbs. — 7. An in rigore latino Civitas, et Urbs differant. Et assignatur differentia. — 8. Civitas Romana appellatur Urbs per excellentiam. — 9. Oppidum quid. — 10. Oppida unde dicta. — 11. Castrum quid. — 12. Villa quid. — 13. Villicus quis. — 14. Solum late sumpto vocabulo Villae *Civitates* vocantur. — 15. In Francia tamen Civitates appellantur *Villae*, et Rus *Villagium.* — 16. Solam illam dici Civitatem, quae habet Episcopum, sustinent multi. — 17. Plurimi autem alii verius, et melius censent ad essentiam Civitatis non requiri neque Episcopum, neque Cathedralem. — 18. Licet nequeat dari Episcopus, et Ecclesia Cathedralis sine Civitate; potest tamen dari Civitas sine Episcopo, et Ecclesia Cathedrali. — 19. Et de facto passim videmus plures Civitates non habentes Episcopum. — 20. Civitas occidens suum Episcopum privatur in poenam dignitate Episcopali. — 21. Occisio tamen debet esse de Episcopo consecrato, non vero de electo, et confirmato. — 22. Dicta poena an procedat solum, quando occisio processit ex facto Civitatis, vel etiam quando processit ex odio privato aliquorum Civium; *ad n.* 25. — 26. Cathedralitas ratione occisionis Episcopi non amittitur ipso jure, sed sententiam requirit. — 27. Si Civitas, vel populus occidat Episcopum in sui defensionem, non incurrit poenam privationis. — 28. Nec incurrit dictam poenam, si occidat vim vi repellendo cum moderamine inculpatae tutelae. — 29. Nec si occidat Episcopum, eum non agnoscens. — 30. Si Civitas tentaverit occidere Episcopum, eum vero non occidit, sed solum vulneravit, non amittit Cathedralitatem. — 31. Civitas propter persecutionem, et ejectionem Episcopi a sua Dioecesi non amittit Cathedralitatem. — 32. Civitas, quae auxilium, consilium, aut favorem dederit ad occidendum, seu offendendum Cardinalem, privatur Cathedralitate. — 33. Civitas conspirans contra Summum Pontificem, vel contra Sedem Apostolicam, privari potest Cathedralitate. — 34. Item si tota Civitas labatur in Haeresim, demoliri potest, sicque privari Cathedralitate. — 35. Civitas condemnata ad aratrum, seu ad demolitionem, non potest amplius aedificari absque speciali licentia Principis. — 36. Unde Ci-

vitas damnata ad aratrum desinit esse Civitas. — 37. Civitas tamen privata Cathedralitate propter occisionem proprii Episcopi, vel offensionem Cardinalis, appellatur, et remanet adhuc Civitas quoad privilegia saecularia. — 38. Civitas privata Cathedrali propter delictum, non privatur Dioecesi. — 39. An privatio Civitatis dignitate Episcopali ob occisionem Episcopi sit perpetua, vel temporalis; *ad* n. 40. — 41. Civitas Atinensis privata fuit in perpetuum ob occisionem sui Praepositi. — 42. Civilitas triplici modo acquiritur. Primo per Nativitatem. Secundo de Jure. Tertio per Privilegium. Prima dicitur naturalis, seu originaria; Secunda Domiciliaria, et tertia Privilegiativa. — 43. Civilitas naturalis, seu originaria plures subalternas habet species, quae assignantur. — 44. Duplex originaria qualitas in eadem persona concurrere potest, una propria, et altera parentis. — 45. Civilitas domiciliaria quae sit, et quos operetur effectus. — 46. Civilitas privilegiativa quae sit, et a quibus concedi possit. — 47. Licet ad effectum verae, et naturalis Civilitatis requiratur nativitas in Loco. — 48. Tamen si sequatur nativitas extra patriam originariam occasionaliter, habetur ac si vere, et naturaliter quis natus esset in propria patria. — 49. Originarius, seu oriundus dicitur e nativitate propria, seu paterna. — 50. Secundum Jus Civile locus originis alicujus est ille, in quo ejus pater natus est. — 51. Civilitas acquiritur etiam per spiritualem nativitatem. — 52. Civilitas originis non amittitur ob alterius loci incolatum necessarium, vel occasionalem. — 53. Potest quis acquirere, et retinere duplicem Civilitatem, unam originis, et alteram Domicilii. — 54. Civilitas Domiciliaria acquiritur decennali habitatione cum animo tamen perpetuo permanendi in tali loco. — 55. Domicilium quid sit. — 56. In quo differat Domicilium ab habitatione. — 57. Non contrahitur Civilitas domiciliaria per permanentiam in Civitate per decem annos; immo nec per triginta in servitio alicujus Domini. — 58. Unde cum quis habet animum recedendi ab aliquo loco, licet per mille annos ibi habitaverit, non contrahit Domicilium, seu Domiciliariam Civilitatem. — 59. Assignatur praecipua conjectura, et praesumptio propensi animi ad acquirendum Domicilium, seu Domiciliariam Civilitatem. — 60. Civilitatem Domiciliariam potest quis habere in pluribus locis. — 61. Unde potest quis plures Civilitates retinere, et ex eis privilegia assequi tamquam Civis diversorum locorum. — 62. Civilitas legitime acquisita cum habitatione, et solutione onerum, constituit aliquem verum Civem, ita ut possit consequi Officia Civibus debita. — 63. Nec amittitur talis acquisita Civilitas per quamdam necessariam, seu occasionalem absentiam. — 64. Nec Civilitati loci jam quaesitae fit praejudicium ex possessione honorum extra territorium. — 65. Civilitas privilegiativa generaliter quo ad omnes effectus non conceditur nisi a Supremo Principe. — 66. Civitates autem subditae, et Domini inferiores solum in suum praejudicium, suorumque subditorum eam concedere possunt; secus autem in praejudicium tertii suum jus ab ipsis independenter metientis. — 67. Unde Civilitas concessa per Civitatem subditam, aut Dominum inferiorem, non praejudicat Episcopo, qui solum exigit quaedam vectigalia a forensibus, non autem a Civibus. — 68. Civilitas privilegiativa concessa per totam Civitatem, seu Consilium generale tolli non potest per Magistratum particularem. — 69. Civis naturalis, et originarius alicujus loci secundum aliquos dicitur, qui natus est etiam casu, et per transitum in tali loco. — 70. Secundum autem alios verius requiritur ultra suam nativitatem, quod ejus pater ibi habeat domicilium constitutum. — 71. Hinc Legatum v. g. relictum pro puellis originariis alicujus loci non debetur illis, quae ibi natae sunt casu, aut per transitum. — 72. Civis originarius, ac naturalis paternae patriae dicitur quis, etiamsi natus sit extra patriam originariam occasionaliter. — 73. Civis originarius esse non desinit, qui alibi necessarium, vel occasionale domicilium habet. — 74. Civis Domiciliarius alicujus loci dicitur, qui ibi, licet aliunde oriundus, jam per decennium habitat cum animo perpetuo ibidem permanendi. — 75. Potest quis eodem tempore esse Civis Domiciliarius plurium locorum. — 76. Et esse Civis alicujus loci, et habere incolatum, et domicilium in alio. — 77. Ac sic privilegia assequi tamquam Civis diversorum locorum. — 78. Civis ex privilegio dicitur Civis verus, et proprius non minus ac Civis Originarius. — 79. Eadem Civilitas ex privilegio transit in filios alibi quoque natos, licet de illis non fuerit facta mentio in concessione. — 80. Quamvis Princeps per suum privilegium possit creare Civem exterum, non potest tamen facere, ut sit originarius. — 81. Si statutum, seu dispositio aliqua requirat, quod aliquis sit verus Civis, ista verba sunt naturalia, et non possunt verificari in qualitate Civili acquisita per Rescriptum Principis. — 82. Hinc cum statutum, seu dispositio aliqua requirit, ut quis sit verus Civis origine propria, et paterna, excludit legitimatum. — 83. Civis ex privilegio, quamvis non habitet in Civitate, adhuc tamen gaudet beneficio Civium quoad immunitatem a solutione vectigalium. — 84. Civis ex privilegio etiam creatus cum onere habitandi, Civilitatem non amittit, nisi fuerit interpellatus adimplere. — 85. Immo requiritur Judicis declaratio, et quod interpellatus contumax fuerit, et per annum steterit adimplere. — 86. Modus impleri debet per compulsionem ad differentiam conditionis, quae impleri debet per expulsionem. — 87. Civium appellatione veniunt etiam nati in Suburbiis praecipue in favorabilibus, et materia utrisque convenienti. — 88. Hinc filius originem habens a patre nato in Suburbiis, seu Villa, in Collegium Civitatis, vel Oppidi, est recipiendus. — 89. Civibus ex privilegio nihil suffragatur privilegium ad effectum successionis, ubi excludantur exteri forenses. — 90. Civis autem ex privilegio admittitur ad Beneficium, ad quod vocantur soli Cives Civitatis. — 91. Civitas tamen Bononiae habet privilegium Apostolicum, ut ad illa Beneficia non possint admitti Civis ex privilegio. — 92. Generaliter loquendo Beneficia Civibus potius, quam exteris conferri debent. — 93. Immo si Fundator legem imposuit, ut Beneficium conferatur solis originariis, et non alienigenis, non potest conferri exteris; *ad* n. 94. — 95. Beneficium erectum, seu Legatum fundatum pro solis Civibus debetur tantum natis in Civitate, suburbiis, vicis, et districtu, non autem natis in toto Comitatu, Provincia, seu Dioecesi. — 96. Et si tali Beneficio, seu Legato excludantur expresse Cives ex privilegio, isti ad illud non possunt admitti. — 97. Non censentur tamen exclusi Cives nati extra Civitatem originariam occasionaliter. — 98. Nec nati in Civitate, et alibi necessarium vel occasionale domicilium habentes. — 99. Beneficium, seu Legatum, ad quod vocantur Cives naturales, et originarii, debetur solum natis in tali loco, non casu, aut per transitum, sed quando pater ibi domicilium habuit, aut est locus, ubi pater natus est. — 100. Et solum in istorum defectum deberetur natis ibi casu, aut per transitum. — 101. Beneficium, seu Legatum, ad quod vocantur naturales alicujus loci, potest conferri non solum illius loci originariis, seu oriundis, sed etiam illis, qui per decennium ibidem domicilium habent, licet aliunde originem traxerint, dummodo tamen animum habeant ibi perpetuo commorandi. — 102. Beneficium seu Legatum, ad quod vocantur patricii alicujus loci, potest conferri non solum patriciis originariis, sed etiam patriciis domiciliariis. — 103. Patria est duplex, una Originis, altera Domicilii. — 104. In dictis et similibus dispositionibus est omnimode investiganda voluntas disponentis, seu erigentis, vel relinquentis, idque perpendendum ex verbis ipsius Vocantis, et qualitatibus Vocatorum. — 105. Si Testator sub nomine naturalium voluerit solos originarios intelligere, non debent admitti domiciliarii; et si voluerit comprehendere etiam domiciliarios, etiam isti, quamvis originem non habeant, debent admitti. — 106. Si vocando originarios voluerit Testator intelligere solum de illis, qui nati sunt in loco, ubi eorum parentes habent domicilium, non debent admitti nati per transitum, seu casu in tali loco. Et si voluerit comprehendere etiam ibi natos casu, aut per transitum, etiam isti veniunt admittendi. — 107. Cum hoc tamen ordine, quod habentes omnes qualitates volitas a Testatore praeferendi sunt habentibus solum aliquas ex ipsis. — 108. Jus Civitatis differt a jure Civilitatis. — 109. Quidnam sit illud. — 110. Refertur ad Regalia Majestatis. — 111. Jus Civilitatis quid sit. — 112. Hoc non est de Regalibus. — 113. Civilitas tripliciter acquiritur. — 114. 117. De Civilitate, quae origine acquiritur. — 118. 119. Num natus ante cooptionem Patris in Civium numerum pro Cive originario haberi debeat. — 120. Quid requiratur ad Domicilii constitutionem. *Remissive.* — 121. Novi Domicilii ratio an habeatur, si in fraudem ex mutatio facta sit. *Remissive.* — 122. Quando

gaudeat commodis caeterorum Civium receptus decreto Decurionum. — 123. Quomodo receptus Rescripto Principis. — 124. De commodis, et oneribus Civilitati a jure adnexis. *Remissive.* — 125 De modis, quibus amittitur Civilitas. *Remissive*

1 Civitas aliquando sumitur pro populo, aliquando pro situ Civitatis, seu pro loco moenibus cincto, vel denique pro coadunatione hominum, ut tradunt Bald. *consil.* 327. *Pridie enim*, *num.* 10. *in fine l.* 1. Bartol. *consil.* 196. *Civitati Camerinae num.* 6. *l.* 1. Frances, *de Ecclesiis Cathedralibus c.* 4. *num.* 33. Magnum Lexicon Juridicum Calvin. verb. *Civitas*, Beyerlincb. in *Theatr. vitae humanae verb. Civitas*, et alii.

2 Proprie tamen Civitas sumitur pro habitatoribus, et incolis, vel pro ipsa societate Civium,
aut jure Civitatis, ac Civium, vel pro constitutione, et ordine populi, ac Civium, cit. Magnum
3 Lexicon Calv. *verb. Civitas.* Civitas enim dicitur
Civium unitas; Glossa *in c. Si Civitas* 17. *de sent. Excomm.* in 6. Fagn. *in c.* 1. *num.* 20. *de privileg.* Unde Cicero *de Somnio Scipionis* ait: *Nihil est, quod in terris Deo fiat acceptius, quam consilia, coetusque hominum jure sociari, quae Civitates appellantur.* Quare Civitatem multitudinem hominum societatis vinculo adunatam, muris cinctam, Episcopum habentem, a Veteribus sic appellatam definivit cum pluribus Ripol. *in tract. de regal. c.* 44. *de Regalia creandi Civitates, et Villas*, ac Frances *loc. cit. num.* 34. Seu Civitas est multitudo hominum societatis vinculo adunata ad simul una vivendum, uti ex Isidoro *lib.* 1. *Etymolog.* eam definit Joan. Andr. *in d. cap. Si Civitas num.* 1. ubi etiam alias recenset definitiones.

4 Urbs autem pro aedificiis, et ipso loco moenibus cincto accipitur. Magnum Lexicon Calv. verb.
5 *Urbs*, et cit. verb. *Civitas.* Urbs enim dicta est ab
Urbo, quod est aratrum, cum Urbum, sive Urvum sit curvatura aratri, et urbare, sive urvare, sit arare, aratroque definire, textu expresso *in leg. Pupillus* 239. §. *Urbs*, *ff. de verb. signific.* In condendis enim Urbibus olim Veteres aratro utebantur, quo futurae Urbis magnitudinem, proportionem, situmque muro cingendum definiebant. Cael. Rhodig. *lib.* 24. *cap.* 15. Grat. *discept.* 179. *n.* 34. Bayerlinch *loco cit. verb. Urbs in princ. et verb. Civitas in princ.* Frances *loco citato num.* 27. *et* 28. Magnum Lexicon Calvin. verbo *Urbs.* Et ideo sicuti pro aedificandis, seu definiendis Urbibus aratrum adhibebant, ita etiam in destructione ad aratrum condemnabant, ut eodem, quo definitae essent Urbes, modo rursus delerent, everterent, destruerent, juxta *l. Nihil tit.* 35. *ff. de Regul. jur. et cap. Omnis res* 1. *de Regul. juris;* sic citati Doctores, et alii.

6 Licet in jure quaelibet Civitas possit appellari Urbs, ut ex text. *in leg.* 2. *ff. de verborum signific. in leg.* 2. *Cod. de aedific. priv. leg. praescriptio Cod. de oper. public.* et ex Bartol. observant Loaysa *de jure univers.* 1. *part. cap.* 2. *n.* 24. Joan. Andr. *in c. Si Civitas* 17. *de sent. Excomm. in* 6. Abbas *in cap.* 1. *de privileg. num.* 1. Frances *loco cit. num.*
34. In rigore tamen latino Civitas, et Urbs in hoc 7
differunt, quod Civitas *Incolas* dicuntur, Urbs vere complectitur aedificia; ex Calep. verb. *Civitas;* Aristotel. *l.* 4. *polit. et lib. etiam Œconomicar.* Beyerlincb. *d. verbo Urbs vers. Cicero tamen;* Frances *loco cit. n.* 34.

Civitas Romana Urbs appellatur per excellen- 8
tiam; ut dicit Abbas *in c.* 1. *de Offic. Ordinar. num.* 5. Frances *loco cit. num.* 103. eo modo quo D. Paulus antonomastice vocatur *Apostolus*, quia omnium maxime profuit in Evangelicae praedicationis semine propagando, ex Barbosa *in Collect. ad tract. in cap. B. Paulus* 22. *qu.* 2. *num.* 4.

Oppidum proprie est omnis Urbs praeter Ro- 9
mam, quae peculiari nomine Urbs vocari coepta est, et caeterae Urbes vocantur Oppida, ut ex aliis notat Calv. *in suo magno Lexico juridico verb.*
Oppidum. Oppida sic dicta fuere, ut refert Isi- 10
dorus *lib.* 15. *orig. cap.* 1. vel ab oppositione murorum, vel ab opibus recondendis, vel ab ope, quod contra hostem opem dent, seu apud Jurisconsultos Oppidum nomen accepisse traditur ab ope ferenda, et sustinenda; *l. Pupillus* 239. §. *Oppidum*, *ff. de verbor. signific.* ibi: *Oppidum ab ope dicitur, quod ejus rei causa moenia sint constituta.* Unde Civitates muris cinguntur, ut ipsorum ope hosti securius resistamus, et ab incursionibus hostium, aliisque malis tuti simus; *cit.*
Magn. Lexicon. juridic. verb. Oppidum. Castrum 11
autem dicitur quasi casa arcta, quia non debet esse diffusum, ne tempore guerrae egeat magna custodia hominum, et victualibus. Sic expresse Glossa *in cit. cap. Si Civitas* 17. *de sentent. Excommun. in* 6. *verb. Nota primo.*

Villa pro aedificio posito in Rure sumitur; *l.* 12
Fundi appellatione 211. *ff. de verb. signific.* ibi: *In usu urbana aedificia, aedes rustica, Villae dicuntur*, et concordat *l. si fundum* 81. §. 3. *ff. de Le-*
gatis 1. Frances *loco cit. num.* 57. Ex quo Villicus 13
appellatur ille, qui propter fructus percipiendos in rure praeponitur; *l. Si cum Villico* 16. *ff. de*
Institoria actione; Frances *loco cit. num.* 58. cum
aliis ibi allegatis. Unde solum late sumpto voca- 14
bulo Villae *Civitates* vocantur, cum proprie Villa aedificium in rure situm sine muro, et vallo dicatur. Cosmas *in pragm. sanction. in Gloss. verb. Villis* §. *Insuper rus; In Eccles. autem tit. de Collat.* Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius* 16. *verb. Et uxorem num.* 464. *de Testamentis;* Frances *loc. cit. num.* 54. Hinc ad summum cum Villae appellantur Civitates, hoc procedit in pusillis Civitatibus,

quae uti Terrae in Italia nudam tantum sui ipsius habent defensionem, et ideo habitatores vocantur rustici, quasi a rure, sicuti habitatores Civitatum appellantur Cives. Guillelm. Benedict. *loc. cit.*
15 et Frances *loco cit. num.* 56. Quamvis tamen Civitates in Francia *Villae* appellentur, Rus vero *Villagium*, ut testantur Cassan. *in Catalog. gloriae mundi* 12. *p. cons.* 60. *paulo post principium*, Frances *loco cit. num.* 59.

16 Solam illam dici Civitatem, quae habet Episcopum, quasi dignitas Episcopalis Civitatem constituat, et Urbem Cathedrali carentem Civitatem appellari non posse sustinent multi, inter quos Bartol. *in l. Si haeres* §. 1. *ff. de Legat.* 1. *et in final. col.* 2. *ff. de Colleg. illicitis*, *et in Extravag. qui sint Rebelles* §. *Lombardias n.* 5. Baldus *in l. Ex hoc jure* 12. *ff. de justit. et jure.* Cassaneus *in Catalog. gloriae mundi part.* 12. *Consil.* 60. *statim post initium*, et alii plures per text. *c. In illis* 2. *dist.* 80 ubi in singulis Civitatibus, in quibus antiqui Flamines erant positi, constitutos fuisse Episcopos a B. Petro docetur, et per text. *in cap. Episcop.* 3. *ead. dist.* 80. ubi prohibetur, ne in Castellis, et modicis Civitatibus constituantur Episcopi, et *in cap. Non debere eadem dist.* 80. ubi interdicitur, ne in Vicis, et Castellis Episcopi ordinentur, et *in cap.* 1. *de Offic. Ordinar.* ubi singularum Urbium Episcopos causas decidere debere statuitur.

17 Alii autem plurimi censent, et quidem verius, et melius, ad essentiam Civitatis neque Episcopum, neque Ecclesiam Cathedralem requiri. Ita Abbas *in cap.* 1. *de priv.* ubi late Decius *ibidem num.* 8. Ripal. *tract. de Regal. cap.* 44. *n.* 14. *et seq.* Frances *loco cit. num.* 75. *et seq.* testans de communi DD. *in l. Ex hoc jure* 12. *ff. de justit. et jur.* ubi docent jus creandi Civitates dari independenter a Summo Pontifice, vel Episcopi designatione, et residere apud supremum Principem. Et id desumitur ex eisdem fundamentis adversariorum. Nam ex eo quod *in cit. cap. In illis* 2. *dist.* 80. *et cit. cap.* 1. *de Offic. Ordinar.* statuitur in Civitatibus ponendos esse Episcopos, supponitur jam antea fuisse Civitates sine ipsis, et si *in cit. cap. Episcop.* 3. *ead. dist.* 80. prohibetur, ne in Castellis, et modicis Civitatibus constituantur Episcopi, ergo dantur modicae Civitates, quae verae Civitates sunt, et non habent Episcopum. Et per hoc quod *in cit. c. non debere* 5. *ead. dist.* 80. interdicitur, ne in Vicis, et Castellis Episcopi ordinentur, non sequitur, quod debeant Episcopi ordinari, seu constitui in omnibus Civitatibus. Quia licet nequeat dari Episcopus, et Ecclesia Cathedralis sine Civitate, ex quo cum novus erigitur Episcopatus, creaturque in Villa, vel Oppido, prius Civitatis honore decoretur; *Extravag. Salvator* 4. *vers. Volentes de Praebend. inter communes*, potest tamen dari Civitas sine Episcopo, et Ecclesia Cathedrali, adeoque dantur Civitates sine Episcopis.

Et de facto passim videmus plures Civitates non 18
habentes Episcopum, per text. *in cap. Audivimus* 4. *caus.* 3. *quaest.* 2. et ultra experientiam testantur de pluribus Bartolus, Gratianus, Barbose, Solorzan, Ripall. Cenedo apud Frances *loco cit. num.* 78. et alii passim scriptores. Unde Doctores asserentes illas solum dici Civitates, quae habent Episcopum, intelligendi sunt secundum communem usum loquendi, ex quo ordinarium sit, quod unaquaeque Civitas suum habeat Episcopum.

Civitas occidens suum Episcopum privatur in 19
poenam dignitate Episcopali, et regimen committitur viciniori Episcopo; *cap. Ita nos* 25. *caus.* 25. *qu.* 2. *cap. Felicis in fine*, *de poenis in* 6. *et Clement. si quis suadente*, *de poenis*, Pittonius *part.* 4. *discept.* 108. *num.* 8. Frances *loco cit. cap.* 9. *num.* 6. Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 5. §. 7. *num.* 149. et alii communiter.

Occisio tamen debet esse de Episcopo consecra- 20
to, non vero de electo, et confirmato, per text. in *l. si nondum*, *Cod. de furtis*, ubi res destinata animo ex voto ut sit sacra, non habetur pro sacra ante consecrationem; Glossa *in Clem. si quis suadente, verb. quemvis Pontificem*, *de poenis*, ibique Panormitan. *num.* 2. Bald. in *l. si nondum num.* 4. *C. de furtis*, Card. de Luca *in Miscellan. Eccl. disc.* 46. *num.* 3. Pax Jordan. *Lucubrat. tom.* 1. *praelud.* 2. *num.* 6. Fagnan. *in cap. eam te num.* 16. *et* 17. *de Rescriptis*; Felin. *ibid. num.* 1. *vers. Unde*, Vitalin. *in cit. Clement. si quis suadente num.* 7. *de poenis*; Frances *cit. cap.* 9. *num.* 9. cum pluribus ibi citatis; Piton. *loco cit. a num.* 9. cum multis ibi allegatis. Et ratio est, quia poena pri- 21
vationis Civitatis dignitate Episcopali ob necem Episcopi statuta fuit per Sacros Canones favore Ordinis Episcopalis, nec non consecrationis, non autem ratione Dignitatis, et Jurisdictionis, adeoque locum habere non potest in Episcopo solum electo, et confirmato, seu nondum consecrato, ut notat Ancharan. *in cit. Clem. si quis suadente num.* 2. *in fine*, *de poenis*, ibi: *Iste textus requirit, quod quis ista delicta committat in Pontifice etc. non autem in Electo, confirmato, non consecrato secundum Glossam. Ista enim constitutio inducta est in favorem Ordinis Episcopalis etc. Electi autem, confirmati, non consecrati, non sunt Episcopi.*

Dicta poena non procedit, si occisio Episcopi 22
processerit ex odio privato aliquorum Civium, sed solum quando processit ex facto Civitatis saltem cooperantis per auxilium, vel consilium, vel tacite ratificantis necem. Sic colligitur ex supracitatis Canonibus; in allegato enim *cap. ita nos* 25. *caus.* 25. *qu.* 2. supponitur delictum Civitatis, ibi: *Haec sit reperta Civitas, quae Praesules ministrantes sibi Fidei Christianae Sacramenta sine persecutione prosternat*, et inferius hoc ipsum repli-

catur, ibi: *Vel illa Civitas dum in quos desaeviat, non habebit, ab hujusmodi temeritate desistat etc. egeat ergo Episcopalibus subsidiis sibimet aliunde pensandis, quae Sacram in suo gremio collocatam fuso crudeliter maculat sanguine dignitatem.* Et explicat hoc delictum Civitatis alter textus *in cit. cap. Felicis* §. *Civitas de poenis in* 6. ibi: *Civitas vero etc. quae talia facienti, vel facientibus, seu praesumentibus, in his consilium, vel auxilium dederit, aut favorem, vel infra mensem saltem taliter delinquentes, prout tanti facinoris enormitas exegerit, si facultas ei adfuerit, non duxerit puniendos, Pontificali, ut supra, sit eo ipso dignitate privata.*

23 Ex quo textu clarissime infertur, quod poena privandi Civitatem dignitate Episcopali procedit, quando ipsa Civitas delinquit saltem cooperando in necem Episcopi mediante auxilio, seu consilio, vel ratum habendo delictum, non puniendo, aut puniri non curando delinquentes, ut in individuo quod requiratur necem Episcopi fuisse commissam ad suggestionem Civium, seu populi, tradit Turrecremata in *cit. c. Ita nos n.* 2. *vers. suggest. domest. Civium.* Quodque requiratur delictum Universitatis pulsata Campana, et convocato consilio post Gloss. *in l. Sicut verb. Non debetur, ff. Quod cujusque Universit.* nomine, in subjecta quaestione firmarunt omnes Canonistae *in d. Clem. Si quis suadente, de poenis*, et signanter Vitalin. *num.* 71. ibi: *Quod est intelligendum, quando Campana pulsata, et convocato Consilio conveniunt, ut delinquant.* Joann. de Lignano *ibid.* ait, *quod tunc dicitur Civitas facere, cum homines communicato Consilio, et tractatu habito in hoc faciunt, et sicut corpus, secus si ut singuli etc. Et per hoc dicit se consuluisse Civitatem Bononiae non interdictam propter rebellionem factam a quibusdam ut singulis.* Ancharan. *ibid. n.* 81. Imola *n.* 4. Joann. Andr. *in c. Felicis* §. *Civitas num.* 20. *de poenis in* 6. ubi alias firmavit: *Teneri singulos, et non Universitatem*, et late consuluerunt Soccin. et Doctores Collegii Florentini *inter Consilia Curtii senior cons.* 20. *et* 21. *per tot.* Hactenus Pitonius *citat. discept.* 118. *n.* 13. *et* 14. ubi *num.* 15. et 16. plurimos alios ad id citat Doctores.

24 Et hoc ea legali, et naturali ratione, quod poena suos tenere debet Auctores; *leg. Sancimus* 22. *Cod. de poenis, cap. Quaesivit* 2. *de his, quae fiunt a majori parte Capituli;* et rem, quae culpa caret, in damnum vocari non convenit; c. *Cognoscentes* 2. *de Constitut. l. Gracchus* 4. *Cod. Ad Leg. Jul. de adulteriis*, ut in proposito advertit Archidiaconus *in citat. cap. Felicis num.* 20. *de poenis in* 6. neque justum est, ut privatum delictum ad perniciem publicam Civitatis, quae non deliquit, convertatur. Quod etiam agnoverunt majores nostri, quibus absonum visum est, paucorum privatorum culpam universorum juri derogare posse, quemadmodum refert Tacitus decisum per Senatum Romanum, et Caesarem *lib.* 13. *ann.* ibi: *Paucorum culpam ipsis exitiosam esse debere, nihil universorum juri derogandum etc. Haec sententia valuit, scripsitque Caesar Senatui, privatim expenderent causam etc. in commune nihil derogent.*

Non improbabilis tamen est contraria opinio, 25
quod nempe id procedat, etiamsi occisio Episcopi processerit ex solo odio privato aliquorum Civium, et non ex facto Civitatis, ut tenent Belletus *disquisit. Cler. part.* 1. *tit. de favor. Cler. Can.* §. 1. *n.* 26. Covarruv. *lib.* 2. *variar. cap.* 8. *num.* 10. Frances *de Eccles. Cathedralibus c.* 9. *num.* 21. Corrad. *prax. Beneficiar. lib.* 8. *c.* 8. *num.* 71. Hojed. *de incompatib. Benefic. p.* 1. *c.* 23. *num.* 113. et alii dicentes, quod licet non omnes Cives peccaverint, et tanti criminis rei non sint, adhuc privantur honore, et dignitate Episcopali, quia cum haec sit poena temporalis, ideo ex justa causa possunt etiam innocentes eam pati, sicut Interdicti poenam patiuntur, quae cum animam non afficiat, ideo etiam innocentes ligat; *cap. Sane* 11. *de Offic. Delegati; cap. Non est vobis* 11. *de sponsalibus; cap. Si sententia* 10. *de sentent. Excommunic.*

Cathedralitas ratione occisionis Episcopi non 26
amittitur ipso jure, sed sententiam requirit ex Text. *cap. In quibusdam* 12. §. *Sacri, de poenis*, nam cum textus *in cit. c. Ita nos* 25. *caus.* 25. *qu.* 2. factum hominis postulet, declaratione indiget, et certum est ipso jure non esse Civitatem privatam, ut in terminis Patroni probat Moneta *de commut. ultim. volunt. cap.* 11. *num.* 268. Frances *cit. cap.* 9. *num.* 11.

Si Civitas, vel populus occidat Episcopum in 27
sui defensionem, non incurrit poenam privationis; *arg. cap. Si vero* 3. *de sentent. Excomm.* Frances *loc. citat. num.* 14. Less. *de inhibition. cap.* 8. §. 4.
num. 21. Nec incurrit dictam poenam, si occidat 28
vim vi repellendo cum moderamine inculpatae tutelae, et alio modo mortem evitare non possit; *arg. Clem. si furiosus, de homicid.* Glossa *in cit. c. In quibusdam, verb. Praesumpserint.* Moneta *loco citato num.* 268. Marius Itala *de Immunit. Eccles.*
lib. 1. *cap.* 5. §. 12. Frances. *loc. cit. n.* 15. Nec 29
si occidat Episcopum eum non agnoscens, utpote quia non indutum habitu Episcopali, sed armatum, et enormibus incumbentem. Decian. *in tract. crimin. lib.* 7. *c.* 5. *n.* 8. *in fine.* Farinac. *in Prax. crimin. par.* 4. *quaest.* 112. *num.* 127. Frances *l. c. n.* 16. *et* 27.

Si Civitas tentaverit occidere Episcopum, eum 30
vero non occidit, sed solum vulneravit, a quo vulnere sanatus fuit, non amittit Cathedralitatem, cum conatus tantum non puniatur poena ordinaria, sed extraordinaria. Menoch. *de arb. l.* 2. *cent.* 3. *casu* 360. ubi late de hoc; Frances *loco cit. n.* 25. et alii.

Si Civitas persequatur Episcopum, ita ut eum 31

a sua Dioecesi ejiciat, aut ejicere mandet, aut auxilium ad hoc facinus perpetrandum dederit, non privatur ob id Cathedralitate, sed tantum id facientes excommunicantur in Bulla Coenae Domini, ut patet *in* §. 11. *ejusdem Bullae*, Farinac. *in prax. crimin. part.* 4. *qu.* 112. *inspect.* 2. *n.* 84. *et* 130. Suarez *de Censur. tom.* 5. *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 8. Navarr. *in Manual. cap.* 21. *n.* 67. Frances *loc. cit. n.* 23. et alii.

32 Civitas, quae auxilium, consilium, aut favorem dederit ad occidendum, seu offendendum Cardinalem, privatur Cathedralitate; *c. Felicis* 5. §. *Civitas, de poenis in* 6. ubi Gloss. et plures, quos sequitur Farinac. *in praxi crimin. part.* 4. *quaest.* 112. *inspect.* 2. *num.* 101. Frances *loc. citato cap.* 4. *num.* 141. *et cap.* 9. *num.* 39. et alii.

33 Civitas conspirans contra Summum Pontificem, vel contra Sedem Apostolicam, privari potest Cathedralitate; *arg. l. Si usufructus* 21. *ff. Quibus modis ususfructus amittatur*, ubi fit mentio de Civitate rebelli, in qua aratrum immittitur; *et arg. cit. cap. Felicis* 5. *de poenis in* 6. Frances *cit. cap.* 9. *num.* 32. et in simili Card. Petra *tom.* 3. *Comment. in Constitut.* 9. *Innocentii IV. n.* 7. *et* 33. cum pluribus ibi citatis.

34 Item si tota Civitas labatur in Haeresim, demoliri potest, sicque privari Cathedralitate, ut colligitur *ex cap. Si audieris* 23. *quaest.* 5. et notant Gondisalv. *de Haeretic. c.* 24. *per tot.* Decian. *tract. crimin. l.* 5. *c.* 51. *n.* 1. Card. Petra *loc. cit. n.* 8. *et* 33. Frances *cit.* c. 9. *n.* 31.

35 Civitas condemnata ad aratrum, seu ad demolitionem, non potest amplius aedificari absque speciali licentia Principis. Frances *in cap. Felicis* 5. *de poenis in* 6. *num.* 4. *et cit. cap.* 4. *num.* 145.
36 Gratianus *discept.* 179. *a num.* 12. et alii. Unde Civitas damnata ad aratrum desinit esse Civitas, quia tunc mori dicitur, quando Superiorum auctoritate ad aratrum damnatur. Felin. *in cap. Dilectus* 30. *column. penult. post medium num.* 4. *vers. secundo in quantum, de Simon.* Grat. *disc.* 217. *num.* 4. Frances *cit. cap.* 4. *n.* 142. et alii, et patet de Carthagine *ex leg. Si ususfructus* 21. *ff. Quibus modis ususfructus amittatur*, ibi: *Si ususfructus Civitati legetur, et aratrum in eam inducatur, Civitas esse desinit, ut passa est Carthago, ideoque quasi morte desinit habere usumfructum*; et de Civitate Castri a fundamentis demolita jussu Innocentii X. apud Cardin. Petra *l. c. n.* 33.

37 Civitas tamen solum privata Cathedralitate propter occisionem proprii Episcopi, vel offensionem Cardinalis appellatur, et remanet adhuc Civitas quoad privilegia saecularia Civitatum, nam cum haec non dependeat a Cathedralitate, per accidens se habet privatio, vel existentia illius ad privilegia. Bartol. *In Extravag. Qui sint rebelles v. Lombardiae n.* 5. Gratian. *disc.* 291. *num.* 37. Frances *cit. c.* 4. *n.* 134. cum aliis ibi citatis per text. *in cap. Ita nos* 25. *caus.* 25. *q.* 2. ubi Civitas privata Cathedrali propter necem Episcopi, Civitas adhuc mansit, et pro tali adhuc appellatur, et per text. *in cap. Felicis* 5. §. *Civitas, de poenis in* 6. ubi Civitas, quae auxilium, favorem, seu consilium ad occidendum, vel offendendum Cardinalem dederit, privatur Cathedralitate, et nihil dicitur de Civitate.

Civitas privata Cathedrali propter delictum, 38
non privatur Dioecesi, unde in ea potest Episcopus quidquid antea in Civitate, et Dioecesi exercebat. Et ratio est, quia Civitatis appellatione non venit Dioecesis in actibus potissimum odiosis. Coccinus *dec.* 129. *num.* 2. Frances *citat. cap.* 4. *num.* 139. *et seq. et cit. cap.* 9. *num.* 142. et plures alii apud Barbosam *de appellat. verb. Utriusque jur. appellat. verb. Civitas n.* 7.

An privatio Civitatis dignitate Episcopali ob 39
occisionem Episcopi sit perpetua, vel temporalis? Variant DD. Quod sit tantum ad tempus, seu temporalis, tenent Archidiacon. *in cit. cap. Ita nos* 25. *caus.* 25. *quaes.* 2. *num.* 3. ibi: *Hic non fuit translatus Episcopatus, sed ad tempus isti caruerunt Episcopo in poenam.* Turrecremata *ibidem num.* 2. ibi: *Ad tempus suspendit dignitatem Episcopalem hujus Ecclesiae, non abstulit.* Bellarmin. *ibid. n.* 2. ibi: *Secundum eum non fuit translatus Episcopatus, sed ad tempus isti caruerunt Episcopo.* Pitonius *cit. discept.* 108. *n.* 34. *et* 35. ubi ex Ughell. *in Ital. Sacr. tom.* 8. *fol.* 316. *n.* 34. *et* 35. refert sic servatum fuisse per san. mem. Urbanum VIII. occasione homicidii Episcopi Arianen. secuti *die* 10. *Junii* 1645. propter quod homicidium privata extitit illa Ecclesia proprio Pastore per solum decursum quinque annorum, dum de anno 1650. fuit iterum proprio Episcopo provisa.

Melius tamen, et verius, quod talis privatio sit 40
perpetua, tenent Corradus *in praxi Benefic. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 71. Rebuff. *tit. de differ. inter privil. Rescript. et Mandat.* Zerola *in praxi Episcop. part.* 1. *verb. Episcopus vers. vigesimo primo Episcopum;* Card. Lauraea *Epitom. Canon. in verb. occidens Episcopum;* Frances *cit. cap.* 9. *num.* 138. Ancharan. *in cit. cap.* 5. *de poenis in* 6. *col.* 3. *notabil.* 7. et alii, quos sequitur Gratian. *discept.* 179. *num.* 12. et concordat Summarium *in d. c. Ita nos*; ibi: *Veluti dum Civitati Episcop. dignitas perpetuo subtrahitur.*

Et de facto Civitas Atinensis privata fuit in 41
perpetuum Praeposito, ob ejus necem ejus culpa secutam, ut patet ex Decreto Sacr. Congreg. Episcop. et Regul. *sub die* 13. *Julii* 1698. quae censuit Civitatem privandam esse Dignitate Praepositi, illam perpetuo afficiendo vicino Episcopo Aquinaten. mediante sequenti Rescripto: *Cum Sanctissimo ad mentem, et mens est, Praeposituram Atinae esse perpetuo afficiendam, seu destinandam, cum spe-*

cifica provisione Episcopi Aquinatsn. pro tempore firmis remanentibus omnibus, et singulis juribus, praerogativis, et praeeminentiis, quibus hactenus eadem Praepositura usa fuit. Unde san. mem. Innoc. XII. mediante Brevi in forma Motns proprii in sequelsm allati Rescripti Sacrae Congregationis perpetno affecit, seu destinavit Praeposituram Episcopo Aquinaten. Reclamante antem Civitate apud eumdem Snmmnm Pontificem Innocentinm XII. obtinuit remitti causam ad Sac. Congregationem Episcop. et Regul. Sed deinde Summus Pontifex mandavit super bac causa imponi perpetuum silentium. Noviter antem reclamante Civitste, et Clero sub die 15. Septembris 1714. emanavit novnm Rescriptum pro remissione causae ad eamdem Sacram Congregat. Ex audientia Sanctissimi die 10. mensis Septembris 1714. Sanctitas sua mandavit, quod Partes deducant omnia jnra sua in Sacra Coogregat. Episcop. et Regul. Superveniente autem Rescripto Summi Pontificis, quod in Sacra Congregatione disputaretur, an sit concedenda aperitio oris, non obstante alio deinde subsecnto, quod cansam simpliciter remittebat ad esmdem Congregationem, oportnit dispntari dubium snper aperitione oris. Et eadem Sscra Congregatio snb die 24. Julii 1716. ad relationem clar. mem. Card. Casini ad dictnm dubinm: *an sit concsdenda aperitio oris;* respondit: *Negativs st amplius.* Sic refert Pitonius *cit. discept.* 108. *per tot.* in qna scripsit pro dicta Civitate, et ejusdem Capitnlo.

42 Civilitas triplici modo acquiritnr. Primo, per Nativitatem; secnndo, de jnre; tertio, per Privileginm, nt notant Zaul. *ad statut. Faventiae lib.* 1. *Rubr.* 11. *num.* 1. *fol.* 226. Cardinal. de Lnca *de Praeemin. in Summar. num.* 94. Ursaya *tom.* 6. *part* 2. *discept.* 50. *num.* 37. ubi prima dicitur Civilitas originaria; secunda domiciliaria, et tertia privilegiativa, sen ut dicit Card. de Lnca *cit. n.* 94. prima dicitnr natnralis, quae snb originariae vocabulo explicatnr; secnnda accidentalis, vel acquisita; quae domiciliaria dicitur; tertia pariter accidentalis, vel acquisita, qnae privilegiativa sive occasionalis sit.

43 Civilitas naturalis, sen originaria plnres subalternas babet species. Prima omnino vera, et propria tam legslis, quam naturalis est, quae propriam, ac parentis originem in loco babet, adeo ut nulla Legis fictio vel suppletio accedat. Secnnda naturalis quidem, sed quamdam legis fictionem babens, ea est, quae provenit ex propria nativitate in loco ab extero patre, qui domiciliariam jam contraxit Civilitatem in tali loco. Tertis naturalis qnidem, sed quamdam adhnc majorem Legis fictionem babeus, ea est, quae provenit ex propria nativitate in loco ex extero tamen patre, casnaliter, vel occasionaliter secuta, utpote quia ejns pater non ut domicilium, neglecta originaria patria, contraberet, ibi morari contigit, sed officii, fendi, mercatnrae, anlae, vel professionis, seu artis occasione. Quarta, quae majorem adbnc Legis fictionem babet, ea est, cni in propria persona, et propria nativitate naturalis deest veritas, originaria vero civica paterna qualitas filio eamdem tribuit originsriam Civilitatem, nt patet de filio nato extra patriam patris alibi occasione solins temporalis officil, ut Judicis, Medici, Mercatoris, et bujusmodi commorantis.

Hinc ex dictis patet, quod duplex originaria 44
qnalitas in eamdem personam concurrere potest, una scilicet propria, et altera parentis; quamvis enim occasionaliter, vel causative extra patriam in diverso loco natus, babeatur ac si vere, et proprie in ipsa patria natales babuerit; adbnc tamen naturac beneficium sibi non est denegandnm, nt originarius Civis illius loci dici mereatnr, nbi vere natus est.

Civilitas domiciliaria ea est, qnae per exterum 45
in aliena patria eligentem domicilinm acquiritur. Et ista nbi quaesita sit, eosdem favorabiles, ac odiosos operatur effectus, qnos ipsa originaria, sen naturalis Civilitas prodncit, cum ei assimilata sit, nisi munerum qnalitas veram, ac naturalem pro loci moribns, vel legibns exigat, istamque fictam non admittat.

Civilitas privilegiativa, quae magis ficta dicitur, 46
ea est, quam pro generali regula nobilitatis ad instar solus supremus Princeps concedit, eaqne de Regalibns repntatur. Solius enim supremae potestatis est fictum reddere verum, atqne veri operationem ficto tribuere. Snbditae enim Civitates, et inferiores domini sine expresso snpremi Principis Indulto eam solam concedere possnnt Civilitatem, quae concedenti, atqne ab eo dependentibus praejudicet, non autem ut personae statnm in omnibus firmet. Hactenus Card. de Lnca *ds praeemin. in Summa a n.* 94. *ad* 103.

Ad effectum verae, et naturalis Civilitatis licet 47
reqniratnr nativitas in loco, ad text. *in l. Cives* 7. *Cod. ds incolis lib.* 10. *l. Adsumptio* 6. §. *Filius ff. ad municipalem cum concord.* Card. de Lnca *ds praeeminent. discept.* 27. *num.* 7. Giurba *observ.* 75. *numer.* 1. Melin. *dec.* 882. *num.* 1. *et* 2. Rota *in Sypontina Archiepiscopatus,* 14. *Martii* 1646. *coram Verospio,* Barbosa *ds Offic. et potestat. Episcopor. part.* 2. *allegat.* 4. *num.* 2. *et* 3. cum aliis ibi allegatis. Attamen si seqnatur natlvitas extra patrism 48
originariam occasionaliter, quia nempe parentes ibi morentur occasione officii, feudi, militiae, mercaturae, et bujusmodi, habetur ac si vere, et naturaliter natus esset in propria patria. Felin. *in cap. Rodulphus n.* 14. *de rescript.* Menocb. *consil.* 80. *n.* 9. *cum seq. st lib.* 6. *praesumpt.* 30. *n.* 16. *et* 17. Giurba *d. Observat.* 76. Otbobon. *decis.* 148. *n.* 8. Card. de Luca *loc. cit. n.* 9. allegans ad id Rotam *in Anconitana, st in Avenion.* Originarius 49

enim, seu oriundus dicitur a nativitate propria, seu paterna, per text. *in cit. l. supra n.* 46. Jason. *in l. Hujusmodi* §. *Legatum num.* 18. *ff. de Legatis* 1. Maudos. *ad Regul. Cancell. reg.* 16. *quaest.* 40. Lexicon juris verb. *Oriundus*, Barbosa *loco cit. n.*
50 3. *et* 6. cum aliis ibi allegatis. Cum jus Civile in-
dicet locum originis alicujus eum esse, in quo ejus pater natus est; *l. Adsumptio* 6. §. 1. *ff. Ad Municip. et l. Si ut proponis* 2. *Cod. de Municipibus lib.* 10. Alciat. *in l.* 147. *num.* 4. *ff. de verbor. signific.* Petr. Gregor. *in tract. de usuris lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 15. Campanil. *in diversar. jur. Canonici rubr.* 9. *cap.* 8. *num.* 8. Barbosa *loco cit. num.* 5.

51 Civilitas etiam per spiritualem nativitatem acquiritur, ita ut in illo loco quis dicatur ortus, ubi salutari lavacro Sacri Baptismatis fuit ablutus, quia Baptismus est nativitas spiritualis, et de ea ad naturalem validum est argumentum; *cap. Debitum de Baptism. juncto cap. Inter corporalia, de translat. Episcopor.* et in specie firmant Luc. de Penna *in l. Cives n.* 3. *et* 47. *Cod. de Incolis lib.* 10. ibique Amasa *num.* 47. Gratian. *cap.* 75. *n.* 16. ubi quod procedat nedum quoad spiritualia, sed etiam quoad temporalia. Paschal. *de Patria potest. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 34. *in fine*, Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 9. §. 1. *num.* 106. *et seqq.* Ciarlin. *cap.* 149. *num.* 12. Merlin. *controv. juris cap.* 32. *num.* 22. *lib.* 2. Barbosa *de Offic. Paroch. cap.* 7. *n.* 5. Carleval. *de judic. tit.* 1. *disput.* 2. *num.* 111. Navar. pluries judicatum referens in Senatu Neapolitano *in Pragmatic.* 1. *de immunit. Neapol. collect.* 2. *numer.* 14. Autunez. *de donat. Reg. l.* 1. *part.* 2. *cap.* 15. *num.* 5. Rocca *disp. select. cap.* 83. *num.* 4. cum aliis ibi citatis, Amostaz. *de causis piis lib.* 4. *cap.* 7. *n.* 2. *et* 3. cum aliis ibi allegatis.

52 Civilitas originis non ammittitur ob alterius loci incolatum necessarium, vel occasionalem, seu causativum negotiationis. Bartol. *in l. final.* §. *Item rescripserunt, ff. Ad municipal. sub num.* 5. Altograd. *consil.* 97. *num.* 16. *et seq. volum.* 1. Card. de Luca *de Regalib. discept.* 83. *n.* 12. *discept.* 97. *n.* 11. *dis.* 128. *n.* 9. Rota *part.* 9. *recent. dec.* 66. *n.* 23. *et seqq.* et communis aliorum.

53 Potest quis acquirere, et retinere duplicem Civilitatem, unam scilicet originis, et alteram domicilii; *leg. Adsumptio* 6. §. *juris ff. Ad municipal.* Card. de Luca *de praeeminent. dis.* 37. *num.* 3. Ursaya *tom.* 7. *part.* 2. *disc.* 31. *sub n.* 33. §. *Ratio est;* Rota *part.* 5. *tom.* 1. *recent. decision.* 137. *num.* 13.

54 Civilitas domiciliaria acquiritur decennali habitatione. Rota *p.* 9. *recent. t.* 1. *d.* 127. *num.* 6. Card. de Luca de *praeeminent. disc.* 27. *n.* 3. Barbosa *cit. allegat.* 4. *num.* 28. cum pluribus ibi citatis; maxime si sit cum acquisitione domus, ac aliorum bonorum, et supportatione onerum Civicorum; *l. Nec ipsi* 1. *et l. Cives* 7. *Cod. de Incolis.* Talis enim decennalis habitatio perpetuae permanentiae regulariter suffragatur. Rota *p.* 13.
recentior. dec. 261. *n.* 3. Et domicilium est habita- 55
tio animi destinatione perpetua, in qua quis rerum suarum magnam summam constituit; *l.* 1. ubi Bartol. *numer.* 11. *l. Adsumptio* 6. §. *Juris prudentibus*, ibique idem Bartolus *num.* 2. *ff. ad municipal. l. Cives* 7. *Cod. de Incolis lib.* 10. *cap. Cum nullus*, ubi Glossa verb. *Domicilium, de temporib. ordinat. in* 6. Menoch. *de arbitr. casu* 86. *a num.* 6. *et lib.* 6. *de praesumpt. q.* 42. *num.* 2. Mascard. *de probat. concl.* 535. *num.* 13. Gratian. *discep. forens. cap.* 181. *numer.* 10. *cum seqq.* Torreblanca *l.* 2. *cap.* 3. *num.* 10. Barbosa *cit. allegat.* 4. *n.* 23. Ursaya *tom.* 6. *discept.* 50. *a n.* 62. cum pluribus ibi citatis; Rota *in Granaten. Capellaniae* 1. *Decem.* 1606. *coram Card. Marquemont.* impressa per Farinac. *dec.* 188. *num.* 1. *et* 2. *part.* 2. *recent.* ubi asserit tantum domicilium probari ex anima habitandi, et permanendi, quando scilicet quis cum tota familia mobilia bona transportavit, et habuit domum apertam.

In hoc enim differunt domicilium, et habita- 56
tio, quia domicilium est locus originis, vel perpetuae habitationis; habitatio vero est commoratio in loco per accidens, et animo alio se transferendi. Unde ad habitationem sufficit habitare pro aliquo tempore ex aliqua causa, puta litis, mercaturae, studiorum, et hujusmodi. Ad domicilium autem in aliquo loco constituendum requiritur animus ibi perpetuo permanendi, sine quo non contrahitur domicilium; *l. Cives, Cod. de Incolis* l. 10. Menoch. *de praesumpt. quaest.* 42. *n.* 2. *et de arb. cas.* 87. *a num.* 6. Sanchez. *de Matr. l.* 3. *disp.* 13. *a princ.* Barbosa *l. c. n.* 24. et alii.

Non contrahitur Civilitas domiciliaria per per- 57
manentiam in Civitate per decem annos; immo nec per triginta in servitio alicujus Principis, seu alterius domini. Parisius *cons.* 53. *num.* 91. *lib.* 3. Rota *in Romana Beneficiatus S. Petri* 30. *Martii* 1626. *coram Pirovano, et in Ferrarien. Bonorum de Tassonis* 18. *Martii* 1630. *coram eod. Pirovano in vers. Quia de hoc praesupposito*, quae est decisio 109. apud Fenzon. *ad statuta Urb. et p.* 9. *recent. t.* 1. *dec.* 312. *num.* 17. *et* 18. ubi habetur haec ratio, quod causa habitandi diversa est ab animo domicilium contrahendi, idest domici-
lium non contrahitur sine animo. Unde cum quis 58
habet animum recedendi ab aliquo loco, licet per mille annos ibi habitaverit, non contrahit domicilium, seu domiciliariam Civilitatem. Joseph. Ludovic. Perusina *dec.* 76. *num.* 1. *cum seq.* Menoch. *de arb. casu* 86. *num.* 7. Marchin. *de Sacrament. Ordin. tract.* 1. §. 5. *cap.* 7. *num.* 1. Barbosa *cit. alleg.* 4. *n.* 5.

Praecipua autem conjectura, et praesumptio 59
propensi animi ad acquirendum domicilium, seu domiciliariam Civitatem ea est, si quis non so-

lum habitationem transtulerit, sed et simul secum
familiam, et omnia bona sua, vel eorum majo-
rem partem retulerit; nam ex illa habitationis
suae, et rerum suarum translatione conjectura-
tur, et praesumitur animus alicubi perpetuo per-
manendi, et ibidem domicilium, et Civitatem ac-
quirendi; *l. Cives* 7. *Cod. de incolis, l. Senatores* 3.
Cod. ubi Senatores cum similibus, Ursaya *Instit.
criminal. lib.* 1. *t.* 3. *num.* 33. Ugolin. *de Offic. Epi-
scop. part.* 2. *c.* 36. §. 2. *n.* 2. Marchin. *cit. tract.*
1. §. 5. *c.* 7. *n.* 7. Barbosa *cit. alleg.* 4. *num.* 27.
et alii passim.

60 Civilitatem domiciliariam potest quis habere in
pluribus locis, si in eisdem habeat domicilium,
et bona cum supportatione onerum Civicorum; *l.
Labeo* 5. *l. Adsumptio* 6. §. 2. *et l. Ejus* 27. §. 2.
ff. municipal. Rota *p.* 5. *recent. t.* 1. *dec.* 177. *num.*
50. Marchin. *loc. cit. c.* 7. *n.* 10. Ugolin *l. c. cap.*
26. §. 2. *n.* 3. Barbosa *loc. cit. n.* 37. cum pluri-
61 bus aliis ibi allegatis. Unde potest quis plures
Civilitates retinere, et ex eis privilegia assequi
tamquam Civis diversorum locorum. Rota *part.*
19. *recent. tom.* 2. *decis.* 459. *num.* 17. cum aliis
ibi citatis.

62 Civilitas legitime acquisita cum habitatione,
et solutione onerum constituit, et designat ali-
quem esse verum Civem, itaut possit consequi
Officia Civibus debita. Rota *cit. dec.* 459. *num.* 15.
Nec amittitur talis acquisita Civitas per quamdam
63 necessariam, seu occasionalem absentiam. Habi-
tatio enim dicitur continuata etiam ad effectum
assequendi honores, et privilegia, quoties relin-
quitur famulus ad custodiam domus, et bonorum
tempore absentiae cum supportatione onerum. Ro-
ta *cit. dec.* 459. *n.* 12. Card. de Luca *de praemi-
nent. dis.* 37. *n.* 4. *cum seqq.* et alii apud ipsum.
64 Nec Civilitati loci jam quaesitae fit praejudicium
ex possessione bonorum, quae sint sita extra il-
lius territorium. Rota *cit. dec.* 459. *n.* 21.

65 Civilitas privilegiativa generaliter quoad om-
nes effectus est de Regalibus, et pertinet ad su-
premam Principis potestatem, sicque non conce-
ditur nisi a Supremo Principe. Card. de Luca
de jurisdictione disc. 46. *num.* 10. Menoch. *lib.* 6.
praesumpt. 30. *num.* 52. Sessa *decis.* 90. *num.* 3.
et 4. Roland. *consil.* 79. *num.* 16. *lib.* 2. et alii
apud ipsos.

66 Civitates non subditae, et Domini inferiores
solum in suum praejudicium, eorumque subdi-
torum eam concedere possunt. Secus autem in
praejudicium tertii suum jus ab ipsis indepen-
denter metientis. Bartol. *in l. Si Maritus* 15. §.
Legis Juliae in fin. ff. Ad leg. Jul. de adulter. Sali-
cet. *in l. Cives num.* 4. *Cod. de appellat.* Roman.
consil. 62. *num.* 9. Roland. *consil.* 79. *n.* 16. *lib.*
3. Berojus *consil.* 130. *n.* 6. *et* 8. *l.* 1. Sessa *dec.*
90. *n.* 3. *et* 4. Salernus *consil.* 2. *per tot.* Card. de
Luca *de jurisdictione disc.* 46. *n.* 10. *et de praemin.*
disc. 13. *n.* 26. *cum sequent.* Et ratio est, quia Ci-
vilitas, et formalis adoptio tertio praejudicialis
fieri non potest, nisi cum auctoritate Principis,
qui solus tollere potest jus tertii, ac facere ve-
rum id, quod est fictum.

Unde Civilitas concessa per Civitatem subdi- 67
tam, vel per Baronem, aut Dominum inferiorem,
non praejudicat Episcopo, qui solum exigit quae-
dam vectigalia a forensibus, non autem a Civi-
bus, cum Episcopus ipsi Civitati, aut Baroni, seu
domino inferiori non sit subjectus. Berojus *cons.*
104. *n.* 6. *et* 8. *lib.* 1. Card. de Luca *de jurisdictione
cit. disc.* 46. *n.* 10.

Civilitas privilegiativa concessa per totam Civi- 68
tatem, seu Consilium generale, per eamdem totam
Civitatem, seu generale Consilium tolli debet, non
autem per Magistratum particularem. Card. de
Luca *de praeeminentiis disc.* 83. *num.* 13. cum
aliis ibi citatis. Unumquodque enim dissolvendum
est eodem vinculo, quo est ligatum, cum eadem
res per quascumque causas nascitur, per easdem
dissolvatur; textu expresso *in c. Omnis res* 1. *de
Regul. Juris.*

Civis naturalis, et originarius alicujus loci se- 69
cundum aliquos dicitur, qui natus est etiam per
transitum in tali loco, quamvis parentes ibi nati
non sint, nec habeant domicilium, nec bona, nec
animum ibi habitandi, sed casu ibi, aut tamquam
peregrini reperti sint; unde volunt ex sola nati-
vitate pendere originem. Sic Felinus *in cap. Ro-
dulphus* 35. *de script. num.* 14. Cravetta *vol.* 4.
consil. 441. *n.* 3. Barbosa *in l. Haeres absens.* §.
Proinde, ff. de judiciis art. de orig. for. num. 2. Ric-
cius *in praxi for. dec.* 289. *num.* 2. Gratian. *discept.
forens. cap.* 75. *a n.* 1. Amaya *in l. Cives* 7. *Cod.
de Incolis n.* 43. Narbona *in l.* 2. *tit.* 1. *l.* 4. *Reco-
pilat. gloss.* 2. *a n.* 138. et alii per text. *in L. Mu-
nicipem* 1. *ff. ad Municipalem; et in l. Cives* 7. *Cod.
de Incolis.*

Secundum autem alios, ut quis dicatur Civis 70
naturalis, et originarius alicujus loci, verius re-
quiritur ultra suam nativitatem in tali loco, quod
etiam pater in illo loco habeat domicilium con-
stitutum, nec sufficit esse peregrinum, aut casu
ibidem inveniri. Ita Carleval. *de judiciis l.* 1. *tit.*
1. *disc.* 2. *qu.* 2. *num.* 93. Andreol. *controv.* 293.
n. 49. Dunoz. junior *dec.* 743. *num.* 8. Caevallos
commun. quaest. 458. *n.* 17. Sanchez *de Matrimon.
lib.* 3. *disp.* 23. *num.* 3. Trulleuch. *lib.* 7. *Decalog.
cap.* 18. *dub.* 7. *num.* 3. Marchin. *de Ordin. part.*
1. *lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 8. Barbosa *de offic. et potest.
Episcop. part.* 2. *allegat.* 4. *n.* 7. ubi citat Rotam
Romanam *decis.* 327. *num.* 3. *p.* 1. *divers.* et Do-
ctores *in c. Rodulphus* 35. *de Rescriptis,* per text.
in l. Filios 3. *Cod. de municip. et originariis,* qui
textus ad originem supponit domicilium esse ne-
cessarium, quapropter si casu alibi filius nasca-
tur, seu in aliquo alio loco per transitum natus

sit, ibidem non contrahit, sed sequitur domicilium patris, ubi ipsum habet; quamvis enim aliqua jura dicant originem contrahi, ubi quis natus est, non expresse loquuntur ex sola nativitate: unde intelligenda sunt, quando quis natus fuerit in domicilio patris, non vero alibi casu, aut quando peregrinus fuerit, ut ex citatis recte tradit Amostaz. *de causis piis lib.* 4. *c.* 7. *n.* 7. *et* 11. et alii.

71 Hinc si legatum v. g. relictum sit pro puellis originariis alicujus loci, debetur illis, quae ibidem natae sunt, non casu, aut per transitum, sed quando pater domicilium ibi habuit, aut est locus, ubi pater natus est, aut de jure communi, ubi Avus natus fuit; et nuptae natae in ejus potestate. Sic expresse Amostaz. *loc. cit. n.* 11. et concordant omnes supracitati et alii.

72 Civis originarius, ac naturalis paternae patriae dicitur quis, etiamsi natus sit extra patriam originariam occasionaliter, quia nempe parentes ibi morabantur occasione officii, feudi, Militiae, mercaturae, et hujusmodi; *l. Adsumptio* 6. §. 1. *ff. Ad municip. l. Si ut proponis* 2. *Cod. de municipibus; l. Hujusmodi* 84. §. *Legatum, ff. de Legat.* 1. Vide *supra numer.* 48. 49. *et* 50.

73 Civis originarius esse non desinit, qui alibi necessarium, vel occasionale domicilium habet. Rota *coram Durano decis.* 31. *num.* 4. *cum seq. et p.* 5. *recent. dec.* 137. *num.* 13. *et part.* 13. *dec.* 364. *num.* 7. Bertazzol. *consil. Civil.* 56. *n.* 14. Peregrin. *consil.* 126. *n.* 7. *usque ad fin. lib.* 5. Pitonius *part.* 4. *discept.* 122. *num.* 8. et alii passim per text. *in l. Adsumptio* 6. §. 1. *et* 2. *et l. ejus* 27. §. 2. *ff. Ad municip.* Vide *supra numer.* 52.

74 Civis domiciliarius alicujus loci dicitur, qui ibi, licet aliunde oriundus, jam per decennium habitat cum animo perpetuo ibidem permanendi. Sic Doctores communiter per text. *in l. Cives* 7. *Cod. de Incolis. l. Municipem* 1. *et l. Adsumptio* 6. §. *Jurisprudentibus; ff. Ad municipalem.* Vide *supra n.* 54. *et* 55. *et* 59. ubi assignatur, ex quibus conjecturetur animus alicubi perpetuo permanendi.

75 Potest quis eodem tempore esse Civis domiciliarius plurium locorum, si in eisdem habeat domicilium et bona, cum supportatione onerum Civicorum; *l. Labeo* 5. *l. Adsumptio* 6. §. 2. *et l. Ejus* 27. §. 2. *ff. ad municipalem;* Rota *p.* 5. *recent. tom.* 1. *dec.* 177. *num.* 50. *et part.* 8. *dec.* 177. *n.* 11. Vide *supra n.* 60.

76 Et sic esse Civis alicujus loci, et habere incolatum, et domicilium in alio. Rota *part.* 8. *recent. cit. dec.* 177. *num.* 12. Ac sic privilegia asse-
77 qui tamquam Civis diversorum locorum. Rota *p.* 19. *recent. tom.* 2. *dec.* 459. *num.* 17. cum aliis ibi allegatis. Vide *supra n.* 61.

78 Civis ex privilegio dicitur Civis verus, et proprius, non minus ac Civis originarius; *leg. Municipem* 1. ubi Glossa, et Bartol. *num.* 16. *ff. ad municipal. l. Cives* 7. *Cod. de Incolis;* Aretin. *in l.* 2. *in princip. vers. Nam si Civis creatus, ff. de verb. obligat.* Castrens. *consil.* 37. *lib.* 1. Ruin. *consil.* 227. *num.* 2. *lib.* 1. Bald. *in l.* 3. §. *Haec verba num.* 2. *ff. de negot. gest.* Rocca *disp. select. cap.* 83. *n.* 1. cum aliis innumeris ibi citatis. Et ea- 79
dem Civilitas ex privilegio transit in filios alibi quoque natos, licet de illis non fuerit facta mentio in concessione; *l. Adsumptio* 6. §. *Filius, ff. Ad municipal.* et Clarius *in l. Libertus* 17. §. *Patrus, ff. eod. l. Filios* 3. *Cod. de Municipibus;* Bartol. *in d. l. Libertus* §. *Patris;* Bald. *in l. Non plures, Cod. de sacrosanct. Ecclesiis.* Menoch. *cons.* 165. *num.* 6. *lib.* 2. Peregr. *cons.* 126. *num.* 2. *lib.* 5. Rocca *loco cit. num.* 2. cum pluribus aliis ibi allegatis.

Quamvis autem Princeps per suum privilegium 80
possit creare Civem exterum, qui gaudeat omnibus immunitatibus, et praerogativis, quibus gaudent alii originarii, non tamen potest facere, ut sit originarius. Rota *coram Seraphin. decis.* 1251. *num.* 9. *et part.* 9. *recent. tom.* 1. *dec.* 180. *num.* 9. *et* 10. Bartol. *in l. Si is, qui pro emptore n.* 23. ubi Jason. *num.* 120. et Bologn. *num.* 221. *ff. de usucap.* et alii.

Si enim statutum, seu dispositio aliqua requi- 81
rat, quod aliquis sit verus Civis, ista verba sunt naturalia, et non possunt verificari in qualitate Civili acquisita per Rescriptum Principis, ut ex communiori sententia tradit Lara *de annivers. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 95. *cum seqq. et num.* 196. Rota *p.* 9. *recent. tom.* 1. *dec.* 180. *a n.* 6. cum aliis ibi citatis per text. *in l. fin. Cod. de his, qui ven. aetat. impetr.* ubi aetas 26. annorum completur tantum annorum curriculis, non vero imperiali beneficio.

Hinc cum statutum, seu dispositio aliqua re- 82
quirit, ut quis sit verus Civis origine propria, et paterna, excludit legitimatum, cum filius legitimatus non dicatur verus Civis in sui origine, sed efficiatur per fictionem ex post facto, et ubi qualitas requiritur in origine non sufficit, si superveniat. Rota *coram Seraphin. dec.* 1300. *ad fin. vers. Sed vis est in probando, et part.* 9. *recent. tom.* 1. *dec.* 180. *a num.* 11. Baldus *consil.* 367. *num.* 1. *vers. Item quando;* Soccin. *junct. consil.* 12. *n.* 8. *post medium et seqq. lib.* 4. Ruin. *cons.* 92. *n.* 13. *lib.* 3. Roland. *consil.* 100. *n.* 26. *et sequent. lib.* 2. Cephal. *consil.* 111. *num.* 13. Natta *consil.* 602. *num.* 2. 3. Decian. *cons.* 88. *num.* 12. *lib.* 2. Mantic. *de conjectur. lib.* 11. *tit.* 12. *num.* 19. *vers. Quarto ego considero;* Peregrin. *de Fideicommis. art.* 24. *n.* 29. *et* 32. Fachin. *lib.* 4. *controv. cap.* 54. *vers. Ego eorum sententiam.*

Civis ex privilegio quamvis non habitet in Civi- 83
tate, adhuc tamen gaudet beneficio Civium quoad immunitatem a solutione vectigalium, cum habitatio non sit de substantia Civilitatis; Bartol. *in l. Municipem* 1. *ff. Ad municipal.* Soccin. Senior

consil. 35. *ante num.* 8. *vers. Quarto probatur lib.* 1. Alexander *consil.* 117. *num.* 13. *lib.* 2. Decian. *consil.* 44. *num.* 37. *et seqq.* praecipue *num.* 62. *usque ad* 71. *lib.* 4. Cephal. *consil.* 451. *n.* 104. *et seqq. l.* 4. Peregr. *consil.* 126. *per tot. lib.* 5. Surd. *consil.* 346. *numer.* 11. Menoch. *consil.* 1129. *num.* 11. Cyriac. *controvers.* 291. *num.* 40. *et* 543. *num.* 54. Rocca *loc. cit. num.* 6. aliique apud ipsum dicentes, regulare esse, ut habitatio ad retinendam Civilitatem non sit necessaria.

84 Civis ex privilegio etiam creatus cum onere habitandi, Civilitatem non amittit, nisi fuerit interpellatus adimplere. Menoch. *consil.* 131. *num.* 5. *et seq.* Rocca *loco cit. n.* 18. Beroi *consil.* 153. *lib.* 3. Cyriac. *controv.* 153. *n.* 56. Andreol. *controv.* 239. *n.* 6. Castald. *consult.* 15. *n.* 21. *et consult.* 53. *n.* 9. et alii.

85 Immo requiritur Judicis declaratio, et quod interpellatus contumax fuerit, et per annum steterit adimplere. Glossa in §. *Si quis autem non implens, verb. Admonitus, Authent. de haeredibus, et Falcidia ;* Alciat. *resp.* 12. *n.* 3. *et seq. et resp.* 13. *n.* 6. *lib.* 4. Cyriac. *controv.* 153. *n.* 17. Andreol. *controv.* 239. *n.* 6. Gobius *consult.* 116. *n.*

86 97. Rocca *loc. cit. num.* 19. et alii. Et hoc ex ratione communiter recepta ; quia modus impleri debet per compulsionem ad differentiam conditionis, quae impleri debet per expulsionem, seu exclusionem, quae est regularis differentia inter modum, et conditionem, prout est textus *in Authent. Hoc amplius, Cod. de Fideicommissis.*

87 Civium appellatione veniunt etiam Comitatenses, seu forenses nati in Suburbiis, praecipue in favorabilibus, et in materia, quae utrisque conveniat. Nomine autem Territorii venit quidquid intra fines loci simul cum ipso loco continetur; *l. Pupillus §. Territorium, ff. de verborum significat.* et natus in Suburbiis et continentibus Vicis idem est, ac si in Oppido natus fuisset; *l. Qui in continentibus* 147. *ff. de verbor. signific. l. Qui ex Vico* 30. *ff. Ad municipal.* Rota *p.* 18. *recent. tom.* 2. *dec.* 431. *num.* 13. *et dec.* 557. *num.* 8. Gratian. *discept.* 217. *n.* 10. *cum duobus seq.* Martin. de Monte *de finibus regend. c.* 6. *num.* 9. *inter tract. divers. tom.* 3. *part.* 2. *fol.* 234. Rebuff. *in l.* 2. *column.* 1. §. *In quantum, ff. de verb. signific.* Soc-

88 cin. *in l.* 2. *ff. de reb. dub.* et alii. Hinc Filius originem habens a patre nato in Suburbiis, seu Villa, in Collegium Civitatis, vel Oppidi recipiendus est, cum per cit. Leges *Qui in continentibus*, et *Qui ex Vico*, natus in Suburbiis, et continentibus Vicis, idem sit, ac si in Civitate, vel Oppido natus fuisset. Rota *part.* 18. *recent. decis.* 117. *n.* 11. *et* 12. Baldus *consil.* 183. *n.* 1. *lib.* 3. et alii.

89 Civibus ex privilegio nihil suffragatur privilegium Civilitatis ad effectum successionis, ubi excludantur exteri forenses, nisi constet de habitatione, et onerum sustentatione. Sic Rota articulo discusso *in Caesenaten. Haereditatis* 18. *Jan.* 1620. *coram Pirovano, et part.* 6. *recent. decis.* 160. *num.* 28. Afflict. *decis.* 384. *num.* 6. et alii. Prout etiam non suffragatur, si quis eodem privilegio Civilitatis non est usus, nec umquam habitavit, nec onera sustinuit, ut multis cumulatis firmavit Rota *in Romana, seu Caesenaten. Haereditatis* 6. *Nov.* 1619. *et* 18. *Jan.* 1620. *coram Pirovano, et part.* 5. *tit.* 1. *decis.* 177. *num.* 57.

Civis autem ex privilegio admittitur ad Beneficium ad quod vocantur soli Cives Civitatis. Sac. Cong. Conc. *in Romana* 16. *Septemb.* 1649. *lib.* 18. *Decr. fol.* 674. referente Ursaya *Instit. crimin. lib.* 1. *tit.* 3. *n.* 32. 90

Civitas tamen Bononiae ex concessione Julii II. habet privilegium, ut illa Beneficia non nisi Civibus conferri possint, idemque privilegium confirmatum fuit per duos Pontifices Bononienses Gregorium XIII. et Gregorium XV. quorum ultimus addidit, ut Civilitas ex privilegio non suffragaretur. Sic Card. de Luca *de Beneficiis disc.* 113. *num.* 1. 91

Generaliter vero loquendo Beneficia Civibus potius quam exteris conferri debent, et originarii, seu naturales loci praeferendi sunt exteris, seu alienigenis. Rota *part.* 3. *recent. dec.* 61. *num.* 1. Card. de Luca *de Benefic. disc.* 96. *num.* 12. Decius *consil.* 542. *num.* 13. Roch. de Curt. *tract. de Jurepatron. verb. Honorificum, num.* 45. *cum pluribus seqq.* et alii. Licet enim in Beneficialibus ex regula, quod apud Deum non est acceptio personarum, ista qualitas Civilitatis non reputetur necessaria, et sola qualitas loci non sufficiat de Jure ad exclusionem a Beneficio, per Rotam *part.* 13. *recent. dec.* 55. *n.* 12. Attamen data aequalitate idoneitatis, atque in concursu dicitur considerabilis, ac species etiam benemerentiae, ob quam caeteris paribus praelatio saltem de congruo, seu de honestate debeatur, ex collectis apud Cavill. *decis.* 66. *alias decis.* 232. *part.* 7. *recent.* et pluries ex praecedentibus, nec discordat in hac parte haec justa, et recta opinio a juris communis dispositione, secundum quam Beneficia, Officia, et Gubernia propiis Civibus, non autem exteris demandanda, et conferenda sunt, ut post multos firmavit Rota *in Perusina Abbatiae* 14. *Januarii* 1701. §. *Accedente, coram Scotto* apud Ursajam *tom.* 8. *part.* 2. *discept.* 8. *num.* 9. et ead. Rota *part.* 7. *rec. decis.* 232. *num.* 11. dicens, quod cum Beneficia sint fundata ex bonis illius Civitatis, seu loci, fraudarentur Fundatores sua ultima voluntate, si eorum redditus ad extraneos transferrentur. Vide ibi, ubi multa ad rem. 92

Immo si fundator legem imposuit, ut Beneficium conferatur solis originariis, seu oriundis ex tali loco, et non alienigenis, nullimode conferri poterit exteris, tum de Jure Divino, tum de Jure Canonico, tum de Jure Civili. De Jure Divino Deu- 93

teron. *cap.* 17. *n.* 15. ibi: *Non poteris alterius gentis hominem facere Regem*, et c. 18. *n.* 15. ibi: *Prophetam de gente tua.* De Jure Canonico; *c. Bonae memoriae* 4. §. *Quia vero*, *de Postulat. Praelat.* ibi: *Non poteramus salva conscientia eidem Ecclesiae de persona alterius Regni providere*, ut allegat Rota *part.* 7. *recent. decis.* 232. *num.* 9. stando in vero sensu Canonis, non praecise in litera; *cap. Ne pro defectu* 41. *de elect. cap. Nec emeritis*, *et cap. Nullus*, *dist.* 61. *cap. Afros distinct.* 98. cum similibus. De Jure Civili; *l. in Ecclesiis* 11. *Cod. de Episcopis, et Clericis*, ibi: *Clerici non ex alia possessione, vel Vico, sed ex eo, ubi Ecclesiam esse constiterit, ordinentur*, *leg. Unica Cod. non licere Habitatoribus*, ibi: *Ut nullo extraneo illic quoquo modo possidendi licentia tribuatur*, et concordat Conc. Trident. *sess.* 25. *cap.* 5. *de reformat.* ubi expresse jubet, ut in conferendis Beneficiis serventur omnino conditiones, et qualitates in eorum erectione, seu fundatione impositae, ibi: « Ratio postulat, ut illis, » quae bene constituta sunt, contrariis ordina» tionibus non detrahatur: quando igitur ex Be» neficiorum quorumcumque erectione seu fun» datione, aut aliis constitutionibus qualitates ali» quae requiruntur, seu certa illis onera sunt in» juncta in Beneficiorum collatione, seu in qua» cumque alia dispositione, eis non derogetur. »

94 Et ratio est, quia voluntas Testatoris, seu Fundatoris tamquam Lex est omnino servanda; *cap. ultima voluntas* 4. *caus.* 13. *quaest.* 2. ibi: *Ultima voluntas defuncti modis omnibus servari debet*; *leg. In conditionibus* 19. *ff. de conditionibus*, *et demonstrationibus*, ibi: *In conditionibus primum locum voluntas defuncti obtinet*, *eaque regit conditione*, *lib. Cum quaest.* 23. *in fin. Cod. de Legatis*, ibi: *In omnibus etenim Testatoris voluntatem*, *quae legitima est*, *dominari censemus.* Nec ab alio, quam a Summo Pontifice, et quidem de potestatis plenitudine in his circumstantiis dicta ultima voluntas commutari potest, juxta text. in *Clementin. Quia contingit de Religios. domibus*, *et in l. Legatum ff. de administrat. rer. ad haereditatem pertinent*, et animadversa per Monet. *de commutat. ultim. volunt. cap.* 5. *quaest.* 2. *conclus.* 1. *num.* 86. Ursajam *tom.* 8. *p.* 2. *discep.* 8. *num.* 12. et Rota *dec.* 560. *num.* 2. ibique addendo *n.* 12. *coram Burat. et dec.* 979. *a n.* 1. *dec.* 1042. *n.* 1. *cor. Emerix jun. p.* 7. *cit. dec.* 232. *per tot.* cum plurimis ibi adductis.

95 Beneficium erectum, seu Legatum fundatum pro solis Civibus v. g. Alexandrinis, debetur tantum natis in Civitate, Suburbiis, Vicis, et districtu, non autem natis in toto Comitatu, Provincia, seu Dioecesi, per text. *in leg. Qui ex Vico* 30. *ff. Ad municipal. l. Qui in continentibus* 147. *ff. de verb. signific.* et dixit Rota *dec.* 188. *num.* 3. *dec.* 127. *num.* 12. *par.* 17. *dec.* 9. *num.* 1. *dec.* 429. *num.* 21. *part.* 10. *rec.* et *in Romana*, *seu Senen. Dotium* 22. *Junii* 1703. *coram Caprara*, *et* 7. *Januarii* 1704. *coram eod.* impress. apud Monacell. *par.* 2. *in append. dec.* 49. *et* 50. Et sic in terminis similis dispositionis Lara *de Anniv. c.* 21. *n.* 34. ubi de Legato facto puellis Toletanis; Gratian. *dec. Marc.* 96. *num.* 1. *et seq.* ubi de Legato pro maritandis puellis Fanensibus; Ventrigl. *prax. for. Eccl. tom.* 1. *annot.* 29. *num.* 12. *in fine*, ubi de Legato facto maritandis puellis pauperibus Capuae; Capon. *discept.* 115. *tom.* 2. Moron. *resp.* 4. *num.* 1. *et* 60. Amostaz. *lib.* 4. *de causis piis c.* 6. *n.* 17. cum pluribus ibi citatis.

Et si a tali Beneficio, seu Legato excludantur 96
expresse Cives ex privilegio, isti ad illud non
possunt admitti, per dicta *supra a num.* 91. *ad*
94. Et Decretum allatum *n.* 90. intelligendum est
de Civibus ex privilegio, qui non sunt expresse
exclusi, seu de habentibus tale privilegium a
Summo Pontifice de plenitudine potestatis dero-
gante expresse simili dispositioni. Non censentur 97
tamen exclusi Cives nati extra Civitatem origi-
nariam occasionaliter per dicta *supra num.* 48. *et*
seq. num. 52. *et* 72. Nec nati in Civitate, et alibi 98
necessarium, vel occasionale domicilium haben-
tes, per dicta *supra num.* 73. Beneficium, seu Le- 99
gatum, ad quod vocantur Cives naturales, et ori-
ginarii alicujus loci, debetur solum natis in tali
loco non casu, aut per transitum, sed quando pa-
ter domicilium ibi habuit, aut est locus, ubi pa-
ter natus est, per dicta *supra num.* 70. *et* 71. Et 100
solum in istorum defectum deberetur natis ibi
casu, aut per transitum, ut a fortiori id debent
tenere DD. citati *supra n.* 69. et patet a pari ex
dictis sub verb. *Legatum n.* 74. 75. *et* 76.

Beneficium, seu Legatum, ad quod vocantur 101
naturales alicujus loci, potest conferri non solum illius loci originariis, seu oriundis, sed etiam illis, qui per decennium ibidem Domicilium habent, licet aliunde originem traxerint, dummodo tamen habeant animum ibi commorandi cum retentione domus, et supportatione onerum Civicorum, nam talis habitatio facit quemquam naturalem illius loci; *leg. Nec ipsi* 2. *et l. Cives* 7. *Cod. de incolis*; Rota *part.* 2. *divers. decis.* 159. *num.* 2. Gregorius *in l.* 32. *tit.* 2. *p.* 3. *glossa dies annos*; Diana *p.* 4. *tract.* 4. *res.* 140. *vers. Nota quinto*; Sanchez *de Matr. lib.* 3. *dis.* 23. *n.* 2. *et lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 12. Amostaz. *de causis piis lib.* 4. *c.* 6. *n.* 58. Ursaya *tom.* 9. *part.* 2. *discept.* 50. *per tot.* et signanter *a num.* 60. ubi innumeros ad id affert Doctores.

Beneficium, seu Legatum, ad quod vocantur 102
patricii alicujus loci, potest conferri non solum pa-
triciis originariis, sed etiam Domiciliariis. Patria 103
enim est duplex, una originis, altera Domicilii,
ut notant communiter DD. allegati et secuti ab
Ursaya *cit. discept.* 50. *a num.* 75. Unde cum quis
per decennalem habitationem cum retentione do-
mus, et supportatione onerum Civicorum, et ani-

mo morandi perpetuo in aliquo loco reddatur verus patricius illius loci, per text. *in cit. leg. Nec ipsi* 2. *et leg. Cives* 7. *de incolis*, debet admitti ad tale Beneficium, seu Legatum, ad quod vocantur patricii. Vide dicta *supra n.* 53. *et seq.*

104 In dictis tamen, et similibus dispositionibus est serio, attente, et caute investiganda voluntas disponentis, seu erigentis, vel relinquentis, idque perpendendum ex verbis ipsius vocantis, et qualitatibus vocatorum. Potest enim Testator vocare naturales intelligendo, non solum domiciliarios, sed etiam oriundos alicujus Civitatis, vel Oppidi, prout quando est sermo de naturalibus alicujus Regni, in quo non domiciliarii tantum intelliguntur, sed etiam qui ibidem originem habent. Gregorius *in leg.* 2. *tit.* 24. *p.* 4. *gloss.* 14. Salced. *ad Bernard. cap.* 54. *num.* 23. Bolanus *in Curia tom.* 2. *leg.* 1. *cap.* 1. *num.* 37. Sanchez *Consil. l.* 2. *cap.* 1. *dub.* 9. Amostaz. *loc. cit. num.* 61. Et aliter potest naturales vocare intelligendo de iis, qui solum sunt domiciliarii, quamvis originem non habeant, ut sunt, qui decennalem habitationem habent in aliquo loco cum retentione domus, supportatione onerum Civicorum, et animo ibidem perpetuo permanendi. Item vocando originarios potest Testator intelligere non solum de iis, qui nati sunt in loco, ubi parentes eorum habent domicilium constitutum, sed etiam de iis, qui nati sunt per transitum, seu casu in loco, ubi eorum parentes non habent domicilium, sed tamquam peregrini per transitum, aut casu ibi reperiebantur.

105 In his casibus, si Testator sub nomine naturalium voluerit solos originarios intelligere, non debent admitti domiciliarii, quia exclusi censentur. Castrensis 1. *p. cons.* 21. *n.* 5. Menoch. *l.* 6. *praesumpt.* 30. *n.* 22. Gail. *l.* 2. *Obs.* 35. *num.* 6. Barbosa *in l. Haeres absens §. Proinde ff. de judiciis art. de for. orig. n.* 58. Amostaz. *loc. cit. num.* 61. et alii passim. Et si voluerit comprehendere etiam domiciliarios, etiam isti, quamvis originem non habeant, sunt admittendi, per text. *in cit. l. Nec ipsi* 2. *et l. Cives* 7. *Cod. de Incolis*, et dicta *supra n.* 53. *et seq.*

106 Si vocando originarios voluerit Testator intelligere solum de illis, qui nati sunt in loco, ubi eorum parentes habent domicilium constitutum, non debent admitti, qui nati sunt per transitum, seu casu in loco, ubi eorum parentes non habent domicilium, sed tamquam peregrini per transitum, aut casu ibi reperiebantur, per text. *in l. Filios* 3. *Cod. de municip. et originariis*, et dicta *supra num.* 70. *et* 71. Si autem voluerit comprehendere etiam eos, qui nati sunt per transitum, aut casu in loco, ubi parentes non habebant domicilium; etiam isti veniunt admittendi per text. *in leg. Municipem* 2. *ff. Ad municipalem*, *et in leg. Cives* 7. *Cod. de Incolis*, et dicto *supra n.* 69. *et seq.*

Cum hoc tamen ordine, quod habentes omnes qualitates volitas a Testatore praeferendi sunt habentibus solum aliquas ex ipsis; unde qui sunt naturales, et domiciliarii, praeferendi sunt puro domiciliariis, et pure naturalibus. Et qui sunt originarii nati in loco, ubi eorum parentes habent domicilium, praeferendi sunt originariis natis in loco, ubi eorum parentes non habent dictum domicilium. Et sic de similibus. Hoc enim est magis conforme Testatoris voluntati, quae tamquam Lex est omnino servanda per text. *in cap. Ultima voluntas* 4. *caus.* 12. *quaest.* 2. *l. In conditionibus, et demonstrationibus l. Cum quaest.* 23. *in fine Cod. de Legatis*, et dicta *supra num.* 93. *et sequent. et num.* 100. 107

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Jus Civitatis differt a jure Civilitatis. Illud regulariter est potestas dandi seu condendi e pago, vel alio loco Civitatem, id quod ad Regalia Majestatis, vel majora Principi reservata referunt; *L.* 1. *C. de Metrop.* Beryt. Stephanus *de Jurisdic. lib.* 1. *par.* 1. *cap.* 1. *membr.* 2. *n.* 14. Limnaeus *de Jur. public.* 2. *c.* 9. *n.* 128. Hoc autem est jus recipiendi Cives, quibus dari solet facultas seu potestas utendi, fruendi commodis, libertatibus, et privilegiis Civitatis. Besold. *Thesaur. Pract. Voce Stadt.* Knipsch. *de Jur. Civil. Imper. lib.* 1. *cap.* 29. *num.* 1. *et* 2. Minimeque est de Regalibus; Maevius *ad Jus Lubecense part.* 1. *tit.* 2. *art.* 2. *n.* 50. *et* 60. 108 109 110 111 112

Civilitas, ut tradit Auctor, acquiritur vel origine, vel domicilio, vel allectione. De civilitate, quae origine acquiritur, vulgo dicitur, non Matris, sed Patris spectandam esse originem; *L.* 1. *§.* 2. *ff. Ad Municip. L. Filios C. de Municip. et originar.* At intellige id procedere, si de Civilitate quaestio sit, ut quis particeps esse possit commodorum, et onerum omnium a jure ipsi Civilitati annexorum. Caeterum si de Civilitate disseratur, ut admitti quis possit ad commoda ab homine relicta Civibus alicujus Loci, Filius non solum Patris, sed et Matris sequitur originem, Escobar *de Pontific. et Reg. Jurisdict. in Stud.* c. 1. *a num.* 53. *ad plur. seq.* et rursus *cap.* 2. *a num.* 1. *ad num.* 16. Mendo *de jure Academ. lib.* 2. *quaest.* 18. *num.* 187. *et plur. seq.* Quinimo id ipsum obtinere, si quis non per Matrem, sed vel per Aviam, vel Proaviam originem ducat a Loco, de quo agitur, tenent iidem Auctores, prior *d. c.* 2. *n.* 17. *et plur. seq.* posterior *d. q.* 18. *n.* 181. *et plur. seq.* 113 114 115 116 117

Do eo quaeri solet, num natus ante cooptionem Patris in Civium numerum pro Cive originario haberi debeat? Tractant de hac quaestione Besold. *Politic. lib.* 1. *c.* 16. *nu.* 8. Wurmser. *in fascicul. jur. public. exercit.* 2. *thes.* 15. Carpzov. *Jurisprud. Forens. par.* 2. c. 10. *definit.* 32. Lyser. *de* 118 119

Jure Civilitatis §. 20. qui ultimus allegato loco pro affirmativa est, et haec ita se habere concludit *per Leg.* 2. *ff. de Decurion.* nisi tamen speciali alicujus Civitatis Statuto aliud sit introductum.

120 Quid requiratur ad Domicilii constitutionem, explicat, et recte Strykius *dissert. jurid. tom.* 9. *disp.* 10. *cap.* 3. §. 6. *et plur. seqq.* Confer etiam de domicilio Voet *in Commentar. ad Pandect. lib.* 5. *t.* 1. *n.* 91. *et plur. seqq.*

121 Novi domicilii ratio an habeatur, si in fraudem ea mutatio facta sit? Consule Argentr. *ad Consuet. Britan. art.* 9. *n.* 5. Anton. Fabr. *in Cod. lib.* 9. *tit.* 30. *defin.* 10. *n.* 2. Larea *decis.* 94. *n.* 7. Ganaver. *dec.* 6. *n.* 7. 9. 28. 35. *et* 48.

122 Quod demum attinet ad allectionem, multum interest, utrum quis recipiatur in numerum Civium decreto Decurionum, an rescripto Principis.
Priori casu non aliter gaudet commodis caeterorum Civium, quam si et onera eorumdem subeat.
Posteriori vero casu gaudere valet commodis cae- 123
terorum Civium, quin dicta onera subeat, modo Princeps sciverit eum non esse subiturum ipsorum onera; idque quia videtur Princeps in hoc casu jus Civilitatis concessisse sine oneribus illis. Boss. *de Princip. n.* 351. Campell. *ad Constit. Ducat. Urbin. decr.* 23. *n.* 307. (*)

De commodis, et oneribus Civilitati a jure an- 124
nexis adi Strykium *Juridic. diss. tom.* 9. *disp.* 10. *c.* 5. *per tot.*

Tum de modis, quibus amittitur Civilitas vide 125
eumdem Strykium *Juridic. diss. tom.* 5. *disp.* 24. *fer. per tot.* egregie aeque ac late disserentem.

(*) In Regno Utriusque Siciliae Civilalis beneficio frui possunt I. Esteri Reipublicae benemeriti; II. qui magno praediti sunt ingenio, vel nova inventa, aut utiles artes intulerunt. III. qui bona immobilia acquisierunt, ex quibus annuum censum Ducatorum 100. fisco persolvunt: attamen animadvertendum eos Civitatis jure gaudere minime posse, nisi per totum annum in Regni territorio commorati fuerint. IV. qui per decennium ibi fuerint domiciliati, et habeant unde honeste vivant; vel qui per quinquennium, modo Matrimonium contraxerint cum muliere ejusdem nationis. Ex *decret.* 17. *Decemb.* 1817. Vid. *Collez. delle leggi e Decreti Reali del Regno delle due Sicilie.* Ibi de forma adscriptionis. [*Edit. Casin.*]

CLAUSULÆ

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Clausulae Communes.*

1. Etymologia nominis. — 2. Clausulae apud Jurisconsultos quid. — 3. Clausulas respicientes solemnitates actus Notarius apponere potest; et quamvis non expressae, pro expressis habentur. — 4. 5. De Clausulis in instrumentis, testamentis etc. appositis. — 6. Si testator appositis in testamento Clausulis non contradixerit, illas approbare censetur. — 7. Quando Clausulae censeri debeant appositae a voluntate testatoris, vel contrahentium, et quando de stylo Notariorum. *Remissive.* — 8. Clausula generalis explicatur per specialem. — 9. Clausula universalis quidnam operetur. — 10. Clausulae accessorie adjunctae contractui simulato, quomodo judicentur. — 11. In quantum deroget Clausula derogatoria alicujus legis. — 12. Clausulae appositae in prima commissione an pro repetitis habeantur in aliis. — 13. De Clausulis appositis in privilegiis. — 14. Clausulae praeservativae non tribuunt de novo jus. — 15. De Clausulis respicientibus plura, quae determinabilia sunt. — 16. An Clausulae executivae poni solitae post perfectum contractum aliquid innovent in principali dispositione. — 17. Clausula *super quibus omnibus et singulis petit sibi jus et justitiam administrari*, quid operetur. — 18. Clausula *salva moderatione.* — 19. Clausula *salvo consensu Domini, et non aliter, nec alio modo.* — 20. De Clausula codicillari. — 21. Clausula *si, et in quantum.* — 22. Clausula *sine praejudicio.* — 23. De aliis Clausulis. *Remissive.*

ARTICULUS II. — *Clausulae Apostolicae.*

1. Clausula *motu proprio, et certa scientia, et de plenitudine potestatis.* — 2. Clausula *supplentes.* — 3. Clausula *sine retardatione solutionis pensionis.* — 4. Clausula *amoto quolibet detentore.* — 5. Clausula *inducas et inductum defendas.* — 6. Clausula *Appellatione remota.* — 7. Clausula *quorum tenores.* — 8. Clausula *sine praejudicio executionis literarum Apostolicarum, et parito Brevi, et judicato* — 9. Quaenam operetur Clausula *parito Brevi et judicato.* — 10. Clausula *volumus autem.* — 11. Clausula *vocatis vocandis, servatis servandis.* — 12. Clausula *si tibi constiterit.* — 13. Clausula *verificato prius.* — 14. Clausulae *ut asseris, ut asseritur.* — 15. Clausula *quatenus.* — 16. Clausula *ex nunc prout ex tunc.* — 17. Clausula *si et in quantum.* — 18. Clausula *gratis ubique etc.* — 19. Clausula *si ita est.* — 20. Clausula *tunc et ex casu.*—21. Clausula *omni meliori modo.* — 22. Clausula *statum, et merita causae.* — 23. Clausula *sine praejudicio, et dummodo tempore datae non sit alteri jus quaesitum etc.* — 24. Clausula *anteferri.* —25. Clausula *arbitrio tuo, vel judicio tuo.*—26. Clausula *audiat, et cognoscat, et justitiam faciat.* — 27. Clausula *dummodo septem Missae etc. in Altari privilegiato etc.* — 28. Clausula *pro jurato.* — 29. Clausula *arbitrio Rotae.* — 30. Clausula *conscientiae tuae committimus etc. discretioni tuae.* — 31. Clausula *volumus autem, quod si alias Christifidelibus dictam Ecclesiam visitantibus* —32. Clausula *te a quibusvis excommunicationis etc. absolventes.*—33. Clausula *in tua, et in tuae familiae praesentia.*—34. Clausula *consentientibus dilectis filiis.* — 35. Clausula *ut pretium subrogetur in aliud praedium emendum.* — 36. Clausula *dummodo centum pro Rectore.*— 37. Clausula *dummodo intrusus non sit.* — 38. Clausula *habita vel non habita possessione.*—39. Clausula *quam et quas.*—40. Clausula *summarie, simpliciter, sine strepitu, sine figura judicii, sola veritate inspecta, et de plano.* — 41. Clausula *si per diligentem examinationem idoneum repereris.* — 42. Clausula *contradictores compescendo.* — 43. Clausula *prout juris, et de jure.* — 44. Clausula *perinde valere.* — 45. Clausula *non aliter, alias, nec alio modo.* — 46. Clausula *pro expressis habentes.* — 47. Clausula *non obstantibus etc.* — 48. Clausula *decretum irritans.* — 49. Clausula *districtius inhibentes* — 50. Clausula *derogatoria.* — 51. Clausula *circa, vel circiter.*—52. Clausula *ipso facto, et ipso jure.*—53. Clausula *de facto et de jure.* — 54. Clausula *sine vitio spolii et salvo jure.* — 55. Clausula in omnibus et per omnia. — 56. De aliis Clausulis. *Remissive.*

ARTICULUS I.

CLAUSULAE COMMUNES.

1 Clausula dicitur a verbo *claudo*, et significat extremam partem alicujus rei, quo sensu accipitur apud Cic. *pro Coel. c.* 27. *in fin.* Senec. *ep.* 66. *ad fin.* Sumitur etiam de conclusione ac fine periodi. Cic. 3. de Orat. *c.* 46. et non numquam ipsa periodus Clausula dicitur, et definitur a Diomed. *lib.* 1. *Orat.* et Victorin. *lib.* 1. *de art. Grammat. Compositio verborum plausibilis
2 structurae exitu terminata.* Unde a JCtis Clausula saepe sumitur pro parte qualibet, seu capite edicti, legis, scripturae, licet extrema non sit. Ulpian. *Dig. lib.* 4. *tit.* 8. *leg.* 25. *et tit.* 6. *leg.* 23. *a med. et leg.* 26. *ad fin.* Sed in literis Apostolicis et in Juro Ecclesiastico Clausula accipitur pro dictione aliqua, quae in illis solet apponi, et quae continet conventiones, decreta, vel conditiones illis adjectas.

3 Clausulae respicientes solemnitates actus Notarius apponere potest; quamvis de hoc non sit expresse rogatus; quas si in publicatione non expresserit, pro expressis habentur. Felin. *in cap. ex literis* 3. *sub. num.* 13. *vers. si autem concernunt solemnitatem, et si non exprimantur, habentur pro expressis; de fid. instrum.* ubi vide Bal. in *cap. cum M.* 9. *num.* 29. *in fin. vers. ibi vel esse debuerit, de const.*

4 Clausulae, quae regulariter apponi solent in instrumentis, testamentis etc. praesumuntur appositae de Notariorum stylo; sed si testator fuisset persona idiota, nihil operantur dictae Clausulae, quamvis appositae, nisi probetur testatorem de eorum vi certificatum fuisse, ut Gabr. de Clausula codicillari cum Clausula: *omni meliori modo; de consuet. concl.* 1. *num.* 7. Bursat. Turret. *in tract. de clausul. codicill. quaes.* 9. *num.* 2. Mascard. *de probat. in verb. certificatio concl.* 283. apud Cyriac.
5 *contr. for.* 360. *lib.* 2. *num.* 86. *ad* 107. Si vero Clausulae sunt de illis, quae regulariter non solent apponi, prout Clausula derogatoria ad futura testamenta, tunc validae habentur, quamvis testator sit persona idiota, nam tunc Notarius de voluntate testatoris illas apposuisse censetur. Menoch. *cons.* 170. *sub. num.* 24. apud Cyriac. *l. cit.*

6 Si Notarius legit testamentum coram testatore, si isto non contradicit appositis Clausulis, illas approbare censetur, nisi, ut supra diximus, testator esset aliquis rudis, vel mulier; tunc enim earum vim testatori declarare tenetur. Aret. *in cons. fin.* Corn. *con.* 150. *col.* 2. *vol.* 3. *et cons.* 225.
7 *col. fin. vol.* 3. Quando vero Clausulae censeri debeant appositae a voluntate testatoris vel contrahentium, ac quando de stylo Notariorum, magna est contentio inter auctores. Vide Menoch. *de arbitr. cas.* 144. *num.* 9. *seq. et de praesum. lib.* 2. *praes.* 79. *num.* 4. *et lib.* 4. *praes.* 31. *a num.* 1. Altograd. *contr. for.* 82. *num.* 31. *seq.* Rot. *coram Coccin. decis.* 1366. *num.* 5. Gabr. *lib.* 6. *de consuet. concl.* 4.

Clausula generalis antecedens explicatur per 8
specialem subsequentem, si est clara; *glos. in L. ille a quo* 13. §. *quid ergo, verb. verba fideicommissi ff. ad Trebell.* Navar. *cons.* 6. *num.* 9. *de haeret.* Rot. *dec.* 79. *p.* 6. *rec.* Si enim est dubia, non restringit generalem antecedentem. *L. regula ff. de Jur. et fact. ignor. Dec. cons.* 125. E contra vero dispositio generalis sequens explicatur per specialem antecedentem. *L. si de certa* 31. *C. de tran. L. legatorum petitio* §. *fin. ff. de leg.* 2. *L. quoties. C. famil. erisc.* et Doctores apud Rotam *loco citato. Atque Clausula generalis est restringenda secundum naturam actus, cui apponitur, et refertur tantum ad ea, quae fuerunt specificata. L. si de certa C. transact. ubi* Doctores; *L. jubemus ad Vellejan; dummodo praecesserit Clausula specialis; quia tunc generalis sequens restringitur ad praecedentia narrata: nec generalis comprehendit majora expressis, et in privilegiis posita non porrigitur ad ea, quae ignorata sunt.* Natta *cons.* 209. Marta *de clausul. p.* 4. *clausul.* 1. *et* 2. Barb. *claus.* 116. Vide Begnudelli *verb. Clausulae Communes* num. 5. *pag.* 160. *edit. Mutinae* 1757.

Clausula universalis comprehendit omnia, am- 9
pliat significatum verborum, cui adnectitur, et nullam patitur exceptionem. Schroeder. *de feud. p.* 10. *sect.* 5. Barb. *claus.* 126.

Clausulae accessorie adjunctae contractui si- 10
mulato, etiam simulatae judicantur. Aretin. in *L.* 1. §. *si vir uxori col.* 3. *ante med. vers. sed hoc esset conceden. de plano ff. de acquir. posses.* Rot. *decis.* 81. *num.* 7. *p.* 9. *rec. tom.* 1.

Clausula derogatoria alicujus legis in tantum 11
legi derogat, in quantum cum ea pugnat. Barb. in *extravag. ad reprimen. super vers.* non *obstant. L. un.* §. *his tantummodo cum glos. C. de latin. libert. tollen. gl. in authen. de haeredibus ab intest. circa prin. in verb. vacantibus,* quam singularem dicit Roman. *cons.* 57. *num.* 2. apud Rot. *decis.* 289. *num.* 6. *p.* 3. *rec.*

Clausulae appositae in prima commissione ha- 12
bentur pro repetitis etiam in secunda, quomodo si causa aliquis esset avocata ab uno judice, et alteri delegata, delegatio censetur facta cum iisdem Clausulis, quae in prima; Rot. *decis.* 510. *p.* 2. *rec. n.* 1. et sic semper Clausula apposita in prima commissione pro repetita in aliis habetur, si adhuc manet prima commissio, secus vero si revocata fuit; Rot. *decis.* 140. *n.* 6. *et* 7. *p.* 6. *rec.* et cum priori causae nova aliqua accessit, si quis vult prosequi priorem causam, Clausulae censentur repetitae, secus si novam tantum prosequitur. Maresc. *l.* 1. *var. res. c.* 87. n. 1. *seq.*

Clausulae appositae in privilegiis censentur 13
habere Clausulam: *quatenus pars uti velit.* Rot. *decis.* 229. n. 12. *p.* 2. *rec.* Oldrad. *cons.* 206. Sarnen.

de trien. q. 94. *n.* 11. *et de annua. q.* 4. *num.* 4. *apud* Rot. *l. c.*

14 Clausulae praeservativae non tribuunt de novo jus, sed tantum conservant jus praeexistens. Rot. *decis.* 197. *n.* 9. *p.* 4. *divers. et decis.* 418. *n.* 6. *p.* 13. *rec.*

15 Clausulae respicientes plura, quae determinabilia sunt, oportet quod omnia uniformiter aequaliterque definient, cum aequalis sit omnium ratio; *L. jam hoc jure. ff. de vulgar. et pupill.* Dec. *consult.* 456. contra vero si non militat eadem ratio. *L. si ita scriptum. ff. de manumiss. testam.* Vide Vivian. *in praxi Jurispatr. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *num.* 292. *et seq.*

16 Clausulae executivae a Notariis poni solitae post perfectum contractum, ut *de quibus etc. quae omnia etc.* nihil innovant in principali dispositione, nisi fuerint expressae in verbis substantialibus. Dec. in *cap. ult. de pact.* Abb. *in cap. cum nostris, de concess. praeb.* Gratian. *disc. for. c.* 201. *num.* 92. In literis vero Apostolicis nihil operantur; nam tunc adhibentur praeter mentem Pontificis. Barbos. *de clausul. claus.* 115. Vivian. *l. c.*

17 Clausula *super quibus omnibus et singulis, petit sibi jus et justitiam administrari*, adhibetur in libellis, et illos salvat I. a defectu conclusionis, et ab omni ineptitudine, ita ut sustineatur ex causa apta, quamvis conclusum super inepta. Pelleg. *in pract. civil. p.* 2. *sect.* 3. *sub sect.* 3. *intersec.* 1. *n.* 2. *vers. tertio;* Gabr. *com. concl.* 1. 6. *tit. de claus. concl.* 4. *n.* 23. II. Facit, ut judex possit judicare etiam de non petitis. Abb. *in cap. fin. de jurejur.* ita ut actor possit obtinere in actione personali, licet intentaverit realem, ut dicit Alciat. *cons.* 216. *in fin.* Pellegr. *l. c.* Barbos. *in cap.* 1. *num.* 22. *de offic. deleg.* III. Similiter operatur, quod si actor concludat in possessorio, cum narrata tam petitorium, quam possessorium respicere possunt, obtinere possit etiam in possessorio et e contra. Corn. *cons.* 91. *incip. in causa in pr. lib.* 4. Tusc. *lit. C. concl.* 359. *n.* 5. IV. Operatur, ut virtute hujus Clausulae videatur intentata omnis actio, quae ex narratis colligi possit. Barbos. in *cap.* 1. *col.* 2. *vers. nota ibi etiam justitiam, de Offic. deleg.* Pelleg. *ubi supra vers. nono ut omnis.* Excipe primo, si constet ex prosecutis, quod actor ad certum remedium se continere voluerit. Innoc. *in c. cum. dilectus col.* 1. *vers. qualis erit finis.* Secundo si ex narratis actio aliqua non competat, nec colligi possit, nam tunc nihil operatur dicta Clausula. V. Haec Clausula liberat libellum ab omni contrarietate, si in ea non perseveratur, et salvat sententiam haud conformem libello. Marant. in *Specul. p.* 6. *membr.* 3. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 50. Tandem facit, ut Judex, licet non sit rogatus, possit, immo debeat deferre juramentum actori semiplene, vel plusquam semiplene probanti. Mascard. *de prob. concl.* 954. *num.* 48. Abb. *in cap. final. vers. sed nec obstant, de Jurejur.* De aliis Clausulis in libellis apponi solitis vide Mascard. et Scacc. *loco citato.* Eccles. *obs. for. senat. Pedem obs.* 22. *n.* 17. *seq.*

Clausula *salva moderatione* relinquit locum compositioni etiam post sententiam condemnatoriam. Riccius *in prax. composit. res.* 223. *num.* 3. *p.* 4. 18

Clausula *salvo consensu Domini et non aliter, nec alio modo* salvat vendentem feudum a caducitate. Curt. sen. *cons.* 8. *Clar. in §. feudum quaest.* 31. Simon de Praet. de *interpret. ult. volunt. interp.* 1. *dub.* 3. Maresc. *lib.* 1. *var. res. p.* 2. *cap.* 78. *ibi n.* 2. Rotae *decis.* 19

Clausula codicillaris *obliquat institutionem et facit, ut directa transeat in fideicommissariam.* Fachin. *l.* 4. *contr. jur. c.* 91. Item facit, ut filius debeat vocatis restituere haereditatem patris, etiam si esset posthumus ignoranter praeteritus. Clar. *in §. testamentum; quaest.* 46. Contrariam tamen secuti sunt sententiam Fachin. *l.* 4. *cont. jur. cap.* 11. Fusar. de *substit. quaest.* 479. *num.* 6. 19. *et* 22. Ciarlin. *cap.* 11. *num.* 17. praecipue si haereditas esset restituenda extraneo. Rot. *decis.* 405. *p.* 9. *rec. tom.* 2. *num.* 53. *seqq.* quae assignat rationem, quia nempe *non praesumitur, quod, si testator scivisset, se praeterire filium, voluisset illum gravare de restituendo haereditatem extraneo.* De hac Clausula vide late Barb. *de claus. claus.* 21. *pag.* 369. *edit. Lugdun.* 1670. Mascard. *de probat. conclus.* 300. Perez *ad l.* 1. *vers. sexta solemnitas tit.* 2. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 108. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. C. conclus.* 292. *et conclus.* 304. *num.* 16. *cum seq.* Riccius *in collect. decis. part.* 1. *collect.* 59. *et p.* 4. *collect.* 1186. De Rub. *in sing. Rotae tom.* 2. *p.* 4. *d.* 11. *pag.* 229. *et d.* 205. *pag.* 325. 20

Clausula *si, et in quantum*, quae ponitur in admissione positionum, ita praeservat jus respondentis, ut confessio habeatur pro non emanata, si probari potest, quod positiones non erant admittendae, et propterea quod reus non tenebatur illis respondere. Rot. *in una Romana aliorum* 28. *Febr.* 1582. *coram Orano.* Bas. jun. *in l.* 2. *in fin. c. qui legit pers. habet stand. in Jud.* Curt. jun. *in l. cum et Judices, §. quod observari num.* 106. *C. de juram. quod propt. calumn. datur apud Rot. dec,* 27. *p.* 9. *rec. tom.* 1. 21

Clausula *sine praejudicio* non praeservat a praejudicio in expressis, sed tantum in aliis. Oldrad. *cons.* 330. *num.* 9. *in fin.* Rot. *decis.* 23. *pag.* 9. *tom.* 1. 22

De aliis Clausulis vide Begnudelli *verb. Clausulae Communes tom.* 1. *pag.* 161. *et* 162. *edit. Mutin.* 1757. 23

ARTICULUS II.

CLAUSULÆ APOSTOLICÆ.

Clausula I. *motu proprio, et certa scientia, et de plenitudine potestatis* tollit omnem subreptionem. 1

DD. in *cap. motu proprio , de praeben.* in 6. *Clem. si Romanus Pontifex.* 4. *eodem tit. de praeben.* Pal. Rub. *in annot. ad decis.* 90. *p.* 9. *rec. Rot. Roman. num.* 91. Et adeo ampliatur ista conclusio, ut impetrans gratiam cum tali Clausula non tenetur illam justificare, uti speciatim de pensionario tenet Mascard. *de probat.* concl. 622. *et* 1233. et alii auctores apud Vivian. *in praxi Jurispatr. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *n.* 21. Notandum tamen, quod quamvis gratia *motu proprio* concessa, vel ejus narrativa non sit justificanda, *Clem. supra cit. si Romanus. Clem.* 1. *verb. fecisse narramus de probat.* et licet gratia non possit esse subreptitia, cum dici non potest aliquid subreptitie obtentum fuisse Pontifice *motu proprio* concedente; Rub. *l. c. n.* 134. *et* 135. tamen per dictam Clausulam non eripitur facultas impugnandi gratiam, probandique falsum narratum fuisse. Rot. *decis.* 33. *num.* 6. 7. *et* 8. *de praebend. in antiq.* Cassad. *dec.* 3. *num.* 4. *de concess. praeb.* et alii apud Rubeum *l. c. num.* 140. et Rota coram Merlino *decis.* 318. *inter ejusdem impress.* alias *decis.* 119. *p.* 5. *rec. num.* 4. ubi habes, quod *motus proprius* solum hoc efficit, quod onus probandi non incumbit utenti gratia; quia ille fundat suam in ipso motu proprio, sed hoc onus incumbit impugnanti ex Felin. *in cap. causam quae il. num.* 3. *et* 4. *de testib.* Gabriel. *de probat. concl.* 2. *num.* 61. Sed praeter dicta multas alias patitur exceptiones ista Clausula *motu proprio et certa scientia* etc. I. Si Pontifex non testetur de facto proprio, sed de alieno, nam tunc, maxime si narrativa tenderet in alicujus praejudicium, causa justificari debet. Putaeus *dec.* 323. *lib.* 2. Maresc. *lib.* 2. *var. res. cap.* 1. *n.* 168. II. Si gratia est subreptitia ex taciturnitate causae finalis, tunc enim non vitiatur ob Clausulam *motu proprio*, vitiatur tamen expressione falsae causae, ut docet Amicus apud Dianam *p.* 8. *tr.* 3. *res.* 70. Menoch. *de arbitr. cas.* 201. *num.* 83. ubi alii. Sed Suarez. Bonac. et alii apud Dianam *loco citato* sentiunt, quod motus proprius, quando nulla praecessit petitio a parte facta, ipsius gratiae tollit omnem obreptionem et subreptionem, contra vero quando praecessit partis petitio, nam tunc concessio gratiae infirmatur tam expressione falsae causae, quam taciturnitate causae finalis, quia sicut per importunitatem Pontifex gratiam concessit, per eandem dicta Clausula adjecta censetur. Et ita videtur tenere Rot. Rom. *in una Cassalen. Beneficiorum* 10. *Decemb.* 1627. coram Merlino *decis.* 318. *inter ejus impres.* alias *decis.* 119. *p.* 5. *rec.* Et quod Clausula *motu proprio* non tollit obreptionem, cum exprimitur causa falsa, docent etiam Felin. *in cap. causam , de testib.* Gab. *de clausul. concl.* 2. Sanchez *de matrim. lib.* 8. *disp.* 21. Riccius *in praxi alien. rer. Eccles. res.* 93. et deducitur ex text. *in cap.* 2. de *reser.* Vide etiam Scacc. *de judic. lib. quaest.* 64. Gloss. *in cap. Romanus de praeb.* Vivian. *in prax. Juriepatr. lib.* 13. *p.* 2. *cap.* 8. *num.* 21. III. Non tollit subreptionem in praejudicium tertii. Riccius *in prax. p.* 3. *resp.* 506. *et res.* 100. et ejusdem testimonio ita tenet etiam Rot. Sarnen. *de jur. quaest. q.* 1. *num.* 2. *et quaest.* 4. *num.* 7. Gratian. *disc. for. cap.* 624. *n.* 22. *et cap.* 421. *num.* 42. *seq.* Gabr. *de claus. concl.* 2. Ratio est, quia semper censere debemus Pontificem circumventum fuisse, cum gratia, etiam motu proprio concessa, cedit in praejudicium aliorum, cum ipsum nemini praejudicare velle praesumitur, uti Rot. *coram Dunozet. p.* 8. *rec. dec.* 4. apud Rubeum *l. c. num.* 147. et Rot. *coram Merlin. d. decis.* 318. nec firmat privilegium contra jus tertii. Gab. *de claus. claus.* 2. Rot. *in novis decis.* 451. *p.* 1. Riccius *d. res.* 100. et ideo Clausula *motu proprio* non derogat legem, per quam est quaesitum jus fisco, nisi enim additum fuerit *non obstante jure quaesito*, nihil operatur in praejudicium tertii, nam regula de Jure quaesito non tollendo, praecipue si praecessit postulatio partis, praeservat quodcumque Jus quomodolibet quaesitum fuerit. Peregr. *de Jure fisci lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 37. IV. Tollendo omnem subreptionem non tollit tamen obstacula cohaerentia personae, nec supplet personales defectus, uti irregularitatem, defectum aetatis legitimae etc. Sanchez *de matrim. lib* 8. *dispen.* 21. *num.* 49. Rot. apud Scacc. *de Judic. lib.* 1. *cap.* 64. *num.* 14. Menoch. *de arbitr. cas.* 201. *num.* 81. *seq.* ubi Dec. *constit.* 602. *num.* 19. Et tunc non supplet personae inhabilitatem, etiamsi adsit Clausula supplentes, quia ista Clausula supplet tantum defectus narratos; Ægid. *decis.* 33. Dec. *cons.* 10. sed gratia non est invalida causa subreptionis, sed propter jus commune, in quo Pontifex non intendit dispensare; *glos. in Clem. si Roman. vers. validam , de praeb. et in cap. si motu proprio verb. ob hoc. eod. in* 6. apud Sanch. *l. c.* V. Cum posita est in dispensationibus nihil operatur ex silentio causae, licet adesset Clausula *supplentes omnes, et singulos , tam juris, quam facti defectus ;* nam dispensatio esset facta sine causa, et si agitur de jure divino, vel naturali, Pontifex certe mortaliter peccaret dispensando, immo juxta plurium auctorum sententiam irrita esset dispensatio; etenim Pontifex est inferior quoad jus divinum et naturale; Gobat. *de impedim. matrim. cas.* 22. *num.* 603. S. Thom. *l.* 2. *quaest.* 49. *a.* 5. Innoc. *in cap. innotuit, de elect.* et si dispensatio esset in jure positivo, non supplet defectus, ut supra diximus, nisi specificentur, quia dispositio et mens Pontificis non fertur ad incognita. Angel. in *L. sed et si quis. ff. si quis caution.* Roman. *cons.* 327. Riccius *in prax. clausul. p.* 3. *d. res.* 100. Si vero nulla sit laesio juris tertii, partes non possunt talem dispensationem sine causa emanatam impugnare. De Rubeis *l. sup. cit. num.* 125. *seqq.* et DD. *in cap. si motu proprio, de*

praeb. in 6. VI. Nihil operatur in iis, quae sunt facti. Riccius. *l. sup. cit. n.* 11. Bal. *in l. impetrata c. sent. rescind. non poss.* Vivian. *in prax. jurispatr. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *num.* 21. Gonz. *ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 6. *et* 32. Barb. *de clausulis claus.* 37. VII. Non tollit defectum intentionis Pontificis. De Rubeis in *adnot. ad d. dec.* 90. Rot. *Rom. p.* 9. *rec. tom.* 1. *num.* 139. Sanch. *de matrim. d. lib.* 8. *disp.* 21. *num.* 51. ita ut, si omittitur qualitas beneficio intrinseca, gratia irrita sit, non ob subreptionem, sed quia non apparet de concedentis voluntate. Abb. *in cap. ad accres. num.* 5. *de rescr.* Rebuff. *in concordat. tit. de form. mandat. Apost. in clausul. motu proprio.* Et sic etiam, si non est facta mentio expressa mensis Episcopalis, gratia sustineri non potest, cum Pontifex Ordinario praejudicare non intendit, ut jam diximus. Pyrr. Corrad. *in prax. benef. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 49. 8. Demum per Clausulam *motus proprii* non censetur Pontifex dispensare in pluralitate beneficiorum. Glos. *in Clem. si Romanus, in verb. validum, vers. etiamsi illa ex talium pluralitate procedat etc. de praeb. et in d. c. motu proprio. verb. Benef. vers. cum per hoc sibi dispensatum non sit etc. de praeb. et in c. final. in fin. de offic. deleg. in* 6. Bonif. *in dicta Clem. si Romanus num.* 30. Rub. *l. cit. num.* 143. Gabr. *lib.* 6. *com. concl. tit. de clausul. num.* 48. quem vide.

2 Clausula II. *supplentes*, uti diximus, cum est conjuncta Clausulae *motus proprii*, non supplet defectus juris naturalis vel divini, sed tantum defectus expressos juris positivi. Jo. Andr. *in Clem. Pastoralis, de re jud.* Secundo non supplet defectum causae; Redoan. *de reb. Eccles. non alien. verb. alienatio vers. et si sit facta;* sic non supplet primo defectum causae necessitatis vel utilitatis in alienationibus rerum Ecclesiae; Pyrr. Corrad. *in prax. dispensat. Apost. lib.* 9. *cap.* 6. *num.* 7. Secundo posita in literis *si ad evidentiam* non supplet defectus substantiales; Decius *cons.* 14. nisi expresse sint commemorati. Abb. *in cap.* 1. *num.* 5. *vers. an autem suppletio de translat.* apud Pyrr. Conrad *l. cit. num.* 4. Tertio non supplet defectum facientis actum. Rot. *in noviss. decis.* 2. *de util. vel inutil.* Abb. *in cap. inter dilectos, de fid. instrum.* Quarto non valet in praejudicium tertii, nisi concedens non obstante notitia juris tertii concedat gratiam illi praejudicialem; nec tunc opus erit derogatione regulae *de Jure quaesito non tollendo.* Gratian. *disc. for. cap.* 599. *a num.* 9. *ubi* Cornel. *cons.* 83. *circa primum consultationis, col. poenult. post med. vers. tertio respondetur num.* 16. *lib.* 4. Quinto, non tollit defectus cohaerentes personae impetrantis, sed tantum concernentes juris sollemnia. Vivian *in praxi Jurispat. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *num.* 164. Marta de *Clausul. p.* 1. *claus.* 181. Barbos. *de claus.* 14.

3 Clausula III. *sine retardatione solutionis pensionis* limitat jurisdictionem commissarii, et facit illam conditionalem, ita ut non possit procedere, nisi soluta pensione. Put. *dec.* 29. *de pension.* Rot. apud Riccium *in prax. claus. p.* 3. *res.* 108. Vivian *loco supra cit. num.* 273. ita ut sententia lata ante pensionis solutionem esset irrita et nullius valoris. Ricc. *l. supr. cit. d. res.* 108. *num.* 13. nisi addita fuisset Clausula *arbitrio Rotae;* cum enim omne arbitrium debet juri consonare, subintelligitur *prout de jure*, ideoque potest judex procedere, etiam solutione non secuta. Garz. *de benef. p.* 1. *c.* 5. §. 4. *num.* 518. Censetur tamen satisfactum huic Clausulae, quomodocumque realis fiat satisfactio, etiam coacta. Effectus hujus Clausulae est ergo ut titularis teneatur ad solutionem pensionis, licet lis pendeat, et a sententia appellatum fuerit. Riccius *in prax. resol.* 379. *p.* 1. *et d. res.* 108. Garz. *de benef. p.* 5. *c.* 5. §. 4. *a num.* 516. licet sententia fuerit lata super spolio, etiam non docto de aliqua quasi possessione exigendi, sed sufficit, quod literae fuerint expeditae Romae. Rot. *decis.* 301. *p.* 1. *divers. et decis.* 193. *p.* 3. *rec. num.* 15; demum sufficit etiam sola petitio signata. Vide alia multa apud Ricc. *in prax. resol.* 379. *p.* 1. et res. 108. Valet tamen tantum in praejudicium titularis, non vero pensionarii. Rot. *decis.* 193. *p.* 3. *rec. num.* 15. *in fin.* In commissione appellationis praeservatur hac Clausula jurisdictio judicis *a quo* appellatur, ideoque iste potest compellere titularem ad pensionis solutionem; Lancellot. *de attent. post inhibit. cap.* 20. *limit.* 13. *num.* 2. ponitur enim ad evitandas cavillationes et fraudes solvere recusantium vel differentium, et posita in principali commissione respicit etiam tertium venientem ad causam. Ricc. *loc. cit.* Haec Clausula non adhibetur primo, si pensionarius per longum tempus, cum potest, negligit petere pensionem; Ricc. *loc. cit.* secundo quando pensio est imposita beneficiis pluribus postea collatis. Vide Garz. *de benef. p.* 1. *cap.* 5. §. 4. *num.* 529.

Clausula IV. *Amoto quolibet detentore* non censetur de detentore, qui contradicit de jure, sed qui 4
contradicit de facto. Ricc. *in prax. var. res. p.* 2. *res.* 297. *et p.* 3. *res.* 103. Ideoque non potest removeri aliquis de possessione colorata, nisi fuerit intrusus. Staphil. de *tit. gratia tit. de vi et effect. clausul.* Requirit observantiam juris judiciarii, cum agitur de amovendo quia de executore vero facit mixtum. Barb. *de claus. claus.* 5. Abb. *in cap. de caetero;* Vivian *loc. sup. cit. num.* 36. Limita I. dicta procedunt tantum, quando fuit posita in literis principalibus, non vero in executivis. Abb. *in cap. cum in nostris, de concess. praeb.* Ricc. *in prax. p.* 2. *res.* 158. II. si nullus adest contradictor, nec possessor, executor remanet merus, et non datur appellatio. Rebuff. *in prax in forma novae provisionis in verb. amoto vers. nec virtute hujus clausulae apud* Rot. *decis.* 333. *p.* 4. *rec. tom.* 2. *num.* 2. *et* 3.

Clausula V. *Inducas et inductum defendas* con- 5
cedit executori facultatem inducendi in possessio-

nem, et in ea defendendi, donec Clausula fuerit executioni rite demandata; Ricc. *in prax. p.* 2. *res.* 299. *et p.* 3. *res.* 101. et usque ad annum, juxta *cap. quaerendi de offic. deleg.* Abb. *in cap. pro illorum num.* 11. *de praeb.* vel etiam post annum respectu molestiae, quae fit ex causa antiqua, Ricc. *loc. cit.* et Rot. *decis.* 256. *p.* 7. *rec. num.* 18.

6 Clausula VI. *Appellatione remota* etc. non obstante particula generali *omni et quacumque* I. non valet, quando sententia est notorie injusta. Riccius *in prax. clausul. p.* 3. *res.* 97. gloss. *in cap. ex conquestione de rest. spolii.* Abb. *in cap. inter caetera de re jud.* Vivian. *l. supra cit. num.* 43. II. non valet nisi contra litigantes, non vero contra tertium, qui non litigavit. Ricci. *in prax. clausul. part.* 3. *resol.* 97. *ubi* Rot. III. non censetur ablata hac Clausula restitutio in integrum; gloss. *fin. in L. un. C. si de moment. possess.* Barbos. *claus.* 9. *n.* 29. *dec.* 109. *n.* 5. *inter impressas,* nec causae cognitio aut processus ordinarius usque in finalem sententiam. Bichius *decis.* 256. *n.* 14. Effectus praecipuus hujus Clausulae est, quod in appellatione sit inserenda causa, qua justificetur appellatio, et probanda ab appellante. Vivian. *loc. cit.* et Ricc. *l. cit.* qui testatur de decisione Rot. Cum a partibus ponitur in contractibus, potest procedi executive. Rot. *decis.* 369. *p.* 17. *rec. num.* 2. *et* 3. Felin. *in cap. pastoralis* §. *cum autem num.* 28. *de offic. Jud. deleg.*

7 Clausula VII. *Quorum tenores etc.* I. derogat, cum ponitur in constitutionibus, cuicumque praecedenti constitutioni etiam habenti Clausulam derogatoriam. Gabr. *de claus. conc.* 5. Vivian. *l. sup. cit. num.* 92. Rot. *decis.* 630. *p.* 4. *rec. tom.* 3. II. Vim habet specialis ac individuae expressionis eorum omnium, ad quae refertur; Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 959. *effect.* 1. et sufficit etiam pro specificatione eorum, quorum Pontifex non habet notitiam. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 36. *num.* 60. Nam haec Clausula fuit adinventa, ut Papa posset paucis verbis omnia impedimenta tollere, quae ex aliis constitutionibus oriri possunt; ideoque operatur, ac si tenor priorum constitutionum contrariis literis derogatoriis fuisset insertum. Rot. *decis.* 666. *p.* 1. *rec. num.* 3. III. habet vim expressionis cujuscumque litis, juris, et praetensionis in judicium deductae, et tollit vitium subreptionis. Garz. *de benef. p.* 3. *cap.* 2. *num.* 234. IV. Derogat Regulis Cancellariae, ac si essent expressae in specie. Gratian. *disc. for. c.* 182. *num.* 18. Maresch. *lib.* 1. *var. res. c.* 19. *num.* 19. V. Dicta procedunt etiam in privilegiis motu proprio emanatis; quoad vero privilegia vel gratias, ad instantiam partis concessas non conveniunt DD. sed verisimiliter non operatur circa non expressa, et circa illa, de quibus Pontifex non habet notitiam, quamvis adsit Clausula *ex certa scientia;* Rot. *decis.* 297. *num.* 7. *p.* 4. *rec. tom.* 2. maxime si agatur de praejudicio tertii, uti Gabr. tenet de Clausula *pro expressis; loc. cit. num.* 13. Denique addita in rescriptis non valet in illis, quorum specialis mentio requiritur, maxime cum adest alia Clausula *ut asseritur, de praemissis notitiam non habentes.* Rot. *coram Seraphin. decis.* 981. *num.* 8. *et decis.* 148. *num.* 19. Vide Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 139. Ricc. *in collect. decis. collect.* 949. Monet. *de commut. ultim. volunt. c.* 7. *num.* 201. *cum seqq.* De Rubeis *in sing. Rotae tom.* 2. *part.* 4. *claus.* 77.

8 Clausula VIII. *sine praejudicio executionis literarum Apostolicarum, et parito Brevi et judicato.* In literis appellationis facit, ut Judex ad quem appellatur non possit se intromittere in causam ante executionem sententiae judicis *a quo;* Ricc. in *prax. p.* 2. *res.* 368. *et p.* 3. *res.* 112. *in praxi clausul.* Maresc. *lib.* 1. *var. res. v.* 86. *et* 87. quem vide; ergo ista Clausula praeservat Jurisdictionem Judicis *a quo,* ita ut libere possit procedere ad executionem suae sententiae, nisi forte additum esset *sine praejudicio executionis faciendae coram Judice appellationis;* tunc enim potestas executoria devolvitur Judici *ad quem.* Rot. *divers. decis.* 473. *num.* 3. *lib.* 3. *part.* 3. apud Gratian. *de benef. p.* 1. *num.* 21. Facta tamen executione potest dici de ejus nullitate; est enim jam satisfactum huic Clausulae; Ricc. *loc. cit. num.* 3. ubi Rota. Et ad Judicem *a quo* spectat cognitio, an modus excessus fuerit in exequendo, si executio fuerit facta a Judice *ad quem;* Rot. *dec.* 8. *n.* 2. *p.* 6. contra vero si erat demandata Judici *a quo* Rot. *dec.* 132. *p.* 7. *rec.* Non valet autem haec Clausula pro literis posterioribus commissioni, in quibus adjuncta erat, si istae de lite mentionem non faciunt. Vivian. *l. c. n.* 270. Et posita in commissione causae principalis, commissarius non potest procedere, nisi prius literis executionem dederit. Rot. apud Riccium *l. cit.* Vivian. *loc. cit.*

9 Clausula vero *parito Brevi* facit commissionem conditionalem, ita ut commissarius procedere non potest, nisi constet de Brevis executione. Marta *de clausul. p.* 1. *clausul.* 90. et probatur *ex c. cum dilecta, de rescrip.* Tria requiruntur ut ista Clausula habeat suum effectum; I. ut reus dimittat rem et illius possessionem; II. fructus restituat; III. expensis satisfaciat; *c. ult. de rest. spolior. Clem. ut calumniis, de re judicat.* Rot. *dec.* 335. *n.* 16. *rec.* quibus si non satisfecerit, Judex *ad quem* ad ulteriora procedere nequit nec ex capite laesionis, nec ex capite injustitiae, vel quovis alio; arg. *in* L. 1. *et tot. tit. C. si a non competenti; c. inter monasterium, de re judic.* vide Rot. *decis.* 335. *a n.* 4. Excipe I. si nullitas vel injustitia esset notoria, ut per Verall. *decis.* 188. *p.* 3. II. post paritionem praestitam, post quam non impeditur Judex *ad quem,* quin executionem nulliter, vel injuste factam etiam per viam manutentionis revocare possit; Rot. *dec.* 322. *p.* 12. *rec.* III. Si pars, ad cujus favorem est addita, patitur cognosci de meritis

et justitia causae principalis; Marta *de claus. p.* 1. *claus.* 2. *sub num.* 10. *vers. limitata nisi esset.* Rot. *dec.* 322. *p.* 12. *rec.* habet enim tacitam conditionem, quatenus ille, ad cujus favorem fuit apposita, ea uti velit. Maresc. *l.* 1. *var. res. c.* 87. *num.* 34. *et* 35. Fructus vero et expensae debent actualiter restitui, ut dici possit huic Clausulae esse satisfactum; Rot. *d. dec.* 335. *n.* 2. et non sufficit oblatio, si haec Clausula fuit posita in Literis Principis, ut sentit Maresc. *loc. cit.* secus vero si est apposita in pacto inter partes; quia tunc, si fructi sunt illiquidi, sufficit cum depositione unius Julii. Angel. in *L.* 4. *§. ait Praetor. ff. de re jud.* Alex. *cons.* 24. *n.* 9. *l.* 4. Capyc. *dec.* 17. *n.* 5. Plura de Clausula *Parito Brevi* vide apud Maresc. *d. c.* 87. *per tot. de Commis. p.* 1. *pag.* 397. *cum seq.* Nicol. Garc. *de beneficiis, p.* 3. *cap.* 3. *num.* 103. *cum seq.* Campanil. *in diversorio Juris Canonici, rubr.* 11. *c.* 13. *a num.* 258. Theod. de Rubeis *in sing. Rotae tom.* 2. *p.* 4. *cl.* 55. *et* 522. Barb. *de Claus. claus.* 98. *pag.* 464. *edit. Lugdun.* 1670. Clausula *parito judicato* habet eosdem effectus; vide DD. citatos.

10 Clausula IX. *Volumus autem;* haec autem sic extenditur *volumus autem, quod infra annum a die praesentium computandum redditus sexaginta ducatorum hujusmodi dictae Praeposituræ realiter, et cum effectu assignare omnino tenearis;* et ponit conditionem, quam adimplere oportet pro valore gratiae. Rot. *dec.* 539. *p.* 5. *rec. tom.* 2. Vide Barb. *de clausulis, claus.* 186.

11 Clausula X. *Vocatis vocandis, servatis servandis, vel si tibi constiterit.* Duo primae Clausulae I. de executora *mero* faciunt *mixtum*, unde debet assumere partes judicis. Riccius in *prax. claus. p.* 3. *res.* 98. Maresc. *lib.* 2. *var. res. cap.* 1. *num.* 80. ubi Rot. Gratian. *disc. for. cap.* 596. *num.* 30. II. Earum vi executor tenetur adimplere omnia, quae habentur in forma rescripti, aliter irrita omnino sunt omnia ejus acta; *cap. exhibita;* Abbas *de Judic.* Dec. *cons.* 173. et ita citare debet eos, qui de jure sunt citandi. Felin. *in cap. de caet. num.* 2. *de re judic.* et Rot. *decis.* 391. *p.* 4. *rec. tom.* 1. *et decis.* 525. *n.* 4. *p.* 2. *rec.* III. Tollit vitium subreptionis. Marta *de claus. p.* 1. *claus.* 190. Garz. *de benefic. p.* 12. *c.* 2. §. 1. *n.* 140. IV. Facit causam appellabilem. Barb. *claus.* 109. Rot. *decis.* 558. *num.* 3. *p.* 1. *rec. num.* 3. Vide de hac Clausula Cels. Ugon. *in tract. claus. pag.* 483. *col.* 2. *in fin.* Marta *de claus. p.* 1. *claus.* 196. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 805. Vivian *in praxi jurispatr. lib.* 17. *c.* 8. *n.* 26. *cum seq.* Theod. de Rubeis *in sing. Rotae tom.* 2. *p.* 4. *cl.* 111. Barb. *claus.* 184. *pag.* 537. *edit. cit.* et Pyr. Corrad. *in praxi dispens. Apost. lib.* 9. *c.* 5. *n.* 3. *seq.*

12 Eosdem habet effectus Clausula: *Si tibi constiterit;* sed requirit insuper I. causae cognitionem, et partis citationem, nisi adjuncta sit Clausula *extrajudicialiter*, vel narrata verificentur ex actis et coram eodem Judice. Gloss. *in Clem. praesenti de cen.* Abb. *in c. conquerenti de restit. spol. num.* 9. Innoc. *in c. fin.* II. Plenam probationem. Ricc. *in prax. claus. p.* 3. *res.* 104. vide Pyr. Corrad. *in prax. dispen. Apostol. lib.* 9. *c.* 5. *a num.* 51. *ad* 56. Barbos. *claus.* 18. *et* 87. Vivian. *l. cit. p.* 2. *lib.* 13. *c.* 8. *n.* 4. ubi Rot.

Clausula XI. *verificato prius.* Ponitur haec Clausula in literis Apostolicis de provisione beneficii jurispatronatus; et facit gratiam conditionalem, ita ut omnia probare oportet ad effectum gratiae assequendae; *c. quia circa, de consang. et affin.* Marta *de claus. p.* 1. *claus.* 190. Gonzalez. *ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 18. Garz. *de benef. p.* 6. *c.* 3. *a num.* 39. Vivian *loc. cit.* apud quem vide praxim hujus Clausulae. 13

Clausula XII. *Ut asseris, ut asseritur.* Prima in hoc differt a secunda, quod illa censetur narrativa partis, et propterea supplicans tenetur verificare asserta, ut gratia non sit subreptitia; altera vero non indiget justificatione, quia non est narrativa partis, sed Pontificis. Rebuf. *in concord. tit de form. mandat.* Rot. *decis.* 60. *num.* 2. *de rescript. in antiq. et decis.* 412. *num.* 2. *et* 447. *num.* 1. *p.* 2. *divers.* Vivian. *l. cit. c.* 8. *num.* 131. Ricc. *in prax. clausul. p.* 3. *res.* 99. qui asserit, quod si Clausula loquitur alternative, puta, *ut asseris de jurepatronatus Laicorum et Clericorum*, sufficit quod unum tantum verificetur. 14

Clausula XIII. *Quatenus Juspatronatus mixtum*, operatur causae cognitionem extrajudicialem tantum. Ricc. *in prax. claus. p.* 3. *res.* 105. 15

Clausula XIV. *ex nunc prout ex tunc.* Haec Clausula *est retroactiva ad tempus datae, et operatur, ut rescriptum retrotrahatur, veluti si actus a principio pure factus esset.* Barb. *claus.* 51. Adverte quod relata ad futurum infert actus ad tempus, ad quod refertur, et facit, ut actus tunc valeat, ut nunc valeret. Marta *de claus. p.* 1. *claus.* 54. Vivian. *ubi supra.* Posita in statutis debet expectari conditionis eventus; Ricc. *in prax. clausul. p.* 3. *res.* 106. in contractibus vero retro transfert dominium. Bar. *in L. qui absenti ff. de acquir. possess.* Ric. *loc. citat.* Cum a Papa ponitur in beneficio vacante, non suspendit gratiam, contra tamen in vacaturo, et non operatur in praejudicium tertii. Ricc. *loc. cit.* vide Pyr. Corrad. *in prax. disp. Apost. lib.* 6. *c.* 1. *num.* 43. Si ponitur in reservatione pensionis ad favorem alicujus, qui nondum sit Clericus, Clausula *ex nunc, prout ex tunc, vel ex tunc, prout ex nunc* eundem effectum habet, et illi tribuit tantum spem pensionem exigendi, cum sit habilis. Vide late Pyr. Corrad. *in prax. benef. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 180. *et seq.* Neque haec Clausula contractui conditionali adjecta vim habet retrotractivam, nisi a die existentis conditionis. Vide Menoch. *cons.* 946. *n.* 34. *et* 35. De hac Clausula vide etiam Mart. *de claus. p.* 1. *collect.* 71. *et p.* 4. *collect.* 753. Gonzal. 16

ad reg. 8. *Cancell.* §. 5. *prooem. num.* 86. Vivian. *in praxi jurispatronatus, lib.* 13. *c.* 7. *num.* 57. *et seq.* De Rubeis *in singular. Rotae tom.* 2. *part.* 4. *claus.* 398. *n.* 1. *seq.* Rot. *decis.* 770. *n.* 3. *p.* 1. *in posth. Far. alias p.* 3. *rec.* Barb. *claus.* 71. *pag.* 419. *edit. cit.*

17 Clausula XV. *Si et in quantum* ponitur in decretis judicialibus, in admissione ad beneficia patronata etc. ponit conditionem, et facit actum valere tantum, quantum de jure valere potest. Rot. *des.* 53. *n.* 42. *p.* 5. *rec. tom.* 1. De hac Clausula vide Lancellot. *de atten. part.* 2. *cap.* 20. *limit.* 11. *num.* 4. *et* 5. Mart. Ricc. *in collect. decis. collect.* 954. Mascard. *de Commiss. part.* 1. ubi de *commis. appellat. in causis Camer. obligat. p.* 699. *a num.* 18. *et pag.* 705. *a num.* 132. *et pag.* 709. *a num.* 146. Theod. de Rubeis *in singular. Rotae tom.* 2. *part.* 4. *concl.* 95. *et* 775. *qui d. claus.* 95. §. 1.

18 Clausula XVI. *Gratis ubique etc.* solet poni in dispensationibus emanantibus a Curia, sed non derogat consuetudini legitime praescriptae, quae in pluribus Episcopatibus viget, aliquid accipiendi pro examine testium. Diana *p.* 8. *tract.* 3. *res.* 3.

19 Clausula XVII. *Si ita est etc.* In rescriptis gratiae haec gratia non est conditionalis, nec requirit causae cognitionem, ob text. *in L. conditiones ff. de condit. et demonstr.* Maresch. *lib.* 2. *var. resc. c.* 1. *num.* 138. 159. *et* 160. Vivian. *loc. cit. num.* 50. Contra vero in rescriptis justitiae, quando agitur de praejudicio tertii, tunc enim requiritur causae cognitio et citatio partium, saltem extrajudicialis, *ut ex text. in cap. omnia* 3. *q.* 9. tenet Rot. *dec.* 226. *p.* 18. *rec.* Duran. *decis.* 78. *num.* 6. *et* 10. Immo de judice *mero* facit *mixtum*, ut alia Clausula *si tibi constiterit;* Rot. *decis.* 148. *p.* 19. *rec. num.* 8. nam quamvis positae in rescriptis gratiae, hae Clausulae requirunt causae cognitionem semper ac sunt verificanda narrata. Pyr. Corrad. in *prax. dispensat. Apost. lib.* 7. *cap.* 6. *num.* 30. De ista Clausula vide Mart. de *claus. part.* 1. *claus.* 141. Mari Antonin. *var. resol.* 58. *n.* 2. 3. *et* 4. Monet. *de commut. ult. volunt. cap.* 7. *n.* 126. *cum seq.* De Rubeis *in sing. Rotae tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 92. *et* 745. Barb. *de claus. claus.* 154.

20 Clausula XVIII. *Tunc, et eo casu* est restrictiva, et arctat dispositionem ad praesentem casum, nec potest ullo modo ultra extendi. Menoch. *cons.* 532. Sperel. *dec.* 144. *n.* 18. Fusar. de *substit. qu.* 460.

21 Clausula XIX. *Omni meliori modo* facit, ut actus valeat quomodo valere potest; Rot. *apud Sperel. decis.* 144. sed non extendit dispositionem, nec valere potest circa non expressa, nisi forte adsit Clausula *omni et alio meliori modo.* Vivian. *in prax. Jurispatronat. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *num.* 335. Rot. *des.* 108. *p.* 7. *rec. num.* 26. In testamento supplet Clausulam codicillarem, et illa adhibita codicillaris censetur apposita. Marta *de claus. p.* 1. *claus.* 88. *et p.* 3. *claus.* 56. Vivian. *ubi supra.* In contractibus supplet omnes defectus. Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 84. Demum cum ponitur in libellis, censetur supplicans non obligari ad specificata. Mar. Antonin. *var. res. lib.* 2. *res.* 46. De ejus vi et effectu Ricc. *in collec. dec. p.* 4. *collect.* 879. Gonz. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 3. *num.* 8. Lotter. *in tract. de re benef. lib.* 1. *q.* 40. *n.* 328. *cum. seq.* Duran. *dec.* 60. *n.* 38. *et dec.* 151. *n.* 3. Valasc. *de jure emphyt. q.* 6. *num.* 16. *et consult.* 719. *n.* 15.

Clausula XX. *Statum, et merita causae* operatur 22
ac si integre processus, ac omnia acta et partium comparationes fuissent in individuo narrata. Rot. *decis.* 20. *de rescrip. in nov.* Vide Riccium *in prax. subrept. p.* 3. *res.* 439. *num.* 5. Excipe I. si fuit posita ad instantiam partis. Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 15. Rot. *de rescrip. in nov. dec.* 20. II. Non supplet mentionem rei judicatae; Marta *claus.* 15. Addend. *ad Gregor. XV. decis.* 2. *num.* 17. si tamen res judicata esset jam deducta in controversiam; nam tunc sufficit mentio de lite cum Clausula *cujus litis statum etc.* Adden. ad Greg. *loc. cit. num.* 18. quae supplet defectum subreptionis ob non factam litis mentionem. Rot. 413. *p.* 18. *rec. tom.* 2. *num.* 16. *et decis.* 424. *n.* 14. *d. p.* 18. *et decis.* 667. *num.* 18. *d. p.* 18. *rec. et dec.* 605. *num.* 11. *p.* 2. *rec.* Rebuff. *in prax. p.* 8. *sing. in vers. quatenus litigiosum litis statum.* Adden. ad Greg. *d. dec.* 2. *num.* 16.

Clausula XXI. *Sine praejudicio,* et *dummodo tem-* 23
pore datae non sit alteri jus quaesitum etc. Prima Clausula praeservat I. jus illius, in cujus favorem apposita est tam in petitorio, quam in possessorio; Rot. post Cenc. *de censib. dec.* 250. *ante num.* 8. Garz. *de benef. p.* 5. *cap.* 5. *num.* 65. Vivian. *in prax. Jurispatr. p.* 2. *lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 12. *in fin.* quod ultimum procedit in actu facto ab ipso Judice. Addend. ad Gregor. XV. *Dec.* 332. Non tamen praeservat illa Clausula parti possessionem, si agitur de actu possessorio spontaneo ipsiusmet partis; *cit.* Addend. *n.* 6. Rot. *dec.* 332. II. Reddit actum conditionalem, si, et quatenus praejudicium ex actu alicui inferatur; Put. *dec.* 32. *num.* 1. *lib.* 2. Marta *d. claus.* 157. *num.* 2. quod tamen non est intelligendum de conditione suspensiva, sed resolutiva, ita ut nempe constito de alterius praejudicio irritus sit actus; secus si non constet de tali praejudicio. Addend. *cit.* ubi Rot. *rec. decis.* 513. *p.* 1. *num.* 3. III. Praedicta Clausula censetur posita in omnibus concessionibus, quamvis non sit expressa. Sarnen. *in reg. de jure quaesito non tollendo, quaest.* 1. *in princ.* Sed non solet exprimi, nec subintelligitur in literis Apostolicis, in quibus adest Clausula *vocatis* etc. Pyr. Corrad. l. cit. c. 14. *num.* 74. et intelligitur de alio praejudicio, non de expresso. Rot. *dec.* 236. *num.* 3. *p.* 1. *diver.* Marta *loc. cit. claus.* 157. *num.* 3. *p.* 1.

Altera Clausula *dummodo tempore datae etc.* valet de jure valido, de jure pleno, et radicato, reddit

gratiam conditionalem, praeservat jura tertii, non tamen jus quaesitum in re, et semper subintelligitur, ut praecedens. Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 25. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 814. *et in praxi rer. for. Eccl. decis.* 195. *a num.* 204. De Rub. *in sing. Rotae tom.* 2. *part.* 4. *claus.* 26. *et* 301. Barb. *de claus. claus.* 44. *pag.* 403. *edit. cit.* Sed I. haec Clausula non suspendit executionem literarum Apostolicarum. Rot. apud *Archil. de Grass. dec.* 18. Garz. *de benef. p.* 10. *c.* 1. *sub num.* 74. *circo fin.* II. Non praeservat jus ad rem, quod habetur ob expectativam, nam non est considerabile. Gar. *loc. cit. p.* 4. *cap.* 3. *num.* 17. *et* 18. *et p.* 10. *cap.* 1. *num.* 74. *in fin.* III. Non operatur, quando addita est alia Clausula *anteferri*, quae derogat cuicumque juri ad rem, quomodocumque sit quaesitum; *cap. pen. de praeb. in* 6. Ricc. *res.* 188. *n.* 4.

24 Clausula XXII. *anteferri.* Haec Clausula I. liberat gratiam a vitio subreptionis, II. facit de posteriore priorem, III. per eam tolluntur omnes reservationes, et expectativae, tam generales quam speciales. Cardin. Tusch. *tom.* 1. *l.* 1. *C. conclus.* 314. *num.* 18. non tollit tamen jus *in re*, non retrotrahitur in praejudicium juris quaesiti ad rem, demum nihil operatur, nisi is, in cujus favorem concessa est, voluerit anteferri. Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 21. Vivian. *l. cit. num.* 102. De hac Clausula vide Mari Anton. *variar. resol. lib.* 1. *resol.* 9. *num.* 13. De Rubeis *in sing. Rotae tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 159. Monet. *de commut. ult. volunt. cap.* 11. *num.* 487. Barbos. *claus.* 8. *pag.* 358. *edit. cit.*

25 Clausula XXIII. *arbitrio tuo, vel judicio tuo.* Important hae Clausulae arbitrium boni viri; de Rubeis *in sing. Rotae tom.* 2. *par.* 4. *claus.* 176. *n.* 1. quod est intelligendum, quod faceret ita, ac vellet fieri in rebus suis; Barb. *claus.* 11. et arbitrium regulari debet juxta juris dispositionem. Rot. *apud Seraph. dec.* 29. *et* 1429. Sed aliquando importat etiam liberam voluntatem. Mar. Anton. *variar. resol. lib.* 1. *res.* 74. *num.* 8. Maresch. *var. res. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 30. Rot. *dec.* 426. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *num.* 9. Executor cum hac Clausula potest extra-judicialiter procedere; Rot. *dec.* 14. *et* 15. *de dol. et contum. in antiq. et decis.* 426. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *num.* 10. et non datur ab ipso appellatio saltem suspensiva. Rot. *d. decis.* 426. *num.* 12. *et* 13.

26 Clausula XXIV. *Audiat et cognoscat, et justitiam faciat*, aufert rem judicatam, si S. Pontifici fuit narratum de illa. Bal. *in cap.* 2. *de offic. Deleg.* Ruginel. *de appel.* §. 6. *gloss.* 8. *num.* 12.

27 Clausula XXV. *Dummodo septem Missae* etc. *in altari privilegiato etc.* Non intelligitur haec Clausula ad literam; unde non vitiatur gratia, si aliquando, sed raro, deficiat numerus praescriptus. Dian. *mor. p.* 9. *tract.* 2. *res.* 9.

28 Clausula XXVI. *Pro jurato* ex decretis Apostolicis habet vim juramenti. Ciarlin. *lib.* 1. *contr. for. cap.* 2. *num.* 13. *et lib.* 2. *cap.* 136. *num.* 2. Sed non tenetur debitor propter illam ad contractum invalidum; Ciarlin. *loc. cit. cap.* 2. *et cap.* 121. *num.* 17. et violator non fit reus perjurii erga Deum. Rot. *coram. Merlin. dec.* 506. *num.* 49.

Clausula XXVII. *Arbitrio Rotae.* Haec Clausula 29 dat facultatem aliquid relaxandi de jure, servata aequitate. Rot. *decis.* 85. *num.* 4. *et dec.* 179. *apud* Farinac. *part.* 1. *rec. et decis.* 284. *num.* 5. *et dec.* 440. *n.* 8. *et dec.* 587. *num.* 1. *apud eumdem p.* 2. *rec.* Vide Ricc. *in collec. dec. par.* 4. *collect.* 1604. *et collect.* 12. 7. De Rub. *sing. Rotae tom.* 2. *p.* 4. *d.* 8. *et d.* 175. *pag.* 319. Barb. *claus.* 21. *p.* 362. *edit. cit.*

Clausula XXVIII. *Conscientiae tuae committimus, oneramus etc. discretioni tuae etc.* 30 Cum ponitur haec Clausula I. delegatus non potest subdelegare, nam Pontifex censetur respexisse personae qualitates. II. Judex debet judicare juxta allegata et probata, atque juxta juris decreta in illis figendo pedes, ut inquit Rot. *dec.* 94. *p.* 7. *rec. num.* 48. III. potest procedere extrajudicialiter in rescriptis gratiae. Demum ab illo datur appellatio devolutiva et suspensiva, quando agitur de gravi praejudicio. Rot. *dec.* 156. *p.* 18. *rec. tom.* 1. *num.* 9. *et dec.* 325. *pag.* 10. *rec. num.* 11. Barb. *claus.* 24. *et claus.* 13. Mart. de *claus. p.* 1. *claus.* 274. Vivian. *in praxi Jurispatr. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *num.* 181. Bal. *in L.* 1. *n.* 11. *C. si plures etc. et cons.* 298. *n.* 7. *l.* 1.

Clausula XXIX. *Volumus autem, quod si alias* 31 *Christi fidelibus dictam Ecclesiam visitantibus etc.* non reddit nullas indulgentias concessas ab aliis Pontificibus, cum verb. *concesserimus* est personale; Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 28. *sub num.* 46. Garz. *de benef. p.* 5. *c.* 1. 650. et indulgentia praeterea deberet esse omnino similis, unde valet indulgentia concessa ab eodem Pontifice in eadem Ecclesia pro diverso Altari. Dian. *mor. p.* 6. *tr.* 8. *res.* 31. Bonacin. *de Sacrament. disp.* 6. *quaest.* 1. *punct.* 7. *num.* 4. *vers. quaeritur.*

Clausula XXX. *Te a quibusvis excommunicatio-* 32 *nis, etc. absolventes*, ponitur in omnibus rescriptis Apostolicis tam gratiae quam justitiae ad tollendas nullitates et inhabilitates, quae ex excommunicatione oriri possunt; et subintelligitur, quando non adest, vel saltem possunt reformari literae, et in illis apponi. Navarr. *cons.* 28. *sub n.* 5. *de sentent. excom.* Sed non comprehendit I. excommunicatum propter haeresim; Garz. *de benef. p.* 7. *c.* 11. *a num.* 54. *seq.* II. contumacem in excommunicatione; Rot. *lib.* 3. *p.* 3. *dec.* 580. *in nov. apud* Ricc. *in prax. clausul. res.* 102. Quarant. *in Summ. Bullar. verb. Regula etc.* III. in excommunicationem incidentem post literarum impetrationem. Pax Jordan. *de re benef. lib.* 10. *lit.* 21. *num.* 22. Vide de hac Clausula Rebuff. *in praxi benef. p.* 1. *de forma novae provisionis, verb. Teque absolventes, et in concordat. in form. mandati Apo-*

stolici, verb. quavis occasione, et in repet. c. postulastis, de Clerico excommunicato min. nob. 67. Mart. *de claus. part.* 1. *claus.* 47. De Rub. *in sing. Rotae tom.* 2. *p.* 5. *d.* 814.

33 Clausula XXXI. *In tua et tuae familiae praesentia* apponitur in concessionibus Oratorii privati; et non est adeo stricte sumenda, ut absente domino gratia locum non habeat. Dian. *p.* 9. *tr.* 1. *res.* 2. Nomen familiae comprehendit etiam eos, qui extra domum ejus sumptibus vitam ducunt. Palaus. *tom.* 4. *tr.* 25. *disp. un. punct.* 6.

34 Clausula XXXII. *Consentientibus dilectis filiis etc.* est usitata in Beneplacito Apostolico pro alienatione bonorum Ecclesiae, et requirit, ut consensus sit expressus. Ricc. *in prax. p.* 1. *res.* 83. Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 3.

35 Clausula XXXIII. *Ut pretium subrogetur in aliud praedium emendum,* ponitur in Beneplacito Apostolico pro alienatione bonorum Ecclesiae ut praecedens, et respicit venditorem tantum. Ricc. *loc. cit. p.* 1. *res.* 96. Gratian. *l.* 1. *disc. for. c.* 45. *num.* 26.

36 Clausula XXXIV. *dummodo centum pro Rectore etc.* regulariter est conditionalis, et habet vim suspensivam. Pyr. Corrad. *in prax. benef. lib.* 5. *c.* 1. *n.* 30. Rot. *dec.* 505. *p.* 18. *rec. tom.* 2. Ricc. *in prax. pension. res.* 376. *p.* 1. *et res.* 109. *p.* 3. Probatio autem exhiberi debet a Pensionario. Rot. *p.* 2. *in rec. dec.* 417. Vivian. *loc. cit. n.* 714. Plura vide apud Pyrr. Corrad. *in prax. benef. de l.* 5. *c.* 1. *a n.* 31. *seq.*

37 Clausula XXXV. *Dummodo intrusus non sit,* est similiter conditionalis, sed respicit intrusionem diversam a narrata et expressa. Rot. *dec.* 569. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *n.* 4. Marta *de claus. p.* 1. *claus.* 38. Quis vero dicatur intrusus, vide Ricc. *in prax. p.* 2. *res.* 224. Sed ad effectum subrogationis haec Clausula requirit, ut vera et perfecta sit intrusio, scilicet cum propria auctoritate, vel sine titulo ejus, qui potest conferre, capitur possessio. Rot. *in decis.* 124. *p.* 11. *rec. n.* 10. *et* 11. Lotter. *de re benef. lib.* 2. *quaest.* 20. *num.* 82. Garz. *de benef. p.* 11. *c.* 10. *n.* 266. Vide Sarnen. *super regul. de trienn. quaest.* 47. *n.* 3. *in fin.* Et intrusus non dicitur, nisi qui capta possessione percepit etiam fructus. Gigas *de intrus. n.* 70. *ad* 77. Rot. *decis.* 405. *p.* 13. *rec. n.* 14.

38 Clausula XXXVI. *Habita, vel non habita possessione* est usu frequens in reservatione pensionis, et non extenditur ultra biennium, vel triennium, si lis non est calumniosa, et si titularis succumbit bona fide. Ricc. *in prax. clausul. p.* 3. *res.* 107. Vivian. *loc. cit. num.* 210. Barbos. *de clausul. claus.* 63.

39 Clausula XXXVII. *quam, et quas etc.* sic extenditur: *Necnon quam, et quas idem orator habet, et monet, habereque et monere vult, et intendit contra adversarios, omnesque alios praemissorum occasione sua communiter vel divisim interesse putantes in executione praesentium nominandos, et cognominandos;* Marches. *de Commiss. pag.* 1. *pag.* 200. *num.* 56. non restringit Jurisdictionem ad expressa tantum, sed censetur deductum omne jus. Rub. *claus.* 596. *num.* 8. Rota *apud Maresc. l.* 1. *var. res. c.* 20. *num.* 1. Committitur per illam totum negotium, et tunc, si appellatum non fuit, potest procedi ut in prima instantia. Sed haec non procedunt cum addita est Clausula restrictiva *de, et super praemissis.* De hac Clausula vide Mart. *de claus.* 1. *d.* 120. De Rubeis *in sing. Rotae tom.* 2. *p.* 4. *cl.* 596.

Clausula XXXVIII. *Summarie, simpliciter, sine strepitu, sine figura judicii, sola veritate inspecta, et de plano.* Clausula *summarie* tollit juris solemnitates, sed non probationes et alia, quae sunt de substantia. Mart. *de clausul. p.* 1. *claus.* 180. Gratian. *disc. for. c.* 569. *a n.* 30. Unde non tollit citationem, defensionem, nec juramentum calumniae. Gabr. *de citat. concl.* 1. *n.* 36. *et seq.* Pelleg. *in pract. civil. p.* 2. *sect.* 2. *subsect.* 1. *intersecat. un. vers. quarto limit.* Adverte, quod haec Clausula non potest apponi, nisi a Principe superiorem non cognoscente, ut est Papa. Pelleg. *loc. cit. n.* 9. Felin. *in c.* 1. §. 1. *col.* 1. *n.* 2. *vers. legatus non committit. de rescrip.* Alia Clausula *simpliciter* dat judici facultatem audiendi partes in occulto, non potest per illam allegari suspectus, et non datur tempus ad quaerendos advocatos. Scacc. *de Judic. l.* 1. *c.* 53. Idem operatur Clausula *sine strepitu et figura judicii.* Pelleg. *l. cit. et num.* 19. Sed Clausula *sola veritate inspecta* dat etiam potestatem pronuntiandi super non petitis. Marant. *in Specul. p.* 4. *dist.* 9. et idem dicendum de aliis Clausulis *manu regia,* et *de plano.* Sed cum sunt simul positae, omnes habent istos effectus. Pelleg. *loc. cit.* Marant. *in Specul. p.* 3. *dist.* 9. *n.* 32. Sed judex, si vult, potest observare juris solemnitates text. *in c. novit. de Jud. ubi innoc. circa princ.* Felin. *in cap. cum dilecta, col.* 14. *vers. ampliatione, de resc.* Bal. *in L. nulla circa fin. ff. de legib. et in L. testamentum not.* 3. *C. de testam.* 40

Clausula XXXIX. *Si per diligentem examinationem idoneum repereris etc.* non operatur causae cognitionem judicialem; Mart. *de clausula* 171. Garz. *de benef. p.* 6. *c.* 2. *n.* 231. Barbos. *claus.* 98. et idem potest dici de Clausula *si inveneris,* vel *repereris,* nisi dirigatur ad personam Judicis. Vivian. *loc. cit. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *num.* 19. Cum ponitur in dimissorialibus Clausula *si per diligentem etc.* ad Ordines suscipiendos, non requirit solum doctrinae idoneitatem, sed etiam natalium, aetatis, et morum juxta Con. Trid. *sess.* 23. *c.* 5. *de reform.* et est conditionalis, sed Episcopus, si aliter noverit subjecti idoneitatem, potest omittere examen. Pyr. Corrad. *in prax. disp. Apost. lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 1. *et* 9. Admonendum demum, quod 41

In mandatis de providendo de Parochialibus, est similiter conditionalis, sed non potest omitti examen, licet fuisset factum ad omnés Parochiales generatim. Pyr. Corrad. *in prax. benef. l.* 3. *c.* 14. *et* 15. Garz. *de benef. p.* 6. *cap.* 2. *num.* 253. Gonz. *super reg.* 8. *glos.* 4. *n.* 89. 96. *seq.*

42 Clausula XL. *Contradictores compescendo* dicitur de contradictoribus de facto, non de jure; *cap. is cui, de praeb. in* 6. Marta *de clausul. p.* 1. *claus.* 21. Barb. *claus.* 5.

43 Clausula XLI. *Prout juris et de jure* est conditionalis, ac omnia quae praecedunt, secundum jus sunt regulanda; *cap. causam quae, de rescr.* Mart. *loc. cit. claus.* 112.

44 Clausula XLII. *perinde valere* revalidat et confirmat gratiam et facit, ut valeat a die concessionis primae gratiae, nisi id foret in praejudicium tertii; Put. *p.* 2. *dec.* 190. Menoch. *de arbitr. l.* 2. *cas.* 185. sed est irrita subito ac cessat causa, vel principalis dispositio. Mart. *loc. cit. claus.* 321. Barb. *claus.* 56.

45 Clausula XLIII. *Non aliter, alias, nec alio modo etc.* strictam inducit obligationem servandi omnia praescripta, et est conditionalis, ita ut nullus sit actus, si illa exacta non servetur. Rot. *decis.* 252. *d. p.* 18. *rec.* Gratian. *cons.* 138. *num.* 13. *lib.* 1. alia Rot. *decis.* 269. *p.* 2. *rec. tom.* 1. *n.* 17. Vide de hac Clausula Barb. *claus.* 81. *pag.* 439. *edit. Lugdun.* 1650. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. C. concl.* 311. Ricc. *in collect. decision. collect.* 526. *et* 868. De Rub. *in sing. Rotae tom.* 2. *part.* 4. *claus.* 48. *et* 492.

46 Clausula XLIV. *Pro expressis habentes.* De hac Clausula diximus in aliis Clausulis *quorum tenores*, et *supplentes;* nam stat pro expressione speciali et individua omnium qualitatum et conditionum, quae essent exprimendae. Mart. *de claus. claus.* 101. Ricc. *collect. decis. p.* 4. *collect.* 949. Theod. de Rub. *in sing. Rotae tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 553. Vide Barb. *claus.* 102. *pag.* 468. *edit. cit.*

47 Clausula XLV. *Non obstantibus etc.* tollit illa omnia, quae gratiae exitui obstant, etiam privilegia clausa, vel non, in corpore juris. Gratian. *disc. for. c.* 421. *n.* 15. et *c.* 458. *n.* 6. Sed I. non tollit statuta particularia. Rot. *decis.* 114. *n.* 28. *p.* 9. *rec. tom.* 1. II. Non operatur in praejudicium tertii. Maresc. *l.* 2. *var. res. c.* 40. *num.* 22. 23. *et* 24. ubi *Rot. L. decurionibus. C. de Silen.* 11. *Jus in L. postquam lit. num.* 11. *C. de pact.* III. Non aufert obstacula personalia. Vivian. *in prax. Jurisp. l.* 13. *c.* 8. *n.* 156. IV. Nec dispositiones firmatas consensu partium: Idem *ibid.* V. Similiter nec jus quaesitum Laico ex dotatione vel fundatione, et hoc etiam, si addita est Clausula *motu proprio.* VI. Non derogat Regulis Cancellariae, nec Conciliis generalibus. Maresc. *l.* 2. *var. res. c.* 40. *n.* 14. *et* 16. Felin. *in c.* 1. *n.* 23. *eod.* Adverte tamen I. quod si gratia sit irrita, invalidatur etiam Clausula. Vivian. *l. cit. num.* 163. Mares. *loc. cit.* II. quod per istam Clausulam non inducitur dispensatio; text. *in cap. non potest. in fin.* et *ibi gloss.* Rot. Rom. *p.* 9. *rec. tom.* 1. *n.* 106. Barb. *de claus. claus.* 82. *pag.* 441. *et seq. edit. cit.* De vi et effectu hujus Clausulae ultra cit. vide Rebuff. *in prax. tit. de de form. novae provis. verb. non obstantibus;* Mart. *de claus. pag.* 1. *claus.* 79. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 9. §. 1. *num.* 57. Cardin. Tusch. *practic. concl. tom.* 1. *lit. C. concl.* 349. *cum seq.* De Rub. *in singul. Rotae tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 49. *et* 496. Rot. *apud* Paul. de Rub. *dec.* 333. *n.* 4. *tom.* 2. *divers.*

48 Clausula XLVI. *Decretum irritans.* Haec Clausula I. invalidat collationem Ordinarii, ita ut non valeat actus, quamvis gestus de partium consensu; *cap. statum, de rescrip. in* 5. et ibi gloss. *in verb. committatur, et cap. dispendia eod.* II. Inficit possessionem et titulum; Gabr. *de claus. concl.* 3. *num.* 50. ubi Rota *in nov. decision.* 16. et propterea nullum remedium possessiouum valet; Pyr. Corrad. *in prax. benef. lib.* 2. *tit.* 15. *n.* 175. et irritum omnino est judicium tam in possessorio, quam in petitorio, et id praecipue si adest Clausula *sublata*, at non irritat actum jam perfectum ante dicti decreti emanationem. Maresc. *lib.* 2. *var. res. c.* 38. *n.* 15. III. Ligat etiam ignorantes, sed non respectu poenae; *cap.* 1. *verb. adjiciebatur insuper, de conces. praeb. et cap. quondam, ver. prima enim collatio, de praebendis in* 6. *et cap. dudum, ver. si quod decretum nostrum, eod.* et *cap. si beneficia;* Felin. *in cap. cognoscentes, col.* 5. *vers. quanto limita, et in cap. fin. col.* 12. *vers. fuit singulare dictum de constit.* et ligat ignorantes, licet in eorum favore fiat dispositio. Gabr. *de claus. concl.* 3. *num.* 50. IV. Demum generaliter irritat haec Clausula, quidquid operatur contra dispositionem vel gratiam, in qua apposita fuit; *cap. si postquam de elect. in* 6. Sarnen. *in reg. de trienn. quaest.* 46. *n.* 2. *et in reg. de annal. quaest.* 4. *n.* 3. Sed ut haec Clausula possit sortire suum effectum, debet prius cognosci, an dispositio possit habere locum, ita ut in dubio possessor sit manutenendus. Garz. *de benef. p.* 5. *num.* 430. Rot. *decis.* 48. *p. rec. tom.* 1. *num.* 5. De vi et effectibus hujus Clausulae vide Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 1302. Rot. *decis.* 241. *num.* 9. *part.* 1. *rec. decis.* 516. *num.* 6. *decis.* 570. *n. et* 7. *decis.* 613. *n.* 3. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss. ult. num.* 11. De Rub. *sing. Rotae tom.* 2. *p.* 4. *d.* 20. *et* 257.

49 Clausula XLVII. *Districtius inhibentes*, nisi adsit praecedens Clausula prohibet tantum actum contrarium. Vivian. *in prax jurispatr. l.* 13. *cap.* 8. *n.* 183.

50 Clausula XLVIII. *Derogatoria* cum Clausula *quorum tenores* irritat omnes dispositiones contrarias, ac si nominatim essent expressae; *L. omnes. C. de praescr.* 30. *annor.* ubi: *tamquam per hanc*

legem specialiter, et nominatim fuissent enumeratae; Marcsc. *lib.* 2. *var. res. cap.* 40. *n.* 1. non outem tollit partium conventiones. Ferret. *cons.* 319. *num.* 2. *vol.* 2. apud Vivian. *loc. cit. num.* 188. Et sufficit dispositio generalis cum Clausula *quorum tenores*, si dispositio, cui derogatur, babeat Clausulas praegnantes cum derogatoriis derogatoriarum od dispositiones sequentes. Gab. *de claus. concl.* 5. *num.* 14. Sarnen. *ad prooem. regul. quaest.* 6. *num.* 7. *et ad reg. de trien. quaest.* 17. *num.* 5. Sed non derogat constitutionibus antecedentibus nisi quoad ea, quae sunt contraria; Mart. *p.* 1. *cl.* 261. et non tollit privilegia concessa ad publicam utilitatem. Gab. *de claus. cond.* 5. Vivian. *loc. cit. n.* 189. Mart. *de claus. p.* 4. *claus.* 14. Gonzal. *ad regul. Cancel. glos.* 36. *num.* 3. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. C. concl.* 346. De Rub. *in sing. Rotae tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 21. *et* 277. Rota apud Paul. de Rub. *decis.* 333. *num.* 5. *tom.* 2. *divers.*

51 Clausula XLIX. *Circa, vel circiter, et ipso facto, ipsoque jure, de jure et de facto.* Prima, si agitur de aetate, intelligitur do quinque, vel sex mensibus; Vivian. *l. cit. n.* 204. Mares. *lib.* 2. *var. res. cap.* 40. *num.* 5. et generatim intelligitur de modico tempore. Barb. *de diction. dict.* 132. Si agitur de coadjutoria sumitur pro semestre; Garz. *de benef. p.* 11. c. 3. §. 1. *num.* 49. idem intellige de resignationibus; idem *ibid.* arg. text. in *L. non tantum ff. de excusat.* Rebuff. *in L. caeterorum ff. de V. S. in fine.*

52 Clausulae *ipso facto, et ipso jure* idem sonant. Vivian. *l. cit. num.* 216. Rebuff. *in prax. p.* 3. *de mod. amitt. benef. num.* 1. *cap.* 2. *ut Cler. vel Monac. in* 6. *L. quisquis C. ad L. Jul. Majest. c. cum secund. de haeret. in* 6. Tertia dat delegato facultatem procedendi etiam in diebus feriatis *ob necessitatem hominum;* arbitratori etiam in feriatis *ad honorem Dei,* et facit, quod uterque possit procedere sine citatione; Mart. *loc. cit. claus.* 257. quod intellige juxta dicta in *Claus.* 38.

53

54 Clausula L. *Sine vitio spolii, et salvo jure.* Prima denegat spoliato facultatem agendi pro spolio, sed, nisi adsit alia Clausula *sine vitio attentatorum*, non excusat a capta possessione lite pendente, vel ab alio attentato. Verall. *dec.* 151. *p.* 3. Vivian. *l. cit. num.* 238. Secunda vero praeservat jus, et est modificativa illius, cui apponitur. Mart. *l. cit. claus.* 355. Vivian. *l. cit. num.* 345.

55 Clausula LI. *In omnibus et per omnia.* Haec Clausula I. facit ob suam universalitatem, ut comprehendantur, quae alias non comprehenderentur; II. extendit mandatum ad rem subrogatam; III. valet pro speciali specificatione. Adverte tamen, quod non comprehendit insolita, non operatur ultra mentem, nec babet vim pro reservatis Pontifici. Vide Barb. *claus.* 67. *pag.* 424. *edit. cit.* Marta *de claus. par.* 1. *claus.* 62. *et p.* 3. *claus.* 42. Card. Tusch. *pract. conc. tom.* 1. *lit. C. concl.* 354. Vivian. *in prax. jurispatr. lib.* 3. *c.* 8. *n.* 343.

56 De bis et aliis Clausulis videre potes, si plura cupis, Barb. *Tract. de Clausul. usufrequent.* Ricc. *in collect. decis. et in praxi rerum fori Eccles.* Joan. Bapt. Rigant. *Comment. in Regul. Cancellariae passim;* Begnud. *Bibl. Juris. tom.* 1. *verb. claus.* Reiffenstuel *Tract. de Reg. Juris tom.* 1. *t.* 2. 3. 4. 29. *tom.* 2. *tit.* 3. 18. 19. 27. 30. et in aliis tomis passim, ac in Appendice *de dispensat. sup. Imped. matrimon. tom.* 4. ubi multa reperies.

CLAUSURA

SUMMARIUM

1. Clausura Monasteriorum quorumcumque virorum Regularium asseritur. — 2. Revocantur quaecumque Indulta et Privilegia admittendi foeminas intra Clausuram Conventuum quacumque de causa. — 3. Probibetur quibuscumque sub poena nullitatis, et sub Ecclesiasticis censuris, ne facultates ingrediendi Clausuram Conventuum Religiosorum foeminis ullo modo concedant. — 4. Clausura Monialium constabilitur. — 5. Constitutiones Apostolicae, et Conciliares innovantur super Clausura Monialium. — 6. Ordo praescribitur pro introductione mulierum in Monasteria. — 7. Clausuram Monialium violantes ad malum finem quando Card. Major Poenitentiarius possit absolvere. — 8. Episcopo licitum est ad impartiendam benedictionem Moniali in mortis articulo constitutae Monasterium ingredi. — 9. Sub qua conditione. — 10. Moniales post professionem, neque etiam ad breve tempus exire possunt e Monasterio, nisi causae quaedam occurrant, quae assignantur. — 11. In consecratione tamen exire debent e Clausura, et ingredi Ecclesiam. — 12. Occasione consecrationis Monialium non licet Episcopo ingredi in Clausuram, nec multo magis aliis quibuscumque. — 13 Violantes Clausuram Monialium ad malum finem incurrunt excommunicationem reservatam, sicuti etiam admittentes hujusmodi violatores. — 14. Clausura Monialium vigore Concilii Trident. Episcopi curae subjicitur. — 15. Hujus Clausurae modus et effectus. — 16. Causae ex quibus Pius V. egressum e Clausura permitti voluit. — 17. Assignantur aliae causae. — 18. Alter effectus est prohibitus quarumcumque personarum extranearum ad Moniales accessus. — 19. Itaut nullus earum Monasteria intrare possit sine licentia in scriptis obtenta. — 20. Dare autem debet Episcopus hujusmodi licentiam in casibus necessariis. — 21. Quonam modo haec necessitas a Tridentino requisita recepta sit. — 22. Casus necessarii intelliguntur respectu Monasteriorum. — 23. Pleraeque Synodi statuerunt, ne Capellanus, seu alius Sacerdos quidem ingrediatur eam Ecclesiae partem, ubi Moniales psallant. — 24. Neque in vestitionum aut professionum solemnitatibus licitus esse potest ingressus ad Moniales. — 25. Excipiuntur tamen a prohibitione ingressus personae necessariae, quum id necessitas exigat. — 26. Episcopus potest prohibere, ne quis sine sua, aut Commissarii sui licentia ad Monasteria Monialium etiam colloquendi causa accedat. — 27. Alia ad rem. *Remissive*

1 Clausura Monasteriorum quorumcumque vi-
rorum Regularium asseritur, sublata qui-
buslibet dispensandi facultate; Benedict.
XIV. *tom.* 1. *Constit.* 30. incip. *Regularis di-*
2 *sciplinae.* Revocat quaecumque Indulta, et Privi-
legia admittendi foeminas intra Clausuram Con-
ventuum quacumque de causa, etiam devotionis,
associandi Processiones, et Sanctissimum Eucha-
3 ristiae Sacramentum. Idem *ibid*, §. 4. Prohibet
quibuscumque, etiam Cardinalibus, sive singulis,
sive eorumdem Cardinalium Congregationibus sub
poena nullitatis, et sub Ecclesiasticis Censuris Pa-
pae, (excepto mortis articulo) reservatis, ne fa-
cultates et licentias ingrediendi Clausuram Con-
ventuum Religiosorum foeminis ullo modo conce-
dant. Idem *ibid.* §. 4. *et* 5. Vide verb. *Conventus*
art. 3. *n.* 36. ubi alia necessaria ad rem.
4 Clausura Monialium constabilitur ab eodem
Pontifice *Constitut.* 21. incip. *Cum Sacrarum*, in
qua Monialibus in Portugalliae, et Algarbiorum
Monasteriis rigorosam Clausuram professis, et
extra illam degentibus, injungitur reditus ad clau-
stra, et egressus in posterum prohibetur; sublata
quibuscumque facultate in posterum indulgendi
egressum e Monasteriis. Et *Constitut.* 40. incip.
Salutare, in qua universaliter de Clausura Monia-
lium confirmantur sanctiones Ecclesiasticae antea
editae, ac revocantur facultates extraordinariae
permittendi ingressum, et egressum e Monaste-
riis; et prohibetur quibuscumque, etiam Cardi-
nalibus, sive singulis, sive eorumdem Cardina-
lium Congregationibus, ne facultates, et licentias
ingrediendi Clausuram Monialium ullo modo con-
cedant sub poenis nullitatis, et sub Ecclesiasticis
Censuris Papae (excepto articulo mortis) reser-
vatis. Vide verb. *Monialis art.* 3. *num.* 99. ubi alia
5 necessaria ad rem. Insuper super Monialium Clau-
sura Constitutiones Apostolicae, et Conciliares in-
6 novantur, et Ordo praescribitur pro introductione
mulierum in Monasteria, ab eodem Pontifice,
tom. 2. *Constitut.* 26. incip. *Per binas*, de quibus
sub verb. *Educandae et famulae.*
7 Clausuram Monialium violantes ad malum fi-
nem quicumque sint, comprehensis etiam ipsis
Monialibus in casibus publicis, non potest Card.
Major Poenitentiarius absolvere, nec mandare ab-
solvi, nisi pro ipsis Episcopi, seu Ordinarii sup-
plicaverint, et casus in Sacra Congregatione Epi-
scoporum et Regular. deducti non fuerint. Idem
Constitut. 95. incip. *Pastor. bonus* §. 38.
8 Episcopo licitum est ad impartiendam benedi-
ctionem Moniali in mortis articulo constitutae Mo-
nasterium intrare. Idem *tom.* 2. *Constit.* 34. incip.
9 *Pia Mater.* Sed ad hunc effectum intra Monasterii
septa se se conferens, comites habere debet ordi-
narium Confessarium dicti Monasterii, aliumque
Sacerdotem ipsius arbitrio eligendum. Idem *ibid.*
Moniales post Professionem, neque etiam ad 10
breve tempus exire possunt e Monasterio, nisi ex
aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda.
Causae autem sunt ex Extrav. Pii V. incip. *Decori*,
incendium, lepra, et epidemia. *Inst. Eccl.* 85. §. 14.
In consecratione tamen ex praescripto Pontifi- 11
calis Romani exire debent e Clausura, et ingredi
in Ecclesiam senioribus matronis eas comitanti-
bus, et statim ad Clausuram redire. *Ibid.* §. 30.
Denique occasione consecrationis earumdem 12
Monialium non licet Episcopo ingredi in Clausu-
ram, nec multo magis licet id agere Magistro
caeremoniarum, et consanguineis consecrandarum
virginum, ita ex eod. decreto; *ibid.* §. 21.
Violantes Clausuram Monialium ad malum fi- 13
nem, non tamen praetextu facultatum obtente-
rum, non evitant excomunicationem reservatam
Pontifici, quam etiam incurrunt admittentes hu-
jusmodi violatores, neque excusantur ex contra-
ria consuetudine, etiam post Concilium introdu-
cta. Ita ex alio Decreto Sac. Congr. *ibid.* §. 26.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Clausura Monialium vigore Concilii Tridentini 14
Episcopi curae subjicitur, ita ut in cujusque Or-
dinis Moniales, etiam eas quae a Regularibus re-
guntur, et aliis sunt exemptae, is solus auctori-
tatem habeat in his, quae Clausuram concernunt;
uti etiam expressit Pius V. in Bulla, *Cura Pasto-*
ralis.
Hujus Clausurae modus et effectus est, ut Mo- 15
nialibus post professionem egredi non liceat Mo-
nasterii sui Claustra, sive interiora septa, etiam
ad breve tempus, quocumque praetextu, nisi ex
aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda,
indultis quibuscumque et privilegiis non obstan-
tibus, uti loquitur Concilium Tridentinum.
Licet Synodus Tridentina non expresserit, quae 16
sit ad id censenda justa Causa, eamque Episcopi
judicio permisisse videatur; tamen Pius V. nul-
lo alio praetextu egressum permitti voluit, nisi
ex causa magni incendii, vel infirmitatis leprae,
aut epidemiae.
Credit nihilominus Barbosa post alios ab ipso 17
citatos, quod non obstante restrictione Pii V. Mo-
niales possint exire e Monasterio etiam ex aliis
causis in ipsa Pii V. Bulla nominatim non expres-
sis: verb. gr. tempore belli, quum periculum
immineat invasionis a militibus, multaque incom-
moda sustinendi, nisi se in locum tutum reci-
piant.
Alter effectus Clausurae Monialium est, prohi- 18
bitus quarumcumque personarum extranearum ad
Moniales accessus.

19 Ita ut nullus Monasteria Monialium intrare possit sine licentia in scriptis obtenta; quemadmodum decretum fuit a Synodo Tridentina.

20 Dare autem Episcopum debere in casibus necessariis hujusmodi licentiam, patet ex eodem Decreto.

21 Haec autem necessitas ingrediendi a Tridentino requisita sic recepta est, ut etiam ipsi Praelati tam Saeculares quam Regulares, quibus cura et regimen Monasteriorum incumbit, auctoritate sibi ex officio attributa uti non possint, nisi in casibus necessariis; qua facultate si forte uti aliquando contigerit, a paucis iisque senioribus ac religiosis personis comitati ipsi Monasteria ingredi studeant; quemadmodum praescripsisse videtur Gregorius XIII. in Bulla quae incipit, *Dubiis*.

22 Casus necessarii, quibus Episcopis licet ingressum personarum saecularium permittere, intelliguntur respectu Monasterii, non autem respectu ingredientis; uti saepius declarasse Sacr. Congregationem testatur. Fagnanus ad *c. Quum Virum, tit. de Regularibus n.* 20.

23 Clausuram Monialium ita servari jusserunt pleraeque Synodi, ut nec Praefectum Monialium, sive Capellanum, aut alium Sacerdotem ingredi patiantur eam Ecclesiae partem, ubi ipsae psallunt, ne quidem praetextu ibidem celebrandi vel concionandi.

Neque in vestitionum aut professionum solemnitatibus licitus esse potest ingressus ad Moniales, et id tam viris quam mulieribus etiam illustribus; sed omnes per cancellos ipsis colloqui debent. 24

Excipiantur tamen, quum id necessitas exigat, personae necessariae, utpote Confessarius, quum ad aegrotantium Monialium, quae ad Confessionale accedere non possunt, Confessiones audiendas, aut Sanctissimum Eucharistiae vel Extremae Unctionis Sacramentum ipsis deferendum, et similia caritatis officia iisdem aegrotis impertienda, erit admittendus; item Medicus, Chirurgus, Bajulus vini aut cerevisiae, faber, et similes personae, quas omnes duas antiquiores Sanctimoniales semper comitari tenentur. 25

Episcopum posse prohibere, ne quis sine sua aut Commissarii sui licentia ad Monasteria Monialium etiam colloquendi causa accedat, docet Fagnanus ad *cap. Quantum, tit. de Privilegiis num.* 11. 26

Alia ad rem, vide verb. *Conventus, art.* 3. et verb. *Moniales, art.* 3. 27

CLAVI CRUCIFIXIONIS CHRISTI

SUMMARIUM

1. Clavis tribus an quatuor fuerit Christus affixus Cruci. — 2. Tribus solummodo Clavis Christum fuisse crucifixum, unde invaluit opinio. — 3. Sententia probabilior tenet quod quatuor et non tribus fuerit Jesus Christus cruci affixus. — 4. Afferuntur auctoritates.

1 Clavis tribus an quatuor fuerit Christus affixus Cruci, non parva est inter doctores controversia.
2 Tribus solummodo Clavis fuisse Christum crucifixum, jam invaluit opinio, quod Pictores tribus Clavis tantummodo Christum Cruci
3 affixum hoc tempore pingant. Ast cum ex Sacra Scriptura tum prophetica, tum Evangelica habeatur expresse, nullum ex Christi corpore os fractum fuisse, aut comminutum, nec facile percipi possit, quod non fuisset aliquod os fractum, si tribus solum Clavis fuisset Christus crucifixus, utrumque pedem alterum alteri impositum uno solo Clavo longiori et crassori trajiciendo, probabilius videtur dicendum, quod quatuor, et non tribus solum Clavis fuerit Christus Cruci affixus.
4 Sic tenent Gregorius Turonensis *de gloria Mart. lib.* 1. *cap.* 6. dicens quod Clavi Dominici quatuor fuerint, scilicet: *Duo sunt affixi in plantis, et duo in palmis.* Summus Pontifex Innocentius III. *Serm. de uno Martyre*, ibi; *Fuerunt Clavi quatuor, quibus manus crucifixae sunt, et pedes affixi;* Ajala in opere *Pictor Christianus, lib* 3. *cap.* 17. *num.* 9. *et seq.* ubi cum pluribus aliis, id asserit; Bellarminus *de septem Christi verbis*, in prooemio; Rocca *de Partic. Crucis, tom.* 1. *pag.* 261. veteres omnes refert imagines Christi quatuor Clavis crucifixi. Justus Fontaninus Archiep. Ancyranus Dissertat. de *Corona Ferrea* expresse dicit, quod opinio de quatuor Clavis est vetustior, ac propterea digna, ut eam omnes sequantur. Hanc de facto sequuntur Card. Gottus, Serrj, Sandinus, Gretserus, Lambertinus Benedictus XIV. *de Festis D. N. J. C. n.* 279. ipsos allegans, et plura erudite suo more adducens; sicque alii plures, et Graeci passim quatuor assignant, singulos singulis manibus ac pedibus Crucifixi.

CLERICUS

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quoad ea, quae concernunt Clerici nomen, habitum, et Tonsuram.*

1. Clerici nomen unde veniat. — 2. Ideo dicuntur Clerici, quia sunt de sorte Domini, et Domini partem habent. — 3. Clerici describuntur. — 4. Clericorum nomen bifariam potest sumi; scilicet large, seu generaliter, et stricte seu specialiter, magisque proprie. — 5. Clericorum nomine large, seu generaliter capto, in materia favorabili, veniunt omnes omnino Clerici, sive sint primae Tonsurae. — 6. Sive in Minoribus, et Majoribus Ordinibus sint constituti. — 7. Sive etiam sint Canonici Ecclesiarum Cathedralium, et Collegiatarum. — 8. Sive sint in quacumque Dignitate constituti, etiamsi sint Episcopi. — 9. Sive etiam sint Cardinales. — 10. Immo in materia favorabili veniunt etiam Monachi, quinimmo et Moniales. — 11. Et quantum ad hoc etiam Conversi, et Conversae. — 12. Etiam Novitii, et Novitiae. — 13. Tertiarii, et Tertiariae Mendicantium in Congregatione, et Communitate viventes. — 14. Item Moniales Tertiariae in propriis domibus viventes, virginalem, et caelibem vitam ducentes ex voto Castitatis de Ordinarii licentia emisso. — 15. Item Eremitae habitum eremiticum ex legitima facultate deferentes, et sub speciali obedientia Episcopi, vel alterius Praelati alicui Ecclesiae, vel Eremitorio in Communitate, vel separatim deservientes. — 16. Item omnes illi, qui assumpto habitu Religioso Monialium servituti sunt addicti, et pro illis eleemosynas quaerunt, et prope Monasterium, earum more degunt. — 17. Sic etiam Laici, qui habitu Clericali incedunt, et inserviunt Congregationi Presbyterorum, qui collegialiter sub certo Superiore modo Religioso vivunt. — 18. Item Equites Sancti Joannis Hierosolymitani, vulgo dicti *Cavalieri di Malta*. — 19. Clericorum nomine stricte, seu specialiter in materia odiosa, veniunt dumtaxat soli inferiores Clerici saeculares; non autem Canonici, Abbates, aliique in Dignitate Ecclesiastica constituti; nisi secus exprimatur, vel aliunde de opposito constet. — 20. Sic nomine Clericorum in odiosis non veniunt Episcopi, eorumque Superiores; et multo minus S. R. E. Cardinales. — 21. Nec veniunt Canonici, aliique in Dignitate Ecclesiastica constituti. — 22. Nec etiam nomine Clericorum in odiosis veniunt Monachi, seu Regulares utriusque sexus, nisi istud exprimatur, vel ex subjecta materia, aliisque circumstantiis secus appareat. — 23. Habitum, et Tonsuram Clericalem gerere tenentur Clerici in Sacris Ordinibus constituti; et etiam Clerici inferiores, si Beneficium Ecclesiasticum habeant. — 24. Immo Clerici in Sacris, seu Beneficiati Habitum Ordini, et Dignitati convenientem non deferentes, subjiciuntur gravissimis poenis, quae assignantur; *ad n.* 25. — 26. Clerici vero in prima Tonsura, aut etiam in Minoribus Ordinibus constituti, et Beneficia Ecclesiastica, seu Jus ad illa nondum habentes, non tenentur deferre Habitum, et Tonsuram Clericalem, nisi causative, quatenus velint gaudere privilegiis Clericalibus. — 27. Clerici in prima Tonsura, aut etiam in Minoribus Ordinibus constituti, non gaudent privilegio Fori, nisi habeant aliquam ex tribus illis conditionibus, quas requirit Concilium Tridentinum, et quae hic assignantur. — 28. Sufficit autem quaelibet trium conditionum a Concilio Tridentino praescriptarum, ut Clerici Tonsura Clericali insigniti, vel etiam in Minoribus Ordinibus constituti, privilegio Fori gaudeant. — 29. Qualitas, et forma Habitus Clericalis, licet in Jure communi non reperiatur in omnibus, et per omnia determinata, et stabilita, habentur tamen tum in Jure communi, tum in Conciliis, tum in Constitutionibus Pontificiis varia praescripta circa Habitum Clericorum. — 30. In primis enim praescribitur, ne Clerici utantur vestibus saecularibus sub poena Excommunicationis. — 31. Secundo praescribitur, ut Clerici pannis rubris, aut viridibus, nec non manicis, aut sotularibus consutitiis, frenis, sellis pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus non utantur. — 32. Tertio praescribitur, ut Clerici fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri, vel argenti ornatum habentes, sed nec annulos, nisi quibus competat ex Officio Dignitatis. — 33. Quarto praescribitur, quod Clerici non utantur publice veste virgata, vel partita, nisi rationabilis causa subsit; et quid per talem vestem intelligatur. — 34. Quinto praescribitur, ut vestimenta etiam, vel calceamenta Clericis, nisi, quae Religionem deceant, uti, aut habere non liceat. — 35. Sexto praescribitur, ut clausa deferant desuper indumenta, nimia brevitate, vel longitudine non notanda. — 36. Septimo jubentur Clerici secundum Aaron talarem vestem inducre. — 37. Per talarem vestem, quid intelligatur; *ad n.* 38. — 39. De primo ad ultimum vestes Clericorum debent sic suo statui esse decentes, ut non sint pomposae, aut vanam jactantiam, vel superfluitatem redolentes. — 40. Unde Concilium Tridentinum expresse statuit, quod oportet Clericos vestes proprio congruentes Ordini semper deferre. — 41. Caveant igitur Clerici, ne nimio cultu in vestitu utantur; scientes quam detestando eorum culpam scribant Sancti Patres; *ad n.* 43. — 44. Laudabilis tamen est decor, et competens vestium ornamentum juxta qualitatem, et Dignitatem personarum; dummodo in his redoleat Clericalis modestia, et caveatur excessus. — 45. Tonsura Ecclesiastica secundum Divum Isidorum originem sumpsit a Nazareeis. — 46. Secundum alios originem sumpsit ex quodam facto in Sancto Petro Apostolo enecesso; quod hic refertur; *ad n.* 47. — 48. Tonsura Ecclesiastica fuit in usu usque de tempore Apostolorum. — 49. Reprobatur Calvinus aliter sentiens. — 50. Tonsura Clericalis antiquitus fiebat raso desuper capite in modum sphaerae, et inferius quoque, itaut patentibus auribus, sola capillorum corona circa caput remaneret. — 51. Progressu tamen temporis introductum fuit, atque hodie ab Ecclesia generaliter receptum, ut dicta corona capillorum a Monachis aliisque Regularibus, nec non a Romano Pontifice retenta, reliqui Clerici saeculares loco ejusdem coronae solummodo circulum aliquem modicum in superiori parte capitis abrasum gerant. — 52. Corona, et Tonsura debet esse congruens cujuslibet statui, et Ordini; *ad n.* 53. — 54. Hujus Tonsurae, seu coronae mystica significatio declaratur. — 55. Clerici in Sacris, vel Beneficiati, licet in prima Tonsura, aut etiam in Minoribus Ordinibus constituti, si per longum tempus Tonsuram, et Habitum Clericalem non deferant, et comam sine causa nutriant, peccant mortaliter, et subjacent gravissimis poenis, nec non Excommunicationi; *ad n.* 58. — 59. Dantur tamen plures casus, in quibus habetur justa causa non deferendi Habitum, et Tonsuram. Primo igitur nullam incurrit culpam, et poenam Clericus incedens absque Habitu, et Tonsura Clericali, quando id facit ex causa justi timoris. — 60. Secundo nullam incurrit culpam, et poenam, qui non defert Tonsuram propter infirmitatem, vel non defert Habitum proprio Ordini congruentem ratione magnae paupertatis. — 61. Tertio nullam incurrit culpam, et poenam, qui domi suae, atque in occulto Habitum Clericalem dimittit. — 62. Quarto nullam incurrit culpam, et poenam Clericus itinerans, vel peregrinans, qui in itinere brevioribus utitur vestibus. — 63. Quinto excusatur Clericus, qui semel Habitum dimittit. — 64. Clericorum delectus et regimen Episcopis summopere commendatur. — 65. Clerici operam dare debent instruendis fidelibus in doctrina christiana. — 66. Clerici antequam ordinentur in sacris, studium saltem Theologiae moralis praemittere tenentur. — 67. Sacerdotum penuria non satis est causae, ut Clerici illiterati ad sacros Ordines promoveantur. — 68. Clerici ordinandi in sacris cogendi sunt ad praemittenda exercitia spiritualia decem dierum. — 69. 70. An Episcopus possit praecipere, ut Clerici minoribus Ordinibus initiati, vel etiam majoribus, ad sacros Ordines ascendant. — 71. 72. Christiani vel Clerici sunt, vel Laici. — 73. 74. Clerici pro duplici functionum genere sunt duplicis generis. — 75. Gradus Clericorum diversi vocantur Ordines. — 76. 78. Primis saeculis Clerici a Lai-

cis nec capillis, nec vestibus fuerunt distincti. — 79. 81. Tonsura an data fuerit separatim ab omni Ordine. — 82. Probatio tonsurae quomodo fieri possit. — 83. Occasio, ut Clerici peculiares vestes elegerint, unde tracta sit. — 84. De varia Ecclesiae disciplina circa vestem Clericalem. *Remissive.* — 85. De veste Clericis convenienti.

ARTICULUS II. — *Clericus quoad privilegium Fori, et Canonis.*

1. Per privilegium Fori quid intelligatur. — 2. Per privilegium Canonis, quid intelligatur. — 3. Clerici, et Monachi, seu Regulares gaudent privilegio Fori. — 4. Nomine Clericorum, quantum ad privilegium Fori, veniunt omnes omnino Clerici, sive sint primae dumtaxat Tonsurae, aut in Ordinibus Minoribus constituti, sive sint constituti in Majoribus Ordinibus, aut etiam in Dignitate Ecclesiastica. — 5. Sic etiam nomine Clericorum, quantum ad privilegium Fori, veniunt Monachi, et Regulares omnes, tam Professi, etiam Conversi, quam Novitii, immo et Moniales earumque Conversae, et Novitiae. — 6. Clerici tamen Minoristae non gaudent privilegio Fori, nisi habeant aliquam ex tribus illis conditionibus, quas requirit in ipsis Concilium Tridentinum, et quae hic assignantur. — 7. Sufficit vero quaelibet trium conditionum a Concilio Tridentino requisitarum, ut Clericus Tonsura Clericali insignitus, vel etiam in Minoribus Ordinibus constitutus gaudeat privilegio Fori. — 8. Unde Clericus habens Beneficium, gaudet privilegio Fori, licet Clericalem Habitum, et Tonsuram non deferet. — 9. Immo gaudet privilegio Fori Clericus primae Tonsurae, qui Beneficium Ecclesiasticum a se possessum resignavit, reservata sibi pensione, licet Habitu, et Tonsura non incedat. — 10. Quinimmo Clericus primae Tonsurae, seu Minorista non incedens in Habitu, et Tonsura Clericali, gaudet privilegio Fori, nedum quando possidet Beneficium, seu Beneficium possessum resignavit cum pensione, sed etiam ante adeptam Beneficii possessionem, dummodo constet de valida collatione. — 11. Clericus tonsuratus, vel Minorista non habens Beneficii possessionem, nec titulum, nec pensionem, ut Fori privilegio gaudeat, requiritur, et sufficit unum ex tribus infrascriptis, videlicet, quod Clericalem Habitum, et Tonsuram deferens alicui Ecclesiae de mandato Episcopi inserviat, vel quod Clericalem Habitum, et Tonsuram deferens in aliquo Seminario de licentia Episcopi degat, vel quod in Habitu et Tonsura incedens in aliqua Schola de licentia Episcopi versetur. — 12. Ita tamen, ut Habitum Clericalem, et Tonsuram simul deferat. — 13. Clericus Minorista in habitu, et Tonsura deserviens Ecclesiae gaudet privilegio Fori, licet non deserviat ex mandato Episcopi. — 14. Sic etiam Clericus inserviens alteri Ecclesiae, quam cui fuit adscriptus, gaudet privilegio Fori. — 15. Immo, licet nulli Ecclesiae esset adscriptus, talis Clericus alicui Ecclesiae inserviens, adhuc gauderet privilegio Fori; *ad num.* 16. — 17. Clericus, si Habitum a se gestari solitum, aliqua occasione ad breve tempus deposuerit, non ideo Fori privilegium amittit. — 18. Sic Clericus Beneficiatus solitus incedere in Habitu, et Tonsura, licet aliquando talem gestationem intermiserit, non incidit in poenam privationis Beneficii impositam a Sixto V. nec amittit Fori privilegium. — 19. Immo Clericus Beneficio privatus ex Bulla Sixti V eo quod Habitum, et Tonsuram non detulerit, Fori privilegium non amittit ante latam a Judice Ecclesiastico declaratoriam super facto, vel delicto, idest quod Habitum, et Tonsuram Clericalem minime gestaverit. — 20. Clericus non Beneficiatus, solitus tamen Ecclesiae inservire, et in Habitu, et Tonsura incedere, si noctu, vel interdiu in Habitu laicali deprehendatur cum armis, gaudet privilegio Fori. — 21. Clericus gaudet privilegio Fori non obstante Irregularitate contracta ob homicidium. — 22. Clerici enim non possunt citari ad Forum Laicale. — 23. Clericus, qui post commissum delictum, sine ulla fraude Clericatum assumpsit, gaudet privilegio Fori, tam quoad Personam, quam quoad Bona. — 24. Si vero post commissum delictum in fraudem Clericatum assumpsit, gaudet adhuc privilegio Fori quoad personam. — 25. At non gaudet Privilegio Fori, quoad bona, si Judex Laicus post commissum delictum, ante illius promotionem, praevenit in causa. — 26. Judex tamen saecularis praeveniens non potest in bonis talis Clerici procedere, nisi postquam Judex Ecclesiasticus pronuntiaverit, eum in fraudem Curiae saecularis promotum fuisse. — 27. Clericus, qui dimisso Habitu, et Tonsura deliquit, et postea Habitum, et Tonsuram sumpsit, et Ecclesiae inservivit, gaudet privilegio Fori, nisi reassumpserit Habitum in fraudem. — 28. Ad Judicem Ecclesiasticum spectat declarare, an ipse Clericus reassumpserit Habitum in fraudem, nec ne. — 29. Et ad hoc adducitur notabilis cujusdam casus decisio. — 30. Quinimmo Clericus, etiamsi propria auctoritate Habitum Clericalem reassumat post delictum et processum, et fidejussionem det de se praesentando coram Judice Laico, gaudere debet Fori privilegio, et est liberatus a Jurisdictione Judicis Laici quoad personam. Quod si subsit fraus, quam Judex Ecclesiasticus cognoscere, et declarare debet, potest Judex Laicus processui finem imponere, et contra illum realiter quoad bona procedere. — 31. Clericus, qui ante carcerationem reassumpserat Habitum, Fori privilegio gaudet. — 32. Clericus reassumens Habitum, et Tonsuram post praetensum delictum a se commissum, gaudere debet privilegio Fori Ecclesiastici, tam quoad personam, quam quoad bona; etiam ex Constitutionibus Regni. — 33. Et Clerico licet reassumere Habitum, absque alia licentia Episcopi. — 34. Si tamen Clericus voluntarie, et expresse deponendo Habitum, ipsum renunciet in actis Curiae Episcopalis cum acceptatione, et approbatione, et cum declaratione, quod absque illius licentia Habitum non reassumet, non potest propria auctoritate ipsum reassumere. — 35. At vero, si Clericus in carceribus detentus, aut in alio loco, quem tenet loco carceris, renuntiet privilegiis Clericalibus, aut Beneficiis, poterit Habitum reassumere Clericalem sine licentia Episcopi, et Jura ad Beneficium renuntiatum, non obstante Decreto acceptationis. — 36. Licet Clericus per dimissionem Habitus, et Tonsurae, ante trinam monitionem, non perderet privilegium Fori *ex cap. Contingit 45. de sentent. excommunicat.* tamen Clericus Minorum Ordinum non Beneficiatus, nisi Habitum, et Tonsuram deferet, et Ecclesiae inserviat, vel in Seminario, aut aliqua Schola, vel Universitate de licentia Episcopi versetur, perdit privilegium Fori sine alia monitione ex Concilio Tridentino, et declaratione Sacrae Congregationis ejusdem Concilii. — 37. Nec ubi adsit, observanda est consuetudo, secundum quam Clerici habitum, et Tonsuram deferentes, Fori privilegio gaudeant, licet Beneficium Ecclesiasticum non habeant, nec alicui Ecclesiae inserviant, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel Universitate de licentia Episcopi versentur. — 38. Clericis tamen non habentibus supradicta requisita Concilii non adimitur perpetuo privilegium Fori, sed suspenditur ad tempus. — 39. Clericus non habens requisita Concilii, quamvis non gaudeat privilegio Fori Ecclesiastici, et Forum Judicis saecularis declinare non possit; tamen si adhuc se gerat pro Clerico, potest puniri etiam ab Episcopo, et est locus praeventioni. — 40. Immo potest Episcopus procedere etiam in causis similium Clericorum, in quibus non praevenit. — 41. Clericus repertus a Curia saeculari sine Habitu Clericali, donec doceat de suo Clericatu, in Carceribus Laicis potest detineri; dummodo non sit notorie Clericus; et si per octo menses ante Carcerationem Habitum dimiserit, privilegio Clericali nullo modo gaudet, si a Curia, ut supra, captus fuerat in tali habito. — 42. Clericus, qui in Habitu, et Tonsura se immiscet enormitatibus, et pluribus vicibus, censetur absque monitione renunciasse privilegio Clericali; secus si in Habitu Laicali haec perpetrasset, quia tunc requiritur monitio. — 43. Clericus in Minoribus constitutus recusans frequentare Scholas, et Ecclesiam, non potest privilegio Fori privari, si adsit probabilis spes profectus. — 44. Clerici filius legitimus ante Clericatum susceptus, gaudet privilegio Fori, durante vita ejus Patris. — 45. Clericus non potest verbis renunciare privilegio Fori, nec Judicem Laicum sibi constituere; etiamsi proprium juramentum, et adversarii consensus accedat. — 46. Clericus si a Praelato suo tertio monitus, non reassumat Habitum, et Tonsuram, perdit privilegium Clericale. — 47. Licet Clerici in prima Tonsura constituti, vel Minoristae non habentes Beneficium Ecclesiasticum, aut alias qualitates a Tridentino requisitas, privilegio fori non gaudeant, tamen privilegio Canonis non sunt privati. — 48. Unde percutiens hujusmodi Clericum incidit in Excommunicationem Canonis. — 49. Quaenam autem personae gaudeant tali privilegio Canonis, et quaenam censeantur illud violare.

Remissive. — 50. Privilegio Fori, et Canonis gaudent nedum Clerici caelibes, sed etiam Clerici conjugati in Minoribus existentes. — 51. Ad hoc tamen, ut gaudeant his privilegiis, debent habere tres conditiones, quae assignantur. — 52. Clerici conjugati ad hoc, ut gaudeant his privilegiis, debent habere copulative omnes tres supradictas conditiones, quarum una deficiente, nullo prorsus gaudent privilegio Clericali. — 53. Clerici conjugati habentes supradictas tres conditiones, gaudent privilegio Fori, nedum in causis criminalibus, sed etiam in causis mere civilibus; *ad num.* 54. — 55. Immo gaudent privilegio Fori in causis mere civilibus, etiam independentibus a criminalibus. — 56. Clerici conjugati non possunt conveniri coram Judice Laico. — 57. Unde Clerici conjugati ad solutiones, ad quas de Jure tenentur, non possunt cogi, nisi coram Judice Ecclesiastico. — 58. Clericum conjugatum carcerantes excommunicantur. — 59. Clericum conjugatum Episcopus tueri debet, ne vexatur a Curia Laica. — 60. Invocato etiam, quatenus opus sit, brachii saecularis auxilio. — 61. Clericus conjugatus Indulto Apostolico dispensatus ab obligatione incedendi in Habitu, et Tonsura, gaudet privilegio Fori. Clericus conjugatus habens omnia requisita excepto, quod non constat de deputatione ad servitium Ecclesiae certae, et particularis, inserviens tamen Ecclesiae in genere, gaudet privilegio Fori. — 62. Clericus conjugatus exercens artem merciariam cum mensuris fraudulentis, puniendus est ab Ordinario. — 63. Clericus conjugatus, qui post fugam a triremibus, ad quos a suo Episcopo damnatus fuerat ad septennium, ob nova delicta carceratus fuit a Curia Laicali, remittendus est Episcopo, qui postea remitti faciat ad triremes. — 64. Subdiaconus, qui in vim dispensationis Apostolicae cum vidua Matrimonium contraxit, et pensiones Ecclesiasticas obtinet, de Jure gaudet privilegio Fori. — 65. Clericus conjugatus gaudet exemptione ab oneribus personalibus, et aliis de consuetudine competentibus. — 66. Clericus conjugatus est exemptus ab onere capitationis tamquam personali, etiamsi exerceat aliquam artem; dummodo non sordidam, sed honestam. — 67. Non gaudent tamen Clerici conjugati exemptione ab oneribus realibus, nisi succedant loco personalium, vel adsit consuetudo ad eorum favorem. — 68. Sic Clerici conjugati non gaudent exemptione a solutione collectarum, nisi adsit consuetudo contraria. — 69. Nec Clerici conjugati sunt exempti, circumscripta consuetudine ad eorum favorem, ab impositione taxae, quae non sit onus personale. Sic Clerici conjugati non sunt exempti ab oneribus etiam mixtis, non concurrente consuetudine legitima ad eorum favorem. — 70. Unde Clerici conjugati, circumscripta consuetudine ad eorum favorem, de Jure communi non gaudent exemptione ab hospitatione Militum, cum sit onus mixtum. — 71. De Jure enim communi Clerici conjugati nullo gaudent privilegio Clericali in rebus, seu bonis suis; ac proinde sicut alii uxorati tenentur praestare consuetas exactiones, seu collectas, et tributa. — 72. Clericus conjugatus non habens requisita *cap. Unic. de Clericis conjugatis in* 6. non gaudet privilegio Fori. — 73. Unde Clericus conjugatus non incedens in Habitu, et Tonsura, immo exercens Officium Gubernatoris armorum, conventus in Curia Capitolina, ubi acquievit ad plures actus, sed postea petens gaudere privilegio Fori, remittitur a Sacra Congregat. ad eamdem Curiam Capitolinam. — 74. Clericus conjugatus habens servitium militare, cum functionibus mere militaribus, et laicalibus, non retinet privilegia *Cap. Unic. de Clericis conjug.* in 6. — 75. Clericus conjugatus non gaudet privilegio Fori, quando non incessit in habitu, et Tonsura, aut fuit Capitaneus Militiae, et incubuit Mercaturae. — 76. Clericus conjugatus numquam incedens in Habitu, et Tonsura, nec inserviens Ecclesiae, et exercens artem ruralem, non gaudet privilegio Fori. — 77. Clerici gaudent privilegio Fori de Jure Divino. — 78. Et probatur primo ex Sacra Scriptura, tum veteri, tum nova. — 79. Probatur insuper variis textibus Juris Canonici; *ad n.* 83. — 84. Adducitur ad id Concilium Tridentinum. — 85. Clerici gaudent privilegio Canonis solum Jure Ecclesiastico, et positivo inducto; *ad n.* 87. — 88. Clerici omnes, sive in Sacris, sive in Minoribus, dimittentes habitum Clericalem, et Tonsuram ex sola vanitate, et negligentia, non perdunt privilegium Canonis ante trinam monitionem. — 89. Perdunt autem statim ante monitionem privilegium Canonis, si ex iniquitate, et malitia habitum Clericalem, et Tonsuram dimittant, seu deposito habitu, et Tonsura Clericali enormitatibus se immisceant. — 90. Privilegium tamen Fori de Jure communi non amittunt Clerici omnes, qui deposito habitu, et Tonsura Clericali, enormitatibus se immiscent, nisi ter moniti non desistant. — 91. Unde Jure communi facilius perditur privilegium Canonis, quam privilegium Fori. — 92. De Jure autem Concilii Tridentini Clerici Minoristae perdunt hodie difficilius privilegium Canonis, quam privilegium Fori; *ad n.* 93. — 94. Loquendo vero de Clericis in Sacris, standum est dispositioni Juris Communis, quod ipsi non amittant privilegium Fori, nisi ter moniti non desistant ab enormitatibus, quibus se immiscent, habitu, et Tonsura Clericali depositis. — 95. Et consequenter quod facilius ipsi amittant privilegium Canonis, quam privilegium Fori. — 96. Clerici in minoribus constituti, non servantes praescripta Concilii Tridentini non gaudent privilegio fori in causis homicidii. — 97. Etiam expleta poena eodem privilegio privati remanent. — 98. Utrum Clerici praescripta a Concilio Tridentino servaverint, ab Ordinariis est declarandum. — 99. Simplices tonsurati non beneficiati, etiam servantes praescripta Concilii, privantur privilegio fori post duo homicidia. — 100. An admittenda sint ab Episcopis Principum privilegia a summis Pontificibus concessa. — 101. 104. An simplex Clericus, qui privilegium fori amisit, eo quia non implevit, quod praescribit Concilium Tridentinum, amiserit simul alia privilegia Clericis concessa.

ARTICULUS III. — *Clericus quoad negotia saecularia.*

1. Negotium saeculare accipitur tripliciter, scilicet large, stricte, et strictissime. — 2. Negotium saeculare large acceptum quid, et quale sit. — 3. Negotium saeculare stricte acceptum quid, et quale sit. Hoc quamvis permissum sit Laicis, Clericis tamen est interdictum. — 4. Clerici vacare debent Reipublicae spirituali, Laici vero Reipublicae temporali. — 5. Negotium saeculare strictissime acceptum quid, et quale sit. — 6. Clericis omnibus in Sacris constitutis, aut in Minoribus, congruam sustentationem habentibus, sive ex Beneficio Ecclesiastico, sive ex bonis patrimonialibus, est prohibitum negotiis saecularibus se immiscere, cupiditatis, et turpis lucri gratia. — 7. Assignatur prima causa, cur Clericis sit interdicta negotiatio. — 8. Assignatur secunda. — 9. Assignatur tertia. — 10. Assignatur quarta. — 11. Clerici exercendo negotiationes prohibitas peccant mortaliter, et possunt suspendi a Divinis; immo et excommunicari, si tertio admoniti non resipiscant. — 12. Ultra culpam mortalem, et poenas supra recensitas, Clerici negotiatores, si tertio admoniti, a negotiationibus non desistant, perdunt interim privilegium Clericale, quoad bona. — 13. Dantur tamen plures casus, in quibus Clerici negotiationem exercentes nullam culpam, et poenam incurrunt; et assignatur primus casus. — 14. Assignatur secundus. — 15. Assignatur tertius. — 16. Assignatur quartus. — 17. Afferuntur ad rem variae petitiones factae Sacrae Congregationi Concilii, et responsiones ab eadem emanatae; *usque ad num.* 32. — 33. Afferuntur aliae petitiones factae eidem Sacrae Congregationi, et declarationes ejusdem Sacrae Congregationis; *ad num.* 45. — 46. Affertur alia Sacrae Congregationis Concilii responsio data dubio eidem Sacrae Congregationi proposito a Patre Passerino. — 47. Potest Episcopus prohibere Clericis Minorum Ordinum, et primae Tonsurae, ne exerceant mercaturam, nec suscipiant appaltus Aquae vitae, Cerae, Tabacci, Saponis, vel Macinatus. — 47. Ex praedictis Sacrae Congregationis Declarationibus satis aperte colligitur, posse Clericos dare operam negotiationibus illius speciei, quae dicitur artificium; non autem negotiationi proprie sumptae. — 49. Assignatur differentia intercedens inter negotiationem proprie sumptam, et artificium. — 50. Etiam tunc intervenit negotiatio Clericis interdicta, cum quis aliquam rem, v. g. lanam emit, ut suis expensis per mercenariorum, et opificum industriam, et laborem (non autem per semetipsum) aliquid efficiat, scilicet ex lana empta pannum conficiat postea venditurus, ut inde aliquid lucrari possit. — 51. Licet negotiatio proprie sumpta sit Clericis interdicta, tamen artificium, et ma-

nualis operatio absque fine turpis lucri non interdicitur Clericis; immo ipsis recommendatur. — 52. Nec enim tale artificium, et manualis operatio implicat ad peccatum, sicuti talis negotiatio. — 53. Quinimmo tale artificium, et manualis labor, seu operatio ad multa bona inservit; primo enim principaliter inservit ad victum quaerendum; *ad n.* 55. — 56. Secundo artificium seu operatio manualis inservit ad tollendum otium; negotium enim est quasi negans otium. — 57. Tertio artificium, seu labor manualis inservit ad concupiscentiae refraenationem. — 58. Quarto artificium, seu operatio manualis inservit ad evitanda furta, et ad eleemosynas faciendas. — 59. Inter negotia, artes, et Officia Clericis prohibita, multa alia reperiuntur; primo prohibentur Clerici praesertim Beneficiati, aut in Sacris constituti agere Officium Procuratoris, et Advocati in Foro saeculari; *ad n.* 60. — 61. Quod est intelligendum, etiamsi Laici essent Principes, aut alii magni Domini. — 62. Secundo, prohibentur Clerici esse Principum Vices gerentes, Vicedomini, Cancellarii, locorum Praefecti, aut Praepositi, Judices, Administratores, vel quomodocumque alia retinne Officiales. — 63. Tertio prohibentur Clerici, praesertim Sacerdotes, ne inserviant Laicis in Officiis vilibus domus, foeminisque Nobilibus ancillentur. — 64. Quarto specialiter prohibetur Clericis Officium Tabellionis, seu Notarii publici agere. — 65. Possunt tamen Clerici tam Regulares, quam saeculares esse Notarii, ac Tabelliones in causis Fidei pro favore ejusdem. — 66. Possunt etiam Clerici esse Notarii Papae, aut in Curia Romana. — 67. Possunt insuper Clerici esse Notarii in locis, ubi est consuetudo, praecipue in causis Ecclesiasticis, seu spiritualibus coram Judice Ecclesiastico. — 68. Fagnanus tamen variis solide adductis sententiam contrariam sequitur, et propugnat. — 69. Quinto est Clericis absolute prohibitum, ne judicium sanguinis exerceant, aut sententiam sanguinis dictent, proferant, vel executioni sententiae intersint, et ne quidquam faciant, per quod ad vindictam sanguinis tendatur. — 70. Hinc Clerici, seu Praelati Ecclesiastici habentes Jurisdictionem temporalem possunt, et debent causas sanguinis Laico delegare; idque generaliter, et non specialiter. — 71. Sexto Clerici non possunt praeponi Ruptuariis, vel Balistariis, aut hujusmodi viris sanguinum. — 72. Unde non possunt Clerici constitui Duces, vel Capitanei militum in bello. — 73. Septimo est prohibitum Clericis, et Religiosis publice, seu in Scholis vel Universitatibus publicis Jus Civile, et Physicam, idest Medicinam audire. — 74. Privatim tamen, ac domi in camera non prohibentur Religiosi, aut Clerici studere Juri Civili; praesertim si id faciant pro pleniori intellectu Juris Canonici, ac Theologiae. — 75. Licet sit prohibitum Religiosis, et Clericis publice Jus Civile, et Medicinam audire, seu eis studere; non est tamen his prohibitum tale Jus Civile, et Medicinam publice docere, et legere; *ad n.* 76. — 77. Octavo est prohibitum Clericis artem Chirurgiae exercere. — 78. Sic etiam est ipsis prohibitum artem Medicinae exercere. — 79. Hoc tamen limitatur in casu, quo urgente necessitate, et periculo mortis aliquis Clericus artem Medicinae, et Chirurgiae exerceat ex pietate, et charitate erga pauperes in defectu aliorum Medicorum et Chirurgorum. — 80. Et de facto indulgetur a Sacra Congregatione Concilii etiam Presbyteris, ut possint aliquas compositiones medicinales facere, ea distribuere in usum pauperum. — 81. Et solet etiam frequenter expediri a Secretaria Brevium Indultum pro Sacerdotibus physicis, ut possint artem Medicinae exercere sine incursu Irregularitatis, cum clausula tamen: *Gratis et amore Dei erga omnes, attenta penuria Medicorum.* — 82. Et si adesset in Brevi alia Clausula, quae ut plurimum apponi solet: *Dummodo nihil petas, sed a sponte dantibus; a pauperibus vero nihil omnino recipias;* tunc non posset Medicus Sacerdos a Publico conduci mercede conventa. — 83. Clericis est prohibitum exercere tutelam testamentariam, et dativam extraneorum. — 84. Possunt tamen Clerici, si velint, tutelam legitimam consanguineorum usque ad quartum gradum subire. — 85. Non debent tamen administrationem suscipere, nisi accedente Superioris licentia. — 86. Quae licentia, ut solet expediri a Sacra Congreg. Episcop. et Regular. expediri consuevit sub hac formola, *Sacra Congregat. etc.* — 87. Ordinario tamen talis facultas, et licentia solet concedi Clericis a propriis Episcopis. — 88. Adducitur formula dari solita. — 89. Quo vero ad tutelam testamentariam, et dativam extraneorum, sine Papae, vel Sacrae Congregationis Indulto Clerici ab Episcopo non dispensantur, nisi pro pupillis, pauperibus, orphanis, et viduis, aliisque miserabilibus personis. — 90. Quoad negotia Clericis vetita, attendenda est Constitutio Benedicti XIV. incip. *Apostolicae servitutis*, in qua multa statuuntur, quae assignantur. — 91. Itidem attendenda est ad rem novissima Constitutio fel. record. Clem. XIII. quae per extensum affertur. — 92. 93. De saecularibus negotiis Clericis prohibitis. *Remissive.* — 94. Series negotiorum saecularium Clericis interdictorum. *Remissive.* — 95. 98. De negotiatione quaestuaria. — 99. An recollectio nivis in propriis puteis, ejusque venditio lucri causa pertineat ad negotiationem quaestuariam personalem. — 100. De contractibus a Clericis initis, qui continent negotiationem quaestuariam personalem. — 101. Quidnam intelligatur sub Physicae studio Clericis prohibito. — 102. De Notariis, qui inserviunt Papae, Regibus, Archiepiscopis, Episcopis, et Magistratibus Majoribus.

ARTICULUS IV. — *Clericus quoad cohabitationem cum mulieribus, et quoad Choreas, Larvas, Comoedias, et alia spectacula publica.*

1. Clerici non possunt frequentare domicilia foeminarum. — 2. Immo non solum Clericis est prohibitum frequentare domicilia foeminarum, sed insuper est eis vetitum foeminas ad sua domicilia admittere. — 3. Quotiescumque mulieres, quae cum Clericis cohabitare permittuntur, sunt aliquo modo suspectae, non tantum extraneae, et famulae, sed etsi consanguineae sint, separandae sunt, et arcendae ab illorum domibus, licet sint senilis aetatis. — 4. Sinistra autem suspicione cessante, licitum est Clericis, et a Jure concessum, in domo sua retinere rei domesticae gratia, seu ob aliud honestum motivum Matres, Avias, Materteras, Amitas, et Sorores, Filias Fratrum, aut Sororum, aliasque stricto naturali foedere sanguinis conjunctas. — 5. Quinimmo cessante suspicione, nedum licitum est Clericis domi retinere supradictas foeminas sibi conjunctas naturali foedere sanguinis; sed etiam alias extraneas pro re domestica sibi valde utiles, et necessarias. — 6. Ætas autem provecta, in qua cessat omnis aliena sinistra suspicio, et mulier, seu famula alias bonae famae, et honesta praesumitur cohabitare posse cum Clerico sine periculo incontinentiae, est ordinaria aetas quinquaginta annorum. — 7. Possunt tamen interdum dari famulae, seu mulieres tantae bonae famae, et virtutis, ut etiam in minori aetate nullum relinquant sinistre, et male suspicandi locum; sicut e contra possunt interdum dari aliae, quae licet in dicta aetate, aut simili, vel etiam in majori constitutae, adhuc relinquant, seu praebeant sinistre suspicandi locum. — 8. Afferuntur ad id exempla, et Decisiones Sacr. Congreg. Episcoporum, et Regularium. — 9. Unde remittitur prudentiae, et vigilantiae Episcoporum, ut attenta aetate, qualitate, et morum honestate, tam Clericorum, quam mulierum, seu famularum, eis concedant, vel interdicant cohabitationem, prout eis melius in Domino expedire videbitur. — 10. Possunt enim Episcopi de Jure prohibere Presbyteris, et Clericis, ne domi retineant famulas, nisi fuerint ab ipsis approbatae, et absque sua licentia, quam gratis debent concedere. — 11. Dato autem quod mulier esset Presbytero, vel Clerico conjuncta in gradu consanguinitatis de Jure permisso, et tunc non videtur imponenda necessitas licentiam ab Episcopo impetrandi, etiamsi retineatur cum qualitate famulatus. — 12. Dummodo tamen non sit suspecta, quia in tali casu ob periculum incontinentiae non posset retineri; etiamsi esset sibi foedere sanguinis stricte conjuncta. — 13. Clerici non possunt Choreas, aut saltationes ducere; nec ubi ducuntur publice interesse. — 14. Clerici non possunt personati incedere, seu larva, aut, ut vulgo dicitur, *Maschera* se tegere. — 15. Talis prohibitio potest ab Episcopo extendi etiam ad Regulares. — 16. Clerici vitare tenentur Comoedias, Hastiludia, et alia hujusmodi vana spectacula, et hoc secundum plurimos classicos Doctores sub peccato mortali. — 17. Nec ullo modo possunt Clerici recitare in Comoediis profanis, et Episcopi possunt statuere poenam excommunicationis con-

tre Clericos recitantes in ipsis. — 18. Nec mimis, Joculatoribus, at Histrionibus intendere debent. — 19. Et quoad haec attendenda est novissima Epistola de mandato Sanctissimi directa Vicaria Capitulari Aquilano. — 20. Clerici a profanis bacchanalium licentiis specialiter abstinere jubentur. — 21. 31. An Clerici vitare omnino teneantur Comoedias, hastiludia, et alia hujusmodi vana spectacula. — 32. Quaenam prohibeantur Clericis in *tit. Decret. de cohabitat. Clericor.* — 33. Prohibitio consortii Clericorum cum Agapetis.—34. 35. Interdicta est Clericis omnis suspecta conversatio cum mulieribus extra domum. — 36. De variis prohibitionibus concubinatus Clericis factis. *Remissive.* — 37. 38. Episcopi adversus Clericos concubinarios procedere debent servato ordine praescripto a Concilio Trident.— 39. 44. Assignatur hic ordo. — 45. Quomodo puniatur simplex Clericus concubinarius, vel fornicarius. — 46. Quinam intelligentur nomine Clericorum concubinariorum, contra quos Episcopus ita procedere debet. — 47. 50. De cohabitatione Clericorum cum mulieribus extraneis. — 51. Quoad alia. *Remissive.*

ARTICULUS V. — *Clericus quoad ludos, cauponas, vel tabernas, crapulam, et ebrietatem.*

1. Clericis est severissime prohibitus alearum, seu taxillorum ludus, at maxime ille ludus, qui magis fortuna, quam arte, vel industria ludentium regitur. — 2. Immo non solum Legibus Ecclesiasticis, et Canonicis est ludus prohibitus Clericis; sed etiam Legibus caesareis, et civilibus. — 3. Unde Doctores dicunt, quod Clericus lucri gratia, et pro notabili quantitate taliter ludens, peccet mortaliter; praesertim si frequenter, aut publice cum scandalo aliorum id fiat. — 4. Secus vero esset dicendum, si privatim, ac sine scandalo ex bonis patrimonialibus, aut etiam ex redditibus Beneficiorum suorum, sed solum in quantitate modica spectato statu suo, et redditunm copia, recreationis causa luserit; *ad* n. 5. —6. Ludus Schaccorum, seu latrunculorum non est prohibitus Clericis, licet literatis studio deditis sit minus conveniens. — 7. Sic etiam est Clericis permissus omnis ille ludus, qui consistit in ingenio, aut virtute corporis. — 8. Assignantur inconvenientiae, quae oriuntur ex ludis prohibitis. — 9. Ludo tria pretiosa amittuntur, scilicet tempus, pecunia, et devotio, et saepe conscientia. — 10. Clerici cauponas, vel tabernas, nisi longioris itineris causa, ingredi prohibentur. — 11. Et tanto minus eis tabernas habere licet. — 12. Tales Clerici, si ter personaliter moniti, non desistant; vel deinde reassumant; tunc si sint Clerici conjugati, omni carent privilegio Clericali; si vero sint Clerici caelibes, carent privilegio Clericali solum in rebus, dum incedunt ut Clerici; et si incedant ut Laici, carent etiam privilegio Clericali in personis eo ipso, et quamdiu in praemissis perstiterint. — 13. Quod tamen procedit, si hujusmodi artes exerceant per se, et personaliter; secus si per alium. — 14. Per tabernas autem, et cauponas intelliguntur domus, in quibus panis, vinum, et carnes coctae, et alia hujusmodi venduntur. — 15. Crapula, et ebrietas sub gravissimis poenis usque ad suspensionem ab Officio et Beneficio Clericis interdicta. — 16. Merito sunt statutae tam rigidae poenae contra Clericos crapulae, et ebrietati deservientes; *ad* n. 17. — 18. Crapula quid sit. — 19. Crapula unde dicta. — 20. Ebrietas quid sit. — 21. Ebrietas unde dicta.—22. Crapula, et ebrietas licet omnibus prohibeantur, praecipue tamen damnantur in Ecclesiasticis; *ad* n. 23. — 24. 26. An ludus schaccorum referendus sit ad ludum aleae, Clericisque sit prohibitus.

ARTICULUS VI. — *Clericus quoad arma, et venationem.*

1. Clerici sine justa, et necessaria causa arma deferre non possunt. — 2. Quinimmo est Clericis prohibitum arma deferre sub poena Excommunicationis. — 3. Unde inferunt Doctores, quod Clerici arma prohibita deferendo peccant mortaliter; *ad* n. 4. — 3. Sed quoad hoc, et omnia, quae faciunt ad delationem armorum. *Remissive.* — 6. Venatio frequens, et voluptuosa, praecipue cum armis, et clamorosa, est Clericis interdicta. — 7. Venatio, quae fit cum canibus, et falconibus propriis ex voluptate, dicitur clamorosa, et illicita. — 8. Unde jure merito observat S. Hieronymus, quod venatores fuisse Sanctos non legitur. — 9. Non minus urgent, quae contra vitium venationis declamat S. Ambrosius. — 10. Unde neque Episcopis licet arma concedere Clericis pro sola voluptuosa venatione. — 11. Clericos arma deferre pro voluptuosa venatione est contra, et non juxta Sacros Canones. Unde Episcopi concedendo Clericis licentiam deferendi sclopum venatorium, non sunt immunes a culpa. — 12. Nec excusari possunt Episcopi praetextu, quod Canonum rigor abierit in desuetudinem, et quod contrarius fere ubique invaluerit usus. — 13. Talis excusatio improbatur hodie etiam a Sacro Concilio Tridentino. — 14. Affertur ad id Concilium Mediolanense. — 15. Affertur Decr. Sacr. Congr. Immunitatis. — 16. Affertur, et solvitur instantia. — 17. Quamvis non sit licita Clericis venatio voluptuosa, tumultuosa, et clamorosa, et moderata nimis frequenter facta; est tamen eis licita venatio quieta, et moderata raro facta, et non pro sola voluptate venationis, sed vel causa necessitatis, vel causa utilitatis, vel causa honestae recreationis. *ad* n. 18. — 19. Et hoc venandi genus saltem approbasse videtur Sacra Congr. Immunitatis; *ad* n. 21. — 22. Venatio, quae fit retibus, vel laqueis moderatae, et honestae recreationis gratia, et piscatio, et hujusmodi est licita Clericis; *ad* n. 23. — 24. Dummodo tamen non fiat in solemnitatibus majoribus. — 25. Et neque animo negotiandi. — 26. Et dummodo ab Episcopo eorum Ordinario per Edictum, vel in Synodo, vel alias non prohibeatur. — 27. Licet venatio, et piscatio pro uno, eodemque jure ponantur, tamen inter venationem, et piscationem adest aliqualis differentia, quae assignatur. — 29. Insuper piscatio differt a venatione, non solum tamquam jus magis licitum, et spectaculum minus cruentum, sed quia est magis humilis, et civilis. — 29. Et ideo piscatio Ecclesiasticis personis indistincte permissa est, non autem venatio. — 30. Unde reperimus in Jure impositas esse poenas contra tales venatores, non autem contra piscatores; et assignantur tales poenae. — 31. Poena suspensionis extenditur etiam ad Subdiaconos. — 32. Et etiam ad Clericos Minoristas; *ad num.* 33. — 34. Et ideo laudantur illi Ordinarii, qui sub determinatis, et arbitrariis poenis interdicunt omnibus suis Clericis hujusmodi venationem, et delationem armorum. — 35. Quae tamen poenae non debent esse nimis rigorosae, praecipue in prima vice. — 36. Potest vero ab Episcopo prohiberi Clericis delatio sclopi sub poena suspensionis a Divinis ipso facto incurrenda, dummodo sint in Sacris. — 37. Clerici deferentes arma contra prohibitionem Episcopi, possunt puniri, etiamsi non capiantur in fragranti, sed solum per testes fuerint visi. — 38. Clerici tamen, qui non abusive, et frequenter, sed raro, moderatione, et modestia servata, ac numquam dimisso Habitu Clericali in saltu, vel in agro ad venandas aves recreationis gratia sclopo venatorio uterentur, non essent processandi, nec puniendi, sed cum eis esset connivendum, et dissimulandum. — 39. 40. Sententia asserens omnem quamcumque venationem a sacris Canonibus interdictam esse Clericis, magis juri conformis est. — 41. 44. An Clericus deferens arma, quae statuto saeculari prohibita sunt, spoliari iisdem a ministris Curiae saecularis possit. — 45. Prohibitionem venationis Canonibus tot Conciliorum Clericis factam accipiunt communiter Canonistae de venatione *clamorosa*, et *periculosa*. — 46. Affertur contraria sententia.

ARTICULUS VII. — *Clericus, quoad immunitatem, et exemptionem.*

1. Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent immunitate Ecclesiastica. — 2. Clericus percussor alterius Clerici confugiens ad Ecclesiam gaudere debet immunitate. — 3. Etiam Regularis captus in loco immuni pro delicto non excepto in Bulla Gregorii XIV. gaudere debet immunitate Ecclesiastica.—4. Immo Regularis Sacerdos de ordine Prioris Conventus, et commissarii causae criminalis extractus ab Ecclesia, ad quam confugerat a carceribus ipsius Conventus restituendus est, et injungitur Archiepiscopo, ut mandet restitui. — 5. Clerici non tenentur ad solutionem onerum impositorum pro Physico, Chirurgo, et Ludimagistro. — 6. Clerici non tenentur

ad onera, nisi ea sint certa, realia, et invariabilia. — 7. Clerici gaudent exemptione pro bonis patrimonialibus in totum, et etiam pro acquisitis, et donatis. — 8. Clerici ex solo charactere Clericali gaudent exemptione ab impositionibus, collectis, et aliis oneribus. — 9. Etiamsi sint in Minoribus, nec habeant requisita Concilii. — 10 Etiamsi in susceptione Ordinis protestati fuerint, nolle eximi ab oneribus Laicalibus. — 11. Etiamsi sint Clerici solum primae Tonsurae, sunt exempti ab impositionibus Laicalibus. — 12. Etiamsi ipsi Clerici habentes solum primam Tonsuram, Habitum, vel Tonsuram non deferant, nisi tertio moniti, contumaces extiterint. — 13. Clerici gaudent exemptione pro bonis patrimonialibus in portione sibi tangente. — 14. Clerici non tenentur ad Gabellas, quando per alios, vel per se ipsos absque Officii sui detrimento, arti sericae operam dant cum foliis arborum in propriis bonis existentium. — 15. Clerici in Minoribus constituti viventes simul cum eorum Patribus non tenentur ad Collectas, et alia onera pro bonis sibi donatis, nisi donationes sint fraudolentae, et uti tales per Judicem Ecclesiasticum declaratae. — 16. Clerici in Minoribus etiamsi non se promovere faciant ad Ordines sacros, gaudent exemptione ab impositionibus.—17. Clerici sunt exempti a Gabellis Laicalibus etiam pro portione colonica. — 18. Clerici non tenentur ad Gabellam pro extractione olei recollecti in suis bonis Patrimonialibus, et Beneficialibus. — 19. Clerici Cives Romani possidentes bona in Territorio Civitatis Maliani non tenentur ad solutionem Gabellae extractionis, vigore Statuti Laicalis debitae pro fructibus ex eisdem bonis recollectis Romam convehendis pro eorum usu. — 20. Clericus non tenetur ad impositionem Capitationis ex bonis, et redditibus Patris, cujus impensis vivit. — 21. Clerici non gaudent privilegiis Patrimonii Ecclesiastici pro bonis ad suscipiendos Ordines Sacros eis assignatis, donec non fuerint in Sacris Ordinibus constituti. si vero dicta bona fuerint translata in possessionem eorumdem Clericorum sine fraude, gaudent, ut caetera bona Clericis acquisita ante susceptionem Sacrorum Ordinum. — 22. Clerici, et Ecclesiastici sunt exempti a tributis impositis causa belli, pestis, et hujusmodi, nisi concurrant requisita *cap. Non minus 4. et cap. Adversus 7. de immunit.* — 23. Item sunt exempti a tributis impositis pro novis muris Civitatis aedificandis, et pro refectione aggerum. — 24. Item pro excavatione alveorum, et fossarum. — 25. Item pro refectione pontium. — 26. Item pro reparatione fluminum. — 27. Item pro introducenda aqua in Civitatem. — 28. Item pro defensione Arcium. — 29. Ut Clerici licite solvant collectas, et impositiones Laicorum, sex requiruntur. — 30. Primo requiritur, ut Episcopus simul cum Clero super hoc deliberent, et consentiant, unde hoc non potest Episcopus sine Clero, nec Clerus sine Episcopo. — 31. Quo fit, ut neque cum Capitulo Episcopus id possit. — 32. Secundo requiritur, ut evidens utilitas, vel necessitas subsit. — 33. Et haec necessitas, vel utilitas quanta esse debeat, ut Clerici licite solvant collectam pro subsidio Laicorum, spectat ad Episcopum, et Clerum judicare. — 34. Tertio requiritur, ut hujusmodi necessitas, vel utilitas sit communis. —35. Quarto requiritur, ut ad solvendas communes utilitates, vel necessitates non sufficiant solae facultates Laicorum. — 36. Quinto requiritur, ut contributio ab Episcopis fiat sponte, et sine aliqua exactione, et compulsione. — 37. Semper enim exactio pecuniarum ab Ecclesiasticis in similibus casibus est facienda a Ministro deputando ab Episcopo, ut pluries censuit Sacra Congregatio Immunitatis. Immo saepius injungitur Episcopo, ut non permittat Laicos exigere per se ipsos contributiones ab Ecclesiasticis causa belli, et exacta restituere faciat. — 38. Sexto requiritur, ut Romanus Pontifex prius consulatur. — 39. Etiam quando contribuunt pro rata commodi particularis, et privati. — 40. Clerici non tenentur custodias facere occasione suspicionis Terrarum, nisi concurrente praecisa necessitate. — 41. Nec tenentur ad onus unius ligni pro qualibet sarcina ob servitium Arcis. — 42. Nec ligantur banninentis Magistratus Saecularis de petenda licentia accedendi ad proprias vineas tempore vindemiarum; sed quando ista bannimenta sunt necessaria pro publica utilitate, et necessitate, Episcopus potest providere mediante suo Edicto. — 43. Clerici, et Ecclesiastici non sunt subjecti oneribus, atque taliis ordinariis impositis ad favorem Principis; nec tenentur ad consignationem frumenti, et aliorum fructuum faciendam Principi Laico. — 44. Unde tempore penuriae, ut dicitur, *le rassegne* frumentorum, et bladarum Ecclesiasticorum faciendae sunt per Ecclesiasticos Curiae Episcopalis, et ab Episcopo arbitranda est quantitas, qua indiget unusquisque Ecclesiasticus; frumentum vero et bladae asserventur in loco ipsi Episcopo beneviso, et sub custodia deputati ab ipso Episcopo; quod intelligendum de iis tantum provinciis, ubi hic mos viget. — 45. Unde prodiit rescriptum, quod contra Edictum Senatus super notificatione frumentorum, et visitatione horreorum comprehensivum Ecclesiasticorum, uti laesivum Immunitatis, Libertatis, et Jurisdictionis Ecclesiasticae, Episcopi tueantur Ecclesiasticos; et desuper dantur Literae circulares. — 46. Sic perquisitio frumentorum in locis immunibus est prorsus prohibita Laicis. — 47. Non est permittendum Ecclesiasticos comprehendi in prohibitione Laicorum vendendi, et emendi frumenta, sed urgente necessitate potest Ordinarius peculiari suo Edicto Ecclesiasticis prohibere. — 48. In venditione frumenti bladarum, et similium, Clerici, et Ecclesiastici non tenentur servare taxam, et alias ordinationes editas a Potestate Laica, sed Episcopus sua Ordinatione constituat eamdem taxam pretii justi, et contra transgressores procedat. — 49. Episcopus potest in casu necessitatis proprio Edicto statuere pretium frumenti Ecclesiasticorum, eosque cogere ad venditionem; reservata tamen pro usu, et sustentatione ipsorum, aequa ut proportionata quantitate. — 50. Immo injungitur Episcopo, ut pro currenti anno attenta gravissima penuria praefigat, proprio Edicto justum pretium frumento Ecclesiasticorum, et obliget auctoritate Sacrae Congregationis Ecclesiasticos tam Saeculares, quam Regulares ad venditionem frumenti, reservata tamen pro usu, et sustentatione eorum; ea quantitate, quae aequa, et proportionata, omnibus consideratis, ab eodem Episcopo reputata fuerit. — 51. Quatenus Episcopus judicet talem esse penuriam frumenti, ut sit expediens prohibere Ecclesiasticis extractionem, eam prohibeat proprio Edicto, nulla facta mentione, vel habita relatione ad Edictum Laicale. — 52. Mandatur Episcopis, et Archiepiscopis Regni, ut attenta penuria vendant eorum frumenta, et respective vendere faciant a propriis Ecclesiasticis, pretio tamen per eosdem cum emptoribus concordato; et quatenus non concordent, vendant pro pretio justo judicato arbitrio Episcoporum. — 53. Nuncio Neapolis scribitur non esse extendendam facultatem extrahendi frumenta, ita, ut etiam cum deputatione personae Ecclesiasticae minime liceat Commissario Regio extrahere frumenta recondita in locis immunibus, etiamsi fortassis empta contra formam pragmaticae. — 54. Gubernator non potest cogere Ecclesiasticos ad asportandum in horrea publica partem suorum frumentorum, immo ob edicta Gubernatoris laesiva libertatis Ecclesiasticae proceditur contra eundem. — 55. Clerici, et Ecclesiastici non possunt cogi ire ad molendinum Domini temporalis, seu Communitatis; sed possunt ire ad alia sibi benevisa. — 56. Prohibitio Communitatis eundi ad alia molendina, quam ad molendina ipsius Communitatis, non comprehendit molendina Episcopi, Ecclesiarum, et Ecclesiasticorum, tam intra, quam extra Communitatis Territorium existentia; et Communitas est cogenda ad declarationem non comprehensionis. — 57. Ecclesiasticorum molendina non comprehenduntur sub bannis Gubernatoris, qui debet facere declarationem de non comprehensione eorum. — — 58. Ecclesiasticorum molendina, ac molentes in ipsis molendinis non comprehenduntur sub prohibitione Laicali solvendi Gabellam, ut dicitur *della Pesa*. — 59. Repugnat Immunitati, et libertati Ecclesiasticae exactio oneris moliturae in molendinis Ecclesiasticorum, et Equitum S. Mauritii, nec non publicatio Ordinis prohibitivi eundi ad dicta molendina. — 60. Edicta prohibentia ire ad certa molendina, afficere nequeunt Ecclesiasticos. — 61. Edicta Curiae Laicalis prohibentia Laicis molere olivas in molendinis Ecclesiasticorum sunt revocanda. — 62. Impedientes molere olivas in molendinis Ecclesiasticorum, et praetendentes decimas, sunt ab Ordinario excommunicandi. — 63. Edictum poenale

Baronis prohibens suis Subditis, ne utantur molendino Monachorum Cisterciensium, revocari coget Episcopus. — 64. Episcopus procedat prout de jure contra molestos laicos impedientes Moniales in fabricatione molendini olearii. — 65. Clerici, et Ecclesiastici sunt exempti ab impositione molliturae. — 66. Non licet Gubernatori, seu Curiae saeculari visitare, seu perquisitiones facere in molendinis Monialium, et aliorum piorum locorum. — 67. Clerici, et Ecclesiastici sunt omnino exempti ab onere hospitandi milites. — 68. Etiam in bonis patrimonialibus pro sua portione, et virili. — 69. Episcopus non permittat hospitationem equorum militarium in atriis, et cortilibus Monasteriorum Monialium. — 70. Ministri publici Civitatis, qui violenter fecerunt reponi foenum in Claustro Monialium, incidunt in Excommunicationem; et quando absolvendi. — 71. Officiales, et milites praevia reintegratione Ecclesiae et consequenter partis absolvuntur ob violatam hospitationem in domo Canonicali. — 72. Clerici, et Ecclesiastici sunt immunes a Gabella chartae sigillatae, seu bullatae, et ab expensis novae mensurationis bonorum ad instantiam Communitatis factae. — 73. Clerici, et Ecclesiastici sunt exempti a collectis pro portione bonorum ad eos spectantium, non pro portione Matris, Fratrum, et Sororum, ac Conjunctorum, nisi isti vivant cum ipsis Ecclesiasticis, et expensis eorumdem Ecclesiasticorum. — 74. Ecclesiastici ementes bona cum pacto solvendi onera, non tenentur ad onera personalia, sed tantum ad onera realia, quae sint certa, et invariabilia, et ante venditionem imposita. — 75. Clerici, et Ecclesiastici non tenentur ad solutionem oneris nuncupati *il Tasso della Cittadella*. — 76. Clerici et Ecclesiastici sunt taliter exempti a gabellis laicalibus, ut nec etiam sponte possint illas solvere sine Beneplacito Apostolico. — 77. Unde sponte solventes impositiones laicales absolvuntur a censuris. — 78. Ecclesiastici vendentes, et ementes vinum, non tenentur ad gabellam desuper impositam. — 79. Ecclesiastici possunt libere vendere triticum, et vinum in suis praediis collectum. — 80. Insuper Clerici, et Ecclesiastici possunt vinum recollectum in propriis bonis vendere etiam minutatim in suis domibus, absque eo quod teneantur ad gabellam. — 81. Quinimmo ne dum tenentur ad gabellam pro vino minutatim vendito, sed et pignus desuper factum est iis restituendum. — 82. Edictum praecipiens describi omnes personas sui status, non comprehendit Ecclesiasticos, nec personas exemptas. — 83. Archiepiscopus prohibeat Clericis suae Dioecesis sub comminatione censurarum, ut non pareant mandatis Judicis laici de exhibenda nota propriorum nominum, patriae, qualitatis etc. — 84. Edictum Gubernatoris Mediolani circa omnes Censualistas, nequit afficere loca pia. — 85. Edictum Regium quoad taxas impositas causa monetae novae, non afficit Ecclesiasticos. — 86. Ad instantiam tamen Regis Catholici Sacra Congregatio ex placito Sanctissimi concedit approbationem Donativi extraordinarii Ecclesiasticorum in Regno Siciliae; dummodo erogetur in causa monetae novae. — 87. 94. An Clerici obligentur statutis Laicorum, quorum materia Clericis aeque ac saecularibus communis est, neque privilegiis ipsorum Clericorum repugnat.

ARTICULUS VIII. — *Clericus, quoad obedientiam, et subjectionem Episcopo.*

1. Clerici non possunt cogi ab Episcopo ad praestandum aliquod servitium non expressum in Jure. — 2. Per hoc fuit alias responsum, Episcopum Burgi S. Donnini potuisse quidem invitare, sed non compellere Clericos suae Civitatis, ut interessent Litaniis Beatissimae Virginis, quas in Sabbato decantari jusserat in sua Cathedrali Ecclesia. — 3. Et alias responsum est, Clericos non habentes Officium, neque Beneficium Ecclesiasticum cogi non posse ab Episcopo ad publicas processiones accedere. — 4. Sic etiam simplices Sacerdotes non habentes Officium, neque Beneficium in Ecclesia Cathedrali non possunt per Episcopum cogi ad idem, et Canonicis inserviendum in functionibus Ecclesiasticis, seu munere Diaconi, et Subdiaconi in Missis cantatis, non obstante exiguo numero Canonicorum. — 5. Sola enim potestate ordinaria Episcopus hoc praecipere, et statuere nequit; nec minus mulctis Presbyteros simplices non de gremio Capituli, si non inserviant, gravare. — 6. Nisi adesset contraria consuetudo. — 7. Vel nisi ageretur de Clericis pro necessitate, et utilitate Cathedralis ad titulum Patrimonii ordinatis. — 8. Et dato, quod ob parvum numerum Canonicorum, et deficientiam Mansionariorum, servitium Ecclesiae Cathedralis detrimentum pateretur, tunc erit recurrendum ad Sacram Congregationem Concilii, quae solet indulgere, ut possint cogi Presbyteri, qui habent Beneficia, vel Capellanias in Cathedrali ad inserviendum Missis solemnibus pro Diacono, et Subdiacono, assignata illis aliqua emolumentorum portione. — 9. De se enim, et sola sua facultate ordinaria nequit Episcopus compellere Clericos, et Sacerdotes habentes Beneficia, personalem residentiam non requirentia; et tanto minus Clericos non Beneficiatos, ut Ecclesiae Cathedrali inserviant, neque pro solis diebus festis. — 10. Simplices Sacerdotes non possunt compelli ad interessendum, et assistendum functionibus Ecclesiasticis in Cathedrali. — 11. Clerici, aliive Presbyteri non Confessarii cogi non possunt, sed hortari ad interessendum conferentiis casuum Conscientiae; *ad n.* 12. — 13. Episcopus non potest Clericis Beneficiatis addere nova onera in fondatione Beneficiorum a Fundatoribus non apposita, aut a Sacris Canonibus non imposita. — 14. Neque alio modo Testatoris voluntatem immutare. — 15. Neque de consensu Patronorum potest Episcopus nova onera addere Clericis Beneficiatis. — 16. Etiamsi aliquo tempore ex sua voluntate praestiterint. — 17. Et etiamsi consensus Canonicorum, seu Beneficiatorum antecessorum intercessisset. — 18. Episcopus non potest a Clericis exigere charitativum subsidium, nisi sit pauper; unde qui habet Congruam excedentem taxam Concilii non potest illud exigere. — 19. Episcopus non potest exigere charitativum subsidium a Clericis non Beneficiatis. — 20. Episcopus non potest cogere Clericos in Minoribus constitutos ad suscipiendos Ordines Majores sub poena privationis privilegiorum Clericalium. — 21. Clerici saeculares transire possunt ad Religionem non petita Episcopi licentia; immo et ipso contradicente. — 22. Clerici omnes, immo et Laici quantumcumque potentes, tenentur Episcopo praestare Canonicam obedientiam. — 23. Clerici peregrinari non debent, nisi de licentia Episcopi. — 24. Clerici non possunt testimonium judiciale perhibere in foro saeculari sine licentia sui Episcopi. — 25. Et Episcopus permittere debet, ut Presbyteri pro causis civilibus in Foro saeculari examinentur, dummodo ex eo aliquo modo criminalitas exoriri non possit; et juramentum in tribunali Episcopi praestetur. — 26. Licentia autem, quae per Episcopum Clericis testimonium ferendi in Foro Laico conceditur, gratis expedienda est. — 27. Clericus sponte deponens sine licentia coram Judice Laico, potest ab Episcopo puniri poena arbitraria. — 28. Episcopus in delictis difficilis probationis sibi notis potest extrajudicialiter, et sine processu Clericos, et Presbyteros a divinis suspendere. — 29. Episcopus potest de facto absque judiciali monitione excommunicare Clericos, sive Laicos, qui se opponunt Visitationi. — 30. Et caeteros, qui solita obsequia ei injuriose denegant. — 31. Clericis eo ad sacros, et ulteriores Ordines ascendant, prohibere potest Episcopus de occulto eorum crimine ex informata tantum conscientia conscius, sicut eo modo suspendere Clericos a Divinis. — 32. Episcopus vetare non debet Clericis saecularibus transitum ad claustra regularia. — 33. De jure simplices Presbyteri, qui de redditibus Ecclesiae non participant, cogi ab Episcopo nequeunt ad ullum ipsi servitium praestandum. — 34. 35. Quid hac de re statuerit Concilium Romanum. — 36. Clericus quoad Ordines. *Remissive*. — 37. Ex mente Ecclesiae Clericis tonsura confertur, ut per eam militiae Christi adscribantur. — 38. Oppositum est vocationi Clericali, otiosam esse ac inertem Clericorum vitam. — 39. Hinc jam pridem Ecclesia sollicita fuit, ne quis in Clericum assumeretur, nisi certo loco adscriberetur. — 40. Affertur ad hoc *Canon* 6. Concilii Chalcedonensis. — 41. Ab hac regula excipiuntur in Universitate aut Seminario degentes. — 42. Triplici modo Clerici possunt certae Ecclesiae adscribi. — 43. Semel ac quis alieni Ecclesiae adscriptus est, ita eidem alligatur, ut eam inconsulto Episcopo numquam deserere possit. — 44. Quae disciplina juris communis partem hodiedum constituit. — 45. Ita ut nec Episcopis alienos Clericos sine licentia

proprii Episcopi suscipere ex Canonibus unquam licitum esse possit. — 46. Quam odiosae semper fuerint Clericorum de una ad aliam Ecclesiam migrationes. — 47. Clerici ad Ordines promoveri non possunt, nisi a proprio Episcopo. — 48. Nec hujusmodi promotio peragi valet, nisi ad titulum illius Ecclesiae, cui Clerici sunt adscripti. — 49. Titulus Ordinationis quonam sensu acceptus fuerit. — 50. Quum patrimonii titulus invaluerit, titulus Ecclesiasticus acceptus fuit pro proventibus, a quibus honeste vivere possit. — 51. Differentia inter titulum *beneficialem et patrimonialem*. — 52. Quidnam concludendum ex hac differentia — 53. Clerici ex integritate vivant, ut quae verbo aliis docent, operibus non negent. — 54. Hinc plurima a Clericis sunt plane cavenda, quae enumerantur. — 55. An supremus Princeps possit restringere exemptionem Clericorum. — 56. A quibus oneribus immunes sint Clerici. — 57. An immunitas Ecclesiae et Clericorum jure divino sit praecepta et stabilita. — 58. 59. De Capitatione. — 60. Optimum et efficacissimum medium conservandae immunitatis bonorum ecclesiasticorum.

ARTICULUS I.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT CLERICI NOMEN, HABITUM, ET TONSURAM.

1 Clerici nomen venit a verbo Graeco *Cleros*,
quod Latine *sors, seu haereditas* dicitur; *c.
Cleros* 1. *Distinct.* 21. ibi: *Cleros et Clericos,
hinc appellatos credimus, quia Matthias sorte
electus est, quem primum per Apostolos legimus ordinatum;
Cleros enim Graece, sors Latine, vel haere-
2 *ditas dicitur.* (*) Et ideo dicuntur Clerici, quia
sunt de sorte Domini, et Domini partem habent;
citat. cap. Cleros, ibi: *Propterea ergo dicti sunt Clerici,
quia de sorte Domini sunt, vel quia Domini par-*
3 *tem habent.* Hinc Clerici describuntur, quod sint
*homines Christiani, qui a negotiis, curisque saecularibus
remoti, servitio, et cultui Divino specialiter sunt
deputati. Cit. cap. Cleros* ibi: *Generaliter autem Clerici
nuncupantur omnes, qui in Ecclesia Christi deserviunt;
et cap. Duo sunt genera* 7. *caus.* 12. *qu.* 1.
ibi: *Duo sunt genera Christianorum, est autem unum
genus, quod mancipatum Divino Officio, et deditum
contemplationi, et Orationi, ab omni strepitu temporalium
cessare convenit, ut sunt Clerici ..... Cleros
enim Graece, Latine sors; inde hujusmodi homines
vocantur Clerici, id est sorte electi ... Aliud vero
genus est Christianorum, ut sunt Laici; Laos enim*
4 *Graece, est populus Latine etc.* Clericorum nomen bifariam
potest sumi; scilicet large, seu generaliter;
5 et stricte, seu specialiter, magisque proprie. Clericorum
nomine large, seu generaliter capto in
materia favorabili veniunt omnes omnino Clerici,
sive sint primae Tonsurae; *cap. Cleros* 1. *d.* 21.
cap. Cum contingat 22. *de aetate, et qualit. praeficiendor.*
sive in Minoribus, et Majoribus Ordinibus 6
sint constituti; *d. c. Cleros, et cap. Clericum* 2. *dist.*
72. Sive etiam sint Canonici Ecclesiarum Cathe- 7
dralium, et Collegiatarum; *cap. cum tibi* 18. *de
verb. significat.* ibi: *Appellatio Clericorum non solum
alios, sed etiam Canonicos comprehendit, et cap.
Per exceptionem* 9. *de privileg. in* 6. ibi: *Si autem
Clerici cujuscumque Ecclesiae eximuntur; tunc tam
Canonici, quam alii Clerici eximuntur.* Sive sint in 8
quacumque dignitate constituti, etiamsi sint Episcopi;
cap. Si quis suadente Diabolo 29. *caus.* 17.
qu. 4. et Abbas *in cap. Cum tibi* 18. *de verb. significat.
num.* 4. *et in rubrica de vita, et honestat. Clericorum
num.* 8. *et* 9. Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiastic.
univers. cap.* 39. *num.* 4. et alii passim. Sive 9
etiam sint Cardinales; *cap. Ex gestis.* 1. *de Clericis
non residentibus*, Barbosa *loc. cit.* et alii passim.

Immo in materia favorabili veniunt etiam Mo- 10
nachi, quinimmo et Moniales; *dict. c. si quis suadente*
29. *caus.* 17. *q.* 4. ubi Clerici et Monachi in
materia favorabili, totumque statum Ecclesiasticum
respiciente aequiparantur; Et licet ibi facta
non sit mentio expressa de Monialibus, nihilominus
Canonem illum comprehendere etiam Moniales
fuit postea declaratum; *c. de Monialibus* 33. *de sent.
Excommun.* Et quantum ad hoc etiam Conver- 11
si, et Conversae; *dict. capit. de Monialibus* 33. *de
Sentent. Excommun. et cap. Non dubium eod. tit.*
Etiam Novitii, et Novitiae; *cap. Religiosos, de* 12
Sentent. excommun. in 6. Item Tertiarii, et Tertia- 13

(*) Clericorum nomine sequioribus saeculis donatos fuisse, nedum illos, qui Ecclesiae ministerio erant adscripti: verum etiam eos omnes, qui studiis disciplinisque liberalibus perdiscendis vacabant, illorum temporum scriptores passim ostendunt. Odericus Vitalis Anglus, qui saeculo XII. floruit, *Histor. Eccles. lib.* 3. *Rodulphus autem*, inquit, *quintus Frater, Clericus cognominatus est, quia peritia literarum, aliarumque artium apprime imbutus est.* Willelmus Gemeticensis *l.* 3. *cap.* 10. *Cognomento Clericus quia copiose literatus erat.* Speculum Saxonicum. *l.* 1. *art.* 5. §. 4. *Impossibile est aliquem Clericum nominare, nisi sit doctus.* Hist. Episcopor. Eysteteusium in Bavaria *Iste Joannes Episcopus.... Magnus Clericus in Jure Canonico fuit.* Hinc apud Gallos idem sonabat vox, *Clerc, Clericus*, ac vir doctus, et *Clergie, Clericatus*, ac doctrina et scientia. Loca congessit Du Gange *Glossar. med. et inf. Latinit. ver. Clericus.* Inde Regis consiliarii *Clerici* dicebantur. *Clerici quoque nomine Regis Consiliarii*, inquit Matthaeus Parisius ad an. 1250. Ea de causa in Epitaphio Guillelmi Ambianensium Episcopi apud Morlerium legitur.

Clericus Angelici fuit hic Regis Ludovici.

Idem mos, eademque consuetudo apud Italos invaluerat. Sic Chronicon Audrense *aliquibus Romanis annitentibus, Hispanum quendam, Burdinum nomine satis Clericum ei fecit subordinari.* De Stephano de Vicumercato in Chronico Mediolan. Ord. Praedic. apud Muratorium (*Rerum Italic. script. Tom.* 9. *pag.* 60.) dicitur: *Hic fuit in saeculo valde honorabilis Clericus.* Joannes Villanius *l.* 4. *Hist. cap.* 3. scriptum reliquit, *post Hugonem Ciapettam regnasse Robertum filium, fuisseque magnum Clericum in scriptura.* Ex quibus, aliisque, quae adduci possent, monimentis evidenter deducitur XIII. Saeculo, et sequentibus, ad restaurationem usque literarum in more fuisse positum, ut viri literati *Clerici* compellarentur. Haec jam a pluribus eruditis viris fuerunt observata, et illustrata, praesertim a Clariss. Vir. Liberato Fassonio Schol. Pior. in quaestione, cui titulus: *De viro Laico cum Haereticis disputante*, habita in Regia Calaritana Academia ann. 1765. impressa Liburni apud Marcum Coltellini, a quo haec excerpsimus. (*Edit. Barbieri*)

riae Mendicantium iu Congregatione, et Commu-
nitate viventes, ex Constit. Leonis X. incip. *Dum
intra,* edita 1. *Mart.* 1518. in Coucil. Lateranensi
14 *sess.* 11. Item Moniales Tertiariae iu propriis do-
mibus viventes, virginalem, et caelibem vitam
ducentes ex voto Castitatis de Ordinarii licentia
emisso, ex eadem Constit. Leonis X. incip. *Dum
15 intra.* Item Eremitae habitum Eremiticum ex le-
gitima facultate deferentes, et sub speciali obe-
dientia Episcopi, vel alterius Praelati alicui Ec-
clesiae, vel Eremitorio in Communitate, vel sepa-
ratim deservientes, isti ceosentur Personae Eccle-
siasticae. Sic Glossa *in cap. Qui vere* 12. *caus.* 6.
qu. 1. *Verb. vero,* asserens quod tales Eremitae
gaudent privilegio Clericorom, licet non renun-
cient propriis; Fagn. *in c. Nullus n.* 61. *de foro
competent.* post Cardin. *in Clem. Per literas num.*
9. *de Praebend.* Innocentius *in cap. Cum Monaste-
rium* 13. *de elect.* dicens, quod licet *Eremitae pos-
sint habere proprium, quia non abrenuntiant, tamen
Ecclesiasticae personae sunt;* Anaclet. *lib.* 3. *Decret.
tit.* 1. *sess.* 1. *de vita, et honest. Cleric.* et multi alii.
16 Item omnes illi, qui assumpto Habitu Religioso,
Monialium servituti sunt addicti, et pro illis elee-
mosynas quaerunt, et prope Monasterium earum
17 more degunt. Sic etiam Laici, qui habitu Clericali
inceduot, et inserviunt Congregationi Presbytero-
rum, qui collegialiter sub certo Superiore modo
religioso vivunt. Sic Autonell. *n.* 22. Matthaeucci
*Officialis Curiae, quoad excommunicationem Canonis
num.* 10. Felix Potestas *de Ministr. Sacrament. Poe-
nitent. c.* 5. *n.* 3560. et alii. Et collegitur *ex c. Duo
sunt genera* 7. *caus.* 12. *q.* 1. ubi illud Christiano-
rum geous reputatur inter Clericos, *quod manci-
patum Divino Officio, et deditum contemplationi, et
orationi ab omni strepitu temporalium cessare conve-
nit, ut sunt Clerici, et Deo Devoti, videlicet conversi.*
18 Item Equites S. Joanois Hierosolymitani, vulgo
dicti *Cavalieri di Malta;* ipsi enim emittunt tria
vota substantialia a Sede Apostolica approbata,
et sunt vere Religiosi, et si se invicem percutiant,
Pontifex eis concedit, ut ab excomounicatioue,
hac de causa incursa, absolvi possint ab eorum
Priore Sacerdote; *cap. Canonico* 50. *de Sentent.
Excomm.*
19 Clericorum nomine stricte, seu specialiter in
materia odiosa, cum scilicet agitur de damno, vel
incommodo Clericis inferendo, veniunt dumtaxat
soli inferiores Clerici Saeculares; non autem Ca-
nonici, Abbates, aliique in Dignitate Ecclesiastica
constituti, nisi secus exprimatur, vel aliunde de
opposito constet; *arg. Regul.* 15. *Juris in* 6. *Odia
restringi, et favores convenit ampliari;* et *Regula*
40. *etiam in* 6. *In poenis benignior interpretatio est
facienda;* et tenet Fagnan. *in cap. Bonae Memoriae
de postulat. Praelator. num.* 12. Bellettus *Disquis.
Cleric. par.* 1. §. 2. *num.* 4. *et* 5. *et sequent.* Card.
Tusc. *lit. C. conclus.* 337. *num.* 4. *et sequent.* Bar-
bosa *lib* 1. *Juris Ecclesiast. cap.* 39. *n.* 6. *et seq.* et
alii passim. Sic nomine Clericorum in odiosis non 20
veniunt Episcopi, eorumque Superiores, et multo
minus S. R. E. Cardinales; *arg. c. Sedes Aposto-
lica* 15. *de rescriptis, cap. Periculosum* 4. *de Sent.
excommun. in* 6.
Nec veniunt Canonici, aliique in Dignitate Ec- 21
clesiastica constituti; *arg. cit. cap. Sedes Apostolica*
15. *de rescriptis;* ubi dicitur, quod *majores, et di-
gnores personae sub generali clausula non intelligan-
tur includi;* et *cap. Statutum* 22. *de election. in* 6.
Fagnan. *in citat. cap. Bonae memoriae num.* 12.
Abbas *ad rubr. titul.* 1. *de vita, et honestat. Cleri-
corum num.* 12. Barbosa *loc. cit. num.* 6. et alii pas-
sim. Nec etiam nomine Clericorum in odiosis ve- 22
niunt Monachi, seu Regulares utriusque sexus,
nisi istud exprimatur, vel ex subjecta materia,
aliisque circumstantiis secus appareat; *arg. cap.
A Subdiacono* 5. *dist.* 93. Abbas *in cap. Non am-
plius num.* 3. et Fagnan. *ibid. num.* 7. *de instit.*
Barbosa *loc. cit. num.* 9. Roman. Concil. 219. *et*
418. Bellet. *loc. citat. ad* §. 2. *num.* 26. et colligi-
tur etiam *ex cap. Si quis suadente* 29. *caus.* 17. *qu.*
4. *et cap. Super Specula* 10. *Ne Clerici, vel Mona-
chi,* aliisque consimilibus Canonibus, ubi Clerici,
et Monachi ponontur tamquam quid diversum.
Habitum, et Tonsuram Clericalem deferre te- 23
neotur Clerici in Sacris Ordinibus constituti, et
etiam Clerici inferiores, si Beneficium Ecclesia-
sticum habeant; *cap. Clericus* 8. *dist.* 41. *cap. Cle-
rici Officia* 15. *de vita, et honestate Cleric, Clem.
Quoniam* 2. *de vita, et honestat. Clericor.* Et Con-
cilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 6. *de reform.* ibi:
*Etsi habitus non faciat Monachum, oportet tamen
Clericos vestes proprio congruentes Ordini semper de-
ferre, ut per decentiam Habitus extrinseci morum
honestatem intrinsecam ostendant.* Immo Clerici in 24
Sacris, seu Beneficiati habitum Ordini, et Digni-
tati coovenientem non deferentes subjiciuntur gra-
vissimis poenis. Si enim postquam ab Episcopo
suo etiam per edictum publicum moniti fuerint,
honestum habitum Clericalem illorum Ordini, et
dignitati congruentem non detulerint, sunt in pri-
mis puniendi per suspensionem ab Ordinibus, Of-
ficio, et Beneficio, et si semel moniti denuo in hoc
deliquerint, etiam per privationem Officiorum, et
Beneficiorum puniri possunt, ac debent; Concil.
Trident. *loco cit.* ibi: « Propterea omnes Ecclesia-
» sticae personae, quae aut in Sacris fuerint, aut
» Dignitates, Personatus, Officia, aut Beneficia
» qualiacumque Ecclesiastica obtinuerint, si post-
» quam ab Episcopo suo etiam per Edictum pu-
» blicum moniti fuerint, honestum Habitum Cle-
» ricalem, illorum Ordini, et dignitati congruen-
» tem, et juxta ipsius Episcopi Ordinationem,
» et mandatum non detulerint, per suspensionem
» ab Ordinibus, ac Officio, et Beneficio, ac fructi-
» bus, redditibus, et proventibus ipsorum Bene-

» ficiorum, nec nou si semel correpti, deuuo in
» boe deliquerint, etiam per privationem officio-
» rum, et Beneficiorum bujusmodi coerceri pos-
» sint, et debeaut, Constitutionem Clementis V. iu
» Coucilio Viennensi editam, quae incipit, *Quo-*
25 » *niam,* innovaudo, et ampliando. » Quiuimo post
Concilium Tridentinum fuit edita a Sixto V. Con-
stitutio incipiens *Cum Sacrosanctum, sub dat.* 5.
Idus Januar. 1588. in qua statuit, quod Clerici
Beneficiati non deferentes Habitum, et Tousuram
Clericalem ipso facto absque ulla mouitione, cita-
tione, ant Judicis decreto ipsis Beneficiis privati
dicantur, adeo ut ipsa Beneficia vacent, et uti va-
cantia, aliis libere conferri valeaut, quoties Cle-
ricalem Habitum nou deferant. Lotter. *de re Be-
nefic. lib.* 3. *qu.* 16. *n.* 92. Monacell. *tom.* 2. *tit.* 15.
formul. 4. *num.* 2. et Benedictus XIV. *Institut. Ec-
cles.* 71. *num.* 12. Rota *coram Caccia decis.* 1290.
num. 1. et coram Molinos *in Barchinon. Beneficio-
rum* 15. *Aprilis* 1704. §. *Aretius,* in quibus deci-
sionibus firmatur, quod nou juvet allegare non
usum dictae Constitutionis Sixtinae, quonism
Garcias *de Benefic. par.* 7. *cap.* 1. *num.* 33. Barbosa
supra Concil. cap. 6. *sess.* 14. *de reform. num.* 4.
Cortiad. *dec.* 119. *num.* 13. id tenentes fueruut re-
probati.

26 Clerici vero in prima Tonsura, aut etiam in mi-
noribus Ordinibus constituti, et Beueficia Eccle-
siastica, seu jus ad illa uondum habentes, nou
teuentur deferre Habitum, et Tonsuram Clericalem
uisi causative, quatenus veliut gaudere privilegiis
Clericalibus, ut notant Abbas, et alii in *cap. Fin.
de Cleric. conjugat.* Riccins *Decis. Cur. Archiepiscop.
Neapolit.* 162. *n.* 2. *part.* 2. Genuens. *prax. Cur.
Archiepiscop. Neapolit. cap.* 45. *n.* 1. *secund. Impres.
Neapolit.* 1602. *pag.* 280. et alii communiter, et
clare deducitur *ex d. Clementina Quoniam* 2. *de vita,
et honestat. Clericor.* ex Conc. Trident. *loc. cit.* et
ex d. Constitutione Sixti V. incipieute *Cum Sacro-
sanctum,* quia dum ibi impouunt Clericis obliga-
tionem deferendi Habitum, et Tousuram Clerica-
lem, expresse loquuntur de Clericis in Sacris,
vel Beneficia Ecclesiastica, aut saltem jus ad illa
27 babentibus. Notanter tameu dicitur Clericos Mi-
noristas non Beneficiatos uou teneri deferre Habi-
tum, et Tonsuram Clericalem, *nisi causative, qua-
tenus velint gaudere privilegiis Clericalibus;* quia
Clerici in prima Tonsura, aut etiam iu primis Mi-
noribus Ordinibus coustituti, uon gaudent privi-
legio Fori, nisi babeant aliquam ex tribus illis
conditionibus, quas requirit Concilium Tridenti-
num *sess.* 23. *cap.* 6. *de reformat.* ibi: *Is etiam* (sci-
licet prima Tousura initiatus, aut etiam in Mino-
ribus Ordinibus coustitutus) *Fori privilegio non
gaudeat, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut
Clericalem Habitum, et Tonsuram deferens, alicui Ec-
clesiae ex mandato Episcopi inserviat; vel in Semi-
nario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel Uni-
versitate de licentia Episcopi, quasi in via ad Majo-
res Ordines suscipiendos, versetur.* Sufficit autem 28
quaelibet trium conditionum a Coucilio Tridentino
praescriptarum, ut Clerici Tonsura Clericali insi-
guiti, vel etiam in Miuoribus Ordinibus constituti
privilegio Fori gaudeant, quia *ex Regula* 70. *Ju-
ris in* 6. *In alternativis sufficit alterum impleri;* et
teuent passim Doctores; sed de his melius in ar-
ticulo sequenti.

Qualitas et forma praecisa Habitus Clericalis, 29
licet in Jure communi non reperiatur in omnibus,
et per omnia determinata, et stabilita, habentur
tamen tum in Jure communi, tum in Conciliis, tum
in Constitutionibus Pontificiis varia praescripta
circa Habitum, seu vestitum Clericorum. Iu pri- 30
mis enim praescribitur, ne Clerici utantur vesti-
bus saecularibus sub poena Excommunicationis;
Coucil. Roman. I. sub Zacharia *capit.* 3. *et capit.
Episcopi* 3. *caus.* 21. *quaest.* 4. ibi: *Episcopi, Pre-
sbyteri, Diaconi, saecularibus indumentis non utan-
tur, nisi ut condecet, tunica Sacerdotali . . . quod si
praesumpserint contra statuta agere, communione pri-
ventur etc.* Secundo praescribitur, ut Clerici *pan-* 31
*nis rubris, aut viridibus, nec non manicis, aut so-
tularibus consutitiis, frenis, sellis, pectoralibus, cal-
caribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerenti-
bus non utantur; cap. Clerici Officia* 14. *de vita, et
honestate Clericor. et Clement. cap. Quoniam* 2. *de
vita, et honestate Clericor.* Tertio praescribitur, ut 32
Clerici *Fibulas omnino non ferant, neque corrigias
auri, vel argenti ornatum habentes, sed nec annulos,
nisi quibus competat ex Officio Dignitatis; d. cap.
Clerici Officia* 15. *de vita, et honest. Clericor.* Quarto 33
praescribitur, quod Clerici non utantur publice
veste virgata, vel partita, uisi rationabilis causa
subsit; *Clementin. c. Quoniam* 2. *de vita, et honest.
Clericor.* Per vestem autem *virgatam, vel partitam*
intelligitur vestis diversi coloris, aut diversarum
partium superinductione notabilis; *arg. cap. Vidua*
16. *caus.* 20. *qu.* 1. ibi: *Nec diversi coloris, aut di-
versae partis eadem sit notabilis vestis, sed religiosa,
et non suspecta.* Et uotat Glossa *in cit. Clement.
Quoniam verb. Partita,* et Barbosa *ibid. n.* 2. et Bo-
uacina *tom.* 3. *de Censuris disp.* 3. *qu.* 6. *punct.* 6.
num. 1. asserens nomine *vestis virgatae, vel parti-
tae,* intelligi vestem babentem diversos colores
intextos cum ipso panno, vel artificiose superiu-
ductos, seu superimpositos. Quinto praescribitur, 34
ut vestimenta etiam, vel calceamenta eis (videlicet
Clericis) *nisi quae Religionem deceant, uti, vel ha-
bere non liceat; cap. Clerici* 22. *dist.* 23. Sexto prae- 35
scribitur, *ut clausa deferant desuper indumenta, ni-
mia brevitate, vel longitudine non notanda; cap. Cle-
rici Officia* 15. *de vita, et honest. Clericor.* Septimo 36
jubentur Clerici *secundum Aaron talarem vestem in-
duere; cap. Non liceat* 32. *dist.* 23. quod idipsum
etiam statuit Sixtus V. Constitut. incip. *Cum Sa-
crosanctum,* ibi: *Tonsuram, et Habitum Clericalem,*

vestes scilicet talares deferant. Unde potest Episco-
pus de Jure vestem talarem Clericis praescribere,
ipsique eam deferre tenentur, nedum ex *dict. cap.*
Non liceat 32. *dist.* 23. et ex Constit. Sixti V. in-
cip. *Cum Sacrosanctum;* sed etiam *ex cap. Episcopi*
3. *et cap. Sine ornatu* 4. *caus.* 21. *q.* 4. *Clement.*
1. *de vita et honest. Clericor.* Conc. Mediol. 1. *part.*
tit. de Cleric. Trident. *sess.* 14. *cap.* 6. *et sess.* 22.
cap. 1. *de reformat.* et praesertim Sacerdotibus
commorantibus in Civitate, qui continuo illam
gestare debent, ut probavit Sacra Congr. Concil.
in Hortana 8. *Julii* 1690. Aliis autem quibuscum-
que Clericis hoc idem injungere in functionibus
Ecclesiasticis, non obstante exiguitate, seu pau-
pertate locorum; sic respondit eadem Sacra Con-
greg. *in Comen. Edicti* 4. *Aprilis* 1693. *in Vigilien.*
Synodi in Congregatione deputata 20. *Maji* 1699.
in responsione ad quintum; et secuta est S. Congr.
37 Episc. *in Faventina* 2. *Maji* 1699. Per talarem au-
tem vestem in rigore intelligitur illa, quae per-
tingit usque ad talos, sicque hominem usque ad
imam partem pedum tegit; Garcias tamen *part.*
2. *de Benefic. cap.* 1. *num.* 21. *et* 22. cum aliis notat
ex epicheja, et aequitate etiam illas judicari ve-
stes talares, quae juxta consuetudinem locorum
Clericis sint decentes, quamvis non sint nimis lon-
38 gae, neque usque ad pedes descendant. Unde pro
discernenda decentia vestium Clericalium erit
attendendum, an ipsae sint conformes communi
usui proborum Clericorum, seu consuetudini Pro-
vinciarum, Civitatum, aut locorum, in quibus
Clerici commorantur, quoniam ut recte observat
Cardinalis de Luca in annotatione ad Concil. Tri-
dent. *disc.* 24. *num.* 22. *et sequent.* in Civitatibus,
aliisque locis civilibus, in quibus cum decore vi-
vitur, vestes Clericales sunt longae ultra talos;
in parvis autem, vel obscuris locis, ob Clerico-
rum paupertatem, vix ad genua descendunt, ita
tamen, ut ob diversum usum a saecularium ve-
stibus adhuc distinguantur, attendendo simul ad
diversitatem Regionum, vel personarum varios
usus secundum consuetudinem locorum, nam con-
suetudo est optima Legum interpres; *c. Cum di-*
lectus 8. *de consuetudine, et l. Si de interpretatione,*
ff. de legibus, Glossa *in cap. Clerici Officia* 15. *de*
vita, et hon. Clericor. vers. de auratis, Bellet. *p.* 1. §.
16. *de Disciplina Cleric. num.* 12.

39 De primo ad ultimum vestes Clericorum debent
sic suo statui esse decentes, ut nec sint pomposae,
aut vanam jactantiam, vel superfluitatem redolen-
tes; *cap. Parsimoniam* 5. *dist.* 41. *cap. omnis jactantia*
1. *cap. Praecipimus* 5. *caus.* 21. *quaest.* 4. *et cap*
Multa sunt 1. *Ne Clerici, vel Monachi;* nec sor-
didae, vel laceratae, ne vilescat dignitas Clerica-
lis; sed inter utrumque praeseferant medium ali-
quod cujuscumque statui, et ordini conveniens.
Ita Abbas *in cap. Clerici Officia* 15. *de vita et honest.*
Clericorum num. 17. Bellet. *loc. cit.* §. 15. *num.* 18.
et seq. Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. cap.* 40. *num.*
27. et communis aliorum cum Sancto Hieronymo,
qui *in Epistola* 1. *ad Nepotianum, cap.* 11. sic ad
propositum scribit: *Vestes cultas aeque devita ut*
candidas; ornatus ut sordes pari modo fugiendae
sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.
Unde Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 6. *de* 40
reformat. expresse statuit, quod oportet, *Clericos*
vestes proprio congruentes ordini semper deferre. Et
sess. 24. c. 12. *circa finem de reformat.* inter alia
praecipit, ut Clerici *vestitu insuper decenti tam*
in Ecclesia, quam extra assidue utantur. Caveant 41
igitur Clerici, ne nimio cultu in vestitu utantur,
scientes quae detestando eorum culpam scribit
Sanctus Gregorius his verbis: *Sunt nonnulli, qui*
cultum subtilium pretiosarumque vestium non putent
esse peccatum, quod si videlicet culpa non esset, ne-
quaquam Sermo Dei tam vigilanter exprimeret, quod
Dives, qui torquetur apud inferos, bysso, et purpura
indutus fuisset. Ut enim inquit S. Bern. *de conside-* 42
ratione lib. 8. c. 11. *Forma vestium deformitatis*
mentium, et morum indicium est, quid sibi vult,
quod Clerici, aliud esse, aliud videri volunt? Nempe
habitu Milites, quaestu Clericos, actu neutrum exhi-
bent; nam neque pugnant, ut milites, nec ut Clerici
evangelizant. Contra enim tales Clericos nimium 43
cultum, aut affectatam compositionem ostentantes
sic declamat Sanctus Hieronymus de custodia Vir-
ginitatis ad Eustochium scribens: *Sunt,* inquit,
quidam mei Ordinis, quibus omnis cura est in vesti-
bus, si bene oleant, si pes laxa pelle non polleat, crines
calamistri vestigio rotantur, digiti annulis radiant,
et ne plantas humidior via spargat, vix imprimunt
summa vestigia; tales cum videris, sponsos magis
existimato, quam Clericos. Non inficior tamen, 44
quod non sit laudandus juxta qualitatem, et Di-
gnitatem personarum decor, et competens vestium
ornamentum, quae morum manifestissima signa
esse solent, dummodo in his redoleat Clericalis
modestia, et caveatur excessus; inquit enim S.
Ambrosius *lib.* 1. *Offic. Decor corporis non sit af-*
fectatus, sed naturaliter simplex, neglectus magis,
quam exquisitus: non pretiosis, aut albentibus indu-
tus sit Clericus vestimentis, sed communibus, ut ho-
nestati, et necessitati nihil desit, nihil accedat ni-
toris.

Tonsura Ecclesiastica secundum Divum Isido- 45
rum Hispalensem Episcopum *lib.* 2. *de Offic. Ec-*
cles. cap. 4. et Concilium Aquisgranen. sub Ludo-
vico Pio *cap.* 1. originem sumpsit a Nazaraeis, qui
hoc praestabant in signum cujusdam devotionis,
a quibus desumpserunt postea Apostoli, et in Ec-
clesiasticum usum traduxerunt, ut quicumque
Ordinibus Ecclesiasticis essent initiandi, praeciso
crine praesentarentur. Ita refertur in dicto Con-
cilio Aquisgranen. sub Ludovico Pio *cap.* 1. his
verbis: *Tonsurae Ecclesiasticae usus a Nazaraeis*
(ni fallor) *exortus est, qui prius crine servato di-*

vina post magnam vitae continentiam devotione completa caput radebant, et capillos in igne sacrificii ponere jubebantur, scilicet ut perfectionem devotionis suae Domino consecrarent. Hujus exempli usus ab Apostolis introductus est, ut hi, qui Divinis cultibus mancipati Domino consecrantur, quasi Nazaraei,
46 *idest, Sancti Dei crine praeciso innoventur.* Beda *lib.* 5. *Historia Anglorum cap.* 22. refert Divum Petrum primum omnium hanc Tonsuram detulisse, et fuisse ejusdem institutorem secundum morem substantialem, qui servatur in Ecclesia. Occasionem hujus institutionis refert Sanctus Germanus *in Theorica rerum Eccles.* prout habetur *in tom.* 4. *Bibliothecae antiquorum PP.* quod cum D. Petrus Antiochiae Christum Crucifixum maximo eum ardore praedicaret, nonnulli hostes nominis Christiani in ignominiam ejusdem caput illi abraserunt; unde postea factum est, quod illud, quod fuit factum in opprobrium, verteretur in gloriam, juxta illud S. Leonis Papae *Sermon. in Natali S. Laurent. In honorem transierunt triumphi*
47 *etiam instrumenta supplicii.* Hinc huic mysteriosae Tonsurae talem coepit habere venerationem Ecclesia, ut licet non desint aliae piae considerationes, eam recepit etiam propter hanc reflexionem, tamquam insigne proprium Clericatus, ut scribit Petrus Patriarcha Antiochenus *in Epist. ad Cerularium*, quam refert Baron. *anno* 1054. *num.* 41. et Berninus *in Historia omnium Haeresum tom.* 1. *fol.* 24. his verbis: *Nos Coronam in capite gestamus pro veneratione Principis Apostolorum Petri, super quem Dei Ecclesia est superaedificata. Quod enim impii illi ad contumeliam illius Sancti, excogitaverunt, hoc nos pie ad gloriam, et honorem ipsius fa-*
48 *cimus.* Et quo de facto Tonsura Ecclesiastica fuerit in usu usque de tempore Apostolorum habetur etiam ex Sacra Scriptura. In *capite enim* 18. *Act. Apostolor.* legimus Priscillam, et Aquilam hanc tonsionem capillorum adhibuisse, et hoc idem servasse Paulum Apostolum, et quatuor alios Christi discipulos, legimus *cap.* 21. *dict. Actuum Aposto-*
49 *lor.* Unde patet, quam erronee, et temere asserat Calvinus hujus Clericalis Tonsurae acerrimus hostis, et oppugnator, hunc morem tundendi originem dumtaxat habuisse temporibus Divi Augustini, ut sic ostendat hanc Tonsuram esse novum figmentum Ecclesiae, *lib.* 4. *Instit. cap.* 19. *num.* 27. Verum et si Catholici omnes haereticos, qui Clericalem Tonsuram derident, jure, ac merito castigandos putent, sunt tamen ex ipsis, qui ejus institutionem ab Apostolis repetendam non esse censeant. « Merito, *inquit Editor Summae* » *Ven. Monetae advers. Cath. et Valdenses not.* 6. *in* » *cap.* 6. *lib.* 4. *pag.* 309. *seq.* ab Ecclesia, et non » ab Apostolis coronae, tonsuraeque Clericorum » repetit institutionem. Etenim, etsi Germanus » Patriarcha Constantinopolitanus, in Theor. re- » rum Ecclesiast. et Beda lib. 5. Historiae Gentis » Anglorum Cap. 22. Petrum in coronam attonsum fuisse dicat in memoriam Dominicae Passionis, nonnullosque sequioris aevi Scriptores, » habeat sibi consentientes: quoniam tamen nullus Auctor, qui aliquam mereatur fidem, hoc » ipsum, prodiit, vereor ut illius testimonium suspectae sit fidei. Caeterum imagines quaedam Apostoli Petri veteres eum primis in fundo vitreorum vasculorum depictae editaeque a Bonarotio, et Boldetto, Petrum quidem exhibent aliquando Capillis detonsis in orbem, quamvis » pleraeque imagines sint generis ejusdem, nullam exhibentes Tonsuram. Quocirca ne ex his » quidem elici quidquam potest, quod Bedae suffragio sit. Itaque nulla nos impellit ratio, ut » Tonsurae institutionem a Petro repetendam esse » arbitremur. Ego trium priorum Ecclesiae saeculorum Clericos, ante redditam Christianis pacem Tonsuram non habuisse, aut perraros fuisse, qui haberent, puto; alioquin facile pro Christianis agnosci, extremoque supplicio affici potuissent; cum tamen illos revera Ethnici non » distinguerent. Sed quarto quintoque saeculo » eos, qui in Clericorum, aut Monachorum Collegium essent cooptati, totondisse capillos, compertum esse contendo. Nam Julianum Apostatam, cum Maximo Philosopho Ephesio sese tradidisset in disciplinam, in spemque Imperii esset erectus, uti spes tanta Constantium fugeret, » cutem abrasisse, et vitam Clerici fuisse professum, Auctor est Socrates *lib.* 3. *Histor. Capit.* » 1. Id vero contigit circa annum 351. velut sapienter animadvertit eruditissimus Cardinalis » Norisius in Lectionibus habitis in Acad. Pisana » *Lect.* 6. *Tom.* 4. *Opp. Edit. Veron.* Labuntur » ergo Thomassinus de *Discipl. Parte* 1. *Lib.* 2. » *Capit.* 37. *seqq.* et Bohemerus *Instit. Can. l.* 1. » *tit.* 5. §. 6. qui ajunt saeculo V. assumptam » fuisse Tonsuram a Clericis exemplum Monachorum sequutis, dum ex Monasterio tracti essent. » Suppetunt enim solidissima documenta, quibus » liquido evincatur Clericos ante V. saeculum Tonsuram gestasse longe a Monastica discrepantem. » Nam etsi Monachi tonderent se, coronam tamen » non gestabant. Quarto autem saeculo, et seqq. » patet Episcopos coronam habuisse adeoque etiam » Tonsuram ab ea Monachorum quae propria fuit, » diversam. Ita namque sciscunt testimonia Hieronymi, Paulini, Gregorii Nazianzeni, quae referuntur ab Halerio *Hierarch. Eccl. tom.* 1. *in* » *Append. art.* 2. §. 2. *pag.* 1063. *Edit. ann.* 1636. » et a Norisio *Lect.* 6. *De Tonsura Tom.* 4. *Opp.* » *Edit. Veron.* Verumtamen corona Clericorum » fuit, non qualis nunc defertur a Clericis, sed » qualis a Monachis nostrorum temporum gestari » solet. Synodus Toletana 4. *Can.* 41. *Omnes Clerici*, inquit, *vel Lectores, sicut Levitae, et Sacerdotes detonso superius toto Capite, inferius so-*

» *lam circuli coronam relinquant, non sicut hucusque in Galliciae partibus facere Lectores videntur, qui prolixis, ut Laici comis, in solo Capitis apice, modicum circulum tondent. Ritus enim iste in Hispania hucusque haereticorum fuit.* Paria habet S. Gregorius Turonensis in *vita S. Patricii cap.* 17. ubi de S. Nicetio loquitur. »

50 Tonsura Clericalis antiquitus fiebat raso desuper capite in modum spherae, et inferius quoque, ita ut patentibus auribus, sola capillorum corona circa caput remaneret; *c. Psalmista* 20. *dist.* 23.(*) ibi: *Clerici comam nutrire prohibentur, quorum caput desuper in modum spherae rasum esse debet; cap. Prohibita* 27. *ejusdem dist.* 23. ibi: *Clerici juxta Apostolum comam non nutriant; sed desuper caput in modum spherae radant;* et *cap. Non licet* 72. *ejusd. dist.* 23. ibi: *Nec oportet Clericos comam nutrire, et sic ministrare, sed attonso capite auribus patentibus;* ad eum videlicet modum, quo hodie Monachi, et Regulares capita sua radere consueverunt. Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. univers. c.* 40. *n.*
51 7. Progressu tamen temporis introductum fuit, atque hodie ab Ecclesia generaliter receptum, ut dicta corona capillorum a Monachis, aliisque Regularibus, nec non a Romano Pontifice retenta, reliqui Clerici saeculares loco ejusdem Coronae solummodo circulum aliquem modicum in superiori parte capitis abrasum gerant. Barbosa *loco*
52 *cit.* et testatur praxis communis. Et de tali corona procedit text. in *cap. Clerici* 15. *de vita, et honestate Clericor.* ubi loquendo de Clericis Saecularibus dicitur: *Coronam, et Tonsuram habeant congruentem,* idest congruentem cujuslibet statui, et Ordini, nam minor corona, seu circulus solet deferri a Clericis; major a Sacerdotibus, atque adhuc amplior ab Episcopis usque ad Summum Pontificem, qui etiam impraesentiarum retinet coro-
53 nam a primordiis Ecclesiae usitatam. Et in specie pro minoribus Ordinibus pro quantitate, et longitudine Tonsurae, seu Coronae assignatur mensura unius Regalis, seu minoris hostiae; pro Subdiaconatu paulo major; major etiam pro Diaconatu; pro Sacerdotio mensura Hostiae Majoris; pro Episcopatu longe major totum fere caput circumcingens, ut definitum est in Conc. Toletano IV. et Conc. Pla-
54 centino sub Urbano VI. Hujus autem Tonsurae, seu Coronae mystica significatio potissimum declaratur *in cap. Duo sunt genera* 7. *caus.* 12. *qu.* 1. his verbis: *Hi namque (scilicet Clerici) sunt Reges, idest se, et alios regentes, et ita in Deo Regnum habent; et hoc designat Corona in capite.* Hanc Coronam habent ab institutione Romanae Ecclesiae in signum Regni, quod in Christo expectatur. Rasio vero Capitis est temporalium omnium depositio. Et hoc ipsum diffusius declarat Glossa in *Clementina Quoniam* 2. *de vita, et honestate Cleric.* sub verb. *Et Tonsura*, ibi: *Circa hoc sciendum est, quod Clericis deputatis ad Divina ministeria competit rasura, et Tonsura in modum Coronae ratione figurae, quia Corona est signum Regni, et perfectionis, cum sit circularis carens angulo, in signum carentiae sordium, quia ubi angulus, ibi sordes; se ergo, et alios virtutibus regere, et sordibus mundare debent, et sic in Deo regnabunt.*

(*) Sed nunc omnes norunt eruditi, caput illud ad falsas decretales Isidori Mercatoris pertinere. (*Edit. Carin.*)

Clerici in Sacris, vel Beneficiati, licet in pri- 55
ma Tonsura, aut etiam in Minoribus Ordinibus constituti, si per longum tempus Tonsuram, et habitum Clericalem non deferant, et comam sine justa causa nutriant, peccant mortaliter, ut colligitur *ex cap. Psalmista* 20. *cap. prohibita* 21. *et cap. Non licet* 31. *dist.* 23. ubi *Clerici prohibentur comam nutrire*, et jubentur nonnisi *attonso capite auribus patentibus ministrare, et ex cap. Si quis ex Cleric.* 25. *dist.* 23. *et cap.* 4. *de vita, et honestate Clericor.* ubi sic praecise dicitur: *Si quis ex Clericis comam relaxaverit, anathema sit;* et ex Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 6. *de reform.* ubi cum maxima energia improperat hunc neglectum; vocat enim temeritatem, et Religionis contemptum, et imponit transgressoribus maximas poenas, sicuti imponit etiam graviores Sixtus V. in *Constitut.* incip. *Cum Sacrosanctum*, quod non posset fieri, nisi transgressio esset gravis culpa. Eo vel maxime quod ex *Concilio Romano* 1. *Zacharias cap.* 3. *et cap. Episcopi* 3. *caus.* 21. *qu.* 4. Clericus non deferens Habitum Clericalem supponitur Excommunicationi, ibi: *Communione privetur;* sicuti etiam Excommunicationi supponitur Clericus non deferens Tonsuram, et comam relaxans, *ex cit. cap. Si quis ex Clericis* 23. *dist.* 23. *et cap.* 4. *de vita, et honestate Clericor.* ibi: *Anathema sit.*
Non potest autem infligi Excommunicatio nisi pro- 56
pter gravem culpam, cum Excommunicatio sit poena gravissima, quam habet Ecclesia; *cap. Corripiatur* 17. *caus.* 24. *qu.* 3. ibi: *Qua poena in Ecclesia nulla major est.* Sic tenet Navarr. *in Manual. cap.* 25. *num.* 110. *et sequ.* Vasquez *tom.* 3. *in tertia parte disp.* 250. *cap.* 9. Sperell. *decis.* 66. *num.* 12. Bonacina *de Sacrament. disp.* 8. *quaest. unic. punct. ultim. num.* 3. Monacell. *tom.* 2. *tit.* 15. *formul.* 4. *num.* 2. et alii. Immo Panormit. *in* 57
cap. Si quis 4. *de vita et honestate Clericor.* Scotus *in* 4. *disput.* 24. *quaest.* 2. *art.* 1. *conclus.* 2. Silvester *verb. Clericus* 2. §. 2. *vers.* 4. *peccat*, Banez *Secunda secundae quaest.* 2. *art.* 1. statuunt indefinite omnes Clericos, qui per longum tempus negligunt Tonsuram, seu Coronam gestare, peccare lethaliter. Videatur tamen Clementina *Quoniam* 58
2. *de vita, et honestate Clericor.* Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 6. *de reformat.* et Constitutio Sixti V. incipiens *Cum Sacrosanctum*, ubi expresse fit sermo de Clericis in Sacris, vel Beneficium Ecclesiasticum, aut saltem Jus ad illud habentibus,

et solum contra ipsos non deferentes Habitum, et Tonsuram Clericalem variae poenae statuuntur. Videatur etiam *Constitut.* Bened. XIII. incip. *Catholicae Ecclesiae* edita 2. Maji 1725. in qua aliae poenae decernuntur.

59 Notanter vero fuit dictum *sine justa causa*, quia dantur plures casus, in quibus habetur justa causa non deferendi Habitum, et Tonsuram pro aliqua differentia temporum, locorum, et circumstantiarum. Ita Barbosa *lib.* 1. *Jur. Ecclesiast. univers. cap.* 40. *num.* 32. *et sequent.* et communis aliorum. Primo nullam incurrit culpam, et poenam Clericus incedens absque Habitu, et Tonsura Clericali, quando id faciat ex causa justi timoris; *cap. Clerici Officia* 15. *de vita, et honestate Clericor.* ibi: *Nisi justa causa timoris exegerit Habitum transformari*, ut esset in Clerico, qui transiturus esset per loca infidelium, vel haereticorum cum periculo vitae, aut metu servitutis, verberum, aut alterius gravis incommodi; ut refert Glossa *in cap. Clericus de vita, et honestate Clericor.* verb. *Relaxaverit*, de quodam Clerico, qui a Papa reprehensus, quod sine Tonsura, et Habitu Clericali Romam accessisset, sequentibus versibus sese excusavit:

Tutius ut peterem Laïci sub imagine Romam,
Fas fuit, ut sinerem luxuriare Comam.

60 Secundo, nullam incurrit culpam, et poenam, qui non defert Tonsuram propter infirmitatem, vel non defert Habitum proprio Ordini congruentem ratione magnae paupertatis. *Clementina Quoniam* 2. *de vita, et honestate Clericor.* ubi excipiuntur illi, qui id faciunt ex aliqua causa rationabili, ibi: *Praeterquam ex causa rationabili;* Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 40. *num.* 33.
61 *et* 74. cum plurimis aliis. Tertio, nullam incurrit culpam, et poenam, qui domi suae atque in occulto Habitum Clericalem dimittit. Gloss. *in dicta Clement. Quoniam* verb. *Publice*, Ancharanus *ibidem num.* 2. Barbosa *loco cit. n.* 35. *et in collect. num.* 2. *de vita, et honestate Clericorum, et in Trident. sess.* 14. *cap.* 6. *de reformat. num.* 12. cum multis aliis, *quia d. Clement. Quoniam* loquitur de deferente publice vestes alienas, adeoque secus est discurrendum, quando deferuntur solummodo domi, et occulte sine spretu; tum quia iste talis non dimittit Habitum, ne deferat, sed ut paulo post assumat, quo casu non dicitur dimisisse, sicuti etiam abesse non dicitur, qui statim est reversurus; *l. Postliminii jus* §. *captivus, et*
62 *l. Nihil, ff. de captio. et postlim. rev.* Quarto, nullam incurrit culpam, et poenam Clericus itinerans, vel peregrinans, qui in itinere brevioribus utitur vestibus; *arg. cap. Episcopi* 3. *caus.* 21. *quaest.* 4. ibi: *Praeterquam si in itinere longo tempore ambulaverit;* et ita rescripsit *Sac. Congreg. Episcop. et Regul. Archiep. Ulissiponensi* 18. *Octobris* 1589. Quinto, excusatur Clericus, qui semel 63
Habitum dimisit; is enim propter unicam Habitus dimissionem non debet Beneficio, vel Fori privilegio privari, sed requiritur, ut tantum perseveret, quod publice pro Laico habeatur. Ita Farinac. *in praxi Crimin. quaest.* 8. *num.* 68. Piasec. *in praxi Episc. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 14. *vers. excusetur;* Ugolin. *de Offic. et potest. Episcop. cap.* 12. §. 6. *num.* 3. Barbosa *loc. cit. num.* 32. Card. de Luca *in annot. ad Concil. Trident. disc.* 24. *n.* 32. asserens delationem Habitus moraliter, non autem physice intelligendam esse; et favet textus *in leg. Quid quid iracundiae ff. de regul. Jur.* ubi in brevi reversa uxor divertisse non videtur.

Clericorum delectus, et regimen Episcopis summopere commendatur. Bened. XIV. *tom.* 1. *Constitut.* 2. incip. *Ubi primum* §. 1. 64

Clerici operam dare debent instruendis fidelibus in Doctrina Christiana. Idem *Constit.* 42. incip. *Etsi minime* §. 5. 65

Clerici antequam ordinentur in sacris, studium saltem Theologiae Moralis praemittere tenentur; 66
ita enim intelligenda est sanctio Tridentini *sess.* 23. *cap.* 14. injungens, ut ordinandi *ad populum docendum ea, quae scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda sacramenta, comprobentur;* atque hoc injunctum esse a Benedicto XIII. confirmando Bullam *Apostolici ministerii etc.* datam pro reformatione Cleri Hispani, et tamquam normam pro aliis Episcopatibus, firmatur *Instit. Eccl.* 2. §. 4. *et* 5.

Sacerdotum penuria non satis est causae, ut Clerici illiterati ad Sacros Ordines promoveantur, 67
ut a Sac. Cong. Conc. decisum refert Fagnan. *in cap. Quaeris n.* 18. *de aetat. et qualit. praeficiend.*

Clerici ordinandi in sacris cogendi sunt ad praemittenda exercitia spiritualia decem dierum, ut 68
olim Episcopis Italiae, et Insularum adjacentium mandavit in encyclica Innocentius XI. et alia encyclica innovavit Clemens XI. *Instit. Eccles.* 104. §. 5.

Non debet Episcopus praecipere, ut Clerici minoribus ordinibus initiati, vel etiam majoribus 69
Subdiaconatus etc. ad Sacros Ordines ascendant, etiamsi id facile constituat ad evitanda scandala minorum Clericorum, qui otio et vitiis se dedunt, id enim Ecclesiasticae disciplinae repugnat; *de Synod. Dioeces. lib.* 12. *cap.* 4. §. 2. *nov. edit.* Id 70
tamen verum est, si quidem Clerici nullum Beneficium Ecclesiasticum obtineant, vel obtineant quidem Beneficium, sed non ex illis, quibus adnexum est onus suscipiendi Sacros Ordines. *Ibidem.* §. 3. Qui enim obligationem beneficio suo adnexam neglexerunt, beneficio privantur; ex Trident. *cap.* 12. *sess.* 24. *de reform.* nisi tamen justo impedimento excusari possint; *ibid.* §. 6. saltem dummodo hoc impedimentum ab illis praevisum fuerit, antequam beneficium acceperint.

Excipitur tamen, nisi aliter exposcat necessitas Ecclesiae. *Ibid.* §. 7.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

71 Christiani vel Clerici sunt vel Laici. Dicuntur
Clerici, qui servitio Ecclesiae tanquam Ministri
72 ejus publici dicati sunt. Reliquus coetus Fidelium
73 nomen habet Laicorum. Clerici vero pro duplici
functionum genere, scilicet Sacerdotio et Mini-
74 sterio, sunt duplicis generis. Sacerdotium Epi-
scoporum et Presbyterorum proprium est; Mini-
sterium Diaconorum, et reliquorum Clericorum.
75 Gradus Clericorum diversi vocantur Ordines,
quos omnes eminenter continet Episcopatus. Con-
sule Fleury *Instit. Ecclesiast. part.* 1. *cap.* 3.
per tot.

76 Primis saeculis Clerici a Laicis nec Capillis,
nec Vestibus, nec certo Habitu fuerunt distincti.
77 Quum enim Clerici crudelius quam Laici a Paganis
vexarentur, noluerunt sine necessitate mala hoc
78 pacto sibi arcessere. Integra fuit libertas haec ad
saeculum quintum usque. Anno enim 428. Coe-
lestinus Papa *Epist.* 2. scribit, tunc temporis ne
Episcopos quidem externo Habitu distinctos a
Christianis fuisse. (*)

79 Tonsuram primis quinque Ecclesiae saeculis
datam haud fuisse separatim ab omni Ordine,
sed simul cum primo Ordine veluti ritum ejus
collationi adnexum, sentit Morin. *de ordinat. part.*
80 3. *exercit.* 15. *cap.* 3. At Mabillon. *ad part.* 1. *saecul.*
3. *Benedictin. num.* 19. Christianus Lupus *in scho-
liis ad Canon.* 13. *Concil. Oecumenici VII.* tenent,
tonsuram ante tempus a Morino praefixum, da-
tam fuisse separatim, et ante susceptionem ali-
cujus Ordinis.

81 Quomodo autem Tonsura ab omni Ordine separari coeperit, ita narrat Morinus: « Parentes » filios suos impuberes, immo fere infantes Ecclesiasticis officiis consecrabant, et Episcopis instituendos offerebant. Eos Episcopi in eadem domo educandos, et instituendos curabant, ut » essent Cleri reparandi velut seminarium. Eorum institutioni senex aliquis e Clero praeficiebatur, atque ut plurimum Archidiaconus. » Quum autem propter aetatis infirmitatem Ostiariorum, aut Lectorum Officiis in Ecclesia » fungi non possent, Ordines illos illis non conferebant, sed solum Tonsuram cum Veste Clericali; Tonsuram ideo ab ordine separantes, » ne Pueri isti Ecclesiae Ministeriis Parentum » pietate devoti, ut prorsus saeculares, et profani hominum oculis comparerent; longo post » tempore quod in pueris fiebat propter aetatis » infirmitatem, in aetate valentibus usurpatum » est, Tonsuraque Clericalis, ut Ordo quidam ab » aliis separatus, quibuscumque separatim collata est. »

Probatio Tonsurae fieri potest per literas, vel 82
ipsius Tonsurae, vel superiorum Ordinum. Van-
espen. *Jur. Eccles. univers. par.* 1. *tit.* 1. *num.* 8.
ubi quod, qui est in possessione Beneficii, is Ton-
suram probare haud teneatur.

Occasio, qua factum est, ut Clerici peculiares 83
Vestes elegerint, ex Monasticis moribus tracta
est. Confer Bohemer *in decretal. lib.* 3. *tit.* 1. §.
22. *et plur. seq.* (**)

De varia vero Ecclesiae disciplina circa Vestem 84
Clericalem consule Thomassin. *de veter. et nov.
Eccles. disciplina tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 43. *num.* 44.
utrobique *per tot.*

De amictu sive veste Clerici in praesens con- 85
venienti *difficile* (inquit Vanespen. *Jur. Ecclesiast. univers. part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 2. *num.* 5.) *est generaliter determinare, quum pro temporum, et locorum varietate varium esse, ac mutari posse indubium sit. Assumenda ergo est Vestis, quae pro loci et temporis conditione honestati, et modestiae Clericorum sit conveniens, ita ut exterius modestiam, vitamque Clericalem omnibus ostentet, nihilque mundani fastus aut vanitatis saecularis praeferat.* Confer etiam Card. de Luca in *adnot. ad Concilium Tridentinum disc.* 24. *num.* 21. *et sequent.*

ARTICULUS II.

CLERICUS QUOAD PRIVILEGIUM FORI, ET CANONIS.

Per privilegium *Fori* intelligitur illud, vi cu- 1
jus quis exemptus est ab omni potestate, et ju-
risdictione Fori saecularis, adeo ut non possit
amplius a Judice saeculari in Judicium trahi,
carcerari, vel puniri, sed dumtaxat a Judice Ec-
clesiastico; ut colligitur *ex cap. Si Imperator* 11.
Distin. 96. et est *Communis*, et dicitur *Fori* a
Foraneo Rege, qui primus Graecis Legem dedit;
cap. Forus 10. *de verbor. singnificat.* Per privile- 2
gium *Canonis* intelligitur illud, vi cujus omnes
offendentes, seu manus violentas injicientes in

(*) Auctor *Additionum ex aliena manu* et plerique alii de Clericorum vestibus autumant, saeculo ecclesiae quinto nondum Clericos quoad vestes a laicis fuisse distinctos; sed postquam barbari Italiam invaserunt vestimentorum brevium usum fuisse invectum. Quaedam vero nobis occurrunt monumenta in ecclesiastica historia, quae suadere videntur aliquod fuisse discrimen inter Clericorum et laicorum vestes ante quintum ecclesiae saeculum. Re quidem vera Concilium Carthaginense IV. habitum anno 398. *can.* 45. ita statuit: *Clericus professionem suam, et in habitu, et in incessu probet.* Et ut alia documenta, quae ad hanc rem faciunt, omittam, unum Salvianum, Scriptorem V. saeculi adducam, *lib.* 4. *de Guber. c.* 7. clare distinguentem habitum saecularem a clericali. Locus autem Coelestini Pontificis, qui nobis obtruditur, minime contrariae sententiae fautoribus suffragatur. (*Edit. Casin.*)

(**) Nobis minime arridet haec Bohemeri sententia: peculiares Clericorum vestes Monachorum moribus acceptas referre debere. (*Edit. Casin.*)

Clericos, vel Monachos ipso facto excommunicationem incurrunt; et dicitur *Canonis*, quia continetur in Canone 15. Concil. II. Lateranensis sub Innocentio II. *cap. Si quis suadente Diabolo* 29. *caus.* 17. *qu.* 4. ibi: *Si quis suadente Diabolo hujus Sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel in Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat, et nullus Episcoporum illum praesumat absolvere (nisi mortis periculo urgente)* *donec Apostolico conspectui praesentetur, et ejus
3 mandatum suscipiat.* Clerici, et Monachi, seu Regulares gaudent privilegio Fori, adeo ut ipsi ad Judicium Fori saecularis trahi non possint. *Communis, et indubitata apud omnes.* Et quidem neque in casibus civilibus; *cap. Bene quidem* 1. *Dist.* 96. *cap. In Canonibus* 57. *caus.* 16. *quaest.* 1. *cap. Ecclesia S. Mariae* 10. *de Constitutionibus, cap. Qualiter, et quando* 17. *de Judiciis, cap. Si diligenti* 12. *de Foro competent. et Authentic. Statuimus, de Episcop. et Cleric.* cum similibus. Et neque in causis criminalibus; *cap. Nemo numquam* 1. *cap. Nullus Judicum* 2. *cap. Relatum* 13. *caus.* 11. *quaest.* 1. *cap. At si Clerici* 4. *de Judiciis*, cum concor-
4 dantiis. Nomine Clericorum, quantum ad privilegium Fori, veniunt omnes omnino Clerici, sive sint primae dumtaxat Tonsurae, aut in Ordinibus Minoribus constituti; *cap. Cleros, Dist.* 21. *et cap. Cum contingat de stat. et qualit. praeficiend.* dummodo habeant conditiones de Jure requisitas; *c. ultim. de Cleric. conjug. in* 6. et Conc. Trid. *sess.* 23. *cap.* 6. *de reformat.* Sive sint constituti in Ordinibus Majoribus; *cit. cap. Cleros Dist.* 21. Aut etiam in dignitate Ecclesiastica; *cap. Cum tibi* 18.
5 *de Verbor. significat.* et Glossa final. ibi. Sic etiam nomine Clericorum, quantum ad privilegium Fori, veniunt Monachi, et Regulares omnes Religionum ab Ecclesia approbatarum, tam Professi, etiam Conversi, quam Novitii; immo et Moniales, earumque Conversae, et Novitiae. *Est Communis;* omnes enim tales sunt personae Ecclesiasticae, ac Dei Servitio Divinisque Ministeriis specialiter deputatae, atque ideo in materia favorabili, ut est ista, veniunt nomine Clericorum, *ut c. Quisquis inventus* 21. *et cap. Si quis suadente* 29. *caus.* 17. *quaest.* 4.

6 Clerici tamen Minoristae non gaudent privilegio *Fori*, nisi habeant aliquam ex tribus illis conditionibus, quas requirit in ipsis Concilium Trident. *sess.* 23. *c.* 6. *de reformat.* his verbis: *Is etiam* (idest prima Tonsura initiatus, aut in Minoribus Ordinibus constitutus) *Fori privilegio non gaudeat, nisi Beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem Habitum, et Tonsuram deferens, alicui Ecclesiae ex mandato Episcopi inserviat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel universitate, de licentia Episcopi, quasi in via
7 ad Majores Ordines suscipiendos versetur.* Sufficit vero quaelibet trium conditionum a Concilio Tri**dentino requisitarum, ut Clericus Tonsura Clericali insignitus, vel etiam in minoribus Ordinibus constitutus gaudeat privilegio Fori, nam Concilium ibidem loquitur sub disjunctione, *Aut, vel*, uti patet ex ipsis verbis mox citatis, et ex *Regul.* 76. *Juris in* 6. *In alternativis sufficit alterum impleri*, et in alternativa dispositione unum in effectu continetur; *l. Cum illud* 25. *ff. quando
dies l.* Unde Clericus habens Beneficium gaudet** 8
privilegio Fori, licet Clericalem Habitum et Tonsuram non deferat, et Ecclesiae non inserviat, ut expresse declaravit Sacra Cong. Concil. teste Fagnan. *in c. Inter caetera* 5. *de rescriptis num.* 3.
Immo gaudet privilegio Fori Clericus primae Ton- 9
surae*, qui Beneficium Ecclesiasticum a se possessum resignavit, reservata sibi pensione, licet in Habitu, et Tonsura non incedat. Ita Fagnan. *in cap. Ad audientiam* 31. *de rescriptis n.* 127. *et num.* 131. ubi refert Gregorium XIII. *Die* 8. *Decembr.* 1576. declarasse, Pensionarium censeri Beneficiatum ad effectum gaudendi privilegio Fori Ecclesiastici, de quo Concilium loquitur; idque duabus rationibus: Primo, quia Cancellaria habet Pensionarium pro Beneficiato, ideo vult exprimi in Bullis Pensiones, sicut Beneficia; secundo, quia Sanctus Pius Bulla sua coegit Pensionarium ad dicendum Officium saltem Beatae
Virginis. Quinimmo Clericus primae Tonsurae, 10
seu Minorista non incedens in Habitu, et Tonsura Clericali gaudet privilegio Fori, nedum quando possidet Beneficium, seu Beneficium possessum resignavit cum pensione, sed etiam ante adeptam Beneficii possessionem, dummodo constet de valida collatione. Ita Flaminius Paris. *lib.* 7. *de resignat. benefic. q.* 1. *n.* 46. *et* 47. asserens quod fuerit resolutum in Sac. Cong. Conc. 16. *Julii* 1587. Beneficiatum gaudere privilegio Fori ante adeptam possessionem; et sic decrevisse refert etiam Fagnan. *in cap. si quis, de Foro competent. num.* 44. et tenet Gigas *de pensionibus qu.* 94. *n.* 12. Lezana *in Summa tom.* 3. *verb. Clericus n.* 20. et plurimi apud Barbosam *lib.* 1. *Juris Eccles. univers. cap.* 39. §. 2. *n.* 14. Et ratio est, quia in Beneficialibus non attenditur principaliter possessio, sed titulus; *arg. c. Ex frequentibus* 3. *de institutionibus.* Tum quia in possessione non est aliquid spiritualitatis, ut dicit Abbas *in cap. quod in dubiis n.* 8. *de renunciat.*

Clericus Tonsuratus, vel Minorista non habens 11
Beneficii possessionem, nec titulum, nec pensionem, ut Fori privilegio gaudeat, requiritur, et sufficit unum ex tribus infrascriptis, videlicet quod Clericalem Habitum, et Tonsuram deferens alicui Ecclesiae de mandato Episcopi inserviat: vel quod Clericalem Habitum, et Tonsuram deferens in aliquo Seminario de licentia Episcopi degat; vel quod in Habitu, et Tonsura incedens in aliqua Schola de licentia Episcopi versetur. Sic

decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. refert Armendar. *in addit. ad recopilat. legum Navarrae lib.* 2. *tit.* 19. *l.* 1. *de foro compet. n.* 2. Barbosa
12 *in Conc. sess.* 23. *c.* 7. *de reform. n.* 20. Ita tamen, ut habitum Clericalem, et Tonsuram simul deferat; non enim sufficit gestatio Habitus, vel Coronae pro gaudendo privilegio Fori; Armendar. *loc. cit. n.* 13. Aloysius Ricc. *in decis. Curiae Archiepisc. Neapol. par.* 4. *dec.* 154. Barbosa *in Conc. loc. cit. num.* 21. *et lib.* 1. *Juris Ecclesiast. c.* 39. §. 2. *num.* 23. et sic decrevit Sacra Congreg. Conc. *super controversiis Jurisdictionalibus in Ariminen.*
13 21. *Januar. et* 28. *April.* 1626. Clericus Minorista in Habitu, et Tonsura deserviens Ecclesiae, gaudet prilegio Fori, licet non deserviat ex mandato Episcopi. Sacra Congr. Concil. *in Valentina*
14 29. *Jun.* 1628. Sic etiam Clericus inserviens alteri Ecclesiae, quam cui fuit adscriptus, gaudet privilegio Fori. Sic decisum fuisse a S. Congreg. Conc. referunt Prosper de Augustino ad Quarant. *in Summa Bullarii verb. Habitus*, Genuens. *in prax. Cur. Archiep. Neapol. cap.* 7. *n.* 1. ubi dicit, quod cum do *anno* 1586. *mense Decembr.* ad instantiam Vicarii Archiepiscopi Neapolitani propositum fuisset dubium: *An Clericus alteri Ecclesiae inserviens, quam cui fuit adscriptus, Fori privilegio gaudeat;*
15 *Congregatio censuit gaudere.* Immo licet nulli Ecclesiae esset adscriptus, talis Clericus alicui Ecclesiae inserviens, adhuc gauderet privilegio Fori, prout decisum fuisse a Sacra Congreg. Conc. refert Sperell. *decis.* 26. *n.* 31. ubi dicit ipsam decisionem emanatam fuisse ad instantiam Episcopi Ferrariensis, et extare apud se in forma probante, et a bonae memoriae Cardinali Lancellotto subscriptam tenoris sequentis: *An Clericus in Minoribus Ordinibus constitutus, Clericalem Habitum, et Tonsuram deferens, atque Ecclesiae inserviens, gaudeat privilegio Fori, si alicui Ecclesiae adscriptus non sit?* Sac. Congreg. Conc. Trident.
16 interpretum *censuit gaudere.* Pluries enim, dicit *ibid.* Sperell. rescripsit ipsa Sac. Congregat. mandatum Episcopi non esse necessarium; quia, ut dicit Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 39. §. 2. *num.* 36. qualitas mandati, vel licentiae Episcopi est levis, satisque est concurrere quae potiora sunt, nempe Tonsurae, et Habitus Clericalis delationem, et servitium Ecclesiae, vel commorationem in aliqua Schola, aut Universitate; et facit ad hoc alia decisio Sac. Congregat. ab ipso Barbosa mox citato addacta, tenoris ut sequitur: « Joannes Jacobus Cuperchinus Clericus Romanus, qui prima Tonsura in Urbe initiatus, quatuor Minores Ordines Panormi cum dimissoriis Illustr. Urbis Vicarii suscepit, Romam reversus, et Habitu Clericali incedens, studiis incumbens, Collegium S. Thomae frequentavit, et licet nulli esset adscriptus Ecclesiae tamen non destitit, diebus praecipue Festivis, et aliis, Sacrificio Missae inservire in Ecclesia S. Jacobi Incurabilium, et alibi. Mox causa honoris sororem occidit, dubitatur an gaudeat Fori privilegio? Fiscus respondet eum non gaudere, quia neque Beneficium habet, neque est adscriptus Ecclesiae, neque versatur in Scholis de licentia Episcopi, ut requirit *Conc. Trid. sess.* 23. *c.* 6. *de reform.* » *Die* 30. *Jun.* 1609. S. Congr. Conc. « perpendit secundum ea, quae proponuntur, in hoc casu concurrere omnia requisita, ut hic Clericus gaudeat privilegio Fori; est enim initiatus prima Tonsura, incedebat in Habitu, et Tonsura, et Ecclesiae inserviebat, immo in Schola versabatur, quia publicam dialecticae lectionem in aedibus S. Mariae super Minervam audiebat. »

Clericus si Habitum a se gestari solitum ali- 17
qua occasione ad breve tempus deposuerit, non ideo Fori privilegium amittit. Sic decrevisse Sacram Congregationem Concilii refert Fagnan. *in c. si quis* 1. *de Foro competent. n.* 20. Sic Clericus 18
Beneficiatus solitus incedere in Habitu, et Tonsura, licet aliquando talem gestationem intermiserit, non incidit in poenam privationis Beneficii impositam a Sixto V. in Constitutione incip. *Cum Sacrosanctum*, et ex consequenti non amittit Fori privilegium, sed eo tamquam Beneficiatus debet gaudere ad praescriptum Concil. Trid. *sess.* 23. *c.* 6. *de reformat.* Sic censuit Sacr. Congr. ejusdem Conc. 6. *Octob.* 1612. Immo Clericus Beneficio 19
privatus ex d. Bulla Sixti V. eo quod Habitum, et Tonsuram non detulerit, Fori privilegium non amittit ante latam a Judice Ecclesiastico declaratoriam super facto, idest quod Habitum, et Tonsuram Clericalem minime gestaverit. Sic declaravit ead. Sacr. Congreg. *d. die* 6. *Octob.* 1612. Clericus non Beneficiatus, solitus tamen Eccle- 20
siae inservire, et in Habitu, et Tonsura incedere, si noctu, vel interdiu in Habitu Laicali deprehendatur cum armis, gaudet privilegio Fori, quia ex ipsa consuetudine Habitum jugiter deferendi colligitur esse in ipso Clerico voluntatem illum reassumendi, ex notat. per Menoch. *l.* 6. *praesumpt.* 37. *num.* 28. et facit textus *in* §. *Pavonum, Institut. de rer. divis.* Mutatio autem voluntatis non praesumitur, nisi probetur; *l. Qui voluntatem, ff. de probat.* tum quia, cum versemur in materia poenali, et odiosa amissionis privilegii Fori, factum non dicitur, quod factum non durat, *cap. Nam et ego: de verbor. significat. cum concord.* de quibus ibi per Glossam *in verb. Quasi nunquam esset;* Abbas *consil.* 69. *num.* 1. *col.* 1. *vers. sed his non obstantib.* Brevi enim reversa uxor, nec divertisse videtur; *l. Divortium, ff. de Divortio; l. Quidquid color, ff. de regul. jur.* nec dicitur versum, quod versum non durat; *l. si pro Patre §. versum, de in rem verso*, et sic qui Habitum Clericalem dimisit, illum statim reas-

sumpturus, censebitur non dimisisse; *argum. cap. ad nostram, de Regular.* ibi: *Statim poenituit,*
21 *quod Habitum induisset;* et Glossa *ibid.* Clericus gaudet privilegio Fori non obstante Irregularitate contracta ob homicidium. S. Congregat. Im-
22 munit. *in Alatrina* 13. *Aug.* 1658. Clerici enim non possunt citari ad Forum Laicalem. S. Congreg. Immunit. *in Nullius Mensis Casini* 16. *Augusti* 1695.

23 Clericus, qui post commissum delictum, sine ulla fraude Clericatum assumpsit, gaudet privilegio Fori, tam quoad personam, quam quoad bona, quia privilegium superveniens universaliter eximit; *c. Frater noster,* et ibi Glossa *in verb. Aliquid, caus.* 16. *q.* 1. *c. cum Capella, de privileg.* et liberat ab obligatione, qua quis antea tenebatur; *c. ex antiquis, c. Fraternitatem; et c. si Servus dist.* 54. *l. penult. §. si post, et l. Spadonem §. scire, ff. de excusat. tutor. l. Is cui ff. de alim. et cib. legat.* et sic expresse decisum fuisse a S. C. Conc. refert Fagnan. *in c. cum magnus* 1. *de obligat. ad ratiocin. num.* 64.
24 Si vero post commissum delictum, in fraudem Clericatum assumpsit, gaudet adhuc privilegio Fori quoad personam; sic ead. Sacr. Congreg. Concil. teste Fagnano *loc. cit. n.* 64. *et* 76. et Sac. Congregat. Immunit. *in Regiensi* 28. *Maji* 1626. *et in*
25 *Januensi* 16. *Decemb.* 1642. At non gaudet privilegio Fori, quoad bona, si Judex Laicus post commissum delictum, ante illius promotionem, praevenit in causa. Qui enim post delictum assumit Clericatum in fraudem, quoad bona subest saeculari Jurisdictioni, et potest a Judice Laico puniri poena pecuniaria, et confiscatione bonorum, si Judex Laicus in causa praevenit, ut probat text. *in l. si quis postea, ff. de Judic.* qua ex lege desumptus est similis text. *in cap. Proposuisti, de Fore competent.* et sic decrevit Sac. Congregat.
26 Conc. apud Fagnan. *loc. cit. num.* 71. *et* 76. Judex tamen Saecularis praeveniens non potest in bonis talis Clerici procedere, nisi postquam Judex Ecclesiasticus pronunciaverit, eum in fraudem Curiae Saecularis promotum fuisse; necesse enim est, ut praecedat Judicis Ecclesiastici declaratio super fraude, et interim debet Judex supersedere; *cap. si Judex Laicus in fin. de sentent. excommun. in* 6. ibi: *Contra eum interim quivis processus Juris conquiescat;* et ratio est, quia cum ejus Jurisdictio sit fundata super hac qualitate fraudis, et ea circumscripta Clericus sit exemptus ab ejus Jurisdictione, etiam quoad bona ut diximus *num.* 23. priusquam de hujusmodi fraude constiterit, Laicus non est ejus Judex, ideoque de qualitate fraudis Jurisdictionem tribuentis ante omnia constare debet; *l.* 2. *§. sed si dubitetur, et l. si quis ex aliena, ff. de Judice;* et sic declaravit ead. Sac. Congr. ut refert Fagnan. *loc. cit. num.* 74. *et* 76.

27 Clericus, qui dimisso Habitu, et Tonsura deliquit, et postea Habitum, et Tonsuram sumpsit, et Ecclesiae inservivit, gaudet privilegio fori, nisi reassumpserit Habitum in fraudem. Fagnan. *in cap. cum magnus* 1. *de oblig. ad ratiocin. n.* 29. ubi refert, sic decrevisse Sac. Cong. Conc. Quae Con- 28
gregatio *die* 1. *Februar. et die* 26. *April.* 1607. censuit, spectare ad Judicem Ecclesiasticum declarare, an ipse Clericus reassumpserit Habitum in fraudem nec ne? Et ad hoc facit sequens casus. 29
Clericus primae Tonsurae a die, quo fuit ordinatus, per septem annos continuos non incessit in Habitu, et Tonsura, immo intra dictum tempus exercuit Officium Judicis; commisso delicto, fuit a Judice Laico inquisitus, citatus, et domi sistere jussus, sed arrepta fuga, reassumptoque Habitu coepit Ecclesiae inservire. Pro sua directione supplicat Episcopus Nicien. declarari:

1 *An iste Clericus gaudeat privilegio Fori?*
2 *An Episcopus possit Judici Laico fundanti super notorietate, et reassumptione Habitus in fraudem, inhibere ne procedat, nec quoad personam, nec quoad bona, donec ipse cognescat, an gaudere debeat?*
3 *An saltem id possit visis Literis primae Tonsurae?*
4 *An contra Judicem Laicum nihilominus non desistentem, possit procedere ad Censuras?*
5 *An possit Episcopus hanc causam sibi vindicare?*
6 *An debeat?*

Die 30. *Maji* 1676. Sacra Congregatio Concilii *respondit ad omnia affirmative.*

Utrum vero de fraude ista prius constare debeat ad hoc, ut judex laicus possit procedere realiter contra bona Clerici, quaestio est inter Doctores, in qua affirmativa sententia facilius admittitur. Porro in fraudem resumere habitum censeretur ille, qui post relictam vestem, crimenque commissum, actus in carcerem a Judice Saeculari, fuga se vel aliqua ratione subtraxit, tuncque Clericalem vestem resumpsit. Ita in Tract. *de Synodo Dioec. lib.* 7. *c.* 67. §. 2.

Quinimmo Clericus, etiamsi propria auctoritate 30
Habitum Clericalem reassumat post delictum, et processum, et fidejussionem det de se praesentando coram Judice Laico, gaudere debet Fori privilegio, et est liberatus a Jurisdictione Judicis Laici, quoad personam; quod si subsit fraus, quam judex Ecclesiasticus cognoscere, et declarare debet, potest Judex Laicus processui finem imponere, et contra illum realiter, quoad bona, procedere. Sacra Congregat. Concil. *in Papien.* 23. *Maji* 1626. Sacra Congregat. Immunit. *in Consentina* 16. *Septemb.* 1630. et in eadem Sac. Congreg. *Super controversiis jurisdictionalibus in Civitatis Castellanae* 18. *Februar.* 1631. Clericus 31
qui ante carcerationem reassumpserat Habitum, Fori privilegio gaudet. Sacra Congregat. Immu-

32 nit. *in Rossanen.* 18. *Mart.* 1631. Clericus reas-
sumeus Habitum, et Tonsuram post praetensum
delictum a se commissum, geudere debet privi-
legio Fori Ecclesiastici, tam quoad personsm,
quam quoad bona, etiam cx constitutionibus
Regui. Sacra Congreg. Immuuitat. *in Marsicana*
33 11. *Decembr.* 1646. Et licet Clerico reassumere
Habitum, absque alia liceutia Episcopi. Sacr.
Coog. Immuuit. *in Oritana* 18. *Augusti* 1654. (*)
34 Si tameu Clericus voluntarie, et expresse depo-
nendo Hebitum, ipsum renunciet iu actis Curiae
Episcopalis eum epprobatione, et acceptatiooe
Episcopi, et cum declaratioue, quod absque il-
lius liceutia Habitum uon reassumet; nou potest
propria auctoritate ipsum reassumere. Sacr. Con-
greg. Immun. *in Mazzarien.* 16. *Decembr.* 1642.
35 At vero si Clericus in carceribus detentus, aut
iu alio loco, quem tenet loco carceris, reouuciet
privilegiis Clericalibus, aut Beneficiis, poterit
Habitum reassumere Clericalem siue licentia Epi-
scopi, et jura ad Beneficium renunciatum, non
obstante decreto acceptationis, quia hujusmodi
reuuncistio tamquam metu carceris facta, pro
nulla babetur; *l. Qui in rarcerem, ff. quod met.
raus.* et bis declaravit S. Cougr. Episcopor. nem-
pe *in Aquipendii* 18. *April.* 1692. refereute Card.
Merlino, *et in Aversana* 13. *Junii ejusdem anni*
referente Eminentissimo de Abdua. Quod est ve-
rum, etiamsi carceratio esset justa, ut observat
Antonell. *de locis legal. lib.* 3. *cap.* 37. n. 9. Mona-
36 cell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 9. *n.* 35. Licet Clericus
per dimissionem Habitus, et Tonsurae, ante tri-
nam mooitiooem nou perderet privilegiom Fori;
ex cap. Contingit 45. *de sentent. Exrommunic.* ta-
meu Clericus Minorum Ordinum non Beoefiria-
tus, uisi Habitum, et Tonsuram deferat, et Ec-
clesiae inserviat, vel iu semioario, aot io elique
Schola, vel Universitete de liceutia Episcopi ver-
setur, perdit privilegium Fori sine alia monitio-
ne, ex Conc. Trid. *sess.* 23. *c.* 6. *de reform.* et ex
declaratione Sac. Congregat. ejusdem Concil. re-
lata a Fagnano *in rap. si quis* 1. *de Foro compe-
tent. num.* 21. bis verbis: *Quibus autem rasibus
Clericus ex Decreto Conrilii Fori privilegio non gau-
det, nullam requiri monitionem, ut illud amittat.*
37 Nec ubi adsit, observanda est consuetudo, se-
cundum qusm Clerici Habitum, vel Tonsuram
deferentes, Fori privilegio gaudent, licet Bene-
ficium Ecclesiasticom non babeant, nec alicui
Ecclesiae iuserviaot, vel in Semioario Clericorum,
aut iu aliqua Schola, vel Uoiversitate de licen-
tia Episcopi verseotur, juxta *rap.* 6. *sess.* 23.
Cooc. Trid. *de reform.* Sic decrevit Sacra Congreg.
Concil. teste Faguauo *in cap. si quis* 1. *de Foro
compet.* n. 71.

Clericis tamen uon babentibus supradicta re- 38
qoisita Coucilii non adimitur perpetuo privile-
gium Fori, sed suspenditur ad tempus, prout ex
iis, quee de Clerico conjugeto traduut Arcbi-
diacou. Joannes Andreas, Ancbaran. et Felin. *in
rap. unic. de Cleric. conjugat. in* 6. colligit Faguau.
in rap. Si quis 1. *de Fora competen. n.* 49. ubi di-
cit, quod sic ceusuit Sac. Congreg. Conc. respon-
dens, Clericum conjugatum, qui post dimissum
Habitum Clericalem deliquit, quamvis pro eodem
delicto iu Curia Laiceli citetus, et condemnatus
fuerit, si deiode (modo non in freudem) reas-
sumpto Habitu, et Tonsura Ecclesiae deservist,
non posso a Judice Leico pro eodem delicto per-
sonaliter distringi. Clericus uon babeus requisita 39
Concilii, quamvis uou gaudeat privilegio Fori
Ecclesiastici, et Forum Judicis seecularis decli-
uare nou possit, ex Decreto Conc. Trid. *sess.* 23.
cap. 6. *de reform.* tamen si adbuc se gerat pro
Clerieo, potest puniri etiam ab Episcopo, et est
locus praeventiooi, ut declaravit Sac. Congreg.
Conc. teste Nicolao Garcia *de Benefic. par.* 2. *cap.*
2. *num.* 16. et Fagnan. *in rap. Odoardus* 3. *de so-
lutianibus num.* 25. *et in cap. Si quis de Foro comp.
num.* 75. Et iterum sic declaravit bis verbis: *Cle-
rici non incedentes in Habitu, et Tonsura,* uon
gaodeot privilegio Fori; sed non propterea im-
peditur Episcopus, quo minus si praeveuerit eos-
dem Clericos puuire possit. Sacr. Congreg. Cou-
cil. *in Baren.* 16. *Mart.* 1606. *et in Valentina* 20.
Mart. 1607. *et in Leodiens.* 17. *Novemb.* 1630. Sac.
Coogr. *super Controv. jurisdirtion.* in *Neapol.* 22.
Jun. 1628. *et in Aesisien.* 25. *Jun. et in Parmen.*
26. *ejusdem mensis* 1629. Immo potest Episcopus 40
procedere etiam iu causis similium Clericorum,
in quibus non praevenit, ut censuit Sac. Cong.
Conc. *die* 8. *Novemb.* 1630. *in una Leod.* semel,
iterum, ac tertio discussa, et a Sauctissimo appro-
bata, tenoris sequentis:

Die 12. *Novembris* 1630. Sac. Congregat. Coucil.
facta relatione Sanrtissimo D. N. in causa Leod. 8.
ejusdem in Sacra Congregat. Concil. *proposita, et
resoluta, Sanctitas sua approbavit declarationem
factam, ut Clerici etiam non habentes requisita cap.*
6. *sess.* 23. *de reformat. licet ipsi tamquam contra-
venientes Ordinationi* Sacri Conc. *non passint per se
ipsos allegare privilegium Fori, nihilominus subsint
Jurisdictioni Episcoporum, et Ordinariorum cogni-
tioni, ne dum in causis, in quibus iidem Episcopi,*

(*) Et firmatur a Benedictio XIV. in Tract. *de Synodo Dioec. cit. lib.* 7. *cap.* 67. §. 3. Ad hoc autem ut evitentur ea in re dissensiones inter utramque potestatem Ecclesiasticam, et laicam, suadendum est, ut Episcopus per edictum generale mandet Clericis, ut incedant in Habitu, et Tonsura, ac deserviant alicui Ecclesiae per certum tempus; quo elapso trasgressores admoneat tribus distinctis vicibus, ut pareant. Contravenientes dein per sententiam declaret eos propria culpa excidisse a juribus Clericalibus, neque deinceps ad ea restituendos fore. Hujus sententiae vi transgressores illi neque resumpta veste privilegio fori gaudent. Ita *cit. Tractat. de Synodo Dioeces. lib.* 7. *cap.* 67. §. 4.

seu Ordinarii praevenerunt, sed etiam in quibus non praevenerunt, et illos e manibus Judicis Laici repetant, quando iidem Clerici adhuc Clerici permanent, videlicet si a Jure, vel ab homine per declarationem servatis servandis factam, privilegiis Clericalibus denudati, seu privati non sint.

Die 1. *Augusti* 1634. *facta denuo relatione Sanctissimo D. N. Sanctitas sua ad removendam omnem difficultatem denuo jussit omnino observari supradictam declarationem, ut supra firmatam in dicta causa Leo-*
41 *diensi.* Clericus repertus a Curia Saeculari sine Habitu Clericali, donec doceat de suo Clericatu in carceribus Laicis potest detineri, dummodo non sit notorie Clericus; et si per octo menses ante carcerationem Habitum dimiserat, privilegio Clericali nullo modo gaudet, si a Curia, ut supra, captus fuerat in tali Habitu. Sacr. Cong.
42 Conc. 11. *Januar.* 1619. Clericus, qui in Habitu, et Tonsura se immiscet enormitatibus, et pluribus vicibus, censetur absque monitione renunciasse privilegio Clericali, secus si in Habitu Laicali haec perpetrasset, quia tunc requiritur monitio. Sac. Cong. Conc. *in Motulan.* 1. *Febr.* 1620.
43 Clericus in Minoribus constitutus recusans frequentare Scholas, et Ecclesiam, non potest privilegio Fori privari, si adsit probabilis spes profectus. Sacr. Congreg. Conc. *in Materanen.* 2. *Au-*
44 *gust.* 1631. Clerici Filius legitimus, ante Clericatum susceptus, gaudet privilegio Fori durante vita ejus Patris. Sacr. Congreg. Immunit. *in*
45 *Callien.* 18. *Mart.* 1632. Clericus non potest verbis renunciare privilegio Fori, nec Judicem Laicum sibi constituere, etiamsi proprium juramentum, et adversarii consensus accedat, ut est casus *in cap. diligenti* 12. *de Foro competent.* et tamen potest hujusmodi privilegio renunciare ipso facto, si post dimissionem Habitus, et Tonsurae, tertio commonitus se ipsum contempserit emendare, ut est textus expressus *in cap. Contingit* 45. *de Sentent. excommun. et in cap. In audientia* 25.
46 *de Sentent. excommunic.* Clericus enim si a Praelato suo tertio monitus non reassumit Habitum, et Tonsuram, perdit privilegium Clericale, habetur expresse *in dict. cap. In audientia* 25. *et cap. Contingit* 25. *de Sentent. excommunic.*
47 Licet Clerici in prima Tonsura constituti, vel Minoristae non habentes Beneficium Ecclesiasticum, aut alias qualitates a Concilio Tridentino *cit. sess.* 23. *cap.* 6. *de reform.* requisitas, privilegio Fori non gaudeant, ex ipso Concilio ibidem sic expresse statuente; tamen privilegio Canonis non sunt privati, ut expresse declaravit Sac. Cong. ipsius Conc. nam proposito dubio: *An Clerici*, qui Decreto Concil. *cap.* 6. *sess.* 23. *privilegio Fori privantur, intelligantur etiam privati privilegio Canonis? Die* 16. *Octob.* 1581. Sac. Congr. *censuit*
48 *non intelligi esse privatos.* Unde percutiens hujusmodi Clericum incidit in Excommunicationem Canonis; Fagnan. *in cap. Si quis* 1. *de Foro compet. a n.* 72. *usque in finem*, Garcias *de Benefic. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 10. Belletus *Disquisit. Clerical. part.* 1. *tit. de favore Clericor.* §. 8. *n.* 22. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell.* Glossa 5. *num.* 7. *cum seq.* Aloysius Riccius *in praxi rerum Fori Ecclesiastici decis.* 607. *in* 1. *edition. et part.* 1. *resolut.* 551. *n.* 3. Portel. *in dub. Regular. verb. manus violentae;* Barbosa *part.* 2. *de Offic. et potest. Episcop. alleg.* 12. *num.* 32. *et lib.* 1. *Juris Ecclesiastici c.* 39. §. 2. *num.* 3. citans plures alios. Et ratio est quia Tridentinum circa hoc nihil innovavit, nec Juri communi derogavit, ut observat Clar. §. *fin. q.* 36. *num.* 19. et Barbosa *loc. cit.* De Jure autem communi omnes Clerici gaudent privilegio Canonis; *c. Si quis suadente Diabolo* 29. *caus.* 17. *q.* 4. Si enim Concilium *in d. sess.* 23. *c.* 6. voluisset comprehendere ultra privilegium Fori etiam privilegium Canonis, etiam illud expressisset, prout in simili argumentatur Pontifex *in cap. Inter corporalia*, §. *sed neque, de translatione Episcopi, et cap. Ad audientiam* 12. *de decimis.* Tum quia non censetur plus de priori lege mutatum, quam est expressum in posteriori; *l. Praecipimus, Cod. de appellat. et l. Si vero*, §. *de viro ff. soluto matrimonio*, ubi Summarium ex Bartolo sic habet: *Provisio legis contra jus commune non extenditur ultra id, quod lex exprimit, licet eadem sit ratio.* Cum legum correctio veluti odiosa, quantum fieri potest evitanda sit; *cap. Cum expediat* 29. *de elect. in* 6. *ex Reg.* 15. *Juris in* 6. *Odia restringi, et favores convenit ampliari.* Quaenam autem personae gaudeant tali 49
privilegio Canonis, et quaenam censeantur illud violare, et Excommunicationem incurrere; vide verb. *Excommunicatio art.* 10. 11. *et* 12. ubi late de omnibus ad hoc facientibus.

Privilegio Fori, et Canonis gaudent, nedum 50
Clerici caelibes, sed etiam Clerici conjugati in Minoribus existentes; *cap. Clerici unic. de Clericis conjugatis in* 6. ibi: « Clerici qui cum unicis, » et virginibus contraxerunt, si Tonsuram, et vestes deferant Clericales, privilegium retinent » Canonis ab Innocentio Papa II. Praedecessore » nostro editi in favorem totius Ordinis Clericalis. Et cum juxta Parisiense Concilium nullus » Clericus distringi, aut condemnari debeat a Judice Saeculari, praesenti declaramus edicto, hujusmodi Clericos conjugatos pro commissis ab » eis excessibus vel delictis, trahi non posse criminaliter, aut civiliter ad Judicium saeculare, » nec ab ipsis saecularibus Judicibus eos debere » personaliter, vel etiam pecunialiter, (ne per » unam viam concedatur eisdem Judicibus, quod » per aliam denegatur) nullatenus condemnari. » Et Concil. Trid. *sess.* 23. *cap.* 6. *de reformat.* ibi: « In Clericis vero conjugatis servetur » Constitutio Bonifacii VIII. quae incipit: *Clerici qui cum unicis*, modo hi Clerici alicujus Ec-

» clesiae servitio, vel ministerio ab Episcopo de-
» putati, eidem Ecclesiae serviant, vel mini-
» streut, et Clerici habitu, et Tensura utantur,
» nemini quoad hoc privilegio, vei censuetudine,
51 » etiam immemorabili, auffragante. » Ad hoc
tamen, ut gaudeant bis privilegiis, debent habere
tres conditiones. Prima, ut hujusmodi Clerici
cum unica, et virgine contraxerint, ut expresse
habetur *ex citat. cap. Clerici unic. de Clericis con-
jugat. in* 6. alioquin furent bigami, qui sunt nuda-
ti emni privilegio Clericali; *c. Altercationis unic.
de bigamis in* 6. ibi: *Bigamos omni privilegio Cle-
ricali declaramus esse nudatos.* Secunda, ut defe-
rant Tousuram, et vestes Clericales; *cit. cap. Cle-
rici*, et Cencilium Tridantinum *loc. mox adducto.*
Tertia, ut tales Clerici alicujus Ecclesiae servitie
vel ministerio ab Episcopo deputati eidem Eccle-
siae serviant, vel ministrent, ut expresse fuit de
novo statutum a Concilio Tridentine *dict. sess.* 23.
cap. 6. *de reformat.* ut patet ex ejusdem verbis su-
pra relatis. Nota tamen, qued etiamsi Clericus
Ecclesiae alteri a designata ab Episcopo inserviat,
adhuc tamen gaudet privilegio feri, ut a Sacra
Congreg. decisum refertur *in Tract. de Synodo
52 dioeces. lib.* 6. *c.* 69. *num.* 3. Clerici conjugati ad
hoc, ut gaudeant hia privilegiis, debent habere
copulative emnes tres supradictas conditiones,
quarum una deficiente, nullo prorsus gaudent
privilegio Clericali, ut patet *ex cit. cap. Clerici* §.
fin. de Clericis conjugat. in 6. ibi: *In caeteris autem
vel nisi, ut praemittitur, Tonsuram, vel Vestes defe-
rant Clericales, etiam in praemissis eos gaudere no-
lumus privilegio Clericali;* juncto Cencilie Triden-
tino *cit. sess.* 23. *c.* 6. *de reform.* per ejus verba ad-
53 ducta supra sub *n.* 10. Clerici conjugati habentes
tres supradictas conditienes gaudent privilegio
Feri, nedum in causis criminalibus, sed etiam in
causis mere civilibus; quidquid dicant aliqui Ca-
nonistae. Sic enim unanimi ceuseusu Sacra Con-
greg. Immunitatis approbavit opinienem, quod
Clericus conjugatus gaudet privilegio Feri, etiam
in mere civilibus, in *Caputaquen.* 14. *Novembr.*
54 1649. *lib.* 3. *decret. Pauluc. pag.* 214. Et insuper
eadem Sacra Cengregat. Immunit. approbat for-
mulam sententiae promulgandae per A. C. pro
exemptiene privilegii Feri Clericorum conjuga-
terum, additis tamen verbis tam in civilibus, quam
in criminalibus, quam etiam in mixtis. *Caputa-
quen.* 21. *Junii* 1644. *lib.* 3. *decretal. Pauluc. pag.*
55 229. Imme gaudent privilegio Feri in causis me-
re civilibus etiam non dependentibus a crimina-
libus. Sac. Congreg. Imm. *in Bovin.* 2. *Jul.* 1630.
l. 2. *dec. Paul. cap.* 47. *in Oppiden.* 27. *Sept.*
1631. *ibid. p.* 140. *in ead. Oppiden.* 11. *Septembr.*
1634. *ib. pag.* 201. *et* 6. *Maji* 1635. *ib. pag.* 219. *in
Squillacen.* 19. *Januar.* 1638. *lib.* 3. *decret. Pauluc.
pag.* 13. *in Rossanen.* 13. *Martii* 1638. *ibidem pa-
gin.* 57.

Clerici conjugati non possunt conveniri coram 56
Judice Laico. Sac. Congreg. Immunit. *in Montis
Casini* 22. *Decemb.* 1694. *lib.* 1. *dec. Valleman. pag.*
163. Unde Clerici conjugati ad solutiones, ad 57
quas de Jure tenentur, non possunt cogi nisi co-
ram Judice Ecclesiastico. Ead. Sac. Con. Imm. *in
Rossanen.* 23. *Mart.* 1638. *lib.* 3. *Decret. Pauluc.
pag.* 57. *in Nazaret.* 15. *Jun.* 1638. *ibidem pag.*
64. Clericum conjugatum carcerantes excommu- 58
nicantur. Ead. Ceng. Imm. *in Hydruntina* 18. *Dec.*
1694. *lib.* 1. *Dec. Valleman. p.* 164. Clericum con- 59
jugatum Episcopus tueri debet, ne vexetur a Cu-
ria Laica. Ead. Sac. C. *in eadem Hydruntina* 27.
Nov. 1694. *l.* 1. *Decr. Vallem. p.* 199. *in Bisignanen.*
15. *Nov.* 1694. *l.* 3. *Decr. Vallem. p.* 628. Invecato 60
etiam, quatenus opus sit, brachii saecularis au-
xilio. Ead. Sac. Cong. Immun. *in Nucerina* 9. *Feb.*
1694. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag.* 195. Clericus cen- 61
jugatus, Indulto Apostolico dispensatus ab obli-
gatione incedendi in Habitu, et Tensura, gaudet
privilegio Feri. Ead. Sac. Congr. Immunit. *in Ful-
ginaten.* 18. *Octobris* 1679. *lib.* 2. *Decret. Altovit.
pag.* 1691. Clericus conjugatus habens omnia re-
quisita, excepto qued nen constat de deputatione
ad servitium Ecclesiae certae, et particularis, in-
serviens tamen Ecclesiae in genere, gaudet pri-
vilegie Feri. Ead. Sacr. Cengr. *in Anconitana* 24.
Maji 1601. *lib.* 3. *Decret. Valleman. pag.* 3. Clericus 62
cenjugatus exercens artem merciariam cum men-
suris fraudulentis puniendus est ab Ordinarie.
Ead. Ceng. *in Firmana* 17. *Decemb.* 1695. *lib.* 1.
Decret. Valleman. pag. 135. Clericus cenjugatus, 63
qui post fugam a Triremibus, ad quos a sue Epi-
scopo damnatus fuerat ad septennium, eb neva
delicta carceratus fuit a Curia Laica, remittendus
est Episcopo, qui postea remitti faciat ad Trire-
mes. Et cum Sanctissimo pro novis delictis, si de
illis sufficienter constiterit, ut puniatur poena
Triremium ad vitam. Ead. Congregatie *in Milevita-
na* 15. *Decembr.* 1643. *lib.* 3. *Decret. Pauluc. pag.*
216. Subdiaconum, qui in vim dispensatienis 64
Apostolicae cum Vidua Matrimenium contraxit,
et pensiones Ecclesiasticas obtinet, de Jure gau-
dere privilegio Feri, tenet Sellius *in Selectis Ca-
nonicis c.* 18. *n.* 29. attestans ita fuisse decisum
sub die 7. *Septembr.* 1618. Clericus conjugatus 65
gaudet exemptiene ab eneribus personalibus, et
aliis de consuetudine competentibus. Ead. Sacr.
Coug. Immunit. *in Lycien.* 28. *Maji* 1626. *lib.* 1.
Decret. Pauluc. p. 1. *in Neritonen.* 17. *Januar.
ejusdem anni* 1626. *ibid. pag.* 80. *in Anglonen.* 18.
Jun. ejusdem anni 1626. *ibid. pag.* 4. *in S. Severi-
nae* 19. *Apr.* 1627. *ibid. pag.* 46. *in Squillacen.*
27. *August.* 1627. *ibid. pag.* 64. *in Laquedonen.*
22. *Jul.* 1630. *lib.* 2. *Decr. Pauluc. pag.* 51. *In
Oppiden.* 11. *Septemb.* 1634. *ibid. pag.* 201. Cle- 66
ricus conjugatus est exemptus ab enere capita-
tienis tamquam mere personali, etiamsi exerceat

aliquam artem, dummodo non sordidam, sed bo-
nestam. Ead. Sac. Cong. in *Oppiden.* 21. *Novemb.*
1635. *lib.* 2. *Decret. Paulue. pag.* 238. *in Squilla-*
cens. 19. *Januar.* 1638. *lib.* 3. *Decret. Pauluc. pag.*
53. *in Tridentina* 18. *Novemb.* 1685. *lib.* 1. *Decret.*
67 Non gaudent tamen Clerici conjugati exemptio-
ne ab oneribus realibus, nisi succedant loco per-
sonalium, vel adsit consuetudo ad eorum favo-
rem. Ead. Sacr. Congr. Immunit. in *Aprutina* 6.
68 *Mart.* 1631. *lib.* 2. *Decret. Pauluc. pag.* 218. Sic
Clerici conjugati non gaudent exemptione a solu-
tione Collectarum, nisi adsit consuetudo contra-
ria. Ead. Sac. Cong. *in Aquilana* 15. *Septem.* 1627.
lib. 1. *Decr. Paul. pag.* 65. *in Camerinen.* 28. *Se-*
69 *ptemb.* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. p.* 84. Nec
Clerici conjugati sunt exempti, circumscripta
consuetudine ad eorum favorem, ab impositione
taxae, quae non sit onus personale. Ead. Sacr.
Cong. *in Cathacen.* 19. *Novemb.* 1641. *lib.* 3. *De-*
70 *cret. Paulue. p.* 160. Sic Clerici conjugati non sunt
exempti ab oneribus etiam mixtis non concurren-
te consuetudine legitima ad eorum favorem. Ead.
Sac. Cong. *in Cassanen.* 28. *Jun.* 1644. *lib.* 3. *De-*
cret. Paul. pag. 232. Unde Clerici conjugati, cir-
cumscripta consuetudine ad eorum favorem, de
Jure communi non gaudent exemptione ab ho-
spitatione Militum, cum sit onus mixtum. Ead.
Cong. *in Oppiden.* 23. *Augusti* 1633. *lib.* 2. *Decr.*
71 *Paul. p.* 169. De jure enim communi Clerici con-
jugati nullo gaudent privilegio Clericali in rebus,
seu bonis suis, ac proinde sicut alii uxorati te-
nentur praestare consuetas exactiones, seu col-
lectas, et tributa. Ita textus *in cap. Clericis unic.*
de Clericis conjugatis §. *fin. in* 6. ibi: *In caeteris*
autem... (idest praeter casus enumeratos) *eos*
gaudere nolumus privilegio Clericali. Idipsum ba-
betur *cap. ex parte* 9. *de Clericis conjugatis*, ibi:
Cum igitur reddenda sint, quae sunt Caesaris, Cae-
sari, et quae sunt Dei, Deo, aequanimiter duximus to-
lerandum, ut a talibus justitias debitas, velut ab
aliis uxoratis exigas, et servitia consueta. Et in ejus
Summario sic praecise dicitur: *Clerici conjugati*
in rebus suis non gaudent privilegio Clericali. Ubi
Abbas, Joan. Andreas, Barbosa, et alii commu-
72 niter. Sic Clericus conjugatus non babens requi-
sita *cap. unic. de Clericis conjug. in* 6. non gaudet
privilegio Fori. Sac. Congr. Imm. *in Civitatis Ga-*
stelli 20. *Decemb.* 1661. *lib. Decret. Rocci p.* 37.
et in Reatina 13. *Aug.* 1704. *l.* 3. *Decret. Vallem.*
73 *p.* 602. Unde Clericus conjugatus non incedens
in Habitu, et Tonsura, immo exercens Officium
Gubernatoris armorum, conventus in Curia Ca-
pitolina, ubi acquievit ad plures actus, sed postea
petens gaudere privilegio Fori, remittitur a Sa-
cra Congregatione ad eamdem Curiam Capitoli-
nam. Ead. Sacr. Cong. *in Romana* 11. *Jan.* 1695.
74 *l.* 1. *Decret. Vallem. p.* 167. Clericus conjugatus
habens servitium militare cum functionibus me-
re militaribus, et laicalibus, non retinet privile-
gia; *cap. Unic. de Cleric. conjug. in* 6. Ead. Con-
greg. 10. *Febr. et* 26. *Maji* 1699. *l.* 2. *Decr. Val-*
lem. p. 222. Clericus conjugatus non gaudet pri- 75
vilegio Fori, quando non incessit in Habitu, et
Tonsura, aut fuit Capitaneus Militiae, et incu-
buit mercaturae. Eadem Congr. *in Assisien.* 28.
Jan. 1681. *l.* 2. *Decr. Altov. p.* 242. Clericus con- 76
jugatus numquam incedens in Habitu, et Tonsu-
ra, nec inserviens Ecclesiae, et exercens artem
ruralem, non gaudet privilegio Fori. Ead. Sacr.
Congr. *in Sabinen.* 13. *Septemb.* 1701. *l.* 2. *Decr.*
Vallem. pag. 379.

Clerici gaudent privilegio Fori de jure Divino. 77
Ita Glossa *in cap. Si Imperator* 11. *dist.* 96. *verb.*
Et discuti; Gloss. *in cap. Quamvis* 4. *de censibus*
in 4. *Verbo Divino*, ubi id probat allegando Le-
ges Divinas. Hostiens. *in cap.* 2. et Baldus ibid.
de Majorit. et obedient. Abbas *in cap. Ecclesia S.*
Mariae 10. *de constitutionibus num.* 6. Bellarminus
lib. 1. *de Clericis cap.* 29. *et* 30. Fagn. *in cit. cap.*
Ecclesia S. Mariae 10. *de Constitut. num.* 10. *et*
in cap. Cum non ab homine 10. *de Judic. num.* 66.
Sperellus *decis.* 37. *Fori Ecclesiast. num.* 1. *et seq.*
ubi allegat plures alios Canonistas, et Theologos
et dicit hanc sententiam fuisse canonizatam a Ro-
ta Romana *in dec.* 10. *n.* 2. *de consuetud. in anti-*
quioribus; Engel. *lib.* 2. *tit.* 2. *de Foro compet. n.*
38. Pirhing *lib.* 1. *tit.* 2. *de Foro compet. n.* 107.
Reiffenstuel. *ibid. num.* 201. *et seq.* Marta *de ju-*
risdict. par. 2. *cap.* 6. *n.* 1. *et seq.* Julius clarus
in pract. crimin. §. *in fin. qu.* 36. *num.* 2. asserens
post Alciatum *in cap. Cum non ab homine n.* 2.
de Judic. et alios, hanc esse communem opinionem.
Azorius *par.* 1. *instit. l.* 5. *cap.* 12. *q.* 1. Tannerus
tom. 4. *Theol. Schol. disp.* 1. *qu.* 4. *dub.* 6. *n.* 138.
Layman *lib.* 4. *Theolog. Moral. tract.* 9. *cap.* 8. et
plures Theologi apud ipsum. Barbosa *lib.* 1. *Juris*
Ecclesiast. cap. 39. §. 2. *n.* 5. *et ibid.* §. 5. *num.* 3.
et in Trident. sess. 25. *cap.* 20. *de reform.* citans
plures alios contra Covarruviam, Lessium, Me-
dinam, Molinam, et alios plurimos ab ipso Bar-
bosa relatos *loc. cit.* Et probatur primo ex Sacra 78
Scriptura, tum vetori, tum nova. Genesis enim
47. *vers.* 22. sub Pharaone Ægypti Rege habetur,
Sacerdotes, et Levitas exemptos fuisse a Juris-
dictione Saeculari, et a lege solvendi tributa,
et referetur *in cap. Non minus* 4. *de Immun. Eccl.*
ubi idcirco graviter arguuntur plurimi Christia-
ni Principes, *quod deterioris conditionis factum sub*
eis Sacerdotium videatur, quam sub Pharaone, qui
Legis Divinae notitiam non habebat, ubi nota illa
verba *Legis Divinae.* Et similiter colligitur *ex cap.*
ult. vers. 28. *Levit. et ex cap.* 3. *Numer. vers.* 10.
et cap. 45. *vers.* 14. *et* 15. *et ex* 1. *Esdrae cap.* 7.
vers. 24. Idem habetur ex Matthaei *cap.* 17. *vers.*
25. *et* 26. ubi Christus seipsum, et Petrum a tri-
buto solvendo eximit, nam cum ab ipso exigere-

tur tributum, dixit Petro: *Reges terrae a quibus accipiunt tributum, vel censum, a filiis suis, an ab alienis?* et respondente Petro: *Ab alienis,* subiunxit Christus: *Ergo liberi sunt filii.* Nomine autem filiorum intelliguntur omnes Sacerdotes, et Clerici, qui, cum Christo, ac Dei servitio peculiariter dedicati sint, e familia ejus esse censentur. Non enim illa verba intelligenda sunt de exemptione solius Christi, ut veri Filii Dei, nam statim jussit Christus, ut ad vitandum scandalum Petrus inventum in ore piscis staterem daret pro utroque; *Ut autem non scandalizemus eos, da eis pro me, et te;* adeoque uterque de jure exemptus dignoscebatur, Christus quidem, ut verus filius Regis Regum, Petrus vero veluti repraesentans Ecclesiam sponsam Christi, et Ecclesiasticas personas, tamquam domesticus ejus, cum etiam in humana politia, non solum filii Regum, sed etiam eorum Domestici liberi sint a tributis. Et sic inferunt S. Hieronymus *in d. c.* 17. *Matthaei;* S. August. *l.* 1. *q. Evang. q.* 23. Maldonatus *in c.* 17. *Math. vers.* 25. Pirhing *loc. cit.* ubi post ipsum Maldonatum recte subjungit, id non esse extendendum ad omnes Christianos, qui etsi sint adoptione Filii Dei, et Christi nomen gerant, non tamen sunt Domestici ejus, ut ipsi Apostoli, et consequenter omnes Clerici in ipsis Apostolis repraesentati. Ultra quam quod Christianos tributum solvere jubet Apostolus expresse ad Ro-

79 manos *c.* 13. *vers.* 7. Probatur insuper variis textibus Juris Canonici privilegium Fori Clericorum esse de Jure Divino. Et in primis *ex c. Continua* 5. *caus.* 11. *q.* 1. ubi refertur, quod in prima generali Synodo Nicaena ante emanatum quodcumque aliud privilegium super exemptione Clericorum, ad quorundam querelas contra Clericos coram se depositas sic pronuntiaverit Constantinus Magnus: *Vos a nemine dijudicari potestis, qui ad Dei solius judicium reservamini.* Idipsum fusius habetur *in c. Futuram* 15. *caus.* 12. *q.* 1. ibi: *Vos a nemine dijudicari potestis, quia solius Dei judicio reservamini: Dii etiam vocati estis, et idcirco non*

80 *potestis ab hominibus judicari.* Concordat *c. Si Imperator* 11. *dist.* 96. ibi: *Non a legibus publicis, non a potestatibus saeculi, sed a Pontificibus, et Sacerdotibus Omnipotens Deus Christianae Religionis Clericos, et Sacerdotes voluit ordinari, et discuti,* hoc est judicari; ubi nota illa verba, *omnipotens Deus voluit,* et illa *ordinari, et discuti,* per quae demonstratur, ordinationem, et discussionem, seu Judicium Clericorum de Jure Divino pertinere ad solos Episcopos, et respective Judices Ecclesiasticos. Unde Glossa ibid. vers. *Et discuti,* sic notanter concludit: « Ergo antequam esset » aliqua Constitutio, etiam Clerici non erant de » Jurisdictione saeculari; unde omnes Constitu» tiones quae emanarunt, quod Clerici non sint » judicandi nisi ab Episcopis, non sunt nisi Juris » declaratio. » Et clarissime facit *cap. Silvester* 81
13. *caus.* 11. *q.* 1. ubi S. Gelasius Papa reprehendit graviter attentatum cujusdam Clerici ad saeculare judicium pertrahentis, ibi: *Et contra Leges Divinas, et publicas, pulsatis Clericis, Forum suum putatis auferri,* ubi nota illa verba *contra Leges Divinas.* Quid enim clarius? Similiter habetur *in* 82
c. Nimis 30. *de Jure Divino,* ibi: *Nimis de Jure Divino quidam Laici usurpare nituntur, cum viros Ecclesiasticos, nihil temporale obtinentes ab eis, ad praestandum sibi fidelitatis juramenta compellunt.* Et 83
expresse demonstratur *in c. Quamquam* 4. *de censibus in* 6. ibi: *Cum igitur Ecclesiae Ecclesiasticaeque personae, ac res ipsarum non solum Jure humano, quin et Divino a saecularium personarum exactionibus sint immunes.* Et multis aliis relatis 84
Canonicis textibus, id non obscure asserentibus, adducitur pro omnibus Concilium Tridentinum *sess.* 25. *c.* 20. *de reform.* ubi expresse contestatur, *Ecclesiae, et personarum Ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione, et Canonicis sanctionibus constitutam.* Vide infra *num.* 96. *ad fin.*

Clerici gaudent privilegio Canonis solum Jure 85
Eccl. et positivo inducto. Fagnan. *in c. Perpendimus* 23. *de sent. Excom.* Licet enim Conc. Tribu- 86
riense *cap.* 2. *tom.* 7. *Conc. pag.* 151. *col.* 2. *in impress. Paris.* aliud innuere videatur per verba sequentia: « Si quis, ut diximus, ullum eorum » quocumque Ordine consecratum caedit vulne» ribus, vel quibuscumque injuriis angustiaverit » etc. constringat protervum Episcopus auctori» tate Canonica, ut idem Clerico, cui contra Di» vinas, et humanas Leges contumelias ingessit, » justam, et debitam persolvat compensatio» nem. » Tamen indubitatum est apud omnes, 87
privilegium Canonis inductum esse ex consuetudine Ecclesiae, nempe ex Decreto Innocentii II. edito in Conc. Later. II. *c.* 15. relato *in c. Si quis suadente Diabolo* 29. *caus.* 17. *q.* 4. ut patet supra *n.* 1. ub diximus, hoc privilegium ideo dici *Canonis,* quia continetur in *Canone* 15. Conc. Lat. secundi celebrati sub Innoc. II. Clerici omnes sive 88
in Sacris, sive in Minoribus dimittentes Habitum Clericalem, et Tonsuram ex sola vanitate, vel negligentia, non perdunt privilegium Canonis ante trinam monitionem; *c. In audientia* 25. *et c. contingit* 45. *de sent. excommunic.* et Gloss. *in c. Cum non ab homine* 14. *eod. tit. verb. Minime coercentur;* Hostiens. *in c. Perpendimus* 23. *eod. tit. in verb. Non propulsando,* et Fagnan. *ibid. n.* 14. Perdunt 89
autem statim ante monitionem privilegium Canonis, si ex iniquitate, et malitia Habitum Clericalem, et Tonsuram dimittant; seu deposito Habitu, et Tonsura Clericali enormitatibus se immisceant; *c. Cum non ab homine* 14. *de sentent. excommun.* §. *in Articulo,* ibi: « Occisores Clerico» rum aut Presbyterorum, qui contempto Cleri» cali Habitu tyrannidi, et enormitati se invere-

» cunde immiscent, in odium Clericalis exceseus,
» et terrorem, atque correctiouem similium, Ca-
» none latae sententiae minime coercentur; » *cap.*
Perpendimus 23. *de sent. Excommun.* et ibi Joan-
nes Andreas, Butrius, Card. Ancharan. Felin. et
90 Fagnan. ipsos citans *num.* 2. Privilegium tameu
Fori do Jure communi non amittunt Clerici
omnes, qui deposito Habitu, et Tonsura Cleri-
cali, enormitatibus se immiscent, nisi ter moniti
non desistant; *cap. Contingit* 45. *de sent. Excom-
municat.* ibi: *Volumus et mondamus, ut tales, si
tertio a te commoniti se ipsos contempserint emen-
dare, illius efficiantur immunitatis extorres, quae
pro Clericorum tutela, et Laicorum violentia coer-
cenda, dignoscitur instituta,* et tenent Joannes An-
dreas in *d. c. Perpendimus num.* 5. Petrus de An-
charan. *in cap.* 1. *n.* 2. *vers. Si vero reliquit, de
Apostat.* ubi concludit, Clericum, qui demisso
Habitu, et Tonsura saevis enormitatibus se im-
miscet, ac perseverat, ac deprenditur in illis per
Judicem saecularem, non posse ab eo puniri, sed
esse remittendum ad Judicem Ecclesiasticum, nisi
monitio praecesserit; et sequitur Alexander *in
con.* 8. *Videtur super primo num.* 3. *lib.* 1. dicens
veriorem, et magis communem intellectum esse,
quod *d. c. Perpendimus* locum habeat in privilegio
Canonis, uon autem in privilegio Fori, quod se-
cundum eum non amittitur, nisi post trinam mo-
nitionem. Et secundum hoc consilium Alexand.
millies, immo semper fuisse judicatum per Cu-
riam, et Consilia Neapolitana attestatur Gram-
maticus *super Constitutionib. Regni Fol.* 29. *col.* 1.
vers. decimo utique; et sequitur Fagnan. in *d. cap.
Perpendimus n.* 4. 5. *et* 17. *et in c. Contingit* 45. *de
sentent. Excommunic. num.* 13. *et* 14. *et in* c. *Cum
non ab homine* 10. *de judiciis num.* 26. *et n.* 106.
ubi refert hoc servari in Curia. Et hoc videtur
de mente *Sacrae Congregat. Concilii,* quae in Mo-
tulen. 1. *Februarii* 1620. decrevit ut infra: *Cle-
ricus, qui in Habitu, et Tonsura se immiscet enor-
mitatibus, et pluribus vicibus, censetur absque mo-
nitione renunciasse privilegio Clericali: secus si in
Habitu Laicali haec perpetrasset, quia tunc requi-
ritur monitio;* sic refert ex Sellio Barbosa *Apo-
stolic. dec. collect.* 157. n. 8. *et in Trident. sess.* 23.
c. 6. de *reform. n.* 25.

91 Unde de Jure communi facilius perditur pri-
vilegium *Canonis*, quam privilegium *Fori*, cum
privilegium *Canonis* amittatur statim ante moni-
tionem a Clericis, qui deposito Habitu, et Ton-
sura se immiscent enormitatibus, *ex cit. cap. Cum
non ab homine* 14. *de sentent. excommun. et d. cap.
Perpendimus* 23. *eod. tit.* ut patet *num.* 85. et pri-
vilegium *Fori* non amittatur a talibus Clericis
nisi post trinam monitionem, *ex cit. cap. Contin-
git* 45. *de sent. excom.* et ut patet *n.* 86. Eo vel
maxime, ut dicit Fagnan. in *d. cap. Perpendimus
num.* 9. quia privilegium *Canonis* est solum de
Jure Cannnico, ut patet *num.* 82. et privilegium
Fori est de Jure Divino, ut patet *num.* 74. De 92
Jure autem Concilii Tridentini *sess.* 23. *cap.* 6. *de
reformat.* Clerici Minoristae perdunt hodie diffici-
lius privilegium *Canonis*, quam privilegium *Fo-
ri*, nam non perdunt privilegium *Canonis* per so- 93
lam dimissionem Habitus, et Tonsurae, nisi vel
praecesserit trina monitio, ut ex *d. cap. Contin-
git* 45. *de sent. excomm.* vel saevis enormitatibus
se immiscuerint, *ut ex d. cap. Cum non ab homine*
14. *de sentent. excommun. et d. c. Perpendimus* 23.
eod. tit. At privilegium *Fori* perdunt per solam 94
dimissionem Habitus et Tonsurae, vel servitii
Ecclesiae, licet non fuerint tertio moniti, ut ex
d. sess. 23. *cap.* 6. *de reformat.* et ex declarat. *Sac.
Congr. ejusdem Concilii* relat. a Fagnan. *in cap. Si
quis, de Foro competent.* num. 21. ut patet *supra
n.* 31. Loquendo vere de Clericis in Sacris, cum
per Tridentinum nihil de novo de Ipsis disponа-
tur quoad amissionem privilegii *Fori* per solam
dimissionem Habitus, et Tonsurae etc. ut dispo-
nitur de Minoristis in *d. sess.* 23. *cap.* 6. *de re-
format.* standum est dispositioni Juris communis,
quod ipsi non amittant privilegium *Fori*, nisi ter
moniti non desistant ab enormitatibus, quibus se
immiscent, Habitu, et Tonsura Clericali deposi-
tis *ex dict. cap. Contingit, de sentent. excommun.*
ut patet *supra num.* 86. Et consequenter quod fa- 95
cilius ipsi amittant privilegium *Canonis*, quam
privilegium *Fori*, ut dictum est supra *n.* 87.

ADDITIONES AUCTORIS

Clerici in minoribus constituti non servantes 96
praescripta Concilii Tridentini, non gaudent pri-
vilegio *Fori* in causis homicidii. Benedictus XIV.
tom. 1. *Constit.* 88. incip. *Alias* 5. 2. Atque etiam 97
expleta poena eodem privilegio privati remanent,
et habitum clericalem reassumere nequeunt. Idem
ibidem. Utrum praescripta a Concilio Tridentino 98
servaverint, ab Ordinariis est declarandum, non
retardata assecuratione personae. Idem *ibid.* Sim- 99
plices vero tonsurati non beneficiati etiam ser-
vantes praescripta Concilii privantur privilegio
Fori post duo homicidia. Idem *ibid.*

Pro hujus doctrinae coronide illud hic omitten- 100
dum non est, quod animadvertit doctissimus aeque
ac piissimus Praesul Josephus Maria Maraviglia
Episcopus Novariensis in suis *Legibus Prudentiae
Episcopalis* Beatissimo Patri Venerabili Innocen-
tio XI. dicatis, et anno 1678. editis. Ille enim in
Lege 47. in qua defendit, *Admittenda ab Episcopis
Principum Privilegia a summis Pontificibus conces-
sa*, ipsissimis hisce verbis utitur: Communе po-
pulorum commodum, quod in recto Principum
regimine semper spectandum est, exigit plerum-
que, ut non modicis, sed amplis privilegiis a
summis Pontificibus cumulentur Principes ipsi,

eum nec ab eadem meta, quae est mundanae Reipublicae salus ab iis, qui supremi moderatoris vices agunt in terris, numquam fas sit aberrare; quaecunque enim temporanea populorum salus ita cum aeterna animarum salute colligatur, ut hoc insolubile vinculum disrumpere nemini liceat; ac propterea non raro contingit, ut summi quoque Ecclesiae Principes et Hierarchae ad tuendas aliorum Principum Respublicas, easque in optimum finem perducendas privilegia quaedam non solo dispensent arbitrio, sed aliqua ex causa rem justitiae, vel aequitatis, vel remunerationis patrocinante. Ejusmodi igitur Principum privilegia in bonum commune ex instituto collimantia ab Episcopali prudentia, ne dum facile admittenda sunt, sed etiam toto conatu in usum revocanda, ut pote Ecclesiae admodum faventia; licet enim videantur quandoque Ecclesiasticae immunitati, aut libertati adversari, cum tamen, revera in ipsis ad summum jus Ecclesiae ex indulto summorum Pontificum ad majora reparanda mala transferatur in laicam potestatem, sequitur aperte nihil juris Ecclesiae laedi, aut violari per hujusmodi translationem; sed potius jus ipsum Ecclesiae sustineri; cum omnia agant Principes ex hoc jure translato virtute privilegiorum, a quo etiam dicuntur accipere potestatem, etc. deinde aliam immediate *Legem* 48. sapientissimus Auctor subdit, in qua probans, *Permittenda ab Episcopis quaedam Principum Judicia adversus Ecclesiasticos*, haec praecisa verba scribit: Plures enumerant Canonistae casus, in quibus licet Episcopali prudentiae permittere Principibus judicia adversus Ecclesiasticos, sine laesione Ecclesiasticae libertatis, qui quidem, cum sint fere omnibus noti, non est hic operae pretium eos recensere. Quo jure vero id agant Principes, et Judices Laici etiam in causa mortis, ex supra dictis statutum est; utuntur namque jure illo in ipsos ab Ecclesia translato, ne sceleribus, vel criminibus atrocibus ab Ecclesiasticis perpetratis vel pereat Orbis, vel ipsa contaminetur Ecclesia, aut ab innato paulatim concidat innocentiae candore. Prae caeteris Principibus ejusmodi Privilegiis ditata est a summis Pontificibus Serenissima Venetorum Respublica, quae licet ex delictis atrocibus vel ex criminibus laesae Majestatis saepe animadvertat in Clericos, eum tamen ubique terrarum fulgeat pietatis ac Religionis obsequio, atque Ecclesiae veneratione, id sane non ageret, nisi hoc jure per Pontificia Diplomata in ejus potestatem translato impune uti posset. Diplomata, quae extant in hac materia apud Venetos plura sunt. 1. Xisti IV. datum Romae die 11. Junii 1474. anno tert. Pont. 2. itidem Xisti IV. datum Romae die 30. Junii 1474. anno tert. Pont. 3. Innoc. VIII. datum Romae 1487. anno quart. Pontif. 4. Alexandri VI. datum Romae die 28. Junii anno decimo Pontif. 5. Pauli III. datum Romae die 10. Octobris 1541. anno oct. Pontif. Quorum exempla manuscripta ipsemet vidi, et sub hac Lege XLVIII. recenseutur ad verbum, ad tollendas mentis dubietates; novi enim quamplures supra ejusmodi Venetorum privilegia haesitare etc. Hanc doctrinam temporibus Ven. Innocent. XI. tuebatur nunquam satis laudatus Episcopus Maraviglia. Diplomata ab illo indicata, quae brevitatis gratia hic omittuntur, apud illum, si libuerit, videri poterunt per extensum.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De eo gravis inter Doctores quaestio est, an simplex Clericus, qui privilegium Fori amisit, eo quia non implevit, quod praescribit Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 6. *de Reform.* amiserit simul alia Privilegia Clericis concessa? 101

Negant Comitol. *Respons. Moral. lib.* 6. *quaest.* 20. ubi affert pro sua negativa sententia Epistolam Sacrae Congregationis Concilii interpretis, de Marin. *lib.* 2. *quatidian. Resol. cap.* 42. *num.* 5. ubi quod eadem Sac. Congregatio die 18. Septem. anni 1595. rescripsit: *Clericum prima Tonsura insignitum gaudere beneficio cap. Odoardus, quamvis ille habitum Clericalem et Tonsuram non deferat, nec in divinis inserviat.* 102

Affirmat vero, et quidem de opinione Rotae Cardinal. de Luca *in adnotat. ad* Conc. Trid. *discurs.* 24. *num.* 33. *et sequent.* « Prorsus etenim improbabile est (ait), ut denegari debeat illud privilegium Fori, quod concernit praejudicium totius Ordinis Clericalis, adeo ut neque volens possit Clericus illi renunciare, ac se laicali fori subjicere retenta Clerici figura vel statu, adeout possit ita per Magistratum saecularem furcis suspendi, atque in frusta scindi, seu ignominiose fustigari, aliisque subjici poenis Clericali statui omnino incongruis, et ut ea retinere debeat privilegia, quae interesse privatum concernunt, et quibus sine aliquo Ordinis praejudicio renunciare potest, ut est illud factionis testamenti, exemptionis ab usufructu legali eum similibus. Ac etiam est illud *cap.* Odoardus, quod etiam Clericis in Sacris vel ratione doli, vel ratione arctioris obligationis, et in plerisque aliis casibus denegari solet. » Assentiri videtur Cardinali de Luca *in Meliorat. ad de Marin. dict. lib.* 2. *dict. cap.* 47. *num.* 14. tum adduci pro Cardin. de Luca potest Rota *cor. Rojas dec.* 475. *n.* 5. 103

In hoc opinionum conflictu Auctor *Notarum in Concordat. S. Sedem inter et Regem utriusque Siciliae cap.* 3. *art.* 1. *num.* 35. tenet, tunc amplecti posse affirmativam opinionem Cardinalis de Luca, quum trina praecessit monitio, et eam Clericus monitus minime curavit. (*) 104

(*) Definitum est, teste Giraldo *Expos. Jur. Pont. par.* 2. *sect.* 93. Clericos, qui tonsuram vestesque clericales ab-

ARTICULUS III.

CLERICUS QUOAD NEGOTIA SAECULARIA.

1 Negotium saeculare accipitur tripliciter, scili-
cet large, stricte, et strictissime. Fagnan. *in cap.*
Cum multa 1. *Ne Clerici, vel Monachi, num.* 18. *et*
2 *seq.* Negotium saeculare large acceptum est quid-
quid provenit ex carnali concupiscentia non sub-
jecta fraeno rationis. Colligitur *ex cap. Multa sunt*
negotia 1. *Ne Clerici, vel Monachi;* et dicitur Ne-
gotium saeculare, quia per illud vivitur omnino
saeculariter, idest secundum saeculum, et mun-
dum, seu carnem, non autem secundum Deum et
Spiritum; et haec etiam prohibentur Laicis, ut
patet ex multis enumeratis in citat. *c. cum Mul-*
3 *ta;* sed specialiter prohibentur Clericis. Nego-
tium saeculare stricte acceptum comprehendit
quidquid pertinet ad rempublicam mundanam, et
saeculares homines; et hoc quamvis permissum
sit Laicis, tamen Clericis est interdictum, ut *cap.*
Fornicari 10. *dist.* 88. ibi: *Fornicari omnibus sem-*
per non licet: negotiari vero aliquando licet, antequam
enim Ecclesiasticus quis sit, licet ei negotiari, facto
jam non licet; et l. Placet, Cod. de Episc. et Cleric.
ubi Clerici nihil commune habere dicuntur cum
pluribus actionibus, vel ad Curiam pertinentibus,
4 cujus corpori non sunt annexi. Unde Clerici vaca-
re debent Reipublicae spirituali; Laici vero Rei-
publicae temporali; *arg. c. Duo sunt genera* 1. *q.* 1.
c. Convenior, et cap. Reprehensibile 23. *qu.* 8. *cap.*
Duo sunt, dist. 96. *et cap. Solitae, de major. et*
5 *obed.* Negotium saeculare strictissime acceptum
sumitur pro exercitio mercatoris, seu negotiato-
ris, ut colligitur *ex cap. Quid est aliud* 13. *dist.* 88.
ibi: *Quid est aliud negotium, nisi quae possint vilius*
comparari, carius velle distrahere? et c. Forus de
verb. significat. ibi: *Negotiatio in Commerciis dici-*
tur, ubi aliquid datur, ut majora lucrentur. Et ta-
lis negotiatio est Clericis prohibita, ut mox subji-
ciam.

6 Clericis omnibus in Sacris constitutis, aut in Minoribus congruam sustentationem habentibus, sive ex Beneficio Ecclesiastico, sive ex bonis patrimonialibus, est prohibitum negotiis saecularibus sese immiscere, cupiditatis, et turpis lucri gratia; *cap. Consequens* 2. *cap. Episcopus* 3. *cap. Praelatum* 4. *cap. Negotiatorem* 9. *cap. Fornicari* 50. *cap. Ejiciens* 11. *dist.* 88. *cap. Clerici officia* 15. *de vita, et honest. Cleric. cap. Cum Multa negotia* 1. *Ne Clerici, vel Monachi et cap. Secundum* 6. *tit.* *eod.* ubi sic expresse dicitur: *Secundum instituta Praedecessorum nostrorum, sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi vel Clerici causa lucri negotientur,* et saepe alibi consimiliter repe-
titur interdicta Clericis negotiatio propter varias
congruentes rationes. (*) Prima quia, ut scribit 7
Apostolus 2. *ad Timot. cap.* 2. *Nemo militans Deo*
implicat se negotiis saecularibus; cum negotia sae-
cularia homines retrahant a spiritualibus, et Di-
vinis Officiis, quibus incumbere peculiare munus
est Clericorum; *cap. Numquam dist.* 5. *de consecr.*
c. Clericus 3. *dist.* 91. ibi: *Absque Officii sui detri-*
mento c. Ex literis 16. *de vita, et honestate Cleric.*
ibi: *Potius saecularibus negotiationibus, quam Officiis*
Divinis intendunt. Secunda, quia Clerici sunt ex 8
illo genere Christianorum, quod mancipatur Divi-
no Officio, et deditum contemplationi, et Oratio-
ni, ab omni strepitu temporalium cessare con-
venit, ut expresse habetur in *cap. Duo sunt genera*
12. *quaest.* 1. Tertia, quia Clerici non sunt de cor- 9
pore Reipublicae saecularis, sed Ecclesiasticae;
leg. Placuit Cod. de Episc. et Cleric. et cap. Forni-
cari 10. *dist.* 88. Quarta, quia negotiatio, ut plu- 10
rimum sine mendacio, et perjurio exerceri non
potest; *cap. Ejiciens* 11. *dist.* 88. *et cap. Qualitas*
2. *dist.* 5. *de poenit.* ibi: *Difficile est inter ementis, vendentisque commercium non intervenire peccatum;* ut enim Gloss. final. ibid. observat, contrahentibus naturale est, se invicem decipere; *l. In causae* 17. *§. Idem ff. de Min. et l. Item si pretio, §. Quemadmodum, ff. locati.*

Unde tales Clerici exercendo negotiationes prohibitas peccant mortaliter, et possunt suspendi a Divinis, immo et excommunicari, si tertio admoniti non resipiscant; *c. Negotiatorem* 9. *dist.* 88. ibi: *Negotiatorem Clericum, et ex inope divitem, et ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge; cap. Sed nec procurationes* 4. *Ne Clerici, vel Monachi* ubi praecipitur, ut suspendantur ex Officio Ecclesiastico, ibi: *Ecclesiastico fiat ministerio alienus, cap. Secundum* 6. *eodem tit.* ubi decernitur, ut excommunicentur, ibi: *Secundum instituta Praedecessorum nostrorum sub interminatione anathematis, prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causa lucri negotientur, cap. Clericus* 4. *dist.* 91. *ubi imponitur eis degradationis poena,* ibi: *Ab Officio suo degradentur.* Cum autem poenae tam graves non imponi soleant, nisi propter gravissimas culpas; *argum. cap. Nemo Episcop. et cap. Nullus Sacerdotum* 11. *quaest.* 3. stat evidenter, quod Clerici exercendo tales negotiationes saeculares, peccent mortaliter.

jecerunt, *Fori tantum* privilegia amittere, non vero reliqua. Ut autem hi Clerici fori amittant privilegium, monitione non indigent ulla. (*Edit. Casin.*)

(*) Rationes omnes, quibus Clerici, Sacris Canonibus Spiritu Dei conditis a negotiationibus exercendis jubentur abstinere, collegit, atque breviter, ac pulchre suo more proposuit D. Thomas 2. 2. *q.* 77. *Art.* 4. *ad* 3. quas apud ipsum legere minime pigeat. Ubi et quam maxime advertenda est Doctrina D. Thomae, quae non leviter conducit ad plures casuum nodos extricandos; quae hunc in modum se se habet: *Dicendum, quod non quicumque carius vendit aliquid, quam emitur, negotiatur; sed qui ad hoc emit, ut carius vendat. Si autem emit, rem non ut vendat, sed ut teneat, et postmodum propter aliquam causam vendere velit, non est negotiatio, quamvis carius vendat. Ibid. ad* 2 (*Edit. Neap.*)

Et sic tenent expresse Bellelt. *Disquisit. Cleric. p.* 2. §. 51. *de poenis Cleric. num.* 2. Fagoan. *in c. Multa, Ne Clerici, vel Monachi n.* 11. Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univ. cap.* 40. *n.* 114. *et* 128.
12 cum pluribus ibi citatis et alii passim. Ultra culpam mortalem, et poenas supra recensitas Clerici negotiatores, si tertio admoniti a negotiationibus non desistant, perdunt interim privilegium Clericale, quoad bona sua; *capit. Ex literis* 16. *de vita, et honest. Clericorum*, ibi: *Mandamus, quatenus, si tales tertio a te moniti ab hujusmodi non resipuerint, sed praetermissis Divinis Officiis, negotiationibus institerint supradictis, cum facto privilegium abjiciant Clericale, tu quominus, dum his se implicant de suis facultatibus, statutis, et consuetudinibus
13 patriae subjaceant, non defendas eosdem.* Dantur tamen plures casus, in quibus Clerici negotiationem exercentes nullam culpam, et poenam incurrunt. Primo, si Clerici negotiationem exercent non turpis lucri gratia, sed merae necessitatis causa, ut se suosque alant, cum aliunde non habeant, unde vivant, et bona ad eorum victum non sufficiant; *cap. Multa sunt negotia* 1. *Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Nec tamen justum negotium est contradicendum propter necessitates diversas, quia legimus Sanctos Apostolos negotiatos fuisse, et in Regula Beati Benedicti praecipitur provideri, per quorum manus nego-
14 tia Monasterii procurantur.* Secundo, quando Clerici bona sua patrimonialia, ac Beneficiorum, quae obtinent, excoli faciunt, animaliaque ad hunc effectum necessaria emunt, et vendunt. Ita Sacr. Congr. Episcop. et Regular. *in Barensi* 15. *No-
15 vembr.* 1616. Tertio, si Clerici vinum suum etiam minutim vendiderint. Sacr. Congreg. Episcop. et Regular. in *Aversana* 5. *Maji* 1593. tabernam enim non dicuntur exercere, nec ad gabellae solutionem tenentur, qui vinum suum ad minutum vendunt, ut pluries decrevit Sac. Congr. Immunitatis, et signanter in *Ravennaten. et Spoletana* 25. *Septembr.* 1627. *in Nolana* 12. *Jul.* 1649. *in Lauretana* 17. *Junii* 1654. *in Theatina* 15. *Mart.* 1661. *in Faventina* 25. *Januar.* 1677. Et sic possunt Clerici vendere panem coctum, et ad minutum ex frumento collecto in praediis Canonicalibus sine suspicione illicitae negotiationis; Abbas *consil.* 6. *in fine lib.* 1. Cravetta *consil.* 5. *n.* 116. Sylvester *in summ. verb. Excomm.* 21. *vers. Secundo nota*, *n.* 46. Carol. de Grassis *de effectibus Clerical. effect.* 6. *num.* 33. etiam non obstante prohibitione; Rolandus *consil.* 72. *n.* 9. *lib.* 4. Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccle-
16 siast. univers. cap.* 40. *n.* 30. Quarto, quando a principio defuit animus negotiandi, vel lucrandi; idest quia Clericus emit pertinentia ad se, suamque familiam sustentandam per totum annum, et praeter propositum empta supersunt, vel diminutione familiae, vel alia ratione; tunc enim praetio currenti, etiamsi cariore, quam erat, absque illicitae negotiationis periculo vendere potest. Prosp. do Augustino *in addit. ad Quarant. verb. vectigal, vers. tertio*; Aloysius Riccius *p.* 3. *prax. resol.* 202. *n.* 1. Barbosa *lib.* 1. *Jur. Eccl. univ. c.* 40. *n.* 122. cum aliis ibi citatis.

Circa hanc autem materiam variis aliis relictis, 17
specialis decisio Sacrae Congregationis Conc. varios casus ad rem facientes complectens adducitur a Barbosa *loco cit. n.* 127. prout sequitur. Eminentissimi et Reverendissimi Domini, Capitulum, Presbyteri, et Clerus Civitatis, et Dioecesis Capulaquensis pro ut plurimum ob loci, personarum, et temporum qualitatem aliquas ex infrascriptis actionibus facere, nec non ad suam, et familiae sustentationem coguntur quaerere, ad obviandas vexationes Commissariorum petunt, ut declaretur, an liceat infrascripta facere absque reatu illicitae negotiationis.

Primo. An liceat eis terras Patrimoniales, et 18
Beneficiales per laicos colere.

Secundo. An pro necessario culturae usu pos- 19
sint emere boves, et alia animalia, et foetus illorum vendere.

Tertio. An ii, qui in propriis terris habent quer- 20
cus, et castaneas, quarum fructibus sues vescuntur, possint sues emere, eosque alere, et pro familiae sustentatione vendere?

Quarto. An iidem Clerici cum foliis suarum 21
arborum possint in propriis aedibus arti sericae operam dare, vel idem opus dare ad medietatem, seu ad quartum, et fructus inde percipiendos vendere absque reatu illicitae negotiationis.

Quinto. An Clerici pauperes ad suam, suaeque 22
familiae sustentationem possint terras Ecclesiae conducere.

Sexto. An possint locare boves, oves, et ani- 23
malia, quae habent ex successione, vel aliis debitis, vel decimis, eorumque fructus vendere?

Septimo. An liceat ex olivis, vineis, quercubus, 24
et aliis arboribus existentibus in terris Patrimonialibus, et Beneficialibus, et aliis obtentis vendere oleum, vinum, glandes, et alios fructus ad sustentationem suae familiae; item, et granum, et frumentum hujusmodi ex bonis Patrimonialibus, aut Beneficialibus?

Sacra Congregatio Eminentissimorum Cardinalium Concilii Tridentini interpretum praevia matura consideratione, et inhaerendo declarationibus alias factis

Ad primum respondit, licere Clericis agros 25
Beneficiorum, et bonorum Patrimonialium Laicorum opera colere absque metu illicitae negotiationis.

Ad secundum, posse similiter Clericos pro cul- 26
turae usu boves, et alia animalia necessaria emere, illorumque foetus justo pretio, et honesta ratione vendere, nec ob id probibitae negotiationis praetextu vexari posse, aut debere.

27 Ad tertinm item, et posse Clericos habentes in propriis bouis qnercns, et castaneas, sues emere, eosque alere pro sua, et familiae sustentatione, dummodo tameu in emendis, aleodis, distrabendisve uihil sordidum, ant indecens Ordiui Clericali exequantur.

28 Ad quartum, licere Clericis folia arborum iu propriis bonis existeutinm alicui Laico concedere eo pacto adjecto, ut lucrum ex bombicibus ioter utrumque dividatur; et pariter eisdem licere earnmdem arborum foliis per se ipsos absque Officii eorum detrimento arti sericae operam dare pro sua, et familiae sustentatioue; dummodo tameu artificio bujusmodi persouas noo suspectas adbibeant, et quoad hoc Episcopi liceotia, quae gratis sit concedenda, obtiueatur.

29 Ad quintum, Clericos pauperes ad suam suaeque familiae susteutationem posse terras Ecclesiae cooducere absque reatu illicitae negotiationis; bona vero Laicorum non posse oisi ex mera, et praecisa uecessitate.

30 Ad sextum, posse retiuere, et locare boves, et oves, et alia animalia, quae babent ex successioue, vel decimis, nec nou fructus illorum vendere absque reatu illicitae ucgotiatioois.

31 Ad septimum, eosdem posse vendere granum, hordeum, et alios fructus recollectos ex bonis Patrimonialibus, vel Ecclesiasticis pro sua, et suorum sustentatione. R. Cardin. Ubaldious. Franc. Paulucius Sac. Congreg. Conc. Trident. Secretarius.

32 Et sic respousnm fuisse Presbyteris, et Clericis Terrae Maidae Nicostraten. Dioecesis *de anno* 1627. refert Fagnau. *in cap. Multa sunt negotia* 1. *Ne Clerici, vel Monachi n.* 34. *et seqq.* adducens ipsam declaratiooem. Et cousimiliter responsum etiam fuisse Presbyteris, et Clericis Alti Montis Casiuensis Dioecesis *de anno* 1629. refert Carol. Maraut. *tom.* 2. *res.* 41. in fine adduceus declarationcm Sac. Congreg. quae cum praecedenti coincidit.

33 Sacerdotes, et Beneficiati Dioecesis Alexaoen. et Ugeu. cum a Commissariis Spolii molestarentur ex capite illicitae negotiationis in infrascriptis casibus, supplicant Sac. Coogregat. dignetnr declarare, quando in eisdem, sit licita, vel illicita Oratoribus negotiatio.

34 Primo. Au Sacerdotes, et Clerici Beneficiati possint operas snorum bovum, quos pro laborandis praediis suis Patrimonialibus, seu Beneficialibus retiuent, dum sibi vacant, aliis locare pro certa mercede absque periculo spolii, et poenarum Clericis negotiatoribus impositarum?

35 Secnndo. An possint, si boves emerint, vel in suis praediis natos educaverint, et instruxerint, conducere, ut vulgo dicitur *a giovatico* pro certa tritici quantitate quolibet anno persolvenda.

36 Tertio. An possint oves centum, vel saltem quadraginta simili actione concedere pro certa caseorum quautitate pro eorum, et suae familiae usu?

37 Quarto. An in suis molendinis pro tritico, et pistrinis pro oleo, postquam suum triticum, et olivas molueriot, alienum tritienm, et alienas olivas certa mercede constituta molere possiut; suppositis infrascriptis, quod id ab immemorabili tempore semper fuerit factum, et observatum: quod singulis annis nou expedit pro solo servitio proprio trigiuta, vel quadraginta ducatos impendere in conficiendis pistriuis, uam fiunt ex juncis, et aliis materiis, quac mensibus quinque, aut sex corrnmpantur: et in uno equo, et quatuor persoois inservientibus ipsis pistriuis. Et quod molitura olivarum durat per quatuor, qninque, vel sex meoses, juxta annorum fertilitatem.

38 Quinto. An possint assumere onus colligendi, et faciendi a sua familia colligere olivas pro certa olei portione domino oliveti reddenda, supposita in hoc immemorabili cousuetudine.

39 Sexto, et ultimo. An possint io bonis amicorum, et propinquorum operas diurnas praestare, ut illis easdem io praediis restituant?

Ad dubia proposita responsum fuit, ut sequitur.

40 Ad primum, affirmative, si tot juga bovum retineantnr, quot sunt pro praediis uecessaria, vel si ultra uecessitatem culturae praediorum, vel alio licito modo teneutur, per Doctrinam Molinae loco infra citaudo.

41 Ad secundum, quoad boves cmptos, negative, quo vero ad boves proprios, affirmative; P. Molina *de contract. disp.* 342. *sub num.* 4. quam refert, et sequitur Quaranta *in verb. Vectigal.* §. *similiter ad illicita.*

42 Ad tertium, affirmative, si oves propriae fuerint, et non emptae ad illum effectum, ex praecedenti Molinae Doctrina; et si emptae, dnmmodo ad comparandum necessaria ad victum, et nou ad lncrum.

43 Ad Quartum, affirmative, duobus concurrentibus, videlicet modo ob hanc causam uon se subtrabant ab iis, in quibus ex Officio Clericali incumbere debent, et dummodo nou ad lncrum, sed ad uecessaria vitae comparanda pro se, et sua familia; non enim bujnsmodi artificium sordidum videtur, aut inbonestum iu illis partibus, cum per unum equnm, et quatuor famulos, seu operarios fiat, et non per ipsos Clericos. Quaraut. *ubi supra*, post alios, §. *difficultas versatur circa med. et fin.*

44 Ad quintum, negative, nisi proprii redditus sibi, suaeque familiae non sufficiant; uam hoc casn ad comparandum victum etiam aliena praedia condncere licet; Gloss. *in cap. Pervenit, verb. conductiones* 86. *Dist.* quod est de mente omnium Doctorum, ut testatur Quaranta *ubi supra* §. *quaeritur in fine.*

45 Ad Sextum, si opera non sit sordida, et inbo-

uesta, possunt fieri bnjusmodi commntationes per ea, quae scribit Quaranta *ubi supra* §. *Difficultas in fine* ex Doctrina Sylvestri.

46 Hinc juvat afferre aliam Sacrae Congregationis responsionem datam in dubio eidem Sacrae Congregationi proposito a Patre Passerino suae Religionis Generali Procuratore his verbis ... *An praedictis Presbyteris, et Clericis liceat absque negotiationis Clericis interdictae nota, oves, boves, aliaque hujusmodi animalia emere, eaque locationis, aut societatis titulo conductori, aut socio tradere, ac lucrum ex hujusmodi locatione sive societate percipere? Die* 7. *Octob.* 1662. *Sac. Congregat. S. R. E. Cardinalium Conc. Trident. Interpret. censuit non licere.* Quam resolutionem authenticam apud se retinuisse testatur *in Tractat. de statu homin. tom.*

47 2. *q.* 187. *art.* 2. *n.* 187. *pag.* 339. Potest Episcopus prohibere Clericis Minorum Ordinum, et primae Tonsurae, ne exerceant mercaturam, nec suscipiant appaltus aquae vitae, cerae, tabacci, saponis, vel macinatus, ut respondit Sac. Congreg. Conc. *in Civitatis Plebis* 2. *Augusti* 1687. *lib.* 37. *Decretor. fol.* 464.

48 Ex praedictis Sac. Cong. declarationibus satis aperte colligitur, posse Clericos dare operam negotiationibus illius speciei, quae dicitur artificium, non autem negotiationi propriae sumptae.

49 Ut autem hoc facilius percipiatur, advertenda est differentia intercedens inter negotiationem proprie sumptam, et artificium. Negotiatio enim proprie sumpta est, quando emitur, res ut omnino integre, et immutata carius vendatur, ita ut ex sola transmutatione de persona in personam aequatur lucrum. Artificium vero est, quando emitur res, ut inde habeatur materia ad operandum propriis manibus, eamque reducendi ad aliam formam; deducitur *ex cap. Ejiciens* 11. *Dist.* 88. ubi sic expresse dicitur: *Quicumque rem comparat non ut ipsam rem integram, et immutatam vendat, sed ut materia sibi sit inde aliquid operandi, ille non est negotiator; qui autem comparat rem, ut illam ipsam integram, et immutatam dando lucretur, ille est mercator, qui de templo Dei ejicitur.* Et sic notat *ibidem* Gloss. Butr. Abbas, et allii passim cum

50 Fagnan. *in d. cap. Multa num.* 23. Addit autem Bellettus *in disquisit. Clerical. par.* 2. §. 51. *de poenis Clericor. n.* 1. etiam tunc intervenire negotiationem Clericis interdictam, cum quis eorum aliquam rem v. g. lanam emit, ut suis expensis per mercenariorum, et opificum industriam, et laborem (non autem per semetipsum) aliquod efficiat, scilicet ex lana empta pannum conficiat postea revenditurus, ut inde aliquid lucrari possit.

51 Unde licet negotiatio proprie sumpta sit Clericis interdicta; *ex cit.* c. *Consequens* 2. *cap. Negotiator* 9. *cap. Fornicari* 10. *cap. Ejiciens* 11. *Dist.* 88. *cap. Clerici officia* 15. *de vita, et honest. Cleric. cap. cum Multa negotia* 1. *Ne Clerici, vel Monachi, et cap. Secundum* 6. *eod. tit.* cum similibus; tamen artificium, et manualis operatio absque fine turpis lucri non interdicitur Clericis; immo ipsis recommendatur, sicut agricultura, dummodo fiat absque neglectu Officii Ecclesiastici; *cap. Clericus* 3. *dist.* 91. ibi: *Clericus victum, et vestitum sibi artificiolo, vel agricultura absque officii sui detrimento ponet; et cap. Cler.* 4. *ead. dist.* 92. ibi: *Clericus quantumlibet verbo Dei eruditus artificiolo victum quaerat.*

Non enim tale artificium, et manualis operatio 52
implicat ad peccatum, sicut talis negotiatio, quae vix potest exerceri sine mendaciis, perjuriis, fraudibus, et similibus, *ex cap. Ejiciens* 11. *dist.* 88. *et cap. Qualitas* 2. *dist.* 5. *de poenit.* et aliis adductis supra *num.* 10. Hinc Apostoli post Christi passionem redierunt ad piscandum; Joann. *cap.* 11. Sanctus Matthaeus vero ad telonium non amplius resedit, quia istud posterius est de illis, quae implicant ad peccatum, non autem prius, prout observat Sanctus Gregorius Papa *Homil.* 24. *in Evang.* et refertur in *cap. Negotium* 7. *dist.* 5. *de poenit.* Quinimmo tale artificium, et manualis 53
labor, seu operatio ad multa bona inservit, ut observat Sanctus Thomas 2. 2. *quaest.* 87. *artic.* 3. Primo enim, et principaliter inservit ad victum quaerendum; unde Protoparenti Adamo dictum est: *In sudore vultus tui vesceris pane; Genes.* 3. *et Psalm.* 127. *Labores manuum tuarum quia manducabis;* et secundum hoc dubitandum non est, quin Clericis, et Monachis licet operari manibus propriis; ait enim Apostolus *Actor.* 20. *Ad ea, quae mihi opus erant, et his qui mecum sunt, ministraverunt manus istae.* Et adducitur *in cap. Clericus* 1. *caus.* 21. *q.* 1. *et in cap. Cum Apostolus* 6. *de Censibus.* Et de facto hoc laudabile institutum vi- 54
vendi ex labore manuum suarum adhuc in dies observatur a pluribus Monachis, et maxime Basilianis Eremi del Tordon, de quibus Clemens VIII. in suis Literis sub datum Tusculi sub annulo Piscatoris *die* 23. *Septemb.* 1603. *Pontificatus sui anno duodecimo cap.* 4. sic ait: « Quaerendi » victus solertia (ut verba Sancti Basilii de In- » stitutionibus Monachorum serm. 1. referamus) » bis qui in hujusmodi vitae genere degunt, ea » maxime conveniens judicanda est, quae praescri- » pta est ab Apostolo, nimirum ut manibus labo- » rantes panem suum honeste manducent; ex quo » et aliis dicti Patris locis declaramus, Monachos » S. Basilii ex peculiari suae Regulae instituto » ad victum propriis manibus parandum in com- » muni teneri. Atque ita juxta praesentis refor- » mationis statuta jubemus observari in illis ar- » tibus, quas etiam S. Basilius concedit; praeci- » pue quae intra domum exerceri possunt, velut » texendi, plectendi, suendi, sarciendi, et aliis » secundum locorum, et temporum exigentiam. » Cum autem Sanctus Basilius agriculturam, quia » ea facillime res ad usum necessariae baberi

» possunt, concedat, modo ea neque ab Accolis » tumultus afferat, aut turbas, nos eamdem ad » frumentum, vinum, mel, oleum, et caeteros » agri fructus comparandos permittimus.» Et refertur in *cap. Numquam* 33. *dist.* 5. *de consecrat.*
55 Sic S. Hieronymus ad Rusticum Monachum *de vivendi forma scribebat :* » Si Apostoli habentes » potestatem de Evangelio vivere, laborabant ma- » nibus suis, ne quemquam gravarent . . . Cur » tu in usus tuos cessura non praeparas? Vel fi- » scellam texe junco, vel canistrum lentis plecte » viminibus, sarciatur humus, areolae aequo li- » mite dividantur, in quibus cum olerum jacta » fuerint semina, vel plantae per ordinem positae, » aquae ducantur irriguae . . . Inferantur infru- » ctuosae arbores gemmis, vel surculis, ut parvo » post tempore laboris tui dulcia poma decerpas; » apum fabricare alvearia, ad quas te mittunt » Salomonis proverbia, et Monasteriorum ordi- » nem, ac Regiam disciplinam in parvis disce » corporibus, texantur et lina capiendis piscibus; » scribantur libri, ut et manus operetur cibum, » et animus lectione saturetur.» Haec ibi Hieronymus.ubi subjungit,«quod Ægyptiorum Monasteria » hunc morem teneant, ut nullum absque operis » labore suscipiant. »

56 Secundo, artificium, seu operatio manualis inservit ad tollendum otium, ex quo multa mala oriuntur. Unde dicitur Ecclesiast. 33. *Mitte servum tuum in operationem, ne vacet; multam enim malitiam docuit otiositas.* Negotium enim auctore Isidoro *lib.* 18. *Etymolog. c.* 15. sic dictum est, quasi negans otium, ut refertur *in cap. Forus* 10. *de verborum signific.* ibi : *Dictum est negotium idest sine otio*, et Glossa *ibid. in verb. Negotium ;* Unde ex ipsa vi nominis importat privationem otii, et significat actum omnem, cui otium repugnat; et ad hunc finem, nedum est licitum, sed et laudabilissimum Clericis, et Monachis operari manibus propriis, et ideo S. Hieronymus ad Rusticum Monachum: *Facito*, inquit, *aliquid operis, ut semper te Diabolus inveniat occupatum*, ut refertur *in dict. cap. Numquam* 33. *dist.* 5. *de con-*
57 *secrat.* Tertio, artificium, seu labor manualis inservit ad concupiscentiae refraenationem, in quantum per hoc maceratur corpus. Unde 1. ad Corinth. 6. *In laboribus, in jejuniis, in vigiliis, in castitate.* Et ad hunc finem est licitissimum Clericis, et Monachis tale artificium, seu labor manualis, unde in Monasteriis Ægypti nullus suscipiebatur incapax operandi, et laborandi, non tam propter victus necessitatem, quam propter animae salutem, ne vagarentur similes Monachi perniciosis cogitationibus; *d. cap. Numquam* 33. *dist.* 5. *de consecr.* ibi : *Ægyptiorum Monasteria hunc morem tenent, ut nullum absque opere, et labore suscipiant, non tam propter victus necessitatem, quam propter animae salutem, ne vagetur perniciosis cogitationibus mens, et ad instar fornicantis Hierusalem omni transeunti*
divaricet pedes suos. Quarto, artificium, seu ope- 58
ratio manualis inservit ad evitanda furta, et ad eleemosynas faciendas, juxta illud Apostoli *ad Ephesios* 4. ibi : *Qui furabatur, jam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti.* Et ad hunc finem est sine omni prorsus dubio licitum Clericis, et Monachis operari manibus propriis; *arg. c. Pervenit* 26. *d.* 86. *et c. Decr.* 1. *dist.* 88.

Inter negotia, artes, et officia Clericis prohi- 59
bita, multa alia reperiuntur. Primo, prohibentur Clerici praesertim Beneficiati, aut in Sacris constituti agere Officium Procuratoris, et Advocati in saeculari judicio, seu foro, apud quem postulare non possunt, nisi pro seipsis, pro Ecclesia, aut si necessitas immineat, pro miserabilibus personis. Textus sunt clari, et aperti in corpore Juris Civilis; *Autent. de Sacr. Episcop.* §. *Deo autem, vers. alium ;* et in corpore Juris Canonici *in cap. Quia Episcopus* 5. *quaest.* 3. *cap. Nullus* 11. *q.* 1. *cap. Credo, et seq.* 21. *q.* 3. *cap. Clerici* 1. *de Postulando*, ubi sic expresse dicitur : *Clerici in Subdiaconatu, et supra in Ordinibus quoque Minoribus, si stipendiis Ecclesiasticis sustententur, coram saeculari Judice Advocati in negotiis saecularibus fieri non praesumant; nisi propriam causam, vel Ecclesiae suae fuerint prosecuti, aut pro miserabilibus forte personis, quae proprias causas administrare*
non possunt. Concordat *cap. Cum Sacerdotis sit* 60
Officium 3. *eodem tit.* ubi additur, posse etiam postulare necessitate imminente pro personis conjunctis, ibi: *Non nisi pro seipso, vel Ecclesia sua, vel (si necessitas immineat) pro personis conjunctis, aut miserabilibus sibi licitum est postulare ; cap. Cum multa sunt negotia* 1. *Ne Clerici, vel Monachi ; cap. Sacerdotibus* 2. *eod. tit.* ibi : *Sacerdotibus, et Clericis tuis denuncies publice : ne ministri Laicorum fiant ; nec in rebus eorum procuratores*
existant. Quod est intelligendum, etiamsi Laici 61
essent Principes, aut alii Magni Domini; *cap. Sed nec* 4. *Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Sed nec Procuratores villarum, aut Jurisdictiones etiam saeculares sub aliquibus Principibus, et saecularibus viris, ut Justitiarius eorum fiat, Clericorum quispiam exercere praesumat* (a).

(a) Rescripta et Brevia pro exercendo Advocati munere Saecularibus Clericis, etiam beneficiatis, tum et Sacris Ordinibus initiatis concedi, ut advocaturam exerceant in tribunalibus Ecclesiasticis, in laicalibus, et coram Judice Saeculari, cum agitatur causa propria ipsorum, vel Ecclesiae suae, vel miserabilium personarum. Quamquam in Brevibus libere conceditur Sacerdoti saeculari pauperi, ut libere causas civiles, et criminales agat, dummodo in criminalibus tantummodo reis patrocinetur; quin et tamdiu munus illud exercere permittitur, donec certos Ecclesiasticos redditus ad congruam sustentationem sufficientes, vel Beneficium residentiale obtineat. Benedict. XIV. *de Syn. Dioec. lib.* 13. *cap.* 19. §. 12. *nov. edit.*

62 Secundo, prohibentur Clerici esse Principum vicesgerentes, Vicedemoni, Cancellarii, locorum Praefecti, aut Praepositi, Judices, Administratores, vel quomodocumque alia ratione Officiales; *cap. Clericus* 5. *Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Jubemus etiam sub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos Officium habeat Vicecomitis, aut Praepositi saecularis.* Concordat *cap. Clerici* 15. *de vita, et honest. Cler.* ibi: *Clerici Officia saecularia non exerceant; c. Pervenit* 26. *dist.* 88. *et cit. cap. Clerici* 1. *et cap. Sacerdotis* 3. *de Postulando cit. cap. Multa sunt negotia* 1. *c. Sacerdotibus* 2. *et cap. Sed nec*
63 4. *Ne Clerici, vel Monachi.* Tertio prohibentur Clerici praesertim Sacerdotes, ne inserviant Laicis in Officiis vilibus domus, foeminisque Nobilibus ancillentur, ac obsequia praestent, ac si essent homines infimae conditionis; *cap. Sacerdotibus* 2. *Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Ne ministri Laicorum fiant;* et expresse de mandato Sanctissimi Sacra Congregat. Episcop. per Literas Encyclicas sub datum Romae praecisis his verbis: « Fra le più » assidue sollecitudini, che occupano la mente » zelantissima di N. Signore per il bene spirituale » della Chiesa: una si è di conservaro, e ravvivare » nel suo vero decoro la Santità, e dignità del » Sacerdozio; poichè dipendendo dagli Offici di » quest'Ordine l'istruzione, e correzione, e la » santificazione de' Fedeli, conviene ancora, che » l'esemplarità della vita, e gravità de' costumi » sia in esso così distinta, e superiore ad ogni » altro, che corrisponda alla sublimità del grado, » ed al fine della sua Istituzione. Quindi è, che » con l'Oracolo della sua viva voce ha sua Beati- » tudine ordinato, che si scriva a tutti i Pastori » delle Diocesi la presente Lettera circolare, a » fine d'eccitare una più esatta vigilanza in pro- » curare l'adempimento, ed osservanza dell'or- » dinazione de' Sacri Concilj Ecumenici, e special- » mente di quello di Trento in ordine all'onestà » della vita del Clero, e singolarmente in non » permettere, ed onninamente impedire, che li » Sacerdoti non s'impieghino in Offici servili del » Secolo, e de' Laici, e specialmente di Donne, » impropri a' Ministri dell'Altare, ed al Carattere » Sacrosanto, il quale quando venga conferito » secondo le disposizioni del Sagro Concilio di » Trento con l'attual servigio d'una Chiesa, ces- » serà l'occasione di simili scandali, e si toglie- » rà all'oziosità e povertà in un numero straor- » dinario, e disapplicato, qui scusa, e compati- » mento per tollerarli contro i Sacri divieti, in » impieghi abjetti, ed indecenti. Saprà V. E. col » fervente suo zelo conformarsi con l'esecuzione » a quello di sua Beatitudine, e le bacio per fine » umilmente la mani. Roma 16. Marzo 1697.

G. Card. Carpegna Prefetto.

Loco ✠ Sigilli.

M. Arcivescovo d'Atene Segr.

Quarto specialiter prohibetur Clericis officium 64
Tabellionis, seu Notarii publici agere; *cap. Sicut te* 8. *Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Fraternitati tuae mandamus, quatenus Clericis in Sac. Ordin. constitutis Tabellionatus Officium per Beneficiorum subtractionem appellatione postposita, interdicas.* Concordat *cap. Ut officium* 11. §. *verum de Haeretic.* in 6. Possunt tamen Clerici tam Regulares, quam 65
Saeculares esse Notarii, aut Tabelliones in causis Fidei pro favore ejusdem; text. expresso *in c. Ut officium* 11. *in* §. *ad conscribendas de Haeret. in* 6. Possunt etiam Clerici esse Notarii Papae, aut in 66
Curia Rom. Fagn. *in cap. sicuti te* 8. *Ne Clerici, vel Monachi num.* 60. *et* 68. et Barbosa *ibid. num.* 7. Nam Papa admittendo, vel officium hoc tribuendo Clericis, videtur eos habilitare ad illud exercendum; *arg. l. Idem Ulpianus, ff. de excus. Tutor.* et de facto in Concil. Trid. fuerunt duo Notarii Laicus unus, et alter Clericus, ut patet ex eorum subscriptionibus, quae habentur *in* calce Concilii, ut observat etiam ipse Fagnan. *loc. citat. num.* 68. Possunt insuper Clerici esse 67
Notarii in locis, ubi est consuetudo, praecipue in causis Ecclesiasticis seu spiritualibus coram Judice Ecclesiastico. Ita Joan. de Anan. et Philippus relati per Joann. Andream *in cit. c. sicut te n.* 8. Et Goffred. *per c. Quinam* 5. *q.* 1. ubi Clericus potest esse Notarius Papae; item Episcoporum, et Archiepiscoporum, *ut in c. Multorum* 17. *q.* 2. *et in c. Monachus dist.* 77. et Butrius *in d. c. sicut te n.* 8. ubi dicit hanc sententiam esse veram, *et ibid.* Ancharan. *n.* 2. ubi dicit esse veriorem; Hostiens. *n.* 3. *vers. Quid ergo;* Barbosa *n.* 9. et alii, et ratio est quia sola lege humana prohibitum est Clericis Officium Tabellionis, adeoque vi consuetudinis id peragere possunt; *arg. cap. fin. ne consuetudine*, maxime in causis Ecclesiasticis coram Judice Ecclesiastico, ut plerisque in locis Episcopi pro suis Cancellariis, Actuariis, et Tabellionibus adhibent Clericos. Fagnan. tamen *loc. cit. n.* 61. 68
variis solide adductis sententiam contrariam sequitur, et propugnat. Quinto, est Clericis absolute 69
prohibitum, ne judicium sanguinis exerceant, aut sententiam sanguinis dictent, proferant, vel executioni sententiae intersint, et ne quidquam faciant, per quod ad vindictam sanguinis tendatur; *cap. Clericus* 5. *Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Clericis in Sacris Ordinibus constitutis ex Concilio Toletano judicium sanguinis agitare non licet. Unde prohibemus ne, aut per se, truncationes membrorum faciant, aut judicent inferendas; cap. Sententiam* 9. *eod. tit.* ibi: *Sententiam sanguinis nullus Clericus dictet, aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur intersit.... Nec quaquam Clericus literas dictet, aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas.* Concordat *cap. Saepe* 29. *et cap. His a quibus* 30. *caus.* 23. *qu.* 8. *et cap. Ex literis* 10. *de Excessibus Praelat.* Hinc Clerici, seu 70

Praelati Ecclesiastici habentes jurisdictionem temporalem possunt, et debent causas sanguinis Laico delegare, idque generaliter, non specialiter; textu expresso *in c. Episcopus* 3. *Ne Clerici, vel Monachi in* 6. ibi: *Episcopus, seu quicumque alius Praelatus, vel Clericus jurisdictionem obtinens temporalem, si homicidia, aut alia maleficia ab aliquibus in jurisdictione sua commisso Ballivo suo, aut alii cuicumque injungat, ut super hoc veritatem inquirens justitiae debitum exequatur, irregularis censeri non debet, quamvis ipse Ballivus, vel alius contra malefactores ad poenam sanguinis processerint justitia mediante. Nam licet Clericis causas sanguinis agitare non liceat, eas tamen (cum jurisdictionem obtinent temporalem) debent, et possunt metu irregularitatis cessante aliis delegare* (*).

71 Sexto, Clerici non possunt praeponi Ruptuariis, vel Ballistariis, aut hujusmodi viris sanguinum. *cap. Sententiam* 9. *Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Nullus quoque Clericus Ruptuariis, vel Ballistariis, aut hujusmodi viris sanguinum praeponatur.* Ruptuarii autem sunt illi, qui praesunt machinis bellicis, quibus rumpuntur muri, ut notat Jaon. Andreas in *dict. cap. Sententiam n.* 7. et Ballistarii
72 sunt iidem, ac Sagittarii. Unde deducitur non posse Clericos constitui Duces, vel Capitaneos militum in bello, ut recte advertit Abbas in *d. cap. Sententiam.* Licet enim Clerici possint interesse bello justo, ac milites ad pugnandum hortari; *cap. Hortatu* 10. *et cap. Ut pridem* 17. *caus.* 23. *q.* 8. *et cap. Petitio tua* 24. *de homicid.* tamen non possunt esse belli Duces ordinantes aciem, et dirigentes tormenta bellica, et hujusmodi, *ex cit. cap. Sententiam*, Abbas *ibidem*, et alii commu-
73 niter. Septimo, est prohibitum Clericis, et Religiosis publice, seu in Scholis vel Universitatibus publicis Jus civile, et Physicam, idest Medicinam audire; *cap. Nam magnopere* 3. *Ne Clerici, vel Monachi*, ubi adducitur justa ratio: *Ne occasione talis scientiae spirituales viri mundanis rursus actionibus involvantur; et c. Super Specula* 10. *eodem titulo*, ubi assignatur pro fine, ut studium Theologiae, et SS. Canonum magis frequentetur pro dilatatione, et defensione Catholicae Fidei contra suos impugnatores, ibi: « Quia vero Theologiae studium cupimus ampliari, ut dilatato sui tentorii loco funiculos suos faciat longiores, ut sit Fides Catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum, quibus resistere valeat
« ascendentibus ex adverso etc. » Hic tamen duo 74
sunt advertenda: Primum, quod notanter dicitur, *publice, seu in scholis, vel Universitatibus publicis*, quia privatim, ac domi in camera non prohibentur Religiosi, aut Clerici studere Juri Civili, ut tenet communior Doctorum, teste Fagnan. *in cit. cap. Super Specula n.* 8. *et seq. num.* 30. et observat etiam Barbosa *ibidem n.* 3. et alii, praesertim si id faciant pro pleniori intellectu Juris Ca-
nonici, ac Theologiae. Secundum, quod licet sit 75
prohibitum Religiosis, et Clericis publice Jus Civile, et Medicinam audire, seu ei studere, non est tamen eis prohibitum tale Jus Civile, et Medicinam publice docere, et legere. Ita Abbas *in d. cap. Super Specula n.* 16. Barbosa *ibid. num.* 7. Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 50. *n.* 37. Reiffenstuel *ibidem n.* 10. Navarr. *in Manual. cap.* 27. *n.* 176. Fagnan. *loc. cit. a n.* 37. *usque ad n.* 44. et alii. Licet enim varii Canonistae contrarium sentiant, ex quo *in d. cap. Non magnopere*, videatur expresse loqui de Religiosis legentibus, et docentibus, ibi: *Ad legendas leges, et confectiones Physicales ponderandas ... Ad Physicam, legesve mundanas legendas;* tamen quia Honorius III. *in d. cap. Super Specula* dicit, Alexandrum III. in Concilio Turonensi olim statuisse, ut tamquam excommunicati vitentur Religiosi de claustris exeuntes, ad audiendas Leges, vel Physicam, necesse est, ut Constitutio dicti Alexandri III. in Concilio Turonensi condita, et relata *in dict. cap. Non magnopere*, loquatur de Religiosis audientibus, non autem docentibus; alioquin Papa Honorius in *dict. cap. Super Specula* falsum dixisset, et non fideliter retulisset illam Constitutionem, aut certe illius tenorem ignorasset, quod non

(*) Rectissime Auctor noster deducit Clericis minime esse prohibitas negotiationes ejus generis, quae potius *artificium* exhibent, aut ad illud pertinent; quod et variis Ecclesiae Canonibus confirmat, atque auctoritate D. Thomae, qui 2. 2. *q.* 187. *artic.* 3. hoc etiam de Religiosis edocet.

Quaquidem in re geminae conditiones ob oculos habendae sunt, ac eis necessario servandae, qui hujusmodi artificiola aut oblectantur, aut utentur, ut vitae necessitatibus consulant. I. quam indicat etiam Auctor noster, ne Ecclesiasticis officiis inde detrimentum importetur. II. Ne aliquid sordidum, atque indecens Clericorum statui hic occurrat, quod et laicorum frugi offensioni sit, aut dedecus ac contemptus Ordini Clericali inferatur.

Quapropter licet Ecclesiastici Canones permittant Clericis patrimoniales terrulas, aut alios agros ad se pertinentes colere, lege *cap. Sacerdos I. de celebrat. Missar.* nihilominus iisdem permittendum non erit, ita agriculturam exercere, seu per se viliora etiam officia obire, ut populo despicabiles reddantur, ac desiderio ditescendi inflammari videantur. Cui quaeso nostris temporibus vilis non appareret Rector ille animarum, qui per totam diem, seu majorem ipsius partem ligone terram foderet, ipsamque stercoraret, ac dein terra, stercoreque sordidatus sacrorum mysteriorum incumberet celebrationi.

Hinc etiam, licet communi Theologorum suffragio Canonum auctoritati innixo, permittatur eisdem Clericis texendi, suendi, pingendi opificia exercere, modo tamen, ac decore Clericalis dignitatis cauto servato; minime tamen iisdem indulgendum erit, ac permittendum, ut ex uvis emptis per famulos, ac ministros ad id conductos vinum conficiant, quod postea venui exponant; aut ex lanis emptis pannos per artifices conducititios conficiant, quos postea divendere satagant; haec enim aut similia, licet inter *artificia* connumerentur, tamen proxime accedunt ad negotiationes proprie dictas, ac mercaturas Clericis interdictas, ideoque per Epikejam quandam censendae sunt iisdem prohibitae. Lege hac de re Dissertationem *De Negotiat.* insertam inter opera Gabrielis Antoine *tom.* IV. *Pag.* 169. Editionis Neapolit. 1772. ubi hoc ipsum plurimis Theologorum etiam benigniorum auctoritatibus, ac rationem momentis evincitur. *(Edit. Neap.)*

est dicendum, cum habeat omnia Jura in scrinio pectoris; *cap. Licet* 1. *de Constitutionibus in* 6. ibi: *Romanus Pontifex, qui Jura omnia in scrinio pe-*
76 *ctoris sui censetur habere.* Unde quamvis illa, *ad legendas leges etc.* quae habentur *in dict. cap. Non magnopere*, inspecto cortice, legentes, et docentes importare videantur, tamen intelligi debent de audientibus, et sic de legentibus audiendo, seu addiscendo, ex quo illa sic intellexit Romanus Pontifex, qui solus auctoritatem habet verba Conciliorum per modum legis interpretandi; *cap. Nec licuit* 4. *dist.* 17. ibi: *Sed quoties aliqua de universali Synodo in aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendum de eo, quod non intelligunt rationem... Ad Apostolicam Sedem conveniant.* Et de facto etiam Summarium ipsum *dict. cap. Non magnopere* loquitur tantummodo de audientibus, ibi: *Religiosi professi exeuntes ad audiendas Leges, vel Physicam (nisi infra duos menses ad Claustrum redeant) excommunicati sunt;* adeoque verba illa ad docentes, aut legentes non sunt extendenda, utpote odiosa; *capit. Poenae* 18. *distinct.* 1. *de poenitent. cap. Odia* 15. *et cap. In poenis* 49. *de regul. Juris in* 6.

77 Octavo, est prohibitum Clericis artem Chirurgiae exercere; *c. Sententiam* 9. *Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Nec ullam Chirurgiae artem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quae adu-*
78 *stionem, vel incisionem inducit.* Quod etiam specialiter prohibitur Religiosis; *cap. Tua nos* 19. *de Homicidio.* Sic etiam est ipsis prohibitum artem Medicinae exercere. *cap. Ad aures* 7. *de aetate, et qualitate.* Ars enim Medicinae, et Chirurgiae, ultraquamquod subjaceat variis erroribus, et periculis, est officium saeculare, ob quod Abbas *in cap. Sententiam* 9. *Ne Clerici, vel Monachi n.* 21. *et* 22. notat esse absolute prohibitam Clericis, etsi citra adustionem, et incisionem illam exerceant; *arg. cap. Multa sunt negotia* 1. *Ne Clericis, vel Monachi.* Et de arte Medicinae ratio ulterior est, quia prohibetur Clericis illius studium, adeoque multo magis ejus exercitium; Abbas; *loc. cit. arg. c. Cum quid* 39. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quae sequuntur*
79 *ex illo.* Hoc tamen limitant Doctores in casu, quo urgente necessitate, et cessante periculo mortis, aliquis Clericus artem Medicinae, et Chirurgiae exerceat ex pietate, et charitate erga pauperes in defectu aliorum Medicorum, et Chirurgorum. Barbosa *in dict. cap. Tua nos* 19. *de homicidio;* Pirhing. *l.* 3. *decretal. tit.* 50. *n.* 17. Sanchez *l.* 6. *Moral. cap.* 14. *n.* 15. *et seq.* Molina, Bonacina,
80 et alii passim. Et de facto indulgetur a Sacra Congregatione Concilii etiam Presbyteris, ut possint compositiones Hyacinthi, Juleporum, et Alchermes facere, et distribuere in usum pauperum, prout indulsit Canonico Visino Terrae Apiri Ca-
81 merinen. Dioecesis *sub die* 26. *Sept.* 1693. Et solet etiam frequenter expediri a Secretaria Brevium Indultum pro Sacerdotibus Physicis, ut possint artem Medicinae exercere absque incursu Irregularitatis, cum clausula tamen: *Gratis, et Amore Dei erga omnes, attenta penuria Medicorum;* et tunc neque a sponte dantibus poterunt mercedem recipere, quia prohibitum, ne aliquid exigatur, censetur vetitum etiam a sponte dantibus, juxta theoricam traditam a Sperell. *dec.* 37. *num.* 80. et Bellet. *disquisit. Cleric. de exempt. Cler. bon.* §. 2. *n.* 5. et ita intelligi debere declaravit Sacra Congregat. Concil. in *Cadurcen.* 14. *April.* 1690. *ad quartum;* in qua causa declaratum quoque fuit, quod illa verba Brevis, *attenta penuria Medicorum,* accipienda sunt moraliter. Et si adesset in Brevi 82
alia Clausula, quae ut plurimum apponi solet, *dummodo nihil petas, sed a sponte dantibus, a pauperibus nihil omnino recipias;* tunc non posset Medicus Sacerdos a Publico conduci mercede conventa, prout respondit Sac. Cong. Episcop. *in Terracinen.* 9. *Septembr.* 1697. *referent. clar. mem. Card. Petrucio.*

Clericis est prohibitum exercere Tutelam te- 83
stamentariam, et dativam extraneorum. Rota *par.* 4. *tom.* 2. *recent. dec.* 116. *n.* 18. Sacra Congreg. Episcop. *in Salernitana* 24. *Jun.* 1619. *et in Thelesina* 30. *Majī* 1626. *et* 13. *Jun.* 1648. Possunt 84
tamen Clerici, si velint, Tutelam legitimam consanguineorum usque ad quartum gradum subire, ut colligitur *ex cap. Pervenit* 26. *dist.* 86. et tenet Grass. *de effect. Cleric. effect.* 16. *num.* 10. *et* 22. Turrecremat. *in cap. fin. dist.* 86. Passer. *de statu hom. tom.* 2. *q.* 187. *art.* 2. *n.* 131. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 6. *form.* 4. *n.* 1. et alii passim. Non debent 85
tamen administrationem suscipere, nisi accedente Superioris licentia. Doctores mox citati. Quae 86
licentia, ut solet concedi a Sacra Congregatione Episcoporum, et Regularium, expediri consuevit sub hac formula: « Sacra etc. Benigne indulsit » Oratori, ut verificatis expositis, et quod ipse » uti proximior antedictorum pupillorum Tutor » legitimus, et a Jure datus existat, Tutelam, » et curam eorumdem suscipere, et gerere, atque » omnia, et singula, quae ad Tutores, et Cu» ratores de Jure, usu, vel consuetudine perti» nent, facere, et exercere possit; dummodo ta» men Curator negotiis personis Ecclesiasticis » interdictis, nullatenus se immisceat, nec quid» quam aliud a sua professione alienum exerce» re permittatur. » *Ita in Capuana* 11. *Octobr.* 1645. *in Albinganensi* 8. *Decembr.* 1646. *in Verulana* 15. *Febr.* 1647. ac saepe alibi, ut tradit Pignatell. *tom.* 5. *consult. num.* 12. qui *num.* 13. subjungit, eamdem licentiam pro Tutela legitima solere concedi Regularibus, addita clausula: *Dummodo extra claustra non pernoctent.* Ordinarie ta- 87
men talis facultas, et licentia solet Clericis concedi a propriis Episcopis, ut constat ex formula,

quam dat Monacell. *tom.* 1. *tit.* 6. *formul.* 4. ut sequitur:

N. Episcopus N.

Dilecto etc.

88 Cum tu N. et N. pupillorum uti proximior *Tutor legitimus*, et a Jure datus existas, ut Tutelam, et curam eorumdem usque dum ad legitimam aetatem pervenerint, suscipere, et gerere, atque omnia, et singula, quae ad Tutores, et Curatores de Jure, usu, et consuetudine pertinent facere, et exercere possis, licentiam, et facultatem concedimus; dummodo tamen negotiis personis Ecclesiasticis a Jure interdictis nullatenus te immisceas, sed omnino abstineas. In quorum etc. datum etc.

N. Episcopus N.
Loco ✠ Sigilli.
N. Cancellarius Episcopalis.

89 Quo vero ad Tutelam Testamentariam, et dativam extraneorum sine Papae, vel Sac. Congregationis Indulto Clerici ab Episcopo non dispensaetur nisi pro pupillis, pauperibus, orphanis, et viduis, aliisque miserabilibus personis, pro quibus, quando alius Tutor aptus non posset inveniri, possent etiam cogi, sicuti possunt etiam cogi, pro assumenda Tutela legitima consanguineorum; *cap. Pervenit* 26. *dist.* 86. *cap. Licet* 1. *c. Defensionis* 2. *dist.* 87. et Glossa ibi; *cap. Decrevit* 1. *dist.* 88. et Glossa ibi; Surd. *dec.* 207. *num.* 23. Bellet. *disquisit. Cleric. tit. de Discipl. Cleric.* §. 23. *num.* 2. Turrecremat. *in cap. fin. dist.* 86. Passerin. *de stat. hom. tom.* 2. *quaest.* 187. *art.* 2. *num.* 131.

90 Quoad negotia Clericis vetita attendenda est dispositio Benedicti XIV. in Const. incip. *Apostolicae servitutis;* ubi sub poenis a Sacris Canonibus, et Constitutionibus Apostolicis jam fulminatis, rigorose vetat omnibus Clericis omne saeculare negotium nomine proprio, aut alieno, et sub quocumque colore, aut praetextu exercitum; et sub eisdem poenis expresse ipsis praecipit, ut statim dimittant quodcumque negotium ipsis spectans via haereditatis, aut quocumque alio titulo, aut separatim, aut unitim aliis, quamvis ab istis esset exercitum; et si nequeant statim illud dimittere sine gravi detrimento, mandat, quod teneantur obtinere a Sacra Congregatione Concilii, aut ab Ordinario loci expressam facultatem solum concedendam, attentis circumstantiis pro aliquo brevi congruo tempore, intra quod tamen debebit negotium exerceri indispensabiliter a Persona Laica: et si intra id temporis exerceatur a Clericis, aut eodem tempore elapso, statim non dimittatur negotium, vult dictos Clericos subjacere praefatis poenis, et Spolio, non obstante quocumque Privilegio, et Indulto.

91 Hic ad rem ducimus afferre novissimam Epistolam fel. record. Clementis XIII. super observantia Canonicarum sanctionum adversus Clericos negotiatores et saecularibus negotiis sese immiscentes editarum.

Venerabilibus Fratribus, universis Patriarchis Primatibus, Archiepiscopis, et Episcopis gratiam et communionem Sedis Apostolicae habentibus

CLEMENS PAPA XIII.

Venerabiles Fratres, Salutem, et Apostolicam Benedictionem.

Cum primum incomprehensibili Pastoris aeterni judicio in Beati Petri Cathedra constituti, Dominici Gregis curam suscepimus, complures audivimus Ecclesiastico zelo ferventes Viros, praesertim Animarum Pastores, et Verbi Dei praecones, qui Civitates, atque Provincias peragrant, poenitentiam populis, et morum emendationem indicentes, quorum unanimis conquestio fuit, inter abusus, et corruptelas, quas pro Ministerii sui officio notarunt, et pro viribus reformare studuerunt, reprehendendam sibi frequenter occurrisse quorumdam Ecclesiasticorum avaritiam, habendique cupiditatem. Quae quoniam malorum omnium radix a Spiritu Sancto appellatur, nil mirum, si eos omnes, quorum semel animos imbuit, utut in atrociora crimina non abripiat, saltem in Dei cultu, propriaeque vocationis muneribus obeundis socordes reddat, et ad saecularia desideria conversos, mundanis addicat curis, et occupationibus, quibus abrenunciare se publice edixerunt, quum inter sacrae initiationis mysteria, solum Deum haereditatis suae partem agnoscere professi sunt. Hinc etiam litigiosi necessario fiunt, atque omnia miscere parati, ne vile aliquod lucrum, sive speratum, sive jam partum amittant. Hinc se ad abjecta quaelibet officia, et ministeria, in gradus, et Ordinis sui dedecus, demittere non erubescunt. Quo fit, ut Laicorum plerique non eos ipsos dumtaxat, qui talia agunt, sed saepe etiam universum Ecclesiasticorum coetum contemnunt; quia et amaro, aversoque animo sint erga illud hominum genus, quorum lites, et contentiones, ob temporalia negotia, sustinere coacti sunt, vel a quibus praerupta sibi viderunt honesta media, per quae suae, suorumque sustentationi consulere potuissent.

Horum relationibus, quas satis superque veritati innixas existimamus, quibusque nonnullos etiam designari censemus Regulares Viros, qui aliquando ab imposita sibi solicitudine de temporalibus Communitatum suarum emolumentis, ultra Ecclesiasticae moderationis fines ferri se sinunt, excitari Nos quidem intelleximus, ut Apostolica, qua immerentes fungimur, auctoritate, hujusmodi corruptelam, unde Fidelis Populus scandalum, aliique noxii consequuntur effectus, e medio tollere satageremus.

Verum quum ab ipsis Ecclesiae incunabulis usque ad haec nostra tempora, nihil opertius, nihil districtius aut Conciliorum Decretis, aut Praedecessorum Nostrorum Romanorum Pontificum Constitutionibus statutum legatur, nihil a Sanctis Patribus Ecclesiarumque Pastoribus frequentius, aut impensius inculcatum appareat, quam, ut Ecclesiae Ministri, tum Clerici, tum Monachi a temporalium lucrorum cupiditate abstinere, et a saecularium negotiorum solicitudinibus arcere, se debeant: Cumque non solum spirituales censurae, sed etiam gravissimae temporales poenae in eos decretae fuerint, qui Canonicas Regulas hac in re infringere, aut violare praesumpserint; omnibus mature perpensis, nihil nobis reliquum esse judicavimus, nisi ut Vos, Venerabiles Fratres de constanti, enixaque voluntate Nostra, Praedecessorum Nostrorum menti, Ecclesiaeque spiritui per omnia inhaerente, commonefactos, Paternis, Fraternisque hortationibus excitaremus, ut debitam Sacrarum legum observationem ab omnibus Ecclesiasticis, tam Ordinariae Vestrae, quam Delegatae vobis Jurisdictioni subjectis, ad formam Sacrorum Canonum, et Decretorum Apostolicae Sedis, ac respective synodalium uniuscujusque Dioecesis statutorum, exigere studeatis, ac reipsa obtinere curetis.

Ut igitur clarius innotescat perpetuum Nostrum, et Apostolicae Sedis studium pro religiosa praedictarum Legum custodia, simulque vis omnis adimatur contrario cuilibet usui, stilo, aut consuetudini (quae corruptelae potius, et abusus, servata legitima vocabulorum proprietate, appellari debent) quibus Ecclesiastici quicumque criminosam suam in negotiis, curisque saecularibus immixtionem obtegere, aut excusare contenderent, Nos, omnes, et singulas Canonicas leges, et Romanorum Pontificum Praedecessorum Nostrorum Constitutiones, adversus Clericos negotiatores, et saecularibus negotiis sese immiscentes, praesertim a Pio Quinto, Urbano Octavo, et Clemente Nono latas atque editas, usque ad novissimam, quam S. M. Decessor Noster Benedictus Papa Quartusdecimus sub Dat. Kal. Martii 1741. Pontificatus sui anno primo evulgavit, cum omnibus item, et singulis poenis, atque censuris per eas respective indictis, perindo ac si decreta omnia in praemissis contenta, eorumque poenales sanctiones, praesentibus Nostris Literis de verbo od verbum inserta forent, per easdem praesentes approbamus, confirmamus, et innovamus; decernentes, ac declarantes, praedictis omnibus legibus, ac poenis subjici, ac subjectas censeri debere omnes, et singulas personas Ecclesiasticas, non solum e Saeculari Clero, sed etiam e Regulari, cujuscumque sint Ordinis, Congregationis, Societatis, et Instituti, amplissimis licet, et singularibus Indultis, Privilegiis, et Exemptionibus muniti, et cujus etiam expressam et individuam mentionem fieri oporteret; itaut quicumque adversus hujusmodi leges deliquerint, statutas in ipsis poenas incurrant, ac respective ab iis, ad quos pertinet, juxta casuum distincionem et procedendi methodum alias a Tridentina Synodo, seu ab Apostolica Sede praescriptam, cum effectu mullari, et puniri debeant; non obstante contrario quolibet usu, seu stylo, aut consuetudine, etiam immemorabili, quae aliquo in loco, Dioecesi, aut Religione inolevisse dici posset: quam quidem Nos, veluti damnabilem abusum, et impraescriptibilem rorruptelam, earumdem praesentium tenore, damnamus, proscribimus, et viribus omnibus vacuamus.

Deinde Vos omnes, Venerabiles Fratres, hortamur, et in Domino obsecramus, ut pro Ecclesiasticae Disciplinae integritate, et animarum salute advigilantes, in Clericorum omnium, Vobis tam Ordinario, quam Delegato jure subjectorum, agendi rationem sedulo inquiratis; ac, si quos forte hujusmodi avaritiae labe infectos, adversus Canones, et Apostolicas Constitutiones peccasse comperietis, in eos, ad formam eorumdem Canonum, et Constitutionum, cum omni severitate, etiam ex officio, procedere non omittatis.

In quo sane duo Vobis magnopere cavenda erunt: Primum videlicet, ne subdolis delinquentium artibus diligentiam vestram eludi patiamini. Saepe enim contingit, ut qui legum scita non ignorant, res suas ita fraudulenter componant, ut quatenus eorum crimen in judicium adducatur, tueri possint, se nihil contra leges ipsas admisisse. Modo enim, interposita alterius, sibi, suaeque cupiditati inservientis, persona, aut alieno nomine tabulis, et rationum libris inscripto negotiationem, aut conductionem, de qua quaeritur, ad se nequaquam pertinere contendere: Modo scientes intra quos lines districtior legum censura coerceatur, ita se gerere studebunt, ut si de lucrosis quaestibus a Superiore arguantur, defendere possint non se turpi cupiditate adductos, ad lucrum captandum primario animum intendisse, sed provido consilio de damno vitando unice laborantes, insperatum emolumentum fortuito temporis beneficio adeptos fuisse. Aliquando etiam non sua, sed suorum, aut sanguinis, aut alio necessitudinis vinculo sibi conjunctorum, bona negotiationibus implicita; ad eorum sustentationem, ex charitatis officio, et directionis titulo, procurare se praedicabunt.

Quamvis autem, propria etiam experientia in Episcopalis officii muneribus obeundis, satis edocti simus, quam difficile sit judicium ferre de peculiaribus quibusdam casibus, in quibus potiorem sibi partem vindicat bona, vel mala fides illius, qui de illicita negotiatione accusatur; non ideo tamen censere debetis, diligentiam vestram

omni effectu vacuam fore, ubi saltem Ecclesiastici intelligant, vos minime conniventes esse super hujus gravissimi Ecclesiasticae Disciplinae capitis violatione. Magnum enim fructum capietis ex eo ipso, quod Vestram Ecclesiaeque mentem ab obscurioribus etiam eorum praevaricationibus abhorrentem saepius testatam facietis: iisdemque oblata opportunitate, graviter denunciabitis, haud irrideri Deum, qui hominum renes, et corda scrutatur, nihilque apud Supremum illius Tribunal profuturas aliquando cavillationes, quibus nunc Ecclesiae Praesulem decipere, indictasque legibus poenas declinare satagunt. Caeterum non omnino impossibile erit latentem rei veritatem plerumque agnoscere, occultumque crimen revincere; si debita cura, atque solertia expendantur hominum mores, qui ex universo eorum vitae tenore se produnt, rerumque, et casuum adjuncta, quae allatas excusationes probabilius admittendas, rejiciendasve suadent. Id quod exemplis illustrare facile possemus, nisi de Fraternitatum vestrarum sapientia, et rerum usu, quantum par est, in Domino consideremus.

Alterum vero, quod aeque revera ac illud cavere debetis, est, ne pravas Canonicarum legum interpretationes, quibus earum vigor enervatur, aut indulgentia praeter fas extenditur, praeter mentem, et spiritum Ecclesiae, ex privatis opinionibus adinventas, et sine legitimi Superioris assensu ad proprii cujusque casus opportunitatem accommodatas, apud Vos ullo modo valere sinatis, ubi Clericorum Saecularium, aut Regularium negotiationem, Vobis Judicibus, ad trutinam revocari contingat. Si enim quaestio sit de ipsa natura contractus, qui aliqua in Dioecesi ab Ecclesiasticis iniri solent, an scilicet ipsis licitus, vel potius interdictus censeri debeat; haud aequum erit pro judicandi norma accipere, vel frequentiam ipsorum actuum, de quorum natura quaeritur, vel ipsa contrahentium opinionem; sed ad tollenda dubia, reprimendamque opinantium licentiam, et audaciam, expeditissima erit via recurrendi ad hanc Apostolicam Sedem, quae sicuti alias complures hujus generis quaestiones, per organum praesertim Congregationis S. R. E. Cardinalium Concilio Tridentino Interpretum definivit, ita etiam in posterum, quid de propositis casibus sentiendum sit, decernere non omittet: idoneis editis responsis, ex quibus agendi judicandique regula desumi valeat.

Quo in genere, quum acceperimus perspicuam Nostram, et Apostolicae Sedis declarationem desiderari super eo, an Clericis liceat Cambium activum contrahere, quamvis non aliam fere rem dubitationi minus subjectam putemus, nihilominus, ad omnem causandi occasionem amputandam, praesentium Literarum tenore declaramus, ac definimus, Cambium activum, natura sua, esse actum verae et propriae negotiationis, ideoque Ecclesiasticis omnibus vetitum censeri debere, tam proprio nomine, quam per interpositam personam illud contrahere: quemcumque vero e Saeculari, vel Regulari Clero Cambium activum contraxerit, omnibus obnoxium fieri poenis, atque censuris, quae in Clericos negotiatores constitutae noscuntur.

Si autem Ecclesiasticorum quispiam, ad se excusandum, quod Saecularibus negotiis se immisceat, necessitatem praeferat indigentiae, non quidem suae (quandoquidem unicuique Clerico Canonicus Ordinationis Titulus, vel saltem congruum sufficiens patrimonium esse debet, quo se sustentet, forsan deficientibus, debet ipse honestioribus artibus, suaque professioni conformibus, propriis necessitatibus consulere), sed aut Parentum, aut Sororum, aliarumque Personarum, quibus ex naturalis officii debito opem ferre teneatur; primum volumus atque decernimus, hujusmodi excusationem a Superiore Ecclesiastico nequaquam admitti, eidemque Clerico minime suffragari posse, quominus ad Canonicae legis praescriptum pro modo culpae puniatur, nisi doceat, se antea praefatas necessitates Apostolicae Sedi, si intra Italiam, et Insulas adjacentes existat, si vero in remotioribus Regionibus versetur, saltem Ordinario loci exposuisse, earumque intuitu, opportunam dispensationem, et facultatem praedictas Personas industria sua juvandi, vel ab eadem Apostolica Sede, vel respective ab Ordinario impetrasse.

Deinde pro eo, quod pertinet ad hujus Curiae nostrae Officia, notum facimus, nostram mentem, et voluntatem esse, ut hujusmodi dispensationes, et facultates numquam concedantur, nisi cum ea conditione, quatenus adductae causae veritati nitantur, et nisi simul constet praedictas indigentias nulla alia ratione levari posse, eoque etiam casu numquam Ecclesiasticis permittatur, ejusmodi negotiationis genus assumere, cujus administratio Clericalem statum, et Characterem dedeceat; quinimmo in ipsis Indultorum Praescriptis, et Literis indicentur, ac praescribantur honestiores modi, quibus Clericus, justa moderatione servata, et intra veram indigentiae mensuram pauperibus Consanguineis operam praestare valeat. Quae omnia similiter Ordinarii, ad quos pertinet, in hujusmodi dispensationibus, et facultatibus concedendis observare debebunt: Hoc insuper advertentes, ne ea, quae, vel ab ipsis, vel Apostolica Sede, peculiaribus quisbusdam Clericis hoc in genere aliquando permissa, et justis concurrentibus causis, frequentius forsan indulta dignoscuntur, (exempli gratia, ut Ecclesiarum Fundos, certa annua pensione conventa, colendos, exercendosque conducerent); eadem a reliquis Ecclesiasticis, tanquam generaliter om-

nibus concessa, absque justa causa, et sine speciali indulto usurpentur.

Caeterum facultates ipsas, etiam ut supra dictum est, obtentas, semper quoad tempus revocationi obnoxias censeri decernimus, ita ut pro invitis, et revocatis ipso jure habeantur, quoties allegatae conjunctorum indigentiae cessaverint, vel alia legitima se offerat ratio iisdem opportune prospiciendi. Super quorum omnium tum executione, tum observantia, Ordinariorum localium vigilantiam, atque conscientiam onerari volumus, et reipsa oneratam fore denunciamus.

Verum non uni dumtaxat negotiationi tribuenda est, quae nunc temporis cernitur Ecclesiasticae Dignitatis depressio. Sunt alii quidam abusus, quibus Ecclesiastici Viri proprium decorem totiusque coetus, et ordinis existimationem eo frequentius atque securius abjicere dignoscuntur, quod eos nolunt non tam aperte adversari Literae Sacrorum Canonum, et Constitutionum ab Apostolica Sede editarum; proindeque se censuris, et poenis ibidem statutis nequaquam subjiciendos fore confidunt. Plurimi enim, ut ex praedictorum relatione cognovimus, in ipsa bonorum suorum administratione, eorumque cultura, in distractione fructuum, animalium, et caeterorum, quae in propriis Ecclesiae fundis enascuntur, seu aluntur, nec non in comparandis rebus, quae, vel ad proprios usus, vel ad fundos praedictos instruendos sunt necessaria, adeo indecoris actibus se ipsos exercere conspiciuntur, adeo se totos curis, et sollicitudinibus hujus Saeculi deditos, ac temporalibus lucris inhiantes ostendunt, ut qui sacrae dignitatis praestantia supra humanae conditionis sortem erecti merito reputantur, infra ipsos abjectissimi status homines sese dimittant; et qui Filii lucis esse, et apparere deberent, saeculi filios terrenae aviditatis anxietate, superare videantur. Hos ajebant omnibus Nundinis, atque Mercatibus, laicali propemodum apparatu, ac specie se sistere, nec quicquam minus, quam Clericalis moderationis, atque modestiae, vel Ecclesiastici decoris, et gravitatis, specimen praeseferre.

Quibus Nos quidem palam edicimus, nihil per Nos interdictum iri, quod ipsis, pro recta, et provida Ecclesiastici Patrimonii administratione, quoad ipsam actus naturam, permissum dignoscitur, vel etiam a Sanctis Patribus, et Ecclesiasticarum Legum Conditoribus eorum diligentiae commendatum. Verum sicut alia complura sunt, quae Clericis, quoad rei substantiam non prohibentur, et tamen eorum usus, sub certis dumtaxat modo, et forma, iisdem permittitur, iis autem, qui praescriptum modum excesserint, statutamque Ecclesiasticae Disciplinae formam violaverint, tum temporales poenae, tum etiam spirituales censurae a Sacris Canonibus infliguntur, cujus rei innumera extant exempla in generalibus Canonici Juris legibus, ac etiam in peculiaribus Dioecesum statutis, quae plura de vita, et honestate, de habitu, et tonsura Clericorum, sive observanda, sive vitanda, praescribunt: Ita Vos, Venerabiles Fratres, opportet, Ecclesiasticorum omnium, qui in Dioecesibus vestris versantur, agendi rationem circa praemissa circumspectantes, si quid Vobis constiterit frequentius ab iis admitti, quod Clericorum Statum dedeceat, non solum eos idoneis instructionibus docere, ut collatae sibi dignitatis celsitudinem cogitantes, non sibi licere putent indecoris actibus eam deturpare, debitamque Ecclesiastico Ordini existimationem, et reverentiam, quae etiam spiritualibus Populorum utilitatibus plurimum prodest, ex Laicorum animis abolere; atque memores se in sortem Domini vocatos esse, non tam, quae sua sunt, quam quae Jesu Christi, quaerant, et curent. Sed praeterea, quatenus opus esse noveritis, opportunis Decretis conditis, ac severioribus Edictis propositis, ejusmodi Clericorum turpitudini, et cupiditati obviam ire; ac delinquentium culpas, habita minoris, majorisque scandali ratione, nunc quidem increpando arguere, nunc autem salutaribus poenitentiis emendare, nunc demum districto poenarum, ac etiam censurarum gladio ad caeterorum exemplum, coercere, et punire.

Et parem quidem, vel etiam majorem Pastoralis Zeli vestri sollicitudinem, atque constantiam requirit aliud corruptelae genus, quod plures Ecclesiasticos Viros inficere, et ab Ecclesiae servitiis abductos, ad saeculi curas convertere accepimus. Sunt enim, qui industriam, operamque suam, quam totam Divino cultui, et proximorum utilitatibus, ex charitatis lege, impendere deberent, Laicorum obsequiis, abjectisque servitiis addicere, aliquando etiam eorum negotiis administrandis, curandisque, pro temporali, eaque satis vili mercede, locare non recusant. In quo difficile est judicare, an magis deflenda sit eorum caecitas, qui proprii gradus dignitatem ipsi proculcant, an potius reprehendenda sit Laicorum praesumptio, qui Sanctuarii Ministros, a quibus Christianae vitae documenta, aeternaeque salutis subsidia petere deberent, tam parvipendunt, ut eos in domesticis officiis sibi dicto audientes, servilibus ministeriis adhibere non vereantur.

Verum quod altius animum nostrum sollicitat, illud est, ne forte hujusmodi malum ex alio non minus detestabili abusu profluat; quod nempe aliquibus ad clericalem statum temere adspirantibus quandoque contingat fallacibus corruptisque documentis Ordinarium suum decipere, confictoque sibi Patrimonio, cujus fructus, aut nulli sint, aut ad ipsos non vere pertingant, ad Sacros Ordines absque redditibus ad honestam vitae sustentationem sufficientibus, promoveri. Quare ne quis vestrum miretur, Venerabiles Fratres, si

hac occasione arrepta, Vos omnes, et singulos enixe hortamur, atque monemus, ut cautiores hac in re, oculatioresque vos praebeatis, ne cui Subditorum vestrorum detur ad Sacram Ordinationem obrepere, qui ex Beneficio Ecclesiastico, vel Ecclesiastica pensione, aut ex Patrimonio sibi constituto, in casibus a jure permissis, omni submota collusione, ac fraude, eam reipsa non percipiat annui redditus summam, quae Synodalibus cujusque Dioecesis statutis, aut legitima consuetudine definita dignoscitur.

Clericos autem, et Sacerdotes in Laicorum Dominus ejusmodi Ministeriis addictos, quae eorum gradum, et professionem dedeceant, quaeque eos a Divinis obsequiis, et propriae perfectionis cultura, ad illiberalium occupationum, et saecularium negotiorum agitationem traducant, quamtumvis honestioribus in speciem titulis susceptum servitii genus aliquando obtegere adnitantur, ne patiamini quietos in suo dedecore insordescere, aut forte obfirmatos, de sua ab Ecclesiae castris defectione impune gloriari; sed omni Pastoralis sollicitudinis studio, et quatenus opus sit, tota Ordinariae, ac Delegatae Jurisdictionis auctoritate, servatis servandis, eosdem ad Ecclesiasticae vitae instituta, et ad Clericalis Militiae munera revocate.

Haec sunt, Venerabiles Fratres, quae pro Apostolici Ministerii Nostri officio, ad Ecclesiastici Ordinis honestatem, dignitatemque tuendam, et vindicandam sollicitudini vestrae suggerenda, enixeque commendanda judicavimus. Hac enim in re, qua ex peculiaribus actionum circumstantiis maxime pendet, vestras omnino partes primas esse oportet, utpote qui Subditorum Vestrorum facta, eorumque adjuncta, regionum necessitates, et personarum mores, quidque apud prudentes, et probos viros, honesti, aut indecori speciem habeat, in singulis locis praesentes constituti, et melius agnoscere, et securius aestimare potestis. Ut autem liberum Vobis sit in hoc rerum genere inordinata quaeque corrigere, et reformare, quodcumque dispensationis, aut facultatis Indultum circa praemissa a quolibet Romanae Curiae Officio huctenus concessum, prudenti arbitrio vestro moderandum permittimus; nullum vero imposterum concedi volumus, nisi auditis prius Fraternitatum Vestrarum relationibus, et votis, adjectisque eidem Indulto ejusmodi formulis, et conditionibus, per quas integrum Vobis relinquatur arbitrium de illius executione, et effectu ita cognoscendi, ut nemini Ecclesiasticorum liceat, illius pretextu, Negotium ullum, aut Ministerium minus honestum, contra interdictum vestrum assumere, aut susceptum retinere, et protrahere. Interim in Pastorali zelo vestro acquiescentes, Fraternitatibus Vestris Apostolicam Benedictionem ex animo impertimur.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem die 17. Septembris 1759. Pontificatus Nostri Anno secundo.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Ne Clerici, vel Monachi (ita conceptus est ipse 92
titulus quinquagesimus et ultimus libri tertii de-
cretalium) *saecularibus negotiis se immisceant.* In-
ter alios vero hunc titulum commentatus est Boe-
tius Epon. Consulendi etiam, ubi res postulat, 93
sunt Grauulett. *in Apologia pro Lege divina prohi-*
bente Clericis Mercaturam, Renatus a Valle, seu
Theophilus Raynaudus *in Hipparcho seu disceptat.*
de Religiosa negotiatione; Lick *de Cleric. Artific. et*
negotiator. et Michael Grassus *de negotiat. Cleric.*
prohibit. Series vero negotiorum saecularium Cle- 94
ricis interdictorum refertur *in c.* 1. *hoc titulo.* In 95
primis vero Clericis est interdicta negotiatio quae-
stuaria; *cap.* 9. *et* 10. *dist.* 88. Haec vero nego-
tiatio quaestuaria duplex est, vel *personalis*, vel
realis. Illa citra respectum praediorum personis 96
simpliciter competit, haec autem praediis cohae-
ret, et jus quoddam reale et eximium, et quod
cum re ad omnem possessorem transit, denotat.
Non prohiberi autem Clericos talia praedia pos- 97
sidentes jus tale reale exercere, modo decorum
non laedatur, tenet Michael Grassus *de Negotia-*
tione Cleric. prohibita cap. 5. *p.* 40. Quod attinet 98
ad negotiationem quaestuariam *personalem*, eam
Clerici minime exercere dicuntur, si res emant
non consilio illas vendendi et lucrum inde facien-
di, sed animo comparandi necessaria, et super-
flua vendendi. Pignatell. *consult.* 34. *n.* 19. Pani-
moll. *dec.* 6. *adnotat. n.* 5. *et plur. seq.*

Recollectionem vero nivis in propriis puteis, 99
ejusque venditionem lucri et compendii causa
pertinere ad negotiationem quaestuariam *perso-*
nalem, et sic vetitam esse Clericis, nervose pro
more firmat Lunfredin. *Respons. Ecclesiast.* 26.
per tot.

Nota vero, quod contractus a Clericis initi, qui 100
continent negotiationem quaestuariam *personalem*,
non declarantur invalidi favore debitorum, sed
quaesita ex iis spectant ad Cameram Apostolicam.
Rota *in Decis. Lucana Pecuniaria* 21. *Jan.* 1744.
cor. bon. mem. Peralt. et in Romana Salviani 17.
Junii 1748. *cor. bon. mem. Vicecomit.*

Illud non est omittendum, quod sub prohibito 101
Physicae studio Clericis *in cap.* 3. *et* 10. *tit. Ne*
Cleric. vel Monach. etc. intellecta eo tempore fuit
Medicinae ars. Confer Bohemer. *in decretal. lib.* 3.
dict. titul. §. 16. (*)

(*) Inter saecularia negotia Clericis interdicta recensetur etiam studium Juris Civilis, uti patet ex allatis ibidem Juris Canonici sanctionibus. Causam enatam hujusce Constitutionis Canonicae edendae adjecta etiam censura excommunicationis ipso facto refert Cl. Gonzalez in *Notis ad*

Additio ex Edit. Rom. 1767.

102 Notarii, qui inserviunt Papae, Regibus, Archiepiscopis, Episcopis, Magistratibus majoribus, vere sunt nobiles, cum dicantur in dignitate constituti. Hi tamen caeteris Notariis in probitate in scientia et in prudentia debent praecellere. Adeoque solliciti sint, ne eorum vitio Fiscus detrimentum patiatur; *arg. text. in leg. fin. Cod. de bon. vacant.* Sed ut quisque suum teneat, et suis pacifice gaudeat, et ne de privatorum bonis diminutio fiat in familiarum direptionem ac eversionem; ne alias in seipsos, ipsorumque familias iram Dei, ac indignationem illorum, quibus inserviunt, convertant, ut advertit Imperator in severa *l. universi Cod. ubi caus. Fisc.* Sed ad haec evitanda eligantur viri probi, ut monet D. Thom. 2. 2. *quaest.* 3. Ita Felix Tombolini *de offic. Notar. lib.* 1. a quo haec excerepta sunt.

ARTICULUS IV.

CLERICUS QUOAD COHABITATIONEM CUM MULIERIBUS, ET QUOAD CHOREAS, LARVAS, COMOEDIAS, ET ALIA SPECTACULA PUBLICA.

1 Clerici non possunt frequentare domicilia foeminarum; *cap. Clericus* 20. *dist.* 81. ibi: « Clericus solus ad foeminae tabernaculum non accedat, neque frequenter properet sine majoris » notae Sacerdotis jussione. Nec solus Presbyter » cum sola foemina fabulas misceat; nec Archidiaconus sub praetextu humilitatis, aut Officii » frequenter intret domicilia Matronarum, aut » forte per Clericos, aut Domesticos Matronae » mandet aliquid secreto. Si quid agnitum fuerit, » et ille deponatur, et illa a liminibus Ecclesiae » arceatur. » Concordat *cap. Sed si forte* 21. *et cap. Cum omnibus* 27. *ead. distin.* 81. *et cap. Clerici* 32. *ead. dist.* 81. ibi: « Clerici, vel continentes » ad viduas, vel virgines nisi ex jussu, vel permissu Episcoporum, aut Presbyterorum non » accedant. Et hoc non soli faciant, sed cum conclericis, vel cum quibus Episcopus, aut Presbyter jusserit, nec ipsi Episcopi, et Presbyteri » soli habeant accessum ad hujusmodi foeminas, » sed ubi aut Clerici praesentes sint, aut graves » aliqui Christiani. » Immo non solum Clericis 2 est prohibitum frequentare domicilia foeminarum, sed insuper est eis vetitum foeminas ad sua domicilia admittere; *c. Hospitiolum* 17. *dist.* 32. ibi: « Hospitiolum tuum, aut raro, aut nunquam » mulierum pedes terant; quia non potest toto » corde cum Deo habitare, qui foeminarum accessibus copulatur; foemina conscientiam secum pariter habitantis exurit. » Concordat *cap. Oportet* 23. *dist.* 81. *et cap. Volumus* 24. *ead. dist.* 81. ubi sic expresse habetur: *Volumus, ut Sacerdotes prohiberi debeant, ne cum mulieribus conversentur; et cap. Legitur* 25. *ead. d.* 81. ubi refertur S. Augustinum nec cum sorore sua habitare consensisse, ibi: *Legitur quod Beatus Augustinus ne cum sorore habitare consenserit dicens: Quae cum sorore mea sunt, Sorores meae non sunt; et cap. Inhibendum* 1. *de cohabitat. Cleric. et Mulier.* ibi: « Inhibendum est, ut nullus Sacerdos » foeminas, de quibus suspicio esse potest, retineat, sed neque illas, quas Canones concedunt, » Matrem, Amitam, et Sororem, quia, instigante » Diabolo, et in illis scelus perpetratum reperitur, aut in pedissequis earumdem, sed si qua » de his necessitatem habuerit, Presbyteri habeant in vico, aut in villa domum longe a sua » conversatione, et ibi eis, quae sunt necessaria, » subministrent. » Quotiescumque enim Mulieres, quae cum Clericis cohabitare permittuntur, 3 sunt aliquo modo suspectae, non tantum extraneae et famulae, sed etsi consanguineae sint, separandae sunt, et arcendae ab illorum domibus, licet sint senilis aetatis. Nicol. *lucubrat. Canon. lib.* 3. *tit.* 2. *de cohabitat. Clericor. n.* 1. Sac. Congr. Episcop. *in Senogallien.* 15. *Febr.* 1619. *et in Ferrarien.* 7. *Junii ejusdem anni*, in qua famula erat aetatis annorum 66.

4 Sinistra autem suspicione cessante, licitum est Clericis, et a Jure concessum, in domo sua retinere rei domesticae gratia, seu ob aliud honestum motivum, Matres, Avias, Materteras, Amitas, Sorores, Filias Fratrum, aut Sororum, aliasve stricto naturali foedere sanguinis conjunctas, textu

cap. Super Specula 10. *tit. Ne Clerici, vel Mon.* ubi et personae etiam recensentur, quibus hujusmodi studium interdictum fuit. (Etenim ad solos studentes longe verosimilius restringendam laud. Canonicam Sanctionem probat et docet etiam Gonzalez *Comment. in cap. Non Magnopere tit. laud. n.* 5.). Hinc olim, uti refert Van-Espenius *Part. I. tit.* 2. *de Vita et honest. Cleric. n.* 8. in Romana Curia expediri solebant dispensationes, quibus Presbyteris, aliisque Clericis potestas fiebat hisce studiis Juris Civilis vacandi ad solum triennium.

Ex allatis porro Juris Canonici sanctionibus haud recte quis deducet legum humanarum sive Civilium studium Clericis et Monachis esse plane interdictum: quandoquidem satis per se constat legum Civilium cognitionem Theologicae Scientiae, illi praesertim, quae de Justitia, et jure agit, plurimum conducere, atque ad Pontificiarum legum rectam intelligentiam plurimum adjumenti affert Civilium legum peritia. Etenim quemadmodum *Leges non dedignantur Sacros Canones imitari, ita et Sacrorum statuta Canonum Principum Constitutionibus adjuvantur. Cap.* 1. *de Novi oper. nuntiation.*

Nullatenus ergo statui, et vocationi Clericorum adversatur legum Civilium studium, modo ea fiat moderatione, ut nec contra Apostoli praeceptum Deo militantes negotiis saecularibus implicentur.

Quapropter moribus receptum est, ut Clerici quicumque libere leges, et Medicinam sine ullo excommunicationis metu audiant, neque ullus credat sibi specialem dispensationem Pontificiam esse necessariam, ut tutus sit a poenis Canonicis. Quod de Belgio testatur Cl. Van-Espen *loc. cit. n.* 10. et alibi etiam idem obtinuisse videtur. (*Edit. Neap.*)

expresso *in cap. Cum omnibus* 27. *dist.* 81. ibi:
Cum omnibus omnino Clericis extraneae foeminae
non cohabitent, sed solae Matres, Aviae, Materterae,
Amitae, Sorores, et Filiae Fratrum, aut Sororum,
et quaecumque ex familia domestica necessitate, etiam
antequam ordinarentur jam cum eis habitabant; vel
si filii eorum, jam ordinatis parentibus, uxores acce-
perint, aut servis non habentibus in domo quas du-
cant, aliunde ducere necessitas fuerit. Concordat *cap.*
Interdixit 16. *dist.* 32. ubi Sancta Synodus Nicaena
quibuslibet Clericis interdixit *subintroductam ha-*
bere mulierem, nisi forte, aut Matrem, aut Sororem,
aut Amitam, aut etiam idoneas personas, quae fugiant
suspiciones. Et cap. A nobis 9. *de cohabitat. Cleri-*
corum et Mulierum, ibi: *Cum Clericis quoque non*
permittas mulierculas habitare, nisi forte de illis per-
sonis existant, in quibus naturale foedus nihil per-
5 *mittet saevi criminis suspicari.* Quinimmo cessante
suspicione, nedum licitum est Clericis domi reti-
nere supradictas foeminas sibi conjunctas naturali
foedere sanguinis, sed etiam alias extraneas pro
re domestica sibi valde utiles, et necessarias; *ci-*
tat. cap. Interdixit, ubi Sancta Synodus Nicaena
praeter Matrem, Sororem etc. permittit Clericis
habere etiam *idoneas personas, quae fugiant suspicio-*
nes; et Glossa ibi verb. *Idoneas* istud exemplifi-
cans in uxoribus servorum suorum, *cit. cap. Cum*
omnibus 27. *dist.* 81. Quibus addi possunt mulie-
res, quae sunt provectae aetatis; *arg. cap. Cum in*
6 *juventute* 15. *de praesumptionibus.* Ætas autem pro-
vecta, in qua cessat omnis aliena sinistra suspicio,
et mulier, seu famula alias bonae famae, et hone-
sta praesumitur cohabitare posse cum Clerico sine
periculo incontinentiae, est ordinarie aetas quin-
quaginta annorum, ut notat Monacell. *tom.* 1. *tit.*
7 6. *formul.* 2. *num.* 1. Dicitur autem notanter *or-*
dinarie esse aetatem quinquaginta annorum, ad
denotandum posse interdum dari famulas, seu
Mulieres tantae bonae famae, et virtutis, ut etiam
in minori aetate nullum relinquant sinistre, et
male suspicandi locum. Sicuti e contra possunt
dari interdum aliae, quae licet in dicta aetate, aut
simili, vel etiam in majori constitutae, adhuc re-
linquant, seu praebeant, sinistre suspicandi lo-
8 cum. Et ideo, ut refert Barbosa *lib.* 1. *Juris Ec-*
clesiast. univers. cap. 40. *num.* 39. *conquerente apud*
Sacram Congregationem Cardinalium negotiis Epi-
scoporum, et Regularium praepositorum Presbytero
Jacobo Sanctissimo in sexagesimo aetatis suae anno
constituto, Episcopum Senogalliensem; ut famulam
aetatis quadraginta annorum removeat, sibi injunxisse,
eamdem Sac. Congregationem supplicavit, *ut Ora-*
torem hac de causa molestari minime permittat; Sac.
vero Congr. *die* 15. *Februarii* 1619. *eundem Jaco-*
bum parere debere respondit. Idem censuit in una Fer-
rariensi die 7. *Junii ejusdem anni contra Presbyte-*
rum Joannem Baptistam Rebellum annorum 64. *et*
ejus famulam annorum 66.

Unde remittitur prudentiae, et vigilantiae Epi- 9
scoporum, ut attenta aetate, qualitate, et morum
honestate tam Clericorum, quam Mulierum, seu
famularum eis concedant, vel interdicant cohabi-
tationem, prout eis melius in Domino expedire
videbitur. Possunt enim Episcopi de Jure prohi- 10
bere Presbyteris, et Clericis, ne domi retineant
famulas, nisi fuerint ab ipso approbatae, et absque
sua licentia. Sed hanc concedendo debent illam
gratis expedire, ne unquam pusillis occasio detur
dubitandi Sacros Canones cohabitationem cum Cle-
ricis prohibuisse, ut exinde Episcopi quaestum
faciant, ut monuit Sac. Congreg. Episcop. et Regul.
Episcop. Bergomensem 22. *Novembr.* 1593. Dato 11
autem quod mulier esset Presbytero, seu Clerico
conjuncta in gradu consanguinitatis de Jure per-
misso, tunc non videtur imponenda necessitas
licentiam ab Episcopo impetrandi, etiamsi retinea-
tur cum qualitate famulatus, ut censuisse videtur
Sac. Congreg. Conc. *in Caesenaten. Synod.* 26. *Febr.*
et 26. *Mart.* 1695. Dummodo tamen non sit suspe- 12
cta, quia in tali casu ob periculum incontinentiae
non posset retineri, etiamsi esset sibi stricto foe-
dere sanguinis conjuncta; *ex d. cap. Inhibendum*
1. *de Cohabitatione Cler. et Mulier.* ibi: *Inhibendum*
est, ut nullus Sacerdos foeminas, de quibus suspicio
esse potest, retineat, sed neque illas, quas Canones
concedunt, Matrem, Amitam, et Sororem, quia in-
stigante Diabolo, et in illis scelus perpetratum repe-
ritur; et declaravit Sac. Congr. *deputata in Vigi-*
lien. Synodi 20. *Maji* 1699. *ad* 16.

Clerici non possunt Choreas, aut Saltationes 13
ducere, nec ubi ducuntur publice interesse. Conc.
Senonense *cap.* 25. ibi: *non se admisceant Choreis*
publicis, tripudationibus, aut saltationibus, non tur-
pes, amatorias, aut lascivas depromant cantilenas,
seu cantationibus faveant, aut adsint. Concil. Mo-
gunt. IX. *c.* 74. ibi: *Choreas spectaculaque, et Con-*
vivia publica vitent, ne ob luxum, petulantiamque
eorum nomen Ecclesiasticum male audiat; Conc.
Mediolanens. I. *part.* 2. *cap. His igitur dist.* 23.
cap. Non oportet dist. 5. *de consecr.* Conc. Tridant.
sess. 22. *cap.* 1. *de reformat.* et Sacr. Congregat.
Episcop. et Regularium, *in Ferrarien.* 5. *Februar.*
1585. Clerici non possunt personati incedere, seu 14
larva, aut ut vulgo dicitur *Maschera* se tegere;
cap. Cum demum 12. *de vita, et honestate Clericor.*
c. *Nullus dist.* 44. *c. Nullus Presbyterorum dist.* 5.
de consecr. Concil. Mediolanens. 1. *part.* 2. *tit. de*
armis, ludis etc. Et hinc est, quod talis prohibitio 15
potest ab Episcopo extendi etiam ad Regulares,
prout laudando Episcopum Ferrariensem respon-
dit Sac. Congreg. Episc. et Regul. 5. *Febr.* 1585.
et Sac. Congregat. Conc. *in Mantuana* 10. *April.*
1645. declaravit posse etiam in Clericos inceden-
tes personatos tempore bacchanalium imponi ab
Episcopo poenam Excommunicationis. Clerici vi- 16
tare tenentur Comoedias, Hastiludia, et alia hu-

jusmodi vana spectacula. *Authen. de Sanctissim. Episcop.* §. *Interdicimus cap.* 1. *dist.* 37. *cap. Non oportet distinct.* 5. *de Consecr. cap. Cum duorum* 12. *et cap. Clerici Officia* 15. *de vita, et honest. Cler. cap.* 2. *Ne Clerici, vel Monachi, cap. inter dilectos, de excessibus Praelat.* Non igitur licet Clericis interesse Comoediis, dum ut plurimum sint de rebus lascivis, turpibus, et amoribus mundanis, provocantes auditores ad malum, et libidinem; ac Spectatores suo accessu, et praesentia causam afferant scenicis turpia agendi; et ob id plurimi ex classicioribus Doctoribus docent, mortali peccato obnoxios esse, et qui Comoedias exhibent, et qui ad eas accedunt, ut plurimis ad hoc cumulatis refert Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 153. *per tot.* acriter invehens in Comoediarum Actores, et Spectatores.

17 Spectatores. Nec ullo modo possunt Clerici recitare in Comoediis profanis; et contra recitantes in ipsis posse Episcopum statuere poenam Excommunicationis ferendae sententiae, declaravit Sac. Congreg. Conc. *in Sulmonen.* 22. *Aug.* 1655.

18 Nec mimis, Joculatoriis, et Histrionibus intendere debent; *text. expresso in cap. Clericis Officia* 15. *de vita et honest. Cler.* ibi: *Mimis, Joculatoribus, et Histrionibus non intendant.*

19 Et quoad haec attendenda est sequens novissima Epistola, qua Vicario Capitulari Aquilano jussu Summi Pontificis mandatur, ut Sacerdotibus, et Clericis ejusdem Civitatis inhibeat, ne in Comoediis cujusvis generis interlocutorum partes agant.

« È pervenuto a notizia della Santità di Nostro Signore, che in cotesta Città sia per recitarsi una Commedia in Musica, nella quale intendano d'intervenire per Interlocutori alcuni Sacerdoti; e se bene la Santità Sua difficilmente si persuade, che voi, quando seriamente riflettiate alle Calamità universali, ed anco particolari di cotesta Città, non vi possiate indurre a permettere a' Sacerdoti, e Chierici, che compariscano ne' Teatri, e Rappresentanze, le quali appena si tolerano nelle persone Laicali, essendo ciò vietato da' Sagri Canoni, e dalle Risoluzioni di questa Sagra Congregazione, tuttavia ha stimato distrettamente ingiungere, che proibiate in nome di Sua Beatitudine sotto gravi pene a' Sacerdoti, e Chierici d'intervenire, come sopra, in alcuna sorta di Commedie, o Rappresentanze, benchè Sagre, o Spirituali. Non mancherete per tanto d'obbedire al Supremo comando di Nostro Signore ec. E Dio vi prosperi. Roma 31. Ottobre 1706.

ADDITIONES AUCTORIS

20 Clerici a profanis bacchanalium licentiis specialiter abstinere jubentur. Bened. XIV. *tom.* 2. *Constit.* 45. incip. *Inter caetera in fin.*

21 Clerici, ut jam tradidi in hoc *art. n.* 16. vitare omnino tenentur Comoedias, hastiludia, et alia hujusmodi vana spectacula, qua in opinione eo magis firmor, quia suffulta irrefragabili mente Benedicti XIV. qui in suo admirabili, semperque commendabili, omni rationum pondere, omni Scripturarum, Canonum, et Patrum auctoritate omnique eruditionis cultura suo more referto Opere *de Synodo Dioecesana, lib.* 11. *cap.* 10. *n.* 11. absolute asserit, temere nimii rigoris censuram appingi Synodali Statuto, quo Ecclesiastici a choreis, comoediis, aliisque spectaculis longe abesse jubentur; et *num.* 12. nimis laxam pronunciat doctrinam a me *loco cit.* (in prima editione) subjunctam sub *num.* 17. « Verum si Comoediae audiantur ob solam vanam curiositatem, absque probabili periculo lapsus etiamsi res turpes repraesententur, et modus repraesentandi sit turpis, probabilius est, non esse peccatum mortale, cessante scandalo, quod modo videtur cessare, et non esse, quia frequentissimum est Clericos Comoediis interesse. » Cui propterea ex animo, omni filiali veneratione summas, quas possum gratias rependo, et ob tantum mihi aliisque praestitum documentum, et ob gratam censuram, per quam me insuper absolvit ab alia censura, qua notabar nimiae rigiditatis tum in consiliis, tum in exercitio Sacramentalium Confessionum.

Verum, ut de me fatear, quod est, fateri cogor, non ut alios incusem, (quod a me Deus semper avertat) sed dumtaxat, ut me excusem, dicta doctrina non est mea, quamquam alioqui mea, ut phrasi utar S. Joannis Damasceni *Oration.* 1. *de Virgin. Mariae Nativit.* recitari solita quotannis lect. 6. in Festo S. Joachim. Hanc enim accepi ab Augustino Barbosa Protonotario Apostolico, Sacrae Congregationis Judicia Consultore, Episcopo Ugentino, et a consiliis D. Philippi IV. Hispaniar. Regis Catholici, qui *lib.* 1. *Juris Ecclesiastici universi cap.* 40. *num.* 60. sic praecise habet: « Verum si Comoediae audiantur ob solam vanam curiositatem, absque periculo probabili lapsus, etiamsi res turpes repraesententur, et modus repraesentandi sit turpis, ego puto non esse peccatum mortale, cessante scandalo, quod existimo modo non esse, quia frequentissimum est Clericis comoediis interesse. » Non obstat probatio ex *d. cap. pen. de vita, et honestat. Cleric.* quia secundum Innocent. ibi est sermo tantum de honestate: vel quod verius credo cum Cajetano *in Summ. verb. Clericorum peccata,* ille textus non obligat sub mortali, cessante scandalo, et contemptu. Quare ita resolvunt Fr. Emmanuel. *in Summ. tom.* 3. *cap.* 71. *num.* 1. Joannes Salas in 1. 2. *tract.* 3. *disput.* 6. *sect.* 21. *n.* 165. Paulus Squillant. *de oblig. Cleric. part.* 2. *n.* 45. Gallet. *in Margarita cas. conscient. verb. Comoedia,* Sanch. *de Matrimon. lib.* 9. *disp.* 46. *num.* 41. Bonacin. *d.*

tract. qu. 4. *punct.* 9. *n.* 22. *Diana resolut. moral. par.* 2. *tract.* 3. *Miscell. resol.* 35. *et part.* 5. *tract.* 13. *Miscell.* 1. *resol.* 18. Lezana *in Summ. qq. Regular. c.* 10. *num.* 7. Illustriss. D. Roder. a Cunha *in comm. ad* c. 7. *n.* 3. *dist.* 86. Ego ipse *in collect. ad cap. penult. n.* 3. Haec ille.

22 Item a Sanchez *tom.* 3. *de Matrim. lib.* 9. *disp.* 46. *num.* 41. ibi: Ex his infertur primo, quamvis comoediis interesse non sit mortale, ubi nec res turpes repraesentantur, nec modus repraesentandi est turpis, vel si haec concurrant, audiuntur ob solam vanam curiositatem, absque periculo probabili lapsus in aliquod peccatum mortale. At quando turpia repraesentantur, vel modus est turpis, audiunturque ob delectationem ex ipsis turpibus rebus consurgentem, modo exposito *num.* 39. aut cum probabili ruinae periculo, est lethale, quod ex ibi dictis constat. Quod si roges, an saltem Clerici in Sacris constituti peccent mortaliter, si illis intersint ob illam solam curiositatem? Respondeo, non peccare lethaliter, cessante scandalo, quod hodie cessare credo, cum frequentissimum sit, Clericos illis interesse. Nec obstat prohibitio *cap. Clericis, in* 2. *de vita, et honestat. Cleric. et cap. Non oportet.* 2. *de consecr. dist.* 5. *et cap. Praeterea dist.* 51. Quia si credimus Innocentio *dict. cap. Clerici num. unico,* est tantum de honestate; vel (quod verius credo) dicendum est cum Cajetano *Summ. verb. Clericorum peccata, ad finem,* non obligare sub mortali, cessantibus scandalo, et contemptu. Sic ille ad literam.

23 Item a Diana *locis inibi citatis, et tom.* 7. *coordinat. tract.* 5. *resol.* 26. *num.* 2. ibi: *Tamen si audiantur ob solam vanam curiositatem, absque periculo probabili lapsus, etiamsi res turpes repraesententur, et modus repraesentandi sit turpis, ego puto non esse peccatum mortale.* Et ad id citat Bonacin. Squillant. Sanchez, Alphonsum de Mendoza, Joann. Salas, Lorcam, et Azorium. Deinde *num.* 3. subjungit: *Quae quidem opinio non solum tenenda est quoad saeculares, sed etiam quoad Clericos, non enim peccant mortaliter, cessante scandalo, quod puto non esse, quia frequentissimum est, Clericos comoediis interesse.* Neque ob id saeculares ad peccatum moventur, nam eodem modo audirent comoedias, licet Clerici abessent, et cum eodem detrimento, si quod patiuntur. Nec obstat prohibitio *cap. Clerici* 2. *de vita, et honestat. Clericor.* quia secundum Innocentium *in dict. cap. Est tantum de honestate;* vel quod verius credo cum Cajetano *in Summ. verb. Clericorum peccata,* ille textus non obbligat sub mortali, cessante scandalo, et contemptu. Deinde contraria consuetudine videtur abrogatum. Et sic hanc opinionem sequuntur Sanchez, Rodriquez, et Salas *ubi supra,* et novissime Paulus Squillante *de obligatione Clericorum part.* 2. *num.* 45. Martinus Bonacina *de Matrimon. q.* 4. *punct.* 9. *n.* 22. et alii. Sic ipse expresse.

Item a Bonacina *tom.* 1. *de iis, quas pertinent ad usum Matrimonii, quaest.* 4. *punct.* 9. *Tertia propositio num.* 21. ibi: Tertio, utrum interesse comoediis sit peccatum mortale? Nam si comoediae turpia repraesentent, est peccatum mortale illis interesse cum delectatione rerum narratarum, vel cum periculo delectationis vel alterius peccati gravis. Non est vero peccatum mortale interesse comoediis ob solam delectationem in verbis, quae ob solam vanam curiositatem audiuntur. Ita Sanchez *n.* 42. Filliucius *n.* 210. *et* 212. et alii communiter. Et *sub num.* 22. subjungit, si quaeras, utrum Clerici, qui assistunt comoediis, peccent mortaliter? respondetur, secluso scandalo, vel alio periculo peccati, non peccare mortaliter. Ita Sanchez *lib.* 9. *disput.* 46. *n.* 42. Filliucius *n.* 212. Verum tamen est, Ecclesiasticos debere ab hujusmodi nugis abstinere; nam prohibitum est illis interesse; *de consecrat. dist.* 5. *cap. Non oportet* 2. *cap. Clerici* 2. *de vita, et honestat. Clericor.* Nihilominus istae prohibitiones non obligant sub mortali, ut notat Sanchez cum Cajetano. Haec ille praecisis verbis. 24

Item a Busembaum *lib.* 3. *part.* 1. *c.* 2. *dub.* 1. *num.* 8. ubi sic praeciso tradit: Verba turpia, lectio obscoenorum, spectatio comoediarum turpium, cantiones inhonestae, gestus, literae, et dona amatoria, si tamen fiant ex curiositate, vel vano solatio, non sunt mortalia; secus tamen si fiant, vel animo inhonesto, sive venereo, vel cum periculo ruinae spiritualis sui vel aliorum. 25

Item a Gobat *tom.* 2. *tract.* 5. *cap.* 23. *n.* 198. *et* 199. ibi: Si vero illae turpes cantilenae ideo solum canantur, quia delectant, vel ut delectent, et sic hilariter transeunt, vel transeant, non sunt ut sic peccata mortalia, sed tantum venialia, valde periculosa, inquit Cajetanus *loc. citato* (nempe 2. 2. *q.* 148. *art.* 6. recte id probans, tum ex Scriptura, tum ex Patribus, tum ratione, ut ipsum legenti patet). Et generaliter locutio de rebus turpibus facta solum ob voluptatem, quae praecise oritur ex ipsa narratione, absque interiore intentione ipsarum rerum (addo, aut voluptatis venereae) non excedit veniale. Filliucius *tract.* 30. *n.* 209. Unde non peccant mortaliter, qui turpes cantilenas audiunt praecise ob delectationem, quam adfert prolatio illorum verborum, aut ex levitate, aut ex curiositate; Filliucius *loc. cit. num.* 219. Ita ipse expresse. 26

Consimiliter tradit Augustinus de Gabrielis Lector Capuccinus in Theologia Morali novissimo impressa Pisauri 1747. *tom.* 3. *tract.* 11. *q.* 3. *num.* 492. ubi sic praecise concludit: Dico ergo primo: Audiens cum delectatione carmina turpia mortaliter peccat; si vero ea audit absque prava intentione, ac sine ullo lapsus periculo, veniali- 27

ter... Probatur secunda pars. Qui audit turpia sine prava intentione, et periculo lapsus, solum indecenter se gerit, sed haec indecentia non est tanti momenti, quod per eam Deus velit damnare audientem; ergo solum venialiter peccabit. Dico secundo, interesse comoediis obscoenis, et spectaculis turpibus, plerumque ob periculum labendi in aliquam delectationem turpem, est peccatum mortale. Si absit hoc periculum, veniale... Probatur secunda pars. Ubi abest prorsus hoc periculum, interesse spectaculis, est mera curiositas contra verecundiam, sed haec curiositas nequit dici mortalis, ergo etc.

28 Idem docet Clericatus, *dec. Sacram. tom.* 3. *c.* 73. *n.* 23. ubi sic expresse habet: Quaer. An verba turpia, lectio obscoenorum, spectatio comoediarum turpium, cantiones inhonestae, literae, aut dona amatoria sint peccata mortalia? Respond. cum distinctione, si fiant ex sola curiositate, sine periculo pollutionis, aut consensus in Venerem, sunt venialia; secus vero censentur mortalia.

29 Nec desunt alii, ultra inibi allegatos, brevitatis gratia missi, qui in eamdem, ut eruditis compertum, consentiunt, praesertim in hypothesi, ubi concurrant quatuor illae conditiones, restrictiones, seu modificationes, quibus limitata adest dicta propositio, nempe: *comoediae audiantur ob solam vanam curiositatem, absque probabili periculo lapsus, cesset scandalum, et frequentissimum sit Clericos comoediis interesse*, quibus conditionibus non concurrentibus, habetur pro non posita propositio, cum conditionalia nihil ponant in esse, nisi purificatis conditionibus, *arg.* §. *Sub conditione* 4. *instit. de verborum obligationib. L. Hoc jure utimur* 8. *et ibi addit. margin. ff. de verbor. obligationib. L. Quia autem* 6. §. *final. ff. Si quis omissa causa testament. L. unica* §. *Si autem, Cod. de caducitatibus tollendis cap.* 1. §. *final. de sponsalib. in* 6. *Clement.* 1. *de concession. praebend.* Suspenditur enim eorum valor usque ad eventum conditionum; *L. Legata sub conditione* 41. *ff. de condit. et demonstrationib. Cap. Si vero pro te, et ibi Glossa si ad id, de Rescript. in* 6. *cap.* 1. §. *final. de sponsalib. in* 6. *Clement.* 1. *de concession. praebend.* cum similibus.

30 Ad quorum sequelam movebar potissimum ex iis, quae tradit S. Thomas *quodlib.* 9. *q.* 7. *artic.* 15. *in corp.* ibi: *Respondeo dicendum, quod omnis quaestio, in qua de peccato mortali quaeritur, nisi expresse veritas habeatur, periculose determinatur.* Quod et confirmat 1. 2. *q.* 107. *art.* 4. *in corp.* provida hac sua, et S. Augustini *epistol.* 119. *cap.* 19. *circa fin. tom.* 1. monitione: In iis, quae ex institutione Sanctorum superaddita sunt praeceptis Christi, et Apostolorum, *esse moderationem attendendam, ne conversatio fidelium onerosa reddatur.* Et ex dicto Aragonii *in* 2. 2. *quaest.* 83. *artic.* 12. *in titulo* 30. *conclus.* 3. ibi: *Certe videtur durum, et a Christiana Charitate alienum, mittere aliquem in Infernum, et dicere, quod peccet mortaliter sine evidenti, et certa ratione.* Unde et Gobat *tom.* 1. *tract.* 3. *casu* 21. *num.* 702. *et* 703. habet: *Mihi displicet asseri aliquid esse peccatum etiam veniale, et consequenter extare aliquod praeceptum, quando non habetur sufficiens fundamentum. Et longe magis horreo, noxam lethalem asserere, nisi vel clara ratio, vel auctoritas irrefragabilis cogat.* Quod similiter asserit *tr.* 5. *casu* 23. *n.* 723. *in fin.*

Sed quidquid de illis, praevio recessu a sequela ipsorum, quod scripsi *loc. cit. n.* 17. *et* 18. (prioris edition.) expunctum penitus volo, et sistendum edico tantummodo in scriptis inibi *n.* 16. 19. 20. *et* 21. captivans omnimode intellectum in obsequium tantae Lambertinianae Pontificiae opinionis, malens ipsum prae caeteris aliis in omnibus, et per omnia sequi, uti et in istis sequutus fuissem, et nedum scripto, sed nec animo contraire ei ausus fuissem, si dum ea scriberem prae manibus habuissem suas mirabiles Notificationes, eruditissimum dictum Opus de Synodo Dioecesana, et prope divinum suum Bullarium firmiter mecum reputans, inoffenso posse pede procedere, si tantum Doctorem, tantumque Pontificem, ac peculiarissimum meum Beneactorem (utpote ab ipso Summis Apostolicis Gratiis cumulatus) pro Duce, pro Magistro, et Canone habendum censuerim. Et ob faxit Deus, ut nedum ego, sed et omnes pari animo, submissione, et veneratione tantum coelitus datum sanioris Doctrinae Instructorem, firmioris Juris Conditorem, ac summe vigilem Ecclesiae Catholicae Moderatorem plane sequantur, et imitentur. 31

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Tria *titul. Decretal. de cohabitat. Clericor. etc.* prohibentur Clericis: 1. Consortium cum foeminis, quas olim vocabant Sorores, Agapetas, aut extraneas mulieres; 2. Conversatio suspecta cum mulieribus, et quod caput rei est, 3. Concubinatus. 32

Prohibitio consortii Clericorum cum Agapetis continetur *cap.* 1. *dicto tit.* Eas Justell. *ad cap.* 3. *Concil. Nicaen.* describit: *Erant neque Uxores, neque Concubinae, sed tertii cujusdam generis Mulieres, quas secum Clerici non sobolis, nec libidinis gratia, sed pietatis studio aut certe praetextu forebant* (*). 33

(*) Vide si libet, Ludovici Antonii Muratori Dissertationem de Synisactis, et Agapetis in *Mantissa Dissertat. ad Part. III. disciplinae Populi Dei* Claudii Fleury. Confer Prosperi Cardinalis Lambertini *Institution.* 82. et 83. in quibus agitur de Parochis, et Sacerdotibus, qui habitant cum mulieribus, vel consanguineis, et recensentur rationes, quibus abutuntur et Viri Ecclesiastici, et Mulieres, quae ipsis inserviunt. (*Edit. Barbiell.*)

34 Interdicta praeterea est Clericis omnis suspecta
conversatio cum mulieribus extra domum, quod
variis Conciliorum Canonibus exornat Claudius
Espencaeus *lib.* 6. *de Continent. cap.* 12. *Nemo* (ait
Symmachus Papa in *cap.* 2. *dist.* 81.) *enim recte*
Personam majoris suscipit, nisi *qui actibus suis er-*
rata condemnat, et amorem innocentiae conversatione
35 *demonstrat.* Caeterum hoc intelligendum de con-
versatione freqnentiori, et ex aliis causis suspe-
cta, quod ex moribus Clerici, tum vita anteacta
mulieris, aestimandum.
36 De variis probibitionibus Concubinatus Clericis
factis consule Bobemer. *in decretal. lib.* 3. *tit.* 2.
37 *fer. per tot.* Hic vero omittendum non est, Episco-
pos adversus Clericos concubinarios procedere
debere servato ordine praescripto a Conc. Trid.
38 *sess.* 21. *c.* 6. *et sess.* 25. *cap.* 14. *de reformat.* quo,
ut monet clariss. P. Girald. in *Elench. Decretal.*
ampliat. a Sacr. Concilio Tridentino Elench. 3. *lib.*
3. *tit.* 2. ampliata, et respective moderata fuit De-
cretalis in *cap.* 2. *de cohabit. Clericor.* infligens
Clerico in sacris suspecto de fornicatione cum
quacumque foemina poenam excommunicationis
latae sententiae post trinam monitionem. Ordo
autem hic sequens est.
39 Monendi in primis et quidem monitione spe-
40 ciali in personam sunt, etiamsi notorii sint. Qua-
re non sufficit generalis per edictum, aut in Sy-
41 nodo facta. I. Licet alias haec trinae monitionis
vim habeat. II. Si ita moniti non abstinuerint ipso
facto, privati sunt parte tertia fructuum quorum-
cumque, et pensionum, quae Fabricae Ecclesiae,
aut alicui Loco Pio arbitrio Episcopi applicatur.
42 III. Si perseveraverint in eodem delicto cum ea-
dem, vel alia foemina, nec paruerint secundae
monitioni, eo ipso amittunt fructus omnes Locis
Piis applicandos, et insuper ab administratione
suorum Beneficiorum, quamdiu Ordinario videbi-
43 tur, debent suspendi. IV. Si ita suspensi nihilo-
minus non abstineant, privandi sunt perpetuo be-
neficiis, pensionibus, et officiis Ecclesiasticis qui-
buscumque, ac inhabiles ad ea in posterum asse-
44 quenda debent declarari. V. Si etiam ita puniti
non resipiscant, excommunicationis gladio sunt
plectendi. Rota *in Placen. Parochiae* 9. *Decembr.*
1743. §. 9. *cor. bon. mem. Lan.* et in confirmatoria
15. *Jun.* 1744. §. 8. *cor. cl. mem. Millin.*
45 Simplex vero Clericus concubinarius, vel for-
nicarius punitur poena carceris, vel suspensionis
ab Ordine, ac inhabilitatis ad beneficia obtinenda,
ut pariter monet P. Girald. ubi supra.
46 Nomine vero Clericorum concubinariorum, con-
tra quos ita procedere potest, et debet Episcopus,
intellige eos, qui concubinam, vel domi suae,
vel etiam extra illam alibi instar uxoris continue
retinent. Caeterum Clerici, qui simplicem incon-
tinentiam commiserint, non possunt ita plecti;
ut tradunt DD. *in titul. decretal. de cohabit. Clericor.*
Zypaeus *n.* 6. Pirhing. *n.* 14. Schmalzgrueb. *n.* 9.

ADDITIONES EX EDITIONE SARSIELLINIANA

Concilium Nicaenum vetuit cohabitare Clericos 47
cum mulieribus subintroductis. Sunt autem Mu-
lieres subintroductae Latinis, quae Graecis *συνείς-*
ακτοι. Ex versionibus Concilii Nicaeni patet, Mu-
lieres subintroductas, esse Mulieres extraneas.
Probibitionem hanc Concilii Nicaeni confirmarunt
alia Concilia.
Plures sane quaestiones proponit, atque resolvit 48
Cornelius Sà *judicii oecumenici par.* 3. de hac coha-
bitatione Clericorum cum Mulieribus extraneis.
Solum hic nos duas exscribemus, nimirum quae- 49
stionem decimam nonam et quaestionem vigesi-
mam primam. Quaestio decima nona ita concepta
est, an omnes extraneae senes sint Clericis per-
missae. Respondeo, debent esse minime suspectae
de vita anteacta. Et cum servitutem partiti simus
in primam a quinquagesimo anno, quae est viridis,
et cruda usque ad 60. annum, in mediam usque
70. annum, et in curvam atque decrepitam a 70.
usque ad finem vitae, dic Clericis nullo modo
permissas extraneas senes nondum sexagenarias.
Primo quia minores sunt adhuc crudae virides,
et robustae. Et porro foedus illud naturae nec dum
initum, vel percussum. Secundo quia supradicti
Auctores qui senes permittunt, requirunt multum
antiquas, seu vetulas, idest quasi victas, et ca-
riosas, juniores autem sexaginta annis non pos-
sunt dici multum antiquae vel vetulae. Tertio quia
minores 60. annis non excusantur a jejunio etc.
quarto supra monstratum est ex Julio Claro sexa-
genarios et ultra tamquam adhuc robustos, et fortes
Judicum sententia tormentis subjici; ex quibus
omnibus elicimus, quod intendimus omnium cal-
culo foeminas senes minores sexaginta annis ge-
neraliter esse non victas, sed vegetas, et porro
virere, vigere, et robustas esse, et consequenter
Clericis periculosas. Alia affert argumenta Auctor
hic ad probandum, quod intendit, et argumenta
contraria solvit. Eum consule ubi res postulet.
Transeo ad quaestionem vigesimamprimam, cu- 50
jus tenor est — An extraneae mulieres deformes
possint Clericis ancillari? Respondeo illas defor-
mitatis titulo nullo jure, vel autore permitti. S.
Cyprianus *de singularitate Clericorum* prope finem
illas vetat. *Nulla despecta ad domesticum obsequium*
est suscipienda, inquit, *quia cupidini nulla defor-*
mitas, nulla despectio fastidio vel vilis existit, quia
Diabolus pingens speciosum efficit quidquid foedum
vel horridum fuerit. Memini me nuper ex ore cu-
jusdam Illustrissimi Archiepiscopi audivisse, Ma-
ritum Uxoris pulcherrimae consuetudinem habuis-
se cum turpissima Ancilla. Et experientia magistra
novimus, ob deformitatem, modo corpore, et
mente sanae sint, nullas a matrimonio repudiari,

sed omnes suos respective reperire consortes Conjugii, et tritum apud Belgas nullam ollam tam obliquam, quin reperiatur ei suum congruum, et proportionatum coperculum.

Alias quaestiones, ne nimius sim lege apud ipsum Autorem.

51 Alia ad rem. Vid. in verb. *Comoediae* per tot.

ARTICULUS V.

CLERICUS QUOAD LUDOS, CAUPONAS, VEL TABERNAS, CRAPULAM, ET EBRIETATEM.

1 Clericis est severissime prohibitus alearum, seu taxillorum ludus, et maxime ille ludus, qui magis fortuna, quam arte, vel industria ludentium regitur; ut habetur expresso *ex Can.* 41. *et* 42. *Apostolorum*, ubi in transgressores, nisi desistant, statuitur poena depositionis, aut excommunicationis, ibi: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui vel aleae, vel ebrietatibus indulget, vel desinito, vel deponitor. Subdiaconus, aut Cantor, aut Lector, qui consimilia facit, vel desinita, vel a Communione sejungitor.* Concordat *c. Episcopus* 1. *dist.* 35. ibi: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aleae, aut ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe damnetur. Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor similia faciens: aut desinat, aut communione privetur; c. Clerici Officia* 15. *de vita, et honest. Cler.* desumptum ex Conc. Generali Later. celeb. sub Innoc. III. ibi: *Clerici... ad aleas, vel taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint*; Conc. Trid. *sess.* 22. c. 1. *de ref.* ubi renovat antiquas prohibitiones, quas Ecclesia circa hoc Clericis statuit, et praecipit, ut adhuc severius puniantur, si necesse fuerit, illi, qui reperiuntur bis prohibitionibus non paruisse, ibi: *Statuit Sancta Synodus, ut quae alias a Summis Pontificibus, et a Sacris Conciliis de Cler. vita, et honestate... aleis, lusibus... copiose, ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum, iisdem poenis, vel majoribus, arbitrio Ordinarii imponendis, observentur.* Concilium Burdigal. celebratum 1583. ludum sic Clericis interdicit: *Ab alea, tesseris, Chartis, et quovis alio vetita, et indecoro ludo tum privatim, tum publice penitus abstineant.* Concil. Senonense coleb. 1528. *Can.* 15. sic praecipit: *A ludo alearum, aliisque, qui a sorte pendent, abstineant, neque ludentium fautores, spectatores, aut testes existant.* Conc. Mediolan. I. *par.* 2. *tit. de armis, ludis etc.* ubi S. Carolus sic statuit: *Nec solum ludere vetamus, sed eos ludorum spectatores esse nolumus, aut quemquam ludentem in aedibus suis permittere.* Immo non solum Legibus Ec- 2
clesiasticis, et Canonicis est ludus prohibitus Clericis, sed etiam Legibus Caesareis, et Civilibus, ut expresso habetur *in Authent. Interdicimus Cod. de Episcopis, et Clericis*, ibi: *Interdicimus Sanctissimis Episcopis, et Presbyteris, Diaconis, et Lectoribus, et omnibus aliis cujuslibet ordinis venerabilis Collegii....... ad tabulas ludere, aut aliis ludentibus participes esse, aut inspectores fieri...... Si quis autem ex his in hoc deliquerit, jubemus hunc tribus annis a venerabili Ministerio prohiberi, et in Monasterium redigi* (*).

(*) Canonica disciplina ab ipso prope sui exordio, et deinceps semper succedentibus annis Clericis suis interdixit lusui alearum, aut hujusmodi ludis interesse, iisque spectatores se se praebere. Hoc satis aperte evincit Cl. Auctor noster productis ex omni aetate Ecclesiasticis sanctionibus. Legi etiam poterit hac de re Natalis Alexand. in *de Sacram. Ordinis Lib. II. cap.* 5. *de vita, et Honest. Cleric. Regul.* 4. qui hoc ipsum omnium cumulatissime demonstrat. Qua quidem in re tria nobis advertenda ad majorem claritatem operae pretium duximus. I. In confesso est apud omnes alearum nomine intelligendum lusum quemcumque, etiam chartarum, qui magis fortunae innitatur, quam industriae, et ingenio, quod sane haud aegre fatebitur quisquis notionem vocis *aleae* apud Latinos perpendet, quae designat incertum eventum. Unde illud Horatii *periculosae plenum opus aleae; aleam jacere*, aliaque id genus. Lege Van-Espenium *Part. I. tit. II. de Vita et Honest. Clericor. cap.* 5. II. Ecclesiasticis legibus, immo et imperatoriis, uti Justiniani *Novell.* 123. *cap.* 10. *de Sanctissim. Episcop. et Cleric.* aeque damnantur, ac poenis afficiuntur Clerici ludentes hujusmodi lusibus ac si fuerint eorumdem *inspectores, ac participes.* Spectatores porro, si proprio loqui velimus, aut ex sententia Canonum, non ii sunt intelligendi, qui scientes ac volentes non adeunt hujusmodi domus, aut societates, in quibus alea luditur; aut in iis forte non morantur eo fine, ut hujusmodi lusibus intersint: sed qui ex condicto, deliberata voluntate, ab-que necessitate, eo se conferunt, ubi alea luditur, et hujusmodi spectaculo avidos pascant oculos, quo Deus offenditur; qui ludentibus favent, iisque applaudunt, qui eorum cupiditate afficiuntur; qui denique sua praesentia hujusmodi ludis auctoritatem conciliant, quos omnes aeque graviter peccare, ac ipsosmet ludentes extra omnem dubitationis aleam esse debet. Lege Natal. Alexandr. *In Append.* adtexta ad suam Theologiam *tom. I. Epist.* 3. *de Peccat. Cleric. aleae ludentium*, et ubi hoc ipsum adversus Anonymi cujusdam scrupulus, qui hanc senioris Ethices Regulam vellicare ausus fuerat, copiosius demonstrat. III. Quantum ad caeteros porro ludos, qui non illiciti reputantur, quique non a casu, sive fortuna, sed ab industria dependent, illos interdum ad animi levamen, quo suis obeundis muniis acrius, ut par est, intendere possint, etiam a Clericis posse adhiberi, nemo inficias ire poterit. Hujusmodi enim ludi, si congruant personae, tempori, et loco, et *secundum alias circumstantias debite ordinentur, ut scilicet sint tempore, et homine digni*, non solum omni prorsus vitio vacant, sed etiam ad genus virtutis pertinere possunt, quam D. Thom. 2. 2. *qu.* 168. *Art.* 2. in corp. Aristotilem secutus *Eutrapeliam* vocat. Lege D. Thom. *loc. cit.* Et de cautionibus servandis a Clericis in hujusmodi lusibus, lege Van-Espen *loc. cit.*

Demum, ut Auctoris nostri doctrina proposita *n.* 3. magis illustretur, neve alienis interpretationibus in pravum sensum detorqueatur; placuit hic referre D. Antonini auctoritatem, unde propositum sub hoc num. doctrinae caput mirifice confirmatur. Itaque S. Antoninus *Part. II. tit.* 1. *cap.* 23. docet inter caetera ludum aleae esse peccatum mortale: *Quando ex cupiditate quis ludit, ea scilicet principaliter motus, non ob recreationem, sed ad acquirendum quid notabile per ludum. Nam ludere quid modicum, ut pueri faciunt, vel ob recreationem, et moderate, non videtur mortale.... Et hoc etiam videtur innuere textus Canonis* Episcopus, *dicitur enim:* deserviens, *id est frequenter deditus ludo, quod fit communiter ex cupiditate.* Hoc tamen non ita intelligendum esse monet, quasi mortale peccatum non sit alea ludere, nisi ex consuetudine fiat; sed quia frequentia, et assiduitas vehementis cupiditatis indicium est. Caeterum vel semel taxillis, aut chartis etiam uti antea dictum est, ludere ex cupiditate lucri notabilis, lethale peccatum est. *Sicut etiam*, prosequitur D. Antoninus, *vitium ebrietatis, cui ludus aequiparatur in poena, etiam semel com-*

3 Quare ex tam multiplici rigida prohibitione,
simulque adjunctis poenis, nonnisi pro peccato
mortali imponi solitis communiter colligunt Do-
ctores, quod Clericus lucri gratia, et pro notabili
quantitate taliter ludens, peccet mortaliter, prae-
sertim si frequenter aut publice cum scandalo
aliorum id fiat. Navarrus *cap.* 20. *Manual. num.*
9. Sylvester *verb. Ludus q.* 4. Layman. *l.* 3. *Theo-
log. moral. tract.* 4. *cap.* 21. *n.* 1. Pirbing. *l.* 3. *dec.*
4 *tit.* 1. *n.* 25. Reiffenstuel *ibid. n.* 58. et alii. Secus
vero esset dicendum, si privatim, ac sine scandalo
ex bonis patrimonialibus, aut etiam ex redditibus
Beneficiorum suorum, sed solum in quantitate
modica spectaco statu suo, et reddituum copia,
recreationis causa luserit, praesertim cum nostris
hisce temporibus rigori antiquorum Canonum per
consuetudinem derogatum videatur. Tum quia
Canones relati loquuntur de illis, *qui alcae, et
ebrietati deserviunt*, idest, crebro, et per longum
tempus ludunt, seu lusui hujusmodi *valde servi-
unt*, ut explicat Glossa in *cit. c. Episcopus d.* 35.
verb. deserviens, Lessius *l.* 2. *de Justitia, et Jure
cap.* 26. *dub.* 1. *num.* 5. *et* 6. Reiffenstuel, Pirhing
5 et Layman. *loc. cit.* Qui Layman *ibid. num.* 2. in-
super addit, Clericos ludentes rare, et moderate
ob recreationem, omnino excusari a peccato, si
Lex Dioecesana ipsis non prohibeat tales fortunae
ludos, et consuetudo loci permittat, ac quodam-
modo cohonestet. Pirbing *loco citato.* Monacell.
6 *tom.* 3. *tit.* 2. *formul.* 6. *num.* 6. Ludum autem
Scacchorum seu latrunculorum non esse prohibi-
tum Clericis, tenent Abbas *in cap. Clericis* 15. *de
vita, et honest. Cleric.* n. 4. Jo. Andr. *ib.* n. 18. Bar-
bosa *ibid n.* 8. et alii ab ipso citati; ubi idem Bar-
bosa de Scacchorum, seu latrunculorum ludo sic
subjungit: *Qui quidem latrunculorum ludus licet in-
genio constet, non multum tamen literatis hominibus
convenire arbitramur, quod mentem jam literarum
studiis fatigatam recreare magis cessatione, et quiete,
quam novo meditationis labore gravare oporteat*, ut
etiam advertit Joann. Baptista *fin. de regul. Jur.*
7 *hom.* 22. *in fine.* Sic etiam est Clericis permissus
omnis ille ludus, qui consistit in ingenio, aut vir-
tute corporis. Farin. *in praxi Criminal. part.* 3. *q.*
109. *num.* 103. *et* 106. Bellet. *disquisit. Clerical.
part.* 1. *titul. de disciplina Clerical.* §. 24. *num.* 8.
8 *et* 9. Barb. *loc. cit. num.* 7. et alii. Quantum autem
ad ludos, ut supra prohibitos nempe alearum, et
taxillorum, aliorumve, qui non recreationis gra-
tia frequentantur, advertendum est, quod merito
Clericis prohibeutur, eo quod ex illis plura nascun-
tur inconvenientia, quae recenset Archidiaconus
in cap. Episcopus dist. 35. Primum est desiderium
lucrandi, et sic est cupiditas, quae est radix om-
nium malorum. Secundum est voluntas spoliandi
proximum, et sic est rapina. Tertium usura quo-
que consideratur. Quartum multiplicata menda-
cia, et verba obscoena, otiosa, et vana. Quintum
blasphemiae, et ita haeresis. Sextum corruptio
maxima plurimorum, qui ad ludum videndum, et
concupiscendum conveniunt. Septimum scanda-
lum bonorum. Octavum contemptus prohibitionis
Sanctae Matris Ecclesiae. Nonum amissio tempo-
ris, et interdum (adde tu) desperatio. Unde P. 9
Ribadeneira *in vita S. Francisci de Borgia cap.* 5.
dicit, ludo tria pretiosa amitti, tempus scilicet,
pecuniam, et devotionem, ac saepe conscientiam.
Clerici cauponas, vel tarbernas, nisi longioris 10
itineris causa ingredi prohibentur; *c. Non oportet*
2. *cap. Nulli Cler.* 3. *et cap. Clerici* 4. *Dist.* 44. *in
quorum ultimo* sic praecise statuitur: *Clerici eden-
di, et bibendi causa tabernas non ingrediantur, ni-
si peregrinationis necessitate compulsi.* Concordat
Can. 13. *Apostol.* ubi sic decernitur: *Si quis Cle-
ricus in cauponas cibum capere deprehensus fuerit,
a communione excludatur, excepto tamen qui neces-
sario in itinere in commune diverterit hospitium; et
c. Clerici Officia* 15. *de vita, et honestate Cleric.* ubi
sic expresse habetur: *Et tabernas prorsus evitent,
nisi forte causa necessitatis in itinere constituti.* Et 11
tanto minus eis tabernas habere licet; si enim
eas ingredi prohibentur, multo magis in ipsis
ministrare aliis vetantur, textu expresso *in cap.
Nulli Clerico* 3. *dist.* 44. ibi: *Nulli Clerico taber-
nam, aut ergasterium habere liceat, si enim eas ingredi
prohibentur, multo magis aliis ministrare in ea. Si
quis vero tale quid fecerit, aut cesset, aut deponatur.*
Concordat *Clement.* 1. *de vita, et honest. Cleric.* ibi:
« Dioecesanis locorum districte praecipimus, ut
» Clericos carnificum, seu macellorum, aut ta-
» bernariorum officium publice, et personaliter
» exercentes nominatim, et tertio moneant, ut
» sic ab hujusmodi Officiis intra convenientem
» terminum monentium ipsorum arbitrio mode-
» randum desistant, et quod ipsa nullo unquam
» tempore reassumant. » Tales Clerici si ter per- 12
sonaliter moniti non desistant, vel deinde reassu-
mant, tunc si sint Clerici conjugati, omni carent
privilegio Clericali solum in rebus, dum incedunt
ut Clerici; et si incedant ut Laici, carent etiam
privilegio Clericali in personis eo ipso, et quam-
diu in praemissis perstiterint; textu claro *in d.
Clement.* 1. ibi: « Qui si taliter moniti ab ipsis
» non destiterint, aut ipsa (ut praemissum est)
» exercendo reassumpserint quandocunque, con-
» jugati omnino, non conjugati vero in rebus, et
» si omnino incedant ut Laici, in personis, pri-
» vilegium Clericale, quamdiu praemissis institе-
» rint, eo ipso amittant. » Quod tamen procedit, 13
si hujusmodi artes exerceant per se, et persona-
liter, secus si per alium. Ita Gloss. verb. *publice
et personaliter in dict. Clement.* 1. Duaren. *reg.* 69.
vers. limita tertio; Menoch. *de arbitr. caus.* 413.

missum *advertenter, est mortale.* Quaedam alia non minoris momenti, quae in hanc rem dici possent, discutientur opportunius, cum ad ver. *ludus* perventum fuerit. *(Ed. Neap.)*

Perez *lib.* 3. Glossa 1. *pag.* 96. *tom.* 4. *lib.* 8. *ord.*
Azeved. *lib.* 15. *n.* 2. *tit.* 7. *novae recop.* Barbosa
14 *lib.* 1. *Juris Eccles. univers. c.* 40. *n.* 74. Per taber-
nas sutem, et eanponas intelligantur domus, in
quibus panis, vinum, et carnes coctae, et alia
bujusmodi venduntur. Ita Gloss. *verb. Taberna-
riorum in dict. Clem.* 1. *de vit. et honest. Cleric.* Re-
buff. *in leg. Tabernas appellatione* 183. *ff. de verb.
signific. pag.* 96. Cardinal. Tusch. *pract. conclus.
tom.* 8. *lit. V. Conclus.* 1. Barb. *de appellatione ver-
borum utriusque Juris signific. appel.* 257. *n.* 1.
15 Crapula, et ebrietas sub gravissimis poenis
usque ad auspensionem ab Officio, et Beneficio est
Clericis interdicta. *Canon.* 41. *et* 42. *Apost. cap.
Episc. dist.* 35. quorum verba relata sunt supra
num. 1. *cap. A Crapula* 14. *de vita, et honest. Cleric.*
ibi: « A erapula et ebrietate omnes Clerici dili-
» genter abstineaut, unde vinum sibi temperent,
» et se vino; nec ad bibendum quispiam incite-
» tur, eum ebrietas, et mentis inducat exilium,
» et libidinis provocet incentivum. Unde illum
» abusum penitus decernimus abolendum, quo in
» quibusdam partibus ad potus aequales suo mo-
» do se obligant potatores; et ille judicio talium
» plus laudatur, qui plures inebriat et calices
» foecundiores exhaurit. Si quis autem super his
» se eulpabilem exbibuerit, nisi a Superiore com-
» monitus satisfecerit, ab Officio, et Beneficio
» suspendatur. » Concordat Concil. Trid. *sess.* 22.
cap. 1. *de reform.* sub eisdem poenis per antiquos
Canones statutis, et etiam majoribus arbitrio Or-
dinarii infligendis abstinentiam a comessationibus,
et ebrietatibus injungens, ibi: *Statuit Sancta Sy-
nodus, ut quae alias a Summis Pontificibus, et a
Sacris Conciliis de Clericorum vita, et honestate...
luxu, comessationibus... copiose, ac salubriter san-
cita fuerunt, eadem in posterum iisdem poenis, vel
majoribus arbitrio Ordinarii imponendis observentur.*
16 Et merito sunt statutae tam rigidae poenae con-
tra Clericos crapulae, et ebrietati deservientes,
cum ex Concilio Agathensi relato *in cap. Ante
omnia* 9. *dist.* 35. ebrietas sit omnium vitiorum
fomes, et nutrix, ibi: *Ante omnia Clericis vetetur
ebrietas, quae omnium vitiorum fomes, et nutrix
est*, et juxta eit. *c. A Crapula: Ebrietas, et men-
tis inducat exilium, et libidinis provocet incentivum:*
adeoque suadeat Apostolus *ad Ephes.* 5. *Nolite ine-
briari vino, in quo est luxuria;* et Salvator ipse
Luc. 21. praecipiat: *attendite vobis, ne forte gra-
ventur corda vestra a crapula, et ebrietate*, cum sit
maxima Dei offensa; propter quam ebriosi Re-
gnum Dei non possidebunt; 1. *ad Cor.* 6. utpote
quorum Deus venter est, ut scribit Apostolus *ad
17 Philippen.* 4. Unde contra hanc cibi, et potus im-
moderantiam vehementer declamat S. Hieronymus
relatus in *cap. Ne tales* 28. *et cap. Legimus* 29. *dist.*
5. *de consecr.* ex quo talis immoderantia valetu-
dinem laedat, morbos accrescat, et vitam ipsam
abrumpat, juxta illud Ecelesiastici 37. *in multis
escis erit infirmitas, et aviditas appropinquabit usque
ad choleram; propter crapulam multi obierunt, qui
autem abstinens est, adjiciet vitam.* Observandum 18
tamen est, quod hic in sensu Sacrorum Canonum
aliud est crapula, et aliud est ebrietas. Crapula
enim est excessus cibi, seu immoderata voraci-
tas, et ingluvies, qua stomachus praegravatur;
cap. Ne tales 28. *dist.* 5. *de consecr.* dicit enim lex:
Ex nimia ingurgitatione olet os; *l. Quod clarum
§. Is cui, ff. de aedil. edict.* Glossa *in cap. Cum
Apostolus, de censibus in verb. sumptuosas.* Dicitur 19
autem *Crapula* quasi *cruda epula.* Glossa *in d. cap.
A Crapula, verb. Crapula*, quia homines ita vo-
raciter epulantes nimiamque ciborum superflui-
tatem ingurgitantes, perfecte non digerunt, sed
materiam indigestam emittunt; *cap. Sint tibi* 18.
et cap. Ne tales 28. *dist.* 5. *de consecr.* Ebrietas 20
vero est excessus vini, et immoderata potatio,
et sic distinguunt Glossa 1. *in cap. A Crapula*
14. *de vita et honest. Cleric.* et ibidem Hostiens.
n. 1. Joann. Andeas *n.* 4. Butrius *n.* 8. Ancharan.
et Abb. *n.* 1. Fagn. *n.* 9. et alii. Sed Aristoteles
in Problem. in eo distinguit crapulam ab ebrietate,
quod ebrietas una cum mente adimit et sensum
doloris, crapula vero constante animo caput affli-
ctat. Dicitur autem ebrietas ab *E* quod est sine, 21
et *bria* quod est mensura; unde ebrius dicitur,
qui sine mensura bibit, hoc est usque ad priva-
tionem usus rationis. Ita Glossa *in d. c. A Cra-
pula, verb. Crapula.* Unde licet haec omnibus pro- 22
hibeantur, praecipue tamen damnantur in Eccle-
siasticis, et Dei servitio mancipatis; *cap. Vinol.*
6. *dist.* 35. ibi: « Vinolentum Sacerdotem et Apo-
» stolus damnat, et vetus lex probibet. Sacerdo-
» tes, qui ministrant in templo Dei, prohibentur
» vinum et siceram bibere, ne crapula, et ebrie-
» tate aggraventur corda eorum. » Nec Clerici 23
debent bibere ultra tertiam vicem, ut dicit tex-
tus *in cap. Quando presbyteri* 9. *dist.* 44. ibi: *Et
maxime ultra tertiam vicem poculum non contingant.*
Unde Lucius Apuleius *Florid.* 1. Prima, inquit,
cratera ad sitim pertinet, secunda ad hilaritatem,
tertia ad voluptatem, quarta ad insaniam; sed in
hoc spectanda est qualitas complexionis, et tem-
poris, et omnia ad sobrietatem, et necessitatem
sunt reducenda, ut recte advertit Marian. Soccin.
in cap. Si constiterit num. 19. *vers. Tertio quoties
sit bibendum, de accusationibus.* Licet enim Navar-
rus *in Manual. cap.* 25. *n.* 111. dicat, quod Clerici
ultra tertiam vicem bibentes peccent, tamen se-
cundum rectum sensum Abbat. *in cit. cap. A Cra-
pula n.* 2. *verb. Nam debet Clericus*, est sic tenen-
dum, dummodo appetitus naturalis ultra non
exigat.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Au lusus schaccorum referendus sit ad ludum 21

aleae, Clericisque sit probibitus, non conveniunt
25 Doctores. Dubium nascitur ex eo quod ingenii
magis quam fortunae ludus esse videatur. Qui li-
citum eum faciunt, quatuor observari volunt re-
quisita. I. Ut ad oblectamentum, non ad lucrum
ludus instituatur. II. Ut non magnum temporis
spatium insumatur, ne a rebus sacris abstrahan-
tur. III. Ut aliorum, et praesertim saecularium
aspectus evitetur. Et IV. Ut profanos viros in
26 eo socios non admittant. At Angelus *de Malefic.*
pag. 333. et Navarr. *in Manual. Confess. cap.* 20.
sub num. 3. eum Clericis inderdictum volunt,
quum ad latrunculos istos artificiose versandos
exigatur ea ingenii contentio, ac prolixitas tem-
poris, ut ad animos potius defatigandos, quam re-
laxandos aptus videatur, et qui vincitur numquam
non male se babet.

ARTICULUS VI.

CLERICUS QUOAD ARMA, ET VENATIONEM.

1 Clerici sine justa, et necessaria causa arma
deferre non possunt; *cap. Nimirum* 1. *Cap. Cum*
a Judaeis 2. *cap. Non pila* 3. *capit. Clerici quae*
15. *cap. Quicumque ex Clero* 6. *caus.* 23. *quaest.*
8. *cap. Clerici arma* 2. *de vita, et honestate Cleri-*
cor. cap. In audientia 25. *de Sentent. Excommunic.*
et Clement. 1. *de vita et honestate Clericor. in fin.*
2 ibi: *Arma portantes.* Quinimmo est Clericis pro-
bibitum arma deferre sub poena Excommunica-
tionis; textu claro in *dicto cap. Clerici arma por-*
3 *tantes . . . excommunicentur.* Unde inferunt Docto-
res, quod Clerici arma prohibita deferendo pec-
cent mortaliter, quia Excommunicatio non fer-
tur nisi pro gravi crimine; *cap. Nemo Episc. cap.*
14. *Caus.* 11. *q.* 3. ibi: *Quia Anathema aeternae*
est mortis damnatio, et non nisi pro mortali debet
imponi crimine. Concordat *cap. Nullus Sacerdotum*
4 42. *eadem caus. et quaestione.* Et ratio, quam com-
muniter reddere solent Doctores, est, quia Clerico-
rum arma, et munimenta debent esse Orationes, et
lacrymae, ut inquit S. Ambrosius *ad Marcellinam*
sororem Epist. 33. et refertur *in c. Convenior.* 21.
caus. 23. *quaest.* 8. ibi: *Lacrimae meae mea arma*
sunt, talia enim sunt munimenta Sacerdotis. Idem-
que S. Ambrosius relatus *in cap. Non pila* 3. *caus.*
23. *q.* 8. ibi: *Orationes, et lacrimae fuerunt mihi*
arma adversus Milites, talia enim sunt munimenta
Sacerdotis, et colligitur ex Divo Hieronymo in
Levitico, et relato *in cap. Si quis* 3. *dist.* 36. et
ex Joanne Summo Pontifice *in cap. Porro* 14.
5 *caus.* 16. *q.* 3. Sed quoad boc, et omnia quae
faciunt ad delationem armorum, vide verb. *Arma*
ubi late per totum.

6 Venatio frequens, et voluptuosa praecipue cum
armis, et clamorosa, est Clericis interdicta; *cap.*
Episcopum 1. *de Clerico venatore*, ibi: « Episco-
» pum, Presbyterum, aut Diaconum canes, aut
» accipitres, aut hujusmodi ad venandum babere
» non licet. Quod si quis talium personarum in
» bac voluptate saepius detentus fuerit; si Epi-
» scopus est, tribus mensibus a communione,
» si Presbyter duobus; si Diaconus ab omni of-
» ficio suspendatur; » *cap. Omnibus* 2. *eodem tit.*
ibi: « Omnibus Servis Dei venationes, et silva-
» ticas fatigationes cum canibus, et accipitres,
» aut falcones habere interdicimus. » Conc. La-
teranense IV. *Can.* 15. sub Innocentio III. his ver-
bis: *Venationem, aut Aucupationem universis Cle-*
ricis interdicimus; et Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.*
12. *de reformat.* ubi praecipitur, ut Clerici *ab il-*
licitis venationibus, et aucupiis abstineant. Venatio 7
enim, quae fit cum canibus, et falconibus pro-
priis ex voluptate, dicitur clamorosa, et illicita;
ex citat. *cap. Episcopum* 1. *et cap. Omnibus* 2. *de*
Cleric. venat. Difficile enim est, quod baec venatio
non sit illicita Clericis, si canes, qui ad venan-
dum retinentur, ex bonis Ecclesiae nutriantur.
Nam cum bona Clericorum sint pauperum, aut
Ecclesiae, et consumi non possint, nisi in usus
pios, non erit leve delictum, si comedant bestiae,
quod Christi pauperes alere deberet. Passer. *de*
stat. homin. tom. 2. *qu.* 187. *art.* 2. *num.* 293. ubi
expendit textum Evangelii *Matth.* 15. *Non est bo-*
num sumere panem filiorum, et dare canibus. Un- 8
de jure merito observat S. Hieronymus, quod et
notare, et trepidare deberent omnes Clerici ve-
natores, quod venatores fuisse Sanctos non le-
gitur. Sic refertur in *cap. Quorumdam* 1. *dist.* 34.
ibi: *Nam et B. dicit Hieronym. venatorem numquam*
legimus sanctum; et cap. Esau 11. *dist.* 86. ibi: *Esau*
venator erat, quoniam peccator erat, et penitus non
invenimus in Scripturis Sanctis Sanctum aliquem
venatorem. Nec minus urgent, quae contra vitium 9
venationis declamat Sanctus Ambrosius relatus *in*
cap. Quid prodest 12. *dist.* 86. ibi: « Quid prodest
» jejunare visceribus, et luxuriare venatibus,
» abstinere cibis, et errare peccatis? » Et in *cap.*
An putatis 13. *ead. dist.* 86. ibi: « An putatis il-
» lum jejunare fratres, qui primo diluculo non
» ad Ecclesiam vigilat, non Beatorum Martyrum
» loca Sancta perquirit, sed surgens congregat
» servulos, disponit retia, canes producit, sal-
» tus, silvasque perlustrat? Servulos, inquam,
» secum pertrahit, fortasse magis ad Ecclesiam
» festinantes, et voluptatibus suis peccato accu-
» mulat aliena, nesciens reum se futurum tam
» de suo delicto, quam de perditione servorum. »

Unde neque Episcopis licet arma concedere 10
Clericis pro sola voluptuosa venatione, quia ex
Sacra Congregatione Immunitatis fuit declaratum,
licere Episcopis concedere Clericis licentiam ge-
rendi arma solum cum legitima causa juxta Sa-
cros Canones, ut *in Carinolen.* 2. *Jul.* 1647. *De-*
cret. Paul. pag. 14. bis verbis: *Episcopo licere li-*

centiam concedere Clericis gerendi arma ad praescriptum Sacrorum Canonum, illaque non posse comprehendi sub bannimentis laicalibus; et *in Bellocast.* 18. *Junii* 1658. *lib. Decret. Rocci pag.* 92. his verbis: *Episcopus cum legitima causa juxta Sacros Canones potest concedere Clericis licentiam gerendi arma, nec illi comprehenduntur sub bannimentis*
11 *Laicalibus.* Adeoque cum ex supradictis aperte constet extra casus itineris, et necessariae defensionis ab hostibus, et latronibus, Clericus arma deferre, et praesertim pro voluptuosa venatione, esse contra, et non juxta Sacros Canones, stat evidenter, quod Episcopi nequeant licite pro ista sola causa eis licentiam concedere arma gestandi; et consequenter Episcopi, concedendo Clericis licentiam deferendi sclopum venatorium, non sunt immunes a culpa, quia potestate, quam dedit illis Deus in aedificationem, ipsi abutuntur in destructionem contra praeceptum Apostoli 2. *ad*
12 *Corinth. cap.* 10. *et c.* 13. Nec excusari possunt Episcopi praetextu, quod Canonum rigor abierit in desuetudinem, et quod contrarius fere ubique hodie invaluerit usus; quia talia opponentibus aptatur responsio Innocentii III. data Archiepiscopo Turonensi contra aleatores, qui se excusabant praetextu consuetudinis, *in cap. Cum inter dilectos* 11. *de excessibus Praelator.* his verbis: » Nos tamen, qui ex Officii nostri debito pestes » hujusmodi extirpare proponimus, atque ludos » voluptuosos, occasione quorum sub quadam » curialitatis imagine ad dissolutionis materiam » devenitur, penitus improbamus excusationem » praedictam, quae per pravam consuetudinem » (quae corruptela est) palliatur, frivolam re» putamus, cum in illis magis plectibilis sit of» fensa, per quos ad excusandas excusationes in » culpis, delinquendi auctoritas usurpatur: » Et concordat *cap. Ad Audientiam nostram* 3. *de consuetudine*, ubi sic expresse habetur. *Consuetudo, quae Canonicis obviat institutis, nullius de-*
13 *bet esse momenti.* Et etiam quia talis excusatio improbatur hodie a Sacro Concilio Trident. *sess.* 22. *c.* 1. *de reform.* praecisis, et formidandis his verbis: » Statuit Sancta Synodus, ut quae alias a » Summis Pontificibus, et a Sacris Conciliis de » Clericorum vita, et honestate, cultu, doctri» naque retinenda, ac simul de luxu, comessa» tionibus, choreis, aleis, lusibus, ac quibus» cumque criminibus, nec non saecularibus ne» gotiis fugiendis copiose, et salubriter sancita » fuerunt, eadem in posterum iisdem poenis, » vel majoribus arbitrio Ordinarii imponendis » observentur. Nec appellatio excusationem hanc, » quae ad morum correptionem pertinent, su» spendat. Si qua vero ex his in desuetudinem ab» iisse compererint, ea quam primum in usum » revocari, et ab omnibus accurate custodiri stu» deant, non obstantibus consuetudinibus quibus» cumque, ne subditorum neglectae emendatio» nis ipsi condignas Deo vindice poenas persol» vant. »

Et per hoc Patres *in Concilio Mediolanensi I.* 14
part. 1. *tit. de armis, ludis, et spect. pag.* 18. una cum S. Carolo congregati sic absolute decreverunt: « Idcirco edicimus, ne Clerici arma cujus» vis generis ferant; quod si Episcopus proba» bili justaque de causa id eis permittendum ju» dicaverit, tunc scripto impetrata venia, ipsis » uti liceat, non tamen publice, nisi rei, aut fa» cti necessitas postulet: omnino balista, hastis, » et sclopeto, aliisque hujus generis instrumentis » uti ipsis interdicimus.» Et sic etiam censuit Sac. 15
Congreg. Immunit. *in Ostunen.* 6. *Jul.* 1697. in qua cum Clerus Terrae S. Viti illius Dioecesis recursum habuisset ad dictam Sacram Congreg. pro moderatione Synodi, in qua inter caetera *in tit. de vita, et honestat. Clericor.* statutum reperiebatur sic: *Ne quis gestare audeat, seu afferre arma non prohibita offensiva, videlicet Pistole, Terzette, Archibugi seu Schiopette, Spade* etc. *ed altre armi offensive, sub poena exilii ab hac Civitate, et Dioecesi per quinquennium etc.* Et cum Eminentissimus Cardin. Casanata, cui dictae Synodi revisio commissa fuerat, votum dedisset ita conceptum: *Episcopus gratis, et discrete licentiam concedat;* facta relatione in plena Congregatione sub dicta die prodiit resolutio: *Servetur decretum Synodi prout jacet.* Nec valet objicere, quod non desunt Do- 16
ctores tum Canonistae, tum Theologi, qui sustinent esse licitam Clericis delationem sclopi venatorii pro sola voluptuosa venatione. Non valet inquam, quia praecipui Doctores, qui admittunt, Clericis aliquando recreationis gratia licitam esse venationem, intelligunt de venatione, quae exercetur, et fit cum retibus, laqueis, et hujusmodi sine strepitu, et clamore, ut patet ex propriis ipsorum verbis, quorum varia hic ad uberiorem notitiam subnectimus. Abbas *in cap.* 1. *de Clerico Venatore* n. 1. *lit. C.* sic expresse habet: *Quaedam vero est venatio, quae fit cum retibus, seu laqueis, et licita est Clericis, dummodo frequenter non insistant;* Sylvester *in Summ. verb. venatio* sic habet: *Ponere autem laqueum, vel rete sine strepitu, et clamore, et canibus, licet etiam Clericis;* Hostiens. *in Summ. tit. de Clerico venatore n.* 2. ait: *Licet enim Clericis causa necessitatis, utilitatis, vel recreationis cum retibus, laqueis, et canibus venari, dummodo cum silentio, et modestia;* Bertacin. *repert. in verb. Venatio vers.* 3. *circa fin.* dicit: *Quaedam est venatio, quae fit cum rete, seu laqueo, et licita est Clericis, dummodo frequenter non insistant;* Turrecremata *in cap. Quorumdam Dist.* 34. *num.* 9. sic habet: *Alia venatio, quae fit cum retibus, et laqueis forte licita est Clerico, quia non fit cum clamore, nec emittuntur voces; et in cap. Qui venatoribus dist.* 86. *num.* 3. *in fin.* sic inquit: *Venatio cum laqueis, et*

pedicis atque retibus Clericis etiam est licita, dummodo cum silentio, et modestia fiat; Graff. *dec. aur. par.* 2. *lib.* 3. *n.* 9. sic concludit: *Venatio cum laqueis, et pedicis, atque retibus, et canibus Clericis etiam est licita, dummodo cum silentio, et modestia fiat;* Barbosa *Juris Ecclesiast. univ. lib.* 1. *cap.* 40. *num.* 79. sic asserit: *Postremo Clericis non licet canes habere, vel accipitres ad venandum, nec venationes facere periculosas, seu clamorosas, veluti aprorum, et cum armis;* Gonzal. *commentar. in cap.* 1. *de Clerico Venatore* sic adducit: *Venatio silvatica, aucupatica, saltuosa, de qua in praesenti agitur, est dum armis, canibus, seu avibus quis animalia terrestria, seu aves aucupatur, et ratio prohibitionis ea est, quia plerumque fit armis;* et *num.* 8. refellendo objectiones concludit, quod venatio haec in Clericis sit usus improbus; Sebastian. Medic. *tract. de venat. part.* 1. *quaest.* 8. *num.* 18. sic firmat: *Venatio vero, quae fit cum rete, aut laqueo, licita est Clericis, dummodo frequenter non insistant;* Diana *part.* 3. *tract.* 6. *miscellan. resolut.* 19. sic dicit: *Sed ego puto cum Panormitano, venationem Clericis recreationis causa non esse prohibitam, dummodo non sit clamorosa, sed modesta, nempe cum retibus vel laqueis.*

17 Et sic fere omnes Canonistae consimili sensu, quamvis non iisdem verbis, cum quibus et nos concludimus, quod quamvis non sit licita Clericis venatio voluptuosa, tumultuosa, et clamorosa, et moderata nimis frequenter facta, ut usque modo diximus; est tamen eis licita venatio quieta, et moderata raro facta, et non pro sola voluptate venationis, sed vel causa necessitatis ad tollendas feras noxias vineis, segetibus etc. vel causa utilitatis, ut dum ex tali venatione partem reddituum, vel alias fructum notabilem percipiunt, vel causa honestae recreationis, seu distractionis
18 pro tuenda, et recuperanda sanitate. Sic Gloss. *in cap. Episcopum* 1. *de Clerico Venatore, verb. voluptate,* ibi: *Ergo videtur, quod causa necessitatis, vel recreationis licitum sit, quod possit concedi aliis Clericis excepto Episcopo, cui omnino non licet; dist.* 34. *cap.* 1. *dummodo clamorosam venationem evitent. Dist.* 86. *cap. An putatis, et non saepius,* ut hic, (scilicet in *d. cap. Episcopum*) dicit, *ne in consuetudinem perducant;* et sic etiam tenent communiter Doctores, et in specie Abbas *in d. Cap. Episcopum* 1. *de Clerico Venatore num.* 1. et ibi Hostiens. et Barb. *num.* 2. Sylvester *verb. Venatio;* Menoch. *consil.* 121. *num.* 50. Sebast. Medic. *de venat. piscat. et aucup. p.* 2. *quaest.* 7. *num.* 17. Bellet. *disquisit. Cleric. p.* 1. *tit. de Disciplina Cleric.* §. 19. Bernard. *in pract. cap.* 79. *per totum, secundum novissimam impressionem,* Sayr. *in Clavi Regia lib.* 11. *cap.* 9. *n.* 7. Rebell. *de obligat. justit. part.* 1. *lib.* 2. *quaest.* 14. *num.* 9. Pirhing. *lib.* 5. *Decretal. tit.* 24. *num.* 3. Reiffenstuel *ib. num.* 5. Th. Valasc. *allegat. Juris tom.* 1. *alleg.* 21. *num.* 13. ubi refert ad hoc Constitutiones Synodales Dioecesium Brachar. Ulyssipon. Elbor. Colimb. Visen. et Lamacen. Martha *de Jurisdict. part.* 4. *cas.* 57. *a num.* 17. ubi advertit, Clericos *per d. c. Episcopum* non esse regulariter prohibitos venari, sed tantum si ad voluptatem venati fuerint, et saepius in ipsa voluptate detenti; et alii passim id colligentes *ex d. cap. Episcopum,* ubi videtur interdici Clericis sola venatio frequens, voluptuosa, et clamorosa, ibi: *In hac voluptate saepius detentus..... canes aut accipitres, aut hujusmodi ad venandum habere non licet; et ex d. cap.* 13. *Concil. Trident.* ubi praecipitur Clericis abstinere *ab illicitis venationibus.* Cum enim ibi non dicatur absolute a venationibus, aut ab omnibus venationibus, sed ab illicitis, supponitur aperte, aliquas esse ipsis licitas, quales revera videntur esse venationes quietae, et modestae, et raro factae propter aliquam ex tribus causis adductis *sub num.* 17. Et hoc venandi genus saltem ap- 19
probasse videtur Sacra Congregatio Immunitatis *in una Civitatis Castellan. sive Hortana Libertatis venandi pro Clero Suriani,* in qua *sub die* 23. *August.* 1667. censuit rescribendum ad A. C. non impedita interim venatione Ecclesiasticis; *et sub die* 20. *Decemb. ejusd. anni* re iterum proposita *censuit standum esse in decisis;* quod quidem non decrevisset, si omnis venatio esset Clericis interdicta. Et per hoc fuit notanter dictum in conclu- 20
sione *sub num.* 6. quod *venatio frequens, et voluptuosa praecipue cum armis, et clamorosa, est Clericis interdicta.* Et de facto hanc tantum venationem prohibuit Sacra Congr. Episc. et Regul. *in una Casertana sub die* 6. *Jun.* 1601. Et notanter 21
etiam diximus *sub n.* 10. quod neque Episcopis licet arma concedere Clericis pro sola voluptuosa venatione, quia ex Decretis Sac. Cong. Immunit. *sub d. n.* 10. adductis possunt Episcopi concedere Clericis facultatem arma gestandi ad praescriptum Sacrorum Canonum, et cum legitima causa, uti esset aliqua ex tribus assignatis *sub d. n.* 17. Et a fortiori esset justa ratio concedendi talem facultatem causa itineris, et defensionis ab hostibus, et latronibus *ex cap. Maximianus caus.* 23. *q.* 3. utque fuit dictum *verb. Arma num.* 9. 10. *et* 11.

Venatio, quae fit retibus, vel laqueis modera- 22
tae, et honestae recreationis gratia, ut piscatio, et hujusmodi, est licita Clericis. Tum quia cessant omnes rationes, quibus est prohibita venatio tumultuosa, et clamorosa cum armis offensivis; ut periculum homicidii, mutilationis membrorum, et consequenter irregularitatis etc. Tum etiam 23
quia invenimus in Scriptura Sacra plures Piscatores Sanctos, venatores autem, ut supra, prohibitos, non item, ut observat S. Hieronymus relatus *in c. Quorumdam* 1. *dist.* 34. *et in c. Esau* 11. *dist.* 86. ubi sic habet: *Et penitus non invenimus*

in Scripturis Sanctis Sanctum aliquem Venatorem,
24 *Piscatores invenimus Sanctos.* Dummodo tamen non
fiat in solemnitatibus majoribus; *c. Licet, de fe-*
25 *riis.* Et neque animo negotiandi; dicerentur enim
Clerici negotiatores, si piscationem exercerent,
ut pisces venderent. Alberic. in *l. Legatis servis,*
ff. de legat. 3. Sebastian. Medic. *in tract. de piscat.*
et venat. q. 60. Bellet. *disquisit. Cleric. part.* 1. *tit.*
de discipl. Cleric. §. 19. *in fin.* Sperell. *decis.* 124.
num. 35. Barbosa *in cap. Episcopum* 1. *de Clerico*
26 *venatore num.* 6. et alii passim. Et dummodo ab
Episcopo eorum Ordinario per edictum, vel in
Synodo, vel alias non prohibeatur; tunc enim
absque ejus licentia piscari non possunt; quia
tunc solum causa rationabilis excusat, quando fit
de licentia Superioris, ad quem pertinet distin-
guere inter casum, et casum, et tempus licitum
et illicitum; *c. Consilium vers. potes, et debes de ob-*
serv. jejun. Sperell. *dec.* 124. *sub num.* 37. Graff.
dec. aur. part. 2. *lib.* 3. *cap.* 17. *n.* 14. Monacell.
27 *tom.* 1. *tit.* 6. *form.* 5. *n.* 15. Hinc advertendum
venit, quod licet venatio, et piscatio pro uno eo-
demque Jure ponantur *in l.* 2. *et* 5. *ff. de acquir.*
rer. dom. et §. *fers, instit. eod.* tamen non nihil in-
ter venationem, et piscationem revera interest;
nam generaliter loquendo venari in alieno licet,
piscari non item; *l. Injuriarum* 13. §. *fin. de in-*
jur. Donell. *lib.* 4. *com.* 8. Pignatell. *tom.* 3. *con-*
28 *sult.* 7. *num.* 59. Insuper piscatio differt a vena-
tione, non solum tamquam Jus magis licitum, et
spectaculum minus cruentum; sed quia est magis
humilis, et civilis, quae non eget hujusmodi cla-
more, et tumultu canum, accipitrum, aut falco-
num, quos altero probibentur Clerici; *c. Episco-*
pum 2. *dist.* 34. *c. Episcopum* 1. *et c. Omnibus* 2.
29 *de Clerico venatore.* Et ideo piscatio Ecclesiasticis
personis indistincte permissa est, non autem ve-
natio, nam quo cruentius est Jus venationis, eo
videtur magis ab humilitate esse alienum; *l. Cru-*
enta Spectacula, Cod. de glad. lib. 11. minusque
Ecclesiasticis convenire personis. Pignatell. *loc.*
cit. n. 7. *in fin.*
30 Unde reperimus in Jure impositas esse poenas
contra tales Venatores, non autem contra Pisca-
tores. Si enim Venator sit Episcopus, suspenditur
tribus mensibus, si Presbyter duobus, si Diaco-
nus ab omni Officio; textu expresso *in cap. Epi-*
scopum 1. *de Clerico Venatore,* ibi: *Quod si quis*
talium personarum in hac voluptate saepius detentus
fuerit, si Episcopus est, tribus mensibus a commu-
nione; si Presbyter, duobus; si Diaconus ab omni
31 *officio suspendatur.* Quam suspensionis poenam
32 etiam ad Subdiaconum extendit Gloss. *ibidem.* Et
etiam ad Clericos Minoristas Innoc. Hostiens.
Joann. Andreas, Henrich. Boich. *ibid.* quos refert
33 et sequitur Sperell. *dec.* 124. *n.* 29. Qui Minori-
stae, licet in dicto *cap. Episcopum* non compre-
henderentur, ut voluit varii Canonistae, essent
tamen per communem Doctrinam arbitrio Judicis
plectendi. Et ideo laudantur illi Ordinarii, qui 34
sub determinatis, et arbitrariis poenis interdicunt
omnibus suis Clericis hujusmodi venationem, et
delationem armorum. Quae tamen poenae non 35
debent esse nimis rigorosae praecipue in prima
vice, ut censuit *Sacra Congregat. Episcop. et Re-*
gul. in Assisien. 16. *Mart.* 1622. praesertim ex-
communicationis ipso facto, ut in *una Eugubina*
16. *Januar.* 1596. ac saepe alibi censuit, quod in
prohibitione venationis, vel delationis armorum
etiam probibitorum facta quibuscumque etiam
Clericis non debet apponi poena excommucatio-
nis ipso facto incurrendae, nec privatio privilegii
Clericalis, sed aliae poenae Sacrorum Canonum,
ut *die* 2. *Apr.* 1691. *et in Licien.* 18. *Junii* 1602.
et 15. *Apr.* 1604. *et in Squillacen.* 15. *Jul.* 1605.
Potest vero ab Episcopo prohiberi Clericis dela- 36
tio sclopi sub poena suspensionis a divinis ipso
facto incurrenda, dummodo sint in Sacris. Sic
Sacr. Congr. Conc. damnando delationem armorum
in *Sarcinaten.* 12. *Aug.* 1645. responsum dedit
Episcopo, ipsum potuisse edicto publico impone-
re Clericis in Sacris constitutis poenam suspen-
sionis a divinis ipso facto incurrendam deferen-
tibus archibugium, ita ut illud deferentes absque
licentia dictam poenam ipso facto incurrant, et
si incursi celebrassent, irregulares evasissent; *lib.*
17. *dec. pag.* 499. Clerici deferentes arma contra 37
probibitionem Episcopi possunt puniri, etiamsi
non capiantur in fragranti, sed solum per testes
fuerint visi. Cum enim de Jure Canonico in quo-
libet delicto procedatur per inquisitionem, et ex
Officio, Rayn. *observ. Crimin. tom.* 3. *c.* 34. §. 10.
n. 7. probibente Episcopali edicto delationem ar-
morum, seu sclopum venatorium, potest Episco-
pus contra transgressores procedere per Inquisi-
tionem, etiamsi non sint capti in fragranti, ne
clypeo deficientiae probationis corporis delicti
per capturam in fragranti Clerici audaciores eva-
dant, et sine poenae timore, delatione armorum
abutantur, et occasio delinquendi illis praebea-
tur; Conciol. *resol. crimin. verb. arma, resol.* 11.
n. 1. *et* 5. et alii ab ipso allegati. Tum quia Epi-
scopus ex causa, et pro morum reformatione,
sicuti potest augere poenam Canonum, *cap. Et*
parte 11. *de transactionibus, cap. Sicut dignum* 6.
de homicid. Abbas *in cap. Licet n.* 2. *de Offic. Judic.*
Ordin. Riccius *in praxi for. Ecclesiast. part.* 2. *re-*
solut. 206. *n.* 1. *vers. Secundo;* ita ad tollendos abu-
sus potest ex officio, et per inquisitionem proces-
sum instituere contra Clericos arma, seu sclopum
venatorium abusive, et frequenter deferentes,
et eos moderata poena pecuniaria mulctare. Fa-
rinac. *part.* 12. *q.* 108. *n.* 13. Amen. *de delict. et*
poen. tit. 7. §. 1. *n.* 16. Clerici tamen, qui non abu- 38
sive, et frequenter, sed raro, bis, v. gr. ter, aut
quater in anno moderatione, et modestia servata,

ac numquam dimisso habitu Clericali in saltu, vel in agro ad venandas aves recreationis gratia, sclopo venatorio uterentur, non essent procesandi, nec puniendi, sed cum eis esset conniveudum, et dissimulandum. Glossa *in cap.* 1. *de Cleric. venator.* Conciol. *resol. crimin. verb. arma, resol.* 24. *num.* 2. *et* 5. Monacell. *tom.* 2. *tit.* 15. *form.* 4. n. 23. Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 59. *n.* 13. ubi dicit venationis abusum, et non usum esse Clericis prohibitum. Eo vel maxime, quod Clerici venatores non nisi trina monitione praecedente, puniendi sunt. Hostiens. *in summ. tit. de venat.* §. *fin.* Ananias *in cap.* 1. *de Cleric. venator.* Henic. *ibidem* Menochius *in const.* 221. *n.* 52. *vol.* 3. Bellet. *disquisit. Cleric. tit. de disciplin. Cleric.* §. 19. *sub n.* 6. *verb. Verumtamen*, quos refert, et sequitur Sperell. *dec.* 124. *n.* 33.

39 Sententia asserens omnem quamcumque venationem a sacris Canonibus interdictam esse Clericis, magis juri conformis est. Benedict. XIV.

40 de *Synodo Dioec. l.* 7. *c.* 61. §. 7. Quare nimii rigoris damnandae non sunt Constitutiones illae Synodales Episcoporum, quae indicta poena Clericos ab omni venatione removent; *ib.* §. 8.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

41 De prohibita Clericis delatione armorum diximus in addit. ad verb. *Arma.* Hic vero non incongrue quaeri potest, an Clericus deferens arma, quae statuto saeculari simpliciter, vel certo tempore aut loco prohibita sunt, spoliari iisdem a mi-

42 nistris Curiae saecularis possit? Affirmant inter alios Julius Clarus §. *final. q.* 36. *n.* 26. Covarr. *variar. resol. lib.* 2. *cap.* 20. *n.* 18. idque quia tale statutum concernit publicam utilitatem, et sacris Canonibus conforme est, adeoque Clericos etiam

43 obligat. Sed esto quod statutum hujusmodi possit obligare Clericos, tamen non saecularis, sed Ecclesiasticae potestatis esse debet, ut Clerici illud

44 observent. Rectius igitur Ugolin. *de potest. Episcop. cap.* 13. §. 12. *n.* 3. Guazzin. *par.* 1. *defens.* 20. *cap.* 9. *n.* 11. *de Jurisd. part.* 4. *centur.* 1. *cas.* 7. *per tot.* aliique sentiunt, quod dictus Clericus, nisi in fragranti crimine, aut ejus machinatione deprehendatur, aliaque via non supersit, qua injuria, vel damnum ab ea inferendum prohiberi possit, armis etiam specialiter prohibitis jussu saecularis Magistratus spoliari nequeat.

45 Prohibitionem venationis Canonibus tot Conciliorum Clericis factam accipiunt communiter Canonistae de venatione *clamorosa, et periculosa*, uti vocant, eaque quae cum armis fieri solet, eaque propter tenent sanitatis, vel recreationis causa Clericos venatione uti non prohiberi, dummodo id faciant cum silentio, et modestia.

46 At Ziegler. *de Episcop. lib.* 4. *cap.* 19. *n.* 5. *et seqq.* « Verum enim vero (inquit) interpretatio » ista Canonistarum non videtur satis conveniens, » vel Canonum textui, et literae, vel priscis Ecclesiae institutis. Canones quod attinet, generaliter illi omnem venationem interdicunt. Et » ne de hac generalitate quis dubitet, legi poterit » interpretatio Nicolai Papae, quae habetur apud » Gratianum dicto loco. Verba digna sunt, quae » hic adscribantur: Quorumdam relatione fidelium » nostris auribus intimatum est, quod Lanfredus » Episcopus, qui et juvenis dicitur, venationi sit » deditus, quod vitium plurimos etiam de Clericali catalogo, genere dumtaxat Germanos, et » Gallos, irreverentes implicat. Verum iste, si » ita est, ut audimus, merito juvenis dicitur, » quia juvenilibus desideriis occupatus nulla gravitate constringitur; nam ut Beatus dicit Hieronymus, Venatorem numquam legimus sanctum .... Oportet ergo fraternitatem tuam, » Synodale cum Episcopis, et suffraganeis tuis » convocare Concilium, et hunc salutaribus eloquiis Episcopum convenire, atque illi pastorali » auctoritate praecipere, quatenus ab omni bestiarum, vel volucrum venatione penitus alienus » existat etc. Generalia sunt verba, et talia, quae » nullam admittunt exceptionem, aut limitationes, ab omnium bestiarum, vel volucrum venatione penitus alienus. In verbis sequentibus » comminatur Pontifex excommunicare eum debere pro venationis delectatione, si parere contempserit. Nec distinctionem fecit inter Episcopos, et alios Clericos, dum ait, vitium istud » plurimos etiam de Clericali catalogo implicasse. » In utrisque scilicet vitium esse censetur. Instituta Ecclesiae primitivae haec erant, ut Clerici » morum gravitate, et vitae genere omnibus aliis » in Republica Civibus antecellerent, atve, quantum fieri posset, inania hominum studia, et » nimiam familiaritatem vitarent, et ab omni negotio abstinerent, per quod corrumpi sanctitas » Christiana posset. Honoratur Ministerium, inquit Bernardus epist. 28. morum gravitate, » consiliorum auctoritate, et actuum honestate. » Nec enim doctrina tantum, sed et vita Ministrorum Ecclesiae in conspectu omnium instar Civitatis supra montem sitae posita est, adeoque » cavendum ipsis assidue, ne vitae humanae tenebris involvantur, et ab enormi actionum suarum » norma scandalum Ecclesiae praebeant. Atque » hinc dubitare licet, utrum per venationis exercitium servari possit ea morum gravitas, quae » in Ministro Ecclesiae exigitur. » Hanc ipsam distinctionem pluribus rejicit Joannes Busaeus *ad Epist.* 56. Petri Blesensis.

ARTICULUS VII.

CLERICUS, QUOAD IMMUNITATEM, ET EXEMPTIONEM.

Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent im- 1

munitate Ecclesiastica. Sacr. Congregat. Immuni-
tat. *in Romana* 17. *Januar.* 1628. *lib.* 1. *Decr. Pauluc.*
2 *pag.* 79. Clericus percussor alterius Clerici confu-
giens ad Ecclesiam gaudere debet immunitate;
ead. Sac. Congreg. *in Sulmonen.* 9. *Octobr.* 1635.
3 *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 236. Etiam Regularis captus
in loco immuni pro delicto non excepto in Bulla
Gregorii XIV. gaudere debet immunitate Eccle-
siastica. Eadem Sacra Congregatio in *Fulginaten.*
4 9. *Mart.* 1639. *lib.* 1. *Decr. Paul. pag.* 116. Immo
Regularis Sacerdos de ordine Prioris Conventus,
et Commissarii causae Criminalis extractus ab
Ecclesia Conventus, ad quam confugerat e carce-
ribus ipsius Conventus restituendus est, et in-
jungitur Archiepiscopo, ut maodet restitui. Eadem
Sac. Coogregat. *in Neapolitana* 11. *Octobr.* 1692.
5 *lib. decr. Grimald. pag.* 209. Clerici non tenentur
ad solutionem onerum impositorum pro Physico,
Chirurgo, et Ludimagistro. Sac. Coogr. Episc. et
Regul. in *Lauretana Pennen. Dioecesis* 2. *Aug.* 1619.
et Sac. Congreg. Immunit. *in una Nullius S. Lau-
rentii in Campo* 14. *Febr.* 1628. *lib.* 1. *decr. Paul.*
6 *pag.* 84. Clerici non tenentur ad onera, nisi ea siot
certa, realia, et invariabilia. Sacr. Congreg. Im-
munit. in *Camerin.* 17. *Jan.* 1626. *lib.* 1. *decr. Paul.*
7 *pag.* 80. Clerici gaudent exemptione pro bonis
patrimonialibus in totum, et etiam pro acquisitis
et donatis. Eadem Sacra Congregatio *in Campa-
nien.* 4. *Septemb.* 1674. *lib.* 1. *decr. Altovit. pag.* 992.
8 Clerici ex solo Charactere Clericali gaudent exem-
ptione ab impositionibus, collectis, et aliis one-
ribus. Eadem Sacr. Congregat. *in Fanen.* 23. *Jun.*
9 1647. *l.* 4. *decr. Paul. p.* 19. Etiamsi sint in Mi-
noribus, nec habeant requisita Concilii; cum Con-
cilium Tridentinum non habentibus dictas quali-
tates non adimat nisi privilegium Fori. Eadem
Congregatio in *Firmana* 10. *Septembr.* 1629. *lib.*
2. *decr. Paul. pag.* 5. *in Assisien.* 29. *Jun.* 1629.
lib. 2. *decr. Paul. pag.* 141. *et* 10. *Maji* 1633. *lib.*
2. *decr. Paul. pag.* 153. *et* 3. *Octob.* 1634. *lib.* 2.
decr. Paul. pag. 203. *in Aprutina* 6. *Martii* 1635.
lib. 2. *decr. Paul. pag.* 218. *in Fanen.* 13. *Augusti*
10 1647. *lib.* 4. *decr. Paul. pag.* 23. Etiamsi in susce-
ptione Ordinis protestati fuerint nolle eximi ab
oneribus Laicalibus. Eadem Sac. Congregatio in
Aprutina 10. *Septembr.* 1652. *lib.* 4. *decr. Paul. pag.*
11 196. Etiamsi sint Clerici solum primae Tonsurae,
sunt exempti ab impositionibus Laicalibus. Eadem
Congregatio *in una Montis Regalis* 10. *Augusti* 1638.
lib. 2. *decr. Paul. pag.* 69. *in una Montis Alti* 10.
Novembr. 1628. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 77. *in Mu-
tinen.* 23. *Aug.* 1650. *lib.* 4. *decr. Paul. pag.* 116.
12 Etiamsi ipsi Clerici habentes solum primam Ton-
suram Habitum, vel Tonsuram noo deferant, oisi
tertio moniti, contumaces extiterint. Eadem Con-
gregat. *in Aquilana* 5. *Maji* 1741. *lib.* 3. *decret.
Pauluc. pag.* 138. Fagnan. *in cap. Pervenit.* 2. *de
immunit. Ecclesiarum numer.* 14. *et* 15.

Clerici gaudent exemptione pro bonis patrimo- 13
nialibus in portione sibi tangente. Sac. Congregat.
Immunit. io *Asten.* 10. *Maji* 1633. *l.* 2. *decr. Pauluc.*
pag. 156. *in Novarien.* 23. *Aug.* 1633. *lib.* 2. *decr.*
Paul. pag. 169. Clerici non tenentur ad Gabellas, 14
quando per alios, vel per se ipsos absque sui Of-
ficii detrimento arti sericae operam dant cum fo-
liis arborum in propriis bonis existentium. Eadem
Congregatio in *Neocastr.* 9. *Jun.* 1637. *lib.* 3. *decr.*
Pauluc. pag. 34. Clerici in Minoribus constituti 15
viventes simul cum eorum Patribus, non tenentur
ad collectas, et alia onera pro bonis sibi donatis,
nisi donationes siot fraudulentes, et uti tales per
Judicem Ecclesiasticum declaratae. Eadem Con-
gregat. *in Hieracen.* 4. *Jul.* 1645. *lib.* 3. *decr. Paul.*
pag. 244. Clerici in Minoribus etiamsi non se pro- 16
movere faciant ad Ordines Sacros, gaudent exem-
ptione ab impositionibus. Eadem Congregatio in
una Civitatis Pennae 21. *Mart.* 1636. *lib.* 3. *decr.*
Paul. pag. 273. Clerici sunt exempti a Gabellis 17
Laicalibus etiam pro portione colonica. Eadem
Congregatio in *Ortunen.* 24. *Jul.* 1634. *l.* 2. *decr.*
Paul. pag. 199. Clerici non tenentur ad Gabellam 18
impositam pro extractione olei recollecti in suis
bonis Patrimonialibus, et Beneficialibus. Eadem
Congregatio *in Lycien.* 24. *Julii* 1634. *lib.* 2. *decr.*
Paul. pag. 196. Clerici Cives Romani possidentes 19
bona io Territorio Civitatis Malleani, non tenentur
ad solutionem Gabellae extractionis vigore statuti
Laicalis debitae pro fructibus ex iisdem bonis re-
collectis Romam convehendis pro eorum usu. Ea-
dem Congregatio in *Sabinen.* 8. *April.* 1687. *lib.*
decr. Martell. pag. 86. Clericus non tenetur ad 20
impositionem Capitationis ex bonis, et redditibus
Patris, cujus impensis vivit. Eadem Congregatio
in *Aquilana* 4. *Sept.* 1640. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.*
127. Clerici non gaudent privilegiis Patrimonii 21
Ecclesiastici pro bonis ad suscipiendos Ordines
Sacros eis assignatis, donec non fuerint io Sacris
Ordinibus constituti. Si vero dicta bona fuerint
translata in possessionem eorumdem Clericorum
sine fraude, de qua Episcopus diligenter cogno-
scere debet, gaudent, ut caetera bona a Clericis
acquisita etiam ante susceptionem Ordinum Sa-
crorum. Eadem Congregatio io *Castellaneten.* 20.
Mart. 1662. *lib. Decret. Rocci pag.* 391. *in Campa-
nien.* 4. *Septembris* 1674. *lib.* 1. *Decret. Altovit. pag.*
992. *in Pedemontana* 22. *Novembr.* 1692. *Decr.
Valleman. pag.* 4.

Clerici, et Ecclesiastici sunt exempti a tributis 22
impositis causa belli, pestis, et hujusmodi, nisi
concurrant requisita *cap. Non minus* 4. *et cap. Ad-
versus* 7. *de Immunit. Ecclesiarum.* Sacra Congr.
Immunitatis *in una Poloniae* 3. *Januar. lib.* 1. *decr.*
Paul. pag. 78. et saepe alibi pro consimilibus con- 23
tributionibus, ut pro novis muris Civitatis aedi-
ficandis in *Jan.* 16. *Aprilis* 1630. 1628. *decr. Paul.*
pag. 36. Pro refectione Aggerum; *in Mut.* 19. *De-*

comb. 1634. lib. 2. decr. Pauluc. pag. 212. in Nullius
Guastallae 8. Aprilis 1636. l. 3. Decr. Paul. pag. 2.
in Perusina 3. Jun. 1690. l. Decr. Martell. pag. 616.
24 Pro excavatione alveorum, et fovearum; in Assisien. 18. Febr. 1631. lib. 2. decr. Paul. p. 95. et
23. Aug. 1650. lib. 4. decr. Paul. p. 115. in Mutinen.
25 13. Jul. 1637. lib. 3. Paul. p. 37. Pro refectione
pontium; in Mutinen. 19. Dec. 1634. l. 2. decr.
26 Paul. p. 212. Pro reparatione fluminum; in Lucana
28. Jan. 1681. lib. 2. decr. Altovit. pag. 2145. et
in eadem 22. Januar. 1692. lib. Decret. Grimald. p.
27 78. Pro introducenda aqua in Civitatem; in Isolana
17. Jul. 1585. Pro excavatione facienda Canalis;
in Ferrarien. 4. Januar. 1632. lib. 2. decr. Paul.
28 pag. 112. Pro defensione Arcium Africae ad formam
indulti S. M. Clement. X. sub die 17. Jul. 1671.
In una Regni Siciliae 21. Nov. 1690. lib. decr. Mar-
29 tell. p. 688. Ex d. autem cap. Non minus 4. c. Adversus 7. de Immunitat. Ecclesiast. ut Clerici licite
solvant collectas, et impositiones Laicorum sex
30 requiruntur. Primo requiritur, ut Episcopus simul, et Clerus super hoc deliberent, et consentiant, ut patet ex litera in d. cap. Non minus, ibi
Episcopus, et Clerus. Unde hoc non potest Episcopus sine Clero, nec Clerus sine Episcopo; cum
copula Et in textu posita requirat concursum
utriusque copulati; l. Si quis ita stipulatus, et ibi
Bart. ff. de verb. oblig. et clarissime habetur ex
verbis d. c. adversus, ibi: Episcopus simul cum
31 Clericis. Quo fit, ut nec cum Capitulo Episcopus
id possit, quia, in tangentibus totum Clerum,
non sufficit, quod Episcopus habeat consensum
sui Capituli, sed requiritur, quod interveniat consensus Cleri; ut colligitur ex Clem. 1. et 2. de censibus, et tenet Abbas in dict. cap. Minus n. 5. et
32 ibidem Fagnan. n. 24. Secundo requiritur, ut evidens utilitas, vel necessitas subsit, ut declarant
verba textus, et in d. cap. non minus, ibi: tantam
33 necessitatem, et utilitatem perspexerint. Et haec necessitas, vel utilitas quanta esse debeat ad hoc,
ut Clerici licite solvant collectam pro subsidio
Laicorum, spectat ad Episcopum, et Clerum judicare, ut colligitur ex ipsis verbis utriusque textus:
Aspexerint, Prospexerint, et tenet Gloss. in d. c.
Non minus, verb. tantam necessitatem, et ibid. Fagnan. n. 25.
34 Tertio requiritur, ut hujusmodi necessitas,
vel utilitas sit communis, scilicet tam Laicorum,
quam Clericorum; ut patet ex verbis iisdem in
utroque capite, ibi: Ad relevandas communes utilitates, vel necessitates. Et sic solide tenent Abbas
in d. c. Non minus num. 18. Fagnan. ibidem num.
35 18. et alii passim. Quarto requiritur, ut ad solvendas communes utilitates vel necessitates non
sufficiant solae facultates Laicorum, textu expresso in utroque dicto capite, ibi: Ubi Laicorum
36 non suppetunt facultates. Quinto requiritur, ut contributio ab Episcopis fiat sponte, et sine aliqua exactione, vel compulsione, ut clare ex verbis dict.
c. Non minus, ibi: Absque ulla exactione, et clarius
ex verbis dict. cap. Adversus, ibi: Absque ulla coactione. Semper enim exactio pecuniarum ab Ec- 37
clesiasticis in similibus casibus est facienda a Ministro deputando ab Episcopo, ut pluries censuit
Sac. Congreg. Immunitatis, et signanter 22. Apr.
1697. et in Florentina 19. Aug. 1698. lib. 2. decr.
Vallem. pag. 169. et in una Montis Politiani 17.
Novembris 1696. lib. 2. decr. Valleman. pag. 258.
Immo saepius injungitur Episcopo, ut non permittat Laicos exigere per se ipsos contributiones
ab Ecclesiasticis causa belli, et exacta restituere
faciat. Eadem Sac. Congreg. in Aquen. 6. Decemb.
1602. lib. 1. decr. Vallem. p. 8. in Casalensi 13.
Decemb. 1692. lib. 1. decr. Vallem. pag. 10. ibid.
16. Mart. 1694. lib. 1. decr. Valleman. pag. 110.
Sexto requiritur, ut Romanus Pontifex prius 38
consulatur; textu expresso in d. cap. Adversus,
ibi: Propter imprudentiam tamen quorumdam Romanus Pontifex prius consulatur; cujus interest communibus utilitatibus providere. Et haec est opinio
vera, et observata in Constitutionibus Ecclesiasticorum, cum semper requiratur Beneplacitum
Apostolicum. Sacra Congregatio Immunitatis in
Mutinens. 10. Mart. 1643. lib. 3. decr. Paul. pag.
197. Etiam quando contribuunt pro rata commodi 39
particularis, et privati. Sacra Congreg. in Firmana 13. Jul. 1633. lib. 3. decr. Paul. pag. 37.
in Mutinens. 19. Novembr. 1647. lib. 4. decr. Paul.
pag. 3.
Clerici non tenentur custodias facere occasione 40
suspicionis Turcarum, nisi concurrente praecisa
necessitate. Sac. Congreg. Immunit. in Tranen. 11.
Januar. 1633. lib. 2. decr. Paul. pag. 140. Nec 41
tenentur ad onus unius ligni pro qualibet sarcina
ob servitium arcis. Eadem Sac. Congr. in Perusina
9. Octobr. 1640. lib. 3. decr. Paul. pag. 132. Nec 42
ligantur bannimentis Magistratus saecularis de
petenda licentia accedendi ad proprias vineas tempore vindemiarum, et ideo non tenentur petere
praefatam licentiam, et quando bannimenta ista
sint necessaria pro publica utilitate, et necessitate, Episcopus potest providere mediante suo
Edicto. Eadem Congregatio in Forolivien. 31. Maji
1659. lib. 5. decr. Paul. pag. 92. Clerici, et Ec- 43
clesiastici non sunt subjecti oneribus, nec ordinariis, nec extraordinariis impositis ad favorem
Principis, nisi juxta decisionem in Brundusina,
et Albanen. Gabellae. Nec tenentur ad consignationem frumenti, et aliorum fructuum faciendam
Principi Laico. Eadem Congregatio in Casalen.
18. Aug. 1637. lib. 3. decr. Paul. pag. 79. Etiam
hoc decreverat Sac. Congregat. Episcopor. et Regular. in Ferrarien. 19. Junii 1592. quod semper
Clerici non tenentur denunciare sua frumenta vel
bladas Judici Laico, sed Episcopo, qui notam dabit saecularibus, absque eo tamen quod graven-

44 tur Clerici. Unde tempore penuriae ut dicitur,
le rassegne frumentorum, et bladarum Ecclesiasti-
corum faciendae sunt per Ecclesiasticos Curiae
Episcopalis, et ab Episcopo arbitranda est quan-
titas, qua indiget unusquisque Ecclesiasticus;
frumentum vero, et bladae asserventur in loco
ipsi Episcopo beneviso, et sub custodia deputati
ab ipso Episcopo; et ut dicitur *si spiani* in furno
Ecclesiastico, si quem habent. Sac. Congreg. Im-
munit. *in una Civitatis Castelli* 4. *Jan.* 1630. *lib.*
45 2. *decr. Paul. pag.* 25. Unde prodiit rescriptum,
quod contra Edictum Senatus super notificatione
frumentorum, et visitatione horreorum compre-
hensivum Ecclesiasticorum uti laesivum Immuni-
tatis, Libertatis, et Jurisdictionis Ecclesiasticae,
Episcopi tueantur Ecclesiasticos, et desuper dan-
tur literae circulares. Eadem Congregat. *in Pa-
pien.* 19. *Octobr.* 1675. *lib.* 1. *decr. Altovit. pag.*
46 1159. Sic perquisitio frumentorum in locis im-
munibus est prorsus prohibita Laicis. Eadem Sa-
cra Congregatio *in Florentin.* 15. *Decemb.* 1648.
lib. 4. *decr. Paul. pag.* 66. Et ideo dantur literae
circulares Episcopis status Ecclesiastici pro per-
quisitione frumenti in locis immunibus ad effe-
ctum faciendi ejus assignationem Ministris Abun-
dantiae soluto competenti pretio. Ead. Congr. 20.
Aug. 1678. *lib.* 2. *decr. Altovit. pag.* 1630.
47 Non est permittendum Ecclesiasticos compre-
hendi in prohibitione Laicorum vendendi et emen-
di frumenta, sed urgente necessitate potest Or-
dinarius peculiari suo Edicto Ecclesiasticis prohi-
bere. Ead. Congregat. *in Ragusina* 10. *Jun.* 1636.
48 *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 7. In venditione frumenti,
bladarum, et similium Clerici, et Ecclesiastici
non tenentur servare taxam, et alias ordinatio-
nes editas a Potestate Laica, sed Episcopus sua
ordinatione constituat eamdem taxam pretii ju-
sti, et contra transgressores procedat. Ead. Con-
gregatio *in Melevitana* 21. *Mart.* 1646. *l.* 3. *decr.
Paul. pag.* 276. *in Bovinen.* 17. *Mart.* 1695. *l.* 1.
49 *decr. Vallem. pag.* 189. Episcopus potest in casu
necessitatis proprio edicto statuere pretium fru-
menti Ecclesiasticorum, eosque cogere ad vendi-
tionem, reservata tamen pro usu, et sustentatio-
ne ipsorum aequa, et proportionata quantitate.
Eadem Congregatio *in Casal.* 12. *Febr.* 1695. *lib.*
50 1. *decret. Valleman. pag.* 171. Immo injungitur
Episcopo, ut pro currenti anno attenta gravissi-
ma penuria praefigat proprio Edicto justum pre-
tium frumento Ecclesiasticorum, et obliget au-
ctoritate Sac. Congregationis Ecclesiasticos tam
Saeculares, quam Regulares ad venditionem fru-
menti, reservata tamen pro usu, et sustentatione
eorum ea quantitate, quae aequa, et proportio-
nata omnibus consideratis ab eodem Episcopo re-
putata fuerit. Eadem Sacra Congregatio in *Neo-
castren.* 1. *Decemb.* 1696. *lib.* 2. *decr. Vallem. p.*
51 61. Quatenus Episcopus judicet talem esse penu-
riam frumenti, ut sit expediens prohibere Eccle-
siasticis extractionem, eam prohibeat proprio E-
dicto, nulla facta mentione vel habita relatione
ad Edictum Laicale. Ead. Sac. Congr. *in Neoca-
strens.* 8. *Aug.* 1693. *l.* 1. *decr. Valleman. p.* 66.
Mandatur Episcopis et Archiepiscopis Regni, ut 52
attenta penuria vendant eorum frumenta, et re-
spective faciant vendere a propriis Ecclesiasticis
pro pretio tamen per eosdem cum emptoribus
concordato, et quatenus non concordent, vendant
pro pretio justo judicato arbitrio Episcoporum.
Eadem Sacra Congr. *in Neap.* 10. *Novemb.* 1646.
lib. 4. *decr. Paul. pag.* 63. Nuncio Neapolis scri- 53
bitur, non esse extendendam facultatem extrahen-
di frumenta, ita ut etiam cum deputatione per-
sonae Ecclesiasticae minimo liceat Commissario
Regio extrahere frumenta recondita in locis im-
munibus, etiamsi fortassis empta contra formam
Pragmaticae. Eadem Sacra Congregatio *in Nea-
politana* 28. *Septemb.* 1694. *lib.* 1. *decr. Valleman.
pag.* 149. Gubernator non potest cogere Eccle- 54
siasticos ad asportandum in horrea publica par-
tem suorum frumentorum. Eadem Sacra Congre-
gatio in *Auximana* 10. *Decemb.* 1646. *lib.* 4. *decr.
Paul. pag.* 35. Immo ob Edicta Gubernatoris lae-
siva libertatis Ecclesiasticae proceditur contra
eumdem. Eadem Sacra Congregatio *in Minerbinen.*
6. *Novemb.* 1594. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 155. *et*
19. *Apr.* 1695. *d. lib. pag.* 183.
Clerici, et Ecclesiastici non possunt cogi ire ad 55
molendinum Domini temporalis, seu Communita-
tis, sed possunt ire ad alia sibi benevisa. Sacr.
Congregat. Immunitatis *in Neritonen.* 1. *Septemb.*
1643. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 208. Prohibitio Com- 56
munitatis eundi ad alia molendina, quam ad mo-
lendina ipsius Communitatis, non comprehendit
molendina Episcopi, Ecclesiarum, et Ecclesiasti-
corum, tam intra, quam extra Communitatis Ter-
ritorium existentia, et Communitas est cogenda
ad declarationem non comprehensionis. Ead. Sac.
Congreg. *in Firmana* 19. *Novembr.* 1630. *lib.* 2.
decr. Paul. 65. Ecclesiasticorum molendina non 57
comprehenduntur sub bannis Gubernatoris, qui
debet facere declarationem de non comprehen-
sione eorum. Eadem Sacra Congreg. *in Æsina* 8.
Apr. 1631. *lib.* 2. *decr. Pauluc. pag.* 47. Ecclesia- 58
sticorum molendina, ac molentes in ipsis molen-
dinis non comprehenduntur sub prohibitione Lai-
corum solvendi Gabellam, ut dicitur *della Pesa.*
Eadem Sac. Congreg. *in Maceraten.* 19. *Jan.* 1638.
lib. 3. *decr. Paul. pag.* 52. Repugnat Immunitati, 59
et Libertati Ecclesiasticae exactio oneris molitu-
rae in molendinis Ecclesiasticorum, et equitum
Sancti Mauritii; nec non publicatio ordinis pro-
hibitivi eundi ad dicta molendina. Eadem Sacr.
Congregatio *in Taurinen.* 11. *Septemb.* 1643. *lib.*
2. *decr. Paul. pag.* 202. Edicta Laicalia prohiben- 60
tia ire ad certa molendina, afficere nequeunt Ec-

clesiasticos. Eadem Sac. Congreg. *in Maceraten.*
61 1. *Jun.* 1672. *lib.* 1. *decr. Altoviti pag.* 694. Edi-
cta Curiae Laicalis probibentia Laicis molere oli-
vas in molendinis Ecclesiasticorum sunt revocan-
da. Eadem Sac. Congregatio *in una Nullius Ma-
rubii* 16. *Septemb.* 1687. *l. decr. Martell. pag.* 157.
62 Immo impedientes molere olivas in molendinis
Ecclesiasticorum, et praetendentes decimas, sunt
ab Ordinario excommunicandi. Eadem Sac. Cong.
in Catacen. 11. *Aug.* 1631. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.*
85. *in Ugentina* 29. *Octob.* 1695. *l.* 1. *decr. Vallem.*
63 *pag.* 226. Edictum poenale Baronis probibens suis
subditis, ne utantur molendino Monachorum Ci-
sterciensium omnino revocari cogat Episcopus,
et referat Sac. Congregationi. Eadem Sac. Congr.
in Anglonen. 2. *Novemb.* 1693. *lib.* 1. *decr. Vallem.*
64 *pag.* 87. Episcopus procedat prout de Jure contra
Ministros Laicos impedientes Moniales in fabri-
catione molendini olearii, non obstante Monitorio
A. C. Eadem Sac. Congreg. *in Ariminen.* 9. *Febr.*
65 1700. *lib.* 2. *decr. Valleman. pag.* 272. Clerici, et
Ecclesiastici sunt exempti ab impositione moli-
turae. Eadem Sac. Congreg. *in Isernien.* 18. *Mart.*
66 1631. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 99. Non licet Gu-
bernatori, seu Curiae saeculari visitare, seu per-
quisitiones facere in molendinis Monialium, et
aliorum Piorum Locorum, quamvis sint conducta
a Molitoribus affictuariis. Ead. Sacr. Congregat.
in Verulana 2. *Octobr.* 1691. *lib. decret. Grimald.
pag.* 18.

Clerici, et Ecclesiatici sunt omnino exempti
ab onere hospitandi Milites. Eadem Sac. Congreg.
in Papiens. 10. *Septembr.* 1629. *lib.* 2. *decr. Paul.*
68 *pag.* 6. Etiam in bonis patrimonialibus pro sua
portione, et virili. Eadem Sacr. Congreg. *in Der-
thonen.* 4. *Decembr.* 1629. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.*
18. *in Aquilana* 16. *Apr.* 1630. *l.* 2. *decr. Paul. pag.*
69 35. Episcopus non permittat hospitationem equo-
rum Militarium in atriis, et cortilibus Monaste-
riorum Monialium. Eadem Sacra Congregatio *in
Asten* 5. *Decemb.* 1696. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.*
70 61. Ministri publici Civitatis, qui violenter fece-
runt reponi foenum in Claustro Regularium, in-
ciduut in Excommunicationem, sed attenta re-
motione foeni, et praevia aliqua eleemosyna ero-
ganda Ecclesiae violatae consensu partis, et obli-
gatione de non incurrendo amplius in similia,
datur facultas absolvendi in forma. Eadem Sacr.
Congr. *in Papiens.* 27. *Augusti* 1697. *lib.* 2. *decr.*
71 *Vallem. pag.* 110. Officiales, et Milites praevia
reintegratione Ecclesiae, et consensu partis ab-
solvuntur ob violentam hospitationem in domo
Canonicali. Eadem Sacra Congregatio *in Augusta-
na* 9. *Aprilis* 1693. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 181.
72 Clerici, et Ecclesiastici sunt immunes a Gabella
chartae sigillatae, seu bullatae. Eadem Sac. Cong.
in Florentin. 19. *Mart.* 1647. *lib.* 3. *decr. Paul. p.*
7. Clerici, et Ecclesiastici non tenentur ad ex-
pensas novae mensurationis bonorum, quae fit ad
instantiam Communitatis. Eadem Sacra Congre-
gatio *in Bertinoren.* 10. *Maji* 1630. *lib.* 3. *decret.*
Paul. p. 89. Clerici et Ecclesiastici sunt exempti 73
a collectis pro portione bonorum ad eos spectan-
tium, non pro portione Matris, Fratrum, et So-
rorum, ac Conjunctorum, nisi isti vivant cum
ipsis Ecclesiasticis, et expensis eorumdem Eccle-
siasticorum. Eadem Sac. Congreg. *in Albanen.* 14.
Augusti 1634. *lib. decr. Paul. pag.* 197. *in Apru-
tina* 6. *Mart.* 1635. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 218.
in Auximana 25. *Jan.* 1650. *lib.* 4. *decr. Paul. p.*
94. Ecclesiastici ementes bona cum pacto solvendi 74
onera non tenentur ad onera personalia, sed tan-
tum ad onera realia, quae sint certa, et invaria-
bilia, et ante venditionem imposita. Eadem Sac.
Congreg. *in Taurinen.* 26. *Mart.* 1620. *lib.* 2. *decr.*
Paul. p. 132. Clerici, et Ecclesiastici non tenentur 75
ad solutionem oneris nuncupati *il Tasso della Cit-
tadella.* Ead. Sac. Cong. *in Casalen.* 23. *Apr.* 1634.
lib. 2. *decr. Paul. pag.* 188.

Clerici, et Ecclesiastici sunt taliter exempti a 76
gabellis Laicalibus, ut nec etiam sponte possint
illas solvere sine Beneplacito Apostolico. Eadem
Sacr. Congr. *in Placentin. Pravinc. Campostellanae*
31. *Maji* 1639. *l.* 3. *decret. Pauluc. pag.* 93. Unde 77
sponte solventes impositiones Laicales, absolvun-
tur a Censuris. Ead. Sacra Congr. *in Sulmonen.*
10. *Sept.* 1639. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 102. Ec- 78
clesiastici vendentes, et ementes vinum, non te-
nentur ad Gabellam desuper impositam. Ead. Sac.
Congr. *in Neriton.* 21. *Novemb.* 1651. *lib.* 4. *decret.*
Paul. pag. 167. Hinc Ecclesiastici possunt libere 79
vendere triticum, et vinum in suis praediis col-
lectum juxta privilegia Sacrorum Canonum, et
declarationes Sacrae Congregationis. Ead. Sacra
Congr. *in Lucana* 30. *Jul.* 1692. *lib. decret. Gri-
maldi pag.* 192. Insuper Clerici, et Ecclesiastici 80
possunt vinum recollectum in propriis bonis ven-
dere etiam minutatim in suis domibus, absque eo
quod teneantur ad Gabellam vulgo dictam *della
foglietta*, et cognitio fraudum, quae desuper fieri
possunt, spectat ad Judicem Ecclesiasticum. Ead.
Sac. Congr. *in Spoletana* 25. *Sept.* 1627. *lib.* 1. *decr.*
Paul. pag. 67. *in Theatina* 15. *Mart.* 1661. *lib.*
decr. Rocci pag. 323. *in Faventina* 25. *Jan.* 1677.
lib. 2. *decret. Altovit. pag.* 1338. *in Auximana* 2.
April. 1680. *l.* 2. *decr. Altovit. pag.* 1654. Quinimmo 81
ne dum non tenentur ad Gabellam pro vino minu-
tatim vendito, sed et pignus desuper factum, est
iis restituendum. Ead. Sacr. Congr. *in Callien.* 1.
April. 1704. *lib. decr. Vallem. pag.* 568. Edictum, 82
vulgo *Grida*, jussu Ducis N. facta praecipiens de-
scribi omnes personas sui status, non comprehen-
dit Ecclesiasticos, nec personas exemptas. Eadem
Sacra Congr. *in Casalen.* 9. *Maji* 1695. *lib. decr.*
Martel. pag. 607. Archiepiscopus prohibeat Cleri- 83
cis suae Dioecesis sub comminatione Censurarum,

ut non pareant mandatis Judicis Laici de exhibenda nota propriorum nominum, patriae, qualitatis, et valoris Beneficiorum, atque de tempore, quo illa possident. Ead. Sacra Congr. *in Mediolan.* 19. *Jul.* 1624. *Ex regesto scripturarum Veterum pag.* 29.
84 Edictum Gurbernatoris Mediolani circa omnes Censualistas nequit afficere Loca Pia. Ead. Sacr. Congr. *in Cremon.* 31. *Jul.* 1691. *l. decr. Martell.*
85 *pag.* 748. Edictum Regium, quoad taxas impositas causa monetae novae, non afficit Ecclesiasticos. Ead. Sac. Congr. 1. *April.* 1695. *lib.* 1. *decret.*
86 *Valleman. pag.* 180. Ad instantiam tamen Regis Catholici Sacra Congregatio ex placito Sanctissimi concedit approbationem Donativi extraordinarii Ecclesiasticorum in Regno Siciliae, dummodo erogetur in causa monetae novae. Ead. Sac. Cong. *in una Regni Siciliae, seu Panormitana* 15. *Sept.* 1698. *lib.* 2. *decret. Valleman. pag.* 176. Vide alia ad rem in verb. *Bona Ecclesiastica, quoad eorum immunitatem art.* 2. *per tot.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

87 Non incongrua hic est quaestio illa, an Clerici obligentur statutis laicorum, quorum materia Clericis aeque ac saecularibus communis est, neque
88 privilegiis ipsorum Clericorum repugnat. Affirmant communiter Doctores. Vide inter alios Suarez *de Leg. cap.* 33. *num.* 13. Soll. *de Immunit. part.* 2. *num.* 278. idque quia uniformis talium statutorum observatio necessaria omnino est ad Reipublicae pacem, tranquillitatem, et incolumitatem conservandam.
89 Tria vero ad plenam hujus quaestionis discussionem examinanda sunt. Primum est, unde oriatur obligatio Clericorum quoad observationem dictorum statutorum. Alterum est, an Clerici a potestate Civili adigi possint ad servanda dicta statuta. Tertium illudque magni momenti, quaenam statuta sint illa, quorum materia est communis tum Clericis tum laicis, neque Clericorum Privilegiis repugnat.
90 Quod attinet ad primum, Soll. *ubi supra: Eos obligari* (inquit) *ex aequitate seu ratione naturali, seu potius vi juris Canonici Clericis hanc obligatio-*
91 *nem imperantis.* Quoad vero secundum, non a potestate Civili, sed a Potestate Ecclesiastica adigendi
92 sunt Clerici ad dicta statuta servanda. Quinimmo non tenetur Judex Ecclesiasticus Clerico transgressori imponere poenam a dictis statutis inflictam. Covarruv. *practic. quaest. cap.* 33. *in fin.*
93 Sperell. *decis.* 123. *a num.* 6. *ad plur. sequent.* Quod demum concernit tertium, difficile est regulam generalem tradere, qua tuto affirmari possit statuta, de quibus controversia est, esse de iis, quorum materia non minus Clericis, quam saecularibus sit communis, et Privilegiis haud repugnet
94 Clericorum. In particulari de ipsis agendum. Plura id genus statuta ad examen revocat Zypaeus *de jurisdict. lib.* 2. *fer. per totum*, omnino ubi res postulat consulendus. Illud non est silentio praetereundum, quod traditur de dictis statutis, locum itidem sibi vindicat quoad consuetudinem, quae pariter versetur circa materiam communem Clericis et Laicis, et non repugnet privilegiis Laicorum. Zypaeus *de jurisdict. d. l.* 2. *cap.* 3. *per tot.*

ARTICULUS VIII.

CLERICUS QUOAD OBEDIENTIAM, ET SUBJECTIONEM EPISCOPO.

Clerici non possunt cogi ab Episcopo ad praestandum aliquod servitium non expressum in Jure; *c. quia cognovimus* 6. *caus.* 10. *q.* 3. Et per hoc fuit alias responsum, Episcopum Burgi S. Donnini potuisse quidem invitare, sed non compellere Clericos suae Civitatis, ut interessent Litaniis Beatissimae Virginis, quas in Sabbato decantari jusserat in sua Cathedrali Ecclesia. Et alias responsum est Clericos non habentes Officium, vel Beneficium Ecclesiasticum cogi non posse ab Episcopo ad publicas Processiones accedere. Sic refert, et tenet Fagnan. *in c. Conquerentе* 16. *de Offic. Ordinar. num.* 8. et Barbosa verb. *Processio num.* 5. *in collectan. Ap. dec.* ubi refert Sacram Congr. Conc. 9. *Maji* 1597. expresse decrevisse, quod Processionibus publicis interesse non sunt compellendi ab Episcopo Sacerdotes nullum Officium, aut Beneficium Ecclesiasticum in Civitate, vel Dioecesi obtinentes. 1 2 3

Sic etiam simplices Sacerdotes non habentes Officium, neque Beneficium in Ecclesia Cathedrali, non possunt per Episcopum cogi ad idem, et Canonicis inserviendum in functionibus Ecclesiasticis, seu munere Diaconi, vel Subdiaconi in missis cantatis, non obstante exiguo numero Canonicorum, ut pluries declaravit Sacr. Congreg. Conc. apud Nicol. *lucubrat. Canon. lib.* 1. *tit.* 22. *num.* 3. *et* 4. *in Sarnen. Servitii Ecclesiae* 17. *Jun.* 1690. *in Nullius S. Laurentii in campo* 27. *Jan.* 1691. Sola enim potestate ordinaria Episcopus hoc praecipere, et statuere nequit; nec minus mulctis Presbyteros simplices non de gremio Capituli, si non inserviant, gravare, ut declaravit eadem Sac. Congr. Concil. *in terminis paucitatis numeri Mansionariorum in Auximana* 17. *Augusti* 1702. et in *Signina* 15. *Dec.* 1703. Nisi adesset contraria consuetudo, ut decrevit Sac. Congreg. Conc. *in Trojana* 20. *Sept.* 1704. *et in Bellocastren. Servitiis* 15. *Novemb.* 1670. *et* 21. *August.* 1706. Vel nisi ageretur de Clericis pro necessitate, et utilitate Cathedralis ad titulum Patrimonii ordinatis, quae cum eis indigeat, possunt cogi ad inserviendum, dato illis assignamento competenti pro servitio, ut respondit Sac. Congr. Episcop. 4 5 6 7

et Regular. *Archiepiscopo Cosentino* 5. *Apr.* 1593. et Sacra Congregat. Concil. *in Naxien.* 22. *Aug.* 1631. ut sequitur: « Ad 2. respondit, si hujusmodi Sacerdotes ad servitium Ecclesiae Cathedralis in ipsa Ordinum susceptione vigore decreti praedefuncti Archiepiscopi hactenus executioni demandati eidem Ecclesiae servitium praestare consueverint; nec non patrimonia, ad quorum titulum sunt ordinati, una cum redditibus extraordinariis, qui ex ipsa Ecclesia percipiuntur, ad honestam ipsorum sustentationem sint sufficientia, posse utique a suo Archiepiscopo compelli ad praestandum servitium, quod ejusdem Ecclesiae necessitas, et utilitas requirit; » *lib.* 14. *decr. pag.* 491.

8 Et dato quod ob parvum numerum Canonicorum, et deficientiam Mansionariorum servitium Ecclesiae Cathedralis detrimentum pateretur, tunc erit recurrendum ad Sac. Congr. Conc. quae solet indulgere, ut possint cogi Presbyteri, qui habent Beneficia, vel Capellanias in Cathedrali, ad inserviendum Missis solemnibus pro Diacono, et Subdiacono, assignata illis aliqua emolumentorum portione, prout indulsit Episcopo Civitatis Plebis *sub die* 21. *Jun.* 1631. tribuens eidem sequentem facultatem: « Eminentissimi Patres impertiti sunt Episcopo facultatem, ut pro necessario servitio suae Ecclesiae cogere possit quolibet die Festo duos ex obtinentibus Beneficia, seu Capellanias in eadem Ecclesia, ut dum Missa decantatur, duo ex eis per turnum inserviant, alter in officio Diaconi, alter in officio Subdiaconi, et pro eorum stipendio applicanda esse quolibet anno scuta decem monetae ex mulctis, et poenis Curiae Episcopalis, quae inter dictos Beneficiatos, habita ratione servitii praestiti, in fine
9 anni dividi debeant; » *lib.* 4. *decret. pag.* 459. De se enim, et sola sua facultate ordinaria nequit Episcopus compellere Clericos Sacerdotes habentes Beneficia personalem residentiam non requirentia, et tanto minus Clericos non Beneficiatos, ut Ecclesiae Cathedrali inserviant, neque pro totis diebus festis, ut declaravit S. Congr. Conc. *in Americana* 15. *Jun.* 1639. *lib.* 16. *decr. pag.* 137. sic rescribendo: « Ab Episcopo non potuisse Sacerdotes, et alios Clericos nulla, vel tantum simplicia Beneficia obtinentes, etiam Dioecesanae Synodi auctoritate compelli, ut dominicis, et aliis diebus Festis ad Ecclesiam Cathedralem accederent, et Missis majoribus, et aliis Divinis Officiis intersint, sed si aliquis adesset in ordinatione servitio dictae Ecclesiae Cathedralis adscriptus, qui locum inconsulto Episcopo desereret, interdicendum erit tantummodo sacrorum exercitium juxta cap. 16. sess. 23. de re-
10 form.» Et de simplicibus Sacerdotibus, quod non possint compelli ad interessendum, et assistendum functionibus Ecclesiasticis in Cathedrali, adest resolutio Sac. Congregationis Episcoporum *in una Castri Maris* 20. *Martii* 1692. *emanata partibus informantibus ad relationem Clarae Mem. Cardin. Petruccii*, et concordant Decreta citata supra *num.* 5. Clerici, aliive Presbyteri non Confessarii, 11
cogi non possunt, sed hortari ad interessendum conferentiis casuum conscientiae, ut pluries declaravit Sac. Congr. Concil. et novissime in *Civitatis Plebis* 15. *Mart.* 1692. in qua collatis decretis, quae ad invicem videbantur pugnare ad dubium propositum: *An Episcopus posset compellere Canonicos Confessarios, caeterosque Presbyteros Cathedralis sub poena pecuniaria, ut accederent ad Congregationem casuum conscientiae*, responsum fuit, *posse compellere omnes Sacerdotes saeculares Confessarios, etiamsi Canonici sint, caeteros autem hortari.* Haec resolutio, quae cum antiquis De- 12
cretis relatis a Pignatell. *consult.* 18. *n.* 8. a Panimoll. *dec.* 1. *annot.* 18. *num.* 20. concordat, fuit deinde confirmata *a Congreg. particulari deputata in Vigilien. Synodi* 20. *Maji* 1699. *in responsione ad* 35. *Decretum*, et iterum *in Cong. Gener. in Ariminensi* 16. *Jul. ejusd. ann.* 1699. et prius *in alia S. Angeli Bisacciarum.*

Episcopus non potest Clericis Beneficiatis ad- 13
dere nova onera in fundatione Beneficiorum a fundatoribus non apposita, aut a Sacris Canonibus non imposita. Verb. grat. non potest injungere Clerico Beneficiato onus residentiae, quod Testator, seu Fundator non injunxit; nec addere, quod Beneficiatus, seu Capellanus pro tempore per se ipsum Missas celebret, prout respondit Sacra Congregatio Concilii *in Viterbiensi* 11. *Januarii* 1698. *et in Asten.* 14. *Februarii* 1699. *et Mexicana* 16. *Maji ejusdem anni* 1699. Neque alio 14
modo Testatoris voluntatem immutare. Eadem Sacra Congregatio Concilii *in Derthonen.* 4. *Junii* 1701. Barbosa supra Concil. Trident. *sess.* 25. *de* 15
reform. c. 5. *n.* 7. ubi *n.* 11. addit, neque de consensu Patronorum posse Episcopum nova onera addere Clericis Beneficiatis; et sic decisum fuisse a Sac. Congr. Conc. refert Garcias *de Benef. par.* 7. *cap.* 1. *num.* 122. Et ibi Garcias hoc ampliat, etiamsi 16
aliquo tempore ex sua voluntate praestiterint; et tenent Riccius *in praxi parte* 4. *resol.* 468. *num.* 2. Fagn. *in cit. c. Conquerente, de Clericis non residentibus num.* 24. *et* 25. Et etiamsi consensus Ca- 17
nonicorum, seu Beneficiatorum antecessorum intercessisset. Riccius *loc. cit. resolut.* 463. *per tot.* Monacell. *tom.* 3. *tit.* 2. *form.* 7. *num.* 21. Episco- 18
pus non potest a Clericis exigere charitativum subsidium, nisi sit pauper; unde qui habet Congruam excedentem taxam Concilii, non potest illud exigere. Sacra Congreg. Episcopor. *in Policastren.* 19. *April.* 1697. *referente Clar. Mem. Cardinal. Petrucci.* Episcopus non potest exigere cha- 19
ritativum subsidium a Clericis non Beneficiatis. Leoncin. *de privil. pauper. par.* 2. *privil.* 50. *n.* 29.

Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. alleg.* 87. *n.* 48.
20 cum pluribus aliis ab ipso citatis. Episcopus non potest cogere Clericos in Minoribus constitutos ad suscipiendos Ordines Majores sub poena privationis privilegiorum Clericalium. Sacr. Congregatio Immunitat. *in Casertana* 22. *Augusti* 1628. *lib. Decret. Pauluc. pag.* 102. *in Neocastren.* 9. *Junii*
21 1637. *lib.* 4. *Decret. Pauluc. pag.* 34. Clerici saeculares transire possunt ad Religionem non petita Episcopi licentia, immo ipso contradicente, textu expresso *in cap. Duae sunt* 2. *caus.* 19. *quaest.* 2. ibi: *Quisquis igitur hoc spiritu ducitur etiam suo Episcopo contradicente, eat liber nostra auctoritate*, et in ejus Summario sic praecise dicitur: *Qui Monachorum propositum appetit, etiam invito Episcopo suscipiendus est.* Fagnan. *cap. Licet* 18. *de Regul. n.* 28. Et sic expresse statuit novissime Benedictus XIV. *Constitut.* incip. *Ex quo.* Vide infra *num.* 32.

22 Clerici omnes, immo et Laici quantumcumque potentes tenentur Episcopo praestare Canonicam Obedientiam; *cap. si autem nobis* 11. *caus.* 11. *quaest.* 3. *cap. Omnes Principes* 4. *et cap. Dilecta*
23 12. *de majorit. et Obedient.* Clerici peregrinari non debent nisi de licentia Episcopi; *cap. Non oportet.* 35. *de consecrat. dist.* 5. *cap. Magnae* 7. *de vo-*
24 *to.* Clerici non possunt testimonium judiciale perhibere in Foro saeculari sine licentia Episcopi; *cap. Testimonium* 11. *q.* 1. *cap. Super prudentiam et c. Quamquam* 14. *q.* 2. Bellet. *disquisit. Cleric.*
25 *testis* §. 2. *n.* 1. Episcopus permittere debet, ut Presbyteri pro causis civilibus in Foro saeculari examinentur, dummodo ex eo aliquo modo criminalitas oriri non possit, et juramentum in tribunali Episcopi praestetur. S. Congr. Episcop. *in Tifernitana* 16. *Apr.* 1616. *et in Placentina* 19. *Jul.*
26 1619. Licentia autem, quae per Episcopum Clericis testimonium ferendi in Foro laico conceditur, gratis expedienda est, ut respondit Sac. Congreg. Immunit. *in Aquilana* 5. *Maji* 1637. *ad n.* 2. *lib.*
27 3. *Decret.* Pauluc. *pag.* 30. Clericus sponte deponens sine licentia coram Judice Laico, potest ab Episcopo puniri poena arbitraria. Bellet. *disquis. Cleric. tit. de poen. Cler.* §. 51. *num.* 14. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 6. *form.* 3. *num.* 6. Ejus tamen depositio valida esset. Bellet. *disquis. Cleric. part.* 1. *tit. de Cleric. teste* §. 6. *n.* 2. Monacell. *loc. cit.* et alii.
Episcopus in delictis difficilis probationis sibi no- 28
tis potest extrajudicialiter, et sine processu Clericos, et Presbyteros a Divinis suspendere, prout declaravit S. Congr. Conc. *in Bonon.* 14. *Nov.* 1654. in qua cum supplicatum fuisset declarari: *An Ordinariis Locorum facultate sibi concessa a S. Conc. Trid. sess.* 14. *c.* 1. *de reformat. liceat ob legitimas causas suspendere etiam extrajudicialiter Clericos, et Presbyteros saeculares, etiam Parochos sibi subditos, sublata eis potestate appellandi?* Sac. Congregat. Conc. *censuit Ordinariis, ut supra, licere.* Quam declarationem refert Crispin. *de visit. Pastor.*
part. 3. §. 5. *num.* 5. Episcopus potest de facto 29
absque judiciali monitione excommunicare Clericos, sive Laicos, qui se opponunt Visitationi, ut pro validitate Censurarum respondit Sac. Congreg. Conc. *in una Vicentina Juris Visitandi* 26. *Septemb.*
1699. 16. *Januar.* 1700. Et caeteros qui solita 30
obsequia et injuriose denegant. Ead. Sac. Congreg. *in alia Venafrana Interdicti* 26. *Januar.* 1697. Alia vid. verb. *Episcopus.*

Clericis ne ad sacros, et ulteriores Ordines 31
ascendant, prohibere potest Episcopus de occulto eorum crimine ex informata tantum conscientia conscius, sicut eo modo suspendere Clericos a Divinis, ut a S. Congregatione decisum traditur in Tract. *de Synodo Dioeces. lib.* 7. *cap.* 71. §. 3. Quod adeo verum est, ut nullo jure obstringi possit ad causam ejus suspensionis manifestandam. Fas est tamen reo querelas tantummodo suas, non appellationem Sedi Apostolicae exponere, ut ex responso Congregationis traditur *ibid.* §. 4. Ex quo fit, ut, etsi reus appellationem interposuerit, si interim ordinem suum solemniter exercuerit continuo irregularitatem incurrat; *ibidem* §. 5. (*)

(*) Confert hic addere, quae, quoad facultatem Episcoporum suspendendi Clericos ab Ordinis exercitio ob occultum crimen, in foro externo non probatum, affert idem Benedict. XIV. *de Synodo Dioecesana lib.* 12. *cap.* 8. *a n.* 3. *ad* 5. *inclusive:* Ibi, ut sequitur, Concilium Trident. *sess.* 14. *cap.* 1. *de reformat.* decrevit: *Ei, cui ascensus ad Sacros Ordines a suo Praelato ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen quomodolibet, etiam extrajudicialiter fuerit interdictus, aut qui a suis Ordinibus seu gradibus, vel Dignitatibus Ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius Praelati voluntatem, concessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores Ordines, gradus, et Dignitates, sive honores, restitutio suffragetur.* Ex quibus verbis colligitur, posse Episcopum ob occultum crimen, etiam extrajudicialiter cognitum, non solum Clericis prohibere ascensum ad Superiores Ordines, sed etiam a suscepti jam Ordinis ministerio eosdem interdicere. Quamvis enim in secunda decreti parte, ubi de suspensione est sermo, non iterentur illa verba *etiam ob occultum crimen, quomodolibet etiam extrajudicialiter;* constans nihilominus, et perpetua Sacrae Congregationis Concilii sententia fuit, ob continuationem sermonis censetur repetita, adque utrumque casum complecti. Ab Episcopo siquidem Aleriensi interrogata: *An verba illa, ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter, expressa dumtaxat in prima parte periodi, censeantur repetita in secunda parte, adeout inde colligi valeat, Praelatum nedum posse ob occultum crimen extrajudicialiter interdicere suo subdito ascensum ad Ordines, sed itidem ob occultum crimen posse etiam extrajudicialiter illum suspendere ab Ordinibus jam susceptis? Sacra Congregatio die* 24. *Novembris* 1657. *re sedulo examinata, censuit, non recedendum ab antiquis declarationibus super hoc eodem dubio pluries datis: ac proinde Affirmative respondit, lib.* 21. *decretor. pag.* 134. Et cohaerenter ad hanc responsionem eadem Sac. Congreg. die 16. Decembris 1730. sustineri dixit, *suspensionem a Divinis ab Episcopo Caprilano ex informata tantum conscientia duobus Sacerdotibus inflictam, uti videre est in Thesaur. Resolut. Concil. tom.* 5. *pag.* 81. Itemque responsum dedit in causa *Oritana, seu Tarentina* 20. *Aug.* 1735. *ejusd. Thesaur. tom.* 7. *pag.* 113.

Adeo porro verum est, posse Episcopum virtute praedicti Decreti, ex causa sibi nota Clericum interdicere tam Sacrorum exercitio, quam ascensu ad altioris Ordinis gradum, ut neque teneatur *causam suspensionis, seu delictum ma-*

32 Episcopus vetare non debet Clericis saecularibus transitum ad claustra Regularia; ipsis enim licet sanctioris vitae statum etiam contradicente Episcopo amplecti, et ingredi Religionem non solum deditam vitae contemplativae, sed etiam activae. Benedictus XIV. *tom.* 2. *Constitut.* 25. incip. *Ex quo.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

33 De jure, ut monet Auctor, simplices Presbyteri, qui de redditibus Ecclesiae non participant, cogi ab Episcopo nequeunt ad ullum ipsi servi-
34 tium praestandum. Dubitari vero potest, num aliquid novi hac in re statuerit Concilium Roma-
35 num *tit.* 6. *cap.* 2. Verum recte perpenso hoc Concilii Romani loco, perspicuum est, ipsum non de Presbyteris, sed de Clericis aliisque in sacris constitutis, sed nondum Presbyteris, loqui, ut sensit S. Congregatio Concilii interpres in *Segnen. Decretorum* 2. *Novembris* 1749. *ad dub.* 11. Conceptum enim ita erat dubium: « An aliud decretum in visitatione editum, quo praecipitur, ut omnes Presbyteri praeter legitime impeditos interesse teneantur Missae sacrificio per unum Canonicum cum expositione SS. Sacramenti in quolibet die Jovis celebrari solito sub eadem poena sustineatur? » Respondit vero d. S. Congregatio: *Negative, et esse hortandos, sed non esse cogendos.*

36 Clericus, quoad Ordines; vide verb. *Ordo.*

ADDITIONES NOVISSIMÆ

37 Ex mente ac sententia Ecclesiae, Clericis Tonsuram conferri, ut per eam Militiae Christi adscribantur, et ita a saeculi servitute liberati, Deo fidelem cultum praestent, nemini dubium esse potest.

Hinc a Tonsura Clericali Clerici nuncupantur, et de foro Ecclesiae constituuntur, atque ita privilegia Clericalia adipiscuntur, uti ipsemet Episcopus ordinans ex Pontificali Tonsurandis denunciat, dicens: *Filii carissimi, animadvertere debetis, quod hodie de Foro Ecclesiae facti estis, et privilegia Clericalia sortiti estis.* Pontif. Roman.

38 Nihil adeo vocationi Clericali oppositum, nihilque Ecclesiae magis probrosum, et Laicis scandalosum, quam otiosam esse ac inertem Clericorum vitam.

39 Hinc jam pridem sollicita fuit Ecclesia, ne quis in Clerum assumeretur, nisi certo loco adscriberetur, ubi functionibus Ordini suo convenientibus occuparetur, et vitam Clerico dignam institueret.

40 Quam disciplinam Canone sexto Concilii Chalcedonensis probatam, sed temporum injuria pene collapsam, restauratam volens Synodus Tridentina, inhaerendo vestigiis dicti Concilii, statuit: « Ut nullus in posterum ordinetur, qui illi Ecclesiae, aut pio loco, pro cujus necessitate aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus. » *Sess.* 23. *cap.* 16. *de Reform.*

41 Ab hac regula non immerito excipiuntur in Universitate aut Seminario degentes, hi enim praeter quam quod in Oratoriis Collegiorum aut Seminariorum functiones Ordinum obire soleant, etiam studiis aliisque exercitiis se ad altiores Ordines, et majores functiones obeundas ex voto Ecclesiae praeparant.

42 Clerici possunt certae Ecclesiae adscribi tum ipsa ordinatione, tum per Beneficiorum acceptionem, et Canonicam in iis institutionem.

43 Semel ac quis alicui Ecclesiae adscriptus est, ita eidem alligatur, ut eam, inconsulto Episcopo, nunquam deserere possit. Et si quis, inconsulto Episcopo, eam deseruerit, Synodus Tridentina vult, ut eidem sacrorum exercitium interdicatur.

nifestare ipsi reo, sed tantum Sedi Apostolicae, si suspensus ad eam recursum habuerit. Quod totidem verbis a Sac. Congreg. responsum legimus Episcopo Vercellensi *die* 21. *Maji* 1643. *lib.* 17. *Decretor. pag.* 170. *et seq.* Atque universim loquendo, Episcopum renuentem alicui Ordines conferre, nullo jure obstringi ad manifestandam causam, cur eum repellat, neque ei, qui repulsus est, ullam competere appellationem, sed tantum permitti adire Sedem Apostolicam, eique suas querelas exponere, sad. Sac. Cong. diserte declaravit, cum ad Cardinalem Antonium Barberinum Archiepiscopum Remensem, Apostolica limina visitantem, atque hac ipsa de re Sacrae Congr. sententiam sciscitatem, diei 21. Aprilis 1688. in hunc modum respondit: *Cum nullus ordinari debeat, quem Episcopus suae Ecclesiae utilem aut necessarium non judicaverit, Congregatio non semel declaravit, ab hujusmodi judicio nullam dari appellationem, sed recursum dumtaxat ad Sedem Apostolicam, quae, juxta ipsius Congregationis sententiam, per Gregorium XIII. felic. record. approbatum, quotiescumque Ordinarius recusaverit quemcumque ordinare, Metropolitano, aut viciniori Episcopo committit, ut ab eorum Ordinario prius requirat causam recusationis, quo legitimam non allegante, licet illi eumdem recusatum ordinare. Itaque si qui ex Dioecesanis Episcoporum Eminentiae vestrae Provincialium Sedem Apostolicam adiverint, juxta praenarratam formulam, eorum querimoniis consuletur, cui formulae, ut unum in praesens addatur, censuerunt expedire EE. PP. videlicet, ut Metropolitanus, aut vicinior Episcopus, antequam commissas sibi partes exequi aggrediantur, paterne curent, ut illi denuo apud suos Episcopos per tres vices suppliciter petant; lib.* 16. *Literar. Visitationis Sacror. Liminum p.* 441.

Ex hoc vero, quod suspensus ab Episcopo ob occultam causam, quam tamen Episcopus sibi notam asserit appellare nequeat ad Superiorem, necessario consequitur, quod si nihilominus appellationem interponere, ejusque obtentu in Altari ministrare, seu quovis modo suum Ordinem solemniter exercere praesumat, statim incidat in irregularitatem. Quidquid enim in contrarium senserint nonnulli Doctores, ita expresse definivit *Sac. Cong. Concil. in Sagonen.* 21. *Junii* 1625. *lib.* 24. *Positionum pag.* 1. ubi haec adnotantur: *Episcopus Sagonensis ex facultate sibi attributa Decreto Concilii cap.* 1. *sess.* 14. *ex causis sibi notis suspendit Parochum ob exercitio Curae: sed ille appellavit, et praecepto Episcopi contempto, celebravit, et Curam exercuit. Quaeritur, an a dicta suspensione non detur appellatio, itaut Parochus, non obstante appellatione interposita, per exercitium Curae effectus fuerit irregularis? Sac. Cong. Concil. censuit, ab hujusmodi suspensione non dari appellationem, et Parochum, qui Sacramenta ut supra ministravit, irregularitatem contraxisse.*

44 Quae disciplina pristinis Ecclesiae Canonibus conformis, et pluribus Romanorum Pontificum rescriptis confirmata, tali auctoritate donata est, ut juris communis partem hodiedum constituat.

45 Ita ut nec Episcopis alienos Clericos sine licentia proprii Episcopi suscipere ex Canonibus unquam licitum esse possit.

46 Quam odiosae semper fuerint Clericorum de una ad aliam Ecclesiam migrationes, quae vel ex ambitione, vel ex avaritia procedere solent, probat vel ipsa poena a Concilio Chalcedonensi inflicta tam in Episcopum suscipientem, quam in Clericum susceptum, quae est, ut ille ab exercitio Pontificalium, iste vero a functionibus Ordinis suspendatur. Quam poenam, optandum maxime, ut hodie Clerici illi saltem expenderent, qui non alio quam lucri aut proprii commodi vel promotionis intuitu videntur Ecclesiae esse adscripti; ita ut dubium esse non possit quin desertuir eam sint, ubi majus lucrum, vel aliud quidpiam temporale offerretur.

47 Ex praeallegata disciplina infertur, quod Clerici ad Ordines promoveri non possint nisi a proprio Episcopo.

48 Item quod hujusmodi promotio sive ordinatio peragi non valeat, nisi ad titulum illius Ecclesiae, cui Clerici sunt adscripti.

49 Et titulum Ordinationis acceptum fuisse pro Ecclesia, cui Clerici adscriberentur eum in finem, ut ibidem stabiliter functiones Ordini proprias obirent, indubitatum est; ita ut ante saeculum XII. quum de titulo Ordinationis agebatur, numquam mentio Patrimonii, aut proventuum, unde Clerici sustentationem accipere possent, ullibi facta fuerit.

50 Quum itaque Patrimonii titulus invaluerit, non amplius titulus Ecclesiasticus acceptus fuit pro Ecclesia, sed pro proventibus, e quibus ipse Clericus honeste vivere possit.

51 Hinc Synodus Tridentina duos Ordinationis titulos agnovit, *Beneficialem* scilicet et *Patrimonialem*, eum hac tamen differentia, ut primus *Ordinarius*, alter vero *Extraordinarius* habeatur.

52 Ex quo concludendum esse videtur, Synodum non voluisse in titulo Ordinationis solum attendi, utrum Ordinandus habeat sufficiens vitae subsidium; id enim aeque ex Patrimonio, quam ex Beneficio haberi potest, sed insuper ut Clericus alicui Ecclesiae vi sui tituli adscriptus esset, ubi stabiliter functionibus sui Ordinis incumberet; quemadmodum Patrum disciplina religiose servavit, quae Clericos otiosos et vagantes, nulli speciali Ecclesiae adscriptos, exclusos ab ordinatione volebat.

53 Quum autem per ordinationem Clerici Ministri Ecclesiae efficiantur, aequum est, ut ipsi Laicorum sint Magistri et Doctores, ea vitae integritate viventes, ut, quae verbo alios docent, operibus non negent.

Hinc plurima a Clericis sunt plane cavenda, 54
ut sunt inhonestas in habitu, incontinentia, et familiarior cum mulieribus conversatio, ebrietas, comessatio, popinarum frequentatio, ludus alearum seu a fortuna dependens, venatio, mercatura, et hujusmodi alia, de quibus Auctor noster fuse disserit.

Quum de exemptione Clericorum sermo est, 55
non sic eam competere Ecclesiae intelligendum est, quin supremus Princeps, qui eam benigne indulsit, possit eamdem restringere, mutare, ac ejusdem legitimum usum praescribere, ubi commune bonum id exegerit; uti etiam eos non raro fecisse constat. Manet enim semper apud illos summa potestas ordinandi, statuendi, et agendi, quae ad subditorum et Reipublicae commodum, secundum Deum judicaverint expedire.

Quo vero ad immunitatem, de qua Auctor no- 56
ster, si Decretales attendamus, evidens est, Clericos, sive personas Ecclesiasticas immunes esse ab exactionibus ac talliis et oneribus patrimonialibus, quae personalia dicuntur.

Sed quemadmodum haec Ecclesiae et Clericorum 57
immunitas praesertim ab oneribus temporalibus non ita est accipienda, quasi esset jure divino praecepta et stabilita; ideo ut pro temporum et locorum diversitate variam circa ipsam fuisse et adhuc esse disciplinam constat, ita in hac materia non nisi consuetudo et usus receptus attendenda videntur.

Inter onera mere personalia, sed tamen patri- 58
monialia, est illud quod *Capitatio* dici consuevit, estque vectigal sive tributum, quod pro capite solvitur, puta quod patresfamilias pro singulis capitibus aerario publico dependere coguntur.

Ab hoc titulo sive onere Clericos esse immu- 59
nes, ex Jure scripto evidens est: quum nimis evidens sit hujusmodi oneris impositione Ecclesiasticas personas a laicis gravari contra *Cap. 7. tit. de Immunit. Eccles. et cap. 1. de Censibus. in 6.*

Quoad hanc materiam nihil aliud subjungendum 60
ducimus, nisi quod optimum et efficacissimum medium conservandae immunitatis bonorum Ecclesiasticorum erit, si bona Ecclesiastica in usus Ecclesiasticorum operantium in vinea Domini, et ex iis moderate viventium, et alimenta pauperum aliosve pios usus impenderentur. Si enim hunc in usum bona Ecclesiae impendi viderent Principes, haud dubie non secus ac majores ipsorum ad bona illa Ecclesiis integra servanda incitarentur; ubi e contra, dum ea in usus profanos, contra Fundatorum et Offerentium intentionem, insumi conspiciunt, parum existimant piaculi, dum ea in Reipublicae commoda convertunt; tuncque saepe locum habet illud vulgatum: *Quod non capit Christus, rapit Fiscus.*

CLERUS

ARTICULUS NOVISSIMUS

SUMMARIUM

1. Clerum tamquam membrum Reipublicae Principibus subjici, expeditum est. — 2. Annua dona offerebantur Principi a saecularibus, at Ecclesiasticis. — 3. Quibus Clerus debito suo erga Principes satisfacere intendebat. — 4. Quid Patres congregati in Synodo secus Theudonis Villam hac de re statuerint. — 5. Et Ecclesia probavit, ut etiam ex Ecclesiae facultatibus Reipublicae at Principibus ad defensionem Regni etc. subsidium feratur. — 6. Occasione expeditionis Hierosolymitanae coepisse a Clero postulari contributionem compertum est. — 7. Haec contributio etiam exigi coepit ad bellum conficiendum contra alios haereticos. — 8. Processu temporis adeo frequentes fuerunt impositiones, ut fere ordinariae fierent. — 9. Quas Clerus in defensionem et conservationem Regni et Ecclesiae annuere non destitit. — 10. Quam contributionem in casu necessitatis Principes a Praelatis et Clero petiere. — 11. Quomodo postea hujusmodi impositia exacta fuerit. — 12. 13. Quae ratio tenenda sit in annuendis subsidiis. — 14. Verisimile non est, Principes desiderare, ut per subsidia competentia pastoralis minuatur.

1 Clerum omnem, tamquam membrum et partem Reipublicae, Principibus subjici, expeditum est. *Omnis* enim *anima* (teste Apostolo ad *Rom.* 13. *v.* 1.) *potestatibus sublimioribus subdita sit.*

2 Certum est, quod jam pridem in more fuerit, ut non tantum saeculares, sed et Ecclesiastici Proceres annua dona sive munera Principi offerrent.

3 Quod per haec dona Clerus satisfacere intenderet debito suo erga Principes per Apostolum denuntiato, scribit Hincmarus Remensis Opusculo *De Ordine Palatii.* Verba ejus sunt: « Causa suae » defensionis Regi ac Reipublicae vectigalia, » quae nobiscum annua dona vocantur, praestat » Ecclesia, servans quod jubet Apostolus, *Cui* » *honorem, honorem; cui vectigal, vectigal*, prae» state Regi ac Defensoribus vestris. *Rom. c.* 13.»

4 Etiam Patres congregati in Synodo secus Theudonis Villam statuerunt, ut Clerus, et omnes Ecclesiastici, quantum possunt, non tantum spiritual, sed et temporali subsidio Regi auxilio essent. Verba Synodi sunt: « Unusquisque vir » Ecclesiasticus et intercessionis adjutorium, et » solatii, quo Respublica indiget, subsidium, juxta » quantitatem rerum Ecclesiae sibi commissae, » salvo jure, quod exinde divinis dispensationibus » debet impendi, prompte et ex animo parato et » impigro, sicut tempore Antecessorum vestro» rum consueverat, studebit afferre. »

5 Et sane numquam Ecclesia non probavit, ut etiam ex Ecclesiae facultatibus Reipublicae et Principibus ad defensionem Regni, aliasque necessitates, liberali et grato animo subsidium feratur.

6 Occasione expeditionis Hierosolymitanae pro recuperatione *Terrae Sanctae* pro expensis illius expeditionis sustinendis, coepisse a Clero postulari contributionem, apud omnes in confesso est.

7 Haec contributio etiam exigi coepit ad bellum conficiendum contra alios haereticos. In Concilio enim Bituricensi decretum fuisse legitur: Clerus » cum animi gaudio, de pura liberalitate, ne » tanto negotio deesse videretur, dimidiam par» tem decimae, non quidem nomine decimae, » sed obtentu subsidii persolverunt, aliam par» tem et etiam majorem, si expediret, si Deus » eundem Regem reservasset incolumen, et in » eodem negotio persistentem, libenter, et libe» raliter soluturi. »

Processu temporis adeo frequentes fuere hae decimarum impositiones, ut fere annuae et ordinariae fierent, et Reges eas in suum aerarium referre postea non dubitarunt. 8

Interim Clerus jam quodammodo assuefactus huic decimarum pensitationi, eam in defensionem et conservationem proprii Regni et Ecclesiae annuere non destitit. 9

Et hac contributione, titulo defensionis vel tuitionis, semel introducta, eam in casu necessitatis a Praelatis et Clero Principes passim petiere. 10

Ut autem progressu temporis Pontifices Romani voluerunt, ut absque expressa Sedis Apostolicae licentia non liceret in aliquam contributionem consentire; ita interdum impetrata licentia Pontificum, interdum ipso Clero in subsidium ad postulationem Regum consentiente, hujusmodi impositionem exactam fuisse, multis ostendit Ludovicus Thomassinus *De Discipl. Eccles. part.* 4. *lib.* 3. *cap.* 24. 11

In annuendis subsidiis ea ratio potissimum tenenda videtur, ut dum necessitatibus Patriae succurri praetenditur, ipse Clerus, ac signanter Pastores et animarum Directores suis necessariis non priventur. 12

Unde omnino justum est, dum subsidio aut aliqua voluntaria contributione Clerus gravatur, ut ipsa Pastoralis competentia omnino servetur excmpta. 13

Et nullatenus verisimile est, Principes desiderare, ut per subsidia competentia Pastoralis minuatur, qui tantopere solliciti fuerunt, ut sine mora Parochis de competentia provideretur. 14

COADJUTOR

SUMMARIUM

1. Coadjutoria quid sit. — 2. Coadjutoria est duplex; una temporalis, et revocabilis, seu data sine jure succedendi in Ecclesia; et alia perpetua, et irrevocabilis, seu data cum jure succedendi, et qualis sit utraque. — 3. Coadjutoria perpetua cum Jure succedendi est Sacris Canonibus inimica, et odiosa, et expresse prohibita a Concilio Tridentino. — 4. Unde Coadjutoria perpetua cum futura successione, concedi non potest nisi per Papam. — 5. Talis perpetua Coadjutoria cum futura successione nequit concedi a Cardinali Legato, seu Nuncio. — 6. Coadjutoria autem temporalis sine futura successione in Ecclesiis, et Beneficiis Episcopatu inferioribus potest concedi a proprio Praelato. — 7. Coadjutoria vero temporalis, sine futura successione in Ecclesiis Episcopalibus, aliisque superioribus pertinet ad solum Papam, non obstante consuetudine contraria; *ad num.* 8. — 9. Coadjutor quis et quid sit. — 10. Coadjutor unde dicatur. — 11. Coadjutor ob varias causas dari potest, et solet. Primo datur Coadjutor simpliciter, et sine futura successione Clericis ob morbum incurabilem, et perpetuum. — 12. Secus est dicendum, si morbus sit curabilis, et temporalis. — 13. Secundo propter lepram. — 14. Tertio datur Coadjutor Beneficiato propter amissum usum linguae. — 15. Quarto dandus Coadjutor Clerico Beneficiato propter ejus amentiam. — 16. Quinto datur Coadjutor propter senectutem, atque ingravescentem aetatem Beneficiati. — 17. Sexto propter imperitiam, et illiteraturam Rectorum Ecclesiarum Parochialium. — 18. Coadjutor debet habere omnes qualitates de Jure requisitas ad illud Officium, pro quo datur. Unde debet esse constitutus in illa aetate, quae ad obtinendum illud Beneficium, seu Ecclesiam requiritur. — 19. Et si Coadjutor datur in spiritualibus Parocho, aut Episcopo, debet habere scientiam, et prudentiam, qua sciat populum regere, Parochiam vel Dioecesim gubernare etc. — 20. Coadjutor datus Episcopo universaliter quoad spiritualia, debet esse Episcopus consecratus, aliter non posset exercere Pontificalia; sed solummodo Jurisdictionem Episcopalem. — 21. Si vero datur Coadjutor Episcopo, vel alteri Beneficiato solum in temporalibus, debet esse fidelis et probus, et circumspectus administrator. — 22. Coadjutor fere coincidit cum Administratore. — 23. Et etiam Coadjutor fere coincidit cum Suffraganeo. — 24. Et ideo Coadjutoria, et suffraganeatus sine successione, et solum temporalis expirant per obitum Episcopi. — 25. Sicuti etiam cessat redeunte Episcopo absente, aut Episcopo ex dispensatione Apostolica aetatem debitam attingente illico cessat Officium Administratoris interim constituti. — 26. Quamvis autem Coadjutoria temporalis, sicuti et suffraganeatus, et Administratio cesset statim mortuo Coadjuto; Coadjutoria tamen perpetua concessa per Sedem Apostolicam cum futura successione non expirat per obitum Coadjuti. — 27. An perpetuus Coadjutor datus Episcopo cum futura successione, et cum libera potestate administrandi, possit ipso Episcopo Coadjuto vivente, et contradicente, solus administrare, quae sunt Jurisdictionis spiritualis, seu temporalis; *ad n.* 30. — 31. Coadjutor vivere debet, et recipere congruam portionem de proventibus Ecclesiae, seu Beneficii, cujus Praelato, vel Beneficiato datus est. — 32. Et in hoc conveniunt omnes Doctores, quando redditus Ecclesiae sunt abundantes, seu saltem sufficiunt pro congrua sustentatione tam Coadjutoris, quam Coadjuti. — 33. Quando redditus Ecclesiae non sufficiunt pro utroque, quis sit praeferendus; *ad n.* 41. — 42. Afferuntur variae responsiones, et declarationes datae a Sacra Congregatione Rituum, quoad ea, quae concernunt Coadjutorem perpetuum datum Archiepiscopo, vel Episcopo; *ad num.* 52. — 53. Coadjutor Episcopi non sedet celebrans, nisi in Faldistorio, neque habet Diaconos assistentes, neque Canonicos paratos, neque septimum Candelabrum. — 54. Nec utitur Baculo, nisi in Ordinationibus. — 55. Ipse tamen Coadjutor Episcopi celebrans praeter Diaconum, et Subdiaconum, debet habere assistentem Canonicum pro libro. — 56. Coadjutor Episcopi non tenetur visitare Limina Apostolorum: sed Coadjutus. — 57. Coadjutor Episcopi etiam non adhibitus ad ullam functionem, tenetur residere; nec discedere potest absque consensu Coadjuti, vel licentia Sacrae Congregationis, et tenetur, quoties fuerit requisitus, Pontificalia, et alias functiones obire, quamvis Coadjutus propria impedimenta non probet. — 58. Non potest dictus Coadjutor praesente Coadjuto Benedictionem Pontificalem impertiri; non est tamen cogendus in hoc casu Missas, aut Vesperas celebrare; sed hoc peragi debet a simplici Canonico, vel Dignitate; tenetur tamen interesse Concioni in Cathedrali etiam absente Coadjuto, in loco decenti, et separato, sed non sub Baldachino. — 59. Coadjutor debet quoties fuerit requisitus Coadjutum in Visitatione comitari, expensis tamen ipsius Coadjuti pro eo, et familia, et absque ulla exactione Procurationis ratione ejusdem Coadjutoris. Visitans autem ex commissione Coadjuti non potest recusare assistentiam Vicarii Generalis cum facultatibus, quas ei dare Coadjuto placuerit. — 60. Cum Episcopus habens Coadjutorem est impeditus, non potest functiones alteri, quam Coadjutori delegare. — 61. Episcopus Coadjutus debet dare suo Coadjutori commoditatem habitationis in Palatio Episcopali, et omnia necessaria pro exercitio Pontificalium, et pro aliis Episcopalibus functionibus. — 62. Coadjutor separatum Tribunal statuere, aut habere non potest, sed in consueto Tribunali Episcopi Jus reddendum est. — 63. Episcopus residere tenetur, licet habeat Coadjutorem. — 64. Coadjutor Archiepiscopi Metropolitani Bononien. debet praecedere vexillifero ejusdem Civitatis. — 65. Coadjutor Episcopi in Synodo Provinciali debet sedere inter Episcopos Provinciales loco suae promotionis. — 66. Coadjutor Parochi in absentia Coadjuti in functionibus Parochialibus praecedit Beneficiatos, et recipit eadem emolumenta, quae Coadjuto debentur. — 67. De Coadjutoribus perpetuis Canonicorum. *Remissive.* — 68. Episcopo Titulari suffraganeo, qualis honor, et praeeminentia debeatur in Ecclesia, in qua vice Episcopi Ordinarii functiones Pontificales exercet; *ad num.* 69. — 70. Episcopus suffraganeus, quando nomine proprii Episcopi exercet functiones Episcopales, debet habere assistentiam Dignitatum, et Canonicorum. — 71. Episcopus Suffraganeus solemniter celebrans non debet habere assistentiam duorum Canonicorum ultra Diaconum, et Subdiaconum, qui sunt cantaturi Evangelium, et Epistolam: sed sufficit Diaconus, et Subdiaconus, et unus Canonicus paratus cum pluviali ad librum. — 72. Episcopo Suffraganeo solemniter celebranti non debent Canonici assistere, sicuti assisterent Episcopo proprio, sed in Habitu ordinario, et Canonicali. — 73. Episcopo Suffraganeo facienti Ordinationes, vel alias functiones nomine proprii Episcopi, Canonici debent assistere in Habitu ordinario Canonicali praeter aliquos, qui juxta necessitatem Officii debent accipere paramenta. — 74. Episcopo Suffraganeo non tenentur Canonici obviam ire usque ad cubiculum, sicuti tenentur proprio Episcopo venienti ad Ecclesiam; sed satis est, si aliqui Canonici ei obviam procedant usque ad portam Ecclesiae. — 75. Episcopus Suffraganeus solemniter celebrans non debet sedere in Sede Episcopali, sed in Faldistorio. — 76. Episcopus Suffraganeus solemniter celebrans non debet uti Baculo Pastorali, nisi in Ordinationibus, et aliis actibus necessariis. — 77. Episcopo Suffraganeo solemniter celebranti non debet poni super Altare septimum Candelabrum, sicut ponitur celebrante Episcopo Ordinario. — 78. Episcopus Suffraganeus non dispensat super Interstitiis, nisi habeat speciale mandatum, neque votum habet in approbatione Ordinandorum, nisi sit ex numero Examinatorum. — 79. Episcopus Suffraganeus, ubi per Dioecesim pro Pontificalibus exercendis proficisci contigerit, expensas ab Episcopo habere debet. — 81. Episcopus Suffraganeus non potest visitare Clausuram Monasteriorum Monialium, nisi sit simul Vicarius Generalis, et ab Episcopo, cujus est Suffraganeus, facultatem Vicarii Generalis, vel aliud speciale mandatum habeat. — 81. Coadjutorem habens

in animarum cura, aut in Canonicatu, tenetur residere in loco Parochiae, et Canonicatus. — 82. De Coadjutoria. *Remissive.* — 83. 84. Gratia Coadjutoriae cum futura successione non est valida, si consensus detur a Procuratore post obitum Coadjuti. — 85. Quando qualitates necessariae concurrere debeant in Coadjutore. — 86. Coadjutore effecto impotente ad servitium Ecclesiae, cessat gratia Coadjutoriae.

1 Coadjutoria est facultas ex causa auctoritate
Juris vel Judicis cuipiam concessa adjuvandi
Praelatum, vel alium Beneficiatum in Eccle-
siae, vel Beneficii regimine. *Est in re com-*
2 *munis.* Et Coadjutoria est duplex; una tempora-
lis, et revocabilis, seu data sine jure succedendi
in Ecclesia, seu Beneficio, per quam Praelato, seu
Rectori Ecclesiae, aut alii Beneficiato propter in-
firmitatem, aliamve causam impedito ab exercitio
sui muneris datur Coadjutor quamdiu is vivit;
cap. Ex parte sua, et cap. in Consultationibus 6. *de
Clerico aegrotante.* Alia est perpetua, et irrevoca-
bilis, seu data cum jure succedendi in Ecclesia,
seu Beneficio, per quam Coadjutori jus tribuitur
mortuo Coadjuto in ejus Ecclesiam, seu Benefi-
3 cium succedendi. Et haec ex stylo est adinventa,
ut apud Cassiod. *decis.* 2. *num.* 2. *de rest. spoliat.*
Fagnan. *in d. cap. Ex parte sua num.* 15. Cum ta-
lis Coadjutoria sit Sacris Canonibus inimica, et
odiosa; *cap. Accepimus* 5. *de pactis, cap. Nulla* 2.
de Concessione Praebend. cap. Detestanda 2. *cap. Ne
captandae* 3. *de concess. Praebendae in* 6. et expresse
probibita a Concil. Trident. *sess.* 25. *de reformat.
cap.* 7. *vers. in Coadjutoriis*, ibi: *In Coadjutoriis
quoque cum futura successione idem posthac observe-
tur, ut nemini in quibuscumque Beneficiis Ecclesia-*
4 *sticis permittantur.* Unde Coadjutoria perpetua cum
futura successione, utpote Sacris Canonibus odio-
sa, et Patrum Decretis contraria, concedi non po-
test, nisi per Papam, cum ipse solus secundum
plenitudinem potestatis de Jure possit supra Jus
dispensare; *cap. Proposuit* 4. *de concessione praeb.*
ibi: *Qui secundum plenitudinem potestatis de Jure*
5 *possumus supra Jus dispensare.* Hinc fit, quod talis
perpetua Coadjutoria cum futura successione, ne-
queat concedi neque a Cardinali Legato, seu Nun-
cio. Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancellariae gloss.* 5. §. 9.
num. 91. Garcias *de Benefic. par.* 4. *cap.* 5. *num.*
19. Moneta *de Distributionibus quotidianis par.* 2.
q. 1. *num.* 33. Paris. *de resignat. lib.* 6. *q.* 5. *num.*
6 15. *et lib.* 7. *qu.* 20. *n.* 14. Coadjutoria autem tem-
poralis sine futura successione in Ecclesiis, et Be-
neficiis Episcopatu inferioribus, potest concedi a
proprio Praelato. Parochis enim, et aliis Beneficia-
tis Episcopo inferioribus, qui propter infirmita-
tem incurabilem, aut aliud perpetuum impedimen-
tum munus suum adimplere nequeunt, Coadjuto-
rem temporalem dare pertinet ad proprium Epi-
scopum, quia sicuti Episcopus potest eos instituere,
et destituere in Beneficiis, ita potest etiam, et qui-
dem a fortiori, Coadjutorem dare. Ita Jo. Andr.
in cap. Consultationibus 6. *de Clerico aegrotante n.*
7. Abbas. *ibid. num.* 5. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell.
gloss.* §. 9. *n.* 38. cum aliis ab ipso citatis. Notan- 7
ter vero dictum fuit in Ecclesiis, et Beneficiis
Episcopatu inferioribus; quia Coadjutoris datio
etiam temporalis Episcopis, et Superioribus Prae-
latis, est de causis majoribus, et pertinet ad so-
lum Papam, non obstante consuetudine contraria;
textu expresso *in cap. Pastoralis unic. de Cleric.
aegrot. in* 6. ibi: *Pastoralis Officii debitum exequen-
tes declaramus, atque statuimus, Coadjutoriam Epi-
scoporum, et superiorum Praelatorum intelligendam
esse de causis majoribus, et referendam ad Sedem
Apostolicam, ac ab ea (consuetudine non obstante
contraria) tantummodo postulandam.* Nec obstat 8
textus *in cap. Ex par.* 4. *de Cler. aegrotante;* quia
potius facit pro hac parte, quia Episcopus Arela-
tensis ibi signatus non dedit Coadjutorem Episcopo
Comprovinciali auctoritate ordinaria, sed tamquam
Sedis Apostolicae delegatus; ut patet *ex litera,*
ibi: *Mandamus*, et observant ibi Card. *in* 4. *not.*
Abbas *num.* 3. Guid. Papa *num.* 2. Fagn. *n.* 2. et
Glossa *in d. cap. Pastoris, verb. Tantummodo.*

Coadjutor est ille, qui datur ex causa Juris, 9
vel Judicis auctoritate ad coadjuvandum Officium
Praesidentis, seu Ministri Ecclesiae. Ita Joan. An-
dreas *in cap. Consultationibus* 6. *de Cler. aegrotante
n.* 3. *vers. de primo die,* et ibi Butr. Card. Aucha-
ran. Abbas, et alii communiter cum Fagn. *n.* 22.
Dicitur enim Coadjutor a coadjuvando, sicuti Tu- 10
tor a tuendo, quasi Tuitor, et Defensor; *l.* 1. *ff.
de tutel.* Fagn. *loc. cit. n.* 13. Coadjutor ob varias 11
causas dari potest, et solet. Primo datur Coadju-
tor simpliciter, et sine futura successione Clericis
ob morbum incurabilem, et perpetuum; *c. ex par.*
5. *de Cler. aegrot.* ibi: *Gravi, et incurabili morbo;
cap. Pastoralis unic. de Cler. aegrot. in* 6. ibi: *In-
curabili morbo gravatus, et perpetuo impedimento
detentus.* Secus est dicendum, si morbus sit cura- 12
bilis, et temporalis, tunc enim ipsemet Clericus
aegrotus poterit sibi Vicarium temporalem consti-
tuere pro tempore morbi durantis; *arg. cap. Adji-
cimus* 19. *cau.* 16. *qu.* 1. juncto Concilio Trid.
sess. 21. *c.* 1. *de reform.* ubi Rectores Ecclesiarum
jubentur *sibi tot sacerdotes ad munus Pastorale adjun-
gere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda et cul-
tum Divinum celebrandum.* Ita Joann. Andreas in
d. c. Consultationibus n. 6. Fagn. *ibi n.* 11. 12. *et*
13. citans Hostiensem *in cap. Clericos, de offic. Vi-
car.* et alios. Secundo propter lepram, cum ratio- 13
ne leprae non possit leprosus Clericus sua officia
obire sine scandalo, et horrore populi; *c. de Re-
ctoribus* 3. *de Cleric. aegrotante,* ibi: « De Recto-
» ribus Ecclesiarum leprae macula usque adeo
» infectis, quod Altari servire non possunt, nec

a sine magno scandalo eorum, qui sani sunt, Ec-
» clesias ingredi, hoc volumus te, quod eis dan-
» dus est Coadjutor, tenere. » Concordat *c. Tua*
14 *nos* 4. *eodem tit.* Tertio datur Coadjutor Benefi-
ciato propter amissum linguae usum; *c. Consul-*
tationibus 6. *de Cleric. aegrot.* ibi: *Archidiacono au-*
tem, quem morbo paralitico laborantem officium lin-
guae asseris amisisse, Coadjutor est merito adhiben-
15 *dus.* Quarto dandus est Cuadjutor Clerico Bene-
ficiato propter ejus amentiam; *c. Quamvis* 14.
caus. 7. *q.* 1. *cap. Pastoralis unic. de Cleric. aegrot.*
16 *in* 6. Quinto datur Coadjutor prnpter senectutem,
atque ingravescentem aetatem Beneficiati, qua
ipse reddatur perpetuo inutilis ad executinnem
Officiorum suorum; *cap. Petiisti* 17. *q.* 1. *et d. c.*
Pastoralis, ibi: *Episcopus senio aut valetudine cor-*
porali gravatus, vel etiam alias adeo impeditus per-
17 *petuo, ut suum Officium nequeat exercere.* Sextn
propter imperitiam, et illiteraturam Rectorum
Ecclesiarum Paròchialium, textu expresso in Con-
cilio Trid. *sess.* 21. *c.* 6. *de reformat.* ibi: « Quia
» illiterati, et imperiti Parochialium Ecclesiarum
» Rectores Sacris minus apti sunt Officiis... Epi-
» scopi etiam tamquam Apostolicae Sedis Delegati
» eisdem illitaratis, et imperitis, si alias honestae
» vitae sint, Coadjutores, aut Vicarios pro tem-
» pore deputare, partemque fructuum eisdem
» pro sufficienti victu assignare, vel aliter provi-
» dere possint. »

18 Coadjutor debet habere omnes qualitates de
Jure requisitas ad illud officium, pro quo datur.
Sic expresse statuit Concilium Tridentin. *sess.*
25. *c.* 7. *de reform.* Unde debet esse constitutus
in illa aetate, quae ad obtinendum illud Benefi-
cium, seu Ecclesiam requiritur. Rota *dec.* 347.
n. 3. *par.* 3. *div.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.*
5. §. 9. *n.* 6. Garcias *de Benefic. part.* 7. *cap.* 4. *in*
fine; Barb. *in Conc. Trid. sess.* 25. *de reform. c.* 7.
n. 38. *et de Canonicis c.* 29. *n.* 48. Squillant. *de pri-*
19 *vileg. c.* 4. *n.* 97. et alii passim. Et si Coadjutor
datur in Spiritualibus Parocho v. gr. aut Episco-
po, debet habere scientiam et prudentiam, qua
sciat populum regere, Parochiam, vel Dioecesim
gubernare, animarumque sibi commissarum sa-
luti prospicere, et inquietos sub disciplinae vin-
culo constringere; *cap. Quamvis sit triste* 14. *cap.*
Petiisti 17. *et cap. Quia Frater* 18. *caus.* 1. *cap.*
20 *Ex par.* 5. *de Clerico aegrot.* Et Coadjutor datus
Episcopo universaliter, quoad Spiritualia, debet
esse Episcopus consecratus, aliter non posset
exercere Pontificalia, sed solummodo Jurisdictio-
nem Episcopalem; *arg. c. Aqua, de consec. Eccles.*
21 Si vero datur Coadjutor Episcopo, vel altori Be-
neficiato, seu Rectori Ecclesiae solum in tempo-
ralibus, quia v. gr. Episcopus, seu Rector Eccle-
siae seu Beneficii est dilapidator, debet esse fi-
delis, et probus, et circumspectus Administrator;
cap. Grandi 2. *de supplend. neglig. Praelat.* in 6. et
sufficit, quod sit constitutus in aetate vigintiquin-
que annorum, cum aetas haec censeatur esse per-
fecta, quoad administrationem temporalem. Unde
et in tali aetate potest quis esse Tutor; *l. ult. Cod.*
de legit. tutela, atque Procurator etiam ad judicia;
cap. Qui generaliter, §. *fin. de Procuratoribus in* 6.
Hinc nota, quod Coadjutor fere coincidit cum Ad- 22
ministratore, qui tum in Spiritualibus, tum in
temporalibus a Sede Apostolica dari solet Epi-
scopis a suo Episcopatu legitime absentibus, vel
Personis Principibus auctoritate Apustolica di-
spensatione promotis ad Episcopatum ante legi-
timam aetatem, aut ipsis Ecclesiis Cathedralibus,
ut fit mentio in c. *Is cui* 42. *de elect.* in 6. juncta
Glossa, et *D. D. ibid.* Et etiam Coadjutor fere *co-* 23
incidit cum Suffraganeo, qui solet deputari pro
Ecclesiis Cardinalium, et pro aliis, quae consue-
verunt Suffraganeum habere, sicut enim dicitur
Coadjutor a coadjuvando, ita Suffraganeus a suf-
fragando. Et ideo Coadjutoria, et Suffraganeatus 24
sine successione, et solum temporales expirant
per obitum Episcopi, quia non est, quem coadju-
vent, aut cui suffragentur, prout haec notantur
per Joan. Andream *in cap. Consultationibus* 6. *de*
Cler. aegrot. in 6. *q. n.* 10. et Fagn. *in cap. Epi-*
scopalia 1. *de privil. n.* 58. *et in cap. Ex part.* 5.
de Cleric. aegrot. n. 6. *et* 10. cum Rota *par.* 1. *re-*
cent. dec. 456. *num.* 5. Sicuti etiam cessat rede- 25
unte Episcopo absente, aut Episcopo promoto ex
dispensatione Apostolica aetatem debitam attin-
gente, illico cessat Officium Administratoris inte-
rim constituti; *cap. de caus.* 4. *de officio delegati.*

Quamvis autem Coadjutoria temporalis, sicu- 26
ti et Suffraganeatus, et Administratio cesset sta-
tim mortuo Coadjuto, Coadjutoria tamen perpe-
tua concessa per Sedem Apostolicam cum futura
successione non expirat per obitum Coadjuti;
quia potius transit in Jus plenum, et de Jure ad
rem transit in Jus in re respectu Ecclesiae seu
Beneficii. Puteus *dec.* 98. *lib.* 2. Fagn. in *c. ex*
par. 5. *de Cleric. aegrotant. n.* 15. 16. et alii pas-
sim. Per Apostolicam enim concessionem Coadju-
toriae perpetuae acquiritur Coadjutori in Bene-
ficio jus ad rem, quod eveniente morte Coadjuti
efficitur jus plenum, seu in re: adeo ut non requi-
ratur pro tali perpetua Coadjutore nova collatio,
sed absque alio ministerio illa gratia Coadjuto-
riae ex primo Jure sibi concesso, effectum sor-
tiatur: cum Papa in istis Coadjutoriis perpetuis
cum futura successione sub Clausula *Ex nunc*
pro tune faciat collationem, ut resolvit Rota *in*
Tirasonen. Coadjutoriae 8. *Nov.* 1599. *cor. Penia,*
quae habetur impressa apud Garciam *de Benefic.*
part. 4. *c.* 5. *n.* 128. Praedicta enim Clausula ope-
ratur, ut unum tempus videatur alteri inesse, fu-
turum scilicet in praesenti; sicque actus postea
factus, censeatur jam a principio factus. Barbosa
in tract. de Clausulis usu frequent. Clausul. 61. *n.*

1. *et* 6. *et seq.* **Nec Beneficium potest alteri con-
ferri. Seraphin.** *dec.* **1447.** *num.* **4. Faguan.** *loc.*
27 *cit. num.* **16. Sed hic oritur dubitatio: An perpe-
tuus Coadjutor datus Episcopo cum futura suc-
cessione, et cum libera potestate administrandi
etc. possit ipso Episc. Coadjuto vivente, et con-
tradicente, solus administrare, quae sunt Juris-
28 dictionis Spiritualis, seu Temporalis? Et ad hoc**
respondetur cum distinctione: Aut enim Coadju-
tor datus est Episcopo dementi, vel alias omnino
inhabili, ut in casu *cap. Pastoralis unic. de Cleric.
aegrotant. in* 6. *§. si vero Episcopus*, et tunc Coad-
jutor potest solus administrare; quia cum non
possit Episcopus Coadjutus praestaro rationalem
consensum, vel dissensum, *§. Furiosus, instit. de
inutil. stipulat.* Coadjutor libere exequitur; *cit. §. si*
29 *vero Episcopus.* Aut Coadjutor datus est Episcopo
impedito, vel alias non prorsus inhabili, sed pro-
pter gravem infirmitatem, aut decrepitatem Pa-
storalia munia per se ipsum exercere non valen-
ti; et tunc Coadjutor non potest solus exequi, et
expedire ea, quibus Episcopus Coadjutus ratio-
nabiliter contradicit; ut colligitur *ex c. Pontifi-
ces* 4. *caus.* 7. *qu.* 1. addita ibi hac ratione: *Ne
per necessitatis occasionem praesumptionis pullulet
ambitio;* et Rota *in una Eboronsi Distributionum*
23. *Oct.* 1598. *cor. D. Corduba* expresse tenuit,
Coadjutorem non posse inservire invito Coadjuto,
sed ipso petente; sic refert Garcias *part.* 4. *de
Benef. c.* 5. *num.* 60. citans Campegium *de Coad-
jutore Episc. num.* 9. atque id probat ulterius *ex
cap. Nihil contra* 16. *§. Ecce caus.* 7. *qu.* 1. *et ex*
30 *cap. Pastoralis unic. de Cler. aegrotant. n.* 6. Et de
mente Sacr. Congrogationis Fagnan. *in cap. Ex
part.* 5. *de Cleric. aegrotant. n.* 24. infert praecisis
his verbis: « Ut Coadjutor datus Episcopo ob
» senium, aut aegritudinem de ejus consensu cum
» futura successione, et cum plena, et libera, et
» omnimoda facultate in temporalibus, et Spiri-
» tualibus administrandi ea omnia, quae ad Offi-
» cium Coadjutoris pertinent; minime possit se
» immiscero in exercitio Pontificalium, neque
» Jurisdictionalium, quibus defungi potest, et
» vult ipse Episcopus; nec ea solus expedire,
» quibus ex rationabili causa Episcopus contra-
» dicit. »
31 Coadjutor vivere debet, et recipere congruam
portionem de proventibus Ecclesiae, seu Benefi-
cii, cujus Praelato, vel Beneficiario datus est; *c.
de Rectoribus* 3. *de Cleric. aegrot.* ibi: *De faculta-
tibus Ecclesiae ad sustentationem suam congruam
recipiat portionem; cap. Pastoralis unic. de Cler.
aegrot. in* 6. *§. Praesenti* ibi: *Praesenti quoque adji-
cimus Sanctioni, ut Coadjutores hujusmodi de pro-
ventibus Praelatorum, in quorum assumuntur au-
xilium, sumptus recipiant moderatos.* Concordat
Con. Trid. *sess.* 21. *cap.* 6. *de reform.* ibi: *Episco-
pi etiam tamquam Apostolicae Sedis Delegati eisdem
illiteratis, et impeditis, si alias honestae vitae sunt,
Coadjutores, aut Vicarios pro tempore deputare,
partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assi-
gnare... possint.* Et in hoc conveniunt omnes Do- 32
**ctores, quando redditus Ecclesiae, seu Beneficii
sunt abundantes, seu saltem sufficiunt pro con-
grua sustentatione tam Coadjutoris, quam Coad-
juti v. gr. aegrotantis. Sed quis sit praeferendus,** 33
an Coadjutor, vel Coadjutus, quando redditus
Ecclesiae non sufficiunt pro utroque, non parum
controvertunt Doctores; Glossa enim *final. in d.
cap. de Rectoribus* 3. *de Cler. aegrotan.* tenet, quod
ex proventibus Ecclesiae prius sit providendus
Coadjutor, utpote operarius, qui Eccclesiae in-
servit, ac proinde dignus est cibo suo, juxta il-
lud *Matthaei* 16. *Dignus est operarius cibo suo.*
Coadjuto autem infirmo provideat postea Episco- 34
pus. Et ad hoc allegat *cap.* 1. *et* 2. *dist.* 82. et
cum Glos. concordat Tancred. et Goffred. *in d. c.
de Rectoribus*, Henric. Boich. *in d. cap. Consulta-
tionibus, de Cleric. aegrot.* Sed tenenda est senten- 35
tia contraria, quod scilicet in casu dictae insuf-
ficientiae reddituum Ecclesiae pro utroque, sit
praeferendus Coadjutus, et ipse potius sit subve-
niendus, quam Coadjutor; et sic tenent Vincentius
Cardinalis, et Abbas *in d. cap. de Rectoribus n.* 5.
Barbosa *ibid. num.* 4. Fagn. *ibid. num.* 12. Pirbing.
lib. 3. *decr. tit.* 6. *n.* 8. Reiffenstuel *ibid. num.* 57.
Engel *ibid. num.* 7. et alii magis commmuniter.
Et ratio est, quia Coadjutus infirmus adhuc 36
remanet Praelatus, et Rector Ecclesiae, saltem
quoad Jus, licet non quoad exercitium: adeoque
illi prius subveniendum est do redditibus Eccle-
siae tamquam proprio Rectori, et Praelato; ma-
xime quia his adhuc ut infirmus residere debet;
ut pro Parocho declaravit Sacra Congr. Conc. his
verbis: *Propter Deputationem Coadjutoris Parochus,
cui datur, non poterit abesse a residentia;* sic refert
Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancell. gloss.* 5. *§.* 9. *n.* 30.
Et pro Episcopo declaravit Sacra Congreg. Epi- 37
scopor. et Regular. his verbis: « Cum Episcopus
» Nicotenen. eo, quia Coadjutorem in ejus Epi-
» scopatu haberet, a residentia abesset, Sanctis-
» simus sub die 7. Sept. 1619. mandavit dari Li-
» teras Episcopo eum monendo, quod concessio
» Coadjutoria non liberat a residentia, et quod
» propterea omnino ad suam accedat residen-
» tiam; » sic refert Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles.
univers. cap.* 17. *num.* 13. Unde cum sic ratione
hujus suae residentiae, censeatur Ecclesiae suae
deservire; *cap.* 1. *de Cler. aegrot.* merito ex ejus
facultatibus est sustentandus; *c. Cum secundum*
16. *de Praebend.* Et cum Coadjutus habeat titulum, 38
et possessionem cum servitio residentiae, prae-
ferendus est Coadjutori, qui ex Rota *dec.* 410. *n.*
5. *par.* 4. *rec.* nec titulum habet, nec possessio-
nem, sed nudum exercitium. Alioquin si Ægroto
subtraherentur stipendia, hoc exemplo deterriti

non invenirentur, qui vellent Ecclesiae militare, ut dicit Pontifex *in cit. cap.* 1. *de Clerico aegrotante*, ibi: *Quia si alii ejus essent exemplo deterriti, forte non posset, qui militaret Ecclesiae, inveniri.*

39 Tum quia pro hac nostra sententia multum etiam facit textus *in d.* c. *de Rectoribus*, quod scilicet Coadjutor *de facultatibus Ecclesiae ad sustentationem suam congruam recipiat portionem*; et textus *in d. c. Pastoralis unic. de Cleric. aegrot.* in 6. quod scilicet *Coadjutores hujusmodi de proventibus Praelatorum, in quorum assumuntur auxilium, sumptus recipiant moderatos*; et textus Concil. Trid. *dict. sess.* 21. *c.* 6. *de reform.* quod scilicet Episcopi *partem fructuum eisdem* (Coadjutoribus) *pro sufficienti victu assignare, vel aliter providere possint*, ex quibus textibus satis innuitur, quod proventus Ecclesiae primo, et principaliter sunt in dispositione Coadjuti, veluti Praelati, et Rectoris Ecclesiae, et consequenter, quod illius necessitati prius sit providendum, et postea, si redditus sufficiant, sit providendum Coadjutori cum congrua portione, non cum *moderatis sumptibus*, seu *cum parte*

40 *fructuum* ipsius Ecclesiae. Si vero redditus Ecclesiae pro utroque non sufficiant, tunc Coadjutori, pro quanto adhuc ipsi ad congruam sustentationem deficiet, providebit Episcopus, in quantum sibi possibile fuerit; juxta c. 1. *dist.* 82. alleg. a Glossa

41 *supr. n.* 34. pro sententia contraria. Et si nullo modo id Episcopus praestare sufficiat, tunc auctoritate ejusdem Episcopi erit cogendus populus ad Coadjutori necessaria praebenda; *arg. cap. Omnis Christianus* 67. *de Consecratione dist.* 1. et Glossa *ibid. verb. Vacuus, et c. ad audientiam* 3. *et c. de his* 4. *de Eccl. aedificand.* Et Conc. Trid. *sess.* 22. c. 4. *de reform.* ubi statuitur, quod si redditus Ecclesiae non sufficiant pro Sacerdotibus Parochialium noviter erectarum, cogi possit populus ea subministrare, quae sufficiant ad vitam dictorum Sacerdotum sustentandam; et in Coadjutore sic alias respondit Sacra Congregatio ejusdem Concil. interpres *in Theatina*, ut refert, et tenet Fagnan. *in c. de Rectoribus* 3. *de Cleric. aegrot. num.* 13. et sic etiam tenent Abbas *ibid. n.* 5. *et* 6. Barbosa *num.* 4. Azorius *par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 9. Pirhing. *lib.* 3. *dec. tit.* 6. *num.* 8. Reiffenstuel *ibid. n.* 58. et alii passim.

42 De his, quae concernunt Coadjutorem perpetuum datum Archiepiscopo, vel Episcopo, habetur specialis declaratio Sacr. Congr. Rituum *data* 31. *Jan.* 1561. ad dubia proposita nomine Cardinalium Paoletti, et Veronen. quibus respondendum censuit, ut sequitur.

43 Ad primum dubium censuit Coadjutori cum futura successione non licere ingredi Civitatem Pontificaliter, quia licet sit Coadjutor cum futura successione, ex quo tamen non habet jus in re, sed ad rem, non debet recognosci tamquam Superior, et Caput, sed uti Coadjutor, et eo magis, quia contingere potest, ut non succedat in Episcopatu, sed prior moriatur.

At secundum respondit, ipsum non debere uti Cruce in Divinis, nec in functionibus Pontificiis, nec dum incedit per Urbem, cum Crux sit signum, et ornamentum dignitatis, et Jurisdictionis, et Coadjutor utraque careat. 44

Ad tertium censuit Coadjutorem Pontificalia in Ecclesia exercentem absente Archiepiscopo uti posse Cappa, cum ea sit tantum ornamentum Dignitatis Episcopalis, praesente autem Archiepiscopo uti debere Mantelletta, et Rochetto; neque licere unquam Coadjutori uti Mozzetta, et Rochetto etiam absente Archiepiscopo, cum hoc proprium sit ejus, penes quem est Dignitas, et Jurisdictio. 45

Ad quartum respondit negative, cum una sedes non capiat duos. 46

Ad quintum censuit Canonicos esse compellendos, ut Coadjutori Episcopo solemniter celebranti, et Pontificalia exercenti semper assistant, alioquin indecorum videretur, si Episcopus sine Canonicorum assistentia celebraret, nec non videretur esse contra Decretum Concilii Trid. quod extensive huic etiam casui accomodari potest. 47

Quoad circulos respondit, Canonicos non debere accedere ad circulos, cum ipsi circuli denotent membrorum unionem ad ipsum Caput, ut ex superius deductis constat, Coadjutorem non debere esse Caput. 48

Quo vero ad Confessionem faciendam cum celebrante solemniter, respondit decere, ut Coadjutor Episcopi Confessionem faciat cum Sacerdote Canonico celebrante, ut idem quoque benedicat in fine Missae, ne populus praesens Divinis Benedictione Episcopali defraudetur, et jam est usu receptum, ut Episcopus benedicturus in fine Missae faciat etiam Confessionem cum celebrante. 49

Ad sextum censuit, licere Coadjutori, de licentia tamen Archiepiscopi, benedicere populo, dum per Civitatem incedit. 50

Ad septimum respondit, maxime decere, ut Canonici prodeant obviam Coadjutori Episcopo ad Ecclesiam Pontificaliter accedenti ad ostium Ecclesiae, eumque discedentem ad idem ostium deducant, immo esset valde commendandum, si nonnulli Canonici officii, et urbanitatis gratia ad ipsius Coadjutoris aedes accederent. 51

Ad octavum respondit, Coadjutorem non habere facultatem largiendi Indulgentias, et sic eas Archiepiscopi nomine, si quas Archiepiscopus concedere voluerit, esse publicandas. 52

Coadjutor Episcopi non sedet celebrans nisi in Faldistorio, neque habet Diaconos assistentes, neque Canonicos paratos, neque septimum Candelabrum. S. C. Rit. 1. *Sept.* 1607. Nec utitur Baculo, nisi in Ordinationibus. Eadem Sacr. Congregatio eodem die, et anno. Ipse tamen Coad- 53 54 55

jutor Episcopi celebraus praeter Diacouum, et
Subdiaconum, debet habere assistentem Canoui-
cum pro libro. Eadem Sac. Congregatio 7. *Augu-*
56 *sti* 1627. Coadjutor Episcopi non teoetur visita-
re Limina Apostolorum, sed Coadjutus. Eadem
57 Sacr. Congr. Concil. 4. *Augusti* 1609. Coadjutor
Episcopi etiam non adbibitus ad ullam fuuctionem,
tenetur residere, nequo discedere potest ahsqoe
coosensu Coadjuti, vel licentia Sacrae Congrega-
tionis; et tenetur quoties fuerit requisitus Pon-
tificalia, et alias functiones obire, qnamvis Coad-
jutus propria impedimenta non probet. Sac. Con-
gregatio Episcoporum *in Fulginat.* 28. *Maji* 1628.
58 Non potest dictus Coadjutor praesente Coad-
juto Benedictionem Pontificalem impertiri; nou
est tamen cogendus in hoc casu Missas, aut Ve-
speras celebrare, sed hoc peragi debet a simplici
Canonico, vel Dignitate; teoetur tamen interesse
Concioni in Cathedrali etiam ahsente Coadjuto in
loco decenti, et separato, sed non sub Baldachi-
no. Eadem Sacra Coogregatio *in d. Fulginatensi*
59 *eodem dis, et anno.* Coadjutor debet, quoties fue-
rit requisitus, Coadjutom io Visitatione comitari;
expensis tamen ipsius Coadjuti pro eo, et familia,
et absque ulla exactioue Procurationis ratione
ejusdem Coadjutoris. Visitaus autem ex commis-
sione Coadjuti non potest recusare assistentiam
Vicarii Generalis cum facultatibus, quas ei dare
Coadjuto placuerit. Eadem Sac. Coogregatio Epi-
scoporum *in d. Fulginaten. eodem die, et anno,* ut
refert Nicol. *in lucubrat. tom.* 2. *tit.* 6. *lib.* 3. *num.*
60 3. 6. 7. 9. 10. *et* 11. Cum Episcopus habens Coad-
jutorem est impeditus, non potest functiones al-
teri, quam Coadjutori delegare. Sacra Congrega-
tio Episcoporum *in Firmana* 25. *Septembris* 1623.
apud Nicol. *loco citato num.* 5. ubi *num.* 12. ait,
quod Episcopus non potest Coadjutorem puuire,
licet sit etiam Cauouicus, vel Archidiaconus iu
sua Ecclesia, et sic uec ratione Beneficii. Sacr.
Congregatio Conc. *in Posnaniens.* 18. *Febr. ejusd.*
61 *anni.* Episcopus Coadjutus debet dare suo Coad-
jutori commoditatem habitationis in Palatio Epi-
scopali, et omnia necessaria pro exercitio Ponti-
ficalium, et pro aliis Episcopalibus fuuctiouibus.
Sacra Congregatio Episcoporum *in Nicoterensi* 27.
62 *Junii* 1619. Coadjutor separatum Tribuual statue-
re, aut habere oon potest, sed in consueto Tri-
hunali Episcopi jus reddeudum est. Sic ex Sacra
Congregationo infert Faguau. *in capit. Ex parte*
63 *quinta, ds Cleric. aegrotant. num.* 27. Episcopus
residero tenetur, licet habeat Coadjutorem. Sac.
Cougr. Episc. *in Neapolitana* 24. *Mart.* 1597. *et in*
Nicoteren. 7. *Sept.* 1619.
64 Coadjutor Archiepiscopi Metropolitan. Bono-
nien. debet praecedere vexillifero ejusdem Civi-
tatis. Sacra Congregatio Rituum *in Bononien.* 4.
65 *Maji* 1592. Coadjutor Episcopus in Synodo Pro-
vinciali debet sedere inter Episcopos Provinciales
loco suae promotionis, cum propriis radiis ful-
geat; sic decrevit Sacra Congregatio Rituum 20.
Septembris 1596. pro Coadjutoribus Episcoporum
Veronen. et Trident. occasione Synodi Provincia-
lis Aquilejensis. Coadjutor Parochi iu absentia 66
Coadjuti in fuuctionibus Parochialibus praecedit
Beneficiatos, et recipit eadem emolumenta, quao
Coadjuto debentur. Sacra Congregatio Couc. *in*
Lucana 15. *Apr.* 1690. De Coadjutoribus perpe- 67
tuis Canonicorum, vide verb. *Canonicatus art.* 10.
per tot.

Episcopo Titulari Suffraganeo, qualis honor, 68
et praeminentia debeatur in Ecclesia, iu qua vice
Episcopi Ordinarii functiones Pontificales exercet,
innuitur iu provisionibus captis a Sac. Congr. Rit.
in Veliterna, iu qua pro parte illius Suffragauei
propositis sequentibus dubiis:

1. Au saltem aliqui Canonici teneantur eidem
Suffraganeo obviam ire usque ad ostium Eccle-
siae, ibique ex iisdem dignior Aspersorium por-
rigere, et iu reditu usque ad eamdem januam
comitari, dum Cappa indutus ad Pontificales fun-
ctiones obeundas accedit, Autecessoris conniveu-
tia minime obstante?

2. An eidem Suffrsganeo debeatur genoflexo-
rium cum stratu, et pulvioaribus ad oraudum
ante SS. Sacramentum, dum occasioue earumdem
fuoctionum Ecclesiam iugreditur?

3. An Suffraganeo facieuti ordiuationes geue-
rales in sliquo ejusdem Ecclesiae Sacello (prop-
ter impedimentum Altaris Majoris ex causa reci-
tationis horarum in Choro) debeant in eodem
Sacello assistere aliqui ex Canonicis?

4. Au dum assistit Coucioni Praedicatoris, sa-
lutatio ei prius dirigi debeat distincte ab illa Ca-
uonicorum, et Magistratus saecularis?

Sacra Congregatio die 6. Septembris 1698. re-
spondit:

Ad primum, posse de licentia Emineutissimi
Decani Episcopi Ostiensis, et Veliterni deferre
Cappam, et in hoc casu teneautur duo Canonici
ire usque ad ostium Ecclesiae, et dignior porri-
gat Aspersorium, quo Suffraganeus se ipsum tan-
tum aspergat, ot pariter eum associent iu reditu
usque ad eumdem locum.

Ad secundum, iu Voto Magistri Caeremoniarum.

Ad tertium, servetur Pontificale cum Missa
solemui iu Altari Majori praesente Clero.

Ad quartum, affirmative quateuus sedeat iu
Presbyterio.

Quia vero in aliis praeeminentiis, et juribus 69
praefatum Suffraganeum excessisse modum Ca-
pitulum conquerebatur, eodem tempore per viam
reconventionis propoui curavit seqnentia dubia:

1. An Suffraganeus Veliternen. occasione fun-
ctiouum Episcopalium solemnium teneatur se pa-
rare iu Sacristia, vel potius paramenta sumere ab
Altari, vel iu Faldistorio?

2. An valeat deferre Cappam Pontificalem in accessu, et recessu ad Ecclesiam Cathedralem, et quatenus affirmative?

3. An possit sibi deferri facere caudam ejusdem Cappae per alium, seu potius illam deferre teneatur involutam sub brachio sinistro?

4. An similiter possit sibi deferri facere caudam vestis violaceae una cum elevatione fimbriae anterioris in plano pavimenti Ecclesiae?

5. Eidem accedenti ad Ecclesiam porrigi debeat Aspersorium ad januam Ecclesiae per aliquem ex Canonicis; et an possit Alumnos Seminarii, aliosve circumstantes aspergere, vel potius aquam tantum recipere extremitate digitorum?

6. An possit per Civitatem uti Mantello oblongo coloris violacei cum signis rubeis super vestem nigram interiorem, vulgo Zimarra?

7. An per Civitatem possit sibi deferri, et elevari facere umbellam sericam viridis coloris?

8. An dum assistit Concioni possit sedere in Sede separata a Canonicis, vel potius debeat sedere in eodem scamno Canonicorum, absque tapeto, et pulvinari primus inter illos, in quo habitu?

Quibus Sacra Congregatio eadem supradicta die respondit:

Ad 1. Si accedat cum Cappa, in Faldistorio; alias in Sacrario.

Ad 2. Jam provisum.

Ad 3. Negative quoad primam partem, et affirmative quoad secundam.

Ad 4. Negative.

Ad 5. Jam provisum.

Ad 6. Negative.

Ad 7. Negative.

Ad 8. Dilata.

70 Episcopus Suffraganeus, quando nomine proprii Episcopi exercet functiones Episcopales, debet habere assistentiam Dignitatum, et Canonicorum. Sacr. Congregatio Rituum *in Bracharen.*
71 21. *Febr.* 1604. Episcopus Suffraganeus solemniter celebrans non debet habere assistentiam duorum Canonicorum ultra Diaconum, et Subdiaconum, qui sunt cantaturi Evangelium, et Epistolam, sicut haberet proprius Episcopus, sed sufficit Diaconus, et Subdiaconus, et unus Canonicus paratus cum Pluviali ad librum. Sacr. Congregatio Rituum *in Caesaraugustana* 9. *Maji* 1606.
72 *et in Bracharen.* 1. *Septembr.* 1607. Episcopo Suffraganeo solemniter celebranti non debent Canonici assistere, sicuti assisterent Episcopo proprio, sed in habitu ordinario, et Canonicali; eadem Sacra Congregatio Rituum *in dicta Bracharensi.*
73 Episcopo Suffraganeo facienti Ordinationes, vel alias functiones nomine proprii Episcopi, Canonici debent assistere in habitu ordinario Canonicali praeter aliquos, qui juxta necessitatem Officii debent accipere paramenta; eadem Sacra Congregatio Rituum *in d. Bracharensi.* Episcopo Suffra- 74
ganeo non tenentur Canonici obviam ire usque ad cubiculum, sicut tenentur proprio Episcopo venienti ad Ecclesiam, sed satis est, si aliqui Canonici ei obviam procedant usque ad portam Ecclesiae. Sacra Congregatio Rituum *in dicta Bracharen.* 1. *Sept.* 1607. Episcopus Suffraganeus solem- 75
niter celebrans non debet sedere in Sede Episcopali, sed in Faldistorio; ead. Sacra Congreg. Rituum *in dict. Bracharen.* Episcopus Suffraganeus 76
solemniter celebrans non debet uti Baculo Pastorali, nisi in Ordinationibus, et aliis actibus necessariis; eadem Sacra Congregatio Rituum *in dict. Bracharen.* Episcopo Suffraganeo solemniter 77
celebranti non debet poni super Altare septimum Candelabrum, sicut ponitur celebrante Episcopo Ordinario; eadem Sacra Congregatio Rituum *in dict. Bracharen.* Episcopus Suffraganeus non di- 78
spensat supra Interstitiis, nisi habeat speciale mandatum; neque votum habet in approbatione Ordinandorum, nisi sit ex numero Examinatorum. Sacra Congregatio Episcoporum, et Regularium *in Brixinen.* 14. *Februarii* 1585. Episcopus Suf- 79
fraganeus, ubi per Dioecesim pro Pontificalibus exercendis proficisci contigerit, expensas ab Episcopo habere debet; eadem Sacra Congregat. Episcop. *in dict. Brixinensi.* Episcopus Suffraganeus 80
non potest visitare Clausuram Monialium Monasteriorum, nisi sit simul Vicarius Generalis, et ab Episcopo, cujus est Suffraganeus, facultatem Vicarii Generalis, vel aliud speciale mandatum habeat, prout pro Suffraganeis Germaniae declaravit Sacra Congregatio Conc. 17. *Junii* 1630. *l.* 4. *decr. fol.* 3000.

Coadjutorem habens in animarum Cura, aut 81
in Canonicatu, tenetur residere in loro Parochiae, et Canonicatus, ut Coadjutoris impediti vices supplere possit. Benedict. XIV. *tom.* 1. *Constit.* 135. *Quod inscrutabili* §. 28.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De Coadjutoria vide, quae diximus in addit. ad 82
verb. *Canonicatus art.* 10. Hic vero tria, eaque ma- 83
gni momenti sunt notanda. Primum est, quod gratia Coadjutoriae cum futura successione minime valida sit, si consensus detur a Procuratore post obitum Coadjuti. Nec obstat, quod aliud sit 84
gratia Coadjutoriae, aliud futura successio, quia utrumque provenit a legitimo consensu Coadjuti, qui non dicitur adesso, dum datur a Coadjutore post obitum Coadjuti. Rota *in Seguntina Archidiaconatus* 6. *Maji* 1726. *cor. bon. mem. Cornelio.*

Alterum est, quod in Coadjutore ad tempus 85
qualitates necessariae concurrere debeat de tempore gratiae, at in Coadjutore perpetuo cum futura successione possunt intra annum concurrere. Rota *in Monasteriensi Decanatus* 9. *Junii* 1738. §. 9. *cor. clar. mem. Millin.*

86 Tertium est, quod Coadjutore effecto impotenti ad servitium Ecclesiae, cessat gratia Coadjutoriae, et ita quidem, ut nec successionem in Beneficium praetendere valeat ipse Coadjutor. Plenissimo Rota in *Mindonien. Coadjuriae* 2. *Decembr.* 1732. *et in confirmatoria* 25. *Febr.* 1735. *coram clar. mem. Aldrovando.*

CODICILLUS

VIDE VERB. *TESTAMENTUM ARTIC.* 4. *PER TOT.*

COEMETERIUM

ARTICULUS NOVISSIMUS

SUMMARIUM

1. Coemeterium quid, et unde dictum. — 2. Coemeterium per Episcopum consecrandum est. — 3. Qui ritus cum ipsa Ecclesiae consecratione coepisse affirmari potest. — 4. Coemeterium tamquam partem Ecclesiae una quasi consecratione cum ipsa consecratum fuisse, innuere videtur Innocentius III. — 5. Coemeterium per solemnem benedictionem a loco profano religiosus efficitur. — 6. Prohibitio negotiationum et cujusvis tumultus in Ecclesiis earumque Coemeteriis. — 7. 8. Coemeteriis tamquam locis religiosis specialis veneratio debetur. — 9. Ex Coemeterii benedictionis formula sat constat, Coemeterium unice benedici ad inhumationem corporum Christianorum. — 10. Admissio in Coemeterio ad Ecclesiasticam sepulturam videtur esse species quaedam Communionis. — 11. Hinc est, quod excommunicatis, aliisque, quibus in vivis non communicamus, non tantum sepultura sit neganda; sed insuper per eorum in loco religioso sepulturam locus ipse pollui seu profanari censeatur. — 12. Unde excommunicatorum corpora in Coemeterio Ecclesiastico tumulata exhumari debent. — 13. Coemeteria non secus ac ipsae Ecclesiae asylo gaudent. — * 14. Coemeteriorum varia nomina, eorumque significatio. — 15. Coemeteriorum usus apud veteres. — 16. Cadavera in Civitatibus sepeliri per leges vetitum. — 17. Qua de causa factum sit, ut intra civitates indiscriminatim omnibus sepultura concessa sit. — 18. Lex, per quam in regno Neapolitano Coemeteria extra civitates construi jubentur.

1 Loca humandis corporibus destinata usitatius et olim et hodie dicuntur Coemeteria a graeco verbo κοιμάω, quod *dormire* significat; ex eo scilicet, ait Baronius ad *ann.* 226. quod Fides doceret, Christianos non mori, sed rursus excitandos, interea in Domino obdormire.

2 Coemeterium ut corporibus Christianorum humandis deserviat, prius in locum religiosum per Episcopum solemni ritu erigendum et consecrandum est.

3 Hujus ritus consecrandi seu benedicendi Coemeteria videtur etiam Sanctus Gregorius Turonensis *de Gloria Confessorum cap.* 106. meminisse; adeo ut consecrationem Coemeterii cum ipsa quodammodo Ecclesiae consecratione coepisse affirmari posset.

4 Immo Coemeterium tamquam partem et appendicem, aut verius aream vel porticum ipsius una quasi consecratione cum ipsa Ecclesia consecratum fuisse, innuere videtur Innocentius III. *tit. de Consecrat. Eccles.* scribens: » Coemeteria » vero in quibus excommunicatorum corpora se» peliuntur, per suorum violentiam propinquo» rum, reconcilianda erunt aspersione aquae so» lemniter benedictae, sicut in Ecclesiarum de» dicationibus consuevit. »

5 Coemeterium, per solemnem benedictionem, a loco profano effici locum religiosum, immo tamquam Ecclesiae appendici etiam de jure immunitatem localem esse indultam, compertum est.

Ecclesias, et Coemeteria, tamquam loca religiosa junxit Concilium Lugdunense sub Gregorio X. decernens, ut » cesseut in Ecclesiis earumque » Coemeteriis negotiationes et praecipue nundi» narum ac fori cujuscumque tumultus, omnis » in eis saecularium judiciorum strepitus con» quiescat, nulla inibi causa per laicos crimina» lis agitetur, sint loca eadem a laicorum cogni» tionibus aliena. » 6

Coemeteriis, tamquam locis religiosis, specialem venerationem deberi, ex pluribus patet, quae ad eorum decorem et venerationem conducunt. Synodus enim Provinc. II. Cammeracensis *tit.* 13. *c.* 6. statuit: » Coemeteria diligenter sepiantur » et claudantur, nec animalia in eisdem ad pa» scendum admittantur. » Quod interdixisse quoque videtur Synodus Dioeces. Mechliniensis *tit.* 11. *cap.* 16. ubi statuit, ut » Coemeteria muris, fos» sis aut sepibus ita concludantur, ut equis, vac» cis, porcis, aliisque similibus animalibus nul» lus pateat accessus. » 7

Ita ut profanas omnes actiones Synodi volunt a Coemeteriis abesse, et generaliter nihil in eis permitti, quod loci religioni ac sanctitati repugnet; ut specialim colligitur ex Concilio Lugdu- 8

nensi sub Gregorio X. *in c.* 2. *de Immunit. Eccles. in* 6. quod nominatim de Coemeteriis loquens, statuit, *ut cessent in Ecclesiis earumque Coemeteriis negotiationes, et praecipue Nundinarum ac fori cujuscumque tumultus.*

9 Ex ipsius Coemeterii benedictionis formula, quae hodie in Pontificali legitur, sat constat, Coemeterium unice benedici ad inhumationem corporum Christianorum: adeo ut summus abusus dicendus sit mos hodiernus promiscuo sepeliendi in Ecclesiis.

10 Admissio in Coemeterio ad Ecclesiasticam sepulturam, videtur esse species quaedam Communionis.

11 Hinc est quod excommunicatis, aliisque, quibus in vivis non communicamus, non tantum sepultura sit neganda, sed insuper per eorum in loco religioso, sive Coemeterio sepulturam, locus ipse pollui seu profanari censeatur, eatenus saltem, ut divina Officia ibidem agi nequeant, ne Ecclesia illum ibidem sepultum in sua communione recipere videatur, neque ullus fidelis eo loco sepeliri possit, ne per eam inhumationem cum excommunicato, ibidem sepulto, cum quo in vivis communicare non poterat, post mortem communicare videatur.

12 Unde conformiter ad plurimos Synodorum Canones Innocentius III. *in c.* 12. *de Sepulturis*, respondit: « Si contingat interdum, quod vel excommunicatorum corpora, per violentiam aliquorum, vel alio casu in Coemeterio Ecclesiastico tumulentur, si ab aliorum corporibus discerni poterint, exhumari debent, et procul ab Ecclesiastica sepultura jactari. »

13 Coemeteria, non secus ac ipsae Ecclesiae, hodie ubique asylo gaudent, quia scilicet tamquam loca sacra solemni ritu ab Episcopo benedicuntur, et humandis fidelium cadaveribus specialiter deputantur; uti latius ostendit Gambaeurta, in suo speciali de hac immunitate Tractatu *lib.* 4. *cap.* 3.

ADDITIONES CASINENSES

14 Sacer ille locus, in quo Christianorum corpora sepeliuntur diversis appellari nominibus consuevit, ut *Coemeterium, Polyandrium*, et etiam *Mausolaeum, Dormitorium, Monumentum, Ergastulum, Sarcophagus, Pyramis et Tumulus.* Etymologiam autem Coemeterii jam per Auctorem explicatam vidimus. *Polyandrium* ille locus appellatur, ubi multa sunt sepulchra publica. Caetera vero nomina unius hominis sepulchrum designant. A celeberrimo illo Mausoli sepulchro inter septem mundi miracula olim connumerato omnia pretiosa sepulchra deinceps *Mausolaea* sunt appellata. *Monumentum* vero nominatur a monendo, quod praetereuntes moneat eos quoque citius ocyus in cineres esse reversuros. *Tumulus* appellatur, quasi terra tumens, id est, collis, quod ibi coacervari terra consuevit. *Ergastulum* dictum est per antiphrasim ab 'εργάζομαι operor, quasi quod in sepulchris corpora minime laborent, sed requiescant, qui in Domino moriuntur. Sic item *Sarcophagus* appellatus est a σάρξ, σαρκός, caro, et φάγω comedo, quasi istic caro consumatur et comedatur. Dicitur etiam *Pyramis* sepulchrum ejusmodi, quod flammae habet similitudinem, ita ut e lato in acutum tendat. Est enim altissimum genus sepulturae. Tale Romae visitur, in quo positi sunt cinerea Caji Caestii.

Primitus Coemeteria tanta Christianorum veneratione colebantur, ut in illis pias omnes et religiosas peragerent actiones; quod tamen verius necessitati tribuendum videtur propriae consulendi securitati ob ingruentes persecutiones, quibus palam Sacra fieri et ministrari prohibebantur. Vetustiores quidem Episcopos ibi et Synodos congregare, et psalmos canere, et Sacramenta administrare consuevisse docet S. Clem. *l.* 6. *const. Apost. c.*29. Et Athanas. *in Apolog.* Convivia quoque fiebant, quae tamen S. Aug. detestari videtur *ep.* 64. *ad Aurelium.* Immo uti templa et orationum loca erant Christianis, et Cassiod. *lib.* 5. *hist. tripart. cap.* 3. Coemeterium oratorium appellat. Itaque cum profani Imperatores persecutionem in Christianos instaurarent, in primis eos a Coemeteriis arcere solebant, ne in unum conveniendo facultas esset. *Nullatenus licebit vobis*, Æmilianus Praefectus Romanus loquens ad Dionysium Episcopum Alexandrinum, *nec quibuscumque aliis, conventus agere, aut ea, quae vocantur Coemeteria adire.* Vide Euseb. *lib.* 6. *cap.* 13. *et lib.* 7. *c.* 2. Ac propterea Christianae religionis initio complurima construebantur Coemeteria. Et Romae in suburbanis quadraginta istiusmodi Coemeteria recenset Cardin. Baronius ad ann. 226. Et Onuphrius Panvinus *De Coemeteriis, cap.* 12. Qui etiam observat Coemeteria non in Urbe, sed in publicis viis extra moenia extructa fuisse, ut in via Appia, Aurelia, Ostiensi, aliisque compluribus. De quibus cryptis S. Hieronymus elegantissimam habet descriptionem in Commentario ad *cap.* 40. *Ezechielis.* Ac Prudentius in *Hymno* 11. *De Coronis.* Adde etiam Baron. ad annum 130. *n.* 11. qui unum quoddam suo tempore inventum, ac Coemeterium Priscillae dictum, egregie describit. Durant. *lib.* 1. *De Ritibus Ecclesiae Catholicae. cap.* 23. Beleth. *Ration. Divin. Offic. cap.* 159. 15

Leges etiam vetabant, ne cadavera unquam in civitatibus sepelirentur. *Hominem mortuum in Urbe ne sepelito, neve urito*, lex ferebat apud Romanos. *Leg. XII. Tabularum c.* 31. Meminit hujus capitis Cicero in *lib.* 2. *de Legibus*; rationemque referens, inquit: *Credo vel propter ignem, vel periculum.* Quae tamen Romanorum leges non semper adeo severae 16

erant, quin aliquando veluti privilegio concederetur viris magnis sepultura in Urbe honoris causa, ut ex pluribus veterum Scriptorum testimoniis ostendit Auctor eruditissimus Franciscus Balduinus in dictam *legem* 31. *duodecim Tabularum.* Verum cum harum Legum observantia sensim exoleverit, Theodosius Junior ann. 381. per quamdam Constitutionem prohibuit mortuos in Ecclesiis aeque ac in Civitatibus sepeliri; idque sive solum cineres, et reliquiae corporum essent, supra terram urnis clausae, sive integra corpora sarcophagis detenta, ex iisdem rationibus, quas veteres leges assignarunt, nimirum: *Ut et humanitatis instar exhibeant, et relinquant Incolarum domicilio sanctitatem.* Atque poenam imponens, sequitur: *Quisquis hujus praecepti negligens fuerit, atque aliquid tale ab hujus interminatione praecepti ausus fuerit moliri, tertia in futurum patrimonii parte mulctetur: officium quoque quod sibi paret, quinquaginta librarum auri adfectum dispoliatione merebitur. Ac ne alicujus fallax, et arguta solertia ab hujus se praecepti intentione subducat, atque Apostolorum, vel Martyrum sedem humandis corporibus aestimet esse concessam, ab his quoque ita ut a reliquo Civitatis noverint se atque intelligant esse submotos.*

17 Attamen lapsu temporis, sepultura in Civitates et Ecclesias introducta est. Cum enim post theodosianam legem Martyrum sepulchra in ipsis Civitatibus permitterentur, privati quoque homines, sive honestum fuerit desiderium, sive *fallax et arguta solertia*, uti appellarat Theodosius, summopere exoptarunt apud Martyrum loca sepeliri, indeque factum est, ut partim pietate, partim aemulatione ac fortasse etiam ambitione, sensim sepulchra urbana invaluerint, donec tandem Leonis Imperatoris constitutione in Novella 53. data fuit plena libertas eligendae sepulturae, vel intra, vel extra Urbem. Inde mos invaluit, longe lateque diffusus et ad haec usque tempora communiter vignit, mortuos intra civitatum moenia sepeliendi.

Qui abusus, haud effugit providentiam Siciliarum Regis Ferdinandi IV. qui ann. 1817. de coemeteriis legem tulit his verbis: *Il costume di seppellire i cadaveri umani in sepolture stabilite dentro o vicino i luoghi abitati abolito fra le più colte nazioni non potrebbe essere ulteriormente tollerato nel nostro regno, senza grave pregiudizio della salute pubblica.* Quibus adductus causis statuerat: 1. *totius Neapolitani Regni civitates, oppida etc. sibi Coemeteria extra habitatum constitui debere ad humana Cadavera sepelienda.* 2. *Ita Coemeteria disponi, ut nullum detrimentum patiatur publica salus, et pium ac religiosum inspirent in mortuorum corpora obsequium et summorum hominum praeclaras virtutes posteritatis memoriae tradantur.* Sequuntur inde statuta, quibus Coemeteria construantur, corpora humentur, ac denique poenae, quibus legis violatores mulctentur. Sed per id tempus etiam hujusmodi lex inefficax evasit; atque ad illam implendam nova lege primam plene confirmatam vidimus. 18

COGNATIO LEGALIS

ARTICULUS NOVISSIMUS

SUMMARIUM

1 Cognatio legalis unde oriatur.—2. Cur ita appelletur. —3. 5. De impedimento Matrimonii ex hac Cognatione provenienti.—6. Hoc impedimentum a legum auctoritate primum inductum, Ecclesia quoque recepit. — 7. Neque circa hoc impedimentum Ecclesia aliquid mutavit. — 8. Quoad alia. *Remissive.*

1 Cognatio legalis oritur ex adoptione, qua quis liberos naturales non habens, alienum sibi in filium adoptat.

2 Cognatio quam adoptio parit, *Civilis, et legitima*, seu *legalis*, ad differentiam Cognationis *naturalis* appellatur *Leg.* 4. §. 2. *ff. De gradibus;* quia sola lege adoptio nititur, et actus est mere civilis.

3 Quum autem per legem ideo inducta sit adoptio, ut is, qui natura filius non erat, filius per legem efficiatur adoptanti, consequens visum est, ut nec inter hos, per matrimonii vinculum, alia connexio seu necessitudo intercedere debeat.

4 Itaque civilis haec Cognatio impedimentum matrimonii contrahendi inter adoptantem et adoptatam, et generaliter inter omnes personas, quae per adoptionem liberorum at parentum loco sunt, induxit, idque, etiam soluta adoptione, per emancipationem. *Leg.* 17. *et* 55. *ff. de Ritu Nuptiarum.*

Quod impedimentum ulterius leges extendunt ad adoptatum, et filias naturales adoptantis, quasi jure fraternitatis, quod inter adoptatum, tamquam filium legalem adoptantis, et hujus proles naturales intercedit; hac tamen differentia, quod hoc fraternitatis impedimentum solvatur, soluta per emancipationem adoptione; dicta *Leg.* 55. §. 1. quia post emancipationem (ait) extraneus intelligitur. 5

Hoc impedimentum a legum auctoritate primum inductum, Ecclesia quoque recepit; ejusque mentio fit apud Gratianum in *Can.* 6. *caus.* 30. *qu.* 3. *et in c. unico tit. de Cognatione legali,* 6

ubi ex responsis Nicolai I. ad consulta Bulgarorum refertur: « Si qua per adoptionem mihi soror esse coeperit, quamdiu durat adoptio, inter me et ipsam nuptiae consistere non possunt ».

7 Nec legitur, Ecclesiam circa hoc impedimentum aliquid mutasse; nec quidquam innovavit ipsa Synodus Tridentina, uti monet Cujacius ad titulum Decretalium *De Cognatione Legali*, qui credit, etiam hodie fraternitatem legalem constituere impedimentum dirimens; nimirum, durante adoptione: quemadmodum Legibus constitutum erat, et ipse Nicolaus I. respondit.

Quae adducit Auctor noster quoad hanc Cogna- 8
tionem, vide verb. *Impedimenta matrimonii art.* 1. *n.* 61. *ad* 63.

COGNATIO NATURALIS

VIDE VERB. *IMPEDIMENTA MATRIMONII ARTIC.* I. *NUM.* 28. *AD* 47.

COGNATIO SPIRITUALIS

SUMMARIUM

1. De Cognatione spirituali. *Remissive.* — 2. Affertur casus, in quo contracta fuit Cognatio spiritualis. — 3. Ad Cognationis legalis imitationem et exemplum comparata est Cognatio spiritualis, atque impedimentum ea ipsa profluens. — 4. Haec Cognatio spiritualis, et ex ea resultans impedimentum Matrimonii nota fuit in Ecclesia Graeca saeculo VII. — 5. Haec Cognatio est ex jure mere positivo, sicut etiam exinde resultans impedimentum. — 6. 7. Synodus Tridentina hoc impedimentum contra jampridem stabilitam disciplinam in multis restrinxit. — 8. Ex hoc decreto moderna Ecclesiae disciplina metienda est. — 9. Hinc contra dispositionem veterum Canonum hodie valet Matrimonium contractum inter filiam suscipientis, et baptizatum. — 10. Cognatio spiritualis contrahitur inter conjuges, si alter eorum prolem communem suscipiat, vel baptizet extra casum necessitatis. — 11. Ob hanc vero Cognationem conjuges non sunt separandi. — 12. Quae de Cognatione contrahenda in baptismo decrevit Synodus Tridentina, eadem servari voluit in ea Cognatione, quae ex confirmatione contrahitur. — 13. Cum non tantum per baptismum quis dicatur regenerari, sed etiam per Sacramentum poenitentiae, hinc creditum fuit, inter poenitentem et Sacerdotem spiritualem quamdam Cognationem oriri.

1 De Cognatione spirituali. Vide verb. *Baptismus art.* 7. *per totum;* verb. *Confirmatio art.* 3. verb. *Impedimenta Matrimonii artic.* 1. *a n.* 48. *ad* 59. quibus adde sequentem hunc casum, qui hic affertur.

2 Cognatio spiritualis an fuerit contracta in hoc casu dubitatur. Petrus, et Anna Conjuges elegerunt in susceptores in Baptismo filii Andream, et Lauram, sed adveniente tempore Baptismi, audiens Andreas a Petro fuisse electam Lauram in Commatrem, rogavit Petrum, ut illa posthabita eligeret Rosam, replicavit Petrus se id facere non posse citra injuriam; cui responsioni Andrea non acquiescente, idem Petrus omnia retulit Parocho, et facta expresse declaratione animi sui, quod nullo pacto intendebat Rosam in Commatrem habere; Parochus consilium dedit, ut ambae admitterentur, sed pollicebatur expresse se nullatenus admissurum Rosam ad tangendum infantem. Cui consilio Petrus acquiescens designavit etiam Rosam in Commatrem: ista autem praeter intentionem Petri, et promissionem eidem Petro factam a Parocho infantem in actu Baptismi simul cum Laura tetigit. Quaeritur an fuerit contracta Compaternitas etiam inter dictam Rosam, et Petrum, an potius solum inter Petrum, et Lauram. Sacra Congregatio *in Aquens.* 10. *Mart.* 1731. censuit contraxisse etiam cum Rosa, quia fuit designata. Sic ex Sellio refert Barbosa *Collectan. decis. Apostol. verb. Cognatio spiritualis n.* 10. Vide ut supra cit. verb. *Confirmatio art.* 3. *verb. Impedimenta Matrimon. a n.* 48. *ad* 59.

ADDITIONES NOVISSIMÆ.

3 Ad Cognationis legalis imitationem et exemplum comparata est Cognatio spiritualis, atque impedimentum Matrimonii ex ipsa profluens. Sicuti enim Adoptans adoptatum sibi in locum filii assumit et habet, ita quoque Susceptor, sive Patrinus recipit Baptizatum in filium suum spiritualem, idest, ut illi Patris spiritualis loco sit, sive ejus curam spiritualem tamquam alter Pater gerat.

4 Hanc Cognationem spiritualem, et ex ea resultans impedimentum Matrimonii, notam fuisse in Ecclesia Graeca saeculo VII. manifestum est ex *Canone* 53. Synodi VI. in Trullo, ubi Patres dicunt: « In nonnullis autem locis cognovimus » quosdam, qui ex sancto et salutari Baptismate infantes suscipiunt, postea quoque cum matribus eorum viduis Matrimonium contraherent, » statuimus, ut imposterum nihil fiat hujusmodi. » Si qui autem post praesentem Canonem hoc » facere deprehensi fuerint, ii quidem ab illicito » Matrimonio desistant: deinde et fornicatorum » poenis subjiciantur. »

5 Hanc omnem Cognationem, atque exinde resultans impedimentum esse ex jure mere positivo, sat ostendit varia quae diverso tempore, et in diversis Ecclesiis circa haec fuit disciplina.

6 Synodus quoque Tridentina nullam hic Divinam Legem, quae impedimentum hoc induxisset, aut ad certas personas expendisset agnosceos, illud contra jam pridem stabilitam disciplinam in multis restrinxit: « Eo quod doceret experientia, propter » multitudinem prohibitionum multoties in casi» bus prohibitis ignoranter contrahi Matrimo» nium, in quibus vel non sine magno peccato » perseveratur, vel ea non sine magno scandalo » dirimuntur; » uti loquitur *c.* 2. *sess. de reformat. Matrimonii.*

7 His incommodis occurrere volens Synodus statuit: « ut unus tantum, sive vir, sive mulier, » juxta Sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus et una baptizatum de Baptismo su» scipiant; et inter ipsos ac Baptizatum et illius » patrem et matrem nec non inter Baptizantem » et baptizatum, baptizatique patrem ac matrem » spiritualis Cognatio contrahatur. »

8 Ex hoc Decreto modernam Ecclesiae disciplinam circa Cognationem Spiritualem metiendam esse, compertum est.

9 Hinc contra dispositionem veterum Canonum, et *cap.* 1. *tit. De Cognat. Spirituali*, hodie valet Matrimonium contractum inter filiam suscipientis, et baptizatum, uti censuit Sacra Congregatio apud Fagnanum ad dictum *cap.* 1. *num.* 4. neque ultra personas in Decreto antedicto expressas impedimentum extenditur.

Cognatio spiritualis contrahitur inter conjuges, si alter eorum prolem communem suscipiat, vel baptizet, extra casum necessitatis; quae Cognatio impedit usum conjugii, saltem donec Ordinarius dispenset. 10

Ob quam Cognationem tamen Gratianus affirmat, quod mulier a viro suo non sit separanda; quod et de viro similiter oportet intelligi. Et hanc conclusionem sequuti Pontifices, ac signanter Alexander III. *in cap.* 2. *tit. de Cognatione Spirituali*, respondit: « Quod sive ex ignorantia, sive » ex malitia, proprium filium de Fonte susceperint, non esse ab invicem separandos, nec alter » alteri debitum debere subtrahere, nisi ad con» tinentiam servandam possint induci. » 11

Quae de Cognatione contrahenda in Baptismo decrevit Synodus Tridentina, eadem servari voluit in ea Cognatione, quae ex Confirmatione contrahitur; ut scilicet haec extra confirmantem et confirmatum, illiusque patrem et matrem ac tenentem non egrediatur. 12

Quum non tantum per Baptismum quis dicatur regenerari, sed etiam per Sacramentum Poenitentiae, tamquam per secundas naufragii tabulas, hinc et creditum jam pridem fuit, inter poenitentem et Sacerdotem, spiritualem quamdam Cognationem oriri, aitque Gratianus ad calcem Canonis 7. « Dicitur etiam spiritualis filia Sacer» dotis, quae ei peccata sua confitetur. » Unde peccatum carnis inter illos gravius est, graviusque puniendum. 13

COLLATIUNCULA

DIE JEJUNII. VIDE VERB. *JEJUNIUM ART.* 1. *A N.* 11. *ET* 41. *AD* 46.

COLLEGIUM

SUMMARIUM

1. Collegium, Universitas, Communitas sunt synonyma. — 2. Collegium unde dictum, et quid sit. — 3. Universitas unde dicta, et quid sit. — 4. Communitas unde dicta, et quid sit. — 5. Ad constituendum Collegium requiruntur tres. Jus autem Collegii conservari potest in duobus, immo et in uno. — 6. At tunc non est Collegium actu, sed habitu, seu virtute. — 7. Istud autem Jus, quod in uno remanet, non retinet pro se ipso, sed pro Collegio. — 8. Adeo ut nomine Collegii, si non potest eligere se ipsum, poterit tamen alium eligere in totius Collegii Praelatum. — 9. Ad constituendam Universitatem sufficiunt quinque personae. — 10. Universitatis nomine censetur Synodus, Concilium, Coetus, Conventus. — 11. Universitatis Jus propter casus supervenientiam conservari potest etiam in una persona. — 12. Ad constituendam Congregationem sufficiunt duae personae. — 13. Ad constituendam Familiam requiruntur plures duobus. — 14. Ad faciendam Parochiam sufficiunt decem homines. — 15. Ad constituendum Populum sufficiunt decem homines. — 16. Item plures, quam decem, vel quindecim faciunt Turbam. — 17. Item Gregem ovium decem oves, Porcorum vero quatuor, vel quinque faciunt. — 18. Collegiata non potest erigi nisi per Papam; ad n. 19. — 20. Adeout erectio facta etiam cum reservatione Beneplaciti Apostolici nulla sit, antequam obtineatur. — 21. Sola auctoritate Episcopi Collegiata numquam potest erigi, sed semper debet recurri ad Papam, qui erectionem concedit, dummodo votum Sacrae Congregationis Concilii (ad quam remittuntur preces) sit favorabile; quae regulariter pro concessione solet inclinare, quoties concurrant aliquae conditiones, quae assignantur. — 22. Licet Collegiatae erectio nequeat fieri de novo ab Episcopo; posita tamen erectione Collegiatae rite facta auctoritate Summi Pontificis, si contingat Collegium deficere ob mortem v. g. Canonicorum, vel aliam consimilem causam, in tali casu re-

ductio Collegialitatis ad actum poterit fieri ab Episcopo, cum haec non sit erectio. — 23. Quamvis enim desierit esse Collegiata actu, remanet tamen adhuc talis habitu. — 24. Si agatur de Collegiata jam erecta tempore, quo vigebat opinio, ut posset ab Ordinario erigi, tunc similiter judicari debet juxta illud tempus; et non secundum opinionem posteriorem contrariam. — 25. Ex antecedenti enim statu Collegialitatis praesumitur ejus continuatio. — 26. Quod procedit etiam quando agatur de re multum remota. — 27. Status Collegialitatis non dissolvitur nisi tribus modis, qui assignantur. — 28. Nec Collegiatae suppressio unquam justificata dicitur, nisi de auctoritate Superioris supremi facta appareat. — 29. Quae tamen suppressio non inducitur ex Decreto facto ab Episcopo declarante Ecclesiam non esse Collegiatam, sed simplicem Parochialem. — 30. Episcopus siculi non habet facultatem de non Collegiata faciendi Collegiatam; tanto minus habet facultatem de Collegiata faciendi non Collegiatam. — 31. Uti nec potest Curam supprimere, ut erigat Dignitatem. — 32. Collegiata Ecclesia, quando non constat de primaeva legitima erectione, vel subsequenti privilegio Apostolico, probatur ex conjecturis, indiciis, et enunciativis. — 33. Conjecturae, et indicia potissima Collegialitatis sunt: primo ex immemorabili reputatione, et nominatione Collegialitatis; junctis enunciativis antiquis. — 34. Secundo ex Literis Apostolicis dirigi solitis Canonicis Cathedralis, vel Collegiatae. — 35. Tertio ex communi Sigillo, idest proprio ipsius Collegii. — 36. Dummodo tamen sigillum contineat insignia ipsius Ecclesiae: non autem ejus Ministri, et Exactoris. — 37. Quarto ex communi Arca, et Massa. — 38. Quinto ex convocatione Canonicorum de mandato principalis Dignitatis illorum capitis, et Congregationibus capitulariter factis. — 39. Sexto ex electione vel collatione Canonicatus facta per Capitulum, et Canonicos ad hunc effectum congregatos. — 40. Septimo ex possessione tradita Canonicatuum cum assignatione Stalli in Choro, et loci in Capitulo, facta per Canonicos capitulariter congregatos. — 41. Octavo ex receptione Provisorum in Fratres, juncto nomine Fraternitatis, quae circumstantia plurimum ad id confert. — 42. Nono ex juramento posito a Provisis, de servandis Constitutionibus, statutis, et consuetudinibus ipsius Ecclesiae. — 43. Decimo ex venditionibus, et locationibus, et aliis contractibus capitulariter factis. — 44. Undecimo ex eo, quod in Ecclesia adsit aliquis uti Caput; et Clerici, vel Canonici uti membra. — 45. Duodecimo ex Jure eligendi Praelatum. — 46. Tertiodecimo ex eo quod Cura animarum sit penes Capitulum, etiamsi habitu tantum. — 47. Quartodecimo ex eo quod in actu Visitationis ab Episcopo dicatur Collegiata, vel si in ea facta fuerit provisio tamquam de prima Dignitate. — 48. Quintodecimo ex declarationibus Parochorum. — 49. Ex praedictis conjecturis, seu signis, aliisque sufficientibus, Ecclesia est existimanda Collegiata; licet de fundatione, et privilegio non constet. — 50. Non est autem necessarium, quod omnes supradictae conjecturae, seu signa simul concurrant, ut Ecclesia dicatur Collegiata, sed sufficit aliquas adesse, ex quibus id argui possit, et verisimile credi. — 51. Collegiata Insignis praecedit aliis non Insignibus, etiamsi fuerint prius erectae. — 52. Quaenam autem Collegiata dicatur Insignis, in Jure Canonico definitum non est. Unde res ex facto dependet, attento nomine *Insignis*, quod Ecclesiae nobilitatem, et excellentiam praesefert. — 53. Et DD. volunt, quod Collegiata communiter reputetur, et dicatur Insignis, si sit Matrix in loco, praecedatque aliis in publicis functionibus, sit antiqua, et conspicua quoad structuram materialem, et numerositatem Dignitatum, Canonicorum, aliorumve Ministrorum; sitque in loco, seu Oppido nobili, et numeroso, et peritorum copioso. — 54. Et quod in dijudicatione hujusmodi Insignitatis fieri possit consideratio ex qualitate loci, fuit decisum a Sacra Rit. Congregatione. — 55. Canonici Collegiatarum Insignium praeferendi sunt in Synodo, ac Processionibus Canonicis Collegiatarum non Insignium. — 56. Etiamsi Collegiata non insignis sit antiquior in erectione. — 57. Immo etiam erectio Collegiatae insignis facta fuerit cum clausula, *sine alicujus praejudicio*. — 58. Pro expensis factis a Canonicis pro obtinendo Indulto deferendi Cappas, et Rocchettam, non possunt ab ipsis alienari bona Ecclesiae. — 59. Affertur ad id responsio Sacrae Congregationis Concilii in una Montis Regalis pro Canonicis Civitatis Cunei ejusdem Dioecesis. — 60 Collegiata Ecclesia circa ritus, et caeremonias debet servare laudabiles, et antiquas consuetudines aliarum similium Ecclesiarum Provinciae. — 61. Collegiatae Ecclesiae statuta quaerenda sunt a proprio Episcopo. — 62. Collegiata debet praecedere omnibus aliis Ecclesiis simplicibus, vel quae tantum Parochiales sunt. — 63. Etiamsi antequam erigeretur in Collegiatam, illis cederet. — 64. Archipresbyter, et Canonici Collegiatae, quae non est Parochia, possunt benedicere Cineres, et Palmas, populoque distribuere, similiter aquam, ignem, ova, fructus, et caetera omnia secundum Ritum S. Ecclesiae: sed non possunt Sabbato Sancto, vel alio tempore aspergere publice domos Aqua Benedicta, vel aliquem actum Jurisdictionis Parochialis exercere; similiter non possunt Sabbato Sancto pulsare Campanas ante Parochialem, neque aliquos communicare in Paschate, nisi Presbyteros, et Clericos suae Collegiatae. — 65. Canonici Collegiatae non tenentur inservire Episcopo extra eorum Ecclesiam, nisi in casu necessitatis, vel contrariae consuetudinis. — 66. Canonici Collegiatae non tenentur intervenire processioni Sanctissimi Sacramenti, quae fit in Cathedrali qualibet tertia Dominica. — 67. Collegiata nuper erecta, subjecta est Ordinario; nec habet praecedentiam super alias. — 68. Capitulum Cathedralis praebere non potest ullam molestiam Capitulo Collegiatae, quod teneat Clericos ad cantandum in Choro, et extra, et serviendum Missis, et aliis Divinis Officiis cum Cotta, et vestibus Talaribus, eundum ad processiones, sepeliendum mortuos, et celebranda Divina Officia in aliis Ecclesiis, ubi invitantur. — 69. Collegiatae Canonici possunt juxta eorum consuetudinem deferre Crucem propriam in processionibus, dummodo digniorem, et ultimum locum relinquant Clero Ecclesiae Cathedralis. — 70 Collegiata non debet accedere ad Ecclesiam Parochialem, ad faciendam benedictionem, et distributionem Candelarum, et Palmarum, non obstante consuetudine. — 71. In Ecclesia Collegiata possunt Divina persolvi citius, quam in Cathedrali. — 72. Numerus trium Canonicorum congruus est ad Collegiatam constituendam. — 73. Qui si recesserint, vel saltem de praesenti non existat Collegiata, adhuc tamen sufficit illam habitu esse ad hoc, ut censeri debeat Collegiata. — 74. Collegiata adhuc dicitur, et gaudet privilegiis, deficientibus omnibus illius Canonicis, et tantum uno remanente. — 75. Ecclesia Parochialis erigi potest in Collegiatam, et nihilominus Cura animarum remanere penes Parochum prout antea erat; non autem in Collegium, vel Dignitatem transferri. — 76. Collegiata antiquior, quae habet insignitatem a Jure, praefertur habenti insignitatem ex privilegio posteriorem. — 77. 79. Num Ecclesia sit Collegiata, probari potest Apostolico Privilegio; saltem praesumpto. — 80. 84. In quibus conveniat Ecclesia communitativa cum Collegiata. — 85. Ex his sustineri nequit, Ecclesiam aliquam habitam esse pro Collegiata. — 86. Etiamsi praeterea illi tributa sit denominatio Collegiatae. — 87. 94. In quibus differat Ecclesia communitativa a Collegiata. — 95. Rigide inquirendum est de Collegialitate, si de ea quaestio sit ad omnes effectus. — 96. Collegium tamquam repraesentans unam personam non dicitur aliquid fecisse, nisi major ejus pars consenserit. — 97. Si vota scinduntur in duas partes aequales, non constituunt duo Collegia. — 98. Collegium habens juspatronatus, si dividatur in duas partes habentes aequalia vota, locus est gratificationi. — 99. Et adhuc illa pars dicitur major et sanior, quae praesentavit digniorem. — 100. Si cum paritate votorum concurrit paritas meritorum in praesentatis, electio non est conclusa, nec locus gratificationi. — 101. Praesentati a Collegio si paria vota bis in scrutiniis uterque sortitus sit, Papa solus potest gratificare. — 102. Pendente termino ad eligendum, an Collegium possit iterare scrutinium, donec sequatur electio per majorem partem. — 103. Potest etiam adiri Superior, ut compellat ad concordandum inter certum terminum. — 104. 105. Patroni plures singulares si discordent in praesentatione, fit locus gratificationi; secus quid. — 106. Jura Collegii remanent etiam in uno. — 107. Ad extinguendum Collegium in actu quid attendatur, et quid in habitu. — 108.

Destructio Collegii per desuetudinem, seu rerum naturam aequiparatur destructioni factae de jure. — 109. Praepositus, ubi adest, regulariter indicat, se fuisse caput Collegii. — 110. Nomen Praepositi per se non adaptatur Parocho, vel Plebano. — 111. Acclamatio, seu congratulatio vocalium post electionem factam cum majori parte respectu minoris, vim habet collegialis approbationis. — 112. Ex dispositione Juris electio Praelati in Collegiata pertinet ad Collegium seu Capitulum.

1 Collegium, Universitas, et Communitas sunt
synonyma, seu idem importantia, ut dicunt
Joannes Monach. et Joan. Andreas *in cap.*
Romana 5. *de sentent. excommun.* in 6. et Fa-
gnan. *in cap. Responsio* 43. *de sent. excomm. num.*
2 35. Collegium dicitur, quasi unum Collectum,
et est societas Collegarum in uno corpore posito-
rum, secundum Joannem Monach. et Joann. An-
dream *l. c.* vel ut dicit Prob. *in eod. c. Rom.* n.
6. Collegium est collectio plurium corporum ra-
tionabilium, constituens unum Corpus repraе-
3 sentatum. Universitas secundum Joann. Monach.
et Joan. Andream *loc. cit.* dicta est ab *Universo*,
et Universum dicitur quasi in *Unum versum*, cum
scilicet plures habent jus, vel causam vertendi se
in unum, ut faciant Universitatem, eo quod re-
quiratur hoc eis concessum ab his, qui super hoc
jus habent, ut *l.* 3. *ff. de Colleg. illicit.* Unde ut
ipsi definiunt, Universitas est plurium Corpo-
rum inter se distantium uno nomine specialiter
eis deputato collectio; vel secundum Oldrad. *cons.*
315. *circa istud*, Universitas est multorum in
unum Congregatio eidem Capiti subjectorum.
4 Communitas dicta est a communi, et est commu-
ne compositum a *cum et munium*, idest Officium,
quasi communio plurium in unum Officium; *cap.*
Consulti de procurat. ut qui habent arcam commu-
nem, sigillum commune, unum Rectorem, et si-
milia; *arg. cap. Dilecti, de excessibus Praelator.*
notat Bald. *in cap. Cum omnes, de Constitut. n.*
5 26. Fagnan. *loc. cit. num.* 36. Hinc juvat observa-
re, quod ad constituendum Collegium requirun-
tur tres; *l. Neratius, ff. de verb. significat.* Jus au-
tem Collegii conservari potest in duobus, immo
et in uno; *c.* 1. ubi Glossa *de election.* Glossa *in cap.*
Statutum verb. Collegiat. de election. in 6. Fagnan.
in cap. Cum sit ars, de aetate, et qualitate n. 33.
6 *et* 34. At tunc non erit Collegium actu, sed habi-
tu, seu virtute. Fagn. *in dict. cap.* 1. *de election.*
num. 30. Pirhing. *in Jus Canonic. lib.* 1. *tit.* 6. *n.*
7 12. Istud autem Jus, quod in uno remanet, non
retinet pro se ipso, sed pro Collegio. Gloss. *in*
l. Neratius, ff. de verbor. significat. Glossa *in cap.*
2. *de postulat. Praelator. verb. Pauciores in fin.*
8 Adeo ut nomine Collegii, si non potest eligere se
ipsum (prout plures volunt) poterit tamen alium
eligere in totius Collegii Praelatum. Glossa *in*
dict. cap. 2. *de Postulat. Praelat.* cum aliis pluri-
bus, quos allegat, et sequitur Passerin. *de ele-*
9 *ction. cap.* 10. *qu.* 1. *num.* 8. Ad constituendam
Universitatem sufficiunt quinque Personae, ut
notat Bald. *in dict. cap.* 1. *de election. num.* 8. *per*
text. in l. fin. Cod. de testament. et per Gloss. *in l.*
sicut ad fin. ff. Quod cujusque univers. nom. Univer-
sitas potest constitui per tres. Glossam sequitur
Bartol. *in leg. Praeter la seconda num.* 1. *ff. de vi*
bonorum raptorum. Et Universitatis nomine cen- 10
setur Synodus, Concilium, Coetus, Conventus,
de quibus Isidor. *in cap.* 5. *dist.* 15. Fagnan. *loc.*
cit. n. 35. Et Universitatis jus propter casus su- 11
pervenientiam conservari potest etiam in una per-
sona; *l. sicut, ad fin. ff. Quod cujusque univers.*
nom. et notat Glossa *in cap.* 1. *de Election. et* in
cap. Gratum, de postulat. Praelator. Ad constituen- 12
dam Congregationem sufficiunt duae personae;
cap 1. *de election.* Fagnan. *in cap. vestra* 7. *de co-*
habitat. Cleric. et Mulier. num. 91. Ad constituen- 13
dam familiam requiruntur plures duobus; *l. De-*
testatio 40. *ff. de verbor. significat.* Ad faciendam 14
Parochiam sufficiunt decem homines. Fagnan. *lo-*
co cit. in d. c. Vestra num. 89. Ad constituendum 15
populum sufficiunt decem homines; *cap. Unic.* 3.
caus. 10. *qu.* 3. Glossa 1. *et D. D. in cap.* 1. *de*
elect. Fagnan. *in cap. Responso* 43. *de sent. excom-*
munic. Item plures, quam decem, vel quindecim 16
faciunt Turbam; *l. Praetor ait* §. 1. *ff. de vi bono-*
rum raptor. Item gregem ovium decem oves; por- 17
corum vero, quatuor vel quinque faciunt; *l. Oves,*
ff. de abig. Nicol. *in floscul. verb. Grex.*

Collegiata non potest erigi nisi per Papam, 18
quia Collegia non nisi potestate Principis supre-
mi erigenda sunt; *l.* 3. §. *in Summa, ff. de Colleg.*
illicit. et sic probat inconcussa observantia, quod
scilicet Collegiatarum erectiones fiant semper a
Papa, ut testatur Card. de Luca *de Benefic. disc.*
14. *num.* 12. Lotter. *de Benefic. lib.* 1. *qu.* 14. *n.*
43. *et* 44. Barbosa *de Jur. Ecclesiast. univers. lib.*
2. *cap.* 6. *num.* 1. Rota *decis.* 1084. *num.* 5. *coram*
Emerix. junior. decis. 331. *num.* 5. *par.* 4. *tom.* 1.
decis. 99. *num.* 9. *part.* 7. *decis.* 32. *num.* 9. *cum*
sequent. et decis. 297. *num.* 2. *part.* 17. *recentior.*
et in Montis Regalis Prioratus 2. *Maji* 1701. §.
atque, coram D. Ansaldo, atque ita pluries respon-
dit Sacra Congr. Episc. et signanter *in Tropien.*
22. *Julii* 1588. *in Messana* 4. *Junii* 1602. *in Au-*
rien. 23. *Maji* 1614. et Sacra Congr. Concil. *in*
Conversana 27. *Jun.* 1629. et nuper ead. Sacra
Cong. *in Catanien. Erectionis Collegiatae* 1. *Septem.*
1691. in qua proposito dubio: *An erectio Colle-*
giatae, facta per Episcopum in actu Visitationis
Ecclesiae S. Antonii Oppidi S. Philippi de Argyra
sustineretur; responsum fuit, *Negative.* Et de 19
quodam motu proprio Clementis VIII. prohiben-
tis de caetero Episcopis erigere Parochiales in

Collegiatas testatur Rebuff. *in prax. tit. de erect.*
in Calleg. in fine, vers. Quidquid autem ; et ex eo
Toadut. *resol. Benefic. part.* 2. *rap.* 2. §. 2. *num.* 10.
et Card. Petra *tom.* 3. *commeatar. a l Constitut.* 7.
20 *Innoceat. IV.* num. 11. Adeo ut erectio facta etiam
cum reservatione Beneplaciti Apostolici nulla sit,
antequam obtineatur. Sacra Congreg. Episcop. *in*
Nicoterea. 16. *Mart.* 1612. *in una Montis Regalis*
27. *Navemb.* 1654. *in Syrarusana* 30. *April.* 1655.
21 Sola enim auctoritate Episcopi Collegiata aum-
quam potest erigi, sed semper debet recurri ad
Papam, qui erectionem concedit, dummodo vo-
tum Sacrae Congreg. Concilii (ad quam remittun-
tur preces) sit favorabile; quae regulariter pro
concessione solet inclinare, quoties concurrant
sequentia. Primo, qualitas loci nota digni. Secun-
do docilitas, civilitas, et numerositas populi et
Clericorum. Tertio, structura decora, et capaci-
tas Ecclesiae in Collegiatam erigendae. Quarto
abundantia, decentia, et pretiositas sacrarum su-
pellectilium. Quinto dos congrua pro Praebenda
Canonicorum, et distributionibus, quae regula-
tur a qualitate loci, et consuetudine aliarum Col-
legiatarum illius Provinciae dependet, adeo ut ali-
quando admiserit summam sentorum sexdecim pro
unoquoque Canonico, praeter distributiones, *ut in*
una Sarzanen. 26. *Januar.* 1704. licet non habuerit
effectum propter litem ortam super pertinentia
Ecclesiae inter Postulatores, et Cathedralem. Sex-
to, si conditiones fundationis, et erectionis non
sint exorbitaates a Jure. Septimo, si augeatur
Divinus cultus, et concessio nemini inferat prae-
judicium. Octavo, si Episcopus approbet, et lau-
det erectionem. Sic refert Moaacell. *tom.* 2. *tit.*
13. *form.* 6. *num.* 8.
22 Licet autem Collegiatae erectio nequeat fieri
de novo ab Episcopo ex hucusque adductis, po-
sita tamen erectione Collegiatae rite facta aucto-
ritate Summi Pontificis, si contingat Collegium
deficere ob mortem v. g. Canonicorum, vel aliam
23 consimilem causam, ex qua licet desinat esse
Collegiata actu, remanet tamen adhuc talis habi-
tu, ut per Felin. *in rap. Accedentes, de praescri-*
ptionibus n. 2. *vers. poseit etiam.* Innocent. *in rap.*
Postulasti, de Jure patronatus a. 1. Archidiacon. in
eap. Liret Canon. de elert. in 6. *n.* 2. Mascard. *de*
probat. Conrlue. 584. *n.* 5. Barbosa *lib.* 2. *Juris*
Eeclss. univ. c. 6. *n.* 9. cum aliis, quos refert, et
sequitur Rota *in Cremonensi Praepositurae* 25. *Fe-*
bruarii 1622. coram bonae memoriae Rambaldo,
et decis. 221. *part.* 6. *rerentior. n.* 25. *et* 26. In tali
casu reductio Collegialitatis ad actum poterit fieri
ab Episcopo, quum haec non sit erectio; sic D.
Piton. *tom.* 1. *Discsptation.* 8. *num.* 24. Fuscus *in*
Visitat. lib. 2. *cap.* 1. *num.* 3. *in fin. Card.* Petra
24 *loc. sup. cit. n.* 12. ubi *n.* 13. subjungit, quod si
agatur de Collegiata jam erecta tempore, quo
vigebat opinio, ut posset ab Ordinario erigi, tunc
similiter judicari debet juxta illud tempus, et
non secundum opinionem posteriorem contrariam,
ut notat Rota *decis.* 240. *n.* 12. *coram S. M. Ale-*
xandro VIII. et cit. decis. 1048. *n.* 5. *et seq. coram*
Emerix junior, itaut praescriptio validitatem ere-
ctionis inducat per spatium temporis centum an-
norum; et consensus Papae praesumitur, si fue-
rit in statu Collegialitatis, saltem implicito, do-
nec contrarium declaretur. Ex antecedenti enim 25
statu Collegialitatis praesumitur ejus continuatio.
D. D. in l. Sire possidetis, Cod. de probat. Rota de-
cis. 4. *de probat. et decis.* 4. *n.* 12. *par.* 2. *dicers. et*
decis. 221. *num.* 8. *part.* 8. *recentior.* et late Me-
noch. *lib.* 6. *praesumpt.* 64. Quod procedit etiam. 26
quando agatur de re multum remota. Rota *in*
Comen. Decimarum 11. *Martii* 1611. *coram bonae*
memoriae Cardinali Sacrato cirra fin. st dict. decis.
221. *num.* 9. *part.* 9. *recentior.* Status enim Colle- 27
gialitatis non dissolvitur nisi tribus modis, nem-
pe, vel volentibus omnibus Collegialibus; vel
etiam ipsis invitis ex facto Superioris supremi;
vel casu per mortem omnium, ut tradunt *D. D.*
in cap. Dilect. de exressibus Praelator. et Rota *par.*
6. *recent. dict. decis.* 221. *n.* 1. Nec Collegiatae 28
suppressio unquam justificata dicitur, nisi de
auctoritate Superioris supremi facta appareat.
Glossa *in cap. Statutum num.* 22. *verb. Collegiata,*
de election. in 6. Gemin. *in cap. Licet. num.* 6. *ante*
fin. vers. 3. *rasu, eod. tit.* Felin. *in cap. Accedentes,*
de praesumptionib. num. 2. *vers. ponit etiam de istis*
signis ; Rota *part.* 1. *receat. decis.* 163. *sub num.*
4. Quae tamen suppressio non inducitur ex De- 29
creto facto ab Episcopo declarante Ecclesiam non
esse Collegiatam, sed simplicem Parochialem.
Cum Episcopus sicuti non habet facultatem de 30
non Collegiata faciendi Collegiatam, ex dictis *su-*
pra num. 18. et etiam Rota *par.* 6. *recentior. decis.*
221. *num.* 29. *et part.* 7. *decis.* 99. num. 9. *et part.*
17. *decis.* 195. *num.* 5. *et* 14. tanto minus habeat
hanc facultatem de Collegiata faciendi non Colle-
giatam. Rota *part.* 6. *recentior. dict. decis.* 221. *n.*
30. Uti nec potest Curam supprimere, ut erigat 31
Dignitatem. Sacra Coagreg. Concil. *in Pientina*
14. *Februarii* 1693.

Collegialitas Ecclesiae, quando non constat de 32
primaeva legitima erectione, vel subsequenti
privilegio Apostolico, probatur ex conjecturis,
indiciis, et enunciativis. Barbosa *lib.* 2. *Juris Ec-*
clesiast. univers. rap. 6. *num.* 5. cum pluribus ibi
citatis; Cardinal. Petra *tom.* 3. *romment. ad Con-*
stitut. 7. *Innocentii IV. sect.* 2. n. 16. cum pluribus
pariter ibi citatis; Rota *part.* 6. *receat. decis.* 221.
num. 1. *part.* 16. *decis.* 234. *part.* 19. *tom.* 2. *decis.*
469. *num.* 16. Conjecturae autem, et indicia potis- 33
sima Collegialitatis sunt: Primo ex immemorabili
reputatione, et nominatione Collegialitatis junctis
enunciativis antiquis. Rota *part.* 16. *recent. decis.*
234. *num.* 5. Felin. *in cap. Cum rausum num.* 4.

de probat. Nonius *cons.* 73. *num.* 8. cum aliis relatis per Rotam *decis.* 587. *n.* 1. *part.* 4. *divers. et*
34 *decis.* 99. *num.* 6. *part.* 10. *recent.* Secundo ex literis Apostolicis dirigi solitis Canonicis Cathedralis, vel Collegiatae; *cap. Statutum, de rescriptis in* 6. Amiden. de Stylo Datariae *lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 36. *quaest.* 1. Rota *part.* 16. *recent. d. decis.* 234.
35 *num.* 6. Tertio ex communi sigillo, idest proprio ipsius Collegii; *c. Dilecta, de excessib. Praelator. c. Significavit, de appell.* Barbosa *de Canonic. c.* 2. *n.* 10. *et lib.* 2. *Juris Eccles. c.* 6. *n.* 6. Petra *loc. cit.*
36 *n.* 24. Dummodo tamen sigillum contineat insignia ipsius Ecclesiae, non autem ejus Ministri, et Exactoris. Rota *p.* 6. *recent. dec.* 136. *n.* 17. Sigillum enim publicum, seu authenticum nonnisi Capitulis, et Collegiis approbatis habere licet ad faciendam fidem pro tota Communitate, ut observat Gonzal.
37 *ad cit. cap. Dilecta num.* 3. Quarto ex communi Arca, et Massa; *lib.* 1. §. *Quibus autem, ff. quod cujusq. univ. nom.* Barbosa *cit. lib.* 1. *num.* 6. cum aliis pluribus ibi adductis, Rota *decis.* 175. *n.* 1. *et decis.* 215. *num.* 1. *coram Mantica decis.* 960. *n.* 3. *coram Penia, decis.* 1256. *num.* 1. *coram Seraphin. decis.* 482. *num.* 4. *coram Ludovisio, et decis.* 584. *num.* 2. *part.* 4. *divers. et dec.* 56. *num.* 5. *part.* 5. *recentior. tom.* 1. *et decis.* 216. *num.* 2. *par.* 7. *et decis.* 234. *n.* 7. *part.* 16. *recentior.*
38 Quinto ex convocatione Canonicorum de mandato principalis dignitatis illorum Capitis, et Congregationibus capitulariter factis. Barbosa *loco cit. num.* 6. Vivian. *de Jure Patronatus part.* 2. *lib.* 8. *cap.* 3. *num.* 3. *et* 5. Rota *decis.* 584. *num.* 2. *et decis.* 585. *n.* 1. *et* 2. *part.* 4. *divers.* et coram Buratt. *decis.* 473. *n.* 11. et coram Merlio. *decis.* 87. *n.* 10. et coram Ludovis. *dec.* 482. *n.* 4. et coram Eminentiss. Ottobon. *dec.* 240. *num.* 17. *et* 18. *et*
39 *part.* 16. *recentior. d. decis.* 234. *n.* 9. *et* 10. Sexto ex electione, vel collatione Canonicatus facta per Capitulum, et Canonicos ad hunc effectum congregatos. Rota *part.* 4. *recent. t.* 2. *decis.* 465. *n.* 2. *part.* 6. *decis.* 221. *num.* 2. *et* 3. *p.* 16. *dec.* 234. *num.* 11. Rota *in antiq. decis.* 8. *num.* 1. *et* 2. *de Praebend.* Put. *decis.* 135. *lib.* 1. Seraphin. *decis.*
40 1021. *n.* 4. Septimo ex possessione tradita Canonicatuum cum assignatione Stalli in Choro, et loci in Capitulo, facta per Canonicos capitulariter congregatos. Barbosa *lib.* 2. *Juris Eccl. univers. cap.* 6. *num.* 7. Vivian. *de Jure Patronatus decis.* 44. *num.* 2. Rota coram Penia *decis.* 960. *num.* 6. *et decis.* 1163. §. *tertium signum, et part.* 4. *tam.* 2. *recentior. decis.* 465. *num.* 2. *part.* 6. *decis.* 221. *num.* 5. *part.* 16. *decis.* 234. *num.* 12.
41 Octavo ex receptione Provisorum in Fratres juncto nomine Fraternitatis, quae circumstantia plurimum ad id confert. Rota *part.* 6. *recentior. decis.* 221. *num.* 5. *part.* 16. *decis.* 234. *n.* 13. et coram Buratt. *decis.* 809. *n.* 2. et 28. Paris. *de resignat. lib.* 6. *quaest.* 5. *num.* 32. Vivian. *de Jure Patronat. decis.* 44. *num.* 2. Nono, ex juramento posito a 42
Provisis de servandis constitutionibus, statutis, et consuetudinibus ipsius Ecclesiae. Rota coram Mantica *dec.* 175. *num.* 1. *vers. item quia; et decis.* 215. *num.* 1. *et part.* 4. *divers. decis.* 284. *et* 285. *utrobique num.* 1. *et part.* 16. *recent. decis.* 234. *n.* 14. Fagnan. *in cap. Postulasti, de Jure Patronat. n.* 5. *in fine;* Barbosa et alii passim. Decimo, ex 43
venditionibus, et locationibus et aliis contractibus capitulariter factis. Alexand. *const.* 74. *num.* 4. *l.* 4. *Penia dict. decis.* 960. *num.* 5. Rota *part.* 16. *recent decis.* 234. *num.* 8. Undecimo, ex eo 44
quod in Ecclesia adsit aliquis uti Caput, et Clerici, vel Canonici uti membra. Alexander *const.* 74. *num.* 5. *lib.* 4. Barbosa *dict. lib.* 2. *n.* 10. Mantica *decis.* 215. *sub num.* 1. *vers. Unde;* Rota *in Cremonen. Praepositurae* 25. *Februar.* 1622. coram Rambaldo, *et in Asculana Plebaniae* 13. *Januarii* 1624. coram Merlino.

Duodecimo, ex jure eligendi Praelatum; *cap.* 45
1. *de electian.* electio siquidem Praelati in quolibet Collegio de jure pertinet ad personas ejusdem Collegii, nisi adsint reservationes Apostolicae, ut in secunda, et tertia Regula Cancellariae, ubi reservantur omnes Dignitates majores post Pontificalem in Cathedralibus, et principales Dignitates in Collegiatis; cum enim Praelatus censeatur ille, qui est Caput, habetque Jurisdictionem in singulos de Collegio, sequitur, ut ex ejus electione eruatur maximum signum in probanda Collegialitate. Cardin. de Luca *de Benefic. disc.* 14. *num.* 13. Lambertin. *de Jure Patronat. part.* 1. *lib.* 2. *quaest.* 5. *principal. n.* 4. *pag.* 39. Lotter. *de re Benefic. quaest.* 14. *n.* 74. Mascard. *de probat. conclus.* 584. *num.* 10. Card. Petra *d. tom.* 3. *in Constit.* 7. *Innocent. IV. sect.* 2. *num.* 33. et alii.
Tertiodecimo, ex eo quod Cura animarum sit 46
penes Capitulum, etiamsi habitu tantum. Lotter. *d. q.* 14. *num.* 93. Card. Petra *loc. cit. num.* 34. Rota *decis.* 60. *num.* 3. coram Carillo. Quartodecimo, ex eo quod in actibus Visitationis ab Episcopo dicatur Collegiata, cum hic praesumatur scire statum suarum Ecclesiarum; vel si in ea fuerit facta provisio tamquam de prima Dignitate. Petra *loc. c. num.* 34. Rota *decis.* 482. coram Ludovisio, *et in Matheranen. Archipresbyteratus* 27. *Junii* 1707. §. *Collegialitas* coram D. Kaunitz, *et in Camen. Canonicatus* 11. *Februarii* 1704. §. *visa fuit* coram D. Scotto. Quintodecimo, ex declarationibus Parochorum ejusdem Ecclesiae, quam conjecturam alias Rota maximi fecit. Rota coram Penia *dec.* 1163. *num.* 11. *et decis.* 960. *num.* 8. et apud Postium *de manut. decis.* 32. *numer.* 5. et coram Buratt. *decis.* 455. *num.* 1. *vers. Ecclesiam vero, et part.* 19. *tom.* 2. *recent. decis.* 469. *n.* 17.
Ex praedictis igitur conjecturis, seu signis, aliisque sufficientibus, Ecclesia est existimanda Collegiata, licet de fundatione, et privilegio non con-

stet; sic censuit Sac. R. Cong. *in una Caputaquens.* 16. *Januar.* 1620. ut refert, et tenet Barbosa *d. l.* 2. c. 6. *Juris Eccles. num.* 14. *et de Canon. et Di-*
50 *gnitat.* c. 2. *num.* 16. Non est autem necessarium, quod omnes supradictae conjecturae, seu signa simul concurrant, ut Ecclesia dicatur Collegiata, sed sufficit aliquas adesse, ex quibus id argui possit, et verisimile credi, ut per Rotam *decis.* 584. *num.* 2. *part.* 4. *divers.* Mantic. *decis.* 215. *num.* 5. *vers. nec etiam;* Rota *part.* 4. *recentior. tom.* 2. *decis.* 292. *num.* 12. *part.* 16. *dec.* 234. *num.* 4. *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 469. *num.* 22. Barbosa *locis mox citatis*, Lotter. *dict. quaest.* 14. *num.* 79. *cum sequent.* advertens ex multis fieri posse, ut sigillum deficiat, vel non sit in usu, vel etiam quod Collegium non habeat Praelatum, cum ad ejus essentiam id minime necessarium sit.

51 Collegiata insignis praecedit aliis non insignibus, etiamsi fuerint prius erectae. Sac. Rit. Congreg. *in Firmana* 24. *Maji* 1612. Quamvis erectio sine praejudicio alterius facta fuerit. Ead. Sac. Rituum Congregat. *in Nolana* 21. *Apr.* 1602. *et in Nullius, seu Firmana* 23. *Martii* 1602. Sic Barbosa
52 *Collect. Apostolic. dec. verb. Collegiata num.* 5. Quaenam autem Collegiata dicatur Insignis, in Jure Canonico definitum non est. Unde res ex facto dependet, attento nomine *Insignis*, quod Ecclesiae
53 nobilitatem, et excellentiam praesefert. Et D. D. volunt, quod Collegiata communiter reputetur, et dicatur insignis, si sit Matrix in loco, praecedatque aliis in publicis functionibus, sit antiqua, et conspicua quoad structuram materialem, et numerositatem Dignitatum, et Canonicorum, aliorumve Ministrorum; sitque in loco, seu Oppido nobili, et numeroso, et peritorum copioso. Card. de Luca *de praeeminent. disc.* 8. *num.* 14. Barbosa *in cap. Transmissae* 33. *de verbor. signific. et de jure Eccles. lib.* 2. c. 6. *num.* 15. *et de Canon.* c. 2. *n.* 18. Lotter. *de re Benefic. lib.* 1. *quaest.* 15. *a num.* 1. *ad* 9. Cocrad. *in praxi Benefic. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 17. Aloys. Ricc. *in Collect. dec. par.* 6. *collectan.* 2350. *vers. insignis*, Petra *loc. cit. num.* 36. et plene
54 Rota *dec.* 29. *per tot. part.* 2. *divers.* Et quod in dijudicatione hujusmodi Insignitatis fieri possit consideratio ex qualitate loci, fuit decisum a Sacra Rituum Congreg. *in una Collegiatae Ecclesiae Sancti Pauli Civitatis novae Firmanae Dioecesis* ad instantiam D. Ludovici Centoflorini, qui obtinuit dictam Collegiatam dici Insignem, eo quod oppidum, in quo sita est, insigne reddat numerus quatuor mille habitatorum, hoc est foculacium 820. quatuor Regularium Conventus, et unum Monasterium Monialium, copia peritorum, et nobilium ibi existentium. Sic refert Massobrius *in sua praxi habendi concursum praelud.* 2. *dub.* 2. *et tract. de Synodo Episcopi cap.* 4. *dub.* 14. *num.* 9. et ex ipso Barbosa *locis citatis.* Et insuper refert Massobrius *ibidem*, quod idem D. Ludovicus supplicavit Sacram Rituum Congregationem, ut dignaretur declarare: Primo: An Canonici Ecclesiarum Collegiatarum insignium debeant praecedere in Synodo Canonicis Ecclesiarum non insignium? Secundo: An debeant adhuc praecedere, si Ecclesia Collegiata non insignis sit antiquior in erectione? Tertio: quid si erectio Collegiatae Insignis facta fuerit sine praejudicio alicujus? Sacra Rituum 55
Congregatio ad primum respondit, Canonicos Ecclesiarum Collegiatarum Insignium praeferendos esse in Synodo, ac processionibus Canonicis Ecclesiarum Collegiatarum non Insignium. Ad secun- 56
dum, itidem praeferendos esse, etiamsi Ecclesia Collegiata non Insignis sit antiquior in erectione. Ad tertium, idem procedere, etiamsi erectio Col- 57
legiatae Insignis facta fuerit cum clausula, *sine alicujus praejudicio*, cum eo ipso, quod Ecclesia est effecta Insignis, gaudeat privilegiis Ecclesiarum insignium. Sic ipse Massobrius *loc. cit.* et ex ipso Barbosa *in cap. Transmissae* 33. *de verbor. significat. n.* 3.

Pro expensis factis a Canonicis pro obtinendo 58
Indulto deferendi Cappas, et Rochettum, non possunt ab ipsis alienari bona Ecclesiae. Sacra Congregatio Concilii *in una Pratensi Beneplaciti die* 7. *Julii* 1696. quae denegavit Capitulo facultatem alienandi Capitale Scutorum 25. aureorum collectorum eidem cum libera facultate erogandi pro Ecclesia, ad effectum convertendi dictum Capitale pro expensis Bullae Indulti deferendi Cappas et Roccbettum, quia non considerabatur utilitas evidens Ecclesiae, licet majus decus Canonicorum. Et eadem Sacra Congreg. Concilii *in una Montis* 59
Regalis 19. *Maji* 1708. occasione, qua in Civitate Cunei ejusdem Dioecesis erecta fuerat Collegiata, adhibita tantum auctoritate Ordinarii. Cumque Episcopus successor Canonicos coegisset ad obtinendam, prout ab initio obtinere debuerant, dispensationem Apostolicam; pro qua quemadmodum etiam pro Indulto deferendi Rochettum, et Cappas, nonnullas fecerunt expensas. Unde pro eorum satisfactione supplicarunt pro facultate alienandi, seu obligandi quaedam stabilia Ecclesiae, quam eadem Sacra Congregatio die, qua supra, concessit tantum pro expensis factis pro erectione Collegiatae, non autem pro Indulto deferendi Cappas, et Roccbettum. Collegiata Ecclesia circa ritus, 60
et caeremonias debet servare laudabiles, et antiquas consuetudines aliarum similium Ecclesiarum Provinciae. Sac. Rituum Congr. *in Ter.* 25. *Febr.* 1607. Collegiatae Ecclesiae statuta quaerenda sunt 61
a proprio Episcopo. Ead. S. Rituum Congr. *in Mediol.* 28. *Sept.* 1602. Collegiata debet praecedere 62
omnibus aliis Ecclesiis simplicibus, vel quae tantum Parochiales sunt. S. Rituum Cong. *in Nolana* 10. *Jun.* 1620. *et in Sen.* 23. *Mart.* 1619. *et* 4. *April.* 1620. Etiamsi antequam erigeretur in Collegiatam, 63
illis cederet. Ead. Sac. Congreg. *in Teracinensi So-*

64 *mniai* 24. *Febr.* 1606. Archipresbyter, et Canonici
Collegiatae, quae non est Parochia, possunt bene-
dicere cineres, et palmas, populoque distribuere,
similiter aquam, ignem, ova, fructus, et caetera
omnia secundum Ritum Sanctae Matris Ecclesiae,
sed non possunt Sabbato Sancto, vel alio tempore
aspergere publice domos Aqua benedicta, vel ali-
quem alium actum jurisdictionis Parochialis exer-
cere. Similiter non possunt Sabbato Sancto pulsare
Campanas ante Parochialem, neque alius commu-
nicare in Paschate, nisi Presbyteros, et Clericos
suae Collegiatae. Sac. Congreg. Episcop. *in Seno-*
65 *gallien.* 21. *Julii* 1578. Canonici Collegiatae non
tenentur inservire Episcopo extra eorum Eccle-
siam, nisi in casu necessitatis, aut contrariae con-
suetudinis. Sac. Cong. Episc. *in Verulana* 20. *Julii*
1592. *in Andr.* 10. *Martii* 1597. *et* 20. *Martii* 1637.
66 Canonici Collegiatae non tenentur intervenire pro-
cessioni SS. Sacramenti, quae fit in Cathedrali
qualibet tertia Dominica mensis, quia illa est
privata Processio, cui non tenentur intervenire,
nisi Clerici illius Ecclesiae, in qua fit. Sacra
Congregatio Episcop. *in Verulana* 20. *Julii* 1592.
67 Collegiata nuper erecta subjecta est Ordinario,
nec habet praecedentiam super alias. S. C. Episc.
68 *in Nolana* 29. *Maji* 1601. Capitulum Cathedralis
praebere non potest ullam molestiam Capitulo
Collegiatae, quod teneat Clericos ad cantandum in
Choro, et extra, et serviendum Missis, et aliis
Divinis Officiis cum Cotta, et vestibus talaribus,
eundum ad processiones, sepeliendum mortuos,
et celebranda Divina Officia in aliis Ecclesiis, ubi
invitantur. Sac. Cong. Episc. *in Barchinonen.* 21.
69 *April.* 1592. Collegiatae Canonici possunt juxta
eorum consuetudinem deferre Crucem propriam
in processionibus, dummodo digniorem, et ulti-
mum locum relinquant Clero Ecclesiae Cathe-
dralis. Sac. Rituum Congregat. *in Anconitana* 24.
70 *August.* 1609. Collegiata non debet accedere ad
Ecclesiam Parochialem ad faciendam benedictio-
nem, et distributionem Candelarum, et Palma-
rum, non obstante consuetudine. Sac. Rit. Con-
71 gregat. *in Hostiensi Corae* 29. *April.* 1607. In
Ecclesia Collegiata possunt Divina persolvi citius,
quam in Cathedrali. Sac. Congr. Episc. *in Bono-*
72 *niensi* 3. *Dec.* 1602. Numerus trium Canonicorum
congruus est ad Collegiatam constituendam. Ro-
ta *in Asculana Plebaniae* 13. *Januar.* 1624. *coram*
Merlino, et cum multis aliis Barbosa *lib.* 2. *Juris*
73 *Eccles. cap.* 6. *n.* 8. *et* 9. Qui si recesserint, vel
saltem de praesenti non existat Collegiata, adhuc
tamen sufficit illam habitu esse, ad hoc ut censeri
debeat Collegiata. Rota *in Cremonensi Praeposi-*
turae 25. *Febr.* 1622. *cor. Rambaldo*, *et part.* 6.
recent. dec. 221. *num.* 25. *et* 26. Barbosa *loc. cit.*
74 cum aliis. Collegiata adhuc dicitur, et gaudet pri-
vilegiis, deficientibus omnibus illius Canonicis, et
tantum uno remanente. Sacr. Congr. Concil. *sub*
die 6. *April.* 1621. Ecclesia Parochialis erigi po- 75
test in Collegiatam, et nihilominus Cura remane-
re penes Parochum, prout antea erat, non autem
in Collegium, vel Dignitatem transferri. Rota *in*
Mediolanensi Jurium Parochialium coram Matth.
10. *part.* 19. *tom.* 1. *recent. dec.* 224. *n.* 24. Col- 76
legiata antiquior, quae habet insignitatem a Jure
praefertur habenti insignitatem ex privilegio po-
steriorem. Sacr. Rituum Congregat. *in Civitatis*
Castellanae Praecedentiae 13. *Februarii* 1700. *et in*
Novariensi 8. *Maji ejusdem anni* 1700.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Frequenter de eo disputari solet, an aliqua Ec- 77
clesia sit Collegiata? Jam vero si erectio Eccle- 78
siae in Collegiatam reservata est S. Sedi, non ali-
ter probari potest, Ecclesiam aliquam *esse* Colle-
giatam, quam Apostolico Privilegio, vel saltem
praesumpto, inde scilicet eruto, quod fuerit Ec-
clesia, de qua quaestio est, per spatium imme-
morabile, aut centenarium habita pro Collegiata.
Rota *in Gerunden. Canonicatus* 3. *Martii* 1727.
cor. clar. mem. Calcagnin. ubi quod Privilegium 79
Apostolicum praesumi haud potest, quoties de
tempore proximo praetensae illius expeditioni,
de ipso doctum haud est, occasione alterius litis,
nec ejus notitia haberi potest, ex revolutione ac-
torum Datariae, in quibus adnotari debuisset,
quantumvis concessa per Secretariam Status, aut
Brevium.

Difficile vero est statuere, ex quibus Ecclesia 80
habita dicenda sit Collegiata. Datur enim Ec- 81
clesia communitativa, quae in multis convenit
cum Ecclesia Collegiata. Quo circa nisi sciantur 82
differentiae intercedentes Ecclesiam Commmu-
nitativam inter et Ecclesiam Collegiatam, facile
haud est dijudicare, ex quibus habenda sit aliqua
Ecclesia pro Collegiata.

Quoad ea, quae natura sua requirit unaquae- 83
que communitas, non differt Ecclesia communi-
tativa ab Ecclesia Collegiata. Sigillum, stallum, 84
communis massa, communis arca, Archivium com-
mune, locus certus, tum signum sese congregandi,
statuta, juramentum de iis servandis, liber resolu-
tionum, et alia id genus utpote propria uniuscujus-
que Communitatis, non solum conveniunt Eccle-
siae Collegiatae, sed et Ecclesiae communitativae.
Rota *in Celson. Admission.* 5. *Jul.* 1751. §. 4. *cor.*
Illustriss. Migazzi in Barchinonen. Collegii 9. *Maji*
1755. §. 5. *coram Reverendissimo P. D. Bussio*
Decano. Quocirca ex his sustineri nequit, Eccle- 85
siam aliquam habitam esse pro Collegiata, et qui- 86
dem etiamsi praeterea tributa sit Ecclesiae de-
nominatio Collegiatae, et Beneficiatis illa Cano-
nicorum. Rota *in Thelesina Collegiatae* 4. *Julii*
1757 *coram Eminentissimo Crescentio.*

Differt vero Ecclesia Communitativa ab Eccle- 87

sia Collegiata, quod in Ecclesia Communitativa nequeunt esse Dignitates, ut tradunt Fagnan. *in cap. Ut Abbates num.* 23. *de aetat. et qualit.* Thomassin. *de veter. et nov. Eccles. Disciplin. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 8. *n.* 8. et rescripsit Sacra Congregatio Concilii interpres *in Cassanen. Matricitatis* 5.
88 *Aprilis* 1756. *ad dub.* 5. et sic locus esse nequit Regulae quartae Cancellariae perpetuo reservanti S. Sedi primam Dignitatem Ecclesiarum Cathe-
89 dralium, et Collegiatarum. In Ecclesia autem Collegiata non solum esse possunt Dignitates, sed esse debet una saltem Dignitas, eaque juxta mox dictam Regulam quartam perpetuo S. Sedi
90 reservata. Insignia non conveniunt Beneficiatis Ecclesiae Communitativae, at conveniunt Canonicis Ecclesiae Collegiatae. Rigant. *in comment. ad*
91 *Regul. IV. Cancellar.* §. 2. *n.* 92. Executio Literarum Apostolicarum numquam committitur a Summo Pontifice Beneficiatis Ecclesiae Communitativae, at committi solet Canonicis Ecclesiae Collegiatae. Rota *in recent. dec.* 234. n. 6. *part.* 16. cor.
92 *Malin. dec.* 156. n. 11. Sunt etiam qui tenent, ad residentiam praecisam de jure non teneri Beneficiatos Ecclesiae Collegiatae. Sed dicemus de hoc
93 in addit. ad verb. *Residentia.* Quod si concurrant, et quidem per tempus legitimum, ea quae aeque conveniunt Ecclesiae Communitativae, ac Ecclesiae Collegiatae, tum haec quae proprie duntaxat sunt Ecclesiae Colleg. concludi potest, aliquam Ecclesiam esse Collegiatam privilegio Apostolico praesumpto. Confer Rigant. *loco mox citato a n.* 43. *ad fin.* ubi quod Rota variavit in hac materia.
94 Recte monet idem Auctor *n.* 39. rigide inquirendum de Collegialitate, si de ea quaestio sit ad omnes effectus; secus vero si de ipsa disputari contingat incidenter ad unum, vel alterum effectum.

ADDITIONES NOVISSIMÆ

95 Collegium vel Universitas tamquam repraesentans unam personam non dicitur aliquid fecisse, nisi omnes, vel major ejus pars consenserint.

96 Et si vota scindantur in duas partes aequales; non ideo constituunt duo Collegia, vel duas Universitates.

97 Collegium vel Universitas habens juspatronatus, si dividatur in duas partes habentes aequalia vota, quarum una unum, alia alium praesentet, utraque valet, et est locus gratificationi, pensatis meritis utriusque praesentati. Ita Lambertinus *de Jurepatr. l.* 2. *par.* 2. *q.* 3. *art.* 8. *num.* 10.

98 Scissa Universitate vel Collegio in duas partes habentes aequalia vota circa praesentationem, adhuc illa pars dicitur major et sanior, quae praesentavit digniorem; ratio est, quia majoritas et sanioritas non coalescit tantum ex numero, sed etiam ex meritis electi, et dignitate eligentium, cum quibus in paritate numeri efficitur major et sanior pars, ut relatis antiquioribus, firmavit Rota *coram Cerro decis.* 26. *num.* 33. *et* 34.

Si autem cum paritate votorum concurrit paritas meritorum in praesentatis, electio non est conclusa, nec est locus gratificationi Ordinarii, aut alterius inferioris a Papa; juxta Glossa *in cap. Ecclesia vestra* 57. *de elect.* quam ibi explicant Joan. Andreas, et Abb. *num.* 13. *circa finem vers. dicit.* 99

Praesentati ab Universitate vel Collegio, si paria vota bis in scrutinio uterque sortitus sit, Papa solus potest gratificare, etiam pendente termino ad eligendum; inferior vero non potest gratificare, sed tantum providere jure devoluto, elapso dicto termino. Ita Loth. et Panorm. in dicto *cap. Ecclesia vestra num.* 13. *in fin. vers. Sed si potestas eligendi.* 100

Pendente termino ad eligendum, potest Collegium vel Universitas, toties quoties sibi videbitur, iterare scrutinium, donec sequatur electio per majorem partem. 101

Potest etiam, durante termino, adiri Superior, ut compellat ad concordandum intra certum terminum, quo elapso, ad ipsum devolvatur electio, ut docuit Glossa *in cap. penult. in* 6. *verb. tenentur.* 102

Patroni plures singulares si discordent in praesentatione, fit locus gratificationi; secus quando illi plures constituunt unicam vocem individuam, ut in Universitate et Collegio, quia tunc attenditur tantum factum a majori parte; et si partes sunt aequales, nulla dici potest facta praesentatio. Rut. *Decis.* 148. *num.* 10. *penes Vivian. de Jurepatronat.* 103

Ideo hoc casu nulla esset provisio Apostolica facta, pendente termino ad praesentandum, favore unius ex praesentatis. 104

Jura Collegii remanent etiam in uno, et apud ipsum stat nomen totius Universitatis. 105

Ad extinguendum Collegium actu, attenditur factum de facto, sed in habitu attenditur factum de jure. 106

Destructio Collegii, per desuetudinem seu rerum naturam, aequiparatur destructioni factae de jure. 107

Praepositus ubi adest, regulariter indicat, se fuisse caput Collegii; quod procedit, concurrente circumstantia, quod sub eo antiquitus aderant Canonici tamquam membra ipsius Corporis. 108

Nomen Praepositi per se non adaptatur Parocho, vel Plebano; potest tamen esse Parochus, retento nomine Praepositi, ex quo cura animarum est penes Collegium, et exercetur per Praepositum tamquam caput ejusdem. 109

Acclamatio, seu congratulatio Vocalium post electionem factam cum majori parte respectu minoris, vim habet Collegialis approbationis; sic saepe decisum fuit per Rotam *in Leodien. Praepositurae* 3. *Martii* 1648. §. *finali coram Albergato*, 110

ni 2. *Junii* 1687. §. *finali*, *et* 26. *Januarii* 1681. §. *finali coram Benincasa*.

141 Ex dispositione Juris communis electio Praelati in Collegiata pertinet ad Collegium, seu Capitulum; *ex cap. In Genesi, et cap. In veteri, de election.* quod affirmant quoque Cardinal. de Luca *de Benefic. disc.* 12. *num.* 13. Garzias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 5. *n.* 58. *et seqq.* et Rota *dec.* 32. *n.* 8.

COLOR PARAMENTORUM

VIDE VERB. *PARAMENTA SACRA A N.* 25. *AD* 28

COMA FICTITIA

SUMMARIUM

1 Coma fictitia, seu adscititia, vulgo *Parrucca*, est Personis Ecclesiasticis prohibita. — 2. Nec valet consuetudo contraria. — 3. Referuntur varii Summi Pontifices, qui eam per specialia Edicta sub gravibus poenis interdixerunt. — 4. Afferuntur verba Edicti Clementis IX. — 5. Afferuntur verba Edicti Innocentii XI. — 6. Afferuntur verba Edicti Innocentii XII. — 7. Afferuntur verba alterius Edicti Innocentii XII. — 8. Quae omnia Edicta confirmata fuerunt a Clemente XI. *ad n.* 11. — 12. Afferuntur verba Edicti Benedicti XIII. confirmativi omnium supradictorum. — 13. Tales Comas fictitias, seu Capillitia adscititia pluries prohibuit expresse Sac. Cong. Concilii. — 14. Hinc plurimi, ac gravissimi Doctores tenent, Clericos praesertim in Sacris constitutos, vel Beneficiatos deferentes Comam adscititiam peccare mortaliter. — 15. Zelantes Episcopi in suis Synodis Edictis sub gravibus poenis gestationem Comae fictitiae solent prohibere, reservata sibi facultate, eam permittendi illis, qui medicorum judicio valetudinis causa ipsa indigent. — 16. Caveant tamen Episcopi, ne hanc veniam elargiantur, nisi praeter causam, etiam Comam ipsam, quam Clerici gestare cupiunt, diligenter examinaverint. — 17. 18. Non possunt tamen Episcopi ulli Sacerdoti licentiam concedere, ut cum Coma fictitia Missam celebret. — 19. Quae dispensatio neque ab Episcopis, neque a Legatis Sedis Apostolicae concedi potest. — 20. Episcopi justa de causa potestatem facere queunt Clericis gerendi Comam fictitiam. — 21. De differentia Comam fictitiam inter ac circulum Capillorum. *Remissive*.

1 Coma fictitia, seu adscititia, volgo *Parrucca*, est Personis Ecclesiasticis interdicta. Sic saepe saepius statuerunt Summi Pontifices, Concilia, tum Generalia, tum Provincialia, tum Synodalia, adeo ut a Castro. *in Tractatu de Corona, Tonsura, et Habitu Clericorum*, a Clericato *in Miscellan. dec.* 109. *n.* 5. et ab Ursaya *tom.* 4. *part.* 1. *discept.* 20. *n.* 54. enumerentur ad id Decreta 16. Bullarum Apostolicarum, 10. Conciliorum Generalium, Provincialium 136. Synodalium 252.

2 Nec valet consuetudo contraria, ut optime Clericatus *loc. cit.* praecisis his verbis: « Nec suffragari potest contraria consuetudo particularium Personarum, vel locorum, quia haec » tamquam abusus, et corruptela, ubique terrarum declarata est, ac damnata infinitis propemodum Constitutionibus, quas collegit Caston. Chamillard. *in Tractatu de Corona, Tonsura, et Habitu Cleric.* in quo leguntur Decreta 16. Bullarum Apostolicarum, 10. Conciliorum Generalium, Provincialium 136. Synodalium 252. et ulterius referuntur plurimae SS. Patrum sententiae, Principum, ac Senatuum Edicta, Theologorum, ac Canonistarum allegationes in condemnationem Clericorum relaxantium Comam. Neminem vero latet invalidam nulliusque roboris esse consuetudinem (quamvis centenariam, et immemorabilem) quae declarata est abusus, et corruptela. »

3 Hinc Clemens IX. Innocentius XI. Innocentius XII. Clemens XI. Benedictus XIII. per specialia Edicta sub gravibus poenis interdixere Personis Ecclesiasticis tales fictitias Comas, seu adscititia Capillitia.

4 Verba Edicti sanct. mem. Clem. IX. sub die 29. Junii 1667. sunt sequentia: « Comanda, che non sia permesso ec. non avere la » Chierica, Corona Ecclesiastica ec. e senza Zazzera, o Capigliatura, e questo sotto pena di Scudi dieci d'applicarsi ad opere pie, e Luoghi Pii » conforme al solito. »

5 Verba edicti san. mem. Innocentii XI. sub die 10. Octobris 1681. sunt: « Che la Chierica si veda, e li Capelli sieno corti, acciò non resti coperta, e si distingua il Sacerdote per la Tonsura, e Abito. »

6 Verba Edicti san. mem. Innocentii XII. sub die 20. Nov. 1691. sunt sequentia: « Si ordina parimente e comanda, che nessuo Sacerdote o Chierico ancora di prima Tonsura come sopra, porti Zazzera, o Capigliatura, e nemmeno Zazzera o Capelli finti chiamata volgarmente Parrucca, che copra la fronte, e l'orecchie sotto pena ec. per qualsivoglia volta si trasgredirà, della carcere, e di scudi dieci d'applicarsi ad opere, e luoghi Pii. »

7 Verba Edicti ejusdem san. mem. Innocentii XII. sub die 31. Martii 1699. sunt haec: « Che verun » Sacerdote, o ordinato in Sacris, o ancora Chie-

» rico di prima Tonsura, come sopra, porti Zazzera, o Capigliatura, che cuopra la fronte, o le orecchie sotto pena in ciascheduno di detti casi, e per qualsivoglia volta, che si trasgredirà, di dieci Scudi d'applicarsi ad Opere e Luoghi Pii, ed altrettanti giorni di carcere. Che non permettono ec. che il Sacerdote celebri con Capigliatura finta detta comunemente Parrucca sotto pena tanto a'medesimi deputati, o Sagrestani como sopra, quanto a' Sacerdoti, che celebrano in qualsivoglia di detti casi, della Sospensione da' Divini Offizj da incorrersi *ipso facto* senza altra dichiarazione. »

8 Quae Edicta confirmata fuerunt a san. mem. Clemente XI. die 7. Decembris 1706. sequentibus verbis: « Primieramente col presente Editto si rinnovano gli altri sopra tal maniera pubblicati, ed in specie li 29. Giugno 1667. e li 10. Ottobre 1681. e li 20. Novembre 1691. e li 22. Novembre 1696. e li 31. Marzo 1699. dalli Sommi Pontefici Clemente IX. Innocenzio XI. ed Innocenzio XII. ec. »

9 « Si ordina parimente, e comanda che verun Sacerdote, ed ordinato in Sacris, o ancora Chierico di prima Tonsura, come sopra, porti Zazzera, o Capigliatura, che cuopra la fronte, e l'orecchie sotto pena in ciascheduno di detti casi, e per qualsivoglia volta, che si trasgredirà, di dieci Scudi d'applicarsi subito all'Opere, e Luoghi Pii, e d'altrettanti giorni di carcere. Potendo in oltre esser certi quelli, che contravverranno, che la loro disobbedienza sarà ad essi di totale impedimento per conseguire qualsivo-

10 glia Beneficio, o Officio Ecclesiastico. » Nec non die 18. Jun. 1714. sequentibus verbis: « Che non si permetta che alcun Sacerdote celebri con Capigliatura finta detta comunemente Parrucca. Altrimente incorreranno nella Sospensione *ipso facto* secondo l'ultimo Editto. »

11 Immo idem san. mem. Clem. XI. quoad obligatos ad Chorum in Urbis Basilicis, et Collegiatis Ecclesiis die 4. Maji 1701. per organum Congregationis Visitat. Apostolicae sequens publicavit praeceptum punctualissimae excqutioni usque ad hodie demandatum, et registratum *in Lib. Decret.* ejusdem Sacrae Congregationis *ab ann.* 1692. *usque ad annum* 1705. *fol.* 154.

« Considerando la Santità di N. S. Papa Clemente XI. quello, che da' Sacri Canoni, dal Sacro Concilio di Trento, e da altre Ordinazioni Apostoliche si prescrive sopra la moderazione, e congrua Tonsura di Capelli delle Persone Ecclesiastiche, e riconoscendosi dalla S. S. quanto repugni alla disposizione do'medesimi Sagri Canoni, e sia disconveniente ed indecente a chiunque professa stato Clericale, usare Capelliera finte dette volgarmente Parrucche, e specialmente a quelli, che essendo obbligati al servizio delle Chiese devono assistere alli Divini Offizj, nel Coro: d'ordine espresso datoci a bocca comanda; che in avvenire principiando dal primo giorno d'Agosto dell'anno corrente, niuno che in qualsivoglia Basilica e Chiesa di Roma goda Vicariati, Dignità, Canonicati, Beneficiati, e Chiericati, Mansionariati, Cappellanie perpetue, o annuali, Prebende, ed ogni altro Officio, che con qualunque titolo abbia annesso il servizio della Chiesa, e l' assistenza del Coro, non intervenga con Capelli finti, girelli posticci, o Parrucche, benchè queste fossero liscie, corte, e moderate, o con Berrettini di artifizio straordinario, ed insolito a praticarsi, e la S. S. espressamente comanda, che ciascheduno de' sopranominati, che ardisse d' intervenire, ed assistere allo Messe, Divini Offizj, Processioni ed ogni altra funzione Ecclesiastica con Capelli finti, girelli, Parrucche, ovvero Berrettini di artifizio straordinario, ed insolito a praticarsi come sopra, terminato il mese di Luglio prossimo venturo sia tenuto, e reputato come assente, e dalli Puntatori si punti, come se non fosse in modo alcuno intervenuto, e presente, lasciando in suo vigore tutte le ordinazioni, proibizioni, e pene rispettivamente altre volte decretate contro li Ecclesiastici, ec. che usassero Capelli finti, e Parrucche. »

Verba edicti san. mem. Benedicti XIII. sub die 20. Decembr. 1724. sunt ista: « Primieramente col presente Editto si rinnovano gli altri sopra tal materia pubblicati, ed in specie a 29. Giugno 1667. a 10. Ottobre 1681. a 20. Nov. 1691. a 22. Novemb. 1696. ed a 17. Decemb. 1706. per ordine de' Sommi Pontefici Clem. IX. Innoc. XI. Innoc. XII. e di Clem. XI. di fel. mem. ed a quelli riferendosi, e respettivamente ampliandoli ordina, e comanda: Che niun Sacerdote, ed ordinato in Sacris, o Chierico Beneficiato, come sopra, ancorchè il Benefisio sia tenuto secondo la risoluzione della Sacra Congreg. del Concilio 18. Sett. 1677. possa andare per la Città dalla levata del Sole sino a mezz'ora di notte con Abito, e veste corta, e sia tenuto andare con Abito lungo sino al collo del piede detto volgarmente Abito talare, che ciascuno de' suddetti devono avere; o se vi fosse qualcheduno, che non l'avesse, se li dà un mese di tempo a provvedersene, ed in oltre debba sempre portare la Chierica, o sia Corona, o Tonsura Clericale della grandezza conveniente all'Ordine, e grado di ciascheduno, la quale però non sia minore d'un Testone, e sia totalmente apparente, e così spesso rinnovata, che si possa ben vedere. 12

» Ordina parimente, e comanda, che niun Sacerdote, ed ordinato in Sacris, o ancora Chierico di prima Tonsura come sopra, porti Zaz-

» zera, o Capigliatura, che cuopra la fronte, e le » orecchie, e molto meno usi Parrucca sotto pena » in ciascheduno di detti casi, e per qualsivoglia » volta, che si trasgredirà, di dieci scudi da ap» plicarsi subito ad Opere, e Luoghi Pii, e di al» trettanti giorni di carcere, potendo in oltre » esser certi quei, che contravverranno, che la » disobbedienza sarà loro di totale impedimento » per conseguire qualsiveglia Benefizio, o Officio » Ecclesiastico. Comanda parimente a tutti i Ret» tori, Sagrestani, Cappellani, Custodi, o altri sot» to qualsivoglia nome deputati all'amministra» zione, cura, o sovraintendenza di qualsivoglia » Sagrestia, tanto nelle Patriarcali, Basiliche, » Collegiate, Congregazioni, Oratorj, Cappelle, » Ospedali, ed altre Chiese secolari, quanto di » qualsivoglia Chiesa Regolare, o in qualsisia » modo privilegiata, tanto dentro di Roma, come » de'Sobborghi, che non permettano ad alcun Sa» cerdote di celebrare nelle loro Chiese, o Cap» pelle senza la Chierica, o Tonsura Clericale, o » senza l'Abito decente, e talare; qual'Abito il » Sacerdote l'abbia indosso avanti l'ingresso del» la Chiesa, nè possa esserli prestato, o vestir» sene dentro la Sagrestia, o che il Sacerdote » celebri con Capigliatura finta detta comune» mente Parrucca, ovvero con l'anello, anzi che, » nè tampoco permettano di celebrare a qualsisia » Sacerdote, in cui si riconosce chiaramente, che » porta Parrucca, ancorchè la lasci in Sagrestia, » o prima d'entrare in essa, sotto pena tanto ai » medesimi Deputati, e Sagrestani, come sopra » quanto a'Sacerdoti, che celebrano in qualsivo» glia de' detti casi, della sospensione a *Divinis* » da incorrersi *ipso facto* senz'altra dichiarazione » per quindici giorni riservata a Noi, oltre alle » altre di carcere, e pecuniarie come sopra, es» presse. »

13 Et tales Comas fictitias, seu Capillitia adscititia pluries probibuit expresse Sacr. Congregat. Concil. et signanter *in Bergomen. sub die* 9. *Decembris* 1690. *lib.* 4. *Decret. fol.* 765. rejiciendo instantiam Abbatis Petri Negronis Canonici Cathedralis deferendi Comam fictitiam in Choro sub praetextu frigiditatis, et subtilitatis aeris. Et *in Vigilien. Synodi* 28. *Maji* 1699. *ad dub.* 28. ubi approbavit poenam Excommunicationis impositam Clericis ferentibus dictas Comas fictitias, aut Capillitia adscititia; *in Melphiten.* 8. *Augusti* 1722. approbando edictum Episcopi interdicentis Clericis sub poenis arbitrariis etiam excommunicationis, delationem Capilitii adscititii, seu Comae fictitiae vulgo *Parrucca.*

14 Hinc plurimi, ac gravissimi Doctores tenent Clericos praesertim in Sacris constitutos, vel Beneficiatos deferentes Comam adscititiam calamistratam contra tot Pontificias, Conciliares, ac Synodales prohibitiones peccare mortaliter, cum obligent sub culpa gravi, per text. *in cap. si quis venerit.* 2. *de Majorit. et obedient.* ibique Barbosa *num.* 6. *et* 7. de communi sententia testatur Fagnan. *in c. quoniam.* 13. *de Constitutionibus num.* 22. et Clericatus *de Sacrificio Missae decis.* 48. *a num.* 21. *ad num.* 27. reprobando inclinantes in oppositum respondet omnibus contrariis, optimum dans consilium Confessariis, ne absolvant Clericos adulterinos Capillos gestantes, eo quod id involvit lethalem culpam, ibi: « Utinam criniti » Clerici, et eorum Confessarii serio considera» rent delationem Comae in Ministris Sacris esse » peccatum mortale, ut probant etc. Ili enim non » impenderent ipsis Sacramentalem absolutionem » et illi melius consulerent animabus suis. »

Et in terminis exclamando contra similem abusum, et junctis manibus Deum exorando, ut nostrorum temporum Confessarii imitarentur Confessarios illos, qui absolutionem negabant Clericis ad ipsos accedentes cum fictitia Coma, inter quos piae memoriae vir. P. Joannes Maria Mons-rubeus Sacerdus Congr. Oratorii Patavii atque P. Joannes Marianus in Historia Congr. Oratorii Neapolis *t.* 4. *lib.* 3. *cap.* 9. ibi: « Fosse in » piacere di Dio che in questi nostri tempi, nei » quali gli Ecclesiastici anche Sacerdoti non con» tenti de' proprj Capelli, li prendono in prestito » da altri comprandoli a caro prezzo per vana» mente ornare il loro venerando Capo, vi fosse» ro molti imitatori del Monterosso, che con pet» to constante latrassero come cani fedeli contro » questo intollerabile abuso, e come giusti, e » severi Giudici negassero a' trasgressori l'asso» luzione, che ben tosto si vedrebbe tolta la va» nità de'Capelli, e delle vesti corte, e quasi se» colaresche, che con si poca edificazione si usa» no oggi da molti Ecclesiastici. » Et Clericat. *de Sacrament. Ordin. decis.* 10. *num.* 28. ubi: « quod » idem P. Mons-rubeus (sunt ejus praecisa ver» ba) adeo zelabat observantiam Sacrorum Ca» nonum, circa Clericalem Tonsuram, ut cuicum» que Clerico Comam, Capillosve prolixos defe» renti constanter absolutionem Sacramentalem » negaret. Et quadam die Capellano cujusdam » exteri Episcopi, ac Principis probibuit cele» brare in Ecclesia sui Oraturii, quia comatus » erat, et eidem Capellano dicenti sibi, usum de» ferendi Comam ab Ecclesiasticis esse universa» lem, pius Pater respondit abusum fure, et cor» ruptelam incessanter ab Ecclesia, et a Summis » Pontificibus damnatam etc. Quapropter Capel» lanus ille confusus, et ejus Herus convictus » absque Missae celebratione discesserunt. » Sic ad Literam refert doctissimus D. Ursaya *tom.* 4. *part.* 1. *discept.* 20. *a n.* 59. *ad* 62. Vide ipsam per totam dictam disceptationem, ubi plurima ad rem scitu dignissima.

ADDITIONES AUCTORIS

15 Gestationem Comae fictitiae vulgo *Parrucca* esse Personis Ecclesiasticis interdictam jam supra late tradidi, et *in verb. Pileolus.* Hinc solent zelantes Episcopi suis in Synodis, aut Edictis sub gravibus poenis eam Clericis omnibus prohibere, reservata sibi facultate, qua pollent, ut eruditissime suo more tradit Benedictus XIV. *de Synodo Dioecesana lib.* 7. *c.* 60. *n.* 5. eam permittendi illis, qui Medicorum judicio valetudinis causa ipsa indigent, uti prudenter factum animadvertit in Synodo Bononiensi anni 1698. *lib.* 3. *c.* 1. ubi similis prohibitio hac mitigatur limitatione: *Nisi ex causa Nobis, vel Vicario nostro cognita indulgendum ad tempus arbitrabitur;* atque in Synodo Asculana anni 1719. *c.* 20. *nisi ex justa, et rationabili causa dispensationem impetraverint.* Et in hac Synodo Alexandrina *anni* 1732. cui et ego tamquam Consultor, atque Examinator interfui, ubi sub *c.* 10. *de vita, et honestate Clericorum* inter alia haec statuuntur: *Multo magis praecipimus, ne quis ex Clericis Comam nutriat, vel concinnet, vel Coma fictitia utatur, neque pulvere Cyprio aspergat; quod si necessitas postulaverit Comam fictitiam, nonnisi praevia concessione nostra, et omnino eamdem juxta concessionis formam adhibebunt, ita ut in hac materia peccantes habendi sunt tamquam in Tonsura non incedentes, iisdem poenis puniendi.*

16 Monet tamen Pontifex *loc. cit.* quod caveant Episcopi, ne hanc veniam elargiantur, nisi praeter causam, etiam Comam ipsam, quam Clerici gestare cupiunt, diligenter examinaverint. Non alia siquidem est iisdem, praecipue si sint in Sacris constituti, permittenda, nisi quae nullam praeferat vanitatem; sed tanta sit moderatione, ac modestia concinnata, ut omnibus manifeste appareat, eam ob meram necessitatem, non ad luxum, et pompam, ad capitis, non ornamentum, sed tegumentum adhiberi.

17 Nullimode tamen possunt Episcopi ulli Sacerdoti licentiam concedere, ut cum Coma fictitia, seu adscititia Missam celebret: ut pluries decreverunt Sacrae Congregationes, et statuerunt Summi Pontifices. Cum enim in Congregatione particulari ab Alexandro VIII. anno 1690. deputata, 18 fuerit speciatim discussum, an *Pileoli* nomine comprehendatur etiam Coma supposititia, itaut neque cum hac fas sit Sacerdoti, sine dispensatione Papae, Missam facere, etiamsi illa sit decens et modesta, responsum fuit *comprehendi,* in cujus quidem decreti sequelam Innocentius XII. per suos Apostolicos Nuncios locorum Ordinarios moneri jussit, ne quemquam permitterent, sine dispensatione Apostolica, cum Capillitio fictitio Missam celebrare, ut ex aliis refert dictus eruditissimus et zelantissimus Pontifex *loc. cit.* n. 5. Quam dispensationem Presbyteris actu celebrantibus concedi non posse neque ab Episcopis, neque a Legatis Sedis Apostolicae, idem Pontifex Benedict. XIV. probat in *Instit. Ecclesiast. Instit.* 34. §. 4. Vid. supra, et *in verb. Missa art.* 9. n. 2. *ad* 4. *et verb. Pileolus n.* 7. ubi referuntur dictae Apostolicae prohibitiones. 19

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Dubitant aliqui Episcopi, an justa de causa potestatem facere queant Clericis, Beneficio praeditis, vel Sacris Ordinibus initiatis gerendi Comam fictitiam. At omne dubium sustulisse videtur Summus Pontifex Benedictus XIV. posse affirmando, tum de *Synod. Dioecesan. l.* 11. *cap.* 9. *num.* 5. tum. *Institut. Eccles. n.* 8. extra tamen celebrationem Missae. 20

De differentia Comam fictitiam inter ac circuitum Capillorum, tum an hic eamdem, ac illa, prohibitionem incurrat, vide eumdem Benedict. XIV. *dicta Institut. Eccles.* 69. *num.* 5. *et plur. sequent.* (*) 21

(*) De Coma fictitia consulendos Saussaius in *Panoplia Sacerdotali,* et Thiers *histoire des Perruques,* Parisiis 1690. quae Venetiis Italice prodiit 1724. (*Edit. Barbieri*)

COMESSATIONES

VIDE VERB. *ECCLESIA ART. V. NUM.* 53.

COMMEMORATIO

SUMMARIUM

1. Commemoratio Romani Pontificis, et Episcopi Latini Dioecesani ab Italo-Graecis in Missis fieri praecipitur. — 2. Permittitur tamen Commemoratio Episcopi Graeci exercentis Pontificalia in ea Dioecesi. — 3. Schismatici, vel haeretici Patriarchae, sive Episcopi Commemoratio fieri nullo modo potest ab Orientalibus. — 4. Immo in iis locis Romani Pontificis Commemoratio fieri omnino debet, et quare. — 5. Monitum Benedicti XIV. hac de re in Epistola de novi Euchologii Graeci editione. — 6. Antiquam esse hanc consuetudinem probatur ex eo, quod omnes Latini cujuscumque ritus Romani Pontificis Commemorationem faciunt. — 7. In Graeca quoque Ecclesia a multis

saeculis haec Commemoratio fieri consuevit. — 8. 9. Quod probatur ex historia. — 10. 13. Et post natum in Graecis schisma numquam agi coeptum est de unione cum Romana Ecclesia, nisi admissa conditione, ut S. Liturgiae Romani Pontificis nomen insereretur. — 14. Hinc Apostolica Sedes Graeco-Italis imperavit, ut hanc Commemorationem facerent; et a variis Orientalis ritus Christianis in Synodis id constitutum legimus.

1 Commemoratio Romani Pontificis, et Episco-
pi Latini Dioecesani, ab Italo-Graecis in
Missis fieri praecipitur a Summo Pontifice
Benedicto XIV. *Const.* incip. *Etsi Pastoralis*
§. 9. Non vero Patriarcharum, vel Episcoporum
Orientalium; idem *ibid.*
2 Permittitur tamen Commemoratio Episc. Graeci
exercentis Pontificalia in ea Dioecesi de licentia
S. Sedis, vel Ordinarii; idem *ibid.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

3 De Commemoratione in sacris Liturgiis facien-
da addendum censuimus, Schismatici, vel Hae-
retici Patriarchae, sive Episcopi Commemoratio-
nem fieri nullo modo posse a Graecis, Armenis,
aliisque Orientalibus. Nam id esset cum iisdem
in divinis communicare, ac probare quodammo-
4 do Schisma, vel Haeresim. Immo in iis locis Rom.
Pontif. Commemoratio fieri omnino debet; tum
quia haec Commemoratio tessera est communionis
cum eodem Pontifice; tum etiam quia ibi neces-
saria ad tollendam Schismatis suspicionem, et
ad Fidem illam profitendam, quam Schismatici,
negando primatum Summi Pontificis, contemnunt.
5 Huc spectat monitum primum, quod Benedictus
XIV. in prima de novi Euchologii Graeci editio-
ne Epistola proponit: *Sciendum est*, inquit, *quod
Sacerdotes, qui Euchologio sunt usuri, nosse debent
Ecclesiasticos Sanctorum Patrum Canones, et Catho-
licae Ecclesiae Constitutiones, ne divina administran-
tes Sacramenta, aliaque peragentes officia, errare
comperiantur. Cum igitur in Sacra Liturgia Com-
memorationes fieri soleant, oportet primum quidem
Romani Pontificis Commemorationem agi, deinde
proprii Episcopi, et Patriarchae, dummodo Catho-
lici sint. Quod si alter eorum, vel ambo sint Schis-
matici, sive Haeretici, eorum Commemoratio nequa-
quam fiat.* Id autem decreto consonum est Cong.
habitae 1. Maji anno 1746. ac a Pontifice Maxi-
mo probato, quo instructionem hanc Euchologio
6 praemittendam praecipiebatur. Omnes Latini sive
Ambrosianum, sive Mozarabicum, sive alium
quemcumque ritum habentes, in Missa Romani
Pontificis Commemorationem faciunt, quod argu-
mentum est, antiquam esse, et a primis dedu-
ctam temporibus hanc in Latina Ecclesia consue-
7 tudinem. In Graeca quoque Ecclesia a multis
saeculis hanc fieri consuevisse Commemorationem,
et nonnisi orto Schismate sublatam facile conji-
8 cimus. Nam Romanus Pontifex Acacium Constan-
tinopolitanum Antistitem communione privavit,
quod anno 484. inaudito ad eam diem temeritatis
excessu Felicis III. Romani Pontificis nomen e
diptychis abraserit, cujus damnationi Graeca quo-
que Ecclesia subscripsit sub Hormisda Pontifice,
ac Justino Imperatore. Erat itaque in Sacris di-
ptychis Romani Pontificis nomen; pro eo ergo
nominatim orabant Graeci inter Missarum solem-
nia. Quod quidem magis magisque comprobatur 9
ex eo, quod Michael Caerularius Photiani Schi-
smatis instaurator ad alios Patriarchas Orientis
scripserit, ut videre est apud Cotelerium *tom.* 2.
monument. Eccles. Graecae num. 9. *pag.* 140. ac
miratus sit, quod nomen Romani Pontificis in
sacris diptychis recenserent. Cui Petrus Patriar-
cha Antiochenus ita respondit Epistola ab eodem
Cotelerio in citato Opere relata: *Ad haec ego quo-
que testis sum omni exceptione major, aliique mecum
plures eorum, qui in Ecclesia praecellunt, quod sub
beatae memoriae Patriarcha Antiochiae Domino Joan-
ne, Papa Romae ipse etiam Joannes nominatus in
Sacris Diptichis refertur. Constantinopolim praeterea
ante hos annos quadraginta quinque ingressus repe-
ri, sub sanctae memoriae Patriarcha Domino Sergio,
praedictum Papam in Sacra Missa cum aliis Patri-
archis referri.* Accedit etiam, post natum in Grae- 10
cis Schisma numquam agi coeptum de unione cum
Romana Ecclesia instauranda, nisi ea in antecces-
sum admissa conditio fuerit, ut Sacrae Liturgiae
Romani Pontificis Commemoratio insereretur. Hanc 11
sane conditionem Michaeli Palaeologo anno 1163.
unionem optanti Urbanus IV. proposuit, teste Ni-
ceta *lib.* 5. *cap.* 2. eamdemque conditionem propo-
suit in Concilio Lugdunensi anno 1275. Beatus
Gregorius X. eamque a Graecis fuisse admissam,
ac exequutioni demandatam asserit Pachymeres
lib. 5. *cap.* 32. ubi ait: *Ex hoc Legatorum adventu
pacem factam referentium, duo consecuta sunt, vi
prius conventorum exauctoratio Patriarchae, et Pa-
pae in Sacro Commemoratio publica.* Id etiam in 12
Florentina Synodo actum fuisse testatur quoque
Sylvester Sguropulus Schismaticus Scriptor *in hist.
Concil. Florentini sess.* 10. *cap.* 12. Eamdemque 13
praemissa conditione tentata iterum fuit concor-
dia a Constantino, dum ad Nicolaum V. Legatos
pro ea interim obtinenda misit. Hujus autem Com-
memorationis necessitas ex eo patet, quia haec
membrorum cum Ecclesiae capite communionis est
tessera. Hinc Apostolica Sedes Graeco-Italis im- 14
peravit, *Constit. Etsi Pastoralis*, ut hanc Comme-
morationem facerent: et a variis Orientalis Ritus
Christianis in Synodis id constitutum legimus. In
Synodo praesertim Zamosciae a Ruthenis habita
1710. et in ea, quae in Monte Libano a Maroni-
tis celebrata fuit anno 1736. in qua *tit. de Symb.*

Fidei num. 12. habetur: *Sanctissimi Romani Pontificis Commemorationem tam in Missis, quam in Divinis Officiis, unte Reverendissimi Domini Patriarchae nomen, ut hactenus consuevimus, celebrare non omittamus.*

COMMODATUM

SUMMARIUM

1. Commodatum onde sit dictum. — 2. Qui rem alteri commodat, dicitur *Commodans*, seu *Commodator*. Qui autem rem sibi commodatam recipit, appellatur *Commodatarius*. — 3. Commodatum quid sit. — 4. Commodari potest quaelibet res, sive immobilis, sive mobilis. — 5. Commodatum differt a pignore, et deposito, et quare. — 6. Non est licitum uti re commodata ad alium usum praeter eum, ad quem est concessa. — 7. Commodatum differt a precario, et quare. — 8. Commodatum differt a locatione, emphyteosi, et aliis similibus contractibus, et quare. — 9. Commodatum differt a mutuo, et quare. — 10. Culpa aliter sumitur apud Theologos, et aliter apud Juristas, et assignatur differentia. — 11. Culpa juridica, seu civilis, quae ad praesens spectat, dividitur in culpam latam, levem, et levissimam. — 12. Culpa lata quid sit. — 13. Culpa lata, licet dolus proprie non sit, tamen in jure aequiparatur dolo. — 14. Culpa levis quid sit. — 15. Culpa levissima quid sit. — 16. Casus fortuitus quid sit. — 17. Dolus quid sit. — 18. Cum aliquid commodatur in gratiam Commodatarii tantum, tunc Commodatarius obligatur etiam ea levissima culpa; ad n. 19. — 20. Affertur ratio probans ad id teneri Commodatarium etiam in foro conscientiae ante omnem sententiam Judicis. — 21. Opposita, seu negativa sententia est etiam probabilis. — 22. In praxi tamen tenenda est sententia affirmativa. — 23. Cum aliquid commodatur in gratiam, vel utilitatem solius Commodantis, et non Commodatarii, tunc Commodatarius tenetur secum de dolo, et culpa lata, non autem de culpa levi, et levissima. — 24. Cum aliquid commodatur in gratiam utriusque, scilicet Commodantis, et Commodatarii, tunc Commodatarius tenetur de culpa lata, et levi, non autem de levissima. — 25. Affertur ad id exemplum. — 26. Qui utitur re commodata ad diversum usum ab eo, pro quo fuit sibi commodata, tenetur de omni damno causato in tali re propter diversum, et longiorem, seu graviorem usum de ipsa factum. — 27. Commodatarius, qui equum v. g. sibi commodatum adhibet ad solum moderatum usum, seu iter, pro quo fuit sibi commodatus, abunde interim ei ad vitam necessaria suppeditans, licet ex tali usu, et itinere, deterior, et pretio vilior factus sit, sine ulla sua culpa, nullum damnum Commodatori pro tali deterioratione praestare tenetur. — 28. Si vero culpa Commodatarii equus sit factus deterior, tunc de ea deterioratione tenetur. — 29. Ex Commodato duae oriuntur actiones, una, quae dicitur *actio directa Commodati*; et altera, quae dicitur *actio contraria Commodati*. Actio directa Commodati, quae sit. — 30. Actio contraria Commodati, quae sit. — 31. Actio contraria Commodati competit Commodatario, si Commodans non patiatur Commodatarium uti re pro eo tempore, et usu pro quo est commodata. — 32. Cum dicitur rem commodatam non posse repeti ante tempus finitum, vel usum rei expletum, pro quo fuerat res concessa, id limitari debet, nisi inopinate eveniat, ut ipse Commodans aequale damnum sit passurus, nisi rem commodatam mox repetat. — 33. Secundo actio contraria Commodati competit Commodatario quando Commodans scienter ipsis commodavit rem vitiosam, propter quam Commodatarius damnum passus est. — 34. Secus autem, si Commodans ignoranter rem vitiosam ipsi commodavit. — 35. Tertio, actio contraria Commodati competit Commodatario, ad recuperandas a Commodante impensas majores, et extraordinarias, quas fecit circa rem commodatam. — 36. Commodatarius non tenetur de casu fortuito, quo res sibi commodata perit. — 37. Affertur ratio. — 38. Excipiuntur tamen communiter tres casus, in quibus Commodatarius etiam de casu fortuito tenetur; et habentur expressi in *cap. Cum gratia unic. de Commodato*. — 39. Primus casus est, si culpa Commodatarii secutus est casus infelix, seu eventus fortuitus. — 40. Secundus casus est, si ab initio ita conventum fuit, ut Commodatarius omne periculum eventus fortuiti in se susciperet. — 41. Tertius casus est, si Commodatarius fuit in culpabili mora restituendi rem commodatam. — 42. Dummodo tamen mora fuerit culpabilis. — 43. Et dummodo res commodata peritura non fuisset apud Dominum, si suo tempore et loco restituta fuisset. — 44. Si enim res commodata eodem modo peritura fuisset apud Dominum, etiamsi suo tempore, et loco restituta fuisset, tunc morosus Commodatarius non teneretur ad compensandum damnum. — 45. Hoc tamen est intelligendum, si Dominus non erat rem commodatam venditurus; quia si forfasse interea Dominus rem sibi restitutam vendidisset, tunc Commodatarius teneretur de damno causato Commodanti ratione suae culpabilis morae. — 46. Datur etiam quartus casus, in quo Commodatarius praestare debet casum fortuitum, nempe si res commodata tradatur aestimata Commodatario. — 47. Commodatarius ad nullum damnum tenetur, licet res commodata culpa nuncii, vel casu fortuito pereat, quando rem commodatam consignavit ipsi nuncio de expresso mandato Commodantis. — 48. Secus autem esset, si rem commodatam consignasset nuncio, vel famulo sine mandato Commodantis; tunc enim Commodatarius teneretur de damno. — 49. Hoc tamen est intelligendum, si nuncius ille communiter pro fideli, ac idoneo non habeatur. — 50. Commodatarius eligens ipse nuncium, seu famulum, per quem remittat Commodanti rem commodatam, si res commodata culpa nuncii pereat, vel deterioretur, tenetur de omni damno. — 51. Et hoc est etiam intelligendum, si nuncius, seu famulus a Commodatario electus communiter pro fideli, ac idoneo non habeatur. — 52. Commodatarius in casibus fortuitis v. g. in incendio, naufragio, incursione hostium, et hujusmodi, potest res suas pretiosiores praeferre, et salvare prae aliis minus pretiosis, quando utrasque salvare non potest. — 53. Si vero commodatae pretiosiores sint rebus propriis ipsius Commodatarii, et in casu fortuito utrasque salvare nequeat, tenetur Commodatarius res alienas pretiosiores sibi commodatas salvare postpositis propriis minus pretiosis. — 54. Immo Commodatarius tenetur praeferre, et salvare res commodatas relictis propriis, quando ambae sunt aequalis pretiositatis, nec utrasque salvare potest. — 55. Commodatarius, si in casu fortuito omnes res salvare non potest, praeferre potest res suas, si utiles sint, et ipsas salvare, relictis rebus Commodantis, quando Commodatum factum est in gratiam solius ipsius Commodantis. — 56. Sic etiam potest Commodatarius res suas praeferre, et salvare prae rebus commodatis, quando utrasque salvare non potest, etiamsi Commodatum factum sit in gratiam utriusque. — 57. 60. Si pluribus simul res commodata sit, an contra singulos in solidum actio Commodati detur. — 61. Si ex duobus ejusdem rei Commodatariis unus restituendi facultatem habeat, an aequum sit alterum de restitutione conveniri. — 62. 63. Quid si ex pluribus Commodatarii haeredibus unus totam rem possideat.

1 Commodatum ex etymologia nominis sic dici-
tur, ex quo in ejus, cui fit, commodum ce-
dat. Gloss. *in cap. Cum gratia unic. de Com-
modato, verb. Commodatum*, ibi: *Et dicitur*
2 *Commodatum, quasi utentis Commodo datum.* Hinc
ille, qui rem alteri commodat, dicitur *Commodans*,
seu *Commodator*, qui autem rem sibi commoda-
3 tam recipit, *Commodatarius* appellatur. Commo-
datum est contractus, quo res ad aliquem specia-
lem usum, et determinatum tempus gratis alicui
conceditur sine translatione dominii. Colligitur
ex §. *Item is cui 2. Inst. quibus modis re contrahitur
obligatio, lib. 3. tit.* 15. et concordat cum definitio-
ne tradita a Gloss. *loc. cit.* ibi: *Est autem Commo-
datum alicujus rei ad aliquem specialem usum gra-
tuito facta concessio, et* non *translatio*; et est in re
4 communis. Dicitur autem res *ad aliquem specialem
usum, et determinatum tempus*, quia per ly res
intelligitur posse commodari quamlibet rem, si-
ve immobilem, ut est domus, stabulum, et si-
milia; sive mobilem praesertim usu non consum-
ptibilem, ut est equus, vestis et hujusmodi; om-
nia enim ista commodari possunt; *l. 1. §. hujus, ff.*
5 *Commodati.* Per ly *ad usum*, Commodatum differt
a pignore, et deposito, quorum usus non conce-
ditur, quia si Creditor Domino invito utatur pi-
gnore, et depositarius re deposita, furtum com-
mittit; §. *Furtum autem, Instit. de obligat. quae*
6 *ex delicto etc.* Per ly *aliquem specialem*, datur in-
telligi, quod non est licitum uti re commodata
ad alium usum praeter eum, ad quem est conces-
sa; *l. in Commodato, §. sicut de Commodato*, ibi:
*Modum Commodati, finemque praescribere ejus est,
qui beneficium tribuit; l. 4. Instit. tit. 1. §. Placuit*
7. ibi: *Placuit tamen eos, qui rebus commodatis
aliter uterentur, quam utendas acceperint, ita fur-
tum committere, si se intelligant id invito Domino
facere, eumque si intellexisset non permissurum.*
7 Per ly *determinatum tempus*, differt Commodatum
a precario, quia precarium pendet ex mera libe-
ralitate concedentis, qui potest illud revocare,
quandocumque voluerit; *l. Precarium 1. ff. de Pre-
cario* ibi: *Precarium est, quod precibus petenti uten-
dum conceditur tamdiu, quamdiu is, qui concessit,
patitur*; et concordat *c. Precarium 3. de Precario*,
ibi: *Precarium utendum conceditur, quamdiu pati-
tur qui concessit.* Secus autem dicendum est de
Commodato, utpote quod non potest revocari an-
te completum usum, sive tempus determinatum;
*l. In Commodato 17. §. 3. ff. Commodati, vel con-
tra lib. 13. tit. 17. et c. Cum gratia unic. de Com-
modato*, ibi: *Nisi post usum expletum, cujus gratia*
8 *res fuerat commodata.* Per ly *gratis alicui concedi-
tur*, differt Commodatum a locatione, emphyteu-
si, et aliis similibus contractibus, ubi pro conces-
sione, seu pro usu cujuspiam rei certum pretium
solvendum constituitur. Commodata autem tunc
res proprie dicitur, cum nulla mercede accepta
cuipiam utenda traditur; §. *Item lib. 3. tit. 15. In-
stitut. quibus modis re contrahitur obligatio*, ibi:
*Commodata autem res tunc proprie intelligitur, si
nulla mercede accepta, vel constituta, res utenda data
est.* Per ly *sine translatione dominii*, differt Com- 9
modatum a mutuo, quia in mutuo dominium rei
datae seu mutuatae transfertur in mutuatarium,
nam mutui datio sic appellatur, quia de meo
tuum fit, juxta textum expressum *in l. Mutuum,
§. Appellata, ff. si certum petatur.* E contra in
Commodato solus usus transfertur in Commoda-
tarium, sine translatione dominii, cum dominium
remaneat penes Commodantem; *l. Rei commoda-
tae, et sequent. ff. de Commodato.*

Ad clarius, et facilius intelligendum, an, et ex 10
qua culpa teneatur Commodatarius, si res com-
modata apud ipsum pereat, vel deterior fiat, et an
teneatur praestare casus fortuitos? juvat prius
advertere, quid, et quotuplex sit culpa juridica
seu civilis, dolus, et casus fortuitus. Culpa enim
aliter sumitur apud Theologos; et aliter apud Ju-
ristas; siquidem *culpa* apud Theologos, idem est
ac peccatum contra legem, et mores. Apud Ju-
ristas autem *culpa* idem est, ac omissio alicu-
jus diligentiae praestari debitae, unde sequitur
aliquod damnum, vel incommodum proximo; et
potest de facili contingere, quod talis culpa ju-
ridica, seu civilis sit homini involuntaria, et om-
ni peccato coram Deo vacet, ut v. g. si ex natu-
rali oblivione vestem sibi commodatam in publi-
co loco aliquis relinquat, unde sequitur amissio,
is culpam juridicam committit, quamvis coram
Deo nihil peccet. Unde culpa juridica, seu civi- 11
lis, quae ad praesens spectat, dividitur in culpam
latam, levem, et levissimam. Ita Bartolus *in l.
Quod Nerva 32. in repetit. num. 7. ff. Depositi*, Ab-
bas *in c. cum gratia unic. de Commodato n.* 13. et
est Communis. Culpa lata, sive crassa est omis- 12
sio ejus diligentiae, et circumspectionis, quam
passim omnes homines ejusdem conditionis, pro-
fessionis, et aetatis adhibere solent, ut si quis
vestem commodatam relinquat foris, ante ostium
domus, quae proinde auferatur, censebitur eam
amisisse per culpam latam. Et talis culpa lata, 13
licet dolus proprie non sit, tamen in Jure aequi-
paratur dolo; *l. 1. ff. Si mensor falsum*, ibi: *Lata
culpa plane dolo comparabitur.* Culpa levis est 14
omissio ejus diligentiae, et circumspectionis,
quam solent homines diligentiores illius conditio-
nis, professionis, et aetatis adhibere, ut si quis
vestem sibi commodatam relinquat intra cubicu-
lum, non clauso ostio, censebitur eam amisisse
per culpam levem. Culpa levissima est omissio 15
ejus diligentiae, quam nonnisi diligentissimi, et
expertissimi illius artis, professionis, et aetatis
adhibere solent, ut si quis vestem sibi commo-

datam intra cubiculum relinquens claudat quidem
ostium, sed non tendet manu, an illud sit bene ob-
seratum, censebitur eam amisisse per culpam le-
16 vissimam. Casus autem fortuitus est rei inopina-
tae eventus, qui nullo consilio humano praevide-
ri potest; *lib.* 1. §. *Si eo tempore, ff. de administrat.
rer. ad civ. pertin. cap. Joannes* 24. *De homicid.* et
vis, cui resisti non potest; *l. In rebus* 8. *in prin-*
17 *cipio ff. de commod.* Dolus vero dicitur omnis cal-
liditas, fallacia, et machinatio ad circumvenien-
dum, fallendum, et decipiendum alterum adhi-
bita; *l.* 1. §. *Dolum, de Dolo malo.*
18 Hinc colligitur primo, quod cum aliquid com-
modatur in gratiam Commodatarii tantum, v. g.
in gratiam solius Commodatarii commodatur ei
equus a Commodante, tunc Commodatarius obli-
gatur etiam ex levissima culpa, et sic si equus
fuit amissus ex sua culpa, licet levissima, tenetur
jacturam resarcire, textu expresso *in cap. Cum
gratia unica de Commodato* ibi: *Cum gratia sui
tantum quis Commodatum accepit, de levissima etiam*
19 *culpa tenetur.* Concordat Jus Civile, istud pariter
statuens; *l. in rebus* §. 1. *ff. Commodati, vel con-
tra*, ibi: *In rebus commodatis talis diligentia prae-
standa est, qualem quisque diligentissimus Paterfa-
milias suis rebus adhibet; l. Obligationes* 1. §. *Is
quoque ff. de obligationibus lib.* 4. *tit.* 7. ibi: *Is vero
qui utendum accepit, exactissimam diligentiam cu-
stodiendae rei praestare compellitur.* Nec sufficit
eam diligentiam adhibere, quam suis rebus adhi-
bet, si alius diligentior custodire potuerit. Et cum
antiquo Jure concordat etiam Jus novum; *l.* 3.
Instit. tit. 15. *quibus modis re contrahitur obligatio*
20 §. 2. Et ratio est, quia quo majus est beneficium,
eo magis est cavendum, ne pro beneficio injuria,
vel damnum rependatur. Et hoc procedit non so-
lum in foro externo, sed etiam in foro interno
conscientiae, taliter quod Commodatarius tenea-
tur sub peccato ante omnem sententiam Judicis
ad reparationem damni etiam ex levissima sua
culpa dati, quamvis in damno dato nullum pec-
catum, nec culpa theologica intervenerit. Molina
tract. 2. *disp.* 295. *num. ult.* Covarr. *in epitom.* 4.
decis. num. 40. Pirbing *l.* 3. *decr. tit.* 15. *num.* et
21 alii passim. Fateor tamen etiam oppositam sen-
tentiam probabilem, scilicet probabile esse, non
teneri Commodatarium in conscientia ad repara-
tionem damni dati ex sola levissima culpa, saltem
antequam a parte damnificata exigatur, et ante
sententiam Judicis, cum praedictae leges huma-
nae non videantur cum tanto rigore in foro con-
scientiae usu receptae, et reparatio damni illati
plerumque non nisi ob culpam latam, non autem
levem, et levissimam a contrahentibus peti soleat,
ut tradit Card. Lugo *tract.* 1. *de Justit. disp.* 8.
sect. 8. *num.* 110. cum aliis. Sed revera ordinarie
in praxi servanda est sententia dicens, citatas
leges obligare in conscientia etiam ante senten-
tiam Judicis ad reparationem damni dati etiam
levissima culpa, quia citatae leges sanciunt id,
quod naturali aequitati est consentaneum prae-
stare circa res commodatas, qua sanctione posita,
qui facit talem contractum accipiendo Commo-
datum in solum sui commodum, implicite se
obligat ad praestandam eam diligentiam, quam
leges requirunt; sed leges requirunt in hujus-
modi Commodatario exactissimam diligentiam,
ut patet ex textibus sub *n.* 18. adductis. Ergo si 22
hanc diligentiam non praestet (quamvis id natu-
rali oblivione sine omni culpa theologica factum
sit) tenebitur in conscientia, etiam ante senten-
tiam Judicis ad restitutionem. Navarrus *cap.* 17.
num. 184. Covarr. *in Epitome* 4. *Decret. par.* 2. c.
6. §. 6. *num.* 15. Lessius *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 45.
Pirhing et alii citati *sub n.* 20.
Colligitur secundo, quod cum aliquid commo- 23
datur in gratiam, vel utilitatem solius Commo-
dantis, et non Commodatarii, tunc Commodata-
rius tenetur solum de dolo, et culpa lata, non
autem de culpa levi, et levissima; *l. Si ut certo*
§. 5. *interdum, ff. Commodati*, ubi affertur exem-
plum de eo, qui sua dumtaxat causa v. g. spon-
sae, aut uxori suae commodavit ornamenta, ut
honestius culta coram se compareret, et de eo,
qui ob sui voluptatem scenicis pretio non condu-
ctis vestes necessarias ad ludos theatrales exhi-
bendos commodavit; tunc enim quia tale Com-
modatum sit gratia solius Commodantis, re com-
modata pereunte, tenetur Commodatarius solum
de dolo, et culpa lata, non autem de culpa levi,
et levissima, quia cum Commodatarius potius
praestet, quam accipiat beneficium, non est con-
veniens, ut ad arctam diligentiam obligetur. Gloss.
*in cap. Cum gratia unicum de Commodato, verbum
de levissima;* Abbas ibid. *num.* 12. Angelus *in
Summa, verb. Commodatum num.* 11. Pirbing *lib.*
3. *decret. tit.* 15. *num.* 5. Reiffenstuel *ibid. num.*
25. Sannig *ibid. num.* 1. et alii passim. Colligitur 24
tertio, quod cum aliquid commodatur in gratiam
utriusque, scilicet Commodantis, et Commodata-
rii, tunc Commodatarius tenetur de culpa lata,
et levi, non autem de levissima; *leg. in rebus* 18.
§. 1. *ff. Commodati lib. Sicut certo* 6. §. 2. *ff. eod.
titul.* juncta Glossa *ibid. verb. Æstimatio;* et colli-
gitur *ex leg. Contractus* 23. *ff. de R. J.* Glossa *in
c. Cum gratia unica de Commodato verb. de levissi-
ma.* Unde si Petrus v. g. contractu societatis con- 25
junctus cum Paulo, commodet suum equum ipsi
Paulo de communi consensu ituro ad aliam Ci-
vitatem pro exigenda solutione pecuniae in com-
muni sibi debitae, Paulus Commodatarius tene-
tur pro equo amisso, non solum de damno, quod
sua culpa levi contigit, cum etiam propriae uti-
litatis causa Commodatum accipiat. Non tenetur
autem de damno, quod sua tantum culpa levissi-
ma contigit, uam cum minus beneficium accipiat

a Commodante, non tenetur ad exactissimam diligentiam in equo sibi commodato custodiendo. Abbas *in cit. c. unico de Commodato n.* 12. Angelus *verb. Commodatum n.* 11. Pirbing *lib.* 3. *decis. tit.* 15. *n.* 6. Sannig *ibid. c.* 2. *n.* 2. Reiffenstuel *ibid. n.* 24. et alii passim.

26 Colligitur quarto, quod qui utitur re commodata ad diversum usum ab eo, pro quo fuit sibi commodata, tenetur de omni damno causato in tali re propter diversum, et longiorem, seu graviorem usum de ipsa factum; *l. Si ut certo* §. 8. *ff. Commodati, vel contra*, ibi: *Quinimmo, et qui alias re commodata utitur, non solum Commodati, verum furti quoque tenetur.... Quemadmodum qui equo... vel vestimento, aliter quam commodatum est utitur, furti tenetur.* Concordat S. Raymundus *in summa lib.* 2. *tit.* 6. *de furtis* §. 5. bis verbis: *Qui accipit equum... usque ad certum locum, et ipse ultra locum procedit... furtum.* Quod cum hac justa, et optima definitione confirmat Justinianus *lib.* 4. *Institut.* 1. §. 6. *et* 7. ibi: *Si quis rem utendam accipit, et in alium usum eam transferat, quam cujus gratia ei data est, furtum committit; veluti... si quis equum gestandi causa commodatum sibi, longius aliquo duxerit ... Placuit tamen eos, qui rebus commodatis aliter uterentur, quam utendas acceperint, ita furtum committere, si se intelligant id invito Domino facere, eumque, si intellexisset, non permissurum; at si permissurum credant, extra crimen videri, optima sane distinctione, quia furtum sine affectu furandi non committitur.*

27 Colligitur quinto, quod Commodatarius, qui equum v. gr. sibi commodatum adhibet ad solum moderatum usum, seu iter, pro quo fuit sibi commodatus, abunde interim ei ad vitam necessaria suppeditans, licet ex tali usu, et itinero deterior, et pretio vilior factus sit sine ulla sua culpa, nullum damnum Commodatori pro tali deterioratione praestare tenetur; *l. Dum qui* 10. *ff. Commodati, vel contra*, ibi: *Eum, qui rem commodatam accepit, in eam rem usus est, in quam accepit, nihil praestare, si eam in nulla parte, culpa sua deteriorem fecit, verum est.* Nam si culpa ejus fecit deteriorem, tenebitur; *l. Si commodavero fin. eod. tit.* ibi: *Si commodavero tibi equum, quo utereris usque ad certum locum, si nulla culpa tua interveniente, in ipso itinere deterior equus factus sit, non teneberis Commodati. Nam ego in culpa ero, qui in tam longum iter commodavi, qui eum laborem sustinere non potuit.* Si vero culpa Commodatarii e-

28 quus sit factus deterior, v. g. ex quo ad praecipitem cursum, indebitumque iter ipsum coegit, vel necessaria alimenta ei non praestitit, et hujusmodi, tunc ea deterioritate tenetur; *Sed mihi* 3. §. 1. *ff. Commodati*, ibi: *Non videbitur reddita (res commodata) quae deterior facta redditur, nisi quod interest, praestetur; proprie enim dicitur res non reddita, quae deterior redditur.*

29 Colligitur sexto, ex Commodato duas oriri actiones: Una, quae dicitur *Actio directa Commodati*; et altera, quae dicitur *Actio contraria Commodati.* Actio directa Commodati est illa, quae competit Commodanti, ejusque haeredibus adversus Commodatarium, ejusque haeredes, ut sibi res commodata post expletum usum, seu determinatum tempus restituatur, et si culpa Commodatarii deterior facta est, damnum resarciatur, sicuti de dolo, vel culpa Commodatarii res periit, debet ab ipso, vel a suis haeredibus damnum integrum resarciri; *l. Si is, qui Commodatum, l. In Commodum, ff. Commodati, vel contra, et cit. l. Sed mihi* 3. §. 1. *ff. Commodati, vel contra. Estque Communis*; et patet etiam ex hucusque dictis. 30 Actio contraria Commodati est illa, quae competit Commodatario adversus Commodantem; idque variis ex causis. 31 Primo, si Commodans non patiatur Commodatarium uti re pro eo tempore, et usu, pro quo est commodata, v. g. quia rem commodatam ante tempus, et usum determinatum intempestive revocat. Si enim ex hoc Commodatario damnum inferat, tunc is actione contraria Commodati ad resarciendum damnum illatum tenetur; *l. in Commodato*, §. *Sicut, ff. Commodati, vel contra.* Licet enim a principio merae voluntatis sit commodare, et ita modum, tempus, et finem Commodati praescribere liceat Commodanti, postquam tamen commodavit ad determinatum tempus, et usum, remanet obligatus pro toto tempore, et usu concesso, nec ante ipsum potest commodatam rem revocare; *l. In Commodato* 17. §. 3. *ff. Commodati, vel contra l.* 3. *tit.* 7. ibi: « Sicut autem voluntatis, » et Officii magis quam necessitatis est, ita modum » *Commodati* finemque praescribere, ejus est, qui » beneficium tribuit. Cum autem id fecerit, idest » postquam commodavit, tunc finem praescribe- » re, et retro agere, atque intempestive usum » commodatae rei auferre, non officium tantum » impedit, sed et suscepta est obligatio inter dan- » dum accipiendumque. Geritur enim negotium » invicem; et ideo invicem propositae sunt actio- » nes, ut appareat, quod principio, ac nudae vo- » luntatis fuerat committi in mutuas praestatio- » nes, actionesque civiles... adjuvari quippe nos, » non decipi beneficio oportet; » et concordat textus *in c. Cum gratia unic. de Commodato*, ibi: « Contra eum quoque recte Commodati non agi- » tur, nisi post usum completum, cujus gratia » res fuerat commodata, cum non decipi benefi- » cio nos oporteat, sed adjuvari. »

32 Hinc tamen advertendum est, quod cum dicitur rem commodatam non posse repeti ante tempus finitum, vel usum rei expletum, pro quo fuerat res concessa; id limitari debet, nisi inopinate eveniat, ut ipse Commodans aequale damnum sit passurus, nisi rem commodatam mox repetat; non enim censetur ad talem eventum se

obligare voluisse, qui gratis commodavit, cum
quisque ex re sua magis sibi consulere voluisse
praesumendus sit, quam alteri. Azorius *part.* 3. *l.*
7, *de Commodato*, *c.* 8. *qu.* 2. *n.* 18. Molina *tract.*
2. *disp.* 294. *n.* 121. Pirbing *lib.* 3. *Decret. tit.* 15.
n. 11. Angelus *verb. Commodatum* §. 4. Sylvester
verb. eodem qu. 4. Lessius *l.* 2. *c.* 27. *n.* 17. Lay-
33 man *lib.* 3. *c.* 14. *tract.* 4. *n.* 3. Secundo contraria
Commodati actione atque ad resarciendum dam-
num secutum tenetur Commodans, quando sci-
enter alteri commodavit rem vitiosam, propter
quam Commodatarius damnum passus est; *l. in
rebus*, §. *Item qui sciens*, *ff. Commodati, vel contra*
ibi: *Qui sciens vasa vitiosa commodavit, si infusum
ibi vinum, vel oleum, corruptum, effusumque est,*
34 *condemnandus eo nomine est.* Notanter autem di-
citur, *qui sciens*, seu scienter, quia secus dicen-
dum est de ignorante, ut notat Gloss. *in cit.* §.
Item qui sciens. An autem quis scienter commo-
daverit rem vitiosam, colligendum est ex circum-
stantiis, et ubi ex circumstantiis *non* potest cer-
to colligi, et res adhuc manet in dubio, praesu-
mendum est, ignoranter fecisse, seu rem vitiosam
commodasse ignorans, et nesciens esse vitiosam;
arg. Regul. 47. *Juris in* 6. ibi: *Praesumitur igno-*
35 *rantia, ubi scientia non probatur.* Tertio, potest
interdum Commodatarius contrariam Commodati
actionem adversus Commodantem instituere ad
recuperandas v. g. impensas majores, et extraor-
dinarias, quas fecit circa rem commodatam, v. g.
in curationem equi, vel alterius animalis, seu etiam
servi commodati, et infirmati, pro cujus valetudine
recuperanda majores, et extraordinarias fecit im-
pensas. Modica vero impendia, sicuti expensae
cibariorum ad Commodatarium pertinent; habe-
tur hoc totum expressum *in l. Si in rebus* §. *pos-
sunt, ff. Commodati, vel contra.* Est communis.
36 Colligitur septimo, Commodatarium *non* teneri
de casu fortuito, quo res sibi commodata periit,
idest non teneri praestari Commodanti damnum
in re commodata causatum, v. g. ex incendio, ex
aquarum multitudine, seu naufragio, et hostium
incursu, ex praedonum impetu, et hujusmodi; *leg.
Contractus* 23. *de diversis Juris antiqui reg. in fin.
lib.* 5. *tit.* 17. ibi: *Rapinae, tumultus, incendia,
aquarum magnitudines, impetus praedonum a nullo
praestantur*; *l. Sicut vero* 5. §. 4. *ff. Commodati,
vel contra*, ibi: *Quod vero senectute contigit, vel
morbo, vel vi latronum ereptum est, aut quid simile
accidit, dicendum est, nihil eorum imputandum esse
ei, qui Commodatum accipit, nisi aliqua culpa in-
terveniat.* Concordat textus clarus *in l. Si uni certo*,
§. *Nunc videndum*, *ff. Commodati, vel contra*, *et
l.* 1. §. *Is vero*, *ff. de obligationibus, et actionibus*,
et c. Cum gratia unic. de Commodato, ibi: *Licet
casus fortuitus ..... sibi non debeat imputari.* Gloss.
37 ibid. *verb. de levissima*, *et est Communis.* Et ratio
est, quia si res casu fortuito pereat, Domino suo
perit; *l. pignus* 9. *Cod. de pignorat. act.* Dominus
autem rei commodatae est Commodator; *l. Rei
commodatae*, *ff. Commodati, vel contra.* Cum in
Commodato solus usus transferatur in Commoda-
tarium sine translatione dominii, quod remanet
penes Commodatorem, seu Commodantem, ut
fuit dictum *supra num.* 9. adeoque etc. Excipiun- 38
tur tamen communiter tres casus, in quibus Com-
modatarius etiam de casu fortuito tenetur, et
habentur expressi in *cit. cap. Cum gratia unic. de
Commodato*, ibi: *Licet casus fortuitus (nisi acci-
derit culpa sua, vel intervenerit pactum, seu in
mora fuisset) sibi non debeat imputari.*

Primus igitur casus, ut patet ex textu, est si 39
culpa Commodatarii secutus est casus infelix,
seu eventus fortuitus, ibi: *Nisi acciderit culpa sua*,
v. g. Si quis tibi vas argenteum commodavit pro
parando convivio in Civitate, tu illud transtulisti
in longinqua, ubi praedonum, vel hostium incur-
su fuit deperditum, tunc debes damnum integrum
resarcire Commodanti, textu expresso *in l. In
rebus* §. 1. *ff. Commodati, vel contra*; *et l.* 1. §.
*Sed et in majoribus ff. de actionibus, et obligationi-
bus.* Vel si quis equum tibi commodavit, ut equi-
tares ad villam, et tu duxisti illum ad bellum, ubi
occisus fuit, tunc teneris de integro damno; *l. Si ut
certo* 6. §. *Sed interdum*, *ff. Commodati, vel contra.*

Secundus casus est, si ab initio ita conventum 40
fuit, ut Commodatarius omne periculum eventus
fortuiti in se susciperet, ut patet ex verbis citati
textus, ibi: *Vel intervenerit pactum*, *qui juxta l.
Contractus ff. de R. J. et l.* 1. §. *Convenit ff. Depo-
sito*, *et Regul.* 85. *Jur. in* 6. Contractus ex con-
ventione legem accipiunt. Sic v. g. qui sibi bovem
vel equum commodari petiit, sed intuitu hostilis
incursionis timendae periculum ejus in se susce-
pit, compellitur a Judice conventionem implere,
et bovem, seu equum ab hostibus direptum resar-
cire, textu expresso *in l.* 1. *Cod. de Commodato.*

Tertius casus est, si Commodatarius fuit in 41
culpabili mora restituendi rem commodatam, ut
patet ex verbis citati textus, ibi: *Seu in mora
fuisset*, quia si quis v. g. tardasset reddere Domi-
no equum commodatum post expletum ipsius
usum, et tempus determinatum, et interim casu
fortuito periisset, teneretur is integrum damnum
resarcire Commodanti; *citat. cap. Cum gratia unic.
de Commodato, quia mora sua cuilibet est nociva*;
Reg. 25. *Jur. in* 6. Dummodo tamen mora fuerit 42
culpabilis, quia si Commodatarius justam causam
habuit differendi restitutionem equi commodati,
v. g. quia legitime impeditus fuit, quominus de-
terminato tempore, et expleto usu, ipsum equum
restitueret, casum fortuitum praestare non tene-
retur. Deducitur *ex leg. Illud* 40. *ff. de haered.
petit. l. Utique* 16. *ff. de rei vind. l. Deo eo* 12. §. *Si
post*, *ff. ad exhibend.* Pirhing *lib.* 3. *decis. tit.* 15.
num. 8. Et dummodo equus commodatus simili- 43

ter periturus non fuisset apud Dominum, si suo
44 tempore et loco restitutus fuisset. Nam si equus commodatus eodem modo periturus fuisset apud Dominom, etiamsi suo tempore, et loco restitutus fuisset; tunc morosus Commodatarius non teneretur ad compensandum damnum, quia ratione illius morae, licet culpabilis, non fuit causa interitus equi commodati, sive damni illati, siquidem equus eodem modo periturus fuisset etiam apud proprium Dominum; *leg. Si plures* 11. *in fine ff. Depositi;* Navarr. *cap.* 17. Manual. *num.* 80. Sylvester *verb. Comodatum qu.* 4. Azor. *por.* 3. *lib.* 7. *de Commodato cap.* 7. *qu.* 3. §. *quae res;* Molina *tract.* 2. *disp.* 295. *n.* 4. Lessius *lib.* 4. *de justitia, et jur. cap.* 7. *num.* 38. Engel *tit. de pastis* §. 7. *num.* 26. Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 15. *num.* 8. Reiffenstuel *ibid. num.* 32. et alii.
45 Hoc tamen est intelligendum, si Dominus non erat equum venditurus; tunc enim nihil ei deest, quia si fortassis interea Dominus equum sibi restitutum vendidisset, non apud se, sed apud alium periisset, et sic cum Commodatarius ratione suae culpabilis morae talem jacturam equi causasset Commodanti, teneretur de damno. Glossa *ad reg.* 20. *Juris in* 6. *verb. mora sua;* Pirhing *l.* 3. *decret. tit.* 15. *de Commodato sub num.* 8. Zoesius *ff. de Commodato n.* 11. et alii.

46 Datur etiam quartus casus, in quo Commodatarius praestare debet casum fortuitum, nempe si res commodata tradatur aestimata Commodatario. Glossa *in l. Si ut certo* 5. *verb. Periculum, ff. Commodati, vel contra;* Bartolus *ibid.* et alii. Et ratio est, quia Commodati non fuit aestimatio, nisi ut de illius pretio teneatur Commodatarius, si forte non restituat, nempe talem aestimationem non exigit Commodans, nisi ut de ea fiat securus in quoslibet futuros casus, aut de illius valore, si forte pereat; adeoque Commodatarius accepta aestimatione eosdem etiam casus fortuitos a se praestandos suscipit, ut Jure definitum est; *l. Si ut certo* §. 3. *ff. Commodati vel contra*, ibi: *Si forte res aestimata dato sit, omne periculum praestandum est ab eo, qui aestimationem se proestaturum recipit; l. Actio* 1. §. 1. *ff. de aestimatoria actione: lib.* 19. *t.* 3. ibi: *Æstimatio periculum facit ejus, qui suscipit: aut igitur ipsom debet interuptam reddere, aut oestimationem, de qua convenit; l. Plerumque* 10. §. 5. *ff. de jure dotium l.* 23. *tit.* 3. quia, ut ibi dicitur: *Æstimatio venditio est.*

47 Colligitur octavo, Commodatarium ad nullum damnum teneri, licet res commodata culpa nuncii, vel casu fortuito pereat, quando ipsam rem commodatam consignavit ipsi nuncio a Commodante misso cum mandato, ut ipsam repeteret, et ferret. Tunc enim ipsa res commodata Domino perit ratione mandati per Commodantem dati de consignanda re commodata ipsi nuncio ad hoc misso; textu expresso *in l. Eum, qui rem* §. *Sed et si dum, ff. hoc tit.* Secus autem esset, si nun- 48
cius, vel famulus missus fuisset tantum commonendi causa, ut res commodata restitueretur a Commodatario, sive mandato, ut per eum mitteret; tunc enim Commodatarius tali nuncio, seu famulo rem commodatam consignans non excusaretur, si casu fortuito, vel dolo, seu culpa illius nuncii res periret; Bartolus *in cit. leg. Eum qui* §. *Sed et si dum, verb. Tertio;* Pirhing *cit. lib.* 3. *tit.* 15. *de Commodato num.* 10. Reiffenstuel *ibid. num.* 35. et alii. Hoc tamen est intelligendum, 49
si nuncius ille communiter pro fideli, ac idoneo non habeatur; *arg. cit. leg. Eum, qui* 10. §. *Sed et si dum ff. loc. cit. et leg. Argentum* 20. *ff. hoc tit.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 35. Commodatarius eli- 50
gens ipse nuncium, seu famulum, per quem remittat Commodanti rem commodatam, si res commodata culpa nuncii pereat vel deterioretur, tenetur de omni damno; sibi enim imputare debet, quod talem malum nuncium, seu famulum elegerit; textu expresso *in cit. Leg. Eum qui* 10. *et leg. Sequent.* de hoc rationem reddente his verbis praecisis: *Qui non tam idoneum hominem eligit, ut recte id* (scilicet Commodatum) *perferri posset.* Et hoc est etiam intelligendum, si nuncius, seu 51
famulus a Commodatario electus communiter pro fideli, ac idoneo non habeatur; nam si Commodatarius remisit rem commodatam per servum communi opinione pro fideli, et idoneo habitum, non cogitur restituere, licet res per servi dolum, seu culpam pereat, aut deterioretur, textu expresso *in l. Argentum* 20. *loc. cit.* ibi: *Argentum commodatum si tom idoneo servo meo tradidissem od te perferendum, ut non debuerit quis existimare futurum, ut a quibusdam malis hominibus deciperetur; tuum, non meum detrimentum erit, si id mali homines intercepissent.* Et id ipsum brevius, et clarius tradit Bartolus *in Summario ibid.* his verbis: *Si res culpa nuncii perdatur, perit periculo Domini, si remittens non fuit in culpa malae electionis;* et tenet Zoesius *in Comment. ff. hoc tit. num.* 13. Azorius *p.* 3. *lib.* 7. *de commodato cap.* 8. *qu.* 1. Navarr. *cap.* 17. *Manual. num.* 185. Pirhing *loc. cit. num.* 10. Reiffenstuel *ibid. num.* 37. et alii passim.

Colligitur nono, Commodatarium in casibus 52
fortuitis v. gr. in incendio, naufragio, incursione hostium, et hujusmodi posse res suas pretiosiores praeferre, et salvare prae alienis minus pretiosis, quando utrasque salvare non posset; in tali enim casu Commodatarius eripiendo propria, quae magis pretiosa sunt, et deserendo aliena sibi commodata, quae minus pretiosa sunt, nihil restituere debet. Et ratio est, quia quilibet vir prudens, ac diligens, quae pretiosiora sunt, anteponit minus pretiosis; Commodatarius autem non tenetur facere circa alienas res sibi commodatas, nisi quod diligentissimus faceret circa proprias; *l. In*

rebus, ff. Commodati; adeoque etc. Ita Glossa *in l.*
Si ut certo, verb. eolvere facere, ff. Commodati; Abbas
in c, de Depoeito n. 2. Angelus *verb. Commodatum*
num. 16. Azorius *p.* 3. *lib.* 7. *de Commodato cap.*
7. q. 6. Lessius *lib.* 2. *de justit. et jure c.* 27. *num.*
23. *et* 27. Laym. *Theol. Moral. lib.* 3. *tr.* 4. *c.* 7.
n. 7. Pirbing *lib.* 3. *Decrst. tit.* 16. Reiffenstuel
53 *ibid. n.* 40. Engel *ibid. n.* 9. *et communis.* Si vero
res commodatae pretiosiores sint rebus propriis
ipsius Commodatarii, et in casu fortuito utras-
que salvare oequeat, tenetur Commodatarius
res alienas pretiosiores eibi commodatas salvare
postpositis propriis minus pretiosie. Et ratio est,
quia Commodatarius ex natura contractue com-
modati se tacite obligat ad exactissimam rei com-
modatae eustodiam; *lib.* 1. §. *Is quoque, ff. de ac-*
tion. et obligat. ibi: *Exactissimam diligentiam cu-*
stodiendae rei praestare compellitur; et ad eam cu-
stodiam, qualem quisque prudentissimue Pater fami-
liae rebus adhibet; l. In rebue 18. *ff. Commodati;*
sed quilibet Paterfamilias, et prudene, seu dili-
gens, quae pretiosiora sunt, anteponit minus pre-
tiosie, et vilioribus relictis, quae pretiosiora sunt
salvat, ergo etc. Ita Abbas *in cit. c.* 2. *n.* 2. *de de-*
posito; Angelus *verb. Commodatum n.* 16. Layman
loc. cit. n. 7. Sylvester *verb. Commodatum qu.* 12.
54 Reiffenstuel *loc. cit. n.* 43. et alii. Immo Commo-
datarius tenetur praeferre, et salvare ree commo-
datas relictis propriis, quaudo ambae sunt aequalis
pretiositatis, nec utraeque salvare potest; *l. Si ut*
certo §. *Quod vero, ff. Commodati,* ibi: *Proinde et*
si incendio vel ruina aliquid contigit, vel aliquod fa-
tale damnum, non *tenebitur, niei forte cum res com-*
modatas salvas facere poeeet, euas praetulit. Et ra-
tio est, quia in pari causa magis convenit Com-
modatarium, in cujus solius gratiam contractue
institutus fuit, ex fortuito casu damnum susti-
nere, quia ut Jure cautum est *in l.* 1. §. *Is quo-*
que, ff. de actionibus, et obligationibue. Nec ei (*Com-*
modatario) *sufficit eam diligentiam adhibere, quam*
suis rebus adhibet; et tenet Sylvester *verb. Com-*
modatum qu. 12. sic dicens: *Sed ei erant pretioei-*
tatis, ei Commodatum factum est causa sui (*Com-*
modatarii), *non poteet praeferre euas.* Lessius *lib.*
2. de juetit. et jure cap. 27. *num.* 29. Layman *l. cit.*
n. 7. Pirbing *lib.* 3. *decr. tit.* 16. *n.* 18. Reiffen-
55 stuel *ibid. n.* 42. et alii. Commodatarius, si in
casu fortuito omnes res salvare non potest; po-
test praeferre res suas si utiles sint, et ipeas sal-
vare, relictis rebus Commodantis, quando Com-
modatum factum est in gratiam eolius ipsius Com-
modantis; *l. Si ut certo* §. *Interdum, ff. Commoda-*
ti, l. Quod Nerva in fin. de depoeito; et tenet ex-
presse Sylvester *verb. Commodatum qu.* 12. et alii.
Sic etiam potest Commodatarius ree suae prae- 56
ferre, et salvare prae rebus commodatis, quando
utrasque salvare non potest, etiamsi Commoda-
tum factum sit in gratiam utriusque, ut tenet
similiter Sylvester *loco citato* bis praecisis ver-
bis: *Si vero gratia utriusque, similiter potest prae-*
ponere euae, quia caeterie paribus, debet plue se, et
eua diligere, quam alium, et aliena; et Glossa *in*
l. Si ut Certo §. *quod vero ff. Commodati, verb. sal-*
vas facere; Bartol. *ibid.* et favet multum Abbas
in cap. 2. n. 2. *de depoeito;* Reiffenstuel *tit.* 16. *n.*
42. et alii.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Si pluribus simul res commodata sit, contra 57
singulos in solidum actio Commodati datur, nisi 58
aliud placuerit ab initio, ut placuit dum conve-
nit, ut res commodata esset pluribus periculo
communi, idest ut unusquisque praeetaret par-
tem. *L.* 21. §. 1. *ff. Commodat.*

Deficiente vero conventione hac, singuli tenen- 59
tur in solidum, ita ut duo quodammodo rei ha-
beantur, et si alter conventus praestiterit, libe-
retur alter, electione Commodanti tributa, quem
convenire velit. *L.* 5. §. *ultim. ff. eodem* junctis
lib. 3. *et lib.* 11. *ff. de duobus Reis constituend.* ni- 60
si unus solus pro re commodata eibi furto sub-
ducta, egerit furti, permittente secundum jus
novissimum Commodante, et furti actioni renun-
ciante; tunc enim si alter conveniatur, qui furti
non egit, et paratus sit periculo suo conveniri
alterum, qui agendo furti lucrum ex re com-
modata sensit, audiendus et absolvendue eet. *L.*
7. princip. ff. eodem pariter titulo.

Quin et si ex duobus ejusdem rei Commoda- 61
tariis unus rei in solidum restituendae faculta-
tem habeat, aequum haud est, alterum de rei re-
stitutione conveniri; et quum plures haeredes 62
sunt ejusdem Commodatarii, unus vero ipsorum
totam rem possidet, atque ita solidae rei restitu-
endae facultatem habet, solus is damnari debet,
quaei hoc conveniat arbitrio boni judicis: uti et 63
tunc quum unus eorum non ex defuncti, sed pro-
prio facto hac actione interpellatur, licet alioquin
ita jus eit, ut haeredes Commodatarii singuli pro
ea tantum parte, qua haeredes sunt, conveniri de-
beant. *L.* 3. §. 3. *L.* 17. §. 2. *ff. d. tit.*

COMMUNIO

SUMMARIUM

1. Communio populi infra Missam non est de praecepto. — 2. Ex justis causis prohiberi potest. — 3. 4. De Communione sub utraque specie apud Graecos. — 5. Communionis Paschalis tempus prorogatur pro incolis Serviae.

—6 Ad primam Communionem admitti non debent pueri in doctrina christiana non satis educti. — 7. Alia ad rem. *Remissive.*

1 Communio populi infra Missam non est de
praecepto. Benedict. XIV. *tom.* 1. *Constitut.*
2 64. incip. *Certiores.* Et justis ex causis pro-
hiberi potest. Idem *ibid.* (*)
3 Communio sub utraque specie toleratur pro
Graecis, ubi viget consuetudo. Idem *Constit.* 57.
4 incip. *Et si Pastoralis* §. 6. Quae tamen consue-
5 tudo alibi introduci prohibetur. Idem *ibid.* Com-
munionis Paschalis tempus prorogatur pro inco-
lis Serviae. Idem *Constit.* 39. incip. *Inter omnige-
nas* §. 21. Ad primam Communionem admitti non 6
debent pueri in Doctrina Christiana non satis
edocti. Idem *Const.* 42. incip. *Et si minime* §. 9.(**)
Alia ad rem, vide verb. *Eucharistia* n. 40. 41. 7
42. verb. *Missa art.* 11. *a n.* 7. *ad* 46. *et art.* 14.
n. 22. 23. nec non *decreta S. R. C.*

(*) Vide opus Neapoli an. 1774. editum hoc titulo: *Dissertazione Teologica Critica del P. F. Giuseppe Maria Elefante Maestro in Sagra Teologia nella Provincia di Puglia, detta di S. Tommaso dell' Ordine de' Predicatori in risposta all' Anonimo Italiano Autore del Catechismo sulla Communione dell' Augustissimo Sagrificio della Messa* cujus quidem Anonymi Catechismum, et caetera Opuscula, quibus traditam in Catechismo opinionem indicatae Benedicti XIV. Constitutioni adversam, et cum recepta in Ecclesia disciplina pugnantem, tueri nitebatur, sacra Indicis Congregatio proscripsit. Consulito Indicis novissimi librorum prohibitorum Appendicem tertiam verb. *Communione del Popolo nella Messa. (Edit. Barbiell.)*

(**) Olim vox isthaec non eadem notione accipiebatur, ut nunc visitur; nunc enim vulgari acceptatione vox isthaec redacta est ad solam Eucharistiae perceptionem designandam. Atqui antiquitus multo latius vocis praedictae significatu protendebatur; quod vel ex eo luculentissime patet, quod olim Poenitentes recipiebantur, aut admittebantur ad Communionem, cum tamen ipsis Eucharistiam sumere nondum liceret. Itaque vox *Communio* designabat omnem consuetudinem, ac societatem, quam fideles invicem habebant, sive in rebus Sacris, sive in aliis, quae ad humanae vitae necessitatem pertinebant; et Jus istud *Communionis* situm erat in omnium istorum participatione. Unde *Excommunicati dicebantur*, qui omnibus hisce in poenam criminis privabantur, atque a communicatione cum caeteris fidelibus etiam in rebus civilibus excludebantur; quod ex antiquis Canonibus evidentissime demonstrat Albaspinaeus *Observat. Ecclesiast. lib.* 1. *Observat.* 1. atque satis luculenter innuitur in *cap. Nuper* 29. *de Sentent. Excommunicat.* Hinc divisio illa in Communionem *Laicam et Ecclesiasticam*, de qua jam antea dictum est. Hinc etiam *Peregrina Communio*, qua plectebatur in Clericos contumaces, et qua ejecti a Clero, atque expuncti ex albo caeterorum Clericorum cum iisdem communicare prohibebantur, et sui criminis poenas hac ratione luere cogebantur, donec resipiscerent. Vide laud. Albaspinaeum *loc. cit. Observat.* 3. Hinc etiam illud *communicare sine Oblatione* erat, cum quis ex Poenitentibus ad societatem cum caeteris fidelibus in precibus admittebatur; sed ex ejusdem manibus munera, et oblationes recipere interdictum erat, quemadmodum et Eucharistiae perceptione privabatur. Qua de re fuse idem Albaspinaeus *loc. cit. Observat.* 6. *et lib. II. Observ.* 25. Vide etiam hanc in rem *Observat.* 8. *ejusd. lib. II.*

COMMUTATIO LEGATORUM PIORUM

VIDE VERB. *LEGATUM A NUM.* 143. *AD* 165.

COMOEDIÆ

ARTICULUS ROMANI THEOLOGI

SUMMARIUM

1 De Comoediarum origine. — 2. Sancti Ecclesiae Patres unanimi consensu Comoedias improbarunt. — 3. Interdicta quoque hujusmodi spectacula a Conciliis fuere sub gravissimis poenis. — 4. Hujus prohibitionis causa affertur. — 5. An ea seclusa Comoedias Patres interdixerint. —6. Si Comoediae inhonestae, turpes obscenaeque sint, nefas Christianis est repraesentare, vel audire.—7. Actores, cooperantes, spectatoresque gravis culpae sunt rei.—8. 9. Approbatur censura Benedicti XIV. in Auctorem.—10. Animadversiones Auctoris in Articulum Romani Theologi. — 11. Comoedi sunt infames, at irregulares. — 12. Alia de Comoediis. *Remissive.*

DE COMOEDIARUM APUD CHRISTIANOS USU, ET QUAENAM LICITAE, QUAENAM VERO ILLICITAE, PATRUM, THEOLOGORUMQUE AUCTORITATE COMPROBENTUR.

1 Comoediae a superstitiosis gentibus originem trahunt, et primum apud Graecos, deinde apud Romanos usurpatae fuerunt. Veluti moribus, ac publico bono noxias improbavit Plato *lib. de Republica,* ac damnarunt etiam nonnulli Romanorum sapientes. De earum origine, vicissitudine, et mutationibus egregie scripsit Vir cl. Jo. Antonius Bianchi Ordinis Minorum de Observantia in Opere nomine *Laurisii Past. Arc.* Romae vulgato anno 1753. Vide praefationem ejusdem Operis.

Sancti Ecclesiae Patres unanimi consensu Co- 2
moedias improbarunt, atque uno omnes ore clamarunt vetitum Christianis esse, non solum Acto-

res, sed etiam spectatores in Comoediis esse. Patrum hac de re sententias collegit, et accurato recensuit omnes P. Daniel Concina in Opere de spectaculis Theatralibus, easque indicaverat antea Natalis Alexander in *Hist. Eccles.* 4. *Saeculi cap.* 6. *art.* 3. atque inter alios inculcaverat Hieronymus Florentinus Congr. Matris Dei Theologus in Opere inscripto *Comoedo-Critic etc.* ubi observat, nuncupatas a Patribus fuisse *sacrarium Veneris, impudicitiae consistorium, Daemonum inventum, pudoris publici lupanarium, obscoenitatis magisterium, scholam foeditatis, et lasciviae et fornicationis gymnasium, intemperantiae, et inhonestatis exemplar.*

3 Interdicta quoque hujusmodi spectacula a Conciliis fuere sub gravissimis poenis. Vide Concilium Illiberitanum *Canone* 62. *et* 67. Arelatense 1. *Canone* 5. Carthaginense 3. *Canone* 2. Carthaginense 4. *Canone* 88. Concilium Africanum *Canone* 28. *vel* 61. secundum Codicem Canonum Ecclesiae Africanae, Arelatense 2. *Canone* 20. Trullanum *Canone* 51. Cabilonense 2. *Canone* 20.

4 Cum apud Gentes superstitiosa essent hujusmodi spectacula, quod in falsorum Numinum obsequium plerumque fierent, ac etiam obscoenitatis plena essent, facile intelligere est, qua de causa ab antiquis Patribus, et Conciliis tam severe

5 Christianis prohiberentur. Num vero iis etiam seclusis, theatralia spectacula, atque Comoedias Patres interdixerint, quaestio inter Theologos est. Natalis Alexander loco supracitato, et docti quamplures Galli Theologi, atque P. Concina, tum in laudato Opere, tum in alio italico deinceps scripto, opinantur omnem omnino Comoediam Patres damnasse veluti Christianae professionis inimicam. Atque inferunt, Christianis omnibus illicitum esse spectaculis hujusmodi interesse, iisque delectari, et contra solemne illud foedus agere, quod cum Deo in Baptismi susceptione inierunt, abrenunciando *Satanae, et omnibus operibus ejus, et omnibus pompis ejus.* Satanae enim abrenuntiatione, inquiunt, Christianos profiteri idolatriae detestationem, abrenuntiatione operum Satanae, detestionem eorum omnium, quae naturae, ac Dei lege prohibita sunt, haec enim cum peccata sint, opera Diaboli dicuntur; abrenuntiatione denique pomparum Satanae, detestationem illarum rerum atque functionum, quae vanitatem, concupiscentiam oculorum, concupiscentiam carnis, et superbiam vitae foveant, et excitent. Ita enim professionem in Baptismo factam explicari a pluribus antiquis Patribus ostendit Concina in Operibus supra citatis; ubi laudat Tertullianum *lib. de Spectaculis c.* 25. Cyrillum Hierosolymitanum *Cathechesi* 1. Jo. Chrysostomum *hom.* 21. ad Populum Antiochenum, Ephreemum Syrum, Caesarium Arelatensem, aliosque. Contra vero Florentinius supracitatus, Manzius, Ludovicus Antonius Muratori, Scipio Maffejus, ac noster Joannes Antonius Bianchi, aliique quamplurimi contendunt, non omnes omnino Comoedias improbatas a Patribus fuisse, sed eas tantum, quae superstitione, et obscoenitate, aliisque defectibus scaterent, qui morum innocentiae adversarentur. Id enim unico ex modo, quo Sancti Patres loquuntur, argumentari potest, ut vel ex ipsis nominibus colligere est, quibus nuncupatas ab ipsis Comoedias, diximus. Si enim Comoediae argumentum morale sit, et honestum, quod nil morum innocentiae adversum habeat, nil in eis occurrit, per quod dici possit *sacrarium Veneris, et impudicitiae consistorium,* atque alias hujusmodi appellationes habere, quibus detestatae a Patribus Comoediae nuncupantur. Audiatur Florentinius supracitatus, qui conclusionem primam ita proponit: « Licet » sine peccato componere Comoedias, in quibus » argumentum est vel indifferens, vel honestum, » et ad ejus repraesentationem nulla adhibentur » vel facta, vel verba illicita, et immodesta, seu » etiam alicui nociva. Licet etiam eodem modo » Actoribus illas recitare, et auditoribus interesse; habito tamen respectu, et adhibita debita moderatione quoad circumstantiam loci, » temporis, et personarum. Haec Conclusio est » S. Thom. 2. 2. *qu.* 168. *art.* 2. *et* 3. et omnes » illam defendunt tamquam communem.» Nec rem demonstratu difficilem arbitror. Fac enim, in Comoedia rem sacram exhiberi, morale argumentum esse, nil vero in Actoribus occurrere, quod vitia foveat, sed omnia ad vitii detestationem, virtutisque commendationem ordinata esse, juxta artis Poeticae regulas, quid in ea deprehendas Christianis illicitum? *Officium Histrionum,* inquit S. Thom. loc. cit. *quod ordinatur ad solatium hominibus exhibendum, non est secundum se illicitum: nec sunt in statu peccati, dummodo moderate ludo utantur, idest non utendo aliquibus illicitis verbis, vel factis ad ludum, et non adhibendo ludum negotiis, et temporibus indebitis.* Atque ludum hujusmodi pertinere ad virtutem Eutrapeliae post S. Thomam tradidere S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 2. §. 2. *Sum. Theol.* Card. Cajetanus, Sylvester, aliique. Si ergo Comoedia ratione argumenti honesta, vel indifferens sit, ac loco, tempore, congruis personis, et gestis, ac verbis honestis exhibeatur, quid in ea erit ab illo Histrionum ludo diversum, per quod illicita fiat? Numquid Theatrales pompae? At hae natura sua malae non sunt, sed indifferentes, et ad solatium hominibus exhibendum aptae quam maxime sunt. Res autem indifferentes licito ad humanae conversationis solatium adhibentur, ex eodem S. D. loco citato. Dicent fortasse, delectare has homines, atque vanitatem fovere. At delectatio ex licito ludo, quae recto fine percipiatur, vetita homini Christiano non est. Neque pompae, quae honestam Comoediam exornent, vanita-

tem homine Christiano indignam fovent. Si enim hae licitam, atque honestam animae recreationem pariant, ac delectationem, quae ad Comoediam illam attentionem conciliet, quae optimis morum praeceptis instructa sit, cujusque finis sit homines ad vitii detestationem, atque virtutem sectandam movere, et allicere, non video, quid in illis pompis reprehendi valeat: si peccatum non sit penes sumptus aliis Christianis virtutibus contrarios, de quibus in praesentia non disputamus. Hoc in sensu Auctores, qui licitum Theatrum propugnant, Diaboli pompas esse Comoedias negant.

6 Si Comoediae inhonestae, turpes, obscoenaeque sint, nefas Christianis ést, easdem repraesentare, vel audire. Inhonestae dicuntur, quae vel quidpiam continent morum praeceptis contrarium, vel turpes, obscoenasque res exhibent, vel obcoenis verbis, aut actibus exprimuntur. Hae malae sunt, atque illa etiam naturae lege prohibitae, qua scandalum prohibetur. Non solum enim praeceptis illis contrariae sunt, quae inhonestos, ac turpes actus prohibent, sed etiam occasiones sunt ruinae spiritualis proximi, cum inhonesti, turpes, obscoenique actus, fabulis, aut verbis ad inhonesta, atque turpia eo fortius homines alliciant, et trahant, quo vividius, ac majori cum apparatu exhibeantur. Hinc nemo negat, graviter peccare Actores, qui hujusmodi spectacula exhibeant. Non solum enim publice ac palam rei operam dant illicitae, atque turpi, sed etiam actionem exercent, quae in Spectatoribus pravos affectus, et gravia peccata natura sua excitat, atque parit. Et sane si prava colloquia, et studiosa pravorum librorum lectio, praesertim dum coram multitudine fiant, excusari a gravi culpa non possunt, quis excusabit a gravi culpa publicam fabulae repraesentationem, inter Theatri pompas, et apparatus, a gravi peccato? Haec enim fortiora sunt ad vitia incitamenta.

7 Sic Actores, cooperatores, spectatoresque gravis culpae sunt rei. Nam et ii in actionem illam moraliter influunt, quae natura sua nata est depravare hominum mores, ut manifestum est. Actores voco, qui composuere Comoediam, cooperatores, qui mimos, ac mimas, saltatoresque dirigant, mercede illos conducant, vel alia praestent ad operam conducentia. Ad spectatores quod attinet, praeterquam quod approbant rem illicitam, et solvendo pro audiendis, inspiciendisque Comoediis pretio, morales illius causae dicuntur, quia pretii solutione ad operam illicitam exercendam venales mimos movent, periculo etiam peccandi sese exponunt, atque alios exemplo suo in hujusmodi periculum trahunt. Qui vero se libere exponit occasioni peccandi, etsi non peccet, gravis culpae reus est, ex Theologorum omnium sententia. (*)

Atque hinc facile patet, quam aequa censura 8
sit sapientissimi Pontificis Benedicti XIV. qua in Opere *de Synod. Dioeces. lib.* 11. *c.* 10. ita Auctorem nostrum reprehendit: *Nimis porro laxa, ne dicam aperte erronea, et scandalosa est doctrina, quam tradit Lucius Ferraris in sua Bibliotheca Canonica tom. 2. verb. Clericus art. 4. n. 17. edit. 1. ubi etsi fateatur, non esse Clericis permittendum comicos agere, seu Comoediarum actores esse, attamen a gravi culpa eosdem absolvit Comoedias spectantes quantumvis turpes, atque obscoenas, dummodo ex illarum auditione nullum sibi imminere praevideant probabile periculum lapsus eorumque praesentia nullum in Populum ingerat scandalum.* Verum, ait, si Comoediae audiantur ob solam vanam curiositatem absque periculo probabili lapsus, etiamsi res turpes repraesententur, et modus repraesentandi sit turpis, probabilius est, non esse peccatum mortale, cessante scandalo, quod modo videtur cessare, et non esse, quia frequentissimum est Clericos Comoediis interesse. *Quis est, qui non intelligat, rerum obscoenarum vel solam narrationem pravos animi motus in audientibus excitare, eosque sensim ad interitum disponere, juxta illud Apostoli effatum* 1. ad Corinth. 15. Corrumpunt mores bonos colloquia mala? *Qua igitur ratione, quo pacto evenire poterit, ut suae spiritualis ruinae periculum declinet, qui earumdem turpium rerum theatrali intersit repraesentationi, quae plus certe efficacitatis habent ad spectatorum mentes perturbandas, animos commovendum, et tandem ad peccatum inducendum? Quocirea etiam mollioris ethices sectatores ejusmodi Comoedias damnant, et nedum Clericos, sed laicos quoque eas inspicientes vix umquam gravem culpam evadere, communi calculo docent cum D. Thoma* in 4. *dist.* 16. *qu.* 3. *art.* 2. *quaestiunc.* 2. Ad secundam quaestionem dicendum, quod hujusmodi spectacula, si sunt rerum turpium, et ad peccatum provocantium, studiosa eorum inspectio peccatum est, et quandoque in eis tanta potest libido adhiberi, ut sit etiam mortale: unde a tali inspectione omnes se arcere debent.

Pallinodiam Lucius cecinit, ut legere est in Bi- 9
blioth. Sed tot ibi congerit Probabilistarum auctoritates ad se excusandum, ut suspicari possit, voluisse hac via ostendere, recitatam ab ipso opinionem, Pontificia probabiliorem, ac plausibiliorem esse, praesertim iis, qui ex numero auctorum opiniones metiuntur. Ne vero hujusmodi apparatu lectores decipiantur, observandum hic duximus: 1. Summo Pontifici, dum pronunciavit laxam hanc opinionem, exploratas jam fuisse probabilistarum sententias, atque etiam has censura perstrinxisse.

(*) Dignum est, quod legatur Opusculum Italico idiomate Romae in Typographia Palearíniorum An. 1754 impressum cui titulus: *Consultatione Teologico-Morale se Chi interviene per necessità ai Teatri publici vi possa intervenire lecitamente, e in qual maniera.* (*Edit. Barbiell.*)

2. Turpes et obscoenas Comoedias eas esse, quas Patres supracitati damnarunt, ac opera, pompasque Diaboli dixerunt, quibus Christiani abrenunciarunt in receptione Baptismi. 3. Plura Concilia non solum antiqua, sed etiam recentia sub excommunicatione, aliisque Ecclesiasticis poenis turpes obscoenasque Comoedias populo interdixisse. 4. Denique rationes *num.* 6. a nobis allatas satis ostendere, turpes Comoedias naturae esse lege prohibitas ac graviter peccare tum actores, tum spectatores illarum. Haec omnia perspecta, atque rite examinata fuere a Sapientissimo Pontifice Benedicto XIV. dum censuram in hanc Probabilistarum opinionem tulit.

Ajunt recensiti a Lucio Probabilistae, abolitos contraria consuetudine esse Canones, quibus Clerici Comoediis interesse prohibentur, atque hos ab omni culpa excusari, *quia frequentissimum est Clericos Comoediis interesse.* Numquid vero licita usu et consuetudine fieri potest actio naturae lege prohibita, atque ad ruinam animae spiritualem contendens? Hujusmodi vero est repraesentatio, atque auditio turpis obscoenaeque Comoediae, ut supra diximus. Rursus si Clerici spectatores sint, homines scilicet in Dei sortem vocati, sacro Altari addicti, ac illius status, in quo ad altioris virtutis gradum adstringuntur, quis eos a gravi culpa excusabit, dum libere peccandi occasioni sese exponant; dum turpem, obscoenamque operam praesentia sua probent, et dum alios exemplo suo ad id alliciant, et provocent? Numquid contraria consuetudine debitum tolli potest, quod ex proprii status obligatione enascitur; ac licita fieri actio, quao maximo indecens proprio statui sit? Hujusmodi vero sunt turpes, obscoenaeque Comoediae ad Clericos comparatae.

Audiant hic benigniores Casuistae Sancti Caroli Borromaei sententiam a tot deinceps Pastoribus in suis Ecclesiis inculcatam. In Concilio 3. Provinciali Mediolanensis Ecclesiae haec statuit, quae legi possunt in Actis ejusdem Eccl. *par.* 4. *pag.* 400. « Publicorum peccatorum illecebras, quas » homines depravatae consuetudinis errore dece» pti pro nihilo putant, concionator perpetuo re» prehendat .... spectacula, ludos, lubricasque » res id generis; quae ab Ethnicorum moribus » originem ducunt, disciplinaeque Cristianae ad» versantur, perpetuo detestabitur, execrabitur. » Demonstrabit incommoda, publicasque aerum» nas inde in Christianum Populum emanare. In » quam sententiam valde Populum confirmabit » argumentis, quae viri gravissimi Tertullianus, » Cyprianus Matryr, Salvianus, et Chrysosto» mus afferunt. In eoque argumenti genere nul» lum aliud omittet, quo tanta corruptela extir» petur. Choreas, saltationes, ac tripudia, e qui» bus mortiferae cupiditates excitantur, de sug» gestu saepe graviter reprehendet, atque insectabitur. Scenicae, personataeque actiones, unde » tamquam e quodam seminario semina malefacto» rum, ac flagitiorum pene omnium existunt, » quam a Christianae disciplinae officiis abhorrea» tes, quam valde cum paganorum institutis con» venientes atque Diaboli astu inventae omni offi» cio a Populo Christiano exterminandae sint, qua » maxima poterit religiosa contentione aget. Om» nem in muliebri vestitu luxum, candatas vestes, » superbum ornatum, deformem illam ornandi » speciem, muliebres fucos, ac pigmenta, caetera» que ad mollitiem, atque adeo ad libidinis inci» tamentum foede excogitata, omni persuasionum » vi, et argumentorum quasi telis oppugnabit. » Quae multa subministrabunt magni illi Eccle» siae viri Cyprianus Martyr, Augustinus, et » Ambrosius in primis. »

ANIMADVERSIONES AUCTORIS

In hoc Articulo de Comoediis a se de novo addito, immerito exaggerat R. Theologus contra ea, quae a me tradita in prima Editione in verb. *Clericus art.* 4. retractaveram jam in *Supplemento* ad idem *verb.* in editionibus posterioribus, ubi post adductos Auctores, quos fueram secutus, tandem sub *num.* 31. ingenue subdidi: sed quidquid de illis, praevio recessu a sequela ipsorum, quod scripsi *loc. cit. num.* 17. *et* 18. expunctum penitus volo. Unde cum ibi clarissime mentem meam aperuerim, et in claris nulla admittatur interpretatio ex communi post Gloss. in *c. Quum dilectus* 8. *de consuetudine, verb. nec juri communi*, et colligitur ex *l. Licet Imperator* 74. *de legat.* 1. et *l. Ille, aut ille*, 25. *de legat.* 111. nescio quo animo voluerit falso interpretari mentem meam jam aperte manifestatam, eamque torquere in sensum obliquum, et a veritate aberrantem. Voluisset potius serio perpendere propositionem meam, et invenisset illam, prout a me traditur, restrictam, ac modificatam quatuor illis adjectis conditionibus, non tantopere, ut exaggerati, pugnare cum auctoritatibus, aliisque a se ibi adductis. Praeterquam quod debuerat animadvertere criticus Theologus, quod Benedictus XIV. immortalis memoriae Pontifex, in sua censura loquitur ut merus Doctor privatus, ut ipsemet testatur in praefatione primi sui tomi de *Synodo Dioecesana* §. *Prima hujus Operis* praecisis his verbis: At ubi neque a Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris, neque a Nobis in Bullario, aut alibi Apostolica auctoritate quidquam definitum est, ac generaliter omnibus in rebus, quibus nullum ex publica auctoritate pondus accessit, nihil nos definire, ac veluti decretorium exhibere intendimus... libentique animo subscribimus doctrinae Scriptoris egregii Melchioris Cani, qui *lib.* 6. *de locis theologicis*, *cap.* 8. *in responsione ad nonum argumentum*, de libris agens, qui a Sum- 10

mis Pontificibus conscripti publicantur, haec ait: *Cum edunt libros de re qualibet Romani Pontifices, sententiam suam ut homines alii docti exprimunt, non tamquam Ecclesiae Judices de Fide pronunciant.* Magnus ille Praedecessor noster Innocentius IV. Commentaria sua in Libros Decretalium scripsit, quum summum Pontificatum gereret... Neque profecto Innocentius hoc sibi unquam arrogavit, quidquid in eo opere scripsisset, pro re definita haberetur, sed facile passus est opiniones suas, quas tamquam privatus Doctor proposuerat, ab aliis Doctoribus oppugnari, ut patet ex ipsa, quam citavimus, illius vita, multoque magis ex ea, quam sibi amplissimam hac in re licentiam sumpserunt Canonistae, dum sententias ab Innocentio suis in Commentariis insertas saepe deserere, et in alia omnia ire non dubitarunt. Haec ille ad literam; quae si attendisset Theologus noster, tam acri stylo forsan non perstrinxisset, quae tradideram opportunis jam restrictionibus moderata.

11 Comoedi sunt infames, et irregulares; vid. verb. *Infamia n.* 11. et verb. *Irregularitas art.* 1. *n.* 11. vers. *Octava.*

12 Alia de Comoediis; vid. in verb. *Clericus, art.* 4. *n.* 16. et verb. *Luxuria n.* 87.

COMPENSATIO

SUMMARIUM

1 Compensatio quid sit — 2. Compensatio, si debitae adsint conditiones, est licita. — 3. Ad hoc, ut Compensatio occulta sit licita, requiruntur plures conditiones. Et prima est, ut debitum sit certum. — 4. Secunda, ut debitum sit strictum, et proprie dictum debitum. — 5. Tertia, ut res non possit alia via recuperari, vel saltem non absque notabili molestia. — 6. Quarta, ut non fiat Compensatio in re alterius, sed in re ipsius Debitoris. — 7. Quinta, ut fiat sine periculo scandali, seu sine periculo damnificandi tertium. — 8. Sexta ut fiat sine periculo damnificandi ipsum debitorem, vel ejus haeredes. — 9. Septima, ut in Compensatione non plus accipiatur, quam revera debetur. — 10. Octava, ut fiat sine praejudicio tertii. — 11. Affertur ad id exemplum. — 12. Affertur ad id aliud exemplum. — 13. Pro foro externo varia sunt dubia a Jure excepta, in quibus Compensatio non potest fieri, etiamsi adsint conditiones requisitae ad occultam Compensationem, et alia via talia debita obtineri nequeant. — 14. Primo, Creditor, quoad rem apud se depositam a debitore, non potest in foro externo Compensationem facere. — 15. Secundo, Creditor quoad rem sibi commodatam a debitore non potest in foro externo Compensationem facere — 16. Licet enim varii hoc negent de Commodato, et concedant solum de deposito, tamen est utrobique par ratio. — 17. Tertio, Creditor non potest in foro externo Compensationem facere in rebus sui debitoris, quas inique ex furto, rapina, fraude, et spolio occupat. — 18. Quarto, Creditor non potest in foro externo Compensationem facere in rebus, quas ex causa vectigalis, vel tributi debet Principi, vel Reipublicae sibi debitrici. — 19. Pro foro tamen interno, seu conscientiae supradictorum debitorum exceptio locum non habet, sed licite potest fieri Compensatio occulta etiam in omnibus dictis casibus. — 20. Famuli, et famulae domesticae non possunt occulte heris suis surripere ad compensandum operam suam, quam absque certa, et evidenti cognitione majorem judicant salario, quod recipiunt. — 21. Affertur ratio. — 22. In propositione ad id damnata includuntur non solum famuli, et famulae domesticae, sed etiam omnes illi, qui pro mercede, et salario operas, et servitium praestant. — 23. Si vero non solum probabiliter, sed certo, et evidenter constat mercedem, seu stipendium famulis, vel aliis stipendio conductis, ac servientibus personis ex justitia debitum esse minus justo, tunc eis licitum est uti occulta Compensatione — 24. Sic etiam licita est occulta Compensatio, quando certum est, quod famulus invitus occupatur in aliis, ad quae non est conductus; nec datur ei stipendium, quod juxta servitii proportionem ab aliis communiter dari solet. — 25. Item licita est occulta Compensatio, quando herus, vel stipendium promissum integre non solvit, vel si solvit, solvit in materia inferiori, ex qua famulus damnum patitur. — 26. Item licita est occulta Compensatio, si famulus fuerit invitus a Domino coactus dolo, minis etc. ad serviendum pretio minori infimo justo, vel pretio minori eo, quod communiter dari solet aliis talia servitia praestantibus. — 27. Confessarii satis caute procedere debent cum se occulte compensantibus, et firmiter in praxi tenere, quod nisi evidenter, certo, et indubitanter constet stipendium, seu salarium esse injustum, nunquam liceat famulis, aliisque mercede conductis, occulta Compensatio. — 28. Nec in judicando, an stipendium, seu salarium sit evidenter, certo et indubitanter injustum, standum est judicio famulorum. — 29. Imo, nec quantum ad hoc standum est judicio cujusvis obvii mediocriter docti Confessarii; sed debet inquiri vir valde doctus, multumque prudens, ac peritus in rebus similibus. — 30. Advertendum enim est, an adsint alii, qui pro tali vili stipendio parati sint tale servitium praestare. — 31. Item advertendum est, an tale servitium sit aliunde compensatum, v. g. per favores, per protectionem, per spem promotionis, et hujusmodi. — 32. Item advertendum est, an famulus se potius ad inserviendum obtulerit, et Dominus sui servitii parum, aut nihil indiguerit, et potius in gratiam ejusdem ad servitium receperit. — 33. Item advertendum est, an famulus conductus, ab initio contractus cesserit juri suo ad majus stipendium, et se contentum declaraverit stipendio convento. — 34. De Compensatione occulta. *Remissive.* — 35. Compensatio unde profluxerit. — 36. 37. De effectu Compensationis. — 38. 40. Locum sibi vindicat Compensatio in processu executivo, et post rem judicatam in termino executionis. — 41. Ante omnia autem praesupponitur debitum utrinque liquidum. — 42. Quoad vero sistendum cursum usurarum datur etiam Compensatio cum credito certo. — 43. 45. An alius pro alio recte compenset. — 46. 48. An cessionario obstet Compensatio, quae obstabat cedenti. — 49. De Compensatione. *Remissive.*

1 Compensatio est debiti, et crediti inter se contributio; *l. Compensatio* 1. *ff. de Compensationibus lib.* 16. *tit.* 2. et secundum Polman. *Breviar. Theol. part.* 2. *n.* 413. *Compensatio est rei unius per alteram adaequatio, et tantidem refusio*, et lit. v. g. cum quis tibi debet centum scuta, et illa nequis via ordinaria recuperare ab eodem debitore, in occulto surripis totidem scuta; vel si debitor ejusdem occultus existas, solutionem in aequivalenti non praestes. Et haec Compensa- 2

tio, si debitae adsint conditiones, est licita; *l.*
Postquam 21. *ff. de compensationib.* ibi: *Placuit inter*
omnes, id quod invicem debetur, pro jure compen-
sari; l. ideo 3. *ff. de compensationib.* ibi: *Compen-*
satio necessaria est, quia interest nostra potius non
solvere, quam solutum repetere. Compensatio enim
ad instar solutionis accipitur, ut constat *ex l. Si*
debitor, ff. Qui potiores in pignore, ubi dicitur:
Nihil interesse solverine aliquis, an compensaverit;
et ex leg. 76. *de verborum significat.* ubi dicitur,
dedisse etiam eum intelligendum esse, qui compensavit.
Et sic tenet Glossa *in cap. Jus gentium* 9. *dist.* 2.
verb. Sedium, Divus Thomas 2. 2. *quaest.* 16. *art.*
5. *ad tertium*, Abbas *in c. Sicut* 29. *num.* 14. *et*
15. *de Jure jurand.* Silvester *verb. Furtum q.* 13.
Navarrus *in Manual. c.* 17. *num.* 112. Engel *lib.* 3.
decret. tit. 23. *et* 16. Reiffenstuel *ibid. num.* 57. Lay-
man *lib.* 3. *tract.* 3. *part.* 1. *capit.* 1. *num.* 9. et
communis aliorum; et ratio est, quia Jure naturali,
et gentium licitum est ex rebus debitoris sibi sa-
tisfacere, seque indemnem reddere, quando aliter
3 solutionem obtinere quis nequit. Ad hoc autem,
ut sit licita Compensatio occulta, requiruntur se-
quentes conditiones. Prima, ut debitum sit certum,
idest, ut moraliter certo constet rem esse tuam,
aut tibi ex justitia deberi; *l.* 4. *de compensat.* In
dubio enim melior est conditio possidentis; *Regul.*
4 65. *Juris in* 6. Secunda, ut debitum sit strictum,
et proprie dictum debitum, idest quod sit res de-
bita ex justitia, et non solum ex convenientia, et
gratitudine, nam haec non inducit stricte, et
5 proprie dictum debitum. Tertia, ut res non possit
alia via recuperari, vel saltem non absque nota-
bili molestia, aut expensis, vel amissione favoris,
aut benevolentiae, sive jactura honoris, ut v. g.
si debitum sit quidem certum, et strictum, sed
desint probationes; vel si habeantur, sine gravi ta-
men metu nequeant produci; *l.* 13. *ff. Quod metus*
causa.

6 Quarta, ut non fiat Compensatio in re alterius,
sed in re ipsius debitoris, nam si fieret Compen-
7 satio in re alterius, tertius ille gravaretur. Quinta,
ut fiat sine periculo scandali, seu sine periculo
damnificandi tertium, ne videlicet Compensatio ali-
cui imputetur tamquam furtum, et cogatur inde-
8 bite restituere. Sexta, ut fiat sine periculo damnifi-
candi ipsum debitorem, vel ejus haeredes; ne vi-
delicet ab ipso debitore, vel ejus haeredibus tibi,
vel tuis haeredibus idem debitum iterum solvatur;
vel ne ipse debitor, aut sui haeredes putantes nec-
dum esse solutum, maneant in conscientia pec-
cati, nolendo solvere. Septima, ut in Compensa- 9
tione non plus accipiatur, quam revera debetur:
alioquin excessus ille esset contra justitiam, et
consequenter in conscientia restituendus. Octava, 10
ut fiat sine praejudicio tertii, uti esset, si Compen-
satio fieret in re alteri v. g. locata, aut commo-
data; huic enim in tali casu fieret injuria, et prae-
judicium causaretur, si ante tempus expletum
res locata, vel commodata eriperetur. Et sic etiam 11
in casu, quo essent alii creditores, quibus de jure
deberetur anterior, vel partialis solutio; tunc
enim si Petrus v. g. creditor sciat Paulum debito-
rem suum non posse solvere omnibus etiam aliis
creditoribus habentibus aequale jus, non potest
Petrus integrum debitum suum clam subducere
Paulo, sed tantum pro rata. Sic etiam in casu, 12
quo tu non possis debitum a Rege obtinere, non
potes illud tibi compensare, defraudando v. gr.
gabellas venditas, seu locatas v. gr. Petro, quia
hoc faceres in praejudicium ipsius Petri, cum
compensares tibi non ex bonis Regis, sed ex bonis,
quae licet fuissent Regis, jam nunc ratione ven-
ditionis, seu locationis, essent Petri, qui solus,
et non Rex damnum ex illa Compensatione senti-
ret; tum quia licet Petrus conducat, vel emat
jus gabellarum, non ideo obligatio Regis transfer-
tur in Petrum, sicuti ex eo quod conducas, vel
emas agrum Pauli, et jus percipiendi fructus ex
illo, non ideo obligationes Pauli transferuntur in
te, ergo non ideo habebis jus compensandi ex ga-
bellis, nisi quando istae maneant Regis. Sic
Corduba *in Summa q.* 95. *dub.* 3. Reginald. *in praxi*
tom. 1. *lib.* 10. *cap.* 24. *num.* 383. Jacob. Graffius
in decis. aur. p. 1. *lib.* 2. *cap.* 125. *num.* 39. Sporer
tract. 5. *in septim. et decim. Praec. decal. cap.* 5.
sect. 3. *de occulta compensat. n.* 81. Claudius la
Croix *tom.* 1. *lib.* 1. *tract.* 5. *num.* 970. et alii contra
varios alios.

Pro foro externo varia sunt dubia a Jure exce- 13
pta, in quibus Compensatio non potest fieri, etiam-
si adsint conditiones requisitae ad occultam Com-
pensationem, et alia via talia debita obtineri ne-
queant. Primo v. g. Creditor quoad rem apud se 14
depositam a debitore, non potest in foro externo
Compensationem facere; *cap. Bona fides* 2. *de de-*
posito, ibi: *Sane depositori licuit, pro voluntate sua*
depositum revocare, contra quod Compensationi, vel
deductioni locus non fuit; ubi per ly *deductioni* intel-
ligitur Compensatio ex parte; Glossa *verb. contra*
quod, ubi dicit: *quod nec in toto, nec in parte admit-*
titur Compensatio contra depositum. (*) Secundo 15

(*) Concedit hic inter caetera Cl. Auctor praescriptum
cap. Bona fides 2. *de deposit. et leg. final. C. de Com-*
modato; ut nempe non fiat Compensatio in re apud se de-
posita, aut sibi commodata; in solo foro externo locum
habere; quae fuit sententia Lessii, Layman, Navarri, alio-
rumq. At huic sententiae refragatur sanior Theologorum
pars edocens laudatas leges obstringere etiam in foro con-
scientiae; cujus rei ratio valde, ut mihi videtur urget.
Etenim agere contra fidelitatem, aut obligationem depo-
siti, vel commodati, est quid illicitum jure naturae, et
in foro Conscientiae prohibitum. Sed creditor qui ex re
apud se deposita, vel sibi commodata compensaret, age-
ret contra fidelitatem, et obligationem profectam ex hu-
jusmodi contractibus, uti patet. Ergo etc. Si quis vero
Creditor, dum a Compensatione in re apud se deposita,
aut sibi commodata prohibetur, velit sibi consulere re-

Creditor quoad rem sibi commodatam a debitore non potest in foro externo Compensationem facere; *l. fin. C. de Commod.* ibi: *Praetextu debiti, re-*
16 *stitutio commodati non probabiliter recusatur.* Licet enim varii hoc negent de Commodato, et concedant solum de Deposito, tamen est utrobique par ratio, quia sicuti depositum committitur soli fidei Depositarii, ita Commodatum soli fidei Commodatarii; immo fortius videtur obligare ipsum Commodatarium res commodata, quam Depositarium res deposita, quandoquidem magis obligatur quis pro eo, quod datum est in ipsius gratiam, et commoditatem, quam id quod datum, et acceptum
17 est in alterius gratiam, et commodum. Tertio Creditor non potest in foro externo Compensationem facere in rebus sui Debitoris, quas inique ex furto, rapina, fraude, et spolio occupat; *l. fin. Cod. de compensationib.* ibi: *Possessionem autem alienam perperam occupantibus Compensatio non datur.*
18 Quarto Creditor non potest in foro externo Compensationem facere in rebus, quas ex causa vectigalis, vel tributi debet Principi, vel Reipublicae sibi debitrici; *l. 3. Cod. de compensationibus.*
19 Pro foro tamen interno, seu conscientiae supradictorum debitorum exceptio locum non habet, sed licite potest fieri Compensatio occulta etiam in omnibus dictis casibus. Et ratio est, quia de Jure naturae, et gentium potest quilibet Creditor sibi de qualibet re debitoris satisfacere, quando aliter vel non nisi cum maxima difficultate, et summo incommodo potest satisfieri, adeoque in ipsis casibus non obstantibus Juribus positivis poterit Creditor etiam in Deposito, in Commodato, in Vectigalibus, et tributis, et in rebus alienis inique per rapinam, fraudem, et hujusmodi occupatis facere Compensationem. Non enim est credendum, quod in similibus casibus Jura positiva voluerint Creditores suo Jure privare in ordine ad consequenda sua credita, quia hoc esset eisdem noxium, et commodum inferret debitoribus, ne tenerentur satisfacere. *Sic communis Doctorum.* (*)

20 Circa Compensationem, quam solent facere famuli, et famulae surripiendo occulte de bonis Dominorum, ex quo judicent mercedem, seu salarium eorum non correspondere suo famulatui, et esse minus justo, absolute tenendum est, esse omnino illicitam, si famuli, vel famulae absque certa, et evidenti cognitione simile judicium ferunt ex fundamento, sive apparenter, sive vere probabili tantum; hoc habetur clare, et expresse ex contraria doctrina damnata ab Innocentio XI. *sub die* 2. *Martii* 1679. in sequenti propositione ordine 37. ex ibi damnatis: *Famuli, et famulae domesticae possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.* Et ratio est, quia ex 21
dictis *sub num.* 3. prima conditio requisita ad licitam occultam Compensationem est, ut debitum sit certum; ergo non sufficit debitum solum probabile. In dubio enim, vel pari causa melior est conditio possidentis; *Regula* 65. *Juris in* 6. Unde cum Dominus sit in possessione suorum bonorum, iis a famulo, seu famula ob probabilem solum rationem privari nequit, quia possessio legitima tribuit Jus certum retinendi, quo spoliari ob rationes solummodo probabiles nemo potest; *arg. cap. Dilecto* 28. §. *fin. de V. S. l. Peregre* 44. *ff. de acquirend. posses.* In damnatione supradictae 22
propositionis includuntur non solum famuli, et famulae, sed etiam omnes illi, qui pro mercede, et salario operas, et servitium praestant, ut sunt opifices, seu artifices, Administratores, Consiliarii, Judices, Ministri, Secretarii, Belli duces, et hujusmodi; bis enim omnibus est etiam illicita occulta Compensatio, nisi adsint omnes conditiones requisitae ad justam, et licitam Compensationem, et adductae supra *a n.* 3. *usque ad* 12. Ita Cardenas in propositiones damnatas *dissert.* 23. *cap.* 1. *artic.* 3. ubi dicit, quod cum eadem sit ratio de istis ac de illis, consequenter idem debet esse judicium, et eadem juris dispositio; *arg. l. Illud, ff. Ad leg. Aquil.* Si vero non solum 23
probabiliter, sed certo, et evidenter constet, mercedem, seu stipendium famulis, vel aliis stipendio conductis, ac servientibus personis ex justitia debitum esse minus justo, tunc licitum est famulis, aliisque stipendio conductis uti occulta Compensatione, quia in simili casu famuli, aliique stipendio conducti accipiunt solum, quod

tinendo rem depositam, vel sibi commodatam, donec quod sibi liquido debetur, consequatur, juxta *leg. Si non sortem* 26. §. *si centum de Condition. indebitis*, ita agendo peccare pronuntiare non ausim. *(Edit. Neap.)*

(*) Falsum est, in rebus alienis inique per rapinam, et furtum occupatis fieri Compensationem posse in foro Conscientiae. Nam hae debitoris non sunt, easque proprio domino restituere tenetur; ideoque ex re aliena compensaretur, quae clamat ad Dominum suum; ut dicetur, ubi de furto disputabitur. Iniqua ergo haec Compensatio erit, et obligationem secum ferre debet restituendi illam proprio domino. Falsum quoque est in foro Conscientiae rem Debitoris depositam apud se, vel sibi commodatam accipere licere. « Ratio est, quia fieret contra fidelitatem, et obli- » gationem depositi, vel commodati, quod maximam fidem » postulat, et contra conventionem saltem tacitam resti- » tuendi rem Domino; » ut animadvertit Antoine in *Tractat. de justitia, et jure Cap.* 5. *quaest.* 9. *num.* 3. qui conditionibus caeteris, quas ad occultam Compensationem, ut licita sit, Theologi requirunt, enumeratis, subdit: « Cum . . . . rarissime omnes istae conditiones concurrant, » rarissime licita esse potest Compensatio occulta. » *(Nota Romani Theologi.)*

Nota Casinensis

Veluti probabiliorem, communiorem et multo veriorem sententiam amplectimur illam, quae habet, in deposito *compensationi*, in conscientiae foro, dari locum. Primo quia frangenti fidem, uti fert effatum, non est servanda fides. Secundo quia nulla lege id est vetitum. Sed qui plura hac de re videre cupit, adeat Lugo. *disp.* 16. Less. Salmat. *Tr. XIII. de Rest.* n. 305.

suum est, vel saltem, quod eis certo debetur,
nec alia via eis suppetit ad suum repetendum,
nisi cum maximis incommodis, et periculis; ut
videtur ordinarie evenire, quando famuli pro sua
justa mercede obtinenda cum Dominis in judicio
contendunt. Sic tenet Cardenas *in propositiones
damnatas dissert.* 23 c. 1. *art.* 1. *num.* 38. Navar-
rus *Manual. cap.* 17. *num.* 172. Molina *disp.* 506.
num. 5. Lacroix *loc. cit. n.* 971. et communis alio-
rum; *arg. l.* 6. *ff. de Compensationibus.*
24 Sic etiam quando certum est, quod famulus
invitus occupatur in aliis, ad quae non est con-
ductus, nec datur ei stipendium, quod juxta ser-
vitii proportionem ab aliis communiter dari solet,
25 tunc licita est occulta Compens. (*) Item licita est
occulta Compensatio, quando herus vel stipendium
promissum integre non solvit, vel si solvit, solvit
in materia inferiori, et qua famulus non indiget,
et cogitur eam vendere minori pretio, quam sit
26 stipendium conventum. Item licita est occulta Com-
pensatio, si famulus fuerit invitus a Domino coa-
ctus, dolo, minis etc. ad serviendum minori pre-
tio infimo justo, vel minori pretio eo, quod com-
muni dari solet aliis talia servitia praestantibus:
in his igitur solum casibus, et totaliter consimi-
libus licita est occulta Compensatio. Cardenas *l.
c.* Lessius *lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 83. Molina *disp.*
506. Navarr. *in Manual. d. cap.* 17. et communis
27 aliorum. Unde Confessarius satis caute procedere
debet cum se occulte compensantibus, et firmiter
in praxi tenere, quod nisi evidenter, certo, et
indubitanter constet stipendium, seu salarium
esse injustum, numquam liceat famulis, aliisque
28 mercede conductis, occulta Compensatio. Nec
in judicando, an stipendium, seu salarium sit
evidenter, certo, et indubitanter injustum, stan-
dum est judicio ipsorum famulorum, cum isti
in causa propria facile decipiantur; amor enim
proprius facit saepe credi evidens, quod dubium,
29 aut vix probabile est. Immo nec quantum ad hoc
standum est judicio cujusvis obvii mediocriter
docti Confessarii, sed debet inquiri vir valde do-
ctus, multumque prudens, ac peritus in rebus
similibus, ut omnibus pensatis judicet, an certum,
et evidens sit, quod tale stipendium sit injustum,
et sic licita sit occulta Compensatio. Difficilimum
enim est judicare, quodnam sit stipendium, seu sa-
larium certo, et evidenter injustum, ob varias
circumstantias temporum et personarum, et con-
suetudines locorum, quae possunt Compensatio-
30 nem illam occultam reddere illicitam. Adverten-
dum enim est, an adsint alii, qui pro tali vili
pretio, seu stipendio parati sint tale servitium
31 praestare? Item advertendum est, an tale servitium
sit aliunde compensatum v. gr. per favores, per
protectionem, per spem promotionis, et hujus-
modi. Item advertendum est, an famulus se potius 32
ad inserviendum obtulerit, et Dominus suo ser-
vitio parum, aut nihil indiguerit, et potius in
gratiam ejusdem ad servitium receperit. Item ad- 33
vertendum est, an famulus conductus ab initio
contractus cesserit Juri suo ad majus stipendium,
et se contentum declaraverit stipendio convento;
quia in his omnibus, et consimilibus casibus sti-
pendium adhuc esset justum, quamvis solito mi-
nus, ut communiter fatentur Doctores.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De Compensatione *occulta*, de qua hic potissi- 34
mum agit Auctor, meum non est disserere. Con-
sule tamen pro re nata Zamoran. *de Compensat. ad
utrumq. for. pertinent.*
Compensatio profluxit ex naturali aequitate 35
primum, deinde ex civili ratione. In hoc naturalis
aequitas consistit, quod nostra interest potius
non solvere, quam solutum repetere, et dolo agit,
qui quod est restituturus petit. Civilis ratio in eo
versatur, quod lites imminui Reipublicae inter-
est. Maestert. *De Compens. quaest.* 1. *n.* 1. *et* 2.
Effectum Compensatio habet solutionis. *L.* 4. 36
C. de Compensat. Quo circa non tantum prior obli- 37
gatio, sed et omnia ejus accessoria censentur sub-
lata. Stryck. *in usu modern. Pandect. lib.* 16. *tit.*
2. §. 2. Locumque ex hac ipsa ratione sibi vindi- 38
cat Compensatio in processu executivo, tum etiam
post rem judicatam in termino executionis. Stryck.
in usu modern. Pandect. lib. 16. *tit.* 2. §. 11. Quin- 39
immo pinguior Compensatio in eo est solutione,
quod pupillo solvi nequit sine decreto magistra-
tus; §. *ultim. institut. quib. alien. licet, vel non li-
cet;* potest tamen opponi Compensatio. *L.* 1. §. 40
4. *ff. De Compensat. L.* 3. *C. eod. L.* 23. *C. de contr.
tutel. action.*
In primis autem, et ante omnia praesupponi- 41
tur debitum utrinque liquidum. Nota vero, quod 42
ad sistendum cursum usurarum datur etiam Com-
pensatio cum credito certo, sed non liquidato in
principio, sed ex intervallo. Rota *in Romana
Cambii* 1. *Martii* 1728. *cor. clar. mem. Calcagnin.*
Alius pro alio non recte compensat. *L.* 18. §. 43
1. *ff. de Compensat.* Limita tamen, si Tertii inter- 44
sit Compensationem talem ex debito ejus fieri. Quo 45
fit, ut fidejussor opponere valeat Compensationem
ejus, quod debet creditor, etiamsi vel maxime
debitor non amplius solvendo sit, et concursus
jam excitatus fuerit. Vide et alia exempla apud
Stryck. *in usu modern. Pandect. l.* 16. *tit.* 2. *n.* 5.
An cessionario obstet Compensatio, quae obsta- 46
bat cedenti, non est una omnium sententia. Di-
stinguitur communiter, utrum cessio facta sit ex
causa onerosa, an ex causa lucrativa; et an ces-

(*) Nisi pactum intercesserit de minori mercede, nam
posito hoc pacto, majus stipendium non debetur, ut num.
33. exprimitur. Confer Antoine *loc. cit. resp.* 1. *(Nota Rom.
Theologi.)*

sionarius agat tamquam Procurator in rem suam ex jure cedentis, an vero jure proprio, ita ut cessionario, qui ex causa onerosa jus creditoris sibi acquisivit, et actione utili agit, Compensa-
47 tio objici non possit. At Compensationem indistincte objici cessionario posse, tenent Franzk. *lib.* 1. *resolut.* 13. *fer. per tot.* Guid. Pap. *decis.* 567. *Thesaur. decis.* 221. Afflict. *decis.* 84. *num.* 4. *et sequent.* Hoc vero certum, si post factam cessionem 48
cedens debere incipiat debitori cesso, Compensationi locum non esse, modo debitori ceso facta fuerit cessionis notificatio. Franzk. *l.* 1. *dict. resolut.* 13. *n.* 41. *et seq.*

De Compensatione vide qui breviter, sed diluci- 49
de de ea agit, Maestert. *de compensat.*

COMPETENTIA PASTORALIS

ARTICULUS NOVISSIMUS

SUMMARIUM

1. 2. Competentia Pastoralis quid sit, et unde originem habeat. — 3. Qualis esse debeat. — 4. Determinatio hujus Competentiae ut arbitrio judicis fiat, necesse est. — 5. Quaenam judex in hac determinatione attendere debeat. — 6. Hujusmodi assignatio de jure favorabilis dicenda est. — 7. Unde judex debet potius inclinare ad Partem Congruam Vicariorum. — 8. Haec assignatio est causa alimentorum. — 9. Quinam modus procedendi in hac causa servandus sit. — 10. Quomodo adjudicetur Competentia Pastoralis, si contingat in ejus assignatione oriri aliquam difficultatem. — 11. Competentia Pastoralis an tolli possit transactione vel conventione. — 12. 13. An talis conventio sive transactio successoribus praejudicare possit. — 14. Competentia Pastoralis nec compensatione elidi potest. — 15. Onus assignandi Competentiam decimis inhaeret, et reale est. — 16. Clausula in unionibus Ecclesiarum Parochialium cum decimis adjecta. — 17. Competentia debet esse sufficiens pro tot Presbyteris, quot ad curam animarum requiruntur. — 18. Quando Competentia aestimanda sit sufficiens ex mente Synodi Tridentini. — 19. Hinc Parochus petere potest augmentum, si Competentia sufficiens non sit Presbyteris, quos sibi in administrandis Sacramentis adjungere debet. — 20. Ad quid teneatur Parochus postulans Competentiae augmentum. — 21. 28. Quomodo providendum sit Ecclesiis Parochialibus, si nequeat sufficienter provideri per Beneficiorum simplicium unionem. — 29. Dioecesanis districte inhibetur, ne praesentatum aliquem ad Ecclesiam aliquam admittant, nisi intra certum terminum ipsi praesentato fuerit coram eis Congrua de proventibus Ecclesiae Portio assignata. — 30. Episcopi est, omni modo allaborare, ut Competentia assignetur, non tantum ipso Parocho, sed etiam tot Presbyteris, quot necessarii sunt, ut Parochiae necessitati decenter satisfiat. — 31. Immo ad Competentiam agere possunt et ipsi Parochiani.

1 Cum circa Saeculum X. contigerit, ut quibusdam in locis Ecclesiae Parochiales Canonicorum et Monachorum Collegiis incorporarentur, et Canonici ipsi ac Monachi plerique abdicata a se cura illarum Parochialium Ecclesiarum, eam in Presbyteros, quos Vicarios dixere, transtulerint; ordinatum fuit, ne defectu sustentationis, Ministri hujusmodi curam negligerent, ut ex Decimis, aliisque proventibus per tales incorporationes ad Monasteria, vel similia Corpora devolutis, tantum ut minus detraheretur, et eorum possessores dare cogerentur, quantum curae animarum debite exercendae requireretur.

2 Haec Portio ex Decimis, aut aliis proventibus Ecclesiasticis Ministris Ecclesiarum Parochialium curam sustinentibus subministranda, vocatur communiter *Portio congrua*, quasi, scilicet congruens illi cui assignatur, idest proportionata illius necessitatibus; et venire nomine *Competentiae Pastoralis*, apud omnes compertum est.

3 Portionem Congruam sive Competentiam Pastoralem debere esse talem, quae Presbyterorum Parochialium Ecclesiarum curam gerentium, ipsiusque Parochiae necessitati decenter sufficiat, evincunt universa Ecclesiae Decreta.

4 Porro cum haec sufficientia a temporum, personarum, et locorum diversitate plurimum dependeat, neque generaliter, quid sufficiat, decerni queat, sed ex pluribus factis frequenti mutationi obnoxiis judicandum sit; necesse est, ut determinatio Portionis Congruae sive Competentiae Pastoralis arbitrio judicis fiat, qui omnibus rite expensis statuat, quid hic et nunc sustentationi Presbyterorum et Parochiae necessitati succurrendae decenter sufficiat.

In determinatione hujus Competentiae, obser- 5
vat post Canonistas Johannes Touruet, quod judex attendere debeat qualitatem partium, situm locorum, quantitatem proventuum, amplitudinem Parochiae, numerum Parochianorum, onera ordinaria et extraordinaria, aliasque similes circumstantias; quae omnia variis Judicum sententiis confirmata videntur.

In quantum Portio Congrua sive Competentia 6
Pastoralis desumitur ex Decimis intra limites Parochiae excrescentibus, negari nequit, quin de jure favorabilis dicenda sit hujusmodi assignatio. Ita Wamesius *Cons.* 452. *num.* 9. cui unanimiter consentiunt Canonistae.

Itaque notat Rebuffus Tractatu *de Congrua* 7
Portione n. 82. quod judex debeat potius inclinare ad Partem Congruam Vicariorum, quam ad possessorum Decimarum.

Assignationem Portionis Congruae sive Compe- 8
tentiae Pastoralis esse causam alimentorum, extra dubium est.

9 Porro si in causa alimentationis ex notorio jure et praxi summarie et per provisionem sit procedendum, vel magis in hac causa hic procedendi modus servandus erit. Ita Rebuffus *eodem Tractatu n.* 54. *et Tractatu de sententia provisionali in Praefatione n.* 30.

10 Competentia Pastoralis adjudicatur per modum provisionis, si contingat in ejus assignatione oriri aliquam difficultatem.

11 Competentia Pastoralis transactione vel conventione tolli minime potest, nullo quippe facto effici potest, ut non dentur necessaria alimenta Parocho, aliisque in vinea Domini laborantibus.

12 Conventio sive transactio super Competentia, si fiat quandoque Decimatores inter et Vicarios privata auctoritate, successoribus praejudicare nequit, quin ea non obstante majorem Competentiam petere queant.

13 Si vero transactio auctoritate Superiorum interveniente legitime inita et firmata fuerit, ea quidem ad successores transibit; sed nequaquam ita ipsos ligabit, quin circumstantiis probabiliter mutatis Portionis Congruae, augmentum petere queant. Ita Rebuffus, qui ulterius monet, quod ille idem Vicarius, qui super Portione Congrua convenit, possit augmentum ejusdem petere, si notorie appareat illum Vicarium nunc ex illis vivere non posse.

14 Sicut per transactionem, sive quamcumque conventionem tolli nequit Competentia, eo quod necessariae alimentationis loco sit; ita eamdem ob causam nec compensatione elidi potest.

15 Onus assignandi Portionem Congruam sive Competentiam Decimis inhaeret, et reale est.

16 Proinde in unionibus seu incorporationibus Ecclesiarum Parochialium cum Decimis ac proventibus ad eas spectantibus solet adjici haec similisque clausula: *Reservata tamen de fructibus, redditibus, proventibus, juribus, obventionibus pro Vicario perpetuo in eis instituendo Congrua Portione, ex qua idem Vicarius commode sustentari valeat, jura Episcopalia solvere, et alia sibi incumbentia onera supportare.* Rebuffus *ad Reg. Cancell. De Unionibus gloss.* 11. *n.* 16.

17 Portio Congrua sive Competentia debet esse sufficiens pro tot Presbyteris, quot ad curam animarum Parochiae requiruntur.

18 Proinde ex mente Synodi Tridentinae nequaquam Competentia sufficiens erit, si non sufficiat tot intertinendis Sacerdotibus, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, et cultum divinum celebrandum.

19 Hinc patet, Parochum sive Vicarium perpetuum petere posse augmentum Portionis Congruae, tametsi haec quam habet, sibi quidem sufficiat, sed nequaquam sufficiens sit Presbyteris, quos sibi in administrandis Sacramentis, et cultu divino celebrando pro multitudine Parochianorum, aut latitudine Parochiae adjungere debet.

20 Parochus postulans Competentiae augmentum, ut plures sibi Presbyteros adjungere queat, hoc unum ostendere debet, quod in Ecclesia sibi concredita populus ita numerosus sit, ut nec ipse, nec hi, qui modo adjuncti sunt, sufficere possint Ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, et cultui divino peragendo; tametsi forsan ejus Praedecessores vel soli, vel cum uno alterove adjuncto Presbytero, curam animarum sustinuerint.

21 Si per Beneficiorum simplicium unionem Ecclesiis Parochialibus sufficienter provideri nequeat, vult Synodus Tridentina, *Sess.* 24. *c.* 13. *de Reformatione:* « ut Primitiarum aut Decimarum » assignatione, aut per Parochianorum symbola » ac collectas, aut qua commodiori Episcopo videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro » Rectoris, ac Parochiae necessitate decenter sufficiat. »

22 Et quidem quod ad Primitias attinet, cum hodie non alia quam voluntariarum oblationum loco habeantur, atque inter voluntaria oblationes recenseantur, merito in assignanda Competentia Pastorali, earum ante Decimas ratio habetur. Neque enim dubium, quin oblationes, et quae oblationum nomine veniunt, magis proprie ad Parochum, quam Decimae pertineant; uti monet Zypaeus *l.* 3. *De Consult. Can. Consult.* 3. *De Parochiis n.* 14.

23 Ac propterea si oblationes alteri quam Parocho competant, prius ratione harum oblationum ad Congruam Portionem sive Competentiam is tenetur quam Decimarum possessor, ac prius oblationes Parocho vindicandae: quae si non sufficiant, tum demum ad Decimas recurrendum.

24 Hoc vero intelligendum est de oblationibus, quae ex solo privilegio, aut praescriptione ad Pastores, ver. gr. primitivos transierunt, et quae secluso privilegio aut praescriptione et voluntate offerentium et Jure communi ad Parochum spectarent; qualia esse solent ea, quae in Defunctorum inhumationibus offerri sive donari solent; secus vero de oblationibus, quae ex voluntate offerentium in alium pium usum offeruntur. Has enim nullatenus in Parochorum Competentiam convertendae videntur.

25 Licet omnibus Decimis indifferenter onus Competentiae Pastoralis videatur inhaerere, atque cum hoc onere ad suos transiisse possessores; tamen indubitatum est, quod et inter Decimas nonnulla sint, quae speciali titulo prae reliquis huic oneri sunt subjectae, eo quod proprius et specialius ad Parochos pertineant.

26 Hac ratione Decimae novales, caeteris paribus, prius Parocho addicendae sunt, et ad Competentiam possessoribus excutiendae, quia proprie Parochorum sunt, ac difficilius quam veteres Decimae a Parocho ad alios transferuntur. Ita Zypaeus *loc. cit. Consult.* 3. *de Parochiis n.* 5.

27 Quoad Decimas non novales seu veteres, ante alias Competentiae, seu Congruae Portioni obnoxiae sunt, quae ultimo loco ab Ecclesia Parochiali decisae.

28 Hinc inter decimarum possessores ante reliquos ad Competentiam ordinarie tenentur hi, qui dicuntur primitivi Pastores, qui solent possidere ipsas Ecclesias Parochiales incorporatas cum Decimis et proventibus sub expressa conditione assignandi Vicario Congruam Portionem, si ipsi per se curam earum Ecclesiarum non habeant.

29 Praeterea de Jure communi in *Clem.* 1. *de Jure Patronatus*, Dioecesanis sub obtestatione Divini judicii districte inhibetur, » ne praesentatum » aliquem per quamcumque personam Ecclesia- » sticam jus praesentandi ad Ecclesiam aliquam » habentem admittant; nisi intra certum termi- » num competentem per Dioecesanos ipsos prae- » sentantibus praefiniendum, ipsi praesentato fue- » rit coram eis Congrua de proventibus Ecclesiae » Portio assignata: quam si iidem praesentantes » intra terminum ipsum assignare neglexerint, » ne factum eorum noceat praesentato, statuitur, » ut ex tunc Dioecesani debeant praesentatum » (nisi aliud Canonicum obstet) admittere, et » in poenam praesentantium, ad Dioecesanos ipsos » potestas assignationis hujusmodi devolvatur. »

Cum Episcopo incumbat providere, ut Ecclesiis Parochialibus de sufficientibus et idoneis ministris provideatur; immo et ipsis injungat Synodus Tridentina, ut per Beneficiorum unionem, aut Primitiarum, vel Decimarum assignationem, aut qua commodiori ei videretur ratione curet, ut tantum redigatur, quod pro Rectoris ac Parochiae necessitate decenter sufficiat, dubitari nequit, quin Episcopi sit, omni modo allaborare, ut Competentia assignetur non tantum ipsi Parocho, sed etiam tot Presbyteris, quot necessarii sunt, ut Parochiae necessitati decenter satisfiat, et cura animarum laudabiliter exerceatur. 30

Immo ad Competentiam agere possunt et ipsi Parochiani: « Quia sua interest, inquit Zypaeus » *dicto loc. Consult.* 6. *n.* 2. bonum habere Pasto- » rem, eumque commodius sint semper inventuri, » si dos detur liberalis. » 31

COMPLEX PECCATI

SUMMARIUM

1. Confessarii, ac Sacerdotes quicumque, sive Saeculares, sive Regulares, nequeunt absolvere suos Complices in peccato contra sextum Decalogi praeceptum, nisi in articulo mortis, et tunc solum in defectu alterius Confessarii. — 2. Confessarii extra dictum mortis articulum illos absolventes incurrunt Excommunicationem Papae reservatam. — 3. Et tales Confessiones sunt invalidae, irritae, ac nullius valoris. — 4. An Confessarii nequeant etiam absolvere suos Complices in quocumque alio peccato mortali, non carnali. — 5. Complex ordinarie Confessario manifestari non potest; potest tamen Confessarius interrogare necessaria ad Confessionem, quamvis per accidens veniret in notitiam Complicis. — 6. Potest autem Poenitens nominare Complicem, si nec apud alium Confessarium, nec aliter possit integre confiteri. — 7. Confessarius cogere potest poenitentem ad peccatum Complicis, vel cujuscumque alterius manifestandum illi, ad quem spectat scire, et emendare, vel cavere periculum relapsus, aut alienae seductionis, seu propriae gravis damnificationis. — 8. Non expedit tamen ordinarie Complicem moneri per Confessarium; quod si aliter fieri non possit, expedit illum a Poenitente manifestari extra Confessionem. — 9. Si Complex absque necessitate manifestet peccatum Complicis Confessario, illud probabilius est materia sigilli. — 10. Complex an, et quando teneatur, et possit fateri, seu revelare Complicem; *ad n.* 12. — 13. Ad id attendenda est novissima Constitutio Benedicti XIV. *ad n.* 18. — 19. Affertur *Constit.* Benedicti XIV. Incip. *Apostolici muneris*. — 20. Alia ad rem *Remissive*.

1 Confessarii, ac Sacerdotes quicumque, sive Saeculares sive regulares nequeunt absolvere suos Complices in peccato contra sextum Decalogi praeceptum, nisi in articulo mortis, et tunc solum in defectu alterius Confessarii. Sic novissime statuit Benedictus XIV. *Constit.* in-
2 cip. *Sacramentum Poenitentiae*. Confessarii extra dictum mortis articulum audentes illos absolvere incurrunt Excommunicationem Papae reservatam.
3 Idem *ibidem*. Et tales Confessiones sunt invalidae, irritae, ac nullius valoris. Idem *ibidem*.
4 An Confessarii nequeant etiam absolvere suos Complices in quocumque alio peccato mortali, non carnali? Attendendae sunt peculiares Constitutiones cujuscumque Dioecesis, ac Provinciae. In Provincia Mediolanensi Concilio Provinciali VII. *tit. de Sacramento Poenitentiae vers. Qui crimi-nis alicujus*, expresse prohibetur, ne Confessarius socius, aut particeps alicujus criminis, seu culpae mortalis Complicem audiat in Confessione, ibi: *Interdictum sciat sibi munus audiendi Confessiones illorum, quos socios etc.* cui concordat Mediolanensis Dioecesana Synodus undecima, *titulo: Monita executionis Decretorum, quas ad Sacramentalia, vers. Confessario*, ubi non solum adimitur Confessario facultas, et jurisdictio absolvendi suos Complices in peccato mortali, sed insuper, si eos audiat, vel absolvat, subditur Excommunicationi Episcopo reservatae; sic etiam in hac Alexandrina Dioecesana Synodo celebrata anno 1732. *titul. de Sacramento Poenitentiae in fine* expresse habetur: *Tandem monemus Parochos omnes, et Confessarium quemlibet, ademptam eis esse facultatem absolvendi Complices in quocumque peccato*

mortali. Quod valde expedit ubique decerni, ac observari, cum in similibus Confessionibus factis Confessario Complici soleat deficere poenitentiam verecundia, pudor, dolor, ac propositum, imma ex ipsis sumant occasionem liberius peccandi; sic recte Bonacina *de Sacramento Poenitentiae disp.* 5. *quaest.* 7. *punct.* 5. §. 5. *n.* 11. expresse concludens, non posse Confessarios absolvere suos Complices in quocumque peccato mortali, etiam non carnali, quia *in cit.* Concil. Provinciali VII. et Synodo Dioecesana XI. Mediolanensi, ut etiam *in cit.* Alexandrina Dioecesana Synodo *de anno* 1732. habentur verba generalia comprehendentia omnia peccata mortalia, nec distinguentia inter mortalia carnalia, et non carnalia; verba autem generalia generaliter sunt intelligenda, et ubi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa* 22. *de privileg. l. De pretio* 8. *ff. de publiciana in rem action. l. Non distinguemus* 32. *ff. de receptis Arbitr. l. Praesec.* 3. *ff. de Officio Praesidis.*

5 Quamvis Complex ordinarie Confessario manifestari non possit, ut tradunt Doctores communiter, ex quo sit naturale praeceptum servandi famam proximi; potest tamen Confessarius interrogare necessaria ad Confessionem, v. g. an Poenitens sit in occasione proxima, licet ita venturus sit in cognitionem Complicis: per accidens enim est, quod hujus peccatum etiam manifestetur. Stephanus *tract.* 5. *d.* 5. *n.* 162. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1144. et alii passim (*).

6 Potest autem Poenitens manifestare Complicem Confessario, si nec apud alium Confessarium, nec aliter possit integre confiteri, ut docent S. Thomas, S. Bonaventura, S. Antoninus, Suarez, Vasquez, Lugo, aliique XX. gravissimi Auctores apud Joann. Sanchez, *d. num.* 9. et tradimus nos sub verb. *Poenitentiae Sacramentum art.* 2. *n.* 89. *et* 90. docendo cum Scoto, S. Bernardo ac plurimis aliis ibi citatis, non excusari ab integritate materiali Confessionis infamiam propriam, aut Complicis apud solum Confessarium. Vide *ibi.*

7 Confessarius cogere potest Poenitentem ad peccatum Complicis, vel cujuscumque alterius manifestandum illi, ad quem spectat scire, et emendare, vel cavere periculum relapsus aut alienae seductionis, vel propriae gravis damnificationis. Sic Doctores communiter cum Lugo *de Sacramento Poenitentiae disp.* 16. *a n.* 431. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1144. Cum enim quisque teneatur, quantum potest, gravia mala Reipublicae, aut proximi impedire: nec possit Poenitens in tali casu, ut supponitur, aliter impedire talia gravia mala, nisi manifestando Complicem, ad id tenetur. (**)

Quod si talia gravia mala, et damna timeantur a Complice, et Poenitens non possit ea impedire, sed solus Confessarius, tenetur manifestare Confessario Complicem, quod expedit fieri extra Confessionem, ne reddatur apud Complicem, aut alios odiosa Confessio. Unde recte Mendo *dis.* 10. *q.* 5. *num.* 116. Lugo *loc. cit. num.* 435. La Croix *loc. cit. num.* 1144. 1752. *et* 1918. et alii passim, merito docent, non debere Confessarium per se corripere, seu manifestare Complicem ex licentia Poenitentis; et si non possit id fieri per alium, expedire, ut potius petet a Poenitente, ut extra Confessionem de hoc sibi loquatur. 8

Si Complex absque necessitate manifestet peccatum Complicis Confessario in Confessione, illud probabilius est materia Sigilli. Mendo *dic.* 10. n. 120. *et* 140. La Croix *loc. cit. num.* 1949. cum Suarez, et Aversa ibi allegatis, et aliis. Et ratio est, quia illud peccatum Complicis manifestum est Confessario ex intrinseca occasione Confessionis, et tamquam aliquid ad eam aliqualiter pertinens; tum quia fieri potest, ut occasione revelati peccati Complicis possit veniri in notitiam peccati Poenitentis, adeoque Confessarius tenetur ad illius Sigillum. 9

Complex delicti non tenetur, nec jure potest revelare Complicem, si omnino occultus sit, nec aliis indiciis, aut testimoniis convinci possit. P. Navarr. *l.* 2. *cap.* 4. *num.* 173. Layman *lib.* 3. *de justitia tract.* 6 *cap.* 5. *num.* 8. Lessius *lib.* 2. *cap. ult. dub.* 15. Busemb. citatus, et secutus a la Croix *lib.* 4. *num.* 1521. *in fine.* Si tamen vi tormentorum coactus Complicem revelet, ordinarie non peccabit. La Croix cum Busemb. *loc. citat.* cum aliis allegatis. Si autem crimen sit exceptum, videlicet in publicam perniciem tendens, ut haeresis, proditio, falsatio monetae, veneficium, latrocinium, tenetur Complicem etiam non rogatus revelare. Layman *loc. cit. vers. Nisi crimen*, Reiffenstuel *de Confess. malef. memb.* 2. *in princip.* La Croix cum Busemb. *loc. citat. num.* 1521. *in fine,* ubi addunt, quod si nolit revelare secundum Navarr. non sit absolvendus. 10 11 12

Complices, seu socii criminis a poenitentibus revelari non debent; Benedictus XIV. *tom.* 1. *Constitut.* 134. incip. *Suprema;* neque ad revelanda Complicum nomina poenitentes obligari possunt 13

(*) Si Confessarius ex hac sua interrogatione, si scilicet Poenitens in occasione proxima versetur, provideat se forte in cognitionem Complicis venturum, cur non posset ei conditionate loqui, injungendo quae remedia v. g. adhibenda sint, si occasio est proxima, quae si remota, quin exquirat utrum in proxima revera sit an in remota? Nonne ita et Complicis famae et poenitentis simul necessitati consulitur? (*Edit. Casin.*)

(**) Verum quidem est, teneri aliquando poenitentem Complicem manifestare: cum malum aliquod avertendum sit magnum. At Confessario licitum nequaquam est correctionis faciendae causa. Quid ergo facere debet in casu Confessarius? Poenitenti imponet, ut alicui, qui malum posset avertere, revelet: Confessario non est permissum dicere: *Revela mihi.* (*Edit. Casin.*)

a Confessariis denegata absolutione, sub gravissimis poenis, ut patet ex altera *Constitut.* ejusdem Pontificis incip. *Ubi primum*, in qua confirmat priorem illam incip. *Suprema* adversus Confessarios exquirentes a Poenitentibus in Sacramentali Confessione Complicum nomina, et merito reprobat, ac damnat tamquam scandalosam, et perniciosam, ac tam famae proximorum, quam ipsi etiam Sacramento injuriosam, tendentemque ad Sacrosancti Sigilli Sacramentalis violationem, atque ab ejusdem Poenitentiae Sacramenti tantopere proficuo, et necessario usu Fideles abalienantem, nuper in Regnis Portugalliae, et Algarbiorum introduci coeptam praxim exquirendi in Sacramentali Confessione a poenitentibus socios criminum habentibus ipsorum sociorum nomina, et habitationis locum, ipsisque denegandi, nisi revelent, Sacramentalem absolutionem.

Ad quam tam detestabilem praxim eliminandam solicitam mandat Ordinariis omnibus vigilantiam, tam contra Confessarios omnes, sive Saeculares, sive Regulares, quam contra quoscumque alios cujusvis status, gradus, conditionis, dignitatis, et ordinis, etiam speciali, individua mentione, et expressione dignos, qui ausi fuerint in posterum docere licitam esse hujusmodi praxim, vel scribere aut loqui in ejusdem damnatae praxis defensionem, vel ea, quae in dicto Brevi incip. *Suprema*, contra eamdem praxim decreta sunt, impugnare, aut in alios sensus temere detorquere, seu interpretari; ipsosque omnes sic temere audentes declarat incidere ipso facto in excommunicationem, a qua praeterquam in articulo mortis, a nemine quam a Romano Pontifice pro tempore existente, possint absolvi; dictosque Confessarios ut supra, delinquentes, statuit Suspensioni ab Officio audiendarum Confessionum, aliisque etiam gravioribus pœnis fore insuper subjiciendos.

Praeterea decernit, quod contra docentes, et defendentes licitam esse talem exitialem, et damnatam praxim, vel ejusdem reprobationem impugnantes, aut perverse interpretantes, procedatur in Officio S. Inquisitionis, non minus ac contra illos procedi solet, qui asserunt, tradunt, ac tuentur opiniones scandalosas, perniciosas, et uti tales a Sede Apostolica rejectas, et condemnatas, sicque ipsi omnes severissime puniantur. Similiter in eodem S. Officio procedi mandat contra Confessarios quoscumque ut supra delinquentes, ac de nomine Complicis Poenitentem interrogantes, eidemque Poenitenti, nisi illud sibi manifestaverit, absolutionem denegantes; dummodo tamen ex circumstantiis de adhaesione ad praedictam damnatam praxim, tamquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate tales Confessarii suspecti reddantur, et si ut supra culpabiles reperti fuerint, pro criminum qualitate, et circumstantiis, suspensionis ab Officio Confessiones audiendi, vel etiam ab executione Ordinum, privationis Beneficiorum, Dignitatum, ac perpetuae inhabilitatis ad illa, nec non vocis activae, et passivae, si Regulares fuerint, aliisque poenis mulctentur.

Insuper mandat, quod quicumque aliquem uno ex supradictis modis deliquisse cognoverint, cum intra terminum dierum in Edictis S. Officii praefigi solitum, eidem S. Officio denunciare teneantur, alioquin poenas non denunciantibus per eadem Edicta infligi consuetas, incurrant. Ab hoc autem onere denunciandi justis de causis eximit Poenitentem in causa propria; idest in casu, quo a Confessario adigatur ad sibi manifestandum nomen Complicis in eodem peccato, relicto tamen ei onere dictum Confessarium denunciandi, si aliunde, quam ex propria, ut dictum est, Confessione, noverit ipsum aliquo ex superius numeratis, et a S. Officio denunciandi modis deliquisse.

Quod si Confessarius Poenitentem de Complicis nomine perperam interrogans, absolutionemque ei, ni sibi detegatur, denegans, de prava credulitate, vel de mala adhaesione ad supradictam damnatam praxim, tamquam ad licitam ex circumstantiis suspectus non reddatur, tunc istiusmodi delictum, neque denunciationis oneri, neque S. Officii cognitioni subjectum esse declarat; sed de illo cognoscere, atque in delinquentem Confessarium per suspensionem ab audiendis Confessionibus, vel alias Canonicas, et legitimas poenas pro delicti modo animadvertere, ad locorum Ordinarios in sua cujusque Dioecesi mandat omnino spectare.

Cum autem praedictas suas Apostolicas Literas, utpote ad Lusitaniae Regnorum, atque Ditionum opportunitatem accommodatas, et pro eisdem solummodo emanatas, generalis definitionis, et legis vim, auctoritatemque habere, ab aliquibus temere negaretur, ipse Summus Pontifex Bened. XIV. non ignorans etiam alibi irrepsisse dictam perniciosissimam praxim, alia sua provida Constitutione incip. *Ad eradicandam*, edit. 28. Septembr. 1746. sic expresse declarat: *Ideo Nos motu proprio, atque ex certa scientia hujus nostrae generalis sanctionis tenore, ac de Apostolicae potestatis nostrae plenitudine easdem praeinsertas Literas iterum confirmantes et roborantes decernimus, et declaramus memoratam praxim in se ipsa, et ubique locorum, ac temporum, Apostolica auctoritate reprobatam, atque damnatam esse, et censeri debere; nec ulli licitum esse contra doctrinam in praefato nostro Brevi contentam docere, scribere, aut loqui, eamque impugnare aut perverse interpretari, vel ipsi actu contraire, sub poenis adversus tuentes, asserentes, aut tradentes opiniones scandalosas, perniciosas, et uti tales a Sede Apostolica rejectas, et condemnatas, et respective adversus contrafacientes mandatis Apo-*

stolicis, et Ecclesiasticis Sanctionibus, statutis, atque praescriptis.

19 Hinc juvat adducere, utpote scitu summe necessariam, declarationem Constitutionis incip. *Sacramentum Poenitentiae*, de qua supra *num.* 1. editam ab eod. Pontif. Bened. XIV. *tom.* 1. *Constitut.* 120. incip. *Apostolici muneris*, et est teuoris sequentis.

BENEDICTUS PP. XIV.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Apostolici muneris partes in procuranda praecipue rerum sacrarum pura, illibatasque penitus administratione versari debere probe intelligentes, non modo et assiduis hortationibus, et justa, ubi res postulat, legum severitate, ut ab Ecclesiasticis quibusque Ministris Sancta sancte tractentur, quantum cum Domino possumus, providere studemus; verum etiam leges ipsas, ne forte sinistris interpretationibus in alterutram extremam partem, aut immoderati rigoris, aut detestabilis laxitatis perperam detorqueantur, opportune communire, ac roborare, pro earumdem tuendo vigore, cum occasio poposcerit, non praetermittimus.

§. 1. Sane cum Nos alias per quamdam nostram Constitutionem, cujus initium est: *Sacramentum Poenitentiae*, Anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo quadragesimo primo Kalendis Junii Pontificatus nostri Anno Primo editam, omnibus, et singulis Sacerdotibus tam Saecularibus, quam Regularibus, interdixerimus, et prohibuerimus, ne aliquis eorum, extra casum extremae necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, et deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personae Complicis in peccato turpi atque inhonesto, contra sextum Decalogi praeceptum commisso, excipere auderet; itaut absolutio, si quam impertivisset, nulla, atque irrita omnino esset, tamquam impertita a Sacerdote, qui jurisdictione, et facultate ad valide absolvendum necessaria, ipsi per Nos vigore ejusdem Constitutionis adempta, privatus existeret, et alias prout in memorata Constitutione, cujus tenorem praesentibus pro plene, et sufficienter expresso, et inserto haberi volumus, uberius dicitur contineri. Cum Nos subinde super ea dictae Constitutionis parte, quae mortis articulum respicit, dubitationes quasdam exortas fuisse acceperimus, quarum resolutionem privato cujusque judicio relinquendam minime existimamus, ne lex incertis conjecturis, et opinionibus jactata, in sensus a mente Nostra alienos forsitan distrahatur, ejusque vigor paulatim langueat, atque enervetur:

§. 2. Hinc est, quod nos omnem dubitandi rationem, quantum cum Domino possumus, de medio auferre cupientes, Motu proprio, ac ex certa scientia, et matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine, memoratam Constitutionem nostram, cum omnibus, et singulis in ea contentis, tenore praesentium, quatenus opus sit, confirmamus, illamque integre, penitus, et omnino, atque ab illis, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter, et inconcusse observari praecipimus et mandamus. Praeterea habita super his cum Venerabili Fratre Nostro Vincentio Episcopo Praenestino Sanctae R. E. Cardinali Petra nuncupato Poenitentiario Nostro Majori, ac dilectis Filiis Officii Poenitentiariae Apostolicae Ministris, qui rem jussu Nostro mature perpenderunt, deliberatione, motu, scientia, et potestatis plenitudine paribus edicimus, ac declaramus, eadem Constitutione singulis, ut supra, Sacerdotibus quemadmodum interdictum non est in mortis articulo personam in praedicto turpi peccato Complicem confitentem audire, atque ab hujusmodi quoque culpa rite contritam absolvere, deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit; ita interdici re ipsa, et prohiberi praedicto modo tunc audire, et absolvere, ut si alius aliquis Sacerdos non defuerit, etiamsi forte iste alius simplex tantummodo Sacerdos fuerit, sive alias ad Confessiones audiendas non approbatus, possit nihilominus ipse Sacerdos simplex Confessionem excipere, ac absolutionem impertiri.

§.3. Porro, si casus urgentis qualitas, et concurrentes circumstantiae, quae vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius Sacerdos ad audiendam constitutae in dicto articulo personae confessionem vocari, aut accedere, sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat; tunc alium Sacerdotem perinde haberi, censerique posse, ac si revera abesset, atque deficeret; ac proinde in eo rerum statu non prohiberi socio criminis Sacerdoti absolutionem poenitenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat autem Complex ejusmodi Sacerdos, et serio animadvertat, fore se reipsa coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus praedictam nostram Constitutionem inobedientiae, latisque in ea poenis obnoxium, si praedictae infamiae, aut scandali pericula sibi ultra ipse confingat, ubi non sunt: immo intelligat, teneri se graviter hujusmodi pericula, quantum in se erit, antevertere, vel removere opportunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis Sacerdoti locus pateat illius Confessionis, absque ullius infamia, vel scandalo audiendae. Ita enim ipsum teneri vigore memoratae nostrae Constitutionis declaramus, et nunc quoque ita ipsi faciendum esse districte mandamus, et praecipimus.

§. 4. Quod si idem Sacerdos, aut quovis modo sese nulla gravi necessitate compulsus ingesserit, aut, ubi infamiae, vel scandali periculum timetur, si alterius Sacerdotis opera requirenda sit, ipse ad id periculum avertendum congrua media adhibere de industria neglexerit, atque ita personae in dicto crimine Complicis, eoque in articulo, ut praefertur, constitutae sacramentalem Confessionem excipere, ab eoque crimine absolutionem largiri, nulla, sicut praemittitur, necessaria causa cogente, praesumpserit, quamvis hujusmodi absolutio valida futura sit, dummodo ex parte poenitentis dispositiones a Christo Domino ad Sacramenti Poenitentiae valorem requisitae non defuerint. Non intendimus enim pro formidando mortis articulo eidem Sacerdoti, quantumvis indigno, necessariam jurisdictionem auferre, ne in hac ipsa occasione aliquis pereat. Nihilominus Sacerdos ipse violatae ausu cjusmodi temerario legis poenas nequaquam effugiet: ac propterea latam in dicta Constitutione, majorem excommunicationem, eodemque plane modo, quo ibidem decernitur, Nobis, et huic Sanctae Sedi reservatam, incurrere declaramus, volumus atque statuimus. Non obstantibus omnibus, et singulis illis, quae in praefata nostra Constitutione voluimus non obstare, caeterisque contrariis quibuscumque.

§. 5. Volumus autem, etc.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 8. Februar. 1745. Pontificatus Nostri anno Quinto.

D. Cardinalis Passioneus.

Alia ad rem, vide verb. *Moniales art.* 1. *num.* 20
18. verb. *Poenitentiae Sacramentum* n. 89. 90. et infra verb. *Confessarius art.* 4. n. 22. *ad* 28. (*)

(*) Quoad Compositionem super legatis relictis Fratribus Minoribus. Vide verb. *Legatum a n.* 97. *ad* 100. Quoad Compositionem debitorum cum creditoribus. Vide verb. *Restitutio art.* 5. *a* n. 30. *ad* 35. *et a num.* 41. *ad* 59. De Compromisso quoad arbitros, vide verb. *Arbiter per tot.* et quoad electionem verb. *Electio art.* 1. *a* n 14. *ad* 31.

CONCEPTIO B. M. V.

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. De peccato Originali, ejusque discrimine ab actuali. — 2. A generali humani generis infectione peccati originalis eximenda B. V. Maria. — 3. Distinctio intra Conceptionem Activam et Passivam. — 4. Non est sermo de Activa Conceptione, sed de Passiva tantum, et firmatur quaenam sit quaestio. — 5. 7. Triplex Piae Sententiae expositio. — 8. Quibus Testimoniis probatur Immaculata Conceptio. — 9. Quid notandum pro Sacrae Scripturae Testimoniis in favorem Piae Sententiae adductis. — 10. Sacrae Scripturae Testimonia Immaculatam Conceptionem faventia. — 11. De Traditione Apostolica. — 12. Sanctorum Patrum nomina, qui de Immaculata Conceptione disserunt, per saecula distributa. — 13. De Theologia ac Doctoribus qui a saeculo XIII. illam propugnarunt. — 14. Testimonia Conciliorum Generalium et Provincialium idem suadentia — 15. De celebri Concilii Basileensis Decreto. — 16. Quomodo etiam a Summis Pontificibus facto adprobatum. — 17. De Concilio Tridentino ejusque Decreto. — 18. Summorum Pontificum Testimonia. — 19. Sixti IV. Constitutiones de Immaculata Conceptione. — 20. A Summis Pontificibus statuta pro Immaculata Conceptione. — 21. Constitutio Sixti V. — 22. Saeculo XVII. quid a Pontificibus actum pro Pia Sententia. — 23. Constitutio Alexandri VII — 24. De censuris circa quaestionem Conceptionis. — 25. Pontifices saeculi XVIII. — 26. Concessiones a Gregorio XVI. factae. — 27. Academiae Parisiensis statutum. — 28. De caeteris Academiis et Ordinibus Religiosis. — 29. De Festo Conceptionis ejusque Officio. — 30. Numisma Conceptionis B. M. V.

1 Cum omnis de Immaculata Virginis Mariae Conceptione quaestio a quaestione pendeat de Originalis peccati lege, quae pro omnibus asseritur constituta, sed non pro Maria, antequam illam propugnaturi aggrediamur, hanc saltem innuere necessarium ducimus. « Est » peccatum, (inquit D. Anselmus) quod quisque » trahit cum natura in ipsa sua origine: et est peccatum, quod non trahit cum ipsa natura, sed ipse » facit illud, postquam est persona discreta ab aliis » personis. Illud, quod trahitur in ipsa origine, » vocatur Originale; quod potest etiam dici naturale, non quod sit ex essentia naturae, sed » quod propter ejus corruptionem cum illa assumitur. Peccatum autem, quod quisque facit, » postquam persona est, hoc est sui juris, et arbitrii, Personale potest nominari, quia vitio » personae fit. » S. Ansel. *lib. de conceptu Virgin. et Orig. pec. cap.* 1. Fide insuper tenendum est 2
(Trident. *sess.* 5.) Adae praevaricationem sibi et ejus propagini nocuisse, et acceptam a Deo sanctitatem et justitiam cum sibi et nobis perdidisse; per inobedientiae peccatum, mortem et poenas corporis in omne genus humanum transfudisse, ac non peccatum, quod mors est animae; dicente Apostolo: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Rom. c.* 5. *v.* 12. Tamen a generali hac humani generis infectione peccati eximenda est B. Dei Genitrix Maria; ut *declarat ipsa Sancta Synodus* Tridentina, *non esse*, scilicet, *suae intentionis, comprehen-*

dere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, Beatam Immaculatam Virginem Mariam, Dei Genitricem; et constitutiones Sixti IV. hae de re innovat; *l. c.*

3 Scholastici distinguunt inter Conceptionem Activam et Passivam. Activa illa est, in qua Beati Virginis Parentes « opere maritali invicem convenientes praestiterunt ea, quae maxime spectabant ad ipsius corporis formationem, organizationem et dispositionem ad recipiendam animam rationalem a Deo infundendam. Ipsa autem animae infusio et unio cum corpore debito organizato, vulgo nominatur Conceptio Passiva, quae scilicet fit illo ipso instanti, quo rationalis anima corpori omnibus membris, ac suis organis constanti unitur. » Sic cum Frassen. Benedictus XIV. *De festis B. Virg. M. cap.* 15. Huic consona est altera distinctio, qua Conceptio una *Inchoata* vel *seminalis appellatur;* altera *Consummata*, quae *Vitalis sive Animalis* et *Naturarum* etiam dici potest. Utramque breviter explicat Innocentius III. *lib.* 1. *de contempt. mundi cap.* 4. ajens: « Est duplex Conceptio, una seminum et altera Naturarum. Prima fit in commissis, secunda fit in contractis. Parentes enim committunt in prima, Proles contrahunt in secunda. »

4 Hic vero non est sermo de activa Conceptione, sed de passiva tantum, nec ideo de Inchoata, seminali seu Carnali, quae rationalis animae infusionem praecedit. Nam fatendum omnino est, B. Virginem in hac sui Conceptione nec contraxisse, nec contrahere potuisse Originale peccatum formaliter et in se, sed tantum radicaliter et in causa, sive in debito. Qua propter B. Virgo in hujusmodi Conceptione nec sanctificata fuit, nec formaliter potuisset sanctificari; quia sola rationalis Creatura est proprium subjectum peccati, et Gratiae Sanctificantis. Immo BB. Virgo ante Animae infusionem nec virtualiter quidem et in radice fuit sanctificata in semine vel in Parentibus: quia non est in semine qualitas aliqua, ratione cujus sit velut instrumentum physicum ad Originale Peccatum inducendum in Animam, ut hac ratione intelligi possit veluti mundari semen, et ita Prolem in illo, tamquam in radice sanctificari. Neque Parentibus Deiparae Virginis indita fuit a Deo aliqua specialis Gratia, ex qua necessario consequeretur praeservatio et Sanctificatio Prolis. Et hujusmodi Sanctificationem, ante Animae infusionem repellere potissimum satagerunt primores illi Scholastici, Alexander de Hales, Albertus Magnus in *III. sententiar. defin.* 3. et D. Thomas *Summ. part.* 3. *Quaest.* 27. Haec porro accurate distinguenda fuerunt, ne quod antiqui Scholastici de Sanctificatione B. Virginis in Conceptione activa et seminali negabant, de passiva Conceptione et de ipsa Animatione intelligatur. Praesens igitur quaestio est de B. Virginis Conceptione Passiva, vel Consummata seu Vitali, quae fit per infusionem Animae in corpus; an scilicet in hac ipsa Conceptione B. Virgo fuerit a Deo sanctificata, sanctificatione praeservante ipsam a peccato Originali. Vel ut in Alexandri VII. Constitutione *Sollicitudo omnium Ecclesiarum* habetur: « An Dei Genitricis Anima in primo instanti creationis, atque infusionis in corpus, fuerit, speciali Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum J. Christi, ejus Filii, humani generis Redemptoris, a macula Peccati Originalis praeservata. »

5 Pia Immaculatae B. Virginis Conceptionis sententia triplici modo exponi potest; quorum primus est quorumdam Antiquorum, qui, cum Originale peccatum per morbidas qualitates explicarent, Piam Sententiam sic exponebant: « Quamvis peccatum Originale sit in anima, in carne tamen est quaedam qualitas, vel infectio morbida, ratione cujus ex conjunctione Animae ad Carnem, habentem formaliter talem morbidam qualitatem, contrahitur peccatum Originale. Cum igitur ipsa qualitas morbida sit aliud ab ipsa Carne, potuit virtute Divina conservari talis massa Carnis, ne inficeretur, et si esset infecta, potuit mundari ante infusionem Animae; ut si quantum est ex parte Generantium, fuerit Caro immunda et morbida, in se tamen, virtute Divina mediante, facta est Immaculata et Munda; ut sic ex unione Animae ad ipsam non contraheretur in Anima peccatum Originale. » Sic apud Durandum et Paludanum in 3. *dist. quaest.* 1. Hunc ferme modum declarandi, tuendique Piam sententiam, posteriori tempore usurparunt Gab. Biel, Marsilius ab Ingen, Judocus Clichtoveus, aliique nonnulli; at nobis non satis probatur, quia nec morbidae illae qualitates probantur.

6 Altera sententia magno plausu a recentioribus Theologis recepta et propugnata asserit: B. Virgini cum caeteris Adae Filiis minime communem fuisse legem illam seu pactum quod pepigit Deus cum primo Parente, de Justitia et Sanctitate in ejusdem posteros transfundenda vel non, prout ipse obediens, vel contumax fuisset; sed seorsum omnino ab Adami merito, propter dignitatem Matris Dei, et merita Christi, fuisse ad sanctitatem praedestinatam; atque adeo nec peccasse in Adamo, nec Debitum proximum contraxisse Originalis peccati incurrendi, multoque minus ipsum incurrisse peccatum. Debitum tamen remotum in B. Virgine non negant, ea dumtaxat ratione, quod cum esset Adae Filia, ab ipso per naturalem propagationem descendens, eamdem cum caeteris sortem subire debuerat, ut in illa communi lege comprehenderetur. At huic Suarez cum Vasquez, Bellarmino, Raynaudo repugnans, vult: « Quemlibet prudentem Theologum et Do-

» minae nostrae valde affectum, debere non inclinare ad illud extremum (*negandi videlicet in B. Virgine Originalis peccati debitum*), quoniam » ad honorem Virginis nihil refert, neque ejus » Immaculatae Conceptionis veritatem juvat; » praebetque occasionem adversariis dicendi, non » posse nos Immaculatam Conceptionem defen» dere, nisi declinando ad opiniones, vel censura » dignas, vel diminuentes Christi Redemptionem, » vel saltem apparentiam talem habentes. » *Tract.* 5. *de peccat. disp.* 9. *de peccat. Orig. post section.* 4.

7 Tertia denique piae sententiae expositio, eamque defendendi ratio, est: B. Virginem inclusam quidem fuisse in illa Dei lege, seu pacto cum Adamo inito de transfundenda Justitia et Sanctitate in posteros ex merito Adami, et idcirco peccasse in Adamo, quatenus per ejus peccatum amisit jus ad Justitiam et Sanctitatem habendam (et hoc intelligunt *peccare in Adamo*), consequenter in se ipsa, et non in semine tantum vel in Parentibus contrahisse Debitum Justitia et Sanctitate carendi, atque ita Originis peccatum incurrendi. Verum tamen ex gratia et privilegio singulari, intuitu meritorum Christi, B. Virginem, futuram ejus Matrem, ipsum Deum praevenisse, ne in ea debitum illud, quod ex Adamo contraxerat, haberet effectum; largiendo nimirum Animae B. Virginis in prima sui Creatione et Conjunctione cum Corpore, veram Justitiam et Sanctitatem, quam ex Adami merito non erat acceptura; et sic eam ab Originali peccato incurrendo, immunem servasse.

8 Quamvis non uno, eodemque modo Doctores Immaculatam B. Virginis Conceptionem tueantur, tamen in eo conveniunt, quod B. Virgo in primo Conceptionis instante ab Originali peccato fuerit immunis; idque Sacrae Scripturae testimoniis, Apostolicae Traditionis documentis, SS. Patrum, Conciliorum, RR. Pontificum et Academiarum sententiis probant. Nos ex his quaedam tantum spe-
9 ciali nota digna in medium afferemus. Obiter tamen notandum est, in Scripturis Sacris nullum adesse testimonium expressum, clarum, et indeclinabile pro Immaculato Virginis Conceptu, hoc enim si afferre possemus, non solum pie et recte existimari hoc diceremus, sed haeretici habendi essent, qui contra sentirent. Bellarmin. *Lib.* 4. *de amiss. grat. et statu peccati c.* 15. *n.* 12. Sed neque Adversarii aliquod hujusmodi testimonium proferre valent. Secus enim errasset Sedes Apostolica, Concilio Tridentino assentiente, declarans *erroneum esse* haeresis insimulare Piam Sententiam. Neque ab ipsis alia producuntur S. Scripturae testimonia, nisi generalia quaedam, ex quibus Originalis macula in humanum genus ex Adae peccato transfusa colligitur; vel virtualia tantum, in quibus Christi Domini Redemptio omnibus necessaria praedicatur. Insuper a Piae Sententiae defensoribus plura exhibentur Sacrae Scripturae testimonia, quae sensu mystico accepta, non equidem ad demonstrandam, at saltem ad illustrandam, et efficacius insinuandam Immaculatam Virginis Conceptionem quam maxime faciunt. Porro hi mystico sensu bene quidem utuntur, quemadmodum Christus ipse, *Matth. XII.* 40. *Johan. III.* 14. Evangelistae, *Matth. II.* 15. 17. *et Johan. XIX.* 36. et Apostolus Paulus *ad Gal. IV.* 2. 3. 4. *et ad Hebr. IX.* cum Judaeis agentes, veteris Testamenti locis, sensu mystico intellectis usi sunt, non ad incredulos redarguendos, sed pluries ad fidei mysteria declaranda, et plausibili ratione eorum veritatem comprobandam. At non pauca ex iis Scripturae testimoniis, quae a Pia parte proferuntur, non in sensu mystico, sed etiam aliquo sensu literali afferuntur, et si non ita clare, ut convincant, adeo tamen congruenter, ut suade-
ant. Inter caetera quae producuntur testimonia 10
haec sunt principaliora. *Genesis III.* 14. 15. « Et » ait Dominus Deus ad serpentem ...... Inimi» citias ponam inter te, et Mulierem, et semen » tuum et semen illius; tu insidiaberis calcaneo » ejus, et Ipsa conteret caput tuum. » *Psalm.* 45. *v.* 5. 6. « Fluminis impetus laetificat civitatem » Dei; sanctificavit Tabernaculum suum Altissi» mus. Deus in medio ejus non commovebitur, » adjuvabit eam Deus mane diluculo. » Praeclara sunt, quae in *Cantic. Canticor.* habentur *c.* 2. *v.* 2. « Sicut Lilium inter spinas, sic Amica mea » inter Filias; » *cap.* 4. *ver.* 7. « Tota pulchra es » Amica mea, et Macula non est in te; » et *cap.* 6. « Una est Columba mea, perfecta mea, una » est matris suae, electa genitrici suae. Viderunt » eam filiae et beatissimam praedicaverunt .... » Quae est ista, quae progreditur quasi Aurora » consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol. » In Isaia pariter *cap.* 11. « Et egredietur Virga » de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet. » Item *Lucae I.* 28. ubi dicitur: « Et ingressus An» gelus ad eam, dixit: Ave gratia plena, Dominus » tecum, Benedicta tu in mulieribus. » Quoad alia Scripturae Sacrae Testimonia, et de modo, quo Immaculatae Conceptioni applicantur, vide Salazar, Herminier, Ambros. Catharinum, Plazzam, necnon Emi S. R. E. Cardinalis Lambruschinii opus hac de re absolutissimum, quod vir praestantissimus, tot tantisque publicis detentus negotiis pari sapientia ac pietate conscriptum ac universali omnium plausu exceptum nuper in lucem edebat. Confer etiam Johan. Scotum, P. Aureolum, Aedream, Natalem, Mayron, Liranum, Carav. penes quos etiam S. Scripturae Testimonia invenire est ab adversariis allegata, eorumque confutationem.

Nunc quid de hac quaestione senserint Patres 11
videamus. Confitendum est, duobus primis Ecclesiae saeculis nihil hac de re actum fuisse; atta-

men hujusmodi silentium quia adversetur, rei nostrae quam maxime favet, quia censendum est, ea aetate hoc indubio ad omnibus et singulis Christi fidelibus fuisse habitum. Nam BB. Virgo peculiari quadam devotione venerabatur, et omnium privilegiatissima, cui numquam similis visa est, causa Divinae Maternitatis habebatur. Hinc si ab aliquo quocumque Doctore de immunitate ab Originali peccato B. Virginis Mariae unquam dubitatum foret, ejusdem defensionem caeteri suscepiront, de qua re aliqua extaret memoria: qua deficiente censendum est, numquam de hujus rei veritate fuisse dubitatum. Hujusmodi oppositionis fundamentum est praeclara illa Litera, qua a Presbyteris et Diaconis Achajae referuntur haec S. Andreae verba: « Et propterea quod ex immacu-
» lata terra creatus fuerat primus homo, neces-
» se erat, ut ex Immaculata Virgine nasceretur
» perfectus homo, quo filius Dei, qui ante condi-
» derat hominem, vitam aeternam, quam perdi-
» derant homines, repararet. » Lambruschini in praelaudato opere *sull' Immaculata Cancepimen-*
12 *to di Maria* §. 18. 19. Sunt tamen Auctores, qui ut Traditionis Apostolicae seriem numquam interruptam demonstrent in hac materia, a primo Christi saeculo incipiunt, et praeter Literam allatam, referunt testimonium Liturgiae S. Jacobi Apostoli, quae extat initio *part.* 1. *tom.* 2. *Bibl. maxim. PP.* et initio *tom.* 2. *Bibl. PP. GL. pag.* 5. 6. Ex Saeculo secundo afferunt testimonia SS Justini Philosophi et Irenaei, *Dialog. cum Tryphon. tom.* 2. *part.* 2. *Bib. M. PP. pag.* 95. *et lib.* 3. *advers. haeres. Valentini cap.* 33. *p.* 300. *part.* 2. *tom.* 2. *Bibl. M. PP. et lib.* 5. *cap.* 19. *pag.* 353. *ibid.* Ex Saeculo III. S. Hippolyti Episcopi Portuensis, Origenis *homil.* 1. in *Matth. cap.* 1. *Cum esset desponsata, et hom.* 3. *in Matth. cap. Angelus Domini apparuit in somnis Joseph* SS. Gregorii Neocaesariensis, Dionysii Alexandrini, Methodii. Ex Saeculo IV. SS. Ephrem Syri, *de Divinis nominib. cap.* 12. Basilii Magni *homil. in Christ. Nativit. pag.* 597. *edit. Paris.* Epiphanii, Ambrosii (*) *lib.* 2. *in cap.* 2. *Luc. Ecce Ancilla Domini.* Hieronymi *Comment. in c.* 10. *Ecclesiast. Vae tibi terra.* Gregorii Nysseni, *hom.* 13. *in Cant.* Sophronii Senioris, et S. Johannis Chrysostomi. Ex Saeculo V. D. Augustini *Lib. de natur. et gratia cap.* 36. *n.* 42. praeclara illa verba: « Excepta itaque Sancta Virgi-
» ne, de qua, propter honorem Domini, nullam
» prorsus, cum de peccatis agitur, haberi volo
» quaestionem. Inde enim scimus, quod ei plus
» gratiae collatum fuerit ad vincendum omni ex
» parte peccatum; quae concipere, ac parere me-
» ruit, quem constat nullum habuisse peccatum.
» Hac ergo Virgine excepta, si omnes illos San-
» ctos et Sanctas etc. » Insuper SS. Maximi Taurinensis, Cyrilli Alexandrini, Procli Patriarchae etc. Petri Chrysologi *Serm. de Annuntiat. B. M. V.* Basilii Seleuciensis, Jacobi Sarugensis et Sabbae Abbatis, *in Menaeis Graec.* 2. 3. 5. *Januar. et* 12. *Februar.* Ex Saeculo VI. S. Fulgentii, Anastasii Sinaitae, Aratoris S. R. E. Subdiaconi, et Timothei Episcopi Hierosolymitani. Ex Saeculo VIII. Testimonium SS. Sophronii Junioris, Andreae Hierosolymitani, Hildephonsi Toletani. Ex Christi Saeculo VIII. Germani Patriarchae CP. *Orat. in Annuntiat. B. V. pag.* 88. *sua Marialis*, S. Johannis Damasceni *Orat.* 2. *de Assumpt. B. M. Ven.* Pauli Diaconi, et B. Flacci Albini, seu Alcuini. Ex Saeculo IX. Haymonis Episcopi Halberstatensis, S. Petri Argorum Episcopi, et Theophanis Ceramei Episcopi Thauramenitani. Ex Saeculo X. quod obscurum appellant, nullum est testimonium invenire, praeterquam Leonis VI.

(*) Divo etiam Ambrosio a Doctissimo P. Joh. Bapt Federici (*La Immaculata Concezione della B V M comprovata a' sentimenti dei SS. Padri, nel rincontro di un Inno attribuito al Dottore S. Ambrosio*) tribuitur Hymnus, *Quis possit*, qui extat in Cod. MS n. 420 Archivi Casinensis, quo utebantur ejusdem Archisterii Monachi in Divino officio. Codex porro ille asseritur conscriptus saeculo IX vel X. ut patet ex characterum forma, qua tempore Caroli Magni veteres utebantur, et Hymnus S Ambrosii nomen praefert. Codicis auctoritatem, et Hymni authenticitatem satis demonstrat laudatus Federici Casinensis Tabularii custos *l. c.* Quod ad nos pertinet in praefato Hymno luculentum habetur testimonium Immaculatae Conceptionis in 4. stropha. Quoniam vero in Romanae Ecclesiae Hymnariis desideratur, illum hic per integrum subnectimus.

Quis possit amplo famine praepotens
Digne fateri praemia Virginis,
Per quam veternae sub laqueo necis
Orbi reverso reddita vita est?
Haec, Virga Jesse, Virgo puerpera,
Hortus superno germine consitus,
Signatus alto munere fons sacer,
Mundum beavit viscere caelibi.
Hausto maligni primus ut occidit
Virus Chelydri terrigenum parens;
Hinc lapsa pestis per genus irrepens
Cunctum profundo vulnere perculit.
Rerum misertus sed Sator, inscia
Cernens piacli viscera Virginis,
His ferre mortis crimine languido
Mandat salutis gaudia saeculo
Emissus astris Gabriel innubae
Æterna portat nuntia Virgini
Verbo tumescit latior aethere
Alvus replentem saecula continens
Intacta mater, Virgoque fit parens,
Orbis Creator ortus in orbe est,
Hostis pavendi sceptra remota sunt,
Toto refulsit lux nova saeculo
Sic Virginalis vincula permanent
Prodit pudoris dum thalamo potens,
Mansere clausae arctius ut fores,
Intrante demum quos sera vinxerat.
Hoc signat aedis janua non patens,
Quam celsa Vatis visio prodidit
Soli tremenda pervia Principi,
Mansura nempe clausa perenniter.
Sit Trinitati gloria unicae
Virtus, potestas, summa potentia,
Regnum retentans, quae Deus unus est,
Per cuncta semper saecula saeculi Amen.

(*Edit. Casin.*)

Orientis Imperatoris, cognomento Sapientis seu Philosophi in *Orat.* 3. *de Annuntiat. B. V. pag.* 50. *sui Marialis*, et Johannis Geometrae. Non ita ex duobus sequentibus, nam Saeculo XI. hujusmodi B. Mariae privilegium satis aperte tradiderunt S. Folhertus Episcopus Carnotensis, Petrus Damianus S. R. E. Cardinalis, *Serm. de Annuntiat. B. V. M.* Michael Psellus Junior, dictus Philosophus, S. Anselmus Cantuariensis *Tract. de Concept. passiv. et Lib. de Concept. Virgin.* (sed magna dissensio est inter AA. an genuini D. Anselmi foetus sint censendi) ejusque discipulus Eadmerus, S. Bruno Carthusianorum institutor, Jacob Monachus Graecus, S. Bruno Astensis, Episcopus Signiensis. Et Saeculo XII. Ven. Hildehertus Archiepiscopus Turonensis, B. Ivo Carnotensis, Hupertus Abbas Tuitiensis, Honorius Augustodunensis Ecclesiae Presbyter, Hervaeus Benedictinus Monachus. Auctor Sermonum super Antiphonam *Salve Regina*, B. Hugo de S. Victore, Richardus a S. Victore, Arnoldus Carnotensis Abbas Bonaevallis D. Bernardi discipulus, Venerabilis Gerholdus Praepositus Richerspergensis, Beatus Ogerius Abbas Lucedii, Petrus Comestor, Petrus Blesensis, Echertus Abbas S. Florini, Nicolaus Monachus S. Albani, et Petrus Episcopus Carnotensis. Saeculo XIII. B. Petrus Paschasius in *Opuscul. de Mysteriis et Sanctitate B. M. V. contra Judaeos, praenotat. Biblia. parva tit.* 23. *de Matris Dei Virginitate* n. 71. Saeculo XIV. Ven. Engelhertus Abbas Admontensis, S. Birgitta in suis *Revelationibus*, Raymundus Jordanus. Saeculo XV. SS. Vincentius Ferrerius, Bernardinus Senensis, Johannes Capistranus, Laurentius Justinianus, Ven. Dionysius a Rihel Carthusianus. Saeculo XVI. S. Thomas a Villanova, Franciscus Borgia, Ludovicus Bertrandus. Saeculo XVII. S. Franciscus Xaverius. Saeculo denique XVIII. S. Alphonsus de Ligorio, et B. Leonardus a Portu Mauritio.

13 Quoad Theologos vero, et Doctores dici potest absque falsitatis nota, quod a Saeculo XIII. quo in Scholis hujusmodi quaestio exagitari coepit, ad Saeculum XV. usque Pia sententia defensores obtinuit praeclarissimos, quos inter Johannes Duns, Petrus Aureolus, Franciscus de Mayronis, Gulielmus de Rubione, Antonius Andreas, Hervaeus Natalis, Nicolaus de Lira, Johannes Taulerus, Petrus de Ally, Johannes Gersonius, Tostatus Abulensis, Nicolaus de Cusa, Gabriel Biel, Johannes Trithemius, Vasquez, Salmeronius aliique quos Eminentissimus Lambruschini in laudato opere §. 52. commemorat. Adversae nihilominus Sententiae propugnatores non defuerunt, sed auctoritate, numero, atque doctrina longe inferiores, et eorum praecipui Egidius Columna, Henricus Gandensis, Durandus a S. Pontiano, Alvarus Pelagius. et Gregorius Ariminensis. A saeculo autem XV. usque in hanc diem, paucis exceptis, non est inter Theologos, qui nostrae sententiae nomen non dederit. *Ibid.* §. 53. 54.

Sanctorum Patrum Testimoniis, Conciliorum 14
et Synodorum generalium, necnon Provincialium adnectimus Testimonia. Et quamvis Provincialia et Episcopalia Concilia, Sedis Apostolicae Auctoritate non munita, firmam fidem non faciant; nisi tamen a Sancta Sede fuerint rejecta, probabilissimum subministrant veritatis argumentum. Primum in hac re testimonium est Epistola Synodica S. Dionysii Episcopi Alexandrini ad Paulum Samosatenum anno 260. *tom.* 1. *Concilior.* sequitur Homilia S. Procli Ciziceni ad Concilium Ephesinum spectans circa annum 431. dein Concilium Lateranense sub Martino I. celebratum an. 649. his verbis: « Si quis secundum Sanctos Patres non confitetur proprie, et secundum veritatem, Dei Genitricem, Sanctam, semperque » Virginem, et Immaculatam, etc. » *Can.* 3. *tom.* 7. *Concilior.* Epistola Synodica S. Sophronii Hierosolymitani lecta et adprobata in VI. Synodo Generali *tract.* 10. *tom.* 7. *Concil.* Concilium Francofordiense, in epistola Synodica ad Hispaniae Praesules anno 794. Concilium Provinciale Oxoniense in Anglia a. 1222. Statuta Synodalia Ecclesiae Cameracensis a. 1310. Concilium Provinciale Londinense a. 1328. Synodus Suessionensis a. 1334. Synodus Caesaraugustana celebrata an.
1368. Concilii Generalis Basileensis Decretum 15
editum anno 1438. his verbis: « Elucidantibus » Divinae Gratiae mysteria, mercedem gloriosam » repromisit aeterna Dei Patris Sapientia, dum » ait: *qui elucidant me, vitam aeternam habebunt.* » (Eccl. 24. 31.) Quod etiam de Gloriosa Virgine, quae ipsam Patris Sapientiam, Dei filium » Æternum, in utero pertulit Sacrosancta legit » Ecclesia. Nam quidquid de dignitate, et sublimitate Virginis Matris educitur in lucem, hoc, » non dubium est, ad laudem, et honorem Filii » pertinere. Et qui honorificant Gratiam, et Sanctitatem Matris, honorificant. et elucidant gloriosum Nomen Filii ejus, qui ipsam sanctificavit, et replevit Gratia. Unde si in caeteris rebus elucidatio veritatis, quae a Domino Deo » est, praeclara merita parturit; in ea re specialiter fructus uberrimos afferre speranda est, » quae Sanctificationem, et Dedicationem Templi » illius concernit, in quo ante Saecula, antequam » terra fieret, et ab aeterno sibi mansionem ordinavit prima, et aeterna Veritas. Id quoque » maxime congruit, ut pax habeatur in quaestionibus concernentibus Sanctitatem illius, per » quam pax diffusa est in terris. Hactenus vero » per difficilis quaestio in diversis Partibus, et » coram hac S. Synodo, super Conceptione ipsius » Gloriosae Virginis Mariae, Matris Dei, et exordio Sanctificationis ejus, facta est: quibusdam

» dicentibus, ipsam Virginem, et ejus Animam » per aliquod tempus, aut instans temporis subjacuisse actualiter Originali Culpae; aliis autem » e converso dicentibus, a principio creationis » suae, Deum, ipsam diligendo, gratiam eidem » contulisse, per quam a Macula Originali illam » Beatissimam Personam liberans, et praeservans, sublimiori Sanctificationis genere redemit, » cum *fundaret* eam *Altissimus ipse*, et ipsam fabricaret Filius Dei Patris, ut esset Mater ejus » in terris.

» Nos vero, diligenter inspectis auctoritatibus, » et rationibus, quae jam a pluribus annis, in » publicis relationibus ex parte utriusque doctrinae, coram hac Sancta Synodo allegatae sunt, » aliisque etiam plurimis super hac re visis, et » matura consideratione pensatis; doctrinam illam » disserentem, Gloriosam Virginem, Dei Genitricem Mariam, praeveniente, et operante Divini Numinis gratia singulari, numquam actualiter subjacuisse Originali Peccato, sed Immunem semper fuisse ab omni Originali, et Actuali Culpa, Sanctamque, et Immaculatam; tamquam Piam, et Consonam Cultui Ecclesiastico, » Fidei Catholicae, rectae Rationi, et Scripturae, » ab omnibus Catholicis approbandam fore, tenendam, et amplectendam, definimus, et declaramus, nullique de caetero licitum esse, in contrarium praedicare, seu docere. Renovantes » praeterea institutionem de celebranda Sancta » ejus Conceptione, quae tam per Romanam, » quam per alias Ecclesias, sexto Idus Decembris, antiqua, et laudabili consuetudine, celebratur; statuimus et ordinamus, eamdem celebritatem praefata die in omnibus Ecclesiis, » Monasteriis, et conventibus Christianae Religionis sub nomine Conceptionis, festivis laudibus » colendam esse: cunctisque Fidelibus vere poenitentibus, et confessis, ea die Missarum solemniis, centum, primis autem, vel secundis » vesperis, totidem, sermoni vero Verbi Divini » de ea festivitate interessentibus, centum quinquaginta dies, concessione perpetuis temporibus » duratura, de injunctis sibi poenitentiis haec » Sancta Synodus largitur.» *Sess.* 36. *col.* 393. *tom.* 17. *Concil.* Eo tempore de Immaculata B. Virginis Conceptione acerrime inter Theologos digladiabatur; quapropter Patribus hujusce Concilii visum est ea de re in Synodo agi oportere, et Johanni de Turrecremata tunc S. Palatii Apostolici Magistro, mandarunt, ut quinam esset controversiae status scripto declararet, suumque proferret judicium. Paruit Synodo Turrecremata, sed omnis adempta fuit occasio expendendi quae ille scripserat, nam Cardinalis S. Angeli Legatus Pontificis, Concilio praesidens, dixit Patres majoribus esse curis distentos, ut tantam rem possent discutere. Hinc factum, ut eo tempore, quo Decretum illud edidit Concilium, jam non amplius legitimum, sed schismaticum erat Conciliabulum, quia gravissimis impulsus causis, Eugenius Ferrariam transtulerat Generale Concilium. Attamen Decretum illud Concilii Basileensis amplexata est Provincialis Synodus Avenione habita an. 1457. itidemque Universitas Parisiensis; « Et si non fuerit eo tempore ibi auctoritas Synodi, erat tamen auctoritas Virorum » doctorum, ac sapientium. Nec parvi est momenti, Concilium illud, quod ad haec determinationem attinet, a nonnullis Nationibus esse receptum; quodque magnopere est considerandum, » non reclamante Summo Pontifice, et Sede Apostolica minime reprobante. » Ambrosius Catharinus in *disput. pro verit. Immaculat. Conception. B. V. M. ad Sanctam Synodum Tridentinam.* De- 16
nique hoc idem Decretum ab Ecclesia, ejusdemque Rectoribus vel tacite vel expresse adprobatum est. In Basileensi enim Decreto definitum est ac declaratum, Doctrinam de Immunitate B. Virginis ab Originali peccato amplectendam esse; primo *tamquam Piam;* et Alexander VII. non alio nomine eam doctrinam indigitat, quam *Pias Sententiae;* secundo tamquam *Consonam cultui Ecclesiastico,* et hujusmodi Consonantiam inculcant Sixtus IV. Gregorius XV. et praefatus Alexander VII. tertio tamquam *Consonam Fidei Catholicae, Rectae Rationi, et Sacrae Scripturae;* et hanc Consonantiam, nisi cognovisset Concilium Tridentinum, non excepisset suo Decreto de peccato Originali *Beatam et Immaculatam V. Mariam Dei Genitricem,* nec tot Pontifices in defensionem, favorem et exaltationem hujus doctrinae, tot ac tam graves edidissent Constitutiones. Praeterea declaravit Concilium: *Nulli de caetero licitum esse, in contrarium praedicare, seu docere;* et hoc quoque severius praestiterunt Paulus V. Gregorius XV. Alexander VII. Demum Concilium Basileense Festum Conceptionis B. M. Virginis, ex consuetudine antea celebratum, renovavit, mandavitque omnibus Ecclesiis sub *nomine Conceptionis esse colendum;* et fidelibus illud celebrantibus Indulgentias quasdam Indulsit: et haec omnia uberius executi sunt Sixtus IV. Gregorius XV. Alexander VII. Clemens XI.

Concilium denique Œcumenicum Tridentinum 17
anno 1545. celebratum de Immaculata Conceptione his verbis loquitur *Sess.* 5. « Declarat tamen » ipsa sancta Synodus, non esse suae intentionis » comprehendere in hoc Decreto, ubi de peccato » Originali agitur, Beatam et Immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem, sed observandas » esse Constitutiones fel. record. Sixti Papa IV. » sub poenis in eis Constitutionibus contentis, » quas innovat. » Non abs re erit huc referre, quae Cardinalis Pallavicinus in sua praeclara *Historia Concilii Tridentini lib.* 7. c. 3. n. 8. literis mandavit; nempe Cardinalem de Giaen, cum de

peccato originali ageretur, proposuisse; ut tandem definitivam haberet Sententiam controversia de Conceptione B. Mariae V. sed id nonnisi aegre a Patribus exceptum, qui se non ita otio abundare asscrebant, ut ad ea, quae ad Catholicam Fidem non spectarent, intendere possent. Eodem *lib. cap.* 7. acres exponit controversias inter Patres exagitatas ex Decreto do peccato Originali. Cardinalem Paciecum sententiam dixisse, ut ad universalem propositionem, qua omnes homines declarabantur peccato Originali obnoxii, ea adderentur verba: *De B. Virgine declarat S. Synodus, se nihil definire, etsi credit, eam sine originali labe esse conceptam.* Alii addi desiderabant: *Prout magis pie a majori parte Ecclesiae, vel a multis creditur, B. Virginem non esse conceptam in peccato Originali.* Nonnulli requirebant: *imponi silentium, ut deinceps contra illam nullus audeat praedicare.* Alii vero respondernnt: *si non adfertur praejudicium B. Virgini*, vel, *dum non praejudicetur Conceptioni.* Immo Episcopus Claromontanus pronuntiavit: *de Conceptione placeret, quod absolute diceretur, B. Virginem conceptam esse sine Peccato Originali.* Curtenbrosch. *Acta Concil. Trident. sess.* 4. sed initis suffragiis Patres noluerunt contrariae Sententiae praejudicium ferre, quapropter editum est Decretum verbis superius allatis. Vid. Ambros. Catharinum in disputatione pro *Veritate Immaculatae Conceptionis B. V. Mariae ad sanctam Synodum Tridentinam, praefat.*

18 Summorum Pontificum Piae sententiae faventium seriem exordimur a Sixto IV. non quod antecessores Pontifices ab hac sententia alieni fuerint, vel Immaculatae Conceptionis cultum ignoraverint, sed quia primus Sixtus multis praeeuntibus Doctissimorum Virorum disputationibus, Apostolicis Constitutionibus Immaculatae Conceptionis cultum firmum, ratumque habuit in universa Ecclesia; Piamque sententiam ab omni censura vindicavit, et sartam tectam esse declaravit. Ejusdem verba hic referro juvabit, nam in prima Constitutione Conceptionis Festum Auctoritate Apostolica solemniter instituit, eidem Missam et Officium designat, indulgentias et peccatorum remissionem proponit; in altera vero plura damnantur, quae adversus Piam sententiam intendebant. Constitutione prima edita III. Kal. Martii anno 1471. ita loquitur Pontifex.

SIXTUS PAPA IV.

19 Cum praecelsa meritorum insignia, quibus Regina coelorum, Virgo Dei genitrix gloriosa, sedibus praelata aethereis, syderibus quasi stella matutina praerutilat, devotae considerationis indagine perscrutamur, et intra pectoris arcana revolvimus, quod ipsa, (utpote via misericordiae, Mater gratiae et pietatis, Amica humani generis, Consolatrix pro salute Fidelium, qui delictorum onere gravantur,) sedula oratrix, et pervigil ad Regem quem genuit, intercedit: dignum, quin potius debitum, reputamus, universos Christi Fideles, ut Omnipotenti Deo, cujus providentia ejusdem Virginis humilitatem ab aeterno respiciens, pro reconcilianda suo Auctori humana natura, lapsu primi hominis aeternae morti obnoxia, eam sui unigeniti habitaculum Sancti Spiritus praeparatione constituit: ex qua carnem nostrae mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret: et immaculata Virgo nihilominus post partum remaneret: de ipsius immaculatae Virginis mira Conceptione gratias et laudes referant, et instituta propterea in Dei Ecclesia Missas, et alia Divina Officia dicant, et illis intersint; indulgentiis, et peccatorum remissionibus invitare, ut exinde fiant ejusdem Virginis meritis, et intercessione divinae gratiae aptiores. Hac igitur consideratione inducti, ejusdem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, auctoritate Apostolica hac in perpetuum valitura constitutione statuimus, et ordinamus, quod omnes et singuli Christi Fideles utriusque sexus, qui Missam et Officium Conceptionis ejusdem Virginis Gloriosae juxta piam, devotam et laudabilem ordinationem dilecti filii Magistri Leonardi de Nogarolis Clerici Veronensis Notarii nostri, et quae desuper a nobis emanavit, Missae et Officii hujusmodi institutionem, in die festivitatis Conceptionis ejusdem Virginis Mariae, et per Octavas ejus, devote celebraverint et dixerint, aut illis Horis Canonicis interfuerint, quoties id fecerint, eamdem prorsus indulgentiam et peccatorum remissionem consequantur, quam juxta felicis recordationis Urbani IV. in Concilio Viennensi approbatae ac Martini V. et aliorum Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum Constitutiones, consequuntur illi, qui Missam, et Horas Canonicas in festo Corporis et Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, a primis Vesperis, et per illius Octavas, juxta Romanae Ecclesiae Constitutionem celebrant, dicunt, aut Missae Officio, et Horis hujusmodi intersunt, praesentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicae 1476. III. Kal. Martii, Pontificatus nostri anno sexto.

In altera vero Constitutione edita pridie Nonas Septembris anno 1483. laudatus Pontifex loquitur verbis tenoris sequentis.

SIXTUS PAPA IV.

Grave nimis gerimus et molestum, cum sinistra nobis de quibusdam Ecclesiasticis personis referuntur. Sed in eorum, qui ad evangelizandum verbum Dei sunt deputati, excessibus praedicando commissis, eo gravius provocamur, quo illi peri-

culosins remanent incorrecti; cum facilo deleri nequeant, qui multorum cordibns sic publicn praedicando, diffusius et damnabilius imprimuntur orrores. Sano cum Sancta Romana Ecclesia de intemeratao semperquo virginis Mariao Conceptionn festum solemniter celebret, et specialn ac proprium super boc Officium ordinaverit; nonnulli, ut accepimus, diversorum Ordinum Praedicatores in suis sermonibus ad populum publicn per diversas civitates et terras affirmare bacteuus non erubnerunt, et quotidio praedicare non cessaut, omnes illos, qui tenent aut asserunt, eandem Gloriosam et Immaculatam Dei Genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse Haereticos; ejusdem immaculatae Conceptionis celebrantes, audientesque sermones illorum, qui eam sine bujusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare graviter. Sed et praefatis praedicationibus non contenti, confectos super his suis assertionibus libros in publicum ediderunt: ex quorum assertionibus et praedicationibns non levia scandala in mentibus Fidelium exorta sunt, et majora merito exoriri formidantur in dies. Nos igitur bujusmodi temerariis ausibus, ac perversis assertionibus ac scandalis, quao exindu in Ecclesia Dei exoriri possunt (quantum nobis ex alto conceditur) obviaro volentes, motu proprio, non ad alicujus nobis super hoc oblatae petitionis instautiam, sed de nostea mera deliberatione, et certa scientia, hujusmodi assertiones Praedicatorum eorumdem, et aliorum quorumlibet, qui affirmare praesumerent, eos qui crederent aut tenerent, eandem Dei Genitricem ab originalis peccati macula in sua Conceptionn praesorvatam fuisse, propterea alicujus haeresis labo pollutos foro, vel mortaliter peccare; aut bujusmodi Officium Conceptionis celebrantes, seu hujusmodi sermones audientes alicujus peccati reatum incurrere, utpote falsas et erroneas, et a veritate penitus alienas; editosque desupec libros praedictos id continentes, quoad hoc auctoritate Apostolica tenore praesentium reprobamus, et damnamus. Ac motu, scientia et auctoritate praedictis, statuimus, et ordinamus, quod Praedicatores verbi Dei, et quicumque alii, cujuscumque status, gradus aut ordinis ac conditionis fuerint, qui de caetero ausu temerario praesumpserint in eorum sermouibus ad populum seu alias quomodolibet affirmare hujusmodi sic per nos improbatas et damnatas assertiones veras esse, aut dictos libros pro veris legero, tenece, habere, postquam do praesentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant; a qua ab alio quam a Romano Pontifice, nisi in mortis articuln, nequeant absolutionis beneficium obtinere. Item motu, scientia et auctoritatn similibus, simili poenae ac censurae subjicientes eos, qui ausi fuerint asserere contrariam opinionem tenentes, videlicet Gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, baeresis crimen, vel peccatum incurrere mortalo; cum nondum sit a Romana Ecclesia et Apostolica Sedo decisum: non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscumque, quibus communiter vel divisim a Sedo Apostolica indultum existat; quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per Literas Apostolicas non facientes plenam, expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Et ne de praemissis aliquando valeant ignorantiam allegare: volumus, quod locorum Ordinarii requisiti praesentes Literas in Ecclesiis consistentibus in eorum civitatibus et suarum Dioccesum, et locis insignibus, dum major ibi multitudo populi ad Divina convenerit, sermonibus ad populum mandent et faciant publicari. Praeterea, quia difficile foret praesentes Literas ad singula loca, in quibus expediens fuerit deferro: etiam volumus, et dicta auctoritato decernimus, quod earumdem Literarum transumpto manu publici Notarii confecto, et authentico alicujus Praelati Ecclesiastici sigillo munito, ubiquo stetur, prout staretur eisdem originalibus Literis, si forent exhibitae vel ostensae. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae reprobationis, damnationis, statuti, ordinationis, voluntatis et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum se noverit incursurum. Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicae 1483. pridie Nonas Septembris, Pontificatus nostri anno decimo tertio.

Eodem Saeculo XV. Sixti exemplum secuti sunt 20
Innocentius Papa VIII. anno Domini 1489. Const. *Inter innumera*, edita pridie Kalend. Maji, ut Alexander P. VI. anno 1502. Const. incip. *Illius qui ss pro Dominici Gregis salvatione*, edita VIII. Kalend. Martii, qua Sixti IV. Constitutionem *Grave nimis* innovat et confirmat, et sub iisdem poenis, ac censuris inviolabiliter observari mandat. Saeculo XVI. Julius Papa II. anno Domini 1511. Constitutionem edidit incip. *Ad statum prosperum et felicem Ecclesiarum;* Leo X. tribus Constitutionibus plura concessit celebrantibus Festum Conceptionis B. V. nec minus Hadrianus VI. Paulus III. Pius IV. eidem Piae sententiae faverunt, editis Constitutionibus, quibus vel Tridentini Decreta confirmant, vel Confraternitates sub titulo Immaculatao Conceptionis erectas adprobant, et privilegia nonnulla indulgent. Conqueritur autem S. Pius V. in Constitutione 114. *in Bullario Romano* anno 1570. edita, magno fidelium scandalo de utraque sententia palam disceptari. Itaque graves poenas constituit in eos, qui in Concionibus,

vel in publicis virorum et mulierum conventibus alterutram opinionem auderet attingere; facta tamen viris doctis potestate disputandi in Academiis, quin uti erroneam alterutram damnent sententiam. In eadem Constitutione Bullas Sixti IV. et Tridentini Concil. Decretum confirmat. S. Pium V. sequitur Gregorius XIII. huncque Sixtus V. cujus Constitutionis verba tertio Kalendas Junii editae ann. 1588. referemus, quoniam revocat constituta in Bulla S. Pii V. quoad Piam sententiam; nam pium et laudabile propositum asserit Purissimam Conceptionem Fidelibus praedicare et explanare.

SIXTUS PAPA V.

21 Ineffabilis Beatae, et Gloriosae, semperque Virginis Dei Genitricis Mariae meritorum insignia, devotae considerationis indagine perscrutantes etc. dignum profecto, seu potius debitum reputamus, ut Fidelium vota, in ipsius B. Virginis laudem, et honorem edita, ad exauditionis gratiam libenter admittamus. Exponi siquidem Nobis nuper fecit dilectus Filius, Minister Generalis Ordinis Fratrum Minorum, S. Francisci de Observantia nuncupatorum, tam suo, quam Fratrum dicti Ordinis nominibus, quod, cum omnes dicti Ordinis utriusque Sexus Personae, ex ipsius Ordinis instituto, Purissimam ipsius Dei Genitricis Conceptionem devotissime celebrare, ac illam condignis laudibus, et honoribus extollere, ac Fidelibus praedicare, et explanare, ipsiusque Festum maxima reverentia venerari consueverint; cupiantque, pro majori eorum spirituali consolatione, ipsius Conceptionis Officium in Choro per totam Octavam, ut in Festivitatibus Nativitatis, et Assumptionis ejusdem B. Virginis ipsi Fratres consueverunt, recitare; propterea Nobis humiliter supplicari fecerunt, ut eorum pio, et devoto desiderio annuere, de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos tam pium, et laudabile propositum, ad ejusdem B. Virginis laudem, et honorem, fovere volentes, ipsorumque Ministri, et Fratrum, atque etiam Monialium erga hanc Sacratissimam Virginem devotionis affectum plurimum in Domino commendantes; hujusmodi supplicationibus inclinati, hac nostra praesenti Constitutione, perpetuo eisdem Ministro, ac Fratribus, et Monialibus concedimus, quod omnes, et singuli etc. Officium Conceptionis ejusdem B. Mariae, per totam ejus Octavam, ad instar Officii Nativitatis, in ejusdem B. Mariae festivitate recitari soliti, tam in Choro, quam extra Chorum recitare possint, et valeant.

22 Saeculo XVII. Tridentinum Decretum, Sixti IV. et Pii V. Constitutiones confirmavit Paulus Papa V. *Constitutione* 96. *in Bullario Romano*, qui adversus eos, qui parere nolebant, aliss addidit poenas. Anno autem 1617. postquam graves ostendit dissensiones, et scandala in fidelium populo exortas ex eo quod in publicis Concionibus, Thesibus, Lectionibus quidam ausi erant asserere B. Virginem in Originali peccatu fuisse conceptam, Decreto suo vetuit, ne deinceps aliquis id affirmare auderet, verum Decreto hanc addidit declarationem: *Per hujusmodi provisionem Sanctitas sua non intendit reprobare alteram opinionem, nec ei ullum prorsus praejudicium inferre, eam relinquens in eisdem statu et terminis, in quibus de praesenti reperitur, praeterquam quoad disposita. Constitut.* 105. Tria deinde anno 1622. constituit Gregorius XV. *Constitut.* 29. quae Antecessores sui non attigerant. Primo, ut qui publice Immaculatae Conceptionis defensionem susciperet, alteram sententiam minime impugnaret, quin prorsus sileret. Secundo, novis exortis contentionibus et discordiis in Christiano populo ex eo, quod privatim propugnaretur sententia Immaculatae Conceptioni adversa, statuit, ne in privatis quidem actibus contraria sententia liceret defendi; exceptis iis quibus Sedes Apostolica id permisisset; permisit autem Fratribus Ordinis Praedicatorum, modo privatim et inter se ea de re sermonem haberent. Tertio ut in Officio et Missa, quae in Festo Conceptionis B. M. V. ab Ecclesia celebrabatur, nonnisi Conceptionis nomine sive publice, sive privatim Fideles uterentur. Praeter Urbanum VIII. qui Ordinem Equitum Immaculatae Conceptionis adprobavit, deditque habitum, et plura concessit Privilegia Confraternitatibus sub eodem titulo, plurimum favit Alexander VII. sua percelebri Constitutione edita die octava Decembris anno 1661. quae cum sit quaedam historia Conceptionis B. M. V. ejusque cultus, eam praetermittere fas non est.

ALEXANDER PAPA VII.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Sollicitudo omnium Ecclesiarum, quam licet meritis, et viribus longe impares, Dei Optimi Maximi voluntate, et providentia gerimus, in id Nos anxie tenet intentos, et vigilantes, ut scandala, quae inter fideles pro humanae naturae corruptione, et fragilitate necesse est ut veniant, quantum fieri potest, paucissima exoriantur, utque exorta quam celerrime, et quam diligentissime amoveantur; nam iis per quos veniunt, certam peccati perniciem, quibus vero praebentur, praesens afferunt labendi periculum; quorum Nos pro nostro pastoralis officii debito, et damnum summopere dolemus, et discrimine assidue urimur. 23

§. 1. Sane vetus est Christi fidelium erga ejus Beatissimam Matrem Virginem Mariam pietas, sentientium, ejus animam in primo instanti crea-

tionis, atque infusionis in corpus fuisse speciali Dei gratia, et privilegio, intuitu meritorum Jesu Christi ejus filii, humani generis Redemptoris, a macula peccati originalis praeservatam immunem, atque in hoc sensu ejus Conceptionis festivitatem solemni ritu colentium, et celebrantium; crevitque horum numerus, atque hujusmodi cultus post editas a fel. record. Sixto Papa IV. Praedecessore nostro in ejus commendationem Apostolicas Constitutiones, quas Sacrum Concilium Tridentinum innovavit, atque observari mandavit. Aucta rursus, et prorogata fuit pietas haec, et cultus erga Deiparam post erecta hoc nomine, approbantibus Romanis Pontificibus, Monasteria religiosorum Ordinum, et Confraternitates, ac concessas ab iisdem indulgentias, ita ut accedentibus quoque plerisque celebrioribus Academiis ad hanc sententiam, jam fere omnes Catholici eam complectantur.

§. 2. Et quia ex occasione contrariae assertionis in concionibus, lectionibus, conclusionibus, et actibus publicis, quod nempe eadem Beatissima Virgo Maria fuerit concepta cum peccato originali, oriebantur in Populo Christiano cum magna Dei offensa scandala, jurgia, et dissensiones, recol. mem. Paulus Papa V. etiam Praedecessor noster vetuit horum opinionem praefatae sententiae contrariam publice doceri, aut praedicari. Quam prohibitionem piae mem. Gregorius Papa XV. similiter Praedecessor noster ad privata etiam colloquia extendit, mandans insuper favorem ejusdem sententiae, ut in sacrosancto Missae Sacrificio, ac divino officio celebrandis, tam publice, quam privatim, non alio quam Conceptionis nomine uti quicumque debeant.

§. 3. Nihilominus, prout Venerabiles fratres Episcopi fere omnes Hispaniarum cum Ecclesiarum suarum Capitulis datis ad Nos literis exposuerunt, accedente etiam insinuatione Charissimi in Christo filii nostri Philippi earumdem Hispaniarum Regis Catholici, qui specialem super hoc misit ad Nos Oratorem Venerabilem Fratrem Ludovicum Episcopum Placentinum, per quem etiam delatae fuerunt ad Nos supplicationes Regnorum earumdem Hispaniarum, pergunt aliqui contrariae illius opinionis assertores contra praefatas prohibitiones tum privatim, tum publice praefatam sententiam aut impugnare, aut vellicare, et favorem a Romanis Pontificibus cultui, et festo secundum illam praestitum ita interpretari, ut frustrentur, immo Ecclesiam Romanam huic sententiae, et cultui juxta illam Beatae Virgini exhibito favere negant, pios Christifideles a sua pacifica quasi possessione deturbare conando, unde offensiones, scandala, et jurgia, quibus obviare voluerunt Paulus V. et Gregorius XV. nostri Praedecessores perdurant adhuc, et ex occasione eorumdem adversantium majora incommoda in posterum prudenter, et merito timentur. Quapropter super his tam praefati Episcopi cum Ecclesiarum suarum Capitulis, quam memoratus Philippus Rex, ejusque Regna Nobis pro opportuno remedio instanter supplicari fecerunt.

§. 4. Nos considerantes, quod Sancta Romana Ecclesia de intemeratae semper Virginis Mariae Conceptione festum solemniter celebrat, et speciale, ac proprium super hoc officium olim ordinavit juxta piam, devotam, et laudabilem institutionem, quae a Sixto IV. Praedecessore nostro tunc emanavit; volentesque laudabili huic pietati, et devotioni, et festo, ac cultui secundum illam exhibito in Ecclesia Romana post ipsius cultus institutionem numquam immutato Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum exemplo favere, necnon tueri pietatem, et devotionem hanc colendi, et celebrandi Beatissimam Virginem, praeveniente scilicet Spiritus Sancti gratia a peccato originali praeservatam, cupientesque in Christi grege unitatem spiritus in vinculo pacis, sedatis offensionibus, et jurgiis, amotisque scandalis conservare: ad praefatorum Episcoporum cum Ecclesiarum suarum Capitulis, ac Philippi Regis, ejusque Regnorum oblatam Nobis instantiam, ac preces, Constitutiones, et Decreta a Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris, et praecipue a Sixto IV. Paulo V. et Gregorio XV. edita in favorem sententiae asserentis animam Beatae Mariae Virginis in sui creatione, et in corpus infusione Spiritus Sancti gratia donatam, et a peccato originali praeservatam fuisse, necnon et in favorem festi, et cultus Conceptioni ejusdem Virginis Deiparae secundum piam istam sententiam, ut praefertur, exhibiti, innovamus, et sub censuris, et poenis in eisdem Constitutionibus contentis observari mandamus.

§. 5. Et insuper omnes, et singulos, qui praefatas Constitutiones, seu Decreta ita pergent interpretari, ut favorem per illas dictae sententiae, et festo, seu cultui secundum illam exhibito frustrentur, vel qui hanc eamdem sententiam, festum, seu cultum in disputationem revocare, aut contra ea quoquo modo directe, vel indirecte, aut quovis praetextu, etiam definibilitatis ejus examinandae, sive Sacram Scripturam, aut Sanctos Patres, sive Doctores glossandi, vel interpretandi, denique alio quovis praetextu, seu occasione, scripto, seu voce loqui, concionari, tractare, disputare, contra ea quicquam determinando, aut asserendo, vel argumenta contra ea afferendo, et insoluta relinquendo, aut alio quovis inexcogitabili modo differendo, ausi fuerint, praeter poenas et censuras in Constitutionibus Sixti IV. contentas, quibus illos subjacere volumus, et per praesentes subjicimus, etiam concionandi, publice legendi, seu docendi, et interpretandi facultate, ac voce activa, et passiva in quibuscumque electio-

nibus eo ipso absque alia declaratione privatos esse volumus, necnon ad concionandum, publice legendum, docendum, et interpretandum perpetuae inhabilitatis poenas ipso facto incurrere absque alia declaratione; a quibus poenis nonnisi a Nobis ipsis, vel a Successoribus nostris Romanis Pontificibus absolvi, aut super iis dispensari possint: necnon eosdem aliis poenis nostro, et eorumdem Romanorum Pontificum Successorum nostrorum arbitrio infligendis pariter subjacere volumus, prout subjicimus per praesentes, innovantes Pauli V. et Gregorii XV. superius memoratas Constitutiones, sive Decreta.

§. 6. Ac libros, in quibus praefata sententia, festum, seu cultus secundum illam in dubium revocatur, aut contra ea quomodocumque, ut supra, aliquid scribitur, aut legitur, seu loquutiones, conciones, tractatus, et disputationes contra eadem continentur, post Pauli V. supra laudatum Decretum edita, aut in posterum quomodolibet edenda, prohibemus sub poenis, et censuris in Indice librorum prohibitorum contentis, et ipso facto absque alia declaratione pro expresse prohibitis haberi volumus, et mandamus. Vetamus autem Sixti IV. Constitutionibus inhaerentes, quempiam asserere, quod propter hoc contrariam opinionem tenentes, videlicet gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, haeresis crimen, aut mortale peccatum incurrant; cum a Romana Ecclesia, et ab Apostolica Sede nondum fuerit hoc decisum, prout Nos nunc minime decidere volumus, aut intendimus: quin potius contrariam illam opinionem haeresis, aut peccati mortalis, aut impietatis damnare audentes, praeter poenas, quibus eos subjecit Sixtus IV. aliique Praedecessores nostri Romani Pontifices, gravioribus aliis poenis subjicimus, quas in contrafacientibus huic nostrae Constitutioni superius inflximus.

§. 7. Volentes quod contra hujus nostrae Constitutionis transgressores, etiam regulares cujusvis Ordinis, et Instituti, etiam Societatis Jesu, et quomodolibet exemptos, et alias quascumque Ecclesiasticas, et saeculares personas cujuscumque status, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Ecclesiasticae quam saecularis, ut praefertur, tam Episcopi et Praelati, Superiores, aliique locorum Ordinarii, quam haereticae pravitatis ubique locorum deputati Inquisitores procedant, et inquirant, atque in eos stricta animadvertant: Nos enim iis, et eorum cuilibet contra eosdem transgressores procedendi, et inquirendi, ac poenis coercendi, et puniendi liberam facultatem, et auctoritatem iisdem auctoritate, et tenore tribuimus, et impertimur, eosque, ut praefertur, procedere, inquirere, et punire districte praecipimus, et mandamus.

§. 8. Non obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus, ac quibusvis indultis, et Literis Apostolicis quibusvis personis quantumcumque qualificatis, et in quacumque, etiam Cardinalatus, Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, et quavis alia dignitate, et honore constitutis; etiam quod contra eos procedi, interdici, suspendi, vel excommunicari nequeant, quomodolibet concessis. Quibus omnibus, et eorum singulis etiamsi pro sufficienti illorum derogatione de eis, ipsorumque totis tenoribus, specialis, specifica, individua, expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per generales, etiam idem importantes clausulas mentio habenda, aut alia exquisita forma observanda foret, tenores hujusmodi ac si de verbo ad verbum inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis, et insertis habentes, harum serie specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

§. 9. Ut autem haec nostra Constitutio, et praemissa omnia ad eorum omnium, quorum interest, notitiam congruentius pervenire possint, in virtute sanctae obedientiae, et sub poena privationis ab ingressu Ecclesiae eo ipso incurrenda praecipimus, et mandamus omnibus, et singulis locorum Ordinariis, ac eorumdem Vicariis, Suffraganeis, et Officialibus quibuscumque, et aliis singulis, ad quos quomodolibet spectat, et pertinet, quatenus hujusmodi nostram Constitutionem singulis suae Dioecesis, vel districtus praedicatoribus, et aliis, quibus expedire judicaverint, opportune insinuent, et publicent, ac insinuari, et publicari faciant, ne quis in posterum quoquo modo ignorantiam de praemissis possit praetendere, aut se contra praemissa valeat excusare.

§. 10. Volumus, et similiter eadem auctoritate decernimus, et mandamus, quod praesentes literae per aliquos ex nostris Cursoribus in Basilicarum S. Johannis Lateranensis, ac Principis Apostolorum, et Cancellariae Apostolicae valvis, ac in acie Campi Florae de Urbe de more publicentur, et affigantur; quae affixio, et publicatio ita omnes, et singulos, ad quos spectat, afficiat, et arctet, ac si illis personaliter intimatae fuissent; et quod illarum transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii subscriptis, et sigillo alicujus personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quae praesentibus literis adhiberetur, si ostensae, vel exhibitae forent.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem, sub Annulo Piscatoris, die 8. Decembris 1661. Pontificatus nostri Anno Septimo.

Hac Constitutione, ut facile quisque colligit, praeter caetera Alexander sub eisdem censuris et poenis renovat Decreta Praedecessorum suorum, alias addendo poenas; privat enim facultate concionandi; voce activa et passiva, qui in dubium revocaret, aut alio sensu interpretaretur sive voce, 24

sive scriptis (qui libri declarantur prohibiti) favorem Piae Sententiae, ejusque cultui concessum, asserendo aliquid contra ipsam, vel afferendo argumenta, quae insoluta relinquuntur. Ex his et superius allatis a *n.* 19. infertur, quod poenas incurrat, I. qui diceret posse defendi sententiam Immaculatae Conceptioni oppositam, aut qui adduceret illius rationes, modo id non ageret, nisi ut eas impugnet. II. Qui asserit Festum Conceptionis celebrari, ex eo quod B. Virgo in utero Matris fuerit sanctificata, dum id aperte Piae sententiae opponitur. III. Qui transcribit oppositam sententiam, adeo ut videretur eam amplecti. IV. Transgressores ipso facto sunt a Divinis suspensi, et probabilius, ut tenet D. Ligorius cum Bonacina, *lib.* 7. *Theol. Moral. n.* 245. *et seqq.* etiam incurrunt inhabilitatem ad officia; sed quoad privationem vocis, Dignitatum etc. requiritur sententia. V. Praefatae poenae incurruntur tam ab Ecclesiasticis personis, quam a Laicis. VI. Ab ipsis poenis solus Pontifex absolvere potest, aut Episcopus, si peccatum sit occultum: quoad fautores autem Piae sententiae bis vetitum est sub poena excommunicationis asserere, hoc esse dogma irrefragabile fidei, oppositam aliqua censura notando. D. Ligorius insuper *l. c. n.* 249. defendit sententiam quod liceat effundere vitam pro defensione Immaculatae Conceptionis, cum talis cultus erga Mariam sit actus Religionis.

25 Saeculo XVIII. Clemens Papa XI. pro festo Conceptionis Constitutionem edidit anno 1078. qua omnibus Christifidelibus illud de praecepto servandum, Auctoritate Apostolica praescripsit, vestigiis inhaerendo Antecessorum suorum Pii V. Clementis VIII. Gregorii XV. Innocentii X. Clementis IX. Innocentii XI. Innocentii XII. qui plurimum Conceptionis cultum auxerunt tribuendo illius Festo octavam, et elevando ritum ad gradum duplicis majoris et secundae classis, et alia privilegia eidem tribuendo. Idem praestitit Innocentius XIII. et Benedictus XIII. Deinque Benedictus XIV. Decreto edito anno 1742. Cappellam Pontificiam singulis quibusque annis in Liberiana Basilica haberi voluit in honorem Immaculatae Virginis, die VIII. Decembris ejusdem Conceptioni Sacro. Quo die voluit illud intimari omnibus et singulis Eminentissimis et Reverendissimis DD. Cardinalibus, qui praefatae Cappellae interesse deberent cum Vestibus et Cappis Rubris, et eo etiam colore per enuntiatum diem uti. Intimari pariter Gubernatori Urbis, Vicecamerario, Principi Solii, Conservatoribus, Oratoribus Civitatum subditarum, Magistro Sacri Hospitii, ac Decanis omnibus Collegiorum, caeterisque omnibus intimari solitis. Pius VI. et Pius VII. Indulgentias elargiti sunt Antiphonas vel Jaculatorias preces recitan-

26 tibus. Demum felicis recordationis Gregorius XVI. Galliae, Americae, Angliae, Germaniae, et Italiae Ecclesiis concessit, ut in festo Conceptionis in Praefatione apponerentur ea verba: *Et te in Immaculata Conceptione:* Et Benedictinae familiae, ut Lauretanis Litaniis adderent in fine: *Regina sine labe Originali Concepta. Ora pro nobis.* Uti jam pridem pro Regnis Hispaniarum et Dominiis, in quibus B. V. M. sub Immaculatae Conceptionis mysterio, uti patrona principalis colitur, Clemens XIII. concesserat addi post versiculum *Mater Intemerata*, alterum *Mater Immaculata*. S. R. C. 12. *Septemb.* 1767.

Superest ut post Scripturarum, Patrum, et Pontificum Testimonia, Academias commemoremus tam de Immaculata Conceptione optime meritas. Percelebris est Academia et Sacra Facultas Parisiensis; ipsa enim declaravit, sententiam susm esse B. Virginem sine macula fuisse conceptam, et eum qui ad Doctoris gradum proveheretur, juramento obstrinxit, ut illam sententiam propugnaret. Formula statuti anni 1497. est tenoris sequentis: «Universi tertio congregati post multam, gravem, et maturam deliberationem, in ejus piissimae doctrinae, quae benedictissimam Dei matrem ab originali peccato, Dei singulari dono, fuisse praeservatam affirmat, quamquo jam pridem veram credidimus et credimus, defensionem et propugnationem speciali Sacramento conjuravimus, nosque devovimus; statuentes ut nemo deinceps sacro huic nostro collegio adscribatur, nisi se hujus religiosae doctrinae assertorem, strenuumque propugnatorem semper pro viribus futurum simili juramento profiteatur. Quod si quis ex nostris, quod absit, ad hostes Virginis transfuga, contrariae assertionis, quam falsam, impiam et erroneam judicamus, spreta non nostra tantum, sed Synodi et Ecclesiae, quae procul dubio summa est, auctoritate, patrocinium quacumque ratione suscipere ausus fuerit, hunc honoribus nostris omnibus privatum atque exauctoratum a nobis, et a consortio nostro, velut ethnicum et publicanum procul abjiciendum decernimus.» 27

Pari laude ac summo zelo pro veritate Immaculatae Conceptionis decertarunt Academiae Coloniensis, Mogontina, Complutensis, Toletana, Tarraconensis, Hispalensis. Ordines pariter Religiosi (quamvis non omnes) summam adepti sunt laudem, et prae caeteris Fratres Ordinis S. Francisci. 28

De Festo Conceptionis ejusque antiquitate aliquid innuere visum est. In Graeca Ecclesia Saeculo VII. quo floruit S. Andreas Cretensis, hoc Festum celebratum fuisse constat ex Canone pro Ecclesiasticis Officiis ejusdem Sancti, sub hoc titulo: *Die nona Decembris Conceptio Sanctae ac Dei Aviae, Annae.* Conceptio videlicet activa S. Annae, ut patet ex his verbis: *Tuam hodie, Religiosa Anna, celebramus Conceptionem, quod absoluta sterilitatis* 29

visceribus eam utero conceperis, quae eum potuit capere, qui nusquam capi possit. Cl. vir Edmundus Martene indicat hujusmodi Festum hoc eodem Saeculo in Hispania institutum fuisse, dum ait: *Ejus primam institutionem Hildephonso Toletano Episcopo referendam videri;* porro S. Ildephonsus obiit anno 667. Vid. *Acta Sanctor. saeculi secundi Benedictini.* Sed hae probabiles sunt conjecturae, non omnino firmae. Quidam vero hoc Festum coeptum existimant in Anglia circa finem Saeculi IX. ejusque institutionis auctorem D. Anselmum Archiepiscopum Cantuariensem volunt, qui hac de re Epistolam scripsit *Coepiscopis suis et omnibus B. Mariae Mysteria colentibus, de Conceptione B. Mariae;* in qua, ut ad hujus Conceptionis Festum recolendum illos induceret, revelationem narrat, quae hac de re Helsino, sive Elphino Abbati Monasterii Ramesiensis coelitus facta est. At ea Epistola *an Anselmi sit, a multis merito ducitur in controversiam, cum habeat multa, quae eidem Auctori repugnant.* Christian. Lupus ad *Concil. Moguntin. sub Leone IV. tom.* 3. Idem Auctor *l. c.* ostendit hujusmodi Festivitatem ex Anglia in Normandiam fuisse traductam, inde in Galliam, et ad Ecclesiam Lugdunensem, quod D. Bernardo causa fuit, celeberrimam illam scribendi Epistolam, ex qua de Immaculata Conceptione B. M. V. tota quaestio exorta est. Profecto S. Bernardi aetate, qui anno 1153. obiit, nondum in Romana Ecclesia hoc Conceptionis Festum receptum erat; ille enim Canonicos Lugdunenses acriter reprehendit, quod in suam Ecclesiam Festum induxerint inconsulta Sede Apostolica, quodque Romana Ecclesia non colebat. At in Italia jam colebatur, et Assemani *Kalendar. tom.* 5. affirmat, Neapolitanos hanc Festivitatem celebrare coepisse, antequam in caeteras Europae regiones induceretur; quodque in Casinensi Archicoenobio saltem ejusdem commemoratio perageretur saeculo X. pulchre ostendit Federici ex Kalendario MS. Basilicae Casinensis, in opere cui titulus: *La Immacolata Concezione della B. V. Maria comprovata a' Sentimenti dei Padri.* Festum hoc, quo anno Romae coeptum fuerit celebrari, determinare nullo modo possumus, sunt enim qui asserunt aetate S. Bonaventurae, qui mortuus est anno 1274. ex ipsius 3. *sentent. dist.* 3. *quaest.* 1. at locus ille non de festo, quod Romae, sed alibi celebrabatur, intelligendum est. Alii autem verius non dubitant Saeculo XIV. celebritatem hanc Romae fuisse peractam; testatur enim Alvarus Pelagius, qui obiit anno 1340. se in Liberiana Basilica, hujus Festivitatis die, concionem habuisse. Quidquid tamen sit de anno, Ecclesiae Romanae exemplum secutae sunt caeterae fere omnes Ecclesiae; at in Casinensi Monasterio ejusdem fiebat Officium ante annum 1300. ut patet ex Breviario Monastico MS. ejusdem Ecclesiae. Federici *loc. cit.* Prima autem Officii forma, qua in celebrando Conceptionis Festo Latina Ecclesia utebatur, fuit illa, quae Abbati Helsino coelitus praescripta est, videlicet: *Omne Officium, quod dicitur in ejus Nativitate, dicetur in Conceptione, excepto, quod nomen Nativitatis mutabitur in nomen Conceptionis. Epist. Encyclic. D. Anselmi,* ut eadem scilicet mente, qua Sanctam, et Immaculatam Dei Genitricis Nativitatem illa venerabatur, Sanctam et Immaculatam Conceptionem coleret. Hujusmodi Officium ex Anglia in Normandiam, Galliam, Navarram, Belgium, Germaniam, et alias provincias perductum est. Sixtus IV. vero, qui primus Apostolica auctoritate Conceptionis Festum instituit, Constitutione *Cum praecelsa* huic Festo, ad pietatis augmentum, proprium et peculiare Officium, sicut et Missam assignavit, quibus ubique cultus et protestatio exprimitur Immaculatae Conceptionis B. M. ejusque praeservatio ab Originali Peccato. S. Pius V. autem reformaturus Breviarium Romanum, quo omnes uterentur, justis de causis Officium Conceptionis a Sixto IV. inductum, sicut et pleraque alia diversa Officia Conceptionis suppressit, ac vetustissimum illud Abbatis Helsini Officium recumendum disposuit, ac ab omnibus Ecclesiis recitari voluit.

Ad Immaculatae denique Conceptionis verita- 30
tem adstruendam, praeter rationem convenientiae, ac praecellentiae, qua decebat Matrem, Filiam et Dei sponsam absque Originali macula concipi, praeter consensum Fidelium universalem, et Ecclesiae cultum, quammaxime facit mira apparitio illa, et propagatio Numismatis, vulgo Conceptionis dicti, cum inscriptione: *Maria absque macula Originali concepta,* anno 1830. Parisiis revelati. Innumera sunt quae narrantur miracula patrata per intercessionem B. Mariae *sine macula conceptae,* uti patet ex libris de Historia hujus Numismatis tractantibus per universum orbem divulgatis. De tota hac quaestione, plura invenies, si lubet, apud jam laudatum Eminentissimum Lambruschini, Federici, Herminier, Plazzam, Sfondratum, Lambertinum sive Benedictum XIV. caeterosque quos supra memoravimus.

CONCILIUM

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *De his quae concernunt Concilium ut sic, et Concilium Generale.*

1. Concilium unde sit dictum; *ad* n. 2. — 3. Concilium quod Graeci Synodum appellant, quantum ad nostrum propositum sumitur pro Coetu, seu Conventu Sacerdotum, maxime Episcoporum pro resolvendis rebus Fidei, seu aliis gravioribus Ecclesiae negotiis a legitimo Superiore congregatorum. — 4. Concilium sic acceptum est triplex, scilicet Generale, Provinciale, et Episcopale. Et quale sit Concilium Generale. — 5. Quale Concilium Provinciale. — 6. Quale sit Concilium Episcopale, seu Synodus Dioecesana. — 7. Concilium Generale absque auctoritate Romani Pontificis celebrari non potest. — 8. Unde Concilium non dicitur, sed Conciliabulum, seu Conventiculum, quod sine auctoritate Romani Pontificis celebratur. — 9. Et hoc adeo verum est, ut etiamsi ab initio Concilium fuerit auctoritate Apostolica congregatum, tamen, si postea per Romanum Pontificem dissolutum, aut alio translatum fuerit, ex eo tempore remaneat Acephalum, et Schismaticum, nec sit amplius Concilium, sed Conciliabulum. — 10. Hinc tamquam Conventicula, et Conciliabula fuerunt semper reprobata Concilia, quae vel non a Summo Romano Pontifice, vel non ejus auctoritate ab Imperatoribus indicta sunt. — 11. Hoc titulo reprobatum est in Synodo Romana a Gregorio II. Conciliabulum Constantinopolitanum trecentorum Episcoporum congregatum anno 730. eodem Gregorio renitente a Leone Isauro Imperatore. — 12. Eadem ratione in Concilio Romano a Stephano IV. anno 769. rescissa sunt acta Conciliabuli Constantinopolitani pseudo-septimi universalis a Constantino Copronymo Leonis filio congregati anno 754. — 13. Eadem causa in Concilio Lateranensi V. reprobatum est Conciliabulum Pisanum contra Julium II. Papam indictum anno 1511. — 14. Sic ab Eugenio IV. anno 1433. fuerant cassata, irrita et annulata omnia, et singula statuta, et Decreta edita in Concilio Basileensi, postquam ab ipso fuerat ibi dissolutum, et Bononiam, inde Ferrariam, et ultimo Florentiam translatum. — 15. Affertur, et solvitur instantia; *ad* n. 16. — 17. Assignatur differentia inter Pontificem, et Imperatorem in convocatione Conciliorum. — 18. Ubi legitur Imperatores, sive etiam Reges Concilia indixisse, debet intelligi, quod ipsi hoc fecerint, vel mandante, vel consentiente, vel exhortante ad id Romano Pontifice. — 19. Quod si aliquod ex Conciliis Generalibus reperiatur convocatum ab Imperatoribus, et Regibus absque auctoritate, et consilio, et consensu Romani Pontificis, numquam poterit Œcumenicum appellari, donec ipse Romanus Pontifex ratam ex suo beneplacito, et assensu haberet illius convocationem. — 20. Et dato, quod aliqua Concilia fuerint ab Imperatoribus, et Regibus coacta, Romano Pontifice contradicente, et numquam assentiente; tunc illa irrita, et nulla fuerunt; immo expresse a Romanis Pontificibus cassata, et annullata. — 21. Conciliorum enim convocatio spectat ad solum Romanum Pontificem, etiamsi de ejus causa agatur. — 22. In casu Schismatis, existentibus pluribus dubiis Pontificibus, possunt Cardinales Concilium convocare, et praecipere, ut Pontifices contendentes Pontificatu se abdicent. Quod si fecerint, possunt eos sententia lata a Pontificatu dejicere, et alium Pontificem legitimum eligere. — 23. Et de facto ad tollendum Schisma fuit in simili casu convocatum a Cardinalibus anno 1509. Concilium Pisanum, et inibi depositis Gregorio XII. et Benedicto XIII. de Papatu contendentibus, electus fuit legitimus Pontifex Alexander V. *ad* n. 24. — 25. Et quamvis non defuerint, qui dubitarent de legitimitate hujus Concilii, tamen conclusum fuit licite, et canonice Concilium in tali casu convocari, et fieri potuisse. — 26. Et legitimitas hujus Concilii, et electionis Alexandri V. aperte comprobatur, ex quo Alexander V. in Catalogo legitimorum Pontificum communiter reponatur. — 27. Ad Concilia Generalia vocandi sunt de Jure solum Episcopi, et Majores Praelati, scilicet Patriarchae, Primates, et Archiepiscopi. — 28. Ad omnes istos spectare Jure, et Officio in Conciliis Generalibus Jus suffragii decisivi, communis Catholicorum sententia est. — 29. Immo eodem suffragii decisivi Jure gaudent etiam Episcopi Titulares; at ideo etiam ipsi sunt de Jure vocandi ad Generalia Concilia. — 30. Ex privilegio autem, et consuetudine vocandi sunt ad Concilia Generalia cum suffragio decisivo Cardinales etiam non Episcopi, Abbates, et Ordinum Regularium Generales. — 31. Ad Concilia Generalia solent vocari etiam aliqui insignes Theologi, et Sacrorum Canonum Doctores, non quidem pro Suffragio decisivo, sed solummodo pro voto consultivo. — 32. Principes etiam ad Concilia Generalia solent invitari, ut per se, vel per suos Oratores intersint, tum, ut Concilium defendant, et scandala, seu novitates Novatorum compescant, tum ut testes, et consocii Decretorum Concilii, postea transgressores, et contumaces poenis corporalibus puniant. — 33. Ipsi autem Principes, sive Imperiali, sive alia quacumque Dignitate praefulgeant; et quacumque scientia, doctrina, et Juris utriusque peritia conspicui in Conciliis Generalibus suffragium non habent. — 34. Et hoc fuit observatum in veteri Lege. — 35. Sic etiam invenimus observatum ab exordio Ecclesiae in Concilio Apostolorum. — 36. Et de facto auctoritas decidendi dubia ad Religionem, et mores spectantia, et functio regendi Ecclesiam, non Laicis, sed solis Episcopis est demandata. — 37. Et hanc demandatam Episcopis auctoritatem, et sibi non concessam cognoverunt, et fassi sunt ipsimet Imperatores; et Constantinus Imperator in Concilio Nicaeno. — 38. Item Theodosius junior in Epistola ad Ephesinum Concilium. — 39. Item Basilius Imperator in octava Synodo. — 40. Item alii Imperatores. — 41. Hoc non spectare ad Laicos, sed ad solos Episcopos clare deducitur ex Conciliis Generalibus huc usque celebratis, in quibus Decreta facta esse a solis Episcopis patet ex solis eorum subscriptionibus. — 42. In omnibus enim Conciliis reperimus solos Episcopos subscripsisse, exceptis paucis Generalibus, in quibus etiam Imperator subscripsit, sed alia forma, quam Episcopi; Episcopi enim definiendo ut Judices, Imperatores consentiendo subscripserunt. — 43. Immo quibusdam etiam, paucissimis exceptis, ut Florentino, Lateranensi et Tridentino, quibus subscripserunt Abbates, et Generales Ordinum Regularium; nulli alii unquam quamvis optimi, et doctissimi, sunt admissi in Conciliis legitimis ad suffragium decisivum, et consequenter ad definitivam subscriptionem. — 44. Et per hoc supra n. 40. *et seq.* fuit dictum, quod solum ex privilegio, et consuetudine vocandi sunt Cardinales non Episcopi, Abbates, et Generales Ordinum Regularium ad Generalia Concilia cum suffragio decisivo etc. — 45. Soli Romano Pontifici competit jus auctoritative praesidendi, vel per se, vel per suos Legatos in Conciliis Generalibus. — 46. Et revera in omnibus hucusque celebratis Conciliis Generalibus semper praesedit auctoritate Romanus Pontifex, sive per se, sive per suos Legatos. — 47. Affertur, et solvitur instantia. — 48. Ad faciliorem intelligentiam notandum est, quod alia est praesidentia *auctoritativa*, et alia est praesidentia *honoraria*. Praesidentia *auctoritativa*, quae sit. — 49. Haec praesidentia *auctoritativa* competit Romano Pontifici per proprietatem, quam suis Legatis communicat, ut eisdem Conciliis, ipso absente, praesint, semper tamen cum subordinatione ad ipsum, ad quem spectat res ultimo decidere, et definire. — 50. Praesidentia *honoraria* quae sit. — 51. Hac praesidentia Imperatores nonnullis Conciliis Generalibus in Oriente celebratis praesederunt; cum ad ipsa nunquam interfuerint Summi Pontifices per se ipsos; *ad* n. 52. — 53. Quibus tamen nunquam fuisset permissum sedere in loco eminentiori, et digniori, quam Summus Pontifex, si ipse personaliter interfuisset. — 54. Uti patet in Concilio Florentino in initio, ubi nullatenus fuit permissum, sicuti Graeci praetendebant, ut in summo loco sederet eorum Imperator, et Summum Pontificem praecederet. — 55. Soli etiam Romano Pontifici competit jus auctoritative confirmandi

Concilia Generalia, et absque illius confirmatione decreta in illis robur non habent. — 56. Et de facto est praxis Patrum Conciliorum, petere semper a Romano Pontifice confirmationem eorum, quae in Concilio statuerunt; *ad* n. 58. — 59. Affertur, et solvitur instantia; *ad* n. 60. — 61. Ad hoc juvat notare, quod triplex est confirmatio. Prima est confirmatio *testificativa*, et quae sit. — 62. Secunda est confirmatio *receptiva*, aut *executiva*; et quae sit. — 63. Tertia est Confirmatio *auctoritativa*; et quae sit. — 64. Hinc prima, et secunda confirmatio potest fieri etiam ab Imperatoribus, Regibus, aliisque supremis Principibus. Tertia autem a solo Romano Pontifice fieri potest privative quoad omnes. — 65. Affertur ad rem egregium dictum Cardinalis Cusani. — 66. Definitiones Universalis Concilii etiam legitimo congregati editae, absente Romano Pontifice, non sunt infallibiles sine ipsius Papae Confirmatione. — 67. Unde infallibilitatem in definiendo dedit Christus solum Petro et successoribus ejus. — 68. Non autem Concilio, quod potest errare, prout de facto alias erravit. — 69. Affertur et solvitur instantia; *ad* n. 71. — 72. Concilia Generalia a Rom. Pontif. confirmata sunt infallibilis veritatis, et errare non possunt, nec in Fide, nec in moribus. — 73. Hinc Concilia Generalia a Summis Pontificibus approbata, seu confirmata habentur ab Ecclesia tamquam norma Ecclesiasticae veritatis. — 74. Concilia Generalia ab Ecclesia totaliter approbata sunt decem et octo; et enumerantur; *ad* n. 75. — 76. Concilium Generale non est supra Papam; sed Papa est supra Generale Concilium. — 77. Hoc etiam ipsa Generalia Concilia saepe saepius declararunt; *ad* n. 78. — 79. Insuper Concilia ipsa dupliciter agnoverunt se inferiora esse Romano Pontifice; *ad* n. 81. — 82. A sententia Concilii Generalis potest appellari ad Papam, tamquam ad Superiorem, sed non e converso. — 83. Immo appellantes a Romano Pontifice ad futurum Concilium, eorumque Consiliarii et fautores poenis Excommunicationis, criminisque laesae Majestatis Divinae, et humanae subjiciuntur, et decernuntur veri, et indubitati schismatici, et de Catholica Fide male sentientes. — 84. Unde cum appellatio sit de minore ad Superiorem Judicem provocatio, stat evidenter, quod Papa sit supra Concilium, et non e contra. — 85. Auctoritas Romani Pontificis supra Concilium est expresse definita a Summis Pontificibus; *ad* n. 86. — 87. Appellantes ad futurum Concilium Generale damnantur. — 88. De Romani Pontificis auctoritate supra Concilium Generale. — 89. 90. Ex hac Pontificis auctoritate supra Generale Concilium infertur primo, quod ab ipso nequeat fieri appellatio ad Concilium Generale. — 91. 92. Secundo, quod a Concilio Generali appellari possit ad Romanum Pontificem. — 93. Canones Concilii Œcumenici reliquorum Conciliorum Canonibus auctoritate praevalent. — 94. Inter Concilia Œcumenica eo major est eorum auctoritas, quo magis ad Œcumenicam Synodum accedunt. — 95. Recens non est, Concilium recipi in rebus fidei, licet non ubique recipiantur omnia ejus ad disciplinam spectantia. — 96. Priusquam per Provincias promulgentur Conciliorum Decreta exteriorem disciplinam spectantia examinanda sunt ab iis, qui jurisdictioni in illis Provinciis praesunt. — 97. In Conciliis Episcopi sunt Judices. — 98. Unde ex eorum sententiis, sive suffragiis conclusio formanda est. — 99. Concilia etiam Generalia in particularibus factis non revelatis errare possunt. — 110. Concilia praecipue ad stabiliendam fidem, et formandos mores congregantur. — 101. Constitutio lata solemniter in Concilio Generali an obliget. — 102. Conciliorum praesertim Generalium Sanctionibus acquiescere nolentes, semper pro haereticis declarati fuerunt. — 103. Concilii Nationalis auctoritas. — 104. Denominationes Conciliorum Nationalium. — 105. A Patribus Africanis statutum legitur, ut Synodus Nationalis annuo haberetur. — 106. Quod postea fuit mitigatum. — 107. Concilium Provinciale auctoritate cedit Conciliis Nationalibus. — 108. Sicuti ipsum praestat Synodis Dioecesanis. — 109. 111. An Pontificis praerogativa sit convocandi Concilia. — * 112. Quid requiratur, ut Concilium Œcumenicum dici possit. — 113. De confirmatione Conciliorum per Romanum Pontificem. — 114. De infallibilitate definitionum Synodorum.

ARTICULUS II. — *De his, quae concernunt Concilium Provinciale.*

1. Concilium Provinciale unde dictum. — 2. Concilium Provinciale quid sit. — 3. Indicere, convocare, et celebrare hoc Provinciale Concilium spectat ad Metropolitanum. — 4. Etiam sine auctoritate Primatis, et Patriarchae. — 5. Haec Concilii Provincialis convocatio debet fieri a Metropolitano, seu Archiepiscopo per se ipsum, non autem per Vicarium Generalem. — 6. Metropolitano autem legitime impedito, convocatio Concilii spectat ad Coepiscopum antiquiorem. — 7. Et sic etiam ad Coepiscopum antiquiorem spectat convocatio Concilii Sede Metropolitana vacante, et non ad Capitulum Metropolitanae, seu ad ipsum Metropolitanae Vicarium Capitularem. — 8. Licet enim antiquitus ante Concilium Tridentinum Capitulum Metropolitanae, Sede vacante, convocaret Concilium Provinciale. — 9. Tamen post Tridentinum cessavit potestas Capituli Metropolitani, Sede vacante, celebrandi Concilium Provinciale, ac Suffraganeos convocandi, et demandata est Coepiscopo antiquiori. — 10. Absente, vel impedito, seu mortuo Archiepiscopo convocare Concilium Provinciale spectat ad Episcopum antiquiorem ex Suffraganeis: non autem ad Episcopum exemptum, quamvis antiquiorem. — 11. Ad Concilium Provinciale vocandi sunt, et admittendi omnes Episcopi Suffraganei cum voto decisivo. — 12. Quod locum habet etiam in Episcopo electo, et confirmato, quamvis nondum consecrato. — 13. Et hoc est etiam intelligendum de Episcopis exemptis. — 14. Episcopi tamen exempti, qui sunt in Provincia Romana, non tenentur ad electionem Metropolitani. — 15. Ad Concilium Provinciale vocanda sunt de necessitate Capitula Cathedralia Sede Episcopali vacante, et possunt mittere suum Vicarium Capitularem cum speciali mandato dandi vocem decisivam. — 16. Vocanda sunt etiam, sua Sede vacante, Capitula Collegiatarum quasi Episcopalem Jurisdictionem habentia. — 17. Abbates, et alii Praelati habentes proprium Territorium, et Jurisdictionem quasi Episcopalem exercentes intra ambitum ipsius Provinciae, sunt vocandi ad Concilium Provinciale, et in eo habent votum decisivum. — 18. Procuratores Episcoporum, omniumque supradictorum quasi Episcopalem Jurisdictionem habentium, si principalibus legitime impeditis, sint cum speciali mandato deputati ad Concilium, habent votum decisivum, si Concilio placuerit. — 19. Capitula Cathedralium, etiam vivente Episcopo, vocanda sunt, et admittenda, aut eorum Nuncii ad Concilia Provincialia, praesertim ad ea tractanda, quae spectant ad ipsa Capitula. — 20. Immo Capitula Cathedralium admitti debent ad Concilium Provinciale etiam pro negotiis ipsa Capitula non contingentibus. — 21. Sic etiam Capitula Collegiatarum Jurisdictionem quasi Episcopalem habentia, adhuc vivente suo Praelato, vocanda sunt ad Concilia Provincialia. — 22. Ipsa tamen Capitula, sive Cathedralium, sive Collegiatarum exemptarum, in Conciliis Provincialibus, adhuc viventibus suis Episcopis, et respective Praelatis non sunt Conjudices, nec habent votum decisivum, sed solum consultivum. — 23. In Concilio Provinciali omnia gerenda sunt de consilio Capitulorum Provinciae. — 24. Sic etiam Abbates Commendatarii in Conciliis Provincialibus habent dumtaxat votum consultivum. — 25. Ad Concilia Provincialia vocari, et intervenire debent generaliter loquendo omnes, qui de jure, vel consuetudine intervenire solent. — 26. Sic etiam generaliter loquendo ad Concilia Provincialia accedere possunt pro justitia assequenda omnes, qui se gravatos existimant. — 27. Laici autem non permittuntur interesse Conciliis Provincialibus, nisi ad justitiam petendam, vel defendendam. — 28. Omnes, qui de Jure vel consuetudine interesse tenentur Conciliis Provincialibus, si vocati non compareant, cessante legitimo impedimento, puniuntur. — 29. Poena contra ipsos non interessentes sine legitimo impedimento vel contra illicentiatos discedentes, est excommunicatio. — 30. Talis vero Excommunicatio privat solummodo communione aliorum Episcoporum usque ad futurum Concilium, non autem Sacramentis. — 31. Poterunt tamen tales non interessentes contumaces insuper a communione fidelium segregari, et aliis poenis canonicis per Metropolitanum affici, sed praevia trina monitione. — 32. Concilia Provincialia secundum antiquos Canones debebant celebrari

bis in anno per singulas Provincias. — 33. Postea tamen in sexta Synodo Universali talis antiqua Constitutio fuit correcta, et definitum fuit, ut hoc Concilium fieret semel in anno. — 34. Verum, quia neque hoc servabant Metropolitani, idcirco in Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 10. Constitut. incipient. *Regimini* antiqua jura fuerunt correcta, et statutum fuit, ut de caetero Concilia Provincialia fierent singulis trienniis. Quod et fuit iterum expresse definitum in Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 2. *de reformat.*—35. Metropolitani possunt quidem intra triennium etiam pluries Synodum convocare, si expediens judicetur, sed ultra triennium protrahere non debent. — 36. Immo Metropolitanus omittens, et negligens celebrare Concilium Provinciale intra triennium subjacet poenis canonicis, et incurrit poenam suspensionis a sui executione Officii. — 37. Quae tamen poena suspensionis non est latae sententiae, sed ferendae, *ad* n. 39. — 40. Locus eligendus pro congregando Concilio debet esse commodus, quantum fieri potest omnibus, qui intervenire debent. — 41. Et electio talis loci pro Concilio Provinciali celebrando spectat ad Archiepiscopum. — 42. Concilium Provinciale postquam in loco indicto est congregatum, solet celebrari per spatium trium, vel quatuor dierum; nec potest ultra hebdomadam protrahi, nisi id exigentibus negotiis imminentibus. — 43. Quando in Concilio Provinciali Metropolitanus est unius sententiae, Suffraganei autem omnes sunt alterius, debet praevalere sententia Suffraganeorum; *ad n.* 44. — 45. Sententia autem debet nihilominus pronunciari nomine Archiepiscopi de consilio, et consensu Suffraganeorum. — 46. Si vero Archiepiscopus dissentiat, pronunciare sententiam ab ipso non approbatam, tunc recurrendum est ad Summum Pontificem. — 47. Concilium Provinciale nequit dissolvi a solo Archiepiscopo sine consilio, et assensu, seu voto Suffraganeorum. — 48. Completo, et dissoluto Concilio Provinciali de communi consensu, tenentur Episcopi infra sex menses publicare in suis Dioecesibus Conciliaria statuta. — 49. Non debent tamen publicari inconsulto Romano Pontifice. — 50. Debent enim Concilia Provincialia prius recognosci, et approbari a Summo Pontifice, seu a Sacra Congregatione Concilii. — 51. Et de facto sic servat praxis, quod Concilia Provincialia a Sacra Congregatione Concilii approbentur. — 52. Nec tamen per istam approbationem, ipsa Decreta Conciliaria obligant extra Provinciam. — 53. Bene vero obligant omnes subditos Provinciae. — 54. Immo Decreta Conciliaria Provincialia ligant etiam Episcopum Successorem, licet sit elapsum decennium ab ultima Synodo Provinciali. — 55. Non tamen haec Decreta obligant ad culpam, sed ad poenam, nisi specialiter ad culpam obligare declaraverit ipsum Concilium. — 56. Conciliorum, et Synodorum celebratio Episcopis efficaciter suadetur.

ARTICULUS III. — *Concilium Episcopale, seu Synodus Dioecesana.*

1 Synodus ex Graeco interpretatur Comitatus, vel Coetus. — 2. Synodus Dioecesana est celebranda singulis annis ab unoquoque Episcopo in sua Dioecesi; potestque celebrari etiam extra Ecclesiam. — 3. Et si necessitas postularet, posset Synodus etiam saepius in anno celebrari. — 4. Episcopus non celebrans singulis annis Synodum Dioecesanam incurrit poenas a Jure statutas. — 5. Episcopus duarum civitatum unitarum debet in utraque Dioecesi alternative Synodum celebrare; nec Capitulum unius Cathedralis cogi potest, ut accedat ad Synodum alterius. — 6. Afferuntur ad id aliae novissimae Resolutiones Congregationis Concilii. — 7. Episcopus nondum consecratus, si Bullas expedivit, potest Synodum convocare. — 8. Archiepiscopus non potest Synodum congregare ante susceptionem Pallii. — 9. Synodus Cleri Romani convocari potest ab Eminentiss. Cardinali Urbis Vicario. — 10. Vicarius Generalis Episcopi absque ejus speciali mandato non potest Synodum convocare. — 11. Vicarius Capitularis, sede vacante, potest, immo debet Synodum congregare. — 12. Abbates, aliique Praelati Episcopo inferiores non possunt congregare Synodum, nisi habeant tria requisita, quae assignantur. — 13. Episcopus justo aliquo impedimento detentus potest Synodum congregare per alium. — 14. Si in Dioecesi sit constitutus Vicarius Apostolicus, ad ipsum solum, at non ad Episcopum spectat congregare Synodum. — 15. Non est ordinarie convocanda Synodus, nisi prius expleta fuerit Visitatio Generalis Dioecesis. — 16. Debet autem Synodus fieri ante Visitationem, quando habita non fuit a multo tempore. — 17. Episcopus in convocatione Synodi non tenetur consilium Capituli requirere, nec in aliis actibus praeparatoriis. — 18. Alii tamen tenent contrarium. — 19. Episcopus debet in publicatione Decretorum Synodi Capituli consilium exquirere, licet sequi non teneatur. — 20. Requisitio consilii Capituli debet ab Episcopo fieri Capitulo congregato, alias non valeret. — 21. Immo valde expedit, quod dicta requisitio facta Capitulo congregato, registretur in actibus Synodi. — 22. Si Canonici, et Dignitates nollent die ipsis indicta congregari, tunc sufficeret requisitio facta per Edictum. — 23. Et in casu, quo totum Capitulum congregatum contradiceret, vel protestaretur contra Synodum, posset Episcopus, his non obstantibus, ad Synodi celebrationem procedere. — 24. Capitulum Cathedralis debet necessario expresse in specie, et nominatim ad Synodum invitari. — 25. Si autem Canonici, et Capitulum Synodo interesse recusent, cogi possunt ab Episcopo per censuras Ecclesiasticas. — 26. Laici, quamvis sit in facultate Episcopi eos invitare, non tamen possunt de jure praetendere, quod teneatur eos invitare ad Synodum. — 27. Ad Synodum accedere tenentur, et admitti debent solum Curati, et Beneficiati, nisi esset consuetudo, quod interveniret totus Clerus. — 28. In casu autem, quod in Synodo agendum sit de reformatione morum, vel de alia re, quae clerum universum tangat, omnes Presbyteri, et Clerici interesse debent.— 29. Tunc tamen si Episcopus scturus sit super aliquo ex praemissis, debet facere mentionem verbis specificis in Edicto convocationis. — 30. Exempti omnes, qui alias, cessante exemptione, Synodo interesse deberent, nec Capitulis Generalibus subduntur, ad eam accedere tenentur. — 31. Omnes Curati, sive saeculares, sive Regulares, tenentur ratione curae Parochialis accedere ad Synodum, etiamsi Curati Regulares subdantur Capitulis Generalibus. — 32. Synodo interesse tenentur etiam Abbates, aliique Superiores Regulares, et Praelati inferiores exempti, si per seipsos curam Parochialem exerceant; secus autem, si per alium, quia tunc ipsi soli alteri hoc onus incumbit. — 33. Item Synodo interesse tenentur Vicarii, seu Cappellani Religionis Hierosolymitanae curam animarum habentes. — 34. Item Synodo interesse tenentur Parochi exempti Ecclesiae Lateranensis. — 35. Rectores Parochialium nullius Dioecesis, etiamsi sint Abbates, tenentur accedere ad Synodum illius Episcopi, qui tamquam vicinior potest eos visitare. — 36. Abbates Regulares, Priores, Rectores, Guardiani, aliique Superiores parvorum Conventuum, qui subjiciuntur jurisdictioni Ordinarii, tenentur vocati accedere ad Synodum. — 37. Et si non interveniant, potest Episcopus suo arbitrio illos mulctare, excepta mulcta pecuniaria. — 38. Conventus tamen, qui non fuerunt suppressi, et in quibus adest numerus sex Religiosorum, non comprehenduntur sub hac obligatione. — 39. Episcopus potest cogere etiam Clericos subcollectores Apostolicos, ut Synodo intersint. — 40. Episcopus potest juris remediis, etiam per censuras Ecclesiasticas compellere ad interessendum Synodo omnes supradictos obligatos Synodo intervenire. — 41. Et sic etiam juris remediis compelli possunt ab Episcopo ad interessendum Synodo Curati Regulares Parochiarum illorum Conventuum, in quibus Residentiam habent Generales suorum Ordinum, quamvis istae Parochiae non subjaceant Visitationi Ordinariorum. — 42. In Synodo Dioecesana potest Episcopus facere constitutiones, et Decreta absque consensu, et approbatione Capituli, et Cleri. — 43. Solus Episcopus in Synodo votum decisivum habet. — 44. Decreta tamen, seu constitutiones synodales, antequam usu recipiantur, debent ostendi Capitulo, et aliis interessatis, eisque duorum mensium praefigi terminus, ut si se senserint gravatos, recurrere possint ad ipsum Episcopum, vel ad Sedem Apostolicam. — 45. Non tenetur tamen Episcopus Synodum ostendere civitati, vel Laicis, antequam imprimatur, vel promulgetur. — 46. Dum Romae revidentur Decreta synodalia, non convenit, quod Episcopus procedat ad eorum executionem.—47. Non tenetur tamen Episcopus ante Synodi publicationem ejus Decreta Romam mittere.—48. Constitutiones, seu Ordinationes factae in Synodo sunt perpetuae, et non expirant morte conditoris.

— 49. Constitutiones, seu Ordinationes synodales ligant Clericos, et Laicos Episcopo subjectos. — 50. Tales autem Constitutiones synodales ex defectu auctoritatis non obligant Regulares. — 51. Servanda tamen est Synodus a Regularibus quoad tempus humationis cadaverum. — 52. Item servandae sunt constitutiones synodales a Regularibus in iis omnibus, quae concernunt observantiam Sacrorum Canonum, Conciliorum, Pontificiarum constitutionum, et Decretorum S. Congr. — 53. Delenda est poena Excommunicationis in Decreto synodali contra Moniales scribentes, vel recipientes Literas, quas Abbatissa non legerit. — 54. Expensis propriis vivere debent Canonici euntes ad Synodum, et non gravare Capitulum. — 55. Canonici Ecclesiae Collegiatae cedere debent locum in Synodo Beneficiatis Ecclesiae Cathedralis. — 56. An Canonici, et Clerici Cathedralis sedere debeant in Synodo ad dexteram, Canonici vero cum Clero Collegiatae ad sinistram. — 57. Beneficiati tamquam singuli, et vocati ab Episcopo possunt intervenire Synodo, et in loco justa praescriptum Pontificalis. — 58. Adducitur Decisio S. Rit. Congr. in una Spoletana juris sedendi in Synodo pro Collegiatis S. Petri, et Sancti Georgii Civitatis Spoleti cum Capitulo Cathedralis ejusdem civitatis. — 59. Affertur Decisio Sacrae Congregationis Episcoporum in una Senogallien. de duobus Curatis reclamantibus in Synodo adversus illius Decreta. — 60. In fine Synodi non interrogatur Clerus per verba *Placet ne vobis.* — 61. Non licet Episcopo cogere etiam mulctis singulos Presbyteros, et Clericos ad Synodum impressam retinendam. — 62. Ad Synodum Dioecesanam non tenentur adire omnes Canonici Collegiatae, sed tantum ex his quatuor, nisi adsit legitima consuetudo in contrarium. — 63. Simplices Sacerdotes tenentur servire Ecclesiae Cathedrali diebus Festivis justa consuetudinem, et constitutiones Synodales. — 64. Decreto synodali prohiberi non potest, ne Regulares celebrent ex Legato in Ecclesiis saecularibus. — 65. Synodali Decreto vetari non potest, ne in aliis Ecclesiis exponatur adoranda Reliquia SS. Crucis diebus, quibus exponitur in Cathedrali. — 66. Constitutione synodali, aut alio modo potest ab Episcopis statui, ne Sacerdotes quicumque sive saeculares, sive Regulares officium exorcizandi exerceant sine speciali sua facultate sub poenis arbitrio suo imponendis. — 67. Synodalibus constitutionibus tenentur Presbyteri Parochialium S. Joannis Hierosolymitani se conformare quoad omnia Sacramentorum administrationem et curam animarum concernentia; et etiam caeteri Regulares in iis, quae respiciunt curam animarum et Sacramentorum administrationem. — 68. Constitutionibus synodalibus, aliisque Legibus etiam per edicta panditis ab Episcopo sine Capituli consilio, et assensu subjicitur idem Capitulum. — 69. Synodus Alesanen. celebrata anno 1739. fuit declarata nulla. — 70. Alia ad rem. *Remissive.* — 71. Concilia Provincialia quolibet triennio; Dioecesanae vero Synodus quotannis renovari jubentur a Concilio Tridentino. — 72. Ad Synodorum et Conciliorum celebrationem Archiepiscopos et Episcopos Benedictus XIV. hortatur. — 73. Episcopis, qui ob aliquod impedimentum Synodos congregare nequeunt, alii suppetunt modi Dioeceses administrandi. — 74. Sola Synodus Generalis insignitur titulo *Sanctae.* — 75. Ad quaenam definienda indicatur Synodus Generalis. — 76. Convocatio Dioecesanae Synodi pertinet ad potestatem jurisdictionis. — 77. Quo loco congreganda sit. — 78. 84. Si duae sint Cathedrales aeque principaliter unitae, in qua ex utraque Synodus congregari debeat. — 85. 86. De antiqua et hodierna disciplina congregandi Synodos Provinciales et Dioecesanas. — 87. 88. Benedictus XIV. reprehendit Episcopos, qui ex sola socordia et negligentia Synodum celebrare praetermittunt. — 89. De loco, ubi sessiones Synodales haberi solent. — 90. Synodis Generalibus Imperatores et Principes adstiterunt, non ut Judices, sed ut Defensores. — 91. Unde istis discedentibus Synodi auctoritas non minuitur. — 92. Synodis autem Provincialibus Laici cujuscumque Dignitatis intervenire non consueverunt. — 93. Hinc quaedam ex his Synodis ob Laicorum potentium praesentiam reprobatae sunt. — 94. Possunt tamen Laici interesse quibusdam circumstantiis concurrentibus. — 95. 96. Quibus exceptis nullus Laicus jus habet interveniendi Synodis Provincialibus. — 97. 98. Possunt tamen Laici interesse Synodis tamquam meri Auditores, seu testes eorum, quae decernuntur. — 99. Episcopi tamen non nimis faciles se praebeant in Laicis ad Synodum invitandis. — 100. 102. De jure hodie non licet introduci Laicos ad Synodos Dioecesanas. — 103. 105. De loco et tempore denunciationis Synodi celebrandae. — 106. Synodus Dioecesana triduo absolvitur. — 107. Quaenam agenda prima die. — 108. Quaenam secunda. — 109. 114. Quaenam tertia. — 115 116. De ordine sedendi in Synodis. — 117. 118. Quaenam agenda sint in Synodis. — 119. In Synodis abstinendum est a quocumque verbo, quo videatur reprobari opinio inter Catholicos controversa. — 120. 123. An Synodales Constitutiones, aliaeque Sanctiones extra Synodum, consulto Capitulo, latae, Episcopo moriente, vel Dioecesim relinquente, in suo robore durent. — 124. Potest aliquis a Constitutionibus Synodalibus eximi per dispensationem. — 125. A quo Constitutiones Synodi Provincialis relaxari possint. — 126. 128. Constitutionum Synodalium vires an retardentur per appellationem ad Superiorem. — 129. Cavere debet Episcopus, ne Clericos sub censuris, et mulctis compellat ad emendum codicem Constitutionum Synodalium. — 130. Solus Episcopus, vel ejus Delegatus subscribendi jus habet Synodo Dioecesanae, solusque ipse in eo votum decisivum habet. — 131. 134. Quinam subscribant Synodo Generali. — 135. Synodo Provinciali subscribunt omnes Provinciae Episcopi, uti Judices. — 136. Non autem Capitula, seu Canonici Cathedralium, nec Synodis Provincialibus, nec Dioecesanis. — 137. Synodus Generalis nullam vim obtinet, nisi sit a Summo Pontifice confirmata. — 138. Synodus Provincialis debet recognosci, et approbari a Summo Pontifice. — 139. Non vero obstringit universam Ecclesiam, nisi Pontifex expresse dixerit. — 140. Synodus Dioecesana non oportet, ut Romam mittatur pro revisione et confirmatione, sed sine alterius approbatione vim legis habet in Dioecesi. — 141. In fine Synodorum fieri solent faustae acclamationes. — 142. 143. De fine Concilii Trident. et confirmatione petenda a Sanctissimo. — 144. 145. Acclamationes Patrum in fine Concilii. — 146. 147. Acclamationes in Concilio Provinciali Mediolanensi sexto. — 148. Acclamationibus de more absolutis Rever. Patres ad Illustriss. Metropolitanum pro osculo pacis accesserunt. — 149. Postea Metropolitanus Synodo solemniter benedixit et Indulgentiam centum dierum concessit. — 150. Post Acclamationes in Conciliis Provincialibus omnes Episcopi accedunt ad osculum pacis a Metropolitano accipiendum. — 151. 152. Etiam in fine Synodorum Dioecesanarum aliquando fieri solent dictae Acclamationes, licet rarius. — 153. 154. Traduntur Acclamationes factae in fine Synodi Dioecesanae XI. Mediolanensis. — 155. Acclamationes fieri solitae in fine Synodi. — 156. Synodus Dioecesana Presbyterium ab antiquis frequenter appellatur; item Concilium civile. — 157. Episcopus causam, cur Synodum non celebrarit, debet afferre in visitatione Liminum Apostolorum. — 158. Licet Eminent. Cardinalis Urbis Vicarius Synodum Dioecesanam celebrare possit, non tamen tenetur. — 159. Item intelligendum est de Episcopis Cardinalibus Suburbicariis. — 160. Si Episcopus inconsulto Capitulo novas ediderit Constitutiones, sanare illas poterit S. Concilii Congregatio. — 161. Si Statuta Synodalia etiam populum respiciant, promulganda sunt extra Synodum. — 162. In Belgio sine regio consensu aegre Synodorum publicatio permitteretur; in Gallia vero non tenentur Episcopi literas regias petere. — 163. Alia de Acclamationibus in Synodis Dioecesanis.

ARTICULUS I.

DE HIS QUAE CONCERNUNT CONCILIUM UT SIC, ET CONCILIUM GENERALE.

1 Concilium dicitur a *Con* et *cilium*, quia ibi
omnes congregantur, ut conveniant, sicuti
cilia oculorum, dum clauduntur, conve-
niunt, secundum Hug. et Archid. *in cap. Ca-
nones n.* 1. *dist.* 15. et Fagnan *in cap. Ex parte* 3.
de Capellis Monachor. num. 10. Unde *in cit. cap.
Canones* 1. *Distinct.* 15. sic expresse dicitur: *Ci-
lia enim oculorum sunt; unde qui sibimet dissentiunt,
non agunt Concilium, quia non consentiunt in unum...
Concilii vero nomen*, dicit ipsemet Canon, *tractum
est ex more Romano; tempore enim, quo causa age-
batur, conveniebant omnes in unum, communique
intentione tractabant; unde Concilium a communi
intentione dictum quasi Consilium; dicitur in l.
2 Literam transeunte.* Sic ut observat Silvester *verb.
Concilium numer.* 1. a societate multorum in
3 unum concedentium appellatur. Concilium igi-
tur, quod Graeci *Synodum* appellant, quantum
ad nostrum propositum sumitur pro Coetu, seu
pro Conventu Sacerdotum, maxime Episcoporum
pro resolvendis rebus Fidei, seu aliis gravioribus
Ecclesiae negotiis, a legitimo Superiore congre-
gatorum. Et Concilium sic appellatum est triplex,
scilicet Generale, Provinciale, et Episcopale.
4 Concilium *Generale*, seu *Œcumenicum* est illud,
ad quod a Summo Pontifice convocantur omnes
Episcopi totius Orbis, ut singuli competenter
conveniant, nisi canonico impedimento fuerint
praepediti; *cap. Placuit, distinct.* 18. *et cap. Ego*
5 1. *de Jurejurando.* Concilium Provinciale est illud,
quod congregatur ex Suffraganeis certae Provin-
ciae auctoritate Metropolitani ad definiendas cau-
sas spirituales illius Provinciae, quae non sunt
ex majoribus, Summoque Pontifici reservatis;
et nomine Concilii Provincialis venit etiam Con-
cilium Nationale, in quo videlicet omnes Archie-
piscopi, et Episcopi certae Nationis sub uno Pri-
6 mate, vel Patriarcha conveniunt. Concilium Epi-
scopale (seu Synodus Dioecesana) est illud, quod
ob idem motivum, et finem, ac Provinciale con-
gregatur auctoritate Episcopi Dioecesani. (*)
7 Concilium Generale absque auctoritate Roma-
ni Pontificis celebrari non potest; *cap. Synodum*
1. *cap. Regula* 2. *et c. Multis* 5. *dist.* 17. cum si-
milibus; et *Const.* Pelagii II. incip. *Manifesto*, ibi:
*Generalem Synodum convocandi auctoritas Aposto-
licae Sedi Beati Petri singulari privilegio est tradita;*
Constit. Leonis IX. incip. *Cum ex eo*, ibi: *Nolo*
*vos lateat, non debere praeter sententiam Romani Pon-
tificis universale Concilium celebrari. Constit.* Pii II.
incip. *In minoribus*, ibi: *Inter Concilia nullum in-
venimus unquam fuisse ratum, quod stante Romano
indubitato Pontifice, absque ipsius auctoritate con-
venerit; quia non est corpus Ecclesiae sine Capite;
et omnis ex capite defluit in membra potestas. Con-
stitut.* Leonis X. incip. *Pastor aeternus*, in Concil.
Lateranensi *sess.* 11. *tom.* 4. *Concil. part.* 2. *pag.*
120. ibi: *Solum Romanum Pontificem pro tempore
existentem tamquam auctoritatem super omnia Con-
cilia habentem, Conciliorum indicendorum, et trans-
ferendorum, ac dissolvendorum plenum jus, et po-
testatem habere, ne dum ex Sacrae Scripturae testi-
monio, dictis SS. Patrum, ac aliorum Pontificum
Praedecessorum nostrorum, Sacrorumque Canonum
decretis, sed propria, etiam eorumdem Conciliorum
Confessione manifeste constat;* et ibi Pontifex ali-
qua talia Concilia recenset. Unde Concilium non 8
dicitur, sed Conciliabulum, seu Conventiculum,
quod sine auctoritate Romani Pontificis celebratur;
cap. multis dist. 17. ubi ex Pelagio II. scribente ad
Episcopos, qui convenerant ad Concilium Univer-
sale a Joanne Patriarcha Constantinopolitano te-
mere convocatum, sic habetur: *Multis Apostolicis,
et Canonicis, atque Ecclesiasticis instruimur Regu-
lis, non debere absque sententia Romani Pontificis
Concilium celebrari. Quapropter recte non Concilium,
sed vestrum Conventiculum, vel Conciliabulum cas-
satur, et quidquid in eo actum est, irritum habetur,
et vacuum.* Et hoc adeo verum est, ut etiamsi ab 9
initio Concilium fuerit auctoritate Apostolica con-
gregatum, tamen si postea per Romanum Ponti-
ficem dissolutum, aut alio translatum fuerit, ex
eo tempore remaneat Acephalum, et Schismati-
cum, nec sit amplius Concilium, sed Conciliabu-
lum; *c. Clericus* 24. *q.* 3. *et cap. Submittitur dist.*
21. ibi: *Alioquin Acephalum liquet esse Concilium.*
Et fuit definitum in Concilio Lateranensi sub Leo-
ne X. *sess.* 11. *tom.* 4. *Conc. p.* 2. *pag.* 120. *col.* 2.
Hinc tamquam Conventicula, et Conciliabula 10
fuerunt semper reprobata Concilia, quae vel non
a Summo Romano Pontifice, vel non ejus aucto-
ritate ab Imperatoribus indicta sunt. Hoc titulo 11
reprobatum est in Synodo Romana a Gregorio II.
Conciliabulum Constantinopolitanum trecentorum
Episcoporum congregatum an. 730. eodem Gre-
gorio renitente a Leone Isauro Imperatore. Eadem 12
ratione in Concilio Romano a Stephano IV. *anno*
769. rescissa sunt acta Conciliabuli Constantinopo-
litani pseudo-septimi universalis, a Constantino
Copronymo Leonis filio congregati *anno* 754. Ea- 13
dem causa in Concil. Lateranensi V. reprobatum
est Conciliabulum Pisanum contra Julium secun-
dum Papam indictum *an.* 1511. Sic ab Eugenio 14
IV. *an.* 1433. fuerunt cassata, irrita, et annullata
omnia, et singula statuta, et decreta edita a Con-
cilio Basileensi, postquam ab ipso fuerat ibi dis-

(*) De hactenus dictis non erit inutile conferre Abbatem Salmon in Tractatu Parisiis edito 1724 p. 111. cap 2. de l' etude des Conciles. (Edit. Barbiell.)

solutum , et Bononiam , inde Ferrariam, et ulti-
mo Florentiam translatum. Et sic de caeteris di-
cendum, cassata, et infirmata esse Concilia, quae
absque auctoritate Romani Pontificis convocata ,
seu continuata esse constat , et inter Acephala ,
15 et Schismatica Conciliabula numeranda esse. Nec
juvat objicere , quod olim Imperatores convoca-
bant ipsi Concilia , quae tamen sunt habita , ut
vera , Canonica , legitima , et Œcumenica Con-
cilia, et non Conventicula, et Conciliabula, ut pa-
tet de Nicaeno primo convocato a Constantino
Magno , de Constantinopolitano primo a Theodo-
sio seniore ; de Ephesino a Theodosio Juniore ,
16 de Chalcedonensi a Marciano, et sic de aliis. Non
juvat , inquam , sic objicere , quia respondetur ,
quod tales Imperatores, et alii , qui convocarunt
Concilia , non convocarunt *coactive* , et *auctorita-*
17 *tive , sed solum exhortative* , et *opitulative.* Haec
enim est differentia inter Pontificem , et Impera-
torem in convocatione Conciliorum; Papa indicit
Concilia auctoritative, et potestativo mandat Epi-
scopis congregari ; Imperator vero exhortative ,
et opitulativo, in quantum suadet, et exhortatur,
immo tamquam executor mandati et voluntatis
Pontificiae opitulatur , ac brachium , et adjutri-
ces manus porrigit, ut tuto Patres congregentur,
defendantur, et definita, juxta Romani Pontificis
determinationem executioni mandentur ; atque
ita Romanus Pontifex efficacius , et facilius in
convocatione Concilii suum consequatur intentum.
18 Unde ubi legitur, Imperatores sive Reges Concilia
indixisse , debet intelligi, quod ipsi hoc fecerint,
vel mandante, vel consulente, vel exhortanto ad
id Romano Pontifice , *ut dist.* 17. *per totum* , et
prout D. Gregorius *lib.* 4. *Epist.* 1. oxhortatur
Theodoricum Galliae Regem ad eliminandam Si-
moniam, et ad indicendam Synodum in suo Regno.
19 Quod si aliquod ex Conciliis Generalibus reperia-
tur convocatum ab Imperatoribus , et Regibus
absque auctoritate , et consilio , et consensu Ro-
mani Pontificis , numquam potuit Œcumenicum
appellari ; donec ipse Romanus Pontifex ratam
ex suo beneplacito, et assensu haberet illius con-
vocationem; per subsequentem enim confirmatio-
nem robur tunc obtineret , et de Conciliabulo
20 legitimum Concilium evaderet. Et dato, quod ali-
qua Concilia fuerint ab Imperatoribus , et Regi-
bus coacta , Romano Pontifice contradicente , et
numquam assentiente ; tunc illa irrita , et nulla
fuerunt ; immo expresse a Romanis Pontificibus
cassata. et annullata, ut patet de adductis supra
sub num. 11. 12. 13. *et* 14. Hac enim in re Jus ,
non factum , est attendendum , et non tantum
quid, sed quo Jure factum fuerit, oportet expen-
dere. Conciliorum enim convocationem ad solum
Romanum Pontificem spectare certum est, ex ad-
21 ductis supra sub *n.* 7. Etiamsi de jure causa aga-
tur, ut statuit Julius II. *Const.* 27. incip. *Sacrosanctae.*

In casu Schismatis, existentibus pluribus du- 22
biis Pontificibus , possunt Cardinales Concilium
convocaro , et praecipero , ut Pontifices conten-
dentes Pontificatu se abdicent , quod ni fecerint,
possunt eos sententia lata a Pontificatu dejicere ,
omnesque Christifideles ab eorum obedientia ab-
solvere , ipsisque praecipere , ne eos ullo modo
pro Pontificibus agnoscant , et venerentur , sed
eum ut legitimum teneant , qui a Cardinalibus
canonice postea eligatur. Et de facto ad tollendum 23
Schisma , quod diu , et valde Ecclesiam exagita-
vit , contendentibus de Papatu Gregor. XII. et
Bened. XIII. Pisis per Cardinales utrinsque par-
tis congregatum fuit Concil. *an.* 1409. cui ex
utraquo factione interfuerunt vigintisex Cardina-
les (seu ut alii volunt, vigintitres), tres Patriar-
chae , Alexandrinus , Antiochenus, et Hierosoly-
mitanus, Archiepiscopi, et Episcopi centum octo-
ginta , Abbatum , et Theologorum ingens nume-
rus. Et adfuerunt pariter Oratores Regum Fran-
ciae , Bohemiae , Angliae , Hierusalem , Cypri ,
Siciliae , Poloniae , et aliorum Principum. In eo 24
igitur Pisano Concilio, duo scilicet Gregorius di-
ctus XII. et Benedictus XIII. de Papatu conten-
dentes accusati sunt , quod concordiam contra
Jusjurandum, et fidem datam ad pacem Ecclesiae
dandam inire recusarent. Hinc juridice et perem-
ptorie ipsis citatis , subinde non comparentibus ,
probataque prius eorum notoria in Schismate con-
tumacia, fuit in eos tamquam Schismaticos , per-
juros , et Schismaticorum fautores pronunciata e
praetenso eorum Pontificatu sententia depositio-
nis , et declaratum, Ecclesiam Romanam vacare,
et omnes ab eorum obedientia fuerunt absoluti.
Exinde a Cardinalibus Conclave ingressis electus
Petrus Philargi ex Minorum Ordine , Archie-
piscopus tunc Mediolanensis , et Cardinalis, ma-
gnae vir Sanctitatis , et Doctrina conspicuus, qui
appellari voluit Alexander V. Et quamvis non 25
defuerint , qui dubitarent de legitimitate hujus
Concilii , tamen cum diu Florentiae disputatum
esset a Laurentio Rodulpho , tandem conclusum
fuit , licite , et canonice Concilium in tali casu
convocari , et fieri potuisse ; quae fuit quoque
sententia Universitatum Parisiensis, et Bononien-
sis, a quibus haec fuerunt Concilio directa: *Stante
dubio inextricabili Papatus propter dubium facti ,
et Juris , ne in subversionem Fidei Ecclesia sic ma-
neat perpetuo divisa cum tanto scandalo , et anima-
rum perditione , provisio spectat ad Concilium , ut
utrumque, eis non cedentibus, possit a Papatu ejicere.*
Et legitimitas hujus Concilii, et electionis Alexan- 26
dri V. aperte comprobatur , ex quo Alexander
V. in Catalogo legitimorum Pontificum communi-
ter reponatur.

Ad Concilia Generalia vocandi sunt de Jure 27
solum Episcopi , et Majores Praelati, scilicet Pa-
triarchae , Primates , et Archiepiscopi , ut notat

Innocent. et Joan. Andreas; *in cap. Grave, de Praebend.* et alii communiter; ad quod facit *cap. Episcopus* 9. *c. Placuit* 10. *cap. Si quis* 12. *cap. Si Episcopus* 13. *cap. Si quis Episcoporum* 14. *et*
28 *cap. Propter* 15. *dist.* 18. *Cum similibus.* Ad omnes istos spectare de Jure, et Officio in Conciliis Generalibus Jus suffragii decisivi, communis Catholicorum sententia est. Quia cum isti sub Romano Pontifice sint Pastores Ecclesiarum, ad eos pertinet ex officio sub eodem causas fieri decernere, et negotia Ecclesiastica in Conciliis Oecu-
29 menicis legitime congregatis tractare. Immo eodem suffragii decisivi Jure gaudent etiam Episcopi Titulares, et ideo etiam ipsi sunt de Jure vocandi ad Generalia Concilia. Licet enim a Tyrannis infidelibus sint occupatae Ecclesiae, ad quorum titulum sunt ordinati, et consecrati Episcopi; et consequenter in actu secundo careant Jurisdictione, ex quo non habeant Territorium actuale, in quo subditis Jus dicere possint etc. .... retinent tamen jurisdictionem in actu primo quoad suas Titulares Ecclesias, quae potest dari (et utinam pro dilatatione Fidei detur), quod liberentur a tyrannide infidelium, et sic etiam in actu secundo habeant Territorium, in quo subditis,
30 sicuti omnes alii Episcopi, Jus dicere possint. Ex privilegio autem, et consuetudine vocandi sunt ad Concilia Generalia cum suffragio decisivo Cardinales etiam non Episcopi, Abbates, et Ordinum Regularium Generales. Bellarminus *lib.* 1. *de*
31 *Conciliis cap.* 15. *et communis Catholicorum.* Ad Concilia Generalia solent vocari etiam aliqui insignes Theologi, et Sacrorum Canonum Doctores; non quidem pro suffragio decisivo, sed solummo-
32 do pro voto consultivo. Principes etiam ad Concilia Generalia solent invitari, ut per se, vel per suos Oratores intersint, tum ut Concilium defendant, et scandala, seu novitates Novatorum compescant; *ut cap. Quia Sancta* 28. §. *Verum dist.* 63. tum ut testes, et conscii decretorum Concilii, postea transgressores et contumaces poenis corporalibus puniant. Bellarminus *loc. citat.* ubi dicit, hanc esse sententiam communem Catholicorum; et sic patere tum ex personis, quae interfuerunt Concil. Trident. tum ex Turrecremata *leg.* 3. *c.*
33 12. *et* 15. aliisque Catholicis Auctoribus. Ipsi autem Principes, sive Imperiali, sive Regali, sive alia quacumque dignitate praefulgeant, et quicumque alii Laici, quacumque scientia, doctrina, et Juris utriusque peritia conspicui, in Conciliis Generalibus suffragium decisivum non habent. *Sic communis Catholicorum* contra Lutheranos, et Calvinistas, aliosque Haereticos; Laici enim semper sunt ab Ecclesiasticis negotiis, ut Judices excludendi; *cap. Meseana, de election. cap. Debent,*
34 *de Offic. Judic. Ordinar.* cum similibus. Et hoc fuit observatum etiam in veteri Lege, ubi dubia Religionis, et eorum, quae ad Deum pertinebant, decidere spectabat ad Sacerdotes, et non ad Laicos; *ut ex 2. Paralip. c.* 19. ibi: *In Hierusalem quoque constituit Josaphat Rex Levitas, et sacerdotes, et Principes familiarum ex Israel, ut judicium, et causam Domini judicarent habitatoribus ejus: Amasias autem Sacerdos, et Pontifex vester in his, quae ad Deum pertinent, praesidebit: Porro Zabadias filius Ismael, qui est dux in Domo Juda, super ea opera erit, quae ad Regis officium pertinent.* Sic etiam invenimus observatum ab exordio Ec- 35
clesiae in Concilio Apostolorum *Actor.* 15. ubi Laici non habuerunt Jus suffragii decisivi, sed facta per Apostolos, et Seniores disquisitione super quaestione de Mosaicae Legis ritibus, utrum necessarius esset illorum usus, Petrus sententiam definitivam pronunciavit; *Convenerunt Apostoli, et seniores videre de verbo hoc,* idest consultare: *Cum autem magna conquisitio fieret surgens Petrus dixit ad eos: Viri Fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbum Evangelii, et credere;* et controversiam decidit. *Quo facto,* dicit textus, *tacuit omnis multitudo,* etiam aliter sentientium, suo silentio definitivam sententiam Petri amplectens.
Et de facto auctoritas decidendi dubia ad Religio- 36
nem, et mores spectantia, functio regendi Ecclesiam, non Laicis, sed solis Episcopis est demandata. *Actor.* 20. ibi: *Attendite vobis, et universo gregi, in quo Spiritus Sanctus posuit vos Episcopos regere Ecclesiam Dei.*

Et hanc demandatam Episcopis auctoritatem. 37
et sibi non concessam cognoverunt, et fassi sunt ipsimet Imperatores: Constantinus enim Magnus apud Ruffinum 1. *hist. cap.* 2. in Concilio Nicaeno requisitus, ut auditis quorumdam Episcoporum querimoniis, Judex esset, illud dignum tanto Principe protulit: *Vos a Deo nobis dati estis Dii, et conveniens non est, ut homo judicet Deos.* Theo- 38
dosius Junior in Epistola ad Ephesinum Concilium, quae extat 1. *tom. ejusd. Conc.* c. 32. *Illicitum est,* inquit, *eum qui non est in Ordine Sanctissimorum Episcoporum, Ecclesiasticis immisceri tractatibus.* Basilius Imperator in octava Synodo scribens ad 39
Episcopos, affirmat, eos Judicii Synodici potestatem divinitus accepisse; ubi nota, quod non sibi, sed Episcopis eam attribuit potestatem. *Et in* 40
action. 4. ex Gravina *tom.* 4. *part.* 2. *Cathol. praescript. disput.* 2. *art.* 8. §. *Confutatio num.* 30. legitur: *Imperatores nostri miserunt servos suos, qui Senatus vocantur, ut simus discretivi eorum, quae geruntur, Auditores;* quibus verbis, ut clare patet, Senatores illi fatentur sese testes solummodo discretivos, hoc est, distincte cognoscentes ea, quae per Patres in Concilio gerebantur. Et plurimae habentur consimiles Imperatorum, aliorumque Principum confessiones, ex quibus patet, quod Jus decisivi suffragii, et sententiam ferendi in Conciliis competit solis Episcopis, et

nullimode Lairis quavis auctoritate, dignitate,
et doctrina fulgentibus, ut perperam praetendunt
Haeretici protestantes, aliique hujus furfuris vi-
41 ri. Tum quia hoc non spectare ad Laicos, sed ad
solos Episcopos claro deducitur ex Conciliis huc-
usque celebratis; omnium enim Conciliorum De-
creta ab Episcopis solis facta esse patet ex sub-
42 scriptionibus. In omnibus enim Conciliis reperi-
mus solos Episcopos subscripsisse, exceptis pau-
cis Generalibus, quibus etiam Imperator subscri-
psit, sed alia forma, quam Episcopi; Episcopi
enim definiendo, ut Judices; Imperatores consen-
43 tiendo, subscripserunt. Immo quibusdam etiam
paucissimis exceptis, ut Florentino, Lateranensi,
et Tridentino, quibus subscripserunt Abbates,
et Generales Ordinum Regularium, nulli alii
umquam, quamvis optimi, et doctissimi, sunt
admissi in Conciliis legitimis ad suffragium deci-
sivum, et consequenter ad definitivam subscri-
ptionem, ut observat Bellarminus *l.* 1. *de Conci-*
44 *liis cap.* 15. Et per hoc supra *num.* 30. *et sequent.*
fuit dictum, quod solum ex privilegio, et consue-
tudine vocandi sunt Cardinales non Episcopi, Ab-
bates, et Generales Ordinum Regularium ad Ge-
neralia Concilia cum suffragio decisivo; et solum
pro ferendo voto consultivo solere vocari aliquos
insignes Theologos, et Canonistas; et ut Defenso-
res, et pro ampliativa observantia Conciliorum
Decretorum potissimi adjutores, et executores so-
lere vocari etiam Principes.

45 Soli Romano Pontifici competit Jus auctorita-
tive praesidendi, vel per se, vel per suos Legatos
in Conciliis Generalibus. *Est communis* inter Ca-
tholicos, contra Lutherum, Calvinum, Vergerium,
et alios volentes Imperatorem Concilio Generali
praeesse, et ipsum sua auctoritate confirmare;
solus enim Pontifex Romanus est omnium Pastor,
et a Christo Primatum habet in tota Ecclesia, et
is solus potest facere, ut reliqua Ecclesiae capita
conveniant in nomine Domini; *Matth.* 18. *vers.*
20. idest auctoritate a Christo emanante; et vere
non Tiberio Imperatori, sed Petro piscatori tra-
didit Christus claves, et Regimen totius Eccle-
siae suae; *Matth.* 16. *vers.* 19. *et Joann. ultimo*
vers. 15. Nec enim dixit Imperatori *pasce oves*
meas, sed Petro, per quae verba auctoritati Pon-
tificiae Christus subjecit, nedum Patriarchas, Ar-
chiepiscopos, et Episcopos, sed etiam Reges, et
Imperatores, idem enim est, ac si dixisset Chri-
stus Petro ex Chrysostomo in hunc locum: *Esto*
praepositus loco mei, et caput Fratrum tuorum;
unde sicut Christus in medio sedet eorum, qui
congregantur in nomine suo, quibus obscura le-
gis explicat; *Joan.* 16. *vers.* 13. sic etiam sedere
debet Summus Pontifex in medio Episcoporum,
tamquam Judex Supremus; Christus enim plenis-
simam potestatem Petro, et Successoribus ejus
plenissime commisit; S. Cyrillus Alexand. apud
S. Thomam contra errores Graecorum, *Opuscul.*
l. 1. *cap.* 32. *titulo de Romano Pontifice.* Cum ergo
habeat plenissimam potestatem, non tantum con-
vocare potest Praelatos ad Concilium, sed insu-
per in illo auctoritative praesidere tamquam Su-
premus Princeps sive per se, sive per Legatos.
Et revera in omnibus hucusque celebratis Gene- 46
ralibus Conciliis semper praesedit auctoritative
Romanus Pontifex sive per se, sive per suos Le-
gatos. Nec valet objicere, quod in multis Gene- 47
ralibus Conciliis praesederint Imperatores, ut
Constantinus in Nicaeno, Marcianus in Chalcedo-
nensi, et sic de multis aliis: Non valet, inquam,
quia licet in aliquibus Generalibus Conciliis, ma-
xime Orientalibus, praesederint Imperatores prae-
sidentia *honoraria*, numquam tamen praesederunt
praesidentia *auctoritativa*, et per hoc notanter
dicitur in conclusione, quod soli Romano Ponti-
fici competit Jus praesidendi *auctoritative.* Unde 48
ad faciliorem intelligentiam notandum est, quod
alia est praesidentia *auctoritativa*, et alia est prae-
sidentia *honoraria*. Praesidentia *auctoritativa* dici-
tur ab auctoritate proponendi in Concilio quae
pertractanda sunt cum jure ferendi suffragium,
et determinandi, ac decidendi, quae expedire vi-
dentur, et insuper cum auctoritate coactiva com-
pescendi etiam per Censuras Ecclesiasticas, et
alia juris remedia contradictores, et rebelles, et
contumaces, prout ex Constitutione 11. Martini
V. incipiente: *Dum onus.* Et haec praesidentia 49
competit Romano Pontifici per proprietatem,
quam suis Legatis communicat, ut eisdem Con-
ciliis, ipso absente, praesint, semper tamen cum
subordinatione ad ipsum, ad quem spectat res
ultimo decidere, et definire. Praesidentia *honora-* 50
ria dicitur a loco honoratiori, eminentiori, et
digniori in consessu Concilii habito. Et hac prae- 51
sidentia fatemur Imperatores nonnullis Conciliis
Generalibus in Oriente celebratis praesedisse,
cum ad ipsa numquam interfuerint per se ipsos
Summi Pontifices, ut patet ex *Epistola* 17. Leo-
nis Papae *ad Theodosium*, et 47. *ad Concilium*
Chalcedonense, ubi dicit se non venire ad Syno-
dum, quoniam id non patitur consuetudo, nec
ulla Praedecessorum habet de hac re exempla.
Sed semper miserunt ad praesidendum *auctorita-* 52
tive suos Legatos, ante quos, utcumque tolerabi-
le esset, in loco eminentiori, et digniori sedebant
in Concilio Imperatores; Quibus tamen numquam 53
fuisset permissum sedere in loco eminentiori,
digniori, quam Summus Pontifex, si ipse perso-
naliter interfuisset; Uti patet in Concilio Floren- 54
tino in initio, ubi nullatenus fuit permissum, uti
Graeci contendebant, ut in summo loco sederet
eorum Imperator, et Summum Pontificem prae-
cederet.

Soli etiam Romano Pontifici competit Jus au- 55
ctoritative confirmandi Concilia Generalia, et abs-

quo illius confirmatione Decreta in illis robur non habent; ut colligitur *ex cap. Reg. 2. cap. Nec licuit 4. c. Multi 5. cap. Concilia 6. dist. 17.* et habetur *in cap. Significasti 4. de electione.* ibi: *Cum omnia Concilia per Romanae Ecclesiae auctoritatem, et facta sint, et robur acceperint.* Et in Constitutione Gelasii Primi incip. *Valde* §. 16. ibi: *Prima sedes* (scilicet Romana) *unamquam-*
56 *que Synodum confirmat sua auctoritate.* Et de facto est praxis Patrum Conciliorum petere semper a Romano Pontifice confirmationem eorum, quae in Concilio statuerunt. Patres Concilii Nicaeni (quod fuit norma et regula caeterorum) per Epistolam Synodicam petierunt a S. Silvestro, ut auctoritate Apostolica decreta Concilii confirmaret. *Nunc itaque* (sunt propria eorum verba) *Nunc itaque ad vestrae Sedis augmentum accurrimus roborari;* et infra: *Quidquid autem constituimas in Concilio Nicaeno, precamur vestri oris consortio confirmetur.* Silvester autem petitioni Patrum annuens Concilium Nicaenum confirmavit, ut sequitur: *Quidquid in Nicaea Bithyniae constitutum est ad robur Sanctae Matris Ecclesiae Catholicae, et Apostolicae, a Sanctis Sacerdotibus trecentis decem et octo, nostro ore conformiter confirmamus; Omnes, qui ausi fuerint dissolvere definitionem Sancti et Magni Concilii, quod apud Nicaeam congregatum est sub praesentia piissimi, et venerandi Principis Constantini Augusti, anathematizamus.* (*) Sic ex Concilio Rom. III. sub eodem Silvestro celebrato anno 325. apud Bail. *Summ. tom. 2. Concil. saecul.*
57 *IV.* Et similiter Patres, seu Legati, qui nomine Romani Pontificis in aliis Conciliis Generalibus praesederunt, confirmationem petierunt, et obtinuerunt ab ipso solo Romano Pontifice, ut, omnibus aliis brevitatis gratia relictis, constat ex Concil. Trident. in cujus fine habentur verba ipsa, quibus Patres ipsum Concilium a Pio IV. confirmari postularunt, ut sequitur: *Illustrissimi Domini; Reverendissimique Patres, placet ne vobis, ut ad laudem Dei Omnipotentis huic Sacrae Œcumenicae Synodo finis imponatur, et omnium, et singulorum, quae tam sub fel. record. Paulo III. et Julio III. quam sub Sanctissimo Domino Nostro Pio IV. Romanis Pontificibus, in ea decreta, et definita sunt, Confirmatio nomine hujus Sanctae Synodi per Apostolicae Sedis Legatos, et Praesidentes a Beatiss. Romano Pontifice petatur?* Patres re-
58 sponderunt: *Placet.* Et confirmationem ab ipso Pontifice in executionem Decreti petierunt Cardinalis Moronus, et Simoneta, qui tunc Legati, et Praesidentes erant, quibus Pontifex annuens, et Concilium confirmavit, omnibusque fidelibus observantiam praecepit, ut patet ex verbis propriis ipsius Pontificis, in Resp. incip. *Petitioni nomine Concil. Œcumenici Triden.* ad finem ipsius Concilii, et Constitutionis incip. *Benedictus Deus.*

Nec officit, quod reperiantur etiam plures Con- 59
ciliorum confirmationes factae ab Imperatoribus ad postulationem etiam Patrum ipsorum Conciliorum, ut patet de Concilio Constantinopolitano primo, ubi Patres in Epistola incip. *Initio,* rogaverunt Theodosium Seniorem, ut Decreta Concilii confirmaret, ibi: *Cupimus abs te humanissime, et piissime Imperator, diplomate tuo Synodi sententiam confirmari . . . . . . placita Synodi ad finem praedicta subscriptione tua munias;* et consimiliter reperitur de aliis. Non officit, inquam, quia 60
licet Imperatores etiam ad petitionem ipsorum Patrum aliquando Concilia confirmarint, et sua subscriptione munierint, numquam tamen *auctoritative,* ut Summ. Pont. sed solummodo *testificative,* vel *receptive,* aut *executive.* Unde ad hoc 61
juvat notare, quod triplex est confirmatio: Prima est confirmatio testificativa, in quantum per ipsam testificatur unio, et concordia in edendis Decretis Conciliaribus, et talia esse vere, et realiter decreta edita in tali Concilio. Secunda est confir- 62
matio *receptiva,* aut *executiva,* in quantum per ipsam recipiuntur, seu acceptantur Decr. Conc. et praecipiuntur coercitive exequi, et observari etiam a contradicentibus, et rebellibus. Tertia 63
est confirmatio auctoritativa, in quantum per ipsam Decr. Conc. auctorizantur, ut divinae revelationi conformia, et praecipiuntur haberi a tota Ecclesia tamquam Regulae Fidei, et morum, simulque exacto observari. Hinc prima, et secun- 64
da confirmatio potest fieri etiam ab Imperatoribus, Regibus, aliisque Supremis Principibus. Tertia autem a solo Romano Pontifice fieri potest 65
privative, quoad omnes. Unde egregie ad rem Card. Cusanus *lib. 3. de Concord. Catholica cap. 15.* dixit: *Summ. Pontif. confirmat tamquam auctoritatem praebens Concilio, Imperator vero tamquam testis eorum, quae gesta sunt, et decreta, et tamquam ea approbans, et recipiens, eisque se subjiciens, et quia Regis ad exemplum totus componitur Orbis, caeteri omnes Concilio obediunt; nullam vero vocem Synodicam, vel decisivam, vel conclusivam habet; ideo cum deprehendimus Imperatores Concilia confirmasse, id factum est, ut manus auxiliares praeberent Ecclesiae.* (**)

Definitiones Universalis Concilii etiam legitime 66
congregati editae absente Romano Pontifice non

(*) Firmo remanente Romani Pontificis Jure Conciliorum Generalium confirmandorum, monitum Lectorem volumus, tum Epistolam Concilii Nicaeni ad Silvestrum, tum ejusdem Silvestri ad Concilium, nec non acta Romani Concilii hoc numero laud. inter supposititia scripta esse recensenda, ut omnes cordati viri hodie fatentur. Consule clariss. Constantii Congregat. S. Mauri censuram duarum illarum Epistolarum, et illius Synodi in Appendice Epistolarum RR. PP. *pag. 51. et sequ. (Edit. Rom.)*

(**) Quae Auctor Romani Pontificis jura circa generalia Concilia hic asserit, invenies late pertractata in Zachariae *Antifebronio Italico*, cui adde *Antifebronium vindicatum tom. 3. diss. 7. cap 7.* et *tom. 4. diss. 11. cap. 4.* ac Petrum Ballerinium *de Potestate Ecclesiastica. (Edit. Barbiell.)*

sunt infallibiles sine ipsius Papae confirmatione;
Christus enim non pro Apostolorum Concilio, sed
pro Petro rogavit, ut non deficeret Fides ejus; *Lu-*
cae 22. ibi: *Ego pra te rogavi, Petre, ut non de-*
ficiat Fides tua, et tu aliquando conversus confirma
67 *Fratres tuos.* Unde infallibilitatem in definiendo
dedit solum Petro, et ejus successoribus; *cap.*
A recta 9. *cap. Haec est fides* 14. *caus.* 24. *quaest.*
68 1. *et sap. Majores* 3. *de Baptisma.* Non autem Con-
cilio, quod potest errare, pro ut de facto alias
erravit; *ut cap. De puellis* 4. *et cap. Placuit* 11.
caus. 26. *quaest.* 2. et notat Abbas *in cap. Signifi-*
casti num. 3. *de election.* Turrecremata *in cap. Ana-*
stasius in fin. dist. 19. Card. Alban. *de potest. Pa-*
pae, et Concilii in 2. *part. num.* 107. Card. Petra
tom. 5. *comment. in Constit.* 10. Pii II. *num.* 31.
Fagn. *in sap. Majores* 3. *de Baptisma num.* 29. ubi
num. 30. subjungit, quod licet Universale Con-
cilium Ephesinum II. legitima auctoritate fuerit
inchoatum, nihilominus Leo Papa minime proba-
vit ipsius Concilii definitiones, immo illas in se-
quenti Concilio Chalcedonensi tamquam haere-
ticas damnavit, ut refert Card. Turrecremata *in*
69 *Summa de Ecclesia l.* 2. *cap.* 100. Nec obstat,
quod cum omnia Concilia per Romani Pontificis
auctoritatem celebrantur, ut expresse cavetur *in*
cap. Significasti 4. *de election.* illorum definitiones
post impertitam eis auctoritatem censeri debeant
Papales, et consequenter infallibiles; *cap. Si Apo-*
stolicae; c. *Si eum, et* c. *Hi qui in fin. de Praebend.*
in 6. *Cum aliquibus, de rescriptis in* 6. *quia ex l.*
1. §. *Sed neque C. de veteri J. enuclean. Omnia no-*
stra facimus, quibus auctoritatem impertimur; et
regul. 72. *Juris in* 6. ibi: *Qui facit per alium, est*
70 *perinde ac si faciat per seipsum.* Non obstat, inquam,
quia respondetur, praedictas Regulas, et Jura
procedere in iis tantum, quae ex sui natura pos-
sunt alteri delegari, ut notatur *in l.* 1. *ff. de Of-*
71 *fic. ejus, et dict. Regul.* 72. *Qui facit per alium.* In-
fallibilitas autem in determinationibus, et defini-
tionibus spectantibus ad Dogmata Fidei non est
alteri delegabilis, et communicabilis, quia fuit
divinitus collata solum ipsi Petro; et ex Petri
Persona illius successoribus, ut *ex cit.* c. 22. *Lu-*
cae, cit. cap. A recta 9. *cap. Haec est Fides* 14.
caus. 24. *quaest.* 1. *et citat. cap. Majores* 3. *de Ba-*
ptismo, Fagnan. *loc. citat. num.* 33. Bellarmin. *lib.*
2. *de Concil. cap.* 11. Malderus *disput.* 3. *de Con-*
cil. dub. 1. Cardin. Petra *loc. citat. num.* 31. *et* 32.
et sic alii passim.

72 Concilia Generalia a Summo Pontifice confir-
mata sunt infallibilis veritatis, et errare non pos-
sunt nec in Fide, nec in moribus. Oritur autem
haec infallibilitas ex assistentia Spiritus Sancti non
ipsi soli Pontifici, sed etiam reliquo Concilio cum
Pontifice in unum collecto; *Matthaei* enim 18.
expresse dicitur: *Ubi duo, vel tres congregati fue-*
rint in nomine meo, ibi sum in medio eorum, idest
ait Concilium Chalcedonense post *act.* 3. *in Epi-*
stol. ad Leonem Papam, si duo, vel tres congregati
in nomine meo, meam assistentiam accipiant, quan-
to magis Congregatio tota Praelatorum cum capite
suo? Joan. 16. dicitur, *Spiritus veritatis docebit*
vos omnem veritatem. Unde fidenter pronunciat
primum Concil. Hierosolymitan. *Actor.* 15. *Visum*
est Spiritui Sancto, et nobis. Hinc est quod Conci- 73
lia Generalia a Summis Pontificibus approbata
seu confirmata habentur ab Ecclesia tamquam
norma Ecclesiasticae veritatis; *c. Canones* 1. *cap.*
Sicuti Sancti Evangelii 2. *et cap. Sancta Romana*
Ecclesia 3. *dist.* 15. Concilia autem Generalia ab 74
Ecclesia totaliter approbata sunt decem et octo;
videlicet, *Nicaenum* celebratum sub Silvestro Pa-
pa anno 325. contra Arium negantem Christi di-
vinitatem, (*) *Constantinopolitanum* primum cele-
bratum sub Damaso ann. 381. contra Macedonium
negantem Spiritum Sanctum; *Ephesinum* sub Coe-
lestino I. anno 431. contra Nestorium constituen-
tem duas in Christo personas; *Chalcedonense* sub
Leone I. anno 451. contra Eutychetem, et Diosco-
rum, statuentes unicam in Christo voluntatem,
et naturam. Et de his quatuor primis Conciliis
testatur expresse S. Gregorius *l.* 1. *Epist.* 24. se
illa venerari sicut quatuor Libros Evangeliorum
cit. cap. Sicut Sancti Evangelii 2. *dist.* 15. *Constan-* 75
tinopolitanum secundum sub Vigilio Papa anno
553. contra Petrum Gnaphaeum Episcopum An-
tiochenum haeresi partim Macedoniana, partim
Nestoriana infectum; *Constantinopolitanum* tertium
sub Agathone Papa anno 681. contra Sergium,
Pyrrhum, et alios Monothelitas; *Nicaenum* secun-
dum sub Adriano I. anno 781. contra Iconocla-
stas; *Constantinopolitanum* quartum sub Adriano
II. ann. 870. contra Photium Pseudo-Patriarcham;
Lateranense primum sub Calisto ann. 1123. pro
recuperanda Terra Sancta; *Lateranense* secundum
sub Innocentio II. anno 1139. pro Juribus Cleri,
et Schismate sopiendo; *Lateranense* tertium sub
Alexandro III. anno 1180. contra Waldenses;
Lateranense quartum sub Innocentio III. anno
1215. pro reformatione Ecclesiae, et recupera-
tione Terrae Sanctae; *Lugdunense* primum sub
Innocentio IV. ann. 1245. contra Fridericum II.
Imperatorem, Henrici V. filium, et pro Terra San-
cta; *Lugdunense* secundum sub Gregor. X. anno
1274. contra Graecorum errores; *Viennense* in
Gallia sub Clemente V. anno 1311. contra Sa-
racenos invasores Terrae Sanctae; item contra
haereticos Beguardos, et Beguinas; *Florentinum*
sub Eugenio IV. ann. 1438. pro reconciliatione,

(*) Nicaeno adde Sardicense Concilium, de quo fueritne Œcumenicum, dubitari vix potest post ea, quae hac de re disputata sunt a Balleriniis *tom. III. oper* 5. *Leonis* 12. *p. XLII. seqq.* ac nuperrime in egregia de Sardicensi Concilio Italica dissertatione ab eruditissimo Presbytero Marchetto. *(Edit. Barbiell.)*

et reductione Graecorum; *Lateranense* quintum sub Leone X. an. 1517. contra Pseudo-Concilium Pisanum; *Tridentinum* sub Paulo III. indictum an. 1542. et incboatum ann. 1545. contra Lutheranos, aliosque Haereticos Novatores, et sub Pio IV. demum finitum anno 1563.

76 Concilium Generale non est supra Papam, sed Papa est supra Generale Concilium; (*) soli enim Petro, et in Petri persona omni ejus successori (non autem Concilio, aut alicui Congregationi) dictum est a Christo *Matth.* 16. *Ego dico tibi, tu es Petrus, et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam. Tibi dabo Claves* (quae supremam potestatem denotant) *Regni Coelorum*; Joann. ultimo *vers.* 15. *Pasce agnos, Pasce oves meas*, id est etiam Episcopos in Concilio congregatos; et sic saepius fuit definitum, videlicet ab Innocentio *in cap. Nemo judicabit*, a Symmacho *in cap. Aliorum*, ab Anthero *in c. Facta subditorum*, a Gelasio *in cap. Cuncta per Mundum* 9. *quaest.* 3. in quorum ultimo habentur (ut alia brevitatis gratia omittam) praecisa baec verba: *Apostolica Sedes sine ulla Synodo praecedente, et solvendi quos Synodus iniqua damnaverat, et damnandi nulla existente Synodo, quos oportuit, habuit facultatem, et hoc nimirum pro suo principatu, quem Beatus Petrus Apostolus Domini voce et tenuit semper, et retenebit.* Et ab Innocentio III. *in cap. Per venerabilem* §. *rationibus*; *Qui filii sint legitimi*; et clarius a Pio II. in *Constitut.* incip. *In minoribus agentes*, in qua respnens contrariam opinionem, quam adhuc in minoribus imprimis defenderat, errorem suum, et scripta humiliter, et ingenue reprobans, docet firmiter tenendum esse auctoritatem Pontificiam
77 esse supra Concilium. Quinimmo hoc idem etiam ipsa Generalia Concilia saepe saepius declararunt. Sic Concilium Florentinum celebratum ann. 1436. sub Eugenio IV. ubi post *sess.* 25. *tom.* 4. *Conciliorum part.* 1. *pag.* 106. sic habetur: *Definimus Sanctam Apostolicam Sedem, et Romanum Pontificem in universum Orbem tenere primatum, et ipsum Romanum Pontificem successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, et verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiae Caput, et omnium Christianorum Patrem, et Doctorem existere, et ipsi in Beato Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam a Domino Nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis OEcumenicorum Conciliorum, et in Sacris Canonibus continetur.* Cui definitioni subscripse- 78
runt etiam Imperator Graecorum, et Patres, tam Graeci, quam Latini. Et sic etiam fuit definitum in Concilio Lateranensi quinto celebrato ann. 1517. sub Leone X. ubi *sess.* 11. *tom.* 4. *Concil. part.* 2. *pag.* 120. sic habetur: *solum Romanum Pontificem pro tempore existentem tamquam auctoritatem super omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum plenum Jus, et potestatem habere nedum ex Sacrae Scripturae testimonio, dictis SS. Patrum, aliorum Romanorum Pontificum, Sacrorumque Canonum Decretis, sed propria etiam eorumdem Conciliorum confessione constat*; et ibi varia talia Concilia recensentur, quae brevitatis gratia ibi videnda, seu in Constitutione d. Leonis X. incip. *Pastor aeternus* legenda relinquuntur.

Insuper Concilia ipsa dupliciter agnoverunt, se 79
inferiora esse Romano Pontifice. Primo, quia in Decretis Generalium Conciliorum clare excipitur auctoritas ipsius Romani Pontificis, ut patet *in c. Significasti* 4. *de election. vers. Cum omnia Concilia*; et concordat *cap. Dudum, et cap. Peregrina* 3. *quaest.* 6. et expresse *Conc. Trid. sess.* 25. *cap.* 21. *de reform.* Auctoritas autem non excipitur nisi Superioris; *c. Venientes de Jurejurand. et dic. cap.*
Dudum 3. *quaest.* 6. Secundo quia Patres consue- 80
verunt petere, et obtinere Conciliorum confirmationem a Summo Pontifice; *c. Multi* 5. *c. Concilia* 6. *dist.* 17. Sicut in specie confirmationem petierunt Patres Concilii Nicaeni, et aliorum, et postremo Patres Concilii Tridentini, ut patet supra
sub num. 56. 57. et 63. Confirmatio est evidens 81

(*) Cum dicant auctores Romanum Pontificem esse Concilio Generali superiorem, ita sunt intelligendi, quod loquuntur de superioritate Romani Pontificis certi, legitimi ac viventis supra Concilium generale; non vero de praeeminentia Pontificis dubii, illegitimi, aut defuncti. Item loquuntur de Concilio seorsum spectato a Romano Pontifice; non de Concilio Generali, cui per se, aut per suos legatos praesederit, quodque confirmaverit Pontifex, aliter enim controversia nullum haberet sensum; idem esset ac disputare, utrum Pontifex se ipso superior sit, Conciliorum enim decreta suum robur a confirmatione Romani Pontificis accipiunt. Igitur, si quae controversia adhuc movetur, est de relativa praeeminentia Romani Pontificis seorsum considerati prae Concilio item a Romano Pontifice seorsum spectato. Sic quaestionem proponit Natalis Alexander *Diss.* 4. *sec.* 15. *et* 16. *art.* 3. Perrone S. J. *Tract. de locis Part.* 1. *sect.* 2. n. 620. *et seq.*

Ex quibus apparet quaestionem de Romani Pontificis praeeminentia super Concilium vix non esse supervacaneam. Etenim donec deficiant promissa Christi, numquam fieri posset, ut Caput a corpore Ecclesiae, vel Ecclesia a capite suo visibili avulsa sit, vel ad invicem opposita. Quid enim est corpus sine capite? Quid Caput sine Corpore?

Nemo tamen tuto quaestionem impugnare potest. Patet ex damnatione prop. XXIX. ab Alexandro VIII. facta: *Futilis et toties convulsa est assertio de Pontificis Romani super Concilium OEcumenicum auctoritate, atque in fidei quaestionibus infallibilitate.* Immo Bellarminus dicit: *est fere de fide* Romanum Pontificem esse super Concilium Generale. Gallicani veluti paradoxum sententiam nostram rejiciunt; alii vero putant quaestionem esse adiaphoram. Sed de his praeter auctores citatos in additionibus consule doctissimum Perrone *loco citato*, qui non minus prudenter quam accurate eruditeque, uti solet, defendit *Romanum Pontificem vi sui primatus suprema auctoritate gaudere in omnes Episcopos etiam in generali Synodo collectos.* « Ego » vero, inquit Devoti *Tom.* 1. *cap.* 2. *n.* 21. *Prolegom.* » *Inst. Canon.* Summo Pontifici praestare Concilium nego, » et pugnantia eos loqui intelligo, qui cum ex catholicae » fidei doctrina ecclesiasticam monarchiam agnoscant, ta- » men opinionem illam repente, ut equidem puto, saecu- » lo XIV. ex medio schismatis incendio ortam, et in ari- » stocratiam denique recidentem sequuntur » (*Nota Casin*)

signum Superioritatis, ut per Bald. *in l. fin. n. 4.*
vers. ulterius , nota C. de legibus , ubi ait : *Nihil*
est majus, sive sanctius imperio, intellige, nisi Apo-
stolatus B. Petri , cum enim Apostolic. confirmet
Principem , istud est manifestum signum Superiori-
tatis , ut in Auth. de defen. civ. §. interim. Haec
Bald. quem ad propositum primatus Papae in
Conc. adducit Felinus *in cap. 1. in fin. vers. Pro*
dicto Abbatis, de treg. et pac. et Card. Alb. *in tra-*
ctat. de potest. Papae p. 1. *n.* 88. Qui propterea
hinc deducit ipsamet Concilia , dum confirmatio-
nem petierunt , se Romano Pontifice inferiora
declarasse. Quod satis etiam constat ex Bulla Pii
IV. confirmationis Concilii Tridentini, quae inci-
pit : *Benedictus Deus* , ibi : *Cum autem ipsa Syno-*
dus pro sua erga Sedem Apostolicam reverentia ,
antiquorum Conciliorum vestigiis inhaerens, Decre-
torum suorum omnium confirmationem a nobis petie-
rit ; et infra, ibi : *Cujus auctoritatem etiam ipsa*
82 *S. Synodus tam reverenter agnovit.* Tum quia a
Sententia Concilii Generalis potest appellari ad
Papam tamquam ad Superiorem , sed non e con-
verso ; *c. Cuncta per Mundum 9. q. 3. et cap. Qui*
83 *se scit 2. quaest.* 6. Immo appellantes a Romano
Pontifice ad futurum Concilium , eorumque con-
siliarii, et fautores , poenis Excommunicationis ,
criminisque laesae Majestatis Divinae , et huma-
nae subjiciuntur a Pio II. in *Constitut.* incip. *Exe-*
crabilis. Et decernuntur veri , et indubitati Schi-
smatici , et de Catholica Fide male sentientes a
Julio II. in *Constit.* incipiente *Suscepti Regiminis,*
et quotannis excommunicantur in die Coenae
84 Domini, ut patet *ex Bulla Coenae* §. 2. Unde cum
appellatio sit de minore ad Superiorem Judicem
provocatio ; *l. 1. §. si quis a Judice , ff. de appel-*
lat. c. 2. de consuetud. in 6. ex quo non possit ap-
pellari a Papa ad Conrilium , quia esset appella-
re a Superiore ad inferiorem contra naturam ap-
pellationis , stat evidenter , quod Papa sit supra
85 Concilium, et non e contra. Quid plura? Auctori-
tas Romani Pontificis supra Concilium, ultraquam-
quod fuit expresse definita a Leone X. *in Conc.*
Lateranensi quinto sess. 11. ut patet ex ejus ver-
bis relatis *sup.* n. 77. habetur ad praesens etiam
expresse definita ab Alex. VIII. qui 7. *Dec.* 1690.
hanc in ordine 29. propositionem damnavit: *Fu-*
tilis, et toties convulsa est assertio de Pontificis Ro-
mani supra Conc. Œcumenicum auctoritate, et in Fi-
86 *dei quaestionibus decidendis infallibilitate.* Et prius
4. *Aug. ejusdem anni* 1690. *Constit.* incip. *Inter*
multiplices , proscripserat quatuor propositiones
editas in Comitiis Gallicanis de anno 1682. qua-
rum secunda auctoritatem Concilii supra Roma-
num Pontificem elevabat per sequentia verba :
Sic autem inesse Apostolicae Sedi, ac Petri Succes-
soribus Christi Vicariis rerum spiritualium plenam
potestatem, ut simul valeant, atque immota consistant
Sanctae Œcumenicae Synodi Constantiensis a Sede
Apostolica comprobata , ipsoque Romanorum Pon-
tificum , ac totius Ecclesiae usu confirmata , atque
ab Ecclesia Gallicana perpetua Religione custodita,
Decreta de auctoritate Conc. Generalium, quae sess.
4. et 5. continentur; nec probari , qui eorum Decre-
torum quasi dubiae sint auctoritatis , ac minus ap-
probata , robur infringant, aut ad solum schismatis
tempus Concilii dicta detorqueant.

Appellantes ad futurum Concilium Generale 87
damnantur , et excommunicantur etiam a Bene-
dicto XIV. *Constit.* 14. incip. *Pastoralis* §. 2.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De Romani Pontificis auctoritate supra Conci- 88
lium Generale non est quod disseratur, nam ea
communiter admittitur a Theologis, et Canonistis.
Confer Biner. *in Apparat. ad Jurisprud. Eccles.*
part. 3. cap. 1. quaest. 6. per tot. (*)

Ex hac autem Pontificis Romani auctoritate 89
supra Generale Concilium, I. infertur, quod a Ro-
mano Pontifice , ut recte monuit Auctor , appel-
lari nequeat ad Concilium Generale; appellatio 90
enim de sui natura fieri debet ab inferiore ad Su-
periorem. Non est itaque quod a Pontifice Romano
appellari queat ad Concilium generale : *Neque* (ita
opportune Christianus Lupus *de appellat. cap.* 19.
Edit. Venet. anni 1742. *fol.* 90. *col.* 2.) *in damna-*
tam hanc appellandi temeritatem ullus unquam anti-
quis Ecclesiae saeculis prorupit , nisi a turbulentia
infamissimi Donatistae. Dico antiquis Ecclesiae sae-
culis. Etenim in novissimis , quibus iniquitas abun-
dare coepit , temporibus , eam resumpsit turbidus
spiritus Friderici II. qui primus a Gregorio IX. ad
Romanam , ac postea ab Innocentio IV. ad Lugdu-
nensem Synodum vocatus de haeresi, atque aliis cri-
minibus respondere per Thaddaeum legatum , suas
primum Lugduni exceptiones proposuit, ac ob illas,
a secundo depositionis sententia non retrocedente
Pontifice, appellavit, uti scribit Matthaeus Paris, ad
Concilium futurum generalius , eo quod omnes Prae-
lati, et Principum oratores non essent praesentes. Ve-
rum perrexit Pontifex , exuitque Fridericum et Im-
perio , et Ecclesiastica communione. Eamdem in fo-
veam se se a Bonifacio VIII. excommunicatus proje-
cit Philippus Pulcher Galliae Rex, eique non solum-
modo Gallicani Proceres , sed et quidam Episcopi
adhaesere, quos obsecrarat, ne Bonifacium spirituali
gladio abusum in ulteriores excommunicationes pro-
rumpere sinerent, pollicitus se congregandae Synodo
pro viribus adnisurum. Sciebat Philippus , rem a se
tentari irregularem. Hinc salvo a se omnio Roma-
nae Ecclesiae privilegia protestatus est et agi contra
solam Pontificis Personam , eamque de haeresi ac-
cusavit. Sciebat enim nonnisi ex manifesta haeresi

(*) Quaere alia de hac celeberrima controversia apud Card. Orsi , et Zachariae utrumque Antifebronium. *(Edit. Barbiell.)*

adversus Principoles Claves posse quippiam ottentari. Sic a Johanne XXII. appellans Ludovicus Bovarus dixit sibi quaestionem non esse de Potestate Papali, aut Jurisdictione Ecclesiastica, sed de temporalibus Imperii Juribus, quae Johannes violenter per arma potius quam per Apostolicas Claves invadebat. Notat o Papali sententia oppellationem rem esse minime Christianam. Et quem finem ombo hi Principes habuerint, novit Mundus universus. Adi eumdem Christianum Lupum *loco citato.* (*)

91 Infertur II. quod a Concilio Generali appellari
92 possit ad Romanum Pontificem. Nec desunt exempla, et quidem in sanctis hominibus. Ea habemus in S. Athanasio Patriarcha Alexandrina, et Paulo Patriarcha Constantinopolitano, qui a Concilio depositi appellarunt ad Julium I. Papam, a quo Sedibus suis fuerant restituti. Sozom. *l.* 3. *c.* 8. in S. Flaviano pariter Patriarcha Constantinopolitano, et Theodoreto Episcopo Cyri, qui a Concilio Ephesino II. appellarunt ad Leonem I. Pontificem; S. Leo *epist.* 25. Liberatus *in Breviario c.* 12. in S. Johanne Chrysostomo itidem Patriarcha Constantinopolitano appellante a Concilio, a quo fuit depositus, ad Innocentium I. Gelas. *in Epist. ad Episc. Dardan.* (**)

ADDITIONES NOVISSIMÆ

93 Quum indubitatum sit, Concilii Œcumenici universalem et Catholicam Ecclesiam repraesentantis majorem esse auctoritatem, quam cujusvis alterius Concilii, aut Conventus particularis, nequaquam dubitari potest, quin hoc titulo Canones Concilii Œcumenici reliquorum Conciliorum Canonibus auctoritate praevaleant.

94 Inter Concilia Œcumenica indubie eo major est eorum auctoritas (caeteris intellige paribus), quo magis ad Œcumenicam Synodum accedunt, et majorem totius Ecclesiae partem repraesentant.

95 Recens non est, Concilium aliquod recipi in iis, quae fidem tangunt, licet non ubique recipiantur omnia ejus disciplinam spectantia.

96 Quare priusquam per Provincias promulgentur Conciliorum Decreta, exteriorem disciplinam spectantia, expendenda et examinanda ab iis, qui jurisdictioni in illis Provinciis praesunt.

97 In Conciliis Episcopi sunt Judices.

98 Proinde, semper concludendum esse ex omnium Sacerdotum seu Episcoporum sententiis ex libertate prolatis, S. Leo ipse supposuit; ac per consequens omnes Episcopos qui adsunt esse veros Judices, e quorum sententiis, sive suffragiis conclusio formanda sit.

Concilia etiam Generalia in particularibus factis non revelatis, errare possunt, nec id obest auctoritati Synodi in decidendis vel confirmandis articulis fidei. 99

Concilia praecipue ad stabiliendam fidem, et formandos mores congregantur. 100

Constituta lata vel edita solemniter in Concilio Generali, si tamen non fuerit publice Communitati promulgata, non obligat etiam praesentes, et scientes. 101

Conciliorum praesertim Generalium Sanctionibus acquiescere nolentes, semper pro haereticis declarati fuerunt. 102

Concilii Nationalis auctoritas proxime ad Concilii Œcumenici auctoritatem accedit. 103

Hinc quaedam Concilia Nationalia dicta sunt Universalia, Plenaria, et Generalia. 104

A Patribus Africanis statutum legitur, ut Synodus Nationalis annue haberetur. 105

Sed hoc statutum de convocanda generali Synodu aniversaria fuit postea mitigatum. 106

Concilium Provinciale auctoritate cedit Conciliis Nationalibus. 107

Sicuti pariter indubitatum est, Provinciale Concilium auctoritate praestare Synodis Dioecesanis. 108

Licet constet, primis ut minus octo saeculis Concilia praesertim Generalia convocata fuisse per Imperatores, uti perspicuum est ex literis, quibus ipsi praefata Concilia indixerunt, et quemadmodum inter alios notavit Edmundus Richerius in Historia Conciliorum; nihilominus et hoc constat, saeculo IX. et sequentibus credi coepisse hanc convocandorum Conciliorum auctoritatem penes Apostolicam Sedem esse. 109

Ita ut inter speciales praerogativas Romano Pontifici competentes haec recenseatur, sicuti colligitur ex Dictatu vulgo Gregorii VII. ubi dicitur: *Quod nullo Synodus absque praecepto Summi Pontificis debet generalis vacari.* 110

Verum uti et notat D. Fleury in sua *Historia Eccles. lib.* 63. *num.* 11. quum haec doctrina, pront ex falsis Decretalibus extracta, sit pristinae disci- 111

(*) Hoc argamentum de appellationibus a Romani Pontificis Constitutionibus ad Generale Concilium innumeri sunt, qui Quesnellianae factionis occasione in Gallis praesertim pertractarunt. Consule etiam Zachariam tum in Antifebronio *Tom. IV. pag.* 165. *seqq.* tum in *Antifebronio vindicato Tom. IV. diss. XII. cap.* 4. et Marchettum in praeclaro opere, quod in Fleuryanam historiam Bononiae edidit, nunc autem multo auctius Romae recudit. (*Edit. Barb.*)

(**) Jure Cl. Auctor, a quo hae additiones profectae sunt, asserit, a Concilio Generali appellari posse ad Romanum Pontificem. Sed vereor, ut hoc exemplis ab eo indicatis comprobari possit. Nullus enim ex Sanctis illis Episcopis, qui de suis sedibus dejecti Romam appellarunt, fuit in Generali Concilio depositus, ne Flavianus quidem, aut Theodoretus; Ephesinum enim II. non tam Concilium Generale fuit, quam latrocinium. Athanasius, et Paulus ab Arianorum conventibus, Chrysostomus a Conciliabulo ad Quercum fuere depositi. Haec tamen exempla locuples argumentum suppeditant supremae Romanorum Pontificum tum in abrogandis Conciliorum etiam Nationalium, multoque magis Provincialium decretis, tum in suscipiendis ex toto orbe Christiano appellationibus auctoritatis. (*Edit. Barbiell.*)

plinae omnino contraria, infertur quod haec Romani Pontificis praerogativa circa convocanda Concilia admitti coeperit solummodo, postquam in auctoritatem receptae fuerunt falsae Decretales. (*)

ADDITIONES CASINENSES

112 Uti Concilium Generale sive Œcumenicum dici possit, non sufficit tantum evocatio generalis, si adeo pauci conveniunt, ut major meliorque pars provinciarum exclusa videatur, praesertim si legitima causa abfuit, quominus omnes convenire possent. Unde necesse est, ut etiam congregatio aliquo modo generalis sit; sed si per malitiam hominum vel per negligentiam, aut aliam quamlibet occasionem una vel alia provincia desit, nihilominus Concilium pro Generali haberi debet, et sic tota Ecclesia Œcumenicas semper existimavit Synodos Nicaenam, Ephesinam, Constantinopolitanam, Chalcedonensem, ubi multorum Episcoporum nomina defuerunt. Melchior. Can. *De Loc. theolog. lib. V. cap.* 3. *pag.* 147. *edit. Bassan.* 1746. In antiquis autem Conciliis Œcumenicis in Oriente celebratis putatum est sufficere, si solus Rom. Pontifex ex Occidente adesset; nam cum ipse sit Occidentis Patriarcha, jure repraesentat totam Occidentalem Ecclesiam. Romanus Pontifex vero omnino adesse debet, vel per se, vel per legatos suos, ut Concilium Œcumenicum dici possit, et sic semper tenuit Ecclesia: ita ut non putaretur Œcumenica Synodus quaelibet, etiam frequentissima, ubi Pontifex non adesset; unde Cl. Bossuet non dubitavit asserere Concilium *ipsum complecti Papam, et quidem tamquam caput. Lib.* 10. *Defens. c.* 23. *t.* 2. *pag.* 227. Nam sicut caput est necessarium integritati corporis, ita Papa, cum sit caput corporis Ecclesiae, debet necessario adesse in Concilio Œcumenico, quod totam Ecclesiam repraesentat.

113 Addere aliqua lubet iis, quae dicit Auctor de jure RR. Pontificum in confirmatione Conciliorum, et in primis commemorare oportet regulam, quam adfert Socrates *Histor. lib.* 2. *cap.* 8. *pag.* 74. *edit. Taur.* 1747. inquiens: *canon ecclesiasticus vetat, ne decreta absque sententia Episcopi Romanae Ecclesiae sanciantur;* et *c.* 17. *pag.* 83. De Nicaena Synodo vero vide Christianum Lup. *schol c.* 9. *app. t.* 1. *p.* 281. *edit. Venet.* 1742. et Bertium *Hist. Eccles. t.* 3. *dissert.* 1. *cap.* 1. *et* 18. *pag.* 29. *et seq. edit. Bassan.* 1768. De Constantinopolitani et Ephesini Concilii approbatione consultare potes Bianchium *della potestà e della polizia della Chiesa l.* 2. *c.* 3. §. 11. *n.* 3. *et seq. t.* 4. *p.* 556. Patres IV. Concilii Œcumenici in relatione ad S. Leonem eorum, quae in Synodo gesta fuerant, *tom.* 4. *Concil. col.* 1778. *collect. Labaei edit. Venet. Et aliqua quaedam*, inquiunt, *pro rerum ipsarum ordinata quiete, et propter ecclesiasticorum statutorum definicimus firmitatem, scientes quia et vestra Sanctitas addiscens et probatura et confirmatura est eadem.* Item Marcianus Imperator ad eumdem S. Leonem 6. *inter Epist. S. Leonis* 100. *opp. tom.* 1. *col.* 1114. *edit. Ballerin. Venet.* 1753. et Anatolius Episcopus Constantinopolitanus *ib. epist.* 101. *c.* 5. *col.* 1134. *et epist.* 132. *c.* 5. *col.* 1134. *et epist.* 132. *c.* 4. *col.* 1263. *Et sic*, inquit, *gestorum vis omnis, et confirmatio auctoritati vestrae Beatitudinis fuerit reservata.* Leo vero confirmavit Chalcedonensis Concilii decreta tantum quoad ea, quae de fide fuerant constituta, reprobando privilegia concessa Ecclesiae Constantinopolitanae, uti ex literis ad Anatolium et Marcianum *cit. t.* 4. *Conc. col.* 1785. *seq.* atque ad Synodum universam *ib. col.* 182. *et epist.* 117. *ad Julianum Coensem col.* 1208. *tom.* 1. *opp. S. Leon. edit. cit.* Vigilius Papa confirmavit V. Synodum. Evagr. *hist. Eccles. lib.* 4. *c.* 38. *pag.* 379. *edit. Taurin.* 1748. et Vigilii epistola Decretalis *apud Labbaeum tom.* 6. *Concil. col.* 239. *seq.* de qua vide Dissertationem 6. de Marca *ib. col.* 245. *seq.* Concilii VI. confirmationem petierunt Patres his verbis: *Quam ut iterum per honorabilia vestra rescripta confirmetis, vestram oramus paternam sanctitatem.*

Quoad ea, quae noster Auctor tractat de falli- 114
bilitate definitionis Concilii Universalis ante Pontificis confirmationem, observat Melchior Canus, quod tres casus occurere possunt, cum intersunt Concilio Apostolici Legati instructi et moniti prius de Ecclesiae Romanae fide circa ea, quae sunt in Concilio tractanda, uti fieri solet, quamvis propter multiplices quaestiones, quae agitandae erant, locum habere non potuit in Tridentino Concilio. Cum ergo legati tali auctoritate muniti in Concilium conveniunt, 1. fieri potest, quod Concilium Legatorum doctrinae repugnat, vel e contra; in tali casu certum est, quod talis doctrina incerta est, et imbecilla, cum sit reprobata ab Apostolica auctoritate. 2. Quod Legati agant contra instructio-

(*) Cum Concilia Generalia universam representent Ecclesiam, ideo consequitur illa *formaliter* et *auctoritative* indicere posse eum solum, qui jure divino universae praesidet Ecclesiae, quique auctoritatem in universam habet Ecclesiam, nec non in omnes Episcopos (omnes enim sunt vocandi) auctoritatem exercere potest. Atqui unus Rom. Antistes haec praestare potest. Talis enim est vis et natura Primatus Rom. Antistitis. Vi ergo sui Primatus ad unum spectat Rom. Antistitem Concilia Generalia *formaliter* et *auctoritative* indicere. Diximus *formaliter* et *auctoritative*, quia novimus imperatores partem aliquam in convocandis Conciliis aliquando habuisse; sed quaecumque demum pars Imperatoribus erat, ea non est ex nativa et insita iis auctoritate, verum vel ex hortatu et consilio, vel ex tacito aut expresso consensu Rom. Antistitum. Res enim est facti, Imperatores consilio et auctoritate RR. Antistitum priora octo Concilia indixisse: De jure ergo et de facto ad unum Rom. Antistitem spectat Concilia Generalia convocare. Qui ergo fieri potuit, ut ex falsis Decretalibus haec doctrina sit repetenda? cum Decretales, de quibus agit Fleury, antiquiores non sint octava vel nono saeculo. (*Nota Casin.*)

nem Apostolicam, et tunc Concilii definitiones non gaudent Pontificis et Romanae Ecclesiae approbatione, et eumdem valorem habent, ac si Rom. Legati Concilio non interfuissent; nam ipsi tunc non agunt ex potestate delegata; unde Agatho Papa actione 4. sextae Synodi: *Auctoritatem*, inquit, *eis*, hoc est legatis, *dedimus, in quantum eis dumtaxat injunctum est, ut nihil praesumant augere, minuere, vel mutare, sed traditionem hujus Apostolicae Sedis sinceriter enarrare*. Et Leo *epist. ad Pulcheriam Augustam: Lucentium*, inquit, *Episcopum, et Basilium Presbyterum dirigere praeparavi, qui dispositiones meas secundum eas, quas acceperunt regulas exequantur*. 3. Quod Legati accedunt ad Concilium sine praevia instructione, et tunc etiam Synodi decreta valida haberi non possunt, nisi Apostolica auctoritate confirmentur, ut *in epist.* 51. *Leonis ad Anatolium*, 52. *ad Martianum*, 53. *ad Pulcheriam*, et 59. *ad Concilium Chalcedonense*, et videre potes, si lubet, caetera Cani argumenta quoad ea, quae ad fidem attinent. Sed si Legati ad Concilium accedunt instructi et moniti de Ecclesiae Romanae fide, et Synodi patres definiunt secundum Pontificis instructionem, vix dubitari potest, tales definitiones errori obnoxias esse posse, et afferemus hic verba Cardinalis Bellarmini, cujus tanta est auctoritas in tali materia: « De quarto modo, *scilicet de isto ultimo casu*, vix dubium esse potest, videtur enim esse certum, tale Concilium non posse errare; primum enim in tali Concilio invenitur expressus consensus capitis et membrorum, ac proinde totius Ecclesiae, quae sine dubio errare non potest, neque obest, quod instructio illa a Pontifice data non videatur definitiva sententia Apostolicae Sedis; nam quando Concilium consentit cum Pontificis sententia, formaturque decretum a Legatis nomine Pontificia, tunc incipit esse sententia definitiva et ultima, non solum Concilii, sed etiam Pontificis, nec potest Pontifex eam retractare: nam certo intelligit, sententiam suam fuisse a Deo, quando a Concilio approbatur, ut dixit B. Leo *in epist.* 63. *ad Theodoretum: Quae*, inquit, *Dominus nostro prius ministerio definierat, universae fraternitatis irretractabili firmavit assensu, ut vere a se prodire ostenderet, quod prius a prima omnium sede formatum totius Christiani orbis judicium recepisset, ut in hoc quoque capiti membra concordent.* » Bellarm. *Disp. de controv. Christ. Fid. tom.* 2. *de Concil. et Eccles. lib.* 2. *cap.* 11. *col.* 85. *edit. Pariis* 1613. Unde Concilium Chalcedonense *in epist. ad S. Leonem act.* 3. expresse dicit, se confirmationem a Leone petere, quia praeter Decretum fidei erant alia quaedam, quae statuta fuerant non petita Pontificia sententia; et ipse Leo in *epistol.* 1117. *ad ipsum Concilium Operum S. Leonis tom.* 1. *col.* 1193. *edit. Baller. Venet.* 1753. *Ne ergo*, inquit, *per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum quae in Synodo Chalcedonensi per unanimitatem vestram de fide statuta sunt, approbem, haec ad omnes fratres et Coepiscopos nostros, qui praedicto Concilio interfuerunt, scripta direxi, quae gloriosissimus et clementissimus Princeps, sicut poposci, in notitiam vestram mittere pro catholicae fidei amore dignabitur; ut et fraterna universitas, et omnium fidelium corda cognoscant, me non solum per fratres, qui vocem meam executi sunt, sed etiam per approbationem gestorum synodalium, propriam vobiscum unisse sententiam*. Advertere tamen oportet, quod quamvis Concilia ista ante confirmationem errare non possunt, cum Patres consentiunt Romanae Sedis doctrinae, tamen confirmatio Pontificis semper necessaria est, ut fideles certiores fiant de legitimitate definitionis Concilii, uti patet ex praecitatis S. Leonis verbis.

ARTICULUS II.

DE HIS, QUAE CONCERNUNT CONCILIUM PROVINCIALE.

Concilium Provinciale (sic dictum ex quo re- 1
praesentet Ecclesiam unius Provinciae per Abb.
in cap. Grave in fin. de Praebend.) est Consessus 2
Episcoporum Provincialium coactus ab habente
potestatem congregandi, vocatis vocandis de Jure,
vel de consuetudine. Quarant. *in Summ. Bullar.
verb. Concilium Provinciale* 2. Navarr. *cons.* 4. *num.*
3. *de verb. significat.* et re coincidit cum dictis *supra
art.* 1. *n.* 3. Indicere autem, convocare, et 3
celebrare hoc Provinciale Concilium spectat ad
Metropolitanum; *cap. si Episcopus* 13. *cap. si quis
Episcopor.* 14. *et cap. propter* 15. *dist.* 18. *cap. Quod
sicut* §. *praeterea, de election. cap. sicut olim* 25. *de
accusationibus, Concil. Trid. sess.* 24. *cap.* 2. *de
reformat.* Etiam sine auctoritate Primatis, seu 4
Patriarchae; *cap. de Concil.* 2. *dist.* 18. et ibi Praepositus
num. 2. Fagnan. *in d. cap. sicut olim* 25.
de accusat. num. 5. Et haec Concilii Provincialis 5
convocatio debet fieri a Metropolitano, seu Archiepiscopo
per ipsum, non autem per Vicarium
Generalem; textu expresso in Concilio Tridentino
loco cit. ibi: *Quare Metropolitani per seipsos etc.* Me- 6
tropolitano autem legitime impedito, convocatio
Concilii spectat ad Coepiscopum antiquiorem, ut
litera expressa Concil. Trident. *loco citato* ibi:
Seu illis legitime impeditis, Coepiscopus antiquior.
Et sic etiam ad Coepiscopum antiquiorem spectat 7
convocatio Concilii Sede Metropolitana vacante,
et non ad Capitulum Metropolitanae, seu ad ejusdem
Metropolitanae Vicarium Capitularem; et
sic expresse declaravit Sacra Congregatio ejusdem
Concilii *in Tarraconensi* 13. *Maji* 1604. Idem quippe
est Archiepiscopum esse impeditum, et non inter
vivos. Bottaeus de Synodo *par.* 1. *num.* 43. Archidiacon.
et Gemin. *in cap. placuit;* Bellarmin.

et Turrecremata *in cap. propter Ecclesinsticas* aum.
8. Praepositns *in cap. de Conciliis* 3. *notabili, dist.*
18. Quaranta *in Summa Bullarii verb. Concilium*
Provinciale aum. 2. Fagnan. *loc. cit. num.* 17. Bar-
bosa ad *Concilium Trident. sess.* 24. *cap.* 2. *num.*
8 4. et alii passim. Licet enim antiquitus ante Tri-
dentinum, Capitulum Metropolitanae Sede vacante
convocaret Concilium Provinciale, ut docent Pa-
vin. *de Patest. Capitul. Sede vacante part.* 1. *quaest.*
7. *sub num.* 3. Butt. *de Synodo Episcopor. par.* 1.
num. 43. Quarant. *loc. cit.* Petra *tom.* 1. *commen-*
tar. ad Constitut. unic. *Honorii secundi sect.* 1. *sub*
9 *num.* 13. et alii; Tamen post Tridentinum cessa-
vit potestas Capituli Metropolitani Sede vacante
celebrandi Concilium Provinciale, ac Suffraganeos
convocandi, et demandata est Coepiscopo antiquio-
ri; ut patet ex supra citata declaratione Sacrae
Congregationis ejusdem Concilii *in dict. Tarraca-*
nensi. Quaranta *in Summa Bullarii verb. Concilium*
Provinciale num. 2. in fine; Barbosa *loco cit. num.*
4. Petra *loc. cit. sub num.* 23. Fagnan. Turrecre-
mata, Archidiac. Gemin. Praepositus *locis citatis*
10 *sub num.* 7. et alii passim. An autem convocare
Concilium Provinciale absente, vel impedito, seu
mortuo Archiepiscopo, spectet ad Episcopum an-
tiquiorem ex Suffraganeis, aut ad Episcopum
exemptum, qui cum non ut Suffraganeus elegit
intervenire in Concilio Provinciali talis Metropo-
lis, est antiquior omnibus Suffraganeis? Respon-
detur spectare ad antiquiorem ex Suffraganeis,
non autem ad exemptum eligentem, etiamsi an-
tiquiorem; sic teste Eminentiss. Petra *loc. cit.*
num. 31. resolvit Sacra Congragat. Concil. *in una*
Burgen. die 17. *April.* 1649.

Ad Concilium Provinciale vocandi sunt, et ad- 11
mittendi omnes Episcopi Suffraganei cum voto
decisivo; *cap. non oportet; cap. Pervenit; cap. Quo-*
niam; cap. Si Episcopus; cap. Placuit; et cap. Si
quis Episcoporum dist. 18. et expresse *cap. Sicut*
alim 25. *de accusationibus*, ibi: *Metrapolitani. . . .*
cum suis Suffraganeis Provincialia nan amittant Con-
cilia celebrare, et Tridentin. *laco cit.* Quod locum 12
habet etiam in Episcopo electo, et confirmato,
quamvis nondum consecrato. Iste enim Episcopus
potest interesse Concilio, ac proinde de necessi-
tate est ad illud vocandus. Prosper de Augustino,
in addit. ad Quarant. *in Summa Bullarii verb. Concil.*
post qu. 6. Barbosa *ad Concilium Trideat. sess.* 24.
cap. 2. *de reformat. num.* 6. et alii. Et hoc etiam 13
est intelligendum de Episcopis exemptis, ut est
statutum in Concilio Lateranensi *sess.* 10. sub
Leone X. in Constitutione incip. *Regimini*, et ex-
presse in Conc. Trident. *dict. sess.* 24. *cap.* 2. ibi:
Itidem Episcopi, qui nulli Archiepiscopo subjiciun-
tur, aliquem vicinum Metropolitanum semel eligant,
in cujus Synodo Pravinciali cum aliis interesse debe-
ant, et quae ibi ordinata fuerint, observent, et obser-
vari faciant. Episcopi tamen exempti, qui sunt in 14
Provincia Romana, veluti qui sunt inter Provin-
ciam Pisanam, et Capuanam, non tenentur ad
talem electionem Metropolitani; *cap. nos, de Offic.*
Vicar. ex declaratione Sacrae Congregationis Con-
cil. apud Fagnan *in c. et si membra* 10. *de his, quae*
fiunt a Praelatis num. 36. et Petram *loc. cit. num.*
30. (*) Ad Concilium Provinciale vocanda sunt de 15
necessitate Capitula Cathedralia Sede Episcopali
vacante, et possunt mittere suum Vicarium Capi-
tularem cum speciali mandato dandi vocem deci-

(*) Quoad obligationem Episcoporum exemptorum, et Sanctae Sedi immediate subjectorum, eis indictam a Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reform. cap.* 2. sibi eligendi Metropolitanum, ad cujus Synodum Provincialem accedere teneantur, et quae ibi ordinata fuerint, observare, et observari facere, Benedictus XIV. *de Synodo Dioecesana lib.* 13. *cap* 8. n. 13. *et sequ.* haec refert: Tridentinae sanctionis habita fuit ratio in Concilio Romano coacto an. 1725. Cumque eidem aliqui Episcopi interfuissent, qui a Metropolitani jurisdictione immunes, et Sanctae Sedi immediate subjecti, Archiepiscopum sibi non delegerant, ad cujus Synodum Provincialem accederent, jussi sunt, Canonicis etiam poenis indictis, electionem hujusmodi statim perficere. Idemque absentibus significatum fuit, ac insuper particularis instituta Congregatio, quae Decretum hac de re conditum exequendum curaret. Haec Congregatio habita fuit die 28. Maji ejusdem anni 1725. edita que ab ipsa sunt consultissima Decreta, quae, cum a nullo adhuc, quem sciamus, Auctore impressa fuerint, optimum ducimus ea huic capiti inserere.

» Examinato diligenter Decreto Sacri Concilii Tridentini » *sess* 24 *cap.* 2. de electione Metropolitani per Episcopos, qui nulli Archiepiscopo subjiciuntur, ad effectum » perducenda, concordibus, et uniformibus votis fuit re» latum, ut sequitur.

» Primo, Archiepiscopos, qui non habent Suffraganeos » non teneri eligere Metropolitanum ad effectum conve» niendi in ejus Concilio Provinciali.

» Secundo, sex Cardinales Episcopos urbium Romae ad» jacentium, non teneri, ut supra.

» Tertio, Episcopos omnes, qui sunt inter Provinciam » Capuanam, et Pisanam, non teneri eligere Metropoli» tanum ad effectum praefatum. Eos nihilominus, qui, vel » quorum Antecessores jam semel post Tridentinum ele» gerunt Metropolitanum, teneri stare electioni, prout » etiam Episcopos, qui a provincia Romana, intec dictas » Capuanam, et Pisanam constituta, divulsi fuerunt, et as» signati Suffraganei Ecclesiarum in Metropolitanas electarum, eidem subesse debere.

» Quarto, Episcopos vere immediate subjectos Aposto» licae Sedi, qui sunt extra praefatam Provinciam Roma» nam, ubicumque locorum existentes, omnino teneri eli» gere Metropolitanum, juxta Decretum Concilii Triden» tini *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.* quatenus ipsi, vel eo» rum Antecessores jam non elegerint.

» Quinto, Abbates, aliosque Prelatos inferiores nullius » Dioecesis, habentes Jurisdictionem quasi Episcopalem in » Clerum, et populum, cum Territorio separato, teneri » eligere Metropolitanum, ut supra.

» Sexto, Episcopos, Abbates et Praelatos inferiores, » qui debent, ut supra, eligere Metropolitanum, etsi non » teneantur eligere viciniorem, debere tamen juxta dictum » Decretum Concilii Tridentini, viciniorem eligere; quod » est intelligendum de non nimis longe distante, habita » ratione regionum. »

Deinde *ib. n.* 15. sic prosequitur: Inter Episcopos, qui ut Metropolitanum sibi ad praedictum effectum eligerent, a Congregatione compulsi sunt, alter Papiensis fuit, Lucensis alter, sicuti legitur in Registris praedictae Congregationis habitae, ut dictum est, die 28. Maji 1725. Et hi quidem plura obtendere non omiserunt, ut Metropolitani electionem declinarent, sed eorum contentiones, et studia in irritum cesserunt rejectis eorum instantiis per eamdem Congregationem habitam die 11. Februarii 1726. Cum ve-

sivam. Quaranta *loc. citat. num.* 3. *quaest.* 4. Prosper du Augustino *in addit. ad Quarant. loc. cit. sub num.* 3. *quaest.* 4. Barbosa *loc. cit. num.* 11. Petra *loc. cit. num.* 35. Marchot. *in praxi Vicar. part.* 2. *tit.* 11. *numer.* 17. ubi dicit, quod cum ad Vicarium Capitularem transeat sine mandato speciali Jurisdictio Capituli, Vicarii erit adire
16 Concilium, et votum dare. Vocanda sunt etiam, sua Sede vacante, Capitula Collegiatarum quasi Episcopalem Jurisdictionem habentia, ut decisum fuisse a Sac. Congreg. Concil. 19. *Decemb.* 1597. refert Sellius *in Selectis Canon. cap.* 25. *num.* 6. Barbosa *ad Conc. Trident. d. sess.* 24. *cap.* 2. *num.* 11. Petra *loc. cit. num.* 36. Fagnan. *in cap. Et si membra* 10. *de his, quae fiunt a Praelatis num.* 3.
17 Abbates, et alii Praelati habentes proprium Territorium, et Jurisdictionem quasi Episcopalem exercentes intra ambitum ipsius Provinciae, sunt vocandi ad Concilium Provinciale, et in eo habent votum decisivum. Prosper de Augustino *dict. verb. Concilium post qu.* 3. Barbosa *loco cit. num.* 8. Pe-
18 tra *loc. cit. num.* 39. Procuratores Episcoporum, omniumque supradictorum quasi Episcopalem Jurisdictionem habentium, ei principalibus legitime impeditis, sint cum speciali mandato deputati ad Concilium, habent votum decisivum, si Concilio placuerit. Fagnan. *cit. cap. Et si membra num.* 53. et ita rescripsisse Summum Pontificem occasione celebrationis Synodi Rothomagensis anno 1581. cum voto Sacrae Congregationis Conc. refert ex Vanespen. Petra *l. c. n.* 39.
19 Capitula Cathedralium, etiam vivente Episcopo, vocanda sunt, et admittenda, aut eorum Nuncii ad Concilia Provincialia, et praesertim ad ea tractanda, quae spectant ad ipsa Capitula, textu expresso *in cap. Et si membra* 10. *de his, quae fiunt a Praelatis, eius consensu Capituli*, ibi: *Visum fuit nobis, et Fratribus nostris, ut Capitula ipsa ad hujusmodi Concilia debeant invitari, et eorum Nuncii ad tractatum admitti maxime super illis, quae ipsa Capitula contingere dignoscuntur.* Barbosa *de Canonicis cap.* 42. *num.* 21. Quaranta *in Summa Bullar. verb. Concilium Provinciale vers. quarto quaero;* Fagnan. *in cit. cap. Et si membra num.* 40. Abbas
20 *ibid. num.* 4. Immo Capitula Cathedralium admitti debent ad Concilium Provinciale etiam pro negotiis ipsa Capitula non contingentibus, ut colligitur ex verbo illo *maxime* adducto in *cit. textu;* talis enim dictio implicat idem esse in casu contrario; *ib.* 1. §. *vel maxime, ff. de collat. bonor. l. Scire etiam oportet, §. Sed et si maxime, ff. de excusat. tuto.* Et sic tenent *in dict. cap. Et si membra*, Vincent. Hostiens. *num.* 2. *in fin.* Joann. Andreas *num.* 3. *in verb. Maxime*, Butr. num. 6. Card. *num.* 3. *vers. oppone;* Ancharan. *num.* 5. Imola *num* 4. *et* 5. dicens hanc partem esse veriorem; Abbas, et Joann. de Anan. *num.* 4. ex quibus, ut refert Fagnan. *ibid. num.* 13. patet hanc esse communem
opinionem. Sic etiam Capitula Collegiatarum Ju- 21
risdictionem quasi Episcopalem habentia adhuc vivente suo Praelato vocanda sunt ad Concilia Provincialia, ut decisum fuisse a Sac. Congreg. Conc. refert, et tenet ex Prospero de August. Barb. *de Canonicis cap.* 42. *num.* 22. *et lib.* 1. *Juris Ecclesiast. Univers. cap.* 31. *num.* 22. Fagnan. *loc. cit.*
n. 3. Ipsa tamen Capitula sive Cathedralium, sive 22
Collegiatarum exemptarum, quasi Episcopalem Jurisdictionem habentia, in Conciliis Provincialibus, adhuc viventibus suis Episcopis, et respective Praelatis, non sunt Conjudices, nec habent votum decisivum, sed solum consultivum, in quantum scilicet sicut unusquisque Episcopus, seu consimilis Praelatus cum consilio sui Capituli expedire debet gravia, et non aliter, ut *in cap.* 1. *de excessibus Praelat.* ita omnes Episcopi, et consimiles Praelati Provinciae ibi existentes cum consilio suorum Capitulorum expedire debent ea, quae in Provinciali Concilio aguntur; *argum. cap.*
Humilee, de majorit. et obedient. In Concilio enim 23
Provinciali omnia gerenda esse de consilio Capitulorum Provinciae, dicunt expresse Hostiens. *in cap. Et si membra* 10. *de his, quae fiunt a Praelatis num.* 2. *in verb. Nuncii*, et Joann. Andreas *ibid.* num. 3. Praepositus *in cap. Propter Ecclesiasticos, dist.* 18. *num.* 9. *vers. Aliter;* Innocent. *in cap. Grave, de praebend.* num. 8. Abbas *in dict. cap. Et*
si membra num. 2. Fagnan. *ibid. n.* 40. *et seq.* Sic 24
etiam Abbates Commendatarii in Conciliis Provincialibus habent dumtaxat votum consultivum, ut decisum fuisse a Sacr. Congreg. Concil. refert Fagnan. *loco cit. n.* 33.

Ad Concilia Provincialia vocari, et intervenire 25
debent generaliter loquendo omnes, qui de Jure, vel consuetudine intervenire solent, textu expres-

ro felicis recor. Benedictus PP. XIII. justis, gravibusque de causis Episcopatum Lucensem in Archiepiscopatum erexerit nullo tamen ipsi adscripto Suffraganeo, ut patet ex ejus Constitutione incip. *Inscrutabili, in novo Bullario tom.* 12. et cum nos Papiensi Episcopatui unitum perpetuo voluerimus titulum Archiepiscopi Amasiae in partibus Infidelium, sicuti videre est in nostra Constitutione, quae incipit *Ad supremam, in nostro Bullario tom.* 1. *n.* 74. hinc uterque Praesul ab eligendi Metropolitani lege immunis evasit, juxta primum superius inserti Decreti caput. Ad Episcopos vero quod spectat, qui Capuanam, et Pisanam Provinciam interjacent, multo ante fuerat pronunciatum, non adigi eos Metropolitanum eligere, sicuti videri potest *lib.* 4. *Decretorum Congregationis Conc. anni* 1585. *p.* 53. *Sac. etc. censuit, Decretum cap.* 2. *de reformat. sess.* 24. *non habere locum in Episcopis, qui sunt in Provincia Romana.* De Provincia Romana inter Capuanam, et Pisanam loquitur Innocentius III. *in cap. Sua nobis de Officio Vicarii.* Nos de ipsa mentionem fecimus in *superiori lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 3. ubi etiam rationum momenta attulimus, ob quae hujusmodi Provinciae Episcopi ab eligendo Metropolitano eximuntur. Itaque alteri huic relationis capiti finem imponentes, censemus, facile ex dictis quemlibet Episcopum colligere posse, num ad eligendum Metropolitanum obstringatur, et quomodo de injuncti sibi oneris implemento docere debeat. Hactenus laudatus Pontifex *l. c.* (*Edit Venet*)

so in Concil. Trident. *dict. sess.* 24. *cap.* 2. ibi:
Episcopi omnes et alii qui de Jure, vel consuetudine
interesse debent, convenire omnino tenentur; et sess.
25. *cap.* 2. ibi: *Patriarchis, Primatibus, Archiepi-*
scopis, Episcopis et omnibus aliis, qui de Jure,
vel consuetudine in Concilio Provinciali interesse de-
26 *bent.* Sic etiam generaliter loquendo ad Concilia
Provincialia accedere possunt pro justitia asse-
quenda omnes, qui se gravatos existimant, tex-
tu expresso *in cap. Propter Ecclesiasticos* 1. *dist.*
18. ibi: *In ipsis autem Conciliis, et Presbyteros,*
et Diaconos praesentes esse oportet, et omnes quotquot
27 *se laesos existimant.* Laici autem non permittuntur
interesse Conciliis Provincialibus, nisi ad Justi-
tiam petendam, vel defendendam; *cap. Novit, de*
cap. 1. *de Sponsalibus;* in Ecclesiasticis enim ne-
gotiis, ut ubi tractatur de Clericorum correctioni-
bus, non sunt vocandi Laici, immo omnino sunt
excludendi; *argum. cap. Messana, de elect.* Et Sa-
cra Congr. Concil. non approbat dictam vocatio-
nem, *ut in Oriolen.* 27. *Martii* 1632. et nullum
Jus habere Laicos petendi assistentiam in Synodo
denegando remissoriam, resolvit *in Lycien.* 10.
28 *Januarii, et* 10. *Aprilis* 1688. Omnes, qui de
Jure, vel consuetudine interesse tenentur Conci-
liis Provincialibus, si vocati non compareant,
cessante legitimo impedimento, puniuntur; *cap.*
Pervenit 6. *et cap. Placuit* 1. *dist.* 18. et textu ex-
presso in Concil. Trid. *d. sess.* 24. *cap.* 2. in fin.
ibi: *Quod si in his tam Metropolitani, quam Epi-*
scopi, et alii suprascripti negligentes fuerint, poenas
29 *Sacris Canonibus sancitas incurrant.* Poena autem
contra ipsos non interessentes sine legitimo im-
pedimento, vel contra illicentiatos discedentes,
est Excommunicatio; et contumax vocatur ille,
qui illicentiatus recedit. Decius *in cap.* 1. *de Ju-*
diciis n. 43. Quaranta *quaesit.* 11. *et* 18. et faciunt
cap. Non oportet 7. *cap. pervenit* 6. *cap. Episcopus*
9. *cap. Placuit* 10. *cap. Si quis* 12. *cap. Si quis*
Episcopus 13. *et cap. Si quis Episc.* 14. *dist.* 18.
30 Talis vero Excommunicatio privat solummodo
communione aliorum Episcoporum usque ad fu-
turum Concilium textu expresso in cit. *cap. Si*
quis Episcoporum 14. *dist.* 18. ibi: *Si quis Episco-*
porum commonitus a Metropolitano ad Synodum,
nulla gravi necessitate intercedente corporali, venire
contempserit, sicut statuta Patrum sanxerunt, usque
ad futurum Concilium cunctorum Episcoporum cha-
31 *ritatis communione privetur.* Poterunt tamen tales
non interessentes contumaces insuper a commu-
nione fidelium segregari, et aliis poenis Cano-
nicis per Metropolitanum affici, sed praevia trina
monitione; cum ad incurrendam veram Excom-
municationem, tribus vicibus debeat quis citari;
cap. 1. *de sentent. Excommunicationis* in 6. ubi ad
infligendam dictam primam poenam, cum non sit
vera Excommunicatio, et sit sola poena Canoni-
ca, sufficit unica monitio; Card. Petra *l. c. n.* 111.

Concilia Provincialia secundum antiquos Cano- 32
nes debebant celebrari bis in anno per singulas
Provincias; *c. de Conciliis* 2. *c. Habeatur* 3. *c. Pro-*
pter Ecclesiasticos 4. *et c. Pervenit dist.* 18. Semel
quidem ante dies Quadragesimae, secundo vero
circa tempora Autumni; ut expresse *in d. c.* ha-
betur. Vel semel post tertiam Hebdomadam Pa-
schae; et secundo idibus Octobris, ut expresse
in d. c. Propter Ecclesiasticos. Postea tamen in sexta 33
Synodo Universali talis antiqua Constitutio fuit
correcta, ac propter fatigationem, et ut opportune
haberentur ad iter agendum, qui congregandi erant,
a Sanctis Patribus definitum fuit, ut omnibus mo-
dis hoc Concilium fieret semel in anno; ut expresse
in c. Quoniam quidem 9. *dist.* 18. et hoc statutum
sextae Synodi innovatur, et praecipitur observari
in cap. Sicut olim 25. *de accusationibus,* ibi: *Sicut*
olim a Sanctis Patribus noscitur institutum, Metro-
politani singulis annis cum suis Suffraganeis Pro-
vincialia non omittant Concilia celebrare; et c. Cum
sit 16. *de Judaeis,* ibi: *Per Provinciale Concilium,*
quod singulis annis praecipimus celebrari etc. Verum 34
quia neque hoc servabant Metropolitani, idcirco
in Concilio Lateranensi V. sub Leone X. anno
1517. *sess.* 10. *Constitut.* incip. *Regimini,* circa
finem §. *Matura quoque consideratione, tom.* 4.
Conciliorum part. 2. *pag.* 99. *col.* 1. antiqua Jura
fuerunt correcta, et statutum fuit, ut de caetero
Concilia Provincialia fierent singulis trienniis;
quod et fuit iterum expresse ordinatum in Conc.
Trid. *sess.* 24. *c.* 2. *de reform.* ibi: *Ut Provincialia*
Concilia sicubi omissa sunt, pro moderandis mori-
bus, corrigendis excessibus, controversiis componen-
dis, aliisque ex Sacris Canonibus permissis renoven-
tur. Quare Metropolitani per se ipsos, seu illis le-
gitime impeditis, Coepiscopus antiquior intra annum
ad minus a fine praesentis Concilii, et deinde quolibet
saltem triennio post Octavam Paschae Resurrectio-
nis D. N. J. C. seu alio commodiori tempore pro
more Provinciae non praetermittant Synodum in Pro-
vincia sua cogere. Ex quibus verbis habes, quod 35
Metropolitani possint quidem intra triennium
etiam pluries Synodum convocare, si id expe-
diens judicetur, ut clare patet ex illa dictione *sal-*
tem; sed ultra triennium protrahere non debent,
ut patet clare ex illis verbis *non praetermittant.*

Immo Metropolitanus omittens, et negligens 36
celebrare Concilium Provinciale intra triennium
subjacet poenis Canonicis; *ex cap. Quoniam qui-*
dem dist. 18. et incurrit poenam Suspensionis a
sui executione Officii, ut expresse statuitur *in d.*
c. sicut olim 25. *de occupationibus,* ibi: *Quisquis*
autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, a
sui executione Officii suspendatur. Quae tamen poena 37
Suspensionis non est latae Sententiae, sed feren-
dae secundum Hostiens. *in d. c. Olim* in fine, Jo-
hannes Andreas *ibid. n.* 7. et Fagn. *ibid. n.* 107. Et
sic intelligendum est decretum *dict. Lateranen.*

Conc. sub Leone X. *sess.* 10. in *Constit.* incip. *Regimini*, ibi: *Circa hoc autem negligentes, poenas in iisdem Canonibus contentas se noverint incursuros.* Et ita pariter intelligendum venit Decretum Conc. Trid. *in d. sess.* 24. *c.* 2. *in fin.* ibi: *Quod si in his tam Metropolitani, quam Episcopi negligentes fuerint,*
38 *poenas sacris Canonibus sancitas incurrant.* Et ratio est, quia praecitata Decreta relationem habent ad poenas a Jure statutas, ut intellexit Sac. Congr. Conc. relat. a Fagn. *loc. cit. sub n.* 109. ubi cum inter alia quaesita, fuisset, ut infra, dubitatum: *Tertio, dato quod censeatur imposita* (scilicet poena Suspensionis) *an ipsa poena, quae secundum d. cap. sicut olim, incurritur mediante sententia, hodie ipso Jure incurratur propter illa verba d. c. 2. in fin.* ibi: *Poenas sacris Canonibus sancitas incurrant?*
39 Sac. Congr. *ad tertium censuit per Concilium Tridentinum non esse alteratum, nec immutatum modum incurrendi poenam d. c. sicut olim; quia Concilium utitur illis verbis: Incurrant poenas sancitas, quae nihil innovant.*

40 Locus autem eligendus pro congregando Concilio, debet esse commodus quantum fieri potest omnibus, qui intervenire debent, ut non fatigentur propter discrimina itinerum; *c. Quoniam quidem 7. dist.* 18. et ibi notat Praepositus *num.* 1. Henric. Bottaeus, *de Synodo Episcopor. p.* 1. *q.*
41 10. *n.* 56. et Fagn. *in cit. cap. sicut olim n.* 26. Et electio talis loci pro Concilio Provinciali celebrando spectat ad Archiepiscopum, qui tamen cessantibus justis impedimentis, Metropolitanam Ecclesiam, modo in ea adsint commoditates ad id necessariae, relinquere non debet. Sic censuit Sac. Congr. Conc. ut refert Fagn. *in d. cap. sicut olim n.* 27.
42 Concilium Provinciale postquam in loco indicto est congregatum, solet celebrari per spatium trium, vel quatuor dierum. Hostiens. *in c. Grave, de praebend.* Nec potest ultra Hebdomadam protrahi, nisi id exigentibus negotiis imminentibus; Genuens. *in praxi c.* 69. *n.* 13. Card. Petra *loc. cit. n.* 113.

43 Quando in Concilio Provinciali Metropolitanus est unius sententiae, Suffraganei autem omnes sunt alterius; quaenam praevalcat, et num consulendus sit Summus Pontifex? variant Doctores, et varia etiam fuerunt vota Cardinalium Sacrae Congregationis Concilii in Ulixbonensi circa tale propositum dubium. *Die enim* 10. *Jan.* 1577. (postquam *die* 11. *Oct.* 1576. censuerat amplius deliberandum super hoc dubio) ex novem qui erant congregati Cardinales, scilicet, Mor. Column. Gess. Lancel. Alciat. Senon. Mont. alt. S. Sixtus, et Caraffa; quatuor, nempe Mor. Gess. Lancell. et Caraffa censuerunt sententiam Suffraganeorum praeferendam esse sententiae Metropolitani, quia illi habent votum decisivum, et sunt Conjudices; alii autem quatuor scilicet, Column. Alciat. Senon. et Mont. alt. (nam S. Sixtus quid sentiret non aperuit) dixerunt neutri sententiae adhaerendum, nec Suffraganeorum, nec Metropolit. sed absolute
in quacumque causa adeundum esse Papam. Quia 44
autem Sanctissimus *die* 14. *Jan.* audita relatione Congregationis, inclinavit potius in opinionem illam, quod praevaleat Sententia Suffraganeorum, et quia habent votum decisivum et sunt Conjudices, et quia Doctores dicunt, quod debet Metropolitanus statuere de consilio, et assensu eorum, seu majoris partis, ut refert Fagn. *in d. c. sicut olim* 25. *de accusationibus num.* 24. *et* 104. tenendum est, in tali casu praevalere sententiam Suffraganeorum, ut colligitur ex *c. ne Episcopi* 7. *de temporibus ordinat.* ubi dicitur, quod Metropolitanus debet consentire majori parti suorum Suffraganeorum, ibi: *Quod si inter partes aliqua dubitatio fuerit, majori numero Metropolitanus consentiat.* Ita Hostiens. *in c.* 1. *de libell. oblat. ad fin.* Jacobat. *de Concil. lib.* 6. *art.* 2. *vers. Nemo faciat*, Navarr. *cons.* 1. *de his, quae fiunt a Praelatis sine consens. Capit.* Bottaeus de *Synodo p.* 3. *n.* 137. Genuens. *in cit. prax. c.* 89. *num.* 4. Quaranta *loco cit. quaest.*
29. Fagn. *loco cit. n.* 71. et alii. Sententia tamen 45
debet nihilominus pronunciari nomine Archiepiscopi de consilio, et consensu Suffraganeorum; Card. Hostiens. et Zabarell. *in cap. Grave de praebend. num.* 6. Jacobat. *de Concil. l.* 5. *art.* 8. *fol.*
288. *c. sicut, de accusat, et c. Sane d.* 67. Si vero 46
Archiepiscopus dissentiat pronuntiare sententiam ab ipso non approbatam, tunc recurrendum est ad Summum Pontificem. Quaranta *loco cit. quaest.* 30. Petra *loco cit. n.* 73. et alii.

Concilium Provinciale nequit dissolvi ab Ar- 47
chiepiscopo solo sine consilio, et assensu, seu voto Suffraganeorum. Ita decisum fuisse a Sacra Congreg. Conc. refert Fagnan. *in dict. cap. Sicut*
olim, de accusat. num. 98. Completo, et dissoluto 48
Concilio Provinciali de communi consensu, tenentur Episcopi infra sex menses publicare in suis Dioecesibus Conciliaria statuta; texto expresso
in cap. Decernimus 17. *dist.* 18. Non tamen debent 49
publicari inconsulto Romano Pontifice, ut declaravit Sacra Congregatio Concilii *in Januensi* 14. *Junii* 1573. his verbis: *Decreta, quae in Conciliis Provincialibus conduntur, non debent publicari in-*
consulto Romano Pontifice. Debent enim Concilia 50
Provincialia prius recognosci, et approbari a Summo Pontifice, seu a Sacra Congregat. Concilii, ut est dispositum a Sixto V. in *Constitut.* incip. *Immensae de Institutione Sacrae Congregationis Concilii*, ibi: *Provincialium vero* (Synodorum) *ubivis terrarum illae celebrentur, decreta ad se mitti praecipiet, eaque singula expendet, et recognoscet;* et sic declaravit ipsa Sac. Congreg. Conc. *in Januens. de*
anno 1573. *et in Hostiens. de anno* 1586. Et de 51
facto sic servat Praxis, quod Concilia Provincialia
a Sacra Congregatione Concilii approbentur. Nec 52
tamen per istam approbationem, quae fieri solet a

Sacra Congregatione Concilii, ipsa decreta Conciliaria obligant extra Provinciam, ut decisum fuisse ab ipsa Sacra Congregatione Concilii refert Sellius *in selectis Canonicis*, *cap.* 25. et Barbosa
53 *ad Tridentin. sess.* 24. *cap.* 2. *n.* 2. Bene vero obligant omnes Subditos Provinciae, et contra inobedientes Juris remediis est procedendum, cum afficiant omnes de Provincia; *cap. cum omnes, de Constitutionibus*, et expresse Tridentinum *dict. sess.* 14. *cap.* 2. praecipit Episcopis, ut observent, et faciant observari talia Conciliaria Decreta, ibi: *Et quae ibi ordinata fuerint, observent, et observari faciant.* Et Sacra Congregatio *sub die* 6. *Aug.* 1695. *in una Montis Morani executionis decretorum* mandavit exequenda esse Decreta Conc. Provinc. Beneventani in dicta Dioecesi; et Rota *in Cracovien. exemptionis* 16. *Jan.* 1689. §. *Illud*, *cor. Card.*
54 *Caccia.* Immo Decreta Conciliaria Provincialia ligant etiam Episcopum Successorem, licet sit elapsum decennium ab ultima Synodo Provinciali,
55 ut fuit decisum *in una Marsicana.* Non tamen haec decreta obligant ad culpam, sed ad poenam, nisi specialiter ad culpam obligare declaraverit ipsum Concilium; Concil. Toletan. XXI. *cap.* 2. Petra *loc. citat. num.* 120.

56 Conciliorum, et Synodorum celebratio Episcopis juxta Concil. Trid. dispositionem efficaciter suadetur; Benedict. XIV. *tom.* 2. *Const.* 28. incip. *Quamvis* §. 5. et *Const.* 31. incip. *Singularis* §. 2.

ARTICULUS III.

CONCILIUM EPISCOPALE, SEU SYNODUS DIOECESANA.

1 Synodus ex Graeco interpretatur Comitatus, vel Coetus, textu expresso *in c. Canones dist.* 15. *vers. Synodus*, ibi: *Synodus autem ex Graeco interpretatur Comitatus, vel Coetus.*

2 Synodus Dioecesana est celebranda singulis annis ab unoquoque Episcopo in sua Dioecesi. Sic expresse statuit Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reformatione cap.* 2. ibi: *Synodi quoque Dioecesanae quotannis celebrentur.* (*) Potestque celebrari etiam extra Ecclesiam, ex Monacell. *tom.* 1. *titul.*
3 5. *formul.* 3. *num.* 7. Bott. Massobr. ibi citatis. Et si necessitas postularet, posset Synodus Dioecesana etiam saepius in anno celebrari. Barbosa *ad Conc. cit. sess.* 22. *cap.* 2. *n.* 17. *et p.* 5. *de Offic. et potest. Episcop. alleg.* 93. *num.* 2. Ugolin. *de Offic. Episc. cap.* 48. *num.* 3. et alii per textum *in cap. De Conciliis* 2. *dist.* 18.

4 Episcopus non celebrans singulis annis Synodum Dioecesanam incurrit poenas a jure statutas. *Sacra Congregatio Concilii* 26. *Junii* 1621. Episcopus omittens sine causa celebrare quotannis Synodum de jure communi est suspendendus ab executione Officii, ex *cap. Sicut olim, de accusationibus. Sacr. Congreg. Conc.* 21. *Mart.* 1590. apud Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 132. Barbosa *ad Concil. loc. cit. n.* 18. Gavant. *in manual. Episcop. verb. Synodus n.* 5. Vide infra n. 86. *et seqq.*

Episcopus duarum Civitatum unitarum debet in 5
utraque Dioecesi alternative Synodum celebrare, nec Capitulum unius Cathedralis cogi potest, ut accedat ad Synodum alterius. *Sac. Congreg. Conc. in una Civitatis Castellanae, et Hortanae* 9. *Januarii* 1624. et saepius alibi teste Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 132. Hinc *eadem Sac. Congr. Conc. in Valven. et Sulmonen.* 3. *Septem.* 1650. declaravit, quod in qualibet Civitate deputandi sunt examinatores Synodales distincti ab illis, qui deputantur in altera Civitate; et quod Episcopus pro causis Dioecesanorum unius Dioecesis deputare debeat Vicarium Generalem in illa Dioecesi; ac etiam quod Clerici unius Dioecesis delinquentes debeant ibibem in carcerem condi, et non transmitti ad carceres alterius Dioecesis. Sic apud Pignatell. *loc. cit.* ubi insuper adducit ad rem alia Decreta Sac. Congr. Episcoporum.

Afferuntur ad id aliae novissimae Resolutiones 6
Sac. Congregationis Concilii, nempe, *in Ampurien. Synodi*, ubi ita habetur: *Approximante tempore celebrationis Synodi, Episcopus, stante quod Ampuriensis Dioecesis unita sit aeque principaliter Civitatensi Dioecesi, nulla in hac parte suffultus consuetudine, supplicat ab Eminentiis VV. edoceri. . . . I. An ipse teneatur celebrare Synodum in utraque Dioecesi, et quatenus negative, II. An renuentibus Civitatensibus accedere ad Cathedralem Ampuriensem, eos juris remediis ad accessum, et ad Synodi observantiam compellere possit? Et Sac. Congreg.* 8. *Maji* 1694. respondit: *Ad I. Affirmative alternatim. Ad II. Negative*, ut in *libro* 44. *Decret. pag.* 212. Et in *Geruntinen. et in Cariaten. Synodi et Gravaminum:* Cum Capitulares, et reliqui de Clero Geruntinen. ad Synodum per Episcopum indictam, et in Civitate Cariatensi habitam, non accessissent, tum ob itineris incommodum, tum etiam quia Ecclesiae Geruntinen. et Cariaten. fuerint inter se accessorie unitae, reservata tamen praeeminentia Geruntinensi, inter caetera disceptata fuerunt haec dubia: *I. An Synodus ab Episcopo celebrata in Cathedrali Cariaten. sustineatur?* Et quatenus negative, *II. An liget Dioecesim Geruntinam? III. An Censurae ab Episcopo fulminatae contra Canonicos Geruntinos sustineantur?* Et Sacra Congregat. *die* 7. *Octobr.* 1706. respondit: *Ad I. Affirmative. Ad II. et III. Negative.* Sed proposita causa sub Dubio: *An, et in quibus sit standum, vel recedendum a decisis sub die* 2. *Octobris* 1709. *in casu etc. Die* 1. *Febr.* 1708. rescripsit: *Ad I. In decisis. Ad II. praevio recessu a decisis, Affirmative. Ad III. usque ad ultimum, in decisis*, ut *in lib.* 58. *decre-*

(*) Vide infra n. 72. et seqq.

tal. pag. 53. Et in *Matheranen. et Acheruntina Synodi*, ad sequentia dubia. 1. *An licitum sit Archiepiscopo Matheranensi, et Acheruntino convocare Synodum Dioecesanam in Civitate Matherae pro utraque Dioecesi, seu potius eam celebrare teneatur in Civitate Acheruntina?* Et quatenus affirmative ad primam partem, et negative ad secundam; *II. An idem Archiepiscopus compellere possit Ecclesiasticos dictae Civitatis, et Dioecesis Acheruntinae ad interveniendum praedictae Synodo in casu etc.* Sac. Congreg. 24. *Martii* 1736. respondit: *dilata non retardato pro hac vice interventu Cleri Acheruntini Synodo jam indictae in Civitate Matheranensi sine praejudicio jurium ambarum partium.* Sic apud Thesaurum Resolutionum Sacrae Congregationis Concilii *tom.* 7. *in d. Matheranen. et Acheruntina Synodi*, in cujus causae expositione refertur etiam sequens Decretum *in Pennen. et Adrien.* ubi eadem Sacra Congregatio *die* 26. *Julii* 1647. respondit: *Synodum ab Episcopo congregatam, et celebratam in Civitate Pennen. quae ratione alternativae celebranda erat in Civitate Adriensi, non esse abolendam, sed acriter corripiendum Episcopum, et faciendam declarationem, quod hujusmodi celebratio nullo modo praejudicet Civitati Adriensi ratione dictae Alternativae, prout haec Sac. Congr. declarat*, ut in *lib.* 18. *Decret. pag.* 367. Vide infra *n.* 78. *seqq.*

7 Episcopus nondum consecratus, si Bullas expedivit, potest Synodum convocare. Gavant. *in Manual. Episc. verb. Synodus Dioecesana n.* 1. Massobrius *de Synodo Episcopi c.* 2. *dub.* 1. *n.* 9. Barbosa *ad Conc. loc. cit. n.* 20. *et citat. allegat.* 93. *post n.* 3. cum aliis ibi citatis.

8 Archiepiscopus non potest Synodum congregare ante susceptionem Pallii. Sic expresse Gloss. *in cap. Pallium* 6. *verb. Missarum dist.* 100. ibi: *Et in Synodo etiam uti valet, sed non potest Synodum congregare ante susceptionem Pallii*; Pirhing. *in Jus Canonicum tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 8. *n.* 11. Azorius *Instit. moral. par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 34. *qu.* 2. Card. Petra *tom.* 5. *Commentar. ad Constit. Pii II. num.* 31. et alii cum Barbosa *cit. allegat.* 63. per text. *in cap. Quod si ut §. Super eo, de election.*

9 Synodus Cleri Romani convocari potest ab Eminentissimo Cardinale Urbis Vicario, ut actum fuisse liquet in prooemio statutorum Cleri Romani impressorum, et expresse data fuit facultas a Paulo III. *Const.* 36. *a* 10. ibi: *Synodum in Romano Clero pro correctione malorum morum, et pro necessitate, juxta temporum opportunitates in Clero occurrentes, ubi, et quando libuerit celebrandi, et congregandi, statuta, et ordinationes, seu Constitutiones pro tempore observandas edendi.* Sic Card. Petra *tom.* 5. *Comment. ad Const.* 1. *Pauli II. n.* 64.

10 Vicarius Generalis Episcopi absque ejus speciali mandato non potest Synodum Dioecesanam convocare. *Sac. Congr. Conc.* 11. *Aug.* 1688. apud Sell. *in Selectis Canonic. cap.* 25. *n.* 31. Barbosam *ad Concilium l. c. n.* 21. et tenent passim Doctores. Vide verb. *Vicarius Generalis art.* 2. *n.* 20.

Vicarius Capitularis, Sede vacante potest, immo debet Synodum congregare; in illum enim transfertur jurisdictio Episcopalis. Sic decisum fuisse a *Sac. Congregat. Concil.* referunt Garcias *de Benef. part.* 9. *cap.* 2. *n.* 8. Card. Petra *tom.* 5. *Comment. ad Constit.* 4. *Callisti III. sect.* 2. *n.* 113. Gavant. *l. c. verb. Synodus Dioecesana n.* 2. Barbosa *ad Concilium loc. cit. n.* 22. et ad id teneri docent Sbroz *de Offic. Vicar. lib.* 2. *qu.* 3. *in addit. sub n.* 5. Pavin. *de potest. Capituli Sede vacante part.* 1. *quaest.* 9. *vers. Ex praemissis et qu.* 10. Boteus *de Synodo part.* 1. *q.* 6. *n.* 40. Massobrius *loco cit. cap.* 2. *dub.* 4. Barbosa *cit. allegat.* 93. *sub num.* 4. et alii. 11

Abbates, aliique Praelati Episcopo inferiores non possunt congregare Synodum, nisi habeant copulative tria requisita, scilicet Territorium vere separatum cum Jurisdictione quasi Episcopali in Clerum, et populum, et speciale Indultum Apostolicum cum subsecuta consuetudine. Barbosa *ad Concil. Trident. sess.* 24. *de reform. c.* 18. *n.* 45. Card. de Luca *ad Concil. disc.* 30. *n.* 12. Lotter. *de re Benefic. lib.* 2. *q.* 31. *num.* 88. et plurimi alii citati a Card. Petra *tom.* 5. *Comment. ad Constit.* 4. *Callisti III. sect.* 2. *n.* 114. *et* 115. ubi ad id refert plura *Decreta Sacr. Congreg. Conc.* Vide *ibi* multa ad rem. 12

Episcopus justo aliquo impedimento detentus potest Synodum congregare per alium. Sic decisum fuisse *a Sacra Congregat. Concilii* referunt Ugolinus *de Offic. Episcop. cap.* 48. *n.* 3. Barbosa *ad Concil. Trident. sess.* 24. *de reform. cap.* 2. *num.* 19. *et cit. allegat.* 43. *n.* 3. ubi dicit, quod id innuit ipsummet Concilium *cit. cap.* 2. dum inquit, *Synodi Dioecesanae quotannis celebrentur*, indeterminate enim loquitur, et non specialim mandat Episcopis, ut ipsimet Synodum congregent, adeoque per alios possunt. Ita enim Piasec. in *praxi p.* 2. *c.* 2. *n.* 1. et alii. 13

Si in Dioecesi sit constitutus Vicarius Apostolicus, ad ipsum solum, et non ad Episcopum pertinet congregare Synodum, et facere concursum, quia Episcopus non habet nisi administrationem Ordinis. *Sac. Congreg. Episcop. in Lycien.* 9. *Jun.* 1608. *et in Bisinianen.* 16. *Maji* 1653. apud Piton. *Constit. et decis. ad Episc. n.* 1205. 14

Non est ordinarie convocanda Synodus, nisi prius expleta fuerit Visitatio Generalis Dioecesis; ipsa enim praevia Visitatio videtur necessaria, ut opportuna remedia malis, et pravis consuetudinibus, ac corruptelis, quae in Dioecesi sunt, possint applicari. Crispin. *de Visit. p.* 3. *§.* 18. *n.* 4. Pax Jord. *Lucubrat. tom.* 2. *lib.* 8. *tit.* 2. *n.* 9. Monacell. *t.* 1. *tit.* 5. *formul.* 3. *n.* 2. et alii. 15

Debet autem Synodus fieri ante Visitationem, quando habita non fuit a multo tempore. *Sacr.* 16

Congr. Episc. in Tarentina 24. *Oct.* 1586. apud Nicol. *in Flosculis verb. Synodus n.* 2.

17 Episcopus in convocatione Synodi non tenetur consilium Capituli requirere, nec in aliis actionibus praeparatoriis; id enim sola sua auctoritate facere potest. Sic declaravit *Sacra Congreg. Concil. in Oriolen.* 22. *Martii* 1631. apud Barbosam *in Summa Apostol. decis. collect.* 124. *n.* 22. *et in Fulginaten.* 26. *Februar.* 1639. apud Nicol. *Lucubrat. Canon. lib.* 5. *tit.* 6. *de judic. num.* 6. *et in Hispalen. Visitationis* 18. *August.* 1695. apud Monacell.

18 *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 3. *num.* 5. Piasec. tamen *prax. Episcop. part.* 2. *art.* 1. *num.* 4. *cit. de modo convocandi Syn.* Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 69. et apud ipsum Rota *in Barbastren. Jurisdictionis* 7. *Junii* 1585. *coram Card. Pamphilio*, et alii dicunt, quod Episcopus, antequam indicat Synodum, teneatur requirere saltem consilium Capituli juxta Regulam *cap. Quanto, De his, quae fiunt a Praelat. sine consensu Capituli.*

19 Episcopus debet in publicatione Decretorum Synodi, Capituli consilium exquirere, licet sequi non teneatur; Episcopus enim prudens, antequam Decreta Synodi promulget, debet prius in privatis congressibus a Viris doctrina, prudentia, et pietate praestantibus, et deinde ex obligatione a Capitulo collegialiter coadunato consilium exquirere: licet solus potestatem legislativam statuendi habeat, et consilium sequi non teneatur. *Sac. Congr. Concil. in Hispalen. Synodi* 26. *Novembr.* 1689. apud Monacell. *loc. cit. num.* 9. ubi dicit esse hanc propositionem, quae non habet hodie oppositorem.

20 Requisitio consilii Capituli pro publicatione Decretorum Synodi debet fieri ab Episcopo Capitulo congregato, non autem Canonicis particulariter, Syndico, aut Procuratori, alias non valeret, ut tradunt Rota *coram Verallo part.* 1. *decis.* 305. *n.* 3. Card. de Luca *de Jurisdict. discurs.* 6. *num.* 4. *et* 6. Gavant. *in prax. Synod. tit. de Confect. Decret. cap.* 6. *num.* 8. Pax Jordan. *Lucubrat. tom* 2. *lib.* 8. *tit.* 1. *de Constitut. n.* 10. Monacell. *loco citato n.* 14. et alii.

21 Immo valde expedit, quod dicta requisitio facta Capitulo congregato registretur in actibus Synodi, quia cum sub poena nullitatis Synodi teneatur Episcopus consilium Capituli exquirere, ut pluries declaravit *Sac. Congreg. Conc.* et signanter *in una Sancti Marci Synodi* 10. *Maji* 1666. *et in Boven. Synodi* 17. *Februarii* 1680. *et in Hispalen. Synodi* 26. *Novembris* 1589. constando sic de tali facta requisitione evitantur omnes recursus, qui non semel in Sac. Congreg. audiuntur adversus hunc defectum.

22 Si autem Canonici, et Dignitates nollent coram Episcopo die ipsis indicta congregari, tunc sufficeret requisitio facta per Edictum affixum in loco Capituli, seu ad valvas Sacristiae, aut Ecclesiae Cathedralis, protestando in eodem Edicto, quod sic habeantur pro requisitis, et ad celebrationem Synodi velle procedere, quod in tali casu sufficiet ad ejus validitatem, prout declaravit *Sac. Congr. Conc. in Ostunen. Synodi* 15. *Decembris* 1696. apud Monacell. *loco cit. n.* 12.

Et in casu, quo totum Capitulum congregatum, 23 seu aliqua ejus pars contradiceret desiderio, aut propositioni Episcopi, et protestaretur, et appellationem interponeret, posset Episcopus, his protestationibus, et appellationibus non obstantibus, suam Synodum libere celebrare, cum Synodi celebratio impediri, vel retardari nequaquam possit, etiam praetextu cujuscumque appellationis, ut expresse *Sacr. Congr. Conc. in Oriolen.* 27. *Mart.* 1632. *in respon. ad* 17. *dub.* apud Barbos. *in Summa Apostolicar. decis. verb. Synodus n.* 8. quia Episcopus tenetur solummodo Capituli consilium petere, non tamen sequi, ut declaravit *Sac. Congreg. Concilii in d. Oriolen. in respons. ad* 15. *dub.* apud Barbos. *loc. cit. n.* 7. *in Fulginaten.* 26. *Febr.* 1639. apud Nicol. *Lucubrat. Canonic. lib.* 5. *tit.* 6. *de Judaeis n.* 6. *et in Hispalen. Synodi* 26. *Novemb.* 1689. *in respons. ad* 2. apud Monac. *l. c. n.* 13.

Capitulum Cathedralis debet necessario expres- 24 se in specie, et nominatim ad Synodum invitari juxta dispositionem Text. *in cap. Ultimo, De his, quae fiunt a Praelat. sine consensu Capituli*, Fagnan. *in cap. Grave n.* 11. *et* 15. *de Praebendis*, Monacell. *loc. cit. n.* 5. et alii.

Si autem Canonici, et Capitulum Synodo inter- 25 esse recuseut, cogi possunt ab Episcopo etiam per censuras Ecclesiasticas. *Sac. Congregat. Concil. in Oriolen.* 21. *Mart.* 1632. *in respons. ad* 19. *dub.* apud Barbos. *in Summ. Apostolicar. decis. verb. Synodus n.* 9. et Bonfadin. *in Thes. Eccles. decis. resolut.* 52. *n.* 13.

Laicis, quamvis sit in facultate Episcopi, eos 26 invitare, non tamen possunt de jure praetendere, quod teneatur eos invitare ad Synodum. *Sac. Congreg. Conc. in Lycien. Synodi* 10. *Jan.* et 18. *Apr.* 1688. *in respons. ad primum, et Sac. Congregat. Rit. in Urbinaten.* 23. *Januarii* 1700. *in responsione ad septimum.* Vide infra *n.* 92. *seqq.*

Ad Synodum accedere tenentur, et admitti de- 27 bent solum Curati, et Beneficiati, nisi esset consuetudo, quod interveniret totus Clerus. *Sacra Cong. Episcop. in Aquilana* 31. *Maji* 1589. apud Nicol. *in Floscul. verb. Synodus n.* 2. *et in Eugubina* 13. *Augusti* 1650. *in Forosempronien.* 17. *Januarii* 1654. apud Piton. *Constitut. ad Episcop. n.* 1212. In casu autem, quo in Synodo agendum sit 28 de reformatione morum, vel de alia re, quae Clerum universum tangat, omnes Presbyteri, et Clerici interesse debent, ut declaravit *Sac. Congreg. Conc. in Eugubina* 12. *Augusti* 1650. apud Crispin. *de Visitat. p.* 3. §. 18. *n.* 4. et Monacell. *loc. cit.*

29 *num.* 3. Tunc tamen, si Episcopus acturus sit super aliquo ex praemissis, debet facere mentionem verbis specificis in Edicto convocationis. *Sac. Congreg. Concilii* 7. *Januarii* 1654. *lib. Position.* 98. *fol.* 124. apud Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 2. *tom. n.* 155.

30 Exempti omnes, qui alias cessante exemptione, Synodo interesse deberent, nec Capitulis Generalibus subduntur, ad eam accedere tenentur, textu expresso *in Concil. Trident. cit. sess.* 24. *de reform. cap.* 2. ibi: *Synodi quoque Dioecesanae quotannis celebrentur, ad quas exempti etiam omnes, qui alias cessante exemptione interesse deberent, nec Capitulis Generalibus subduntur, accedere teneantur.*

31 Omnes Curati, sive Saeculares, sive Regulares tenentur ratione Curae Parochialis accedere ad Synodum, etiamsi ipsi Curati Regulares subdantur Capitulis Generalibus. *Communis*, per textum expressum *in* Concilio Trid. *loco citato* ibi: *Rationes tamen Parochialium, aut aliarum saecularium Ecclesiarum etiam annexarum, debeant ii, qui illarum curam gerunt, quicumque illi sint, interesse.*

32 Synodo interesse tenentur etiam Abbates, aliique Superiores Regulares, et Praelati inferiores exempti, si per se ipsos Curam Parochialem exerceant. Secus autem, si ipsam Curam per alium ab ipsis eligendum exerceant, quia tunc onus accedendi isti soli incumbit, et non Abbati, seu alteri Superiori Regulari, aut Praelato inferiori exempto. Sic decisum fuisse a *Sac. Congr. Conc.* referunt Card. Petra *tom.* 5. *Commentar. ad Constit.* 4. *Collisti III. sect.* 2. *num.* 110. Sellius *in Selectis Canonic. cap.* 25. *num.* 32. Barbosa *ad Trident. cit. c.* 2. *n.* 28. et tenent alii communiter. Accedere tamen ad Synodum Dioecesanam non tenentur Abbates Regulares nullam animarum curam gerentes; ut ex Decretis *Sac. Congr.* Bened. XIV. *de Synod. Dioeces. lib.* 3. *c.* 2. §. 3. iterumque *lib.* 7. *c.* 65. §. 2.

33 Item Synodo interesse tenentur Vicarii, seu Capellani Religionis Hierosolymitanae Curam animarum habentes. *S. Cong. Conc. in Illerden.* 17. *Jun.* 1683. apud Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 3. *tom. num.* 1558. et aliud *ejusd. S. Congr.* Decretum *in una Meliten.* refert ad id Card. Petra *loc. cit. n.* 111.

34 Item Synodo interesse tenentur Parochi exempti Ecclesiae Lateranensis. Card. de Luca *de Jurisdic. discurs.* 38. *num.* 6. et ad Concil. Trid. *discurs.* 30. *num.* 10. *et sequent.* Card. Petra *loc. cit. n.* 9. Tambur. *de jure Abbat. tom.* 1. *disp.* 2. *qu.* 4. *n.* 5. *et Communis aliorum.*

35 Rectores Parochialium Nullius Dioecesis, etiamsi sint Abbates, tenentur accedere ad Synodum illius Episcopi, qui tanquam vicinior potest eos visitare. Sic decisum fuisse a Sac. Congr. Conc. referunt Franciscus Leo *in Thesaur. Fori Ecclesiastic. par.* 1. *cap.* 9. *n.* 13. Barbosa *loc. cit. num.* 28. Card. Petra *loc. cit. num.* 17. ubi expresse habet, quod *Sac. Cong. Conc.* declaravit, debere *hujusmodi Abbates Nullius accedere ad Synodum vicinioris Episcopi, ut in Adrien.* 12. *Jun.* 1592. *tom.* 7. *pag.* 51. *a tergo; Teneri Curatos Nullius Dioecesis interesse Synodo illius Episcopi, qui tamquam vicinior potest eos visitare. Abbatem vero, si sit Nullius Dioecesis, non teneri, nisi Curam animarum exerceat.* Et 12. *Februar.* 1622. *tom.* 12. *Rectores Nullius tenentur accedere ad Synodum Dioecesanam illius Episcopi, qui tamquam proximior potest eos visitare;* ac refert Fagnanus *in cap. Super his n.* 16. *de Majoritat. et Obedient. et in citat. Meliten. ad secundum* Sacra Congregatio censuit: *Rectores Nullius Dioecesis et ratione Visitationis ad Synodum sunt obligati, et ad eo omnia, quae in Synodo decreta sunt, si visitentur ab Episcopo tamquam viciniore.*

Abbates Regulares, Priores, Rectores, Guardiani, aliique Superiores parvorum Conventuum, qui vigore Decreti Innocentii X. *Ut in parvis*, subjiciuntur Jurisdictioni Ordinarii, tenentur accedere ad Synodum, quatenus vocati fuerint ab Episcopo tamquam Sedis Apostolicae delegato, prout declaravit Alexander VII. suo Decreto emanato 30. *Martii* 1611. quod refert per extensum Fagnanus *in cap. Quando n.* 64. *de Offic. Ordinarii.* Et si non interveniant, potest Episcopus suo 36
arbitrio illos mulctare, excepta mulcta pecunia- 37
ria. *Sac. Congr. Conc. in Pientino* 16. *Jun.* 1703. apud Monacell. *tom.* 4. *ad* 3. *tom. n.* 156.

Conventus tamen, qui non fuerunt suppressi, et in quibus adest numerus sex Religiosorum, non comprehenduntur sub hac obligatione. *Ead. Sac. Congr. in dicta Pientina* 15. *Sept. ejusdem anni* 1703. apud Monacell. *loc. cit. n.* 157. et habetur clare ex Conc. Trident. *cit. c.* 2. quia subduntur *Capitulis Generalibus.* 38

Episcopus potest cogere etiam Clericos Subcollectores Apostolicos, ut Synodo intersint. *Sacro Congregat. Concil. in una Montis Pelusii* 4. *Febr.* 1651. *et in Cajacen.* 21. *Mart.* 1654. 39

Episcopus potest Juris remediis etiam per Censuras Ecclesiasticas compellere ad interessendum Synodo omnes supradictos obligatos Synodo intervenire. *Sac. Cong. Conc. in Oriolen.* 27. *Mart.* 1632. *in resp. ad* 19. *dub. in Illerden.* 9. *Septembr.* 1684. *in Pientina* 17. *Jun.* 1703. et saepe alibi. 40

Et sic etiam Juris remediis compelli possunt ab Episcopo ad interressendum Synodo Curati Regulares Parochiarum illorum Conventuum, in quibus residentiam habent Generales suorum Ordinum, quamvis istae Parochiae ex Concil. Tridentin. *sess.* 25. *cap.* 11. *et Sacr. Congreg. Conc. in Lauden. Jurisdictionis* 1. *Decemb.* 1691. non subjaceant Visitationi Ordinariorum. Sic *Sacr. Congregat. Concil. in dicta Laudensi* 1. *Decembr.* 1691. *in responsion. ad octavum, et nonum confirmata* 20. 41

Septembr. 1692. juxta resoluta *in Justinopolitana*
24. *Septembr.* 1739. *in Comen.* 16. *Decembris.* 1645.
et in Forosempronien. 3. *Septembris* 1650. apud
Monacell. *tom.* 1. *tit.* 6. *formul.* 20. *numer.* 15. Vide
ibi num. 14. *et* 15.

42 In Synodo Dioecesana potest Episcopus facere
Constitutiones, et Decreta absque consensu, et
approbatione Capituli, et Cleri. Licet enim tenea-
tur ad id consilium Capituli exquirere, non tamen
tenetur illud sequi, ut declaravit *Sacr. Congreg.
Conc. in Oriolen.* 27. *Mart.* 1632. *in respons. ad*
15. *dub.* in *Fulginaten.* 26. *Februar.* 1639. *et in*
43 *Hispalen. Synodi* 26. *Nov.* 1689. Solus enim Epi-
scopus in Synodo Dioecesana votum decisivum
habet. *Sacr. Congregat. Conc.* 13. *Jan.* 1594. apud
Sellium *in Selectis Canonicis cap.* 25. *num.* 32. et
Barbosa ad *Trid. cit. c.* 2. *n.* 29.

44 Decreta tamen, seu Constitutiones Synodales,
antequam usu recipiantur, debent ostendi Capi-
tulo, et aliis interessatis, eisque duorum mensium
praefigi terminus, ut si se senserint gravatos, re-
currere possint ad ipsum Episcopum, vel ad Sedem
Apostolicam. *Sacr. Congr. Episc. in Fundana* 4.
Dec. 1592. apud Nicol. *in Flosculis verb. synodus.*

45 Non tenetur autem Episcopus Synodum osten-
dere Civitati, vel Laicis, antequam imprimatur,
vel promulgetur. *Sacr. Cong. Episc. Civitate Ca-
stelli* 14. *Apr.* 1615. apud eundem *loc. cit.* et apud
Barbosam *ad Trid. cit. cap.* 2. *num.* 33.

46 Dum Romae revideutur Decreta Synodalia,
non convenit, quod Episcopus procedat ad eorum
executionem. *Sacr. Congreg. Episcop.* in *Vintimil-
lien.* 21. *Aug.* 1666. apud Nicol. *loc. cit. num.* 7.

47 Non tenetur tamen Episcopus ante Synodi pu-
blicationem ejus Decreta Romam mittere. Piasec.
in prax. Episcop. par. 2. *cap.* 2. *n.* 12. Gavant. *in
Manual. Episcop. verb. Synodus Dioecesana* n. 68.
Barbosa *ad Conc. Trident. cit. cap.* 2. *sub num.* 33.
et par. 3. *de Offic. et potest. Episcop. alleg.* 93. *num.*
25. ubi dicit sic *eamdem Sacram Congreg. rescri-
psisse Episcopo Ostiensi*, teste Quaranta verb. *Sy-
nodus Dioecesana in fine.*

48 Constitutiones, seu Ordinationes factae in Sy-
nodo Dioecesana sunt perpetuae, et non expirant
morte Conditoris. Glossa in *cap. Ut animarum verb.
statuto, de Constitutionibus in* 6. Zerola *in praxi
Episcop. part.* 1. *verb. Edicta* §. 3. Arced. *de praecel-
lent. Episcop. Dignit. part.* 2. *cap.* 1. *n.* 14. Barbosa
cit. allegat. 92. *n.* 24. et alii.

49 Constitutiones, seu Ordinationes Synodales li-
gant Clericos, et Laicos Episcopo subjectos. Bar-
bosa *ad Trid. cit. cap.* 2. n. 34. Massobr. *de Synodo
cap.* 4. *dub.* 76. *et* 78. Gavant. *loc. cit.* n. 75. et
50 alii passim. Tales autem Constitutiones Synodales
ex defectu auctoritatis non obligant Regulares.
Rota *in Neapolitana Jurium Parochialium* 13. *Mart.*
1711. §. *Atque haec, cor. Ansaldo.* Sic expresse
Ursaya *in* 2. *Miscellaneo sacro, et profano lit. S.*
n. 97. et tenent Peyrin. *de privileg. ad Const.* 2.
Jul. II. §. 25. *n.* 77. Lezana *summa qu. Regul. tom.*
1. *c.* 11. *n.* 11. Lantusc. verb. *Constitutio num.* 5.
Haabens. *Summ. Select. qu. verb. Constitutio n.* 3.
et alii passim quoad Constitutiones Synodales con-
cernentes reformationes Clericorum.

Servanda tamen est Synodus Dioecesana a Re- 51
gularibus quoad tempus humationis Cadaverum.
Sacr. Congr. Rit. in una Senogall. 22. *Jun.* 1675.
in resp. ad primum apud *supplem. Theatr. Regular.
verb. Associatio num.* 5. et Matthaeucc. *Offic. Cur.
quoad Dioecesan. Legem num.* 11. *et quoad exequias*
n. 1. Item servandae sunt constitutiones Synoda- 52
les a Regularibus in iis omnibus, quae concernunt
observantiam Sacrorum Canonum, Conciliorum,
Pontificiarum Constitutionum, et Decretorum
Sacrarum Congregationum.

Delenda est poena Excommunicationis in De- 53
creto Synodali contra Moniales scribentes, vel
recipientes literas, quas Abbatissa non legerit.
Sacr. Congregat. Conc. in *Caesenat.* 26. *Mart.* 1695.

Expensis propriis vivere debent Canonici eun- 54
tes ad Synodum, et non gravare Capitulum. *Sac.
Congreg. Episcop. in Sarzan.* 16. *Jun.* 1595. apud
Nicol. *in Flosculis verb. synodus num.* 4.

Canonici Ecclesiae Collegiatae cedere debent 55
locum in Synodo Beneficiatis Ecclesiae Cathedra-
lis, quando conveniunt cum Capitulo ipsius Ca-
thedralis. Sic *Sac. Cong. Rit. in Ampuriensi Prae-
cedentiae* 20. *Jan.* 1635. quia membra non debent
separari a suo capite. Pignatell. *tom.* 4. *consult.*
187. An autem Canonici et Clerus Cathedralis se- 56
dere debeant in Synodo ad dexteram, Canonici
vero cum Clero Collegiatae ad sinistram? Quam-
vis *eadem S. Cong. Rit. in d. Ampuriensi* 11. *Maji*
1641. censuerit *Affirmative*, apud Pignatell. *loco
cit.* tamen ipse Pignatell. *ibid.* censet *Negative*, et
multis probat. Vide *ibid.*

Beneficiati tamquam singuli, et vocati ab Epi- 57
scopo possunt intervenire Synodo, et in loco ju-
xta praescriptum Pontificalis. Ita declaravit *Sacr.
Congr. Conc.* 5. *Novemb.* 1644. apud Pignatell. *tom.*
1. *consult.* 294.

Hic juvat adducere decisionem Sacr. Rit. Congr. 58
in una Spoletana Juris sedendi in Synodo pro Col-
legiatis Sancti Petri, et S. Georgii Civitatis Spo-
leti cum Capitulo Cathedralis ejusdem Civitatis.
Die enim 10. *Mart.* 1708. proposita causa *in Sacr.
Rit. Congregat.* per Card. Colloredum, rescriptum
fuit, *Canonicis Collegiatarum Sancti Petri, et San-
cti Georgii detur scamnum coopertum aliquo panno
arbitrio Episcopi, nec non vocentur titulo Canoni-
cali sigillatim.* Sic refert Ursaya *tom.* 2. *part.* 1. *di-
sceptat.* 29. *num.* 60.

Cum Episcopus Senogalliensis poenitentiam pu- 59
blicam vellet imponere duobus Presbyteris Cura-
tis, qui in Synodo adversus illius Decreta (quae
munia Parochialia per se ipsos adimplere debera

Parochos arctabant) reclamaverant, et alta voce protulerant haec verba: *Tu quoque praedicare teneris, et non praedicas. S. Coagr. Episcop.* hac die, et ante sub 20. Martii ejusdem anni proposita causa, et Episcopo informante, eidem injunxit, ut petita per eos venia, et imposita poenitentia salutari, illos reciperet privatim. *Sacr. Congreg. Episcop.* 27. *Mart.* 1692. Sic ex Monacell. refert Pitonius *Constitut. et decis. ad Episcopos n.* 1681.

60 In fine Synodi non interrogatur Clerus per verb. *Placet ne vobis? Sac. Cong. Conc.* 27. *April.* 1592. apud Gavant. in Manual. Episcop. verb. *Synodus Dioecesana num.* 62.

61 Non licet Episcopo cogere etiam mulctis singulos Presbyteros, et Clericos ad Synodum impressam retinendam. *Sacr. Cong. Conc.* 14. *Dec.* 1658. Sic ex Nicolio refert Pitonius *loc. cit. n.* 1281. *Et Sac. Cong. Episc. et Reg. in una S. Marci* 11. *Mart.* 1728. *et d. S. Cong. Conc. in Larinen. Decretorum Synodalium* 30. *Aug.* 1732. *ad* 12. *dub. apud tom.* 5. *Thesaur. Resol. Sac. Cong. Concilii.*

62 Ad Synodum Dioecesanam non teneri adire omnes Canonicos Collegiatae, sed tantum ex bis quatuor, respondit *Sac. Rit. Congr. in Vicentina* 23. *Maji* 1639. apud Scarfantonum ad Ceccoper. *par.* 2. *lib.* 2. *tit.* 10. *sub. n.* 33. *et* 34. ubi etiam quod inconveniens profecto esset, universos Canonicos propriam Ecclesiam inofficiatam relinquere, ut inquit Piasec. in *prax. p.* 2. *c.* 2. *n.* 3. Videtur tamen circa id attendenda legitima cujusque loci consuetudo; *arg. c. Cum dilectus* 8. *de consuetud.*

63 *l. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legib.* Sacerdotes simplices teneri inservire Ecclesiae Cathedrali omnibus diebus festivis, et cogi posse juxta formam consuetudinis, et juxta Constitutiones Synodales, respondit *Sac. Rit. Cong. in Bellicastren. Servitii* 15. *Nov.* 1670. quam resolutionem utraque parte informante confirmavit *anno* 1706. 21. *August.* cum rescripto, *In decisis, et amplius*, ut testatur Ursaya *tom.* 1. *par.* 2. *discept.* 24. *sub. n.* 13. Et attenta consuetudine, et necessitate Ecclesiae Cathedralis Sacerdotes, et Clericos cogi posse ab Episcopo interesse Missis in diebus Dominicis, et aliis Festis, necnon in Processionibus, jam decreverat *Sac. Cong. Conc. in Brictinorien.* 11. *Jan.* 1648. apud d. Ursayam *loc. cit. sub. n.* 23.

64 Decretum Synodale, quo prohibebatur Regularibus, ne in Ecclesiis saecularibus ex Legato celebrarent, delendum esse statuit *Sacr. Congreg. Concil. in Meliten.* 27. *Nov* 1694. et stetit in *decisis anno* 1695. 11. *Jul.* et iterum contra reclamantes una cum Parocho Presbyteros saeculares *die* 1. *Dec.* 1696. rescripsit *in decisis*, ut Patres Dominicani continuare possent celebrationem Missarum in Ecclesia Parochiali oppidi Pizzoni, ut refert Card. Petra *tom.* 4. *comment. ad Constit.* 6. *Gregor. XII. num.* 19.

65 Synodale Decretum, quo Episcopus Parmensis determinaverat, ne in Sodalitatibus Civitatis sibi subjectis, nec in aliis Ecclesiis, ubi aliqua adsit Particula Ligni SS. Crucis Christi Domini publicae adorationi exponatur iis diebus, quibus in sua Cathedrali exponitur, non esse attendendum respondit *Sacr. Cong. Conc. in Parmen.* 9. *Augusti* 1698. Proposito enim dubio: *An idem Decretum Synodale sit observandum?* rescripsit: *non competere privativam Ecclesiae Cathedrali;* et stetit in *decisis anno* 1699, 28. *Mart.* cum additione, quod *amplius causa non proponatur*, ut refert Ursaya *tom.* 3. *par.* 2. *disceptat.* 5. *sub n.* 48. *et* 49.

Synodali decreto, aut alio modo potest ab Episcopis statui, ne Sacerdotes quicumque sive Saeculares, sive Regulares Officium exorcizandi exerceant sine sua expressa licentia in scriptis sub poenis arbitrio suo imponendis: sic habetur in Synodo Fulginatensi *c.* 11. *n.* 8. et Synodo Lucana de anno 1681. *par.* 2. *cap.* 11. *sub. n.* 14. Immo et in Concilio Mediolanen. quarto *par.* 2. *tit. Quae ad Sacramenta* §. 1. Et jussu Clementis XI. *Sac. Congr. S. Officii* 25. *Jun.* 1710. in Literis Encyclicis relatis in Appendice Synodi Fulginaten. *de anno* 1722. *fol.* 158. mandat, quod Episcopi non permittant quemquam Sacerdotem Saecularem, vel Regularem Energumenos exorcizare, nisi eis constet de Exorcistarum aetate, pietate, gravitate, integritate vitae, prudentia, et aliis qualitatibus a Rituali Romano desideratis, cujus directione uti debeant, et regulas in illo praescriptas nullatenus transgrediantur, sed adamussim custodiant; uti videri potest etiam in Synodo Alexandrinae Civitatis, ac Dioecesis celebrata *anno* 1711. *pag.* 232. *et* 433. ubi referuntur supradictae Literae Encyclicae cum simili Synodali prohibitione confirmat. de *anno* 1732. in alia Synodo *sub. tit. de Sacramento Ordinis pag.* 55. 66

Synodalibus Constitutionibus tenentur Presbyteri nominati, et deputati in Ecclesiis Parochialibus ad Ordinem Equitum S. Joannis Hierosolymitani spectantibus se conformare quoad omnia Sacramentorum administrationem, et curam animarum concernentia. *S. Congr. Conc. in Pragen. Jurisdict.* 3. *et* 17. *Dec.* 1707. *et* 14. *Januar.* 1708. *et* 9. *Jun. ejusdem anni* 1708. *ad V. dub.* Constitutionibus Synodalibus subjiciuntur etiam caeteri Regulares omnes in iis, quae respiciunt curam animarum, et Sacramentorum administrationem, ex *Trid. sess.* 25. *c.* 11. *de Regular.* quamvis secus sit in aliis; sed ad evitandam deformitatem sese illis conforment oportet, non tamen sub gravi eas negligerent, notante Suario. Censet tamen Benedictus XIV. contra nonnullos Regulares, quamvis teneantur ad festa Dioeceseos ex Trid. *sess.* 25. *c.* 12. *de Regul.* non tamen teneri ad jejunia ab Episcopo indicta, nisi alia consuetudo in quibusdam Monasteriis forte invaluisset. *De Synodo Dioeces. lib.* 8. *cap.* 4. §. 5. 67

68 **Constitutionibus Synodalibus, aliisque Legibus,**
etiam per Edicta panditis ab Episcopo sine Capi-
tuli consilio, et assensu, subjicitur idem Capitu-
lum. *Sac. Congr. Conc. in Gerunden. Exemptionis*
19. *Dec.* 1729. ubi ad IV. dub. *An dictum Capitu-*
lum subjiciatur Constitutionibus Synodalibus, sive
aliis Legibus etiam per Edicta panditis ab Episcopo
absque illius consilio, et assensu, vel potius editis
cum ejusdem consilio tantum, in casu etc. respon-
dit: *ad IV. Affirmative ad primam partem, et nega-*
tive ad secundam; et amplius.
69 Synodum Alexanen. celebratam anno 1739. nul-
lam decloravit *Sac. Congr. Conc.* in *Alexanen. Sy-*
nodi 20. *Jan.* 1742. in qua ad primum inter varia
propositu dubio, sic conceptum: 1. *An constet de*
validitate Synodi celebratae anno 1739. *et quatenus*
affirmative; respondit: *Ad primum constare de nul-*
litate; In reliquis ad Eminentissimum Praefectum
juxta mentem. Sic apud *Thesaurum Resolutionum*
Sac. Congr. Conc. tom. 10.
70 Alia ad rem; vid. verb. *Concursus*, et verb.
Examinatores.
71 Synodorum, et Conciliorum celebratio Eccle-
siae est summe utilis, quapropter a Concilio Tri-
dentino *sess.* 24. *de reformat. cap.* 2. fuit expresse
praeceptum, quod Concilia Provincialia, sicubi
omissa fuissent, pro moderandis moribus, corri-
gendis excessibus, controversiis componendis,
aliisque statuendis, quolibet saltem triennio; Dioe-
cesanae vero Synodi quotannis renoventur. Bened.
XIV. *t.* 1. *Const.* 32. incip. *Singularis* §. 1. *et de*
72 *Synodo Dioecesana lib.* 1. *cap.* 2. *a n.* 1. *ad* 5. Hinc
ad Synodorum et Conciliorum celebrationem pro
injuncta sibi omnium Ecclesiarum solicitudine,
Archiepiscopos et Episcopos jugiter hortatur, ob-
testaturque Pontifex, ut sublatis quibusvis impe-
dimentis sicubi omisso sit, quam primum haberi
curent. Idem *Constit.* 28. incip. *Quamvis Paternae*
73 *vigilantiae* §. 1. Non esse autem omnino, et abso-
lute necessariam Synodorum celebrationem tradit
idem *cit. c.* 2. *n.* 5. cum Episcopis, qui ob oliquod
impedimentum suas Synodos, juxta Tridentini De-
cretum congregare nequeunt, alii suppetant modi
Dioeceses administrandi, et Synodi defectus sup-
plendi, iterum, iterumque tamen Synodorum ce-
lebrationem commendans, et inculcans.
74 Sola Synodus Generalis insignitur titulo *San-*
ctae. Idem *de Synodo Dioecesana cap.* 3. *n.* 1. ubi
refert quod Literis in forma Brevis ad Archiepi-
scopum Valentinum datis sic rescripsit Sanctus
Pius V. Haec verba: *Sancta Synodus, non conve-*
75 *niunt Synodo Provinciali, sed universali.* Synodus
Generalis indicitur ad definiendum, quid creden-
dum sit, et hujusmodi definitiones dicuntur *Dog-*
mata, et quid agendum sit, et istae Leges dicun-
tur *Canones*. Sed Concilium Tridentinum fere sem-
per primas appellavit *Canones*, et alteras *Decreta*.
Idem *ibid. num.* 2.

Dioecesanae Synodi convocatio pertinet ad po- 76
testatem jurisdictionis, et insuper ad legem juris-
dictionis simul, et Dioecesanam. Idem *ibid. c.* 4.
per tot. In quocumque Dioecesis loco cogi potest, 77
et ex necessitate extra Dioecesim consentiente
Ordinario. Congruentius tamen, nullo interveniente
impedimento, celebranda est in suo Cathedrali, ut
declaravit Sacra Congregat. Concil. *in Acernen.*
Die 17. *Maji* 1636. hisce verbis: *Posse Episcopum*
etiam in d. Oppido, Dioecesanam Synodum congre-
gare, sed satius esse, ut illam apud suam Cathedra-
lem celebret. Idem *ib. c.* 5. *n.* 2. *et* 3.
Si duae sint Cathedrales aeque principaliter 78
unitae, unica Synodus, sola inspecta juris seve-
ritate, in alterutra, quam maluerit Episcopus,
celebrari potest, cui utriusque Ecclesiae Eccle-
siastici interesse tenentur, et statuta observare.
At aequitate, vel decentia inspecta ad evitandas 79
inter utramque Ecclesiam simultates, et concor-
diam fovendam, maxime expedit, ut illa modo in
una, modo in altera, alternatim celebretur. Et 80
praeterea, si alternativam induxerit legitima con-
suetudo, tenetur Episcopus hanc omnino servare.
Hac enim opportuna distinctione, invicem conci-
liantur variae Sacrae Congregationis Concilii re-
sponsiones, quae minus peritis videri possent in-
tra se pugnantes, uti patet in adductis *supra n.*
5. *et* 6. Idem *ibid. c.* 5. *n.* 3. *et* 4. ubi scite advertit, 81
quod ubi Sacra Congr. judicat ad exactam juris
normam, decidit Synodum celebratam in una ex d.
Dioecesibus ligare etiam subditos alterius, ut in
Geruntinen. seu Cariaten. sub die 1. *Febr.* 1708.
jam allata *supra n.* 6. ubi vero judicat, non se- 82
cundum Juris apices, sed secundum aequitatem
et decentiam, si nulla intercedat consuetudo, pro-
nunciat, Synodum esse celebrandam alternatim,
modo in uno, modo in alia Dioecesi, uti *in Am-*
purien. Synodi sub die 8. *Maji* 1694. jam etiam
allato *loc. citat.* Ubi autem judicat secundum pro- 83
batam consuetudinem, sententiat non ex mera
aequitate, et decentia, sed ex justitia esse servan-
dam celebrando Synodum alternis vicibus in utra-
que Civitate, ut *in Atrien. et Pennen. sub die* 12.
April. 1625. ibi: *Sacr.* etc. *Partibus auditis, ac*
Sanctissimo Domino Nostro approbante, censuit Epi-
scopum Pennensem, et Atriensem debere primam
Dioecesanam Synodum, cum ultima in Civitate Pen-
nen. peracta fuerit, in Atriensi Civitate indicere, ac
celebrare; lib. 2. *Decretor. pag.* 276. et rursus, *in*
eadem caus. 27. *Julii* 1647. jam item allata *loco*
citat. n. 6. Et quia in alia simili causa Matheranen. 84
et Acheruntina Dioecesibus unitis, Capitulum
Acheruntinum nondum legitima probaverat prae-
tensam consuetudinem suae Ecclesiae favorabilem,
cujus praetextu adesse renuebat Synodo, quam
Archiepiscopus celebrandam indixerat in Civitate
Matheranensi, ideoque *Sac. Congr. die* 24. *Martii*
1736. distulit controversiae decisionem; at ne in-

terim Synodi celebratio non sine utriusque Dioe-
cesis detrimento protaheretur, prudentissime ad-
dit in responsioua, post verb. *Dilata: Non rstor-
dato pro hac vics interventu Cleri Acheruntini Synodo
jam indictae in Civitate Mutheranensi sine praejudicio
jurium ambarum partium.* Idem *ibid. num.* 4. Vide
etiam dict. Decretum jam allatum a me *loc. cit. n.* 6.
85 Synodus Provincialis bis in anno olim celebranda
erat, et aliquando semel. Quae in illa decerneban-
tur, promulganda erant iu Dioecesana. Idem *ibid.*
86 *cap.* 6. *num.* 1. 2. *et* 3. Dioecesana quoque bis in
anno olim cogenda erat, statutis temporibus, et
diebus. Idem *ib. num.* 2. Nunc Provincialis quoli-
bet triennio, et Dioecesana semel iu anno. Sic ex-
presse Concil. Trid. *sess.* 24. *cop.* 2. *de reformot.*
ubi contra contumaces buic Decreto parere recu-
santes, poenas a Sacris Canonibus sancitas reno-
vat, iteronquo infligit: *Quod si in his tam Me-
tropolitani, quam Episcopi, et alii suprascripti negli-
gentes fuerint, poenas a Sacris Canonibus sancitas*
87 *incurrant.* Idem *ib. num.* 4. *et* 5. ubi acriter impro-
bat sententiam Doctorum asserentium contrarium,
reprehendendo illos Episcopos, qui ex sola socordia,
et negligentia Synodum celebrare praetermittunt,
eosque insuper magis redarguendo, qui cum plu-
res annos Dioecesim gubernaverint, nec de cogenda
quidem Synodo unquam cogitarunt. Ili enim, se-
quitur ipse, caeterique, qui ex mera incuria, et
inertia praefato Trident. praecepto non parent, et
sine ulla causa Synodum celebrare omittunt, me-
minisse deberent, se praeter reatum inobedientiae
poenam incurrere suspensionis ab Officio statutam
*in cap. Sicut olim, de accusat. Quisquis autem hoc
salutare statutum neglexerit adimplere, a sui execu-
tione Officii suspendatur;* licet poena hujusmodi,
ut ipsa indicat vox *suspendatur*, non sit latae, sed
ferendae sententiae, ut *ibid.* adnotarunt Ostiensis
in fine. Joann. Andreas *num.* 7. Fagnanus *n.* 105.
referens etiam ad id resolutiones Sacrae Congre-
88 gationis Conc. Nec audiendi sunt, qui ad propriam
obtegendam ignaviam, se consulto, et prudenter
abstinere dictitant a Synodi coactione, ne novarum
Constitutionum in dies accessione, commissae sibi
Dioecesis status perturbetur; cum in primis non
sit necesse, ut in singulis Synodis novae constitu-
tiones condantur, sed sufficiat, ut antiquarum
executio urgeatur, et deinde difficile videatur hoc
tempore, quo Ecclesiastica disciplina quotidie con-
senescit, et labefactatur, aliquam inveniri Dioece-
sim, cui opus non sit ulla nova Constitutione, qua
saltem antiquae leges corroborentur, et quae mo-
rum corruptela poenae obsoleverunt, reviviscant.
Sic expresse zelantissimus Pontifex *ibid. num.* 5.
89 Synodus olim celebrabatur in Ecclesia, aut loco
Sacro Ecclesiae adjuncto; nunc sessiones praepa-
ratoriae antecedentes haberi solent in aedibus Epi-
scopalibus, sessiones vero Synodales in Ecclesia,
et quidem Cathedrali, nisi urgens, et honesta causa
obstet, ut plurimis ad id erudite suo more addu-
ctis tradit idem *ibid. n.* 5. *et* 6.
Synodis Generalibus Imperatores, Reges, et 90
Principes per se, vel per suos Legatos adstiterunt,
non ut Judices, sed ut Defensores. Unde istis ab- 91
scedentibus Synodi auctoritas non minuitur. Idem
ibid. cap. 9. *num.* 1. *et* 2. Vide ad id dicta *artic.* 1.
Synodis autem Provincialibus Laici cujuscum- 92
que Dignitatis intervenire non consueverunt. Idem
ibid. num. 3. Hinc quaedam ex his Synodis ob Lai- 93
corum potentium praesentiam reprobatae sunt,
ut patet de Synodo Tyria anni 335. reprobata a
Concilio Alexandrino; et variis aliis contra S.
Athanasium congregatis, reprobatis a Liberio Pa-
pa, eo quod illis potentes Laici interfuissent. Idem
ibid. num. 4.
Possunt tamen etiam Laici interesse ex consue- 94
tudine, aut invitati, aut ex aliis circumstantiis,
ut si de rebus etiam politicis agendum sit, ut plu-
ribus demonstrat Idem *ibid. num.* 5. Ilis autem cir- 95
cumstantiis exceptis, nullus Laicus jus habet in-
terveniendi Synodis Provincialibus, praecipue post
Concilium Tridentinum. Quopropter Sacra Con- 96
gregatio Concilii Acta Synodi Toletanae ann. 1582.
celebratae noluit approbare, nisi expuncto nomine
Administri Regii eidem interventi, et tandem Gre-
gorius XIII. post longas hac super re habitas disce-
ptationes suis Apostolicis Literis in forma Brevis
datis *die* 26. *Januarii* 1583. nomen Regii Legati ex
praefato Concilio omnino deleri mandavit. Idem
ibid. num. 6.
Quamvis autem Laici nequeant invitari, ut Sy- 97
nodo Provinciali intersint tamquam Praesides, aut
Judices, quod numquam licuit, possunt tamen
etiam nunc invitari, ut intersint tamquam meri Au-
ditores seu testes eorum, quae decernuntur, prae-
sertim si tales occurrant circumstantiae, quae
quandoque Laicorum praesentiam Synodo valde
utilem, et fructuosam reddant. Hinc eadem S. 98
Congr. Concilii post praefatum Decretum editum
in causa Toletana *die* 22. *April.* 1598. in alia causa
Turritana respondit: *Gubernatorem, aliosque Lai-
cos non debere Concilio Provinciali interesse, nisi a
Synodo fuerint invitati.* Et id tamquam certum po-
nit Caeremoniale Episcop. *lib.* 1. *cap.* 31. ubi lo-
quens de Conciliis Provincialibus, etiam Laicis
locum assignat. *Sedilia in Ecclesia disponentur, in
Provincialibus quidem capacia pro numero Episco-
porum, Abbatum, aliorumque Ecclesiastica Digni-
tate fulgentium, item pro Canonicis, ac pro Laicis,
si qui interfuturi sunt.* Idem *ibid. n.* 8. Ubi recte, 99
et opportune cum Pignatel. *Consult.* 70. *t.* 1. Epi-
scopos monet, ut caute in hoc se gerant, neque ni-
mis faciles se praebeant in Laicis ad Synodum in-
vitandis, ne, quod ab initio merae voluntatis, et
urbanitatis fuit, tractu temporis fiat necessitatis,
juxta illud vulgatum: *Quod a principio est volun-
tatis, ex post facto fit necessitatis; arg. L. sicut* 5.

Cod. de obligat. et act. Vide dict. *art.* 2. *num.* 27.
100 Ad Synodos Dioecesanas Laici olim aliquaudo
introducti fuerunt. Nunc de jure non licet, nisi
ex consuetudine, aut urgenti causa, dummodo
suffragium non ferant, nec in Synodo consulantur.
101 Idem *ibid. num.* 8. ubi contra assertiouem Mouacell.
tom. 1. *tit.* 5. *formul.* 3. *num.* 6. et Domiui
de Aste *in methodo Visitationis Apostolicae part.* 5.
§. 3. *num.* 23. id arbitrio Episcopi plane permittentium
addocit Sacram Congregationem Concilii,
quae in causa Oriolen. Synodi iuterrogata: *An
Episcopus possit ad Synodum vocare Laicos, si eorum
Consilio uti velit;* respondit: *Episcopum non
posse; l.* 14. *Decretor. pag.* 600. *et* 601. monens
insuper Episcopos, ne sine vera, et gravi necessitate
Laicos ad Synodum accersant, et admittant,
cum paulatim possent illi, consuetudinis obtentu,
jus interveniendi sibi deinceps arrogare, juxta
paulo ante de Synodo Provinciali cum Pignatello
102 animadversa. Concedit tamen quod Laici sermoni
adesse possint; *ibid. n.* 9.
103 Synodi celebrandae dies in Ecclesia Cathedrali
denunciari convenit in die Epiphaniae, dum frequenti
populo intra Missarum solemnia Festivitates
ejus anni solemniores promulgantur; et per
duos, aut saltem unum mensem ante dictam diem,
schedula manu Notarii, seu Cancellarii subscripta
Ecclesiae Cathedralis valvis affigi sub hujusmodi,
aut simili tenore: *Synodus Dioecesana N. per Reverendiss.
Dominum N. Episcopum indicta hoc anno
etc. mense etc. die etc. Deo adjuvante* in *Cathedrali Ec-*
104 *clesia inchoabitur.* Rursus tribus proximis diebus
Dominicis ante dictam diem couveuiens erit, ut tam
in Ecclesia Cathedrali per Concionatorem, quam
in singulis Parochialibus per Parochos iterum,
atque iterum denuncietur, populique fideles ad
devotionem, orationes, jejunia, Sacramentum Poenitentiae,
Sanctissimae Eucharistiae sumptiouem,
aliaque pia opera hortentur, ut actio hujusmodi,
Deo opitulante, dignum sortiatur exordium, felicemque
et fructuosum progressum, et exitum
habeat. Sic expresso Caeremoniale Episcopor. *lib.*
105 1. *cap.* 31. Et S. Carolus Borromaeus in Concil.
Provinciali IV. *part.* 3. *(pag.* 177. *par.* 2. *Act.
Eccles. Mediolanen.)* et in Conc. Provinciali V.
part. 3. *(ibid. pag.* 276. *)* statuit diem celebrandae
Synodi die Epiphaniae, vel Kalendarum Jan.
in Cathedrali e suggestu indici, promulgari, atque
Calendario annuario adscribi, praecipitque Parochis,
ut per mensem ante statutam diem quinta
quaque feria Missam celebrent de Spiritu Sancto,
aut pro diversitate temporum orationem saltem de
Spiritu Sancto in Missa recitent, et populum hortentur,
ut Die Dominico Synodi diem antecedente,
vere poenitentes, et confessi Sacram Communionem
sumant, precantes, prout supra ex Caeremoniali
Episcoporum. Sic tradit etiam Bened. XIV.
loc. cit. lib. 5. *n.* 1.

Synodus Dioecesana triduo absolvitur, nisi ali- 106
qua urgenti ratione sit protrahenda. Sic Pontificale
Romanum *tit. de Ordine ad Synodum.* S. Carolus
Borromaeus *loc. cit.* et Bened. XIV. *loc. cit.*
num. 2. Prima die Episcopus mane cappa indutus, 107
comitante Clero cum superpelliceis Ecclesiam
adit, et Processionem iustituit, Missam de Spiritu
Sancto per seipsum solemniter celebrat, et Clero
Sacram Communionem porrigit, quam acceptis
Stolis rubeis etiam sument Sacerdotes, qui forte
ea die non celebraverint. Idem *ibid. num.* 2. *et* 3.
ex Pontificali Romano *loc. cit.* et S. Carolo in Concil.
Provinciali Mediolanensi IV. *par.* 2. *tit. quae
pertinent ad Sanctissimum Missae Sacrificium pag.*
152.
Secunda die unus ex Canonicis Missam solem- 108
niter canit pro defunctis, cui Episcopus assistit,
eaque peracta, Stolam, et Pluviale nigri coloris
assumit, et consuetas orationes recitat pro defunctis,
post quas vestes nigras, in rubeas mutat,
et accepto Pastorali baculo ad Sedem Synodalem
ascendit. Tertia demum die, unus pariter ex Ca- 109
nonicis Missam celebrat de Sanctissima Trinitate,
addita collecta in gratiarum actionem, cui assistit
Episcopus Stola, et Pluviali albi coloris, et
absoluta Missa, rubea accipit indumenta, ad consuetam
Sedem se coufert, ultimae sessioni praesidet,
et Synodo finem imponit. Sic expresse Idem
ibid. num. 4.
Post ultimam sessionem, alia fieri solet suppli- 110
catio, seu Processio, minus tamen solemnis intra,
vel circa Ecclesiam, qua absoluta Episcopus consueto
ritu Clero, et populo benedicit, et quadraginta
dierum Indulgentiam impertitur. Immo so- 111
lent Episcopi saltem cum primam Synodum celebrant,
Indulgentiam plenariam a Summo Pontifice
sub consueta formula illis impetrare, qui una
ex tribus Synodi diebus Ecclesiam Cathedralem
visitaverint. Idem *ibid. n.* 6. recte, ac sancte sub- 112
dens *num.* 6. quod juxta vetus institutum Episcopus
in Synodo brevi, gravique sermone Clerum
alloquatur, et de iis admoneat, quae in illo corrigenda
deprehenderit, quod saltem in postrema
sessione omnino fieri statuerunt Patres Conc. Mediolanensis
V. *cit. par.* 3. *pag.* 279. ibi: *Episcopus
antequam Synodum dimittat, sermonem habeat paternis
monitionibus plenum, ac dimissioni accomo-*
datum. Quibus omnibus, aliisque secundum lau- 113
dabilem cujusque Dioecesis consuetudinem rite
peractis, Episcopus a Clero associatus, eodem
ritu, quo prius, ab Ecclesia se domum recipit,
ex Pontificali Romano, *loc. cit.* ibi: *Tunc omnes
pariter surgentes Pontificem Cappa indutum, cum
superpelliceis ad domum reducunt.* Idem *ibid. num.*
2. recte concludens, posse quoad haec servari suam 114
cujusque Ecclesiae legitimam consuetudinem.
Sedendi Ordinem in Synodis tradit idem *ib. lib.* 115
3. *c.* 10. ut sequitur. Cardinales in Synodis Ge-

neralibus,et Nationalibus praeferuntur Episcopis. In Synodo Dioecesana primus sedet Episcopus; postea Vicarius Generalis, nisi legitima consuetudo alteri faveat, aut Dignitates, et Canonici sacris vestibus induti Synodo assistant; secus si Vicario consuetudo faveat, aut ipse etiam habitu Praelatitio sit indutus. Sequuntur Dignitates, et Canonici Cathedralis; inde horum Coadjutores, si tamen Canonici capitulariter interveniant,aliter praeferuntur Abbates, et Protonotarii non participantes induti Mantelletta, et Rochetto. Post Canonicos sedent Beneficiarii, et Mansionarii ejusdem Ecclesiae. Post hos Canonici Collegiatarum Civitatis, servatis Dignitate, et antiquitate in praecedentia, quin obstet nobilius indumentum ex privilegio concessum; deinde Canonici Collegiatarum Dioeceseos, servatis pariter Dignitate, et antiquitate, aliquando praecedunt Abbates, videlicet cum habent usum Mitrae, et baculi. Etiam Titulares, et Commendatarii, sive Saeculares, sive Regulares praecedunt in Synodo Canonicis, capitulariter non intervenientibus, et inter ipsos Abbates praecedit, qui Dignitatem prior est assecutus. Post Canonicos sedent Vicarii Foranei, inde Plebani, sive Archipresbyteri Rurales: Post hos Parochi, nisi usum habeant sedendi cum Plebanis, praecedit vero qui primus Paroeciam obtinuit, succedunt Beneficiarii simplices, post hos Clerici, servata Ordinis Dignitate, si inaequalis sit, servatur Ordinationis antiquitas, quae si par sit, habenda est ratio aetatis: Omnibus tamen praefertur ordinatus a Summo Pontifice. Postea sedent Regulares, ultimi Laici, si
116 adsint. Quoad hunc autem sedendi ordinem, est potissimum servanda legitima consuetudo, quae est optima legum interpres; *l. Si de interpretatione* 37. *ff. de legibus, c. cum Dilectus* 8. *de consuetudine.* Ad praecavendas tamen, et amputandas lites, et cujusque jura illaesa servanda, expedit, quod in Synodi initio Episcopus Decretum promulget, quo declaretur, ex ordine inibi sedendi, nihil detractum iri juri habendi praestantiorem locum, quod quispiam sibi competere credat, uti habetur *in Concil. Provincial. Mediolanens. V. par.* 3. ubi inter decreta initio Dioecesanae Synodi legenda, hoc a S. Carolo conditum quarto loco traditur, (*Act. Eccles. Mediolan. par. 7. pag.* 278.) ibi: « Si cui in Synodo contigerit suo loco non sedere, aut incedere, aut aliud quidquam agere, ad id propterea nemini jus acquiri, acquisitumve esse, neque quidquam de cujusquam jure possessioneve detrahi; sed omnia in eo statu permanere, quo antea fuisse compertum erit. » Quod et factum jam fuerat in Concilio Trident. in fine *sessionis* 2. ibi: « Insuper ipsa Sacra Synodus statuit, et decrevit, quod si forte contigerit, aliquos debito in loco non sedere . . . nulli propterea praejudicium generetur, nulli liquo novum jus acquiratur. » Et idem denuo in fine *sessionis* 25. statuit de loco assignato *Oratoribus tam Ecclesiasticis, quam saecularibus in sedendo, incedendo, aut quibuscumque aliis actibus*, per quem nulli jus de novo acquisitum, nulli ablatum declaravit.

In Dioecesana Synodo notificanda sunt recentia Decreta Summorum Pontificum, et Sacrarum 117
Urbis Congregationum, et aliquo modo addenda in Appendice ad Synodum. Idem *ibid. lib.* 5. *cap.* 2. *n.* 2. Constituenda sunt, quae ad vitia coercenda, virtutem promovendam, mores reformandos, 118
disciplinam Ecclesiasticam restituendam, vel fovenda utilia, et necessaria existimantur, et alia juxta Dioecesium circumstantias, et indigentias. Idem *ibid. lib.* 6. *cap.* 1. *et seq.* Ubi plurima erudite adducit ad rem. In Synodis abstinendum est 119
a quocumque verbo, quo videatur approbari opinio inter Catholicos controversa. Idem *ibid. lib.* 7. *cap.* 27. *n.* 1.

Constitutiones Synodales, aliaeque Sanctiones 120
extra Synodum, consulto Capitulo, latae, Episcopo moriente, vel Dioecesim relinquente, in suo robore perpetuo durant. Idem *ibid. lib.* 8. *cap.* 5. *n.* 2. Vide supra *num.* 42. 48. *et* 68. Nisi ab eodem 121
Episcopo ejusque Successore revocentur, aut posteriorum Synodorum Constitutiones iis adversentur. Idem *ibid. num.* 2. Non persistunt tamen, si 122
numquam moribus recipiantur, tolerante Episcopo, aut receptas Dioecesani contraria consuetudine excusserint. Ad utrumque probabiliter sufficit spatium decem annorum. Idem *ibidem num.* 123
3. *et* 4. Dummodo tamen consuetudo habeat conditiones a Jure requisitas, et assignatas *sub verb. Consuetudo.* Potest tamen aliquis a Constitutionibus Synodalibus eximi per dispensatio- 124
nem a Superiore, aut ab Episcopo, ejusve Successore obtentam, etiam inconsulto Capitulo, sed ut licita sit, requiritur justa causa. Idem *ibid. num.* 7. Constitutiones vero Synodi Provincialis, 125
nec Episcopus, nec Archiepiscopus relaxare possunt. Idem *ibidem num.* 8. Confirmatae a Summo Pontifice *in forma specifica* non possunt ab alia Synodo Provinciali relaxari; bene vero si confirmatio fuerit *in forma communi.* Idem *n.* 9. 10. *et* 11. Constitutionum Synodalium vires non retar- 126
dantur per appellationem ad Superiorem, eaque nullo modo est admittenda in suspensivo; nec prudenter in devolutivo. Idem *ibid. n.* 12. *et* 13. Si appellatio ad Sacram Congregationem Concilii 127
interponatur, satius erit, ut ejusdem D. Secretarius appellantes compellat ad designandas singulas Constitutiones, contra quas reclamant, et ad assignandas rationes peculiares suarum reclamationum, quas significabit Sacrae Congregationi, quae sic rite instructa, provide decernet, an appellatio sit admittenda,vel potius rejicienda.Quam 128
rectam methodum a se adhibitam fuisse, dum es-

aut dictae Congregationis Secretarius, fatetur in gravi controversia excitata adversus SynodumFulginatensem celebratam anno 1722. ab Episcopo Baptistello. Eoque pacto ex innumeris causae articulis ab appellantibus propositis, paucis selectis, visis aliqua discussione dignis, eisque dumtaxat Sacrae Congregationis judicio subjectis, causam contra appellantes in omnibus obtinuit Episcopus, ut patet in eadem Synodo typis impressa, *pag.* 285. Idem *ibid.* §. 13.

129 Cavere debet Episcopus, ne Clericos sub Censuris, et mulctis compellat ad emendum Codicem Constitutionum Synodalium; sed potius praecipere, ut eas crebro pervolvant, memoriae mandent, atque observent. Idem *ibid. num.* 14. afferens ad id Decretum Sacrae Congregationis Concilii *in Larinen. Decretorum Synodalium die* 30. *Augusti* 1732. Vide supra *num.* 61. ubi affertur dictum Decretum una simul cum aliis.

130 Synodis non omnes intervenientes subscribere
debent, solus enim Episcopus, vel ejus Delega-
tus subscribendi jus habet Synodo Dioecesanae,
solusque ipse in eo votum decisivum habet. Idem
ibid. lib. 8. *cap.* 2. *num.* 1. Vide supra n. 43. ubi
affertur ad id Decretum Sacrae Congregationis
131 Concilii. Synodo Generali omnes Episcopi subscri-
132 bunt uti Judices. Idem *ibid. num.* 2. Etiam Epi-
133 scopi Titulares. Vide *art.* 1. *num.* 29. Etiam Ab-
bates habentes proprium Territorium, et jurisdi-
134 ctionem quasi Episcopalem. Idem *ibid. num.* 5. Et
aliquando etiam Superiores Generales Ordinum
Regularium Synodis Generalibus subscripserunt,
ut Concilio Florentino, et Tridentino. Idem *ibid.*
135 *num.* 5. Vide *art.* 1. *num.* 30. Synodo Provinciali
subscribunt omnes Provinciae Episcopi, uti Ju-
136 dices. Idem *ibid. num.* 4. Capitula autem, seu Canonici Cathedralium non subscribunt, nec Synodis Provincialibus, nec Dioecesanis; in ipsis enim non habent votum decisivum, sed mere consultivum. Idem *ibid. n.* 7.

137 Synodus Generalis nullam vim obtinet, nisi sit
a Summo Pontifice confirmata; supremum enim
judicium in Synodo Generali est penes ipsum,
qui nec majorem partem Episcoporum, aliorum-
que suffragantium sequi tenetur. Idem *ibid.* c. 2.
138 *n.* 3. Vide *art.* 1. *n.* 56. Synodus Provincialis de-
bet prius recognosci, et approbari a Summo Pon-
tifice, seu a Sacra Congregat. Concilii. Idem *ibid.*
cap. 3. *et* 4. ubi ad id plura affert exempla. Vide
139 *artic.* 1. *num.* 50. Synodus Provincialis quamvis
a Summo Pontifice confirmata, non obstringit
universam Ecclesiam, nisi Pontifex expresse dixe-
rit. Idem *ibid. num.* 5. Vide d. *art.* 1. *a num.* 62.
140 *et per tot.* ubi plurima ad rem. Synodus Dioecesana non oportet, ut Romam mittatur, pro revisione, et confirmatione, sed sine alterius approbatione vim Legis habet in Dioecesi. Idem *ibid. n.* 6. referens Decretum Sac. Congregationis Concilii, a quae rogata, ut recognosceret Acta Dioecesanae Synodi Strougolensis die 17. Junii 1615. respondit: « Se non consuevisse revidere, et approbare » nisi Synodos Provinciales, ex Constitutione » Sixti V. et quod idcirco Episcopus uteretur ju- » re sibi ex Sacro Concilio competente; » *lib.* 17. *Decretorum pag.* 484. *et ibidem dict. num.* 6. concludit, expresse falli Cardinalem de Luca, et Van-Espenium asserentes, Dioecesanas Synodos robore, et efficacia carere, nisi a praedicta Sac. Congregatione approbentur. Non enim Sacra Congregatio eas recognoscere consuevit, nisi quis ad ipsam ab iis appellet. Idem *ibidem* n. 7. Vide supra *n.* 46. *et* 47.

In fine Synodorum fieri solent faustae Acclama- 141
tiones, et praesertim in fine Synodorum Generalium, uti videre est in Concilio Tridentino post sessionem vigesimam quintam, ibi: De fine Concilii, et Confirmatione petenda a Sanctissimo Domino Nostro.

Illustrissimi Domini, Reverendissimique Patres, 142
Placet ne vobis, ut ad laudem Dei Omnipotentis huic Sacrae Œcumenicae Synodo finis imponatur, et omnium, et singulorum, quae tam sub fel. record. Paulo III. et Julio III. quam sub Sanctissimo Domino Nostro Pio IV. Romanis Pontificibus, in ea decreta, et definita sunt, confirmatio nomine Sanctae hujus Synodi per Apostolicae Sedis Legatos, et Praesidentes petatur a Beatiss. Romano Pont. Responderunt, placet.

Postmodum Illustrissimus, et Reverendissimus 143
Cardinalis Moronus, primus Legatus, et Praesidens benedicens Sanctae Synodo, dixit:

Post gratias Deo actas Reverendissimi Patres ite in pace. Qui responderunt. Amen.

Acclamationes Patrum in fine Concilii. 144

Cardinalis a Lotharingia.

Beatissimo Pio Papa, et Domino Nostro Sanctae Universalis Ecclesiae Pontifici, multi anni, et aeterna memoria.

Responsum Patrum.

Domine Deus Sanctissimum Patrem diutissime Ecclesiae tuae conserva multos annos.

Card. Beatissimorum Summorum Pontificum animabus Pauli III. et Julii III. quorum auctoritate hoc Sacrum Generale Concilium inchoatum est, pax a Domino, et aeterna gloria, atque felicitas in luce Sanctorum.

Resp. Memoria in benedictione sit.

Card. Caroli V. Imperatoris, et Serenissimorum Regum, qui hoc universale Concilium promoverunt, et protexerunt, memoria in benedictione sit.

Resp. Amen. Amen.

Caeterae Acclamationes omittuntur, jam satis 145
obviae in quolibet exemplari Concilii Trident.

Item in fine Conciliorum Provincialium, licet 146

raro, ut advertit idem Benedictus *l. c. lib.* 5. *c.* 1. *num.* 10. et afferentur prout factae fuerunt in Concilio Provinciali Mediolanensi sexto, ut habentur impressae in Actis d. Ecclesiae *par.* 8. *pag.* 1229. ultimae impressionis Bergomensis, ibi:

147 Acclamationes Reverendissimorum Patrum in Conc. Provinciali Mediolanensi sexto.

Archid. Deo Patri misericordiarum, et Deo totius consolationis gratiae.

Resp. Immensa est misericordia tua super nos Domine, qui secundum multitudinem miserationum tuarum, nos Conciliorum Provincialium frequentia consolari jugiter dignatus es. Tibi laus, tibi honor, tibi gloria in saeculum, et in aeternum.

Archid. Beatiss. Gregorio Papae, et Domino Nostro Sanctae universalis Ecclesiae Pontifici, cunctarum gentium obedientia, et Christiani nominis in omnem terram propagatio.

Resp. Domine Deus Sanctissim. Patrem gratia tua custodi, ut eo gubernante, gentes sancto verae Fidei lumine perfusae, in unum Ecclesiae tuae ovile colligantur.

Archid. Patriarchis, et Archiepiscopis, et Episcopis omnibus salutaris vigilantia.

Resp. Deus Pater luminum, illustra faciem tuam super servos tuos, accende corda eorum in aedificationem corporis tui.

Archid. Regi Catholico, et aliis Regibus, Principibusque Christianis perpetua felicitas.

Resp. Æterne Deus, Christianae Religionis Defensoribus optabilem de hostibus Crucis filii tui victoriam dextera potentiae tuae semper concede.

Archid. Fidelibus Provinciae nostrae, et populo Christiano universo Pax Christi aeterna.

Resp. Memento Domine Deus in beneplacito populi tui, et confirma in omni virtute gressus ejus, perpetuumque tuae benedictionis rorem illi infunde.

Archid. Reverendiss. hujus Provinciae Episcop. ad Ecclesias suas reditus cum spirituali fructu uberrimo.

Resp. Deduc nos Domine in viam rectam, et dirige gressus nostros in viam pacis, et ad dandam scientiam plebi tuae.

Archid. Nos Domine, operarii in messem tuam missi, in omni opere bono ministerium explentes, Decreta Sancta exequentes, digni reddamur misericordia, et gratia magni et Supremi Sacerdotis Jesu Christi Dei, intercedente simul beata ejus Genitrice Maria, Beato Ambrosio Confessore, atque aliis hujus Provinciae Patronis, et omnibus Sanctis.

Resp. Amen, Amen.

148 Acclamationibus de more absolutis, statim Reverend. Patres ordine singuli ad Illustriss. Metropolitanum adhuc in sessione persistentem pro osculo pacis accesserunt: quibus singillatim Illustriss. Metropolitanus, dum appropinquarent, assergens praevia mutua capitis acclinatione osculum impartitus est.

Tandem Illustriss. Metrop. deposita Mitra, et assumpto Baculo, surgens universae Synodo solemniter benedixit, et Indulgentiam centum dierum concessit, ac postremo per Rev. Archidiaconum alta voce: *Redeamus cum pace*, enunciatum est, et responsum *in nomine Domini*. Et Sacras Vestes in sessionali loco statim exuit Illustriss. Metrop. et Reverendiss. Patres, et ibidem facta brevi oratione, cum jam secunda hora noctis immineret, in aedes Archiepiscopales etc. 149

Post Acclamationes in Conciliis Provincialibus, ut tradit Caeremoniale Episcop. *cap.* 31. et notat idem Benedictus *loc. cit. num.* 10. omnes Episcopi accedunt ad osculum pacis a Metropolitano accipiendum, quod deinde sibi invicem pariter dant, et accipiunt, ut mutuam caritatem, animorumque conjunctionem ostendant. 150

Etiam in fine Synodorum Dioecesanarum aliquando fieri solent dictae Acclamationes, licet rarius, ut notat Idem *ibidem num.* 11. ex Caeremoniali Episcoporum *cit. cap.* 31. in fine sic expresse concludente: *In Synodis Dioecesanis magis expediret, ut Acclamationes, et oscula pacis omitterentur.* At 151 qnia nihilominus Gavantus *in praxi Synodi Dioecesanae pag.* 61. ait: *Acclamationes fiunt saltem in prima Synodo, ut aliquando fiant, et Caeremoniale non eas prohibet, sed parcius adhiberi censet in Dioecesanis Synodis*, adductis exemplis de Acclamationibus factis in variis Synodis Dioecesanis hinc inde celebratis, et tradita dispositione Concilii Provincialis V. Mediolanensis prout *in Actis Eccles. Mediolanensis par.* 1. *p.* 479. ibi: « Tum postea Acclamationes sanctae fiant ex formula ab Episcopo praescripta. Acclamationibus factis Sacerdotes, et Clerici surgentes, cum reverentia osculum pacis ab Episcopo accipiant, et sibi invicem dent cum timore, et amore Dei. Si vero Cleri, qui convenerit, numerus is est, ut longius hic osculi ritus ducatur, ea ratio ineatur, ut Praepositi, et Archipresbyter solum ab Episcopo illud accipiant; deinceps suo quique Clero dent, isque inter se mutuo item; » tandem ipsemet *loc. cit. num.* 11. *in fine*, sic expresse concludit: Verum cum haec in Caeremoniali Episcoporum nec praecipiantur, nec prohibeantur, liberum erit Episcopis ea vel facere, vel omittere, sicut fert cujuslibet Dioecesis consuetudo. 152

Hinc ad exemplum traduntur Acclamationes factae in fine Synodi Dioecesanae XI. Mediolanensis ann. 1584. Archiepiscopo S. Carolo Borromaeo, et Summo Pontifice Gregor. XIII. prout traduntur in Actis d. Eccles. *part.* 8. *pag.* 1241. ibi: Acclamationes Cleri in Synodo Dioecesana. 153

Archid. Deo Patri misericordiarum, et Deo totius consolationis gratiae.

Resp. Immensa est misericordia tua super nos Domine, qui Conciliorum exercitationibus rectum justitiae tuae tramitem, et disciplinae regimen jugiter docere dignatus es. Tibi laus, honor, tibi gloria in saeculum, et in aeternum.

Archid. Beatissimo Gregorio Papae, et Domino Nostro, Sanctae universalis Ecclesiae Pontifici cunctarum gentium obedientia, et Christiani nominis in omnem terram propagatio.

Resp. Domine Deus Sanctissimum Patrem gratia tua custodi, ut eo gubernante, gentes sancto verae fidei lumine perfusae, in unum Ecclesiae tuae ovile colligantur.

Archid. Reverendiss. Archiepiscopo Nostro salutaris vigilantia.

Resp. Omnipotens Deus, super Antistitem nostrum benedictionum tuarum dona perpetuo multiplica.

Archid. Serenissimo Regi Philippo, Christianae religionis defensori perpetua felicitas.

Resp. Æterne Deus, Catholicum Regem nostrum in Amore tuo conserva, ut coelesti gratia tua auctus, omni tua benedictione perpetuo dilatetur.

Archid. Populo Mediolanensi Pax Christi aeterna.

Resp. Memento Domine Deus in beneplacito populi tui, ac perpetuam tuae benedictionis rorem illi infunde.

Archid. Nos Dei voluntatem explentes, et Sancta Decreta in omni opere bono exequentes, digni reddamur misericordia, et gratia magni, et Summi Sacerdotis Jesu Christi Dei, intercedente simul Beata ejus Genitrice Virgine Maria, Beato Ambrosio Confessore Patre Nostro, et omnibus Sanctis.

Resp. Amen. Amen.

154 Quibus absolutis Illustriss. Archiepisc. dedit omnibus Canonicis Ordinariis Ecclesiae Metropol. et Praepositis Collegiatarum Ecclesiarum Civitatis, et Dioecesis, et Vicariis Foraneis et Syndicis regionum Civitatis osculum Pacis; et demum cum benedictione solemni, et publicatione Indulgentiarum dimisit universum Clerum.

155 Benedictus autem XIV. *loco cit. num.* 9. Acclamationes fieri solitas generatim recensens, sic expresse tradit: In fine Synodi fieri solent acclamationes, quibus Diaconus, caeteris respondentibus, omnem laudem, honorem, et gloriam refert Deo Patri misericordiarum, qui Spiritus Sancti invisibili gratia Synodum dirigere, atque ad felicem exitum perducere dignatus est: Summo Pontifici universalem Ecclesiam gubernanti, veram, et diuturnam prosperitatem; Episcopo Synodo praesidenti, ejusque Ministris salutarem vigilantiam, et Divinarum miserationum abundantiam, Civitati, et Oppidis Dioecesanis pacem, animorumque concordiam, omniaque fausta precatur; supplicatque Deo, ut uberem opem elargiatur, qua singuli adjuti, edita in Synodo Decreta sancte, inviolateque custodiant, et exequantur.

Hac in re si plura cupis, consule agregium Benedicti XIV. Tractatum *de Synodo Dioecesana*, praesertim ultimae Romanae multo uberioris editionis impres. an. 1783.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Synodus Dioecesana *Presbyterium* ab antiquis frequenter appellatur; item *Concilium civile*. Bened. XIV. *de Synod. Dioeces. l.* 1. *c.* 1. *n.* 4. 156

Episcopus causam, cur Synodum suam non celebrarit, debet afferre in visitatione Liminum Apostolorum. Gavantus *in praxi Dioeces. Synod. capit.* 1. §. 1. *n.* 6. 157

Licet Eminent. Cardinalis Urbis Vicarius Synodum Dioecesanam celebrare possit ex dictis *n.* 9. non tamen tenetur. Dioecesis enim Romana unius urbis moenibus concluditur; quare Cardinalis Vicarius una veluti oculorum conversione omnes suae Dioecesis Parochos, Presbyteros caeterosque du Clero intueri, et qualibet hora eorum quemlibet ad sa accersere potest, atque his vicissim semper ad Cardinalem Vicarium patet aditus; quod non contingit in aliis Dioecesibus, quae plerumque ex Ecclesiis conflantur inter se, et ab Urbe, in qua Episcopus residat, longe dissitis. Bened. XIV. *de Syn. Dioec. lib.* 2. 3. *n.* 6. 158

Eadem de causa Andreuccius *Tract. de Episcop. Cardinal. Suburbicariis cap.* 4. *num.* 116. *seq.* censet Episcopos Cardinales Suburbicarios ab hac lege congregandi quotannis Synodum facile posse se se subtrahere. Monet tamen aliqualem rationem legis tam Sanctae ab his quoque Episcopis Cardinalibus habendam esse, ita ut si opportunitas cogendae Synodi se se illis obtulerit, vel id necessitas exigeat, eam minime negligant; quod etiam a pluribus laudabiliter factum novimus, ut Velitris ab Alderano Card. Cybo per Nepotem suum Patriarcham, et Tusculi cum a Francisco Maria Care. Biancaccio, tum ab Eminentiss. et Regio Principe Card. Eboracensi. 159

Licet Sacra Conc. Congregatio, Synodorum dioecesanarum constitutiones non consueverit examinare (vid. *n.* 140.), nihilominus si Episcopus, inconsulto Capitulo novas ediderit Constitutiones, quae propterea ut a norma a Jure praescripta deficientes firmitate carerent, sanare illas poterit, si justae at rationabiles deprehendantur: quod aliquando factum monet ex Card. Petra Benedictus XIV. in d. *lib.* 13. *cap.* 1. *num.* 16. 160

Si Statuta Synodalia etiam populum respiciant, promulganda sunt extra Synodum: sin autem solum Clerum spectent dioecesis, non alia indigent publicatione ab ea distincta, quae fit in ipsa Synodo, cui praecipua Cleri pars interest. Bened. XIV. *ibid. cap.* 4. *num.* 1. 161

In Belgio, si Van-Espenio credimus, sine Regio consensu aegre Synodorum publicatio permit- 162

teretur. In Gallia tamen non tenentur Episcopi literas Regias petere, ut statuta eorum Synodalia vim legis in suis dioecesibus obtineant.

163 Ad acclamationes quod attinet, in Caeremoniali Episcoporum *cap.* 32. habetur: *In Synodis Dioecesanis magis deceret, ut Acclamationes et oscula pacis omitterentur;* quibus quidem verbis non eas prohibet Caeremoniale, sed parcius adhibendas monet. Hinc Gavantus, ut saltem fiant in prima Synodo suadet. De osculo pacis vide S. Caroli Concilium Provinciale Mediolanense V. *part.* 3. *in Actis Eccl. Mediol. P.* 1. *pag.* 279.

CONCIONATOR

VIDE VERB. *PRAEDICATOR PER TOT.*

CONCLAVISTA

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. 2. Electio, et qualitates Conclavistarum. — 3. Illorum privilegia. — 4. 5. Reservationes eorum Beneficiorum. — 6. Conclavistatus probari debet. — 7. Quibus concedatur Apostolicus Protonotariatus. — 8. Reservatio non cessat, cum Conclavista contrahit aliam familiaritatem. — 9. Dapiferorum privilegia. — 10. Dapiferorum Beneficia reservata Pontifici. — 11. Reservatio tamen non valet pro Beneficiis obtentis post mortem Pontificis, cujus familiares fuerunt. — 12. Et non excipiuntur in indultis Cardinalium. — 13. 14. Conclavistarum et Dapiferorum Beneficia quoad Regulam XXXII. Cancellariae.

1 In octava Congregatione, quae haberi solet a Cardinalibus post mortem Pontificis in sacristia Basilicae S. Petri deputantur Cardinales, quibus munus committitur approbandi Conclavistas. Tali nomine nuncupantur illi Cardinalium familiares, quibuscum illis in Conclave introire permittitur, ut ipsorum curam habeant. Omnes tenentur in illo ipso die praebere Cardinalibus deputatis nomen, cognomen, patriam, officia illorum omnium, qui in proximo Conclavi inservire debent. Ex Constitutione Pii IV. *In eligendis, Bullar. Mainardi Tom. IV. Part.* 11. *pag.* 145.

2 Conclavistae eligi non possunt, nisi qui per annum familiares et domestici perpetui proprii Cardinalis ejusque commensales fuerint; Mercatores vero, Ministri Principum, omnes qui jurisdictione temporali gaudent, atque Fratres et Nepotes Cardinalium in Conclavistarum numero admitti non possunt; et cum semel Conclavistae necessitate aliqua urgente e Conclavi egrediuntur, amplius introire non possunt.

3 Clemens VIII. sua *Constitut. Aequitati consentaneum etc. Dat. die* 9. *Novemb.* 1592. *Bullar. Mainardi tom. V. part.* 1. *pag.* 407. Conclavistas auxit plurimis privilegiis, et in primis declaravit 1. veros, indubitatos, et non fictos Pontificis familiares, 2. Palatii Apostolici et Aulae Lateranensis Comites et Milites. 3. Cives et Nobiles Urbis, vel alterius, quam ipsi maluerint Civitatis, Sanctae Romanae Ecclesiae mediate vel immediate subjectae. 4. Illos qui tali honore digni habiti sunt a tribus Cardinalibus, qui Capita Ordinum dicuntur, recepit inter Apostolicos Notarios, sine praejudicio tamen Notariorum de numero participantium; 5. Eximit etiam a solutione et exactione quarumcumque decimarum, pedagii, subsidii et gabellae, et cujuscumque oneris ordinarii et extraordinarii; 6. condonat fructus Ecclesiasticos indebite perceptos; 7. dispensat cum eisdem super inhabilitate quomodolibet contracta, etiam si divina officia celebraverint censuris ligati. 8. Legitimat natales eorum, qui tali defectu laborant; excipit tamen si procreati fuerint ex Presbyteri coitu. 9. Eximit illos a necessitate deferendi tonsuram et habitum Clericalem, cum gaudent quacumque pensione, non tamen ultra summam centum ducatorum auri de Camera; 10. praecipit, ut literae Apostolicae gratis pro eis expediantur; 11. Reddit illos habiles ad percipiendas quascumque pensiones super quibusvis Beneficiis Ecclesiasticis cum cura et sine cura animarum, et super beneficia quorumvis Ordinum et Militiarum, etiam S. Johannis Hierosolymitani. 12. Voluit ut hae literae, quamvis insinuatae, admissae, et registratae non fuerint in Camera intra legitimum tempus, tamen suum effectum consequerentur; 13. statuit demum quod talia privilegia nullo modo suspendi, revocari, vel limitari possint. Paulus V. sua *Const. Romanum decet etc. Dat. die* 31. *Jul.* 1605. *Bullar. Magn. tom.* 3. *pag.* 199. confirmavit omnia Conclavistarum privilegia addendo, quod summa decem millium scutorum auri, quam novus Pontifex donare solet, aequaliter inter ipsos distribueretur; et voluit ut dispensatio illegitimitatis valeret etiam pro collatione Sacrorum Ordinum et Beneficiorum, ac de-

mum contulit ipsis omnia beneficia non excedentia valorem ducentorum ducatorum auri de Camera, quae sede vacante vacaverunt. Talia etiam statuit Gregorius XV. sua *Const. Romanus Pontifex etc. Dat. die* 15. *Mart.* 1621. *Bull. Magn. loc. cit. pag.* 418. et Urbanus VIII. *Const. circumspecta etc. Dat. die* 6. *Aug.* 1623. *Bullar. Magn. tom.* 4. *pag.* 1. qui etiam ipsis donavit summam decem millium scutorum auri in tot locis montium Urbis vacabilium, cum primum vacaverint, exemit a solutione et exactione Decimarum et cujuscumque oneris ordinarii vel extraordinarii ad instar S. R. E. Cardinalium; et illorum bona liberavit a spolio Camerali; ratas habuit in foro conscientiae tantum, collationes nullas Beneficiorum, ac demum a censuris, si quas incurrerunt occasione Conclavis, absolvit. Demum Clemens XII. *Const. Nos volentes etc. Dat. die* 16. *Jul.* 1730. *Bullar. Mainard. tom.* 14. *pag.* 12. addidit facultatem testandi, quam concessit omnibus Conclavistis, etiam professis cujuscumque Ordinis, excepto tantum S. Joannis Hierosolymitani; quam Constitutionem omnes sequentes Pontifices sua auctoritate firmarunt; uti videre potes in Bullario Romano.

4 Conclavistae sunt veri Pontificis familiares et commensales, uti patet ex constitutionibus supra citatis; unde eorum Beneficia veniunt sub reservatione IV. Regulae Cancellariae. Gonzal. *ad Reg.* 8. *gloss.* 11. *n.* 16. *et n.* 35. *vers. Nec non;* Garcias *de Benef. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 311. *et seq.* Animadverte tamen, quod oportet, quod novus Pontifex speciali constitutione confirmet privilegia Conclavistarum, qui in suo Conclavi interfuerunt, quod si ille id facere negligit, nulla est reservatio ratione Conclavistatus. Card. de Luca *de Benef. lib.* 12. *disc.* 141. *n.* 5. *pag.* 212. *edit. Venet.* 1726. Rot. *decis.* 1251. *num.* 2. *vers. Verum, et num.* 14. *in fine coram Seraphino.* Beneficia autem obtenta post mortem Pontificis electi in Conclavi, in quo inservierunt, non videntur venire sub istius regulae reservatione; nam tamdiu durat reservatio, quamdiu perseverat familiaritas, cum vero morte Pontificis familiaritas extinguatur, Beneficia postea obtenta sunt liberae collationis. Spad. *cons.* 39. *n.* 2. *lib.* 3. Mandos. *ad Regul.* 4. *qu.* 5. *n.* 3. Lotter. *de re Benef. lib.* 2. *qu.* 32. *num.* 152. *et* 167. Card. de Luca *de Benef. disc.* 141. *num.* 5. Rot. *in Hisp. Praestimonii prima Junii* 1661. *cor. Verosp. et dec.* 35. *n.* 5. *coram Emerix sen.* cum aliis *in decis.* 476. *part.* 18. *rec.* Contrariam tamen tenuit sententiam Congregatio in Dataria habita *die* 11. *Augusti* 1670. et Rot. *in Roman. Canonicatus coram Albergato, decis.* 303. *et* 383. *part.* 17. *et* 476. *part.* 18. *recent.* quas habes apud Navar. *in Summ. Bullar. decis.* 28. 29. *et* 32. Nam primo Urbanus VII. in sua Constitutione LIX. quae postea semper fuit confirmata a suis Successoribus in Regula IV. Cancellariae, cum daret indultum conferendi aliqua Beneficia reservata, excipit Beneficia familiarium Pontificis, vel *Conclavistarum*, quae sibi reservavit ad instar *reservationis apud Sedem*, quibus verbis fermo distinxit Conclavistatum a familiaritate Pontificis, et voluit istum constituere novam speciem reservationis, quae non amplius ab illa regularetur, quod maxime patet ex adjecta particula disjunctiva *vel*, quae distinctionem importat. Bartol. *in leg. Supra* §. *Officium in fine, ff. de Aqua pluv. arcen.* Gonzal. *ad Reg.* 8. *gloss.* 48. *n.* 17. *et gloss.* 52. *num.* 3. Barbos. *Dict.* 415. *num.* 1. Secundo, similiter semper post dictam Urbani Constitutionem Pontifices in indultis concedi solitis Cardinalibus Nepotibus solent ponere distinctionem inter Conclavistatum et Pontificis familiaritatem, his adhibitis verbis: *Non tamen ratione vacationis apud Sedem, nec ex personis cujuslibet Conclavistae, nec etiam ratione familiaritatis; etc.* Demum in formula, quam adhibet Cancellaria a tempore Alexandri VIII. citatur reservatio non ex capite familiaritatis, sed specialiter ratione Conclavistatus. *Dudum siquidem felic. recordat. Urbanus Papa VIII. Praedecessor noster, omnia Beneficia Ecclesiastica quorumcumque Conclavistarum tunc vacantia, et in antea vacatura collationi, et dispositioni suae reservavit, decernens ex tunc irritum et inane, si secus etc. Cum itaque perpetuum etc. per obitum Hieronymi, qui alias Conclavi etc. vacaverit et vacet ad praesens; nullusque de illo praeter Romanum Pontificem hac vice disponere potuerit, sive possit reservatione et Decreto obsisten. supradictis etc.*
Quapropter Conclavistatus duplicem importat 5
reservationem, alteram simpliciter et absolute ratione Conclavistatus, alteram ratione familiaritatis Papae illi cohaerentis, uti Rot. *decis.* 1251. *numer.* 14. *et seq. coram Seraphino, et in Hispalen. Praestimonii prima Julii* 1661. *cor. Verospio.* Adde demum tertiam, ratione Protonotariatus Apostolici illis concessi ex supradictis Pontificum Constitutionibus. Conclavistatus debet probari, ut 6
reservatio locum habere possit, scilicet ejus nomen reperiri debet in Bulla novi Pontificis edita in favorem suorum Conclavistarum, ita ut si in dicta Bulla deest alicujus nomen, ille pro Conclavista haberi non potest. Rot. *in Rom. Praestim.* 11. *Maji* 1661. §. *Non jus, cor. Verospio.* Protonotaria- 7
tus autem Apostolicus non est communis omnibus Conclavistis, sed illis tantum, qui digni hoc honore habiti sunt a tribus Cardinalibus, qui Capita Ordinum dicuntur, unde probari debet, quod talis approbatio locum obtinuit, ut Conclavista Protonotarius dici possit. Spad. *cons.* 31. *num.* 4. *et seq.*
Adverto demum, quod contracta alia familiaritate 8
non propterea cessat reservatio; nam haec non pendet tantum a capite familiaritatis Pontificis, quae in hoc casu dissolvitur, sed etiam a simplici ratione Conclavistatus, qui est personalis, et expirat solum morte Conclavistae.

9 Dapiferi, seu illi nobiles viri, quos Cardinales ante Conclave eligunt, ut praesint eorum dapibus, cum ad Rotas Conclavis deducuntur, gaudent fere omnibus iisdem privilegiis quibus Conclavistae, et in primis sunt *veri, indubitati, et non ficti* Pontificis Familiares, ejus continui commensales, Sacri Palatii, et Aulae Lateranen. Comites et Milites, Nobiles Urbis, vel cujusvis alterius ex Civitatibus, temporali Dominio Romanae Ecclesiae mediate, vel immediate subjectae, cujus cives esse elegerint; et tale jus pertransit etiam ad eorum haeredes; sunt Apostolici Sedis Notarii sine praejudicio Notariorum de numero participantium, si hoc honore digni habiti sunt a tribus Cardinalibus, qui Capita Ordinum nuncupantur, ut supra diximus; sed ut hoc privilegio frui possint, in Clericali militia adscribi debent. Liberantur a solutione et exactione Decimarum Ecclesiasticarum ubique locorum et quacumque ex causa et occasione, etiam ad Instantiam Principum et Regum impositarum; condonantur ipsis fructus et proventus Ecclesiastici indebite percepti cujuscumque quantitatis fuerint; dispensatur etiam eum eis in inhabilitate quomodolibet contracta, etiam si celebraverint Missas, et alia divina officia, eum essent censuris ligati, et possint ad Ordines promoveri, nisi aliquid obstet; legitimantur eorum natales, Ita ut, sine praejudicio venientium ab intestato vel ex Fideicommisso, possint succedere cum legitimis fratribus in paterna haereditate, et promoveri ad Dignitates, Honores, et quaecumque alia Officia saecularia publica vel privata; possunt Clericali charactere insigniri, ad Ordines promoveri, et accipere quaecumque Beneficia Ecclesiastica cum cura et sine cura animarum, ac Canonicatus et Praebendas, non tamen in Cathedralibus, et Dignitates, non tamen in eisdem Cathedralibus post Pontificalem majores, nec principales in Collegiatis Ecclesiis. Omnes gratiae, provisiones, Commendae, et literae Apostolicae etiam in forma Brevis ipsis gratis expediuntur tam de capienda possessione nomine Camerae Apostolicae, quam in favorem literarum Apostolicarum. Impertitur ipsis facultas transferendi pensiones cujuscumque Beneficii usque ad summam 100. Ducatorum, et cum haec gratia fuit ab aliquo Pontifice concessa, cumulative ejus effectu gaudent. Eximuntur etiam a necessitate deferendi habitum et tonsuram Clericalem, et hoc non obstante possunt percipere pensiones usque ad summam 200. Ducatorum; bona ipsorum a spoliis liberantur, testandique facultate gaudent, quamvis sint adscripti Religioni alicujus Militiae, etiam S. Joannis Hierosolymitani. Haec et pauca alia videre potes apud Novaes *introd. ad Vit. SS. Pont. Dis. II.* §. 29. *pag.* 66. *edit. Rom.* 1822. *et in Const. XIX. Urban. VIII. tom. V. fol.* 173. *Const. VII. Clem. X. tom. VII. fol.* 23. *Const. XII. Innocent. XI. tom. VIII. fol.* 18. *Const. III. Clem. XII. tom. XIII. fol.* 22. *Bullar. Mainardi edit. Rom.* 1756. *et Const. III. Clem. XIII. tom.* 1. *ejusdem Bullar. fol.* 9. *edit. Rom.* 1835.

10 Ex quibus privilegiis consequitur, Dapiferorum quoque Beneficia esse reservata juxta decreta in IV. Regula Cancellariae, nam vigore Motus proprii supradicti Dapiferi fiunt veri Pontificis familiares, et quamvis eorum familiaritas ficta forsan videri possit, tamen in effectu reservatio tenenda est pro vera, cum Pontifex operare potest, ut quoad effectus juris fictus pro vero et proprio familiari habeatur. Marescat. *var. res. lib.* 2. *cap.* 94. *num.* 13. *in fin.* Lotter. *de re Beneficiar. lib.* 2. *quaest.* 28. *num.* 60. *et quaest.* 32. *n.* 139. Rota *decis.* 104. *lib.* 1. *et decis.* 131. *lib.* 2. *part.* 3. *divers. cor. Coccin. decis.* 159. *n.* 14. *et seq. et cor. Seraphin. decis.* 851. *n.* 15. et praeterea etiam ficta familiaritas inducere potest reservationem. Lotter. *de re Beneficiar. lib* 2. *quaest.* 29. 29. *n.* 16. Frances. *Variar. resolut. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 20. Rota *cor. Buratt. decis.* 706. *n.* 7. *et coram Coccino dec.* 1059. *dic. n.* 7.

11 Et quia haec reservatio inducta est tantum ratione familiaritatis Pontificis, afficit solum Beneficia obtenta ante et durante dicta familiaritate, et mortuo Pontifice, qui familiaritatem communicavit, non habet vim pro illis Beneficiis, quos Dapifer postea obtinere potest, quia tunc jam est dissoluta familiaritas, quae fuit causa reservationis. Spad. *const.* 36. *n.* 1. *et per tot. lib.* 3. Card. de Luca *de Benef. disc.* 141. *num.* 5.

12 Demum cum in Indultis Cardinalium excipitur vacatio ex morte Conclavistarum, non excipitur propterea etiam vacatio per obitum Dapiferorum, nam Dapiferi proprie venire non possunt sub nomine Conclavistarum, uti videri potest apud Rigant. *Commen. in Reg. Cancell. Reg.* 11. *tom.* 1. §. 5. *pag.* 326. *edit. Colon.* 1751. apud quem vide etiam caetera, quae diximus de reservatione Beneficiorum Conclavistarum et Dapiferorum.

13 Quoad vero Regulam XXXII. Cancellariae, qua praecipitur, ut impetrans Beneficium vacans per obitum familiaris alicujus Cardinalis ejus consensum obtinere debeat, adverte, quod locum non habet in impetratione Beneficiorum familiarium, qui simul Conclavistae fuerunt; rationesque pro et contra hanc sententiam habes apud Rigant. *Commen. in Reg. Cancell. tom.* 3. *reg. XXXII.* §. 165. *et seq. pag.* 115. *edit. cit.*

14 In Beneficiis vero Dapiferorum, tria occurrere possunt. 1. Si agitur de Beneficiis obtentis ante, vel durante familiaritate Pontificis, in cujus Conclavi Cardinalibus inservierunt, certum est, non requiri consensum Cardinalis Patroni, etiamsi vacatio evenerit post obitum illius Pontificis; nam Papae familiaritas nobilior est, et ejus effectus semper durat. 2. Si vero agitur de Beneficiis obtentis post mortem Pontificis electi in Conclavi, in quo Dapiferi inservierunt, tunc Cardinalis Patronus potest

consensum praebere; nam morte Pontificis dissolvitur familiaritas, ut saepe diximus. Si vero Dapifer annumeratus fuit inter Apostolicos Protonotarios, etiam post mortem supradicti Pontificis ejus Beneficia sunt reservata; nam Protonotariatus est dignitas perpetua, quae inhaeret ossibus Dapiferorum. Rigant. *in Reg. XXXII. Cancell. t.* 3. §. 235. *et seq. pag.* 119. *edit. Coloniae Allobr.* 1751.

CONCORDATA

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. Concordata quid sint. — 2. Concordata sunt modificationes juris, et jus particulare nationum. — 3. Habent vim Contractus. — 4. Unde Concordata originem duxerint. — 5. Afferuntur varia Concordata. — 6. Concordatum Bavaricum — 7. Concordatum Neapolitanum. — 8. Concordatum Borussicum. — 9. Concordatum Belgicum.

1 Concordata dicuntur a verbo concordare, quod est concorditer dare; unde Concordatum est conventio inter partes, et quoad nostrum propositum Concordatum est lex communi concordia principum data, videlicet Papae et Regis, pro firmiori unione, et pace, et tranquillitate servanda. Dicitur Papae et Principis saecularis, quia ipsis duobus quaecunque respublica regitur; nam sicut Reges et Principes praesunt in causis saeculi, ita Sacerdotes in causis Dei; *cap. nos si incompetenter* §. *sed notandum* 2. *q.* 7.

2 Nonnullae Conventiones hujus generis hodie existunt factae partim temporibus anteactis, partim vero hoc saeculo; quas videmus juri novissimo adscriptas quasi modificationes juris commu-
3 nis, et jus particulare nationum. Cum ipsae prodiissent ex concordia ambarum partium, vim habent contractus, qui a neutra parte sine consensu alterius solvi potest. In ipsis constituuntur limites potestatis tam ecclesiasticae, quam laicalis in rebus ambas attingentibus, et quarum utrique inter-
4 est. Quamvis in jure cautum sit, quousque se extendant limites utriusque, tamen vel malitia hominum, vel rerum circumstantiae et locorum necessitatis nonnumquam postularunt declarationes et concessiones, quibus limites ecclesiasticae potestatis restringebantur. Unde orta sunt Concordata Sedis Apostolicae cum Imperatoribus Germaniae (vide verb. Beneficium *art. XI.*), et cum Regibus Galliarum (vide Artic. sequentem). In quibus Concordatis Pontifices quidem moderati sunt rigorem Juris, quod nonnulla ipsis concessit, quae ad majora mala evitanda Principibus indulserunt, ut eo magis confirmarentur alia jura inalienabilia, quum etiam adesset consensus alterius partis.

5 Haec cum ita sint, opportunum ducimus quaedam principaliora Concordata inter Sedem Apostolicam et Reges facta adducere, ut facilius ab omnibus cognoscatur, quo pacto moderentur res ecclesiasticae in diversis Europae partibus.

Concordatum Bavaricum.

6 Anno 1817. die 5. Junii inita fuit Conventio inter Sedem Apostolicam et Bavariae Regem Maximilianum ad ordinandas res Ecclesiae temporum calamitate afflictas, cujus summa in sequentibus Articulis continentur.

ART. I. Religio Catholica Apostolica Romana semper servabitur illaesa in Regno Bavariae cum omnibus juribus, ac praerogativis, quae ipsi competunt ex Dei ordinatione, et canonicis sanctionibus.

ART. II. Constituit duas Ecclesias Metropolitanas, et tribuit singulis tres Dioeceses.

ART. III. Ordinat Capitula Ecclesiarum Metropolitanarum et Suffraganearum; et constituit in prioribus duas Dignitates, et decem Canonicos, in posterioribus item duas Dignitates cum octo Canonicis.

ART. IV. Firmat redditus mensarum Episcopalium, et Archiepiscopalium, atque dotem Capitulorum.

ART. V. Quaelibet Ecclesia servabit suum Seminarium, quod dirigetur, ac administrabitur juxta Concilium Tridentinum; Episcopus etiam vigilabit, ne aliquid Catholicae Religioni contrarium in publicis scholis doceatur.

ART. VI. Rex cum consilio Episcoporum assignabit aliquam domum cum dote opportuna, in qua recipi possint clerici infirmi, vel senio confecti.

ART. VII. Continet promissionem restituendi cum convenienti dotatione aliqua Monasteria pro Juventutis educatione, vel in auxilium Parochorum, et pro cura infirmorum.

ART. VIII. Servat Ecclesiae facultatem acquirendi et conservandi bona temporalia.

ART. IX. Pontifex concedit Regi ejusque successoribus catholicis potestatem nominandi tantum dignos idoneosque Ecclesiasticos ad sedes Metropolitanas et Episcopales vacantes, vel vacaturas.

ART. X. Sanctitas Sua conferet Praeposituram in Ecclesiis Metropolitanis et Cathedralibus, ad Decanatus vero nominationem habebit Rex, qui etiam nominat ad Canonicatus in mensibus papa-

libus; in aliis sex mensibus nominabit in tribus primis Archiepiscopus, vel Episcopus, et in aliis tribus Capitulum. Constituitur insuper, ne ad Capitula admittentur nisi indigenae, quorum qualitates exponuntur; Collatio Vicariatuum in ipsis Ecclesiis libera sit Archiepiscopis et Episcopis.

Art. xi. Concedit Regi praesentationem ad omnia Beneficia, ad quae praesentabant Duces et Electores antecessores ejus, et ad Beneficia, ad quae jus praesentationis habebant Corporationes ecclesiasticae actu non existentes; regulantur etiam praesentationes ad caetera Beneficia Jurispatronatus, et collationes faciendae ab Archiepiscopis et Episcopis.

Art. xii. Archiepiscopi et Episcopi liberi erunt in exercitio Pastoralis Ministerii juxta Sacros Canones et vigentem Ecclesiae disciplinam, et constituant Vicarios consiliarios et adjutores in administratione, quos idoneos judicaverint; promovebunt ad Ordines titulis a Sacris Canonibus provisos praevio examine quoscunque necessarios vel utiles ipsorum Dioecesibus judicaverint, et removebunt indignos, quin aliquo modo possint impediri; cognoscent in foro suo causas ecclesiasticas, et praesertim matrimoniales, quae juxta Concilium Tridentinum ad judices ecclesiasticos spectant, ac de ipsis sententiam ferant; exceptis causis Clericorum mere civilibus; poenas infligent a Concilio Tridentino statutas, vel alias opportunas in Clericos reprehensione dignos, eos in seminariis vel domibus destinandis claudent; animadvertent quoque censuris in quoscumque fideles ecclesiasticarum legum, et Sacrorum Canonum transgressores; liberum erit ipsis communicare cum Clero et populo, suasque instructiones et ordinationes de rebus ecclesiasticis libere publicare; et communicatio Episcoporum, Cleri et populi cum S. Sede in rebus spiritualibus et ecclesiasticis omnino libera erit; erigent, divident, et unient parochias cum consensu Majestatis Suae; indicent preces publicas, et alia pia opera, et invigilabunt, ut in functionibus ecclesiasticis, et praesertim in Missae et administratione Sacramentorum adhibeantur formulae Ecclesiae in lingua latina.

Art. xiii. Gubernium ad instantiam Episcoporum non permittit eorum librorum divulgationem, in quibus Episcopi repererint aliquid Ecclesiae doctrinae, vel bonis moribus contrarium.

Art. xiv. Rex prohibebit, ne catholica religio et ritus contemnentur, vel ministri ejus impediantur in exercitio sui officii; nec permittet fieri, quod dedecus vel contemptus sacris ministris afferretur.

Art. xv. Archiepiscopi et Episcopi coram Rege juramentum fidelitatis emittent.

Art. xvi. Praesenti Conventione abrogatur omnibus Legibus, Ordinationibus, et Decretis in regno Bavariae publicatis, in quantum cum illa pugnant.

Art. xvii. Caetera vero res ecclesiasticas spectantia, quorum nulla mentio in his articulis facta est, dirigentur juxta vigentem Ecclesiae disciplinam. Si qua vero supervenerit difficultas, Sanctitas sua, et Majestas sua secum conferre sibi reservant.

Art. xviii. Utraque Contrahentium Pars spondet se, successoresque suos omnia, de quibus in his articulis utrinque conventum est, sancte servaturos; et praesens Conventio declarabitur *lex Status*.

Art. xix. Ratificationum hujus Conventionis traditio fiet non ultra quadraginta dierum spatium.

Concordatum Neapolitanum.

Diversis temporibus Principibus hujus Regni, quod peculiare vinculum Sedi Romanae univit, factae sunt concessiones, sed quum Conventio anni 1818. substituta sit omnibus prioribus, hanc solam summarie afferemus. 7

Sanctitas sua Summus Pontifex Pius VII. et Majestas sua Ferdinandus I. Regni utriusque Siciliae Rex, pari studio consulere cupientes malis, quae in res ecclesiasticas sui regni irrepserunt, collatis consiliis novam inire Conventionem decreverunt, articulis sequentibus.

Art. i. Religio Catholica Apostolica Romana est sola Religio Regni utriusque Siciliae, atque in eo semper conservabitur cum omnibus juribus, ac praerogativis, quae ipsi competunt ex Dei ordinatione, et canonicis sanctionibus.

Art. ii. Institutio in Regiis Universitatibus, Collegiis, et Scholis, tam publicis, quam privatis, erit in omnibus conformis doctrinae ejusdem Religionis Catholicae.

Art. iii. Nova Circumscriptio Dioecesum in ditione citra Pharum. In ditione trans Pharum omnes Archiepiscopales et Episcopales Sedes conservantur, immo eorum numerus augetur. Territoria quarumdam Abbatiarum Nullius Dioecesis uniuntur Dioecesibus intra quarum fines in nova Circumscriptione sita reperiantur. Abbatiarum Consistorialium, quarum annui redditus summam ducatorum quingentorum excedunt, nulla fit unio.

Art. iv. Quaelibet Mensa episcopalis in Regno gaudebit annuo redditu ad minus trium millium ducatorum ex bonis stabilibus, publicis deductis oneribus.

Art. v. Quaelibet Ecclesia Archiepiscopalis sive Episcopalis suum habebit Capitulum ac Seminarium (dirigendum et administrandum juxte Concilium Tridentinum), quibus dos sufficiens erit constituenda. Congrua Dignitatum Capitulorum.

Art. vi. Bona Ecclesiarum uniendarum (qua-

rum Capitula mutautur iu Collegiata) applicanda sunt iis Ecclesiis, quae in nova Circumscriptione conservabuntur, nisi aliter necessitas postulet.

ART. VII. Paroeciis (quibusdam exceptis), congruam sufficientem non habentibus, dos augetur. Parochialis Ecclesiae conservatio, uti et cooperatoris Parochi stipendia, ubi redditus ad id attributi non adsint, respectivis civitatibus incumbent.

ART. VIII. Collatio Abbatiarum Consistorialium, quae non sunt jurispatronatus regii, perpetuo spectat ad Sanctam Sedem. Collatio Beneficiorum simplicium liberae collationis cum fundatione, et erectione in titulum ecclesiasticum fiet a Sancta Sede, et ab Episcopis pro diversitate mensium, quibus vacabunt.

ART. IX. Catologus Abbatiarum sive regii patronatus, sive non, prout apud Cappellanum majorem descriptae reperiuntur, quam primum exhibebitur. Catalogus concorditer corrigi poterit.

ART. X. Canonicatus liberae collationis in Capitulis, respective conferentur a Sancta Sede et ab Episcopis; scilicet sex primis anni mensibus a Sancta Sede, aliis vero sex mensibus ab Episcopis. Prima dignitas semper erit liberae collationis Sanctae Sedis.

ART. XI. Sanctitas sua concedit Episcopis Regni jus conferendi Paroecias, quae quovis anni tempore erunt vacaturae. Praevio concursu, quibus sint deferendae, si liberae collationis, vel si juris patronatus Ecclesiastici, sive regii fueriut. Excipiuntur Parociae vacaturae in Curia, aut quarum Parochi fuerint a S. Sede de aliqua ecclesiastica dignitate, aut Canonicatu provisi. Horum omnium collatio spectabit ad Summum Pontificem.

ART. XII. Omnia bona Ecclesiastica non alienata a Gubernio Militari, quaeque in reditu Majestatis suae penes administrationem vulgo *del Demanio* reperta sunt, Ecclesiae restituuntur.

ART. XIII. Sanctitas sua declarat eos omnes, qui Ecclesiae bona alienata possident, nullam molestiam habituros neque a Se, neque a Romanis Pontificibus suis successoribus: ac consequenter proprietas eorumdem bonorum, redditus, et jura iis inhaerentia immutabilia penes ipsos erunt, atque ab ipsis causam habentes.

ART. XIV. Dispositiones quoad Regularium domorum restitutionem, earumque bonorum distributionem. Pensiones Religiosis solvendae, qui Indultum saecularizationis a S. Sede obtinuerunt.

ART. XV. Ecclesia jus habebit novas acquirendi possessiones, et quidquid de novo acquisierit, faciet suum, et censebitur eodem jure ac veteres fundationes Ecclesiasticae. Hac libertate in posterum gaudebit Ecclesia, quin tamen praejudicium ullum afferatur legalibus effectibus legum vulgo *di ammortizzazione*, quae in Regno viguerunt usque in hanc diem, earumque legum executioni etiam in posterum pro casibus nondum consummatis, et conditionibus nondum impletis. Nulla Fundationum Ecclesiasticarum fiet suppressio, aut unio absque interventu auctoritatis Sedis Apostolicae, salvis facultatibus a Sacro Concilio Tridentino Episcopis tributis.

ART. XVI. Quum luctuosae temporum circumstantiae non patiantur Ecclesiasticos exemptione a publicis regiis, et Civitatis oneribus gaudere, Majestas sua pollicetur abusum superioribus temporibus in Regno introductum, quo Ecclesiastici, eorumque bona durioribus taxis prae Laicis praegravabantur, cessaturum; quin immo, eum per feliciora tempora Status conditio prosperior evadet, Regia Majestas largitionibus Clero opitulabitur.

ART. XVII. Mons *Frumentarius*, Neapoli erectus, supprimitur. Constituentur Administrationes Dioecesanae, quarum unaquaeque constabit duobus Canonicis et Regio Procuratore. Cuilibet Congregationi seu Administrationi praesidebit Episcopus, aut ejus Vicarius. Ordinarius et Regia Majestas per suum Administrum, collatiis consiliis fructus ex Beneficiis vacantibus perceptos in favorem Ecclesiarum, etc. et in alios pios usus erogabunt; servata tamen dimidia parte redditnum Mensarum Episcopalium vacantium pro futuro earumdem Episcopo. Abrogatio *Tertii Pensionabilis*. Tempore provisionum Episcopatuum, et Beneficiorum regiae nominationis, reservatio pensionum secundum formas canonicas locum habere perget. Nominati a Majestate sua ad praedictas pensiones a S. Sede Bullas Apostolicas obtinebunt, vi quarum pensiones ipsas quoad vixerint percipere, et suas facere poterunt. Pensionario vita functo, Episcopatus, aut Beneficium ab onere persolvendae pensionis, qua gravabatur, liberum erit.

ART. XVIII. Sanctitas sua super aliquas Episcopales Mensas, et Abbatias Regni designandas sibi reservat in perpetuum annuas pensiones in summa ducatorum duodecim millium, quas Romanus Pontifex pro tempore suis subditis status Ecclesiastici pro lubitu conferet.

ART. XIX. Beneficia et Abbatiae existentes in Regno utriusque Siciliae, quarum fructus aut ex toto, aut ex parte applicati reperiuntur personis ecclesiasticis, et aliquibus Ecclesiis etc. Urbis, aliorumque locorum Status Ecclesiastici, suam conservabunt applicationem in favorem praedictarum. Haec dispositio non respicit Beneficia, et Abbatias regii patronatus, et illa quorum bona alienata fuerunt.

ART. XX. Archiepiscopi et Episcopi in exercitio eorum Pastoralis Ministerii prorsus liberi erunt secundum Sacros Canones. Causas Ecclesiasticas, et in primis causas Matrimoniales in

Foro Ecclesiastico cognoscent, ac de iis sententiam ferent. Haec dispositio non respicit causas civiles Clericorum. Eorum potestas Clericos reprehensione dignos, et Fideles ecclesiasticarum legum transgressores puniendi. In sacris Visitationibus Dioecesum, ut ad limina Apostolorum peragendis, et in Dioecesanis Synodis convocandis liberi erunt. In iis quae ad pastoralis officii muneris executionem pertinent, liberi erunt. Causae majores ad Summum Pontificem spectabunt.

Art. xxi. Archiepiscopi et Episcopi Clericos ad Sacros Ordines promovebunt, servatis cautelis et praescriptionibus contentis in Decreto Gregorii XV. anni 1623. necnon capite 4. Conventionis anni 1741. cui titulus *Requisiti dei promovendi.* Taxa patrimonii. De exemptione fundi patrimonii ab omni hypothecae vinculo legaliter constare debebit. Si qui vero Clerici ad Sacros Ordines Beneficii ecclesiastici, aut Cappellaniae titulo promovebuntur, quoties talis Beneficii, aut Cappellaniae annuus redditus ad taxam Dioecesanam non pertingat, tantundem sibi ex aliis liberis fundis constituent, quantum supradictae taxae integritas postulaverit. Excipiuntur illae Dioeceses, in quibus ex Dioecesana lege taxa patrimonii in majori summa canonice constituta reperiatur, respectu quarum nulla mutatio fiet.

Art. xxii. Liberum erit ad Sanctam Sedem appellare.

Art. xxiii. Episcoporum, Cleri et Populi communicatio cum Sancta Sede in rebus spiritualibus, et negotiis ecclesiasticis prorsus libera erit, ac consequenter Epistolae, ut ajunt, Circulares, Leges, et Decreta circa *Liceat Scribere* abrogantur.

Art. xxiv. Quoties Archiepiscopi, et Episcopi in libris introductis, vel qui introducuntur, impressis, vel qui imprimuntur in Regno, aliquid reperierint Ecclesiae doctrinae, aut bonis moribus contrarium, Gubernium eorum librorum divulgationem non permittet.

Art. xxv. Regii Delegati jurisdictionis ecclesiasticae munus a Majestate Sua supprimitur.

Art. xxvi. Curia Cappellani Majoris, ejusque jurisdictio, iis continebitur limitibus, qui in Constitutione Benedicti XIV. cujus initium *Convenit,* et sequenti ejusdem Pontificis *Motu proprio* super eadem re praescribuntur.

Art. xxvii. Ecclesiae proprietas in suis possessionibus, et acquisitionibus sacra et inviolabilis erit.

Art. xxviii. Sanctitas Sua concedit Regi ejusque catholicis Successoribus Indultum nominandi dignos et idoneos ecclesiasticos viros ad omnes illas archiepiscopales et episcopales Ecclesias Regni, ad quas Majestas jure nominandi nondum gaudebat. Majestas Sua tempore debito Sanctitati Suae Nominatos manifestabit, ut Canonicam Institutionem modis et formis consuetis obtineant.

Art. xxix. Archiepiscopi et Episcopi coram Majestate Regia juramentum fidelitatis emittent sequentibus verbis expressum. Ego juro et promitto ad Sancta Dei Evangelia obedientiam et fidelitatem Regiae Majestati, item promitto me nullam communicationem habiturum, nulliquo consilio interfuturum, nullamque suspectam unionem neque intra, neque extra conservaturum, quae tranquillitati publicae noceat, et si tam in dioecesi mea, quam alibi noverim aliquid in status damnum tractari, Majestati suae manifestabo.

Art. xxx. Caetera vero res ecclesiasticas spectantia, quorum nulla mentio in his articulis facta est, dirigentur juxta vigentem Ecclesiae disciplinam. Si qua vero supervenerit difficultas, Sanctitas Sua, et Majestas Sua secum conferre sibi reservant.

Art. xxxi. Praesens Conventio substituitur omnibus Legibus, Ordinationibus, et Decretis in Regno utriusque Siciliae circa res Religionis hucusque latis.

Art. xxxii. Praesens Conventio praecedenti anni 1741. In ditionibus trans et citra Pharum substituitur.

Art. xxxiii. Utraque Contrahentium Pars spondet Se, successoresque suos omnia, de quibus in his articulis utrinque conventum est, sancte servaturos.

Art. xxxiv. Ratificationum hujus Conventionis traditio fiet Romae non ultra quindecim dierum spatium a die his articulis apposita.

Art. xxxv. Post hujus Conventionis ratificationem, ejusdem executio duobus selectissimis Viris, quorum alter a Sanctitate Sua, alter a Majestate Regia nominabitur, committetur, iique a respectivis Partibus Contrahentibus necessariis, et opportunis facultatibus munientur.

Concordatum Borussicum.

Non solum Principes Catholici, sed etiam tales, 8
qui Romanam Sedem non cognoscunt Matrem et Magistram omnium Ecclesiarum, obsecundaverunt vota Summorum Pontificum ad reordinandas res Catholicas in provinciis eorum temporali jurisdictioni subjectis; inter quos eminet Fridericus Guilielmus Borussorum Rex, quo regnante Pius VII. anno 1821. edidit literas Apostolicas incip. *De salute animarum,* quibus novam Dioecesium in illis provinciis circumscriptionem constituit.

Art. i. Unde invenimus constitutas duas Ecclesias Metropolitanas, Coloniensem, quae pristinae dignitati restituitur, et Gnesnensem, cui aeque principaliter perpetuo unitur nova Archiepiscopalis Ecclesia Posnaniensis; priori assignavit Suffraganeas Trevirensem, Monasteriensem, et Paderbornensem, alteri Ecclesiam Culmensem, decernens Ecclesias Wratislaviensem ac Warmi-

ansem Sanct. Sedi perpetuo immediate subjectas.

Art. ii. Constituitur numerus Dignitatum et Canonicorum in singulis Metropolitanis et Cathedralibus.

Art. iii. Quilibet ad Dignitates et Canonicatus assequendas constitutus esse debet in majoribus Ordinibus, qui saltem per quinquennium utilem Ecclesiae operam naverit, vel in S. Theologia, aut in Jure Canonico Doctoratus lauream rite fuerit consequutus.

Art. iv. Collatio majoris post Pontificalem in dictis Ecclesiis Dignitatis, necnon in Ecclesia Aquisgranensi (vide infra Art. 8.), itemque Canonicatuum in mensibus Januarii, Martii, Maji, Julii Septembris, ac Novembris vacantium Apostolicae Sedi reservatur; Decanatus vero in dictis Ecclesiis, et Canonicatus in aliis sex mensibus vacantes ab Archiepiscopis et Episcopis respective conferantur; Vicariatus autem, seu Praebendatus, quocumque mense vacaverint, respectivorum Archiepiscoporum, et Episcoporum collationi relinquuntur.

Art. v. Capitulis facultas tribuitur, ut in singulis illarum Sedium vacationibus infra consueti trimestris spatium Dignitates et Canonici capitulariter congregati novos Antistites ex ecclesiasticis quibuscumque viris Regni Borussici incolis ad formam Ss. Canonum eligere possint; ad quas electiones jus suffragii habebunt Canonici tam numerarii, quam honorarii; qui electi, si de eorum idoneitate constiterit, a Romano Pontifice per literas Apostolicas confirmabuntur.

Art. vi. In singulis Civitatibus tam Archiepiscopalibus quam Episcopalibus unum Clericorum Seminarium vel conservandum, vel de novo quamprimum erigendum est, in quo is Clericorum numerus ali, atque ad formam Decretorum S. Concilii Tridentini institui, ac educari debeat, qui respectivarum Dioecesium amplitudini, et necessitati respondeat.

Art. vii. Inspectis Dioecesium Borussici Regni amplitudine, ac magno Dioecesanorum numero confirmantur Suffraganeatus in Dioecesibus, in quibus constituti reperiuntur, et in Coloniensi et Trevirensi redintegrantur, et de novo constituuntur; idcirco quilibet Archiepiscopus et Episcopus Romanum Pontificem supplicabit, ut aliquis ecclesiasticus vir opportunis praeditus requisitis ad Suffraganei munus designetur.

Art. viii. Suppressa Episcopali Sede Aquisgranensi, Ecclesia antea Cathedralis immutatur in Collegiatam, cujus Capitulum constet ex unica Praepositi Dignitate, et sex Canonicatibus, quorum collatio quoad Praeposituram apostolicae Sedi, et quoad Canonicatus eidem Sedi Apostolicae alternatim cum Coloniensi Archiepiscopo spectare debet. Quibus Capitularibus ex peculiari gratia conceditur licentia deferendi Cappam magnam sericam violacei coloris cordulis sericis subsutam cum pellibus armellinis hyemali, aestivo autem tempore Mozzettam supra Rocchettum.

Art. ix. Demum constituitur dotatio Ecclesiarum Metropolitanarum et Cathedralium, necnon Capitulorum et Seminariorum earumdem.

Concordatum Belgicum.

Exemplum Borussici Regis secutus est Guilielmus I. Belgarum Rex, qui 18. Junii anni 1828. cum Pontifice Leone XII. ad componenda negotia Ecclesiae Catholicae Apostolicae Romanae in Regno suo de sequentibus Articulis convenit. 9

Art. i. Applicabitur Conventio an. 1801. ad septentrionales Provincias; qua conceditur libertas exercendi Religionem Catholicam Apostolicam et Romanam; Cultus publicus erit limitatus ordinationibus guberaii.

Art. ii. Nova Dioecesium circumscriptio edatur; quarum numerum Sanctitas Sua in literis confirmatoriis constituit octo, inter quas Ecclesia Mechliniensis sit Metropolitana.

Art. iii. Quaelibet Dioecesis suum Capitulum et Seminarium habebit.

Art. iv. In vacationibus Sedis Archiepiscopalis vel Episcopalium, Capitula illarum Ecclesiarum ex Candidatis, de quorum nominibus prius Rex certior factus fuerit, et quos Regi gratos cognoverint, Archiepiscopum vel Episcopum eligant; Summus vero Pontifex, cui infra mensem documentum electionis deferendum est, postquam compererit Promovendum instructum iis dotibus, quae a Ss. Canonibus in Episcopo requiruntur, cum quantocius confirmabit.

Si autem electio minime fuerit canonice peracta, aut promovendus praedictis dotibus instructus non reperiatur, ex speciali gratia indulgetur, ut Capitulum ad novam electionem valeat procedere.

Art. v. Prima tamen vice Summus Pontifex sibi reservavit, Ecclesias Regni Belgici de Pastoribus providere; uti pari modo sibi et successoribus suis reservavit, Episcopis Dioecesanis, prout necessarium judicatum fuerit, auxiliares Episcopos concedere, qui iis, tamquam Suffraganei, adjumento sint in pontificalibus muniis explendis.

Art. vi. Archiepiscopus et Episcopus quisque postquam canonicam acceperit institutionem, coram Rege juramentum fidelitatis emittat.

Art. vii. Idem juramentum praestent ecclesiastici viri secundi ordinis coram auctoritatibus civilibus a Rege designatis.

Art. viii. In omnibus Ecclesiis post divina Officia recitetur Oratio: *Domine salvum fac Regem nostrum* N.

Art. ix. Episcopi liberam habebunt suorum Vicariorum in spiritualibus generalium nominationem, et electionem.

Art. x. xi. Episcopi ad novam, ubi opus fuerit, Paroeciarum circumscriptionem procedent. Rex autem juxta Art. XIV. Conventionis anni 1801. omnium Parochorum, quos etiam ob novam Paroeciarum circumscriptionem ereari contigerit, sustentationi, quae cujusque statum deceat, providebit.

Ultimo Summus Pontifex spem exprimit, fore ut inter istarum regionum Catholicos inveniantur, qui libertate Ecclesiis novis fundationibus consulendi liberaliter uti velint; propensa vero Regis voluntas nos dubitare non sinit, quod protectionem fundationum, vel elargitionum in favorem Ecclesiarum non sit suscepturus.

CONCORDATUM GALLICUM

ARTICULUS EX EDITIONE BARBIELLINIANA

SUMMARIUM

1. Pragmaticae Sanctionis Origo. — 2. Quibus articulis contineatur. — 3. Ejus vices — 4. Tandem in Concilio Lateranensi V. abrogata, substitutis in illius locum Concordatis Bononiensibus. — 5. Horum summa. — 6. Variae in illa querelae, sed inutiles. — * 7. Hae Concordata viguerunt usque ad annum 1789. — 7. Concordatum anni 1801. — 9. Conventio dicta Fontis bellaquei. — 10. Concordatum cum Ludovico XVIII.

1 Quemadmodum Provisiones beneficiales in Anglia, Germania, aliisque provinciis magnas excitarunt controversias, ita etiam in Gallia, colliso non raro Regno cum Sacerdotio; jam anno videlicet 1267. tempore Clementis IV. deinde in Concilio Lugdunensi II. a. 1274. rursus in dissidiis Bonifacii VIII. et Philippi Pulchri circa ann. 1304. denique in Concilio Basileensi. Cum enim hoc varia contra Romanorum Pontificum potestatem decreta edidisset, XXXVIII. ejusdem Canones in catalogum relati, Carolo VII. Francorum Regi fuerunt a Concilio missi. Porro Rex in Bituricensi conventu ann. 1438. eosdem Basileenses Canones recepit, ac famosa illa Gallorum *Pragmatica Sanctione* firmavit, deinde in Senatu Parisiensi promulgata. Juvat illius articulos summatim afferre.

2 I. Papa singulis decenniis Concilium celebret. Si negligat, Patres suppleant.

II. Basileensis Concilii perpetua sit auctoritas.

III. Praelaturas electivas Papa non reservet, neque Canonicatus, nisi casibus in jure scripto expressis.

IV. Electiones sint omnino liberae.

V. Electionis forma servetur: electus vero a Praelatis confirmetur.

VI. Papa huic Sanctioni non deroget. Si faciat, deferatur ad Generale Concilium.

VII. Si electio sit irrita, Electoribus altera relinquatur. Electus ab immediato superiore confirmetur.

VIII. Generali Concilio etiam Papa obediat, quatenus fides, et schismatum abolitio postulat.

IX. Concilii decreta a Christo auctoritatem protinus obtinent.

X. Ecclesiis digni praeficiantur.

XI. Expectativis gratiis non sit locus.

XII. Beneficia, vivo rectore, nemini reserventur.

XIII. In qualibet Ecclesia Episcopali Theologus constituatur.

XVI. In conferendis Beneficiis Graduati praeferantur.

XV. Hi nomina sua offerant.

XVI. Collatio prima aliis facta nulla esto.

XVII. Nemo quatuor dierum itinere Roma dissitus, in Jus Romam vocetur, nisi in Causis majoribus.

XVIII. Appellatio fiat ad immediate superiorem. Exemptorum vero causam Papa Judici regionis committat.

XIX. Qui inaniter ante sententiam appellet, 25. florenos pendat, praeter litis expensas.

XX. Triennalis possessio quieta non amplius turbetur, nisi impedimentum justum obstiterit, quominus potuerit possessor impeti.

XXI. Cardinales sint tantum XXIV. docti, XXX. annorum, legitimis natalibus.

XXII. De dignitatibus ac Beneficiis Ecclesiasticis nihil prorsus, neque annatam, neque primitias Pontifex exigat: secus irrita est provisio, et poena Simoniacis debita infligatur. Scribis tantum, et notariis merces solvatur.

XXIII. Res divina sancte, ac devoto peragatur.

XXIV. Qui tantum in aliqua horarum est praesens, non fruatur distributione quotidiana.

XXV. Hoc etiam ad Decanum, et Praepositum extendendum.

XXVI. Idem de garrientibus, aut deambulantibus in Ecclesia.

XXVII. Insuper unius mensis stipendiis priventur.

XXVIII. Tabula officiorum hebdomadalium in Choro sit appensa.

XXIX. Symbolum integrum canatur.

XXX. Camaenae vulgi in Ecclesiae ne canantur.

XXXI. Missa non celebretur sine Ministro, illaque alta voce legatur.

XXXII. Canonici debita non solventes statuto

tempore, interdicuntur Divinis, et trimestri Ecclesiae stipendio.

XXXIII. Solemnibus diebus nullum celebretur Capitulum.

XXXIV. Profana facessant ab Ecclesia.

XXXV. Clericus concubinarius post secundam sanctionis istius promulgationem non resipiscens, tribus mensibus beneficii fructibus careat.

XXXVI. Haeretici non denunciati non sunt vitandi.

XXXVII. Nulli communitati sacris interdicitur, nisi per se ipsam, aut per magistratus suos deliquerit.

XXXVIII. Non credendum literis, quibus scribitur, quempiam beneficio suo se abdicasse, nisi testibus id, aut documentis idoneis, comprobetur.

3 Haec sunt Pragmaticae Sanctionis Gallicanae capitula, ex Concilio Basileensi prognata. Quamvis autem Rex Carolus ista receperit, ac promulgarit, quoad ea tamen, quae Conciliabulum egit in deponendo Eugenio IV. Pontifice, noluit consentire, quinimmo ad exturbandum illud conventiculum Ludovicus filium ad fines Basileensium misit, qui cruento praelio Helvetiorum copias fudit. Neque tamen his flexi sunt Romani Pontifices, quin Pragmaticae Sanctioni omni conatu obsisterent. Ac Ludovicus quidem XI. an. 1462. Sanctionem illam rescidit, veluti seditionis, et schismatis tempore cusam ad Sedis Apostolicae infringendam auctoritatem, urgente Pio II. cui illam abrogationem Ludovicus promiserat, si quiete ad Regnum perveniret. Verum cum Galli Sanctionem Regno admodum utilem dicerent propter abolitionem appellationum, reservationum beneficialium, gratiarum expectativarum, ac praesertim Annatarum, per quas multum pecuniae e Regno exportari querebantur, eamdem Ludovicus ipse permittere debuit, Carolus autem VIII. prorsus instauravit.

4 Sed tandem a Francisco I. qui cum Leone X. hac de re pactionem Bononiae inierat, abrogata omnino fuit, illique suffecta Concordata, quae Bulla Leonis X. *Pastor aeternus* in Concilio Lateranensi V. *sess. XI. a.* 1516. promulgata exhibet.

5 Novemdecim ea Concordata articulis constant, quorum summa haec est.

I. Conceditur Regi jus nominandi, seu praesentandi ad Ecclesias Cathedrales, et Abbatiales intra sex menses idoneum, qui gradu Theologiae, vel Juris Canonici in celebri aliqua Academia sit insignitus, praevio rigoroso examine, et saltem 27. aetatis annos habentem. Quod si Rex inidoneum Pontifici nominaret, aut praesentaret instituendum, poterit Rex intra tres menses a die Pontificiae recusationis numerandos, alium Pontifici nominare. Quo finito tempore pertinet ad Sedem Apostolicam Ecclesiae providere. Reservantur etiam Pontifici vacantia apud S. Sedem. Aliter factae provisiones sunt irritae: exceptis tamen personis Regii Sanguinis, et Religiosis mendicantibus, in quibus nominandis non omnia praedicta requiruntur.

II. Pariter in Monasteriis, et Prioratibus Conventualibus, et vere electivis, secundum formam Capituli *Quia propter*, deinceps nominatio Abbatis, Prioris, aut Praelati ad Regem pertineat. Qui intra sex menses Pontifici praesentabit idoneum ejusdem Ordinis, ad minimum 23. annorum. Alias recusari poterit.

III. Salvis tamen Privilegiis a S. Sede specialiter concessis alicui Ecclesiae eligendi proprium Praelatum.

IV. Tolluntur gratiae expectativae, et speciales, vel generales reservationes ad vacatura beneficia.

V. Si statuta requirant, ut obtenturus dignitatem sit Canonicus, observabitur.

VI. Unus Canonicatus detur Theologo docenti.

VII. Tertia pars Beneficiorum detur graduatis ab ordinariis Collatoribus, et Patronis Ecclesiasticis. Unde statuuntur menses pro graduatis praesentandis, et alii menses pro aliis.

VIII. Decernuntur multa circa personas graduatas, tempus studii, Testimonia Academica, ordinem dignitatis etc.

IX. Parochiae Urbicae solis conferantur graduatis ex Theologia, vel Jure Canonico.

X. Quilibet Pontifex semel in vita sua possit literas dare in forma mandati; ita ut collatorem X. beneficiorum in uno tantum beneficio, collatorem vero L. beneficiorum in duobus tantum beneficiis gravare possit.

XI. Causae omnes (exceptis majoribus, in Jure expresse Pontifici reservatis) a Judicibus, qui de jure, vel consuetudine, vel privilegio, aut praescriptione cognitionem habent, terminari debent.

XII. Appellationes justae fiant ad immediate superiorem, ita ut ne ad ipsam quidem S. Sedem fieri possint, praeteritis Judicibus mediis. Ante sententiam vero definitivam absolute non potest appellari; nisi gravamen tale esset illatum, quod in definitivo sanari non posset: et tali etiam casu nonnisi ad immediate Superiorem potest appellari.

XIII. Si exempti a Jurisdictione Judicum Ordinariorum, seu immediate subjecti Sedi Apostolicae ad eamdem duxerint appellandum, per rescriptum Papa committat causam Judicibus delegatis in Gallia: a quibus appellari non possit, nisi in casu denegatae justitiae, aut metus injuste incussi. Cardinales tamen, et officiales Pontificis in hoc non comprehenduntur.

XIV. Lites Beneficiales intra biennium terminentur.

XV. A duabus Sententiis interlocutoriis, et tribus definitivis conformibus ulterius non appelletur: sed mox ad executionem procedatur.

XVI. Qui per triennium possedit Beneficium pacifice, et cum titulo colorato, neque in petitorio, neque in possessorio amplius molestetur, ne ratione quidem instrumenti noviter reperti; nisi violentus fuerit ingressus, aut pars altera justum impedimentum reclamandi doceat. Nullum tamen tempus illum juvat, qui sine titulo Beneficium possidet.

XVII. Concubinatus tamquam Divino praecepto omnibus vetitus, ac praesertim Clericis, severe prohibetur.

XVIII. Interdicta localia non ferantur propter culpam privatae personae.

XIX. Haec Concordata vim habeant veri contractus, utrimque obligantis.

6 Fuerunt haec Concordata in Senatu Parisiensi promulgata anno 1517. rem urgente Rege, etsi ad hoc invitus Senatus devenit, Academia quoque Parisiensis ab hisce Concordatis ausa est futurum generale Concilium appellare; quin etiam non semel Clerus Reges exstimulavit, ut rescissis Concordatis Pragmaticam Sanctionem restituerent. Quieverunt tandem turbae, atque experimento compertum est, non pauca ex Concordatis commoda in Gallicanam Ecclesiam redundare. Vide Thomassinum *par.* 1 1. *lib.* 1. *cap.* 45. *num.* 9. *seqq.* et Natalem Alexandrum *in hist. Eccles. Saec. XV. et XVI. diss. XI. artic.* 6.

ADDITIONES CASINENSES

7 Supradicta Concordata viguerunt per tria fere saecula usque ad annum 1789. quo tempore illa natio seducta erroribus principis tenebrarum divina humanaque pedibus conculcavit, et adeo in insania profecit, ut etiam Religionem omnem

8 excluderit, et Sacerdotes Dei interfecerit. Sed paucos post annos, dissidiarum perturbationibus nondum extinctis, ille, cui favit fortuna inter discordias intestinas et bella, haud ignarus quantae virtutis Religio esset ad restituendum ordinem civilem, ad sedandos animos, et ad sublevandum ipsum in locum, quo destitutus fuit Ludovicus XVI. rogavit Vicarium Christi in terris, ut mitteret Legatos suos Parisios, qui praepararent novam Conventionem inter S. Sedem et illam nationem. Pius VII. desiderans pacem Ecclesiae non dissimulavit voluntatem suam reducendi errantes in sinum S. Matris, et promisit, utpote necessarium ad temporum indolem, relaxare rigorem ecclesiasticae disciplinae; immo, ut negotia citius et sine impedimento expediri possint, publicavit Breve ad Archiepiscopos et Episcopos, quo ipsos ad voluntariam renuntiationem suarum Sedium induceret. Articulos hujus Conventionis non afferemus, quia abrogata iis fuit per subsequentem novam Conventionem inter Apostolicam Sedem

9 et Ludovicum XVIII. Sed nec haec Conventio restituere potuit pacem afflictissimae Ecclesiae Gallicanae, cum imperans majori parti Europae, victoriis suis elatus, ipsam Ecclesiam suis legibus subjici conaretur, quo in consilio illi obstabat constantia invicti Vicarii Jesu Christi in terris; qui tandem iterum atque iterum requisitus, cum in Galliarum regno patrimonio Ecclesiae spoliatus detentus esset, promissionibus pro bono Ecclesiae ab Imperatore inductus approbavit certis sub conditionibus novam Conventionem, et eam subscripsit cum clausula *servatis servandis*. Sed ille spretis conditionibus Conventionem istam absolute approbatam a Summo Pontifice contra promissionem datam publicavit; unde nullius valoris extitit ob defectum consensus alterius partis. Et haec est Conventio dicta Fontis bellaquei (*Fontainebleau*).

Pace tandem post bellici furoris tempestatem recuperata, et Ludovico XVIII. avito solio reddito, Pius VII. Summus Pontifex omni cura intendit, ut plagas Gallicae Ecclesiae sanaret, atque Religionem Catholicam in eo regno in pristinum splendorem restitueret, quare novam Conventionem cum Rege iniit, et decimoquarto Kalendas Aug. 1817. eandem publicavit tenoris sequentis. 10

Art. i. Concordatum inter Summum Pontificem Leonem X. et Franciscum I. Francorum Regem initum restituitur.

Art. ii. Consequenter ad Articulum praecedentem Concordatum diei 15. Julii anni 1801. suum effectum habere desinit.

Art. iii. Articuli Organici nuncupati, qui inscia Sanctitate Sua conditi, ac sine ullo ejus assensu die 8. Aprilis Anni 1802. una cum supradicto Concordato diei 15. Julii anni 1801. promulgati fuerunt, abrogantur in iis, quae adversantur Doctrinae, et Legibus Ecclesiae.

Art. iv. Ecclesiae, quae in Galliarum Regno per Apostolicas Sanctitatis Suae literas diei 29. Novembris anni 1801. suppressae fuerunt, denuo erigentur usque ad eum numerum, qui, utpote Religionis bono magis proficuus, mutuo consensu praefinietur.

Art. v. Cunctae Archiepiscopales, et Episcopales Ecclesiae Regni Galliarum per memoratas Apostolicas literas diei 29. Novembris anni 1801. erectae una cum earum Titularibus actualibus conservantur.

Art. vi. Praescriptum praecedentis Articuli circa conservationem eorumdem Titularium actualium in Archiepiscopalibus, et Episcopalibus eorum Sedibus nunc existentibus in Galliis, impedimento non erit peculiaribus aliquibus exceptionibus, quae gravibus, legitimisque causis nitantur, neque officiet, quominus aliqui ex Titularibus praedictis ad alias Sedes transferri possint.

Art. vii. Dioeceses Ecclesiarum, quae in praesens extant, itemque aliarum, quae erigendae sunt, exquisito prius ab actualibus Episcopis, et Capi-

tulis Sedium Vacantium consensu, iis finibus circumscribentur, qui ad utiliorem ipsarum administrationem magis expedire dignoscantur.

Art. viii. Conveniens dos cunctis tam existentibus, quam denuo erigendis Ecclesiis in bonis stabilibus, ac in redditibus super Regni debito fundatis, vulgo *Rentes sur l' Etat*, quamprimum fieri poterit, constituetur, assignatò interim earum Pastoribus reddito in ea quantitate, quae statum eorum meliorem reddat.

Pari ratione consuletur Dotationi Capitulorum, Paroeciarum, et Seminariorum tum existentium, tum erigendorum.

Art. ix. Sanctitas Sua, et Majestas Sua Christianissima agnoscunt mala omnia, quibus Galliarum Ecclesiae affliguntur. Perspiciunt etiam, quam fructuosum Religioni futurum sit, celeriter augeri numerum Sedium actu existentium. Ne proinde tam magna utilitas diutius retardetur, Sanctitas Sua per Apostolicas Literas ad Sedium erectionem, et novam Circumscriptionem Dioecesium supramemoratarum sine mora procedet.

Art. x. Majestas Sua Christianissima novum praebere volens sui in Religionem studii testimonium, omnia, quae in sua potestate sunt, collatis cum Sanctitate Sua consiliis, praestabit, ut mala, et impedimenta, quae Religionis bono, et legum Ecclesiae executioni adversantur, quam citius fieri poterit, removeantur.

Art. xi. Antiquarum Abbatiarum *Nullius Dioecesis* Territoria iis Dioecesibus unientur, intra quarum fines in nova circumscriptione comprehensa reperientur.

Art. xii. Redintegratio Concordati, quod in Gallia observatum fuit usque ad annum 1789. (Articulo primo hujus Conventionis stipulata) Abbatiarum, Prioratuum, et aliorum Beneficiorum, quae tunc existebant, redintegrationem secum non feret. Beneficia tamen, quae in posterum fundari contingat, regulis in supradicto Concordato praescriptis subjecta erunt.

Art. xiii. Ratificationes praesentis Conventionis mutuo tradentur unius mensis spatio, aut citius si fieri poterit.

Art. xiv. Statim ac praedictae Ratificationes mutuo traditae fuerint, Sanctitas Sua per Apostolicas Literas praesentem Conventionem confirmabit, ac deinde aliis Apostolicis Literis Dioecesium fines circumscribet.

CONCORDATA QUOAD BENEFICIA

VIDE VERB. *BENEFICIA ART.* 11. *PER TOT.*

CONCUBINARIUS CONCUBINATUS

VIDE VERB. *ABSOLUTIO ART.* 2. *A N.* 11. VERB. *LUXURIA N.* 7. ET VERB. *POENA ART.* 2. *A N.* 74. *AD* 81.

CONCURSUS

SUMMARIUM

ARTICULUS I.

1. Concorsus, ut legitime, et canonice fiat, servanda est dispositio Sacrorum Canonum, et Apostolicarum Constitutionum, et Decretorum, et signanter dispositio Concilii Tridentini, Sancti Pii V. et Clementis XI. — 2. Affertur dispositio Concilii Tridentini. — 3. Affertur dispositio Sancti Pii V. — 4. Datur dispositio Clementis XI. — 5. Affertur compendiose novissima dispositio Benedicti XIV.

ARTICULUS II. *Ad quem spectet edicere, ac facere Concursum, et quinam debeant, et possint ad illum admitti?*

1. Concursum edicere spectat ad Episcopum, seu Ordinarium. — 2. Episcopus tamen non potest solus facere Concursum, quando habet Vicarium Generalem sibi Roma missum, sed assistere debet etiam Vicarius. — 3. Et si Vicarius sit Apostolicus, ad ipsum solum, non ad Episcopum pertinet facere Concursum, sicut et Synodum, et declarare magis idoneum. — 4. Immo, si Episcopus reperiretur suspensus a Jurisdictione, et haberet praeservatum Jus conferendi Beneficia, non posset ex approbatis in Concursu Parochialis digniorem praeeligere; sed hoc jus pertineret ad Vicarium Apostolicum. — 5. Edicta pro Concursu habendo ad Parochiales vacantes, quarum collatio pertinet ad inferiores Praelatos, qui non habent Territorium distinctum, nec jus congregandi Synodum, debent publicari ab Episcopo, in cujus Dioecesi Parochialis existit: vel ab alio, qui est vicinior, si sit Nullius, et coram eo Concorsus fieri, et ad ipsum Episcopum ex dignis digniorem eligere, et inferiori Praelato pro collatione, seu institutione remittere spectat. — 6. Et Praelatus inferior habita significatione, non poterit conferre alteri quam praeelecto ab Episcopo. — 7. Abbas, seu Commendatarius, vel alius Praelatus Episcopo inferior, non potest Concursum, et examen instituere ad Parochiales existentes intra fines suae Jurisdictionis, et collationis, quando non habet potestatem congregandi Synodum, et actu non congregat, sed hujusmodi Concursus, et examen spectat ad Episcopum, intra cujus Dioecesis fines existit Abbas; et si non constat intra cujus Dioecesis fines existat, id spectat ad Episcopum viciniorem. — 8. Abbates tamen, seu Commenda-

tarii, aliique Praelati Episcopo inferiores, qui omnimodam habent Jurisdictionem quasi Episcopalem, et proprium habent Territorium, si habeant Jus congregandi Synodum, et legitime constet illam congregasse, et elegisse Examinatores, possunt Concursum instituere, et omnia ad id necessaria facere. — 9. Et hoc in specie competit Abbati Montis Cassini. — 10. Episcopus manutenendus est in sua quasi possessione instituendi Concursum, donec Praelatus inferior coram Judice competente legitime probaverit Jus cogendi Synodum habere, illamque alias coegisse, ac aeque Examinatores ad praescriptam Concilii formam deputasse. — 11. Unde Episcopus Forosemproniensis uti vicinior, manutenendus est in sua quasi possessione Concursum instituendi in vacationibus Ecclesiarum Parochialium della Ravignana; donec Abbas Classen. legitime probaverit habere tale Jus. — 12. Concursus, qui in vacationibus Parochialibus fieri solet coram Episcopo viciniori, si occasione Pestis Civitas illius sit bannita, et aditus praeclusus ad eumdem Ordinarium viciniorem, potest prorogari. — 13. Concursus edicta Ordinarii proponere debent in Beneficiis Curatis reservatis Sedi Ap. vacantibus per obitum. — 14. Episcopus instituens Concursum ad formam Concilii, non potest ut suspectus recusari: sed qui se existimaverint gravatos appellare poterunt a mala Ordinarii electione, seu Judicio, ad effectum devolutivum, non suspensivum. — 15. Vicarius Generalis Episcopi potest, Episcopo impedito, proponere Edictum pro Concursu, et coram se examen indicere. — 16. Immo multi tenent examen Concursus posse fieri coram Vicario Generali, etiam Episcopo non impedito. — 17. Quinimmo potest Vicarius Generalis proponere edictum pro Concursu, etiamsi ipsemet velit examen subire, ut Episcopus illi sit Ecclesiam ipsam vacantem collaturus. — 18. Sic etiam Vicarius Capitularis potest Concursum ad Parochiales vacantes, tempore Sedis vacantis, facere. — 19. Capitulum nullam habet auctoritatem in his examinibus, sed debet constituere Officialem, seu Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi. — 20. Is Vicarius sic constitutus potest obire illa omnia, quae obeunda essent ab Episcopo, et debet indicere Concursum, uti faceret Episcopus. — 21. Deinde examinare debet Concurrentes, adhibitis saltem tribus Examinatoribus, quorum votis, si paria, aut singularia fuerint accedere poterit ipse Vicarius, quibus magis ei videbitur. — 22. Idem Vicarius debet curare, ut singulis annis a Dioecesana Synodo probentur Examinatores saltem sex etc. — 23. Novus semper Concursus, et novum examen, novaque approbatio requiritur singulis vicibus pro quacumque Parochiali vacante; nec sufficit unus solus Concursus pro pluribus Parochialibus. — 24. Examinatores ex pluribus examinatis, non unum solum, sed plures, quos judicaverint idoneos, significabunt Vicario, et ex istis solus Vicarius eliget, quem caeteris magis idoneum judicaverit. — 25. Haec enim facultas nullo modo Examinatoribus competit. — 26. Ipse solus Vicarius absque Examinatoribus scribit Literas ad Sanctissimum D. N. — 27. Ad quem Collatio Parochialis spectabit. — 28. Capitulum, aut Decanus Cathedralis non potest indicere Concursum, nec alia ad id necessaria obire, sed omnia spectant ad Vicarium Capitularem. — 29. Multo magis idem Capitulum abstinere debet a conferendo Parochialem vacantem in Commendam temporalem ei, qui magis idoneus fuerit judicatus. — 30. Maxime etiam cavere debet, ne concedat omnes fructus ipsius Parochialis eidem, dicta Commenda durante. — 31. Concilium enim haec omnia prohibuit, dum statuit debere Episcopum statim habita notitia vacationis Parochialis, idoneum in ea Vicarium cum congrua fructuum portione constituere, quod munus, Sede vacante, spectat ad Vicarium Capitularem. — 32. Nec ipse Vicarius Capitularis potest constituere Vicarium in Parochia eum, quem magis idoneum in Concursu judicaverit; sed debet omnino a principio vacationis, et antequam fiat Concursus, constituere in ea alium Vicarium, qui curam animarum interea gerat, donec Parochialis fuerit a Sede Apostolica magis idoneo collata. — 33. Ad Concursum Parochialium non tantum Dioecesani, sed etiam exteri debent admitti, nisi adsit aliquod privilegium, quod Beneficia non conferantur exteris. — 34. Ad Concursum debent admitti tam exteri, quam Originarii, etiamsi habeant aliud Beneficium Curatum. — 35 Nec Episcopus prohibere potest Curatis, ne accedant ad Concursum aliarum Parochialium. — 36. Originarius tamen, et de gremio Ecclesiae est semper caeteris paribus praeferendus extraneo. — 37. Immo secundum multos, dignus de gremio Ecclesiae potest eligi postbabito digniore extraneo. — 38. Regulares omnes, quamvis sint Canonici, sive Praemonstratenses, sive Lateranenses, sive quicumque alii Canonici Regulares, non sunt admittendi ad Concursus Parochialium sine dispensatione Apostolica. — 39. Afferuntur ad id plures declarationes Sacrae Congreg. Concilii; *ad num.* 40. — 41. Afferuntur ad id etiam declarationes Gregorii XIII. et Clementis VIII. *ad n.* 42. — 43. Affertur ad Literam Decretum Clementis X. cum derogatione omnium privilegiorum, et consuetudinum etiam immemorabilium; non obstante etiam formula Professionis. — 44. Licet autem hoc Decretum Clementis X. respiciat solos Canonicos Lateranenses, tamen vere, et realiter complectitur omnes alios Canonicos Regulares; *ad n.* 50. Vid. verb. *Habitus* n. 69. — 51. Canonici Regulares omnes multo magis absque dispensatione speciali Apostolica sunt incapaces ad obtinenda Beneficia saecularia non Curata. — 52. Afferuntur ad id Decreta Sacrae Congregationis, et responsio Gregorii XIII. *ad n.* 54. — 55. Unde haec incapacitas Canonicorum Regularium ad quaecumque Beneficia saecularia efficit, ut si obtineatur aliquod Beneficium ab Ordinariis absque dispensatione Apostolica, ipsa institutio sit ipso Jure nulla, et possit denuo uti vacans impetrari per alium; *ad n.* 56. — 57. Possunt tamen Regulares, et a fortiori ipsi Canonici Regulares assumi in Parochos sine dispensatione Apostolica in Parochiis eorumdem Monasteriorum, vel membris omnimode illis subjectis. — 58. Et posse sic deputari Regulares in Parochos dictarum Parochialium pluries probavit Sacr. Congregat. Conc. — 59. Nec possunt cogi ipsi Regulares deputare Sacerdotem saecularem in simili Parochia subjective unita ipsorum Monasterio: sed libere sine alia dispensatione possunt Regulares Superiores in similibus suis Parochiis deputare pro Parochis suos Religiosos ad eorum nutum amovibiles. — 60. Nec ipsi Religiosi ad exercitium talis Curae, seu Parochiae deputati, possunt reclamare, si ab ipsis removeantur. — 61. Neque possunt Congruam pro Curato saeculari taxatam a Monasterio petere, nisi quantum indigent ad propriam, et onerum Ecclesiae sustentationem, et totum id, quod superest, debetur fideliter a Curato Religioso suo Monasterio. — 62. Alia ad rem. *Remissive.* — 63. 70. An exclusio a Concursu operetur nullitatem ipsius Concursus independenter a reclamatione exclusi.

ARTICULUS III. — *Concursus, quando, ubi, et quomodo faciendus?*

1. Eveniente alicujus Parochialis Ecclesiae vacatione debet Episcopus statim illius vacationis habita notitia, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua fructuum portionis assignatione constituere. — 2. Verba illa, *si opus fuerit*, addita sunt ad excludendum casum, quo in eadem Parochiali Ecclesia adessent alii Ministri Sacramentorum, qui interea Curam illam, quae ad defunctum spectabat, exercerent. — 3. Illa dictio, *statim*, videtur importare, quod Episcopus non possit in longum differre, sed quantocius debere hujusmodi Vicarium constituere, saltem intra triduum a die habitae notitiae vacationis. — 4. Episcopus potest differre Concursum usque ad sex menses, si Parochialis in suo mense vacaverit; et usque ad quatuor, si vacaverit in mense Sedi Apostolicae reservato. — 5. Isti sex, vel quatuor respectiva menses concessi ad conferendam Parochialem, incipiunt currere non a die vacationis Parochiae, sed a die scientiae vacationis. — 6. Sic etiam tempus quatuor mensium concessum Episcopis ad provisionem faciendam de Parochialibus ad Papae collationem spectantibus, non currit, nisi a die notitiae habitae vacationis. — 7. Tempus sex, vel quatuor respective mensium concessum Episcopis ad conferendas medio concursu Parochiales vacantes, currit ipsis Episcopis etiam, quando accedunt ad Concilium Provinciale. — 8. Pendente termino sex, vel quatuor respectiva mensium, debet Episcopus proponere Edictum Concursus intra decem dies, vel aliud tempus a se praefigendum. — 9. Dies in edicto pro Concursu ab Episcopo praescripti possunt prorogari usque ad 20. dies, sed non ultra. — 10. Non tenetur

tamen Episcopus terminum Concursus prorogare, sed bene facit prorogando. — 11. Si vere justa causa prorogat Concursum ad Beneficia, hujusmodi prorogatio est publicanda, alioquin Concursus erit nullus. — 12. Concursus habitus infra terminem decem dierum non est nullus; si nemo post examen comparuit, qui se laesum praetendat. — 13. Idem dicendum est, si aliqui examinati fuerint infra decem dies, alii vero post, ita ut nullus ex Concurrentibus remanserit non examinatus. — 14. Tempus, quo debet esse affixum Edictum, est arbitrarium Episcopo, modo non excedat viginti dies. — 15. Dies certa examinis Concurrentium, et prepositi Edicti, debet apponi in Literis citatoriis Concursus, alias ipse Concursus vitiaretur. — 16. Non debet amplius audiri, seu examinari, qui nullo detentus legitimo impedimento non comparuit in tempore Concursus praescripto. — 17. Qui tamen ratione legitimi impedimenti non comparuit in tempore Concursui praefixo, debet post terminum Edicti, re adhuc integra, ad Concursum admitti, etiam reclamantibus aliis oppositoribus. — 18. Ante lapsum terminum Edicti, nullus est Concursus, si post ipsum compareat aliquis, qui se laesum propterea praetendat. — 19. Unde examen, statim elapso termino Edicti, potest per Episcopum inchoari: sed potest eadem die claudi, ubi plures fuerunt descripti; alioquin vitiabitur Concursus, si ex pluribus descriptis unus, aut non omnes examinentur, et eis non expectatis, claudatur Concursus. — 20. Uno tantum comparente ex pluribus descriptis, fieri potest Concursus, nec est opus ut proponatur secundum Edictum. — 21. Quando unus tantum se describi facit, nec alii comparent oppositores ad se describi faciendum, fieri potest Concursus; nec opus est alio Edicto, aut termini prorogatione. — 22. Quando nullus ad Concursum comparuit, aut certe nullus ex comparentibus vult subire examen, Episcopus assignare debet aliud tempus, sive Edictum, et si adhuc nemo compareat, vel alias nemo idoneus reperiatur, tunc conferre potest sine Concursu. — 23. Edictum Concursus debet proponi ab Ordinario loci, ubi existit Beneficium Curatum vacans, et ibidem est examen peragendum, etiamsi Beneficium ab Ordinario alterius Dioecesis sit conferendum. — 24. Episcopus Civitatum unitarum, potest Concursum facere in Civitate, in qua reperitur, modo cum interventu Examinatorum Dioecesis, in qua sita est Parochialis. — 25. Concursus Parochialium vacantium in Abbatiis, Commendis, aliisque locis subjectis Praelatis non habentibus jus congregandi Synodum, debet fieri in Civitate residentiali vicinioris Episcopi, cum ad ipsum spectat talium Parochialium Concursum edicere, et convocare. — 26. Adeo ut, si Civitas vicinioris Episcopi, occasione Pestis v. g. sit bannita, et aditus sit praeclusus ad eundem Episcopum vicinorem, detur potius facultas prorogandi tempus Concurrentium, quam Concursum permittere in loco subjecto Abbati, seu alio inferiori Praelato non habenti jus congregandi Synodum, et Examinatores Synodales eligendi. — 27. Immo, si Episcopus ipse sit Abbas, seu Commendatarius Abbatiae nullius Dioecesis, non potest ibi concursum facere, sed debet concursum convocare in sua Dioecesi. — 28. Potest tamen Episcopus, in quocumque loco existat, etiamsi extra locum examinis sit, et etiam absentibus Examinatoribus, eligere magis idoneum. — 29. Examen Concurrentium debet fieri ab Episcopo, vel ipso impedito, ab ejus Vicario, et aliis Examinatoribus Synodalibus, non paucioribus, quam tribus. — 30. In Concursu possunt adhiberi plusquam tres Examinatores Synodales, sed non pauciores. — 31. Examinatores ad minus sex debent eligi quotannis in Synodo Dioecesana. — 32. Examinatores Synodales in Synodo ad summum viginti eligi possunt. — 33. Examinatores electi in Synodo perdurant usque ad novam Synodum, licet quolibet anno celebretur. — 34. Si Examinatores ante celebrationem alterius Synodi moriantur, vel in longinqua recedant, sive omnes, sive tot, ut non remaneant sex, Episcopus cum approbatione Capituli surrogabit alios aeque idoneos, dummodo semper unatur existentibus; et hoc infra annum a Synodo celebrata; elapso enim anno, talis facultas, et eorum auctoritas expirat. — 35. Hodie tamen occurrente casu, peti solet facultas a Sacra Congregatione. — 36. Examinatores Synodales eligi debent, qui sint Magistri, seu Doctores aut Licentiati in Theologia, vel Jure Canonico, si extent, alioquin alii Clerici sunt eligendi, qui ad id videbuntur magis idonei; *ad* n. 38. — 39. Tales electi Examinatores debent ad Sancta Dei Evangelia jurare, se fideliter munus suum executuros. — 40. Hoc juramentum est de forma substantiali, eoque deficiente, Examinatores non dicuntur legitimi, et Concursus factus coram eis ante praestitum juramentum, est nullus. — 41. Sufficit tamen ad validitatem Concursus, quod hoc juramentum sit semel praestitum, sive in Synodo, sive extra Synodum. — 42. Concursus est nullus, in quo cum Examinatoribus Synodalibus, alius intervenit, qui non erat de Synodalibus, isque examinavit; *ad* n. 43. — 44. Si vero Examinatoribus Synodalibus intersit aliquis, qui non sit Examinator Synodalis, isque post examen interrogat tantum honoris causa, nec det Votum, nec se subscribat, Concursus est validus. — 45. Concursus est nullus, ubi fuerunt adhibiti Examinatores deputati in Synodis praecedentibus, et non confirmati in Synodo posteriori. — 46. Examen factum sine Synodalibus Examinatoribus in collatione Jurispatronatus Ecclesiastici, seu Laicalis, vel mixti, quando plures praesentantur, est nullum. — 47. Episcopus non habet votum decisivum in Concursu, sed tantum accedit, ubi vota sunt paria; aut singularia. — 48. Approbatus autem nemo censetur, si ex tribus Examinatoribus quilibet eorum unum approbaverit, aut alii duo approbatum ab altero reprobaverint, licet Episcopus uni accedat. — 49. Idem dicendum, quando sunt quinque Examinatores, et quilibet eorum approbat unum ex examinatis, et caeteri quatuor reprobant approbatum ab altero: tunc enim nemo approbatus censetur, licet Episcopus uni accedat. — 50. Idem etiam dicendum, si unus tantum compareat ad se examinandum coram tribus Examinatoribus, uno illorum approbante, et aliis duobus reprobantibus, quia illi non potest accedere Episcopus. — 51. Non spectat ad Examinatores, sed ad Episcopum solum judicare, et eligere, qui ex Concurrentibus ad Parochiam vacantem sit magis idoneus. — 52. Rejectus in Concursu Parochialis potest provocare ad novum examen coram Judice appellationis, etiam antequam doceat de irrationabili judicio Episcopi. — 53. Et sic est intelligenda Constitutio Sancti Pii V. — 54. Et sic pariter fuit declaratum, quod novus Concursus dandus sit in Urbe, ubi fuit appellatum a mala Episcopi electione; et ad eamdem Urbem novo concursu vocandus sit praefectus ab Episcopo. — 55. Immo, quia in casu illius decisionis Sacrae Congregationis praefectus noluit accedere, eadem Sacra Congregatio mandavit significare D. Datario, ut expediret Bullas ad favorem appellantis, amoto a Beneficio detentore. — 56. Dato, quod Examen omnium Concurrentium una die fieri non possit, poterit in alia continuari; si vere aliqua suspicio sit, quod examinandi secunda die veniant in cognitionem examinis praecedentis, nova tunc poterunt fieri interrogatoria. Nunc autem servanda est novissima dispositio Clementis XI. et Benedicti XIV. — 57. Canonicatus Poenitentiariae, et Canonicatus Theologalis debet nunc conferri per concursum. — 58. Quoad Parochiales et Beneficia, quae debent conferri per Concursum, vel non. *Remissive*, ad 60. — 61. Terminus decem dierum, et ad summum viginti dierum, qui prorogari ab Episcopo regulariter nequit, non est pro perfectione Concursus, sed pro convocatione eorum, qui concurrere volunt. — 62. Unde etiam elapso termino illo, liberum Episcopo est, differre Concursum usque ad ultimam diem semestris. — 63. Quod si Episcopus in edicto pro convocatione nullam habuit mentionem de die, qua Concursus convocandus esset, debet omnibus, qui in Albo Concurrentium se descripserunt, notificare diem hunc *per personalem citationem*. — 64. Consuetudo est, ut Clericus ille velut aptior ad Beneficium obtinendum approbetur, qui ex majori Synodalium Examinantium parte magis reputatur idoneus. — 65. Qui mos fere apud omnes Episcopos inolevit. — 66. Sed cum non omnis consuetudo faciat doctrinam probabilem amplectendam. — 67. In Episcopi arbitrio posita est illius Concurrentis electio, cui etiam major Examinatorum numerus suis renuat votis. — 68. Cui doctrinae favet Jus Civile, et Canonicum. — 69. Quae regula servari poterit ab Episcopo etiam in aliis publicis consulentium Doctorum congressibus ad id genus alia institutis. — 70. Ab Episcopo potest unius tantum opinio eligi, et probari in quocumque eventu, rejecta multorum opinione contraria.

1 Quia Concursus ad Parochiales debet omnino fieri juxta dispositionem Sacri Concilii Tridentini *sess.* 24. *cap.* 18. et juxta dispositionem Constitutionis Sancti Pii V. incip. *In conferendis*; ut ab omnibus in promptu, et prae oculis semper tamquam regula habeatur, utraque ipsa dispositio hic ad literam in primis adducitur.

2 Expedit maxime (sunt praecisa verba Concilii *loc. cit.*) expedit maxime animarum saluti, a dignis, atque idoneis Parrochis gubernari: id ut diligentius, ac rectius perficiatur, statuit Sancta Synodus, ut Parrochialis Ecclesiae vacatio, etiamsi cura Ecclesiae, vel Episcopo incumbere dicatur, et per unum, vel plures administretur, etiam in Ecclesiis patrimonialibus, seu receptivis nuncupatis, in quibus consuevit Episcopus uni, vel pluribus curam animarum dare, quos omnes ad infrascriptum examen teneri mandat, per obitum, vel resignationem, etiam in Curia, seu aliter quomodocumque contigerit etiamsi ipsa Parochialis Ecclesia reservata, vel affecta fuerit generaliter, vel specialiter, etiam vigore indulti, seu privilegii in favorem Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, seu Abbatum, vel Capitulorum: debeat Episcopus statim habita notitia vacationis Ecclesiae, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiae sustineat, donec ei de Rectore provideatur: Porro Episcopus, et qui Jus Patronatus habeat, intra decem dies, vel aliud tempus, ab Episcopo praescribendum, idoneos aliquot Clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis Examinatoribus nominet. Liberum sit tamen etiam aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre, ut possit postea de cujuslibet aetate, moribus, et sufficientia fieri diligens inquisitio; Et si Episcopo, aut Synodo Provinciali pro regionis more videbitur magis expedire, per Edictum etiam publicum vocentur, qui volent examinari: Transacto constituto tempore omnes, qui descripti fuerint, examinentur ab Episcopo, sive eo impedito, ab ejus Vicario generali, atque ab aliis Examinatoribus, non paucioribus, quam tribus; quorum votis, si pares, aut singulares fuerint, accedere possit Episcopus, vel Vicarius, quibus magis videbitur; Examinatores autem singulis annis in Dioecesana Synodo ab Episcopo, vel ejus Vicario ad minus sex proponantur, qui Synodo satisfaciant, et ab ea probentur; Advenienteque vacatione etc. reliqua brevitatis gratia vid. *in d. cap.* 18.

3 In conferendis (sunt praecisa verba dictae Constitutionis S. Pii V.) in conferendis Beneficiis Ecclesiasticis, et praesertim Parochialibus Ecclesiis personis dignis, et habilibus, quae in loco residere, et per se ipsos curam exercere valeant, quantam diligentiam adhiberi oporteat, Alexand. III. in Lateranensi, et Gregorii X. in Lugdunensi Generalibus Conciliis, Innocent. similiter III. et aliorum Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum editae Constitutiones testantur; quod ut diligentius, ac rectius perficiatur, statuit etiam Synodus Tridentina, ut occurrente vacatione Parrochialis Ecclesiae, etiam generaliter, et specialiter, etiam vigore indulti in favorem Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, aut alias quomodolibet reservatae, vel affectae, debeat Episcopus habita notitia vacationis Ecclesiae, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiae sustineat, donec ei de Rectore provideatur: Et deinde Episcopus, et qui Juspatronatus habet, intra decem dies, aut aliud tempus ab Episcopo praescribendum, aliquos Clericos ad regendam Ecclesiam idoneos Examinatoribus juxta formam ejusdem Synodi deputatis, nominet; et nonnisi eisdem Examinatoribus per Concursum aliorum Examinatorum, etiam tamquam magis idoneo ab Episcopo judicato, et electo de Ecclesia provideatur, alias provisiones, seu institutiones omnes, praeter formam praedictam factae, subreptitiae censeantur. Sed quoniam res humanae semper in deterius prolabuntur, nisi sit qui eas retineat, ac debitae executioni demandet, et verendum sit, ne propter Constitutionum hujusmodi transgressionem maximi abusus oriantur; Nos, ad quorum notitiam non sine gravi molestia pervenit, nonnullis ex Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopis, et Episcopis occurrente vacatione Paroch. Ecclesiarum, eas nullo, aut minus rite servato examine, praesertim illo, quod per concursum fieri debet ex Concil. Trident. vel etiam examine rite servato, personis minus dignis, carnalitatis, aut aliae humanae passionis affectum, non rationis judicium sequentes contulisse, et de eis providisse; volentes, quantum cum Deo possumus, hujusmodi, atque etiam futuris periculis occurrere, eorumdem Praedecessorum nostrorum Constitutiones praefatas etiam innovando, auctoritate Apostolica tenore praesentium omnes, et singulas collationes, provisiones institutiones Parrochialium Ecclesiarum ab eisdem Episcopis et Archiepiscopis, quibusvis aliis collatoribus, tam Ordinariis, quam Delegatis, etiam S. R. E. Cardinalibus, ac Sedis Apostolicae Legatis, vel Nunciis, praeter, et contra formam ab eodem Concilio Tridentino praescriptam in examine per concursum faciendo praescriptam, factas, aut in futurum faciendas, nullas, irritas, ac nullius roboris, vel momenti, foro, et esse, nullumque provisis Jus, aut titulum, etiam coloratum possidendi praebere; et Parochiales Ecclesias hujusmodi, quae vaca-

bant, ex tunc vacare statuimus, decernimus, et declaramus, easque omnes eorum, quibus Jus conferendi eas, praeterquam Episcopis, et Archiepiscopis, qui curam dicti examinis juxta decretum ejusdem Concilii habere debent, competet, dispositioni reservamus; Insuper ne Parochiales Ecclesiae diu in suspenso maneant, in maximum animarum periculum, quarumcumque Parochialium Ecclesiarum, quarum, dum pro tempore vacant, ad Episcopos, et Archiepiscopos, Primates, et Patriarchas, et quosvis alios Ordinarios Collatores, in mensibus Ordinariis Collatoribus etiam per nostras regulas assignatis provisio, et collatio spectat, et pertinet, de quibus eisdem Episcopi, et Ordinarii intra sex mensium spatium a die vacationis earumdem, perfecto examine juxta formam Concilii Tridentini praefati, non providerint, ac illarum etiam, quarum collationes Nobis, et dictae Sedi generaliter, vel specialiter ex quavis causa reservatae, seu affectae existunt, aut aliis ex indulto Sedis Apostolicae competunt, ad quas occurrente illarum vacatione Episcopi, et Archiepiscopi praefati personas pro examine concursu mutuo habito juxta dicti Concilii Tridentini formam approbatas, et magis idoneas non elegerint, aut electas Nobis vel Successoribus nostris, aut iis, ad quos collatio spectabit pro collatione obtinenda intra quatuor mensium spatium a die illius vacationis non significaverint, necnon Parochialium Ecclesiarum similium, quae Juris Patronatus Ecclesiastici, vel Laicorum, vel Clericorum, et Laicorum simul fuerint, si praesentatus intra tempus eisdem patronis a Jure praefixum, praevio examine juxta formam dicti Concilii approbatus petatur institui, institutioque ipsa per duos menses a die praesentationis dilata fuerit, collationem, provisionem, institutionem, ac omnimodam dispositionem Nobis, et ipsi Sedi, ac personis indulta hujusmodi conferendi, providendi, ac instituendi obtinentibus respective reservamus, data tamen in Parochialibus Jurispatronatus optione ipsis Patronis, ut si institutio ad Ordinarios spectabit, ipsis Ordinariis illam facere negligentibus, et ultra dictos duos menses differentibus, possint pro hujusmodi institutione obtinenda habere recursum ad Metropolitanum, vel viciniorem Ordinarium, aut ad Sedem Apostolicam: Probibentes etiam eisdem Ordinariis, ne tempus decem dierum eisdem Ordinariis, et Patronis, ab eodem Concilio Tridentino ad nominandum idoneos Clericos coram deputatis Examinatoribus praefixum, ultra alios decem dies prorogare audeant, vel praesumant. Districtius inhibentes, ne quis praeter Romanum Pontificem aut alios Indulta hujusmodi obtinentes, ut praefertur, quacumque sit super hoc auctoritate munitus, de hujusmodi Beneficiis sic reservatis, ut praefertur, disponere, vel circa illa, etiam per viam permutationis, vel alias innovare quoque modo praesumat. Ut autem non solum dignis, sed magis idoneis repertis juxta ejusdem Concilii decretum Parochiales Ecclesiae conferantur, volumus, et eadem auctoritate declaramus, quod si Episcopus minus habilem, posthabitis magis idoneis, elegerit, possint ii, qui rejecti fuerint, a mala electione hujusmodi ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus aut exemptus fuerit, ad viciniorem Ordinarium uti nostrum, et Sedis hujusmodi Delegatum, aut alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare, ac praeelectum ad novum examen coram ipso appellationis Judice, et ejus Examinatoribus provocare, et constito de prioris eligentis irrationabili judicio, eoque revocato, Parochialis magis idoneo per eumdem Judicem appellationis auctoritate nostra (quatenus collatio ad Episcopum, a quo appellatum fuit, spectaret) conferantur; alias eidem magis idoneo per Judicem appellationis approbato conferenda remittatur ad eum, ad quem collatio, provisio, vel institutio spectabit. Haec tamen appellatio interposita interim non impediat, aut suspendat, quo minus electio per Ordinarium primo loco facta interim debitae demandetur executioni, et provisus ab eadem Ecclesia, causa appellationis hujusmodi pendente, non amoveatur. Et si quis a sententia per Judicem appellationis lata duxerit appellandum, is tunc ad Sedem ipsam Apostolicam appellabit; si secus in praemissis omnibus, et singulis actum, et attentatum fuerit, irritum decernimus, et inane. Volumus autem, quod praesentium transumptis manu alicujus Notarii etc. Datum Romae anno ab Incarnatione Dom. 1566. 15. Kal. Apr.

4 *Epistola Encyclica methodum, ac normam praescribens observandam ab omnibus Episcopis, aliisque Praelatis facultatem habentibus indicendi concursum ad Parochiales Ecclesias in examine, sive concursu ad easdem Ecclesias, quoties earum vacatio contigerit, instituendo.*

Reverendissime Domine uti Frater; quo Parochiales Ecclesiae dignioribus personis gubernandae traderentur, statuit, ut notum est, Sacrosancta Tridentina Synodus *sess.* 24. *c.* 18. ut vacante Ecclesia Parochiali, indiceretur, et fieret Concursus, ac postquam Concurrentes ab Episcopo, vel ejus Vicario Generali, atque ab Examinatoribus Synodalibus saltem tribus examinati, et approbati essent, Episcopus eum eligeret, quem aetate, moribus, doctrina, prudentia, aliisque rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam necessariis, et opportunis, digniorem caeteris, magisque idoneum judicaret; adjecitque ad hanc Concilii sanctionem validius confirmandam, re, et nomine Sanctissimus Pontifex Pius V. quod si unquam Episcopus minus habilem, postpositis magis ido-

neis, elegisset, possint ii qui rejecti essent a mala ejusmodi electione ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus, aut exemptus foret, ad viciniorem Ordinarium, ut Sedis Apostolicae Delegatum, vel alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare, ac Praeelectum ad novum examen coram ipso appellationis Judice, et ejus Examinatoribus provocare, ea tamen cautione, ut appellatio non in suspensivo, sed in devolutivo esse deberet; quemadmodum in ejus Constitutione, quae trigesima tertia est, latius cavetur; consulendo, quod constito de prioris eligentis irrationabili judicio, eoque revocato, Parochialis Ecclesia magis idoneo conferatur.

Cum autem neque Concilii Decreto, neque Pontificis Bulla examinis in concursu peragendi forma, seu methodus ulla certa, ac peculiaris servanda proponatur; difficile dictu est, quanta examinum aliorum alibi diversitas extiterit; atque hinc occasio querelarum; nam alicubi cum non eaedem omnibus quaestiones, non iidem casus propositi fuissent; erant identidem, qui vel in judicio, vel extra conquererentur; sibi quidem postpositis difficiliores, praeelecto autem faciliores ad solvendum quaestiones obtigisse; Alibi vero eaedem quidem omnibus quaestiones propositae fuerunt, sed neque hae, neque datae a concurrentibus responsiones scripto, seu litteris consignabantur. Cumque postmodum nec raro contigeret, ut e postpositis quispiam Jure Bullae supradictae novum ad examen coram Judice appellationis, ejusque Examinatoribus electum provocaret, Sacra Congregatio usque ab anno 1603. considerans gravamen non alia ratione, quam novo examine probari posse; provocationem ad novum examen censuit admittendam, gravamine necdum probato, et requisitis tantummodo probationibus in subsequenti judicio, in quo probato per novum examen appellationis gravamine quo ad doctrinam, probanda superest ejusdem prae jam electo in reliquis ad regendam Ecclesiam requisitis praestantia, ut de majori alterutrius ad Parochialis Ecclesiae gubernium idoneitate sententia ferri possit, cum non continuo, si quis est doctior, is etiam aptior, seu magis idoneus ad id regimen habeatur, vel etiam habendus sit. Quam Sacrae Congregationis sententiam scriptores, et Tribunalia laudarunt. Aliis demum in Dioecesibus laudabilis invaluit consuetudo, ut eaedem omnibus quaestiones, iidemque casus proponantur; ac (ne quid detur ansa Cancellario quidquam suo marte addendi, minuendi, mutandi) ut ipsimet Concurrentes quae interrogati fuerint, quaeque responderint, sua manu perscribant; atque Ordinarii, qui morem hunc longe optimum in examinando tenuere, Sacrae deinde Congregationi etiam atque etiam considerandum reliquerunt, his, qui sic examinati essent, atque postpositi, in posterum ut solent, appellantibus, indulgenda nec ne statim electi novum ad examen provocatio, nulla gravaminis praerequisita probatione, videretur; cum isti ex actis primi examinis gravamen doctrinae facile alioquin probare possent; quod alii aliter nimirum examinati probare, nisi secundo seu novo examine, non poterant. Nec defuere alii probitatis, ac peritiae in administrandis diu Ecclesiis laude praestantes, qui monerent, fraenum aliquod hujusmodi appellantium licentiae tandem injiciendum, eorumque jam nimis crebras novum ad examen provocationes esse reprimendas; quippe quae vix unquam sine magno Ecclesiarum damno contingunt. Nam cum novum examen coram Judice appellationis longe procul a Parochia peragendum sit, electus ab Episcopo, qui provocatur, Parochiam, quam possidet, cogitur interea temporis deserere, eamque Oeconomo, vel Vicario cuipiam veluti sponsam ignotis Custodibus relinquere, Sponso non parumper, sed diu sane abfuturo, dum neque implicita, ut fit, lite, terna etiam, vel quaterna, alia et aliis examina super praestantia primum doctrinae, tum deinde aliorum, quae ad integrandam idoneitatem opportuna sunt, contentiose multiplicentur, et commode, ne dicam otiose, transigantur, antequam deliberari possit, utri concurrentium Parochia sit adjudicanda.

Ad tollendam ejusmodi non minus querelarum, quam incommodorum occasionem, Sac. Congreg. Concilii Tridentini interpres, postquam rem omnem a capite repetitam in gemina sessione prima Octobris, et 16. Novembris 1720. summo studio recognovit, tandem, Sanctissimo etiam annuente, statuit (quod per praesentes Literas encyclicas exequitur) omnes, et singulos Episcopos, aliosque Praelatos, penes quos sit Jus, et auctoritas faciendi Concursum, hortari, ut examen ejusmodi instituere non graventur, quale jam, et multae Dioeceses, et Urbs ipsa observat, atque Apostolica etiam Dataris postulat, sive cum, Sede vacante, vacat Ecclesia aliqua Parochialis, cujus collatio ad Sedem Apostolicam pertineat, sive cum vacat Parochialis aliqua, ut dicitur juxta decretum, sive demum cum vacante in Collegiatis, aut Cathedralibus Ecclesiis Dignitate aliqua majori, annexam habente curam animarum, faciendus est Concursus, atque ad Apostolicam Datariam transmittendus, ut notum est atque in literis, quae de ordine Sanctissimi tunc e Dataria prodeunt, clare praescribitur.

Vacante itaque Ecclesia Parochiali, quae conferenda sit per Concursum, atque hoc solitis formulis indicto, haec, quae sequuntur ex Sacrae Congregationis sententia, consilio, suasione, servanda proponuntur.

Primum nempe, ut assignentur eaedem omnibus Concurrentibus quaestiones, iidem casus, idemque textus Evangelii; super quo Sermonis

aliquid praescribant ad probandam dicendi pro Concione facultatem.

Alterum, ut Casus, et Questiones resolvendae dictentur omnibus pariter eodem tempore, atque omnibus pariter eodem tempore textus Evangelii tradatur.

Tertium, ut certum idemque omnibus spatium temporis constituatur, intra quod casus resolvant, Quaestionibus respondeant, Conciunculam component.

Quartum, ut eodem Concurrentes omnes in Conclavi claudantur, unde, quaudiu scribent (dabitur enim omnibus scribendi copia) nemo eorum egredi, neque alius quispiam eo ingredi possit, nisi postquam scripta confecerint, et exhibuerint.

Quintum, ut omnes sua quisque manu tum responsa, tum sermonem scribant subscribantque.

Sextum, ut responsa quidem latine, sermo autem ea, qua ad populum haberi solet, lingua scribatur.

Postremum, ut unumquodque responsum, et unusquisque sermo, eum ab unoquoque Concurrentium exhibebitur, non solum ab eo, qui scripsit, atque a Cancellario Concursus, verum etiam ab Examinatoribus, et ab Ordinario vel ejus Vicario, qui concursui interfuerint, subscribatur.

Peracto secundum hanc formulam Concursu, collataque ei, qui magis idoneus, ac dignor judicatus fuerit, Ecclesia Parochiali, non admittatur Appellatio, aut a mala relatione Examinatorum, aut ab irrationabili judicio Episcopi, nisi intra decem dies Collationis interponatur.

Si quis autem hoc infra spatium appellaverit, Actaque Concursus petat ad Judicem Appellationis trasferenda; mittantur vel Acta ipsa originalia Concursus clausa, et obsignata, vel certe unum aliquod authenticum eorum Exemplum a Cancellario Concursus, atque altero Notario collatum, et auscultatum coram Vicario, vel alio in Ecclesiastica Dignitate constituto, quem eligat Ordinarius, ad quem etiam Notarii Cancellario, adjungendi electio pertinebit, nec non ab Examinatoribus Synodalibus, qui Concursui interfuerunt, subscriptum.

Ex quibus actis, vel authentico eorum exemplo, nisi gravamen quoad doctrinam probet is, qui sic, ut praemittitur, examinatus aut a mala relatione Examinatorum, aut ab irrationabili judicio Episcopi appellaverit, novum ad examen provocandi facultatem a Sacra Congregatione frustra postulabit.

Quemadmodum, et in judicio appellationis persequi Jus suum frustra tentabit is, qui forte se gravatum doleat quoad reliqua, nisi interposita mature, ut dictum est, appellatione ab irrationabili judicio Episcopi, gravamen quo ad illa ostenderit, vel ex actis primi Concursus, vel saltem ex attestationibus, et documentis extrajudicialibus etiam, sed non levibus.

Atque ita quidem sensit Sac. Congregatio, et Sanctissimus assensit. At si quis tamen Ordinariorum aliter, ac supra descriptum est, Concurrentium examina instituere perrexerit, perget et Sacra ipsa Congregatio more pristino Appellantibus, qui se gravatos dixerint, provocationem ad novum examen nulla gravaminis praevia probatione, indulgere. Interim tamen ne harum Literarum memoria dilabatur, vult eadem Sacra Congreg. eas in uniuscujusque Ordinarii Cancellaria perpetuo conservari. Cujus interea consilium, et voluntatem dum ego omnibus significo, Amplitudini tuae fausta omnia e Caelo precor. Romae hac die 10. Januarii 1721.

Uti Frater.

P. M. Card. Corradinus Praefectus.

P. Lambertinus Secretarius.

Quo ad concursum Parochialium attendenda est 5 novissima Const. Bened. XIV. incip. *Cum illud*, in qua inter alia praescribit, quod Examinatores non solum attendant in concurrentibus Doctrinae peritiam, sed etiam inquirant, qui prae aliis aetate, prudentia, probitate morum, praestito antea Ecclesiae servitio, caeterisque dotibus ad Officium Parochi cumulate obeundum necessariis, essent idonei, et commendabiles. Et ne ab Examinatoribus ignorari possint supradictae qualitates, praecipit quod Concurrentes ante Concursum intra terminum ab Episcopo assignatum, coram Cancellario Episcopali, vel alteri ab Episcopo deputando, suarum qualitatum, meritorum, et munerum probationes, attestationes, tam judiciales, quam extrajudiciales, aliaque id genus documenta, quae fraude vacent, exibeant; Alioquin dicto termino elapso, documenta hujusmodi quaecumque, et qualiacumque ea sint, nullatenus recipiantur; Et eveniente die Concursus a Cancellario Episcopali singulorum merita, qualitates, et requisita (ut vocant) incorrupta fide deprompta a juribus tempore habili exhibitis, in scriptis, summatim redigantur, et copia Epitomes tradatur non solum Episcopo, vel Vicario Generali vices illius obeunti, sed singillatim omnibus Examinatoribus ad Concursum adscitis, ut tum de scientia, tum de vita, moribus, aliisque regendae Ecclesiae necessariis dotibus ferant judicium. Absoluto Concursu, Notula compendiaria requisitorum antea distributa, tradatur Cancellario, qui illam comburat, vel penes Acta custodiat, et nemini ostendat, nisi de mandato Episcopi. Et demum circa Beneficia Sanctae Sedi reservata, mandat quod ipsis vacantibus Concursus semper ab Episcopo indicatur,

et absoluto Concursu, si res sit de Beneficiis Cu-
ratis, *quae tantum ratione Mensium reservata sint*,
Episcopus inter approbatos eligat magis idoneum,
et Datariae significet, nec acta Concursus trans-
mittat, nisi a Dataria, cum id opportunum duxe-
rit, requirantur. Sin vero dicta Beneficia quibus
Cura imminet Animarum, *ex alio quovis capite
quam Mensium Apostolicorum S. Sedi reservata sint;*
Eo sane casu, veteri non immutato more, abstineat
Episcopus a ferendo dignioris judicio, et Acta Con-
cursus ultro Datariae exhibeat. Licebit tamen Or-
dinariis pro suo arbitrio, familiaribus Literis Da-
tario scriptis, eidem denunciare Personam, quam
censent regendae Ecclesiae magis idoneam, eum-
demque commonere, an occulta aliqua, et in Actis
juste reticita subsit causa, quae cuipiam obstet
ad Beneficium Curatum obtinendum.

ARTICULUS II.

*AD QUEM SPECTET EDICERE, AC FACERE CON-
CURSUM, ET QUINAM DEBEANT, ET POSSINT
AD ILLUM ADMITTI.*

1 Concursum edicere spectat ad Episcopum, seu
Ordinarium; Conc. Trid. *d. sess.* 24. *cap.* 18. de
reform. S. Pius V. d. Const. incip. *In conferendis*;
et pluries declaravit Sacra Congreg. Concil. ut in-
2 fra patebit. Episcopus tamen non potest solus fa-
cere Concursum, quando habet Vicarium Gene-
ralem sibi Roma missum, sed assistere debet eti-
am Vicarius, qui procurabit, ut omnia Canonice
fiant; Sacra Congreg. Concil. *in Narnien.* 2. *Octob.*
3 1655. Et si Vicarius sit Apostolicus, ad ipsum so-
lum, non ad Episcopum pertinet facere concur-
sum, sicut et Synodum, et declarare magis idone-
um, quia Episcopus non habet nisi administratio-
nem Ordinis; Sacra Cong. Con. *in Lycien.* 9. *Junii*
4 1608. *et in Bisinianen.* 16. *Maji* 1653. Immo si
Episcopus reperiretur suspensus a Jurisdictione,
et haberet praeservatum Jus conferendi Beneficia,
non posset ex approbatis in Concursu Parochialis
digniorem praeeligere; sed hoc Jus pertineret ad
Vicarium Apostolicum, ut praeter decreta, quae
referuntur a Fagnan. *in cap. Illa* 2. *Ne Sede va-
cante num.* 30. *et seqq.* nuper declaravit Sacra Con-
5 greg. Concil. *in Sorana* 12. *Decemb.* 1699. Edicta
pro Concursu habendo ad Parochiales vacantes,
quarum collatio pertinet ad inferiores Praelatos,
qui non habent Territorium distinctum, nec Jus
congregandi Synodum, debent publicari ab Epi-
scopo, in cujus Dioecesi Parochialis existit, vel
ab alio, qui est vicinior, si sit Nullius, et coram
eo Concursus fieri; et ad ipsum Episcopum ex di-
gnis Digniorem eligere, et inferiori Praelato pro
collatione, seu institutione remittere spectat; Sa-
cra Congreg. Concil. *in Palentin.* 24. *Octobr.* 1573.
6 *et in Forosempronien.* 2. *Decembris.* 1628. Et Prae-
latus inferior habita significatione, non poterit
conferre alteri, quam praeelecto ab Episcopo, ut
respondit Sacra Congreg. Concil. *in Burgi Sancti
Sepulcri* 15. *Decemb.* 1696. *ad tertium.* Abbas enim 7
seu Commendatarius, vel alius Praelatus Episcopo
inferior, non potest Concursum, et examen insti-
tuere ad Parochiales existentes intra fines suae
Jurisdictionis, et collationis, quando non habet po-
testatem congregandi Synodum, et actu non con-
gregat, sed hujusmodi Concursus, et examen spe-
ctat ad Episcopum, intra cujus Dioecesis fines exi-
stit Abbas, seu Commendatarius, vel alius Prae-
latus inferior; et si non constat intra cujus Dioe-
cesis fines existat, id spectat ad Episcopum vici-
niorem; Sacra Congreg. Concil. *in Castri Duran-
tis* 30. *Aprilis* 1611. Abbates tamen, seu Com- 8
mendatarii aliique Praelati inferiores Episcopo,
qui omnimodam habent Jurisdictionem quasi Epi-
scopalem, nec alicui subsunt, sed sunt immediate
subjecti Sedi Apostolicae, quique nullius sunt Dioe-
cesis, sed proprium habent Territorium, si habe-
ant jus congregandi Synodum, et legitime constet
illam congregasse, et eligisse Examinatores, pos-
sunt Concursum instituere, examinare, approba-
re, omniaque alia facere, quae continentur in De-
creto Tridentini *sess.* 24. *cap.* 18. *de reformat* Sa-
cra Congreg. Conc. *in Forosempronien.* 18. *Martii*
1591. *in Causa Abbatiae Farfen.* ut refert ex Al-
dan. Barbosa in Tridentin. *loco citat. num.* 51. et
saepe alibi. Et in specie pro Abbate Monasterii 9
in Monte Cassino Ordinis S. Benedicti, quod nul-
lius sit Dioecesis, et nemini subsit, sed omnimo-
dam Jurisdictionem Episcopalem, ac proprium
Territorium, et Jus congregandi Synodum, ac ideo
possit Concursum instituere, examinare, appro-
bare, et Œconomum deputare, declaravit Sixtus
V. 20. *Februarii* 1589. ut refert Tambur. *de Jur.
Abbat. tom.* 1. *disput.* 3. *quaest.* 4. *num.* 2. *ex vene-
rabili Archivio Casinensi.* Et novissime Benedictus
XIII. Constitut. incip. *Quod inscrutabilis*, in qua
confirmat etiam Constitutiones Sixti V. Urbani
VIII. et Innocentii XI. ad id emanatas.

Episcopus manutenendus est in sua quasi pos- 10
sessione instituendi Concursum, donec Praelatus
inferior coram Judice competente legitime proba-
verit jus cogendi Synodum habere, aliasque coe-
gisse, in eaque Examinatores ad praescriptum Con-
cilii formam deputasse; Sacra Congreg. Concil.
17. *Januarii* 1585. *et* 4. *Augusti* 1594. Unde Epi- 11
scopus Forosempronien. ut vicinior manutenen-
dus est in sua quasi possessione Concursum insti-
tuendi in vacationibus Ecclesiarum Parochialium
della Ravignana, et Juris praeligendi magis ido-
neos ex approbatis in eisdem Concursibus, donec
Abbas Classen. legitime probaverit habere jus con-
gregandi Synodum, aliasque coegisse, et in ea Exa-
minatores ad praescriptum Concilii Tridentini,
sess. 24. *cap.* 18. *de reformat.* deputasse; Sacra Con-

greg. Concil. *in Forosempronien.* 2. *Decemb.* 1648.
12 Concursus qui in vacationibus Parochialium fieri
solent coram Episcopo viciniori, si occasione pe-
stis Civitas illius sit bannita, et aditus praeclusus
ad eumdem Ordinarium viciniorem, potest proro-
gari, ut concessit Sacra Congregatio facultatem
Praolato inferiori prorogandi tempus concurren-
tium, et ut interim provideretur de Œconomis,
et Vicariis idoneis; Sacra Congreg. Concil. *in Nul-
lius Terrae Guastallae, Parmens. Dioecesis* 17. *Au-*
13 *gusti* 1630. Concursus edicta Ordinarii proponere
debent in Beneficiis Curatis reservatis Sedi Apo-
stolicae vacantibus per obitum, puta in mensibus
reservatis; et a Sede Apostolica provisio facien-
da est approbato ab Examinatoribus in Synodo
Dioecesana deputatis, si fidem approbationis habet
ab Ordinario. Ita decisum fuisse a Sac. Congreg.
refert Piasec. *in praxi Episcop. par.* 2. *cap.* 20. *n.*
14 17. Barbosa *in Tridentino loc. cit* n. 64. Episcopus
instituens Concursum ad formam Concilii, non
potest ut suspectus recusari, sed qui se existima-
verint gravatos appellare poterunt a mala Ordi-
narii electione, seu judicio ad effectum devoluti-
vum, non suspensivum; Sacra Congreg. Conc. 28.
15 *Septemb.* 1589. Vicarius Generalis Episcopi potest,
Episcopo impedito, proponere Edictum pro Con-
cursu, et coram se examen indicere, textu expres-
so in Conc. Trid. *loco cic.* ibi: *Ab Episcopo, sive*
16 *eo impedito, ab ejus Vicario Generali.* Immo examen
Concursus posse fieri coram Vicario Generali, eti-
am Episcopo non impedito, tenet Garcias *de Bene-
fic. part.* 9. *c.* 2. *num.* 119. Barbosa *de potestat. Epi-
scop. part.* 3. *alleg.* 60. *num.* 41. *et in Tridentin.
sess.* 24. *c.* 18. *de reformat. n.* 77. et Massebrius
requisi. 3. *dub.* 3. quia dicunt ipsi praedicta verba
Concilii, *sive eo impedito*, sunt solum posita ad de-
notandum convenire, quod ab ipso Episcopo, ces-
17 sante impedimento, fiat examen. Quinimmo potest
Vicarius Generalis proponere Edictum pro concur-
su, etiamsi ipsemet velit examen subire, et Epi-
scopus illi sit Ecclesiam ipsam vacantem collatu-
rus. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil.
super *d. c.* 18. *sess.* 24. refert. Sbroz. *de Offic. Vi-*
18 *carii in addit. q.* 188. *lib.* 2. Sic etiam Vicarius Ca-
pitularis potest Concursum ad Parochiales vacan-
tes tempore Sedis vacantis facere, ut poterat Epi-
scopus, servata forma Sacr. Concil. Trident. *sess.*
24. *cap.* 18. *de reformat.* et magis idoneum eligere,
et approbationem ad Sanctissimum Dominum, ejus-
que Eminentissimum Cardinalem Datarium mit-
tere pro confirmatione electionis. Ita declaravit Sa-
cra Congregatio Episcoporum in *Ravennaten.* 3.
Februarii 1624. et saepe alibi. Tota enim juris-
dictio Capituli Sede vacante ad Vicarium Capitu-
larem devolvitur; Benedict. XIV. *De Synod. Dioe-
cesana l.* 4. *cap.* 8. §. 10. et ad hoc juvat adduce-
re id, quod a Sacra Congregatione Concil. actum
fuit de observandis in examinibus faciendis pro
collatione Parochialium Sede Cathedrali vacante,
et ita concepta fuit declarationum formula per ma-
nus transmissa, et a Sanctissimo approbata, ut re-
fert Fagnan. *lib.* 3. *Decret. in cap. Illa* 2. *Ne Sede
vacante num.* 18. *et seq.* et est ut sequitur.

In primis Capitulum nullam sibi in hisce exa- 19
minibus auctoritatem vindicabit, sed constituet
Officialem, seu Vicarium infra octo dies post mor-
tem Episcopi, pro ut mandat Concilium Triden-
tinum *sess.* 20. *cap.* 16. Is Vicarius sic constitu- 20
tus obibit illa omnia munia, quae Concilium *sess.*
24. *cap.* 18. statuit obeunda ab Episcopo, seu ejus
Vicario, cum Parochialis Ecclesiae vacatio con-
tigerit; et in specie statim habita notitia vacatio-
nis Ecclesiae, et antequam ullum fiat examen,
constituet idoneum in ea Vicarium cum congrua
fructuum portionis assignatione, reservatis reli-
quis fructibus iis, quibus Jure videbitur. Hic au-
tem Vicarius in Parochiali positus, ejus onera
sustinebit, donec ei de Rectore provideatur. Po-
stea per Edictum publicum vocabit omnes, qui
voluerint examinari pro obtinenda Parochiali va-
cante. Deinde examinabit eos, qui concurrerint, 21
adhibitis etiam aliis Examinatoribus, saltem tri-
bus, quorum votis, si paria, aut singularia fue-
rint, accedere possit ipse Vicarius quibus magis
ei videbitur. Curabit idem Vicarius, ut singulis 22
annis a Dioecesana Synodo probentur Examinato-
res saltem sex, ex quibus tres ipse eliget, eosque
congregabit, qui secum examen perficiant ad sin-
gulas Parochiales vacantes. Et si duo, vel unus
tantum ex dictis Examinatoribus etiam cum Vi-
cario, vel omnes tres, aut etiam sex absque Vi-
cario se ipsos congregaverint, et examen perfe-
cerint, nullum erit; et si ex dictis sex Examina-
toribus aliqui intra annum suae electionis mortui
fuerint, tota facultas examinandi ad superstites,
etiamsi unus tantum superesset, spectabit eo an-
no durante. Si contingat sequentibus annis nullos
alios Examinatores eligi in Synodo Dioecesana,
illi sex qui semel praecedente anno ex Decreto
Concilii fuerint electi, pro legitimis habeantur
etiam post lapsum annum suae electionis, et sic
in Officio suo perseverare possint, donec alii, ser-
vata forma Concilii, electi fuerint. Et si ex dictis
sex Examinatoribus aliqui mortui fuerint, cura-
bit Vicarius, ut lapso anno alii in locum demor-
tuorum sufficiantur seu eligantur in Synodo Dioe-
cesana, alioquin qui supererunt pro legitimis non
habeantur. Examen, et approbatio pro legitimis
non habeantur ad Parochialem vacantem, si ante
ad alias Parochiales, quae prius vacaverint, fue-
rint facta, ita ut non sufficiat aliquem judicatum
fuisse idoneum praeteritis mensibus, aut annis
ad aliquas Parochiales; sed semper opus sit no- 23
vo examine, et nova approbatione ad ipsam Pa-
rochialem, de cujus collatione singulis vicibus
agitur. Examinatores ex pluribus examinatis non 24

unum solum, sed plures, quos judicaverint ido-
neos, significabunt Vicario, et ex istis pluribus
idoneis per Examinatores judicatis, non ipsi Exa-
minatores, sed solus Vicarius eliget quem caete-
25 ris magis idoneum judicaverit. Haec enim facul-
tas nullo modo Examinatoribus competit, cum
soli Episcopo a Concilio sit attributa, cujus loco
26 erit Vicarius Sede vacante. Ipse enim solus Vi-
carius absque Examinatoribus scribet Literas ad
27 Sanctissimum D. N. ad quem collatio Parochialis
spectabit, quibus praecipue testabitur proposi-
tum fuisse Edictum, et examen per Concursum
factum, totque examinatos fuisse, et ex exami-
natis tot idoneos a tribus saltem Examinatoribus
judicatos, se vero ex istis idoneis talem caeteris
magis idoneum judicasse elegisseque.

28 Capitulum, aut Decanus Cathedralis Ecclesiae
nullum sibi Jus vindicet proponendi Edictum, aut
deputandi, seu eligendi, vel convocandi coram se
Examinatores, nec jubendi, aut curandi, ut co-
ram se, aut Examinatoribus deputatis ab eo,
Examen fiat; minus eligendi magis idoneum, aut
literas testimoniales de eo scribendi. Sed haec
omnia, ut supra dictum est, exequetur partim
Synodus Dioecesana, partim Vicarius Sede vacante
constituendus, quem Capitulum omnino consti-
29 tuere debebit ex dictis *sub num.* 19. Multo magis
idem Capitulum abstineat a conferendo Parochia-
lem vacantem in Commendam temporalem ei, qui
30 magis idoneus fuerit judicatus. Maxime etiam ca-
veat, ne concedat omnes fructus ipsius Parochia-
31 lis eidem, dicta Commenda durante. Quoniam Con-
cilium haec omnia prohibuit, dum statuit debere
Episcopum, statim habita notitia vacationis Paro-
chialis, idoneum in ea Vicarium cum congrua fru-
ctuum portione constituere, quod munus obibit,
ut supra dictum est, Vicarius praecise, Sede va-
cante deputatus. Cavebitque et ipse a dicta Com-
32 menda, et a concessione omnium fructuum. Et il-
lud quoque sibi interdictum sciat, ne eum, quem
magis idoneum ipse judicaverit, constituat Vica-
rium in Parochiali, aut ei quoquomodo praeficiat,
donec collatio fiat; sed debet omnino a principio
vacationis, et antequam ullum examen fiat, con-
stituere in ea alium Vicarium, qui Curam anima-
rum interea gerat, donec Parochialis fuerit a Se-
de Apostolica magis idoneo collata. Hactenus Fa-
gnan. *loco supracitato.*

33 Ad Concursum Parochialium non tantum Dioe-
cesani, sed etiam exteri debent admitti, nisi adsit
aliquod privilegium, quod Beneficia non conferan-
tur exteris; *Est communis Doctorum*, et sic deci-
sum fuisse a Sac. Congreg. Concil. refert ex Ni-
34 col. Monacell. *tom.* 1. *tit* 5. *for. mul.* 20. *num.* 1. Ad
Concursum debent admitti tam exteri, quam ori-
ginarii, etiamsi habeant aliud Beneficium Cura-
tum; Garcias *de Benef. p.* 9. *c.* 2. n. 208. *et* 209.
Corrad. *praxi Beneficior. lib.* 3. *part.* 4. *num.* 12.
Monacell. *loc. cit.* et alii passim. Non enim potest 35
Episcopus prohibere Curatis, ne accedant ad Con-
cursum aliarum Parochialium; Sac. Congreg. Epi-
scopor. 29. *August.* 1591. apud Barbos. *de potest.*
Paroch. par. 1. *c.* 2. *num.* 48. Originarius tamen, 36
et de gremio Ecclesiae, est semper, caeteris pa-
ribus, praeferendus extraneo; *arg. Regul.* 17. *Can-
cellariae de concurrentibus in data*, ibi; *Et similiter
caeteris paribus oriundus* non *oriundo, et Dioecesa-
nus non Dioecesano praeferatur*, *et c. Nullus dist.* 61.
c. Hortamur dist. 71. *c. ne pro defectu* 61. *de electi-
on. c. Bonae memoriae* §. *Intelleximus de postulat.
Praelatorum.* Et ratio est, quia indigena praesu-
mitur oppidum, et Ecclesiam magis diligere, et
a populo plus amari, quam alienigena, juxta S.
Th. 2. 2. *q.* 13. *art.* 2. ibi: *Ille, qui de gremio Ec-
clesiae assumitur, ut in pluribus consuevit esse utili-
or, quantum ad bonum comune, quia magis diligit
Ecclesiam, in qua est nutritus.* Et est communis.
Immo secundum Barb. *p.* 3. *de offic. et potest Episc.* 37
alleg. 60. *num.* 102. et plurimos alios ab ipso ibi
citatos, dignus de gremio Ecclesiae potest eligi
posthabito digniore extraneo; *arg. c. Nullus* 13.
dist. 61. ibi: *Tunc autem alter de altera eligatur Ec-
clesia, si de Civitatis ipsius Clero nullus (quod eve-
nire non credimus) dignus poterit reperiri, etc.* *Obi-
tum* 16. *dist. ead.* ibi: *Commonemus etiam Fraterni-
tatem tuam, ut nullum de alia eligi permittas Eccle-
sia, nisi forte inter Clericos ipsius Civitatis....nullus
....dignus (quod evenire non credimus), poterit inve-
niri.*

Regulares omnes, quamvis sint Canonici, sive 38
Praemonstratenses, (*) sive Lateranenses, sive
quicumque alii Canonici Regulares, non sunt ad-
mittendi ad Concursum Parochialium sine dispen-
satione Apostolica. Sic expresse declaravit pluries 39
Sacra Congregatio Concilii cum approbatione San-
ctissimi. Cum enim, ut refert Fagn. *in c. Quod Dei
timorem* 7. *de stat. Monachor.* num. 17. fuerit quae-
situm: *An Regularis possit praefici Curae animarum
ab Episcopo sine dispensatione Apostolica*; *Sacra
Congreg. Concilii censuit* non *posse, nisi accedente
dispensatione, quae non videtur concedenda, nisi in-
stante Episcopo pro necessitate, vel utilitate Eccle-
siae.* Et alias consulta: An Ecclesiae Parochiali ex 40
necessitate, nempe ob penuriam Sacerdotum, Re-
gularis perpetuo possit praefici; Respondit per-
mitti posse; itaut deducto victu, quod reliquum
fuerit redditumm in utilitatem Ecclesiae, et pau-
perum convertatur; *Ob id autem necessariam esse
hodie dispensationem contra opinionem antiquorum
Doctorum, quod ita de stylo servari consuevit. Quod
si magis placuerit Sanctissimo, posse quod petitur ad
tempus concedi, quod scilicet Episcopus providerit de*

(*) Hi ad Paroecias obtinendas Apostolica facultate non indigent. Vide verb. *Canonici Regulares quoad beneficia curata num.* 10.

Clerico Regulari, nihil tamen concedendum, nisi instante Episcopo pro necessitate, vel utilitate Ecclesiae.
40 In idemque coincidunt resolutiones ejusdem Sacrae Congregationis Concilii *in una Cremonensi* 1. *Septemb.* 1630. *et in una Taurinensi* relat. a Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 44. *num.* 25. quod nullus hodie Regularis absque dispensatione Papae possit obtinere saecularo Beneficium, licet Curatum; *et in una Portugallien.* 15. *Jun.* 1652. ubi declaravit Fratres Sacerdotes professos Ordinum Militaris Christi, S. Jacobi, et de Avis ibi existentium, esse incapaces, absque dispensatione Apostolica, Beneficiorum saecularium cum Cura, et sine Cura, et Canonicatus Ecclesiae Cathedralis, ut refert Pi-
41 gnatell. *tom.* 1. *cunsult.* 254. Et etiam similiter declarsverat de expressa mente Sanctissimi de Canonicis Regularibus, ut refert Fagn. *loc. cit. num.* 16. Cum enim quaesitum fuerit: *An Canonici Regulares de licentia sui Generalis possint assumere curam animarum tam ad tempus, quam perpetuo? Die* 8. *Jul.* 1581. *Sanctissimus Dominus Noster Gregorius XIII. noluit licere istis Regularibus etiam de licentia sui Generalis absque permissu Summi Pontificis assumere Curam etiam ad tempus, multoque minus Beneficium Curatum in titulum.* Et subinde, *cum Canonici Regulares Lateranenses peterent, ut sibi liceret cum licentia sui Generalis obtinere Beneficia Curata in titulum, vel ad tempus, et res a Congregatione delata esset ad Sanctissimum, Sanctitas sua*
42 *abnuit.* Quod Clemens VIII. (ut refert. Pignat. d. consult. 44. num. 25. et Nicolius *in Flosculis verb. Regulares num.* 25.) mandavit inviolabiliter observari, non obstante, quod id fortasse per Sacros Canones permitteretur Canonicis Regularibus, praeterquam translatis, ut censuit eadem Sacra Gongreg. *in Cremon. et Taurinen.* allegatis. Quare cum hic casus *die* 15. *Maji* 1655. fuisset iterum propositus, eadem Sacra Congregatio perstitit in Decretis, Canonicosque hujusmodi ad Concursum admitti vetuit; Ita quidem ut super hoc eorum Generalis nequeat dispensare, ut jam declaravit 24. *Augusti* 1628.

43 Et de expressa mente, et auctoritate Clementis X. hanc Canonicorum Regularium incapacitatem ad Parochiales cum universali derogatione omnium privilegiorum, indultorum, consuetudinum etiam immemorabilium pronunciavit Sac. Congregatio Episcoporum, et Regularium in Decreto, ut sequitur.

« Cum fel. record. Greg. XIII. aliique nonnulli » Summi Pontifices Successores, ad Regularem » disciplinam in Congregatione Canonicorum Lateranensium Ordinis Sancti Augustini magis, » magisque firmandam Decretis suis mandaverint, » ne dicti Canonici Curae Animarum in Ecclesiis » saecularibus exercendae, juxta Constitutionem » Innocentii III. recol. mem. incipien. *Quod Dei* » *timorem* etc. caeteroquin capaces ad hujusmodi » curam in praedictis Ecclesiis exercendam ad» mittantur, Quorum Decretorum observantiam » retinendam esse non semel declaratum fuit: » Asserentibus vero e contra quibusdam dictorum » Pontificum mentem adhuc fuisse certa, perpetua » Lege lata, Innocentianam Constitutionem pror» sus abrogare. Sed immo illorum decreta, seu » mandata cum ipsis expirasse; ac propterea pro » diversitate temporum diversas forsan editas » fuisse declarationes, et interpretationes, et nec » uniformem servatam praxim. Ideo ex praedi» ctis non infrequentes dubitationes et contro» versiae subortae noscantur, ob quas Religiosa » quies pertubari facile posset accuratius in hoc » sacro Ordine custodienda; cum illius Apostoli» ca instituta primaevam disciplinae ac Sancti» moniae antiquorum Clericorum imaginem, et » Symbolum referant, quibus ipsa nascentis Ec» clesiae primordia florebant.

» Quapropter ad hujusmodi dubitationes ex» plicandas, et controversias definiendas, atque » ut magis accurata disquisitione eorum Canoni» corum spiritus, et vocatio dignoscatur, qui dum » in tranquillitate Montis Sion Caelestium contem» platione suavissima pascuntur, ad frangendum » in valle lacrymarum panem parvulis (videlicet » e Claustro ad regimen descensuri Parochialium) » invitantur: Sacra Congregatio Eminentiss. et » Reverendiss. S. R. E. Cardinal. negotiis, et » Consultationibus Episcoporum, et Regularium » praeposita, et re mature examinata, atque au» dito P. Procuratore Generali dictae Congrega» tionis Lateranensis, speciali sibi auctoritate per » Sanctissimum Dominum Nostrum Clementem » Papam X. vivae vocis Oraculo attributa, decla» rat, atque decernit: Ut in posterum futuris per» petuis temporibus nemo ex Canonicis Regula» ribus Sancti Augustini Congregationis Latera» nensis, quamvis non translatus, ad Curam ani» marum in Ecclesiis saecularibus etiam de Jure » patronatus in perpetuum, seu ad tempus, quo» cumque titulo exercendam admittatur; nisi » praeter Abbatis Generalis licentiam, expressum » quoque Sedis Apostolicae Indultum accedat. » Quod juxta Sacrorum Ministrorum penuriam, » et prout Animarum postulabit utilitas, in con» tingentibus casibus concedatur; itaut quaelibet » collatio, institutio, et deputatio in favorem huju» smodi Canonicorum aliter facta, irrita prorsus, » atque inanis censeatur, et sit; Ac nulla etiam » triennali longior possessio iisdem suffragetur. » Canonicus vero; cui ejusmodi concessum, fue» rit indultum ad mentem praefati Innocentii III. » (si commode fieri possit) socium unum ex suo » Ordine, et Congregatione secum habeat, cujus » in iis, quae Dei sunt et Regularis observantiae » tam consortio, quam solatio perfruatur.

» Non obstantibus quo ad supradicta omnia, et

» singula in presenti decreto contenta, supra di» cta Constitutione Innocentii III. aliisque Con» stitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis ne» cessario, et individue exprimendis: Nec non etc. » statutis; formula professionis in eo Ordine, et » Congregatione emitti solitae, consuctudinibus » etiam immemorabilibus, exemptionibus quo» que, Indultis, et privilegiis, etiam in corpore » Juris clausis etc, nec non irritantibus Decretis » etc. quibus quo ad ea, quae presentibus adver» santur, eadem Sacra Congregatio Sanctitatis » suae auctoritate specialiter, et expresse dero» gat etc. *Datum Romae hac die* 18. *Martii* 1671».

F. M. Cardinalis Brancatius.

Loco ✠ Sigilli

C. de V. Archiep. Athen.

44 Licet autem hoc Decretum de mente, et expressa auctoritate Clementis X. editum, videatur respicere solos Canonicos Lateranenses, tamen vere, et realiter hanc incapacitatem ad Parochiales habent omnes alii Canonici Regulares; tum ratione supra laudati Decreti Gregorii XIII. loquentis indefinite de omnibus Canonicis Regularibus, ibi; *An Canonici Regulares... Noluit licere istis Regularibus.* Cum etiam ratione ipsius Decreti jussu Clementis X. editi, omnium Canonicorum Regularium comprehensive communiter intellecti, et signanter a Rota *in Leodiensi Parochialis* 2. *Decemb.* 1693. *in* §. *finali*, ubi firmat: Decretum praefatum Clementis X. indefinite procedere quo ad omnes Canonicos Regulares facta, mentione de Lateranensibus demonstrative tantum, cum Congregatio istorum sit omnium praestantissima, et concurrat in omnibus eadem ratio consulendi pristinae, et laudabili disciplinae Regularium, quae vere unica re-
45 peritur in Claustrorum parietibus. Immo nedum haec ratio a Decreto adducta est omnibus Canonicis Regularibus communis, sed insuper fortius amplectitur reliquas Congregationes Canonicorum, quae habent majorem regularitatem, quam illam Lateranensium, quae magis Clericorum speciem refert, ut Card. de Luca *de Praeminent. dis* 24. *per tot.* Card. Petra *tom.* 2. *Comment. ad Con-*
46 *stit.* 1. *Anastasii IV. sect.* 1. *sub. n.* 40. Tum quia hanc omnium indistincte Canonicorum Regularium incapacitatem ad Parochialium Concursus jam expresse pluries declaravit Sacra Congregatio Concilii, et signanter *in Brixiensi* 15. *Maii* 1655. *lib.* 19. *decret. pag.* 468. ibi: *Quaesitum fuit an Regulares Congregationis Canonicorum Lateranensium Sancti Salvatoris, Sancti Georgii in Alga, et Cruciferorum sint admittendi ad Concursum Ecclesiarum Parochialium saecularium, praesertim quando ha-*
47 *bent licentiam proprii Generalis*: Sacra Congregatio Concilii respondit *negative, et dandas esse declarationes jam editas*. Et de facto fuit requisita facul- 48
tas d. Sacrae Congreg. Concilii *die* 23. *Augusti* 1692. in *una Ferrariensi* pro uno Canonico Regulari Sancti Salvatoris, non obstante quod dictus Canonicus praetenderet se esse capacem sine alia dispensatione Sac. Cong. Et non obstante quod anno sequenti dicti Canonici Regulares S. Salvatoris exposuissent dictae Sac. Congreg. *in una Placentina Praesentationis*: se non esse comprehensos nec in Decreto Clementis X. nec in aliis huc usque emanatis prohibitionibus, et contenterent de licentia proprii Generalis absque Sedis Apostolicae Indulto ad Parochiales Ecclesias vacantes concurrere, et de illis provideri posse in eadem causa sustinerent. Nihilominus Sac. Cong. Conc. ad quam causa erat delata, *sub. die* 14. *Novembr.* 1693. respondit: *Uniantur decreta, et causa proponatur formiter auditis omnibus Procuratoribus Generalibus omnium Canonicorum Regularium, et interim cum Sanctissimo pro concessione Indulti ad favorem Patris de Georgii praesentati* cum clausula, *quatenus opus sit.* Et exinde sua fundamenta in Sacra Congregatione formiter producta apud majorem partem Eminentissimorum Patrum tunc in Sacra Congregatione sedentium, fuerunt habita tamquam nullius ponderis, uti sibi retulisse Eminentissimum Petruccium, tunc ibi sedentem testatur Monacell. *tom.* 1. *in Appendice ad Formularium Legale practicum in annot. ad d. Decretum Clementis X. n.* 4.

Tum etiam quia, si qua militaret ratio pro ali- 49
qua Congregatione Canonicorum Regularium pro capacitate ad beneficia Curata, deberet potissimum esse pro praestantissima Congregatione Lateranensium, cujus Canonici in eorum professione promittunt Beneficia Curata extra Ordinem non suscipere absque licentia Capituli, et Generalis. Unde si istis est dempta talis capacitas ad beneficia Curata, non obstante ipsa formula professionis, ut patet ex supra laudato decreto jussu Clementis X. edito, ibi: *Non obstantibus, etc. statutis formula professionis in eo Ordine et Congregatione emitti solita etc.* a fortiori erit dempta talis capacitas ad Beneficia Curata aliis Canonicis Regularibus, qui non habent similem formulam Professionis.
Et hanc Incapacitatem ad Beneficia Saecularia Cu- 50
rata comprehendere omnes Canonicos Regulares cujuscumque sint Congregationis, tenent Fagnan. *in dict. c. quod Dei timorem* 7. *de statu Monachor. num.* 16. *et.* 17. *et sequent.* Pignatell. *t.* 1. *consult.* 44. *a num.* 14. *usque ad fin.* Barbosa *in d. c. Quod Dei Timorem num.* 3. *et lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. n.* 80. *ad Trid. sess.* 14. *c.* 11. *n.* 5. Nicolius *in floscul. verb. Regul.* n. 25. Garcias *part.* 7. *de Benefic.* c. 10. *n.* 33. Tondut. *qq. Benefic. tom.* 1. c. 80. *per tot.* Quarat. *verb. Canonicus Regularis*, Maranta *resp. Juris tom.* 4. c. 89. *num.* 35. Pignatell. *in observatione ad Lauretum de Franchis q.* 86. ubi

testatur de observantia *in praxi*, Corrad. *in praxi
dispensationum lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 13. *vers. At ve-
ro Ergo* ; Capon. *disceptat. form.* 108. *n.* 77. Pas-
serin. *in s. cum de Beneficio num.* 3. *de Praeb. et
dignit.* in 6. Card. de Luca postquam contrarium
innuerat, hanc veritatem fatetur *in diss.* 64. *et* 65.
de Benefic. et de donationibus diss. 25. *n.* 6. Mona-
cell. *loc. cit.* Card. Petra *loc. cit. num.* 39. et alii
passim ; et firmavit Rota *in Novariens. Prob.* 15.
Junii 1693. §. *Nec adversari coram Reverendissimo
Manuel.* confirmata 2. *Decemb. ejusdem Anni, et in
Leodiens. Parochialis* 11. *Decembr.* 1693. in §. *final.*
Vide verb. *Habitus num.* 69.
51 Canonici Regulares omnes, multo magis absque
speciali dispensatione Apostolica, sunt incapaces
ad obtinenda Beneficia saecularia non Curata, nem-
pe Canonicatum in Collegiata Ecclesia saeculari,
52 aut Beneficium simplex. Hoc enim etiam Jure ve-
teri proibitum erat, textu expresso *in. c.* 16. *Pla-
cuit quaest.* 1. ibi: *Nec ad Ecclesias saeculares tran-
seas:* et clarissime *in c. Super eo, de Regularibus*,
ibi: *Nec amplius in Ecclesiis saecularibus debent as-
sumi, ne contra votum , quod Domino fecerunt, ve-
nire probentur.* Et sic expresse declaravit Sacra
Congreg. Concil. *Regulares sunt incapaces Beneficii
simplicis, etiamsi essent Canonici Regulares,* ut re-
53 fert Garcias. *cit. c.* 2. *part.* 7. *cap.* 10. *n.* 31. Et
ita etiam in Canonico Regulari alias respondit
Gregorius XIII. Nam cum dubitaretur, an Cano-
nicus Regularis esset capax Beneficii simplicis, Sa-
cra Congregatio dixit videri incapacem, quia Cap.
Quod Dei timorem loquitur de Parochiali ; agen-
dum tamen cum Sanctissimo. *Die* 23. *Julii* 1578.
Sanctitas sua dixit, licet Tridentinum Concilium
non probibuisset Regularibus obtinere saeculare
Beneficium, et Concilium Lateranense sub Leone ad
concordata tantum restringeretur, tamen Jus com-
mune obstare, quod nonnisi in Parochialibus di-
spensat *d. c. Quod Dei timorem*. Hic autem agitur
54 de simplici ; sic refert Fagnan. *loc. cit. n.* 19. Et
anno 1695. cum Carolus Radosnenaschi Canoni-
cus Regularis obtinuisset a Capitulo Generali fa-
cultatem consequendi omnia Beneficia, Canonica-
tus, et Praelaturas in quacumque Dioecesi Regni
Poloniae, et a Sacra Congr. peteret confirmatio-
nem hujusmodi facultatis ; Sacr. Congr. Episco-
porum et Regularium *die* 7. *Julii* 1685. petitam
confirmationem concessit, quo ad Curata tantum
ad formam Sacrorum Canonum, et Constitutionum
Apostolicarum, eo quod raro permittatur dispen-
satio ad simplicia Beneficia, ut monet Card. de
Luca *in adnot. ad Conc. Trid. disc.* 13. *n.* 7. et eti-
am dixit Sac. Cong. Conc. *in Thaurinensi* 1. *Sep-
temb.* 1603. *et* 24. *Aug.* 1617. Et sic tenent Ho-
stiens. *in summa de statu Monachor.* §. *Utrum po-
pulum;* Joann. Calder. *in d. c. Quod Dei timorem*,
Gard. *ibid. in* 5. *quaest. num.* 14. *vers. Si autem as-
sumitur ad Canonic.* Feder. de Senis. *cons.* 136.
Factum tale est sub. num. 4. *vers. sed fortius obstat;*
Fagnan. *in d. c. Quod Dei timorem*, *num.* 19. Pe-
tra *loc. cit. n.* 34. et omnes supracitati *sub. num.*
50. Unde haec incapacitas Canonicorum Regula- 55
rium ad quaecumque Beneficia saecularia efficit,
ut si obtineatur aliquod Beneficium ab Ordinari-
is absque dispensatione Apostolica , ipsa institu-
tio sit ipso Jure nulla secundum Regulam 43.
Cancellariae, et possit denuo uti vacans impetra-
ri per alium , ut innuit Gonzal. *in cit. cap. Quod
Dei timorem , de statu Monachor. in fin.* Petra *loc.
cit. num.* 42. Riccius *decis.* 49. *per tot. part.* 1. Gar-
cias. *de Benefic. part.* 7. *c.* 10. *n.* 2. *et sequent.* Lau-
rent. de Franchis *de controv. inter Episcopos , et
Regul. p.* 2. *q.* 86. Marc. Anton. Macerat. *var. re-
sol. l.* 1. *resol.* 20. *num.* 12. et alii passim; et sup-
ponitur a Rota *in Leodien, Parochialis* 4. *Julii* 1692.
et 11. *Decemb.* 1693. *coram Pio.* Et ratio est cla-
ra, quia actus remanet nullus in prima provisio-
ne, ex quo Beneficium semper remanet vacans,
et expresse hoc statuitur in supra laudato Decre-
to S. Congr. de expressa mente et auctoritate Cle-
mentis X edito, §. *Qua propter,* ita ut possessor ne-
que triennali possessione posset se tueri , ut ex-
presse ibi cavetur, his praecisis verbis, ibi: *Ita ut
quaelibet Collatio, institutio, et Deputatio in favorem
hujusmodi Canonicorum aliter facta, irrita prorsus,
atque inanis censeatur , et sit, ac nulla etiam trien-
nali longior possessio eisdem suffragetur.* Et novis- 56
sime Benedictus XIV. re prius mature discussa
Const. incip. *Quam inscrutabili,* consilio, atque mo-
tu proprio expresse declaravit, ac definivit Cano-
nicos Regulares incapaces esse cujuslibet Benefi-
cii Saecularis, aut Pensionis Ecclesiasticae absque
dispensatione Sedis Apostolicae. Videatur ipsa
Constitutio , in qua multa ad rem habentur , et
statuuntur merito legenda, et omnino servanda.
Possunt tamen Regulares, et a fortiori ipsi Ca- 57
nonici Regulares assumi in Parochos sine di-
spensatione Apostolica in Parochiis eorumdem
Monasteriorum , vel membris omnimode illis
subjectis, ita ut titulus sit amovibilis , et Re-
gularis ; *Est communis* , et testatur praxis ubique
recepta, quod in Parochialibus etiam extra Clau-
stra plenarie unitis unione subjectiva eorum Mo-
nasteriis deputent pro Cura Regulares amovibiles
ad nutum suorum Regularium Superiorum. Et 58
posse sic deputari Regulares in Parochos dicta-
rum Parochiarum pluries probavit Sac. Congr.
Concil. et signanter *in Aurien.* 1693. *de Mense
Maii ; Et in Mechinen.* 28. *Novemb. ejusdem anni*
1693. Nec possunt cogi ipsi Regulares deputare 59
Sacerdotem saecularem in simili Parochia subje-
ctive unita ipsorum Monasterio; Sacra Congregat.
Conc. *in Regiensi* 7. *Februarii* 1705. Sed libere si-
ne alia dispensatione possunt Regulares Superio-
res in similibus suis Parochiis deputare pro Pa-
rochis suos Religiosos ad eorum nutum amovibi-

60 les. Nec ipsi Religiosi ad exercitium talis Curae
seu Parochiae deputati possunt reclamare, si ab
ipsis removeantur, ut censuit Sacr. Congreg. Con-
61 cilii *in Romana* 17. *Decemb.* 1689. Neque possunt
congruam pro Curato saeculari taxatam a Mona-
sterio petere, nisi quantum indigent ad propriam
et onerum Ecclesiae sustentationem, et totum id
quod superest debetur fideliter a Curato Religioso
suo Monasterio, cum ipsi, et non sibi acquirat;
cap. Nolo 10. *cap. Non dicatis* 12. *caus.* 12. *q.* 1.
*cum concordant. et Authent. Ingrsse. C. de Sacros.
Eccle.* Et sic auditis partibus, et causa bis pro-
posita respondit Sac. Congreg. Episcop. et Regu-
larium *in Mediolanensi Congruae* 4. *Septemb.* 1693.
et 4. *Martii* 1694. contra N. N. Monachum Cister-
ciensem Curatum deputatum Parochiae Fellene-
chiae Granciae Monasterii Murimundi, proponente
Eminentissimo Cardinali Petruccio.
62 Alia ad rem, Vide verb. *Beneficium etc. art.* 1.
n. 15. et verb. *Canonici Regulares.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

63 An exclusio a Concursu operetur nullitatem
ipsius concursus independenter a reclamatione
64 exclusi, non levis quaestio est. Negavit Rota, et
quidem raro exemplo, respondendo contra infor-
mantem *in Tarraconen. Parochialis* 10. *Novembris*
1634. *coram Pancirol.* impress. apud Pignatell.
Consult. Canonic. tom. 1. *consult.* 1.
65 Impetraverat enim quidam Jacobus Torenrella
quoddam Beneficium Parochiale hoc ex capite,
quod in ejus collatione non fuerat servata forma
Concursus, praescripta a Concilio Tridentino *sess.*
24. *cap.* 18. *de Reformat.* et a notissima *Constitu-
tione Piana: Ad ostendendum autem* (sunt verba
Decisionis §. 2.) *quod non fuerit servata forma Con-
cursus adducit quod Antonius Gual non fuerit admis-
sus ad examen, licet comparuerit, et protestatus fue-
rit pro admissione.* At Rota censuit: *quod omissio
alicujus ad examen* (sunt verba Decisionis §. 7.)
*non est contra substantialem dispositionem Concilii,
sed debet examinari de justitia, et si non examinare-
tur, potest agi de contemptu, non autem quod exa-
men sit nullum, ipso non reclamante, ut in simili
dicitur de vocatione Absentium ad electionem, quorum
contemptus, ipsis non reclamantibus, non vitiat electio-*
66 *nem. Haec igitur omissio non est de forma Concilii,
sed de justitia, quum de forma illud solum censea-
tur, quod est adinventum ab ipso Concilio, non au-
tem quae ab aliis Canonibus prius disposita erant.*
67 *Sed remanent in suo robore. Secundum vero Canones*
68 *antiquos licet Episcopus tenebatur eligere digniorem,
si tamen illum omittebat, et eligebat dignum, provi-
sio sustinebatur. Consilium autem solum innovavit,
ut fiat Concursus, et Episcopus eligat digniorem.*
69 *Unde si Episcopus rejecit unum, et non vult illum
examinare, male fecit, et ille potest dare de contem-
ptu, non autem provisio est nulla, quia secundum
Canones antiquos non erat nulla.*
At re novissime delata ad idem Sacrum Tribu- 70
nal Rotae; in ea ipsum videtur fuisse sententia,
ut exclusio alicujus a Concursu nullitatem ipsius
Concursus operetur etiam independenter a recla-
matione exclusi, ita ut possit Beneficium impe-
trari ob non servatam formam Concursus. Vide
Decisionem *in Monopolitana Praebendae Theologa-
lis* 25. *Junii* 1756. *coram R. P. D. Stadion.*

ARTICULUS III.

CONCURSUS QUANDO, UBI, ET QUOMODO FACIENDUS.

Eveniente alicujus Parochialis Ecclesiae vaca- 1
tione, debet Episcopus statim illius Vacationis
habita notitia, *si* opus fuerit, idoneum in ea Vi-
carium cum congrua ejus arbitrio fructuum por-
tionis assignatione constituere, qui onera ipsius
Ecclesiae sustineat, donec ei de Rectore provi-
deatur; textu expresso in Concil. Trident. *sess.*
24. *cap.* 18. *de reformat.* ibi: *Debeat Episcopus sta-
tim habita notitia vacationis Ecclesiae, si opus fuerit,
idoneum in ea Vicarium cum congrua ejus arbitrio
fructuum portionis assignatione constituere, qui onera
ipsius Ecclesiae sustineat, donec de Rectore provi-
deatur.* Verba autem illa *si opus fuerit* addita sunt 2
ad excludendum casum, quo in eadem Parochiali
Ecclesia adessent alii Ministri Sacramentorum,
qui interea Curam illam, quae ad defunctum spe-
ctabat, exercerent, ut declarasse Sacram Congre-
gat. Concilii refert Garcias *de Benefic. part.* 9. *cap.*
2. *num.* 13. Illa vero dictio *statim* videtur im- 3
portare, quod Episcopus non possit in longum
differre, sed quantocius debere hujusmodi in ea
Vicarium constituere; posse tamen Episcopum
talem deputationem Vicarii usque ad tres dies a
die habitae notitiae vacationis, non autem ulte-
rius differre, tenet Barbosa *de Offic. et Potest.
Episcop. part* 3. *allegat.* 60. *sub num.* 2. Massobrius
requisit. 1. *dub.* 13. et facit Concil. Provincial. Me-
diolanens. 1. *tit. de proponendo Edicto,* ubi statui-
tur, ut intra triduum proponatur Edictum pro
Concursu. Episcopus potest differre Concursum 4
usque ad sex menses, si Parochialis in suo mense
vacaverit, et usque ad quatuor, si vacaverit in
mense Sedi Apostolicae reservato; ut expresse
statuit S. Pius V. in Constitutione incipiente *In
conferendis;* et Barbosa *ad Concil. Trident. sess.*
24. *cap.* 18. *de reformat. num.* 58. *et de Offi. et po-
testate Parochi par.* 1. *cap.* 2. *num.* 40. refert Sa-
cram Congregat. Concilii *in una Tiburtina sub die*
28. *Aprilis* 1629. expresse censuisse, eveniente
vacatione Ecclesiae Parochialis, posse Episcopum
intra quatuor, vel sex menses respective a die
vacationis apponere Edictum pro Concursu dictae

5 Parochialis. Et isti sex, vel quatuor respective
menses concessi ad conferendam Parochialem,
incipiunt currere non a die vacationis Parochiae,
sed a die scientiae vacationis; *argum. cap. Quia
diversitatem* 5. *de concession. Praebend. et cap. Licet*
3. *de supplenda negligentia Praelatorum; et* Rota
in una Placentina Parochialis de Malpardida 28.
Junii 1585. *coram Seraphino decis.* 702. *inter im-
pressas*, tenuit tempus sex mensium datum Or-
dinariis ad conferendum Parochiales ad eorum
collationes spectantes per dictam Bullam Sancti
Pii V. quae dicit a die vacationis, intelligi a die
vacationis notae, quamvis Episcopus nondum ac-
cepisset possessionem Episcopatus, eum per ipsum
stetisset, ut refert Garcias *de Benefic. par.* 10. *c.*
6 2. *num.* 22. *et* 23. Sic etiam tempus quatuor men-
sium concessum Ordinariis ad provisionem facien-
dam de Parochialibus ad Papae collationem spe-
ctantibus non currere nisi a die notitiae habitae
vacationis, tenuit Rota *in una Toletana* 28. *No-
vembr.* 1578. *coram Seraphino dec.* 380. *inter im-
pressas.*
7 Tempus sex, vel quatuor respective mensium
concessum Episcopis ad conferendas medio Con-
cursu Parochiales vacantes currit ipsis Episcopis,
etiam quando accedunt ad Concilium Provinciale.
Propositis enim circa hoc dubiis ad instantiam
Episcopi Gerundensis in Sac. Congreg. Concilii,
*in una Gerundensi Juris conferendi. Primo, an tem-
pus, et tempora, quibus Episcopus ex causa prae-
fata cogitur a propria Dioecesi abesse, computanda
sint in termino sex mensium, vel potius ex illo de-
trahenda? Et quatenus computandum; Secundo,
an si indulgenda prorogatio praefati termini?* Sac.
Congreg. *die* 7. *Julii* 1685. *respondit ad primum,
8 computandum; Ad secundum, negative.* Pendente
termino sex, vel quatuor respective mensium, de-
bet Episcopus proponere Edictum Concursus in-
tra decem dies, vel aliud tempus a se praefigen-
dum; Conc. Trident. *loc. cit.* ibi: *Intra decem dies,
9 vel aliud tempus ab Episcopo praescribendum.* Dies
Edicto pro Concursu ab Episcopo praescripti pos-
sunt prorogari usque ad viginti dies, sed non ul-
tra. Sic expresse statuit Sanctus Pius V. in dicta
Constitutione incip. *In conferendis*, ibi: *Nec tem-
pus decem dierum eisdem Ordinariis, et Patronis
ab eodem Concil. Trident. ad nominandum idoneos
Clericos coram deputatis Examinatoribus praefixum,
ultra alios decem dies prorogare audeant, vel prae-
10 sumant.* Non tamen Episcopus tenetur terminum
Concursus prorogare, sed bene facit prorogando,
ut censuit Sac. Congreg. Conc. *sub die* 17. *Mart.*
11 1619. Si vero ex justa causa Episcopus proroget
Concursum ad Beneficia, bujusmodi prorogatio
est publicanda, alioquin Concursus erit nullus;
12 ead. Sac. Congreg. Concil. 6. *Jul.* 1606. Concur-
sus habitus infra terminum decem dierum non est
nullus, si nemo post examen comparuit, qui se
laesum praetendat. Cum enim Episcopus Montis
Regalis publicasset Concursum, et statuisset ter-
minum decem dierum Concurrentibus, intra quem
terminum habitus fuit Concursus, quaesitumque
an propterea sit nullus Concursus intra dictum
terminum habitus; *Die* 2. *Aug.* 1607. Sac. Con-
greg. Concil. *censuit, examen factum intra termi-
num dictorum decem dierum non esse nullum, si ne-
mo post examen comparuit, qui se laesum propterea
praetendat.* Idem dicendum est, si aliqui fuerint 13
examinati infra decem dies, alii vero post, ita ut
nullus ex Concurrentibus remanserit non exami-
natus. Cum enim, vacante Parochiali Ecclesia S.
Margaritae Placentiae Provinciae Bononiensis,
positis Edictis Concursus decem dierum, et in
ultima die, nempe decima, duo ex descriptis fuis-
sent examinati, alii vero post elapsum dicti ter-
mini, et cum fuisset quaesitum: An propterea
Concursus esset nullus? *Die* 3. *Jul.* 1608. *respon-
sum fuit, tametsi duo examinati sint durante termi-
no, si tamen reliqui omnes fuerint postea examinati,
ita ut transacto constituto tempore ante renunciatio-
nem Examinatorum, et electionem Episcopi nullus
remanserit non examinatus ex descriptis, satisfa-
ctum esse formae Concilii, et Concursum ex hoc ca-
pite non esse nullum.*
Tempus, quo debet esse affixum Edictum, est 14
arbitrarium Episcopo, modo non excedat viginti
dies; Concilium enim Trident. nullum tempus ad
hoc praecise designat, immo sicut reliquit arbi-
trio Episcopi tempus praescribendum pro publi-
cando Concursu; *Intra decem dies, vel aliud tem-
pus ab Episcopo praescribendum*, ita videtur relin-
quere arbitrio Episcopi tempus, quo debeat esse
affixum Edictum, *per leg. ff. de Jure deliberand.*
Gargias *de Benefic. p.* 9. *c.* 2. *n.* 10. Massobrius
in praxi requisit. 2. *dub.* 9. Barb. *ad dictum Conc.
sess.* 25. *c.* 18. *num.* 67. Dies certa examinis Con- 15
currentium, et propositi Edicti, debet apponi in
Literis citatoriis Concursus, alias ipse Concursus
vitiaretur. Sic expresse Rota *in Toletana Paro-
chialis de Alcandete* 3. *Julii* 1593. *coram Seraphi-
no;* ubi dictum fuit, *Concursum esse defectuosum,
nec in eo servatam formam Concil. Triden. quia non
fuit apposita dies propositi Edicti, adeo ut sciri non
possit, an intra terminum, vel post terminum fuerit
Michael examinatus, quod tamen videtur necessa-
rium ad examinis validitatem, cum terminus ille,
qui praefigitur juxta dispositionem Concil. sess.* 24.
c. 18. *sit ad convocandum eos, qui concurrere vo-
luerint, et eo transacto non plus debent examinari,
et ista non est forma ad effectum, sed praecisa.* Sic
Rota ibi. Et de facto, quod non debeat amplius 16
audiri, seu examinari, qui nullo detentus legi-
timo impedimento non comparuit in tempore Con-
cursui praescripto, fuit decisum a Sac. Congreg.
Conc. in qua proposito dubio: An si quis non de-
scriptus in tempore Concursui praefixo compare-

rit, et legitimo impedimento cessaute, ita ut po-
tuerit nomen suum iufra praescriptum terminum
deferre, et elapso termino, examine nondum fa-
cto, seu re integra, petat se ad Concursum ad-
mitti, sit ne audiendus ? Ead. Sac. Congreg. *sub*
17 *die 7. Julii* 1625. *censuit* non *esse audiendum.* Qui
tameu ratione legitimi impedimenti non compa-
ruit in tempore Coucursui praefixo, debet post
tormluum Edicti, re adhuc integra, ad Concursum
admitti, etiam reclamantibus aliis oppositoribus;
sic declarasse Sac. Congreg. Conc. refert Garcias
de Benefic. part. 9. *c.* 2. *n.* 206. et sic tenuit Rota
in Firmana Parochialis 6. *Martii* 1692. *coram Card.*
Pamphil. senior. et in Calaguritana dimidii Beneficii,
sive Portionis 22. *Aprilis* 1602. *coram Ottembergo,*
ibi : *Poterit Provisor admittere ad Concursum ve-*
nientem elapso termino ab eo praefixo , licet contra-
dicat Adversarius , qui comparuit in termino propter
auctoritatem Congreg. Concil. *quae in simili casu*
respondit , si termino elapso alter superveniat , eum
re integra esse admittendum , idque aequitas , et fa-
vor Ecclesiae suadere videtur , cujus interest plures
oppositores concurrere , et hanc opinionem Domini
receptiorem, et de Jure veriorem laudaverunt, argum.
l. et si post tres , ff. si quis cautio ; cap. consul , de
Offic. Delegati.
18 Ante lapsum terminum Edicti nullum esse exa-
men, et Concursum factum, maxime si post exa-
men comparuit aliquis, qui se laesum propterea
praetendat, resolvit Sacra Congreg. Concil. *in Po-*
19 *tentina* 4. *Maji* 1619. *in Chariensi* 28. *Julii.* Unde
examen statim elapso termino Edicti potest per
Episcopum incboari, sed non potest eadem die
claudi, ubi plures fueruut descripti, quia sunt
expectandi, vel vocandi, alioquin vitiabitur Con-
cursus, si ex pluribus descriptis unus, aut non
omnes examineutur, et eis non expectatis clau-
datur Concursus; Sic Rota *in Toletana Parochia-*
lis de Alcandete , coram Aragonio 10. *Maji* 1596.
in qua dictum fuit; *Ideo Concursum fuisse nullum,*
et invalidum, quia cum infra terminum Edicti plu-
res alii se opposuerint , et se describi fecerint , ideo
examinato dicto Michaele, Concursus non debebat
statim eadem die claudi , prout fuit clausum , sed
erat expectandum per aliquot dies , videndi gratia,
si alii oppositores volebant se examini subjicere. Et
in eadem *coram Corduba* 26. *Decembr.* 1597. ha-
betur; *Nec Dominis placuit, quod eadem die , qua*
fuit incoeptum examen , fuerit clausus Concursus ,
examinatus , et approbatus Michael , et facta illi col-
latio , non vocatis , neque expectatis reliquis opposi-
toribus , qui intra tempus Edicti fecerant oppositio-
nem , et debebant saltem vocari etc. Sic refert, et
tenet Garcias *de Benefic. cap.* 2. *part.* 9. *num.* 33.
Seraphin. *Decis.* 1148. *num.* 5. Barb. *ad Conci-*
lium Tridentinum dict. sess. 24. *cap.* 18. *num.* 75.
de Offic. et potest. Paroch. part. 1. *cap.* 2. *num.* 46.
et sic censuit Sac. Congreg. Concilii *in Tarraco-*
nensi 2. *Decembris* 1634. *et* 12. *Maji* 1635. Uno 20
tantum comparente ex pluribus descriptis, fieri
potest Concursus, nec est opus, ut proponatur
secundum Edictum. Et ratio est, quia verba Tri-
dentini ; *Ut omnes descripti examinentur ,* debent
iotelligi quatenus veniant ad examen, alias esset
in potestate unius nolle venire, impedireque pro-
inde, ne ulterius procederetur. Sic decisum fuisse
a Sacra Congregatione Concilii refert et tenet Gar-
cias *de Beneficiis part.* 9. *cap.* 2. *num.* 215. Barbosa
ad Concilium Trident. dict. sess. 24. *cap.* 18. *n.* 75.
et dict. cap. 2. *num.* 49. Quando unus tantum se 21
describi facit, nec alii comparent oppositores ad
se describi faciendum, fieri potest Concursus,
nec opus est alio Edicto, aut termini prorogatio-
ne. Sic decisum fuisse a Sacra Congregatione
Concilii refert, et tenet Garcias *dict. part.* 9. *cap.*
2. *n.* 215. Ugolin. *de Offic. et potest. Episcoporum*
cap. 50. §. *num.* 4. Barbosa *ad Concilium Triden-*
tinum loc. cit. num. 76. *et de officio , et potest. Epi-*
scop. part. 3. *Allegat.* 60. *num.* 51. *et de officio et*
potest. Parochi dict. cap. 2. *n.* 50. Quando nullus 22
ad Concursum comparuit, aut certe nullus ex
comparentibus vult subire examen, Episcopus as-
siguare debet aliud tempus, sive Edictum, et si
adhuc nemo comparet, vel alias nemo idoneus re-
peritur, tunc conferre potest sine Concursu.
Sic pluries decisum fuisse a Sacra Congreg. Con-
cil. testatur Garcias *loc. citat. num.* 218. Barb. *de*
Offic. et potest. Parochi loc. citat. num. 51.
Edictum Concursus debet proponi ab Ordina- 23
rio loci, ubi existit Beneficium Curatum vacans,
et ibidem examen est peragendum, etiamsi Bene-
ficium ab Ordinario alterius Dioecesis sit confe-
rendum. Sic decisum fuisse a Sac. Congreg. Con-
cil. refert, et tenet Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancel.* §.
2. *prooem. num.* 17. Barbosa *ad Conc. Trid. dict.*
sess. 24. *cap.* 18. *num.* 52. *et de Offic. et potestat.*
Episcopi alleg. 60. *num.* 44. Flamin. Paris. *de re-*
signat. lib. 8. *cap.* 9. *num.* 102. Episcopus Civita- 24
tum unitarum potest Concursum facere in Civi-
tate, in qua reperitur, modo cum interventu Exa-
minatorum Dioecesis, in qua sita est Parochialis;
Sac. Coug. Conc. *in Civitatis Castellanae , et Hor-*
tanae 24. *Septemb.* 1639. Vide tamen verb. *Conc.*
Episcopale num. 6. Concursus Parochialium vacan- 25
tium, in Abbatiis, Commendis, aliisque locis sub-
jectis Praelatis non habentibus Jus congregandi
Synodum debet fieri in Civitate residentiali vici-
nioris Episcopi, cum ad ipsum spectet talium
Parochialium Concursum edicere, et convocare,
ut pluries censuit Sacra Congreg. Concil. et siguan-
ter *in Forosemproniensi* 18. *Martii* 1591. *in Castri*
Durantis 30. *Aprilis* 1611. et saepe alibi. Adeoque, 26
si Civitas vicinioris Episcopi, occasione Pestis v.
gr. sit bannita, et aditus sit praeclusus ad eun-
dem Episcopum viciniorem, detur potius facultas
prorogandi tempus Concurrentium, quam Concur-

sum permittere in loco subjecto Abbati, sive alii inferiori Praelato non habendi jus congregandi Synodum, et examinatores Synodales eligendi, ut censuit Sacra Congregatio Concilii *in Nullius Terrae Guastallae, Parmensis Dioecesis* 17. *Aug.*
27 1630. Immo Episcopus ipse Abbas, seu Commendatarius Abbatiae nullius Dioecesis, non potest ibi Concursum facere, sed debet Concursum convocare in sua Dioecesi; eadem Sacr. Congre-
28 gat. *in Celsonen.* 27. *Septemb.* 1602. Potest tamen Episcopus in quocumque loco existat, etiamsi sit extra locum examinis, et etiam absentibus Examinatoribus, eligere magis idoneum, eum ad ipsum solum id spectet sine Examinatoribus; Garcia *de Benefic. part.* 9. *c.* 2. *num.* 59. Massobrius *in sua praxi requisit.* 5. *num.* 20. Barbosa *de offic. et potest. Parochi dict. c.* 2. *part.* 1. *num.* 93. et alii; Cardinal. de Luca *de Paroch. disc.* 1. *n.* 20. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 4. *formul.* 16. *num.* 2.

29 Examen Concurrentium debet fieri ab Episcopo, vel eo impedito ab ejus Vicario, et aliis Examinatoribus Synodalibus non paucioribus quam tribus, textu expresso in *Concil. Tridentin. dict. sess.* 24. *c.* 18. ibi: *Examinentur ab Episcopo, vel eo impedito, ab ejus Vicario Generali et ab aliis Exa-*
30 *minatoribus, non paucioribus quam tribus.* In Concursu possunt adhiberi plusquam tres Examinatores Synodales, sed non pauciores. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concilii refert Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 9. *num.* 52. Barbosa *ad Trident. d. sess.* 24. *cap.* 18. *n.* 80. *et de Offic. et potest.*
31 *Parochi part.* 1. *cap.* 2. *num.* 52. Examinatores ad minus sex debent eligi quotannis in Synodo Dioecesana, textu expresso *in Tridentino dict. sess.* 24. *cap.* 18. ibi: *Examinatores autem singulis annis in Dioecesana Synodo ab Episcopo, vel ejus Vicario, ad minus sex proponantur, qui Synodo sa-*
32 *tisfaciant, et ab ea probentur.* Examinatores Synodales in Synodo ad summum viginti eligi posse tenent Aldan. *in compend. Canonic. resolut. lib.* 3. *tit.* 9. *num.* 29. et Barbosa *ad Tridentinum loc. cit. num.* 85. attestantes ita fuisse decisum a Sac. Congreg. Concil. *in Caesaraugustana* 13. *Martii* 1623.
33 Examinatores electi in Synodo perdurant usque ad novam Synodum, licet quolibet anno non celebretur; Sacra Congregatio Concil. *in una Imolen.*
34 10. *Decembris* 1695. Si Examinatores ante celebrationem alterius Synodi moriantur, vel in longinqua recedant, sive omnes, sive tot, ut non remaneant tres, Episcopus cum approbatione Capituli subrogabit alios aeque idoneos, dummodo semper utatur existentibus. Sic pluries censuit Sac. Congreg. Conc. et signanter *in una Caesaraugustana* 13. *Martii* 1623. *et in alia Monopolitana* 13. *Julii* 1630. et tenuit Rota *in Panormitana Archipraesbyteratus* 3. *Decembris* 1618. *coram Buratto, et in eadem* 5. *Julii* 1620. *coram eodem inter ejus impressas decis.* 479. *num.* 2. ubi habetur, Clementem VIII. speciali Indulto concessisse Episcopis facultatem deputandi Examinatores extra Synodum, deficientibus, vel impeditis Synodalibus, dummodo infra annum a Synodo celebrata; et decrevisse, quod statim lapso anno talis facultas, et eorum auctoritas expiret, ut refert Barbosa *ad Tridentinum d. sess.* 24. *c.* 18. *num.* 93. *et de Offic. et potest. Parochi loc. cit. num.* 59. *et in Collectan. Bullar. verb. Examinatores Synodales num.* 11. Garcias *d. part.* 9. *de Benefic. c.* 2. *num.* 73. Hodie ta- 35
men occurrente casu peti solet facultas a Sac. Congreg. Episcop. vel Concilii, quae subrogationem indulgere solet ad sex menses, et aliquando usque ad proximam futuram Synodum, dummodo casu vacationis occurrente semper utatur existentibus. Ita testatur Nicolius *in flosculis, verb. Examen sub num.* 1.

Examinatores necessario eligi debent, qui sint 36
Magistri seu Doctores, aut licentiati in Theologia, vel Jure Canonico, si extent; alioquin alii Clerici sunt eligendi, qui ad id videbuntur magis idonei, textu expresso *in Trident. loc. cit.* ibi: *Sint vero hi Examinatores, Magistri, seu Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico, vel alii Clerici, seu Regulares etiam ex Ordine Mendicantium, aut etiam Saeculares, qui ad id magis vi-*
debuntur idonei. Unde Sac. Congreg. Concil. *in una* 37
Senonensi sub die 19. *Februarii* 1628. censuit, *Episcopum non posse eligere Examinatores Synodales, qui non sunt Doctores, seu Magistri, aut Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico, si extent; alioquin alios Clericos esse eligendos, qui ad id magis idonei videbuntur.* Et postea *in una Turritana sub die* 10. *Martii* 1629. censuit, *in praedictos Examinatores Synodales non posse eligi Clericos saeculares, aut Regulares, qui dictis gradibus non sint insigniti, nisi ulli viri qualitatis superius expressae non extent, quo casu sunt eligendi, qui ad munus exercendum magis idonei videbuntur, eorumque vota aequalis valoris, et efficaciae erunt, sicut aliorum.* Et cum 38
quaesitum fuisset: An Examinatores, tam ex Capitulo, quam ex Clero deputati in Synodo, qui non sunt Doctores, debeant denuo deputari ex dispositione Sacri Concilii Tridentini, Sacra Congregat. Concil. *in una Fulginaten.* 18. *Novembris* 1645. *ad cap.* 18. *sess.* 24. *de reformat. censuit electionem sustineri tamquam de magis idoneis.* Tales 39
electi Examinatores debent ad sacra Dei Evangelia jurare se fideliter munus suum executuros; textu expresso in Tridentino *loc. cit.* ibi: *Jurentque omnes ad Sancta Dei Evangelia se, quacumque humana affectione postposita, fideliter munus executuros.* Hoc juramentum est de forma substantiali, 40
eoque deficiente Examinatores non dicuntur legitimi, et Concursus factus coram eis ante praestitum juramentum, est nullus; Sacr. Congreg. Concil. *in una Bisinianen. sub die* 2. *Decemb.* 1628. ubi censuit, *Concursus factos non praestito juramento*

ab Examinatoribus Synodalibus fuisse nullos, sed
ex gratia convalidandos, facto verbo cum Sanctissi-
mo, qui confirmavit, et convalidavit; ut refert Bar-
bosa de Offic. et potest Parochi, loc. cit. num. 78.
et ad Concilium Trident. loc. citat. num. 105. et in
Collectan. decis. Apostol. verb. Concursus num. 18.
41 et tenent communiter Doctores. Sufficit tamen
ad validitatem Concursus, quod hoc juramentum
sit semel praestitum, sive in Synodo, sive extra
Synodum. Non enim requiritur, quod juramen-
tum praestetur in Synodo, ut communiter traduut
Garcias de Benefic. part. 9. cap. 2. num. 359. Lot-
ter. de re Benefic. l. 2. qu. 31. num. 94. Pax Jord.
tom. 2. lib. 10. tit. 8. num. 133. Cardin. de Luca
de Paroch. disc. 3. num. 6. Gavant. in praxi Sy-
nodi, cap. 31. num. 8. Pignatell. tom. 1. consult.
13. Monacell. tom. 1. tit. 6. form. 7. num. 3. et alii
passim. Et desumitur ex ipso Tridentino loc. cit.
quia cum ibi Concilium concedat posse eligi in
Examinatores etiam Regulares, qui non interve-
niunt in Synodo, manifeste colligitur, et quod
extra Synodum possint hujusmodi juramentum
praestare; et fuit expresse a Rota decisum in una
Fanen. Parochialis 28. Julii 1598. coram Corduba.
Examinatores in Concursus tenentur judices esse
non tantum doctrinae, sed et caeterarum dotium,
quae necessaria sunt ad Parochiale officium; Be-
ned. XIV. in Const. 68. tom. 1. incip. Cum illud.
42 Concursus est nullus, in quo cum Examinato-
ribus Synodalibus alius intervenit, qui non erat
de Synodalibus, isque examinavit; Sacra Con-
gregatio Concil. in Messanen. 9. Septembris 1628.
et 15. Decembr. 1629. Rota in Bassanensi Paro-
chialis 18. Febr. 1628. coram Card. Virili, et in
Niciens. Parochialis 25. Junii 1629. coram eodem.
Et tenet Fagnan. in cap. Cum sit ars, et qualitate
n. 55. ubi refert, quod Sacra Congregatio con-
sulta ab Episcopo Carthaginensi, an Concursus,
et Examen pro Parochialibus providendis factum
a tribus, vel quatuor Examinatoribus Synodali-
bus una cum aliis tribus, vel quatuor, ab Ordi-
nario tamen deputatis, sit contra formam Triden-
tini Concilii, et provisiones Parochialium, sic ab
eo Ordinario factae, sint nullae, et Sedi Aposto-
43 licae reservatae, respondit esse contra formam a
Tridentino Concilio praescriptam, nulliusque esse
momenti, et collationem ad Sedem Apostolicam vi-
44 gore Constitutionis Sancti Pii V. esse devolutam. Si
vero cum Examinatoribus Synodalibus intersit
aliquis, qui non sit Examinator Synodalis, isque
post examen interroget tantum honoris causa,
nec det votum, nec se subscribat, Concursus est
validus. Talis enim Concursus est habitus juxta
formam Concilii in substantialibus observatam,
cum sit factus ex solo Examinatorum Synodalium
examine, et voto; et mutatio circa non substan-
tialia non inducat mutationem formae; Rota re-
cent. p. 2. dec. 26. n. 3. Non enim prohibet Con-
cilium, quin alii materialiter intersint Concursui,
ac proinde censetur permittere; argum. text. in
leg. Nec non §. Quod eis, ff. ex quibus caus. major.
et ita expresse declaravit Sac. Congreg. Concilii
die 2. Septembris 1634. nempe Sacr. Congregat.
censuit Concursum esse nullum, quando Examina-
tor non Synodalis Suffragium suum dat cum aliis
Synodalibus; Secus si tantum interroget, et alii suf-
fragium ferant in numero debito. Concursus est nul- 45
lus, ubi fuerunt adhibiti Examinatores deputati
in Synodis praecedentibus, quatenus tamen prae-
dicti Examinatores in Synodo posteriori non fue-
rint confirmati; Sacra Congreg. Concil. in Neape-
litana 13. Julii 1630. Examen factum sine Exa- 46
minatoribus Synodalibus in collatione Parochia-
lium Jurispatronatus Ecclesiastici, seu Laicalis,
vel mixti, quando plures praesentantur, est nul-
lum; Sacra Congr. Concilii in Vercellen. 21. Mar-
tii 1643.

Episcopus non habet votum decisivum in Con- 47
cursu, sed tantum accedit, ubi vota sunt paria,
aut singularia; Concilium Tridentinum loc. citat.
ibi: Quorum votis, si pares, aut singulares fuerint,
accedere possit Episcopus, vel Vicarius, quibus ma-
gis videbitur. Approbatus autem nemo censetur, 48
si ex tribus Examinatoribus quilibet eorum unum
approbaverit, et alii duo approbatum ab altero
reprobaverint, licet Episcopus uni accedat. Idem 49
dicendum quando sunt quinque Examinatores, et
quilibet eorum approbat unum ex examinatis, et
caeteri quatuor reprobant approbatum ab altero,
tunc enim nemo approbatus censetur, licet Epi-
scopus uni accedat. Idem etiam dicendum si unus 50
tantum compareat ad se examinandum coram tri-
bus Examinatoribus, uno illorum approbante, et
aliis duobus reprobantibus, quia illi non potest
accedere Episcopus, et talis examinatus dicitur
reprobatus. Ita decisum fuisse a Sac. Congr. Conc.
refert Garcias de Benific. part. 9. c. 2. n. 60. Non 51
spectat ad Examinatores, sed ad Episcopum solum
judicare, et eligere quis ex Concurrentibus ad
Parochiam vacantem sit magis idoneus. Sic deci-
sum fuisse a Sacra Congregatione Concilii refe-
runt Zerola in praxi Episcopor. part. 1. verb. Pa-
rochia §. 2. Garcias dict. cap. 2. num. 105. Bar-
bosa de Offic. et potest Parochi loc. cit. num. 90. et
ad Tridentinum loc. cit. num. 121. et alii.

Rejectus autem in Concursu Parochialis potest 52
provocare ad novum examen coram Judice Appel-
lationis, etiam antequam doceat de irrationabili
judicio Episcopi; Sacr. Congr. Conc. in Urbinaten.
sub die 9. Septembr. 1628. Atque ita intelligendam 53
esse Constitutionem Sancti Pii V. alias dixit ea-
dem Sacra Congregatio in una Montis Regalis 2.
Augusti 1607. Et sic pariter fuit declaratum, quod 54
novus Concursus dandus sit in Urbe, ubi fuit ap-
pellatum a mala Episcopi electione, et ad camdem
Urbem pro novo Concursu vocandus sit praeelectus

ab Episcopo; Eadem Sacra Congregat. Concil. *in Reatina* 16. *Martii* 1630. *et in Pisana* 17. *Junii*
55 *ejusdem anni* 1630. Immo quia in casu illius decisionis Sacrae Congregationis praeelectus noluit accedere, eadem Sacra Congreg. *sub die* 17. *Aug. ejusdem anni* 1630. mandavit *significari D. Datario, ut expediret Bullas ad favorem appellantis, amoto*
56 *a Beneficio detentore*. Dato quod examen omnium Concurrentium una die fieri non possit, poterit in alia continuari. Si vero suspicio aliqua sit, quod Examinandi secunda die veniant in cognitionem interrogationum Examinis praecedentis, nova tunc poterunt fieri interrogatoria, ut censuit Sacra Congregatio Episcop. et Regularium *sub die* 20. *Jul.* 1591. Nunc tamen servanda est novissima dispositio Clementis XI. et Benedicti XIV. ad-
57 ducta *supra ante art.* 1. *num.* 4. *et* 5. Canonicatus Poenitentiariae, et Canonicatus Theologalis debet conferri per Concursum ex novissima dispositione Benedicti XIII. *in Constitut.* incip. *Pastoralis*.
58 In Concursu ad Parochialem, si collatio pertinet ad Episcopum, judicium de digniori ex approbatis ab Examinatoribus, pertinet ad illum; si vero Beneficium sit Patronatus Ecclesiastici, tunc praelatio ad Patronum spectat. Si Patronatus sit laicus, ab Examinatoribus deputatis approbandum, sed sine Concursu, Patronus debet eligere. Si tamen in Patronatu laicali plures sint Patroni, et a singulis suus praesentetur, ita ut singuli non habeant jus prae alio, tunc Concursus instituendus est, et ad Episcopum pertinet praeelectio inter approbatos, ut ex Decreto Sac. Congreg. apud Barbosam; Benedictus XIV. *de Synodo Dioeces. lib.* 4. *cap.* 8. §. 8. *et* 9.
59 Concursus habendi pro collatione Parochialium lege praescribuntur a Bened. XIV. *tom.* 1. *Constit.* 68. incip. *Cum illud.* Vide supra ante *art.* 1. ubi sub *num.* 5. traditur summarie dispositio dictae Constitutionis.
60 Quo ad Parochiales, et Beneficia, quae conferri debent per Concursum, vel non; vide verb. *Beneficium etc. art.* 3. *a num.* 31. *ad num.* 57.

ADDITIONES AUCTORIS.

61 Terminus ille decem dierum, et ad summum viginti dierum, qui prorogari ab Episcopo regulariter nequit, non est pro perfectione Concursus, sed pro convocatione eorum, qui concurrere volunt, ut monent Barbos. *ad Concil. Trident. sess.* 24. *cap.* 18. *num.* 58. *de Reform.* Ventrigl. *Prax. For. Eccl. p.* 3. *adnot.* 5. §. 1. *num.* 15. Loter. *de*
62 *re Benef. lib.* 2. *quaest.* 35. *num.* 48. *et seq.* Quo fit, ut elapso etiam termino illo, liberum Episcopo sit differre Concursum usque ad ultimam diem semestris, si vacatio contigerit in suo mense, et pariter usque ad ultimam diem quatrimestris, si evenerit in mense reservato, ut praeter mox allegatos firmant Massobr. *in Prax habend. Concurs. req.* 5. *dub.* 10. *num.* 2. Fagnan. *de Jurepatron. part.* 5. *con.* 10. *cas.* 1. *num.* 50.

Quod si Episcopus in edicto pro convocatione 63
nullam habuit mentionem de die, quo Concursus convocandus esset, debet omnibus, qui in Albo Concurrentium se descripserunt, notificare diem hunc, et quidem non *per novum edictum, sed per citationem personalem*, idque quia ubi certus est oppositor, citandus est personaliter, et non per edicta, ut tradunt Ventriglia *in Prax. For. Eccles. t.* 2. *adnot.* 5. §. 1. *num.* 17. Leuren. *For. Benefic. part.* 1. *c.* 3. §. 4. *quaest.* 180. *in fin.*

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Non est hic omittendum Episcopi Novariensis 64
Josephi Mariae Maraviglia documentum, qui in aureo suo et perraro tractatu de Legibus Prudentiae Episcopalis *Lege* 187. haec habet: Episcopalis Prudentiae praxis, et consuetudo ea est, ut Clericus ille velut aptior ad beneficium obtinendum, et ad exercendam animarum curam approbetur, qui ex majori Synodalium Examinantium parte magis reputatur idoneus. Mos iste insti- 65
tuendi, sive probandi Concursus fere apud omnes Episcopos inolevit, quo tamen doctrinae, vel rationis fundamento id sit institutum, nemini hactenus factis deprehensum est. Neque praxis ejusmodi 66
sola consuetudine firmanda est, cum *ex cap. de consuetud. ex cap. Cleric. de Judiciis, et ex cap. de Sacros. Eccles.* non omnis consuetudo faciat doctrinam probabilem amplectendam, doctrina namque probabilis fit talis potius ratione, quam auctoritate, aut consuetudine, ut optime Brav. *exerciti.* 1. Pasqualig. *decis.* 2. et alii quamplures. Cum 67
igitur Episcopalis prudentiae munus id unum sit, ut semper rationabilius operetur, et possit Episcopus plerumque rationabilius agere adhaerendo probabiliori unius Examinatoris judicio, quam minus probabili plurium sententiae, et voto, hinc sequitur apertissime in Episcopi arbitrio positam esse, idque tutissima conscientia, illius concurrentis electionem ad beneficium, cui etiam major Examinatorum numerus suis renuat votis, favente 68
huic doctrinae Jure Civili, et Canonico *in l.* §. *neque cap. de veter. Jure enuclean.* ubi habetur; *sed neque ex multitudine authorum, quod melius, et aequius est judicari debet, cum possit unius forsan sententia, et multos, et majores aliqua in parte superare*, et *ex cap. Capellanus. de feriis* habetur, Summum Pontificem ex duabus propositis opinionibus, magis singularem elegisse, ex eo quod meliori, et probabiliori inniteretur rationi. Quae pruden- 69
tiae regula servari poterit ab Episcopo etiam in aliis publicis consulentium Doctorum congressibus ad id genus alia institutis, in quibus unius opinio, dummodo sit optima ratione munita, po-

lerit communiori praeferri; omnis enim opinio habet probabilitatem a ratione, quae dicitur probabilitas intrinseca, nimirum ex principio intrinseco, ad differentiam probabilitatis extrinsecae,
70 quam facit opinantium authoritas. Cum itaque possit esse melior ratio in uno, quam in pluribus, et ideo etiam probabilitas major, sic poterit ab Episcopo unius tantum opinio eligi, et probari in quocumque eventu, relicta multorum opinione contraria.

CONCUSSIO

VIDE VERB. *POENA ART.* 2. *A NUM.* 82. *AD* 86.

CONDITIO

PROUT EST IMPEDIMENTUM MATRIMONII

VIDE VERB. *MATRIMONII QUOAD IMPEDIMENTA ART.* 1. *A N.* 16. *AD* 22.

CONDUCTIO. CONDUCTOR

VIDE VERB. *LOCATIO PER TOT.*

CONFESSARIUS

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quae requirantur in Confessario ad valide, et rite ejus officium exercendum.*

1 In Confessario, ut valide ejus officium exerceat, requiritur intentio, potestas Ordinis, et Jurisdictionis. — 2. Intentio Confessarii est conditio sine qua non. — 3. Talis intentio, ut sit sufficiens, debet esse actualis, vel virtualis; non sufficit habitualis. — 4. Potestas Ordinis necessario requiritur in Confessario, quia solus Sacerdos est legitimus Sacramenti Poenitentiae Minister, *usq. ad* n. 5. — 6. Potestas Jurisdictionis etiam necessario requiritur in Confessario; cum absolutio data a Sacerdote sine Jurisdictione sit nulla, *usq. ad* n. 10. — 11. Defectu Jurisdictionis simplex Sacerdos non approbatus neque valide potest absolvere a peccatis venialibus, aut mortalibus alias confessis, *usq. ad* n. 12. — 13. Possunt tamen simplices Sacerdotes in articulo mortis absolvere nedum a venialibus, et mortalibus alias confessis, sed insuper a quibusvis casibus, et Censuris, etiam reservatis. — 14. Pro tali casu Ecclesia dat Jurisdictionem omnibus Sacerdotibus, etiam degradatis, Excommunicatis vitandis, Irregularibus, Apostatis, seu haereticis. — 15. Talis ampla potestas extenditur ad probabile periculum mortis. — 16. Simplex Sacerdos non potest in tali articulo absolvere praesente Sacerdote approbato, *usq. ad* n. 17. — 18. Confessarius Sacramentum Poenitentiae sine debita intentione administrans peccat graviter, et sacrilege. — 19. Immo graviter peccaret, et Sacrilegium committeret, etiamsi Sacramentum simularet ex gravi metu, vel alia causa, *usq. ad* n. 21. — 22. Potest tamen Confessarius, qui reperit poenitentem absolutione indignum, obmurmurando recitare *Pater noster*, vel hujusmodi, ne prodat apud adstantes poenitentis indignitatem. — 23. Nemo sine potestate Ordinis, etiamsi esset in Sacris constitutus, potest in ullo casu Confessiones excipere. — 24. Hinc Sacramentaliter audens absolvere cum non sit Sacerdos, fit suspectus ab haeresi, et si compleverit vigesimum annum est degradandus, et brachio Saeculari tradendus, et ultimo supplicio afficiendus. — 25. Nullus Sacerdos sive Saecularis, sive Regularis potest confessiones excipere sine potestate jurisdictionis, sive sine approbatione, aliter absolutio esset nulla, gravissime peccaret, et rigide posset, et deberet puniri *usque ad* n. 27. — 28. Potestas Jurisdictionis est duplex, ordinaria scilicet, et delegata. Quid sit utraque haec potestas? *usq. ad* n. 29. —30. Quomodo differant inter se potestas Ordinis, et potestas Jurisdictionis quantum ad facultatem absolvendi? *usque ad* n. 32. — 33. Error communis potest dare jurisdictionem, si in vero sensu capiatur. Hinc error communis potest capi dupliciter; Error communis cum titulo colorato, seu putativo et error communis sine titulo colorato, et putativo; at quid sit uterque hic error communis? *usq. ad* n. 35. — 36. Error communis cum titulo colorato, et putativò dat jurisdictionem ad valide absolvendum, licet occultum subsit impedimentum ex jure positivo proveniens.—37.Secus autem si defectus, seu impedimentum esset ex jure naturali, vel divino proveniens. — 38. An autem etiam error communis sine titulo colorato, seu putativo det jurisdictionem ad valide absolvendum, fiat duplex contraria sententia, una negativa, altera affirmativa: et quamvis sententia negativa sit communior, affirmativa tamen est magis pia, communi utilitati, et animarum saluti magis consentanea, *usq. ad* n. 42. — 43. In Confessario ultra tria requisita ad valide absolvendum, scilicet intentio, potestas Ordinis, et potestas Jurisdictionis, requiruntur alia tria ad rite, licite, et digne absolvendum, scilicet Probitas, Scientia, et Prudentia. — 44. In confessario ita requiritur probitas, ut si existens in peccato mortali scienter administret Sacramentum Poenitentiae, peccat mortaliter, *ad* n. 45. — 46. Immo Confessarius si absolvat in mortali, quamvis continuato Confessiones audiat, toties peccat, quoties successive aliquem absolvit, ut sentiunt multi Doctores. — 47.Quamvis tamen id negent aliqui; et varii alii merito dicunt esse probabile, quod talis Confessarius tantum semel peccet, ex quo videatur esse unicum tantum continuatum ministerium.—48.Ut Confessarius licite, et digne audiat confessiones, debet habere saltem scientiam mediocrem, qua cognoscat id, quod ad suum spectat officium,

et quidquid debeat judicare, discernat.—49. Non tenetur tamen habere scientiam eminentem. Hinc habes quod duplex est scientia, una mediocris, et altera eminens: et quid sit utraque haec scientia? *usq. ad n.* 50. — 51. Scientiam mediocrem tenentur omnes Confessarii habere secundum magis, et minus, attenta diversitate personarum, et locorum. — 52. Confessarius ignorans quae scientia mediocri saltem principaliter scire tenetur, peccat mortaliter se exponendo ministerio confessionis. — 53. Immo Confessarius ignarus ex ignorantia absolvens quem absolvere non poterat ob reservationem peccati, vel indispositionem poenitentis, dupliciter peccat mortaliter. — 54. Quinimmo talis ignarus Confessarius, nisi congruam diligentiam sincere proponat, ipsemet confitens ab alio Confessario absolvi non poterit. — 55. Monitio ad tales Confessarios, *usq. ad n.* 56. — 57. Monitio ad poenitentes, qui scientes ad tales Confessarios accedunt, *usq. ad n.* 58. — 59. Prudentia Confessarii principaliter consistit ut pro diversis, diversus sit medicus, diversus Doctor, diversus Judex, *usq. ad n.* 63. — 64. Prudentia Confessarii maxima requiritur in exequendis Brevibus Sacrae Poenitentiariae, praesertim in certiorandis conjugibus de nullitate consensus ob impedimentum dirimens, quando alter eorum inscius contraxit. — 65. Circa hunc casum plures a Doctoribus traduntur modi certiorandi partem insciam, *usq. ad n.* 79. — 80. Prudentia Confessarii potissimum requiritur, cum in confessione a poenitente sponso, vel sponsa ei aperitur aliquod impedimentum dirimens, et jam parata sunt omnia ad nuptias, nec potest ab illis abstineri ad evitandam suspicionem alicujus criminis vel infamiae inter sponsos, *usq. ad n.* 83. — 84. Prudentia Confessarii requiritur pro discernendo quando debeat, vel non monere poenitentem ignorantia alicujus gravis mali laborantem, *usq. ad n.* 86. — 87. Absolutio Sacerdotis non approbati est nulla.—88. Absolutio impertita complici in peccato turpi extra casum necessitatis irritatur. — 89. Haec valida in articulo mortis, absque necessitate.—90. Sed Sacerdos incurrit censuras Papae reservatas.—91.93. Quaenam Absolutiones irritae Papae reservantur. — 94. Absolutio denegatur ignorantibus mysteria Fidei, tenenda *necessitate medii*. — 95. Quid si tenenda necessitate praecepti. — 96. 97. Absolvendi facultas a casibus reservatis et censuris conceditur Cancellario Militiae S. Januarii, et Confessariis Militiae S. Joannis Hierosolymit. — 98. Non potest Superior Regularis inferiores absolvere a percussione Clerici Saecularis. — 99. 107. Quo jure Sacerdos potestatem absolvendi obtineat. — 108. De approbatione Confessarii. *Remissive*. — 109. Casus in quibus probabiliter Complex Sacerdos in mortis articulo valide absolvere potest. — 110. Error communis sine titulo colorato jurisdictionem certam non confert. — 111. Si poenitens sit in bona fide, et desperator de restitutione, non admonendus.—112. De debito poenitentes interrogandi. — 113. De Confessionibus olim Diaconis, Abbatissis, et laicis factis. — 114. De Potestatis in Sacramento Poenitentiae origine.

ARTICULUS II. — *De facultate Regularium absolvendi Saeculares a Censuris et Casibus Apostolicae Sedi reservatis.*

1 Causa hujus Appendicis scribendae. — 2. Natalis Alexandri opinio de facultate absolvendi Saeculares a Censuris, et Casibus Apostolicae Sedi reservatis generatim ubique Regularibus sublata, ejusque fundamenta. — 3. Haec nullius momenti esse evincitur *ad n.* 12. — 13. A quibus Casibus Sedi Apostolicae reservatis absolvere poenitentes suos Saeculares possint Religiosi, qui sunt extra Italiam, vel in Urbe; a quibus qui intra Italiam extra Urbem. — 14. Quid de Casibus a Romanis Pontificibus post Decreta publicata sub Clemente VIII. reservatis.

ARTICULUS III. — *Quoad varia alia, quae concernunt Confessarium.*

1. Confessarius tenetur absolvere poenitentem alias dispositum juxta sententiam vere probabilem ipsius poenitentis, etiam contra propriam opinionem. — 2. Confessarius, nec debet, nec potest absolvere peccatores recidivos, et consuetudinarios, qui crebro peccant contra legem Dei, Naturae, et Ecclesiae, si nulla ipsis appareat spes emendationis. — 3. Nec potest Confessarius absolvere poenitentem, qui est in proxima occasione peccandi, quam potest, et non vult dimittere; quinimmo directe, aut ex proposito quaerit, aut ei se ingerit, nec excusante, quod illa occasio multam conferat utilitatem. — 4. Nec potest Confessarius absolvere poenitentes, quos cognoscit culpabiliter ignorare Mysteria fidei, et praecipue illud Sanctiss. Trinitat. et Incarn. Christi Domini.—5. Nec potest Confessarius in magno poenitentium concursu ipsos solummodo dimidiate audire, et absolvere, sed debet ipsos singillatim integre audire, et non nisi integre confessos absolvere, et dimittere. — 6. Religiosi semel simpliciter approbati possunt in Dioecesi Episcopi approbantis quovis anni tempore, etiam Paschali, et quorumcumque etiam infirmorum Confessiones audire, absque ulla Parochorum, vel ipsius Episcopi licentia; de qua tamen confessione tenentur dicti Religiosi eorumdem infirmorum Parochum, saltem per scripturam apud ipsum infirmum relinquendam certiorem reddere. — 7. Valde convenit, ut Confessarii extra casum infirmitatis aut alterius honestae causae nonnisi in Ecclesia audiant Confessiones.—8. Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium approbavit Ordinarii Constitutionem; qua prohibebatur, quod Regulares non audirent Confessiones saecularium in propriis Cellis.—9. Confessarii sine necessitate audire non debent mulierum Confessiones post crepusculum vespertinum, et ante auroram. — 10. Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium laudavit prohibitionem audiendi mulierum, et puerorum Confessiones extra Sedem Confessionalem, vel e conspectu, et non interposita Crate sub poena suspensionis ab audiendis Confessionibus, et postea literis Encyclicis hoc idem injunxit Sacr. Congregat. Inquisitionis. — 11. Confessarii possunt juberi ab Episcopo, ut denegent absolutionem parentibus notabiliter contumacibus quoad filiorum educationem in rebus ad animarum salutem spectantibus. — 12. Confessarius non absolvat sollicitatos, nisi denuncient sollicitantes. — 13. Confessarius sollicitans denunciandus a sollicitato.—14. Confessarii sollicitantes inhabilitantur perpetuo ad Missae celebrationem. — 15. Calumniatores Confessariorum quoad sollicitationem privantur beneficio absolutionis.—16. Constitutiones Greg. XV. et Bened. XIV. a Confessariis approbandis legenda. — 17. Constit. contra sollicitantes observanda a Graecis. — 18. Confessarius caret jurisdictione absolvendi sociorum criminis. — 19. Absolvens incurrit excommunicationem Papae reservatae. — 20. 21. Quid si poenitens complex sit in mortis articulo. — 22. 28. Confessariis interdicitur exquirere a poenitentibus nomina complicum in crimine; et poenae in exquirentes. — 29. Confessarius Ordinarius Monialium unicus pro tota Communitate deputari debet. — 30. extraordinarius bis aut ter concedendus. — 31. 33. Ad quid tenentur Extraordinarius et Moniales. — 34. Confessarii Extraordinarii electio ad quem pertinet. — 35. Ad quem approbatio. — 36. Praelatorum Regularium negligentia in deputatione Extraordinariorum supplenda ab Ordinario; Ordinariorum a Cardinali Poenitentiario. — 37. 41. Quandonam Extraordinarius concedendus peculiaribus Monialibus. — 42. 45. Quid statuerunt Innoc. XIII. et Bened. XIII. de Extraordinariis deputandis Monialibus Regularibus subjectis. — 46. Extraordinarius, expleto officio, abstineat ab accessu ad claustra Monialium. — 47. Confessarius Ordinarius nequit excipere Confessiones, durante officio Extraordinarii. — 48. Confessarius Regularis qui non est Praelatus Monasterii non potest esse Judex in causis de nullitate Professionum. — 49. Facultates Confess. tempore Jubilaei. — 50. Vi Bullae Cruciatae. — 51. 53. Confessarius electus in vim Bullae Cruciatae pro absolutione a censuris, approbandus ab Ordinario loci.—54. Absolvens absque approbatione incurrit suspensionem ipso facto, et absolutio est nulla.—55. Confessarii quotannis Exercitiis spiritualibus vacent.—56. Confessarius requisitus de attestatione Confessionis, debet illam concedere, sed non debet de absolutione affirmare. — 57. Poenitens tempore Paschae absolutus Confessario prorogauti ejus communionem potest parere absque peccato. — 58. Decretum Sacrae Poenitentiariae.— 59. 63. Nota Censoris Theologi ex Edit. Romana. — 64. Responsio

Auctoris. — 65. Animadversio novissima in superiorem Auctoris responsionem. — 66. Constitutiones Bened. XIV. de Sacr. poenitentiae quoad complices in peccatis declarantur.

ARTICULUS IV. — *Confessarius Monialium tam Ordinarios, quam Extraordinarios.*

1. Monialium Confessarii eligi debent, ut approbari ab Episcopo loci pro monasteriis sibi subjectis. — 2. Pro monasteriis autem Regularibus subjectis eligi, et deputari debent a suis respectivis Superioribus Regularibus; ab Episcopo Dioecesano debent idonei judicari, et approbari. — 3. Potest tamen Episcopus in aliquibus casibus deputare Confessarium Saecularem, seu Regularem etiam alterius Religionis monialibus exemptis. — 4. Quod Episcopus in casu negligentiae Superiorum possit deputare Confessarium Extraordinarium monialibus Regularibus subjectis, decrevit expresse Sacr. Congreg. Concilii. — 5. Insuper potest Episcopus ex justa, et rationabili causa Superiores Regulares admonere, ut ejusmodi Confessarios amoveant, et si Superiores id facere detrectent, aut negligant, potest ipse praedictos Confessarios amovere quoties, et quando opus esse judicaverit. — 6. Nec Episcopus tenetur ejusmodi causam significare Superioribus Regularibus. — 7. Confessiones monialium sibi subjectarum auditae a Confessariis Regularibus sine approbatione Episcopi sunt irritae, et nullae. — 8. Neque Superiores quicumque, etiamsi sint Generales, possunt sine approbatione Episcopi audire Confessiones monialium sibi subjectarum. — 9. Licet iidem Confessarii sint generaliter approbati ab Episcopo ad audiendas Confessiones Saecularium, adhuc est eis necessaria approbatio pro monialibus sibi subjectis. — 10. Nec approbati ab Episcopo ad audiendas Confessiones Monialium unius monasterii, censentur approbati ad audiendas Confessiones Monialium alterius Monasterii. — 11. Etiam Confessarii Extraordinarii indigent speciali approbatione Episcopi. — 12. Nec semel approbati censentur semper approbati. — 13. Nec in vim unius approbationis possunt pluries monialium etiam ejusdem monasterii Confessiones audire, sed toties debent ab Episcopo approbari, quoties casus deputationis contigerit. — 14. Immo tales Confessarii indigent approbatione Ordinarii ad audiendas Confessiones Monialium sibi subjectarum non obstante etiam contraria consuetudine immemorabili. — 15. Confessarii non approbati specialiter ad audiendas Confessiones monialium, nequeunt earum Confessiones audire, neque tempore Jubilaei. — 16. Approbatus pro Monialibus unius monasterii, neque tempore Jubilaei censetur approbatus pro monialibus alterius monasterii. — 17. Confessarius praesentatus ad excipiendas Confessiones Monialium Regularibus subjectarum debet, vel absolute rejici, vel per totum triennium approbari, non vero ad tempus brevius. — 18. Nulla ex Monialibus subjectis Regularibus sentiens se non gravatam mortali culpa potest de venialibus valide confiteri Sacramentaliter cuicumque Sacerdoti non approbato ab Ordinario. — 19. Confessarii monialium durare possunt solum triennio, quo elapso, non possunt amplius audire Confessiones in eodem monasterio per aliud tempus absque licentia Sacrae Congregationis, alias declarantur suspensi ab audiendis confessionibus. — 20. Quod habet locum etiam in Confessariis conservatorii puellarum, ac aliarum quarumcumque mulierum. — 21. Confessarii vero Dominicani, et Casinenses non possunt durare in hujusmodi Officio nisi per biennium. — 22. Si autem esset quis deputatus Confessarius ad aliquot menses per modum supplementi, poterit iste in generali deputatione Confessariorum, quae postea fiet, ab Ordinario eligi in Confessarium ejusdem Monasterii ad integrum triennium. — 23. Confessarius, si expleto triennio, ex dispensatione Sacrae Congregationis, eligatur ad aliud triennium, non potest rursus expleto secundo triennio absque alia dispensatione eligi in tertium triennium. — 24. Confessarii Monialium esse non possunt qui sunt Vicarii Generales. — 25. Neque Parochi, si exinde cura notabiliter pateretur. — 26. Neque Minores Conventuales. — 27. Neque Observantes Provinciae Reformatae S. Antonii Lusitaniae. — 28. Et generaliter Regulares, non solum non possunt esse Confessarii Ordinarii, sed neque Cappellani monialium Ordinario subjectarum. — 29. Unde Ordinarii non possunt uti opera Confessariorum Regularium, etiam pro Confessariis Extraordinariis, nisi in casu necessitatis. — 30. Sic etiam Parochi licet ordinarie non possint deputari Confessarii monialium, possunt autem, si exinde cura notabiliter non patiatur. — 31. Sic pariter licet regulariter Canonicus Poenitentiarius non possit deputari Confessarius Monialium ubi non valeat utrique muneri satisfacere; potest tamen deputari, ubi valet utrumque munus adimplere. — 32. Praeter Confessarium Ordinarium debet etiam alius Extraordinarius ab Episcopo, et aliis Superioribus bis, aut ter in anno monialibus offerri. — 33. Potest tamen confessarius extraordinarius eis concedi a Superioribus per plures vices, quam ter in anno. — 34. Moniales nequeunt recusare unum Confessarium Extraordinarium, seu Ordinarium, et alium petere, nisi assignata justa causa recusationis. — 35. Possunt tamen moniales etiam sine causa recusare Confessarium Extraordinarium, nullum alium loco ipsius petendo. — 36. Moniales, quamvis, si nolint, non teneantur omnes Confessario Extraordinario confiteri, tamen coram ipso debent omnes successive comparere, etiam quae confiteri nolunt. — 37. Adducitur ad id Edictum pro monialibus Urbis, mandante Clemente XI. editum. — 38. Confessarius Extraordinarius nunquam datur pro Moniali particulari. — 39. Nec perpetuus, neque ad tempus. — 40. Nisi per sacram Poenitentiariam pro una vice tantum, vel de licentia Sacrae Congregationis. — 41. Potest tamen Episcopus ex aliqua speciali ratione concedere Extraordinarium alicui Moniali particulari, puta in articulo mortis. — 42. Confessarius Extraordinarius potest deputari a Superioribus quolibet anni tempore, et ad dies sibi bene visos, prout suadent circumstantiae hic, et nunc concurrentes. — 43. Dies autem determinati, si non obstet vel consuetudo, vel statutum aliquod particulare, incipiunt currere a die coepti exercitii. — 44. Tempore deputationis Confessarii Extraordinarii expedit, quod Ordinarius non accedat ad Monasterium. Immo pro Monasteriis Urbis hoc praecipitur expresse omnibus Confessariis sub gravissimis poenis. — 45. Sic etiam expedit, quod Confessarii omnes, tam Ordinarii, quam Extraordinarii completo suo Officio, et Ministerio, non amplius ad dicta Monasteria accedant, neque ob motivum directionis, et conferentiae spiritualis. Immo pro Monasteriis Urbis hoc expresse praecipitur omnibus dictis Confessariis sub gravissimis poenis. — 46. Praelati Regulares in Regnis Hispaniarum tenentur saltem semel in anno deputare pro Monasteriis sibi subjectis Confessarium Extraordinarium, aut Saecularem, aut Regularem alterius Ordinis, alias ipsum poterunt deputare Episcopi. — 47. Et quod pro Monialibus subjectis Regularibus deputentur Confessarii extraordinarii, etiam qui ejusdem Ordinis non sunt Regulares, jam decreverat *Sacra Congreg. in Neapolitana.* — 48. Confessarii, et Cappellani Monialium possunt celebrare Missas Sanctorum, de quibus ipsae recitant Officium, sed cum Missali Romano, et de communi. — 49. Confessarii Monialium debent esse in aetate supra quadraginta annos. — 50. Socii autem Confessariorum debent esse in aetate supra quinquaginta annos. — 51. Confessarii Monialium non possunt ingredi Clausuram ad peragendum Officium Funeris. — 52. Alias omnes culpabiles incurrunt Excommunicationem violatae clausurae. — 53. Neque consuetudo excusat a Censura inflicta adversus violatores clausurae, nec ab ea, quae infligitur ab Alexandro VII. nec Episcopi, et alii Superiores possunt ad id licentiam concedere. — 54. Confessarius Monialium clausuram ingressus ad administranda Sacramenta, debet ire, et redire recta via absque diverticulo, nec potest in alia parte divagari, etiam occasione visitandi alias infirmas, quibus Sacramentorum administratio non est necessaria. — 55. Cum aliqua Monialis laboret in extremis, conceditur Confessario pernoctatio in mansione prope Monasterium extra clausuram, ut ingruente necessitate illico praesto esse possit vocatus. — 56. Dum Confessarius Monialis infirmae Confessionem audit, cellae janua debet remanere aperta, et ambae Comitetrices debent morari ad ejusdem cellae januam, ita ut Confessarius, et infirma ab eis commode cerni possint. — 57. Confessarii quovis

tempore etiam de nocte in casu necessitatis possunt Clausuram ingredi. — 58. Confessarius non potest ingredi clausuram ad audiendam Confessionem illius infirmae, quae potest accedere ad Sedem Confessionalem. — 59. Confessarii nullatenus ingredi possunt clausuram praetextu comitandi operarios, Medicos, Chirurgos, vel alios. — 60. Confessarii non possunt ingredi Clausuram, ad conspergendum Cellas Monialium, aut alia loca aqua benedicta in die Sabbati Sancti, aut quolibet alio tempore. — 61. Confessarii nequeunt ingredi clausuram ad exorcisandam Monialem energumenam. — 62. Confessarius non potest ingredi clausuram Monialium ad inibi Missam celebrandam. — 63. An Confessarius ingredi possit Clausuram ad sumendam Particulam consecratam ipsi in actu communicandi Moniales in Ecclesiam interiorem elapsam. — 64. Confessarius Monialium, etiam Regularis, non indiget speciali licentia ad ingrediendum pro necessitatibus sui officii, modo per Monasterium non vagetur, sed expleto ministerio, statim exeat. Confessarius debet ingredi cum cotta, et stola, et non aliter. — 65. Confessarii Monialium quamvis generaliter deberent ingredi absque socio pro ministrandis Sacramentis infirmis Monialibus; tamen hodie Confessarius Regularis, non obstante antiqua consuetudine, absque socio ingredi non debet, sed debet ei assignari socius, qui ipsi assistat, et sit aetatis ultra quinquaginta annos. — 66. Confessarius Regularis monialium, ejusque socius (Confessionis, ac Sacramentorum administrationis casibus exceptis) easdem Moniales absque Sacrae Congregationis licentia alloqui non possunt. — 67. Confessarii Extraordinarii Monialium ac Monasteriorum, in quibus degunt, at Religionis oneribus pro eo tempore dumtaxat, quo confessionibus audiendis occupantur, excusantur. — 68. Habitatio Confessarii, licet debeat esse vicina, non tamen sit contigua, seu conjuncta monasterio, sed ab eo disjuncta, non solum per parietes, sed etiam per tecta. — 69. Confessarii Monialium debent audire Confessiones ex Sede Confessionali collocata, non quidem in Sacristia, aut alio occulto loco, sed in ipsa Ecclesia exteriori. — 70. Confessariis Monialium certa annua merces constitui debet, quae juxta morem, et qualitatem Religionis victui illius sufficiat, eademque merces Monasterio, in quo degit idem Confessarius, si Regularis sit, persolvatur. — 71. Unde Confessarius accipere non debet a monialibus victum dietim, nec utensilia, vel lineam supellectilem, sed tantummodo nummam provisionem. — 72. Quae non excedat duos Julios pro quolibet die. — 73. Confessarii Monialium nullo modo possunt comedere, refici, aut cibum sumere in earum monasteriis, seu in locis, ubi sunt Crates, vel Rotae in Monasterium respondentes, vel in locis adeo vicinis, ut videri, vel audiri possint a Monialibus, neque ante portam Clausurae. — 74. Confessarii Monialium eu possint eas absolvere in Foro conscientiae a Censuris occultis, et poenis Papae reservatis. *Remissive.* — 75. Ad absolvendum monialem, repentino accidenti correptam, et jam jam animam agentem, in defectu sui proprii Confessarii, potest licite quilibet alius Confessarius, seu simplex Sacerdos prope monasterium existens, seu casualiter transiens, clausuram ingredi sine ulla licentia expresse, ut tali moribundae beneficium absolutionis impertiri. — 76. Confessarius sollicitans Monialem est denunciandus Episcopo, vel Inquisitori. — 77. Monialis sollicitata, si nolit denunciare Confessarium sollicitantem, non potest absolvi. — 78. Moniali recusanti denunciare, non potest Confessarius protrahere terminum ultra tempus vi Edicti praefixum; censent tamen plures Doctores posse ei concedi tempus consulendi peritiores, dummodo id brevi praestetur, et interim data fide denunciandi, posse absolvi. — 79. Monialis recusans denunciare prae nimia verecundia alloquendi Episcopum, vel Inquisitorem, seu prau timore, ne detegatur, aut alio simili respectu, potest denunciare per internuncium, seu per Confessarium. — 80. Alia de hac re. *Remissive.* — 81. His juvat addere novissimas resolutiones Sacrae Congregationis Concilii. Sed quoad duas ultimas, attendenda est posterior dispositio Benedicti XIV. — 82. Superiores Monialium tenentur bis, aut ter singulis annis exhibere Confessarios extraordinarios monasteriis sibi subjectis. — 83. Si aliqua Monialis graviter aegrotat, ut sit in mortis periculo, petatque alium Sacerdotem, qui non sit ordinarius monasterii Confessor, huic a respectivo Superiore annuendum est. — 84. Haec Confessarii extraordinarii oblatio bis vel ter in anno, praestari debet etiam cum aliis mulieribus, collegialiter degentibus, quae unicum habent Confessarium. — 85. Rescriptum S. C. Episcoporum et Regularium. — 86. An Moniales ex lege Fundationis vel Consuetudine jus habere possint eligendi Confessarium ab Episcopo approbandum. *Remissive.* — 87. 90. An Confessarius Ordinarius Monialium ab Episcopo destinatus, et triennio elapso ex peculiari indulto ad aliud triennium immediate sequens confirmatus, hoc altero triennio elapso, possit ab Episcopo destinari ad tertium triennium. — 91. Ad Episcopum pertinet cognoscere, tum approbare an Confessarius Regularis pernoctare debeat prope Monasterium. — 92. Quoad alia. *Remissive.* — 93. De Confessario Regularium. *Remissive.*

ARTICULUS V. — *Confessarius quoad ea quae concernunt sollicitationem.*

1. Ad coercendam Sacrilegam sollicitationem ad turpia in Sacramentali Confessione, vel occasione, seu praetextu ejusdem variae sunt editae Pontificiae Constitutiones — 2. Adducitur prae aliis Constitutio Gregorii XV, quae est norma et regula in hac materia habenda. — 3. Sollicitatio quid sit. — 4. Per personas sollicitantes intelliguntur hic omnes, et singuli Sacerdotes, tam Saeculares, quam Regulares cujuscumque Dignitatis, aut Praeeminentiae existant. — 5. Hinc sollicitans dicitur, et est denunciandus, etiam Sacerdos non Confessarius, qui se fingens Confessarium, foeminas, seu adolescentulos ad turpia, seu carnalia provocat, et incitat. — 6. Secus autem si Laicus sit se fingens Sacerdotem et Confessarium. — 7. Talis vero Laicus esset denunciandus tamquam suspectus de Haeresi ex aliis Pontificiis Constitutionibus. — 8. Foeminae sollicitantes in Confessione Confessarios ad inhonesta non sunt denunciandae. — 9. Per personas sollicitatas intelliguntur hic foeminae, et mares, puellae, et pueri. — 10. Hinc tam mares, quam foeminae quaecumque etiam Moniales, et Mulieres nobiles sollicitatae a Confessariis ad turpia, tenentur ipsos denunciare, et assignatur modus pro nimis verecundis. — 11. Sollicitatio fieri potest pluribus modis, nempe scriptis, verbis, signis, et nutibus, tactibus, osculis, et hujusmodi. — 12. Unde Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Poenitenti, sive foeminae, sive mari chartam postea legendam, in qua ad Venerem provocat tanquam vere sollicitans est denunciandus. — 13. Item vere sollicitans, et est denunciandus Confessarius ille, qui per inhonestos sermones Poenitentem ad Venerem provocat. — 14. Et sic vere sollicitat, et est denunciandus Confessarius ille, qui in actu Confessionis, seu immediate ante, vel post dicit Poenitenti: *Si ego essem Saecularis, vellem te solam ducere in Uxorem.* Vel si dicit: *Memento mei, quia ego te ex toto diligo. Vel permitte me, ut in domum tuam veniam, et amorem tibi ostendam.* Vel pulchritudinem ejus lascivis verbis laudat, atque commendat, et hujusmodi. — 15. Item vere sollicitat, et est denunciandus Confessarius ille, qui signis nutibus, osculis, tactibus lascivis Poenitentem incitat, seu provocat ad actus venereos. — 16. Item sollicitatio fieri potest in pluribus, et diversis temporibus, nempe vel tempore actualis Confessionis, seu immediate ante, vel immediate post; seu occasione, vel praetextu Confessionis. — 16. Unde Confessarius, qui tempore actualis Confessionis aliquo ex supradictis obscoenis modis Poenitentem ad venerea incitat, vere sollicitat, et est denunciandus. — 18. Et talis Confessarius est denunciandus, etiam non pro se, sed pro alio sollicitat. — 19. Confessarius, qui in Confessione per inhonesta verba coepit sollicitare foeminam ad turpia, quae eidem consensit, sed post illa verba statim desistit, nec tunc Confessarius impendit absolutionem, sed differt tum complementum sollicitationis tum absolutionis, hoc non obstante, est denunciandus. — 20. Confessarius, qui foeminam Poenitentem ante inceptam Confessionem, et dilata in aliud tempus Confessione, osculis, seu verbis, aut tactibus obscoenis sollicitat, est denunciandus. — 21. Item denunciandus est Confessarius, qui immediate post Confessionem; et datam absolutionem tradidit Poenitenti chartam postea legendam, quae continet verba incitantia, et provocantia ad Venerem. — 22. Item denuncian-

dus est Confessarius, qui post auditam Confessionem adolescentis, quem novit pluries fuisse Sodomitice cognitum, immediate ipsum ducit ad proprium cubiculum et ipsum ad turpia sollicitat. Vel ipsi statim post Confessionem dicit: Veni hodie ad meam domum, et tradam tibi Chirographum Confessionis, et ipsam illuc perrectum, ad venerem sollicitat. — 23. Item denunciandus est Confessarius, qui foeminam in Confessione cognitam adulteram, et post ipsam Confessionem pro aliquo notabili tempore in Ecclesia commoratam in recessu ad suam domum sollicitat. Vel ad ejus domum eodem die hac occasione pergit, ibique eam sollicitat. — 24. Item denunciandus est Confessarius, qui vocatus hodie a muliere ad audiendam ejus Confessionem domi, sequenti die illuc perrectus, eam postposita Confessione sollicitavit. — 25. Item denunciandus est Confessarius, qui hodie mulierem pro sequenti die ad Confessionem invitat, et ipsam, antequam accedat ad Confessionarium, praevenit, et sollicitat. — 26. Item sollicitatio fieri potest in pluribus, et diversis locis, nempe vel Confessionario, aut loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo. —27. Unde Confessarius in Confessionario sedens, si mulierem ad se accedentem, non ut confiteatur, sed alicujus negotii causa, sollicitat, est denunciandus. — 28. Adducitur, et solvitur instantia. —29. Hinc denunciandus est Confessarius, qui in loco, ubi Confessiones audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo simulans ibidem Confessiones audire, mulierem ad venerea sollicitat. — 30. Confessarii sollicitantes in Confessione, vel occasione, seu praetexta Confessionis, tam in Confessionario, quam in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo, non ad venerea, sed ad alia peccata, non subjacent poenis sollicitantium, nec ut tales sollicitantes sunt denunciandi. —31. Item denunciandi non sunt ex vi dictarum Constitutionum Pontificiarum Confessarii, qui Poenitentes sollicitant, non in Confessione Sacramentali, sed in aliis Sacramentis, nempe in ministratione Baptismi, Eucharistiae, etc. — 32. Item propter eamdem rationem plurimi defendunt, quod Confessarius foeminae sollicitanti consentiens non sit denunciandus. — 33. Alii tamen volunt talem Confessarium esse denunciandum. —34. Poenitentes teneatur sub mortali denunciare Confessarium sui sollicitatorem Inquisitoribus, seu Episcopis. Et de tali obligatione tenentur etiam sub mortali eos monere Confessarii. — 35. Denunciare Confessarium sollicitantem tenentur, non solum Poenitentes sollicitati, sed etiam omnes illi, qui certo sciunt sollicitationem. — 36. Secus autem secundum multos, si non certo sciant, quamvis alii sentiant, oppositum. — 37. Moniales, et Mulieres nobiles sollicitatae a Confessariis tenentur eos denunciare, quamvis id facere vereantur, et assignatur aptior modus id faciendi. —38. Confessarius sollicitans non tenetur denunciare seipsum, nec monere Poenitentem, ut ipsum denunciet. — 39. Nec pater, mater, filius, frater, soror tenetur ipsum denunciare. — 40. Nec denunciare tenetur Poenitens, si exinde prudenter, et probabiliter grave, et ingens malum sibi, aut suis conjunctissimis timeat — 41. Denunciatio Confessarii sollicitantis facienda est Episcopis, vel Inquisitoribus. — 42. Episcopi sollicitantes non sunt denunciandi Inquisitoribus, sed Sedi Apostolicae; Alii tamen sentiunt oppositum. — 43. Inquisitores sollicitantes, ubi sunt veri Delegati Sedis Apostolicae, ut ejus Officiales, sunt denunciandi ipsi Sedi Apostolicae; ubi vero sunt solum Subdelegati, et Commissarii Inquisitoris Generalis, sunt denunciandi ipsi Inquisitori Generali. — 44. Generales Ordinum Regularium sollicitantes denunciandi sunt Inquisitoribus, vel Episcopis. — 45. Denunciatione autem accepta, non posse ulterius Inquisitores, seu Episcopos contra dictos Generales procedere, sed debere rem totam deferre ad Sedem Apostolicam doceat plurimi. Alii tamen defendunt contrarium. — 46. Obligati ad denunciandum Confessarios sollicitantes, si absque legitima causa, et vero impedimento negligant ipsos intra praefixum tempus denunciare, ultra peccatum mortale, incurrunt etiam Excommunicationem latae sententiae. — 47. Nec obstat, quod Confessarius credatur jam emendatus, vel elapsum sit jam multum tempus a facta sollicitatione. — 48. Multi tamen sustinent contrarium. — 49. Terminus pro denunciatione facienda pendet ab Edictis Inquisitorum. — 50. Unde si non sit perpetuum Decretum Supremae, et Universalis Inquisitionis de die 3. Jan. 1623. assignans pro termino 12. dies, standum est termino praefixo a respectivis Inquisitoribus, cum hac advertentia, quod dies termini non computentur in termino. — 51. Poenitens sollicitatus, qui ob non factam denunciationem intra debitum terminum incurrit Excommunicationem, quamvis accedat ad Confessarium, et promittat se statim denunciaturum, non potest ab ipso absolvi, licet sit Privilegiatus. — 52. Poenitens sollicitatus, qui ob ommissam denunciationem incidit in Excommunicationem, facta postea denunciatione, potest quidem absolvi a Privilegiato, non autem a simplici Confessario. — 53. Sic Poenitens sollicitatus, qui intra debitum tempus non denunciavit, quamvis postea extinguatur onus denunciationis, non potest absolvi a simplici Confessario, sed solum a Privilegiato. — 54. Confessarius sollicitatus potest a quolibet simplici Confessario absolvi. — 55. Regulariter loquendo Confessarii non debent absolvere Poenitentes sollicitatos, nisi prius sollicitantem denuncient Inquisitoribus, vel Episcopis. — 56. In aliquibus tamen casibus expedit, quod Confessarii ipsos absolvant ante factam denunciationem. — 57. Confessarii cautissime procedere debent circa imponendam poenitentibus obligationem denunciandi. — 58. In casu, quo reperiatur intervenisse veram sollicitationem, nec possit poenitens induci ad personaliter denunciandum, ut saepe accidit in verecundis nobilibus mulieribus, Monialibus, servanda est praxis juxta Decretum allatum *supra* n. 10. Quod si neque ad id possit talis verecunda poenitens flecti, recurrendum est ad Sanctam Sedem, et interim tamquam indisposita nequit absolvi. — 59. Non est autem sufficiens modus evadendi obligationem denunciandae sollicitationis, si poenitens sollicitatus confiteatur cum Confessario sollicitante sub praetextu, quod hic possit ipsum absolvere absque onere denunciandi. — 60. Quamvis Confessarius non moneat Poenitentem de obligatione denunciandi, adhuc poenitens ad id tenetur. — 61. Confessarii, qui culpabiliter, et malitiose non monent poenitentes ab aliis sollicitatos de obligatione eos denunciandi, seu docent ad id non teneri sunt denunciandi Episcopis, vel Inquisitoribus, qui possunt, et debent illos punire pro modo culpae. — 62. Confessarii ipsi vere sollicitantes gravissimis poenis pro qualitate delicti puniendi sunt. — 63. Contra Confessarius sollicitantes aeque procedere possunt Episcopi, et Inquisitores, sive unitim, sive separatim. — 64. Ad probandum enorme delictum sollicitationis admittuntur etiam testes singulares concurrentibus tamen praesumptionibus, indiciis, et aliis adminiculis simul comprobantibus. — 65. Una tamen foemina, quantumvis honesta, non facit sufficientem probationem ad capturam et torturam, etiamsi concurrant alia indicia, sed tunc est consulenda S. Congr. — 66. Circa sollicitationem attendenda est nunc novissima Constitutio Benedicti XIV. in qua confirmat, et ampliat Constitutionem Gregorii XV. et reservat Papae absolutionem eorum, qui falso Sacerdotes de sollicitatione accusant, aut procurant ut ab aliis falso accusentur. — 67. Sollicitantes ad turpia occasione Confessionis Sacramentalis, incurrunt inhabilitatem ad celebrationem Missae. — 68. Sollicitatus nulla lege prohibetur, quominus ante denunciationem sollicitantes, illum occulte admoneat. — 69. Praeceptum denunciandi Confessarios sollicitantes ad turpia, et poenae aliae huic sollicitationi indictae non extenduntur ad crimina a re venerea diversa.

ARTICULUS I.

QUAE REQUIRANTUR IN CONFESSARIO AD VALIDE, ET RITE EJUS OFFICIUM EXERCENDUM.

1 In Confessario, ut valide ejus Officium exer-
ceat, requiritur Intentio, Potestas Ordinis
2 et Jurisdictionis. Intentio Confessarii est
conditio sine qua non, ita ut sine ea Sacra-
mentum Poenitentiae sit invalidum, quia Sacra-
mentum debet exerceri modo humano, adeoque
3 debet esse volitum. Et talis intentio ut sit suffi-
ciens debet esse actualis, aut virtualis, nec sufficit
4 habitualis. *Est communis* Doctorum. Potestas Or-
dinis necessario requiritur in Confessario, quia
solus Sacerdos est legitimus Sacramenti Poeniten-
tiae Minister, ut de fide definitum est in pluribus
Conciliis, et signanter in Trident. sess. 7. canon.
10. ibi: *Si quis dixerit Christianos omnes in verbo, et in omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit;* et sess. 14. cap. 6. ibi: *Circa ministrum autem hujus Sacramenti declarat Sancta Synodus falsas esse, et a veritate Evangelii poenitus alienas doctrinas omnes, quae ad alios quosvis homines, praeter Episcopos, et Sacerdotes, Clavium ministerium perniciose extendunt etc.* et Canon. 10. *ejusdem sess.* 14. ibi: *Si quis dixerit.... non solos Sacerdotes esse Ministros absolutionis, sed omnibus, et singulis Christi fidelibus esse dictum: quaecumque ligaveritis super terram, erunt ligata et in Coelo, et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelo, et quorum remiseritis peccata re-
5 mittuntur eis etc. anathema sit.* Et clare constat ex
c. 20. Joan. ubi Christus solis Apostolis jam antea in ultima Coena in Sacerdotes ordinatis, postquam a mortuis resurrexerat, dixit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur
6 eis, et quorum retinueritis, retenta sunt.* Potestas
Jurisdictionis etiam necessario requiritur in Confessario, quia licet solus Sacerdos sit legitimus Sacramenti Poenitentiae Minister, non tamen quicumque Sacerdos est talis, sed solum ille, qui praeter potestatem Ordinis, habet etiam potestatem Jurisdictionis, idest legitimam Jurisdictionem, vel ordinariam, vel saltem delegatam. Et talis Ju-
7 risdictio Confessarii est jus in subditos ad exer-
cendam potestatem absolvendi, quam ex vi Ordi-
8 nis Sacerdos habet. Unde absolutio data a Sacer-
dote sine Jurisdictione est nulla ex Tridentino sess. 14. cap. 7. ibi: *Persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse Synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut
9 subdelegatam non habet jurisdictionem.* Et ad hoc fa-
ciunt duae sequentes propositiones damnatae ab Alexandro VII. 24. Septemb. 1665. quarum prima tertiadecima in ordine sic habet: *Satisfacit praecepto annuae Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo praesentato, sed ab eo injuste reprobato.* Et secunda in ordine 16. sic habet: *Qui Beneficium Curatum habent possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Or-
dinario.* Et ratio etiam est clara, quia absolutio est 10
actus judicialis, adeoque ex parte Sacerdotis requirit jurisdictionem in subditos: nam sententia a suo Judice lata, nulla est ex defectu jurisdictionis; *cap. At si Clerici* 4. *de jud. et Regul.* 26. *Juris in* 6. et Trident. *cit. sess.* 14. *cap.* 7. ibi: *Quoniam igitur natura, et ratio Judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur.*

Unde ex defectu Jurisdictionis simplex Sacer- 11
dos non approbatus neque valide potest absolvere a peccatis venialibus, aut mortalibus alias confessis, ut tenent Mastrius *disp.* 21. *q.* 8. *num.* 202. Faber, Brancatus, et Scotistae magis communiter cum variis aliis; et ratio est, quia licet materia sit libera, absolutio tamen est sententia, et actus Judicii, qui actus Judicii in non subditos est nullus; *cit. c. At si Clerici*, et *Regul.* 26. *Juris in* 6.
et Trid. *cit. sess.* 14. *c.* 7. Et ad hoc facit, quod 12
oppositae opinionis usus fuit prohibitus ab Innocentio XI. 12. Februarii 1679. in Decreto de expresso suo Ordine edito a Sacra Congregatione Concilii circa communionem quotidianam, et Confessionem venialium; ibi: *Non permittant, ut venialium Confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario.* Hinc absolutio impertita a Sacerdote non approbato ab Ordinario loci, nulla declaratur a Benedicto XIV. *tom.* 1. Bullar.
Constit. 100. incip. *Apostolica.* Possunt tamen sim- 13
plices Sacerdotes in articulo mortis absolvere, nedum a venialibus, et mortalibus alias confessis, sed insuper a quibusvis casibus, et Censuris etiam reservatis, ex Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. ibi: *Verumtamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis, et Censuris absolvere possunt.*
Pro tali enim casu Ecclesia dat Jurisdictionem 14
omnibus Sacerdotibus, et tollit omne impedimentum Canonicum ex parte ipsorum, ut possint, licet sint degradati, Excommunicati, vitandi, Irregulares, Apostatae, seu haeretici, absolvere quoslibet fideles a quibuscunque casibus, et Censuris, quantumvis reservatis, maxime si non adsit promptus alius Sacerdos approbatus, aut proprius Parochus, ut est communis Doctorum sententia.
(Vide tamen verb. *Sacerdos n.* 38. et notam ad
verb. *Absolutio*, *Art.* 1. *n.* 49. in Tomo 1.) Quae 15
ampla potestas extenditur ad probabile periculum mortis, ut tenet communior Doctorum cum Barbosa *de Offic. et potestat. Episcopi allegat.* 25.

num. 81. et cum Mastrio *disp.* 21. *q.* 8. *num.* 203. In Jure enim quoad rem pro eodem sumuntur periculum, et articulus mortis; c. 29. *Si quis suadente* 17. *q.* 4. *c. Eos qui, de sentent. excommunic.*
16 *in* 6. Notanter autem fuit dictum, *maxime si non adsit promptus alius Sacerdos approbatus, aut proprius Parochus*, quis probabilius est quod simplex Sacerdos *non* possit absolvere praesente Sacerdote approbato, cum tota ratio, propter quam conceditur simplici Sacerdoti facultas tunc absolvendi, sit, ut dicit Tridentinum loco citato: *Ne hac ipsa occasione aliquis pereat*, quod periculum non adest, stante praesente Sacerdote approbato. (*)

17 Hinc aliqui Canones exprimebant hanc concessionem fieri in defectum Sacerdotis approbati; *cap. Aurelius* 5. *c. Presbyter* 14. *caus.* 26. *q.* 6. et facit *Regula ff. de regul. Juris*, quod *cum aliquid conceditur propter necessitatem, durat concessio, quatenus urget necessitas*, et *regul.* 78. *Juris in* 6. ibi: *In argumentum trahi nequeunt quae propter necessitatem aliquando sunt concessa;* Et sic declarasse Sacram Congregationem Concilii refert Pignatell. *tom.* 10. *consult.* 163. *n.* 15.

18 Ex dictis colliges primo, quod Confessarius Sacramentum Poenitentiae sine debita intentione administrans peccat gravissime, et Sacrilegium committit; defectus enim voluntarius debitae intentionis in Confessario est gravissima irreverentia facta Deo, et Sacramento, et perniciosissima
19 injuria facta poenitenti; Immo graviter peccaret et sacrilegium committeret, etiamsi Sacramentum simularet ex gravi metu, vel alia gravi causa; Sic v. g. si poenitens absolutione indignus minaretur mortem Confessario, nisi distincte, et integre verba absolutionis proferret, non posset distincte, et integre proferre sine intentione absolvendi. Et ratio est, quia talis simulatio est gravis irreverentia facta Deo, et Sacramento, quoniam qui affirmat *Ego te absolvo* sine intentione absolvendi, mentitur, affirmat enim se absolvere, cum revera non absolvat; mentiri autem circa formam Sacramenti est magna irreverentia illata Sacramento, et Christo ejus Institutori; propterea simulatio in Sacramentis est ab intrinseco mala, et hac ratione non excusat metus gravis. Colligitur a simili *ex cap. de homine* 7. *de celebration. Missarum*, ubi Innocentius III. refert, et damnat casum de Sacerdote, ut sequitur: *Quaesivistis, quid de incauto Presbytero videtur, qui cum se sciat in mortali crimine constitutum, Missarum solemnia, quae non potest propter necessitatem quamlibet intermittere, propter sui facinoris conscientiam dubitat celebrare, peractisque caeteris circumstantiis Missam celebrare se fingit, et suppressis verbis, quibus conficitur Corpus Christi, panem, et vinum tantummodo pure sumit, ita credens per id, quod praetendit populo satisfacere, ut per hoc quod intendit, Deum non debeat provocare.* Ad quem casum respondet immediate Pontifex praecisis his verbis: *Cum ergo falsa sint abjicienda remedia, quae veris sint periculis graviora; licet is, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, peccet graviter, si se ingerat irreverenter ad illud; gravius tamen videtur offendere qui sic fraudulenter illud praesumpserit simulare, cum ille in solius misericordis Dei manum incidat, iste vero non solum Deo (cui non veretur illudere) sed populo, quem decipit, se adstringat:* Ex quibus Pontifi- 20
cis verbis sic arguitur: Non est minor irreverentia Sacramenti, sed fortasse major dicere verba absolutionis sine intentione absolvendi, quam supprimere verba consecrationis in casu, quo teneatur ea proferre; sed sic supprimere verba consecrationis declarat Pontifex esse illudere Deo; ergo proferre verba absolutionis sine intentione absolvendi, est Deo illudere, quod cum sit contra reverentiam Sacramenti, nullo metu, justificari potest. Et facit ad hoc propositio 29. in ordine 65. 21
ex damnatis ab Innocentio XI. 2. *Martii* 1679. ibi: *Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi;* Sic Cardenas 22
disp. 20. *in proposit.* 29. *cap.* 5. *n.* 49. *et* 61. Qui tamen *num.* 52. concedit quod Confessarius, qui reperit poenitentem absolutione indignum, quatenus v. g. est in occasione proxima peccati, quam non vult relinquere, ne prodat apud adstantes poenitentis indignitatem, possit obmurmurando recitare *Pater noster, vel hujusmodi*, quia ea non est in rigore simulatio Sacramenti, nam omnino materialiter se habet ad Sacramentum; nec sunt verba absolutionis, unde proprie est medium ad vitandam fractionem Sigilli, ad quod Confessarius tenetur de jure divino, naturali, et Ecclesiastico, et deceptio adstantium, quae sequitur, non intenditur, sed permittitur.

Colliges secundo, quod nemo sine potestate 23
Ordinis, etiamsi esset in Sacris constitutus, potest in ullo casu Confessiones excipere, *lib.* 3. *Constit. Apostol. c.* 10. Leo X. *Constit.* 40. incip. *Exurge;* Concil. Trident. *sess.* 7. *can.* 10. *et sess.* 14. *c.* 6. *et can.* 10. *ejusdem sess.* 14. ut patet ex ejusdem verbis adductis *supra num.* 4. Unde Sacramenta- 24
liter audens absolvere, cum non sit Sacerdos, fit suspectus de haeresi, et est cogendus ab Inquisitoribus abjurare de vehementi, et licet esset minor 25. annorum, dummodo compleverit vigesimum annum, est degradandus, et brachio saeculari tradendus, et ultimo supplicio afficiendus ex Clem. VIII. *Constit.* incip. *Et si alias*, et Urbani VIII. *Constit.* 79. incip. *Apostolatus officium.* Col- 25
liges tertio, quod nullus Sacerdos, sive saecula-

(*) Falsum omnino est, simplicem Sacerdotem, praesente approbato, absolvere posse; tunc enim necessitas illa deest, ex qua simplex Sacerdos jurisdictionem acquirit. Itaque probabile non est, simplicem Sacerdotem absolvere quempiam posse, approbato ad audiendas confessiones praesente (*Nota Rom. Theologi.*)

ris, sive Regularis possit praesumere Confessiones excipere sine potestate jurisdictionis, et consequenter etiam sine approbatione, aliter nulla esset absolutio, gravissime peccaret, et posset, immo deberet severe puniri, ut colligitur ex Conc. Trid. *sess.* 23. *cap.* 15. *de reform.* ibi: *Quamvis Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant, decrevit tamen Sancta Synodus nullum etiam Regularem posse Confessiones saecularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, et approbationem quae gratis debetur, obtineat, privilegiis, et consuetudine quacumque etiam immemorabili non obstantibus;* Et de nullitate absolutionis ob defectum jurisdictionis patet expresse ex verbis, ejusdem
26 Concilii adductis *supra n.* 8. Et quod gravissime peccaret Sacerdos non approbatus, et sine jurisdictione excipiens Confessiones, patet aperte, ex quo contraveniret in re gravissima expressae Concilii inhibitioni, et temere, et sacrilege, invali-
27 de, et nulliter Sacramentum administraret. Quod autem possit severe puniri Sacerdos etiam audens sine approbatione, et jurisdictione Confessiones saecularium excipere, habetur ex expressa declaratione Sacrae Congregationis Concilii in *Neapolitana* 14. *Aprilis* 1646. *ad cap.* 15. *sess.* 23. *de reform.* ubi cum quaesitum fuisset: Qua poena, et a quo sit puniendus Sacerdos Regularis, qui absque praevia Ordinarii approbatione Confessiones personarum saecularium audit, eo quod in Sacro Concilio nulla legitur poena adjecta, nec a quo sit inferenda? Respondit Sacra Congregatio, *posse puniri ab Episcopo poenis etiam Censurarum;* et sic statuerunt plures Summi Pontifices, et signanter Gregorius XV. *Constit.* incip. *Inscrutabili*, et Innoc. X. *die* 15. *Maji* 1648. *Constit.* incip. *Cum sicut accepimus*, ubi postquam confirmavit decretum Sacrae Congregationis specialiter deputatae super ortis controversiis inter Episcopum Angelopolitanum, et Patres Societatis Provinciae Mexicanae, statuit, *contravenientes ab Episcopo tamquam Sedis Apostolicae delegato coerceri, et puniri posse etiam Censuris Ecclesiasticis in vim Constitutionis Sanctae memoriae Gregorii XV. incipient. Inscrutabili Dei providentia: ac proinde memoratis Religiosis, qui hujusmodi approbationem, et licentiam se obtinuisse non docuerunt, potuisse Episcopum, sive ejus Vicarium Generalem, praecipere sub poena Excommunicationis latae sententiae, ut a Confessionibus audiendis... abstinerent.*

28 Hinc advertendum venit primo, quod jurisdictio, seu potestas jurisdictionis est duplex, ordinaria scilicet, et delegata. *Jurisdictio Ordinaria* est illa, quae annexa est alicui Officio, seu dignitati, quae propterea ipso jure competit habenti tale officium, seu dignitatem, idest qua quis ex vi proprii officii (utpote cui annexa est Cura animarum) habet subditos, quos in Foro Conscientiae judicare potest. Et talem habet Papa in omnes Christifideles, Episcopus in omnes ad suam Dioecesim pertinentes, Parochus in suos Parochianos, Praelati Regulares in suos subditos, ut Generales, Provinciales, Abbates, Priores, Rectores, Praepositi, Guardiani, et hujusmodi; ipsi enim omnes alia approbatione non indigent, ut suorum respective subditorum Confessiones excipiant, quia tam de jure communi, quam ex propriis cujusque Religionis Constitutionibus sunt proprii Sacerdotes respectu suorum respective Subditorum. *Jurisdictio delegata* est illa, quae habetur ex 29
commissione alterius habentis ordinariam, idest quam quis absque collatione alicujus Beneficii Curam animarum habentis, accipit ab habente jurisdictionem ordinariam; et talem habent Sacerdotes sive saeculares, sive Regulares nullum habentes Beneficium Curatum, sed tamen legitime approbati, et admissi ab Ordinariis ad Confessiones excipiendas respectu saecularium; et sic Religiosi a Generalibus, vel Provincialibus approbati, et admissi ad Confessiones excipiendas respectu Religiosorum suae Religionis, vel respectu Provinciae. Advertendum est hic 30
secundo, quod potestas Ordinis, quantum ad facultatem absolvendi, et potestas jurisdictionis, in hoc inter se differunt, quod potestas Ordinis Presbyteris omnibus data in sua Ordinatione est potestas remota, et in habitu tantum, non autem in actu, seu quantum ad usum, quatenus scilicet Sacerdos vi Ordinationis accepit a Christo potestatem ad absolvendum, sed non accepit pro tunc Subditos, in quos possit actu exercere potestatem; potestas autem jurisdictionis est potestas proxima, et in actu quantum ad usum, quatenus scilicet Sacerdos per collationem Beneficii Curati, vel per concessionem excipiendi confessiones sibi ab Ordinario factam, recipit potestatem actualiter exercendi talem potestatem in subditos sibi actualiter assignatos; ut patet ex Trid. *in d. c.* 15. *sess.* 23. *de reform.* et tradit Fagnan. *in cap. Omnis* 12. *de poenit. et remissionib. sub num.* 84. Et haec diffe- 31
rentia solet exemplificari in Doctore in jure, qui licet in sui creatione, qua Doctor juris declaratur, accipiat potestatem, ut ubique locorum possit jus dicere respectu sibi subditorum, non tamen statim a sui graduatione potest judicium exercere, cum nondum sint sibi assignati subditi, in quos jus possit dicere, sed solum tunc primum potest judicium exercere, cum alicubi, vel ex officio, vel ex delegatione Superioris, quosdam acquirit subditos, in quos possit jus dicere, et sententiam valide proferre, cum sententia lata in non subditos, et a judice non suo, sit nulla; *l. ultima C. Si non a competent. Judic. l. Factum a Judic. ff. eodem tit. cap. At si Clerici*, 4. *de Judiciis*, ibi:

Sententia a non suo Judice lata non tenet. Regul.
26. juris in 6. ibi: *Ea quae fiunt a judice, si ad*
ejus non spectant officium, viribus non subsistunt.
32 Ita a pari servata proportione, discurrendum est
de Sacerdote, qui quamvis in sua Ordinatione acci-
piat potestatem absolvendi a peccatis, non tamen
statim a sui Ordinatione potest ipsam exercere,
cum nondum sint ipsi assignati subditi, in quos
ipsam potestatem exerceat, sed solum tunc pri-
mum potest talem potestatem exercere, cum ali-
cubi, vel ex officio, vel ex delegatione Ordinarii
quosdam acquirit subditos, in quos possit actu
judicium Sacramentale exercere, et sententiam
absolutionis valide proferre, cum etiam sententia
absolutionis lata in non subditos, et a Judice non
suo, sit nulla, ut expresse declarat Conc. Trid.
sess. c. 7. ibi: *Quoniam igitur natura, et ratio ju-*
dicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumta-
xat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit,
et verissimum esse Synodus haec confirmat nullius
momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacer-
dos in eum profert, in quem ordinariam, aut subde-
legatam non habet jurisdictionem. Et consimiliter
sess. 23. *cap.* 15. *de reform.* per verba adducta *su-*
pra sub. n. 25.
33 Advertendum tertio, etiam errorem communem
34 posse conferre, seu dare jurisdictionem. Error
autem communis potest capi dupliciter: Error
communis cum titulo colorato, seu putativo, et
Error communis sine titulo colorato, et putativo.
Error communis cum titulo colorato, seu putativo
est, cum Sacerdos realiter obtinuit a legitimo
Superiore titulum requisitum ad actum absolu-
tionis, v. g. titulum Parochi, vel approbati, et
admissi Confessarii; sed vel nulliter obtinuit, in
quantum erat incapax ob aliquem occultum defe-
ctum, et impedimentum Canonicum, nempe quia
Simoniacus etc. vel talem titulum amisit; talis
vero incapacitas, aut amissio tituli communiter
ignoratur, et communiter a fidelibus existimatur,
35 cum habere verum, et legitimum titulum. Error
communis sine titulo colorato, et putativo est,
cum Sacerdos non obtinuit realiter a legitimo Su-
periore titulum requisitum ad actum absolutio-
nis, sed ipse Sacerdos talem titulum fingit, aut
ignoranter credit, et dicit habere, et talis fictio,
et carentia tituli communiter ignoratur, ut cum
Sacerdos, qui cum falsa licentia Confessiones ex-
cipit, aut cum falsis Bullis pro Parocho se gerit,
communi populi errore legitimus Confessarius,
36 aut Parochus reputatur. Error igitur communis
cum titulo colorato, et putativo dat, et confert
jurisdictionem ad valide absolvendum, licet oc-
cultum subsit impedimentum ex jure positivo pro-
veniens. Haec sententia est moraliter certa, et sic
docent communiter Doctores, *arg. l. Barbarius*
Philippus, ff. de offic. Praet. et cum Jurist. axiom.
quod Antonius Gabriellius *communium concl. lib.*
1. *concl.* 8. *de prob. n.* 1. refert: *Communis error*
facit jus, et veritati praefertur, etc. Infamis 1. *caus.*
3. *q.* 7. ibi: *Si servus cum putaretur liber, ex dele-*
gatione sententiam daret, quamvis postea in servi-
tutem depulsus sit, sententia ab eo dicta rei judica-
tae firmitatem tenet; Glossa *in l.* 3. *ff. de supellectili*
legata, verb. Error jus facit; Glossa *in cap. Ad pro-*
bandum 24. *de sententia, et re judicata,* Abbas *in*
c. Sciscitatus num. 11. *de rescript.* Mascard. *de pro-*
bat. concl. 648. Paludan. *in* 4. *d.* 17. *q.* 6. *art.* 2.
Diana *p.* 8. *tract.* 1. *resolut.* 94. Cardenas *dissertat.*
2. *c.* 6. *art.* 5. Card. de Lugo *de justit. tom.* 2. *disp.*
37. *sect.* 3. *n.* 20. *et sequent.* et innumeri alii tum
Jurisperiti, tum Theologi apud ipsos. Et ratio cur
Error communis, cum titulo colorato, seu puta-
tivo det jurisdictionem, est, quia Superior, seu
Ecclesia, ob bonum commune ad favorem fidelium,
ad vitanda gravia incommoda, quae alias seque-
rentur, eo maxime quia alias innumerae animae
perirent, dat auctoritatem, et valorem, supplet
defectum verae jurisdictionis, et tollit omne impe-
dimentum juris humani, seu a jure positivo pro-
veniens. Secus autem, si defectus, seu impedimen- 37
tum esset juris naturalis, vel divini, ut si Con-
fessarius esset mulier, vel non esset Sacerdos,
quem defectum nec tollere, neque supplere potest
potestas humana, neque in eo dispensare, ut re-
cte docent Diana *Tract.* 2. *de potest. Pontificius re-*
solut. 94. *in fine,* Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 1. *n.*
12. Layman. *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 22. *sub num.* 9.
Cajetan. *verb. Confessio iteranda ex parte Confessa-*
rii, Abbas *in cap.* 2. *de Presbytero* non *baptizato,*
et alii passim.

An autem error communis sine titulo colorato, 38
seu putativo det, seu conferat jurisdictionem ad
valide absolvendum, res controversa est inter Do-
ctores. Negativam sententiam tamquam commu- 39
niorem, et probabiliorem tenent Card. de Lugo
de justit. tom. 2. *disp.* 37. *num.* 23. Nugnus *q.* 8.
art. 5. *dub.* 1. *difficul.* 1. *p.* 436. Thomas Sanchez
lib. 3. *de Matr. disp.* 22. *q.* 6. *et* 7. Cardenas *dis-*
sert. 2. *c.* 6. *art.* 5. *num.* 151. qui ex ipso Sanchez
loc. cit. adducit pro hac sententia XL. alios Aucto-
res. Affirmativam sententiam, nempe etiam erro- 40
rem communem sine titulo colorato cum sola pos-
sessione officii dare, seu conferre jurisdictionem
ad valide absolvendum, docent apud Sanchez, et
Carden. *loc. cit.* Innocentius, Hostiensis, Joannes
Andreas, Decius, Salicetus, Felinus, Petrus, Cy-
nus, Fulgosus, Cardinalis, Burgos de Paz. et alii,
et praecipue Basilius Pontius, qui mordicus defen-
dit hanc opinionem *l.* 5. *Matrim. cap.* 20. et eam
tenent Joann. Sanchez *in select. disp.* 44. *num.* 3.
Molfesius, Bordonus, Bonacina, et alii apud Dia-
nam *p.* 8. *tract.* 1. *resol.* 93. *et* 94. habentem una
cum Caspensi, Silvio, Machado, pro probabili
opinionem Pontii; sicuti habet Tampurin. *de poe-*
nit. lib. 5. *c.* 4. §. 7. *n.* 17. Accedit Gobat *tract.* 7.

caus. 3. *n.* 109. Sporer. *tom.* 3. *p.* 3. *c.* 6. *sect.* 1.
q. 2. *num.* 714. et pro probabiliore tenent Diana
p. 11. *tr.* 2. *resol.* 69. citans sexdecim Auctores:
et quod sit verè, et certo probabilis sententia
docens, quod error communis sine titulo colorato
jurisdictionem conferat, tenet novissime Felix
Potestas *t.* 1. *p.* 4. *c.* 5. *n.* 3262. citans pro se Dia-
nam *p.* 4. *tr.* 4. *resol.* 122. Basilium Pontium *de
Matrim. lib.* 5. *c.* 20. Verricelli *tract.* 2. *q.* 25. *n.*
15. Sieri *de Poenit. n.* 701. Leandrum *de poenit.
Disp.* 11. *q.* 102. et quamplures alios apud ipsos;
Et ratio est, dicit ipse, quia in hoc casu seque-
rentur eadem incommoda, quae sequerentur, quan-
41 do adest error Communis cum titulo colorato. Ut
autem quid de me sentiam, aperiam, neutram ex
his duabus sententiis reprobare auderem, cum
utraque suis fulciatur fundamentis, et utraque
42 plurimos habeat Patronos; Sed quamvis senten-
tia negativa sit communior, affirmativa tamen est
magis pia, communi utilitatis, at animarum sa-
luti magis consentanea; Nec repugnat, immo pium
est credere, quod Ecclesia etiam hic suppleat
verae jurisdictionis defectum, et det auctoritatem
etiam Ministris sine titulo colorato introductis ad
valide absolvendum, maxime ne innumerae ani-
mae hoc communi errore deceptae sine ulla sua
culpa finaliter pereant. (*)
43 In Confessario, ultra tria requisita ad valide
absolvendum; scilicet, intentio, potestas ordinis
et potestas jurisdictionis, de quibus abunde *a n.*
1. *et sequentibus*, requiruntur alia tria ad rite, lici-
te, et digne absolvendum, scilicet, Probitas, Scien-
44 tia, et Prudentia. *Sic communiter Doctores.* Quod
in Confessario requiratur probitas, desumitur ex
ipsa sui Ordinatione, qua datur Spiritus Sanctus,
idest gratia Spiritus Sancti in ordine ad hoc mi-
nisterium debite exercendum, dicente Episcopo
verba Christi *Joan.* 20. *Accipite Spiritum Sanctum,
quorum remiseritis peccata etc.* quam proinde gratiam
ad illud ministerium servare, vel amissam susci-
tare tenetur juxta monitum Apostoli 2. *ad Timoth.*
6. ibi: *Admoneo te, ut resuscites gratiam, quae
45 est in te per impositionem manuum mearum.* Unde
Confessarius, existens in mortali scienter, et sic
administrans Sacramentum Poenitentiae, peccat
mortaliter ex communissima sententia omnium
46 Doctorum. Immo Confessarius, si absolvat in mor-
tali, quamvis continuate Confessiones audiat, to-
ties peccat, quoties successive aliquem absolvit
quia administratio Sacramenti toties est comple-
ta, neque una spectat ad alteram; Tum quia sin-
gulis Sacramentis sit gravis injuria. Sic tenet Esco-
bar, Ovid. Passerin. Dicastill. Borgia, Platel. cum
Claudio la Croix *l.* 5. *c.* 1. *dub.* 3. *art.* 2. *n.* 171.
et lib. 6. *p.* 1. *c.* 2. *dub.* 1. *n.* 93. Rosignolus *de
Sacramento Poenitentiae qu.* 4. *art.* 11. *num.* 29.
et alii; (**) Quamvis tamen id negent aliqui cum 47
Rodriq. apud Escobar. *l.* 8. *n.* 230. et varii aliqui
dicant esse probabile, quod talis Confessarius
tantum semel peccet, ex quo videatur esse uni-
cum tantum continuatum Ministerium, et sic sa-
tis esse, si talis Confessarius confitendo dicat,
excepi aliquot Confessiones continuas in peccato
mortali; Sic Card. de Luca *de poenit. disp.* 16. *sect.*
14. §. 2. *n.* 558. Gobat *tract.* 7. *n.* 260. Reiffenst.
Theol. Moral. trac. 14. *de Sacrament. d.* 1. *n.* 13.
Marchantius *t.* 3. *Tribunalis Tract.* 3. *t.* 4. *q.* 2.
Diana *p.* 1. *tract.* 7. *resol.* 41. *et* 43. Sporer *t.* 3. *n.*
435. *et* 775. et alii.
Ut Confessarius licite et digne audiat Confes- 48
siones et absolvat, debet habere saltem scientiam
mediocrem, qua cognoscat id, quod ad suum spe-
ctat officium, et quidquid debet judicare, discer-
nat; *cap. de Poenitent. d.* 6. §. *Caveat*, ibi: *Opor-
tet sciat cognoscere quidquid debet judicare, judicia-
ria enim potestas hoc exigit, ut quod debeat judicare,
discernat.* Dicitur autem notanter *debere habere* 49
saltem scientiam mediocrem, ad hoc ut advertatur
non requiri absoluto in Confessariis scientiam
eminentem: Duae enim sunt species scientiae. Una
dicitur *scientia eminens*, et altera *scientia mediocris.*
Scientia eminens est illa, qua quis est optime 50
versatus in Theologia morali, et jure Canonico,
unde casus omnes quantumvis difficiles scit prom-
pte resolvere, et suarum resolutionum fundatam
rationem reddere; Haec tamen scientia, licet sit
utilissima et toto conatu, atque studio prosequen-
da, nihilominus absolute necessaria non est, alio-
quin pauci reperirentur sufficientes Confessarii,
cum, quod deplorandum est, major Confessario-
rum pars vix scientiam mediocrem attingat. Scien-
tia mediocris est illa, qua Confessarius sciat sal-
tem quaenam sint peccata ex genere suo mortalia,
et venialia; quaenam sint circumstantiae speciem
peccatorum mutantes, vel non; quaenam sint
regulae communes, quibus quis excusari possit
a praecepto, vel a peccato mortali, quinam sint
casus reservati, et Censurae, saltem a quibus

(*) Si sententia negans, errorem communem titulo de-
stitutum sufficere ad absolutionis validitatem, teste Auctore,
communior est; non video quomodo contraria affirmans sit
*magis pia, communi utilitati, et animarum saluti magis
consentanea.* Immo oppositum esse statuendum, vir quis-
quam prudens judicabit, Quaestio est, utrum absolutio
data sine titulo colorato, valida, an invalida sit reputan-
da. negans sententia communior et probabilior est; et per
consequens affirmans, quae minus communis et minus pro-
babilis est dicenda, fideles periculo exponit frustranee su-
scipiendi absolutionem. Quis porro dixerit talem sententiam
magis piam, communi utilitati, et animarum saluti magis
consentaneam? Hinc recedendum omnino non est e sen-
tentia communi in jure fundata, videlicet tunc solum ju-
risdictionem tribui, cum communi errori titulus coloratus
accedit. Vid. Fagnan. *in cap. Super eo, tit. de Crimine
falsi*; num. 8. tom. 5. *pag. mihi.* 163. (*Nota ex Edit
Rom.* 1767.)
(**) Caveat hic lector, ne sub probabilitatis larva laxam
amplectatur sententiam, quae vel ipsis primis Theologiae
moralis elementis repugnet. *(Nota ex Edit. Rom.* 1767. *)*

ipse absolvere non potest, ne se extendat ultra
suam facultatem, et ea potissimum, quae ad le-
gitimam Sacramenti Poenitentiae administratio-
nem requirantur; et alia bujusmodi, ut obliga-
tiones, et onera, quae per ipsa peccata commu-
niter contrahi solet, ut sunt restitutiones bono-
rum, famae, vel fortunae, satisfactiones pro in-
51 juria.Et hanc mediocrem scientiam tenentur omnes
Confessarii habere secundum magis, et minus,
attenta diversitate personarum, et locorum; nam
in ordine ad aliquas personas potest requiri ma-
jor, et in ordine ad alias minor scientia: major
enim scientia requiritur in illo Confessario, qui
audire debet personas assuetas negotiationibus,
et quae in rebus arduis implicantur, quam in eo,
qui audit rusticos, ac simplices personas; sic ma-
jor scientia, et peritia pro Confessionibus exci-
piendis in Civitatibus, ubi sunt arduiora commer-
cia, et implicatiores casus, quam in Villis, et
Pagis, ubi inter simplicem populum pauca ardua
solent occurrere.
52 Unde Confessarius, qui conscius suae insuffi-
cientiae, et ignorans quae scientiae mediocri sal-
tem principaliter scire tenetur, peccat mortaliter
se exponendo ministerio Confessionis, cum per-
verse, et inique tam tremendo ministerio, et sa-
cramentali judicio se ingerat non idoneus, et
53 insufficiens Judex scienter existens. Immo Con-
fessarius ignarus ex ignorantia absolvens quem
absolvere non poterat ob reservationem peccati,
vel indispositionem poenitentis, dupliciter peccat
mortaliter, nempe, et actuali Sacrilegio indebite
absolvendo, et ignorantia eorum, quae ad officium
suum spectant, ratione cujus versatur in continuo
statu peccati mortalis omissionis, quandiu neces-
sariam scientiam sibi comparare culpabiliter ne-
54 gligit. Quinimmo talis ignarus Confessarius, nisi
congruam diligentiam sincere proponat, ipsemet
confitens ab alio Confessario absolvi non poterit,
utpote indispositus defectu necessarii propositi
emendandi negligentiam illam mortalem; Sic
Sporer *tom.* 2. *Sacramental. n.* 786. Caveant igitur 55
Confessarii ignorantiae suae conscii, et sciendi
incurii, ne dum alios solvere student a vinculis
peccatorum, seipsos strictioribus nexis illaqueent.
Nec enim eis prodesse potest excusatio, quod fue-
rint ab Episcopo praevio examine, vel aliter ap-
probati, quandoquidem examen illud non facit
scientem, eo vel maxime, si ex illis sint, qui se- 56
mel ac taliter qualiter approbati sunt, numquam,
aut fere numquam oculos Theologorum Moralium
libris admovere dignantur, ne dicam, quod tam-
quam mercem proscriptam prae manibus habere
verentur. Sed, et insuper caveant a similibus Con- 57
fessariis ipsimet poenitentes, et ne se aeternaliter
prodant quaerendo ex animo, et studiose (ut in
dies, proh dolor! frequenter accidit) hujus fur-
furis Confessarios. Qui enim mala fide confitetur 58
Confessario quem certo novit esse ignarum, nec
scire distinguere inter lethalia, et venialia, inter
lepram, et lepram, graviter peccat, nec consequi-
tur effectum absolutionis, unde tenetur eam con-
fessionem iterare; Suarez *tom.* 4. *disp.* 28. *sect.*
2. *num.* 9. Reginaldus *lib.* 1. *num.* 151. Rosignol.
de Sacrament. Poenitent. part. 1. *quaest.* 7. *art.* 13.
num. 19. ubi dicit in hoc alios communiter con-
venire, talis enim poenitens cooperatur actioni
per se malae quaerendo studiose Confessarium
indignum in praejudicium animae suae, unde ju-
stum est, ut cum circa se sit negligens, negligatur
a Deo, juxta *cap.* 1. *de poenitent. dist.* 6. *in princip.*
ibi: *Qui vult confiteri peccata sua, ut inveniat gra-
tiam, quaerat Sacerdotem scientem ligare, et solve-
re, ne cum negligens circa se extiterit, negligatur
ab illo, qui eum misericorditer monet, et petit, ne
ambo in foveam cadant, quam stultus evitare no-
luit.* (*)
Prudentia Confessarii circa poenitentes maxime 59

(*) Hic subjicienda esse duximus verba Sapientissimi Pontificis Bened. XIV. pro scientia Confessariis necessaria, in Encyclica ad omnes Patriarchas, Archiepiscopos, atque Episcopos data, die 26. Jun. 1749. §. 21. T. 3. Bullar. p. 155. edit. Rom. « Optandum sané esset, inquit, ut quilibet » Confessarius ea polleret scientia, quam eminentem appellant: Verum, cum haec dos paucorum sit, necesse » omnino est, ut competenti saltem scientia sit instructus. » Nec meliora sperare licet; cum Moralis Theologia tot, » tantasque quaestiones, quae a Sacrorum Canonum, et » Apostolicarum Constitutionum notitia pendent, complectatur, ut ardua plane res sit, posse aliquem omnia simul bene nosse, atque illico nodos quoscumque dissolvere; ut ii solent, qui eminenti scientia praefulgent. » Sat igitur erit; si inferioris notae Confessarii, ope librorum, quos consulant, difficiliora quaedam, quae in Sacramenti administratione occurrunt, rite expediant. Et » adductis pro sua sententia verbis Innoc. IV. in Comment. » ad C. *Cum in cunctis*, de Elect. et elect. potestate, » subdit: Cum igitur aut difficilior, aut nova quaedam » facti species ad Confessarium deferter, ideoque libros » evolvere illi necesse sit, non sine sobrietate, ac librorum delectu id agendum. Notum quippe est, in tanto » scriptorum numero aliquos prodisse, quorum opinio ac » sententia Evangelicae simplicitati (N. B.) ac Sanctorum » Patrum doctrinae non bene consonat. » Profert ad rem verba Decreti Alex. VII. additque: « Nolemus hac in re » pressiorem Sermonem instituere; nolumus vexatissimas » quaestiones, quae circa scriptorum fidem, eorumque » integritatem agitantur, attingere. Sat erit Confessarios » monuisse, ut in re dubia propriae opinioni non innitantur: sed antequam causam dirimant libros consulant » quamplurimos, *eos cum primis, quorum doctrina solidior*, » ac deinde in eam descendant sententiam, quam ratio » suadet, ac firmat auctoritas. » (Italice, prout e calamo Piissimi Pontificis prodiit: *prenda quel partito, che vedrà più assistito dalla ragione, e dall' autorità*, « quibus sane verbis probabilismus profligari videtur.) » Nec aliud sane docuimus « in nostra Encyclica super usuris etc. » Referenda hic essent alia, quae in eadem leguntur Epistola ad Confessarii dotes et munera pertinentia, quae ne ultraquam par est, longior evadat haec nota, praetermittimus. Illud dumtaxat animadvertimus, laudari satis non posse zelum Pii Auctoris adversus Confessariorum ignorantiam et socordiam exclamantis. Et ideo ab ejus sententia num. 52. et seq. firmata recedendum penitus non est, scil. Confessarios ignaros, studio Moralis Teologiae operam haud navantes, peccato lethali esse obnoxios. Scientia Confessario maxime est necessaria, illa cum primis, quae non ex quibuscumque Moralis Theologiae libellis deducitur;

in his consistit, ut discernat conditiones, et quali-
tates personarum : non enim omnes eodem modo,
et tenoro excipiendae sunt ; sed aliae maxima cum
benignitate, et humanitate monendae, aliae acri-
ter compescendae ; aliis opportuue est suadendum,
aliis importune insistendum ; aliis beneficium ab-
solutionis differendum, aliis immediate impenden-
dum : aliis mitiores, et leviores etiam ob eadem,
et similia peccata sunt poenitentiae imponendae,
et aliis graviores, dummodu non sint plusquam
par est, atroces, et arduae, ne dum illi compe-
scere studeut delinquentes, ipsos in desperatio-
nem conjiciant, ita ut graviori, ne dicam gravis-
sima mole perterriti, onus universum projiciant.
60 Prudentia Confessarii est, ut omnibus omnia sit
factus, sit pro diversis diversus medicus, diver-
61 sus Doctor, diversus Judex. Diversus medicus, ut
juxta *cap. Omnis utriusque sexus, de poenit. et re-
mission. Mors peritus medici superinfundat vinum, et
oleum vulneribus sauciati*, juxta diversitatem vul-
nerum, et vulnerati, leviter objurgando poeniten-
tem, ubi humilem, et contritum invenerit, et
acriter arguendo, ubi contumacem, et recidive
62 delinquentem agnoverit. Diversus Doctor, ut ju-
xta diversitatem delinquentium et delictorum, di-
versas instructiones, et correctiones ad diversum
capium, et exigentiam poenitentium accommodans
63 caute adhibeat. Diversus Judex, ut juxta diversa
causarum merita sine ulla personarum acceptione
juste sententiam absolutionis aliis impendat, aliis
vero deneget, vel suspendat. Haec etenim, et si-
milia exiguntur in prudentia Confessarii, sive
qua Medici, sive qua Doctoris, sive qua Judicis,
juxta diversas personarum qualitates, et condi-
tiones, ne quae uni inserviunt ad medelam, aliis
conferaut ad ruinam.

64 Prudentia Confessarii maxime requiritur in
exequendis Brevibus sacrae Poenitentiariae, prae-
sertim in certiorandis Conjugibus du nullitate
consensus Matrimonii ob impedimentum dirimens,
quando aliter eorum inscius contraxit, et in Brevi
adest infrascripta, vel similis Clausula : *Ut dicta
muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed
ita caute, ut latoris delictum nusquam detegatur,
Matrimonium cum eadem, si uterque inter se de novo
secrete ad evitanda scandala contrahere etc. dispen-
ses.* Circa hunc casum plures Doctoribus tradun- 65
tur modi certiorandi partem insciam, ut signanter
videri possunt apud Sanchez *de Matrimon. Lib. 2.
disp.* 36. Quia tamen in praxi valdu periculosa
res est, poterit, et debebit Confessarius, divino
implorato lumine, modum illum suggerere, seu
adhibere, quem, omnibus pensatis, prudenter pro
executione magis viderit expedire. Licet enim 66
plures Doctores apud Cardenas *dissert.* 11. *num.*
670. teneant non requiri talem certiorationem,
sed sufficere, ut sola pars conscia impedimenti
consensum renovet ; tamen tenendum est, quod 67
ad revalidandum Matrimonium sit necessaria cer-
tioratio nullitatis, saltem in genere, etiam apud
inscium Conjugem, ut clare constat ex Clausula
Brevis : *Ut dicta muliere de nullitate prioris consen-
sus certiorata etc.* et docent plusquam triginta Do-
ctores apud Sanchez *loco cit. num.* 2. et apud Car-
den. *loco cit. num.* 671. et varii alii recentiores.
Et ratio est, quia consensus fuit ex utraque parte
illegitimus, et cum ignorantia circa substantiam
contractus, ut dantem causam contractui. Suffi- 68
ciens autem modus certiorationis nullitatis Matri-
monii, et revalidationis ipsius, videtur inter alios
ille, quem offert Sanchez *loco cit. num.* 5. et est,
si Conjux impedimenti conscius petat ab alio sic:
Me ita diligis, ut si non esset inter nos Matrimo-
nium, denuo contraheres, *ac ex nunc* vis me in
Conjugem, ac si non fuisset validum Matrimo-
nium inter nos prius contractum ? et respondeat
alter : *ita volo ;* et qui interrogavit dicat. *Ita et
ego.* Notanter vero ponitur illud verbum de prae- 69
senti, *Volo ut ex nunc,* quia, ut optime observat
Cardenas *loco cit. num.* 679. et cum aliis La Croix
lib. 6. *num.* 814. non sufficeret dicere : *Si non
consisteret inter nos Matrimonium, denuo contrahe-
rem,* qui non est consensus de praesenti hic, et
nunc contrahendi, qualis ad Matrimonium requi-
ritur. Ratio autem, quare talis modus certiora- 70
tionis esset sufficiens ad revalidandum Matrimo-
nium, est, ut dicit ipse Sanchez et Cardenas ip-
sum referens, quia novus ille consensus conditio-

de his enim libris optime Celeberrimus Mabillon *De Stu-
diis Monasticis par. 2. c. 7. (edit. Venet. pag. 144.) Tan-
tum abest*, inquit, *ut istorum Summistarum studium ad
Christianae Philosophiae consecutionem quodammodo diri-
gat, quod potius ex libera ipsos legendi facultate non mo-
dicum sequatur detrimentum . . . . fructus longe major ex
Ciceronis de officiis lectione hauritur, quam nonnullorum
Summistarum.* Verum scientia, quae Confessario decet,
ex iis presertim haurienda est fontibus, unde ea quae a
vero Christiano credenda et facienda sunt, ut vitam asse-
quatur aeternam, profluunt, videl. a Scriptura, Traditione,
sacrisque Canonibus. Quapropter et pluribus Conciliis
sancitum est, ut Confessarii Scripturarum, et Canonum stu-
dio incumbant. Et ne in re palmari ostendenda immore-
mur, sufficiant verba Concilii Toletani IV. c. 25. ubi di-
citur : *Sacerdotes legere Sanctas Scripturas frequenter ad-
monentur : Paulo Apostolo dicente . . . sciant igitur Sa-
cerdotes Scripturas Sanctas, et canones, ut omne opus eo-
rum in praedicatione et doctrina consistat.* T. 5. Concilio-
rum Edit. Labb. pag. 1731. Ceterum quoniam fieri vix,
ac ne vix quidem potest, ut Confessarii, scientiam, qua
ad Poenitentiae Sacramentum rite administrandum indigent,
ex ipsis fontibus hauriant, non sunt omnino a Theologo-
rum, qui morales institutiones ediderunt, vel summas de
Conscientiae Casibus vulgarunt, lectione avocandi, sed
monendi, ut ex Theologicis Institutionibus, ac summis
eas deligant, in quibus solidior doctrina traditur ; « Omnes
» Confessores, inquit S. Carolus *in Instructionibus pro
Confessoribus Actor. Eccles. Mediolan. par. IV. edit. Lug-
» dun.* 1583. *Tom.* 1. *pag.* 644. *seq.* licet ut idonei a no-
» bis admissi, ob varios tamen Casus qui difficiliores quo-
» tidie occurrunt, prae manibus quantum poterunt, ha-
» beant de Conscientiae casibus libros bonos, et a nobis
» approbatos, et cum iis resolvendis ipsi soli non suffece-
» rint, ad doctiores, taliumque casuum magis peritos re-
» currant. » *(Nota ex Edit. Rom. 47. 87.)*

nate adhibitus procedit ex cognitione acquivalenti
scientiae nullitatis Matrimonii; In isto enim casu
vult Conjux inscius contraehere denuo Matrimo-
nium sub ea conditione, si prius Matrimonium
irritum fuit.

71 Dato autem quod in quibusdam casibus, attenta
natura, et qualitate Conjugis inscii impedimenti,
gravissima necessitas evitandi extrema mala, et
scandala obstringat ad nullimode revelandum im-
pedimentum, tunc optimum expediens erit, quod
Conjux conscius impedimenti dicat, se non habuis-
se consensum, quando contraxit Matrimonium;
Non enim sic dicendo mentiretur, quia prior ille
consensus, ex quo ratione impedimenti fuerit
nullus, re ipsa non fuit consensus. Et hoc expe-
diens non raro prodesse poterit, ut recte adver-
tit Cardenas *loco cit. num.* 680. et tenet Sanchez
loco cit. Claudius La Croix *loco cit. num.* 814. *in*
72 *fine*, et alii (*). Et dato etiam insuper quod ne-
qua hoc expediens praevideretur profuturum, im-
mo ratione variarum suspicionum, quae possent
oriri in parte inscia, graviora imminerent mala
parti consciae impedimenti, ut esset divortium
quoad torum, et vinculum, ex quo prudenter
timeret alteram partem esse dissensuram,vel exin-
de evenire gravissima scandala, et mala sibi, et
proli, perpetuas inimicitias, mortes etc. Tunc in
his et similibus casibus ratione extremae neces-
sitatis evitandi talia gravissima mala, quae non
possent aliter evitari quam omittendo hujusmodi
certiorationem, vel supradictam cautelam, seu
expediens, et alia similia, poterit ad praxim de-
duci contraria sententia defensa a plusquam sex-
decim gravibus Doctoribus relatis a P. Thom. San-
chez *lib.* 2. *de Matrimonio disp.* 36. *num.* 2. et a Car-
denas *loc. cit. num.* 670. quod nempe non requira-
tur talis certioratio de nullitate praecedenti res-
pectu Conjugis inscii, quando praecipue pruden-
73 ter timentur talia gravia mala, et scandala; Et
sic tenent etiam ipse Sanchez *loc. cit. num.* 8. Car-
denas *loc. cit. num.* 681. Diana *par.* 4. *tit.* 4. *reso-
lut.* 49. Monacelli *tom.* 1. *tit.* 9. *formul.* 1. *n.* 55.
et alii dicentes, quod quando nullo modo extor-
queri posset consensus absque periculo, quod pars
ignorans impedimentum detrectet, et suspicetur
de Matrimonii nullitate, et inde prudenter timean-
tur gravissima mala supradicta, vel alia similia,
tunc etiam absque verbis poterit denuo Matrimo-
nium illud consistere, habita copula affectu ma-
ritali ex parte partis consciae impedimenti, nam
ex parte alterius partis insciae impedimenti, cum
putet Matrimonium validum, constat copulam eo
maritali affectu haberi.

Et ratio est, quia licet ea opinio extra casum 74
necessitatis parum probabilitatis habeat,accedente
tamen gravissima necessitate, praecipue favore
animae, accrescit illi major probabilitas: Unde 75
cum in dubiis praeferenda sit sententia animabus
favens, videtur hanc opinionem in praxi sequi
posse, praesertim cum supradicta Clausula de cer-
tioratione partis insciae non ponatur ut conditio
necessaria, sed ad instructionem Confessarii, ex
Sanchez *de Matrimon. lib.* 8. *disp.* 24. *n.* 61. Alias 76
hae dispensationes suo valore frustrarentur, quia
saepe contingit non posse nullitatem detegi, abs-
que periculo detegendi delictum, ut advertit Mo-
nacelli *loc. cit. num.* 57. Unde Diana *loc. cit.* in
hoc proposito sic praecise ait: *Sed quando timetur
scandalum, aut grave damnum, neque ex aliquibus
verbis generalibus Conjux potest a Marito consensum
extorquere, tunc sufficit copulam procedens ex affe-
ctu maritali, et in hoc casu puto sine scrupulo prae-
ferri posse secundam opinionem.* Nec valet objicere 77
cum Basilio Pontio *lib.* 4. *de Matrim. cap.* 25. *n.*
7. quod si opposita opinio revera probabilis est in
praxi, etiam extra casum necessitatis poterit con-
jux illa uti. Non valet, inquam, quia, ut recte 78
respondet Cardenas *loc. cit. num.* 682. id quod est
indecens Sacramento extra casum necessitatis,ipsa
extrema necessitas, facit, quod non sit indecens,
maxime cum sit pro bono animae; Et patet in Sa- 79
cramento Baptismi, in quo licet indecens, et illi-
citum esset, et magna irreverentia irrogaretur
Sacramento, si quis adhiberet lixivium, quando
adesset copia aquae naturalis, tamen hac aqua
naturali deficiente, et in extrema necessitate, nul-
la fit irreverentia Sacramento, nec quid patratur
illicitum; immo quia Sacramenta instituta sunt
pro salute animarum, potius cedit in obsequium
Sacramenti, cum istud applicatur pro salute ani-
mae ex opinione probabili minus tuta, quando ex
hac pendet salus animarum, ut in extrema ne-
cessitate, et facit regula juris *tit.* 41. *lib.* 5. *De-
cretalium cap.* 2. ibi: *Quod non licitum in lege, ne-
cessitas facit licitum.* (**)

Prudentia Confessarii potissimum requiritur, 80

(*) Numquam expediens est mentiri; cum id Auctore ipso fatente numquam liceat. Conjux vero, qui impedimenti inscius Matrimonium bona fide contraxit, in Matrimonio ineundo sincera voluntate consensit; verum ergo consensum praestitit, qui non in alio, quam in sincera voluntate contrahendi consistit. Si ergo dicat, consensum non praestiti, dum Matrimonium contraxi, negat se voluntatem contrahendi habuisse, quam revera habuit. Ergo mentitur. Quis vero mendacium *expediens optimum* dicat? Ait: nullus erat ille consensus impedimento interposito. At id Matrimonium nullum reddit, non vero consensum, qui verus est praesertim in eo, qui impedimentum ignorat, etsi effectu privetur ob incognitum impedimentum. Ergo dicendo, non consensi, revera mentitur, ut mentiretur ille, qui se ignem applicasse, negaret alicui combustibili rei, cui revera applicavit: quod ex applicatione illa optata combustio sequuta non sit. Vide ea, quae in art. de Accusato contra restrictiones mentales adnotavimus. *(Nota Rom. Theologi)*

(**) Vide Instructionem Parochorum, et aliorum Confessariorum pro casibus, pro quorum absolutione vel dispensatione recurrendum est ad sacram Poenitentiariam, et nostras ad illam additiones verb. *Poenitentiarius.*

cum in Confessione a Poenitente Sponso, vel Sponsa ei aperitur aliquod impedimentum dirimens, et jam parata sunt omnia ad nuptias, nec potest ab illis abstinere ad evitandam suspicionem
81 alicujus criminis, vel infamiae inter Sponsos. Tunc enim si impedimentum revera afferret infamiam, aut scandalum, posset poenitenti Sponso vel Sponsae consulere, ut statim voveret castitatem ad mensem, et deinde diceret consanguineis, aut etiam aliis, se voto Castitatis obstrictum esse, sibique a Confessario mandatam esse, ut abstineat a Matrimonio, donec obtineatur dispensatio a Se-
82 de Apostolica. Et debet prudens Confessarius Poenitentem monere, ne dicat votum esse ad mensem, seu ad tempus, ne audientes asserant sufficere dispensationem Episcopi, sicque remedium eludatur. Sic Barbosa *de offic. et potest. Episcop. par.* 2. *alleg.* 35. *num.* 5. Felix. Potestas *tom.* 1. *part.*
83 4. *cap.* 5. *num.* 3625. et alii. Si vero impedimentum esset ex illis, quae non afferrent infamiam, aut scandalum, ut si esset ex copula licita etc. tunc deberet monere poenitentem, ut ipsemet illud manifestaret, et inde se retraheret, usquequo de remedio provideretur, vel penitus desistendo, vel dispensationem obtinendo; Felix Potest. *tom.*
84 1. *loc. cit. par.* 4. Prudentia Confessarii requiritur pro discernendo quando debeat, vel non, monere poenitentem ignorantia alicujus gravis mali laborantem; Si enim orta aliqua dubitatione poenitens Confessarium pro dilucidatione interroget, tenetur Confessarius veritatem aperire, et de sua obligatione, et malo statu poenitentem monere, quia aliter silentium esset erroris, et mali approba-
85 tio. *Ita communis Doctorum.* Si autem poenitens Confessarium non interroget, et Confessarius prudenter advertat ignorantiam esse vincibilem, et culpabilem, adhuc tenetur poenitentem monere, quia reperitur in statu peccaminoso, et est indispositus ad absolutionem, unde non potest eum absolvere, nisi velit se emendare, et malum repara-
86 re. *Est pariter communis.* Si vero Confessarius prudender advertat ignorantiam esse invincibilem, quatenus v. g. bona fide Matrimonium contraxit cum impedimento dirimente, vel bona fide retinet rem alterius, et similia, tunc si omnibus perpensis praevideat, aut prudenter timeat, admonitionem suam non esse profuturam, ex quo poenitens, ipsa monitione non obstante, adhuc sit cum Conjuge remansurus, vel non sit rem alterius restituturus, et hujusmodi, ipsum poenitentem monere non debet, quia monitio caret suo justo et debito fine; immo monitio esset causa majoris mali, quia transferret poenitentem de bona fide in malam fidem, et ubi prius erat in statu solius peccati materialis sine offensa Dei, constitueretur per ipsam monitionem etiam in statu peccati formalis cum offensa Dei; *cap. Si quis* 4. *de poenitentia distinction.* 7. ibi: *Si scirem tibi non prodesse, non te monerem, non te terrerem.*

Nota Romani Theologi.

Scio, plures Probabilistas in eadem cum Auctore nostro opinione versari, ac palam docere, non teneri Confessarios, nec monere Poenitentes debere, qui hujusmodi ignorantia invincibili laborent, vel circa matrimonii impedimentum, vel circa rem alienam, quam bona fide possideant, aut erga alia hujus generis, dum admonitionem profuturam non esse prudenter timeant. At laxas esse, atque Christiano Theologo indignas hujusmodi opiniones, facile quisque intelliget, si animadvertat quae Confessarii, quaeque Peccatoris confitentis sint munia, dum hujusmodi Sacramentum administratur. Sicut enim Confessarii in hujusmodi Tribunali munus est Judicis, qui absolvit, vel ligat; medici, qui vulnera curatque animi infirmitates: et Doctoris, qui instruit, docet, illuminat; ita Poenitentis munus est ad hujusmodi Tribunal accedere, ut veluti subditus judicetur, ut tamquam infirmus curetur, et ut ignorans doceatur, et illuminetur. Necesse ergo est, ut Poenitens ita sese Confessario exhibeat, ut huic compertum sit, Poenitentem humili, demissoque animo Judicis sententiam suscepturum esse, salutarem medicinam exposcere, atque necessariae doctrinae, instructionisque avidum esse. Nam si animus in Poenitente desit vel suscipiendi Judicis sententiam, vel spiritualis medici curationem, vel doctoris istructionem, dispositio illa deest, quae necessaria est ad significandum detestari revera peccata omnia, ac paratam voluntatem esse ad ea facienda, quae Deus jubeat. Quis enim in homine eam animi praeparationem conceipiat, qua sese a peccatis, et creaturis aversum, et conversum ad Deum ostendat, si hunc non ita paratum agnoscat, ut scire a doctore cupiat, quae facere, quaeque omittere debeat, ut Dei voluntatem adimpleat? Si enim ita sese homo Confessario exhibet, ut satis declaret paratum non esse ad omittendum Matrimonii usum, si hunc sciat illicitum, vel ad rem alienam proprio Domino restituendam, quam ex invincibili errore suam esse putat: jam satis aperte ostendit paratum ei animum deesse ad peccata omnia detestanda, atque ad Dei voluntatem faciendam, quae illicitum conjugii usum, illicitamque alienae rei detentionem declarat. Ubi ergo dispositio, et necessaria animi praeparatio et in Poenitente illo, in quo instructio circa ea, quae invincibiliter ignorat peccata esse, et divinae voluntati contraria, nil profutura deprehenditur? In hoc enim non modo amor Dei super omnia, ac peccati detestatio deesset; sed certum quoque appareret peccati affectus initium, amor nempe sceleris ignorantiae nube obtecti, at animus in errore obstinatus, ut vel ex ipsis Probabilistarum momentis liquet. Praeterea ignorantia haec invincibilis

haudquaquam esset: neque enim invincibilis illa ignorantia est, quae apertam viam habet veritatem ignorantiae oppositam agnoscendi. Poenitenti autem, de quo loquimur, praesto haec via esset, Confessarius scilicet paratus ad veritatem patefaciendam. Vinci ergo haec ignorantia posset illius ope, qui doctor a Deo constitutus est, atque docere tenetur: neque enim sufficiens silendi causa est praevisio illa, qua novit, Poenitentem veritatem amplexurum non esse. Immo conari etiam debet Confessarius, et Poenitentem, quem ita in errore obfirmatum noverit, hortari tenetur, et objurgare, ut eam in illo animi praeparationem excitet, quae ad digne Sacramentum suscipiendum necessaria est. Omissa enim hac instructione, doctoris munus negligeret; omissa hortatione, atque apta objurgatione, nec medicum, nec judicem se ostenderet. Quid vero, quod Augustinus ipse hanc eamdem quaestionem iisdem ferme verbis versat, ac definit? *Lib. de fide, et bon. oper. c. 7. Quid si, inquiunt, virgo nesciens viro nupserit alieno? Hoc si semper nesciat, numquam ex hoc erit adultera; si autem sciat, jam ex hoc esse incipiet, ex quo cum alieno viro sciens cubaverit. Sicut in jure praediorum tamdiu quisque bonae fidei possessor rectissime dicitur, quamdiu se possidere ignorat alienum; cum vero scierit, nec aliena possessione recesserit, tunc malae fidei perhibetur, tunc juste injustus vocatur...Absit ergo, ut sensu non humano, sed plane vano, sic doleamus, cum flagitia corriguntur, tamquam connubia dirimantur maxime in Civitate Domini, in Monte Sancto ejus, hoc est in Ecclesia, ubi nuptiarum non solum vinculum, verum etiam Sacramentum ita commendatur: ut non liceat viro uxorem suam alteri tradere; quod in Republica tunc Romana non solum minime culpabiliter*, verum etiam laudabiliter *Cato fecisse perhibetur. Neque hinc diutius modo disputare opus est, cum et illi, quibus respondeo, non audeant affirmare nullum hoc esse peccatum; neque negent adulterium, ne ipsi Domino, sanctoque Evangelio aperte convincantur obsistere.* Vides ergo, Augustinum non modo admonendam mulierem illam tradere; sed vanam etiam, et a Christiana Theologia alienam declarare contrariam opinionem, quae monendam mulierem vetat, ne haec correcta sciens deinceps peccet.

Si Augustino teste non licet mulierem in errore illo invincibili relinquere, sed instruenda, ac monenda est, etiamsi praevideatur correctionem haud profuturam esse; quis dicat, Confessarium, cujus munus est docere, ac illuminare eos, qui ad ipsum accedunt, non teneri ad monendum poenitentem de errore, in quo versatur? Jam enim dixi, omitti monitionem non posse, quod inutilis, ac poenitenti potius perniciosa praevideatur: quia si ita illum paratum agnoscit, intelligat necesse est, deesse in eo dispositionem ad recipiendam absolutionem necessariam. Immo dum de eo agitur, qui rei alienae possessor deprehendatur, potior est ratio, quae Confessarium ad monendum adstringit. Nam hujusmodi poenitens ex alienis bonis ditior factus agnoscitur, ideoque cum damno tertii. Quis vero fingat, Judicem Christi nomine sedentem, atque doctorem, non teneri ad instruendum eum, quem de ignorantia novit alterius bona occupare, et cum aliorum jactura factum ditiorem esse? Ubi enim in Confessario illo caritas illa esset, quae damnum proximi impediri jubet? Ubi in Judice justitia appareret, quae suum cuique tribuendum praecipit? Ubi denique in Doctore instructio, atque doctrina esset, quae Dei legem, et naturae praecepta ignorantibus exponit? Ait, haec non profutura. At sit ex poenitentis dispositione intelligat nulle hunc aliena bona restituere, ac damna illata compensare, non potest non agnoscere desiderari in eo voluntatem servandi legem Dei; immo et hunc divinae legis contemptorem esse: nam si Dei legem non contemnat, sed paratus sit totam legem servare, ut necessariam est ad recipiendam absolutionem, sperandum est, profuturam revera monitionem, quae Dei legem ex ignorantia neglectam servandam jubet, ac illatum aliis damnum resarciendum. Si animadvertas, Confessarium non solo fraternae correctionis praecepto teneri, quod est Christianis omnibus commune, sed praeterea praecepto docendi eos, qui ad ipsum accedunt, et explicandi Evangelicam legem, et praecepto servandi Sacramentorum sanctitatem, atque hanc sartam tectam custodiendi ab omni sacrilega profanatione, statim intelliges, non idem de Confessario, ac de Christianis reliquis ferendum esse judicium circa obligationem corrigendi. Potest sane tuto omitti fraterna correctio, si prudenter inutilis existimetur. At in Sacramenti hujus administratione omitti non potest, quin Confessarius doctoris muneri desit; quin curam necessariam negligat poenitentis, cui illa necessaria est admonitio, ut rite ad Sacramentum disponatur; et quin injuriam Sacramento irroget, exponendo ipsum periculo sacrilegae profanationis... Atque hinc liquet, dici non posse inutilem admonitionem illam; nam etsi otiosa quoad emendationem crederetur; tamen utilis esset ad tollendum gratiae obicem in suscipiente Sacramentum, et ad impediendum sacrilegium, ut etiam Lacroixius adnotaverat.

RESPONSIO AUCTORIS

Vult hic *R. Theologus*, contra ibi a me traditam conclusionem, esse monendum poenitentem laborantem ignorantia invincibili. Ast tamen ultra ibi adducta, celeberrimus Pontas verb. *Confessarius casu* 5. id expresse tenet cum sacris Canonibus, et Auctoribus ibi adductis, et doctissimus Paulus Gabriel Antoine *Rom. edit. tract. de poenit. quaest.* 7. *resp.* 2. sic expresse habet: « Si er-

ror, vel ignorantia sit inculpabilis, et invincibilis . . . Si tamen probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale poenitentis, vel grave scandalum et damnum innocentibus, puta liberis, differenda est monitio, donec hoc periculum sit ablatum, et petenda dispensatio; ex *c. 6. de consanguinit. et Affinit.* ubi Innocent. III. consultus de matrimonio invalide contracto, respondet: *Dissimulare poteris, ut remaneat in copula sic contracta quum ex separatione, sicut asseris, grave videas scandalum imminere.* Nam quum Dei offensa per ignorantiam invincibilem vitetur, illud materiale malum recte permittitur ad impedienda graviora mala.» Haec ille, qui certe est probabiliorista. Et idem *tract. de virtutibus Theologicis qu.* 2. jam tradiderat, quod corripiendus est, qui mala agit ex ignorantia invincibili juris naturalis, vel etiam positivi humani *quando fructus speratur.* Quid pro mea opinione evidentius? Et eruditiss. P. Cajetanus M. a Bergomo Cappuccinus nell' *Uomo Apostolico istruito nella sua vocazione al Confessionario,* italico idiomate impresso *cap.* 4. *n.* 15. sic ad rem tradit: « Si veda la lettera Decretale del Sommo Pontefice Innocenzio III. in rescritto all' Arcivescovo Roffense, registrata nel Canone: *Quia circa* 6. *de consanguinit. et affinit.* Aveva l' Arcivescovo riferito al Papa non so qual matrimonio invalidamente contratto per una dispensa, che si era ottenuta con pravità surrettizia nel rappresentarsi una causa falsa per vera; e desiderando egli ancor di sapere, come dovesse diportarsi nel fatto, mentre per una parte si conosceva il matrimonio esser nullo, e per l' altra si persuadeva potere dalla separazione seguirne scandalo, così il Papa rispose: *Dissimulare poteris, ut remaneant in copula sic contracta, quum ex separatione grave videas scandalum imminere.* Questa prudenza è conforme alle intenzioni di S. Chiesa dirette a Dio, permettendosi il peccato materiale per evitare il formale, ed in simili contingenze può il Confessore indi trovarsi pentito più d'aver detto, che d'aver taciuto.» Haec ille ad literam. Quid clarius? Et tamen ipse nequaquam est probabilista, sicuti non sunt alii plures inter quos etiam Sancti Patres id defendentes, ut est eruditis compertum. Unde vereor, ne rigidus Theologus noster, de eorum numero sit, de quibus Clemens XI. in sua Constit. ad Catholicos Oland. incip. *Illius vices*, emanat. 7. Aprilis 1703. haec habet praecisis verbis: *Qui obtendunt quidem disciplinae exactioris speciem, ac de rigidioris Theologiae sibi fama blandiuntur:* ut refert dictus Cajetan. M. *loc. cit. cap.* 1. *n.* 15. Et novissime meam conclusionem tenet clariss. Ubaldus Giraldi cum suo Muscat *tom.* 2. *lib.* 4. *pag.* 438. *n.* 56. suae edition. Rom. ann. 1757. quamvis, quod mirum est, ipse ut unus ex Revisoribus, probaverit etiam sibi contrariam opinionem Theologi Romani. Videatur insuper doctiss. D. Alphonsus de Liguori, nell' *Istruzione e pratica per li Confessori*, italico idiomate impressa Venetiis 1759. ex Typogr. Remondini *cap.* 16. *della Penitenza punto* 6. *num.* 108. ubi expresse haec habet. «All'incontro lo nega la commune, e vera sentenza con Cano, Suarez, Navarro, Soto, Corduba, Sanchez, Lugo, Vasquez, Castrop. Bonac. Anacleto, Roncaglia, Sporer, Viva, ed altri innumerabili; ed in ciò trovo, che convengono due altri molto rigidi Autori, cioè Habert, ed Antoine; parlando Habert del matrimonio nullo per qualche impedimento occulto, dice: *Si adversum malum occultum, et invincibiliter ignotum nullum appareat remedium, et gravia incommoda praevideantur, dissimulandum est* (a Confessario) *impedimentum, et conjux in bona fide relinquenda.* E parimente Antoine così scrive: *Si probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale poenitentis, vel grave scandalum etc. Differenda est monitio, et petenda dispensatio;* et *n.* 109. *et seq.* adducit rationes, et solvit omnes objectiones.»

Absolutio impertita a Sacerdote non approbato 87
ab Ordinario Loci nulla declaratur; Benedict. XIV.
tom. 1. *Constit.* 100. incip. *Apostolica.*

Absolutio a Sacerdote impertita personae com- 88
plici in peccato turpi, extra casum necessitatis
irritatur; Benedictus XIV. *tom. Constitut.* 20. in-
cip. *Sacramentum Poenitentiae*, §. 4. Absolutio ta- 89
men impertita hujusmodi personae complici in
mortis articulo constitutae, etiam absque neces-
sitate, aut infamiae, vel scandali periculo, vali-
da declaratur; Benedictus XIV. *tom.* 1. *Constit.*
120. incip. *Apostolici.* Sed Sacerdos ita absolvens 90
incurrit poenas et censuras summo Pontifici re-
servatas; Idem *ibid.* Vide superius dicta, et infra
verb. *Sacerdos.*

Absolutio Sacerdotis excipientis Confessionem 91
complicis in peccato turpi Summo Pontifici reser-
vatur; Benedictus XIV. *tom.* 1. *Constitut.* 20. in-
cip. *Sacramentum Poenitentiae* §. 4. Item absolutio 92
calumniatorum, quoad sollicitationem in Confes-
sione Summo Pontifici reservatur; Item *ibidem* §.
3. Item absolutio a censuris incursis ob mercimo- 93
nia super eleemosynis Missarum reservatur Sum-
mo Pontifici; Idem *tom.* 1. *Constitut.* 22. incip.
Quanta. §. 5.

Absolutio deneganda est ignorantibus Mysteria 94
Fidei, tenenda necessitate *medii*, Idem *tom.* 1. *Con-*
stitut. 42. incip. *Etsi* §. 12. Ignorantibus autem 95
sua culpa necessaria necessitate *praecepti* est ab-
solutio rejicienda in aliquod tempus. Quandoque
tamen potest talis poenitens absolvi, si dolens de
sua culpabili vincibili ignorantia, serio promittat
Confessario, operam se impense daturum, qua
divinae gratiae praesidio discat etiam necessaria
necessitate *praecepti*; Idem *loco citato.*

Absolvendi facultas a casibus reservatis; et cen- 96
suris conceditur Cancellario Militiae S. Januarii;

97 Idem *tom.* 1. *Constitut.* 24. incip. *Romana Ecclesia* §. 3. Eadem facultas tribuitur Confessariis in vim Bullae Cruciatae concessae Militibus S. Joannis Hierosolymitani, ejusque Militiae subditis; idem *tom.* 1. *Constit.* 76. ioeip. *Quoniam* §. 8.

98 Absolvere non potest Abbas, seu Superior Regularis Monachos sibi subjectos a percussione Clerici Saecularis, ut expresse respondit *Sac. Congr. Conc. in Mediolanen. Censurarum* 2. *Decemb.* 1719. *ad* 5. *dub.* Vide verb. *Excommunicatio.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

99 Quo jure Sacerdos potestatem absolvendi obti-
neat, in varias Theologi, tum canoaistae disce-
100 dunt sententias. Sunt qui tenent potestatem hanc
Sacerdoti iuesse ex jure diviao in potentia, sed
in acta, et exercitio ipsum eamdem consequi a
jure Ecclesiastico, quo renitente ot impediente,
Sacerdos carebit tantummodo actu, sed retinobit
potestatem, ita ut Ecclesia vere, et de facto, ali-
quam jurisdictionem Sacerdoti tribuat.
101 At alii sentiunt, jurisdictionem iu se, actu et
potentia consideratam totam pendere a jure divi-
no, ita tamen ut ab Ecclesia solummodo assignatio
subditorum dependeat. Quod iode probant, quia
102 ut patet ox Matthei 16. et Joannis 20. Christus
jurisdictionem absolvendi, ot ligandi integram
sine ulla diminutione Sacerdotibus est impertitus
nec usquam legitur quidquam in contrarium tri-
103 butum Ecclesiae. Ergo jurisdictio iu se, quanta
est in Sacerdotibus, tota est a Christo.
104 Patet hinc, qua ratione Summus Pontifex possit
subjici Sacerdoti, ab eodemque in Sacramento poe-
nitentiae absolvi; nam ita faciendo se subjicit ju-
risdictioni, quae a jure divino ost; cui ipso sub-
105 jacet. Quod haud ita facile explicatur ab iis, qui
sustineut vere aliquam jurisdictionis potestatem
tribui ab Ecclesia Sacerdoti, quippe quia pro ea
saltem parto videretur Summus Pontifex Sacer-
duti se subjicere minime posse, quum sit ipso Ca-
put Ecclesiae, nullique Ecclesiasticae jurisdictio-
ni subjiciatur.
106 Neque posita hac sententia difficile est explica-
ro, quomodo possint Summus Pontifex, aliique
107 majores Praelati graviora peccata reservare. Si
enim exiguntur subditi, qui ab Ecclesia conce-
duntur, potest Superior quaedam sibi reservare,
quorum judicium inferioribus non committat.
108 Quoad ea, quae concernunt Confessarium quoad
ejus approbationem. Vide verb. *Approbatio*, ubi
diffuse per totum.

ADDITIONES CASINENSES

109 Dantur plures casus iu quibus probabiliter simplices sacerdotes in mortis articulo, praesente etiam approbato, valide absolvere possunt. Et primo quidem si approbatus vel nollet vel non posset excipere Confessionem; deinde si approbatus nominatim esset excommunicatus vel suspensus; tertio si approbatus esset alienae dioecesis; demum si poenitens nollet peccata confiteri approbato, et periculum adesset, sacrilegii. Ita quidem S. Ligorius *l.* 6. *n.* 563.

Congregatio Concilii Tridentini in decreto 11. 110
Decembr. 1683. quum ageretur de multis bona fide confessis apud aliquos, qui erroro communi confessarii legitimi credebantur, respondit iovalido esse confessos, et si vel hoc resciverint, vel de validitate Confessionis dubitaverint, eosdem teneri confessionem reiterara. Casum hunc referunt Clericatus. *De Poenitentiae Deces.* 31. *num.* 14. et Lambertini *t.* 2. *Notificationum*, *Notif.* 84. *n.* 27. Sacra Congregatio vi bujus decreti nihil detraxit probalitati opinionis, quae tenet pietatem Ecclesiae, in tali casu, jurisdictionem tribuere. Sed nobis certum videtur Ecclesiam non supplere jurisdictionem io dubio etiam probabili, cum desit jurisdictio. Vid. Ballerini *Praelectio* 2. c. 1. *n.* 6. 9. *in Sum. S. Antonia.*

Ubi non desperatur fructus a monitione omit- 111
tenda est etiam de re aliena restituenda, si poenitens sit in bona fide. Hanc senteotiam communem contra paucos, qui Concinam sequuntur, egregrie defendit S. Ligorius, *De poenitentia l.* 6. *num.* 614.

Cum Confessarius non solum doctoris, verom 112
etiam medici officium gerit, hinc a poenitento quaerere debet quae ad ejus sanitatem judicat expedire; et non tam ea, quao subindicat poenitens, quam etiam ea de quibus is, sivo ex ignorantia, siro ex verecundia, sivo alia demum do causa tacet. De hoc confessarii debito lege, si vacat, poenitentiales antiquos, quorum abuodantiam habes penes Joann. Morinum ad calcem operis. *De poenitentia* — etiam S. Antoninum, SS. Thomam, Raymundum, Bonaventuram, et Sermonem 27. S. Bernardini Senensis, *t.* 2. *pag.* 147. ubi quaestionem tractat: an confessor teneatur diligenter perscrutari et examinare conscientiam peccatoris, et respondet affirmative. Qui a necessariis abstineant interrogationibus, ut plures excipiant Confessiones, ii, nostro quidem judicio, haud bene agunt. Siquidem satius esset paucis cum fructu operam dare, quam plures festinantor, et cum periculo tum proprio tum alieno audire. Nequo putandum omnes de omnibus, semperquo interrogandos; sed pro conditionibus diversis, et cum quis ignotus aut novus ad confessorem accedat.

Diaconi olim excipiebant exomologesim caere- 113
monialem et conciliabant poenitentes in foro externo; nunquam vero exomologesim sacramentalem et in foro interno. Nec alio in sensu, teste Morino in *Recognitione operis sui in poenitentia*, intelligenda sunt facta historica de absolutione a

diaconis et laicis data. Relate vero ad Abbatissas idem dicendum est. Iis enim numquam permissum fuit confessiones *sacramentales* audire. *Vide Chardon Hist. du Sacrament. de la penit.*

114 In Tridentino sess. XIV. cap. VII. invalida declaratur *absolutio, quam sacerdos in eum profert in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem:* hoc est: irrita et nullius est momenti absolutio sacerdotis, qui jurisdictione ecclesiastica, non qui divina, caret. Porro si jurisdictio penderet a jure divino (uti A. *Nov. Add. n.* 103. docet) etiam quoad ejus exercitium, quomodo a Romanis Pontificibus iis auferri posset? Nonne Benedictus XIV. in *Constit.* cujus initium: *Sacramentum poenitentiae* Confessario ademit facultatem omnem absolvendi complicem in peccato turpi? Potestas ergo jurisdictionis a dominio in subditos pendet; subditi autem per Episcopum assignantur; et per consequens potestatis exercitium immediate ab Episcopo habetur. Potestas quidem a Deo immediate habetur, minime vero ejusdem exercitium. Addatur et illud, sententiam quam hic vult adstruere praefatus A. communi Theologorum sententiae contrariam esse.

ARTICULUS II.

EX EDITIONE BARBIELLINIANA

DE FACULTATE REGULARIUM ABSOLVENDI SAECULARES A CENSURIS ET CASIBUS APOSTOLICAE SEDI RESERVATIS.

1 Cum verb. *Absolvere, Absolutio Art.* 1. *num.* 44. et seqq. *tom.* 1. hujus Bibliothecae *pag.* 56. relata non fuerint Decreta Sacrae Congregationis, de quibus referendis Typographum monueramus, nostraeque Additiones ad eosdem numeros omissae praeterea fuerint, quaestionem de facultate Regularium absolvendi Saeculares a Censuris, et Casibus Apostolicae Sedi reservatis hic retractare cogimur.

2 Natalis Alexander Theologiae Dogmaticae, et Moralis lib. II. De Sacramento Poenitentiae art. X. hanc num. XXVII. regulam statuit: *Confessarii Regulares ab Episcopo approbati, absolvere non possunt a Casibus Summo Pontifici, aut ipsi Episcopo reservatis, nisi specialem ab ipsis acceperint potestatem: nullaque illis Privilegia quoad hoc suffragantur:* » Hanc enim illis potestatem jamdudum ademit Clemens V. in Concilio Viennensi (Clement. » *Dudum*, tit. de sepulturis) declarans, ae Regularibus ad Poenitentiae Sacramentum administrandum deputatis potestatem non impendere » ampliorem, quam in eo Curatis, vel Parochialibus Sacerdotibus est a Jure concessa. Et alibi » (Clement. *Religioso*, tit. de Privilegiis, et Privilegiatorum excessibus) Regularibus vetat sub » interminatione maledictionis aeternae, *ne in casibus Sedi Apostolicae, aut locorum Ordinariis » reservatis quemquam absolvere praesumant.* Summi etiam Pontifices Clemens VIII. Paulus V. » Urbanus VIII. et Innocentius X. (vide apud Barbosam p. 3. de offic. et potest. Episc. allegat. 3.) » declararunt: Absolutionem a Casibus Sedi Apostolicae, aut Ordinariis locorum reservatis illicitam esse Regularibus pariter, et Saecularibus » Sacerdotibus: nulla illis ad hoc suffragari privilegia: absolutiones, si quas ab his casibus sine » speciali facultate concesserint, nullas, et irritas » esse: ab his absolventes, *Excommunicationis, » privationis officiorum, et dignitatum, aut Beneficiorum, inhabilitatis item audiendi Confessiones, » et ad quaecumque officia, Praelaturas, Beneficia in » posterum obtinenda, poenas ipso facto absque ulla » alia declaratione,* incursuros; *super quibus a nemine, nisi a Romano Pontifice habilitatio, dispensatio, aut absolutio possit impertiri.* Alexander » VII. has propositiones damnavit. *Mendicantes » possunt absolvere a Casibus Episcopis reservatis,* » non obtenta ad id Episcoporum facultate. Et » *Regulares possunt in foro conscientiae uti privilegiis suis, quae sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum.* «

3 Verum a Clemente V. Regularibus ademptam facultatem absolvendi a Censuris et Casibus Apostolicae Sedi reservatis, qua ex Romanorum Pontificum privilegiis potiebantur, falsum est. Neque hoc ex Clementina *Dudum* lib. III. Clementinar. tit. VII. de sepulturis cap. II. vel ex Clementina *Religiosi* lib. V. tit. VII. De privilegiis et excessibus privilegiatorum cap. 1. constat, ut Natalis Alexander arbitratur. Etenim cap. *Dudum* de casibus Ordinariis locorum, non S. Sedi reservatis Clemens V. loquitur, ubi se non intendere ampliorem concessione sua facultatem Religiosis taliter deputatis, quam Curatis, et Sacerdotibus Parochialibus impendere profitetur. Sic enim habet: » Si... iidem praelati praefatis fratribus ad confessiones (ut praemittitur) audiendas electis, » hujusmodi exhibere licentiam recusarint: nos » ex nunc ipsis, ut confessiones sibi confiteri volentium libere liciteque audire valeant, et eisdem poenitentias imponere salutares, atque » eisdem beneficium absolutionis impertiri, gratiose concedimus, de plenitudine Apostolicae » potestatis. Per hujusmodi autem concessionem » nequaquam intendimus personis, seu fratribus » ipsis ad id taliter deputatis, potestatem in hoc » impendere ampliorem, quam in eo Curatis, vel » parochialibus Sacerdotibus est a Jure concessa: » nisi forsan eis Ecclesiarum praelati uberiorem » in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendam » Itaque Glossa ad verb. *Concessa* inquit: » Hoc intendit quod in casibus Episcopis » reservatis non possunt absolvere » Et ad verb. *Praelati:* » Episcopi et Superiores: unde videmus,

» quod hodie aliquibus ex illis concedunt casus » reservatos. »

4 Caput autem *Religiosi* excommunicationis Apostolicae Sedi reservatae sententiam ipso facto incurrendam fert in Religiosos qui excommunicatos a canone, praeterquam in casibus a Jure expressis, vel per privilegia Sedis Apostolicae concessis iisdem, absolvere praesumpserint. « Religiosis, » ait, qui Clericis aut Laicis Sacramentum Unctionis extremae, vel Eucharistiae ministrare, » matrimoniave solemnizare, non habita super » his parochialis presbyteri licentia speciali, aut » qui excommunicatos a canone, praeterquam in » casibus a Jure expressis, vel privilegiis Sedis » Apostolicae concessis eisdem, vel a sententiis » per statuta provincialia aut synodalia promulgatis, seu (ut verbis eorum utamur) a poena » et culpa absolvere quemquam praesumpserint, » excommunicationis incurrant sententiam ipso » facto per Sedem Apostolicam dumtaxat absolvendi, quos etiam locorum Ordinarii (postquam » de hoc eis constiterit) excommunicatos faciant » publice nunciari, donec de absolutione ipsorum » eis fuerit facta fides, nullo religiosis eisdem » super hoc exemptionis, vel alio privilegio suffragante. » Ex quibus perspicue efficitur, Privilegia a casibus quibusdam Apostolicae Sedi reservatis absolvendi Religiosis a Rom. Pontificibus concessa, a Clemente V. adempta iisdem non fuisse, sed rata omnino habita. Quare Glossa ad verbum *Concessis:* « Habent, inquit, multi Religiosi » privilegium ab Apostolica Sede super absolutio» nibus diversorum casuum. »

5 Neque ex Decretis Sacrae Congregationis, ad quae Natalis Alexander provocat, efficitur generatim ubique collata Regularibus absolvendi a censuris, et casibus Apostolicae Sedi reservatis privilegia, fuisse sublata, ut ex eorumdem Decretorum lectione liquet. Nam Decretum primum Clementis VIII. auctoritate editum est hujusmodi: « Decretum super absolutione a casibus re-
6 » servatis. Sacra congregatio S. R. E. Card. negotiis, et consultationibus Episcoporum, et Re» gularium praeposita, justis, et gravibus causis » id exigentibus, ac de SS. D. N. Clementis Pa» pae VIII. speciali mandato, vivae vocis oraculo » desuper habito, Sacerdotibus omnibus tam sae» cularibus, quam regularibus per universam Ita» liam, extra Urbem degentibus, ad Confessiones » audiendas probatis quorumvis Ordinum etiam » Mendicantium, Militiarum, aut Congregatio» num, etiam Societatis Jesu, et generaliter qua» rumcumque aliarum, quovis nomine nuncupen» tur, jubet, et praecipit, ne quis eorum sub » praetextu privilegiorum, indultorum, et facul» tatum generaliter, vel specifice scripto, aut » vivae vocis oraculo, vel per communicationem » a Sede Apostolica, vel ejus auctoritate eorum » Ordinibus, Congregationibus, Collegiis, vel » societatibus, aut Archiconfraternitatibus sae» cularium, aut singularibus personis, seu alias » quomodocumque sub quibusvis tenoribus, for» mis, et clausulis, etiam derogatoriarum deroga» toriis, ad cujusvis, etiam Imperatoris, Regum, » aut aliorum Principum instantiam concessarum, » seu confirmatarum, alicui cujusvis status, gra» dus, et conditionis, aut dignitatis tam ecclesia» sticae, quam saecularis, etiam Regiae, vel Impe» rialis, ab ullo ex casibus clare, vel dubie, in » Bulla in die Coenae Domini legi solita conten» tis, vel alias quomodocumque Sedi Apostolicae » reservatis, aut in futurum per Sanctitatem » Suam, ejusque Successores pro tempore, in » eadem Bulla, vel aliter reservandis, nec etiam » a casibus quos Ordinarii locorum hactenus re» servarunt, vel in posterum sibi reservabunt, » nullo casu, etiam necessitatis, vel impedimenti, » nisi in mortis articulo, seu cum nova, et specia» li Sanctitatis Suae, aut Successorum suorum, » vel Ordinariorum quoad casus ab ipsis tantum » reservatos,respective impetrata in scriptis licen» tia, Ordinariis locorum exhibenda, absolutionis » beneficium de cetero impendere audeant, vel » praesumat: sed cum opus fuerit, poenitentes ad » Superiores, legitimosque Judices suos accede» re consulat, sub poena contrafacientibus tam » regularibus, quam saecularibus, excommunica» tionis, privationis officiorum, aut beneficiorum, » inhabilitatis item audiendi Confessiones, et ad » quaecumque officia, praelaturas, beneficia in » posterum obtinenda, ipso facto, absque ulla alia » declaratione, incurrenda, super quibus a nemi» ne, nisi a Romano Pontifice, habilitatio, dispen» satiove, aut absolutio, praeterquam in mortis » articulo, possit impertiri. Sanctitas enim Sua, » quatenus opus sit, facultates, et concessiones » ipsas in hac parte uti cassas, et irritas haberi » de certo voluit, et vult, non obstantibus quibus» cumque.

» Praeterea noverint poenitentes, absolutio» nem, si quam obtinebunt contra hujusmodi pro» hibitionem, esse nullam, nulliusque roboris, et » momenti. Et ne locorum Ordinarii, quibus Jus, » hoc reservandorum casuum competit, plurium, » quam opus sit, reservatione subditis aut Con» fessariis in animarum salute procuranda coo» peratoribus sint onerosi, monentur omnes, ut » paucos, eosque tantum, quos ad Christianam » disciplinam retinendam, animarumque sibi cre» ditarum salutem pro cujusvis Dioecesis statu et » qualitate necessario reservandos esse judicave» rint, reservent. In quorum fidem etc. Datum » Romae die 9. mensis Januarii 1601. »

Alex. Card. Florent.

Hieronymus Agucchius Segretarius.

7 Alterum, quod inscribitur, *Declaratio Decreti, quo prohibetur absolutio a casibus reservatis:* sic habet.

« Editum fuit alias a Sacra Congregatione S. R. » E. Cardinalium, negotiis et consultationibus » Episcoporum et Regularium praeposita, De » cretum super absolutione a casibus reservatis » ejus, qui sequitur, tenoris: Sacra Congregatio » etc. justis et gravibus causis etc. sub datum » Romae 9. Januar. 1601. ut supra. Cum autem » dubia quaedam,ac difficultates circa ejusdem De- » creti interpretationem et observationem emer- » sissent, eadem Congregatio, ne ullus deinceps » obscuritati, scrupulo, ambiguitative locus relin- » quatur, et ut clarius appareat, in quibus casibus, » vigore ejusdem Decreti reservatis, intelligatur » prohibita absolutio, speciali mandato ejusdem » SS. D. N. Clementis Papae VIII. similiter vivae » vocis oraculo super ea re habito, ipsum Decre- » tum ita moderatur, ac declarat: videlicet, sub » ejusdem prohibitione illos tantum in posterum » comprehendi casus, qui in Bulla Coenae Domini » legi consueta, continentur. Ac praeterea viola- » tionis immunitatis ecclesiasticae in terminis Con- » stitutionis felicis recordationis Gregorii XIV. » quae incipit: *Cum alias nonnulli:* Violationis clau- » surae Monialium ad malum finem: Provocantium, » et pugnantium in duello juxta Decretum Sacri » Concilii Tridentini, et Constitutionem felicis » recordationis Gregorii XIII. incipientem: *Ad » tollendum:* Injicientium violentas manus in Cleri- » cos, juxta Canonem: *Si quis suadent et cap. 17. » qu.* 4. ac juris dispositionem. Simoniae realis » scienter contractae, atque etiam confidentiae » beneficialis. Item omnes casus, quos Ordinarii » locorum sibi reservarunt, vel in posterum re- » servabunt. In quibus omnibus jam enumeratis » casibus dumtaxat, et sublata etiam poena inha- » bilitatis audiendi Confessiones, eadem Sacra » Congregatio vult et mandat, dictum Decretum » in sua firmitate, et pristino robore permanere; » et praeterea declarat, eos quidem Sacerdotes » tam saeculares, quam regulares, qui aliquo ex » privilegiis, indultis, et facultatibus in supra- » dicto Decreto expressis, suffulti fuerint, posse » juxta eorum privilegia, indulta, et facultates » usu ante dictum Decretum receptas, et quae » sub aliis revocationibus non comprehenduntur, » tantum, et non alias absolvere a casibus in » praesenti declaratione non comprehensis; aliis » vero Sacerdotibus hujusmodi privilegia non ha- » bentibus, nihil de novo concedi. Sed ne loco- » rum Ordinarii, ad quos casuum reservatio spe- » ctat, ea in re modum excedant, eadem Sacra » Congregatio illos rursus magnopere admonen- » dos censet, ut non passim, sed cum id videbi- » tur communi bono expedire, atrociorum tan- » tum, et graviorum criminum absolutionem sibi » reservent, quorum reservatio ad Christianam » disciplinam retinendam conferat, in aedificatio- » nem, non autem in destructionem cedat, ne » alioqnin Sacramenti Poenitentiae Ministrorum » coarctata potestate, Sanctae Matris Ecclesiae » piae menti contrarius effectus subsequatur. Pro- » hibet etiam, ne sibi superflue reservent casus » in Bulla die Coenae Domini legi consueta con- » tentus, neque alios Sedi Apostolicae specialiter » reservatos. Facultatem vero, et licentiam absol- » vendi a casibus reservatis, quam in scriptis » tantum concedi permittebatur, etiam sola viva » voce concedi posse declarat. Ceterum ne quis » Sacerdotum saecularium aut regularium, sub » praetextu quod per primodictum Decretum non » fuerit sufficienter eorum specialibus privilegiis » derogatum, eidem Decreto, sic ut praefertur » declarato, contravenire audeat, Sanctitas Sua » Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis » omnibus in favorem quorumcumque Ordinum, » seu Institutorum Regularium, aut Sacerdotum » tam Saecularium, quam Regularium editis, » necnon eorumdem Ordinum, seu Institutorum, » ac etiam Ecclesiarum, et Monasteriorum, et » aliorum Saecularium, vel Regularium locorum » quorumcumque, etiam juramento, confirmatio- » ne Apostolica, vel quavis firmitate alia robo- » ratis, statutis, et consuetudinibus, privilegiis » quoque, Indultis, et Literis Apostolicis, etiam » Mari Magno, seu Bulla aurea, aut alias nuncu- » patis, eisdem Ordinibus, seu Institutis, ac etiam » Ecclesiis, et Monasteriis, et Saecularibus, aut » Regularibus locis, aut personis, sub quibu- » scumque tenoribus, et formis, ac cum quibus- » vis derogatoriis, aliisque efficacioribus, et inso- » litis clausulis, necnon irritantibus, et aliis De- » cretis, etiam motu proprio, et ex certa Scien- » tia, ac de Apostolicae potestatis plenitudine, » aut alias quomodolibet, etiam per viam com- » municationis, seu extensionis, concessis, ac » etiam iteratis vicibus approbatis, et innovatis, » etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de » illis eorumque totis tenoribus, et formis, spe- » cialis specifica expressa, et individua, ac de » verbo ad verbum, non autem per clausulas » generales, idem importantes, mentio, seu quae- » vis alia expressio habenda, aut alia exquisita » forma servanda esset, tenores hujusmodi, ac » si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, » et forma in illis tradita, observata forent, prae- » sentibus pro expressis habens, quoad ea, quae » praesentibus adversantur, illis alias in suo ro- » bore permansuris, hac vice dumtaxat, speciali- » ter, et expresse derogat, contrariis quibuscum- » que non obstantibus. Romae die 26. Novembris » 1602. »

Alex. Card. Floren. Episcopus Praenest.
Hieronymus Aguchius Secret.

8 In Decreto ejusdem Sacrae Congregationis de Pauli PP. V. mandato edito confirmantur Decretum, et Declaratio mox allata Decreti Clementis VIII. jussu publicati. En ipsa Decreti verba.

« Quoniam Sacra Congregatio Cardinalium negotiis Episcoporum, ac Regularium praepositorum nuper accepit, quamplures regulares tantum facultatis, seu privilegii ab Apostolica Sede sibi concessum profiteri, ut etiam a casibus locorum Ordinariis in eorum Dioecesibus reservatis, absque alia ipsorum Ordinariorum licentia poenitentes absolvere minime dubitent, nonnullosque alios in Decreto prohibitionis absolutionis a casibus Sedi Apostolicae, vel locorum Ordinariis reservatis die 9. Januarii 1601. felicis recordationis Clementis Papae VIII. jussu edito, necnon in Declaratione illius, eodem Clemente Pontifice jubente die 26. Novembris 1602. promulgata, excommunicationes Sedi, vel Ordinariis praedictis reservatas, minime comprehensas asserere, unde fit, ut metus, quo homines a peccando coercentur absolutionis facilitate exolescat. Ideo Sacra eadem Congregatio, de SS. D. N. Pauli Papae V. speciali mandato, vivae vocis oraculo desuper habito, decretum hujusmodi illiusque declarationem, necnon censuras, et poenas in eis contenta omnia confirmanda, atque innovanda operae pretium duxit, prout per praesentes confirmat, atque innovat, ab omnibusque Sacerdotibus, tam Saecularibus, quam regularibus, quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, Militiarum, Congr. aut cujusvis alterius instituti, etiam necessario exprimendi, quovis nomine nuncupetur, inviolabiliter observari; ac insuper, ut nulli ex Sacerdotibus praedictis, quibuscumque privilegiis, indultis, et facultatibus suffulti, ab excommunicationibus, vel a casibus eisdem Ordinariis, vel Sedi Apostolicae reservatis, tam ad forum contentiosum eorumdem Ordinariorum deductis, quam non deductis, praeterquam in in mortis articulo absolvere audeant, vel praesumant, sub eisdem censuris, et poenis, eo ipso, et absque alia declaratione, incurrendis, mandat, ac praecipit. Non obstantibus omnibus, quae idem Clemens VIII. in Decreto, et Declaratione hujusmodi voluit non obstare. Datum Romae 7. Januarii Anni 1617. »

Antonius Card. Saulius.

V. Theatinus Secret.

9 Neque vero alicui negotium facessere possunt extrema producti Decreti verba. Etenim quo sensu accipienda sint, eadem Sacra Congregatio in Declaratione, quam sub Urbano VIII. publicavit, exposuit. Quae quidem Declaratio ab Auctore nostro affertur verb. *Praelatus Regularis.*

10 Eodemque pertinet Epistola ejusdem Sac. Congregationis ad Archiepiscopum Neapolitanum data sub Innocentio X. quam referunt Pasqualigus in Observationibus ad Opus Laureti do Franchis, cui titulus: *Controversiae inter Episcopos, et Regulares num.* 1461. et Passerinus *de Statibus hominum quaest. CLXXXVII. n.* 379. Et noster Ferraris *loc. cit.*

11 In Epistola vero sub Clemente VIII. missa ad Archiepiscopum Neapolitanum, quam Barbosa *de Officio, et Potestate Episcopi Parte III. Allegat. L. n.* 188. refert, ac etiam Passerinus *loc. cit. num.* 377. *seq.* observatio Declarationis Decreti de prohibita absolutione a casibus reservatis inculcatur. Habet enim hoc modo « Illustrissime, et Reverendissime Domine. Accipiet Illustriss. amplitudo vestra una cum hisce literis exemplum declarationis quam Sacr. Congregat. S. R. E. Cardinalium negotiis, et consultationibus Episcoporum, et regularium praeposita de expresso Sanctissimi Domini Nostri mandato nuper edidit super decreto de prohibita absolutione a casibus reservatis die 9. Januarii 1601. promolgato, quod in suis Dioecesibus Ostiensi, et Neapolitana publicandum, ac studiose observandum diligenter curabit. Cum autem locorum Ordinarii magna ex parte indicem, seu notam singulorum casuum a se reservatorum huc miserint, compertum est in hoc genere varie quid a variis admissum fuisse, quod aliqua emendatione indigeret; quosdam nimirum quaedam reservasse quae jam Apostolica Sedes sibi reservarat; alios alia, quae minime expediebat; nonnullos vero in ea re modum excessisse, ut nullum fere superesset peccatum, quod non sibi vindicarent, indifferens illa servandi ratio, quae (ut necesse erat) res plerasque levis momenti, et alioquin Conc. Trident. aliorumque Sacrorum Canonum sententiae parum congruentes complectabatur. Verum quia nondum satis hic explorata erat cujusque loci conditio, ac necessitas, non potuit unicuique reservationum hujusmodi singillatim modus, ac temperamentum, quod res poscebat adhiberi. Nec sane debuit una, eademque regula omnibus Ecclesiis praescribi, quandoquidem alia alibi magis convenire certum est, et fieri vix potest, ut omnia omnibus in locis aeque probentur, et prosint. Quae cum ita sint, visum est eidem Sacr. Congregationi praeter illam declarationem, privatas quoque literas ad singulos Ordinarios mittere, quibus moneant, ut simul, ac eas acceperint, omnes casus sibi jam olim reservatos, adhibitis aliquibus pietatate, et doctrina praestantibus viris de integro discutiant, diligenterque examinent, et ad ipsius decreti jam declarati normam accomodent, eorum multitudinem sic resecantes, ut ad quam paucissimos,

» eosque maxime necessarios redigantur iidem » casus, unde salutaris ille sequatur effectus, » cujus causa baec reservandi atrociores quosdam » casus Episcopis in sua cuique Dioecesi tributa » est auctoritas.

» Praecipue vero baec monenda censet Sacra » Congregatio, ut videant ipsi ordinarii, ne illos » casus promiscue reservent, quibus annexa est » excommunicatio major a jure imposita, cujus » absolutio nemini reservata sit, nisi forte propter » frequentiam, scandalum, aut aliam necessariam » causam, aliqui hujusmodi casus reservandi vi» derentur; neque casus, in quibus absolutio, » nisi cum restitutione, vel executione eorum, ad » quae poenitentes tenentur, non confertur; neque » illos, qui etiamsi mortale peccatum inducant, » circa res tamen parvi momenti versantur, et » frequenter inter idiotas evenire solent, uti dam» ni dati, et similium. In peccatis etiam carnali» bus reservandis multa utantur circumspectione » propter periculum scandalorum, in iis maxime » personis, in quas ob accessum ad Confessarios » extraordinarios, vel frequentem reditum ad » ordinarios suspicionis aliquid capi possit. Po» stremo. eam potissimum ineant, ac sequantur » rationem, quae consideratis diligenter cujusque » Provinciae, ac populorum moribus natura, ac » propensione, magis in Domino expedire videbi» tur. Postquam autem ab iis peracta discriptaque » fuerit haec moderatio, unusquisque eam primo » quoque tempore ad me perferendam curet, ad» dita insuper causa, quae cujusque casus reser» vationem potissimum suaserit. Hoc enim a S. » D. N. deliberatum est, ut postmodum singulae » hujusmodi reservationes distinctius examinen» tur, quo perfecte tandem, adjutrice Dei gratia, » opportunum iis incommodis remedium adhi» beatur. Interim de ipsius Sanctitatis Suae man» dato iidem Ordinarii moneantur, ut per totam » suam dioecesim, ac praesertim iis locis, qui a » Civitate, et Cathedrali sede longius remoti sunt, » Poenitentiarios, aliosque Sacerdotes consti» tuant, ac delegant, quibus facultatem absol» vendi a casibus sibi reservatis, concedant, ita » ut bis quoque liceat eamdem aliis Confessariis, » si opus sit, etiam viva voce impertiri: Idque » maxime in solemnioribus, et praecipuis anni » festivitatibus, ut peccatores, quibus obvia, et » facilis fuerit hujusmodi Sacerdotum copia, ad » peragendam confessionem alliciantur, quia alio» quin plerique, vel ob idipsum omittere possent, » si necesse haberent, Poenitentiae ministros, » quibus indigent longius quaerere. In eam igitur » curam, quantum in se erit, sedulo incumbet » illustriss. Amplitudo vestra, ut haec omnia ex » Sanctitatis Suae, et Sacrae Congregationis men» te debitae executioni mandentur, ea diligentia, » eoque zelo ubique adhibito, quam optimus quis» que pastor erga animarum sibi creditarum sa» lutem praeseferre debet. Ut autem apud se, » Successoresque suos perpetuum extet monu» mentum, quid hic circa totam hanc reservandi » rationem deliberatum sit, dabit operam, ut hae » literae una cum ipso decreto, ac declaratione » in publicis suarum Curiarum Episcopalium actis » integrae describantur. Eas vero cum primum » acceperit, dignabitur facere nos ea de re cer» tiores, missuros postea quanto citius fieri po» terit, expetitum novae reservationis indicem ex » praescripto hujusce mandati confectum. Quae » omnia mandante ipsa Sacra Congregatione ego » Illustr. Dominationi vestrae scripsi, Deum pre» catus ut eandem quam diutissime incolumem » tueatur. Romae die 26. Novembris 1602. Di» gnabitur etiam amplitudo vestra Illustrissima » operam dare, ut Praelatis inferioris Ordinis » exemptis, seu nullius Dioecesis, si qui sint in » sua Provincia, innotescat decretum hisce literis » inclusum, tum etiam haec reliqua, quae ei scri» buntur super casuum reservatione. Illustriss. » et Reverendiss. Dominationis vestrae humilia» tus servus.

Alex. Card. Flor.

Postremo ex propositionibus num. 12. et 36. 12
ab Alexandro VII. damnatis confirmari non potest Natalis Alexandri opinio de interdicta generatim Regularibus absolvendi a censuris, et casibus Apostolicae Sedi reservatis facultate. Nam in prima de solis casibus Episcopis reservatis sermo fit, in alia de casibus, a quibus absolvendi in Tridentino Concilio adempta Regularibus potestas fuit, nec deinde a Romanis Pontificibus restituta. Quanto autem jure damnatae ab Alexandro VII. propositiones illae fuerint, praeter alios Milante in Exercitationibus in easdem propositiones ostendit.

Igitur Passerinus cum *quaest. cit. art.* 1. *Ob-* 13
servat. 1. *num.* 125. *seqq.* pluribus ostendisset; a Regularibus, absolvi non posse suos poenitentes saeculares a casibus Bullae Coenae, *Observat. secunda num.* 440. *seqq.* haec scribit « Loquendo » autem de casibus extra Bullam Coenae, Papae » reservatis: primo distingui debent Regulares » intra, vel extra Italiam, aut in Italia extra Ur» bem existentes. Nam pro Religiosis intra Ita» liam existentibus, sed extra Urbem revocata » fuerunt privilegia pro aliqua parte, nimirum » quantum ad quinque casus in Decreto Clem. » VIII. supra *num.* 373. *et* 374. relato recensitas, » scilicet casus violationis Immunitatis Ecclesia» sticae in terminis *Constit.* Gregorii XIII. Viola» tionis clausurae monialium ad malum finem. » Provocantium, et pugnantium in duello juxta » Decretum Concil. Trident. et *Constit.* Gregorii » XIII. Injicientium manus violentas in Clericos

» juxta Canonem: *Si quis suadente* 17. *q.* 4. ac juris dispositionem. Simoniae realis scienter contractae, et confidentiae beneficialis. Demptis » igitur his quinque casibus ab aliis casibus Papae reservatis etiam intra Italiam, possunt Regulares, quibus superiora privilegia concessa » sunt, vel in eis communicant, ab aliis casibus » Papae reservatis absolvere. Haec tamen prohibitio nec in Italia extenditur ad Urbem, ut patet ex decreto relato *n.* 373. ibi per universam » Italiam extra Urbem degentibus. Et ita notarunt *Peyr. concl.* 1. *ad Constitut.* 1. *Julii II.* §. » 32. *num.* 62. *Lezana part.* 1. *cap.* 19. *num.* 16. » *Aluiset num.* 20. Quod vero ait *Anton. a Spiritu* » *Sancto d. disp.* 3. *num.* 23. revocationem praefatam et exceptionem illorum quinque casuum » nec nocere Regularibus intra Italiam, si alias » decretum non fuit ab eis acceptatum, nec intimatum, nec promulgatum, supponit falsa principia; vel scilicet, quod lex Ecclesiastica dependeat a subditorum acceptatione, vel quod non » sufficiat intimatio, et promulgatio juxta Stylum » Romanae Curiae executa. Religiosi vero extra » Italiam habent facultatem non limitatam per » illos quinque casus, ut habetur nedum ex d. » decreto Clementis VIII. sed ex decreto Urbani » VIII. supra *num.* 376. relato, unde ipsi possunt absolvere, sicut poterant ante illa decreta, ab omnibus casibus Papalibus in Bulla » Coenae non contentis *Lezana d. cap.* 19. *num.* » 16. *Antonius a Spiritu Sancto ubi supra num.* » 33. *Diana part.* 6. *tract.* 4. *res.* 53. *Nald. Bord.* » *Sancti Merola, Delbene, Vidal.* apud *d. Anton.* » *de Spir. Sanct. Peregr. in compen. e. absolutio* §. » 1. *Barbosa in sum. v. absolutio num.* 7. *Tambur.* » *p.* 2. *disp.* 16. *q.* 13. *num.* 112. Et nihilominus » advertendum, quod quantum ad casus, qui reservantur Papae post concessa privilegia, si in » hujusmodi reservatione derogatur sufficienter » privilegiis Regularium, non possunt ipsi ab eis » absolvere. Ita non possunt Regulares in vi privilegiorum absolvere ab excommunic. lata in » *Constit. Æterni Patris* Gregor. XV. pro eligendo Pontifice juxta formam ibidem statutam: » quia Pontifex reservando sibi illam excommunicat. derogat facultati a Tridentino concessae » Episcopis *sess.* 24. *cap.* 6. pro casibus occultis, » et Regularium privilegiis, ideo nec Episcopi » nec Regulares ab ea absolvere possunt, ut late » probat *Diana part.* 12. *de colloc. Card. resol.* 26. » Regulares etiam posse absolvere a casu duelli » intra terminos *Constit.* Clem. VIII. quia hic casus non est numeratus intra illos quinque, quia » ibi solum excipitur casus duelli in terminis » Conc. Trident. et Gregorii XIII. dixerunt *Peyr.* » ad *Constit.* 1. Julii II. §. 32. *num.* 64. *Tambur.* » *p.* 2. *disp.* 113. Ubi *n.* 114. quod pariter possunt » absolvere ab excommunicatione lata contra mulieres ingredientes monasteria virorum praetextu privilegiorum, vel ingredientes monasteria monialium, non ad malum finem: quia inter » illos quinque casus reponitur ingressus in monasteria monialium ad malum finem. Et tandem » circa hujusmodi casus Papales, seu contentos » in Bulla Coenae considerandum, quod licet *Gaspar Hurtado disput.* 11. *de poenit.* arbitretur, » hujusmodi casus esse reservatos ratione enormitatis, tamen communis sententia est, ut censeantur reservati ratione censurae. *D. Anton.* » 3. *p. tit.* 17. *c.* 11. *Cajet. in sum. c. casus. Navar.* » *c.* 27. *num.* 254. *Armilla v. casus. Duar. et Casar.* » quos sequitur *Aluiset ubi supra num.* 21. Quod » et esse de jure affirmat *Suarez* 4. *disput.* 26. » *sect.* 2. *concl.* 2. Unde est, quod ubi casus sit » talis, quod peccator non incurrit censuram, non » est reservatus. Ab incursu autem censurae excusant ignorantia, maxime ubi censura lata est » contra temere agentes, aut praesumentes, aut » scienter violantes legem, in quo casu etiam » ignorantia cum bona fide excusat. Excusat etiam » oblivio, et inadvertentia, et indeliberatio actus, » et si actus non fuit consumatus. » Confer *Billuart de Sacram. Poenit. Dissert.* 6. *art.* 7. *in resp. ad quaest.* 5. tum Clementis XI. Decretum ab Auctore nostro allatum verb. *Absolvere, Absolutio art.* 1. *num.* 47. in quo recensentur casus, a quibus Confessarii tam Saeculares, quam Regulares in Urbe absolvere non possunt Poenitentes extra mortis articulum.

Ne quid autem desit, quod ad hanc controversiam, quam explicandam suscepi, pertinere videatur, subjiciam quae Cuniliati *de Sacramento Poenitentiae* §. 12. *num.* 6. *et* 7. tradit. Haec igitur habet « Demum inquisitione dignum videtur, » num Privilegiati possint absolvere ab aliis casibus, quos sibi reservarunt Romani Pontifices, » post Decreta Clementis VIII. et Pauli V. ac deinceps sibi reservabunt, si non pertineant ad » S. Inquisitionis Officium, et ad Congregationem » de Propaganda fide etc. quemadmodum in supra » laudata Constitutione Urbani VIII. *Sicut accepimus* statutum est. Pater Dominicus Viva supra » propositionem XII. Alexandri VII. ex verbis » Decreti Pauli V. *Ac insuper ut nulli ex Sacerdotibus, quibuscumque privilegiis, indultis, ac facultatibus suffultis, ab excommunicationibus, vel a casibus,.. Sedi Apostolicae reservatis,... praeterquam in mortis articulo, absolvere audeant, vel praesumant*, deducit sublatam omnino Privilegiatis facultatem absolvendi ab hujusmodi casibus; clausula namque illa *Insuper*, ait ille, videtur indicare novam dispositionem legislatoris, » ab antiquis distinctam, ex capit. *Statum*, §. *Insuper de Rescriptis* in 6. atque adducit pro sua » opinione Floronum, et Bordonum apud Dianam » p. 8. Tract. 7. respons. 71. Idem docet Pater 14

» Casnedi tom. 3. disp. 30. n. 58. ex verbis Decre-
» torum Clementis VIII. Idem tenet Cardinalis
» Petra t. 5. Constitutionum Apostolicarum, su-
» per Constitutionem XIX. Sixti IV. n. 15. et pro
» eadem sententia affert Pellicionum quaest. 7.
» cap. 2. §. *dico quarto ;* et cap. 3. §. *respondeo :*
» Matthaeucium de Officialibus Curiae, cap. 2.
» n. 11. et 12. Barbosam p. 3. de potestate Epi-
» scopi, Alleg. 5. ad Concil. Trident. cap. 1. et P.
» Viva supra relatum. Passerinus noster de sta-
» tibus Hominum quaest. 187. art. 1. Observatio-
» ne 2. n. 443. advertit, quod quantum ad casus,
» qui reservantur Papae post concessa Privilegia,
» si in hujusmodi reservatione derogetur sufficien-
» ter privilegiis Regularium, non possunt ipsi
» ab illis absolvere: ita non possunt Regulares in
» vi privilegiorum absolvere ab excommunicatio-
» ne lata in Constitutione *Æterni Pastoris* a Gregor.
» XV. 1621. die 14. Novembris, edita contra vio-
» lantes statuta circa electionem Romani Pontifi-
» cis. Rursus idem Passerinus Observatione 3. n.
» 452. docet, ex Constitutione Urbani VIII. ad
» derogandum privilegiis Regularium, nullam
» specialem derogationem esse necessariam. Ro-
» tarius tom. 3. Theologiae Regularium de Sacr.
» Poenit. cap. 1. punct. 9. num. 8. ait: laudati Au-
» ctores, nempe Lezana, Passerinus, Naldus,
» Antonius a Spiritu Sancto, Diana, Barbosa, et
» alii advertunt, quod si Papa aliquem casum
» sibi reservaret, hic virtute privilegiorum non
» posset a Regularibus absolvi. Hinc mihi mirum
» est, quomodo P. Lucius Ferraris, vir alioquin
» Doctissimus, in sua Bibliotheca Canonica verbo
» *Absolutio* concedat universim Regularibus facul-
» tatem absolvendi a casibus Papae reservatis;
» et deinde verbo *Complex* excipiat casum, absol-
» solventis complicem in peccato contra sextum
» praeceptum; et verbo *Sollicitatio* excipiat casum,
» falso accusantium Sacerdotes de sollicitatione,
» et procurantium ut accusentur; et verbo *Elee-*
» *mosina*, casum illorum, qui Missas celebrare
» faciunt minori eleemosina, parte ejusdem sibi
» retenta, cum eadem sit ratio istorum, quam
» caeterorum; unde vel nec isti sint excipiendi,
» vel una cum istis etiam alii excipi debeant. No-
» vissime de Regularium Privilegiis librum edidit
» Romea Fr. Didacus ab Aragonia, et in Tractatu
» 6. cap. 5. num. 1. plures casus recenset, a qui-
» bus Regulares absolvere nequeunt, quamvis
» non contineantur in Bulla Coenae Domini, neque
» in Decretis Clem. VIII. unde inferendum videtur,
» saltem non apparere fundamentum, cur aliqui
» excipiantur, alii vero non, ac proinde tuto ad
» praxim deduci non posse illorum Teologorum
» sententiam, qui facultatem Regularium exten-
» dere student ad omnes casus Pontifici reserva-
» tos, praeter illos, circa quos derogatum fuisse
» illorum privilegiis certissime ostendimus. Casus
» itaque Papales, circa quos verum duco, Regu-
» lares absolvere non posse, quique post Clem.
» VIII. decreta, soli pontifici reservantur, prae-
» ter illos, quos supra recensuimus, sunt sequen-
» tes. Primus: Deprimentes, et impugnantes opi-
» nionem, asserentem B. Virginem sine originali
» labe conceptam: et vicissim contrariam opinio-
» nem damnantes haeresis, peccati mortalis, aut
» impietatis: Alex. VII. in *Constit. Sollicitudo* die
» 8. Septemb. 1661. Secundus; Romanae Curiae
» Officialibus, aut Judicibus, sive Romae, sive
» quocumque loco, in quo dictam Curiam esse
» contigerit, dantes, recipientes, permittentes,
» deponentes mediate vel immediate aliquid, quod-
» cumque illud sit, pro justitia, vel gratia, vel
» in spiritualibus, sive in temporalibus, et mi-
» xtis, Alex. VII. *Constit. Inter. gravissimas*, 2.
» Maji 1656. Tertius; Audentes quovis modo do-
» cere, tueri, aut ad praxim deducere opinionem
» asserentem, posse privilegiatos Bulla Cruciatae
» eligere confessarium non approbatum ab Ordi-
» nario loci, in quo ipsi poenitentes degunt, et
» confessarios eligunt. Innoc. XII. *Const. Cum sicut*
» *non sine* 19. April. 1700. quae confirmata fuit
» a Benedicto XIV. anno 1744. Quartus; Char-
» tusiensium Monasteriorum Superior, vel alius
» ejusdem Ordinis Monachus, sive quaelibet alia
» persona, quae permittere audeat vesci carni-
» bus, vel eisdem uti in Monasteriis ejusdem Or-
» dinis, sive publice, sive secreto. Clem. XI. *Con-*
» *stit. Ex injuncto*, 11. Maji 1712. Quintus; Mis-
» sarum eleemosinas qui accipiunt abundantiores,
» et in minori summa conferunt celebrantibus:
» et Laici quidem, seu Saeculares excommunica-
» tionis poenam, Clerici vero, sive quicumque
» Sacerdotes poenam suspensionis ipso facto in-
» currunt. Benedictus XIV. *Constit. Quanta cura*,
» 30. Junii 1741. quam supra retulimus cap. 3.
» de Eucharist. Sacrament. §. 14. num. 2. Sextus;
» Absolvens extra casum mortis, et deficiente tunc
» quocumque alio confessario (etiamsi approba-
» tus non fuerit) personam complicis contra se-
» xtum Decalogi praeceptum, nisi adsit pericu-
» lum seipsum infamandi, aliisque malam sui su-
» spicionem ingerendi Bened. XIV. *Constit. Sacra-*
» *mentum Poenitentiae*, 1. Junii 1741. et in decla-
» ratione, seu *Constit. Apostolici muneris* 8. Febr.
» 1745. de qua suo loco locuti sumus. Septimus;
» Confessarios innocentes apud Ecclesiasticos Ju-
» dices falso sollicitationis ad turpia, qui insimulat.
» Bened. XIV. in laudata *Constit. Sacramentum*
» *Poenitentiae*. Octavus, Clausuram Monasterio-
» rum quorumcumque Religiosorum virorum Fae-
» minae violantes, quaecumque illae sint, et quo-
» cunque praetextu; exceptis Fundatricibus, quae
» tamen primo habeant privilegium Pontificium
» nominatum, et signatum; secundo, ostensum
» Ordinario, et ab eo recognitum; tertio, ad in-

» grediendam duntaxat Ecclesiam positam intra
» claustra. Benedict. XIV. *Constit. Regularis disci-*
» *plinae*, 3. Januarii 1742. Nonus; Audentes sive
» pro se, sive pro aliis temere uti facultatibus vel
» a Romanis Pontificibus concessis ingrediendi
» monasteria monialium; quas quidem facultates
» omnes, quaecumque sint, revocat, et irritas
» declarat Benedict. XIV. *Const. Salutare*, 3. Ja-
» nuarii 1742. Decimus; Edentes, aut publican-
» tes quamcumque confutationem aut interpreta-
» tionem Decreti editi circa diminutionem Festo-
» rum: secundo, typis imprimentes, vulgantes, seu
» alia quacumque ratione in lucem edentes li-
» bros, libellos, relationes, theses, folia, episto-
» las, vel alterius cujusque generis opera, sive
» incidenter, sive ex professo de praedicto argu-
» mento tractantia: tertio, quaecumque edita sunt
» iterum praelo subjicientes, et recudentes; pro
» Laicis est poena excommunicationis; pro Eccle-
» siasticis poena suspensionis a divinis. Benedict.
» XIV. *Constit. Non multi menses*, 14. Novembr.
» 1748. Laudatus Didaeus ab Aragonia ulterius
» contendit, nonnisi a Romano Pontifice absolvi
» posse: primo, revelantes secretum Sac. Roma-
» nae Rotae contra formam Bullae Urbani VIII.
» Secundo, revelantes secretum S. Officii, juxta
» Decretum Clem. XI. Tertio, violantes juramen-
» tum quod emittunt Officiales S. Congregationis
» Rituum circa Sanctorum Canonizationem. Quar-
» to, violantes interdictum positum a Sede Apo-
» stolica. Quinto, Tractantes de successore eli-
» gendo, vivente Romano Pontifice; et inquiren-
» tes per Astrologiam judiciariam de statu Chri-
» stianae Religionis, vel de vita, et morte Romani
» Pontificis pro tempore existentis. Sexto, delin-
» quentes contra Constitutiones de Romani Pon-
» tificis electione editas, ut diximus supra cum
» Passerino. Alii fortasse erunt casus, supra qui-
» bus, jure merito vere creditur, quod Regulares
» careant facultate: sed neque tempus, neque op-
» portunitas permittit ulterius inquirere: propte-
» rea studiosus Lector eos requirat; atque hic
» recensitis adjungat ne nostrum hunc novissi-
» mum Tertium Artic. longius protrahamus. »

ARTICULUS III.

QUOAD VARIA ALIA, QUAE CONCERNUNT CONFESSARIUM.

1 Confessarius tenetur conformare se quoad judicium Sacramentale opinioni poenitentis, si ejus opinio sit vere probabilis, etiam contra propriam opinionem. Unde Confessarius tenetur absolvere poenitentem alias dispositum juxta sententiam vere probabilem ipsius poenitentis. Si enim poenitens bona fide sequatur sententiam, quae a probatis Auctoribus tamquam tuta, et probabilis defenditur, Confessarius vero eam speculative improbabilem censeat, tenetur Confessarius, deposita, ac relicta propria opinione, poenitentem absolvere, quia poenitens habet jus eligendi opinionem vere probabilem, et ut alias dispositus absolvatur. Sic Sanchez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 9. *n.* 27. *et sequent.* Cardenas *disput.* 56. *num.* 1144. *et disp.* 17. *n.* 85. cum communiori Doctorum. Immo Layman *lib.* 1. *tract.* 1. *c.* 5. n. 10. dicit, reprehendendos esse Confessarios, qui aliter faciunt. *Reprachendenda*, dicit ipse, *est quorundam Confessariorum consuetudo, qui veriti poenitentem contra propriam sententiam absolvere, eundem ad alium Confessarium ablegant, qui oppositam opinionem probabilem tenet; si enim ille aliter absolvere potest, cur non et tu possis? aut cur tua speculatica persuasio poenitenti obesse debeat?* Vide tamen ad calcem hujus Artic. Praemonitionem Censoris Theologi.

Confessarius nec debet, nec potest absolvere pec- 2
catores recidivos, et consuetudinarios, qui crebro peccant contra legem Dei, naturae, et Ecclesiae, si nulla in ipsis appareat spes emendationis; Ita communis, post expressam damnationem sequentis propositionis ordine 60. inter damnatas ab Innocentio XI. 2. *Martii* 1679. ibi: *Poenitenti habenti consuetudinem peccandi contra Legem Dei, naturae, et Ecclesiae, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat, se dolere, et proponere emendationem.*

Nec potest Confessarius absolvere poenitentem, 3
qui est in proxima occasione peccandi, quam potest, et non vult dimittere, quinimo directe aut ex proposito quaerit, aut ei se ingerit, non excusante, quod illa occasio mutuam conferat utilitatem: Sic expresse habetur ex propositionibus damnatis ab eodem Innocentio XI. una ordine 61. ibi: *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, et non vult amittere, quinimo directe, et ex proposito quaerit, aut ei se ingerit*, et altera ordine 62. ibi: *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.*

Nec 4
potest Confessarius absolvere poenitentes, quos cognoscit, culpabiliter ignorare Mysteria Fidei, et praecipue illud Sanctissimae Trinitatis, et Incarnationis Christi Domini; ita expresse idem Pontifex in propositione damnata ordine 64. ibi: *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, et etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium SS. Trinitatis, et Incarnationis Domini Nostri Jesu Christi.*

Nec potest Confessarius in magno poenitentium 5
concursu ipsos solummodo dimidiate audire, et absolvere; sed debet ipsos singillatim integre audire, et nonnisi integre confessos absolvere, et dimittere. Ita etiam expresse habetur ex definitione ipsius Pontificis in propositione damnata ordine 59. ibi: *Licet Sacramentaliter absolvere dimidiate*

tantum confessos rations magni concursus, qualis v. g. potest contigere in die magnae alicujus festivitatis, seu Indulgentiae.

6 Religiosi semel simpliciter approbati possunt in Dioecesi Episcopi approbaotis quovis anni tempore etiam Paschali, et qnorumcumque etiam iufirmorum confessiones audire, absque ulla Parochorum, vel ipsius Episcopi licentia : De qna tamen Confessione teneutur dicti Religiosi eorumdem infirmorum Parochum illico certiorem reddere, et hoc potest illis ab Episcopo sub poena suspeusionis a facultate audiendi Confessiones praecipi; Snfficit tamen, ut certioratio hujusmodi, fiat saltem per Scripturam apud ipsum infirmum relinqueudam. Sic expresse statuit Clemens X. in Constitutione incipiente *Superna*, et jam antea declaraverat Sacra Congregat. Episcop. et Regul. *sub die* 1. *Julii* 1606. *et in una Senogallien.* 22. *Januar.*
7 1616. *et in Anconitana* 6. *Octobr.* 1645. Valde convenit, ut Confessarii extra casum infirmitatis, aut alterius honestae causae nonnisi in Ecclesia audiant Confessiones. Sacr. Congreg. Episcop. et Re-
8 gul. *in Neapolitana* 29. *Martii* 1593. Et eadem Sacra Congregatio *in una Observant.* 16. *Sept.* 1617. approbavit Ordinarii Constitutionem, qua prohibebatur, quod Regulares non audirent Confessio-
9 nes Saecularium in propriis Cellis. Confessarii sine necessitate andire non debent Mulierum Confessiones post crepusculum vespertinum, et ante auroram; Sac. Congr. Episcop. et Reg. *in Padua-*
10 *na* 21. *Januar.* 1620. Prohibitionem audiendi Mulierum, pnerorumque Confessiones extra Sedem Confessionalem, vel e conspectu, et uou iuterposita crate sub poena suspensionis ab audientis Confessionibus laudavit Saer. Congreg. Episcopor. et Regul. *in Collen.* 13. *Decemb.* 1693. *referente Eminentissim. Petruccio*, et postea Literis Encyclicis injnnxit Congregat. Inquisitioois 4. *Decem.* 1694.
11 Confessarii possunt jnberi ab Episcopo, nt denegent absolutionem Parentibus notabiliter contumacibus, qnoad Filiorum educationem in rebns ad animarum salutem spectantibus, *Clemens XI.* 16. *Martii* 1703. *Circulari in Litera pluribus in locis Italice impressa*, quam utroque idiomate conscriptam refert Genettus *in Theolog. Moral. tom.* 7. *in fine, ad Quartum.*

ADDITIONES AUCTORIS

12 Confessarii caveant, ne poenitentes, quos noverint ab alio sollicitatos absolvant, nisi prius, sive denunciationem fecerint, vel saltem promiserint se deuouciaturos quam primum poterunt; Benedictus XIV. *Constit.* 20. *tom.* 1. Bullar. incip. *Sacramentum Poenitentiae.*

13 Confessarii ad turpia sollicitantes denunciandi sunt ab eodem poenitente; quae denunciatio fieri debet, etiamsi Coofessarius sit simplex sacerdos et jurisdictione careat, etiamsi pariter sollicitationi ipse poenitens cousenserit; etiamsi post ipsam sollicitationem longum jam tempus effluxerit; etiamsi sollicitatio fiat a Confessario non pro se, sed pro alio; alioqnin poenitens sollicitatus denunciare detrectans, incapax fit absolutionis. *ibid.*

Confessarii ad turpia sollicitantes praeter poenas 14
alias a Jnre statutas, perpetuam inhabilitatem incurrunt, ad celebrationem Missae, ut patet ex seq. Decreto S. Universalis Inquisitionis, allato *tom.* 2. Bullar. Benedicti XIV. *in Append. num.* 8.

Feria V. die V. Augusti 1745.

In Generali Congregatione Sanctae Romanae, et Universalis inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali, coram Sanctissimo Domino Nostro Domino Benedicto Divina providentia PP. XIV. et Eminent. ac Reverendiss. S.R.E. Cardinalibus adversus haereticam pravitatem Inquisitoribus Generalibus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus Dominus Noster sollicite animadvertens, quam grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui Sacrosancto Missae Sacrificio, ac salutaris Poenitentiae Sacramento, ad animarum reparationem a Christo Domino instititutis, in illorum perniciem, et damnationem abutuntur; decrevit quod in posterum Sacerdotes tam Saeculares, quam Regulares cujuscumque Ordinis, Instituti, Congregationis, et Societatis etiam de necessitate exprimendae, vel in actu Sacramentalis Confessionis, sive illius occasione, aut praetextu ad turpia sollicitantes, vel Sacrificio Missae abutentes ad sortilegia, praeter poenas a jure, Apostolicis Constitutionibus, ac signanter a san. mem. Sixti V. et Gregorii XV. contra eosdem inflictas, perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad praefati Sacrificii celebrationem. Quodque ejusmodi Decretum significetur singulis cujuscumque Ordinis Superioribus, ac Praepositis, ad hoc ut de illo, sicuti et de praedictis, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus, juxta praescriptum in Generali Decreto Supremae Inquisitionis die 15. Decembris 1633. semel saltem in anno, Feria sexta post octavam Assumptionis Beatae Mariae Virginis in pubblica mensa, vel in Capitulo ad hoc specialiter convocato, ac insuper in quocumque Generali, vel Provinciali Capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato Capitulari congressu suos subditos, ac Religiosos commonendos curent, ejusdemque commonitionis coram Suprema Congregatione juratum Testimonium exhibeant. Sic expresse in *Appendice Tomi secundi sui Bullarii pag.* 46. *n.* 8.

Ubi advertendum est, quod publicatio hujus Decreti sufficit, quod fiat per totum residuum mensis Augusti juxta enunciatum Decretum diei 15. Decembris 1633. extensum per aliud ejusdem Sac.

Congregationis Decretum diei 11. Februarii 1638. a dicta Feria Sexta ad totum residuum illius ad instantiam Procuratoris Generalis Canonicorum Regularium Lateranensium, quam gratiam omnibus Regularibus suffragari voluit.

15 Calumniatores vero Confessariorum quoad sollicitationem, privantur beneficio absolutionis, quae summo Pontifici reservatur extra mortis articulum; Idem citat. *Constitution.* incip. *Sacramentum Poenitentiae* §. 3.

16 Injungitur Ordinariis, ut in approbatione Confessariorum Constitutionem Gregorii XV. et praesentem Benedicti XIV. ab omnibus Sacerdotibus approbandis attente legi, et observari curent; ex *citat. Constitut.*

17 Constitutio contra sollicitantes a Graecis quoque observari debet; Idem *Constit.* incipien. *Etsi,* §. 9.

18 Confessarius caret omni auctoritate, et jurisdictione absolvendi socium criminis in ordine ad illud crimen cum illo commissum; et si nihilominus ausus fuerit absolutionem hanc impertiri, ipso
19 facto incurrit excommunicationem Summo Pontifici reservatam, quae absolutio socii criminis neve ipso Jubilaeo, vel privilegio Bullae Cruciatae impendi valet; *ex cit. Constit.*

20 In mortis vero articulo, si adsit quicumque alius Sacerdos, qui praesenti necessitati provideat, et Confessarius socius criminis poenitenti alias disposito absolutionem impenderit, absolutio quidem ipse valet; at Confessarius lethaliter peccat,
21 et excommunicationem reservatam incurrit. Quare non potest id agere Confessarius, nisi cum necessitas urgeat mortis, nec adsit alius Sacerdos saltem simplex qui eamdem absolutionem impertiri possit; vel saltem nisi ipse non posset ab hoc munere vacare sine gravi aliqua infamia, vel scandalo. Tenetur proinde omnia media adhibere citra scandalum vel infamiam suam ad hoc, ut ipse se subtrahat, et alium si fieri possit, substituat. Sic ex altera *Constitut.* ejusdem Pontificis incip. *Apostolici muneris* in qua declarat priorem *Constitut.* incip. *Sacramentum Poenitentiae.* Vide verb. *Complex peccati num.* 22. ubi praef. Constitutio *Apostolici* affertur ad literam.

Confessariis interdicitur exquirere a poeniten- 22
tibus nomina complicum, sive sociorum in crimine; Idem *tom.* 1. *Constitut.* 134. incip. *Suprema.*
Et haec perversa praxis exquirendi a poenitenti- 23
bus complicum nomina, et denegandi absolutionem, nisi illa manifestarent, damnatur, et prohibetur sub gravissimis poenis; Idem *tom.* 2. *Constitut.* 8. incip. *Ubi primum.* Vide *supra* tradita jam
verb. Complex peccati. Et declaratur quod hujus- 24
modi sanctio generalis sit pro omnibus locis, et personis, Idem *Constitut.* 20. incipien. *Ad eradicandum.*

Confessarii hac in re delinquentes cum suspi- 25
cione pravi dogmatis denunciandi sunt Officio S. Inquisitionis ab iis, qui quoquo modo eorum delictum cognoverunt; Idem in *cit. Constitut.* incip.
Ubi primum. Poenitentes tamen in casibus, et cau- 26
sis propriis non tenentur denunciare; Idem *ibid.*
Inquisitionis Officium contra hujusmodi delinquen- 27
tes procedere debet ad formam suarum consuetudinum, et facultatum; Idem *ibid.* Confessarii in 28
praemissis delinquentes sine suspicione pravi dogmatis judicandi sunt a suis Ordinariis; Idem *ibid.*

Confessarius Ordinarius Monialium unicus pro 29
tota Communitate deputari debet; Idem *tom.* 2.
Constitut. 16. incip. *Pastoralis Curas.* Praeterea 30
Extraordinarius iisdem concedi debet bis, aut ter
in anno ex Decreto Concil. Trid. Idem *ibid.* Quod 31
intellige non de singulis Monialibus peculiariter,
sed de tota Communitate; Idem *ibid.* Hic autem 32
Confessiones omnium monialium, quae eidem confiteri velint, audire debet: Idem *ibid.* Moniales ta- 33
men non tenentur, singulae eidem peccata sua confiteri, sed sufficit, ut omnes in Monasterio degentes coram ipso se sistant; Idem *ibid.*

Confessarii Extraordinarii electio pertinet ad 34
Ordinarium loci pro Monasteriis sibi immediate subjectis, seu ad Superiorem Regularem pro iis, quibus de caetero Confessarium Ordinarium deputare consuevit; Idem *ibid.* Pro utriusque Con- 35
fessariis tam Ordinariis, quam Extraordinariis, requiritur expressa approbatio Episcopi, seu Ordinarii loci: Idem *ibid.* (*)

Praelati Regulares negligentia in deputatione 36

(*) Notandum hic quod Pontifex, quando in suis Constitutionibus injungit, Confessarios Monialium debere esse approbatos ab Episcopo seu Ordinario loci, non agit de Monialibus, quae subjacent Praelatis, seu Abbatibus jurisdictione quasi Episcopali gaudentibus in territorio nullius Dioecesis. Hujusmodi enim Praelati, et Abbates possunt in Dioecesi sibi assignata quidquid potest in sua Dioecesi Episcopus, iis tantummodo exceptis, quae pendent ab Ordinis potestate, ut aperte docet Bened. XIV. *lib.* 13. *de Synodo, cap.* 25. *num.* 2. Idem pariter dicendum cum proportione de Abbatissis territorium hujusmodi separatum habentibus. Illae enim pro suis Monasteriis Confessarios designant approbatos a Viris doctis, quos ipsae ad hunc effectum destinant; Mendo *in Epitome verb. Abbatissa n.* 4. Neque id unum censendum est, ait Mendo *cit. de Ordin. Milit. dispu.* 7. *q.* 4. *num.* 39. Plures scilicet Abbatissas Monialium gaudere jurisdictione Ecclesiastica respectu suorum Vassallorum, quam per se ipsas nequeunt exercere, sed designant personas, ut eam exerceant, et illico post designationem absque confirmatione Pontificis, et sine licentia alterius Praelati eam exercent, quia a Pontifice derivatur in eos, hoc ipso quod ab Abbatissis designentur, quae designatio fit ea concessione, et privilegio Sedis Apostolicae. *Attamen*, subjungit idem Mendo, *ego proprius loquendo, non assererem, eas Abbatissas gaudere jurisdictione spirituali* (quam gaudere affirmant Emanuel Rodriguez in *summ. tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 49. *num.* 1. Flores de Mena *in variis quaest. qu.* 10. *n.* 4. Miranda *in Manuali Praelat. tom.* 2. *de Sacr. Monial. qu.* 6. *art.* 5. *concl.* 4. P. Reginaldus *in summ. tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 7. *sect.* 2. *n.* 117.) *sed gaudere privilegio, ut designent Viros Ecclesiasticos, qua designatione facta, illi a Pontifice eam juris-*

Confessariorum Extraordinariorum suppleri de-
bet ab Ordinàrio: Ordinarii vero incuria a Cardi-
37 **nali Majori Poenitentiario. Idem *ibid.* Confessa-**
rius Extraordinarius Monialibus peculiaribus de-
negari non debet in casu gravis infirmitatis, etiam
post alteram, aut tertiam concessionem universo
38 Monasterio indultam. Idem *ibid.* Et si a Praelato
Regulari denegetur, Ordinarius loci poterit eum
39 deputare. Idem *ibid.* Idem procedit in casu, quo
Monialis aliqua firmiter recuset ordinario Mona-
40 sterii Confessario confiteri. Idem *ibidem*. Si vero
Monialis Extraordinarium peculiarem Confessa-
rium optet pro spirituali dumtaxat consolatione,
et profectu, suadetur Ordinariis, et Regularibus
Praelatis, ut faciles se exhibeant in hujusmodi
41 concessionibus. Idem *ibid.* Poenitentiarii Majoris
jura in praemissis firma semper intelliguntur.
Idem *ibid.*

42 Pro Monialibus, quae Regularibus subjectae
sunt, Extraordinarius Confessarius deputari po-
test tam e Clero saeculari, quam ex altero Or-
43 dine. Idem *ibid.* Verum saltem semel in anno de-
putari jubetur Sacerdos, vel saecularis, vel al-
terius Ordinis ab eo, cujus est Monasterii Prae-
44 latus. Idem *ibid.* Hanc legem ab Innocentio XIII.
et Benedicto XIII. maturo praemisso examine sta-
tutam, Pontifex declarat generaliter esse, et ubi-
que observandam, ipseque expresse extendit ad
omnia Monasteria Regularibus subjecta. Idem *ib.*
45 Et dat facultatem Episcopis, sive Ordinariis, sup-
plendi hac in re Regularium Superiorum negligen-
tiam, et defectum; si nempe pensatis rerum cir-
cumstantiis, ita expediens esse judicaverint. Idem
ibid.

46 Confessarius extra Ordinem alicui Monasterio,
vel Moniali deputatus, expleto officio suo, abstine-
re debet ab accessu ad claustra, nec commercium
etiam spiritualis causae obtentu, cum monialibus
47 fovere. Idem *ibid.* Confessarius Ordinarius Monia-
lium Confessiones excipere nequit, durante Offi-
cio, et deputatione Extraordinarii: nec alia ra-
tione huic impedimentum offerre, ne munus suum
implere valeat. Idem *ibid.*

48 Confessarius Regularis Monialium, qui non est
Monasterii Praelatus, Judex esse non potest in
causis super nullitate earum Professionum. Idem
tom. 2. *Constit.* 17. incip. *Si datam.*

49 Confessariorum facultates occasione Jubilaei
assignantur a Benedicto XIV. *tom.* 1. *Constit.* 110.
incip. *in Suprema* §. 4. et sunt illae jam assigna-
tae *in tom.* 4. *verb. Jubilaeum art.* 2. *Vide ibid.*

Confessariorum facultates in vim Bullae Cru- 50
ciatae assignantur ab eodem *Constitut.* 86. incip.
Quoniam* §. 8. *et* 10. Vide *tom.* 1. *verb. Bulla Cru-
***ciatae*, ubi abunde de omnibus. Confessarius ele-** 51
ctus in vim Bullae Cruciatae pro absolutione a
Censuris, et peccatis reservatis, approbatus esse
debet ab Ordinario loci, in quo Confessiones exci-
pit. Idem *Constit.* 100. incip. *Apostolica Indulta* §.
2. Quod extenditur ad alia Indulta similia; Idem 52
ibid. §. 5. Et declarantur comprehendere omnes per- 53
sonas in Indulto comprehensas, etiam Regulares
sub poena nullitatis absolutionis. Idem *ibid.* §. 6.
Confessarius absolvens absque approbatione Ordi- 54
narii loci incurrit poenam suspensionis ipso facto,
et absolutio est nulla. Idem *ibid.* §. 12.

Confessarii quotannis, sicut Parochi, vacare 55
debent exercitiis spiritualibus. Idem *tom.* 1. *Con-*
stit. 2. incip. *Ubi Primum* §. 3.

Confessarius, si audierit poenitentem et non 56
absolverit, requiraturque de attestatione confes-
sionis in scriptis, debet illam concedere, non ta-
men unquam affirmare debet, se illum absolvisse
nec tunc pariter cum illum absolverit, nam alias
si de aliquo hoc attestatus fuisset, et de aliquo
non, revelationis Confessionis periculum subiret.
Institut. Eccles. 45. §. 10.

Si poenitens tempore Paschae absolutionem ob- 57
tinuit, sed ex consilio Confessarii admonetur, ut
aliquo tempore abstineat a communione, potest
parere absque peccato. Non tamen potest Confes-
sarius ad arbitrium prorogare eam communionem
ut ex *cap. Omnis utriusque sexus, de Poenit. et Re-*
miss. Ibid. §. 16.

Hic juvat ad rem adducere novissimum Decre- 58
tum, seu responsum Sacrae Apostolicae Poeniten-
tiariae ad seq. dub.

Eminentissimi Signori

Alcune Monache professe esistenti in questa Città di Torino, umilmente prostrate a piè dell'Eminenze Vostre, espongono qualmente avendo ricevuto dalla carità di cotesta Sagra Penitenziaria la facoltà in termini consueti, di potersi tre volte l'anno confessare Sacramentalmente da Confessore approvato dall'Ordinario; anzi dalla recente Constituzione del Regnante Sommo Pontefice per il Giubileo, di cui ha aggraziato li Monisteri, essendo concesso alle Monache potersi, nel tempo ivi prefisso, confessare da qualunque Confessore approvato per Monache, insorto perciò qualche dubbio.

dictionem accipiant. Quare Pontifex apponit ut conditionem, designationem personarum ab Abbatissis praestandam, qua designatione apposita, ac impleta, jurisdictionem eis personis concedit, non expectato alio requisito, nec confirmatione Pontificia. Haec Mendo cujus doctrina confirmata in terminis per ea, quae P. Franciscus Suarez in 3. *Part. D. Thomae Disp.* 26. *de Poenit. sect.* 1. habet his praecisis verbis: *Aliquando vero contingit in Ecclesia, ut laicis, vel foeminis concedatur facultas providendi, seu nominandi Confessores pro suis familiis, vel subditis: illa vero non est commissio jurisdictionis, quae talibus personis fiat; sunt enim jurisdictionis spiritualis incapaces: sed solum est potestas ad eligendam, vel designandam talem personam qua designata, Pontifex, seu Praelatus Ecclesiasticus, qui talem facultatem dedit, confert illi jurisdictionem.* (*Edit. Barbiell.*)

Supplicano l'Eminenze Vostre degnarsi dichiarare in risguardo al primo punto, se quelle parole *A Confessario approbato ab Ordinario*, quali si leggono nelle Lettere, o Indulti della S. Penitenziaria, possano nel caso surriferito estendersi assolutamente a Confessore già stato ordinario, o straordinario del medesimo Monistero supplicante senz'altra nuova approvazione. In rapporto al secondo punto, se la predetta Constituzione s'intenda pure come sopra, di Confessore stato già approvato per ordinario, o straordinario, o di qualunque altro. Che della Grazia.

DECRETUM

Sacrae Poenitentiariae.

Sacra Poenitentiaria ex deductis in hoc supplici libello respondet; Indulta, de quibus agitur, per ejusdem Sacrae Poenitentiariae organum a Summo Pontifice concedi Monialibus consueta ex eorumdem Summorum Pontificum mente ac voluntate, non cadere sub regulas in constitutione S. M. Clementis Papae X. incip. *Superna*; sive in aliis consimilibus. Quare declarat sufficere, quod Confessarius vigore hujusmodi indulti ejusdem Sacrae Poenitentiariae a Moniali eligendus, fuerit alias, etiam semel, ad Monialium Confessiones audiendas ab Ordinario approbatus, nisi constet eundem Confessarium fuisse postea ob demerita, quae ipsas Confessiones concernunt, ab eodem Ordinario positive reprobatum.

Datum Romae in Sacra Poenitentiaria die 10. Martii 1750.

Nota censoris Theologi, ex Edit. Romana.

QUOAD VARIA, QUÆ CONCERNUNT CONFESSARIUM

Opinio, quam numero primo recenset, atque inculcare videtur Auctor Romanis Censoribus non placuit. Quamobrem de eorum sententia praemo-
59 nendos hic Lectores duximus. Nec dubitamus, quin attendentes ad Confessarii munia statim intelligant, falsam esse opinionem, quae praedicat: teneri Confessarium ad conformandum se voluntati Poenitentis, quem absolvat, etsi hanc minus probabilem, atque hanc speculative falsam existimet. Nemo ignorat, Confessarium Dei vices in Tribunali sustinere atque Doctoris, Judicisque
60 personam gerere. Si ut Doctorem se gerere velit, doceat, instruat, atque illuminet Poenitentes necesse est; et si Judicem a Deo constitutum se ostendere velit, absolvere, aut ligare Poenitentem debet, prout ex scientia, habet in Domino, judicaverit. Haec sane sunt munia, quae ex Christi institutio-
61 ne Confessarius exercet. Contra vero Poenitens ad illius Tribunal accedere tenetur humili, demisso, atque contrito animo, ut a Doctore erudiatur, a medico salutaribus monitis, et satisfactionibus curetur, et ut a Judice sententiam exposcat, atque obtineat juxta legem, cujus is custos, atque interpres habetur. Dum ita rem concipimus, ut concipienda, atque existimanda revera est, fieri no potest, ut statuamus, teneri Confessarium ad accommodandum se opinioni Poenitentis, atque ad hunc absolvendum, non solum dum cognoscat probabilius esse versari in periculo perditionis, sed etiam dum id speculative ipse certum omnino habeat? Ubi enim tum munus doctoris in Confessario esset, si poenitentem non moneret, viam, quam ipse tenet, probabilius in infernum ducere; immo juxta propriam opinionem etiam certo? Ubi munus medici, si non curaret, ut Poenitens juxta eam, quam ipse salutarem, ac peccato inimicam doctrinam agnoscit, deinceps viveret? Ubi denique judicem se ostenderet, si juxta rei opinionem, et contra propriam sententiam reum Poenitentem absolveret, immo absolvere teneretur? Audi S. Bonaventuram *Confess. c.* 4. ita exclamantem: *O inauditum philosophandi genus! Judex sententiam ferre debet ad arbitrium rei, et reus Judici*
obtemperare non tenetur? Itaque si Confessarius post 62
diligens examen veram, aut verosimiliorem judicat propriam opinionem, absolutionem Poenitenti impertiri non tenetur opinione contraria persuaso, sed instruere, ac monere eum potest, ut juxta propriam opinionem vitam instituat; et si id renuat; potest etiam absolutionem negare, ac etiam debet, dum eam in Poenitente animi dispositionem non agnoscat, quae necessaria in eo est, qui humili, atque contrito animo ad Sacerdotem accedat,
e cujus labiis divinam legem exquirere debet. At 63
si Poenitens sit valde doctus, et probus, et Confessarius minus doctus, dum Poenitens habet opinionem, quam judicat probabiliorem, et verisimiliorem, tum Confessarius minus doctus, etsi praeventus opinione contraria, dum deprehendat, Poenitentem doctum non duci pravo affectu, poterit, inquit P. Gonzalez, proprium judicium deponere, et doctrinam probabiliorem Poenitentis assumere, suamque facere, et illum absolvere; sed caute procedendum Confessariis, ac cavendum semper, ne minus probabilibus, ac laxis Poenitentium opinionibus indulgeant, recte enim Dei nomine judicare ipsi debent; ac recte non judicant dum probabilius existimant contra Dei legem judicium esse; et dum eum absolvant, quem juxta propriam sententiam probabilius censeant Dei legem violaturum.

RESPONSIO AUCTORIS

Negat hic *R. Theologus*, posse ac debere Con- 64
fessarium contra propriam opinionem absolvere poenitentem alias dispositum, juxta sententiam

vero probabilem ipsius poenitentis, et adducit pro se S. Bonaventuram *in Confessionali cap.* 3. sic exclamantem, et inclamantem: *O inauditum philosophandi genus! Judex sententiam ferre debet ad arbitrium rei, et reus judicis judicio obtemperare non tenetur?* Et tamen in S. Bonaventura in dicto *Confessionali tom.* 6. *Edit. Rom.* ex Tipographia Vaticana *an.* 1596. loco a Theologo cit. nullimodo reperitur falso allegatus textus. Unde videat eruditus Lector, quid in his similibus sit sentiendum, tum quia ultra a me ibi dicta, et allegatos Auctores, plures, ac plures alii classici Doctores etiam in latioribus terminis, quam mea conclusio, id defendunt; et signanter clarissimus Sporer *tom.* 3. *Theol. Sacram. part.* 3 *cap.* 6. *sect.* 4. *qu.* 3. *num.* 1. expresse dicens, quod Confessarius tenetur sub mortali absolvere poenitentem rite dispositum. *Idque etiam verum est, quando poenitens sequitur opinionem vere probabilem contra opinionem propriam, quantumvis probabiliorem, Confessarii; adhuc enim est recte dispositus per probabilem DD. sententiam volens vitare peccatum, ut ex communi doctrina alibi explicata, idest t.* 1. *tract.* 1. *de conscientia probabili, n.* 47. expresse tradens, *quod Confessarius in judicio Sacramentali etiam contra propriam opinionem sibi magis probabilem, et tutam visam, tenetur se conformare opinioni probabili, et tutae poenitentis, et dicit*, quod est communis, et certa sententia Navarri, Suarez, Sanchez, Vasquez, et aliorum cum Layman, et Bardi. Et supra *n.* 43. jam concluserat, quod quilibet potest prudenter sequi opinionem vere probabilem, et vere tutam nihil obstante, quod alia opinio opposita sit, vel appareat probabilior, ac tutior, et ad id ultra alios a se ibi adductos, dicit, quod quinquaginta quos citat Pasqualigus *decisionem moralium decis.* 5. *num.* 3. *addens sub num.* 44. *Id etiam contra propriam opinionem probabiliorem, et tutiorem visam.* Et Celleberrimus La Croix editionis *Mediolanensis* 1724. *tom.* 1. *lib.* 1. *de conscientia, num.* 443. *ad qu.* 54. *An Confessarius possit vel debeat contra propriam opinionem, etiam probabiliorem, absolvere poenitentem, qui tenet oppositam probabilem, et de reliquo rite est dispositus?* Ibidem *sub n.* 445. sic precise respondet: *Supposito casu quaestionis, vel alio simili, omnino videtur certum, quod Confessarius teneatur absolvere poenitentem*, ita docent auctores communissime, inter quos Victor. *in sum. de Confess. num.* 178. citans Palud. et Goffred. Navarrus *in Man. cap.* 26. *num.* 4. citans Adrianum, Reginaldus *de prud. Confess. cap.* 3. *sect.* 1. §. 1. *num.* 7. Angelus de Clavasio, qui floruit circa annum 1480. *in Sum. verb. Confessio* §. 2. Joannes Wider sub *ann.* 1430. *in consolat. timor. consc.* 3. *part. c.* 12. *et* 15. *citans praeterea* Claromontensem, et Erdemberg, Dominic. Sot. *in* 4. *dist.* 18. *qu.* 2. *art.* 5. Tolet. *lib.* 3. *Instruct. Sacerdot. c.* 20. Suarez *t.* 2. *tract.* 3. *dist.* 13. *sect.* 6. Diana *part.* 2. *tract.* 3. R. 11. addens; licet putet, opinionem poenitentis esse falsam, dummodo reputet probabilem; Layman, et Schild. *tract.* 12. *num.* 121. Cardenas in *addit. ad* 1. *crisin. n.* 13. 14. *et sequent.* Mendo in *stat. dist.* 13. *num.* 205. Stoz. *lib.* 1. *part.* 5. *n.* 117. *et lib.* 2. *n.* 131. Optime Teril. *in Reg. q.* 47. *Ills.* §. 1. *dist.* 1. *n.* 71. et ibi usque ad *n.* 453. efficaciter probat, et solvit objectiones. Et missis pluribus aliis Felix Potestas tot vicibus impressus, et reimpressus *in Examine Confessariorum, tom.* 1. *part.* 1. *num.* 73. sic expresse tradit; *sequitur tertio, teneri Confessarium absolvere poenitentem alias dispositum juxta sententiam ipsius poenitentis, dummodo sit vere probabilis, quia poenitens habet jus ad eligendam opinionem vere probabilem, et ut alias dispositus absolvatur.* Et nostram sententiam defendit novissime cum pluribus aliis S. Alfonsus de Liguori *loc. cit. cap.* 16. *punto* 6. *n.* 117. ubi post quam dixerit, quod « lo negano Fagnan. Elizal. » Concina, Antoine, ed altri fautori della più ri» gida sentenza, dicendo, che nel Sacramento » della Confessione è Giudice il Confessore, ed il » penitente deve stare al giudizio del suo Giudi» ce. Ma la sentenza comune insegna, che il Con» fessore in tal caso può, ed è tenuto assolverlo » sotto colpa grave...» et pluribus citatis sequitur sic: « ed in ciò consentono anche molti Autori Probabilioristi, come Vigandt, Pontas, Vittoria.» Videatur ipse ibi *n.* 118. *et* 119. ubi multa ad rem.

ADDITIONES EX EDITIONE SARRIELLINIANA

Etsi fatear opinionem, quam superiori responsio- 65
ne Lucius noster tuendam suscipit, a pluribus Theologis defendi, adduci tamen, ut illam approbem, nullo modo possum. Nihil enim solidi ab ejusdem Patronis affertur, vel afferri potest, ex quo efficiatur I. Opinionem minus probabilem, pro libertate, qua poenitens est imbutus, cum opposita probabiliori pro lege, quam Confessarius amplectitur, collatam, reipse probabilem, ac tutam esse. II. Poenitentem a Confessario admonitum, qui abjicere opinionem probabilem pro libertate cum probabiliori pro lege pugnantem nolit, rite ad Sacramentalem absolutionem percipiendam esse dispositum. III. Praepostere, perverseque non agere Confessarium, qui ex opinione, quam *in praxi illicitam* censet, sententiam ferat. Mitto incommoda, quae ex sententiae ab Auctore propugnatae usu in tanta laxarum opinionum, quae a novis Theologis pro probabilibus venditantur multitudine, in morum disciplinam manarent. Consulantur Antoine *in tract. de Poenitentia cap.* 3. *art.* 3. *quaest.* 4. Cajetanus Maria Bergomensis in Opere, cui titulus *L'Uomo Apostolico istruito nella sua vocazione al Confessionario cap.* 7. *num.* 7. Daniel Concina in Apparatu ad Theologiam Christianam *tom.* 2. *de Probabilismo dissert.* 9. *cap.* 5. *num.* 9.

seqq. Cuniliati *de Poenitentia cap.* 4. §. 7. *n.* 13. et alii. Neque vero horum doctrina a communi Theologorum doctrina abhorret, ut Liguorius in testimonio ab Auctore descripto affirmat. Nam qui ex Probabilioristis in hac quaestione Probabilistis assentiuntur, et pauci omnino sunt, et sibi minus constant. Itaque fallitur Liguorius, dum opinionem probabilistarum communem sententiam vocat. Nec minus errat, cum pro ea ad Wigandt provocat. Hic enim *tractat.* 2. proemiali *examin.* 3. *quaest.* 9. *num.* 30. petenti: « Confessarius teneturne, aut potest absolvere poenitentem, qui juxta sententiam minus probabilem scienter fecit contractum in probabiliori sententia Confessarii docti, et prudentia peccaminosum? vel potestne se accomodare sententiae poenitentis? » in haec verba respondet, *cum tutiori, et probabiliori sententia:* « si poenitens in sua opinione semel, ac iterum mala fide sit relapsus, non potest Confessarius eum absolvere, nisi sit paratus corrigi. Unde tenetur eum monere, ac instruere de sequela sententiae probabilioris, licet antea etiam bona fide processerit, et poenitens tenetur parere. Nec potest Confessarius ejus sententiam amplecti. » Mox, ubi singulas propositionis suae partes demonstravit, subdit *num.* 31. « *Sed quid*, si poenitens vir probatus, et timoratus esset multo doctior Confessario judicaretque sine pravo affectu, suam sententiam esse probabiliorem opinione, quam alias Confessarius affirmat verisimiliorem? *Resp.* In hoc casu non sum contrarius. *Oppono.* Ergo jam in aliquo casu Confessarius potest se accomodare sententiae minus probabili poenitentis contra suam probabiliorem. *Distinguo.* In sensu composito, idest, propriam sententiam retinendo, *Nego.* eam deponendo, et sententiam poenitentis, velut verisimiliorem amplectendo, *Concedo.* »

66 In Editione Romana an. 1767. haec *num.* 26. subjecta fuit Adnotatio, quam aliae Editiones retinuerunt. « Ne quis decipiatur brevitate, et quadam etiam obscuritate, qua Auctor hic indicat mentem Benedicti XIV. legat saltem notam, quam apponit P. Phil. a Carboneano *in tractatu de Poenitent.* P. Antoine *qu.* 6. *art.* 2. *c.* 1. » Nos vero, ut Lectoribus rem gratam faceremus, *notam* ipsam etsi longiorem hic describendam duximus. Nam longitudo utilitate pensabitur: Sic igitur habet P. Philippus a Carboneano: « De Sacramento poenitentiae, quod est ad Complices in peccatis, duae occurrunt SS. D. N. Benedicti XIV. Constitutiones. Prior, quae incipit *Suprema omnium Ecclesiarum*, extat *in vol.* 1. *Bullarii pag.* 535. Altera cujus initium est. *Ubi primum*, habetur *in vol.* 2. *pag.* 54. Utramque exposuit, et Commentariis illustravit vir Cl. Ludovicus Antonius Muratori. Ex quo et regulas Confessariis praescriptas, et nonnulla, quae clare Pontificias Constitutiones declarant, excerpsimus, atque Auctori, qui hac in re ob nimiam Brevitatem est obscurus, addidimus.

I. Inquirere nomen Poenitentis, non licet, neque ejus habitationem, aliasve ejus qualitates, et circumstantias, quae personam illius detegant sine ulla rationabili causa. Recte respondit quaedam mulier de suo nomine interrogata: nomen meum peccatum non est. Ob hujusmodi curiositatem procul dubio peccaret Sacerdos.

II. Non licet poenitentibus nomen complicis revelare; ejus enim est peccata sua, non aliena accusare. Peccato non caret, eoque interdum gravi, qui famae proximi sine ulla necessitate detrahit. Nam tu aequo animo ferres, si quis infamiam tuam alteri proderet? Tu ergo praesta erga alios id quod ab aliis erga te praestitum cupis.

III. Si quis sponte, ex Semplicitate tamen, et ignorantia, complicis nomen in confessione detegit, ut rudibus e vulgo hominibus interdum evenit, non peccat. Monendus tamen est, ut in posterum abstineat.

IV. Quicumque justo aliquo titulo sponte complicem in confessione revelat nullum incurrit peccatum. Justus exempli causa titulus est, ut petatur consilium ad disrumpendam pravam aliquam consuetudinem, ad consulendum famae propriae, cui minatur insultum complex, si a peccando desistatur, atque aliae hujusmodi causae. Prior est enim tutela conscientiae, et famae nostrae, quam alterius.

V. Nomen complicis sibi sive per ignorantiam, sive justo titulo revelatum, sub sigillo confessionis Sacerdos retinere debet.

VI. Inter Theologos anceps disputatio est, an oblata sponte a poenitente licentia revelandi complicem, ea uti Confessarius possit ad correctionem ejusdem complicis, atque ad alia officia in utilitatem illius, aut Poenitentis derivanda. Et quidem tot hic diversi Casus occurrere possunt, in quibus tam prudenter, quam imprudenter ejusmodi licentia uti Confessarius potest, ut certa statui hic regula nequeat. Sed infra hac de re sermo recurret.

VII. Ad integritatem Confessionis licite potest, ac debet Sacerdos poenitentem interrogare de complice, quum videlicet occurrere possit circumstantia aggravans, et speciem peccati mutans. Neque enim exempli causa sufficit confiteri commissum carnale peccatum, sed simul aperiendum est, an adulterium, aut sacrilegium, aut incestus intercesserit.

VIII. Confessarius in hoc casu interrogans, si nomen quoque, aut domum, aut alia signa exquireret a poenitente, per quae sibi persona complicis revelaretur, graviter peccaret. Suo enim debito satis poenitens fecit, aperiendo circumstantiam

peccati; et dum caetera rite concurrant, absolvendus est. Ulterior Confessarii interrogatio ad peccaminosam curiositatem est referenda, neque ad eam respondere poenitens tenetur; immo ex complurium Theologorum sententia peccaret, si revelaret, ob praeceptum non infamandi proximum.

IX. Ubi ex necessitate integritatis confessionis poenitens animadvertit fieri non posse, quin Confessarius complicem cogniturus sit, puta si res fuit cum Sorore, aut Uxore fratris; tunc ex sententia quorumdam gravium Theologorum obligatur ad quaerendum, et adeundum alium Confessarium, cui ignotus sit complex. Verum graves alii Theologi sentiunt, consilium hoc esse, non vero praeceptum.

X. Accidere interdum potest, ut adigendus sit poenitens ad revelandum complicem, quum nempe agitur de gravibus malis vitandis, quae in perniciem Reipublicae vergere possunt, sicuti accideret, si Principis vita periclitaretur, si aqua mortifera, populo propinaretur, aut ex farina cui gypsum mixtum foret, panis publicus conficeretur. Ut impediatur, si fieri potest, hoc malum, obligatur poenitens ad exquirendum consilium Confessarii, qui pro sua prudentia aut per se, aut per ipsum poenitentem remedia conquirat. Nisi revelare velit poenitens, minime est absolvendus; nam ex lege non minus justitiae, quam charitatis, tenetur ille pro virili curare, ut in tuto sit publica salus. De damno vitando, quod privatae alicui personae imminere potest, non loquor; nam fere semper suppressis complicum nominibus consilium praebere potest Sacerdos.

XI. Graviter peccat Confessarius, qui aut blandis artibus, aut minis haurire, aut extorquere a poenitentibus nomina complicum absque justa necessitate velit. Gravius etiam delinquit, si ob negatam revelationem absolvere poenitentem recuset. Non enim licet infamiam proximi ex legibus detractionis investigare; neque ad eam prodendam obligatione ulla constringitur poenitens; immo, si, praecisa necessitate, revelaret, ex multorum sententia reum se peccati faceret.

XII. Neque gravis peccati reatum effugeret Sacerdos, si revelationem complicis exigeret, ut per operam suam correptio, et correctio illius praestaretur. Nam Confessarii munus tantummodo est curare vulnera poenitentis, non vero aliena; exquirere peccata poenitentis, non aliena. Neque is tenetur ad eos corripiendos, qui crimina sua sibi revelare nolunt; immo cavere debet a corripiendo ob scandala, quae inde facile consequerentur.

Quod attinet ad primam Constitutionem *In primis*, inquit, animadvertendum est, quod hic damnatur omnis Confessariorum Curiositas, quae necessaria, aut utilis non sit poenitentibus. Hoc est, ois interdicitur quacumque arte exquirere nomen, et habitationem Complicis, et praecipue puniendus dicitur, qui minis, et negata absolutione notitiam hanc extorquere conetur. Itaque perversa, et perniciosa decernitur Confessariorum illorum praxis, *qui a Poenitentibus, Socii hujusmodi, seu complicis nomen exquirunt, atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conantur, sed quod detestabilius est, denuntiata quoque, nisi revelent, absolutionis Sacramentalis negatione, prorsus adigunt, atque compellunt, immo etiam complicis ejusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum sibi exigunt designari.* Quibus verbis praxis eorum proscribitur, qui nullum justum titulum habentes complicum nomina scrutantur, et indebitae curiositatis reos se statuunt. Neque enim Sapientissimus Pontifex damnationem ad eos casus extendit, in quibus aut integritas confessionis, aut publica necessitas, aut poenitentia ipsius conscientia exigit, ut Poenitentes complicem revelent. Quod quum accidit, ipsum poenitentem hortari, interdum etiam adigere potest ad revelandum, omisso tamen nomine, et loco habitationis, si fieri potest. At quandoquidem nonnulli causam hanc interrogandi de complice praeferebant, videlicet ut ipsum postea corriperent, atque in ejus utilitatem hujusmodi revelatione uterentur: casum hunc praecipue disertis verbis se damnare Pontifex profitetur, ita ut in posterum, quamvis etiam non palliata, sed in bonum finem excogitata ea causa adhiberetur, nulli Confessario liceat inquirere nomina complicum. Sunt verba Decreti: *Quam illi quidem intollerandam imprudentiam, tum procurandae complicis correptionis, aliorumque bonorum colligendorum specioso praetextu colorare, tum emendicatis quibusdam Doctorum opinionibus defendere non dubitant.* Quod sane decretum, quam justum sit, et disciplinae Ecclesiasticae conforme, nemo non intelligit. Ecquando enim sine necessitate infamiam alterius occultam prodere fas est? Immo aut incaute, aut malitiose detectam resarcire, si per nos commode licat, jubemus. Deinde quum Sacerdotes teneantur monere poenitentes, ut sua quidem, non vero aliena crimina confiteantur, quid est quod ipsi postea sibi potestatem usurpent extorquendi a poenitentibus aliorum peccata? At hoc, inquiunt, recta intentione exquiritur, atque ut complicem quoque ad meliorem frugem deducamus. Sed nulla tibi est obligatio corripiendi, nisi quos confessio reos in Sacro Tribunali statuit. Contra tibi obligatio est servandi sub sigillo, quae tibi in Confessione revelantur, sive poenitentis sint, sive aliorum. Praeterea indebitis hisce interrogationibus poenitentes a Sacramento deterres, dum eos prodere cogis id, quod ipsi a detegendo abhorreant, neque ulla obbligatione detegendi tenentur. Gravioris etiam peccati reum te facis, quotiescumque

ab negatam complicis revelationem poenitenti absolutionem negas. Dum suo munere functus fuerit poenitens, et peccata sua detestatus, eadem plene fuerit confessus cum proposito non peccandi, neque agitur de recidivis, de occasione proxima, aut de poenitentibus diu in caeno gravium peccatorum volutatis, id juris ad absolutionem poenitens acquisivit, ut sine gravi injuria, et contemptu, atque abusu Sacramenti Confessarius denegare eamdem non possit. Ad haec, quisquis ex notitia complicis in confessione habita, quamquam licentia poenitentis confisus complicem corrigendum suscipit, scandalis non paucis obnoxius est. Indignatur enim quicumque secreta sua crimina detecta videt, suaeque famae vulnus illatum apud Confessarium. In querelas igitur is facile erumpet, et Sigillum Sacramentale fractum suspicabitur, et Sacerdotem veluti proditorem tanti Sacramenti habebit, quae certo in perniciem Religionis vergere possunt. At quanto graviores tragoedias excitabit complex, ubi resciverit, non sponte factam, sed extortam fuisse in confessione revelationem sui nominis, atque licentiam revelatione illa utendi? Nam sine hac licentia fracti Sigilli reus foret Sacerdos. Igitur intolerandae imprudentiae, et zeli sine scientia facinus hic habes. Deinde tametsi sine dolo malo, et in bonum tantummodo finem complicis nomen Confessarius detegendum curaret, fieri non posset, quin hominum malitia id tentatum arbitraretur in pravum aliquam finem, ex quo non levis invidia, atque odium adversus ipsum Sacramentum conciperetur. Et sane quum inter tot probos Ecclesiae Ministros vix fieri possit, quin aliquis interdum a concupiscentia in transversum agatur, et in venenum convertere possit, quae Christus Dominus in medicinam nostram instituit. Satis ejusmodi periculum feret, ut omnino praecluderetur in posterum aditus ejusmodi interrogationibus minime ad Sacramentum necessariis, et tam facile scandala, et perniciem animarum parituris. Propterea sapientissime Summus Pontifex in Decretali addidit: *Nec fieri potuit, quin ea de causa et oblocutiones, et scandala, et non Ministrorum tantum, sed Sacri etiam ipsius Ministerii odium, et Animarum ingens perturbatio in populo fideli exorta sint.*

In alterius vero *Constit.* Comment. iterum, *ait*, conficitur quaecumque perversa Confessariorum Curiositas, ac praecipue negantium absolutionem renuentibus revelare complicem, eosque a Sacra Inquisitione puniendos S. Sedis decernit: *Dummodo tamen hujusmodi interrogandi, ac denegandi actus talibus circumstantiis conjunctus sit, ac convestitus; quae sic agentem Confessarium de adhaesione ad praedictam reprobatam praxim, tamquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate suspectum reddant.* Si ejusmodi circumstantiae desint, deferendus non erit ille ad Inquisitionis Tribunal. Non desunt sane Confessarii simplicitate laborantes, qui melius conscientiae poenitentis se prospicere posse aliquando putent, si nomen Complicis audiant. Fieri potest, ut nulla malitiae suspicio in ipsos cadat: quod non difficile prospici potest. Quum exempli causa de furtis, de fraudibus, de perclitante alicujus honore agitur: tum bonus Confessarius (imprudenter fortasse) exquirit complicis nomen, consilium, ut sibi videtur, opportunum daturus. Hic tamen illius error ad cognitionem Inquisitorum non pertinet. Idem infra aliis disertis verbis inculcat Pontifex inquiens: *Quod si Confessarii de complicis nomine perperam interrogantis, absolutionemque, ni sibi delegatur actum denegantis contingat ejusmodi esse, ut quamvis imprudens, et malus, simplex tamen quidam, et nudus actus fuerit, idest iis Circumstantiis destitutus, quae de prava credulitate vel de mala adhaesione ad praxim in saepedicto nostro Brevi reprobatam tamquam illicitam, eumdem Confessarium suspectum reddant: tunc istiusmodi delictum, neque denunciationis oneri, neque Sancti Officii praedicti cognitioni subjectum erit, sed de illo cognoscere, atque in delinquentem Confessarium per suspensionem ab audiendis confessionibus, vel alias Canonicas, et legitimas poenas pro delicti modo animadvertere ad locorum Ordinarios in sua cujuscumque dioecesi omnino spectabit.* Rectissime haec, nam ea, quae errorem, aut suspicionem erroris contra dogmata Fidei, aut opiniones scandalosas, et perniciosas, a Sede Apostolica damnatas, minime continent, ab Inquisitionis jurisdictione semota sunt. Æquissimus vero Pontifex nihil voluit imminutum de ordinaria jurisdictione Episcoporum, quam tamen laesam ab Inquisitore Generali iidem, ut supra vidimus, expostulabant.

Itaque si quis cognoverit, quemquam e Confessariis deliquisse modis in Pontificio Brevi expressis, obligatur ad illum denuntiandum Sancto Officio intra terminum triginta dierum, tunc solum quum circumstantiae occurrunt, quae indicent, aut justae suspicioni locum praebeant, Confessarium credere licitam hujusmodi interrogationem, quae intrinsece illicita sit, nisi forte legitima aliqua causa interrogandi, de qua supra egimus, intercedat. Ad hoc etiam, ut denunciatio facienda sit Sancto Officio, exigit Pontifex, ut Confessarius Sacramentalem absolutionem poenitenti denegarit. Exceptionem alteram nunc accipe. *Verumtamen*, subdit Pontifex, *ab hujusmodi onere justis de causis eximi volumus, et eximimus personam ipsam Poenitentem dumtaxat in Causa propria*, idest in casu, quo suum peccatum confiteus, a confessario adigatur ad sibi manifestandum nomen complicis in eodem peccato; tunc enim poenitentem hujusmodi ab obligatione eumdem Confessarium denuntiandi liberamus. Sed quando aliunde, quam ex propria, ut dictum est confessione, noverit, Confessarium aliquo ex superius enumera-

tis, et Sancto Officio denuntiandis modis deliquisse; tunc eum, et ipse denuntiare ex ista aliunde habita notitia teneatur.

ARTICULUS IV.

CONFESSARIUS MONIALIUM TAM ORDINARIUS, QUAM EXTRAORDINARIUS.

1 Monialium Confessarii non possunt eligi ab Universitate, nempe ab ipsis monialibus, sed Eligi debent, et approbari ab Episcopo loci pro Monasteriis sibi subjectis; *Sacr. Congr. Epis. et Regul. in Lauretana* 20. *Sept.* 1588. *in Tuscul.* 25. *Octob.* 1601. *in Regien.* 4. *Septemb.* 1602. *in Valisoletana*
2 26. *Octob.* 1604. Pro monasteriis autem Regularibus subjectis eligi, et deputari debent a suis respective Superioribus Regularibus; *arg. ex Conc. Trid. sess.* 25. *de Regul. et Monialib. cap.* 10. ex Clement. *Dudum, de Sepulturis* §. *Statuimus*, et ex *Constit.* Gregorii XV. Incip. *Inscrutabili;* Sed tamen debent ab Episcopo Dioecesano idonei judicari, et approbari ut expresse statuit d. Gregorius XV. *in cit. Constit. Inscrutabili*, ibi: « Confessores » vero, sive Regulares, sive Saeculares, quomo» documque exempti, tam Ordinarii, quam Ex» traordinarii, ad Confessiones Monialium etiam » Regularibus subjectarum audiendas nullatenus » deputari (*scilicet per Superiores Regulares*) va» leant, nisi prius ab Episcopo Dioecesano idonei » judicentur, et approbationem, quae gratis con» cedatur, obtineant. »
3 Potest tamen Episcopus in aliquibus casibus deputare Confessarium Saecularem, seu Regularem etiam alterius Religionis Monialibus exemptis, quando scilicet nulla ratione induci possunt, ut peccata sua Regularibus confiteantur; *Sacr. Congr. in Regien.* apud Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 53. *num.* 5. Vel si injuste denegetur Confessarius a proprio Praelato; *Ead. S. Cong.* ex Naldo *verb. Episc. n.* 13. et sequitur D. Cajetanus de Alexan-
4 dris *in Confessario Monialium c.* 6. §. 13. *q.* 1. Et quod Episcopus in casu negligentiae Superiorum possit deputare Confessarium Extraordinarium Monialibus Regularibus subjectis, decrevit expresse *S. C. Concilii in Carducen.* 12. *Julii* 1658. ubi cum ad instantiam Monialium S. Clarae quaesitum esset: « An habere possint Confessarium » Extraordinarium ab Episcopo Dioecesano, non » obstante contradictione Superiorum Regula» rium, quibus eadem Moniales subjiciuntur; » *Respondit.* Habere posse Confessarium extraor» dinarium ab Episcopo Dioecesano in casu negli» gentiae Superiorum Regularium: » Sic apud Monacell. *p.* 2. *tit.* 15. *formul.* 15. *num.* 6.
5 Insuper potest Episcopus ex juxta, et rationabili causa Superiores admonere, ut ejusmodi Confessores amoveant, et si Superiores id facere detrectent aut negligant, potest ipse praedictos Confessores amovere, quoties, et quando opus esse judicaverit: Sic expresse statuit Gregorius XV. in d. *Constit.* Incip. *Inscrutabili*, ibi: « Liceatque » Episcopo ex rationabili causa Superiores Regu» lares admonere, ut ejusmodi Confessores, atque » Administratores amoveant; iisque Superioribus » id facere detractantibus, aut negligentibus, ha» beat Episcopus facultatem praedictos Confesso» res, et administratores amovendi, quoties, et » quando opus esse judicaverit. »

Nec Episcopus tenetur ejusmodi causam significare Superioribus Regularibus, ut expresse decrevit *S. C. Conc. in responsione ad duodecimum ex* dubiis circa dictam Constitutionem Gregorii XV. incip. *Inscrutabili*, resolutis, approbante eodem Gregorio XV. et Urbano VIII. qui dictas responsiones, et declarationes typis Cameralibus imprimi jussit de anno 1623. apud Barbosam super Conc. Trident. *sess.* 25. *de Regul. et Monial. c.* 5. *a n.* 7. Fagnan. *lib.* 5. *decr. in cap. Cum Cappella, de privil. in fine*, et apud Tamburrin. *de Monial. disp.* 26. *quaesit.* 3. Dictum autem dubium duodecimum conceptum erat his verbis: « Duodecimo » cum in eadem Constitutione statutum sit, ut » liceat Episcopo ex rationabili causa Superiores » Regulares admonere, ut amoveant Confessores » Monialium, atque Administratores bonorum ad » earumdem Monialium monasteria pertinentium » iisquo Superioribus id facere detrectantibus, » habeat Episcopus facultatem praedictos Confes» sores, et Administrateres amovendi, quoties, et » quando opus esse judicaverit; An ejusmodi cau» sam Episcopus significare teneatur *Respondit:* » Ad duodecimum non teneri ejusmodi causam » significare Superioribus Regularibus; sed hoc » relinqui arbitrio, et prudentiae Episcoporum, » quorum conscientias Sacra Congregatio serio » oneravit, ne facultate sibi hac in parte attributa » quoquo modo abutantur ejus rei in districto » Dei judicio rationem reddituri. » 6

Confessiones Monialium sibi subjectarum audi- 7
tae a Confessariis Regularibus sine approbatione Episcopi sunt irritae, et nullae; *Ead. Sac. Congr. Conc.* Vide *verb. Approbatio art.* 3. *num.* 3.

Neque Superiores quicumque, etiamsi sint Ge- 8
nerales, possunt sine approbatione Episcopi audire Confessiones Monialium sibi subjectarum. Vide *d. verb. Approbatio art.* 3. *num.* 4.

Licet iidem Confessarii sint generaliter appro- 9
bati ab Episcopo ad audiendas Confessiones saecularium, adhuc est eis necessaria specialis approbatio pro Monialibus sibi subjectis Vide *ibid. n.* 5.

Nec approbati ab Episcopo ad audiendas Confes- 10
siones Monialium unius Monasterii censentur approbati ad audiendas Confessiones Monialium alterius Monasterii. Vide *ibid. n.* 6.

Etiam Confessarii extraordinarii indigent spe- 11

ciali approbatione Episcopi. Vide *ibidem num.* 7.

12 Nec semel approbati censentur semper approbati. Vide *ibid. n.* 8.

13 Nec in vim unius approbationis possunt plures Monialium etiam ejusdem Monasterii Confessiones audire sed toties debent ab Episcopo approbari, quoties casus deputationis contingerit. Vide *ibid. n.* 9.

14 Immo tales Confessarii indigent approbatione Ordinarii ad audiendas Confessiones Monialium sibi subjectarum, non obstante etiam contraria consuetudine immemorabile. Vide *ibid. n.* 10.

15 Confessarii non approbati specialiter ad audiendas Confessiones Monialium, nequeunt earum Confessiones audire, neque tempore Jubilaei. Vide *ibid. n.* 11.

16 Approbatus pro Monialibus unius Monasterii, neque tempore Jubilaei censetur approbatus pro Monialibus alterius Monasterii. Vide *ibid. n.* 13.

17 Confessarius praesentatus ad excipiendas Confessiones Monialium Regularibus subjectarum debet, vel absolute rejici, vel per totum triennium approbari, non vero ad tempus brevius. Vide *ibid. num.* 12.

18 Nulla ex Monialibus subjectis Regularibus sentiens se non gravatam mortali culpa, potest de venialibus valide confiteri Sacramentaliter cuicumque Sacerdoti non approbato ab Ordinario. Vide *ibid. n.* 14.

19 Confessarii Monialium durare possunt solum triennio, quo elapso, non possunt amplius audire Confessiones in eodem Monasterio per aliud tempus absque licentia Sacrae Congregationis, alias declarantur suspensi ab audiendis Confessionibus; *S. C. Epis. in Comen.* 4. *Martii* 1591. *in Ragusina* 2. *Octobris* 1626. *et* 27. *Martii* 1647. et saepe ali-
20 bi. Quod habet locum etiam in Confessario Conservatorii puellarum, vel aliarum quarumcumque mulierum; *Ead. Sacr. C. Episc.* 18. *Martii* 1649.
21 *et in Lucensi* 25. *Julii* 1655. Confessarii vero Dominicani, et Cassinenses non possunt durare in hujusmodi Officio audiendi Confessiones Monialium, nisi per biennium ex eorum Constitutionibus. *Ead. S. C. Episc.* 17. *Novemb.* 1645. *et* 8. *Junii* 1657.

22 Si autem esset quis deputatus Confessarius ad aliquot menses per modum supplementi, poterit iste in generali deputatione Confessariorum, quae postea fiet, ab Ordinario eligi in Confessarium ejusdem Monasterii ad integrum triennium, quia prohibitio Sac. Congregationis de non eligendo Monialium Confessario ultra triennium, cum sit odiosa, benigno, et in mitiorem partem est interpretanda, *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. *et cap. In poenis* 49. *eodem in* 6. ita ut intelligatur de ea, quae sit per modum supplementi; Sic expresse D. Cajetanus de Alexandris *in Confessario Monialium cap.* 6. §. 6. *quaes.* 3. et alii.

23 Confessarius, si expleto triennio ex dispensatione Sacrae Congregationis eligatur ad aliud triennium, non potest rursus expleto secundo triennio absque alia dispensatione eligi ad tertium triennium; Vide *verb. Abbatissa* ubi sic fuit dictum in simili de ipsa confirmata ad aliud triennium per dispensationem, et fuit conclusum non posse eligi ad tertium triennium sine nova dispensatione, et fuit ad id allatum Decretum *Sacr. Congreg. deputatae ab Innocentio XII. pro causis Congregationis Cassinensium* 26. *Februar.* 1694. *in responsione ad quintum dubium.*

Confessarii Monialium non possunt esse Vicarii
Generales, quia Moniales de ipsis non confiderent; 24
Sacr. Congr. Episcopor. in Sorana 23. *Julii* 1587.
in Mutinen. 3. *Februar.* 1597. Neque Parochi, si 25
exinde cura notabiliter pateretur; *Ead. Sac. Congreg. Episcop. in una Venetiarum* 26. *Julii* 1594. *in Parmensi* 7. *Martii* 1652. *in Taurinensi* 2. *Aug.*
ejusdem anni, et saepae alibi. Neque Minores Con- 26
ventuales, quibus id prohibitum fuit a S. Pio V. *Ead. Sac. Congr. Episcop. et Regul. in Ortonensi*
30. *Jun.* 1599. *et in Neapolit.* 20. *Mart.* 1621. Ne- 27
que Observantes Provinciae Reformatae S. Antonii Lusitaniae, quibus prohibitum fuit a Sac.
Congr. *sub die* 7. *Novemb.* 1653. Et generaliter Re- 28
gulares, non solum non possunt esse Confessarii Ordinarii, sed neque Cappellani Monialium Ordinario subjectarum, *Sac. Congreg. Episc. in Pisto-*
rien. 16. *Maji* 1653. Unde Ordinarii non possunt 29
uti opera Confessariorum Regularium etiam pro Confessariis extraordinariis, nisi in casu necessitatis *Eadem Sac. Congr. Episc.* 18. *Decemb.* 1601. apud Nicol. *in Floscul. verb. Moniales num.* 38. *et sub die* 1. *Octob.* 1602. apud Barbosam *lib. Juris Eccles. univ. cap.* 44. *num.* 127. Et ad id Tamburin. *de Jure Abbatis. disp.* 16. *q.* 2. *num.* 4. refert duas Epistolas Sacrae Congregationis directas Patriarchae Veneto in quarum prima 12. *Maji* 1617. ei prohibuit, ne Regulares sine licentia Sacrae Congregationis deputaret Confessarios Monialium sibi subjectarum; et in altera *die* 7. *Jun.* 1620. eidem concessit, ut ob penuriam Sacerdotum saecularium posset praedictos Regulares deputare ad subeundum munus praedictum.

Sic etiam, licet Parochi ex dictis *supra num.* 25. 30
non possint regulariter deputari Confessarii Monialium, possunt tamen, si exinde cura notabiliter non patiatur; et ad id Tamburin. *loc. cit. n.* 4. refert pariter duas Epistolas Sacrae Congregationis directas Patriachae Veneto, in quarum prima *die* 17. *Martii* 1592. id ei prohibuit propter praejudicium Parochianorum, et detrimentum animarum; et in altera *die* 22. *Febr.* 1593. id ei concessit, ubi non adsit tale praejudicium, et detrimentum animarum; idem etiam concessit *S. C. Conc. in una Salutiarum in responsione ad primum*
die 20. *Sept.* 1642. Sic pariter licet regulariter 31
Canonicus Poenitentiarius non possit deputari Con-

fessarius Monialium, ubi non valeat utrique muneri satisfacere, ex adductis a Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 13. *an.* 1. potest tamen deputari ubi valeat utrumque munus adimplere, ut censuit *S. C. Conc. in Januen.* 11. *Septemb.* 1666. apud eumdem Pignatell. *loc. cit. n.* 4.

32 Praeter Confessarium Ordinarium debet etiam alius Extraordinarius ab Episcopo, et aliis Superioribus bis, aut ter in anno Monialibus offerri; Sic expresse statuit Concilium Trid. *sess.* 25. *de Regular. et Monialib. cap.* 10. ibi: *Praeter Ordinarium autem Confessorem alius Extraordinarius ab Episcopo, et aliis Superioribus bis, aut ter in anno*

33 *offeratur.* Potest tamen Confessarius Extraordinarius eis concedi a Superioribus per plures vices, quam ter in anno, quia Concilium Tridentinum statuendo, quod Confessarius Extraordinarius offeratur bis, vel ter in anno, non limitat Superiorum facultatem solum ad tres vices, sed solum indicat, quod per pauciores vices non debeat, non autem, quod per plures non possit; Sic decisum fuisse refert ex Galleto Bordonus *resolut.* 5. *n.* 11. Pellizar. *de Monialib. c.* 10. *n.* 250. et alii.

34 Moniales nequeunt recusare unum Confessarium Extraordinarium, seu Ordinarium, et alium petere, nisi assignata justa causa recusationis; tunc enim, ipsa justa causa interveniente, possunt ipsum recusare, quia is comparatur Parocho, quem ex justa causa populus recusare potest, *arg. cap. Ut circa exactiones* 4. *de election. in* 6. cum similibus; Bordon. *in Miscellan. decis.* 166. D. Cajetanus de Alexandris *loc. cit. cap.* 6. §. 6. *quaest.* 5.

35 *et* §. 13. *quaest.* 5. et alii passim. Possunt tamen Moniales etiam sine causa recusare Confessarium Extraordinarium, nullum alium loco ipsius petendo, quia Confessarius Extraordinarius inductus est in earum favorem; quisque autem potest sine causa Juri suo renunciare; *Cap. Si diligenti* 12. *de foro competent. et cap. Si de terra* 6. *de privilegiis,* ibi: *Cum liberum sit cuique Juri suo renunciare;* Tum quia dicit Regula 61. *Juris in* 9. *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum;* Sic Monacell. *part.* 1. *tit.* 9. *formul.* 4. *num.* 4. Donat. *prax. rer. Regular. tom.* 4. *tract.* 13. *quaest.* 23. D. Cajetanus de Alexandris *loc. cit. cap.* 6. §. 13. *quaest.* 5. Bordon. *in Miscellan. decis.* 166. Tamburin *loc. cit. disput.* 26. *q.* 1. *n.* 8. Pellizar. *loc. cit. cap.* 16. *num.* 270. et alii.

36 Moniales quamvis, si noliut, non teneantur omnes Confessario Extraordinario confiteri, per adducta *num. anteced.* Tamen coram ipso debent omnes successive se praesentare, etiam quae confiteri nolunt, ne discerni possit, quaenam indigeant, nec ne. Sic expresse statuit *Sacra Congr. Episcop. in Tornacensi* 19. *Octobris* 1621. *in Canariensi* 26. *Julii* 1651. apud Pignatell. *tom.* 6. *consultat.* 85. *num.* 235. et novissime mandante Clemente XI. statuit pro Monialibus Urbis Eminentissimus Cardinalis Vicarius Gaspar Carpineus in suo Edicto 12. *Decemb.* 1708. quod ut scitu dignum, hic ad literam datur.

EDICTUM

NORMAM PRAESCRIBENS CONFESSARIIS ORDINARIIS, ET EXTRAORDINARIIS SANCTIMONIALIUM QUORUMCUMQUE MONASTERIORUM ALMAE URBIS OBSERVANDAM.

Gasparo per la misericordia di Dio Vescovo di Sabina, della S. R. C. Cardinale di Carpegna, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale ec.

« Avendo determinato il Sacro Concilio di Trento *nella sessione* 25. *cap.* 10. *de Regular. et Monialium* doversi dare alle Monache due, o tre volte l'anno il Confessore straordinario: *Qui omnium Confessiones audire debeat:* Più volte coll'esempio delle Ordinazioni fatte dal Glorioso S. Carlo Borromeo, che si leggono negli Atti della Chiesa di Milano, o inerendo alle risoluzioni della Sagra Congregatione de' Vescovi, e Regolari; affinchè la sudetta disposizione del Sagro Concilio abbia pienamente il fine, e l'effetto, per il quale è stata istituita, con vari Editti emanati dal nostro Tribunale è stato ordinato, che tutte le Monache siano obligate a presentarsi al sudetto Confessore straordinario, e benchè sia in arbitrio loro di confessarsi al medesimo, debbano però far quell'atto, *ut monita salutis recipiant, et actum subjectionis exerceant.* E in oltre, che durante la facoltà del detto Confessore straordinario, non debba il Confessore ordinario in qualsivoglia modo impedirlo, nè accostarsi al Monastero, e molto meno ascoltare le Confessioni di alcuna Monaca, e ciò per giuste, e rilevanti cause, per le quali in qualche Sinodo diocesano si è posta, la scomunica *ipso facto* alli Confessori Ordinari, ed alcune Religioni per Costituzione generale hanno proibito con pene gravissime alli Confessori Ordinari delle Monache a loro soggette, se si accostano alli loro Monasterii nel tempo, che vi stà lo Straordinario. Che però la Santità di Nostro Signore inerendo alle sudette disposizioni ordina, e comanda alle RR. Madri Superiori, e Monache di tutti li Monasterii, e Conventi di quest'Alma Città, ed anche agli stessi Confessori Ordinarii, e Straordinarii delle medesime le cose infrascritte.

» Primo, che in occasione, che si concede secondo il solito il Confessore Straordinario a qualche Monastero, debbano, come sopra, presentarsi al medesimo tutte le Monache, incominciando dalla Superiora, le Novizie, Educande, ed altre Secolari, che colle dovute licenze vi dimorano, sotto pena alle Superiori della privazione del loro Offizio, ed alle Monache del-

» la privazione della voce attiva, e passiva per » un anno; siccome sta disposto dall'Editto emanato sotto li 18. Luglio 1603. d'ordine della » san. mem. di Clemente VIII. ed alle Secolari sot- » to pena di esser licenziate dal Monastero.

» Secondo, che per tutto il tempo, che dura » la facoltà concessa al Confessore Straordinario, » non ardisca il Confessore Ordinario in qualsivo- » glia modo impedirlo, nè accostarsi al Monaste- » ro e molto meno sentire le Confessioni di alcu- » na Monaca, ancorchè sia la Superiora, Novizia, » o Conversa, nè di altra persona, che dimora » nell'istesso Monastero, nè queste debbano con- » fessarsi al medesimo, sotto pena della priva- » zione dell'Officio al detto Confessore, ed alle » Monache sotto le pene sudette, come parimente » fu ordinato nel medesimo Editto.

» Terzo per conservare la pace nelli Monasteri, » e per buona direzione, e profitto spirituale delle » Religiose, ordina la Santità Sua alle Monache, » e Secolari sudette sotto le medesime pene, ed » a tutti li Confessori, Ordinari, e Straordinari, » Secolari, e Regolari di qualsisia Monastero di » quest'Alma Città, sotto pena di Carcere, ed » altre ad arbitrio, che finito, e terminato, che » hanno il loro Offizio, non debbano più accostarsi » alli Monasteri, nelli quali hanno sentito le Con- » fessioni Sagramentali, nè tenere corrispondenza » con qualsisia Monaca, inclusa anche la Superio- » ra, Novizia, Educanda, o altra, che dimora nel- » li sudetti Monasteri, benchè sia per lettere, » ed in materie di Spirito: essendosi osservato col- » l'esperienza, che simili corrispondenze, e dire- » zioni spirituali partoriscono confusione, e scis- » sure nelle Communità Religiose, e quel ch'è » più, la poca obbedienza alli Confessori Ordina- » ri, e Straordinari attuali.

» Finalmente la Santità Sua ordina, che il pre- » sente Editto sia universale a tutti li Monasteri, » e Case d'Oblate di quest'Alma Città, anche a » quelli governati da Regolari, e che hanno Pro- » tettori particolari, ancorchè fossero gli Emi- » nentissimi Signori Cardinali.

» Volendo, che il presente Ordine intimato, » che sarà alli Monasteri, e loro Confessori, con » lasciarne la copia, o l'esemplare, che dovrà » star sempre affisso nel Monastero, e nella stanza » del Confessore, abbia la medesima forza, come » se fosse a ciascheduno, o ciascheduna personal- » mente intimato. »

Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo di 12. Decemb. 1708.

G. Card. Vicario.
N. A. Can. Cuggiò Segr.

38 Confessarius Extraordinarius nunquam datur
pro Moniali particulari. *Eadem Sacra Cong. Epis.*
39 *et Regul. in Panormitana* 27. *Maji* 1603. Nec per-
petuus, neque ad tempus. *Ead. Sac. Congr. Epis.*
in Januensi 27. *Apr.* 1657. *ex dict. sess.* 25. *cap.* 10.
Nisi per Sacram Poenitentiariam pro una vice tan- 40
tum, vel de licentia Sacrae Congregationis, ut decrevit *die* 1. *Septembr.* 1645. *et* 11. *Januar.* 1647.
apud Pignatell. *loc. cit. num.* 235. Potest tamen 41
Episcopus ex aliqua speciali ratione concedere E-
xtraordinarium etiam Moniali alicui particulari,
puta in articulo mortis pro serenitate moribundae,
quia cum in tali periculo animarum saluti omnibus mediis sit succurrendum, talis ingressus est
rationalis juxta exigentiam; *cap. Unic. de statu Regular. in* 6. et necessarius, juxta Conc. Trident.
sess. 25. *c.* 5. Donat. *prax. rer. Regul. t.* 4. *tract.* 13.
qu. 29. Passerin. *de statu homin. tom.* 2. *quaest.*
187. *n.* 291. Monacell. *loc. cit. numer.* 6. Bordon.
in Miscell. decis. 47. D. Cajetan. de Alexandris *loco citat. cap.* 6. §. 13. *quaest.* 4. et alii.

Confessarius Extraordinarius potest deputari a 42
Superioribus quolibet anni tempore, et ad dies
sibi benevisos, prout suadent circumstantiae hic,
et nunc concurrentes, quia cum Concilium Tridentinum nihil determinet, neque circa tempora, in
quibus fieri debet deputatio, neque circa dies pro
audiendis Confessionibus concedendos, utrumque relinquitur arbitrio ipsorum Praelatorum.
Praxis tamen fere communis est, ut dicta deputatio fiat quoquoque quadrimestri, et quoad dies
alicubi determinantur quindecim, alicubi plures,
alicubi minores, et alicubi nulla sit temporis
praefinitio. Unde in hoc servanda est consuetudo
cujuscumque Dioecesis, aut Ordinis, cum consuetudo habeat vim Legis, *cap. cum tanto* 12. *de*
consuetudin. Dies autem determinati, verb. gr. quin- 43
decim, si non obstet, vel consuetudo, vel statutum aliquod particulare, incipiunt currere a die
coepti exercitii, quia tempus respiciens actum incipit cum ipso actu, ut tradunt Glossa *in cap.*
Anteriorum 28. *caus.* 2. *quaest.* 6. Imola, Baldus,
et alii.

Tempore deputationis Confessarii Extraordinarii 44
expedit, quod Ordinarius non accedat ad Monasterium: Immo pro Monasteriis Urbis hoc praecipitur expresse Confessariis Ordinariis sub poena
privationis vocis activae, et passivae, et privationis Officii, et sub eisdem poenis prohibentur
Moniales omnes ipsis confiteri pro tali tempore.
Sic *in adducto Edicto sub num.* 37. §. 3. Idem pro
Confessariis Ordinis Minorum de Observant. disponunt Statuta Sambucana *cap.* 11. §. 17. *n.* 12.

Sic etiam expedit, quod Confessarii omnes, tam 45
Ordinarii, quam Extraordinarii, tam Saeculares,
quam Regulares, completo suo officio, et ministerio, non amplius ad dd. Monasteria accedant,
neque ob motivum directionis, et conferentiae
Spiritualis, neque correspondentiam etiam per literas ob tale motivum tenere cum aliqua Moniali,
inclusa etiam Superiorissa, Novitia, Educanda,

aut alia quacumque inibi degente. Immo pro Monasteriis Urbis hoc expresse praecipitur omnibus dictis Confessariis sub praedictis, aliisque poenis. Sic in *dict. Edicto* §. 3.

46 Praelati Regulares in Regnis Hispaniarum tenentur saltem semel in anno deputare pro Monasteriis sibi subjectis Confessarium Extraordinarium, aut Saecularem, aut Regularem alterius diversi Ordinis; alias ipsum poterunt deputare Episcopi. Sic expresse statuit novissime Innocentius XIII. *Constitut.* 1. incipient. *In supremo* §. 19. ibi: « Cumque ex eodem Concilio Trident. Confessor Extraordinarius bis, aut ter in anno offerri Monialibus debeat, qui omnium Confessiones audiat: si in posterum Superiores Regulares quoad Monasteria ipsis subjecta toties praedictum Extraordinarium Confessorem deputare neglexerint, vel si etiam ex proprio eodem Ordine semel deputaverint, nec saltem semel in anno ad id munus elegerint Sacerdotem, aut Saecularem, aut Regularem alterius diversi Ordinis Professorem, in his casibus Episcopi pro suo arbitrio, et conscientia deputatione hujusmodi facere possint, nec illa quovis titulo, aut praetextu a Superioribus Regularibus valeat impediri ». Et iterum statuit idem Benedictus XIII. *Constitut.* 10. incip. *Pastoralis Officii* §. 7. graves poenas imponens Superioribus contravenientibus, ibi: « Et quia mentis, ac intentionis nostrae est, ut remota quavis diversa intelligentia, et interpretatione, praecise serventur ea, quae in eadem Innocentii Praedecessoris Constitutione super assignatione seu deputatione Confessarii extraordinarii Monialibus sub Praelatorum Regularium gubernio viventibus disposita fuerunt, statuimus quoque: ut Superiores, qui decretum illud quocumque titulo, vel praetextu non servaverint, vel ejus executioni aliquod impedimentum directe, aut indirecte praebuerint ipso facto suspensionem ab eorum Officiis, nec non privationem vocis, tam activae,

47 quam passivae incurrant ». Et quod pro Monialibus subjectis Regularibus deputentur Confessarii Extraordinarii, etiam qui ejusdem Ordinis non sunt Regulares, jam decreverat *Sacra Congr.* 12. *Julii* 1577. *in Neapolitana* apud Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 85. *num.* 235. *in fine.*

48 Confessarii, et Capellani Monialium possunt celebrare Missas Sanctorum, de quibus ipsae recitant Officium, sed cum Missali Romano, et de communi, non vero Missas proprias eorumdem Sanctorum variis Ordinibus a Sacra Congregatione concessa; Sic decrevit, ac servari mandavit *Sacr. Congr. Rituum die* 20. *Novemb.* 1717. approbante, et confirmante Clemente XI. *die* 1. *Decem. ejusdem anni* 1717. ut apparet *in ejus Bullario decret.* 28. *Sacrae Cong. Rit.* Nisi Moniales ab Apostolica Sede impetraverint, quod earum Confessarii, et Cappellani Missas proprias Ordini, quem ipsae profitentur concessas, celebrare possint.

Pro Confessariis Monialium, quamvis de Jure 49 communi satis sit aetas ad Sacerdotium requisita, ut patet de Parochis, qui statim ac in Sacerdotio constituti, alia aetate non expectata, suarum ovium utriusque sexus Confessiones excipiunt; Nihilominus Sac. Cong. Epis. et Regul. *in una Venetiarum* 2. *Maji* 1617. *et* 7. *Jun.* 1620. statuit Confessarios Monialium debere esse in aetate supra quadraginta annos. Quod pro Confessariis Ordinis Minorum de Observantia statuunt etiam sua statuta Sambucana *cap.* 11. §. 17. *num.* 1. et hoc extendi debet etiam ad Confessarios Extraordinarios; prout pro Reformatis declaravit *Sacra Congr. Concilii in Cosentina* 26. *Novembr.* 1689. *lib.* 38. *decr. fol.* 340. Et juxta Epistolam Encyclicam sub *die* 16. *Martii* 1703. de mandato Sanctissimi directam omnibus Ordinariis Italiae, et Insularum adjacentium debent Confessarii Monialium esse aetate provecti, prudentes, zelantes, et vita exemplari conspicui. Socii autem Confessariorum de- 50 bent esse aetatis ultra quinquaginta annos, vitaeque exemplaris, ut decrevit *Sacra Congr. Episcop. et Regular. in Nolana* 21. *Februar.* 1617. et Alexander VII. Constitut. incip. *Felici* §. 9. statuit, quod Socii *sint probatae vitae, et maturae aetatis.*

Confessarii Monialium non possunt ingredi clau- 51 suram ad sepeliendas Moniales, vel pro celebrandis Exequiis. Sic expresse decrevit *Sacra Congr. Episcop. et Regular. in Reatina* 10. *Martii* 1577. *in una Dominicanorum* 30. *Januarii* 1582. *in Ulysiponen.* 11. *Augusti* 1620. Alias omnes culpabiles 52 incurrunt Excommunicationem violatae Clausurae. *Eadem Sacr. Congr. Episcop. in Bononien.* 20. *Augusti* 1596. apud Nicol. *in Floscul. verb. Sepultura num.* 6. Et de facto Alexander VII. *Constitut.* incip. *Felici*, §. 9. specificans actus ad licitum ingressum Confessarii in Clausuram, non memorat ingressum ad peragendum Officium Funeris, sed solum ad peragenda alia officia, et ministeria, ibi: « Ad haec Confessor Sanctimonialium, tam Ordinarius, quam Extraordinarius minime ingrediatur septa Monasterii, nisi ad Sacramenta Poenitentiae, Eucharistiae, et Extremae Unctionis ministranda Monialibus, vel aliis personis infirmis ibi degentibus, necnon ad commendandam animam agonizantium ». Ubi, ut vides, Pontifex utitur dictione *Nisi*, quae est exclusiva aliorum caeterorum per Sperell. *decis.* 66. *num.* 32. Neque consuetudo excusat a censura inflicta 53 adversus violatores Clausurae, nec ab ea, quae infligitur ab Alexandro VII. *in dict. Constitut.* incip. *Felici*, quia Pontifex omnibus, et singulis etiam consuetudinibus quoad ea, quae statutis in dict. Constitutione adversantur, expresse, et specialiter derogat, sublata cuilibet facultate, et auctoritate aliter judicandi, et interpretandi, ac ad-

jecta clausula decreti irritantis, ut patet in fine ejusdem Constitutionis. Unde sequitur, quod Episcopi, aliique Superiores in hoc casu jam declarato per Sac. Congreg. et Summum Pontificem, non necessario, non valeant licentiam concedere, nec permittere, et tolerare, quod praetextu consuetudinis (quae potius corruptela est) Confessarii ingrediantur clausuram ad Officium Funeris peragendum. Hinc Confessarii caute legant Auctores contrarium scribentes, et reflexe advertant, quod si pro tali Officio clausuram ingrediantur, Excommunicationem incurrunt juxta supra laudata Decreta, ut recte affirmant Pax Jordan. *tom.* 2. *lib.* 7. *tit.* 12. *num.* 88. *vers. Item neque praetextu, et n.* 173. Nicolius *in Flosculis verb. Sepultura num.* 6. ubi citata decreta affert, Monacell. *part.* 1. *tit.* 9. *formul.* 3. *num.* 8. *et* 9. Matthaeucci *Official. Curiae cap.* 13. *num.* 79. et alii; Videantur etiam Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 85. *num.* 234. Gavant. *in Manual. Episcop. verb. Monialium Clausuram num.* 40. Barbosa *lib.* 1. *Jur. Eccles. univers. cap.* 44. *n.* 133.

54 Confessarius Monialium clausuram ingressus ad administrandum Sanctissima Sacramenta recta via, et absque diverticulo eat, redeatque, nec in alia Monasterii parte divagetur, etiam occasione visitandi alias infirmas, quibus Sacramentorum administratio non est necessaria. *Sacr. Congregatio Episcoporum et Regularium* 13. *Septembris* 1583. apud Barbosam *in Summa Apostolic. decis. verb. Confessarius Monialium num.* 2. Lezana *in Summa quaest. Regular. tom.* 3. *verb. Clausura num.* 26. Gavant, *in Manual. Episcop. verb. Monialium Clau-*

55 *sura n.* 44. Cum aliqua Monialis laborat in extremis, conceditur Confessario pernoctatio in sua solita mansione extra clausuram prope Monasterium, ut ingruente necessitate illico praesto esse possit vocatus. *Eodem Sac. Congreg. Episcop.* 22. *Decembr.* 1592. apud Pignatell. *tom.* 6. *consult* 85. *num.* 233.

56 Confessario Monialis infirmae confessionem audiente, Cellae janua aperta remaneat, et ambae comitstrices ad ejusdem Cellae januam morentur, ita ut Confessarius, et infirma ab eis commode cerni possint. *Eadem Sacra Congregat. Episcop. die* 13. *Septembr.* 1583. et novissime Innocentius XI. per Epistolam Encyclicam ejusdem *Sacrae Congregat. Episcop. sub datum Romae* 21. *Martii* 1682.

57 Confessarii quovis tempore de nocte in casu necessitatis possunt clausuram ingredi. *Eadem Sa-*

58 *cra Congreg.* 13. *Septembris* 1583. Confessarius non potest ingredi clausuram ad audiendam Confessionem illius infirmae, quae potest accedere ad Sedem Confessionalem. *Eadem Sacra Congreg.* 13.

59 *Septembris* 1583. Confessarii nullatenus ingredi possunt clausuram praetextu comitandi operarios, Medicos, Chirurgos, vel alios. *Eadem Sacra*

60 *Congregat. Episcop.* 13. *Septembr.* 1583. Confessarii non possunt ingredi clausuram ad conspergendum Cellas Monialium, aut alia loca aqua benedicta in die Sabbati Sancti, aut quolibet alio tempore. *Sacra Congregatio Episcop.* 4. *Septembr.* 1596. Confessarii nequeunt ingredi clausuram ad exor- 61 cizandam Monialem energumenam. *Sac. Cong. Episcopor. et Reg.* 1. *Julii* 1606.

Confessarius non potest ingredi clausuram Mo- 62 nialium ad inibi Missam celebrandam, ut pluries declaravit Sacra Congreg. Epiocopor. et signanter *in Lancianensi et in Pistoriensi* 16. *Julii* 1685. *in Mantuana* 13. *Junii* 1591. *in Bononien.* 2. *Januar.* 1601. An autem Confessarius ingredi possit clau- 63 suram ad sumendam particulam consecratam ipsi in actu communicandi Moniales in Ecclesiam interiorem elapsam? Variant Doctores; negativam sententiam tenent Bissus *in Hierurg. Sacr. tom.* 2. *verb. Particulae num.* 45. §. 12. Castaldus, cui adhaeret Quartus *in rubric. Missal. part.* 2. *tit.* 10. *sect.* 3. *difficult.* 4. et alii volentes, Particulam in tali casu esse colligendam a Monialibus, vel Abbatissa, et Confessario, seu Sacerdoti porrigendam; quia, dicunt ipsi, ingressus in Monasterium strictius prohibetur, quam tactus Hostiae consecratae in casu necessitatis. At hoc solum admitti posset, si unica Particula caderet intra clausuram, et ibi adesset Monialis communicanda, quae in tali casu genuflexa posset eam reverenter sumere, et sic communicare, ut tradit ipsemet Quartus *loc. cit.* et Clericatus *de Eucharistiae Sacramento decis.* 44. et alii. In casu autem, quo nulla adesset Monialis communicanda, varii Doctores, inter quos Clericatus *l. c.* D. Cajetanus de Alexandris *in Confessario Monialium cap.* 7. §. 6. *quaest.* 7. recte dicunt, posse Confessarium ingredi ad sumendam talem Particulam, quia strictius obligat reverentia erga Sanctissimum hoc Sacramentum, quam Clausura; quia haec habetur ex praecepto Ecclesiastico, illa vero ex praecepto Divino, ut ex D. Thoma 3. *part. qu.* 83. *art.* 3.

Confessarius Monialium etiam Regularis non 64 indiget speciali licentia ad ingrediendum pro necessitatibus sui Officii, modo per Monasterium non vagetur, sed expleto ministerio, statim exeat. *Sacr. Congreg. Episcop. et Regular. in Comen.* 9. *Mart.* 1609. Confessarius debet ingredi clausuram cum cotta, et stola, et non aliter. *Sacr. Congreg. Episcop. in Lucen.* 29. *Martii* 1589. *et* 22. *Decembris* 1602. Et hoc per quamcumque necessariam causam ingrediatur. *Eadem Sacr. Congr. Episcop. in Cajetana* 29. *Januarii* 1627. apud Nicol. *in Flosculis verb. Clausura n.* 34.

Confessarii Monialium, quamvis generaliter 65 deberent ingredi absque socio pro ministrandis Sacramentis Poenitentiae, Eucharistiae, et Extremae Unctionis Monialibus infirmis, ex decreto *Sacrae Congregat. Episcop.* 13. *Septembr.* 1583. relato a Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 85. *num.* 231. Tamen hodie Confessarius Regularis, non obstante

antiqua consuetudine, absque socio ingredi non potest, sed debet ei assignari socius, qui ipsi assistat; et sit aetatis ultra 50. annos, vitaeque exemplaris; *Sacr. Congr. Episcop. et Regular. in Nolana* 21. *Februar.* 1617. apud Lezanam *tom.* 3. *verb. Clausura num.* 27. Monacell. *part.* 1. *tit.* 9. *formul.* 5. *num.* 2. Barbosa *in Summa Apostolic. decis. verb. Confessarius monialium num.* 14. et expresse Alexander VII. in citat. *Constitut.* incip. *Felici* §. 9. ibi; *Nec unquam ingrediatur, nisi cum Socio, qui sit probatae vitae, semperque maneat in ea parte Monasterii, qua Confessorem videre, et ab ipso videri semper possit.*

66 Confessarius Regularis Monialium, ejusque socius (Confessionis, ac Sacramentorum administrationis casibus exceptis) easdem Moniales absque Sacrae Congregationis licentia alloqui non possunt. *Ead. Sacr. Congr. Episcop. et Regular. in d. Nolana* 21. *Februarii* 1616. apud eosdem *loc. cit.* Vide Verb. *Moniales art.* 4.

67 Confessarii Extraordinarii Monialium a Monasteriorum, in quibus degunt, aut Religionis oneribus pro eo tempore dumtaxat, quo in Confessionibus audiendis occupantur, excusantur. *Eadem Sacra Congr. Episcop. et Regular.* 10. *Mart.* 1593. apud Barbosam *loc. cit. num.* 7.

68 Habitatio Confessarii, licet debeat esse vicina, non tamen sit conjuncta, seu contingua Monasterio, sed ab eo disjuncta, non solum per parietes, sed etiam per tecta; *Sacr. Congreg. Episcop. in Ariminen.* 22. *Januarii* 1576. 19. *Augusti* 1578. 2. *Januarii* 1579. *et* 22. *Januarii* 1593. *in Bononien.* 3. *Maji* 1593. *in Januen.* 14. *Novembr.* 1603. *in Mantuana* 22. *Novembr.* 1604. et saepe alibi; et expresse statuit Alexander VII. in d. *Constitut.* incip. *Felici* §. 10. *et* 11. sub gravissimis poenis contra Superiores, et Confessores Regulares transgressores: et novissime *Sac. Congr. Conc. in Ulixbonen. occidentalis* 10. *Septemb.* 1722. ubi decrevit, quod Confessarii Monialium non possint habitare in atriis Monasteriorum muro circumvallatis continguis Monasteriis, et habentibus portam, quae clauditur, apud Ursayam *in Miscellaneo primo Sacro, et profano litt. C. n.* 238.

69 Confessarii Monialium debent audire Confessiones ex Sede Confessionali collocata, non quidem in Sacristia, aut alio occulto loco, sed in ipsa Ecclesia exteriori, ut habetur ex declaratione *Sacr. Congreg. Concil. in Camerin.* 29. *Novemb.* 1605. his verbis: *Confessionalia ex Sacristiis, et aliis locis occultis removeri debent, et collocari in Ecclesiis exterioribus Monialium*, et in *Farentina* 7. *Martii* 1617. his verbis. *Confessionalia Monialium in exterioribus Ecclesiis omnino collocentur, et si illae in hoc renitentes fuerint, interdici debent.* Sic apud Barbosam *in Summa Apostolic. decis. verb. Confessionalia n.* 1. *et* 2. et idem statuit *Ead. Sacr. Congr. Conc. in una Salutiarum in respon. ad* 1. *die* 20. *Sept.* 1612.

70 Confessariis Monialium certa annua merces constitui debet, quae juxta morem, et qualitatem regionis victui illius sufficiat, eademque merces Monasterio, in quo degit idem Confessarius, si Regularis sit, persolvatur. Caeterum Ordinarii locorum prohibeant Monialibus sub aliquibus poenis, non tamen censurarum, ne ultra mercedem illam aliquid communiter, vel privatim eidem Confessori, vel aliis quibuscumque Fratribus tribuant, eisdemque Fratribus, ne a Monialibus etiam sponte oblatum, aut donatum recipiant, sub iisdem poenis inhibeant. Sic *Sacra Congr. Episcop. et Regul. sub die* 29. *Novembr.* 1605. apud Barbosam *loc. citat. verb. Confessarius Monialium num.* 10.

71 Unde Confessarius accipere non debet a Monialibus victum dictim, nec utensilia, vel lineam supellectilem, sed tantummodo annuam provisionem *Ead. Sacr. Congreg. Episcop. in Bononien.* 19. *Junii* 1601. *in Januen.* 28. *Januarii* 1603. *in Recanaten.* 19. *Aprilis* 1624.

72 Quae non excedat duos Julios pro quolibet die. *Ead. Sacr. Congr. Episc. in Neapolitana* 27. *Septemb.* 1652.

73 Confessarii Monialium nullo modo possunt comedere, refici, aut cibum sumere in earum Monasteriis, seu in locis, ubi sunt crates, vel rotae in Monasterium respondentes, vel in locis adeo vicinis, ut videri, vel audiri possint a Monialibus, neque ante portam clausurae, ut expresse pro omnibus Regularibus statuit *Sacr. Congregat. Episcop.* 13. *Septembris* 1583. *et Nonis Maji* 1590. in decreto jussu Sixti V. edito, relato verb. *Moniales articul.* 4. ubi expresse mandat, quod ibi nullo modo comedant, reficiantur, aut cibum sumant, et solum eis permittit, in aedibus vicinis refectionem diurnam sumere diebus generalium Confessionum, si eorum Conventus, in quibus degunt, nimium distent a Monasterio Monialium.

74 Confessarii Monialium an possint eas absolvere in Foro conscientiae a Censuris occultis et poenis Papae reservatis? Vide *verbum Moniales articulo* 3.

75 Ad absolvendam Monialem repentino accidenti correptam, et jam jam animam agentem, in defectu sui proprii Confessarii potest licite quilibet alius Confessarius, seu simplex Sacerdos prope Monasterium existens, seu casualiter transiens, clausuram ingredi sine ulla licentia expressa, et tali moribundae beneficium absolutionis impertiri. Si enim ex Decretis Sacrae Congregationis allatis verb. *Moniales articulo* 3. potest quis licite sine licentia clausuram ingredi ad extinguendum incendium, vel ad succurrendum Monialibus in aliis casibus repentinae ruinae, multo magis poterit Confessarius, seu simplex Sacerdos sine licentia clausuram ingredi ad absolvendam Monialem in tali casu extremae necessitatis. Quod enim non est licitum in Lege, necessitas facit licitum *cap.*

Quod non est 4. *de Reg. juris*, et necessitas non habet legem; *cap. Sicut* 11. *de consecrat. dist.* 8. *cap. omnes* 1. *de Feriis*, *cap. Consilium* 2. *de observat. jejunior. cap. Consulvisti* 3. *de Celebrat. Missar.* In qualibet enim dispositione intelligitur excepta necessitas; *c. Licet* 6. *de poenit. et remiss.* Et ad hoc facit Concilium Tridentinum *sess.* 14. *de Sacram. Poenit. cap.* 7. ubi dat facultatem cuilibet simplici Sacerdoti, ut sine alia licentia, aut approbatione, possit absolvere Poenitentem in articulo mortis constitutum etiam ab omnibus censuris, et casibus reservatis, addita ratione; *Ne hac ipsa occasione aliquis pereat*, quae ratio militat in nostro casu.

76 Confessarius sollicitans monialem est denunciandus Episcopo, vel Inquisitori. Gregorius XV.
77 *Constitut.* incip. *Universi.* Monialis sollicitata, si nolit denunciare Confessarium sollicitantem, non potest absolvi, quia remanet semper in peccato mortali, et in Excommunicatione majori, quoties moraliter potens denunciare, id recusat, seu
78 culpabiliter negligit, *Communis.* Moniali recusanti denunciare non potest Confessarius protrahere terminum ultra tempus vi Edicti praefixum ad denunciandum, quia nullam habet Jurisdictionem super Legem Superiorum, ad quorum prudentiam spectat examinare protractionis necessitatem; Censent tamen Sayrus, Freitas, Acunha, et alii apud Dianam *part.* 1. *tract.* 4. *resol.* 27. posse ei concedi tempus consulendi peritiores, dummodo id praestetur absque longa temporis dilatione, et interim, data fide denunciandi, absolvi posse.

79 Monialis recusans denunciare prae nimia verecundia alloquendi Episcopum, vel Inquisitorem, seu prae timore ne detegatur, aut alio simili respectu, potest denunciare per internuncium, seu per Confessarium, cui Episcopus, vel Inquisitor potest dare commissionem, ut recipiat in scriptis, et cum juramento denunciationem. Sic declaravit Sacra Suprema, et universalis Inquisitio jussu Urb. VIII. 27. *Septemb.* 1624. apud Bord. *c.* 24. *de Sollicitatione num.* 89. bis verbis: *E quando il Penitente tuttavia persistesse nella medesima renitenza, N. S. si contenta, che dal Vescovo, o Inquisitore si dia autorità al Confessoro di ricercare per scrittura, e con giuramento la dinunzia, per porla subito, a chi li avrà data l'autorità di pigliarla.* Instructio Confessarii pro recipiendis bujusmodi denunciationibus exhibetur a Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 104.

80 Alia ad rem, Vide verb. Confessarius quoad sol-
81 licitationem. His juvat addere novissimas resolutiones Sacrae Congreg. Concilii *in Coloniensi* 16. *Novemb.* 1720. ubi de Edicto Archiepiscopi, in quo nonnullos casus reservaverat, proposita fuerunt infrascripta dubia. I. An Confessarii Regulares possint Saeculares extra mortis periculum absolvere a casibus Ordinario reservatis, in casu. II. An Confessarii Monialium exemptarum, et Praelatis Regularibus subjectarum possint easdem, etiam extra mortis periculum absolvere a casibus Episcopo reservatis, in casu. III. An supposito Edicto supra recensito Confessarius Regularis extra mortis articulum, absolvere possit Saecularem complicem criminis carnalis externi mortaliter peccaminosi secum commissi, in casu. IV. An supposito pariter eodem Edicto, Confessarius Regularis Monialium exemptarum absolvere possit Monialem complicem criminis carnalis externi mortaliter peccaminosi secum commissi, in casu. *Sac. Cong. censuit. Ad I. Negative. Ad II. Affirmative praeterquam quoad casus, quos Episcopus sibi reservaverit in materia clare spectante ad Jurisdictionem delegatam. Ad III. Negative. Ad IV. Affirmative quatenus non sit violata clausura.* Verum quoad duas ultimas resolutiones hodie attendi debet novissima dispositio Bened. XIV. in sua *Constit.* quae incip. *Apostolici muneris*, quam attulimus supra verb. *Complex peccati num.* 19. Vide *ibi.* Confer etiam quae adducuntur *tom.* 1. verb. *Approbatio pro Confessionibus*, praesertim *Art. III.* et verb. *Confessarius artic. III.* et verb. *Confessarius quoad sollicitationem.*

Superiores Monialium tenentur bis, aut ter singulis annis exhibere Confessarios extraordinarios Monasteriis sibi subjectis; quibus tamen sic oblatis non tenentur Moniales confiteri peccata sua, sed solummodo se praesentare, ut saltem accipiant ab illis monita salutaria; patet jam ex dictis et allegatis supra. 82

Si vero aliqua Monialis graviter aegrotet, ut sit in mortis periculo, petatque alium Sacerdotem, qui non sit Ordinarius Monasterii Confessor, huic a respectivo Superiore annuendum est. Si vero Superior Regularis illum concedere noluerit, potest id praestari ab Episcopo. Quin etiam si aliqua Monialis etiam extra praedictum casum postulet sibi per aliquod tempus alium Confessarium ab Ordinario diversum, debet illi dari a suo Superiore. Quod si Superior Regolaris id renuerit, tunc potest Episcopus satisfacere ejus petitioni, etiamsi requirat alterius Ordinis Regularem, vel etiam Sacerdotem Saecularem ex approbatis a Superiore ad confessiones Monialium. Demum suadetur Superioribus earumdem Monialium, ut si aliqua ex illis petat pro majori animi sui quiete et ulteriori progressu in via Dei, ut aliquando liceat sibi confiteri Sacerdoti ad excipiendas Monialium Confessiones jam approbato, etiamsi sit alterius Ordinis Regularis, vel Sacerdos Saecularis, non sint difficiles ad praebendum assensum. Requiritur tamen semper, ut Confessarius iste extraordinarius sit ex approbatis ab Ordinario ad Confessiones Monialium audiendas. Postremo si Superiores Regulares non saltem semel in anno elegerint in Confessarium extraordi- 83

uarium, vel Sacerdotem Saecularem, val Regularem alterius Ordinis, in eo casu devolvitur haec
84 electio ad Episcopum. Haec oblatio Confessarii extraordinarii bis, vel ter in anno, sicut et caetera omnia, quae superius praescripta sunt, praestari debent etiam cum aliis mulieribus, sive regularibus, sive saecularibus collegialiter degentibus, quae unicum habent Confessarium. Haec omnia ex variis S. Congregationis decretis olim stabilita confirmat Pontifex in Bulla *num.* 56. *tom.* 2. incip. *Pastoralis curae*, de qua sermo est verb. *Confessarius*, *artic.* 2. *a n.* 29. ad plures seqq.
85 Hic locum habere potest sequens Rescriptum *Sac. Cong. Episc. et Regul.* ad Capitulum Cathedralis Alexandrinae a quo instabatur pro remotione Confessariorum Regularium a Monasteriis Monialium ex causis, et in casu, ut sequitur.

ALESSANDRINA

Eño, e Rño Sig. Sig. Patr. Colño.

Essendo alli 14. del corrente mese passato all'altra vita Monsignor Alfonso Miroglio Vescovo di questa Città, è subentrato questo nostro Capitolo nell'esercizio dell'ordinaria giurisdizione, e desiderando di riparare un disordine, a cui ostano patentemente i Decreti di cotesta Sacra Congregazione, ci troviamo in dovere, e ci diamo l'onore di rappresentare all'EE. VV. esservi in questa Città sei Monasteri, e non più, di Monache soggette alla giurisdizione dell'Ordinario, cioè cinque di rigorosa Clausura, ed uno senza tal legge, e tutti diretti da' Confessori Regolari, a favore dei quali (come da diligente ricerca fattasi ne' Registri di questa Curia Vescovile) ne appare, che siasi ottenuta la necessaria permissione delle EE. VV. ne siansi ad alcuno di essi dal Defunto Prelato spedite Patenti per tal' uffizio, affine che in occasione di contrario ricorso alle EE. VV. potessero sempre i medesimi essere scusati col titolo, o sia pretesto di Confessori provisionali, benchè uno di questi già da quattro anni successivi ritrovisi in tale esercizio del medesimo Monastero. Ed essendovi in questa Città Confessori Secolari, quali per dottrina, zelo, prudenza, e probità di costumi sono in caso di esercitare, come alcuni di essi hanno già per molti anni esercitato lodevolmente tale Uffizio, attese le angustie del tempo, che non ci permettono di dare pronta, e costanti providenze in questo affare, abbiamo concordemente determinato di ricorrere alla sovrana autorità delle EE. VV. supplicandola, come istantemente le supplichiamo, di dare al Vicario Generale Capitolare *de proximo eligendo* quelli Ordini, che stimeranno necessari, ed opportuni, non solamente per l'osservanza de' sovraccennati Decreti di cotesta Sacra Congregazione, ma ancora per uniformarsi alla universale lodevole consuetudine sovra questo proposito della Chiesa Metropolitana di Milano, e di tutte le altre Chiese. E baciandogli riverentemente il lembo delle Sagre Porpore con la più alta stima, e venerazione ci protestiamo.

Dell' EE. VV.

Alessandria 16. Aprile 1755.

Umil. Divotiss. ed Obblig. Servitori, Dignità, Canonici, e Capitolo della Cattedrale.

Reverendissimo Signore.

Nell'annesso memoriale dato a nome del Capitolo di cotesta Cattedrale vedrete quanto per parte del medesimo è stato rappresentato alla Sagra Congregazione. Questi Eminentiss. miei Signori pertanto, atteso il voto dell'Eminent. Ferroni, hanno commesso alla vostra vigilanza, che dobbiate chiamare avanti di Voi tutti li Regolari Confessori delle Monache soggette alla giurisdizione Vescovile, e da ciascuno di essi vi facciate esibire il documento di sua rispettiva deputazione, e quando non costi da simile documento la legittimità della provista, non solamente vi sia lecito, ma dobbiate rimovere i Regolari dall'impiego accennato senza veruna dilazione, ed immediatamente deputare allo stesso Uffizio altri Sacerdoti semplici Secolari di grave età, e di vita esemplare, di sperimentata prudenza, e sufficiente Dottrina, e che dagli Esaminatori Sinodali verranno formalmente esaminati, ed approvati ad udire le Confessioni delle Monache. Sarà per altro vostro debito preciso di procedere alla divisata remozione de' Confessori Regolari senza il minimo strepito, anzi usando tutta la maggior soavità, e circospezione per evitare l'ammirazione del Pubblico, ed insieme ogni confusione, e disdoro, che potrebbe tornarne ai Regolari. Così dunque eseguirete, e Dio vi prosperi.

Roma 12. Maggio 1755.

Al piacer vostro
C. Al Card. Cavalchini.
P. G. Guglielmi Secret.

Reverendissimo Signore.

Essendosi osservato quando con lettera delli 22. Maggio prossimo passato avete rappresentato in proposito dei Confessori Regolari di Monache, giacchè non regge ciò, che per parte di cotesto Capitolo fu esposto, specialmente in ordine alla copia dei Sacerdoti Secolari abili a sostenere tale impiego; questi Eminentiss. miei Signori com-

mendando la Vostra prudenza praticata in questo proposito, mi hanno imposto di suggerirvi, che qual' ora vi possa riuscire di deputare qualche Sacerdote Secolare idoneo in luogo dei Regolari, procediate alla deputazione colle circospezioni insinuatevi nella precedente lettera. Quando poi la penuria di tali Sacerdoti Secolari renda necessaria l' opera dei Regolari, dovrete onninamente far supplicare questa Sacra Congregazione per impetrarne la facoltà opportuna, concedendovisi in virtù della presente la facoltà di farli continuare per modo di provisione per lo spazio di due, o tre mesi, acciò in questo tempo possino le Monache conseguire la necessaria licenza, senza la quale non dovrete ulteriormente tollerarli. E quantunque alli Parochi, e Canonici sia generalmente vietato l'esercizio di Confessore di Monache, acciò non abbiano a mancare alle loro incombenze, tutta volta in qualche caso, in cui si rende compatibile l'uno, e l'altro impiego, e che possa il soggetto commodamente supplire ad ambidue, sogliono l'EE. loro concedere la dispensa, quando sia richiesta, attesa la scarsezza dei Sacerdoti semplici. Ve lo significo per vostra regola, e Dio vi guardi.

Roma 13. Giugno 1755.

Sottoscritta al piacer Vostro
C. Al Card. Cavalchini.
P. G. Guglielmi Secret.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

86 Moniales ex Lege Fundationis, vel ex Consuetudine habere posse jus eligendi Confessarium ab Episcopo approbandum contra quam sentit hic Auctor *num.* 1. firmavimus *in addit. ad verb. Approbatio pro Confessionibus articul.* 3.

87 Gravis quaestio est, an Confessarius Ordinarius monialium ab Episcopo destinatus, et triennio elapso ex peculiari Indulto S. Congr. Episc. et Regul. negotiis praefectae, ad aliud triennium immediate sequens confirmatus, hoc altero triennio elapso, possit ab ipso Episcopo auctoritate ordinaria destinari ad tertium triennium, non secus ac posset, si secundo triennio non fuisset

88 confirmatus a dict. S. Congregatione? Agit de hac quaestione *Pellizar. de Monial. cap.* 10. *sect.* 3. *sub sect.* 1. *num.* 172. et negativam opinionem refert *Cardinalis de Lugo, Baldelli etc.* affirmativam vero *Dianae Naldi etc.* cui ipse adaerat: *concessum,* inquit, *alicui ob gratiam non est in ejus dispendium retorquendum, neque enim idem contrarios effectus operari potest.* Addit et alias rationes in confirmationem affirmativae hujus sententiae, quas videas.

89 At negativa sententia amplectenda est ex rescripto Sacr. Congregationis destinatae ab Innocentio XII. pro causis Congregationis Cassinensium 26. Februarii 1694. ad dubium quintum, quod refert Monacell. *in Formular. part.* 1. *tit.* 11. *formul.* 22. *num.* 12. tum laudat hic Auctor *n.* 23. Ex hoc enim habetur, quod Abbatissa confirmata 90
ex gratia dict. Sacrae Congregationis ad secundum triennium, eligi nequeat ad tertium triennium, absque dispensatione; *Neque ex hoc sequitur* (recte ait Add. ad Pellizar. *dict. tract. cap.* 7. *num.* 47. editionis Romanae anni 1751.) *quod favor convertatur in odium, et quod privilegium et gratia Principis nihil operaretur supra jus commune, nam aliquid operaretur pro secundo triennio, et pro tertio triennio ea non converteretur in odium. Illa enim Regula potissimum valet, quando Regula, seu Privilegium concessum est a Principe motu proprio; Confirmatio autem Abbatissae pro secundo triennio solet concedi ad istantiam Monialium, quae dum petunt illam, censentur petere secundum naturam, quam habet de jure officium Abbatissae, scilicet ut subsequatur vacatio pro triennio subsequenti.* Cur non idem dicendum de Confessario? ut tenet Auctor *dict. n.* 13.

Tametsi agatur de Monasteriis exemptis, et Regularibus subjectis, ad Episcopum pertinet cognoscere, tum approbare, an Confessarius Regularis debeat pernoctare prope ipsa Monasteria ex causa distantiae Conventuum, ut statuit Alexander VII. in Constitutione, quae incipit *Felici.* 91

Vide et alia de Confessario praesertim extraordinario monialium apud Constitutionem S. M. Benedicti XIV. cui initium est: *Pastoralis curae.* 92

Confessarius Regularium. Vide verb. *Approbatio art.* 2. 93

ARTICULUS V.

CONFESSARIUS QUOAD EA, QUÆ CONCERNUNT SOLLICITATIONEM (*).

Ad coercendam sacrilegam, et execrabilem sollicitationem ad turpia in Sacramentali Confessione, vel occasione, seu praetextu ejusdem, variae sunt editae Pontificiae Constitutiones, et signanter a Pio IV. *Constitut.* incip. *Cum sicut nuper*, a Paulo V. *Constitut.* incip. *Dilecte fili*, a Gregorio XV. *Constit.* incip. *Universi Dominici Gregis.* Quae Gregorii Constitutio, cum sit norma, et regula in hac materia habenda, in hoc V. Articulo ad literam dandam arbitramur. 1

GREGORIUS PAPA XV.

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam

Universi Dominici Gregis curam quamquam immeriti coelesti dispositione gerentes sedulo in-

(*) Vide verb. *Complex Peccati etc.* et verb. *Confessarius art.* 3. *a n.* 12. *ad plures seqq.*

vigilare tenemur, ut ab omnibus praeviis contagiis conservetur immunis, multoque majori studio providere, ut omnis pestis ab iis avertatur, quibus alios sanandi officium est commissum, ne, quod Evangelica scripta Nos admonent, sale infatuato, non sit in quo saliatur, et ad nihilum prosit ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ad hominibus.

§. 1. Quoniam autem a Romanis Pontificibus Praedecessoribus Nostris quibusdam in locis provisum fuit, ut impium, ac nefandum scelus, quod non solum inter Christi fideles non esse, sed nec etiam nominari debet, procul ab iis arceatur: videlicet ut aliquis Sacerdos ad Sacras audiendas Confessiones deputatus Sacrosancto Poenitentiae Sacramento, sollicitando Poenitentes ad turpia, abutatur, ac pro medicina venenum, pro pane aspidem porrigat, et ex coelesti medico infernales veneficus, ex patre spirituali proditor execrabilis Animarum reddatur; idcirco Nos ea, quae his perniciosissimis Diaboli insidiis arcendis certis locis salubriter constituta sunt, ut nullibi desiderentur, quantum ex alto conceditur, providenda duximus.

§. 2. Alias siquidem a fel. rec. Pio Papa IV. Praedecessore nostro emanarunt Literae tenoris subsequentis, videlicet: Pius Papa IV. Venerabili Fratri Archiepiscopo Hispalen. in Regnis Hispaniarum haereticae pravitatis Inquisitori Generali. Cum sicut nuper etc.

§. 3. Igitur ut Literae praedictae perpetuis futuris temporibus, et ubique Locorum inviolabiliter observentur, Motu proprio, et ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, ac de consilio Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinal. contra haereticam pravitatem Generalium Inquisitorum, praeinsertas Literas hujusmodi, ac omnia, et singula in eis contenta, Apostolica auctoritate, tenore praesentium, approbamus et confirmamus, illisque omnibus, et singulis inviolabilis Apostolicae firmitatis robur adjicimus, illasque, non solum in praedictis Hispaniarum Regnis, sed in quibusvis Christiani Orbis partibus firmiter, et inviolabiliter observari praecipimus, et mandamus.

§. 4. Ac praeterea, ne in futurum de poena his delinquentibus imponenda, et de modo contra eosdem procedendi ab aliquo dubitari possit, statuimus, decernimus, et declaramus: quod omnes et singuli Sacerdotes, tam Saeculares, quam quorumvis, etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicae immediate subjectorum Ordinum, Institutorum, Societatum, et Congregationum Regulares, cujuscumque Dignitatis, et Praeminentiae, aut quovis privilegio muniti existant, qui personas, quaecumque illae sint, ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis Confessionis, sive antea, vel post immediate, seu occasione, vel praetextu Confessionis hujusmodi, etiam ipsa Confessione non secuta, sive extra occasionem Confessionis, in Confessionario, aut in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiantur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire; sollicitare, vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos, et inhonestos sermones, sive tractatus habuerint, in Officio Sac. Inquisitionis severissime, ut infra, puniantur. Et praeterea omnes haereticae pravitatis Inquisitores, et Locorum Ordinarios, omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum, et Locorum Universi Orbis Christiani in suis quemque Dioecesibus, et Territoriis per has nostras Literas, etiam privative quoad omnes alios, specialiter ac perpetuo Judices delegamus, ut super his, contra praedictos simul, vel separatim in omnibus, prout in causis Fidei, juxta Sacrorum Canonum formam, nec non Officii Inquisitionis hujusmodi Constitutiones, privilegia, Consuetudines, et Decreta diligenter inquirant, et procedant, et quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos, pro criminum qualitate et circumstantiis, suspensionis ab executione Ordinis, privationis Beneficiorum, dignitatum, et Officiorum quorumcumque, ac perpetuae inhabilitatis ad illa, nec non vocis activae, et passivae, si Regulares fuerint, exilii, damnationis ad triremes et carceres, etiam in perpetuum absque ulla spe gratiae, aliasque poenas decernant; eos quoque, si pro delicti enormitate graviores poenas meruerint, debita praecedente degradatione, Curiae Saeculari puniendos tradant.

§. 5. Dantes etiam facultatem Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, et Ecclesiae Dei tam perniciosum, ob probationum defectum, impunitum, (cum difficilis sit probationis), testibus etiam singularibus concurrentibus, praesumptionibus, indiciis, et aliis adminiculis, delictum probatum esse arbitrio suo judicandi, et Curiae Saeculari, ut praefertur, reum tradendum esse, pronunciandi.

§. 6. Non obstantibus omnibus, quae dictus Praedecessor in suis Literis praedictis voluit non obstare, caeterisque contrariis quibuscumque.

§. 7. Mandantes omnibus Confessariis, ut suos Poenitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos, moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu, ut praefertur, tractantes, Inquisitoribus seu Locorum Ordinariis praedictis; quod si hoc officium praetermiserint, vel Poenitentes docuerint non teneri ad denunciandum Confessarios sollicitantes, seu tractantes ut supra, iidem Locorum Ordinarii, et Inquisitores illos pro modo culpae punire non negligant.

§. 8. Volumus autem, ut praesentium transum-

ptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus Personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides in judicio, et extra ubique habeatur, quae praesentibus haberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

§. 9. Quodque eaedem praesentes Literae, seu illarum exempla ad valvas Basilicarum Sancti Joann. Lateranen. ac Principis Apostolorum de Urbe, et in Acie Campi Florae affixae, omnes ita aretent, et afficiant, ac si unicuique personaliter intimatae fuissent.

Dat. Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscat. die 30. Augusti 1622. Pontif. nostri anno II.

2 Haec vero Gregorii XV. Constitutionem Benedictus XIV. An. 1741. confirmavit, ampliavit, et extendit, altera sua Constitutione incip. *Sacramentum Poenitentiae*, in qua et reservat Papae pro tempore existenti absolutionem eorum, qui falso Sacerdotes de sollicitatione accusant, aut procurant, ut ab aliis falso accusentur.

3 Unde sollicitatio quantum ad propositum non est nisi provocatio, seu incitatio facta verbis, scriptis, signis, nutibus, osculis, aut tactibus ad turpia, et inhonesta, idest ad res carnales, seu venereas. *Sic in re Communis Doctorum.*

4 Per personas sollicitantes intelliguntur hic omnes, et singuli Sacerdotes, tam Saeculares, quam Regulares cujuscumque dignitatis, aut Praeeminentiae existant. *Communis* per expressa verba dictae *Gregorianae Constitutionis* §. 1.

5 Hinc sollicitans dicitur, et est denunciandus etiam Sacerdos non Confessarius, qui se fingens Confessarium, foeminas, seu adolescentulos ad turpia, seu carnalia provocat, et incitat. De ipso enim Sacerdote verificatur, quod sollicitet praetextu Confessionis, quod sufficit de mente dictae Constitutionis, etiam Sacramentali Confessione non secuta, ibi: *Vel praetextu Confessionis hujusmodi, etiam ipsa Sacramentali Confessione non sequuta.* Et sic tenent Diana *part.* 1. *tract.* 4. *resol.* 17. *et part.* 4. *tractat.* 5. *resolut.* 8. Sanctius in *Selectis disput.* 11. *num.* 39. Acugna *tractat. de Confess. sollicit.* 14. *num.* 4. Joannes Angelus Bossius *in Appendic. ad tractat. de tripl. Jubil. privileg. dub.* 9. Felix Potestas *tom.* 2. *part.* 3. *cap.* 2. *num.* 485. Rosignol. *de Poenitent. part.* 1. *quaest.* 7. *art.* 21. *num.* 4. *et seq.* Castropal. et alii plures contra Bordon. Leandr. et alios volentes non esse denunciandum.

6 Laicus autem fingens se Sacerdotem, et Confessarium, si sollicitet in Confessione, non est ex vi dictae Constitutionis denunciandus ut sollicitans, quia dicta Constitutio expresse loquitur solum de Sacerdote, qualis non est Sacerdos fictus. Si autem voluisset etiam Sacerdotem fictum comprehendere, expressisset; quod enim voluit, expressit, *argument. cap. Inter corporalia* 2. *de translat. Episcop.* §. *Sed neque istud*, *cap. Quia circa* 22. *de privileg. et cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis.* Tum quia odiosa restringenda, *cap. Odia* 15. *de Regulis Juris in* 6. Et in poenalibus benignior interpretatio facienda est, *leg. Factum* 155. *ff. de Regulis Juris* §. 2. ibi: *In poenalibus causis benignius interpretandum est, cap. In poenis* 49. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *In poenis benignior est interpretatio facienda.* Et concordat *leg. Cum quidem* 19. *ff. de liberis*, *et cap. Statutum* 22. *de election. in* 6. Et sic defendunt Rodericus de Acugna *tractat. de Confessar. sollicitat. quaest.* 13. *num.* 1. *et seq.* Diana *part.* 1. *tractat.* 4. *resolut.* 15. *part.* 4. *tractat.* 5. *resolut.* 9. *part.* 10. *tract.* 14. *resol.* 42. Castropal. *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 9. *punct.* 9. *num.* 5. Leander *de Sacram. Poenitent. tractat.* 5. *disp.* 13. *a quaest.* 36. Joann. Angelus Bossius *in Appendic. ad tract. de tripl. Jubil. privileg. dub.* 10. Felix Potestas *loc. cit. num.* 489. Rosignol. *loc. cit. num.* 7. Viva *ad prop.* 6. *Alexandri VII. num.* 9. et alii contra Escobar, Trimarchium, et Freltum tenentes contrarium.

Talis autem Laicus esset denunciandus tamquam suspectus de haeresi ex aliis Pontificiis Constitutionibus, et signanter ex Constitut. Gregorii XIII. incip. *Officii nostri partes*; praesertim si simul audisset Confessionem, et absolutionem dedisset; et utramque qualitatem requiri, tenent passim Doctores ex verbis dictae Constitutionis Gregorii XIII. ibi: *Confessiones audire, et absolutionem impertiri ausi fuerint*; quamvis tamen ex Constitutione Clementis VIII. incip. *Alias*, edita *die* 1. *Decembr.* 1601. non videatur requiri dicta qualitas, scilicet quod absolutionem impertitus fuerit, cum in ipsa Constitutione Pontifex subdat correctioni Inquisitorum eos, qui absque Presbyteratu audent Confessiones audire, nec ibi requirat qualitatem, quod absolutionem impertiti fuerint, ut inter alios recte notat Rosignol. *loc. cit. num.* 9. 7

Foeminae sollicitantes in Confessione Confessarios ad inhonesta, non sunt denunciandae. *Communis.* Et ratio est, quia Lex mandat denunciari Confessarios, et non Poenitentes sollicitantes, adeoque non est extendenda contra Poenitentes sollicitantes Confessarios ad turpia, cum poenalia non sint extendenda ultra expressa, *argument. cap. Statutum* 22. *de election. in* 6. ibi: *Cum sit poenale restringi potius convenit, quam laxari*, et aliis citatis Juribus *supra num.* 6. 8

Per personas sollicitatas intelliguntur hic foeminae, et mares, puellae, et pueri. *Est jam Communis* post dictam Constitutionem Gregorii XV. per verba ibi expressa: *Qui personas, quaecumque illae sint, ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda.* Ly enim: *Quaecumque illae sint*, additum personis, importat utrumque sexum. 9

10 Hinc tam mares, quam foeminae quaecumque, etiam Moniales, et mulieres nobiles sollicitatae a Confessariis ad turpia tenentur ipsos denunciare. Et si valde vereantur id per se personaliter facere, monere debent Episcopum, seu Inquisitorem, ut mittat ad eas Internuntium pro denunciatione recipienda, et satis expediens est, ut delegetur, seu mittatur Confessarius, ut recipiat in Scriptis, et cum juramento denunciationem juxta decretum Inquisition. Roman. jussu Urbani VIII. 27. *Septembris* 1624. apud Bordon. *cap.* 23. *de Sollicitat. num.* 89. his verbis: *E quando il Penitente tuttavia persiste nella medesima renitenza, N. S. si contenta che dal Vescovo, o Inquisitore si dia autorità al Confessore di ricercare per scrittura, e con giuramento, la dinunzia per portarla subito a chi gli avrà data l'autorità di pigliarla.*

11 Sollicitatio autem fieri potest pluribus modis, nempe scriptis, verbis, signis, nutibus, tactibus, osculis, et hujusmodi. *Communis.*

12 Unde Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Poenitenti, sive foeminae, sive mari chartam postea legendam, in qua ad Venerem provocat, allicit, seu incitat, tamquam vere sollicitans est denunciandus. *Communis;* et patet aperte ex propositione 6. inter merito damnatas ab Alexandro VII. *die* 7. *Septembr.* 1665. ibi: *Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Poenitenti chartam postea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denunciandus.*

13 Item vere sollicitat, et est denunciandus Confessarius ille, qui per inhonestos sermones Poenitentem ad Venerem allicit, seu incitat. *Communis* per verba dictae Gregorianae Constitutionis, ibi: *Aut cum eis illicitos, aut inhonestos sermones, sive tractatus habuerit.*

14 Et sic vere sollicitat, et denunciandus est Confessarius ille, qui in actu Confessionis, vel immediate ante, seu post, dicit Poenitenti: *Si ego essem saecularis, vellem te solam ducere in uxorem.* Vel ei dicit: *Memento mei, quia ego te ex toto corde diligo.* Vel: *permitte me, ut in domum tuam veniam, et amorem meum tibi ostendam.* Vel pulchritudinem ipsius lascivis verbis commendat, et laudat, et hujusmodi. Diana *part.* 9. *tractat.* 9. *resolut.* 32. Rosignol. *loc. cit. num.* 25. Felix Potestas *loc. cit. n.* 558. *et* 565. et alii plures contra paucos alios; Et ratio est, quia similia verba sine aliqua occasione in Confessione, seu immediate ante, vel post dicta, sunt impertinentia ad Confessionem, et vehementer provocativa, et incitativa ad Venerem.

15 Item vere sollicitat, et est denunciandus Confessarius ille, qui signis, nutibus, osculis vel tactibus lascivis Poenitentem incitat, seu provocat, vel allicit ad actus venereos; ut si eam osculetur, vel fixis aspectibus lascivis, aut signis vere libidinosis ei suum impurum, et inhonestum amorem studeat aperire. Vel ei suas verecundas partes ad id ostendat, seu ille ipsius tangat pedes, seu manus libidinose premat, et hujusmodi. *Sic in re Communis* per verba dictae Gregorianae Constitutionis, ibi: *Ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda.* Similia enim sunt omnia provocativa, incitativa, seu allicitiva ad Venerem.

16 Item sollicitatio fieri potest in pluribus, et diversis temporibus, nempe vel tempore actualis Confessionis, seu immediate ante, vel immediate post, seu occasione, vel praetextu Confessionis. *Communis* per verba expressa dictae Constitutionis, ibi: *In actu Sacramentalis Confessionis, sive ante, vel post immediate, seu occasione, vel praetextu Confessionis.*

17 Unde Confessarius, qui tempore actualis Sacramentalis Confessionis aliquo ex supradictis obscenis modis Poenitentem ad venerea, et inhonesta allicit, seu incitat, vere sollicitat, et est denunciandus. *Communis* per ipsa clara verba dictae Constitutionis: *In actu Sacramentalis Confessionis.*

18 Et talis Confessarius est denunciandus, etiamsi non pro se, sed pro alio, seu nomine alterius sollicitet. *Communis,* et clare habetur ex dicta Gregorii Constitutione, ibi: *Qui personas, quaecumque illae sunt, ad inhonesta sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda.* Et infra: *Aut cum illis illicitos, et inhonestos sermones, aut tractatus habuerint.* Qui enim incitat, seu allicit, vel provocat ad inhonesta, et venerea cum aliis patranda, utique illicitos, et inhonestos sermones cum incitato, seu provocato habet.

19 Confessarius, qui in Confessione per inhonesta verba coepit sollicitare foeminam ad turpia, quae eidem consensit, sed post illa verba statim desistit, nec tunc Confessarius impendit absolutionem sed differt tum complementum sollicitationis, tum absolutionis, hoc non obstante, est denunciandus. *Communis.* Verificatur enim de ipso, quod *in Confessione habuerit cum Poenitente illicitos, et inhonestos sermones, seu tractatus,* quod sufficit secundum Bullam ad incurrendas poenas contra sollicitantes inflictas.

20 Confessarius, qui foeminam poenitentem ante incoeptam Confessionem, et dilata in aliud tempus Confessione osculis, seu verbis, aut tactibus obscenis sollicitat, est tamquam verus sollicitans denunciandus. *Communis.* Ipse enim sollicitavit Poenitentem *immediate ante Confessionem,* ut loquitur Constitutio, et licet non sit sequuta Sacramentalis Confessio, adhuc Pontifex praecipit esse denunciandum, ibi: *Etiam ipsa Sacramentali Confessione non sequuta.*

21 Item denunciandus est Confessarius, qui immediate post Confessionem, et datam absolutionem, tradidit Poenitenti chartam postea legendam, quae

continet verba incitantia, et provocantia ad Venerem. Sanctius *in Selectis disput.* 11. *n.* 31. Rosignolus *l. cit. sect.* 3. *num.* 17. Viva *ad proposit.* 6. *Alexandri VII. num.* 5. *et* 7. *vers. Ad ultimam*, favet dicta damnata propositio allata *supra num.* 11. Et sic tenent plures alii contra Castropal. et alios sentientes contrarium. Et ratio est, quia quantum est ex parte Confessarii tunc *immediate post Confessionem*, ut loquitur Bulla, incipit Sollicitatio. Non enim requiritur, quod actio illa externa appareat mala immediate, quando Poenitens accipit chartam, sed sufficit, quod deinde innotescat malitia illius actionis externae Confessarii, ut sit denunciandus; sicut si immediate post Confessionem sollicitaretur Poenitens verbis ambiguis, et deinde adverteret, quod certo ea verba in sensu sollicitatorio prolata fuerint, sine ullo dubio talem Confessarium, uti vere sollicitantem teneretur denunciare.

22 Item denunciandus est Confessarius, qui post auditam Confessionem adolescentis, quem novit fuisse pluries sodomitice cognitum, immediate ipsum ducit ad proprium cubiculum, et ipsum ad turpia sollicitat; vel ipsi statim post Confessionem dicit: Veni hodie ad meam domum, et tradam tibi Chirographum tuae Confessionis et ipsum illuc perrectum, ad inhonesta, et venerea sollicitat. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *resolut.* 11. *et tract.* 5. *resolut.* 77. Leander *de Sacrament. Poenitent. tract.* 5. *disput.* 23. *quaest.* 35. Sousa *lib.* 1. *cap.* 34. *n.* 39. Rosignol. *loc. cit. sect.* 3. *num.* 16. Felix Potestas *loc. cit. num.* 507. et alii. Et ratio est quia de tali Confessario verificatur, ut praetendit Bulla, quod sollicitaverit *immediate post Confessionem*, cum hujusmodi sollicitationes sint actiones continuatae cum Confessione per signum externum per se ordinatum ad inhonesta datum immediate post Confessionem.

23 Item denunciandus est Confessarius, qui foeminam in Confessione cognitam adulteram, et post ipsam Confessionem pro aliquo notabili tempore in Ecclesia commoratam in recessu ad suam domum sollicitat; vel ad ejus domum eadem die hac occasione pergit, ibique eam sollicitat. Sic defendunt Lezana *in Summa qq. Regul. c.* 19. *n.* 34. Bordon. *in Manual. consult. sect.* 25. *num.* 38. Peyrinus, et Hurtadus apud Felicem Potestatem *loc. cit. n.* 503. qui licet cum Leandro, Diana, Castropal. et aliis sequatur sententiam contrariam, nempe non esse talem Confessarium denunciandum, tamen *ibid n.* 504. concludit, quod nostra sententia affirmativa valde sibi arrideat, si sollicitatio contigat eodem die, et ex peccato carnis in Confessione audito, quia videtur facta occasione Confessionis, qua cognovit Poenitentem proclivem ad Venerem, at praesertim si sit facta eodem die, cum Hurtadus absolute velit, quod peccatum carnis a Confessario cum Poenitente commissum intra 24. horas post Confessionem sit casus denunciationis. Talis enim sollicitatio facta eodem die censetur facta incontinenti, *argument. leg. Quod ait* 23. §. 4. *ff. Ad Legem Juliam, de adulteriis*, ubi dicitur, quod si Pater occidat filiam deprehensam adulteram eodem die, interpositis horis, censeatur incontinenti occidisse, ibi: *Sed dum adulterum occidit, profugit filia, et interpositis horis, adprehensa est a Patre, qui persequebatur, incontinenti videbitur occidisse.* Et sic tenet etiam Graff. *tom.* 1. *consil. lib.* 4. *de cognat. spirit. consil.* 1. *a num.* 37. *et de casibus reservatis lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 30. et alii. Quamvis tamen Rosignol. *loc. citat. sect.* 3. *num.* 16. *et* 18. Scortia *in Bull. Pontificum epist.* 77. *Theor.* 197. Leander, Diana, Castropal. et alii sustineant oppositum.

Item denunciandus est Confessarius, qui vocatus hodie a muliere ad audiendam ejus Confessionem domi, sequenti die, illuc perrectus, eam postposita Confessione sollicitavit. Bordon *in Manual. consult. sect.* 25. *num.* 38. Felix Potestas *l. cit. n.* 510. et alii. Et ratio est, quia ipse vere sollicitavit *occasione Confessionis*, ut vult Bulla, cum occasionem sollicitandi acceperit a Confessione petita a persona vere confiteri volente. 24

Item denunciandus est Confessarius, qui hodie mulierem, pro sequenti die ad Confessionem invitat, et ipsam, antequam accedat ad Confessionarium, praevenit, et sollicitat. Bordon. *loc. cit. n.* 39. Felix Potestas *loc. cit. num.* 512. et alii. Et ratio est, quia in tali Confessario verificatur, quod dicit Bulla, nempo quod sollicitet *praetexto Confessionis;* Dictio enim *sub praetextu* idem significat, quod sub velamine, vel colore alicujus rei, quae non est, seu falsa est, vel jam desinit esse, *leg. Sub praetextu* 19. *Cod. de transaction.* adeoque etc. 25

Item sollicitatio fieri potest in pluribus et diversis locis, nempe vel in Confessionario, aut loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo. *Communis* per expressa verba in toties citata Gregoriana Constitutione, ibi: *Sive extra occasionem Confessionis in Confessionario, aut loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo.* 26

Unde Confessarius in Confessionario sedens, si mulierem ad se accedentem non ut confiteatur, sed alicujus negotii causa sollicitet, est denunciandus. Sic Diana *part.* 1. *tract.* 4. *resol.* 18. *part.* 4. *tract.* 5. *resol.* 38. Bordon. *in sacro Tribunal. c.* 23. *n.* 6. Rosignol. *l. cit. sect.* 3. *n.* 12. *et* 13. Felix Potestas *l. cit. n.* 522. *et* 523. Escobar, Trullench apud Leandrum *de Sacram. Poenit. tract.* 5. *disp.* 23. *qu.* 30. et habetur expresse decisum in decreto Pauli V. ut sequitur. 27

Feria V. die 10. *Julii* 1614.

In Generali Congregatione Sanctae Romanae, et

Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico coram S. S. D. N. D. Paulo Divina providentia Papa V. etc. facta relatione, quod multi Confessarii tractant cum mulieribus in Confessionali extra occasionem Confessionis de rebus inhonestis: S. S. decernit, ut contra hujusmodi Confessarios procedatur in Sancto Officio.

28 Nec valet objicere cum Leandro *loc. cit. quaest.* 30. et apud ipsum Freita, Fagundez, Sousa, Castropalao, Lezana, Sanctio, Hurtado, Bossio, Donato *tom.* 3. *tractat.* 13. *quaest.* 53. et aliis, quod dictum Decretum Pauli V. fuit moderatum; ac restrictum a Gregorio XV. *in citat. Constitut. Universi Dominici Gregis* ad terminos simulationis Confessionis in Confessionario per illa verba: *Simulantes ibidem Confessiones audire*. Non valet, inquam, quia illa verba; *Simulantes ibidem Confessiones audire*, non referuntur ad sollicitationem factam in Confessionario, sed in aliis locis, in quibus ex electione Confessarii quandoque audiuntur Confessiones; quae loca secundum se sunt indifferentia pro quocumque munere. In his enim requiritur simulatio Confessionis, ut fiat determinatio, quae limitatio non videtur requiri, quoad Confessionarium, cum hoc ex se sit determinatum ad hoc munus.

29 Hinc denunciandus est Confessarius, qui in loco, ubi Confessiones audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electum, simulans ibidem Confessiones audire, mulierem ad inhonesta, et venerea sollicitat. *Communis* per verba expressa in toties repetita Gregoriana Constitutione ibi: *Aut in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare, vel*

30 *provocare tentaverint.* Confessarii sollicitantes Poenitentes in Confessione, vel occasione, seu praetextu Confessionis, tam in Confessionario, quam in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo non ad venerea, seu turpia in hoc genere, sed ad alia peccata, non subjacent poenis sollicitantium, nec ut tales sollicitantes sunt denunciandi. Sic Rosignolus *loc. citat. sect.* 2. *num.* 11. Peyrinus *tom.* 2. *privileg. Minimorum in Constitut. IV. Gregorii XV. num.* 7. Lezana *in Summa qq. Regularium tom.* 1. *c.* 19. *num.* 34. Sanctarell. *in tractat. de haeresi* 44. *num.* 19. Bonacina *de onere, et obligat. denunciat.* 6. *punct.* 3. *num.* 13. Venerus *de examin. Episcop. lib.* 5. *cap.* 17. *num.* 18. Sanctius in *Selectis disput.* 11. *num.* 23. et alii. Et ratio est, quia dicta Gregoriana Constitutio, sicuti, et aliae praecise loquuntur de sollicitantibus, seu provocantibus, et incitantibus ad venerea, et inhonesta, unde extra illa non est facienda extensio per citata Jura *supra n.* 5. *et* 7.

31 Item denunciandi non sunt ex vi dictarum Constitutionum Pontificiarum Confessarii, qui Poenitentes sollicitant, non in Confessione Sacramentali, sed in aliis Sacramentis, nempe in ministratione Baptismi, Eucharistiae etc. Sic Rosignolus *loc. cit. sect.* 2. *num.* 9. Diana *part.* 4. *tractat.* 15. *resolut.* 16. Rodericus Acugna *tract. de Confessar. sollicit. quaest.* 16. *num.* 4. Sanctarell. *loco cit. cap.* 46. *num.* 5. Bonacina *loco cit. num.* 14. Sanctius *loc. cit. num.* 42. Lezana *in Summa qq. Regular. tom.* 1. *cap.* 19. *n.* 34. et alii. Et ratio est eadem, quae adducta est *num. antecedenti*, quia dictae Pontificiae Constitutiones loquuntur praecise de sollicitantibus in Confessione, non autem administratione aliorum Sacramentorum, adeoque non est facienda extensio per citata Jura *supra num.* 5. et 7.

Item propter eamdem rationem Rosignol. *loco cit. sect.* 1. *num.* 14. Lezana *loco citat. num.* 34. Peyrin. *loc. citat. num.* 9. *et* 10. Bonacina *loc. citat. num.* 17. Sanctarell. *loc. cit. cap.* 46. *num.* 2. Sanctius *loc. cit. n.* 25. Homobonus *de examin. Eccles. tom.* 2. *tractat.* 11. *c.* 12. *quaest.* 26. Donatus *tom.* 3. *tract.* 13. *quaest.* 53. Thomas Hurtadus, Portell. Castropal. Freita, Bossius, Delbene, et alii citati licet non secuti a Felice Potestat. *loco citat. num.* 579. defendunt, quod Confessarius foeminae sollicitanti consentiens non sit denunciandus, quia Bulla loquitur solum de Confessariis sollicitantibus qualis non est iste. Nec consensus per ipsum praestitus foeminae sollicitanti constituit illum reum sollicitationis activae, sed reum passive culpabilis; poenae autem inflictae contra sollicitantem activum, non extenduntur ad passivum, *argument. in citatis Juribus supra num.* 5. *et* 7. (*) Diana autem *part.* 4. *tractat.* 5. *resolut.* 4. *et* 42. Leander *tract.* 5. *de Poenitentia disput.* 13. *quaest.* 43. Felix Potestas *loco citat. num.* 579. Fagundez, et alii tenent, talem Confessarium esse denunciandum, quia licet de ipso non verificetur, quod sit sollicitans, sed sollicitatus, verificatur tamen de ipso, quod cum Poenitente habeat illicitos, et inhonestos sermones, seu tractatus praetextu, seu occasione Confessionis, quod sufficit pro debito ipsum denunciandi ex praecisis verbis d. Gregorianae Constitutionis, ibi: *Aut cum eis illicitos, et inhonestos sermones sive tractatus habuerint.* At vero primae negativae sententiae Patroni inter alias responsiones dicunt, talia verba, seu tales tractatus intelligenda, seu intelligendos esse, quando ortum habuerunt ab ipso Confessario, quod colligitur ex contextu verborum, nam Bulla dicit denunciandos esse illos Confessarios qui *Poenitentes sollicitare, aut provocare tentaverint, aut cum eis*, hoc est Poenitentibus, *illicitos, aut inhonestos sermones, seu tractatus habuerint.* Ly autem *Cum*

(*) Sententia eximens ab onere denunciationis nullo modo tenenda est, ut Constitutiones Pontificias consideranti manifestum fit.

32 33

eis, cum sit sermo continuatus, habet connexionem cum praecedentibus, quae indicant tentamentum factum a Confessario, et propterea important sermonem, seu tractatum inductum in origine ab eodem Confessario, quod non verificatur in hoc casu, cum talis illicitus, aut inhonestus sermo, seu tractatus inductus sit in origine a Poenitente sollicitante, et non a Confessario sollicitato.

34 Poenitentes tenentur sub mortali denunciare Confessarium sui sollicitatorem Inquisitoribus, seu locorum Ordinariis; et de tali obligatione tenentur etiam sub mortali eos monere Confessarii, qui eos fuisse ab aliis sollicitatos cognoverint. Agitur enim de re gravissima, et de execrabili et nefande abuso Sacramenti, et id sub positivo, et gravi praecepto expresse mandatur a Pontifice in d. Constitutione §. 7. ibi: *Mandantes omnibus Confessariis, ut suos Poenitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos, moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu ut praefertur tractantes, Inquisitoribus, seu Locorum Ordinariis.*

35 Denunciare Confessarium sollicitantem tenentur, non solum Poenitentes sollicitati, sed etiam omnes illi, qui certo sciunt sollicitationem, quatenus nempe quis propriis oculis vidit, aut propriis auribus eam audivit, seu ex proprie ore Confessarii sollicitantis, aut Poenitentis sollicitati, qui sit fide dignus, et bonae famae, immediate audivit, et bene intellexit. Diana *part.* 1. *tractat.* 4. *resolut.* 24. *et part.* 9. *tractat.* 8. *resolut.* 46. Freitas *in addit. ad tract. de Confess. sollicit. qu.* 21. *num.* 26. Fagundez *part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 21. Rosiguol *loc. cit. sect.* 2. *num.* 13. Tancred. *tom.* 4. *tract.* 1. *de Poenitent. quaest.* 23. Felix Potestas *loc. cit. n.* 590. et alii passim.

36 Si autem tales non bene recordentur verborum, vel non recordentur, a quibus audierint, vel audierint a personis levibus et non fide dignis, non teneri sd denunciandum decent Bordenus *l. cit. n.* 94. Tancred. *t.* 4. *tract.* 1. *de Poenitent. qu.* 23. Leander *loc. cit. quaest.* 57. cum Trollench, Rodriq. Portell. Cordub. Navarro, et Hurtado ibi citatis, et alii plures; quia dicunt in dubio sollicitationis non est onus denunciandi, cum in dubiis ex una parte quisque suam possideat libertatem, meliorque sit conditio possidentis, *cap. Ad aures* 6. *de praescriptionibus*, *cap. Quod autem*, 5. *de Jurepatronat. cap. In pari* 65. *ff. de Regulis Juris leg. Nemo* 126. §. 2. *ff. de Regulis Juris*, *et leg. In pari* 128. *ff. eodem.* Et ex alia parte favendum sit Reo, *argument. cap. Sunt*, *de Regulis Juris in* 6. et promptiera sint Jura ad absolvendum, quam ad condemnandum, c. *Ex literis* 3. *de probationibus*, cum similibus. Tunc quia dubia in meliorem, et benignorem partem sunt interpretanda, *leg. Ea quae* 192. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus justius est, quam tutius.* Et concordat *lex Semper* 56. *ff. eod.* ibi: *Semper in dubiis benigniora praeferenda sunt*, et *leg. Si fuerit* 10. *ff. de rebus*, ibi: *In ambiguis rebus humaniorem sententiam sequi oportet*, et *cap. In obscuris* 30. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *In obscuris minimum est sequendum*, cum similibus. Diana tamen *part.* 4. *tract.* 5. *resol.* 28. Felix Potestas *loc. cit. num.* 592. Spatharius, et alii tenent contrarium. (*)

Moniales, et Mulieres nobiles sollicitate a Confessariis tenentur eos denunciare, quamvis id fa- 37
cere valde vereantur, et assignatur aptier modus id faciendi ex decreto relato *supra num.* 10.

Confessarius sollicitans non tenetur denunciare 38
se ipsum, nec monere Poenitentem, ut ipsum denunciet. Diana *part.* 1. *tractat.* 4. *resolut.* 8. Reiffenstuel *Theolog. moral. tractat.* 14. *distinct.* 8. *quaest.* 5. *num.* 65. cum aliis ibi citatis, Leander *loc. citat. quaest.* 42. Felix Potestas *loc. citat. n.* 493. et alii passim. De Jure enim naturae nemo tenetur prodere se ipsum; *cap. Quis aliquando* 87. *de Poenitent. dist.* 1. Et clare patet ex verbis dictae Constitutionis Gregorianae; ibi: *Ut suos Poenitentes, quos noverint fuisse ab aliis sollicitatos etc.* ubi nota quod Bulla dicit *ab aliis*, non autem a se ipso sollicitatos. (**)

Nec Pater, Mater, Filius, Frater, Soror tenen- 39

(*) His assentitur P. Philippus a Carboneano in Appendice de Sollicitatione subjecta Tractatui P. Antoine de Poenitentia *Tom.* 2. *pag.* 246. *seq.* ubi scribit: Quaestio dumtaxat est, » num denunciare teneatur, qui idem ex levibus, ac suspectis personis audierit? Tutior vero, et communior opinio » est, hos quoque denunciare debere. Quia in causis ad sanctum Officium spectantibus admittuntur etiam testes inhabiles, excommunicati, perjuri, infames etc. nec privati » est, sed Inquisitoris investigare, et decernere, num persona, ex qua audita fuit facta a Confessario sollicitatio, fide sit digna. Cujus quidem rei ratio est, quod haereseos » suspicionis crimen ita Christianae reipublicae perniciosum » sit, ut ad illud extirpandum omnia adhibere oporteat media, atque adeo cujuscumque generis testes. Ad cohibendum vero hac in re calumniatores SS. D. N. Benedictus » XIV. in superiori Const. num. 3. poenas in calumniatores, » sive falsos delatores constituit, ut ibi legere est. » Verum ab eodem discrepat P. Giraldi, qui in *Exposit. Juris Pontificii Part.* 1. *in Append. ad sect. DCCIX. pag.* 640. hanc ad descripta verba animadversionem apponit: « Cautius tamen procedendum crederem in firmanda obligatione denunciandi ob auditum ex levibus ac suspectis » personis. Si enim Inqu. Supr. ad hoc Dub. XIV. relat. » p. 613. *An quis teneatur denunciare Confessarium sollicitantem, si hoc audivit non solum a fide dignis sed a levibus personis?* die 2. Februar. 1661. respondit: *Censuerunt, opinionem negotivam non carere probabilitate;* itaque omnia responsa approbata fuere, et confirmata per » Bullam, *Sacramentum Poenitentiae* a Benedicto XIV. » idemque docent tot alii, et quidem praeclari DD. Profecto non video, qua ratione communior, et quodammodo plausibilior venditetur opinio eamdem obligationem » imponens, cum praecise quis id audivit a levibus, ac » suspectis personis. » (*Edit. Barbiell.*)

(**) Ita in Supremo Tribunali S. Inquisitionis sub die 17. Nov. 1624. decisum fuisse refert Laurentius Cozza in Dubiis selectis circa sollicitationem dub. 44. num. 270. *nimirum Confessarios sollicitantes non esse cogendos ad denunciandos seipsos.* Ex quo infert pag. 145. seq. « Si non » sunt adstringendi, sequitur, quod non teneantur seipsos » denunciare. Etenim quia foeminae sollicitatae tenentur » denunciare sollicitantem, adstringendae sunt ad denun-

tur ipsum denunciare; *leg. Quarta* §. 4. *ff. de testibus relat. in cap. Si testes* 3. *caus.* 4. *quaest.* 2. *et* 3. Diana *part.* 1. *tractat.* 4. *resolut.* 6. Tancred. *tom.* 4. *tractat.* 1. *quaest.* 23. Felix Potest *l. c. n.* 599. *vers. Pariter*, et alii (*).

40 Nec denunciare tenetur Poenitens, si exinde prudenter, et probabiliter timeat grave, et ingens malum sibi, aut suis conjunctissimis; nempe Patri, Matri, Marito, Filiis, aut Fratribus. Praecepta enim humana non obligant cum tam gravi sui, suorumque conjunctissimorum nocumento. Leander *loc. cit. q.* 44. Lezana *tom.* 1. *qq. Regul. cap.* 19. *num.* 34. Roderic. Acugna *tract. de Confessorum sollic. quaest.* 19. Felix Potestas *loc. cit. num.* 495. *et* 599. Peyrin. et alii plures. Rosignol. tamen *loc. cit. sect.* 2. *n.* 6. Bonacina *de onere, et obligat. denunc. disput.* 6. *punct.* 2. *num.* 11. *in respons. ad* 2. *ad object.* 2. et alii defendunt oppositum (**).

41 Denunciatio Confessarii sollicitantis facienda est Episcopis, vel Inquisitoribus. *Communis*, per verba expressa toties repetitae Constitutionis, ibi: *Moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu, ut praefertur, tractantes, Inquisitoribus, seu Locorum Ordinariis.*

42 Episcopi sollicitantes non sunt denunciandi Inquisitoribus, sed Sedi Apostolicae; Episcopi enim etiam in causa Haeresis non subduntur Inquisitoribus, *cap. Inquisitores* 16. *de Haereticis in* 6. et Concil. Tridentin. *sess.* 24. *de Reformat. cap.* 5. Et sic tenent Leander *tract.* 5. *de Poenitent. disput.* 13. *qu.* 50. Thom. Hurtad. Castropal. Fagund. et alii apud ipsum, Felix Potestas *loc. citat. num.* 621. pluresque alii. Rosignol. autem *loc. cit. art.* 21. *n.* 10. *et sequent.* cum aliis ibi citatis dicit, quod Episcopi sollicitantes denunciandi sint Inquisitoribus, qui tamen nequeunt contra illos procedere, nec testes assumere, sed tenentur rem ad Summum Pontificem deferre.

Inquisitores sollicitantes, ubi sunt veri Delegati Sedis Apostolicae, et ejus Officiales, sunt denunciandi ipsi Sedi Apostolicae; ubi vero sunt solum subdelegati, et Commissarii Inquisitoris Generalis, sunt denunciandi ipsi Inquisit. Gener. *Sic in re Communis.* 43

Generales Ordinum Regularium sollicitantes denunciandi sunt Inquisitoribus, vel Episcopis; *Communis*, per verba expressa citat. Bullae Gregorii, ibi: *Regulares cujuscumque Dignitatis, et Praeeminentiae, aut quovis privilegio muniti existant.* 44

Denunciatione autem accepta non posse ulterius Inquisitores contra dictos Generales procedere, sed debere rem totam deferre ad Sedem Apostolicam docent Bordon. *in Sacro Tribunal. cap.* 27. *n.* 27. et uterque Rodriq. Pegna, et Navarr. relati a Diana *part.* 4. *tract.* 8. *resolut.* 23. at etiam alii plures per text. *in citat. cap. Inquisitores* 16. *de Haereticis* in 6. ibi: *Si tamen Inquisitores ipsi Episcopos, vel alios Superiores Praelatos sciverint, vel invenerint circa crimen Haereseos commisisse, ut eos de hoc diffamatos existere vel suspectos, id tenebuntur Sedi Apostolicae denunciare.* Diana tamen *loc. citat.* Felix Potestas *loco citato num.* 626. Freitas, et alii volunt etiam puniendos esse Generales in Officio Sanctissimae Inquisitionis per clara, et generalia 45

» ciandum, ergo si sollicitantes non sunt adstringendi, signum erit, quod non teneantur. » Cujus quidem rei hanc num. 271. pag. 146. rationem affert: « Cum . . . hoc » in Apostolicis constitutionibus, neque in Edictis Inquisitorum praeceptum sit, ut sollicitantes Confessarii se » Inquisitoribus denuntient, non est unde oriatur hujusmodi obligatio. » (*Edit. Barbiell.*)

(*) » Hoc ipsum docet . . . Diana, et veriorem, attenta » praxi, existimat Carena opinionem affirmativam, *dict. tit.* 9. §. 3. *num.* 13. Nam, inquit, eadem militat ratio » de haereticis, ac de haeresi suspectis denunciandis; et » dum loquitur de personis obligatis ad denunciandum, » loquitur per verba generalissima: *Comandiamo a tutti*, » *ed a ciascuna persona etc. di qualunque condizione etc.* » ergo generaliter est intelligendum, ut comprehendat » etiam omnes consanguineos personae denunciandae. *Haec* » *ex Carena.* Subjungit inde, quod Filius cogi potest ob » generalitatem Edicti Inquisitorum, ad denunciandum » Patrem blasphemum, ex sententia Lazarii *de Blasphem.* » *q.* 12. *n.* 57. et Comitoli *l.* 4. *cit. q.* 8. Insuper et Parentes tenentur denunciare Filios maleficos, et Filii Parentes, ut tradunt idem Lazarius, et idem Comitolus, » et firmat Petrus Binsfeld. *de Confessar. Malefic. membr.* » 2. *post Principium* §. *pro parte negativa.* Quin etiam » probat Homob. *tom.* 1. *disqis. mor. tract.* 7. *de primo* » *praec. Dec. c.* 13. *q.* 17. Atqui sunt isti solum de haeresi suspecti, nequaquam formaliter haeretici; ergo quamvis Confessarii sollicitantes sint solum suspecti de haeresi, » erunt quoque et ipsi a propriis denunciandi consanguineis. Et cum haec sit praxis, ut admonet Diana, ideo » haec est amplectenda opinio. » Ita Cazza *Dub.* 48. *num.* 299. *seq. pag.* 160. *seq.* (*Edit. Barbiell.*)

(**) Caeterum ait Cazza *Dub.* 42. *n.* 259. *seq. pag.* 140. *seq.* » ad evitandam omnem excusationem denunciandi, in » praesenti casu praecipue, in Supremo Tribunali sub die » 13. Septembris 1623. declaratum fuit, ut quoties mulier » nobilis, et verecunda intra Urbem induci non potest ad » denunciandum, consulatur Sacra Congregatio: si vero » extra Urbem, consulatur Episcopus, vel Inquisitor, qui » si habent difficultatem, isti quoque consulant Sacram » Congregationem; sin minus, dent facultatem Confessariis » absolvendi poenitentes, quae justis de causis denunciare » recusant, quae tamen absolvi debent sub conditione, » quatenus cessantibus causis teneantur denunciare, atque » interim non adeant amplius ad Confessarium, a quo fuerant sollicitatae. Et ita in praesenti casu, quo quis timet notabile damnum ex denunciatione, ut induci non » possit ad denunciandum, sequenda est praxis hujus decreti, nimirum, si intra Urbem, Confessarius consulat » Sacram Congregationem S. Officii; si extra Urbem, Episcopum consulat, vel Inquisitorem respective, atque ab » eis mandatum recipiat, quomodo se cum tali poenitente » gerere debeat: nec de suo capite hanc vel illam opinionem sequendo, ab obligatione denunciandi eam eximere » audeant; nam in hac materia semper expectandum est » Superiorum mandatum. Denique in eodem Supremo Tribunali sub die 11. Maji 1626. decretum fuit, ne Episcopi, sive Inquisitores sint valde solliciti, et proclives in » danda Confessariis facultate absolvendi poenitentes sollicitatas sine praevia denunciatione, sed solum hoc faciant, dum adest magna causa excusans ab onere denunciandi: semper tamen sub praefata conditione, ut cessante causa teneantur denunciare. Ex quibus constat, numquam licere Confessario eximere poenitentem ab onere » denunciandi quacumque de causa, sed in omni casu difficili consulere tenetur Superiores, expectando eorum » mandatum, suspensa interim poenitenti sollicitatae Sacramentali absolutione. » (*Edit. Barbiell.*)

verba; Omnes Regulares cujuscumque Dignitatis, et Praeeminentiae, aut quovis privilegio munitos comprehendentia, et statuentia in Officio Sanctissimae Inquisitionis severissime esse puniendos, ibi; *in Officio SS. Inquisitionis severissime, ut infra puniantur.*

46 Obligati ad denunciandum Confessarios sollicitantes, si absque legitima causa, et vero impedimento negligant ipsos intra praefixum tempus denunciare, ultra peccatum mortale, incurrunt etiam Excommunicationem latae sententiae ex Decreto Supremae Universalis Romanae Inquisitionis *die* 3. *Januarii* 1623. relato a Diana *part.* 4. *tract.* 5. *resolut.* 41. in quo praecipitur sub Excommunicatione majori latae sententiae denunciandos esse Haereticos, aut de Haeresi suspectos, intra duodecim dies a notitia delicti, Inquisitoribus, vel Locorum Ordinariis; quod decretum esse perpetuum asserit Diana *loc. citat.* contra Bordon. *in Tribunal. Fidei c.* 30. *n.* 2.

47 Nec obstat, quod Confessarius credatur jam emendatus, vel elapsum sit jam multum tempus a facta sollicitatione, quia adhuc urget praeceptum et obligatio denunciationis. Carena *de Sancto Officio p.* 2. *de Confessar. sollic. tit.* 6. §. 20. *num.* 128. *et seq.* Castrop. *in suo opere moral.* §. 19. *n.* 1. Bonacina *disp.* 6. *punct.* 3. *num.* 9. *vers. Haec limitatio;* Diana *part.* 4. *tract.* 5. *resol.* 23. cum Bonacina, Suarez, et aliis ibi citatis, Delbene *p.* 1. *d.* 18. *et p.* 2. *d.* 237. *sect.* 13. *p.* 1. cum pluribus aliis ibi allegatis. Felix Potestas *loc. cit. n.* 606. Rosignol. *loc. cit. sect.* 3. *n.* 23. et alii plures. Et ratio est, quia hoc onus denunciationis non solum inductum est ad finem emendationis, sed etiam ad finem exemplaris punitionis, ut alii deterreantur ab hoc execrabili, et nefando crimine perpetrando; qui finis adhuc viget, etiam supposita emendatione Confessarii sollicitantis, adeoque etc.

48 Leander autem *tract.* 5. *de Poenit. disp.* 13. *q.* 7. et apud ipsum, Sotus, Molfesius, Naldus, Acugua, Freitas, Portell. Peyrin. Sousa, Lezana, Castrop. S. Antoninus, et alii defendunt oppositum, (*) quia dicunt: finis denunciationis est emendatio proximi; unde, hac habita, cessat obligatio denunciationis, quia cessat ejus finis, cum cessante ratione, et causa Legis, vel obligationis, cesset ipsa Lex, seu obligatio; *l. Adigere* 6. §. 2. *ff. de Jurepatronat. cap. Cum cessante* 60. *de appell.* Ratio enim Legis est anima Legis *l. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnator.* At isti hodie non sunt amplius audiendi ex Const. *Sacramentum Poenitentiae* Benedicti XIV. ubi sub §. 2. obligat ad denunciationem, etiam si longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit.

49 Terminus pro denunciatione facienda pendet ab Edictis Inquisitorum. Licet enim onus denunciationis directe oriatur ex lege Pontificia, executive tamen pendet ex Edictis Inquisitorum, qui sub poena Excommunicationis compellunt intra determinatum tempus ad executionem, et observantiam talis oneris. Carena *part.* 2. *de Conf. sollic. tit.* 6. §. 21. *num.* 120. Sanctarellus *de Haeresi cap.* 46. *num.* 10. Bonacina *de onere, et obligatione denunciat. disp.* 1. *punct.* 3. *num.* 10. Bellochius *de casibus reserv. p. q.* 9. *num.* 205. Rosignol. *loc. cit. sect.* 4. *num.* 3. Felix Potestas *loc. cit. n.* 631. Leander *loc. cit. q.* 53. ubi testatur, quod in Edicto Inquisit. Hispan. solent assignari sex, aut septem dies pro termino ad denunciandos Confessarios sollicitantes; qui terminus solet assignari etiam in Edicto Inquisit. Siciliae, ut refert Felix Potest *loc. cit. num.* 634. Unde quatenus Decre- 50
tum Supremae, et universalis Inquisitionis Romanae *die* 3. *Januarii* 1623. relat. *supra num.* 45. assignans pro termino 12. dies non sit perpetuum, ut contendit Bordonus, et alii, standum est termino praefixo a respectivis Inquisitoribus, cum hac advertentia, quod dies termini non computantur in termino *leg. Vicinia millia* 1. *ff. Si quis cautionibus, cap. Frequens* 1. cum concordant, de quibus ibi per Glossam in verb. *Proponitur, de restit. spol. in* 6. Diana *p.* 4. *tract.* 5. *resol.* 41. Felix Potestas *l. c. num.* 632. et alii.

Poenitens sollicitatus, qui ob non factam de- 51
nunciationem intra debitum terminum incurrit Excommunicationem, quamvis accedat ad Confessarium, et promittat se statim denunciaturum, non potest ab ipso absolvi virtute Bullae Cruciatae, nec vigore privilegiorum Regularium, si ipse Confessarius sit Regularis; nam non potest quis absolvi a peccatis, nisi prius absolvatur a Censuris. A Censuris autem non potest quis absolvi per Bullam Cruciatae, et Privilegiatus, nisi satisfacta parte; adeoque talis Poenitens, non obstante dicta promissione, non potest absolvi, nisi prius denunciet. Diana *part.* 4. *tract.* 5. *resol.* 35. Felix Potest *l. c. n.* 640. et alii contra alios.

Poenitens sollicitatus, qui ob omissam denun- 52
ciationem incidit in Excommunicationem, facta postea denunciatione, potest quidem absolvi virtute Bullae Cruciatae, aut a Regularibus virtute suorum privilegiorum; at non a simplici Confessario. Bordon. *in tribunal. Fidei c.* 30. *n.* 19. Felix Potestas *l. c. n.* 641. Diana *l. c. resol.* 29. et alii. Et ratio primae partis est, quia Confessarii virtute Bullae Cruciatae, et Regulares virtute suorum privilegiorum possunt, satisfacta parte, absolvere ab omnibus reservatis Summo Pontifici, exceptis contentis in Bulla Coenae, et aliis Clementinis, ut patet sub verb. *Absolutio*, hoc ipso verb. *Confessarius*, et verb. *Reservatio Casuum*, iis tamen limitibus, de quibus in Append. ad art. 3. Ratio autem secundae partis est, quia talis Excommunicatio est reservata Pontifici, et Inquisi-

(*) Prima sententia vera est, posterior vero falsa Vide *Antoine.*

toribus, ut patet ex eorum Edictis, et ex Decreto die 3. *Januar.* 1623. relat. *supra num.* 45. adeoque non potest absolvi a simplici Confessario non habente ad id privilegium.

53 Sic Poenitens sollicitatus, qui infra debitum terminum non denunciavit, quamvis postea extinguatur onus denunciationis, ex quo mortuus sit Confessarius denunciandus, aut ex alio capite, non potest absolvi a quolibet simplici Confessario, sed solum a supradictis Privilegiatis propter rationem adductam. Leander *tract.* 5. *de Poenitentia disp.* 13. *q.* 59. Felix Potestas l. *c. n.* 642. Diana *l. c. resol.* 29. recto advertens insuper, quod tam in hoc, quam in caeteris casibus Inquisitionis illi, qui denunciare neglexerunt, quando postea denunciant, et sic parti satisfaciunt, possint a Confessariis Regularibus, et ab aliis virtute Bullae Cruciatae absolvi absque ullo onere se praesentandi Inquisitoribus (*).

54 Confessarius sollicitans potest a quolibet simplici Confessario absolvi, quia sollicitatio nullo Jure est reservata; nisi tamen reservata sit in aliqua Dioecesi, ut in Neapolitana, et aliis. Felix Potest. *l. c. n.* 601. et alii passim.

55 Regulariter loquendo Confessarii non debent absolvere Poenitentes sollicitatos, nisi prius sollicitantes denuncient Inquisitoribus, vel Episcopis. Avila *de Censuris p.* 2. *cap.* 7. *dub.* 7. *in fine.* Rosignol. *loc. cit. sect.* 4. *n.* 4. Diana *p.* 1. *tract.* 4. *resol.* 27. Felix Potestas *loc. cit. num.* 638. et alii. Tales enim Poenitentes una semel quod sunt absoluti, non curant amplius denunciare.

56 Dicitur autem notanter: *Regulariter loquendo*, quia in aliquibus casibus expedit, quod Confessarii ipsos absolvant ante factam denunciationem et signanter si urgeat necessitas Communionis, aut aliqua adsit justa causa, ob quam prudentes Confessarii judicent denunciationem esse differendam, et Poenitentes sint timoratae Conscientiae, et serio promittant quamprimum denunciare. Sic Zanardus *in Direct. Theol. p.* 2. *praecept.* 2. *cap.* 11. *in fine.* Rosignol. *l. c. n.* 5. Felix Potestas *l. c. n.* 639. Diana *p.* 1. *tract.* 4. *resol.* 27. cum aliis ibi citatis. Et idem docent in similibus casibus Emanuel Rodriquez, *in Summa tom.* 2. *cap.* 34. *num.* 6. Sanctarell. *de Haeresi c.* 9. *dub. unic. num.* 16. *in fin.* Peyrinus *in privil. Minim. tom.* 1. *Const.* 5. *Gregor. XV.* §. 9. *num.* 23. et alii. Vide quae ex Cozza attulimus in *Not. ad num.* 40.

57 Immo cautissime procedere debent Confessarii circa imponendam Poenitentibus obligationem denunciandi, antequam eos absolvant, ut recte monent Lezana *in Summa qq. Regul. cap.* 19. *num.* 34. Peyrin. *l. c. a n.* 26. et alii passim, ipsos Confessarios serio monentes, ut antequam Poenitentes obligent ad denunciandos Confessarios, diligentissime attendant qualitates, et conditiones, cum Poenitentium, tum Confessariorum, et mature examinent naturam et sensum verborum, et significatum signorum, nutuum, tactuum, et hujusmodi praetensae sollicitationis, et ubi ex ipsis non appareat certa sollicitatio, seu de se cognoscere nequeant, an vera in his intercesserit sollicitatio denuncianda, remittant ad alios Confessarios in his materiis instructiores, et expertiores; cum non semel a non satis instructis Confessariis immerito fuerint obligati Poenitentes ad denunciandos innocentes Confessarios cum maximo detrimento suae famae, et gravissima sua injusta afflictione, et poena. Eo vel maxime quod, ut docent Bordonus *l. c. n.* 582. et alii, in dubio sollicitationis non sit onus denunciandi. Vide *supra n.* 35.

58 In casu vero, quo reperiatur, atque certo percipiatur intervenisse veram sollicitationem, nec possit Poenitens induci ad personaliter denunciandum, ut saepe accidit in verecundis nobilibus mulieribus, et ordinarie in Monialibus ratione etiam clausurae, servanda est expediens praxis juxta Decretum Sacrae Congregationis supremae, et universalis Inquisitionis allat. *supra n.* 10. Quod si neque ad id possit talis verecunda Poenitens flecti, voluit Pontifex Urbanus VIII. de cujus mandato editum fuit dictum Decretum, quod ad S. Sedem recurratur pro opportuno remedio; et interim non absolvatur talis Poenitens, utpote indiposita; Sic ex Carena §. 10. refert Viva *ad propos.* 7. *Alexandri VII. num.* 7. ubi subjungit, quod in casu non absimili adivit ipse per Epistolam Innocentium XI. qui benigne dignatus fuit facultatem ei tribuere absolvendi pro ea vice Poenitentem citra onus denunciandi, quod fatebatur subire non posse panici cujusdam timoris praetextu. Confer testimonium Cozzae productum in *Not. ad num.* 40. (**)

59 Non est autem sufficiens modus evadendi obli-

(*) Nunc aliter statuendum « Omittentes intra id respe- » ctive tempus scilicet: *praescriptum in Edictis Universa- » lis Romanae Inquisitionis vel caeterorum tam particula- » rium Inquisitorum, quam Episcoporum*, denunciationem, inquit Giraldi *in Appendic. citat. pag.* 627. *seq.* « in Ur- » be et ejus districtu, incurrunt excommunicationem, quae » reservata est S. I. Extra Urbem vero, ejusque districtum » nonnisi ab Episcopo, vel peculiare Inquisitore, si tamen » eam sibi, et peccatum reservaverint; alias post denun- » ciationem factam, absolvi poterunt a quolibet Confessa- » rio, quemadmodum testatur, sibi responsum fuisse a P. » Commissario Universalis Inquisitionis Romanae Nicolaus » Terzago, Episcopus Narniensis, in *Instructione ad Con- » fessarios suae Dioecesis*, §. *De peccatis contra Fidem.* » Omittens vero denunciare Confessarium de sollicitatione » intra dictum mensem, etiamsi postea denunciasset, olim » non poterat absolvi, nisi a dicta Inquisit. Rom; hodie » tamen ex decretis ejusdem ann. 1753. et 1758. absolvi » potest a quolibet Confessario. » (*Edit. Barbiell.*)

(**) Constitutionem Benedicti XIV. *Sacrament. Poenitentiae* integram refert, et notis opportunis illustrat P. Philippus a Carboneano in Appendice *De Sollicitatione* ad Tractatum P. Gabrielis Antoine *De Poenitentia.* Regulas quoque ex Const. eadem, et Constit. *Universi Dominici Gregis* XV. ab Auctore nostro *num.* 2. descripta eductas proponit ad cognoscendum qui denunciandi sint, quas ob

gationem denunciandae sollicitationis, si Poenitens sollicitatus confiteatur cum Confessario sollicitante sub praetextu, quod hic possit ipsum absolvere absque onere denunciandi. *Communis ac certa*, per expresse damnatam propositionem 7. in ordine ab Alexandro VII. die 7. Septemb. 1665. ibi: *Modus evadendi obligationem denunciandae sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi.*

60 Quamvis enim Confessarius desinat Poenitentem monere de obligatione ipsum denunciandi, ad quod non teneri constat ex dictis *supra num.* 37. adhuc tamen non cessat in Poenitente obligatio; ipsum, seu alium Confessarium sollicitantem denunciandi, si aliunde sciat se ad id lege Pontificia obligari. Sicuti non cessat onus restitutionis in Poenitento ex quo Confessarius desinat ipsum monere de tali obligatione, si aliunde eam sciat, nec invicibiliter ipsam ignoret, ut recte docet Viva *ad dictam propositionem* 7. *Alexandri VII.* n. 3. et alii passim.

61 Confessarii autem, qui culpabiliter, et malitiose non monent Poenitentes ab aliis sollicitatos de obligatione eos denunciandi, seu docent ad id non teneri, denunciandi sunt Episcopis, vel Inquisitoribus qui possunt, et debent illos punire pro modo culpae, Diana *p.* 7. *tract.* 7. *resol.* 7. Rosignol. *l. c. sect.* 4. n. 7. et alii passim per clara verba cit. Const. Gregorianae, ibi: *Quod si hoc Officium praetermiserint, vel poenitentes docuerint non teneri ad denunciandum Confessarios sollicitantes, seu tractantes, ut supra, iidem Locorum Ordinarii, et Inquisitores illos pro modo culpae punire non negligant.*

62 Confessarii autem ipsi vere sollicitantes gravissimis poenis pro qualitate delicti puniri mandantur, ut expresse patet in dicta Gregoriana Constitutione §. 4. ibi: *Et quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, et circumstantiis, suspensionis ab exercitio Ordinis, privationis Beneficiorum, et Officiorum quorumcumque, ac perpetuae inhabilitatis ad illa, nec non vocis activae, et passivae, si Regulares fuerint, exilii, damnationis ad Triremes, et carceris etiam in perpetuum absque ulla spe gratiae, aliasque poenas decernent: eos quoque, si pro delicti enormitate graviores poenas meruerint, debita praecedente degradatione, Curiae Saeculari puniendos tradant.*

Contra Confessarios sollicitantes aequae procedere possunt Episcopi, et Inquisitores, sive unitim, sive separatim; Sic expresse Gregorius XV. in dicta Constitutione incipiente *Universi Dominici gregis* §. 4. ibi: *Omnes haereticae pravitatis Inquisitores, et Locorum Ordinarios omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum, et locorum universi Orbis Christiani in suis quemque Dioecesibus, et territoriis, per has nostras Literas, etiam privative quo ad alios omnes specialiter, ac perpetuo Judices delegamus, ut supra his contra praedictos simul, vel separatim in omnibus prout in causis Fidei etc.* 63

Ad probandum enorme delictum sollicitationis admittuntur etiam testes singulares, concurrentibus tamen praesumptionibus, indiciis, et aliis adminiculis simul comprobantibus. Sic expresse Gregorius XV. in cit. Const. §. 5. ibi: *Dantes etiam facultatem Venerab. Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, et Ecclesiae Dei tam perniciosum ob probationum defectum impunitum remaneat, cum difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus, concurrentibus praesumptionibus, indiciis, et aliis* 64

causas, quando, et qua ratione denunciare oporteat. Has regulas P. Giraldi transtulit in Appendicem ad sect. 809. *part.* 1. *ex Libro V. Decretalium tit. VII. De haereticis, Exposit. Juris Pontificii pag.* 636. *seqq.* et nonnullis animadversionibus declaravit. Alia praeterea in Appendicem eamdem congessit, quae magno usui Theologis, et Confessariis esse possunt; nimirum Dubia nonnulla post emanatam Gregorii XV. Constitutionem exorta, circa onus denunciandi Confessarium sollicitantem, et Supremae Universalis Inquisitionis Congregationi proposita, expensaque ab ejus Qualificatoribus, quorum ipsa resolutiones approbavit, et servari mandavit die 11. Februar. 1661. relata a Card. Albitio *part.* 1. *cap.* 25. *de Incostantia in Fide num.* 66. tum varias Instructiones circa denunciationes faciendas et respective recipiendas in materia sollicitationis, prout referuntur in Appendice Synodi Dioecesanae Civitatis Castellanae celebratae a Sancte Lanucci anno 1756. Sunt autem: Prima Istruzione della Sagra Congregatione del S. Officio per la denuncia de' Penitenti sollecitati nella Confessione, senza manifestare il proprio consenso de' 27. Settembre 1624. Seconda Istruzione nella materia delle denunzie di sollicitazione de' Confessori per la custodia del Sigillo Sacramentale de' 23. Marzo 1726. Terza Istruzione quando, e come si possano delegare li Sacerdoti Confessori, per ricevere le denunzie nelle materie spettanti al Santo Offizio, senza Notaro de' 7. Luglio 1725. Quarta. Copia di un Capitolo di lettera scritta dalla S. C. del S. Offizio 14. Luglio 1753. qua monendus dicitur Vicarius Generalis, ipsi tantum jus esse deputandi alios pro recipiendis denunciationibus et spontaneis ubi de sollicitatione agitur, ubi vero agitur de aliis in peculiaribus casibus ad S. Congregationem esse confugiendum, a qua continuo et facultas conceditur. Quinta Metodo di ricevere le denunzie de' Sacerdoti Confessori, specialmente però delegati in materia di sollicitazione, senza Notaro. Easdem Instructiones legere est in Barbosa de Officio et Potestate Parochi, cum *Animadversionibus*, et *Additamentis* ejusdem P. Giraldi *Romae* 1774. *pag.* 193. *seqq.* Ex aliis Observationibus autem P. Philippi a Carboneano unam alteramque hic referendam ducimus. Prima est: « Constitutiones... contra sollicitantes in confessione editae in *singu-*
» *las nationes universim vires suas extendunt, ac Latinos*
» *aeque, ac Graecos sua amplitudine comprehendunt*; const.
» *Etsi pastoralis.* Altera: Qui in partibus schismaticorum,
» haereticorum, et Mahometanorum degunt, licet subjecti sint constitutionibus contra sollicitantes; tamen in iis locorum circumstantiis, in quibus nulla spes adsit punitionis denunciati, atque mulieres sine periculo, et infamia denunciare nequeant, denunciatos vero facile poenam declinare posse credatur, recurrendo vel ad Episcopos schismaticos, vel ad Laicos judices infideles, ex decreto Sagrae Congreg. Sancti Officii die 21. Febr. 1630. attentis supradictis causis absolvendi sunt, et liberandi ab hujusmodi onere denunciandi; moneri tamen debent, *ut cessantibus supranarratis periculis, et impedimentis, teneantur denunciare.* » (Edit. Barbiell.)

adminiculis delictum probatum esse arbitrio suo judicandi, et Curiae Saeculari, uti praefertur, Reum tradendum esse pronunciandi.

65 Una tamen foemina, quantumvis honesta, non facit sufficientam probationem ad capturam, et torturam, etiamsi concurrant alia indicia, nam tunc est consulenda Sacra Congregatio. Sic expresse rescripsit eadem Sacra supremae, et universalis Inquisitioni S. Congregatio Vicario Generali Salernitano *die* 17. *Jul.* 1627. ut refert Pignatel. *tom.* 1. *consult.* 104. *post num.* 14. *circa medium*, his verbis: *Al Molto Reverendo Signore il Signor Vicario Generale di Salerno. Acciocchè più fondatamente si proceda contro i sollicitanti in confessione, questa suprema Congregazione ordina, che per il detto di una sola Donna non venga a costituire il preteso Reo senza prima di darne qui avviso con relazione della qualità della Donna, del Denunciante e del Denunciato, e allora si scriverà a V. S. se debba, o no procedere a costituirlo, e carcerarlo. Sarà anche V. S. contenta di significare questo medesimo ordine a' Vescovi suoi Comprovinciali, acciocchè ancora da essi sia eseguito, e il Signor Iddio le conceda ogni bene. Rom.* 17. *Lugl.* 1627. *Il Card. Millino.* Sic apud Pignatell. *loc. cit.* ubi insuper tradit instructionem pro Muliere verecunda personaliter denunciare recusante, et multa refert, et docet ad rem per totam dictam consultationem 104. merito legendam.

Circa sollicitationem attendenda est nunc novissima dispositio Benedicti XIV. felicis record. incip. *Sacramentum Poenitentiae*, in qua confirmat, ampliat, et extendit supra allatam Constitutionem Gregorii XV. et reservat Papae pro tempore absolutionem eorum, qui falso sacerdotes de sollicitatione accusant aut procurant; ut ab aliis falso accusentur. 66

Sollicitantes ad turpia occasione Confessionis Sacramentalis, ultra alias poenas perpetuam etiam inhabilitatem ad celebrationem Missae incurrunt; ex decreto Sac. universalis Inquisitionis de mandato Benedicti XIV. edito *die* 5. *Augusti* 1745. ut in ejus Bullario *tom.* 1. *in Append. n.* 8. *pag.* 46. Alia vide supra *artic.* 4. *a n.* 12. ubi plura ad rem. 67

Sollicitatus nulla lege prohibetur, quominus ante denunciationem sollicitantis, illum occulte admoneat, ut sibi provideat, sponte se offerendo Tribunali. Tenetur tamen etsi admonitus compareat, et sit ex correptione emendatus, illum denunciare, ut ex propositionibus ab Alexandro VII. damnatis eruitur. *De Synod. Dioec. lib.* 6. *cap.* 11. §. 9. *et* 10. *nov. edit.* 68

Praeceptum denunciandi Confessarios sollicitantes ad turpia, et poenae aliae huic sollicitationi indictae, non extenduntur ad alia crimina a re venerea diversa, *ibid.* §. 14. 69

CONFESSIO

SUMMARIUM

1. Confessiones Sacramentales factae Sacerdoti actu non approbato sunt nullae. — 2. Id valet etiam pro Confessione venialium et mortalium, quae alias clavibus subjecta sunt. — 3. Comprehendit eos etiam qui privilegium Bullae Cruciatae obtinuerunt. — 4. De illis qui Confessionem Sacramentalem audiunt, cum ad Presbyteratum non fuerint promoti. — 5. De Confessionibus Capuccinorum. — 6. Confessiones simultaneae virorum et uxorum improbantur apud Graecos — 7. 8. Quales circumstantiae sint aperiendae in Confessione — 9. Per Confessionem factam cuilibet Sacerdoti ab Episcopo approbato satisfit Canoni *Omnis utriusque sexus.* — 10. Confessionis annuae praeceptum obligat, etiam non commissa gravi culpa. — 11. Parochus si prudenter credere non possit parochiano suo asserenti Confessionem peregisse, abstinere debet ab administranda eidem communione, etiam Paschali. — 12. Possunt Episcopi limitatam facultatem audiendi Confessiones dare Regularibus. — 13. In necessitate sufficit scientia minus quam mediocris pro approbatione. — 14. De Confessione facta laico in necessitate. — * 15. Poenitens interrogatus a Confessario de peccato non confesso potest jurare eum non commisisse, nisi Confessarius juste interroget ad noscendum statum poenitentis. — 16. Sacerdos conferens Sacramenta non tenetur praemittere Confessionem, sed sufficit contritio, quia non habetur lex eam praemittendi. — 17. Praeceptum Tridentini: Quod si necessitate urgente Sacerdos absque praevia confessione celebravit, quam primum confiteatur; intelligendum est, ut intra triduum confiteatur, nisi crastino die eadem necessitas urgeret.

1 Confessiones Sacramentales factae Sacerdoti actu non approbato ab Ordinario loci, et absolutiones impertitae ab hujusmodi, nullae declarantur a Benedicto XIV. *Constitut.* incip. *Apostolica Indulta* §. 2. Nemo enim unquam quodcumque privilegium obtinens audire potest Confessiones saecularium absque approbatione
2 Ordinarii; idque valet etiam pro Confessionibus venialium et mortalium, quae alias clavibus sub-
3 jecta sunt. Id etiam comprehendit eos, qui privilegium Bullae Cruciatae obtinuerunt, ut ex Bulla Benedicti XIII. firmatur Institut. *Eccles.* 86. §. 8.

Confessionem Sacramentalem audientes, qui reperti fuerint ad Presbyteratum non promoti, Curiae saeculari traduntur, etiam pro prima vice, praevia degradatione, si alium Ordinem habuerint: dummodo absolutionis formam protulerint, quam si non protulerint, mitiori poena damnari possunt; idem *Constitut.* incip. *Sacerdos* §. 8. 4

Confessiones Capuccinorum Confessariis extraneis permittuntur, deficiente Confessario sui Ordinis; etiam quoad casus reservatos, praestita 5

obligatione se praescutandi; idem *Constitut.* incip. *Quod communi.* Vide verb. *Capuccini*, *n.* 5.

6 Confessiones simultaneae virorum et uxorum apud Graecos, improbantur; idem *Const.* incip. *Etsi*, §. 5.

7 In Confessione Sacramentali aperiendae sunt
circumstantiae mutantes speciem peccati; Concil.
Trident. *sess.* 14. *Can.* 7. ubi anathemate perstrin-
8 git asserentes contrarium. Et probabilius aperien-
dae sunt etiam circumstantiae aggravantes; Idem
de *Synodo Dioeces. lib.* 6. *c.* 5. *n.* 1. ex pluribus
ibi adductis.

9 Per Confessionem factam cuilibet Sacerdoti saeculari, vel Regulari ab Episcopo approbato satisfieri Canoni *Omnis utriusque sexus* ex Constitutionibus Clementis VIII. an. 1592. et Innocentii X. an. 1645. incip. *Exponi Nobis* constat, *de Synodo Dioec. l.* 7. *c.* 44. §. 4.

10 Confessionis annuae praeceptum obligat, etiam non commissa gravi culpa, ut quis se peccatorem saltem semel quotannis recognoscat, ut ex S. Thoma *in* 4. *Sent. dist.* 17. *q.* 5. *A. C. quaestiunc.* 3. *Instit. Eccles.* 18. §. 4.

11 Parochus quamvis plerumque credere debeat parochiano suo asserenti confessionem peregisse, si tamen prudenter credere non possit asserenti, abstinere debet ab administranda eidem communione etiam Paschali, ut ex Roncaglia; *Instit. Eccles.* 45. §. 15.

12 Possunt Episcopi limitatam facultatem audiendi Confessiones dare Regularibus, etiamsi post examen idoneos illos reperiunt: *Instit. Eccles.* 86. §. 9.

13 In locis, ubi rarissimi sunt Sacerdotes, qui audiant Confessiones, sufficit ad eos approbandos scientia minus quam mediocris, ut ex Card. de Lugo, *Instit. Eccles.* 86. §. 12.

14 Quoad Confessionem factam laico in necessitate, dum non adest copia Sacerdotis, de qua sermo fuit olim apud veteres Theologos, et etiam apud S. Thomam, recte docet eximius Pontifex, neminem ex veteribus illis agnovisse, laicum esse verum ministrum hujus Sacramenti; sed eam Confessionem testimonium esse animi demissi et humiliati, ex quo magis flectitur Deus ad elargiendam uberiorem gratiam, qua quis ad contritionem et justificationem excitetur. Nibilo tamen secius hanc nunquam fieri praestat, cum multis incommodis sit obnoxia: *De Synodo Dioec. lib.* 7. *c.* 15. *per tot.* ubi recte ex Decreto Clementis VIII. illicitam esse et invalidam Confessionem factam Sacerdoti absenti notatur.

Alia ad rem, vide verb. *Poenitent. Sacramentum.*

ADDITIONES CASINENSES

Poenitens interrogatus a Confessario de pecca- 15
to non confesso potest juraro non commisisse, subintelligens illud: *quod confessum non sit.* Card. diss. 19. *n.* 118. Salm. *n.* 118. *in fine* et alii cum S. Alph. Lig. *l.* 3. *tract.* 2. *n.* 157. qui addit, hoc intelligendum esse, nisi Confessarius juste interroget ad noscendum statum poenitentis ex prop. 58. Dam. ab Innocent. XI.

Juxta communem sententiam Sacerdos confe- 16
rens Sacramenta non tenetur praemittere confessionem, excepto sacramento Eucharistiae in cujus confectione ex Trident. praemittenda est; sed sufficit, quod eliciatur contritio. Sylvestr. verb. Confessio 1. §. 2. Layman. 5. *tit.* 1. *c.* 5. *n.* 10. Nav. *Sum. cap.* 2. *num.* 6. Croix *l.* 6. *p.* 1. *n.* 92. Lig. *l.* 6. *c.* 2. n. 34. Quia ex Rituali romano de Sacr. in genere sufficit poenitere per contritionem, et Confessio est de convenientia, non de necessitate, tum quia in aliis sacramentis non habetur praeceptum neque naturale, neque divinum, neque ecclesiasticum de praemittenda confessione; ut habetur in suscipienda eucharistia. Lig. *l. c.*

Cum Tridentinum praecepit. *Quod si necessita-* 17
te urgente Sacerdos absque praevia confessione celebravit, quam primum confiteatur. Sess. 13. *cap.* 7. quaesitum quomodo illud *quamprimum* intelligendum sit. *Lig. lib.* 6. *n.* 266. dixit sufficere, si Sacerdos intra triduum confiteatur, cum Lugo *d.* 14. *n.* 163. Dian. Tarvia, Candido et aliis multis; quia cum hoc praeceptum sit tantum ecclesiasticum, non censetur Ecclesia velle ad illud obligare cum tanto rigore. Communiter tamen dicunt Lugo *n.* 162. et 163. Viva, Milante Dian. etc. quod aliquando per accidens ex tali praecepto sacerdos ille teneretur confiteri eadem die, et forte eadem hora, puta si tunc confessarium haberet, quo postea per plures dies carebit, vel si cras eadem necessitas urgeret celebrandi nec posset confiteri. Lig. *ibidem.*

CONFIRMATIO

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Confirmatio quoad ejus esse, institutionem, materiam, et formam.*

1. Quid sit Confirmatio. — 2. Est de Fide, quod Confirmatio sit unum ex septem novae Legis Sacramentis a Christo institutum. — 3. Confirmatio est Sacramentum a Baptismo distinctum. — 4. Confirmationis Sacramentum fuit institutum a Christo in nocte Coenae Domini. — 5. Materia remota Sacramenti Confirmationis est Chrisma confectum ex oleo olivarum, et balsamo simul consecratum ab Episcopo. — 6. Mixtura balsami numquam omittenda est. — 7. Mixturam balsami in Sacramento Confirmationis esse de necessitate praecepti, omnes fatentur. — 8. An sit autem etiam de necessitate Sacramenti, seu essentialiter requisita ad validitatem Sacramenti, duplex est Doctorum sententia; una affirmativa,

ut altera negativa: At prima Affirmativa tamquam tutior est tenenda, *usque ad* n. 10. — 11. Materia proxima Confirmationis est unctio cum Chrismate facta in modum Crucis in fronte confirmandi, *usque ad num.* 12. — 13. Adducitur Instantia, et solvitur, *usque ad* n. 17. — 18. Forma consueta Sacramenti Confirmationis in Ecclesia latina est ista; *Signo te signo Crucis, et confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* — 19. Omnia verba hujus formae sunt necessaria necessitate praecepti in Ecclesia Latina. — 20. *ad* n. 25. Immo verba supra dicta, vel iis aequivalentia sunt etiam necessaria necessitate Sacramenti.

ARTICULUS II. — *Quoad ea, quae concernunt Ministrum, et subjectum Confirmationis.*

1. Minister ordinarius Sacramenti Confirmationis est solus Episcopus. — 2. Omnis Episcopus, etiam excommunicatus, haereticus, vel degradatus valide potest conferre Sacramentum Confirmationis. — 3. Episcopus etiam valide confirmat, quamvis non sit confirmatus. — 4. Minister extraordinarius Confirmationis etiam potest esse simplex Sacerdos ex speciali commissione, et delegatione Summi Pontificis. — 5. Et de facto talem facultatem concesserunt varii Summi Pontifices variis Religiosis. — 6. Talis autem facultas non solet concedi, nisi ex urgentissimis causis. — 7. Episcopus non potest in alterius Dioecesi confirmare suos subditos, vel Pontificales actus exercere absque licentia Episcopi Dioecesani sub poena suspensionis ab exercitio Pontificalium. — 8. Nec in Dioecesi vere nullius. — 9. Immo neque potest Archiepiscopus in Dioecesi Suffraganei. — 10. Quinimmo, nec in propria Dioecesi potest Episcopus licite ministrare Confirmationis Sacramentum personis alterius Dioecesis absque consensu Episcopi Confirmandorum. — 11. Nec desunt Auctores, qui dicant, quod Episcopus aliter faciens suspensionem incurrat. — 12. Barbosa tamen cum variis aliis verius existimat talem Episcopum a suspensione, et culpa excusari. — 13. Episcopi vero attentiores talem usum confirmandi non subditos sine facultate suorum Ordinariorum non admittunt. — 14. Et in tali casu, si Episcopus expresse declararet, ut fecit Episcopus Fesulanus, nolle, neque intendere confirmare alienos Dioecesanos, qui suorum Ordinariorum licentiam non habebant, tunc ipsi essent invalide confirmati. — 15. Ad viciniorem Episcopum spectat conferre Chrisma, consecrare Aras, vel Altaria portatila, Sede vacante, et Vicarius Capitularis procurare debet, ut illi subministretur victus conveniens, et equorum expensae. — 16. Vicinior Episcopus dicitur ille, cujus Cathedralis est proximior Cathedrali vacanti, licet forte alius esset vicinior loco habitationis impetrantis. — 17. Sic etiam in locis exemptis, et in Abbatiis, quae vere Nullius sunt, Chrisma ministrare pertinet ad Episcopum viciniorem, seu in cujus Dioecesi sita est Abbatia. — 18. Episcopus in Parochialibus Monachorum exemptorum potest administrare Sacramentum Confirmationis invitis ipsis Regularibus, et contra eos hujusmodi administrationem impedientes Censuris procedere. — 19. Abbas, si tentet conferre Sacramentum Confirmationis, nihil agit, non obstantibus privilegiis obtentis ante Conc. Trid. — 20. Abbas qui vere est Nullius, et habet Territorium separatum faciens propriam, et distinctam Dioecesim, convocare potest quemcumque maluerit Catholicum Antistitem ad Sacramentum Confirmationis ministrandum. — 21. Non potest Episcopus, nec Archiepiscopus, nec Patriarcha in locis alienae Dioecesis, ubi aliquas habet Ecclesias sibi immediate subjectas, licentiam concedere externo Episcopo administrandi Sacramentum Confirmationis, et Ordinis, nec Pontificalia munia exercendi absque licentia illius Episcopi, in cujus Dioecesi locus est constitus. — 22. Si Episcopus sit Commendatarius Abbatiae Nullius, non potest ibi illius subditis Ordines conferre, vel Synodum aut Concursum facere, sed bene Confirmationis Sacramentum administrare, Altaria, et Cappellas consecrare, aliaque Pontificalia exercere. — 23. Episcopus alienus Sacramentum Confirmationis administrans debet ab Episcopo Dioecesano provideri. — 24. Quando Ordinarius vadit per Dioecesim extra visitationis occasionem, licet ad consecrandam, vel reconciliandam Ecclesiam, vel Sacramentum Confirmationis administrandum, neminem cogere potest ad subministrandas expensas, neque pro equis neque pro victualibus. — 25. Episcopus enim proprius non potest pro Sacramento Confirmationis administrando procurationem recipere. — 26. Immo Episcopi quantum ad hoc neque juvantur consuetudine, quae corruptela est, *usque ad* n. 28. — 29. Unde Episcopus, nedum nihil potest exigere pro administratione Sacramenti Confirmationis, sed et si aliquid exegerit, tenetur restituere. — 30. Quod procedit, nedum quoad Episcopos Confirmantes, sed etiam quoad Vicarios, Cancellarios, aliosque familiares. — 31. Subjectum capax Confirmationis valide recipiendae est omnis homo Baptizatus, ut nondum confirmatus. — 32. Confirmandus debet esse baptizatus. — 33. Confirmandus nondum debet esse confirmatus. — 34. Non tamen permittens se bis confirmari; nec bis confirmans eundem, fit irregularis — 35. Infantes, quamvis valide possunt confirmari ante usum rationis, non tamen licite. — 36. Sacramentum Confirmationis potest licite conferri amentibus, et furiosis, etiamsi fuerint perpetuo tales. — 37. Muti possunt licite confirmari, etiamsi fuerint a nativitate tales — 38. Possunt etiam confirmari licite infirmi morti proximi. — 39. In adultis, ut valide confirmentur, requiritur intentio saltem habitualis Confirmationem recipiendi; in Infantibus vero, et perpetuo amentibus nulla requiritur intentio — 40. In adultis ad licite recipiendam Confirmationem requiritur status gratiae. — 41. Non requiritur tamen, ut recipiant Confirmationem jejuni. — 42. Confirmationis administratio delegari potest simplici Sacerdoti — 43. Sed adhiberi debet Chrisma ab Episcopo benedictum. — 44. ad 46. De Confirmationis Sacramento ab Episcopis Italo-Graecis administrato. — 47. Quid dicendum, si Episcopus Latinus ordinet aliquem Graecum ab Episcopo Graeco baptizatum, de quo non constet fuisse Chrismate consignatum. — 48. ad 53. Ubi Sacramentum Confirmationis conferri possit ante usum rationis. — 54. Conferri non debet pueris parum instructis in doctrina Christiana. — 55. Tale Sacramentum ministrare potest Episcopus in Ecclesiis Regularium. — 56. Sacramentum Confirmationis conferri potest a P. Guardiano Sepulcri Ord. Min. Obs. — 57. Et a Graecis Sacerdotibus. — 58. Ac ab Abbatibus Cryptae Ferratae. — 59. ad 62. Quando infantes valide possint confirmari ante usum rationis. — 63. * Abbates Sacr. Casinensis Coenobii et SS. Trinitatis Cavensis Sacramentum Confirmationis conferre possunt; et quonam pacto.

ARTICULUS III. — *Quoad ea quae concernunt Confirmationis necessitatem, effectum, Patrinum, et Caeremonias.*

1. Licet Sacramentum Confirmationis non sit necessarium ad salutem, neque necessitate medii, neque necessitate praecepti, est tamen necessarium, ut non contemnatur. — 2. Unde in praxi serio admonendi sunt fideles, ne Confirmationem suscipere negligant, praesertim oblata commoditate. — 3. Tenentur tamen hoc Sacramentum prius recipere omnes, qui volunt ad primam Tonsuram et ad Ordines admitti. — 4. Suscipientes autem primam Tonsuram, et Ordines ante Confirmationem non peccant graviter, si citra contemptum id faciant. — 5. Immo neque Episcopus ordinans nondum confirmatum peccat graviter, si citra contemptum id faciat. Observa tamen Decretum Sacrae Congreg. Concil. — 6. Effectus Confirmationis est triplex. Primus est augmentum gratiae habitualis, et jus ad gratias actuales roborativas ad fidem fortiter profitendam. — 7. Secundus effectus est Character, quo confirmatus signatur ut miles intra militiam Christi ad Fidem cum robore propugnandam. — 8. Tertius effectus est Cognatio Spiritualis. — 9. Patrinus requiritur in Confirmatione, ut confirmandum teneat. — 10. Et quidem sub culpa gravi. — 11. Patrinus in Confirmatione non debet esse nisi unus solus, vel una sola. — 12. Affertur, et solvitur instantia, *usque ad* n. 13. — 14. Patrinus in Confirmatione debet esse distinctus a Patrino Baptismi extra casum necessitatis. — 15. Unus Patrinus non potest tenere ultra duos eadem die Confirmationis. — 16. Ubi tamen facile non possent haberi plures, qui inservirent pro diversorum Patrinis, tunc posset unus etiam eadem die esse Patrinus plurium. — 17. Patrinus confirmandi debet esse confirmatus. — 18. Hinc non confirmatus, si fieret in Confirmatione Patri-

nus extra necessitatem, graviter peccaret. — 19. Immo non confirmatus invalide obiret munus Patrini, adeoque probabiliter non contraheret cognationem spiritualem — 20. Patrinus debet secundum usum Ecclesiae, et ritum Pontificalis Romani esse ejusdem sexus, cujus est confirmandus. — 21. Caeremoniae omnes, quae antecedunt, comitantur, et sequuntur Confirmationem, distincte referuntur a Bellarmino etc. — 22. Confirmatio debet administrari ab Episcopo cum pluviali, Mitra, Stola et Baculo Pastorali. — 23. Quamvis Sacramentum Confirmationis debeat administrari in Ecclesia, quantum commode fieri potest, tamen simpliciter loquendo, potest Episcopus illud conferre in quovis loco decenti. — 24. Monialibus tamen ministratur ad fenestrellam Communionis, unde propterea non datur licentia egressus, vel ingressus.— 25. Episcopus potest confirmationem conferre in die feriali etiam post meridiem, quamvis non jejunus, et ipse, et suscipiens. — 26. Episcopus potest conferre Confirmationem etiam tempore interdicti, et in loco interdicto. — 27. Episcopus debet propria manu ungere Chrismate consecrato confirmandum in fronte — 28. Confirmationis Sacramentum immediate manu Episcopi est conferendum. — 29. Inungitur confirmandus in fronte ad indicandum hujus Sacramenti effectum, qui est gratia collata ad audacter profitendam Christi Fidem. —30. Frons Confirmati aliquo panno albo circumcingitur, ne recens unctio defluat, aut deleatur; in hoc tamen est servanda cujusque loci consuetudo. — 31. Percutitur alapa ab Episcopo maxilla Confirmati, ad hoc ut Confirmatus intelligat se roborari hoc Sacramento ad fortiter, et invicte tolerandas injurias, et imminentia subeunda pericula propter Fidem Christi, et recordetur hujus Sacramenti suscepti. — 32. Omissio alapae non est peccatum mortale, si citra contemptum omittatur. — 33. *ad n.* 35. Pauca alia de Confirmatione ex Supplemento.—36. Pro complemento afferuntur instructiones editae 22. Maji 1622.

ARTICULUS I.

CONFIRMATIO QUOAD EJUS ESSE INSTITUTIONEM, MATERIAM, ET FORMAM.

1 Confirmatio est Sacramentum, quo homo viator baptizatus inungitur in fronte ab Episcopo cum Chrismate, et praescripta verborum forma ad fidei robur consequendum.

2 *Est in re communis.* Est de fide, quod Confirmatio sit unum ex septem Sacramentis a Christo Domino institutum; Sic definitum est in Concilio Florentino *in decreto de unione Armenorum* §. *secundum*, ibi: *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cujus materia est Chrisma confectum ex oleo (quod nitorem significat conscientiae) et balsamo (quod odorem significat bonae famae) per Episcopum benedicto.* Et in Concilio Tridentino *sess.* 7. *de Sacramentis in genere can.* 1. ibi: *Si quis dixerit Sacramenta novae legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino Nostro instituta, aut esse plura, vel pauciora, quam septem; videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Poenitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, et Matrimonium; aut etiam aliquod horum septem non esse vere, et proprie Sacramentum, anathema sit*, et *Canon.* 1. *de Confirmatione*, ibi: *Si quis dixerit Confirmationem Baptizatorum otiosam caeremoniam esse, et non potius verum, et proprium Sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quam Catechesim quamdam, qua adolescentias proximi Fidei suae rationem coram Ecclesia exponebant, anathema sit;* Et haec veritas deducitur ex Sacra Scriptura *Actor.* 8. ibi: *Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum*, ibi Eugenius IV. *in cit. Conc. Florent. per manus impositionem, Chrismatis unctionem et per accipere Spiritum Sanctum* intelligit donum
gratiae sanctificantis. Ex quo loco etiam evi- 3
denter colligitur, Confirmationem esse Sacramentum a Baptismo distinctum; dicit enim ibi Sacer textus de Apostolis loquens: *Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum Sanctum. Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed*
baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu. Con- 4
firmationis Sacramentum fuit institutum a Christo in nocte Coenae Domini, unde promanavit consuetudo Sacrum Chrisma conficiendi in die Coenae Domini, quae quidem in Ecclesia semper observata fuit, et adhuc observatur: (*) Est communior, et probabilior Doctorum sententia, et hanc sententiam expresse tradidit Fabianus Papa, *Epistola* 2. c. 1. *ad Orientales* ibi: *In illa die Dominus Jesus, postquam coenavit cum discipulis suis, et lavit eorum pedes, sicut a Sanctis Apostolis praedecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt, Chrisma conficere docuit;* ubi per Chrisma, Sacramentum Confirmationis intelligitur, quod totum postea confirmavit etiam Catechismus Rom. *de Sacram. Confirmation.* (**) At Benedictus XIV. *Instit. Eccles.* 6. §. 5. supervacaneum docet perscrutari, quonam tempore Sacramentum hoc Salvator instituerit; non enim constat, num illud instituerit cum imposuit manus capiti puerorum; *Matth.* 19. num instituerit tantum, non ministraverit; num in ultima Coena, cum dixit Apostolis: *Accipite Spiritum Sanctum;* num tandem ipsa Pentecostes die (***).

(*) Sacrum Chrisma eo die conficitur, non quod in nocte coenae institutum a Christo fuerit hoc Sacramentum, sed quod, inquit S. Thomas in 3. *part. quaest.* 72. *art.* 12. *ad* 3. *sicut ex Concilio Martini Papae (nempe Martini Episc. Bracarensis cap.* 2. *) habetur, omni tempore licebat Chrisma conficere, sed quia solemnis Baptismus, ad quem requiritur usus Chrismatis, in vigilia Paschae celebratur, congrue ordinatum est, ut per biduum ante ab Episcopo Chrisma benedicatur (eo enim in solemni baptismalis aquae benedictione Ecclesiastici ministri uti debent), ut possit per dioecesim destinari. (Edit. Barbiell.)*

(**) Haec tamen opinio, cum apocryphae Fabiani epistolae potissimum innitatur, paucos jam habet sectatores. *(Edit. Barbiell.)*

(***) Siquam vellem sententiam amplecti, et potius subscriberem, quam etiam non multos ante annos proposuit, defenditque Cl. Trombellius *de Confirm. Tom.* 1. *disp.* 3. *num.* 10. Confirmationis institutionem in illud XL. dierum quibus Christus a morte redivivus se discipulis aspectabilem praebuit, ac multa cum illis, ut ait S. Lucas *Act.* 1. *de regno Dei* contulit, tempus rejicienti *(Edit. Barbiell.)*

5 Materia remota Sacramenti Confirmationis est Chrisma confectum ex oleo olivarum, et balsamo simul consecratum ab Episcopo. *Est communis*, et babetur expresse ex Concilio Florentino in *decreto de unione Armenorum*, §. *secundum*, ut patet ex praecisis verbis adductis supra *sub num.* 2. et ex Concilio Tridentino *sess. 7. cap. 2. de Confirmat.* ibi : *Si quis dixerit, injurios esse Spiritui Sancto eos, qui Sacro Confirmationis Chrismati virtutem*
6 *aliquam tribuunt, anathema sit.* Mixtura balsami nunquam omittenda est, cum Chrisma non sit simplex oleum, sed oleum cum balsamo mixtum; *unic. de Sacra Unctione, et c. 1. de Sacrament. non*
7 *iterandis.* Mixtura balsami in Sacramento Confirmationis esse de necessitate praecepti, omnes fatentur; controversia solum est inter Doctores: an sit etiam talis mixtura necessaria necessitate Sacramenti, seu essentialiter requisita ad validi-
8 tatem Sacramenti. Plurimi tenent, mixturam balsami necessario requiri ad validitatem Sacramenti, taliter quod Sacramentum ministratum cum solo oleo consecrato absque mixtura balsami sit invalidum, et nullum: Et horum sententia colligitur *ex cap. unico*, §. *Per frontis, de Sacra Unction.* ex Conc. Florent. *in cit. decr. de unione Armenorum* §. *secundum*, ubi ait: *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cujus materia est Chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiae; et balsamo, quod odorem significat bonae famae, per Episcopum benedicto*: quibus verbis palam confitetur Concilium, quod sicut tam oleum, quam balsamum propriam habet mysticam significationem, ita etiam utrumque aequaliter ingrediatur ad constitutionem Chrismatis, quod est materia requisita essentialiter ad valorem hujus Sacramenti, et ex verbis Fabiani Papae *d. Epist.* 2. ibi; *ex divina institutione provenire, ut oleum cum balsamo conficiatur*: et ex verbis formae, quae talis est: *Signo te signo Crucis, et confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris etc*; nam haec verba essent falsa, si solum oleum sufficeret ad validitatem, cum istud non sit Chrisma. Et ita hanc sententiam tuetur Fagn. *in cit. cap. unica, de Sacra Unctione n.* 53. Bellarmin. *lib. 2. de Confirmat. cap.* 8. *et* 9. Pirbing *lib.* 1. *tit.* 16. *de Sacramentis non iterandis num.* 3. Reiffenstuel. *ibid. num.* 21. Filliucius *de Sacrament. Confirmat. cap.* 1. *qu.* 5. Basilius Pontius *eod. tract. par.* 2. *c.* 2. Pax Jordan. *tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 2. *num.* 34. Villalobos in *Summa tom.* 1. *tractat.* 6. *diff.* 2. *n.* 2. aliique passim, communius, et
9 tutius. Alii vero tenent, mixturam balsami requiri tantum de necessitate praecepti Ecclesiae, non autem de necessitate Sacramenti ad validitatem ipsius. Et horum opinio colligitur *ex cap. Pastoralis* 1. *de Sacramentis non iterandis*; et tenent Gonzalez *in c. presbyter* 3. *eod. tit.* Cajetanus *in* 3. *part. qu.* 72. *artic.* 1. Navarr. *Manual. c.* 22. *num.* 8. Sotus. in 4. *dist.* 3. *quaest. unic. art.* 2. Valent. *contr. tom.* 4. *disp.* 5. *qu.* 1. *part.* 2. Unde in hujus 10
materiae ambiguitate juvat adducere mentem Sacrae Congregationis Concilii, in qua cum fuisset propositum, Bertam suscepisse filiam Caji in Sacramento Confirmationis ab Episcopo per errorem ministrato cum oleo infirmorum, et exinde dubitaretur, an ortum esset impedimentum cognationis spiritualis inter praedictos Matrimonium contrahere cupientes: Sacra Congregatio respondit *ad mentem*; quae fuit, ut dispensaretur ad cautelam: *die* 4. *April.* 1693. *in dubio cognationis spiritualis*, ex quo, ut refert et tenet Eminentissimus Petra *tom.* 3. *comment. in Constit.* 24. *Innocent. IV. num.* 42. videtur dictam Sacram Congregationem magis inclinasse priori sententiae, ut tutiori; et sic sentio, et ego esse tenendum. Sic etiam Rosignolus *de Sacramentis in genere part.* 3. *qu.* 2. *art.* 1. *a n.* 12. *et* 17. citans S. Thomam, S. Bonaventuram, et Conc. Coloniense, et recte respondens ad Canonem *Pastoralis* 1. *de Sacramentis non iterandis*, ut respondet Reiffenstuel, et Pirhing locis citatis. Vide ipsos, ubi multa adducunt ad rem (*).

Materia proxima Sacramenti Confirmationis est 11
unctio cum Chrismate facta in modum Crucis in fronte confirmandi. *Est communis*, et patet ex Concilio Florentino *loc. cit.* ritualibus, et praxi Ecclesiae, et colligitur ex Sacra Scriptura 2. *Corinth.* 1. ibi. *Qui confirmat nos vobiscum in Christo; et qui unxit nos Deus, qui et signavit nos, et dedit pignus Spiritus Sancti in cordibus nostris*: *loc. cit.*
Et quod haec unctio cum Chrismate debeat fieri 12
in fronte confirmandi, babetur ex usu perpetuo universalis Ecclesiae, et ex Concilio Florentino *loc. cit.* ubi habentur praecisa verba: *Ideo fronte, ubi verecundiae sedes est, confirmatus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, et praecipue Crucem ejus, quae Judaeis est scandalum, gentibus autem stultitia, secundum Apostolum, propter quod*
Crucis signo signatur. Nec valet objicere, quod Apo- 13
stoli *Actorum* 8. *et* 19. confirmantes imponebant manus super baptizatos; adeoque impositio manus Episcopalis, et non unctio cum Chrismate est
materia proxima Confirmationis. Non valet, in- 14
quam, quia nulla manus impositio distincta ab ea, quae reperitur in ipsa Chrismatis unctione, est essentialis Sacramenti Confirmationis materia; Eugenius enim IV. in Concilio Florentino *loc. cit.* expresse ait: *De solis Apostolis legitur (quorum vices tenent Episcopi) quod per manus impositionem Spiritum Sanctum dabant*: loco autem illius manus
impositionis, datur in Ecclesia Confirmatio. Tum 15
quia nec in Pontificali Romano, nec apud Graecos
fit mentio impositionis manus. Quod autem Apo- 16
stoli in principio nascentis Ecclesiae per imposi-

(*) Confer tamen Turnelium *de Sacram. Conf. quaest.* 1. *art.* 3. sub finem, et Trombellium 1. *cap. diff* 5. *part.* 3. *cap.* 2. *quaest.* 2. (*Edit. Barbiell.*)

tionem manus contulerint Spiritum Sanctum, hoc
factum est ex singulari Dei dispositione, et speciali
Christi privilegio pro eo solum tempore, quo su-
per Baptizatos descendebat Spiritus Sanctus in si-
gnis sensibilibus: tunc enim Apostoli non ute-
bantur Chrismatis unctione, quia non erat neces-
saria materia Sacramentalis, ubi sensibilia signa
miraculose apparebant, quae supplebant vicem
17 ejusdem materiae, seu Chrismatis unctionis; Quia
tamen etiam tempore Apostolorum ille visibilis
descensus, seu in signis sensibilibus miraculosa
apparitio Spiritus Sancti cessavit, ideo etiam po-
stea Apostoli per unctionem Chrismatis confirma-
bant. (*) Sic Divus Thomas 3. *part. quaest.* 72.
art. 4. *in respons. ad primum*, Scotus *in* 4. *d.* 7.
quaest. 1. Mastrius, Faber, Amicus, Rosignolus,
aliique passim. (**)
18 Forma consueta Sacramenti Confirmationis in
Ecclesiae Latina est ista; *Signo te Signo Crucis*,
et confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris,
et Filii, et Spiritus Sancti: Sic traditur in prae-
cisis terminis a Concilio Florentino *in decreto de*
19 *unione Armenorum*. Omnia verba hujus formae
sunt necessaria necessitate praecepti in Ecclesia
Latina. Est communis cum Sancto Thoma 3. *part.*
quaest. 72. *art.* 4. Mastrio *in* 4. *disp.* 2. *quaest.* 8.
20 Suarez, Conineh. etc. Immo omnia supradicta
verba, vel iis aequivalentiae sunt etiam necessa-
ria necessitate Sacramenti, seu sunt de essentia,
et valore formae Sacrameti Confirmationis. Est
communior, et tutior sententia, teste Mastrio *in*
21 4. *disp.* 2. *quaest.* 8. *num.* 236. Et quod invocatio
expressa Sanctissimae Trinitatis (pro qua est ma-
jor difficultas) sit essentialis in dicta forma, te-
net Divus Thomas *d.* 3. *p. quaest.* 72. *art.* 4. Bar-
bosa *de Offic. et potest. Episcop. part.* 2. *allegat.*
30. *num.* 22. Suarez *disp.* 33. *sect.* 5. *vers. Secundo*
dubitari potest; Coninch. 3. *part. q.* 72. *art.* 4. *num.*
66. Petrus de Ledesma *de Sacrament. Confirmat.*
cap. 3. Bartholomaeus ab Angelo *dialog.* 3. §. 17.
Filliucius *tract.* 3. *cap.* 1. *quaest.* 11. *num.* 22. et
alii magis communiter: Et ratio desumitur a pari 22
de Baptismo, quia enim homo per Baptismum
primo renascitur ad Fidem, necessaria est expressa
invocatio Sanctissimae Trinitatis, quae est funda-
mentum ejusdem Fidei: ergo quia per Confirma-
tionem homo roboratur, et quoad eamdem Fidem
stabiliendam in corde, et quoad eam libere pro-
fitendam in ore, erit necessasia eadem expressa
invocatio Sanctissimae Trinitatis. Nec valet dice- 23
re, quod fides, et expressa professio Mysterii
Sanctissimae Trinitatis sit jam fixa in Baptismo
per susceptionem Baptismi, et consequenter non
esse necesse, quod ipsa expressa invocatio, seu
professio repetatur in Confirmatione, sicuti de
facto non est necesse, quod repetatur in aliis
Sacramentis. Non valet, inquam, quia cum Con- 24
firmatio sit instituta ad roborandam fidem, quae
in Baptismo suscepta est, et ad eam etiam extrin-
sece profitendam, necesse est ut etiam expresse
ejus principale Mysterium magis in ipso Bapti-
zato Confirmando firmetur, quod non requiritur
in aliis Sacramentis cum non sint instituta, nec
dentur ad ejusdem Fidei firmitatem, et professio-
nem. Tum quia Concilium Florentinum *in decreto* 25
de unione Armenorum pro forma essentiali Sacra-
menti Confirmationis cum caeteris verbis ejusdem
formae ponit expressam invocationem Sanctissi-
mae Trinitatis, ut patet ex praecisis suis terminis
sub num. 18. *relatis*. (***)

(*) Praeter citatos Turnelium, et Trombellium adi Morini Exercitationem *de Sacramento Confirmationis*, et Card. Orsi dissertationem *de Chrismate confirmatorio*, utramque *Tom.* 10. *Thesauri Theologici Zachariani* Venetiis recusam. In hac autem Orsii dissertationn *cap.* 4. invenies etiam profligatam haereticam Samuelis Basnagii sententiam de ungendi Ritu, quem Ecclesiam ab Haereticis Valentinianis mutuasse Novator ille contendit. (*Edit. Barbiell.*)

(**) Dupliciter hic peccat Cl. noster Auctor 1. quod ab essentiali materia Confirmationis excludit Manuum impositionem; integram, et adaequatam materiam Sacramenti in sola Chrismatis unctione constituens. Quod profecto ex adverso pugnat cum Sacrarum Literarum auctoritate, Patrum sententiis, et communi Theologorum consensu. Etenim licet a Sambovii, Syrmondi, aliorumque sententia recedere velimus constituentium totam et adaequatam materiam Confirmationis in sola Manuum Impositione; negari profecto non poterit utramque saltem materiam esse essentialem, atque utramque simul constituere materiam adaequatam Confirmationis. Hoc sane mihi probabilius; quod etiam propugnant Juenin, Natalis Alexand. Carolus Witasse, Laurentius Berti, aliique laudatissimi Theologi. Quandoquidem antiquissimi Canones ab ipsa prope Apostolica aetate aeque utriusque meminere h. e. tum Impositionis Manuum, tum Chrismatis unctionis adhibitae in Confirmationis Sacramento; quemadmodum cernere est apud laud. Theologos. Neque officit, quod in Actis Apostolorum solius Manuum Impositionis mentio occurrat; siquidem S. Lucas compendio usus Historici more illa tantummodo retulit, quae magis intuentium oculos afficerent, quaeque visibilia etiam Spiritus S. munera comitarentur. Id quidem evincit B. Augustinus *lib. de fide, et Bon. Operib. cap.* 9. ex iis quae idem S. Lucas de Baptismo collato a Philippo Diacono Eunucho Reginae Candacis refert. *Act.* VIII. Idem etiam colligere licet, ex iis quae habentur apud eundem Lucam, cum refertur baptisma collatum iis, qui Apostolorum praedicatione commoti ad Christi fidem amplectendam convertebantur; quos baptizatus refert *in nomine Christi*, h. e. baptismo a Christo instituto, ab eoque vim, et efficaciam habente; nihil de *forma* referens, in qua conferebatur baptisma, et quandoque neque etiam de *materia*. Peccat II. quod adserat Apostolos Sacramentum Confirmationis contulisse non utendo visibili materia propria hujusce Sacramenti. Etenim licet quandoque hujus Sacramenti effectus fuerit collatus sine materia sensibili; uti ad solam Apostolorum praedicationem, quod contigisse novimus in facto Cornelii Centurionis; *Actor.* X. et diserte hoc doceat Angelicus; non negat tamen idem Angelicus, Apostolos in hoc Sacramento conferendo usos fuisse et Manuum Impositione, et Chrismatis unctione. Lege *qu.* 72. *part.* 3. *art.* 2. *ad* 1. (*Edit. Neap.*)

(***) Legendi Turnelius, Witasse, Trombellius *disp.* 6. quibus adde Lucae Holstenii dissertationem *de forma Sacramenti Confirmationis apud Graecos* iterum editam in eod. T. 10. *Thesauri Theologici p.* 470. *seqq.*

ARTICULUS II.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT MINISTRUM, ET SUBJECTUM CONFIRMATIONIS.

1 Minister Ordinarius Sacramenti Confirmatio-
nis est solus Episcopus. Est de fide definitum in
Concilio Tridentino *sess.* 7. *Can.* 3. *de Confirma-
tione*, ibi: *Si quis dixerit Sanctae Confirmationis
Ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum,
sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit;*
et jam antea statuerat Concilium Florentinum *in*
2 *Decreto Eugenii de unione Armenorum.* Omnis Epi-
scopus etiam excommunicatus, haereticus, vel
degradatus valide potest conferre Sacramentum
Confirmationis; quia per haeresim, vel excom-
municationem, vel degradationem non amittit Cha-
racterem Episcopalem, in quo datur potestas con-
firmandi: *Est communis* cum Barbosa *de Offic. et
potest. Episcop. part.* 1. *allegat.* 30. *num.* 2. et col-
ligitur ex Trident. *sess.* 7. *Can.* 12. *de Sacramen-
tis in genere*, ubi de quolibet Sacramentorum Mi-
nistro in peccato existente sic definit: *Si quis di-
xerit Ministrum in peccato mortali existentem, modo
omnia essentialia, quae ad Sacramentum conficien-
dum, aut conferendum pertinent, servaverit, non
conficere, aut non conferre Sacramentum, Anathema*
3 *sit.* Episcopus etiam valide confirmat, quamvis
non sit confirmatus; potestas enim confirmandi
non venit a Charactere Confirmationis, sed a Cha-
ractere Ordinis Episcopalis; unde cum Episco-
pus licet non confirmatus habeat Characterem Or-
dinis Episcopalis, in quo fundatur potestas con-
firmandi, valide confert Confirmationem; Barbo-
sa *loc. cit. num.* 3. Bonacina *de Sacram. disp.* 3.
quaest. unic. punct. 2. *num.* 10. Suarez, Henriq.
4 et alii passim. Minister extraordinarius Confirma-
tionis potest esse etiam simplex Sacerdos ex spe-
ciali commissione, et delegatione Summi Ponti-
ficis: (*) *cap. Pervenit* 1. *dist.* 95. ubi refertur S.
Gregorium Papam hanc facultatem concessisse
Presbyteris Sardiniae propter defectum Episcopo-
rum, ibi: *Ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri etiam
in frontibus baptizatos Chrismate tangere debeant,
concedimus.* Et hoc expresse indicat Eugenius IV.
in Concilio Florentino *loc. cit.* ibi: *Legitur tamen,
aliquando per Apostolicae Sedis dispensationem, ex
rationabili, et urgente admodum causa, simplicem
Sacerdotem, Chrismate per Episcopum confecto, hoc
Sacramentum Confirmationis administrasse.* Et talem 5
facultatem concesserunt etiam alii Summi Ponti-
fices variis Religiosis, ut Innocentius IV. Patri-
bus Praedicatoribus, Joannes XXII. et Leo X.
Fratribus Minoribus pro Indis, testa Rodriquez
in suo Bullario Regul. in Bulla Leonis X. Grego-
rius XIII. Patribus Societatis Jesu, ut testatur Sua-
rez; Innocentius XIII. Patri Guardiano Sancti Se-
pulchri Ordinis Minor. de Observantia, *Constit.*
incip. *Cum ad infrascriptum.* Et ipsi Guardiano
eamdem facultatem concessit etiam Benedictus
XIV. *Constit.* incip. *Cum ad infrascriptam*, et *Con-
stitut.* incip. *Demandatam* §. 14. et alii aliis in ter-
ris infidelium remotissimis a Sede Apostolica, ubi
Episcoporum Catholicorum copia non adest. Talis 6
autem facultas non solet concedi, nisi ex urgen-
tissimis causis, ut etiam indicavit Concilium Flo-
rentinum *loco cit.* ibi: *Ex rationabili, et urgente
admodum causa;* et patet ex pluribus similibus
petitionibus rejectis a Sacra Congr. Conc. et si-
gnanter *in Tarraconensi* 25. *Januarii* 1659. *in una
Insularum Philippinarum* 28. *Januarii* 1668. Vide
infra *num.* 56. *etc.* (**)

Episcopus non potest in alterius Dioecesi con- 7
firmare suos Subditos, vel Pontificales actus ex-
ercere, absque licentia Episcopi, in cujus Dioe-
cesi reperitur, sub poena suspensionis ab exer-
citio Pontificalium. Ita Conc. Trid. *sess.* 6. *de re-
form. cap.* 5. et Sacra Congr. ejusdem Conc. *in Me-
diolanensi* 15. *April.* 1575. Nec in Dioecesi vere 8
Nullius; Sac. Congreg. Conc. *in Dirachien.* 21. *Au-
gusti* 1627. *et in Isernien.* 1. *Mart.* 1687. In mini-
strando enim Confirmationis Sacramento ultra po-
testatem Ordinis requiritur etiam potestas juris-
dictionis, quam non habet Episcopus in Dioecesi
alterius, seu vere Nullius. Immo neque potest 9
Archiepiscopus in Dioecesi Suffraganei; Gloss. *in
Clem. cap. Archiepiscopo* 2. *de privileg. et excessi-
bus privilegiat.* Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. cap.*
7. *num.* 132. *et de Offic. et potest. Episc. part.* 1.
tit. 4. *num.* 49. Card. Petra *loco cit. num.* 54. re-

(*) Potuisse olim Episcopos Presbyteris facultatem con-
firmationis conferendae impertiri non desunt qui sentiant.
De qua quaestione legantur Benedictus XIV. *de Syn. Dioeces.
lib.* 7. *cap.* 8. et Trombellius *de Conf. Tom.* 2. *disp.* 10.
cap. 6. « Verum ut de hac difficili, et valde implexa con-
» troversia sit in confesso est, inquit idem Benedictus XIV.
» irritam nunc fore Confirmationem a simplici Presbytero
» Latino, ex sola Episcopi delegatione, collatam; quia
» Sedes Apostolica id juris sibi unice servavit; quam qui-
» dem reservationem non tantum a consuetudine in tota
» Ecclesia Latina jamdiu recepta tacite inductam arbitra-
» mur, siculi opinantur Juenin de *Conf. diss.* 3. *qu.* 5. *c.* 2.
» art. 1. et Tournely *de Sacram. Confirm. qu.* 3. *art.* 2.
» sed jam ante IX. saeculi finem expresse factam colligi-
» mus ex *ep.* 70. Nicolai I. ad Hincmarum, in qua legi-
» tur, Graecorum Imperatorem, eosque, qui illis pare-
» bant, calumniari Sanctam Romanam Ecclesiam, immo
» omnem Ecclesiam, quae Latina utitur lingua, *quia
» Presbyteros sortiri conjuges prohibemus, et quoniam
» eosdem Presbyteros Chrismate linire baptizatorum fron-
» tes inhibemus.* » (*Edit. Barbiell.*)

(**) Cave autem putes, Romanos Pontifices cuique Lai-
co, aut etiam Clerico, qui nondum Presbyter sit, facul-
tatem confirmandi tribuere posse, quemadmodum nonnulli
senserunt, quos Trombellius refellit *disp.* 10. *quaest.* 3.
cap. 8. Presbyteri vero, quibus ea delegatur potestas,
servare aliqua debent a Sacra Congregatione *de propagan-
da fide* illis 4. Maji 1774. praescripta in *Instructione Romae*
edita, et a laudato Trombellio *l. c. p.* 143. *seqq.* iterum
exhibita, *pro simplici Sacerdote Sacramentum Confirma-
tionis ex Sedis Apostolicae delegatione administrante.* (*Edit
Barbiell.*)

ferens ex Pignatelli sic fuisse in terminis resolu-
tum. Archiepiscopus enim nequit exercere Ponti-
ficalia in Ecclesiis Suffraganeorum absque lirentia
Episcopi Ordinarii ; Sar. Congr. Episc. et Regu-
10 lar. 18. *April.* 1599. Quinimmo nec in propria
Dioecesi potest Episcopus licite ministrare Con-
firmationis Sacramentum personis alterius Dioe-
cesis absque consensu Episcopi Confirmandorum,
ut expresse resolvit Sacr. Congr. Concil. 28. *No-
vembris* 1602. *lib.* 10. *decr. pag.* 49. ubi proposito
dubio: *An liceret Episcopo personis sibi non subjectis
Sacramentum Confirmationis conferre absque consen-
su proprii Episcopi Confirmandorum ?* fuit resolu-
tum omnium consensu: *Non licere ;* Et sic docent
S. Antoninus *in Summa part.* 3. *tit.* 15. §. 5. Syl-
vester *verb. Confirmatio, quaest.* 5. Tabien. *eod. verb.
Confirmatio* §. 6. Armilla *eodem verb. Confirmatio
num.* 5. Tolet. *instruct. Sacerd. lib.* 2. *cap.* 24. *num.*
5. Bellarm. *de Sacram. lib.* 2. *cap.* 12. *in fine ;*
Suarez *part.* 3. *quaest.* 72. *art.* 12. Bartol. ab An-
gel. *Dialog.* 3. §. 62. quos Auctores nominatim
sequuta fuit Sacra Congregatio in adducta reso-
lutione, ut refert Card. Petra *loc. cit. n.* 48. Nec
11 desunt Auctores, qui dicant, quod Episcopus
aliter faciens suspensionem incurrat, ut Vivald.
tit. de Confirmat. cap. 4. *num.* 3. Petrus de Lede-
sma *in Summa part.* 1. *de Sacram. Confirmat. cap.*
9. *vers. septima conclusio ;* Bartol. ab Angelo *dict.
Dialog.* 3. §. 62. quos refert, et sequitur Bonaci-
na *de Sacramentis disput.* 3. *qu. unic. punct.* 2. *num.*
12 1. Barbosa tamen cum Diana, Layman, et aliis
ab ipso citatis *dict. allegat.* 30. *num.* 14. *part.* 2.
de Offic. et potest. Episcop. verius existimat, Epi-
scopum confirmando in sua Dioecesi subditos al-
terius, a suspensione, et culpa excusari, cum
praesumendum sit hoc ratum, et gratum fore
proprio Episcopo, praecipue quando est absens,
vel non ministrat hoc Sacramentum, vel confirmat
aliquem afferentem dimissorias sui Episcopi, ut
ordinetur, quia qui concedit finem, concedit ne-
13 cessaria ad talem finem. Episcopi vero attentio-
res talem usum confirmandi non subditos sine fa-
cultate suorum Ordinariorum non admittunt ; Pax
Jordan. *tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 2. *num.* 49. Et Cardin.
Archiep. Neapol. in Edicto pro Confirmationis Sa-
cramento id solet prohibere, ut observat Crispin.
14 *in Visit. Pastoral. part.* 2. §. 17. *pag.* 513. Et in
tali casu, quod Episcopus se expresse declaret,
ut Episcopus Fesulanus, Chrisma ministraturus
se prius expresse declaravit, nolle, neque inten-
dere confirmare Dioecesanos Florentinos, alios-
que, qui legitimam suorum Ordinariorum licen-
tiam non habuissent, tunc ipsi essent invalide
confirmati. Cum enim nonnulli Florentini hujus
declarationis inscii ad Confirmationem accessis-
sent, fuit dubitatum. *An praefati Dioecesani fue-
rint valide confirmati. Sub die* 8. *Augusti* 1682. fuit
responsum a Sacra Congr. Conc. *Negative.*

Ad viciniorem Episcopum spectat conferre Chri- 15
sma, consecrare Aras, vel Altaria portatilia, Sede
vacante; et Vicarius Capitularis procurare debet,
ut illi subministretur victus conveniens, et equo-
rum expensae; Sacr. Congreg. Episcop. *in Caren-
tina* 10. *Januarii* 1605. Vicinior Episcopus dici- 16
tur ille, cujus Cathedralis est proximior Cathe-
drali vacanti; licet forte alius esset vicinior loco
habitationis impetrantis; Sacra Congreg. Conc. *in
Fundana* 14. *Novemb.* 1637. Sic etiam in locis ex- 17
emptis, et in Abbatiis, quae vere Nullius non
sunt, Chrisma ministrare pertinet ad Episcopum
viciniorem, seu in cujus Dioecesi sita est Abba-
tia. Ita resolutum refert Pignatell. *tom.* 10. *con-
sultat.* 154. *num.* 11. Unde potest Episcopus in 18
Parochialibus Monachorum exemptorum Sacra-
mentum Confirmationis administrare, invitis ipsis
Regularibus, et contra eos hujusmodi admini-
strationem impedientes Censuris procedere; Sac.
Congreg. Concil. *in Brixien.* 9. *Junii* 1655. *argum.
cap. Responso* 43. *de sentent. excommun. et argum.
cap. Quoniam* 19. *de sentent. excomm. in* 6. Et si
Abbas conferre tentet Sacramentum Confirmatio- 19
nis, nihil agit, non obstantibus privilegiis obten-
tis ante Concilium Tridentinum ; Sacra Congreg.
Concil. 23. *Julii* 1635. Abbas, qui vere est Nul- 20
lius, et habet Territorium separatum faciens pro-
priam, et distinctam Dioecesim, convocare potest
quemcumque maluerit Catholicum Antistitem ad
Sacramentum Confirmationis ministrandum : ut
saepius resolutum fuisse a Sacra Congreg. Concil.
refert Fagn. *lib.* 1. *Decr. in cap. Cum venisset* 1.
de Sacr. Unction. §. *Per frontis num.* 8. Rota *decis.*
723. num. 6. *coram Cerro*, et resolvit eadem Sa-
cra Congregatio Concil. *in Dirachien.* 21. *Augusti*
1627. *lib.* 3. *Decr. pag.* 316. ibi: *Si Abbatia huju-
smodi Nullius Dioecesis existat, esse in facultate Com-
mendatarii convocare, quem maluerit Catholicum
Antistitem ad Sacramentum Chrismatis ministran-
dum:* Similiter *in Iserniem.* 1. *Martii* 1687. fuit re-
scriptum, manutenendum esse Abbatem Sancti
Vincentii in Vulturno in possessione vocandi Epi-
scopum sibi bene visum ad effectum administran-
di Sacramentum Confirmationis in ejus Abbatia,
salvo tamen jure Episcopi viciniores. Non potest 21
Episcopus, nec Archiepiscopus, nec Patriarcha in
locis alienae Dioecesis, ubi aliquas habet Eccle-
sias sibi immediate subditas, licentiam concede-
re extraneo Episcopo administrandi Sacramentum
Confirmationis, et Ordinis, nec Pontificalia mu-
nia exercendi absque licentia illius Episcopi, in
cujus Dioecesi locus est constitutus : Sacra Con-
greg. Conc. *in Aquilejensi* 14. *Junii* 1569. Si Epi- 22
scopus sit Commendatarius Abbatiae Nullius, non
potest ibi illius subditis Ordines conferre, vel
Synodum, aut concursum facere, sed bene Con-
firmationis Sacramentum administrare, Altaria,
et Capellas consecrare, aliaque Pontificalia exer-

cere; Sacr. Congr. Episc. et Regul. *in Celsonen.* 27. *Septembris* 1602.
23 Episcopus alienus Sacramentum Confirmationis administrans debet ab Episcopo Dioecesano provideri; Sacra Congreg. Episcop. 15. *Maji* 1582.
24 Quando Ordinarius vadit per Dioecesim extra Visitationis occasionem, licet ad consecrandam, vel reconciliandam Ecclesiam, vel Sacramentum Confirmationis administrandum, neminem cogere potest ad subministrandas expensas, neque pro equis, neque pro victualibus; Sac. Congr. Episcop. *in*
25 *Florentina* 25. *Januarii* 1627. Episcopus enim proprius non potest pro Sacramento Confirmationis administrando procurationem recipere; Sac. Congreg. Episcop. *in Ariana* 16. *Junii* 1636. *juxta c. Ea quae* 16. *et cap. Ad nostram* 21. *de Simon.* et sic etiam decrevit Sac. Congreg. Concil. *in Bojanen.* ubi cum inter varia dubia fuerit *sub num.* 6. quaesitum: *An Episcopo accedenti ad conferendum Sacramentum Confirmationis, teneantur Universitates praestare victualia, nisi concurrat consuetudo*
26 *legitime praescripta.* Immo Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *form.* 2. *num.* 22. mordicus tenet, quod Episcopi quantum ad hoc neque juvantur consuetudine, quae corruptela est; Nec obstat Decretum mox citatum in d. Bojanensi per illa verba; *Nisi concurrat consuetudo legitime praescripta*, nec aliud Decretum ejusdem Sac. Congr. Conc. *in Minerbien.* 14. *April.* 1654. *lib.* 19. *Decret. pag.* 452. ubi supposita consuetudine, censuit *Episcopo esse solvendos ab Universitate Montis Leonis Ducatos duodecim pro victualibus occasione administrationis Sacramenti Confirmationis*, quia hodie, ut recte dicit Eminentissimus Petra *loc. cit. num.* 76. nec circa hoc suffragatur consuetudo, cum sit expresse sublata *per Taxam Innocentianam in principio*, ibi: *In modo che deve dirsi reproba, ed illecita ogni contra-*
27 *ria consuetudine.* Quae taxa fuit edita de mandato expresso Innocentii XI. qui die prima Octobris 1678. eam approbavit, et ejus observantiam, et publicationem injunxit Sacr. Congregat. Concil. *et die* 8. *Octobris ejusdem anni* 1678. *Sacra Congreg. Eminentiss. S. R. E. Cardinal. Conc. Trident. Interpretum inhaerendo mandatis Sanctitatis Suae praemissam Taxam, seu declarationes Typis dandas esse, et per literas ad quoscumque locorum Ordinarios transmittendas, ut eas in Cancellaria in loco omnibus patenti retineri faciant, easdem adamussim observent, ac faciant observari. F. Card. Colum-*
28 *na Praefectus etc.* Et haec Taxa Innocentiana justissime reprobat, et illicitat omnem contrariam consuetudinem, ut clare patet *ex c. Non satis* 8. *c. Cum in Ecclesiae corpore* 9. *c. Ea quae* 16. *et c. In tantum* 36. *de Simonia*, in quibus omnibus reprobatur tamquam Simoniaca consuetudo aliquid exigendi pro confirmationis, aliorumque Sacra-
29 mentorum administratione. Unde Episcopus, nedum nihil potest exigere pro administratione Sacramenti Confirmationis, sed et si aliquid exegit, tenetur restituere; ut expresse declaravit Sacra Congregatio Concilii *in Amalphitana ad secundum dubium* propositum contra ejusdem Archiepiscopum, ibi: *An occasione ministrationis dicti Sacramenti Confirmationis in Visitatione potuerit, et possit in futurum Procurationem ab universitatibus Laicis exigere, et an exacta restituere teneatur?* Sac. Cong. *sub die* 18. *Jul.* 1699. *lib.* 49. *Decret. fol.* 252. respondit: *Negative quoad primam partem, et affirmative quoad secundam a die habiti recursus;* quae resolutio confirmata fuit *sub die* 6. *Februarii* 1700.
Quod procedit nedum quoad Episcopos Confirmantes, sed etiam quoad Vicarios, Cancellarios, aliosque familiares, ut praescribitur, *in d. Taxa Innocentiana* §. 6. Subjectum capax Confirmationis valide recipiendae est omnis homo baptizatus, et nondum confirmatus; *cap. Omnes fideles* 1. *distinct.* 5. *de Consecration.* Quod confirmandus debeat esse Baptizatus clare patet, quia Baptismus est janua caeterorum Sacramentorum quorum proinde incapax est qui non est baptizatus, *cap. Si quis Presbyter* 1. *et c. Veniens* 3. *de Presbytero non baptizato.* Quod confirmandus nondum debeat esse confirmatus, est clarum, quia Sacramentum Confirmationis non tantum illicite, sed etiam invalide iteratur; Conc. Trid. *sess.* 7. *de Sacramentis in genere can.* 9. ibi: *Si quis dixerit in tribus Sacramentis Baptismo scilicet, Confirmatione et Ordine non imprimi Characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale, et indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.* Non tamen permittens se bis confirmari, nec bis confirmans eumdem fit irregularis, quia talis irregularitas nusquam invenitur expressa in toto jure; et irregularitas non contrahitur, nisi in casibus a jure expressis: *c. Is qui, de sent. excommunic. in* 6. Et sic tenent Scotus *in* 4. *dist.* 7. *quaest.* 5. Suarez *de Censuris disp.* 42. *sect.* 4. *num.* 6. Barb. *de Offic. et potest. Episcop. dic. part.* 2. *allegat.* 30. *num.* 30. aliique multi ab ipso ibi citati; Rosignol. *de Confirmat. quaest.* 7. *art.* 6. *n.* 3. cum aliis ab ipso ibi citatis. Infantes, quamvis valide possint confirmari ante usum rationis, non tamen licite, ut colligitur *ex c. Ut jejuni* 5. *distict.* 5. *de Consec.* ubi dicitur, ut Jejuni ad Confirmationem veniant perfectae aetatis; ex Catechismo Romano edito jussu Sancti Pii V. qui requirit in confirmando saltem septennium, quod idem statuere videtur Concil. Coloniens *pag.* 7. *cap.* 9. ex Pontificali Romano, quod praecipit, ut confirmandus sciat Doctrinam Christianam, et impingatur ei alapa ad recordationem; quae videntur in suscipiente exigere usum rationis; ex Concil. Mediolanens. I. quod prohibet confirmari pueros ante usum rationis; et ex communi praxi ubique recepta, quod ante usum rationis pueris non conferatur Sacramentum Confirmationis, quae omnia certe simul

collecta inferunt obligationem sic observandi. Vi-
36 **da infra *n.* 59. Sacramentum Confirmationis po-**
test licite conferri amentibus, et furiosis, etiamsi
fuerint perpetuo tales ; Suarez *tom.* 3. *in tertiam*
partem D. Thomae disput.* 35. *sest.* 2. *vers. dicendum
nihilominus est;* Layman *Theolog. Moral. l.* 5. *tract.
3. *c.* 5. *num.* 3. Coninch. *de Sacramentis quaest.*
72. *art.* 8. *num.* 83. Villalobos *in summa tit.* 1.
tract.* 6. *difficultat.* 6. *num.* 2. Barb. *loc. cit. num.
37 21. et alii passim. Muti possunt licite confirmari,
etiamsi fuerint a nativitate tales ; quamvis enim
ipsi ore non possunt, vita tamen, et opere valent
38 Fidem profiteri. *Est communis.* Possunt licite con-
firmari etiam infirmi morti proximi; Sic Sanctus
Thomas, *tertia parte quaest.* 72. *in respons. ad quar-*
tum; S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 7. *art.* 3. *quaest.* 1.
39 et alii communiter. In adultis, ut valide confir-
mentur, requiritur intentio saltem habitualis Con-
firmationem recipiendi ; In Infantibus vero, et
perpetuo amentibus nulla requiritur intentio, quia
hanc in eis supplet Christus, et Ecclesia, sicut in
40 Baptismo. *Communis.* In adultis, ad licite recipien-
dam Confirmationem requiritur status gratiae, c.
Ut jejuni 5. *de consecrat.* Est enim Confirmatio Sa-
cramentum vivorum, quod non habet producere
primam gratiam, quam supponit, sed solummo-
41 do secundam, idest augmentum ejusdem. Non re-
quiritur tamen, ut Confirmationem recipiant je-
juni, ut docet praxis Ecclesiae communiter re-
cepta, teste Jordano *tom.* 2. *lib.* 3. *tit.* 3. *n.* 13.
ut proinde Doctrina *d. c. Ut jejuni* 5. *dist.* 5. *de*
consecrat. fuerit, vel solum consilii, vel abrogata
ut sentit S. Thomas *d. tertia part. quaest.* 72. *art.*
12. *ad* 2. cum aliis passim. (*)

ADDITIONES AUCTORIS

42 Confirmationis administratio delegari potest
simplici Sacerdoti per indultum Apostolicum, ubi
concurrat necessitas fidelium, et difficultas ha-
bendi Episcopum; Benedict. XIV. *tom.* 1. *Consti-*
43 *tut.* 129. incip. *Eo quamvis tempore* §. 8. **Semper**
tamen adhiberi debet Chrisma ab Episcopo rite
benedictum ; Idem *ibidem.*
44 **Confirmationis Sacramentum a Praesbyteris**
Italo-Graecis conferri nequit; Idem *Constitut.* 57.
45 **incip. *Et si Pastoralis* §. 3. Proindeque ab Episco-**
pis conferendum est absolute iis, qui ab hujusmo-
di Presbyteris Chrismate consignati fuerint. Idem
46 ***ibid.* Sub conditione autem, si verosimiliter dubi-**
tari potest, quod ab Episcopis Graecis fuerint
47 **baptizati ; Idem *Ibid.* Et idem dicendum, si Epi-**
scopus Latinus ordinet aliquem Graecum ab Epi-
scopo Graeco baptizatum, de quo non constet fuis-
se Chrismate consignatum ; Idem *ibid.*

Confirmationis Sacramentum in Ecclesia Occi- 48
dentali conferri nequit ante usum rationis; Idem
***Constit.* 129. incip. *Eo quamvis tempore* §. 6. Ne** 49
quidem a Graecis commorantibus in Italia, et In-
sulis adjacentibus ; Idem *Constitut.* 57. incip. *Et*
si Pastoralis,* §. 2. et *cit. Constit. Eo quamvis tem-
***pore* §. 4. Aliud obtinet apud Graecos in Oriente** 50
degentes ex tolerantia Sedis Apostolicae ; Idem
***ibid.* Item apud Coptos; Idem *ibid.* Ubi etiam Idem** 51
simplex Sacerdos ministrare solet infantibus Ba- 52
ptismum, et Confirmationem; Idem *ibid.* Ecclesiae 53
Latinae morem improbare non licet ; Idem *ibid.*
in cit. *Constitut. Eo quamvis tempore.* §. 6. *et* 7.
Confirmationis Sacramentum conferri non de- 54
bet pueris parum instructis in Doctrina Christia-
na ; Idem *Constitut.* 42. incip. *Et si minime* §. 9.
Confirmationis Sacramentum ministrare potest E- 55
piscopus in Ecclesiis Regularium, tam Parochia-
libus, quam non Parochialibus, in sacra Visitatio-
ne, et extra illam; Idem *Constitut.* incip. *Firman-*
dis §. 6.

Confirmationis Sacramentum cum oleo, et Chri- 56
smate etiam veteri, si novum haberi non possit,
sed tamen a catholico Antistite benedictis, confer-
ri a P. Guardiano S. Sepulchri Ord. Min. Obs., si
defuerit Episcopus latini ritus, in sua dioecesi
residens, conceditur ab eodem Pontifice in suo
Brevi incip. *Cum ad infrascriptum,* quod extat *tom.*
1. Bullar. *num.* 10. ex quo constat, privilegium
esse personale concessum Guardiano petenti. Ab
eodem tamen P. Guardiano Terrae Sanctae, pro
tempore existente, Confirmationis Sacramentum
sub conditione conferri potest Grecis-melchitis a
simplici Sacerdote confirmatis, absente Episcopo
Graeco Catholico; Idem *Constitut.* 87. incip. *De-*
mandatam §. 14. Item, ejusdem Sacramenti con-
ferendi facultas conceditur a Sacr. Congregatione,
confirmante eod. Pontifice *Constit.* incip. *Anno ver-*
tente, Bull. *tom.* 3. *num.* 30. Praefecto Missionum
Ægypti, donec aliquis Catholicus Episcopus in
Ægypto habeatur.
Confirmationis Sacramentum a Graecis Sacer- 57
dotibus collatum in locis Graecorum, in quibus
mos iste non est expresse improbatus a Sede Apo-
stolica, valere censendum est, ex consensu tacito
Rom. Pontificis ; *de Synodo dioeces. lib.* 7. *cap.* 9.
et cit. *Constit.* incip. *Anno vertente;* in qua tamen
monetur, Chrisma illud benedicendum esse ab
Episcopo.
Confirmationis Sacramentum conferri potest ab 58
Abbatibus Cryptae Ferratae Episcopali characte-
ro praeditis, semel singulis annis, in illius Mo-
nasterii Ecclesia per seipsos; Idem *tom.* 2. *Constit.*
23. incip. *Inter multa.*
Quamvis ex dictis *n.* 35. infantes valide possint 59

(*) Laudabilis tamen est ea consuetudo, et quantum fieri potest, observanda, ut si Confirmatio mane administretur et a jejunis detur, et a jejunis suscipiatur Ita Catechismus Romanus, et indicata *Instructio* a Sacra Congregatione de *Propaganda fide* Missionariis proposita. (*Edit. Barbell.*)

confirmari ante usum rationis, non tamen licite; et ex hic supra traditis, Sacramentum Confirmationis in Ecclesia Occidentali conferri nequeat pueris ante usum rationis, ut statuit laud. Pontifex. *tom.* 1. *Constit.* 129. inrip. *Eo quamvis tempore* §. 6. Tamen idem Pontifex de Synodo Dioecesana *lib.* 7. *cap.* 10. *num.* 1. docet, quod licet Catechismus Romanus non expedire dicat, ut Sacramentum Confirmationis pueris ante septennium conferatur, non tamen prohibet, ne ullo nunquam in eventu iisdem conferri queat, quod scite perpendentes Suarez., Layman, Diana, Cotonius, Juenin, Sylvester, Maurus, Roncaglia, et Cardinalis Gottus, ab ipso citati, aliique plurimi affirmant, sancte, ac licite, etiam juxta praesentem Disciplinam, Sacro Chrismate inungi pueros ante septennium, eum aut praevidetur futura diutina absentia Episcopi, aut iidem versantur in discrimine vitae, aut alia urget necessitas, seu justa causa. Ac sub *num.* 6. subjungit: Et profecto, quod Confirmatio non sit deneganda pueris ante septennium, si tali morbo laborent, ut decessori praevideantur, aperte deducitur ex D. Thoma 3. *part. quaest.* 73. *num.* 8. *ad* 4. ubi docet etiam pueris morituris hoc Sacramentum dandum esse: *Ut confirmati decedentes, majorem gloriam consequatur, sicut et hic majorem obtinent gratiam* (*).

ADDITIONES CASINENSES

63 Inter innumera Privilegia Abbati Sacri Casinensis Archicoenobii a Summis Pontificibus concessa, non parvi est habendum quod Sacramentum Confirmationis suis subditis conferre possit. Id primum praestiterunt Sixtus Papa V. Constitutione. *Benignitas Apostolicae sedis.* et Urbanus VIII. *Constitut. Exponi Nobis nuper fecit.* quas Constitutiones confirmavit Benedictus XIII. cujus Breve vid. *Addit. Casin. num.* 118. *verb. Abbas.* Eodem privilegio fruitur Abbas Coenobii Sanctissimae Trinitatis Cavensis ex Constitutione Urbani II. *Cum universis*, Pauli III. *Const. Benignitas Sedis Apostolicae consueta* et Gregorii XIV. *Const. Equum reputamus.* Satis tamen praescribitur, ut nonnisi Chrismate a Catholico Episcopo consecrato confirment.

ARTICULUS III.

QUOAD EA QUAE CONCERNUNT CONFIRMATIONIS NECESSITATEM, EFFECTUM, PATRINUM, ET CAEREMONIAS.

Licet nullum extet expressum generale praeceptum, sive Divinum, sive Ecclesiasticum de recipiendo Sacramento Confirmationis, ac proinde per se, ac simpliciter loquendo non sit necessarium ad salutem saltem necessitate medii, adhuc tamen necessarium est, ut non contemnatur. Ita Scotus *in* 4. *dist.* 7. *q.* 2. Divus Bonaventura *dist.* 7. *art.* 3. *q.* 2. et communis Doctorum. Vide infra *num.* 5. Unde in praxi serio admonendi sunt Fideles, ne Confirmationem suscipere negligant, praesertim oblata opportuniori commoditate illam recipiendi; tum ne se privent maximo fructu, virtute hujus Sacramenti consequendo, tum ne illud contemnere videantur; Judicaretur enim contemptus, si omnimode opportunitate oblata, non susciperetur, inquit Scotus *loco cit.* solvens instantiam adductam *ex c. Omnes fideles* 1. *dist.* 5. *de consecrat.* Adest tamen speciale praeceptum Ecclesiasticum, ut teneantur prius hoc Sacramentum recipere omnes, qui volunt ad primam Tonsuram, et ad Ordines admitti; Conc. Trident. *sess.* 23. *c.* 4. *de reform.* ibi: *Prima Tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint.* Suscipientes autem primam Tonsuram, et Ordines ante Confirmationem, non peccant graviter, si citra contemptum id faciant; Concilium enim non praecipit Ordinandis, sed Episcopo Ordinanti, ne videlicet tales nondum confirmatos prima Tonsura initiet; Sic Barb. ad Concil. Trident. *d. sess.* 23. *c.* 4. *n.* 2. cum Suarez, Navarro, Azorio, et plurimis aliis ibi citatis. Immo Layman *leg.* 5. *tract.* 3. *c.* 5. *num.* 4. cum quibusdam aliis etiam respectu Episcopi Ordinantis non agnoscit grave praeceptum, sed admonitionem ejus, quod congrue fieri debeat; quamvis si secus fiat, peccetur venialiter. Adde tamen, quod promotus ad Ordines Minores ante Confirmationem non potest ad altiores ascendere, nec Beneficia accipere ante dispensationem Apostolicam; quamvis primam Tonsuram sic suscepisset, et postea Confirmatus ad superiores ascendisset; Sac. Cong. Concil. 27. *Septemb.* 1621. apud Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad* 2. *tom. num.* 401. Necessitatem, quam vocant absolutam, hujus Sacramenti recipiendi nemo utique esse affirmaverit; sed vel in re vel in voto plane neces-

1 2 3 4 5

(*) Olim Baptismo Sacramentum Confirmationis mox adjungebatur, immo parvulis cum utroque Sacramento porrigere etiam Eucharistiam mos fuit. Multis id exemplis, et Conciliorum decretis ostendit Witasse, aut quisquis is fuerit qui Theologicis illius Doctoris Sorbonici tractatibus tractatum addidit de Sacramento Confirmationis; cum primis vero P. Joannes Haiden in Dissertatione, quae extat Tom. 10. *Thesauri Theologici Zachariani p.* 217. *de instituta Ecclesiae Infantibus mox cum Baptismo conferendi Sacramenta Confirmationis, et Eucharistiae.* Quem quidem morem, quod ad Confirmationem spectat, multo serius, quam Pamelius existimavit in suis adnotationibus ad S. Cypriani librum *de Lapsis*, abrogatum fuisse, immo alicubi ad saeculi fere XIII. exitum in ipso occidente perseverasse idem Haiden ostendit *p.* 235. *seqq.* (*Edit. Barbiell.*)

sarium est necessitate praecepti, et quidem divini, tempore persecutionis. (*) Neque Parochi, neque parentes, nec qui sunt loco parentum, sunt eximendi a lethali culpa, si non instent, ut subjecti sibi parochiani, et quos habent subjectos, Confirmationem ab Episcopo parato recipiant, *Institut. Eccles.* 6. § 9. *et* 10.

6 Effectus Confirmationis est triplex. Primus est augmentum gratiae habitualis, et jus ad gratias actuales roborativas ad fidem fortiter profitendam, ut habetur ex Conc. Florent. *in decreto unionis*, ibi: *Effectus autem hujus Sacramenti est, quia in eo datur Spiritus Sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ut Christianus audacter Christi confiteatur nomen:* Et ex hac firmitate, et robore Fidei profitendae nomen ipsum Confirmationis suam trahit originem, ut dicit Catechismus Romanus *cap. de Confirmation.* §. 16. ibi: *Ab eo nomen rei impositum est, quod hujus Sacramenti virtute Deus in nobis id confirmat, quod Baptismo operari coepit, nosque ad Christianae soliditatis perfectionem adducit.* Et quamquam gratia prodigiorum, quam olim infundebant,(**) modo cessavit, id non amplius exigente Ecclesia, gratiae tamen sanctificantis donum modo pariter datur, S. Augustino teste, *de Baptism. lib.* 3. *cap.* 16. Quae tamen gratia Sacramentum recipientibus, amoto peccati obice, confertur, ut sit potius gratiae praecedentis augmentum. Producit etiam robur et firmitatem quamdam spiritualium virium, quibus diabolo resistamus, *Instit. Eccles.* 6. §. 7. Secundus effectus est

7 Character, quo Confirmatus signatur ut miles intra militiam Christi ad Fidem cum robore propugnandam, juxta illud S. Melchiadis ex Catechismo Romano: *In Baptismo regeneramur ad vitam, post Baptismum confirmamur ad pugnam.* Et quod Confirmatio imprimat Characterem, habetur definitum in Concilio Florentino *in d. Decreto unionis*, ibi: *Inter haec Sacramenta, tria sunt, Baptismus, Confirmatio, et Ordo, quae Characterem, idest spirituale quoddam signum a caeteris distinctum, imprimunt in anima indelebile*, unde in eadem persona non reiteratur; et in Concil. Trid. *sess.* 7. *can.* 7. ibi: *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, et Ordine non imprimi Characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale, et indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema*

8 *sit.* Tertius effectus est cognatio spiritualis; *cap. Si qui filiastrum* 12. *caus.* 30. *qu.* 1. *cap. Quamvis* 3. *de cognation. spiritual. in* 6. Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform. Matrim.*

Patrinus requiritur in Confirmatione, ut Confir- 9
mandum teneat; *cap. in Catechismo* 100. *cap. Non plures* 101. *et cap. in Baptismate, vel in Chrismate*
102. *dist.* 4. *de consegrat.* Et quidem sub culpa, ut 10
ex communi docet Navar. *in Manual. cap.* 22. Bussembau, et La Croix *lib.* 16. *part.* 1. *num.* 294. et
alii passim. Patrinus in Confirmatione non debet 11
esse nisi unus solus, vel una sola; *cap. non plures* 101. *dist.* 4. *de consec. cap. Quamvis, de cognation.*
spiritual. in 6. Nec valet dici, quod sicut in Ba- 12
ptismo ex Trident. *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform. Matrim.* possunt esse duo Patrini, scilicet unus, et una simul, sic etiam duo possint esse in Confir-
matione. Non valet, inquam, quia Trid. *loc. cit.* 13
statuit tantum de Baptismo, quod possint esse duo Patrini, scilicet unus, et una, adeoque non videtur extendendum ad Confirmationem; cum enim sit correctorium juris antiqui *in cit. cap. Non plures, et cit. cap. Quamvis*, debet restringi, nec ampliari potest ultra terminos, in quibus loquitur; Gobat. *tract.* 2. *num.* 785. Clericat. *cap.* 116. *num.* 30. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *num.* 3031. Palaus, Herinex, et alii passim, quibus
accedit praxis.(***) Patrinus in Confirmatione de- 14
bet esse distinctus a Patrino Baptismi extra casum necessitatis, *dic. cap. in Catechismo* 100. *dist.* 4. *de consecrat.* Barb. *dict. alleg.* 30. *num.* 51. cum plu-
ribus aliis ibi citatis. Unus Patrinus non potest 15
tenere ultra duos eadem die Confirmationis, ut
habetur ex Pontificali: Ubi tamen facile non pos- 16
sent haberi plures, qui inservirent pro diversorum Patrinis, tunc posset unus etiam eadem die esse Patrinus plurium; Gobat *loc. cit. n.* 786. Marc. Anton. Genuens. *in Man. Pastorum cap.* 4. *numer.* 6. Barb. *loc. cit. num.* 52. La Croix *lib.* 6.
part. 1. *num.* 396. Patrinus confirmandi debet esse 17
Confirmatus; *cit. c. in Baptismate, vel in Chrismate*
3. *dist.* 4. *de consecr. et in Pontificali.* Hinc non Con- 18
firmatus, si fieret in Confirmatione Patrinus extra necessitatem, graviter peccaret: Est fere communis apud Busemb. et La Croix *loco cit. num.* 394.
Immo non Confirmatus invalide obiret munus Pa- 19
trini, adeoque probabiliter non contraheret cognationem spiritualem, ut colligitur *ex dict. cap. in Baptismate, vel in Chrismate*, ubi absolute dicitur non Confirmatum non posse suscipere alium in Confirmatione, ibi: *In Baptismate, vel in Chrismate, non potest alium suscipere filiolum ipse, qui non est baptizatus, vel confirmatus;* Sic Barb. loco

(*) Quae hic ab Auctore ex Benedicto XIV. prolata sunt ad mentem suam clarius, ac solidius, quam num. 4. factum fuerat, pluribus confirmant Tornelius *quaest.* 2. *art.* 2. ac Trombellius *T.* 2. *disp.* 41. quos consule. *(Edit. Barbiell.)*

(**) De miraculis, et supernis visionibus, quae primis duobus Ecclesiae saeculis communis atque ordinarii Confirmationis effectus fuerunt, rariores tertio saeculo, nec tamen poenitus abrogati, eruditissime in historia Sacramentorum Chardonius disseruit, hujusque ea de re dissertationem latine reddidit, atque adnotationibus illustravit, qui Turnelium an. 1765. ex Pezzanae typographio pluribus additionibus locupletatum emisit. Vide Venetae illius editionis *Tomum* 4. *pag.* 339. *seqq.* *(Edit. Barbiell.)*

(***) Confer de Patrinis in Confirmatione adhibendis Trombellium *tom.* 2 *de Conf pag.* 212. *seq.* *(Ed. Barb.)*

citat. num. 34. cum pluribus aliis ibi citatis. (*)
20 Patrinus debet secundum usum Ecclesiae, et
ritum Pontificalis Romani esse ejusdem sexus, cu-
jus est confirmandus. Est communis ex dispositione
Pontificali Romani. Reliqua de Patrino Confirma-
tionis sunt proportionaliter resolvenda juxta dicta
de Patrino Baptismi. *Vide ibi.*
21 Caeremoniae omnes, quae antecedunt, comi-
tantur, et sequuntur Confirmationem, distincte
referuntur a Bellarmino *de Confirmat. cap.* 13. a
Castropalao, et variis aliis, unde hic aliqua tan-
22 tum de istis breviter explanantur. Confirmatio
igitur debet administrari ab Episcopo cum Plu-
viali, Mitra, Stola, et Baculo Pastorali: Sac. Con-
greg. Concil. *in Brixien.* 19. *Februarii* 1585. (**)
23 Quamvis Episcopus Sacramentum Confirmationis
deberet conferre in Ecclesia, quantum commode
fieri potest, ut observat Heriucx *dis.* 5. *de Sa-
crament. Confirmat. qu.* 8. *num.* 64. et ita stricte
teneri asserit Nugnus *in* 3. *par.* D. Thomae *quaest.*
72. *art.* 12. *circa finem, vers. secundum ritus:* Ta-
men simpliciter loquendo potest Episcopus illud
conferre in quovis loco decenti; Barbosa *loc. cit.*
24 *num.* 13. cum pluribus aliis. Monialibus tamen
ministratur ad fenestellam Communionis, unde
propterea non datur licentia egressus, vel ingres-
sus; Sac. Congr. Episcop. *in Caesenaten.* 6. *Junii*
25 1601. Episcopus potest Confirmationem conferre
in die feriali, etiam post meridiem, quamvis non
jejunus et ipse, et suscipiens, cum hoc nulla lege
praescriptum reperiatur, nam solum consulitur
in c. Ut jejuni 5. *dist.* 5. *de consecr.* ut observat
Barbosa *loco cit. num.* 12. Sylvester verb. *Confir-
matio q. unic.* Bonaciu. *de Sacramentis disp.* 3. *q.
unic. punct.* 2. *num.* 14. et fuit dictum supra *art.*
26 2. *n.* 40. Episcopus potest conferre Confirmatio-
nem etiam tempore Interdicti, et in loco interdi-
cto; *cap. Responso* 43. *de sent. Excommun. et cap.
Quoniam* 19. *de sent. excommun. in* 6. Barbosa *de
offic. et potestat. Episcop. part.* 2. *allegat.* 31. *num.*
27 23. cum pluribus ibi citat. Episcopus debet pro-
pria manu ungere Chrismate consecrato confir-
mandum in fronte: Sic praecipit Pontificale Ro-
28 manum. Unde Confirmationis Sacramentum imme-
diate manu Episcopi esse conferendum, ita ut sit
nullum, si conferatur medio alio instrumento, re-
solvunt Diana *p.* 3. *tract.* 4. *resol.* 28. Layman.
in Theol. Moral. lib. 5. *Tract.* 3. *cap.* 2. *num.* 5.
Filliucius *tom.* 1. *tract.* 3. *c.* 1. *n.* 17. apud Bar-
bosam *loc. cit. n.* 26. Inungitur confirmandus in 29
fronte, ad indicandum hujus Sacramenti effectum,
qui est gratia collata ad audacter profitendam
Christi fidem; cum enim frons sit sedes verecun-
diae, par est, ut confirmandus in fronte inunga-
tur, ut sine rubore, et verecundia Christi nomen
confiteatur: *Ita communis.* (***) Frons Confirmati 30
aliquo panno albo circumcingitur ne recens un-
ctio defluat, aut deleatur; In hoc tamen est ser-
vanda cujusque loci consuetudo, ut monet Sua-
rez, Henriquez, Coninch apud Layman *loc. cit. n.*
7. nam alicubi mos est, ut mox post collatum
Confirmationis Sacramentum, frons Confirmati
abluatur ab aliquo ex assignatis Sacerdotibus
spongia, vel alio linteo; alibi expectatur, donec
sit exsiccatum Chrisma, et alibi circumfertur vit-
ta, seu pannus linteus aliquibus diebus. (****) Per- 31
cutitur alapa ab Episcopo maxilla Confirmati di-
cendo *Pax tecum* ad hoc ut Confirmatus intelligat
se roborari hoc Sacramento ad fortiter, et invicte
tolerandas injurias, et imminentia pericula su-
beunda propter Fidem Christi, et recordetur hu-
jus Sacramenti suscepti, et militiae, ad quam
exercendam conscribitur; *Ita communis* cum Du-
rand. *in Rational. divin. lib.* 6. *c.* 84. *n.* 6. Barbosa
loc. cit. num. 26. Bonacina *loc. c. q. unic. punct.* 4.
n. 9. (*****) Ubi autem resolvit, omissionem ala- 32
pae non videri peccatum mortale, et idem tenet
Barbosa *loc. cit. num.* 27. et Zambran *de casibus
occurrentibus cap.* 2. *dub. ultim. n.* 1.
Animi dispositiones ad digne recipiendum hoc 33
Sacramentum sunt status gratiae, quae in adultis
lethali crimine infectis comparatur plerumque per
Sacramentum Poenitentiae; Benedict. XIV. *Instit.
Eccl.* 6. §. 11.
Tempore pestis, eo morbo affectis non tenetur 34
Episcopus hoc Sacramentum ministrare, cum Sa-
cramentum hoc non sit absolutae necessitatis; *De
Synodo Dioeces. lib.* 13. *c.* 19. §. 6.
In confirmatione tempore pestis non potest fieri 35
inunctio frontis mediante penicillo, nec sane va-
leret sic collata, cum ex consensu fere omnium
Theologorum ad valorem requiratur aliqua ma-
nus impositio, quae certe non fieret, quum alio
medio, quam pollice, vel manu, confirmandi

(*) Quamvis in contrariam Sententiam non infirmae notae Auctores abeant, inter quos Theologus Censor alterius editionis, contendantque spiritualem cognationem contrahi ab homine non confirmato Patrini munus in Confirmatione gerenti; attamen hac in re a Ferraris sententia nullatenus est recedendum, cum robur obtineat a Resolut. Sac. Congregationis Conc. in *Licien.* die 13. Julii 1654. lib. Decret. 19. pag. 358. eaque refertur in Synodo Tusculana Cardinalis Ducis Eboracensis, pag. 840. *(Edit. Venet.)*

(**) Caeremonias istas etiam posteriores Theologi Jueninus, Turnelius, Dronvenius, aliique passim illustrarunt; consulendi tamen prae caeteris Vicecomes *de ant. Conf. ritib.* Martenius *de Sacr. ritib.* et Chardonius in Sacramentorum Historia. *(Edit. Barbiell.)*

(***) Vide Trombellium *t.* 1. *disp.* 5. *part.* 265. *et t.* 2. *disp.* 12. *p.* 202. Caeterum Graeci, aliique Orientales fere omnes confirmandis partes inungunt, ut ex Josephi Aloysii Assemani *Cod. Liturgico* impress. Romae apud Barbiellini an. 1761. ex scriptis eorumdem ordinibus idem Trombellius ostendit cit. *T.* 1. *p.* 270. *seqq.* *(Edit. Barbiell.)*

(****) *Bendellum* Conc. Benevent. Provinc. an. 1374. *tit.* 5. *cap.* 3. *Blandellum* Trecensis Synodus an. 1400. appellat hanc vittam, de qua Catalanus *in Pontific. Roman.* et Trombellius *T.* 2. *p.* 209. *(Edit. Barbiell.)*

(*****) Aliqua de alapa profert non obvia laudatus Trombellius *T.* 2. *p.* 204. *seq.* ubi et Kemnitii irrisionibus hunc ritum vindicat. *(Edit. Barbiell.)*

frons oleo linietur ; *Ibidem* §. 7. *nova editio.*

36 Pro complemento afferuntur instructiones sequentes editae Romae 22. Maji 1722.

INSTRUZIONI, ED AVVERTIMENTI,

PER QUELLI CHE VOGLIONO RICEVERE IL SANTO SACRAMENTO DELLA CRESIMA.

Fabricio per la misericordia di Dio Vescovo d'Albano della S. R. C. Card. Paulucci, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale etc.

I. Il Santo Sacramento della Cresima, di cui è solo Ministro il Vescovo, stato instituito da Cristo Signor Nostro, affinchè gli uomini rigenerati alla grazia, ed arrollati alla Cristiana Milizia per mezzo del Santo Sacramento del Battesimo, restino confermati nella Fede, e fortificati in essa per la virtù di questo Santo Sacramento, il quale come a valorosi Soldati non solo gliela fa costantemente confessare, ma anche da forza di poter combattere e di resistere alle battaglie de' comuni nemici, perciò vien detto Sacramento della Confermazione, e benchè non sia assolutamente necessario per la salute eterna, non si deve però da nessun fedele tralasciare, attesi li molti sopranaturali effetti, che produce, e li doni, che lo Spirito Santo conferisce a quelle Anime, che lo ricevono, quando però non vi sia l'ostacolo del peccato; per lo che la Santa Madre Chiesa, che desidera ardentemente, che tutti i suoi figli con vera intenzione, e divozione vengano a riceverlo, particolarmente gl'invita, secondo l'antico Ecclesiastico costume, in questo sacro tempo della Pentecoste, in cui si solennizza la venuta del Divino Spirito. Affinchè poi ciascuno sappia quello, che deve fare per disporsi degnamente, e secondo li sacri approvati Riti, abbiamo pubblicata d'ordine di Nostro Signore la seguente Istruzione cavata dai Sacri Canoni, dai Santi Padri, e dal Pontificale Romano, la quale vogliamo, che inviolabilmente si osservi.

II. Primo. Quelli che sono stati una volta Cresimati, si guardino molto bene di farsi cresimare di nuovo, perchè questo Santo Sacramento non si può reiterare. E chi dubitasse d'essere stato confermato, o no, non ardisca d'accostarsi a riceverlo, se prima non l'avrà significato a Noi, acciocchè considerata la qualità del dubbio, si faccia quella risoluzione, che sarà conveniente in cosa tanto importante.

III. Chi piglierà questo santo Sacramento deve aver un Compare, o una Commare, acciocchè abbia di lui cura spirituale, per lo che conviene, che sia maggiore di età del Cresimando, nè minore di quattordici anni, con questo però, che i maschi non siano tenuti a Cresima dalle femmine nè queste da i maschi: Di più nessuno tenga a Cresima se non uno, o due senza espressa nostra licenza.

IV. Chi non è stato Confermato non può essere Patrino, o Compare in questo Santo Sacramento, nè il Padre, o la Madre possono tenere i loro Figliuoli, nè il Marito la Moglie nè la Moglie il Marito: Come anche li Patrini non possono essere Monaci, o Religiosi, nè quelli, che sono stati Compari, o Commari dei medesimi confermati nel Sacramento del Battesimo, secondo l'antichissima consuetudine di questa Santa Romana Chiesa; e senza nostra espressa licenza nessun Ordinato in *Sacris* possa esser Patrino, o Compare nella Cresima.

V. Nissuno scomunicato, interdetto, scandaloso, o pubblico Peccatore, ovvero, che non si è Confessato, e Comunicato nella passata Pasqua di Risurrezione, come anche chi non sa li rudimenti della Santa Fede, cioè il Pater noster, Ave Maria, Credo, e li dieci Comandamenti, si presenti a ricevere questo Santo Sacramento, o fare l'Officio di Compare, o Commare sotto pena ad arbitrio nostro.

VI. Per ricevere degnamente questo Santo Sacramento, devono li Cresimandi essere in grazia di Dio, e però li Fedeli adulti prima procureranno di riconciliarsi con S. D. M. ed è più che bene fare una buona Confessione Sacramentale; altrimenti se s'accostano in peccato mortale, non solo non riceveranno la grazia di questo Santo Sacramento, ma commetteranno un gravissimo Sacrilegio.

VII. Si avverte, che nel Sacramento della Cresima, li Compari, e le Commari contraggono Parentela spirituale con quelli, che tengono, o presentano, e con il Padre, e la Madre dei medesimi, siccome nel Santo Battesimo, la quale impedisce di contrarre Matrimonio fra di loro, ed essendo fatto non vale. E tal Parentela spirituale si contrae anche tra il Confermato, e il Confermante.

VIII. Benchè li Fanciulli possono essere Cresimati; contuttociò nissuno minore di sett' anni, senza nostra espressa licenza, s'accosti a Cresimarsi, e questo acciocchè abbia qualche capacità d'intendere l'efficacia di questo Santo Sacramento, e possa riceverlo con più divozione; della quale capacità o disposizione, e che sia ben instruito, come sopra, ne i rudimenti della Santa Fede, dovrà ciascuno Cresimando portar attestato del proprio Parroco (da darsegli gratis) senza di cui non sarà ammesso.

IX. Se alcuno avesse qualche nome profano, ridicolo, o indecente ad un Cristiano, procuri nell'atto della Confermazione farselo mutare dal Vescovo Cresimante nel nome di qualche Santo, o Santa respettivamente; per imitarne le virtù, ed ottenerne il Patrocinio.

X. Nessuno si accosti colla fronte imbrattata, e colli capelli scomposti, come anche li Cresimandi, e li Compari si presentino scuz'Armi, e tanto questi, quanto le Cresimande, e le Commari vengano vestite modestamente.

XI. Per togliere le confusioni, gli uomini si presenteranno dalla parte dritta del circolo; e le donne dalla parte sinistra, nè ardisca chicchesia entrare nel detto circolo.

XII. Tutti quelli, che saranno presentati all'amministrazione di questo Santo Sacramento, particolarmente quando si recitano le Preci, e s'invoca la grazia dello Spirito Santo, stiano in ginocchioni, con divozione e silenzio, attendendo con quella composizione di corpo, ed applicazione di mente, che potranno maggiore, alla considerazione di sì gran beneficio lasciatoci dal Signore.

XIII. I Cresimati non si partano dalla Chiesa, se non dopo ricevuta la benedizione da Monsignor Vescovo, che li confermerà, e procurino fare scrivere il nome, e cognome loro, del Padre, e del Compare, come anche la propria Parrocchia.

XIV. La Cresima si principierà nella Sacrosanta Basilica di S. Giov. Laterano Domenica prossima di Pentecoste dopo il Vespero, si farà ogni Domenica, ed in tutte le Feste comandate sino alla Domenica dopo la Festa delli Gloriosi Apostoli SS. Pietro, e Paolo; ed ogni volta che si amministrerà, ordiniamo, che prima d'incominciare la funzione si leggano sul Pulpito ad alta voce li suddetti avvertimenti.

XV. Per ultimo incarichiamo anche da parte di S. B. alli RR. Curati di notificare al popolo nelle Feste della Pentecoste, ed altre, tanto nella Messa Parrocchiale, che nella Dottrina Cristiana la presente Istruzione, e dichiarare le virtù, e li salutevoli effetti di questo Sacramento secondo la Dottrina del Catechismo Romano, e la disposizione, e divozione, con che si deve ricevere; così anche incarichiamo alli RR. PP. Predicatori annuali, acciocchè gli Adulti sappiano, che non si deve trascurare, nè molto differire, ed affinchè possano li medesimi degnamente disporsi a riceverlo più presto, che potranno, particolarmente quelli, che son chiamati da Dio alla Milizia Ecclesiastica, o ad abbracciare lo stato Religioso.

XVI. Per quelli poi, che saranno negligenti, la Sacra Congregazione della Visita con Decreto emanato sotto li 10. Decembre 1661. ordina alli RR. Parrochi, che nel fare lo stato dell'Anime, debbano informarsi, se quelli che sono sotto la loro Cura, sono stati Confermati, notando li negligenti in un libro particolare, e con ammonirli paternamente, acciocchè quantoprima procurino ricevere detto Santo Sacramento, e con avvertirli anche, che se per disprezzo sdegnano di riceverlo, non sono immuni da colpa mortale. Avvertano in oltre li Padri, e le Madri di Famiglia, acciocchè non sieno trascurati in far confermare li loro Figli, altrimente dovranno rendere stretto conto della loro negligenza al tribunale di Dio.

Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo dì 22. Maggio 1722.

F. Card. Vicario

N. A. Canonico Cuggiò Segretario.

NOTA ROMANI THEOLOGI

Ad num. 19.

Ex quo jure Canonico statutum sit non posse hominem non confirmatum Patrinum in Confirmatione agere, certum est id non licere; at si revera Patrinum agat, quis inferat vere Patrinum non esse, ac Patrini obligationes non contrahere? Id sane nullibi in jure decernitur. Ergo vere Patrinus esset, licet id illicite ageret, atque vere spiritualem cognationem contraheret. In eo enim vere illa causa occurreret, ob quam cognatio spiritualis contrahitur, atque impedimentum inde consurgens, ut patet consideranti motiva, quibus Ecclesia ad hujusmodi decernendum impedimentum mota est. Quamobrem certum omnino est, etiam a non confirmato Patrino impedimentum contrahi, et improbabilis omnino est Auctoris opinio, quae perniciosa esse posset, dum occasionem praeberet contrahendi matrimonium inter Personas, quae ob hujusmodi impedimentum contrahere prohiberentur.

RESPONSIO AUCTORIS

Asserit hic R. Theologus, quod certum omnino est, a non confirmato Patrino impedimentum contrahi, et quod ipse non confirmatus vere Patrinus esset, atque veram spiritualem cognationem contraheret; et quod improbabilis omnino sit *Auctoris* opinio. Sed revera ejus potius improbabilis est opinio, quinimmo et falsa, ut clare patet ex solidissime et fundatissime adductis ab Eruditissimo Clericato de *Confirmatione dec.* 59. in cujus argumento sic expresse tradit: *propositis pluribus generibus personarum, quae non possunt esse Patrini in Confirmatione, ostenditur ab his Patrinatus officium suscipientibus, si quis non sit baptizatus, vel non confirmatus, nullam contrahi spiritualem cognationem*; et sequentes, quas juvat referre, adducit convincentes rationes: Primo, quia prohibitio in Patrino Confirmationis provenit ex eodem fonte, et ex eodem textu, a quo prohibitus est etiam homo non baptizatus, uempe *ex cap. in Baptismate, vel in Chrismate* 102. *dist.* 4. *de Consecrat.* (jam a me allato cit. num. 19.) et ideo conveniens est affirmare voluisse textum

illum irritare actum in utroque, et sic quemadmodum non baptizatus non contrahit cognationem, ita neque non confirmatus illam contrahat. Secundo, quia mens Ecclesiae, et intentio Concilii Tridentini est restringere impedimentum cognationis spiritualis ob favorem libertatis contrahentium Matrimonium, ut colligitur ex *sess.* 24. *cap.* 2. *de Reform.* idcirco censetur conformius menti Ecclesiae, quod Patrinus non confirmatus nullam contrahat cognationem. Tertio, quia Pontificale Romanum *in Rubric. de Confirmandis*, ait: *nullus, qui non sit confirmatus, potest esse in confirmatione Patrinus.* Ubi Ly *non potest* (quo utitur etiam Canon in Baptismate, vel in Chrismate a me supracitatus) habet vim irritandi actum, quia ultra Doctores hanc opinionem tenentes, quos citat, et sequitur Sanchez *de Matrimonio, cap.* 7. *disp.* 60. *num.* 20. eamdem opinionem amplectuntur novissime tum Canonistae, tum Theologi amplissimi nominis, videlicet Coninch, Nugnus, Bissus, Bonald. Basilius Pontius, Diana coordinatus, Francis. de Lugo, Tamburin. Cotonius, Trullench. Ligorius, Novarius, Barbosa, Jordanus, Nicolius, Bonacina, Layman, Justus locis ibi ab ipsis citatis, Leander *disp.* 5. *quaest.* 5. cum multis aliis ibi citatis, Matthaeucci *in Cautela Confess. lib.* 9. *cap.* 3. *de Confirmatione, num.* 8. Marcantius *in Horto pastorum, de confirmatione lib.* 6. in fine; Et Eminentiss. Card. de Lauraea *de impediment. Matrimonii, disp.* 28. *num.* 102. *et seq.* ubi reddit hanc rationem: *Sicut ideo in Baptismo suscipiens non baptizatus non contrahit, quia non potest dare vitam spiritualem, quam non habet, ita quum non confirmatus non habeat robur hujus Sacramenti, non potest alium roborare.* Idcirco quum tantae prudentiae, et experientiae in Romana Curia Auctorem habeamus (praeter caeteros allegatos) docentem, a Patrino non confirmato suscipiente in Confirmatione nullam contrahi cognationem spiritualem, absque haesitatione resolvendum, et dicendum venit, Titium, de quo in proposito casu, posse ducere in uxorem matrem viduam pueri, quem tenuit in Confirmatione. Haec ille. Quid clarius? Casus autem propositus est iste: *Titius non confirmatus tenuit ad Confirmationem puerum, cujus deinde matrem viduam vult in uxorem ducere. Quaeritur, an possit?* Et absolute, et indubitanter resolvit, ut supra, *affirmative*, et quidem merito, quia *in cit. cap. in Baptismate, vel in Chrismate* aeque excluditur a suscipiendo in Confirmatione, qui non est confirmatus, ac a suscipiendo in Baptismate, qui non est baptizatus, sine ulla distinctione, et ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus: *L. Non distinguemus*, §. 22. *ff. de recept. arbitris; L. Praeses* 3. *de officio praesidis. L. De pretio* 8. *ff. de publiciana in rem actione, cap. Quia circa* 22. *de privilegiis. Ubi enim eadem est ratio, eadem est legis dispositio. L. Ideo* 26. *ff. de legibus. L. Illud* 32. *ff. ad legem Aquiliam, cap. Inter corporalia* 2. *de translat. Episc.* Cum ratio legis sit anima legis; *L. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnator.* Insuper ultra recensitos plurimi alii meam sustinent conclusionem, et signanter Rosignolus, *part.* 3. *de Confirm. quaest.* 5. *art.* 13. *num.* 4. *et seq.* Leurenius *eod. lib.* 4. *tit.* 11. *quaest.* 209. *num.* 1. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 10. *per tot.* sic concludens: Et ita declaravit Sac. Congregatio Concilii *in una Licien. die* 13. *Julii* 1654. *nimirum: Non confirmatum non contrahere cognationem spiritualem;* Reiffenstuel *lib.* 4. *decretal. tit.* 11. num. 27. testans de communi, et afferens dictam Declarationem Sacrae Congregat. Concilii; Roncaglia *de Matrim. tract.* 21. *cap.* 3. eamdem citans declarationem Sacr. Congregat. quam Sacr. Congregat. Concilii Declarationem adducit novissime etiam celeberrimus Ubaldus Giraldi *Instit. Canonic. p.* 2. *l.* 4. *tit.* 11. *q.* 3. *n.* 7. *edition. Roman.* 1756. apud Barbiellini; quamvis ipse, ut Revisor fortasse immemor dictae a se allatae Declarationis Sanctae Cong. Concilii, saltim implicite probaverit, seu toleraverit etiam contra seipsum, et suam etiam Maschat injustam Theologi censuram meae conclusionis tot rationibus, juribus, et classicis Doctoribus, ut supra, suffultae. Unde nescio, quomodo Theologus potuerit, ac voluerit tamquam ex Tripode pronunciare meam opinionem tanto munimine tectam, omnino improbabilem, et suam sic incertam, et a Sac. Congreg. Concil. repulsam, omnino certam. Nisi dicerem, quod sicut supra in verb. *Cappellanus num.* 6. voluit suae censurae subjicere ipsissima verba S. Rom. Rotae, ita hic noluerit admittere meam conclusionem, licet tot solidissimis fundamentis munitam, et etiam ipsa expressissima nunc allata Sac. Congreg. Concilii declaratione.

CONFIRMATIO ELECTIONIS

SUMMARIUM

1. Confirmatio electionis, et nominationis approbatio quoad Episcopos primis Ecclesiae saeculis fuit penes Episcopos Ordinatores, idest Metropolitanum cum suffraganeis — 2. 3. Quod jus postea ad Metropolitanum integrum devolutum est, et per tredecim saecula inconcussum permansit. — 4. Sed postea ademptum et ad Sedem Apostolicam devolutum. — 5. Et Romano Pontifici hactenus reservatum mansit. — 6. Merito Sacris Canonibus cautum fuit ne Episcopi Ordinatores praecipitanter prosilirent ad confirmationem. — 7. Electi adversarius aut coelectus est audiendus, et edictum proponendum ut oppositores constituto termine veniant. — 8. His non observatis, confirmatio est nulla. — 9. Examen faciendum circa electionis processum et personam electi. —

10. De regnisitis in persona electi. — 11. De moribus electi inquirendum, in quo loco diu conversatus est.—12. Pristinis temporibus Episcopus electus a Metropolitanis et Comprovincialibus examinatos uno actu et tempore consecrabatur et comprimabatur, neque ante ordinationem dicebatur Episcopus nisi cum addito *Electus*. — 13. Ex stylo Decretalium etiam *Electus* ante consecrationem dicitur. — 14. Romano Pontifici confirmationis jure reservato, processus inquisitionis ad ipsum transmitti debet. — 15. Et hoc si Ecclesiae non sint ad nominationem vel praesentationem Imperatoris aut Regis alicujus, in quo casu ad Cardinalem illius Regni vel Provinciae protectorem processum transmittendum. — 16. ad 18. De promovendis quomodo relatio facienda. — 19. Electi a capitulis Generalibus, aut nominati a Regibus non possunt se administrationi Ecclesiae immiscere ante confirmationem expeditam. — 20. De Concilii Lugdunensis constitutione. — 21. Nec tantum in electione sed etiam in praesentatione et nominatione obtinet haec Juris decisio. — 22. Nullo jure Electi aut nominati se administratione Ecclesiae viduatae ingerere possunt ante confirmationem, nisi sint ultra Italiam constituti.— 23. Electus aut Nominatus, obtenta confirmatione tamquam verus pastor et Episcopus reputatur. — 24. Quae munera exercere possit. — 25. Provisus aut confirmatus Episcopus non potest possessionem adipisci, nisi Literis in forma expeditis. — 26. Easque exibere debat Capitulo.—27. Ac insuper Principi in suo Consilio exibitae et placetatae esse debent. — 28. 29. Quid expectare tenentur provisi de Ecclesiis Cathedralibus, quae Juri Regaliae subjectae sunt. — * 30. Quid sit Confirmatio.— 31. Confirmatio est duplex, una in forma communi, alia in forma speciali. — 32. Quid sit Confirmatio in forma communi? Nullum jus novum tribuit, sed supponit tantum jam validum. — 33. Quid sit Confirmatio in forma speciali. — 34. Novus jus tribuit, actumque invalidum, reddit validum. — 35. Electus infra tres menses post consensum electioni praestitum, confirmationem petere tenetur. — 36. In electionibus, quorum Confirmatio ad Sedis Apostolicae examen immediate pertinet, Electis infra unum mensem ad ipsam Sedem iter arripere tenetur, saltem per procuratorem. — 37. Confirmanti incumbit, ut personam qualitates moresque electi et validitatem electionis diligenter exploret. — 38. Literae Confirmationis expediuntur in forma bullae gratiosae.

1 Confirmatio electionis, vel nominationis approbatio quoad Episcopos primis Ecclesiae saeculis omnimode erat penes Episcopos Ordinatores, id est Metropolitanum cum Suffraganeis, juxta Canonem IV. Nicaenum, quo decernitur: « Episcopum oportet maxime quidem » ab omnibus, qui sunt in Provincia, constitui; » si tamen sit hoc difficile, vel propter urgentem » necessitatem, vel viae longitudinem, tres omnino » eundem in locum congregatos, absentibus quo» que suffragium ferentibus, scriptisque assen» tientibus, tunc electionem facere, eorum autem » quae fiunt confirmationem in unaquaque Pro» vincia a Metropolitano fieri. »

2 Quoniam tamen inter Episcopos Ordinatores, primus et praeses esset Metropolitanus; neque semper omnibus Comprovincialibus Episcopis commodum esset, ad singulas Episcoporum ordinationes convenire, sensim ex quodam ut minus tacito Ecclesiae consensu ad Metropolitanum integrum pene devolutum est jus electiones discutiendi, easque vel ut Canonicas probandi, vel ut minus Canonicas reprobandi.

3 Haec disciplina Metropolitano confirmationem suorum Suffraganeorum attribuens per tredecim facile saecula inconcussa permansit; eamque et jus commune Decretalium Gregorii IX. apertissime supponit et confirmat; unde uno consensu tradunt Canonistae, Episcopum de jure communi confirmandum esse a suo Metropolitano.

4 Sicuti vero per Reservationes Pontificias, de Sedem Apostolicam Saeculo XIV. provisiones sive nominationes fuere devolutae, atque eo titulo electiones Canonicae quodammodo abolitae; ita jus confirmandi Episcopis Metropolitanis ademptum, et Sedi Apostolicae reservatum fuisse, compertum est; indignum quippe credebatur, ut a Romano Pontifice ad Episcopatum designatus, a Metropolitano confirmationem petere et accipere juberetur.

Et licet Pontificiae Reservationes, quoad Episcopatus et Praelaturas, sive per Concordata, sive per indulta et privilegia Regibus concessa fuerint in multis restrictae; tamen confirmationes Romano Pontifici hactenus reservatae manserunt; nec quidquam juris Metropolitanis restitutum est. 5

Quum is qui confirmat electum vel nominatum, eundem instituat, ac propriae Ecclesiae Pastorem provideat et constituat, merito Sacris Canonibus cautum fuit, ne Metropolitani aliique Praelati, quibus ejus confirmandi seu probandi electiones aut nominationes ad Ministeria Ecclesiastica, praesertim Episcopatus competit, praecipitanter sine praevio, maturo, ac diligenti examine et informatione ad confirmationem prosiliant. 6

Si electus coelectum aut specialem suae electionis adversarium habeat; is ante confirmationem nominatim vocandus erit; alias ubi coneors fuit electio, aut nullus nominatim se electioni opponit, generale ac peremptorium edictum proponendum est in Ecclesia, in qua electio facta est; ut si qui sint, qui se volunt opponere, constituto termino veniant. *Cap. fin. de Elect. in* 6. 7

Confirmationes, hisce non observatis, factae ex eodem capite declarantur viribus omnino carere, irritae et nullae. 8

Examen, seu informationem esse faciendam non tantum circa electionis processum, sed etiam personam electi, declarat Lateranense Concilium sub Innocentio III. celebratum. 9

Quod tria praecipue inquirenda sint in persona electi, videlicet, aetas legitima, morum bonestas, et literatura sufficiens, scribit idem Innocentius Archiepiscopo et Capitulo Capuano in *Cap.* 19. *tit. de Elect. in integra.* 10

Quia vero vita cujusque exactius nosci potest in loco, in quo quis diu conversatus fuit, ibidem inquirendum est de moribus electi. *Cap.* 3. *tit. de Elect.* 11

Pristina disciplina, quae facile per decem sae- 12

cula inconcussa permansit, Confirmationem Episcoporum ab eorum consecratione vix sejunxit; sed Episcopus electus a Metropolitano et Comprovincialibus examinatus, uno eodemque quasi actu et tempore consecrabatur et confirmabatur; sive potius ordinando confirmabant; neque ante ordinationem Praelatus aut Episcopus dicebatur, nisi ad summum cum addito, *Electus*.

13 Quin ex stylo Decretalium, uti observat cum aliis Fagnanus ad *Cap. Eam te, tit. de Rescriptis*, ante consecrationem non dicitur Episcopus simpliciter, sed Electus; et merito, ait, quia electio, et consecratio unum faciunt Episcopum.

14 Ex quo omnium Episcoporum confirmatio ad Romanum Pontificem spectare coepit, processus inquisitionis de persona promovenda ex Decreto Concilii Tridentini ad illum ipsum transmitti debet, ut ipse, plena totius negotii, et personae notitia habita, pro gregis Dominici commodo, de illa, si idonea per examen factum reperta fuerit, Ecclesiis possit utilius providere.

15 Quod hic dicitur de transmissione processus sive inquisitionis ad Romanum Pontificem, intelligi debet juxta stylum hodiernum, si Ecclesiae non sint ad nominationem vel praesentationem Imperatoris, vel Regis alicujus, quia si sit de hujusmodi nominatione vel praesentatione, Praelatus qui processum confecit, eum transmittet ad Cardinalem illius Regni, vel Provinciae Protectorem, in qua est Ecclesia providenda Pastore.

16 Totus inquisitionis processus a Cardinale Relatore cum tribus aliis accurate examinari debet; et inde in duobus successivis Consistoriis relatio facienda, quod promovendus praeditus sit qualitatibus a jure et a Synodo Tridentina requisitis.

17 Cardinalis proponens, ex stylo hodierno, si de Ecclesia spectante ad nominationem Regis agatur, est Cardinalis Protector illius Regni. Tres alii Cardinales sunt primus Card. Episcopus, primus Cardinalis Presbyter, et primus Cardinalis Diaconus.

18 In primo Consistorio fit nuda propositio, vocaturque *Praeconizatio*; in secundo fit totalis relatio, atque ex suffragiis Cardinalium nominatum Pontifex sub certa forma Episcopum pronuntiat.

19 Quemadmodum olim Electus a Clero et populo, aut a Rege nominatus, nullatenus Pastor aut Episcopus censebatur Ecclesiae vacantis, priusquam a Metropolitano et Episcopis Provincialibus confirmatus, et in Ecclesiae Pastorem, et Episcopum ordinatus esset; ita nec de jure communi et hodierno, electi a Capitulis Cathedralibus, aut Nominati a Regibus, se administrationi Ecclesiae sive in temporalibus sive spiritualibus quocumque praetextu immiscere possunt, ante confirmationem expeditam; *Cap. 17. tit. de Elect.* quia, ut ait ibidem Pontifex, *nemo debet sibi honorem assumere, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron.* Hebr. cap. 5. v. 4.

Quum vero nonnulli hanc Concilii sanctionem illudere volentes, sub titulo OEconomi aut Procuratoris se administrationi Ecclesiarum ante confirmationem ingererent, Concilium Lugdunense sub Gregorio X. iis fraudibus obviare volens, generali Constitutione sancivit: « Ut nullus de » caetero administrationem dignitatis, ad quam » electus est, priusquam celebrata de ipso electio » confirmetur, sub OEconomatus vel procuratio- » nis nomine aut alio de novo quaesito colore, » in spiritualibus vel temporalibus per se vel per » alium, pro parte, vel in totum, gerere vel reci- » pere, aut illis se immiscere praesumat, omnes » illos qui secus fecerint, jure, si quod eis per » electionem quaesitum fuerit, decernens eo ipso » privatos. *Cap. 5. de Elect. in* 6. » 20

Nec tantum in electione obtinet haec Juris decisio, sed et in praesentatione sive nominatione, uti post alios Canonistas tradit Fermosinus ad *Cap. 15. tit. de Elect. quaest. 2. n. 11.* « Nam si » persona praesentati, ait, se ingerat ante Con- » firmationem, revera dicitur *intrusus*, et subje- » ctus poenis dicti Capitis *Avaritiae.* » 21

Nullo ergo titulo, Electi aut nominati se administrationi Ecclesiae viduatae ingerere possunt ante confirmationem; eamque juxta stylum hodiernum in Curia Romana expediendam, nisi tamen « valde remoti sint, videlicet ultra Italiam » constituti: hi si electi fuerunt in concordia (in- » quit Concilium Lateranense sub Innocentio » III.) dispensative propter necessitatem Eccle- » siarum, et utilitates in spiritualibus et tempo- » ralibus administrent; sic tamen ut de rebus » Ecclesiasticis nihil penitus alienent. » 22

Electum aut Nominatum, obtenta Confirmatione, tamquam verum pastorem, et Episcopum Ecclesiae vacantis reputari, ex hactenus dictis compertum est. 23

Hinc Episcopum confirmatum posse plenarie jurisdictionem suam exercere, eaque omnia, quae ad curam pastoralem et Episcopalem pertinent agere, exceptis his dumtaxat, quae Ordinis seu Characteris sunt Episcopalis, concludunt Canonistae, probat communis praxis, et decrevit Coelestinus III. *Cap. Transmissum, tit. de Elect. potestate.* 24

Episcopus a Sede Apostolica provisus, sive confirmatus, non potest possessionem adipisci, uti bene notat Zypaeus ad titulum *De Causa Possess.* nisi literis in forma expeditis. 25

Quin nec sufficit, Literas in Curia Romana in forma esse expeditas, sed insuper desideratur, ut provisus eas exibeat et praesentet ipsi Capitulo; neque sufficit per testes earum expeditionem probare. 26

Insuper est una omnium doctrina, quod Episcopus etiam confirmatus, vigore literarum Curiae Romanae non possit hujusmodi possessionem accipere, nisi prius ipsae literae Regi vel Prin- 27

cipi in suo Consilio exhibitae et placetatae fuerint.

28 Provisi de Ecclesiis Cathedralibus, quae Juri Regaliae subjectae sunt, ut post obtentam confirmationem Pontificiam plenam temporalium sui Episcopatus administrationem, et Beneficiorum collationem obtineant, debent manus Regiae levationem obtinuisse, sive ut loquuntur, *Regalia debet esse clausa.*

29 Quod ut fiat, requiritur primo, ut provisi juramentum fidelitatis Regi praestiterint, quod nimirum « Regi erunt legales, et fideles in suo Episcopali statu, et Populum eorum Civitatum, et » Episcopatuum, in quantum poterunt, in obe- » dientia et recognitione supremae potestatis erga » Regem, et suam successionis sanguinis poste- » ritatem tenebunt. » Ita refert Philippus Probus in Supplemento ad tractatum *Juris Regaliae.* Quod utinam hodie ubique locorum Episcopi, aliique Ecclesiastici Praelati, etiam ubi juramentum ex debito non praestatur, inviolabiliter observarent, ita ut de ipsis querendi nulla occasio Principibus esset; nec unquam ex eorum malo exemplo scandalum paterentur illi ipsi, quibus praesunt, ut maximopere doceant quae Caesaris sunt, Caesari, et quae Dei, Deo esse tribuenda.

ADDITIONES CASINENSES

30 Confirmatio est juris quocumque modo quaesiti per legitimum Superiorem facta corroboratio. Reiffenstuel. *l.* 2. *tit.* 30. Hastrens in Summa *tit.* 30. *n.* 1. Barbosa ad Rubric. *t.* 30. *n.* 5.

31 Confirmatio est duplex, una informa communi, alia in forma speciali, seu ex certa scientia. Barbos. *l. c. n.* 6. *Sannig. t.* 30. *n.* 2.

32 Confirmatio *in forma communi,* quae et *simplex* atque *ordinaria* appellatur, ea est, quo Superior, non praecedente alia cognitione causae, actum ab inferioribus gestum confirmat in eo statu, in quo prius fuerat; Reiffenstuel. *l.* 2. *t.* 30. *n.* 4. Et haec Confirmatio nullum jus novum, neque valorem tribuit illi, cui accedit: sed supponit actum jam validum, eumque approbat quatenus de jure validus existit. Glossa *c.* 1. Sanuig. *n.* 4.

Confirmatio in *forma speciali* atque ex *scientia,* 33
dicitur ea, quae fit cum perfecta notitia totius negotii, et omnium ejus circumstantiarum. Reiffenstuel *l.* 2. *t.* 30. *n.* 7.

Haec novum jus tribuit actui; eumque, si for- 34
san antea invalidus fuisset, firmum reddit atque validum. Glossa c. 1. Pirhing. *t.* 30. *num.* 3. *et* 4. Barbosa *ad t.* 30. *n.* 8. Reiffenst. *l. c.*

Quilibet Electus infra tres menses post con- 35
sensum electioni de se celebratae praestitum, confirmationem ipsius electionis petere tenetur; quod si justo impedimento cessante infra hujusmodi trimestre omiserit, electio eadem eo ipso viribus vacuatur. Layman c. *Quam sit num.* 3. Reiffenst. *l.* 1. *t.* 6.

In electionibus, quarum Confirmatio ad Sedis 36
Apostolicae examen immediate pertinet, statuitur, quod Electi infra unum mensem post consensum, vel post obtentum de ipsorum electione notitia, ad Sedem ipsam iter arripere, et ad petendam suarum electionum confirmationem cum omnibus actis, juribus et munimentis suis, quam cito commode poterunt, comparere personaliter teneantur, vel saltem per procuratorem sufficienter instructum. In Clem. *Ne Romani §. fin.* Reiffenstuel *l. c. tit.* 3. *S. P. in Constit. Cupientes c.* 16. *in* 6.

Confirmanti incumbit, ut personam, qualitates, 37
moresque Electi, et processum seu validitatem electionis prius diligenter exploret. In c. *Nihil est* 44. *t.* 30. Reiffenst. *l. c.*

Literae Confirmationis expediuntur in forma 38
bullae gratiosae Extrav. 1. *t.* 6. *int. com.* In iis, si electio minus canonica deprehensa sit, inseritur clausula: *Cassata electione providemus ex integro eidem ecclesiae de eadem persona exemplo c.* 3. *de sortilegiis,* ob defectus autem dubios, adhibetur clausula *supplentes c.* 39. *t.* 6. Zallinger *l. c. t.* 6. 317.

CONFRATERNITAS

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quoad ea, quae concernunt Confraternitatum erectionem, et aggregationem.*

1. Ut valide, et legitime erigantur, et aggregentur Confraternitates, debet omnimode observari Constitutio Clementis VIII. incipiens, *Quaecumque.* — 2. Adducitur hic talis Constitutio. — 3. Adducuntur summarie, quae Clemens VIII. in ipsa Constitutione statuit omnimode observanda. Primo enim statuit, quod in uno loco unica tantum Confraternitas ejusdem Instituti, et generis possit in Ecclesiis, tam Saecularium, quam Regularium institui, et aggregari. — 4. Secundo. Quod id fiat de consensu Ordinarii, et cum literis testimonialibus ejusdem. — 5. Tertio. Quod instituentes etc. — 6. Quarto. Quod statuta etc. — 7. Quinto. Quod in aggregandis etc. — 8. Sexto. Quod gratiae etc. — 9. Septimo. Quod Confraternitas etc. — 10. Octavo. Quod dictae eleemosynae etc. — 11. Nono. Quod Confessarii etc. — 12. Decimo. Quod si sint etc. — 13. Undecimo. Quod Confratres non possint absolvi a casibus infrascriptis, scilicet, primo, contentis in quibusdam Bullis, secundo, Violationis etc. — 14. Quod literae erectionis, et aggregationis gratis dentur. — 15. Quod prius erectae novas erectionis literas petant. — 16. Assignatur forma utenda in erigendis, seu instituendis, confirmandisque Confraternitatibus, ac communicandis Indulgentiis, et gratiis, *usque ad n.* 17. — 18. Adducitur formula pro aggregationibus, *usque ad n.* 19. — 20. Adducitur Con-

stitutio Pauli V. pro Indulgentiis, et gratiis ipsis concessis, *usque ad* n. 21. — 22. Confraternitates Cordigerorum possunt ubique in propriis Ecclesiis erigere Patres Conventuales privative quoad omnes, ubi existunt. — 23. In locis, in quibus non sunt Patres Conventuales, tales Confrat. possunt erigere Minores de Observantia. — 24. Solummodo Praelati Ordinis Minorum, inter quos connumerantur Guardiani, et Praesidentes, possunt recipere volentes aggregari hujusmodi Confrater. Cordigerorum privative quoad omnes alios. — 25. Confraternitates Sanctissimi Rosarii erigere possunt, et instituere solum Ordinis Praedicatorum Magistri, vel Vicarii Generales, et per eos deputati Patres ejusdem Ordinis etiam in saecularibus Ecclesiis, *usque ad* n. 26. — 27. Sic Confraternitates Corrigiatorum S. August. Scapularis S. Mariae de Carmelo, et aliae aliis Regularibus concessae eriguntur, et instituuntur a suis respectivis Superioribus; seu deputatis Religiosis. — 28. Cum hoc tamen, quod omnes ab omnibus erigantur, et instituantur juxta praescriptum a Clemente VIII. in dicta Constitutione incipient. *Quaecumque.* — 29. Talis Constitutio Clementis VIII. prohibens ne in uno loco erigantur plures Confraternitates ejusdem Instituti, et generis, non comprehendit Confraternitatem Sanctissimi Sacramenti. — 30. Nec etiam comprehendit Confraternitatem Doctrinae Christianae.— 31. Nec etiam comprehendit Confraternitates jam erectas ante promulgationem talis Constitutionis. — 32. Adducitur Decretum Sacrae Congregationis Indulgentiarum de mandato Pauli V. editum ad dirimendas varias controversias, *usque ad* n. 33. — 34. Licet sit supprimenda alia Confraternitas ultimo erecta in loco, ubi alia ejusdem Instituti, et generis jam aderat, non tamen sunt suppressi, et inhibiti etiam actus ex devotione exercendi respectu ejusdem Sancti, sub cujus nomine fuit suppressa societas, *usque ad* n. 36. — 37. Regulares, qui ex Indulto Apostolico facultatem habent instituendi Confraternitates, seu Societates in eorum Ecclesiis, non possunt illas erigere, seu instituere cum usu Sacrorum absque Ordinarii loci licentia. — 38. Confraternitates Laicorum erigi, et institui non possunt in Ecclesiis Monialium. — 39. Confraternitates ab Ecclesiis, in quibus reperiuntur erectae, et institutae, possunt libere discedere, et expelli, etiamsi essent erectae in Ecclesiis Regularium. — 40. Confraternitatum aggregatio propriorum Ordinum potest fieri a Regularibus in quibuscumque Ecclesiis, sive propriis, sive extraneis. — 41. Confraternitates aggregatae Archiconfraternitatibus Urbis non gaudent privilegiis Archiconfraternitatum aggregantium, sed solummodo illarum Indulgentiis, et gratiis spiritualibus. — 42. Unde non obstante, quod Confraternitati aggregatae fuerint per Archiconfraternitatem aggregantem communicata nominatim, et expresse ejus privilegia et statuta, nihilominus debent ab ipsa Confraternitate aggregata omnimoda observari conventiones, pacta, et statuta in limine erectionis de auctoritate Ordinarii apposita, *usque ad* n. 43. — 44. Per aggregationem autem nihil detrahitur jurisdictioni Ordinarii. — 45. Confraternitates Sanctissimi Sacramenti ubique erectae, vel erigendae absque nova concessione, communicatione, vel aggregatione participes sunt quorumcumque privilegiorum, concessionum, Indulgentiarum, et gratiarum Archiconfraternitati de Minerva concessarum, et concedendarum. — 46. Facta erectione, et aggregatione Archiconfraternitati Doctrinae Christianae Urbis, caeterae hujusmodi Confraternitates ejusdem Dioecesis non indigent separata aggregatione, ut gaudeant indulgentiis. — 47. Affertur Decretum pro taxa expensarum requisitarum pro aggregationibus obtinendis. — 48. Constitutio Benedicti XIII. *Ex quo Sede Apostolica*, quoad erectionem Archiconfraternitatis sub titulo B. Mariae Virginis immaculatae, suum non est sortita effectum. — 49. 50. Privilegia societatis S. Mariae Virginis de succursu contra infideles. — 51. Confraternitates vel sunt Ecclesiasticae vel Laicales. — 52. Ad erectionem Confraternitatum Ecclesiasticarum necessaria est auctoritas Superioris Ecclesiastici. — 53. Superior Ecclesiasticus in hac materia non est semper Episcopus. — 54. Confraternitates in Ecclesiis Regularium non aliter erigi possunt a Superiore eorumdem quam si de illis sint, quarum erectio ex Apostolico privilegio ad ipsos spectat. — 55. Confraternitates in eorum Ecclesiis erigendae sunt auctoritate Ordinarii. — 56. Confraternitatibus licet sese transferre de una in alteram Ecclesiam, ita et Regularibus permissum est ipsas Confraternitates dimittere. — 57. Haec translatio fieri nequit sine consensu majoris partis Confratrum. — 58. *ad* 60. An idipsum obtineat, si agatur de Confraternitatibus illis, quarum erectio ad Superiores Regularium spectat?—61. 62. In casu permissae translationis Confraternitatis de una ad aliam Ecclesiam, intelligitur quoque translatio bonorum ad easdem Confraternitates spectantium. — 63. Nova Confraternitas in eodem loco non prohibetur erigi si titulum habeat ab antiqua diversum. — 64. Maxime si institutum habeat diversum. — 65. Etiamsi concurrat mixtura tituli. — 66. Ex duabus Confraternitatibus ejusdem tituli prius erecta remanere debet. — 67. 68. Confraternitates aggregatae Archiconfraternitatibus Urbis, an gaudeant ipsarum privilegiis? *Remissive.* — 69. Antiquissimus est usus Confraternitatum; Ethnicorum duo confraternitatum genera; alterum ad religiosum Deorum, alterum ad profanum artium cultum institutum; unde nomen sumpserint? —70. Sumpserunt etiam ab Imperatoribus. — 71. Plerumque sub praetextu divini cultus prava in eorum concionibus moliebantur consilia. — 72. Inde nonnullorum templorum demolitio. — 73. Vivente Marciano, Religionis tantum causa coire licitum fuit. — 74. Ob hanc causam Judaeis post captam Hierosolimam Romae viventibus permissum fuit synagogam constituere. — 75. Sed Julius Caesar illis synagogam interdixit; sed postea permisit. — 76. Sub aliis Imperatoribus renovatae fuerunt hujusmodi prohibitiones, sed tandem Theodosio Imperatore voti compotes fuerunt. — 77. Diversa primis illis temporibus Christianorum conditio fuit; *hetaeriae* quid? — 78. Collegia Christianorum primis saeculis a nostris confraternitatibus diversa. — 79. Duo distinguenda sunt Collegiorum genera; alia Ecclesiastica, alia Laicalia erant; Ecclesiastica diutius communem vivendi formam observarunt. — 80. Laicalia primo ad pietatis officia coibant; — 81. Deinde simul convenire coeperunt etiam ad usus profanos. — 82. Quando haec Collegia orta sint, et Confraternitatum nomen sumpserint, arduum est invenire. — 83. Origo Confraternitatum constituenda est anno 800. — 84. In Italia assiduis Barbarorum incursionibus perturbata, pene nulla Confraternitatum reperitur mentio. — 85. Sed nondum omnino hae Confraternitates nostris similes erant. — 86. Ineunte saeculo XIII. Flagellantes publicas inire supplicationes coeperunt, saccumque induere et vexillum erigere, ut una ab altera distingueretur societas. — 87. Antiquior inter has posteriores apparet Confraternitas dicta *del Confalone.* — 88. De Confraternitatibus Artificum *Remissive.* — 89. Undenam vocentur Fratres?

ARTICULUS II. — *Quoad varia, quae concernunt Confraternitates, eorum Cappellanos, et Parochos.*

1. Ad dirimendas controversias, quae saepe oriri solent inter Confraternitates, earumque Cappellanos, et Parochos non est desumenda regula, et norma ab Archiconfraternitatibus Urbis. — 2. Sed sunt observanda Decreta a Sacris Congregationibus pluries edita, et signanter a Sac. Congregatione Concilii. — 3. Et a Sac. Congregat. Episcoporum et Regularium. — 4. Et a Sacra Congregatione Rituum — 5. Alia ad rem. *Remissive.* — 6. Confraternitates aliqua quidem exercere queunt sine licentia Parochi, immo hoc contradicente; sed numquam absque Ordinarii placito. — 7. Afferuntur plura Decreta S. Congr. Concil. — 8. 10. Afferuntur Decreta S. Congr. Conc. quoad discordias inter Parochos et Rectores distinctarum Ecclesiarum existentium intra limites Parochiae sine ulla Confraternitate. — 11. Resolutio S. Cong. Rituum anno 1704. edita valet dissidiis Parochos inter et Confraternitates finem imponere. — 12. S. Congreg. statuit discrimen Confraternitates Saecularium erectas in Ecclesiis Parochialibus etc. inter, et Confraternitates constitutas in Ecclesiis publicis etc. — 13. Et fere omnia tribuit Parochis in Confraternitatibus primi generis — 14. Post hanc resolutionem nonnulli scriptores putant, plura in Confraternitatibus et ab eorum Cappella-

nis hanc fieri posse. — 15. Et allegant Decreta Sac. Congregationum. — 16. Affertur Baptistelli Fulginatens. Episcopi sententia. — 17. Quos confutat Bened. XIV. — 18. Alia ad rem. *Remissive.*

ARTICULUS III. — *Confraternitates, quoad illa, quae respectu ipsarum Episcopus potest facere, vel non.*

1. Confraternitates Laicorum cum usu saccorum non solum in propriis Oratoriis, sed etiam in Regularium Ecclesiis, in quibus reperiuntur erectae, possunt visitari ab Episcopo in his, quae respiciunt administrationem, et adimplementum onerum. — 2. Quoad hoc attendenda est Epistola Sac. Congreg. Episcoporum, et Regularium. — 3. Ubi vides non posse Episcopum visitare Ecclesias, vel Altaria etiam pro servitio dictarum Confraternitatum a Regularibus assignata, nisi quoad onera. — 4. Immo neque visitare potest Episcopus Altaria, et Cappellas in Regularium Ecclesiis per Saecularium Confraternitates constructa. — 5. Confraternitates Laicorum visitari possunt ab Episcopo etiamsi essent erectae in Ecclesiis, seu Oratoriis fundatis, et extructis in solo, et territorio Religionis Hierosolymitanae. — 6. Quinimmo Episcopi visitare possunt Confraternitates, quae non a primaeva sua fundatione sunt sub immediata Regum protectione, sed solum ex post sub sui immediata protectione sunt a Rege accepta, *usque ad n.* 8. — 9. Administratores Confraternitatum, sicut et aliorum piorum locorum, possunt compelli ab Episcopo ad reddendam rationem administrationis, et ad asportandum libros administrationis, etiam ad Palatium Episcopale, si sint in loco residentiae, seu alterius stationis, et permanentiae Episcopi. — 10. Etiamsi tales administratores rationem administrationis aliis reddere solerent. — 11. Immo redditio rationis administrationis danda est Ordinariis etiam a Confraternitatibus, aliisque locis piis, quae sunt sub immediata Regum protectione, *usque ad n.* 13. — 14. Episcopus manutenendus est in quasi possessione cogendi Confraternitates Laicorum, quae utuntur sacco, per Edicta poenalia, exactionem poenarum, aliaque juris, et facti remedia ad conveniendum solitis Processionibus non obstante aggregatione. — 15. Et in casu, quod adsit consuetudo. — 16. Episcopus potest per se ipsum, vel per suum Delegatum intervenire, et assistere Congregationibus Confraternitatum, et electionibus Officialium, modo non faciat novitates. — 17. Immo potest Episcopus per se ipsum, vel per suum Delegatum intervenire, et assistere Congregationibus Confratrum, etiamsi fiant in Ecclesiis, et Oratoriis Regularium, absque eo quod possit excludi. — 18. Pro contributione Seminarii Episcopus potest taxare Confraternitatum bona, quatenus sint Ecclesiastica — 19. Supposita taxa pro Seminario cum solutione continuata ultra triginta annos, teneatur Confraternitas ad illius solutionem in futurum. — 20. Confraternitates tenentur contribuere pro victualibus Visitatoris, seu Episcopi Visitantis. — 21. Et non obstante consuetudine contraria non contribuendi. — 22. Servari debet Decretum Episcopi, ne in Oratoriis Confraternitatum celebretur in Festis ante Parochialem, modo Parochus celebret hora competenti. — 23. Non potest Episcopus se ingerere in administrationem bonorum Confraternitatum Laicorum, dum illa non dilapidant, *usque ad n.* 24. — 25. Episcopus non potest prohibere Confraternitatibus Laicorum, ne faciant expensas extraordinarias excedentes summam Scutorum viginti sine sua licentia. — 26. Episcopus non debet compellere ad unionem Confraternitates. — 27. Hinc similis unio facta, declaratur nulla. — 28. Nulla Confraternitas impediri debet, ne accedat ad funera, modo sine jurium Parochialium praejudicio. — 29. Episcopus impedire non potest, ne Confratres societatis Mortis incedant cum capita capulio cooperto. — 30. Episcopus non potest prohibere, vel restringere Confraternitatibus praesertim aggregatis solita exercitia, puta Societatis Mortis sepelire defunctos post horam 23. — 31. Vel facere consuetam disciplinam secreto, et sine lumine. — 32. Secus de exercitiis insolitis, si possit esse occasio scandali, vel disturbandi antiqua. — 33. Confraternitates possunt congregari ubi, et quoties magis eis placuerit, etiam absque Episcopi licentia, *usque ad n.* 35. — 36. Cappellani Confraternitatum non debent ab Episcopo sine causa amoveri, reluctantibus Confratribus. — 37. Confratres non possunt quaestuare etiam per propriam Ecclesiam sine licentia Ordinarii. — 38. Affertur Resolutio Sacrae Congr. Conc. Interpretis quoad potestatem Episcopo competentem visitandi Confraternitates erectas in Ecclesiis Regularium exemptorum. — 39. Cui resolutioni ipsa S. Congr. se conformavit. — 40. Confraternitates in Lateranensi solo excitatae Episcopo minime subsunt. — 41. Quod Privilegium tunc valet, cum Confraternitates in eo fundo eriguntur, qui prius ad Basilicam Lateranensem pertinebat. — 42. Aliter vero, si post erectionem eidem Basilicae subjiciuntur. — 43. Potest tamen Episcopus eas visitare tamquam delegatus. — 44. De Parochi potestate in Confraternitates. — 45. 55. Affertur resolutio Sac. Congr. Conc. Interpretis.

ARTICULUS IV. — *Confraternitates, quoad immunitatem a potestate, et jurisdictione Laicali.*

1. Confraternitates auctoritate Apostolica, vel Ordinaria erectae subsunt jurisdictioni Episcopi, ac etiam ipsi Confratres, ubi agitur de interesse spiritualitatis et Confraternitatis. — 2. Cognitio causae contra Confratres Confraternitatis N. spectat ad Archiepiscopum. — 3. Sicut et causa contra Confraternitatem habentem requisita spectat ad Judicem Ecclesiasticum. — 4. Causae jam cognitae a Judice Ecclesiastico circa bona debita Confraternitatibus, spectant ad Judicem Ecclesiasticum, nec potest Judex Laicus res reassumere, seu inhibere. — 5. Confraternitates Ecclesiasticae gaudent exemptione a gabella pro pane, qui ab eisdem datur custodibus animalium ipsarum Confraternitatum pro eorum victu. — 6. Domus Confraternitatis contigua Ecclesiae Confratrum gaudet immunitate, etiam quoad confugientes. — 7. Locata vero Laicis non gaudet. — 8. Administratores et Procuratores Confraternitatum, Ecclesiarum, et Capellarum auctoritate Episcopali fundatarum, quarum proventus in opera pia insumuntur, etiamsi saeculares, quoad ea, quae pertinent ad dictam administrationem, convenire debent ante Forum Ecclesiasticum. — 9. Judices saeculares, qui Confraternitates, seu Confratres per praecepta compellunt ad se subjiciendum suis judiciis pro rebus ipsarum Confraternitatum, et pro actibus, quos faciunt in locis Sacris, et alios, ut Processionum, et similium, tamquam usurpatores jurisdictionis Ecclesiasticae declarandi sunt et tractandi. — 10. Hinc injungendum videtur Gubernatori, ut revocet praeceptum factum Officialibus Confraternitatis, et omnia alia acta ab ipso facta in praejudicium Jurisdictionis Episcopalis. — 11. Ad hanc rem facit Epistola scripta Archiepiscopo Mediolanensi a Sacr. Congregat. Immunit. — 12. Alia Epistola Episcopo Nolano missa. — 13. Quando Confraternitates dicendae sint Ecclesiasticae et quando Laicales, *Remissive.*

ARTICULUS V. — *Confraternitates, et Confratres quoad sepulturas.*

1. Confraternitatibus potest ab Episcopo concedi privilegium sepulcri. — 2. Confratres decedentes non electa sibi explicite sepultura in sepulcro sui Oratorii, debent sepeliri in Ecclesia Parochiali, si alias non habeant proprium sepulcrum majorum. — 3. Electio sepulturae facta a Confratribus collective, et collegialiter sustinetur, et valet solum pro illis, qui individualiter consenserunt, *ad n.* 7. — 8. Hinc Confratres Confraternitatis etiam erectae in Cathedrali decedentes non electa sepultura, sepeliendi sunt in Parochiali, si non in sepulcro a Societate in Cathedrali constructo, etiamsi adesset statutum approbatum ab Ordinario, quod in sepulcro Confraternitatis essent tumulandi. — 9. Officium super Defunctis in Ecclesia, vel oratorio Confraternitatis *ad n.* 11. — 12. Ex Decreto tamen Sacrae Congregationis Episcopor. et Regular. Parochus intervenire potest in funeribus, quae fiunt in Ecclesiis Confraternitatum, licet defuncti non sint de sua Parochia. — 13. Hinc conciliantur Decreta. — 14. Conceditur ex gratia Confraternitati, ut sepelire possit in sua Ecclesia omnes suos Confratres, ante infirmitatem, de qua decesserunt, in ea Confraternitate descriptos, de consensu haeredum, et sine praejudicio emolumentorum, quae spectarent ad Capitulum, vel Paro-

chiam. — 15. Haeres Defuncti invitare potest numerum Sacerdotum et Confraternitatum sibi bene visum. — 16. Nec cogi potest ad vocandum Capitulum vel alios sed solum Parochum qui debetur duplum Eleemosynae. — 17. An liceat in Ecclesia Confraternitatem habere sepulcrum, et possint cadavera tumulari absque licentia Parochi? — 18. An in sepulcro Confraternitatis in propria Ecclesia sepeliendi sint Confratres, qui sine sepulturae electione decedunt? — 19. An ad Parochum spectat facere Officium funebre supra cadaveribus sepeliendis in Ecclesiis etc. Confraternitatum. — 20. An liceat Confraternitati Salutis sepelire in propria Ecclesia cadavera Confratrum, qui ibidem elegerint sepulturam; et an ejusdem Capellanus absente Parocho valeat functiones super iisdem cadaveribus explere? — 21. Confratres sepeliri possunt in sepultura Ecclesiae suae Confraternitatis. — 22. 23. Utrum hoc in casu Officium funebre super Cadaveribus facere spectet ad Capellanum Confraternitatis, an ad Parochum?

ARTICULUS VI. — *Quoad varia alia Confraternitates concernentia.*

1. Confraternitates Ecclesiasticae nequeunt alienare bona sua sine beneplacito Apostolico. — 2. Immo requiritur beneplacitum Apostolicum in cessione bonorum Confraternitatis, etiam in favorem alterius Ecclesiae. — 3. Sic etiam requiritur beneplacitum Apostolicum pro Confraternitatibus, et Oratoriis Laicorum erectis in Ecclesiis Regularium auctoritate Ecclesiastica. — 4. Confraternitates mere Laicales, sicuti et Collegia mere Laicalia, licet ibi opera pia exerceantur, et perinde dicantur loca pia, possunt alienare res suas absque solemnitatibus. — 5. Secus vero, si sint loca auctoritate Ecclesiastica erecta, quamvis administrentur a Laicis. — 6. Hinc Confraternitates, Societates, Conservatoria, Seminaria, Collegia, et hujusmodi, si sint erecta auctoritate Ordinarii, et sic sint Ecclesiastica, subjiciuntur Extravaganti incip. *Ambitiosae*. — 7. Secus si non sint talia. — 8. Seminaria erecta in vim Concilii Tridentini sunt loca Ecclesiastica, et eorum bona nequeunt alienari sine solemnitatibus, et beneplacito Apostolico. — 9. Collegia vero Puerorum, et Alumnorum erecta absque auctoritate Ordinarii, etsi dicantur loca pia, non tamen sunt Ecclesiastica, nec indigent Apostolico beneplacito pro alienationibus. — 10. Sic Collegia Artificum, et Universitatis Professionum, cum non sint loca Ecclesiastica, non subjacent Extravaganti *Ambitiosae*. — 11. Mons vero Misericordiae Civitatis Neapolis petiit beneplacitum pro alienatione domus. — 12. Confraternitates Laicorum approbatae, et earum Cappellani possunt facere solitas Processiones, quando non fiunt in Parochiali, et in primaria Ecclesia. — 13. Confraternitatum Processiones non debent extendi per vias, sed circa muros Regularium, qui eas regunt, extra vero ambitum Ecclesiae non licet neque Regularibus, neque Confraternitatibus facere Processiones, nisi de licentia Parochi, exceptis tamen illis, qui gaudent in hoc speciali privilegio. — 14. In Processionibus peragendis extra ambitum Ecclesiarum, in expositione Eucharistiae, Benedictione solemni super populum, aliisque similibus, quoties interveniat licentia Ordinarii, Parochus non potest se opponere, ne a Cappellanis, et Officialibus Confraternitatum fiant. — 15. Confraternitates Laicorum in Processionibus procedere, et praecedere debent inter se juxta Bullam Gregor. XIII. incip. *Exposci*. — 16. Unde Confraternitas, quae prius saccum induit, praecedere debebit aliis, quae postea induerunt. — 17. Excipitur tamen Confraternitas, seu Societas Sanctissimi Sacramenti, cui debetur praecedentia supra omnes alias Confraternitates in illis Processionibus, in quibus defertur Sanctissimum Sacramentum. — 18. In aliis vero Processionibus Confraternitas Sanctissimi Sacramenti debet procedere, et praecedere, juxta suam antianitatem, sicut caeterae aliae. — 19. Jus praecedentiae non attenditur in regressu a Processionibus. — 20. Confratres ad conveniendum solitis Processionibus compellere potest Episcopus sub poenis ejus arbitrio imponendis, stante possessione illos vocandi per Edicta. — 21. Confraternitates Episcopo assentiente possunt statuta condere. — 22. Statuta autem confirmare nemo potest invito, vel inconsulto Episcopo, sed ad ipsum privative quoad alios spectat. — 23. Confraternitas legitime, ut moris est, intimata, et coadunata, poterit determinare, et resolutionem capere, etiamsi non interveniant duae ex tribus partibus, sed major pars Confratrum. — 24. Confraternitates erigere possunt, et ampliare suas Ecclesias, vel Oratoria sine praejudicio Jurium Parochialium, non tamen mutare titulum. — 25. Confraternitates possunt eleemosynas quaerere secundum suum Institutum. — 26. Confraternitates non possunt accedere ad funeralia mortuorum, nisi specialiter, et expresse vocentur. — 27. Confraternitates, saecularium funera associantium, de intorticiis, seu Cereis, quartam funeralem Parochis non debent. — 28. Habitus mutatio non debet de facili Confraternitatibus indulgeri. — 29. Si duae Confraternitates ejusdem loci deferunt eundem saccum, distingui debent addito aliquo coloris signo. — 30. Confraternitates quaedam, quae extra Urbem sunt, et dependent a Capitulo Sancti Joannis Laterani, vel Sancti Petri, vel S. Sebastiani, subduntur Ordinariis, ac Rectoribus Ecclesiarum. — 31. Inter Confraternitates Laicorum illa praecedit, quae est in possessione praecedendi, aut quae prius saccis induta est. — 32. Confraternitas SS. Sacramenti, si sacco induatur praecedit caeteras in Processionibus, in quibus defertur SS. Eucharistia. — 33. Affertur Decretum S. Congreg. Indulgent. in Constant. — 34. Confraternitati, excluso Parocho, jus est Officium funebre faciendi super Cadavera Confratrum qui non sunt de Parochia, ubi sita est Ecclesia Confraternitatis. — 35. Si vero subjecti sunt Parochiae, in qua Ecclesia Confraternitatis posita est, spectat ad Parochum. — 36. Potest tamen hoc jus spectare ad ipsorum Confraternitatem ex peculiaribus Conventionibus a S. Sede confirmatis. — 37. An in funebri hoc Officio Confraternitas propriam Crucem elevare queat, ejusque Capellano permitti possit delatio Pluvialis et Stolae? — 38. De mutatione statutorum Confraternitatum frequentes sunt quaestiones. — 39. Ordinarius ea mutare potest. — 40. An ipsi haec ipsa facultas competat, quoad statuta condita in vim contractus. — 41. An valeat mutare statuta a S. Sede confirmata. — 42. Alia ad rem, *Remissive*.

ARTICULUS I.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT CONFRATERNITATUM ERECTIONEM, ET AGGREGATIONEM, ET ORIGINEM.

1 Ut Confraternitates legitimo, et valide erigantur, et aggregentur, debet omnimode observari Constitutio 115. Clementis VIII. incip. *Quaecumque*, quae ut ab omnibus commode sciri possit, datur hic per extensum ut jacet.

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Quaecumque a Sede Apostolica ad promovendam Christifidelium salutem aliquando concessa sunt, etsi maturo consilio, magnaque prudentia, et cautione sancita, et decreta sint, tamen cum Romanus Pontifex de animarum salute solicitus, progressus temporis animadvertit sensim aliquot abusus in eisdem statutis, et decretis observandis provenire: debet pro sui pastoralis officii munere illis opportuna ratione occurrere, et quantum cum Domino potest, adhibito salutari remedio providere. 2

§. 1. Cum itaque a pluribus Romanis Pontificibus Praedecessoribus Nostris, et forsitan etiam a Nobis nonnullis Regularibus Ordinibus, Religionibus, et Institutis, ac etiam Christifidelium saecularium Archiconfraternitatibus, et Congregationibus diversarum Nationum, Nominum, et Institutorum, tam in Alma Urbe nostra, quam in aliis Civitatibus, et locis Christiani Orbis institutis, facultas erigendi, et instituendi, in eorum, et aliis Ecclesiis, et Collegiis, nec non etiam sibi aggregandi Confraternitates, ut Congregationes in eadem Urbe, et in aliis locis existentes, eisquo privilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, et indulta sibi concessa respective communicandi attributa fuerint, ac nulla certa forma, vel ratio praescripta sit, quae in hujusmodi erectionibus, institutionibus, aggregationibus, et communicationibus faciendis servari debeat; propterea, sive negligentia Superiorum Ordinum, Religionum, et Institutorum, vel Officialium Archiconfraternitatum, et Congreg. erigentium, instituentium, aggregantium, et communicantium, quae Confraternitatibus, et Congregationibus erigendis, instituendis, et aggregandis, et quibus communicationes privilegiorum, Indulgentiarum, aliarumque gratiarum praedictarum fiunt, non servant formam in hujusmodi erectionibus, institutionibus, aggregationibus, et communicationibus servari debitam, neque praescribunt modum, quo privilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, et indulta praedicta consequi debeant, seu ipsarum Confraternitatum, et Congregationum incuria, quae non inquirunt ea, quae praestare oportet, ut nulla consequantur, nonnullae pravae consuetudines irrepserunt, multaque incommoda inde provenerunt.

§. 2. Quibus Nos pro commisso nobis Apostolicae solicitudinis Officio, paternaque erga omnes Christifideles Charitate prospicere volentes, hac nostra Constitutione perpetuo valitura decernimus, atque statuimus, ut in posterum, tam hujus Almae Urbis nostrae, quam aliarum Civitatum, et locorum totius Christiani Orbis Regularium Ordinum, et Religionum, et Institutorum, quibus in eorum, et quibuscumque aliis Ecclesiis, et Collegiis, Confraternitates Saecularium erigendi, et instituendi facultas concessa est, nec non etiam Archiconfraternitatum, et Congregationum, cujusvis Nationis, Nominis, et Instituti illae sint, et in quibuscumque Ecclesiis, Domibus, et Oratoriis, tam Saecularium, quam, ut praefertur, quorumcumque, etiam Mendicantium Ordinum, Religionum, Institutorum Regularium, quavis, tam ordinaria, quam Apostolica auctoritate erectae, ac institutae existant, seu alio quovis modo introductae reperiantur, quibus alias Confraternitates, et Congregationes instituendi, erigendi, ac sibi aggregandi, aliisque privilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, et indulta praedicta elargiendi, ut communicandi potestas a Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris, vel a Nobis, et Apostolica Sede attributa fuit, Magistri, Priores, Praepositi, Rectores, Gubernatores, Praeceptores, Primicerii, Praelati, Custodes, Guardiani, Praefecti, Administratores, et alii Officiales, seu Superiores, quovis modo nuncupati, Regularium siquidem Ordinum, Religionum, et Institutorum, unam tantum Confraternitatem, et Congregationem, de consensu tamen Ordinarii loci, et cum literis ejus testimonialibus, quibus Confraternitatis, et Congregationis erigendae, et instituendae pietas, et Christianae Charitatis officia, quae exercere cupit, apud eos commendentur, in eorum, et quibuscumque aliis Ecclesiis, et Collegiis erigere, et instituere.

§. 3. Caeterarum vero Archiconfraternitatum, et Congregationum, in singulis Civitatibus, Oppidis, vel locis, unam etiam Confraternitatem, et Congreg. dumtaxat, quae Apostolica, vel ordinaria auctoritate prius erecta, ac nulli alteri Ordini, Religioni, Instituto, Archiconfraternitati, et Congregationi ejusdem, vel alterius Nationis, Nominis, et Instituti aggregata sit praevio similiter loci Ordinarii consensu, et cum ejus Literis testimonialibus, quibus ejusdem Confraternitatis, et Congregationis aggregandae, instituum, pietas, et Christianae charitatis officia, quae exercere consuevit, apud eos commendentur, sibi adjungere, et aggregare possint.

§. 4. Huic vero Confraternitati, et Congregationi erigendae, instituendae, seu aggregandae, ea tantum Privilegia, Indulgentias, Facultates, aliasque spirituales gratias, et indulta, quae ipsi Ordini, Religioni, Instituto erigenti, instituenti, ac communicanti, seu Archiconfraternitati, et Congregationi aggreganti, nominatim, et in specie, non autem quae per extensionem, vel communicationem sibi, quovis modo, concessa sunt, et illa quidem non sub generali forma verborum, vel ad instar, sed expresse, et in specie communicare valeant.

§. 5. Statuta autem pro regimine Ordinum, Religionum, et Institutorum erigentium, et instituentium, ac communicantium, seu Archiconfraternitatum, et Congregat. aggregantium edita, Confraternitatibus, et Congreg. erigendis, instituendis, et aggregandis, et quibus Communicationes privilegiorum, et aliorum praedictorum fiant, impartiri non possint, nisi ea prius ab Episcopo Dioecesano examinata, et pro ratione loci approbata fuerint, quae nihilominus ejusdem Episcopi decretis, ac moderationi, et correctioni in omnibus semper subjecta remaneant.

§. 6. Insuper volumus, et ordinamus, ut praedicti Ordines, Religiones, Instituta erigentia, in-

stituentia, ac communicantia, nec non Archiconfraternitates, et Congregationes aggregantes certam erigendi, instituendi, aggregandi, et communicandi formulam a Nobis novissime approbatam diligenter observent, secundum quam privilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, et indulta ipsis Ordinibus, Religionibus, Institutis erigentibus, instituentibus, et Communicantibus, seu, Archiconfraternitatibus, et Congregationibus aggregantibus, nominatim, et expresse, non autem per communicationem, neque ad instar, ut supra, concessa, ipsis Confraternitatibus, et Congregationibus erigendis, instituendis, et aggregandis, et quibus communicationes fiunt, communicare possint.

§. 7. Quibus Confraternitates, et Congregationes ejusdem dumtaxat Nationis, et Nominis, Ordinis, Religionis, et Instituti, Archiconfraternitatis, et Congreg. cui aggregantur, tam hactenus aggregatae, quam in posterum aggregandae utantur, potiantur, et gaudeant, ita ut dictarum Confraternitatum, et Congreg. erectarum, institutarum, et aggregatarum, ac quibus communicationes factae sunt, Ministri, et Officiales, et alii suprsdicti privilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, et indulta hujusmodi, praevia tamen recognitione Ordinarii loci, qui adhibitis duobus de ejusdem Ecclesiae Capitulo, illa juxta Sacri Conc. Trid. Decretum promulganda decernat, debitis temporibus promulgare valeant.

§. 8. Quibus etiam Ministris, Officialibus, et aliis praedictis, eleemosynas, et alia oblata Christianae Charitatis subsidia, juxta modum, et formam per Ordinarium loci praescribendam, remotis tamen mensis, pelvibus, et capsis, quae in Ecclesiis, et Oratoriis dictarum Confraternitatum, et Congreg. publice ad hoc exponi consueverunt, excipiendi potestas detur: Atque hoc ipsum Ordines, Religiones, Instituta erigentia, instituentia, ac communicantia, seu Archiconfraternitates et Congregat. aggregantes tam Almae Urbis nostrae, quam aliarum Civitatum, et locorum quorumcumque juxta modum a Vicario Urbis, et ab Ordinariis locorum respective praescribendum, observare teneantur. Eleemosynas sic collectas in reparationem, et ornatum Ecclesiarum, tam Ordinum, Religionum, Institutorum erigentium, instituentium, et communicantium, ac Archiconfraternitatum, et Congregat. aggregantium, quam Confraternitatum, et Congr. erigendarum, et instituendarum, et quibus communicationes fient, aut in alios earum pios usus, arbitrio ejusdem Vicarii nostri in Urbe, nec non Ordinariorum locorum respective fideliter exponere, atque erogare procurent: ut omnes intelligant coelestes Ecclesiae thesauros, non quaestu, aut alicujus lucri causa, sed pietatis, et charitatis excitandae gratia ex Apostolicae Sedis benignitate Christifidelibus aperiri.

§. 9. Praeterea volumus, ut Confessarii, qui vigore privilegiorum ipsis Ordinibus, Religionibus, Institutis erigentibus, Instituentibus, et communicantibus, seu Archiconfraternitatibus, et Congregat. aggregantibus concessorum, ac Confraternitatibus, et Congregationibus aggregandis communicandorum, pro tempore eligi possunt, et poterunt saeculares, scilicet in Alma Urbe a praedicto nostro Vicario, extra Urbem vero a locorum Ordinariis; Regulares autem non solum a praedicto Vicario nostro, et a locorum Ordinariis respective, sed etiam a suis Superioribus approbati sint, utque Confratres confitentes a criminibus, casibus, et Censuris, juxta dictorum privilegiorum (quatenus tamen sint in usu, et Sacr. Conc. Trid. Decretis, ac Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum, et nostris Constitutionibus non adversentur, nec revocata, aut sibi aliquibus revocationibus comprehensa sint) formam et tenorem dumtaxat absolvere valeant. Decernimus insuper, ut iidem Confessarii praedictos Confratres cujuscumque gradus, status, conditionis, praeeminentiae, etiam si speciali nota dignae fuerint, a casibus contentis in Literis, quae die Coenae Domini legi consueverunt, nec non violationis immunitatis, et libertatis Ecclesiasticae, et clausurae Monasteriorum Monialium, si videlicet sine necessaria, et urgenti causa, ac sine Superiorum licentia, vel etiam si causa, et licentia concessa abutentes, praedicta Monasteria ingressi fuerint, nec non violentae manus injectionis in Clericum, et singularis certaminis, seu duelli, ac ab aliis etiam casibus, tam a Nobis quam a praedicto nostro in Urbe Vicario, et locorum Ordinariis respective reservatis, et pro tempore reservandis, et etiam a quavis excommunicatione ab homine lata, absolvere, et super irregularitatibus, tam ex aliquo defectu provenientibus, quam occasione delicti contractis cum aliquo dispensare, praetextu dictorum privilegiorum, nullo modo possint.

§. 10. Demum statuimus, et pariter ordinamus, ut Confraternitates, et Congreg. ubivis locorum, quavis auctoritate, ut praefertur, erectae, et institutae, et quibus communicationes praedictae factae sunt, ac cuicumque ex dictis Ordinibus, Religionibus, Institutis, Archiconfraternitatibus, et Congregationibus ubilibet existentibus hactenus aggregatae, ab eisdem respective Ordinibus, Religionibus, Institutis, Archiconfraternitatibus, et Congregationibus, novas erectionum, institutionum, communicationum, et aggregationum Literas, juxta formam a Nobis novissime approbatam, infra annum, si in Europa sint, et si extra Europam fuerint, infra biennium a die publicationis praesentium in Romana Curia faciendae

computandos impetrare teneantur, alioquin dicto tempore elapso, erectiones, institutiones, et quaecumque communicationes privilegiorum, facultatum, Indulgentiarum, aliarumque spiritualium gratiarum, et indultorum, et aggregationes illarum vigore ipsis concessae, nullius sint roboris, et momenti, ac revocatae, et abolitae censeantur eo ipso.

§. 11. Erectionum autem, institutionum, communicationum, et aggregationum, tam hactenus factarum, quam deinceps faciendarum Literae ab ipsis Ordinibus, Religionibus, institutis, seu Archiconfraternitatibus, et Congregationibus gratis omnino ac nulla prorsus mercede, etiam a sponte dantibus accepta, expediri, et concedi debeant.

§. 12. Quod si Ministri aliqui, Superiores vel Officiales quocumque nomine nuncupati Ordinum, Religionum, institutorum, seu Archiconfraternitatum, Congregationum, et Confraternitatum hujusmodi, quavis auctoritate, vel privilegio, et officio fungantur, et praefulgeant, contra praemissa in aliquo venire, vel facere praesumpserint, erectiones, institutienes, et communicationes privilegiorum, Indulgentiarum, facultatum, spiritualiumque gratiarum, et indultorum, aliorumque praemissorum concessiones, nec non aggregationes per ipsos faciendae, seu renovandae, nullius sint roboris, et momenti, et quilibet eorumdem Ministrorum, Superiorum, Officialium, et aliorum praedictorum privationis officiorum, quae obtinet, ac inhabilitatis ad illa, et alia in posterum obtinenda poenam, quae ab alio, quam a Nobis, vel a Romano Pontifice pro tempore existente remitti non possit, incurrat eo ipso.

§. 13. Decernentes praesentes Literas perpetuo validas, et efficaces existere, fore, ac ab omnibus, et singulis, ad quos spectat, inviolabiliter observari debere, sicque nostrae mentis, et intentionis existere, et ita, et non aliter per quoscumque Judices Ordinarios, et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, etiam de Latere Legatos, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate, judicari, et definiri debere, ac irritum, et inane, quidquid super his a quocumque, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 14. Ponuntur clausulae derogatoriae.

§. 15. Ponitur forma publicandi hanc Constitutionem, et tempus, quo ligare incipit.

§. 16. Ponitur notificatio facienda per Ordinarios.

§. 17. Fides transumptis adhibenda: quae cum non faciant ad rem nostram, brevitatis causa omitto.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 7. Decembris anno millesimo sexcentesimo quarto, Pontificatus Nostri anno tertiodecimo.

In qua Constitutione, ut vides, Pontifex plura statuit omnimode observanda. Primo, statuit quod unica tantum Confraternitas ejusdem instituti, et generis possit in Ecclesiis tam saecularium, quam Regularium institui, et aggregari. Secundo, quod id fiat de consensu Ordinarii, et cum Literis testimonialibus ejusdem. Tertio, quod instituentes, vel aggregantes Confraternitatem, eidem expresse, et in specie communicent privilegia, et Indulgentias etc. Ordini instituenti, vel aggreganti nominatim concessa; non vero ea, quibus per Privilegium communicationis gaudet. Quarto, quod statuta Confraternitatum examinentur, et approbentur ab Ordinario loci, et corrigi possint. Quinto, quod in aggregandis, et instituendis Confraternitatibus servetur formula ab eodem Pontifice approbata. Sexto, quod gratiae, et Indulgentiae Confraternitati communicatae, praevia cognitione Ordinarii dumtaxat promulgentur. Septimo, quod Confraternitas eleemosynas, et alia charitatis subsidia excipiat juxta formam per Ordinarium praescribendam. Octavo, quod dictae eleemosynae pro arbitrio Ordinarii in utilitatem Ecclesiae, aliosque pios usus erogentur. Nono, quod Confessarii Confraternitatum sint ab Ordinario approbati. Decimo, quod, si sint Regulares, a propriis etiam Praelatis approbentur; et absolvant Confratres juxta privilegia eisdem concessa, dummodo sint in usu, nec Concilio Tridentino, caeterisque Pontificum Constitutionibus adversentur. Undecimo, quod Confratres non possint absolvi a casibus infrascriptis. 1. contentis in Literis Bullae Coenae. 2. Violationis Immunitatis Ecclesiasticae. 3. Violationis clausurae Monasteriorum Monialium, si ingressus fuerit sine urgenti causa, et absque Superioris licentia, vel cum istius abusu. 4. Injectionis manus violentae in Clericum. 5. Singularis certaminis, seu Duelli. 6. Et ab aliis Sedi Apostolicae, et Ordinario loci respective reservatis, et pro tempore reservandis. 7. Nec non a quavis excommunicatione ab homine lata. 8. Neque super Irregularitatibus valeant dispensari. Duodecimo, quod Literae erectionis, et aggregationis gratis dentur. Vide verb. *Indulgentia art.* 4. *n.* 30. Tertiodecimo, quod prius erectae novas erectionis Literas petant juxta formam ab eo approbatam; alioquin erectiones, et institutiones aboleantur, et annullentur.

Formula, qua uti possunt, et debent Superiores Generales Regularium in erigendis, seu instituendis, confirmandisque Confraternitatibus, ac communicandis Indulgentiis, et gratiis, quas fere omnes Religiones a Sancta Sede, et signanter a Paulo V. pro hujusmodi Confraternitatibus obtinuerunt, est tenoris ut sequitur:

N. N. Ordinis N. Generalis.

Religio nostra cum inter alia privilegia, quibus

a Sede Apostolica decorata est, facultatem habeat saecularium Confraternitates sub invocatione N. erigendi, eisque spirituales gratias, privilegia, et indulgentias communicandi, in bujusmodi Confraternitatibus instituendis, si ad Christifidelium salutem promovendam expedire animadvertit, liberalem se praebere consuevit. Nos igitur, qui Generalem totius Ordinis nostri curam gerimus, sperantes fore, ut ex hac spiritualium gratiarum participatione Christifideles ad devotionem, et pietatem magis excitentur, auctoritate Nobis a Summis Pontificibus concessa, Confraternitatem N. in Ecclesia N. loci N. Dioecesis N. de consensu loci Ordinarii, qui ejusdem Confraternitatis institutum, pietatem, ac Religionem, Literis patentibus Nobis nuper exhibitis commendavit, dummodo talis alia similis in ipso, vel alio ad tria milliaria propinquo loco hactenus erecta non fuerit, per praesentes nostras Literas erigimus, et instituimus, illisque, et pro tempore existentibus utriusque sexus Confratribus elargimur, et communicamus indulgentias, privilegia, et speciales gratias sigillatim inferius descriptas, nostrae Confraternitati nominatim expresso concessas per Breve Sanctiss. D. N. Pauli Papae V. tenoris sequentis: Paulus etc. (*et inseratur tenor*). Quibus omnibus Indulgentiis, et spiritualibus gratiis descriptis, Confraternitatem ipsam nunc erectam, ejusque Confratres potiri et gaudere posse decernimus, juxta felicis recordationis Clementis Papae VIII. Constitutionem sequentem: Clemens etc. (*inseratur tenor*). In quorum testimonium has literas fieri, et per nostrum Secretarium subscribi, et publicari mandavimus, Sigilloque Officii nostri muniri. Datum etc.

18 Formula autem pro aggregationibus debet esse tenoris, ut sequitur.

Dilectis Nobis in Christo Confratribus Societatis N. in Ecclesia N. Auctoritate N. canonice erectae, Salutem in Domino Sempiternam.

Nos, qui juxta Officii nostri debitum, Fidelium salutem, pietatisque, ac Religionis progressum procurare debemus, libenter nostrae Archiconfraternitati alias ejusdem instituti Confraternitates adjungimus et aggregamus, illisque sic aggregatis Indulgentias, facultates, ac alias spirituales gratias, et indulta, juxta facultatem Nobis a Summis Pontificibus concessam, impertimur. Qua de re cum D. N. ejusdem Confraternitatis Procurator aggregationem hujusmodi, et Indulgentiarum communicationem enixe postulaverit, Nos Protector, Prior et Custodes praedicti totam ipsam Archiconfraternitatem repraesentantes fel. rec. Clementis Papae VIII. Constitutioni super hujusmodi aggregationum, et Coelestis Ecclesiae Thesauri communicationum moderatione nuper editae inhaerentes, his nostris Literis solo Dei amore, ac pietatis Religionisque Christianae augendae zelo ducti, Confraternitatem praedictam canonice, ut superius, erectam, attentis Episcopi, seu Ordinarii loci consensu, ac Literis testimonialibus, quibus ejus institutum, pietas, ac religio commendatur, nostrae Archiconfraternitati (dummodo per Nos similis gratia prius alteri in dicto loco N. concessa, et tempore hujusmodi concessionis aliae Archiconfraternitati aggregata non fuerit) juxta facultatem Apostolicam nobis concessam, adjungimus, et aggregamus, atque illi, ejusque Confratribus Indulgentias, et spirituales gratias infra sigillatim descriptas, nostrae Archiconfraternitati Literis Pontificiis nominatim, expresse, et praecise concessas, largimur, et communicamus. (*Deinde inseritur tenor Literarum Apostolicarum Pauli V. in quibus nominatim Indulgentiae Congregationi, et Societati aggreganti concessae sunt; postmodum iidem Officiales sic loquuntur.*) Quibus omnibus Indulgentiis, et gratiis Spiritualibus supra sigillatim descriptis, praedicta Confraternitas, ejusque Confratres uti, potiri, et gaudere possint, juxta Constitutionem fel. rec. Clem. Papae VIII. tenoris sequentis (*et inseritur totus tenor Constitutionis, et postea Officiales dicunt*) Volentes, et decernentes praesentibus Literis nostris eamdem Fidem adhiberi quae praeinsertis Literis originalibus adhiberetur, si essent exhibitae vel ostensae. In quorum omnium, et singulorum Fidem, et testimonium has Literas nostras exinde fieri, et per nostrae Archiconfraternitatis Secretarium subscribi, et publicari mandavimus, et sigillorum ipsius Protectoris, et Archiconfraternitatis jussimus, et fecimus appensione muniri. *Datum Romae in loco solito nostrae Congregationis anno etc. indictione... Die... Pontificatus etc. Praesentibus etc.*

Hanc formam refert Cherubin. *in Compend. Bullar. Schol. ad dict. Constitut.* 115. *Clement. VIII. incip. Quaecumque*, ubi testatur esse communem omnibus Congregationibus, quae, si non servetur actus corruit, et non valet aggregatio, ut docet Leo *Thesaur. for. Eccles. part.* 4. *cap.* 2. *n.* 103. *et* 104. et tenent alii passim, quia d. Constitutio Clementis VIII. adducta *sub num.* 2. non tantum ab aliquibus, sed ab omnibus, qui facultatem habent aggregandi, observanda est, ut praecipit expresse Paulus V. in Constitutione 63. incip. *Quae salubriter*, ibi: *Propterea Nos volentes, ut Constitutio praedicta (idest Clementis VIII.) tam ab eisdem Lateranensis Ecclesiae Capitulo, et Canonicis, quam ab aliis quibuscumque jus, et facultatem communicandi hujusmodi Indulgentias habentibus, ut par est, sine discrimine in posterum observetur, Constitutiones, et Literas praedictas dicti Clementis Praedecessoris cum suis clausulis, et decretis ad Basilicae Lateranensis, et aliarum Basilicarum, et Ecclesiarum quarumcumque, Capitula, Canonicos, et quasvis alias personas similes facultates habentes, illisque utentes, ad effectum videlicet, ut ipsa Capitula, et* 19

Canonici, ac personae, nullas in posterum indulgentias communicare possint, nisi praedictas Constitutionis forma servata, et eas solummodo, quae a nobis illis praescribitur, Auctoritate Apostolica tenore praesentium extendimus etc. sub poenis in eisdem Literis contentis, inviolabiliter observari praecipimus, et mandamus.

20 Ut autem ab omnibus distincte percipiatur, quaenam sint Indulgentiae, et gratiae similibus Archiconfraternitatibus, et Confraternitatibus concessae, datur hic Constitutio Pauli V. incip. *Nuper Archiconfraternitati*, edita pro Confraternitatibus erectis, et erigendis a nostra Religione Minorum de Observantia, quae quantum ad Indulgentias, et gratias concessas fere coincidit cum aliis editis pro Confraternitatibus aliarum Religionum, et est tenoris sequentis.

PAULUS PAPA V.

Ad perpetuam rei memoriam.

21 Nuper Archiconfraternitati Chordigerorum in Ecclesia Domus Fratrum Sancti Francisci Assisien. Ordinis Minorum Conventualium canonice erectae, et illius Confratribus certas Indulgentias, et gratias spirituales concessimus per nostras in forma brevis literas hujus tenoris, videlicet; Cum certas unicuique Confraternitati Indulgentias, et gratias, spirituales, quibus in posterum fruantur, duxerimus praescribendas; Idcirco omnes, et singulas Indulgentias, et peccatorum remissiones ac poenitentiarum relaxationes Archiconfraternitati Chordigerorum in Ecclesia Domus Fratrum S. Francisci Assisien. Ordinis Minorum Conventualium canonice erectae, et illius Fratribus, hactenus per quoscumque Romanos Pontifices Praedecessores nostros concessas revocantes, et annullantes, ac nullius roboris, et momenti post hac data praesentium fore declarantes, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi.

1. Omnibus utriusque sexus Christifidelibus, qui in memoriam ejusdem Sancti Francisci Chordam benedictam ab ejusdem Ordinis Superioribus suscipientes praedictam Archiconfraternitatem de caetero ingredientur, die prima eorum ingressus, si vere poenitentes, et confessi Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumpserint, plenariam.

2. Ac tam ipsis pro tempore describendis, quam jam descriptis in dicta Archiconfraternitate Confratribus, et Consororibus, etiam vere poenitentibus, et confessis, ac sacra Communione refectis, qui praedictae Archiconfraternitatis Ecclesiam, seu Oratorium, in festo principali ejusdem Archiconfraternitatis, a primis Vesperis usque ad occasum solis ejusdem Festi, singulis annis devote visitaverint, et ibi pro Principum Christianorum concordia, haeresum extirpatione, et S. Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, etiam plenariam.

3. In Mortis quoque articulo eisdem Confratribus, et Consororibus, qui poenitentes, et confessi ac sacra communione refecti, vel quatenus facere nequiverint, saltem vere poenitentes, nomen Jesu ore si potuerint, sin autem corde devote invocaverint, plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino concedimus.

4. Nec non ipsis Confratribus, et Consororibus qui praedictae Archiconfraternitatis Processioni singulis mensibus fieri solitae interfuerint, tres annos, et totidem quadragenas, et si fuerint confessi, ac sacra communione refecti, ibique pias ad Deum preces effuderint, etiam plenariam.

5. Qui vero Officio Beatae Mariae Virginis ab ejusdem Archiconfraternitatis Confratribus pro tempore celebrando, et recitando, aut cujusvis alteri Officio pariter interfuerint, centum dies.

6. Insuper eisdem, qui Sanctissimum Sacramentum, quando ad Infirmos defertur, comitati fuerint, quinque annos, et totidem quadragenas.

7. Qui vero poenitentes, et confessi, ac sacra communione refecti, aliquam ex Ecclesiis dicti Ordinis Minorum Conventualium, Sancti Francisci, S. Antonii de Padua, S. Bonaventurae, S. Ludovici Episcopi, S. Bernardini, S. Clarae, ac S. Didaci Festivitatibus singulis annis visitaverint et oraverint, ut praefertur, quo die Festivitatem hujusmodi illi egerint, septem annos, et totidem quadragenas.

8. Quoties vero corpora Defunctorum, tam Confratrum, quam aliorum ad sepulturam comitati fuerint; aut alicui pauperi personae in ejus necessitatibus subvenerint; aut pacem inter inimicos composuerint, toties pro quolibet praedictorum operum, centum de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis poenitentiis, in forma Ecclesiae consueta relaxamus.

9. Insuper eisdem Confratribus, et Consororibus, ut supradictas Indulgentias, et gratias spirituales consequi, et illas animabus Defunctorum, per modum Suffragii, applicare possint, per praesentes concedimus, et indulgemus.

Ac propterea dilecto Filio moderno, et pro tempore existenti praedicti Ordinis Minorum Conventualium Ministro Generali, ut Confraternitates Laicorum utriusque sexus, sub dicta invocatione Chordigerorum S. Francisci, in qualibet Ecclesia Domorum Fratrum Ordin. sui minorum Conventualium S. Francisci erigere, et instituere, servata tamen forma praescripta in *Constit.* fel. rec. Sixti Papae V. sub dat. XIII. Kalend. Decembris, Pontificatus sui anno primo, et Clementis VIII. Praedecessorum nostrorum super hoc editis; possit, et valeat, facultatem impertimur.

Quae quidem confraternitates si, et postquam erectae, et institutae fuerint, eidem Archiconfraternitati Sancti Francisci Assisien. juxta praedictam Sixti V. Constitutionem, sint et esse intelligantur aggregatae. Non obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis caeterisque contrariis quibuscumque, praesentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Dat. Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 11. Martii 1607. Pontificatus nostri anno 2.

Cum autem ex concessione fel. rec. Sixti Papae V. Praedecessoris nostri, dilectis Filiis Ministro Gener. et Commissario Generali Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia in Ecclesiis eorum Ordinis, in locis videlicet in quibus Ecclesiae, vel Conventus Fratrum Conventualium non existerent, hujusmodi Confraternitatem Chordigerorum erigendi, et instituendi facultas impertita fuerit, Nos eisdem Ministro Generali, et Commissario Generali specialem gratiam facere, et Christifidelium spirituali consolationi prospicere volentes, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, eisdem ministro Generali, et Commissario Generali, et eorum cuilibet, ut in Ecclesiis eorum Ordinis tantum, ac in locis, in quibus non existent Conventus, vel Ecclesiae Ordinis Minorum Conventualium S. Francisci, Confraternitates Chordigerorum S. Francisci utriusque sexus erigere, et instituere, illisque sic erectis, et institutis, Indulgentias, et gratias spirituales supradictas communicare libere, et licite possint, et valeant, servata tamen forma in praedictis Constitutionibus Sixti, et Clementis tradita ut in praeinserto Brevi pro iisdem Conventualibus expedito auctoritate Apostolica, tenore praesentium facultatem, et auctoritatem perpetuo duraturam concedimus et impertimur. Non obstantibus Nostra de non concedendis Indulgentiis, ad instar, ac aliis Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, ac utriusque Ordinis hujusmodi, etiam juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, et Literis Apostolicis in contrarium praemissorum, quomodolibet concessis, confirmatis, et approbatis, caeterisque quibuscumque. *Datum Romae apud S. Marcum sub annulo Piscatoris die 25. Septembris 1607. Pontificatus nostri anno Tertio.*

22 Confraternitatem Chordigerorum possunt ibique in propriis Ecclesiis erigere Patres Conventuales privative quoad omnes, ubi ipsi existunt ex *Constit.* Sixti V. incip. *Ex Supernae Dispositionis*, in qua ipse Pontifex eorumdem Archiconfraternitatem in Ecclesia S. P. Francisci Assisien. primo instituit, et ipsi ex tunc omnes alias Chordigerorum Confraternitates in posterum erigendas ag-
23 gregavit. In locis vero in quibus non sunt Patres Conventuales, tales Confraternitates possunt erigere Minores de Observantia in suis Ecclesiis, ex concessione ipsius Sixti V. *Const.* inc. *Divinae Charitatis* et Pauli V. d. *Const.* incip. *Nuper Archiconfraternitati*, et Clementis X. *Constitut.* incip. *Dudum felicis.* Ex supradictis Pontificiis Constitutio- 24
nibus clare deducitur, quod solummodo Praelati Ordinis Minorum, inter quos connumerantur Guardiani, et Praesidentes, possunt recipere volentes aggregari hujusmodi Confraternitati Chordigerorum privative quo ad alios omnes, quia idem Sixtus V. in d. *Constit.* incip. *Ex supernae Dispositionis*, vult Chordam, quam Confratres gerunt, debere prius esse a Superioribus Ordinis benedictam, immo, et cinctam, et susceptam, ut idem Sixtus statuit in d. alia *Const.* incip. *Divinae Charitatis*, et Paulus V. in d. *Constit.* incip. *Nuper Archiconfraternitati* §. 1. concedit Indulgentiam plenariam omnibus utriusque Sexus Christifidelibus, qui in memoriam ejusdem S. Francisci Chordam benedictam ab ejusdem ordinis Superioribus suscipientes praedictam Archiconfraternitatem de caetero ingredientur, ubi vides quod Chorda benedicta ab ejusdem Ordinis Superioribus debet suscipi; quod et confirmavit, et innovavit Clemens X. in dicta *Constitut.* incip. *Dudum felicis.*

Confraternitates Sanctissimi Rosarii erigere pos- 25
sunt, et instituere solum Sacri Ordinis Praedicatorum Magistri, vel Vicarii Generales, et per eos deputati Patres ejusdem Ordinis etiam in Saecularibus Ecclesiis, ut constat ex variorum Pontificum Constitutionibus, et signanter ex Constitutione Sixti V. incip. *Dum ineffabilia*, ubi ipse Pontifex confirmat, et innovat Indulgentias, et privilegia a Praedecessoribus suis Confraternitatibus Sanctissimi Rosarii concessa. Et Innocentius XI. in 26
Const. incip. *Exponi Nobis*, confirmavit, et validavit omnes, et singulas Confraternitates sub titulo Sanctissimi Rosarii in quibusvis locis positas, et existentes, licet de eorum canonica ab initio erectione, et institutione non appareat; et eas in tam valido statu esse, et foro decrevit, ac si illae canonice erectae, et institutae fuissent: servata tamen caeteroquin Constitutionum, et Decretorum Sanctae Sedis forma, et dispositione circa talium Confraternitatum erectionem, et institutionem. Hinc attendendum est sequens novissimum Decretum S. Congregationis Indulgent. etc. in Constantien. Cum experientia compertum sit nonnullas SSmi Rosarii Confraternitates auctoritate dumtaxat ordinaria, irrequisito Magistro Generali Fratrum Ordinis Praedicatorum erigi, ac pro illis Apostolicum Breve, cum Indulgentiis, cuicumque Confraternitati canonice erectae, sive erigendae generaliter concedi consuetis expediri; nonnulli extra Urbem, ac praecipue quidam Ecclesiastici viri, et Sanguinis nobilitate, et morum probitate insignes ex Dioecesi Constantien. recte dubitarunt,

num bujusmodi Confraternitates canonicae reputari valeant, ac revera subsistant? Quare eorum nomine duo subinserta dubia a Sacra Congregatione Indulgentiis, sacrisque Reliquiis praeposita decidenda fuerunt exhibita: Primo: An si inscio Patre Generali Ordinis Praedicatorum, per Ordinarium erigatur Confraternitas SS. Rosarii, Confratres reipsa fruantur Indulgentiis in Brevi Apostolico per eosdem obtento expressis? Et quatenus affirmative: Secundo: An fruantur etiam aliis Indulgentiis in dicto Brevi Apostolico obtento non expressis, quas tamen aliis Confratribus Sanctiss. Rosarii a diversis Summis Pontificibus concessas esse constat, ut in Dominicis menstruis, aut aliis diebus? Hisce autem dubiis Sacra eadem Congregatio die 19. Augusti 1747. rationum momentis serio, matureque perpensis, respondendum esse censuit; ad utrumque Negative. De quibus omnibus facta per me infrascriptum ejusdem Sacrae Congregationis Secretarium die 26. praedicti Mensis SS. D. N. Benedicto Papae XIV. relatione, Sanctitas Sua ipsummet votum, benigne approbando, confirmavit. Ne tamen hujusmodi Confraternitatum inconsulto eodem Magistro Generali erectarum fervor tepescat, sed magis, magisque illarum Confratrum, et Consororum devotio potius augeatur, omnes, et singulas uniuscujusque Confraternitatis Sanctissimi Rosarii erectiones in praefata Constantiensi Dioecesi, inscio Magistro Ordinis Praedicatorum pro tempore existente Generali hactenus factas, Motu proprio, ac de plenitudine suae Apostolicae potestatis sanavit, ac validas esse declaravit. Immo praedictae Dioecesis Constantien. populum specialibus favoribus prosequi volens, etiam moderno ejusdem Ordinis Praedicatorum Magistro Generali humillime supplicante iisdem Confraternitatibus sic erectis praeter Indulgentias in respectivo earum obtento Brevi expressas, etiam omnes, et singulas alias Confraternitatibus Sanctissimi Rosarii ad formam Constitutionis S. Pii V. die 25. Junii 1569. incipientis: *Inter desiderabilia*, canonice erectis ab Apostolica Sede quomodocumque concessas, clementer indulsit. In posterum tamen, ut quodcumque dubium, et quaevis abusus, aut molestiae, vel perturbationis occasio prorsus removeatur, idem Sanctissimus Dominus Noster de Apostolicae pariter plenitudine potestatis voluit, et expresse mandavit, quod non aliter Confraternitates, seu Societates Sanctissimi Rosarii erigantur, nisi requisitis prius, et obtentis, juxta formam a S. Pio V. in praeallegato Brevi praescriptam, a Magistro laudati Ordinis Praedicatorum pro tempore existente Generali literis facultativis, ut alias a Sacra Rituum Congregatione die 9. Aprilis 1661. resolutum fuit, et ab Auditore Generali Sacrae Apostolicae Camerae in consimili causa anno 1663. per sententiam definitum. Saepe dictus vero Magister Generalis pro hujusmodi Confraternitatum erectione consuetas literas Sacerdotibus sui Ordinis, vel ubi horum Conventus non existant, aliis Ecclesiasticis personis, sive Regularibus, sive Saecularibus etiam Episcopo benevisis expediet, ipsaeque literae, non nisi de consensu Ordinarii, servatisque reliquis omnibus in hujusmodi erectionibus ex Apostolicis Constitutionibus servandis, ac servari solitis, executioni mandentur.

26

Datum Romae die 1. Septemb. 1747.

Fr. J. Cardinalis Portocarrero

27 Sic Confraternitates Corrigiatorum S. Augustini, Scapularis S. Mariae de Carmelo, et aliae aliis Regularibus concessae eriguntur, et instituuntur a suis respective Superioribus, seu deputatis Religiosis, ut patet in suis respective privilegiis, a Sede Apostolica obtentis. Cum hoc tamen quod omnes ab omnibus erigantur, et instituantur juxta praescriptum a Clemente VIII. in d. *Constitut.* incip. *Quaecumque;* et adducta supra *sub num.* 2. 28

Est autem hic advertendum primo, quod licet in d. Constitutione Clementis VIII. prohibeatur ne in uno loco erigantur plures Confraternitates ejusdem instituti, et generis, non intelligitur tamen haec prohibitio de Confraternitate SS. Sacramenti, quae immo ex declaratione Sac. Cong. Indulgent. sub *die* 7. *Febr.* 1607. cum approbatione Pauli V. desideratur, ut erigatur in qualibet Ecclesia Parochiali, non obstante quod ibi reperiatur jam erecta quaelibet alia Confraternitas, ut patebit infra ex propriis verbis transmissis ad Archiepiscopum Bononiensem cum mandato certiorandi Episcopos suae Provinciae, et sic etiam declaravit Sacra Congr. Episcop. *in Vercellensi* 3. *Februar.* 1610. Nec etiam prohibitio Clementis VIII. intelligenda est de Confraternitate Doctrinae Christianae, quae etiam debet erigi in qualibet Parochia, ut decrevit Sac. Congr. Episcopor. *in d. Vercellensi* 3. *Februar.* 1610. et plurimum commendavit Innocentius XI. suis Literis Circularibus omnibus Episcopis datis 22. *Junii* 1686. Nec intelligitur prohibitio de Confraternitatibus jam erectis ante publicationem d. Bullae, quia ipsae possunt confirmari plures, etiamsi essent ejusdem Nominis, et instituti; Sacra Congr. Indulgent. 27. *Septembris* 1607. 29 30 31

Est etiam advertendum secundo, quod licet in formula pro erigendis, et confirmandis Confraternitatibus, eisque communicandis Indulgentiis, et gratiis a Clemente VIII. praescripta, et supra sub *num.* 17. adducta, et a variis Sanctae Sedis Brevibus, et Decretis requiratur distantia trium Milliariorum inter unam, et aliam, tamen Sacra Congregatio Indulgentiarum de mandato Pauli V. ut tolleret varias controversias ortas inter Ordinarios locorum, et Confraternitates, ac Regulares, re- 32

solvit, et decrevit, prout Cardinalis Arigonius reselutionem, et Decretum Archiepiscopo Bononiensi cum onere certiorandi Episcopos suae Provinciae pro sedandis controversiis in illa exortis, transmisit; ut sequitur:

Molto Illustre e Reverendiss. Monsig.

33 Avendo risoluto questi miei Illustrissimi Signori della Congregazione dell'Indulgenze, con autorità ed Ordine particolare avuto *vivae vocis oraculo* dalla Santità di N. Signore, di levare alcune difficoltà, che si trovano nell'eseguire la Costituzione di Clemente VIII. di felice mem. fatta già sopra le aggregazioni delle Confraternite, e dichiarare ancora alcune cose concernenti le istituzioni antiche fatte dai Superiori delle Religioni, fanno sapere a V. S. che si contentano, che i Superiori Regolari, a' quali è stata concessa nuova facoltà da sua Beatitudine d'istituire Confraternità secolari (secondo la forma della suddetta Costituzione) possano confermare senza consenso dell'Ordinario de' luoghi quelle Confraternità, le quali si trovano canonicamente erette da' medesimi Superiori Regolari, avanti che si pubblicasse l'istessa Costituzione nelle Chiese proprie loro Collegiate, dove stiano almeno dodici Religiosi di famiglia ordinaria, non ostante che nella patente della Confermazione si dica espressamente farsi ciò di consenso dell'Ordinario medesimo. Dichiarando però, che nel fare nuova istituzione nelle Chiese tanto Regolari, quanto Secolari di qualunque sorta, e nel confermare eziandio l'antiche erette in Chiese Secolari, e Regolari ancora, nelle quali non stiano dodici Religiosi, si debba necessariamente avere il testimonio, e consenso dell'Ordinario, ed osservare tutto il restante, che si prescrive nell'istessa Costituzione.

Permettono similmente, che i medesimi Regolari, a' quali è stata concessa la suddetta nuova facoltà d'istituire, possano confermare le Confraternità antiche, e istituirne di nuove, ancorchè non sia tutta quella distanza di luoghi, ove sono o saranno tali Confraternite, che viene prescritta da' Brevi Apostolici, mentre però oltre tutti gli altri requisiti concorra anche a questo il consenso particolare dell'Ordinario del luogo, il quale si dovrà esibire in iscritto, prima che si dispensi sopra tal distanza, e non altrimenti.

Permettono ancora, che ritrovandosi diverse Confraternità di secolari antiche, erette canonicamente, como sopra, in Chiese Regolari Collegiate di dodici Religiosi almeno, si possano confermare, servata però in tutto il resto la forma data dalla medesima Costituzione; e parimento che essendo in una Città o Terra più d'una Confraternità antica dell'istesso nome ed istituto, eretta canonicamente da Superiori Regolari, si possano confermare secondo la suddetta forma; ma nell'istituire nuove Confraternità vogliono le Signorie loro Illustrissime, che una sola se ne possa fare in qualunque Città, Terra o Luogo, eccettuando però la Compagnia del Santissimo Sacramento, la quale concedono, anzi desiderano che sia eretta in ogni Chiesa Parrocchiale, non ostante che ci si trovi eretta prima qualsivoglia Confraternità.

E perchè molti dubitano, se per la Costituzione di sua Beatitudine sopra l'Indulgenze concesse ultimamente alle persone Religiose con rivocazione dell'antiche, vengano rivocate anche l'Indulgenze concesse alle Chiese Regolari, ed a quei che le visitano, ancorchè la Costituzione comprenda chiaramente solo le persone Regolari, senza estendersi alle Chiese loro; tuttavia la Congregazione per levare ogni dubio, dichiara che l'Indulgenze concesse a quelli, che visitano le Chiese de' Regolari, stiano nella loro forza, o vigore, finchè la Santità sua farà altra deliberazione, e però si possono lasciare pubblicare, quando non osti altra cosa.

Tutto questo è parso alla Congregazione di scrivere a V. S. acciocchè nell'occorrenze di codesta Chiesa sappia ciò, che passa in questo particolare, e lo faccia sapere ancora a' Vescovi della sua Provincia, ed io prego a V. S. dal Signore ogni vero bene.

Di Roma 27. Settembre 1677.

Di V. S. Per servirla

M. Card. Arigons.

Dominicus Maria Peregrin. Secret.

Illustriss. ac Reverendiss. Archiepisc. Bononien. de mandato.

Et insuper advertendum tertio, quod licet ad tenorem d. Constitutionis Clementis VIII. fuerit semper resolutum, quod plures Confraternitates ejusdem nominis et instituti non possint erigi, et institui in eodem loco, et solum sustinendam primo erectam, aliasque ultimo erectas post publicationem dictae Constitutionis esse supprimendas, ut signanter in Foroliviensi his verbis: *Referente Eminentissimo Caesarino controversiam diu agitatam, inter Regulares Sancti Francisci de Observantia, et Regulares S. Francisci Conventuales circa titulum Confraternitatis Sanctissimae Conceptionis, Sacra Rituum Congregatio respondit, Confraternitatem erectam in Ecclesia Fratrum Conventualium sub eadem invocatione, quae jam prius erat assumpta a Fratribus de Observantia, esse supprimendam — die ultima Martii* 1640; in Cassanensi bis verbis: *Eminentissimo Caesarino referente controversiam Confraternitatis Sanctissimi Rosarii loci Morani cum alia Confraternitate sub eadem invocatione, Sac. Rituum Congregatio mandavit dari Decretum factum in his terminis pro Civitate Foroli-* 34

riensi, et Novariensi die 17. Julii 1640. Et saepe alibi consimiliter, ut constat per decreta relata a
35 Pignatello tom. 6. Consultat. 18. Tamen ex suppressione Confraternitatis ultimo erectae, non potest Confraternitas anterior in eodem loco erecta praetendere, quod sint suppressi, et inhibiti actus ex devotione exercendi in alia Ecclesia ejusdem loci, et respectu ejusdem Sancti, sub cujus nomine fuit suppressa Societas, non obstante quacumque ea de re inducta transactione, seu alia quavis adstipulata amicabili compositione, ut in Alexandrina pro simili casu inter Minores de Observantia, et Minores Conventuales fuit pronuntiatum in Praetorio A. C. praecisis sequentibus verbis.

36 « Christi Nomine invocato. Pro Tribunali sedentes, et solum Deum prae oculis habentes » per hanc nostram definitivam sententiam, quam » de jure Peritorum Consilio in his scriptis ferimus in causa, et causis, quae primo, et in » prima coram Nobis, seu alia veriori versae fuerunt et vertuntur, instantiis, inter RR. Fratres Minores de Observantia Conventus S. Bernardini Civitatis Alexandriae Actores ex una, » et RR. Fratres Minores Conventuales Conventus S. Francisci ejusdem Civitatis, Reos conventos ex altera Partibus, de, et super rescissione Instrumenti Transactionis inter eos celebrata sub anno 1668. in dicta Civitate inter » dictos Conventus, et RR. Fratres, rebusque » aliis, de quibus in actis, ad quae etc. super » interdictione, seu prohibitione quorumcumque » actuum praetextu Societatis, ac etiam devotionis faciendorum in Novena S. Antonii de » Padua per dictos RR. Fratres Minores de Observantia in ipsorum Ecclesia S. Bernardini, et » in Ecclesia SS. Annunciationis dd. RR. Fratrum Minor. de Observantia in Quarterio Burgolii existent. dicimus, definimus, decernimus » et definitive sententiamus dictum Instrumentum Transactionis servandum esse in ea parte » tantum, in qua continetur suppressio Societatis, et exercitium quorumcumque actuum ejusdem Societatis praetextu faciendorum per dictos RR. Fratres Minores de Observantia; In » reliquis vero rescindendum esse, annullandum » et cassandum, prout Nos per hanc nostram definitivam sententiam annullamus, rescindimus » et cassamus, et pro annullato, rescisso, et » cassato haberi volumus, et mandamus, victosque victoribus in expensis condemnamus, quarum taxationem Nobis, vel cui de jure in Posterum reservamus. Et ita dicimus, pronunciamus, definimus, decernimus, et definitive » sententiamus, non solum isto, sed et alio omni » meliori modo etc. »

Aldrovandus Locumtenens.

Lata die 19. Februarii 1701. per acta D. Francisci Franceschini Notarii A. C. Defendente Roccho Matteuccio totius Cismentanae Familiae Min. de Observ. causarum Patreno.

Regulares, qui ex Indulto Apostolico facultatem habent instituendi Confraternitates, seu Societates in eorum Ecclesiis, non possunt illas erigere seu instituere cum usu Saccorum absque Ordinarii loci licentia; Sacra Congreg. Episc. et Regular. *in Chil.* 6. *Decembr.* 1616. Confraternitates Laicorum erigi, et institui non possunt in Ecclesiis Monialium; Sac. Congreg. Episc. et Regul. *in Baren.* 6. *April.* 1595. *in Tirasonen.* 6. *Novemb.* 1595. 15. *Mart.* 1599. *et* 5. *Maji* 1645. Confraternitates ab Ecclesiis, in quibus reperiuntur erectae, et institutae, possunt libere discedere, et expelli, etiamsi essent erectae, et institutae in Ecclesiis Regularium; Sacra Cong. Concil. *in Pisana* 23. *Augusti* 1692. Sacra Congreg. Episc. et Regul. *in Venefrana* 28. *Novemb. ejusdem anni* 1692. Rota *coram Coccino dec.* 472. Confraternitatum aggregatio propriorum Ordinum potest fieri a Regularibus in quibuscumque Ecclesiis sive propriis, sive extraneis; ex dict. *Constitut.* Clementis VIII. incip. *Quaecumque*, et *Constitut.* Pauli V. incip. *Quae salubriter*, ubi confirmat illam Clementis VIII. Confraternitates aggregatae Archiconfraternitatibus Urbis non gaudent privilegiis Archiconfraternitatum aggregantium, sed solummodo illarum Indulgentiis, et gratiis spiritualibus; Sac. Congreg. Episc. et Regul. *in una Brugnaten.* 23. *Novembr.* 1691. *referente Cardin. Millino.* 37 38 39 40 41

42 Unde non obstante quod Confraternitati aggregatae fuerint per Archiconfraternitatem aggregantem communicata nominatim, et expressa ejus privilegia, et statuta, nihilominus debent ab ipsa Confraternitate aggregata omnimode observari conventiones, pacta, et statuta in limine erectionis Confraternitatis de auctoritate Ordinarii apposita; quia statuta Archiconfraternitatum aggregantium non possunt impertiri Confraternitatibus aggregatis, nisi ea prius ab Episcopo Dioecesano examinata, et pro ratione loci approbata fuerint, ut expresse statuit Clemens VIII. in dict. *Constit.* incip. *Quaecumque* §. 5. ibi: *Statuta autem pro regimine Ordinum, Religionum, et Institutorum erigentium, et instituentium, ac communicantium, seu Archiconfraternitatum, et Congregationum aggregantium edita Confraternitatibus, et Congregationibus erigendis, instituendis, et aggregandis, et quibus communicationes privilegiorum, et aliorum praedictorum fiunt, impartiri non possint, nisi ea prius ab Episcopo Dioecesano examinata, et pro ratione loci approbatae fuerint, quae nihilominus ejusdem Episcopi decretis, ac moderationi, et correctioni in omnibus semper subjecta remaneant.* Et sic tenuit in
43 puncto his causa examinata, et doctis in Jura Advocatis scribentibus Sacra Congregat. Episc.

et Regul. in *Caesenaten.* 17. *August.* et 5. *Octobris*
44 1691. Per aggregationem nihil detrahitur jurisdictioni Ordinarii, prout pluries declaravit Sacra Congreg. Concil. et signanter *in Potentina Aggregationis* in qua propositis dubiis: Primo, *An ad effectum, ut Confraternitates laicales aggregatas uti possint Regulis, et statutis, ac Constitutionibus, quas observandas recipiunt ab Archiconfraternitatibus aggregantibus, necessaria sit praecedens aggregatio Ordinarii loci?* Secundo, *An ad effectum, ut Confraternitates aggregatas uti, et gaudere possint Indulgentiis Archiconfraternitatum aggregantium, necessaria sit approbatio Episcopi cum interventu duorum de Capitulo?* Tertio, *An Confraternitatibus aggregatis Archiconfraternitati Mortis de Urbe jus competat sepeliendi Cadavera occisorum tam in Civitate, quam extra, et tam Civium, quam exterorum, quando Parochi parati sunt sepelire dicta cadavera?* Quarto, *An dictas Confraternitates aggregatas subsint Ordinario, ita ut eorum Administratores rationem Ordinario teneantur reddere? Die* 29. *Maji* 1683. Sacr. Congr. Conc. respondit *ad* 1. 2. *et* 4. *affirmative, ad* 3. *negative, lib.* 33. *dec. fol.* 148.

45 Confraternitates Sanctissimi Sacramenti ubique terrarum erectae, vel erigendae absque nova concessione, communicatione, vel aggregatione participes sunt quorumcumque privilegiorum, concessionum, indulgentiarum, et gratiarum Archiconfraternitati de Minerva concessarum, et concedendarum statim ac earumdem erectio, Apostolica, vel auctoritate Ordinaria facta fuerit; Sac.
46 Congreg. Indulgentiarum 15. *Februarii* 1608. Facta erectione, et aggregatione Archiconfraternitati Doctrinae Christianae Urbis, caeterae hujusmodi Confraternitates ejusdem Dioecesis, separata non indigent aggregatione ad hoc, ut gaudeant indulgentiis, ut decrevit Sacra Congreg. Indulgentiarum sequenti Decreto.

« Cum Venerabilis Archiconfraternitas Doctrinae Christianae posita in Ecclesia S. Martini de Urbe Sac. Congregat. indulgentiarum humiliter exposuerit, saepius a nonnullis dubitatum fuisse, an attenta Bulla san. mem. Pauli V. edita, quae incipit *Ex credito*, satis sit, ut una Confraternitas ejusdem Instituti in aliqua Civitate aggregetur, ad hoc, ut cunctae aliae similes Confraternitates ab Ordinario loci erectae, seu erigendae aggregatae pariter censeantur, vel potius insuper requiratur, ut singulae Confraternitates, quae in tota Dioecesi eriguntur, ab Archiconfraternitate seorsim aggregationem suscipiant: Cumque pariter supplices preces porrexerint, ut Eminentiss. PP. ea de re suum Oraculum proferre dignarentur, eadem Sacr. Congregatio, etiamsi verba praedictae Bullae satis clara viderentur; tamen ne ullus in posterum dubii locus superesset, die 23. Martii 1711. declaravit sufficere, ut aliqua Confraternitas Doctrinae Christianae in una Civitate Archiconfraternitati aggregata sit, ad hoc, ut cunctae aliae ab Ordinario loci in tota Dioecesi erectae, seu erigendae aggregatae censeantur, et omnium spiritualium gratiarum, et indulgentiarum, quibus dicta Archiconfraternitas fruitur, participes sint. Dat. 36. Martii 1711. »

I. M. Card. Gabriellus Praef.
Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.

Ut de facili autem Confratres quarumcumque 47
Confraternitatum, quae aggregari cupiunt Archiconfraternitatibus Urbis tam saecularium, quam Regularium sciat expensas requisitas pro aggregatione obtinenda, et ne indebite graventur, datur subnexum decretum.

« Congregatio Illustrissimorum, et Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium a Sanctiss. D. N. Paulo divina providentia Papa V. Indulgentiarum moderationi praefecta, cum acceperit nonnullos Archiconfraternitatum Almae Urbis Ministros in Literis patentibus Aggregationum expediendis mercedem a Confraternitatibus aggregandis, eorumve procuratoribus praetendere, et extorquere, contra fel. record. Clementis VIII. hoc de genere editae Constitutionis dispositionem, qua expresse cautum fuit, ut Literae hujusmodi ab Ordinibus, Religionibus, Institutis, seu Archiconfraternitatibus, et Congregationibus gratis omnino, ac nulla prorsus mercede etiam a sponte dantibus accepta expediri, et concedi debeant; si vero illorum Ministri, Superiores, vel Officiales quocumque nomine nuncupati, quavis auctoritate, privilegio et officio fungantur, et praefulgeant, contravenire praesumpserint, erectiones, institutiones; indulgentiarum, etc. communicationes, nec non aggregationes per ipsos faciendae, seu revocandae nullius sint roboris, ac momenti, et quilibet eorumdem Ministrorum, et Superiorum et Officialium, et aliorum praedictorum privationis Officiorum, quae obtinet, ac inhabilitatis ad illa, et alia in posterum obtinenda poenam, quae ab alio, quam a Romano Pontifice remitti non possit, incurrat eo ipso: Ne abusum hujusmodi ulterius serpere, ipsasque Archiconfraternitates sumptibus propterea faciendis minimum gravari patiatur, speciali Sanctitatis suae ordine vocis oraculo habito, praecipit, ac mandat omnibus, et singulis earumdem Archiconfraternitatum, tam Saecularium, quam cujusvis Ordinis, etiam Mendicantium, Regularium Praefectis, Administratoribus, Ministris, Officialibus et Superioribus cujusvis conditionis, gradus, et status, ne pro earumdem Literarum expeditione, seu potius expensis desuper faciendis (computatis pergamena, scriptura, vel im-

» pressionis stipendio, Sigillorum capsnlis, chor- » dulis, Cera, Secretarii, Notariique labore, vel » mercede, aliisque omnibus) ultra scutum unum » aureum pro singula aggregatione, institutione, » vel confirmatione exigere, vel quovis praetextu » etiam merae eleemosynae, vel, ut (ajunt) re- » cognitionis, etiam ante Constitutionis praedi- » ctae promulgationem, eut alia qualibet ratione, » vel colore debitae, vel praetensae, neque a spou- » te dantibus ullo pacto recipere audeant sub iis- » dem in dicta Constitutione contentis poenis, » quas S. D. N. jussu praesenti decreto renovat, » atque adeo etiam privationis facultatis Confra- » ternitates aggregandi, seu instituendi respe- » ctivo eo ipso incurrendis, gravioribusque San- » ctitatis Suae, et Sedis Apostolicae arbitrio im- » ponendis poenis. »

Dat. Romae 6. Martii 1608.

R. Cardinalis Bellarminus.

Ant. Episcopus Auagnin. Secretarius.

ADDITIONES AUCTORIS

48 Advertendum est, quod Constitutio Benedicti
XIII. incip. *Ex quo Sede Apostolica*, edita 1. Aprilis
1727. quoad erectionem Archiconfraternitatis sub
titulo B. Mariae Virginis Immaculatae, suum non
est sortita effectum, ex quo una cum aliis mode-
rata et redacta fuerit ad terminos Juris communis,
Concilii Tridentini, et Constitutionum Apostoli-
carum, a Clemente XII. *Constit.* incip. *Romanus
Pontifex*, quae adducitur *tom.* 6. hujus Biblioth.
sub verb. *Privilegium art.* 4.
49 Confratres Societ. S. Mariae Virg. de succursu
contra infideles Januae erectae, omnibus quadra-
gesimae diebus, etiam majoris hebdomadae, serva-
tis tamen jejunii legibus, ovis, et lacticiniis vesci
permittuntur; Benedictus XIV. *Constit.* incip. *Pias
Christifidelium*, §. 2. iidem gaudent privilegio eli-
gendi Confessarium ab Ordinario loci approbatum,
qui eos absolvat a peccatis etiam eidem Sedi Apo-
stolicae reservatis, bis in eorum vita, et in eorum-
50 dem mortis articulo; *ibid.* §. 3. Hoc tamen privi-
legio uti possunt tantum bis in tota eorum vita,
non obstantibus iteratis adscriptionibus Confrater-
nitati; nec vi ejusdem absolvi possunt a peccatis
Ordinario reservatis.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

51 Confraternitates vel sunt Ecclesiasticae, vel
52 Laicales. Ad erectionem Confraternitatum Eccle-
siasticarum necessariò omnino est auctoritas Su-
perioris Ecclesiastici vel vera, vel saltem prae-
sumpta; Rota *in Pistoriens. Beneficii* 13. *Januarii*
53 1738. *cor. bon. mem. de Vais.* Superior vero Ec-
clesiasticus in subjecta materia non est semper
Episcopus, nam et esse potest Superior Regula-
rium, si agatur de Confraternitatibus erigendis
in Ecclesiis ipsorum Regularium.
Nota vero non aliter Confraternitates in Eccle- 54
siis Regularium erigi posse a Superiore eorum-
dem quam si de illis sint, quarum erectio ex Apo-
stolico privilegio ad ipsos spectat. Caeterum aliae 55
Confraternitates in Ecclesiis Regularium erigendae
sunt auctoritate Ordinarii; Rota *in Cassanen. Tran-
slationis Confraternitatis* 8. *Maji* 1744. §. 6. *coram
Reverendiss. P. D. Bussio Decano.*
Sicuti Confraternitatibus licet sese transferre 56
de una in alteram Ecclesiam, ita et Regularibus
permissum est ipsas Confraternitates dimittere,
idque ad aequalitatem servandam; idem supre-
mum Tribunal *in dicta Cassanen. Translationis Con-
fraternitatis* 8. *Maji* 1744. §. 7. *cor. Rev. P. D.
Bussio Decano.* Haec vero translatio fieri nequit 57
sine consensu majoris partis Confratrum collegia-
liter praestito; Rota *in Taurinen. Confraternitatis*
4. *Februarii* 1744. §. 9. *cor. Illustriss. Molin.*
At non levis quaestio est, an id ipsum obti- 58
neat, si agatur de Confraternitatibus illis, quarum
erectio ad Superiores Regularium vigore Privile-
gii Apostolici spectat. Ratio dubitandi inde oritur, 59
quod Confraternitates hujus generis sunt membra
Ecclesiarum, in quibus sunt erectae; Bassi *de
sodalit. quaest.* 1. *n.* 5. Reque ipsa hac de ratione 60
sacrum Auditorium negativam sententiam videtur
amplexum esse *in dict. Cassanen. Translationis Con-
fraternitatis* 8. *Maji* 1744. §. 8. *coram Reverendiss.
P. D. Bussio Decano.*
In casu vero permissae translationis Confrater- 61
nitatis de una ad aliam Ecclesiam, intelligitur
quoque permissa translatio Bonorum ad easdem
Confraternitates spectantium, idque etiamsi admi-
nistratio dictorum bonorum concessa in aliquo
actù fuerit Regularibus Ecclesiae, a qua fit di- 62
scessus, quia dicta administratio concessa cense-
ri debet usque adeo, donec dictae Confraterni-
tates inibi permanerent; Rota *in dict. Cassanen.
Translationis Confraternitatis* 8. *Maji* 1744. §. 9.
coram Reverendiss. P. D. Bussio Decano.
Nova Confraternitas in eodem loco non prohi- 63
betur erigi, si titulum habeat ab antiqua Confra-
ternitate diversum. Maxime vero si institutum 64
itidem habeat diversum; Rota *in Leopolien. Con-
fraternitatis* 18. *Junii* 1745. §. 7. et *plur. sequent.
cor. bon. mem. de Vais*, ubi quod procedat, etiamsi 65
concurrat mixtura tituli.
Ex duabus Confraternitatibus ejusdem tituli, 66
et instituti, si una prius obtinuerit licentiam, et
altera etsi postea habuerit licentiam, prius tamen
sit erecta, haec, et non illa remanere debet 3.
Rota *in dict. Leopolien. Confraternitatis* 18. *Junii* 67
1645. §. 12. *coram bon. mem. de Vais.*
De Confraternitatibus aggregatis Archiconfra- 68
ternitatibus Urbis, an gaudeant ipsarum privile-

giis, plene Rota *in Savonsn. Aggregationis* 16. *Aprilis* 1714. *co. clar. mem. Scott. st in Hispalen. Antianitatis* 9. *Jan.* 1735. *coram Eminentissimo Crescantio.*

ADDITIONES EX EDITIONE SABBIELLINIANA

69 Sive Etbnicorum, sive Cbristianorum tempora, sive raligiosos, siva profanos mores respiciamus antiquissimus Coufrateroitatum usus apparet. Ethuici duo Cunfraternitatum genera cognoverunt, alterum ad religiosum Deorum, alterum ad profanum artium cultum fuit institutum, quibus vel Collegii, vel sodalitatis, vel ab ipsis falsis Divinitatibus, quarum profitebantur cultum, nomen tribuebant. Hinc *Dendrophororum st Fredianorum* Collegia da quibus *Serv. ad Virgil. Georg. l.* 1. *vers.* 20. *Gothophrsd. in Cod. Theod. l.* 20. *de pagan. st l.* 1. *de Centonar. st Dendroph.* et in marmore apud *Raines Inscrip. class.* 14. 171. adbuc *Collegii Ysidis, st Collegii Serapis* adservatur me-
70 moria. Posterioribus vero temporibus ubi aliquis
Romanorum Imperatorum ad Divinum efforebatur cultum, Collegia ipserum cultui specialiter addicta, nomen ab iisdem sumebant, ut *Augustales, Hadrianalss*, et alii.

71 Sed cum sub praetextu divini rultus plerumque prava in eorum concionibus molireotur consilia vel in perniciem Reipublirae, vel io detrimentum potentiorum, binc adversas tulerunt vi-
72 ces. Nonnullorum quippe jusseruut Consules De-
molitionem templorum, quae per Auspices deinde restituta, sed iterum dejecta, Augusto tandem imperante, fuarunt restituta. Dion. Alicarnas. *his-*
73 *tor. lib.* 40. 42. *st* 47. Vivente Marciano, omnibus
interdictis collegiis, Raligionis tantum causa eoire
74 licitum fuit *l.* 1. *ff. ds coll. et corp.* Ob banc cau-
sam Judacis post captam a Pompeo Hierosolimam captivis Romae viventibus, sed ioda manumissis, permissum fuit collegium, et Synagogam consti-
75 tuara. At non multo post cum Julius Caesar sum-
mum Reipublicae Imperiom usurpassat, probibitis omnibus collegiis, Synagogam Judaeis quoque intardixit, quod postea interdictum revoca-
76 vit. Sub aliis Imperatoribus renovatao fuerunt
bujusmodi probibitiones, sed io hoc tanta fuit Judaeorum sollicitudo, ut taodem Theodosio, Arcadio, et Honorio Imperatoribus voti compotes fuerunt *l.* 9. 12. 20. *st* 21. *Cod. Theod. ds Judaeis.*

77 Non eadem fuit primis illis temporibus Christianorum conditio. Quamvis enim ad Sacra tantum peragenda, et ad *agapas*, convivia nempe sobria, instituanda convenirent, nihilominus imparaute Trajano ab ipsis abstinere fuarunt jussi in vim Edicti, quo *hsterias* esse vetuerat, Plin. *lib.* 10. *spist.* 93. *st* 97. Textus *in l.* 4. *ff. ds colleg. et corpor.* beterias vocat eos, qui ejusdem Collegii erant Heince. vero *exercit.* 9. §. 18. boc nomen explicat apulas religiouis causa institutas.

Si de omuibus plurium personarum Congrega- 78
tionibus hic sermo babendus esset, jam tuto affirmare possemus, Confraternitates inter Christianos ab ipsis usque Cbristi temporibus fuisse introductas. Apostoli quippe simul coveniebant tum ad Deum colendum, tum ad agapas parandas, idemque consueverunt qui Christi et Apostolorum, deinde exemplom secuti fueruot; sed baec Collegia longe a nostris Coofraternitatibus diversa sunt, rum ad instar Monarborum communem,
tune vitam sub Praeposito agereut. Quare duo 79
distinguenda sunt Collegiorum genera, alia erant Ecclesiastica, alia vero Laicalia; Ecclesiastica camdem diutius communem vivendi formam observarnut, sed tractu temporis in Regularia, uti Monachi, et alii qui vocantur *Frati*, atque in Saecularia, uti Canouici Beneficiati, aliique similes,
de quibus alibi suo loco, distincta sunt. Laicalia 80
vero, quae primo ad solum Divinum cultum, et pietatis officia coibant, deinde simul convenire coeperunt otiam ad usus profanos, ad expendendam nempe Artificum peritiam, qua cognita ad artium liberalium exercitium novos admittunt
artifices. Do his posterioribus nunc sermo baben- 81
dus est.

Ista Collegia quando nam orta sint, at quando 82
Confraternitatum sumpserint nomen arduum est invenire. *In Cod. Theod. de Episc. l.* 42. *et* 43. usque ab anno 418. *Parabulanorum* fit meutio, quorum collegium solis Clericis ad aegra curanda corpora destioatis constabat. A Justiniano etiam *Novsll.* 43. *Lecticarii* fidelium corporibus bumandis iostituti memorantur, sed iis destituti sumus documentis, quaa Collegia illa nostris Confraternitatibus similia demonstrent, ideo a recentioribus temporibus eorum petenda est origo.

Si fides babenda esset Sirmond. et Pagi, qui 83
arbitrantur Concilium Namnetensa inter *Collect. a Labbé tom.* 9. habitum fuisse anno 658. vel 660. in eodem Confraternitatum initium statui posset. Alii varo tenent dictum Concilium babitum fuisse anno 800. quo tempore, cum alia occurraut exempla *Fratantiarum, Fratriarum, Sodalitatum, Congregationum, Socistatum, Scholarum, Confratriarum, vel Confraternitatum*, quae collegit *Anton. Murat. Rer. Ital. tom.* 1. *part.* 2. in dicto potius anno Confraternitatum origo costituenda est, ut censet idem Murat. *Dissert. sopra l'antichità Italiane t.* 3. *Dissert.* 75. Anno ultimo XI. saeculi *Congregationem Ecclesiae S. Restitutae* extitisse Neapolim refert Mazochi *Dissert. Historic. de Cathedral. Eccles. Neapol. vicibus. part.* 2. *cap.* 3. *pag.* 143. In Concilio Romano anno 1189. describitur *Societas*, seu *Frateria*, vel *Fratria* Clericis simul et Laicis constans. Massiliae aliam fuisse anno 1212. erectam Confraternitatem, probant Marten. et Du-
raud. *in Thesaur. nov. anecdot.* Cum vero Italia fere 84
tota a saeculo IX. ad saeculum XIII. assiduis Bar-

barerum incursionibus reperiretur perturbata, et ab intestinis dissensionibus civicisque bellis lacerata, pleraque pietatis efficia exulabant, nilque mirum, qued eo usque nulla aut pene nulla hujusmodi Cenfraternitatum reperiatur facta mentie. Hic exceptam, practer Neapolim, Venetiarum urbem tantum velumus, nullo demestico tumultu perturbatam, ubi sub invecatione S. Stephani prothomartiris anne 1109. celeberrimam Cenfraternitatem, tunc Schelam appellatam, in Menasterio S. Georgii fuisse erectam testatur Andreas Dandalus *in Chrenichis per* Murat. *Collect. tem.* 12. *rer. Ital.*

85 Sed non adbuc emnino bae Cenfraternitates nostris similes erant, quae nondum uti in praesens signo aliquo distinguebantur, non *Sacco* induebantur, nen denique sacrum vexillum erigebant.

86 Ineunte tandam saeculo XIII. cum Italicae Civitates interquiescero inciperent epcra pracsertim Fra. Joannis a Vicentia, aliorumque, qui Populos Sacris Cencienibus ad pacem, et cencordiam vocabant, Tirabosc. *Istor. della Letterat. Ital. tom.* 4. *lib.* 2. §. 3. *plur. seqq.* Hinc animi ad poenitentiam commoti publlicas inire supplicationes inceperunt, se ad sanguinis usque effusienem verberare, discerdes ad concordiam redire, usurarii male ablata restituere. Isti poenitentium caetus cum ab una in aliam Urbem peregrinarentur adeo ad poenitentiam excitarunt gentes, ut maxime erga Deum amore, maximaque erga proximum charitate succensi omnes Italiae urbes impleverint sacris hisce supplicatienibus, utque una ab altera Secietate distingueretur Saccum induero, et vexillum erigere ceeperunt, illisque primis Confraternitatibus datum fuit nemen *di Flagellanti* vel *Battuti.*

87 Inter bas posteriores antiqnior certe apparet Cenfraternitas dicta *del Confalone* anno 1263. vel ut alii volunt anno 1260. Romae erecta, quae multis privilegiis, et indulgentiis a Summis Pentificibus ditata fuit, praesertim a *Clemente IV.* Hujus Cenfraternitatis exemplo adeo creverunt in universa Italia Confraternitates, ut nulla Civitas nullum epidum, nullus pagus, et quasi dicam nulla Parechia nunc inveniatur, quae suam non habeat Confraternitatem. Sed bactenus dicta sufficiant, reliqua inspecturus Lecter apud Murat. *tom.* 12. *rer. Ital. in Cronic. Monz. a Morig. script. lib.* 3. *cap.* 46. *et apud eumdem sepra le Antichità Italiane dissert.* 75.

88 Confraternitatem vero, quae finem sibi proponunt, super nevis Artificibus admittendis invigilandi, plura videri possunt exempla Romae, sed cum baec parum, vel nihil ab antiquis Remanorum sodalitiis differant, nempe Mercatorum, aurigaterum, fabrorum ferrarierum, Argentariorum et similium, ideo de bis potius vident Einec *Exercit.* 9. *praesertim* §. 11. *et* 12. qui fuse de ipsis agit.

Sed undenam vocantur Fratres? Primo quia ut in *l.* 63. *ff. pro Soc. et quintil. declam.* 120. ubi plures ineunt societatem, quoddam Fraternitatis jus acquirunt. Deinde eb fraternum amorem, quo alter alterum prosequebatur juxta Cbristi praeceptum. Hinc Apesteli vocabantur Fratres, et Ecclesiasticorum caetus, omnesque fideles hoc praecipue gloriabantur nomine. Mazochi *Dissert. Historic. de Cathedralis Ecclesiae Neapol. vicibus. part.* 2. *cap.* 3. *in not. n.* 39. *pag.* 142. 89

ARTICULUS II.

QUOAD VARIA, QUAE CONCERNUNT CONFRATERNITATES, EORUM CAPELLANOS, ET PAROCHOS.

Ad dirimendas contraversias, quae saepe oriri solent inter Confraternitates, eorumque Capellanos, et Parocbes, non est desumenda regula, et norma ab Archiconfraternitatibus Urbis, quia ex quo in Archiconfraternitatibus Urbis praesidentiam soleant habere Cardinales, aliique magni Praelati propter eorum praeminentiam, et Archiconfraternitatum pracstantiam, potuerunt ipsis concedi aliqua privilegia particularia, que nequent trabi in exemplum a Confraternitatibus aggregatis, quibus ad evitanda varia incenvenientia, quae inde oriebantur, Clemens VIII. in dict. *Constitut.* incip. *Quaecumque*, expresse veluit talia particularia privilegia communicari, et *pro ratione loci* statuta condi, et reformari mandavit: ut patet ex praecisis suis verbis adductis supra *art.* 1. *num.* 42. et Sac. Congr. Episcop. expresse declaravit Confraternitates aggregatas Archiconfraternitatibus Urbis non gaudere earum privilegiis, sed solummodo earum Indulgentiis, et gratiis spiritualibus, ut patet ex Decreto relato supra *art.* 1. *n.* 41. *et sequent.* Unde pro dirimendis controversiis sunt observanda Decreta Sacrarum Congregationum, quae pluries sanxerunt Benedictiones selemnes Olivarum, Cinerum, et Candelarum Benedictiones Fontis Baptismalis, Benedictienem super populum cum Sacramento Eucharistiae, Missam Selemnem feriae V. in Coena Domini, et Missarum Solemnium celebrationem, et alia bujusmodi pertinere ad Parocbes, et fieri non posse in Oratoriis publicis Cenfraternitatum; et signanter Sacra Congregatio Concil. *in Mantuana Jurium Parochialium* 3. *Julii* 1676. *ad* 6. *et* 7. *dubium* in *Nullius Nonantulana Jurium Parochialium* 17. *Februar.* 1685. *ad secundum, et in Bonien. Jurium Parochialium* 17. *Necembris* 1691. *ad tertium, et in Regien.* 5. *Augusti* 1719. ubi pro Canonicis Collegiatae Nevellariae cum Confratribus Sanctissimi Rosarii fuerunt proposita, et resoluta sequentia dubia sub titulo *Regien.* 1 2

1. An annuente, et permittente Archipresby-

tero, et Parocho possit Archiconfraternitas SS. Rosarii adimplere onera Missarum, et Anniversariorum sibi injuncta mediantibus Praesbyteris exteris sibi benevisis; sive potius teneatur uti Ministerio Canonicorum Collegiatae, et quatenus affirmative quoad secundam partem.

2. An praedicti Canonici tempore celebrationis Missarum Cantatarum celebrandarum in eodem Altari non recedendo ab eodem Choro, possint ibidem Missis Cantatis assistere.

3. An, et in qua summa praestanda sit eleemosyna pro dictis Missis tam lectis, quam cantatis.

4. An Confraternitas possit de licentia, et consensu d. Parochi exponere infra annum in Capella SS. Rosarii pubblicae venerationi SS. Eucharistiae Sacramentum, sive potius requiratur licentia Ordinarii.

5. An Confratres, annuente, et permittente d. Archipresbytero, facere possint Processiones intra et extra Ecclesiam sine interventu Canonicorum.

6. An, et a quo sit determinanda via Processionum, quae fiunt extra Ecclesiam, et per Pachiam?

7. An permittente D. Archipresbyt. possit d. Archiconfraternitas erigere in dd. Processionibus propriam Crucem.

8. An de licentia ejusdem Archipresbyteri possit d. Confraternitas pulsari facere Organa, et Campanas d. Ecclesiae; sive potius circa praemissa requiratur quoque consensus Canonicorum.

9. An permittente Archipresbytero, et Parocho possint Confratres impedire Canonicis celebrationem Missarum in eodem Altari SS. Rosarii, et quatenus negative.

10. An Canonici teneantur concurrere ad manutentionem Altaris et Capellae?

11. An praedictus Archipresbyter, et Canonici teneantur applicare Missam Conventualem pro Benefactoribus in casu etc.

Resolutiones dubiorum hujus causae sub titulo *Regien.* propositae in Congr. Conc. *die* 5. *aug.* 1719. sunt sequentes.

Ad primum, Negative quoad primam partem; Affirmative quoad secundam.

Ad 2. Affirmative, dummodo non assistant in Sacristia.

Ad 3. Praestandam esse eleemosynam tam pro Missis lectis, quam pro cantatis juxta morem loci.

Ad 4. Negative quoad primam partem, affirmative quoad secundam.

Ad 5. Ad primam dubii partem, et ad secundam negative, dummodo non agatur de Processionibus, quae, fiunt ex Instituto Confraternitatis, et in quibus sufficit, quod Canonici sint vocati.

Ad 6. Esse determinandam a Praefecto Chori interveniente Capitulo.

Ad 7. Negative.

Ad 8. Negative ad primam dubii partem, Affirmative ad secundam.

Ad 9. Negative.

Ad 10. Negative.

Ad 11. Demum affirmative, *cum addito in omnibus dictis dubiis, quod causa amplius non proponeretur.*

Et in *Cremon.* pro Confraternitate Mortis, et Orationis Oppidi Casalis Majoris Cremonensis Dioecesis cum Archipresbytero S. Leonardi ejusdem Oppidi, ubi fuerunt proposita, et resoluta sequentia dubia.

1. An Praeposito S. Leonardi invitato, et renuente, aut impedito intervenire Processioni occasione Festi Nativitatis B. Mariae Virginis, adhuc Confratres Mortis oppidi Casalis Majoris illam facere possint absque licentia d. Parochi in casu etc.

2. An dd. Confratres facere possint eamdem Processionem cum interventu Capellani, aut alterius Sacerdotis per ipsos, non autem per Praepositum nominandi.

3. An praeposito S. Leonardi, et simul Confratri dictae Confraternitatis competerent duo suffragia, vel unum dumtaxat in Congregationibus ejusdem Confraternitatis.

Super quibus dubiis propositis in Congregatione habita *die* 5. *Junii* 1723. quoad primum emanavit resolutio; *Affirmative* intra ambitum Oratorii, extra vero *negative*, nisi accedat, licentia Episcopi. Ad secundum *affirmative*. Ad tertium *negative* quoad primam, et *affirmative* quod secundam partem; et die 13. Aprilis 1726. propositis in Congr. Concilii sequentibus quatuor dubiis:

1. An sit standum, vel precedendum a decisis sub die 5. Junii 1723. quoad secundum dubium?

2. An Confraternitas Orationis, et Mortis Oppidi Casalis Majoris aggreg. Confraternitati Urbis possit sine licentia Episcopi in suo Oratorio exponere Eucharistiam infra annum, et praecipue XL. Horarum in Octava Defunctorum, aliasque functiones peragere, juxta assertum institutum in casu etc. *et quatenus negative.*

3. An sufficiat semel dictam licentiam petere tam pro expositione infra annum, quam LX. Horarum, aliisque functionibus, juxta d. ass. institutum, seu potius illa requiratur, toties, quoties.

4. An petita, et non obtenta dicta licentia, habeatur pro concessa in casu etc.

Ad primum: responsum fuit *in decisis.*

Ad secundum: negative quoad primam partem et quoad secundam explicentur functiones.

Ad tertium servetur solitum.

Ad quartum; negative et amplius in omnibus.

Et Alexandrina pro Confraternitate Sanctae Mariae Misericordiae, et S. Rochi cum Parocho

S. Martini fueruut proposita, et resoluta duo sequentia dubia:

1. An Coufraternitas S. Mariae Misericordiae, et S. Rochi Civitatis Alexaudriuae possit sine licentia, et interventu Parochi exponere in suo Oratorio Lignum S. Crucis?

2. An eadem Confraternitas possit pariter siue liceutia, et iuterventu Parochi exponere iu suo Oratorio SS. Eucharistiam iu casu etc.

Sacra Cougreg. Conc. in Alexandrina 21. Febrnar. 1728. respondit: *Ad utrumque affirmative, accedente licentia Episcopi. Et amplius.*

Confraternitas potest facere suas Congregationes absque licentia, et iuteressentia Parochi; Sac. Coogr. Conc. *in Novarien.* 24. *Septembris* 1718. *ad nonum dubium.* Et Capellauus Confraternitatis potest iu suo Oretorio, benedicere caudelas pro Confratribus, et sororibus, iu Festo Purificationis B. M. V. *in respons. ad* 13. *dubium.*

Parochus debet a Confraternitate invitari, ut praesideat iu Congregatiouibus faciendis tam iu imbussolatiouibus, et extractione Priorum, ac Officialium, quam in redditioue ratiouum; Sac. Congr. Conc. *in Bononien.* 15. *Mart.* 1728. *ad* 2. *dub.* Nou debet tamen invitari, ut praesideat Congregatiouibus facieudis pro distributione dotium nec uou pro his, quae concernuut temporalia, et rerum oeconomiam; *Ibid. ad* 5. *dub.*

3 Decretis Sacrae Cougregatieuis Concilii consouaut resolutiones Sacrae Congregationis Episcop. et Regular. *in una Rhegien.* iuter Monasterium, et Monachos S. Petri Congregationis Cassiuensium, et Confraternitatem Sanctissimi Sacramenti dictae Civitatis, iu qua propositis dubiis:

1. An Confraternitas sit exempta a Jurisdictione Ordinarii?

2. An eidem Confraterniteti competat facultas retineudi Campanas obstrepentes in culmiue Oratorii?

3. Processiones faciendi per Parochiam cum Stola, et Cruce occasione associationis Cadaverum, et similium?

4. Continuo asservaudi Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, etiam cum illius publica expositione?

5. Administrandi publice Sacramentum Confessionis.

6. Benedicendi Candelas, Cineres, Olivas?

7. Functiones peragendi iu Majori Hebdomada, signanter in die Coenae Domiui?

8. Ibique sepeliendi Cadavera absque alio interventu Parochi, istique omnino deuegando Jura Parochialia?

4 Die 5. Juuii 1699. Sac. Cong. refereute Eminentissimo Cardinali Tauario, censuit, et decrevit uon constare de exemptioue, et iu reliquis, *inhaerendo* (suut verba Decreti) *Decretis alias desuper editis, censuit respondendum negative.*

Decretis Sacrarum Congregatiouum Concilii, et Episcoporum et Regularium cousouaut uova Decreta Sacrae Cougregationis Rituum, iu qua propositis sequentibus dubiis: 5

1. Au Confraternitates Laicorum legitime erectae in Ecclesiis Parochialibus, habeant dependentiam a Parocho io explendis functionibus Ecclesiasticis non Parochialibus?

2. An dictae Confraternitates erectae in Capellis, vel Oratoriis tum publicis, tum privatis adnexis Parochialibus Ecclesiis, ab eis dependentibus, habeant dictam dependentiam a Parocho quo ad dictas functiones?

3. Au Confraternitates erectae iu aliis Ecclesiis publicis, habeant quoad easdem functiones aliquam dependentiam a Parocho, intra cujus Parochiae limites sitae sint Ecclesiae?

4. An Coufraternitates erectae iu Oratoriis tam publicis, quam privatis sejunctis ab Ecclesiis Parochialibus quoad dictas functiones Ecclesiasticas, habeant dictam depeudentiam a Parocho?

5. An Benedictiones, et Distributiones Candelarum, Cinerum, et Palmarum, siut de juribus mere Parochialibus?

6. An Benedictiones Mulierum post partum, Fontis Baptismalis, Ignis, Seminis, Ovorum, et similium, siut de juribus mere Parochialibus?

7. Au functiones omnes Hebdomadae Sanctae siut de juribus mere Parochialibus?

8. Ao celebratio Missae solemnis feria quinta iu Coena Domiui, sit de dictis juribus Parochialibus?

9. Au prima pulsatio Campanarum in Sabbato Sancto sit de juribus Parochialibus?

10. An celebratio Missarum Solemuium per annum, sive pro vivis, sive pro defunctis, sit de dictis juribus Parochialibus?

11. Au Expositio quadraginta horarum, et benedictio, quae fit super populum, sit de dictis juribus Parochialibus?

12. An expositio, quae fit cum Reliquiis, vel sacris imaginibus, et beuedictio, quae cum eis fit super populum, sit de dictis juribus Parochialibus?

13. An functiones iu praecedentibus octo dubiis, videlicet a dubio quiuto ad duodecimum expressae, peragi possiut in Oratoriis privatis, contradicente Parocho?

14. An in dictis Oratoriis privatis Confraternitatum per Confratres statis horis recitari possint horae Canouicae cum cantu, vel sine, absque licentia Parochi?

15. Au iu dictis Oratoriis privatis sit licita celebratio Missae privatae, assentieute Ordinario loci, et coutradicente Parocho?

16. Au Capellani Confraternitatum possint populo denunciare Festivitates, et vigilias occurreutes in Hebdomada, absque licentia Parochi?

17. An Parochus, invitis Confratribus, docere

possit Doctrinam Christianam in praedictis Ecclesiis, Oratoriis publicis, vel privatis a Parochiali divisis, et separatis.

18. An in saepe dictis Ecclesiis publicis Confraternitatum possint baberi publicae Conciones etiam per totum cursum Quadragesimae, vel Adventus cum licentia Ordinarii, et absque licentia Parochi ?

19. An in eisdem Ecclesiis possit celebrari Missa sive lecta, sive cantata ante Missam Parochialem, sive lectam, sive cantatam ?

20. An ad Parochum spectet facere officium funebre super cadaveribus sepeliendis in saepe dictis Ecclesiis, et Oratoriis publicis Confraternitatum?

21. An intra ambitum earumdem Ecclesiarum fieri possint Processiones juxta cujusque Confraternitatis institutum, absque interventu, vel licentia Parochi?

22. An eadem Processiones fieri possint extra ambitum dictarum Ecclesiarum absque licentia illorum Parochorum, per quorum territorium transeundum est ?

23. An in dictis Processionibus Capellani Confraternitatum possint deferre Stolam ?

24. An Episcopo accedente ad Ecclesias publicas Confraternitatum, quae non sint Regularium, neque proprium Rectorem Beneficiatum habeant, porrigendum sit Aspersorium a Parocho, in cujus territorio sunt sitae dictae Ecclesiae ?

25. An earumdem Ecclesiarum, et Confraternitatum Rectores, et Capellanos possit Parochus, cessante alio speciali, ac legitimo titulo, et solo jure Parochialitatis, compellere invitos ad assistendum functionibus Ecclesiae Parochialis.

26. An in saepe dictis Ecclesiis Confraternitatum, neque Parochialibus, neque Regularibus retineri possit Sanctissimae Eucharistiae Sacramentum sine speciali Indulto Sedis Apostolicae?

27. Praesupposita facultate retinendi, an possit infra annum publice exponi, sine licentia Ordinarii ?

28. An possit Parochus se ingerere in Administratione oblationum, vel eleemosynarum in saepe dictis Ecclesiis recollectarum, vel capsulae pro illis recipiendis expositae clavem retineri ?

29. An in Ecclesia Parochiali Confratres, vel eorum Capellani, immiscere se valeant, invito Parocho, in ejusdem Ecclesiae functionibus, sive Parochialibus, sive non Parochialibus?

30. An Confraternitates sive sint erectae in Ecclesia Parochiali, sive extra illam, possint pro libito, et juxta uniuscujusque peculiaria statuta, congregationes suas facere, absque interventu, vel licentia Parochi ?

31. An possint propria bona administrare, atque de illis disponere absque ulla dependentia a Parocho ?

32. Quando Parochus eisdem Congregationibus intersit de mandato Ordinarii, et tamquam ejus Delegatus, an possit suffragium decisivum ferre: et quatenus affirmative ?

33. An etiam suffragium duplex ?

Die 10. *Decembris* 1703. *prout infra respondit.*

Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Affirmative.

Ad 3. Negative.

Ad 4. Negative.

Ad 5. Negative.

Ad 6. Negative: sed benedictiones Mulierum, et Fontis Baptismalis fieri debere a Parochis.

Ad 7. Negative prout jacet.

Ad 8. Negative prout jacet, sed spectare ad Parochum.

Ad 9. Negative prout jacet, sed spectare ad Ecclesiam digniorem ad formam *Const. Leon. X. num.* 22. §. 14.

Ad 10. Negative prout jacet, sed licere Confratribus dumtaxat in Festivitatibus solemnioribus ejusdem Ecclesiae, vel Oratorii, ut in *Brundusina sub die* 1. *Junii* 1601.

Ad 11. Negative.

Ad 12. Negative, et quoad benedictiones cum Reliquiis, et Imaginibus serventur Decreta.

Ad 13. Satis provisum in superioribus.

Ad 14. Affirmative, nisi aliter Ordinarius statuat ex rationabili causa.

Ad 15. Affirmative.

Ad 16. Affirmative.

Ad 17. Negative.

Ad 18. Affirmative.

Ad 19. Negative, nisi aliter Episcopus disponat.

Ad 20. Affirmative, quando tumulandus est subditus Parocho, intra cujus fines est Ecclesia, vel Oratorium.

Ad 21. Affirmative.

Ad 22. Negative, nisi adsit licentia Episcopi.

Ad 23. Negative extra propriam Ecclesiam.

Ad 24. Negative.

Ad 25. Negative.

Ad 26. Negative.

Ad 27. Negative.

Ad 28. Negative.

Ad 29. Negative.

Ad 30. Affirmative, dummodo non impediant functiones, et divina Officia.

Ad 31. Affirmative.

Ad 32. Negative.

Ad 33. Negative.

ADDITIONES AUCTORIS.

Ad rem adhuc attendendae sunt Resolutiones 6 Sacr. Congregationis Concilii desuper editae, in Lancianen. *Confraternitatis;* in Novarien. *Aggregationis;* in Cremonen. in Maceraten. in Alexan-

drina; in Bononien. in Firmana *Jurium Parochialium;* in Juvenacen. *Administrationis;* in Hortana *Jurium Parochialium;* in Senogalien. *Juris sepeliendi*, in Viterbien. in Fanen. *Procurationis;* in Apten. et ad uberiorem notitiam videri possunt quae scite et erudite more suo tradit Bened. XIV. *Institut. Eccles.* 105. *a num.* 93. ad plures sequentes; cujus fragmenta quidem habes inter additiones ad hunc tit. *Confraternitas* singulis articulis apposita, sed *institutio illa* 105. omnino in fonte consulenda est in praesenti materia.

7 Ad complementum tamen advertenda sunt, quae tradit eruditissimus P. Gaudentius de Janua in suo eximio Opere Romae impresso anno 1748. *de Visitatione, cap.* 3. *dubit.* 9. *sect.* 2. *num.* 22. *part.* 321. *ibi.* Caeterum regula generalis est pro Confraternitatibus, licet aggregatis, ac etiam speciali quolibet privilegio munitis: quod aliqua quidem exercere queunt sine licentia Parochi, immo hoc contradicente, sed numquam absque Ordinarii placito, atque consensu; ut quantum ad aggregatas clare legitur in Lunen. Sarzanen. 19. *August.* 1690. *decr. lib.* 40. in Novarien. *pariter Aggregationis* 24. *Septemb.* 1718. *decr. lib.* 68. in responsis utrobique ad plura dubia, in quibus auctoritas Ordinarii ejusque jurisdictio semper praeservatur; et quantum ad alias, specialibus utcumque privilegiis munitas, colligitur ex *Mileten.* 18. *Septembris* 1690. ubi Confraternitas Sanctissimi Sacramenti exempta in sui erectione, medio privilegio Apostolico ante Concilium concesso, a jurisdictione Ordinarii, cum facultate retinendi Tabernacula, et asservandi Sanctissimum Sacramentum, declaratum fuit: quod potuerit continuare in celebratione Solemnitatis Corporis Christi cum expositione ejusdem Venerabilis a Dominica Palmarum usque ad Feriam tertiam Majoris hebdomadae, nec non in qualibet sexta feria mensis Martii, *Arbitrio tamen Episcopi tantum; decr. lib.* 40. Prout ibidem neque sustinetur exemptio a jurisdictione, et Visitatione Episcopi ejusdem, licet in privilegio expressa. Quod confirmatum fuit *in Sutrina Jurisdictionis* 7. *Decemb.* 1715. videlicet: quod jure Ordinario possit Episcopus visitare Ecclesiam, et Hospitale a Confraternitate laicali gubernatum; atque exigere quolibet anno rationem administrationis dictae Ecclesiae, et Hospitalis: *Non obstante asserto Brevi, concedente Officialibus ejusque Hospitalis administrationem independentem; decr. lib.* 65.

8 Distincta, his non obstantibus, iu dies privilegia hujusmodi aggregatae Confraternitates non cessant praetendere, quae per Ordinarios iisdem denegantur; propterea non abs re erit quaedam alia referre contra hujusmodi praetensiones S. C. C. Decreta. Et primo generaliter sancitur: quod Capellani Confraternitatum aggregatarum Archiconfraternitatibus Urbis, non possunt in Ecclesiis Confraternitatum ministrare Sacramenta Poenitentiae, et Eucharistiae Fidelibus ad eas confluentibus, sine speciali licentia Episcopor. *in Lunen. Sarzanen.* 29. *Augusti* 1690. *ad tertium decr. lib.* 40. Neque possunt in dia Purificationis B. V. Feria 4. Cinerum, et Dominica Palmarum peragere benedictiones solemnes Candelarum, Cinerum, et Palmarum in eadem Ecclesia; immo neque privatim in Sacrario; ut in eadem *Lunen. Sarzanen. ad quartum.* Putarem tamen, quod hae benedictiones prohibeantur speciatim, quantum ad affluentem populum, ut in responsione praecedente; nec dubito, quin pro Confratribus solis ad Functiones, et Officia concurrentibus possunt expleri, annuente praesertim, et approbante Episcopo: ex Bulla Clementis VIII. In solemnioribus item Festivitatibus non possunt Capellani praefati canere Missas, et Vesperas, absque licentia Parochi; ut *in Lunen. eadem in respons. ad quintum*, neque in Processionibus extra Oratorium deferre Stolam; possunt tamen in Processionibus intra idem; ut *in Cremonen.* 23. *Januar.* 1706. *ad nonum decr. lib.* 56. *Novarien.* 24. *Septemb.* 1718. *ad* 6. *decr. lib.* 68. Quod etiam intelligendum venit, nisi licentia Episcopi accedat, cujus jurisdictioni ipsi, et Parochi subduntur ex dictis. Idem concluditur, quantum ad expositionem Reliquiarum; ex declaratione S. C. C. *in Alexandrina* 21. *Febr.* 1728. in qua rescriptum fuit: Quod Confraternitas aggregata Archiconfraternitati Urbis valeat sine licentia, et interventu Parochi, accedente tamen licentia Episcopi, exponere in suo Oratorio Lignum Sanctae Crucis, *lib. decr.* 78. et in *Thesaur. resol. tom.* 4. Confraternitates deinde in specie aggregatae Basilicae Lateran. vigore dictae aggregationis non possunt praetendere erectionem in propriis Oratoriis, vel Ecclesiis, Scalae Sanctae sic nuncupatae, cum indulgentiis Scalae Sanctae de Urbe; *In Neopolitana Indulgentiarum* 9. *Jun.* 1717. *ad primum decr. lib.* 67. Idcirco possunt ab Ordinario compelli ad removendum lapidem, positum super Scalam cum inscriptione; pro Visitantibus quotidie *Indulgentiae, sicut in Basilica Lateranensi;* ibidem *in Neapolitana ad tertium.* Similiter Confraternitas Mortis aggregata Archiconfraternitati Mortis Urbis non potest sine licentia Episcopi exponere in proprio Oratorio Sanctissimam Eucharistiam infra annum, et praecipue in functione quadraginta horarum, et per Octavam defunctorum. Ita *in Cremonen.* 13. *Apr.* 1726. *ad secundum decr. lib.* 76. An autem sufficiat semel dictam licentiam petere: tum pro expositione intra annum, tum quadraginta horarum; Responsum fuit in dicta *Cremonen. Ad tertium servetur solitum;* Cum expressione tamen, quod licentia petita, et non obtenta, nequaquam habeatur pro concessa: ibi eadem haec Confraternitas Mortis aggregata non potest sepelire Cadavera occisorum in Ecclesia Pa-

rochiali, quoties paratus est ea sepelire ipsemet Parochus; *in Novarien. Aggregationis* 24. *Septemb.* 1718. *ad* 10. *decr. lib.* 68. *et* 13. *Jun.* 1720. *lib. decr.* 70. Quamvis, Parocho recusante, non solum privilegium habeat ea sepeliendi, sed Ecclesiae fores aperiendi per vim; in dicta *Novarien.* 1718. *de* 11. Haec ille expressis verbis.

9 Quoad discordias inter Parochos, et Rectores, seu Capellanos distinctarum Ecclesiarum, seu Oratoriorum existentium intra limites Parochiae, sine ulla Confraternitate, seu Societate, attendenda sunt Decreta Sac. Congreg. Concil. *in Forolivien. Jurium Parochialium* 18. *Novemb.* 1684. nempe, *quod non liceat Parocho quaestuare in Ecclesia sita intra limites Parochiae, quae sit Patronalis, vel quae habeat proprium Rectorem in Respon. ad primum;* Item *quod non liceat retinere clavse capsulae eleemosynarum existentis in eadem Ecclesia in Respons. ad secundum;* Item *quod possit Rector ejusdem Ecclesiae ibidem Missam celebrare ante Missam celebratam a Parocho; nisi aliter Episcopus statuat in Respone. ad* 5. *ibid. lib. Decr.* 34. Et in *Melevitana Jurium Parochialium* 22. *Jun. et* 20. *Sept.* 1715. videlicet, *Non ad Parochum, sed ad Rectorem Ecclesiae sitae intra limites Parochiae, spectare deputationem, seu electionem Diaconi, et Subdiaconi assistentis celebrationi Missae solemnis in dicta Ecclesia etc. occasione alicujus Festivitatis, et si ejusmodi Ecclesia careat Rectore, deputatio pertineret ad Patronum, et si non adsit Patronus, ad Custodes, seu Syndicos deputatos ab Episcopo, lib.* 75. *decretor.* attentis item decis. Rotae *in Civitatis Plebis* 3. *Jul.* 1705. coram Molines, *et* 6. *Jun.* coram Ansaldo.

10 Item attendenda sunt decreta *in Thelesina Anniversarii, et Missae solemnis*, in qua ad dubia; 1. *An celebratio Missae solemnis pro defunctis cum Anniversario in Ecclesia S. Nicolai sita infra limites Parochialis, et Collegiatae Ecclesiae Sancti Martini Civitatis Cerreti, spectet ad Archipresbyterum, et Canonicos dictae Collegiatae privative quoad omnes, sive potius ad Capellanum dictae Ecclesiae cum facultate assumendi in dicta Missa, et Anniversario Presbyteros sibi benevisos?* 2. *An celebratio Missae solemnis cum primis, et secundis Vesperis in die Festo S. Nicolai spectet ad dictum Archipresbyterum; vel potius ad Capellanum dictae Ecclesiae independenter, et sine licentia Parochi, et cum facultate assumendi Presbyteros, quos voluerit in casu?* Sacr. Congr. Concil. *die* 9. *Febr.* 1732. respondit: *Ad utrumque negative quoad primam partem, et affirmative quoad secundam, amplius:* apud Thesaurum Resolut. *tom.* 5. *in d. Thelesina.*

11 Item attendenda sunt decreta a Sac. Congr. Concilii in Asculana *Jurium, et Functionum Parochialium* sub *die* 29. *Aug.* 1733. jam relata in *tom.* 9. sub *num.* 165. Vide ibi, et adverte, quod ubi in ipsa ad V. dubium *An idem Rector teneatur permittere, ut Parochus doceat in dicto Oratorio Doctrinam Christianam, vel possit hoc impedire?* Sac. Congregatio respondit: *Arbitrio Ordinarii;* attamen Sac. Congregatio Rituum in celeberrimis Decretis Urbis et orbis *sub die* 10. *Decemb.* 1703. a Sanctissimo approbatis, quoad hoc jam resolverat contra Parochum. Vide ipsa Decreta in hoc ipso *artic. n.* 4. supra relata, in responsione ad *decimum septimum.* Item observanda sunt Decreta in *Nullius, seu* Nonantulana *Jurium Parochialium sub die* 28. *Junii* 1744. jam adducta in *tom.* 9. in Appendice sub *num.* 265.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Si qua est Resolutio alicujus Sac. Congregatio- 12
nis, quae fidem imponere valeat dissidiis Paro-
chos inter et Confraternitates, ea certe est anno
1704. edita a Sac. Congreg. Rituum, et a Summo
Pontifice, ut refert Bened. XIV. *Instit. Eccles.*
105. *n.* 92. approbata, quam refert Auctor *n.* 4.

Statuit dicta Sac. Cong. discrimen Confraterni- 13
tates Saecularium erectas in Ecclesiis Parochiali-
bus, aut Sacellis, vel Oratoriis publicis, vel
privatis, quae a parochia dependent, ipsique adji-
ciuntur, inter, et Confraternitates constitutas in
publicis Ecclesiis, aut Oratoriis publicis, quae
intra ipsius limites posita sunt; et fere omnia tri- 14
buit Parochis in Confraternitates primi generis,
non item in Confraternitates secundis generis.

Post hanc resolutionem S. Congregationis Ri- 15
tuum nonnulli Scriptores putant, plura in Con-
fraternitatibus, et ab eorum Cappellanis fieri haud
posse, licet Sac. Congreg. statuerit illa ad jus Pa-
rochiale minime pertinere; nam, inquiunt, multa
inter jura Parochialia non recensentur, sed inter
munia solis Parochis in sua ditione convenientia.
Ut autem hanc opinionem comprobent, allegant 16
Decreta Sac. Congregationum, quibus sancitur
hoc, vel illud spectare ad Parochum, non autem
Sodalitiis, eorumque Capellanis tribuenda. Inter 17
alios vero Baptistellus Fulginatensis Episcopus in
appendice ad suam Synodum pag. 257. *Benedictiones*
(ait) *Cinerum, Candelarum, Ramorum Olivae,*
Ovorum, delationes Sanctissimi Sacramenti, Missae,
ac Vesperae solemnes, aliaeque Ecclesiasticae fun-
ctiones, quae etsi stricte de juribus Parochialibus non
sunt, aliquam tamen cum eis connexionem et affini-
tatem habent, juxta communem infrascriptorum Do-
ctorum sententiam, non ad Confraternitates, earum-
que Capellanos, sed ad Parochos spectant, excepta
casu quo Parochus ipse requisitus hujusmodi functio-
nes se gratis exhibere nolle, alias non posse decla-
ravit.

Confutat vero hos Bened. XIV. *dict. Instit. Ec-* 18
clesiast. 105. *a num.* 100. *ad num.* 111. una mo-
nens praeter jura Parochialia functiones quoque
alias dari, quae cum iisdem juribus ita implici-

tae, et connexae sunt, ut soli Parocho liceat ipsas
in sus ditione exercere. Vide omnino eumdem, tum
Rot. *cor. Coccin. decis.* 2089. *coram Molin. decis.*
990. *et cor. Lancett. dec.* 988.

ARTICULUS III.

CONFRATERNITATES, QUOAD ILLA, QUAE RESPECTU IPSARUM EPISCOPUS POTEST FACERE, VEL NON.

1 Confraternitates Laicorum cum usu Saccorum
non solum in propriis Oretoriis, sed etiam ie Re-
gularium Ecclesiis, in quibus reperiuntur erectae,
possunt visitari ab Episcopo in his, quae respiciunt
administratioeem, et adimplementum onerum,
vel relationem babent ad Confratres; Sac. Con-
greg. Episcop. et Regul. *in una S. Angeli* 2. *August.*
1581. *in Bisaccin.* 12. *Junii* 1582. *in Caven.* 22.
Februar. 1595. *in Thelcsina* 20. *August.* 1596. *in*
Derthonen. 22. *Mart.* 1604. *in Aquens.* 3. *Decembr.*
1610. *in Vercellen.* 17. *Jul.* 1625. *in Leopolien.* 31.
Januar. 1642. Sacr. Coegreg. Concil. *in Nucerina*
Paganorum 23. *Jun.* 1629. *et in Urbanien.* 23. *Se-*
ptemb. 1690. item S. Congr. Episcop. et Regul. *in*
Fanen. 10. *Aprilis* 1693. *et in Hieracen.* 14. *Novem-*
bris 1698. directa Episcopo illius Civitatis Epi-
2 stola prout sequitur: « Questi Eminentissimi
» miei Signori m'hanno comandato di significarle,
» cbe da qnesta S. C. de' Vescovi e Regolari, è
» stato più volte risoluto, cbe gli Ordinari pos-
» sono visitare le Confraternite dei Laici, erette
» nelle Cbiese de'Regolari, ed altre persone esen-
» ti, non solo in quaeto agli beni ed entrate loro,
» con rivedere i couti, ma anche le Cappelle stesse
» in quanto a quello, che risgearda l'amministra-
» zioee, ed altri obblighi personali, che spettano
» alla Compagnia, e Confrati ascritti a qeella,
» cioè in riconoscere se l'entrate ed elemosine,
» che si danno per adornare, e mantenimeeto della
» Cappella, e per accrescere ivi il culto Divino,
» e divozione del Popolo, siano spese fedelmente,
» e con effetto s'impieghino ad utilità, ed in be-
» neficio della stessa Cappella, e non in altri usi;
» non toccando però il restante, cbe spetta alla
» cura, e totele amministrazione de' Frati, e Re-
» golari, che son Padroni di tutto il Corpo della
» Cbiesa, dove sono dette Cappelle e Confrater-
» nite, come gli Altari, Immagini, ed altre cose
» materiali affisse, ed utensili Sacri applicati a
» quelle, sopra de' quali nè i Vescovi, nè altri
» Ordinari hanno da ingerirsi, nè usar alcuna
» giurisdizione, e sopraietendenza; a segeo tale,
» che non l'è permesso usar alcun atto giurisdi-
» zionale nelle seddette Chiese de' Regolari, fuo-
» ra di quanto s'è detto di sopra. Onde V. S. do-
» vrà governarsi in questa conformità, che tale
» è sempre stato il senso della Sacra Congrega-
» zione. » Ubi vides non posse Episcopum visi- 3
tare Ecclesias vel Altaria etiam pro servitio di-
ctarum Confraternitatum a Regularibus assigna-
ta, nisi qnoad onera: prout jam declaraverat Sac.
Congreg. Episcop. et Regnl. *in Bisaccen.* 12. *Jun.*
1582. Immo neque visitare potest Episcopus Al- 4
taria, et Capellas in Regularium Ecclesiis per
Saecularium Confraternitates constructa, ut de-
claravit eadem S. C. Episc. et Regul. *in Papien.*
22. *Aug.* 1615. *et in Tarracon.* 22. *Januar.* 1616.
apud Barb. *Apostolicar. dec. collectan.* 728. *n.* 15.
Confraternitates Laicorum visitari possunt ab 5
Episcopis, etiamsi essent erectae in Ecclesiis, seu
Oratoriis fundatis, et extructis in solo, et terri-
torio Religionis Hierosolymitanae, prout partibus
contradicentibns decisum fuit a Sacr. Congregat.
Concil. *in Novarien. Orat.* 17. *Novembris* 1686. in
qna fuit declaratum, et firmatum, quod Ordina-
rius potest visitare Oratorium, et Confraternita-
tem, et cogere Officiales ad reddendam rationem,
absque interventu alicujus personae e Religione
Hierosolymitana deputaedae, et prohibere Con-
fessariis, ne Confessiones Confratrum, et aliorum
andiant in Oratorio absqne Episcopi facultate.
Quinimmo Episcopi visitare possunt etiam Con- 6
fraternitates, quae non a primaeva sua fundatio-
ne sunt sub immediata Regum protectione, sed
solum ex post seb sui immediata protectione sunt
a Rege acceptae; ad hoc enim ut Confratereita-
tes, aliaque Pia Loca existentia sub immediata
protectione Regum sint immunia a Visitatione
Ordinariorum, debent esse talia a primaeva sua
fundatione, cum baec protectio non concedatur,
nisi a Sede Apostolica, et in ipso actu fundatio-
nis dumtaxat; si enim Confraternitates, et alia
pia loca accipiantur ex post a Rege sub imme-
diata sui protectione, non eximuntur a jurisdi-
ctioee Ordinarii, ut patet in responsionibus datis
ad aeqnentia dubia in simili de Hospitali: *In una* 7
Messanen. fuit dubitatum. Primo: *An Hospitale alias*
non exemptum, si accipiatur a Rege sub immediata
sui protections eximatur a juridictione Ordinarii,
ita ut ab eo visitari non possit, juxta Sacr. Cancil.
Tridcnt. dispositionem sess. 22. *cap.* 8. *de reform.*
Secundo: *An Hospitale, in quo Rex habet juspa-*
tronatus, si alias exemptum non fuerit, visitari pos-
sit ab Ordinario. Tertio: *An per immemorabilem*
consuetudinem non visitandi aliquod Hospitale exclu-
datur Ordinarius a jure illud in posterum visitandi?
Die 11. *Decembris* 1621. Sacr. Congreg. Concil.
Ad primum respondit, *Hospitale alias non exem-*
ptum non ideo esse immune ab Ordinarii juriedi-
ctione, etiamsi acceptum fuerit a Rege sub immediata
ejus protectione, ac propterea hoc non obstare, quo
minus ab Archiepiecopo visitari valeat. Ad secun-
dum: *Hospitale, in quo Rex habet juspatronatus,*
si alias exemptum non fuerit, utique posse ab Ordi-
nario visitari. Ad tertium: *Ejusmodi consuetudinem*

etiam immemorabilem esse sublatam decreto cap. 8.
sess. 22. de reform. ac proinde per eam numquam
8 ***excludi Ordinarium a jure Hospitalia visitandi.*** Et
ratio est, quia Concilium cap..8. sess. 22. de re-
form..in quo excipiuntur Pia Loca, qnao sub pro-
tectione Regum existnnt, nequaquam jurisdictio-
ni Ordinarii in aliquo derogavit, aut detraxit re-
spectn talium locorum, ut respondit Sac. Congr.
Concil. in Neapolitana 12. Decemb. 1601. nec tri-
buit aliquam novam exemptionem praedictis lo-
cis, sed tantum praeservat, si quam prius habe-
bant, ut saepius declaravit Sacr. Congr. ejnsdem
Concil. et signanter re diligenter examinata die
12. Decemb. 1602. in eadem Neapolitana.
9 Administratores Confraternitatnm, sicnt et a-
liorum Piurum Locorum possuut compelli ab Epi-
scopis ad reddendam rationem administrationis,
et ad aspurtandum libros administrationis etiam
ad Palatinm Episcopale, si sint in loco residen-
tiae, seu alterius stationis, et permaoentiae Epi-
scopi; Sacr. Congreg. Concil. in Narnien. 8. Au-
gusti 1693. Montisfalisci 27. Augusti 1695. in His-
palan. Visitationis 18. Augusti 1696. in Novarien.
17. Novemb. 1696. in Calaguritana Visitationis 18.
Junii 1701. et Ortonen. 2. Maji 1704. Vide verb.
10 Administrator n. 20. Etiamsi tales administratores
rationem administrationis aliis reddere solerent,
adhuc vigore dispositionis Concilii principaliter
erit adhibendus Episcopus; Sacr. Congregat. Con-
cil. in Conversanen. 2. Martii 1697. et in Milerita-
11 na 20. Martii 1700. Immo redditio rationis admi-
nistratiunis danda est Ordinariis etiam a Confra-
ternitatibus, aliisqne Locis Piis, quae sunt sub
immediata Regnm protectione: Et ratio est, qnia
exceptio locorum, qnae sunt snb immediata Re-
gum protectione non legitur nisi in cap. 8. sess.
22. de reformat. in quo capite, ut legentl patet,
agitnr tantum de jure visitandi; non autem in c.
9. ejusdem sess. 22. ubi agitur de rationibus Or-
dinario reddendis; Capnt enim VIII. restringit
se ad dispositionem juris communis diceus: In
casibus a jure communi concessis; sed caput IX.
loquitur indistincte, et generaliter etiam in casi-
bus a jure jam non concessis, ut pluries declaravit
Sacra Congregatio ejusdem Concilii, cl expresse
12 in Gravinens. 9. Augusti 1569. Et ideo ut refert
Pignatell. tom. 1. consult. 45. num. 46. et 47. Sacr.
Congregatio Concilio saepius respondit in Neapo-
litaua ut sequitur: Sacra Congregatio etc. censuit
cap. 8. sess. 22. de reform. Concilio Tridentino intel-
ligi, et habere locum in casibus a jure communi per-
missis. Licere tamen Ordinario ab eis rationem admi-
nistrationis exigere ex Decreto cap. 9. ejusdem ses-
13 sionis, nulla habita ratione juris communis. Ex
qun patot, dicit citatus Doctor, Concilium am-
pliorem facnltatem tribnisse Episcopis in ratio-
nibus exigendis quam in Visitatione Piorum Lo-
corum; ideo non mirum, si quoad Visitationem
excipit loca sub Regum protectione existentia;
secus vero quoad reddendas rationes, ut etiam
notat, et tenet Barbosa Apostolicarum Decisionum
collectan. 13. verb. Administrator n. 2. ubi citat
Decretnm supradictum Sacrae Congregationis
Conc. in Neapolitana 11. Augusti 1618. et Sellius
in select. Canon. cap. 23. n. 5.
Episcopus manutenendus est in quasi posses- 14
sione cogendi Confraternitates Laicorum, qnae
utnntur sacco, per Edicta poenalia, exactionem
poenarum, aliaque juris, et facti remedia, ad cou-
veniendum solitis Processionibus, nou obstante
aggregatione, nisi haberent privilegium speciale
exemptionis; Sac. Congreg. Episcop. et Regul. in
Viterbien. 9. Decembris 1586. in Turritana 16. Oc-
tobris 1600. in Nolana 2. Maji 1601. in Papien. 15.
Februarii 1622. in Camerinen. 16. Julii 1624. in
Florentina Violationis, interdicti ad relationem Emi-
nentiss. Card. de Abdua, 2. Februar. 1692. Et in 15
casn quod adsit consuetndo, sic decrevit etiam
Sac. Congreg. Conc. in Nucerina Paganorum 15.
Aprilis 1690. et in Novarien. Processionum 16. A-
prilis 1692. Ordiuarius, seu Episcopus potest per 16
seipsum, vel per suum Delegatum interveuire, et
assistere Congregationibus Coufraternitatum, et
electionibus Officialium, modo non faciat novita-
tes; Sac. Congr. Episc. et Regul. in Ragusina 1.
Aprilis 1596. et in Consentina 14. Julii 1600. Im- 17
mo potest Episcopus per se ipsum, vel per suum
delegatum intervenire, et assistere Congregatio-
nibus Confratrum, etiamsi fiant iu Ecclesiis, et
Oratoriis Regularium, in qnibus reperiuntur So-
cietates erectae, absque eo quod possit excludi;
ut respondit Sac. Congr. Episc. et Regul. in Cae-
senaten. 24. Novembris 1690. votnm tameo dare
non debet, ut respondit Sac. Congr. Conc. in Se-
nogallien. 4. Junii 1707. Episcopus pro contribu- 18
tiono Seminarii potest taxaro Confraternitatum
bona, quatenus sint Ecclesiastica; Sacr. Con-
gregat. Concil. in Signina 18. Novembris 1628.
Supposita taxa pro Seminario cum solutione cou- 19
tinuata nltra triginta anuos tenentur Confrater-
nitates ad illius solutionem in futurnm, quia ex
solutione tot annorum praesnmitur, vel quod
bona sint Ecclesiastica, vel quod aliquod Beuefi-
cium sit eis uuitum, et ideo potest Episcopus il-
las compellere remediis censurarnm Ecclesiasti-
carum, sequestrationis fructnum, et similinm;
Sac. Congreg. Concil. in Tudertina ad cap. 18. sess.
23. de reform. 5. Novembr. 1644. Confraternitates 20
tenentur contribnere pro victualibus Visitatoris,
sen Episcopi visitantis; Sac. Congr. Conc. in Der-
tonen. ad cap. 3. sess. 24. de reformat. 4. Maji 1652.
in Bojanen. 14. Decemb. 1654. Et non obstante 21
consnetudine contraria non contribuendi; Sac.
Cong. Conc. in Signina 1670. 2. Aug. Servari debot 22
Decretum Episcopi, ne in Oratoriis Confraterni-
tatum celebretur in Festis ante Parochialem, modo

Parochus celebret hora competenti; Sac. Congr.
Episc. *in Cortonen.* 9. *Januar.* 1587. *in Senogal-*
lien. 29. *Januarii* 1613. Vide Decreta relata *art.*
2. *num.* 4.
23 Non potest Episcopus se ingerere in admini-
stratione bonorum Confraternitatum Laicorum,
dum illa non dilapidant; Sacr. Congr. Episc. et
24 Regular. *in Castellaneten.* 14. *Novembris* 1603. Li-
cet enim Episcopus possit, immo debeat, ad tol-
lendos abusus, et praejudicia Locorum Piorum,
Edictis praecavere, ut bona fideliter administren-
tur: non tamen in administratione se ingerere
valet, sed illam Confratribus relinquere, reser-
vato sibi jure competente ex Concilii Tridentini
dispositione *c.* 8. *et* 9. *sess.* 22. nempe confirman-
di OEconomos, et Administratores electos, et ab
eis exigendi computa administrationis; nec non
etiam juramentum de fideliter administrando, pro-
ut auditis partibus declaravit Sacra Congrega-
tio Concilii *in Aliphana* 8. *Maji* 1706. et antea
25 *in Ferentina* 15. *Martii* 1704. Episcopus non po-
test prohibere Confraternitatibus Laicorum ere-
ctis auctoritate Ordinaria, ne faciant expensas
extraordinarias excedentes summam scutorum
viginti sine sua licentia, quemadmodum declara-
vit Sacra Congr. Concil. *in Urbinaten.* 10. *Martii*
26 1663. *ad cap.* 9. *sess.* 22. *de reform.* Episcopus non
debet compellere ad unionem Confraternitates;
Sac. Congr. Episc. et Regul. *in Narnien.* 13. *No-*
27 *vembris* 1612. Unde Confraternitatum Sanctissi-
mi Nominis Dei, et Sanctissimi Sacramenti ter-
rae Capitonis Narnien. Dioecesis unio facta sine
aliqua causa, et absque auctoritate in Visitatione
a Vicario Generali Episcopi Narnien. declaratur
nulla; Sacra Congr. Rit. *in Narnien. Capitonis* 24.
28 *Januarii* 1615. Nulla Confraternitas impediri de-
bet, ne accedat ad funera, modo sine Jurium Pa-
rochialium praejudicio; Sac. Congr. Episc. et Re-
29 gul. *in Camerinen.* 26. *Augusti* 1616. Episcopus
impedire non potest, ne Confratres Societatis Mor-
tis incedant cum capite caputio cooperto; Sacr.
Congr. Episcop. et Regul. *in Cajetana* 24. *Julii*
30 1606. Episcopus non potest prohibere, vel res-
tringere Confraternitatibus praesertim aggrega-
tis, solita exercitia, puta Societati Morti sepelire
Defunctos post horam 23. Sac. Congr. Episcop.
31 et Regul. *in Ferrarien.* 12. *Januarii* 1592. vel
facere consuetam disciplinam secreto, et sine lu-
mine, Sac. Cong. Episcopor. et Regular. *in Ca-*
32 *merinen.* 1. *Septemb.* 1578. Secus de exercitiis in-
solitis, si possunt esse occasio scandali, vel distur-
bandi antiqua; Sac. Cong. Episcop. et Regular.
17. *April.* 1602.
33 Confraternitates possunt congregari ubi, et
quoties magis eis placuerit, etiam absque Epi-
scopi licentia; Sac. Cong. Episc. et Regul. *in una*
Nullius Putiniani 21. *Augusti* 1584. quae rescri-
psit Vicario dicti loci, quod non poterat prohi-
bere, ne Societas Sacramenti non se congregaret,
neque ullam resolutionem caperet absque sua li-
centia; eo enim ipso quod Confraternitas repe-
ritur legitime erecta, habet jus tanquam legitimum
Collegium se congregandi, quoties sibi placuerit,
absque licentia Superioris; Rota *coram Coccin.*
decis. 2174. *n.* 11. *et* 12. Frances *de Eccles. Ca-*
thedral. cap. 25. *n.* 330. Barbosa *decis. Apost. col-*
lect. 27. *n.* 12. Ricciul. *Ecclesiast. lucubrat. lib.* 4.
cap. 3. *in princip. et cap.* 5. *n.* 5. Monacell. *tom.*
1. *tit.* 6. *formul.* 11. *n.* 18. 19. *et* 20. ubi mordi-
cus sustinet hanc opinionem contra Pignatell.
tom. 9. *consult.* 128. contrariam sententiam te-
nentem. Unde concludit, quod Episcopus non po- 34
test generaliter prohibere, quod Confraternitates
non possint congregari sine licentia, et praesen-
tia Delegati Episcopi sub poena nullitatis agen-
dorum, quia est contra juris dispositionem, cui
Episcopus non potest derogare. Sicque dicit ipse:
cum talis prohibitio de jure sustineri non valeat
universim pro omnibus Congregationibus, poterit
Episcopus ea uti in aliqua re gravi, quae involvat
praejudicium irreparabile, vel damnum notabile,
per modum tamen hortationis, et numquam sub
poena nullitatis, quam infligere actibus Collegii
legitime congregati non potest. Et haec fuit sen- 35
tentia Eminentissimi Petrucci, qui votum suum
aperire jussus a Sacr. Congr. Concil. *in una Pi-*
saur. sub diebus 28. *Decem.* 1697. *et* 14. *Jun.* 1698.
ita Decretum Episcopi super gubernio Confrater-
nitatum cum hac prohibitione latum, moderandum
esse censuit; et Sacra Congregatio censuram voti
approbavit. Vide Decreta relata *art.* 1. *num.* 4. *in*
responsione ad trigesimum. Capellani Confraterni- 36
tatum non debent ab Episcopo sine causa amo-
veri, reluctantibus Confratribus, ut censuit Sacr.
Congreg. Episcop. et Regul. *in Forosempronien.* 3.
Octobris 1692.
Confratres non possunt quaestuare etiam per 37
propriam Ecclesiam, nisi de licentia Ordinarii, ut
ex decreto Sacr. Congregationis; Missas vero ex
quaestubus illis collectas, celebrandas esse in ea-
dem Ecclesia, non vero in Parochiali censuit Sa-
cra Congreg. Concilii; *Instit. Eccles.* 105. §. 131.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Quoad potestatem Episcopo competentem visi- 38
tandi Confraternitates erectas in Ecclesiis Regu-
larium exemptorum, celebris est Resolutio Sac.
Congregationis Concilii interpretis *in Nucerina*
Paganorum 23. *Junii* 1719. *Sacra etc.* « Inhaeren-
» do declarationibus jam factis censuit, Confra-
» ternitates Laicorum in Ecclesiis Regularium
» exemptorum institutas subesse jurisdictioni et
» visitationi Episcopi, illasque ab eo visitari pos-
» se, necnon illarum Capellas in iisdem Ecclesiis
» Regularium existentes, in his tamen quae Con-

» fraternitatum administrationem respiciunt. Et » si Confraternitatibus incumbit onus manutenendi Altare, et illius cultum, Episcopum posse visitare circa ea, quae respiciunt ipsam manutentionem, cultum et ornamenta Altaris, seu » Capellae, onera Missarum atque divinorum officiorum ibidem celebrandorum, et circa ea omnia, quae ad obligationem eorumdem Confratrum relationem habent. »

39 Haec autem resolutio licet in casu particulari edita sit, tamen, ut monet Bened. XIV. *Institut. Eccles.* 105. *num.* 88. tanquam Lex generalis probata deinde fuit, eique ipsa S. Congreg. se conformavit, quum ejusdem generis causae propositae fuerunt, ut in *Cosentina Visitationis, et censurarum* 16. *Septemb.* 1722. *in Spoletina* 3. *Septembris* 1730. *et in Ravennaten.* 7. *Aprilis* 1731.

40 Confraternitates vero in Lateranensi solo excitatae Episcopis minime subsunt ob vetustissimum privilegium Bonifacii IX. quod licet a Pio V. abrogatum fuerit, tamen a Sixto V. in pristinum fuit restitutum.

41 Notandum vero, quod tunc valet hoc Privilegium, quum Ecclesiae, Sacella, sive Confraternitates in eo fundo eriguntur, qui prius ad Basi-

42 licam Lateranensem jure dominii pertinebat. Aliter vero se res habet, si postquam hae sacrae aedes fundatae fuerint, eidem Basilicae subjiciantur, annuumque tributum ob hanc causam solvatur; Rota *coram Emerix Jun. dec.* 228. *n.* 5. *et seq. et dec.* 260. *fer. per tot. et coram* Lancett. *dec.* 1385. *n.* 5. *et plur. seq.*

43 Nec omittendum, quod Sixtus V. Episcopo in Ecclesias, aut Oratoria posita in solo Lateranensi, tribuit idem jus, quod in ipsum Episcopum a Tridentina Synodo confertur. Ideoque delegata jurisdictio Episcopo competit. Poterit itaque Episcopus tamquam delegatus visitare sacras aedes hujusmodi, et Confraternitates. Consule Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 105. *n.* 90.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIERALINIANA

44 De jurisdictione Episcopi in Confraternitates dictum sufficienter est. Dicendum nunc est de Parochi potestate, tum de aliis materiam Confraternitatis respicientibus. Meo judicio juvat hic excribere resolutionem Sac. Cong. Concilii interpretis in *Ferrarien. Confraternitatis* 14. *Septemb.* 1782. in qua certe multa sunt ad rem hanc pertinentia.

45 *Primum Dubium est:* An Confraternitas Sanctissimi Sacramenti Terrae Bondeni habere debeat dependentiam a Parocho in explendis functionibus Ecclesiasticis, ita ut Parochus praeter jus parochiale, et superioritatem in casu etc. *Responsum fuit:* Competere Parocho jus praeeminentiae in functionibus Ecclesiasticis Confraternitatis ad formam Resolutionis S. C. Rituum anni 1703. ad primum, et secundum Dubium. In aliis autem actibus ejusdem Confraternitatis posse Parochum habere jus praeeminentiae quatenus eidem praesit ex delegatione Archiepiscopi.

Secundum Dubium; An competat Confraternitati jus privative quaestuandi in Parochiali Ecclesia, et Parochia pro manutentione olei, lampadis cerae et supellectilium pro functionibus Sanctissimi Sacramenti Parochialis Ecclesiae in casu etc. *Responsum fuit;* Negative et amplius, et quaestus faciendas esse ad formam Decreti anni 1779. Eminentissimi Archiepiscopi. 46

Tertium Dubium est; et quatenus negative; An Confraternitas ultra servitium personale teneatur adimplere supradicta onera ex propriis Oratorii redditibus, seu potius Parochus ex retractu quaestuorum Sanctissimi Sacramenti, et ex propriis Parochiae redditibus in casu etc. *Fuit responsum* expensas necessarias pro cultu Sanctissimi Sacramenti faciendas esse primum ex quaestuis sive a Parocho, sive a Confraternitate in hanc causam faciendis, deinde ex redditibus bonorum intuitu Sanctissimi Sacramenti a Confraternitate acquisitorum, et in subsidium tandem ex redditibus Parochi et amplius. 47

Quartum Dubium est; An Confraternitas subministrare teneatur propria paramenta, sacrasque vestes, et supellectilia pro Ecclesia Parochiali in sacris functionibus quae non pertinent ad Confraternitatem Sanctissimi Sacramenti in casu etc. *Et quatenus negative.* 48

Quintum Dubium est; An teneatur Confraternitas ad manutentionem cerae, et supellectilium pro Missa festiva Parochiali, pro canendis Missis, Vesperis in festivis anni diebus, aliisque sacris functionibus peragendis in Ecclesia Parochiali seu potius Parochus ex Parochiae redditibus in casu etc. *Ad quartum, et ad quintum responsum fuit;* Servetur Decreta Eminentissimi Archiepiscopi Magalotti anni 1628. et Eminentissimi del Verme annorum 1708. et 1712. pro festivitatibus vero, et functionibus non spectantibus ad cultum Sanctissimi Sacramenti provideat Eminentissimus Archiepiscopus prout ipsi opportunum videbitur. 49

Sextum Dubium est; An statuta publicata anno 1780. sint exequenda in casu etc. *Fuit autem responsum* dilata, et videatur particularitas. 50

Septimum Dubium est; An constet de legitima expulsione Confratrum seu potius sint reintegrandi in pristinum statum in casu etc. *Responsum fuit:* Affirmative ad primam partem, ad secundam arbitrio Eminentissimi Archiepiscopi, et amplius. 51

Octavum Dubium est; An constet de damnis ita ut sit locus emendationi, et respective restitutioni emolumentorum perceptorum in occasione carcerationis Herculis Ferrarii in casu etc. *Fuitque responsum:* Negative in omnibus, et amplius. 52

53 *Nonum Dubium est ;* An , et quomodo libri, et scripturae Confraternitatis sint custodiendae in Archivio ejusdem Confraternitatis in casu etc. *Fuit responsum ;* Servandos esse libros , et scripturas in Archivio Confraternitatis ad nutum Archiepiscopi , et amplius.

54 *Decimum Dubium est ;* An , quomodo , et quo tempore sint celebrandae Missae, audiendae Confessiones , et pulsandae campanae in Oratorio Confraternitatis in casu etc. *Fuit responsum;* Arbitrio Eminentissimi Archiepiscopi, et amplius.

55 *Undecimum Dubium est ;* An ad litis expensas teneatur Confraternitas , seu potius Carolus Buinth aliique subscripti , in mandato procurae in casu etc. *Fuit responsum ;* Negative ad primam partem , affirmative ad secundam , et amplius.

ARTICULUS IV.

CONFRATERNITATES, QUOAD IMMUNITATEM A POTESTATE ET JURISDICTIONE LAICALI.

1 Confraternitates auctoritate Apostolica, vel Ordinaria erectae subsunt jurisdictioni Episcopi, ac etiam ipsi Confratres, ubi agitur de interesse spiritualitatis , et Confraternitatis ; Sac. Congregat. Immunitatis *in Papien.* 10. *Septembris* 1629. *lib.*
2 2. *Decr. Paul. pag.* 6. Cognitio causae contra Confratres Confraternitatis N. spectat ad Archiepiscopum ; Ead. Sac. Congr. Immunit. *in Mediolanen.*
3 17. *Novemb.* 1654. *l.* 5. *Decr. Paul. pag.* 57. Sicut et causa contra Confraternitatem habentem requisita spectat ad Judicem Ecclesiasticum ; Eadem Sac. Congreg. *in Gravinen.* 21. *Sept.* 1663. *lib.* 2.
4 *Decret. Paul. pag.* 131. Causae jam cognitae a Judice Ecclesiastico circa bona debita Confraternitatibus spectant ad Judicem Ecclesiasticum, nec potest Judex Laicus eas reassumere, seu inhibere ; Ead. Sac. Congreg. *in Ortana* 28. *Septembris*
5 1694. *lib.* 1. *Decret. Valleman. pag.* 149. Confraternitates Ecclesiasticae gaudent exemptione a gabella pro pane , qui ab eisdem datur Custodibus animalium ipsarum Confraternitatum pro eorum victu ; Eadem Sacra Congr. *in Potentina* 24. *Jan.*
6 1611. *lib.* 4. *Decr. Paul. pag.* 135. Domus Confraternitatis contigua Ecclesiae Confratrum gaudet immunitate , etiam quoad confugientes ; Eadem Sac. Cong. *in una Civitatis Castelli* 23. *Jul.* 1652. *lib.* 4. *Decret. Paul. pag.* 189. *in Forolivien.* 19.
7 *Decemb.* 1690. *lib. Decr. Mart. pag.* 698. Locata vero Laicis non gaudet ; Eadem Sac. Congreg. *in*
8 *Reatina* 14. *Decembris* 1628. Administratores et Procuratores Confraternitatum , Ecclesiarum, et Capellarum auctoritate Episcopali fundatarum , quarum proventus in Opera Pia insumuntur , etiamsi saeculares , quoad ea , quae pertinent ad dictam administrationem , conveniri debent ante forum Ecclesiasticum; Ead. Sac. Congreg. *in Ca-*
rinolen. 15. *Aug.* 1668. *l.* 1. *Decret. Altovit. pag.*
252. Judices saeculares, qui Confraternitates, seu 9
Confratres per praecepta compellunt ad se subjiciendum suis judiciis pro rebus ipsarum Confraternitatum , et pro actibus , quo faciunt in locis sacris, et alios, ut processionum et similium, tamquam usurpatores jurisdictionis Ecclesiasticae declarandi sunt incurrisse Excommunicationem Bullae Coenae, ex Riccio *in praxi var. resolut. c.* 413.
Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 47. *num.* 7. Unde datur 10
facultas absolvendi Gubernatorem,dummodo prius revocet praeceptum factum Officialibus Confraternitatis, et omnia alia acta ab ipso facta in praejudicium Jurisdictionis Episcopalis ; Sac. Congr. Immunit. *in Alatrina* 13. *Decembr.* 1692. *lib.* 1. *Decr. Valleman. pag.* 10.

Et ad hanc rem facit Epistola scripta Archie- 11
piscopo Mediolani a Sacra Congregatione Immunitatis in haec verba a Pignatello *loco citat. num.* 8. relata: « Questa Sacra Congregazione dell'Immunità Ecclesiastica per rimediare agli abusi , » che si vanno introducendo in Milano da quegli » Assistenti Regii , che deputa il Senato a tutte » le Congregazioni , e Capitoli di Confraternità , » Ospedali, e Luoghi Pii, dove congregandosi persone laiche, questi trapassano i limiti della propria autorità, ed instituto, non solo ingerendosi nell'amministrazione dell'entrate, distribuzione di elemosine, adempimento di Legati, elezioni » d'Officiali , e governo spirituale de' medesimi, » ma col voler ancora aver voto negli stessi Capitoli in grave pregiudizio dell'Immunità Ecclesiastica , dopo matura riflessione ha risoluto , » che V. Eminenza proibisca a' detti Assistenti » Regii l'uso del votare nelle Congregazioni , e » Capitoli , che si fanno negli Ospedali , Confraternità , e Luoghi Pii , e che in oltre s'incarichi alla pastoral sua vigilanza di così far eseguire, ed insieme di non permettere, che tali persone Laiche s'ingeriscano all'amministrazione, » e governo de' suddetti Luoghi Pii , al qual effetto si vaglia V. E. delle sue facoltà Ordinarie, » il cui esercizio ben si prometto la medesima » Sacra Congregazione di aver sempre mai ad osservare con zelo unito alla solita prudenza dell'E. V. alla quale bacio umilmente le mani, ai
» 20. di Settembre 1567. *Item alia Episcop. No-* 12
» *lano missa ad hunc tenorem:* Questa Sacra Congregazione avendo sentito da quanto le ha fatto » rappresentare V. S. col suo memoriale, il pregiudizio, che vien inferito alla libertà, e giurisdizione Ecclesiastica dal Reggente della giurisdizione Laica per aver egli ordinato, che i Fratelli di alcune Confraternità di cotesta Diocesi » per venire all'elezione de' loro Uffiziali non si » radunino più come prima per uso inveterato, » ma si radunino nelle piazze, senza che v'intervengano gli Ecclesiastici , è venuta in parere ,

» che V. S. in ciò debba procedere, *servatis, servandis*, come di ragione; e per quanto le occorrerà l'assistenza di Monsignor Nuncio, basterè » che V. S. glie ne accenni il bisogno, avendo già » egli avuto l'ordine di prestargliela secondo che » da lei ne verrà rirhiesto; a' 22. di Nov. 1667.»

ADDITIONES EX ALIENA MANU

13 De materia hujus articuli confer Amostazzo de Causis Piis, et Bassi *de sodalit. qu.* 8. *per tot.* ubi una docet, quando Confraternitates dicendae sint Ecclesiasticae, quando Laicales.

ARTICULUS V.

CONFRATERNITATES, ET CONFRATRES QUOAD SEPULTURAS.

1 Confraternitatibus potest ab Episcopo concedi privilegium sepulchri; *Sic communiter Doctores*
2 teste praxi. Confratres tamen decedentes non electa sibi explicite sepultura in sepulchro sui Oratorii, seu Confraternitatis, debent sepeliri in Ecclesia Parochiali, si alias non habeant proprium sepulchrum majorum; Sac. Congreg. Conc. *in Neapolitana* 13. *Februarii* 1660. *In respons. ad septi-*
3 *mum.* Electio sepulturae facta a Confratribus collective, et collegialiter, sustinetur, et valet solum pro illis, qui individualiter consenserunt, ut patet ex sequentibus declarationibus, super electione
4 sepulturae facta, ut sequitur: « Confratres et consorores consueverunt collective, et collegialiter » per publicum instrumentum eligere sepulturae » suae locum in Ecclesiis, et signanter Regularium, in quibus eaedem sodalitates erectae reperiuntur, absque tamen voto, juramento, aut » promissione de non revocendo electionem; et » nuper Confratres Artifires Congreg. Assumptae » erectae in Ecclesia Presbyterorum Oratorii S. » Philippi Nerii per libellum a Sanctissimo D. N. » remissum supplicarunt hujusmodi electionis sepulturae modum validum declarari. »
5 « Super his confecto processu per Eminentissimum Archiepiscopum, dataque relatione, quae » in folio per manus Eminentiss. PP. transmittitur, hodie informante tantum Capitulo Ecclesiae Archiepiscopalis Neapolis quaeritur; An » hujusmodi electio sepulturae collective, et collegialiter facta sustineatur in casu, de quo agitur. »
6 *Die* 16. *Maji* 1682. Sac. Congreg. Concil. *etc. respondit sustineri electionem sepulturae collective factam per Confratres, individualiter consentientes. Et die* 9. *Decemb. ejusdem anni* 1682. *reproposita hujusmodi causa, utraque parte ore, et scriptis informante, stetit in decisis,* addita clausula.... *revocabiliter tamen.*

F. Card. Columna Praefectus
A. Altovitus S. C. C. Secretarius

Ubi vides per illa verba, *individualiter consentientes*, aperte denotari, quod Confratres, quamvis collective, et collegialiter sepulturam eligant, adhuc non comprehenduntur illi, qui nominatim, et individualiter non consenserunt, cum Confratres praesentes, et individualiter pro se ipsis consentientes non possint pro aliis absentibus, et successoribus sepulturam eligere, ut declaravit etiam Sac. Congreg. Episcop. et Regul. *in Camerinen.* 18. *Augusti* 1690. Hinc Confratres Confraternitatis etiam erectae in Cathedrali decedentes non electa sepultura, sepeliendi sunt in Parochiali, et non in sepulchro a Societate in Cathedrali constructo, etiamsi adesset statutum approbatum ab Ordinario, quod in sepulchro Confraternitatis essent tumulandi, ut communiter tradunt Genuens. *in praxi cap.* 74. *num.* 6. Samuel *de sepultur. disp.* 5. *controv.* 10. *conclus.* 1. *et sequent.* Sperell. *decis.* 87. *num.* 10. et alii, quos cumulat, et sequitur Panimoll. *decis.* 5. *annot.* 3. *nu.* 53. et Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 2. *t. n.* 350. 7 8

Officium super defunctis in Ecclesia, vel Oratorio Confraternitatis non exemptae fit a Parocho, non a Capellano Confraternitatis; Sac. Congreg. Episc. et Regul. *in Laudens.* 20. *Augusti* 1601. Et Sac. Congreg. Concilii *in Regiensi* in respons. ad octavum dubium, in quo quaerebatur: *An Confraternitati competat facultas ibi sepeliendi cadavera absque ullo interventu Parochi, istique omnino denegando Jura Parochialia?* Cui dubio *die* 5. *Jun.* 1699. Sac. Congreg. censuit respondendum *negative.* Vide supra *art.* 2. *sub num.* 3. Et sic etiam Sacra Congreg. Rituum in decretis generalibus relatis supra *art.* 2. *num.* 4. in responsione ad vigesimum dubium, in quo quaerebatur: *An ad Parochum spectet facere officium funebre super cadaveribus sepeliendis in saepe dictis Ecclesiis, et Oratoriis publicis Confraternitatum?* Cui dubio die 10. Decembris 1703. Sac. Congreg. respondit *affirmative, quando tumulandus est subditus Parocho, intra cujus fines est Ecclesia, vel Oratorium;* Sacra tamen Congr. Episcop. et Reguler. *in d. Laudensi* 20. *Aug.* 1601. decrevit quod Parochus intervenire potest in funeribus, quae fiunt in Ecclesiis Confraternitatum, licet defuncti non sint de sua Parochia. Unde videntur conciliauda haec decreta hoc modo, scilicet quod decretum Sacrae Congregat. Rituum loquatur de Confraternitatibus exemptis, ut sunt Confraternitates Urbis, cum Romae Confraternitates soleant esse exemptae a Parochia; et decretum Sacrae Congregation. Episcopor. loquatur de Confraternitatibus non exemptis a Parochia. Conceditur ex gratia Confraternitati, ut sepelire possit in sua Ecclesia omnes suos Confratres ante infirmitatem, de qua decesserunt, in ea Confraternitate descriptos, de consensu haeredum, et sine praejudicio emolumentorum, quae spectarent ad Capitulum, vel Parochum; Sac. Congreg. Epi- 9 10 11 12 13 14

scop. et Regul. *in Anconitana* 19. *Decemb.* 1608. et docet praxis plurimis in locis recepta, quod Confratres sepeliuntur pacifice in suis respective Oratoriis, salvis tamen Juribus Parochialibus.

Hic addende sunt ad rem decreta sequentia, et notabilia advertenda.

15 Haeres Defuncti invitare potest numerum Sacerdotum, seu Saecularium, seu Regularium, immo et Confraternitatum sibi bene visum; Sac. Congr. Episcop. et Reg. 5. *Maji* 1617.

16 Haeredes defuncti invitare possunt numerum Sacerdotum Saecularium, aut Regularium, immo et Confraternitatum, sibi bene visum, nec cogi possunt ad vocandum Capitulum, vel alios, sed solum Parochum, cui debetur duplum Eleemosynae illius, quae datur aliis Sacerdotibus simplicibus; Sac. Congr. Episc. et Regul. 17. *Martii* 1579. 11. *Octobr.* 1580. 24. *Januar.* 1581. 11. *Januar.* 1647. *et* 11. *Decembr.* 1649.

17 An liceat in Ecclesia Confraternitatum habere Sepulchra, et respective possint cadavera tumulari ebsque licentia Parochi, et in praejudicium jurium Parochialium? Sacra Congregat. Concil. respondit: Licere habere sepulchra accedente licentia Episcopi, et posse in eis cadavera tumulari, si eligatur sepultura, absque licentia Parochi, sed salvis juribus Parochialibus, *die* 10. *Maji* 1727.

18 An in sepulcro Confraternitatis in propria Ecclesia sito, sepeliendi sint Confratres, qui sine sepulturae electione decedunt? Resp. *Negative* Sac. Congr. Conc. 13. *Febr.* 1666.

19 An ad Parochum spectat facere Officium funebre super cadaveribus sepeliendis in Ecclesiis, et Oratoriis publicis Confraternitatum? Res. *Affirmative*, quando tumulandus est subjectus Parocho, intra cujus fines est Ecclesia, vel Oratorium; S. R. C. 1. *Decembr.* 1603. *approbante Clem. XI. die* 12. *Januar.* 1704.

20 An liceat Confraternitati Salutis sepelire in propria Ecclesia cadavera Confratrum et Consororum, qui ibidem elegerint sepulturam; et an ejusdem Capellanus absente Parocho valeat Officium, aliasque functiones super iisdem cadaveribus explere; Sacr. Congr. Conc. respondit: *Affirmative quoad primam partem, quoad secundam Negative*, nisi Parochus vocatus renuat, vel alium Sacerdotem non substituat; *die* 28. *Julii* 1724.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

21 Ex statuto a S. Sede confirmato possunt Confratres sepeliri in sepultura Ecclesiae suae Confraternitatis; Morg. *disquisit. Canon.* 1. *tom.* 1. *tract.* 8. *disquis.* 2. *sec.* 2. *dub.* 25. Samuel *de Sepultur. tract.* 1. *disp.* 5. *controv.* 10. *conclus.* 1. Amost. *de Causis piis lib.* 9. *c.* 8. *n.* 90. Bass. *de sodalitat. quaest.* 2. *num.* 5.

Quaestionis vero est, utrum hoc in casu officium funebre super Cadaveribus facere spectet ad Capellanum Confraternitatis, an ad Parochum? 22

Porro ubi Confratres ex propria electione sepeliendi sunt in sepultura Ecclesiae suae Confraternitatis, dubium nullum esse potest, quin Parochi sit, et non Cepellani Confraternitatis, officium funebre facere super Cadaveribus, quum actus electionis sepulturae hoc Parocho praejudicium inferre nequeat; Marchett. *de sepult. tit.* 38. §. 2. *num.* 64. Bass. *de sodalit. quaest.* 2. *num.* 5. 23

At ubi Confratres sepeliri debent in Ecclesia suae Confraternitatis ex mox dicto statuto a S. Sede confirmato, videndum quid dispositum de hoc sit in ipso statuto. Nota vero, quod si statutum ebscurum, vel ambiguum sit, ita interpretandum est, ut Parocho intactum maneat jus faciendi officium funebre super Cadaveribus in ipsa Ecclesia Confraternitatis. 24 25

Alia ad rem, vide verb. *Sepultur. a n.* 11. *ad* 14. 26

ARTICULUS VI.

QUOAD VARIA ALIA CONFRATERNITATES CONCERNENTIA

Confraternitates Ecclesiasticae nequeunt alienare bona sine beneplacito Apostolico; Gratian. *disceptat.* 517. *num.* 7. et Marc. Anton. *var. resol. l.* 1. *resol.* 14. *num.* 7. Panimoll. *decis.* 12. *annotat.* 5. *n.* 40. Card. de Luca *lib.* 7. *de alien. disc.* 1. *num.* 11. *et sequent.* Rota *decis.* 502. *num.* 2. *et sequen. coram Bichio, et in Urbanien. Archipresbyteratus* 17. *Maji* 1697. *num.* 6. *et sequent. coram Ansald. decis.* 9. *impres. Romae*; Sac. Congr. Rit. *in una Civitatis Castellanae* 2. *Augusti* 1641. *et in Viterbien.* 27. *Julii* 1647. Immo requiritur beneplacitum Apostolicum in cessione bonorum Confraternitatis, etiam in favorem alterius Ecclesiae, ut expresse declaravit Sacra Congregatio Concilii *in Terracin. Capellaniarum* 20. *Augusti* 1701. Et sic etiam requiritur beneplacitum Apostolicum pro Confraternitatibus, et Oratoriis laicorum erectis in Ecclesiis Regularium auctoritate Ecclesiastica; Sacra enim Congregatio Concilii *in dubio alienationis rerum Ecclesiae die* 7. *Augusti* 1683. *An Superioribus Regularibus, qui hujusmodi Oratoriis praesunt, liceat absque Solemnitatibus, et Apostolicae Sedis beneplacito dicta mobilia, et supellectilia distrahere sine incursu poenarum, quae per Sacros Canones sunt praescriptae adversus alienantes res Ecclesiae?* Respondit, *Negative*. Confraternitates autem mere Laicales, sicuti, et Collegia mere Laicalia, licet ibi Opera Pia exerceantur, et proinde dicantur Loca Pia, possunt alienare res suas absque solemnitatibus; Secus vero si sint loca auctoritate Ecclesiastica erecta, quamvis administrentur a Laicis, tamen bona subduntur prohibitioni 1 2 3 4 5

Extravagantis *Ambitiosae*, *et de rebus Eccles. non alienand.* Barbosa *de offic. et potest. Episcop. par.* 3. *alleg.* 85. *n.* 31. *et* 32. Card. de Luca *de alienat. prohib. disc.* 1. *num.* 12. *et disc.* 60. *num.* 3. *de Jurisdict.* Rota *decis.* 58. *num.* 4. *et sequent. apud Tondut. de pension.* 313. *num.* 9. *part.* 10. *decis.* 248. *num.* 18. *et sequent. part.* 11. *recent.* Coccin. *in Hortana Rectoriarum die* 26. *Jun.* 1630. *quae* 1900. *et in Romana Census* 1. *Aprilis* 1630. *coram Bichio, quae est decis.* 502. et bene *in Romana Laud.* 4. *Jul.* 1694. §. *emanavit coram Cardin. Caprara* inter quae *dec.* 140. *tom.* 1. *inter ejus impress. typis Lucen. anno* 1725. ibi: *Inanis autem visa fuit oppositio, quia Collegium dicitur Locus Pius, utpote destinatum ad alendos Juvenes studiis incumbentes; nihilominus haec sola qualitas satis non est, ut dicatur subjectum dispositioni* Extravagant. *Ambitiosae*, de rebus Eccles. non alienand. *sed ulterius requiritur, quod sit locus Ecclesiasticus, videlicet erectus auctoritate Ordinarii, vel aliis signis Eccle-*
6 *siasticis*. Hinc Confraternitates, et Societates, Conservatoria, Seminaria, Collegia, et hujusmodi, si sint erecta auctoritate Ordinarii, et sic sint
7 Ecclesiastica, subjiciuntur d. Extrav. incip. *Am-*
8 *bitiosae*; Secus si non sint talia. Unde Seminaria erecta in vim Concilii Tridentini, sunt loca Ecclesiastica, et eorum bona nequeunt alienari sine solemnitatibus, et beneplacito Apostolico; Sacra enim Congregatio Concilii *in una Salutiarum* 20. *Septembris* 1642. *ad secundum*; An bona stabilia, Seminario in haereditate relicta, postquam fuerint incorporata, possint alienari inconsulto Romano Pontifice pro solutione aeris alieni, ab ipsa haereditate debiti, absque incursu poenarum;
9 Censuit *Non posse alienari*. Collegia vero Puerorum; et Alumnorum erecta absque auctoritate Ordinarii, etsi dicantur Loca Pia, non tamen sunt Ecclesiastica, et sic non subjiciuntur dict. Constitutioni *Ambitiosae*, ut de Collegio Ghislerio Urbis, non esse Ecclesiasticum, et sic non subjacere dispositioni dictae Extravagantis censuit Rota *in dict. Romana Laud.* 4. *Julii* 1692. *coram Cardin.*
10 *Caprara*. Sic Collegia Artificum, et Universitates Professorum, cum non sint loca Ecclesiastica, non subjacent Extravaganti, *Ambitiosae*, Rota *dec.* 832. *et* 872. *coram Merlino*; licet habeant Capellam pro eorum usu tantum; Et sic in Urbe sunt subjecta Senatori; Card. de Luca *disc.* 8. *de alienat. prohib. num.* 6. Mons vero Misericordiae Civitatis Neapolis petiit beneplacitum Apostolicum
11 pro alienatione Domus; Sac. Congr. Concilii, *in Neapolitana Beneplaciti* 31. *Julii*, *et* 18. *Decembris* 1706.
12 Confraternitates Laicorum approbatae, et eorum Capellani possunt facere solitas Processiones, quando non fiunt in Parochiali, et in primaria Ecclesia; Sac. Congr. Rit. *in Melit. Galatri* 9. *Febr.*
13 1608. Confraternitatum Processiones non debent extendi per vias, sed circa muros Regularium, qui eas regunt; extra vero ambitum Ecclesiae non licet neque Regularibus neque Confraternitatibus facere processiones, nisi de licentia, consensu, aut cum Cruce Parochi, exceptis tamen illis Ecclesiis, quae habent in hoc speciale privilegium; Sac. Cong. Rit. *in Hispalen.* 26. *Febr.* 1628. *et in Limana* 15. *Decemb.* 1632. In Processionibus pe- 14
ragendis extra ambitum Ecclesiarum, in expositione Eucharistiae, benedictione solemni super populum, aliisque similibus, quoties interveniat licentia Ordinarii, Parochus non potest se opponere, ne a Capellanis, et Officialibus Confraternitatum fiant, quia animarum Cura, et populi directio principaliter incumbit Episcopo, qui est Parochus Parochorum; Sacra Congregat. Concil. *in Savonen.* 12. *Februar.* 1689. Confraternitates Lai- 15
corum in Processionibus procedere, et praecedere debent inter se juxta Bullam Gregorii XIII. incip. *Exposcit*; Sic S. Congr. Rit. *in Nepesina* 10. *Maji* 1608. *et in Thelesina* 19. *Martii* 1611. Unde 16
Confraternitas, quae prius saccum induit, praecedere debet aliis, quae postea induerunt; Sac. Congr. Rit. *in Sorana* 7. *Augusti* 1528. *et in S. Severinae Praecedentiae* 24. *Septem.* 1712. Excipitur 17
tamen Confraternitas Sanctissimi Sacramenti, cui debetur praecedentia supra omnes alias Confraternitates in illis Processionibus, in quibus defertur Sanctissimum Sacramentum, pro ut declaravit Sacra Congreg. Rit. *in Vercellen.* 18. *Jun.* 1695. *in Cremon.* 3. *Augusti* 1697. In aliis vero 18
Processionibus Confraternitas Sanctissimi Sacramenti debet procedere, et praecedere juxta suam antianitatem sicuti caeterae aliae; Sac. Congr. Rit. *in Lauden.* 18. *Julii* 1628. *et Nullius* 30. *Septembris ejusdem anni* 1628. Jus praecedentiae non at- 19
tenditur in regressu a Processionibus; Eadem Sac. Congr. Rit. *in Vercellensi* 18. *Jun.* 1695. Con- 20
fratres ad conveniendum solitis Processionibus compellere potest Episcopus sub poenis ejus arbitrio imponendis stante possessione illos vocandi per Edicta; Sac. Cong. Con. 21. *Januar.* 1622. *et* 8. *Maji* 1627. *vid. sup. Art.* 3. *num.* 14. *et* 15.

Confraternitates Episcopo assentiente possunt 21
statuta condere; Sacra Congr. Conc. *in Ulissiponen.* 2. *Junii* 1690. et hoc illis expresse conceditur in cit. *Constit.* Clement. VIII. incip. *Quaecumque.* Statuta autem confirmare nemo potest invi- 22
to, vel inconsulto Episcopo, sed ad ipsum privative, quod ad alios spectat; Sac. Congregatio Rit. *in Elboren.* 7. *Octobr.* 1617. Confraternitas legi- 23
time, ut moris est, intimata, et coadunata poterit determinare, et resolutionem capere, etiamsi non interveniant duae ex tribus partibus, aut major pars Confratrum; nam major pars Universitatis, Collegii, seu Capituli constituitur per praesentes, non habita ratione absentium; Rota *coram Burat. dec.* 573. *n.* 22. *et coram Cels. decis.*

85. *n.* 9. *impressa apud Tondut. qu. Benefic. tom.* 2.
part. 3. *cap.* 157. *num.* 56. dummodo tamen non
24 adsit statutum, quod aliud determinet. Confra-
ternitates erigere possunt, et ampliore suas Ec-
clesias, vel Oratoria sine praejudicio Jurium Pa-
rochialium, non tamen mutare titulum; Sacra
Congr. Episcop. et Regul. *in Bononien.* 13. *Maji*
25 1603. *in Sorana* 9. *Septembr.* 1635. Confraterni-
tates possunt eleemosynas quaerere secundum
suum institutum; Sacra Congregat. Episcop. et
26 Regul. *in Viterbien.* 25. *Maji* 1601. Confraterni-
tates non possunt accedere ad funeralia mortuo-
rum, nisi specialiter ut expresse vocentur; Sac.
27 Congr. Rit. *in Bonon.* 9. *Decemb.* 1617. Confra-
ternitates saecularium funera associantium, de
intorticiis, seu cereis, quartam funeralem Paro-
chis non debeat; Sac. Congregat. Episc. et Reg.
28 *in Firmana* 5. *Martii* 1616. Habitus mutatio non
debet Confraternitatibus de facili indulgeri; Sac.
Congr. Episcop. et Regul. *in Anconitana* 20. *Febr.*
29 1601. Si Confraternitates ejusdem loci deferunt
eumdem Saccum distingui debent addito aliquo
coloris signo; Sacra Congregatio Episc. et Reg.
30 *in Novarien.* 13. *Maji* 1586. Confraternitates quae-
dam, quae extra Urbem sunt, et dependent a Ca-
pitulo Sancti Joannis Laterani, vel S. Petri vel
S. Sebastiani, subduntur Ordinariis, ac Recto-
ribus Ecclesiarum; Pius IV. *Constit.* 57. incip.
Regimini.
31 Inter Confraternitates laicorum illa praecedit,
quae est in possessione praecedendi: et cum ni-
hil ea de re constet, praecedere illa debet, quae
prius saccis induta est, ut ex *Constitut.* 84. Gre-
gorii XIII. constat; et Bened. XIV. *Instit. Eccles.*
105. n. 34.
32 Sed in Processionibus, in quibus defertur SS.
Eucharistia, Confraternitas SS. Sacramenti si sac-
co induatur, praecedit caeteras, ut decisum in
Rota Romana; *ibid. n.* 85.

CONSTANTIENSE

Decretum.

33 « Cum experientia compertum sit, nonnullas
» SS. Rosarii Confraternitates auctoritate dumta-
» xat ordinarii, irrequisito Magistro Generali
» Fratrum Ordinis Praedicatorum erigi, ac pro
» illis Apostolicum Breve cum Indulgentiis, cui-
» cumque Confraternitati canonice eractae, sive
» erigendae generaliter concedi consuetis expe-
» diri; nonnulli extra Urbem, ac praecipue qui-
» dam Ecclesiastici viri, et sanguinis nobilitate,
» et morum probitate insignes ex Dioecesi Con-
» stantien. recte dubitarunt, num hujusmodi Con-
» fraternitates canonicae reputari valeant, ac re-
» vera subsistant? Quare eorum nomine duo sub-
» inserta dubia a Sacra Congregatione Indulgen-
» tiis, sacrisque Reliquiis praeposita decidenda
» fuerunt exhibita; Primo: An si inscio Patre
» Generali Ordinis Praedicatorum, per Ordinarium
» erigatur Confraternitas SS. Rosarii, Confratres
» reipsa fruantur Indulgentiis in Brevi Apostolico
» per eosdem obtento expressis? Et quatenus Af-
» firmative. Secundo: An fruantur etiam aliis In-
» dulgentiis in dicto Brevi Apostolico obtento non
» expressis, quas tamen aliis Confratribus San-
» ctiss. Rosarii, a diversis Summis Pontificibus
» concessas esse constat, ut in Dominicis men-
» struis, aut aliis, diebus? Hisce autem dubiis
» Sacra eadem Congregatio die 19. Augusti 1747.
» rationum momentis serio, matureque perpen-
» sis, respondendum esse censuit; ad utrumque
» Negative. De quibus omnibus facta per me in-
» frascriptum ejusdem Sacrae Congregationis Se-
» cretarium die 26. praedicti Mensis SS. D. N.
» Benedicto PP. XIV. relatione, Sanctitas Sua
» ipsummet votum, benigne approbando, confir-
» mavit. Ne tamen hujusmodi Confraternitatum
» inconsulto eodem Magistro Generali erectarum
» fervor tepescat, sed magis, magisque illarum
» Confratrum, et Consororum devotio potius au-
» geatur, omnes, et singulas uniuscujusque Con-
» fraternitatis Sanctissimi Rosarii erectiones in
» praefata Constantiensi Dioecesi, inscio Magistro
» Ordinis Praedicatorum pro tempore existente
» Generali hactenus factas, Motu proprio, ac de
» plenitudine suae Apostolicae potestatis sanavit,
» ac validas esse declaravit; Immo praedictae
» Dioecesis Constantien. Populum specialibus fa-
» voribus prosequi volens, etiam moderno ejus-
» dem Ordinis Praedicatorum Magistro Generali
» humillime supplicante iisdem Confraternitatibus
» sic erectis, praeter Indulgentias in respectivo
» earum obtento Brevi expressas, etiam omnes,
» et singulas alias Confraternitatibus Sanctissimi
» Rosarii ad formam Constitutionis S. Pii V. die 25.
» Junii 1569. *Inter desiderabilia*, canonice erectis
» ab Apostolica Sede quomodocumque concessas,
» clementer indulsit. In posterum tamen, ut quod-
» cumque dubium, et quaevis abusus, aut mole-
» stiae, vel perturbationis occasio prorsus remo-
» veatur, idem Sanctissimus Dominus Noster de
» Apostolicae pariter plenitudine potestatis voluit,
» et expresse mandavit, quod non aliter Confra-
» ternitates, seu Societates Sanctissimi Rosarii
» erigantur, nisi requisitis prius, et obtentis,
» juxta formam a Sancto Pio V. in praeallegato
» Brevi praescriptam, a Magistro laudati Ordinis
» Praedicatorum pro tempore existente Generali
» literis facultativis, ut alias a Sacra Rituum
» Congregatione die 9. Aprilis resolutum fuit, et
» ab Auditore Generali Sacrae Apostolicae Came-
» rae in consimili causa anno 1663. per senten-
» tiam definitum. Saepedictus vero Magister Ge-
» neralis pro hujusmodi Confraternitatum erectio-

» ne consuetas literas Sacerdotibus sui Ordinis, » vel ubi horum Conventus non existat, aliis Ecclesiasticis personis, sive Regularibus, sive » Saecularibus, etiam Episcopo benevisis expe- » diat, ipsaeque literae, nonnisi de consensu Ordi- » narii, servatisque reliquis omnibus in hujusmo- » di erectionibus ex Apostolicis Constitutionibus » servandis, ac servari solitis, executioni man- » dentur. »

Fr. F. Cardinalis Portocarrero.

Loco ✠ Sigilli.

A. M. Erba Protonotarius Apost. Secret.

« Ita ex Regestis Decretorum ejusdem Sacrae » Congregationis etc. In quorum fidem etc. Datum » Romae die 1. Sept. 1737. »

A. M. Erba Protonotarius Apost. Secret.

A. M. Succi Substitutus.

Advertendem est, quod Constitutio Benedicti XIII. incip. *Ex quo Sedes Apostolica* a me superius adducta suum non est sortita effectum, ex quo una cum aliis moderata, et reducta fuerit ad terminos juris communis, Concilii Tridentini, et Constitutionum Apostolicarum a Clemente VII. *Const.* incip. *Romanus Pontifex* a me ad literam data *sub verb. Privilegium art.* 4. *in fine.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De Officio funebri super Cadaveribus Confratrum in Ecclesia Confraternitatis, libet aliqua hic addere.

34 Si disseratur de Cadaveribus Confratrum, qui haud sunt de Parochia, ubi sita est Ecclesia Confraternitatis, dubium esse haud potest, quin ipsi Confraternitati excluso Parocho jus sit officium funebre faciendi. Officium enim funebre inter jura parochialia tnac recenseri potest, quum defunctus in Parochia tumulandus eidem Parochiae sit subjectus, Marant. *Respons.* 22. *fer. per tot.* et *signanter n.* 34. *part.* 4. Murg. *disquisit. Canon. tom.* 1. *tract.* 7. *disquis.* 6. *dub.* 1. *n.* 13. idque ex ratione illa, quod jus funeris est accessorium quid ad Sacramentorum administrationem. Parochus antem jus tantummodo habet Sacramenta Parochianis suis administrandi, et consequenter respectu ipsorum, et non aliorum jus funeris habere debet; Maranta *loco mox citato n.* 18. *et seq.*

35 At si agatur de Cadaveribus Confratrum, qui subjecti sunt Parochiae, in qua Ecclesia Confraternitatis posita est, quidquid olim senserit Rota *coram Coccin. decis.* 289. *per tot.* bodie post decreta generalia anni 1703. Sac. Cong. Rituum, incontroversa res est, quod spectat ad Parochum facere super iis officium funebre; Dubio enim 23. *An ad Parochum spectet facere officium funebre super Cadaveribus in saepedictis Ecclesiis, et Oratoriis publicis Confraternitatum?* respondit mox dicta Sac. Congreg. *Affirmative quando tumulandus est subjectus Parocho, intra cujus fines est Ecclesia vel Oratorium.*

Potest tamen jus hoc faciendi funebre officium 36
super hisce Cadaveribus spectare ad ipsorum Confraternitatem ex pecnliaribus Conventionibus a S. Sede confirmatis, ut in terminis Ecclesiae Confraternitatis positae in ipsa Ecclesia Parochiali dixit Rota *in Neapolitana quarto Dubio* 23. *Junii* 1760. §. 3. *coram R. P. D. Frangipane.*

Dubium vero haec leve hinc oritur, an in fu- 37
nebri hoc officio Confraternitas propriam Crucem elevare queat, ejusque Capellano permitti possit delatio Pluvialis et Stolae. In Affirmativam autem sententiam ivit idem Sacrum Tribunal *in d. Neapolitana super quarto Dubio* 23. *Jun.* 1760. §. 7. *coram R. P. D. Frangipane.* Et merito. Etenim Officium funebre ex Ecclesiae ritu sine hisce fieri nequit. Concesso igitur jure faciendi officium Funebre, concessa et ipsa dici debent.

ALIAE ADDITIONES EX ALIENA MANU

De mutatione statutorum Confraternitatem fre- 38
quentes in Foro quaestiones sunt. Regula vero 39
est, quod possit Ordinarius ea mutare; Monacell. *in formul. Jur. Eccles. part.* 21. *adnot. ad form.* 1. *n.* 49. Bass. *de sodalit. q.* 4. *n.* 1.

Dubitatur autem, an haec ipsa facultas Ordi- 40
narie competat, quoad statuta condita in vim contractus? Negat Rota *cor. Duran. dec.* 291. *n.* 37. ubi simul explicat quando statuta condita dicantur in vim contractus.

Dubitatur etiam, an Ordinarius valeat mutare 41
statuta a S. Sede confirmata? Negat Bass. *de sodalit. dict. quaest.* 4. *n.* 1. ubi quod ita quoque sensit Sac. Congregatio Episcopor. et Regularium negotiis praeposita *in Asloricen.* 17. *Febr.* 1603. tum Rota *cor. Duran. dict. decis.* 291. *n.* 41.

De statutis, ne quis admittatur nisi aliquid 42
solvat, ne Confrater possit Confratrem in jus vocare, ne adscribatur quis in altera Confraternitate, et aliis id genus peculiaribus statutis quid sentiendum sit, vide Bass. *de sodalit. dict.* 4. *n.* 2. *ad fin.*

CONFUSIO PRO ACQUIRENDO RERUM DOMINIO

VIDE VERB. *DOMINIUM ART.* 3. *A NUM.* 105. 110.

CONGREGATIONES ECCLESIASTICÆ ROMANÆ,

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. Semper ab omnibus Ecclesiis particularibus ad Roman. Pontificem de rebus gravioribus in illis occurrentibus relatum est. — 2. Origo Roman. Congregationum. — 3. Earum praestantia. — 4. Et auctoritas. — 5. De Congregatione Concistoriali, seu Concistorii Consultrice. — 6. Bulla Institutionis. — 7. Ejus munera. — 8. Congregatio Inquisitionis. *Remissive*. — 9. Congregatio Indicis librorum prohibitorum. — 10. Afferuntur nonnulla exempla damnationis librorum. — 11. Index librorum prohibitorum. — 12. Bulla Institutionis. — 13. Ex quibus constat haec Congregatio. — 14. Ejusque munera. — 15. Bulla Benedicti XIV. — 16. De aliis. *Remissive*. — 17. De Congregatione SS. Rituum. — 18. Bulla Institutionis. — 19. Quomodo dividatur haec Congregatio. — 20. De Congregatione extraordinaria *Remissive*. — 21. Ordinariae Congregationis munera. — 22. De aliis *Remissive*. — 23. De Congregationis Immunitatis institutione. — 24. Ex quibus constat. — 25. Hujus Congregationis officia. — 26. De origine Congregationis Rev. Fabricae. — 27. Rev. Fabricae munia. — 28. Benedicti XIV. statuta quoad hanc Congregationem. — 29. Ipsius Congregationis resolutiones. — 30. Et edicta. — 31. Interpretatio Constitutionis Gregorii XVI. — 32. Objectiones contra hujus Congregationis privilegia. — 33. Origo Congregationis Concilii. — 34. Testimonia antiquitatis ad vindicandum Pontifici jus inquirendi in Canonum observantia afferuntur. — 35. Erectio hujus Congregationis. — 36. An Pontifex deputando Cardinales contra Concilii Tridentini mentem egit. — 37. Cong. Conc. Officia. — 38. Et Officiales. — 39. Congregatio Praelatorum Congregationi Cardinalium Concilii interpretum adjecta. — 40. Bulla Institutionis. — 41. Congregatio Episcoporum et Regularium. — 42. Ex quibus constat haec Congregatio. — 43. Hujus Congregationis munia. — 44. Congregatio de Disciplina. — 45. Constitutio Innoc. XII. — 46. Constitutio Pii VI. — 47. Congregatio Propagandae Fidei. — 48. Ejusque Collegium. — 49 Ex quibus componitur. — 50. Munia ejusdem Congregationis. — 51. Congregatio Indulgentiarum. — 52. Bulla Clementis IX. — 53. Jurisdictio hujus Congregationis. — 54. Alia de Congregationibus *Remissive*.

1 Cum Christus Dominus Beato Petro ejusque in Pontificatu successoribus curam commisisset *Fratres in fide confirmandi*, semper ex ipsis Ecclesiae incunabulis ab omnibus Ecclesiis particularibus ad Rom. Antistitem relatum est de rebus gravioribus in illis occurrentibus. Cujus rei in primis indubitatam reddunt fidem epistola Corinthiorum Ecclesiae ad Clementem Rom. Episcopum saeculo primo exeunte, ipsiusque Clementis literae auctoritatis plenissimae illis redditae, uti testatur S. Irenaeus 1. 3. *advers. Haeres. c.* 3. S. Epiphanius *haeres* 27. et D. Hieronymus *l. de viris illustribus*, *c.* 15. Saeculo vero II. S. Polycarpus Romam venit, ut ageret cum Aniceto de Paschatis celebratione, et Martyres Lugdunenses Irenaeum ejusdem Ecclesiae Presbyterum ad Eleutherium miserunt ob quasdam Ecclesiae quaestiones. Hieronymus *de Scriptor. Eccles. cap.* 35. et Beda *Hist. Anglor. lib.* 1. *c.* 4. Saeculo III. S. Cyprianus in quaestione de lapsis scripsit ad Fabianum et Cornelium, uti videre licet in ejusdem epistolis. Et S. Hieronymus testatur, Orientalium et Occidentalium Episcoporum consultationes affluere in Pontificatu S. Damasi his verbis: Cum *in chartis ecclesiasticis juvarem Damasum Romanae Urbis Episcopum, et Orientis, atque Occidentis consultationibus responderem. Epist. XI.* Et ut caetera praetermittam, praeclarissimum est testimonium Innocentii I. in sua epistola ad Concilium Milevitanum, cum ipsius Synodi Patres laudet, quod custodiendo: *Patrum instituta, quae illi non humana, sed divina decrevere sententia, ut quidquid quamvis de disjunctis remotisque provinciis ageretur non prius ducerent finiendum, nisi ad hujus Sedis notitiam perveniret; ut tota hujus auctoritate, juxta quae fuerit pronuntiatio, firmaretur; indeque sumerent caeterae Ecclesiae, quid praecipere et quid vitare deberent; inter Oper. S. August. tom.* 11. *pag.* 620. 639. *edit. Maur. Par. an.* 1679. S. Avitus Archiepiscopus Viennensis *epist.* 32. *edit. Sirmond.* haec habet: *scitis Synodalium legum esse, ut in rebus quae ad Ecclesiae statum pertinent, si quid dubitationis fuerit exortum, ad Romanae Ecclesiae summum Sacerdotium, quasi ad caput nostrum membra sequentia recurramus.* Episcopi Africani demum in Epistola synodica ad Pontificem Theodorum saeculo VII. ita loquuntur: *Antiquis Regulis sancitum est, ut quidquid, quamvis in remotis, vel in longinquis positis agetur Provinciis, non prius tractandum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almae Sedis vestrae fuisset deductum.* Et idipsum clarissime patet ex innumeris Pontificum Rom. decretalibus, seu epistolis, quibus variis consultationibus Orbis universi rescribebatur. Et postremis hisce sae- 2
culis tanto excrevit Consultationum Quaestionumque multitudo, ut necesse fuit varias instituere Cardinalium Congregationes, cui propositis dubiis, respondendi munus committeretur. Aliquid 3
tamen generatim praemittere oportet de talium Congregationum auctoritate, praestantiam ante-

quam de illis speciatim dicere aggrediamur. Et quia nonnulli inconsiderate spernunt Sac. Congregationum decisiones, quasi nullius sint momenti, non ab re erit praestantissimi viri acatholici sententiam in medium adducere, ex qua clare appareat quanta reverentia et observantia Rom. Congregationum decreta suscipienda sint. Clarissimus ergo Leibnitius in epistola quosdam ad P. de Basses Soc. Jes. haec habet: *Gratum erit, si subinde me doceas, quae in vestro Ordine, aut alias in re literaria, praesertim sacra, philosophicaque gerantur; et utile esset discere quas Romae decernantur in Congregationibus, velut Rituum, Inquisitionis, Indicis etc. nam talia a me minime spernuntur.* Leib. *Opera omnia edit. de Turnes Tom.* 2. *part.* 1. *p.* 276.

4 Omnis tamen vis et auctoritas quam Sac. Congreg. decreta sibi vindicant pendet a plenitudine potestatis Pontificis in condendo novas leges et eas interpretando; de qua satis supra diximus. Propterea illius nomine ejusdemque auctoritati innixae Sacr. Congregationes, omnibus fidelium, quantumvis remotissimis, consilia praebent, dubia resolvunt, lites contentionesque componunt, gratias ac privilegia impertiuntur, eorumque consultationibus respondent. Et haec est differentia inter illorum caeterorumque doctorum responsa, quod privati doctores legem non constituant, dum Sacr. Congregationum decreta omnino dirimunt quaestionem; et cum potestate legislativa innitantur, eorum interpretationes faciunt jus commune *t.* 12. *de LL. et t.* 35. 36. 37. *ff. de LL.* Ut vero talia decreta vim legis habeant quatuor conditiones requiruntur. 1. Ut constet sufficienter quod sint declarationes Sac. Congregationis, propterea munitae sigillo authentico Congregationis, et signatae ab ejusdem Secretario et a Cardinali Praefecto esse debent. Nam Sacr. Congreg. Conc. de commissione Urbani VIII. an. 1631. mandavit et praecepit *hujusmodi Declarationibus, tam impressis et imprimendis, quam manuscriptis, nullam fidem esse in judicio vel extra a quo quam adhibendam, sed tantum illis quae in authentica forma, solito Sigillo, et subscriptione Emi Cardinalis Praefecti et Secretarii ejusdem Congregationis pro tempore existentium munitae fuerint. In quorum fidem etc. Datum Romae die* 2. *Augusti* 1631. Ita refert Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. univ. cap.* 4. *n.* 83. 2. Ut referatur in ipsa declaratione, fuisse pronunciata consulto Pontifice; nam sic statuit Sixtus V. *Constit.* 74. *tom.* 2. *Bullar. magni.* 3. Ut Cardinales solum declarent, et interpretentur, non vero disponant aut dispensent, aut restringant, aut amplient ultra vim verborum et regulas juris. Torreblanc in *prat. jur. Eccl. lib.* 14. *c.* 3. *n.* 19. Merolla *in disput. Theolog. tom.* 2. *disp.* 4. *cap.* 4. *dub.* 12. *num.* 173. Haec speciatim pertinent ad Congregationem S. Concilii Tridentini interpretis de qua vide etiam Fagnan. *in cap. quoniam de constit. in prim. parte* 1. *lib. Decret.* Card. de Luca *in adnot. ad Concil. Trid. disp.* 1. *n.* 17. Schenkl *Instit. juris eccles. ex edit. Scheilii an.* 1830. *cap.* 7. De aliis Congregationibus vide Schmalzgrueber *dissert. Proem.* §. 9. *n.* 373. *seq.* Si vero declarationes Congregationis sunt extensivae, scilicet si egrediuntur a simplici interpretatione, et ultra id quod legum verba proprie denotant, aliquid concedant, prohibeant, dispensent etc. non habent vim legis, nisi fiant ex speciali mandato Papae; quomodo sunt decreta Congreg. S. Concilii Tridentini jussu Urbani VIII de alienatione rerum temporalium ad monasteria etc. pertinentium 7. Sept. 1624. edita. Ergo decreta SS. Congregationum cum necessarias habeant conditiones constituunt *rem judicatam;* et habentur pro apostolicis Constitutionibus, cum approbantur a Romano Pontifice; editaque in particularibus casibus, constituunt legem pro rebus similibus. Demum novissima derogant prioribus, cum contradictoria reperiuntur, et nullam posterius vim habent, cum deficiat fundamentum quo innitebantur. De Congregationum auctoritate Sede Vacante vide Auctor. *verb. Cardinal. art.* 5. *num.* 43. *pag.* 235. *nov. Edit.*

CONGREGATIO CONCISTORIALIS

Variae sunt Congregationes, et aliae quidem ordinariae, aliae extraordinariae, quae scilicet ad Pontificis beneplacitum convocantur, et finita causa, qua convocatae fuerant, cessant pariter. Nos, omissis caeteris extraordinariis Congregationibus, loquemur in primis de Concistoriali, seu Concistorii Consultrice. Haec enim ordinaria et extraordinaria nuncupari potest; ordinaria quia semper constituta ex aliquo determinato numero personarum, extraordinaria vero quia congregatur ad beneplacitum Pontificis. Nam cum saepe, ut loquitur Cardinalis de Luca, in plerisque actibus qui in Concistorio coram Pontifice agitantur, intercessuri oppositores adesse soleant, adeo ut disputationem contentiosam habere oporteat, cumque talis forma ad servandam Concistorii majestatem ab illo excludatur, statuta fuit particularis Congregatio, quae pararet negotia in Concistorio tractanda. 5

Haec Congregatio ordinata fuit a Sixto V. in sua Constitutione CXVII. 6

SIXTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

» Immensa aeterni Dei omnium opifex sapientia
» a fine usque ad finem fortiter attingens, sic cun-

» cta inter se admirabili concordiae nexu copulavit suaviterque disposuit, ut vicissim ad suorum se munerum functiones exercendas mutuis auxiliis sublevarent. Ipsa in Coelesti Hierusalem varios beatorum spirituum ordines distinxit, quorum superiores de divinae providentiae rebus inferiores illuminarent. Ipsa militantis Ecclesiae, quae triumphantis illius imago est, corpus variis membris discrevit, quae capiti suo glutino caritatis compacta et connexa, mutuo se adjuvarent, ex quo totius corporis salus, et conservatio existeret.

» Quare jure optimo Romanus Pontifex, quem Christus Dominus corporis sui, quod est Ecclesia, visibile caput constituit, omniumque Ecclesiarum sollicitudinem gerere voluit, multos sibi tam immensi oneris adjutores advocat, atque adsciscit, cum venerabiles Episcopos fratres suos, quos toto terrarum orbe ad singulos greges pascendos mittit, tum amplissimum ordinem S. R. E. Cardinalium, qui tamquam nobilissima membra capiti proprius cohaerentia, eidem Summo Pontifici, sicut Christo Domino Apostoli, semper assistunt, quique primi laborum, et consiliorum socii sunt, et participes, ut partita inter eos, aliosque Romanae Curiae Magistratus, ingenti curarum, negociorumque mole, ipse tantae potestatis clavum tenens, divina gratia adjutrice, non succumbat . . . . .

» Illa praeterea cura ad Pastoralis nostri Officii sollicitudinem, et Ecclesiae universalis gubernationem maxime pertinet, ut ad fidelium populorum utilitatem, Ecclesiis jam erectis, aut in posterum justis de causis erigendis, de Episcopis, et Pastoribus idoneis, et fidelibus ac fructuosis, in vinea magni Patrisfamilias operariis salubriter in Domino provideamur. .

» Quare aliam constituimus Cardinalium Congregationem, qui in primis cognoscant de legitimis causis erectionum novarum Ecclesiarum quarumcumque, Patriarchalium, Metropolitanarum, et Cathedralium; ac de cujusque earum Dote, Capitulo, Clero, Populo, et aliis, quae ad ejusmodi erectiones, juxta praescriptum Sacri Concilii Tridentini, et Sanctorum Patrum decreta, necessaria erunt. Examinent praeterea omnes difficultates de his incidentes, controversias quoque inter eas, quae jam erectae sunt, necnon dictarum Ecclesiarum, Dioecesum, vel Monasteriorum uniones, dismembrationes, cessiones, permutationes, translationes, pensionum super illarum redditibus assignationes, Monasteriorum pluralitatem, dignitatum incompatibilitatem, praesentationes, et nominationes, electionum, sive postulationum confirmationes, seu admissiones, suffraganeorum coadjutorumque deputationes, cum futura successione, sive absque eadem successione, curamque adhibeabunt solertem circa aetatem, et qualitatem promovendorum, eaque discussa, et examinata ad Nos., Successoresque nostros referant, ut pro nostro, eorumve arbitrio, in Concistorio secreto juxta formam in hunc usque diem servatam proponantur. »

7 Constat talis Congregatio ex competenti numero Cardinalium et peritorum Praelatorum, cum Segretario qui solet esse non Praelatus, sed peritus aliquis togatus. Examinantur in ea materiae in Consistorio tractandae, et audiuntur partium oppositiones, si forte locum habeant, in forma mere contentiosa, proportionata tamen stylo Congregationum Cardinalium; et ita, quando agitur de unionibus vel divisionibus Ecclesiarum seu etiam dismembrationibus vel novis erectionibus, probari debet, au verificentur justae causae, vel requisita necessaria; sic etiam examinantur causae et requisita, quibus admitti possunt renunciationes Episcoporum; Cardin. de Luca *lib.* 15. *part.* 2. *Relat. Rom. Cur. Disc.* 5. §. 25. *pag.* 238. Et ut ipse concludit *in summa ista Congregatio Concistorialis est ipsius Concistorii pars* seu membrum, aut ejusdem Concistorii Consultor, vel Assessor, adeont nonnisi de *ejus voto negotia concistorialia, quae controversia pati valeant explicentur ibid.* §. 26.

CONGREGATIO INQUISITIONIS

8 De Congregatione Inquisitionis, vide *verb. Inquisitionis, S. Officium, et Inquisitores.*

CONGREGATIO INDICIS

9 Cum Ecclesiae proprium sit curare, ut cunctis sana religio, moresque integri sint, utque omnis mali atque erroris auferatur occasio, non vetat tantum societatem et consuetudinem haereticorum, eorumque omnium, qui male de religione sentiunt, et non solum providet ut sint in illa Magistratus, qui in fidei corruptores inquirant, poenisque coerceant, sed etiam omni studio contendit, Christi Domini gregis oves a noxiis pascuis prohibere. Nam cum ea, quae legimus magis haereant impressa animo et difficilius e memoria elabantur, semper Ecclesiae curae fuit, e filiorum suorum manibus eripere illos libros, qui fidem labefactare, moresque depravare aliquo modo possent. Qua in re non Christianorum tantum utilitati, sed etiam incolumitati prospicit et decori Divinissimae Illius Religionis, quam perditi homines omni via obtrectare student. Et talis quidem 10
apud Hebreos et Ethnicos ipsos mos invaluerat e manibus hominum tollendi libros omnes, qui mores depravare possent, uti videri potest in Origen. *Prolog. in Cant. opp. tom.* 3. *pag.* 26. *edit. Paris* 1740. Cicer. *de Natur. Deor.* l. *l. num.* 23. *opp. tom.* 2. *p.* 525. *edit. Oliveti Genevae* 1743. *Livium lib.* 25. *c.* 1. *t.* 3. *p.* 939. l. 39. *c.* 16. *lib.* 40. *cap.*

29. *t.* 5. *pag.* 330. *et* 490. *ed. Drakenborchii Lugd. Batav.* 1743. Valerium Maximum *lib.* 2. *cap.* 1. *tom.* 1. *pag.* 23. *edit. Torernii Leidae* 1726. Senecam *Controv. proem. lib.* 5. *t.* 3. *opp.* 348. *ed. Amst.* 1682. Quod vero sic semper tenuerit Ecclesia, dubitare omnino non potes, si paulo attendas iis quae supersunt antiquitatis documentis etc. Ac, ut nil dicamus de D. Paulo, quem omnes norunt Ephesi combussisse libros omnes eorum, qui fuerant curiosa sectati; *Act. Apostol.* 19. in canone 52. 59. 60. *Apostolorum apud* Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1, *pag.* 430. *edit. Amestelodam.* 1724. legimus vetitum divulgari *falso inscriptos impiorum libros.* S. Cyprianus prohibuit libros schismaticorum, ut ex ejus *Epist.* 45. *p.* 231. *edit. Amstelod.* 1700. *pag.* 128. Patres Nicaeni Arii Thaliam proscripserunt; Socrates *Histor. lib.* 1. *cap.* 21. *p.* 40. *edit. Valesii Cantabrig.* 1720. *Nicephor. lib.* 8. *cap.* 18. *p.* 569. *t.* 1. *edit. Paris.* 1630. et Constantinus Imperator ab omnibus tale decretum observari mandavit; Socrat. *loc. cit.* Et Origenis libri saepe damnati fuere; Soz. *Hist. l.* 8. *c.* 14. Socr. *lib.* 6. *c.* 9. *p.* 324. *edit. cit.* Hyeronim. *l.* 2. *Contr. Rufin. n.* 22. *t.* 2. *col.* 515. *edit. Valarsii Veronae.* Potestas vero improbandi damnandique libros, qui religioni bonoque universali adversantur, proprie pertinet ad Ecclesiam, sive sparsam per orbem, sive in Concilio congregatam, et potissimum ad ejus caput Rom. Pontificem; cui praecipue Dominus noster gregis pascendi curam commisit. Unde III. saeculo ad Pontianum Pontificem missi fuerunt Origenis libri, ut ab illo damnarentur. Const. *in Pontian.* §. *unic. num.* 1. *col.* 116. *et in Fabian.* §. 1. *n.* 1. *col.* 117. Episcopi Africani ad Innocentium I. literas dederunt, ut Pelagii errores damnaret. *Anathemet ergo*, inquiunt, *Pelagius scripta sua. Aut se sua esse negat, aut scriptis suis ab inimicis suis dicit immissa, quae sua esse negat, anathemet ea tamen, et damnet paterna exhortatione, et auctoritate Sanctimoniae tuae .... Si enim cognoverint* (Pelagii Socii) *eumdem librum, quem illius vel putant esse, vel norunt, Episcoporum catholicorum auctoritate, et maxime Sanctitatis Tuae, apud eum esse majoris ponderis non dubitamus etc.* Coustant. *Epist. Rom. Pontific. col.* 88. Et Innocentius illis respondit, Pelagii librum, quem legerat, a quovis calcandum, atque damnandum, ut ipse Constant. *loc. cit. col.* 905. Leo M. Priscillianistarum libros igni tradi mandavit. *Ep.* 15. *t.* 2. *opp. p.* 694. *ed. Baller. Ven.* Plura haereticorum volumina Gelasii I. et Symmachi opera incendio conflagrarunt. Anast. Bibliot. *in Gelas. t.* 1. *p.* 167. *n.* 2. *edit. Rom.* 1724. *et Symmach. n.* 1. *p.* 175. Similiter etiam egit S. Gregorius M. *lib.* 6. *Epist.* 66. *opp. tom.* 2. *col.* 842. *edit. Paris* 1705. ubi peropportune lectoribus considerauda veniunt verba adjecta a Monachis Cong. S. Mauri; *agnoscendam esse scilicet in Romanis Pontificibus libros aliquos prohibendi potestatem, et consuetudinem, cui parere etiam tenebantur Orientalis Ecclesiae alumni Constantinopolitano Patriarchae, aut alteri alioquin subditi.* Unde Turonensis Concilii Patres *an.* 567. *can.* 20. apud Labeum *t.* 6. *conc. col.* 541. inquiunt. *Et quorum auctorum valere possit praedicatio, nisi quos Sedes Apostolica aut semper intromisit, aut apocryphos fecit? et Patres nostri hoc semper custodierunt, quod eorum praecepit auctoritas.* In responsionibus Nicolai I. *ad Consult. Bulgar. n.* 103. apud Labeum *Concil. tom.* 9. *col.* 1566. habemus, illum vetasse retineri, et jussisse comburi Saracenorum libros, quos Bulgari invenerant. Vide etiam Concilium Romanum *ann.* 868. apud Labeum *t.* 10. *col.* 447. ubi habes id quod egit Hadrianus II. contra Photii libros; atque hoc quidem factum in VIII. Concilio Œcumenico probatum est *in Action.* 7. *apud Labeum tom.* 10. *col.* 847. Joannes Diaconus scribens ad Joannem VIII. Pontificem saeculo IX. inquit: *Romano Pontifici, Deus omnipotens probandorum, seu expellendorum scriptorum omnium specialem dedit procul dubio potestatem, de S. Greg. Magni vita t.* 4. *Oper. S. Gregor. ed. Paris col.* 20. Leo IX. damnavit in Romana, deinceps in Vercellensi Synodo Scoti librum; apud Labeum *tom.* 11. *col.* 1431. *ed. Venet. cit.* Item damnavit libros Petri Abaelardi Innocentius II. *Epist. ad Archiep. Remens. et Senon. et ad Bernardum Abbatem;* apud Labeum *tom.* 12. *col.* 1415. *et* 1420. et alium librum Joannis Scoti Honorius III. Mabillon. *Praef. ad Saecul.* 4. *Benedictin.* §. 8. *num.* 135. *p.* 66. *edit. Paris* 1680. Et sic similiter enumerari possent damnationes Innocentii IV. in libros Talmudicos Hebraeorum. Raynald. *ad an.* 1244. *num.* 42. *et* 21. *pag.* 312. *ed Lucae* Gregorii IX. in libros Aristotelis, *ejus Constit.* apud Raynald. *ad ann.* 1231. *num.* 48. *p.* 50. *edit. Lucae;* Joannis XXII. contra scripta Marsilii Patavini, et Joan. Janduni apud eumdem Raynaldum *ad an.* 1327. *n.* 28. *seq. tom.* 24. *Annal. p.* 847. *ed. Lucae.* De libris Raymundi Lulli, et Joannis Wiclefii vide Raynald. *ad ann.* 1374. *n.* 12. *et* 26. *p.* 352. et *ad an.* 1372. *num.* 35. *p.* 229. *ib.* et ad *ann.* 1409. *n.* 8. *tom.* 27. *p.* 303. Natal. Alex. *Hist. Eccles. saec.* 13. *et* 14. *c.* 3. *art.* 20. *tom.* 8. *p.* 90. *ed. Venet.* 1776. Demum vide *Const. Exurge Domine* 44. *p.* 487. *tom.* 3. *Bullar. Roman.* qua Leo X. damnat opiniones et scripta Lutheri. Vide Valsecchi *Fond. della Relig. tom.* 3. *p.* 3. *cap.* 4. Franc. Antou. Zaccaria *Storia Polemica della proibizione de' Libri lib.* 1.

Plus quam par erat hic immorati sumus; etenim, cum Indicis Congregatio, de qua sumus loquuturi, omnem suam auctoritatem accipiat a Romano Pontifice, probata his argumentis Ecclesiae, ejusque Capitis in prohibitione librorum potestate, clare profecto perspicitur qualis sit ejusdem Indicis Congregationis praestan-

tia, et quanti roboris sint ejus definitiones.

11 Nam quamvis tanta sint in antiquitate vestigia prohibitionis librorum, nondum tamen in mentes hominum venerat prohibitorum librorum Indicem conficere usque ad saeculum XVI; tunc enim, cum subito et inopinato incursu pravorum librorum colluvies excrevisset, Romani Pontifices huic malo occurrere volentes, primum cogitare coeperunt de Indice condendo; quod Paulus IV. operi mandavit anno 1557; et 1558. Pius vero IV. ejus successor totum negotium ad Concilium Tridentinum detulit. » Sed cum hisce calamitosis tem» poribus, ut inquit Clemens VIII. *in Constit. Sa» crosanctum*, antiquus humani generis hostis a » sua malitia numquam recedens ad eandem Ca» tholicam doctrinam labefactandam pestiferas » haereses, ac detestabiles errores, aut novos con» flasset, aut veteres ex infernis excitasset, Sacra » Tridentina Synodus pestilentem noxiorum li» brorum copiam, quae plus nimis excreverat, » coercere, aut auferre cupiens, primum quidem » doctissimos aliquos viros delegit, qui de tota re » cognoscerent, et deliberarent; deinde vero, cum » illi in eo negotio parum progressi essent, justis » causis eadem Synodus permota ad ipsam Sedem » rem totam deferendum statuit. Itaque fel. rec. » Pius Papa IV. Praedecessor noster, qui tum ad » Ecclesiae gubernacula sedebat, Praelatis qui» busdam doctrina, et prudentia praestantibus » adhibitis Indicem librorum prohibitorum et Re» gulas quasdam per suas litteras in forma Brevis » promulgavit, et hujusmodi noxiorum librorum » detrimentis depellendis opportune providit ». Hanc constitutionem Clemens praeposuit Indici Pii IV. a Sixto V. aucto et Apostolica auctoritate recognito. Sed jam ante Pius V. novam creaverat Congregationem, cui prohibitionis librorum et Indicis confectionis curam commiserat, uti patet ex verbis, P. Libelli, qui erat a secretis istius Congregationis tempore Alexandri VII. qui *in monit. ad lect. in Indic. Clem. X. ann.* 1670. *hanc*, inquit, *postea deputationem* (scilicet Concilii) *in Indicis Congregationem Pius V. erexit, Segretario eidem adsignato Antonio Possio ad quod munus deinceps Summi Pontifices viros ex ordine Praedicatorum adsumpserunt.* Vide Ruele. *Saggio dell'Istoria dell'Indice Romano dei libri proibiti pag.* 124. Anton. Zaccar. *Hist. polem. delle proibizioni dei libri lib.* 1. *epoc.* 6. *pag.* 153. *edition. Roman.* 1777. Sixtus V. vero in supradicta Bulla illius auctoritatem ampliavit addendo opportunas facultates his verbis.

12 » Quia vero haeresis morbus animae perniciosis» simus, ut cancer serpit, et filii tenebrarum ar» cem Catholicae veritatis omni machinationis ge» nere oppugnant, libris praesertim heresis vene» no infectis promulgandis, aliisque noxia doctri» na aspergendis, corrumpendisque, postulat a » Nobis Pastoralis officii solicitudo, ut vulpes » dolosas, et lupos rapaces ab ovili Christi omni » vigilantia arceamus. Quare ut Cardinales, qui » ad libros prohibendos, expurgandosve delecti » sunt, in ea cura diligenter, ac majori cum fru» ctu versentur, has illis facultates tribuimus, » ut librorum ejusmodi catalogos, et indices, aut » olim, aut proxime confectos, eorumque regu» las editas recognoscant, atque examinent, cer» torum auctorum libros prohibitos, aut quovis » modo in prioribus indicibus suspensos diligen» ter excutiant, et prout expedire judicaverint, » permittant libros, qui post indicem Tridentini » Conc. jussu editum prodierunt. Catholicae do» ctrinae, christianorumque morum disciplinae » repugnantes expendant, et recognoscant, ac ubi » Nobis retulerint, nostra auctoritate rejiciant, » hominum vero injuria, et dolo depravatos emen» dent, eos libros, qui paucis erroribus rejectis » alioquin utiles studiosis esse possent, expurgan» di, atque corrigendi modum ineant, indicesque » expurgatorios conficiant, novos praeterea libros » approbandi, et imprimendi rationem praescri» bant. Universitatum Parisien. Bononien. Sala» mantin. Lovanien. aliarumque probatarum stu» dia, ad librorum expurgationem, et correctio» nem exciteat, earumque diligentem operam, et » industriam requirant. Permittimus quoque ei» dem Congregationi, ut Theologis, Canonistis, » aliisque peritis viris, piis atque idoneis, etiam » aliunde accersitis, ad hoc omne negocium Rei» publicae Christianae tam in his temporibus » necessarium adhibitis, eam ob rem tantum, » nec vero aliis, libros vetitos tenendi, legemli» que etiam absque nostra licentia impertiantur » facultatem ».

Constat Congregatio Indicis lib. probib. ex com- 13
petenti numero Cardinalium, pro beneplacito Pontificio, et habet Segretarium ex ordine Praedicatorum et magnum quoque numerum Theologiae aliarumque literarum professorum, qui Consultorum nomen obtinent, in quibus praecellit Apostolici Palatii Magister, primarius et fixus ejusdem Congregationis Consultor. Consultores debent re- 14
videre et examinare diligenter libros, de quibus suspicio habetur juxta Secretarii distributionem, et postea de illis referre in plena Congregatione, quae pro numero et urgentia negotiorum in aliquibus anni temporibus haberi solet. Plura, si cupis de prohibitione librorum vide. *Instruct. pro iis qui libris tum prohibendis, tum expurgandis, tum etiam imprimendis operam sunt daturi.* Clementis VIII. auctoritate regulis Indic. adjectam. *v. Index. Lib. prohibit. pag.* 18. *edit. Rom.* 1841. At nos, ut omnino 15
appareat methodus, quam S. Congregatio adhibet, referemus hic Constitutionem Benedicti XIV. de methodo servanda in examine et proscriptione librorum.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

ad perpetuam rei memoriam.

Sollicita, ac provida Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum vigilantia in eam semper curam incubuit, ut Christi fideles ab eorum librorum lectione averteret, ex quibus incauti, ac simplices detrimenti quidpiam capere possent, imbuique opinionibus, ac doctrinis, quae vel morum integritati, vel Catholicae religionis dogmatibus adversantur. Nam, ut vetustissimum mittamus sancti Gelasii I. Decretum, quaeque jam pridem a Gregorio IX. aliisque Pontificibus hac de re statuta fuerunt; ignorare neminem arbitramur, quae fuerint a praedecessoribus nostris Pio IV. Sancto Pio V. et Clemente VIII. diligentissime praestita, ut saluberrimum opus a sacrosantae Tridentinae Synodi Patribus susceptum, mature discussum, ac pene ad exitum perductum, de vetitae lectionis librorum Indice conficiendo, atque vulgando non absolverent solum, atque perficerent, sed sapientissimis etiam decretis, ac regulis communirent. Quod quidem negocium Apostolica Sedes continenter urget, ac promovet; ad id deputatis duabus sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium Congregationibus, quibus onus inquirendi in pravos, noxiosque libros impositum est; cognoscendique, quibus emendatio, et quibus proscriptio debeatur. Id muneris Congregationi quidem Romanae universalis Inquisitionis a Paulo IV. commissum perhibent, idque adhuc ab ea exercere pergit, ubi de libris ad certa rerum genera pertinentibus judicandum occurrit. Certum est autem, sanctum Pium V. primum fuisse Congregationis Indicis institutorem, quam subsequentes deinde Pontifices Gregorius XIII. Sixtus V. et Clemens VIII. confirmarunt, variisque privilegiis et facultatibus auxerunt: ejusque proprium, ac fere unicum officium est, in examen libros vocare de quorum proscriptione, emendatione vel permissione capienda est deliberatio.

§. 1. Qua maturitate, consilio, ac prudentia in Congregatione universalis Inquisitionis de proscribendis, vel dimittendis libris deliberetur, cum neminem latere putamus, tum nos ipsi plane perspectum, ac diuturna experientia compertum habemus; nam in minoribus constituti, de libris nonnullis in ea censuram tulimus, et consultoris ejusdem Congregationis munere diu perfuncti sumus; postremo inter sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales cooptati, Inquisitoris generalis locum in ea obtinuimus; ac demum ad Apostolicam Sedem, meritis licet imparibus, evecti, non modo Censorum animadversiones in libros nonnullos aliquando legere, ac ponderare, sed etiam in Congregationibus, quae singulis feriis quintis coram nobis habentur, Cardinalium sententias, atque suffragia, antequam de iisdem libris quid decernatur, audire, excipere consuevimus. Haud minoris diligentiae testimonium ferre possumus, adeoque debemus, pro altera Congregatione Indicis, cui generaliter incumbit, ut supra diximus, de quorumvis librorum proscriptione decernere. Dum enim in minoribus versaremur, cum primi tum secundi Censoris, seu Relatoris officium in ea Congregatione non semel obivimus; ex quo autem supremum Pontificatum gerimus, nullius libri proscriptionem ratam habuimus, nisi audito Congregationis Secretario, qui libri materiem, Revisorum censuras, Cardinalium judicia, et suffragia accurate nobis exponeret.

§. 2. Sed quoniam compertum est nobis, atque exploratum, multas librorum proscriptiones, praesertim quorum auctores Catholici sunt, publicis aliquando, injustisque querelis in reprehensionem adduci, tanquam si temere, ac perfunctorie in Tribunalibus nostris ea res ageretur; operae pretium duximus, hac nostra perpetuo valitura Constitutione, certas, firmasque regulas proponere, juxta quas deinceps librorum examen, judiciumque peragatur; tametsi plane affirmari possit, idipsum jampridem, vel eadem prorsus ratione, vel alia aequipollenti, constanter actum fuisse.

§. 3. Porro Romanae universalis Inquisitionis Congregatio ex pluribus constat sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus a summo Pontifice delectis, quorum alii sacrae Theologiae, alii Canonici Juris doctrina, alii Ecclesiasticarum rerum peritia, munerumque Romanae Curiae exercitatione, prudentiae demum, ac probitatis laude, conspicui habentur. His adjungitur unus ex Romanae Curiae Praesulibus, quem Assessorem vocant; unus etiam ex Ordine Praedicatorum sacrae Theologiae Magister, quem Commissarium appellant; certus praeterea Consultorum numerus, qui ex utroque Clero saeculari, ac regulari assumuntur; alii demum praestantes doctrina viri, qui a Congregatione jussi, de libri censuram instaurant, iisque Qualificatorum nomen tributum est. De variis in praefata Congregatione, iisque gravissimis rebus agitur, in primis autem de causis fidei, ac de personis violatae religionis reis. At cum librum aliquem ad eam, tanquam proscriptione dignum, deferri contigerit; nisi ad Indicis Congregationem, ut fieri plerumque solet, judicandum remittat, sed pro rerum, temporumque ratione sibi de illo cognoscendum esse arbitretur; nos, inhaerentes decreto lato ab eadem Congregatione feria quarta kalendis Julii anni millesimi septingentesimi quinquagesimi, atque a nobis confirmato feria quinta insequente, hac ratione, et methodo judicium institui mandamus.

§. 4. Primo nimirum uni ex Qualificatoribus,

aut Consultoribus a Congregatione designando, liber tradatur, quem is attento animo legat, ac diligenter expendat; tum censuram suam scripto consignet, locis indicatis, et paginis, in quibus notati errores continentur. Mox liber cum animadversionibus Revisoris ad singulos Consultores mittatur, qui in Congregatione pro more habenda singulis feriis secundis in aedibus sancti Officii, de libro, et censura sententiam dicant: ipsa deinde censura, cum libro, et Consultorum suffragiis, ad Cardinales transmittantur, ut hi in Congregatione, quae feria quarta haberi solet in Fratrum Praedicatorum Coenobio sanctae Mariae supra Minervam nuncupato, de tota re definitive pronunciet. Post ab Assessore sancti Officii acta omnia ad Pontificem referantur, cujus arbitrio judicium omne absolvetur.

§. 5. Cum autem sit veteri institutione receptum, ut Auctoris Catholici Liber non unius tantum Relatoris perspecta censura, illico proscribatur; ad normam praefati Decreti mensis Julii Anni Millesimi septingentesimi quinquagesimi, volumus eam consuetudinem omnino servari; ita ut si primus Censor Librum proscribendum esse judicet, quamvis Consultores in eandem sententiam conveniant, nihilominus alteri Revisori ab eadem Congregatione electo Liber et Censura tradantur; suppresso primi Censoris nomine, quo alter judicium suum liberius exponat. Si autem secundus Revisor primo assentiatur; tunc utriusque animadversiones ad Cardinales mittantur, ut iis expensis de Libro decernant; At si secundus a primo dissentiat, ac Librum dimittendum existimet, tertius eligatur Censor, cui, suppresso priorum nomine, utraque censura communicetur. Hujus autem Relatio, si a priore Consultorum Sententia non abludat, Cardinalibus immediate communicetur, ut ipsi, quod opportunum fuerit, decernant. Sin minus, iterum Consultores, perspecta tertia Censura suffragia ferant; idque una cum omnibus praefatis relationibus, Cardinalibus exhibeatur, qui, re ita mature perpensa, de controversia denique pronunciare debebunt. Quotiescumque autem Pontifex, vel ob rei, de qua in Libro agitur, gravitatem, vel quia id Auctoris merita, aliisque circumstantiis tribuendum censeat, Libri judicium coram se ipso in Congregatione Feriae quintae habendum decrevit; quod saepe a Nobis factum fuit, et quoties ita expedire judicabimus, in posterum quoque fiet; tunc satis fuerit exhibere Pontifici et Cardinalibus Libri censuras, et Consultorum suffragia, omisso examine Congregationis Feriae quartae, ejusque relatione, quam per Assessorem Pontifici faciendam diximus: Nam Cardinalium suffragiis coram ipso Pontifice ferendis, atque hujus definitiva sententia, vel alio opportuno consilio in eadem Congregatione capiendo, res absolvetur.

§. 6. Altera quoque Indicis Congregatio plures complectitur Cardinales ipsi a Pontifice adscriptos, iisdemque dotibus praeditos, quibus S. Officii Cardinales pollere solent; quum etiam eorum aliquos in utraque Congregatione locum habere contingat. Ex iis unus ejusdem Congregationis Praefectus existit; Assistens vero perpetuus est Magister Sacri Palatii; Secretarius autem, a prima Congregationis institutione usque in praesentem diem, ex Ordine Fratrum Praedicatorum a Summo Pontifice pro tempore eligi consuevit. Sunt praeterea ex utroque Clero Saeculari et Regulari ejusdem Congregationis Consultores, et Relatores selecti; et quidem, ubi aliquis Librorum relationes coram Congregatione semel, bis, tertio, laudabiliter peregerit, tum ipsa Congregatio Pontificem rogare solet, ut ejus auctoritate in Consultorum numerum referatur.

§. 7. Sub ipso Pontificatus nostri primordia, ea Nos subiit cogitatio, ut certam aliquam et immutabilem methodum pro examine judicioque Librorum in hac Indicis Congregatione servandam statueremus. Qua de re non modo consilium exquisivimus dilecti Filii Nostri Angeli Mariae Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis Quirini nuncupati ejusdem Sanctae Romanae Ecclesiae Bibliothecarii, et dictae Congregationis Praefecti, qui pari prudentia et doctrina suum Nobis sensum scripto declaravit; verum etiam antiquiores aliquot ejusdem Congregationis Consultores coram dilecto Filio Josepho Augustino Orsi Ordinis Praedicatorum, tunc ipsius Congregationis Secretario, nunc autem Palatii Apostolici Magistro, convenire jussimus, suamque sententiam aperire, quae pariter scripto concepta, Nobis jam tunc exhibita fuit. Cumque haec omnia diligenter apud Nos asservata fuerint, nunc demum veterem deliberationem Nostram resumentes, quemadmodum ea, quae ad Librorum examen, atque judicium in primodicta Congregatione Sancti Officii peragendum, pertinent, auctoritate Nostra constabilivimus; ita etiam ea, quae ad Congregationem Indicis, et ejusdem generis negocia apud eam tractanda facere possunt, opportunis Decretis constituere volentes, praelaudati Cardinalis Praefecti consiliis, dictorumque Consultorum votis inhaerendo, haec deinceps servanda decernimus.

§. 8. Cum Congregatio Indicis ad Librorum censuram unice, ut dictum est, instituta, non ita crebro convocari soleat, ut altera Sancti Officii Congregatio, quae ob causarum et negociorum multitudinem, singulis hebdomadis ter haberi consuevit; illius propterea Secretario peculiare munus et officium recipiendi Librorum denunciationes, ut fieri jam ante consuevit, committimus et demandamus. Is autem a Libri Relatore percunctabitur diligenter, quas ob causas illum prohiberi postulet; tum Librum ipsum haud perfun-

ctorio pervolvet, ut de propositae accusationis subsistentia cognoscat; duobus etiam in eam rem adhibitis Consultoribus, ab ipso, praevia Summi Pontificis, aut Cardinalis Praefecti, vel ejus, qui Praefecti vices supplet, approbatione eligendis: Quorum collato consilio, si Liber censura et nota dignus videatur, unus aliquis Relator ad ferendum de eo judicium idoneus, illius nempe facultatis, de qua in Libro agitur, peritus, eadem, quam nuper innuimus, ratione eligendus erit, qui scripto referat animadversiones suas, adnotatis paginis, quibus singula ab ipso reprehensa continentur. Sed antequam ejus censura ad Cardinalium Congregationem feratur, haberi volumus privatam Consultorum Congregationem, quam olim *Parvam* dixerunt, Nos autem *Praeparatoriam* vocabimus, ut Relatoris animadversionibus ad Librum collatis, de earum pondere judicium fiat. Hujusmodi Congregatio semel omnino singulis mensibus, aut etiam saepius, si oportuerit, ab ipso Congregationis Secretario convocanda erit, vel in suis cubiculis, vel opportuniore, ut ipsi videbitur, loco, intra praedicti Coenobii Ædes, ubi is commoratur. Eique semper intererit Magister Sacri Palatii pro tempore existens, una cum sex aliis e numero Consultorum, singulis vicibus, pro qualitate argumenti et materiae, de qua disputandum erit, ut supra de primis duobus Consultoribus, et de Relatore constitutum est, a Secretario eligendi; praeter Secretarium ipsum, cujus partes erunt in tabulas referre Consultorum sententias, quas deinde ad Congregationem Cardinalium mittet, cum Relatoris censura. In generali demum Congregatione omnia illa servari debebunt, quae superius statuta sunt pro Congregatione Sancti Officii circa Librorum examen. Ac quemadmodum ad Assessorem Sancti Officii pertinet, de actis in Congregatione Summum Pontificem certum reddere; ita ad Secretarium Congregationis Indicis spectabit, quoties haec Librum aliquem proscribendum, aut emendandum censuerit, ejusdem Pontificis assensum, praevia diligenti actorum omnium relatione, exquirere.

§. 9. Quoniam vero in Congregatione Indicis de sola Librorum prohibitione agitur, nonnulla hoc loco adjungenda judicavimus, eidem Congregationi potissimum usui futura, quae tamen ab altera etiam Congregatione Sancti Officii, dum in hujus quoque generis causis se immiscet, ubi similes rerum circumstantiae se offerant, aeque observanda erunt. Quotiescumque agatur de Libro Auctoris Catholici, qui sit integrae famae, et clari nominis, vel ob alios editos Libros, vel forte ob eum ipsum, qui in examen adducitur, et hunc quidem proscribi oporteat; prae oculis habeatur usu jamdiu recepta consuetudo prohibendi Librum, adjecta clausula: *Donec corrigatur*, seu *donec expurgetur*, si locum habere possit, nec grave quidpiam obstet, quo minus in casu, de quo agitur, adhiberi valeat. Hac autem conditione proscriptioni adjecta, non statim edatur Decretum, sed suspensa illius publicatione, res antea cum Auctore, vel quovis altero pro eo agente, et rogante, communicetur, atque ei quid delendum, mutandum, corrigendumve fuerit, indicetur. Quod si nemo Auctoris nomine compareat, vel ipse, aut alter pro eo agens, injunctam correctionem Libri detrectet, congruo definito tempore Decretum edatur. Si vero idem Auctor, ejusve Procurator, Congregationis jussa fecerit, hoc est novam instituerit Libri editionem cum opportunis castigationibus, ac mutationibus; tunc supprimatur proscriptionis Decretum; nisi forte prioris editionis exemplaria magno numero distracta fuerint; tunc enim ita Decretum publicandum erit, ut omnes intelligant, primae editionis exemplaria dumtaxat interdicta fore, secundae vero jam emendatae permissa.

§. 10. Conquestos scimus aliquando nonnullos, quod Librorum judicia et proscriptiones, inauditis Auctoribus, fiant, nullo ipsis loco ad defensionem concesso. Huic autem querelae responsum fuisse novimus, nihil opus esse Auctores in judicium vocare, ubi non quidem de eorum personis notandis, aut condemnandis agitur, sed de consulendo Fidelium indemnitati, atque avertendo ab ipsis periculo, quod nocua Librorum lectione, facile incurritur; si qua vero ignominiae labe Auctoris nomen ex eo aspergi contingat, id non directe, sed oblique ex Libri damnatione consequi. Qua sane ratione minime improbandas censemus hujusmodi Librorum prohibitiones, inauditis Auctoribus, factas; cum praesertim credendum sit, quidquid pro se ipso, aut pro doctrinae suae defensione potuisset Auctor afferre, id minime a Censoribus, atque Judicibus ignoratum, neglectumve fuisse. Nihilo tamen minus, quod saepe alias, summa aequitatis et prudentiae ratione, ab eadem Congregatione factum fuisse constat, hoc etiam in posterum ab ea servari magnopere optamus, ut quando res sit de Auctore Catholico, aliqua nominis et meritorum fama illustri, ejusque opus, demptis demendis, in publicum prodesse posse dignoscatur, vel Auctorem ipsum suam causam tueri volentem audiat, vel unum ex Consultoribus designet, qui *ex Officio* Operis patrocinium, defensionemque suscipiat.

§. 11. Quemadmodum vero, ubi de Congregatione Sancti Officii agebamus, eidem Nos semper interfuturos recepimus, quotiescumque de Libro, cujus materia gravioris momenti sit, judicium agatur; quod erit Nobis facillimum, cum eadem Congregatio qualibet Feria quinta coram Nobis habeatur; sic et Indicis Congregationi praesentiam Nostram impendere parati sumus, quoties rei gravitas id promereri videbitur. Neque enim id opus esse dicendum est, cum vel Haeretici hominis

Liber denunciatur, in quo Auctor errores Catholico dogmati adversantes consulto tradit aut tuetur; vel Opus aliquod in examen adducitur, quo rectae morum regulae labefactantur, ac vitiis, et corruptelis fomenta praebentur. In his enim casibus nc illas quidem, quas supra scripsimus, accuratiores cautbelas adhibere necesse erit; sed baeretico dogmate, vel pravo moris incitamento semel comperto, proscriptionis Decretum illico sanciendum erit, juxta primam, secundam, et septimam Indicis Regulas, Sacrosancti Tridentini Concilii jussu editas, atque vulgatas.

§. 12. Cum in praelaudata Congregatione Sancti Officii severissimis legibus cautum sit, ne de rebus ejusdem Congregationis quisquam cum alio extra illam loquatur; nos banc eamdem silentii legem a Relatoribus, Consultoribus, at Cardinalibus Congregationis Indicis religiose custodiendam praecipimus. Illius tamen Secretario potestatem facimus, ut animadversiones in libros censurae subjectos, eorum auctoribus, vel aliis illorum nomine agentibus, et postulantibus, sub eadem Decreti lege communicare queat; suppressis semper denunciatoris, censorisque nominibus.

§. 13. Examinandis, corrigendisque libris peropportuna sunt, quae decem Regulis Indicis a Patribus Tridentinae Synodi confectis, atque editis continentur. In Instructione autem felicis recordationis Clementis Papae VIII. eisdem Regulis adjecta, *Tit. de correctione librorum* §. V. Episcopis, et Inquisitoribus cura committitur, ut ad librorum edendorum examen *spectatae pietatis et doctrinae viros adhibeant, de quorum fide, et integritate sibi polliceri qusant, nihil eos gratiae daturos, nihil odio, sed omni humano affectu posthabito, Dei dumtaxat gloriam spectaturos, et fidelis populi utilitatem.* His porro virtutibus, animique dotibus, si non majori, at pari certe de causa, praestare oportet bujus nostrae Coogregationis Revisores, et Consultores. Cumque eos omnes, qui nunc bujusmodi munera obtinent, tales esse non ignoremus; optandum, sperandumque est, non absimiles deinceps futuros, qui ad id eligentur; bomines nimirum vitae integros, probatae doctrinae, maturo judicio, incorrupto affectu, ab omni partium studio, personarumque acceptione alienos; qui aequitatem, libertatemque judicandi, cum prudentia, et veritatis zelo conjungant. Cum autem eorum numerus nunc certus, et constitutus non sit; ab ejusdem Congregationis Cardinalibus consilium expectabimus, atque capiemus, num eum pro futuris temporibus definire oporteat, vel expediat: hoc tamen jam nunc decernentes, quatenus eorum numerus definiatur, ut tam Relatores, quam Consultores, ex utroque Clero, seculari nempe, et regulari, assumantur, alii quidem Theologi, alii utrinsque juris periti, alii sacra, et propbana eruditione praestantes, ut ex eorum coetu, pro varietate librorum, qui ad Congregationem deferuntur, idonei viri non desint ad ferendum de unoquoque judicium.

§. 14. Ipsos autem Relatores, Consultoresque, tam nunc existentes, quam in posterum quandocumque futuros, monemus, ac vehementer bortamur, ut in examine, judicioque librorum, sequentes Regulas diligenter inspiciant, accurateque custodiant.

§. 15. I. Meminerint, non id sibi muneris unerisque impositum, ut libri ad examinandum sibi traditi proscriptionem modis omnibus curent, atque urgeant; sed ut diligenti studio, ac sedato animo ipsum expendentes, fideles observationes suas, verasque rationes Congregationi suppeditent, ex quibus rectum judicium de illo ferre, ejusque proscriptionem, emendationem, aut dimissionem pro merito decernere valeat.

§. 16. II. Tametsi bactenus cautum sit, caventdumque deinceps non dubitemus, ut ad referendum, et consulendum in praedicta Congregatione, ii solum admittantur, qui scientiam rerum, quas libri delati respective continent, diuturno studio acquisitam possideant; decet enim de artibus solos artifices judicare; uibilominus si forte eveniat, ut alicui per errorem materia aliqua discutienda committatur, ab illius peculiaribus studiis aliena, idque a Censoro, aut Consultore electo, ex ipsa libri lectione deprebendatur; noveritis, se neque apud Deum, neque apud bomines culpa vacaturum, nisi quamprimum id Congregationi, aut Secretario aperiat, seque ad ferendam de hujusmodi libro censuram minus aptum professus, alium magis idoneum ad id muneris subrogari curet: quo tantum abest, ut existimationis suae dispendium apud Pontificem, et Cardinales passurus sit, ut magnam potius probitatis, et candoris opinionem, et laudem sibi sit conciliaturus.

§. 17. III. De variis opinionibus, atque sententiis in unoquoque libro contentis, animo a praejudiciis omnibus vacuo, judicandum sibi esse sciant. Itaque nationis, familiae, scholae, instituti affectum excutiant; studia partium seponant; Ecclesiae sanctae dogmata, et communem Catholicorum doctrinam, quae Conciliorum generalium decretis, Romanorum Pontificum Constitutionibus, et Orthodoxorum Patrum, atque Doctorum consensu continetur, unice prae oculis babeant; hoc de caetero cogitantes, non paucas esse opiniones, quae uni scholae, instituto, aut nationi certo certiores videntur, et nihilominus, sine ullo fidei, aut religionis detrimento, ab aliis Catholicis viris rejiciuntur, atque impugnantur, oppositaeque defenduntur, sciente, ac permittente Apostolica Sede, quae unamquamque opinionem hujusmodi in suo probabilitatis gradu relinquit.

§. 18. IV. Hoc quoque diligenter animadvertendum monemus, baud rectum judicium de vero

Auctoris sensu fieri posse, nisi omni ex parte illius liber legatur; quaeque diversis in locis posita, et collocata sunt, inter se comparentur; universum praeterea Auctoris consilium, et institutum attente dispiciatur; neque vero ex una, vel altera propositione a suo contextu divulsa, vel seorsim ab aliis, quae in eodem libro continentur, considerata, et expensa, de eo pronunciandum esse: saepe enim accidit, ut quod ab Auctore in aliquo operis loco perfunctorie, aut subobscure traditum est, ita alio in loco distincte, copiose, ac dilucide explicetur, ut offusae priori sententiae tenebrae, quibus involuta pravi sensum speciem exhibebat, penitus dispellantur, omnisque labis expers propositio dignoscatur.

§. 19. V. Quod si ambigua quaedam exciderint auctori, qui alioquin Catholicus sit, et integra religionis, doctrinaeque fama, aequitas ipsa postulare videtur, ut ejus dicta benigne, quantum licuerit, explicata, in bonam partem accipiantur.

§. 20. Has porro, similesque regulas, quae apud optimos Scriptores de his agentes facile occurrent, semper animo propositas habeant Censores et Consultores; quo valeant, in hoc gravissimo judicii genere, conscientiae suae, auctorum famae, Ecclesiae bono, et Fidelium utilitati consulere . . .

. . . .

§. 25. Quae hactenus a nobis proposita, ac constituta sunt, Praedecessorum nostrorum decretis plane consona, Congregationum quoque nostrarum legibus, et consuetudinibus comprobata, in librorum examine, ac judicio instituendo, Apostolica auctoritate deinceps servari decernimus: mandantes universis, et singulis, qui in praefatis Congregationibus locum obtinent, seu illis quomodolibet operam suam praestant, ut adversus praemissa sic a nobis statuta nihil edicere, innovare, decernere, aut intentare praesumant, absque nostra vel successorum nostrorum pro tempore existentium Romanorum Pontificum expressa facultate.

§. 26. Non obstantibus contrariis quibusvis, etiam Apostolicis Constitutionibus, et ordinationibus, necnon earundem Congregationum, etiam Apostolica auctoritate, seu quavis firmitate alia roboratis decretis, usibus, stylis, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus, caeterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

§. 27. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrorum decretorum, mandatorum, statutorum, voluntatum, ac derogationum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romae apud sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio, septimo Idus Julii, Pontificatus nostri anno tertiodecimo.

D. Card. Passioneus.

J. Datarius.

VISA

De Curia J. C. Boschi.

L. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secreteria Brevium.

De aliis quaestionibus circa prohibitionem librorum vide Auctorem verb. *Libri prohibiti.* 16

CONGREGATIO RITUUM

Quamvis unitas, uti Nota verae Ecclesiae, potissimum sita sit in uniformi professione Fidei, 17 et in eorumdem Sacramentorum administratione; ac quamvis disciplina non sit per se Ecclesiae unitatis fundamentum; sunt tamen quaedam praecipua disciplinae capita, in quibus concordia indicta fuit ut essent tamquam ejusdem unitatis argumenta; unde ipsa unitas notis adhuc uberioribus accedentibus, demonstraretur, magisque palam cognosceretur. Inter ea praesertim Sacros Ritus annumerare non dubitamus, cùm enim Religio in recta doctrina fidei et morum, ac in interiori et exteriori Divinitatis cultu posita sit, oportebat profecto Ecclesiam et praecipue ejus caput Romanum Pontificem, cui vi sui Primatus unitatis servandae curam pertinet, Sacrarum Coeremoniarum ac rituum, qui externum cultum respiciunt, concordiae providere. Qua propter Pontifices a primis Ecclesiae temporibus omni studio contenderunt rituum unitatem servare; et parum abfuit quin Victor in Pascatis quaestione Asianos Episcopos *concordiam cum Ecclesia servare nolentes* Ecclesiae communione privaret. Quam Victoris sententiam Concilium Antiochenum *anno* 341. *can.* 1. ac Nicaeeum *Epist. Constantin. apud Euseb. de vita Constantin.* 1. 3. *c.* 16. 17. 18. *et Theodoret. H. E. lib.* 1. *c.* 10. ratam esse voluerunt. Innocentius I. *in Epist. I.* ad Decentium Eugubinum haec habet: « Si instituta Ecclesiastica, ut sunt ab Apostolis tradita, » integra vellent servare Domini Sacerdotes, nulla » diversitas, nulla varietas in ipsis ordinibus, et » consecrationibus haberetur; sed dum unusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum » fuerit, hoc existimat esse tenendum, inde diversa » in diversis locis, vel Ecclesiis, aut teneri, aut » celebrari videntur, ac fit scandalum populis, » qui dum nesciunt traditiones antiquas humana » praesumptione corruptas, putant sibi, aut Ecclesias non convenire, aut ab Apostolis, vel ab » Apostolicis viris contrarietatem inductam. Quis

» enim nesciat, aut non advertat, id quod a Principe Apostolorum Petro Rom. Ecclesiae traditum » est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari, nec superinduci, aut introduci » aliquid, quod auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum ? praesertim » cum sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, » Africam, atque Siciliam, insulasque interjacentes » nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos Venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus successores » constituerunt Sacerdotes aut legant, si in iis provinciis invenitur alius Apostolorum, aut legitur » docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inveniunt, oportet eos sequi hoc, quod Ecclesia » Romana custodit, a qua eos principium accepisse » non est dubium, ne dum peregrinis assertionibus » student, caput institutionum videantur omittere. » Saepe dilectionem tuam ad Urbem venisse, ac » nobiscum in Ecclesia convenisse, et quem morem, vel in consecrandis mysteriis, vel in caeteris agendis arcanis teneat cognovisse non est » dubium; quod sufficere ad informationem Ecclesiae tuae, vel reformationem, si praedecessores » tui minus aliquid, aut aliter tenuerunt, satis » certum haberem, nisi de aliquibus, consulendos » nos esse duxisses. Quibus idcirco respondemus, » non quod te aliqua ignorare credamus, sed ut » majori auctoritate vel eos instituas, vel, si qui a » Romanae Ecclesiae institutionibus errarent, ut » commoneas, aut indicare non differas, qui sint, » qui aut novitates inducant, aut alterius Ecclesiae » quam Romanae, existimant, consuetudinem esse » servandam ». Alia plura de hac disputatione vide Bellar. de *bon. oper. lib.* 1. *c.* 2. Bonam *de Div. Psalmod. c.* 4. *et seq.* Hugon. Menard. *ad Sacram. S. Greg. M. p.* 273. Martenium. *de ant. Eccl. rit. l.* 4. *c.* 1. Emmau. de Azvedo *Exercitat. Liturgic. Romae* 1750. Petrum Lazeri *Diatrib. Romae edita* 1777.

18 Tridentini denique Patres hanc veterem disciplinam inspectam habentes Summo Pontifici Ecclesiasticarum caeremoniarum sacrorumque Rituum Reformationem commendarunt; *Sess.* 25. *in fin.* et Sixtus V. Concilii voto satisfacere cupiens, novam Cardinalium Congregationem instituit, cui sacrorum Rituum provinciam commisit. Haec sunt ejus verba: « Jam vero cum sacri ritus, et coere» moniae, quibus Ecclesia a Spiritu Sancto edocta » ex Apostolica traditione, et disciplina utitur, » in Sacramentorum administratione, divinis officiis, omnique Dei, et Sanctorum veneratione, » magnam Christiani populi eruditionem, veraeque » Fidei protestationem contineant, rerum sacrarum Majestatem commendent, fidelium mentes » ad rerum altissimarum meditationem sustollant, » et devotionis eam igne inflamment: cupientes filiorum Ecclesiae pietatem, et divinum cultum » sacris ritibus, et coeremoniis conservandis, instaurandisque magis augere. Quinque itidem » Cardinales delegimus, quibus haec praecipue » cura incumbere debeat, ut veteres ritus sacri » ubivis locorum, in omnibus Urbis, Orbisque » Ecclesiis, etiam in Cappella nostra Pontificia, » in Missis, divinis Officiis, Sacramentorum administratione, caeterisque ad divinum cultum pertinentibus, a quibusvis personis diligenter observentur, coeremoniae si exoleverint, restituantur, si depravatae fuerint, reformentur, libros » de sacris ritibus, et coeremoniis, in primis Pontificale, Rituale, Coeremoniale, prout opus fuerit, reforment, et emendent, Officia divina de » Sanctis Patronis examinent, et Nobis prius consultis, concedant. Diligentem quoque curam » adhibeant circa Sanctorum canonizationem, festorumque dierum celebritatem, ut omnia rite, » et recte, et ex Patrum traditione fiant, et ut » Reges, et Principes, eorumque Oratores, aliaeque personae, etiam Ecclesiasticae, ad Urbem, » Curiamque Romanam venientes, pro Sedis Apostolicae dignitate, ac benignitate honorifice more » majorum excipiantur cogitationem suscipiant, » seduloque provideant. Controversias de praecedentia in processionibus, aut alibi, caeterasque » in hujusmodi sacris ritibus, et coeremoniis incidentes difficultates cognoscant, summarie terminent, et componant ». *Const.* 117. *pag.* 395. *tom.* 4. *part.* 4. Bullar. Mainard.

Duplex quodammodo videtur ista Congregatio, 19 una ordinaria pro Ritibus Ecclesiasticis, aut pro finiendis controversiis praeeminentiarum; alia extraordinaria pro beatificatione ac canonizatione Sanctorum atque cultu quorumdam servorum Dei. Sed Cardinalibus, ex quibus constat prima, etiam in secunda convenientibus, solum differt numerus Praelatorum. In prima congregantur tantum Consultores, inter quos Magister Sacri Palatii et Sacrista Papae, quibus perpetuo hoc munus ex officio committitur, unusque demum ex Pontificiis Magistris coeremoniarum. In altera vero, praeter supradictos, conveniunt quoque Promotor fidei, cui adnexum solet esse officium Advocati fiscalis, tres antiquiores Rotae Auditores, unus ex Protonotariis Apostolicis ex numero participantium; et alii Theologi, quos Consultores vel respective Qualificatores dicunt; demum probatissimi ac periti medici, aliique professores, ut discoptare possint an illae operationes quae miraculis referuntur, supernaturales revera sint. Sed ad beatifica- 20 tionem et canonizationem Sanctorum quod attinet, apud Auctorem reperies in articulo *de Cultu sanctorum.* Ordinaria igitur SS. RR. Congregationi 21 officium in eo praecipue constituitur, quod veteres ritus sacri ubivis locorum in Missis, divinis Officiis, Sacramentorum administratione, caeterisque divinis officiis ab omnibus observentur, ut loquitur Bulla Institutionis. Nam antiquitus cuiquo

Episcopo curas liturgiae in sua Ecclesia erat commissa, unde liturgia S. Basilii, S. Jo. Chrisostomi, S. Ambrosii etc. reperitur. Postea vero Pius V. voluit ut idem Ordo Romanus servaretur ab omnibus, exceptis Religiosis, quibus uti suis privilegiis concessit. Occurrunt etiam in hac Congregatione negotia contentiosa inter partes; et tam in his, quam in gratiosis seu pacificis Congregatio summarie ac extrajudicialiter procedi, praeviis extrajudicialibus informationibus ab Ordinario loci vel superiori Regulari, respective. Omnesque expeditiones et provisiones gratis con-
22 ceduntur. Vide de aliis Card. de Luca *lib.* 15. *par.* 2. *Rel. Curiae Disc.* 18. *p.* 275. *edit. Venet.* 1726.

CONGREGATIO IMMUNITATIS

23 De jure asyli et immunitatis Ecclesiasticae dicere omittentes, de quo loquitur auctor in proprio loco, disceptabimus tantum de Congregatione ad illud illaesum servandum instituta. Hoc factum est circa initium Pontificatus Urbani VIII. cujus tamen
24 institutionis Bulla deperdita videtur. Cardinalibus hujus Congregationis adjuncti fuere nonnulli Praelati, in quibus annumerantur unus ex Rotae Auditoribus, unus ex Clericis Camerae, Advocatus fiscalis, et alii ex dictis Rotae et Camerae Tribunalibus assumi soliti ad beneplacitum Pontifi-
25 cis. Ista Congregatio solum agit de materiis concernentibus Ecclesiasticam jurisdictionem; curat ne illius exercitium a Magistratibus saecularibus usurpetur; atque cognoscit causas de triplici immunitate locali, personali, reali. Agit etiam extrajudicialiter, uti de aliis diximus; nihil exigit pro expeditionibus, caeterisque actibus; et scribit per epistolas familiares Ordinariis locorum, vel Nuntiis Apostolicis, aliisque Ecclesiasticis Praelatis propter informationes super recursibus et executione suorum decretorum ac resolutionum. Vide Card. de Luca *loc. cit. disc.* 18.

CONGREGATIO FABRICAE

26 Julius II. cum animum intendisset ad Vaticanam Basilicam pene collabentem restaurandam, plurimas indulgentias, aliaque bona Ecclesiastica iis qui eleemosynis dictae Basilicae reaedificationi occurrerent, concessit; proptereaque aliquot commissarios citra et ultra montes, quorum munus esset pias fidelium oblationes colligere, deputavit. *Const.* 28. *Liquet omnibus t.* 3. Bullar. Mainard. *pag.* 313.

Et Leo X. administratoribus dictae Rev. Fabricae amplas indulsit facultates adimplendi pia Legata, et ex eis aliquam partem ipsius restaurationi applicandi. At Clemens VII. aliquas ex dictis concessionibus abrogans, Collegium 60 virorum pro meliori administratione Basilicae Fabricae instituit; *Const.* 3. Clemens VII. *Admonet nos, pag.* 31. *tom.* 4. *part.* 1. *Bullar.* eisque super causis ad Fabricae rem privilegiaque pertinentibus judiciali jurisdictione concessa, ut legatorum piorum executioni providerent injunxit. Pius IV. facultatem concessit cogendi Notarios ad traditionem exemplarii instrumentorum, post annum obitus testateris. *Const.* 76. *Bullar. tom.* 4 *p.* 2. *pag.* 151. Pius V. quatuor editis Constitutionibus, priorum Pontificum Concessionibus alias majores addidit. *Const.* 108. *pag.* 55. *Bullar. Const.* 130. *pag.* 88. *Const.* 131. *pag.* 89. *Const.* 132. *pag.* 90. *tom.* 4. *pag.* 3. Sixtus V, cum Cardinali Basilicae Vaticanae Archipresbytero jurisdictiones aliquas concessisset, supremam tam in laudatae Fabricae Collegio, aliasquo indulsit facultates. Sed Clemens VIII. demum erexit dictae Fabricae Congregationem, quae constat ex competenti numero Cardinalium, pro Papae beneplacito, adjunctis Camerae Auditore, Thesaurario Generali, Pontificiae domus Praefecto, uno ex Rotae Auditoribus, uno ex Clericis Camerae, aliisque nonnullis Praelatis. His adde aliquos *Officiales* ex Praelatorum vel togatorum numero assumi solitos, nempe Judicem Ordinarium, Œconomum generalem, Secretarium Congregationis, denique Defensorem et Procuratorem fiscalem.
Referam ex Cardinale de Luca *loc. citat. disc.* 20. 27
officia et munia Rev. Fabricae Congregationis: « Circa plura itaque hujus Congregationis, ejus» que officialium munus versatur. Primo nempe » circa dictum exequutoris, et curatoris disposi» tionum, quae ad pias causas factae sint, ut » suum sortiantur effectum, fructus decursos sibi » applicando, ut istud Fabricae opus, loco illorum » operum vel suffragiorum, quae fieri debebant, » ex ecclesiastici thesauri plena potestate Apo» stolica succedat. Secundo, ut exigat, sibique » applicet pias dispositiones incertas, sive ad in» certa pia opera factas. Tertio, ut pariter exigat, » sibique applicet illa legata, quae facta sint pro » certo opere individuo, pro quo bona relicta non » sufficiant, ne alias cum indebito haeredis lucro, » apud eum bona remaneant. Et quarto, quod ubi » Ecclesiae, seu loca, aut personae, quarum fa» vore dispositio facta sit, ex instituto capaces » existant (ut ex. gr.) sunt Capuccini, et Minores » Observantes, ac etiam, Jesuitae quarti voti, » eorumque Domus professae, et similes, tunc Fa» brica totam dispositionem sibi ipsi applicet, » sive cum quibusdam compositionibus partem » accipiat, et partem remittat ». Vide ipsum Cardin. de Luca *sub tit. de Testamentis et Codicillis lib.* 9. *part.* 1. *disc.* 23. et *de Fideicommissis, Primogenituris* et *Majoritatibus lib.* 10. *disc.* 108. *de Legatis lib.* 11. *p.* 1. *disc.* 27. *et de Regularibus et Monialibus lib.* 14. *p.* 1. *disc.* 63.

Cum vero Vaticanae Basilicae, totius Orbis praestantissimae, aedificatio jam perfecta esset, tantae molis conservationi Rom. Pontif. consulere semper curae fuit; quapropter omni studio tam Congregationis, quam Rev. Fabricae privilegia non-

28 nulla conservare contenderunt. Et Benedictus XIV. Congregationem *in Generalem et Particularem*, uti facilius cuique negotio vacare posset, divisit; *Const.* 53. *Quanta Curarum tom.* 3. *Bullar. hujus Pontif.* Illa ex omnibus Eminentissimis Patribus et Praesulibus supra memoratis constat, contentiosamque Jurisdictionem super causis Rev. Fabricae pertinentibus exercet; Nicolai *de Vatic. Basil. D. Petri lib.* 4. *cap.* 1. §. in ista vero Eminentissimus Praefectus, tres alii Eminentissimi Patres, Œconomus, Secretarius, Judex Ordinarius tantum conveniunt, reique oeconomicae consulendae causa.

29 Recensemus hic ex integro resolutiones quasdam, et edicta hujus Rev. Fabricae Congregationis; ut quanta sint ejus privilegia, et jura videre possis.

RESOLUTIO 1128.

DECLARATIONES PRIVILEGIORUM REV. FABRICÆ D. PETRI FACTÆ AB ILLMIS DEPUTATIS AN. 1579.

Hyeronimus Matthaeus Curiae etc. Deputati Fabricae Basilicae Principis Apostolorum de Urbe totum collegium repraesentantes etc. Dilecto filio Melchiori Reviliono Commissario et Secret. Rev. Fabricae in Regno Neapolitano, ac aliis dictae Fabricae Commissariis praesentibus et futuris salutem.

« §. 1. Accepimus vos in prosecutione causarum Fabricae, ac Legatorum piorum exactione, multas reperiisse difficultates, multaque vobis circa nonnullas facultates nostras objici dubia, quae non modicam et causarum expeditioni, et jurisdictioni afferunt perturbationem. Nos igitur, ut par est, in praemissis opportune providere volentes, ex facultate et auctoritate declarandi, interpretandi, ac decidendi facultate, ad tollendas omnes ambiguitates et exceptiones, quae circa privilegia Fabricae, et facultates nostras oriri possunt, et fieri contingunt per praesentes, ut infra declarabimus.

» §. 2. Et quoniam alias fuit praecipue dubitatum, utrum bulla fel. rec. S. Pii V. quae incipit: *Exigit, sub datum Rom. an. Inc.* 1569. 11. *Kal. Jan. Pontificatus sui an. quarto*, esset intelligenda indistincte de omnibus legatis piis, vel potius de tribus speciebus tantum, nempe de legato facto pro celebratione missarum, pro celebratione divinorum officiorum, et pro erogatione eleemosynarum, ex generalitate verborum bullae resolvendum duximus indistincte, intelligi debere, ac per eam comprehendi quodcumque legatum pium locis piis in quibusvis dispositionibus piis expressis, ac nominatis tam cum onere celebrationis missarum ac recitationis divinorum officiorum, quam absque alio onere, et ex quacumque alia causa pia factum. De legatis igitur seu fideicommissis piis, locis certis, ac in testamento, seu quacumque alia dispositione pia et donatione inter vivos expressis, et ex quavis causa factis tam cum onere, quam absque onere quomodolibet de quibuscumque ecclesiis, hospitalibus, piis locis, nullo penitus excepto, nisi specialiter a Summo Pontifice, ac a Sede Apostolica, et tune juxta formam suorum privilegiorum exempta existant factis, Commissarii Fabricae post annum a morte testatoris, si aliud tempus a testatore ipso limitatum non reperiatur, usque ad triennium completum quintam partem juxta dispositionem literarum in forma Brevis fel. rec. Leonis X. sub datum Romae die 16. Dec. 1514. anno ejus Pontificatus secundo, et post triennium medietatem in vim bullae S. Pii V. supra proxime relatae, si et postquam alias quatuor quintas partes, seu medietatem alteram locis piis, quibus legatum fuit, solvi aut assignari fecerint, pro Fabrica exigant ac recuperent.

» §. 3. Hoc autem non intelligitur nisi de legatis pro una vice tantum factis; quod si legatum pium perpetuum erit, et occasione legati pio loco facti, certum quid faciendum, vel solvendum sit, sic standum, duximus: ut si quod annuatim absque onere solvendum erat, insolutum, ac inexactum reperiatur, quinta pars seu medietas, ut supra, de legatis certis pro una vice tantum factis dictum est, si vero cum quovis onere annua solutio fieri debeat, nempe pro celebratione missarum, divinorum officiorum, maritagio puellarum incertarum, distributione pauperum in genere, et alia hjusmodi, totum quod decursum est, et non solutum, vel non distributum pro Fabrica exigatur; et de caetero testatoris voluntas observetur non diminuta in aliquo sorte principali ipsius legati, et hoc ut legatorum perpetuorum vitetur extinctio.

» §. 4. Legata incerta pauperibus in genere seu pro maritandis puellis, ut supra, facta, etiamsi perpetua sint, utpote si certum praedium, vel certa summa in bonis stabilibus, seu alias investienda relinquatur, ita ut omnes inde provenientes fructus in eleemosynas pauperum, ut praefertur, incertorum, seu pro maritandis puellis erogentur, nec alicui certae personae, vel loco jus aliquod ex dispositione testatoris in proprietate acquiratur in totum vigore Bullae fel. rec. Paulli III. *sub datum Romae anno Incar.* 1536. 6. *Idus Augusti anno sui pontificatus primo*, aliorumque ejus praedecessorum pro Fabrica exigantur.

» §. 5. Legata vero incerta intelligimus quando non sunt expressa propria nomina personarum

» vel locorum, et si ad arbitrium executorum, » vel aliorum sint relicta. Nam sic intellexisse » Summos Pontifices indicant literarum apostolicarum verba illa, propriis nominibus personarum non expressis.

» §. 6. Legata pia etiam incerta, ac vigore facultatum Fabricae applicata censemus legata » pia facta personae seu loco pio incerto, vel incapaci, ac omnia ea quae a locis vel personis, » quibus legatum est, postquam legitime apparuerit ea repudiata, vel propter onus injunctum » vel alia quavis ex causa, vel citati fuerint ad declarandum an legatum sibi factum acceptare » veliat, expresse repudiata sunt, aut per eorum » contumaciam per Judicis decretum dictis locis » aut personis intimatum, Fabricae applicata, nam » ex hujus dispositione legata pia certis locis aut » personis facta (quae ex speciali privilegio caduca numquam fiunt) si non acceptentur, ex » post facto incerta redduntur.

» §. 7. Si legatum incertum pro maritandis » puellis sit, mediante nominatione eorumdem » nobilium tantum, et non aliter certificatur, ac » applicatum puellae dotandae, ante litem motam » per Commissarium Fabricae legitime cautum, » et non solutum sit, nullo modo pro Fabrica » exigatur, quia quantum ad haeredes legatum » habuit effectum suum; etiam quod nuptiae quarum causa legatum fieri contingit, differentur, » non debet praejudicio esse puellae dotandae. Si » vero nominatio facta non sit, sive puella nominata moriatur, legatum pro Fabrica exigatur.

» §. 8. In omnibus legatis piis illud observetur, ut ante annum, seu alium terminum a testatore limitatum, minusque ante conditionis » implementum non exigantur, omisso in hoc Fabricae privilegio, quod etiam ante annum, et » ante tempus a testatore limitatum, et ante conditionis implementum exigi potest.

» §. 9. Legata etiam incerta, maxime pro exoneratione conscientiae relicta, ita sunt Fabricae applicata, ut etiam exacta ab Ordinariis » sibique applicata sindicari possint. Idcirco ipsis » Ordinariis omnino inhibetur, ne de caetero in » ipsis legatis se intromittant, sed eadem pro Fabrica in totum exigantur.

» §. 10. Volumus autem ad evitandam confusionem, praemissorum omnium declarationem » sibi vindicare in causis de caetero finiendis, ac » in sententiis in futurum tantum proferendis; determinatis autem, ac decisis hucusque, etiam » in prima instantia, firmis, et ratis manentibus. » In quorum omnium, et singulorum fidem has » per nos, et Secretarium nostrum infrascriptum » subscriptas fieri, sigillique nostri jussimus appensione muniri. Datum. etc.

RESOLUTIO 1233.

ALIÆ DECLARATIONES PRIVILEGIORUM REV. FABRICÆ S. PETRI FACTÆ AB ILLMIS DEPUTATIS AN. 1589.

» §. 1. Horatius Burghesius utriusque juris » etc. et deputati .... ad quorum notitiam pervenit quampluries haesitari, et dubitari a Ministris, Judicibus, et Commissariis Rev. Fab. » quaenam legata relicta incapacibus, et legatariis » et haeredibus nolentibus legata et haereditates » acceptare, spectent et pertineant ad Rev. Fab. » D. Petri. Propterea vigore Privilegiorum dictae Rev. Fab. ac Collegio concessorum, in quibus dispositum reperitur, occurrentium interpretationem dubiorum dictorum privilegiorum » ad nos, et pro tempore Collegii Praefectos spectare et pertinere, harum seriis quibuscumque » significamus et declaramus.

» §. 2. Omnia legata, haereditates, donationes, » et alias quascumque dispositiones ad et in favorem Fratrum Cappuccinorum, ac Minorum » majoris observantiae, et quorumcumque aliorum Regularium, sive Clericorum Saecularium, » quibus ab instituto Regulae habere et possidere » bona etiam in comuni prohibitum est; Omnia » legata, haereditates, et donationes, nedum in » vim institutionis, sed etiam substitutionis et » Fideicommissi eisdem facta, et factas ad Rev. » Fab. spectare, et pertinere, ac spectavisse et » pertinuisse, sicque privilegia, et facultates ultra eorum literalem sensum, consuetudine interpretativa ita declarata, ac pronunciata fuisse, » prout etiam nos ex tunc declaramus et pronunciamus.

» §. 3. Quod idem facimus occasione et causa » quorumcumque legatorum, et haereditatum, » piorum tamen quibusvis personis ac locis relictorum, et in casum recusationis, et non aditionis Legatorum, et haereditatum respective, » quae ex causa recusationis, et denegatae aditionis sunt incerta, et ex privilegio piae causae omnino in alium usum sunt convertenda. » Propterea illa tam vigore privilegiorum dictae » Rev. Fab. concessorum, quam etiam vi consuetudinis interpretativae, ea et eas occurrentibus » casibus Rev. Fab. applicamus, et incorporamus.

» §. 4. Et quoniam saepe contingit quam plura » Legata a piis Testatoribus fieri ad effectum celebrationis missarum, recitationis divinorum » officiorum, et erogationis eleemosynarum, quae » cum mora et negligentia, ac avaritia haeredum » vel legatarii executa non fuerunt; Propterea » Pius V. Sa. Me. elapso triennio a die obitus testatoris, eorumdem legatorum dimidium Rev. » Fab. reliquum pio loco, cui legatum factum » est, applicavit et incorporavit, ut in ejus Mo-

» tu-proprio sub dat. etc. Illincque observatum fuit » quod data morositate haeredis, et legatarii non » petentis; adhuc non elapso triennio, quinta pars » una cum omnibus annatis, ac fructibus ac ex- » pensis decursis, quae ex quavis causa execu- » tionis legati pii fieri debuissent, ratione privi- » legiorum antiquorum dictae Fab. concessorum, » elapso autem triennio vigore dicti Motus-pro- » prii nedum quinta, sed medietas haereditatis » et legati una cum dictis annatis, fructibus et » expensis ratione praeteriti temporis, et legati » non executi decursis applicata et incorporata » fuit. Propterea ne de praedictis ullo unquam » tempore dubitari contingat etc.

ALIÆ DECLARATIONES PRIVILEGIORUM REV. FAB.

FACTÆ AB ILLMIS DEPUTATIS EJUSDEM AN. 1598.

Nos Marcellus Lantes etc. et Deputati etc. . . infra-scripta declaranda ac interpretanda duximus, nempe.

» §. 1. Quoniam juxta privilegia eidem Rev. » Fab. de legatis haereditatibus, et piis disposi- » tionibus certis . . . quae . . . adimpleta non fue- » runt usque ad triennium, computandum a die » mortis, quinta tantum pars ad Fab. spectat; » lapso triennio . . . . medietas debetur: declara- » mus hujusmodi medietatem pariter a die mor- » tis dictorum testatorum et disponentium ipsi » Fab. debitam esse, servandamque fore bullam » fel. rec. Pii V. sub datum XI. kal. Jan. 1569. » quam generaliter de omnibus piis relictis in- » telligendam esse declaramus, et interpretamur, » et praedicta etiam locum habere in similibus, » quae intra statutum a testatore et disponente » tempus satisfacta non sunt, ut eo elapso, trien- » nium intelligatur a die mortis testatoris.

» §. 2. Annua vero pia legata, et disposita Locis, » Ecclesiis, et Ecclesiasticis personis, certis et » nominatis, cum onere celebrationis Missarum, » divinorum officiorum, erogationis eleemosyna- » rum, aut similium in perpetuum, aut ad cer- » tum tempus, seu statutis quibusdam diebus in » anno, et hebdomada, pro quorum adimplemento » bona, seu etiam redditus perpetui, aut ad tem- » pus relinquuntur, et haeredum seu aliorum, » quoad id quomodolibet obligati erunt aut tene- » buntur, avaritia pro praeterito adimpleta cum » effectu non sunt, tunc reditus et relicta hujus- » modi eo usque decursa et realiter non soluta » Fabricae debeantur. In futurum vero decur- » renda ipsis legatariis cum onere injuncto ap- » pliceutur, ut hactenus observatum est.

» §. 3. Quando vero bona seu annui redditus, » et introitus a Monasteriis, Capitulis, Capella- » nis, seu legatariis percepti et exacti sunt et » percipiuntur, et exiguntur pro dicta celebratio- » ne Miss. et divin. officiorum in perpetuum aut » ad tempus, ut super, et Missae hujusmodi, ac » divina officia in totum, vel in parte ab ipsis cele- » brata non fuerunt, vel celebrari desierunt, aut » etiam minime celebrentur propter ipsorum le- » gatariorum negligentiam, seu impotentiam, nem- » pe quod major sit numerus missarum, ac divi- » norum officiorum, sic per negligentiam seu » impotentiam omissorum, ad Fabricam ipsam de- » voluta esse declaramus, dantes facultatem Mi- » nistris a nobis deputatis, seu ab eis ad hoc spe- » cialiter substitutis, ut cum legatariis, aut aliis » obligatis, ad quos spectat, si eis melius expe- » dire videbitur, pro praeterito tantum desuper » componere valeant.

» §. 4. Si autem ipsi legatarii, quibus a prin- » cipio redditus et bona hujusmodi relicta sunt, » ex instituto, et observantia regulae, taliom re- » lictorum incapaces sunt, aut a principio quidem » capaces existebant, sed propter regulae muta- » tionem incapaces effecti sunt, inhaerendo dictae » Fab. privilegiis et declarationibus alias factis, » praesertim sub die 18. Martii 1589. declara- » mus hujusmodi, quae a principio personis in- » capacibus facta sunt, sive ex postfacto incapa- » ces sunt redditi, non ad haeredes gravatos, seu » alios obligatos spectare, seu uti caduca ab iis » vindicari posse, sed ad Fab. ipsam nedum in » vim institutionis, sed etiam substitutionis et » fideicommissi, tamquam incerta effecta, specta- » visse et spectare, et sub privilegiis ipsius Fa- » bricae comprehendi; prout etiam quae forte ex » quacumque causa a legatariis ipsis incapacibus » recusata et non acceptata fuerunt, ac recusan- » tur et non acceptantur.

» §. 5. Similiter annua pia Legata pro paupe- » ribus puellis nuptui tradendis, quae amore seu » alias ratione animae non effectu sanguinis, aut » remunerationis servitiorum facta erunt, si per » aliquot annos ab haeredibus, aut aliis gravatis » neglecta fuerint, nec effectualiter persoluta, » seu depositata, et si forte per dictos haeredes, » aut aggravatos hujusmodi puellar. electio facta » foret pro annis et temporibus decursis ad Fab. » ipsam pertinere declaramus. Decurrenda vero in » futurum pro pauperibus hujusmodi puellis mari- » tandis, etiam antea electis, ut praefertur, in- » tegra concedantur nisi in totum incerta essent, » ita ut ad Fab. juxta privilegia omnino specta- » rent, prout et eidem Fab. competunt omnia alia » pia legata incerta, et maxime pro ablatis reli- » cta, ita ut etiam ab Ordinariis locorum, si for- » te ad eos pervenerint, vindicari valeant juxta » privilegia praedicta.

» §. 6. Insuper quia, ut accepimus, saepius » pia hujusmodi Legata, et piae dispositiones pro » constructione Monasteriorum, Hospitalium, Ca- » pellarum, aut pro substentatione ecclesiastica-

» rum personarum Saecularium, seu Regularium » tam virorum, quam mulierum similium, nec » intra vel post triennium haeredes adimplere curent, ex quibus si quinta aut medietas detrahatur, opera ipsa aut in totum negliguntur, aut » sine debita perfectione inchoata remaneant; nec » defunctorum voluntas, ut par est, observetur, » quam ut huic incommodo, quantum fieri potest » occurramus, ac haeredibus ac aliis obligatis » omnis fraudis occasio auferatur, dum hujusmodi legatorum solutionem, et executionem procrastinare solent, ut interim dictorum relictorum piorum fructus percipiant, ad quorum restitutionem non teneri praetendunt, et per capital. solutionem satisfecisse Testatori voluntati contendunt, idcirco declaramus dictos haeredes, seu alios gravatos teneri, et obligatos existere ad fructus hujusmodi legatorum persolvendos a die mortis, quos realiter ex re legata, » seu alias relicta perceperint, aut percipere potuerint, si res hujusmodi sua natura aut alias » fructifera sit, ita tamen ut in posterum Fabricae non quinta, aut medietas relicti, sed fructus ipsi talis relicti persolvantur, legatum vero » ipsum integrum pro perfectione dicti pii relicti » consignetur et reservetur.

» §. 7. Praeterea quia saepe contingit pia hujusmodi legata et dispositiones pro constructione » Monasteriorum, Hospitalium, seu Ecclesiarum, » ac similium relictorum debitae executioni demandari non posse propter aliquod facti vel juris impedimentum, quia nempe pecunia relicta » ad constructionem Monasteriorum non sufficit, » aut in loco a testatore designato aedificari non » potest, seu etiam licentia ab Episcopo, seu alio » superiori obtineri nequit, cum aequum non sit, » ut pium opus hujusmodi propterea deseratur, » sed potius in aliud de jure commutandum veniat; Declaramus ut gravatis certus competens » terminus praefigatur arbitrio judicum pro impedimentis hujusmodi realiter, et cum effectu » removendis, aut pro obtinenda a Sede Apostolica commutatione talis relicti pii, et dispositionis; quod si terminus elapsus, et impedimenta remota non fuerint, aut commutatio obtenta non sit, tunc legatum ipsum a Fabrica integraliter exigatur, perinde ac si ad Fabricae » utilitatem devolutio facta fuisset. »

ORDINI E PROVVISIONI

DA OSSERVARSI DALLI COMMISSARI DELLA REV. FABBRICA DI S. PIETRO DI ROMA NELLO STATO ECCLESIASTICO.

30 Sebbene la Sacra Congregazione della Reverenda Fabbrica di S. Pietro, istituita dai Sommi Pontefici per il precipuo oggetto d'invigilare per mezzo de' suoi Commissari, che siano prontamente, e fedelmente adempite le ultime volontà do'pii Testatori, e qualunque Contratto, o Disposizione in favore di Causa pia, abbia in diversi tempi per conseguire un tal fine, e particolarmente fin sotto il di 31. Agosto 1650., fatte pubblicare diverse regole fondamentali, desunte dalla chiara disposizione delle Costituzioni Apostoliche, sulla di cui traccia dovessero caminare i medesimi Commissari per la retta definiziene delle Cause, e per mantenere il pio Tribunale in quell'aspetto di pietà, che in modo speciale ha sempre professato, anche a vantaggio delle Famiglie gravate del peso, dell'Opere pie; nulladimeno riconoscendo la stessa Sagra Congregazione, che quanto più sono efficaci i mezzi, che vengono prescritti, tanto più facilmente si va ad ottenere il fine, al quale sono diretti; ha deliberato di pubblicare ora gl'infrascritti nuovi Ordini, appieno persuasa, che l'esatta loro osservanza potrà conferire moltissimo a precludere l'adito agli Eredi, e Legatari di far abuso delle rendite destinate per i suffragi ai Fedeli Defonti, e per l'esecuzione di qualsivoglia Disposizione in favore di Causa pia, ed insieme per mantenere vigilanti i Commissari nell'adempimento del loro Offizio.

I. Non dovrà esser permesso ad alcun Commissario di fissare il suo domicilio fuori delle Città, e Luoghi assegnatigli nella Patente per l'esercizio di sua giurisdizione; ma sarà tenuto, ed obbligato di risedere dentro i confini della sua Commissaria, onde gli riesca più facile di visitare le dette Città, e Diocesi, per riconoscere se restino adempiti i Legati, e Disposizioni pie; e succedendo che per una qualche causa si trovi costretto di trasferire altrove il suo domicilio, ritornerà immediatamente la Patente alla S. Congregazione, acciocchè si possa provedere la carica d'altro Soggetto.

II. Ogni Commissario dovrà esercitare il suo Offizio per se stesso, ne più gli si concederà licenza in avvenire, che possa deputare altra persona in sua vece, anche a suo rischio o pericolo; essendo mente espressa della S. Congregazione di voler perpetuamente aboliti i Pro-Commissari, riconosciuti piuttosto dannosi, che utili al Tribunale. Che se per motivo d'abituale indisposizione di salute, o di provetta età si trovasse il Commissario impedito di poter personalmente più esercitare il suo Offizio, si provederà allora al bisogno, e potrà anche in tali casi il medesimo supplicare la S. Congregazione, affinchè gli si deputi un Coadjutore; e accordandosi la grazia, dovrà il Coadjutore esser contento di percepire la sola metà degli emolumenti della carica, scomputato però tutte le spese, e l'altra metà dovrà liberamente appartenere al Coadjutore, che assumesse l'esercizio dell'Offizio.

III. Alli Commissari, cui manca la podestà legislativa, non sarà permesso far affigere, e pubbli-

care senza l'espresso preventivo oracolo della S. Congregazione alcun Editto penale; ma dovendo visitare i Luoghi soggetti alla sua giurisdizione per riconoscere l'adempimento di tutte le Disposizioni, e Legati pii, saranno contenti di far affiggere, e pubblicare una Notificazione stampata della sua Visita, per rendere prevenuti, ed intimati tutti i singoli Parochi, Notari, Archivisti, e altri Conservatori di Scritture a dover dare le necessarie notizie delle Disposizioni, e Legati pii, come altresì i Rettori, ed Amministratori di Chiese, e Luoghi pii tanto Secolari, che Ecclesiastici, e Regolari a dover esibire le Vacchette e Libri degli obblighi di Messe, ed altri pii Legati nella forma già prescritta nell' ultimo Editto generale promulgato ai 12. Agosto del corrente anno 1788. ed in seguito pubblicate in tutte le Città, e Luoghi dello stato Ecclesiastico per ordine della stessa Sagra Congregazione, ed anche per oracolo espresso della Santità di Nostro Signore Papa Pio VI. felicemente regnante. Ed affinchè in avvenire abbiano tutti i Commissari una certa regola, e siano fra loro uniformi nel metodo da osservarsi nella pubblicazione ed affissione di tal Notificazione, sarà cura di Monsignor Economo, e Segretario della Sagra Congregazione di fargliene giungere un esemplare, dal quale non dovranno essi in verun modo discostarsi.

IV. Si commette bensì e s'inculca ai Commissari d' efficacemente operare, affinchè il menzionato Editto dei 12. Agosto 1788. venga in tutte le sue parti inviolabilmente, e perpetuamente osservato, dovendo servire come di fondamento a preparare i Giudizi necessari ad introdursi contro gli Eredi, Luoghi pii, o altre persone obbligate all'adempimento delle Disposizioni, e Legati pii. Quindi dovrà ogni Commissario seguendo le provide intenzioni della Sagra Congregazione, autorizzate con espresso oracolo Pontificio, procedere irremisibilmente all' esecuzione delle prescritte pene contro i trasgressori; e ritrovando per parte di qualsivoglia altro Tribunale, o di qualunque Persona ostacoli, ed impedimenti all'esercizio del proprio Officio, o che si commettino frodi per eludere la disposizione del riferito Editto, ne renderà immediatamente intesa la stessa Sagra Congregazione, e suo Eminentissimo Signor Cardinal Prefetto; affinchè per le vie più sollecite ed efficaci si possa a quanto occorra provedere.

V. Allorchè il Commissario avrà ricevuto dai Notari ed Archivisti, o avrà in qualsivoglia guisa acquistato le notizie di Disposizioni, e Legati pii inadempiti; dovrà esser sollecito di far citare nel suo Tribunale per mezzo del Procuratore Fiscale della Rev. Fabrica, addetto allo stesso suo Tribunale il Debitore della Disposizione, o Legato pio a giustificare il seguito adempimento, ovvero il Detentore de'beni Ecclesiastici nullamente alienati ad esibire il riportato Beneplacito Apostolico per la convalidazione della seguita alienazione; e non adempiendo il Reo convenuto dentro il termine, che di ragione gli sarà prefisso alla sua obbligazione, procederà senza ritardo alla spedizione della Causa, applicando in benefizio della Rev. Fabrica quelle quote, che le saranno dovute nei rispettivi casi a norma dei suoi Privilegi.

VI. Siccome poi l'esperienza ha fatto conoscere, che spesse volte il Reo convenuto in prima istanza avanti il Commissario, affine di dilazionare il Giudizio, e trattenere la spedizione del Mandato, è solito ricorrere al sotterfugio d'allegare la declinatoria del Foro, o domandare la pretesa circoscrizione degli atti con citazioni fatte eseguire avanti il Tribunale della Signatura di Giustizia di Roma; così per troncare simili abusi, e cavillazioni, introdotte dalla malizia de'Debitori in grave danno non meno delle loro coscienze, che delle Anime de'Defonti a motivo de'ritardati suffragi, notifica la S. Congregazione, che le Citazioni eseguite, come sopra, potranno essere impunemente disprezzate, ancorchè si trovassero segnate di propria mano di Monsignor Uditore della Segnatura; essendo stato già dichiarato con Breve speciale della fel. mem. di Giulio PP. III. pubblicato sotto il dì 20. Luglio 1552., che quel Tribunale non può inibire, nè esercitare verun atto di giurisdizione sopra il Tribunale della R. Fabrica di S. Pietro, e nelle Cause concernenti il particolare interesse della medesima.

VII. Così ancora potranno impunemente disprezzarsi le dette Citazioni, ancorchè fatte eseguite avanti i Giudici deputati dalla stessa S. Congregazione, seppure non fossero state segnate di propria mano dell'Eminentissimo Signor Cardinal Prefetto-pro-tempore della Sagra Congregazione della Rev. Fabrica di S. Pietro, o di lui particolar Uditore: Dichiarando bensì che dovranno esser attese tutte quelle Citazioni, ancorchè non segnate, e sottoscritte come sopra, colle quali si domandasse la purgazione degli attentati, ovvero si facesse istanza per la remissione della Causa al Tribunale di Monsignor Giudice della Rev. Fabrica, a motivo del privilegio competente al Reo convenuto di poter vedere la Causa in prima istanza in Curia in vigore della *Leg. Unic. Cod. quando Imperat. inter Pupil., et Vid.*

VIII. Nella decisione delle Cause, nelle quali potrà cader dubbio, o questione sull'intelligenza, e interpetrazione, d'un qualche Privilegio della Rev. Fabrica, non dovranno i Commissari scostarsi dalle dichiarazioni più volte fatte, e pubblicate dalla Sagra Congregazione, delle quali è facile di aver notizia dal Compendio dei Privilegi di detta Rev. Fabrica compilato dal *Vespignani*: Ed incontrando il Commissario una qualche grave difficoltà nella Causa, per cui si trovi dubbioso a deciderla,

potrà interpellarne la Sagra Congregazione, la quale per mezzo del suo Monsignor Economo, e Segretario lo renderà instrutto di ciò, che sarà riconosciuto più coerente alla giustizia, ed alla pratica del Tribunale.

IX. Se il Reo convenuto, dopo aver patito il Decreto definitivo, o Sentenza di condanna, riclamerà nel Tribunale di Monsignor Giudice della Rev. Fabrica per esser sentito, e rivedere la Causa in grado d'Appellazione, sarà tenuto il Commissario di renderne intesa la Sagra Congregazione per mezzo di Monsignor Economo, e Segretario; e se sarà riconosciuto, che la Causa vertente o sopra il negozio principale, o anche sopra un qualche incidente, meriti di essere sostenuta, se ne assumerà la difesa a proprie spese della Rev. Fabrica, ed il Commissario, che ne resterà sgravato, rilascerà da qui innanzi ne'suoi conti annuali per le suddette Cause fatte difendere dalla Rev. Fabrica a suo proprio conto, due delle cinque parti dell'emolumento tassato a favore del medesimo Commissario nella somma di Scudi venti per cento, allorchè sarà per percepire detto emolumento; e ciò per dare alla stessa Rev. Fabrica un qualche compenso di quelle spese, che assume sopra di se, ancorchè non obbligata, nella difesa in Curia di quelle Cause, che sono state introdotte in prima instanza nel Tribunale dei medesimi Commissari. Nel caso poi, che si riconoscesse mal fondata per parte della Rev. Fabrica la pretensione dedotta in giudizio, non solamente si ricuserà di accettare la difesa della Causa, ma inoltre dovrà esser proibito al Commissario di proseguirla, anche a sue proprie spese.

X. Che se il Debitore dopo il sofferto Decreto, o Sentenza definitiva di condanna, o ancor prima, riconoscendo, e confessando il suo debito, domanderà al Commissario un competente termine per ricorrere, ed ottenere la graziosa Composizione dalla Sagra Congregazione della Rev. Fabrica, gli si dovrà accordare colla prefissione d'un Mese a spedire la detta Composizione, spirato il qual termine, se il Debitore non avrà riportata altra proroga dalla stessa Congregazione, sarà tenuto il Commissario di procedere ulteriormente in Causa; e non esibendo il Debitore negli atti alcun Documento o per giustificare la detta proroga, o d'aver impetrata la Composizione coll'effettivo Deposito fatto a favore della Rev. Fabrica, rimarrà sottoposto all'esecuzione del Mandato, ed alla successiva subasta, e delibera de'Beni esecutati: avvertendo, che il termine accordato al Debitore per ricorrere alla Sagra Congregazione della Rev. Fabrica, come sopra, dovrà sempre risultare dagli atti del processo della Causa, ne si dovrà mai concedere in voce, e sulla buona fede, e parola del Debitore. Ed affinchè non debba il Commissario trascurare l'esatta osservanza di questa ordinazione, diretta al provido fine, d'evitare le frodi, e le collusioni, sarà tenuto di spedire a Monsignor Economo, e Segretario in fine d'ogni tre Mesi una Nota sottoscritta di tutti i suriferiti Decreti di prefissione di termine, e sotto la propria sottoscrizione vi farà apporre ancor quella del suo Cancelliere.

XI. In quelle Cause poi, nelle quali il Commissario avrà giudicato di doversi rigettare l'azione intentata per parte della Rev. Fabrica, assolvendo il Reo dalla domandata applicazione o di qualche capitale, o de'frutti, siccome può talvolta verificarsi, che il Reo sia stato ingiustamente assoluto; così dovrà il Commissario, per non lasciar esposta la Rev. Fabrica, e l'Opera pia ad un qualche indoveroso aggravio, rimettere a Monsignor Economo, e Segretario l'intero Processo, affine di richiamare all'esame, se con giusta ragione sia stata rigettata l'azione promossa contro l'Erede, o altro Possessore, che pretendevasi obligato all'adempimento dell'Opera pia: E poichè le Cause di questo tal genere per fatto del Commissario sarebbero rimaste estinte, e affatto terminate dopo il suo Giudicato; perciò qualora mai succedesse, che rivedendosi, in grado d'Appellazione la sentenza del Commissario, fosse per essere rivocata; non dovrà egli conseguire alcuna participazione d'emolumento su quella somma, che la Rev. Fabrica fosse per introitare col benefizio della difesa fatta a proprie spese.

XII. S'avverte ogni Commissario, che se una qualche Causa introdotta in Giudizio civile venisse a cambiar d'aspetto, ed a rendersi criminale (lo che può esser facile ad accadere, succedendo alcune volte, che dopo essere stata introdotta la Causa civile per l'esecuzione di una qualche Disposizione o Legato pio, si venga in chiaro dell'alterazioni, supplantazioni, falsità di Scritture, espilazioni d'Eredità o altri atti criminosi commessi dall'erede o Legatario per eludere l'adempimento della pia volontà del Testatore;) dovrà allora il Commissario astenersi di più oltre proseguire il Giudizio Civile, rendendo prima inteso l'Emo Signor Cardinal Prefetto delle delinquenze rilevate dalle Scritture esistenti in Processo, ed aspettare gl'ordini, che gli saranno dati o per procedere criminalmente contro il Delinquente, ovvero per proseguire la Causa civile senza far uso dell'azione criminale. Ed altrettanto dovrà praticare in tutti, e singoli casi, ne'quali potrà aver luogo l'azione criminale, in conformità dell'ultimo soprenunciato Editto promulgato sotto il dì 12. Agosto 1788. essendo espressa mente della Sagra Congregazione, che a niun Commissario debba esser permesso di procedere ad atti irretrattabili in materie criminali, e specialmente a comminazione o fulminazione di Censure, contro i pretesi delinquenti, senza aver prima ricevuto il di Lei oracolo, o dell'Emo Signor Cardinal Prefetto.

XIII. Ciaschedun Commissario nella sua Banca, inerendo a quanto é stato prescritto nel §. 16. dell' Istruzioni pubblicate sotto il dì 31. Agosto 1650. e confermate sotto il dì 8. Marzo 1735. esiggerà per se, e per gl'Offiziali del suo Tribunale la minor Tassa, che sia in uso nella Corte spirituale, o temporale del Luogo; ne esiggerà da alcuno l'emolumento chiamato Caposoldo. Ed a quest'effetto si ordina, che il Commissario debba in ogni luogo, dove eserciterà il suo Offizio, tener effissa la minor Tassa, che ivi sarà in uso nella Corte spirituale, o temporale.

XIV. Ed affinché l'ultime volontà de' Defonti, e tutte le Disposizioni in favore di Cause pia non debbano restar trascurate per oscitanza, e negligenza de' medesimi Commissari, o per umani riguardi verso una qualche Famiglia, Persona, o Luogo pio gravato di tali oblighi, si ordina, che ogni Commissario nel fine d'ogni trimestre debba trasmettere a Monsignor Economo, e Segretario congiuntamente all' altra Note sopraespressa nel §. X. una Nota distinta di tutte le pie Disposizioni, le quali dai Parochi, Notari, Attuari, Archivisti, o in qualsivoglia guisa saranno state dedotte a di lui notizia, ed un' altra Nota delle cause introdotte in vigore di tali notizie; ed oltre a ciò sia tenuto, ed obbligato formare un libro da doversi ritenere, e custodire dal suo Cancelliere, ed ivi registrare distintamente tanto le notizie ricevute, come sopra, quanto le Cause introdotte, e definite; dichiarando, che nel fine di ciascuno anno gli si negherà la conferma delle Patente, qualora non venga esibita la fede giurata del suddetto Cancelliere di ritenere appresso di se il detto Libro, ed essere state in esso registrate le suriferite Notizie ricevute da'suddetti Notari, e Archivisti, o in altra guisa come sopra acquistate, e le rispettive Cause introdotte, e tuttavia pendenti, ovvero definite nel Tribunale d'esso Commissario. Ed il Cancelliere o suo Erede sarà tenuto a consegnare il detto Libro ad ogni richiesta dalla Sagra Congregazione; e nel caso che per di lui colpa, o negligenza non fosse diligentemente custodito, o andasse a smarrirsi, sarà obbligato all'emenda di tutti, e singoli danni, che ne potessero alla Rev. Fabbrica, o a qualunque altra Persone interessata derivare.

XV. In fine di ciaschedun'anno sarà tenuto ogni Commissario render fedele, ed esatto conto di tutto quello che gli sarà pervenuto nelle mani per ragione del suo Offizio; ed a questo effetto dovrà ritenere un Libro contrasegnato da Monsignor Economo e Segretario, che annualmente gli si farà giungere, ed ivi descrivere tutte le esazioni, che dal medesimo si faranno per conto della Rev. Fabbrica nell'atto del pagamento coll'espressione della vera somma, che si riceve, della causa, per la quale si riceve, e da chi si riceve; e ciò dovrà praticarsi non solo per quelle somme, che direttamente si pagano a detto Commissario, ma ancora per quelle, che con di lui ordine si fossero fatte pagare del Debitore in mani del Depositario: E per procedere con ogni chiarezza, e sicurezza, e togliere qualunque sospizione, si procurerà, che il Debitore medesimo, o chi paga il denaro, sottoscriva la partita del pagamento descritta dal Commissario in detto Libro, e non sapendo scrivere quella Persona, che paga il denaro, la farà approvare dal Curato, ovvero dal Cancelliere del Luogo, dove si farà il pagamento, o da altra terza Persona degna di fede alla presenza però dell'istesso pagatore del denaro, e successivamente sarà tenuto nel fine di ciaschedun' anno, in cui dovrà render conto, trasmettere il suddetto Libro in mano di Monsignor Economo e Segretario; e quando durante l'anno del suo Offizio non avrà fatto alcuna esazione, dovrà parimente mandare il detto Libro, ed insieme dichiarara con suo giuramento di non avere esatto somma alcuna per ragione del suo Offizio, e per conto della Rev. Fabbrica.

XVI. Inoltre dovranno i Commissari aver cura che i Processi, Istromenti, ed altre Scritture di qualsivoglia specie appartenenti alla Rev. Fabbrica, siano diligentemente custodite dai lori Cancellieri, e legate in Protocolli separati colle respettive Rubricelle, e coll'intestazione dentro e fuori della Sagra Congregazione della Rev. Fabbrica di S. Pietro; procureranno di porre in pratica i necessari spedienti, affine di riparare al disordine, implorando perciò, quando faccia bisogno, anche l'autorità della Sagra Congregazione; e morendo, o essendo rimosso taluno di detti Cancellieri, dovrà restar a peso dei Commissari, di ricercare l'Erede, ed obbligarlo alla consegna a favore del Cancelliere, che sarà surrogato nell'impiego, al quale dovranno consegnarsi tutti gli Atti, e Scritture colla previa descrizione, e con riportare un obbligo di conservarle fedelmente, a darne conto ad ogni richiesta; del qual obbligo e descrizione ritenrà l'originale presso di se, e trasmetterà puntualmente copia legalizata a Monsignor Economo per esser conservata nella Segretaria della Sagra Congregazione. Dovranno similmente i Commissari far conservare, e diligentemente custodire in filze separato coll'intestazione di fuori della Rev. Fabbrica dai loro Cancellieri tutte le Note originalmente sottoscritte, che gli saranno date dai Notari, e Archivisti in esecuzione di quanto è stato prescritto, e comandato nell'ultimo sopranunciato Editto della Sagra Congregazione; altrimenti in tutti gl' espressi casi, venendone danno alla Rev. Fabbrica, sarà tenuto all'emenda, e si procederà contro di lui, o suoi eredi sommariamente, e rimossa qualunque appellazione.

XVII. Nel termine d'un Mese dal giorno della pubblicazione, o respettiva trasmissione de' pre-

senti Ordini dovranno esser tenuti tutti, e singoli Commissari trasmettere aMonsignor Economo una nota distinta degl'effetti e capitali di già applicati ed invenduti, sottoscritta, coll'espressione dell'annua rendita di detti effetti e capitali, del tempo preciso, in cui se n' è preso possesso, e del Notaro, che ha rogato l'Istrumento di detto possesso; e l'istesso dovrà praticare per tutti gl'effetti e capitali, che si applicaranno in avvenire nel termine d'un mese dal giorno dell'applicazione; e nel caso di applicazione di qualche Eredità debbano immediatamente far inventario legale tanto de' mobili, che de' stabili, e dentro l'istesso Mese dal dì dall'applicazione trasmetterlo nelle mani di Monsignor Economo, e Segretario.

XVIII. Potranno i Commissari visitare le Città, e Diocesi soggette alla loro giurisdizione, anche in tempo, in cui da respettivi Vescovi si trova aperta la loro Visita Pastorale, conforme più volte è stato dichiarato dalla Sagra Congregazione con solenni Decreti da essa specialmente promulgati, e confermati sotto il dì 7. Decembre 1637. e 21. Maggio 1681. e solamente dovranno usare la convenienza di non trovarsi simultaneamente a visitare nella stessa Città, o Luogo, dove attualmente ritrovasi il Vescovo: E prima d'intraprendere il Commissario la sua Visita in qualche Città o Luogo, ne dovrà render intesa la Sagra Congregazione per mezzo di Monsignor Segretario, avvisando altresì in tempo della Visita il luogo dove si troverà, affinchè, occorrendo di doversi a lui spedire un qualche ordine in servigio del Tribunale, possa riceverlo, ed eseguirlo senza ritardo.

XIX. Sebbene nel §. 23. dei surriferiti Ordini, e Istruzioni pubblicate nell'Anno 1650. sia stato espresso, che si debbano per la quinta parte applicare a favore della Reverenda Fabbrica e Legati pii certi lasciati per una sol volta senza peso di Messe, Anniversari, Divini Offizi, ed altre simili Opere di pietà, qualora si ritrovassero inadempiti, e trascurati per un'anno dal giorno della morte del Testatore, e la metà de' sudetti Legati allor quando fosse passato il triennio; nulladimeno per togliere qualunque dubbiezza o equivoco, che potesse nascere ai Commissari nel giudicare, si dichiara che l' applicazione della quinta parte, e della respettiva metà del Capitale destinato per l' adempimento del Legato pio certo lasciato per una sol volta, dovrà aver luogo anche nel caso, in cui il Legato pio fosse stato lasciato con il peso di dover eseguire le descritte Opere pie; essendo stata questa la mente di S. Pio V. nella sua Bolla 97. che incomincia — *Exigit* — a norma delle dichiarazioni su di essa Bolla pubblicate dalla Sagra Congregazione negl'anni 1579. 1589. e 1598. e trascritte dal *Vespignani* nel surriferito Compendio de' Privilegi della Rev. Fabbrica.

XX. Finalmente acciocchè possa essere a notizia di chiunque, quanto è stato finora dichiarato, e stabilito; espressamente s'ordina a tutti i Commissari, che debbano tenere i presenti Ordini, e Provvisioni affisse publicamente nel Luogo, dove esercitano il loro Offizio.

Dato in Roma dal Collegio degl' Emi, e Rmi Signori Cardinali della Sagra Congregazione della Rev. Fabbrica di S. Pietro questo dì 18. Settembre 1788.

Ennico — *Cardinal Prefetto.*

Giovanni Bufalini — *Economo Gen., e Segr.*

EDITTO GENERALE

DELLA SACRA CONGREGAZIONE DELLA REVERENDA FABBRICA DI S. PIETRO DI ROMA.

1. Informata la Sagra Congregazione della Reverenda Fabbrica di S. Pietro, che non ostante le ottime providenze a seconda de' tempi saggiamente stabilite per conseguire il fine della pronta, e fedele esecuzione dell' ultime volontà de' pii Testatori, e di qualunque Contratto, o Disposizione in favore di Causa pia; nulladimeno insorgono nuovi abusi, tendenti a ritardare alle anime dei Fedeli defonti i prescritti suffragi, e l'esecuzione di tutte l'altre pie Disposizioni; ed informata specialmente che fra gli altri da qualche tempo introdotti in diverse Città, e Diocesi vi sia quello, che i Notari sotto vari, e mendicati pretesti indoverosamente ricusano di manifestare le notizie dei Testamenti, Codicilli, Contratti, e Donazioni *etiam inter vivos*, ed altre Scritture rogate a favore di Causa pia, impedendo con ciò ricercare, e conoscere se siano state pienamente adempite le pie volontà, e Disposizioni; quantunque i suddetti Notari siano per dovere tenuti a rivelare, e manifestare il contenuto sostanziale di tali Scritture ai Commissari della Rev. Fabbrica di S. Pietro, dentro il termine d'un Mese dal giorno della scritta pia Disposizione, o morte del Testatore, ancorchè non fossero stati interpellati dai medesimi Commissari, con Autorità Apostolica delegati a poter liberamente, e indipendentemente da chiunque altro, fuorchè dalla stessa S. Congregazione, inquirere agire e procedere per gli effetti suddetti, come si prescrive nella Costituzione della felice mem: di Clemente VII. pubblicata nel dì 12. di Decembre 1523., e nell'altra successiva di Paolo III. di san. mem. emanata ai 3 di Febraio 1542., posteriormente confermate da diversi loro Successori: Quindi è che volendo la Sagra Congregazione sollecitamente provedere a tali abusi, e disordini ha risoluto di venire alla rinnovazione, e più specifica dichiarazione dell'Editto, con special approvazione della san. mem. di Benedetto XIV. promulgato ai 7 Gennaro 1753.

2. In esecuzione pertanto della risoluzione presa

dalla Congregazione Generale tenuta nel dì 12. dello scorso Mese di Febbrajo, ed approvata specialmente dalla Santità di Nostro Signore Papa PIO VI. felicemente Regnante, rinnovando il surriferito Editto, e confermandolo nelle parti però al presente Editto non contrarie, si ordina a tutti, e singoli Notari, compresi pure i Notari di Roma, ancorchè sottoposti a qualunque Giurisdizione, e addetti al servizio di qualsivoglia Tribunale Ecclesiastico, e Laico, sebbene privilegiato, e privilegiatissimo, i quali avranno rogati Contratti, Donazioni *etiam inter vivos*, Testamenti, e Codicilli col peso ingiunto agli Eredi, o Donatari, e ad altra qualunque Persona di adempire in perpetuo, o per un certo determinato tempo, o per una sol volta qualsivoglia genere, e specie di Legato o Disposizione pia; quantunque li avessero ricevuti dai Parochi per pubblicarli, o inserirli fra i loro Rogiti, debbano, e siano obbligati dentro il termine di trenta giorni dopo seguita la scritta pia Disposizione, o morte del Testatore, dare, ancorchè non interpellati dai Ministri, e Commissari della Rev. Fabbrica, e loro respettivi Offiziali, privativamente soggetti alla Sacra Congregazione, e da Essa a tale effetto deputati, una Nota chiara e distinta di tutte, e singole pie Disposizioni, ultime volontà, Legati, Donazioni, e Contratti, con individuare il nome, e cognome del pio Disponente, il giorno, e l'anno della Scrittura da loro rogata, o ricevuta dai Parochi, e la sostanza della Disposizione, ed in fine il nome, e cognome delle Persone, o Luoghi pii gravati del adempimento; con dichiarare mediante il loro giuramento, e sottoscrizione, che la detta Nota concorda colle Scritture originali, e con riportare a proprio favore la Ricevuta nell'atto della consegna.

3. Mancando poi i detti Notari dentro il prescritto Mese di dare la riferita Nota, (la quale relativamente alle sole Scritture rogate in Roma, o ricevute dai Notari per mezzo dei Parochi si dovrà consegnare dentro il suddetto termine di un Mese al Notaro della Sagra Congregazione) protranno essere giudizialmente convenuti dai Ministri, Commissari, ed Offiziali della Rev. Fabbrica a dare la medesima Nota nella maniera di sopra enunciata, sotto pena delle gravatorie di tre scudi al giorno da applicarsi ad arbitrio della Sagra Congregazione, a cui dovranno soggiacere fin tanto che non avranno esibita la detta Nota, e che non avranno dichiarato con giuramento, e sottoscrizione di non aver rogato, o ricevuto per mezzo dei Parochi Scrittura alcuna concernente il favore di Causa pia.

4. Si dichiara però, che se il Tribunale della Rev. Fabbrica verificasse la negata esistenza delle Scritture rogate, o che la Nota già data non fosse sincera, ed esatta, come si è espresso di sopra; incorrerà il Notaro irremisibilmente nella pena di Scudi 50. da applicarsi per la terza parte a favore dell'Accusatore, che si terrà segreto, ed il rimanente ad arbitrio della Sagra Congregazione, e nelle altre pene prescritte contro i Rei di spergiuro.

5. E siccome per ovviare alle frodi, falsità, ed inganni, che in qualunque modo potessero non solo pregiudicare i dritti della Rev. Fabbrica; ma molto più illaqueare le coscienze dei Fedeli coll'inadempimento dei Suffragi, ed altre pie Disposizioni, d'onde poi ne deriva anche talvolta l'esterminio totale delle Famiglie; la santa memoria di Benedetto XIV. con suo special Breve in data degli 8. Febbrajo 1753. inerendo all'altro di Leone X. suo Predecessore spedito nel dì 6 Febbraro 1514. fulminò la Scommunica *latae sententiae* contro tutti, e singoli tanto Laici, che Ecclesiastici di qualunque dignità, grado, e religioso Istituto, che ardissero occultare Scritture, Testamenti, Codicilli, Donazioni *etiam inter vivos*, e Contratti di qualunque sorta, come altresì far quietanze, saldi, e liberazioni da qualunque obbligo, falsificando, o alterando qualsivoglia Scrittura concernente l'esecuzione di pia volontà; così la detta Sag. Congregazione per sempre più provedere alla quiete delle coscienze, al bene delle Famiglie, e rimediare insieme agli abusi introdotti, ha risoluto di richiamare detto Breve alla memoria di chiunque avesse ardito in passato, o ardisse in avvenire commettere simili delinquenze contro una tale Pontificia ordinazione; affinchè sia a tutti noto, che i Rei delle medesime sono *ipso facto* incorsi in detta Ecclesiastica Censura, dalla quale niuno potrà essere assoluto, se non se dal Sommo Pontefice Romano, eccettuato il periodo di morte; dandosi inoltre ai Ministri, e Commissari suddetti la facoltà di procedere contro i sospetti, anche per via d'inquisizione, e sommariamente con il detto di un sol testimonio, ed in qualunque altra maniera più proficua sino alla sentenza *exclusive*; con dichiarare però che a tenore del Breve Benedettino resterà ad arbitrio della Sag. Congregazione punire i delinquenti con gastigo corrispondente.

6. Inoltre si ordina e comanda, che i detti Notari (eccettuati però quelli di Roma) debbano, e siano tenuti, senza che ne restino anche in altra maniera interpellati dai Ministri, Commissari, ed Offiziali della Rev.Fabbrica, di fare ricerca nei loro Protocolli delle Scritture ed istromenti rogati, o custoditi da dieci anni a questa parte, ed osservare quelle, che contengono Disposizioni, e Legati pii, estrarre dai medesimi la Nota da darsi ai respettivi Ministri, Commissari, ed Offiziali nella maniera a forma di sopra enunciata; prefiggendosi loro per tale effetto il termine di quattro mesi da incominciare a decorrere dal giorno della pubblicazione in ciaschedun Luogo del presente Editto:

E se dentro il termine di quattro mesi non avranno data la sudetta Nota, ovvero una dichiarazione giurata di non avere, dopo fatta una tale perquisizione di Scritture, rinvenuto nei Protocolli alcuna pia Disposizione da recarsi a notizia del Tribunale, ed Officiali della Rev. Fabbrica, incorreranno immediatamente, o senza alcun altra interpellazione nella pena di scudi 50. come si è detto di sopra, ed in altre anche maggiori ad arbitrio della Sagra Congregazione.

7. Dichiara bensì la stessa Sag. Congregazione, che il tempo limitato di soli dieci anni non dovrà servire ai Notari di scusa, o pretesto per esimersi dall'obbligo di dare al Tribunale della Rev. Fabbrica le notizie anche di tempo più antico, le quali potessero avere senza la preventiva diligente ricerca delle Scritture da essi rogate, e custodite; ed avendole, saranno i medesimi tenuti di darle insieme coll' altre; mentre per mera condiscendenza della Sag. Congregazione non si è comandato, che dovessero estrarre dai loro Protocolli una Nota di tutte le pie Disposizioni rogate, o custodite da trent'anni a questa parte, come si potrebbe richiedere in vigore de'Privilegi alla medesima competenti.

8. E sotto questa ordinazione, cioè di dover manifestare le Disposizioni, e Legati pii, che fossero a loro notizia, intende la S. Congregazione, ed espressamente comanda, che debbano restar compresi, come sopra anche i Notari di Roma; per essere pur essi tenuti ed obbligati a dar esecuzione ai provedimenti, ed ordini dati dai Sommi Pontefici affine di fare prontamente eseguire tutte le pie Disposizioni, come anche per indennizzare l'interesse della Rev. Fabbrica di S. Pietro.

9. Nelle Note poi che si daranno senza il precedente rincontro delle Scritture, ed Istromenti, come si è ordinato di sopra, sarà sufficiente, che siano specificate e dichiarate con giuramento quelle parti della pia Disposizione, le quali sono a memoria dei medesimi Notari, o di altre persone di sopra espresse, ed in quella guisa, che crederanno in coscienza di poterle significare; a differenza delle altre Note da darsi col precedente rincontro di un decennio, le quali dovranno essere trascritte colla più giusta, ed esatta precisione, e nell'istessa maniera, in cui è stato di sopra ordinato rapporto ai Testamenti, Codicilli, Donazioni, Contratti, ed altre Scritture da rogarsi in avvenire a favore di Causa pia; altrimenti saranno tali Note considerate come illegali, e di niun valore, e si dovrà anche in questo caso procedere contro i Notari all'esecuzione della comminata pena dei suddetti Scudi 50.

10. E se mai ai Notari non fosse permesso rincontrare Testamenti, e Codicilli, per essere ancora chiusi, e sigillati; nulladimeno espressamente si ordina, che passato l'anno dal giorno della morte del Testatore, Codicillante, e Donante, debbano tutti i Notari, compresi anche quelli di Roma, e siano tenuti, venendo ricercati dai Ministri, e Commissari della Rev. Fabbrica, aprire i Testamenti, e Codicilli tuttavia chiusi, e sigillati per osservare se in essi vi si contenga una qualche pia Disposizione, con obbligarli, a dare, allorchè si voglia, ai Ministri, e Commissari suddetti anche la Copia publica da pagarsi colla mercede di Scudi 2. 50. per cento, tassa prescritta dalla san. mem. di Leone X. qualora la Rev. Fabbrica in vigore di tal Testamento o Codicillo avrà riscossa, e percepita la somma non impiegata nell'adempimento dei Legati, o altre pie Disposizioni; e tutto ciò a tenore del Privilegio concesso al Tribunale della Rev. Fabbrica nella Costituzione *Etsi per diversos* della fel. mem. di Pio IV. pubblicata nel dì 18. Decembre 1562., ed in caso di renuenza incorreranno *ipso facto* nelle Censure contenute nella surriferita Costituzione, ed inoltre resteranno soggetti alla pena di Scudi 25. da applicarsi ad arbitrio della Sagra Congregazione.

11. Similmente si comanda a tutti gli Archivisti, ed altri Conservatori di Scritture, ed a qualunque persona di qualsivoglia grado, e condizione a dare, e consegnare, anche non ricercati, ai Ministri, e Commissari della Reverenda Fabrica senza emolumento di sorta alcuna, Nota degl'Istromenti, Testamenti, Codicilli, Donazioni, Contratti, ed altre Scritture contenenti favore di Causa pia da essi, e da loro respettivi antecessori conservate, e custodite, che sono a notizia dei medesimi: così ancora espressamente si ordina, che tutti i Rettori, ed Amministratori di Chiese, e Luoghi pii tanto Secolari, che Ecclesiastici, o Regolari debbano, allorchè saranno interpellati, esibire ai Ministri e Commissari suddetti, le Vacchette, e Libri degli obblighi di Messe, ed altri Legati pii, alla di cui sodisfazione fossero tenuti; dandosi facoltà agli stessi Ministri, e Commissari di riconoscere negli Archivi a loro piacimento i Testamenti, Codicilli, Donazioni, Contratti, Istromenti per rincontrare la Nota già ricevuta, o formarne anche altra più precisa secondo il bisogno, e di visitare parimenti nelle Sagrestie, e luoghi pii liberamente le Vacchette e Libri degli obblighi come sopra; ed in caso di renitenza di procedere contro i Refrattari alla rilassazione delle gravatorie di Scudi 3. al giorno, da eseguirsi fin tanto che non abbiano effettivamente adempito quanto di sopra è stato comandato.

12. Quando poi la Rev. Fabbrica avesse bisogno oltre le indicazioni suddette per fondamento della sua intenzione di produrre la particola, o il tenore di qualche Testamento, Codicillo, o altro qualsivoglia Istromento, la Sagra Congregazione vuole e comanda, che li Notari, Archivisti, ed altre persone di sopra espresse siano tenuto sotto la mede-

sima pena dare, e consegnare a richiesta dei suddetti Commissari la fede pubblica di tale particole, ritirando però contestualmente dalli Commissari suddetti un obbligo in iscritto, in cui si prometta al Notaro, o altra persona il due e mezzo per cento, da pagarsi, come anche si è ordinato nel §. 10., sopra tutto ciò, che si ricupererà in virtù della suddetta fede, seguita che ne sia l'effettiva infabbricazione.

13. Ed acciocchè i Notari, ed Archivisti non restino defraudati della sudetta quota, si prescrive e si ordina ai respettivi Ministri, e Commissari, che ad ogni loro semplice richiesta siano essi tenuti ad esibire il registro degli atti delle Cause introdotte mediante le particole estratte dalli loro Protocolli; affinchè possino i medesimi riconoscere a quanto ascenda l'applicazione, o sia introito che farà la Rev. Fabbrica di S. Pietro, qualora si terminino le dette Cause coll'esecuzione, subasta, e delibera de' beni obbligati all'adempimento delle pie Disposizioni. Se poi le surriferite Cause introdotte come sopra, si finiranno per via di composizione; in simil caso vuole ed ordina la Sagra Congregazione, che i Debitori, i quali implorano una tal grazia, siano obbligati di esprimere nell'istanza che faranno, ed altresì i respettivi Commissari nelle informazioni, l'interesse degli anzidetti Notari, ed Archivisti per provedere nel Rescritto alla loro soddisfazione, coll'obbligo in caso di contravenzione ai Commissari di pagare ad essi l'intero importo della suddetta quota relativamente ad ogni Composizione.

14. Prevedendo inoltre la Sagra Congregazione, che da qualche Notaro dentro il termine prescritto non siano eseguiti gli ordini dati di sopra per il rincontro da farsi nelli detti dieci anni per la somministrazione delle notizie ad essi ricercate, ordina a tutti gli Archivisti di supplire alla mancanza dei Notari con formare col previo rincontro le suddette Note dentro lo spazio di due Mesi dal giorno, in cui saranno legalmente a tal effetto interpellati dai Ministri, e Commissari della Rev. Fabbrica; promettendo loro per la fatica, e diligenza, che dovranno usare il premio di Scudi due, e 50. per ogni centinajo sopra tutto ciò, che si ricupererà in virtù di dette Note da pagarsi però seguita che ne sia l'effettiva esigenza, oltre il pagamento della mercede di Scudi due, e 50 per ogni cento per le copie, che potranno bisognare.

15. Che se la Sagra Congregazione non potesse avere le suddette notizie, perchè i Notari fossero morti, o privati del loro Offizio; in tali casi ancora vuole e comanda ai surriferiti Archivisti di dare le succennate notizie nel termine di quattro Mesi da incominciare a decorrere dal giorno della pubblicazione in ciascheduu Luogo del presente Editto con il rincontro di dieci anni addietro, come di sopra è stato ordinato ai Notari; promettendo similmente loro il sopra enunciato premio del due e mezzo per cento, da pagarsi come sopra, allorchè abbiano adempiuto un tal obbligo; altrimenti incorreranno nella pena di Scudi 50. mancando d'uniformarsi, e di eseguire interamente un tal comando.

16. Essendo stata finalmente tra l'altre providenze dai Sommi Pontefici inculcata alla Sag. Congregazione della Rev. Fabbrica di S. Pietro anche la vigilanza di rendere indenni le Chiese, Confraternite, Ospedali, Monasteri, ed altri Luoghi pii dai pregiudizi, e danni, che per negligenza, e colpa degli Amministratori frequentemente si cagionano con Contratti Lesivi stipolati a titolo d'Enfiteusi, di permuta, d'affitto a lungo tempo, o in altra forma pregiudizievole senza ottenere il Beneplacito Apostolico, necessario per la loro validità; quindi è che la prelodata Sagra Congregazione servendosi della privativa facoltà, e giurisdizione concedutale di conoscere, o giudicare delle nullità dei suddetti Contratti, ed altresì d'applicare a benefizio della Rev. Fabbrica di S. Pietro i frutti malamente percetti, vuole ed intende, che tutti i Notari, ed anche gli Archivisti nei casi però sopra espressi, e qualunque altra persona, che avesse notizia di simili Contratti mancanti del Beneplacito Apostolico, interpellati, o non interpellati, siano sempre tenuti di dare nel termine di quattro Mesi ai Ministri, e Commissari della Rev. Fabbrica, o loro rispettivi Offiziali, senza alcun emolumento rispetto ai Notari, le notizie dei sopranominati Contratti, da essi, o loro antecessori rogati, e custoditi sotto pena di Scudi 3. il giorno, ed anche di altre ad arbitrio della Sagra Congregazione in caso di contravenzione; colla facoltà eziandio ai detti Commissari, o loro Cancellieri di poter riconoscere, e visitare i Protocolli de'Rogiti e Scritture per verificare la sussistenza di tali notizie.

Volendo, e decretando, che il presente Editto pubblicato, ed affisso nei luoghi soliti, e consueti di Roma, e nelle Porte maggiori delle Chiese principali di ciascheduna Città, Terre, e Castella, e nelle respettive Cancellarie Vescovili, e Cancellarie Generali delle Provincie, obblighi tutte, e singole Persone di qualunque stato, grado, e condizione, come se a ciascuno fosse stato personalmente intimato.

Dato in Roma dal Collegio degli Eminentissimi, e Reverendissimi Signori Cardinali della Sagra Congregazione della Rev. Fabbrica di S. Pietro questo dì 12. Agosto 1788.

Die 16 *Augusti* 1788. *Facta de praemissis SSño Domino Nostro relatione, Sanctitas Sua supradictum Edictum benigne approbavit, et in omnibus, et per omnia exequi, et observari mandavit.*

Errico — *Cardinal Prefetto.*
Giovanni Bufalini—*Economo Gener., e Segr.*

31 Sed cum Motus-proprius fel. rec. Gregorii PP. XVI. 10. Novembris, 1834. art. 383. dubitandi locum dedisset, Sanctitas Sua per Emum a Secretis Status consulta, die 14. Novembris 1835. declaravit.

§. 1. *Il disposto del suddetto* §. 383. *non è applicabile alla S. Congregazione della Rev. Fabbrica di S. Pietro, allorchè procede come tribunale di appello; ed in tutti i casi, nei quali esercita la potestà giudiziaria.* §. 2. *Procedendo come Tribunale di appello la S. Congregazione della Rev. Fabbrica si uniforma ai metodi vigenti nel Tribunale della S. Rota, anche in ordine alle Decisioni ed alle nuove Udienze: procedendo in via di segnatura, si uniforma ai metodi prescritti dal citato Motu-proprio pel Tribunale Supremo di questo nome; Raccol. delle Leg. e dis. di pub. ammin. dello Stat. Pont. ann.* 1835. *vol.* 2. *p.* 379. Quomodo vero Rev. Fabricae Tribunal tam S. Rotae, quam signaturae normas usui suo accommodet, explicat Cajet. Mor. *Dizionar. di erudiz. storico eccl. vol.* 16. *pag.* 204. ibi. « Con dispaccio poi del Card. Secretario ec. (*ut supra retulimus*) vennero stabilite le massime ec. coi metodi sequenti.

» I Commissari della Rev. Fab. nelle provincie, ed il prelato giudice della stessa Fabrica in Roma decidono qualunque causa, e per qualunque somma in primo grado di giurisdizione. Dai decreti, o dalle sentenze dei commissari fino a qualunque somma compete l'appello al prelato giudice della Fabbrica in Roma. Dalle sentenze del prelato giudice in Roma emanate in primo grado, appartiene l'appello alla piena Congregazione. Dalle sentenze emanate da detto prelato in figura di tribunale di appello, quando siano difformi, spetta l'appello in terzo ed ultimo grado alla stessa piena Congregazione, nella quale si osservino i metodi del tribunale della S. Rota, tanto circa la formola dei dubbi, quanto per la publicazione delle decisioni in istampa, per le domande di nuova udienza, e per la spedizione della sentenza. La piena Congregazione della Rev. Fabbrica ha il diritto ancora di procedere e giudicare in via di segnatura, e si uniforma ai metodi prescritti dal citato Motu-proprio de 10. Nov. 1834. pel tribunale Supremo della segnatura di giustizia, per l'annullamento, ossia circoscrizione degli atti giudiziali, e sentenze nelle questioni di competenza tra giudice e tribunali, sull'unione ed erogazione delle cause, sulla recusa di giudice per legittimi sospetti, e sulla domande di nuovo appello pienamente devolutivo in grado di giurisdizione in intiero.

» Il prelato Segretario ed Economo fa le funzioni di Uditore di Segnatura, e l'uditore particolare del Card. Prefetto, della Congregazione esercita la funzioni di uditore della prefettura. Nelle questioni di valore superiori agli scudi duecento, o di valore indeterminato, non possono i medesimi interloquire, ma debbono rimettere le istanze alla piena Congregazione, come si pratica nel tribunale di segnatura di giustizia. Negli affari che non sorpassano la somma di scudi duecento, o non trattano di valuta indeterminata, dai decreti del prelato segretario ed economo si ricorre all'uditore della prefettura.

» Se sono difformi i decreti, compete il ricorso alla piena Congregazione, sebbene si tratti di somma non eccedente gli scudi duecento. Accordata dalla Congregazione in figura di segnatura la restituzione in intiero, la causa viene portata all'esame, e giudizio della piena congregazione, sebbene vi abbia interloquito, o in grado di appello in secondo o terzo grado, o come tribunale di segnatura.

» Gli atti preparatori per la proposizione delle cause di qualunque specie in piena Congregazione, e per l'estensione delle decisioni, come pure l'esecuzione delle risoluzioni e rescritti, che sempre ed in qualunque causa è il ponente, il quale fa la relazione in piena Congregazione, e ne publica le risoluzioni e le decisioni.

» La Rev. Fabbrica di S. Pietro ha anche la giurisdizione criminale per qualunque siasi delitto, che si commettesse nella Basilica, e nelle sue pertinenze di qualsivoglia persona, anche ecclesiastica. Per la direzione delle cause criminali, evvi un giureconsulto col titolo di Luogotenente, o Uditore criminale, e per la formazione dei processi può valersi de'ministri anche laici. Nel trattare gli affari, e le cause criminali procede in tutto conformemente ai metodi, o alle pratiche delle curie ecclesiastiche. Nei delitti minori Monsignor Economo e Segretario giudica singolarmente. Nei delitti maggiori giudica una Congregazione presieduta dal Cardinal Prefetto. Dalla sentenza di questa Congregazione si appella alla piena Congregazione della Rev. Fabbrica. Tale giurisdizione non solo non fu derogata con il Motu-proprio di Pio VII. e coi regolamenti legislativi del Papa che regna, ma fu bensì da ambedue i Pontefici conservata. »

Nonnullis contra hujus Congregationis jura, qua- 32
si aliqua in eis exorbitantia inveniantur, cum piis legatis, piisque dispositionibus, pro suo arbitrio uti possit, ac ex eis aliquam sibi partem adjudicare, assurgere mos est. At animadvertere oportet, quod piorum legatorum observantia non a jure naturali vel divino, cui dispensari vel derogari non possit, pendeat; sed mere a jure positivo, in quo Princeps omnimodam potestatem dispensandi non solum, sed etiam commutandi ultimas voluntates et dispositiones exercet, uti, fieri a Principibus saecularibus, omnibus compertum est. Unde cum Pontifex

supremus Princeps sit in Christiana Repubblica, multo magis talem potestatem in dispositionibus piis, vel Ecclesiasticis obtinebit. Vide Card. de Luca *de Testam. et Codicillis lib.* 10. *p* 1. *disc.* 72. *de Fideicommissis, Primogenituris et Majoritatibus lib.* 10. *disc.* 14. Et etiam Episcopi et alii Ordinarii hanc facultatem habent in casu incertitudinis, vel insufficientiae, vel incapacitatis, seu aliqua alia, quo minus opus impositum adimpleri possit. Card. de Luca *de Test. et Cod. lib.* 10. *p.* 1. *disc.* 23. Cum praesertim piarum dispositionum finis, pietas sit, vel cultus erga Deum pro animae propriae vel alienae suffragio, et unius vel alterius operis species ad ejus tantum modum vel accidentia, non vero ad pii operis finem seu substantiam pertinet *idem loc. cit. disc.* 58.

CONGREGATIO CONCILII

33 Tridentini Patres, veteri disciplinae insistentes, qua sancitum est Summo Pontifici onus divinitus impositum esse, ut ubique locorum atque Ecclesiarum Sacrorum Canonum observantiam promoveat, aut, succendat, Sessione 25. *de Recep. et observ. Decret. Concil.* Decretorum Concilii observantiae curam Pontifici commiserunt.

34 Eamque revera fuisse veterem Ecclesiae disciplinam, innumeris comprobari posset documentis; quae, ne nimii simus praetermittentes, unum memorabimus. Coelestinus I. qui: *In speculis, inquit, a Deo constituti sumus, ut vigilantiae nostrae diligentiam comprobantes, et quae coercenda sunt, resecemus; et quae observanda sunt, sanciamus Epist. IV. n.* 1. *in coll. Petri Const. Col.* 1066. et: *Quisquis conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram Apostolicae Sedis Epist.* 5. *n.* 3. et Gregorius M. scripsit ad Joan. Constantinopolitanum: *In qua causa si videro Canones non servari dabit omnipotens Deus, quid contra contemptores ejus faciam.* Et ad Joannem Syrscusanum: *Si qua culpa in Episcopis invenitur, nescio quis Sedi Apostolicae Episcopus subjectus non sit. Vid. lib.* 9. *Epist.* 59. *l.* 3. *Epist.* 53. *l.* 4. *Epist.* 32.

35 Ut autem Concilii Tridentini expectationi plenius responderet, Pius IV. Congregationem instituit Cardinalium, illorum praesertim qui Concilio interfuerant, pro executione et observantia decretorum Concilii; nulla interpretationis facta mentione. Pii IV. *Const. Alias nonnullos* 93. *tom.* 4. *part.* 2. Bullar. Mainard. *pag.* 178. Sed Sixtus V. in saepe citata Constitutione 94. eamdem Congregationem confirmavit, ampliavitque, adjuncta facultate interpretandi Concilium quoad ea quae concernunt reformationem, non autem fidei dogmata; in quibus sibi suisque successoribus inter-

36 pretationem reservavit. « Deo autem, inquit, Pa» tri misericordiarum gratias agentes, qui in Œ» cumenico Concilio Tridentino Spiritus Sancti » lumine diffuso, catholicam veritatem omnibus » patefecit, haereses nostrorum temporum confu» tavit, mores, et disciplinam restituit, ejusdem» que Concilii decreta, ab omnibus observari vo» lentes, cum ad singularem Romani Pontificis » auctoritatem tantummodo spectet Generalia » Concilia indicere, confirmare, interpretari, et » ut ubique locorum serventur, curare, ac prae» cipere.

» Eorum quidem decretorum, quae ad Fidei » dogmata pertinent, interpretationem Nobis ip» sis reservamus, Cardinalibus vero praefectis » interpretationi, et executioni Concilii Tridenti» ni, si quando in his, quae de morum reforma» tione, disciplina, ac moderatione, et Ecclesia» sticis judiciis, aliisque hujusmodi statuta sunt, » dubietas aut difficultas emerserint, interpretan» di facultatem, Nobis tamen consultis, imperti» mur. Et quoniam eodem Concilio Tridentino » decretum est, Synodos Provinciales tertio quo» que Anno, Dioecesanas singulis annis celebrari » debere, id in executionis usum ab iis, quorum » interest, induci eadem Congregatio providebit. » Provincialium vero, ubivis terrarum illae ce» lebrentur, decreta ad se mitti praecipiet, eaque » singula expendet, et recognoscet. Patriarcha» rum praeterea, Primatum, Archiepiscoporum, » et Episcoporum, (quibus Beatorum Apostolo» rum limina certo constituto tempore visitare » alia nostra sanctione jussum est) postulata au» diat, et quae Congregatio ipsa per se poterit, » ex caritatis, et justitiae norma expediat, majo» ra ad Nos referat, qui fratribus nostris Episco» pis quantum, cum Domino licet, gratificari cu» pimus. Item ab iisdem Praesulibus Ecclesiarum » exposcat, quae in Ecclesiis eorum curae, ac » fidei commissis, Clerici, Populique morum di» sciplina sit, quae Concilii Tridentini decreto» rum, cum in omnibus, tum praesertim in resi» dentiae munere executio, quae item piae con» suetudines, et qui omnium denique in via Do» mini sint progressus, ipsisque det literas ex » formula praescripta in testimonium obitae per » eos visitationis liminum, Sanctorum eorumdem » Apostolorum. Habeat itidem Congregatio aucto» ritatem promovendi reformationem Cleri, et » Populi, nedum in Urbe, et Statu Ecclesiastico » temporali, sed etiam in universo Christiano Or» be, in iis, quae pertinent ad divinum cultum » propagandum, devotionem excitandam, et mo» res Christiani populi ad praeseriptum ejusdem » Concilii componendos, atque ad rationes diffi» cillimis his, perturbatisque temporibus neces» sarias conformandos, quo uberius divinae mise» ricordiae vim in nobis sentiamus, justamque » iram, atque animadversionem effugiamus. »

Et quamvis, ut notat Van-Espen. I. E. U. part. 37
1. *tit.* 22. *c.* 5. §. 2. Eybel. *Introd. in Jur. Eccles. Cath. tom.* 1. *l.* 3. *c.* 4. *in Nota C. n.* 8. Tridenti-

norum Patrum mens fuit, quod in tali negotio Pontifex uteretur Episcoporum opera, vocatis ex illis provinciis, unde difficultas oritur, iis, quos rei agendae opportunos judicaverit; aut etiam, si opus fuerit, Generalibus indictis Synodis; ipsi tamen addiderunt: *commodiore quacumque ratione si visum fuerit*, Provinciarum necessitatibus providere posse. Quapropter, cum duo priora remedia adhibere, in tanta ubique locorum difficultatum orientium multitudine Romani Pontifices non valerent, *alia commodiore ratione* usi sunt, instituendo Concilii Congregationem, ut omnia providerent, quae Tridentini Concilii decretorum interpretationem et executionem respiciunt.

38 Huic Congregationi praesertim cura commissa est de Provincialium et Episcopalium Synodorum celebratione, de eorum canonum examine et approbatione quando ultro exhibeantur, deque appellatione ab improvidis Synodorum particularium statutis; demum ea omnia agit, quae ex Tridentinarum legum custodia pendent. Quare ad eam etiam pertinet, excipere et discutere, postulata, quae in relationibus status Ecclesiarum, ab Episcopis proponuntur, cum maxime limina adeant Apostolica; Card. de Luca *de Relat. Cur. lib.* 15. *part.* 2. *disc.* 15. §. 5. *et seq.* Constat haec Congregatio ex solis Cardinalibus, praeter Secretarium, qui Praelatus esse solet. Pius vero VI. ad certum numerum redegit Officiales hujus Congregationis sua Constitut. 70. *Sacrosanctam Tridentinam vol.* 4. *Bullar. pag.* 171.

CONGREGATIO PRAELATORUM CONGREGATIONI CONCILII ADJECTA

39 Cum Romanus Pontifex, ut omnes conveniunt, Canonum observantiae curam habeat, nemo ei jus denegare potest, omnium Ecclesiarum statum a singulis Episcopis exquirendi, ut certior fieri possit, utrum et quomodo Canonum statuta serventur; et si qua fuerint neglecta, quibus remediis valeant ad pristinam revocari integritatem. Nil aliud certe sibi volunt RR. Pontifices cum ab Episcopis suarum Ecclesiarum statum sibi postulant renunciari, quam cognoscere, num revera Sacri Canones ubique serventur, quibusve argumentis opus sit, ut prostrata Ecclesiastica disciplina sese erigat atque exurgat. Porro hae renunciationes status Ecclesiarum, quae modo ab Episcopis statis temporibus Summo Pontifici fieri solent, ab ipsis Ecclesiae incunabulis ortum suum repetunt; hujusque rei antiquissimum atque illustre monumentum habemus in Epist. Patrum Concilii Millevitani ad Inn. I. qui ita Pontifici loquntur: *Quia te Dominus gratiae suae praecipuo munere in Sede Apostolica collocavit, talemque nostris temporibus praestitit, ut nobis potius ad culpam negligentiae valeat, si apud tuam Venerationem, quae pro Ecclesia suggerenda sunt, tacuerimus, quam ea tu possis vel fastidiose, vel negligenter accipere: magnis periculis infirmorum membrorum Christi Pastoralem diligentiam quaesumus adhibere digneris.* Et S. Pontifex respondit: *Diligenter et congrue consulitis Apostolico honori: honori, inquam illius, quem praeter illa, quae sunt extrinsecus, sollicitudo manet omnium Ecclesiarum, super anxiis rebus, quae sit tenenda sententia, antiquae scilicet Regulae formam sequuti, quam toto semper ab Orbe mecum nostis esse servatam;* vide has epistolas *in edit. Maur. Oper. S. August. Tom.* 2. *pag.* 620. e 639. *Paris* 1679. Citare hic etiam possem S. Gregorium *Epist.* 22. *l.* 7. *tom.* 2. *Oper. col.* 866. *et sequ.* Concil. Romanum *anno* 743. *a S. Zaccaria Papa can.* 3. *Tom.* 3. *Collect. Arduini* 1927. Sed brevitatis gratia haec et alia praetereo. Cum ergo ea semper fuisset antiquissima consuetudo Romanae Ecclesiae, Benedictus XIV. considerans Congregationem Tridentini Concilii ad omnia sufficere non posse, aliam Congregationem Praelatorum Romanae Curiae instituit, sequenti Constitutione, quam poene totam referemus; ex ea enim apparent varia hujus novae Congregationis munia.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Decet Romanum Pontificem, pro divinitus credita sibi Dominici gregis cura, non solum quae Catholicae Ecclesiae utilia, ac salubria sunt, et Sacris Canonibus, et Apostolicis Constitutionibus consona, constituere; sed Evangelici Patrisfamilias exemplo, pro cujusque ingenii, et facultatum viribus talenta distribuendo, celeri etiam eorum, quae decreta sunt, executioni prospicere. 40

Alias quidem fel. rec. Sixtus PP. V. Praedecessor Noster per suas Apostolicas literas, quarum initium est: *Romanus Pontifex,* decrevit, ut omnes Patriarchae, Primates, Archiepiscopi, Episcopi juramento promitterent, se certis statutis temporibus BB. Apostolorum Petri, et Pauli Limina personaliter, ac per se ipsos visitaturos; legitimo autem impedimento detentos, per certum Nuntium id adimplaturos, rationemque reddituros Romanis Pontificibus pro tempore existentibus de toto eorum Pastorali officio, deque rebus omnibus ad ipsarum, quibus praeessent, Ecclesiarum statum quovismodo pertinentibus; et idem Sixtus Praedecessor deinde per consimiles literas, quae incipiunt: *Immensa:* Congregationi S. R. E. Cardinalium super interpretatione, et executione Concilii Tridentini, demandavit, ut Patriarcharum, Primatum, Archiepiscoporum, Episcoporum eorumdem postulata audirent, et quae per se pos-

seut, ex caritatis, et justitiae norma expedirent; majora ad se, suosque Successores referrent. Nos vero necessariis, ac legitimis de causis animum nostrum moventibus, per literas nostras nuper emanatas, praefati Sixti Praedecessoris literas de Sacris visitandis BB. Apostolorum Liminibus, et omnia in eis contenta confirmavimus, atque innovavimus; Praecipientes praeterea, et mandantes omnibus Abbatibus, Prioribus, Praepositis, aliisque quacumque dignitate etiam Cardinalatus honore insignitis, tam Regularibus, quam Saecularibus, qui Monasteriis, seu Ecclesiis, quae *Nullius* nuncupantur, cum jurisdictione spirituali, et Territorio separato, quocumque jure, et titulo praeficiuntur, ut antequam suorum Monasteriorum, et respective Ecclesiarum possessionem adipiscantur, in manibus S. R. E. Diaconi Cardinalis ordine Prioris, si praesentes Romae fuerint, si autem absentes, in manibus Nuncii, vel Legati Sedis Apostolicae, seu alicujus Catholici Antistitis eorum arbitrio eligendi, sè juramento obstringant, Sacras BB. Apostolorum Petri, et Pauli memorias personaliter, ac per se ipsos, vel, legitime impeditos, per certum eorum Nuncium visitaturos; et insuper certis praescriptis temporibus rationem reddituros de commissa sibi Monasteriorum, seu Ecclesiarum procuratione, aliisque omnibus, quae ad ipsarum Ecclesiarum, et Monasteriorum statum, Ecclesiasticam Cleri, et Populi disciplinam, et Animarum salutem, et ad Divinum cultum, et gloriam pertinent, prout in singulis ejusdem Sixti Praedecessoris, ac Nostris respective literis praedictis, quarum integros tenores hic pro plene, et sufficienter expressis, et insertis haberi volumus, plenius continetur.

Cum autem, sicut Nobis, dum adhuc in minoribus versaremur, innotuit, Venerabiles Fratres Nostri S. R. E. Cardinales Decretorum ejusdem Concilii Tridentini interpretes tantis negotiorum curis, causarum multitudine, et gravissimarum occupationum mole distineantur, ut serius quam optarent, non sine aliquo Ecclesiarum detrimento, et nonnullorum querela, postulata, quae occasione visitationis Sacrorum Liminum fieri soleut, audire, et responsa praebere cogantur literis Patriarcharum, Primatum, Archiepiscoporum, et Episcoporum, qui legitimis impedimentis detenti, quo minus se in hanc Urbem conferre possint, absentes, vel Romae praesentes, debitae suarum Ecclesiarum relationis officium in scriptis, ut moris est, adimplent: Nos hujusmodi incomodo congruum remedium adhibere, eidemque Congregationi S. R. E. Cardinalium Decretorum praedictorum interpretum opportunum levamen afferre satagentes, nec non Venerabilium Fratrum Patriarcharum, Primatum, Archiepiscoporum, et Episcoporum, quos in visceribus caritatis gerimus, votis ac desideriis, quantum in Domino possumus, satisfacere, et sollicitae literarum, et responsorum hujusmodi expeditioni providere cupientes, inhaerentes etiam exemplis SS. Nostrorum Praedecessorum, e quibus B. Damasum Praedecessorem nostrum in chartis Ecclesiasticis juvisse, et Orientis, Occidentisque consultationibus respondisse de se B. Hieronymus affirmat, ex certa scientia, et Apostolicae potestatis Nostrae plenitudine tenore praesentium perpetuo erigimus, instituimus, et decernimus Particularem Congregationem nonnullorum Romanae Curiae Praelatorum a Nobis, et Romanis Pontificibus Successoribus Nostris pro tempore deputandorum, quorum munus, et officium illud dumtaxat esse volumus, ut eorumdem Venerabilium Fratrum Patriarcharum, Primatum, Archiepiscoporum, et Episcoporum, necnon dilectorum filiorum Abbatum, Priorum, Praepositorum, aliorumque tam Saecularium, quam Regularium separatum Territorium habentium, et jurisdictionem quasi Episcopalem in locis sibi subjectis exercentium, postulata, quae in scriptis exhibita fuerint, et literas eidem Congregationi Cardinalium Decretorum praedictorum interpretum, vel Nobis directas, et a Nobis ad praefatam Congregationem remissas, diligenter inspicere, omniaque in eis contenta in eorum Conventibus, et Particularibus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habenda erit, accurate exponere, ut communi consilio omnibus consideratis, et perpensis, quae majoris momenti videbuntur, ad ipsos S. R. E. Cardinales interpretes praedictos, et deinde per ejusdem Congregationis Secretarium ad Nos, quoties coram Nobis praedicta Particularis Congregatio habita non fuerit, et Romanum Pontificem pro tempore existentem, referantur; ut, votis eorumdem Cardinalium, et Praelatorum auditis, de rebus gravioribus ex omnibus Provinciis, et Terrarum Orbis partibus ad Sedem Apostolicam a primis Ecclesiae temporibus referri solitis, prout in Domino videbitur expedire, statuere, et Episcoporum, aliorumque Praesulum postulatis, et desideriis obsequi, quantum ex alto conceditur, valeamus.

Et quoniam in optatis Nobis est, ut ad hujusmodi munus obeundum viri eligantur idonei; ideo Nos venerabilem fratrem Josephum de Saporitis Archiepiscopum Anazarbensem, et dilectos filios Magistros in utraque nostra Signatura Referendarios Antonium Mariam Erbam, Bartholomaeum Olivatium, Josephum Mariam Castellum, Nicolaum Antonellum, in praedictae Particularis Congregationis a Nobis, ut praefertur, erectae, et institutae Praelatos earumdem tenore praesentium deputamus, nominamus, et constituimus; eosdem autem Praelatos a Nobis, ut supra, deputatos, et a Romano Pontifice pro tempore deputandos, praefatae Congregationi S. R. E. Cardinalium ejusdem Tridentinae Synodi Decretorum

interpretum Apostolica auctoritate praedicta ita adjungimus, et subjective aggregamus, ut eidem Congregationi tamquam membra capiti in praemissis obsequantur, et in commisso sibi munere suffragentur. Proptereaque Nos eorumdem Praelatorum Particulari Congregationi Praefectum dilectum filium Nostrum Antonium Xaverium Tituli S. Stephani in Monte Coelio ejusdem S. R. E. Presbyterum Cardinalem de Gentilibus nuncupatum, modernum Congregationis praedictae Cardinalium Decretorum Concilii Interpretum pariter Praefectum, Secretarium vero Venerabilem Fratrem Carolum Albertum Guidobonum Cavalchini Archiepiscopum Philippensem etiam modernum ejusdem Congregationis Secretarium, eorumque in Praefecturae, et Secretarii respective munere Successores itidem perpetuo constituimus, et deputamus. Insuper quia opportunum, et congruum arbitramur, ut is, qui eidem Congregationi S. R. E. Cardinalium Decretorum Concilii interpretum in latinis literis Episcopis rescribendis operam praebet, do rerum tractationibus in particularibus praedictorum Praelatorum Conventibus, seu Congregationibus habendis plene sit instructus, ad hoc, ut per eum praedictae Congregationis Cardinalis Praefectus eisdem Fratribus Episcopis, aliisque Praesulibus supradictis, eorumque potissimum postulatis diligentius, ac commodius possit satisfacere, volumus, et eadem Apostolica auctoritate statuimus, ut dilectus quoque filius Magister Æneas Silvius Picolomineus, qui nunc est, et qui fuerit deinceps, eidem Congregationi latinarum Epistolarum hujusmodi a Secretis, in eorumdem Praelatorum Conventibus, seu Congregationibus locum habere, et personaliter interesse, non tamen in eis votum ferre, possit, et valeat.

Non obstantibus quacumque contraria consuetudine, quam ad praemissorum effectum, quatenus opus sit, abrogamus, et abolemus, et abrogatam, et abolitam esse volumus, necnon quibusvis Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, caeterisque contrariis quibuscumque. Ut autem haec omnibus innotescere possint, volumus, et mandamus, ut praesentium exempla etiam impressa, et manu Cardinalis Praefecti supradicti subscripta, ejusque Sigillo munita eamdem ubique locorum fidem faciant, quam praesentes facerent, si in medium exhibitae essent, vel ostensae. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae voluntatis, Constitutionis, Ordinationis, Decreti, Statuti, Erectionis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et BB. Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romae apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo quadragesimo nono, Kalendas Decembris, Pontificatus nostri anno primo.

P. Card. Prod. D. Card. Passioneus.

Visa de curia

N. Antonellus

I. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

CONGREG. EPISCOPORUM ET REGULARIUM

Inter alias Congregationes, Sixtus V. instituit etiam Congregationem Episcoporum et Regularium, cujus scilicet munus esset judicare de differentiis quae oriri possunt inter Episcopos et Regulares. « Nec sane, inquit, minus de Regularium Ordinibus soliciti sumus, qui Ecclesiae » Dei magnum adjumentum atque ornamentum » omni tempore praestiterunt, immo vero summopere cupientes, eorum salutaria studia, pro- » gressusque ad pietatem promovere, qui e fluctibus saeculi in portum regularis vitae confugerunt, ob eam causam, ut remotis impedimentis, et inanibus contentionibus amputatis, sub » suavi Religionis jugo, et suorum institutorum » observantia quiete vivant, gratumque Altissimo famulatum exhibeant. 41

» Quinque alios Cardinales delegimus, quibus » facultatem concedimus, ut Regularium, Claustralium, Mendicantium, non Mendicantium, » Hospitalariorum, et Militarium possidentium, » et non possidentium, cujusvis demum Ordinis » sint, controversiis, dubitationibus, consultationibusque propositis respondeant. Causas vero, quae inter ipsos religiosos oriri contigerit, » juxta quarumcumque Religionum instituta, » eorumque dispositionem, superiores illorum » definiant atque terminent. Dum autem inter » Episcopos, et Regulares dubitationes inciderint, » quae sub decretorum Concilii Tridentini dispositione, aut interpretatione comprehendantur, » eas ad eamdem Congregationem Concilii remittant. Audiant itidem, ac decidant praedicti Cardinales causas, et controversias inter praedictos » Ordines vertentes, sive in universum, sive ratione particularium locorum, dummodo formam » judiciariam non requirant. Concedimus etiam, » ut dictis Regularibus, non laxiorem nec ad parem, sed ad arctiorem religionem transeundi, » iis quos fervore spiritus incensos ad perfectioris vitae statum transire velle constiterit, non » obstantibus quibuscumque Praedecessorum nostrorum decretis, licentiam dare possint. Apostatarum quoque, ejectorum, et praeterea extra » Monasteria degentium, aut vagantium causam

» iidem Cardinales audiant, et cognoscant, eosque » coercendi potestatem habeant. Curent praeterea » visitationis Apostolicae jussa, et Constitutiones » editas a Romanis Pontificibus circa ipsos Regulares exequendas, et in usum introducendas. » Provideant insuper Regulares laudatae vitae, » zelo Dei, et salutis animarum, et prudentia » spiritus praeditos, institutorumque Regularium » Ordinis, et laudabilium consuetudinum peritissimos, qui, cum necessitas exegerit, Provincias » sui Ordinis, et non alterius, receptis a Nobis » literis ad Omnipotentis Dei laudem, et locorum » utilitatem salubriter visitare valeant. Sub nomine autem Regularium, etiam Moniales, cujusvis sint regulae, et observantiae comprehendi volumus. Omne denique studium Cardinales » ipsi impendant, ut ab inferioribus erga superiores debita humilitas, et obedientia, ac vicissim a superioribus erga illos paterna benevolentia in multa charitate, et disciplina, in spiritu lenitatis adhibeatur, neve dominentur inter » fratres, sed Superiores ipsi Patres se esse meminerint. Postremo eosdem Cardinales quasi » Religiosorum omnium tutissimum perfugium esse volumus, ut eorum auctoritate, et auxilio recreati, studium religiosae vitae, et regularis perfectionis sine impedimento strenue percurrant.»

42 Constat haec Congregatio ex solis Cardinalibus et ex uno Praelato, qui est a secretis, et qui decreta subscribere debet una cum Congregationis Praefecto, qui etiam suo sigillo signare ea debet; quibus praetermissis formalitatibus, autentica decreta haberi non possunt.
43 Juxta mentem Sixti V., ut observat Cardinalis de Luca, haec Congregatio more Principis, absque strepitu et figura judicii, et absque processu vel tela judiciaria, summarie, sola facti veritate inspecta, et quandoque, imo frequentius, etiam per solas extrajudiciales ac secretas informationes, controversias terminat, prudentiales regulas adhibendo potius, quam rigores legales. In negotiis regularium pro informatione rescribi solet Procuratori Religionis, aut ipso Generali; qua obtenta, si una Partium illam impugnet, aliae adhibentur diligentiae. Alia ad hanc Congregationem pertinentia vide Card. de Luca *lib.* 15. *par.* 2. *rel. cur. disc.* 16. qui late disserit de variis ejus negotiis, et de more quem sequitur in decisionibus et executionibus suorum decretorum.

CONGREGATIO DE DISCIPLINA

44 Sed cum Congregatio Epis. et Regularium omnibus negotiis sufficere non possat, aliam adjunxit Innocentius XII. quam de Regulari Disciplina nuncupavit. Hujus Congregationis institutionem, facultates, variasque vicissitudines reperies in duobus sequentibus constitutionibus.

INNOCENTIUS PAPA XII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Debitum Pastoralis Officii, quo Ecclesiae Catholicae per universum Orbem diffusae regimini divina dispositione praesidemus, Nos urget, atque impellit, ut paternam Christifidelium, qui e fluctibus saeculi in portum vitae Religiosae confugerunt, curam gerentes, ad ea, per quae Regularis illorum observantia, atque Disciplina opportunis rationibus sarta tecta custodiri, et sicubi collapsa est, adjuvante Domino, reparari valeat, favorabiliter intendamus, concessaeque Nobis a Domino potestatis partes studiosa charitate desuper interponamus, sicut ad Omnipotentis Dei gloriam, Religionis incrementum, ac spiritualem Populi Christiani aedificationem salubriter expedire in Domino arbitramur. 45

Cum itaque Nos alias sanctum et salutare Ecclesiaeque Dei maxime fructuosum Regulari Disciplinae instaurandae opus aggressi, Congregationem nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, ac dilectorum Filiorum Romanae Curiae Praelatorum super eadem Disciplina Regulari, specialiter deputaverimus; ipsaque Congregatio sic deputata plura hactenus, et quidem valde utilia, atque opportuna hac in re Decreta ediderit; verum sicut non sine gravi animi Nostri molestia accepimus, tametsi Decretorum hujusmodi observantia in plerisque Religiosorum Virorum Monasteriis, seu Conventibus prospere, et feliciter introducta fuerit, atque exinde inibi uberior in dies eleeti sanctorum operum frumenti messis, benedicente Domino, exurgat, non eosdem tamen alibi coeleste idem semen afferat fructus; neque enim cessavit, nec adhuc cessat humani generis hostis in agro Domini superseminare zizania, quae Patrisfamilias sementem suffocant: hinc est quod Nos prophetici illius moniti memores — *Clama, ne cesses; quasi tuba exalta vocem tuam* — ut constans, enixaque voluntas Nostra inceptum opus hujusmodi peculiari studio, summaque animi contentione prosequendi magis, ac magis omnibus innotescat, omnisque transgressoribus vano, falsoque silentii Nostri praetextu sese excusandi occasio penitus praecidatur: Motu proprio, ac ex certa scientia, et matura deliberatione nostrorum, deque Apostolicae potestatis plenitudine, praedictam Congregationem Cardinalium, et Praelatorum super Disciplina Regulari a Nobis, ut praefertur, deputatorum, ac in futurum tam a Nobis, quam a Successoribus Nostris Romanis Pontificibus deputandorum tenore praesentium perpetuo approbamus, et confirmamus, illique inviolabilis, et irrefragabilis Apostolici muniminis vim robur, et praesidium adjungimus; et nihilominus eamdem Congregationem Cardinalium, et Praelatorum su-

per Disciplina Regulari denno quatenus opus sit, etiam perpetuo erigimus, et instituimus. Ipsius autem Congregationis a Nobis sic confirmatae, seu de novo erectae, facultates sint, et esse debeant: intra fines Italiae, et insularum adjacentium designandi, ac deputandi pro Novitiatibus, et Professoriis, Conventibus, Monasteria, Collegia, ac Domos quorumcumque Monachorum, et Regularium Virorum cujusvis Ordinis, Congregationis, Societatis, et Instituti tam Mendicantium, quam non Mendicantium, etiam necessario exprimendi; necnon Novitiatus, et Professoria hujusmodi mutandi transferendi, suspendendi, et supprimendi, prout utilitas, et necessitas postulaverit, ac exegerit; dandi licentias Superioribus Regularibus, ad quos pertinet, recipiendi in Novitiatibus sic deputatis Novitios ad habitum, et Professionem: Decreta tum felic. recor. Clementis Papae VIII. praedecessoris Nostri super Reformationem Regularium, ac praesertim ea, quae Institutionem, et educationem Novitiorum concernunt, tum ab ipsa Congregatione super Disciplina Regulari die 18. Julii 1695. jussu Nostro edita exequendi; quascumque inde emergentes controversias decidendi; potissimum vero exactae Vitae communis observantiam prumovendi; atque ad hunc effectum dumtaxat novas quorumcumque Conventuum, Monasteriorum, Collegiorum, et Domorum hujusmodi fundationes diligenter examinandi, ne ulla scilicet in posterum Religiosorum Virorum loca fundari, erigi, aut quovis modo institui contingat, nisi in quibus eadem Vita communis, juxta ultimo dictorum Decretorum praescriptum, perpetuo, et exacte servari valeat: omnia demum, et singula faciendi, ordinandi, decernendi, statuendi, et exequendi, quae ad eamdem disciplinam Regularem efficaciter stabiliendam, sive restituendam quomodolibet pertinere possunt, et in praemissis omnibus etiam poenis, et censuris Ecclesiasticis procedendi. Caeterum, quia sicuti nonnullorum Romanorum Pontificum praedecessorum etiam Nostrorum vestigiis inhaerentes, Regularibus Italiae, Insularumque adjacentium, utpote Nobis prioribus, ac veluti ante oculos hujus Sanctae Sedis constitutis, quosque proinde caeteris Religiosae Vitae exemplo praelucere maxime decet, praecipuam quamdam Apostolici muneris Nostri sollicitudinem impendendam esse duximus, ita reliquos omnes Religiosos Viros toto Orbe diffusos, Nostraeque speciali curae subjectos minime negligendos putamus, tam enim iis, qui longe quam illis, qui prope sunt, debitores Nos esse cognoscimus, earumdem tenore praesentium praecipimus, et mandamus, et praecipuum, ac peculiare dictae Congregationis munus, et cura sit Nobis, ac pro tempore existenti Romano Pontifici ea jugiter suggerere, et proponere, quae pro eorumdem Regularium ubicumque existentium cujuscumque Ordinis, Congregationis, Societatis, aut instituti sint, fovenda, seu reparanda Disciplina, felicibusque illorum in via Mandatorum Domini progressibus, et laudabilibus studiis juvandis necessaria et opportuna fore in Domino judicaverit. Quoniam vero de praesenti etiam alia Congregatio nonnullorum Venerabilium itidem Fratrum Nostrorum ejusdem S. R. E. Cardinalium, ac dilectorum pariter Filiorum Curiae praedictae Praelatorum super statu Regularium nuncupata dudum a rec. mem. Innocentio X. instituta, ac Clemente IX. Romanis Pontificibus praedecessoribus pariter nostris respective confirmata reperitur, eique plures ex praedictis facultatibus dictae Congregationi super Disciplina Regulari per Nos, sicut praemittitur, concessis, attributae fuerunt, ne aucto ejusmodi Congregationum numero rectum agendi ordinem confundi, atque inde Regulares Viros nimis distrahi adeoque ipsos ex iis, quae pro salubri, prosperaque illorum directione provide, ac sapienter instituta fuerunt, perniciem potius, et incommodum, quod absit, experiri contingat, dictam Congregationem super statu Regularium motu, scientia, deliberatione, et potestatis plenitudine paribus harum serio similiter perpetuo extinguimus, supprimimus, et abolemus; omnes vero, et singulas facultates ipsi Congregationi super statu Regularium quomodocumque, et quandocumque concessas, iis dumtaxat exceptis, quas memoratae Congregationi super Disciplina Regulari, sicut praemittitur, impertiti fuimus, in Congregationem Venerabilium etiam Fratrum nostrorum dictae S. R. E. Cardinalium negotiis, et consultationibus Episcoporum, et Regularium praepositam perpetuo itidem transferimus, et transportamus.

Decernentes easdem praesentes Literas, et in eis contenta quaecumque, etiam ex eo, quod in praemissis interesse habentes, seu habere quomodolibet praetendentes, cujusvis status, gradus, Ordinis, praeeminentiae, et Dignitatis existant, etiam Cardinalatus honore fulgentes, et alias specifica, et individua mentione digni illis non consenserint, nec ad ea vocati, citati, et auditi, neque causae propter quas praesentes emanarint sufficienter adductae, verificatae, et justificatae non fuerint, aut ex alia quacumque, etiam quantumvis juridica, pia, et privilegiata causa, colore, praetextu, et capite, etiam in corpore Juris clauso, etiam enormis, enormissimae, et totalis laesionis nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostrae, aut interesse habentium consensus, aliove quolibet etiam quamtumvis magno, ac formali, et substantiali, individuamque expressionem requirente defectu, notari, impugnari, infringi, modificari, retractari, in controversiam revocari, seu ad terminos Juris reduci, aut adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque Juris, facti, vel gratiae remedium intentari,

vel impetrari, seu impetrato, aut etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus concesso, vel emanato quempiam in Judicio, vel extra illud uti, seu se juvari posse sed ipsas praesentes Literas semper firmas, validas, et efficaces, existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac illis ad quos spectat, et pro tempore spectabit in omnibus, et per omnia plenissime, et perpetuo suffragari, et ab eis respective inviolabiliter, et inconcusse observari: Sicque, et non aliter in praemissis per quoscumque Judices Ordinarios, et Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. praedictae Cardinales, etiam de Latere Legatos, et alios quoslibet quacumque praeminentia, et potestate fungentes, et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpetrandi facultate, et auctoritate judicari, et definiri debere; ac irritum, et inane, quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contingerit attentari.

Non obstantibus praemissis, ac Nostra, et Cancellariae Apostolicae Regula de jure quaesito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in universalibus, Provincialibusque, et Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, et Ordinationibus, necnon quorumvis Ordinum, Congregationum, Societatum, et Institutorum, aliisve quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus; privilegiis quoque, indultis, et Literis Apostolicis eisdem Ordinibus, Congregationibus, Societatibus, et Institutis, illorumque Superioribus, et personis, ac aliis quibusvis sub quibuscumque verborum tenoribus, et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, et insolitis clausulis, irritantibusque, et aliis Decretis, in genere, vel in specie, vel alias quomodolibet in contrarium praemissorum concessis, confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur praesentibus pro plene et sufficienter expressis, et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, ut earumdem praesentium Literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem ubique fides in Judicio, et extra adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur si forent exhibitae, vel ostensae.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscat. die 4. Augusti 1698. Pontificatus Nostri Anno Octavo.

PIUS PP. VI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Singulari providentia Romanorum Pontificum praedecessorum Nostrorum factum est, ut nihil jam ad perfectam regularis disciplinae observantiam deesse videatur, si ea sedulo custodiantur, atque serventur, quae de admissione, rectaque institutione novitiorum, de professionibus rite emittendis, de religiosa vita communi, deque interiori monasteriorum, et conventuum regimine optime, sapienterque ab iisdem praedecessoribus Nostris constituta sunt, praesertim vero a fel. rec. Clemente VIII. in suis generalibus decretis de reformatione regularium. Quoniam vero congregatio venerabilium fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium universis negotiis, et consultationibus episcoporum, et regularium praeposita non satis commode potuisset tantis rebus praeesse, opportunum idcirco visum fuit praecipuam curam reformationis, et disciplinae regularium ultori congregationi peculiari demandare 46

Quae duae sapientissimae congregationes tanto semper studio incubuerunt optimo regimini rerum, personarumque ordinum regularium, ut nihil certe desiderandum reliquerint. Verum quia facultates tributae Congregationi disciplinae regularis, vel non satis certis limitibus constitutae fuerunt, vel deinceps per consuetudinem quodammodo ampliatae sunt, hinc non infrequenter evenit, ut eisdem de rebus modo ad unam, modo ad aliam ex dictis Congregationibus delatae fuerint supplicationes, aut controversiae; ita ut regulares ipsi quandoque nesciant, utra ex Congregationibus sit adeunda. Quod cum non levo afferat incommodum memoratis Congregationibus, rectique ordinis perturbationem facile nimis inducat, necessarium idcirco duximus facultates Congregationis super disciplina regulari deputatae intra certos limites coercere, quibus constitutis, facile quisque intelliget, reliqua omnia regularium negotia ad Congregationem alteram Episcoporum, et Regularium omnino pertinere.

Primo igitur vestigiis memorati praedecessoris Nostri Innocentii PP. XII. inhaerentes Motu proprio, et ex certa scientia, ac matura deliberatione Nostris, deque apostolicae potestatis plenitudine praedictae Congregationi venerabilium fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium, ac delectorum filiorum Romanae cu-

riae praelatorum super disciplina regulari specialiter deputatae confirmamus facultates intra fines Italiae, et insularum adjacentium designandi, ac deputendi pro novitiatibus, et professeriis conventus, monasteria, collegia, ac domos quorumcumque monachorum, et regularium virorum cujusque ordinis, Congregationis, societatis, instituti, tam mendicantium, quam non mendicantium etiam necessario exprimendi, nec non novitiatus, et professoria hujusmodi mutandi, transferendi, suspendendi, et supprimendi, prout utilitas, et necessitas postulare videbitur.

Firmas quoque eidem Congregationi manere volumus facultates dandi licentias superioribus regularibus, ad quos pertinet, recipiendi in novitiatibus sic deputatis novitios ad habitum, at professionem sub regulis, et formulis jam praescriptis, seu praescribendis, eaque omnia exequendi, quae de novitiatibus, et professionibus statuta fuere, tum in decretis generalibus Clementis PP. VIII. super reformatione regularium tum in aliis peculiaribus decretis ab eadem Congregatione paulo post suam primaevam deputationem editis sub die 18. Julii 1695. jussu ejusdem praedecessoris Nostri Innocentii PP. XII.

Quod autem pertinet ad reliqua omnia, quae in memoratis decretis generalibus super reformatione regularium statuta sunt, ea tantummodo ad eamdem Congregationem pertinere declaremus, quae respiciunt cujuscumque conventus, monasterii, collegii, ac domus monachorum, et regularium virorum interiorem disciplinam, praesertim circa observantiam perfectae vitae communis, et regularum cujusque ordinis, idque tum in conventibus, monasteriis, collegiis, ac domibus supradictis nunc existentibus, tum etiam vero in aliis noviter erigendis.

Atque in praemissis omnibus liceat quoque eidem Congregationi decidere quascumque inde emergentes controversias, necnon procedere etiam poenis, et censuris ecclesiasticis.

Praeterea cum felicis recordationis Clemens PP. XIV. praedecessor Noster sub die 11. Junii 1769. venerabili fratri Gregorio Lascaris Patriarchae Hierosolymitano tunc ejusdem Congregationis secretario specialiter communicaverit facultates, ut posset praedicta Congregatio in aliquibus casibus particularibus dispensare ab observentia regularum, et constitutionum cujusque ordinis utcumque confirmatarum auctoritate apostolica etiam cum clausula — *sublata* — et decreto irritanti, easdem quoque facultates intra infrascriptos limites confirmamus, ita ut liceat eidem congregationi concedere hujusmodi dispensationes, quotiescumque de voto superiorum regularium expedire videbitur; ipsas autem regulas, et constitutiones generaliter, ac perpetuo abrogare, aut quomodocumque reformare nunquam liceat, nisi accedente Nostra, et successorum Nostrorum apostolica auctoritate.

Hujusmodi tamen dispensationes, seu habilitationes, et sanationes ab eadem Congregatione justis de causis concedi solitas coercendas pariter esse volumus intra limites praedictarum facultatum, ita ut pertinere tantummodo debeant, vel ad novitiorum admissionem, institutionem, et professionem, vel ad officia regularium, qui educationi, et institutioni novitiorum immediate praesunt, vel ad simplicem translationem novitiorum, et regularium professorum de uno ad alium conventum, sive etiam de uno ad aliam provinciam ejusdem ordinis, vel demum ad regulas, cujusque ordinis respicientes tamen interiorem regularem disciplinam intra conventus, monasteria, collegia, ac domos apprime servandam.

Has, et non alias facultates proprias esse volumus Congregationi venerabilium fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, et dilectorum filiorum Romanae curiae Praelatorum super disciplina regulari deputatae intra fines Italiae, et insularum adjacentium quoad monasteria, conventus, collegia, et domos regularium, quorum tamen nomine minime comprehendi volumus monasteria monialium, collegia, conservatoria, et societates mulierum super quibus nulla unquam data fuit huic Congregationi potestas. Caeterum eidem Congregationi firmum manere praecipimus alterum etiam singulare munus a memorato praedecessore Nostro Innocentio PP. XII. eidem demandatum, proponendi nimirum pro tempore existenti Romano Pontifici ea omnia, quae ad fovendam reparandamque disciplinam regularium virorum etiam ultra fines Italiae ubicumque existentium, cujuscumque ordinis, Congregationis, societatis, aut instituti sint, necessaria et opportuna fore in Domino judicaverit.

Caeteras autem facultates quascumque praeter superius expressas; si quas antea dicta Congregatio habuerat, aut exercuerat, sive circa electiones superiorum regularium in capitulis generalibus et provincialibus faciendas, sive circa personas regularium quacumque de causa extra claustra degentium, sive circa oeconomicum regimen cujusque conventus, monasterii, collegii, ac domus regularis, sive circa numerum regularium in quovis conventu, monasterio, collegio, ac domo pro modo annuorum redditnum constituendum sive circa fundationes, uniones, dismembrationes ac suppressiones conventuum, monasteriorum, collegiorum, ac domorum regularium, in quibus neque novitiatus, neque professoria exercentur, sive demum alia quaecumque negotia quorumcumque regularium, eas omnes transferimus, ac pertinere declaramus ad alteram Congregationem ven. itidem Fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium negotiis, et consulta-

tionibus Episcoporum, et Regularium. praepositam. Quomobrem utrique Congregationi, praesertim vero earum pro tempore praefectis, et secretariis, vehementer commendamus, ut suis quaeque utatur facultatibus in tanto hoc, tamque laborioso regularium regimine, utque petitiones, aut supplicationes omnes alterutri contra superius praescriptam rerum, et munerum partitionem forsan porrectas, et oblatas, seu quandocumque porrigendas, et offerendas unaquaeque ad alteram pertinet, fideliter dirigat, et remittat, neque unquam altera alterius munera assumat.

CONGREGATIO PROPAGANDAE FIDEI

47 Praeceptum quod Apostolis suis Christus Dominus jamjam discessurus reliquerat: « Euntes in mundum universum, praedicate Evangelium omni creaturae; » Summi Romani Pontifices nunquam opere complere destiterunt. Ideoque vel Episcopi, vel alii operarii ab eis semper in universum Domini vineam missi sunt, quorum verba in fines orbis terrae exirent. Cum igitur saeculo XIV. hactenus ignotae regiones essent adinventae, ad eas statim missionarios mittere constituerunt, qui ad Christianam fidem barbaras illas gentes perducere conarentur. Et quomodo Paulus III. Congregationem erexerat pro conservatione integritatis fidei; ita Gregorius XV. aliam instituit, cujus curae esset ipsam in novum orbem dilatare, unde *Propagandae Fidei*, dicta fuit.

GREGORIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Inscrutabili divinae providentiae arcano, ad Christi Ecclesiae regenda gubernacula, nullis nostris meritis, a Spiritu Sancto vocati, praecipuas nostri pastoralis muneris partes esse intelligimus, sedulo invigilandi, et quantum nobis ex alto conceditur, intentis studiis adnitendi, ut oves miserabiliter errantes, ad Christi ovile adducantur, ac Dominum gregis agnoscant, et pastorem. Quo scilicet, divina adspirante gratia, desinant per infelicia pascua infidelitatis, et haeresum vagari, et aqua mortifera pestilentiae potari, sed in loco pascuae verae Fidei, ac salutaris doctrinae collocentur, et adducantur ad vitae fontes aquarum. Et vero, quis non intelligit, omnem nostram sollicitudinem desiderare, omnemque conatum a nobis exigere, opus adductionis animarum ad Ecclesiam Christi? quippe quod tanti fecerit Deus mundi salutem, ut ipsum Unigenitum suum daret, Unigenitum illum, qui cum esset splendor gloriae, et figura substantiae ejus, portans omnia verbo virtutis suae, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens, factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis, ut sua nimia charitate servos, et malos servos, Dominus redimeret pretio Sanguinis sui. Inaestimabilis hujus charitatis imitatores esse profecto omnes debent, qui christiano nomine fideliter gloriantur, et membra Christi effecti sunt, ut ejus verbi factores sint, non auditores tantum: nam et per sanctum Apostolum suum monet: *Estote imitatores Dei, sicut filii charissimi, et ambulate in dilectione, sicut Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis.* Quod si haec ad unumquemque Christianorum scripta sunt, quanto magis ad eos, qui in sortem, et militiam Christi vocati, positi sunt Episcopi regere Ecclesiam suam? quibus saepe per Prophetas suos gravibus verbis comminatur, si pascentes semetipsos, gregem non pascunt, et quod crassum est occidentes, infirmum non consolidant, aegrotum non sanant, confractum non alligant, abjectum non reducunt, perditum non quaerunt. Quae profecto voces, ut omnes Ecclesiarum Rectores valde sollicitos habere debeut, licet in partem sollicitudinis sint vocati, ita multo vehementius nos urgent, qui in plenitudinem electi, non solum universo gregi, sed etiam Pastoribus praepositi sumus. Quocirca quod Apostolis omnibus a Domino mandabatur, ut praedicarent Evangelium omni creaturae, principaliter Petro incumbebat, qui omnibus praestabat praerogativa Principatus, et cui soli injunctum fuerat a Domino, ut pasceret oves suas. Quapropter, et uni Petro vas illud, quasi linteum, ostenditur quatuor initiis de coelo submitti in terram, in quo erant omnia quadrupedia, et serpentia terrae, et volatilia coeli, quodque illa vox sequuta est, *Surge Petre occide, et manduca*, ut praefiguraretur Petri, et successorum ejus munus ex quatuor Mundi partibus homines varia impietate insipientes congregandi, quo eos quasi occidendo, hoc est, veteri vita exuendo, et exutos manducando, idest in sua membra, qui visibile erat caput Ecclesiae convertendo, etiam membra Christi redderet, invisibilis Ecclesiae capitis; atque ita adipiscerentur participationem generationis Christi; eamque adepti, quae Christi sunt, saperent, quae Christi sunt, operarentur, ac demum per gratiam Spiritus Sancti ejus in aeterna pascua trasferrentur, potandi torrente inexhausto voluptatis Dei. Quantum vero his calamitosis temporibus exereverit errantium, et dispersarum ovium numerus, qui Ecclesiam Sanctam ejus Catholicam, Christi ovile, vel nunquam cognoverunt, vel cognitam Sathanae dolis deseruerunt, sine lachrymis commemorari non potest. Si enim mentis nostrae aciem convertimus ad innumerabilem populorum multitudinem, jam tot saeculis Agarenorum impurissima dementia captam, insanique erroris, ac mendacii tenebris obcoecatam, mise-

ratione commoventur viscera nostra, cernentes, tam multis, ac variis coelestibus donis olim celebres nationes, per ignorantiae, et pestilentis persuasionis stuporem humanitatem in bestiarum naturam fere mutasse, atque ad aeterna incendia, Diabolo et Angelis ejus parata, ali, ac propagari. Et licet inter eas aliquae sint gentes in justitia detentae, quae Christi nomen invocant; tamen ita antiquarum haeresùm veneno sunt infectae, ut sinceram veritatem paucissimae agnoscant, ac fere omnes in multis nedum in uno peccantes, factae sint omnium reae. Ubi vero, peccatis nostris facientibus, inimicus homo super bonum semen in Septentrionalibus partibus seminavit haeresum zizania, ita dira contagia grassata sunt, ut animas innumerabiles jamdiu perdiderit, ac Provincias, et Regna Christo per summam injuriam erepta, suae tyrannidi mancipaverit.

Quamobrem, etsi a fel. rec. Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, pastorali vigilantia, ope, studio, et industria elaboratum fuerit, ne tam multae messi deessent operarii, et negociatio haec sancta non negligeretur; nihilominus nos, ut majori cum vigilantia, cura, et fervore opus prosequi possimus, et in posterum successores nostri possint, nonnullorum Ven. Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium peculiari solicitudini negotium committendum duximus, prout tenore praesentium committimus, et demandamus.

Valentes, ut in unum congregati, adhibitis etiam aliquot Rom. Curiae Praelatis, et religiosis viris, ac Secretario, prout Nos hac prima vice eos adhiberi voluimus, et nominavimus, in commune consulant, tantaeque rei nobiscum invigilent, ac tam sancto, et Divinae Majestati maxime grato operi, quanto melius fieri poterit, incumbant: quod, ut commodius praestari possit, semel coram Nobis, ac bis saltem in domo antiquioris eorum, quolibet mense congregentur, omniaque, et singula negotia, ad Fidem in universo Mundo propagandam pertinentia cognoscant, et tractent, et graviora, quae in praedicta domo congregati tractaverint, ad Nos referant: alia vero per seipsos decidant, et expediant pro eorum prudentia.

Missionibus omnibus, ad praedicandum, et docendum Evangelium, et Catholicam doctrinam, superintendant, ministros necessarios constituant, et mutent. Nos enim eis, tam praemissa, quam omnia, et singula alia desuper necessaria, et opportuna, etiam si talia fuerint, quae specialem, specificam, et expressam requirant mentionem, faciendi, gerendi, tractandi, agendi, et exequendi, plenam, liberam, et amplam facultatem, auctoritatem, et potestatem, apostolica auctoritate, earundem tenore praesentium concedimus, et impertimur.

Ut vero res tanti momenti, in quam magnos sumptus fieri necesse est, per temporalium cum spiritualibus felicem commutationem, nullo retardata impedimento, facilius, et celerius procedat, ultra ea, quae ex arca nostra privata suppeditari jam mandavimus, et piorum fidelium liberalitate collata sunt, et in posterum non defutura subsidia in Domino confidimus, cum nostrum, et hujus Sanctae Sedis proprium sit negotium, certos huic operi redditus ex Camera nostra Apostolica in perpetuum attribuemus, eorumque administrationem iisdem Cardinalibus committemus, prout in aliis nostris expediendis literis plenius continebitur.

Cardinales autem, quos sancto huic negotio praeficimus, sunt qui sequuntur: Antonius Ostiensis Saulius, Odoardus Sabinen. Farnesius, Octavius Praenestinus, Episcopi, Bandinus, Franciscus S. Praxedis de Surdis, Maphaeus S. Honuphrii Barberinus, Joannes Garsias SS. Quatuor Coronatorum Millinus, Gaspar S. Crucis in Hierusalem Borgia, Robertus S. Alexii Ubaldinus, Scipio S. Susannae, Petrus S. Salvatoris in Lauro Valerius, Itelius Fridericus S. Laurentii in pane et perna de Zolleren, Ludovicus S. Mariae Transpontinae Ludovisius, et Franciscus S. Matthaei, Titulorum Presbyteri Cardinales, Sacratus. Nuncupati Praelati vero, dilecti filii, Jo: Baptista Vives, in utraque Signatura nostra Referendarius, et Jo. Baptista Aguechius Secretarius noster, ac Sedis Apostolicae Notarius, et Dominicus a Jesu Maria Ordinis Carmelitarum Discalceatorum Professor, et Vicarius Generalis. Secretarius vero a Nobis pariter deputatus dilectus filius Franciscus Ingolus Presbyter Ravennas U. J. D.

Demum sub Urbano VIII. erectum fuit etiam 48
Collegium quod eodem nomine nuncuparunt, et in quo conveniunt illarum partium adolescentes, ut in Christianam Religionem educati, illam postea unusquisque in regionem suam reversus propagaret. In ipso etiam habitationem et cibum recipiunt missionarii, qui aliquot negotium tractaturi cum Summo Pontifice, vel cum ipsa Congregatione, Romam adveniunt. Hujus Collegii curam Urbanus ipse Congregationi de Propaganda fide sua demandavit Constitutione. Const. 675. Romanus Pontifex *pag.* 284. *tom.* 6. *p.* 2. Bullar. Mainard.

Constat Congregatio ex incerto numero Cardi- 49
nalium, ex Secretario, ex Assessore S. Officii, ex uno Protonotario Apostolico, et ex nonnullis aliis Praelatis.

Ejus munus est Missionarios in partes, ubi eorum 50
praesentia magis opportuna videtur, transmittere, sumptus necessarios praebere ex ipsius operis redditibus, ac Pontifici proponere Episcopos et Archiepiscopos seu Vicarios Apostolicos, prout regiones illae magis indigere videantur. Haec ipsa Congregatio tandem extrajudicialiter componit differentias omnes, quae oriri possunt inter missionarios ipsos, vel inter missionarios et Parochos aut alios Clericos nationales. Cognoscit etiam causas

forenses sive sint civiles, vel criminales aut mixtae, quando respiciunt ejusdem Congregationis vel Collegii Ministros, aut pertinent ad bona temporalia ejusdem Operis.

CONGREGATIO INDULGENTIARUM

51 Romani Pontifices alia nova Congregatione conati sunt providere abusibus qui oriri possunt circa concessiones Indulgentiarum et Sanctorum venerationem. Congregatio haec Indulgentiarum ac Reliquiarum nuncupata a Clemente IX. instituta fuit constitutione CXIV., in qua haec haben-
52 tur : « Nos eumdem inaestimabilem thesaurum » fideli dispensatione erogare, et omnia quae sa» cras reliquias hujusmodi contingunt, recte, atque » ordine disponere cupientes, nonnullos ex me» moratis Cardinalibus, ac aliquos Curiae prae» dictae Praelatos, aliosque viros religione, picta» te, doctrina, et rerum usu eximie praeditos se» legimus, quorum consilio, opera, et industria » tam gravem muneris nostri partem ad Omnipo» tentis Dei gloriam, Ecclesiae honorem, ac spi» ritualem Christifidelium aedificationem facilius » implere valeremus. Hi vero subinde, prout re» rum, et negotiorum momenta postulabant, in» simul convenientes; commissam sibi a Nobis » Provinciam recte, et fructuose, atque ex animi » nostri sententia hactenus administrarunt. Qua» propter sperantes in Domino non minus utiliter » in futurum quoque desudaturam esse eorum in» dustriam, ac salubris consilii, quod auctore Deo » suscepimus fructum, eodem adjuvante, atque » incrementum dante, perennare desiderantes; » Motu proprio, ac ex certa scientia, et matura » deliberatione nostris, deque apostolicae pote» statis plenitudine Congregationem ejusdem S. » R. E. Cardinalium, ac Praelatorum, et aliorum » virorum praedictorum a Nobis, ut praefertur, » electorum, et deputatorum, ac in futurum tam » a Nobis, quam a Successoribus nostris Romanis » Pontificibus eligendorum, et deputandorum, » eum facultate omnem difficultatem, ac dubieta» tem in Sanctorum reliquiis, aut indulgentiis » emergentem, quae ad fidei dogma non pertineat » (Nobis tamen, et Rom. Pontifice pro tempore » existente circa graviora, difficilliora que consulti-) » expediendi. Ac, si qui abusus in eis irrepserint, » illos, judicii forma plane postposita, corrigendi, » et emendandi; causas vero judicialem formam » requirentes ad proprios Judices remittendi: Fal» sas, apocryphas, indiscretasque Indulgentias ty» pis imprimi vetandi, impressas recognoscendi, » et examinandi, ac ubi nobis, seu Romano Pon» tifici pro tempore existenti retulerit, nostra, seu » illius auctoritate rejiciendi: Reliquias de novo » inventas, quas rec. mem. Innocentius III. Prae» decessor noster in Generali Concilio Lateranensi » publica veneratione coli, nisi prius auctoritate » Romani Pontificis approbatas, prohibuit, reco» gnoscendi quoque, et examinandi; ac in conce» dendis Indulgentiis, Sanctorumque reliquiis do» nandis moderationem adhiberi, omniaque pie, » sancte, et incorrupte fieri curandi tenore prae» sentium perpetuo erigimus, et instituimus ».

Componitur Congr. Indulg. ex pluribus Cardi- 53
nalibus, Praelatis, Consultoribus, et ex ejusdem Congregationis Secretariis. Pertinet ad illam providere ne divulgentur falsae, apocriphae, vel inopportunae Indulgentiae, examinare ac interpetrari jam vulgatas; et, si oportet, consulto Pontifice, illas rejicere et abolere. Ipsa Congregatio etiam concedit per decretum Eminentissimi Congregationis Praefecti, aut per Secretarium, Altaria privilegiata ad septem annos vel in perpetuum, et Indulgentias plenarias seu partiales in festivitatibus Sanctorum Protectorum, vel B. Mariae Virginis.

Sunt etiam aliae multae Congregationes, uti 54
diximus, quas hic brevitatis gratia praeterimus, videndae si placet apud Card. de Luca *lib.* 15. *Par.* 2. *Relat. Rom. Curiae.*

CONGREGATIONES CLERI

ARTICULUS EX EDITIONE BARBIELLINIANA

SUMMARIUM

1. Congregationum istarum utilitas. — 2. Decreta de ipsis habendis in Synodo lata; et mandatum Episcopis impositum de iisdem in Relatione status Ecclesiarum referendi. — 3. Variae Sacrarum Congregationum de illis, qui coetibus istis interesse tenentur, resolutiones ad num. 9.— 10. Quae poena constituenda in illos, qui ad hos coetus non conveniunt. — 11. Methodus in istis servanda ex Concilio Provinciali Romano 1725. et ex Instructionibus S. Caroli Borromaei ad num. 13. — 14. Institutiones Ecclesiasticae Benedicti XIV. in quibus de hisce Congregationibus agit. — 15. Saluberrimum ejusdem Benedicti XIV. Decretum de Resolutionibus ad quaestiones propositas typis a Metropolitanae Bononiensis Poenitentiario edendis.

1 Quantum ad moralis Theologiae, reique Liturgicae studium in Ecclesiasticis hominibus fovendum conferant coetus, in quibus de conscientiae casibus, sacrisque caeremoniis disceptatur, modo rite instituantur, facile quisque videt. Nam singuli, qui ad illos conveniunt, propositas quaestiones expendant, et Scriptores, qui de ipsis agunt, consulant, oportet. Ex quo fit,

ut eliminata a Clero morum doctrinae, et Sacrorum Rituum ignorantia, nihil in Sacramentorum administratione, Divini Officii recitatione, et caeteris Ecclesiasticis functionibus fiat, quod minus deceat, et Christiano populo damnum, offensionemve afferre ullo modo possit.

2 Quamobrem nulla proximis saeculis habita Synodus aut Provincialis, aut Dioecesana fuit, quae legem de coetibus istis, cum in Urbibus, tum per Dioecesim habendis non tulerit, aut latam semel non confirmaverit. Quin etiam Episcopis omnibus praescriptum fuit, ut in Relationibus de Ecclesiarum ipsis commissarum statu de legis hujus observatione referrent. Nam in Instructione Sacrae Congregationis Concilii pro Episcopis, Primatibus, et Patriarchis super modo conficiendi relationes statuum Ecclesiarum, quas, occasione visitationis Sacrorum Liminum, eidem Sacrae Congregationi exhibere tenentur, §. 3. *num.* 14. legitur: « An habeantur Conferentiae Theologiae Mo» ralis, seu Casuum Conscientiae, et etiam Sacro» rum Rituum, et quot vicibus habeantur, et qui » illis intersint, et quinam profectus ex illis habea» tur. »

3 Sequitur, ut, quinam coetibus istis interesse teneantur, ostendamus. Auctor noster Verbo *Canonicatus*, *Canonicus Artic.* 9. *num.* 35. *et seq.* inquit: « Ad interessendum ... lectioni, seu con» ferentiae Casuum Conscientiae possunt solum » compelli Canonici, aliique Presbyteri, qui sunt » Confessarii; caeteri vero Canonici, et Presby» teri, qui non sunt Confessarii, possunt solum » hortari ... Regulares vero, nisi sint Parochi, » nullatenus cogi possunt; ad interessendum le» ctioni, seu conferentiae Casuum Conscientiae. » Et sane, ut animadversum fuit in *Fol.* confecto occasione controversiae *Larinen. Decretorum Synodalium Tom.* 5. *Thesauri Resolut. Sac. Congregationis Concilii pag.* 261. « Sac. Congregatio pluries » censuit, non eodem modo, atque indiscrimina» tim quoscumque Ecclesiasticos esse cogendos, » ut collationibus pro discussione Casuum ad Con» scientiae Forum spectantium intersint; sed eos, » qui animarum curae praepositi sunt, itemque » omnes Presbyteros, qui Confessiones excipiunt, » compelli ad id posse; ceteros vero esse quidem » monendos et adhortandos, non tamen cogendos; » quemadmodum patet ex Decretis quae in eodem *Fol.* et a Ferraris *loc. cit.* referuntur. De Regularibus quoque respondit: *Ordinarios Locorum posse quidem hortari, non autem compellere Religiosos, non Parochos, ad accedendum ad conferentiam casuum conscientias.* Vide Verb. *Regulares art.* 2. *n.* 124.

4 Verum in praedicta *Larinensi Decretorum* die 30. Augusti anno 1732. ad primum et secundum dubium, quae erant hujusmodi.

I. *An juxta Decretum Synodi celebratae ab Episcopo Larinen. an.* 1728. *indiscriminatim omnes Ecclesiastici teneantur interesse Congregationi de quaestionibus ad forum conscientiae spectantibus.* Et quatenus affirmative.

II. *An contra eos, qui non intersint, sustineantur poenae in eodem Decreto Synodali inflictae, id est quod Sacerdotes debeant abstinere die sequenti a celebratione Missae, et quod Clerici non Sacerdotes debeant solvere unum Carolenum qualibet vice, applicandum Seminario.*

Respondit: *Ad primum affirmative praeterquam quoad Clericos non constitutos in sacris, qui non sunt cogendi. Ad secundum, sublata poena suspensionis, poenam quoad habentes curam animarum et Confessarios esse statuendam in duobus Carolenis, quantum ad reliquos, in uno*, ut videre est *Tom. eod. Resol. Concil. pag.* 386. *seqq.*

Pariter in Salernitana Edictorum die 27. Septembris anno eodem ad dubium primum: *Ad dignitates, et Canonici Ecclesiae Cathedralis cogi valeant sub poena quinque Carolenorum pro qualibet vice, ut intersint Congregationibus de casibus conscientiam habendis*, responsum fuit *Affirmative. Tom. eod. pag.* 395. *seq.* cum qui Secretis eidem Sac. Congregationi erat, haec in Folio adnotanda quoad illud dubium proposuisset (*Tom. eod. pag.* 392.) 5
« Quod primum haec S. Congregatio in *Larinen.* » *Decretorum Synodalium* proposita die 30. Augu» sti proxime praeteriti, perpensis variis Resolu» tionibus antehac editis, in ea fuit sententia, ut » omnes Ecclesiastici (exceptis tamen Clericis, » qui minoribus tantum Ordinibus essent initia» ti) compelli ab Episcopo possint, ut ad colla» tiones de Quaestionibus Moralibus habendas » conveniant. Poena autem pecuniaria contuma» cibus infligenda, fuit enim pluries approbata, » vel major vel minor pro diversitate locorum. » Etenim in *Ariminen. Conferentiae Casuum Con» scientiae* 18. Junii 1699. aequa visa fuit mulcta » Juliorum trium, ut in *lib.* 44. *Decret. pag.* 251. » Et in *Acerrarum* 25. *Augusti* 1727. poena fuit » constituta in uno Ducato, ut in *lib.* 77. *Decret.* » *pag.* 518. Et novissime in memorata *Larinen.* » quoad habentes curam animarum, et Confessa» rios, mulcta decreta fuit in duobus carolenis, » quo vero ad reliquos in uno. »

Ad Regulares vero quod attinet in Epistola Encyclica, quam S. Congregatio Disciplinae praeposita die 8. Novembris anno 1752. dedit, quaeque affertur ab Auctore verbo *Regulares Art.* 2. *num.* 123. §. 3, cautum est, ut Regulares pro excipiendis Saecularium Confessionibus approbati, etiamsi Parochi non sint, compelli possint, ut intersint Conferentiae Casuum ab Episcopo praescriptae, si in Coenobiis, in quibus commorantur, Lectio de morum doctrina, et Collatio de Casibus Conscientiae non habeatur ad normam Constitutionum cujuscumque Ordinis, et Decretorum Clementis VIII. pro reformatione Regularium quae dantur 6

verbo *Regulares Art.* 1. *num.* 85. in quibus §. 2. dicitur: « Lectio Sacrae Scripturae, vel Casuum » Conscientiae bis in hebdomada, praescriptis die- » bus, in singulis Monasteriis et Conventibus ha- » beatur, ad quam Fratres omnes conveniant, eaque » absoluta, mutua collatione, circa explicatam » doctrinam sese utiliter exerceant ».

7 In his autem extremis Resolutionibus edendis Eminentissimi Patres Sacrar. Congregationum Concilii, et Disciplinae, prae oculis habuerunt Constitutionem Innocentii XIII. super Ecclesiastica Disciplina in Regnis Hispaniarum a Benedicto XIII. confirmatam Const. *In supremo militantis Ecclesiae solio* et Decretum Concilii Provincialis Romani Praeside eodem Benedicto XIII. habiti *tit.* 15. *cap.* 9. Nam in memorata Constitut. §. 7. legitur: « Sed » et cum personae Ecclesiasticae nunquam satis » in obsequiis supremo Numini exhibendis, iisque » praestandis, quae eorum statui consentanea sunt, » exerceri valeant; plurimum in Domino commen- » damus pium morem in plerisque Hispaniarum » Dioecesibus vigentem, ut Clerici tam in mino- » ribus, quam in majoribus Ordinibus constituti, » atque etiam Presbyteri, tametsi Beneficia, vel » Officia Ecclesiastica non habentes, superpelliceo » induti in Ecclesiis, quibus adscripti fuerint, » Missae Conventuali cum cantu celebratae, nec- » non primis, et secundis Vesperis Officii, diebus » Dominicis, aliisque Festis assistant. Quin imo » enixe hortamur, ut Episcopi aliarum Dioece- » sium, in quibus mos ille institutus hactenus non » fuerit, id in posterum servari curent in omni- » bus, ac insuper satagant, ut omnes Ecclesiastici » praedicti etiam collationibus habendis coram » Parochis suis, vel aliis ab Episcopo deputatis, » super casibus, conscientiae forum concernenti- » bus, et super ritibus, ac caeremoniis sacris in- » tersint ».

8 Concilium vero Provinciale Romanum *loc. cit.* « Sane, *inquit*, prout, quibusdam referentibus, et » experientia ipsa, non sine gravi nostri cordis » dolore, didicimus plures sunt Ecclesiarum, etiam » non ignobilium, sacrorumque Altarium Mini- » stri, qui, parum illius attendentes majestatem, » et dignitatem, ad cujus intimum sunt famulatum » addicti, in Choro, in Altari, et reliquis officiis » ecclesiasticis, ita minus apte se habent, ut in » plurimorum scandalum, et exemplum pernicio- » sum id cedere dignoscatur. Rubricae namque » ut plurimum ignorantur, et sacrae caeremoniae » usu ipso vilescunt. Quocirca operae praetium » ducant Episcopi, omnemque curam, ac diligen- » tiam adhibere non desinant, quousque Congre- » gationes, tum in Civitatibus, tum in Dioecesi- » bus, per omnes de Clero, sacris initiatos, Cano- » nicos, Parochos, et Confessarios, (Regulares » etiam, dummodo morales in eorum Conventibus » lectiones non habeantur, alias ab audiendis con- » fessionibus suspendendos) semel in unaquaque » hebdomada, certoque designando die, et sub » certa poena pecuniaria contra contumaces, ha- » beantur, in quibus alternatim, et Rituum, et » Conscientiae casus proponantur, discutiantur, » et practice exerceantur, methodo servata Syno- » dali, quae legetur in Appendice ».

Igitur ad Conventus de casibus conscientiae, et sacris ritibus compelli ab Ordinariis Locorum possunt. I. Parochi omnes cum Saeculares, tum Regulares. II. Omnes Confessarii Saeculares, et Confessarii Regulares ad Saecularium Confessiones excipiendas approbati, *dummodo morales in eorum Conventibus lectiones non habeantur*, cujus quidem rei Ordinarius juratum Superioris testimonium exigere poterit, ut exigendum dicitur in Synodo Viterb. an. 1762. *tit.* 1. *cap.* 3. *num.* 5. III. Omnes Canonici et Presbyteri. IV. Omnes in Sacris Ordinibus constituti. 9

Jam quae poena ab Ordinariis locorum constitui possit in illos, qui, cum hujus generis Conventibus interesse debeant, interesse tamen negligunt, ex Resolutionibus, et Decretis *num.* 4. et proximis allatis constat. Nempe Parochi, Canonici, Confessarii, coeterique e Clero Saeculari poena pecuniaria puniri queunt, censuris non item, quemadmodum ex Resolutione Sac. Congregationis Concilii in *Larinen. Decretorum* allata *num.* 4. evincitur. Quo quidem exemplo utitur Benedictus XIV. *de Synodo Dioecesana lib.* 10. *cap.* 2. *num.* 4. ut ostendat ex sententia Sac. Congr. Concilii censuram latae sententiae tamquam extremum remedium esse tantum adhibendam, cum malum gravissimum est, neque aliter praecidi, aliisque poenis cohiberi potest. Sic autem habet: « Hanc pariter fuisse, es- » seque constantem sententiam Sacrae Congrega- » tionis, ex eo colligitur, quod paucis ante annis » accidit Episcopo Larinensi. Habita ab eo fuerat » Dioecesana Synodus anno 1728. adversus cujus » nimium severas Constitutiones Clerici Larinen- » ses appellarunt: sed san. mem. *Benedictus XIII.* » appellatione rejecta, eas ad unguem servari jus- » sit. *Benedicto* e vivis erepto, ab ejus Successore » *Clemente XII.* facultas facta est Larinensibus » Clericis sua jura deducendi ad Sacram Congre- » gationem Concilii: quae cum in primis ex Syno- » dalibus Constitutionibus, a Clero impugnatis, » sancitum deprehenderit, ut omnes indiscrimina- » tim Ecclesiastici tenerentur interesse Congrega- » tioni, de quaestionibus, ad forum conscientiae » spectantibus, haberi consuetae, atque in earum » altera injunctum viderit Sacerdotibus, ut quo- » tiescumque praedictae Congregationi non inte- » ressent, insequenti die abstinerent a celebratio- » ne Missae, die 30. Augusti 1732. rescripsit, » primam Constitutionem non sustineri quoad » Clericos nondum sacris initiatos; ex altera ve- » ro deleri jussit praefatam poenam suspensio- 10

» nis: etsi enim haec levissima esset, et unica » tantum die Sacerdotes arceret a Sacro Altaris » ministerio, levior tamen Sacrae Congregationi » visa est culpa, propter quam infligebatur: quod a videri potest *in Thesaur. Resolut. t.* 5. *pag.* 387. » Poena pro Regularibus est suspensio ab au» diendis Confessionibus ex Concilio Romano. »

11 Extremum est, ut Methodum Synodalem in coetibus istis servandam, quae legitur in Appendice ad Concilium mox laudatum *num.* 17. tum Decreta Sancti Caroli Borromaei ex Instructionibus Congregationum Dioecesanarum *tit.* 16. *et seqq. Actorum Ecclesiae Mediolanensis part.* 4. referamus.

12 Metodo da tenersi dal Clero nelle Congregazioni de'Sagri Riti, e Casi di Coscienza. *Cit. Tit.* 15. *cap.* 9.

Chi si ricorda, che Iddio per Osea (a) disse ai Sacerdoti del vecchio Testamento (b): *quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi:* rifletterà bene, quanta scienza si rirhiegga nel Sacerdozio Evangelico; non dovendosi negare alla verità quello che richiedevasi all'ombra, ed agli enigmi. E maggiore scienza certamente richiedesi in quei, che non hanno già da offerire su de'Sacri Altari vittime di animali immondi, ma lo Immaculato Agnello di Dio; e devono ministrare i Sagramenti, che dal di lui aperto costato diramaronsi a Benefizio dell'Universo. Per non essere adunque i Sacerdoti, ed ogni altro Ministro dell'Altare, come ignoranti, rigettati dagli esercizi de' nostri sagrosanti Misteri; frequenteranno le Congregazioni de'Casi, e de'Riti, tanto inculcate precisamente nel presente Concilio Romano, le quali faransi nella maniera, che qui si soggiunge, e si propone doversi osservare.

1. Una volta adunque per ciascheduna settimana ne' luoghi, da stabilirsi da' Vescovi, ed in Roma dall'Eminentissimo Signor Cardinal Vicario farassi a vicenda, or l'una, or l'altra Congreg. de'Casi, e de'Riti. Vi sarà un Prefetto, che presederà; e sarà il costituito da' Vescovi medesimi, i quali parimente costituiranno un Segretario, coll'uffizio come appresso.

2. Il giorno, ed ora prefissi, significheransi dal Prefetto di ciaschedun luogo. Mezz'ora innanzi il Segretario di essa Congregazione farà sonare alla distesa, per un mezzo quarto di ora, la Campana della Chiesa, ove farassi la Congregazione.

3. Congregati che saranno tutti nel luogo determinato, quei, che debbono convenire, si darà principio alla conferenza dal Prefetto con l'Inno: *Veni Creator Spiritus*, dopo il quale egli stesso soggiungerà l'Orazione dello Spirito Santo, della Beata Vergine, e quell'altra *Actiones nostras etc.* nel qual tempo staranno tutti inginocchiati.

4. Finita la Orazione, si porrà ciascuno a sedere con ordine, la metà per parte, ed in mezzo in faccia al Clero, sederà il Prefetto, il quale terrà avanti di se un tavolino, con quei libri, che stimerà egli necessari, come anche l'orologio da polvere per misurare il tempo, che dovrà durare la Congregazione, e sarà almeno di un'ora.

5. Da un lato del medesimo tavolino sederà il Segretario, che dovrà tenere presso di se il ruolo di tutti quegli Ecclesiastici, che saran tenuti a convenire con carta, penna, calamajo, ed un libro grosso, che dovranno somministrarsi da'Procuratori de'Capitoli, Collegi, e Cleri obbligati; ed in tal libro dovran registrarsi i Casi, che si discuteranno colle loro decisioni, in ciascheduna conferenza, come si dirà appresso, parlandosi dell'uffizio del Segretario.

6. Posti che saranno tutti a sedere, il Prefetto per un quarto di ora leggerà, e spiegherà un capo di qualche Concilio Provinciale, o Diocesano, appartenente alla propria Diocesi, acciocchè in questa maniera venga ricordata ed inculcata a ciascheduna la legge, che deve osservare, e far da altri osservare.

7. Terminata questa lezione, e spiegazione, si passerà alla discussione di un sol Caso, o rituale, o morale, come si è detto di sopra *num.* 1. intorno al quale discorreranno almeno due; e questi si caveranno a sorte da una bussola, ove saranno in tante cartelline i nomi degli obbligati alla Congregazione, acciocchè tutti vengano preparati. Intorno a ciò si spenderà un altro quarto di ora, o più, secondo parerà spediente; avvertendo, che tale discussione segua con sodezza di dottrina, con brevità, e senza strepito di parole.

8. In fine della discussione il Prefetto, o qualche altro (secondo altra più buona regola, giusta il numero de' Soggetti, che vi saranno, il quale però si caverà a sorte da un'altra bussola, e dovrà avvisarsi quindici giorni innanzi) brevemente determinerà la conchiusione del caso proposto, con quelle sode dottrine, che egli stimerà più vere, e più fondate. Ed acciocchè possan tutti prepararsi s'ingiunga a ciascheduno, che abbia presso di se qualche libro di Autore più Classico che tratti praticamente di Teologia, e Casi morali; e per le materie de' Sagri Riti, abbiansi almeno i Commentari del Sarnelli, fatti stampare e ristampare di ordine di Nostro Signore, il Gavanto, il Bauldri, e da Parochi anche il Corsetti.

9. Nel terzo quarto di ora si metteranno in pratica i Sacri Riti; principiando dalla Messa privata, Messa solenne, Funzioni Parochiali, e ministrazioni de' Sagramenti, avvertendosi, che ciò si faccia un poco per volta, e con attenzione, da chi deputerà il Prefetto; dal quale si destinerà ancora un Maestro di Ceremonie, per le correnti animadversioni, e dovute ammende.

10. L'ultimo quarto si spenderà nell'orazione

(a) Ad Tit. celebrat. Missar.
(b) Osea 4. v. 6.

mentale; proponendosi da uno, che per le prime volte pur destinerà il Prefetto i Punti da meditarsi secondo il metodo dato da S. Francesco di Sales; e per maggior comodo e facilità potranno prendersi dal celebre Tommaso da Kempis; in appresso però, quando giudicherà il Prefetto, si caverà anche dall'altra bussoletta chi dovrà dare la meditazione, affinchè ognuno s'impratichisca in sì necessario, ed utile esercizio di orare.

11. Finalmente si terminerà la meditazione con qualche breve orazione vocale, come *Agimus etc Confirma hoc Deus, etc.* e colle Litanie della Beata Vergine, e sua orazione in fine.

12. Fatti questi esercizi, s'intimerà la Congregazione futura, leggendosi a tal'effetto dal Secretario il foglio, che gli darà il Prefetto, dove sarà prescritto il giorno, e l'ora della medesima, e notato il Caso da discutersi, con quella parte della Funzione, che dovrà mettersi in pratica, e chi dovrà dare la meditazione; il qual foglio poi dovrà affiggersi in luogo patente nella Sagrestia, acciocchè da tutti sia veduto, e possa ciascheduno opportunamente prevedere collo studio la resoluzione del dubbio, che si discuterà, e prepararsi alla pratica della proposta funzione.

13. L'uffizio poi del Secretario sarà, finita che sia la conferenza, di registrarla compendiosamente nel libro accennato; notando primieramente il giorno, l'ora, ed il luogo, nel quale fu tenuta, co' nomi di tutti gli Ecclesiastici, che vi saranno radunati; o per far breve, con notarvi i soliti assenti, acciocchè siano corretti. Indi registrerà il caso esaminato, i nomi di quei, che usciti a sorte, han discorso sovra il medesimo; indi vi trascriverà la decisione, che riceverà da chi l'avrà fatta: dipoi noterà quella parte della funzione pratica; ed in fine si sottoscriverà col suo nome, e cognome.

14. Finito tutto ciò dovrà lo stesso Secretario in una notola, sottoscritta da lui, notare i nomi de' mancanti senza legitimo impedimento, la quale deve sempre approvarsi dal Prefetto, e consegnarla al Vicario del Luogo, ad effetto di procedere alla pena stabilita; e sarà obligazione precisa dei Vicari medesimi di vedere, ed insieme invigilare che il Segretario non manchi al suo uffizio, ad effetto di avvisare i Vescovi medesimi, per darvi i rimedi opportuni.

15. E perchè nel Segretario somma fede si ricerca, mentre al libro conservato da lui dovrà aversi piena credenza per le attestazioni, che di ordine, o del Vescovo, o della sua Curia, si estrarranno intorno alla frequenza degli Ecclesiastici in questo esercizio, egli dovrà giurare sovra il S. Vangelo in mano de' Vicari de' luoghi, di amministrare fedelmente il suo uffizio; nè si tralascerà nel libro stesso delle Conferenze di registrare l'Atto del dato giuramento.

16. Questo Libro, nel principio del quale si trascriverà questo Metodo, dovrà visitarsi ogni anno almeno da' Vescovi, o da' loro Vicari Generali, i quali non si graveranno d'intervenire di quando in quando a somiglianti Congregazioni, per osservarne la pratica, ed il profitto, e sovratutto (perchè più sogliono essere i negligenti, che gli osservanti delle leggi) a fine di muovere gli svogliati anche col loro pratico esempio.

F. A. Arcivescovo di Avellino e di Frigento, Segretario del Concilio.

Decreta Sancti Caroli Borromaei ex citata Instructione. 13

TIT. XVI.

De tempore loco rationeque quaestionum explicandarum.

» Cibo sumpto, postquam de more gratiae Deo » actae sunt, omnes superpelliceis induti, qui officii auctoritate aut dignitate praediti sunt, suo, » quem in choro adhibent, habitu vestiti, in Ecclesiam, quae si longius distat, in sacellum, » sique nullum est, in parochi aedes conveniunt: » ubi (id quod ex decreti provincialis auctoritate in omni clericali conventu servandum est) » statam illam orationem, a qua uniuscujusque » Congregationis initium sit, Vicarius devote dicet; neque Conventum dimittet, nisi perorata » ab eodem altera ejusdem generis precatione.

» Deinde iis exclusis, quos adesse non licet, et » Ecclesiae, locive ubi Conventus habetur, foribus clausis, suo quique loco non tumultuarie » raptimque, sed graviter ordineque considant.

» Atque ordo quidem hic erit, ut mox infra:

» Vicarius, aut si hic abest, ille qui pro Vicario est (quia Episcopi vicem gerit) primariam » ubique sedem locumve obtinebit.

» Proximum locum is, qui praecipuam in capite plebis dignitatem habet.

» Huic definitor prope assidebit.

» Capitulum deinde Canonicorum plebis, si collegiatim aderit.

» Postea si alius Praepositus, aut Archipresbyter cum capitulo aderit, ejus capitulum subsequatur.

» Deinceps alius in dignitate constitutus, qui » sine capitulo aderit.

» Iis proximi erunt Parochi titulares, et Vicarii perpetui: inter quos idem considendi ordo » erit, qui antiquitatis in parochia quam in ea regione regunt, possessione.

» Parochis titularibus proximi erunt qui titulum non habent, eadem ratione; tum coadjutores.

» Post hos Canonici, qui non collegiatim, sed » extra ordinem conveniunt.

» Deinde Cappellani titulares, si modo Sacer-

» dotes sint, et inter hos primo loco sedebunt, qui » beneficii ratione chori officiis devincti sunt, deinceps reliqui eodem ordine omnes, quo ad beneficium pervenerunt.

» Post hos erunt Sacerdotes, qui clericatum, » alindve ejusmodi beneficium obtinent.

» Sequentur Cappellani qui titulo carent, eo » ordine, quo in Sacerdotii, Diaconatus, Subdiaconatusque gradu constituti sunt.

» Eademque ratio servabitur inter Clericos » inferiorum ordinum, quorum ultimus locus erit.

» Externi autem (si quando iis ad Congregationem aditus dabitur) primum locum teneant » inter eos, qui ejusdem ordinis dignitatisque » sunt, Rector Ecclesiae ubi conventus babetur » reliquis omnibus Sacerdotibus locum cedet, eosque honore praeveniet, ut Apostolus monet.

» Si quis in conventu loco suo non consederit, » aut extra ordinem sententiam dixerit, pro culpae modo plectatur Vicarii arbitratu.

» Absint ab omni conventu joci, cachinni, scurriliter dicta, rixae, contentiones, pertinacesve » altercationes.

» Si fortasse rixae, contumeliae, dissidia, convitiave, aut injuriae aliquando oborirentur, eos » inter quos extiterint, Vicarius adbibitis duobus tribusve aliis de conventu, si opus erit, quamprimum reconciliare studeat.

» Nec vero corrigere mulctareque eos praetermittat Vicarius; et praeterea illorum nomina » idem aut punctator ad Episcopum deferat; qui » pro culpae gravitate alia poena arbitratu suo » afficiat.

» Huic officio si Vicarius aut punctator defuerit, poenam ipse luat, qoi id agere neglexerit.

TIT. XVII.

Quaestionum explicandarum modus.

» Conventu coacto, silentioque indicto, singulas quaestiones Cancellarius de scripto pronunciet. Tum Vicarius de singulis quaestionibus » sententiam omnes roget.

» Qua in re ab iis initium faciet, qui ultimo » loco sedebunt, sicque ordine ad eos perget, qui » sibi proximi assident.

» Is vero sententiam ne dicat, sed de aliorum » sententiis judicium breviter ferat, vel eas interpretetur, vel dicendi animum addat, vel aesitantem excitet.

» Ac deinde se gerat tamquam praefectum, » atque adeo judicem uniuscujusque ingenii, solertiae, studii, doctrinae, ac diligentiae.

» Omnium sententiis auditis, Definitor, Vicarii » jussu, rem explicet, decidet, ac definiat.

» Ad propositam quaestionem unusquisque explicate distincteque respondeat: opinionemque » suam argumentis non tam e schola, quam ex » usu rerum sumptis confirmet: doctorum unde » eam acceperit, locus non de scripto, sed memoriter, et ad verbum latine recitet, nisi ob causam Vicario aliter videatur.

TIT. XVIII.

Quaestionum explicandarum materia.

» Ea sit quaestionum materia, quam hominum » mores, et rerum quae in ea regione ubi conventus habetur, geruntur, actiones negotiationesve » subministrabunt.

» In iis denique rebus quaestiones versentur, » quae ad casus conscientiae, non ad ingenii exercitationem pertinent; usque adeo, ut qui in dioecesano conventu sunt, rerum potius tractationem et usum, quam verborum argutias consectentur.

TIT. XIX.

Cujus sit quaestiones proponere.

» Quaestiones proponere ejus sit, apud quem » conventus celebrabitur.

» Is vero ubi conventum apud se proxime futurum esse sciverit, praeter ea, quae pro Ecclesiae suae utilitate, et animarum, quarum curam gerit, salutaribus commodis consulenda censuerit, quaestiones etiam ordinarias quas ipse » propositurus est, a Definitore habere studebit, » easque Parochis, et aliis Sacerdotibus in conventu proximo superiori tradet.

» Definitor autem quaestiones ab eo accipiat, » quem huic muneri Episcopus in civitate praefecerit, aut ab eo saltem recognosci, probarique » curet, ut Episcopus maluerit.

TIT. XX.

De studio ad Quaestiones explicandas adhibendo.

» Ut omnis quaestionum explicatio utilis et salutaris sit, studium propterea non mediocre poni » debebit in gravissimorum auctorum commentariis.

» Libros porro huic studio necessarios sibi quisque comparare studeat, eosque potissimum, quos » ingenii sui industriae accomodatos esse Definitor de Vicarii consilio judicarit.

» Cum autem prae rei familiaris tenuitate librorum copia apparari non potest, cumve talis » multitudo ob ingenii imbecillitatem inutilis est: » tunc utilissimum erit, unum e recentioribus » scriptoribus seligere, qui aliorum sententias » breviter dilucideque comprehendat, ac recenseat.

» Qui toto hoc in genere (quod parochis valde

» necessarium est) progressionem non exiguam » facere volet, positis quaestionibus jejuno exili» terque respondere non contentus, universam » illarum materiam intelligentia percipiat; rapita » rerum, unde caetera proficiscuntur, memoria » comprehendat; axiomata, e quibus quaestionum » omnium definitiones pendent, teneat; multum » doctorum auctoritati, plurimumque rationibus » tribuat.

» Cum iis autem qui gravissimarum disciplina» rum scientiam tenent, suorum studiorum ratio» nem conferre, valdo admodum utile est.

» Quare unusquisque curet, ut aliquem habeat » Theologiae, aut juris canonici peritum, quo ma» gistro duceque utatur, ad rerum dubiarum, et » magnarum difficultatum explicationes.

» Ubi quaestionum exemplum habuerit, con» festim in earum studium incumbet diligenter.

» Opinionem vero, quam probabilitate ductus » sequi statuet, ubi eam intelligentia comprehen» derit, accurate describat, ia certa quaedam ca» pita conclusionesque distinguat, earum rationes » subjiciat; distinctionesque item, rerum dubia» rum interpretationes, exceptiones, et auctores » adjungat.

» Hanc opinionis sententiaeque suae descriptio» nem, veluti quoddam stadii sui testimonium » et argumentum secum ad conventum afferat.

» Qui hanc studiorum suorum rationem negle» xerit, is quarta auri nummi parte mulctatur.

» Si vero negligentiae contumaciam adjunxe» rit, eum Vicarius Definitorve ad Episcopum » deferat, cujus auctoritate ex desidia excitetur, » et contumacia coerceatur.

TIT. XXI.

De Definitore.

» Definitor in omni conventu is erit, qui in ea » plebana regione praebendam theologalem obti» net, nisi aliud fortasse statuendum Episcopus » censuerit.

» Ejus munus erit, ubi omnium sententias au» dierit, summatim colligere quae fuse dicta sunt; » praetermissa commemorare, falsa a veris, dubia » a certis singularia a communibus secernere; » dissidentes inter se doctorum opiniones conci» liare; et quae verior doctrina sit, exponere; » ac rem denique omnem enucleate explicare.

» Ut vero muneris sui partes praeclare obeat; » magnum in eo studium ponat, ut gravissimo » quosque scriptores evolvat, optimas sententias » seligat, quas bene notas planeque perspectas » habeat, ut alios facile docere possit.

» Ad studium opus est etiam consilium adjun» gat; quamobrem in magnis difficultatibus con» sulat praestantes Theologiae, aut Juris canonici » scientia viros Episcopo probatos, in primisque » Ecclesiae Cathedralis Paenitentiarium: iisque » familiaris esse studeat, quorum consilio in re» bus ambiguis utatur.

» Ut vero et studium et consilium ad Officium » suum adhibere possit, quaestiones de quibus » in conventu dissorendum est, ad se quampri» mum mitti curet: nec vero eas evulgari patia» tur: nisi a se primum recognitas, tum ab eo » probatas, quem huic curae Episcopus praefe» cerit.

» Dum autem sententiae dicuntur, id caveat » Vicarius, ne novae quaestiones, et a re, de qua » agitur, alienae interferantur, aliave res gera» tur, quam quae instituta est.

» Amputet inania, aliena, atque inutilia, quae» stiones vero in verbis positas longe abesse ju» beat. Quaestionum explicationem, quam Can» cellarius in acta referat, ei accurate dictet: » exemplum ejus ad Cancellarium Episcopalem » quam primum Vicarius mittat.

TIT. XXII.

De Actis conventus conscribendis.

» Vicarius dioecesanus, si notarium hominem » Ecclesiasticum, eumque idoneum et probatum, » quem ei Episcopus constituerit, et dederit, ha» bet; hunc ipsum ad ea adhibeat, quaecumque » in conventu agenda, scribendae sunt.

» Idemque congregationis dioecesanae Cancel» larius censeatur, qui omnia, quae ad illius » acta conscribenda pertinent, gratis omnino prae» stet.

» Si vero talem quemquam non habuerit, alium » ex ipso conventu deliget, qui et ad dictandum, » et ad scribendum, ejusdem Episcopi judicio » magis idoneus erit.

» Ejus munus sit, omnia conventuum suae re» gionis acta diligenter conscribere, et in librum » referre, quem eo potissimum nomine confe» cerit.

» Quae vero sigillatim ab eo notari oportet, » haec sunt.

» Locus ubi conventus habitus est.

» Annus, Mensis, Dies conventus.

» Qui praesentes adfuerint.

» Absentiae excusationes; quae acceptae, quae » item rejectae.

» Qui Missam solemnem celebrarit, quique mi» nistraverint.

» Qui sigillatim reliqui Sacerdotes, qui Mis» sae sacrum fecerint.

» Qui ad Populum Clerumve concionem habue» rit. Ecclesiae, Ecclesiasticorumque hominum » visitatio. Qui praeterea testificationes confessio» num non attulerint.

» Quae item quaestiones propositae, earumque » singularium explicatio.

» Indictio futurae congregationis.

» Quid etiam Episcopi jussu promulgatum sit.

» Mulctae quoque et poenae quibus irrogatae » sunt, ordine describantur.

» Omnis autem mulcta apud regionis thesaura» rium deponatur, aut in aliqua certa arca eo » nomine constituta recte asservetur.

» Mulctarum vero libri exemplum in singulos » annos ad Episcopum afferatur: cujus arbitra» tu, vel in supellectilem sacram quae conventus » foranei usui sit, vel in sublevationem inopiae » Sacerdotis, Clericive pauperis, vel in aliud opus » pium illae erogentur. »

14 Qui plura de his velit, legat Benedicti XIV. Institutiones Ecclesiasticas tres, nimirum XXXII. CII. et CIII. in quarum prima de istorum coetuum convocandorum causa, atque utilitate, et de ratione, qua fieri a Clero Bononiensi debeant, agit. In altera, quae est Epistola Encyclica Archipresbyteris, et Parochis Dioecesanis missa, declarat teneri singulos Archipresbyteros indicere coetum, in quo morales quaestiones examinandae, proponantur; omnes Parochos, et Confessarios ad eosdem coetus convenire debere: ac transmittenda esse ad P. Poenitentiarium responsa propositis quaestionibus reddita. In tertia normam quamdam praescribit pro his coetibus in Metropolitana sua servandam, tractat de illis, qui iisdem coetibus interesse tenentur; ac tres istas questiones expendit; *Utrum omnes, qui Canonici dignitate insigniti sunt, convenire debeant. An Canonicus Poenitentiarius intervenire adstringatur. Utrum Confessarii Regulares ad excipiendas Laicorum Confessiones approbati hosce Ecclesiasticos Conventus adire teneantur.*

Ex multis autem, quae ab eo sapienter decreta 15 sunt, illud mihi sapientissime constitutum videtur, ac dignissimum, ut Ordinariis omnibus Locorum imitandum preponatur, quod Institut. CII. num. 1. a se Poenitentiario qui coetibus istis in Metropolitana Bononiensi praeerat, quaestionesque in illis, et per Dioecesim universam expendendas proponebat, praescriptum fuisse commemorat: ut ipse post accuratum examen typis evulgaret, quid reipsa propositis quaestionibus respondendum esset, ne incertum semper esset an responsa illis quaestionibus reddita, veritati consentanea forent, utque illi, qui falsam sententiam protulerant, errorem agnoscerent, qui vero sapienter judicaverant, quadam voluptate recrearentur.

CONGRUA

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Congrua quibus debeatur et in primis quoad ea, quae concernunt Congruam Episcoporum, eorumque Coadjutorum.*

1. Congrua debetur omnibus Ecclesiarum Rectoribus curam animarum exercentibus, eorumque Vicariis, et Coadjutoribus. — 2. Congrua pro Episcopis taxata est in scutis mille, et pro Parochis in scutis 100. — 3. Congrua taxata in mille scutis pro Episcopis, debet intelligi de moneta illarum partium, in quibus situs est Episcopatus. — 4. In Regno tamen Neapolitano fuit taxata Episcopo in scutis 700. — 5. Verum certa regula in hac materia praescribi, nequit, sed totum remittitur prudenti Judicis arbitrio in Congrua taxanda. — 6. In quo arbitrio habenda est ratio de dignitate, et qualitate personae. — 7. De Officialibus et Familia. — 8. De oneribus Seminarii, manutentionis Ecclesiae, Palatii, itineris ad Sacra Liminaria, eleemosynarum, sustentationis litium circa immunitatem Ecclesiae, et de similibus. — 9. Et demum de consuetudine regionis. — 10. Episcopo petenti sibi condecentia alimenta denegari non potest Congrua. — 11. Etiamsi debeat aliunde, adhuc debet consequi Congruam ex fructibus Ecclesiae. — 12. Etiamsi Episcopus acceptaverit Episcopatum nimis tenuem, aut nimis gravatum pensione. — 13. Etiamsi Episcopus consenserit, et se obligaverit ad pensionem. — 14. Et talis Congrua debetur ipsi Episcopo ex fructibus suae Ecclesiae. — 15. Et regulariter illam praestare debet, qui Beneficii fructus recipit. — 16. Et sic Reservatarius Beneficii tenetur Episcopo Congruam praestare actione reali, et personali, *usque ad* n. 19. — 20. Reservatarios dando schedulam solutionis Congruae Episcopo, censetur eum Episcopo contraxisse, et se ad solvendam illam annuatim obligasse. — 21. Sic etiam Episcopis gravatis pensionibus assignari solent pro Congrua mille Docati annui, de quibus securi jam redditi per schedulam mensariam, vel alio modo, coguntur relinquere pensionariis administrationem bonorum mensae, seu alterius Beneficii. — 22. Episcopus in Congrua non tenetur computare reditus sui patrimonii si reservationi pensionis non consensit, minusque de suo solvere se obligavit. — 23. Secus vero, si Episcopus obligavit, et hypothecavit sua bona patrimonialia pro pensione. — 24. Primo loco, et ante omnia alia onera Episcopatus, est solvenda Congrua Episcopo. — 25. Maxime, si in impositione onerum fuit addita clausula, *demptis pro Episcopo scutis mille.* — 26. Itaut consentientes huic decreto reservationis ad favorem Episcopi teneantur illud observare. — 27. Et sic Congrua est deducenda ante pensionem, ubi ea est solvenda, *usque ad n.* 28. — 29. Episcopi loco Congruae, si indigeant, solent exigere Charitativum subsidium; Episcopi tamen, qui habent Congruam pinguem, non exigunt Charitativum subsidium. — 30. Episcopus adjutus debet praestare Congruam Episcopo Coadjutori, seu Suffraganeo. — 31. Et sic de facto Episcopo Amiclensi Coadjutori Archiepiscopi Alborensi in Sardinia fuerunt assignata mille scuta annua monetae Romanae, *usque ad* n. 32. — 33. Si Coadjutor, vel Suffraganeus Episcopi est pauper, non potest Congruam sibi in Literis Apostolicis assignatam remittere. — 34. Praeterea debet Episcopus adjutus dare suo Coadjutori commoditatem habitationis in Palatio Episcopali, et omnia necessaria pro exercitio Pontificalium, et aliis Episcopalibus functionibus. — 35. 36. Utrum pensionario, an Episcopo incumbat onus probandi; quod Episcopo remaneant scuta mille pro Congrua.

ARTICULUS II. — *Quoad ea, quae concernunt Congruam Parochorum eorumque Vicariorum.*

1. Congrua debetur Parochis et Curatis. — 2. Haec Congrua Parochis, et Curatis debita generaliter loquendo, taxatur

in scutis centum. — 3. Et ubi aliter non fuerit a Papa espressum, intelligitur de moneta loci Beneficii. — 4. Congrua non debet ordinarie taxari major dictis scutis centum; nec minor scutis 50. annuis. — 5. In hac tamen materia non potest assignari certa regula, sed taxatio remittitur arbitrio Judicis. — 6. Quandoque enim fuit taxata in scutis centum auri, et quandoque etiam plus. — 7. Generaliter loquendo taxanda est Congrua, quae sit sufficiens ad commodam, et honestam substentationem personae, habita ratione de loco, fructuum quantitate, et onerum, qualitate personae, et similibus. — 8. In congrua taxanda debet haberi etiam ratio de numero excessivo animarum, ad quorum curam sit necesse Coadjutores etiam habere. — 9. Sic etiam de Constitutionibus Synodalibus Provinciarum. — 10. Et potissimum de consuetudine regionis. — 11. Licet in taxatione Congruae pro Parochis, seu Curatis possint ab Episcopo considerari, et comprehendi emolumenta incerta, hoc tamen debet intelligi de incertis, quae habent aliquam certitudinem, ut sunt decimae frumenti, vini, olei, aliique fructus, et emolumenta incerta solum ratione summae, et quantitatis. — 12. Non autem debet intelligi de emolumentis omnino incertis; ut sunt reditus, seu fructus consistentes in funcribus, oblationibus nuptialibus, eleemosynis Altaris, et similibus. — 13. Nisi de consuetudine loci aliter introductum doceatur. — 14. Congrua debetur loco alimentorum; unde repugnat ipsam congruam dependere ab incerto eventu, *usque ad* n. 15. — 16. Nec in Congruam sunt imputanda, quae debentur Parocho ratione laboris, et servitii. — 17. Nec quae extra Ecclesiam, vel extra Curam ipsam animarum percipiuntur. — 18. Neque sunt imputandi in Congruam Parochi fructus sui Patrimonii, si reservationi pensionis non consensit. — 19. Secus vero si in reservatione pensionis sua bona obligationi, et hypothecae supposuit. — 20. Congrua debetur Parocho, etiamsi Beneficium tenue acceptaverit non sufficiens, *ad* n. 23. — 24. Congrua taliter sufficiens debetur Parocho, ut ea commode sustentari possit. — 25. Et Congrua ab Episcopo assignata praesumitur sufficiens, nisi probetur diminuta. — 26. Praesertim, si illa fuerit sufficiens pro aliis Rectoribus antecessoribus. — 27. Unde Congrua semel assignata non debet amplius assignari, vel augeri; Sicuti non potest amplius diminui, *usque ad* n. 28. — 29. Congrua semel constituta non potest regulariter immutari, nisi ex causa. — 30. Hinc Parochus petens augmentum Congruae debet probare assignatam non esse sufficientem, et paupertatem esse supervenientem. — 31. In tali casu Parochus non potest, nisi ad supplementum agere, et Episcopus debet prius arbitrari circa reditus Ecclesiae, si sufficiant, et postea in subsidium cogere populum, vel alio modo providere. — 32. Si congrua fuerit sufficiens tempore reservationis pensionis, quoties ex post diminuatur, augenda est de fructibus ejusdem pensionis. — 33. Parochi pro consequendo Congruae credito praeferendi sunt, deductis prius expensis culturae, pensionarus. — 34. Vicariis perpetuis debet assignari Congrua portio de reditibus, fructibus, emolumentis, et proventibus Ecclesiae incorporatae Monasterio, Collegio etc. — 35. Talis congrua est taxanda arbitrio Episcopi habito respectu ad qualitatem personae, loci, et ad abundantiam, seu paupertatem fructuum, et redituum Ecclesiae: dummodo non sit minor quinquaginta, nec major centum aureis pro quolibet anno. — 36. Pro Congrua assignari possunt solum illa emolumenta incerta, quae habent quamdam certitudinem, ut sunt decimae vini, frumenti etc. Non autem emolumenta omnino incerta, ut sunt funeralia, etc. ut fuit dictum supra n. 11. et seq. — 37. Et sic censuit etiam Sac. Cong. Conc. — 38. Congruam certam debet habere Curatus, seu Vicarius substitutus, quamvis amovibilis. — 39. Congrua semel sufficienter assignata Curato, seu Vicario, nisi superveniat notabilis mutatio, et intersit nova rationabilis causa, non est locus assignationi novae Congruae, seu augmento. — 40. Nec potest minui, quamvis Curatus electus et deputatus diminutioni consentiat, et pro minori quantitate spondeat deservire, *ad* n. 41. — 42. Congrua Curato, seu Vicario non taxata, vel insufficiens assignata, si petatur, debetur in quantitate prout juris est, a die petitionis, seu motae litis. — 43. Alia ad rem. *Remissive.* — 44. 45. An Parochus, qui vel interitum vel diminutionem passus est redituum Parochialium, agere vel pro Congrua, vel pro ejus supplemento valeat. — 46. 47. Utrum plures possessores decimarum, vel aliorum bonorum Parochiae teneantur in solidum, vel singuli pro rata. — 48. ad 50. An Ecclesiastici possint in solido conveniri, salvo tamen ei, qui convenitur, jure agendi contra caeteros. — 51. An in libertate eorum qui decimas, vel alia bona Parochiae possident, sit, ea dimittere, ut se liberent ab onere congruae *Remissive.* — * 52. Quoad Paroeciarum Congruam in Regno Neapolitano *Remissive.* — 53. Regium Decretum 22. Octobris 1822. — 54. Aliud Decretum 27. Junii 1823. — 55. Referuntur generalia et communia statuta.

ARTICULUS I.

CONGRUA QUIBUS DEBETUR? ET IN PRIMIS QUOAD EA QUAE CONCERNUNT CONGRUAM EPISCOPORUM, EORUMQUE COADJUTORUM.

1 Congrua debetur omnibus Ecclesiarum Rectoribus Curam animarum exercentibus, eorum Vicariis, et Coadjutoribus; *cap. de Monachis* 12. *Cap. Cum secundum Apostolum* 16. *cap. Extirpandae* 30. *de Praebend. c. de Rectoribus* 3. *de Clerico aegrotante;* Conc. Trid. *sess.* 7. *cap.* 5. *sess.* 21. *c.* 4. *et sess.* 24. *cap.* 13. *de reformat.* ubi pro Episcopis taxata est Congrua in scutis
2 mille, et pro Parochis in scutis centum ibi: *Ad haec in posterum omnes hae Cathedrales Ecclesiae, quarum redditus summam Ducatorum mille, et Parochiales, quae summam Ducatorum centum secundum verum annuum valorem non excedunt, nullis pensionibus, aut reservationibus fructuum graventur.*
3 Pro Episcopis igitur generaliter loquendo fuit a Trident. *cit. sess.* 24 *cap.* 13. Congrua taxata in scutis mille de moneta illarum partium, in quibus situs est Episcopatus, Rota *p.* 2. *recent. decis.* 352. *n.* 5. *decis.* 449. *n.* 6. *cum sequent. et decis.* 762. *n.* 1. *cum sequent. et p.* 18. *t.* 1. *decis.*
389. *n.* 18. *cum seq.* In Regno tamen Neapolitano 4
fuit taxata Episcopo in scutis 700. Rota *part.* 18.
tom. 1. *dec.* 352. *n.* 2. Verum certa regula in hac 5
materia praescribi nequit, sed totum remittitur
prudenti Judicis arbitrio in Congrua taxanda; Rota
par. 18. *tom.* 1. *decis.* 351. *n.* 3. *cum sequent. et*
decis. 389. *n.* 21. In quo arbitrio habenda est ratio 6
de dignitate, et qualitate personae; Rota *part.* 18.
tom. 1. *dec.* 351. *n.* 3. *cum sequent.* de Officialibus, 7
et Familia; Rota *part.* 18. *tom.* 1. *decis.* 23. *num.*
10. *cum sequent.* de oneribus Seminarii, manuten- 8
tionis Ecclesiae, Palatii, itineris ad Sacra Limina
eleemosynarum, sustentationis litium circa immunitatem Ecclesiae, et de similibus; Rota *part.* 18. *t.* 1. *dec.* 23. *n.* 11. *cum seq. et dec.* 389. *num.*
19. *cum seq.* Et demum de consuetudine regionis; 9
Rota *p.* 18. *tom.* 1. *dec.* 351. *n.* 4.
Episcopo petenti sibi condecentia alimenta de- 10
negari non potest Congrua, quae loco alimentorum succedit, ex qua ipse ali, ejus Familia nu-

triri, et Episcopatus Majestas praeservari debet;
c. *de Monachis* 12. *c. Cum secundum Apostolum*
16. *c. Extirpandae* 30. *de Praebend. et cap.* 1. *eod.*
tit. in 6. Rota *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 23. *num.* 1. *et*
11 *dec.* 389. *n.* 1. *et seq.* Etiamsi habeat aliundo, ad-
huc debet consequi Congruam ox fructibus Ec-
clesiae, quia Congrua datur iu remunerationem
ponderis diei, et aestus, quod suffert Episcopus,
aut Rector in regimino animarum: unde nou co-
gitur proprio stipendio militaro, *ex prima ad Co-
rinth. cap.* 9. cum dignus sit operarius morcedo
sua; *cap. Quicumque* 66. *et cap. Ecclesiasticis* 67.
caus. 12. *quaest.* 2. Rota *part.* 18. *tom.* 1. *decis.*
23. *num.* 5. *cum sequent. et decis.* 351. *n.* 7. *cum*
12 *sequent.* Etiamsi Episcopus acceptaverit Episco-
patum nimis tenuem, aut nimis gravatum peu-
siouo; quia non iude repelli debet a cousecutio-
ne Congruae, quao est privilegium Ordinis olar-
gitum a jure, ne Episcopi, aut Rectores in oppro-
brium dignitatis mendicent, aut curam commissi
sibi gregis deseraut, ut declarando, dixit Rota
par. 1. *dec.* 420. *n.* 4. *et par.* 2. *recentior. dec.* 449.
13 *n.* 5. *et part.* 18. *t.* 1. *dec.* 23. *n.* 13. Etiamsi Episco-
pus consenserit, et so obligaverit ad pensionem.
Non euim talis praestitus conseusus, sive tacito
sive expresse est sufficiens ad impediendam hanc
Congruae assignationem, ex quo nou potest oriri
ipsi Episcopo aliquod praejudicium ab hujusmodi
acceptatione, et cousensu, quia non habet privile-
gium ad sui favorem tantum concessum, sed illud
toti Ordini, et dignitati Clericali fuit impertitum,
et ideo ne propter mendicitatem, et aegestatem
a suis Dioecesanis contemnatur, quorum venera-
tio ipsi pura, ot incorrupta praesorvari debet, et
ne impediatur auimarum curae vigilare, uec ta-
citus, nec expressus consensus ad hunc effectum
iu aliqua consideratione haberi debet; Rota *part.*
1. *recent. dec.* 420. *n.* 5. *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 23.
n. 14. *dec.* 351. *n.* 10. *cum seq. et dec.* 389. *n.* 25.
Vide etiam Josephum Mariam Maraviglia *Leg.* 194.
Prudentiae Episcop. ubi mordicus hanc opinionem
defendit.
14 Et talis Congrua debetur ipsi Episcopo ex fru-
ctibus suae Ecclesiae; Rota *part.* 18. *tom.* 1. *dec.*
15 351. *n.* 1. Et regulariter illam praestare debet,
qui Beneficii fructus recipit; *cap. De Monachis*, c.
*Avaritiae, cap. Extirpandae, et cap. In Lateranensi
de Praebend. c. sicut de supplend. neglig. Praelator.*
16 Rota *part.* 3. *recent. decis.* 745. *num.* 1. Et sic Ro-
servatarius Beneficii teuetur Episcopo Congruam
praestaro actioue reali, ot personali; Rota *d. dec.*
17 745. *n.* 2. Reali, quia fructus pro Congrua semper
hypotecati remaueat in quemcumque trauseant;
Rota *in una Pampilonen. Jurispatronatus de Gon-
zaga* 30. *Januar.* 1609. *coram Reverendiss. Bono-*
18 *nien. et dict. decis.* 745. *n.* 2. Persouali vero, cum
etiam couditiono ex lege de fructibus perceptis
Congrua debeatur; cujus conditionis vigore perso-
nalis actio coutra quemcumque possessorem com-
petit; §. *Sic itaque, discretis autem, vers. appella-
mus, de institut. action.* Et praesertim contra pos- 19
sidentem fructus, qui alimontorum loco, qualis
est Congrua, succedunt; *l. Lucius ff. de alim. et
cib. leg.* Rota *d. dec.* 745. *n.* 2. *et* 3. Roservatarius 20
onim dando schedulam solutionis Congruae Epi-
scopo, consetur cum Episcopo contraxisse, et se
ad solvendam illam annuatim obligasse; *dict. leg.
Lucius, ff. de alim. et cib. leg.* Rota *in una Toletana,
Pensionis* 5. *Decemb.* 1703. *recent. dec.* 745. *n.* 4.
Sic etiam Episcopis gravatis pensionibus assignari 21
solent pro Congrua mille ducati annui, de quibus
securi jam redditi per schedulam mensariam, vel
alio modo, coguntur relinquere peusionariis ad-
ministratiouem bonorum meusae, seu alterius
Beneficii; Sac. Congr. Episc. et Regul. *in Alerien.*
25. *Januar.* 1658. *et* 29. *Mart. et* 24. *Maji ejusdem
anni*, apud Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 727. *n.* 5.
Episcopus in Congrua uou tenetur imputare 22
redditus sui patrimonii, si reservationi pensiouis
nou consensit, minusque de suo solvero se obliga-
vit. Licet euim Episcopus pingue patrimonium
possideat, nou tameu per hoc Congruao Beueficio
venit spoliandus, quae nunquam denegatur, cum
illa soleat assignari in recompensatiouem laborum,
quibus subjacent illi, qui indefessis vigiliis curae
animarum praesunt, qui enim servit Altari, de
Altari vivero debet; *cap. Cum secundum Aposto-
lum* 16. *de Praebend. et cap. Clerici omnes* 10. *caus.*
1. *quaest.* 2. Rota *par.* 18. *tom.* 1. *dec.* 23. *num.*
4. *et dec.* 389. *num.* 3. *cum sequent.* Secus vero si 23
Episcopus obligavit, et hypothecavit sua bona pa-
trimonialia pro pensione; Rota *in una S. Severi-
ni Congruae* 22. *Jun.* 1665. §. *Onera coram D. Ot-
talora Praeside Granaten. et d. part.* 18. *tom.* 1. *dec.*
389. *num.* 2. Primo loco, et anto omnia alia one- 24
ra Episcopatus est solvenda Congrua Episcopo;
Rota *par.* 1. *recent. dec.* 763. *num.* 1. *cum seq. et
part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 351. *num.* 6. Maxime si iu 25
impositione onerum fuit addita clausula, *demptis
pro Episcopo scutis mille; d. dec.* 763. *num.* 1. *in
fine.* Ita ut consentientes huic decreto reservatio- 26
nis ad favorem Episcopi, teneantur illud observa-
re; *d. dec.* 763. *num.* 2. Et sic Congrua est dedu- 27
cenda ante pensionem, ubi ea est solvenda; Rota
par. 2. *recent. dec.* 352. *n.* 5. Cum Episcopi, dedu- 28
ctis prius impensis culturae pro credito Congru-
ae, uti potiores praeferendi sint Pensionariis, qui
uti Creditores fructuum ex illis solum satisfieri
debent; Rota *in d. S. Severini Congruae* 22. *Jun*
1665. *coram Ottalora*, §. *neque revelat in fine, et
par.* 2. *recent. dec.* 763. *num.* 1. *et par.* 18. *tom.* 1.
dec. 389. Episcopi loco Congruae, si indigeant, 29
solent exigere Charitativum subsidium. Episcopi
tamen, qui habeant Congruam pinguem, quae ex-
cedat taxam a Concilio praescriptam, non exigunt
Charitativum subsidium; S. Congreg. Concil. *in*

Gerunden. 17. *Febr.* 1663. et Sac. Cong. Episc. in *Policastren.* 19. *Aprilis* 1697.

30 Episcopus adjutus debet praestare Congruam Episcopo Coadjutori, seu suffraganeo; Coadjutor enim debet recipere congruam portionem de proventibus Ecclesiae, seu Beneficii, cujus Praelato datus est; *arg. cap. de Rectorib.* 3. *de Cleric. aegrot.* ibi: *De facultatibus Ecclesiae ad sustentationem suam Congruam, recipiat portionem; cap. Pastoralis unic. de Clerico aegrotant. in* 6. §. *Praesenti*, ibi: *Praesenti quoque adjicimus sanctioni, ut Coadjutores hujusmodi de proventibus Praelatorum, in quorum assumentur auxilium, sumptus recipiant moderatos.*

31 Et de facto Episcopo Amiciensi Coadjutori Archiepiscopi Alborensis in Sardinia fuerunt assignata mille scuta annua monetae Romanae absque incertis, quae cedere deberent Archiepiscopo; Sac. Congreg. Episcop. et Regular. *in Orestana* 18. *No-*

32 *vembris* 1639. Et die 11. Junii 1568. apud Sanctum Petrum in Consistorio Sanctitas Sua decrevit omnes pensiones assignatas Suffraganeis super fructibus Ecclesiarum, quibus praeficiuntur, transire ad Successores, dummodo illis Ecclesiis, quarum sunt suffraganei, deserviant, vel saltem per ipsos non stet, quin inserviant, alias censeantur extinctae; Suffraganei vero deinceps dari non possint Archiepiscopis, et Episcopis, etiam quibus solent concedi, nisi pro eorum sustentatione assignetur super fructibus Ecclesiarum, quibus suffragari debent, terceuti, vel saltem duceuti aurei

33 de Camera. Si Coadjutor, vel suffraganeus Episcopi est pauper, non potest Congruam sibi in Literis Apostolicis assignatam remittere; S. C. Conc.

34 26. *Jun.* 1621. Praeterea debet Episcopus adjutus dare suo Coadjutori commoditatem habitationis in Palatio Episcopali, et omnia necessaria pro exercitio Pontificalium, et aliis Episcopalibus functionibus; Sacr. Congregat. Episcop. *in Nicoteren.* 27. *Junii* 1619.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

35 Utri, Pensionario ne an Episcopo incumbat onus probandi, quod Episcopo remaneant scuta mille pro Congrua, non incongrue hic quaeritur.

36 Invaluit distinctio, quod si pensionarius agit in judicio possessorio, Episcopo onus incumbit probandi, quod ipsi non remaneant scuta mille pro Congrua, quum possessio relevet ab onere probandi, nec qui est in possessione tenetur expri-

37 mere causam suae possessionis. Quod si Episcopus agit contra Pensionarium in petitorio judicio, dicens se non teneri ad pensionem, eo quia reservatio nullitate laborat, onus probandi, quod mille pro Congrua remaneant Episcopo, incumbit Pensionario, quia cum agatur de jure percipiendi pensionem, causa exprimi debet ab eo, qui ipsam sibi deberi asserit: Confer Barbosam *de Offic. et Potest. Episc. alleg.* 120. *n.* 14. Rotam *in magistrali dec.* 169. *per tot. cor. Montic.*

ARTICULUS II.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT CONGRUAM PAROCHORUM, EORUMQUE VICARIORUM

Congrua debetur Parochis, seu Curatis nedum de jure cummuni, *cap. de Monachis* 12. *cap. Cum secundum Apostolum* 16. *cap. Extirpandae* 30. *de praebend.* c. 1. *eod. in* 6. *cum concordant.* sed etiam ex Concil. Trident. *sess.* 21. *cap.* 4. *de reformat. et Constit.* S. Pii V. incip. *Ad exequendum;* Rota *part.* 3. *recent. decis.* 392. *num.* 2. *part.* 16. *decis.* 316. *num.* 4. Et haec Congrua Parochialis, et Curatis debita, generaliter loquendo, taxatur in scutis centum non solum ab ipso Concilio Trident. *sess.* 24. *cap.* 13. *de reform.* sed etiam a S. Pio V. in dicta *Constitut.* incip. *Ad exequendum;* Rota *part.* 18. *tom.* 1. *recent. decis.* 374. *num.* 2. *et part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 112. *num.* 4. Et ubi aliter non fuerit a Papa expressum, intelligitur de moneta loci Beneficii; Rota *par.* 17. *dec.* 245. *num.* 29. *et* 30. Congrua non debet ordinarie taxari major dictis scutis centum, nec minor scutis 50. annuis; S. Pius V. in dict. *Constitut.* incip. *Ad exequendum;* Rota *par.* 6. *dec.* 230. *num.* 2. *et par.* 8. *dec.* 246. *n.* 10. In hac tamen materia non potest assignari certa regula, sed hujus taxatio remittitur arbitrio Judicis; Rota *par.* 13. *recent. dec.* 392. *numer.* 12. *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 389. *num.* 21. *par.* 19. *tom.* 1. *dec.* 1. *num.* 5. *dec.* 112. *num.* 6. *dec.* 206. *num.* 13. Quandoque enim fuit taxata in scutis centum auri, et quandoque etiam plus; Rota *par.* 19. *tom.* 1. *dec.* 1. *num.* 8. *et dec.* 112. *num.* 7. Unde generaliter loquendo taxanda est Congrua, quae sit sufficiens ad commodam, et honestam sustentationem personae, habita ratione de loco, fructuum quantitate, et onerum, qualitate personae, et similibus; Rota *par.* 4. *tom.* 1. *dec.* 595. *num.* 1. *par.* 6. *dec.* 220. *num.* 11. *par.* 8. *dec.* 246. *num.* 11. *par.* 14. *dec.* 439. *num.* 7. *par.* 19. *tom.* 1. *dec.* 1. *num.* 4. *dec.* 206. *num.* 13. *decis.* 281. *num.* 1. In Congrua taxanda debet haberi etiam ratio de numero excessivo animarum, ad quarum curam sit necesse Coadjutores etiam habere; Rota *par.* 1. *recent. decis.* 420. *num.* 9. *et* 10. *par.* 19. *tom.* 1. *decis.* 1. *num.* 4. Sic etiam de Constitutionibus Synodalibus Provinciarum; Rota *par.* 14. *dec.* 439. *num.* 8. Et potissimum de consuetudine regionis, cui plurimum est deferendum; Rota *par.* 4. *tom.* 1. *dec.* 595. *n.* 6. *par.* 18. *tom.* 1. *d.* 351. *num.* 4. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 Licet in taxatione, et assignatione Congruae pro Parochis, et Curatis possint ab Episcopo considerari, et comprehendi emolumenta incerta, ut habetur *in d. Constitutione* S. Pii V. incip. *Ad exequendum.* Hoc tamen debet intelligi de incertis,

quae babeut aliquam certitudinem, ut suut deci-
mae frumeuti, vini, olei, aliique fructus, et emo-
lumeuta iucerta solum ratione summae, et quan-
titatis; ipsa euim omnia comprehenduntur in Cou-
grua taxanda; Rota *part.* 6. *rec. dec.* 230. *num.* 3.
part. 13. *dec.* 392. *n.* 8. *part.* 19. *tom.* 1. *num.* 11.
12 Nou autem debet intelligi de emolumentis omni-
no iucertis, ut sunt redditus, seu fructus consi-
stentes in funeralibus, oblationibus nuptialibus,
eleemosynis Altaris, ot similibus, qui redditus
cum sint de omnino incertis, non sunt imputandi
in Congruam; Rota *part.* 1. *dec.* 420. *numer.* 2.
part. 6. *dec.* 230. n. 4. *part.* 11. *decis.* 347. *n.* 8.
13 *part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 1. *num.* 9. *cum seq.* Nisi de
consuetudine loci aliter introductum doceatur;
14 Rota *par.* 19. *tom.* 1. *decis.* 1. *num.* 10. Congrua
enim debetur loco alimentorum; Rota *par.* 6. *dec.*
230. *num.* 5. *par.* 18. *tom.* 1. *dec.* 351. *num.* 5. *dec.*
15 389. *numer.* 1. *dec.* 400. *numer.* 8. Unde repugnat
ipsam Congruam dependere ab iucerto oventu,
cum veuter uon patiatur dilationem; Rota *part.*
1. *dec.* 420. *num.* 2. *par.* 6. *dec.* 230. *n.* 7. *par.* 17.
dec. 41. *n.* 41. *par.* 18. *t.* 1. *dec.* 130. *n.* 9. *et t.* 2.
16 *ejusdem partis dec.* 411. *num.* 7. Nec in Cungruam
sunt imputanda, quae debetur Parocho ratione
laboris, et servitii; Rota *part.* 13. *dec.* 347. *n.* 8.
17 Nec quae extra Ecclesiam vel extra Curam ipsam
animarum percipiuntur, quia ista non sunt fructus
Beneficii; sed merces, et praemium laboris tan-
tum inservienti debita; Rota *par.* 13. *dec.* 347. *n.*
18 9. Neque sunt imputandi in Congruam Parochi
fructus sui Patrimonii, si reservationi pensionis
non consensit, cum nemo cogatur propriis stipen-
diis militare, ex prima *ad Corinth. cap.* 9. et dignus
sit operarius mercede sua; *cap. Quicumque* 66. *de
praebend.* Rota *par.* 18. *tom.* 1. *dec.* 23. *num.* 4. *et*
19 *dec.* 389. *n.* 3. Secus vero si in reservatione pen-
sionis sua bona obligationi, et hypothecae suppo-
suit, quae operatur ut sint imputandi in Congruam
singuli redditus patrimoniales; Rota *part.* 18.
tom. 1. *dec.* 389. *n.* 2. *cum seq.*
20 Congrua debetur Parocho, etiamsi Beneficium
teuue acceptaverit non sufficiens pro sustentatione
necessaria; Rota *par.* 1. *dec.* 420. *num.* 4. *et par.*
21 6. *dec.* 230. *num.* 6. Quidquid dicaut alii in hoc
casu, Parochum non esse audiendum, cum sibi
imputare debeat, si acceptavit Beneficium nimis
tenue; Rota *part.* 2. *recent. dec.* 7. *n.* 3. *et dec.* 239.
22 *n.* 1. Quia non militat talis ratio, ubi certo appa-
ret insufficiens, cum agatur de praejudicio Ordi-
nis Clericalis, et Ecclesiae; Rota *par.* 3. *dec.* 437.
n. 3. *par.* 6. *dec.* 230. *n.* 7. *et seq. part.* 13. *decis.*
23 347. *n.* 11. *par.* 19. *tom.* 1. *dec.* 1. *n.* 14. Non enim
potest oriri ipsi Parocho aliquod praejudicium
ab hujusmodi acceptatione, quia non babet pri-
vilegium ad sui favorem tantum concessum, sed
illud toti Ordini, et dignitati Clericali fuit imper-
titum, ne Rectores animarum in opprobrium di-
gnitatis meudicent, aut curam commissi sibi gre-
gis deserant, ut declaraudo dixit Rota *part.* 1.
dec. 420. *n.* 4. *et par.* 2. *recent. dec.* 449. *n.* 5. *et par.*
18. *tom.* 1. *dec.* 23. *num.* 13. Congrua enim taliter 24
sufficiens debetur Parocho, ut ea commode su-
stentari possit; Rota *part.* 13. *dec.* 347. *n.* 2. *et* 6.
Et Congrua ab Episcopo assignata praesumitur 25
sufficiens, nisi probetur diminuta; Rota *part.* 9.
tom. 1. *dec.* 222. *n.* 15. *et part.* 13. *dec.* 347. *n.* 4.
Praesertim si illa fuerit sufficiens pro aliis Re- 26
ctoribus antecessoribus, qui per longissimum tem-
pus ea contenti fuerunt; Rota *par.* 13. *dec.* 48.
n. 11. *cum seq. et part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 218. *num.*
10. Unde Cougrua semel assignata, non debet am- 27
plius assignari, vel augeri; Rota *part.* 2. *dec.* 329.
n. 1. *et part.* 13. *dec.* 48. *n.* 2. Sicuti non potest 28
amplius diminui; Rota *part.* 18. *tom.* 1. *decis.* 81.
n. 50. Cum semel constituta Cougrua non possit 29
regulariter immutari nisi ex causa; Rota *part.*
18. *tom.* 1. *dec.* 218. *num.* 6. *et* 7. Hinc Parochus 30
petens Congruae augmentum debet probare assi-
gnatam non esse sufficientem, et consequenter
debet probare paupertatem superventam; Rota
part. 4. *tom.* 1. *dec.* 595. *n.* 1. *part.* 18. *tom.* 1. *dec.*
218. *num.* 11. *et* 24. In tali casu Parochus non 31
potest nisi ad supplementum agere, et Episcopus
debet prius arbitrari circa redditus Ecclesiae, si
sufficiant, et postea in subsidium cogere populum,
vel alio modo providere; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *dec.*
595. *n.* 1. *cum seq.* Sac. Congr. Episcop. et Regul.
in Interamnen. 27. *Martii* 1601. *et* 18. *Junii* 1602.
et 18. *Martii* 1603. Si Congrua fuerit sufficiens 32
tempore reservationis pensionis, quoties ea post
diminuatur, augenda est de fructibus ipsius pen-
sionis; Rota *par.* 17. *decis.* 120. *n.* 26. Parochi 33
enim pro consequendo Congruae credito, praefe-
rendi sunt, deductis prius impensis culturae,
Pensionariis; Rota *part.* 18. *tom.* 1. *decis.* 389.
num. 17.

Vicariis perpetuis debet assignari Congrua por- 34
tio de redditibus, fructibus, emolumentis, et pro-
ventibus Ecclesiae incorporatae Monasterio, Col-
legio, Capitulo, Universitati, et hujusmodi; *cap.
de Monachis* 12. *cap. Extirpandae* 30. *de praebend.
et cap.* 1. *eod. in* 6. Concil. Trident. *sess.* 7. *cap.*
5. *et cap.* 7. *de reformat.* S. Pius V. in *Constitut.*
incip. *Ad exequendum.* Talis Congrua est taxanda 35
et assignanda arbitrio Episcopi habito respectu
ad qualitatem personae, et loci, et temporis et
ad abundantiam, seu paupertatem fructuum, et
reddituum Ecclesiae, dummodo non sit minor
quinquaginta, nec major centum aureis pro quo-
libet anno, ex cit. *Constitut.* S. Pii V. incip. *Ad
exequendum* ubi §. 2. Episcopis expresse praecipit
in assignatione portionis Vicariis perpetuis ita se
continere, et arbitrari, ut non major centum,
nec minor quinquaginta scutorum aureorum sum-
ma, computatis omnibus, etiam incertis emolu-

mentis, et aliis obventionibus communiter percipi solitis, eis omnino assignetur; et sic etiam Sacra Congregatio Concil. *in Asten.* 28. *Octobr.* 1585.

36 et Rota *part.* 6. *recent. dec.* 230. *num.* 2. Ubi *sub num.* 3. *et sequ.* subjungit, quod pro emolumentis incertis sunt intelligenda solum ea, quae habent quandam certitudinem, ut sunt decimae frumenti, vini, olei, aliique fructus, emolumenta, et obventiones, quae penes Vicarium sunt solum incertae respectu summae, et quantitatis, quam ex illis percipere possit; Non autem sunt intelligenda emolumenta omnino incerta, ut sunt eleemosynae Altaris, funeralium, et similium, quia ista non computantur in Congruam, quia venter non debet pendere ab incerto, cum venter non patiatur dilationem; Vide supra *a n.* 11. *usque ad n.*

37 17. Et sic etiam censuit Sacra Congregat. Concil. *in Isernien.* 20. *April.* 1697. ubi proposito dubio: *An in Congrua Canonici Curati imputari debeant distributiones quotidianae, quae dantur ratione servitii personalis, et interessentiae Choro, nec non caetera emolumenta Parochialia expressa in sententia Episcopi?* Sacra Congregatio respondit, *Affirmative quoad distributiones; et quoad expressa in sententia Episcopi, Negative.* In sententia autem Episcopi expressum sic erat; *Computatis tamen in eadem Congrua fructibus Praebendae, omnibus etiam incertis et aliis obventionibus percipi solitis.*

38 Congruam certam debet habere Curatus, seu Vicarius substitutus ad formam dict. Constitut. S. Pii V. incip. *Ad exequendum,* quamvis sit amovibilis, ut declaravit Sacra Congregat. Visitatio-
39 nis Apostolicae *in Fanen.* 25. *Novem.* 1693. Congrua semel sufficienter assignata Curato, seu Vicario, nisi superveniat notabilis mutatio, et intersit nova rationabilis causa, non est locus assignationi novae Congruae, seu augumento, Rota *par.* 18. *tom.* 1. *dec.* 218. *num.* 6. *et* 7. et Sacra Congregatio Episcop. et Regular. *in una Cusentina*
40 *Congruae* 31. *Jul.* 1693. Nec potest minori quamvis Curatus electus, et deputatus diminutioni consentiat, et pro minori quantitate spondeat deservire, quia hujusmodi pactio sapit Simoniam; Sacra enim Congregatio super statu Regularium *sub die* 8. *Octobris* 1670. expresse declaravit, quod superioribus Regularibus minime fas sit cum ipsis Vicariis jam deputatis seu deinceps deputandis publicas, aut secretas pactiones, seu conventiones inire super diminutione, aut alteratione, seu variatione dictae Congruae, easque pactiones, seu Conventiones, tamquam de simoniaca labe, atque avaritia suspectas Sac. Congreg. omnino rejicit, atque interdicit, eosque, qui contrafecerint, poenis adversus Simoniacos editis teneri decrevit, quibuscumque non obstantibus; sic refert Pignatell.
41 *tom.* 3. *consult.* 31. *n.* 1. *in fine.* Et hujusmodi pactio fuit iterum damnata a Sacra Congreg. Concil. *in una Burgi S. Sepulchri, Congruae* 5. *Septemb.* 1699. in qua contra Monachos Camaldulenses fuit additum, *Et Monachi se justificent. super asserta* 42
Simonia coram Sacra Congregat. Congrua autem Curato, seu Vicario non taxata, vel insufficiens assignata, si petatur, debetur in quantitate, prout juris est a die petitionis, seu motae litis, ut respondit Sacra Congregatio Episc. *in Civitatis Plebis* 17. *Septembris* 1695. et Sacra Congr. Conc. *in Isernien.* 20. *Apr.* 1697. *in responsione ad tertium.*

Alia Vide verb. *Vicarius Parochialis ad num.* 43
10. *ad* 14.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De eo saepe disputari solet, an Parochus, qui 44
vel interitum vel diminutionem passus est redditum Parochialium, agere vel pro Congrua, vel pro ejus supplemento valeat adversus illos, qui decimas, vel alia bona Parochiae possident? Affirmant. *ex text. in cap. De Monachis, de Praebend.* Wames. *consil. canon.* 172. *n.* 13. Gratian. *discept. forens. cap.* 366. *n.* 2. *et seq.* Loter. *de re Benefic. lib.* 2. *quaest.* 12. *num.* 27. *et seq.* Rota *in Leodien. Congruae* 27. *Januarii* 1716. §. 2. *cor. bon. mem. Cerr. et in Toletana Decimarum de Capilla super Congrua* 9. *Decemb.* 1720. §. *Quo vero, coram bon. mem. Foscar. et in Thelssina Congruae* 18. *Junii* 1731. §. *Et in his, cor. Eminentiss. Rezzonico.*

Idque adeo verum est, ut nec centenaria; nec 45
immemorabilis a Decimatoribus allegari valeat contra Parochum, qui ex immutato rerum statu deficientem sibi Congruam assignari petit ex decimis, vel aliis Parochiae bonis, ut prosequitur Rot. *in d. Toletana Decimarum de Capilla super Congrua* 9. *Dec.* 1740. §. *Quoad Immemorabilem; cor. bon. mem. Foscaro.*

Alia autem hic oritur quaestio, utrum plures 46
possessores decimarum vel aliorum bonorum Parochiae teneantur in solidum, an singuli pro rata Laicos haud posse conveniri, si sint Ecclesiastici qui pariter possideant decimas, vel alia Parochiae bona, videtur firmare Rot. *in Moguntina Reparationis Chori* 29. *Aprilis* 1784. §. 8. *et seq. cor. bon. mem. de Vais, et* 4. *Julii* 1749. §. 8. *cor. Illustriss. Clemente,* in quibus decisionibus licet 47
agatur de onere reparationis Ecclesiae; idem tamen obtinere debet quoad onus Congruae.

Ecclesiasticos vero posse in solidum conveniri, 48
salvo tamen ei, qui convenitur, jure agendi contra caeteros, tenet Porray *de Congrua portione lib.* 1. *c.* 16. *num.* 19. Nec ab hac negative opinione 49
alienum videtur Tribunal Rotae *in d. Moguntina Reparationis Chori;* At Wames. *consil. canon.* 453. *n.* 1. *et* 3. Louvrex *dissert. canon.* 15. *n.* 50. Barbosa *de Paroch. part.* 1. *cap.* 13. *n.* 2. Christin. *dec. Belgic. dec.* 14. *num.* 6. eadem Rota *in recent. dec.* 184. *num.* 17. *et* 19. *par.* 17. in ea sunt sententia ut nonnisi pro rata teneantur.

50 Monet vero Louvrex *dict. dissert. canon.* 15. *n.* 51. quod si quis sit decimator simul et Parochus primitivus, curam scilicet habitualem obtineat, is prius teneatur ad Congruam, vel ad supplementum ipsius Congruae. *Tunc enim* (ait) *praesumendum est, portionem decimarum, quam Parochus habitualis possidet, illam esse, quae olim ante Ecclesiae unionem ad Rectorem spectabat, et quae proinde prius excutienda est, quam contra alios decimatores agi possit.* Convenit etiam Vanespen *de Congrua Portione c.* 4. *n.* 9.

51 An in libertate eorum, qui decimas vel bona alia Parochiae possident, sit ea dimittere, ut se liberent ab onere Congruae: Et num id ipsum obtineat in Parocho primitivo? Confer Louvrex *dict. dissert. canon.* 15. *n.* 55. *et plur. seq.* ubi, quod in subsidium tenentur Parochiani ad Congruam, vel ad ejus supplementum.

ADDITIONES CASINENSES

52 Quoad Paroeciarum Congruam in Regno Neapol. provisum fuit in Artic. VII. Concordati initi inter Pium VII. et Ferdinandum IV. Regem. Vide Artic. Casinen. *Concordatum.*

53 Regio decreto die 22. Octob. 1822. fuit sancitum ut intra sex mensium spatium Paroeciarum Patroni sive laici sive ecclesiastici, sive particulares sive communitates, juxta VII. Articulum Concordati, Paroecias dotarent.

54 Cum autem decreto regio firmatum esset die 27. Junii 1823., vacantibus Beneficiis Curatis, quorum Congrua a Communitatibus solvebatur, ab iisdem solvi debere respectivis Administrationibus Dioecesanis, sancitum fuit, juxta Rescriptum 7. Martii 1822., quod Communitates Vicariis Curatis vacantium Paroeciarum erogarent annuatim sexaginta ducatos, si earum animae duorum millium numerum non attingerent; octuaginta si quinque millium; centum, si excederent.

Ut autem facilius dignoscantur ea quae circa Praesbyterorum Congruas in Ecclesiis Receptitiis firmata sunt in Regno Neapolitano, heic adnectimus generalia et communia Statuta.

STATUTI

PER LA CHIESA RECETTIZIA N. N.

Del Comune di .... in Diocesi di .... Provincia di .... sarà numerata di Participanti a norma del Piano formato dall' Ordinario, ed approvato da S. M. sotto il di ....

55 2. Il Clero amministrerà in massa comune, e non già divisamente le rendite, di qualunque natura esse sieno, per mezzo di un Partecipante eletto dal Clero istesso, che eserciterà tutte le funzioni di Procuratore, e ne assumerà il titolo.

3. La rendita, giusta il piano approvato sarà divisa in .... porzioni, cioè in una di ducati ... che prenderà il Parroco come sua Congrua, secondo l'ultimo Concordato ... (se il Parroco l'avrà altronde, si tacerà questa parte dell'Articolo; o se l'avrà d'altronde ma non sufficiente, si accennerà il solo supplemento) .... in porzioni maggiori di annui ducati .... che si daranno dall'Ordinario a quei che si saranno distinti nel servizio della Chiesa, e cura dell' anime, ed in porzioni minori di annui ducati .... che si conferiranno dall' Ordinario ai naturali del paese, ed in loro mancanza, o per numero, o per idoneità ad altri della Diocesi aliena, qualora il servizio della Chiesa, e la cura delle anime lo richiedesse, colla norma prescritta nel breve Pontificio *Impensa* da S. M. sanzionato. Le suddette ... porzioni saranno pagate a tempo proprio dal Procuratore *pro tempore* dall' esazione di rendita.

4. Ogni Participante sarà considerato come incardinato alla Chiesa, ed incaricato di coadiuvare il Parroco nella cura delle anime, e sarà cura dell'Ordinario di disporre un metodo, da cui si otterrà questo gran fine.

Le porzioni saranno considerate come importanti l' obbligo di residenza, che richiede l' attual servizio; per cui ottenendosi da un Participante qualche benefizio incompatibile, vacherà all'istante la sua porzione; ed allontanandosi senza giusta causa dalla Chiesa, o senza il permesso del Vescovo, per altri tre mesi, giusta l'articolo XV. delle Istruzioni da S. M. approvate, sarà punito in una maniera conforme al Concilio di Trento.

5. Se mai in qualche anno venisse a mancaro porzione della rendita, sicchè tolti i pesi intrinseci non fosse sufficiente a pagare le somme stabilite; in questo caso, salva la Congrua, o il supplemento al Parroco, il Procuratore detrarrà ugualmente da tutte le porzioni quella somma, che nel suo ammontare forma il mancante di quell' anno.

Se poi vi sarà accidentale accrescimento di rendita, anche per causa di porzioni vuote, alla fine dell'anno, secondo il Real rescritto dei 19 Novembre 1823. il Procuratore ne darà piena cognizione all'Ordinario, il quale ordinerà un eguale partizione tra tutt'i Partecipanti, o pure, richiedendolo il bisogno, disporrà che o tutti, o parte degli avanzi si applichino a beneficio della Chiesa, o riparazioni di fabbriche, o migliorie dei fondi, o sacri arredi, o altro secondo il di lei bisogno.

Il Parroco sarà escluso da tale ripartizione, secondo le istruzioni approvate da S. M.; ma qualora l'avanzo fosse tale, che facesse montare le porzioni ad una somma quasi uguale alla congrua del Parroco, in questo caso, giusta il citato Real rescritto, il Parroco entrerà in parte uguale ai Participanti in detta distribuzione.

Se poi la Chiesa acquisterà rendita maggiore e

permanente, sarà cura dell'Ordinario di formarne coll'approvazione di S. M. altri titoli per la sacra ordinazione.

6. I proventi, che si esigono dai così detti dritti Parrocchiali per l'emissioni di fedi di battesimo, morte, matrimoni ec., e per la formazione degli atti precedenti il Sacramento del Matrimonio, come fedi di pubblicazioni, esami di testimonii, verifiche di dispense per la parte che riguarda i Parrochi, ed altro ec. a norma del Real Rescritto de' 22. Ottobre 1823. apparterranno al solo Parroco. Gli altri poi a norma delle Istruzioni approvate, per metà al Parroco, e per metà ai partecipanti.

7. La carica di procuratore si eserciterà senza emolumento alcuno a norma delle Istruzioni approvate, e andrà per turno, incominciando il giro dall'ultimo entrato nel numero dei partecipanti, e risalirà fino al primo, anno per anno. Se poi tra l'anno entrerà nuovo partecipante, all'entrante susseguente anno questi eserciterà la carica di procuratore, dopo del quale sarà ripigliato il filo interrotto.

(Se poi si vuol eleggere il procuratore per via di voti anno per anno, si tacerà la sudetta parte dell'articolo; e s'indicherà solamente il giorno dell'elezione, e la quantità dei voti, che la rendono legittima).

Da quest'articolo saranno esclusi quei partecipanti, che avranno compito l'anno settuagesimo di loro età, o pure sieno accagionati da un male cronico, che li rende inabili ad agire, e finalmente l'Arciprete *pro tempore* per la cura delle anime che sostiene.

8. Al Procuratore sarà permesso di erogare tutte le somme, che bisognano, senz'altra autorizzazione per soddisfare ai pesi pubblici maturati, o alle porzioni dei partecipanti.

Per le spese poi di chiesa, coltivo de' fondi, e di qualunque natura esse sieno, come anche per l'introduzione delle liti, debba esserne autorizzato dal Clero per mezzo di regolare conclusione, per cui sarà lecito al procuratore di convocare il Clero sempre che gli sembrerà necessario, avvisandone i partecipanti non più tardi della giornata antecedente. I manchevoli senza giusto motivo, per ogni mancanza saranno multati in grana venti.

9. Ogni introito sarà percepito dal solo procuratore, chiunque dei partecipanti introiterà somma qualunque appartenente alla somma comune col suo ricevo non sarà liberato il debitore.

10. Al solo Parroco, oltre il procuratore, sarà lecito convocare il Clero per affari al Clero medesimo appartenenti. Ogni partecipante, che vorrà proporre affari, dovrà dipendere o dal Parroco, o dal procuratore, meno che la convocazione non sia ordinata dal Vescovo.

11. Oltre al procuratore vi sarà un partecipante col titolo di Cancelliere, eletto dal Clero nel dì 31 dicembre di ogni anno, con potersi confermare con quella durata che si stima. Costui avrà la cura di custodire tutte le carte appartenenti al Clero, e tutti gli atti formati in qualunque giudizio in un Archivio, che sarà sempre ben custodito nella Sagrestia, e non mai nelle private abitazioni. Registrerà con esattezza tutte le Capitolari decisioni, e specialmente le autorizzazioni al Procuratore circa le spese da erogarsi per confrontarle nella reddizione dei conti. Questa carica sarà esercitata senza emolumento alcuno, nè giammai anderà unita con quella dei Procuratori.

12. Nel dì 2 gennajo di ogni anno sarà dal procuratore presentato il conto di sua gestione nelle forme regolari, e mancando sarà multato dal giorno 15 fino ai 31 detto di carlini sei il giorno. Elasso il mese se ne darà parte all'ordinario, perchè prenda dei mezzi più rigorosi. Ciò non impedirà l'esercizio della carica al nuovo procuratore, che incomincerà sempre nel dì 1. dell'anno.

Presentato il conto, saranno nel dì seguente eletti uno o due partecipanti dal Clero, e fatta la domanda all'Ordinario, questi deputerà a sua scelta un altro partecipante o dell'istesso Clero, o di altro. Questi dopo aver tenuto l'esame del conto convocheranno il Clero, e paleseranno le loro riflessioni, e quindi daranno fuori il loro giudizio condannando o liberando la gestione fatta con darne autentica carta al procuratore, ed al cancelliere per riporla nell'archivio. Qualora i deputati all'esame del conto tardassero ad adempiro a questo dovere l'Ordinario prenderà quei mezzi, che crederà opportuni ad obbligarli.

13. Tutte le spese erogate, all'infuori dei pubblici pesi, e delle porzioni ai partecipanti, senza autorizzazione del Clero, anderanno a carico del Procuratore. Le partite non esatte, per le quali il procuratore non mostrerà di aver adempito a tutt'i mezzi, che la legge gli somministra, o non presenterà conclusioni del Clero, anderanno parimente a suo carico. Le spese poi per i coltivi dei fondi o rustici o urbani, abbenchè non sieno autorizzate dal Clero, ma lo sieno state dall'Ordinario, i pesi che sono intrinseci alla rendita, come censi passivi ecc. saranno abbonati al procuratore.

Qualora vi saranno delle quistioni nell'esame del conto tra i Deputati, ed il procuratore che non vorranno conciliare, il giudizio definitivo sarà dell'ordinario.

14. Le somme, che si esigeranno, o dalle multe designate, o ordinate dal Vescovo, o dalla puntatura, che sarà subito fissata dall'Ordinario secondo le disposizioni del Concilio di Trento, verranno alla fine dell'anno ugualmente ripartite dal procuratore fra tutti i participanti, niuno escluso.

15. Il peso delle messe, che gravita sulla massa comune, sarà divisa ugualmente fra tutti, uino

escluso. Il Parrocho porterà il peso delle messe *pro populo*. Il partecipante, che non sarà ancora ordinato sacerdote, sarà in libertà o di lasciare in mano del procuratore l'elemosina delle messe, che dovrebbe celebrare, e la di loro celebrazione sarà a carico del procuratore, o pure farle celebrare esso, e presentare in ogni mese, fino a che non ascenda al sacerdozio, la fede della celebrazione in mano del Cancelliere visitata dal Parrocho.

16. Tutte le messe con canto, per le quali i fedeli offeriranno l'elemosina, saranno solennizzate da tutto il Clero, nè alcun partecipante, che privatamente, ne ha ricevuta l'offerta, potrà farla celebrare a suo nome, anche dal Clero istesso, ma deve passarne la limosina in mano del procuratore, che avrà la cura di farle celebrare dall'intero Clero.

17. Nella partecipazione non saranno ammessi secondo il Real rescritto dei 18. Febbrajo 1824. se non quei chierici, che sono prossimi a poter conseguire l'ordine del Suddiaconato; che se dopo ottenuta la partecipazione non ascende al suddiaconato nello spazio di sei mesi, elasso questo tempo, vacherà di fatto la porzione, e si aprirà l'esame per altri concorrenti

CONJUGES, CONJUGIUM

SUMMARIUM

1. Conjuges qui dicantur. — 2. Matrimonium vocatur Conjugium a Conjungendo sub uno mutuo jugo. — 3. Post contractum, et nondum consummatum Matrimonium, habet uterque conjux bimestre ad deliberandum, an in Conjugio manere, vel ad Religionem transire velit. — 4. Intra dictum bimestre uterque conjux licite petit, et licite etiam negat debitum Conjugale. — 5. Si intra dictum bimestre vir ab uxore invita copulam vi obtineat, potest uxor adhuc ingredi Religionem, saltem in casu quo ipsa viro vim inferre nitenti excipiendo manifestaverit se velle ingredi Religionem; aut circa hoc nondum plene deliberasse. — 6. Si ultra bimestre maneant Conjuges sine consummatione Matrimonii, potest uterque, etiam altero invito, semper Religionem ingredi. — 7. Immo si ultra bimestre maneant Conjuges sine consummatione matrimonii, possunt libere ad Religionem transire, etiamsi illicite negassent sibi debitum. — 8. Post dictum bimestre tenetur Conjux debitum reddere alteri et ad id compelli potest etiam sub poena Excommunicationis, si Religionem non ingrediatur, quam Excommunicationem re ipsa incurret, si intra tempus sibi a Judice praefixum non pareat. — 9. Et si etiam post illud tempus elapsum Conjux ingrediatur Religionem, revocari non debet, valetque Professio, et post ingressum absolvendus est ab Excommunicatione. — 10. Per solemnem enim Religionis Professionem dissolvitur in quocumque tempore quoad vinculum Matrimonium ratum, et nondum consummatum. — 11. Unde si unus Conjugum Religionem solemniter profiteatur, potest alter libere ad secunda vota transire. — 12. Post consummatum autem Matrimonium nullus Conjux potest sine consensu alterius Religionem ingredi, et professionem emittere. — 13. Et si absque consensu alterius dictam Professionem in Religione emittat, potest ab altero revocari, et declaratur Professio nulla, adeo ut nec mortuo altero Conjuge ad Religionem redire teneatur. — 14. Mortuo tamen altero Conjuge, non potest licite propter simplex votum Castitatis alium ducere, nec potest petere debitum a vivente, quamvis ei illud reddere teneatur; Si vero aliud Matrimonium contraheret, esset validum, quamvis illicitum. — 15. Potest autem unus Conjux cum consensu alterius post consummatum matrimonium ad Religionem transire, si requisitae adimpleantur conditiones. — 16. Prima ex conditionibus ad id requisitis est consensus alterius conjugis. — 17. Secunda est, ut Conjux in saeculo remanere volens sit senex. — 18. Quanta autem senectus ad id requiratur, arbitrari debet Episcopus cum judicio Medicorum, attentis omnibus circumstantiis dicti Conjugis, an ratione aetatis sit jam factus inhabilis ad generandum, et absit in ipso periculum, et suspicio incontinentiae. — 19. Tertia est, ut Conjux in saeculo remanere volens, non sit suspectus de periculo incontinentiae ratione morum. — 20. Quarta est, ut Conjux in saeculo remanere volens, perpetuum votum continentiae emittat. — 21. Professio emissa a Conjuge cum consensu alterius Conjugis est valida, quamvis non adhibitae, et observatae sint aliae tres ultimae assignatae conditiones. — 22. Si Conjux in saeculo remanens perpetuam Castitatem voverit, Conjux de ejus licentia Professus nequit amplius revocari, sive Conjux in saeculo remanens sit juvenis, sive senex, sive de incontinentia suspectus, vel suspecta, sive non. — 23. An si unus Conjugum de licentia alterius Professionem in Religione emittat, et alter in saeculo remanens perpetuam Castitatem non voveat, Professus ad uxorem iterum revocari possit, et debeat. — 24. Conjux remanens in tali casu in saeculo, si sit juvenis, et de incontinentia suspectus, compelli potest ab Episcopo, ut et ipse Religionem ingrediatur; Et si fuerit conscius Juris, quod dans in tali casu licentiam, et ipse profiteri debeat, compellendus est etiam ad Professionem. — 25. Quamvis de Jure communi non requiratur licentia Episcopi, ut talis ingressus, et Professio fiat valide, requiritur tamen, ut fiat licite. — 26. Quando unus Conjugum adulterium committit, potest, eo invito, Conjux innocens Religionem ingredi. — 27. Et si adulterium sit publicum, et notorium; potest Conjux innocens ingredi Religionem propria auctoritate, non expectata sententia Judicis. — 28. Si vero adulterium sit occultum, debet expectare sententiam divortii a Judice. — 29. Conjux innocens, si post alterius adulterium, ei voluntarie cohabitat petendo, et reddendo debitum, non potest, eo invito, Religionem ingredi. — 30. Sic etiam Conjux innocens, si ex post et ipse adulterium committat, non potest, invito primo adultero, Religionem ingredi. — 31. Quando Conjux innocens Religionem non ingreditur, sed in saeculo manens, divortium facit a Conjuge adultero etiam quoad cohabitationem, non potest Conjux adulter sine licentia Conjugis innocentis ingredi Religionem. — 32. Potest tamen Conjux adulter Religionem ingredi, et in ea profiteri, etiam inscio, et invito Conjuge innocente, si hic prius est Religionem ingressus, et in ea professus. — 33. Quotiescumque vir ob adulterium uxoris, ea in vita, potest Religionem ingredi, potest etiam Ordines Sacros in saeculo quoque manens recipere. — 34. Affertur, et solvitur instantia. — 35. Propter adulterium spirituale potest alter Conjux Fidelis, etiam alio invito, Religionem ingredi, vel Sacros Ordines suscipere, etiam postquam ad veram Fidem rediit iterum Conjux adulterans; dummodo separatio ob tale adulterium spirituale auctoritate Ecclesiae, et non propria sit facta. — 36. Propter adulterium spirituale potest Conjux innocens etiam propria auctoritate licite facere divortium quoad torum, et cohabitationem; at tunc si reus haeresis se converterit, tenetur iterum ad eum redire. — 37. Si vero Conjux innocens divortium fecit auctoritate Ecclesiae, non compellitur ad Conjugem conversum redire, sed potest Religionem ingredi, si velit. — 38. Si tamen Religionem ingredi noluerit, etiam hic redire compellitur. — 39. Non enim solvitur Matrimonium quoad vinculum, si unus Conjugum transeat ad Infidelitatem, seu labatur in haeresim. — 40.

immo nedum non dirimuntur Matrimonia propter haeresim, sed et valide contrahuntur cum haereticis, si ritu Catholico contrahantur.—41.Quinimmo secundum multos Matrimonia cum Haereticis, nedum sunt valida, sed etiam licita in locis, ubi Haeretici, et Catholici permixtim vivunt, cum quibusdam tamen conditionibus. — 42. Talia tamen Matrimonia ordinarie sunt illicita sub peccato mortali, nisi Papa dispenset, aut rationabilibus causis excusentur. — 43. Iniquissimum est pactum illud, quod in aliquibus locis dicitur adjici Matrimonio Catholici cum haeretica, nempe ut masculi educentur in Fide Catholica Patris, et foeminae in secta Haeretica Matris, vel contra. — 44. Nec valet immemorabilis consuetudo in contrarium.—45. Si ambo Conjuges infideles convertantur ad Fidem Catholicam, possunt, et debent in Matrimonio prius contracto permanere, quamvis cum impedimento Ecclesiastico contraxerint. — 46. Si vir Infidelis plures habuit uxores, debet, caeteris dimissis, solam primam retinere, si haec etiam convertatur, vel saltem sine periculo perversionis cum converso habitare velit. — 47. Hinc si prima nolit se convertere, nec sine periculo perversionis cum converso habitare velit, non teneretur vir conversus aliquam ex aliis conversis retinere sed posset pro libito alteri nubere. — 48. Quid si vir Infidelis secundum ritum suum primam legitimam repudiaverit, et cum secunda contraxerit. *ad n.* 49. — 50. Si ex duobus Conjugibus Infidelibus unus tantum convertatur, et alter rogatus nolit converti, nec cohabitare sine injuria Creatoris, tunc Matrimonium, etiamsi fuerit consummatum, dissolvitur quoad vinculum. — 51. Tale autem Matrimonium non statim ipso facto dissolvitur, sed tunc primum quando conversus ad alias nuptias actu transierit; Unde si Conjux Infidelis, antequam Conjux conversus cum alio Fideli contrahat, ad Fidem quoque convertatur, huic adhaerere debebit. — 52. Non potest autem Conjux conversus solvere Matrimonium, quando infidelis vult cohabitare sine injuria Creatoris, licet nolit ipse converti. — 53. Si Conjuges infideles habeant prolem, et unus eorum convertatur ad Fidem, eidem sive Pater, sive mater sit, restitui debet tota proles doli adhuc incapax. — 54. Si autem proles sit jam doli, et rationis capax, ejus libertati relinquitur, an conversum ad Fidem, vel potius infidelem parentem sequi velit. — 55. In dubio autem an proles sit rationis, et doli capax, proles parenti converso est restituenda. — 56. Conjugatus in Ecclesia latina non potest ad Sacros Ordines promoveri, nisi ab uxore continentiam profitente expressam licentiam obtinuerit. — 57. Et hoc etiamsi Matrimonium nondum fuerit consummatum.—58.Potest autem Conjugatus etiam post Matrimonium consummatum ad Sacros Ordines promoveri, etiam sine licentia uxoris, immo ipsa invita, et reclamante, si habeat legitimam divortii causam. — 59. Conjugatus, non solum ad Sacros, sed nec etiam ad primam Tonsuram, et Minores Ordines promoveri potest sine uxoris licentia, et aliis requisitis numero sequenti assignandos. — 60. Ut Conjugatus igitur ad Ordines promoveri possit, praeter licentiam uxoris, requiritur etiam, ut ipsa uxor in saeculo manens perpetuam voveat Castitatem, si sit senex, et sine suspicione incontinentiae; si autem sit juvenis, vel suspecta de incontinentia, etiam Religionem ingredi debet juxta dicta *super n.* 24. — 61. Conjugatus non potest ordinari Episcopus, nisi de expressa licentia uxoris et nisi uxor ipsa prius Religionem profiteatur. — 62. Ut autem Conjugatus possit promoveri ad Cardinalatum, requiritur ingressus uxoris in Religionem solum in illo casu, in quo requiritur talis ingressus pro uxore conjugati promovendi ad Ordines. — 63. Ut tamen Conjugatus possit promoveri ad Papatum, requiritur, quod ejus uxor prius Religion. profiteatur. — 64. Conjugatus absque licentia uxoris ad Presbyteratum, Episcopatum Cardinalatum et Papatum promotus potest ab ipsa ad consortium Conjugale revocari, et tunc teneretur ei debitum reddere. — 65. Non posset tamen debitum petere. — 66. Nec talis Conjugatus posset, mortua dicta sua uxore, ad alias nuptias transire, et si de facto aliud Matrimonium contraheret, illud esset nullum. — 67. Adducitur, et solvitur instantia. — 68. An si Conjugatus cum uxoris spontanea licentia ad Ordines Sacros sit promotus, et ipsa uxor in saeculo manens perpetuam castitatem non voveat, possit ab ipsa revocari ad consortium Conjugale. — 69. Si Conjugatus cum licentia spontanea uxoris Sacros Ordines suscepit, tunc uxor non potest, eo mortuo, valide aliud Matrimonium inire. — 70. Si autem vir Ordinem Sacrum susceperit, uxore contradicente, vel ignorante, potest ipsa, eo mortuo, aliud Matrimonium valide contrahere. — 71. Conjugatus sine spontanea uxoris licentia ad Ordinem Sacrum transiens sit irregularis, et nequit in suscepto Ordine ministrare, nec ad superiores Ordines provehi, nec ad aliquod Beneficium, aut Officium Ecclesiasticum promoveri, nisi Religionem Canonice fuerit ingressus. — 72. Et si Matrimonium nondum fuerit consummatum, talis Conjugatus est instanter monendus ad Religionem ingrediendam; quod si noluerit, si sponsa ejus institerit, est per Ecclesiasticam Censuram ad consummandum Matrimonium compellendus. — 73. Si unus Conjux pro certo cognoscat invaliditatem Matrimonii, quamvis in facie Ecclesiae id probare nequeat, nec petere, nec reddere potest debitum, non obstante, quod per sententiam, aut etiam per Excommunicationem ad id compellatur etc. — 74. Quando Conjuges debitum conjugale possint, et debeant reddere, vel non. *Remissive.* —75.Quoad ea, quae concernunt debitum conjugale super impedimento petendi debitum conjugale. *Remissive.* — 76. Quando, et quomodo possint, vel non Conjuges facere divortium. *Remissive.* — 77. Conjuges opus Conjugii exercentes ob solam voluptatem non vacant culpa veniali. — 78. Conjux in actu conjugali cum sua, se morose delectans in alia, velut praesente, peccat mortaliter, et addit novam speciem adulterii in Confessione explicandam. — 79. Delectatio morosa de actu Conjugii inter Conjuges praesentes, dummodo absit periculum pollutionis, non est peccatum mortale. — 80. Immo Conjux neque mortaliter peccat, si de maritali copula altero Conjuge absente cogitans, in re cogitata morose delectetur. — 81. Omnes tactus, amplexus, turpiloquia, aspectus lascivi, et hujusmodi, quae fiunt inter Conjuges sine ordine ad copulam, si fiant cum periculo pollutionis in uno, vel altero, vel pertineant ad Sodomiam quamdam inchoatam, sunt peccata mortalia, alias non sunt nisi venialia. — 82. Conjuges an, et quas donationes possint sibi invicem facere. *Remissive.* — 83. Quoad ea, quae concernunt bona Conjugum. *Remissive.* — 84. Quibus prius subvenire debeant Conjuges in extrema, gravi, et communi necessitate. *Remissive.* — 85. Ad quem Conjugem spectet proprietas, et dominium dotis, et quid de ipsa in variis casibus. *Remissive.* — 86. Alia ad rem. *Remissive.*

1 Conjuges dicuntur mas, et foemina in ligitimo
2 Matrimonio conjuncti *Communis.* Matrimonium vocatur conjugium a conjugendo sub uno mutuo jugo, quia virum, et mulierem sub uno eodemque quasi mutuo jugo ad servandam fidem, et onera Matrimonii sustinenda constituit; Catechismus Romanus *de Matrim. c.* 1.

3 Post contractum et nondum consummatum Matrimonium habet uterque Conjux bimestre ad deliberandum, an in Conjugio manere, vel ad Religionem transire velit: *Communis,* textu expresso *in cap. Ex publico* 1. *de conversione Conjugatorum.*

Intra dictum bimestre uterque Conjux licite petit, 4
et licite etiam negat debitumConjugale. *Communis, arg. cit. cap. Ex publico ;* Uterque enim potest libere, et licite uti Jure sibi a lege *in d. cap. Ex publico* concesso.

Si intra dictum bimestre a Jure concessum Vir 5
ab Uxore invita copulam vi obtineat, potest Uxor adhuc ingredi Religionem, saltem in casu, quo ipsa Viro vim inferre nitenti excipiendo manifestaverit se velle ingredi Religionem, aut circa hoc

nondum plene deliberasse, Glossa *in cap. Ultim. verb. Invitus dist.* 55. *in c. Verum* 2. *n.* 9. *de convers. Conjugator.* Joannes Andreas *in c. Quae contra Jus* 64. *n.* 6. *Regul. Juris in* 6. Fagn. *in cit. c. Ex publico* 7. *n.* 27. *de conversione Conjugator.* Sanchez. *lib.* 2. *de Matrimon. disp.* 22. *n.* 6. La Croix. *lib.* 1. *p.* 3. *n.* 421. cum aliis ibi citatis; Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 31. *n.* 56. Reiffenstuel *ib. num.* 6. cum communiori, et probabiliori aliorum contra Zoesium, Armillam, Sylvestrum, et nonnullos alios; Et ratio nostra est, quia sine culpa nemo debet suo Jure privari, *cap. Discretionem* 6. *ad fin. de eo, qui cognovit:* Rem enim, quae culpa caret, in damnum vocari non convenit; *cap. Cognoscentes* 2. *de Constitutionibus*: Nequo debet quis alterius odio praegravari; *cap. Non debet* 22. *de Regul. Juris in* 6. *et l. Non debet* 74. *ff. de Reg. Jur.* cum peccata suos debeant tenere auctores; *l. Sancimus* 22. *Cod. de poenis, cap. Quaesivit* 7. *De his, quae fiunt a majori parte Capituli*, adeoque tale indultum Mulieri a Jure beneficium non est ipsi dissentienti auferendum *cap. Indultum* 17. *de Reg. Jur. in* 6. Tum quia talis Maritus injuriam infert Uxori, et inique agit; *cit. cap. Ex publico* 7. *de conversione Conjugatorum*; Nemo autem ex sua malitia debet commodum reportare, nec ex suo delictu meliorem suam conditionem quis facere potest; *l. Non fraudantur* 134. *ff. de Regul. Jur. cap. intelleximus* 7. *de Judiciis* cum similibus.

6 Si ultra bimestre maneant Conjuges sine consummatione Matrimonii, potest uterque, etiam altero invito, Religionem ingredi: Post Matrimonium enim ratum, et nondum consumatum semper, etiam post viginti, et plures annos, licitum est cuivis Conjugium, etiam altero invito, Religionem intrare. *Communis* textu expresso *in cit. cap. Verum* 2. *de Conversione Conjugatorum*, ibi: *Verum post consensum legitimum de praesenti licitum est alteri, altero etiam repugnante, eligere Monasterium (sicut Sancti quidam de nuptiis vocati fuerunt) dummodo carnalis commixtio non intervenerit*, addita ibidem ratione: *Quia cum non fuissent una caro simul effecti, satis potest unus ad Deum transire, et alter in saeculo remanere.* Et concordat *cit. cap. Ex publico* 7. *eodem*, ubi, ut observat Pirhing *loc. cit. num.* 54. Mulier illa, cui potestas transeundi ad Religionem datur, jam diu ante Matrimonium contraxerat.

7 Immo si ultra bimestre maneant Conjuges sine consummatione Matrimonii, possunt libere ad Religionem transire, etiamsi illicite negassent sibi debitum. Sic expresse la Croix *lib.* 6. *par.* 3. *num.* 419. cum Sanchez, Layman, Gobat ibi citatis, et concordat Glossa *in cit. cap. Ex publico verb. Infra duorum*; Pirhing. *loc. cit. num.* 54. et alii.

8 Post dictum bimestre tenetur Conjux debitum reddere alteri, et ad id compelli potest etiam sub poena Excommunicationis, si Religionem non ingrediatur, quam Excommunicationem re ipsa incurret, si intra tempus praefisum sibi a Judice non pareat, *Communis* per text. *in cit. c. Ex publico* et Glossa *ibidem verb. Infra duorum.* Et si 9 etiam post illud tempus elapsum Conjux ingrediatur religionem, revocari non debet, valetque Professio, et post ingressum absolvendus est ab Excommunicatione; Glossa *in cit. cap. Ex publico, verb. infra duorum*; Sanchez *lib.* 2. *de Matrimonio disput.* 24. *n.* 28. Pirhing. *loc. cit. num.* 54. et alii. Per solemnem enim Religionis professionem dis- 10 solvitur in quocumque tempore quo ad vinculum Matrimonium ratum, et nondum consummatum; *cap. Verum* 2. *cap. Ex publico* 7. c. *Ex par.* 14. *de conversione Conjugatorum*, et expresse Conc. Trid. *sess.* 24. *de Sacram. Matrim. Canon.* 6. ibi: *Si quis dixerit Matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem Religionis Professionem alterius Conjugum non dirimi, anathema sit.*

Unde si unus Conjugum Religionem ingrediatur, 11 et in ipsa Professionem solemnem emittat, potest alter post dictam emissam Professionem libere ad secunda vota transire, seu cum alio Matrimonium contrahere. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Verum* 2. *de Conversione Conjugatorum*, ibi: *Et alteri remanenti in saeculo (si commonitus continentiam servare noluerit) licitum est ad secunda vota transire.*

Post consummatum autem Matrimonium nullus Conjux potest sine consensu alterius Religionem ingredi, et Professionem emittere. *Communis* claris textibus *in c. Quidam* 3. *cap. Cum sit* 4. c. *Uxoratus* 8. *cap. Placet* 12. *cap. Ad Apostolicam* 13. *de Conversione Conjugatorum* cum similibus. 12

Et si absque consensu alterius Conjugis dictam 13 Professionem in Religione emittat, jubetur Vir ad Uxorem, et e contra Uxor ad Virum redire, et declaratur Professio nulla adeo ut, nec mortuo altero Conjugo, ad Religionem redire teneatur. *Communis*, textu expresso *in cap. Quidam* 3. *et cap. Placet* 12. *de conversione Conjugatorum*

Mortuo tamen altero Conjuge non potest licite 14 propter simplex votum Castitatis alium ducere, nec potest petere debitum a vivente; quamvis ei illud reddere teneatur. *Communis*, textu expresso *in cit. c. Quidam et cit. cap. Placet*, si vero aliud Matrimonium contraheret, esset validum, quamvis illicitum. Vide *infra n.* 67.

Potest autem unus Conjux cum consensu alte- 15 rius post consummatum Matrimonium ad Religionem transire, si requisitae adimpleantur conditiones. *Communis*, claris textibus *in cap. Sunt qui dicant* 19. *cap. Agathosa* 21. *caus.* 27. *quaest.* 2. *cap. Cum sis* 4. *de conversione Conjugatorum*, ibi, *Prohibemus, ne Virum vel Mulierem (nisi uterque ad Religionem migraverit) transire permittas, Verum si ita Uxor senex est, et sterilis, quod sine suspicione possit esse in saeculo, dissimulare poteris,*

ut ea in saeculo remanente, et Castitatem promittente, ad Religionem transeat Vir ejusdem. Concordat *cap. Uxoratus* 8. *et cap. Ad Apostolicam* 13. *eod.* ibi: *Cum autem Vir, et Uxor una caro sint per copulam conjugalem effecti, nec una pars converti possit ad Dominum, et altera in saeculo remanere, profecto non est alter Conjugum recipiendus ad observantiam Regularem, nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat; sed et vitam debet mutare, nisi forte sit ejus aetatis, ut sine suspicione incontinentiae valeat in saeculo remanere.*

16 Conditiones copulative requisitae ad hoc ut unus Conjux, altero remanente in saeculo, possit Religionem ingredi, et ibi Professionem emittere, sunt quatuor. Prima est, ut interveniat consensus alterius Conjugis; *c. Quidam* 3. *cap. Cum sis.* 4. *c. Uxoratus* 8. *c. Placet* 12. *c. Ad Apostolicam* 13. *de conversione Conjugatorum.*

17 Secunda est, ut Conjux in saeculo remanere, volens sit senex *cit. c. Cum sit* 4. *de conversione Conjugatorum*, ibi: *Si ita senex est etc. et cit. c. Ad Apostolicam* 13. *eod.* ibi: *Nisi forte sit ejus etc. etc. Significavit* 28. *eod.* ibi: *Si est ita, et est talis aetatis etc.* Si enim sit juvenis, quantumvis ob optimos suos mores absit suspicio, et periculum incontinentiae, debet necessario Religionem intrare, ut alter Conjux licite, et valide ingredi, et profiteri valeat; Abbas *in cap. Conjugatus* 5. *num.* 4. *de Conversione Conjugatorum; Fagnan. in cit. cap. Cum sis* 4. *num.* 10. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 32. *num.* 14. et alii.

18 Quanta autem senectus requiratur ad hoc, ut, uno Conjuge Religionem intrante, possit alter in saeculo remanere? orbitrari debet Episcopus eum judicio Medicorum, attentis omnibus circumstantiis sexus, temperamenti, seu roboris, et hujusmodi dicti Conjugis; an ratione aetatis sit jam factus inhabilis ad generandum? eum ubi ratione aetatis potentia generandi cessat, etiam calor naturalis incontinentiae incentivus deficere, et consequenter periculum, ac suspicionem incontinentiae abesse praesumatur, *arg. cap. Cum sis* 4. *de conversione Conjugator* ibi: *Si ita Uxor senex est, et sterilis, quod sine suspicione possit esse in saeculo;* sic Fagnan. *in cit. c. Cum sis n.* 22. Sanchez *loc. cit. num.* 16. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 18. et alii.

19 Tertia est, ut Conjux in saeculo remanere volens non sit suspectus de periculo incontinentiae ratione morum; *cap. Uxoratus* 8. *de conversione Conjugatorum*, ibi: *Quae integrae opinionis existat, ita quod nulla suspicio habeatur eam ad secunda vota velle migrare, vel quod minus continenter debeat vivere.* Si autem non obstante, quod sit senex, et sterilis, constet eum incontinentiae adhuc esse deditum, vel de incontinentiae esse suspectum, tunc altero in Religionem intrante, debet et ipse intrare, nec potest in saeculo remanere; textu expresso *in cit. cap. Uxoratus;* ibi: *Si autem talis fuerit quod suspicione non careat, Voto continentiae celebrato, a Saecularium hominum se conversatione removeat, et in loco Religioso, ubi Deo serviat, perpetuo commoretur;* Fagnan. *loc. cit. num.* 9. Piringh *loc. cit. num.* 6. Reiffenstuel. *loc. cit. n* 19. et alii.

Quarta est, ut Conjux in saeculo remanere volens, perpetuum Votum Continentiae emittat; *cap. Cum sis* 4. *de conversione Conjugatorum*, ibi: *Ut ea in saeculo remanente, et Castitatem promittente: cap. Ad Apostolicam* 13. *eod.* ibi; *nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat* cum aliis similibus. 20

Professio emissa a Conjuge cum consensu alterius Conjugis, est valida, quamvis non adhibitae, et observatae sint aliae tres ultimae assignatae conditiones. Nullibi enim in Jure irrita declaratur talis Professio; immo in Jure habetur potius, quod sit valida, ut patet *in c. Ex part.* 9. *de conversione Conjugatorum*, ubi eum vir de licentia Uxoris sine dictis tribus aliis conditionibus Religionem professus, et revocante Uxore, iterum egressus, mortua eadem, aliam duxisset, Matrimonium fuit declaratum nullum, et Vir compulsus Religionem priorem intrare, quod aperte declarat ejus Professionem validam fuisse. Sic Glossa *in cit. cap. Ex parte verb. De Jure*, Abbas *ibid. n.* 2. 3. *et* 5. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 22. et alii *arg. cap. Agathosa* 21. *caus.* 27. *qu.* 2. *cit. cap. Ex parte* 9. *de conversion. Conjugator.* 21

Si Conjux in saeculo remanens, perpetuam Castitatem voverit, Conjux de ejus licentia professus nequit amplius revocari, sive Conjux in saeculo remanens sit juvenis, sive senex, sive de incontinentia suspectus, vel suspecta, sive non. *Communis, arg. cap. Praeterea* 1. *de conversione Conjugatorum*, ubi ut patet ex verbis mox adducendis *numero sequenti*, ad hoc ut Professio conjugis de licentia alterius emissa irrevocabiliter valeat, divisive solum requiritur, ut alter Conjux, vel ad Religionem transierit, vel perpetuam Castitatem voverit, non distinguens in hoc casu inter juvenem, et senem, inter suspectum de incontinentia, et non suspectum, adeoque etc. eum ibi Lex non distinguit, neque nos distinguere debeamus; *c. Quia circa* 22. *de privil. et l. de pretio* 8. *ff. de Publiciana in rem actione.* 22

An autem, uno Conjugum de licentia alterius Professionem in Religione emittat, et alter in saeculo remanens perpetuam Castitatem non voveat, Professus ad Uxorem iterum revocari possit, et debeat? Variant Doctores. Reiffenstuel enim *loc. cit. num.* 23. tenet sententiam affirmativam per textum *in cap. Praeterea* 8. *de conversione Conjugatorum*, ibi: *Dicimus, quod nisi Uxor ad Religionem transierit, aut perpetuo Castitatem servare promiserit, Vir potest, et debet de Monasterio revocari*, dicitque sic hic tenere Doctores communiter. Alii vero eum distinctione procedunt sic: Vel Conjux remanens in saeculo sine emisso 23

voto perpetuae Castitatis dando licentiam alteri conjugi ingrediendi Religionem fuit conscius Juris disponentis non posse unum Conjugem profiteri, nisi alter ad id licentiam concedens voveat perpetuam Castitatem, si sit senex, et non suspectus de incontinentia, et ingrediatur Religionem, si sit juvenis, et de incontinentia suspectus: Vel fuit talis Juris ignarus; si fuit talis Juris ignarus, tunc dicunt, posse Conjugem professum revocari juxta *cit.* c. *Praeterea;* Si autem fuit talis Juris conscius, tunc dicunt, non posse Conjugem Professum revocari, quia Conjux conscius talis Juris dando licentiam alteri Conjugi Professionem emittendi, censetur se obligasse ad id, quod jus requirit, videlicet, quod et ipse Religionem ingredi velit, si sit juvenis, et suspectus de incontinentia: vel perpetuam Castitatem vovere, et observare in saeculo, si sit senex, et de incontinentia non suspectus; nam qui vult aliquid, censetur velle omne id, per quod pervenitur ad aliud; *cap. Praeterea* 5. *cap. Prudentiam* 21. *et c. Suspicionis* 39. *de Officio Delegati, l. Cui Jurisdictio* 2. *ff. de Jurisdictione, l. Ad rem mobilem, et Ad Legatum, ff. de Procurator.* Atqui ingressus unius Conjugis in Religionem non potest irrevocabiliter fieri, nisi alter Conjux, vel ingrediatur etiam ipse in Religionem, vel saltem in saeculo manens voveat perpetuam Castitatem, juxta *d. cap. Praeterea* 1. *de conversione conjugator.* ergo dando conscius talis Juris licentiam, censetur ad alterum se obligasse, adeoque Conjugem Professum revocare non potest; Abbas *cit. cap. Praeterea n.* 4. *et cap. Ex parte* 9. *n.* 4. *de conversione Conjug.* et multi alii apud Fagnan. *in cit. c. Praeterea* 1. *n.* 8. *de conversione Conjugator.* Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 33. *num.* 14. Pirbing *loc. cit. n.* 14. et alii sic intelligentes, et explicantes *dist. cap. Praeterea:* Quamvis ipse Pirbing *ib. vers. Id autem in fine* dicat non esse improbabilem priorem affirmativam sententiam.

24 Conjux remanens in tali casu in saeculo, si sit juvenis et de incontinentia suspectus, compelli potest ab Episcopo, ut et ipse Religionem ingrediatur, saltem ad evitandas evagationes, et pericula incontinentiae. Sic Doctores passim *argum. c. Significavit* 18. *de conversione Conjugatorum.* Et quidem si fuit conscius Juris, quod dans in tali casu licentiam, et ipse profiteri debeat; *arg. c. uxorem* 10. *caus.* 33. *q.* 5. compellendus est, non solum ad Religionem ingrediendam, sed etiam ad ipsam profitendam; *arg. cit. cap. Uxorem, et cit. cap. Significavit.* In tali enim casu censetur ad id tacite se voluisse obligare. Si autem fuit talis Juris ignarus, compelli solum potest, ut Religionem, seu Monasterium ingrediatur ad evitandas evagationes, et pericula incontinentiae, quia nec tacite nec expresse se voluisse ad Professionem obligare censetur. Sic Abbas *in cit. cap. Praeterea n.* 8. et ibi Fagn. *n.* 4. *ad finem*, Sanchez *loc. cit. n.* 27. Pirbing *loc. cit. n.* 14. *vers. Porro*, Reiffenstuel *loco cit. n.* 25. et alii.

Quamvis de Jure communi non requiratur licentia Episcopi, ad hoc ut unus Conjux de consensu alterius Religionem ingrediatur, ibique valide profiteatur, ut notant Glossa *in cap. Si vir.* 23. *caus.* 27. *q.* 2. Abbas *in cit. cap. Praeterea*, Reiffenstuel *loc. cit. n.* 11. et ipso teste alii communiter; *arg. cit. c. Praeterea* 1. *de conversione Conjugatorum*, ubi Professio conjugis, ignorante Episcopo, facta censetur valida; Tamen saltem, ut licite fiat talis Conjugis Professio, licentia Episcopi est necessaria; *c. Si Vir.* 23. *caus.* 27. *q.* 2. ubi ex Synodo Eugenii Papae sic expresse habetur: *Si Vir, et Uxor divertere pro sola Religiosa inter se consenserint vita, nullatenus, sine Episcopi conscientia fiat;* Glossa *in cit. cap. Praeterea verb. Revocari* Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 3. *c.* 7. *n.* 3. Reiffenstuel *l. c. n.* 21. et alii. Per talem enim ingressum, et Professionem fit separatio Conjugum quoad torum, quae sine licentia Episcopi fieri universaliter prohibetur; *cap. Multorum* 10. *caus.* 36. *qu.* 2. Tum quia ex dictis *supra n.* 18. ad Episcopum spectat judicare, an aliquis Conjux sit ita senex, ut sine suspicione incontinentiae, altero Religionem intrante, et profitente, possit voto perpetuae Castitatis emisso remanere in saeculo; *cap. Cum sit* 4. *de conversione Conjugatorum.* 25

Quando unus Conjugum adulterium committit, eo invito, Conjux innocens Religionem ingredi. Vide verb. *Divortium n.* 44. 26

Et si adulterium sit publicum, et notorium potest Conjux innocens ingredi Religionem propria auctoritate, non expectata sententia Judicis. Vide *ibid. n.* 45. 27

Si vero adulterium sit occultum, debet expectare sententiam divortii a Judice. Vide *ibid. n.* 46. 28

Conjux innocens, si post alterius adulterium ei voluntarie cohabitat petendo, et reddendo debitum Conjugale, non potest, eo invito, Religionem ingredi. Vide *ib. n.* 47. 29

Sic etiam Conjux innocens, si ex post et ipse adulterium committat, non potest, invito primo adultero, Religionem ingredi. Vide *ib. n.* 48. 30

Quando Conjux innocens Religionem non ingreditur, sed in saeculo manens divortium facit a Conjuge adultero etiam quoad cohabitationem, non potest Conjux adulter sine licentia Conjugis innocentis ingredi Religionem. Vide *ib. n.* 49. 31

Potest tamen Conjux adulter Religionem ingredi, et in ea profiteri, etiam inscio, et invito Conjuge innocente, si hic prius est Religionem ingressus, et in ea professus. Vide *ibid. n.* 50. 32

Quotiescumque Vir ob adulterium Uxoris, ea invita. potest Religionem ingredi, potest etiam 33

Ordines Sacros in saeculo quoque manens recipere. Vide *ibid. n.* 51.

34 Affertur, et solvitur instantia. Vide *ibidem num.* 52.

35 Propter adulterium spirituale potest alter Conjux fidelis, etiam alio invito, Religionem ingredi, vel Sacros Ordines suscipere, etiam postquam ad veram Fidem rediit iterum Conjux adulterans. Dummodo separatio ob tale adulterium spirituale auctoritate Ecclesiae, et non propria, facta. Vide *ibid. n.* 53.

36 Propter adulterium spirituale, seu lapsum in Haeresim, seu Gentilismum alterius Conjugum, potest Conjux innocens etiam propria auctoritate licite facere divortium quoad torum, et cohabitationem. Cum hac tamen advertentia, quod, si Conjux innocens propria auctoritate, et sine Judicio Ecclesiae divortium fecit a Conjuge in haeresim lapso, et ipse reus haeresis sese ab errore revocaverit, tunc tenetur eum iterum recipere, seu ad eum iterum redire. Vide *ibid. num.* 21. 22. 23. et 24.

37 Si vero Conjux innocens judicio Ecclesiae divortium fecit, non compellitur Conjugem conversum recipere, seu ad eum iterum redire, sed potest Religionem intrare, si vult. Vide *ib. n.* 23.

38 Si tamen Religionem ingredi noluerit, etiam hic redire compellitur. Vide *ib. n.* 24.

39 Non enim solvitur Matrimonium quoad vinculum, si unus Conjugum transeat ad Infidelitatem seu labatur in haeresim. Vide verb. *Impedimentum Matrimonii art.* 1. *n.* 95.

40 Immo nedum non dirimuntur Matrimonia propter Haeresim, sed et valide contrahuntur cum Haereticis, si ritu Catholico contrahantur. Vide *ibid. n.* 96.

41 Quinimmo secundum multos Matrimonia cum Haereticis, nedum sunt valida, sed etiam licita in locis, ubi Haeretici, et Catholici permixti vivunt, cum quibusdam tamen conditionibus. Vide tamen verb. *Haereticus a n.* 21. *ad* 26.

42 Talia tamen Matrimonia ordinaria sunt illicita sub peccato mortali nisi Papa dispenset, aut rationabilibus causis excusentur. Vide verb. *Haereticus a n.* 21. *ad* 26. (*)

43 Impiissimum, et graviter peccaminosum est, tam contra Jus Ecclesiasticum, quam Divinum, illud pactum, quod in aliquibus locis dicitur adjici Matrimonio Catholici cum Haeretica, nempe ut masculi educentur in Fide Catholica Patris, et Foeminae in secta Haeretica Matris, vel e contra. Vide *ibid. n.* 25.

44 Nec valet immemorabilis consuetudo in contrarium. Vide *ib. n.* 26.

(*) De Divortio, deque Haereticorum, atque Infidelium Conjugiis, plura hic addenda atque explicanda esse Romani Censores monuerunt, nos vero omnia propriis in locis exponimus.

Si ambo Conjuges Infideles convertantur ad Fi- 45
dem Catholicam, possunt, et debent in Matrimonio prius contractu permanere quamvis cum impedimento Ecclesiastico, seu secundum Canones dirimente contraxerint *Communis*, textu expresso *in c. Gaudemus* 8. *de divortiis*, juncto ejus Summario, ubi sic expresse habetur: *Pagani juncti in gradu prohibito Lege Canonica tantum, conversi ad Fidem non separantur;* et insuper *in cit. c. Gaudemus* assignatur haec ratio: *Quia Infideles Constitutionibus Canonicis non arctantur (quid ad nos secundum Apostolum eumdem de his, qui foris sunt, judicare?) in favorem praesertim Christianae Religionis, et Fidei, cujus perceptione per Uxores se deseri timentes Viri possent facile revocari; Fideles hujusmodi matrimonialiter copulari libere possunt, et licite remanere conjuncti, cum per Sacramentum Baptismi non solvantur Conjugia, sed crimina dimittantur.*

Si Vir Infidelis plures habuit Uxores, debet, 46
caeteris dimissis, solam primam retinere, si haec etiam convertatur, vel saltem pacifice, ut sine periculo perversionis cum converso habitare velit. *Communis* per text. *in citat. cap. Gaudemus* 8. *de divortiis*, juncto ejus Summario sic expresse dicento: *Si Paganus prius plures Uxores habeat, post Fidem susceptam adhaerebit primae;* Et ratio est clara, quia cum Polygamia Jure Divino sit prohibita, cum sola prima verum, ac validum contraxit Matrimonium.

Hinc si prima nolit se convertere, nec absque 47
periculo perversionis, et injuria Creatoris cum converso habitare velit, non teneretur Vir conversus aliquam aliam ex Uxoribus seu potius Concubinis habitis, retinere, etiamsi omnes se converterent, sed posset pro libito alteri nubere, quia cum nulla ipsi, prima excepta, verum, ac validum contraxit Matrimonium; Barbosa cum aliis *in cit. c. Gaudemus n.* 21. *et seq.* Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 33. *n.* 3. et alii passim.

Si Vir Infidelis secundum ritum suum primam 48
legitimam repudiavit Uxorem, et cum secunda contraxit, etiam post susceptum Baptismum dimittet secundam, et adhaerebit primae repudiatae, etiamsi repudiata cum alio contraxissot; Nec, ipsa vivente, poterit aliam ducere, nisi ipsa prima non conversa renuat habitare cum ipso, vel si consentiat habitare, nolit tamen sine contumelia Creatoris, et periculo perversionis Conjugis conversi. *Communis*, text. expresso *in cit. c. Gaudemus* §. *Qui autem*, ibi: « Qui autem secundum » ritum suum legitimam repudiavit Uxorem, cum » tale repudium Veritas in Evangelio reprobaverit, numquam, ea vivente, licito poterit aliam » etiam ad Fidem Christi conversus habere, nisi » post conversionem ipsius illa renuat cohabitare » cum ipso, aut etiamsi consentiat, non tamen » absque contumelia Creatoris, vel ut eum per-

» trahat ad mortale peccatum, quo casu restitu» tionem petenti, quamvis de injusta spoliatione » constaret, restitutio negaretur, quia secundum » Apostolum, Frater, aut Soror non est hujusmo» di subjectus servituti etc. » et concordat ejus Summarium sic praecise cantans: *Et si, repudiata Uxore, cum secunda contraxerit, etiam post Baptismum dimittet secundam, et adhaerebit primae repudiatae, etiamsi repudiata cum alio contraxisset.*

49 Secus autem esset dicendum, si ipsa repudiata, non solum cum alio contraxisset, sed alias fornicata fuisset. *Communis*, textu expresso *in cit. c. Gaudemus in fine*, ibi: *Non tamen dimissor poterit objicere fornicationem dimissae, pro eo quod nupsit alteri post repudium, alias fuerit fornicata*, et concordat ejus Summarium, ubi expresse dicitur, *Secus si fornicata fuisset.*

50 Si ex duobus Conjugibus Infidelibus unus tantum convertatur ad Fidem, et alter monitus, et rogatus nolit converti, nec cohabitare sine injuria Creatoris, et periculo perversionis Conversi, tunc Matrimonium, etiamsi fuerit consummatum, dissolvitur quoad vinculum, ita ut Conjux Fidelis possit aliud Matrimonium, etiamsi contrahere cum Fideli ante omnem sententiam; Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 1. *n.* 93.

51 Tale autem Matrimonium non statim ipso facto dissolvitur, cum unus Infidelium Conjugum convertitur ad Fidem, sed tunc primum, quando conversus ad alias nuptias actu transierit; Unde si alter Conjux adhuc Infidelis, antequam Conjux conversus cum alio Fideli contrahat, ad Fidem quoque convertatur, huic adhaerere debebit, *cit. c. Gaudemus* 8. *de divortiis* §. *qui autem*, ibi: *Quod si conversum ad Fidem, et illa conversa sequatur, antequam propter causas praedictas legitimam ille ducat Uxorem, eam recipere compelletur*, et ibi Gloss. verb. *Compelletur*; Engel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 33. *n.* 2. Reiffenstuel *ib n.* 4. et alii.

52 Non potest autem Conjux conversus ad Fidem solvere Matrimonium, quando Infidelis vult cohabitare sine injuria Creatoris, et sine periculo perversionis conversi, licet nolit ipse converti; Vide dict. verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 1. *n.* 94.

53 Si Conjuges Infideles habeant prolem, et unus eorum convertatur ad Fidem, eidem sive Pater, sive Mater sit, restitui debet tota proles doli adhuc incapax. *Communis, ac certa*, textu expresso *in* c. *Judaei* 10. *caus.* 28. *quaest.* 1. c. *Ex literis* 2. *de conversione infidelium*, juncto ejus Summario sic dicente: *Si alter Infidelium Conjugum venit ad Fidem, altero remanente in Infidelitatis errore, communis proles assignatur converso.*

54 Si autem proles sit jam doli, et rationis capax, ejus libertati relinquitur, an conversum ad Fidem vel potius Infidelem parentem sequi velit. *Communis* per text. *in cap. ad finem* 33. *caus.* 23. *qu.* 5. ubi expresse dicitur: *quoad Fidem nullus cogendus est invitus;* quod etiam statutum fuit in Concilio Toletano IV. *c.* 56. relato *in* c. *Judaeis* 5. *dist.* 45. ibi: *De Judaeis autem praecepit Sancta Synodus nemini deinceps ad credendum vim inferri*; ubi insuper haec ratio subjungitur: *Cui enim vult, Deus miseretur, et quem vult, indurat; non enim tales inviti salvandi sunt, sed volentes, ut integra sit forma Justitiae; Sicut enim homo propria arbitrii voluntate serpenti obediens periit, sic vocante se gratia Dei propria mentis conversione quisque credendo salvatur, ergo non vi, sed libera arbitrii sui voluntate, et facultate, ut convertantur suadendi sunt*, non *potius compellendi.*

In dubio tamen an proles sit rationis, et doli capax; Judicandum est pro favore Religionis, et consequenter proles parenti converso est restituenda; *argum cit. c. Ex literis* 2. *de convers. Infidelium; et leg. Sunt Personae* 43. *ff. de Religios. et sumptib. funer.* ubi dicitur: *summam esse rationem quae pro Religione facit;* Sanchez. *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 73. *n.* 16. Reiffenstuel. *loco citat. n.* 7. et alii passim. 55

Conjugatus in Ecclesia latina non potest ad Sacros Ordines promoveri, nisi ab Uxore continentiam profitente expressam licentiam obtinuerit. *Communis*, textu expresso *in* c. *Conjugatus* 5. *de conversione Conjugator.* ibi: *Nullus Conjugatorum est ad Sacros Ordines promovendus, nisi ab Uxore continentiam profitente fuerit absolutus*, et concordat c. *Sane* 6. *eodem*, c. *Seriatim* 14. *dist.* 23. *et* c. *Episcopus* 6. *dist.* 77. 56

Et hoc, etiamsi Matrimonium nondum fuerit consummatum. *Communis*, textu expresso *in Extravagant. Antiquae Joan. XXII. de voto*, ibi: *Auctoritate Apostolica districtius inhibetur, ne quispiam durante Matrimonio nondum etiam consummato, aliquem de Sacris Ordinibus praesumat suscipere, nisi prout Sacris Canonibus noverit convenire.* 57

Potest tamen Conjugatus etiam post Matrimonium consummatum ad Sacros Ordines promoveri etiam sine licentia Uxoris, immo ipsa invita, et reclamante, si habeat legitimam divortii causam ob notorium v. g. aut legitime probatum ipsius Uxoris adulterium: Ob talem enim causam Jure Divino *Matthaei cap.* 19. et quidem in perpetuum; *c. significasti* 4. *de divortii*, potest Vir in posterum continens dimittere Uxorem suam quo ad cohabitationem, et sic ipsa etiam invita, et reclamante ad Sacros Ordines promoveri; Et ratio est, quia Uxor adultera totum suum Jus amisit ad Virum; Unde sicuti ex dictis *supra n.* 26. *et sub verb. Divortium n.* 44. cum communi Doctorum, quando unus Conjugum adulterium committit, potest eo invito, et reclamante, alter Conjux innocens Religionem ingredi, ita etiam Vir innocens potest, Uxore adultera invita, et reclamante, Ordines Sacros recipere, cum non sit major ratio, cur in tali casu Uxore invita, et recla- 58

mante, possit Vir Religionem ingredi, et non in saeculo manens Ordines Sacros recipere; Sic Glossa *in cap. Constitutus* 15. *de conversione Conjugator. verb. ad gradum Sacerdotii*, et ibi Abbas *n.* 41. Navarr. *lib.* 4 *de Sponsalib. consil.* 23. *n.* 6. Silvester verb. *Divortium quaest.* 17. *num.* 20. Pirhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 32. *n.* 34. Sanchez. *lib.* 10. *de Matrimonio disp.* 22. *n.* 16. citans plurimos alios; Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 32. *n.* 33. testans de communiori, et probabiliori contra Innocentium, et Joann. Andream, Hostiens et alios, eodem *lib.* 3. *Decretal. tit.* 3. *n.* 32. ubi testatur de communi; *agr. cit. cap. Constitutus* 15. *de conversione Conjugatorum*. Vide d. verb. *Divortium num.* 51. *et* 52. Vide etiam notam Romani Theologi. (*)

59 Conjugatus non solum ad Sacros, sed nec etiam ad primam Tonsuram, et Minores Ordines promoveri potest sine Uxoris licentia, et aliis requisitis numero sequenti assignandis; Gloss. *in cap. Conjugatus* 5. *de conversione Conjugatorum verb. Ad Sacros* et ibi: Joann. Andreas *n.* 3. et alia Glossa *in c. ult. de temporib. Ordinat.* in 6. *verb. Definitum;* Abbas *in c. Sane* 2. *de Clericis Conjugatis* n. 3. Barbosa in *Extragant. Antiquae Joan. XXII. de voto num.* 4. Reiffenstuel. *l.* 3. *Decret. t.* 3. *n.* 53. Pirbing. *ibid. n.* 2. et *l.* 3. *Decretal. tit.* 32. *n.* 57. Sanchez. *lib.* 7. *de Matrimon. disp.* 38. *n.* 9. et alii passim per text. *in cap. ult. de temporibus Ordinat. in* 6. ubi espresse statuitur, quod *nullus Episcopus, vel quivis alius Clericalem praesumat conferre Tonsuram Conjugato, nisi voluerit Religionem intrare, aut ad Sacros Ordines promoveri, prout est Sacris Canonibus definitum:* Ecclesia enim non permittit, nec potest Episcopus dispensare in hoc, ut Conjugatus fiat Clericus ad permanendum in sola Tonsura, et solis Minoribus; *per cit. c. Ult. de Temporibus Ordinat.* in 6. et Concil. Trid. *sess.* 23. *de reform. cap.* 4. ubi statuitur *Clericalem Tonsuram non esse conferendam illis, de quibus probabilis conjectura non sit, eos non saecularis Judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum praestent, hoc vitae Clericalis genus elegisse;* Talis autem probabilis conjectura nequit haberi de Clericis uxoratis, nisi voluerint Religionem intrare, aut ad Sacros Ordines promoveri.

60 Ut Conjugatus igitur ad Ordines promoveri possit, praeter licentiam Uxoris, requiritur etiam ut ipsa Uxor in saeculo manens perpetuam castitatem voveat, si sit senex, et sine suspicione, ac periculo incontinentiae; si autem sit juvenis, vel suspecta de incontinentia, etiam Religionem ingredi debet, juxta dicta *supra* n. 24. Et ratio est, quia si Uxor Professi in Religione, cum est senex, et sine suspicione, ac periculo Incontinentiae, sufficit quod in saeculo manens perpetuam Castitatem voveat, et cum est juvenis, vel suspecta de incontinentia, requiritur insuper, ut Religionem, seu Monasterium ingrediatur, *c. Cum sis* 4. *cap. Uxoratus* 7. *cap. ad Apostolicam* 13. *de conversione Conjugator.* multo magis id dicendum est de Uxore Clerici saecularis promoti ad Ordines, quia facilius potest talis Clericus Uxorem invisere, ideoque majus subest periculum incontinentiae, quam ex parte Professi in Religione; Sic Glossa fere communiter recepta *in cap. Conjugatus verb. Ab uxore, de conversione Conjugator.* Abbas *num.* 4. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 2220. testans de communiori, et probabiliori; Sanchez. *lib.* 7. *de Matrimon. disp.* 39. *num.* 6. Pirhing. *loco cit. num.* 59. et alii per text. *in cap. Episcopus* 6. *dist.* 77. ubi sic habetur: *Sane si Conjugati juvenes consenserint ordinari, etiam Uxorum voluntas ita requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo, Religione promissa posteaquam pariter conversi fuerint, ordinentur.* Vide *supra num.* 24. et discurre ut *ibi.*

Conjugatus non potest ordinari Episcopus, nisi 61
de expressa licentia Uxoris, et nisi ipsa Uxor prius Religionem profiteatur, nec sufficit, quod illa perpetuam Castitatem in saeculo voveat, quamvis sit senex, et sine suspicione incontinentiae *Communis*, textu expresso *in cap. Sane* 6. *de conversione Conjugator*, juncto ejus Summario sic expresse dicente: *Uxoratus in Episcopum promoveri non potest nisi Uxor Religionem profiteatur;* Cum enim ibi Pontifex generaliter loquatur de Uxore Episcopi, non distinguens de sene, aut juvene, de suspecta, aut non suspecta incontinentiae, etiam nos indistincte de quacumque Uxore Episcopi intelligere debemus, cum verba generalia generaliter sint intelligenda, et ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debeamus; *cap. Quia circa* 22. *de Privileg. et l. De pretio* 8. *ff. de Publiciana in rem actione.*

Ut autem Conjugatus possit promoveri ad Car- 62
dinalatum, requiritur ingressus Uxoris in Religionem solum in illo casu, in quo requiritur talis ingressus pro Uxore conjugati promovendi ad Ordines; Sanchez *lib.* 7. *di Matrim. disp.* 41. *n.* 4. Pirhing. *l. c. n.* 63. *in fine*, et alii. Et ratio, est quia non habetur in hoc casu ratio, quae aliud statuendum cogat, nec reperitur Jus speciale aliquid specialiter decernens de Uxore promovendi ad

(*) Non ita liber est Conjux innocens ad in Religionem ingrediendum, ut re nondum judicata separari, et Religionem ingredi possit; praecedere etenim debet Ecclesiastici Judicis sententia. Publica namque separatio requirit publicam Judicis Ecclesiastici auctoritatem, *ex cap.* 3. *et* 6. *de divort.* alioquin scandalum, et perturbatio oriretur, uti Antoine *tom.* 2. *tract. de matrim. quaest.* 9. animadvertit, cui concinit etiam Cabassutius in *Theor. et Prax Juris. Canon. cap.* 28. ubi habet, non posse Conjugem Religionem ingredi, nisi adulterium juridice probetur. *(Nota Rom. Theologi)*

Cardinalatum, sicuti de Uxore promovendi ad Episcopatum reperitur *in cit. Sane* 6. *de conversione Conjugatorum.*

63 Ut tamen Conjugatus possit promoveri ad Papatum requiritur, quod ejus Uxor, sicuti dictum est *supra n.* 61. de Uxore Episcopi, prius Religionem profiteatur; *arg. cit.* c. *Sane* 6. *de conversione Conjugatorum.*

64 Conjugatus absque licentia Uxoris ad Presbyteratum, Episcopatum, Cardinalatum, et Papatum promotus, potest ab ipsa ad consortium conjugale revocari, et tunc teneretur ei debitum reddere. Et ratio est, quia Conjugatus per talem promotionem non potuit praejudicare Juri, quod habuit Uxor in Corpus ipsius, juxta Apostolum 1. *ad Corinth.* c. 7. n. 4. ibi: *Similiter autem et Vir sui corporis potestatem non habet, sed Mulier*, etiamsi bona fide promotus fuisset, putans Uxorem jam fuisse mortuam. Vide verb. *Papa art.* 1. *n.* 50.

65 Non posset tamen talis Conjugatus debitum petere quia obligaretur voto Castitatis annexo Ordini Sacro suscepto, quod votum servare teneretur, in quantum Lex Matrimonii permitteret, scilicet Debitum Conjugale non exigendo, quamvis illud reddere posset, et teneatur. *Communissima.*

66 Nec talis Conjugatus posset, mortua dicta sua Uxore, ad alias nuptias transire, et si de facto aliud Matrimonium contraheret, illud esset nullum: Votum enim annexum Sacro Ordini est solemne, adeoque impedit Matrimonium in posterum contrahendum, ac dirimit contractum; *cap. Unic. de voto in* 6. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 3. *num.* 39. *et* 40. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 32. *n.* 61. *verb. Notandum secundo;* Abbas *in cap. Placet* 12. *de conversione Conjugatorum n.* 7. Sanchez *loc. cit. disp.* 38. *n.* 24. at alii passim.

67 Nec valet objicere, quod sicuti Conjugatus, qui sine licentia Uxoris est professus Religionem, et ab ipsa revocatus, post mortem illius ad alias nuptias transire potest, saltem valide, etsi non licite propter simplex votum Castitatis, juxta *cap. Quidam* 3. *et cap. Placet.* 12. *de convers. Conjug.* ita etiam Conjugatus qui sine licentia Uxoris est promotus ad Sacros Ordines, et ab ipsa revocatus, post mortem illius ad alias nuptias saltem valide, etsi non licite transire poterit. Non valet, inquam, cum adsit magna disparitas, et ratio disparitatis,seu diversitatis est, quia in tantum Conjugatus sine licentia Uxoris professus, et ab ipsa revocatus post mortem illius ad alias nuptias saltem valide transire potest, quia talis Professio fuit irrita, et invalida, adeo ut nec mortua uxore teneatur ad Religionem redire, per text. *in* c. *Quidam* 3. *et* c. *Placet* 12. *de convers. Conjugator.* juxta dict. *supra n.* 13. et ideo per illam Professionem irritam, et nullam non potest dirimi Matrimonium subsequens, sicque si talis Conjugatus mortua Uxore aliud Matrimonium contrahat, erit validum, quamvis illicitum, ex quo licet defectu consensus, et licentiae Uxoris suum votum non fuerit solemne, fuit tamen simplex Castitatis; At vero Ordo Sacer etiam sine licentia Uxoris est valide collatus, et receptus, et in ejus collatione et susceptione ex Ecclesiae constitutione intervenit, non solum votum simplex sed et solemne Castitatis, aptum ad impediendum Matrimonium in posterum contrahendum, et ad dirimendum jam contractum; text. express. *in cap. Unic. de Voto in* 6. adeoque talis Conjugatus in Sacris Ordinatus non posset, sicuti posset Professus, mortua Uxore, ad alias nuptias valide transire, et si de facto aliud Matrimonium contraheret, illud esset nullum; Sic Abbas *in cit. cap. Placet* 12. *n.* 7. *de Convers. Conjug.* Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disput.* 38. *n.* 24. Pirhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 32. *n.* 81. *vers. Notandum secundo*, et alii.

68 At autem si Conjugatus cum Uxoris spontanea licentia ad Ordines Sacros sit promotus, at ipsa Uxor in saeculo manens perpetuam Castitatem non voveat, possit ab ipsa revocari ad consortium Conjugale; Discurrendum est juxta d. distinctionem *supra num.* 23. ubi praeter Doctores ibi citat. tenent etiam Glossa *in cap. Seriatim* 14. *verb. Post mortem dist.* 32. Henric. Boich. *in cap. Uxoratus* 5. *num.* 12. *de convers. Conjug.* Angel. verb. *Matrimonium* 4. *num.* 9. apud Fagnan. *in cit. cap. Uxoratus n.* 9. quamvis ipse *ibi num.* 8. dicat, quod consentiunt omnes, tam Theologi quam Canonistae, quod tali casu absolute non possit Uxor revocare Virum, cum eo ipso, quod licentiam dederit Viro suscipiendi Sacros Ordines censeatur etiam vovisse Castitatem et privatam esse usu Conjugii, et consequenter etiam Jure revocandi Virum.

69 Si Conjugatus cum licentia spontanea Uxoris Sacros Ordines suscepit, tunc Uxor non potest eo mortuo, valide aliud Matrimonium inire; *cap. Quia sunt* 10. *dist.* 28. et ibi Glossa *final.* Azorius *part.* 1. *lib.* 13. *cap.* 14. *q.* 11. Sanchez *loc. cit. disp.* 40. *n.* 3. Pirhing. *loc. cit. n.* 61. *vers. Notand.* 14. Et ratio est, quia ex Ecclesiae Constitutione ob reverentiam Ordinis Sacri suscepti a Viro cum spontanea licentia Uxoris voventis Castitatem, ipsa quoque reddita est inhabilis ad aliud subsequens Matrimonium ineundum.

70 Si autem Vir Ordinem Sacrum susceperit Uxore contradicente, vel ignorante, potest ipsa, eo mortuo, aliud Matrimonium valide contrahere, quia delictum Viri non debet praejudicare Uxori, cum peccata suos debeant tenere auctores; *cap. Quaesivit* 2. *de his, quae fiunt a majori parte Capituli; l. Sancimus* 2. *Cod. de poenis.* Nec debet aliquis alterius odio praegravari; *cap. Non debet* 22. *de Regul. Juris in* 6. *l. Non debet* 74. *ff. de Regul. Jur.* Et rem, quae culpa caret, in damnum,

vocari non debeat; *capit. Cognoscentes* 2. *de Constitutionibus.* Sic Sanchez *loc. cit. n.* 4. Pirhing. *loc. cit. n.* 61. *vers. Notandum* 3. et alii passim.

71 Conjugatus sine spontanea Uxoris licentia ad Ordinem Sacrum transiens fit irregularis, et nequit, durante Matrimonio, immo nec Matrimonio per obitum, aut Professionem Religiosam Uxoris soluto, in suscepto Ordine ministrare, nec ad superiores Ordines provehi, nec ad aliquod Beneficium, vel Officium Ecclesiasticum promoveri, nisi aliquam de Religionibus approbatis canonice fuerit ingressus, quo casu poterit Episcopus super praemissis cum eo dispensare. *Communis*, text. express. *in Extrav. Antiquae Joan. XXII. de voto et voti redemptione.*

72 Et si Matrimonium nondum fuerit consummatum, talis Conjugatus sine spontanea licentia Uxoris ad Ordines Sacros promotus est instanter monendus, et inducendus ab Episcopo ad Religionem ingrediendam; Et si Religionem noluerit ingredi, si sponsa ejus institerit, est per Ecclesiasticam Censuram ad consummandum Matrimonium compellendus. *Communis*, textu espresso *in cit. Extravag. Antiquas in fine*, ibi: *Ad ingressum hujusmodi sic ordinatum (si Matrimonium consummatum non fuerit) per Dioecesanum instanter moneri praecipimus, et induci; Quod si forsan renuerit adimplere, ipsum (si sponsa ejus institerit,) per Censuram Ecclesiaticam compellendum decernimus contractum Matrimonium consumare.*

73 Si unus Conjux pro certo cognoscat invaliditatem Matrimonii, eo quod indubitanter sciat subesse impedimentum dirimens, quamvis hoc in facie Ecclesiae probare nequeat, non solum non potest petere, sed nec reddere debitum, non obstante, quod per sententiam Judicialem Ecclesiae, vel etiam per Excommunicationem ad id compellatur, aut ab altero Conjuge absque gravi scandalo, aut etiam absque manifesto vitae periculo, discedere nequeat; Vide verb. *Debitum Conjugale*, *Art.* 1. *n.* 51. *et* 52.

74 Quando Conjuges debitum Conjugale possint, et debeant reddere, vel non? Vide d. verb. *Debitum Conjugale*, *Art.* 1. *per tot.*

75 Quoad ea, quae concernunt dispensationem super impedimento petendi debitum Conjugale, vide d. verb. *Debitum Conjugale*, *Art.* 2. *per tot.*

76 Quando, et quomodo possint, vel non Conjuges facere divortium. Vid. verb. *Divortium per tot.*

Conjuges opus Conjugii exercentes ob solam voluptatem, non vacant culpa veniali *Communis.* Contraria enim opinio est expresso damnata ab Innocent. XI. *Die* 2. *Martii* 1679. proposit. 9. ibi: *Opus Conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.* 77

Conjux in actu conjugali cum sua, se morose delectans in alia, velut praesente, peccat mortaliter, et addit speciem adulterii in Confessione explicandam. Vide verb. *Adulter*, *Art.* 1. *n.* 6. et verb. *Delectatio morosa n.* 26. 78

Delectatio morosa de actu conjugii inter conjuges praesentes, dummodo absit periculum pollutionis, non est peccatum mortale. Vid. d. verb. *Delect. morosa n.* 24. 79

Immo Conjux neque mortaliter peccat, si de maritali copula, altero conjuge absente, cogitans, in re cogitata morose delectetur. Vide *ibid. n.* 25. 80

Omnes tactus, oscula, amplexus, turpiloquia, aspectus lascivi, et hujusmodi, quae fiunt inter Conjuges sine ordine ad copulam, si fiant cum periculo pollutionis in uno, vel altero, vel pertineant ad Sodomiam quamdam incboatam, sunt peccata mortalia; alias non sunt nisi venialia. Vid. verb. *Luxuria n.* 88. verb. *Tactus num.* 12. 13. *et* 14. 81

Conjuges an, et quas donationes possint sibi invicem facere? Vide verb. *Donatio*, *Art.* 2. *a n.* 13. *ad n.* 29. 82

Quoad ea, quae concernunt bona Conjugum. Vide verb. *Bona*, *Artic.* 4. *a n.* 1. *ad* 37. 83

Quibus prius subvenire debeant Conjuges, in extrema, gravi, et communi necessitate? Vid. verb. *Necessitas a n.* 25. *ad* 37. 84

Ad quem Conjugem spectet proprietas, et dominium dotis, et quid de ipsa in variis casibus? Vid. verb. *Dos*, *Art.* 1. *et Art.* 3. *per tot.* 85

Alia ad rem Vid. verb. *Adulterium* verb. *Bona art.* 4. verb. *Debitum Conjugale*, verb. *Delect. morosa*, verb. *Divortium* verb. *Donatio*, verb. *Luxuria*, verb. *Maritus* verb. *Impedimenta Matrimonii*, verb. *Matrimonium* verb. *Necessitas*, verb. *Sepultura*, verb. *Tactus*, verb. *Uxor.* 86

Additiones ex aliena manu respicientes ingressum Religionis post Matrimonium contractum et consumatum reparies in verb: *Matrimonium* art. 5.

CONSANGUINITAS

VIDE VERB. *IMPEDIMENTA DIRIMENTIA MATRIMONIUM*, VERB. *COGNATIO.*

CONSCIENTIA

SUMMARIUM

1. Conscientia quid sit. — 2. Assignatur differentia inter Conscientiam, et Synderesim, *usque ad n.* 3. — 4. Conscientia ab aliquibus dicitur quasi concludens scientia; a divo Bernardo dicitur quasi *Cordis Scientia;* A Divo Thomae quasi *cum alio scientia;* Et ab aliis quasi *cum seipso scientia*, *usque ad n.* 6. — 7. Conscientia partim respicit opera nostra praeterita, vel ea accusando tamquam male facta, vel ea commendando tamquam bene facta. — 8. Et partim respicit opera instantia, seu futura dictando, quae agenda sint tamquam bona, et quae omittenda tamquam mala, et turpia. — 9. Conscientia est intrinseca, et proxima regula, juxta quam homo tenetur dirigere suas actiones. — 10. Lex autem est regula extrinseca, et remota, prout est radix, unde oritur bonitas, vel malitia objecti. — 11. Potest contingere ut actus sit bonus et objectum in se malum, et e contra. — 12. Actus intellectus practici, quo indicat aliquid esse bonum, vel malum, aut indifferens in genere moris, et ut tale illud proponit voluntati vocatur proprie *Conscientia.* — 13. Conscientia dividitur in Rectam, Erroneam, Dubiam, Probabilem, et Scrupulosam. — 14. Conscientia recta, seu certa, quae sit. — 15. Conscientia erronea, seu falsa, quae sit? *usque ad n.* 16. — 17. Conscientia erronea dividitur in invincibilem, et vincibilem, et quae utraque sit. — 18. Conscientia erronea sive sit vincibilis, sive invincibilis obligat negative ad actum dictatum. — 19. Conscientia erronea invincibilis obligat ad actum dictatum non solum negative, sed et positive. — 20. Conscientia erronea vincibilis non solum obligat positive, ut eam sequamur, sed neque licite ipsam sequi possumus; obligat tamen, ut eam deponamus; ita ut sive juxta eam, sive contra eam agamus, semper peccemus. — 21. Qui peccat ex Conscientia erronea, peccat peccato ejusdem speciei, et qualitatis, quam intellectus judicat. — 22. Conscientia dubia quae sit. — 23. Assignatur differentia inter conscientiam dubiam et probabilem. — 24. Conscientia dubia vario dividitur juxta variam divisionem dubii. — 25. Dubium primo dividitur in speculativum, et practicum; et quid sit utrumque, *ad n.* 26. — 27. Secundo dividitur in dubium positivum, et negativum et quid sit utrumque. *ad n.* 28. — 29. Tertio dividitur in dubium juris, et dubium facti, et quid sit utrumque. *ad n.* 30. — 31. Qui operatur cum Conscientia speculative dubia, juris, vel facti non peccat, si practice judicet opus illud esse hic, et nunc sibi licitum, *ad n.* 32. — 33. Qui operatur cum Conscientia practice dubia peccat pro qualitate dubii, et in ea specie peccati, de qua dubitat. — 34. Practice dubius debet suam actionem suspendere, donec re mature, sed humano more examinata, dubium prudenter deponat, formando judicium determinatum de honestate actionis hic, et nunc exercendae. — 35. Si re mature examinata adhuc maneat dubius pro utraque parte, et reperiatur in talibus circumstantiis, ut debeat necessario operari, tunc si nequeat dubium deponere, debet eligere id, in quo non est periculum peccandi, aut id, quod est minus malum. — 36. Si autem utrumque malum appareat ipsi aequale, et repertus in necessitate operandi nequeat discernere, quodnam de duobus malis sit majus, vel minus malum, tunc potest eligere quod vult. — 37. Hoc totum demonstratur exemplo. — 38. Pro regulis generalibus ad rationabiliter deponendum dubium, quod propria materiae motiva non suppetunt, exponuntur duo usualiora axiomata ex Jure communi deprompta, scilicet; *In dubiis tutior pars est eligenda. In dubiis melior est conditio possidentis.* — 39. Primum axioma sine dubio universaliter, et semper verum est quantum ad consilium, et perfectionem. — 40. Tenemur ex praecepto partem tutiorem eligere in dubiis sive juris, sive facti quoad valorem Sacramentorum. — 41. Similiter tenemur ex praecepto partem tutiorem eligere, quando aliter immineret proximo periculum gravis damni. — 42. Sic etiam esset obligatio sequendi tutiorem partem, si quis ad hoc se obligasset voto, vel ad id adstrictus esset per legem, aut per legitimum Superioris mandatum. — 43. In aliis materiis, non tenemur eligere partem tutiorem, nisi lex aliqua praecipiat, ut pars tutior eligatur. — 44. Et de facto in plurimis aliis materiis tum Pontifices, tum Sancti Patres docuerunt et tenuerunt aliquam minus tuta tamquam licita, relicta parte tutiori, *usque ad n.* 47. — 48. Secundum axioma, scilicet in dubiis melior est etc. fundatur, et in regulis juris, et in Jure naturae, *usque ad n.* 49. — 50. Verus hujus axiomatis sensus est; quod quando neutra pars sufficienter probatur, possessoris causa debeat sustineri. — 51. Hoc axioma locum habet universaliter in materia justitiae, quando videlicet dubium est an res aliqua sit, hujus, vel illius Domini, et unus de facto bona fide possidet talem rem. — 52. Item tale axioma nedum locum habet quoad possessionem in materia justitiae, sed etiam quoad possessionem in materiis aliarum virtutum. — 53. Hinc colligitur primo, valere tale axioma indubitanter in materia obedientiae. — 54. Colligitur secundo, valere tale axioma in materia Religionis. — 55. Colligitur tertio, valere tale axioma in materia Fidelitatis. — 56. Colligitur quarto, quod ex regula talis axiomatis, qui vere dubitat, an lex, vel praeceptum adsit, manet in possessione suae libertatis contra legem, vel praeceptum. — 57. E contra vero, qui est certus de lege lata, promulgata, et recepta, et dubitat solum de ejus cessatione, vel abrogatione, lex manet in possessione suae obligationis contra hominem dubitantem. — 58. Colligitur quinto, ex tali axiomate, quod in dubio facti fundantis legem dubitans de facto manet in possessione suae libertatis. — 59. E contra vero in dubio facti supponentis legem, lex manet in possessione obligationis, contra dubitantem. — 60. Colligitur sexto ex tali axiomate quod in dubio circa tempus inchoandae obligationis, dubitans manet in possesione suae libertatis. — 61. E contra vero in dubio circa tempus finiendi obligationem, lex manet in possessione obligationis contra dubitantem. — 62. Colligitur septimo ex tali, axiomate, quod qui est certus de debito, et dubitat an solverit, tenetur solvere. — 63. Nisi etiam creditor ipse dubitet. — 64. Quoad hoc tamen placet limitatio, quod scilicet non teneatur in tali casu ad integram solutionem, sed solum ad partem ejus pro qualitate dubii. — 65. Colligitur octavo ex tali axiomate, quod dubius de legis justitia, obedire tenetur. — 66. Colligitur nono ex tali axiomate, quod qui certus est se vovisse Ecclesiae sex mensuras v. g. vini, vel tritici, et dubius est, de qua mensura intellexerit, tunc ipse vovens, sive suus haeres tenetur solvere ad mensuram minorem. — 67. De primo ad ultimum quoad dubia, et obscura habetur regula expressa de mente S. Leonis. — 68. Conscientia probabilis quae sit. — 69. Assignatur differentia Conscientiae probabilis a Conscientia recta. — 70. Assignatur ejus differentia etiam a Conscientia dubia. — 71. Conscientia probabilis dividitur in probabilem probabilitate intrinseca, et probabilem probabilitate extrinseca, et quae utraque sit. — 72. Item Conscientia probabilis, alia est vere probabilis, et alia tenuiter solum probabilis, et quae utraque sit. — 73. Hinc resolvitur primo, quod potest homo in rebus moralibus, et actionibus humanis licite sese conformare Conscientiae, seu opinioni vere probabili. — 74. Opinio vere probabilis, quae sit. — 75. Unus Auctor potest facere opinionem vere probabilem, si plures Classicos Doctores pro ea fideliter citet. Immo potest dari casus, ut opinio unius Doctoris sit vere probabilis, etiamsi quamplures Doctores contrarium sentiant, si Auctor ille ita solidas afferat rationes, quae faciliter aliorum rationes infringant. — 76. Unus tamen Auctor qui non habeat, nec afferat rationes intrinsecas ita firmas, ut aliorum rationes ab ipsis infringantur, non potest facere opinionem vere probabilem. — 77. Talis enim opinio esset solum leviter, et tenuiter probabilis. — 78. Resolvitur secundo, quod potest homo licite sequi opinionem vero quidem, sed minus probabilem, minusque tutam, relicta probabiliori, et tutiori, quando tamen agitur de sola honestate actionis, an licita sit, vel non. *ad num.* 82.

— 83. Resolvitur tertio, quod non potest homo licite sequi opinionem minus probabilem, minus tutam, relicta probabiliori, et tutiori, quando agitur de materia facti, et exinde sequitur certum periculum inferendi damnum proximo. — 84. Unde Sacerdos in administratione Sacramentorum adhibens materiam, vel formam dubiam minusque probabilem, et minus tutam, cum possit adhibere certam, aut tutiorem, graviter peccat. — 85. Sic Judex sententiam ad favorem partis minus probabile jus habentis peccat graviter. — 86. Judex enim suis sententiis tenetur sequi opinionem probabiliorem. — 87. Immo neque quando litigantes habent pro se opiniones aeque probabiles, potest Judex adjudicare causam cui maluerit, et si munera accipiat, ut ad unius partis potius favorem pronunciet sententiam, peccat mortaliter, et ad restitutionem tenetur. — 88. In tali casu quando re mature discussa, non apparet, quaenam pars potiori, et probabiliori sit suffulta ratione, debet Judex, vel compositionem inter partes suadere, vel rem controversam inter litigantes ex aequo dividere in re, vel in pretio. — 89. Excipiendum tamen est, *Nisi forte alter litigantium esset in possessione bonae fidei.* — 90. Sic etiam excipiendum est. *Nisi alter litigantium sit reus.* — 91. Excipiendum pariter est, *Nisi agatur de causis piis, et privilegiatis.* — 92. Similiter Medici, et Chirurgi, nedum tenentur sub mortali sequi sententias certas et securas, relictis incertis, et dubiis, sed etiam (certa curatione infirmorum non occurrente) tenentur sequi opiniones probabiliores, relictis minus probabilibus. — 93. Per accidens tamen poterunt Medici, et Chirurgi, adhibere remedia minus tuta, si infirmi, vel laesi non possint, aut nolint solvere pretiosa remedia. — 94. Sic etiam si quidam infirmus, vel laesus extremo laboret, vel verosimilimum sit esse moriturum, nisi aliquo remedio juvetur, et nihil aliud occurrat, poterunt Medici, et Chirurgi cum consensu infirmi, vel ejus parentum adhibere quodcumque remedium, quamvis minus securum, vel dubium. — 95. Non licet autem Medicis, et Chirurgis experiri in desperatis, an medicamenta sint utilia, vel noxia. — 96. Sic etiam Consiliarii in dandis consiliis ubi adest periculum, ne proximo fiat damnum, aut injuria, tenentur sequi sententias certas, vel probabiliores. — 97. In dandis autem Consiliis, ubi non adest periculum inferendi damnum proximo, non possunt Consiliarii sequi sententias minus probabiles, dummodo sint vere probabiles. — 98. Immo in similibus casibus possunt Consiliarii significare consulentibus talem opinionem a quibusdam Doctoribus tamquam probabilem defendi, quam proinde ipsis consulentibus sequi liceat, quamvis ipsi Consiliarii eamdem speculative falsam esse judicent, et proinde in praxi ipsi sequi non audeant. — 99. Sic Advocati possunt suscipere defendendam causam minus probabilem, sed vere probabilem, licet causa adversaria judicetur ab ipsis probabilior. — 100. Resolvitur quarto, licitum esse sequi opinionem alienam vere probabilem, et vere tutam, etiam contra propriam opinionem probabiliorem, et tutiorem visam. Immo etiam quandoque eam sequi debere, *usque ad num.* 101. — 102. Afferuntur objectiones, et solvuntur, *ad n.* 107. — 108. Secunda pars conclusionis, quod nempe etiam quandoque tenemur sequi opinionem alienam minus probabilem, et minus tutam, etiam contra propriam opinionem probabiliorem, et tutiorem nobis visam, ostenditur, *usque ad num.* 110. — 111. Sic Confessarius tenetur contra propriam opinionem etiam probabiliorem, et tutiorem sibi visam absolvere poenitentem, et qui tenet oppositam minus probabilem, et minus tutam, dummodo sit vere probabilis, et tuta. — 112. *Immo* Diana cum aliis addit teneri Confessarium sic poenitentem absolvere, licet putet opinionem poenitentis esse falsam, dummodo reputet probabilem. — 113. Quinimmo superaddit Diana cum aliis peccare mortaliter, si nolit absolvere, quando de mortali Confessio sit, quamvis non sit proprius ejus Confessarius. — 114. Unde merito dicit Layman, quod reprehendenda est ea Confessariorum consuetudo, qui veriti Confitentem contra propriam sententiam absolvere, eumdem ad alium Confessarium diversae opinionis ablegant. — 115. Conscientia scrupulosa quae sit. *usque ad* n. 116. — 117. Scrupulosi alii sunt circa praesentia, et alii circa praeterita, et utrique qui sint. *ad* n. 119. — 120. Signa Conscientiae scrupulosae quae sint. — 121. Causae Conscientiae scrupulosae quae sint. — 122. Remedia Conscientiae scrupulosae quae sint. — 123. Privilegia Conscientiae scrupulosae quae sint. — 124. Licitum est operari contra Conscientiam scrupulosam manente scrupulo, dummodo judicetur esse scrupulum, et ut talis contemnatur. — 125. Qui operatur, nondum deposita, sed adhuc perseverante conscientia scrupulosa, si non judicat, et teneat esse scrupulum, peccat, sive contra, sive juxta eam operetur. — 126. Si vero quis sit ita perplexus, ut utrumque oppositum judicet esse peccatum, et ita sit scrupulis datus, ut nullo suffragante remedio, vel consilio possit judicare esse scrupulosum, sed adhuc manet dubius, an id sit scrupulus, nec ne, ac proinde se resolvere nesciat, tunc Conscientia scrupulosa evadit Conscientia dubia, et sic tamquam de ista est discurrendum. — 127. Rectius definitur Conscientia. — 128. 139. Variae Conscientiae divisiones, earumque definitiones. — 140. Monitum ad praecavendam Probabilismi doctrinam. — 141. 147. Summ. Pontificum contra Probabilismum decreta. — 151. 88. Congregationum sententiae. — 151. 157. Episcoporum in variis Synodis Decreta. — 158. Quid ex ipsis consequatur. — 159. 163. Theologicis argumentis Probabilismus convellitur. — 164. 165. Notatur Auctor. — 166. Regulae ad formandam Conscientiam, ubi dubia respicientia praxim auboriuntur. — 167. Quoad alia *Remissive.*

1 Conscientia *est dictamen practicum intellectus*
judicantis aliquid in particulari, sed hic et
nunc agendum ut bonum honestum, vel fugiendum
ut malum inhonestum esse, vel fuisse.
2 Est in re *communis.* Conscientia, seu Prudentia
differt a Synderesi, seu Ethica, quia Synderesis,
seu Ethica judicat de principiis moralibus universalibus;
Conscientia vero, seu Prudentia judicat de conclusionibus particularibus ex illis de-
3 ductis. Sit pro exemplo sequens, vel consimilis
Syllogismus. *Detenti die festo talibus impedimentis*
non tenentur audire Sacrum, sed ego hodierno currenti
festo detineor talibus impedimentis, ergo non tenear
audire Sacrum. In hoc vel simili Syllogismo
majorem universalem format Synderesis, seu Ethica;
minorem autem particularem, et conclu-
4 sionem efformat Conscientia, seu Prudentia. Hinc
Conscientia secundum Etymon dicitur ab aliqui-
bus quasi *concludens scientia,* eo quod ex principiis
communibus concludat in particulari, quid
agendum, vel non agendum. A Divo Bernardo *l.* 5
de Conscientia cap. 8. dicitur Conscientia *quasi*
cordis scientia. A Divo Thoma *in* 2. 2. *d.* 5. *q.* 2. 6
art. 4. *in corp.* dicitur Conscientia, *quasi cum alio*
scientia, quia scientiam practicam universalem
applicat, vel conjugit cum actione in particulari,
vel dicitur Conscientia quasi *cum seipso scientia,*
eo quod quis per eam sibi ipsi conscius sit recte
vel male factorum. *Et inde,* sunt verba S. Doctoris
loco cit. *Et inde dicitur conscientia, quasi cum alio*
scientia, quia scientia universalis ad actum particularem
applicatur: vel etiam quia per eum aliquis sibi
conscius est eorum, quae fecit, vel facere intendit. Un- 7
de Conscientia partim respicit opera nostra praeterita,
ea vel accusando tamquam male facta, et
dicitur *Remorsus Conscientiae,* seu *Vermis Con-*

scientiae, etiam in damnatis perseverans juxta illud Isaiae 66. *Vermis eorum non morietur*, et juxta illud Sapientiae 4. *venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, et traducent illos ex adverso iniquitates eorum*; vel ea commendando tamquam bene facta, juxta illud Apostoli 2. *ad Chorint. c. 1. Gloria nostra haec est, testimonium Conscientiae*
8 *nostrae*. Partim autem Conscientiae respicit opera instantia, seu futura dictando, quae agenda sint tamquam bona, seu honesta, et quae omittenda tamquam turpia, et inhonesta, et dicitur alio nomine dictamen rectae rationis juxta illud S. Joannis Chrysostomi *homil. 54. in Genes. Nullus praetendat, quod virtutem negligat, vel quod non habeat aliquem viae Ducem, et Demonstratorem; sufficientem habemus magistrum, Conscientiam, et fieri non potest, ut quis illo adjumento privetur.*

9 Hinc colligitur quod Conscientia est intrinseca, et proxima regula, juxta quam homo tenetur dirigere suas actiones, cum ab ipsa proxime derivetur in actum moralitas, scilicet bonitas, vel ma-
10 litia. Lex autem est regula extrinseca, et remota, pro ut radix, unde oritur bonitas, vel malitia objecti. Quia vero lex non transfundit in actus nostros bonitatem, et malitiam, nisi ut sunt in nostra Conscientia, et ab ea proponuntur nostrae voluntati: ideo Conscientia est regula proxima, cui si actus nostri conformentur, sunt boni, si
11 difformentur sunt mali. Potest interdum contingere, ut actus sit bonus, et objectum in se malum, et e contra; Ut si quis ex invincibili ignorantia judicaret licitum esse perjurium ad salvandam vitam proximi, pejerando non peccaret, quamvis ejus objectum sit in se malum, quia actus non specificatur ab objecto, ut est in se, sed ut a Conscientiae dictamine voluntati proponitur.
12 Unde Conscientia, quae est regula proxima humanarum actionum, sumitur hic pro judicio practico intellectus proponente aliquid voluntati hominis ut bonum, vel malum moraliter, ac proinde prosequendum, vel fugiendum: Ipse enim actus intellectus practici, quo judicat aliquod esse bonum, vel malum, aut indifferens in genere moris, et ut tale illud proponit voluntati, vocatur pro-
13 prio *Conscientia;* Quae dividitur in quinque membra, scilicet in Conscientiam Rectam, Erroneam seu falsam, Dubiam, Probabilem, seu opinativam, et Scrupulosam.

14 Conscientia recta, seu certa *est, quae ex principiis veris, et certe cognitis, et certe applicatis judicat in particulari absque formidine de opposito, id quod faciendum est, esse bonum, vel malum, prae-*
15 *ceptum, vel prohibitum, sicut revera est:* Est in re *communis*. Conscientia erronea, seu falsa *est, quae ex principiis falsis, creditis tamen pro veris dictat aliquid esse faciendum, vel non faciendum, quod re-*
16 *vera tale non est, absque fundamento probabili.* Est in re *communis*. Dicitur autem notanter, *absque fundamento probabili*, ad differentiam conscientiae probabilis, quae quandoque etiam dictat aliquid esse honestum, vel licitum, quod a parte rei est inhonestum, ac illicitum; et tamen, quia id colligit ex motivis probabilibus, non dicitur Conscientia erronea sed probabilis. Conscientia erro- 17
nea dividitur in invincibilem, et vincibilem; *Conscientia erronea invincibilis* est, cujus error, adhibita diligentia morali, vinci, seu vitari non potuit, ideoque talis erroneus actus, nec voluntarius est, nec ad culpam est imputabilis. *Conscientia erronea vincibilis* est, cujus error moraliter loquendo vitari potuit, et debuit, ac proinde talis erroneus actus est indirecte voluntarius, et culpabilis.

Conscientia erronea sive sit vincibilis sive in- 18
vincibilis obligat negative ad actum dictatum, ne videlicet contra eam operemur, quia operari contra ejusmodi Conscientiam erroneam nondum depositam, semper est peccatum, ut habetur expresso 14. *ad Romanos* ibi: *Omne quod non est ex fide*, (idest ex dictamine Conscientiae) *peccatum est.* Et ut inquit Innoc. III. c. *Litt.* 13. *de restitut. spoliat. Quidquid sit contra Conscientiam aedificat ad gehennam.* Sic *communissima* Doctorum. Con- 19
scientia erronea invincibilis obligat ad actum dictatum, non solum negative, ne scilicet contra eam operemur, sed obligat etiam positive, ut ipsam sequamur, ut proinde quis peccet, nisi dictamen illius in operando sequatur, non obstante quod objectum sit revera malum. Est etiam *communis;* et ad hoc faciunt etiam textus mox citati. Et ratio est, quia ex quo Conscientia est invincibiliter erronea taliter ut ejus error nulla morali diligentia vinci, ac deponi possit, ita ipsa se habet in prudenti, ac inculpabili judicio operantis, ac si esset simpliciter, et absolute recta adeoque tenetur sic judicans eam sequi, non minus ac Conscientiam rectam: Licet enim Conscientia erronea invincibilis non sit recta simpliciter, est tamen recta secundum quid, nempe in ordine ad nos. Conscien- 20
tia erronea vincibilis non solum non obligat positive ut eam sequamur, sed neque licite ipsam sequi possumus, obligat tamen ut eam deponamus, ita ut sive juxta eam, sive contra eam agamus, semper peccemus, nam si facimus id, quod revera a lege praeceptum est, agimus contra Conscientiam nostram oppositum dictantem; si vero sequimur dictamen nostrae Conscientiae, peccamus contra legem; a qua non absolvimur per errorem nostrae Conscientiae, utpote mere vincibilem et culpabilem. Sic communiter Doctores. Qui 21
peccat ex Conscientia erronea, peccat peccato ejusdem speciei, et qualitatis, quam intellectus judicat, quia actus non specificatur ab objectu ut est in se, sed pro ut hic et nunc a Conscientiae dictamine voluntati proponitur. Hinc qui habet rem cum libera, putans eam conjugatam, adulte-

rium committit; sicuti e contra, qui habet rem
cum conjugata putans eam liberam, fornicationem
committit. Est communis.

22 Conscientia dubia *est suspensio intellectus circa utramquam partem contradictionis*; idest, est ea, quae neutri parti determinatum praestat assensum, sed anceps manet inter utramque, v. g. an hoc sit peccatum, vel non. Est in re communis

23 Conscientia dubia differt a Conscientia probabili, quia dubitans, ad neutram partem se determinat, sed anceps, et suspensus manet inter utramque; Opinans vero determinate uni parti assentitur.

24 Conscientia dubia varie dividitur juxta variam divisionem dubii; unde bene percepta divisione dubii, percepta erit divisio Conscientiae dubiae.

25 Dubium igitur in primis dividitur in dubium speculativum, et dubium practicum. Dubium speculativum est, quando dubitatur de aliquo, non quaerendo directe de praxi, seu actione humana, num ea licita sit, nec ne? sed de quodam alio, an ita se habeat nec ne? v. g. cum dubito an hodie sit praeceptum jejunandi? an rem quam possideo, sit vere mea? sistendo in mera dubitatione de malitia, aut bonitate objecti, seu actus in genere.

26 Dubium practicum est quando dubitatur de operatione quaerendo directe de ipsa praxi, seu actione humana, num ea in talibus circumstantiis sit licita, nec ne? ut cum dubito de malitia, aut bonitate actionis hic, et nunc exercendae, v. g. an hodie tenear jejunare? an hic et nunc te-
27 near rem restituere? Secundo. Dubium dividitur
in dubium positivum, et in dubium negativum.
Dubium positivum est quando quis pro utraque
parte contradictionis habet rationes probabiles,
unde stante aequalitate probabilitatis ipsarum in
suo judicio manet in aequilibrio, et suspensus ad
28 neutram partem se determinans. Dubium negati-
vum est quando quis pro neutra parte habet ra-
tiones probabiles, unde defectu ipsarum remanet
in suo judicio suspensus neque affirmando, neque
negando quod talis actio sit licita, vel illicita
29 Tertio. Dubium dividitur in dubium juris, et in
dubium facti. Dubium juris est dubium de aliquo
jure, lege, praecepto, statuto etc. praesupposito
ad honestatem actionis exercendae; v. g. cum du-
bito an adsit tale jus, an sit lata talis lex, an im-
positum tale praeceptum, exempli gratia jejunan-
30 di, audiendi Sacrum, et hujusmodi. Dubium facti
est cum dubitatur de aliquo facto, ejusque con-
ditione aliqua spectante ad honestatem actionis
exercendae, v. g. cum dubito an recitaverim Offi-
cium nec ne? an confessus sim tale commissum
peccatum, et hujusmodi.

31 Qui operatur cum Conscientia speculative dubia juris vel facti non peccat si practice judicet opus illud hic et nunc sibi licitum. *Est communis*. Et ratio est, quia regula proxima nostrarum actionum non est Conscientia speculativa, quae in sola objecti veritate cognoscenda consistit, sed practica, quae omnium circumstantiarum qualitatem, et conditionem perpendit; Unde cum objectum, quod secundum se, et speculative consideratum apparet dubium, accedentibus certis circumstantiis possit reddi practice certum, quod liceat, stat clarum, quod operari cum Conscientia
solum speculative dubia non sit peccatum. Et ve- 32
ritas hujus conclusionis clarificatur exemplis. Si
quis v. g. dubitet speculative an res a se possessa,
sit sua nec ne? non obstante tali dubio specula-
tivo, potest practice judicare sibi de facto licitum
esse rem possessam retinere, eo quod in dubio
melior sit conditio possidentis ex trita regula ju-
ris, sicque licite, et absque peccato rem posses-
sam retinebit. Sic etiam Clericus in Sacris con-
stitutus, vel Religiosus professus, qui conside-
rata qualitate suae infirmitatis speculative dubi-
tat, an sibi liceat a recitandis horis abstinere, ac-
cedente Medici, vel Confessarii consilio, practice
est certus, id sibi licere, adeoque deposito practice
illo suo dubio, non peccat omittendo recitationem
Horarum. Qui operatur cum Conscientia practice 33
dubia, peccat pro qualitate dubii, et in ea specie
peccati de qua dubitat, itant si dubitet, an pec-
cet mortaliter, agendo, mortaliter peccet, si ve-
nialiter, peccet venialiter; et si dubitet an in spe-
cie adulterii delinquat, agendo, seu rem habendo,
malitiam adulterii contrahat; et sic de aliis. *Est
communis*. Et ratio est, quia omnis sciens, et vo-
lens exponens se periculo peccati, peccat, et qui-
dem eodem genere peccati, cujus periculo se ex-
ponit, ut docet communissima Doctorum cum Di-
vo Thoma *quodlibet*. 8. *art*. 13. Scoto *in* 3. *d*. 25.
quaest. unic. et alibi. Ex illo *Ecclesiastici* 3. *Qui
amat periculum, peribit in illo*. Atqui operans cum
Conscientia practice dubia de honestate actionis
hic et nunc exercendae, is sciens et volens expo-
nit se periculo peccati, eligit enim voluntarie ac-
tionem indiscriminatim sive licitam, sive illicitam,
ergo eo ipso peccat, quia ex Apostolo 14. ad Ro-
manos, *Quod non est ex fide, peccatum est*, idest
quod non fit ex certa credulitate, seu determina-
to judicio intellectus dictante, licitum esse, quod
hic, et nunc agitur, peccatum est.

Ex his resolves, quod practice dubius debet 34
suam actionem suspendere donec re mature, sed
humano more examinata, (idest facta debita mo-
rali diligentia, a Doctoribus consilium petendo)
dubium prudenter deponat, formando judicium
determinatum de honestate actionis hic, et nunc
exercendae. Si vero re mature examinata, et fa- 35
cta debita morali diligentia, adhuc maneat dubius
pro utraque parte, et reperiatur in talibus cir-
cumstantiis, ut debeat necessario operari, tunc si
nequeat dubium deponere, debet eligere partem
tutiorem, idest id in quo non est periculum pec-
candi, aut id quod est minus malum, nam ex c.

Duo in mala 1. *cap. Nervi* 2. *dist.* 13. *et c. Non solum* 7. *caus.* 22. *q.* 4. ex duobus malis minus est eligendum, quia tunc non eligit illud ut malum, sed ut bonum, quia hic, et nunc in tali casu
36 nihil facere potest, quod melius sit. Si autem utrumque malum appareat ipsi aequale, et repertus in necessitate operandi nequeat discernere quodnam de duobus malis sit majus, vel minus malum, tunc potest eligere quod vult, quia tunc Conscientia dubia evadit invincibiliter erronea, et ideo in tali casu non peccat, ut expresse habet D. Augustinus *lib.* 3. *de libero arbitr. cap.* 19. ibi: *Non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras,*
37 *sed quod negligis quaerere, quod ignoras.* Hoc totum liquet in sequenti, vel simili exemplo. Petrus v. g. in die festo assistens infirmo periclitanti, dubitat, aut ex Conscientia erronea putat esse aequale peccatum deserere infirmum, et omittere Sacrum; nec valet dubium, vel errorem deponere ex quo non habeat Doctorem promptum, quem consulat; tunc potest sine peccato quam partem mavult eligere, quia in tali casu ignorantia est invincibilis, operatio imminet, et non potest exequi simul utrumque praeceptum, Charitatis scilicet, et Religionis.

38 Hinc pro regulis generalibus ad rationabiliter deponendum dubium, quando propria materiae motiva non suppetunt, valde confert expendere duo usnaliora axiomata, ex jure communi deprompta; scilicet: *In dubiis tutior pars est eligenda: In dubiis melior est conditio possidentis.* Primum axioma, scilicet: In dubiis tutior pars est eligenda, desumitur praecipue ex *cap. Juvenis* 3. *de Sponsalibus*, ubi expresse dicitur: *In his, quae dubia sunt, quod certius aestimamus, tenere debemus ex c. Ad audientiam* 12. *de homicidio*, ubi sic presse habetur: *Cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, ex cap. Significasti* 18. *eod. tit.* ubi de Sacerdote dubio homicida sic expresse dicitur: *A Sacerdotali officio abstinere debet, cum in hoc casu cessare sit tutius, quam temere celebrare, ex cap. Petitio tua* 24. *eodem titul.* ubi in dubio de homicidio commisso a Sacerdote in conflictu contra inimicos Fidei Catholicae, sic praecise habetur: *Cum sit consultius in hujusmodi dubio abstinere, quam temere celebrare.* Hoc axioma sine dubio uni- 39
versaliter, et semper verum est quantum ad consilium, et perfectionem; semper enim consultius et perfectius est in quovis dubio eligere partem tutiorem; ac certe non semper necessarium, seu de praecepto, vel obligatione. (*) Unde tenemur 40
sòlum ex praecepto partem tutiorem eligere in dubiis sive juris, sive facti quoad valorem Sacramentorum, quia si sint opiniones oppositae circa aliquid concernens valorem, quaerenda est tutior, quia minus tuta, licet fortasse sit probabilior, et quis bona fide secundum illam operetur, facere tamen non potest, ut vel tale aliquid non sit de valore Sacramenti, vel Sacramentum sit validum si illud omittatur: Si enim v. g. dubium sit, an infans fuerit Baptizatus, an sub legitima forma, materia, et intentione, debet iterum tanquam tutius sub conditione baptizari. Similiter tenemur 41
ex praecepto partem tutiorem eligere, quando aliter immineret proximo periculum gravis damni; Sic Medici, Advocati, aliique similes ad obtinendum proximo sanitatem, vel causae victoriam, et hujusmodi tenentur adhibere media tutiora, licet occurrerent etiam alia probabiliora, vel plausibiliora; mens enim illorum, qui ipsorum operam conducunt, est ut talem finem, quantum poterunt tutissime consequantur, ad quem finem sic obtinendum nihil faciet opinio probabilior, aut plausibilior, nisi sit tutior simul: Et idem est dicendum in aliis similibus materiis, maxime in quibus non licet sequi opinionem probabilem relicta tutiori. Similiter etiam esset obligatio sequendi tu- 42
tiorem partem, si quis ad hoc se obligasset voto vel ad id adstrictus esset per legem, aut per legitimum Superioris mandatum.

In aliis autem materiis non tenemur eligere par- 43
tem tutiorem, nisi lex aliqua praecipiat, ut pars tutior eligantur; quod maxime est verum, si ex parte tutiori grave aliquod incommodum sequeretur. Et ratio est, quia in aliis materiis non adest periculum quod adest in adductis antecedentibus

(*) In hoc Articulo Auctor noster Probabilistarum placitis plus justo adhaeret. Hinc n. 39. decernit Regulam illam juris, *In dubiis tutior pars est eligenda* pertinere tantum ad consilium et perfectionem, quibusdam tantummodo casibus exceptis. Etenim oppositum nempe ad praeceptum et quidem naturale laud. Regulam pertinere luculentissime dedocitur ex iisdem Sacris Canonibus, ubi eadem inculcatur. Lege *cap.* Ad Audientiam 12. *et cap. Significasti* 18. *de Homicid.* Hinc in *cap.* Illud Dominus 5. *de Cleric. Excom. etc.* gravi poena depositionis dignus reputatur quidam Episcopus qui in dubio, an esset excommunicatus sacris esset operatus: Neque porro quidquam officit, quod objicit Cl. noster Auctor ex *cap.* Laudabilem, 2. *de Frigidis etc.* quasi liceret auctoritate praedicti capitis minus tuta, et dubia in praxi sectari; ibi enim cum ageretur de dubio incidente in validitatem Matrimonii, ne consortes committerentur certo periculo violandi jus matrimoniale, eligitur minus malum, et permittitur sive toleratur ut potius violetur castitas, quam justitia, quae gravius, ac strictius obligat. Atque ex eodem principio repetenda est decisio Innoc. III. in *cap.* Inquisitioni 44. *de sent. ut Excommunic.* Nec etiam quidquam officit auctoritas B. Augustini in *cap.* Quid culpatur. 4. *Caus.* 23. *Qu.* 1. ubi edocetur posse militem licite pugnare in dubio justi belli. Non enim id permittitur, quasi liceat in praxi operari cum conscientia dubia; sed quia non est expoliandus Princeps jure certo propter dubietates subditorum. Immo ex *cap. laud.* Inquisitioni apertissime comprobatur, contra ac sentiunt Probabilistae; *in dubiis* nim. *tutiorem partem esse eligendam.* Conjux enim qui pro una parte probabiliter putabat matrimonium esse validum, et pro alia habebat conscientiam impedimenti dirimentis ex credulitate probabili, debitum exigere non potest, cum hoc procul dubio sit tutius ne contra judicium conscientiae committat offensam. Vide Fagnanum Canonici juris consultissimum *in cap.* Ne innitaris 5. *de Constit. n.* 241. et Concinam *lib.* 2. *de Matrim. dissert.* 4. *de Obligat. Conjug. c.* 6. §. 2. *(Nota Edit. Neap.)*

materiis, et casibus, quale est periculum invaliditatis Sacramenti, aut damni gravissimi tum spiritualis, tum corporalis et temporalis proximi.
44 Et de facto in pluribus aliis materiis tum Pontifices, tum Sancti Patres, docuerunt, et tenuerunt aliqua minus tute tanquam licita, relicta parte tutiori. Coelestinus III. *in cap. Laudabilem* 5. *de frigidis, et malef.* dicit impotentes posse ad triennium experiri usum copulae, ubi tamen in dubio de valore contracti Matrimonii tutius est abstinere.
45 Plurimi Pontifices dispensarunt in voto solemni castitatis contra opinionem tutiorem S. Thomae, qui 2. 2. *quaest.* 88. *art.* 1. negat id licere; sic enim dispensavit Alexander III. (*) cum Nicolao Justiniano Veneto Monacho professo, ut, ne ejus illustris familia extingueretur, uxorem duceret, quod fecit, et novem filiis susceptis ad Monasterium rediit, miraculis postea clarus; Innocentius II. dispensavit cum Ramiro Monacho professo ob mortem Regis Aragoniae sui Patris, et sic uxorem duxit, et Regnum; Coelestinus III. dispensavit cum Constantia filia Regis Siciliae Monialis professa in Monasterio S. Salvatoris Panormi, ut nuberet Henrico Sexto Imperatori; sic de ipsis, et aliis refert Delbene *par.* 2. *de Inquisit. d.* 236.
46 *sect.* 65. *pet.* 12. Quinimo Juditha fuit Monialis Ratisbonensis, dein trium Regum Conjux, scilicet Bretislai Bohem. Mesiconi Polon. et Petri Hungar sic refert P. Justus Redu. *tom.* 2. *tit.* 8. *sect.* 4. *n.*
47 77. *fol.* 208. S. Augustinus relatus *in cap. Quid culpatur* 4. *caus.* 23. *quaest.* 1. docet posse subditum licite militare in dubio Belli injusti, et fere omnes SS. PP. docent non esse obligationem statim confitendi peccatum mortale, per haustum non frangi jejunium, et alia hujusmodi, et tamen ista, similia non sunt tutiora.
48 Secundum axioma, scilicet *in dubiis melior est conditio possidentis,* desumitur praecipue *ex Regula* 56. *Juris in* 6. ubi sic praecise habetur: *In pari delicto, vel causa potior est conditio possidentis. Et ex ff. de reg. Juris Regul.* 128. ubi sic praecise dicitur: *In pari causa possessor potior haberi debet.*
49 Immo ut recte tenet Cardenas *in* 1. *Crisi d.* 65. *n.* 1211. hoc axioma fundatur in jure naturae, sic enim, etiam praescindendo a legibus humanis, foret contra jus naturae possessorem spoliare sua
50 re propter supervenieus dubium. Et verus sensus hujus axiomatis est, quod quando neutra pars sufficienter probatur, possessionis causa debeat
51 sustineri; Lugo *de justitia d.* 17. *n.* 94. Hoc axioma locum habet universaliter in Materia justitiae quando videlicet dubium est, an res aliqua sit hujus, vel illius Domini, et unus de facto bona fide possidet talem rem, tunc melior, seu potior est conditio possidentis, ut nec ipse eam restituere teneatur, nec ei etiam in judicio auferri possit, ut sentiunt communiter Doctores. Et ratio est, quia sic declarant regulae juris adductae *supra n.* 48. tum quia possidens est veluti reus: alter autem qui est petitor, est actor; habetur autem *Regul.* 154. *ff. regul. Juris; Cum par. delictum est duorum, semper oneratur petitor, et melior habetur possessoris causa.* Item *Regul.* 11. *Juris in* 6. sic praecise habetur: *Cum sunt partium jura obscura, reo favendum est potius, quam actori;* adeoque etc. Item 52
tale axioma nedum habet locum quoad possessionem in materia Justitiae, sed quoad possessionem in materiis aliarum virtutum, voti, legis, etc. maxime si materiae illae in primo sui esse pendeant a libertate nostra. *Est jam communior, et fere recepta sententia,* quamvis multi tenuerint valere tale axioma solum in materia justitiae. Et ratio nostrae conclusionis est, quia ideo praecipue etiam per adversarios valet in materia justitiae, quia possessor habet aliquam praeeminentiam, sive plus juris, ut non privetur re, nisi probetur non esse suam, sed idem est in aliis materiis, quia possessor in quacumque materia per possessionem acquisivit Jus retinendi id, quod habet, ergo potest in hoc tute stare, donec probetur eum non posse licite in tali possessione perseverare.

Hinc colliges primo, valere tale axioma indubi- 53
tanter in materia obedientiae; Subditus enim in dubio, an id, quod imperatur a superiore, sit peccatum, tenetur obedire, cum Superior sit in possessione potestatis ad Imperandum; sic habetur clare *in cap. Quid culpatur* 4. *caus.* 23. *q.* 1. ubi S. Augustinus dicit, quod jubente Rege etiam sacrilego possit subditus recte, et licite militare, quamvis dubitet bellum esse injustum; et tenent com-
muniter Doctores. Colliges secundo, valere tale 54
axioma in materia Religionis, quia dubius v. g. de voto emisso, non teneretur ad votum, quia libertas, quae secundum *Reg.* 122. *ff. de Regul. Juris,* omnibus rebus est favorabilior, in possessio-
ne est. Colliges tertio, valere axioma in materia 55
fidelitatis, quia Conjux dubius v. g. an matrimonium sit validum, tenetur reddere debitum, quia alter conjux bona fide petens debitum, est in possessione, ut desumitur *ex c. Inquisitioni* 44. *de sent. excomm.* ubi Innoc. III. de conjuge credente matrimonium esse invalidum, sic praecise ait. *Cum conscientia pulsat animum ex credulitate probabili, et discreta, quamvis non evidenti, reddere potest,*
sed petere non potest debitum. Colliges quarto, quod 56
ex regula talis axiomatis, qui vere dubitat an lex, vel praeceptum adsit, manet in possessione suae libertatis contra legem, vel praeceptum, quia per obligationem dubiam nemo spoliari potest jure, quod certo possidet; Unde dubius, an pro tali die inductum praeceptum festandi, non tenetur jejunare, nec festare, quia certa est liber-

(*) De hoc et proximis exemplis vide Raymundum Capisuccum S. R. E. Cardinalem *Controversia XI.* quae *de voto Solemni Quaest. unic.* §. 3. *pag.* 420. *n.* 79. Ad verba *Nicaena Synodus.* (*Edit. Barbiell.*)

57 tas, et dubia obligatio. E contra vero, qui est certus de lege lata, promulgata, et recepta, et dubitat solum de ejus cessatione, vel abrogatione, lex manet in possessione suae obligationis contra hominem dubitantem, quia certa est obligatio, et dubia liberatio. Unde certus de lege lata, et recepta v. g. de non ludendo aleis, et hujusmodi, et dubius an talis lex denuo abrogata sit vel per non usum cessarit etc. is tenetur ad observantiam legis, quia pro ipsa stat possessio contra dubitantem, cum legis obligatio sit certa, et legis liberatio per abrogationem, vel cessationem sit dubia.

58 Colliges quinto ex tali axiomate, quod in dubio facti fundantis legem, dubitans de facto manet in possessione suae libertatis, quia certa est libertas, et dubia obligatio; Unde qui vere dubitat, an in tali infirmitate, vel periculo fecerit tale votum, non tenetur ad votum, quia nulla est possessio pro voto, sed tota possessio stat pro libertate voluntatis, nam illud factum, vel aliud quid simile v. g. juramentum, et hujusmodi, fundat legem, quod factum, quia in dubio non praesumitur, non potest fundare obligationem contra certam libertatem hominis; et specialiter obligatio voti, juramenti, promissionis, adstruenda non est, nisi liquido co-
59 gnoscatur; *arg. L. Quidquid, de verb. obligat.* E contra vero, in dubio facti supponentis legem, lex manet in possessione obligationis contra dubitantem; quia certa est obligatio, et dubia liberatio, seu adimpletio legis; Unde qui dubitat, an horas persolverit, tenetur persolvere: qui dubitat, an votum suum, vel juramentum impleverit, tenetur adhuc implere, quia cum ista sint aliquid facti, in dubio non praesumuntur, et tota possessio, et
60 praesumptio stat pro legis obligatione. Colliges sexto ex tali axiomate, quod in dubio circa tempus inchoandae obligationis, dubitans manet in possessione suae libertatis, quia certa est libertas, dubia obligatio; Unde juvenis, qui invincibiliter dubitat, an expleverit annum vigesimum primum, a quo incipit obligari jejunio, non tenetur jejunio, quia est certa possessio suae libertatis usque ad exple-
61 tionem illius anni, expletio autem est incerta. E contra vero, in dubio circa tempus finiendi obligationem, lex manet in possessione obligationis contra dubitantem; quia obligatio est certa, et dubia liberatio; Unde senex dubitans invincibiliter, an expleverit annum sexagesimum, manet adstrictus lege jejunii, cujus obligatio est certa, dubia autem liberatio; Sic dubitans, an expleverit annum vigesimum quartum requisitum pro Sacerdotio, debet abstinere, donec de tali aetate constet, quia possessio certa stat pro lege Canonica certo prohibente ante expletum vigesimum quartum annum ordinari ad Sacerdotium sine dispensatione Apostolica, expletio autem incerta, et dubia facta non praesumitur.

62 Colliges septimo ex tali axiomate, quod qui certus est de debito, et dubitat an solverit, tenetur solvere; quia certa est obligatio, et dubia liberatio; Unde possessio stat pro creditore contra de- 63
bitorem; Nisi etiam creditor ipse dubitet, quia tunc Tan. *in* 1. 2. *d.* 2. *quaest.* 6. *d.* 4. censet non teneri. Quo ad hoc tamen placet limitatio Laymani 64
in Theol. Moral. lib. 1. *tr.* 1. *cap.* 6. *num.* 42. quod scilicet non teneatur in tali casu ad integram solutionem sed solum ad partem ejus pro qualitate dubii. Colliges octavo ex tali axiomate, quod du- 65
bius de legis justitia, obedire tenetur, quia superior est in possessione juris praecipiendi, quo spoliari non potest per parum dubium subditi. Colliges 66
nono ex dicto axiomate, quod qui certus est se vovisse Ecclesiae v. g. sex mensuras tritici, vel vini, et dubius est de qua mensura intellexerit, ex quo in communi usu suae patriae duplex mensura existat major, et minor, tunc sive ipse vovens, sive suus haeres tenetur solvere solum ad mensuram minorem, ut expresse habetur *in cap. Ex parte* 18. *de censibus*, ibi: *Cum ergo non constet ad quam mensuram antecessores eorum praedicta vota persolverint, credimus distinguendum; utrum habitatores regionis ipsius, qui ea continue persolverunt, ad unam et eamdem mensuram hujusmodi vota persolverint?* an ad *varias, et diversas: In primo enim casu, ad eamdem et illi solvere sunt cogendi. In secundo volentes solvere ad minorem*, non sunt *cogendi, ut ad majorem persolvant, quoniam cum hujusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius sunt a viris Ecclesiasticis exigenda, ne tamquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare.* Idem dicendum est in simili de scutis, vel Ducatis majoribus, et minoribus, ex voto, vel legato debitis, ut decernitur *leg. Nummis, ff. de Legato.* Et ratio est, quia de minoribus solum mensuris, vel nummis est certitudo, de majoribus autem est dubium, adeoque pro illis tantum, non pro his stat possessio, et praesumptio, juxta enim Regulam 31. Juris in 6. *In obscuris minimum est sequendum.* Et de primo 67
ad ultimum quoad dubia, et obscura habetur regula expressa de mente S. Leonis Papae *in cap. Sicut quaedam 2. dist.* 14. praecisis his verbis: *In his, quae vel dubia fuerint, vel obscura, id noverimus sequendum, quod nec praeceptis evangelicis contrarium, nec decretis Sanctorum Patrum inveniatur adversum.*

Conscientia probabilis, seu opinativa est *judi-* 68
cium practicum intellectus ex gravi ratione, vel auctoritate adhaerentis uni parti contradictionis determinate, sed cum formidine de opposito; est in re communis. Conscientia probabilis differt a conscientia 69
recta, seu certa, ex quo haec relinquat intellectum certum de una parte contradictionis, non autem conscientia probabilis, quae ipsum relinquit cum formidine de opposito. Differt etiam a Conscientia 70
dubia, ex quo illa neutri parti determinate adhaeret, sed manet anceps, ac suspensa inter utramque

contradictionis partem; Conscientia vero probabilis determinate adhaeret, et assentit uni parti ex fundamento probabili; licet cum formidine de opposito. Per hanc autem formidinem de opposito, licet tollatur firmitas assensus, non tollitur tamen ejus determinatio: adhuc enim intellectus determinate assentit, et adhaeret uni parti, et quidem ex gravi fundamento, licet non adeo firmiter, ut
71 sit in conscientia recta. Conscientia probabilis dividitur in probabilem probabilitate intrinseca, et improbabilem probabilitate extrinseca. Conscientia probabilis probabilitate intrinseca est illa, cujus probabilitas habetur ex ratione, id est ex principiis intrinsecis talis propositionis, qualia sunt causae, vel effectus ipsius, aut definitio, vel circumstantiae, aut quid simile. Conscientia probabilis, probabilitate extrinseca est illa, quae habetur ab auctoritate, idest a gravitate, et prudentia Do-
72 ctorum eam tenentium. Item Conscientia probabilis alia est vere probabilis, quae scilicet gravi nititur fundamento, et alia est tenuiter solum probabilis, in quantum levi solum nititur fundamento, unde ista improprie dicitur probabilis, et non vere; quia cum sit levi solum suffulta fundamento, non est sufficiens ad formandum judicium prudens, quod secundum eam liceat hic, et nunc operari; et talis est opinio, quam unus, vel alter docet, et non habet rationem intrinsecam, vel si habet, non est firma, sed levis, leve enim censeri debet fundamentum, at auctoritas unius, vel alterius, quando communis aliorum consensus est in contrarium.
73 Hinc resolves primo. Potest homo in rebus moralibus, et actionibus humanis licite sese conformare conscientiae, seu opinioni vere probabili. *Est communis* (*). Et ratio est, quia operans juxta regulam rectae rationis, ut facit operans ex Conscientia vere probabili, operatur licite, cum enim in moralibus nequeat semper haberi omnimoda certitudo per rei evidentiam, debet sufficere certitudo practica ex probabilibus desumpta, aliter vix unquam posset aliquid recte, et licite operari propter incertitudinem rerum practicarum, et sic vix unquam haberemus quietam conscientiam. Unde juremerito Alexander VIII. *die 7. Decemb.* 1690. sequentem damnavit propositionem tertiam in ordine: *Non licet sequi opinionem, vel inter pro-*
74 *babiles probabilissimam.* Opinio autem vere probabilis censetur illa, quae gravi suffulta fundamento est consona Sacrae Scripturae, sensui Ecclesiae, et Conciliorum, traditioni Sanctorum Patrum, et Doctrinae Theologorum in Ecclesia communiter auctoritatem sortita. Unde S. Thomas *in opuscul.* 29. *de fallac. cap.* 2. sic praecisae habet: *Probabilia autem dicuntur, quae videntur omnibus, vel pluribus sapientibus, aut omnibus, vel praecipuis, et maxime notis;* et fere consimilibus verbis jam definierat Aristoteles 1. *top. cap.* 2. ibi: *Probabilia sunt, quae videntur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus, et his vel omnibus, vel pluribus, vel spectantissimis.*
Unus tamen Auctor potest facere opinionem vere 75
probabilem, si plures Classicos Doctores pro ea fideliter citet. Immo potest dari casus, ut opinio unius Doctoris sit vere probabilis, etiamsi quamplures Doctores contrarium teneant, si Auctor ille non sit novitatis amicus, et ita solidas afferat rationes, quae faciliter aliorum rationes infringant; ratio enim est anima legis: Et de facto *in cap. Nicaena Synodus* (**) 12. *dist.* 31. expresse habetur, quod sententia Paphnutii fuit praeposita sententiae plurimorum in eodem Concilio praetendentium statuere, ne Clerici in Sacris constituti dormirent cum suis uxoribus ante eorum consecrationem legitime ductis, ibi: *Synodusque laudavit Sententiam ejus, et nihil ex hac parte sancivit, sed hoc in uniuscujusque voluntate, non necessitate permisit Et l. pen. C. de veteri jure enucleando* sic praecise habetur: *Sed neque ex multitudine Auctorum, quod melius, et aequius est, judicatote, cum possit unius forsan sententia multos, et majores aliqua in parte superare.* Unus autem Auctor, qui non habeat 76
nec afferat rationes intrinsecas ita firmas, ut aliorum rationes ab ipsis infringantur, non potest facere opinionem vere probabilem. Unde merito Alexander VII. *die* 24. *Septemb.* 1665. damnavit sequentem propositionem 27. In ordine: *Si liber sit alicujus junioris, et moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet rejectam esse a Sede Apostolica tamquam improbabilem.* Talis enim opinio 77
esset solum leviter, et tenuiter probabilis, et ad summum dubiae probabilitatis, unde non liceret ei prudenter adhaerere; Innocentius enim XI. *die* 2. *Martii* 1679. damnavit sequentem propositionem 3. in ordine: *Generatim dum probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.*

(*) Idest inter Probabilistas. Non enim, Auctorem eruditissimum ignorasse arbitror, innumeros pene scriptores doctrina, pietate, ac dignitate perspicuos adversus Probabilismum dimicasse: ipsos Pontifices Maximos, se probabilismum aversari, non semel ostendisse: Ecclesiae Praelatos cum in Synodis, tum in Pastoralibus Instructionibus, nullum non movisse lapidem, ut Probabilismum a suis respective Dioecesibus eliminarent: Regularium denique Ordines suis in Comitiis, editis Decretis, Probabilismum repudiasse, adeout nullus fere hodie alicujus nominis Theologus reperiatur, qui Probabilismum ut noxam morum regulam rejiciendum haud arbitretur. Qua de re consul. opus vere aureum P. Joan. Vinc. Patuzzi Ord. Praedic. cui titulus *Trattato della Regola prossima delle azioni umane nella scelta opinione ec.* Venet. editum anno 1758. (*Nota ex Edit. Rom.* 1667.).

(**) Caput *Nicaena Synodus* ut recte animadvertit Berardus in Opere, cui titulus *Gratiani Canones etc. Part tertia cap.* 23. *tom.* 4. *pag.* 457. *ex lib.* 2. *cap.* 14. *Historiae Tripartitae* Cassiodori in distinctionem XXXI. Gratianus transtulit. Cassiodorus autem narrationem illam de Paphnutio ex historia Socratis *lib.* 1. *Cap.* 2. et Sozomenis *lib.* 1. *Cap.* 25. juxta Valesii editionem accepit: quae narratio a doctissimis viris ad aniles fabulas gravissimis rationum momentis emandatur. Vide Cl. Franciscum Antonium Zaccariam. *Histor. Polem. Coelibat. lib.* 1. *Cap* 5. *pag.* 90. *seq.* (*Edit. Barbiell.*).

78 **Resolves secundo. Potest homo licite sequi opinionem vere quidem, sed minus probabilem, minusque tutam, relicta probabiliori, et tutiori, quando tamen agitur de sola honestate actionis, an licita sit, vel non?** *Est jam fere communis* (*) eamque docent innumeri Doctores tam recentes, quam antiqui, quos omnes adducere nimis esset
79 oblongum, et operosum. Veritas hujus conclusionis ostenditur in primis auctoritate Sacrorum Canonum, et Pontificum; nam *c. Ego solis* 5. *dist.* 9. de mente S. Augustini epist. 8. ad S. Hieronymum expresse dicitur, rationes probabiles sufficere ad regulandum judicium prudens; *cap. Sicut quaedam* 2. *dist.* 14. de mente S. Leonis Papae sic praecise dicitur: *In his, quae vel dubia fuerint, vel obscura, id noverimus sequendum, quod nec praeceptis Evangelicis contrarium, nec decretis SS. Patrum inveniatur adversum;* ex quo textu hanc Sententiam probat S. Antonin. *apud Esp. in app. num.* 159. Plures Summos Pontifices processisse secundum opinionem sibi visam minus probabilem ostendit Cardenas
80 *in* 1. *Crisi d.* 15. *cap.* 2. *num.* 7. Et dispensasse in voto solemni Castitatis contra opinionem tutiorem S. Thomae, qui 2. 2. *q.* 88. *Art.* 1. negat id licere, refert Del Bene *part.* 2. *de Inquisit. d.* 236. *sect.* 65. *p.* 12. Vid. supra *num.* 44. cum sequentibus. Et Adrianum VI. propter unius Cajetani auctoritatem contra propriam opinionem dispensasse in Matrimonio rato, refert Domin. Sol. *in* 4. *dist.* 27. *quaest.* 1. *Art.* 4.

81 **Probatur etiam ratione. Qui operatur secundum opinionem vere probabilem, ille prudenter operatur, sed qui prudenter operatur licite agit, et non peccat, ergo etc. minor patet; probatur major: qui operatur secundum rationem firmam et gravem, ille prudenter operatur, quia agit conformiter rationi rectae, sed qui operatur secundum opinionem vere probabilem, ille operatur secundum rationem firmam, et gravem, ergo etc. adeoque cum liceat prudenter operari, licitum est sequi opinionem minus probabilem, et minus tutam, (dummodo sit vere probabilis, et tuta, ut supponit conclusio) relicta probabiliori, et tutiori, quando**
82 **agitur de sola honestate actionis: Tum quia qui operatur secundum opinionem vere probabilem, habet conscientiam practice certam quod licite operatur:** ultra enim actum opinativum directum explicite, aut virtualiter habet actum reflexum, quo certe judicat se licite operari, dum hic, et nunc operatur secundum opinionem vere probabilem, et tutam: Opinio enim minus probabilis, et minus tuta est, et manet vere probabilis, et vero tuta, non obstante quod alia opinio opposita sit, vel appareat, probabilior, ac tutior, quia major illa probabilitas, et securitas oppositae sententiae non destruit probabilitatem, et securitatem quamvis minorem alterius opinionis, quin maneat vere probabilis, et vere tuta; sicuti major bonitas unius actus Virginitas v. g. non destruit minorem bonitatem alterius actus Conjugalis, quin sit, et maneat vere bonus, et tuto amplectendus; quia opinio certe probabilis non amittit suam probabilitatem per aliam probabiliorem, sed solum per aliam certam, quoniam probabilitas tali certitudini, aut falsitati opponitur, et major probabilitas non excludit falsitatem, immo ex communi Aristotelis axiomate; *Multa falsa sunt probabiliora veris.*

Resolves tertio. Non potest homo licite sequi 83
opinionem minus probabilem, et minus tutam relicta probabiliori, et tutiori, quando agitur de materia facti, et exinde sequitur certum periculum inferendi damnum proximo. *Est communis*. Et ratio est quia nemo potest extra casum necessitatis tuto, ac licite sese exponere gravi periculo inferendi damnum notabile proximo; sed qui in materia facti sequitur opinionem minus probabilem, et minus tutam relicta probabiliori, ac tutiori, exponit se periculo inferendi grave damnum proximo, et quidem extra casum necessitatis, cum juxta hypotesim tali periculo facile possit occurrero, sequendo opinionem probabiliorem, et tutiorem: ergo in materia facti cum periculo inferendi grave damnum proximo non licet sequi opinionem minus probabilem, et minus tutam, relicta probabiliori, et tutiori; Major patet ex praecepto Charitatis de diligendo proximo sicut se ipsum. Minor
probatur inductione; Si enim Sacerdos in administratione Sacramentorum adhibens materiam, 84
vel formam dubiam, minusque, probabilem, et minus tutam cum possit adhibere certam, aut tutiorem, exponeret sine ulla prorsus necessitate non solum periculo invaliditatis ipsum Sacramentum sed etiam recipientem periculo non habendi fructum Sacramenti, cum dispendio aeternae salutis, si forte sua sententia minus probabilis a parte rei esset falsa, unde talis Sacerdos graviter peccaret, cum jure merito Innocent. XI. *die* 2. *Martii* 1679. damnaverit sequentem propositionem 1. in ordine; *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni.* Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis. Similiter Judex sententians ad favorem 85
partis minus probabile jus habentis, exponeret se periculo inferendi grave damnum parti probabilius jus habenti, et sic peccaret, cum idem Innocentius XI. die qua super damnaverit sequentem propositionem 2. in ordine: *Probabiliter existimo Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.*

Hinc Judex in suis sententiis tenetur sequi opinionem probabiliorem, quia censetur institutus 86

(* Postilla Edit. Rom. Id est inter Probabilistas. Vide notam *num.* 73. *appositam.*

a Republica, ut unicuique juxta merita causae omni meliori modo quo potest, jus suum tribuat ne sit acceptator personarum; Unde cum pars suffulta opinione probabiliori in jure majora habeat merita, et majus jus in causa, stat quod Judex justa ea majora merita, et ipsum majus jus decidere debeat, ut expresse deducitur ex mox
87 citata propositione damnata ab Innoc. XI. Immo neque quando litigantes habent pro se opiniones aequae probabiles, potest Judex adjudicare causam cui maluerit; et si munera accipiat, ut ad unius partis potius favorem sententiam pronunciet, peccat mortaliter, et ad restitutionem tenetur; ut clare deducitur ex sequenti propositione 26. inter damnatas ab Alexandro VII. *die* 24. *Sept.* 1665. *Quando litigantes habeant pro se opiniones aeque probabiles, potest Judex pecuniam accipere pro*
88 *ferenda sententia in favorem unius prae alio.* In tali enim casu, quando re mature examinata, et accurate discussa, non apparet quaenam pars potiori, et probabiliori sit suffulta ratione, et pro utraque parte remanent aeque probabiles opiniones, debet Judex, vel compositionem inter partes suadere, vel rem controversam inter litigantes ex aequo dividere in re, vel in pretio, ut docet communior cum Sanchez *lib.* 1. *in Dec. c.* 9. *n.* 47. Layman *lib.* 1. *tract.* 1. c. 5. *n.* 16. Spor. *t.* 1. *tract.* 1. *c.* 1. *sect.* 3. *n.*
89 61. Bardi, Tamburinus et alii passim. Excipiendum tamen est semper; Nisi forte alter litigantium esset in possessione bonae fidei, quia possessio pro possidente facit rationes praeponderare taliter quod non amplius maneant rationes utrinque aeque probabiles, sed melior evadat conditio possidentis, juxta commune axioma, *melior est conditio possidentis* adductum, et explicatum *supr.*
90 *sub n.* 48. *cum seq.* Excipiendum est etiam; Nisi alter litigantium sit reus, quia ipsi etiam contra actorem favet possessio juxta *reg.* 154. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Cum par delictum est quorum, semper oneratur petitor, et melior habetur possessoris causa;* et Reg. 11. Juris in 6. ibi: *Cum sunt partium jura obscura, reo favendum est potius quam*
91 *actori.* Vid. supra *n.* 51. Excipiendum est denique nisi agatur de causis piis, et privilegiatis, quales sunt causae fidei, Religionum, et salutem animae concernentes, causae pro Matrimonio, Dote, libertate, Pupillo, pro quibus judicandum est, caeteris paribus, etiam contra reos, quia jus positivum ita disponit; *l. Sunt personae, ff. de Religios. et sumpt. fun. et c. Duobus Judicibus* 26. *de sententia, et re judicat.*
92 Similiter Medicus, ut Chirurgus nedum tenentur sub mortali sequi sententias certas, et securas, relictis incertis, et dubiis; sed etiam certa curatione infirmorum non occurrente, tenentur sequi opiniones probabiliores, relictis minus probabilibus. *Sic certa, et communis Doctorum.* Et ratio est, quia ultra obligationem generalem Charitatis, qua omnes tenentur meliori, et efficaciori modo, quo possunt, auxilium ferre proximo graviter indigenti; adest in Medicis, et Chirurgis ad hoc etiam specialis obligatio justitiae respectu infirmorum; infirmi enim vel laesi censentur pactum saltem implicitum, aut virtuale iniisse cum Medicis, vel Chirurgis de adhibendis remediis securius, et probabilius salutem intentam operantibus, adeoque Medici, et Chirurgi peccant contra pactum, et sic contra justitiam, si relictis remediis probabilioribus, et securioribus, adhibeant remedia minus secura, et minus probabilia, vel periculosa, cum sic periculose agatur de salute corporali infirmorum. Per accidens tamen poterunt 93
Medici, et Chirurgi adhibere remedia minus tuta et minus probabilia, si infirmi, vel laesi non possint aut nolint solvere pretiosa remedia. Sic etiam si 94
quidam infirmus, vel laesus extreme laboret, ut certum, vel verisimillimum sit esse moriturum, nisi aliquo remedio adjuvetur, et nihil aliud occurrat, poterunt Medici, vel Chirurgi adhibere quodcumque remedium, quamvis minus securum, vel dubium, dummodo certe non constet esse mortiferum, et probabilitas juvandi superet periculum nocendi, et habeatur consensus ipsius infirmi, vel suorum consanguineorum, quia in tali casu, cum ex una parte vita infirmi jam sit desperata, et ex altera parte adsit aliqua spes, vel probabilitas remedii, prudenter, et sine ulla offensa agunt Medici vel Chirugi adhibendo remedia minus tuta, dubia et periculosa. *Sic communis.* Non licet autem Me- 95
dicis, et Chirurgis experiri in desperatis, an medicamenta sint utilia, vel noxia, quia sic subitur manifestum periculum mortis accelerandae. *Ita etiam communis.*

Sic etiam Consiliarii in dandis consiliis, ubi 96
adest periculum, ne proximo fiat damnum, aut injuria, tenentur sequi sententias certas, vel probabiliores. Ita ex communiori Vasquez *opuscul. de restitut. cap.* 6. §. 3. Bardi *discept.* 4. *cap.* 22. Sporer *tom.* 1. *cap.* 1. *n.* 62. et alii. Et ratio est; quia Consiliarii in consiliis publicis v. g. de necessitatibus Principis, dum consultatur de tributo aliquo imponendo, an adsint justae causae, nec ne? habent se tamquam Judices inter Principem, et subditos uti partes litigantes, ut consultivum judicium ferant, a quo pendet resolutio Principis pro imponendo vel non, tale tributum, adeoque sicut Judices inter partes litigantes ita et Consiliarii inter Principem, et subditos tenentur sequi sententiam certam, seu probabiliorem, in favorem scilicet illius, pro qua stat opinio probabilior, et ut recte dicunt Navarr. Adrian. Sporer, et alii, mortaliter peccant contra justitiam, si ex affectu vel respectu humano semper exquirant sententias faventes placito, ut commodis Principis, vel sui principalis, et juxta sententiam minus probabilem consultent in favorem ipsius cum periculo infe-

97 rendi grave damnum proximo. In dandis autem
consiliis, ubi non adest periculum inferendi dam-
num proximo, possunt Consiliarii sequi senten-
tias minus probabiles, dummodo sint vere proba-
98 biles. Immo in similibus casibus possunt Consi-
liarii significare consulentibus talem opinionem
a quibusdam Doctoribus tamquam probabilem
defendi, quam proinde ipsis consulentibus sequi
liceat, quamvis ipsi Consiliarii eandem speculative
falsam esse judicent, et proinde praxi ipsi sequi
non audeant. Et ratio est, quia ipsi consulentes
habent jus sequendi opinionem probabilem, et hoc
jus suum illi indicare non prohibentur Consilia-
rii; Laymau *lib.* 1. *tract.* 1. *cap.* 5. *n.* 9. Bonac.
tract. 2. *d.* 2. *q.* 4. *p.* 9. n. 8. Busemb. *lib.* 1. *c.* 2.
99 *dub.* 2. et alii. Sic Advocati in patrocinandis cau-
sis non tenentur sequi opinionem probabiliorem,
sed possunt licite sequi opinionem vere probabi-
lem, idest non possunt suscipere defendendam cau-
sam minus probabilem, sed vere probabilem, licet
causa adversaria judicetur ab ipsis probabilior.
Ita fere communiter Doctores vid. verb. *Advocat.*
per tot. et praecipue art. 2. *in fine.*

100 Resolves quarto, licitum esse sequi opinionem
alienam vere probabilem, et vere tutam, etiam
contra propriam opinionem probabiliorem, et tu-
tiorem visam; Immo etiam quandoque eam sequi
debere. Sic tenent Azor, Vasquez, Layman, Less.
Valent. Salas. Bonac. Sot. Bann. Serrar. Bardi.
Tauncr. Sanchez, Terill. *in Reg. q.* 22. *q.* 35. *a*
n. 12. *q.* 46. *n.* 6. Sporer *tom.* 1. *tract.* 1. *c.* 1. n.
44. aliique plurimi, et gravissimi Auctores cum
Illsung. *tom.* 1. *d.* 1. *art.* 6. §. 5. et Mendo *in Stat.*
101 *d.* 13. *q.* 15. Et ratio primae partis est, quia in
moralibus actionibus necesse non est sequi quod
melius, et tutius, sed sufficit sequi bonum ac tu-
tum; sed id, quod docet opinio vere probabilis,
licet aliena, et contra propriam opinionem pro-
babiliorem, et tutiorem visam, est vere bonum,
ac tutum; ergo licitum est eam sequi, et secun-
dum illam operari; Per hoc enim quod quis suam
opinionem judicet esse probabiliorem, ac tutio-
rem ex principiis intrinsecis, et rationibus, quae
ipsi apparent insolubiles, adhuc stat quod oppo-
sitam sententiam aliarum Auctorum extrinseca
saltem censeat vere probabilem practice, et tuto
sequendam in praxi, suasque rationes ab aliis
esse solubiles, vel solutas, licet ipsi solutio non
occurrat; aliter censeretur quod nimis superbus
praesumeret solus ipse sapere, contra Sanctissi-
mum monitum S. Gregorii Nazianz. orat. 27. *Ne-*
mo sapientior sit, quam conveniat, nec lege exa-
ctior, nec luce splendidior, nec norma rectior, nec
praecepto divino sublimior.

102 Objices primo. Qui sequitur alienam opinio-
nem minus probabilem, relicta propria opinione
sibi probabiliori, et tutiori, agit contra propriam
Conscientiam, agit enim contra judicium pro-
prium, quod oppositum magis veritati accedat,
consequenter peccat, quia ex Apost. ad Rom. 14.
Quod non est ex fide (idest ex dictamine propriae
Conscientiae) *peccatum est, et c. Literas* 13. *de*
restitut. spoliator. Quidquid fit contra Conscientiam,
aedificat ad gehennam. Respondetur negando ante- 103
cedens, quia quamvis ipse agat contra suam opi-
nionem directam, non tamen agit contra suam
Conscientiam, sed juxta suam Conscientiam pra-
ctice certam; qui enim operatur juxta opinionem
vere probabilem, habet Conscientiam practice cer-
tam, quod licite operatur; ultra enim actum opi-
nativum directum, explicite, aut virtualiter habet
actum reflexum, quo certo judicat se licite opera-
ri, dum hic, et nunc operatur secundum opinionem
vere probabilem, licet alienam. Nec valet dicere, 104
quod ex S. Thoma 2. 2. *q.* 17. *art.* 2. *Homo in iis*
quae ad propriam personam pertinent, debet formare
Conscientiam a propria scientia, adeoque non po-
test sequi opinionem pure alienam, maxime suam
probabiliorem, et tutiorem, sibi visam. Non va- 105
let, inquam, quia respondetur negando conse-
quentiam, ipse enim format sibi Conscientiam a
propria scientia, eo quia sciens opinionem alie-
nam esse probabilem, inde sibi format dictamen
ultimum reflexum de licito usu illius opinionis,
quia qui sic operatur non judicat propriam opi-
nionem sibi visam probabiliorem esse veram, alio-
quin judicaret oppositam, juxta quam operatur,
esse falsam, cum una sit veritas, sed solum judi-
cat eam magis apparere veram, saepe autem quae
magis apparent vera, reipsa sunt falsa; et regu-
lariter opinio, quae uni, aut eidem, nunc apparet
probabilior, alteri aut eidem postea apparet mi-
nus probabilis.

Objicies secundo. Nemo potest licite agere, quod 106
probabilius putat esse illicitum, sed sequens alie-
nam opinionem minus probabilem, et tutam contra
propriam probabiliorem, et tutiorem sibi visam,
probabilius putat esse licitum id, quod agit; ergo
etc. Respondetur distinguendo majorem. Nemo 107
potest agere, quod probabilius putat esse illicitum
practice, concedo majorem; quod probabilius pu-
tat esse illicitum speculative tantum, nego majo-
rem, et sic distincta minori, negatur consequentia.
Licet enim talis juxta suam sententiam probabi-
liorem, et tutiorem sibi visam, speculative judicat
oppositum esse illicitum; quia tamen etiam oppo-
sitam sententiam censet vere esse probabilem, in-
de practice certo se resolvit licitum esse sic ope-
rari hic et nunc, et nullo modo esse illicitum; quia
regula proxima operandi non est probabilitas, sed
recta ratio, videlicet ultimum judicium practicum,
seu Conscientia practica, et non Conscientia specu-
lativa; et eo ipso quod voluntas se determinat ad
agendum juxta ultimum judicium practicum, quod
nempe actio sit vere probabiliter hic et nunc licita,
practice, et exercite operatur licite, et sic non peccat.

108 Secunda pars resolutionis seu conclusionis, nempe quod etiam quandoque teneamur sequi opinionem alienam minus probabilem, et minus tutam, etiam contra propriam opinionem probabiliorem, et tutiorem nobis visam, sic ostenditur. Omnes tenentur satisfacere suae obligationi, quando id sine peccato praestare possunt; sed quandoque accidit, quod aliqui obligentur satisfacere suo officio non obstante aliena opinione minus probabili, et minus tuta apud ipsos, ergo cum talem opinionem alienam minus probabilem, et minus tutam sine peccato sequi possint etiam contra suam propriam probabiliorem sibi visam, ut usque modo ostensum est, ipsam quandoque etiam sequi tenentur. Major est clara, et certa; et minor probatur maxime de subdito respectu Superioris, et de Confessario respectu poenitentis.

109 Subditus enim tenetur omnino obedire Superiori praecipienti aliquid probabiliter licitum, licet ipsi subdito probabilius videatur illud esse illicitum, quia in materia obedientiae, quando subditus potest licite obedire, tunc tenetur; sed subditus in hoc casu licite potest obedire, ergo tenetur; Cum enim certum sit, Superiorem posse praecipere secundum opinionem sibi visam probabilem, et sit in possessione suae potestatis obligandi subditum: Subditus autem non certo, sed solum probabilius putet oppositum v. g. materiam praeceptam esse illicitam, aut potestatem Superioris se ad hanc materiam non extendere, et certum per probabile impediri nequeat, subditus non potest formare judicium practice probabile, nedum certum, licere sibi non obedire, sed non obstante sua contraria opinione debet formare judicium practicum, seu Conscientiam, quod hic, et nunc,

110 et possit, et debeat obedire Superiori. Colligitur *ex cap. Quid culpatur* 4. *caus.* 23. *quaest.* 1. ubi S. Augustinus dicit: Subditum posse militare ita jubente Rege etiam sacrilego *si certum non sit bellum esse iniquum*, quamvis autem probabilius esset esse iniquum, tamen hoc nondum esset certum, adeoque posset militare. *Et est communis* Sanctorum Patrum, et Theologorum sententia, talem subditum teneri obedire Superiori in omnibus rebus, in quibus nullum manifestum est peccatum. Sic S. Bernardus *de praecept. et dispensat. cap.* 12. S. Bonaventura *in specul. disciplin. cap.* 4. S. Bernardin. Senens. *in Decalog. de Obedient.* S. Ignatius Loyola 3. *part. Constitut. cap.* 1. §. 23. *et part.* 6. *cap.* 1. *in Declarat. lit.* B. Dionysius Carthusian. *in* 2. *dist.* 39. *quaest.* 3. et sic de caeteris.

111 Sic Confessarius in judicio Sacramentali tenetur contra propriam opinionem etiam probabiliorem, et tutiorem sibi visam absolvere poenitentem, qui tenet oppositam minus probabilem, et minus tutam, dummodo sit vere probabilis, et vere tuta, et de reliquo poenitens sit rite dispositus. *Est communis*, et certa sententia Navarri *in Manuali cap.* 26. *n.* 4. Layman *lib.* 1. *tract.* 1. *cap.* 5. *num.* 10. Claud. La Croix *lib.* 1. *num.* 445. cum plurimis ibi citatis. Immo Diana *part.* 2. *tract.* 112
3. *resolut.* 11. addit teneri Confessarium sic poenitentem absolvere, licet putet opinionem poenitentis esse falsam, dummodo reputet probabilem, et Dianam sequuntur quamplurimi alii, et quidem si sermo sit de proprio Confessario sive Parocho ipsius Poenitentis; Busembau *lib.* 1. *c.* 2. dicit, quod secundum communem sententiam debet Confessarius sub mortali talem poenitentem absolvere, licet ipse judicet doctrinam esse falsam, ideoque frustra remittet talem poenitentem ad alium Confessarium, qui sit ejusdem sententiae. Quinimo addit Diana *part.* 2. *tract.* 13. *resolut.* 11. 113
ex Sanchez, et Sancio peccare mortaliter, si nolit absolvere, quando de mortali confessio sit, quamvis non sit proprius ejus Confessarius. Et ratio est, quia Confessarius audita confessione non potest absolutionem negare poenitenti recte disposito, nullumque peccati obicem ponenti, sed poenitens sequens opinionem vere probabilem, et tutam, est ex hoc capite recte dispositus, et nullum ponit peccati obicem cum prudenter operatur: ergo non potest sine gravi injuria ei absolutio denegari; aliter tunc injuste cogeretur bis confiteri eadem peccata, contra suum jus, quod post enarrata peccata per se loquendo, habet ad absolutionem; Immo Confessarius injuriam faceret etiam Auctori Sacramentorum, quia Sacramentum Poenitentiae sine justa causa relinqueret imperfectum. Unde merito dicit Layman *lib.* 1. 114
tract. 1. *cap.* 5. *n.* 10. quod reprehendenda est ea Confessariorum consuetudo, qui veriti confitentem contra propriam sententiam absolvere, ad alium Confessarium ablegant, qui oppositam probabilem opiniomem tenet. Si enim ille alter absolvere possit, cur non et tu possis? Aut cur tua speculativa persuasio poenitenti obesse debeat. Vide Animadversionem Theologi Romani ad verb. *Confessarius Art.* 4.

Conscientia scrupolosa *est inanis apprehensio*, 115
et hinc ortus timor, et anxietas alicubi esse, vel fuisse peccatum, ubi revera non est, nec fuit. Est in re communis. Et dicitur signantes *inanis apprehensio*, ut advertatur, quod scrupolosus ex solis frivolis, aut levibus motivis titubat, fluctuat, anxii 116
formidat, aliquid esse vel fuisse peccatum, quod revera non est, nec fuit. Dicitur *esse vel fuisse*, 117
ut advertatur, quod aliqui sunt scrupolosi circa praesentia, et alii circa praeterita. Scrupulosi circa 118
praesentia sunt illi, qui cum deliberate non consentiant in peccata, tamen ubique timent, ne hoc, quod facere volunt, sit peccatum, et ideo ubique haerent, et se ipsos vanis apprehensionibus peccatorum excruciant, et torquent, si aliquid egerint. Scrupulosi circa praeterita sunt illi, 119
qui cum moralem diligentiam adhibuerint in exa-

minandis, et detestandis, et confitendis praeteritis, nihilominus ex solis frivolis, et levibus motivis, et sine prudenti fundamento, seu ratione continuo timent, an hoc vel illud etiam fecerint, an recte doluerint, an satis confessi sint, et hujusmodi.

120 Signa Conscientiae scrupulosae sunt praecipue sequentia 1. Frequens judiciorum mutatio ex levibus, et frivolis solis motivis, unde oritur in agendo inconstantia v. g. in Horis Canonicis aliquando septies, aliquando decies mutant scrupulosi judicium, num hunc, vel illum versiculum dixerunt, et hujusmodi. 2. Pertinacia proprii judicii, qua scrupulosi, nec periti Doctoris, nec prudentis, et experti Confessarii consiliis acquiescunt, sed adhuc manent anxii et inquieti, hinc illueque discurrentes, ad hos vel illos consulendos, nullius tandem judicio acquiescentes, nisi suo. 3. Multiplicitas reflexionum extravagantium, et impertinentium circa innumeras rei circumstantias. 4. Continuus timor, quod in omnibus suis actionibus, vel omissionibus adsit peccatum, et Confessariorum, immo et saepe contra etiam proprium judicium remanere inquietos, et anxios. 5. Experientia quod saepius similia sine rationabili motivo, et fundamento inaniter apprehenderint. 6. Judicium proprii, et frequentati Confessarii, quod tales sui poenitentes sint scrupulosi.

121 Causae conscientiae scrupulosae, seu scrupulorum sunt praesertim sequentes. 1. Consortium, seu frequens conversatio cum scrupulosis 2. Ignorantia, qui enim ignorantes sunt, levibus saepe, et frivolis motivis anxiantur, et circumferuntur. 3. Pusillanimitas, et dejectio animi, ob quam quis nescit timores contemnere. 4. Complexio frigida, et melancholica. 5. Immoderatus, et indiscretus fervor. 6. Imbecillitas capitis, quam homines apprehensivi solent habere. 7. Occulta superbia, ob quam aliquis non vult se submittere judicio, et directioni alterius. 8. Nimius timor servilis, hic enim animam tremulam, et trepidantem facit. 9. Suggestio Daemonis ut bonum spiritualia hominis impediat. 10. Voluntas Dei, quae interdum ad punienda peccata nostra, praesertim superbiae, singulari sua providentia superbiam nostram a scrupulis depasci permittit; vel interdum scrupulos in animam nostram immittit ad nos instruendos, ut sciamus compati, et dirigere simili malo afflictos; vel interdum ad excutiendam nostram tepiditatem in Dei servitio; vel denique ad meriti nostri exercitium, et augmentum.

122 Remedia conscientiae scrupulosae, seu contra scrupulos sunt speciatim sequentia. 1. Seligere Confessarium, aut Consiliarium in rebus moralibus satis probatum, atque expertum, et ejus consilio, et judicio, proprio judicio postposito, firmiter, et ultimate acquiescere sine ulteriori indagine, etiamsi scrupulosus sit vir doctus. 2. Scrupulos contemnere, contra illos agere, nec cogitatione fovere, et ad hoc valde expedit, ut scrupulosus memoria retineat, vel etiam in charta notet scrupulos praeteritos, in quibus agnovit, vel a Confessario audivit se inaniter fuisse anxium, sic enim poterit ex horum similitudine novos dijudicare, et contemnere. 3. Assuefacere se ad sequendas sententias mitiores, et etiam minus (*) tutas, et minus probabiles, dummodo sint vere tutae, et vere probabiles, ne scrupulosi continuo anxientur in indagandis sententiis probabilioribus, et tutioribus. 4. Non judicare quidquam esse peccatum mortale, nisi certo pro tali cognoscatur. 5. Bonorum vitam, et consuetudinem tamquam regulam intueri. 6. Fugere otium, et vagas cogitationes, quia saepe saepius sunt scrupulorum origo. 7. Destruere Causas scrupulorum v. g. solitus frequentare scrupulosos, ipsos devitet; Ignorans, instructionem petat; Pusillanimis, animum concipiat; Melancholiens, evacuet medicamentis atram bilem; Pertinax, frangat suum judicium; Superbus, suae praetensae prudentiae non fidat, et humilitati, et sui abnegationi studeat; Tepidus, spiritus fervori, et virtutum exercitio, meritique augmento incumbat; Timidus meditetur bonitatem Dei, juxta illud Sapient. 1. *Sentite de Domino in bonitate*, reflectendo non esse tam rigidum Deum, ut hominibus bonae voluntatis peccata adscribat, poenamque decernat; Et sic de caeteris proportionaliter. 8. Nosse scrupulosorum privilegia. Nempe quod non teneantur in agendo ad examen, et diligentiam tantam, quantam alii, sed ad valde mediocrem; Et quod non teneantur confiteri dubia, sed solum quae certo jurare possunt, quod commiserint, aut consenserint, et non sint confessi; Unde ex praeteritis Confessionibus nil tenentur repetere, nisi certe sciant esse mortale, aut non esse confessum; non sunt autem certi quandiu dubitant; quae privilegia sunt valde notanda a scrupulosis, et scrupulosorum Confessariis. Unde 123
Confessarii non debent permittere, quod scrupulosi confiteantur, et repetant in suis Confessionibus scrupulos, vel dubia, sed solummodo peccata, quae certo sciunt esse mortalia, et se rite confessos non esse; et debent cum ipsis resolute procedere, et ne scrupulis scrupuli inducantur, debent abstinere a multis discursibus et probationibus, cum saepe in illis non desit materia novorum scrupulorum; sed urgendi sunt scrupulosi, ut simpliciter credant, et plene obediant Confessario, quia juxta illud Proverbior. 21. *num.* 28. *Vir obediens loquetur victorias.*

Licitum est operari contra conscientiam scru- 124

(*) Caveant qui Scrupolis exagitantur, ne hoc remedio utantur; quod certam ipsis perniciem afferret. Ne autem in opinionum delecta anxientur, Confessarium pium, prudentemque consulant, eique omnino pareant, ut Auctor primo loco indicavit. *(Edit. Barbiell.)*

pulosam manente scrupulo, dummodo judicetur esse scrupulum, et ut talis contemnatur. *Est communis;* et colligitur *ex cap. Inquisitioni* 44. *de sent. excommun.* ubi quaesito, an Conjux scrupulum habens de validitate Matrimonii teneatur abstinere ab ejus usu, respondet Pontifex his praecisis verbis: *Conscientia levis, et temerariae credulitatis explosa, potest non solum reddere, sed etiam exigere debitum conjugale.* Et ratio est, quia conscientia scrupulosa nititur solum levibus atque frivolis rationibus, ac proinde ejus judicium est imperfectum, atque imprudens: ergo prudenter, licite, ac laudabiliter cum ipsa manente scrupulo potest operari; Unde qui ex assignatis signis *supra num.* 120. et maxime ex Confessarii judicio scit se esse scrupulosum, prudenter contra scrupulum agit; immo debet illum firmiter contemnere, et resolute, ac intrepide contra eum operari; Scrupulus enim non excludit judicium practicum probabile, aut certum, ratione cujus ultimi judicii practici supra scrupulum reflexi scrupulosus judicat licite, et prudenter suam conscientiam scrupulosam cognitam, esse firmiter contemnendam, et contra eam operandum, cum tale judicium reflexum sit dictamen prudens contra imprudens.

125 Qui operatur, nondum deposita, sed adhuc perseverante Conscientia scrupulosa, si non judicet, et teneat esse scrupulum, peccat sive contra, sive juxta eam operetur, quia tunc conscientia scrupulosa transit in Conscientiam erroneam vincibilem, ac proinde eodem modo est de ea discurrendum, ut de Conscientia erronea vincibili fuit con-
126 clusum supra *n.* 20. *et* 21. Si vero quis sit ita perplexus, ut utrumque oppositorum judicet esse peccatum, et ita sit scrupulis datus, ut nullo suffragante remedio, vel consilio possit judicare esse scrupulum, sed adhuc maneat dubius, an id scrupulum sit, nec ne, ac proinde se resolvere nesciat, tunc Conscientia scrupulosa evadit Conscientia dubia, ac proinde discurrendum de ea, uti de Conscientia dubia fuit resolutum supra *num.* 34. 35. 36. et 37.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

127 Definit Auctor, tum dividit Conscientiam cum Scolasticis. Rectius Conscientia definitur. *Judicium quod quilibet gerit de propriis actionibus comparatis cum ideis, quas tenet de certa norma, quae lex dicitur, ita ut intra semetipsum colligat illas cum his aut convenire aut non convenire.*

128 Est autem Conscientia vel *antecedens*, vel *consequens*. Illa de nondum edita vel futura actione, haec de praeterita et jam perpetrata actione judicat.

129 Rursus Conscientia vel est *decisiva*, vel *dubia*.

130 *Decisiva* quando decisive et confidenter quis pronuntiat hoc vel illud cum Lege congruere, vel eidem adversari. Estque Conscientia *decisiva* vel 131
demonstrativa vel *probabilis*. *Demonstrativa* est, 132
quae utitur rationibus demonstrativis, quantum quidem rerum moralium indoles patitur, adeoque semper *recta*, aut conformis legi est. *Probabilis*, 133
quae verisimilibus tantum rationibus utitur, et 134
sic aut *recta* est, aut *erronea*, prout opinio illa in se ipsa cum Lege aut convenire, aut non convenire deprehenditur.

Dubia est vel *irresoluta*, vel *scrupulosa*. 135

Irresoluta est, quando utra amplectenda sit ne- 136
scimus ob rationes utrinque sese offerentes si non profecto aequi valoris, tamen ad minimum tales, ut neutrobique quidquam ita validum deprehendamus, cui certum, firmumque judicium valeamus superstruere. De qua haec est regula; *Quam-* 137
diu in ancipiti haeret judicium, actio erit suspendenda. Dissentit vero Gott. *Ger. Titius observ.* 19. *ad* Puffendorf. *lib.* 1. *cap.* 1. §. 6. *de Offic. Homin. et civ.*
Sed ejus argumentum inde facile dissolvitur, quod 138
is, cui dum aliquid agit perinde est, sive permissum id, sive prohibitum a Deo, sit, aperte Deum insultat, ejusque legem reputat pro nihilo. *Scru-* 139
pulosa Conscientia levissimis, aut inanibus quibusdam difficultatibus animo subortis gignitur, ut interea ab altera parte nulla praegnans appareat dubitandi ratio.

ADDITIONES ROMANI THEOLOGI

Ut doctissimis Censoribus morem gerere, su- 140
periori de Conscientia articulo hanc animadversionem praemittendam duxi, qua Lectores moneo, atque hortor ad probabilismi doctrinam praecavendam, atque ad laxas illas opiniones considerandas, quas ex suo probabilismo hausit Auctor noster atque in omnibus illis locis exposuit quibus ego ab iisdem Censoribus monitus, notas, explicationes, atque etiam confutationes adjeci. Primum vero Romanorum Pontificum hac de re sententiam exponam; deinde Episcoporum in variis Synodis Decreta: Praeterea Theologica argumenta, quibus probabilismus omnino convellitur: Ac demum consectaria illa, quibus notatae a Censoribus propositiones in hoc articulo confutantur.

Nemo ex Probabilistis est, qui non statuat ac 141
fateatur, Romanos Pontifices in explicanda, atque inculcanda Christiano populo morum doctrina, errare non posse. Iis enim pascendi Dominici Gregis munus, ac divinae revelationis depositum concreditum est, atque divinae illae factae sunt promissiones, quae certos nos faciunt, numquam adversus Ecclesiam portas Inferi, hoc est errores circa fidem et mores, praevalere posse. Mittimus 142
Decreta Romanorum Pontificum, quae ante primam probabilismi Epocam in favorem sanioris doctrinae prodiere: Ac tria tantum edita adversus Probabilismum Decreta referam. Primum erit 143

Alexandri VII. die 24. Septembris anno 1665. editum, quod sic se habet. « Sanctissimus D. N. » audivit non sine magno animi sui moerore, com» plures opiniones Christianae disciplinae rela» xativas, et animarum perniciem inferentes, par» tim antiquatas iterum suscitari, partim noviter » prodire: et summam illam luxuriantium inge» niorum licentiam in dies magis excrescere, per » quam in rebus ad Conscientiam pertinentibus » modus opinandi irrepsit alienus omnino ab » Evangelica simplicitate Sanctorumque Patrum » doctrina: et quem si pro recta regula fideles » in praxi sequerentur, ingens erruptura esset » Christianae vitae corruptela. Quare, ne ullo » unquam tempore viam salutis, quam suprema » veritas Deus, cujus verba in aeternum perma» nent, arctam esse definivit, in animarum perni» ciem dilatari, seu verius perverti contingeret, » idem Sanctissimus D. N. ut oves sibi creditas » ab ejusmodi spatiosa, itaque, perquam itur ad » perditionem, via, pro pastorali solicitudine in » rectam semitam evocaret, earumdem opinionem » examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, » et deinde Eminentiss. et Reverendiss. DD. Car» dinalibus contra haereticam pravitatem genera» libus Inquisitoribus serio commisit. Qui tan» tum negotium strenue aggressi, eique sedulo » incumbentes, et mature discussis usque ad hanc
144 » diem infrascriptis propositionibus etc. » Vides ergo Romanum Pontificem probabilisticum opinandi modum alienum appellare ab evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum Doctrina, dum scribit « modus opinandi irrepsit alienus omnino » ab evangelica simplicitate, sanctorumque Pa» trum doctrina, et quem si pro recta regula fi» deles in praxi sequerentur, ingens erruptura es» set christianae vitae corruptela. »

145 Alterum Decretum est Innoc. XI. qui an. 1679. plurimas propositiones damnavit, et Alexandri VII. Praedecessoris sui Decretum, pro segregandis doctrinarum pascuis ab innoxiis probavit iterum atque inculcavit: et die 26. Junii 1680. hoc aliud ad improbandum probabilismum edidit: Facta relatione per P. Lauriam contentorum in » literis P. Tyrsi Gonzalez Soc. Jesu SS. D. N. di» rectis, Eminentissimi (*) dixerunt, scribendum » per Secretarium Status Nuncio Apostolico Hi» spaniarum, ut significet dicto P. Tyrso, quod » Sanctitas Sua, benigne acceptis, et non sine lau» de perlectis ejus literis, mandavit, ut ipse li» beret, et intrepide praedicet, doceat, et calamo » defendat opinionem magis probabilem, nec non » viriliter impugnet sententiam asserentium lici» tum esse sequi opinionem minus probabilem in » concursu probabilioris sic cognitae, et judica» tae, eumque P. Tyrsum certum faciat, quod » quidquid in favorem opinionis magis probabi» lis egerit, et scripserit, gratum erit Sanctitati » Suae. »

» Injungendum (**) pariter Generali Societatis » Jesu de ordine Sanctitatis Suae, ne ullo modo » permittat Patribus scribere pro opinione minus » probabili, et impugnare sententiam asserentium » licitum non esse sequi opinionem minus pro» babilem in concursu magis probabilis sic co» gnitae, et judicatae: verum etiam relate ad om» nes Universitates Societatis Jesu mentem San» ctitatis Suae esse, ut quilibet pro suo libito li» bere scribat pro opinione magis probabili, et » impugnet contrariam praedictam, eisque ju» beat, ut mandato Sanctitatis Suae omnino se » submittant. »

Intimato dicto ordine Sanctitatis Suae P. Generali Societatis Jesu per R. P. D. Assessorem, respondit, se in omnibus quando citius pariturum: licet nec per ipsum, nec per suos Praedecessores fuerit unquam interdictum scribere pro opinione magis probabili, eamque docere. Mittimus hic alia Romano- 146
rum Pontificum Decreta, quibus alii Ordines Regulares monentur, in scholis tradere atque tueri probabiliorem tantum, tutioremque moralem doctrinam, atque solum Benedicti XIV. recensero sufficiat verba, quae habet in Encyclica Epistola ad omnes Patriarchas, Archiepiscopos et Episcopos super praeparatione ad Jubilaeum, data in Arce Castri Gandulphi die 26. Junii 1749. Pontificatus sui anno nono: De Confessariis enim haec habet: « Secundum pro Confessariis monitum hoc 147
» est, ut si contingat, sicut frequentius quidem » contingere solet, Confessarium in suo ministe» rio aliquid a poenitente audire, quod examine » opus habeat, caveat ne divinando definiat; sed

(*) Paulo aliter in exemplo decreti hujus in Manuscripto P. Thyrsi Gonzalez, quae in Bibliotheca Domus Professae Soc. Jesu Romae olim extabant. *(Edit. Barbiell.)*

(**) In exemplo citato apud Tyrsum Gonzalez: « Injun» gatur P. Generali Soc. Jesu de ordine Sanctitatis suae » ut non modo permittat Patribus Societatis scribere pro » opinione magis probabili, et impugnare sententiam asse» rentium, quod in concursu minus probabilis opinionis » cum probabiliori sic cognita, et judicata, licitum sit se» qui minus probabilem; verum etiam notum faciat om» nibus Universitatibus Societatis mentem Sanctitatis suae » esse, ut quilibet prout sibi libuerit, libere scribat etc. » Hoc porro exemplum Decreti P. Olivae intimati genuinum esse pugnant Gagna, Balla, et alii qui Probabilismi defensionem adversus P. Danielem Concinam susceperunt; Negat Joannes Vincentius Patutius *Epistolarum sub Eusebii Eranistis nomine editar. Tom. 2. epist.* 46. Meum non est controversiam istam fusius persequi. *Votum* dumtaxat P. Lauria, qui deinde S. R. E. Cardinalis fuit, quod ex P. Gonzalez MSS. olim exscripsi proferam. Est autem hujusmodi: « Existimo expedire, ut injungatur Patri Gene» rali Jesuitarum, quod det licentiam Lectoribus, ut de » probabilitate tractantes impugnare possint sententiam, » quae asserit, quod in concursu minus probabilis opinio» nis cum probabiliori sic cognita et judicata licitum sit » sequi minus probabilem. Secundo existimo posse etiam » a Qualificatoribus non praeoccupatis qualificari hanc do» ctrinam, An sit licitum id facere; jam enim initium huic » Operi dedimus ... In tertia propositione ex 65. damnatis » docente: Generatim dum probabilitate sive intrinseca, » sive extrinseca, quantumvis tenui confisi aliquid agimus, » semper prudenter agimus. » *(Edit. Barbiell.)*

» antequam responsum praebeat, tempore congruo, et consilio rem expendat. Optanda in quolibet Confessario esset scientia eminens; Sed mediocris, et sufficiens omnino necessaria est. Nec ultra sperare licet, cum morum Theologia tot tantasque complectatur quaestiones, quae a canonum, et Apostolicarum Constitutionum notitia pendent; adeo ut fieri vix possit, ut homo praesentia habeat, valeatque, ut dicitur, stans pede in uno, ad quodlibet respondere, quemadmodum praestare solent eminenti scientia praediti: opus isti minime habent ad librorum lectionem confugere, quod facere consuescunt ii, qui sufficienti dumtaxat scientia pollent, ut animadvertit Praedecessor noster Innocentius IV. in comment. num. 2. tit. de electione et electi potestate, ubi ita scribit: » Scientiam autem reputamus eminentem, quae subtiles quaestiones discutere, et definire novit, in promptu responsiones habet: ille habet mediocrem, qui scit aliquo modo examinare negotia, quamvis ad omnia nescit respondere, et qui in libris veritatem eorum, quae scire tenentur, scit quaerere, etsi in promptu omnia non habet. « Cum igitur » Confessarius in dubiis quaestionibus, aut in iis, » quarum notitia certa evolvere libros coactus sit, » non sine defectu id praestet. Nihil quippe novi » pronunciabimus, si dixerimus, in tanta scriptorum multitudine reperiri illos, qui opinantur, scribuntque juxta modum ab evangelica » simplicitate, et Patrum doctrina prorsus alienum. » Cum plures opiniones Christianae disciplinae relaxativas, et animarum perniciem inferentes, partim antiquas interim suscitari, partim noviter prodire, et summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad Conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omnino ab Evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum doctrina; et quem si pro recta regula fideles in praxi sequentur ingens eruptura esset Christianae vitae corruptela. *Verba sunt Praedecessoris nostri Alexandri VII. in decreto suo die 7. Septembr.* 1665. *Verum, praetermissis implicatissimis quaestionibus, quae excitari ex scriptorum auctoritate, eorumque doctrinis possent, sat nobis erit Confessarium monere, ne in dubiis controversiis propriae adhaerescat opinioni; sed antequam deliberet, evolvat non unum, sed plures libros: inter istos consulat praestantiores: postea illam amplectatur sententiam, cui magis suffragari rationem, et auctoritatem favere cognoverit. Ita docuimus in nostra Epistola Encyclica de usuris, quae est* 143. *in Tom. I. nostri Bullarii* §. 8. Suis privatis opinionibus ne nimis adhaereant; sed priusquam responsum reddant, plures Scriptores examinent, qui magis inter caeteros praedicantur; deinde eas partes suscipiant, quas tum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent. « Idipsum nunc in memoriam revocamus. Nostra quippe sententia coerceri intra » foenoris confinia non debet, sed ad ea omnia extendi, quae ad forum Sacramentale, et conscientiarum regimen attinent. »

148 His summorum Pontificum decretis accedunt etiam Sac. Urbis Congregationes, quae veluti Pontificis organa reputantur; in quibus probabilismus improbatur. Cujus quidem rei duos afferre testes sufficiat. Primus sit Cardinalis Gabriel Paleotus, Romanae Curiae negotiorum peritissimus; Is namque *lib. de Sacri Consistorii consultationibus anno* 1594. *edito part.* 3. *quaest.* 13. haec scribit: « Cum » non de rebus, sed de hominibus, nimirum de » actionibus, seu de factis ipsorum hominum agitur; ita in his versari debemus, ut, si revera » dubitationem habent, et animus in his dijudicandis in contrarias partes distrahitur, semper » in tutiorem partem, si ex alterius electione periculum peccati immineat, juxta Sanctorum Patrum sententiam judicemus... Non loquimur, » de judicandis actionibus alienis, sed de judicio, » quod quisque de rebus suis facere debet in foro » interiori, quas, ubi dubium est de peccato, in » tutiorem partem interpretari debemus, ut a poenae spiritualis periculo longius arceamur. Sapientis enim est cum Beato Job dicere: *Verebar » omnia opera mea* ». Hanc decidendorum casuum regulam non unum Consistorii Collegium, sed caeterae itidem Congregationes sequuntur.

149 Secundus erit Cardinalis Petra, major Poenitentiarius a pluribus annis, qui in tractatu *De Sacra Poenitentiaria anno* 1712. *edito cap.* 9. *num.* 6. haec profert verba: « In opinionum vero electione » Sacra Poenitentiaria eas amplectitur, ac sequitur, quae saluti animarum obesse non possunt; » et propterea non se credit cuiusmque Doctorum » judicio, nisi veritate fulciatur; quod si inter » oppositas sententias versetur, ut vere ambiguum, » et dubium maneat, quod solide statui debeat, » tutiorem partem praeeligit, a qua omnino distet » quaelibet ruinae spiritualis suspicio, ut animadvertit Syro in citato libello de majoribus Poenitentiariis *quaest.* 7. *praelim.* et P. Thesaurus » Sacrae Poenitentiariae MS. *tit.* 43. *num.* 5. »

150 Hanc praxim communem esse in aliis Romanae Curiae Congregationibus idem Cardinalis Petra asserit loco laudato *cap.* 9. *num.* 7. his verbis: « Hujusmodi vero stylum procedendi, quem sequitur Sacrae Poenitentiariae Officium, complectuntur quoque quaelibet tribunalia majora » Urbis, atque consuetudini inhaerent Summorum » Pontificum, qui semper in certiorem partem » confugere solent, quotiescumque intercedit aliquod salutis periculum: » et post plura in medium allata Congregationum exempla, ut hujusce facti testes, haec alia addit verba: « Summorum » Pontificum semper fuit, et est veluti quoddam

» axioma: In dubiis via tutior est eligenda; et » quod certius existimamus, tenero debemus. »
151 His similia tradidit Cardinalis Lambertinus *Tom.* 2. *Notific.* 6. *num.* 17. *Tom.* 4. *notif.* 20. *et Tom.* 5. *notif.* 18.

152 Vides ergo, Romanam Ecclesiam, quae Mater et Magistra ost omnium Ecclesiarum, probabilismum rejicere, atque rejiciendum omnino esse docere, atquo praecipere. Aliarum quoque Ecclesiarum eadem sententia est; nam vix unam reporire est Ecclesiam, quae post ortum probabilismum in suis Synodis, in quibus tradita a majoribus doctrina exponitur ac declaratur, veluti perniciosam hujusmodi doctrinam non improbaverit. Celebriorum tantum Ecclesiarum decreta referam, vel in-
153 dicabo. Primo quidem S. Carolus Borromaeus *tom.* 1. *Act. Eccles. Mediolanensis p.* 4. *tit.* 21. haac do Definitore Controversiarum praecipit: « Ejus mu» nus erit, ubi omnium sententias audierit, sum» matim colligere quae fuse dicta sunt, praeter» missa commemorare, falsa a veris, dubia a cer» tis, singularia a communibus sccernero, ot quae » verior doctrina sit exponera, ac rem denique » omnem oxplicare. Ut voro muneris sui partes » praeclare obeat, magnum in eo studium ponet, » ut gravissimos quosque Scriptores evolvat, opti» mas sententias seligat, quas bene notas, planequo
154 » perspectas habeat. » In dubiis quod tutius et probabilius videatur tenendum Confessariis esse, asseruero quoque Gabriel Paleotus in Synodo Sabinae celebrata anno 1573. ut videre est in collectione Synodorum a Cardinali Albano facta anno 1737. *pag.* 92. Aloysius Molinus Episcopus Tarvisinus in decretis Synodalibus editis anno 1601. *part.* 3. *cap.* 28. *de Congregat. num.* 9. Marcus Maurocenus ejusdem Tarvisinae Urbis Episcopus in Synodo celebrata anno 1642. *cap.* 35. Marcus Cornelius Episcopus Patavinus in Synodo septima habita anno 1624. *part.* 3. *cap.* 1. Augustinus Priolus Bergomensis Episcopus in Constitutionibus Synodalibus anno 1628. editis *part.* 3. *tit.* 4. aliique diversarum Ecclesiarum Episcopi, apud P. Danielem Concina in Historia Probabilismi videndi (*).

155 Haec sane sufficerent ad penitus evertendam omnem de probabilismo doctrinam, verum praeterire haudquaquam possum tutissimas illas de probabilium usu regulas, a totius Franciae Nationali Concilio (**) anno 1700. celebrato stabilitas, quae ita se habent: « Absit vero ut probemus » eorum errorem, qui negant, licere sequi vel inter » probabiles probabilissimam. Sed ad rectum usum » probabilium has regulas a jure praescriptas co» gnoscimus. Primum est, ut in dubiis de salutis » negotio, ubi aequalia utrinque animo se offerunt » rationum momenta, sequamur id quod tutius, » sivo quod in eo casu unice tutum: nec id con» silii, sed praecepti loco habeamus, dicente Scri» ptura: *Qui amat periculum, in illo peribit.* Haec » est prima regula. Altera, ut circa probabiles de » doctrina Christiana sententias, sequamur id quod » Viennense Concilium Œcumenicum circa infu» sas tam parvulis, quam adultis in baptismate » virtutes decrevit his verbis: » Nos hanc opinionem tamquam probabiliorem, et dictis Sanctorum ac Doctorum modernorum Theologiae magis consonam et concordem, duximus eligendam. « Quod » Concilii judicium, eo magis ad dirigendos mores » pertinere constat, quo magis ex ipsis fidelium » sanctitas ac salus pendet ».

« Ex hac igitur regula sit consequens. Primum » ut in rebus theologicis, ad fidei et morum dog» mata spectantibus Theologos quidem etiam mo» dernos audiamus, si tamen consonas SS. Patribus » tradant sententias. Deindo si ab eisdem recedant, » harum opinionum inhibeatur cursus, nedum » earum aliqua habeatur aut ulla eis tribuatur » auctoritas. Denique, ut nemini liceat eligere eam » sententiam, quam non magis veritati consenta» neam duxerit. Quod ergo in praxi eam nobis » liceat sequi sententiam, quam nec ipsi ut pro» babiliorem eligendam judicemus, hoc novum » inauditum, hoc certis, ac notis Auctoribus po» stremo demum saeculo proditum, et ab eisdem » pro morum regula positum, repugnat huic essato » (*Vincentii Lirinensis commonit.* 1. *cap.* 3.) ce» lebrato (*quod ubique, quod semper, quod omni» bus*) nec habere potest Christianae regulae se» curitatem. Hoc initium malorum esso, atque » omnium antedictarum corruptelarum caput. Hoc » in censuris Apologiae Casuistarum ab Antieces» soribus nostris viris fortibus, ac religiosis cen» sorie notatum. Hoc saepe reprehensum, hodieque » reprehendi, nullo incusanta, immo bonis proban» tibus, diffiteri nemo potest. Estote prudentes, » sicut serpentes, qui protecto, quod praecipuum » est, capite, sibi consulunt. Nec quisquam in du» bio salutis ad actum prosiliat, nisi ipso dubio, » non ad nutum voluntatis, aut ex cupiditatis in» stinctu, sed ex recta ratione disposito, dicente » Scriptura: *Rationabile obsequium vestrum;* et » iterum: *Sapiens timet, et declinat a malo: stultus » transilit et confidit.* Postremo audiatur apostoli» cum illud: *Omne quod non est ex fide*, idest ex » conscientia, *peccatum est.* Denique, *Testimonium*

(*) Sicut et apud Petrum Ballerinum *in Praelectione* 2. *praemissa Tom.* 1. *Summae Theologicae S. Antonini edit. Veron. an.* 1740. cujus praelectionis titulus est: *Ecclesiae sententia de principiis in decisione casuum Conscientiae adhibendis, Antonini, et antiquorum principiis consona, recentioribus autem Probabilistarum contraria: quae ex Romanorum Pontificum, Sacrarum Romanae Ecclesiae Congregationum, et Episcoporum posterioris Antonino, qui documentis eruitur, Cap.* 2. *num.* 24. *Seqq.* et Joannem Vincentium Patutium in opere inscripto *Regola prossima delle azioni umane (Edit. Barbiell.).*

(**) Nationale Concilium vocat Cleri Gallicani Comitia (*Edit. Barbiell.*)

» *reddente conscientia ipsorum*, non aliorum utique,
» sed ipsorum, et sua ».
» In hoc celebri Concilio laudatur auctoritas
» Concilii Œcumenici, Synodorum, et Episcopo-
» rum praecedentium, atque Universitatis Pari-
» siensis. Haec omnia Patres Concilii in epistola
» encyclica ad universum Galliarum Clerum si-
» gnificant. Quare cum ad extrema *(inquiunt)*
» ventum est tempora, iu quibus decor pristinus,
» imminuta fide, frigescente charitate, labente
» disciplina morum corruptelis, ac denique, ut
» sit, fallacium opinionum illuvie deteri videba-
» tur; id egerunt omnes pii, atque ipsa praesertim
» Ecclesia Gallicana, ut moralis Theologiae digni-
» tatem vindicarent . . . et quidem doctissimae,
» ac celeberrimae Theologiae facultates, maxime
» vero Parisiensis cum Lovaniensi conjuncta, etiam
» interrogantibus Episcopis, pro officio suo gli-
» scientem novandi libidinem represserunt. Com-
» presbyteri quoque nostri parochialium Eccle-
» siarum Rectores caeterique Doctores in amplis-
» simis Civitatibus constituti, ad nostra usque
» tempora non cessarunt exaltare vocem suam in
» plateis Sion, atque Episcopos in altiore specula
» collatos assiduis efflagitationibus incitarunt . . .
» Nec tacere possumus, Religiosissimi Patres, me-
» morabilem sententiam, qua maximus, ac doctis-
» simus Caetus an. 1655. et sequentibus Parisiis
» congregatus, gravissimo suo judicio damnavit »
perversam, ac falsi nominis scientiam, qua instru-
cti homines non jam accomodarent mores suos ad
Evangelicae doctrinae normam, sed et ipsam potius
regulam, ac sancta mandata ad cupiditates suas
inflecterent, novaque et inani Philosophia Chri-
stianam disciplinam in accademicas quaestiones,
ac dubias fluctuantesque sententias verterent :
« Haec illi: Qua sententia versatilem illam ac no-
» xiam opinionum flexibilitatem, hoc est, ipsum
» mali caput conterebant . . . Hanc paternam velut
» haereditatem, Cleri Gallicani Caetus an. 1682.
» Parisiis congregatus exceperat : sed Conventu
» interrupto, ne salutaris consilii memoria inter-
» cideret, sapientissimi Patres pravorum proposi-
» tionum indiculum, antequam discederent, edi,
» ac per Ecclesias mitti voluerunt . . . Hujus ergo
» rei gratia nos in Spiritu Sancto, et in Christi
» nomine adunati, ejusque ope freti, non tam opus
» novum aggredimur, quam sancta decreta colli-
» gimus (*).

Jam habes Romanorum Pontificum, ac celebrio- 156
rum Episcoporum, et variorum etiam Conciliorum
adversus probabilismum decreta. Itaque ii, quibus
depositum divinae revelationis concreditum est,
et qui pascere Christi gregem tenentur per expli-
cationem, ac praedicationem doctrinae a Deo ho-
minibus traditae, ut recta salutis via demonstre-
tur, uno fatentur ore, noxiam, ac periculi plenam
esse probabilismi doctrinam. Cum haec expenderet 157
Cardinalis Aguirre, qui probabilista antea fuerat,
ita in praef. ad Concil. Hispan. scripsit: » Hic fuit
» semper spiritus Ecclesiae, tam in Pontificibus
» Romanis, Cardinalibus, et Episcopis, quotquot
» Canones Conciliorum ediderunt, quam in his,
» qui pietatis et doctrinae laude illos usque modo
» imitati sunt. Haec videtur fuisse praxis assidua
» *SS. Pontificum*, ac Theologorum doctrina, ac
» pietate insignium a tempore nascentis Ecclesiae
» usque ad finem fere saeculi praecedentis, quo
» coepit reputari securus usus opinionis benigne
» probabilis in concursu opinionis austerioris,
» aeque probabilis, aut probabilioris per restri-
» ctiones antiquis ignotas. »

Quae cum ita sint, nemo non videt, solam hanc 158
regulam in formandis moribus, ut optimam, at-
que ab omni periculo alienam tenendam esse, quam
fidelibus sequendam proponunt Summi Pontifices,
atque Episcopi bene multi tum in suis instructio-
nibus ad proprias Dioeceses, tum in Sanctionibus,
quas in Conciliis variis ediderunt. Nam nisi ex
hisce fontibus vera agendorum regula desumatur,
ac vera morum doctrina, quam quisque toto am-
plecti possit, undenam desumi illa possit nullus

(*) P. Thyrsus Gonzalez in Opere MSS. cui titulus; *De ortu, et origine moderni Probabilismi, ejusque progressu ex fallaciis, equivocationibus, falsisque suppositionibus, absque solido ullo principio, cui nitatur, et de ejus decremento atque imminente interitu, ex Decretis Romanorum Pontificum, et Episcoporum conspiratione, atque quamplurium Theologorum recentium valida impugnatione Tractatus Historico-Theologicus Authore P. Thyrso Gonzalez Praeposito Gener. Societ. Jesu*, olim Bibliothecae Domus Romanae Professae Soc. Jes. p. 305. seq. refert. Laciniam hanc epistolae ad se perscriptae a *Religioso gravi suae Societatis, qui Parisiis commorabatur, et conscius erat omnium, quae*, in Comitiis illis an. 1700. *agitabantur ad reprimendum abusum opinionum probabilium*: « Unum est, quod angit ex nostris aliquos, » nempe, quod perstricta videatur Sententia benigna de » opinione minus probabili. Verum, ut mihi videtur, optandum » esset, ut ante triginta annos fuisset confixa hujusmodi » sententia, ne, quam tamdiu pertulimus, laxitatis labes » Societati inureretur. Quin etiam illud mihi gratum acci- » dit, et Paternitati vestrae perhonorificum, quod in hoc » Episcoporum coetu omne de probabilitate sentanda judi- » cium exactum fuit ad Regulas prudentiae, et rationum » momenta, quae erudite adeo discussit Vestra Paternitas » in suo libro *de Recto usu Opinionis Probabilis*. Etenim » Illustrissimus Episcopus Meldensis *(Jac. Benignus Bossuetus)* editorum librorum fama toto Orbe notissimus, » qui deputatis ad examen Moralis praerat, in eo coetu » folia duo vel tria edidit, quae mitto ad Vestram Pater- » nitatem, et simul petiit, ut Illustrissimus Caetus hanc » omnem Vestrae Paternitatis Sententiam in suam et Cleri » Gallicani Sententiam adoptaret, quod et obtinuit. Quam- » quam non est ille Episcopus valde bene affectus erga » Societatem, vehementer tamen gavisus sum, cum agnovi » efficaciam dictarum rationum plurimum valere etiam apud » viros Societatis *(sic)* minus affectos. Insuper nomine » Cleri Gallicani missae sunt literae ad omnes Episcopos, » quibus monentur, et rogantur, ne in posterum adhaereant » Sententiae benignae de minori probabilitate. » Jam vero folia, quae hujus Epistolae Auctor a Bossuetio edita commemorat, sunt *Dissertatiunculae quatuor adversus Probabilitatem* Bossueti Operum Posthumorum Edit. Amstelod. 1753. tom. 3. quarum prima est *de Dubio in negotio salutis* altera *de opinione minus probabili ac simul minus tuta*; tertia *de Conscientia*, quarta *de prudentia (Edit. Barbiell.)*

profecto intelliget. Au quis ita desipere potest, ut ineptas aliquas, et millies jam attritas ratiunculas, quibus Probabilismus innititur, praeferendas esse censeat infallibilibus documentis virorum Ecclesiasticorum, quibus Christianae doctrinae depositum concreditum est? Haec autem doctrina, sicut ex adductis supra monimentis constat, sic habet, ut minime liceat homini in concursu opinionum, quarum una probabilis, probabilior altera sit, probabilem amplecti, relicta probabiliori. Debet perinde illa opinio eligi, atque actio secundum illam eligi, quae probabilior, ac tutior existimatur.

159 Ne autem quis putet, sola nos ad id asserendum auctoritate aliorum, absque ratione ulla moveri, abs re non erit, aliquas, easque clarissimas, producere rationes, quibus ostenditur illicitus omnino usus opinionum probabilium in concursu pro-

160 babiliorum. Ac principio quidem numquam potest homo opinionem sequi probabilem relicta probabiliori, quin imprudenter agat, ac sese exponat peccandi periculo, atque adeo peccat juxta illud, *Qui amat periculum, in illo peribit:* Nam ut homo in operando immunis sit a culpa, debet habere, ut fatentur omnes, certitudinem saltem moralem de honestate actionis, quam efficit; atqui si opinionem sequatur probabilem, probabiliori relicta, certitudine illa omnino caret; graviora siquidem motiva trahunt in suam partem intellectum, atque ita superant motiva minus gravia, ut in concursum cum gravioribus nullam efficere valeant verisimilitudinem, certitudinemque moralem. Igitur opinio probabilis in conspectu probabilioris

161 redditur incerta, atque periculosa; Ex quo etiam sequitur, contra prudentiam agere hominem, quae secunda ratio est, quam contra probabilismum adducimus. Quis enim dicat prudentis esse certis incerta praeponere in rebus ad salutem spectantibus? Quis neget hoc generale prudentiae praeceptum, ut in obscuris ac dubiis majorem verisimilitudinem, magisque a peccandi periculo removentem sequamur? At si hoc verum sit, sicut verissimum est, contra praeceptum, ac regulas prudentiae operatur ille, qui in judicando ducitur motivis minus gravibus, relictis gravioribus; praefert enim minorem verisimilitudinem majori, nec quantum in se est conatur a peccandi periculo recedere, ut debet, omni qua potest diligentia.

162 Si brevitas, quam nobis in hisce additionibus praescripsimus, pateretur fusiori nos uti calamo, alia bene multa adducere non gravaremur, quibus palam fieret quam exitialis ac pestilens sit usus opinionum simpliciter probabilium, dum praeferuntur magis probabilibus; tum etiam facile esset convellere Probabilismi principia illa, quae tantopere ab illius Defensoribus jactantur; inter quae et illud est: *in dubiis melior est conditio possidentis.* Verum haec omnia qui perspecta et cognita habere cupit, historiam legat Probabilismi Patris Danielis Concinae, ejusque Tractationem de usu opinionum probabilium T. secundo Apparatus ad Christianam Theologiam. Patuzzi opus inscriptum *Regola prossima* etc. Ballerinii Praelectionem secundam Tom. 1. Summae Theologicae S. Antonini praefixam, et aliud ejusdem Opus, cui titulus: *Moralium actionum regulae in opinalibus, seu Quaestio de opinione probabili ad unicum et certum inter Probabilistas, et Probabilioristas principium revocata et soluta: ubi recentiorum Probabilistarum libri ad examen vocantur, eorumque aequivocationes ac sophismata palam proferuntur. Additur duplex Apparendix. I. Novum Systema probabilisticum expositum et confutatum. II. Demonstrationum Pithanophilianarum vitia detecta, et demonstrata. Venetiis* 1756. Haec porro, quae praemissa a nobis sunt, falsitatis evidenter convincunt doctrinam, quam tradidit noster Auctor variis in locis, ac praesertim pag. 644. 645. et 650. 651. 652. Quae namque ibidem docet, pura et puta esse videntur Probabilismi consectaria, ac reipsa sunt; quare, everso fundamento, illa quoque excidant et corruant necesse est. Juvat tamen bre- 163
viter, quae in praedictis locis habet singillatim expendere. Pagina 382. numero 32. docet, posse hominem rem possessam practice retinere, et judicare esse suam, ac proinde eam licite retinere, licet speculative dubitet, an res possessa sit sua. Falsum id est prorsus; nam principium illud, quo id Auctor probat, nempe *in dubiis melior etc.* non ad quaestionem de licito et illicito pertinet, sed ad quaestiones forenses in materiam justitiae, ut passim tradunt Theologi. Deinde superveniente dubio de re possessa etiam sub bona fide, tenetur possessor investigare legitimum possessionis titulum; quod si nullus occurrat, quo constet rem esse alienam, jure, ac licite eam possidere potest, quia suffragatur possessori legitima praescriptio, quam non tollit dubium superveniens, nec possessorem cogit ad possessionem deponendam, sed obligat tamen ad investigandum justum, ac legitimum possessionis titulum.

At vero pariter longe distant, quae Auctor ha- 164
bet de Consiliariis, pag. 651. num. 98. quos dicit posse aliquem consulere juxta opinionem aliquorum probabilem, quam tamen in praxi ipsi non sequantur, ac falsam judicent. Debent enim Consiliarii non fallere, sed quae vera sibi videntur exponere; at si persuaderent aliis opinionem sequendam minus probabilem et tutam, dum ipsi alia ducuntur probabiliori ac tutiori, profecto et contra propriae conscientiae dictamen consulerent, et contra propriam mentem irent, ac incertam indigitarent viam, dum ipsi certiorem, tutioremque agnoscerent. Num id liceat, prudens judicet lector. Mirum vero non est haec ab Auctore

tradi, qui ubique fere ex semel praejacto principio, Probabilismo nimirum suas opiniones probat, et confirmat.

165 Ad ea vero, quae habet pagina 388. 389. non est quod modo quidquam dicamus; videantur quae ad hanc rem pertinentia diximus in verbo *Confessarius*.

166 Quoniam autem de Conscientia hic brevissime agere instituimus, reliquum nunc est, ut modum, illumque omni ex parte tutum praescribamus, quo possit unusquisque suam formare conscientiam, ubi praesertim dubia praxim respicientia suboriantur. Nil vero utilius ad hunc effectum censemus regulis, quas ex Leonardo Vanroy exscriptas hic subjicimus.

REGULAE

Prima. *Si sit dumtaxat probabile, quod actio aliqua licita sit qui eam ponit, periculo se exponit illicite agendi.*

Secunda. *Si aliquid praeter probabilitatem concurrat, quo plane certus evado, quod actio hic et nunc mihi liceat, agendo non sequor sententiam pratice probabilem, sed practice certam.*

Tertia. *Certus fieri nequeo de formali actionis honestate, sive quod mihi liceat agere ex ipsa probabilitate sive ex eo, quod sit probabile actionem esse licitam, neque ejusmodi certitudinem afferre possunt haec principia:* Quidquid est practice probabile, est practice tutum. Qui sententiam vere probabilem, vel probabiliorem sequitur, prudenter agit etc. *Quia admodum incerta, et vix, aut ne vix quidem probabilia sunt.*

Quarta. *Quando est dumtaxat probabile, quod actio licita sit, per principium reflexum certi evadimus quod agere non liceat, nempe per regulam juris naturae vetantem, ne quis sese pericula peccandi, et legem aeternam violandi exponat.*

Quinta. *Quando actionis legi aeternae repugnantis malitia, vel per tenuissimas probabilitatis rimam considerationi adfulget, agens invincibilem malitiae ignorantiam praetexere non potest.*

Sexta. *Quando probabile est actionem secundum se rectae rationi, et legi aeternae esse difformem, eam ponere non licet, nisi omissio istius actionis etiam verosimiliter rectae rationi repugnet.*

Septima. *In tali angustia, nempe, quando et actio, et actionis omissio verosimiliter legi aeternae adversantur, pensandum est a qua parte plus sit periculi: omnibusque rite ponderatis illud eligendum est, quod minus malum prudenter judicatur.*

Octava. *Quantacumque probabilitas in materia juris naturae periculum peccati abstergere nequit, quia licet maxime foret probabile v. gr. quod mentiri ad innocentem a morte liberandum, juri non repugnet, lex aeterna mendacium etiam tunc vetet; regula ista legis aeternae non delebitur ob nostram probabilitatem. Unde qui in tali casu mentiretur, exponeret se periculo ponendi actionem regulae legis aeternae difformem, adeoque a peccato eximi nullo pacto posset.*

Nona. *Verum in materia legis positivae ex magna valde probabilitate certitudinem moralem accedente, aliisque circumstantiis epikeya aliquando formari potest, sic ut prudenter judicemus, non esse mentem legislatoris in simili casu nos obligare.*

Alia vide infra verb. *Opinio probabilis.* 167

CONSECRARE, CONSECRATIO

SUMMARIUM

1. Consecratio Episcopalis suscipienda intra trimestre. — 2. Episcopos consecrandi jus S. Pontifici devolutum — 3. De Episcopalis consecrationis delegatione. — 4. Consecratio nequit fieri sine speciali mandato Pontificis. — 5. Consecrationis Ecclesiarum munus soli Episcopo reservatum. — 6. Episcopus consecrans Ecclesiam potest missam Sacerdoti celebrandam committere. — 7. Consecratio Ecclesiae. potest vel ab uno vel e pluribus Episcopis peragi. — 8. Jure consecratio Ecclesiae peragitur, quam merito ambigitur nunquam fuisse consecratam. — 9. Ecclesia a primo lapide reaedificata, vel parietibus tantum renovata debet consecrari. — 10. An liceat Officium recitare Consecrationis jam deperditae. — 11. Ecclesie a fundamentis reaedificata iterum consecranda. — 12. Consecratio Altaris a consecratione Ecclesiae distinguitur. — 13. Alia ad rem *Remissive*.

1 Consecratio Episcopalis suscipienda est intra trimestre a die confirmatae electionis; Concil. Trid. *sess.* 23. *cap.* 2. *de reform.* Bened. XIV. *Constit.* incip. *In postremo* §. 2. Consecratio Episcopalis die Dominico, vel natalitio Apostolorum est sumenda, nisi Papa dispensaverit; Idem *ibid.* §. 20.

2 Consecratio Episcoporum juxta vetustiorem disciplinam a Metropolitano peragebatur, eoque tantummodo injuste eam denegante, Romanus Pontifex Consecrationis munus impendebat; Idem *ibid.* §. 15. Ad praesens jus consecrandi Episcopos per se, vel per alium, ad Romanum Pontificem est devolutum; Idem *ibid.* §. 15. 16. *et* 17.

Consecrationis Episcopalis delegatio, nunc juxta veterem restitutam formulam juxta mandatum *de consecrando* ad eum dirigitur Episcopum, quem sibi consecrandus elegit. Circa vero Episcoporum consecrationes, quae in Urbe peraguntur, statutum est, Consecrandum, cui facultas fit eligendi Consecratorem; seligere debere, aut unum ex Cardinalibus Episcopali charactere insignitum, aut aliquem ex quatuor Patriarchis plerumque in Urbe residentibus, scilicet vel Constantinopolita- 3

num, vel Alexandrinum, vel Antiochenum, aut Hierosolymitanum; eo tantum excepto casu, quo nemo ex praefatis, quod perdifficile est, oblatum sibi consecrationis peragendae munus acceptum haberet; In hac quippe casus hypothesi, facta est Episcopo consecrando facultas adeundi alium quemcumque Archiepiscopum, Episcopumve, qui ei consecrationem impenderet; Idem *ibid.* §. 16. ubi in fine sic subjungit: Neque in his edendis sanctionibus excidit Nobis Metropolitarum memoria, cum constituerimus, ne, si in Urbe praesentes sint Metropolita, ejusque Suffraganeus, consecratio Suffraganei cuiquam, praeterquam suo Metropolitae, deleg tur.

4 Praesbyter, sive a Pontifice Maximo, sive a quocumque alio Episcopo ordinatus, consecrari nequit Episcopus sine speciali mandato Romani Pontificis; Idem *ib.* §. 17. Consecratio Episcoporum ex Indulto Apostolico peragi potest ab uno Episcopo, una, cum duobus Abbatibus, vel aliis duobus in Ecclesiastica Dignitate constitutis; Bened. IV. *Const.* incip. *Ex tuis precibus* §. 21.

5 Consecrationis Ecclesiarum munus est Episcopali dignitati reservatum; Bened. XIV. cit. *Const. Ex tuis precibus.* Dioecesano Episcopo ita competit consecratio Ecclesiarum suae Dioecesis, ut extraneo cuicumque Episcopo absque Dioecesani delegatione licere non possit; Idem *ib.* §. 2. Simplici Presbytero nequidem ex delegatione Episcopi competere potest facultas consecrandi Ecclesias; Idem *ib.* §. 2. *et sequent.* Ex Pontificia tamen delegatione hujusmodi consecrationis munus simplici presbytero competere potest; Idem *ib.* §. 1. *et* 12. Vide ad id jam tradita *in tom.* 3. *verb. Ecclesia art.* 4.

6 Consecrans Ecclesiam Episcopus potest ex justa causa Missam Sacerdoti celebrandam committere; Bened. XIV. *Const.* incip. *Peracto a Nobis* §. 1. Consecrationem Ecclesiae ab uno Episcopo incoeptam potest alter perficere, modo nimis longum temporis spatium non intercurrat: Idem *ib.* §. 16. ubi solvit objectum.

7 Consecratio Ecclesiae, vel ab uno Episcopo, vel a pluribus simul, tamquam Comministris peragi potest; Idem *ibid.* §. 4. *et seq.* ubi id comprobat Scriptorum auctoritate, et exemplis. Ipsum quoque munus benedicendi, ungendique Cruces, Episcopi consecrantes inter se partiri possunt; idem *ib.* §. 10. et *sequent. usque ad* 16. ubi probat pluribus exemplis, et argumentis, ac solvit Rescriptum Sac. Congreg. Rit. *in Causa Ulyssiponensi.*

8 Consecratio jure peragitur ejus Ecclesiae, quam merito ambigimus unquam fuisse consecratam; Bened. XIV. *Const.* incip. *Jam inde* §. 1. 4. *et* 5. ubi adducit perspicuam ad id definitionem Benedicti XIII. in Concilio Romano *tit.* 25. *c.* 3.

9 Ecclesia a primo lapide reaedificata, vel etiam parietibus tantum renovata, debet nova consecratione dicari; Idem *ib.* §. 10. Si Ecclesiae parietes non uno tempore, sed per partes, diversisque temporibus, fuerint reaedificati, vel si Ecclesia igne comburatur, vel corruat, aut destruatur, an, et in quibus ex his casibus, sit reconsecranda Ecclesia? Vide Ipsum *ib. a* §. 7. *ad* 14. et jam tradita, et conclusa a nobis, *verb. Ecclesia art.* 4.

10 Consecrationis jam deperditae Officium an adhuc liceat recitare? variant Doctores adducti; Bened. XIV. *ib.* §. 22. merito propendet pro affirmativa continuationis; fultus potissimum exemplo duarum Basilicarum Lateranensis, et Vaticanae, in quibus ad veterum Consecrationum recordationem diu fuit retenta Officii recitatio, etsi novis positis constructionibus, veteres amplius non superextarent Consecrationes, uti plane, ait ipse Bononiae hactenus factitatum.

11 Si parietes Ecclesiae sint destructae, et a fundamentis iterum reaedificentur, Ecclesia jam consecrata iterum consecranda est, ut ex *titul. de Consecrat. Eccl. vel alt.* firmant Canonistae; *d. Instit. Eccl.* 67. §. 2. Officium vero recitari debet de priori Consecratione, non de secunda; *ib.* §. 6.

12 Consecratio Altaris plane distincta est a consecratione Ecclesiae, ut ex Pontificali Romano adnotatur *ib.* §. 8.

13 Alia ad rem, Vide verb. *Altare*, verb *Ecclesia*, verb. *Episcopus*, et verb. *Eucharistia.*

CONSERVATORES

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quoad ea, quae concernunt Conservatorum qualitatem, electionem, et durationem.*

1. Conservatores qui sint. — 2. Conservatores sibi eligere possunt Regulares omnes, nedum qui ad hoc espressa, et peculiaria privilegia a Sede Apostolica obtinuerint, sed et caeteri virtute communicationis privilegiorum. — 3. Conservatoriae Regularibus concessae non sunt sublatae per Decr. Concil. Trident. etiam quod causae graves sint, et plenariam cognitionem requirant. — 4. Conservatores debent eligi ad praescriptum *capit. Statutum* 21. *de rescriptis, cap. Statuimus* 1. *et cap. Haec Constitutione* 25. *de offic. Delegati* in 6. et praecipue ad praescriptum Constit. Gregorii XV. incip. *Sanctissimus.* — 5. Afferlur talis Constitutio Gregorii XV. — 6. Eligendi in Conservatores debent esse in dignitate Ecclesiastica constituti. — 7. Unde Conservatores non possunt esse, nisi Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchae, et Cardinales, vel Abbates, seu Dignitates, vel Personatus in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis obtinentes. — 8. Aut Canonici Ecclesiarum Cathedralium existentes. — 9. Canonici autem Ecclesiae Collegiatae, quamvis sint eximii Doctores, nequeunt esse Conservatores. — 10. Vicarius Generalis Episcopi potest eligi in Conservatorem Regularium. — 11. Sic etiam Va-

carius Capitularis Sede vacante. — 12. Regulares quavis dignitate Regulari fulgentes non posse eligi in Conservatores, respondit Sac. Congr. Episcop. et Regul. — 13. At Sacr. Congr. Concilii censuit Abbatem Ordinis Olivetani posse eligi in Conservatorem, si Episcopus in Synodo eum deputavit Judicem Synodalem. — 14. Conservatores debent esse Judices Synodales. — 15. Dato autem, quod non adsint Judices Synodales, possunt a Regularibus eligi non Judices, donec sit celebrata Synodus, et in ea Judices sint designati. — 16. Affertur ad hoc Pontificis declaratio. — 17. Conservatores debent eligi a Regularibus in unaquaque Dioecesi, in qua Monasteria, Conventus, seu Domus Regulares habent. — 18. Regulares, licet ex d. Constitutione Gregorii XV. fuerint adstricti ad sibi eligendos Conservatores infra duos menses in Italia, et extra Italiam infra sex menses a die publicationis in Urbe ipsius Constitutionis; Tamen ii Regulares, qui tempore sibi in d. Constitutione praefixo, Conservatores eligere non curaverunt, dicto elapso tempore, quandocumque eis libuerit, Conservatores juxta formam d. Constitutionis eligere possunt, *ad num.* 19. — 20. Electionis Conservatoris documentum est relinquendum penes acta Curiae Episcopalis, alias Regulares sunt conveniendi coram Ordinario loci. — 21. Conservatores sunt eligendi ad praescriptum d. Constit. Gregorii XV. non obstantibus quibusvis privilegiis. — 22. Regulares eligentes Conservatores non servata forma Gregorii XV. incurrunt ipso jure privationem vocis activae, et passivae; Nec possunt rehabilitari, nisi a Romano Pontifice, et eorum Conventus, et personae carent Conservatore ad annum, et interim illorum causae definiri debent solum ab Ordinariis locorum. — 23. Conservatores Regularium possunt eligi vel a Superioribus Generalibus, vel Provincialibus, vel Localibus, juxta Religionum consuetudinem. — 24. In iis tamen Religionibus, in quibus juxta suam consuetudinem, Constitutiones, vel privilegia solent Conservatores eligi per Superiores locales, debet intervenire etiam consensus Capituli. — 25. In Ordine Minorum de Observantia facultas eligendi Conservatores videtur restricta ad Provinciales, privativa quoad Guardianos, seu Superiores locales. — 26. Et ubi adest similis Constitutio, et probata consuetudo, quod eligantur per solos Provinciales, valida est electio etiam sine consensu Capituli. — 27. Conservatores Regularium semel legitime electi, ac deputati, nisi ex legitima causa a Sede Apostolica, aut locorum Ordinariis, prout eisdem Regularibus, et aliis praedictis libuerit, approbanda, durante quinquennio a die deputationis, amoveri, aut mutari nullatenus possunt. — 28. Causae autem possunt esse inimicitia suborta, impotentia, negligentia, et omnes illae, ob quas recusari potest Judex. — 29. Regulares quinquennio elapso possunt alium Conservatorem libere eligere; Et si ad aliam electionem procedere minime curent, aut nolint; electus etiam elapso quinquennio, adhuc in officio perseverat usque quo alius eligatur; nec est necesse ipsum confirmare, vel reeligere. — 30. Conservatoris rite electi officium, et jurisdictio non expirat, ex eo quod postea desinat esse Judex Synodalis. — 31. 34. An eligi in Conservatores possint Episcopi et Archiepiscopi etc. si existant in Dioecesi Judices Synodales. — 35. Conservator datur etiam sine negligentia judicis laici, etiam personis miserabilibus. — 36. A coetu Cardinalium non potest dari conservator, Papa vivente, nisi ille omnino impeditus sit. — 37. Neque a Legato etiam de Latere. — 38. Etiam principes saeculares possunt Ecclesiis vel Clericis conservatores dare, et ita contra Laicos tueri, non tamen contra clericos vel Ecclesias. — 39. Regulares in una dioecesi non possunt eligere in Conservatorem alterius dioecesis Episcopum.

ARTICULUS II. — *Quoad ea, quae concernunt Conservatorum officium, et jurisdictionem.*

1. Conservatorum officium est defendere eos, quibus sunt concessi, a manifestis injuriis, molestiis, et violentiis, et in propriarum rerum, et jurium possessionem conservare. — 2. Hinc Conservatores defendere possunt, ac debent Regulares, nedum in causis in quibus ipsi Regulares rei existunt, sed etiam in causis in quibus Regulares Actores extiterint, si isti agendo petant, ut defendantur a manifestis injuriis, quae de facto illis inferuntur, dum a suis possessionibus dejiciuntur, et propriis bonis frui impediuntur. — 3. Conservatores Regularium non nisi de manifestis injuriis, atque violentiis cognoscere possunt. — 4. Injuria quid sit. — 5. Violentia quid sit. — 6. Injuria, et violentia, quando dicatur manifesta. — 7. Conservatores Regularium non possunt cognoscere de iis, quae Judicialem requirunt indaginem. — 8. Indago Judicialis quid sit. — 9. Conservatores, si de aliis, quam de manifestis injuriis, et violentiis cognoscere praesumpserint, seu ad alia, quae Judicialem indaginem exigant, suam extenderint potestatem, eo ipso poenam Suspensionis ab officio per annum incurrunt, et pars, quae hoc fieri procuravit, incurrit sententiam excommunicationis. — 10. Possunt tamen Regularium Conservatores in cognitione violentiarum, et injuriarum manifestarum adhibere indaginem illam judicialem, quae in notoriis adhiberi solet. — 11. Quando reus fatetur injuriam, seu violentiam, ac qualitatem ipsius fuisse notoriam, tunc Conservator potest statim procedere absque ulla examinatione de notorietate. — 12. Conservatores Regulares suae curae commissos defendere possunt, nedum ab injuriis, et violentiis illatis, sed etiam a probabiliter inferendis. — 13. Conservatores Regularium possunt ipsos defendere a violentiis, seu injuriis inferendis, non solum aliis modis, sed etiam proferendo generalem excommunicationis sententiam in eos, qui illas fecerint, vel commiserint. — 14. Nec obstat prohibitio expressa *in cap. Romana* 5. *de sentent. excomm.* in 6. — 15. Conservatores Regularium possunt per Censuras Ecclesiasticas, aliaque juris remedia procedere contra Episcopos, aliosque Judices ipsorum officium impedientes. — 16. Licet autem Conservatores Regularium facultatem habeant procedendi per Censuras Ecclesiasticas etiam contra Episcopos; Tamen quia in his, coactionibus et poenis Pontificali dignitati plurimum deferendum est, aequum est, ut Conservatores non de facili, ac praecipitanter contra Episcopos sententiam excommunicationis proferant; sed debent modestiam, et reverentiam adhibere, ac servare Ordinem praescriptum in *c. Quia Pontificali de offic. delegati* in 6. — 17. Adducitur specialis resolutio Sac. Cong. Conc. — 18. In dubiis de jurisdictione inter Episcopos, et Conservatores suspendendus est processus, et non potest ultra procedi in causa, sed eligendi, Arbitri, qui controversiam decidant. — 19. Quando Controversia est super competentia Jurisdictionis, et sub hoc praetextu Episcopus Conservatorem impedit, non potest Conservator procedere contra Episcopum per Censuras. — 20. In necessitate, quando partes non conveniunt in Arbitrorum electione, vel alias nequit per Arbitros concorditer controversia terminari, eligendus est tertius Arbiter. — 21. Sic etiam, si Conservator Regularium recusetur, ut suspectus, tunc ipse Conservator recusatus poterit partes compellere ad eligendos Arbitros. — 22. Conservatores Regularium non tenentur uti Notario Curiae Episcopalis, sed possunt assumere quemcumque Notarium sibi bene visum. — 23. Conservatores Regularium possunt vices suas aliis committere, et in totum alium subdelegare, ac substituere, *usque ad* n. 24. — 25. Subconservatores, seu Subdelegati, et substituti a Conservatoribus debent habere omnes qualitates ad Conservatores requisitas. — 26. Conservatores, qui aliis vices suas subdelegarunt, possunt ab ipsis subdelegatis causam ad se avocare, dummodo tamen jurisdictio revocetur a subdelegatis, ante quam ipsi subdelegati jurisdictione eadem uti coeperint. — 27. Officium subdelegati, seu Subconservatoris expirat per mortem naturalem Conservatoris. — 28. Et haec ratio locum habet etiam in morte civili, vel quia ipsius officium terminet per lapsum temporis praefixi, vel quia Conservator privatus sit tali officio. — 29. Per Excommunicationem autem, vel suspensionem Conservatoris, vel etiam ipsius Delegati, vel Subconservatoris non expirat in Subdelegato, seu Subconservatores Jurisdictio, sed solum suspenditur, donec Conservator, vel ipse Subconservator absolvatur. — 30. Notorius debitor Regularium coram eorumdem Conservatore conveniri potest, *usque ad* n. 31. — 32. Tunc autem esset debitum notorium, si debitor fateretur debitum, et negaret se solvere velle, vel si debitum per Instrumentum, ac testes omni exceptione majores constaret, etiamsi a debitore negaretur. — 33. Quando Regulares sunt debitores Laicis, vel Clericis saecularibus, non possunt conveniri coram Ordinario, sed conveniendi sunt coram suo Superiore, vel Conservatore, *usque ad* n. 34. — 35. Et sic Regulares pro contractibus, vel debitis, si intra Monasteria maneant, conveniendi sunt coram suis

Superioribus, vel Conservatoribus non autem coram Ordinariis. — 36. Conservatores Regularium cognoscere possunt de injuriis factis servis, familiaribus, Syndicis, et Procuratoribus ipsorum in quantum talibus reduplicative. — 37. Hujusmodi privilegia respectu injuriarum, quae fiunt servis familiaribus, Syndicis, et Procuratoribus in quantum talibus reduplicative, non sunt abrogata. — 38. Regulares quicumque in casu, quo Episcopus praecipiat decreta aliqua Concilii Tridentini ab ipsis observari, non possunt eligere Conservatores sub praetextu, quod hujusmodi praecepta infringant sua privilegia. — 39. Nec Regulares possunt Conservatores Judices assignare, quando Ordinarius procedit, juris ordine servato, adversus ipsos Regulares in casibus in quibus per Concilium, vel Constitutiones Apostolicas ipsi subjiciuntur. — 40. Conservatores, quando sunt Presbyteri Saeculares, tam in Civilibus, quam in Criminalibus, seu mixtis subjiciuntur loci Ordinario.—41. Alia de Conservatoribus. *Remissive.*

ARTICULUS I.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT CONSERVATORUM QUALITATEM, ERECTIONEM, ET DURATIONEM.

1 Conservatores communiter definiri solent, quod sint particulares Judices a Summo Pontifice delegati ad aliquos defendendos contra manifestas injurias, et molestias, et violentias absque indagine judiciali, ut deducitur clare *ex cap. Statuimus* 1. *de Offic. Judic. delegati in* ubi sic praecise habetur: « Statuimus, ut Conservatores, quos plerumque concedimus, a manifestis injuriis, et violentiis defendere possint, » quos eis committimus defendendos; Nec ad alia, » quae judicialem indaginem exigunt, suam posse sint extendere potestatem; » Et consimiliter colligitur *ex cap. Hac Constitutione* 15. *eod. in* 6.
2 Conservatores sibi eligere possunt Regulares omnes, nedum qui ad hoc expressa, et peculiaria privilegia a Sede Apostolica obtinuerunt, sed et caeteri alii virtute communicationis privilegiorum cum ipsis, ut expresse declaravit S. Congregatio
3 Concilii 12. *Septemb.* 1620. Conservatoriae Regularibus concessae non sunt sublatae per Decretum Concilii Tridentini *sess.* 24. *de reform. cap.* 23. etiam quod causae graves sint, et plenariam cognitionem requirant; Sacra Congreg. Conc. *in Mediolanen.* teste Rota *part.* 2. *recent. dec.* 616. *in Oscen. Jurisdictionis* 12. *Decembris* 1614. et sic etiam fuisse decisum *sub die* 18. *Januar.* 1594. refert Aldan. *in Compendio canon. resolut. lib.* 4.
4 *tit.* 8. *n.* 10. Conservatores debent eligi ad praescriptum *cap. Statutum* 11. *de rescriptis; cap. statuimus* 1. *et cap. Hac Constit.* 15. *de offic. delegati in* 6. et praecipue ad praescriptum *Constit.* Greg. XV. incip. *Sanctissimus*, quae cum sit specialis norma, et regula pro Conservatoribus, hic subnectitur ad promptiorem omnium commoditatem.
5 §. 1. SSmus in Christo Pater et D. N. D. Gregorius divina providentia Papa XV. ex certis rationabilibus causis animum suum moventibus, et de voto Ven. Fratrum suorum S. R. Eccles. Cardinalium Concil. Trident. Interpretum, partim fel. recordat. Clement. Papae VIII. Praedecessoris suis vestigiis inhaerendo renovavit, ac nullas, et invalidas decrevit omnes, et quascumque Judicum Conservatorum erectiones, nominationes, seu deputationes tam in viam literarum Conservatoriarum juxta formam in quinterno Cancellariae descriptam, quam in vim quorumcumque privilegiorum perpetuo, vel ad tempus non elapsum Apostolica auctoritate concessorum, seu alias quocumque jure, vel titulo hactenus factas, quo quibuscumque Conventibus, Capitulis, Militiis etiam S. Joannis Hierosolymitani, Congregationibus, Collegiis, Ordinibus, Monasteriis, Hospitalibus, aut aliis quibusvis piis tam saecularibus, quam cujusvis Ordinis tam Mendicantium, seu Instituti, vel Societatis Regularibus, locis quantumvis exemptis, etiam de necessitate exprimendis, seu illorum personis, cujusvis qualitatis, seu conditionis existant.

§. 2. In futurum vero Sanctitas sua hac generali, et perpetuo valitura Constitutione statuit, et decrevit, ut Judices Conservatores hujusmodi sive principales, sive subrogati, eligi, nominari, aut deputari non possint, nisi non solum habeant qualitates requisitas, et descriptas in Constitutione simil. Recordat. Bonifacii Papae VIII. etiam Praedecessoris sui, quae incipit: *Statutum;* ita ut vel dignitate Ecclesiastica praediti, vel personatum obtinentes, vel Ecclesiarum Cathedralium Canonici existant; sed etiam in Conciliis Provincialibus, aut Dioecesanis juxta decretum Concilii praedicti judices electi, seu designati sint.

§. 3. Quaecumque deinceps literae conservatoriae per Sedem Apostolicam concedendae supra scriptis tantum dirigantur, et si quae literae aliter expedientur, illae, ac deputationes hujusmodi omniaque exinde sequenda nullius sint roboris, vel momenti.

§. 4. Et nihilominus, qui secus, quam juxta formam superius praescriptam, Conservatores hujusmodi cum effectu eligere, nominare, seu deputare, aut electis, nominatis, seu deputatis uti ausi fuerint, Regulares quidem voce activa, et passiva sint ipso jure privati, adeo ut habilitationem a nemine praeterquam a Romano Pontifice consequi valeant, reliqui vero aliis poenis arbitrio Sanctitatis suae coerceantur, et praedictorum omnium Conventus, Monasteria, ac loca hujusmodi eorumque personae, ac bona careant Conservatore ad annum, ita ut illorum causae interea coram locorum Ordinariis dumtaxat cognosci, ac definiri debeant.

§. 5. Caeterum, ut latius pateat Conservatorum hujusmodi deligendorum facultas, Sanctitas sua

admonitus voluit omnes locorum Ordinarios, ut in Synodis Provincialibus, aut Dioecesanis quamplures personas, ex habentibus qualitates in praedicta Constitutione hujusmodi Bonifacii Praedecessoris contentas, et alioquin ad id aptas designari procurent, et si aliquem interim ex designatis mori contingerit, substituat Ordinarius loci cum Consilio Capituli alium in ejus locum, usque ad futuram provincialem, aut Dioecesanam Synodum.

§. 6. Insuper Sanctitas sua inhaerendo hac in parte Decreto similis record. Gregor. Papae XIII. etiam Praedecessoris sui statuit, et ordinavit, ut Regulares, ac personae hujusmodi in Italia infra duos, extra Italiam vero intra sex menses a die publicationis in Urbe praesentis Constitutionis inchoandos, debeant sibi eligere, seu assumere Conservatores juxta formam superius propositam.

§. 7. Ejusque electionis seu assumptionis documentum infra tempus hujusmodi poenes Acta Curiae Ordinariorum exhibere, et demittere teneantur; alioquin eo termino elapso, quamdiu Conservatores secundum formam praesentis Constitutionis non elegerint, coram eisdem Ordinariis conveniantur.

§. 8. Quodque Conservatores hujusmodi semel legitime deputati, nisi ex legitima causa a Sede Apostolica, aut locorum Ordinariis, prout iisdem Regularibus, et aliis supradictis libuerit approbanda durante quinquennio a die deputationis, amoveri, aut deputari nullatenus possint, aut valeant.

§. 9. Ad haec statuit Sanctitas sua, ut coram ipsis Conservatoribus Regulares, ac personae suprasciptae conveniri quidem, aut trahi debeant, sed alios convenire, aut trahaere non possint, itaut memorati Conservatores in causis, in quibus Regulares, et alii Actores fuerint, nullam prorsus jurisdictionem habeant, sed in his tantum, in quibus rei extiterint, neque extra Civitates, seu Dioeceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscumque procedere praesumant.

§. 10. Si qua vero inter Judices Conservatores hujusmodi, et locorum Ordinarios Controversia super competentia Jurisdictionis orta fuerit, nequaquam in Causa procedatur, donec per Arbitros in forma juris electos super jurisdictionis competentia fuerit judicatum.

§. 11. Quod si Conservatores sive in hac parte sive alias quomodolibet suos limites excesserint per annum ab Officio Conservatoris hujusmodi suspensi sint, et pars, quae hoc fieri procuraverit, sententiam excommunicationis incurrat, juxta formam alterius *Constit.* ejusdem Bonifacii Praedecessoris, quae incipit; *Hac Constit.* quam Sanctitas sua in omnibus, quae praesenti Const. non adversantur, innovavit, ac innovat.

§. 12. Per hoc tamen non intendit Sanctitas sua prohibere, quo minus Regulares, et alii supradicti in casibus a jure permissis petant judicem non suspectum a Principibus, seu Magistratibus saecularibus; Dum tamen haec tria copulative concurrant, videlicet, ut Regulares, et alii praedicti sint Actores, non autem rei; utque agant contra Laicum, non autem contra Ecclesiasticum, vel alias a Jurisdictione saeculari exemptum, atque ut causa, in qua Judex deputatur, fuerit profana, non autem Ecclesiastica, et in ea, juxta Sacrorum Canonum dispositionem, Laicus ut praefertur eligendus, Judex competens existat.

§. 13. Observantiam praemissorum praecipit cum decreto irritanti.

§. 14. Contrariis quibuscumque derogat. (*Et sequitur publicatio.*)

Datum Romae 20. Sept. 1621. Pontificatus anno primo; Bullar. tom. 4. pag. 80.

Sequitur dubium super d. Constitutione exortum cum sua declaratione.

In Constitutione de Conservatoribus edita a San. Mem. Greg. XV. ex sententia Sac. Congregationis Concil. inter caetera statutum est, ut coram Conservatoribus Regulares conveniri quidem, aut trahi debeant, sed alios convenire, aut trahere non possint, itaut memorati Conservatores in casibus, in quibus Regulares, et alii Actores fuerint, nullam prorsus Jurisdictionem habeant, sed in his tantum, in quibus Rei extiterint.

« Dubitatur nunc; An per haec verba sublata » sit facultas, quam habent Conservatores, defen» dendi Regulares, et alios a manifestis injuriis, » et violentiis, quae illis de facto inferuntur, dum » a suis possessionibus dejiciuntur, et propriis » bonis uti, ac frui impediuntur.

» Sacra Congregatio Card. Concilii Trident. » Interpretum censuit ejusmodi verbis minime » sublatam fuisse facultatem, quam habent Con» servatores defendendi Regulares a manifestis » injuriis ac violentiis; dummodo observent for» mam praescriptam in Constitutionibus Innocen» tii IV. et Bonifacii VIII. relatis in cap. 1. et fi» nal. de offic. deleg. in sexto. »

Card. de Torres.

Prosper Fagnanus Sac. Congr. Secret.

Eligendi in Conservatores debent esse in dignitate Ecclesiastica constituti, texto expresso *in cap. Hoc Constitutione* 15. *de offic. Delegati*, et in dicta Constitutione Gregorii XV. §. 2. Unde Conservatores esse non possunt nisi Episcopi, aut eorum Superiores (idest Archiepiscopi, Patriarchae, et Cardinales,) vel Abbates, seu dignitates, vel Personatus in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis obtinentes; *ibid.* Aut Canonici Ecclesiarum Cathedralium existentes, ex cit. *Const.*

6 7 8

Greg. XV. 2. ibi : *Vel Ecclesiarum Cathedralium Canonici existant ; et cap. Statutum* 11. *de rescri-*
9 *ptis.* Canonici autem Ecclesiae Collegiatae, quamvis sint eximii Doctores, nequeunt esse Conservatores, quia Conservatores ex citata Gregoriana debent esse Judices Synodales, et Canonici Ecclesiae Collegiatae non possunt eligi in judices Synodales, ut declaravit Sacra Congregatio Concil. *in Alexandrina*, ut refert Barbosa *decis. Apostolicar. collectan.* 90. *n.* 7. et d. Gregoriana expresse requirit quod sint Canonici Ecclesiarum Cathe-
10 dralium. Vicarius Generalis Episcopi potest eligi in Conservatorem Regularium; Sacra Congreg.
11 Conc. 23. *Octobr.* 1623. Sic etiam posse eligi Vicarium Capitularem Sede vacante tenent Ricc. *variar. resol. tom.* 2. *resol.* 349. *num.*3. Monacell. *tom.* 1. *in appendice ad formularium annotat. ad Constit. Gregorii XV.* incipient. *Sanctissimus num.* 17. et
12 alii. Regulares quavis dignitate Regulari fulgentes non posse eligi in Conservatores, respondit Sac. Congr. Episcopor. et Regul. *Archiepiscopo Turritano 7. Septembr.* 1617. ut refert Barbosa *de Offic.*
13 *et potest. Episcopi p.* 3. *alleg.* 106. *num.* 15. At Sacra Congreg. Concil. *sub die* 2. *Martii* 1619. censuit. *Abbatem Ordinis Olivetani posse eligi in Conservatorem si Episcopus in Synodo eum deputavit Judicem Synodalem*, ut refert Barbosa *cit.* et tenent Nidus *de Conservatoribus cap.* 3. *particola* 3. *num.* 18. cum Moneta, et Passerin. *ibi cit.* Barbosa *Apostolicar. decis. collectan.* 216. *n.* 15. Monacell. *loc. cit. num.* 17. et alii.

14 Conservatores debent esse Judices Synodales Gregorius XV. in d. *Constitut.* incip. *Sanctissimus* §. 2. ibi *Sed etiam in Conciliis Provincialibus, aut Dioecesanis, juxta decretum Concilii praedicti, Ju-*
15 *dices electi seu designati sint.* Dato autem quod non adsint Judices Synodales, possunt a Regularibus eligi non Judices, donec sit celebrata Synodus, et in ea Judices sint designati, et pluries declaravit Sac. Congreg. Concil. et signanter 7. *Jun.* 1623. 17. *Aug.* 1626. 23. *Aug.* 1627. et Sac. Congregat. Episcop. et Regul. *die* 4. *Dec.* 1671. decrevit dandam esse infrascriptam declarationem alias editam, et signanter ad instantiam Patrum Societatis Jesu, quam ad literam refert Fagnan. *lib.* 2. *decr. in cap. Si Clerici* 5. *de Foro compet. num.* 56. tenoris, ut sequitur.

16 « Gregorius Papa XV. fel. rec. in sua Const. » de Conservatoribus statuit et decrevit, ut in » futurum a Regularibus eligi non possint in Conservatores nisi Judices in Conciliis Provincialibus, seu Dioecesanis designati, sub poenis, et » censuris in dicta Constitutione contentis.

» Quibus stantibus Patres Soc. Jesu, qui in » Indiis, et aliis locis degunt, in quibus Archie» piscopi, seu Episcopi Synodum congregare non » curant, vel si congregant, Judices Synodales » non eligunt, supplicant humiliter DD. VV. Il» lustrissimis, ut dignentur declarare, si in tali » casu possint uti privilegiis a Sancta sede Apo» stolica ante dictam Constitutionem concessis.

» Die 17. Aug. 1626. Sac. Cong. Illustris. Car» din. Conc. Trid. Interpretum censuit Episcopos » quamprimum Dioecesanam Synodum omnino » celebrare teneri, et interim in Civitatibus, et » Dioecesibus, in quibus nulli Judices extant in » Concil. Provinciali, aut Dioecesano designati, » licere Regularibus, servata in reliquis forma » Const. fel. rec. Greg. XV. hac de re editae, Con» servatores nominare habentes qualitates a jure » requisitas. Quorum tamen Conservatorum facul» tas eo ipso expiret, cum primum hujusmodi Sy» nodus celebrata, in eaque Judices designati ex» titerint. »

Conservatores debent eligi a Regularibus in 17
unaquaque Dioecesi, in qua Monasteria, Conventus, seu domos Regulares habent, sic enim censuit Sacr. Congr. Concil. *in Rossanensi* 15. *April.* 1628. *et in Langianensi* 29. *Januar.* 1633. praecisis verbis, nempe *Regulares debent eligere Conservatores in singulis Dioecesibus, in quibus Monasteria, Conventus, seu Domus Regulares habent.* Re- 18
gulares licet ex d. *Constit.* Gregor. XV. *sub* §. 6. fuerint adstricti ad sibi eligendos Conservatores infra duos menses in Italia, et extra Italiam infra sex menses a die publicationis in Urbe ipsius Constitutionis; Tamen si Regulares, qui tempore sibi 19
in dicta Constitutione Gregorii XV. praefixo Conservatores eligere non curaverunt, dicto tempore elapso, quandocumque bis libuerit, Conservatores juxta formam dictae *Constit.* eligere possunt, ut declaravit Sac. Congreg. Conc. 18. *Septembris* 1627. prout ex Sellio refert, et tenet Barbosa *supra Concil. sess.* 14. *cap.* 5. *n.* 9. Electionis Conser- 20
vatoris documentum est relinquendum penes Acta Curiae Episcopalis, alias Regulares sunt conveniendi coram Ordinario loci: Sic dicta Gregoriana §. 7. Et ad hoc tenentur ante exercitium suae Jurisdictionis sub poena nullitatis actuum, ut declaravit Sacra particularis Congregatio deputata ab Innocent. X. 16. *April.* 1648. in responsione ad tertium decimum propositum dubium conceptum, ut sequitur: *Tertio decimo, an Conservatores nominati, et electi a Regularibus praescriptis ante exercitium suae Jurisdictionis teneantur electionis authenticum documentum exhibere coram Ordinario sub poena nullitatis actuum? Respondit.... Ubique teneri,* et confirmavit ipse Innocent. X. 14. *Maji* 1648. *Constitut.* incip. *Cum sicut accepimus*
Conservatores sunt eligendi ad praescriptum d. 21
Constitutionis Gregorii XV. non obstantibus quibusvis privilegiis, utpote reductis ad terminos ipsius Constitutionis. Sic expresse d. specialis Congregatio deputata ab Innocentio X. in responsione ad quintum, et confirmavit ipse Innoc. X. in d. *Const.* incip. *Cum sicut accepimus.* Regulares eli- 22

gentes Conservatores non servata forma Gregorii XV. incurrunt ipso jure privationem vocis activae, et passivae, nec possunt rehabilitari nisi a Summo Pontifice, et eorum Conventus, et Monasteria, eorumque personae earent Conservatore ad annum, et interim illorum causa, cognosci, et definiri possunt, et debent solum ab Ordinariis locorum; Sic expresse d. Gregoriana §. 4.

23 Conservatores Regularium possunt eligi, vel a Superioribus Generalibus, vel Provincialibus, vel localibus juxta Religionum consuetudinem; dicta enim Constitutio Gregoriana incip. *Sanctissimus* non specificat personas Regulares, quae possunt, et debeant Conservatores eligere, sed dicit indefinito *Regulares*, unde videtur relinquere electionem juxta probatas Religionum consuetudines, et
24 speciales suas Constitutiones. In iis tamen Religionibus, in quibus juxta suam consuetudinem, Constitutiones, et privilegia, solent Conservatores eligi per Superiores locales, debet intervenire etiam consensus Capituli, ut tenent Bordon. *tom.* 2. *Conc. Regul. resolut.* 95. *num.* 10. Passerin. *in cap. Hac Constitutione q. unic. de Offic. delegat. in* 6. *num.* 287. Petrus Martyr Urgeant. *in Summar. Ordin Praedicat. pag.* 4. e. 4. Nidus de Conservatoribus c. 1. *particulas num.* 2. et alii, et colligitur ex Constitutione S. Pii V. incip. *Ad hoc nos Deus*, in qua de Conservatoribus in Ordine Praedicatorum eligendis sic dicit: *Per eosdem Fratres, seu Moniales, ac dicti Ordinis Fratrum Praedicatorum Superiores, et Domorum Priores, et eorum singulos pro tempore eligendos in eorum, et dictorum eorumdem privilegiorum indultorum, concessionum, et gratiarum et singulorum aliorum praemissorum Conservatores, et Judices unicos etc.* Quibus verbis modum eligendi Conservatores exprimit, ipsosque per superiores locales, una cum Fratribus, et respective Sororibus capitulariter congregatis eligendos esse demonstrat, ut observant Petrus Martyr Urgean.
25 et Nidus *loc. cit.* In Ordine autem Minorum de Observantia facultas eligendi Conservatores videtur restricta ad Provinciales, privativo quoad Guardianos, seu Superiores locales *ex Constitutionibus Generalibus Ordinis* c. 12. §. 21. disponentibus ut sequitur: *Provinciales itaque infra spatium sex mensium pro unoquoque loco Conservatores nominasse, et elegisse teneantur, ac debeant juxta Apostolicas Constitutiones, idque sane statuimus, et decernimus sub poena privationis Officii negligentibus subeunda*, ex quibus verbis, et praecipue ex illis, *pro unoquoque loco*, deducitur privative quoad Guardianos, vel
26 Superiores locales. Et ubi adest similis Constitutio, et probata Consuetudo, quod eligantur per solos Provinciales, valida est electio etiam sine consensu Capituli, ut tradunt Confectius *in collect. privileg. tit.* 4. Urgeanus, et Nidus *l. c. sub num.* 7. et alii.
27 Conservatores Regularium semel legitime electi, ac deputati, nisi ex legitima causa a Sede Apostolica, aut locorum Ordinariis prout eisdem Regularibus, et aliis praedictis libuerit approbanda, durante quinquennio a die deputationis, amoveri aut mutari nullatenus possunt; sic expresse d. Gregoriana incip. *Sanctissimus* §. 8. Causae autem possunt esse inimicitia suborta, inpotentia, 28
negligentia, et omnes illae, ob quas recusari potest Judex. Regulares quinquennio elapso possunt 29
alium Conservatorem libere sibi eligere, nam Pontificiae *Const.* amotionem electi intra quinquennium dumtaxat prohibent; At si ad aliam electionem procedere minime curent, aut nolint, electus, etiam elapso quinquennio, adhuc in officio perseverat, usquequo alius eligatur; nec est necesse ipsum confirmare, vel reeligere, siquidem datus est ex vi privilegii perpetui. Nec quod Conservatoris officium post quinquennium spiret, nulla lege sancitum fuit; Concil. enim Trid. *sess.* 14. *c.* 5. *de ref.* dum Conservatoris officio quinquennium praescribit, de Regularium Conservatoribus non loquitur, ut observat Moneta *de Conservatoribus cap.* 10. *num.* 323. Flav. Cherubin. Roderic. et alii cum Nido *de Conservatoribus cap.* 1. *particula* 9. *num.* 3. et ita etiam censuit Sacra Congregatio ejusdem Concil. teste Joann. Franc. Leone *in suo Thesauro for. Eccles. part.* 3. *cap.* 39. *num.* 58. Immo Concilium Tridentinum *loc. cit.* expresse excipit Conservatorias Regularium praecisis his verbis: *Universitates autem generales, ac Collegia Doctorum, seu Scholarum, et Regularia loca, nec non hospitalia, actu hospitalitatem servantia, ac Universitatum, Collegiorum, locorum, et hospitalium hujusmodi personas in praesenti Canone minime comprehensae, sed exemptas omnino sint, et esse intelligantur.* Conservatoris rite electi officium, et ju- 30
risdictio non expirat ex eo, quod postea desinat esse Judex Synodalis, sic decrevisse Sacram Congregationem Episcop. et Reg. refert. Nicolius *luc. Can. part.* 2. *tit.* 29. *sub num.* 11. *v. Censuit.*

Ad rem hic adducitur novissima Constitutio 31
Clement. XIII. merito consulenda et observanda.

Clemens Episcopus etc. *ad perpetuam etc.* Cum omnium quidem Ecclesiarum, tum earum praesertim, quae in remotissimis regionibus sunt constitutae, decet Apostolicam Sedem curam gerere. Fideles enim illic degentes, vel Ecclesiae corpori recens inserti, vel undique Paganorum ritibus et superstitionibus circumdati, nisi novarum plantarum instar foveantur, irrigentur, diligenterque custodiantur, periculum est, ne paulatim arescant, in eisque fructum, quem optat, coelestis Paterfamilias non adinveniat. Hinc Romani Pontifices Praedecessores nostri, quorum exemplum Nos quoque secuti sumus, in easdem Religiones Saeculares et Regulares Clericos bene multos, qui in agro Dominico operarentur mittendos curarunt. Sed infensissimus humani generis inimicus, qui inter frumentum zizzaniam superseminare solet,

discordiarum semina inter eorum aliquos spargere adeo consuevit, ut non raro sui muneris obliti, ac Apostolicae legationis immemores, pro eo quod gentibus ac populis sedentibus in tenebris, et regione umbrae mortis fidei lucem ingerere, et ad veritatis agnitionem perducere curent, ipsi inter se levissimis de rebus maximas contentiones ineant: quod interdum eousque protenditur, ut eodem temporis ac loci vestigio, quo Evangelium salutis afferunt, et pacem Christianam annunciant, quam Christus discipulis suis velut unicam haereditatem testamento reliquit, eas ipsi turbas excitant, ut qui eis adhaereant, pro partium studio etiam ad arma concurrant, ac manus inter se non sine bonorum omnium gemitu conferant. Id vero eo acerbius ferimus, quo eorum dissidia Catholicae fidei propagationi summo esse impedimento propemodum videamus, atque in messe multa veros Operarios adhuc pauros doleamus. .

Dissidiorum causa ejusmodi est, quod dum e Regularibus nonnulli in vindicandis privilegiis toti occupantur, interim opus ministerii sui, in consummationem Sanctorum, et in aedificationem Corporis Christi, negligentes, interdum quod ore docent, ac verbis adstruunt, factis negare, ac manu destruere videantur.

Nuper siquidem non sine intimo cordis nostris dolore, accepimus, in Regno Tunkini in Indiis Orientalibus Regulares nonnullos, qui eodem ad Christi religionem propagandam missi sunt, sub obtentu conservandorum privilegiorum, quae Regularibus eisdem ab Apostolica Sede concessa fuerunt, Conservatores judices, ut vocant, praeter ordinem, et contra Apostolicarum Constitutionum spiritum ac mentes tales sibi delegisse, quos nec ipsa instituti sui ratio pateretur, quique eo temeritatis pervenerunt, ut in Apostolicos nostros Vicarios ibidem degentes, quorum auctoritatem, ut religiosos viros decet, revereri debuissent, maximo cum Christiani nominis apud Ethnicos ipsos dedecore, gravique rum perturbatione illarum Ecclesiarum, excommunicationis, et suspensionis, et interdicti sententiam ferre non dubitaverint.

De quibus omnibus cum a Vicario Apostolico ad Nos essent delatae querelae, requiem non habuit caro nostra, sed videntes tumultum in Domo Dei, in qua ne contentiones quidem Apostolus patitur, pro Summi Pastoratus officio duximus tanto malo validioribus remediis quantocius occurrendum. Ut vero cautius in re tanti momenti procederemus, Congregationem particularem nonnullorum S. R. E. Cardinalium, qui negotiis Propagandae Fidei praepositi sunt, ad rem totam examinandam instituimus. Qui quidem examen diligenter aggressi, primo Dubium illud, an potuerit eligi in Conservatorem Superior Regularis temporarius, pro rei gravitate minime censuere statim ac protinus definiendum, sed reservato examine ac decisione ejusmodi dubii, inter caetera pro re nata declararunt, inhaerendo Constitutionibus Apostolicis, et Decretis alias editis.

1. Quod denegata Regularibus, vel dilata facultas excipiendi Confessiones, sufficiens causa non fuerit eligendi sibi Conservatorem.

2. Quod proinde qui illum ea de causa elegerint Conservatorem; in excommunicationem inciderint ad formam *c. fin. de offic. et potest. Judic. Deleg. in* 6. speciatim confirmati in *Constit. Greg. XV.* quae incip. *SSmus.*

3. Quod electus hujusmodi Conservator sub poena suspensionis a divinis, ipso facto incurrenda, a Conservatoris nomine, et officio omnino abstinere se debeat, nullis, ac nullius valoris declaratis omnibus huc usque ab eo actis, et deinceps forsan agendis.

4. Demum quod graviter moneantur Regulares omnes, ut in posterum remotis partium studiis, et proprii Ordinis commodis, ad animarum salutem unice invigilent, ne tandem Sedes Apostolica tot Episcoporum querelis fatigata, privilegis olim Regularibus concessa pro incremento Missionum, quaeque nunc ad earumdem perniciem tendere cernuntur, revocare cogatur; Atque ad hunc effectum, ac quis esse possit ignorantiae locus, hujusmodi Decretorum exemplar Superioribus Generalibus respective intimetur, ut eorumdem observantiam, et executionem sollicite curent.

Quae quidem omnia cum essent a Nobis auctoritate Apostolica confirmata, hoc tamen temporis intervallo in regionibus adeo dissitis discordiarum, et scandalorum incendium nec restingui, nec temperari potuit, immo multo etiam magis auctum, ac dilatatum est, adeo, ut graves querimoniae ad Nos usque pervenerint, negata etiam fuisse in summo vitae discrimine Sacramenta nonnullis eorum, qui Judiciis Conservatoris judicio, et censuris non obtemperassent. Quibus ex causis haud diutius differendum Dubii hac usque suspensi decisionem rata dicta Congregatio, deductis hinc inde juribus, et re mature perpensa, ac prae oculis habitis Constitutionibus Apostolicis, tum et fere communi juris Canonici peritorum consensu, ac praesertim resolutione Congr. Episcoporum, ac Regularium negotiis praepositae, quae ab Episcopo Turritano consulta: *An Regulares unius Conventus, Monasterii, vel Domus aliquem Priorem, Guardianum, vel quemvis alium quavis Regulari dignitate fulgentem in suum Conservatorem eligere, vel deputare possint?* die 8. Octobris anni 1617. rescripsit: *Non posse*: his, aliisque similibus Decretis inhaerens die 8. Martii currentis anni, tandem in hunc modum propositum Dubium resolvit; *Consulendum Sanctissimo, ut dignetur declarare superiores Regulares temporarios nullibi, et in nullo casu posse eligi in Conservatores: in partibus autem infidelium expedire, ut Conservatores omnino non eligantur.*

o

Hoc nobis relatum exhibitumque Decretum jam satis agnovimus quoad utramque partem Apostolicis Constitutionibus consentaneum, et congruum. Jamdudum enim praedecessores nostri Bonifacius VIII. in Constitutione, quae incipit: *Statutum;* Gregorius XV. in Constitutione, quae incipit: *Sanctissimus in Christo Pater;* et Innocentius X. in literis in forma Brevis, quae incipiunt: *Alias a Nobis;* animadvertentes Regulares, aliosque, quibus ab Apostolica Sede generale, sive speciale privilegium concessum est, ut possint sibi Judices Conservatores eligere, sub ejusmodi privilegii praetextu Episcoporum, aliorumque Judicum ordinariam sive delegatam jurisdictionem perturbare, et electos Judices Conservatores suae potestatis limites frequenter excedere, optimo sane consilio, dum privilegia ipsa sarta tecta esse voluerunt, certum tamen modum Judicum Conservatorum electioni, certosque fines eorumdem potestati imposuerunt, poenis etiam adversus transgressores constitutis.

Horum igitur Summorum Pontificum Praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, de consilio Congregationis particularis supra memoratae nonnullorum S. R. E. Card., qui negotiis Propagandae Fidei, praepositi sunt, videlicet Ven. F. Nostri Josephi S. R. E. Card. Spinelli Episcopi Ostiensis, et Sacri Collegii Decani, ac dilect. fil. nostrorum S. R. E. Cardinalium Stoppani, Galli, Antonelli, et Columnae de Sciarra; Motu proprio, ex certa scientia, et matura Nostra deliberatione, Nos in primis Constitutiones easdem Bonifacii VIII. et Gregorii XV. necnon Apostolicas Literas in forma Brevis Innocentii X. quarum tenorem hic pro inserto haberi volumus, cum singulis declarationibus in eisdem contentis innovamus, et confirmamus; ac easdem Constitutiones, et Apostolicas Literas plenum robur, et firmitatem habere volumus, et mandamus.

Praeterea, quoniam in iisdem Constitutionibus cautum est, ut ii dumtaxat in Judices Conservatores eligi possint, qui Dignitatem aut Personatum in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia obtinent, Nos eisdem Constitutionibus inhaerentes statuimus et declaramus: non licere quibuscumque in locis Regularibus cujuscumque Ordinis, Monasterii, vel Congregationis, Mendicantibus, vel non Mendicantibus, etiam Societatis Jesu, aliisque quantumvis expresse, et speciatim nominare eos oporteat, caeterisque, quibus ab Apostolica Sede concessum est, ut Judices Conservatores sibi deligere possint, vigore cujuscumque privilegii, cui, quatenus opus sit, expresse derogamus, Praepositos Rectores, Provinciales, Definitores, Custodes, Priores, Praefectos, Vicarios, Visitatores aliosque quoscumque Superiores Regulares non perpetuos, sed temporarios proprii, vel alterius Ordinis in Judices Conservatores eligere, quos hac in parte, et ad hunc effectum in dignitate Ecclesiastica constitutos non esse, eorumdemque electionem, etiamsi fiat, servata in reliquis forma Constitutionis Gregorii XV. ipso jure irritam prorsus fore declaramus.

Tandem inhaerentes alias decretis in Congregatione Generali de Propaganda Fide coram san. mem. Urbano VIII. habita die 3. Februarii anni 1640. et prospectis etiam periculis, et scandalis, quae ex electione Judicum Conservatorum in partibus Infidelium, plerumque in animarum perniciem, et publicae tranquillitatis, atque Ecclesiasticae Pacis perturbationem emergunt, juxta Decretum praefatae Congregationis auctoritate Apostolica denunciamus, Regulares, Mendicantes, et non Mendicantes, Monachos, et Clericos Regulares cujuscumque Congregationis, et Ordinis, etiam Societatis Jesu, aliosque quamvis expresse et speciatim nominare eos oporteat, privilegio sibi concesso eligendi Judices Conservatores, quousque in partibus infidelium degunt, ac Sacras Missiones exercent, nullo modo expedire, *ut utantur;* sed omnes et singulos in offensionibus, et causis, quae ipsorum Ordines, ac privilegia tangunt, ut ad nos, et ad Apostolicam Sedem recurrant ut ab hac Ecclesia Ecclesiarum omnium Matre, et Magistra, cui nihil antiquius est, quam cuique sua jura servare, rectum judicium, ac remedium praestolentur.

Decernentes praesentes Nostras Literas, et in eis contenta quaecumque, licet Superiores quorumcumque Ordinum etiam Generales, vel Priores, itidem Generales seu Missionum, aut Missionarii ipsi, vel ab eis deputati, aut alii quicumque in praemissis ac circa praemissa interesse habentes, vel habere praetendentes ad haec vocati, citati, vel auditi, sive causae propter quas eaedem praesentes emanarint, sufficienter adductae, justificatae, et verificatae non fuerint, semper, et perpetuo validas, et efficaces existere, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac ab omnibus inviolabiliter observari: sicque, et non alias per quoscumque Judices Ordinarios; vel Delegatos, quavisque auctoritate fungentes, ac etiam Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, etiam de Latere Legatos, dictaeque Sedis Nuntios, ac Vicarios Apostolicos, seu Visitatores quibusvis facultatibus munitos, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate, judicari, et definiri debere, irritum quoque, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus Sixti V. favore Ordinum Mendicantium, et Pii V. ac Gregor. XIII. incip. *In supereminenti* favore Clericorum Regularium Societatis Jesu extra Europam existentium, ac quibusvis aliis Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, necnon Ordinum, et institutorum quorumcumque etiam Juramento, Confirmatione Aposto-

lica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, et consuetudinibus: Privilegiis quoque, Indultis, et Literis Apostolicis, etiam Mare Magnum, vel alias quomodolibet nuncupatis eisdem Ordinibus, et institutis, eorumque Superioribus, et Praelatis, ac Personis etiam Missionariis in limine quoque, et actu primaevae illorum expeditionis, ac subinde, et successive, etiam per quoscumque Romanos Pontifices Praedecessores Nostros, ac Sedem Apostolicam praedictam, et per Nos pariter quomodolibet concessis, confirmatis, et iteratis vicibus approbatis, et innovatis: Quibus, et aliis omnibus, quae praesentibus quomodolibet obstare possent, etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus, specifica, et expressa, ac individua, nec non de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, eorumque tenores pro plene, et sufficienter praesentibus expressis, et totaliter insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter, et expresse, amplissime, et plenissime, nec non opportune, et valide derogamus, et derogatum esse volumus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Ut autem praesentes Nostrae Literae ad omnium notitiam deducantur, neque aliquis earum ignorantiam praetendere, aut contra eas se excusare valeat; volumus, et mandamus earum exemplar Superioribus Generalibus Ordinum, Congregationum, et Institutorum praedictorum, seu illorum Procuratoribus Generalibus in Urbe existentibus, e quibus Missionarii quicumque extiterint, a dicta Congregatione de Propaganda Fide tradi deberi. Quodque post traditionem hujusmodi omnes, et illos, quos concernunt, et concernent in futurum, perinde, arctent, et afficiant, ac si eorum cuilibet personaliter intimatae fuissent.

Volumus etiam, quod etc.

Nulli ergo omnino etc.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicae Millesimo Septingentesimo Sexagesimosecundo, Nono Kalendas Maji, Pontificatus Nostri Anno Quarto.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

32 **Quod ait Auctor** *num.* **7. eligi in Conservatores posse Episcopos, Archiepiscopos, etc. id hodie pacificum haud est, si existant ea in Dioecesi Judices**
33 **Synodales, idque quia Gregorius XV. Constitutione sua incipien.** *Sanctissimus,* **demandavit, ut nonnisi Judices Synodales in Conservatores eligi queant; Vide S. M. Benedictum XIV.** *de Synod. Dioeces.*
34 *lib.* **4.** *cap.* **6.** *n.* **4. Deficientibus vero Judicibus Synodalibus non videtur dubitandum, quin eligi in Conservatores possint Episcopi, Archiepiscopi etc. dummodo eligatur Episcopus in sua Dioecesi; Idem Summus Pontifex, ubi supra.**

ADDITIONES CASINENSES

Conservator datur a solo Papa, etiam contra Laicos, etiam sine negligentia judicis laici; et non tantum Regularibus dari potest, sed etiam miserabilibus personis, Monet de conserv. *v.* 4. *n.* 15. 35

A caetu Cardinalium non potest dari conservator Papa vivente, nisi ille esset captus ab hostibus, vel alias inutilis factus *Ibidem.* 36

Nec dari potest a Legato etiam de Latere. *Ibid. num.* 6. 37

Etiam principes saeculares possunt Ecclesiis vel Clericis conservatores dare, et ita contra Laicos et potentes tueri: *Monet. n.* 37. non tamen contra Clericos vel Ecclesias; quia Laici sunt incapaces jurisdictionis in illas. *Idem. n.* 42. *Bassil. c.* 38

Certum esse videtur, a Regularibus in una Dioecesi existentibus in Conservatorem eligi non posse alterius dioecesis Episcoporum; ejusmodi enim electiones saepius improbatas fuisse a sacra Congreg. Conc. testatur Monacellus *tom.* 4. *pag.* 22. *n.* 222. Cumque denuo alieni Episcopi electio a Regularibus attentata fuerit eadem sacra Congregatio die 3. Aug. 1715. in *Nullius Altamurae* iterum dixit, illam non sustinere. Thesaur. *Resolut. t.* 9. *pag.* 222. Bened. XIV. *de Synod. Dioec. l.* 4. *c.* 64. 39

ARTICULUS II.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT CONSERVATORUM OFFICIUM, ET JURISDICTIONEM.

Conservatorum officium est defendere eos, quibus sunt concessi, a manifestis injuriis, molestiis, et violentiis, et in propriam rerum, et jurium possessionem conservare, *cap. Statuimus* t. *de offic. delegat. in* 6. *et cap. Hac constitutione* 15. *eod. in* 6. Unde Conservatores potissimum dantur Regularibus ad tuendum eorum personas, bona, et jura, sub quibus eorumdem continentur privilegia exemptiones, et immunitates, ut notat Glossa *fin. in d. c. Statuimus;* Pignatell. *tom.* 10. *consult.* 96. *n.* 8. et alii passim. Hinc Conservatores defendere possunt, et debent Regulares nedum in causis, in quibus ipsi Regulares rei existunt, ut videbatur innuere d. Constitutio Gregoriana incip. *Sanctissimus sub* §. 9. sed etiam in causis, in quibus Regulares actores extiterint, si isti agendo petant, ut defendantur a manifestis injuriis, quae de facto illis inferuntur, dum a suis possessionibus dejiciuntur, et propriis bonis frui, aut uti impediuntur, ut declaravit Sac. Cong Conc. ad quam post dictam Gregorianam fuit habitus recursus, et propositum fuit ei sequens dubium: *An per allegata verba* (id est d. Gregorianae sub §. 9.) *sublata sit facultas, quam habent Conservatores defendendi Regulares, et alios a manifestis injuriis, et violentiis, quae illis de facto inferuntur, dum a suis* 1

2

possessienibus dejiciuntur, et propriis bonis frui, aut
uti impediuntur. Ad qnod Sacr Cengregat. respon-
dit ut sequitur: *Sac. Congr. Cardinalium Conc.*
Trident. Interpretum censuit ejusmodi verbis minime
sublotam fuisse facultatsm, quam habent Conserva-
tores defendendi Regulares a manifestis injuriis, ac
vielentiis, dummodo observent formom praescriptam
a Censtit. Innocent. IV. et Bonif. VIII. relatis in c.
1. et fin. de offic. Delegat. in 6.

Cosmus Cardinalis de Terres. loco ✠ Sigilli.
Prosper Fagnanus Sacr. Congregat. Secretarius.

Romae in Typographia R. Camerae Apostelicae
1624.

3 Conservatores Regularium non nisi de manife-
stis injuriis, atque violentiis cognoscere possunt;
c. Statuimus 1. *de offic. Delegat. in* 6. *et cap. Hac*
4 *Constit.* 11. *eod. in* 6. Injuria autem generaliter
dicitur omne id, quod non jure fit, *Inst. de injur.*
in princ. et Canonistae communiter *in cap. Statui-*
mus; quamobrem omne illud dicitur injuria, quo
jus alterius offenditur, nec fieri potest nisi inju-
5 ste. Violentia vero est, cum quis vim alteri infert;
Violentia enim superaddit injuriae vim, sive im-
petum, nt notant communiter Doctores *in c. Si*
6 *quis suadente* 17. *q.* 4. Et tnne injuria, et violen-
tia dicitur manifesta, quando ita notoria, et pa-
tens est, ut nulla probabili tergiversatione celari
7 possit. Conservatores Regularium non possunt
cognoscere de iis, qnae Judiciolem indaginem re-
quirnnt, textu expresso *in d. c. Statuimus* 1. *de*
offic. Deleg. in 6. ibi: *Nec ad alia, quae Judicialem*
indaginem exigunt, suom possint extendere potestatem.
8 Indogo autem judicialis est inqnisitio, seu exa-
minatio, quae, Juris ordine servato, babetur in
casibus dubiis ad veritotem inveniendam, necnon
justum, rectumque proferendum judicium; Glos-
sa *in d. c. Statuimus, verb. indaginem,* et ibid. Cano-
nistae communiter: quoniam indagore, ex quo in-
doginis nomen dedncitur, est diligenter inquirere,
ac scrutinari, ut recte notat Moneta *de Conserva-*
9 *tor. c.* 7 *n.* 76. et alii passim. Unde Conservatores
si de aliis, quam de manifestis injuriis, et violen-
tiis cognoscere praesumpserint, seu ad alia, quae
judicialem indaginem exigunt, snam extenderint
potestatem, eo ipso poenam suspensionis ab officio
per annnm incurrunt, et pars, quae hoc fieri pro-
curaverit, incurrit sententiam excommunicationis,
textu expresso *in d. c. Hac Const.* 15. *de offic. De-*
leg. in 6. ibi: « Decernimus, ut si de aliis; quam
» de manifestis injuriis, et violentiis scienter se
» intromiserint, seu ad alia, quae judicialem in-
» daginem exigunt, snam extenderint potestatem;
» eo ipso per unum annum ab officio sint suspen-
» si; Pars vero, quae hoc fieri procurabit, sen-
» tentiam excommunicationis incurrat, a qua
» non possit absolvi, nisi ei, quem sic fatigavit
» indebite, primo satisfaciat integraliter de ex-
» pensis; » Et sic etiam expresse habetur in d.
Constitut. Gregoriana incip. *Sanctissimus* §. 11.

Possunt tamen Regularium Conservatores in 10
cognitione violentiarum, et injuriarum manife-
starum adhibere indaginem illam judicialem, quae
in notoriis adhiberi solet; Sic Canonistae commu-
niter *in d. c. Statuimus* 1. *de offic. delegat. in* 6. Cau-
sae enim in notoriis, manifestisque injuriis, ac
violentiis absque indagine aliqna saepe expediri
neqneunt; quando autem jurisdictio aliqua com-
mittitur, omnia illa, sine quibus explicari nequit,
demandata censentur; *l. 2. ff. de jurisd. omn. Judic.*
cap. Praeterea 5. *et c. Suspicioni* 39. *de offic. et po-*
test. Jud. Delegat. Quomodo enim Judex Conser-
vator delinqnentes in notoriis, manifestisque in-
juriis, punire posset, nisi eos citare, citatos, ac
contumaces in expensis condemnare posset? In
casu igitur, quo injuria notoria negetur, et ex
negatione res sub dubio remaneat, nec clare de
notorietate appareat, tunc poterit Conservator
ante omnia summarie examinare, an violentia,
seu injuria, de qua agitur, notoria fuerit, et pro-
bationes recipere ad videndum, an suae sit juris-
dictionis, et si jam notoriam repererit, procedat,
alias desistat, quia non habet jurisdictionem de-
fendendi injurias, et violentias simpliciter, sed
solum qualificatas notorietate; Glossa et Canoni-
stae communiter *in dict. c. Statuimus,* Moneta *de*
Conservatorib. c. 7. a n. 82. Barbosa *de offic. et po-*
test. Episcop. par. 3. *allegat.* 106. *num.* 20. aliique
passim. Quando reus fatetur injuriam, seu vio- 11
lentiam, et qualitatem ipsius fuisse notoriam, tunc
Conservator potest statim procedere, absque ulla
examinatione de notorietate, quia sive in rei ve-
ritate injuria fuerit notoria, sive non, semper
processus validus erit, nam sufficit partis confes-
sio, ut per illam injuria dicatur notoria, et de
notorietate apparet, licet aliter illa non probetur
juxta reg. text. *in c. Vestra* 7. ubi Glossa *verb. Non*
diffitetur; et c. Quaesitum 10. *de cohabitat. Cler. et*
cap. Cum olim 24. *de verbor. significat.* cum mul-
tis, de quibus Mascard. *de probationib. concl.* 1107.
n. 2. Farinac. *in praxi Criminal. tom.* 1. *qu. num.*
31. 32. Barbosa *loc. cit. n.* 21. Moneta *l. c. n.* 150.
Passerin. et alii passim.

Conservatores Regulares suae curae commis- 12
sos defendere possunt nedum ab injuriis, et vio-
lentiis illatis, sed etiam a probabiliter inferendis
Glossa *in d. c. Statuimus verb. Descendere,* et ibi
Monachus *n.* 5. Franch. *n.* 7. Domin. *n.* 13. Joan.
Andr. et alii Canonistae; Silvester *verb. Conser-*
vator. n. 3. Lezana *n.* 23. Azorius *tom.* 2. *lib.* 5.
c. 31. *qu.* 9. Miranda *tom.* 2. *manual. q.* 47. *art.*
7. *conclus.* 4. Barbosa *l. cit.* n. 34. Molina *tom.* 6.
quaest. 29. *num.* 2. et alii passim. Immo Conser- 13
vatores Regularium possunt ipsos defendere a
violentiis, seu injuriis inferendis non solum aliis
modis, sed etiam proferendo generalem excom-
municationis sententiam in eos, qui illas fecerint,

vel commiserint, dicendo v. g. excommunieo omnes, qui talem Conventum, vel Domum Regularem violenter eum armis intraverint, vel aliquod notabile damnum, nt notoriam injuriam, seu violentiam ipsis Regularibus locis, et personis attulerint; Glossa iu *d. c. Statuimus verb. Defenders.* et ibi Franc. u. 6. et omnes supra citati, et colligitur ex reg. toxt. *in* c. *A nobis* 21. *ds sentent. excomm.* ibi: *Quisquis furtum fecerit; et c. Dilecto* 6. *eod. tit.* in 6. cum traditis a Covarruv. *cap. Alma Mater q.* 1. §. 10. *num.* 1. Guttier. *Canon lib.* 1. *cap.* 6. *uum.* 20. Suar. *tom.* 5. *ds censur disput.* 3. *sect.* 4. *a num.* 4. Nid. *de Conservatoribus c.* 3. *particula* 1. *num.* 27. *et sequent.* Barb. *loc. cit.* n. 34. et alii, qui solide probant possn Judices Ecclesiasticos, ubi aliquod gravo crimen probabilibus coajecturis committi timetur, ad illud impedieudum, canto generalem pronuneiare excom-
14 municatioaem in eos, qui illud commiseriut. Nec obstat prohibitio expressa *in* c. *Romana* 5. *ds sent. excomm. in* 6. §. *caveant*, rationo eujus videtur talem generalem excommunicationem bodie ferri non posse, Non obstat, inquam, quia probibitio, seu potius admonitio illius textus locum non babet, ubi juxta interveait causa, sicuti aperte, et expresse dcelarat idem textus in versic. *Nisi* etc. ibi, *aut alia rationabilis causa subsit*; quae justa eausa revera manifeste intervenit, ubi violentia infereada timetur, cui Conservator intendit occurrore, ut bene agnoscunt Monachus *in d. cap. Statuimus* num. 5. Guttier. *Canon. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 20. Suarez *d. sec. a n.* 4. Sayr *de censuris lib.* 1. *c.* 9. *a n.* 28. Barbosa *loc. cit.* n. 35.

15 Conservatores Regularium possunt per censuras Ecclesiasticas, aliaque juris remedia procedore contra Episcopos, aliosque judices ipsorum officium impedientes; Monota *de Canservatoribus cap.* 8. *n.* 245. Barb. *loc. cit. num.* 37. Nidus *de Conservat. cap.* 8. *partic.* 4. Passerinus et alii. Et deducitur clare *ex cap. Quia Pontificali* 2. *de offic. delegat. in* 6. ibi: *Ut cum a Judicibus, vel Conservatoribus a Sede Apostolica deputatis contra eos ad coactiones aliquas, sive poenas fuerit procedendum, gradus, et modestia in hujusmodi processu servetur;* quibus verbis manifeste supponitor, Coaservatores agere, et procedere posse contra etiam Episcopos; *et ex Clementina unica de excessibus Praelatorum*, ubi inter alios excessus, etiam iste enumeratur, ibi: *Processus juste factos, seu sententias juste latas a Delegatis Sedis Apostolicae, vel a Conservatoribus pro exemptis, publicari, seu executioni mandari, a suis subditis non permittunt;* ubi Gloss. expresse dicit: *Per hoc possunt a Delegatis, vel Conservatoribus puniri, cum illorum jurisdictionem*
16 *impediant; de offic. delegat. cap.* 1. Licet autem Conservatores Regularium ex adductis juribus facultatem habeant procedendi per Censuras Ecclesiasticas etiam contra Episcopos, et nonnulli Regulares specialibus super bec Sedis Apostolicae privilegiis sint moniti, ut Religiosi Societatis Jesu ex *Constit.* Gregorio XIII. incip. *Æquum reputamus* §. 3. tamen quia in bis coactionibus, et poenis Pontificali Dignitati plurimum deferendum est; *cap. Sane* 11. *c. Pastoralis* 27. *de offic. et potest. Judic. Delegati; cap. Quia Pontificali* 2. *eod. in* 6. *et c. Quia periculosum* 4. *de sententia excommunicationis in* 6. aequum est ut Conservatores non de facili et praecipitanter contra Episcopos sententiam excommunicationis proferant, sed si contingat Conservatores procedero contra ipsos, ac contra eos ferre Censuram, debent modestiam, et reverentiam debitam adhibere, et servare ordinem praescriptum *in dicto cap. Quia Pontificali*, quod scilicet *Primo*, a Conservatoribus interdicatur Episcopis ingressus in Ecclesiam, vel Sacerdotale officium. *Secundo*, ut suspendantur ab officio. *Tertio*; contra eos Ecclesiastica censura aggravetur, nisi forte aliud fieri suaserit nimiae contumaciae protervitas, ut patet ex praecisis verbis *d. c. Quia Pontificali* ibi « Quia Pontificali dignitate praeditis ob reverentiam sacri » officii quod exercetur, plurimum deferre con» venit, et eos plus aliis bonorari decet; Ut cum » a Judicibus, vel Conservatoribus a Sede Apo» stolica contra eos ad coactiones aliquas, seu » poenas fuerit procedendum, gradus, et mode» stia in hujusmodi processu servetur; Ita quod » (eis condigna quadam reverentia supportatis) » ingressus primo ipsis Ecclesiae, vel Sacerdota» le interdicatur ministerium, ac deinde ab offi» cio suspendantur; subsequenter aggravetur cen» sura Ecclesiastica contra eos; » quae ultima verba exponens Glossa inquit, *quia scilicet, injurias, et contumeliosa verba Episcopus in Judicem*
profert. Hinc juvat adducere resolutionem Sacrae 17
Cong. Conc. in Januen. 30. Februar. 1723. in qua propositis tribus sequentibus dubiis.

« 1. An Conservator Ven. Collegii PP. Socie» tatis Jesu Civitatis Januae, tam in casibus, quam » extra casus manifestae violentiae, vel injuriae » possit procedere, sive PP. Societatis sint Acto» res, sive Rei?

» 2. An pendente aliqua Lite coram Ordinario » Metropolitano semel introducta cum PP. Socie» tatis Jesu post eorum consensum in jurisdictio» nem, liceat eisdem convolare ad Judicem Con» servatorem?

» 3. An supradicta causa Litis jam introductae, » ut supra inhibitio Conservatoris, si quae fiat » Ordinario, et parti, illiusque successiva decr. » annullativa Actorum ab Ordinario post d. inhi» bitionem factorum, sit attendenda?

» Ad 1. responsum fuit, Affirmative, in casibus » tantum manifestae violentiae, et injuriae, et » quando PP. sunt Rei.

» Ad 2. vero et 3. Negative. »

18 In dubiis de jurisdictione inter Episcopos et Conservatores suspendendus, est processus, et non potest ultra procedi in causa, sed eligendi sunt Arbitri, qui controversiam decidant, text. expresso in Concilio Trident. *sess.* 14. *cap.* 5. *de reform.* et expresse etiam in d. Gregoriana incip. *Sanctissimus* §. 10. ibi: *si qua vero intra Judices Conservatores hujusmodi, et locorum Ordinarios controversia super competentia jurisdictionis orta fuerit, nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros in forma juris electos super jurisdictionis competentia fuerit judicatum.* Et sic Barbosa *de offic. et potestat. Episcop. pag.* 3. *alleg.* 106. *num.* 27. et alii com-
19 muniter. Quando controversia est super competentia jurisdictionis, et sub hoc praetextu Episcopus Conservatorem impedit, non potest Conservator procedere contra Episcopum per Censuras, quia ex Trid. et d. Gregoriana mox citata non potest tunc ultra procedi in causa, donec per Arbitros in forma juris electos sit controversia decisa; Pasqual. *ad Laur. de Franch. num.* 833. Borbastren. *in Pastor. p. p. claus.* 10. Nidus *de Conservator. cap.* 8. *partic.* 6. *num.* 2. cum Passerino
20 *num.* 130. et alii communiter. In necessitate autem, quando partes non conveniunt in Arbitrorum electione, vel alias nequit per Arbitros concorditer controversia competentia jurisdictionis terminari; eligendus est tertius Arbiter, cum quo in certum breve tempus super jurisdictione controversiam terminare procurent; *cap. Suspicionis* 39. *de offic. et potest. Judic. delegat. c. cum Speciali* 41. *de appellat. in* 6. Et sic. Cevall. *tom.* 4. *q.* 897. *n.* 777. Passerin. *num.* 244. Nid. *loc. cit. n.* 6. et alii
21 passim. Sic etiam si Conservator Regularium recusetur ut suspectus, prout recusari posse, etiam in notoriis probat textus *in c. Quod suspecti* 15. *caus.* 3. *q.* 5. ibi: *Et si manifesta sibi officiant crimina;* ubi Glossa inquit, *arg. Quod in notorio crimine, etiam Judex recusatur; et cap. Judex* 5. *de offic. delegat. in* 6. et tradit. Barb. *l. c. num.* 32. cum pluribus aliis; tunc ipse Conservator recusatus poterit partes compellere ad eligendos Arbitros; coram quibus causa recusationis probetur, et decidatur, assignabitque eisdem arbitris terminum competentem, intra quem causam recusationis determinent, compelletque ipsos Arbitros, ut advocent sibi tertium, si ipsi discordes fuerint, ut probatur *in d. c. Suspicionis; c. Cum speciali et c. Legitima sub num.* 20. *cit.*
22 Conservatores Regularium non tenentur uti Notario Curiae Episcopalis, sed possunt assumere quemcumque Notarium sibi benevisum; Nidus *loc. cit. cap.* 10. *particul.* 1. *num.* 10. cum Passerin. *n.* 52. et Cesped. *dub.* 318. *num.* 12. ex Peyrino, quod est commune omnibus Delegatis, et sic etiam Card. de Luca *de jurisd. disc.* 4. *num.* 14. ubi post *num.* 2. refert decretum Sac. Congreg. Concilii *emana-*
23 *tum in una Faventina* 17. *Decembr.* 1667. Conservatores Regularium possunt vices suas aliis committere, et in totum alium subdelegare, et substituere, Moneta *de Conservatorib. cap.* 7. *n.* 58. Nidus. *l. c. cap.* 2. *partic.* 4. *num.* 2. *et sequent. et cap.* 11. *particul.* 1. *num.* 1. Miranda *tom.* 2. *q.* 47. *art.* 3. Tamburin. *tom.* 3. *disp.* 17. *q.* 1. *num.* 6. Lezana *part.* 2. *cap.* 10. *n.* 26. Confect. *in summar. privileg. mendicant. tit.* 4. *cap.* 7. Candid. Brugnol. *tom.* 4. *c.* 19. *num.* 13. Rodericus *q.* 65. *art.* 18. Sorbus *in compend. verb. Conservator.* Fagnan. *in cap. Si Clericus de for. competent. num.* 42. Bordon. *resolut.* 95. *num.* 9. Passerin. *num.* 78. Peyrin. *n.* 5. et alii contra Donatum, Antonell. et alios. Et 24
haec nostra conclusio habetur ex dict. Constitutione Gregorii XV. incip. *Sanctissimus* §. 2. ubi expresse dicitur, *Conservatores hujusmodi sive principales, sive subrogati etc.* et §. 11. ubi innovat Constitutionem Bonifacii VIII. incip. *Hac Constitutione* ibi: *Juxta formam alterius Constitutionis ejusdem Bonifacii Praedecessoris quae incipit, Hac Constitutione, quam Sanctitas sua in omnibus, quae praesenti Constitutioni non adversantur, innovavit, et innovat;* In dicta autem Constitutione Bonifacii VIII. *cap. Hac Constitut.* 15. *de offic. deleg. in* 6. habetur quod Conservatores subdelegare possint, si hoc sit eis ex beneficio literarum Apostolicarum concessum, ut patet ex verbis ipsis, quae adversarii pro se adducunt, ibi: *Vices quoque suas (citationibus, sententiarum denunciationibus dumtaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli alii committere possint, nisi hoc eis competierit ex beneplacito literarum,* ubi nota haec ultima verba; Atqui Regularium Conservatores privilegium istud subdelegandi habent a variis Summis Pontificibus, et signanter a S. Pio V. Constitutione incip. *Ad hoc nos Deus,* ibi: *Discretioni vestrae per praesentes mandamus quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum per vos, vel alium, etiamsi sint extra loca, in quibus estis deputati Conservatores et Judices,* et a Gregorio XV. d. Constit. incip. *SSmus* per illa jam adducta verba: *Conservatores hujusmodi, sive principales, sive subrogati;* ergo stat clarum posse Conservatores Regularium etiam in totum subdelegare, vel alium substituere; Non enim in d. Constitutione Bonifacii VIII. relata *in cap. Hac Constitutiones* 15. *de offic. delegati in* 6. cui tam fidunt adversarii, prohibetur absolute omnibus Conservatoribus subdelegatio, sed illis dumtaxat, qui subdelegandi privilegium non habent ex literis Apostolicis, inter quos non comprehenduntur Regularium Conservatores, qui tale privilegium habent ex variis Pontificiis concessionibus, ut supra fuit ostensum.

Subconservatores, seu subdelegati, et substituti 25
a Conservatoribus debent habere omnes qualitates ad Conservatores requisitas: *c. Hac Constitutione* 15. *de offic. delegat. in* 6. ibi: *Sed tunc, nisi intra Civitates, seu Dioeceses, in quibus fuerint deputati, et personis tantum, quae superius sunt expressae.* Et

idem statuitur in d. Gregoriana incip. *SSmus* §. 2. ibi: *Statuit, et decrevit, ut Judices Conservatores hujusmodi, sive Principales, sive subrogati, eligi, nominari, aut deputari non possint, nisi non solum habeant qualitates requisitas etc.* Et sic tenent Fermosin. *in c. Si Clericus, de foro comp. quaest.* 12. *n.* 460. Fagnan. *ib. n.* 42. Moneta *de Conservatorib. c.* 7. *n.* 65. Tamburin. *tom.* 3. *disp.* 17. *qu.* 1. *n.* 6. Nidus *loc. cit. c.* 11. *partic.* 1. *n.* 2. Lezana *n.* 26. Peyrin. *ad d. Constitut. Gregorii XV. n.* 5. Passerin. *n.* 79. Candid. Brugn. *loc. cit.* et alii. Et ratio est, quia subdelegatus debet esse ejusdem qualitatis, ac conditionis, cujus est delegatus, ac talis, cui possit delegari; *cap. Statutum* 11. §. *in nullo, de rescript. in* 6. Glossa *in cap. Hac Constitutione* 15. *de offic. delegati in* 6. §. *vices quoque.* Unde Conservatores non possunt vices suas committere in casibus, in quibus subdelegare possunt, nisi personis illis, quae in Conservatores eligi possent, et de quibus abunde fuit dictum *articul.* 1. *a num.* 6.
26 *usque ad num.* 16. Conservatores, qui aliis vices suas subdelegarunt, possunt ab ipsis subdelegatis causam ad se avocare; dummodo tamen jurisdictio revocetur a subdelegatis, antequam ipsi subdelegati jurisdictione eadem uti coeperint; *cap. Quamvis* 6. *de offic. delegati in* 6. Et dicuntur hac uti coepisse per solam citationem; Glossa *in dict. cap. Quamvis* 6. *de offic. delegat. in* 6. Nidus *l. cit. cap.* 11. *particul.* 1. *num.* 6. Moneta *loc. cit. cap.* 10. *n.*
27 56. et alii. Officium subdelegati, seu Subconservatoris expirat per mortem naturalem Conservatoris, *l. Et quia* §. *ideoque, de jurisdict. omn. Judic.* ubi generaliter dicitur, quod si is, qui mandavit jurisdictionem, decesserit, antequam res ab eo, cui mandata est jurisdictio, geri coeperit, mandatum solvitur, et ratio est, quia jurisdictio non transit efficaciter in delegatum, aut subdelegatum, sed manet penes delegantem, vel subdelegantem; *cap. Quamvis* 6. *de offic. delegat. in* 6. Glossa *ib. verb. efficaciter.* Nid. *loc. cit. num.* 11. et alii passim.
28 Et haec ratio locum habet etiam in morte civili, vel quia officium ipsius terminet per lapsum temporis praefixi, vel quia Conservator privatus sit tali officio, quia jurisdictio Subdelegati, seu Subconservatoris est accessoria, ideoque corruit currente principali; *arg. cit. c. Quamvis*, et Glossa *ib.* Moneta *loc. cit. cap.* 10. *n.* 26. Nid. *loc. cit. num.*
29 11. *et* 12. et alii. Per excommunicationem autem, vel suspensionem Conservatoris, vel etiam ipsius subdelegati, vel subconservatoris, non expirat in Subdelegato, seu Subconservatore jurisdictio: sed solum suspenditur, donec Conservator, vel Subconservator absolvatur; Moneta *loc. cit. n.* 384. Nid. *loc. cit. n.* 13. et alii.

30 Notorius debitor Regularium coram eorum Conservatore conveniri potest; Moneta *de Conservatorib. c.* 7. *n.* 268. Portel. *in dub. Regul. verb. Conservator;* Roderic. *t.* 1. *q.* 65. *art.* 12. Diana *in opere Coord. p.* 19. *tract.* 2. *resol.* 270. Peyrin. *ad Constitut.* 5. *Greg. XV.* §. 6. *n.* 50. Nid. *de Conservator c.* 4. *particul.* 3. *n.* 1. Lezana *loc. cit. num.* 63. Passerin. *n.* 133. et alii passim. Et ratio est, quia 31
debitor notorius solvere nolens Regularibus injuriam manifestam facit, injuria enim est omne damnum culpa illatum; *l. prim. ff. de injur.* et Conservatores Regularium sunt praecipue eis concessi ad ipsos defendendos a manifestis injuriis; *cap. Statuimus* 1. *et cap. Hac Constitutione* 15. *de offic. delegat. in* 6. et gaudent facultate defendendi Regulares a manifestis injuriis, et violentiis, quae illis de facto inferuntur, dum a suis possessionibus dejiciuntur, propriisque bonis frui, vel uti impediuntur, ex Decreto Sacrae Congreg. Concil. relato supra *sub n.* 2. adeoque possunt procedere contra notorios debitores Regularium. Tunc autem esset 32
debitum notorium, si debitor fateretur debitum, et negaret se solvere velle, vel si debitum per instrumentum, ac testes omni exceptione majores constaret, etiamsi a debitore negaretur; in praesenti enim injuria, nedum sumitur pro contumelia, vel convitio, sed pro omni eo, quod sit contra jus, et est in damnum Monasterii; *Instit. de injur. in princip.* et Canonistae communiter *in d. c. Statuimus;* quia omne illud dicitur injuria, quo jus alterius offenditur, nec fieri potest nisi injuste; Joan. de la Crux *de stat. Rel. l.* 2. *c.* 10. *dub.* 5. *concl.* 2. Diana, et Nid. *l. c.* et alii. Quando Regulares sunt 33
debitores Laicis, vel Clericis saecularibus, non possunt conveniri coram Ordinario, sed conveniendi sunt coram suo Superiore, vel Conservatore; Guttier. *lib.* 3 *pract. c.* 10. Fermosin. *in c. Si Clericus q.* 12. *n.* 40. *de foro compet.* Bordon. *resolut.* 95. *num.* 20. Cevall. *de commun. contra communes quaest.* 897. *num.* 813. Passerin. *num.* 133. Nid. *c.* 4. *partic.*
4. *n.* 3. et alii. Dispositio enim Constitutionis In- 34
nocentii V. incip. *Volentes*, editae in Generali Concilio Lugdunensi, et Conc. Trident. *sess.* 7. *cap.* 14. quae fundamentum praebere videtur opinantibus in contrarium, non comprehendit Regulares, ideoque juxta eorum privilegia coram suis Superioribus, vel Conservatoribus sunt conveniendi, ut testatur resolutum a Sacra Congreg. Concilii, Aldreto *in alleg. pro omnimoda Regul. exemptione p.* 1. *c.* 7. *num.* 2. et Barbosa *super Trident. sess.* 7. *cap.* 14. *n.* 2. *et de offic. et potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 105. *n.* 23. his verbis: Sac. Card. Congreg. Concil. Trident. interpretum *declaravit, neque constitutione in Generali Concilio Lugdunensi edita, quae incipit Volentes, neque Decreto ejusdem Concilii sess.* 7. *de reform. c.* 14. *comprehendi Regulares, ideoque juxta eorum privilegia coram suis Superioribus, vel Conservatoribus esse conveniendos.* Et sic Regulares pro 35
contractibus, vel debitis, si intra Monasteria maneant, conveniendi sunt coram suis Superioribus, vel Conservatoribus, non autem coram Ordinariis, aut alibi. Ita fuisse decisum a Sacra Congregatione

Concilii refert Narboua *leg.* 59. *gloss.* 1. *num.* 230. *tit.* 4. *l.* 2. *Recopilat.* et Barbosa *super Trident. sess.* 7. *cap.* 14. *num.* 2. Ordinariis enim conceditur jurisdictio conveniendi coram se Regnlares solnm quando ipsi Regulares Judicem Conservatorem non habent; nt in poenam post Gregor. XIII. statuit Gregorius XV. Constitutione incip. *Sanctissimus* §. 7. contra ipsos Regulares, qui Conservatorem non elegerunt, nt coram Ordinariis conveniri debeant; et censuit Sacra particularis Congregatio deputata ab Innocentio X. 16. *Aprilis* 1648. *ad sextum dubium*, conceptum his verbis: Sexto: Au Regulares praedicti gravati acre alieno, vel ad ratiocinia, vel testamentorum executores possint conveniri coram Ordinario, si Conservatores non nominaverint intra tempus babile ab Ordinario praescriptum? *Respondit: Regulares in Causis praefatis coram Ordinario loci esse conveniendos, si ad praescriptum Constitut. San. mem. Gregor. Conservatores non elegerint, ipsumque electionis documentum intra praefinitum tempus in actis Curiae ipsius Ordinarii non exhibuerint*, et confirmavit ipse Innocentius X. 14. *Maji* 1648. *Constitut.* incip. *Cum sicut accepimus.*

36 Conservatores Regularium cognoscere possunt de injuriis factis servis, familiaribus, Syndicis, at Procuratoribus ipsorum, in quantum talibus reduplicative; ut colligitur ex variis Constitutionibus Pontificiis pro concessione Conservatorum Regularium editis, et signanter ex *Constitut.* S. Pii V. incip. *Ad hoc nos Deus*, in qua concessit Conservatoribus a Dominicanis electis, ut possint procedere *adversus inferentes eis, aut eorum Procuratoribus, agentibus servitoribus, et familiaribus in praemissis, et eorumdem aliquo molestias, injurias, gravamina etc.* quae concessio si intelligatur de injuriis, ac violentiis manifestis, non videtur sublata per d. Gregorianam incip. *Sanctissimus*; non enim adduci potest Clausula aliqua d. Gregorianae derogatoria Piani privilegii, ut eam legenti patet; Item ex constitutione Clementis VII. incip. *Dum consideramus*, pro Minoribus de Observantia edita, ubi sic praecise statuit: *Ut in quibusvis causis, et rebus ipsos Syndicum et Procuratores concernentibus, civilibus, criminalibus, et mixtis, nonnisi coram Judicibus Conservatoribus Domorum illarum, quarum ipse Syndicus, et Procurator fuerit, de justitia respondere teneatur.* Quae constitutio Clement. VII. quantum ad Syndicos, et Procuratores, una cum variis S. C. C. decretis fuit confirmata ab Innoc. XI. 19. *Junii* 1686. *Constitut.* incip. *Alias pro parte.* Et sic tenent Passerin. *in cap. Hac Constitutione* 15. *de offic. delegat. in* 6. *num.* 177. Roderic. *tom.* 1. *q.* 65. *art.* 17. *et tom.* 3: *q.* 39. *art.* 4. Portell. *in verb. Syndicus num.* 5. Casarub. *in compend. privileg. verb. Procuratores Fratrum n.* 13. Lezana *p.* 2. *cap.* 10. *a n.* 65. Anton. a Spiritu Sancto *in direct. Regul. tom.* 1. *disp.* 1. *sect.* 4. *n.* 219. Villalobos *part.* 2. *tract.* 35. *diff.* 6. *n.* 9. Nidns *loc. cit. cap.* 5. *partic.*
4. *n.* 1. *et* 10. et alii passim. Et hujusmodi privi- 37
legia respectu injuriarum, quae fiunt servis, familiaribus, Syndicis et Procuratoribus, in quantum talibus reduplicative, certum est non esse abrogata, quia non continent nisi id, quod est de jure communi decernente, quod injuria facta servo, familiari, aut cuique in principalem redundet; qua de causa Conservator Ecclesiae cognoscere potest, cum injuria servis Ecclesiarum illata, Ecclesiis ipsis irrogetur; *c. Ecclesiarum Servos* 69. *caus.* 12. *quaest.* 2. *cap. Nullus Judicum* 2. *de foro compet.* quod est generaliter verum, quotiescumque causa injuriae servi Dominum respicit; Nidus *l. c. num.* 11. Passerin. *l. c. n.* 173. et apud ipsum Farinac. *p.* 3. *prax. q.* 105. *inspect.* 6. et alii.

Regulares quicumque in casu, quo Episcopus 38
praecipiat decreta aliqua Concilii Tridentini ab ipsis observari, non possunt eligere Conservatores sub praetextu, quod hujusmodi praecepta infringant sua privilegia. Sic expresse censuit Sacra particularis Congregatio deputata ad primum dubium conceptum his verbis: Primo, an in casu, quo Episcopus praecipiat Decreta aliqua Concilii Tridentini a Regularibus observari, et executioni demandari, Regulares quicumque, etiam Societatis Jesu, sub praetextu, quod hujusmodi praecepta infringant sua privilegia, possint eligere Conservatores? *Congregatio respondit, si Episcopus praecipiat, Regularibus etiam Soc. Jesu, ut Decreta aliqua Conc. Tridentini observent, ac exequantur, illis casibus, in quibus per ipsum Concilium, vel Constitutiones Apostolicas, Regulares exempti subjiciuntur jurisdictioni Episcopi, minime licere ipsis Regularibus ob eam causam Conservatores eligere.* Nec Regularibus possunt Conservatores Judices assignare, quando Ordinarius procedit juris ordine servato adversus Regulares in casibus, in quibus per Concilium, vel Constitutiones Apostolicas ipsi subjiciuntur, ut in terminis censuit dicta deputata particularis Congregatio in responsione ad secundum dubium conceptum ut sequitur; Se-
cundo, An quando Ordinarius procedit juris ordine 39
servato adversus Regulares praedictos in casibus in quibus per Concilium, vel Constitutiones Apostolicas ipsi subjiciuntur, possint Conservatores Judices assignare? *Respondit, ut ad proximum, non posse.* Quod utrumque decretum fuit confirmatum cum variis aliis ab Innoc. X. 14. *Maji ejusdem anni* 1648. *Constitut.* incip. *Cum sicut accepi-
mus.* Conservatores, quando sunt Presbyteri sae- 40
culares tam in civilibus, quam criminalibus, seu mixtis subjiciuntur loci Ordinario, ut absolute respondit Sacra Congregat. Concil. in *Faventina* 17. *Decemb.* 1667. *ad quartum*, apud Cardinal. de Luca *de jurisdictione disc.* 4. *num.* 2.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

41 De Conservatoribus anno 1743. integrum tractatum edidit. P. Petrus Maria Forti Societatis Jesu. *At non multum* (inquit *S. M.* Benedictus XIV. *de Synod. Dioecesan. lib.* 4. *c.* 6. *n.* 4.) *huic Auctori fidendum est , quoniam multis in locis , sed praesertim artic.* 21. *Judicum Conservatorum jurisdictionem ultra limites protendit a Sacris Urbis Congregationibus eisdem praescriptos.*

CONSTITUTIO *UNIGENITUS*

SUMMARIUM

1. Constitutioni *Unigenitus* publice refragantibus veluti publicis peccatoribus Viaticum denegatur. — 2. Quinam publici refractarii tenendi. — 3. 4. In re dubia quam regulam sequi debeant Sacramentorum Ministri. — 5. Quibus causis edita Constitutio haec fuerit, quantaque maturitate excussae propositiones in ea damnatae. — 6. Calumnia de sententiis SS. Augustini, et Thomae in Constitutione *Unigenitus* damnatis a Clemente XI. et aliis Pontificibus, explosa. — 7. Decretum Concilii Provincialis Romani anno 1725. celebrati de observantia istius Constitutionis. — 8. Praecipuae Constitutiones a Clemente XI. et Successoribus occasione Constitutione. *Unigenitus* editae.

1 Constitutio *Unigenitus* tantam sibi vindicat auctoritatem, et obsequium, ut eidem publice refragantibus, veluti notoriis , ac publicis peccatoribus, denegandum sit Sanctissimum Viaticum , (*) Bened. XIV. *Constitut.* incip. *Ex*
2 *omnibus* §. 3. Publici autem , atque notorii sunt refractarii , in casu , de quo agitur , quicumque per sententiam a Judice competente prolatam , rei declarati sunt, eo nomine , quod debitam praedictae Constitutioni *Unigenitus* venerationem , obsequium , et obedientiam contumaciter denegaverint : Quicumque etiam hujusmodi contumaciae reos se in judicio confessi sunt; Ac praeterea illi, qui quamvis nec a Judice condemnati, neque reatum suum in judicio confessi fuerint, nihilominus, vel eo tempore, quo sacrum ipsum Viaticum suscepturi sunt, propriam inobedientiam, et contumaciam adversus Constitutionem *Unigenitus* sponte profitentur; vel in anteactae vitae recursu aliquid evidenter commisisse noscuntur, manifeste oppositum venerationi, obsequio , et obedientiae, eidem Constitutioni debitae, in eoque facto moraliter perseverare, quod ita vulgo cognitum est , ut publicum scandalum inde exortum , non adhuc cessaverit. Sunt verba praecisa dictae Constitutionis *sub* §. 4.

3 In re autem dubia, quam regulam sequi debeant Sacramentorum Ministri , tradit Pontifex *ibid.* §. 8. *et* 9. his verbis. Hoc itaque primum advertere debent , an scilicet ei , qui extremum Viaticum postulat, quum antea ad sacram mensam accederet , Paschali praesertim tempore , a loci illius Parocho , ubi degebat , Eucharistica Communio administrata fuerit, si enim haec illi in vita non fuerit denegata, argumento id erit, aut hominem illum ab omni labe immunem , aut saltem non vere notorium peccatorem reputatum fuisse ; indeque sequitur, Sacrum Viaticum eidem in exitu vitae publice postulanti denegari non posse ; Nisi forte , postquam olim ad Eucharisticam mensam admissus fuit , et ante id tempus, quo postrema Sacramenta requirit, aliquid commisisse noscatur, quo publici, et notorii peccatoris notam , juxta praemissa, contraxerit.

Ubi autem ex hac facti specie certum ipsis non 4
suppetat fundamentum , cui insistere valeant, aliunde vero validae adversus aegrotum praesumptiones , et indicia gravia , et urgentia militent, ob quae obortum sibi scrupulum rationabiliter deponere nequeant; in his rerum circumstantiis, oportet eos , remotis arbitris , aegrotum alloqui, eique cum omni lenitate , et mansuetudine , non tamquam disputantes , eumque convincere volentes, ostendere, quae , et qualia sint indicia, quae suspectum reddunt ipsius vitae tenorem ; rogantes eum , et obsecrantes , ut resipiscat , in eo saltem temporis articulo , a quo aeterna ipsius salutis sors pendet ; eidem praeterea demonstrantes, quod quamvis ipsi parati sint Sanctissimum Corporis Christi Viaticum ei ministrare, non ideo tamen tutus ipse erit ante tribunal Christi , sed potius novi , et horrendi criminis reum se conficiat, ex quo judicium sibi manducavit, et bibit: Caeterum se non alia de causa Sacramentorum Corporis Christi eidem ministraturos, nisi, ut Ecclesiae jubenti obtemperent , quae praeter eam ,

(*) Haec Constitutio, cujus initium *Unigenitus dei Filius* a Clemente XI. fuit edita mense Septembris 1713. In ea Paschalis Quesnellii Presbyteri Oratorii centum et una propositiones damnantur ; quas in suo Novo Testamento Gallico idiomate verso , et moralibus animadversionibus adnotato, disseminaverat. Propositiones damnatae ad quinque vel sex errorum capita reducuntur jam contra Bajum et Jansenium Pontificum auctoritate damnata. *(Edit. Casin.)*

quam habet, curam, ut scandala publica anteverlat, pro sua etiam pietate, aegroti ipsius infamism praecavere studet, licet peccatorem in conspectu Domini reputet, non tamen in proprio Tribunali publicum, atque notorium peccatorem agnoscit. Haec ille §. 8. et 9. citatae Constitutionis merito integraliter perlegendae, et observandae.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

5 Quae causae Clementem XI. ad istam Constitutionem, quam legere poteris verb. *Propositiones damnatae num.* 34. edendam impulerint, quantaque maturitate propositiones in ea damnatae excussae fuerint, narrat accuratissimus Petrus Polidorius de vita et rebus gestis Clementis XI. *lib.* 4. *num.* 36. scribens: « Praeterito cadente saeculo Lutetiae Parisiorum opus gallico sermone » scriptum, variisque diffusum voluminibus vul» gatum fuerat, morum doctrinam e sacris novi » testamenti libris variis animadversionibus, et » scholiis exponens: quod alibi nativo descripto » titulo meminimus. Nullum id praesignabat Au» ctoris nomen, audiebat tamen, eratque (ut in » superiori libro obiter notatum) Paschasii Ques» nellii qui in Parisiensi natus Dioecesi, Presby» tererum coetui Oratorii Domini Jesu constitu» to a Petro BerCello, postea Cardinale, nomen » dedit, Ingenium intemperans opinandi confiden» tia fovens, vel primis literariis in vulgus e» missis foetibus, triste futuri praesagium expres» sit. Damnatae ab Ecclesia Janseuianae doctrinae » addictus, eam vafre, ac quo potuit modo lecto» ribus obtrusit, dilatavit etiam provexitque. » Hinc gravis illa, qua in Galliis, et Belgio apud » Orthodoxos premebatur invidia, miserum in » modum designato nuper opere gallico in remo» tis quoque Christiani Orbis regionibus aucta. » Magna profecto admiratio Clementem subiit, » et admirationi non impar successit dolor, tot » tantosque errores uno nec admodum grandi li» bro concervatos esse, atque fallaci prorsus arte » non ad Ecclesiae solum, sed et ad civilis reipu» blicae perniciem accomodari: inspirato, scilicet » sensim Christianis populis sub speciosa virtutis » larva tam sacrae, quam profanae potestatis » odio, atque contemptu. Quod ipse gravi ad Lu» dovicum Gallorum Regem data epistola, totidem » fere verbis est questus perpetuis dignum tene» bris opus praestigias doctrinis improbis passim » permiscens jam tum damnaverat Pontifex. Quo» niam vero non deerant in Galliis, qui velut » nullo foedatum errore commendabant aliis, le» gendumque importune obtrudebant, latens virus » sparsuri facilius, novissime latinum reddide» runt. Tam pravis multiplicatis falsae doctrinae » praesidiis ingens Christiano populo inferri de» trimentum viri Orthodoxae fidei studiosi dole» bant, praesertim vero Galliarum Episcopi, et » Rex Ludovicus frequentibus Clementem solici» tatus literis, ut gliscenti malo validiori remedio » occurreret, ne contemptum in deteriora prola» beretur. Pontifex in rem Catholicam futurum » censens fallacis operis venena detegere, ac velut » exerto indicata digito palam facere, quo facilius » vitarentur; sigillatim errores proscribere, ac » praecipua Constitutione damnare statuit. Salu» tare propositum saepe expetitum a Gallis Epi» scopis, pro rei magnitudine, et gravitate ma» turandum ratus, operi utilissimo impertit ani» mum. Spectata morum integritate, eruditione, » doctrina, divinarum rerum peritia, et ab omni » partium studio alieni delecti censores; frequen» tes habiti consessus, diutissime singuli referen» tes, ac disserentes auditi. Aliis insuper alii ad» jecti, quorum exacta, constanti, ac etiam beni» gniore delati voluminis censura, tantum reli» giosissime veritati tributum, quantum ipsemet » auctor in pari, sed aliena causa, vix tribuisset, » si integerrimi judicii delectus esset assessor. » Propositionum, quibus dica fuerat scripta, cer» tior ante sententiam non est factus Paschasius, » ut optabat, poscebatque, ne constans mos Ec» clesiae mutaretur, quae ubi de vulgatis damnan» dis voluminibus, atque doctrinis agitur, in ju» dicii partes auctores ipsos vocare minime con» suevit; vocasset autem ubi noxa fuisset irrogan» da personae. Post diligentissimam ergo integro » biennio continuatam assertorum excussionem: » tribus etiam atque viginti praecipuis hoc anno » institutis Cardinalium ac doctissimorum Theo» logorum consessibus, quibus ipsemet Pontifex » Maximus praefuit, in iisque libris perniciem cu» ra longe exactissima investigavit, censoria in » eumdem judicia audivit, expeditque: sexto » idus Septembris centum, atque unam sententias » ex notatis libris excerptas damnavit; proscripto» rum voluminum lectionem iterum vetuit: edi» tamque sanctionem, cujus exordium *Unigenitus* » *Dei Filius* pro suprema, quam ebibat in Ecclesia » potestate, in orbe Catholico servari jussit. »

Cum autem Quesnellianae sanctionis patroni, 6
ut errores suos obtegerent, atque imperitos circumvenirent, et ad partes suas adducerent, in hac Constitutione tutissima SS. Augustini, ac Thomae Aquinatis Dogmata proscribi, per summam calumniam vulgarent; ac Theologi nonnulli, ut invidiam crearent sententiis, quas Theologicae Academiae ducibus laudatis SS Doctoribus tuebantur, eadem abuterentur, Clemens XI. Constitutione *Pastoralis officii.* quae est CCLIX. inter ejus Constitutiones Bullarii Romani, Edit. Rom. anno 1736. curatae edita die 28. Augusti anno 1718. refractariorum temeritatem, ac Theologorum illorum licentiam compressit. Qua de re Polidorius *lib. cit. num.* 37. « E tot confixi Quesnelli pronun-

» tiatis, nonnulla, quae ad divinam gratiam per-
» tinent, notissimo Jansenii sensu proscripsit,
» qui Dei gratiam *necessitantem*, ut Theologi in
» scholis vocant, invexit. Integra, ac prorsus il-
» laesa permanente doctrina de Divina Gratia *se*
» *ipsa efficaci*, et ad Beatorum gloriam *praedesti-*
» *natione gratuita*, quam a damnatis nuper erro-
» ribus immani tutam discrimine, potissimum
» schola Thumistica, aliaeque celeberrimae in or-
» be Catholico Accademiae, frequentesque Theo-
» logi, ducibus Sanctis Augustino, et Angelico
» doctore, propugnant. Quorum doctrinae erroris
» notam hujusmodi ab se inustam constitutione
» Quesnellianae studentes causae per summam
» injuriam calumniatos esse Clemens celeberrimis
» literis ordientibus *Pastoralis Officii*, quas ad
» universos Christifideles Kalendis Septembris
» duodevigesimo hujus saeculi anno scripsit, me-
» rito questus est; falsamque criminationem de-
» pulit. Neque defuerunt, qui tametsi Quesnel-
» lianis, ut Catholicos decebat homines, essent
» adversi, et Clementinae Sanctioni obsequeren-
» tur, licentia nihilominus pari illustres utrins-
» que sanctissimi doctoris Scholas criminaban-
» tur: sua alia de causa interesse rati, id calu-
» mniae genus vulgo alere. At horum hoc item
» pontificium diploma tempestive compressit au-
» daciam. » Vide testimonium ex eadem Constit. relatum in *Appendice* 1. *ad Verb. Gratia, ut est donum Dei n.* 28. Confer Benedicti XIII. Clementis XII. et Benedicti XIV. testimonia in eamdem rem producta *n. eodem et seq.*

7 In Concilio Provinciali Romano, Praeside Benedicto XIII. in Sacrosancta Basilica Lateranensi celebrato anno 1725. *tit.* 1. *cap.* 2. Constitutionis istius observantia Episcopis commendata fuit his verbis: « Cum ad fidei Catholicae professionem
» integre, inviolateque retinendam, et custodien-
» dam necessarium summopere sit, ut succrescen-
» tes per haec recentia tempora circa eamdem
» fidem errores, a Sede Apostolica damnatos, fi-
» deles omnes vigilanti studio praecaveant, et
» abominentur; idcirco ab omnibus Episcopis, et
» animarum Pastoribus tota, ut hactenus, solici-
» tudine curandum est, ut Constitutio a San.
» mem. Clemente XI. edita, quae incip. *Unigenitus*
» quamque, nostrae uti ejusdem fidei Regulam,
» agnoscimus, ab omnibus cujuscumque condi-
» tionis, et gradus omnimodo ac debita obedien-
» tia, et executione observetur. Si quem itaque
» cognoverint (sive Dioecesanus, sive Provincia-
» lis sit, sive exterus) in suis Dioecesibus per-
» manentem, de Constitutione praedicta non be-
» ne sentire, aut male loqui, in eum pro sua Pa-
» storali potestate, et jurisdictione procedere, et
» animadvertere non negligant; et ubi remedii
» efficacioris opus esse senserint, ad Sedem Apo-
» stolicam pervicaces tales, et Ecclesiae rebelles,
» deferant. Invigilent etiam, libros contra ipsam
» Constitutionem editos, aut falsas doctrinas, in
» illa damnatas, propugnantes, diligenter perqui-
» rere, eosque sibi tradi mandent, Nobis inde, et
» Apostolicae Sedi denunciandos. »

Hoc decretum affert Eminentissimus De Tencin Ebredunensis primum, deinde Lugdunensis Archiepiscopus in *Instruction Pastorale, dans la quelle il est prouvé, que la Constitution* Unigenitus *est un Jugement Dogmatique et irreformable de l'Eglise, et une regle de croyance* anno 1731. publicata pag. 8. cujus insignem locum hic describere juvat. Sic autem habet: « Un grand nombre d'Evêques d'I-
» talie ont donné chacun en particulier des de-
» clarations authentiques. Mais rien de plus écla-
» tant que le Decret du fameux Concile Romain,
» où tous ces Evêques reunis, ont reconnu la Bulle
» *Unigenitus* comme une regle de leur croyance;
» *quamque nostrae uti ejusdem fidei regulam agno-*
» *scimus.* Un Auteur Anonime a osé dubiter, que
» cette clause avoit été inserée dans les Actes du
» Concile par fraude, et sans aucune autorité.
» Il avance ce fait et ne le prouve point. A qui
» persuadera-t'on que le Pape, sous les yeux du
» quel les Actes du Concile ont paru, que les Car-
» dinaux et tous le Evêques du Concile, eussent
» gardé le Silence, et ne se fussent pas élevez con-
» tre une entreprise si audacieuse, et si digne de
» châtiment? En faut-il davantage pour faire tom-
» ber dans le mépris qu'elle mérite, la vaine al-
» légation d'un homme qui d'ailleurs manifesta
» lui même son imposture par le soin qu'il prend
» de cacher son nom, dans des circonstances ou
» il n'y eut certainement eu aucun danger de se
» faire connoitre, supposé que le Pape, les Car-
» dinaux et les Evêques du Concile n'eussent pas
» approuvé la clause dont il est question? Mais
» Dieu a permis que nous ayons en main de quoi
» fermer *la bouche à ceux qui ne parlent qu'iniquité.*
» C'est une Lettre à nous addressée écrite de la
» propre main du Saint Pontife qui a présidé a ce
» Concile, dans la quelle il s'explique sur les
» bruits qui avoient couru par rapport a ce Decret
» du Concile Romain: » *venant ensuite*, « dit-il,
» *à la Seconde Partie de notre Lettre qui concerne*
» *les bruits qui ont couru sur le Decret de notre der-*
» *nier Concile Romain, vous et les autres personnes*
» *prudentes, ne devez pas ajouter foi à ceux qui faus-*
» *sement ecrivent d'ici ce qu'ils ont cru ou voulu*
» *que l'on crut du chapitre 2. du titre premier, l'Im-*
» *primé est entierement conforme a la verite, et le*
» *Decret tel qu'on l'y voit, a été souscrit par nous*
» *et par tous les Peres. C'est pourquoi nous avons*
» *lieu d'être étonné, qu'a Paris, où vous etes, on*
» *mette en dispute un Decret aussi authentique et*
» *aussi canonique.* » Ac verba quidem Epistolae a Benedicto, XIII. propria manu ad Archiepiscopum Ebredunensem Italice perscriptae haec sunt, ut in

not. pag. cit. referuntur « Passando alla seconda » Parte della medesima Lettera di V. S. circa al » susurro del Decreto del nostro Sinodo ultimo » Romano, ella ed i prudenti non debbono prestar » fede a coloro che di qua falsamente scrivono ciò » che hanno o creduto, o voluto che si creda del » cap. 2. del tit. primo; la verità è quella che sta » ivi impressa, e sottoscritta da noi e da tutti i » Padri. Onde ci maravigliamo, che da costà si » metta in controversia una sì palese e canonica » Sanzione. »

Quo sensu autem verissime Constitutio *Unigenitus* Regula Fidei et dicatur et sit, declarat Sebastianus Pompilius Bonaventura Episcopus Montis Flasconis, et Corneti in Epistola Pastorali, cujus titulus est: *Istruzioni Pastorali di Monsignor Sebastiano Pompilio Bonaventura Vescovo di Montefiascone e Corneto Edit. Romanae anno* 1732. *pag.* 17. *et seq.* ubi scribit: « Oggimai Iddio si è apertamente spiegato per bocca de' suoi Vicarj, i » quali in una loro ultima insigne Costituzione » hanno parlato con forme degne dell'augusto loro » Ministero, ed han parlato di maniera, che non » men chiaro, e ben' inteso è il senso delle loro » voci, che infallibile, ed incontrastabile è la forza » de' loro divini Oracoli. Se ciò ch'è Legge, e Regola, da ciò, ch'è Decreto Provisionale in questo si scovra, e distingue, che questo mutabile, » e dato a tempo, spira e finisce; ove quella certa, » fissa, ed immutabile durar deve inviolabile, e » sacrosanta; convien esser di gusto molto schivo, e temerariamente delicato, se spiace, che » diasi nome di Regola di Fede ad una Costituzione, cui non manca questo carattere. È vero, » che non tutt'i Punti ivi definiti appartengono a » Fede; ma è altresì vero, che quanto ivi è definito, è definito coll'infallibile direzione dello » Spirito Santo, e tutto mira a condannar cose, » che nella nostra Religione è errore di tenere, » o di praticare. E benchè in quel gruppo di cose » non tutt'i Punti appartengono a Fede; si appartiene nondimeno a Fede il credere, ch' è vero, » è santo, è legittimo quanto ivi, o in dottrina di » fede, o in materia di costume; o in uso di disciplina si definisce, e si comanda. Ad una Costituzione dunque esaminata con tanto studio, ricercata con tante istanze, altro non si puote » aggiungere, se non che un'intera sommessione, » una perfetta, e semplice ubbidienza. Il giudizio » è finito: ed ove il giudizio è finito, non è buono, » nè dicevole tornare da capo agli esami: particolarmente ove si cerca di spiegazioni, non per » iscoprire la verità, ma per iscansare il giudizio.»

Nec vero praetermittenda sunt, quae pag. 18. et seqq. subdit, cum digna sint, ut nostra quoque aetate attente legantur, qua tot nefaria Opuscula ad Constitutionem istam, si fieri posset, labefactandam a perditis quibusdam hominibus disseminari videmus. Sic igitur pergit: « Colla lingua » conviene, che si accordi il cuore, perchè col » cuore si crede a giustizia. Vanamente dunque » si lusingano coloro, i quali credono, che la » Chiesa voglia starsene ad un silenzio piuttosto » forzoso, che ossequioso, ove non si appaga neppure delle sole parole. Il bello, e il buono di » nostra Religione signorile, diletta Figlia del» l'Altissimo tutto è al di dentro: e le Leggi del » Vangelo prima d'ogni altro pungono in atrettezza la mente, e vogliono, che il cuore, e la » Religione umili, e docili si sottopongano di » buon grado alla Fede. Per conoscere di qual » sorte esser debba l'ubbidienza, e'l vassallaggio, » basta di considerare di qual sorta sia il comando, e la Signoria. Quelli medesimi, che sono » men favorevoli a' diritti di Roma, e del Sovrano » nostro Sacerdozio sono indifferenti di quanto » dice Regno, e Grandezza, non sanno negarle nè » una Primazia di Capo, nè un Regno di Spirito, » che comandi nell' interiore, e sopra le Anime » abbia giurisdizione, ed impero. Per quanto restringer si sforzino l'alta potestà delle Chiavi » a Pietro consegnate, negar non sanno, portar » ella almeno una pienezza di spirituale potere in » legare, e sciorre le Coscienze, tanto che legate » elle, o sciolte sieno in Cielo, secondo che sciolte, o legate sono qui in Terra. Or se il potere, » e la forza corrisponde al carattere, ed alla qualità dell' Impero; non v'ha certamente Impero, » cui convenga ubbidire non tanto per timore, » quanto di coscienza, giacchè sulle coscienze egli » ha forza ed autorità. È obbligazione dunque di » coscienza il credere alle Apostoliche definizioni; » e se nella Congregazione di quegli Uomini, che » compongono la Chiesa, il Sommo Pontefice tiene » luogo di Capo, il quale tutte le membra regge, » e sostiene, chi non sa, che niuno delle suddite » membra repugna al suo Capo? Tutte come dal » capo ricevano vita, e moto, così pronte, spedite, e di buon grado gli prestano ubbidienza. » Con veraci, fedeli, intimi sentimenti dell'animo » conviene arrendersi alle definizioni de' Sommi » Pontifici: e la Chiesa, la quale niente più ama, » che la schiettezza, e la semplicità, nulla più » odia in materia di Religione, che l'Ipocrisia, e la » finzione; non fidarsi giammai di certe serpi, » che se, dove il rigore le assale del Verno, celano il veleno, non è però, che lo perdono. Grazie al Signore, Noi siamo lontani da questo impaccio, e con un Padre di Calcedonia dir possiamo, che di certe cose Noi, ed i nostri Popoli » nulla sappiamo, o di saperne nè molto nè poco » ci cale. Basta a Noi per caminar sicuri, e senza » pericolo di sviarci, seguir la scorta di chi ci è » stato dato dal Cielo per Duca, e Guida di nostra » condotta: e quando stiamo più vicini alla Pietra, su cui posa la Chiesa, tanto più stare ad

» essa con prontezza di animo, o con fermezza di » spirito stretti, ed uniti: Non avendo poi Noi » altre Scuole per la scienza di Religione, che » quelle, le quali sono aperte nel Seminario, abbiamo la consolazione di esser ben sicuri, che » in tutte le parti di questa scienza, cioè e nei » Misteri della Fede, nella Dottrina de' costumi, » e nella Disciplina della Chiesa si tengono le sentenze le più comuni, e sicure, e le pratiche più » usate, o più ricevute, fuggendo quelle novità, » e singolarità d'opinioni, che furono sempre pericolose in queste materie. Buonamente sentiamo di Voi, e sicuri ne viviamo, o senza sospetto; ma non pertanto lice a Noi in questa parte » mancare di cura, e di pensiero. Vuole il Sagro » Concilio, che per ragione di nostro ufficio siamo » vigilanti, ed abbiamo occhio che a verno di » dubbia fede venga fatto il nascondersi nelle nostre Diocesi, e che voi parimente siate colmi di » santo zelo di Religione. Laonde se mai vi accorgeste, e scopriste, che alcuno siasi Estero, » siasi Diocesano, osasse con presontuoso ed » empio ardimento d'impugnare le definizioni di » così santa Costituzione, e con sciolta, e sagrilega lingua si facesso lecito di sparlarne; sappiato che vi corre stretta obbligazione di palesarli a Noi. Come parimento consegnarci, o » denunziarci quo' Libri, che in vostre mani, o » a vostra notizia capitassero, ne'quali in queste, » o in altre materie si contenessero nocevoli, o » pericolose dottrine, acciò con ogni più pronto, » e sollecito studio possiamo riparare al male, e » riferirlo ancora alla Sede Apostolica, ove lo » portasse il bisogno di più forte, o potente rimedio. »

Praecipuas a Clemente XI. Benedicto XIII. et 8
Benedicto XIV. Constitutiones occasione Constitutionis *Unigenitus* editas recenset, eorumque epitomen dat Aloysius Guerra, in Opere, quod inscribitur *Pontificiarum Constitutionum in Bullariis Magno, et Romano contentarum et aliunde desumptarum Epitome tit. XX. de haeresibus, libris, propositionibus damnatis Tom. 1. pag.* 148. *seqq.* Ex his illa Benedicti XIV. quae incipit. *Ex omnibus Christiani Orbis* legitur infra Verb. *Viaticum* num. 13.

CONSUETUDO

SUMMARIUM

1. Consuetudo dicitur a verbo *Consuesco*, sive *Consuefacio*. — 2. Consuetudo est duplex, una facti, et altera Juris, et quae sit utraque; *usque ad num.* 3. — 4. Consuetudo Juris est quasi altera Lex parem obligandi obtinens potestatem. — 5. Consuetudo generalim capta dividitur tripliciter, scilicet in consuetudinem praeter Legem, secundum Legem, et contra Legem. — 6. Consuetudo *praeter Legem* quae sit. — 7. Ad hoc, ut haec consuetudo obliget, requiritur, quod sit introducta a toto populo, aut majori, et saniori ejus parte cum animo saltem interpretativo se obligandi. — 8. Hoc consuetudines, quae ex devotione populi proficiscuntur, non obligant, nec vim Legis habent. — 9. Insuper ad hoc, ut consuetudo *praeter Legem* obliget, requiritur praescriptio, ad quam exposcitur, et sufficit decennium, sive sit consuetudo civilis, sive Canonica, etiamsi Princeps sit absens. — 10. Consuetudo *secundum Legem* quae sit. — 11. Consuetudo *contra Legem* quae sit. — 12. Haec consuetudo non potest introduci, nec dari contra Jus Divinum, et naturale, *ad n.* 13. — 14. Potest tamen tolli, et penitus abrogari Lex humana positiva, sive Civilis, sive Canonica per contrariam consuetudinem, dummodo ea sit rationabilis, ac legitime praescripta. — 15. Ut consuetudo contraria Legem humanam positivam tollat, et abroget, requiruntur potissimum duae conditiones, videlicet, quod talis consuetudo sit rationabilis, et sit legitime praescripta. — 16. Quae consuetudo dicatur rationabilis. — 17. Adducitur, et solvitur instantia, *usque ad n.* 18. — 19. Consuetudo, quando dicatur legitime praescripta. — 20. Tempus requisitum, et sufficiens, ut consuetudo censeatur legitima praescripta pro abolenda, et abroganda Lege civili est decennium; Pro abolenda tamen, et abroganda Lege Canonica est spatium quadraginta annorum, *ad n.* 22. — 23. Probabile tamen est, quod etiam pro abolenda, et abroganda Lege Canonica sufficiat decennium, sicuti pro abroganda Lege civili, *usque ad num.* 25. — 26. Pro abolenda, et abroganda Lege, sive Civili, sive Canonica per contrariam consuetudinem via conniventiae introductam probabilius est non requiri rigorosum, et determinatum tempus praescriptionis. — 27. Consuetudo *contra Legem* duplici modo potest introduci, scilicet per viam *conniventiae*, et per viam *praescriptionis*, *ad n.* 28. — 29. Ad abrogandam Legem per consuetudinem via *conniventiae* introductam non requiritur bona fides. — 30. Ad abrogandam tamen Legem per consuetudinem via *praescriptionis* introductam non requiritur bona fides. — 31. Licet primi Legem transgredientes non possint ob suam malam fidem praescriptionem, ipsamque consuetudinem inchoare; posteri tamen eorum exempla bona fide sequentes possunt praescriptionem, ipsamque consuetudinem inchoare. — 32. Consuetudo a Lege reprobata, et damnata tamquam irrationabilis, et bonis moribus repugnans non potest, licet sit immemorabilis, abrogare Legem. — 33. Consuetudo a Lege, seu Constitutione reprobata tamquam irrationabilis, et iniqua, intelligitur nedum de consuetudine praesente, seu existente, sed etiam de futura. — 34. Si vero non superveniat causa tollens irrationabilitatem, et iniquitatem, quae ab initio inesse videbatur consuetudini, tunc potest induci valida consuetudo adversus eam Legem non obstante tali reprobatione. — 35. Per Legem universalem, seu Clausulam generalem abrogativam consuetudinis v. g. *non obstante quacumque consuetudine*, aut hujusmodi, non abrogatur consuetudo immemorabilis, nisi de ea fiat specialis mentio. — 36. Consuetudo, in quo principaliter differat a praescriptione. — 37. ad 47. An ad inducendam Consuetudinem in statu monarchico opus sit scientia et patientia Principis. — 48. Consuetudo quae est contraria bonis moribus — 49. ad 63. De varia vi et auctoritate Consuetudinis. — 64. Casus qui occurrere possunt circa Consuetudinem. — 65. ad 72. Qualia concurrere debeant ut Consuetudo vim legis obtineat. — *73. Cur contra Canones valeat Consuetudo non autem Lex Inferioris. — 74. Consuetudo Canonica et Civilis. — 75. Consuetudo generalissima, generalis, specialis, specialissima. — 76. Consuetudo judicialis et extrajudicialis quae? — 77. Consuetudo per quam rumpitur nervum Disciplinae Ecclesiasticae non valet. — 78. Consuetudo per quam impeditur correctio morum non valet. — 79. Consuetudo adversus libertatem et immunitatem Ecclesiasticam non valet.

1 Consuetudo, quae ex etymone nominis dici-
tur a verbo *consuesco*, sive *consuefacio*, idest
simul, ac saepius facio, quia videlicet, non
inducitur nisi a majori parte Communitatis
simul, ac saepius actum frequentantis, est duplex,
2 una *facti*, et altera *Juris*. Consuetudo *facti*, quae
est vis ad consuetudinem Juris, est ipsemet com-
muniter repetitus usus, seu frequentatio actuum
alicujus populi, seu communitatis sine obligatio-
ne, et ista secundum Isidorum *lib.* 5. *etymol. art.*
3. *relatum in cap. Consuetudo* 5. *distinct.* 1. *Vocata*
3 *est consuetudo, quia in communi usu est.* Consuetu-
do *Juris* nihil aliud est, quam Jus moribus con-
stitutum, idest Jus quod ex hujusmodi commu-
niter repetito usu, et frequentatione actuum
alicujus populi, seu communitatis oritur, unde
definitur ab eodem Isidoro relato *in d. c. Consue-
tudo* 5. *dist.* 1. quod sit *Jus quoddam moribus insti-*
4 *tutum, quod pro Lege suscipitur cum deficit lex.* Et
haec consuetudo Juris cum tendat ad novi Juris
introductionem, est quasi altera Lex parem obli-
gandi obtinens potestatem; uti habetur *in l. De
quibus* 32. *ff. de Legibus*, ibi; *De quibus causis scri-
ptis Legibus non utimur, id custodire oportet, quod
moribus, et consuetudine introductum est . . . Quid
enim interest suffragiis populus suam voluntatem de-
claret, an rebus et factis? . . . . Inveterata consue-
tudo pro Lege non immerito custoditur; et hoc est
Jus, quod dicitur moribus constitutum.* Et in l. se-
quent. *Diuturna consuetudo pro Jure, et Lege in
his, quae non ex scripto descendunt, observari solet.*
Et *in l.* 35. *ff. eodem: Sed ea, quae longa consuetu-
dine approbata sunt, et per annos plurimos observa-
ta, veluti tacita civium conventio, non minus quam
ea; quae scripta sunt Jura, servantur.*

5 Consuetudo generatim capta dividitur triplici-
ter, scilicet in consuetudinem praeter Legem, se-
6 cundum Legem, et contra Legem. Consuetudo,
praeter Legem, (quae et *Juris Constitutiva* dici-
tur) est illa, quae reperitur in casibus illis, qui
a Jure communi non sunt decisi, et huic solum
convenit definitio tradita ab Isidoro *supra num.* 3.
cum haec sola habeat pro suo esse constituere
Jus novum, ubi Lex deficit, seu nulla Lex posita
fuit; et talis consuetudo quamvis non scripta obli-
gat aeque in conscientia ac in foro externo, si-
cuti obligat Lex scripta; *l. De quibus* 32. *ff.* 2. *de
Legibus*, ubi cum Jurisconsultus dixisset invete-
ratam consuetudinem pro Lege non immerito cu-
stodiri, hanc rationem reddit: *Nam cum ipsae Le-
ges nos teneant, quia judicio populi receptae sunt,
etiam ea, quae sine ullo scripto populus probavit,
omnes tenebunt.* Et §. *Ex non scripto, Institut. de
Jur. nat. gent. et civil.* sic habetur: *Ex non scripto,
Jus venit, quod usus approbavit; nam diuturni mo-
res consensu utentium comprobati Jus efficiunt;* Quia
enim ut ait S. Thomas 1. 2. *q.* 97. *art.* 3. *per ex-
teriores actus multiplicatos interior voluntatis motus,
et rationis conceptus efficacissime declaratur, hinc
quando aliquid multoties fit videtur ex deliberato ra-
tionis judicio provenire, et sic consuetudo re ipsa fit
Lex communitatis approbantis actus repetitos populi,
et inde imponentis obligationem ad actus ejusmodi
postea ponendos.* Et ad hoc faciunt omnia alia Ju-
ra adducta supra *num.* 4. Ad hoc autem ut haec 7
consuetudo obliget, requiritur quod sit introdu-
cta a toto populo, aut majori, et saniori ejus par-
te cum animo saltem interpretativo se obligandi,
seu introducendi consuetudinem obligatoriam, vi-
delicet, faciendi novam Legem, seu Jus non scri-
ptum; Glossa *in cap. Cum tanto* 11. *de consuetu-
dine, verb. Legitime sit praescripta* et ibi Abbas
num. 17. Pirbing *num.* 28. Suarez *lib.* 7. *de Legi-
bus c.* 14. *num.* 5. *et* 6. et alii. Et ratio est quia
actus agentium non operantur ultra intentionem
eorum; *l. Non omnis* 19. *de rebus cred. cap. Cum
olim* 38. *de praebend.* Hinc Consuetudines, quae 8
ex devotione populi proficiscuntur, non obligant,
nec vim Legis habent, ut ex communi Doctorum
sunt consuetudines salutandi Deiparam dato signo
certis horis, audiendi missam diebus non festivis,
accipiendi initio Quadragesimae cinerem bene-
dictam, aquam benedictam in ingressu Ecclesiae,
et similes usus frequentati, et continuati a majo-
re parte populi Christiani ex libera devotione,
quibus non inducitur consuetudo obligatoria. In- 9
super ad hoc ut consuetudo praeter Legem obli-
get, requiritur praescriptio, ad quam exposcitur,
sufficit decennium, sive sit consuetudo Civilis, si-
ve Canonica, vel Ecclesiastica, etiamsi Princeps
sit absens; Glossa *l. c.* et alii communiter, *ex cap.
Consuetudo* 7. *dist.* 12. *et lib.* 1. *C. Quae sit longa
Consuetudo, l. sed ea, ff. de Legibus, l. super longi,
C. de praescript. longi temp. et* §. 1. *Instit. de usucap.*

Consuetudo *secundum legem*, quae non est ju- 10
ris, sed facti tantum, est illa quae legem jam
praeexistentem supponit, eamque vel deducit in
usum, vel si ambigua est, interpretatur; Unde
haec consuetudo jus novum non constituit, sed
aut Jus praexistens confirmat, et adjuvat deducen-
do illud ad executionem, et observantiam; *c. In
istis* 3. *dist.* 4. ibi. *Leges firmantur, cum moribus
utentium approbantur.... Ita moribus utentium ipsae
leges confirmantur, et cap. Sopitae* 14. *de censibus*,
ibi: *Inde utique videmus intentionem tuam Jure com-
muni, et praedecessorum tuorum consuetudine adju-
vari*, Aut Jus dubium interpretatur, juxta *l. Si
de interpretatione* 37. *ff. de Legibus*, ibi: *Si de inter-
pretatione Legis quaeratur, in primis inspiciendum
est, quo Jure Civitas retro in ejusmodi casibus usa
fuit. Optima enim Legum interpres consuetudo, et cap.
Cum dilectus* 8. *de consuetudine*, ibi: *Contra con-*

suetudinem approbatam , quae optima est legum in-
11 *terpres.* Consuctudo coutra legem est illa, qua lex
scripta vel usu nunquam recepta fuit , vel jam
recepta usu contrario denuo tollitur , et do hac
12 praecipua sermo est in proposito. Haec consuetu-
do non potest introduci , nec dari potest contra
Jus divinum, et uaturale, seu contra legem divi-
nam , et uaturalem , textu expresso *in cap. Cum*
tanto 11. *de consuetudine ,* ibi: *Nemo sanae mentis*
intelligit naturali Juri, cujus transgressio periculum
salutis inducit, quacumque consuetudine (quae di-
cenda est verius in hac parte corruptela) posse ali-
13 *quatenus derogari.* Et de hoc salutis periculo, quod
induceretur per consuetudinem contra Legem di-
vinam, et uaturalem, rationem reddit Gregorius
IX. *in cit. cap.* dicens: *Cum tanto sint graviora pec-*
cata, quanto diutius infelicem animam detinent alli-
gatam. Hinc prava consuetudo fornicandi , bla-
sphemandi , vel perjurandi numquam potest tol-
lere Legem Divinam do non fornicando, do non
blasphemando , do non perjurando. Communissi-
14 ma , et certissima. Potest tamen tolli , et penitus
abrogari Lex humana positiva sivo Civilis , sive
Canonica per contrariam consuetudinem, dummo-
do ea sit rationabilis , ac legitimo praescripta ,
textu expresso *in Cap. Cum tanto,* ibi: *Licet etiam*
longaevae consuetudinis non sit vilis auctoritas; non
tamen est usque adeo valitura , ut vel Juri positivo
debeat praejudicium generare, nisi fuerit rationabilis,
et legitime praescripta. Est communis. Vide infra
num. 38.
15 Hinc colligitur , duas potissimum conditiones
esse necessarias, ut contraria consuetudo Legem
humanam positivam tollat, et abroget, videlicet,
ut talis consuetudo sit rationabilis, ot sit legitime
praescripta; *cap. Cum tanto, in fine,* ibi: *Nisi fue-*
16 *rit rationabilis , et legitime praescripta.* Ea autem
consuetudo generatim loquendo censetur ratio-
nabilis, quae nec Juri naturali, aut Divino adver-
satur, neque juro Canonico reprobatur , nequo
peccandi licentiam , aut occasionem praebet, ne-
quo alia ratione communi utilitati perniciosa est;
quae vero in aliquo deficit, censetur irrationabi-
lis , ot consequenter numquam potest induci per
actus legi contrarios, Sic Layman *lib.* 1. *tract.* 4.
cap. 24. *num.* 24. Roch. *in cap. ultim. de consuetud.*
num. 26. Suarez *lib. 7. de legibus cap.* 6. *num.* 10.
Azor. *part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 17. *q.* 5. Reiffenstuel *lib.*
1. *decr. tit.* 4. *num.* 34. ot alii plures.
17 Nec valet dicere , quod omnis Lex debet esse
rationabilis , et justa, et Reipublicae utilis ; *cap.*
Erit autem Lex 2. *dist.* 4. *et lege* 9. *Cod. de Legibus,*
at consequenter consuetudo ei directo contraria
necessario erit irrationabilis , injusta, ac Reipu-
blicae perniciosa, quia si unum ex contrariis est
rationabile etc. necesse est alterum esse irratio-
18 nabile etc. Non valet, inquam, quia utraque, Lex
scilicet, et consuetudo ei directe contraria potest
esse rationabilis, ot utilis secundum diversas ra-
tiones , et in ordino ad diversos fines , ac respe-
ctus: nam quamvis consuetudo contra Legem in-
troducta uno fine , seu consideratione , ob quam
Lex fuit condita, minus sit utilis, et rationabilis,
tamen alio fine , seu consideratione potest esse
etiam utilis, et rationabilis, quia licet consuetudo
contraria Legi sit contra rationem particularem
talis Legis , non est tamen contra omnem aliam
rationem; sicut etiam duae oppositae , et contra-
riae sententiae non raro sunt simul probabiles ,
atque duae contrariae Leges (prout accidit in mu-
tatione, et abrogatione Legum) solent esse ratio-
nabiles, ob diversas rationes, considerationes, ot
respectus, *ut cap. Non debet* 8. *de Consanguinitate*
et affinitate, ubi sic expresso habetur ; « Non de-
» bet reprehensibile judicari, si secundum varie-
» tatem temporum statuta quandoque varientur
» humana, praesertim cum urgens necessitas, vel
» evidens utilitas id exposcit, quoniam ipse Deus
» ex his , quae in veteri testamento statuerat ,
» nonnulla mutavit in novo ; Cum ergo prohibi-
» tiones de conjugio in secundo , et tertio affini-
» tatis genere minime contrahendo , etc. »
Consuetudo tunc dicitur legitime praescripta 19
cum temporo a Legibus definito est continuata.
Consuetudo enim legitime praescripta idem est
ac usus longaevus, seu longa consuetudo, prout
appellatur *in cap. Cum consuetudinis* 9. *et cap. Cum*
tanto 11. *de consuetud. et in eod. tit. Quae sit longa*
consuetudo. Tempus autem requisitum et sufficiens, 20
ut consuetudo censeatur legitime praescripta ita
ut Legem tollat , ot abroget , pro abolenda, et
abroganda Lege Civili, est decennium. *Communis.*
Et ratio est , quia consuetudo ut Legem civilem
tollat , ot abroget , debet esso longa; *lib.* 4. *Cod.*
Quae longa sit consuetudo , ibi : *Et ne quid contra*
longam consuetudinem fiat , ad solicitudinem suam
revocabit praeses; sed per longam consuetudinem in-
telligitur illa, quae decennio duravit, nam decen-
nium in Jure vocatur longum tempus; *leg. Super*
longi Cod. de prescript. longi tempor. ibi: *Super lon-*
gi temporis praescriptione, quae ex decem annis in-
troducitur. Pro abolenda tamen, et abroganda Le- 21
ge Canonica, seu Ecclesiastica requiritur spatium
quadraginta annorum, idest consuetudo spatio
quadraginta annorum continuata ; Rota *part.* 1.
Recentior. decis. 497. *num.* 4. *part.* 5. *tom.* 1. *dec.*
373. *num.* 10. *et part.* 13. *dec.* 233. *num.* 22.
Glossa *in Cap. Cum tanto* 11. *verb. Consuetudo ,*
verb. Legitime , et ibi Abbas *num.* 11. Imola *in c.*
Treguas 1. *de Tregua et Pace num.* 13. et ibid.
Fagnan. *num.* 40. *et* 67. Layman. *lib.* 1. *tract.* 4.
cap. 24. *de Legibus num.* 6. cum multis ibi citatis
Diana cum pluribus aliis a se citatis *part.* 5. *tract.*
5. *resolut.* 2. §. *sed quid ego,* asserens se hanc sen-
tentiam tenere auctoritate Sacrae Rotae Roma-
nae , quae semper eam canonizavit , ut patet ex

22 decisionibus mox citatis. Et ratio est, quia Lex Canonica, seu Ecclesiastica, est Jus quoddam, sive res immobilis Ecclesiae, ac subinde etiam Leges Ecclesiasticae comprehenduntur sub illa Lege Canonica, quae generatim statuit contra res immobiles, et Jura Ecclesiae non praescribi nisi spatio quadraginta annorum; *cap. De quarta* 4. *cap. Ad aures* 6. *c. Audistis* 15. *de praescript. cap. Cum Ecclesia* 3. *de causa possessionis.*

23 Probabilo tamen est, quod etiam pro abolenda et abroganda Lege Canonica, seu Ecclesiastica sufficiat decennium, sicuti pro abolenda Lege Civili; Lessius *lib.* 2. *de Justit. et Jure cap.* 6. *n.* 46. Lugo *disp.* 7. *de Just. et Jure sect.* 6. *n.* 94. Azorius *part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 18. *quaest.* 6. Castropalao *part.* 1. *tract.* 3. *disput.* 3. *punct.* 2. §. 2. *num.* 6. Sanig. *dist.* 4. *de legibus q.* 1. *num.* 5. Christophorus Haunoldus *t.* 1. *de Justit. et Jure tract.* 1 *c.* 3. *controvers.* 2. *num.* 130. Pirbing *lib.* 1. *dec. titul.* 4. *de consuetud. num.* 39. Reiffenstuel ibid. *num.* 105. qui nedum hanc sententiam censent probabilem
24 sed etiam probabiliorem. Et ratio est, quia non est inducenda discrepantia inter Jus Civile, et Canonicum, ubi non habetur expressa dispositio Juris in contrarium; *cap. Intelleximus* 1. *de novi operis nunciatione;* sed pro abolenda, et abroganda Lege Civili per consuetudinem contrariam sufficit decennium, ut dictum est *n.* 19. et in Jure Canonico quoad hoc non reperitur expressa di-
25 spositio in contrarium, ergo etc. Nec obstat, dicunt citati Doctores, quod *in cit. cap. De quarta* 4. *cap. Ad aures* 6. *cap. Audistis* 15. *de praescript. cap. cum Ecclesia* 3. *de causa possessionis,* in aliis consimilibus ad praescribendum contra bona, et Jura Ecclesiastica requiratur spatium quadraginta annorum? Respondetur enim, quod ibi est sermo de praescriptione contra bona immobilia Ecclesiarum, atque earum Jura, utpote quae sunt instar bonorum immobilium, prout desumitur ex ipsomet textu; non autem de praescriptione contra Leges Ecclesiasticas, sive Canonicas; Alioquin enim cum contra Romanam Ecclesiam non currat nisi centenaria praescriptio, *cap. Ad audientiam* 13. *cap Cum nobis* 14. *de praescript.* leges Pontificiae nonnisi centenaria praescriptione, seu consuetudine in contrarium abrogari possent, quod est contra communem Doctorum.

26 Pro abolenda, et abroganda Lege sive Civili, sive Canonica per contrariam consuetudinem via conniventiae introductam, probabilius est non requiri rigorosum, et determinatum tempus praescriptionis, sed sufficere quod tanto tempore consuetudo sit continuata, quantum viris prudentibus sufficit ad rationabiliter judicandum Principem in eam consensisse; Ita Lessius *lib.* 2. *de Justit. et Jur. cap.* 6. *num.* 45. Vorricelli *tract.* 3. *quaest.* 2. *num.* 32. *et tract.* 8. *quaest.* 52. *num.* 9. Pirbing *lib.* 1. *decret. tit.* 4. *de consuetud. num.* 34. Reiffenstuel *ibid. num.* 93. et alii. Et ratio est, quia dum Princeps scit suam Legem non servari, et tacet, et tolerat, jam censetur connivendo consentire, et ne Respublica perturbetur, conditae a se Legis obligationem tollere, eamque revocare. In tali enim casu Lex proprie non tollitur ab inferioribus, sive per contrariam horum consuetudinem ac via praescriptionis, sed potius ab ipsomet Principe, seu per tacitam ejus revocationem, ac via
conniventiae. Hic advertendum venit, quod con- 27
suetudo contra Legem duplici modo potest introduci. Primo modo per viam *conniventiae,* idest ex consensu saltem tacito Principis, seu Legislatoris, eo scilicet sciente, et tolerante, cum faciliter posset resistere introductioni consuetudinis contrariae, eamque prohibendo subditos cogere ad observantiam Legis, in tali enim casu Princeps sciens, ac tolerans censetur connivere tali
consuetudini contra suam Legem vigenti. Secundo 28
modo per viam *praescriptionis,* idest, longaevo usu contrario populi, ignorante, et nesciente Principe.

Ad abrogandam Legem per consuetudinem via 29
conniventiae introductam, non requiritur bona fides, quia tunc abrogatio Legis non procedit ab ipsis actibus contrariis, qui quidem facti cum scientia Legis contrariae, in principio, in fieri consuetudinis fuerunt mali; sed a consensu saltem tacito Legislatoris, qui sciens, et potens faciliter contradicere, si vellet, tolerat, et non contradicit, et sic Lex censetur per tacitam Principis, seu Legislatoris revocationem abrogari, unde mirum non est si bona fides non requiratur; Sic Layman *lib.* 1. *Theolog. moral. tract.* 4. *c.* 24. *num.* 8. *et* 11. Pirbing *loc. cit. n.* 44. et alii passim.
Ad abrogandam tamen legem per consuetudinem 30
via praescriptionis introductam, requiritur necessario bona fides, seu probabilis ignorantia praescribentium, sine qua nulla incipere, vel currere potest praescriptio; *cap. Quoniam* 20. *de praescriptionib.* ibi: *Synodali judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide praescriptio tam canonica quam civilis etc. Possessor* 2. *de regul. Juris in* 6. ibi: *Possessor malae fidei ullo tempore non praescribit;* ac proinde neque consuetudo praescriptiva inchoari potest, aut procedere sine bona fide, cum ipsa debeat esse justa, et rationabilis, ac legitime sive canonice praescripta; *cap. Cum tanto* 11. *de consuetud. in* 6. Glossa *in capit. Non est* 2. *de consuetud. in* 6. *verb. Canonice;* Suarez. *lib.* 4. *defensionis Fidei Catholic. cap.* 32. *num.* 20. Lessius *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 46. Layman. *loco cit. num.* 11. Azorius *p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 17. *quaest.* 6. Pirbing. *loc. cit. n.* 44. Sylvester *verb. consuetudo q.* 7. et
alii plures. Hic tamen est advertendum, quod 31
licet primi Legem Reipublicae utilem cognoscentes, eamque illicite transgredientes, non possint suam malam fidem praescriptionem, ipsamque

consuetudinem re ipsa inchoare; Posteri tamen, qui eorum exempla secuti bona fide Legem non observant, eo quod existimare, et in dubio praesumere possunt, antecessores habuisse justam causam non servandi Legem, possunt praescriptionem, ipsamque consuetudinem inchoare, vel quasi bona fide ab antecessoribus inchoata fuisset, eamdem continuare, et perficere prout optime explicat Layman *loc. cit. num.* 11. ex Scoto qui *l.* 1. *de Justit. qu.* 7. *art.* 2. *ad* 12. habet praecisa verba: *Ut Lex positiva antiquetur, consuetudo etiam illa, quae illicitum habet ortum, potest, licet non apud eosdem homines, tamen apud posteros vim obtinere.* Et sic etiam docet Abbas *in cap. Treguas* 1. *de tregua, et pace n.* 4. Felip. *ibid. num.* 1. Silvester *verb. Consuetudo, quaest.* 7. Azorius *loc. cit.* Pirbing. *loc. cit. num.* 44. at hanc esse communem sententiam testatur Rochus *in cap. ult. de consuetud. sect.* 4.

32 **Consuetudo a lege reprobata, et damnata tamquam irrationabilis, et bonis moribus repugnans non potest, licet sit immemorabilis, abrogare Legem;** sic colligitur *ex cap. Ad audientiam* 3. *cap. Cum inter* 5. *et cap. Ex parte* 10. *de consuetud. et cap. Consuetudinem* 1. *eod. in* 6. Et ratio est, quia quando Leges aliquam consuetudinem tamquam simpliciter, et absolute irrationabilem damnant, hoc ipso reddunt illam inefficacem ad inducendam praescriptionem contra Legem. Ita communis Doctorum; atque etiam desumitur *ex c. Cum venerabilis* 7. *et cap. Cum tanto* 11. *de consuetud.* ubi dicitur, quod talis *non tam consuetudo, quam corruptela merito sit censenda;* adeoque quantumvis immemorabilis, non potest abrogare Legem,
33 et sic non est servanda. **Consuetudo a Lege, seu Constitutione reprobata tanquam irrationabilis, et iniqua, intelligitur nedum de consuetudine praesente, seu existente, sed etiam de futura;** *c. Ad audientiam nostram* 3. *c. Cum inter* 5. *de consuetud.* ubi talis ex post facto introducta consuetudo non valere declaratur; Lex enim de sui natura in futurum, atque etiam ad futuros casus ordinatur; *cap. ultim. de consuetud. et l. Leges, C. de Legibus;* ergo ubi Lex reprobat consuetudinem tamquam irrationabilem, et iniquam, etiam futuram reprobare intelligitur, si etiam ipsa irratio-
34 nabilis, et iniqua adhuc existat. Si vero nova superveniat causa tollens irrationabilitatem, et iniquitatem, quae ab initio inesse videbatur consuetudini, quando Legislator eam ut irrationabilem, et iniquam reprobavit, tunc potest induci valida consuetudo adversus eam legem, non obstante tali reprobatione; Glossa *in cap. Licet* 1. *de consuetudinib. in* 6. *verb. Expresse,* juncta Glossa marginali, ibi: *Nisi consuetudo jucarstur nova rationa:* Abbas in *c. Cum tanto* 11. *de consuetud.* id probans ex *c. Non debet* 8. *de consanguinit. et affinit.* ubi dicitur non debere reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum (sive rationum) leges mutentur; vide verba textus *sub num.* 17. *et l. Si hominum, ff. Mandati,* ubi generalis Procurator potest ex juxta causa de novo superveniente, vel antea ignorata, mutare ea, quae a Domino specialiter sunt provisa; Et hoc est certissimum, quia ratio Legis est anima Legis, ergo superveniente nova ratione, sive causa, quae tollit irrationabilitatem, et iniquitatem reprobatae consuetudinis, censetur etiam tolli ipsamet Lex hanc reprobans *arg. cap. Intelligentia* 6. *de verb. significat.* cum similibus; quoties enim circumstantiae Legis sunt mutatae, prudenter judicatur Legislatorem consentire in consuetudinem eam abrogantem.

**Per Legem universalem seu clausulam gene- 35
ralem abrogativam consuetudinis** v. g. *non obstante quacumque consuetudine,* aut hujusmodi, **non abrogatur consuetudo immemorabilis, nisi de ea fiat specialis mentio;** Covarruvias *lib.* 5. *variar. resolut. c.* 13. *n.* 5. Baldus *l. unic. Cod. de annonis;* Barbosa *claus.* 87. *num.* 4. *et* 8. allegans plurimos alios; Mascard. *de probationib. conclus.* 424. *num.* 4. Castropalao *part.* 1. *tract.* 3. *disp.* 3. *punct.* 5. §. 1. *num.* 10. asserens hanc esse communem sententiam; Et ratio est, quia consuetudo immemorabilis habet majorem vim, et auctoritatem, quam aliae consuetudines, ut patet *ex l. Hoc Jure §. ductus aequae ff. de aqua quotidian.* adeoque necesse est, ut ea specialiter et expresse abrogetur, alioquin valebit. Exemplum hujus habetur *in c. Si Episcopus* 2. *de poenitent. et remission. in* 6. ubi dicitur nulla posse consuetudine induci, quod aliquis praeter sui superioris licentiam possit sibi eligere Confessarium, et tamen ante Concilium Tridentinum simplices Presbyteri sibi invicem confitebantur, suffragante videlicet ipsis consuetudine immemorabili, quam postmodum expresse revocavit d. Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 15. *de reformat.* ibi: *Privilegiis, et consuetudine quacumque etiam immemorabili non obstantibus;* et quod consuetudo immemorabilis non comprehendatur sub generali revocatione consuetudinum, sed ad ejus abrogationem requiratur specialis mentio per ly, *etiam immemorabilis,* aut hujusmodi, expresse declaravit Sacra Congregatio teste Fagn. *in cap. Ad haec n.* 34. *de relig. domib.*

**Consuetudo principaliter differt a Praescriptio- 36
ne, quia Praescriptio datur inter privatos, et a privatis inducitur: Consuetudo vero non inducitur nisi a Communitate, cum ipsa sit Lex, et Jus non scriptum;** *l. De quibus* 32. *ff. de Legib. et §. sine scripto* 9. *Instit. de Jure naturali.* Unde paucis loquendo; Ex consuetudine acquiritur publico; ex praescriptione acquiritur privato. (*)

(*) Consuetudo contraria Decretis Sac. Concilii Tridentini non est attendenda, quia in Bulla Pii IV. quae legitur in fine ejusdem Concilii, habetur Decretum irritans

ADDITIONES EX ALIENA MANU

37 An ad inducendam Consuetudinem in statu mo-
narchico opus sit scientia et patientia Principis,
mire inter se variant Auctores. Negant alii, Hann.
ad Wesembec. *lib.* 1. *tit.* 3. *n.* 10. Christin. *decis.*
38 *Belgic. vol.* 2. *dec.* 55. *n.* 6. Alii affirmant, Trent-
ler. *select. disp. vol.* 1. *disp.* 1. *thes.* 9. *lit. D.* Stry-
39 kius *in us. modern. Pandect. lib.* 1. *tit.* 3. *n.* 65. Con-
trariss basce opiniones ita alii conciliant, ut pro-
cedat opinio negativa, si agatur de consuetudine
praeter legem, procedat, vero opinio affirmativa,
si de consuetudine contra legem agatur; Tulden.
in Cod. tit. Quae sit long. consuetud. n. 1. Boebemer.
40 *in introduct. in jus digest. lib.* 1. *tit.* 19. *n.* 19. Aliis
aliae placent conciliationes, de quibus consule
Hann. ad Treutler. *select. disp. vol.* 2. *disp.* 1. *qu.*
41 54. Mihi negativa opinio arridet, et quidem sive
res sit de Consuetudine praeter legem, sive de
Consuetudine contra legem, idque quia tum in
jure civili; *leg.* 33. *et plur. sequent. ff. de Leg. leg.*
1. *et* 3. *cap. Quae sit long. consuetud.* tum in jure
canonic. *c. final. de Consuetud.* generaliter probata
42 est quaevis Consuetudo. Non est ergo cur ad ip-
sam inducendam necessaria esse possit scientia
et patientia Principis, si ea probata jam est a
43 Principe. Et quod practereundum baud est, *in
dict. cap. final. de Consuetud.* probata est Consue-
tudo contraria juri positivo, modo tamen sit ra-
tionabilis, et legitime praescripta.
44 Caeterum si Lex aliqua nominatim prohibeat
Consuetudinem sibi contrariam, tunc opus esse
45 videtur scientia et patientia Principis ad consue-
46 tudinem inducendam; quum, pro Consuetudine
hac non militet mox adducta ratio, quod Princeps
47 probavit Consuetudinem. Quod si consuetudo ex-
pressis verbis prohibita a Lege, sit immemorabilis,
praesumitur scientia et patientia Principis.

ADDITIONES NOVISSIMÆ

48 Consuetudinem, quae est contraria bonis mo-
ribus, aut Juri naturali, non tam pro consuetu-
dine, quam pro abusu et corruptela reputandam
esse, compertum est.
49 Non omnium Consuetudinum eadem est vis et
auctoritas.
50 Et quidem quaedam sunt Consuetudines, quae
auctoritate, etiam Sacrae Scripturae cedere non
debent, utpote quae ex Traditione Apostolica ad
nos transmissae habentur.
51 Sunt consuetudines, quas universalis per or-
bem diffusa Ecclesia servat, et quae ab Apostolis
ad nos dimanatae creduntur.
Aliae vero quae nec contra Scripturam Sacram 52
nec contra bonos mores esse noscuntur; ac variae
et diversae pro varietate locorum et populorum
reperiuntur; de quibus agit Sanctus Augustinus
Epistola ad Casulanum.
Quaenam consuetudines, etsi inveteratae, cum 53
vix, aut omnino nunquam inveniri possint causae
quas in eis instituendis homines secuti sunt, sine
ulla dubitatione resecandae et extirpandae sunt.
Non locus consuetudinem, sed consuetudo lo- 54
cum commendat, uti docet Gratianus *Can.* 10.
sive quod ea sit accipienda consuetudo, sine dif-
ferentia locorum, quae plus omnipotenti Deo pos-
sit placere.
Consuetudines pias et laudabiles observari jus- 55
sit S. Carolus in suo Concil. Mediolan. I.
Consuetudo, quae omnino rationi et veritati 56
conformis est, ex Divo Augustino, retinenda es-
se videtur; ait enim ipse Sanctus Doctor *Can.* 7.
« Cum consuetudini veritas suffragatur, nihil opor-
» tet firmius retineri. »
Mutationem antiquarum Consuetudinum et in- 57
veteratorum morum solere esse causam turbatio-
nis, multaque secum incommoda trahere in Rem-
publicam Christianam fusius ostendit Franciscus
Salgado, in Tract. *De Supplicat. ad Sanctiss. part.*
1. *cap.* 6.
A Consuetudine suae Ecclesiae quoad ritus non 58
facile recedendum est, eo quod hujusmodi licen-
tia paulatim latius serpens, confusionem, aliaque
incommoda in ipsos sacros ritus et Sacramento-
rum administrationem inducere posset.
In officiis et honoribus exhibendis non modo 59
videndum est quidquid lege sancitum, sed quid
consuetudine valeat; adeo ut in juribus honori-
ficis exhibendis plurimi semper facienda sit rece-
pta consuetudo; ita Franciscus de Roye *Lib.* 2.
c. 5. *De Juribus Honorificis.*
Consuetudo Canones in totum abrogare non 60
potest, eo quod ipsi quandoque non tantum juri
mere positivo, sed etiam naturali inniti videntur.
Canones autem quae versantur circa ea quae 61
sunt juris Naturae, neutiquam abrogari consue-
tudine possunt, vel ulla humana relaxatione im-
mutari.
Consuetudinem abrogari potest tam jus commu- 62
ne, quam statutarium.
Praesertim si jus quod alicui tribuitur, non 63
est prohibens, sed concedens.
Circa Consuctudinem, quatuor casus figurari 64

ea omnia, quae obstant eidem Sacro Concilio, ex quo fluit, ut irritatio ista cadat supra omnia obstantia singulis capitulis ejusdem; *Instit. Eccl.* 60. §. 7.

Consuetudo rationabilis et legitime praescripta abrogat omnem legem humanam etiam canonicam, ex textu *in cap. final. de Consuet.* Nefas tamen est Episcopo juxta consuetudinem dioecesis suae contra Canones legem condere; quod enim valeat consuetudo, est ex quadam tolerantia Superioris legislatoris. Nimiae autem esset arrogantiae si Episcopus legem conderet contra legem Superioris; *De Synodo Dioec. lib.* 7. *cap.* 71. §. 7. Qui plura, et distinctiora cupit hac super re, adeat Editionem Quartam Romanam *Theol. Moralis* Rev. P. Antoine *Tract. de Legibus cap.* 9. (*Edit. Rom.*).

valent, in quibus ipsa adesse potest. Primus est quando jus est conforme consuetudini, disponendo id quod consuetudo recipit: et tunc ista non est consnetudo, sed observantia legis. Secundus, quando jus est simpliciter contrarium consuetudini disponendo id, contra quod introducta fuit consuetudo; et tunc ista dicitur consuetudo contra simplicem dispositionem juris, quae sola quadragenaria induci potest. Tertius est, ut quando Jus est nedum contrarium consuetudini, sed illi resistit derogando, et prohibendo contrarium usum, et tunc requiritur quadragenaria cum titulo vel immemorabilis. Quartus casus est, quando jus nec assistit, nec resistit consuetudini, sive per contrarietatem, sive per resistentiam prohibitivam, et tunc dicitur consuetudo interpretativa, quae datur in re dubia, et potest per decennium introduci.

65 Consuetudo ut vim et auctoritatem legis habeat tria concurrere debent, videlicet usus longaevus, Principis Consensus, et rationabilis causa; ita Doctores omnes in *L. de quibus*, de consuetudine agentes.

66 Quot anni desiderentur ad inducendam consuetudinem vim legis habentem, non constat apud Doctores. Glossa et Bartolus docent decem vel viginti annis induci perfectissimam consuetudinem; Hottomanus vero et Mela existimant tantum tempus desiderari, quantum superstitum hominum nec aetas, nec memoria comprehendere possit.

67 Quidquid sit, receptior opinio est illorum, qui discrimen constituunt inter consuetudinem, quae est praeter jus, et eam quae est contra jus; ita ut si sit praeter jus scriptum, desiderentur tantum decem anni; si vero contra jus, desiderentur quadraginta.

68 Sed sive per decem sive per quadraginta annos inducatur consuetudo, debent per illud tempus actus populi intervenire; quia non verbis, sed

69 factis consuetudo introducitur; qui quidem actus debent esse voluntarii et non coacti, uti pluribus relatis defendit Avendanus *de Metu lib.* 2. *c.* 36.

70 Hi actus debent etiam esse uniformes, cum ex difformibus consensus colligi non possit.

71 Ut Consuetudo vim legis obtineat, desideratur Principis consensus sive approbatio, et haec vel tacita vel expressa.

72 Consensus Principis debet esse rationabilis, ita ut justa ratione nitatur, sive rationi non repugnet quae lege statui potuit; eadem enim est materia legis, justitiae et consuetudinis; nam consuetudo est tacita quaedam lex; *leg.* 3. *Quae sit longa consuetudo.* Irrationabilis enim consuetudo corruptela est, quae nec immemorabili tempore praescribi potest.

ADDITIONES CASINENSES

73 Illud profecto videtur obstare validitati Consuetudinis contra Canones, quod sicut Inferiores Papa non possint condere leges contra Sac. Canones *c. Cum inferior* 16. *de Majorit. et obed.* sic non valeant etiam contra eos consuetudinem inducere. Sed animadvertendum est aliquam disparitatem esse inter legem et consuetudinem. Nam vetitutum est contra Canones legem condere propter periculum animarum, uti obserbat Abbas *cap. ult. num.* 9. *de Consuetud.* Et proptarea omnino deest legislatoris consensus. At pro consuetudine rationabili eadem ratio non militat, nam cum lex ordinatur ad bonum commune, ubi longa experientia constet contra mentem legislatoris Canonem deservire potius ad laqueum Conscientiarum, quam ad illarum utilitatem conferre, tunc Legislatorem subditorum infirmitati deferre, et saltem tacite et legaliter legem abrogare optime censetur. Unde si bene advertimus, in tali casu inferior non derogat legibus Superioris, sed ipse Legislator eam tollit, consentiendo tali consuetudini, et Jure communi statuendo, quod per contrariam consuetudinem rationabilem legittimeque praescriptam possit tolli jus positivum humanum, Abbas *c.* 1. *num.* 4. *de Tregua et pace.*

Quia Consuetudo est jus non scriptum, et obtinet vim, rationemque legis, propterea sicut lex 74
dividitur, ratione suae materiae, in Ecclesiasticam et Civilem, sic Consuetudo alia est Ecclesiastica, alia Civilis. Consuetudo Ecclesiastica sive Canonica est illa quae ad res Spirituales vel Ecclesiasticas pertinet, Civilis vero, quae circa materias temporales, vel ad gubernationem Reipublicae pertinentes versatur. Sed consistere nequit Consuetudo mixta, ut si Clerici et Laici in eadem re convenirent; nam talis Consuetudo aut est de materia spirituali, servaturque tam a Clericis, quam a Laicis, quatenus sunt Christiani, et vocatur Consuetudo Canonica. Aut Consuetudo est de re mere temporali et tunc dicitur Civilis, quia custoditur a Clericis non quatenus sunt Clerici, sed in quantum sunt Cives, et Reipublicae membra; Suarez *lib.* 9. *de legibus cap.* 5. *n.* 1. Pirhing *de cons. n.* 7.

Consuetudo *generalissima* est illa quae in toto Orbe Christiano servatur, non in aliqua Civitate vel Provincia solummodo. Tales sunt consuetudines Ecclesiasticae, quas memorat. *can. Ecclesiasticor. dist.* 11. Consuetudo generalis vero dicitur ea quae tantum in una Christiani Orbis Provincia servatur, ut in *c. Cum Eccles. de Election.* et *c. Ex tuarum de authoritat. et usu Pallii.* Specialis tamen Consuetudo appellatur, quam tenet dumtaxat aliqua civitas, pagus, aut villa, de qua fit mentio in *c. Venientes* 19. *de Jurejurando* ibi: *Secundum vestrae Civitatis consuetudinem.* Et *l. An in totum* 6. *de Ædific. privat. et l. Ven.* §. *Si constat. ff. Communio praedior.* Haec tamen Consuetudo praevalet Generali, et si sint incompatibiles, illi derogat, juxta Reg. 34. Juris *in* 6. *Generi per speciem derogatur.* Et si

coexistere possint, generalis per specialem explicatur, Card. Tuschus *Lit. G. Concl.* 36. *n.* 41. Barbosa *Axiomat.* 107. *n.* 3. *et* 12. Demum appellatur *specialissima* illa Consuetudo, quae servatur a minima parte populi, ut *l. Si servus plurium.* §. *fin. ff. de Legat.* I. *et l. qui semisses. ff. de Usuris.* Haec tamen jus non facit, sed tantum praesumptionem inducit, cui stare debemus, nisi contrarium probetur per *Leg. cit.* juncto *c. Ex studiis* et *c. Mandata de Praesumption.*

75 Consuetudo dividitur amplius in judicialem et extrajudicialem, Zasius *tit. de Legib. ff. n. ult.* Judicialis ea dicitur, quae pluribus sententiis conformibus super eodem causarum genere obtinuit in judicio; et saltem tunc requiritur quod bis judicatum fuerit pariformiter in judicio contradictorio intra decennium, Glossa *in l. De quibus* §. *Inveterata.* At si aliquando juxta illam, aliquando contra judicium prolatum fuerit, nulla Consuetudo inde oritur, Glossa *l. Cum de consuetudine* etc. *Contradictio ff. eod.* Contra Consuetudo extrajudicialis est illa quae longo usu populi extra judicium inducitur.

76 Consuetudo per quam rumpitur Nervus Disciplinae Ecclesiae, scilicet boni mores, vel ordines Ecclesiasticae Hierarchiae violantur, nullam vim obtinent, proque irrita habetur. *c. Cum inter* 5. *Consuetud. Nos igitur cognito,* inquit, *quod ex tali consuetudine* (non servandi Interdictum generale) *si qua foret, disrumperetur nervus Ecclesiasticae disciplinae, ipsam duximus irritandam.* Ex quo sic concludit Glossa *fin. Et sic patet, quod ubicumque fit aliquid contra Ecclesiasticam disciplinam, sive nervum Ecclesiae, non habet locum praescriptio.*

77 Similiter non valet Consuetudo quae impedit correctionem morum, uti clare habetur in *c. Irrefragabil. de Offic. Ordinar.* ibi: *Ut autem correctionis et reformationis officium* (Praelati Ecclesiarum) *libere valeant exercere, decernimus, ut executionem ipsorum nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire. Et cap. Cum ex officii* 16. *de Praescript. Quemadmodum nec contra visitationem ipsam potest aliquo modo praescribi etc.* Quamvis vero non praescribatur per Consuetudinem obedientia et visitatio, ac consequenter morum correctio *extinctive,* ita ut, scilicet, nulli debeatur obedientia, et nulli pertineat morum correctio et emendatio, tamen consuetudo praescribere solet *translative,* scilicet defert alio, quam legittimo superiori jurisdictionem, et sic jus Episcopi defertur Abbati vel Summo Pontifici *ex c. cit. Cum ex officii de Praescript.* in quo additur. *Etsi alius contra eum praescribere posset utramque* Barbos. *part.* 3. *de offic. et potest. Episcop. allegat.* 129. *n.* 9.

Consuetudo si sit sola et non fulciatur a privilegio Apostolico, aut saltem ab ejus fama, cum est immemorialis, praescribere nullo modo potest contra Ecclesiasticam libertatem, Immunitatemque; nam in utroque jure talis Consuetudo reprobatur velut irrationabilis, ut pro Jure Canonico in *cap.* 1. *et c. Cum inter* 5. *de Consuet. et in c. Ad nostram* 3. *eod.* Demum *c. Cum terra* 14. *de Elect.* ubi sit: *Quia igitur hoc redundat in gravamen et perniciem Ecclesiasticae Libertatis, praescriptam consuetudinis pravitatem sancimus penitus abolendam.* Et pro Jure Civili *Auth. Cassa C. de Sacrosanct. Eccles.* istis verbis. *Cassa et irrita esse denunciari per totam Italiam praecipit omnia statuta et Consuetudines contra libertatem Ecclesiae, ejusque personas inductis adversus Canonicas et Imperiales Sanctiones, et ea de Capitularibus penitus aboleri mandat nova Constitutio; et de caetero similia attenta ipso jure nulla esse decernit.* Vide Gloss. *cap. ult. vers. Rationabilis,* et ibi Abbas *n.* 5. *hujus tit.* Alex. Sperell. *Decis.* 37. *for. Eccles. n.* 41. *et* 42. allegans Rotam *Decis.* 10. *de Consuet. in antiq. et in Oscens. Canonicatus* 1. *Decem.* 1596. *coram penna* Barbos in Collectan. *ad c. Ecclesia S. Mariae n.* 18. *et seq. de Constit.* At si adest privilegium Pontificis tunc, ut diximus, vim habet Consuetudo. 78

Alia reperies apud Canonistas Tit. de *Consuetudine.* 79

CONTRACTUS IN GENERE

SUMMARIUM

1. Contractus proprie dictus quid sit. — 2. Adducitur, et solvitur instantia. — 3. Contractus ut sic dividitur primo in contractum *explicitum,* seu *formalem,* et in contractum *implicitum,* seu *interpretativum*: et quis sit uterque; *ad n.* 5. — 6. Secundo, contractus ut sic dividitur in contractum *gratuitum lucrativum,* et in contractum *onerosum*; et quis sit uterque; *ad n.* 8. — 9. Tertio, contractus ut sic dividitur in contractus *nominatos* et in contractus *innominatos*; et qui sint uterque, *ad n.* 12. — 13. Assignatur discrimen inter ipsos, *usque ad n.* 14. — 15. Quarto, Contractus ut sic dividitur in Contractus *bonae fidei,* et in Contractus *stricti juris,* et qui sunt utrique, *usq. ad n.* 16. — 17. Contractus *bonae fidei* quare dicantur tales. — 18. Actiones *bonae fidei* numerantur septemdecim. — 19. Contractus possunt perfici, aut compleri quatuor modis, scilicet, re, verbis, scriptis, et consensu. — 20. Ad validitatem contractus multa requiruntur conditiones. Prima est mutuus utriusque contrahentis consensus. — 21. Secunda ut contractus fiat a personis potentibus, et non prohibitis de jure contrahere. — 22. Unde invalidi sunt Contractus celebrati ab infantibus usu rationis carentibus, et amentibus, furiosis, ebriis, et phreneticis. — 23. Filiusfamilias adhuc impubes de quibuscumque bonis suis etiam cum consenso, et auctoritate Patris sui ex nullo contracto obligatur civiliter. — 24. Pupillus adhuc impubes auctoritate Tutoris contrahens obligatur civiliter. — 25. Filiusfamilias pubes non potest valide contrahere sine consensu Patris de bonis adventitiis, et profectitiis. — 26. Potest tamen talis filius etiam sine consensu Patris contrahere de suis bonis castrensibus, et quasi castrensibus. — 27. Pupillus, et Minorennis valide contrahit in suum

commodum obligando alterum, non tamen in suum incommodum obligando se alteri sine auctoritate Tutoris, seu Curatoris. — 28. Pupillus pubertati proximus, aut pubes, et multo magis Minorennis contrahens cum consensu, et auctoritate Tutoris obligatur, et naturaliter, et civiliter. — 29. Excipienda est tamen alienatio bonorum immobilium, et mobilium pretiosorum, quae servando servari possent.—30.Pupillus, et Minorennis, seu minor 25. annis Curatorem habens non obligatur civiliter ex ullo contractu sine Tutoris aut Curatoris auctoritate inito — 31. Excipiendi tamen sunt varii casus, in quibus pupillus, vel minor ex simili contractu etiam civiliter obligatur —32.Quamvis pupillus pubes, vel pubertati proximus, et minorennis sine Tutoris auctoritate contrahens non obligatur civiliter, obligatur tamen naturaliter, sive in foro conscientiae.—33.Adducuntur instantiae, et solvuntur, ad n. 34.—35.Excipiendi tamen sunt varii casus, in quibus pupillus. vel minorennis neque obligatur naturaliter, sive in foro conscientiae —36. Uxor sine consensu Mariti non potest valide contrahere de bonis dotalibus, quoesque talia bona dotalia quoad usumfructum, et administrationem sunt sub potestate mariti.—37.Item invalide contrahit servus, sive cum Dominis, sive cum aliis contraxerit, ac proinde, neque illis, neque adversus illos conceditur de jure civili actio civilis. — 38. Limitanda est tamen haec assertio in casu quo Servus Domino pecuniam promitteret pro libertate, qua adepta, teneretur pecuniam promissam erogare, et pro executione concederetur actio civilis. — 39. Sic etiam Religiosi solemniter professi nequeunt valide contrahere sine consensu Superioris. Superiores autem, et ab eis deputati administratores bonorum communium possunt equidem contrahere, sed in multis casibus non nisi dependenter a consensu Capituli, et secundum speciales leges propriae Religionis. — 40. Tertia ex conditionibus requisitis ad validitatem contractus est, ut res, quae sub contractu cadit, non sit aliquo jure prohibita cadere sub contracto, sed revera commercium pati queat. — 41. Quarta conditio est, ut contractus celebretur cum cognitione, et libere, idest nullus in conventione intercedat error, neque vis, nec metus, nec dolus. — 42. Unde quando in altero contrahentium contigit error circa substantiam rei, contractus Jure naturae est irritus. — 43. Si autem error, vel ignorantia sit solum circa qualitatem rei, non impedit consensum ad valorem contractus requisitum. — 44. Metus ab intrinseco proveniens non invalidat contractum. — 45. Similiter metus ab extrinseco proveniens, juste tamen ab alia causa libera incussus, contractum non invalidat. — 46. Si metus sit gravis ab extrinseco proveniens, seu ab altero contrahente injuste, et in ordine ad extorquendum consensum incussus, omnes contractus ex hujusmodi gravi metu injuste incusso celebrati vel sunt ipso jure invalidi, vel saltem per sententiam Judicis rescindendi. — 47. Enumerantur, et specificantur contractus, qui ratione talis gravis metus injuste incussi, sunt ipso jure invalidi, et qui sunt tantum irritandi, ad n. 49. — 50 Hactenus dicta intelligenda solum sunt de metu gravi, seu cadente in constantem virum, non autem de metu levi. — 51. Contractus vulgo dictus trinus contractuum an sit licitus, vel illicitus, seu usurarius. *Remissive*. — 52. Contractus collaticius. — 53. Contractus venditionis cum pacto francandi.— 54. Alia Remissive. — 55. ad 77. An aliqua intercedat differentia inter pactum et contractum. — 78. Confundere non debes tractatum de contrahendo cum pactis et contractibus. — 79. ad 83. An locum sibi vindicet etiamnum distinctio Juris Romani inter contractus stricti juris, et contractus bonae fidei.

1 Contractus proprie dictus *est pactum, ex quo ultro citroque oritur obligatio*, seu est duorum, vel plurium consensus ultro citroque obligationem pariens, qualis est v. g. Emptio, Venditio, Locatio, et hujusmodi, ubi venditor est obligatus ad dandam mercem; emptor vero ad refundendum pretium. Est in re communis, et ha-
2 betur *ex l. Labeo, ff. de verbor. significat.* Nec contra hanc Contractus definitionem obstat, quod inter Patrem et Filium, Subditum et Superiorem, Maritum et Uxorem, et hujusmodi detur mutua, sive ultro citroque obligatio, non tamen Contractus, adeoque data Contractus definitio non sit bona. Non obstat, inquam, quia respondetur statim distinguendo antecedens. Inter Patrem et Filium, Subditum et Superiorem etc. datur mutua obligatio, orta ex aliis virtutibus distinctis a justitia commutativa, v. g. ex Pietate, Obedientia, Fidelitate, hujusmodi, conceditur antecedens; orta ex Justitia et commutativa, negatur antecedens, et consequentia. Contractus enim est ultro citroque obligatio, quae oritur ex motivo commutativae post mutuum contrahentium consensum.

3 Contractuum divisio est multiplex: relictis enim hic diversis Contractibus in specie, ut sunt Contractus, Venditionis, Emptionis, Locationis, Conductionis, Commodati, Societatis, et hujusmodi, de quibus suis respectivis locis; Contractus ut sic, dividitur Primo in Contractum *explicitum*, seu *formalem*, et in contractus *implicitum*, seu *inter-*
4 *pretativum*. Contractum *explicitus*, seu *formalis* est, qui fit expresso partium consensu, et dicitur explicitus, seu formalis, quia ejus obligatio oritur ex formali, et expressa utriusque contrahentis conventione, juxta quam procedit Regula 85. Juris in 6. *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*. Contractus *implicitus*, seu *interpreta-* 5
tivus est, qui fit implicite solum, et absque ulla expressa conventione inter partes, sed interpretativa tantum, ex legis videlicet dispositione. Sic v. g. fit in Tutela, id est quando quis in se suscipit officium Tutoris, seu quodvis aliud officium; qui enim Tutelam, seu quodvis aliud simile officium in se suscipit, eo ipso implicito, seu ex ipsa Juris interpretatione, absque alia expressa conventione se se obligat erga alterum, et alter obligatur erga ipsum, juxta leges, et conditiones circa tale officium receptas. Secundo dividitur Contra- 6
ctus ut sic in Contractum *gratuitum lucrativum*, et in Contractum *onerosum*. Contractus *gratuitus lucrativus* est ille, quo ex una tantum parte oritur obligatio, ut nil petatur ex altera parte, ut donatio, legatum, Precarium, commodatum etc. Contractus *onerosus* est ille, quo ex utraque parte 7
inducitur obligatio, ita ut obligationi unius correspondeat obligatio alterius, ut Emptio, Venditio, Locatio, Conductio etc. in his enim utrique parti contrahentium aliquod onus imponitur quidpiam dandi, vel praestandi. Alii vero illum appel- 8
lant Contractum *onerosum*, ex quo oritur obligatio aliquid rependendi loco ejus quod datur, ut patet in emptione, et venditione, ubi emptor est obli-

gatus ad rependendum pretium pro re sibi vendita, et venditor est obligatus ad tradendam rem pro pretio ab emptore recepto; Contractum vero *gratuitum* illum appellant, in quo nihil rependitur loco ejus quod datur, ut in donatione, Legato etc. ubi Donatarius, et Legatarius etc. nihil tenentur rependere Donanti, et Leganti etc.

9 Tertio, Contractus ut sic dividitur in Contractus *nominatos*, et in Contractus *innominatos*; Contractus *nominati* sunt illi, qui non sistunt in nomine generali Contractus, vel pactionis, sed transeunt in proprium, seu specificum nomen sibi in Jure attributum, ut sunt Emptio, Venditio, Locatio, Conductio, Depositum, Commodatum, Sponsalia,
10 Matrimonium, et hujusmodi. Contractus *innominati* sunt illi, qui proprio, et specifico nomine carent, et sistunt in nomine generali Contractus, seu pa-
11 ctionis. Et horum quatuor sunt species, prout habetur *in leg. Naturalis, ff. de Praescriptis verbis*, scilicet *Do, ut des; Do, ut facias; Facio, ut facias,*
12 *Facio, ut des.* Ubi observa, quod si v. g. ego do tibi vinum, ut tu mihi des triticum, talis Contractus non est emptio, nec venditio, quia non datur pretium pro merce, nec est ullus contractus specifice nominatus, sed sistit in solo generico nomine Permutationis, quia nomen permutationis ex se est commune omnibus contractibus respectivis, seu parientibus mutuam obligationem, ut cum aliis explicat Lugo *tom.* 2. *de contractibus in genere disp.* 22. *sect.* 2. *num.* 8. Sporer. *tom.* 2. *tract.* 6. *cap.* 2. *num.* 9. et alii; sic etiam fit cum quis dat Paulo v. g. panem ut sibi laboret, pingat, scribat, vel aliud quid faciat, aut cum quis colit alteri vineam, ut alter pascat suos boves, et hujusmodi; est enim ibi, et in similibus conventio quae-
13 dam, sed non contractus aliquis nominatus. Discrimen autem est inter utrosque contractus, quod in contractibus nominatis non licet poenitere, idest a contractu resilire, altera parte non consentiente, ut patet ex *l. Sicut* 5. *C. de action. et oblig.* At vero in contractibus innominatis, quantum est de jure civili, licet poenitere, seu a Contractu recedere, etiam si pars poenitens, seu recedens ex sua parte Contractum impleverit, si ex altera parte nondum impletus sit; dummodo tamen altera pars servetur indemnis, si fortassa aliquod damnum occasione talis revocati Contractus incurrat. v. g. quia fecit jam quasdam expensas pro impletione talis Contractus, et postea is fuit per poenitentiam alterius partis revocatus, exempli gratia, Petrus dedit Paulo pecuniam, ut pergat Romam, Petrus potest pecuniam repetere, quandiu Paulus nondum ivit, dummodo Petrus servet indemnem Paulum, si pro tali faciendo itinere jam quasdam fecit expensas; *l. si pecuniam* 5. *ff.*
14 *de condictione causa data.* Notanter autem dicitur *quantum est de jure civili*, quia spectato jure Canonico in Contractibus innominatis poenitere non licet, si altera pars parata sit fidem servare, et Contractum adimplere, neque sit in mora hunc adimplendi; In foro enim conscientiae, cum una pars non recedat, debet utraque stare contractui, nisi circumstantiae sint notabiliter mutatae, ut ex communi recte notat Tambur. *lib.* 8. *tract.* 3. *c.* 6. §. 2. et docet Felinus *in c. Antigonus, de pactis num.* 13. Molina *tom.* 2. *de justit. et jure disp.* 258. *num.* 7. citans pro hac sententia Baldum *in rubric. C. de rerum permutat.* et sic tenent alii passim. Et ratio est, quia ut supponimus, vere se in conscientia obligavit, atque altera pars cum onera se obligandi acceptavit, unde in conscientia non licet uni parti poenitere, seu recedere altera parte dissentiente.

Quarto, Contractus, ut sic dividitur in Contractum *bonae fidei*, et in Contractum *stricti juris*. 15
Contractus *bonae fidei* sunt illi, in quibus Judex multa potest arbitrari, quae secundum bonam contrahentium fidem censentur inesse, etiam si verbis non fuerint expressa, ut sunt Emptio, Venditio, Locatio, Conductio, Depositum, Societas, et caeteri Contractus, qui enumerantur *in* §. *Actionum autem, Institut. de Actionib.* Contractus *stricti* 16
juris sunt illi, in quibus Judex alligatur ad verba contrahentium, quia in ipsis stricta interpretatio fieri debet secundum id, quod verbis expressis conventum fuit, ut sunt *mutuum, census, emphyteusis, stipulatio, donatio gratuita etc. l.* 99. *ff. de verb. obligat.* Hic est advertendum ex Glossa com- 17
muniter recepta *in cap. Cum venerabilis* 6. *de exceptionibus, verb. Bonae fidei*, quod Contractus *bonae fidei* non ideo sic dicuntur, quasi in eis tantum servari debeat bona fides, quia haec etiam in omnibus aliis Contractibus stricti juris requiritur, non enim licet neque eos mala fide celebrare; sed ideo primi dicuntur Contractus bonae fidei, ex quo cum frequenter soleant fieri inter cives, non solent in iis Contractibus apponi multae conditiones, quae aliae in aliis Contractibus ponuntur, sed se remittunt ad consuetudines Patriae in dictis communibus Contractibus intelligi solitas, secundum quas rectus Judex judicare debet, quamvis in similibus Contractibus non sint expressae tales conditiones, cum secundum bonam contrahentium fidem censeantur inesse; Contractus vero *stricti juris* ideo sic dicuntur, quia in ipsis contrahentes solent omnes particulares conditiones apponere, secundum quas, et praescripta verba Contractus, et non aliter, debet Judex restricte judicare in iis. Numerus actionum *bonae fidei*, quae 18
sunt septemdecim, patet in sequentibus versibus a Glossa loco citato adductis.

Empti, Conducti, mandati, depositique,
Pignora, Ciscundae (idest familiae Haerciscundae) *communi* (idest communi dividendo) *pro socioque.*

Dotis, et Haeredis, Tutelae, Commoda, Gestor.
Praescriptis verbis si mutat, sive licetur.
Ista bonae fidei sunt; stricti caetera juris.

Et eadem Glossa ibi advertit, quod in primo versu per ly *Empti* subintelligitur etiam ly *Venditi*, et per ly *Conducti* subintelligitur ly *Locati*, quia nunquam unum est sine altero, idest nunquam est emptio sine venditione, et conductio sine locatione. Item in quarto versu verba illa *Praescriptis verbis si mutat, sive licetur*, duas tantum actiones denotant; nam actio *Praescriptis verbis* est stricti juris, demptis his duobus casibus, videlicet quando ea de aestimato proponitur, vel quando ea ex permutatione competit; Glossa §. *Actionum, verb. Expermutatione, institut. de Actionib.*

19 Contractus possunt perfici aut compleri quatuor
modis, scilicet Re, Verbis, Literis seu scriptura,
vel saltem consensu. *Est communis* et expresse ha-
betur *in* §. *fin. Institut. de obligat.* ibi: *Aut enim re*
contrahitur, aut verbis, aut literis, aut consensu.
20 Ad validitatem Contractus multae requiruntur
conditiones. Prima est mutuus utriusque contra-
hentis consensus; *l.* 1. §. *Conventiones, ff. de pa-*
ctis, ubi sic habetur: *Dixit Pedius nullum esse pa-*
ctum, nullam obligationem, quae non habeat in se
conventionem, nam et stipulatio, quae verbis fit, si non
habeat consensum, nulla est. Idem in terminis habe-
tur *leg.* 3. *ff. de oblig. et action.* et patet clare ex
ipsamet definitione Contractus desumpta *ex leg.*
Labeo, ff. de verb. significat. quod nempe Contractus
21 sit ultro citroque obligatio, vid. *supr. n.* 1. Secun-
da ut Contractus fiat a personis potentibus, et non
prohibitis de jure contrahere; *leg.* 5. *Cod. de oblig.*
22 Unde invalidi sunt Contractus celebrati ab infan-
tibus usu rationis carentibus, ab amentibus, fu-
riosis, ebriis, et phreneticis; §. 8. *Institut. de inu-*
tili stipul. et leg. obligationes 11. §. 12. *ff. de oblig. et*
23 *action.* Filius familias adhuc impubes de quibus-
cumque bonis suis etiam cum consensu, et aucto-
ritate Patris sui ex nullo Contractu obligatur ci-
viliter, *Institut. de inutil. stipulat.* §. *Sed quod dixi-*
24 *mus.* Pupillus tamen impubes auctoritate tutoris
contrahens obligatur civiliter; *ibid.* §. *Pupillus* 9.
Et ratio disparitatis est, quia pupillo datur actio
contra tutorem, si male suaserit, aut male aucto-
ritatem praestiterit, qualem actionem non habet
filius contra Patrem ob naturalem reverentiam,
ac virtutem pietatis; *leg. Cum oportet* §. *Sub hac*
25 *tamen ver.* Filius familias pubes non potest valide
contrahere sine consensu Patris de bonis adventi-
tiis, et profectitiis, *leg. ultim.* §. 5. *C. de bonis,*
26 *quae liberis.* Potest tamen talis filius etiam sine
consensu Patris contrahere de suis bonis castren-
sibus, et quasi castrensibus, quorum is absolu-
tum habet dominium, *Institut. de inutil. stipulat.*
§. *Item inutil.* 6. *et leg.* 39. *ff. de action. et obligat.*
27 Pupillus et Minorennis valide contrahit in suum commodum obligando alterum, non tamen in suum incommodum, seu obligando se alteri sine auctoritate Tutoris, vel Curatoris; *Instit. de auctor. Tutor. et inutil. stipulat.* §. *Pupillus*; item *leg. Julianus* 13. *ff. de action. empt. leg. Contra Juris* 28. *de pactis, et est communis.*

Pupillus pubertati proximus (idest post com- 28
pletum annum undecimum cum dimidio, si ma-
sculus sit; vel nondum cum dimidio, si sit foe-
mina, *ex* §. *Pupillus, Institut. de inutil. stipulat.* jun-
cta Glossa *verb. Infantiae proximus*) aut pubes,
et multo magis minorennis contrahens cum con-
sensu, et auctoritate Tutoris obligatur, et natu-
raliter, et civiliter; *leg. impuberes, ff. de aucto-*
ritat. et consensu Tutorum. Excipienda est tamen 29
alienatio bonorum immobilium, et mobilium pre-
tiosorum, quae servando servari possunt; ista
enim pupillis, et minoribus etiam accedente Tu-
torum, vel Curatorum auctoritate interdicta est,
nisi Judicis decretum accedat; *l. Lex, C. de admi-*
nistrat. tutorum, l. ult. C. quando decreto opus non
est, et l. non solum. §. *minor, C. de praediis Mino-*
rum, l. Clarum, C. de auctoritat. praestanda. Pu- 30
pillus et Minorennis, seu minor 25. annis Cura-
torem habens non obligatur civiliter ex ullo con-
tractu sine Tutoris, aut Curatoris auctoritate inito.
Ita habetur in §. *admonendi, Instit. Quibus alienare*
licet, et toto tit. ff. et Institut. de auctoritat. Tutor.
et l. 3. *C. de in integrum restitut.* Excipiendi tamen 31
sunt varii casus, in quibus pupillus, vel minor
ex simili Contractu etiam civiliter obligatur: Pri-
mo scilicet, quando res tradita pupillo dolo ejus
periit, datur contra eum actio civilis, qua solvere
compellitur; *leg.* 1. §. *an in pupillum, ff. depositi*
leg. 3. §. *pupillus*, juncta Glossa *ff. de negot. gestis.*
Secundo, quando pupillus seu Minorennis contra-
ctum juramento firmavit, civili etiam actione obli-
gatur; *Authen. Sacramento puberum, C. si adver-*
sus venditionem. Tertio, quando pupillus seu Mi-
norennis ex tali Contractu est factus ditior; *leg.*
pupillus §. *pupillus, ff. de auctoritat. Tutor. C. de*
usucapione pro emptore. Nam *Locupletari non debet*
aliquis cum alterius injuria, vel jactura. Regul. 48.
juris in 7. Exempli gratia, si pupillus, vel Mino-
rennis mercem sibi traditam a venditore, ante so-
lutum pretium bona fide absumpsit, vel amisit,
potest compelli in foro civili ad reddendum id,
in quo inde factus est ditior.

Quamvis pupillus pubes, vel pubertati proxi- 32
mus, et Minorennis sine Tutoris auctoritate con-
trahens non obligetur civiliter ut dictum est *supr.*
num. 27. obligatur tamen naturaliter, sive in foro
conscientiae. Est communior cum Molina *tom.* 1.
tract. 2. *disput. disp.* 224. *n.* 31. Sanchez. *lib.* 6. *de*
Matrimon. disp. 38. *n.* 21. Less. *lib.* 2. *cap.* 19. *n.*
61. Rebell. *part.* 2. *lib.* 1. *de contract. quaest.* 8.
sect. 2. Gomez. 2. *resolut. cap.* 14. Card. De Lugo
disp. 22. *sect.* 10. *num.* 288. Layman. *lib.* 3. *tract.*

4. *cap.* 9. *num.* 7. Sporer *tom.* 2. *tract.* 6. *cap.* 1. *num.* 138. Oonate *de contractib. d.* 4. *num.* 40. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 671. cum plurimis aliis ibi citat. contra Alciat. Covarruv. et varios alios apud Sanchez *num.* 20. Et ratio est quia obligatio naturalis oritur ex consensu; *leg. Stichum* §. *naturalis*, *ff. de solut.* sed pupillus pubes, vel pubertati proximus, et a fortiori minorennis sufficientem consensum habent, ut colligitur *ex* §. *pupillus*, *Institut. de inutil. stipulat.* ergo naturaliter, sive in foro conscientiae obligantur ex contractu. Neque leges civiles tales contractus irritant pro foro conscientiae, et naturaliter; immo potius multis in locis dicunt pupillum sine tutoris auctoritate contrahentem obligari naturaliter, uti expresse habetur *leg. Si pupillus*, *ff. ad l. falcidiam*, *leg. Si ejus*, *ff. ad Trebellianum*, *leg.* 1. *ff. de Novationibus*, et alibi saepe, *ut leg. Mercellus* 25. *ff. de Fidejussoribus*, ubi expresse dicitur pupillum sine auctoritate tutoris contrahentem obligari: non obli-
33 gatur autem civiliter, ergo naturaliter. Nec obstat quod *leg. pupillus*, *ff. de actionibus*, *et obligat.* *et l. Quod pupillus*, *ff. de condict. indebitis*, negetur pupillum naturaliter obligari; nam respondetur quod illa jura, et alia similia loquuntur de pupillo impubere proximo infantiae, qui cum infirmum intellectum habeat, et parum a furioso distet, ut dicitur; *leg. pupillus* 56. *ff. de action. et obligat.* ideo jura civilia ejus contractui resistunt, et omnem obligationem tollunt; Sic Layman *loc. cit. num.* 8. Sporer. *loc. cit. num.* 138. et alii pas-
34 sim. Nec etiam obstat, quod *leg.* 59. *ff. de obligat.* dicatur pupillum mutuam pecuniam accipiendo nequidem jure naturali obligari; nam sensus est jure naturali non obligari stare contractui, cum ipse resciudere possit; Sic La Croix *loc. c. n.* 671.
35 Excipiendi tamen varii casus, in quibus pupillus, vel minorennis neque obligatur naturaliter, sive in foro conscientiae. Primo, scilicet si pupillus, cum ipse tutore contrahat v. g. si Tutori vendat Domum, praedium, et hujusmodi, non obligatur nequidem naturaliter, quia leges hujusmodi, contractui resistunt; *leg.* 1. *et leg. pupillus*, *ff. de auctoritate Tutor. leg. Non licet*, *ff. de contrahend. empt.* Dato autem quod pupillus habeat plures tutores, si auctoritate unius contrahat cum altero, tunc pupillus est obligatus; *leg. pupillus*, *ff. de auctoritate tutor.* Layman *loco cit. n.* 8. Sanchez *loco cit. num.* 25. et alii passim. Secundo, si pupillus alienet bona immobilia vel mobilia pretiosa, quae servando servari possunt saltem per triennium, Contractus, non obligat nequidem naturaliter; quia iu his contractibus majoris momenti jus positivum irritat consensum, non solum pupilli, sed etiam tutoris, si consentiat sine decreto Judicis; *leg.* 12. *Cod. de administr. tutor.* et communis Doctorum, *et leg.* 7. *tit.* 15. *Cod. de praediis.* Tertio, si Judex ex speciali causa interdixerit omnem administrationem pupillo circa res suas, tunc non erit pupillus obligatus nequidem naturaliter per Contractum, quia consensus illius esset jure irritus; Sanchez *loc. cit. n.* 27. La Croix *loc. cit. n.* 746. et alii.

Uxor sine consensu Mariti non potest valide 36
contrahere de bonis dotalibus, quousque talia bona Dotalia, quo ad usumfructum, et administrationem sunt sub potestate Mariti. Item invalide con- 37
trahit servus, sive cum Dominia, sive cum aliis contraxerit, ac proinde neque illis, neque adversus illos conceditur de jure civili actio civilis; *leg. In personam*, *l. quod attinet*, *ff. de regul. Juris*, *leg. Servi*, *ff. de actionibus*, *et obligat.* Quantum 38
autem ad Servum limitanda est assertio in casu, quo Servus Domino pecuniam promitteret pro libertate, qua adepta teneretur pecuniam promissam erogare, et pro executione concederetur actio civilis; *leg. promissae*, *Cod. an. Servus proprio facto.* Sic pariter Religiosi solemniter professi, ex 39
quo ob votum paupertatis nullius rei Dominium habent, consequenter nequeunt legitime disponere de bonis Monasterii, neque valide contrahere sine consensu Superioris; Superiores autem, et ab eis deputati Administratores bonorum communium, possunt quidem contrahere, sed in multis casibus non nisi dependenter a consensu Capituli seu Religiosae communitatis, et solummodo ad usus determinatos, et quo ad hoc observandae sunt speciales pro unaquaque Religione Constitutiones, et legitimae praxes. Ita communis Doctorum.

Tertia ex conditionibus requisitis ad validita- 40
tem Contractus est, ut res quae sub Contractu cadit, non sit aliquo jure prohibita cadere sub conventione, sed revera commercium pati queat. Unde defectu hujus conditionis, si res esset v. g. Sacra, aut publica, conventio, seu contractus erit inutilis; §. 2. *Inst. de inutil. stipul.* ibi: *Idem juris est* (haec stipulatio erit inutilis) *si rem Sacram, aut Religiosam, quam humani juris esse credebat, vel publicam . . . . . vel cujus commercium non habuerit;* Sic invalidus est contractus, quo sine beneplacito Apostolico alienantur, vel permutantur, vel hypothecae subjiciuntur bona Ecclesiastica immobilia, vel mobilia pretiosa, quae servando servari possunt; Extravagant. Pauli II. incip. *Ambitiosae.* Quarta conditio est, ut contractus ce- 41
lebretur cum cognitione, et libere, idest nullus in conventione intercedat error, neque vis, nec metus, nec dolus; *Regul.* 116. §. 2. *de regul. juris* ibi: *Non videntur qui errant consentire;* Nihil consensui tam contrarium est, quam vis, atque metus.

Unde quando in altero contrahentium contin- 42
git error circa substantiam rei, contractus jure naturae est irritus, quia tunc deest consensus substantialis, cum nullus sit errantis consensus, ut expresse dicitur *l. Non idcirco*, *Cod. de juris*, *et*

facti ignorantia; l. 15. *ff. de jurisd. l.* 11. *et* 41. *ff. de contrah. empt.* Sic v. g. dum venditur, et emitur aurichalcum pro auro, vitrum pro gemma, est nullus contractus, nam emens intendit emere aurum, vel gemmam, non vero aurichalchum, vel vitrum; sine consensu autem contractus est nullus; *l.* 1. §. *conventiones, ff. de pactis; l* 3. *ff. de*
43 *obligat. et action.* Si autem error vel ignorantia sit solum circa qualitatem rei, non impedit consensum ad valorem contractus requisitum; *Aliter*
44 10. *et l. Alioquin.* 31. *de contrah. empt.* (*) Metus ab intrinseco, idest, vel proveniens ab intrinseca complexione hominis, vel incussus a causa naturali, ut est metus mortis imminentis ob morbum, naufragium, serpentes, feras etc. non invalidat contractum, quia homo tunc non impellitur ab alio, sed ipse se in eum contractum libere inducit; uti habetur *l. Si mulier* 21. *ff. quod metus causa;* et colligitur *ex cap. Sicut nobis* 17. *de Regularibus*, ubi votum Religionis emissum a constituto in le-
45 thali infirmitate censetur validum. Similiter metus ab extrinseco proveniens, juste tamen ab alia causa libera incussus, contractum non invalidat; *leg.* 3. *et* 21. *ff. quod metus causa*, et colligitur *ex cap. Ex literis* 2. *de sponsalibus*, ubi deciditur eum valide contrahere Matrimonium, qui post inita sponsalia metu excommunicationis cogitur ad Matrimonium; *et ex capit. de Regularibus* 25. *de Simonia*, ubi de aliquo, qui deliquerat dicitur debere cogi ad strictiorem ordinem. Et ratio est, quia metus relinquit simpliciter voluntarium; quod enim metus injuste incussus irritet contractum, non est ratione involuntarii, sed ratione injustitiae, metus autem juste incussus non infert cuipiam injuriam. *Est communis.*

46 Si metus sit gravis ab extrinseco proveniens, seu ab altero contrahente injuste, et in ordine ad extorquendum consensum incussus, omnes contractus ex hujusmodi gravi metu ad extorquendum consensum injuste incusso celebrati, vel sunt ipso Jure invalidi, vel saltem per sententiam Judicis rescindendi. Ita communis Doctorum, nam licet plurimi, ut Henriquez, Bonacina, Reginaldus, Lessius, aliique supra innumeri, praesertim Canonistae cum Sanchez *de Matrimon. lib.* 4. *d.* 4. *num.* 4. Illsung. *tom.* 2. *d.* 2. *n.* 349. La Croix *loc. cit. n.* 636. velint, ut certius est, metum ab altero contrahente injuste, et in ordine ad extorquendum consensum incussum spectato jure naturae non invalidare contractum, contra Molinam, Rebell. Valent. Onnat. et varios alios, qui dicunt omnes hujusmodi contractus esse jure naturae irritos; tamen omnes conveniunt, quod tales contractus vel sunt ipso jure positivo irriti, vel saltem irritandi. Et hoc desumitur *ex cap. Abbas* 2. *de his, quae vi metusve causa fiunt*, ubi haec regula generalis traditur, ibi: *Quae metu, et vi fiunt, de jure debent in irritum revocari; ex cap. Ad audientiam* 4. *eodem tit.* ubi consimiliter habetur, ibi: *Quae vi, metusve causa fiunt carere debent robore firmitatis.* Unde nostra assertio sub disjunctione 47
loquens declaratur per inductionem. In primis enim contractus aliqui, scilicet Matrimonium, et Professio Religiosa, promissio, vel solutio dotis veluti accessoriae ad Matrimonium, promissio, vel traditio ex rebus Ecclesiae, sunt ipso jure positivo irriti, si fiant ex metu gravi injuste incusso. Idem tenent multi de sponsalibus, renunciatione Beneficii Ecclesiastici, jurisdictione extorta, absolutione a censuris, votis simplicibus, et aliis de quibus videri possunt Sanchez *de Matrimon. lib.* 4. *d.* 8. Less. *loco cit. n.* 37. Lugo *loco cit. n.* 120. Onnat. *loc. cit. n.* 230. Illsung. *loco cit. n.* 350. et signanter Glossa magna *in cap. Abbas 2. de his, quae vi metusve causa fiunt*, ubi varia jura adducit. Reliqui vero contractus per ta- 48
lem injustum metum extorti non sunt ipso jure positivo irriti, et invalidi, sed tantum irritandi. *Est fere communis* cum Glossa mox citata *in d. cap. Abbas in fine*, ubi ad denotandos contractus causa gravis, seu coactionis, seu metus ipso jure irritos, et alios solum irritandos, adducit sequentes versus.

Tutor, Judicium, Dos, Sacrum, Copula, Votum,
Haec sex vi facta de jure scias fore nulla,
Caetera jus patitur, sed postea restituentur.

Et ratio est, quia jura de caeteris aliis contra- 49
ctibus loquuntur ut validis, et qui irritatione, seu rescissione indigeant. Sic habetur *in l.* 1. *ff. quod metus causa, l. dolo vel metu, Cod. de inutil. stipulat. l. Si mulier* 21. §. *Si metu coactus* 2. *ff. de eo quod metus causa et l. si metus causa* 84. *ff. de acquirend. haered.* ubi dicitur adeuntem haereditatem ex metu haeredem fieri, sed restituendum esse; *et leg final. Cod. de his, quae vi*, dicitur: *Venditiones, donationes, transactiones, quae per potentiam extortae sunt, praecipimus infirmari*, et cap *Abbas 2. de his, quae vi metusve causa fiunt*, praecise habetur, *quae metu, et vi fiunt, de jure debent in irritum revocari.* Et causa harum legum fuit, partim ne lites, et jurgis multiplicarentur, si unicuique absque sententia Judicis liceret res suas repetere, partim quia injectio metus injusti

(*) Non est generatim verum, errorem, et ignorantiam circa rei qualitatem non impedire consensum ad valorem requisitum. Nam si qualitas talis sit, ut contrahens expresse vel implicite contrahere noluerit, nisi res tali fuerit qualitate affecta, certe deest consensus ad valorem contractus necessarius. Tunc enim qualitas una cum rei substantia ingreditur objectum substantiale contractus, et voluntas contrahendi deest, si qualitas illa desideretur. Hinc si emens pannum, anglicum v. g. velle sibi comparare contendat, vel certae alterius qualitatis, loco vero istius, diversae qualitatis pannum tradatur, his in hujusmodi contractum non consentiret, quia ob defectum optatae qualitatis, pannum traditum, illud non esset, quod emptor emere velit. (*Noto Rom. Theologi.*)

est delictum, delicta autem non praesumuntur;
hinc jus statuit, non dari actionem, nec rescindi
contractum, antequam delictum probetur; sic re
50 cte suo more La Croix *loco cit. num.* 638. Hic ta-
men est advertendum, quod hacteous dicta intel-
ligenda solum sunt de metu gravi, seu cadente
in constantem virum, non autem de metu levi,
prout habetur *cap. Cum delictis 6. de his, quae vi,
metusve causa fiunt.*

51 Contractus trium contractuum, qui a multis
defenditur, ab aliis improbatur, a Pontifice Be-
nedicto XIV. praecise non improbatur, sed facul-
tatem permittit Episcopis, ut in suis Synodis de-
berteutur subditos suos ab eo exercendo; *de Sy-
nodo dioeces. lib. 7. toto cap.* 50. in postrema Edit.
lib. 10. *cap.* 7. Vide etiam in nostro tom. 7. verb.
Societas, ubi fuso de eo. (*)

52 Contractus *collaticius* is est, quo bos terram
arans traditur bubulco, qui solvit Domino bovis
certam portionem frumenti lege hac adjecta, ut
si bos naturaliter moriatur, damnum sit domino
et bubulco commune. Si vero pereat culpa bubul-
ci, is totum damnum subeat. Hic contractus ap-
probatus est a Theologis, nonnullis adjectis con-
ditionibus, quae probatae fuerunt a Sac. Congre-
gatione Concilii die 6. Decemb. 1730. *De Synodo
Dioeces. lib. 7. cap.* 51. §. 2.

53 Contractus venditionis cum pacto francandi,
est cum Titius vendit Sempronio praedium suum
cum pacto redimendi rem venditam, praedium
tamen retinet tamquam conductor, et pro condu-
ctione mercedem solvit, donec idem Titius sibi
illud praedium redimat. In hoc contractu poeni-
tens emptor a Confessario interrogandus est, num
reipsa animum sincerum habuerit emendi; simi-
liter et venditor interrogandus est, num ab emen-
te pecuniam mutuam petierit, eumque renuentem
induxerit ad usuram obtegendam pallio pacti
francandi. In utroque enim illo casu sub intel-
ligitur usura, adeoque illicitum judicandum est;
secus vero non; *De Synodo Dioeces. lib. 7. cap.*
51. §. 2.

54 Alia ad rem, vide verb. *Societas n.* 3. *ad* 10.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

55 Nulla jure naturali inspecto intercedit differen-
tia Pacta inter et Contractus quoad effectum obli-
gationis, utpote quae in utrisque ex eodem prin-
cipio sequitur, scilicet quod is qui pacto, seu
Contractu jus aliquod alio concedit, et in eum
transfert, ex regula justitiae generalis, id debeat
tribuere, in quem jus consensu illo translatum
est. Recte Modestinus *in leg.* 52. §. 4. *de oblig. et* 56
Action. Consentientes (inquit) *in aliquam rem
consensu obligari necessario ex voluntate nostra vi-
demur.*

At Leges Romanae pacta, quae sine ulla causa 57
vel praecedenti, vel praesenti, vel futura ineun-
tur, distinxerunt a pactis, quae continent Synal-
lagma; idest ubi qui ideo se obligat, vel quia ali-
quid datum, vel factum est ab altero, vel quia
vicissim aliquid praestare debet. Priora pacta 58
nuda vocabant, atque ex ipsis civilem obligatio-
nem non dabant; Neque enim Civibus temere sua 59
jactare permitti debere credebant, quia non tam
animo deliberato, quam praecipitato consilio pro-
misisse censebantur. Posteriora vero pacta Con- 60
tractus nominabant, civilemque ex iis actionem
dabant; *Fidem* (ait Sextus Caecilius apud A. Gel-
lium *lib.* 2. *noct. Attic. cap.* 1.) *Majores nostri in
negotiorum contractibus sanxerunt;* Confer Noodt
de pact. cap. 9. *et seq. utrobique per tot.*

Inter posteriora haec pacta, quaedam frequen- 61
tiorem usum habebant, et quotidie occurrebant.
Quo factum est, ut Romanae Leges illis dederint 62
proprium nomen, quod totam negotii naturam
exprimeret, eaque Contractus nominatos vocave-
rint, et actionem inde natam nominarint. Et quum 63
horum Contractuum quidam dationem requirerent,
quidam consisterent nudo consensu, quidam ver-
bis, quidam literis contraherentur, nati inde sunt
Contractus reales, consensuales, verbales, et li-
terales. Caeteros Contractus, quibus peculiare no- 64
men haud dedere, innominatos appellarunt; quia
quum certum illis nomen impositum non sit, ma-
net, ratio naturalis contrahendi illa negotia, per
verborum scilicet ambages, circumscribendo id,
quod partes inter se actum esse volunt. Unde Actori 65
dabatur actio *praescriptis verbis* ad exigendum id,
quod ob causam promissionis Synallagma est.

Ex hypothesi itaque Legum Romanarum Con- 66
tractus sunt pacta, quae ob causam fiunt, adeo-
que ubi Synallagma, seu commutatio juris subest.
Quare differunt a pactis, quae talem causam mi- 67
nime habent, adeoque ubi Synallagma non subest.

Patet ex dictis cur Leges Romanae nullam ex 68
pactis, quibus causa non suberat, actionem dede-
rint. Sed tractu temporis aequitas fidei datae prae-
valuit, et obligatio pactis plenissime restituta est.

Prime ipsae Leges Romanae plures exceperunt 69
species pactorum, ex quibus civilem obligationem

(*) Ego vero, ne cui Benedicti XIV. sententia obscu-
rius indicata, quam oporteret, fraudi sit, describam ejus-
dem *Cap. cit. n.* 6. verba, quae jam hujusmodi: « Haec
» sunt praecipua rationum momenta, quae in utramque
» partem adducuntur; neque Apostolica Sedes priori opi-
» nioni, *quae trinum contractum ob omni usurae labe
» absolvit* et si minus congruere videatur Sixtinae Consti-
» tutioni, ullam hactenus censuram inussit, a qua proinde
» eidem infligenda debet Episcopus abstinere; ad usum
» vero quod attinet, tuto poterit contractum trinum, quem
» etiam ejusdem patroni periculosum fatentur, pro viri-
» bus impedire, atque ab eo ineundo suos subditos de-
» hortari, quod a plerisque Episcopis in suis Dioecesanis
» Synodis sapientissime factum referunt citati Gener. *tom.*
» 1. *tract.* 4. *cap.* 14. Natalis Alexander *epistol.* 94. *in*
» *Append. ad t.* 2. *suae Theol. moral.* » *(Edit. Barbiell.)*

idest actionem dederunt, quaeque *legittima;* seu *vestita* dixerunt. Huc pertinent *pactum de donando leg.* 35. §. 5. *C. de donat. Promissio dotis leg.* 6. *C. de Jur. dot.* et alia, de quibus vide Noodt *de pact. cap.* 13. *et seq.*

70 Secundo: ex pactis Contractibus bonae fidei incontinenti adjectis obligationem itidem civilem dederunt; *l.* 7. §. 5. *et* 6. *ff. de pact.* consule Noodt *de pact. cap.* 11.

71 Tertio: Praetor actionem dedit, si quis pecuniam, quam ipse vel alius Titio debet, se soluturum nudo pacto promittit; *tot. tit. ff. de constit. pecun.*

72 Idem Praetor demum ex omni pacto exceptionem dedit, id est omnes effectus debiti naturalis

73 ei tribuit praeter actionem, ubi ad naturalem aequitatem provocat, et nihil tam fidei humanae congruum esse inquit, quam pacta conventa servare; *leg.* 1. *in princip. de pact.*

74 Jus Canonicum restituit jus naturae, et ex omni pacto actionem dedit. Idque probatur *ex c.* 1. *de pact. verb. Consentus sentiat disciplinam Ecclesiast. etc.* Ergo conventus mediante actione compelli ad implendum pactum potest; *ex cap.* 3. *sod.* ubi distincte dicitur, promissum esse servandum *ex cap.* 1. *et final. eod. tit. in verb. Perpetuo inviolabiliter observari.* Vide et alia juris Canonici loca allegata a Stryk. *in usu mod. Pand. lib.* 2. *tit.* 14. §. 2.

75 Moribus confirmatum est jus Canonicum, ita ut hodie omnia pacta nuda producant obligationem civilem; Groenweg. *in leg.* 10. *per tot. Cod. de pact.* Stryk. *in usu modern. Pandect. lib.* 2. *tit.* 14. §. 3. At confer prae caeter. Henric. Coccei *in dissert. de Jur. Poenitent.* 4. §. 10.

76 Quae quum ita se habeant, duo inde inferre licet. Primum est, quod hodie nec in Contractibus innominatis locus sit poenitentiae, *Gravis* ita ad rem disserit Stryk. *in usu modern. Pandect. lib.* 2. *tit.* 14. § 5. « controversia resultat, an supposita simplici illa pactorum validitate poenitentiae adhuc locus sit in Contractibus innominatis? Quippe Romano jure expeditum est, in illis Contractibus non tantum ab initio poenitentiae locum esse, sed et illi repetitionem permissam, qui ex sua parte Contractum adimplevit etc. Hodie vero in Contractibus innominatis poenitentiae locum non esse ea propter defendit Molin. etc. quia omnia, quae de pacto nudo ac vestito, de Contractibus nominatis, et innominatis subtiliter potius quam utiliter ab Ethnicis hominibus inventa atque introducta sunt, non congruunt validitati pactorum, quam de jure naturali, et canoniro habent. Molinae sententiam rejicit D. Han. ad Wesembec. etc. Leges Romanas ab iniquitate vindicans, et exemplo perniciosum esse asserens ista, quae longa deliberatione habita diu in Republica constituta velle abrogare. Verum ut ut facile admittam non posse iniquitati incusari Jus Romanum, ut in Contractibus innominatis poenitentiam admittat, quippe omnino ab arbitrio Legislatoris civilis est modum inducendae obligationis determinare aut limitare etc. Non tamen video qua ratione hodie defendi possit illorum sententia, qui quamvis ex pacto actionem concedant, pactum tamen permutationis alteriusve Contractus innominati obligationem validam producere negant, sed adhuc poenitentiae locum esse asserunt etc. Si enim stipulati Contractui innominato addita excludit poenitentiam; quid ni et pactum quod vim stipulationis habet! »

Alterum est, quod hodie omnes contractus dici posse consensuales, *Hodie* ita quoque prosequitur Stryk. *in usu modern. Pandect. lib.* 2. *tit.* 14. §. 7. « Omnes Contractus veros (si literarum obligationem exceperis, in qua singularitas notoria) in effectu esse consensuales, sive nominati sint, sive innominati. In eo enim consensualium contractuum vis consistit, quod ex solo consensu inducatur obligatio circa ullius rei interventum etc. Atqui vero consensus contrahentium in quocumque alio contractu pariter adsit necessum est. Supposito consensu supponitur pactum. Ex pacto vero valida resultat obligatio. Id tamen adhuc hodie verum est. Consensu non perfici contractum realem, sed rei interventum adhuc necessarium esse. Quis enim pacta de commodando, vel deponendo, commodatum, vel depositum hodie diceret? Sed et id tamen verum est, pactum de commodando obligationem efficacem pariter producere, quam si consensualis contractus pariter fuerit initus. Unde nec commodati, nec depositi actio daretur hodie, sed tantum conditio ex pacto de commodando etc. Ubique tamen suppone interesse alterius necessarium verti in implemento pacti, alioquin cessante interesse poenitentiae locus est in omni alio contractu, quum exceptio *tua non interest* omnem agentem repellat. » 77

Cave autem ne confundas tractatus de contrahendo cum pactis, et contractibus. Separandi enim sunt tractatus ab ipsis pactis, et contractibus. Hoc omnino certum, ex nudis tractatibus ad conclusionem non deductis nec hodie oriri obligationem. Quamdiu enim negotium adhuc tractatur, deest consensus ille duorum in idem placitum. Diversum vero est a tractatu pactum de contrahendo. Quocirca omnino obligatur qui mihi promittit, se domum venditurum esse vel rem mihi esse commodaturum. Adest enim jam tum idem placitum; vide Stryk. *de cautel. Contract. sect.* 1. *c.* 6. §. 1. 78

Reliquum est, ut dispiciamus, an illa quae de Jure Romano obtinebat distinctio inter contractus bonae fidei, et contractus stricti juris, locum sibi vindicet etiamnum. 79

Contractus illi dicebantur bonae fidei, ex qui- 80

bus, vel utrimque principaliter obligatio ac propterea etiam utrinque directa actio nascebatur, vel ex uno latere principaliter, ex altero per consequentiam quamdam, ac velut ex post facto, adeoque duplex quidem actio competebat, sed directa una, altera contraria; contra vero contractus, qui ex uno tantum latere obligationem pariebant, stricti juris erant.

81 In contractibus autem bonae fidei quum difficilius esset ob multiplicem circumstantiarum varietatem ita, vel pactionibus omnia definire, vel cautionibus circumscribere, ut non a prudentissimis quaedam omitterentur, justum visum fuit, id quod deesset expressae partium conventioni per Judicem ex bono, et aequo suppleri, atque ita per eum aestimari quantum Alterum Alteri ex bono, et aequo etiam extra ac praeter id, quod in conventionem deductum erat, praestare oporteret
82 E diverso quum in contractibus stricti juris non tantae, tamque multiplicatae occurrerent rerum varietetes, visum fuit his definiendis prudentem contrahentiis circumscriptionem posse sufficere, ac suae culpae, et negligentiae debere unumquemque acceptο ferre, si minus ei per conventionem prospectum sit, ac propterea Judicem in Judicando adstrictum esse oportere iis quae placuerant, nec debere eorum, quae nominatim cauta non essent, habere rationem; Adisis Arnol. Vinnium *in Commentar. ad Institut. lib.* 4. *tit. de Action.* §. 28. *n.* 2.

Ut autem ad propositam quaestionem veniamus 83
differentiam inter utriusque generis contractus adhuc superesse, et nisi ea retineatur, totam jurisprudentiam subverti debere, tenet Faber *de error. Pragmat. decad.* 9. *error.* 1. Contra Gudelin. *de jur. noviss. lib.* 3. *cap.* 13. Strykius *in usu modern. Pandect. lib.* 44. *tit.* 7. §. 8. et post alios Bohemer. *in Introduction. jus digestor. lib.* 44. *tit.* 7. *n.* 19. sentiunt, nullum hodie esse usum dictae differentiae.

CONTRACTUS DONATIONIS

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Donatio quoad ejus naturam, divisionem, et effectum.*

1. Donatio onde sit dicta. — 2. Donationis definitio affertur. — 3. Donatio dividitur primo in Donationem verbalem, et in Donationem realem, Donatio verbalis quae sit. — 4. Donatio realis quae sit. — 5. Donatio dividitur secundo in Donationem mere gratuitam, seu liberalem, et in Donationem remuneratoriam: Donatio mere gratuita, seu liberalis quae sit. — 6. Donatio remuneratoria quae sit. — 7. Donatio dividitur tertio in Donationem puram, seu absolutam, et in Donationem non puram, seu conditionatam. Donatio pura, seu absoluta quae sit. — 8. Donatio non pura, seu conditionata quae sit.—9. Donatio dividitur quarto in donationem inter vivos, et in donationem mortis causa. Utraque haec Donatio habetur in Jure definita. — 10. Donatio inter vivos clarius definitur, et quae sit. — 11. Donatio mortis causa clarius definita quae sit. — 12. Donatio mortis causa potest fieri tribus modis, qui referuntur. — 13. Donatio mortis causa fieri potest non tantum in evidenti, et praesenti, sed et in futuro mortis periculo; et in quavis infirmitate: immo etiam tempore perfectae sanitatis. — 14. Donatio mortis causa expirat, seu tacite revocatur quatuor modis. — 15. Primo expirat ipso jure cum cesset infirmitas, seu mortis periculum, occasione, et intuitu cujus Donatio facta est. — 16. Secundo expirat, cum Donatarius moritur ante Donatorem. — 17. Tertio expirat, cum Donatorem poenitet Donationis factae. — 18. Quarto expirat, cum Donator poena capitis afficitur. — 19. Donatio mortis causa differt a Donatione inter vivos potissimum in tribus, quae assignantur, *usque ad n.* 21. — 22. Ad valorem Donationis, sive inter vivos, sive mortis causa requiritur voluntas, et animus donandi ex parte Donantis, et acceptatio ex parte Donatarii. — 23. Voluntas, et animus donandi in Donatione sufficit quod manifestetur aliquo modo, sive oretenus, sive in scriptis, sive praesenti, sive absenti fiat. — 24. Sic etiam acceptatio sufficit quod fiat Donatario, sive scriptis, sive verbis, sive solis signis. — 25. Immo si quis donat praesenti, isque tacet, consentire, et acceptare censetur. — 26. Donatio facta Ecclesiae, vel alteri piae causae statim obligat, quamvis a Rectore, vel Administratore Ecclesiae vel causae piae absente nondum sit acceptata. — 27. Donatio excedens quingentos solidos insinuari debet apud Judicem. — 28. Et si talis Donatio non insinuatur apud Judicem est invalida. — 29 Talis omissa insinuatio non invalidat totam Donationem sed tantum quoad excessum supra quingentos solidos. — 30 Solidus quid sit. — 31. Plures Donationes excedentes quingentos solidos valent absque insinuatione; Primo valet absente insinuatione Donatio facta ad reparationem aedium diretarum, seu incendio consumptarum — 32. Secundo valet absque insinuatione Donatio facta Ecclesiae, Monasterio, vel alteri pio loco, seu ad quamlibet piam causam. — 33. Tertio valet insinuatione Donatio remuneratoria beneficiorum. — 34. Si tamen Donatio excedat merita Donatarii, insinnanda est quoad illum excessum.—35. Generaliter loquendo omnis Donatio quae fit ob aliquam causam, non indiget insinuatione. — 36. Quarto valet absque insinuatione Donatio rerum mobilium quingentos solidos excedens, quam belli Dux facit militibus. — 37. Quinto valet absque insinuatione Donatio, quam Princeps supremus facit privato, aut privatus facit Principi supremo. — 38. Donatio facta supra quingentos solidos potest a Donatario tuta conscientia retineri etiam quoad illum excessum, donec a Donante, vel ejus haerede repetatur, vel per Judicis sententiam rescindatur Donatio quoad illum excessum. — 39. Donatio licet solum verbalis obligat Donatorem ad tradendam rem Donatam, si a Donatario fuit acceptata. — 40. Immo in casu quod Donator nollit tradere rem Donatam, conceditur Donatario actio contra ipsum ad tradendam rem verbaliter Donatam. — 41. Donator si actione conveniatur ad tradendam rem Donatam, debet prius debita aliis creditoribus, et potest necessaria propriae sustentationi deducere.—42. Si Donator sit in mora tradendi rem Donatam, non tenetur fructus ex re donata interea perceptos Donatario restituere. — 43. Neque tenetur ob dilatam traditionem usuras solvere. — 44. Donatio in quibus potius causa mortis quam inter vivos dicenda sit. *Remissive.*

ARTICULUS II. — *Donatio quoad personas, quae donare possunt, vel non, et quoad quantitatem.*

1. Donare potest omnis ratione utens, Lege non prohibitus; habens plenum Dominium, seu liberam administrationem rei suae. — 2. Donare autem non potest pupil-

lus et minor, furiosus amens, prodigus etc. — 3. Tutores, ac Curatores non possunt donare de bonis, quae administrant. — 4. Possunt tamen Tutores, ac Curatores ad proportionem conditionis, et facultatem sui Principalis facere eleemosynas, et proportionatas donationes remuneratorias pro meritis, et servitiis suo principali exhibitis. — 5. Uxor potest libere donare, atque eleemosynas facere de bonis suis paraphernalibus, et de iis bonis, quae extra bona communia dotalia aliunde acquirit, et de aliis remissive. — 6. Filius familias donare potest etiam invito Patre de suis bonis castrensibus, vel quasi castrensibus et de aliis remissive. — 7. Pupillus, et minorennis si pubes sit, etiam invito Tutore seu Curatore, potest facere donationes, eleemosynas, vel alios sumptus moderatos pro sua conditione, et facultate, ut faciunt alii paris conditionis. — 8. Si autem talis pupillus, vel minorennis profuse et excessive donet, vel expendat, peccat: illi tamen, quibus talis donatio facta est, non tenentur ad restitutionem, donec donatum ab ipsis repetatur. — 9. Pater si donet aliquid filio non emancipato, ejus donatio est invalida, et pro arbitrio patris potest revocari. — 10. Talis autem donatio evadit statim valida post mortem patris. Et sic etiam post emancipationem filii res prius donata statim transit ad filium donatarium, si usque ad emancipationem pater non revocavit donationem. — 11. Dantur aliqui casus, in quibus donatio Patris facta filio nondum emancipato statim valet, et enumerantur. — 12. Mater valide donat filiis tam emancipatis, quam nondum emancipatis. — 13. Conjux nequit alteri conjugi mere liberaliter aliquid donare; et si talis mere liberalis donatio fiat inter virum, et uxorem durante matrimonio est invalida, et ad arbitrium donantis revocari potest, si ex illa donans fit pauperior, et donatarius ditior. — 14. Valida tamen est donatio inter conjuges in pluribus casibus. Et primo valida est inter eos donatio remuneratoria ob praestita obsequia, et beneficia, seu servitia alias ordinario indebita. — 15. Secundo, valida est donatio facta ab uno conjuge alteri conjugi, si ex donatione donans non est factus pauperior. — 16. Tertio, valida est donatio, si ex ea non sit factus locupletior conjux donatarius, etiamsi conjux donans pauperior fiat donando. — 17. Quarto, valida est donatio facta causa exilii, vel alterius poenae, bonorum confiscationem secum trahentis. — 18. Quinto, valida est donatio mutua inter conjuges, saltem quando una alteram notabiliter non excedit. — 19. Sexto valida est donatio mortis causa facta inter virum, et uxorem. — 20. Septimo, valida est donatio, qua vir remittit uxori usuras dotis conventione debitas. — 21. Octavo, valida est donatio facta ad reficiendas aedes dotales. — 22. Nono, valida est donatio si uxor marito donet causa honoris, vel dignitatis adipiscendae. — 23. Decimo, valida est donatio si vir uxori dotem promissam remittat, vel si uxorem dotet causa remunerationis. — 24. Undecimo, valida est donatio inter Conjuges Principes supremos. — 25. Duodecimo, valida est inter virum, et uxorem donatio exigui pretii. — 26. Tertiodecimo, omnis donatio invalida facta ab uno conjuge alteri conjugi inter vivos fit statim valida post mortem donantis, si eam in vivis tacite, vel expresse non revocavit. — 27. Tunc autem censetur tacite revocata donatio, si donans rem prius conjugi donatam postea alteri donet, leget, vendat, pignori, aut hypothecae subjiciat. — 28. Sic etiam talis donatio censetur tacite revocata per divortium. — 29. In dubio an donatio fuerit a donatore revocata, praesumendum est non esse revocatam. — 30. Milites donare non possunt Focariis, seu concubinis suis. — 31. Princeps supremus, ut Rex, et hujusmodi non potest profuse donare in grave, et notabile praejudicium status, et regni, atque ideo successores poterunt ejusmodi donationes revocare. — 32. Potest tamen Rex, et alius Princeps Supremus donare justa conditionem sui status, sicuti potest, et debet remunerare merita subditorum, praesertim si in commune bonum cedant. — 33. Clerici Beneficiati de bonis suis patrimonialibus, et quasi patrimonialibus facere possunt honestas donationes, non tantum remuneratorias, sed etiam liberales, et profanas; moderatas tamen secundum qualitatem sui status, et conditionis. De bonis autem Ecclesiasticis superfluis non. — 34 Episcopi, Ecclesiarum Praelati, sive Saeculares, sive Regulares non possunt facere ex mera liberalitate donationes magnas de reditibus, et bonis Ecclesiae, vel Monasterii, et si tales donationes fiant, revocari possunt, et debent per Successorem. — 35. Possunt tamen dicti Praelati facere valide, et licite donationes modicas etiam liberales, ubi est loci consuetudo. — 36. Immo possunt dicti Praelati facere moderatas donationes ex rebus mobilibus Ecclesiae, seu Monasterii non pretiosis, etiam ubi non est loci consuetudo. — 37. Quaenam autem dicantur modicae, et quae immodicae donationes, relinquitur Judicis, aut viri prudentis arbitrio judicandum. — 38. Episcopi, et Ecclesiarum Praelati possunt facere donationes remuneratorias etiam magnas in compensationem meritorum, et beneficiorum in Ecclesiam, vel Praelatum, seu etiam in membra ipsius a donatariis collatorum. — 39. Immo ob remunerationem magnorum beneficiorum, quae Ecclesiae vel Praelato ejus intuitu praestita fuerunt, etiam res aliqua immobilis Ecclesiae donari potest alicui praemisso tractatu, et aliis juris solemnitatibus. — 40. Episcopi, seu Ecclesiarum Praelati, etiam Regulares non solum habent potestatem donandi ad remuneranda beneficia, vel obsequia jam praestita, sed etiam possunt facere donationes magnas, ut donatarium moveant ad facienda Beneficia in futurum. — 41 Praelati Ecclesiastici etiam Regulares, etiam sine consensu Capituli, et requisitis juris solemnitatibus possunt ex causa pietatis, et misericordiae, sive titulo eleemosynae facere de reditibus, et bonis Ecclesiae, seu Monasterii donationes proportionatas ad facultates quas habet Ecclesia, seu Monasterium. — 42. Praelati, seu Superiores Regularium non possunt de bonis Monasterii, seu Ecclesiae facere donationes ad usus profanos v. g. ad locupletandos suos consanguineos, et qui acceperint, tenentur ad restitutionem. — 43. Regulares illi, qui non sunt Praelati, administrationem tamen habent sibi commissam bonorum Monasterii, ut sunt Œconomi, possunt facere donationes, et eleemosynas dispensare secundum facultatem sibi a Superiore concessam, et juxta Ordinis statuta, et consuetudinem. — 44. Regulares illi, qui extra Monasterium degunt cum Superioris licentia, ut sunt aliqui Regulares Beneficiati, possunt, ac tenentur de reditibus Beneficii, quorum libera est eis permissa administratio, disponere inter vivos, donationes honestas, et eleemosynas facere, ut alii Beneficiati Saeculares. — 45. Regulares, qui in Monasterio sub obedientia Superiorum vivunt, et nullam bonorum administrationem habent, nullas omnino donationes, etsi alias justas, facere possunt, absque expressa, vel tacita Superioris licentia. — 46. Quoad quantitatem donandi sunt prohibita duo genera donationum, scilicet, donatio omnium bonorum et donatio liberalis excedens 500. solidos absque insinuatione facta. — 47. Donatio omnium bonorum praesentium et futurorum, mobilium, et immobilium prohibetur, et irritatur expresse, quia talis donatio aufert facultatem testandi. — 48. Cessante autem hac ratione donatio valet in utroque jure, et foro. Hinc valida est donatio omnium bonorum praesentium. — 49. Sic etiam valida est donatio omnium bonorum praesentium et futurorum, excepto usufructu. — 50. Item valida est donatio omnium bonorum praesentium, et futurorum mortis causa facta. — 51. His additur, quod valida est donatio omnium bonorum praesentium, et futurorum, quamvis adimatur donatori testandi facultas, quando inter vivos fit talis donatio Ecclesiae; vel ad aliquam piam causam. — 52. Et quando talis donatio cuicumque facta juramento confirmatur. — 53. Donatio liberalis excedens 500. solidos, est invalida quoad excessum, nisi fiat cum insinuatione. — 54. Si quis sine insinuatione donet pluribus summam excedentem 500. solidos, donatio illa quoad excessum est invalida, si simul, et quasi uno animi impetu fiat. Si tamen diversis temporibus, animique motibus fiat; est valida. — 55. Si quis debitum aliquod liquidum summam 500. solidorum excedens remittat, invalida est remissio. — 56. ad 62. Aliae personae de quibus quaeri potest an possint necne donare.

ARTICULUS III. — *Donatio quoad ejus revocationem.*

1. Donatio inter vivos semel legitime facta, et acceptata, regulariter loquendo non potest amplius revocari per Donatorem. — 2. Et sic firma remanet talis inter vivos facta donatio, ut neque per rescriptum Principis revo-

cari valeat. — 3. Ab hac regula excipiuntur tres causae principales, ob quas donatio revocari potest, scilicet ob ingratitudinem Donatarii, ob prolem postea susceptam, et si donatio sit inofficiosa liberis. — 4. Adducitur prima causa principalis, scilicet ingratitudo donatarii, ratione cujus in quinque casibus donatio potest revocari. — 5. Primus casus est, si donatarius manus impias, ac violentas in donatorem injecerit. — 6. Secundus casus est, si donatarius in donatorem injurias atroces effundat. — 7. Tertius casus est, si donatarius grave damnum inferat donatori in rebus, seu bonis suis externis. — 8. Quartus casus est, si donatarius grave periculum vitae donatori inferre praesumpserit per se, vel per alium.— 9. Quintus casus est, si donatarius conditiones in donatione impositas, et a se acceptatas nolit adimplere. — 10. Praeter hos quinque casus in jure expressos volunt varii Doctores dari alios consimiles, in quibus, ob majorem, vel aequalem ingratitudinem possit revocari donatio. — 11. Contraria tamen sententia est juri conformior, adeoque in praxi tenenda. — 12. Donator probare debet in judicio ingratitudinem, si ob illam revocare vult donationem. — 13. Potestas revocandi donationem ob ingratitudinem competit soli donatori, et non transit ad ejus haeredes, et solum contra donatarium, et non contra ejus haeredes. — 14. Dummodo tamen ante mortem donatoris non fuerit lis contestata. — 15. Quinimmo haeredibus donatoris competit actio contra donatarium, et ejus haeredes, etiamsi donator absque lite contestata decesserit, vel quia ingratitudinem ignoraverit, vel quia ad agendum tempus non habuit, vel impeditus fuit. — 16. Assignantur quaedam donationes, quae ob ingratitudinem donatarii revocari non possunt. Et primo revocari non potest donatio remuneratoria. — 17. Secundo, donatio facta Ecclesiae, Monasterio, vel aliis piis locis revocari non potest ob ingratitudinem Praelati, seu Administratoris, vel Capituli, vel utriusque simul. — 18. Tertio, donatio facta ratione dotis non potest post contractum matrimonium revocari ob ingratitudinem foeminae dotatae, vel ipsius mariti. — 19. Quarto, revocare non potest donator donum a tertio, cui donatarius jam vendidit, donavit, vel in dotem dedit. — 20. Adducitur secunda causa principalis, scilicet proles postea suscepta, ob quam donatio poteat revocari. — 21. Et hoc idem est dicendum etiamsi unica tantum postea nascatur proles. — 22. Limitatur tamen Conclusio in donatione facta Ecclesiae, vel ad aliam piam causam. — 23. In tali causa donationis factae Ecclesiae, licet non ex obligatione justitiae, ex aequitate tamen naturali, et quadam honestate, deberet totum donatum restitui donatori, si ex post sint ei nati filii. — 24. Limitatur etiam Conclusio in donatione remuneratoria, vel facta ob aliam causam in commodum ipsius donatoris. — 25. Adducitur tertia causa principalis, propter quam revocari potest donatio, scilicet, si sit inofficiosa liberis. — 26. Assignatur quid sit donatio inofficiosa. — 27. Jus revocandi inofficiosam donationem non competit solis filiis, et descendentibus, sed etiam parentibus ascendentibus. — 28. Donatio mortis causa proprie talis, etiamsi sit acceptata a donatario, potest revocari ad libitum donantis. — 29. Et id etiam currit quamvis intercesserit promissio, et pactum de non revocando. — 30. Adducitur, et solvitur objectio. — 31. Quandonam donatio mortis causa ipso jure expiret, seu tacite censeatur revocata; *Remissive* — 32. ad 43. Quae attendenda, ut feratur rectum judicium de revocatione donationis ob supervenientiam filiorum. — 44. ad 48. An praecedens donatio irrita sit ipso jure, an vero opera hominum indigeat. — 49. ad 56. An jus irritam nullamque declarandi donationem transeat ad filios a donante natos. — 57. 58. Donatio per supervenientiam liberorum ipso jure revocata, per obitum eorumdem ante donantis mortem non reconvalescit. — 59. 60. Quae sit differentia inter querela inofficiosae donationis, et querela inofficiosi testamenti. — 61. ad 63. An prima querela transeat ad Nepotes.

ARTICULUS IV. — *Donatio particularis quoad aes alienum.*

1. 2. Quamvis successor singularis ad aes alienum donantis non tenetur, quid tamen dicendum, si pro aere alieno res particulariter donata sit specialiter obligata.— 3. ad 9. Opinio nova contra communem Doctorum sententiam affertur. — 10. ad 20. Et probatur. — 21. ad 24. Solvuntur objecta. — 25. Aliqua quae conferre possunt ad intelligentiam legis *aeris alieni*. — 26. Quanti sit momenti in tali re voluntas donantium.

ARTICULUS I.

DONATIO QUOAD EJUS NATURAM, DIVISIONEM, ET EFFECTUM.

1 Donatio ex etymologia nominis teste Jurisconsulto *in l. Senatus* 35. §. 1. *ff. de mortis causa donationibus*, dicitur a dono, quasi *doni*
2 *datio.* Donatio bene describitur a Soto *in* 4. *dist.* 15. *quaest.* 2. §. *Secundo potest,* dicendo: *Donatio est datio mere liberalis;* seu ut alii loquuutur Donatio est *translatio Dominii alicujus rei per actum mere liberalem in alium facta.* Et ut communiter definiri solet apud Hostien. *in summ. de donatione* et ab Abbate *ad rubr. de donat. Donatio est rei licitae* (idest donari non probibitae) *nullo jure cogente, ex mera liberalitate facta collatio, seu datio*, et sic colligitur *ex l. Donare* 29. *de donation. et l. Donari* 82. *ff. de Reg. Jur.*
3 Donatio dividitur primo in donationem verbalem, et in donationem realem. Donatio verbalis, quae donatio imperfecta dicitur, est illa, qua quis per verba de praesenti jam actu donat rem alteri, sed actu eam rem ipsi non tradit, utpote forsan absenti, vel donanti ad tempus adhuc necessaria; ut cum dico v. gr. dono tibi hunc librum, illum equum; sed quia vel equus est absens, et liber adhuc pro aliquo tempore est mihi necessarius, non traditur actu, et per hoc remanet donatio imperfecta, ex quo non conveniat ei dicta definitio desumpta *ex Jure l. donare* 29. *de donationibus ; et leg. donarii* 28. *ff. de regulis juris*, non enim est *datio* seu *collatio* ut loquitur ipsa definitio. Donatio realis, quae donatio perfecta dicitur, 4
est illa, qua donans rem alteri, et actu donat, et simul in effectu tradit, ut cum dico : dono tibi hunc librum, et actu ipsum tibi trado, et per hoc redditur donatio perfecta, quia rei donatae dominium, seu jus in re perfectum naturaliter, civiliter et simul legitima possessio traditur actu Donatario a Donatore, uti exigit desumpta ex citatis juribus definitio.
Secundo, dividitur in donationem mere gratui- 5
tam, seu liberalem, et in donationem remuneratoriam. Donatio mere gratuita, seu liberalis est illa, quae fit seclusa omni prorsus obligatione tam justitiae, quam gratitudinis ex parte donantis; et absque ullo merito donatarii, ed tota quanta fundatur in liberalitate donantis. Donatio remu- 6
neratoria est illa, quae fit ex aliqua obligatione

non quidem justitiae, sed gratitudinis ex parte dantis ob praecedentia merita donatarii, idest ad remunerandum aliquod beneficium a donatario acceptum, et haec impropria est donatio; Unde a vera, et propria donatione excluditur illa quam quis facit Magistro suo, cum sit potius remuneratio obsequii, et officii, quam liberalis datio,
7 *l. Aquilinus* 27. *ff. de donationibus.* Tertio, dividitur in donationem puram, seu absolutam, et in donationem non puram seu conditionatam. Donatio pura, seu absoluta est illa, qua aliquid simpliciter absque ulla limitatione vel conditione donatur.
8 Donatio non pura, seu conditionata est illa, qua aliquid simpliciter donatur sub certa aliqua conditione, ut dono tibi hunc equum, si hoc, vel illud facias; at haec etiam non dicitur proprie donatio, quia donatio propria debet esse facta propter solam, et meram liberalitatem donantis; *l.* 1. *ff. de donationibus.*
9 Quarto, dividitur in donationem inter vivos, et donationem mortis causa. Utraque haec donatio sic definitur *in jure l.* 1. *Senatus* §. 2. *ff. de mortis causa donationibus;* Donatio inter vivos est, *cum is, qui donat, mavult habere illum, cui donat, quam se;* Donatio mortis causa est, *cum habere quis se mavult, quam eum, cui donat; magisque eum, cui donat, quam haeredem suum:* Optimae quidem definitiones; sed quia obscurae, sic quia
10 clarius dantur. Donatio igitur *inter vivos* est, quae sine mentione, cognitione, aut suspicione mortis fit, vel fieri potest; §. *Aliae autem* 2. *Institut. de donationibus;* Toties enim censetur donatio *inter vivos*, quoties absolute quis donat actu aliquid alteri absque ulla mentione, vel suspicione mortis suae, aut sine omni simili addito sive tunc sit sanus, sive aegrotus, ac moribundus etiam in ipso testamento, vel codicillo, dummodo animus sit jam statim transferendi dominium in donatarium acceptantem per se, vel per alium legitime suas vices gerentem, quia etiam infirmus, vel in periculo mortis constitutus vere donare potest *inter vivos;* si enim aliunde non expressit *inter vivos* donavit, ut ex Molina et aliis recte observat Tambur. *lib.* 9. *tract.* 10. *de donat. c.* 2. §. 1. *num.* 9. *arg. l. Seja* 42. §. 1. *ad fin. ff. de do-*
11 *nat.* Donatio mortis causa est illa, *quae intuitu mortis, et cum expressa mentione ejusdem fit,* ut colligitur *ex* §. 1. *Institut. de donat.* ubi sic dicitur: *Mortis causa donatio est; quae propter mortis fit suspicionem.* Dicitur autem notanter *cum expressa mentione mortis,* quia quando nulla fit mentio mortis, praesumitur *donatio inter vivos*, etiamsi interne intuitu mortis, donare intenderit, ipsamque donationem in summo mortis periculo fecerit donator, ut tenet communis Doctorum, *arg. cit. l. Seja* 42. §. 1. *ff. de donationibus.* Hinc pro exemplo infertur, quod si Petrus v. g. in mortis articulo constitutus, dicat absolute sine ullo addito, dono Paulo centum hos aureos, illum equum, et hujusmodi, *ista est donatio inter vivos*, quia nulla fit mentio mortis. Si vero Petrus dicat, quia video me brevi moriturum, vel quia omnes moriemur, vel quia et ego aliquando mori debeo, dono Paulo centum aureos, meum equum, et hujusmodi, ista est *donatio mortis causa*, quia ob expressam mortis mentionem clare patet donantem intuitu et consideratione mortis donasse.

Donatio mortis causa potest fieri tribus modis, 12
qui referuntur. *l.* 2. *ff. de mortis causa donationibus*, ibi; « Tres esse species mortis causa donationum, Julianus ait; Una cum quis nullo praesentis periculi metu conterritus, sed sola cogitatione mortalitatis donat. Aliam esse speciem mortis causa donationum, ait: cum quis imminente periculo commotus ita donat, ut statim fiat accipientis. Tertium esse genus donationis, si quis periculo motus non sic donet, ut statim fiat accipientis, sed tunc demum cum mors fuerit secuta. » Ubi vides, quod donatio 13
mortis causa fieri potest non tantum in evidenti, et praesenti, sed et in futuro mortis periculo, et in quavis infirmitate; Immo etiam tempore perfectae sanitatis, dummodo intuitu mortis fiat, et mentio mortis expressa habeatur; ut tenet communis Doctorum per mox *cit. l.* 2. *ff. de mortis causa donat et per l. Senatus* 35. §. 4. *ff. eod.* ubi sic habetur: « Mortis causa donatio fit multis modis. Alias extra suspicionem ullius periculi a sano, et in bona valetudine posito: cui ex humana sorte mortis cogitatio est; Alias ex metu mortis, aut ex praesenti vitae periculo, aut futuro; siquidem terra, marique, tam in pace, quam in bello, tam domi, quam militiae multis generibus periculum mortis metui potest. »

Donatio mortis causa expirat, seu tacite re- 14
vocatur quatuor modis, ut desumitur ex §. 1. *Institut. de donationibus.* Primo expirat ipso jure, cum 15
cessat infirmitas, seu mortis periculum, occasione, et intuitu cujus donatio facta est, *cit.* §. 1. *Instit. de donat.* ibi: *Sin autem supervixisset is, qui donavit, reciperet.* Secundo expirat ipso jure, cum 16
donatarius moritur ante donatorem, *cit.* §. 1. *Institut. de donat.* ibi: *Aut prior decesserit, cui donavit* concordat *l. Si vir uxori*, §. *uxor viro*, *ff. de donat. inter vir. et uxor.* Tertio cessat ipso jure, 17
cum Donatorem poenitet donationis factae, *cit.* §. 1. *Instit. de donat.* ibi: *Vel si eum donationis poenituisset.* Quarto cessat ipso jure, cum donator poe- 18
na capitis afficitur, *l. Si aliquis* 7. *ff. de donat.* ibi: *Si aliquis mortis causa donaverit, et poena fuerit capitis affectus, removetur donatio ut imperfecta; quamvis caeterae donationes sine suspicione poenae factae valeant.*

Donatio mortis causa differt a donatione inter 19
vivos potissimum in tribus. Primo, quod donatio inter vivos semel rite facta ex se, et rebus im-

mutatis est irrevocabilis, statimque transfert do-
minium irrevocabiliter, *l. final. Cod. de revocat.*
donat. Non sic autem donatio mortis causa, quae
ante donantis mortem firma non est quia semper
vel donantis poenitudine, vel propter donatarii
praevenientem mortem, vel aliquo alio ex mox di-
ctis modis extingui potest, ut habetur *l. ff. de donat.*
ibi: *Non videtur perfecta donatio mortis causa facta,*
antequam mors Donatarii *insequatur*, et *d.* §. 1. *de*
donatione per adductos textus *numero antecedenti.*
20 Secundo, quod donatio mortis causa evanescat
moriente ante donatorem donatario, nec transmit-
tatur in hoc casu ad haeredes, *cit.* §. 1. *de donatio-*
21 *nib.* Secus in donatione inter vivos. Tertio, quod
ad donationem inter vivos quingentos solidos ex-
cedentem requiratur insinuatio apud Judicem,
arg. §. *Alias autem* 2. *Institut. de donation.* Non sic
autem ad donationem mortis causa, *l. fin. C. de*
donat. mortis causa.
22 Ad valorem Donationis sive inter vivos, sive
mortis causa requiritur voluntas, et animus do-
nandi ex parte donantis, et acceptatio ex parte
donatarii, *l. In omnibus* 55. *ff. de obligat. et act. l.*
23 *Absente* 10. *ff. de donat.* Voluntas, et animus do-
nandi in donatore sufficit quod manifestetur aliquo
modo, sive oretenus, sive in scriptis, sive prae-
senti, sive absenti fiat, *arg. l. Nec ambigi* 6. *ac*
l. Si aliquid 13. *Cod. de donat.* Sic etiam accepta- 24
tio sufficit quod fiat a Donatario sive scriptis, si-
ve verbis, sive solis signis. Immo si quis donat 25
praesenti, isque tacet, consentire, et acceptare
videtur, ut docet Julius Clarus *lib.* 4. §. *Donat.*
qu. 14. *num.* 5. Pirhing *l.* 3. *decretal. tit.* 24. *n.* 2.
Engel *ibid num.* 2. Reiffenstuel *ibid. num.* 11. et
communis aliorum, *arg. Reg.* 43. *juris in* 6. ibi :
Qui tacet, consentire videtur. Donatio facta Eccle- 26
siae, vel alteri piae causae, statim obligat, quam-
vis a Rectore, vel Administratore Ecclesiae, vel
causae piae absente nondum sit acceptata; Bar-
bosa *l.* 2. *juris Eccles. cap.* 13. *num.* 29. Tiraquell.
de privileg. piae causae, privileg. 115. Engel *l. c.*
num. 21. Reiffenstuel *l. c. num.* 12. Abbas, Mo-
lina, et alii passim; et ratio est, quia quod do-
natur, vel promittitur Ecclesiae, aut alteri piae
causae, censetur donatum, aut promissum ipsi
Deo; *argum. c. Nulli liceat* 3. *caus.* 12. *quaest.* 2.
Deus autem ubique praesens et acceptans est. (*)
Donatio excedens quingentos solidos insinuari 27
debet apud Judicem; idest debet donator decla-
rare, et manifestare Judici se id donare, et ab
ipso petere, ut instrumentum conficiatur, et in
Acta redigatur, §. *Alias autem* 2. *Instit. de donat.*
Quamvis enim olim donatio excedens ducentos,
et postea trecentos solidos insinuationem requi-

(*) Naviter, atque egregie Cl. Auctor noster in hoc Articulo, ac sequentibus, Juris praesertim Civilis sanctionibus productis, illustrat hujusmodi doctrinae caput, quod donationes complectitur. Ad pleniorem tamen cumulum non levis momenti controversiam heic discutiendam suscipere operae pretium duximus.

Controvertitur itaque inter Theologos: num scilicet facta alicujus rei donatione absenti, eidem significanda per epistolam, aut per nuntium destinatum; si interim dum ejus rei nuntius deferatur ad absentem donatarium, donator e vivis excedat ante omnem acceptationem; cum isto vita functo poterit a donatario res donata acceptari, ac retineri?

Qua quidem in re parti affirmativae adhaesit Sanchez *lib.* 1. *de Matrimon. disp.* 6. *n.* 5. eumque secutus Lessius *lib.* 2. *cap.* 18. *dub.* 6. *n.* 45. arbitrantes donationem in allata hypothesi posse a donatario, non obstante morte donatoris ante acceptationem, et acceptari, ac retineri; quippe quae valida ac perfecta est ex una parte saltem revocabiliter. *Leg.* Nec ambigi 6. *C. de donation.*

At vero recensitae sententiae refragatur Cl. Paul. Layman *lib.* 3. *de Just. tractat.* 4. *cap.* 1. *de Pactis* etc. oppositamque praefert opinionem, atque enixius tuetur, appellans istam communiorem, et veram: Hujusmodi scilicet donationes non esse validas mortuo donatore ante acceptationem, quae quidem sententia, ut ipse arbitratur, apertissimis Caesarei Juris sanctionibus innititur, atque manifesto probatur. Uti videre est *in leg.* Si cum filius 2. §. Sed si quis, *et leg.* Absenti 10. *ff. eod.*

Probabilior tamen, ut verum fateamur, nobis videtur sententia Sanchez, quam *loc. laud.* pluribus probat, atque confirmat; nec ipsa, ut arbitratur Layman, convellitur, atque evertitur ex allatis legibus; quandoquidem ibi non perfecta donatio, sed donandi mandatum describitur; quemadmodum, et in *leg.* Ejus, qui 41. *ff. de Reb. cred.* Et *leg.* Si quidem 8. *C. de Obligat.* Quod quidem sat luculenter eruitur ex *laud. leg.* Si cum etc. ubi haec habentur: *Sed si quis donaturus mihi pecuniam, dederit alicui, ut ad me perferret, et ante mortuus erit, quam ad me perferat, non fieri pecuniam Domini mei constat.* Hinc ipse Covarruvias, quem pro contraria sententia adducit laud. Layman, diserte docet ibi agi de mandato donandi; quod profecto morte mandantis cessare atque extingui nemo omnium ignorat juxta *leg.* Mandatum *C. Mandati*; Et §. Praeterea *Institut. eod.* quodq. dissertissimis verbis docet atque inculcat laud. Sanchez.

At in casu per nos proposito sat per se patet non agi de mandato donandi, sed de donatione perfecta, cujus tantum significandae causa donatario nuntius fuerat destinatus, aut epistola transmissa. Hanc inquam validam esse, proindeque recte a donatario acceptari, ac retineri posse, donatore etiam ante acceptationem defuncto, perquam recte, uti videtur, docet, atque tuetur laud. Sanchez.

Quod autem opponat Layman ad validitatem contractus, proindeque ad transferendum jus, seu dominium, exigi, ut utriusq. contrahentis consensus conjungatur; quod quidem in adducta per nos hypothesi fieri non potest; siquidem, cum donatarius donationem per nuntium significatam acceptat, donator jam fato concesserat, atque a vivis fuerat ereptus; per mortem autem extinguitur consensus donantis, argumento ducto ex *Cap.* Si gratiose 5. *de Rescript. in* 6. Id quidem parum, aut fortasse nihil obesse videtur; quando quidem voluntas ac consensus donantis, cum non fuerit revocatus, censetur perdurare ac perseverare in ipso nuncio, atque epistola, per quos erant significanda, uti recte docet *laud.* Sanchez, ut proinde conjungi possit cum consensu donatarii.

Demum quod idem Layman docet, donationes omnes inter absentes non fieri per nuntios tamquam executores donationis factae; sed tamquam per procuratores, ac mandatarios donationis faciendae juxta domini voluntatem, id quidem minime probatur. Etenim utrovis modo fieri posse nihil impedit. Quando vero donatio facta censenda sit per nuntium velut merum executorem donationis factae, aut per mandatarium, apposite, atque opportune explicat *laud.* Sanchez *n.* 7. Caeterum ipse Layman minime diffitetur hujusmodi donationes inter absentes factas, etiam mortuo donatore ante acceptationem, a donatario posse acceptari, ac retineri. Qua de re lege si vis *laud.* Theologum *loco citato.* Hic porro quaedam alia discutienda circa pollicitationes forent, sive promissiones nondum acceptatas. Verum illa in opportuniorem locum rejecta nanciscetur eruditus lector, cum agendum erit de promissionibus. *(Edit. Neap.)*

sierit *l. Sancimus* 34. *et l. penult. in fin. ff. de donat.* tamen hodie, si quingentos solidos non excedat, non jubetur insinuari apud Judicem, textu claro *in d.*
28 §. *Alias autem.* Et si donatio excedens quingentos solidos non insinuetur apud Judicem, invalida est; *cit.* §. *Alias autem* 2. *Institut. de donat. et arg.*
29 *l. Sancimus* 34. *et l. penul. in fin. ff. de donat.* Talis autem omissa insinuatio non invalidat totam donationem, sed tantum quoad excessum supra quingentos solidos, quia in iis, quae dividi possunt, *Utile non debet per inutile vitiari*, ut habet praecise *Regul.* 37. *juris* in 6. *et l. Si sponsus* §. 2. *de donat.*
30 *inter vir. et uxor.* Solidus autem in Jure pro aureo accipitur, ut constat *ex l. fin.* junct. Glossa *verb. Aureos, ff. de in jus vocando*, et notat Glossa 1. *in cap. Placuit* 1. *caus.* 10. *quaest.* 3. et antiquitus septuaginta duo solidi unam libram auri constituebant, ut patet ex *l. Quotiescumque* 5. *Cod. de susceptoribus l.* 10. et ibidem notant Glossa, Bartol. Ancharanus et alii. Unde quingenti solidi circiter 700. aureos italicos, seu scuta, vel secundum alios 800. conficiebant; Julius Clarus *l.* 4. §. *Donatio q.* 14. *n.* 1. Laymann *lib.* 3. *de justitia tract.* 4. *cap.* 12. n. 15. Rebell. *part.* 1. *l.* 28. *qu.* 6. *num.* 5. Everard. *tit.* 1. *consil.* 19. *n.* 32. Pirhing *l.* 3. *decretal. tit.* 24. *num.* 5. Reiffenstuel ib. *num.* 15. Hodie vero secundum generalem, et passim receptam consuetudinem per solidum intelligitur aureus Hungaricus, seu apud nos Ducatus, qui veteri illi solido, seu aureo suffectus est, ita ut quae de solido in Jure Civili statuta sunt, ad nostratem aureum, seu Ducatum referenda sint; Mysinger. *in* §. *Alias autem* 2. *Instit. de Donationibus*, Schmid. *ibid.* 24. Pirhing *loc. cit.* n. 5. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 15. et alii.
31 Dantur tamen plures donationes, quae licet excedant quingentos solidos, valent absque insinuatione. *Primo*, valet absque insinuatione donatio facta alicui pro reparatione aedium suarum, quae ruina, vel incendio consumptae sunt; *l. pe-*
32 *nult.* §. *eandemque, Cod. de donat.* vel pro redemptione captivorum; *cit. l. penul. in princip.* Secundo, valet absque insinuatione in utroque foro, conscientiae scilicet, et externo, Donatio facta in quacumque quantitate Ecclesiae, Monasterio, vel alteri pio loco, vel ad quamlibet causam piam; Julius Clarus *lib.* 4. §. *Donatio quaest.* 77. *num.* 1. Pirhing *loco cit. num.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 16. cum communiori Canonistarum, et Theolog. *arg. cap.* 19. *Matth.* ibi: *Vade, vende omnia quae habes, et da pauperibus.* Nec obstat, quod *in l. Illud* 19. *Cod. de SS. Ecclesiis, et in l. Sancimus* 24. §. *Alias vero, Cod. de Donationibus*, irritentur donationes factae ad pias causas ultra quingentos solidos; Nam ultra quam quod dictae leges civiles videntur sublatae, et correctae ab ipsomet Jure Civili; *cit. l.* 34. *de Donat.* ibi: *Exceptis donationibus, quae in causas piissimas procedunt; et* *l.* 36. *Cod. eod.* Causae piae non subjacent dispositioni Juris civilis; *arg. cap. Ecclesia S. Mariae* 10. *de constitutionib.* ibi: » Nos attendentes, quod » Laicis etiam Religiosis super Ecclesiis, et personis Ecclesiasticis nulla sit attributa facultas, » quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, a quibus si quid motu proprio » statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciunt commodum, et favorem, nullius firmitatis existit, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum; » sed ipsae causae piae debent judicari secundum Sacros Canones, textu expresso in *c. Relatum* 11. *de testamentis*, ibi: *Relatum est, quod cum vestrum examen super relictis Ecclesiae deducitur, vos nisi septem, vel quinque idonei testes intervenerint, inde postponitis judicare*, et infra: » Mandamus quatenus, cum aliqua causa talis » ad vestrum fuerit examen deducta, eam non » secundum leges, sed secundum decretorum statuta tractetis, tribus, aut duobus legitimis testibus requisitis, quoniam scriptum est: in » ore duorum, vel trium testium stat omne verbum. »

Tertio, valet absque insinuatione donatio remuneratoria beneficiorum, vel obsequiorum, quia 33
non est vera donatio, ut colligitur *ex l. Aquilinus* 27. juncta Glossa *verb. Non meram, et l. penult.* §. *Si quis, ff. de donationib.* Attendendum tamen est, 34
ne donatio remuneratoria excedat nimia merita donatarii, quin quoad illum excessum esset insinuanda, cum quoad talem excessum non esset remuneratoria, sed mere liberalis, quae debet insinuari. *l. Sancimus* 34. *l. penult. in fin. Cod. de donat. et cit.* §. *Alias autem* 2. *Institut. eod.* Et sic tenent Clarus *loc. cit. quaest* 3. *n.* 3. *et* 4. Pirhing. *loc. cit. n.* 6. Azorius *part.* 3. *lib.* 9. *de donat. cap.* 6. *quaest.* 4. ut communis aliorum. Et generaliter 35
loquendo omnis donatio, quae sit ob aliquam causam, v. g. ad militiam, ad studia, ad nuptias, et hujusmodi, non indiget insinuatione; *l. Hoc jure* 19. §. *Labeo, et* §. *sed et haec ff. de donat.* et ratio est, quia talis donatio propter similes causas facta, non est propria, et perfecta donatio; nam propria, et perfecta donatio fit ob meram liberalitatem *cit. l.* 2. *de donationib.* et cum lex requirens insinuationem sit odiosa, quippe restringens liberam facultatem donandi, non est extendenda et amplianda ultra donationem propriam, et perfectam *arg. Regul.* 15. *Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, et favores convenit ampliari.* Julius Clarus *loc. cit. q.* 19. Pirhing *l. c. n.* 6. Reiffenstuel. *loc. cit. n.* 19. et alii passim.

Quarto, valet absque insinuatione donatio rerum mobilium quingentos solidos excedens, quam 36
belli dux facit militibus tam ex suis bonis, quam ex spoliis hostium; sive in ipsa belli occupatione, sive in quibuscumque aliis locis, et temporibus; *l. Si quis* 36. §. 1. *Cod. de donationib.* Quinto, va- 37

let absque insinuatione donatio, quam Princeps supremus facit privato; *l. Sancimus* 34. *de donationib.* Aut privatus facit Principi Supremo; *Authentic. immediat. sequent. Leg.* 34. *Cod. de donationib.*

38 Si sit facta aliqua donatio ultra taxatos a Lege quingentos solidos, potest donatarius tuta conscientia etiam excessum retinere; donec a donante, vel ejus haerede repetatur, vel per Judicis sententiam rescindatur donatio, quo ad illum excessum supra taxatos quingentos solidos; non enim reddunt donatarium inhabilem ad retinendum, sed tribuunt donatori potestatem pro arbitrio illam excedentem summam repetendi; unde donatarius tuta conscientia retinere potest excessum illum, donec repetatur, scienti enim, et volenti non fit injuria; Molina *tract.* 2. *disp.* 378. *num. ult.* Lessius *lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 89. Layman *loc. cit. c.* 12. *num.* 15. Pirbing. *loco cit. num.* 7. et alii.

39 Donatio hunc parit effectum, quod licet sit solum donatio verbalis, quae absque actuali traditione rei donatae fit, obligat donatorem ad tradendam rem donatam, si Donatio a donatario fuit acceptata, textu expresso *in* §. *Alias vero* 2. *Instit. de donationib.* ibi: *Donationes etc. etiamsi* (res donatae) *non tradantur, habent plenissimum, et perfectum robur, et traditionis necessitas incumbit donatori.* Immo in casu, quod donator nolit reddere rem

40 donatam, conceditur donatario actio contra ipsum ad tradendam rem verbaliter donatam; *l. Si quis*

41 *argentum* 35. *Cod. de donat.* Donator tamen, si actione conveniatur ad tradendam rem donatam casu quo solvendo totum promissum, seu verbaliter donatum, nequeat alios creditores amplius solvere, vel se honeste sustentare amplius non possit, debet prius debita aliis creditoribus, et potest necessaria propriae sustentationi deducere textu, expresso *in l. Qui ex donatione* 12. *ff. de donationibus* ibi: *Qui ex donatione se obligavit, in quantum facere potest, convenitur; sed enim id, quod creditoribus debetur, erit detrahendum;* concordat *l. Qui id* 33. *ff. eod.* ibi: *Actione non solidum*

42 *sed quantum facere potest convenitur.* Si autem donator sit in mora tradendi rem donatam, non tenetur fructus ex re donata interea praeceptos donatario restituere, textu expresso *in l. in aedibus* 9. §. 1. *ff. de donat.* ibi: *Ex rebus donatis fructus percepti in rationem donationis non computan-*

43 *tur.* Neque tenetur ob dilatam traditionem usuras solvere, ut expresse cavetur *l. Eum qui* 22. *ff. eodem*, ibi: *Eum qui donationis causa pecuniam, vel quid aliud promisit, de mora solutionis pecuniae usuras non debere, summae aequitatis est:* Aliter donatori sua liberalitas nimis esset damnosa. Tum quia res domino suo fructificant; ante traditionem autem, donatarius nondum est dominus rei donatae, cum dominia rerum transferantur, non nudis pactis, sed traditionibus; *l. Traditionibus* 20. *Cod. de Donationibus.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Donatio ex quibus potius causa mortis quam inter vivos dicenda sit, tum an solemnitates a Statuto inductae quoad donationes requirantur in donatione causa mortis ad ejus validitatem, plenissime discutit Rota *in Nullius Civitellae Immissionis* 17. *Junii* 1748. *cor. R. P. D. Elephantut.* 44

ARTICULUS II.

DONATIO QUOAD PERSONAS, QUAE DONARE POSSUNT VEL NON, ET IN QUA QUANTITATE.

Donare potest omnis ratione utens, lege non prohibitus, habens plenum dominium, seu liberam administrationem rei suae; quisquis enim rei suae moderator, atque arbiter existit, ut dicitur *in l. In re mandata, cod. Mandati.* Donare autem non potest pupillus, minor, furiosus, amens, prodigus etc. quia per vulgaria Juris, et per communem Doctorum, omnes, qui administratione bonorum suorum sunt privati, uti sunt supradicti, etiam alienare et donare sine auctoritate Tutoris, vel Curatoris prohibentur. Tutores, et Curatores non possunt donare aliquid de bonis, quae administrationis sui Principalis; *l. Cum plures* 12. §. 3. *ff. de administ. tutor.* ac *l.* 13. *ff. eod.* et est communis Doctorum sententia. 1 2 3

Uxor potest libere donare, atque eleemosynas facere de bonis, suis paraphernalibus et de iis bonis, quae extra bona communia dotalia aliunde acquirit, ut ex donatione, legato etc. ex opera, vel arte ad familiae gubernationem non necessaria, nec nociva. Sic communis; reliqua vid. verb. *Bona art.* 4. ubi late de donationibus, et eleemosynis, quas uxor facere potest vel non. Filiusfamilias donare potest etiam invito patre de suis bonis castrensibus, vel quasi castrensibus; ipsa enim pertinent ad liberum ipsius dominium, et administrationem; *l. Si filiusfamilias, ff. de donat.* §. 6. ibi: *Caeterum qui habent castrense peculium, vel quasi castrense, in ea conditione sunt, ut donare, et mortis causa, et non mortis causa possint, cum* 5 6

testamenti factionem habeant, et *l.* 2. *Castrensi*, *ff. de peculio castrensi*, *et est communis*; reliqua *vid. verb.*
7 *Bona art.* 4. Pupillus et Minorennis, si pubes sit, etiam invito Tutore, vel Curatore, potest facere donationes, eleemosynas, vel alios sumptus moderatos pro sua conditione, et facultate, prout aliis paris conditionis passim permitti solet; id enim exigit decentia status sui. *Est communis* cum Mo-
8 lina *tom.* 2. *disp.* 277. Si autem talis pupillus, et minorennis profusu, et excessive donet, vel expendat, peccat, quia agit contra praescriptum ejus, cui tenetur obedire: Illi tamen, quibus talis donatio facta est, non tenentur ad restitutionem, donec donatum a Tutore, vel Curatore repetatur vel ipse donator petat restitutionem in integrum Molina *tom.* 2. *dis.* 224. 261. *et* 277. Lessius *lib.* 2. *cap.* 18. *dub.* 11. *n.* 81. Sporer *loc. cit. n.* 29. et alii passim (*)

9 Pater si donet aliquid filio nondum emancipato, ejus donatio est invalida, et pro arbitrio patris potest revocari; *leg. Cum de bonis* 11. *Cum de donationib. et leg.* 2. *Cod. de inoffic. donat.* Et ratio est, quia ut dicunt communiter Doctores, omne quod filius a patre acquirit, ad bona filii profectitia spectat, quorum bonorum quia pater est Dominus, non tam filio, quam sibi donare censetur; filius enim quandiu est sub potestate patris, reputatur
10 veluti una persona civilis cum patre. Talis autem donatio evadit statim valida post mortem patris, quia tunc filius desinit esse sub potestate patris; Et sic etiam post emancipationem filii, res prius donata statim transit ad filium donatarium, si usque ad emancipationem pater non revocavit donationem, *l. Donationes* 31. §. 2. *ff. de donat.* et *l. Sive emancipatis* 77. *Cod. eod.*

Dantur tamen aliqui casus, in quibus donatio 11
patris facta filio nondum emancipato statim valet. Primo, cum pater donat aliquid filio ratione studiorum, vel opificii addiscendi; *l.* 15. *Cod. de neg. gest.* Secundo, cum pater donat aliquid filio remunerationis gratia; *l. Cum pater* 77. §. 25. *ff. de Legat.* Tertio, cum pater donat aliquid filio in dotem, vel ad matrimonium; Quarto, cum pater donat bona mobilia filio ex causa militiae, ad gradum vel honorem adipiscendum, quia ita donatum efficitur bonum castrense, vel quasi castrense, in quo filius liberam habet dispositionem; *ex leg.* 2. *Castrense, ff. de peculio castrensi.* Quinto, cum pater condonat filio usumfructum, quem habet in ejus bonis adventitiis. Sexto, in omnibus pene casibus, in quibus inter conjuges valet statim, valet etiam donatio patris facta filio; Navarr. *c.* 17. *n.* 147. Silvester verb. *Donatio* 2. *quaest.* 7. Lessius *loc. cit. num.* 91. et alii.

Mater valide donat filiis tam emancipatis, quam 12
nondum emancipatis, quia in matre cessat ratio prohibens donationem in filium, cum mater non habeat filios in sua potestate; §. *Foeminae* 10. *Institut. de adopt.* Tum quia matri non est prohibitum donare filiis, *arg. l. Sed si ego* 4. §. 1. *ff. ad S. C. Vellejan.* quia ut ibidem adducitur ratio, mater non tam faciliter donat, vel certe ordinario defectu administrationis multum donare non potest.

Conjux nequit alteri conjugi mere liberaliter 13
aliquid donare; et si talis mere liberalis donatio fiat inter virum, et uxorem durante Matrimonio, est invalida, et ad arbitrium donantis revocari potest, si ex illa donans fit pauperior, et donatarius ditior, textu expresso *in cap. Donatio* 8. *de donationibus inter virum, et uxorem*, ibi: *Donatio, quae*.

(*) Heic Auctor noster agens de Pupillis, ac Minoribus donationibus profusis aliquid momenti alienantibus nullo tutoris, aut curatoris accedente consensu; cum doceat res hujusmodi hac ratione a Pupillis donatas posse et accipi, ac retineri; donec vel a tutoribus repetantur, vel ab ipsis donatoribus expleta minori aetate beneficio restitutionis in integrum revindicentur: sequitur, uti patet, sententiam illorum Theologorum, ac Juris Consultorum, qui docent, eos teneri in hujusmodi contractibus initis a Pupillo, vel Minore non accedente Tutoris consensu, licet nulla ab ipsis civilis obligatio contrahatur lege sic decernente, *Institut. tit. Quibus alienare licet*, §. Admonendi *leg.* Pupillus 5. §. 1. *leg.* Obligari 9. *ff. De Auctorit. et Consens. Tutorum etc.* Et *leg.* Si Curatorem 3. *Cod. De in integrum Restitut. Minor. etc.* attamen naturaliter obligatos manere. Pro hac etiam sententia acriter prae ceteris praeterea decertat Doctissimus Sanchez *Lib.* 6. *De Donation. inter conjuges Disp.* 38. *n.* 19. *et seqq.* Lessius *Lib.* 2. *cap.* 17: *De Contractibus etc. Dubit.* 8. *num.* 61. Paulus Layman *Lib.* 3. *Tract.* 4. *Cap.* 9. *n.* 7. *et seqq.* At isthaec sententia licet non leve probabilitatis pondus prae se ferat, et magnos, nec paucos nacta sit patronos, validissimis tamen oppugnatur argumentis et Theologorum auctoritatibus, uti ex eodem Sanchez colligere facile quivis poterit.

Probabilior itaque nobis videtur sententia opposita juxta quam edocemur ex nullo contractu Pupilli, vel Minoris ullam obligationem nasci, ne naturalem quidem, quare qui cum iisdem contractus inierint, iisque rem acceperint, ante omnem sententiam rem acceptam restituere coguntur. Insuper isthaec posterior sententia videtur juri conformior; Jure enim per hujusmodi dationes a Pupillis vel Minoribus factas sine consensu illorum, quos jure interesse oportet, auctoritatemq. ac consensum ipsis praestare impeditur ipsa dominii translatio. *Institut. lib.* 2. *tit.* Quibus alienare etc. §. Admonendi His verbis. *Si pupillus mutuam pecuniam sine tutoris auctoritate alicui dederit, non contrahit obligationem, quia pecuniam non facit accipientis.* Et paullo post: *Pupilli vel pupillae solvere sine tutoris auctoritate non possunt, quia id quod solvunt, non fit accipientis, cum scilicet nullius rei alienatio eis sine tutoris auctoritate concessa sit.* Consentit etiam *lex.* Quod si forte 13. *de solutionib. etc.* §. *ultim.*

Hanc porro posteriorem sententiam longe praeferendam alteri oppositae, atque unice sectandam arbitrarer, cum agitur de contractibus gratuitis, sive beneficiis. Quod enim in contractibus onerosis Pupilli, aut Minores curatoribus non destituti quandoque naturali obligatione maneant adstricti, inde fit, quia in hisce, ut plurimum ditiores fieri solent; atque hac ratione intelligenda sunt Civilia jura, quae quandoque in hisce Pupillis, aut Minoribus naturalem agnoscunt obligationem, quemadmodum Cl. Cujacius interpretatus est, atque intelligendam jubet *leg.* Si Pupillus 127. *ff. de verb. obligat.* Et Gothophredus *leg.* Novatio 1. *ff. de Novation.* At in contractibus gratuitis, quibus quis donando propriis bonis se spoliat, patrimonium suum exhaurit, aut diminuit, nemo ditior fiet; quapropter nulla naturalis obligatio in istis agnoscenda, nullumque aut accipiendi, aut retinendi rem acceptam jus occurrere potest. *(Edit. Neap.)*

constante Matrimonio inter conjuges dicitur esse facta, ex qua alter locupletior, et alter pauperior efficitur, firmitatem non habet, nisi donantis obitu confirmetur: quae tamen penitus evanescit, si revocatur ab eo tacite, vel expresse, vel qui donatum accepit, prius debitum naturae absolvat; et *l.* 1. *ff. de donat. inter virum, et uxorem*, ibi: *Moribus apud nos receptum est, ne inter virum, et uxorem donationes valerent*; et additur ratio praecisis his verbis: *Hoc autem receptum est, ne mutuo amore invicem spoliarentur, donationibus non temperantes sed profusa erga se facilitate*, et *l.* 3. *princip. ff. Cod.* ibi: *Majores nostri inter virum, et uxorem donationes prohibuerunt, amorem honestum solis animis aestimantes, famae etiam conjunctorum consulentes, ne concordia pretio conciliari videretur.*

14 Valida tamen est donatio inter conjuges pluribus casibus. Primo valida est inter eos donatio remuneratoria ob praestita obsequia, et beneficia, seu servitia alias ordinarie indebita, et quae ab aliis ejusdem conditionis conjugibus in similibus circumstantiis communiter praestari non solent; Sic ex communi docent. Abbas *in cit. cap. Donatio* 8. *de donat. inter vir. et uxor. num.* 7. Menoch. *de arbitr. judic. casu* 132. *num.* 4. Sanchez *lib.* 6. *disp.* 6. *num.* 11. Molina, Layman, et alii; et ratio est, quia donatio remuneratoria non est propria, et vera donatio, ut desumitur *ex leg. Aquilinus* 27. juncta Glossa *verb. Non meram*, et *leg. penult.* §. *Si quis, ff. de donationib.*

15 Secundo, valida est donatio facta ab uno conjuge alteri conjugi, si ex donatione donans non est factus pauperior, idest si ejus substantiae, et divitiae non sint diminutae; Ut si maritus haereditatem, vel legatum repudiet, ut uxori substitutae, vel ab intestato succedenti obveniat; ut habetur *in l. Si sponsus* §. *Si maritus, ff. de donation. inter vir. et uxor.* Ad hoc enim ut donatio inter conjuges sit invalida requiritur expresse, ut donans ex tali donatione reddatur pauperior, et donatarius reddatur locupletior, ut patet *ex cit. c. Donatio*, ibi: *Donatio, quae constante matrimonio inter conjuges dicitur esse facta, ex qua alter locupletior, et alter pauperior efficitur, firmitatem non habet*; et *leg. Sed etsi, ff. eod.* ibi: *Nam jus constitutum ad eas donationes pertinet, ex quibus et locupletior mulier, et pauperior maritus in suis rebus fit.*

16 Tertio, valida est Donatio, si ex ea non sit factus locupletior conjux donatarius, etiam si conjux donans pauperior fiat donando, textu expresso *in leg. Si sponsus* 5. §. 16. *ff. de Donation. inter vir. et uxor.* ibi: *Ubicumque igitur non diminuit de facultatibus suis qui donavit, valet; vel etiamsi diminuit, locupletior tamen non fit, qui accepit, donatio valet.* Ut si maritus uxori locum sepulturae donet; non enim locupletior fit uxor in ea re, quam Religioni dicavit; *cit. loc. Si Sponsus* §. *concessa.*

Quarto, valida est donatio facta causa exilii, vel alterius poenae bonorum confiscationem secum trahentis, textu expresso *in l.* 43. *ff. de donationib. inter vir. et uxorem*, ibi: *Inter virum et uxorem exilii causa donatio fieri potest.* 17

Quinto, valida est donatio mutua inter conjuges, saltem quando una alteram notabiliter non excedit; *l. Quod autem* 7. §. 2. *ff. de donat. inter vir. et uxor.* ibi: *Si vir et uxor qui invicem sibi donaverint etc. recte placuit, compensationem fieri donationis:* In causa enim mutuae donationis nullus conjugum locupletior fit, aut pauperior, quod est potissimum motivum prohibitionis donationum inter conjuges, juxta *cit. l.* 1. *ff. de Donat. inter vir. et uxor.* et *l. Sed etsi, ff. eod.* et *cap. Donatio* 8. *de donat. inter vir. et uxor.* 18

Sexto, valida est donatio mortis causa facta inter virum, et uxorem; textu expresso *in l. Si eum* 9. §. *fin. de donat. inter vir. et uxor.* ibi. *Inter virum, et uxorem mortis causa donationes receptae sunt.* 19

Septimo, valida est donatio, qua vir remittit uxori usuras dotis conventione debitas; *l. Vir. usuras* 54. *ff. de donation. inter virum, et uxorem.* 20

Octavo, valida est Donatio facta ad reficiendas aedes dotales; *leg. Quod si vir.* 14. *ff. de donat. inter vir. et uxorem.* 21

Nono, valida est donatio, si uxor marito donet causa honoris; vel dignitatis adipiscendae, v. g. ad ipsum nobilitandum, doctorandum, in dignitate, vel qualificato officio constituendum; *l.* 40. *et seq. ff. de donat. inter virum, et uxorem.* 22

Decimo, valida est Donatio, si vir uxori dotem promissam remittat, juxta *leg. Si constante, Cod. de donat. ante nuptias*; vel si uxorem dotat causa remunerationis, v. g. quia nobilis ignobili, juvencula seni nupsit, alioquin raro non est concessum, ut vir uxori post nuptias, vel in tempus nuptiarum dotem mere liberaliter constituat; *leg. Si quis uxori, ff. de donation.* quia haec dotis constitutio species donationis est; *leg. ult.* §. *Si a socero, ff. Quae in fraudem creditorum.* 23

Undecimo, valida est donatio inter conjuges Principes supremos, quia imperiales contractus legis vim obtinent; *l. penult. Cod. de donat. inter virum, et uxorem.* 24

Duodecimo, valida est inter virum, et uxorem donatio exigui pretii; Barbosa *in cap. Donatio* 8. *de donationib. inter vir. et uxor. num.* 17. *arg. l. Ex annuo* 15. *l. Sed si vir, ff. de donat. inter vir. et uxor.* a sensu contrario, et sic habet consuetudo optima legum interpres; *l.* 34. *ff. de Legibus.* 25

Tertiodecimo, omnis Donatio invalida facta ab uno conjuge alteri conjugi inter vivos, fit statim valida post mortem donantis, si eam in vivis tacite, vel expresse non revocavit; textu expresso *in cit. cap. Donatio* 8. *de donat. inter vir. et uxor.* ibi: *Firmitatem non habet, nisi donatoris obitu fir-* 26

metur, quae tamen penitus evanescit, si revocatur ab eo tacue, vel expresse; et concordat *l. Cum hic* 32. §. 2. *et l. Stipulata* 33. *ff. de Donat. inter vir. et uxor.* Mortuo enim donante cessat finis legis prohibentis tales conjugum donationes, periculum scilicet mutuae paupertatis ex mutuo affectu etc.

27 Tunc autem censetur tacite revocata Donatio, si donans rem prius conjugi donatam postea alteri donet, leget, vendat, pignori, aut hypothecae subjiciat, textu expresso *in l. Si Maritus* 12. *Cod. de donat. inter vir. et uxor.* ibi. *Cum sit manifestum, etiam donatione, vel venditione, vel alio quolibet modo rebus alienatis, revocatam esse a viro in mulierem factam donationem, et l. Cum hic status* 32. §. 5. *et* §. 15. *ff. eod.* ibi: *Si maritus ea, quae donaverat,*
28 *pignori dedit, utique eum paenituisse dicemus.* Sic etiam talis donatio censetur tacite revocata per divortium; *l. Cum hic status* 32. §. 19. *et* 21. *ff.*
29 *de donat. inter vir. et uxor.* In dubio autem, an Donatio fuerit a donatore revocata, praesumendum est non esse revocatam, textu expresso *in l. Cum hic status* 32. §. 4. *ff. de Donat. inter vir. et uxor.* ibi: *Si appareat defunctum evidenter revocasse voluntatem; quod si in obscuro sit proclivior debet esse Judex ad comprobandam donationem.*

30 Milites donare non possunt Focariis, seu concubinis suis; *leg.* 2. *Cod. de donat. inter vir. et uxor.* ubi assignatur haec ratio, quia licet donatio meretrici ob aliis etiam ob rem turpem facta valeat, textu claro *l. Affectionis* 5. *et leg. Donationes in Concubina* 31. *ff. de donat. milites tamen meas* (ait Imperator) *a focariis suis hac ratione, fictisque adulationibus spoliari nolo.*

31 Princeps supremus, ut Rex et hujusmodi, non potest profuse donare in grave, et notabile praejudicium status, et regni; atque ideo successores poterunt ejusmodi donationes revocare, ut colligitur *ex cap. Intellecto* 33. *de jurejurando*, ubi sic expresso habetur: *Intellecto jamdudum, quod charissimus in Christo fidelis noster Hungariae Rex illustris alienationes quasdam fecerit in praejudicium Regni sui, et contra Regis honorem; Nos eidem Regi dirigimus scripta nostra, ut alienationes praedictas non obstante juramenta, si quod fecit de non revocandis eisdem, studeat revocare. Quia cum teneatur, et in sua coronatione juraverit jura Regni sui, et honorem Coronae illibata servare, illicitum profecto fuit, si praestitit de non revocandis alienationibus hujusmodi juramentum, et propterea penitus non servandum.* Et ratio est, quia bona Coronae sunt suo modo vinculata, et Regi concessa ad defensionem, et administrationem Reipublicae, et ad onera sui muneris sustinenda, non vero ut in Reipublicae detrimentum profundantur; sic cum aliis probat Molina *t.* 1. *tract.* 2. *disp.* 25. Lugo *t.* 2. *disp.* 24.
32 *sect.* 10. *n.* 148. Potest tamen Rex, et alius Princeps supremus donare juxta conditionem sui status; sicuti potest, et debet remunerare merita subditorum, praesertim si in commune bonum cedant; hoc enim spectat ad providam Regni gubernationem, et decentem Regis dignitatem, cum non possit Regia dignitas, et Regni gubernatio sine liberalitatis, et remunerationis exercitio decenter sustineri; colligitur ex *cap. Abbate* 3. *de sententia, et rejudicata in* 6. Lugo *l. c.* Molina *l. c.* et alii.

Clerici Beneficiati de bonis suis patrimonialibus, 33
et quasi patrimonialibus, et parsimonialibus facere possunt honestas donationes, non tantum remuneratorias, sed etiam liberales, et profanas, moderatas tamen secundum qualitatem sui status, et conditionis. De bonis autem Ecclesiasticis superfluis non possunt facere donationes profanas liberales, sed tenentur sub mortali ipsa bona Ecclesiastica superflua erogare in pauperes, vel ad causas pias applicare. *Est communis.* Vide *verb. Beneficiatus art.* 1. *a num.* 35. *usque ad num.* 62. ubi late de hac re.

Episcopi, vel Ecclesiarum Praelati; sive saecu- 34
lares, sive Regulares non possunt facere ex mera liberalitate donationes magnas, sive in magna quantitate, de redditibus, et bonis Ecclesiae, seu Monasterii. Et si tales donationes faciant revocari possunt, ac debent per successorem, textu expresso *in cap. Fraternitatem* 2. *de donationib.* ibi: « Fraternitatem tuam credimus non latere, quod » eum Episcopus, et quilibet Praelatus Ecclesia» sticarum rerum sit procurator, et non Domi» nus, conditionem Ecclesiae meliorem potest, » facere vero deteriorem non debet; Accepimus » autem, quod praedecessor tuus graves donatio» nes de rebus Episcopatus fecit in detrimentum » Ecclesiae, suis Canonicis inconsultis. Unde quo» niam donationes hujusmodi de jure non tenent, » indulgemus tibi, ut liceat donationes hujusmo» di, tam a Clericis, quam a Laicis legitime re-
» vocare. » Possunt tamen dicti Praelati facere 35
valide, ac licite donationes modicas, seu in parva quantitate, etiam mere liberales, ubi est loci consuetudo, textu expresso *in cap. Caeterum* 3. *de donationib.* ibi: *Datae rei quantitas, et illius terrae consuetudo* (*quae tamen sacris Canonibus non obviet*) *est diligentius attendenda, et secundum hoc est donum ratum; vel irritum judicandum,* et sic tenent Abbas *in d. cap.* 3. *num.* 3. Barbosa *ibid. num.* 2. Engel *lib.* 3. *decret. tit.* 24. *num.* 12. Pirhing *ibid. num.* 13. Reiffenstuel *ibid. num.* 34. et alii com-
muniter. Quinimmo possunt dicti Praelati facere 36
moderatas donationes ex rebus mobilibus Ecclesiae, seu Monasterii non pretiosis, etiam ubi non est loci consuetudo; *arg. cap. Fraternitatem* 2. *de donationibus*, ubi solum prohibentur donationes graves, seu magnae; ergo a sensu contrario, si non graves, et magnae, videntur concessae, ut notat Glossa *ibid. verb. Graves;* et docent Imola *in cap. Caeterum* 3. *de donationib. in fine;* Redoan. *in tractat. de rebus Eccles. non alienand. quaest.* 52.

num. 61. Pirhing *loco cit. num.* 14. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 35. Et ratio est, quia per hujusmodi modicas donationes Ecclesia, seu Monasterium nihil laedi censetur, et aliunde evitatur avaritiae suspicio, et conservatur bona existimatio, et benevolentia hominum, indeque procuratur etiam Ecclesiae, seu Monasterii utilitas, et notat Layman *in dis. Canon. de rebus Eccles. non alienand.* §. 8.
37 *de donationib. Thesi* 114. Quaenam autem dicantur modicae, et parvae donationes, adeoque permissae, cum in Jure definitum non sit, id Judicis, aut viri prudentis arbitrio judicandum relinquitur, consideratis Ecclesiae, seu Monasterii facultatibus, donantis, et donatarii qualitatibus, aliisque circumstantiis, prout declarasse Sacr. Congregationem Concilii testatur Fagnan. *in cap. Nulli n.* 26. *de rebus Eccles. non alienand.* et tenet communis *Doctorum.*

38 Episcopi, et Ecclesiarum Praelati possunt facere donationes remuneratorias etiam magnas in compensationem meritorum, et beneficiorum in Ecclesiam, vel Praelatum, seu etiam in membra ipsius a donatariis collatorum, quia datio remuneratoria non est proprie donatio, ut colligitur *ex l. Aquilius* 27. juncta Gloss. 27. *verb. Non meram; et lib. penult.* §. *Si quis, ff. de donationib.* Non enim est mere liberalis, ut requiritur ad meram, et propriam donationem; ex *l.* 1. *princip. ff. eod.* sed fit ex obligatione gratitudinis, prout constat *ex l. Sed etsi* 25. §. *consuluit, ff. de petit. haered.* ubi dicitur. Antidora, seu remunerationes esse veluti genus quoddam permutationis, modo illae sint commensuratae meritis, seu obsequiis, et beneficiis praestitis; Abbas *in cap.* 3. *num.* 3. *de donat. et in cap.* 5. *num.* 6. *eod.* Barbosa *in d. cap.* 5. *num.* 2. *ff. eod.* Menoch. *consil.* 191. *num.* 32. Molina *tract.* 2. *disput.* 276. *num.* 2. *disput.* 292. *num.* 2. *et seq.* Layman. *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 12. *num.* 9. Engel *lib.* 3. *decr. tit.* 24. *num.* 22. Pirhing
39 *ibid. num.* 10. Reiffenstuel *ibid. num.* 40. Immo ob remunerationem magnorum beneficiorum, quae Ecclesiae, vel Praelato ejus intuitu praestita fuerunt, etiam res aliqua immobilis Ecclesiae donari potest alicui, praemisso tractatu, et aliis Juris dispositionibus, et solemnitatibus; *cap. Quicumque* 66. et ibi *Gloss. caus.* 12. *quaest.* 2. *et cap. Per tuas* 5. *de donat.* ubi remunerationis causa approbatur ut valida, et licita infeudatio de quatuor modiis terrae facta ab Episcopo Florentino quibusdam nobilibus Florentinis, qui tempore schismatis ipsum domi suae sustentarunt, quamvis alias infeudatio, sicut donatio sit prohibita: *Extravagant. Ambitiosae, de rebus Eccles. non alienand. et cap.* 2. *de Feudis,* at docet Abbas *in d. cap. Per tuas num.* 6. Layman *loc. cit. Thes.* 112. Pirhing *loc. cit. num.* 11.

40 Episcopi, seu Ecclesiarum Praelati, etiam Regulares non solum habent potestatem donandi ad remuneranda beneficia, vel obsequia jam praestita, sed etiam possunt facere donationes magnas, ut donatarium moveant ad facienda beneficia in futurum, v. g. ut donatarium, cujus opera, mediatione, et beneficentia Ecclesia, seu Monasterium indiget excitent ad benefaciendum, vel succurrendum, vel etiam ut damnum, ac detrimentum ab eo injuste inferendum avertant. Et ratio est evidens, quia ita donando procurant utilitatem Ecclesiae; ob Ecclesiae autem utilitatem bona ejusdem etiam considerabilis quantitatis alienare licet; *arg. cap. sine exceptione* 12. *qu.* 2. et sic tenent Suarez *tom.* 4. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 26. *n.* 14. Pirhing *loc. cit. num.* 10. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 44. et alii passim. Praelati Ecclesiastici etiam 41
Regulares, etiam sine consensu Capituli, et requisitis juris solemnitatibus, possunt ex causa pietatis, et misericordiae, sive titulo eleemosynae facere de redditibus, et bonis Ecclesiae, seu Monasterii donationes proportionatas ad bona, et facultates, quas habet Ecclesia, seu Monasterium; quia hae donationes non fiunt ex mera liberalitate, sed ex quadam juris obligatione, et necessitate; *arg. cap.* 1. *de donat. et l. Filius familias* §. 1. *ff. eod.* et docet Suarez *loco cit. n.* 12. *et* 13. Layman *loc. cit. Thes.* 111. Pirhing *loc. cit. num.* 9. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 45. et alii communiter.

Praelati, seu superiores Regularium non possunt de bonis Monasterii, vel Ecclesiae facere 42
donationes ad usus profanos v. g. ad locupletandos suos consanguineos, et qui acceperint tenentur ad restitutionem. Et ratio est, quia Superiores non sunt Domini bonorum Monasterii, sed solum administratores, adeoque non possunt ea conferre quibus voluerint, sed debent ea impendere juxta praescriptum Sacrorum Canonum, qui non permittunt ea bona impendi nisi ad pias causas. Sic Abulensis *in cap.* 6. *Matth. quaest.* 37. Navarr. *in Commentar.* 2. *de Regular. n.* 12. Molina *tom.* 2. *disput.* 266. Layman *lib.* 3. *de justitiae tract.* 4. *cap.* 12. *num.* 9. Sanchez *lib* 7. *moral. cap.* 19. *qu.* 2. Lessius *lib.* 2. *cap.* 18. *dub.* 11. *num.* 83. Reiffenstuel *loco cit. num.* 37. *et sequ.* et communis aliorum. Regulares illi, qui non sunt Praelati, ad- 43
ministrationem tamen bonorum Monasterii sibi commissam habent, uti sunt Syndici, Procuratores, et Œconomi, possunt donationes facere, eleemosynas dispensare secundum facultatem sibi a Superiore concessam, et juxta Ordinis statuta, et consuetudinem; S. Thomas 22. *qu.* 32. *art.* 8. Molina *tract.* 2. *disput.* 276. *n.* 5. Layman *loco cit. n.* 9. Pirhing *loc. cit. num.* 16. Reiffenstuel *loco cit. num.* 48. Rodriq. *tom.* 2. *quaest. Regul. qu.* 57. *art.* 2. et alii passim. Regulares illi, qui extra 44
Monasterium degunt cum superioris licentia, ut sunt aliqui Regulares Beneficiati, possunt, ac tenentur de redditibus Beneficii, quorum libera est eis permissa administratio, disponere inter vivos

donationes honestas, et eleemosynas facere, uti alii Beneficiati saeculares; Molina *tract.* 2. *disp.* 276. *num.* 5. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 12. *num.* 9. Pirhing *loco cit. num.* 16. Reiffenstuel *loc. cit.*
45 *n.* 47. et alii passim. Regulares, qui in Monasterio sub obedientia Superiorum vivont, et nullam bonorum administrationem habent, nullas omnino donationes, etsi alias justas, facere possunt, absque expressa, vel tacita Superioris licentia, juxta *c. Cum ad Monasterium* 6. *de statu Monachorum, et c. Non dicatis* 11. *caus.* 12. *quaest.* 1. alias, cum ipsi nec Dominium, nec ullam bonorum administrationem habeant, sed solum et purum usum, peccant contra votum paupertatis toties, quoties absque tacita, vel expressa superioris licentia aliquid etiam pauperibus donant; D. Thomas 22. *quaest.* 32. *art.* 8. *ad* 1. Molina *l. c. n. ult.* Layman *l. c. n.* 9. Sanchez *lib.* 7. *moral. c.* 19. *n.* 92. Pirhing *l. c. n.* 16. Reiffenstuel *l. c. n.* 49. Less. *loco cit. num.* 85. et alii communiter, et expresse statuitur in Constitutione Clementis VIII. de largitione munerum incipiente *Religiosae Congregationes*, et in Constitutione Urbani VIII. incipiente *Nuper a Congregatione*, quae ne in oblivionem, et in desuetudinem abeant, sub poena privationis officii, vocisque activae, et passivae ipso jure incurrenda, a Superioribus localibus sunt quotannis mense Januario in publica Religiosorum Congregatione; vel saltem in publica mensa perlegendae. Non obstante quod plures Doctores apud Hyacintum Donatum *tract.* 15. *de largitione munerum* velint praefatas Bullas usu non esse receptas.

46 Quoad quantitatem donandi, jure positivo civili specialiter prohibita sunt duo genera donationum, scilicet donatio omnium bonorum, et donatio liberalis excedens 500. solidos absque insi-
47 nuatione facta. Donatio omnium bonorum praesentium, et futurorum, mobilium, et immobilium prohibetur; et irritatur expresse *in l. Stipulatio hoc modo* 61. *ff. de verbor obligat.* quia talis donatio aufert facultatem testandi, quod jure civili
48 indecens, ac Reipublicae noxium censetur; Cessante autem hac ratione, donatio valehit in utroque jure, et foro. Hinc valida est donatio omnium bonorum praesentium, quia non adimit sibi donator potestatem testandi de futuris; Julius Clarus *q.* 19. *num.* 2. Covarr. *lib.* 3. *variar. c.* 12. *n.* 4. Lessius *loco cit. n.* 94. Sporer *loc. cit. cit. n.* 56.
49 et alii passim. Sic etiam valida est donatio omnium bonorum praesentium, et futurorum, excepto usufructu, quia eo ipso, quod excipiuntur fructus percipiendi, poterit donator testari de iis, quos ante mortem perceperit; Lugo *tom.* 2. *disp.* 28. *sect.* 10. *num.* 166. Molina *disp.* 280. *num.* 8.
50 et alii. Item valida est donatio omnium bonorum praesentium, et futurorum mortis causa facta, quia haec non adimit testandi facultatem, cum sit revocabilis; *ex §.* 1. *Instit. de donationib. et l.* 32. *ff. eod.* Molina *tom.* 2. *disp.* 280. Lugo *loc. cit. num.* 166. et alii.

His adde quod in duobus casibus est valida donatio omnium bonorum praesentium, et futurorum, quamvis adimatur donatori testandi facultas. Primus casus est, quando inter vivos fit talis donatio Ecclesiae, vel ad aliquam piam causam, quia jus Civile non potest restringere Officia pietatis, et Consilia Evangelica *arg. Ecclesia S. Mariae* 10. *de Constitut.* Talis autem donatio est officium pietatis, et Consilium Christi *Matth.* 19. ibi *Vade, et vende omnia, quae habes, et da pauperibus.* Et sic communis Doctorum sententia cum Molina *loc. cit.* Covarr. *Rubr. de testamentis part.* 2. *num.* 13. Sporer *loco cit. num.* 56. Lessio *loco* 51
cit. num. 95. Secundus casus est quando talis donatio cuicumque facta juramento confirmatur, quia adimere sibi facultatem testandi per donationem omnium bonorum, servatis sibi solum alimentis necessariis per se malum non est, sed potest esse opus bonum ex bono fine; alioquin, nec consuleretur a Christo, nec acceptaretur ab Ecclesia talis donatio, si esset per se mala, et perniciosa; Unde cum absque ullo peccato possit quis omnia sua donare, si juramento promittat se non revocaturum, valet donatio, ut aperte colligitur *ex cap. Quamvis pactum, de pactis in* 6. Sic Molina, Lugo, Sporer *locis citatis* contra aliquos Jurisperitos. 52

Donatio liberalis excedens 500. solidos est invalida quoad excessum, nisi fiat cum insinuatione; *§. Aliae autem* 2. *Instit. de donationib. et arg. l. Sancimus* 34. *et l. penultim. in fine ff. de donat.* Quod ideo statutum est ne excessivis donationibus cives cum detrimento Reipublicae ad egestatem redigantur, et ut fraudibus in donatione ma- 53
gnae quantitatis obvietur. Hinc si quis sine insinuatione donet pluribus summam excedentem 500. solidos, donatio illa quoad excessum est invalida si simul et quasi uno animi impetu fiat. Si tamen diversis temporibus animique motibus fiat, est valida; desumitur *ex l. Sancimus* 34. *C. de donationib. §.* 4. Ita Lessius *loc. cit. n.* 97. et alii. Si quis debitum aliquod liquidum summam 500. 54
Solidorum excedens remittat, invalida est remissio quia remissio est instar donationis; Jul. Clarus *qu.* 16. *n.* 1. Lessius *loc. cit. n.* 98. et alii. In quibus autem casibus valeat donatio excedens 500. solidos; *Vide art. anteced. a num.* 31. *usque ad* 38. 55

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Sunt praeter adductas ab Auctore et aliae personae, de quibus quaeri potest an possint nec ne donare. De Clientibus quaestio est, an fervente lite possint donare Advocatis, Procuratoribus, aliisve similibus litis administris. Negant Charondas *lib.* 7. *Respons.* 166. aliique apud Wesel *ad* 56

Novell. Constit. Ultraject. art. 15. *n.* 11. idque quis talis donatio extorta praesumenda est magis metu litis talis perperam administrandae, quam libera-
57 litatis gratia. At Voet. *in comment. ad Pandect. lib.* 2 *tit.* 14. *n.* 18. « Quum in dubio (*inquit*) » quisque bonus credatur, neque metus in libe- » ralitatibus, ultimisque elogiis, aut contractibus, » praesumatur, verum probandus sit, tamquam » delictum etc. neque ad eo patronorum penuria » laborent nunc Tribunalia, ut a patrono cau- » sam desertum iri jure Cliens metuat, possitque » facile sinistri quid suspicatus, eo derelicto, al- » teri minus suspecto committere suae litis tute- » lam, non aliter horum opinio probanda videtur, » quam si provido Judici ac circumspecto suffi- » cientia ex variis circumstantiis obvia fuerint » indicia circumventionis, et extortae liberalita- » tis signa. Quis enim iverit inficias, ipso litis » tempore infinitas intercedere posse donationes, » legative a Cliente in Patronum conferendi cau- » sas, nullam habentes cum lite continentiam,
58 » aut communionem? Neque obstant verba ge- » neraliora in *dict. leg.* 6. *Cod.* de Postulando, » quasi omnis conventio interdicta esset, quum » potius convenienter aliis legibus supra addu- » ctis accipienda sint de istis conventionibus, quae » malo more de quota litis; aut palmario pendente » lite aut probrosa litis redemptione vetitae erant » celebrari. » Et inter alios conveniunt Henry *in collect. Arrest. tom.* 2. *lib.* 4. *quaest.* 55. Wesel *ubi supra n.* 13. *et* 14.

59 Quod de Clientibus respectu Advocatorum, Procuratorum, et aliorum similium litis administratorum dictum est, id obtinet etiam de aegrotis respectu Chirurgorum, et Medicorum, nam et aegroti donare possunt Chirurgis, et Medicis durante morbo; « Quae sententia (ita recte ait idem » Voet. *loco mox citato num.* 16.) moribus ho- » diernis tanto magis conveniens, quo honestioris » plane loci nunc nostrates sunt Medici, quam » olim Romani, saepe servi, saepe vilissimi, ra- » pinarum, direptionum, concussionum, scele- » rumque similium infamia laborantes, et ob id » non ab omni timoris inferendi suspicione im- » munes. »

60 Confer etiam Zoef. *in Pandect. lib.* 2. *tit.* 14. *num.* 20. Facbin. *controvers. lib.* 2. *cap.* 25.

61 De poenitentibus quoque disputari solet, an donare possint Confessariis. Negant Ricard. *de donat. part.* 1. *num.* 516. Rousseaud de la Combe *in sua Jurisprud. Canon. verb. Donatio*, modo non agatur de donatione parvi momenti, vel remune-
62 ratoria. Quinimo idem locum habere, etiamsi donatio fiat Conventui, vel Monasterio, vel alteri Communitati, cujus est Confessarius, tenent Auctores *ibid.*

ARTICULUS III.

DONATIO QUOAD EJUS REVOCATIONEM.

Donatio inter vivos semel legitime facta, et 1
acceptata, regulariter loquendo non potest amplius revocari per Donatorem, textu expresso in *leg. ult. Cod. de revocand. donat.* ibi: *Generaliter sancimus, omnes donationes lege confectas, firmas, illibataeque manere*; Et sic firma remanet talis le- 2
gitime inter vivos facta donatio, ut nec rescriptum Principis revocari valeat, textu expresso in *leg. Si donationem* 5. *Cod. eod.* ibi: *Si rite fecisti, hanc auctoritate rescripti nostri rescindi non oportet.* Ab hac tamen regula excipiuntur tres causae 3
principales, ob quas Donatio revocari potest, scilicet, ob ingratitudinem Donatarii, ob prolem postea susceptam; et si Donatio sit inofficiosa liberis.

Prima causa, quod scilicet donatio revocari 4
possit ob ingratitudinem Donatarii, habetur expresse *ex cap. propter* 10. *de donationibus*, ibi: *Propter ejus ingratitudinem, in quem liberalitas est collata, donatoris persona de rigore juris tam poterit revocare*, *et leg.* 1. *Cod. de revocand. donat.* ibi: *Si ingratus sit, omnis donatio, mutata patronorum voluntate, revocanda est*; et concordat *leg. ult. Cod. eod.* ubi quinque enumerantur casus, in quibus a Donatario censetur committi ingratitudo sufficiens pro facenda revocatione Donationis. Primus 5
casus est, si Donatarius manus impias, ac violentas in donatorem injecerit; *cit. leg. ult. et cit. cap. Propter*, ibi: *Si forte in ipsum impias manus injecerit.* Dicitur autem quis manus impias, ac violentas injicere, sive manibus, sive pedibus, sive per lapidem, sive per fustem, vel rem aliam, et sive per se, sive per alium id fiat, juxta *leg. Non solum* 11. *in princip. ff. de injuriis*; dummodo percussio sit graviter injuriosa, et non sine culpa mortali; quia si quis pro patriae, vel propria, vel proximi justa defensione Donatori manus injiceret, ingratus dici non posset, nec esset locus revocationi Donationis, quia ubi non est culpa, nec poena inferri debet. Sic etiam talis ingratitudinis reus non esset Donatarius, si ex ignorantia, vel casu id faceret; tunc enim deesset animus injuriandi, seu offendendi Donantem, sine quo animo non infertur injuria; *leg.* 3. §. 1. *ff. de injur.*

Secundus casus est, si Donatarius in Donato- 6
rem injurias atroces effundat; *cit. leg. ult. et cit. cap. Propter*, ibi: *Si injurias atroces inferre praesumpserit.* Quaenam autem sit injuria atrox, relinquitur judicanda arbitrio Judicis ex facto, loco, qualitate personae tam injuriantis, quam injuriatae, aliisque circumstantiis; §. *Atrox*, *Instit. de injur.* Atrox injuria potest fieri vel verbis, v. g. verbis graviter contumeliosis, ac injuriosis eum afficiendo, vel facto (absque tamen manuum in-

jectione, quia tunc ad primum casum talis injuria pertiueret) v. g. si Donatorem captivum teneat, ut notat Abbas *in cit. cap. Propter* 10. *de donationib. arg. cap. Nuper* 39. *de sentent. excommun.* Molina *disput.* 281. *num.* 1. Vel si adulterium cum uxore Donatoris, aut stuprum cum ejus filia committeret, ut notat Pirbing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 24. *n.* 34. Reiffenstuel *ibid. n.* 53.

7 Tertius casus est, si Donatarius grave damnum inferat Donatori in rebus, seu bonis suis externis; *cit. l. ult. et cit. cap. Propter*, ibi: *Si donatori grave rerum suarum damnum inferre praesumpserit.* Quale autem sit grave damnum, Judicis arbitrio judicandum relinquitur, spectatis facultatibus Donatoris, aliisque circumstantiis. Non sufficit tamen ad revocandam donationém, quod Donatarius attentarit inferre grave damnum, sed requiritur, ut re ipsa tale damnum sit illatum, quia lex concedens revocationem est poenalis; cujus verba sumi debent cum effectu; *argum. cap. Haec autem verba, dist.* 1. *de poenitent.* ibi: *Quid enim obfuit conatus, cum injuria nullum habuerit effectum?* Molina *loc. cit. n.* 2. Pirbing *loc. cit. n.* 34. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 55.

8 Quartus casus est, si Donatarius grave periculum vitae Donatori inferre praesumpserit; etiamsi mors secuta non fuerit; quia Jura in hoc puncto ob solam attentationem, seu positionem periculi, etiam effectu non subsecuto, facultatem revocationis concedunt expresse, ut colligitur ex *cit. l. ult. et ibi Glos. verb. periculum*, Abb. *in cit. cap. Propter. num.* 2. Molina *l. c.* Reiffenstuel *l. c. num.* 56.

9 Quintus casus est, si Donatarius conditiones in donatione impositas, et a se acceptatas nolit adimplere, si v. g. pensionem annuam, cui se obligavit, nolit solvere; *cit. leg. ult. de revocand. donat.* ibi: *Si nempe quasdam conditiones, sive in scriptis donationi impositas, sive sine scriptis habitas, quas donationis acceptator spopondit, minime implere voluerit.* Hic casus tamen non ponitur *in cit. cap. Propter* 10. *de donationib.* quia, ut ibi recte advertit Abbas, non tam ob ingratitudinem, quam ob non impletam conditionem revocatio conceditur; Pishing *loco cit. n.* 34. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 57.

10 Praeter hos quinque casus in jure expressos volunt varii Doctores dari alios consimiles, in quibus ob majorem, vel aequalem ingratitudinem possit revocari donatio; uti est, si donatarius, qui donationem magnam a donatore accepit, non eum alat inopia pressum, cum necare censeatur is, qui alimenta denegat; *leg.* 4. *ff. de liberis agnoscendis.*

11 Contraria tamen sententia est juri conformior, adeoque in praxi tenenda, textu expresso *in cit. leg. ult. de revoc. donat.* ibi: *Ex his tantummodo (quinque enumeratis) causis, si fuerint in judicium dilucidis argumentis cognitionaliter approbatae etiam donationes in eos factas everti concedimus*; et sic clare stat, quod ad alios casus contra expressum Juris textum non sit extendenda facultas revocandi donationem: Eo vel maxime, quod lex poenalis, qualis est ista, non debet, nec potest extendi ad casus in Jure non expressos, etiam ob paritatem, vel majoritatem rationis, ut tenet communis; *arg. leg.* 40. *ff. de poenis, et regul.* 15. *Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, et favores convenit ampliari, et regul.* 49. *eod.* ibi: *In poenis benignior est interpretatio.*

Donator probare debet in Judicio ingratitudinem Donatarii, si ob illam revocare vult factam donationem; Non enim donatio revocatur ipso Jure ex praetensa ingratitudine Donatarii, sed solum post probatam in Judicio talem ingratitudinem, et latam super ipsa sententiam Judicis; textu expresso in *cit. leg. ult.* ibi: *Si fuerint in Judicio dilucidis argumentis cognitionaliter approbatae;* Molina *loco cit. n.* 5. Pirbing *loc. cit. n.* 36. Reiffenstuel *loco cit. num.* 61. 12

Potestas revocandi donationem ob ingratitudinem competit soli donatori, et non transit ad ejus haeredes et solum contra donatarium, et non contra ejus haeredes. *Est communis* quoad utramque partem, et prima pars habetur expresse *ex cit. cap. Propter* 10. *de donat.* ibi: *Quod tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur successores, et cit. leg. ult.* ubi etiam secunda pars probari videtur sequentibus verbis: « Hoc tamen usque ad primas personas tantum» modo stare censemus, nullam licentiam conce» dendo donatoris successoribus etc. etenim si ipse » qui hoc passus est, tacuerit, silentium ejus ma» neat semper, et non a posteritate ejus suscitari » concedatur, vel adversus eum, qui ingratus » dicitur, vel adversus ejus successores, » concordat; et utramque partem probat *leg. His solis* 7. §. *actionem, ff. eod.* ibi: *Nec in haeredem detur, nec tribuatur haeredi.* Et ratio est, quia jus seu facultas revocandi donationem competit donatori ob injuriam acceptam a donatario, actio autem injuriam inferentis nec haeredi Donatoris, nec in haeredem donatarii datur, sed morte tum ejus, cui injuria facta est, tum injuriam inferentis extinguitur; *leg. injuriarum* 13. *in princip. ff. de injuriis*, ibi: *Injuriarum actio neque haeredi, neque in haeredem datur; et leg. Sancimus* 22. *Cod. de poenis*, dicitur quod *Peccata tenent suos Auctores*; adeoque nec donator, mortuo donatario, potest revocare donationem, nec haeres, sive successor donatoris potest rem donatam repetere ab haerede donatarii defuncti ab ipso commissam, ut colligitur *ex cit. leg. ultim. in fin. Cod. de revocand. donat.* 13

Intellige tamen dummodo ante mortem donatoris non fuerit lis contestata; quia si lis ab ipso ante suam mortem coeperit contestari; haec actio transit ad ejus haeredes, quia *in cit. leg. injuriarum* 13. *in princip. ff. de injuriis*, express e dici- 14

tur, *semel autem lite contestata hanc actionem etiam ad successores pertinere;* et in tali casu eadem actio datur etiam contra haeredes donatarii; *leg. Unic. Cod. ex delicto defuncti ;* ibi: *Post litis contestationem ... successores in solidum , alioquin in quantum ad eos pervenit , conveniri , absolutissimi juris est* , addita ibi ratione , *Ne alieno scelere ditentur.*

15 Quinimmo haeredibus donatoris competit actio contra donatarium, et ejus haeredes, etiamsi donator absque lite contestata decesserit, vel quia ingratitudinem ignoravit, vel ad agendum tempus non habuerit, vel impeditus fuit, arg. a contrario sensu desumpto *ex cit. leg. ult. de revocandis donationib.* ubi dicitur, si donator *tacuerit, et cit. cap. Propter* 10. *de donation.* ubi dicitur, si donator *tacuit*, non competere actionem haeredibus; Qui autem ignoravit, vel tempus non habuit ad agendum, seu revocandum, vel impeditus fuit, non censetur tacuisse; *Cap. Exposuit* 4. *de dilationib. et cap. Cum veteri* 52. *de election.* adeoque jus revocandi donationem transmittit ad ejus haeredes, et ipsis datur contra donatarium, et ejus haeredes; Abbas *in cit. cap. Propter n.* 7. Joann. Andr. *ibid.* Silvester *verb. Donatio* 1. *quaest.* 14. Engel *lib.* 3. *decretal. titul.* 24. *num.* 20. Pirhing *ibid. num.* 38. Reiffenstuel *ibid. num.* 64. et alii passim.

16 Dantur quaedam donationes, quae ob ingratitudinem donatarii revocari non possunt; et primo revocari non potest donatio remuneratoria; *arg. leg. penul.* §. *Si quis, juncta Glossa verb. Irrevocabilis; et leg. Aquilinus* 27. *ff. de donationib.* et tradit Glossa *in cit. leg. final. verb. Inveniatur , Cod. de revocand. donat.* Abbas *in cit. cap. Propter* 10. *de donat. n.* 11. Barbosa *ibid. num.* 47. et communis aliorum, et ratio est, quia talis donatio non est propriae donatio, sed potius commutatio, seu compensatio meritorum, donatio enim proprie dicta debet esse mere liberalis; *leg. in princip. ff.*
17 *de donationib.* Secundo donatio facta Ecclesiae, Monasterio, vel aliis piis locis revocari non potest ob ingratitudinem Praelati, seu Administratoris, vel Capituli, vel utriusque simul; *arg. Regul.* 76. *Juris in* 6. ibi: *Delictum personae non debet in detrimentum Ecclesiae redundare ;* et ratio est, quia donatio facta Ecclesiae, censetur facta Deo; unde ipse est donatarius, qui numquam potest esse ingratus, cum sit omnium bonorum largitor; Jul. Clarus §. *Donatio quaest.* 21. *num.* 5. Barbosa *in cit. cap. Propter num.* 13. et alii pas-
18 sim. Tertio donatio facta ratione dotis non potest post contractum Matrimonium revocari ob ingratitudinem foeminae dotatae, vel ipsius mariti; *leg. Si dotem* 24. *Cod. de jure dotium, et leg. final. de dotis promission.* ibi: *Liberalitas talis maneat ve-*
19 *ra , et irrevocabilis.* Quarto revocare non potest donator donum a tertio, cui donatarius jam vendidit, donavit, vel in dotem dedit etc. *arg. leg. His solis* 7. *Cod. de revocand. donat.* Et hoc ne ei, ad quem res legitimo titulo pervenit, praejudicetur per factum alienum; nisi forsan alienatio rei donatae facta sit in fraudem donatarii, sciente eo, in quem alienatio facta est: cum fraus, et dolus nemini patrocinetur, juxta ea, quae traduntur *ff. quae in fraudem Creditorum.* Engel *lib.* 3. *decretal. tit.* 24. *n.* 20. Pirhing *ibid. n.* 36. Reiffenstuel *ib. n.* 68. et alii passim.

Secunda causa principalis, quod scilicet donatio revocari possit ob prolem postea susceptam, 20
habetur expresse *ex leg. Si unquam* 8. *Cod. de revocand. donation.* ibi: *Si unquam libertis patronus filios non habens , bona sua omnia , vel partem aliquam donatione largitus, et postea susceperit liberos totum, quidquid largitus fuerit, revertatur in ejusdem donatoris arbitrio , ac ditione remansurum ;* Quae lex licet loquatur de sola donatione a Patrono libertis facta, communiter tamen a Doctoribus extenditur ad donationes a quocumque donante quibuslibet aliis personis extraneis, hoc est, quae non sunt de numero liberorum, seu descendentium donatarii. Et ratio est, quia pia, et justa est praesumptio juris, donatorem prole carentem, donationem magnam fecisse cum virtuali, vel tacita hac conditione, nisi mihi liberi nascantur, nemo enim censetur alienos, seu extraneos posteris suis, seu liberis praeferre velle; Clarus §. *Donatio quaest.* 22. *num.* 1. Molina *tract.* 2. *disp.* 282. *num.* 1. Engel *loco cit. num.* 17. Pirhing *loc. cit. num.* 40. Reiffenstuel *loco cit. num.* 69. et alii communiter, *arg. leg. Cum avus* 102. *ff. de condit. et demonstrat. leg. Cum acutissimi* 30. *Cod. de Fideicommissis.* Et hoc idem venit dicendum, etiamsi 21
unica tantum postea nascatur proles, quia licet in *cit. leg. Si umquam* in numero plurali dicatur de liberis postea susceptis, appellatione tamen liberorum, etiam unicus comprehenditur filius; *leg. Non est* 108. *ff. de V. S.* quia eadem est ratio in uno solo, quae in multis; licet enim quis unicam prolem habuisset, vel de ea cogitasset, non censetur donaturus fuisse, illique extraneum fuisse praelaturum; Pirhing *loc. cit. n.* 41. Reiffenstuel *loco cit. num.* 69. et alii passim.

Limitatur tamen conclusio in donatione facta 22
Ecclesiae, vel ad aliam piam causam; nam tunc licet postea liberi nascantur, talis donatio non potest de jure revocari in totum sed solum usque ad legitimam filiis jure naturae debitam. *Sic communis Doctorum.* Et ratio patet a simili, quia donatio facta filio, si alii filii postea nascantur, non revocatur in totum, sed solum quoad eorum legitimam; *leg. In totius* 5. *et leg. Si mater* 7. *Cod. de inofficiosis donationibus.* Atqui Ecclesia, seu alia causa pia instar filii habetur, et utriusque causa est aeque favorabilis, ut notant communiter Doctores; *arg. Authent. Si qua mulier , Cod. de SS. Ecclesiis;* ergo etc. In tali tamen casu, licet non 23

ex obligatione justitiae, ex aequitate tamen naturali, et quadam bonestate spectaret ad populi aedificationem, ut natis postea filiis totum donatum restitueretur donatori, ut notat communiter Doctores, et praesertim S. Augustinus relatus *in cap. Quicumque* 43. *caus.* 17. *quaest.* 4. ibi: *Quam laudabile factum S. Aurelii Carthaginensis Episcopi! Quidam enim, cum filios non haberet, nec speraret, res suas omnes retento sibi usufructu, donavit Ecclesiae: Nati sunt ei filii, nec opinanti reddit Episcopus ea, quae donaverat: In potestate habebat Episcopus non reddere* (praeter legitimam) *sed jure fori, non jure poli,* scilicet non ex justitia, sed vel ex caritate, vel naturali aequitate, vel majori bo-

24 nestate. Limitatur etiam conclusio in donatione remuneratoria, vel ob aliam causam facta in commodum ipsius donatarii; talis enim donatio revocari non potest, etiamsi post Donatori nascantur filii, ut tenent communiter Doctores, quia non est proprie dicta donatio ex mera liberalitate procedens, at ad ipsam requiritur *in leg.* 1. *in princip. ff. de Donation.* sed est totius mercedis protestatio, seu meritorum compensatio, vel commutatio; adeoque irrevocabilis dicitur *in leg. penult.* §. *Si quis ff. de donationib.*

25 Tertia causa principalis, quod scilicet donatio revocari, possit, si sit inofficiosa liberis, habetur expresse *in leg.* 1. 5. 7. *et* 8. *Cod. de inofficios. do-*

26 *nat.* Donatio enim inofficiosa, quae, ut habetur *tot. tit. Cod. de inofficios. donat.* est illa, quae fit contra officium pietatis paternae in filios, ut si pater, vel mater, uni vel pluribus filiis, aut etiam extraneis in tanta quantitate donavit, ut reliquis filiis legitima non remaneat; dat facultatem, seu jus reliquis filiis revocandi donationem usque ad eorum legitimam; *leg. Si totas* 5. *leg. Si mater* 7. *et leg.* 8. *Cod. de inofficios. donat.* Sive doin in unum, aut plures filios, sive in extraneos facta sit inofficiosa donatio; *leg.* 1. *Cod. eod.* ibi: *Sive in quos-*

27 *dam liberos, sive in extraneos exhausit.* Jus revocandi inofficiosam donationem non competit solis liberis descendentibus, sed etiam parentibus, et ascendentibus; si nempe liberi eorum tam excessivas donationes faciant, ut non remaneat eis debita de jure legitima, casu quo praefati donatores absque liberis, seu nepotibus moriantur; *leg. Si Filius* 4. *Cod. de inofficios. donat.* Et ratio est, quia querela inofficiosae donationis instituta est ad similitudinem querelae inofficiosi testamenti; *leg. ult. Cod. de inofficios. donat.* Sed querela inofficiosi testamenti non minus ascendentibus, quam descendentibus, competit; *leg. Nam etsi* 15. *ff. de inofficios. testament.* ergo etc. *Et sic communis Doctorum.*

28 Donatio mortis causa proprie talis, etiamsi sit acceptata a Donatario, potest revocari ad libitum Donantis; Jul. Clarus §. *Donatio quaest.* 4. *in fine;* Menochius *lib.* 3. *praesumpt.* 35. *n.* 21. Mascard. *de probationib. conclus.* 561. *n.* 6. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 26. *art.* 21. *num.* 698. et ipso testo communis aliorum per text. *in* §. *Mortis causa donatio* 1. *Institut. de donation.* et in *leg. Ubi ita* 27. ac in *l. Non videtur* 32. *ff. eod.*

Et id etiam verum est, quamvis intercesserit 29 pactum, vel promissio de non revocanda tali donatione mortis causa facta. Sic citati Doctores, et alii *per allegata jura.* Et ratio est, quia de natura donationis mortis causa est, quod sit revocabilis, usque ad mortem; cum Donator poenitere possit et ad ipsum, si poeniteat, donatum revertatur, ut expresse statuitur *in cit.* §. *Mortis causa donatio* 1. *Institut. de donationib.* et concordant aliae citatae leges, per quas claro innuitur, quod donatio facta cum pacto, et promissione de ipsa non revocanda, non sit proprie donatio causa mortis, sed potius donatio inter vivos; *et ideo perinde haberi debet, atque alia quaevis inter vivos donatio,* texto expresso *in cit leg. Ubi ita* 27. *ff. de mortis causa donat.* et nos loquimur, ut patet in conclusione de donatione mortis causa proprie tali.

Nec valet objicere *leg. Si alienam* 13. §. 1. *et* 30 *leg. Senatus* 35. §. 4. *ad finem ff. de mortis causa donation.* ubi dicitur, quod *sic quoque potest donari mortis causa, ut nullo casu sit ejus repetitio, idest nec si convaluerit quidem Donator.* Non valet, inquam, quia respondetur cum citatis Doctoribus, quod si ita donatur, jam hoc ipso non fit donatio mortis causa proprie talis, sed solum ita vocetur quia mors est causa impulsiva donandi, textu expresso *in cit. leg. Ubi ita*, ibi: *Ubi ita donatur mortis causa, ut nullo casu revocetur, causa donandi magis est, quam mortis causa donatio;* et concordant aliae allegatae leges, et consimiles.

Quandonam donatio mortis causa ipso jure 31 expiret, seu tacite revocata censeatur? Vide supra *art.* 1. *a n.* 14. *ad* 18.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Ut rectum feratur judicium de revocatione do- 32 nationis ob supervenientiam filiorum, videndum quanam mente quis donaverit, et quanta in donatione contulerit bona, et cui demum donatum sit.

Si donans expresse renunciaverit beneficio *Le-* 33 *gis Si unquam cap. De Revoc. donat.* quidquid sentiant nonnulli, in foro praevaluit opinio, quod non sit locus revocationi donationis ob supervenientiam filiorum, modo tamen renunciatio non inter 34 Clausulas generales sine manifesta filiorum mentione adjecta sit, sed ita sit adjecta, ut de filio- 35 rum supervenientia perspicue et necessario cogitasse donans censeatur, Rota *in Verulana Donationis* 29. *Junii* 1747. *cor. Illustris. Clement.* ubi quando renunciatio adjecta dici debeat inter Clausulas generales sine manifesta mentione filiorum, *in Milevitana Canonicatuum* 12. *Maji* 1749. *cor. eod.*

36 Eas donationes infirmat Imperatoria Constitu-
tio, quae complectuntur vel omnia bona, vel par-
37 tem aliquam facultatum. Communi propterea Do-
ctorum sententiam constitutum est, ut ex ea le-
ge in retractationem tantum veniat donatio uni-
38 versalis, vel quae ei est proxima, ingens et im-
modica, quum scilicet partem dimidiam aut ter-
tiam excedit; Voet. *in Comment. in Pandect. lib.*
39 39. *tit.* 1. Rot. *in recent. decis.* 326. *n.* 28. *part.*
11. *et cor. Cris.* l. *n.* 3. aut etiam aliquando mi-
norem, si liberorum adnatorum numerus et con-
ditio praeter qualitatem patrimonii ita suadeant;
Fabr. *in Cod. lib.* 8. *tit.* 38. *defin.* 9. Rot. *in Mile-
vitana Canonicatuum* 12. *Maji* 1749. §. 8. *coram
Illño Clem.* impress. Romae 1781. apud Barbiel-
lini.

40 An et quando donatio jurispatronatus obnoxia
sit revocationi ob supervenientiam filiorum, vide
apud Rot. *in Aurien. Parochialis de Fea super per-
tinentia patronali* 10. *Decemb.* 1727. *et* 26. *April.*
1728. *cor. clar. mem. Corio, et in Brictinorien. Do-
nationis* 7. *Junii* 1736. *et* 17. *Junii* 1737. *cor. fel.
Regnante Summo Pontifice Clemente* XIII. impress.
per Barbiellini.

41 Plurimam demum postulat animadversionem
42 conditio donatarii. Nam si uni ex filiis donatum,
non inde ex aliorum supervenientia revocatur do-
natio, nisi appareat inofficiosa, et tunc quidem
nec in universum, sed pro ea tantum parte, quae
contra paternae pietatis officium exhaurit legiti-
mam aliis filiis ex jure naturae debitam, qua
quidem subducta, maneat in reliquo donatio; Vinn.
select. jur. quaest. l. 2. *cap.* 35. Rot. *in dict. Mile-
vitana Canonicatuum* 12. *Maji* 1749. §. 9. *cor. Il-
lustriss. Clement.*

43 Quod dicitur de donatione facta filio, id dici
nequit de donatione facta Ecclesiae; nam quid-
quid cum aliis afferat Auctor *num.* 22. in eam
communiter itum est sententiam, revocari dona-
tionem factam Ecclesiae ob supervenientiam fi-
liorum; Clar. §. *Donatio quaest.* 23. *num.* 2. Zoef.
in Pandect. lib. 39. *tit.* 5. *num.* 127. Voet. *in Com-
ment. ad pandect. lib.* 39. *tit.* 5. *num.* 33. Tulden.
ad tit. Cod. de Revoc. donat. num. 4. optime Anton.
Matthei *select. disput.* 9. *ad leg. Si unquam*, *Cod.
de Revocanda donat. thes. in fine.*

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

44 Oritur quaestio circa revocationem donationis
ob supervenientiam liberorum, an praecedens
donatio irrita sit ipso jure, an vero opera hominis
indigeat, adeo ut in suo robore maneat, si a Do-
45 nante explicite non revocetur. Affirmant alii, alii
negant, omnesque super verbo legis *revertantur*
46 instituunt quaestionem. Illi, qui tenent, ad revo-
candam donationem opus esse hominis opera, fir-
mant verbum illud esse futuri temporis non prae-
ceptivum, quod requiritur, ut secluso hominis
ministerio donatio ipso jure nulla remaneat. Alii 47
vero tuentur verbum allatum imperativi temporis
esse, ideoque absque facto hominis donationem
irritam ipso jure remanere. Controversiam hinc 48
inde perpendit et secundam sequitur opinionem.
Perez. in Cod. tit. de revocand. donat. 56. *lib.* 8. *n.*
29. *Clar. in* §. *Donatio quaest.* 23. *num.* 8. *Rot. in
recent. part.* 3. *decis.* 591. *num.* 3.

Ex his alia excitari potest quaestio, an jus ir- 49
ritam nullamque declarandi donationem transeat
ad filios a Donante natos. Si donatio ex magis 50
communi opinione nulla ipso jure remanet absque
facto hominis ob supervenientiam liberorum, ae-
qui necessario videtur, quod hoc jus etiam in fi-
lios transeat, quibus vix natis, immo conceptis
jus quaesitum jam erat, et ex benigna legis in-
terpretatione, quae praesumit, Donantem diligere 51
magis filios, quam extraneos, ideoque per negle-
ctam a Donante revocationem non censetur su-
blatum jus filiis donantis super donatis bonis
quaesitum, non tamen uti simpliciter filiis, quo
casu modicum haberent pro modo legitime, sed
jure haereditario. Ita sentit *Gotofred. in not. ad* 52
leg. Si unquam 8. *Cod. de revocand. donat. lit. A.
Cujac. oper. post seu in Cod. Justinian. tit. de revo-
cand. Donat. tom.* 5. *pag. juxta edit. Neapol.* 1406.
lit. B. « Ergo et liberis, quos postea suscepit da-
» bitur donationem revocare, si ei haeredes exti-
» terint jure haereditario non proprio, quia jure
» proprio immodicam donationem a Parente fa-
» ctam non revocant in solidum, sed pro promo-
» do tantum legitime portionis. » Idem sentit
Zoes. in Cod. tit. eod. quaest. 16. et concludit Idem
Perez loco cit. num. 30.

Alii vero contrariam amplectentes sententiam 53
duos distinguunt casus, quando Donator habuit
revocandae donationis spatium, quando vero non.
Secundo casu concedunt filio jus revocandae do- 54
nationis, primo autem casu si Donator potuit re-
vocare, et non revocavit, donatio in suo robore
manet etiam in praejudicium filiorum; qui nil
aliud a bonis Paternis consequi praeter legitimam
poterunt. *Alex.* et caeteri collecti per *Tyraquel.
ad leg. Si unquam verb. susceperit liberos num.* 21.
et 22. *Clar. in d.* §. *Donatio quaest.* 23. *num.* 10.
Bruneman. ad eamd. leg. Cod. eodem num. 5. *Card.
de Luc. de Donat. disc.* 20. *num.* 4.

Bectius tamen distinguit *S. Rota Romana. in* 55
recent. part. 3. *dec.* 591. quod neglecta a Donante
Donationis revocatio eo demum casu filiis natis
obesse possit, quo Donans in possessione bono-
rum donatorum non reperiatur, quia tunc arquie-
scens Donatarium in possessione manere, videtur
renunciare beneficio revocationis, quod ei tantum
a legibus expresse conceditur. *Cujac. ubi supr.
lit. C. Donell. ad dict. leg. num.* 9. *et Zoes. ubi su-
pra.* Secus autem est dum Donans Donatarium

numquam in bonorum donatorum immisit pos-
56 sessionem. Hoc quippe casu cum per supervenientiam liberorum irrita remanserit ipso jure donatio, nec Donans a se possessionem abdicaverit, ut donatio effectum sortiretur nova intercedere deberet declaratio favore Donatarii. *Rot. de Salvian. interdict. coram Falconer. decis.* 9. *num.* 9.

57 Quaeritur tamen, an hujusmodi donatio per supervenientiam liberorum ipso jure revocata per obitum eorumdem ante Donantis mortem reconvalescat, et constanter negant. *Cujac. Donell.*
58 *Zoes. locis supra citatis.* Hoc enim revocandi privilegium legitur Patri Donanti concessum non ob filios, vel eorum favore, sed quia tacite lex praesumit; sub ea conditione donatum fuisse, quatenus filii non nascerentur.

59 Quod filiis quaerela inofficiosae donationis competat, ut in testamentis, in dubium nequit revo-
60 cari. At effectus inofficiosae donationis quaerelae, ab effectu quaerelae inofficiosi testamenti longe diversus est. Secundo casu in totum irritatur testamentum, primo vero casu quaerela inofficiosae donationis rescindit tantum quod deest portioni legitime liberorum. *Cujac. loc. cit. lit. A. et Bruneman. loco citat. num.* 6.

61 Sed dubitari potest an haec quaerela transeat ad Nepotes, et transire firmat *text. in leg.* 34. *et*
62 36. *Cod. de inoffic. testam.* Excipiendi tamen casus, de quibus in dicta *lege*, quod nempe Pater fuerit exhaeredatus 2. quod repudiaverit, vel renunciaverit quaerelae 3. quod acquieverit quinquennio non a dio obitus donantis, sed a die aditae haereditatis, ut in allegat. *leg.* 36. Nec rem mutat, quod dictae leges de inofficiosis testamentis, non
63 de inofficiosis donationibus procedant. Ad hunc enim effectum pari passu procedunt donationes et testamenta. *Leg.* 19. *Cod. de inoffic. donat. ibique Glos. verb. temporibus et Paulus de Castr.*

ARTICULUS IV.

EX EDITIONE BARBIELLINIANA

DONATIO PARTICULARIS QUOAD ÆS ALIENUM.

Additionum limites excederem, si omnia, quae super hoc juris articulo desunt, et a Doctoribus traduntur, hic adjungere vellem, ideo unam tantum eligam quaestionem, quae, meo quidem judicio, singularis est, et a fere omnibus maxima cum ad-
1 miratione conspicitur omissa. Omnes una voce tenent successorem singularem, qualis est Donatarius particularis, ad aes alienum Donantis non teneri, sed hoc onus esse successoris universalis,
2 ut omnibus notum est. Quid tamen dicendum, si pro aere alieno res particulariter donata alicui sit specialiter obligata? Haec ea est singularis quaestio, quam expendendam proponimus.

Aliud sane, et longe diversum est quod Donantis patrimonium sit favore Creditorum generaliter obligatum, aliud vere, quod certum, et determinatum corpus ejusdem patrimonii sit alicui particulariter obligatum. Primo casu a communi Doctorum opinione non dissentio, iisdem tamen in secundo casu assentiri non possum. Hujus meae 4
opinionis fundamentum ex celebri *l. aeris alieni* 15. *Cod. de donat.* desumo. « Æris alieni, quod ex » haereditaria causa venit non ejus, qui donationis » titulo possidet, sed totius juris successoris onus » est. Si itaque nemini obligata praedia per do- » nationem consecuta es, supervacuam geris sol- » licitudinem, ne vel haeredes donatricis, vel ejus » haeredes te possint convenire. » Hic quidem 5
regula in contrarium firmatur, sed non alia ratione, nisi quia *nemini obligata praedia per donationem consecuta erat.* Donataria, non idem certe 6
Dioclet. et Maxim. responsuri, si alicui specialiter fuissent obligata eadem praedia. Vegell. *Digestor. lib.* 35. *cap.* 1. *in fin.* Carpzov. *part.* 3. *const.* 1. *defin.* 38. Bruneman. *in Cod. tit.* 54. *lib.* 8. *leg.* 15. *num.* 2. et ita definivit Rota *in Recent. part.* 5. *dec.* 143. *per tot.* ubi agebatur de censibus super 7
fundo particulariter donato impositis. *De Marin. resolut. quotidian. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 3. de hac eadem quaestione agens *allegatas Decis.* Illius re- 8
solutionem permittit, eamque non antea in judicio definitam testatur. Cenc. *de Cens. qu.* 79. con- 9
trariam tueri opinionem videtur, sed post relata utriusque sententia argumenta integram controversiam ad *consultationem Advocati Pauli Ranucci* contra *allat. Decisionem* in eadem causa scribentis omnino remittit, quamvis eadem consultatio tantae non fuerit efficaciae, ut S. Tribunal a primeva recesserit opinione.

Profecto ubi onus rem ipsam afficit debet ad 10
quemcumque etiam singularem successorem cum sua causa transire. Nec rem mutat, quod aeris 11
alieni onus non sit perpetuum, quia difficultas in perpetuitate oneris non consistit, sed in eo, quod fundo inhaeret, ideoque cum post celebratam donationem in Donatarium transeat non minus dominium, quam possessio rei donatae, *leg. Quisquis* 28. *et leg. Si quis* 35. *Cod. de donat.* inde fit, ut in Donatarium transire debeat, etiam onus. Res enim 12
censetur donata in eodem statu, in quo erat penes donantem, neque ex donatione Donatario datur actio pro traditione rei liberae Rot. *in Nuper. tom.* 13
1. *decis.* 160. *num.* 10. sed pro traditione rei sim- 14
pliciter. Hinc si quis donet rem quam jure pigno- 15
ris retinet, non integram rem, vel ejus aestimationem donare videtur, sed tantum quid quid superet salvo jure pignoris Rot. *in recent. part.* 6. *decis.* 118. *num.* 21. *et* 22.

Re quidem vera, si ob onus particulare res do- 16
nata evinceretur, donans non teneretur favore Donatarii de evictione *leg. ad res donatas ff. de*

Note: the right column opens with margin number 3 beside its first line: "Aliud sane, et longe diversum est quod Donan- 3"

17 *edilitio Edict.* sed tantummodo quatenus res omni-
no aliena scienter donata fuerit actionem de dolo
contra Donantem haberet pro damnis, et expensis
quatenus tamen damna tulerit, et egerit expensas
non vero pro evictae rei aestimatione consequen-
da. *l. Aristo §. fin. ff. de donat. ibique* Donell. *tom.*
9. *pag. juxt. edit. Lucen.* 1454. *num.* 2. Zoes. *in*
18 *Pandect. lib.* 21. *tit.* 1. *num.* 13. Sed si de evictio-
ne non tenetur, neque teneri debet ad reluendum
19 pignus. Ubi enim militat eadem ratio, idem esse
debet juris effectus. Nihil plane differt inter evi-
ctionem ob vitium rei, et evictionem ob aes alie-
num, cum in utroque casu causa evictionis rem
20 ipsam intrinsecus afficiat. Quod si donans non te-
netur de evictione, et per consequens ad reluen-
dum pignus, nec ad id teneri debet Donatarius
particularis, qui Donantis personam repraesentat.
21 Opponi posset donationem particularem simi-
lem esse legatis, ideoque sicuti in Legatariis non
transit onus aeris alieni, ita neque in Donatarium
22 particularem. Primo aliae sunt donationes inter
vivos, aliae vero donationes causa mortis. Secun-
dae in nonnullis aequiparantur legatis, in nonnul-
lis non Zoes. *in pandect. lib.* 39. *tit.* 6. *num.* 3. Pri-
23 mae vero in omnibus differunt. Hinc in legatis
competit evictio, quod in donationibus inter vivos
denegatur.
24 Sed quamvis res esset de legatis, nihilominus
dummodo aliquod jus super re legata habeat, ad
hoc ut sine effectu non remaneat dispositio, tenet
legatum pro eo tantum jure, quod legans habet,
per text. *in leg. Julianus ff. de legat.* 3. *leg. Si do-
mus* 71. *ff. de legat.* 1. §. 5. *et* 6. *ibique glos. in verb.
habemus leg. Si tibi* 86. *in princip. junct. §. fin. ff.
eod.* M. Pautier *Pandect. Justinian. in nov. ord. di-
gest. tom.* 2. *tit.* 1. *de legat. num.* 125. Brunneman.
in pandect. lib. 30. *tit.* 1. *ad leg.* 71. *num.* 10. *et seq.*
Hilliger. *in Donell. enucleat. lib.* 8. *c.* 11. *sub lit. N.*
Ad dictae legis aeris alieni sensum perfecte 25
concipiendum animadvertere demum praestat ad
illa ejusdem verba: *ne vel haeredes Donatricis, vel
ejus creditores te possint convenire.* Hinc, nisi fallor,
corruit objectum, quod in vim specialis hypothecae
Donatarius particularis conveniri quidem actione
reali possit, sed actionem ipsi personalem contra
universalem successorem competere, pro releva-
tione. Non enim frustra mentio fit in dicta lege
de creditoribus, et haeredibus Donatricis. Ex his
mihi videtur posse tuto colligi, quod actione reali
possit conveniri a Creditoribus non minus, quam
ab haeredibus; ab illis si directa contra ipsum
agant pro consequendo credito, ab istis si factum
sit, ut revera solverint aes alienum super fundo
particulariter donato impositum pro reintegratio-
ne, vel repetitione indebite soluti, secus distincta
inutiliter viderentur nomina Creditorum, et hae-
redum, cum praemissa regula generali satis di-
ctum fuisset: *ne donatricis creditores te possint con-
venire.*
Plurimum tamen confert voluntas donantium, 26
adeo ut si appareat rem liberam fuisse donatam
ejus voluntas exequenda est.

CONTRACTUS EMPHYTEUSIS

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Emphyteusis quoad ejus naturam, divisionem, et successionem in ipsam.*

1. Emphyteusis unde dicatur. — 2. Qui rem in Emphyteusim concedit, vocatur Dominus directus, seu Proprietarius, et qui rem in Emphyteusim accipit, vocatur *Emphyteuta*, seu *Emphyteuticarius*. — 3. Datur Emphyteusis definitio. — 4. Assignatur Emphyteusis differentia a Locatione. — 5. Item ejus differentia a Venditione. — 6 Item ejus differentia a Mutuo, Donatione aliisque contractibus, per quos non solum usus etc. — 7. Item ejus differentia a Feudo. — 8. Emphyteusis dividitur primo in Ecclesiasticam, et Laicalem, et qualis sit utraque. — 9. Assignatur differentia Emphyteusis Ecclesiasticae a Laicali. — 10. Quid sit incidere in commissum. — 11. Emphyteusis dividitur secundo in perpetuam, et Temporalem, et qualis sit utraque. — 12. Emphyteusis dividitur tertio in Haereditariam simpliciter, et Haereditariam mixte, seu qualificate, et in non Haereditariam, seu ex pacto, et providentia, et qualis sit quaelibet. — 13. Scriptura seu Instrumentum scriptum est de substantia Emphyteusis. — 14. Emphyteusis dicitur Ecclesiastica, vel Laycalis in ordine ad res quae conceduntur, non autem in ordine ad personas quibus conceduntur. Et Emphyteusis vel debet esse perpetua, vel saltem ad decennium. — 15. Emphyteusis Laicalis quando est concessa sine expressione temporis, et personarum, et praesumitur perpetua, et transit ad omnes haeredes etiam extraneos. — 16. Sic etiam praesumitur perpetua, et transit ad omnes haeredes etiam extraneos Emphyteusis Laicalis, quando est concessa cum clausula: *Pro te, et haeredibus tuis.* — 17. Emphyteusis Ecclesiastica quando est concessa absque expressione temporis, et personarum, non censetur perpetua, nec transit, sicut Laicalis, ad omnes haeredes etiam Extraneos, sed ad solos descendentes usque ad tertiam generationem. — 18. Emphyteusis Ecclesiastica quando est concessa cum clausula *Pro te, et tuis haeredibus* transit ad solos haeredes descendentes, non vero ad extraneos. — 19. Plurimi contraria sentiunt. — 20. Emphyteusis Ecclesiastica debitis Juris solemnitatibus concessa, aeque ac Laicalis transit ad omnes haeredes etiam extraneos, si sit expressa aliqua ex sequentibus, vel similibus clausulis; v. g. *Pro te, et tuis haeredibus, etiam extraneis, vel pro te, et tuis haeredibus omnibus, vel quibuscumque, vel quibus dederis*, et hujusmodi. — 21. Emphyteusis Ecclesiastica potest etiam concedi in perpetuum, si adsit legitima causa etc. et Beneplacitum Apostolicum. — 22. Bona Ecclesiastica in Emphyteusim dari solita, si iterum redeunt ad Ecclesiam, potest Praelatus Ecclesiae ea de novo concedere in Emphyteusim absque Juris solemnitatibus. — 23. Dummodo tamen solitum non alteretur. — 24. Assignatur quando dicatur alterari, vel non. — 25. Ad hoc ut autem bona Ecclesiae dicantur solita in Emphyteusim concedi, vel requiritur una concessio solemnis, et a principio valida, vel requiruntur duae concessiones sine solemnitatibus, sed effectum sortitae per spatium 40. annorum. — 26. Si tamen bona Ecclesiae solita dari in Emphyteusim sint denuo incorporata Ecclesiae, non possunt dari in Emphyteusim sine solemnitatibus. — 27. In Emphyteusi Ecclesiastica non

succedunt filii naturales, seu illegitimi. — 28. Etiamsi fuerint legitimati ex rescripto Principis naturalis. — 29. Succedunt tamen legitimati per subsequens matrimonium. — 30 In Emphyteusi autem saeculari filiis naturales, et illegitimi succedunt eo modo, quo succedunt in aliis bonis defuncti. — 31. Si haeredes Monasterium ingreditur, in Emphyteusi haereditaria succedit Monasterium, dummodo tamen, ut saltem post mortem Professi, intra annum teneatur vendere, vel alio modo alienare talem Emphyteusim. — 32. Immo Monasterium succedit etiam in Emphyteusi ex pacto, et providentia competente suo Religioso Professo, ita ut quamdiu Religiosus vivit, possit uti et frui fructibus, et commoditatibus talis Emphyteusis. — 33. Emphyteusis cum specialibus clausulis concessa transit ad solos vocatos per tales clausulas. — 34. Hinc in Emphyteusi concessa ad tertiam generationem masculinam excluduntur omnes foeminae descendentes ex foemina. — 35. Emphyteusis concessa pro masculis tantum excludit foeminas, itant deficientibus masculis censeatur Emphyteusis devoluta ad Dominum directum ob lineam finitam. — 36. Item Emphyteusis concessa pro te, Filiis, et nepotibus non comprehendit foeminas. — 37. Item Emphyteusis concessa pro te, et Filiis non comprehendit foeminas. — 38. Est tamen probabilis etiam contraria sententia. — 39. Certum vero ea, quod quando Emphyteusis fuit concessa a foemina, vel ab ea, stipulata, tunc nomine filiorum, et nepotum, filiae et neptes comprehenduntur. — 40. Sic etiam si Emphyteusis stipulata sit per masculum, et foeminam pro te, et filiis, tunc veniunt filii, et filiae. — 41. In concessione Emphyteusis facta pro te et haeredibus comprehenduntur etiam foeminae. — 42. Item comprehenduntur in concessione facta pro haeredibus, et successoribus. — 43. Et a fortiori comprehenduntur in concessione facta pro haeredibus quibuscumque. — 44. Item Emphyteusis Ecclesiastica concessa benemerito Ecclesiae pro se, et omnibus filiis comprehendit etiam omnes foeminas. — 45. Sic pariter Emphyteusis concessa pro filiis natis, et nascituris comprehendit etiam foeminas. — 46. Clausula *Quibuscumque* posita in Emphyteusi Ecclesiastica comprehendit omnes extraneos tum masculos, quam foeminas. — 47. In concessione facta pro illis, qui sunt de generatione masculina, veniunt etiam foeminae; secus si sit facta usque ad tertiam generationem masculinam. — 48. Ubi foeminae succedunt in Emphyteusim, admittuntur etiam nepotes ex eis. — 49. Emphyteusis de sui natura transitoris ad foeminas sicuti transit in masculos, ita etiam transit ad descendentes foeminas, et foeminarum. — 50. Itaut in Emphyteusi stipulata pro te, tuisque filiis, et descendentibus legitimis, et naturalibus veniant etiam nepotes ex filia — 51. Immo in concessione facta pro te, filiis, et descendentibus per virilem sexum venit Neptis ex filio masculo — 52. Sic appellatione descendentium per virilem sexum veniunt foeminae, dummodo descendant ex masculo. — 53 Et appellatione filiorum continentur etiam foeminae in Emphyteusi utili Ecclesiae. — 54. In Emphyteusi concessa simpliciter ad tertiam generationem primus acquirens uti generatus ab aliquo numerandus est in prima generatione, ejus filius in secunda, nepos autem in tertia. — 55. Unde talis Emphyteusis concessa simpliciter ad tertiam generationem incipit a primo acquirente, et terminat in nepotibus. — 56. Praesertim si sit Emphyteusis Ecclesiastica, quae conceditur solum pro tribus personis extensive ad solos nepotes comprehensa prima persona receptoris. — 57 Quandoque tamen Emphyteusis etiam Ecclesiastica ad tertiam generationem concessa comprehendit pronepotes, ut v g quando fuit concessa ad tertiam *ejus*, vel *ipsius* generationem, quo casu generatio incipit in ejus filiis, et terminat in pronepotibus. — 58. Vel quando in concessione adest pronomen *eorum*, quod tamquam discretivum operatur exclusionem personae cui adjicitur, et sic generatio incipit a filiis, et terminat in pronepotibus — 59. Vel quando est concessa pro filiis, et ad eorum tertiam generationem. — 60 Vel quando concessa fuit ad tertiam generationem completam, vel finitam. nisi praecesserit expressa determinatio, seu designatio personarum. — 61. In Emphyteusi Ecclesiastica dato casu, quo instrumentum diversimode cantaret, ac Beneplacitum Apostolicum, deberet potius attendi tenor Beneplaciti Apostolici, quam tenor instrumenti — 62 ad 64 Afferuntur ac declarantur decisiones Rotae in quibus agitur de persona primi Acquirentis, nimirum, quando annumeranda sit in Emphyteusi concessa ad tres generationes.

ARTICULUS II. — *Emphyteusis, quoad ea, quae concernunt Emphyteutam.*

1. Emphyteuta esse potest omnis, qui liberam contrahendi habet potestatem, sive sit masculus, sive foemina nisi specialiter a Jure sit ei interdictum. — 2. Emphyteutae esse non possunt Pupilli, et Minores, nisi accedat auctoritas, et consensus Tutorum, aut Curatorum. — 3. Item Emphyteutae non possunt esse Clerici solius lucri causa. — 4. Emphyteuta potest libere uti, et frui re Emphyteutica, et ei competit actio realis contra quemcumque perturbatorem, aut possessorem. — 5. Emphyteuta habet Jus percipiendi fructus ex incremento rei Emphyteuticae per alluvionem facto, sive incrementum fuerit latens, sive etiam patens. — 6. Utrumque tamen incrementum quoad proprietatem accedit Domino directo, cui finita Emphyteusi competit etiam quoad Dominium utile. — 7. Emphyteuta finita Emphyteusi potest repetere melioramenta facta sine praecedente expresso pacto in utilitatem rei Emphyteuticae, sive annuente, sive reluctante Proprietario. — 8. Affertur, et solvitur instantia. — 9. Melioramenta sunt aestimanda secundum valorem, quem habent, quando res Emphyteutica restituenda est. — 10. Non potest Emphyteuta repetere melioramenta, si in contractu Emphyteutico sit conventum quod nulla faciat, aut si faciat, imputet sibi. — 11. Sic non potest Emphyteuta repetere melioramenta, quae in re Emphyteutica fecit vi contractus. — 12. Potest Emphyteuta vendere tam ipsam rem Emphyteuticam, quam melioramenta in ea facta, si requisitas a Jure adhibeat conditiones. — 13. Conditiones a Jure requisitae pro tali venditione sunt potissimum duae, et assignantur. — 14. Assignatur quibus fieri talis venditio sit prohibitum. — 15. Potest Emphyteuta rem Emphyteuticam quoad dominium utile cum melioramentis factis alteri etiam extraneae personae donare, vel legare sine consensu Domini, atque non requisito. — 16. Item potest Emphyteuta sine consensu Domini directi dare rem Emphyteuticam in dotem, si detur non aestimata. — 17. Ut sine consensu Domini directi res Emphyteutica donetur, legetur, aut in dotem detur, requiruntur potissimum tres conditiones, et assignantur. — 18. Si reperiatur Emphyteusis donata, vel legata personis, seu locis incapacibus ipsam retinendi, debet ab ipsis intra annum vendi capacibus illam retinendi sine praejudicio Domini directi. — 19. Potest Emphyteuta sine consensu Domini directi rem Emphyteuticam oppignorare, seu hypothecare. — 20. Item sine consensu Domini potest rem Emphyteuticam locare ad breve tempus. Immo etiam ad longum tempus, dummodo locatio non fiat ipsius rei Emphyteuticae simpliciter, sed solum commoditatis ex ea percipiendae nomine ipsius Emphyteutae dum vivit. — 21. Non potest tamen sine consensu Domini ipsam rem Emphyteuticam alteri in Emphyteusim concedere. Alias potest ipsa privari. — 22 Potest insuper Emphyteuta sine consensu Domini rem Emphyteuticam cum alio permutare. — 23. Tenetur tamen Emphyteuta ante talem permutationem prius admonere Dominum directum utrum ipse permutare velit cum aequali emolumento, quod ipsi offertur ab aliis. — 24. Emphyteuta tenetur servare pacta conventa in contractu Emphyteutico. — 25. Unde tenetur rem Emphyteuticam meliorem reddere, si sub hac conditione, et pacto eam accepit. — 26. Si vero sine tali pacto meliorandi rem Emphyteuticam accepit, tunc tenetur solum conservare eam in illa bonitate, in qua accepit, et si usu quotidiano, vel sua, vel suorum culpa evadat deterior, tenetur propriis expensis restaurare, et ad pristinam bonitatem reducere — 27. Si nullo praecedente pacto de periculo res Emphyteutica absque culpa Emphyteutae pereat, tota Domino perit, et ad nihil tenetur Emphyteuta, si vero pereat solum quoad aliquam parvam partem, tunc perit Emphyteutae — 28. Si res Emphyteutica culpa Emphyteutae pereat, tunc ipsi perit. et de toto damno tenetur. — 29. Emphyteuta si pensionem comparatione fructuum valde modicam solvat et solum in recognitionem Domini, tenetur ipsam modicam pensionem solvere, licet ob sterilitatem, vel hostium incursionem, aut alium casum fortuitum paucos, aut etiam

nullos colligat fructus. — 30. Si autem Emphyteuta solvat pensionem magnam non solum in recognitionem domini, sed etiam in compensationem, et juxta proportionem fructuum quos capit, vel capere potest, tunc si propter aliquam ex dictis causis nullos aut paucos fructus colligat, aequitas postulat, ut fiat ei aliqua proportionaliter remissio. — 31. Emphyteutae bonorum Ecclesiasticorum gaudent exemptione ab oneribus communitativis. — 32. Meri Laici possunt conveniri in foro Ecclesiastico pro bonis Emphyteuticis, et reddititiis Ecclesiae pro eo quod pertinet ad directum dominium. — 33. Causa assertae servitutis contra Emphyteutam mensae Episcopalis spectat ad Curiam Ecclesiasticam. — 34. Non gaudent Emphyteutae bonorum Ecclesiasticorum immunitate ab onere personali unius corbae frumenti. — 35. Emphyteuta Ecclesiae non potest declinare forum Ecclesiasticum respectu solutionis Canonis, vel quando agitur de Dominio Ecclesiae. — 36. Bona Ecclesiarum, et locorum piorum in Emphyteusim laicis concessa, sive Canones, qui pro dictis bonis solvuntur, sint tenues, sive correspondentes fructibus, sunt exempta ab omnibus oneribus, et impositionibus laicalibus. — 37. Vineae, et Terrae Emphyteuticae Ecclesiae non comprehenduntur sub edictis et aliis similibus publicatis a laicis, sed sunt prorsus exemptae. — 38. Bona Emphyteutica Ecclesiarum, et Ecclesiasticorum non possunt a Laicis collectari. — 39. 40. Quando Emphyteuta possit repetere melioramenta. — 41. ad 44. Quando locum sit diminutioni annui Canonis ex damno in substantia rei.

ARTICULUS III. — *Emphyteusis quoad ea quae concernunt Dominum directum, seu proprietarium.*

1. Dominus directus esse, seu in Emphyteusim dare potest omnis ille, cui praeter Dominium competit libera rerum suarum administratio. — 2. Sive sit persona privata. — 3. Sive sit integra Civitas, aut alia Communitas Dominium in communi habens. — 4. Sive sit Praelatus, aut Communitas Ecclesiastica, dummodo requisitae a Jure adhibeantur solemnitates. — 5. Hinc defectu liberae administrationis nequeunt in Emphyteusim concedere Pupilli, et Minores sub Tutoribus, et Curatoribus constituti. — 6. Neque ipsi Tutores, et Curatores sine Decreto, et auctoritate Judicis. — 7. Dominus directus potest omnia sibi bene visa facere in re Emphyteutica, dummodo non impediat Dominium utile. — 8. Dominus directus potest privare Emphyteutam re Emphyteutica, si per integrum triennium de Emphyteusi laicali, vel per biennium de Emphyteusi Ecclesiastica non solvit debitam pensionem. — 9. Et hoc procedit etiamsi Emphyteuta pro solutione pensionis, seu Canonis non fuerit interpellatus. — 10. Excipiuntur tamen aliqui casus, in quibus ob non solutum Canonem Emphyteuta non cadit in commissum, et privari non potest a Domino directo, et enumerantur. — 11. In Emphyteusi Laicali quamvis de rigore Juris nulla Emphyteutae competat facultas purgandi moram, nihilominus ex aequitate etiam in ista purgatio morae admittenda videtur. — 12. Quantum tempus ad purgandam moram concedatur. — 13. Dominus directus potest privare Emphyteutam re Emphyteutica, si absque suo consensu, et absque debitis Juris conditionibus vendat Emphyteusim; Et tota, si totam vendat, et parte sola, si solam partem. — 14. Item potest Dominus directus privare Emphyteutam, si sua culpa lata, vel levi res Emphyteutica fuit notabiliter deteriorata; immo potest eum cogere, ut in quo rem laesit, resarciat. — 15. Quoties Emphyteuta expellendus est ab Emphyteusi, non debet a possessione repelli, nisi interventu, et auctoritate Judicis. — 16. Dominus directus quoties Emphyteusis transit de uno ad alium, potest a novo Emphyteuta propter investituram, quam ei impertitur, Laudemium, seu Honorarium exigere. — 17. Laudemium sic dictum, ex quo Dominus directus suo consensu veluti laudet talem translationem factam, de Jure communi est quinquagesima pars pretii, quo bonum Emphyteuticum aestimatur. — 18. De consuetudine tamen alicubi trigesima, alicubi vigesima, et alicubi etiam decima pars pro Laudemio dari solet; unde servanda est in hoc loci consuetudo. — 19. Tale Laudemium non est mensurandum secundum valorem, quem res habebat, quando primo tradita est in Emphyteusim, sed secundum eum, quem res habet pro illo tempore, quo in alium transfertur. — 20. Laudemium non est solvendum, quando defuncto Emphyteuta, Emphyteusis transit ad haeredem necessarium, veluti de Patre in Filium. — 21. Neque quando plures habentes rem Emphyteuticam in communi, eam inter se dividunt proportionaliter in singulis. — 22. Neque quando ante traditionem, venditio Emphyteusis iterum rescinditur. — 23. Neque quando res Emphyteutica transfertur ex necessitate. — 24. ad 26. An assumpta ab Emphyteuta obligatione aliquid in re Emphyteutica faciendi intra praefinitum tempus sub poena devolutionis, eoque non facto, locum sibi vindicet devolutio, Emphyteuta non interpellato. — 27. ad 30. Quas patitur exceptiones Regula, quod Dominus directus in venditione rei Emphyteuticae valeat vel soluto pretio habere praelationem et petere Laudemium.

ARTICULUS I.

EMPHYTEUSIS QUOAD EJUS NATURAM, DIVISIONEM, ET SUCCESSIONEM IN IPSAM.

1 Emphyteusis provenit a verbo Graeco *Emponema*, quod latine idem significat ac *Melioratio*, juxta Speculatorem et Accursium, §. *Adeo, verb. Emphyteusis, instit. de locatione*, Silvestrum *verb. Emphyteusis, et* alios, vel juxta Molinam *tract.* 2. *de justitia disp.* 444. Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 18. *n.* 31. Alciatum, et alios idem significat ac *Implantatio* seu *insitio*, eo quod ab initio nonnisi sterilia, seu inculta bona in Emphyteusim concedebantur ad hunc finem, ut Emphyteutarum diligentia, et labore per implantationem, insitionem, et culturam de infructiferis fructifera redderentur, et undequaque meliorarentur, *arg. lib.* 2. *et* 3. *C. de jure Emphyteutico.* Nunc autem 2
etiam bona fertilia, et quae non indigent melioratione nemine reluctante in Emphyteusim traduntur, ut docet quotidiana praxis, et experientia (*). Qui rem in Emphyteusim concedit vocatur *Dominus Directus*, seu *Proprietarius*, et qui rem in Emphyteusim accipit, vocatur *Emphyteuta*, seu *Emphyteuticarius*, *leg.* 1. *et* 3. *Cod. de jur. Emphyteutico.*

3 Emphyteusis est contractus nominatus, quo res immobilis cum translatione Dominii utilis, retento directo, seu proprietate sub onere certae annuae pensionis Proprietario solvendae, alteri fruenda, et colenda conceditur, vel in perpetuum, vel ad determinatum tempus, non minus decennio, v. g. ad vitam ejus, cui conceditur, vel ad unam, vel

(*) Emphyteusis provenit a verbo graeco *Emphyteво*, idest *implanto*, *insero*, et bene se habet, quod ex Alvato, aliisque Auctor. *Emponema* vero idem est ac *faticatio*, labor, et metaphorice *melioramentum*, quia steriles terrae emphyteusi, idest, cura, labore, sudoribus fructuariae, querque reddebantur. (*Edit. Barbiel.*)

plures generationes. ***Est in re communis.*** **Emphyteusis differt a contractu locationis primo**, quia per Emphyteusim transfertur in Emphyteutam utile Dominium rei, *Leg.* 1. *et* 2. *ff. Si ager vectigalis, vel emphyteuticus;* per locationem vero non transfertur in conductorem nequidem utile dominium rei, sed usus tantum, seu commoditas fructuum: *L. non solet* 39. *ff. locati, et l. Qui rem,*
4 *Cod. eodem tit.* Secundo, quia Emphyteusis solum
5 in rebus immobilibus, quae cultura meliores effici possint, constitui potest; locatio autem etiam in rebus mobilibus, ut de se patet, et quia locatio conceditur infra decennium, non sic Emphyteusis, et quia in locatione exigitur major pensio, quam
6 in emphyteusi. Item Emphyteusis differt etiam a venditione, quia per venditionem transfertur in emptorem nedum dominium utile, sed etiam dominium directum, seu proprietas rei venditae; et non tantum immobilis, sed mobilis res vendi potest;
7 *l. Si emptione* 24. §. 1. *ff. de contract. empti, et* per Emphyteusim transfertur solum dominium utile et non directum, et solum res immobilis, non autem mobilis in ipsam concedi potest *l.* 1. *et* 2.
8 *ff. Si ager vectigalis, vel Emphyteuticus.* Item differt Emphyteusis a mutuo, donatione aliisque contractibus, per quos non solum usus, sed etiam proprietas transfertur, nullumque jus in re tradita remanet penes tradentem. Item differt Emphyteusis a Feudo quia in emphyteusi annua realis pensio solvitur; in Feudo autem personale tantum servitium, ac fidelitas exhibetur, et praestatur Domino a Vassallo, si Feudum sit verum nihil habens de Emphyteusi permixtum.

9 Emphyteusis primo dividitur in Ecclesiasticam, et Laicalem. Emphyteusis Ecclesiastica, est illa, per quam bona, quorum proprietas ad Ecclesiam, Monasterium, aliumque pium locum pertinet, fruenda, et colenda conceduntur; *l. Joan.* 14. *C. de SS. Ecclesiis, et cap. Potuit* 4. *de locato, et conducto.* Emphyteusis laicalis est illa, per quam bona, quorum proprietas ad Laicum, vel Laicalem potestatem pertinet, fruenda, et colenda traduntur; *l.* 1. *C. de jure Emphyteutico, et Authent. Perpetua, C. de SS. Ecclesiis.* Emphyteusis Ecclesiastica potissimum differt a Laicali, quia in Emphyteusi Ecclesiastica requiruntur certae Juris solemnitates, scilicet assensus Pontificius, et necessitas, seu evidens Ecclesiae utilitas juxta dispositionem *Extravagantis, Ambitiosae Pauli II.* et juxta dicta *verb. Alienatio.* Quae tamen Juris solemnitates non requiruntur in EmphyteusiLaicali; et licet in rebus solitis Emphyteuticari non sit necessarius assensus Pontificius, est tamen necessaria evidens Ecclesiae necessitas seu utilitas; et etiam differt Emphyteusis Ecclesiastica a laicali, quia in Ecclesiastica inciditur in poenam, commissi si duobus continuis annis pensio non
10 solvatur; *cap. Potuit* 4. *de locato et conducto, Authent. de non alienand.* §. *Scire, et Authent. de alien. et Emphit.* §. *Si vero quis aut locator.* In Emphyteusi 11
vero Laicali, Emphyteuta non incidit in commissum, nisi desinat tribus sequentibus annis pensionem solvere; *l.* 2. *Cod. de jure Emphyteutico.* Incidere autem in commissum nihil aliud est, quam Emphyteutam amittere jus Emphyteuticum, et melioramenta in re Emphyteutica facta.

Secundo, Emphyteusis, dividitur in perpetuam et temporalem; Emphyteusis perpetua est illa, per quam res fruenda, vel colenda non ad certum tantummodo tempus, nec pro certis dumtaxat personis, sed in perpetuum ita conceditur, ut jus Emphyteutirum sic concessum perpetuo transeat ad haeredes; Emphyteusis temporalis est illa per quam res fruenda, et colenda ad certum solummodo tempus, vel ad unius, alteriusve vitam, aut etiam ad certam generationem, vel familiam conceditur. Tertio Emphyteusis dividitur in haeredi- 12
tariam simpliciter, in haereditariam mixte, seu qualificate, et in non haereditariam, seu ex pactu et providentia. *Emphyteusis haereditaria simpliciter* est illa, quae est concessa alicui cum facultate transferendi ad quoscumque haeredes etiam extraneos, et ad hanc succedere possunt omnes haeredes sive viri, sive foeminae in perpetuum. Rota *p.* 3. *dec.* 286. *num.* 2. *part.* 6. *decis.* 211. *n.* 1. *p.* 11. *dec.* 361. *num.* 1. *et* saepe alibi. *Emphyteusis haereditaria mixte, seu qualificate* est illa, concessa alicui pro se, et suis haeredibus non quibuscumque, et quomodocumque, sed solum qualificate *haeredibus* in quo casu ad succedendum requiritur utraque qualitas, et quod sit descendens et haeres, adeout non possit succedere descendens nisi sit haeres; nec haeres nisi sit descendens. Rot. *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 483. *n.* 20. *et decis.* 504. *num.* 1. *et* saepe alibi. *Emphyteusis non haereditaria, seu ex pacto et providentia* est illa, quae est concessa alicui pro suis filiis, descendentibus, nulla facta mentione de haeredibus; et pro succedendo ad hanc Emphyteusim non requiritur quod filius, vel descendens sit haeres, cum possit etiam repudiata haereditate paterna, succedere in tali Emphyteusi, quippe quam non jure haereditatis, sed ex pacto, et providentia, seu prima ejus institutione accipiat. Rota *part.* 11. *dec.* 230. *n.* 4. *et* 5. *part.* 12. *dec.* 40. *n.* 27. *et decis.* 135. *n.* 4. 5. *et* saepe alibi.

Scriptura seu Instrumentum scriptum est de 13
substantia contractus Empyteutici, ut colligitur *ex l.* 1. *C. de jure Emphyteutico*: ibi: *Pactionibus scriptura interveniente habitis, et* tenet expresse Glossa ibidem verb. *Alienationis.* Rota *part.* 1. *recent. decis.* 400. *num.* 10. Julius Clarus §. *Emphyteusis qu.* 4. Molin. *disput.* 447. *num.* 4. Mascard. *conclus.* 602. *num.* 2. Fachin. *cap.* 84. Gomez. *c.* 3. *num.* 6. Azorius *part* 3. *lib.* 10. *c.* 5. *part.* 3. Laiman. *lib.* 3. *tract.* 4. *c.* 23. *n.* 6. Card. de Luca

disc. 37. *de Emphyt. sub n.* 4. Pirhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 18. *n.* 33. Reiffenstuel. *ibid. n.* 133. *et* alii passim. Et quod ad Emphyteusim Ecclesiasticam requiratur scriptura, expresse statutum est in *Novella* 7. *in fine praefationis, et Novella* 20.
14 *cap.* 5. *et cap.* 6. §. 2. (*) Emphyteusis dicitur Ecclesiastica, vel Laicalis in ordine ad res quae conceduntur, non autem in ordine ad personas, quibus conceduntur; *communis ac certa.* Emphyteusis vel debet esse perpetua, vel saltem ad decennium: *est communis.*

15 Emphyteusis Laicalis quando est concessa sine ulla expressione temporis et personarum praesumitur perpetua, et transit ad omnes haeredes, etiam extraneos, *est communis*, teste Julio Claro §. *Emphyteusis qu.* 28. *num.* 1. et ratio est, quia cum ex primaeva Emphyteusis institutione dari in perpetuum consueverit, §. *Adeo, Institut. de location. lib.* 1. *ff. Si ager vectigalis, vel Emphyteuticus, et* alibi; eidem institutioni conformari debet Emphyteusis praesumptione Juris, quando in ipsius contractu nihil aliud fuit expressum, adeoque cen-
16 seri debet perpetua; *L. ult. C. de legatis.* Sic etiam praesumitur, et transit ad omnes haeredes etiam extraneos Emphyteusis laicalis, quando est concessa cum clausula *Pro te, et haeredibus tuis. Est etiam communis*, teste ipso Julio Claro *loc. cit. n.* 6. et Molina *disp.* 496. *n.* 3. Et ratio est, quia nomen haeredis simpliciter prolatum est generale comprehendens non tantum necessarios, sed etiam extraneos haeredes, *In princip. Instit. haeredit.*
17 *qualit. et different.* Emphyteusis Ecclesiastica, quando est concessa absque expressione temporis, et personarum non censetur perpetua; nec transit sicut laicalis ad omnes haeredes etiam extraneos, sed ad solos descendentes usque ad tertiam generationem. Covarruv. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 6. *et cap.* 18. *num.* 1. Jason. *in l.* 2. *Cod. de Jure Emphyteutic. num.* 160. Jul. Clarus §. *Emphyteusis quaest.* 28. *num.* 1. *arg. Novell.* 7. *cap.* 3. ubi limitatio aperte habetur. Et ratio est, quia in dubio praesumptio stat pro conformitate Juris communis; §. *Emphyteusis, authent. de non alienand.* ut notat Rota *part.* 17. *recent. decis.* 225. *n.* 29. et quod Ecclesia concedens Emphyteusim voluerit servare consuetudinem solitam practicari in similibus. Ecclesiasticis Emphyteuticis concessionibus; Consuetudo autem est, quod regulariter Emphyteusis ecclesiastica concedatur solummodo usque ad tertiam generationem. Rota *part.* 4. *t.* 1. *dec.* 94. *n.* 7. *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 314. *n.* 9. *et seq. part.* 11. *dec.* 335. *n.* 8. *part.* 14. *decis.* 195. *n.* 2. *et dec.* 463. *num.* 4. *et part.* 16. *dec.* 218. *n.* 1. et
saepe alibi. Emphyteusis Ecclesiastica quando est 18
concessa cum clausula *Pro te, et tuis haeredibus*, transit ad solos haeredes descendentes, non vero ad extraneos. Sic Imola *in leg. Ex facto num.* 14. *ff. de haeredis Instit.* Alexander *consil.* 23. *num.* 1. *l.* 1. Alvar. Valasc. *de jur. Emphyteutic. quaest.* 39. *num.* 9. et plurimi a Julio Claro copiose relati *cit. quaest.* 24. *num.* 6. cum communiori aliorum; et ratio est, quia regulariter loquendo nomine haeredis non venit extraneus in materia, quae de sui natura non est transitoria ad extraneos, qualis est Emphyteusis Ecclesiastica, ex *l. Etiam in princip. ff. soluto Matrimonio*, ubi dicitur quod Emphyteusis Ecclesiae non transit nisi ad filios, et nepotes, unde jure merito habetur, quod Ecclesia proprietaria possit ipsam revocare, si transeat ad alios, quam ad ipsos. *Authent. de alien. et Emphyt.* §. 1. *coll.* 9. Et hoc rationabili fundamento, quia Ecclesiae bona, quantum fieri potest, debent esse a quocumque onere, et servitute immunia, ut facilius consolidari possit dominium utile cum directo, et ipsa Ecclesia possit consequi beneficium
frequentioris Laudemii. Plurimi tamen magnae 19
notae Doctores contrarium sentiunt volentes, quod Emphyteusis Ecclesiastica concessa cum dicta clausula *Pro te, et tuis haeredibus* transeat, sicut Laicalis etiam ad haeredes extraneos, et sit proprie dicta Emphyteusis perpetua; sic pluribus citatis et variis fundamentis adductis Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 18. *n.* 238.

Certum est autem apud omnes, quod Emphy- 20
teusis Ecclesiastica debitis Juris solemnitatibus concessa, aeque ac Laicalis transeat ad omnes haeredes etiam extraneos, si sit expressa aliqua ex sequentibus, vel similibus clausulis, v. g. *Pro te, et tuis haeredibus etiam extraneis*; vel *Pro te, et tuis haeredibus omnibus*; vel *quibuscumque, vel qui-*

(*) Cum Emphyteusis sit contractus consensualis, magis eorum arridet opinio, qui tenent non ad substantiam illius, sed ad ipsius tantum probationem requiri scripturam. Zoes. *in Pandect. lib.* 19. *tit.* 2. *num.* 55. Corvin. *in Cod. lib.* 4. *tit.* 66. *pag.* 263. §. *ad constitutionem.* Brunemann *ibid. comment. ad l.* 1. *num.* 3. *et* 4. Verba siquidem *l.* 1. *Cod. de jure Emphyteutico*, ab auctore relata, et verba *leg. seq. in princip. si quidem aliquae pactiones in Emphyteuticis Instrumentis fuerint conscriptae*, intelligenda potius videntur de pactis contractui adjectis, quam de ejusdem substantia. Quapropter cum scripturam requirat tantum Zeno ubi pacta memorat, et pacta non sint de essentia Emphyteusis, sequitur quod nullis interventis pactis nulla requiratur scriptura, et ita etiam sentire videtur Vin. *partit. jur. lib.* 1. *cap.* 71. §. *Emphyteusis circa fin. et ad* §. 3. *instit. de locat. n.* 8. doctissime Voet *in Pandect. lib.* 6. *tit.* 3. *n.* 3. *in fin.* Harpracht *commentar. ad instit. lib.* 3. *tit.* 28. Allegationes ab Auctore allatae, vel de Emphyteusi Ecclesiastica loquuntur, vel propositionem absolute non firmant, vel contrarium omnino tradunt, ut Card. de Luc. *loc. cit.* quibus addendus est omni juris prudentia excultus Ger. Noodt *ad Pandect. lib.* 19. *tit.* 2. *pag.* 430. *Coll.* 1. *Magis tamen puto ea verba non obstare quominus Emphyteusis etiam sine scriptura contrahatur; primo quia procul dubio est contractus bonae fidei, in quo scripturae solemnitas nusquam est recepta. Accedit. quod nihil nocet amissio instrumenti Emphyteutici, igitur nec nocebit ejus omissio, eo minus quia si ibi amissum dicatur non opus est amissionem probari, sed sufficit probari consensum de contracta Emphyteusi*, aliaque plura addit ib. viden. *(Edit. Barbiell.)*

bus dederit, et hujusmodi, quia ut communiter notant Doctores cum Julio Claro loc. cit. n. 5. et Covarruv. loc. cit. c. 17. n. 5. similes clausulae ex proprietate verborum comprehendunt omnes
21 haeredes, nullo excepto. Et hoc etiam in perpetuum, quia Emphyteusis Ecclesiastica potest etiam concedi in perpetuum, si adsit legitima causa, et adhibeantur debitae Juris solemnitates, praesertim Beneplacitum Apostolicum; Julius Clarus, §. Emphyteusis quaest. 6. num. 4. Abbas in cap. In praesentia, de probation. num. 29. Covarruv. lib. 2. variar. resolut. cap. 17. num. 5. et alii passim, et Rota part. 5. tom. 1. decis. 314. num. 11. et 12. part. 17. decis. 46. n. 1. et saepe alibi; argum. cap. Sine exceptione 52. caus. 12. quaest. 2. cap. Dudum 1. de rebus Eccles. non alienand. in 6. Clement. 1. de rebus Eccles. non alienand. et Extravagant. Ambitiosae eod. tit. Ubi quaevis alienatio, etiam perfecta venditio, qua Dominium utile, ac directum simul alienatur; nedum Emphyteusis perpetua facta ex legitima causa, ac cum debitis Juris sollemnitatibus tamquam valida, et licita approbatur.
22 Bona Ecclesiastica in Emphyteusim dari solita, si iterum redeant ad Ecclesiam, v. g. quia tempus est elapsum, vel quia deficiunt successores legitimi, potest Praelatus Ecclesiae ea de novo concedere in Emphyteusim absque Juris sollemnitatibus, dummodo eadem, vel similis utilitatis causa adhuc existat, textu expresso in *Extravagant. Ambitiosae, de rebus Eccles. non alienand.* in qua a generali prohibitione alienandi res Ecclesiasticas, expresse excipiuntur bona ab antiquo concedi solita in Emphyteusim praecisis his verbis: *Praeterquam de rebus, et bonis in Emphyteusim ab antiquo concedi solitis.* Et sic communis Doctorum cum Rota recent. part. 7. decis. 39. num. 6. et 7. part. 15. decis. 367. num. 17. part. 19. tom. 2.
23 decis. 590. num. 7. et 9. et saepe alibi. Dummodo tamen solitum non alteretur; Rota part. 5. tom. 1. decis. 367. num. 22. part. 8. decis. 39. num. 49.
24 part. 10. dec. 165. n. 11. et saepe alibi. Dicitur autem solitum alterari, quando Emphyteusis temporanea efficitur perpetua; Rota part. 19. tom. 2. decis. 675. n. 3. vel quando super adduntur diversae personae, et generationes in prioribus concessionibus non vocatae: Rota part. 8. decis. 39. n. 54. part. 10. decis. 165. num. 13. part. 13. decis. 119. num. 4. Etiamsi addita fuerit unica tantum persona; Rota part. 12. decis. 36. num. 36. et a fortiori si superaddantur foeminae, earumque descendentes; Rota part. 19. tom. 1. dec. 89. n. 8. et 9. Vel quando fit notabilis diminutio Canonis; Rota part. 13. dec. 191. num. 5. Unde ad hoc ut non dicatur alterari solitum, debet Emphyteusis concedi cum iisdem pactis positis in antiqua investitura, Rota part. 7. decis. 201. num. 18. Non dicitur tamen alterari solitum per additionem novi pacti Ecclesiae concedenti utilis Rota part. 11. dec. 277. n. 12. dummodo substantiam contractus non tangat; Rota ibid. n. 12.

Ad hoc autem ut bona Ecclesiae dicantur solita 25
in Emphyteusim concedi, vel requiritur unica concessio expressa sollemnis, et a principio valida, Rota part. 5. tom. 1. decis. 176. num. 42. et decis. 367. num. 18. part. 7. decis. 36. num. 6. et part. 9. dec. 114. num. 14. et 15. itaut ulterius non requiratur cursus temporis; Rota part. 5. decis. 367. n. 18. Vel requiruntur duae concessiones, seu investiturae sine sollemnitatibus, sed effectum sortitae per spatium 40. annorum; Rota part. 5. tom. 1. decis. 367. num. 19. part. 7. decis. 36. n. 7. part. 9. tom. 1. decis. 114. n. 15. part. 19. tom. 2. decis. 590. num. 8. Ex lapsu enim tanti temporis sollemnitas praesumitur; Rota part. 5. tom. 1. decis. 367. num. 19. et part. 19. tom. 2. decis. 590. num. 12. Et bona semel facta alienabilia, remanent perpetuo alienabilia; Rota part. 16. decis. 155. n. 17. ideoque possunt iterum in Emphyteusim concedi sine solemnitatibus; Rota part. 5. tom. 1. decis. 367. num. 22. Non requiritur tamen, quod illae duae concessiones sint uniformes; Rota in Pisana bonorum 20. Februar. 1584. coram Cantuccio, sufficit quod una sit valida. Si tamen bona Ecclesiae so- 26
lita dari in Emphyteusim, sit denuo incorporata Ecclesiae, non possunt dari in Emphyteusim sine sollemnitatibus; Rota in Mediolanensi bonorum 25. Januarii coram Orano 1593. et communis Doctorum.

In Emphyteusi Ecclesiastica non succedunt filii 27
naturales, seu illegitimi; Rota part. 1. decis. 435. num. 10. part. 9. tom. 1. decis. 317. num. 15. et sic statuit S. Pius V. Constitution. 117. Etiamsi fue- 28
rint legitimati ex rescripto Principis saecularis, ut statuit S. Pius V. in dict. Constitut. 117. et commun. tenuit Rota part. 5. tom. 1. decis. 100. num. 1. decis. 357. num. 23. et dec. 359. num. 22. Succe- 29
dunt tamen legitimati per subsequens Matrimonium, quia ab istis ob favorem Matrimonii utroque Jure tam Canonico, quam Civili omnis tollitur inhabilitas, et Poena, itaut per omnia legitime natis aequiparentur, adeoque etiam in Emphyteusi Ecclesiastica, et saeculari succedunt; argum. Authent. Quibus modis natur. Effic. sui §. Si quis igitur, et cap. Tanta 6. Qui filii sint legitimi, ibi: *Tanta est vis Matrimonii, ut qui antea sunt geniti post contractum Matrimonium legitimi habeantur.* Et sic communis Doctorum. In Emphyteusi autem sae- 30
culari filii naturales, et illegitimi succedunt eo modo, quo succedunt in aliis bonis Defuncti. Nulla enim in Jure reperitur prohibitio, quae magis arceat illegitimos a successione in Emphyteusi, quam in aliis bonis; Molina loc. cit. disput. 475. Julius Clarus l. c. quaest. 40. num. 1. et communis aliorum.

Si haeres Monasterium ingrediatur, in Emphy- 31
teusi haereditaria succedit Monasterium, dummo-

do tsmen nt saltem post mortem Professi intra
annum teneatur vendere, vel alio modo alienare
talem Emphyteusim, quis Ecclesia non potest in-
vito domino retinere Emphyteusim; Rota *part.* 9.
tom. 2. *decis.* 474. *num.* 15. ne dominus directus
privetur perpetuo spe consolidationis, ex quo Ec-
clesia sit immortalis; *cap. Si gratiose* 5. *de rescri-
ptis in* 6. ut recte observat Fagnanus *lib.* 3. *decre-
tal. in cap. Potuit Emphyteuta* 4. *de locato et condu-
cto num.* 30. *sequent.* ubi dicit posse fieri pactum,
et inbibitionem, ne bona Emphytentica alienentur
in Ecclesiam, et tale pactum non esse contra im-
munitatem Ecclesiasticam, ut fuit resolutum in
Congregatione particulari de mandato Sanctissimi
babita *die* 26. *Maji* 1630. Imo dicit ipse sub *num.*
31. baec prohibitio est ex natura contractus Em-
phyteutici, qui etiam in casibus, in quibus licita
est alienatio irrequisito domino, ut in donatione,
non permittit illam fieri in personam potentiorem;
Bald. *in Authent. Quas actiones n.* 13. *vers. Primo
modo Cod. de SS. Eccles. Gregor. XV. post alios
decis.* 519. *num.* 5. Et persona potentior, seu pri-
vilegiata dicitur Ecclesia, nt cum Glossa, et aliis
concludit Fagnanus *ibid. sub num.* 32. *et* 33. Quod
antem Monasterium succedat in tali Emphyteusi
baereditaria, nullum est dubium, quia cum Mona-
sterium bonorum capax succedat in aliis bonis sui
Religiosi, non est ratio cur non succedat in Emphy-
32 teusi baereditaria. Imo Monasterium succedit etiam
in Emphyteusi ex pacto, et providentia competente
suo Religioso Professo, ita ut quandiu Religiosus
vivit, possit libere uti, et frui fructibus, et com-
moditate talis Emphyteusis, quamvis eam alienare
non possit, sicuti baereditariam; ex quo mortuo
Religioso, talis Emphyteusis ex pacto, et provi-
dentia cedere debeat secundum ordinem illis, qui
investitura sunt vocati; Layman *lib.* 3. *tract.* 4.
cap. 23. *num.* 15. Molina *tom.* 2. *disput.* 482. San-
chez. *lib.* 7. *moral. cap.* 15. *num.* 59. Pirbing. *lib.*
8. *decretal. tit.* 18. *num.* 53. Reiffenstuel *ibid. num.*
251. *et* 259. et communis aliorum.
33 Emphyteusis cum specialibus clausulis conces-
sa transit ad solos vocatos per tales clausulas;
Communis ac certa arg. Regul. 81. *Juris in* 6. quia
34 contractus ex conventione legem accipiunt. Hinc
in Emphyteusi concessa ad tertiam generationem
masculinam excluduntur omnes foeminae descen-
dentes ex masculo, et omnes descendentes masculi
ex foemina; Rota *part.* 12. *decis.* 34. *num.* 6. Tunc
enim requiritur duplex qualitas, nempe quod sit
masculus, et proveniat ex linea masculina primi
35 instituti; Rota *ibid. num.* 5. Sic Emphyteusis con-
cessa pro masculis tantum excludit foeminas, itaut
deficientibus masculis, censeatur Emphyteusis de-
voluta ad dominum directum ob lineam finitam;
Rota *part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 737. *num.* 4. *et* 15. Imo
non solum excluditur omnis foemina a masculo,
sed etiam masculus a foemina descedens; Rota
part. 12. *decis.* 34. *num.* 6. Item Emphyteusis con- 36
cessa pro se, filiis, et nepotibus, non comprehen-
dit foeminas; Rota *part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 737. *num.*
3. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 176. *num.* 4. *et part.* 15.
decis. 381. *num.* 1. Et haec est communis senten-
tia Rotae, quae ab Emphyteusi Ecclesiastica ut
supra concepta excludit foeminas; Rota *part.* 14.
decis. 476. *n.* 1. Item Emphyteusis concessa pro 37
te, et filiis non comprehendit foeminas; *Annotat.
ad decis.* 262. *num.* 137. *part.* 8. *recentior.* et est
communior, et verior opinio, *Annotat. ad decis.*
199. *a num.* 74. *usque ad num.* 101. *part.* 8. *recen-
tior.* ubi pluribus adductis, et solide probata hac
nostra assertione confutatur opinio contraria de-
fensa a pluribus cum Saliceto *in leg.* 3. *num.* 29.
quaest. 17. *prope fin. Cod. de Jure Emphyteutic.*
quem, ut ibi *sub num.* 96. dicitur, multi Docto-
res more caprarum sequuntur: et signanter ex-
cluduntur foeminae, ubi agitur de Emphyteusi
Ecclesiastica; Rota *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 501. *n.* 11.
Revera tamen non caret sua probabilitate con- 38
traria sententia volens, quod Emphyteusis tam
Ecclesiastica, quam laicalis transeat etiam ad foe-
minas filias, quando est concessa cum dicta Clau-
sula, *Pro te, et filiis, tuis,* quia pronunciatio ser-
monis in sensu masculino ad utrumque sexum
plerumque porrigitur; *leg. Pronunciatio* 195. *in
princip. ff. de verbor. significat.* et in specie nomine
filii veniunt etiam filiae *leg. Si quis ita* 16. *in prin-
cip. ff. de testament. tutel.* ubi pro generali doctrina
dicitur *Filiorum appellatione et Filias continentur,*
et sic tenent Covarruv. *var. resolut. lib.* 2. *cap.*
18. *num.* 1. Alvar. Valasc. *de Jure Emphit. quaest.*
41. *num.* 3. Alciat. *in leg.* 1. *ff. de verbor. significat.*
Jul. Clarus §. *Emphyteusis quaest.* 32. *num.* 2. Mo-
lina *disp.* 574. *num.* 10. Barbosa *de appellat. apell.*
99. *num.* 56. *et sequent.* Reiffenstuel. *lib.* 3. *decret.
tit.* 81. *num.* 245. Salicet. *in leg.* 3. *Cod. de Jure
Emphyteutic.* quem sequuntur Bald. et alii, quos
refert Tiraquell. *de retract. lignag.* §. 1. *gloss.* 9.
num. 208. *in fin.* Rota *part.* 4. *tom.* 2. *recent. decis.*
737. *num.* 4. *et* 5. *et part.* 17. *decis.* 221. *num.* 6.
Certum vero est, quod quando Emphyteusis 39
fuit concessa a foemina, vel ab ea stipulata tunc
nomine filiorum, et nepotum, filiae et neptes
comprehenduntur, quia existimandum non est,
quod foemina (que non minus diligit foeminam,
quam masculum, imo plus filias foeminas, quam
filios masculos, diligere censetur propter sexus
similitudinem) sexum proprium, idest foemini-
num odio habuerit; et ideo verba sunt intelligenda
secundum qualitatem contrahentium; *leg. Plenum
§. equitis ff. de usu, et habitat.* ac eorumdem con-
ditionem; c. *Si de benefic. de praebent. in* 6. Abbas
in cap. Pastoralis in fin. post Innocent. ibi *de donat.*
qualitas quippe contrahentium multum conducit
ad assequendam eorum voluntatem, sicque satis
verisimiliter credendum erit, quod foemina suum

proprium sexum ita dilexerit sicut masculinum, et sic in terminis tenent Regnlus *leg. Gal.* §. *nunc de lege*, et ibi Soccin. *num.* 7. *ff. de lib. et posthum.* Jason. *in leg. Si quis id quod col.* 4. *vers. tertiodecimo ff. de Jurisdict. omn. Judic.* Tiraquell, *ad leg. connubial.* 1. *gloss.* 1. *part.* 5. *sub num.* 26. *vers. Hoc tamen fallit, si concessio fieret a foemina*, Rolland. a Valle *consil.* 76. *num.* 6. *vers. quando Emphyteusis est concessa foeminis et c. lib.* 3. ubi affirmat id esse indubitatissimi juris, Menoch. *in consil.* 111. *n.* 51. *vers. Emphyteusis, et foemina accepta pro se, et filiis transit etiam ad foeminas etc. lib.* 1. Sic etiam sensit Senatus Mantuanus affirmante Surdo *decis.* 9. *num.* 12. *vers. Hinc videmus, quod etiam ad foeminas transit Emphyteusis, quae a foemina originem habuit.* Et hanc opinionem explosa contraria firmavit Rota Bononiensis apud Betrand. *decis.* 12. *sub num.* 1. *vers. contrarium tamen fuit conclusum, quod quando foemina conducit Emphyteusim pro se, et filiis comprehendantur foeminae.*

40 Sic etiam si Emphyteusis stipulata sit per masculum et foeminam pro se, et filiis, tunc veniunt filii, et filiae. Beroi. *in consil.* 120. *num.* 12. *et* 49. *vol.* 2. et alii, quia tunc uterque stipulans censetur dilexisse suum sexum *per adducta num. antecedenti.*

41 In concessione Emphyteusis facta pro se, et
haeredibus comprehenduntur etiam foeminae; Ro-
42 ta *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 309. *n.* 1. Item comprehen-
duntur in concessione facta pro haeredibus, et
43 successoribus; Rota *par.* 13. *dec.* 363. *num.* 8. Et
a fortiori comprehenduntur in concessione facta
pro haeredibus quibuscumque; Rota *par.* 4. *tom.*
44 2. *dec.* 309. *num.* 4. Item Emphyteusis Ecclesia-
stica concessa benemerito Ecclesiae pro se, et om-
nibus filiis, comprehendit etiam omnes foeminas;
45 Rota *par.* 17. *dec.* 182. *num.* 3. Sic pariter Emphy-
teusis concessa pro filiis natis, et nascituris, com-
prehendit etiam foeminas; Rota *part.* 17. *dec.* 123.
46 *num.* 24. Clausula *quibuscumque* posita in Emphy-
teusi Ecclesiastica comprehendit omnes extraneos
tam masculos, quam foeminas; Rota *par.* 17. *de-*
47 *cis.* 225. *num.* 12. *et seq.* In concessione facta de
illis. qui sunt de generatione masculina, veniunt
etiam foeminae, secus si sit facta usque ad ter-
tiam generationem masculinam; *Annot. ad decis.*
48 199. *num.* 166. *et* 167. *part.* 8. Ubi foeminae suc-
cedunt in Emphyteusim, admittuntur etiam ne-
potes ex eis, Rota *par.* 17. *dec.* 46. *num.* 3. Imo
admittuntur etiam foeminae descendentes in Em-
phyteusi Ecclesiastica concessa foeminae pro se
et filiis; Rota *part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 737. *num.* 1. *et*
49 2. Quia Emphyteusis de sui natura transitoria ad
foeminas, sicut transit in masculos, ita etiam
transit ad descendentes foeminas, et foeminarum;
50 Rota *par.* 17. *dec.* 46. *num.* 2. Itaut in Emphyteusi
stipulata pro te, tuisque filiis, et descendentibus
legitimis, et naturalibus veniant etiam nepotes
ex filia; Rota *par.* 5. *tom.* 1. *dec.* 371. *n.* 3. Imo 51
in concessione facta pro te, filiis, et descendenti-
bus per virilem sexum venit Neptis ex filio ma-
sculo; Annotat. *ad dec.* 199. *num.* 194. *et sequent.*
p. 8. Sic appellatione descendentium per virilem 52
sexum veniunt foeminae, dummodo descendant a
masculo Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 420. *num.* 16.
Et appellatione filiorum continentur etiam foemi- 53
nae in Emphyteusi utili Ecclesiae; Rota *part.* 17.
dec. 182. *num.* 2.

In Emphyteusi concessa simpliciter ad tertiam 54
generationem primus acquirens uti generatus ab
aliquo numerandus est in prima generatione, ejus
vero filius in secunda, Nepos autem in tertia. Rota
part. 11. *decis.* 355. *numer.* 3. Unde talis Emphy- 55
teusis concessa simpliciter ad tertiam generatio-
nem incipit a primo acquirente, et terminatur in
Nepotibus; Rota *part.* 11. *dec.* 357. *n.* 47. Prae- 56
sertim si sit Emphyteusis Ecclesiastica; quae con-
ceditur solum pro tribus personis extensive ad so-
los nepotes, comprehensa prima persona recepto-
ris; Rota *part.* 1. *dec.* 351. *num.* 1. *par.* 5. *tom.* 1.
dec. 314. *num.* 10. *par.* 11. *dec.* 357. *num.* 40. *par.*
12. *dec.* 34. *num.* 12. *part.* 14. *decis.* 195. *num.*
19. *et* 20. *part.* 16. *dec.* 218. *num.* 1. et Annotat.
ad dec. 199. *a num.* 103. *usque ad num.* 141. *part.*
8. Quandoque tamen Emphyteusis etiam Ecclesia- 57
stica ad tertiam generationem concessa compre-
hendit Pronepotes, ut v. gr. quando fuit concessa
ad tertiam ejus, seu ipsius generationem, quo
casu generatio incipit in ejus filiis, et terminat
in pronepotibus; Rota *part.* 3. *dec.* 211. *num.* 1.
part. 4. *tom.* 1. *dec.* 94. *num.* 1. *dec.* 281. *num.* 1.
et dec. 407. *num.* 2. *et part.* 14. *dec.* 463. *num.* 5.
Vel quando in concessione adest pronomen *eorum*, 58
quod tamquam discretivum operantur exclusio-
nem personae, cui adjicitur, et sic generatio in-
cipit a filiis, et terminat in Pronepotibus; Rota
part. 17. *dec.* 221. *num.* 1. Vel quando est concessa 59
pro filiis, et ad eorum tertiam generationem, tunc
enim primi acquirentes censentur filii, et Pater
consideratur tamquam instrumentum, et minister
filiorum, et dictio *eorum* est separativa primi ac-
quirentis a tribus generationibus, pro quibus fa-
cta fuit stipulatio; Rota *part.* 12. *dec.* 34. *num.*
18. 19. *et* 20. Vel quando concessa fuit ad tertiam 60
generationem completam, vel finitam; Rota *part.*
1. *dec.* 305. *num.* 2. *et part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 513. *n.*
1. nisi praecesserit expressa determinatio, seu designatio personarum; Rota *par.* 14. *dec.* 195. *n.* 9. 22. *et seq.* quia si praecesserit determinatio, seu designatio personarum, dicendo v. gr. pro ipso recipiente, filiis, et nepotibus ad tertiam generationem completam, vel finitam, tunc illa adjectio *completam* vel *finitam* deberet intelligi solum demostrative, non autem argumentative; repeteret enim solum per compendium personas ante designatas, et determinatas; Rota *par.* 5. *t.* 2. *dec.*

513. *num.* 18. 19. *et* 20. In Emphyteusi Ecclesia-
61 stica dato casu, quod instrumentum diversimode cantaret, ac Beneplacitum Apostolicum, deberet potius attendi tenor Beneplaciti Apostolici, quam tenor instrumenti; Rota in Senensi Predii coram Seraphin. *decis.* 868. *per tot. confirmata coram Gipsio* 7. *Maji* 1590. *et part.* 12. *recent. dec.* 34. *n.* 48.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

62 Materia in Foro frequentissima est ea de qua agit, et quidem recte *Auctor a num.* 54. *ad plur. sequent.* nimirum, quando persona primi Acquirentis enumeranda sit in Emphyteusi concessa ad
63 tres generationes. At nihilominus illustranda magis est materia haec actum de ipsa ex professo fuit a Rota *in Ferrarien. seu Ravennaten. Emphyteusis* 19. *Junii* 1750. et in confirmatoria 7. *Decembris ejusdem anni* 1750. *cor. clar. mem. Caprar.* Ex hisce *decisionibus* quae veluti magistrales in subjecta materia sunt, sequentia excerpsimus.

I. Si Emphyteusis concessa sit Titio usque ad tertiam generationem, numeratur Persona primi Acquirentis.

II. In Emphyteusi concessa Titio, et ejus descendentibus usque ad tertiam generationem, neutiquam numeratur Persona primi Acquirentis.

III. Concessa Emphyteusi Titio pro se, Filiis, et Nepotibus usque ad ejus tertiam generationem inclusive completam et finitam, Persona primi Acquirentis enumeratur.

64 Ratio a Rota in dicta prima *decisione* §. 7. haec redditur quod: « specifica Personarum et Graduum enumeratio nempe primi Investiti Filiorum » et Nepotum, dubio procul demostrat quod Emphyteutica concessio egredi non debet Personas » eorumdem Nepotum. Unde subsequentia verba » nimirum: usque ad tertiam ejus generationem » inclusive completam et finitam, de diametro » pugnarent cum literali pacto durationi concessionis adjecto, si acciperentur in sensu exclusivo primi Acquirentis, ut inde enumeratio graduum protendatur ad pronepotes; Id quod esset » absurdum, pro quo vitando ea sumenda est interpretatio per quam posteriora verba non repugnent, sed accesorie famulentur clarissimo » pacto a Contrahentibus stipulato etc. Et jure » meritoque. Nam semel ac Emphyteutica concessio principaliter facta dignoscitur Alicui pro se » Filiis, et Nepotibus sicuti certi sumus de expresso numero Personarum seu Graduum qui » sub eadem concessione continentur; Ita superius relata verba et clausulae quae sequuntur, » sine ulla penitus repugnantia et contrarietate » debent explicari, prout commode explicantur » consentanee et famulative seu accessorie ad gradus specifice enumeratos, et sic non in sensu » ampliativo, sed in sensu demostrativo, et ex» positivo, ita quidem ut unam eamdemque con» cessionem, easdemque Personas et gradus per » modum compendii demonstrative repetant. »

Vide et quae habet idem Supremum Tribunal *in secunda decisione* §. 5. *et plur. sequent.*

ARTICULUS II.

EMPHYTEUSIS, QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT EMPHYTEUTAM.

Emphyteuta esse potest, seu in Emphyteusim 1
res alienas accipere potest omnis, qui liberam contrahendi habet potestatem, sive sit masculus, sive foemina, nisi specialiter a jure sit ei interdictum; *Est communis; arg. cap. Jam nunc* 8. *caus.*
28. *q.* 1. *de procurator. ib. in* 6. Non possunt tamen 2
esse Emphyteutae, seu in Emphyteusim accipere Pupilli, et Minores, nisi accedat auctoritas Judicis, et consensus Tutorum, aut Curatorum; *leg. Quamvis* 32. *ff. de acquirend. et admittend. possess.* Item Emphyteutae esse, seu in Emphyteusim 3
accipere non possunt Clerici lucri causa; quia omnis negotiatio lucri causa Clericis est prohibita; *cap. Consequens* 2. *cap. Episcopus* 3. *cap. Praelatum* 4. *cap. Negotiatorem* 9. *cap. Fornicari* 10. *et cap. Ejiciens* 11. *dist.* 83. *cap. Clerici* 1. *et cap. Si quis* 4. *caus.* 14. *q.* 4. *cap. Clerici off.* 15. *de vit. et honest. Cleric. c. Cum multa negotia* 1. *Ne Clerici, vel Monachi; et cap. Secundum* 6. *eod. tit.* ubi sic expresse dicitur: « Secundum instituta praedecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causa » lucri negotientur. » Notanter autem dicitur *causa lucri*, quia ob suam, vel suorum necessitatem, tam contractum Emphyteuticum, quam alium valide, ac licite inire possunt, sed de his *Vid verb. Clericus art.* 3. *per tot.*

Emphyteuta potest libere uti, et frui re Em 4
phyteutica et ei competit actio realis contra quemcumque perturbatorem aut possessorem; *leg.* 1. *ff. Si ager vectigalis*, ibi: « Quamvis non efficiantur Domini (*directi*), tamen placuit competere eis in rem actionem adversus quemcumque » possessorem. » Emphyteuta habet jus percipien- 5
di fructus ex augmentu, seu incremento rei Emphyteuticae per alluvionem facto, *arg. leg. Item si fundi* 9. §. *Vicinus* 4. *ff. de Usufructu, et quemadmodum.* Et hoc sive incrementum fuerit latens, sive etiam patens, ut communius tenent Doctores cum Cardinali de Lugo *tom.* 1. *disp.* 6. *sect.* 11. *n.* 156. *et duobus sequent.* Molina *disp.* 56. Sporer *tom.* 2. *tract.* 6. *n.* 223. (*)

Utrumque tamen incrementum sive latens, sive 6

(*) Idem dicendum de Insula ante fundum Emphyteuticum nata, et de thesauro in eodem fundo casu reperto Voet *in Pandect. lib* 6. *tit* 3. *n.* 11. Vin. *in* §. 39 *Instit. de rer. divis n.* 3. *(Edit Barbiell.)*

patens quoad proprietatem accedit proprietario, seu Domino directo, cui finita Emphyteusi competit etiam quoad Dominium utile; *Est communis.*

7 Emphyteuta finita Emphyteusi potest repetere melioramenta facta sine praecedenti expresso pacto, in utilitatem rei Emphyteuticae, sive annuente sive reluctante proprietario; *Sic communis Doctorum*, cum Julio Clar. §. *Emphyteusis q.* 45. Molina *disp.* 463. *num.* 2. Alvar. Valasc. *De jure Emphyteutic. quaest.* 25. *arg. leg. Senatus*, §. *Marcellus, ff. de legat.* 1. *leg. Eum ad quem, Cod. de usufruct.* ibi: « Si quid ultra quam impendi debeat » erogatum potes docere, solemniter reposces. »

8 Nec obstat, quod Proprietarius, seu Dominus directus post contractum inhibeat, et protestetur se nihil soluturum, si aliquod de novo aedificet aut alias meliorationes debitas faciat; quia post contractum jam factum sine ulla limitatione non est amplius in potestate alterius ex contrahentibus ea immutare, quae consequuntur ad substantiam ejusdem contractus ex natura ipsius. Contractus autem Emphyteuticus requirit de sui natura ut res detur, et accipiatur ad meliorandum, et cum Emphyteuta rem Emphyteuticam recipiat in sui utilitatem, recipit semper ea conditione implicito, ut possit quocumque modo in similibus consecuto majus commodum sibi acquirere, ex quo si resultat etiam utilitas in re ipsa, et per consequens Proprietario, non est cur hic renuat compensare, quia *Jure naturae aequum est neminem cum alterius detrimento fieri locupletiorem; leg. Nam hoc* 14. *ff. de condict. indebit. et Regul.* 206. *ff. de Regul. juris et Regul.* 49. *Juris in* 6. ibi: *Locupletari non debet aliquis eum alterius injuria, vel jactura.* Unde quamvis alias negotiorum gestor non possit praetendere a Dominio expensas, quas contra prohibitionem Domini fecit, *leg. ultim. Cod. de negotiis gest.* ubi statuitur; « Si contradixerit » Dominus, sancimus secundum Juliani sententiam nullam esse (idest negotiorum gestori) » adversus Dominum, vel directam vel utilem » contrariam actionem. » Hoc tamen non procedit, quando Dominus id prohibere nequit, uti in Emphyteusi, ut recte advertunt Molina et Valasc.

9 *locis citatis*, et alii passim. Melioramenta autem aestimanda sunt non secundum valorem, quem habebant, quando facta sunt, sed secundum valorem, quem habent, quando res Emphyteutica restituenda est: *Est communis*, cum Valasc. *l. cit. n.* 28. Molina *l. cit. vers. In posteriori autem eventu.*

10 Non potest vero Emphyteuta repetere melioramenta facta contra inhibitionem Domini, si in ipso contractu Emphyteutico cautum sit, ne Emphyteuta sine Domini consensu aliqua nova aedificia, aut alia non debita melioramenta faciat, vel quod si faciat, Domino cedant sine ullo jure repetendi expensas, *l.* 2. *Cod. de Jure Emphyteutico*, ubi expresse statuitur, quod omnes pactiones instrumentis Emphyteuticis initae, et conscriptae debeant omnino observari ibi: » In Emphy» teutico contractu sancimus, siquidem aliquae » pactiones in Emphyteuticis instrumentis sunt » conscriptae, easdem, et in omnibus aliis obser» vari. » Et ratio est, quia *ex Regul.* 85. *Juris in* 6. habetur expresse, quod *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur.* Sic non potest 11

Emphyteuta repetere melioramenta quae in re Emphyteutica fecit vi contractus, puta pro conservanda ipsa re Emphyteutica in ea bonitate, in qua accepit vel quia accepit in Emphyteusim rem sterilem, incultam, aut dirutam, hac conditione, et pacto, ut eam fructiferam redderet, coleret, aedificaret, et hujusmodi; omnia enim talia melioramenta pertinent ad dominum directum, seu Proprietarium statim ac finita est Emphyteusis; ut tenet communis Doctorum *ex citat. leg.* 2. *Cap. de Jure Emphyteutico, et citat. Regul.* 85. *Juris in* 5. *Voet loc. cit. n.* 11. (*)

Potest Emphyteuta vendere tam ipsam rem Emphyteuticam, quam melioramenta in ea facta, si requisitas a Jure adhibeat conditiones, textu expresso in *cap. Potuit Emphyteuta* 4. *de locato, et conducto*, ibi: « Potuit Emphyteuta (Ecclesia pri» mitus requisita, eique nunciato, quantum sibi » ab illis offertur, si nolle se emere dixerit, vel » a denunciationis tempore duorum mensium spa» tium fuit elapsum) meliorationes, et jus sibi » competens aliis vendere, qui ab emptione hujus» modi minime prohibentur » et idem habetur *leg. ultim. Cod. de Jure Emphyteutico.* Conditiones autem Jure requisitae pro tali venditione sunt potissimum duae. Prima est quod Emphyteuta prius significet Proprietario se velle vendere rem Emphyteuticam pro tali determinato pretio, ad hoc ut Proprietarius si velit ipse eam emere, cuilibet alteri emptori, ut par est, praeferatur, et Proprietarii deliberationem, si irresolutus pro tunc sit, per duos menses expectet, quibus elapsis, si ipse pro praetio sibi ab aliis oblato nolit eam emere, poterit aliis vendere; *cit. c. Potuit Emphyteuta, et cit. leg. ultim. Cod. de Jure Emphyteutico.* Secunda conditio est, ut venditio fiat personis, quibus a Jure non sit interdicta; *cit. c. Potuit Emphyteuta*, ibi: *Aliis vendere, qui ab Emptione hujusmodi minime prohibentur; et cit. l. ultim.* ibi: *His personis, quae non solent in Emphyteuticis contractibus vetari ad hujusmodi venire emptio-* 12 13

(*) Circa modum vero repetendi impensas, et melioramenta distinguendum est aut melioramenta fuerunt utilia, et in totum recuperantur ab Emphyteuta, dummodo eadem esset facturus Dominus directus. Si vero impensae minus utiles fuerunt, tunc quod est vere impensum detrahitur tantum, non vero quod auctum est per eas in valore fundi meliorati. *Thesaur. dec.* 251. *Voet. in Pandect. lib.* 6. *tit.* 1. *n.* 36. *et loco cit. (Edit. Barb.)*

nem. Prohibetur autem fieri talis venditio Eccle-
siae. Rota par. 9. tom. 2. dec. 474. n. 15. et seq.
part. 14. dec. 57. num. 9. Item cuilibet loco pio.
Rota par. 3. dec. 351. n. 9. Item Communitati,
Universitati sive Ecclesiasticae, sive Laicali, seu
quibuscumque locis piis. Rota par. 11. dec. 321.
num. 6. par. 14. dec. 377. num. 1. par. 17. dec. 26.
num. 5. et 7. et par. 19. tom. 2. dec. 546. num. 4.
14 Item personae potentiori. Rota par. 9. tom. 2. dec.
494. n. 8. Item Curialibus, et Militibus; l. Cu-
riales 30. l. Milites 31. et leg. ultim. Cod. de locat.
et conduct. Et sic de supradictis omnibus tenent
Jul. Clarus §. Emphyteusis q. 22. Jason in l. 2. Cap.
de Jure Emphyteutic. num. 90. Molina disp. 459.
n. 4. et alii communiter. Et ratio est, quia per
talem venditionem redderetur deterior conditio
Domini directi, seu Proprietarii, qui supradictis
omnibus ratione suorum privilegiorum, vel ma-
joris potentiae, difficilius posset pensionem an-
nuam repetere, et privaretur spe reversionis, et
laudemii, vel saltem ex quo difficilius ad ipsum
Emphyteusis reversura esset, rarius laudemium
consequeretur. Annotat ad dec. 16. num. 49. et se-
quentibus part. 3. Rot. recentior. Adeoque alienatio
in manum mortuam regulariter est prohibita. Ro-
ta part. 12. dec. 76. n. 22.
15 Potest Emphyteuta rem Emphyteuticam quoad
dominium utile cum factis melioramentis alteri,
etiam extraneae personae donare, vel legare sine
consensu Domini, eoque non requisito; Sic Gloss.
communiter recepta in l. fin. verb. aliis vendere, Cod.
de Jure Emphyteutico, Jul. Clarus §. Emphyteutico
Jul. Clarus §. Emphyteusis quaest. 15. num. 1.
Pirhing. lib. 3. decretal. tit. 18. num. 43. Abbas
in cit. cap. Potuit Emphyteuta, de locat. et conduct.
16 num. 9. et alii passim. Item potest Emphyteuta
sine consensu Domini directi dare rem Emphy-
teuticam in dotem, si detur non aestimata: Sil-
vester verb. Dos quaest. 8. Azorius lib. 10. cap. 8.
17 quaest. 4. Pirhing loc. cit. num. 43. et alii. Ut au-
tem sine consensu Domini directi res Emphyteu-
tica donetur, legetur, aut in dotem detur, requi-
runtur sequentes conditiones. Prima; ut non tran-
sferatur in talem personam, in quam res Emphy-
teutica de Jure communi, vel conventione parti-
culari alienari prohibetur. Secunda ut fiat absque
ulla fraude. Tertia ut novus Emphyteuta sine
consensu Domini directi possessionem non capiat,
quia Dominus directus habet Jus explorandi, an
talis novus Emphyteuta sit persona prohibita, vel
capax, et ab eo non solum potest exigere promis-
sionem de solvendo Canone annuo, sed etiam ac-
18 cipiendi ab ipso, si sit persona extranea. Et si
reperiatur Emphyteusis donata, vel legata perso-
nis, seu locis prohibitis, et incapacibus retinendi
Emphyteusim in praejudicium Domini directi ju-
xta dicta num. 14. tales personae, seu loca tenen-
tur intra annum vendere talem rem Emphyteu-
ticam personis capacibus illam retinendi sine prae-
judicio Domini directi; arg. cap. Longinquitate 63.
caus. 12. quaest. 2. et leg. Filius familias 114. §.
5. ff. De legat. 1. Rot. part. 9. tom. 2. dec. 474.
num. 15. Rosignol. contract. 4. de Emphyteusi 7.
sect. 3. num. 7. Reiffenstuel lib. 3. decret. tit. 18.
numer. 181. Speculator, et alii passim. Vide artic.
anteceden. num. 31.
Potest Emphyteuta sine consensu Domini dire- 19
cti rem Emphyteuticam oppignorare, seu hypo-
thecare; Jason. in leg. ult. num. 78. Cod. de Jure
Emphyteut. Jul. Clar. §. Emphyteusis quaest. 18.
Molina disp. 461. num. 9. et alii communiter. Et
ratio est, quia res oppignorata, seu hypothecata
non transfertur in Dominium alienum, sed adhuc
manet in Dominio Emphyteutae, qui pensionem
annuam adhuc Domino solvit; pignus enim manet
in bonis debitoris; leg. Pignus 9. de Pignorat. act.
Item sine consensu Domini potest rem Emphy- 20
teuticam locare ad breve tempus; Est communis.
Immo etiam ad longum tempus, dummodo locatio
non fiat ipsius rei Emphyteuticae simpliciter, sed
solum commoditatis ex ea percipiendae nomine
ipsius Emphyteutae, dum vivit; sic Molina disp.
461. num. 4. Layman lib. 3. tract. 4. cap. 23. disp.
461. num. 4. Layman lib. 3. tract. 4. cap. 23. num.
20. Pirhing loc. cit. num. 44. Card. Petra tom. 2.
in Constitution. 4. Innocentii III. sect. 2. num. 80.
Rota recent. part. 13. decis. 173. num. 4. et part.
4. decis. 17. num. 11. et alii. Non potest tamen 21
sine consensu Domini ipsam rem Emphyteuticam
alteri in Emphyteusim concedere; Est communis.
Alias potest ipsa privari totaliter, vel partialiter
prout alienaverit; Vide articul. sequent. num. 13.
Potest insuper Emphyteuta sine consensu Domi-
ni rem Emphyteuticam cum alia permutare; Sil- 22
vester verb. Emphyteusis quaest. 17. Jason in leg.
ult. num. 101. Cod. de Jure Emphyteutico; Layman
loc. cit. num. 9. Pirhing loc. cit. num. 43. Jul. Clar.
§. Emphyteusis quaest. 17. Azorius loc. cit. quaest.
5. Abbas loc. cit. num. 9. Reiffenstuel loc. cit. num.
183. et alii. Tenetur tamen Emphyteuta ante ta- 23
lem permutationem prius admonere Dominum di-
rectum, utrum ipse permutare velit cum aequali
emolumento, quod ipsi offertur ab aliis, caeteris
enim paribus, semper praeferendus Dominus di-
rectus, seu Proprietarius; arg. cap. Potuit Emphy-
teuta 4. de locato, et conducto, et leg. ult. Cod. de
Jure Emphyteutico, et sic docent Molina loco cit.
num. 1. Azorius loc. cit. quaest. 5. Layman loc. cit.
num. 9. Pirhing loc. cit. num. 43. Reiffenstuel loc.
cit. num. 184. et alii. Emphyteuta tenetur serva- 24
re pacta conventa in contractu Emphyteutico,
textu expresso in leg. 2. Cod. de Jure Emphyteu-
tico ibi: *In Emphyteutico contractu sancimus si qui-
dem aliquae pactiones in Emphyteuticis Instrumen-
tis sunt conscriptae, easdem et in omnibus aliis obser-
vari.* Unde tenetur rem Emphyteuticam meliorem 25

reddere, si sub hac conditione, et pacto eam ac-
cepit, quia ex Reg. 85. Juris in 6. Contractus ex
26 conventione legem accipere dignoscuntur. Si vero
sine tali pacto meliorandi rem Emphyteuticam ac-
cepit, tunc tenetur solum eam conservare in illa
bonitate, in qua accepit, et si usu quotidiano, vel
sua, vel servorum culpa evadat deterior, tenetur
propriis expensis restaurare, et ad pristinam bo-
nitatem reducere. Sic communis Doctorum teste
Molina disp. 456. per textum in §. 3. ad fin. institut.
de locat. et conduct. Authent. Qui rem Cod. de SS.
Ecclesiis, leg. 1. Cod. de Jure Emphyteutico, et
27 Novell. 7. §. 2. Si nullo praecedente pacto de pe-
riculo res Emphyteutica absque culpa Emphyteu-
tae pereat tota, v. g. incendio comburatur, ab
hostibus totaliter vastetur, tunc Domino perit,
et ad nihil tenetur Emphyteuta; si vero pereat
solum quoad aliquam parvam partem, tunc perit
Emphyteutae, textu expresso in §. Adeo 3. Institut.
de locatione, ubi decernitur, Si nihil de periculo
fuerit pactum, tunc si totius rei interitus successit,
ad dominum redundare periculum; sin autem parti-
cularis, ad Emphyteuticarium hujusmodi damnum
venire: concordat leg. 1. Cod. de Jure Emphyteutico,
ibi: « Si ea, quae fortuitis casibus venerunt, pa-
» ctorum non fuerint conventione concepta, si-
» quidem tanta emerserit clades, quae prorsus
» etiam ipsius rei, quae per Emphyteusim data
» est, facit interitum, hoc non Emphyteuticario,
» cui nihil rei permansit, sed rei Domino, qui
» quod facilitate ingruebat, etiam nullo interce-
» dente contractu habiturus fuerat, imputetur;
» sin vero particulare contigerit damnum, ex
» quo non ipsa rei poenitus laedatur substantia,
» hoc Emphyteuticarius suis partibus non dubitet
28 » adscribendum. » Si res Emphyteutica culpa
Emphyteutae pereat v. gr. Domus corruat; quia
Emphyteuta eam debito tempore non refecit, et
a ruina, uti tenebatur, non custodivit, tunc ipsi
perit, et de toto damno tenetur. In omni enim
contractu, qui in gratiam utriusque celebratur,
oritur obligatio ex culpa lata, et levi; arg. leg. Si
ut cert. 4. §. 2. ff. Mandati, ibi: In contractibus...
ubi utriusque utilitas vertitur, et dolus et culpa prae-
statur, et ita Doctores communiter.
29 Emphyteuta, si pensionem comparatione fru-
ctuum valde modicam solvat, et solum in reco-
gnitionem Dominii, tenetur ipsam modicam pen-
sionem solvere, licet ob sterilitatem, vel hostium
incursionem, aut alium casum fortuitum paucos,
aut etiam nullos colligat fructus, quia modicam
pensionem annorum praecedentium, et subsequen-
tium fructibus facile, et abunde compensat; Un-
de non liberatur ab onere solvendi talem modi-
cam pensionem, nisi fundus Emphyteuticus omni-
no pereat, aut in potestatem hostium deveniat,
sine spe brevi tempore recuperandi; leg. 1. Cod.
de Jure Emphyteutico; et §. Adeo 3. Institut. de lo-
catione, et conductione, et sic tenent Doctores com-
muniter cum Julio Claro lib. 4. recept. §. Emphy-
teusis, qu. 8. ubi adducit duos sequentes versus.

Si periit tota, non debuit Emphyteuta.
Si perit ex parte, nulla se liberat arte.

Si autem Emphyteuta solvat pensionem magnam 30
non solum in recognitionem Dominii, sed etiam in
compensationem, et juxta proportionem fructuum,
quos capit, vel capere potest, tunc si propter ali-
quam ex dictis causis nullos, aut paucos fructus
colligat, aequitas postulat, ut fiat ei aliqua pro-
portionaliter remissio, quia hoc casu Emphyteu-
ticus colonus parum differt a conductitio, cui ad
ratam partis fructuum, qui pereunt, fit remissio;
Sic tenent Julius Clarus loc. citat. §. Emphyteusis
quaest. 8. Gaill. lib. 2. pract. observat. 24. num. 23.
Gomez. 3. resolut. cap. 3. num. 18. Rebell. quaest.
8. Jason. in leg. 1. C. de Jure Emphyteutico num.
20. Navarrus in Manual. c. 17. num. 190. Alvar.
Valasc. de Jure Emphyteutic. quaest. 27. a num. 7.
Lessius lib. 2. cap. 24. num. 49. Layman lib. 3.
tract. 4. c. 22. num. 7. Carpz. p. 2. cap. 38. Sporer
tom. 2. tract. 6. cap. 7. num. 54. La Croix lib. 3.
part. 2. dub. 12. num. 1061. Lugo t. 2. disp. 29.
num. 88. Silvester verb. Emphyteusis q. 1. Konig.
lib. 3. decretal. tit. 18. num. 43. Pirhing ibid. n. 7.
Reiffenstuel ibid. n. 156. et communior aliorum.
Emphyteutae bonorum Ecclesiasticorum gau- 31
dent exemptione ab oneribus Communitativis:
Sac. Congr. Immunitatis in Oppiden. 29. Maji 1646.
lib. 3. decret. Pauluc. pag. 282. in Imolen. 27. Maji
1654. lib. 5. decret. Paul. pag. 41. An meri laici 32
possint conveniri in foro Ecclesiastico pro bonis
Emphyteuticis, et reddititiis Ecclesiae pro eo,
quod pertinet ad directum Dominium; Sacra Con-
gregatio censuit, Judicium spectare ad forum Eccle-
siasticum. In Carinolen. 15. Augusti 1668. lib. 1.
decr. Altoviti pag. 252. Causa assertae servitutis 33
contra Emphyteutam Mensae Episcopalis spectat
ad Curiam Ecclesiasticam; Ead. Sac. Congreg. in
Tiburtina 16. Januarii 1691. lib. decret. Martelli
pag. 719. Non gaudent Emphyteutae bonorum Ec- 34
clesiasticorum immunitate ab onere personali
unius corbae frumenti; Ead. Sac. Congreg. in Fa-
ventina 14. Decemb. 1688. lib. decret. Martelli pag.
388. Emphyteuta Ecclesiae non potest declinare 35
forum Ecclesiasticum respectu solutionis Canonis,
vel quando agitur de Dominio Ecclesiae; Ead.
Sac. Congreg. in Casalen. 14. Februar. 1628. lib.
1. decr. Paul. pag. 84. Bona Ecclesiarum, et Lo- 36
corum piorum in Emphyteusim laicis concessa,
sive Canones, qui pro dictis bonis solvuntur, sunt
tenues, sive correspondentes fructibus, sunt exem-
pta ab omnibus oneribus, et impositionibus laica-
libus; Ead. S. Cong. in Oppiden. 23. Julii 1652.
lib. 4. decret. Paul. pag. 191. in Papien. 24. August.
1694. lib. 1. decret. Vallsman. pag. 141. Vineae, 37

et Terrae Emphyteuticae Ecclesiae non compre-
hendantur sub Edictis, et aliis similibus publica-
tis a Laicis, sed sunt prorsus exemptae; *Sac. Congr.
in Montisfalisci* 23. *Augusti* 1632. *lib.* 2. *decret.*
38 *Paul. pag.* 361. Bona Emphyteutica Ecclesiarum,
et Ecclesiasticorum non possunt a Laicis collecta-
ri; *Ead. Sac. Congreg. in Capacen.* 27. *Augusti*
1627. *lib.* 1. *decr. Paul. pag.* 62. *in Balneoregien.*
14. *Febr.* 1633. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 149. *in
Senogallien.* 18. *Decemb.* 1668. *lib.* 1. *decret. Alto-
vit. pag.* 303. *et* 3. *Julii* 1696. *lib.* 2. *decret. Val-
leman. pag.* 34.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

39 Quod ait *Auctor num.* 7. videlicet posse Emphy-
teutam repetere melioramenta,finita Emphyteusi,
id intellige si finiatur Emphyteusis sine culpa
40 ipsius Emphyteutae. Ceterum, si Emphyteusis
finiatur ex Emphyteutae culpa, puta quia aliena-
vit sine consensu Domini directi, etc. nequit ipse
Emphyteuta melioramenta repetere. *Befold. deli-
bat. Jur. ex lib.* 6. *Pandect. quaest.* 11. *Anton. Fab.
in Codic. Lib.* 4. *tit.* 43. *definit.* 24. *Wurmeser.
Practic. observat titul.* 34. *observ.* 2. *Rot. in Alba-
nea Devolutionis* 18. *Junii* 1734. *cor. bon. mem. de
Vais.* (*)
41 Nec indistincte admitti potest; quod asserit
Auctor. num. 30. nimirum locum esse diminutioni
annui Canonis ex damno in substantia rei, si ipse
magnus sit. Videndum quomodo fuerit Canon re-
42 servatus. Si enim reservatus sit Canon in reco-
43 gnitionem directi dominii, tametsi magnus sit, et
fere fructibus respondeat, non esse locum ejus
diminutioni ex damno in rei substantia respondit
Rota *in Romana domorum super reductioni pensio-
nis* 17. *Januarii* 1746. §. 2. 3. *et* 13. *cor. bon. mem.
Lana.*

ARTICULUS III.

EMPHYTEUSIS QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT DOMINUM DIRECTUM, SEU PROPRIETARIUM.

1 Dominus directus esse, seu in Emphyteusim
dare potest omnis ille, cui praeter dominium
competit libera rerum suarum administratio; *Sic
communis Doctorum arg. leg. In re mandata Cod.
mandati.* Hoc ipso enim, quod quis liberam habet
potestatem disponendi de rebus suis, potest de
iis disponere per quemcumque contractum licitum
qualis est Emphyteusis; Sive sit persona privata; 2
l. 1. *et tit. de Jure Emphyteutico;* Sive sit integra 3
Civitas, aut alia Communitas Dominium in com-
muni habentes; *l.* 1. §. 1. *ff. si ager vectigalis.* Sive 4
sit Praelatus, aut Communitas Ecclesiastica; dum-
modo requisita a Jure adhibeantur solemnitates;
Cap. Apostolicus 13. *caus.* 12. *quaest.* 2. *cap. Nulli*
5. *de rebus Eccles. non alienand. et Extravagant.
Ambitiosae sod. tit.* Hinc quia libera administratione 5
rerum suarum non gaudent, nequeunt in Emphy-
teusim concedere pupilli, et minores sub Tutori-
bus et Curatoribus constituti; *arg. leg. Non solum*
4. *et leg. Etiam* 13. *Cod. de praediis etc. Minor. sine
decreto.* Neque ipsi Tutores, et Curatores bona 6
Pupillorum, et Minorum in Emphyteusim conce-
dere possunt sine decreto, et auctoritate Judicis,
quia in Jure specialiter cavetur, ne hoc sine De-
creto, et auctoritate Judicis attentent; *cit. l. Etiam*
13. *et toto tit. C. de praediis etc. Minor. fine decreto.*
Dominus directus potest omnia sibi bene visa 7
facere in re Emphyteutica, dummodo non impe-
diat Dominium utile. Rota *part.* 8. *recentior. dec.*
40. *num.* 6. Dominus directus potest privare Em- 8
phyteutam re Emphyteutica, si per integrum tri-
ennium de Emphyteusi Laicali, vel per biennium
de Emphyteusi Ecclesiastica non solvit debitam
pensionem, textu expresso de Emphyteusi Laicali
in l. 2. *Cod. de Jure Emphyteutico*, et de Emphyteusi
Ecclesiastica *in cap. Potuit Emphyteuta* 4. *de locato,
et conducto*, ibi: *Cessando a solutione Canonis per
biennium.* Et hoc procedit etiamsi Emphyteuta pro 9
solutione pentionis, seu Canonis non fuerit inter-
pellatus, ut expresse statutum est in *dict. c. Potuit*,
ibi: *Non obstante, quod ei, ut Canonem solveret,
non extitit nunciatum, cum in hoc casu dies statuta
pro Domino interpellet.* (**) Excipiuntur tamen ali- 10
qui casus, in quibus ob non solutum Canonem,

(*) Super hac re magis adprobo opinionem *Auctoris supra num.* 7. Si Emphyteuta ob propriam culpam ejectus amitteret etiam melioramenta, et expensas utiles in rem Emphyteuticam factas duplicem poenam persolveret privationis nempe Emphyteutici fundi, et melioramentorum. Ulterius certum est melioramenta esse propria Emphyteutae, et de iis posse libere disponere admonito tamen prius Domino directo, an velit praeferri *l.* 3. *Cod. de jure Emphyteutico ibi que Bruneman.* quod nunquam concederetur Emphyteutae nisi melioramenta essent propria ipsius, ideoque Dominus directus tum propriam, tum Emphyteutae rem consequeretur, quod maximam redolet iniquitatem. Quapropter rectius dici potest ab Emphyteuta ob culpam ejecto melioramenta conventa amittere, non vero alia melioramenta non conventa, cum nemo locupletari debeat cum aliena jactura. Ita *l.* 2. *Cod. de jur. Emphyt.* explicant, et contrarias conciliant opiniones *Bruneman. in Cod. lib.* 4. *tit.* 66. *leg.* 2. *num.* 3. *Zoes in Pandect. lib.* 19. *tit.* 2. *num.* 114. *Voet in Pandect. lib.* 6. *tit.* 3. *num.* 52. ubi plures allegat. (*Edit. Barbiell.*)

(**) Quod adeo verum est, ut licet portio canonis exolvatur, non pars Emphyteutici praedii in commissum cadit, sed integrum, sive unus tantum Emphyteuta sit, sive plures unius Emphyteutae haeredes. Cum enim haec obligatio individua sit solutione partis non extinguitur in parte, sed adhuc integra in primaevo robore manet, ut objectis respondendo tenet Voet *ad Pandect. lib* 6. *tit.* 3. *n.* 37. Nec obstat, quod si, irrequisito Domino, pars fundi alienetur non totum sed pars tantum devolvitur. In hoc quippe casu certa est pars alienata, ideoque certum quod Domino devolvitur: At non ita in debitore canonum, qui eorumdem partem solvat, quia certum est debitum Canonis, at incertum corpus, quod sit devolutum, ideoque devolvitur totum. Zoes. *ad Pandect. lib.* 19. *tit.* 2. *num.* 78. Tiraquell. *de retract. convent.* §. 4. *Gloss.* 6. *n.* 26. Perez. *in Cod. tit. de jur. Emphyt. Mantic. de Tacit et ambig. convent. lib.* 22. *tit* 27. *num.* 16. *et seq.* (*Edit. Barbiell.*)

seu pensionem Emphyteuta non cadit in commissum, et privari non potest a Domino directo. Primo igitur excipitur, quando nulla culpa intercessit Emphyteutae; v. g. quando Canonem non solvit ex ignorantia, vel alia hujusmodi justa causa, ut si haeres succedens ignoret rem esse Emphyteuticam, vel etsi sciat esse Emphyteuticam, nesciat se teneri ad annuam pensionem, seu Canonem; *Sic communis Doctorum*, quia ubi culpa non est, neque poena commissi locum habere debet. Secundo excipitur, quando ipse Dominus ex alia ratione tantumdem debet Emphyteutae, quia saltem in materia odiosa, et ad evadendam poenam compensatio hujusmodi locum habet. *Sic communis Doctorum*, teste Molina *disp.* 453. *num.* 10. *arg. leg. Si constat* 4. *Cod. de compensat.* (*) Tertio excipitur, quando Dominus Canonem, seu pensionem loco, et tempore debito ab Emphyteuta oblatum non acceptavit, quia in tali casu per Emphytautam non stetit, quo minus pensionem, seu Canonem solveret; *Communis.* Quarto excipitur, quando Dominus postquam Emphyteuta poenam commissi incurrit ob neglectas pensiones, sequentis temporis pensiones acceptat; tunc enim praesumitur jus revocandae Emphyteusis condonare; teste Julio Claro §. *Feudum qu.* 49. *n.* 10. Quinto excipitur, quando Emphyteuta praesertim in Emphyteusi Ecclesiastica post tempus elapsum purgavit moram. *Arg. cap. Potuit Emphyteuta* 4. *de locat. et conduct.* ibi: *Nisi celeri satisfactione postmodum sibi consulere statuisset.*

11 In Emphyteusi autem laicali, quamvis de rigore Juris nulla Emphyteutae competat facultas purgandi moram, nihilominus ex aequitate, etiam in ista purgatio morae admittenda videtur, Julius Clar. §. *Emphyteusis quaest.* 8. *num.* 15. Bald. *in leg. Si pacto quo poenam, Cod. de Pactis*, Sarmient. *lib.* 3. *select. interpret. c.* 5. Pirhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 18. *num.* 37. Reiffenstuel. *ibid. num.* 202. et alii, quos citat Jason *arg. leg. Si servum* 91. §. *sequitur* 3. *ff. de verbor. obligat.* ubi expresse statuitur, *quod si quis sit in mora solvendi, moram ex aequitate purgare possit. Æquitas autem est praeferenda rigori Juris*, ubi dicitur *ibidem*, sicut *leg. Placuit* 8. *Cod. de Judiciis*, ibi: *Placuit in omnibus rebus praecipuam esse justitiae, aequitatisque, quam*
12 *stricti Juris rationem.* Quantum autem tempus ad purgandam moram concedatur, cum in jure non habeatur statutum, et controvertant inter se Doctores, ut notat Glossa *in cit. cap. potuit, verb. Cleri*, ubi dicit aliquos velle, quod sit tempus decem dierum, eo quod hoc tempus in Jure modicum dicatur; *leg. Promissor* 21. §. 1. *ff. De Pecun. constit.* ibi: *Modicum tempus statuendum est non minus decem dierum*, et alios velle, quod sit tempus usque ad litis contestationem, per varia Jura adducta, ibi: *sub verb. Cleri*, et alios velle, quod sit tempus ante sententiam per jura *ibidem* adducta. Hinc cum nullum ad hoc sit a Jure determinatum tempus, relinqui videtur determinandum arbitrio Judicis, eo quod ordinarie loquendo, quando quaestio est de termino *celeriter, statim*, et hujusmodi, temporis definitio relinquatur Judicis arbitrio, ut notant Abbas *in dict. cap. Potuit num.* 12. Reiffenstuel. *loc. cit. num.* 200. Jul. Clarus *loc. cit. num.* 15. ubi testatur hoc esse de communi aliorum.

Dominus directus potest privare Emphyteutam 13
re Emphyteutica, si absque suo consensu, et absque debitis Juris conditionibus assignatis *artic. antecedent. sub num.* 13. vendat Emphyteusim, textu claro *in cit. leg. ultim. Cod. de Jure. Emphyteutico, et cit. cap. Potuit* 4. *de locato, et conducto.* Cum hac tamen advertentia, quod si Emphyteuta vendat, seu alienet sine consensu Domini totam rem Emphyteuticam, potest tota privari; si alienet solam partem, tota ipsa parte privari potest. *arg. c. Si Vassallus unic. de Vassallo qui contra Constitutionem Lotharii tit.* 38. *lib. Feudorum*, ibi: *Si Vassallus contra Constitutionem Lotharii Regis Beneficium alienaverit, si totum, perdat totum; si partem, partem perdat, et ad Dominum revertatur.* Non enim debet quis puniri ultra quam deliquit; Jul. Clarus *lib.* 4. *sentent.* §. *Emphyteusi quaest.* 13. *n.* 10. ubi ait hanc sententiam esse communiorem, et aequiorem. Pirhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 18. *num.* 42. *vers. Notandum tertio*, Zoesius *eod. titul. num.* 98. Alexander *in consil.* 99. *Visis processibus col. final. vol.* 5. Annotat. *ad decis.* 56. *num.* 18. *p.* 9. *tom.* 2. *Rotae recentior.* et alii contra Silvestrum verb. *Emphyteusis quaest.* 5. Molinam *disput.* 459. et Rosignolum *de Emphyteusi praenot.* 7. *sect.* 3. *num.* 11. volentes non improbabiliter, quod Emphyteuta possit privari tota re Emphyteutica, etiamsi alienet solum partem sine consensu Domini. Item Dominus directus potest privare Em- 14
phyteutam re Emphyteutica, si sua culpa lata, vel levi talis res fuit notabiliter deteriorata, imo potest eum cogere, ut id, in quo rem laesit, resarciat, textu expresso *in Authentic. Qui rem Cod. de SS. Ecclesiis*, ibi: *Qui rem in Emphyteusim acceptam fecerit deteriorem . . . hac lege expelli potest, ut tamen id in quo rem laesit, resarciat.* sic communiter Doctores. Quoties tamen expellendus est ab 15
Emphyteusi, Emphyteuta non debet a possessione repelli, nisi interventu, et auctoritate Judicis;

(*) Adverte tamen quod sola compensatio non tollit devolutionem. Cum enim Canonis praestatio, et obligatio ultra solutionem respiciat recognitionem quoque dominii, ideo non satis est, ut causa compensanti vera sit, nisi insuper compensatio hujusmodi Domino directo offeratur, quae oblatio locum obtinet recognitionis dominii, et solutionis quo casu, sicut in formali solutione, potest apocham dare, et tenetur aut apocham recipere, ut pluribus allegatis tradit *Zoes loc. cit. num.* 80. *et* 81. *Voet in Pandect. lib.* 6. *tit.* 3. *num.* 39. (*Edit. Barbieri.*)

arg. leg. Creditores ; C. de pignor. ibi : *Creditores, qui non reddita sibi pecunia conventionis legem ingressi possessionem exercent, vim quidem facere non videntur. Attamen auctoritate Praesidis possessionem adipisci debent.* Unde etiam Domini directi nonnisi eadem auctoritate possessionem alteri auferre, et sibi dare debent, quia nemo sibi ipsi Judex esse debet; *leg.* 1. *Cod. ne quis in sua causa judicet.* Tum quia si quivis propria auctoritate Emphyteutam a possessione expelleret, passim scandala, et rixae orirentur, et ideo *l. Non* 176. *ff. de Reg. Jur.* fuit provide statutum, ut sequitur: *Non est singulis concedendum, quod per Magistratum publice possit fieri, ne occasio sit majoris tumultus faciendi.*

16 Dominus directus, quoties Emphyteusis transit
de uno ad alium, potest a novo Emphyteuta propter
investituram, quam ei impertitur, laudemium
exigere; textu expresso *in leg.* 3. *Cod. de Jure*
17 *Emphyteutico* (*). Laudemium sic dictum, ex quo
Dominus directus suo consensu, et auctoritate
approbet, ac veluti laudet talem translationem
factam, de Jure communi est quinquagesima pars
pretii, quo bonum Emphyteuticum aestimatur;
cit. leg. 3. *Cod. de Jure Emphyteutico*, ibi: *Quinquagesimam
partem pretii, vel aestimationis loci, qui*
18 *transfertur, accipere liceat Domino.* De consuetudine
tamen alicubi trigesima, alicubi vigesima, et
alicubi etiam decima pars pro laudemio dari solet,
unde servanda est in hoc loci consuetudo;
19 *arg. cap. Cum tanto* 11. *de consuetud.* Tale autem
laudemium non est mensurandum secundum valorem,
quem res habebat, quando primo tradita
est in Emphyteusim, sed secundum eum, quem
res habet pro illo tempore, quo in alium transfertur;
cit. l. 3. *Cod. de Jure Emphyteutico*, ubi
praescribitur, ut mensuretur dicta quinquagesima
pars juxta mensuram pretii, quo aestimatur
res Emphyteutica, adeoque si crescit mensura
pretii, crescit etiam quinquagesima, vel trigesima,
vel vigesima pars ejusdem.

20 In variis casibus transit Emphyteusis de uno ad alium, et non est solvendum laudemium; Primo quando defuncto Emphyteuta, Emphyteusis jure haereditariae successionis transit ad haeredem necessarium, ut de Patre in filium; *Authent. de haeredibus ; Et communis Doctorum.* Et ratio est, quia laudemium datur pro investitura, et immisione novi Emphyteutae in possessionem; *citat. leg.* 3. *Cod. de Jure Emphyteutico*, quando autem Emphyteusis transit ad haeredem necessarium, non est opus nova investitura et immissione in possessionem, cum haeres auctoritate propria possit adire haereditatem, adeoque etc. Se- 21
cundo quando plures habentes rem Emphyteuticam in communi, eam inter se dividunt proportionaliter in singulis; talis enim divisio videtur necessaria *leg.* 22. *Cod. Mandati.* Et sic tenet communis Doctorum. Tertio quando ante haeredita- 22
tem, venditio Emphyteusis iterum rescinditur; *Sic communis* cum Barbosa *in c. Potuit Emphyteuta* 4. *de locat. et conduct. num.* 38. Et ratio est, quia Laudemium, seu Honorarium datur propter novam investituram, et immissionem in possessionem, quae nova investitura non datur, ut de se patet, cum ante traditionem rescinditur venditio. Emphyteuta enim remanet adhuc in pacifica possessione Emphyteusis ratione primae investiturae (**).
Quarto quando res Emphyteutica transfertur ex 23
necessitate dotandi filiam, cum aliunde non habeatur quo dotari possit; Sic Doctores communiter cum Barbosa *loc. citat.* et Bartolo *in leg. Et ideo ff. de cond. furt.* et ratio est, quia laudemium dumtaxat debetur ex alienatione voluntaria, et non necessaria, qualis est illa dotandi filiam, quam Pater necessario dotare debet, textu expresso *in leg. ultima Cod. de Dotis promissione.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De eo gravis est questio ae assumpta ab Em- 24
phyteuta obligatione aliquid in re Emphyteutica faciendi intra praefinitum tempus sub poena devolutionis, eoque non facto, locum sibi vindicet devolutio, Emphyteuta non interpellato?

Affirmandum videretur ex notissima illa Regu- 25
la quod in obligationibus in quibus appositus est dies, ipse interpellare dicatur pro Homine.

Sed contrarium resolvit Rot. *in Romana Devo-* 26
lutionis 8. *Junii* 1744. *coram bon. memor. Lana* Regulae vero illi ita §. 5. respondet: » Regula » vero haec quod sine ulla admonitione sit locus » poenae conventionali procedere visum fuit tantummodo » ad effectum inducendi obligationem, » nempe ut quis, ubi pervenerit dies praefixus

(*) Dubitari potest an in venditione cum pacto redimendi, secuta redemptione, iterata Laudemiorum praestatio Domino directo debeatur. Probabilior videretur non deberi, ut sentit Tiraquell. *de retract. convent.* §. 4. *glos.* 6. *num.* 19. *et* 20. Molerus *semest. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 2. *et* 3. eo quod contractus remaneat quodammodo suspensus. Nihilominus contrariam tuetur opinionem Voet *in Pandect. lib* 6. *tit.* 3. *num.* 31. multisque et quidem validis eam exornat rationibus adeo ut ab illa recedere non auderem, quousque validiora non occurrerent argumenta. Quod si post solutum Laudemium a tertio contra emptorem excitetur controversia, et per transactionem sublata deinde remaneat, tunc certe iterata non admittitur laudemii solatio, sive quid amplori, sive quid tertio praestitum sit, ut a lite recederetur. Hoc quippe casu quamvis transactio sit species alienationis *l.* 4. *Cod. de praed. et aliis reb. minor.* nil aliud profecto actum dici potest, quam confirmatos praecedens contractus, ideoque nulla occurrit ratio, cur iterentur laudemia. Tiraquell. *de retract. Gentilit. gloss.* 14. *num.* 63. Voet *loc. cit. num.* 33. *(Edit. Barb.)*

(**) Si tamen divisione vel adjudicatione facta unus cohaeredum deinceps suam partem, aut rem adjudicatam in alios iterum transferat cohaeredes, procul dubio Laudemiorum nascitur obligatio, cum ita simplex tantum alienatio extra omnis divisionis considerationem contingat, nec referat an in cohaeredem an in extraneum Emphyteotae transeat jus, ut recte observat Argentraeus *tract. de Laudemiis c.* 55. *(Edit. Barb.)*

» solutionis, teneatur ad interesse sive ad fructus
» conventos, non quidem per viam poenae sed so-
» lum ratione morae, pruut in casu non solutio-
» nis Canonum, ac etiam in casu, Alienationum
» antequam locum habeat caducitas etc. nec non
» in omnibus aliis Contractibus, in quibus pur-
» gatio morae non admittitur etc. nunquam vero
» locum sibi indicat in poenalibus ad durum ef-
» fectum Caducitatis, in quo casu dies non inter-
» pellat pro Homine, sed ut poena incurratur ne-
» cessaria est praecedens interpellatio. »
27 Regula est quod Dominus directus in venditio-
ne rei Emphyteuticae valeat vel soluto praetio ha-
28 bere praelationem vel petere Laudemium. At Re-
gula haec duas patitur exceptiones. Prior est si
Dominus directus jam petierit laudemium. Hac 29
enim petitione renuncisse censetur competenti
sibi praelationi. Altera si agatur de Emphyteusi,
in cujus instrumento fuit concessa libera facultas
alienandi. Neque obstat si in eodem instrumento
fuerit prohibita alienatio irrequisito Domino di-
recto. Dupliciter enim consensus a Domino dire- 30
cto praestari potest, et ante alienationem et post,
alienationem atque in hac hypothesi secundus con-
sensus necessarius est, qui praelationem haud tri-
buit. Ita decidit Rot. *in Romana Praelationis* 16.
Junii 1738. *coram bon. mem. Canilliac.*

CONTRACTUS EMPTIONIS, ET VENDITIONIS

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Emptio, et Venditio quoad suum esse, et a quibus, ac de quibus fieri possit, et debeat, vel non?*

1. Emptio, et Venditio quid. — 2. Explicantur particulae definitionis Emptionis, et Venditionis, *ad n.* 4. — 5. Nomine mercis venit quaelibet res pretio aestimabiles, sive jus, sive officium, sive bujusmodi. — 6. Nomine pretii venit solus nummus, seu numerata pecunia. Et quid sit pretium. — 7. Nummus unde dictus. — 8. Pecunia unde dicta — 9. Nummi appellatio strictior est, quam pecunia. — 10. Ubi nummus, seu pecunia non intervenit, sed res una pro altera, merx pro merce datur, permutatio, vel alius contractus, non autem emptio, et venditio est. — 11. Pretium unde dictum. — 12. Pretium est duplex; Legitimum, seu Legale, et Naturale, seu Vulgare, et quale sit utrumque. — 13. Pretium naturale, seu vulgare dividitur in infimum, seu pium; in medium, seu moderatum; et in summum, seu rigorosum. Et quale sit quodlibet. — 14. Quodlibet trium horum pretiorum justum est ac licitum. — 15. In foro conscientiae omnis venditio notabiliter excedens pretium summum, seu rigorosum, et omnis emptio non attingens pretium infimum, seu pium, est injusta, et illicita, et per restitutionem ad aequalitatem reducenda. — 16. Adducitur, et solvitur instantia. — 17. In foro externo utroque Jure tam civili, quam Canonico permittitur, et toleratur rem quovis pretio emere, et vendere, at dummodo ex parte alterius non fiat laesio, seu deceptio ultra dimidium, *ad n.* 18. — 19. Dimidium justi pretii quomodo computandum sit in Emptore decepto. — 20. Pretium legitimum, seu Legale juste taxatum obligat omnes in utroque foro, et ipsum malitiose transgredientes tam in emendo, quam in vendendo peccant contra justitiam, et tenentur ad restitutionem. — 21. Pretium juste taxatum observare tenentur etiam peregrini, nisi specialiter eximantur. — 22. Si manifeste constet pretium indebite, irrationabiliter, et injuste taxatum esse, nemo in foro conscientiae illud observare tenetur. — 23. Hinc si magistratus, vel ab eo deputati ex odio, vel passione, aut muneribus corrupti, vel errore seu ignorantia seducti, pretium rerum injuste determinent, tunc potest taxa tuta conscientia transgredi, et reduci ad aequalitatem cum valore mercis. — 24. Immo possunt in tali casu venditores, quando alio modo justum pretium obtinere nequeant, mercibus aliam rem, vel eamdem specie, minus tamen bonam immiscere, dummodo in modica solum quantitate sufficiente ad seipsos reddendos indemnes, et ita fiat, ut nullum exinde detrimentum emptoribus sequatur, et mera adhuc sit idonea ad usum et finem, pro quo emitur. — 25. Requiritur tamen semper, quod certo, et manifeste constet pretium esse injuste taxatum; nec sufficit solum dubium, an taxatio pretii sit justa, nec ne. — 26. Emptio, et venditio potest fieri ab omnibus, qui jure non prohibentur. — 27. Emere, et vendere solius lucri, et negotiationis gratia nequeunt Clerici. — 28. Item provinciarum, et locorum Gubernatores, Praesides, Rectores, Vicedomini, Praefecti, Judices, et eorum Officiales, ac Ministri in ipsis locis, in quibus Jurisdictionem exercent, emere de jure non possunt nisi necessaria ad victum, et vestimentum, et usum quotidianum. Consuetudine tamen est introducta praxis contraria. — 29. Item administratores rerum alienarum de jure, nec per se, nec per alium emere possunt res illas, quas administrant, nisi id eis specialiter concedatur. — 30. Item Tutores, et Curatores prohibentur emere bona pupillorum, et Minorum quae administrant. — 31. Possunt tamen Tutores, et Curatores talia bona emere, et vendere cum auctoritate Judicis, et interventu Propinquorum eorum pupillorum, et Minorum. — 32. Sic etiam emere possunt a pupillis illi Tutores, qui non habent administrationem eorum bonorum. — 33. Emere, et vendere non possunt pupilli, et minores, nisi accedat auctoritas Judicis, et consensus Tutorum, seu Curatorum. — 34. Omnis res humano commercio subjecta emi, et vendi potest nisi specialiter prohibeatur. — 35. Hinc emi, et vendi possunt omnes res sive mobiles, sive immobiles. — 36. Item, emi, et vendi possunt Nomina, idest Jura, seu actiones, credita, debita, Chirographa etiam ignorante, et invito debitore. — 37. Dummodo tamen talia nomina, seu Jura, credita, et hujusmodi sint certa ac liquida, et liti nondum subjecta. — 38. Officia publica temporalia spectando leges positivas humanas vendi, et emi non possunt. — 39. Ubi tamen legitima introducta est consuetudo, valide, ac licite talia officia publica temporalia vendi possunt, servatis quibusdam conditionibus. — 40. Assignantur conditiones observandae, ut talis venditio licite fiat. — 41. Secundum graves Doctores non solum Principes supremi, sed etiam alii inferiores de licentia Principis expressa, vel tacita possunt valide, ac licite talia officia temporalia vendere. Unde in hoc servanda est consuetudo legitima cujusque Regni, et Provinciae. — 42. Emptio, et Venditio fieri nequit de rebus spiritualibus, aut spiritualibus annexis. — 43. Item emptio, et venditio fieri nequit de rebus litigiosis. — 44. Homo liber vendi, et emi non potest, nisi major 25. annis consentiat. — 45. Vel nisi sit filius, qui a Patre in summa paupertate victus causa vendatur. — 46. Item nequit a Domino vendi servus, ut cum bestiis pugnet. — 47. Arma, Equi, ligomina, funes, et alia hujusmodi nequeunt vendi, et deferri ad Saracenos, et alios Christiani nominis hostes, et id facientes, quicumque sint, incurrunt excommunicationem. — 48. Ordinario loquendo nemo invitus cogi potest ad vendendam rem propriam, vel emendam alienam. — 49. In casu tamen publicae necessitatis, aut inopiae possunt subditi cogi ad vendendas merces, quibus ipsi non indigent. — 50. Et in tali casu publicae

necessitatis cogi possunt ad talem venditionem etiam Clerici, non quidem a Judice laico, sed a proprio suo Ecclesiastico. — 51. Item possunt subditi cogi ad talem venditionem ob bonum publicum vel favorem Religionis. — 52. Item si duo communem servum habeant, quorum alter velit eum manumittere, cogitur etiam alter partem suam vendere libertatis favore, si adsit qui redimere velit. — 53. Item quando Dominus nimis severe, et inhumane tractat servum suum, tunc cogi potest eum vendere. — 54. Dantur etiam aliqui casus, in quibus potest quis cogi ad emendum, maxime quando id exigit bonum commune Reipublicae, et assignantur. — 55. ad 57. Nam dici queat Contractus Emptionis, si Contrahentes dum praestiterunt consensum reservaverint sibi aliqua pacta postea concordanda. — 58. ad 62. De Regula, quod in Foro non succurritur venditori laeso, nisi laesio sit ultra dimidium justi pretii. — 63. ad 67. De altera Regula, quae in Foro invaluit, nimirum, quod Emptio et Venditio cum enormissima laesione facta sit nulla.

ARTICULUS II. — *Quoad ea quae concernunt Emptorem.*

1. Emens bona fide rem furtivam, seu alienam tenetur eam restituere Domino statim ac rescit esse suam. — 2. Nec talis emens bona fide rem furtivam, restituendo eam Domino, potest ab ipso repetere expensum pro ea. — 3. Immo non tantum rem ipsam furtivam, sed et omnes ejusdem rei fructus adhuc extantes, et quos collegit, et consumpsit a tempore cognitae rei furtivae, et eos ex quibus jam antea bona fide perceptis factus est ditior, tenetur emptor in utroque foro restituere Domino. — 4. Emens bona fide rem furtivam, si durante bona fide, eam consumpsit, vel vendidit, vel donavit, non tenetur ad restitutionem. — 5. Si vero emens plus pretii recepisset in venditione, quam in emptione rei furtivae, teneretur id plus, in quo factus est ditior, restituere Domino comparenti. — 6. Emens bona fide rem furtivam probabilius non potest eam reddere furi, si praevideat non esse reddendam Domino, etiamsi aliter pretium suum recuperare non possit, sed debet eam restituere Domino. — 7. Revera tamen est etiam probabile, quod talis emptor possit rem furtivam reddere furi, ad pretium recuperandum, seque indemnem servandum. — 8. Emens rem pecunia furtiva, licet acquirat ejus rei Dominium, tamen obligatur ad resarciendum omne damnum, ac lucrum cessans illi, a quo pecuniam abstulit, tum etiam venditori casu, quo pecunia ab ipso evincatur. — 9. Venditor autem non acquirit Dominium talis pecuniae furtivae, sed eam debet comparenti Domino restituere, si adhuc in specie extet; Non tenetur vero restituere, si eam jam consumpsit, vel cum propriis nummis ita commiscuit, ut amplius discerni nequeat. — 10. Emens rem alienam, seu furtivam modico pretio, ut eam restituat proprio Domino, qui eamdem rem non erat alias reacquisiturus non nisi majoribus expensis, potest ab ipso Domino repetere pretium solutum, et Dominus tenetur in utroque foro ipsum refundere. — 11. Emens communi pretio agrum in quo scit esse thesaurum, vel similia alia pretiosa, licite emit, et nihil tenetur restituere venditori ignoranti. — 12. Sic emens communi pretio rem mobilem, in qua reperiatur aurum, vel aliud quidpiam pretiosum penitus ignotum etiam venditori, non tenetur ad ullam restitutionem ipsi venditori. — 13. Emens rem sua et communi aestimatione vilem si post emptionem cognoscat esse pretiosam, non tenetur aliquid restituere venditori. — 14. Secus autem esset si emptor ante emptionem cognovisset pretiositatem rei penitus incognitam a venditore simplici et ignaro, tunc enim teneretur ei restituere id quod minus solvisset de justo pretio. — 15. Nec talis emptor conscius majoris valoris rei, qui a venditore ignoratur, manet tutus in conscientia per hoc quod dicat venditori ignaro se velle rem illam sine scrupulo emere, et ideo videat, an velit eam pro tali pretio dare condonando ei, si quid amplius valeat, et venditor consentiat. — 16. Qui scientia privata scit brevi pretium augendum, potest licite emere pretio currenti. — 17. Item si quis scientia privata sciat pretium mercis, seu valorem monetae esse brevi minuendum, vel mercem aliquam, seu monetam esse prohibendam, potest mercem licite vendere pretio currenti, et monetam expendere secundum valorem praesentem. — 18. Dicitur autem notanter *Scientia privata*, quia non excusantur Magistratus ipsi, qui ex industria legis promulgationem differunt, ut interim suas merces, vel pecunias majori valore seu pretio distrahant. Possunt tamen ipsi non aliter, ac alii bona fide distrahere sua, non obstante tali notitia, quando in eadem quantitate, seclusa illa notitia, distracturi fuissent. — 19. Chirographa et aliena credita, quantumvis certa, si sine molestia, difficultate, damno emergente, vel lucro cessante, exigi nequeunt, possunt valide, ac licite emi minori pretio juxta qualitatem difficultatis, periculi, damni, et hujusmodi. — 20. Doctores merito addunt tantam posse esse difficultatem, vel incertitudinem solutionis, ut hujusmodi chirographa, et credita aliena, possint interdum dimidio valore emi, et aliquoties etiam minori. — 21. Chirographa, et aliena credita possunt etiam licite emi minori pretio ab aliquo particulari, qui ob suam industriam, vel favorem Principis, aut Officialium, vel ipsiusmet debitoris, potest illa exigere sine difficultate, periculo, aut damno, sine quibus non posset illa exigere Creditor, vel alter. — 22. Immo etiam ipsimet Ministri, et Officiales, qui Principum, vel aliorum debitorum pecunias administrant, possunt licite Chirographa, et aliena credita erga suos principales minori precio emere, sicut alii; dummodo ipsi non sint causa difficilis, aut periculosae solutionis, et fecerint quantum in se erat, ut sine difficultate creditoribus satisfieret. — 23. Si autem ipsi ex dolo, vel negligentia, aut alia culpa sint causa, quod exactio Creditorum evadat difficilis, periculosa, aut onerosa, nullimode possunt illa credita minoris emere. — 24. Neque ex tali malitia possunt ipsi Ministri, seu Officiales suggerere amico, ut emat viliori pretio aliena credita erga Regem, seu Principem, et postea integre solvere emptori, diviso inter ipsos lucro illius emptionis. — 25. Chirographa, et aliena credita, in casu quo possunt ab alio tertio minoris emi, similiter possunt minoris emi, seu redimi vel extingui ab ipsomet debitore, dummodo ipse non sit causa minoris aestimationis, et quod solutio praefixo futuro tempore non evadet ex sua malitia, aut negligentia difficilis, et periculosa, sed aliunde oriatur talis difficultas, aut periculum. — 26. Secus tamen, si ipse debitor sit malitiosa, et culpabilis causa, cur solutio evadat difficilis, periculosa, vel onerosa. — 27. Chirographa, et aliena credita certa, et liquida, pro quibus suo tempore extinguendis nulla penitus occurrit difficultas, vel periculum, neque ullum lucrum cessans, aut damnum emergens, nequeunt licite emi minori pretio. — 28. Non licet sine justo titulo ob solam anticipatam solutionem infra pretium infimum emere. — 29. Potest tamen emptor sic minoris emere mercem, si adsit justus titulus. — 30. Minori pretio quam valeat ob varias causas potest res emi; Primo quando emptor emit in gratiam venditoris, et ratione ipsius cessat emptori lucrum, vel damnum emergit. — 31. Secundo ratione multitudinis mercium. — 32. Tertio ratione multitudinis mercium simul emptarum. — 33. Quarto ratione paucitatis emptorum. — 34. Quinto ratione inopiae, seu paucitatis pecuniae. — 35. Sexto ratione modi vendendi, ut cum venditor rem sponte, et ultronea offert, et enixe rogat ad emendum. — 36. Septimo quando res venduntur sub hasta, seu Foro scrutatorio sine ulla fraude. — 37. Deputatus ad aliquam rem emendam certo, et determinato pretio, si pretium solummodo determinatur, ne excedatur, non potest sibi retinere aliquid, si minoris emit. — 38. Potest tamen sibi retinere, si Dominus ita determinavit pretium, ut nihil aliud desideret quam ipsam rem emendam pro tali pretio, relicto emptori si quid minus expenderit in ipsa re emenda. — 39. Regulariter vero loquendo, quando aliter non constat de voluntate Domini, deputatus ad emendam rem determinato pretio v. g. pro decem, si ei contingat emere pro octo, non potest licite sibi retinere illa duo. — 40. Deputatus autem ad emendum aliquam rem, si ultra intentum Domini specialem et extraordinariam diligentiam, industriam, et laborem adhibuit pro emendo minori pretio, tunc poterit aliquam partem pretii incommodo, et industriae suae proportionatam sibi retinere. — 41. Sic etiam Sartor deputatus ad emendum pannum, serica, et hujusmodi pro vestimentis conficiendis, potest sibi retinere id, quo minus emit, si mercator, vel venditor in solam sui gratiam partem aliquam justi pretii

remisit — 42. Dummodo tamen duo concurrant, quae assignantur. — 43. Emens frumenta tempore messis, quo minus valent, ut servet vendenda ad tempus, quo magis valere solent, si non faciat animo inducendi caritatem, et postea vendat intra limites justi pretii, nullimode est culpandus. — 44. Si tamen unus, aut pauci coemunt omnia frumenta et hujusmodi, ut postea illa vendant ad suum libitum eo pretio quo voluerint, injustissime agunt, et monopolium committunt. — 45. Tales monopolae nedum peccant graviter contra Charitatem, sed probabilius etiam contra justitiam cum onere restitutionis. — 46. ad 62. De his, qui emere possunt, vel non. — 63. ad 66. An Emptor propria auctoritate possessionem rei emptae apprehendere possit, si ei permissa sit in emptionis instrumento.

ARTICULUS III. — *Quoad ea, quae concernunt Venditorem.*

1. Venditor ob solam dilatam solutionem sine justo titulo nequit rem plus justo pretio vendere. — 2. Potest tamen venditor plus justo pretio vendere ob dilatam solutionem, si interveniat aliquis justus titulus, ut lucrum cessans etc. — 3. Ut liceat venditori supra summum pretium vendere pluris ad creditum ratione lucri cessantis, requiruntur variae conditiones, quae enumerantur. — 4. Ratione periculi perdendi pretium, vel ex toto, vel ex parte possunt venditores, seu mercatores pluris vendere ad creditum. — 5. Item possunt venditores, seu Mercatores pluris vendere ad creditum ratione difficultatum, molestiarum, et expensarum, quae probabiliter timentur, seu solent accidere in exigendo postea pretio. — 6. Absque ullo titulo licitum est vendere plus ad creditum solum intra fines justi pretii. — 7. Supra summum justum pretium potest res pluris vendi generaliter loquendo ob varias causas. Primo ratione damni emergentis. — 8. Secundo ratione lucri cessantis. — 9. Tertio ratione pecuniae, seu raritatis mercium. — 10. Quarto ratione multitudinis emptorum. — 11. Quinto ratione specialis ad rem affectus venditoris causantis eidem honestam oblectationem. — 12. Sexto ratione periculi faciendi expensas in exigendo postea pretio. — 13. Septimo ratione periculi perdendi pretium, sive ex toto, sive ex parte. — 14. Venditor interrogatus ab emptore de certo vitio rei vendendae tenetur illud ei manifestare. — 15. Si autem venditor non interrogetur de vitio rei, potest licite ipsam vendere cum vitio occulto, dummodo vendat minori pretio proportionato rei vitio, ut sit res adhuc utilis emptori juxta proportionem pretii. — 16. Nec tenetur venditor indicare vitium rei manifeste patens. — 17. Teneretur tamen venditor indicare tale vitium manifeste patens, si adverteret emptorem esse tam rudem, et imperitum, ut nequidem vitium manifeste patens agnosceret. — 18. Venditor tenetur manifestare vitium, seu defectum rei in substantia. — 19. Venditor tenetur manifestare vitium circa qualitatem rei, quando causat damnum et reddit mercem inutilem ad finem ementis. — 20. Non tenetur tamen venditor manifestare vitium rei, ita si sit modicum, ut eo non obstante adhuc res sit aeque utilis ad finem ementis. — 21. Venditor tenetur manifestare vitium etiam in quantitate. — 22. Venditor, qui ad alliciendos frequentiores emptores, vendit Merces pretio infimo, sed occulto non tradit integrum pondus, et mensuram, partem sibi reservando ad compensandum velut sibi debitum pretium, quo ab aliis mercatoribus venduntur, peccat graviter, et tenetur restituere tum emptoribus, tum aliis Mercatoribus. — 23. Possunt tamen Venditores occulte tantum diminuere de pondere, numero, et mensura mercium, quantum requiritur ad complendum justum pretium, in casu, quo vel pretium a Magistratu, seu deputatis sit injuste taxatum vel emptores inique conveniant, quod non nisi certo minus justo pretio vulgari merces emere velint. — 24. Venditores habentes mercem v. g. triticum extraordinariae bonitatis, et majoris, quam illud quod communi, vel taxato pretio venditur, possunt licite admiscere aliquid inferioris materiae, quousque reddatur aequale tritico communi pretio ab aliis in foro vendi solito. — 25. Venditor vini valde praestantis, seu generosi potest ipsi admiscere vinum vilius, ut ad communem Fori vinum accedat, et ipsum vendere pretio communi. — 26. Sic etiam si Venditor vini nequit consequi justum ejus pretium, vel ex quo sit injuste taxatum, vel ex quo Emptores ob suam iniquitatem nolint justo pretio emere, potest ipsi infundere modicam aquam ad se reddendum indemnem, dummodo nullum damnum sequatur Emptoribus. — 27. Item si Emptores abhorreant a vino nimis meraceo, vel rigido emendo, ut nisi aqua aliquantulum temperetur, non appareat Emptoribus ejus praestantia, et justus valor, et ideo venditor cogatur minoris justo pretio vendere, vel omnino repellatur; tunc potest Venditor aliquantulum aquae ipsi infundere ad reddendum ipsum tenuius, et suavius, et se reddendum indemnem, dummodo Emptoribus nullum omnino sequatur damnum, et venditor tantum minuat de pretio vini, quantum auget de aqua. — 28. Affertur, et solvitur instantia. — 29. Venditor sciens scientia privata pretium mercis brevi minuendum esse, potest licite vendere pretio currenti. — 30. Deputatus ad aliquam rem vendendam certo, et determinato pretio, si pretium solummodo determinatur, ne minoris vendatur, non potest sibi retinere aliquid, si majori pretio vendat. — 31. Potest tamen sibi retinere, si Dominus rei ita determinavit pretium, ut nihil aliud desideret, quam tale pretium, relinquens deputato si quid pluris obtinuerit ab Emptore. — 32. Non possunt autem sibi aliquid retinere famuli, et famulae, quibus a Dominis indeterminato pretio traditur res vendenda meliori modo, quo possunt in utilitatem ipsorum dominorum. — 33. Regulariter loquendo, quando aliter non constat de voluntate Domini, quilibet deputatus ad vendendam rem determinato pretio v. gr. pro decem, si ei contingat vendere pro duodecim, non potest sibi licite retinere illa duo. — 34. Venditor non potest plus justo augere pretium mercis solum ex eo quod videat emptorem valde indigere illa, aut valde affici erga illam. — 35. Venditor pro re valde rara, ut peregrina probabilius non potest repetere ab Emptore quodcumque sibi arbitrarium, et excessivum pretium, sed solum illud, quod peritorum arbitrio spectatis omnibus circumstantiis industriae, raritatis, pulchritudinis, periculi, laboris etc. justum censetur. — 36. Contraria sententia est etiam probabilis, quod scilicet pro gemmis extraordinariis, picturis antiquis, avibus Indicis, aliisque animalibus, et rebus valde raris, et peregrinis, valeat licite accipere quantum vult, et potest. — 37. Vendens in fraudem Creditorum, quibus re vendita, sit incapax solvendi, quod debet, peccat graviter, et tenetur quantum potest ad restitutionem. — 38. Et quamvis talis fraudulenta venditio, si sit facta ignoranti fraudem, remaneat valida, tamen si sit facta scienti fraudem, rescindi potest a creditoribus, etiam non restituto pretio ipsi emptori. — 39. Si autem Creditores intra annum, quo repetendi potestas est, non repetant rem in suum damnum a debitore fraudulenter venditam, tunc Emptor securus est in foro externo. — 40. In foro tamen interno Emptor sciens fraudem Venditoris non remanet securus. — 41. Non desunt autem magni nominis Doctores, qui tenent talem emptorem remanere tutum etiam in conscientia. — 42. Venditor fingens litteras de submersis navibus, quae merces advehebant, vel spargens falsum rumorem de penuria, et caritate mercium in aliis proximis Regionibus, vel de obsidione Urbis, et de aliis similibus, quae solent pretium mercium valde augere, si ob talem fraudem vendat carius, quam venderet suas merces, peccat graviter, et tenetur ad restitutionem. — 43. Unde generaliter omnis Venditor, qui fraude, aut mendacio inducit emptorem ad emendum majori pretio, quam empturus esset, quamvis pretium, quod cedit, adhuc fuerit intra limites justi pretii, ratione suae fraudis, seu consimiliter malitiosi mendacii graviter peccat, et tenetur ad restitutionem. — 44. Si tamen Venditor, aut Mercator solum dicat, aut etiam juret, mercem sibi pluris constare, se pluris vendidisse aliis, et hujusmodi, quamvis Emptor sic inducatur ad dandum majus pretium, quam non daret, non obligatur ad restitutionem, si sistat intra limites justi pretii, licet peccet sic mentiendo, et jurando. — 45. Vendens quid pro quo malitiose v. g. aurichalchum pro vero auro, et hujusmodi, peccat graviter, et tenetur ad restitutionem. — 46. Pharmacopola vendens quid pro quo aeque utile ad finem Emptoris, v. g. dans infirmo unum medicamentum pro alio, tunc si tale aliud medicamentum sit aeque utile infirmo, et ejusdem virtutis, ac praescriptum a Medico, non peccat saltem

graviter, nec tenetur ad restitutionem, si tale medicamentum non sit inferioris pretii ac aliud. — 47. Si tamen Pharmacopola praevideat, vel metuat tale aliud medicamentum graviter periculosum, et damnosum fore, vel esse posse infirmo, graviter peccabit dando unum pro alio, et tenebitur ad restitutionem omnium damnorum. — 48. Venditor habens frumentum venale, et sit illud revera servaturus usque ad tempus, quo solet plus valere, potest licite nunc vendere majori pretio, quam actu valeat, si ab emptore rogetur, ut ipsi nunc vendat. — 49. Sic etiam licite vendit pretio solvendo quo valebit v. g. ultima hebdomada Maji, et prima Junii, quando solet plus valere, dummodo revera esset illud servaturus vendendum usque ad illud tempus. — 50. Et dato quod pretium ultimae hebdomadae Maji diversum esse contingat a pretio primae hebdomadae Junii, tunc debet sumi pretium medium. — 51. Debebit tamen ab hoc pretio deducere expensas, quas facturus erat venditor in servando triticum, et etiam alia damna, quae passurus erat. — 52. Venditor non potest licite vendere triticum de mense Novembris v. g. summo pretio, quo venit toto tempore intermedio usque ad Novembrem sequentis anni. — 53. Venditor graviter peccat, et tenetur ad restitutionem, si triticum aqua madefaciat, lanam, et hujusmodi in loco humido reponat, ut plus ponderet; pannos, et hujusmodi ad majorem mensuram, vel pondus, quam in se sint dolosis artibus trahat. — 54. Venditor potest licite vendere rem cum pacto retrovendendi, seu redimendi in futurum. — 55. Quantum vero diminui debeat de pretio propter tale onus revenditionis impositum emptori, relinquendum est judicio, et arbitrio prudentum. — 56. Cavendum tamen est, ne in similibus pactis retrovenditionis intercedat damnatus contractus *Mohatra*. — 57. ad 61. Quae sit differentia quae intercedit socium inter et fiscum circa venditionem rei communis. — 62. Num Christiani Mercatores merces ad infideles licite transferre possint. — 63. ad 72. Contractus nuncupati *Fitto-franco*.

ARTICULUS IV. — *Quoad ea quae concernunt commodum, periculum, et retractum rei venditae.*

1. Commodum, et fructus rei venditae post traditionem pertinent ad Emptorem. — 2. Fructus rei venditae adhuc pendens tempore contractus venditionis etiam ante traditionem pertinent ad Emptorem, sive sint maturi, sive immaturi. — 3. Immo nedum fructus pendentes, seu extantes tempore contractus, sed etiam fructus nati, et producti post celebratum, et absolutum contractum pertinent ad emptorem, etiamsi res nondum tradita sit, nec cautio fidejussoria, aut pignoratitia praestita, nisi aliter inter contrahentes conventum fuerit. — 4. Contraria tamen sententia defenditur communiter a Legistis, et etiam a variis Theologis. — 5. Si circa perceptionem fructuum provenientium ex re vendita fuerit facta aliqua specialis conventio inter emptorem, et venditorem, erit omnino observanda. — 6. Hinc licitus est contractus, cum fundus fructuosus emitur eo pacto, ut post tot annos duntaxat Emptor pretium, de quo conventum est, solvere teneatur Venditori, et interim Venditor usuras summae capitalis percipiat, donec ipsa soluta sit. — 7. Sic etiam licitus est contractus, quando Venditor per specialem conventionem tantum sibi reservat de fructibus rei venditae, quantum ex dilatione solutionis prudenter sibi timet imminere damni emergentis, vel lucri cessantis. — 8. Postquam autem Venditor jam transtulit Dominium in emptorem, nullumque apparet periculum lucri cessantis, vel damni emergentis, non potest ob solam dilatam solutionem pretii sibi reservare fructus rei venditae.—9. Item licitus est contractus, quando Venditor ita convenit cum Emptore, ut Dominium, et periculum rei venditae ad ipsummet pertineat ante pretii solutionem, et perinde ad se pertineant fructus interim ex ipsa provenientes. — 10. Periculum rei venditae post traditionem pertinent statim ad Emptorem. — 11. Immo periculum rei venditae pertinet ad emptorem etiam ante traditionem, si vendatur res certa et determinata in individuo. — 12. Limitatur tamen haec conclusio in pluribus casibus. Primo, quando Emptor, et venditor specialiter inter se conveniunt, ut periculum remaneat penes Venditorem, donec res empta tradita sit Emptori. — 13. Limitatur secundo, quando Venditor est in mora tradendi, et res interea casu fortuito perit, vel deterior fit. — 14. Si autem non solum Venditor in tradendo, sed etiam Emptor in rem sibi oblatam recipiendo, fuit in mora, tunc periculum spectat ad illum, qui est in posteriori mora. — 15. Si vero res aeque periisset, vel deterior facta fuisset apud Emptorem, si ei tradita fuisset, ad nihil tenetur Venditor ob talem moram.—16. Limitatur tertio, quando res vendita ante traditionem perit ex dolo, aut culpa lata, vel levi Venditionis.—17. Limitatur quarto, quando res vendita ante traditionem ex delicto Venditoris addicitur Fisco. —18. Limitatur quinto, quando venditio est facta conditionate, et ante impletam conditionem res totaliter perit. — 19. Si vero res sub conditione vendita totaliter non pereat, sed tantum deterior evadat, totum periculum, conditione impleta, spectabit ad Emptorem.— 20. Quando res in pondere, numero, aut mensura consistens, venditur ad mensuram, tunc antequam res ipsa tradatur mensurata, ponderata, aut numerata, omne periculum pertinet ad Venditorem.—21. Sic etiam si vinum, mel, vel quid simile vendatur ad corpus quidem et non ad mensuram, attamen cum pacto, ut degustetur, antequam omnino rata, vel perfecta venditio sit, tunc ante degustationem factam periculum spectat ad venditorem. —22. Si tamen certus terminus mensurationi, ponderationi, numerationi, aut degustationi praefixus fuit, aut Venditor coram testibus Emptorem moneat, ut intra certum tempus ad mensurandam numerandam, vel degustandam rem emptam accedat, post culpabilem ejus moram periculum ad Emptorem ipsum pertinebit.—23. Quando res aliqua vendita est ad corpus totum sine ordine ad mensurandum, tunc periculum spectat ad Emptorem. — 24. Si autem vendatur totum corpus quidem, sed cum ordine ad mensurandum, tunc cum venditio sit ad mensuram, donec non sit mensuratum, periculum pertinet ad Venditorem. — 25. Item erit venditio ad mensuram, si ex toto grege vendatur 10. oves: ex toto cumulo tritici 10. modii: ex toto dolio 10. urnae; et sic donec oves fuerint designatae, modii tritici, et urnae vini mensuratae, periculum spectat ad venditorem. — 26. Retractus gentilitius quid sit. — 27. Sola bona immobilia retrahi possunt. — 28. Retrahere possunt omnes Venditoris consanguinei, non tantum Laici, sed etiam Clerici. — 29. Religiosus autem consanguineus, vel ejus loco Monasterium retrahere nequit. — 30. Jus retrahendi ante omnes competit Liberis, sive masculis, sive foeminis. — 31. Dummodo tamen Liberi sint legitimi. — 32. Liberis non extantibus competit hoc jus consanguineis collateralibus cum praelatione semper ad proximiorem Venditoris. — 33. Si plures sint consanguinei ejusdem gradus, possunt omnes simul retrahere, et rem retractam possidere in communi, vel si dividi potest, dividere, aut sorti committere. — 34. Cum Fratre superstite nequeunt simul retrahere liberi Fratres Defuncti. — 35. Si consanguineus proximior retrahere nolit, competit tale jus consanguineo remotiori, ordine gradus semper servato. Et si unus ex aequaliter propinquis cedat Juri suo, admittendi sunt ad retrahendum reliqui in solidum. — 36. Legitime retrahere volens debet quatuor potissimum conditiones observare. Primo debet retrahere intra annum, et diem. — 37. Secundo debet offerre integrum pretium ab Emptore extraneo solutum, una cum omnibus sumptibus, et expensis ratione contractus necessario factis. — 38. Tertio debet refundere factas interea ab Emptore in rem expensas necessarias, et utiles quas ipse consanguineus, vel retrahens fecisset. — 39. Quarto debet suo nomine, et in suum, non vero in alterius commodum retrahere. — 40. Hinc si proximior consanguineus Venditoris ad impediendos alios remotiores consanguineos a tali retractu, fraudulenter, et dolose retrahat pro alio extraneo, fingens retrahere pro se, et in suum commodum, peccat contra justitiam, et tenetur ad compensanda damna illis inde secuta.—41. Sic etiam peccat contra justitiam, et tenetur ad compensanda damna inde secuta extraneus ille, qui emit agrum seu domum v. g. pro 100. sed timens ne domus, seu ager retrahatur a consanguineis, ut hos deterreat cum consensu venditoris scribit in instrumento fraudulenter, et dolose, se emisse pro 290. — 42. Adducitur laudabilis consuetudo, et praxis ad evitandas similes fraudes, et dolos.

— 43. ad 51. An emptione et venditione perfecta, cum res vendita non sit tradita, si fortuito caso pereat, damno Emptoris pereat. — 52. ad 59. Retractus conventionalis, legalis et gentilitius.

ARTICULUS V. — *Quoad ea, quae concernunt Actiones ex empto, et vendito, et Actionem ob laesionem ultra dimidium, et pactum legis Commissoriae, et Addictionis in diem.*

1. Quid sit, et ad quae detur Actio ex empto, seu empti. — 2. Hoc jus, seu Actio oritur statim ac habetur perfecta venditio. — 3. Non potest cum effectu institui contra venditorem, nisi prius sit pretium ex integro solutum, aut saltem realiter ei oblatum. — 4. Quid sit, et ad quae detur Actio ex vendito, seu venditi. — 5. Hoc jus, seu Actio oritur statim ac habetur perfecta emptio. — 6. Non potest cum effectu institui contra emptorem, nisi prius a venditore res sit tradita ipsi emptori. — 7. Quid sit, et ad quae detur Actio Redhibitoria. — 8. Unde vocetur Redhibitoria. — 9. Actio Redhibitoria competit non solum emptori, sed etiam ejus haeredibus. — 10. Potest intentari non solum contra venditorem, sed etiam contra omnes ejus haeredes. — 11. Quid sit, et ad quae detur Actio Æstimatoria, seu quanto, vel quanti minoris. — 12. Unde vocetur Æstimatoria, seu quanto, vel quanto minoris. — 13. Actio Æstimatoria, seu quanto, vel quanti minoris competit non solum emptori, sed etiam ejus haeredibus. — 14. Potest intentari non solum contra venditorem, sed etiam contra omnes ejus haeredes. — 15. Si venditor ignorans vitium rei, ipsam sine ulla malitia, et fraude vendidit tamquam bonum, non tenetur de damnis inde secutis, sed sola Actione Æstimatoria conveniri potest ad restituendum pretium quanto minoris emptor emisset, si vitium rei scivisset. — 16. Si autem venditor rem notabili vitio laborantem scienter, et malitiose vendidit emptori, potest conveniri ab emptore Actione Redhibitoria, vel Æstimatoria non solum ad restituendum pretium, vel partem ejus, sed etiam ad compensanda omnia inde secuta damna. — 17. Pro instituenda Actione Redhibitoria conceduntur sex menses. — 18. Pro instituenda autem Actione Æstimatoria conceditur annus integer. — 19. Quando ob vitium rei conceditur Actio Redhibitoria, potest emptor intra sex menses loco ipsius assumere Æstimatoriam, ita tamen, ut una assumpta variare amplius non possit. — 20. Si tamen intra sex menses emptor nullam intentaverit Actionem, potest post illos sex menses adhuc intentare Actionem Æstimatoriam. — 21. Anno tamen elapso nullam amplius Actionem, nec Redhibitoriam, nec Æstimatoriam poterit emptor intentare: In foro enim externo tales Actiones eo tempore praescribuntur. — 22. In foro interno tamen nunquam eximitur venditor ab obligatione restituendi, vel compensandi damna per talem deceptionem illatam emptori. — 23. Actio ob laesionem non conceditur de Jure Civili; nisi laesio sit ultra dimidium. — 24. Sic etiam de Jure Canonico loquendo de foro externo. — 25. In foro autem interno etiam infra dimidium laedens tenetur ad restitutionem, etiamsi ex ignorantia, et bona fide laeserit. — 26. Minoribus 25. annis conceditur Actio contra graviter laedentem, etiamsi laesio sit infra dimidium. — 27. Sic etiam conceditur Ecclesiis, ac Communitatibus. — 28. Sic etiam conceditur universaliter omnibus laesis infra dimidium, si laesio facta est ex dolo, vel fraude. — 29. Ob laesionem ultra dimidium competit Actio venditori contra emptorem. — 30. Item competit contra venditorem. — 31. Laesio ultra dimidium eodem modo, et aequaliter computari debetur in venditore, et emptore. — 32. Emptor ultra dimidium laedens tenetur, vel defectum pretii supplere, vel rem iterum restituere. — 33. Sic etiam venditor ultra dimidium laedens tenetur, vel excessum pretii restituere emptori, vel rem venditam iterum recipere, restituto toto pretio accepto. — 34. Nec emptor, nec venditor satisfacit restituendo tantum quantum sufficit, ne laesio sit amplius ultra dimidium, sed debet integre restituere totum id, quod deest justo pretio. — 35. Quando laesio ultra dimidium facta est bona fide, et emptor iterum restituit rem emptam, potest fructus interea perceptos sibi retinere in utroque foro. — 36. quando vero laesio ultra dimidium facta est mala fide, seu dolose, et fraudulenter, tunc emptor tenetur una cum re etiam omnes fructus perceptos restituere. — 37. Quando laesio est facta bona fide, et rescinditur contractus, venditor tenetur refundere emptori expensas, quas interea in necessarias, et utiles rei meliorationes fecit. — 38. Actio contra laedentem ultra dimidium bona fide, institui potest usque ad triginta annos. — 39. Contra laedentem vero mala fide, potest institui Actio usque in perpetuum. — 40. Pactum legis Commissoriae, seu Lex Commissoria quid sit, et ad quae detur. — 41. Si emptor determinato per pactum tempore pretium non solvit, dicitur Lex commissa, et statim ipso jure res ad venditorem redit. — 42. Etiamsi emptor a venditore ad solvendum non moneatur, aut interpelletur. — 43. immo non solum res ipsa iterum ad venditorem, sed etiam fructus interea ab emptore percepti, et reliqua commoda, vel accessiones rei eidem venditori restitui debent. — 44. Venditor tamen lege commissa, seu pretio per emptorem, statuto tempore non soluto, habet in sua libertate, vel pretium adhuc petere, vel rem venditam una cum fructibus repetere, dummodo statim se resolvat, et semel alterutro electo, non amplius variet. — 45. Emptor autem non habet hanc libertatem eligendi, sed debet praestare id quod venditor elegerit. — 46. Pactum addictionis in diem quid sit; et ad quae detur. — 47. Quare dicatur *Addictio in diem*. — 48. Quis censeatur offerre meliorem conditionem. — 49. Si venditione cum pacto Addictionis in diem celebrata, intra tempus determinatum, alius emptor meliorem conditionem offerat, et eam venditor acceptat, statim ipso jure absque ulla alia Actione res vendita iterum redit ad venditorem. — 50. Et tunc debet emptor restituere venditori nedum ipsam rem, sed etiam omnes fructus interea ex illa perceptos, et accessiones, et commoda illius. — 51. Potest tamen emptor deducere expensas, quas interea in rem necessario fecit, et venditor tenetur eas ipsi compensare. — 52. Pactum Addictionis in diem ut suum sortiatur effectum, debet habere sequentes conditiones. Prima est, ut sincere absque dolo, et simulatione ab alio emptore melior conditio offeratur venditori. — 53. Secunda est, ut emptor primus nolit ipse oblatam meliorem conditionem praestare, vel adaequare. — 54. Tertia est, ut venditor oblatam a secundo emptore meliorem conditionem reipsa acceptet. — 55. Quarta est, ut intra diem, seu tempus Addictionis venditor non moriatur, vel si moriatur adsit intra illud tempus haeres idoneus, cui melior conditio possit offerri. — 56. 57. Actio empti competit emptori. — 58. 61. Actio venditi competit venditori. — 62. Uter prior Contractum implere debeat, Emptor, an venditor. — 63. Cui competat probare Contractus implementum. — 64. 73. Quando majorenni conceditur, vel non, Actio doli ob laesionem.

ARTICULUS I.

EMPTIO, ET VENDITIO QUOAD SUUM ESSE, ET A QUIBUS, AC DE QUIBUS FIERI POSSIT, ET DEBEAT, VEL NON?

1 Emptio *est pactio pretii pro merce.* Venditio *est pactio mercis pro pretia; l. 1. ff. de contrahenda emptiane.* Vel emptio *est contractio rei pro pretio.* Venditio vero *est distractia rei pro pretia: l. 1. Cod. de rescindenda venditiane.* Sensus integer, et clarus definitionis est iste: *Emptio, et Venditio est contractus mutuo consensu initus, ultro citroque abligotorius de determinata merce pro determinata pretio et e contra de determinato pretio pro determinata merce tradenda. Est in re communis;*
2 *arg. cit. l. 1. ff. de contrahenda empt. et vendit.* Dicitur Primo *contractus mutuo consensu initus*, quia emptio, et venditiu essentialiter perficitur mutuo consensu de tali pretio pro tali merce, dando, et accipiendo, non enim requiritur actualis traditio pretii pro merce, et e contra, sed solus sufficit mutuus contrahentium de hoc faciendo consensus, textu expresso *Instit. de empt. et vendit. in princip.* ibi: *Emptio, et venditio contrahitur simul atque de pretio canvenerint, quamvis nondum pretium nume-*
3 *ratum sit.* Dicitur secundo *ultro citroque obligatorius*, quis uterque contrahentium ex tali contractu obligatur, emptor quidem ad tradendum pretium conventum, venditor autem ad tradendsm mercem venditam; *l. Ex empto 11. §. 1. ff. de action. Empti* ibi: *Cum nihil magis bonae fidei congruat, quom id praestari, quod inter contrahentes actum est.*
4 Dicitur tertio *de determinata merce pra determinato pretio, et e eantra de determinato pretio, pro determinata merce tradenda*, quia ad hoc ut valeat emptio, et venditio, debet determinata merces pro determinato pretio vendi, et emi, aliter nullus erit contractus, *l. Quod eaepe 35. §. de contrahenda*
5 *emptiona.* Nomine autem mercis venit quaelibet res pretio aestimabilis, sive sit mobilis, sive immobilis, sive sit actio, sive jus, sive officium, sive bujusmodi *l. Si in emptione 24. §. Omnium 1. ff.*
6 *de contrahend. emption.* Nomine vero pretii venit solus nummus, seu uumerata pecunis; *§. Item 2. Instituti de emption. et vendit.* ibi: *Pretium in numerata pecunia consistere debet.* Pretium enim definitur, quod *sit pecunia valori rei commensa.*

7 Nummum a Numa Rege, qui nummos primum apud Latinos imaginibus uotavit, et titulo nominis sui praescripsit, vocstum tradit Isidor. *lib. 16. Orig. cap. 17.* ut refert Calvinus *verb. Nummus*, ubi infra subjungit: *Quid tamen si vocem latinom a verbo, et ipso latino derives, nempe a numero; nam nummi functio, non minus opinor, numera*
8 *constat, quam pondere.* Pecunia vero ex S. Augustino relato *in Cap. Tuam 6. caus. 1. quaest. 3.* dicta est a pecoribus, ibi: *Ideo autem pecunia vocata est, quia antiqui totum, quod habebant, in pecoribus habebant.* Unde nummi appellatio strictior est qusm 9
pecuniae; *leg. Litigatores, §. Quod ait Praetor, de arbitris, leg. 1. de contrahend. emption.* Calvin. *l. c.*
Ubi nummus, seu pecunia non intervenit, sed res 10
una pro altera; merx pru merce datur, permutatio, vel alius contractus, non antem emptio, et venditio erit; *arg. leg. Origo 1. ff. de contrahend. emption.* ubi etiam emptionis et venditionis nummi, seu pecuniae, et pretii origo narratur his verbis: « Origo emendi, vendendique a permutatio- » nibus coepit. Olim enim non ita erat nummus, » neque aliud merx, aliud pretium vocsbatur; » sed nuusquisque secundum necessitatem tem- » porum, ac rerum, utilibus inutilia permutabat, » quando plerumque evenit; ut quod alteri supe- » rest, alteri desit, sed quia non semper, nec fa- » cile concurrebat, ut cum tu baberes, quod ego » desiderarem, vicissim haberem, quod tu acci- » pere velles: electa msteria est (pecunia nempe, » seu nummus) cujus publica, et perpetua aesti- » mstio difficultatibus permutationum aequalitate » quantitatis subveniret: Eaque materia, forma » publica percusa usum, dominiumque non tam » ex substantia praebet, quam ex quantitate; » Nec ultra merx utrumque, sed alterum preti- » um vocatur. »

Pretium id appellsri Varro auctor est, quod 11
aestimationis, emptionisque causa constituitur, dictum quasi *peritium*, quia statui debet ex opinione communi eorum, qui istarum rerum periti sunt, non prout cuique videtur. *Gaedd. ad Leg. Hasc verb. 192. num. 2. ff. de verb. eignific.* Revard. *Leg. Imaginar. venditio, ff. de Regul. Juris.* Calv.
verb. Pretium. Pretium generaliter loquendo est 12
duplex, scilicet legitimum, seu legale, et naturale, seu vulgare; Legitimum, seu legale, sic dictum a lege, est illud, quod a lege publica, seu decreto Principis, vel Magistratus babentis ad id potestatem, omnibus prudenter, et attente consideratis, pro communi totius Reipublicae bono taxatur. Pretium naturale, seu vulgare est, quod non a lege publica, seu decreto Principis, aut Magistratus, sed communi ac prudenti hominum aestimatione constituitur, considerata non solum ipsa rei natura, sed etiam ejusdem utilitate, vel necessitate, abundantia, vel penuria, ipsaque hominum affectione, *arg. l. Pretia rerum 63. ff. ad l. Falcid.* Quia tamen diversa est hominum opinio, et consequenter diversa rei aestimatio, hinc hoc pretium non consistit in indivisibili, seu in certa, ac determinata pecuniae quantitate uti pretium legitimum, seu legale, sed patitur latitudinem pretii infimi, seu pii, pretii medii, seu moderati, et pretii summi, seu rigorosi; quod item est ac dicere quod pretium naturale, seu vulgare divi-

ditur in infimum, seu pium, in medium seu moderatum, et in summum, seu rigorosum. Pretium infimum, seu pium est infra quod non potest juste
13 res emi. Pretium summum, seu rigorosum est supra quod non potest juste res vendi. Pretium medium est supra quod juste potest res vendi usque ad pretium summum, et infra quod potest res juste emi usque ad pretium infimum. Quantam autem latitudinem patiatur hoc pretium naturale, seu vulgare ob varia hominum judicia, nequit omnino certa et determinata mathematica regula statui. Hoc solum certum videtur, nempe res pretiosiores majorem pati latitudinem, et viliores minorem; Unde si pretium rei medium sit 10. summum erit 11. cum dimidio, et infimum 8. cum dimidio, et erit latitudo trium graduum; Si autem medium sit 100. summum erit 105. et infimum 95. et erit latitudo decem graduum; Et sic proportione servata regulanda sunt pretia; sed semper cum dependentia a Judicio prudentis, consideratis circumstantiis, seu prout in foro, et communibus negotiationibus sine fraude apparet.

14 Quodvis trium horum pretiorum justum est ac licitum; Unde quamdiu emptio, et venditio sit intra limites pretii summi, et infimi, est justa, et licita in utroque foro, quamvis eadem res specifica ab aliis infimo, ab aliis medio, et ab aliis summo pretio vendatur, et respective ematur. Scotus *in* 4. *dist.* 15. *quaest.* 2. *art.* 2. Navarr. *in Manual. cap.* 23. *num.* 7. Layman. *lib.* 3. *tra.* 4.
15 *cap.* 17. §. 1. *num.* 4. et communis aliorum. In foro conscientiae omnis venditio notabiliter excedens pretium summum, seu rigorosum, et omnis emptio non attigens pretium infimum, seu pium, est injusta, et illicita; et per restitutionem ad aequalitatem reducenda. S. Augustinus *lib.* 3. *de Trinitat. cap.* 3. S. Thomas *quaest.* 77. *art.* 1. Scotus in 4. *dist.* 15. *quaest.* 1. S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 1. *c.* 16. §. 3. et communis aliorum, et colligitur ex Levit. *cap.* 25. *num.* 14. ibi: *Quando vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum;* et ex Apostolo 1. *ad. Thessalon.* 4. ibi: *Ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vindex est Dominus de iis omnibus.* Unde S. Augustinus *loc. citat.* ait, *Velle vili emere, et caro vendere, utrumque vitium*
16 *est.* Nec faciunt contra nostram conclusionem Legislatorum placita, quibus dicitur licitum esse contrahentibus in emptione, et venditione se invicem circumvenire, seu decipere, et quod res tanti valet, quanti vendi potest, juxta vulgare Juristarum dictum; Quia statim respondetur hoc totum verum esse intra limites justi pretii, ita ut venditor rem summo pretio vendere, et emptor infimo pretio emere possit, ut recte respondent Lessius *lib.* 1. *cap.* 21. *dub.* 1. *num.* 13. Reginald. *lib.* 25. *num.* 309. Covarruv. *lib.* 2. *var. res. cap.* 3. *num.* 2. Navarr. *cap. Qualitas num.* 45. *de poenit.* Layman. *loc. cit. num.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 122. et alii. Vel respondetur, quod hoc est permissum, seu toleratum solum in foro externo, in quo, ut mox dicetur, non puniuntur contrahentes se invicem circumvenientes, seu decipientes, nec datur actio contra illos, nisi sit laesio ultra dimidium; Non autem in foro conscientiae, nam in conscientia nemini licet proximum suum ne in obulo quidem decipere. Sporer *tom.* 2. *trat.* 6. *cap.* 5. *sect.* 1. *n.* 27. Molina *tom.* 2. *disp.* 349. Castrop. *de justit. commutat. disp. punct.* 17. *num.* 4. Lugo *disp.* 26. *num.* 82. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 122. et alii.

In foro externo utroque Jure, tam Civili, quam 17
Canonico (ob vitandam litium multitudinem, cum quasi connaturale sit homini velle vili emere, et caro vendere) permittitur, et toleratur rem quovis pretio emere, et vendere, dummodo ex parte alterius non fiat laesio, seu deceptio ultra dimidium; non enim conceditur actio contra deceptorem, nisi alter ultra dimidium justi pretii sit deceptus, taliter quod neque dimidiam justi pretii partem, receperit ut si merx, quae justo suo pretio valebat 10. aureis, fuit empta minus quinque aureis, vendita plus quindecim aureis, tunc enim competet contrahenti decepto actio adversus deceptorem ut vel rescisso contractu mercem restituat, restituto ei pretio, vel stante contractu, justi pretii defectum suppleat; sic habetur *leg.* 2. *Cod. de rescindend. vendit., et cap. Cum dilecti* 3.
et cap. Cum causa 6. *de emption. et vendit.* Quam- 18
vis autem per mox citata jura beneficium illud rescindendi contractum ob deceptionem ultra dimidium justi pretii, expresse soli venditori decepto reperiatur concessum; tamen per aequiparationem etiam emptori decepto concessum intelligendum est, si ultra dimidium justi pretii deceptus sit. *Sic communis Doctorum;* ut tenent, et testantur Sporer *loc. cit. num.* 28. et Layman *loc. cit. n.*
6. Sic etiam quamvis non sit modica controversia 19
quomodo dimidium justi pretii computantur sit in emptore decepto, ex quo Abbas *in cit. cap. Cum dilecti* 3. *de empt. n.* 2. Fachin. *part.* 1. *lib.* 2. *contr. c.* 16. Arius Pinellus *part.* 1. *cit. l.* 2. c. 3. et alii velint, quod emptor deceptus sit supra duplum, idest plus duplo solverit, quam solvere debuerat, v. g. supra aureos 20. si justum mercis pretium fuit 10. Tamen communis aliorum Doctorum sententia apud Molina *tom.* 2. *disp.* 349. Layman *loc. cit. num.* 7. Sporer *loc. cit. n.* 28. tenent eodem modo, sicut in decepto venditore, ita etiam in decepto emptore dimidium computandum esse cum ordine ad justitiam pretii, ut si merx pretio summo valebat 10. aureis, et emptor solvit supra quindecim, contractus rescindendus sit, vel excessus justi pretii sit restituendus emptori decepto.

Pretium legitimum, seu Legale juste taxatum 20

obligat omnes in utroque foro, et ipsum malitiose transgredientes, tam in emendo, quam vendendo peccant contra justitiam, et tenentur ad restitutionem. *Certa, et communis.* Et ratio est quia lex a Superiore legitimo juste lata obligat etiam in conscientia, juxta illud Apostoli *ad Rom. cap.* 13. *num.* 1. dicentis: *Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit*, et mox infra *n.* 5. *Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam*, ubi notanda est illa particula: *Propter conscientiam*, idest ut explicant Commentatores: *subditi estote non solum metu poenarum, non solum propter iram, sed etiam ne peccetis, sed etiam propter conscientiam.* Unde *Cap. quo jure* 1. *dist.* 8. dicitur *Ipsa jura humana per Imperatores, et Reges saeculi Deus distribuit humano generi.* Atque ideo *Generale pactum est societatis humanae obedire Regibus suis*, ut dicit S. Augustinus *lib.* 3. *Confess. cap.* 8. ac refertur in *cap. Quae contra* 2. *dist.* 8. Et Lex juste lata in materia violatae justitiae per vulgaria Juris, et

21 communem Doctorum exigit restitutionem. Pretium juste taxatum observare tenentur etiam peregrini, nisi specialiter eximantur; *Communis, et certa.* Et ratio, est quia pretium mercibus statutum pertinet ad contractus *et ratione contractus forum regulariter quis sortitur, c. Licet* 20. *de foro competenti.*

22 Si manifeste constet pretium indebite, irrationabiliter, ac injuste taxatum esse, nemo in foro conscientiae illud observare tenetur. Layman *loc. cit. num.* 3. Molina *loc. cit. disp.* 364. *num.* 3. Lessius *lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 14. et alii communiter; et ratio est, quia talis lex injuste taxans pretium utpote injusta nullam in foro conscientiae obligationem parit, cum ad hoc ut lex obliget in conscientis, debeat esse justa, honesta, et conveniens; textu expresso *in cap. Erit autem Lex* 2. *dist.* 4.

23 Hinc infertur, quod si Magistratus, vel ab eo deputati ex odio, vel passione aut muneribus corrupti, vel errore, seu ignorantia seducti, pretium rerum injuste determinent; ut si Pistoribus v. g. taxetur pondus panis non secundum proportionem valoris tritici; aut si lex jubeat, ut frumentum superveniente sterilitate, eodem pretio ven\-datur, quo ante vendebatur, cum esset frumenti copia, et hujusmodi tunc potest taxa tuta conscientia transgredi, et reduci ad aequalitatem cum valore mercis. Immo possunt in tali casu venditores, quando alio modo justum pretium obtine- 24
re nequeunt, mercibus aliam rem, vel eamdem specie, minus tamen bonam v. g. optimo tritico aliud mediocre, generoso vino aliud debile, vel etiam aquam, stamno plumbum immiscere, dummodo in modica solum quantitate sufficienti ad seipsos reddendos indemnes, et ita fiat, ut nullum exinde detrimentum emptoribus sequatur (*) et merx adhuc sit idonea ad usum, vel finem, pro quo emptori fit injuria, cum adhuc, uti supponitur, inter mercem, et pretium servetur justa aequalitas, ac justitia commutativa; Molina *loc. cit. disp.* 353. *in fine*, Layman *loc. cit.* §. 2. *num.* 15. Lessius *loc. cit. cap.* 21. *dub.* 12. Lopez *part.* 2. *instrict. cap.* 42. Gabriel *in* 4. *dist.* 14. *quaest.* 10. *art.* 3. *dub.* 1. Silvest. *verb. Emptio quaest.* 19. Bonacina *disp.* 3. *de restit. q.* 2. *punct.* 4. *num.* 7. *et punct.* 6. *num.* 17. Lugo Conrad. et alii passim. *et c. num.* 24. Requiritur tamen semper, quod 25
certo, et manifeste constet pretium esse injuste taxatum; quia si solum sit dubium, an taxatio pretii sit justa, nec ne; tunc non licet taxatum pretium transgredi, quia tunc praesumendum est, legem taxativam esse justam, eique standum est etiam pro foro interno, eo quod universaliter in dubio praesumptio stet pro superiore; *arg. cap. Quid culpatur* 4. *caus.* 23. *quaest.* 1. *et ibi Gloss. verb. Sagrilego*, et sic tenet communis Doctorum teste Molina *disp.* 346. *num.* 5. (**).

Emptio, et venditio potest fieri ab omnibus, 26
qui jure non prohibentur. *Communis, ac certa arg. Cap. Jan. nunc.* 8. *caus.* 28. *qu.* 1. *cap.* 1. *de Procuratoribus* in 6. juxta illud vulgatum axioma Glossae marginalis *in Cap. inter corporalia* 2. *de translat. Episcop. verb. Non invenitur*, ibi: *Concessum intelligitur, quod expresse non prohibetur.* Emere 27
tamen, et vendere solius lucri, et negotiationis gratia nequeunt Clerici, quia omnis negotiatio solius lucri causa Clericis est prohibita; *cap. Consequens.* 2. *cap. Episcopus* 3. *cap. Praelatum* 4. *cap. Canonum* 3. *cap. Si quis*, 4. *et cap. Quicumque* 9.

(*) Advertat hic prudens Confessarius, ne huic adhaerendo opinioni praebeatur venditoribus ansa vitiandi merces, eisque alias non bonas quandoque plus aequo immiscendi; nam praeter fraudem, quae in tali mixtione committitur in damnum emptoris, quaeve numquam est licita, opponitur etiam iis, quae Deus praeceperat *Deut.* 25. vid. P. Paul. Gabriel. Antoine *moral. tom.* 1. *tract. de Contractibus, quaest.* 14. *cap.* 5. Addo, ipsum quod Constantinum Roncaliam, qui dixit, posse Confessarium permittere venditoribus, ut aliquid diminuant de quantitate, quando pretium taxatum est evidenter injustum; nihilominus in hoc valde cautus vult esse Confessarios ob rationes, quas affert in fine *capitis* 5. *dict.* 13. *de contract. num.* 2. *(Nota Rom. Theolog.)*

(**) Ad validitatem vero hujus contractus requiritur, quod certum omnino sit pretium vel certum fieri possit licet ignoretur. *l.* 7. §. 1. *l.* 37. *ff de contrahend. empt.* Nihil enim refert pretium verbo designari dummodo sufficienter demonstretur, *l.* 6. *ff. de reb. credit.* cum in posteriore casu licet quantitas lateat, in veritate tamen certa est. *Zoes in Pandect. lib.* 18. *tit.* 1. *num.* 33. Ita et certum dicimus pretium in arbitrium tertii collatum, dummodo tertius certus sit, et nominatus. Si enim tertius incertus et innominatus esset, incertum pari ratione redderetur pretium, et nulla remaneret venditio eodem modo, quo irrita remanet si pretium collatum sit in arbitrium unius ex contrahentibus *Zoes. ubi supra num.* 34. Quod si tertius male arbitratus sit, tunc res arbitrio judicis relinquitur. *l.* 76. *l.* 77. *l.* 78. *l.* 79. *ff, pro socio.* Neque ex instrumento, quod nullum certum contineat pretium, recte ad illud consequendum agi potest. *Zoes loc. cit. num.* 36. *(Edit. Barbiell.)*

caus. 14. *quaest.* 4. *cap. Clerici Officia* 15. *de vit. et honest. Clericor. cap. Cum multa negotia* 1. *Ne Clerici, vel Monachi, et cap. Secundum* 6. *eod intul. et Concil Trident. sess.* 22. *de reformat. cap.* 1. Dicitur autem notanter *solius lucri, et negotiationis gratia*, quia ob suam, vel suorum necessitatem emere, et vendere valide, et licite possunt; sed
28 de his vide *verb. Clericus art.* 3. *per tot.* Item provinciarum, et locorum Gubernatores, Praesides, Rectores, Vicedomini, praefecti, Judices, et eorum officiales, ac ministri in ipsis locis, in quibus jurisdictionem exercent, emere non possunt nisi necessaria ad victum, et vestimentum, et usum quotidianum, ne videlicet horum potentia, et auctoritate plebei, et inferiores terrefacti, coacte potius, quam libere contractus ineant, non sine magno Reipublicae detrimento *l. Unic. Cod. de contract. Jud. juncta l. Principalibus, et l. Praesidis, ff. si certum petatur; l. Non licet, l. Qui in Officiis de contrahend. emption. l. Aufertur, §. Quod a Praeside ff. de Jure Fisci.* Hodie tamen tales leges videntur contraria consuetudine abrogatae, cum fere ubique vigeat praxis, quod omnes supradicti
29 non minus, ac alii libere emant, et vendant. Item Administratores rerum alienarum de jure nec per se, nec per alium emere possunt res illas, quas administrant, nisi id eis specialiter concedatur;
30 *l. Non licet* 46. *de contrah. empt.* Item Tutores, et Curatores prohibentur emere bona Pupillorum et Minorum, quae administrant; *l.* 34. *§. fin. ff. de contrah. emption. leg. Pupillus §. fin. ff. de auctor.*
31 *Tutor.* Possunt tamen Tutores, et Curatores talia bona emere, et vendere cum auctoritate Judicis et interventu propinquorum eorum Pupillorum, et Minorum; *l. Pupillus* 5. §. 2. *et sequent. ff. de*
32 *auctorit. Tutor.* Sicuti etiam emere possunt a pupillis illi Tutores, qui non habent administrationem eorum bonorum, cum in ipsis non adsit occasio, et commoditas illos decipiendi, textu expresso *in l. Tutores* 6. *ff. de auctorit. Tutor*, ibi: *Tutores quibus administratio decreta non est, tam-*
33 *quam extraneos, recte a pupillo emere placet.* Emere, et vendere non possunt Pupilli, et Minores, nisi accedat auctoritas Judicis, et consensus Tutorum, seu Curatorum; *leg. Quamvis* 32. *ff. de acquirend. et amittend. possession.* (*).

34 Omnis res humano commercio subjecta emi, et vendi potest, nisi specialiter prohibeatur, textu expresso in *l. Si emptione* 34. §. 1. *de contrah. emption.* ibi: *Omnium rerum, quas quis habere, vel possidere; vel prosequi potest, venditio recte fit. Quas vero naturae, vel gentium jus, vel mores Civitatis* (addo, vel jus Divinum, Civile, Canonicum, aut statutum locale, ut cum aliis recte Azorius *lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 2.) *commercio exuerunt, earum nulla venditio est.* Hinc emi et vendi possunt omnes res 35
sive mobiles; sive immobiles, *cit. leg. Si emptione*, et communis Doctorum. Item emi, et vendi pos- 36
sunt Nomina, idest jura, seu actiones, credita, debita, Chyrographa, etiam ignorante, et invito, textu expresso *in leg. Nominis* 3. *C. de hereditate, vel actione vendita*, ibi: « Nominis venditio etiam » ignorante, et invito eo, adversus quem actiones » mandantur, contrahi solet; et concordat *lex Nomina* 17. *ff. de haereditat. et action. vendit.* ibi: *Ea enim res est, quae emi, et vendi potest.* Dummodo 37
tamen talia Nomina, seu Jura, Credita et hujusmodi sint certa, ac liquida, et liti nondum subjecta, nam incerta, illiquida, aut litigiosa vendi et emi non possunt; *l. Lite pendente* 2. *leg. Quicumque* 3. *leg. Censemus* 4. *Cod. de Litigiosis, et tot. tit. de rebus litigiosis.*

Officia publica temporalia, ut Praefecti, Can- 38
cellarii, Consiliarii, Judices, Scribae, Tabelliones, et hujusmodi, spectando leges positivas humanas vendi, et emi non possunt; Ita clare patet *ex Novella* 8. *cap.* 7. *leg. Nemo, Cod. Quae res vendi non possunt, leg.* 14. *Cod. de re militari*, et ratio est, quia hujusmodi venditio, et emptio solet esse Reipublicae perniciosissima, cum sic ad officia applicentur non qui idonei, et digni, sed ditiores plus offerentes, quamvis aliunde inepti, et incapaces existant, qui una semel, quod officium per pecuniam sunt adepti, omnibus modis per fas, et nefas student pretium expensum recuperare, quotidie justitiam sui Officii violantes: sic docent Joannes Medina, Adrianus, et alii apud Card. de Lugo *tom.* 2. *disput.* 31. *sect.* 3. *num.* 24. *verb. Secunda sententia.* Supradictis tamen legibus positi- 39
vis non obstantibus, ubi legitima introducta est consuetudo, valide ac licite talia Officia publica temporalia vendi possunt, dummodo ut licite vendantur, serventur quaedam conditiones mox assignandae: Ita D. Thomas *in Epistola ad Ducissam Brabantiae opuscul.* 21. a qua de hoc dubio interrogatus fuerat, *Covar. in Manuali cap.* 25. *num.* 7. La Croix *lib.* 3. *par.* 2. *num.* 991. Azorius *par.* 3. *lib.* 8. *cap.* 7. Castropalao *de justitia commut. disp.* 5. *punct.* 18. *num.* 13. Thomas Sanchez *l.* 2. *consil. cap.* 1. *dub.* 37. Vasquez. *opusc. de benefic. cap.* 2. §. 3. *dubit.* 14. Turrianus *disput.* 23. *dub.* 2. Diana *tom.* 2. *tract.* 5. *Miscell. resolut.* 108. Cajetanus, Silvester, Armilla, Rosella, Navarra, Paludan. Salonius, Aragonius, Sotus, Tanerus, Silvius, Rebellus, Filiuccius, et fere communis aliorum, et ratio est, quia contra leges positivas humanas valida, et licita est consuetudo legitime introducta: *cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine.*

Conditiones autem, quas, ut talis venditio li- 40
cite fiat, assignant praedicti Doctores, sunt sequentes. Prima ut sit auctoritas in vendente. Secunda ut vendantur digni. Tertia ut non vendan-

(*) Insuper inter patrem et filium emptio contrahi non potest, quia nulla inter eos nisi naturalis contrahitur obligatio. Duaren. *tom.* 3. *pag.* 529. *tit. de contrahend. empt. cap.* 5. *(Edit. Barbiell.)*

tur pretiq adeo excessivo, ut uecesse sit empto-
rem officio abuti, ut pretium solutum sibi com-
penset. Quarta ut id fiat ob Reipublicae necessi-
tatem, cui aliter consuli beue uon possit. Quintam
addit Vasquez, ut bi Officiales suis temporibus
examiuentur, et visiteutur, ut coustet, ac recte
sua officia exerceant. Denique addunt aliqui, Of-
ficium Judicis nuuquam posse licite vendi, ut cum
Soto, et aliis fatetur idem Vasquez, et idem cum
aliis, quos affert, seutire videtur Sauchez *loc. cit.*
41 *n.* 6. Nou desuut tamen magni uominis Doctores,
qui sustineut, uon solum Principes supremos posse
valide, et licite servatis supradictis conditieuibus
talia officia temporalia veudere, sed etiam valide
et licite posse id facere alios inferiores de liceu-
tia Principis expressa, vel tacita, quae tacita, fa-
cultas praesumitur in multis casibus, quos eau-
merat Sauchez *dict. cap.* 1. *dub.* 38. *a n.* 10. Unde
circa boc standum est legitimae cujusque Regui,
et Provinciae introductae consuetudini; *argum. cit.
cap. Cum tanto XI. de consuetudine.* Dummodo ta-
meu per abusum veudendi talia officia persouis
minus idoneis, et pretio excessivo, nou sit cou-
suetudo inductiva culparum per quotidisuas frau-
des, et injustitias iu nimium Reipublicae detri-
meutum; talis euim cousuetudo nullibi, et uemi-
ni, quautumvis Priucipi supremo liceret, cum
verius dicenda esset corruptela; *eit. eap. Cum tan-
to*, ibi: *Quacumque consuetudine, quae dieenda est
verius in hae parte corruptela.*

42 Emptio et venditio fieri uequit de rebus mere
spiritualibus, aut spiritualibus annexis; quia talis
venditio esset Simoniaca *ex eap. Altare* 14. *et cap.
Si quis* 15. *caus.* 1. *qu.* 3. Item est de rebus sa-
cris, seu Sacramentis qua talibus. Concordat Jus ci-
vile *Leg. Sed. Celsus* 6. *leg. Hanc legem* 22. *leg.
Litera* 51. *de contrahen. empt.* juncta *l. Sancimus,
C. de Sacrosanctis Ecclesiis*, et clarius patet verb.
43 *Simonia.* Item emptio, et venditio fieri uequit de
rebus litigiosis; clare patet *ex toto titulo de rebus
litigiosis, et l. Pendente* 2. *l. Quicumque* 3. *et l. Cen-
44 semus* 4. *Cod de litigiosis.* Homo liber vendi, et
emi uou potest; *l. Si emptione §. Omnium rerum,
ff. de contrahend. emption.* §. 1. *Instit. de inutil. stipul.*
nisi tamen major 25. annis cousentiat; §. 4. *Instit.
45 de Jur. personar.* Vel uisi sit Filius, qui a Patre
in summa paupertate victus causa veudatur; quia
in tit. 2. *Cod. de Patribus, qui filios distraxerunt*
conceditur Patri, *quod propter nimiam paupertа-
tem, egestatemque victus causa filium, filiamque ven-
dere possit.* Quod ipsum etiam de jure naturali li-
citum videtur, prout recte advertunt Covarr. *lib.*
3. *variar. resolut. cap.* 14. *num.* 4. Tiraquell. *lib.*
1. *de Retract.* §. 26. *num.* 17. et alii passim. Et
ratio est; quia proles post Deum maxime obliga-
tae existunt Patri, unde naturae omnino conve-
niens reputatur, ut proles ad conservandam vi-
46 tam Patris, libertate privari se sinat. Item nequit
a Domino vendi servus, ut cum bestiis pugnet;
*L. Circumcidere, ff. ad l. Cornel. de Sicariis; l. Do-
mini ff. de contrahend. emption. l. Junia, ff. de ma-
numissionibus.* Arma, Equi, lignamina, funes, et 47
alia hujusmodi nequeunt vendi, et deferri ad Sa-
racenos, Turcas, et alios Christiani nominis hostes,
et id facientes quicumque sint, incurrunt excom-
municationem in Bulla Coenae Domini, ut ex-
presse habetur in ipsa §. 7. (*).

Ordinarie loquendo nemo invitus cogi potest 48
ad vendendam rem propriam; vel emendam alie-
nam; *leg. Invit.* 11. *Cod. de contrahend. emption. leg.
Nec. emere* 16. *Cod. de jure deliberandi*, et commu-
nis Doctorum. Excipiuntur tamen aliqui casus in
quibus potest quis cogi a legitimo Superiore ad
vendendam rem propriam justo pretio. Primus 49
casus est ob publicam necessitatem, vel inopiam
v. g. frumenti, aliorumque victualium ad quoti-
dianum usum, tunc enim cogi possunt Cives a
Magistratu ad vendendum justo pretio *arg. l.* 1.
§. *Cura carnis ff. de Offic. Praef. Urbis l. Civitatum.*
2. *Cod. Ut nemini liceat, l.* 14. *et* 18. *Cod. de ope-
ribus publicis.* Et in tali casu publicae necessitatis 50
cogi possunt ad talem venditionem etiam Clerici,
non quidem a Judice Laico, sed a proprio suo
Ecclesiastico; *Sacr. Congreg. Immunitat. in Nea-
politana* 10. *Novemb.* 1694. *In Casalensi* 12. *Feb.*
1695. *In Neocastren.* 1. *Decembr.* 1696. Secundus 51
casus est ob bonum publicum, aut favorem Re-
ligionis, v. g. si fundus personae privatae neces-
sarius sit pro constructione, vel ampliatione Ci-
vitatis, Arcis, Viae publicae, Principis, Palatii,
Templi, Monasterii, Collegii, Hospitalis, et hujus-
modi *l. Si locus §. Cum via. ff. quemadmodum ser-
vitus amittatur, l. Si quis Sepulcrum* 12. *de Reli-
giosis, et sumptibus Funerum, et sic communis Do-
ctorum.* Tertius casus est, si duo communem ser- 52
vum habeant, quorum alter velit eum manumit-
tere, cogitur etiam alter partem suam vendere,
libertatis favore si adsit, qui redimere velit; *l.* 2.
Cod. de communi servo manumittendo. Quartus ca- 53
sus est, quando Dominus nimis severe, ac inhu-
mane tractat servum suum, tunc enim cogi potest
eum vendere; §. 2. *Instit. de his qui sunt sui, vel
alieni Juris.*

Dantur etiam aliqui casus, in quibus potest quis 54
cogi ad emendum, maxime quando id exigit bo-
num commune Reipublicae: sic possunt cives cogi
ad coemendum frumentum et alia vitae necessaria
ob evitandam communem inopiam. Item possunt
sic cogi Cives, dum timetur obsidio Civitatis.
Item possunt subditi cogi ad emenda instrumenta
sicut et alias res, sine quibus nequeunt satisfa-
cere Officio, Obedientiae, vel obligationi sibi in-
cumbenti. *Ita Doctores communiter.*

(*) Aliae quae ob publicum bonum nequeunt res vendi, licet in commercio sint, recensentur Zoes *in Pandect. lib.* 18. *tit.* 1. *num.* 23. (*Edit. Barbiell.*)

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

55 Contractus emptionis perficitur ex mutuo consensu de tanto pretio pro tali merce, ut *ait Auctor n.* 2. Quid autem si Contrahentes dum hunc praestiterunt consensum reservaverint aliqua pacta postea concordanda? Nam perfectus nihilominus
56 dici queat contractus. Affirma, et quidem etiamsi ipsi Contrahentes discordaverint postea circa facta illa, quae utpote respicientia accidentalia ipsius contractus, nequeunt obesse ipsius perfectioni re-
57 sultanti ex praefato consensu. Discordia vero illa Contrahentium arbitrio boni viri dirimenda est, ut respondit *Rota in Colonien. venditionis* 12. *Junii* 1750. §. 7. *cor. clar. mem. Caprar.*
58 In Foro, ut inquit, et *Auctor num.* 18. non succurritur venditori laeso, nisi laesio sit ultra dimidium justi praetii, idque ex allegata ab ipso *leg.* 2. *Cod. de Rescindend. vendit.* Caeterum, si dicendum quod res est, nescitur quomodo ex hac *leg.* 2. *Cod. de Rescindend. vendit.* regula haec excerpta sit et in Foro obtinuerit. Continetur enim in ea non Constitutio aliqua generalis sed simplex Rescriptum Imperatorum Diocletiani, et Maximia-
59 ni. Hi sa*e*pe conquerenti de venditione facta cum laesione ultra dimidium justi pretii, rescripserunt vel recipiendam ab ipso esse rem venditam, restituto pretio accepto, vel, justum pretium ei
60 supplendum esse. Sed ex Rescriptis efformari haud posse Regulam generalem vim habituram in aliis casibus tritissima res est, et post alios observavit *Hilliger. in suo Donell. enucleat. lib.* 1. *cap.* 5. *in notat. lit. D.*
61 Idque eo vel maxime locum sibi vindicare debebat in specie de qua agitur, propterea quod Regula quae ex dicta *Leg.* 2. *Cod. de Rescindend. venditíon.* efformata est, adversatur juri naturae, quod aequalitatem in contractibus onerosis demandat.
62 Sed altas adeo radices in Foro praefato Regula egit, ut difficulter evelli possit. Optandum tamen esset, ut ea restringeretur intra terminos Emptionis, et Venditionis, de qua loquitur ipsa *Lex* 2. *Cod. de Rescindend. vendition.*; nec protraheretur ad alios contractus onerosos, obstante jure naturae, quod, ut modo dictum est, et hic est repetendum, aequalitatem demandat.
63 Altera in Foro invaluit Regula, quod Emptio, et Venditio cum enormissima laesione facta sit nulla. Sed si dolus dans causam contractui bonae fi-
64 dei, non item in illum incidens reddit contractum nullum *leg.* 7. *ff. de dol. l.* 16. §. 1. *juncto* 1. *ff. de minor. leg.* 5. §. 2. *de Auctorit Tutor. l.* 3. §. *ultim. ff. Pro socio leg.* 1. §. 7. *ff. Quarum rerum actio non datur Voet. in Commentar. ad Pandect. lib.* 4. *titul.* 3. *num.* 3. *Bocer. ad leg.* 23. *ff. de Regul. Jur. cap.* 2. *n.* 15. non est quod ex laesione enormissima contractus Emptionis, et Venditionis nullus esse possit, et quidem etiamsi laesio haec enormissima dolum re ipsa contineat, idque quia do- 65
lus hic non dat causam contractui, sed incidit in ipsum contractum. *Incidere vero* (recte inquit *Voet ubi supra*) *in contractum censetur, quum quis sponte quidem contrahit, sed in modo contrahendi, veluti in pretio, aut aliter decipitur.*

Sed hoc parum est. Ex enormissima laesione 66
in Foro nulli etiam declarantur Contractus stricti juris, ut transactio, quando ad Legum praescriptum nec dolus dans causam contractui stricti ju- 67
ris, ipsum nullum reddit. *leg.* 36. *ff. de verb. Obligation. l. penultim. Cod. de Inutil. stipulatione.*

ARTICULUS II.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT EMPTOREM.

Emens bona fide rem furtivam, seu alienam 1
tenetur eam restituere Domino statim ac discit esse suam *l. Mater.* 3. *et l. Adversus* 4. *C. de rei vindicatione.* Et ratio est, quia a fure, cujus non erat talis rei furtivae dominium, non potuit transferri in emptorem; juxta *regulam* 79. *Juris in* 6. ibi: *Nemo potest plus juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscitur.* Et sic communior Doctorum. Nec talis emens bona fide rem furtivam 2
restituendo eam Domino, potest ab ipso repetere expensum pro ea, Textu expresso *in leg. Mater* 3. *Cod. de rei vindicatione* ibi: *Rem tuam a possessore etiam non oblato pretio vindicare poteris* peccaret enim graviter, si nollet eam rem restituere nisi a Domino refunderetur pretium pro tali re bona fide solutum; *l. Incivilem* 2. *Cod. de furtis*, ibi: *Incivilem rem* (hoc est, ut explicat Glossa, juri, ac rationi contrariam) *desideratis, ut agnitas res furtivas non prius reddatis quam pretium solutum fuerit a Domino. Curate igitur cautius negotiari, ne non tantum in damna hujusmodi, sed etiam in criminis suspicionem incidatis. Et sic tenet communis Doctorum* cum S. Raymundo, qui *lib.* 2. *Summae tit.* 6. *de furtis* §. 7. sic praecise habet: *Si quis emit rem furtivam ignoranter, si bona fide, et in foro publico, et publice, numquid potest saltem pretium, quod numeravit petere a Domino, cum deprehendit rem esse furtivam, vel numquid poterit retinere rem, donec pretium sit ei solutum: Respondeo, non.* Immo 3
non tantum rem ipsam furtivam, sed et omnes ejusdem rei fructus adhuc extantes, et quos collegit, et consumpsit a tempore cognitae rei furtivae, et eos ex quibus jam antea bona fide perceptis factus est ditior, tenetur emptor in utroque foro restituere Domino: Sic communiter Doctores, et habetur clare ex variis Legibus, et signanter *ex l. Certum est* 22. *Cod. de rei vindicatione*, ibi: *Certum est malae fidei possessores omnes fructus solere cum ipsa re praestare, bonae fidei vero extantes; Leg. Senatus consultum* 1. *Cod. de pe-*

titione haereditatis, ibi: *Fructus bonae fidei possessores reddere cogendi non sunt nisi ex his locupletiores extiterint; et* concordat *l. Si rem* 22. *ff. de petition. haeredit. l. Utrum* 23. *ff. eod. tit.*

4 Emens bona fide rem furtivam, si durante bona fide eam consumpsit, vel vendidit, vel donavit, non tenetur ad restitutionem. *Communis* cum D. Thoma 2. 2. *quaest.* 100. *art.* 6. S. Raymundus *in Summa lib.* 2. *tit.* 6. §. 7. ibi sic habet: *Bonae fidei emptor, si durante bona fide ipsius, periit, restituere non tenetur. Idem credo si alienavit durante similiter bona fide*, et habetur clare *ex l. Qui vas* 48. §. *final. ff. de furtis*, ibi: *Quod enim ex re furtiva redigitur, furtivum non esse, nemini dubium est; nummus ergo hic qui redactus est ex pretio rei furtivae, non est furtivus. Et Institut. lib.* 4. *tit.* 17. *de Officio Judicis*, Sic expresse dicitur; *Si vero bonae fidei possessor fuerit, non habetur ratio neque consumptorum, neque non perceptorum.*

5 Si vero emens plus pretii recepisset in venditione quam in emptione, rei furtivae, teneretur id plus, in quo factus esset ditior, restituere Domino comparenti; *l. Utrum* 23. *ff. de petitione haereditatis, et communis Doctorum.*

6 Emens bona fide rem furtivam probabilius non potest eam reddere furi, si praevideat non esse reddendam Domino, etiamsi aliter pretium suum recuperare non possit, sed debet eam restituere Domino. Sic Molina *disp.* 722. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 17. §. 3. *n.* 24. Covarruv. *in Regul. Peccatum, part.* 3. *num.* 3. Castropalao *de justitia commutat. disputat.* 1. *punct.* 9. *n.* 7. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 100. Cajetan. Medina, Sotus, Armilla, Ledesma, Major cum communiori, et probabiliori aliorum, teste Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 17. *a num.* 105. ubi solide defendit hanc opinionem, sicuti facit Molina *loc. cit.* Covarruv. *loc. cit.* La Croix *loc. cit.* solvendo rationes adversariorum, aliique apud ipsos videndi *loc. cit.*

7 Revera tamen est etiam probabile, quod talis emptor possit rem furtivam reddere furi ad pretium recuperandum, seque indemnem servandum; Ita Navarr. *in Manuali c.* 17. *n.* 9. Silvester *verb. Restitutio* 3. *quaest.* 7. Sayrus, Angelus, Alensis, Beja, Petr. Navarr. Vasquez, Turrian, Dicastill. aliisque plurimis citatis Lessius *lib.* 2. *c.* 14. *dub.* 3. Lugo *tom.* 1. *de justit. disp.* 17. *sect.* 2. Diana *part.* 1. *de contractibus resol.* 69. Hannold. *t.* 3. *num.* 260. Illsung. *tom.* 4. *dict.* 3. *num.* 40. Sporer *tom.* 2. *tract.* 4. *a n.* 121. ubi solide defendit hanc opinionem solvendo rationes adversariorum; Vide *ibi* (*).

8 Emens rem pecunia furtiva, licet acquirat ejus rei dominium, per textum *in leg.* 1. *et penult. Cod. Si quis alteri, et leg. Si ex ea pecunia* 6. *Cod. de rei vindicat.* tamen non obstante rei emptae Domino obligatur ad resarciendum omne damnum, ac lucrum cessans tum illi, a quo pecuniam abstulit, tum etiam Venditori, casu quo ab ipso pecunia evincatur; D. Thomas 2. 2. *quaest.* 78. *art.* 3. Molina *disp.* 127. *conclus.* 2. Covarruv. *variar. resolut. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 6. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 17. §. 3. *num.* 22. et alii passim.

9 Venditor autem non acquirit dominium talis pecuniae furtivae, sed eam debet comparenti Domino restituere, si eam jam consumpsit, vel cum propriis nummis ita commiscuit, ut amplius discerni nequeat (**); texto expresso *in leg. Si alieni* 78. *ff. de solutionibus.* ibi: *Si alieni nummi inscio, vel invito Domino soluti fuerint, manent, ejus, cujus fuerint: Si mixti essent, itaut discerni non possent, ejus fieri qui accepit.* Sic Glossa *ibid.* et cum multis Layman *loc. cit. n.* 23.

10 Emens rem alienam modico pretio ut eam restituat proprio Domino, qui eamdem rem non erat alias reacquisiturus non nisi majoribus expensis, potest ab ipso Domino repetere pretium solutum, et ipse Dominus tenetur in utroque foro ipsum refundere, quia talis emptor utiliter gessit negotium Domini, ob quod Dominus recompensare tenetur quidquid utiliter in rem ejus alter impenderit; *lib.* 2. *ff. de negotiis gestis. Et sic communis Doctorum; arg. cap. Rapina* 5. *caus.* 13. *quaest.* 6. ibi: « Rapinam emere » non licet, nisi ea intentione, ut cui ablata est, » reddatur. »

11 Emens communi pretio agrum, in quo scit esse thesaurum, vel similia alia pretiosa, licite emit, et nihil tenetur restituere venditori ignoranti, quia thesaurus ille omnino ignotus, et soli emptori cognitus, revera in communi aestimatione non auget pretium agri, adeoque pretium commune, et vulgare est justum, et licitum; et hoc ipsum innuit Christus recte factum esse *Matthaei*

(*) Confer Cuniliati de 7. *Decalogi Praecepto Cap.* 5. §. 4. *n.* 5. ubi mediam quamdam viam a se excogitatam Sapientiorum judicio submittit. Fatetur tamen opinionis ab Auctore nostro Secundo Loco propositae « majorem » apparentiam praeferre: Cum semper verum sit, restituentem illam furi, non ponere eamdem in statu deteriori, quam prius habuerit, sed in eodem omnino, et sicuti » nemo tenetur, rebus suis, praecipue in notabili summa, » rem alterius in meliori statu ponere, aut conservare, » ita neque cum notabili suo damno e manu furis eruere » *Num.* autem 1. agens de illo, qui rem furtivam bona fide dono accepit, ac alteri dono dedit, docet eum domino comparenti nil dare teneri, quippe qui in nullo factus sit ditior, teneri tamen indicare domino donatarium, ut ab eodem illam sibi vindicet. *(Edit. Barbieli.)*

(**) Sive pecunia illa consumpta fuerit, sive propriis nummis commixta, sive extet, sive non extet ad obligationem tenetur; Dominus enim, a quo pecunia illa fuit ablata, dominium rei suae nequaquam perdidit, eo quod ipsi ablata fuerit; unde semper illi est restituenda, si extet, tametsi commixta, vel id in quo ex ea factus est ditior, si non extet apud se: Ratio enim exigit, ut si injuste alteri damnum intulit, aequale ipse subeat damnum, etiamsi nullum, ex re aliena habuerit emolumentum; ut colligitur ex D. Thom. 2. 2. *qu.* 62. *art.* 6. et videatur etiam Antoine *Tom.* 1. *de Just. et Jur. cap.* 3. *qu.* 18. insuper videatur dict. Antoine *cap.* 5. *qu.* 7. *(Nota Rom. Theologi.)*

13. ibi: « Simile est Regnum Coelorum thesauro » abscondito in agro, quem qui invenit homo ab- » scondit, et prae gaudio illius vadit, et vendit » universa, quae habet, et emit agrum illum » *et colligitur ex l. A Tutore, ff. de rei vindic.* sic tenet. D. Thomas 2. 2. *quaest.* 66. *artic.* 5. Sotus *lib.* 6. *de justit. quaest.* 3. *art.* 3. Navarr. *in Manual. cap.* 17. *n.* 175. Molina *disp.* 56. Lessius *lib.* 2. *cap.* 5. *dub.* 15. *num.* 62. Layman *loc. cit. c.* 5. *num.* 23. Lugo *disp.* 6. *num.* 128. Burgh. *cent.* 3. *cas* 72. Sporer *tom.* 2. *tract.* 6. *cap.* 1. *n.* 175. *et c.* 5. *num.* 70. Bonacina *de restitut. d.* 1. *quaest.* 3. *punct.* 6. *n.* 7. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 942. Card. de Luca *de emptione disc.* 44. *per totum, ubi affert decisionem Rotae,* Reiffenstuel *loc. cit. num.*
12 194. et alii passim contra Vasquez, Turr. et alios paucos cum Diana *part.* 1. *tract.* 5. *resolut.* 17. Sic emens communi pretio rem mobilem v. gr. piscem in quo reperiatur gemma, vel capsam ferro, vel plumbo plenam, in qua reperiatur aurum, vel aliud quidpiam pretiosum penitus ignotum etiam venditori, non tenetur ad ullam restitutionem venditori, quia invenit in re sua; venditor enim non fuit Dominus illius auri, seu alterius rei pretiosae, cum ignoravit omnino ibi talia esse, adeoque nullum habet jus ad aliquid repetendum ab emptore, qui talo aurum, seu gemmam, aliamque rem pretiosam acquirit sibi titulo inventionis in re sua, et non titulo purae emptionis. Ita Sporer
13 *loc. cit. num.* 179. aliique citati. Emens rem sua et communi aestimatione vilem, si post emptionem cognoscat esse pretiosam, non tenetur aliquid restituere venditori; quia res tanti valet, quanti aestimatur communiter, adeoque si rem emit pretio communiter justo aestimato, juste, et licite tali pretio emit. Hinc si quis emat aliquod vas, vel quid simile communiter putatum esse ex vili metallo, et postea reperiat esse ex auro, vel argento, nihil tenetur restituere venditori, quia revera tanti emit, quanti tunc valebat secundum communem aestimationem, a qua desumitur justum pretium naturale, et vulgare re-
14 rum. *Communis.* (*) Secus autem esset, si emptor ante emptionem cognovisset pretiositatem rei penitus incognitam venditori simplici, et ignaro: tunc enim teneretur emptor manifestare ignaro venditori pretiositatem rei. Hinc si venditor ignarus vendat gemmam pretiosam putans esse falsam, vas argenteum putans esse stamneum, et hujusmodi, emptor conscius majoris perfectionis, et pretii rerum, peccat graviter, et tenetur ad restitutionem, si minoris emat. Venditor enim quamvis actu ignoret valorem rei, tamen nisi aliter exprimat, semper censetur intendere, et velle vendere rem secundum suam pretiositatem, vel valorem justum ei correspondentem. Nec talis 15
emptor conscius majoris valoris rei, qui a venditore ignoratur, manet tutus in conscientia per hoc, quod dicat venditori se velle rem illam sine scrupulo emere, et ideo videat, an velit eam pro tali pretio dare, condonando ei, si quid amplius valeat, et venditor consentiat. Et ratio est, quia venditor in eo casu non condonat libere, et spontanee, sed ex pacto, quia emptor alias non vult emere, unde non est condonatio gratuita, sed cessio onerosa, ut emptor rem emat; sicuti mutuatarius promittit usuras, ut obtineat mutuum aliter sibi non dandum. Tum quia hoc modo excusari posset omnis emptio infra justum pretium infimum, interrogando venditorem, an contentus esset tali pretio, condonando, si amplius res valeret. Immo eodem modo excusari posset usurarius interrogando mutuarium, an vellet gratis promittere, vel condonare usuras, quae ob mutuum non debentur, ut recte observat Lugo *disp.* 26. *sect.* 8. *num.* 137. et tenent Molina *disp.* 313. §. *Cajetanus,* Palatius, Bannes, Salonius, Ledesma et alii, quos affert, et sequitur Salas *dub.* 36. *n.* 3. Sporer *tom.* 2. *tract.* 6. *cap.* 5. *num.* 69. contra Cajetanum *verb. Emptio num.* 2. Armillam, et alios apud Solas *dict. dub.* 36. *n.* 2.

Qui scientia privata scit brevi pretium augen- 16
dum, potest licite emere pretio currenti, D. Thomas 2. 2. *qu.* 77. *artic.* 8. *ad* 4. Covarruv. *in Regul. Peccatum part.* 2. §. 4. *num.* 6. Lessius *lib.* 2. *cap.* 25. *dub.* 5. Silvester *verb. Emptio qu.* 15. *n.* 16. Castropalao *de Justitia commutativa disp.* 5. *punct.* 15. *num.* 3. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 197. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 938. et alii passim; et clare patet ex illo *Genesis* 41. ubi commendatur Joseph, qui pretio currenti emit copiosissimam quantitatem frumenti, ex quo sciverit certo futuram sterilitatem, et consequenter pretium
multo augendum. Item si quis scientia privata 17
sciat pretium mercis, seu valorem monetae esse brevi minuendum, vel mercem aliquam, seu monetam esse prohibendam, potest mercem licite vendere pretio currenti, et expendere monetam secundum valorem praesentem; et ratio est, quia valor justus est valor publice currens secundum communem existimationem vel secundum taxationem legis, et non secundum privatam cognitionem, seu existimationem unius. Unde cum in tali casu adhuc duret valor communis antiquus, vel ex communi existimatione, vel ex taxatione legis, ex quo lex prior nondum sit revocata, licite sine ulla injustitia potest merces vendi, et moneta expendi suo pretio, et valore praesenti. Di- 18

(*) Non bene juris principiis accomodata videtur auctoris haec opinio. Qui emit piscem, ferrum, non habet animum emendi aurum, margaritas, sed piscem, nec venditor modico pretio ita aurum vendidisset. Cum igitur de re viliori evidenter actum sit, ad pretiosiorem non recte trahi potest. Cujac. *ad tit. Cod de sentent quae pro eo quod interest. profer. in fin* Zoes in *Pandect. lib* 28 *tit* 4. *n.* 26. *(Edit Barbiell.)*

citur tamen notanter *scientia privata*, quia communis Doctorum cum Cardinali de Lugo *tom.* 2. *disp.* 26. *num.* 140. tenet, non excusari Magistratus ipsos, qui ex industria, legis promulgationem differunt, ut interim suas merces, vel pecunias majori valore, seu pretio vendant, et respective expendant. Recte tamen addit Cardinalis de Lugo, posse illos de Magistratu non aliter, ac alios bona fide distrahere sua, non obstante tali notitia, quando in eadem quantitate, seclusa illa notitia, distracturi fuissent; et sic tenent alii cum Illsung. *tom.* 4. *n. d.* 2. *n.* 403.

19 Chirographa, et aliena credita quantumvis certa, si sine molestia, difficultate, odiositate, damno emergente, vel lucro cessante exigi nequeunt, possunt valide, ac licite emi minori pretio juxta qualitatem difficultatis, periculi, damni, et hujusmodi. *Sic communis Doctorum* cum Molina *disput.* 361. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 17. §. 5. *num.* 32. Lessius *lib.* 2. *cap.* 21. *dubit.* 8. *num.* 65. Haunold. *tract.* 10. *cap.* 1. *controv.* 14. *num.* 100. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 47. Card. de Lugo *loc. cit. num.* 93. *arg. leg. Minus* 204. *ff. de Regul. Jur.* Im-
20 mo ut subjungit Sporer *loc. cit.* Doctores merito addunt tantam posse esse difficultatem, vel incertitudinem solutionis, ut ejusmodi Chirographa et credita aliena possint interdum dimidio valore emi, et aliquoties etiam minoris, ut habet communis sententia, et praxis. Et ratio est clara, quia illud est justum pretium naturale rerum, quod communi aestimatione statuitur; *l. Pretia rerum* 63. *ff. ad leg. Falcid.* communi autem aestimatione minoris ac in se sint, aestimantur illa aliena credita, et Chirographa, quae sine difficultate, periculo, expensis, lucro cessante, et damno emergente exigi nequeunt. Et tanto minoris aestimantur, quanto majoribus subjacent periculis, difficultatibus, expensis, et hujusmodi, adeoque etc.

21 Chirographa et aliena credita possunt etiam licite emi minori pretio ab aliquo particulari, qui ob suam industriam, vel favorem Principis, aut officialium, vel ipsiusmet debitoris, potest illa exigere sine difficultate, periculo, aut damno sine quibus non potest illa exigere creditor, aut alter, sic Molina *cit. disp.* 361. *n.* 10. Lessius *loc. cit. dubit.* 9. *num.* 75. Layman *loc. cit. n.* 35. Lugo *loc. cit. n.* 94. Bonacina *disp.* 3. *de contractibus quaest.* 3. *punct.* 10. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 62. Sporer *loc. cit. n.* 48. et alii passim contra Malderum *tract.* 5. *c.* 7. *dub.* 4. Molfesium *in summ. tom.* 2. *tract.* 12. *c.* 5. *n.* 116. et nonnullos alios; Et ratio nostra est, quia valor rei non debet desumi ex privata industria, favore, aut utilitate alicujus particularis, sed ex communi aestimatione; qua communiter aestimaretur, si proponeretur palam venalis; *cit. l. Pretia rerum* 63. *ff. ad leg. Falcid.* cum ergo communi aestimatione chirographa, et credita illa minoris aestimentur ratione difficultatum, et incommodorum in illis exigendis, sic etiam minoris poterit illa emere talis particularis; quamvis ob suam specialem industriam, vel favorem Principis, aut Officialium, seu etiam ipsiusmet debitoris possit ipse illa exigere sine difficultate, et incommodo; hoc enim imputandum est suae speciali fortunae, et industriae.

Imo etiam ipsimet Ministri, et Officiales, qui 22
Principum, vel aliorum debitornm pecunias administrant, possunt licite chyrographa, et aliena credita erga suos Principales, minori pretio emere, sicut alii, dummodo ipsi non sint causa difficilis, aut periculosae solutionis, et fecerint quantum in se erat, ut sine difficultate creditoribus satisfieret. Non enim in tali casu debent esse deterioris conditionis, ac sint alii, cum penes ipsos non stet ejusmodi difficultates tollere; Lessius *cit. dubit.* 9. Layman *loc. cit. n.* 39. Reiffenstuel *l. cit. num.* 64. Sporer *l. cit. n.* 48. et alii.
Si autem ipsi, ex dolo, vel ex negligentia, aut 23
alia culpa sint causa, quod exactio creditorum evadat difficilis, periculosa, aut onerosa, nullimode possunt illa credita minoris emere, ne ex dolo, et malitia commodum reportent contra *leg. si Legatarius Cod. de Legati*, ibi: *Ut non accipiat fructus suae calliditatis, leg. In fundo ff. de rei vindicat.* ibi: *Neque malitiis indulgendum est; leg. Cum hi ff. de transact.* ibi: *Non debet via aperiri malitiis; cap. Ex literis* 2. *de dolo, et contumac.* ibi: *Nos attendentes, malitiam, et dolum nulli patrocinari debere*; *cap. Sedes* 15. *de rescriptis*, ibi: *Quia fraus et dolus ei patrocinari non debent, cap. Tuae* 12. *de Clericis non residentibus*, ibi: *Cum fraus et dolus nemini debeat patrocinium impartiri.* Neque ex 24
tali malitia possunt ipsi Ministri, et Officiales suggerere amico, ut emat minori pretio aliena credita erga Regem, vel Principem; et postea integra solvere emptori, diviso inter ipsos lucro illius emptionis; Molina *disp.* 313. §. *Solent praeterea*, et alii per mox *citata jura.* Chyrographa, 25
et aliena credita in casu quo possunt ab alio tertio minoris emi, similiter possunt minoris emi, seu redimi, vel extingui ab ipsomet debitore, dummodo ipse non sit causa minoris aestimationis: et quod solutio praefixo futuro tempore non evadat ex sua malitia, aut negligentia difficilis et periculosa, sed difficultas vel periculum aliunde originem trahat, v. g. quia ratione belli, aut corrosionis fluminum, aut hujusmodi alterius periculi timendum est, ne bona debitoris pereant, sicque ipse tempore solutionis praestandae solvendo amplius non sit, Lugo *l. cit. num.* 101. Lessius *lib.* 2. *cap.* 21. *n.* 70. Burghes. *cent.* 1. *cas.* 10. Sporer *l. cit. num.* 50. Reiffenstuel *l. cit. num.* 66. La Croix *l. cit. num.* 988. Navar, Facundez, Tamburin. aliique apud Sanchez *lib.* 1. *cons. cap.* 7. *dub.* 18. contra Molinam, et alios. Secus tamen, si 26
ipse debitor sit malitiosa, et culpabilis causa cur

solutio evadat difficilis, et periculosa, vel onerosa. Communis Doctorum per *jura citata sub num.* 23. Unde carendum est a similibus emptionibus, quae pretio minori fiunt a debitoribus, vel a supradictis Ministris, at Officialibus, quia sunt valde periculosae et suspectae, ut recte advertunt Layman, Reiffenstuel, Sporer *l. cit.*

27 Chyrographa, et aliena credita certa, et liquida, pro quibus suo tempore exigendis nulla penitus occurrit difficultas, molestia, vel periculum neque ullum lucrum cessans, aut damnum emergens, nequeunt licite emi minori pretio; Silvester *verb. Usura* 2. *q.* 14. Valentia *tom* 3. *disp.* 5. *q.* 10. *p.* 2. Petrus Navarr. *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 162. Haunold. *tract.* 10. *cap.* 1. *controv.* 14. *num.* 104. Layman *l. cit. num.* 49. Sotus, Angelus Gabriel, Medina, Lopez, Reginald. Turrian. Rebell. aliique innumeri, quos citant, et sequuntur Lugo *l. cit. num.* 69. Molina *loc. cit. disp.* 361. Lessius *lib.* 2. *cap.* 21. *dub.* 8. contra Abbat. Navarr. Cajetanum, Tolet. Bellarmin. Armillam, et alios, quos afferunt Lugo *l. c. n.* 93. Lessius *loc. cit. dub.* 8. et Layman *l. c. n.* 32. Et ratio nostra est, quia, ut fatentur etiam adversarii, ad hoc ut sit justa et licita emptio, et venditio, debet servari aequalitas inter pretium, et mercem, seu rem, quae emitur, et venditur, *arg. leg. Si servum* 33. *ff. Ad Leg. Aquiliam, et leg. Pretia rerum* 63. *ff. ad leg. Falcid.* atqui si creditum certum et liquidum, v. g. 100. aureorum, pro quo exigendo nulla penitus est difficultas, aut periculum, seu damnum etc. emitur minori pretio v. g. 90. aureis non servatur aequalitas; ergo etc. Major admittitur ab ipsismet adversariis, et minor clare ostenditur, quia creditum certum, et liquidum 100. aureorum pro quo exigendo nulla penitus est difficultas aut periculum seu damnum etc. in se revera valet 100. aureis, unde ut servetur aequalitas inter pretium, et mercem non potest pro eo dari minus 100. aureorum, aliter minueretur ejus valor propter solam dilationem temporis, quod non est dicendum, ne videatur admitti pro licita usura ratione dilationis solvendi, seu numerandi pecuniam contra expresse damnatam ab Innocentio XI. propositionem in ordine 41. ibi: *Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, et nullus sit qui non majoris faciat pecuniam praesentem quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem a mutuatario exigere, et in eo titulo ab usura excusari.*

28 Non licet sine justo titulo ob solam anticipatam solutionem infra pretium infimum emere; *arg. cap. Consuluit* 10. *de usuris.* Non enim minus intervenit usura palliata in emendo viliori pretio ob anticipatam solutionem, quam in vendendo majori pretio ob dilatam solutionem; Sic Doctores communiter cum Divo Thoma 2. 2. *quaest.* 78. *articul.* 2. ad 7. ubi sic expresse dicit; *Si quis emptor velit emere rem vilius, quam sit justum pretium eo quod pecuniam ante solvit, quam possit res tradi, est peccatum usurae, quia etiam ista anticipatio solutionis pecuniae habet mutui rationem, cujus quoddam pretium est quod diminuitur de justo pretio rei emptae.* Dicitur autem notanter *sine justo titulo;*
quia potest emptor minoris emere mercem, si adsit 29
justus titulus, utpote si adsit periculum nonnisi cum difficultate, et molestia, seu incommodo habendi mercem emptam statuto tempore, si emptori propter expectationem mercis emptae lucrum cesset, aut damnum emergat, et hujusmodi.

Minori pretio quam valeat potest res emi ob va- 30
rias causas. Primo quando emptor emit in gratiam venditoris, et ratione ipsius cessat emptori lucrum, vel damnum emergit, *arg. c. Precariae* 4. §. 3. *caus.* 10. *q.* 2. *leg. Hoc jure* 19. §. 1. *ff. de do-*
nat. leg. 2. §. *fin. leg.* 4. *ff. Eo quod certo loco.* Se- 31
cundo ratione multitudinis mercium; *Communis.*
Tertio ratione multitudinis mercium simul em- 32
ptarum; *Communis.* Quarto ratione paucitatis em- 33
ptorum; *Communis.* Quinto ratione inopiae, vel 34
paucitatis pecuniae; *Communis.* Sexto ratione mo- 35
di vendendi, ut cum venditor rem sponte, et ultronee offert, et enixe rogat ad emendum; merces enim ultroneae vilescunt pro tertia parte pretii, cum id arguat paucitatem emptorum, et modicam mercis necessitatem, vel utilitatem (*) Lugo *disp.* 26. *sect.* 4. *num.* 45. Lessius *lib.* 2. *cap.* 22. *dub.* 4. *num.* 38. Cajetanus, et alii passim. Imo easdem ultroneas merces vilescere usque ad dimidium docent Rebell. Megala, Bartholomaeus a S. Fausto
apud Dian. *tract.* 1. *tract.* 8. *resolut.* 53. *et* 78. Se- 36
ptimo quando res venduntur sub hasta, seu foro scrutatorio sine ulla fraude tunc enim possunt etiam emi infra dimidium ejus pretii quo emerentur in officina; Ita Molina Bonacina, alii, quos citat Layman *l. cit. n.* 10. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *resolut.* 12. La Croix *lib.* 3. *par.* 2. *num.* 935. Sporer *l. cit. num.* 23. Dicitur notanter *sine ulla fraude,* quia si interveniat dolus, vel fraus, ut si inter se conveniant emptores de certo pretio, ultra quod non ascendatur, justitia laeditur, et defectus pretii restituendus est juxta fraudem, et damnum Domino causatum, quia ex dolo, et malitia nemo commodum reportare debet; *Sic Doctores communiter* per Jura allata *sub. n.* 23.

Deputatus ad aliquam rem emendam certo et 37
determinato pretio, si pretium solummodo deter-

(*) Caute procedat hic Confessarius, ne sententiae Rebell. Megalae, et Bartholomaei a S. Fausto plus aequo indulgeat; Advertat ulterius, quod etiamsi pateat effatum illud, quod nempe: *merces ultroneae vilescunt.* Non licet tamen vilius emere res pauperum, quas ipsi necessitate compulsi venales proponunt, eo solum pretexto, quod afferuntur venales; imo ob necessitatem precise, qua proximus rem suam vendere cogitur, pretium imminuere injustum est, ut opportune docet Antoine *Tractat. de Contr. cap.* 5. *quaest.* 5. *resp.* 3. *num.* 1 *(Nota Romani Theolog)*

minatur, ne excedatur, non potest sibi retinere
38 aliquid, si minoris emit; *Certa ac Communis*. Potest tamen sibi retinere, si Dominus ita determinavit pretium, ut nihil aliud desideret, quam ipsam rem emendam pro tali pretio, relicto emptori, si quid minus expenderit in ipsa re emenda; *Iterum*
39 *certa et communis*. Regulariter vero loquendo quando aliter non constat de voluntate Domini, deputatus ad emendam rem determinato pretio v. g. pro decem, si ei contingat emere pro octo, non potest tuta conscientia sibi retinere illa duo, quia eo ipso quod annuit emere alteri, ejusque nomine, et commodo, tacite promisit per moralem diligentiam utiliter rem alterius gerere, et emere quanti minoris poterit, perinde ac si famulus ejus esset, vel mercede conductus, adeoque nihil sibi acquirere poterit; Castropalao *de Justitia commutat. disp.* 5. *punct.* 16. Navarr. *in Manual.* c. 23. *n.* 97. Molina *disp.* 363. Lessius *lib.* 2. *cap.* 21. *dub.* 19. Silvester *verb. Emptio q.* 24. Reiffenstuel *l. cit. num.* 433. Sporer *l. cit. n.* 37. et alii passim. Unde de similibus deputatis, seu mandatariis ad emendum sit dicit Cicero *in Orationi pro Sexto Roscio*: « Ergo idcirco haec culpa est, quod duas » res sanctissimas violat; amicitiam, et fidem. » Nam neque mandat quisquam; nisi amico, ne» que credit, nisi ei quem fidelem putat; Perditis» simi est igitur hominis, simul amicitiam dis» solvere, et fallere eum, qui laesus non esset, » nisi credidisset.

40 Deputatus autem ad emendam aliquam rem, si ultra intentum Domini specialem, et extraordinariam diligentiam, industriam, et laborem adhibuit pro emendo minori pretio, ut si rogatus emere in hoc locum citra suum speciale incommodum se transferat cum suo speciali incommodo, et dispendio ad alium loco distantem, et ibi rem commissam emat longe minori pretio, quam Dominus intenderat, vel sperabat, tunc poterit aliquam partem pretii incommodo, et industriae suae proportionatam sibi retinere; *Sic communis Doctorum*. Talis enim deputatus in emendo alteri tenetur solummodo ordinariam, et moralem diligentiam adhibere, dicta autem adhibita diligentia est extraordinaria, et qui utitur tali extraordinaria diligentia non intendit Domino, sed sibi negotiari.

41 Sic etiam potest deputatus ad emendam aliquam rem v. gr. Sartor deputatus ad emendum pannum serica, et hujusmodi pro vestimentis conficiendis, potest sibi retinere id quo minus emit, si Mercator, vel venditor in solam sui gratiam partem aliquam pretii justi remisit, quod evenit, quando Mercator dicit Sartori, quia tu frequentas continue meam officinam, emptores saepe saepius ad me adducis, et ad hoc ut majores deinceps adducas, de pretio justo a Domino solvendo v. gr. de decem argenteis remitto, et dono tibi unum pro singula ulna; Tunc enim juste retinere potest, quia in tali casu Mercator vere de suo remittit, et donat. Dummodo tamen, ut recte advertunt 42 passim Doctores duo concurrant. Primo, ut Sartor prius adhibeat diligentiam moralem ad emendum pannum, serica, et hujusmodi ab hoc, vel alio Mercatore, quantum potest minori pretio, et vere instet, ut urgeat sufficienter venditorem pro minuendo pretio et non dissimulet, et facile conveniat in pretio spe illius lucri, et praemii sibi a venditore tradendi; alioquin dolum contra dominum sine dubio committet, et restituere debebit. Secundo, ut mercator vere et sine fallacia pannum illum, serica; et hujusmodi, justo pretio, scilicet pro decem vendere consuescat et ita vendant et alii; adeoque argenteus ille unus Sartori remissus; et donatus vere sit de justo pretio panni, et hujusmodi nam alioquin mercator non de suo, sed de alieno dabit Sartori, cum damno Domini, et ambo simul furtum palliabunt cum onere restitutionis; Unde quia ista plena sunt scopulis, atque scrupulis, antequam fiant, sunt dissuadenda; postquam vero facta sunt, quomodo contingerint sunt diligenter, et serio examinanda.

Emens frumenta tempore messis, quo minus 43 valent, ut servet vendenda ad tempus, quo magis valere solent, si non faciat animo inducendi charitatem, et postea vendat intra limites justi, pretii, nullimode est culpandus; Sic communis cum S. Antonino 2. *part. summae Theologiae tit.* 2. *cap.* 23. §. 16. ubi sic expressa habet: *De ementibus tempore messium blada, et tempore vindemiarum vinum, et alios fructus, ut postea carius vendant in futurum . . . Si . . . propter privatum commodum, tunc fit tripliciter . . . secundo fieri potest secundum justitiam commutativam, ut faciunt mercatores, et licite possunt pro opera sua recipere lucrum, ut sustentantur, dummodo non intendant caristiam inducere*. Ipse enim utitur jure suo, nec alios impedit quo minus etiam emant, si velint, et differant venditionem ad tempus, quo magis blada, et hujusmodi valere solent; et ita fecit *Joseph. Genes.* 41. Dici- 44 tur notanter, si non faciant animo inducendi charitatem, quia si unus, aut pauci coemant omnia frumenta, et hujusmodi ut postea illa vendant ad suum libitum eo pretio, quo voluerint, injustissime agunt, et monopolium committunt: *leg. unic. C. de Monopoliis*: Et tamquam perniciosi Reipublicae legibus, et poenis coerceri debent, cogendo ipsos in annonae charitate frumenta, et hujusmodi minori, justo tamen pretio, divendere. *leg. Annonam, ff. De extraordinariis criminibus*: Unde merito *in cit. leg. unic. cod. Monopoliis* inhibetur sub poena proscriptionis omnium bonorum, et exilii perpetui ne mercatores inter se conveniant de non emendis, aut vendendis mercibus, nisi constituto ab ipsis pretio. Tales enim monopolae nedum pec- 45 cant graviter contra charitatem sed etiam contra justitiam cum onere restitutionis, quia quando

sic conveniunt monopolae, et coemunt omnia frumenta v. g. in Urbem invecta, sicque privant alios emendi facultate, ut ipsimet carius pro suo libito postea vendant, violentiam, adeoque injuriam faciunt Communitati, seu Reipublicae: Sic Angelus, Silvester, Navarr. uterque, aliique cum Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *num.* 17. *num.* 41. Sporer *loc. cit. num.* 103. La Croix *loc. cit. num.* 946. Henno *tom.* 2. *tract.* 2. *disput.* 7. *quaest.* 3. *conclus.* 4. et alii.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

46 De his, qui emere possunt vel non possunt neutiquam agit Auctor hoc in articulo, quamvis agere
47 debuisset. Regula tamen juris est quod emere possunt quilibet non prohibiti. Videndum igitur equinam emere prohibeantur.
48 Tutor in auctione publica Pupilli rem emere
49 potest *leg.* 5. *Cod. de Contrahen. Emptio.* uti et a Contutore, si bona fide negotium geratur *leg.* 5.
50 §. 2. *ff. de Auctoritat. Tutor.* non vero clam, nec per interpositam Personam, nec mala fide; quibus
51 tamen in casibus si Pupillus Major factus emptionem comprobaverit, ea valeret *dict. leg.* 5. §. 2. 3. *et* 4. *ff. de Auctoritat. Tutor.*
52 Quae de Tutoribus cauta, ea quoque in Curatoribus, Procuratoribus, Exequutoribus Testamentariis, aliisque similibus, qui aliena gerunt negotia procedere debent *leg.* 34. §. *ultim. ff. de Contrahend. Emptione.*
53 Oeconomis in universum vetita est Emptio rerum ad Ecclesiam pertinentium. *Authen. quibus-*
54 *cumque Cod. de Sacrosant. Eccles.* At moribus idem in his, quod in Tutoribus servari manet *Groeneovegen ad l.* 5. *in fine Cod. de Contrahend. Empt.* De his vide post multos alligatos *Bruneman. in Cod. lib.* 4. *tit.* 38. *leg.* 5 *ibique* Barbos. *Duaren. tom.* 3. *pag.* 529. *tit. de contrahen. empt. cap.* 5.
55 Milites emere prohibentur Praedia ea in Provincia, in quam militant, exceptis Paternis a Fisco distractis. *L.* 9. *ff. de Re militar.*
56 Magistratibus tum eorum Domesticis ac Ministris per se, vel interpositam Personam, sive palam sive clam in Provincia illa, cui praesint, in-
57 terdictum est emere. Idque quia emptio per ipsos facta non tam a libera Venditorum voluntate profecta, quam metu potentiae et auctoritatis extorta crederetur, et magis ereptio, quam emptio esse;
58 in eos, qui contra fecerint constituta poena quadrupli, tum amissionis rei emptae, si emerint
ex officio, nimirum si emerint dum ipsi officio 59
suo fuegentes eam vendiderunt, aut vendi jusserunt, atque ita ipsi simul essent emptores, ac
venditores *leg.* 46. *ff. de Contrahend. Emption.* Ex- 60
cipe tamen et hic praedia Paterna, uti et res ad victum, et amictum pertinentes *leg.* 62. *ff. de Contrahend. Emption. leg. Unic. Cod. de Contract. Judic.*
Nemo emere domum potest eum in finem, ut
destruat, constituta dupli Fisco inferendi poena, 61
ita tamen, ut Venditor Emptori solventi Fisco
duplum acceptum pretium reddere teneatur; *Leg.*
52. *ff. de Contrahend. Emption.* Fit hinc ut inspe- 62
cto effectu Emptor, et Venditor simplo singuli mulctentur.
Haec de his, qui emere possunt, vel non pos- 63
sunt Nunc illud dispiciendum, an Emptor propria auctoritate possessionem rei emptae apprehendere possit, si ei permissa ipsa sit in emptio-
nis Instrumento? Negaes opinio arridet et jure 64
meritoque Doctissimo *Leyser in Meditat. ad Pan-*
dect. spec. 207. §. 3. *et dub. sequent.* Permissio enim 65
apprehensionis possessionis in Instrumento facta, secundum leges, quibus contrahentes semper se conformasse censentur, de legitima apprehensionis possessione, quae voluntate Venditoris, aut Judicis causa cognita consentientis, explicaeda
est. Idque verum adeo est, ut si alia fuerit Con- 66
trahentium mens, atque sic privatam vim indulgere voluerint, irritum sit pactum, tamquam juri publico bonis moribus, et ordini contrarium. Confer *Stryk de Cautel. Contract. sect.* 2. *c.* 1. §. 36. (*).

ARTICULUS III.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT VENDITOREM.

Venditor ob solam dilatam solutionem, seu ven- 1
dendo credito sine justo titulo, nequit rem vendere plus justo pretio, idest supra pretium summum: Sic communis Doctorum textu expresso *in cap. Consuluit* 10. *de usuris*, ubi ad interrogationem, *An negotiator poena consimili* (*usurae*) *debeat condemnari, qui merces suas longe majori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris dilatio prorogetur, quam si ei incontinenti pretium persolvatur?* respondet summus Pontifex Urbanus tertius: « Verum quia quid in his casibus » tenendum sit, ex Evangelio manifeste cognosci» tur, in quo dicitur: Date mutuum, nihil inde

(*) Sed propter Clausulam *Constituti*, quae hodie in omnibus instrumentis solet apponi inutilis prorsus est hujusmodi quaestio. Haec enim clausula efficit, ut in Emptorem transeat utraque possessio, et dominium, omissa qualibet alia materiali traditione, ut pluribus allegatis tenet *Rot. decis.* 39. *num.* 3. *decis.* 40. *num.* 2. *decis.* 180. *num.* 14. *cor. Crispo. decis.* 98. *num.* 5. *cor. Tanar. Vigore clausulae Constituti positae in supra enunciata donatione, quae dominium et possessionem transtulit in Constitutarium absque alia traditione. cor. Herrera decis.* 27. *num.* 1. *et decis.* 102. *cor. eod. in Romana Redditionis rationis.* 1. *Martii.* 1709. §. *Verum quia cor. Priolo. in Forolivien Domus, super manutentione* 24. *Aprilis* 1718. §. *Ea quidem cor. Althann.* atque idea eosdem parit effectus, quos vera, et realis traditio producit. *Rot. decis.* 74. *num.* 2. *cor. Herrera. et in Romana Restitutionis Dotis.* 20. *Martii* 1711. *sub* §. *Profecto in fin. cor. Scotto.* (*Edit. Barbiell.*).

» sperantes, hujusmodi homines pro intentione » lucri quam habent, cum omnis usura, et superabundantia prohibeatur in lege, judicandi sunt » male agere, et ad ea, quae taliter sunt accepta, restituenda in animarum judicio efficaciter » inducendi. » Idem statuit *Concilium Mediolanense primum* 2. *part. tit.* 68. *de usuris*, ibi: *Ne quis rem aliquam ob dilatam solutionem carius vendat justo pretio*; et Concilium *Burdigalense tit. de usuris*, ibi: *Ne quis ob dilatam solutionis diem carius vendat, quam justi pretii ratio ferat.*
2 Dicitur autem notanter *sine justo titulo*, quia si in venditione crediti facta interveniat aliquis justus titulus, v. g. periculum, vel difficultas pretii postea recuperandi, lucrum cessans, aut damnum emergens, potest Venditor rem pluris vendere juxta proportionem incommodi, periculi, aut damni, vel hujusmodi: Sic Molina *disput.* 356. Castropalao *de justitia commutativa disput.* 5. *punct.* 12. *n.* 6. Less. *loc. cit. num.* 21. *dub.* 6. *n.* 54. Medina *de restit. quaest.* 38. *cas.* 3. *et* 4. Reiffenstuel *loc. eod. num.* 131. Sporer *loc. cit. n.* 31. Henno *tom.* 2. *tract.* 2. *disp.* 7. *q.* 4. *concl.* 1. Diana *part.* 1. *tom.* 8. *resol.* 57. La Croix *l.* 7. *cit. a n.* 943. Valentia, Sa, Moya cum communiori, et probabiliori eorum, quibus etiam favet S. Thomas 2. 2. *q. cit. art.* 4. *ad* 2. *opusc.* 73. *cap.* 10. *arg. cap. In Civitate* 6. 7. *usuris.*

3 Ut autem liceat Venditori supra summum pretium vendere pluris ad creditum ratione lucri cessantis, notant passim Doctores requiri sequentes conditiones. 1. Ut Venditor, seu mercator fuisset revera venditurus mercem alteri numerata pecunia, nisi vendidisset huic credito; quia alias si non vendidisset numerata pecunia, non habuisset jam pecuniam, qua negotiando potuisset aliquid lucrari, et sic nullum ei lucrum cessasset; Unde passim delinquunt mercatores, qui indifferenter, quibusvis vendunt carius credito; etiam cum pauci, vel nulli sunt, qui emissent numerata pecunia. 2. Ut propter hoc quod ad creditum vendat, non ideo habeat plures Emptores, alioquin, sic compensaretur damnum suum. 3. Ut revera illa pecunia statim soluta fuisset negotiaturus ante tempus, quo solvetur, aliter si mansura erat otiosa, jam non ideo cessat mercatori lucrum, quia ad creditum vendidit. 4. Ut de lucro exigendo minuatur, seu detrahatur, quod ratione expensarum, et periculorum arbitrio boni viri in ea negotiatione fuisset expensurus. 5. Ut Mercator de suo lucro cessante admoneat Emptorem, maxime cum credit, aut suspicatur quod nollet Emptor incommodum lucri cessantis subire; unde ipso non monito non potest ei res supra summum pretium vendi ratione solius lucri cessantis in venditore ex sola dilata solutione Emptoris: Quae conditiones sunt attente considerandae, et observandae a Mercatoribus vendentibus res credito pluris ratione solius lucri cessantis.

Ratione autem periculi perdendi pretium, vel ex toto, vel ex parte, posse Mercatores pluris vendere ad creditum, docent cum aliis Diana *part.* 1. *t.* 8. *resol.* 57. Less. *lib.* 2. *cap.* 25. *n.* 33. aliique viginti apud Moysm *tom.* 1. *tom.* 6. *quaest. ultim. num.* 6. 4
Item posse Mercatores pluris vendere ad creditum rationem difficultatum, molestiarum, et expensarum, quae probabiliter timentur, seu solent accidere in exigendo postea pretio, docent cum communi S. Thomas *opusc.* 73. (*) *num.* 10. Sotus, Bannes, Prado, Moya *l. cit. num.* 7. aliique teste Claudio la Croix *loc. cit. num.* 945. 5
Absque ullo titulo licitum est vendere pluris ad creditum solum intra fines justi pretii, idest usque ad summum pretium: et quamvis mercator easdem specifice merces soleat numerata pecunia vendere pretio medio, vel etiam infimo, potest ipsas ad creditum vendere pretio summo: Et ratio est, quia nunquam quis tenetur per se loquendo vendere infra summum pretium justum, cum venditio usque ad summum justum pretium etiam numerata pecunia sit justa in utroque foro ex dictis in *articulo primo num.* 14. ergo multo magis erit justa usque ad summum justum pretium venditio ad creditum, quae solet habere multa pericula, et incommoda adjuncta; Sic communis Doctorum teste Azorio *lib.* 8. c. 8. §. *In primis constat.* 6

Supra summum autem justum pretium potest res plures vendi generaliter loquendo ob varias causas. Primo, ratione damni emergentis, si nempe Venditor ex eo quod rem suam Emptori vendat, damnum emergat, non secuturum, si eamdem servaret: *Communis, arg. cap. Precariae* 4. §. 3. *caus.* 10. *quaest.* 2. juncta *leg. Hoc jure* 19. §. 1. *ff. de donat.* 7
Secundo ratione lucri cessantis; *Communis arg. cit. cap. Precariae, et cap. Naviganti* 19. *de usuris, juncta leg.* 21. §. 3. *ff. de action. empt.* dummodo tamen concurrant conditiones assignatae *sub. num.* 3. 8
Tertio ratione penuriae, seu raritatis mercium: *Communis arg. cap. Legimus* 24. *dist.* 93. ibi: *Omne, quod rarum est, plus appetitur, ac pretiosus est.* 9
Quarto, ratione multitudinis Emptorum; existentibus enim, et concurrentibus multis Emptoribus, merces communiter pluris aestimatur, quae communis aestimatio pretium justificat: *Communis argum. leg. Pretia rerum* 63. *ff. ad leg. Falcidiam.* 10
Quinto, ratione specialis ad rem affectus Venditoris, causantis eidem honestam oblectationem (**) *Communis.* 11
Sexto, ratione periculi faciendi expensas in exigendo po- 12

(*) Hoc Opusculum S. Thomae non est. (*Edit. Barb.*).
(**) Circumstantia illa de speciali venditoris affectu ad rem, assignatur etiam ut sufficiens ad carius vendendum a Reiffenstuel. *Theol. Moral. pag.* 201. num. 192. quia venditor in gratiam emptoris se spoliat re illa, quam valde diligit, ipsique est valde utilis, et pretiosa. Eamdem pariter approbat circumstantiam Antoine *pag.* 130. *col* 1. (*Nota Rom. Theolog.*)

13 stea pretio; *Communis.* Septimo, ratione periculi perdendi pretium sive ex toto, sive ex parte. *Communis.*

14 Venditor interrogatus ab Emptore de certo vitio rei vendendae, tenetur illud ei manifestare; aliter si fraudolenter negat, vel dolosa aequivocatione celat vitium, venditio est illicita, et iniqua, et tenetur de omni damno, *argum. cap. Sedes* 15. *de rescriptis* ibi: *Quia fraus, et dolus ei patrocinari non debent; cap. Ex tenore* 16. *eodem tit.* ibi: *Quia fraus et dolus alicui patrocinari non debent; cap. Tuas* 12. *de Clericis non resident.* ibi: *Cum fraus, et dolus nemini debeat patrocinium impartiri: cap. Ex literis* 2. *de dolo, et contum.* ibi: *Nos attendentes, malitiam; et dolum nulli patrocinari debere; leg. Cum tit. ff. de transact.* ibi: *Non debet eia aperiri malitiis, leg. Si Legatarius, Cod. de Legatis,* ibi: *Ut non accipiat fructus suas calliditatis, leg. Labeo* 13. *ff. de actionibus empti, et venditi,* ibi: *Si vero sciens reticuit, et emptorem decepit, omnia detrimenta, quae ex sa emptione Emptor traxerit, praestatu-
15 rum ei.* Si autem Venditor non interrogetur de vitio rei, potest licite ipsam vendere cum vitio occulto, dummodo vendat minori pretio proportionato rei vitio, (*) et sit res adhuc utilis emptori juxta proportionem pretii: Sic D. Thomas *quod libet* 2. *art.* 10. *in corpor.* ibi: « Si ergo vitium rei » venditae non faciat rem minus valere, quam » pretium impositum, quia forte Venditor minus » pretium imponit propter vitium, tunc non pec» cat tacens vitium, quia venditio non est injusta; » et forte esset sibi damnosum, si vitium diceret, » quia Emptor vellet habere rem etiam minori » pretio, quam valeret, et sic Doctores passim. »

16 Nec tenetur Venditor indicare vitium rei manifeste patens, textu expresso in *leg. Ea, q.* 43. §. 1. *ff. de contrahend. emption.* ibi: « Si quis hominem » luminibus effossis emat, et de sanitate stipule» tur ..... de caetera parte corporis potius sti» pulatus videtur, quam de eo, in quo seipse de» cipiebat, et sic habet communis Doctorum cum S. Thoma 2. 2. *quaest.* 77. *artic.* 3. *in corp.* ubi sic expresse dicit: « Si vero vitium sit manifestum, » puta si equus sit monoculus, vel cum usus rei, » etsi non competat Venditori, potest tamen con» veniens esse aliis, et si ipse propter hujusmodi » vitium subtrahat, quantum oportet de pretio, » non tenetur ad manifestandum vitium rei, quia » forte propter hujusmodi vitium emptor vellet » plus subtrahi de pretio, quam esset subtrahen» dum: unde potest licite Venditor indemnitati
17 » suae consulere, vitium rei reticendo » Teneretur tamen Venditor tale vitium manifeste patens indicare, si adverteret Emptorem esse tam rudem, et imperitum, ut nequidem vitium manifeste patens agnosceret, quia respectu talis vitium censeretur occultum; *Sic* communis Doctorum cum Molina *disput.* 353. *num.* 17. Layman *loc. cit.* §. 2. *num.* 14. Petr. Navarr. *de restit. c.* 2. *dub.* 7. *n.* 54. Silvio *in* 2. 2. *q.* 77. *art.* 3. *conclus.* 4.

Venditor tenetur manifestare vitium, seu defe- 18
ctum rei in substantia, v. g. indicare Emptori esse auricbalcum, quod credit esse verum aurum, esse vitrum, quod putat esse gemmam, et hujusmodi: aliter nedum venditio est illicita, sed etiam invalida: quia ubi est error, seu defectus in substantia, deest consensus, qui est de essentia venditionis, et emptionis, textu expresso *in leg. In venditionibus ff. de contrahend. emptione,* ibi: « In » Venditionibus, et emptionibus consensum debe» re intercedere palam est » et quod talis emptio, et venditio sit invalida, et nulla, habetur clare *ex eadem cit. leg. In venditionibus,* ibi: « Si » igitur ego me fundum emere, ut putarem, Cor» nelianum, tu mihi te vendere Sempronianum » putasti, quia in corpere dissensimus (seu erravimus) emptio nulla est ». Et sic Doctores om-
nes. Venditor tenetur manifestare vitium etiam 19
circa qualitatem rei, quando causat damnum, et reddit mercem inutilem ad finem ementis: Sic communis Doctorum: *argum. leg. Labeo* 1. §. *Proinde ff. de Ædilit. edicto,* ibi: « Preinde si quid ta» le fuerit vitii; sive morbi, quod usum, mini» steriumque impediat, id dabit redhibitioni lo-
» cum ». Non tenetur tamen Venditor manifestare 20
vitium rei, si ita sit modicum, ut eo non obstante adhuc res sit acque, aut ferme acque utilis ad finem ementis; Sic Doctores communiter, *argum. cit. leg. Labeo* 1. §. *Proinde ff. de Ædilit. edicto,* ibi: « Non utique quodlibet quam levissimum ef» ficere, ut morbosus, vitiosusve habeatur; Pro» inde levis febricula, aut vetus quartana, quae » tamen jam sperni potest, vel vulnusculum mo» dicum, nullum habet in se delictum, contemni
» enim hoc potuerunt ». Venditor tenetur mani- 21
festare vitium occultum etiam in quantitate: idest si emptor putet mercem majorem in pondere, numero, et mensura, tenetur venditor ei manifestare, quod sit minor, aliter manifesta committeretur fraus, et injustitia cum onere restitutionis totius damni; *Est communissima.*

Venditor, qui ad alliciendos frequentiores Em- 22
ptores vendit merces pretio infimo, sed occulte non tradit integrum pondus, et mensuram, partem sibi reservando ad compensandum velut sibi debitum pretium, quo ab aliis Mercatoribus ven-

(*) Idipsum quoque docet Antoine *Tract. de Contract. quaest.* 15. *Resp.* 3. Cum ipso tamen est observandum, quod si venditor probabiliter judicat rem illam se esse venditurum tanto pretio, quanto si careret defectu, seu vitio tenetur ei aperire defectum, saltem post contractum, quia hoc ipso, quod rem suam venalem exponit cum occulto vitio, tenetur ex officii sui lege cavere ex parte sua, ne quis inde aliquod damnum patiatur, alias occasionem praeberet inferendi proximo damnum. *(Nota Rom. Theologi)*

duntur peccat graviter, et tenetur restituere tum Emptoribus, quia non stat contractui, et pacto inito cum illis tradendo integro pondere, et numero, et mensura: tum aliis Mercatoribus, qui jus habent, ut Emptores per talem fraudem a suis officinis non abstrahantur; Molina *disput.* 351. Sporer *loc. cit. num.* 75. Turrian. *disput.* 58. *dub.* 6. Lugo *disput.* 26. *num.* 135. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 954. et alii passim. Possunt tamen Venditores occulte tantum diminuere de pondere numero, et mensura mercium, quantum requiritur ad complendum justum pretium in casu, quo vel pretium a Magistratu, vel a Deputatis sit injuste taxatum, vel Emptores inique conveniant, quod nonnisi certo minus justo pretio vulgari merces emere velint: et ratio est, quia nulli fit injuria cum, uti supponitur, servetur aequalitas inter mercem, et pretium, et Mercatores possint justae suae consulere indemnitati sine damno alterius: Molina *disput.* 353. Layman *tract.* 4. *cap.* 17. *num.* 15. Lugo *disput.* 26. *num.* 125. Sporer *loc. cit. num.* 76. Reiffenstuel *loc. citat. num.* 182. *lib.* 8. *cap.* 7. §. 11. *num.* 5. Sotus, Tolet. Valent. Rebell. apud Tamburin. *lib.* 8. *cap.* 7. §. 11. *n.* 5. et alii passim.

23

24 Venditores habentes mercem v. g. triticum extraordinariae bonitatis, et majoris, quam illud, quod communi, vel taxato pretio venditur, possunt licite admiscere aliquid inferioris materiae quousque reddatur aequale tritico communi pretio ab aliis in Foro vendi solito. Res enim notabiliter, et manifeste melior alia, jure meretur majus pretium, quod cum venditores obtinere non possint, juste tali admixtione compensant; Salvo tamen semper quod exinde sit apta ad usum, et finem, pro quo emitur; Molina *disput.* 353. Less. *cap.* 21. *dub.* 11. Diana *part.* 11. *tract.* 8. *resol.* 51. Layman *lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 15. Lopez *par.* 2. *instruct. cap.* 42. Sporer *loc. cit. num.* 80. et alii passim.

25 Venditor vini valde praestantis, seu generosi potest ipsi admiscere vinum vilius, ut ad commune Fori vinum accedat, et ipsum vendere pretio communi; *Omnes.* Sic etiam si Venditor vini nequit consequi justum ejus pretium, vel ex quo sit injuste taxatum, vel ex quo emptores ob suam iniquitatem nolint justo pretio emere, potest ipsi infundere medicam aquam ad se reddendum indemnem, dummodo nullum damnum sequatur Emptoribus, uti sequeretur, si essent conservaturi illud vinum ad longum tempus, cum vinum aqua dilutum facilius acescat, et tamdiu non conservetur; Layman *l. cit. n.* 15. Sporer *loc. cit. num.* 81. et alii passim. Item si emptores abhorreant a vino nimis meraco, vel rigido emendo, nisi ut aqua aliquantulum temperetur, non appareat Emptoribus ejus praestantia, et justus valor, et ideo venditor cogatur minoris justo pretio vendere, vel omnino repellatur; tunc potest Venditor aliquantulum aquae ipsi infundere ad reddendum ipsum tenuius, et suavius, et se reddendum indemnem, dummodo Emptoribus nullum omnino sequatur damnum, et dummodo Venditor tantum minuat de pretio vini, quantum auget de admixtione aquae. Et ratio est, quia venditor non potest vendere majorem quantitatem vini, quam habeat, ut de se patet: majorem autem quantitatem, quam habeat, venderet, si quantum auget de aqua, non minuat de pretio vini, quia vendens decem v. g. urnas, quibus una urna aquae admixta est, is nonnisi novem vini urnas vendit, unam vero aquae: adeoque committit inaequalitatem inter datum, et acceptum. Nec valet dicere, vinum valde meracum, et rigidum admixtione modicae aquae fieri suavius, et quandoque melius: Non valet, inquam, quia haec ars reddendi suavius, seu melius vinum per admixtionem aquae est notissima etiam Emptori, qui poterit ipse aquam vino admiscere, si temperari expediat: unde non est cogendus ad emendam aquam pro vino: Sic Rebellus *de contractib. lib.* 9. *quaest.* 19. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 17. *num.* 15. Sporer *loc. citat. n.* 81. et alii passim cum S. Antonino 2. *part. tit.* 1. *cap.* 17. §. 4. ubi sic concludit: *Debent tamen venditores in hujusmodi casibus minus vendere, quam si esset purum, alias venderent aquam pro vino.* 28

26

27

Venditor sciens scientia privata pretium mercis brevi minuendum esse, potest licite vendere pretio currenti, nihil indicando Emptori, quia pretium currens adhuc est justum: *Communis.* Vid. *articul. antecedent. a num.* 16. *ad* 18. Deputatus ad aliquam rem vendendam certo, et determinato pretio, si pretium solummodo determinatur, ne minoris vendatur, non potest sibi retinere aliquid, si majori pretio vendat: *Communis.* Potest tamen sibi retinere, si Dominus rei ita determinavit pretium, ut nihil aliud desideret, quam tale pretium, relinquens deputato, si quid majoris obtinuerit ab emptore: *Communis.* Non possunt autem sibi aliquid retinere famuli, et famulae, quibus a Dominis indeterminato pretio traditur res vendenda meliori modo quo possunt in utilitatem ipsorum Dominorum: *Communis.* Regulariter loquendo quando aliter non constat de voluntate Domini, quilibet deputatus ad vendendam rem determinato pretio v. gr. pro decem, si ei contingat vendere pro duodecim, non potest tuta conscientia retinere illa duo: Vid. *artic. antecedent. a num.* 39. *ad* 41. Venditor non potest plus justo augere pretium mercis solum ex eo, quod videat emptorem valde indigere illa, aut valde affici erga illam, quia indigentia illa, vel affectus non est res vendentis, nec merci intrinseca, sed est res ementis, unde injustissimum est ob illam solam indigentiam, vel specialem ad talem rem affectum ementis, plus justo pretio exigere: Lessius *lib.* 2. *cap.* 21. *dub.* 4. *num.* 31. Filiucc. *tract.* 35. *n.* 77. Sporer. *loc. cit. n.* 25. et alii passim. 29 30 31 32 33 34

35 Venditor pro re valde rara, et peregrina, probabilius non potest rependere ab Emptore quodcumque sibi arbitrarium, et excessivum pretium, sed solum illud quod peritorum arbitrio, spectatis omnibus circumstantiis industriae, raritatis, pretiositatis, pulchritudinis, periculi, laboris etc. justum censetur, quia pretia debent commensurari valori rationabili rerum; *leg. Pretia rerum* 63. *ff. ad Leg. Falcidiam;* Sic. Cajetan. Navarr. Molina. Rebell. Less. Salas, Castropal. *distinct.* 5. *punct.* 3. Henno *tom.* 2. *tract.* 2. *quaest* 6. *Petes* 7. Lugo *tom.* 2. *disputat.* 26. *numer.* 47. Burghes *Cent.* 2. *cas.* 58. La Croix *loc. citat. numer.* 941. et alii.

36 Est tamen probabilis etiam contraria sententia, quod scilicet Venditor pro gemmis extraordinariis, picturis antiquis, avibus Indicis, aliisque animalibus, et rebus valde raris, et peregrinis valeat licite accipere quantum vult, et potest, quia talia valde rara, et peregrina, nec legitimum, nec vulgare pretium habent, quia cum non sint necessaria usibus humanis, non veniunt in commercium, aut taxationem communem. Unde venditor potest pro ipsis repetere pretium sibi arbitrarium quantumvis excessivum; et de facto apud Japones, et alias incultas, et remotissimas nationes pro vilissima re peregrina saepe accipitur maximum pretium; sicuti in dies videmus vendi maximo pretio res raras, et peregrinas etiam minoris momenti, quae a remotissimis nationibus ad nos deferuntur; Sic Sotus, Medin. Ledesm. Solon. Valcutia, Sa, Petr. Navarr. Bauny, et alii cum Sporer *tom.* 2. *tract.* 6. *cap.* 5. *num.* 25. Cum enim in his nulla necessitas cogat emptorem, judicatur is donare excessum supra pretium vulgare.

37 Vendens in fraudem creditorum, quibus re vendita fit incapax solvendi, quod debet, peccat graviter, et tenetur quantum potest ad restitutionem, quia fraus, et dolus nemini debent patrocinium impartiri per jura tum Civilia, tum Cano-
38 nica adducta *supra num.* 14. Et quamvis talis fraudulenta venditio, si sit facta ignoranti fraudem, remaneat valida; tamen si sit facta scienti fraudem, rescindi potest a creditoribus, etiam non restituto pretio ipsi emptori; *leg. Si debitor, leg. Si a debitore, ff. quae in fraudem creditorum facta*
39 *sunt.* Si autem creditores intra annum, quo repetendi potestas est, non repetant rem in suum damnum a debitore fraudulenter venditam, tunc emptor remanet securus in foro externo, *leg.* 1.
40 *et l. ait. Praetor* 10. *ff. eod.* In foro tamen interno, seu conscientiae emptor sciens fraudem venditoris non remanet securus, quia eum sciat venditionem fieri fraudulenter cum injusto damno creditorum, videtur cooperari ad talem injustam venditionem consentiendo, et acceptando, unde ratione talis cooperationis ad fraudem non remanet totus in conscientia, *arg. cit. Jur. supra num.* 14. Ita S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 1. *cap.* 12. §. 18. Palodan. *in* 4. *dist.* 13. *qu.* 2. *art.* 5. *ad finem*, Cajetan. *in opuscul. de usuris qu.* 4. Cordub. *lib.* 1. *qq. q.* 39. *par.* 3. Navarr. *c.* 17. *num.* 281. Laiman *loc.*
cit. num. 30. Sporer *loc. cit. num.* 88. et alii. Non 41
desunt tamen magni nominis Doctores, qui dicunt, talem emptorem remanere totum etiam in conscientia; sic Petrus Navarr. *l.* 3. *cap.* 4. *n.* 218. Molina *tom.* 2. *disp.* 328. Lessius *lib.* 2. *cap.* 20. *dub.* 10. *num.* 168. Quam sententiam probabilem affirmat Layman, et Sporer. *locis citatis* (*).

Venditor fingens Literas de submersis navibus, 42
quae merces advehebant, vel spargens falsum rumorem de penuria, et caritate mercium in aliis proximis regionibus, vel de proxima obsidione Urbis, et de aliis similibus, quae solent pretium mercium valde augere, si ob talem fraudem vendat carius, quam venderet suas merces, peccat graviter, et tenetur ad restitutionem; *argum. cit. Jur. supra num.* 14. Castropal. *disp.* 5. *par.* 35. La Croix *loc. cit. num.* 995. Rebell. et alii passim.
Unde generaliter omnis venditor, qui fraude, aut 43
mendacio inducit emptorem ad emendum majori pretio, quam empturus esset, quamvis pretium, quod tradit, adhuc fuerit intra limites justi pretii, ratione suae fraudis, seu consimiliter malitiosi mendacii graviter peccat, et tenetur ad restitutionem; *arg. toties cit. Jur. supra n.* 14. Sic Castropalao *loc. cit.* La Croix *loc. cit.* et habetur expresse *in l. Julianus* 13. *ff. de action. empti et venditi*, ibi: *Si venditor dolo fuerit, ut rem pluris venderet, empti eum judicio teneri, ut praestet quanto pluris servum emisset.* Rebell. et alii. Si tamen ven- 44
ditor, vel mercator solum dicat, aut etiam juret, mercem sibi pluris constare, se pluris vendidisse aliis, et hujusmodi, quamvis emptor sic inducatur ad dandum majus pretium, quam non obligatur ad restitutionem, si sistat intra limites justi pretii, quia licet peccet venditor, seu mercator sic mentiens, aut jurans, tamen quia omnibus notum est, talia solere communiter dici a venditoribus, et mercatoribus, quamvis vera non sint, debet sibi imputare emptor, qui ipsis credit; Sic Rebell. Castropalao, La Croix *loco cit. num.* 956. et alii.

Vendens quid pro quo malitiose, v g. aurichal- 45
cum pro vero auro, et hujusmodi, peccat gravi-
ter, et tenetur ad restitutionem, *Communis.* Ven- 46
dens quid pro quo aeque utile ad finem emptoris, ut saepe solet accidere in Pharmacopola, qui ne cogatur fateri non habere certum petitum medicamentum, et sic minus frequentetur sua officina,

(*) Antequam sententiam, quam probabilem affirmant Layman, et Sporer, amplectatur Confessarius, conferat auctoritatem S. Antonini, et Cajetani cum auctoritate Molina, et Lessii, atque insuper illorum, ac istorum expendat rationes. *(Edit. Barbiell.)*

dat unum medicamentum pro alio, tunc si tale aliud medicamentum sit aeque utile infirmo, et ejusdem virtutis, ac pretii, et praescriptum a Medico, non peccat saltem graviter, nec tenetur ad ullam restitutionem, si tale aliud datum medicamentum non sit inferioris pretii seu valoris, ac praescriptum: quia tunc omens probabiliter non est invitus, gravitor cum damnum, et periculum omne absit; Sic Toletus, Valentia, Ledesma, Lopez, Henriquez, Sotus, Salonius, Banues, Emmanuel, Vega, et alii, quos affert, et sequitur Salas *dub.* 35. *n.* 1. Tamburr. *lib.* 8. *decalog.*
47 *c.* 7. §. 11. *num.* 8. *et* 9. Si tamen Pharmacopola praevideat, vel metuat talu aliud medicamentum graviter periculosum, et damnosum fore, vel esse posse infirmo, graviter peccabit dando unum pro alio, et tenebitur ad restitutionem omnium damnorum; *sic communis Doctorum.* Unde caveant Pharmacopolae ab hujusmodi prava praxi dandi quid pro quo infirmis cum tot eorum gravissimis periculis, et damnis; serio reflectant, quod pro conscientia tenentur tradere infirmis medicamenta, ut sunt a Medicis praescripta, et aliter faciendo, non ut debent, infirmorum saluti consuluut, et utinam saepissime non nocerent, cum tale aliud medicamentum sibi visum non absimile a praescripto sit saepe saepius, et possit esse reipsa, et virtute dissimile, cum nimio periculo, et damno infirmorum, qui, si id scirent, certe talia medicamenta non sumerent.

48 Venditor habens frumentum venale (et sic dices de aliis mercibus) et sit illud revera servaturus usque ad tempus, quo solet plus valere, potest licite nunc vendere majori pretio, quam actu valeat; si ab Emptore rogetur, ut ipsi nunc vendat; desumitur *ex cap. in Civitate* 6. *et cap. Naviganti* 19. *de usuris*, et tenent communiter Doctores cum S. Antonino 2. *p. Summ. Theolog. tit.* 1. *cap.* 8. §. 1. ubi sic expresse dicit, « Cum » quis vendit merces quascumque, lanam, linum, » pannos, victualia, et hujusmodi certo pretio » majori, quam sit illud, quod tunc valent, eum » vendentur, ex eo quod sit illud, quod non intendebat eas vendere, sed servare, usque ad » tempus, quo probabilter aestimabat tantum va» lituras, vel plus quantum nunc vendit, sed ad » instantiam alterius vendit; istud est etiam pre» tium justificatum, ut licitum, ut expresse di-
49 » citur in cap. In Civitate de usuris. » Sic etiam licite vendit pro pretio solvendo, quo valebit v. g. ultima hebdomada Maii, et prima Junii, quando solet plus valere, dummodo revera esset illud servaturus vendendum usque ad illud tempus, textu expresso *in cap. Naviganti* 19. *de usuris*, ibi: *Ratione hujus dubii etiam excusatur, qui pannos, granum, vinum, oleum, vel alias merces vendit, ut amplius, quam tunc valeant, in certo termino recipiat pro eisdem: si tamen eo tempore contractus non fuerat venditurus.* Et sic communis Doctorum. Et dato quod pretium ultimae heddomadae 50 Maii contingat esse diversum a pretio primo hebdomadae Junii, tunc debet sumi pretium medium, idest si pratium unius hebdomadae erat 80. et alterius erat 70. pretium solvendum erit 75. Debe- 51 bit tamen ab hoc pretio deducere expensas, quas facturus erat venditor in servandum triticum, vel alias merces usque ad tempus praefinitum venditionis; ut recte ex Angelo de Clavasio, Navarro, Petro Navarra, et Covarruvias notat Cabassutius *juris Canon. theor. et praxi lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 13. ibi: « Oportet, ut expensas deducat, quas factu» rus idem venditor fuerat ad servendum merces » suas usque ad praefinitum diem; ut est pretium » conductionis horreorum, apothecarum, cellario» rum . . . . . praeterea aestimationem computet » diminutionis, deteriorationis, et periculi harum » mercium, in id tempus reservandarum; Cum » enim venditor, aut creditor fiat ab his om» nibus expensis, et damnis immunis, et quo res » istas vendidit, aut mutuavit; si ista non com» putaret, plus exigeret, quam sibi ex justitia » deberetur, et ultra suam indemnitatem in illa » anticipata pretii, aut mutui taxatione.

Venditor non potest licite vendere triticum de 52 mense Novembris summo pretio, quo veniet toto tempore intermedio usque ad Novembrem sequentis anni; Non enim servatur in hoc contractu aequalitas sortis, et periculi inter venditorem, et emptorem; et ideo merito fuit damnatus similis contractus ab Innocent. III. *in cap. In Civitate* 6. et ab Urbano III. *in cap. Consulit.* 10. *de usuris*, *et in Concilio Parisiensi* VI. *c.* 53. habito *anno* 829. in Mediolanensi I. habito *anno* 1565. et in Burdigalensi habito *anno* 1583. Venditor graviter pec- 53 cat, et tenetur ad restitutionem, si triticum aqua madefaciat, lanam, et hujusmodi in loco humido reponat, ut plus penderet; pannos, et hujusmodi ad majorem mensuram, vel pondus, quam in se sint, dolosis artibus trahit; Sic communis Doctorum *arg. c. Jur. sup. num.* 14. Unde S. Antoninus 2. *p. summ. Theolog. tit.* 1. *cap.* 17. §. 5. sic expresse habet: « Lanifices, qui faciunt pannos trahere » ad tractatorium ultra debitum artis, unde po» stea madefactus, ut tonsus ut moris est, retra» hitur ad longe minorem mensuram, quam de» bet, fraudem faciunt, *et S. Thomas* 2. 2. *quaest.* » 77. *art.* 2. *in corp. sic. ait.* Si quis scienter uta» tur deficiendi mensura in vendendo, fraudem » committit, et est illicita venditio; unde dicitur » Deuteronomii 25. Non habebis in sacculo diver» sa pondera, majus et minus, nec erit in domo » tua modius major et minor . . . . Abominatur » enim Dominus Deus tuus eum, qui facit haec, » et aversatur omnem injustitiam.

Venditor potest licite vendere rem cum pacto 54 retrovendendi, seu redimendi, in futurum, *l.* 2.

Cod. de pact. inter Empt. et vendit. et communis Doctorum cum Molina *disp.* 375. Less. *lib.* 2. *cap.* 21. *dub.* 14. Cardin. de Lugo *tom.* 2. *disp.* 26. *sect.* 13. §. 1. et patet *ex Levitici* 25. ubi praecepit Dominus, ut omnes Terrae Populi Israel sub conditione redemptionis venderentur, tum ex censibus, qui venduntur cum pacto implicito redemptionis; illo tamen casu res debet minoris vendi, eo quod imponatur onus emptori revendendi,
55 quod est pretio aestimabile. Quantum vero diminui debeat de pretio propter tale onus revenditionis impositum emptori, aliqui dicunt esse fere tertiam partem; alii aliter. At rectius docent alii cum Molina *disp.* 375. *n.* 8. et Card. de Lugo *loc. cit. n.* 189. non posse certam regulam generalem assignari; minus enim diminuendum erit, si facultas redimendi ad breve tempus; plus, si facultas sit ad longius tempus; et adhuc plus, si facultas redimendi sit perpetua; unde relinquendum est arbitrio prudentum, qui attentis rerum circumstantiis, et regionum consuetudinibus, quantum sit de pretio minuendum propter tale
56 onus revenditionis pronunciabunt. Cavendum tamen, ne in similibus pactis revenditionis intercedat damnatus contractus dictus *Mohatra*, vel *Baratra*, Hispanice; Et *Stocco*, seu *Stoccola*, aut *Varacola* Italice. Contractus hic intercedit quando aliquis indigens pecunia presenti, nec illam mutuo inveniens, emit credito a mercatore, seu venditore merces pretio summo, v. gr. 100. et 10. cum pacto revendendi ipsimet venditori pretio infimo, numerata pecunia, v. gr. 100. ut sic per talem numeratam pecuniam provideat suae praesenti necessitati, cui non potest providere per tales merces, quibus non indiget ad suum usum. Hic Contractus, ut vides, est palliata usura, cum nihil aliud sit, quam mutare 100. cum obligatione restituendi postea 100. et 10. unde merito fuit damnata ab Innocentio XI. sequens propositio in ordine 40. « Contractus Mohatra licitus est etiam » respectu ejusdem personae, et cum contractu » retrovenditionis praevie inito cum intentione » lucri » (*).

AUDITIONES EX ALIENA MANU

Notabilis est differentia quae intercedit Socium 57
inter et Fiscum circa venditionem rei communis. Socius tantum suam partem in re communi vendere valide potest. Quinimmo si mala fide rem gesserit, et rem totam quasi in solidum Dominus vendiderit, eademque sibi cum alio communem esse reticuerit, quum species furti sit rem alienam absque Domini consensu alienare §. 2. *versi-* 58

(*) Sub pallio emptionis venditionis elius non absimilis usuraria pravitate infectus in Romandiola praesertim introductus erat Contractus. Ubi quis aliqua pecuniae quantitate indigebat, fictum inveniebat emptorem cujusdam praedii, illudque eidem simulate vendebat cum pacto redimendi coactivo, eodemque tempore fingebatur, novum emptorem idem praedium venditori locare pactis interim fructibus pro pecunia numerata sub praetextu emptionis et insimulatae locationis; qui contractus ideo appellabatur *Fitto franco.* Sed cum Venditor infra certum et determinatum tempus potuisset a ficto emptore adigi ad redimendum praedium, restituta pecunia accepta, quod maximam redolet iniquitatem, nec facile ab usuraria pravitate sejungi valet, hinc superioribus annis mature excusse fuit haec controversie in *S. Rotae Tribunali*, et definitum, quod, ubi occurrebat coactivum hujusmodi pactum, contractus sine ullo robore remaneat, ut in *Forosempronien. seu Caesenaten. Contractus* 5. *Junii* 1780. *cor. R. P. D. Origo.* quae multas praecedentes in eadem causa decisiones recensei.

Hae tamen resolutiones caeteroquin sanctissimae, et omnino in contractibus postea ineundis observandae maximam producebant confusionem quoad contractus antea bone fide celebratos. Quapropter vigilantissimus Princeps Pius VI. P. M. subditorum felicitati et securitati quammaxime intentus specialem Congregationem Theologorum et Canonistarum deputavit, quibus propositam quaestionem examinandam proposuit. Isti, articulo diligenter expenso, sequentem denique emiserunt resolutionem, quae licet ad Emiliae Provincia sit directa, cum tamen particulares ejusdem mores non modo respiciat, sed intrinsecam contractus naturam efficiat, ideo opinor, in quacumque alia provincia eandem esse scrupulose attendendam.

« Provinciae Emiliae. Quum Sanctissimus D. N. PP. » Pius VI. rescripto diei 31. Julii 1781. benigne deputaverit Congregationem Particularem compositam ex RR. » PP. Carafa Episcopo Mileti, et Sac. Congregationis Episcoporum Secretario; Campanelli tunc Fidei Promotore, » nunc Auditore Sanctissimi, Josepho Benetti Aulae Consistorialis, et Fisci Advocato, Bruno Thoma Magistri S. » P. A. Socio, et Paulo Ant. Paoli Accademiae Ecclesiasticae Praeside ad referendum eidem Sanctitati Suae » super dubio.

» An sustineri debeant Contractus nuncupati: *Fitto » franco*: celebrari soliti in Provincia Æmiliae: in quibus » vendit quis pro certo pretio sine aestimatione, et mensura Fondum suum cum facultate redimendi intra certum tempus, quo elapso cogi potest ab Emptore ad reluendum pro eodem pretio, et contextualiter idem Venditor condocit fundum venditum pro annua certa pensione — a flamma a fuoco — et cum obligatione solvendi » onere quaecumque tam imposita, quam imponenda super Fundo.

» Eadem Congregatio habita die 12. Januarii 1783. in » Ædibus praefati Episcopi Militensis censuit in casu, de » quo agitur, et attentis circumstantiis consulendum esse » Sanctissimo, ut quoad Contractus, quarum nullitas sive » simulatio in Judicium deducta fuit, mandet Partes uti » Jure suo. Quo vero ad Contractus numquam in Judicium deductos, mandet, ut Lis amplius non agatur de » illorum nullitate, seu simulatione, convertendos eosdem » Contractus in tot Census impositos super eisdem Fundis, de quorum venditione, et locatione actum fuit, redimibiles ex parte Debitorum, et irrepetibiles ex parte » Creditorum in omnibus, et per omnia ad formam Bullae » Pianae, taxando generaliter annuos fructus dd. Censuum » ad rationem scutor. quatuor pro quolibet Centenario, » itaut imputari debeat in sortem totum id, quod fuit exactum supra hanc Taxam a die 22. Maii 1771. quo fuit » publicatum Edictum Eminentissimi Æmiliae Legati, facta tamen declaratione, quod sub hac dispositione non » censeantur comprehensi Contractus post Edictum celebrati, super quibus Partes uti poterunt Jure suo; idemque dispositum intelligatur quoad illos Contractus ante » Edictum celebratos, quorum usuraria pravitas aliunde » quam ob expositis circumstantiis, clarius constet.

» Facta per me relatione, Sanctitas sua Resolutionem » in omnibus benigne approbavit, eamque in Acta Archivii referri, et per Eminentissimum Æmiliae Legatum in » tota Provincia publicari, et inviolabiliter observari mandavit. Hac die 17. Januarii 1783. » *(Edit. Barbieli.)*

Joseph Episcopus Militensis.

cui. unde in rebus mobilibus Institut. de Usucap. aut actione furti conveniri potest *L.* 4. *ff. de Reivindicat. L.* 45. *ff. Pro socio*, aut certe in stelliona-
59 tus crimen incidit *L.* 16. §. 1. *et L.* 36. *ff. de Pignorat. action.* Confer *Reiters. de Alienat. part.* 2. *c.* 2. *section.* 2. *n.* 3. *et plur. sequent.*

At Fisco ex privilegio rem sibi cum alio com-
60 munem in solidum vendere permissum est; idque quia publice interest ut res fiscales facilius inveniant Emptorem. Debet tamen Fiscus pretium pro
61 rata partis ad Socium pertinentis, ei refundere. *L.* 2. *C. de Commun. rer. alienat. Voet. in Commentar. ad Pandect. lib.* 18. *tit.* 1. *n.* 14. *Peregrin. de Jur. Fisc. lib* 6. *titul.* 4. *n.* 23.

Num Christiani Mercatores merces ad infideles
62 licite transferre possint eas ipsis vendendi ergo? Affirmant de tempore pacis, nequaquam vero tempore belli. *Trentacinq. variar. resolut. Lib.* 3. *tit. de Verb. obligation. Resolut.* 3. *num.* 1. *Molin. de Justit. et Jur. tomo* 2. *tractat.* 2. *disputat.* 343. *num.* 9.

ADDITIONES EX EDITIONE BARSIELLINIANA

In foro frequens excitari potest quaestio circa
63 tempus ad quod rei acceptae aestimatio referri debeat, in qua haeret unusquisque Judex vel Patronus vel Jurisconsultus, ubi id quaeritur in condemnatione facienda super rei petitae aestimatione. *Cujac. tract. ad African.* 8. *in lib.* 37. *ff. mandati in fin.* Puta; quis accepit frumentum mense Maii cum obligatione illud restituendi mense Novembris, vel praestandae aestimationis. Advento tempore restitutionis, vel praestandae aestimationis Debitor utrumque neglexit, quaeritur utrum is optionem amiserit, et casu quo amissa sit, ad quod tempus rei acceptae aestimatio referri debeat. Ad primum respondetur, amissam fuisse optionem per *text. in l.* 57. *ff. de solutionibus ibique Bruneman.* Quod ad secundum pertinet, inspicien-
64 da primo sunt pacta contractui apposita, quae omnino servanda sunt, quibus deficientibus inspiciendum erit tempus morae, si qua litis contestationem praecesserit, et eo tempore res pluris fuerit, sive mora re ipsa contracta sit per lapsum diei in obligatione positi, sive per expressam interpellationem opportuno loco et tempore morae res minoris fuerit, crescet in singula momenta aestimatio ab eo die, quo mora contracta est in diem usque condemnationis. Hanc mirifice quaestionem expendit Vin. *select. jur. quaest. lib.* 1. *cap.* 39. *per tot. et* Rot. *in Alatrina Pecuniaria* 2. *Junii* 1760. *cor. Herreros.* Statuit debitorem in majori pretio
65 condemnandum esse, quamvis momento tempori tantum illud in comercio observatum fuerit ex eo, quod praesumatur creditor speciei ipso adamussim momento speciem creditam vendidisse, quo carius vendebatur.

ARTICULUS IV.

QUOAD EA QUÆ CONCERNUNT COMMODUM, PERICULUM, ET RETRACTUM REI VENDITÆ

Commodum, et fructus rei venditae post tradi- 1
tionem pertinent ad Emptorem. Per traditionem enim emptor evadit Dominus rei emptae; *l. Traditionibus* 20. *C. de pactis*, etiamsi pretium nondum sit solutum, modo cautio fidejussoria, aut pignoratitia ab Emptore praestita fuerit, aut Venditor fidem habeat Emptori, rem eidem credito vendendo. §. 41. *Institut. de rerum divis.* Res autem Domino suo fructificat, sicuti ipsi perit, *l. Lectos* 12. *l. Quod si neque* 14. *ff. de periculo, et commodo rei venditae ; Est communis, et certa.* Fructus 2
rei venditae adhuc pendentes tempore contractus venditionis etiam ante traditionem pertinent ad Emptorem, sive sint maturi, sive immaturi; *l. Julianus* 13. §. 10. *et* 18. *de action. empt. l. Fructus* 13. *et lib. Post perfectam* 16. *Cod. de action. empti, l. fin.* §. *Fructus, ff. quae in fraudem Creditoris.* Et ratio clara est, quia fructus pendentes censentur pars fundi, vel rei fructiferae; *l. Fructus* 44. *de rei vindicatione*, adeoque uno indivisibili pretio simul cum fundo, seu re fructifera venduntur, nisi aliter sit in contractu conventum; quia in tali casu standum esset conventioni *ex Regul.* 85. *Juris in* 6. ibi: *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur; Est communis, ac certa.*

Imo nedum fructus pendentes, seu extantes 3
tempore contractus Venditionis, sed etiam fructus nati, et producti post celebratum, et absolutum contractum, pertinent jure Emptionis ad Emptorem; etiamsi res nondum tradita sit; nec cautio fidejussoria, aut pignoratitia praestita, nisi aliter inter contrahentes conventum fuerit; Sic Silvester *verb. Usura* 2. *q.* 11. Petrus Navarr. *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 148. Palao *de justit. commut. disp.* 5. *punct.* 26. *num.* 4. Lessius *lib.* 2. *cap.* 21. *dub.* 13. *num.* 109. Rosella *verb. Usura num.* 47. Armilla *eodem verb. num.* 15. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 17. *n.* 18. Lopez *de contractibus c.* 36. *ad* 1. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 17. *num.* 232. Sporer *l. c. n.* 94. S. Antoninus, Gabriel, et alii cum communiori Theologorum. Et ratio est, quia nequissimum est, ut ad eumdem spectet commodum fructus, et accessio rei, ad quem ejusdem rei damnum, et periculum spectat: textu expresso *in* §. 3. *Instit. de empt. et vendition.* ibi: « Si post emptionem fundo » aliquid per alluvionem accesserit, ad Emptoris » commodum pertinet; nam et commodum ejus » esse debet, cujus periculum est; et *l. Id quod* » 7. *ff. de pericul. et commod. rei venditae* ibi: Si » Totus ager post Emptionem flumine occupatus » esset, periculum esset Emptoris, sic igitur, et » commodum ejus esse debet; *et clarissime in l.* » *Secundum* 10. *ff. de diversis regulis* Juris anti-

» qui, ibi: Secundum naturam est, commoda cu» jusque rei eum sequi, quem sequuntur incom» moda ». Atqui periculum totum, et damnum rei in specie venditae, etiam ante traditionem, et pretium solutum ad Emptorem pertinet, adeout si absque venditoris culpa pereat, vel deterior fiat, nihilominus integrum pretium Emptor solvere cogatur; textu expresso *in* §. 3. *Institut. de Empt. et Vendit.*, ibi: « Cum Emptio, Venditio » contracta sit (quod effici diximus simul atque » do pretio convenerit) periculum rei venditae » statim ad emptorem pertinet. Itaque si aedes » totae, vel aliqua ex parte incendio consumptae » fuerint . . . . Emptoris damnum est, cui necesse » est, licet rem non fuerit nactus, praetium sol» vere: Quidquid enim sine dolo et culpa vendi» toris accidit, in eo venditor securus est. » Ergo commoda quoque et fructus rei venditae etiam ante traditionem, et pretii solutionem ad eumdem Emptorem pertinere debent.

4 Contraria tamen sententia, quod scilicet ad venditorem, et non Emptorem pertineant fructus provenientes ex re vendita post celebratum, et absolutum contractum, casu, quo res nondum sit tradita, vel si tradita, pretium tamen nondum sit solutum, nec cautio praestita, nec fides de pretio habita, nec dilatio ad solvendum expresse concessa sit, defenditur communiter a Legistis, et etiam a variis Theologis, inter quos Navarr. Covarruv. Angelus, Binsfeldius, et alii cum Molina *tomo* 2. *disp.* 368. Et ratio non spernenda ipsorum est, quia inter contrahentes debet esse aequalitas, neque unus eorum tenetur implere contractum, nisi et alter vicissim impleat, juxta *l. Bona fides* 50. *ff. de action. empt.* atqui in nostro casu Emptor contractum nondum implevit solutione pretii, transferendo in venditorem Dominium usumfructum, et commodum pecuniae, ergo neque venditor tenetur transferre in Emptorem Dominium, usumfructum, et commodum rei venditae, sed eousque sibi retinere potest, donec Emptor sibi pretium solvat. Venditor enim manet Dominus rei venditae, donec tradatur, et simul pretium solvatur, vel cautio prestetur: vel saltem fides ejusdem habeatur, §. 41. *Instit. de rer. divis.* ibi: « Venditae vero res, et traditae, non aliter » Emptori acquiruntur, quam si venditori pre» tium solverit, vel alio modo ei satisfecerit, » vel ex promisso re, aut pignore dato . . . sed » si is, qui vendidit, fidem Emptoris secutus fue» rit, dicendum est statim rem Emptoris fieri. » Et pro hac sententia adducunt plures Leges, *ut l. Curabit* 5. *Cod. de actionibus Empt. l. Julianus* 13. §. 8. *ff. de actionib. Empt. l. Qui pendentem* 25. *ff. eod.* quas omnes tamen clare solvit Reiffenstuel *loc. cit. a n.* 236. aliis pluribus jam pro nostra sententia adductis, *a n.* 232. (*)

Notanter autem in conclusione nostra posita *sub num.* 4. fuit dictum, *Nisi aliter inter contrahentes conventum fuerit*, quia si circa perceptione fructuum provenientium ex re vendita fuerit facta aliqua specialis conventio inter Emptorem et Venditorem, erit omnino observanda *arg. leg. Si in venditione* 10. *ff. De pericul. et commod. rei Venditae, leg. Qui fundum* 40. §. 18. *ff. de contrah. Empt. L. Julianus* 13. §. 18. *de actionibus Empt. et* §. *Cum autem , Institut. de Emption. et Vendition.* et ratio est clara, quia *ex Reg.* 85. *Juris in* 6. *Contractus ex conventione Legem accipere dignoscuntur.* Hinc licitus est contractus, cum fundus fructuosus, ut praedium, domus, hortus, aut aliud hujusmodi emitur eo pacto; ut post tot annos dumtaxat Emptor pretium, de quo conventum est, solvere teneatur venditori, et interim venditor usuras sum- 5

6

(*) A priore tamen sententia recedendum non est, si periculum rei venditae spectat ad emptorem. Non video cur etiam ejusdem commodum ad ipsum transire non debeat. Venditio perficitur re certa, certo pretio, et mutuo consensu, quae tria ubi concurrunt, illico perfecta remanet Venditio. Nec in jure cautum reperitur, venditionem suspensam remanere donec solvatur pretium, vel res tradatur. Pretii solutio, et rei traditio non perfectionem contractus, sed ejusdem tantum consumationem, et adimpletionem respicit. Heinec. *exercit.* 34. §. 5. *edit. Neapol. tom.* 6. ideoque dum loquitur Jurisconsultus de perfecta venditione intelligendum est de interventu certae rei, certi praetii, et mutui consensus. Porro si venditor non tradit rem , Emptori compedit actio empti pro traditione consequenda , vel praestatione illius , quod interest, rem traditam non esse *l.* 11. *ff. de action. empt. et vendit.* Si vero Emptor conventum pretium non solvat , Venditori datur actio , ut pretium exolvatur , et si intercesserit mora emptoris, usurae quoque praestentur. *l.* 13. §. 20. *ff. de action. empt. et vendit. l.* 5. *et l.* 13. *Cod. eod.* Sed traditione vel pretii solutione non secuta ob rationes supra adductas, nequeunt iste actiones cum effectu intentari quia exceptione vel non soluti pretii , vel non traditae rei reici possunt quo casu idem est actionem non habere , et actionem exceptione infirmare juxta responsum Pauli *in l.* 13. *l.* 112. *l.* 115. §. 1. *ff. de divers. reg. jur.* Perfecta igitur remanet venditio etiam non secuta traditione , sed itaque pro eadem Emptori competit actio empti ; et pro pretio Venditori datur actio venditi. Jam vero ubi venditio perfecta est , fructus acquiruntur emptori , ideo etiam non soluto pretio ad eundem spectabunt, qui solum poterit pro fructibus compensativis conveniri: ita sentiunt Zoes. *in Pandect. l.* 19. *t.* 1. *n.* 16. Voet. *ib. n.* 9. Cujac. *in leg. Jul.* §. *possessionem. Edit Neapolt. tom.* 7. *coll.* 776. *sub lit. E.* Brunemann *in eand. leg. n.* 50. *et seq. et in leg. Curabit. Cod. de Act. Empt. et vend.* Cornin. *in Cod. lib.* 4. *tit.* 54. *p.* 244. *fin.* Profecto in citata *leg.* 13. *Cod. de action. empt. et vend.* habetur « Fructus post perfectum jure contra» ctum emptoris spectare personam convenit, ad quem et » functionum gravamen pertinet. Venditor quoque preti» um tantum ac si mora intervenisse probetur usuras of» ficio judicis exigere potest. » In hac lege statuitur primo, ut fructus post rite perfectum contractum ad Emptorem pertinere ; secundo jus conceditur venditori repetendi pretium , et si emptor post traditam rem differat illud solvere , idem ad usuras condemnatur. Sed si ob non solutum pretium, et non traditam rem fructus fuissent debiti Venditori, jam frustra eidem ob hac lege concessa fuisset facultas consequendi arbitrio judicis usuras. Sed Super his consule praeter allegatos supra, Covarruv. *variar. resolut. lib.* 1. *cap.* 15. Strav. *ad Pandect. lib.* 19. *tit.* 1. *num.* 100. *et plur. seq.* qui alias ad hujus opinionis confirmationem adducunt rationes. Vin. *partit. jur. lib.* 2. *cap.* 15. (*Edit. Barbiell.*)

mae capitalis percipiat, donec ipsa soluta sit; *leg. Julianus* 13. §. *Ex venditio ff. de action. Empti, et Venditi*, ibi: « Ex vendito actio venditori compotit
» ad ea consequenda, quae ab Emptore praestari
» oportet: veniunt autem in hoc judicio infrascri-
» pta; in primis pretium quanti res venit, item
» usurae pretii post diem traditionis, nam cum
» re Emptor fruatur, aequissimum est eum usu-
» ras pretii pendere, leg. 11. Cod. de usuris,
» ibi: Quod hujusmodi usurae, et non quasi usu-
» rae, sed quasi interesse putatur. Et sic com-
» munis Doctorum *cum Glossa* in cap. Conquestae,
» Extravagant de usuris, ibi: Usurae possunt
» etiam peti, secundum Canones, ut cum vendo
» tibi praedium, et trado, et percipis fructus,
» nec solvis mihi pretium ad terminum. (*)

7 Sic etiam licitus est contractus, quando venditor per specialem conventionem tantum sibi reservat de fructibus rei venditae, quantum ex dilatione solutionis prudenter sibi timet imminere damni emergentis, vel lucri cessantis; utpote quia venditor pecunias illas negotiationi exposuisset, aut iis quomodo lucratus fuisset, si solutio statim facta fuisset; *Communis, et certa:* teste Cardin. de Lugo *tom.* 2. *disp.* 25. *n.* 140.

8 Postquam autem venditor jam transtulit Dominium in Emptorem, nullumque apparet periculum lucri cessantis, vel damni emergentis, non potest ob solam dilatam solutionem pretii, sibi reservare fructus rei venditae; Ob solam enim talem dilationem solutionis sibi fructus reservare vel aliquid recipere est usurarium, textu expresso *in cap. Censuluit.* 10. *de usuris et Concil. Mediolanen.* 1. *part.* 2. *tit.* 68. *et Concil. Burdigalens. tit.*
9 *de usuris.* (**) Item licitus est contractus quando venditor ita convenit cum Emptore, ut Dominium et periculum rei venditae ad ipsummet pertineat ante pretii solutionem, et perinde ad se pertineant fructus interim ex ipsa provenientes; Hoc enim casu venditio censetur celebrata non absolute, sed sub conditione, ut non antea rata sit, quam pretium constitutum solvatur; nam tunc quia ad venditorem spectat periculum talis rei, ad ipsum quoque spectare debet commodum, et jus fructus ex ea provenientes recipiendi, donec pretium sit solutum, *nam et commodum ejus esse debet, cujus periculum est*, §. 3. *Institut. de Emption. et venditione.*

Periculum rei venditae post traditionem pertinet statim ad Emptorem; *leg. Lectos* 12. *leg. Quod si neque* 14. *ff. de periculo, et commod. rei venditae.* 10
Communis ac certa. Imo periculum rei venditae 11
pertinet ad Emptorem etiam ante traditionem, si vendatur res certa, et determinata in individuo, ut haec Domus, hic ager, hic equus; tunc enim non obstante interitu, vel deterioratione rei, debet Emptor solvere totum pretium, si nondum solvit; et si jam solvit, nihil potest repetere; §. *Cum autem* 3. *Institution. de Emption. et Vendition.* ibi: « Cum Emptio, Venditio contracta sit (quod
» effici diximus simul atque de pretio convenerit)
» periculum rei venditae statim ad Emptorem
» pertinet. Itaque si aedes totae, vel aliqua ex
» parte incendio consumptae fuerint ..... Em-
» ptoris damnum, est, cui necesse est, licet rem
» non fuerit nactus, pretium solvere. Quidquid
» enim sine dolo et culpa venditoris accidit, in
» eo venditor securus est. Sic communis Docto-
» rum. « Limitatur tamen haec conclusio in plu- 12
ribus casibus. Primo quando Emptor, et Venditor specialiter inter se conveniunt, ut periculum remaneat penes Venditorem, donec res Empta tradita sit Emptori; *arg. leg. Qui fundum* 40. §. 18. *ff. De contrah. Empt. l. Julianus* 13. §. 18. *de action. Empt. leg. Si in venditione* 10. *ff. De pericula et commodo rei venditae, et* §. *Cum autem* 3. *Instit. de Emption. et vend.* Et in hoc nullum est dubium, quia ut expresse habetur *in Regula* 85. *Juris in* 6. *Contractus ex conventione legem accipere dignescuntur.*

Limitatur secundo, quando venditor est in mo- 13
ra tradendi; et res interea casu fortuito perit, vel deterior fit, tunc enim periculum est solius venditoris, *leg. illud* 7. *leg. Quod si* 14. *de peric. et commod. rei venditae*, ibi: « Si .... venditor
» moram adhibuerit, cum posset se exsolvere,
» aequum est ..... moram venditori nocere;
» *leg. Qued te* 5. *ff. De rebus creditis*, ibi: » Quod
» te mihi dare oporteat, si id postea perierit,
» quam per te factum erit, quo minus hic mibi
» dares, eum fore id detrimentum constat » et concordat *leg. Si quis* 4. §. *final. leg. illud* 17. *ff. De peric. et commod. rei venditae; leg. Si fundus* 33. *ff. Locati conducti.* Et ratio est quia, *ex Regul.*
25. *Juris in* 6. *Mora sua cuilibet est nociva.* Si au- 14
tem non solum venditor in tradendo, sed etiam

(*) Vide Castrens. *in leg. usuras* 1. *C. de usuris* Roderic. *de annuo reddit. lib.* 3. *quaest.* 7. *num.* 93. Cagnol. *in l. Curabit. num.* 2. *pag.* 247. *et* 248. *num.* 36. Lupus *de usur. in eand. leg. comment.* 1. §. 7.-n. 160. Barbos. *in eand. leg. num.* 3. 4. *et* 7. Donell. *comment. ad tit. ff. de usur. edit. Lucen. tom.* 10. *coll.* 1383. *num.* 11. Quae opinio non modo locum habet in contractu emptionis venditionis, sed in quolibet alio, in quo res fructifera tradatur ut in cessione, legitima, Dote, Societate et aliis, in quibus pecunia loco frugiferarum rerum succedit. Cardinal. de Luc. *de Usur. discur.* 28. *num.* 1. Bossius *de Dote cap.* 6. §. 2. *num.* 36. Constant. *vol.* 31. *num.* 8. Rot. *cor.* Kaunitz. *decis.* 130. *num.* 4. *et* 8. *cor.* Crisp *decis.* 420. *num.* 2. *cor.* Ansald. *decis.* 545. *num.* 5. *cor.* Herrera *decis.* 210. *num.* 4. *cor.* Ratta *decis.* 299. *num.* 7. *in Forolivien. Fideicommissi super executione rei judicat quoad dation. in solut.* 30. *Januarii* 1736. §. 9. *cor. Paraciano in Romana Pecuniaria super Laesione et fructuum imputatione* 12. *Junii* 1772. §. 10. *cor.* Ratta *et in Eugubina Bonorum super Assignamentis, et Fructibus* 4. *Maii* 1781. *cor. Soderino per tot. (Edit. Barbiell.)*

(**) Id enim usurariam redoleret pravitatem, ut multis allegatis docet *Rot. in Eugubina Cubiorum* 21. *Aprilis* 1755. §. 2. *cor. Elephantulio. (Edit. Barbiell.)*

emptor in rem sibi oblatam recipiendo, fuit in mora, tunc periculum spectat ad illum, qui est in posteriori mora, sive tradendi, sive recipiendi, textu expresso *in leg. illud* 17. *ff. de pericul. et com. rei venditae.* ibi: « Si interpellavero venditorem, et non dederit id, quod emeram, deinde » posteriore offerente illo, ego non acceperim; sane hoc casu nocere mihi deberet: sed si per » emptorem mora fuisset; deinde cum omnia in » integro essent, venditor moram adhibuerit, cum » posset se exolvere, aequum est posteriorem
15 » moram venditori nocere. » Si vero res aeque periisset, vel deterior facta fuisset apud emptorem, si ei tradita fuisset, ad nihil tenetur venditor ob talem moram; *arg. leg. Si plures* 14. §. *Si autem ff. Depositi, vel contra;* ubi statuitur, quod Depositarius ratione morae ad nihil tenetur, si res deposita etiam periisset apud Dominum, casu, quo eidem restituta fuisset, et concordat *leg. Item* 15. §. *final. ff. De rei vendicat.* ibi: « Si servus petitus, » vel aliud animal demortuum sit sine dolo malo, » et culpa possessoris, pretium, non esse praestandum, plerique ajunt, sed est verius, si forte » distracturus erat petitor, si accepisset, moram » passo debere praestari; Nam si ei restituisset; » distraxisset, et pretium esset lucratus; » ubi vides, quod ratio propter quam periculum est imputandum venditori, est quia si rem restituisset, seu tradidisset emptori, ipse emptor eam forsan distraxisset, et sic omne damnum evasisset, unde a sensu contrario si rem non distraxisset, sed aeque apud ipsum, ac apud venditorem periisset, ad nihil tenetur venditor ratione morae, quia per ipsam in tali caso nullum damnum causavit emptori, *Sic Glossa in* §. *Cum autem* 3. *Instit. de emption. et vendit.* Lugo *tom.* 2. *disp.* 26. *n.* 217. Molina *disp.* 366. *n.* 13. et alii communiter.

16 Limitatur tertio, quando res vendita ante traditionem perit ex dolo, aut culpa lata, vel levi venditoris, *leg. Custodiam* 3. *ff. De periculo, et commodo rei venditae,* ibi: « Custodiam autem ven» ditor praestare debet, quam praestant hi, qui» bus res commodata est, ut diligentiam praestet » exactiorem, quam in suis rebus adhiberet; » et concordat *Leg. Si vendita* 11. *ff. de pericul. et commod. rei venditae,* ibi: « Si venditor eam dili» gentiam adhibuisset in insola custodienda, quam » debent homines frugi, et diligentes praestare, » si quid accidisset, nihil ad eum pertinebit. » Unde si eam diligentiam in custodienda re vendita, donec tradatur, non adhibuit, ut debuit, ipsi venditori periculum est imputandum; *Communis.*

17 Limitatur quarto, quando res vendita ante traditionem ex delicto venditoris addicitur Fisco. Tunc enim periculum est imputandum venditori, et si jam receperit pretium, tenetur iterum restituere emptori; textu expresso *in leg. si fundus* 33. *ff. Locati,* ibi: « Si vendideris mihi fundum, isque » prius quam vacuus traderetur, publicatus fue» rit, tenearis ex empto, ut pretium restituas. » *Communis* (*).

Limitatur quinto quando venditio est facta conditionate; et ante impletam conditionem res totaliter perit; v. g. cum emitur equus sub conditione faciendi experimentum de ejus qualitatibus per decem dies, post quos solum, si placuerit emptori, censeatur emptus, tunc si antequam elabantur dicti decem dies experimenti, equus sine culpa emptoris, vel pereat, vel a grassatoribus auferatur, periculum imputatur venditori « l. *Necessario* 8. *ff. De pericul. et commod. rei venditae,* » ibi: » Si sub conditione res venierit, si quidem defecerit conditio, nulla est emptio » *l. Apud* 20. §. 1. *ff. De prescriptis verbis,* ibi: Si mulas tibi » dedero, ut experiaris, et si placuisseut, emeres, » si displicuissent, ut in dies singulos aliquid » praestares; deinde mulae a grassatoribus fue» rint ablatae intra dies experimenti, quid esset » praestandum? Utrum praetium, an merces » tantum? Et ait Mela, interesse utrum emptio » jam erat contracta, an futura? ut si facta, pre» tium petatur; si futura, merces petatur » *leg. Is qui* 13. §. 1. *ff. Commodati. vel contra,* ibi: « Si » quem quaestum fecit is, qui experiendum quid » acceperit; veluti si jumenta fuerint, eaque locata » sint, idipsum praestabit ei, qui experiendum » dedit, neque enim ante eam rem quaestui cui» quam esse oportet, prinsquam periculo ejus » fit. » Si vero res sub conditione vendita tota- 18
liter non pereat, sed tantum deterior evadat, totum periculum, conditione impleta, ad emptorem spectabit, itaut propter deteriorationem neque pretium minuere possit, textu expresso *in leg. Necessario* 8. *ff. de periculo, et commodo rei venditae,* ibi *Si exist res* (vendita sub conditione) *licet deterior effecta, potest dici esse damnum emptoris.* Et ratio est, quia adimpleta conditione, contractus retrotrahitur ad tempus conventionis, et redditur venditio absoluta, et perfecta; *leg. Haec venditio* 7. *ff. De contrahenda emption. et vendit.* ibi: « Conditionales autem venditiones tunc perficiun» tur, cum impleta fuerit conditio. » Unde cum sic perfecta, et completa venditione evadat emptor Dominus equi, ipsi debet imputari ejus deterioratio; Rebell. *part.* 2. *de obligat. justit. lib.* 9. *q.* 15. *n.* 4. Hannold. *tract.* 10. *controv.* 9. *n.* 48. Palao *de justitia commutat. punct.* 24. *n.* 4. Molina *l. cit. n.* 8. Reiffenstuel. *l. cit. num.* 220. et alii passim.

Quando res in pondere, numero, aut mensura 20

(*) Adverte tamen quod si venditor custodiam rei venditae ideoque diligentiam in asservando exactissimam ipse polliceatur, tunc de levissima etiam culpa tenetur. §. *cum autem* 3 *Instit. de emption. et vendit.* (*Edit. Burbiell.*)

consistens venditur ad mensuram, tunc antequam res ipsa tradatur mensurata, ponderata, aut numerata, omne periculum pertinet ad venditorem, textu expresso *in leg. Quod saepe* 35. §. 5. *ff. De contrah. empt.* ibi: « Si omne vinum, vel frumentum, vel argentum quantumcumque esset, uno » pretio venierit, idem juris est quod in caeteris » rebus. Quod si vinum ita venierit, ut singulas » amphoras, item oleum, ut in singulas metretas, » item frumentum, ut in singulos modios, item » argentum, ut in singulas libras certum pretium » diceretur, quaeritur quando videatur emptio » perfici? Quod similiter quaeritur, et de his quae » numero constant, si pro numero corporum » pretium fuerit statutum. Sabinus, et Cassius » tunc perfici emptionem existimant, cum adnumerata, adpensa, admensave sint; quia venditio » sub hac conditione videtur fieri, ut in singulas » metretas, aut in singulos modios, quos quasve » admensus eris, aut in singulas libras, quas adpenderis, aut in singula corpora, quae adnume-

21 » raveris; Sic communis Doctorum » Sic etiam si vinum, mel, vel quid simile vendatur ad corpus quidem, non ad mensuram, attamen cum pacto, ut degustetur antequam omnino rata, vel perfecta venditio sit; tunc ante degustationem factam periculum spectat ad venditorem *leg. 1. in princip et leg. Si quis vino* 4. §. 1. *ff. de peric. et com-*

22 *mod. rei venditae; Communis.* Si tamen certus terminus mensurationi, ponderationi, numerationi, vel degustationi praefixus fuit, aut venditor coram testibus emptorem moneat, ut intra certum tempus ad mensurandam, ponderandam, numerandam, vel degustandam rem emptam accedat, post culpabilem ejus moram periculum ad emptorem ipsum pertinebit; *leg. Si quis vino* 4. *ff. De pericul. et commodo rei venditae ; Communis.*

23 Quando res aliqua vendita est ad corpus totum, v. g. venditur totum dolium vini, totus cumulus frumenti, et hujusmodi, dicendo: Vendo tibi totum hunc cumulum tritici, totum hoc dolium vini sine ordine ad mensurandum; quidquid dein contineat, tunc periculum spectat ad emptorem, textu expresso *in leg. Cum convenit* 2. *Cod. de periculo, et commodo rei venditae*, ibi; « Cum universum, quod in borreis erat positum, venisse » sine mensura, et claves emptoribus traditas al» leges, post perfectam venditionem, quod vino » mutato damnum accidit, ad emptorem pertinet. » Haec omnia locum habent non solum si vinum, » sed etiam si oleum, vel frumentum vel his similia » venierint, et ea, aut deteriora, aut penitus » corrupta fuerint. *Communis* ». Si autem venda- 24 tur totum corpus quidem, sed ad mensuram, dicendo v. g: Vendo tibi totum hoc dolium vini, totum hunc cumulum tritici, et pro quavis urna, vel mensura dabis unum argenteum, tunc cum venditio sit ad mensuram, donec vinum et triti cum non sit mensuratum, periculum pertinet ad venditorem : *cit. leg. Quod saepe* 35. §. 5. *de contrah. empt. Communis.* Item erit venditio ad men- 25 suram, si ex toto grege vendantur 10. oves, et ex toto cumulo tritici 10. modii, et ex toto dolio vini 10. urnae, et sic donec oves fuerint designatae, modii tritici, et urnae vini mensuratae, periculum spectat ad venditorem; *cit. l. Quod saepe* 35. §. 5. *ff. de contrah. emption. Communis.* (*)

Retractus gentilitius est jus, quod habet pro- 26 ximior consanguineus venditoris rescindendi, et ad se revocandi, seu retrahendi intra certum tempus venditionem rei immobilis, oblato eodem pretio, quo illa ab extraneo, vel remotiore consanguineo empta fuerat, *Est in re communis.* Hujus juris fit mentio *Levitici* 25. *et in l. Dudum* 14. *C. de contrah. empt. et cap. Constitutus* 8. *de in integrum restit.* Et ratio hujus introducti Juris est, ut possessiones paternae, et avitae facilius conserventur in proxima posteritate, et difficilius transeant ad extraneos, quod nimis lugubre esse dicitur *in l. Lex quae tutores*, §. *Et tolerabilius, Cod. de administrat. tutores.*

Sola bona immobilia retrahi possunt; *Sic com-* 27 *munis Doctorum arg. l.* 62. *ff. de contrah. empt. l. Si in* 35. *de Minor.* Inter bona autem immobilia computantur etiam annui redditus, ususfructus, decimae, aliaque Jura, ac res incorporales super re immobili constitutae; *arg. Clement. Exivi de Paradiso*, §. *Cumque annui, de V.S.* Retrotrahere, 28 possunt omnes venditores consanguinei, non tantum Laici, sed etiam Clerici; *Sic communis* Doctorum, *argum. c. Constitutus* 8. *de in integrum restitut.* Re- 29 ligiosus autem consanguineus, vel ejus loco Monasterium retrahere nequit, quia per hujus retractum eluderetur ratio finalis retractus gentilitii, quod nempe possessiones paternae, et avitae conserventur in proxima posteritate, et non transeant ad extraneos; Engel. *lib.* 3. *Decret. tit.* 17. *n.* 25. Tiraquell. *de Retract. part.* 1. §. 1. *gloss.* 8. *n.* 19. *et* 20. et alii communiter. Jus retrahendi ante 30 omnes competit liberis, sive masculis, sive foeminis; *argum. l.* 1. *ff. De verbor. signific. leg. final. Codic. Quorum bonorum, leg. Voluntas* 4. *leg.* Cum

(*) Sed hoc semper verum non est, ideoque ut id recte intelligatur observandum est quo fine numerus et admensio apposita sit. Etenim apponi potest demonstrationis gratia, ut indicetur res vendita; secundo per viam modi non alias empturus, si diversum sciret; tertio per viam conditionis. Ultimo casu Auctoris opinio procedit, non ita tamen in prioribus in quibus perfectus dici debet contractus, et in iis omne periculum pertinet ad emptorem, cum sola conditio imperfectum, et suspensum reddat contractum, quoatque purificata remaneat conditio. *Molina de justit. et jur. disput.* 367. *num.* 3. *Pinell. de rescindenda vendit. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 10. *Bruneman. in Pandec. lib.* 18. *tit.* 6. *in leg. fin. num.* 9. 10. 11. *et in Cod. lib.* 4. *tit.* 48. *leg.* 2. *n.* 2. *et late de hoc. Voet. in Pandect. l.* 18. *tit.* 6. *n.* 4. *(Edit. Barbiell.)*

31 *acutissimi* 30. *ff. De Fideicomm.* Dummodo tamen
liberi sint legitimi, quia ab hoc Jure excluduntur
filii, et filiae naturales, et spuriae; *argum. leg.*
Spurius 4. *ff. Unde cognati, leg. Humanitas* 8. *Cod.*
32 *de Natur. liber.* Liberis non extantibus, competit
hoc jus consanguineis collateralibus cum praela-
tione semper ad proximiorem venditoris; *argum.*
33 *leg. Peto* 2. *De legatis.* Si plures sint consanguinei
ejusdem gradus, possunt omnes simul retrahere,
et rem retractam possidere in communi, vel si
dividi potest, dividere, aut sorti committere; *arg.*
34 *§. Optionis* 23. *Instit. de Legatis.* Cum fratre super-
stite nequeunt simul retrahere liberi fratris, vel
sororis defunctae; quia Frater superstes est pro-
ximior venditori; *argum. leg. Tutela* 3. *§.* 5. *de*
35 *legit. tutor.* Si consanguineus proximior retrahere
nolit, competit tale jus consanguineo remotiori,
ordine gradus semper servato; et si unus ex ae-
qualiter propinquis cedat Juri suo, admittendi
sunt ad retrahendum reliqui in solidum; *Commu-*
nis (*).

36 Legitime retrahere volens debet quatuor potis-
simum conditiones observare. Primo debet re-
trahere intra annum, et diem; *capit. Constitutus*
8. *de in integrum restitut.* ibi: *Infra annum, et*
diem, Titul. 9. *§. final. lib.* 2. *Feud.* Computa-
tur autem hoc tempus a die cognitae venditionis
Engel. *loc. cit. num.* 34. *et* communis aliorum; *ar-*
gum. citat. tit. 9. *§. final. lib.* 2. *Feud.* ibi: « An-
37 nali silentio, ex quo sciverit, computandū. » Se-
cundo debet offerre integrum pretium ab Empto-
re extraneo solutum, una cum omnibus sumpti-
bus et expensis, ratione contractus necessario
factis, itaut emptor servetur omnino indemnis:
argum. leg. Debet autem 27. *ff. de Ædilit. leg. Cum*
dubitatur 3. *§. Et si quidem cap. de Jure Emphy-*
38 *teutico.* Tertio debet refundere factas interea ab
emptore in rem expensas necessarias, et utiles,
quas ipse consanguineus, vel retrahens fecisset,
leg. ultim. 8. *ff. de impens. in res dot. leg. Si Servus*
25. *ff. de pignorat. act. leg.* 27. *ff. Ædilit. Edict.*
Non tamen expensas voluptuarias, *cit. leg. Uti-*
lium 8. *de impens. in res dot. et l. Sine* 32. *ff. de*
39 *administrat. et peric. tutor.* Quarto debet suo nomi-
ne, et in suum non vero in alterius commodum
retrahere. Non enim potest tale Jus cedere extra-
neo, quia Jus retractus gentilitii, seu consanguinei
est personale, adeoque extraneus nequit esse, et
fieri illius particeps, aliter rueret natura retra-
ctus, qui ut diximus, introductus est, ne posses-
siones paternae, et avitae in alienas, et extraneas
manus deveniant: *Communis.*

40 Hinc si proximior consanguineus venditoris ad
impediendos alios remotiores consanguineos a ta-
li retractu, fraudulenter, et dolose retrahat pro
alio extraneo, fingens retrahere pro se, et in suum
commodum, peccat contra justitiam, et tenetur
ad compensanda damna illis inde secuta; *argum.*
leg. Si venditor 14. *ff. de in diem addictione*, quia
illos malitiose impedivit a consecutione boni, ad
quod habent legitimum jus, privative quoad omnes
extraneos, qui nequeunt fieri participes talis juris,
ne, ut diximus, evertatur natura retractus intro-
ducti ad hunc specialem finem, ut possessiones
paternae, et avitae conserventur, et remaneant
in proxima posteritate, et familia, et non tran-
seant ad extraneos. Sic etiam peccat contra justi- 41
tiam, et tenetur ad compensanda damna inde secu-
ta extraneus ille, qui emit agrum, seu domum a
Petro pro centum v. g. aureis, sed timens, ne do-
mus, seu ager retrahatur a consanguineis, ut hos
deterreat, cum consensu Petri scribit fraudulen-
ter, et dolose in instrumento, se emisse pro du-
centum aureis. Talis enim committit dolum, qui
in Jure dicitur *Stellionatus*, et injuste impedit con-
sanguineos venditoris a consecutione boni, ad quod,
privative quoad ipsum extraneum, habent verum
Jus. Unde si ex tali fraudulenta, et dolosa em-
ptione, consanguinei patiuntur aliquod damnum,
tenetur extraneus ad compensationem, *argum. cit.*
leg. Si venditor 14. *ff. de in diem addictione.* Et prae-
sertim si consanguineus habens Jus retrahendi,
refudisset tali emptori extraneo ducentos aureos,
teneretur ipse extraneus hos centum aureos resti-
tuere, quia nullo justo titulo posset retinere: Sic
recte La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *numer.* 995. Unde 42
laudabilis est consuetudo illorum locorum, in qui-
bus ad evitandas omnes fraudes, occurrente dubio
similis malitiae, et doli, cogitur venditor, et ex-
traneus emptor ad jurandum, quod revera solu-
tum sit tale pretium, et cogitur consanguineus
retrahens ad jurandum, quod pro se et suo com-
modo, et non pro alio retrahat.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Quod emptione, et venditione perfecta, tametsi 43
res vendita non sit tradita, si casu fortuito pe-
reat, damno Emptoris pereat, liquet ex §. 5. Instit.
de Emption. et Vendit. *ut monet Auctor num.* 11.
At nihilominus inter alios magnus Cujacius *tract.* 44
81. *ad African.* in contrariam ivit sententiam.
Innititur ipse *L.* 12. *et duab. sequent. ff. de Pericul.*
et commod. Rei vendit. tum ex maxime *L.* 33. *ff.*
Locat. Ex professo vero eum refutavit, respondit que
omnibus hisce legibus clarissimus *Alef. de eo quod*

(*) Ex Friderici constitutione *lib.* 5. *Feudor tit.* 3. *in med.* retractus jure privatur quilibet in Cognatum gravem injuriam admittat. Sine effectu pariter allegatur ab illo, qui eidem vel tacite, vel expresse renunciavit, dummodo tacita renunciatio sit talis, quae necessario praesumptum consensum inducat. Voet, *in Pandect. lib.* 18. *tit.* 3. *n.* 16. Zoes. *in Pandect. lib.* 18. *tit.* 3. *n.* 58. *et* 59. Plura si velis de retractu, vide Voet. Zoes *loc. supra citatis*, ubi multi allegantur Doctores, ut Corvin. *in Cod. lib.* 4. *tit.* 54. *pag.* 245. *coll.* 1. *et seq.* (*Edit. Barbiell.*)

justum est circa pericul. et commod. rei vendit. cap. 2. *per tot.*

45 Inter eos vero qui tenet, perfecto contractu emptionis et venditionis, rem venditam, licet non traditam, fortuito casu peremptam damno Emptoris perire, non convenit de ratione hujus disposi-
46 tionis. Vide qui varias variorum rationes referunt *Alef. citot. cap.* 2. *num.* 12. *et Vasmut. exercitationum ad obscuriora quaedam juris Romani copito* c. 1. *per tot.*

47 Mox laudatus *Alef. eodem cap.* 2. *num* 13. hanc reddit rationem: « Quid igitur. Cap. sequentia. « Est contractus emptionis, et venditionis frequentissimus, atque adeo necessarius, ut dubites, » possit ne Respublica sine ejus adminiculo vel » per horam subsistere. Debebat proinde esse con» stans, quia alias continuo vacillasset subdito» rum, suis per hunc contractum necessitatibus » prospicientium, securitas, vacillasset Reipubli» cae salus. Si hoc, ergo necesse erat statuere, » quod Emptione et venditione perfecta, pericu» lum sit penes emptorem. Quemadmodum enim » rerum pretia continuis mutationibus sunt ob» noxia; ita timendum erat, ne eo decrescente, » Emptor, accrescente autem, Venditor a contra» ctu recederet. His proinde vulneribus mederi » oportebat, ideoque (quod audisti) necesse erat » statuere, quod, contractu perfecto, et commo» dum et periculum sit apud Emptorem. Debe» bat sane (quod fatemur omnes) utrumque esse » apud alterutrum. Æquitas postulat, eum senti» re commodum, qui sentit damnum, ut hoc pen» sctur illo, neque leonina fiant jura. Utrumque » vero si venditori ferendum, consequens est ut » admittas esse contractum, venditionem nempe » esse perfectam, nullam tamen inde natam esse » obligationem. Nollet enim pretio accrescente » stare contractui Venditor, quia ante traditio» nem, (quod ne vis) hunc sequitur commodum. » Decrescente vero pretio, nollet Emptor, quia » dum Venditor captat lucrum, damnum etiam » ferat, necesse est. Utrumque igitur in Emptor» rem conjici prudentissime Leges volunt, ut sic » contractum (quaecumque obvenerit sive rei, » sive pretii mutatio) donarent firmitate, Con» trahentem certitudiee, et Rempublicam quiete.» Sed utrum bene an male disserat Auctor hic alii dicant (*).

Mihi penitus materiam hanc intuenti videtur 48
Jus Romanum sibi non consentire. Juxta ipsum, ut dictum est, perfecta emptione et venditione, res vendita, licet non tradita, si perit, damno Emptoria perit. At quomodo hoc stare potest cum eo, quod dispositum est *in L.* 14. *Cap. de Rei vindicat.* in qua habetur: « Quoties duobus in soli- 49
» dum praedium jure distrahitur, manifesti juris » est, ei cui priori traditum est in detinendo Dominio esse potiorem. « Si Venditor emptione per- 50
fecta potest ex jure Romano rem illam alii vendere eumque facere Dominum traditione ipsius, a justitiae, et aequitatis Regulis abhorrere videtur, ut interim ea, si casu fortuito periisset, damno primi Emptoris periisset.

Libet hic sententiam *Grotii* hac de re afferre: 51
» De venditione (inquit *lib.* 2. *c.* 12. §. 15.) et » emptione notandum, etiam sine traditione, ipso » contractus momento transferri dominium posse, » atque id esse simplicissimum. Ita Seneca ven» ditio alienatio est, et rei suae, jurisque sui in » alium translatio: nam et ita fit in permutatione. » Quod si actum sit ne dominium statim transeat, » obligabitur Venditor ad dandum dominium, » atque interim res erit commodo et periculo ven» ditoris. Quare quod venditio et emptio constat » praestando ut habere liceat, et evictionem, item » quod res periculo est Emptoris, et ut fructus » ad eum pertineant antequam dominium tran» seat, Commenta sunt Juris Civilis, quod nec ubi» que observatur, immo plerisque Legum Condi» toribus placuisse ut ad traditionem usque res » commodo, et periculo venditoris sit notavit » Theophrastus in loco, qui apud Stobaeum est(**).

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Tria retractus genera distinguenda sunt. Hoc 52
quippe jus vel ex conventione, vel ex juris communis, aut municipalis dispositione, aut jure sanguinis competere potest. Ideo retractus, vel est coventionalis, vel legalis, vel gentilitius. Couven- 53

(*) Validior ratio ea intimis jurisprudentiae visceribus desumpta adducitur a *Ger. Noodt. ad Pandect. pag.* 412. to. 2. *oper Emptor. perfecta emptione, statim est creditor rei venditae, emptor contra est debitor. Interitu autem naturali speciei debitae liberatur speciei debitor.* Heinec. *exercit.* 34. §. 7. *tom.* 6. Neque super hac re eam repugnantiam invenio, quam notat *Auctor a num.* 6. *ad* 8. ex eo quod habeatur *in l.* 5. (non *l.* 14. ut ipse legit) *Cod. de rei vindicat.* Ei ex duobus, quibus in solidum res vendita est, acquiritur dominium cui prius res tradita sit. Ibi enim Imperator loquitur de venditione duobus in solidum facta, non vero prius uni, deinde alteri. Posteriori casu explorati juris est, post primum cotractum si Venditor rei venditae possessionem in alium transferat, multis actionibus posse a primo emptore conveniri, de quibus supra. Priori vero casu nil mirum, quod ei acquiratur dominium cui prius res tradita est. Cum enim Venditor duobus in solidum obligatus fuerit, manifestum est alteri rem promissam praestando a quacumque obligatione liberari, etiam respectu alterius, cum haec sit natura obligationis de duobus reis stipulandi, ut singulis quidem promissor in solidum obligetur, sed petitione unius jus alterius perimatur, et unius acceptilatio alteri noceat. *Duaren. oper. tom.* 3. *part.* 177. *coll.* 2. *in fin. et pag.* 178. *coll.* 1. *in princ. de verbor. obligat. tit.* 2. *de duobus reis constituend. cap.* 4. *et* 5. *Voet in Pandect. lib.* 45. *tit.* 2. *num* 4. *(Edit. Barbiel.)*

(**) Hanc vero Grotii opinionem erroneam omnino, et insubsistentem doctissime demonstrat *Henric. Cocoei comment. in eund. ad lib.* 2. *cap.* 7. §. 25. *et Samuel. Cocoei introduct. Glot. illust. dissert. proem.* 12. §. 268. *n.* 47. *(Edit. Borbiell.)*

tionalis est ille, qui ex conventione, et pacto contrahentium proficiscitur, *ut, si emptor rursus vendat non alii sed sibi* (venditori) *distrahat. l. qui fundum* 75. *ff. de contrahend. emption.* quo casu antequam extraneo rem emptam vendat emptor, suo venditori id tenetur denunciare, ut infra duos menses declaret an velit retrahere, quibus pera-
54 ctis, hoc retractus jus amittitur. Quod tamen in-
telligendum de venditione, cum excepta venditio-
ne possit emptor quocumque alio titulo in quem-
55 libet extraneum rem emptam transferre. Voet *in Pandect. lib.* 18. *tit.* 3. *num.* 10. et late de hoc retractu Zoes. *in Pandect. lib.* 18. *tit.* 3. *a n.* 1. *usque ad n.* 35. Corvin. *in Cod. lib.* 4. *tit.* 54. *pag.* 244. *coll.* 1. *in fin. et coll.* 2. *cum seq.*
56 Retractus vero legalis multas ob causas pluribus competit, utpote directo domino vigore directi dominii, si Emphyteutica bona extraneo vendat Emphyteuta, et viceversa hoc idem jus conceditur Emphyteutae, si Dominus directus directum dominium alienet. Voet *loc. cit. num.* 11.
57 Deinde datur sociis ratione partis a consocio distractae. Zoes. *loc. cit. n.* 36. *de retroct. Legoli.*
58 Conceditur insuper vicinis ratione vicinitatis ex Constitutione Imperatoris Friderici de jure protomiseos, vel ex speciali locorum consuetudine.
59 Zoes. *loc. cit.* Corvin. *loc. cit. coll.* 246. *in fin.* Hoc ulterius gaudent privilegio illi quorum favore res obligatae, vel oppignoratae, vel hypotecatae sunt. Anton. Matthaei *de auction. lib.* 1. *cap.* 16. *n.* 45. *et late Cenc. de censibus.*

ARTICULUS V.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT ACTIONES EX EMPTO, ET VENDITO, ET ACTIONEM OB LAESIONEM ULTRA DIMIDIUM, ET PACTUM LEGIS COMMISSORIAE, ET ADDICTIONIS IN DIEM.

1 Actio ex empto, seu empti, est jus, quod competit emptori ad consequenda ea, quae a venditore vi contractus debentur; *leg. Ex empto* 11. *ff.*
2 *de action. empti.* Hoc Jus, seu actio, oritur statim ac perfecta, et absoluta habetur venditio, §. 1.
3 *Instit. de emptione, et venditione.* Non potest tamen cum effectu institui contra venditorem, nisi prius sit pretium ex integro solutum, aut saltem realiter ei oblatum; *leg.* 3. §. 8. *ff. de action. em-*
4 *pti.* Actio ex vendito, seu venditi, est jus, quod competit venditori ad consequenda ea, quae ab emptore vi contractus debentur; *l. Julianus* 13.
5 §. 9. *ff. de action. empti.* Hoc Jus, seu actio, oritur statim ac perfecta, et absoluta habetur emptio; §. 1. *Instit. de emption. et vendit.* Non potest
6 tamen cum effectu institui contra emptorem, nisi prius a venditore res tradita sit ipsi emptori; *l. Qui pendentem* 25. *ff. de action. empti.*

Actio adhibitoria est jus ex empto, competens 7
emptori contra venditorem ad redhibendam, idest iterum habendam, vel reassumendam rem venditam, et e contra ad pretium, cunctaque in integrum restituenda, quando venditor malitiose occultavit, vel non manifestavit rei vitium, defectum, vel morbum, ratione cujus ipsa res, vel ex toto, vel notabiliter est inutilis ad finem, et intentum ementis, adeout si emptor scivisset, non emisset. *Est in re communis*, et desumitur clare *ex leg. Cum autem* 23. §. *Julianus*, *et leg. Facta* 60. *et Legibus sequentibus ff. de Ædilitio Edicto.*
Vocatur autem *redhibitoria* ab effectu, quem ha- 8
bet; redhibere enim est facere, ut venditor iterum habeat, quod jam habuit, et sic malitiose venditt; et quia redhibendo id fiebat, idcirco redhibitio est appellata, quasi redditio; *leg. Redhibere* 21. *ff. de Ædilit. Edicto.* Actio Redhibito- 9
ria competit non solum Emptori, sed etiam ejus haeredibus; *l. Sciendum* 19. §. 5. *ff. de Ædilitio*
Edicto. Et potest intentari non solum contra vendi- 10
torem; sed etiam contra omnes ejus haeredes, *l. Cum autem* 23. *ff. de Ædilitio Edicto.*
Actio aestimatoria, seu quanto minoris, est jus, 11
quod ob venditam rem vitio laborantem competit emptori adversus venditorem, ad hoc ut tantum restituatur emptori, quanto minoris emisset, si vitium vel morbum scivisset. *Est in re Communis*, et desumitur clare *ex leg.* 1. *l.* 35. *et aliis pluribus Legibus, ff. de Ædilitio Edicto.* Vocatur autem *ae-* 12
stimatoria, seu *quanto*, vel *quanti minoris* ab effectu, quem habet; tenetur enim venditor restituere emptori tantum pretium secundum peritorum aestimationem, quanto minoris emisset emptor, si vitium, vel morbum rei scivisset. *Sic communis Doctorum ex citatis Legibus de Ædilitio Edicto.* Actio aestimatoria, seu quanto minoris, 13
vel quanti minoris competit non solum emptori, sed etiam ejus haeredibus, *leg. Sciendum* §. 5. *ff.*
de Ædilitio Edicto. Et potest intentari, non solum 14
contra venditorem, sed etiam contra omnes ejus haeredes; *leg. Cum autem* 23. §. 5. *ff. de Ædilitio Edict.*
Si Venditor ignorans vitium rei, ipsam sine 15
ulla malitia, et fraude vendidit tamquam bonam, non tenetur de damnis inde secutis, sed sola actione aestimatoria conveniri potest ad restituendum pretium, quanto minoris emptor emisset, si vitium rei scivisset; *leg. Julianus* 13. *ff. de actionibus empti.* Si autem venditor rem notabili vitio la- 16
borantem scienter, et malitiose vendidit emptori, potest conveniri ab emptore actione Redhibitoria, vel Æstimatoria, non solum ad restituendum pretium, vel partem ejus, sed etiam ad compensanda omnia inde secuta damna, textu expresso in *cit. leg. Julianus* 13. *in ff. de actionibus empti*, ibi: « Qui » pecus vitiosum vendidit, si quidem ignorans fe- » cit, id tantum ex empto actione praestaturum,

» quanto minoris esset empturus, si ita esse sci-
» visset; Si vero sciens reticuit, et emptorem de-
» cepit, omnia detrimenta, quae ex ea emptione
» emptor traxerit, praestaturum ei; sive igitur
» aedes tigni vitio corruerint, aedium restitutio-
» nem, sive pecora contagione morbosi pecoris
» perierint, quod interfuit idonee venisse, erit prae-
» standum; Item qui furem vendidit, aut fugitivum
» etc.» *Concordat leg.* 1. *Cod. de Ædilitiis actionibus*
et leg. Quaero 58. *de Ædilitio Edicto. Est communis.*
17 Pro instituenda Actione redhibitoria conceduntur sex menses, textu expresso *in leg.* 19. §. *fin. ff. de*
Ædilitio Edicto, ibi: Tempus autem redhibitionis
18 sex menses utiles habet. Pro instituenda autem
actione aestimatoria conceditur annus integer,
textu expresso *in cit. l.* 19. §. *final. de Ædilitio*
Edicto, ibi: Si autem non redhibentur, sed quanto minoris agitur, annus utilis est, et concordat
19 *leg.* 2. *Cod. eodem.* Quando ob vitium rei conceditur Actio redhibitoria, potest emptor intra sex
menses loco ipsius assumere aestimatoriam; ita
tamen ut non assumpta, variare amplius non possit; *L. Si quid* 18. *in princip. ff. de Ædilit. Edicto,*
20 *L. Si is, qui* §. 1. *ff. de except. rei judic.* Si autem
intra sex menses emptor nullam intentaverit Actionem; potest post illos sex menses adhuc intra annum intentare Actionem aestimatoriam; *l. Si tamen* 42. §. *de Ædilit. Edict.* ibi: Non nocebit emptori, si sex mensium exceptione redhibitoria exclusus, velit intra annum aestimatoria agere.
21 Anno tamen elapso nullam amplius actionem, nec
Redhibitoriam, nec Æestimatoriam poterit emptor
intentare; quia tales Actiones in foro externo eo
tempore praescribuntur; *leg. Cum proponas* 2.
Cod. de Ædilit. Action. ibi; Etenim Redhibitoriam
actionem sex mensium temporibus, vel quanto
22 minoris anno concludi, manifesti juris est. In foro
autem interno numquam eximitur venditor ab
obligatione restituendi, vel compensandi damna
per talem deceptionem illata emptori; *arg. Regul.*
4. *Juris in* 6. ibi: Peccatum non dimittitur, nisi
restituatur ablatum, et sic communis Doctorum
cum Molina *disp.* 353. *conclus.* 2. Layman. *lib.* 3.
tr. 4. *c.* 17. *n.* 15.
23 Actio ob laesionem non conceditur de jure Civili, nisi laesio sit ultra dimidium, habetur expresse ex *leg.* 2. *Cod. de rescindend. vendit. et leg.*
24 *Si voluntate* 8. *Cod. eodem.* Sic etiam de jure Canonico loquendo de foro externo *cap. Cum dilecti*
3. *et cap. Cum causa* 6. *de emption. et vendit.* ibi:
« Cum constitisset nobis Monasterium in vendi-
» tione ultra dimidium justi pretii fuisse dece
» ptum; sententiando decrevimus, ut praefati
» Cives, aut recepto pretio possessiones restitue-
» rent memoratas, aut supplerent quantum con-
» staret legitimae evenditionis tempore justo pre-
25 » tio defuisse » *Communis.* In foro autem interno etiam infra dimidium laedens tenetur ad restitutionem, etiamsi ex ignorantia, et bona fide laeserit, *argum. Regul.* 206. *ff. de Regul. Juris*, ubi
dicitur, quod jure naturae aequum est, neminem
cum alterius detrimento, et injuria fieri locupletiorem; et concordat *Regul.* 48. *Juris in* 6. ibi:
Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria,
vel jactura, et sic communis Doctorum cum D.
Thom. 2. 2. *quaest.* 77. *art.* 1. Molina *disp.* 350.
num. 5. Pirhing. *lib.* 3. *decretal. tit.* 17. *num.* 26.
Minoribus 25. annis conceditur actio contra gra- 26
viter laedentem, etiamsi laesio sit infra dimidium,
habetur *ex leg. Quisquis* 15. *Cod. de rescindend.*
vendit. et ex toto *titul. ff. de Minoribus, et Cod.*
de in integrum restitution. Communis. Sic etiam con- 27
ceditur Ecclesiis, ac Communitatibus, eo quod
Ecclesia gaudeat Jure Minorum; *cap. Auditis* 3.
de in integrum restitut. Communis. Sic etiam con- 28
ceditur universaliter omnibus laesis infra dimidium, si laesio facta est ex dolo, et fraude, datur
enim tunc actio ex dolo, *leg. Et eleganter, ff. de*
dolo malo; leg. Julianus 12. *ff. de action. empti.* Et
ratio est, quia fraus, et dolus alicui patrocinari
non debet; *cap. Ex literis* 2. *de dolo, et contumac.*
cap. Sedes 15. *et cap. Ex tenore* 16. *de rescriptis;*
cap. Tuae 12. *de Clericis non residentib. leg. Si in*
fundo, ff. de rei vindicat. leg. Cum hi, ff. de transact. et leg. Si Legatarius, Cod. de Legatis.
Ob laesionem ultra dimidium competit actio 29
venditori contra emptorem; *l.* 2. *et l.* 8. *Cod. de*
rescind. vendit. cap. Cum causa 6. *de empt. et vendit. Communis.* Item competit emptori contra ven- 30
ditorem. In correlative enim oppositis, uti sunt
emptor et venditor, quod statuitur de uno, censetur enim statutum de altero, si eadem de utroque militat ratio; ut in hoc casu, *argum. leg. fin.*
Cod. de Indict. et leg. Cum emptor. 5. *de rescind.*
vend. Sic communis Doctorum cum Abbat. *in cit.*
cap. Cum dilecti num. 3. Molina *disp.* 349. Pirhing.
lib. 3. *decretal. tit.* 17. *num.* 25. Reiffenstuel. *ibid.*
num. 335. Haunold. *tract.* 10. *cap.* 1. *num.* 340.
Laesio ultra dimidium eodem modo, et aequali- 31
ter computari debet in venditore, et emptore. Sic
Glossa *in citat. leg.* 2. *Cod. de rescind. vendit. et in*
cit. cap. Cum causa 6. *de emption. et verb. dimidiam:*
Covarruv. *lib.* 2. *variar. resolut. c.* 3. *num.* 8. Gutierez 2. *cap.* 22. *quaest.* 133. Lessius *c.* 21. *num.*
20. Reiffenstuel. *loc. cit. num.* 336. Pirhingh. *l. c.*
num. 25. dicens, hanc sententiam esse communem,
veriorem, et aequiorem, licet Fachin. *lib. c.* 16.
Myzing. *centur.* 4. *observ.* 73. *num.* 4. et alii contrarium sentiant. *Vid. articul.* 1. *num.* 17. 18. *et*
19. Emptor ultra dimidium laedens tenetur, 32
vel defectum pretii supplere, vel rem iterum restituere: textu expresso *in cit. leg.* 2. *et* 8. *Cod. de*
rescind. vendit. et in cap. Cum Dilecti 2. *de emption.*
et vendit. Ibi: » In arbitrio emptoris est, si velit
» supplere justum pretium, aut venditionem re-
» scindere, cum res minus dimidia justi pretii

comparatur, et concordat *cap. Cum causa* 6. *eo-*
33 *dem tit.* per verba adducta *super num.* 24. Sic etiam
venditor ultra dimidium laedens tenetur, vel ex-
cessum pretii restituere emptori, vel rem vendi-
tam iterum recipere, restituto pretio accepto
Sic communiter omnes citati Doctores ob parita-
tem rationis; *argum. cit. leg.* 2. *et* 8. *Cod. de rescin-
dend. vendit. et cit. cap. Cum dilecti* 3. *et cap. Cum*
34 *causa* 6. *de emption. et vendit.* Nec emptor, nec ven-
ditor, satisfacit restituendo tantum, quantum
sufficit, ne laesio sit amplius ultra dimidium, sed
debet integre restituere totum id, quod deest justo
pretio. Sic communis Doctorum; *arg. c. l.* 2. *et* 8. *de
rescindend. vendit. cit. c. Dilecti* 3. *et c. Cum causa*
6. *de emption. et vendit.*
35 Quando laesio ultra dimidium facta est bona
fide, et emptor iterum restituit rem emptam, po-
test fructus interea perceptos sibi retinere in utro-
que foro (*) *argum. cap. Cum ad nostram* 11. *de
rebus Eccles. alien. vel non;* ubi ob enorme dispen-
dium illatum Monasterio ob venditionem Feudi,
jubetur emptor recepto pretio Fundum restitue-
re, fructos autem interea praeceptos retinere per-
mittitur, ibi: *Cum sibi fructus percepti sufficere de-
beant pro labore.* Sic Gutierez 2. *part. qq. q.* 131.
Molina *disput.* 349. Layman *lib.* 2. *cap.* 24. Les-
sius *lib.* 2. *cap.* 21. *dub.* 15. Pinell. *part.* 4. *n.* 1.
36 Reiffenstuel. *loc. cit. n.* 343. et alii passim. Quan-
do vero laesio ultra dimidium facta est mala fide,
seu dolose, et fraudulenter, tunc emptor tenetur
una cum re etiam omnes fructus perceptos resti-
tuere. Et ratio est, quia nemo debet ex iniquitate
sua commodum reportare, et fraus, et dolus ali-
cui patrocinari non debet per Jura *cit. supra num.*
37 28. Quando laesio est facta bona fide, et rescin-
ditur contractus, venditor tenetur refundere em-
ptori expensas, quas interea in necessarias, et uti-
les rei meliorationes fecit; Universaliter enim bo-
nae fidei possessori casu, quo res iterum resti-
tuitur, sumptus, ac meliorationes restitui debent;
leg. Si praedium 16. *Cod. de praediis minor. Com-*
38 *munis.* Actio contra laedentem ultra dimidium bo-
na fide institui potest usque ad triginta annos.
Glossa in *cit. leg.* 2. *Cod. de rescind. vendit. et com-
munis Doctorum, arg. leg. Sicut* 3. *Cod. de prae-*
39 *script.* 30. *ann.* Contra laedentem vero mala fide
potest institui actio usque in perpetuum, quia
cum mala fide nullo tempore praescribitur, textu
expresso in *Cap. Quoniam* 20. *de praescriptionibus;*
ibi: « Definimus, ut nulla valeat absque bona fide
» praescriptio tam Canonica, quam Civilis, ot
» Reg. 2. Juris in 6. ibi Possessor malae fidei ul-
» lo temporo non praescribit. Communis.

Pactum Legis Commissoriae, seu Lex Commis- 40
soria est pactum a contrahentibus emptioni, et
venditioni appositum, ad hoc ut nisi intra certum
tempus emptor solverit pretium, nulla sit ipsa
emptio, et venditio. *Est in re communis,* et patet
ex l. 2. *et* 5. *ff. de Lege commioria, et cap. Signifi-
cante* 7. *de pignoribus,* ubi vocatur pactum Legis
commissoriae. Si Emptor determinato per pactum 41
tempore pretium non solvit, dicitur Lex commissa,
et statim ipso jure res ad venditorem redit; *leg.
fin. ff. de Lege commissor. Communis.* Etiamsi em- 42
ptor a venditore ad solvendum non moneatur, aut
interpelletur; *leg. Si fundus* 4. §. *final. ff. de Lege
Commissor.* In hoc enim dies interpellat pro ho-
mine; *leg. Magnam* 12 *Cod. de contrah. et commit.
stip.* Immo non solum res ipsa iterum redit ad ven- 43
ditorem, sed etiam fructus interea ab emptore
percepti, et reliqua commoda, vel accessiones
rei eidem venditori restitui debent; *leg. Si fun-
dus* 4. *et leg. Fundo* 5. *ff. de lege Commissor,* quia
ut ibi dicit textus, nihil penes eum residere
oportet ex re, in qua fidem fefellisset. Vendi- 44
tor tamen Lege commissa, seu pretio per em-
ptorem, statuto tempore non soluto, habet in
sua libertate, vel pretium adhuc petere, vel
rem venditam una cum fructibus repetere, dum-
modo statim se resolvat, et semel alterutro ele-
cto, non amplius variet, textu epxresso in *leg.
Si fundus* 4. *ff. de Lege commissor,* ibi: « Elegan-
» ter Papinianus scribit, statim atque commissa
» est Lex, statuere venditorem debere, utrum
» Commissoriam velit exercere, aut potius pre-
» tium petere, nec posse, si Commissoriam elo-
» gerit, postea variare; concordat *l.* 4. *Cod. de
pactis inter empt.* Emptor autem non habet hanc 45
libertatem eligendi, sed debet praestare id, quod
venditor elegerit; *arg. leg.* 3. *et* 4. *ff. de Lege com-
missor.* et ratio est clara, quia, quod est intro-
ductum in favorem venditoris, cederet in ejus
odium, et damnum, quod iniquum est, *l.* 46. §.
final. ff. de fideic. lib. leg. 6. *Cod. de Legibus* » et
facit Regul. 61. *Juris* in 6. ibi: *Quod ob gratiam
alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retor-
quendum.*
Pactum addictionis in diem est pactum a con- 46
trahentibus venditionis appositum ad hoc, ut liceat
venditori rem venditam denuo alteri emptori ven-
dere, si intra certum tempus aliquis meliorem
conditionem pro tali re offerat; *Est in re Commu-
nis,* et desumitur *ex l.* 1. *ff. De in diem addict.* Di- 47
citur, *Addictio in diem,* quia non statim adducitur,
seu datur primo emptori irrevocabiliter, et per-
petuo, sed in diem, idest ad certum tempus, intra

(*) Si per legis dispositionem emptor ille potest fructus interea perceptos sibi retinere in utroque foro, ex eo quod laesio illa ultra dimidium facta fuerit non mala, sed bona fide, non apparet, cur debeat id restituere in quo factus est ditior. Dum enim rem emptam cum laesione, semel ac retinebat, ipsam bona fide retinebat, ac laesionem esse cognovit, rem emptam restituit, nullus igitur in tali emptore dolus apparet, nulla intentio nocendi proximo; adeoque si permittitur ipsi fructuum perceptorum retentio, cogi non debet ad restituendum id, in quo factus est ditior eo tempore, quo rem emptam bona fide possidebat. (*Nota Romani Theologi*)

quod si nullus emptor meliorem conditionem offerens appareat; adducitur tandem perpetuo, et
48 irrevocabiliter. Ille autem censetur offerre meliorem conditionem, qui offert aliquid, quod ad majorem utilitatem, et commoditatem venditoris
49 pertineat; *l. Quidquid* 5. *ff. de in diem addict.* Si venditione cum pacto addictionis in diem celebrata, intra tempus determinatum, alius emptor meliorem conditionem offerat, ut eam venditor acceptet, statim ipso jure absque ulla alia actione res vendita iterum redit ad venditorem, *leg. Si*
50 *quis hac Lege* 41. *in princip. ff. de rei vindic.* Et tunc debet emptor restituere venditori nedum ipsam rem, sed etiam omnes fructus interea ex illa perceptos, et accessiones, et commoda illius, *l.*
51 *Item* 6. *ff. de in diem addict.* Potest tamen emptor adducere expensas, quas interea in rem necessario fecit, et venditor tenetur eas ipsi compensare *leg. Imperator* 16. *ff. de in diem addict.*
52 Pactum addictionis in diem non potest suum sortiri effectum, nisi concurrant sequentes conditiones. Prima est ut vere, et sincera absque dolo, et simulatione ab alio emptore melior conditio offeratur venditori, aliter si dolose simulata meliori oblata conditione aequali solum, vel minori pretio reipsa alteri venderetur, secunda venditio esset nulla, dolosus venditor teneretur ad omnia damna emptoris; *l. Si venditor* 14. *ff. de in*
53 *diem addict.* Secunda est, ut emptor primus nolit ipse oblatam meliorem conditionem praestare, vel adaequare, quia si prior emptor velit praestare totum id, quod sincere offert alius, subsistet ven-
54 ditio; *l. Licet ff. de in diem addict.* Tertia est, ut venditor oblatam a secundo emptore meliorem conditionem reipsa acceptet, quia si secundo huic emptori pro oblata meliori conditione rem vendere recuset, uti revera potest *ex l. Sabinus* 9. *ff. de in diem addict.* tunc subsistet prima emptio etiam invito primo emptore; *citat l. Sabinus*, nisi ipse primus emptor expresse convenerit cum venditore, ut sibi liceret resilire, meliori ei conditione oblata; *citat. l. Sabinus*, quia *ex Regul.* 85. *Juris in* 6. *Contractus ex conventione legem accipere*
55 *dignoscuntur.* Quarta est, ut infra diem, seu tempus addictionis venditor non moriatur, vel si moriatur, adsit intra illud tempus haeres idoneus, cui melior conditio possit offerri; *l. Si praedio* 15. *ff. de in diem addict.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

56 Actio empti competit emptori. Eaque petitur, ut res vendita corporalis tradatur, incorporalis
57 cedatur, vel alio simili modo ejus quasi traditio fiat, una cum fructibus perceptis a tempore venditionis, tum omnibus accessionibus, aut pacto speciali comprehensis, aut ex generali natura emptionis solitis praestari. Clarissimus *Voet in comment. ad Pandect. lib.* 19. *tit.* 1. *a num.* 4. *ad plur. sequent.* illustrioribus exemplis, quae accessionis jure in emptorem transire debeant, ostendit.

Actio venditi competit venditori. In id ea ten- 58
dit, ut emptor pretium solvat, impensas restituat a venditore post venditionem factas, praestetque insuper omnia illa, quae vel ex speciali pacto opposito, vel ex emptionis natura praestari debent;
potissime vero usuras ex mora; Idque quia ac- 59
quum est, ut dum re fruitur Emptor usurae venditori cedant *leg.* 8. *Cod. de Action. Empt.*

Nec ab hac usurarum praestatione, se ex eo 60
subducere potest emptor, quod ob imminentem rei venditae, ac traditae evictionem, denegaverit solutionem pretii, aut venditor noluerit illud le-
gitimo modo oblatum acceptare; quum bisce in 61
casibus oportuisset illud consignatum deponere, eo quod usurae pretii rerum venditarum non ex consideratione morae ex Persona per interpellationem introductae, sed propter conventionem, aut moram ex re debentur: ne scilicet Emptor simul lucretur usuras pretii, et fructus rei, qualium usurarum cursus neutiquam sola sistitur oblatione, sed accedat oportere depositio. *leg.*19.*C. de Usur.* Carpzov. *Jurisprud. Forens. part.* 2. *Constitut.* 34. *Definit.* 38. Sande *Decis. Frisic. lib.* 3. *tit.* 14. *Definit.* 8.

Quaeri hic solet, uter prior Contractum imple- 62
re debeat, Emptor an venditor. Facilis vero est responsio, nimirum, quod is qui agit, sive emptor, sive venditor sit, prius ex latere suo implere, ac praestare debeat omnia, ad quae praestanda ex Contractu illo obstrictus est, ne alioquin per rerum conventum exceptione contractus ex latere actoris necdum impleti, repellatur. *leg.* 13. §. 8. *leg.* 25. *ff. de action. Empt. et vendit. leg.* 25. *leg.* 57. *Aedilit. edict. et leg.* 5. *Cod. de Evictione.*

Et, quod notandum est, exceptio contractus 63
non impleti ex parte actoris non a reo ipsam proponente, probanda est, sed per actorem ex contractu veluti impleto agentem, implementum probari debet. Et summa ratione. Totum enim Actoris fundamentum in Contractu ex parte sua impleto consistit; necessario propterea implementum illud ab adversario negatum probari debet *Zanger. de exception. part.* 3. *cap.* 22. *num.* 6. *et plur. sequent.*

In quacumque vero Judicii parte actori si obji- 64
ciatur exceptio contractus non impleti, liberum ei est implementum quantocius offerre, atque hoc pacto efficacem reddere suam, quae ab initio laborabat petitionem *arg. leg.* 9. *§. ult. ff. de Pignorat. Action.*

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Falsum est, semper majorenni ob laesionem 65
dari actionem de dolo. Duplex enim est dolus 66

alius dans causam contractui, alius incidens. Ille
est quando quis per falsas machinationes ad con-
trahendum inducitur, alias non contracturus, et
hoc casu nullus omnino remanet contractus, si
deceptus suo jure uti velit, qui tamen si stare
contractui velit, decipiens illum non potest dis-
solvere. Bruneman. *in Cod. lib.* 4. *tit.* 44. *leg.* 5.
67 *num.* 1. *et* 2. Hoc casu liberum est decepto, vel
ad aequitatem reducere, si velit servare contra-
68 ctum, vel ab eo omnino recedere. Non ita tamen
quando dolus est incidens, quis nempe empturus,
69 sed non tanti. Tunc enim contractus in suo robore
manet, data tantum actione decepto, repetendi
quod ratione doli excessit, et haec locum habent
in contractibus bonae fidei. Molin. *de contract. disp.*
259. *et* 352. Covarruv. *variar. resp. lib.* 2. *cap.* 4.
70 12. sed non actione doli, bene vero actione em-
pti per male ab Auctore allegatum *text. in Leg.*
» *Julianus* 13. *ff. de action. empt.* §. 4. « Si vendi-
» tor dolo fecerit, ut rem pluris venderet, puta
» de artificio mentitus est, aut de peculio, empti
» judicio teneri, ut praestaret emptori quod quan-
» to pluris servum emisset, si ita peculiatus es-
» set, vel artificio instructus.
71 Distinguendum insuper est inter contractus bo-
nae fidei, et inter contractus stricti juris. In pri-
72 mis procedunt ea, quae superius tradita sunt. In
contractibus vero stricti juris, valido remanente
contractu, datur exceptio doli, si omnia sint in-
tegra, Actio vero doli, si contractus jam consu-
matus sit. Bruneman. *in Pandect. lib.* 4. *tit.* 3. *leg.*
7. *et leg.* 8. *per tot. praefert. num.* 9. *et in Cod. lib.*
73 4. *tit.* 10. *leg.* 4. *n.* 10. Caeterum verius est minori
decepto non tantum per dolum, sed etiam per lae-
sionem non excedentem dimidiam partem dari
restitutionem, sed majorenni non succurri nisi
in casu, quo quis sit ultra dimidiam laesus. Bru-
neman. *in Cod. lib.* 4. *tit.* 44. *leg.* 5. *num.* 4.
Superest de addictione in diem ex lege aliquid 74
attingere. Quod ex conventione cuicumque ven-
ditori competit, id ex Lege omnibus Locis Piis
vendentibus debetur. Haec quippe post perfectam
venditionem non possunt cogi ad rei venditae do-
minium, et possessionem in emptorem transferen-
dam, nisi a tempore stipulati contractus lapsi sint
viginti dies. Hujus temporis spatio si melior alte-
rius emptoris conditio accedat jure possunt Loca
Pia a primaevo recedere contractu, et rem in se-
cundum oblatorem transferre. Si tamen primus 75
Emptor aequales secundo offerat conditiones pri-
mus debet secundo praeferri, primus tamen num-
quam excluditur quando agatur de modica sum-
ma, vel augmento Card. de Luc. *de Regal. disc.* 61.
num. 12. *et* 24. Sacra Congregat. Concil. *in Reati-
na* 28. *Septembris* 1726. *in Thesaur. resolut. tom.*
3. *pag.* 373. Rot. *in Romana Appaltus lignorum*
15. *Januarii* 1742. *cor. Calcagnino. Romana affi-
ctus* 9. *Junii* 1749. *cor.* Molino. Hoc idem privi- 76
legium ad Minorum, Fisci, et Communitatum
alienationes et locationes extendunt Voet *in Pan-
dect. lib.* 18. *tit.* 2. *num.* 2. *de Vech. ad Bull. bon.
regim. tom.* 2. *ordin.* 318. *pag.* 118. *et in appendic.
pariter. tom.* 2. *in annot. ad verb. appalti pag.* 18.
cum Seq. Zanch. *de Praelat. Credit. exercit.* 1. §.
4. *num.* 8. *Ac de illis adjectionibus, quae occasione
locationum et venditionum rerum ad communitates
pertinentium quotidie fiunt in vigesima intra decem
dies, et in sexta intra viginti dies super majori, seu
meliori data, simulque admissa oblatione*, ibique in-
numeros allegat. Rot. *post. de Vech. l. c. t.* 3. *dec.*
156. *a n.* 17. *ad* 20. *et in Romana Affictus* 12. *Febr.*
1751. *per tot. praesertim* §. 3. 4. 5. *et* 6. *cor. Matth.*

CONTRIBUTIO

SUMMARIUM

1. Ecclesiae et Ecclesiastici sunt immunes ab omnibus contributionibus. — 2. Excommunicationem Papae reservatam ipso jure et facto incurrunt Principes cujuscumque Dignitatis Ecclesiis vel Ecclesiasticis Contributiones imponentes.—3. Etiam si Clerici absque coactione Contributiones persolvant. — 4. Ab hujusmodi excommunicatione nemo praeter Papam potest absolvere — 5. Sex conditiones requisitae ut absque incursu excommunicationis et culpae contributiones Ecclesiis et Ecclesiasticis imponi queant. — 6. In casu urgentis necessitatis possunt imponi, cum consensu Episcopi et Cleri — 7. Si diutius necessitas perduret, Pontifex adeundus. — 8. Si particularis urgeat necessitas, etiam sine consensu Episcopi absentis Contributiones Ecclesiis imponi possunt. — 9. Nomine Cleri consentientis in Contributionum impositione non solum venit Capitulum Ecclesiae Cathedr. sed totus Clerus Dioecesis, saltem in suis deputatis. — 10. Quomodo servetur Immunitas Ecclesiae, et Episcop. immunitati consulatur. — 11. ad 14. Quae advertenda sint circa Episcopi et Cleri arbitrium circa Contributiones. — 15. Alia ad rem. *Remissive.* — 16. De Contributione expensarum pro re communi *Remissive.*

1 Ecclesiae, et Ecclesiastici tam Saeculares,
tam Regulares, sunt immunes ab omnibus
Contributionibus, exactionibus, tributis,
et oneribus novis, et extraordinariis, etiam
illis, quae ex causa belli, famis, et pestis, ac hujus-
modi a Laicis imponuntur. Communis per expres-
sos textus *in cap. Non minus* 4. *et cap. Adversus* 7.
de Immunit. Eccles. cap. Quamquam 4. *de censib.
cap. Quia nonnulli* 1. *et c. Clericis* 3. *de Immunitat.
Eccles. in* 6. *Extravagant. Quod olim, de Immunit.*

Eccles. Bulla Coenae §. 18. Constitut. Urbani VIII. incip. *Romanus Pontifex* Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 20. *l. Placet.* 5. *et l. Sancimus* 21. *Cod. de Sacrosanct. Eccles. l. Descriptionis* 1. *Cod. de imponenda lucrativa descript. Authent. Item multa, Cod. de Episcop. et Clericis, Novella* 131. *cap.* 1. cum similibus, et pluribus aliis juribus, tam Canonicis, quam Civilibus, et innumeris Sacrae Congregationis Immunitatis Decretis, quae inter alios referuntur a Petro Andrea Riccio *in Synopsi Resolutionum, et decretorum Sacrae Congreg. Immunit. verb. Contributio, et fere per totum.*

2 Omnes, et singuli cujuscumque dignitatis, et praeeminentiae etiam Imperialis, Regalis, Ducalis etc. sive per se, sive per alios directe, vel indirecte exigentes sine expressa speciali licentia Romani Pontificis ab Ecclesiis, Ecclesiasticis personis, aut eorum bonis Contributiones, collectas, decimas, taleas, praestantias, et quaecumque alia hujusmodi; seu ad id consilium, auxilium, favorem, concursum, ac executionem praestantes, praeter gravissimum sacrilegii peccatum, et integram debitam omnium restitutionem, incurrunt ipso Jure, et facto excommunicationem majorem Papae reservatam; Bulla Coenae §. 1. *et* 21. *cap. Clericis, de Immunit. Eccles. in* 6. Constitut. Urban. VIII. incip. *Romanus Pontifex*, cum aliis citatis juribus.

3 Et hanc excommunicationem incurrunt qui dictas Contributiones, Collectas, et hujusmodi impositas, etiam a sponte dantibus, et concedentibus (hoc est sine alia vi, aut coactione praeter exactionem, seu impositionem) recipiunt; Bulla Coenae in cit. §. 18. ibi: *Aut sic imposita etiam a sponte dantibus, et concedentibus recipiunt,* et cit. Const. Urbani VIII. incip. *Romanus Pontifex* §. 6. ibi: *Etiam a sponte dantibus, vel Contribuentibus,* et saepissime Sacr. Congregat. Immun.

4 A praedicta excommunicatione extra articulum mortis nemo praeter Romanum Pontificem absolvere potest; et in articulo mortis nemo absolvere potest reos, nisi ipsi prius cautionem praestent de satisfaciendo seu restitutionem faciendo, et mandatis Ecclesiae integre parendo, et similia non ulterius faciendo, textu expresso in Bulla Coenae §. 21. *c. Clericis* 3. *de Immunit. Eccles.* in 6. cit. Constit. Urbani VIII. incip *Romanus Pontifex*, cum aliis supra allegatis juribus.

5 Absque incursu tamen excommunicationis, et culpae possunt licite imponi Ecclesiis, et bonis Ecclesiasticis contributiones, et collectae extraordinariae, easque tenentur Ecclesiae, et Ecclesiastici solvere, si sex copulative conditiones concurrant; Primo, deliberatio Episcopi una cum Clero; Secundo, magna necessitas, et utilitas; Tertio, ut necessitas, vel utilitas sit communis tam Laicorum, quam Clericorum; Quarto, ut Laicorum facultates non suppetant; Quinto, ut prius Romanus Pontifex consulatur, et expressam facultatem ad id concedat, nisi grave periculum sit in mora; Sexto, ut Contributio fiat sine ulla exactione Laicali, sed exactio fiat per personam Ecclesiasticam a Superiore Ecclesiastico deputandam Sic per Jura citata *supra n.* 1. expresse Sac. Rom. Rot. *in Brundusina Tabellae* 13. *Febr.* 1604. *coram Pegna,* sequuta a Sac. Congr. Immunitatis 28. *April.* 1650. relata a Barbosa *lib.* 1. *Jur. Ecclesiastici univers. cap.* 39. §. 6. *num.* 8. et a nobis ad literam adducta sub verb. *Bona Ecclesiastica, art.* 2. *num.* 71. et sic Fagnanus *in cap. Non minus* 4. *de Immunitat. Eccles. a num.* 22. Barbosa *loco citato.* Reiffenstuel *lib.* 3. *decr. tit.* 49. *a num.* 254. et communis aliorum, ac aliae Rotae decisiones, et innumerae Sacr. Congreg. Immunit. resolutiones apud Riccium *loco cit.* Pignatell. *tom.* 2. *cons.* 14. *et tom.* 3. *cons.* 5. *ac tom.* 4. *cons.* 121. et varios alios.

6 Dicitur autem notanter in quinta requisita conditione: *Nisi periculum sit in mora*, quia in casu urgentis necessitatis hostis imminentis, ac minantis Civitati obsidionem, ignem, et ferrum, et hujusmodi gravissima mala, ac interim nec tempus, nec vis haberetur adeundi tam cito Summum Pontificem, in tali urgenti casu, si caeterae aliae requisitae conditiones adessent, sufficeret consensus Episcopi, et Cleri; Sic expresse Abbas *in cit. cap. Non minus* 4. num. 19. *de Immunit. Eccles.* Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 15. *num.* 37. Castropol. *part.* 2. *tract.* 12. *disput. unic. punct.* 9. *num.* 7. Diana *part.* 5. *tract.* 1. *resolut.* 11. Silvester *verb. Immunitas* 1. *num.* 20. Pirbing *lib.* 3. *decr. tit.* 49. *num.* 72. Reiffenstuel *ibid. num.* 260. *vers. Limitatur* testans de communi; *arg. cap. Pervenit* 2. *de Immunit. Eccles. l. Tutor. qui repertorium* 7. *ff. de administr. Tutor.* Et ratio est, quia *quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum,* textu expresso *in cap. Quod non est licitum* 4. *de Reg. Juris;* Necessitas enim non habet Legem, *c. Sicut* 11. *de consecrat. distinct.* 1. *cap. Consilium* 2. *de observat. jejunior. cap. Omnes* 1. *de feriis; cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missarum,* cum similibus. Tum quia in simili urgenti necessitatis casu adest praesumpta Pontificia voluntas. Tum etiam quia in tali urgenti necessitate subintrat jus naturale, quo Respublica jus habet ad se protegendum etiam contra Ecclesiasticos, si isti in tali imminenti, et gravi periculo ipsam succurrere nolint. Lex enim positiva, sive divina, sive humana sit, non obligat, quando urget vis praecepti naturalis atque divini; D. Thom. *part.* 2. *quaest.* 94. *art.* 1. Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 13. *et* 14. *et part.* 2. *lib.* 4. *c.* 18. Pignatell. *tom.* 3. *cit. consult.* 15. *numer.* 37. et alii passim.

7 Advertendum tamen est cum citatis Doctoribus, quod licet talis urgens necessitas, et morae periculum facile possit contingere in exactione contributionis ad unum, vel alterum actum, seu

ad breve tempus si tamen necessitas diotius durct, et contributio ad longum tempus cootinuanda sit, tunc pro tali continuatione debet obtineri Papae consensus, quamvis sine ipsius expresso consensu, ratione talis urgentis morae periculi fuerit incoepta. Cum enim quoad continuationem lex de exquirendo Pontificis consensu, non obstante necessitate, servari possit, ut supponitur, debet necessario adimpleri, eo quod causa excusans cessaverit; *argum. cap. cum cessante* 60. *de appellation. leg. Adigera* 6. §. 2. *ff. de jurspatron.*

8 Item advertendum est, quod sicut urgente morae periculo, absque expresso consensu Papae contributiones ab Ecclesiasticis exigi, et respective solvi possunt, ita etiam absque expresso consensu Episcopi, et Cleri, si aliqua particularis intervenerit urgens necessitas, et impossibilitas interim adeundi Episcopum; militat enim eadem ratio in utroque casu; et ubi eadem est ratio, eadem est juris dispositio; *l. Ideo* 27. *ff. de Legibus*, *l. Illud* 31. *ff. ad Leg. Aquil. cap. Inter corporalia* 2. *de translation. Episc.* Sic Reiffenstuel *cit. num.* 260. *vers. Limitatur*, et alii.

9 Nomine Cleri, qui una cum Episcopo debet primus examinare, deliberare, et judicare, an necessitas Reipublicae tanta sit, ut Laicorum facultates non sufficiant, et consequenter de bonis quoque Ecclesiasticorum sit succurrendum, bis venit non solum Capitulum Ecclesiae Cathedralis, sed totus Clerus Dioecesis saltem in suis deputatis, Abbas *in cap. Non minus* 4. *n.* 1. *de Immunit. Eccles.* et ibi Fagnan. *num.* 23. ac Barbosa *num.* 7. Pignatell. *tom.* 3. *consultat.* 15. *num.* 34. Megala *par.* 2. *lib.* 2. *cap.* 17. *quaest.* 6. *num.* 124. Bellet. *Disquisit. Cleric. part.* 1. *tit. de exempt. Clericor.* §. 2. *num.* 5. Bonacina *in Bulla Coenae disput.* 1. *quaest.* 19. *punct.* 3. *n.* 3. §. 16. Marchin. *de peste part.* 4. *cap.* 4. *num.* 11. et alii passim; Rota *in cit. Brundusina Gabellae* 13. *Februar.* 1604. *cor. Pegna*, quam sequuta est S. Congreg. Immunit. 26. *April.* 1640. apud Barbos. *cit. lib.* 1. *Jur. Eccl. cap.* 39. §. 1. *num.* 8. *et in Parm. Placentina, Mantuana, Aquin. Casalen. Mutin Regien. Lucan. Brixien. Cremonen. Nullius Guastallae, et Nonantulae* 22. *Decembris* 1691. *et* 26. *Novembr.* 1693. *in Mediolanen. et Flor.* 1. *Septembris* 1693. *et in Pedemontana* 15. *et* 16. *Jul.* 1691. apud Riccium *loco citato verb. Contributio causa belli* ibi: *Auditis Ordinariis locorum, et convocatis deputatis Cleri, tum saecularis, tum Regularis, ad habendum consensum pro suppeditando honesto subsidio in supplementum facultatum Laicorum tempore belli etc.* Vide ibi, ubi plurima alia decreta referuntur ad rem. Unde ad id non sufficit deliberatio Episcopi cum Capitulo Ecclesiae Cathedralis, et multo minus selius Episcopi *argum. Clement.* 1. *et* 2. *de censibus.* Et ratio est, quia concursus Cleri simul requiritur pro forma *in cit. cap. Non minus*, ibi: *Nisi Episcopus, et Clerus etc.* et *in cit. cap. Adversus*, ibi: *Si Episcopus simul cum Clericis etc.* Tum quia *quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari*, textu expresso *in cap. Ad haec* 7. *de Offic. Archidiaconi*; *et cap. Quod omnes* 29. *de Reg. Jur.* in 6. quidquid in contrarium sentiant aliqui apud Reiffenstuel *loc. cit. num.* 218.

10 Et hanc servando statutam formam, consulitur et indemnitati Immunitatis Ecclesiasticae, et securitati Episcoporum; consulitur indemnitati Immunit. quia per talem formam occurritur collusioni quorumdam Episcoporum qui Principum minis perterriti, vel spe praemii allecti, possunt Ecclesias, et Ecclesiasticas personas nimis gravare ad solvendas exuberantes solitas praetendi Contributiones contra dispositionem *c. Clericis* 3. *de Immunit. Eccles.* in 6. Et consulitur securitati Episcoporum, quia si ex solo suo arbitrio Contributio penderet, non auderent tam facile illam armatis exercitibus, ac Principibus denegare, prout libere facere possunt docendo, quod non a se solis cum Capitulo suae Cathedralis, sed a toto id Clero dependet, per supra allegata jura, et Decreta, ac alia similia.

11 Quamvis tamen relinquatur arbitrio Episcopi, et Cleri examen, cognitio, et deliberatio, an tanta adsit communis necessitas, ut Laicorum facultates non sufficiant, non tamen eorum arbitrio relinquitur consentire, vel dissentire ad contribuendum, sed ubi cognoverint, et judicaverint vere evenisse casum tantae communis necessitatis, ut ad ipsam sublevandam, et reparandam non sufficiant Laicorum facultates, teneantur et ipsi contribuere; Sic Pignatell. *tom.* 3. *cit. consult.* 15. *num.* 34. cum Gottierez, Bartolo, et aliis ibi citatis; Reiffenstuel *loc. cit. num.* 259. et alii plures. Et ratio est, quia arbitrium Clero relictum, non intelligitur de libera voluntate Cleri, sed de arbitrio a Jure, et ratione regulato; verbum enim *existiment in d. c. Non minus*, ibi: *Subsidia per Ecclesiae existiment conferenda*, et verbum *duxerint in cit. c. adversus*, ibi: *Subsidia duxerint per Ecclesiae conferenda*, non referuntur ad merum placitum voluntatis, sed ad arbitrium boni viri ratione regulatum; *l. Fideicommiss.* 11. §. 7. *ff. de Legatis* 3. cum similibus.

12 Per hoc autem quod cognita tali vera communi necessitate teneatur Clerus contribuere, non tenetur tamen, nec potest (nisi grave periculum sit in mora, juxta dicta *supra num.* 6.) Contributionem statim solvere, nisi prius consulatur Summus Pontifex, quia consilium et consensus Summi Pontificis ad id requiritur pro forma *in cit. cap. Adversus* 7. *de Immunit. Eccles.* ibi: *Propter impudentiam tamen quorumdam Romanus Pontifex prius consulatur, cujus interest communibus utilitatibus providere.* Et concordat *cap. Clericis.* 3. *de Immunit. Eccles.* in 6. Extravagant. *Quod*

olim de immunit. Eccles. Bulla Coenae §. 18. Const. Urbani VIII. incip. *Romanus Pontifex*, et Sac. Cong. Immunit. quae innumeris resolutionibus id semper decrevit, ut videri potest apud Riccium *in citata sua Synopsi per tot. et signanter verb. Contributio num.* 1. ibi: *Est opinio vera, observata, ut in Contributionibus Ecclesiasticorum semper praerequiratur Beneplacitum Apostolicum;* Sac. Congreg. Immunit. *in Mutinen.* 20. *Martii* 1643. *lib.* 3. *decret. Pauluc. pag.* 197.

13 Unde advertunt communiter Doctores eum Abbate *in c. Adversus n.* 6. Pignat. *cit. cons.* 15. *n.* 16. Pirhing. *cit. tit.* 49. *de Immun. Eccles. n.* 72 Reiffenstuel. *ib. n.* 260. quod non solum Laici exigendo, sed etiam Clerici sponte solvendo Contributiones quascumque, et Episcopi concedendo aut consentiendo, ut solvantur sine praevio expresso consensu Summi Pontificis, illicite, et invalide agerent, ac excommunicationem majorem Papae reservatam incurrerent; *cap. Clericis* 3. *de Immunit. Eccles. in* 6. *cum aliis supracitatis juribus* (nisi forte excusarentur per grave periculum in mora juxta dicta *supra n.* 6.)

14 Clerici enim nequeunt se renunciare privilegio in favorem totius status Clericalis concesso arg. c. *Si diligenti* 12. *de Foro competenti*, ibi: *Cum non sit Beneficium hoc personale, cui renunciare valeat, sed potius toti Collegio Ecclesiastico publice sit indultum, cui privatorum pactio derogare non potest;* et concordat *l. Jus publicum* 38. *ff. de pactis.* Nec Episcopus eidem derogare, ac praejudicare potest eum inferior in Legem Superioris nullam habeat potestatem; *c. inferior* 4. *dist.* 21. *Cum inferior* 16. *de majorit. et obedient. Clement. Ne Romani* 2. *de election.*

15 Alia multa ad rem. Vide verb. *Bona Ecclesiastica per tot.* verb. *Clericus art.* 2. verb. *Gabella*, verb. *Immunitas Ecclesiastica per tot. et signanter art.* 4.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

16 De Contributione expensarum pro re communi, quando ea fieri pro aequis partibus debeat, et quando debeat fieri pro rata usus, commodi, et utilitatis, ut qui ex sociis amplieri tempore aut modo utitur, ampliores subeat expensas, late tradit Rot. *in Novarien. Contributionis* 22. *Mart.* 1748. *coram Illustriss. Molin.*

CONTRITIO

VIDE VERB. *POENITENTIÆ SACRAMENTUM.*

CONTUMELIA

VIDE VERB. *DETRACTIO ART.* 1. *NUM* 8.

CONVENTUS

SUMMARIUM

ARTICULUS I. — *Quoad ea quae concernunt Conventuum fundationem, et translationem.*

1. Pro legitima, et valida fundatione Conventuum, seu Monasteriorum Regularium sunt omnimode attendendae Constitutiones Pontificiae ad hoc editae.—2. Adducitur Constitutio Clementis VIII. — 3. Adducitur Constitutio Gregorii XV.—4. Adducitur Constitutio Urbani VIII.— 5. Adducitur Constitutio Innocentii X.— 6. Constitutiones Apostolicae pro erigendis novis Conventibus sunt servandae etiam extra Italiam, et in aliis Provinciis ultra montes. — 7. Tales Pontificiae Constitutiones servandae sunt in erectione Conventuum omnium Regularium, tam Mendicantium, quam non Mendicantium. — 8. Immo servandae sunt tales Constitutiones etiam in reassumptione Conventus antea derelicti. — 9. Insuper non solum Decreta Apostolica servanda sunt in fundatione Conventuum, sed rigorosius in aperitione Hospitiorum, *usque ad* n. 10. — 11. Non sunt tamen attendendae dictae Constitutiones Apostolicae, in translatione Conventus ad alium situm ejusdem loci, vel ob salubritatem aeris, vel ob periculum ruinae fabricae, vel ob aliud grave incommodum.—12. Neque sunt attendendae dictae Constitutiones Apostolicae, etiamsi translatio fiat ad situm, in quo reperiuntur constructi Conventus aliarum Religionum, quae privilegium habent, quod novi Conventus non erigantur, nisi servata certa distantia. — 13. Novus Conventus Regularium nequit erigi sine beneplacito Apostolico, seu speciali Sedis Apostolicae licentia. — 14. Neque fundari potest sine consensu Ordinarii — 15. Haec duo requisita scilicet consensus Sedis Apostolicae, et Ordinarii copulative requiruntur. — 16. Sine licentia Sedis Apostolicae fundatio est nulla. — 17. Sic pariter est nulla, si sit facta sine consensu Ordinarii. — 18. Ordinario licentiam denegante pro fundatione Conventus est recurrendum ad Sac. Cong. Episc. et Reg. et non ad Nuncium Apostolicum. — 19. Pro fundatione novi Conventus requiri consensum Regularium talibus Civitatibus, et locis existentium, statuit Clemens VIII. — 20. Adeo ut Religiosi intra quatuor milliaria existentes propter locorum paupertatem, ut eleemosynarum tenuitatem possent se opponere. — 21. Ex posteriori tamen Constitutione Gregorii XV. videtur non esse amplius de necessitate requirendum consensum aliorum Regularium, quando Ordinariis constat novos Conventus erigendos posse commode, et sine aliorum praejudicio in tali Civitate, vel loco sustentari, *usque ad n.* 23. — 24. Quo ad haec tamen attendendum est sequens posterius Breve

Innocentii X. — 25. Et pariter attendendae sunt variae resolutiones, tum Rotae, tum Sacrarum Congregationum in unum congesta ab Ursaya. — 26. In fundatione novi Conventus preservanda sunt jura Parochialia.—27. Novi Conventus nequeunt erigi, seu fundari, nisi in eis possint sustentari saltem duodecim Religiosi, aliter remaneant subjecti Ordinariis. — 28. Quod procedit detractis expensis Sacristiae, et Ecclesiae. — 29. Ad quem effectum non est habenda ratio de redditibus difficilissimae exactionis. — 30. Nec juvat, quod Religio offerat supplere de redditibus aliorum Conventuum.— 31. Requisita pro fundandis novis Conventibus Religiosorum habent etiam locum circa erigenda Monasteria Monialium. — 32. Talia requisita locum non habent, nec exiguntur pro Congregationibus presbyterorum saecularium collegialiter viventium, et sola auctoritate Ordinarii fundatis, ut erectis. — 33. Regulares, qui possessionis bonorum, et annuorum redditnum sunt capaces, quamvis Ordinum Mendicantium sint, possunt ad novas fundationes admitti recepta eorumdem obligatione non quaestuandi. — 34. Apud Minoritas Regularis Observantiae novi Conventus non eriguntur, neque jam erecti deseruntur sine consensu Diffinitorii Provinciae. — 35. Pro erectione novorum Conventuum, et Monasteriorum adducitur novissima dispositio Congregationis super disciplina Regulari deputatae. — 36. ad 47. Requisita ad fundationem novi Conventus.

ARTICULUS II. *Quoad ea, quae concernunt Conventuum suppressionem, restitutionem, et exemptionem.*

1. Adducitur compendiosa notitia suppresionis, et restitut. Conventuum. — 2. Adducitur Constitutio pro numero personarum in singulis Monasteriis praefigendo. — 3. Formula describendi statum cujusque Monasterii de mandato Congregationis confecta. — 4. Bulla Suppressionis parvorum Conventuum Italiae, et Insularum adjacentium in Congregatione compilata, et jussu Papae statim edita et publicata. — 5. Literae Congregationis exprimentes nominatim Conventus suppressos et exquirentes Episcoporum, et Capitulorum sententias pro bonis applicandis. — 6. Relationes applicationis bonorum Conventuum suppressorum a Papa ad se relatas approbavit. — 7. Literae Circulares super Grancis, et membris etiam Cognatis Monasteriorum. — 8. In Grancis, et membris Monasteriorum habitare non possunt Regulares Sacerdotes, sed Conversi tantum pro bonorum administratione. — 9. Missae in Cappellis Granciarum, quando, et a quibus celebrandae. — 10. Cura animarum in Grancis, et Membris Monasteriorum exerceri non potest per Regulares, sed per Vicarios perpetuos, vel amovibiles ab Ordinario deputandos. Granciarum bona reservantur ipsarum Monasteriis. — 11. Canonicorum Regularium Lateranensium Granciae, et Parochiales ab Innocentio X. declarantur comprehendi in ejus Bulla, *Instaurandae*. — 12. Conventus plurimi primum suppressi, ac deinde ex rationabilibus causis a Papa Religionibus restituti.—13. Regulares de jure facultatem non habent uniendi Ecclesias, etiam sibi pleno jure subjectas. — 14. Unio parvorum Conventuum ejusdem Religionis in eodem loco existentium, qua lege facta fuerit? — 15. Adducitur motivum, et decretum Innocentii X. pro subjectione nonnullorum Conventuum jurisdictioni Ordinarii loci. — 16. Conventus suppressi, et postea Religionibus restituti, si non alant quatuor Sacerdotes, et duos Conversos, gratia restitutionis est nulla. — 17. Conventus numquam suppressi, in quibus non aluntur ad minus quatuor Sacerdotes, et duo Conversi sunt subjecti jurisdictioni Ordinarii loci. — 18. Decretum Urbani VIII. super Monasteriis erectis cum pauciori numero quam duodecim Religiosorum, praeservatur in Decreto Innocentii X. *ut in parvis*. — 19. Hoc decretum illico transmissum fuit ad quemlibet Episcopum, una Literis Congregationis continentibus nomina Conventuum Religioni suae restitutorum in illa Dioecesi. — 20. Afferuntur dubia suborta ratione d. Decreti Innocentii X. cum suis responsionibus et Decretis ab Alexandro VII. approbatis. — 21. Afferuntur alia dubia suborta ratione Constitutionis Innocentii X. incipient. *Instaurandae*, et d. ejusdem Decreti incipient. *Ut in parvis* cum suis responsionibus, et Decreto. — 22. Afferuntur alia dubia suborta ratione d. Decreti *Ut in parvis*, cum suis responsionibus, et Decretis. — 23. Quamvis ex Decreto *ut in parvis*, Conventus erecti post diem 21. Junii 1625. si in ipsis non permaneant saltem duodecim Religiosi, relinquantur subjecti Ordinario loci; tamen Sac. Congreg. Regular. diversimode censuit de omnibus generaliter Conventibus non suppressis, declarando Conventus numquam suppressos, in quibus sunt plures quam sex Religiosi, non subjacere Ordinariis. — 24. Quo enim ad alios Conventus antea erectos, et numquam suppressos pro exemptione ab Ordinarii jurisdictione sufficiunt sex tantum Religiosi ex ipsomet Decreto *Ut in parvis*. — 25. Conventus suppressi, et iterum restituti remanent subjecti Ordinariis loci. — 26. Tales Conventus primum suppressi, et deinde Religionibus restituti non remanent suppressi, nec gratia restitutionis est nulla, si ab ipsis ex aliqua rationabili causa, et ad breve tempus absit unus, vel plures ex numero sex Religiosorum ibi degentium. — 27. Si tamen a Conventibus non suppressis, licet ex causa rationabili absit aliquis a sex Religiosis ibi existentibus, Conventus subjacent jurisdictioni Ordinarii loci, durante tali absentia. — 28. Et illo Religioso redeunte, vel alias impleto numero sex Religiosorum, Conventus recuperant pristinam exemptionem. — 29. Conventus omnes erecti post diem 23. Decembris 1697. si in ipsis non permaneant saltem duodecim Religiosi, remanent subjecti Ordinariis. — 30. Affertur novissima Epistola attendenda quoad parvos Conventus. — 31. Episcopus visitans parvos Conventus sibi suppositos nequit a visitatis aliquid accipere procurationis nomine, neque in pecunia, neque in victualibus. — 32. ad 34. De Conventuum visitatione. — 35. ad 38. Aliqua notanda quoad Conventus in quibus exigua inhabitat Familia. — 39. ad 44. Utrum subsint jurisdictioni Episcopi ordinariae, an delegatae.

ARTICULUS III. — *Quoad ea, quae concernunt Conventuum Clausuram.*

1. Omnes Regulares quicumque illi sint, obligantur ad habendum aliquod genus Clausurae in Claustris, et Conventibus suorum Ordinum. — 2. Specialius Conventuum Regularium clausuram respiciunt duae Constitutiones S. Pii V. quarum prima incipiens *Regularium Personarum* Revocat omnes facultates ingrediendi Monasteria virorum mulieribus concessas. — 3. Et per ipsam mulieres ingredientes clausuram Conventuum virorum praetextu licentiarum, excommunicantur excommunicatione Papae reservata. — 4. Regulares vero ipsas praesumentes intromducere, vel admittere, Officiis privantur, inhabiles ad illa, et alia obtinenda declarantur, et a divinis ipso facto sine alia declaratione suspenduntur. — 5. Secunda S. Pii Constitutio incipiens, *Decet Romanum Pontificem* extendit easdem poenas ad mulieres sine licentiarum praetextu clausuram Monasteriorum virorum ingredientes; et ad Religiosos eas intra Monasterii Clausuram etiam absque ullo licentiarum praetextu admittentes. — 6. Regulares quamvis ex dictis duabus Constitutionibus S. Pii V. non ligentur excommunicatione introducendo, vel admittendo foeminas intra Conventuum suorum clausuram, tamen excommunicationem incurrent, introducendo vel admittendo ipsas sub licentiarum praetextu ex Constitut. Greg. XIII. incipiente *Ubi gratiae*. — 7. Et ipsam excommunicationem absolute incurrant, sive introducant praetextu licentiarum, sive sine talium licentiarum praetextu ex declaratione Sac. Congreg. Episc. et Regularium. — 8. Affertur declaratio, seu Decretum — 9. Nomine clausurae Conventuum, in quam est foeminis interdictus ingressus, intelligitur totum illud spatium quod intra septa Monasterii, seu Conventus continetur. — 10. Viridaria, et prata cum Conventu, et clausura conjuncta veniunt nomine clausurae, itaut mulieres ipsa ingredientes excommunicationem incurrant. — 11. Secus vero, si ipsa viridaria, et prata sint a clausura separata clavi, et muro convenienti. — 12. Sacristia ad quam non patet aditus, nisi per januam, quae sit in claustro, comprehenditur sub clausura. — 13. Secus vero, si habet ingressum a sola Ecclesia, quia sic censetur pars Ecclesiae. — 14. Si vero ad Sacristiam duplici porta, una in claustro, et alia in Ecclesia existente pateat aditus, plures docent contineri sub clausura: sed praxis fere ubique videtur in contrarium. — 15.

Mulieres, quae vadunt in prima claustra ad auriendum aquam, modo Conventus habeat alia claustra invia mulieribus, non incidunt in excommunicationem. — 16. Nomine mulierum, quibus prohibetur ingressus in Monasteria virorum, veniunt omnes foeminae cujuscumque status, gradus, ordinis, et conditionis, etiam Comitissae, Marchionissae, et Ducissae. Attende tamen novissimam dispositionem Benedicti XIV. adductam infra, sub n. 36. — 17. Etiam fundatrices Conventuum quantumvis nobiles sint, et excellentes comprenduntur sub ista prohibitione. Observa tamen dictam novissimam dispositionem. — 18. Etiam puellae parvulae cujuscumque sint aetatis; usque ad n. 19. — 20. At praxis pluribus in locis videtur contraria, et posse puellas parvulas intrare in Monasteria virorum, tenent plures usque ad n. 21. — 22. Imperatrices, et Reginae, earumque Filiae possunt intrare in Monasteria Religiosorum cum sua decenti comitiva. Justa tamen dict. novissimam dispositionem. — 23. Mulieres omnes possunt licite ingredi in Conventus Religiosorum tempore Processionum, dummodo Processiones sequuntur, nec ad interiores officinas, vel Religiosorum cellas divertant. Hodie autem attendenda est contraria dispositio Benedicti XIV. — 24. Affertur ad hoc Constitutio S. Pii V. — 25. Et Decr. Sac. Cong. Rituum. — 26. Sensus, et intelligentia talis Decreti. Attenda d. novissimum dispositionem. — 27. Privilegium, quoad ingressum mulierum in Conventus Religiosorum non videtur ubique in usu, nisi pro tempore, quo Processiones fiunt. — 28. Superior nequit Processionem extraordinariam instituere ad solas preces mulierum nobilium, et divitum, ut ipsae possint Conventum ingredi ad satisfaciendum suae curiositati; et si hoc faciat, peccat mortaliter, et incurrit poenas taxatas. — 29. Nec potest Superior, sive alius Religiosus mulieres introducere, quando murus clausurae materialis ex accidenti est dirutus. — 30. Nomine Religiosorum introducentium, vel admittentium mulieres in Clausuram Conventus veniunt omnes Religiosi active influentes in talem ingressum mulierum, ut sunt invitantes, consulentes, hortantes, approbantes, monstrantes iter, auferentes impedimenta, januam aperientes, eas recipientes, concedentes, et auctoritative, sive ratione sui officii permittentes, ut intrent. — 31. Religiosus, qui mulierem jam introductam ex urbanitate salutat, ex decentia status illius per Conventum comitatur, incurrit poenas taxatas, contra admittentes, recipientes, aut introducentes, si ipse est causa efficax, quod foemina diutius detineatur in Conventu. — 32. Si tamen comitaretur, ut ea citius e Conventu egrederetur, et per rectam, et breviorem viam ad egressum urgeret, nullam poenam incurreret. — 33. Saeculares non possunt pernoctare etc. in Conventibus Fratrum Minorum de Observantia. — 34. Sub hac prohibitione comprehenduntur etiam Clerici, nisi sint vita exemplares. — 35. A supradicta tamen prohibitione excipiuntur Syndici Apostolici Conventuum praefatorum Fratrum. — 36. ad n. 40. Nunc quoad Clausuram attendenda est novissima dispositio Benedicti XIV. — 41. De Excommunicatione quam incurrunt foeminae ingredientes clausuram Conventuum Virorum, et Religiosi illas introducentes, *Remissive*.

ARTICULUS I.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT CONVENTUUM FUNDATIONEM, ET TRANSLATIONEM.

1 Pro legitima, et valida fondatione Conventuum, seu Monasteriorum, vel Coenobiorum Regularium, sunt omnimode attendendae Pontificiae *Const.* et signanter Constit. Clem. VIII. incip. *Quoniam ad instantiam*, Constitutio Greg. XV. incip. *Cum alias*, Constitutio Urb. VIII. incip. *Romanus Pontifex*, et Const. Innocent. X. incip. *Instaurandae Regularis disciplinae* §. 5. Quae omnes Constitutiones, ut ab omnibus in promptu habeantur, et adamussim observentur, hic ad literam dantur.

2 *Clementis VIII. Constitutio XCIX. circa erectionem novorum Conventuum.*

CLEMENS EPISCOPUS ETC.

Quoniam ad instantiam Regularium locorum, et personarum reformationem promovendam, et conservandam maxime pertinet, ut in quibuscumque Domibus, et Monasteriis is tantum numerus Religiosorum, qui commode ibidem ali possit, contineatur, ac eo pariter spectat, ut in quibuscumque Civitatibus, et locis, novae Domus, et Monasteria praesertim Mendicantium non erigantur, nisi in eisdem Civitatibus, et locis, aliorum Domorum, et Monasteriorum in eis existentium habita ratione, commode sustentari posse dignoscatur.

§. 1. Hac igitur Nos consideratione ducti et praemissis pro nostro pastorali munere opportune providere volentes, motu proprio, et ex certa scientia, ac matura deliberatione, deque Apostolicae potestatis plenitudine, ex voto etiam Venerab. Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinal. super consultationibus, et negotiis Episcoporum, et Regularium praepositorum; harum serie declaramus, locorum Ordinarios non posse licentiam ad novos Conventus cujuscumque Mendicantium Ordinis, in civitatibus, et locis eorum ordinariae jurisdictioni subjectis erigendos impertiri, nisi vocatis, et auditis aliorum in eisdem civitatibus, et locis existentium Conventuum Prioribus, seu Procuratoribus, et aliis interesse habentibus, et causa servatis servandis cognita, constiterit, in eisdem civitatibus, et locis novos hujusmodi erigendos Conventus, sine aliorum detrimento commode sustentari posse.

§. 2. Si vero ab eorum in hujusmodi causis sententiis ad Nos, et Apostolicam Sedem provocari, et appellari contigerit, ipsos Ordinarios tamdiu erectionem novorum Conventuum suspendere debere, quousque a Nobis, et Apostolica Sede in eadem causa pronunciatum extiterit, et irritum nihilominus, et inane decernentes quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 3. Quo circa universis Vener. Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis et aliis locorum Ordinariis per praesentes in virtute Sanctae Obedientiae districte praecipiendo mandamus, ut praesentes nostras literas observent, observari curent, et faciant.

§. 4. (*sequitur derogatio ampla Contrariorum.*)

Datum Romae apud S. Marcum 23. Julii 1603. Anno 12. Bullar. tom. 3. pag. 146.

3 *Gregorii XV. Constitut. XXXI. qua confirmatur et ampliatur praecedens Constitutio Clem. VIII.*

GREGORIUS EPISCOPUS ETC.

§. 1. Cum alias fel. rec. Clem. Papa VIII. decreverit, Ordinarios locorum licentias ad novos Conventus cujuscumque praesertim Mendicantium Ordinis in Civitatibus, et locis eorum ordinariae jurisdictioni subjectis erigendos, impertiri non posse, nisi vocatis, et auditis aliorum in eisdem Civitatibus,et locis existentium Conventuum,Prioribus, et aliis interesse habentibus, et ex causa servatis servandis cognita, in eisdem Civitatibus, et locis novos hujusmodi erigendos Conventus sine aliorum detrimento, commode substentari posse constiterit. Si vero ab eorum sententiis ad Sedem Apostolicam provocari, et appellari contigerit, ipsos Ordinarios tamdiu erectionem novorum Conventuum suspendere debere, quandiu a dicta Sede in ea causa pronunciatum extiterit, ac alias prout in Decreto hujusmodi plenius continetur.

§. 2. Verum per piae mem. Paulum Papam V. accepto, plerosque ex Ordinariis praedictis, favore vel nimia exposcentium importunitate, ad novos Conventus, seu Domos praeter, et contra tenorem praedicti Decreti erigendos plerumque adduci, quo fit, ut non habita debita eleemosynarum, seu redditiuum cujuscumque Monasterii, Conventus, seu Domus ratione, Monachi, seu Fratres, aut Religiosi ibi degentes, manuteneri nequeant, et ad tam exiguum numerum reducantur, ut cultus divinus in eorum Ecclesiis destituatur, ibique Regularis disciplina, ut convenit, conservari non valeat, Sacra Congreg. Illustrissimorum DD. Cardin. negotiis Regularium Praepositorum, ad quos idem Paulus Papa V. negotium hujusmodi rejecerat, tot incommodis obviam ire, eisque aliquod opportunum remedium adhibere cupiens, decreti hujusmodi veriores, ac totos tenores praesentibus ac si de verbo ad verbum insererentur pro plene sufficienter expressis habens, vivae vocis oraculo a SS. D. N. Gregorio Papa XV. habito Decretum praedictum, quatenus opus sit, innovat, et in usum reducit.

§. 3. Volens, quod de caetero Monasterium, Conventus, Domus, Congr. vel Societas Relig., seu Regul.,cujuscumque etiam Mendicantium Ordinis, Societatis, et Instituti, quocumque nomine nuncupentur, etiamsi de illis particularis, expressa, et specifica mentio habenda esset, in quacumque Civitate, vel Oppido, seu quocumque alio loco non erigantur, nisi in eo saltem duodecim Fratres, aut Monachi, seu Religiosi inhabitare, ac ex redditibus, et consuetis eleemosynis sustentari valeant, ac Priores, seu Procuratores aliorum Monasteriorum, Conventuum, seu Domorum aliarum Religionum, vel Congreg. seu Societatum, aut Institutorum hujusmodi non solum in praedictis,sed etiam in aliis per quatuor millia passuum circumvicinis locis ad id vocati, et auditi fuerint, vel alias Ordinariis locorum constiterit, Religiosos Monasterii, Conventus, seu Domus Regularis sic erigendi, seu erigendae, absque detrimento Religiosorum in Monasteriis, seu Domibus ante in Civitatibus, seu locis hujusmodi erectis degentium, ibi in numero duodecim, commode, et congrue manuteneri, et ali posse. Si vero novi Conventus, Domus, Congregatio, vel Societas hujusmodi instituendae erunt, nullique alii Regulares inibi reperiantur, Ordinarii locorum nihilominus diligenter inquirant, an locorum Incolae, et Habitatores, quorum et consensum requirant, ac adhibeant, hujusmodi duodecim Religiosos in Conventibus, ut praemittitur, instituendis commode alere, et manutenere valeant.

§. 4. Si vero a Decreto, seu Decretis per Ordinarios praedictos in causis hujusmodi ferendis legitime appellari contigerit, ex nunc prout ex ea die, qua appellatio interponetur, ea ad eamd. Sac. Congregation. una cum toto negotio principali devoluta censeatur, appellationeque hujusmodi pendente nihil innovandum esse, irritumque, et inane quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernens quibuscumque in contrarium facien. non obstantibus.

Rom. 17. Aug. 1622. *Bullar. tom. 4. pag.* 138.

Urbani VIII. Constit. XXV. qua confirmantur et ampliantur praefatae duas Constitutiones. 4

URBANUS EPISCOPUS ETC.

Romanus Pontifex, cui Salvator, et Dominus noster, qui Charitas est, et Deus pacis, universalis Ecclesiae credidit Principatum, ea interdum, quae certis etiam rationabilibus de causis a Sede Apostol. concessa sunt, ipsa subinde rerum experientia suadente, et majoribus ex causis, quibus praesertim personarum sub suavi Religionis jugo Altissimo famulantium paci, et quieti consulitur, litibusque, ac controversiis inter eos obviam itur, revocat, et immutat, in hisque pastoralis sollicitudinis, et providentiae suae studium interponit, prout rerum, et temporum qualitatibus debite pensatis, conspicit in Domino salubriter expedire.

§. 1. Cum itaque, sicut Nobis innotuit, complures licentiae, sivo facultates a nonnullis Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris per diversos Ordinum etiam Mendicantium, Cong. Societatum, et aliorum Regularium Institutorum Superiores; seu alios eorum nomine, ubique lo-

eorum Monasteria, Domos, Collegia, et alia loca Regularia, servata dumtaxat Sacrorum Canonum, et Conc. Trid. Decretorum forma, de sola Ordinarii licentia, seu etiam forsan non servata forma et absque licentia hujusmodi, et contra Decreta a Sede Apostol. super praemissis edita, fundandi, erigendi, et instituendi importunis precibus, seu etiam motu proprio, vel alias obtentae, et extortae fuerint; idcirco Nos omnes, et quascumque licentias, ac facultates hujusmodi, literasque desuper tam sub plumbo, quam in hujusmodi forma Brevis expeditas, earumque tenores etiam veriores, et Dat. praesentibus, ac si specifice, et sigillatim exprimerentur, et insererentur, pro plene, et sufficienter expressi, et ad verbum insertis habentes, justis de causis animum nostrum moventibus motu proprio, non ad alicujus Nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, deque Apostolicae potestatis plenitudine, omnes, et quascumque licentias, et facultates hujusmodi, literasque desuper tam sub plumbo, quam in eadem forma Brevis expeditas, omniaque, et singula in eis quomodolibet contenta, et expressa, etiam quoad erectiones, fundationes, et institutiones Monasteriorum, Domorum, Conventuum et aliorum Regularium locorum hujusmodi, quae suum nondum sortitae sunt effectum, tenore praesentium perpetuo revocamus, cassamus, abrogamus, et annullamus, viribusque, et effectu prorsus evacuamus.

§. 2. Praeterea Ordinum etiam Mendicantium, Congregationum, Societatum, et aliorum Institutorum Regularium Superioribus quocumque nomine nuncupatis, caeterisque personis ad quos spectat in virtute Sanctae Obedientiae, ac sub poena privationis vocis activae, et passivae, nec non officiorum quorumcumque, ac inhabilitatis ad illa, et ad alia in futurum obtinenda, nec non etiam excommunicationis ipso facto incurrendis poenis interdicimus, et prohibemus, ne licentiarum, seu facultatum per Nos, ut praefertur, revocatarum, et annullatarum, sive alio quovis praetextu, vel causa, etiam quantumvis privilegiata, nova Monasteria, Collegia, Domos, Conventus, et alia loca Regularia hujusmodi, nisi de expressa Ordinariorum licentia, ac servata in omnibus, et per omnia Sac. Canonum, et Conc. Trid. nec non Const. fel. rec. Clem. VIII. quae incip. *Quoniam ad instantiam etc.* ac Decretorum de mandato ejusdem Clem. necnon San. Mem. Greg. XV. Rom. Pont. Praedecess. desuper editorum forma recipere, erigere, fundare, seu alias quomodolibet instituere, seu incoepta finire et absolvere audeant, seu praesumant.

§§. seq. *Sequuntur clausulae praeservativae hujus Constitutionis deputantur Executores, et contrariis amplissime derogatur.*

Dat. Romae apud S. Mariam Majorem die 28. Aug. Pontificatus anno secundo. *Bullar. tom. 4. pag.* 265.

Innocentii X. Constitutio super suppressione parvorum Conventuum, ac prohibitione novos erigendi. 5

INNOCENTIUS EPISCOPUS ETC.

Instaurandae Regularis disciplinae opus multis laboribus, ac vigiliis a Rom. Pont. Praedecess. nostris jampridem assumptum nobis in dies magis magisque cogitantibus cur ad optatum finem hucusque perduci non potuerit, totque saluberrima decreta, et ordinationes fere in irritum ceciderint; illa tandem praecipua sese obtulit originis causa, quod Religiones quamplures ex parvis Conventibus, ac domibus magna ex parte conflantur, in quibus sive ob aeris intemperiem, sive aliam ob causam non aluntur, nec alia possunt tot Religiosi, quot ad peragendum rite Divinum cultum, et regularia munia ex cujusque Ordinis praescripto sunt necessarii.

§. 1. Etenim in tam exiguo numero ibi degentes nec divinum Officium nocturnum pariter, et diurnum in Choro celebrare, nec orationi mentali, ac spiritualibus collationibus, et exercitiis, ac studiis in communi vacare, nec silentium, clausuram, vitam communem, caeterasque institutiones servare possunt, quae ad tria principalia vota ordinantur, et sine quibus consistere vix possunt regularis vitae bases, et fundamenta. Quamobrem otio immersi nullum religiosae vitae specimen praeseferunt: soli incedunt per Urbes, et loca, cum saecularibus vagantur, ac mundanis negotiis se involvunt. Indeque fit, ut ibi collocari renuant Religiosi probatae vitae, ac disciplinae, et Superiores cogantur illic familiam constituere ex fratribus vitae laxioris, qui loci licentia pejores fiunt; et si quando ad coenobia, seu Monasteria Regularis Observantiae revocantur, a claustro, quasi a squalore carceris abhorrentes vix adduci possunt, ut communem servent in moribus disciplinam, atque aliorum institutionibus se conforment, quin potius caeteros avertant, vel certo reddunt suo exemplo segniores. Unde relaxationes derivantur in Ordines, et sensim invalescunt in ipsarum Religionum dedecus, et ruinam. Praeterea (quod dolentes referimus) ad hujusmodi Conventus, praesertim in locis infrequentibus, et solitariis tamquam ad Asylum facinorosi, et Curiae contumaces, vel proscripti in dies confugiunt, ibique loci immunitate freti turpiter, ac dissolute viventes, atque inde in tempore exeuntes graviora perpetrant flagitia cum maximo populi scandalo. Cumque Conventus, sive loca parva hujusmodi in effraenatam quasi excreverint multitudinem, hinc licet omnibus intelligere quaecumque reformatio-

nis remedia cassa fore, et irrita, quamdiu non fuerint a Religionibus abscissa. Quae potest enim apes esse corpus languidum, et infirmum ad salutem reducendi, si magna illius pars est curationis incapax, quie potius reliquam partem inficit, atque coetaminat? Haec quippe sunt zizania, quae cum jam creverint usque ad messem, sunt in fasciculos alliganda, et a Religionum tritico separanda. Hae sunt vulpes parvulae, quae demoliuntur vineas. Hoc est fermentum, quod totam massam corrumpit.

§. 2. Quae omnia, atque alia plura pro Pastorali nostra sollicitudine diu, multumque animo revolventes, ut sacrae Religiones in multitudinem latius incremento foecunditatis per universam Ecclesiam diffusae a vepribus, et spinis mundatae uberes germinent fructus: Nos etiam ab ipsismet Religionum Superioribus reformationem zelantibus crebris precibus interpellati, et frequentibus populorum querimoniis permoti, salutare remedium adhibere consulta ordinatione decrevimus. Itaque de voto Congregat. aliquorum Venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinal. ac dilectorum filiorum Roman. Curiae Praelatorum super statu Regularium a nobis deputatae, cui hoc negotium sedulo ac mature examinandum commisimus, motu proprio, certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine, omnes, et singulos Conventus quorumcumque Monachorum, ac Regular. virorum bona immobilia possidentium, vel non possidentium, cujuscumque Ord. Mendic. vel non Mendicantium, Congr. Societ. et cujusvis alterius Instituti, etiam Soc. Jesu, etiam si illis animarum cura personarum saecularium incumbat, sintve Hospitia, vel Grangiae, seu alterius Monasterii membra, existentes intra fines Italiae, et Insularum adjacentium literis ab eadem Congregat. propediem expediendis nominatim exprimendos, in quibus ob parvum numerum Religiosorum Regularis disciplina, juxta peculiaria cujusque Ordinis Instituta, servari non potest, auctoritate Apostolica tenore praesentium perpetuo extinguimus, supprimimus, et abolemus una cum omnibus eorum dignitatibus, officiis, ac ministeriis, illosque ab omni propietate, dominio, superioritate, jurisdictione, ac alio quocumque jure Regularium eximimus et totaliter liberamus, omnemque conventualitatem, titulum, essentiam, ac denominationem regularem in eis penitus extinguentes, illos ad statum saecularem reducimus. Reservata tamen ipsi Congregat. facultate conservandi Religionibus aliquem ex Conventibus expressis in memoratis literis, si hoc aliqua rationabili causa expedire judicaverint, salvis etiam juribus, quae Fundatoribus Conventuum, sic suppressorum, vel aliis ex Sacrorum Canonum praescripto, vel ex privilegio Apostolico quomodolibet competunt.

§. 3. Quocirca dilectis filiis quorumcumque Regularium superioribus tam Generalibus, quam Provincialibus, et localibus, quocumque nomine, ac titulo nuncupentur, in virtute sanctae obedientiae districte praecipimus, et mandamus, ut singuli ad quos pertinet, infra terminum sex mensium incboandum a die praesentationis literarum a praedicta Congr. ut praemittitur expediendarum faciendae in Rom. Curia Procuratori Generali cujusque Ord. vel Congr. aut Societ. dimittant realiter, et cum effectu coram Ordinariis locorum sub testimonio publico eidem Congreg. per eosdem Superiores Regulares exhibendo, possessionem corporalem Conventuum in eisdem Literis expressorum, et reservata eis facultate secum asportandi profanam tantum, non autem sacram supellectilem, religiosos inde amoveant, atque in aliis Monasteriis ejusdem Ordinis, vel Congr. aut Soc. collocent, alioqnin poenas privationis vocis activae, et passivae, nec non dignitatum et officiorum, quae tunc temporis obtinebunt, perpetuae inhabilitatis ad illa, vel alia in posterum obtinenda ipso facto absque alia declaratione incurrant.

§. 4. Eoque termino elapso, non liceat Regularibus in Ecclesiis dictorum Conventuum Missas, et divina officia celebrare, Confessiones Sacramentales audire, vel alia Sacramenta administrare, ac functiones Parochiales exercere, aut verbum Dei praedicare, vel mortuos sepelire. Quod si secus egerint, eo ipso Ecclesiae remaneant suppositae Ecclesiast. Interdicto. Et nihilominus locorum Ordinarii, ubi per literas ipsius Congr. fuerint requisiti, Religiosos rebelles, et refractarios a praedictis Conventibus ejiciant, etiam invocato, si opus fuerit, brachii saecularis auxilio, et exinde Ecclesiarum, Domorum, bonorumque omnium ad Conventus sic suppressos quomodolibet pertinentium regimen, curam, custodiam, et administrationem suscipiant, curentque, ut ex eorum redditibus, et proventibus universis in primis, et ante omnia impleantur onera Missarum tam hoc usque non celebratarum, quam in posterum celebrand. et alia quaecumque ex lege fundationis, aut largitione fidelium, vel alias quomodolibet als incumbentia, quibus nullo modo derogare intendimus, et cura animarum, si qua illis immineat, per Presbyteros saeculares idoneos ab ipsis Ordinariis approbandos laudabiliter exerceatur, Ecclesiae debito non fraudentur servitio. Caeterum intendentes de praedictis bonis quotquot superfuerint oneribus ut supra detractis, salubriter providere, earumdem tenore praesentium bona hujusmodi applicamus, et applicata esse decernimus, et declaramus piis usibus in eisdem locis, ubi siti sunt Conventus, iisque non indigentibus, in aliis locis ejusdem Dioecesis, juxta designationem, et partitionem, quam eadem Congr. singulorum Episcoporum cum suis Capitulis sententia prius au-

dita, at plena totius negotii relatione habita, de mandato nostro faciet in suis literis ad eosdem Episcopos scribendis, et in Cancel. Episcopali registrandis ad perpetuam rei memoriam.

§. 5. Verum quia parum est mala praecidere, nisi etiam malorum causa, et radix evellatur, *Const.* fel. rec. Bonif. VIII. quae incipit: *Cum ex eo*, nec non Clement. VIII. incip. *Quoniam ad institutam*, aliorumque Rom. Pont. Praedecess. nostrorum super erectione novorum Conventuum editas earumdem tenores innovantes, illisque addentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis Regul. Ordin. Mendicantium, vel non Mendicantium, Congr. Soc. et cujusvis alterius Instituti, etiam Soc. Jesu in aliqua civitate, Castro Villa, seu loco ad habitandum Domos, vel loca quaecumque de novo recipere, seu Monasteria, Conventus, vel Collegia incipere, vel fundare praesumat absque Sedis Ap. licentia speciali plenam, et expressam faciente de prohibitione hujusmodi mentionem in scriptis, et gratis concedenda, praevia examinatione Congreg. negotiis Episcoporum, et Regularium praepositae; si secus egerint, eo ipso incurrant poenas privationis, inhabilitatis ut supra inflictas, et nihilominus receptiones, fundationes, et erectiones sint ipso jure nullae, et invalidae; et Domus, ac loca ipsa, et personae in eis degentes omnimodae jurisdictioni, visitationi, correctioni Ordinarii loci plene in omnibus subjaceant. Intendimus autem in praemissis etiam ultra Italiam, et Insulas adiacentes, prout expedire videmus, providere.

§. 6. Decernen. presentes Literas etiam ex eo, quod Superiores Regulares, et caeteri, quicumque in praemissis interesse habentes seu habere quomodolibet praetendentes illis non consenserint, nec ad ea vocati, et auditi fuerint, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio, seu intentionis nostrae, aut alio quovis defectu etiam quantumvis magno inexcogitato, ac substantiali, sive etiam ex eo, quod in praemissis, seu eorum aliquo solemnitates, et quaevis alia servanda, et adimplenda servata, et adimpleta non fuerint, aut ex quocumque alio capite a jure, vel facto, aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, seu etiam enormis, enormissimae, et totalis laesionis, aut quocumque alio colore etiam in corpore juris clauso, seu occasione, vel causa quantumvis justa, rationabili, et privilegiata etiam tali, quae ad effectum validitatis praemissorum necessario exprimenda foret, aut quod de voluntate nostra hujusmodi, et aliis superius expressis, seu relatis nihil appareret, seu aliter probari posset, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, et terminos juris, facti, gratiae, vel justitiae remedium impetrari, seu quomodolibet concesso, et impetrato quempiam uti, seu se juvare in judicio, vel extra posse neque ipsas praesentes sub quibusvis similium vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus pro tempore quomodolibet facien. comprehendi, sed semper ab illis exceptas, perpetuoque validas, firmas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac per omnes, et singulos ad quos spectat, et quomodolibet spectabit in futurum, inviolabiliter observari.

§. 7. Sicque et non aliter in praemissis omnibus et singulis per quoscumque Judices Ordinarios, et delegatos, etiam causarum Sacri Palatii Apost. Auditores, necnon S. R. E. Card. etiam de Latere Legatos, et Nuntios, ac pro tempore existentes in quavis causa, et instantia, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate, judicari, et definiri debere irritum quoque, et inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 8. Non obstan. quatenus opus sit, Regula nostra de non tollendo jure quaesito, aliisque Cancellariae Apostolicae regulis, caeterisque *Constitut.* et ordinationibus Apostol. etiam in Conciliis generalibus editis, etiam specialiter in favorem quarumcumque personarum, atque Ordinum tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Congreg. Soc. et cujusvis alterius Instituti, etiam Soc. Jesu, et Monasteriorum, Collegiorum, domorum, ac locorum Regularium quorumcumque, nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apost. vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, vel consuetudinibus etiam immemorabilibus exemptionibus quoque, Indultis, et privilegiis etiam ex causa, et titulo oneroso, vel in limine fundationis, et in Mari magno, seu Bulla aurea, aut aliter nuncupatis sub quibuscumque tenoribus, et formis, et cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, et insolitis Clausulis, nec non irritantibus, et aliis decretis, etiam motu, et scientia, deliberatione, et potestatis plenitudine similibus, etiam ad Imperatoris, Regum, Reginarum, Rerumpublicarum et quorumvis aliorum Principum, et personarum quacumque Ecclesiastica, vel saeculari dignitate fulgentium, seu eorum intuitu, et contemplatione, ac etiam consistorialiter et alias quomodolibet etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, et iteratis vicibus approbatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis quoad ea, quae praesentibus quomodolibet adversantur, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, et formis specialis, et individua, et de verbo ad

verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut quaevis exquisita forma servanda esset, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, et forma in illis tradita observata inserti forent, praesentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, motu, scientia, deliberatione, ac potestatis plenitudine paribus specialiter, et expresse derogamus caeterisque contrariis quibuscumque.

§. 9. Volumus autem, quod praesentes literae in valvis Ecclesiae Lateranen. et Basilicae Principis Apostolorum nec non Cancell. Apost. ac in Aciae Campi Florae de eadem Urbe publicentur, et affigantur, quae postquam affixae, et publicatae fuerint, omnes, et singulos, quos illae concernunt, perindae arctent, et afficiant, ac si unicuique eorum nominatim, et personaliter intimatae fuissent.

§. 10. Quodque earum praesentium transumptis etiam expressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis eadem prorsus fides in judicio, et extra illud ubique adhibeatur, quae ipsis praesentibus, adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

§. 11. Nulli ergo omnino hominum etc.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem Anno
6 Incarnat. Dominicae 1652. Idib. Octob. Pontificatus nostri anno Nono.

Constitutiones Apostolicae pro erigendis novis Conventibus sunt servandae etiam extra Italiam, at in aliis Provinciis ultra montes, ut declaravit Urbanus VIII. *die* 30. *Januarii* 1638. in Congregatione de Propaganda Fide habita coram Sanctitate Sua, ut refert Nicolius *Lucubration. Conon.*
7 *lib.* 3. *tit.* 31. *sub num.* 14. et iterum roboravit Innoc. X. *Constitut.* incip. *Instaurandae* 3. Tales Pontificiae Constitut. servandae sunt in erectione Conventuum omnium Regularium tam Mendicantium, quam non Mendicantium, quia praejudicium praeexistentium consideratur, non tantum quoad quaestum, sed etiam quoad receptionem Sacramentorum, et ex quocumque alio capite; Sac. Congreg. Episcop. et Regular. in *una Montis*
8 *Regalis* 21. *Apr.* 1690. Immo servandae sunt tales Constitutiones etiam in reassumptione Conventus antea derelicti, idest servandae sunt ab omnibus illis Regularibus, qui redeunt ad Conventus, quos antea dereliquerant, ut respondit Sac. Congreg. Episc. et Regul. *Archiepiscopo Turritano* 17. *Novembr.* 1617. his verbis: « Cum Archiepiscopus » Turritanus Sacram hanc Congregationem con» suluisset, an in reassumptione Conventuum » Fratrum Minorum de Observantia suae Dioe» cesis, quos ipsi jampridem deseruerant, servan» dum sit Decretum felic. record. Clement. Papae » VIII. super novorum Conventuum erectione » editum? Illustrissimi ejusdem Congreg. PP. » id omnino servandum esse censuerunt. »

Insuper non solum decreta Apostolica servan- 9
da sunt in fundatione Conventuum, sed rigorosius in aperitione Hospitiorum, quae permitti nullatenus debent ab Ordinariis, nisi ipsi Regulares ad hoc habeant facultatem specialem a Sacra Congregatione, et ad unguem observent conditiones pro Hospitiis praescriptas in sequenti Decreto emanato in Causa Calaguritana de Bilbao, ubi fuit statutum. Patres Carmelitas Discalceatos posse continuare in Hospitio, vel potius ipsum reducere ad Hospitium saeculare cum habitatione, quae tantummodo deserviat pro recipiendis religiosis itinerantibus, quod in illo nulla servetur forma regularis, non erigatur Ecclesia, seu Oratorium formale cum janua in publica via, sed tantum Oratorium internum ad effectum inibi Missas, et Orationes privatas pro illorum spirituali usu tantum celebrandi. Quod ibi Sacramenta non administrentur, nec fiant publicae conciones, nec Divina officia, aliaeque functiones peragantur, non tumulentur cadavera, nec retineatur campana, nec aliquod signum, quod vero Conventui adaptetur, et trascendat naturam, et conditionem meri, et simplicis Hospitii saecularis, addita prohibitione quaestuandi, nec non quod Regulares ad illud se transferentes non assumant titulum Praesidentis, vel alterius Officialitatis, subjiciendo ulterius in casum contraventionis ipso facto poenis contra Religiosos degentes extra Claustra, non obstante quacumque exemptione, aliisque arbitrio Sacr. Congregat. Et quod super observantia praemissorum Provincialis, et Diffinitorum valide se obligent coram Episcopo, qui Instrumentum dictae obligationis ad eandem Sacram Congregationem trasmittat. *Romae* 15. *Septembris* 1699. Hanc Hospitii legem eadem Sacr. Congreg. Episcop. et Regul. servari mandavit *in Atrien. Hospitii a PP. Discalceatis S. Augustini* 31. *Aug.* 1691. *et in Veliterna a Carmelitis Discalceatis* 5. *Decembr.* 1692. *in utraque referente clar. mem. Card. Petruccio.* Et jam pluries consimiliter de- 10
creverat eadem Sacr. Congregat. ut refert Nicol. *in Flosculis verb. Hospitium*, ubi pariter dicit, quod nequeunt Regulares reducere Hospitium in Conventum, *ex Decret.* 14. *Jun.* 1641. 27. *April.* 1646. *et* 13. *Februarii* 1647.

Non sunt tamen attendendae d. Constit. Apo- 11
stolicae in translatione Conventus ad alium altum ejusdem loci, vel ob salubritatem aeris, vel ob periculum ruinae fabricae, vel ob aliud grave incommodum, quia haec non dicitur nova fundatio, et oppositiones aliorum Regularium obstare non valeut; sic respondit Sac. Congreg. Episcop. et Regul. *in una Carmelitarum Excalceat.* 4. *Augusti* 1625. *in una Cappucc.* 13. *Septembris* 1641. *et in Ger.* 19. *Sept.* 1687. bis verbis. « Sacra etc. in

» causa, et causis vertentibus inter Fratres Carmelitas Calceatos Civitatis Gor. ex una, et PP. » Societatis Jesu, Carmelitas Excalceatos ejusdem. » Civitatis, et litis Consortes partibus ex altera, » de, et super translatione, fundatione, et constructione Ecclesiae, et Conventus dictorum » Fratrum Carmelitarum Calceatorum in domibus » de Abrich per ipsos inhabitatis, partibus auditis, » referente Eminentissimo S. Caeciliano, censuit, » et declaravit supradictae translationi, fundationi, et constructioni Ecclesiae, et Conventus » eorumdem Fratrum Carmelitarum Calceatorum » in praefatis Domibus de Abrich, Constitutiones
12 » Apostolicas non obstare. » Neque sunt attendendae dictae Constitutiones Apostolicae, etiamsi translatio fiat ad situm, in quo reperiantur constructi Conventus aliarum Religionum, quae privilegium habent, quod novi Conventus non erigantur, nisi servata certa distantia; unde praeexistentes Regulares, neque tunc possent se opponere tali translationi, ut in simili casu vertente inter Patres Minores de Observantia, et Patres Capuccinos Corleonis Dioecesis Montis Regalis respondit Sac. Congreg. Episcop. et Regul. praecisis his terminis: « Sacra etc. ad relationem Emin. » Caesarini utraque parte informante, iterum » negotio mature discusso, censuit Constitutiones, et Decreta Apostolica super novorum Con» ventuum erectione edita, etiam in qua parte » disponunt do distantia servanda inter Conventus » jam erectos, et erigendos non habere locum, » cum mutatur situs Conventuum jam erectorum » in eodem loco, ac proinde standum esse in do» cisis praemissis, caeterisque contrariis non ob» stantibus. Romae 9. Maii 1642. » Cujus Decreti, et alterius immediate allati exemplar authenticum fatetur habuisse apud se Monacelli *tom.* 1. *tit.* 6. *formular.* 19. *num.* 4. *et* 5. et ibidem *n.* 7. refert quod in Agrigentina inter PP. Cappuccinos, et PP. Minores de Observantia Reformatos, in qua pariter opponebatur intercapedo novae Fabricae, ad relationem Card. Denhoff *sub die* 28. *Mart.* 1697. censuit: *Esse locum translationi facto verbo cum Sanctissimo.*

13 Novus Conventus Regularium nequit erigi, et fundari sine beneplacito Apostolico, seu speciali Sedis Apostolicae licentia, *cap.* 1. *de excessibus Praelator. in* 6. *innocat. in Clementin. Cupientes* 3. *in princip. de poen. et in cap. unico* §. *Confirmatos, de Religiosis Domibus in* 6. *in* Constitutione Innocentii X. incip. *Instaurandae* §. 5. Rota *part.* 12.
14 *recent. decis.* 289. *n.* 2. *dec.* 309. *num.* 2. *par.* 13. *dec.* 115. *num.* 1. Neque fundari potest sine consensu Ordinarii; Conc. Trident. *sess.* 25. *cap.* 3. *de Regularib.* Urban. VIII. Constitut. incipient. *Romanus Pontifex* §. 2. Rota *part.* 12. *dicta decis.*
15 299. *num.* 4. *et* 11. *dec.* 309. *num.* 3. *et part.* 13. *decis.* 115. Haec duo requisita, scilicet Consensus Sedis Apostolicae, et Ordinarii copulative requiruntur, ut declaravit Sacra Congregatio Episcop. et Regul. teste Rota *p.* 12. *dec.* 289. *n.* 7. *cum sequent. dec.* 309. *n.* 4. *p.* 13. *dec.* 87. *n.* 11. *dec.* 231. *n.* 9. *et p.* 18. *tom.* 2. *dec.* 536. *num.* 17.
Sine licentia Sedis Apostolicae fundatio est nulla; 16
dicta Constitut. Innocent. X. incip. *Instaurandae* §. 5. Rota *par.* 12. *dec.* 289. *num.* 8. *part.* 13. *dec.*
87. *num.* 4. Sic pariter est nulla, si sit facta sine 17
consensu Ordinarii; Conc. Tridont. *loco cit.* Rota *part.* 12. *dec.* 289. *num.* 15. *par.* 13. *et dec.* 87. *num.* 5. *par.* 18. *t.* 2. *dec.* 536. *num.* 17. *et seq.*
Ordinario tamen licentiam denegante pro funda- 18
tione Conventus, est recurrendum ad Sacram Congregationem Episcop. et Regul. non autem ad Nuncium; Gregor. XV. Constitut. incip. *Cum alias* §. 4. Rota *part.* 12. *decis.* 289. *num.* 17. *et par.*
13. *decis.* 87. *n.* 10. Pro fundatione novi Conven- 19
tus requiri consensum aliorum Regularium in talibus Civitatibus, et locis existentium, statuit Clement. VIII. Constitut. incip. *Quoniam ad institutum*, et Gregor. XV. Constitut. incip. *Cum alias* §. 3. et tenuit Rota *par.* 12. *dec.* 289. *num.* 21. *dec.* 309. *num.* 8. *et par.* 13. *decis.* 87. *num.* 12.
Adeo ut Religiosi intra quatuor milliaria existen- 20
tes propter locorum paupertatem, et eleemosynarum tenuitatem possent dictae fundationi se opponere; Rota *p.* 13. *dec.* 115. *n.* 7.

At quia D. Gregorius XV. d. Constit. incip. *Cum* 21
alias §. 3. post relatam dispositionem Clementis VIII. quod vocari, et audiri debeant alii Regulares, statim subjungit: « Vel aliis Ordinariis loco» rum constiterit Religiosos Monasterii, Conven» tus, seu Domus Regularis sic erigendi, seu eri» gendae absque detrimento Religiosorum in Mo» nasteriis, seu Domibus antea in Civitatibus, seu » locis ejusmodi erectis degentium, ibi in nume» ro duodecim, commode, et congrue manuteneri, » et ali posse; » videtur dicendum, quod non sit de necessitate exquirendus consensus aliorum Regularium, quando Ordinarius constet novos Conventus erigendos posse commode, et sine aliorum praejudicio sustentari; quia illa dictio *Vel*, tamquam alternativa, cadit inter diversa, casusque disjungit, ex traditis a Gona. *ad reg.* 8. *gl.* 48. *num.* 17. *et gl.* 52. *num.* 3. idemque importat dictio *Alias*, ut per Put. *dec.* 170. *in fin. l.* 3. *in corr.* et Barb. *dict.* 9. *num.* 3. et Pignatell. *t.* 1. *consult.* 32.
num. 5. Et in hac specie, quod per dicta verba 22
Gregorii tribuatur arbitrium Ordinariis vocandi, vel non vocandi Regulares, quando aliunde possunt esse certi de commoda sustentatione Regularium novi Conventus sine aliorum praexistentium praejudicio, seu detrimento, probat Cespedes *de exempt. Reg. quoad Monast. aedific. cap.* 1. *dub.* 4. ubi respondit Peyrino *in addit. ad Const.* 3. *alias* 13. *Urbani VIII. notabil.* 2. contrarium asserenti ea ratione, quod dum Constitutio Urbani incipiens *Re-*

manus Pontifex, confirmat omnino Constitutionem Clement. VIII. incipient. *Quoniam*, tollit arbitrium, quod Gregorius in d. Constit. incip. *Cum alias* Episcopis tribuerat; Quae Peyrini assertio, et ratio revera non subsistit, quia Urbanus VIII. non solum confirmavit Constitutionem Clementis VIII. sed etiam Constitutionem Gregorii XV. a quo est concessum Episcopis dictum arbitrium, et dictam Constitutionem Gregorii XV. fuisse confirmatam, et non abrogatam per Urbanum VIII. declaravit Sac. Congregat. Concil. teste Rota *part.* 12. *dec.* 107. *num.* 30. et hanc sententiam tenent Cespedes *loc. cit.* Pignat. *loc. cit.* Monacell. *tom.* 1. *append. ad formul. annot. ad d. Constitutiones post Constit. Instaurandae num.*7. Passerin. *in cap. Unico de excessib. praelator. a num.* 50. *ad* 64. *in* 4. *lib.*
23 *Decret. in* 6. et alii passim. Et ratio est clara, quia cum ex dictis Urban. VIII. confirmaverit nedum Constitutionem Clementis, sed etiam Constitutionem Gregorii, et Constitutio Gregorii sit quantum ad hoc moderativa Constitutionis Clementis, stat clarum quod ex vi Gregorianae non sit amplius du necesse exquirendus consensus aliorum Regularium, quando Ordinariis constat novos Conventus erigendos posse commode, et sine aliorum praejudicio in tali Civitate, vel loco sustentari.

24 Quo ad haec tamen attendendum est sequens Breve Innoc. XI. editum 10. Aprilis 1688.

« Breve, in quo nonnulla Decreta pro novis erectionibus, seu fundationibus Conventuum, Hospitiorum, et Domorum Regularium, seu habitationum permanentium edita, observari praecipiuntur, assignanturque Judices; qui contra Regulares ea transgredientes, aut violare praesumentes, procedere possint, ac debeant.»

Dilectis Filiis, nostro, et Sedis Apostolicae Nuntio in Regnis Hispaniarum residenti, et Bantanae vulgo Santillan, ac Sancti Andreae vulgo Santander Saecularium, et Collegiatarum Ecclesiarum Provinciae Burgen. Dioeces. Abbatibus, et eorum cuilibet.

INNOCENTIUS PAPA XI.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM

Dilecti Filii, salutem, et Apost. Benedictionem. Exponi Nobis nuper fecit dilectus Filius Frater Franciscus Diaz a S. Bonaventura Commissarius Generalis Ultramontanae Familiae totius Ordinis S. Francisci, quod ab infrascriptis Pontificibus Praedecessoribus nostris emanarunt quamplurimae Literae, etiam in forma Brevis expeditae, seu Decreta, circa formam observandam in erectionibus novorum Conventuum, Hospitiorum, et habitationum Religiosorum, et circa poenas infligendas Religiosis quorumcumque Ordinum, qui in Hospitiis Regularibus, et Domibus, aut Locis Piis non Regularibus illegitime fundatis, seu erectis, et in quibus requisita ad fundationes, et erectiones praedictas in dictis Literis praescripta non inveniuntur, permanere, vivere, seu morari, aut degere ausi fuerint.

Primo a Sanctae Memoriae Clemente PP. VIII. Praedecessore Nostro, quarum initium est: *Quoniam ad institutam* sub dat. 22. Julii anni Domini 1603. et aliae quae incipiunt, *Decet Romanum Pontificem* sub dat. 11. Julii anni ejusdem Domini 1603. et ab eodem Clement. PP. VIII. emanarunt etiam decreta Reformationis de anno praedicti Domini 1598. Secundo a fel. record. Urbano PP. VIII. etiam Praedecessore nostro incipientes a verbis: *Romanus Pontifex* sub data 23. Augusti 1624. Tertio a bonae memoriae Innocentii PP. X. pariter Praedecessore Nostro incipientis per verba: *Instaurandae Regularis disciplinae*, de anno ejusdem Domini 1652. Quarto a piae memoriae Alexandro PP. VII. similiter Praedecessore Nostro incipientes sub verbis *Alias*, ac etiam *Alias pro parte* sub die 6. Aug. 1663. et quarta Febr. anni Domini 1664. Quinto a recoland. mem. Clem. PP. X. etiam Praedecessore Nostro Incipientes a verbis: *Nuper pro parte* sub dat. 6. Maii anno Domini 1673. et in aliquibus ex praedictis Literis nonnulla decreta Congregationis Negotiis Episcoporum, et Regularium praepositae, confirmata reperiuntur, quae in Judicio contradictorio ad formam, et tenorem aliarum Literarum pro Fratribus Minoribus promulgata fuerunt.

Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, dictae Literae, et etiam decreta praedicta, aliaque super eadem materia emanata a dilectis filiis Superioribus, seu Religiosis diversarum Religionum, et Ordinum praecipue Carmelitarum Discalceatorum, Trinitariorum, et Capuccinorum in Ultramontanis Provinciis, et praecipue in Burgen. Cantabrien. Compostellan. ac Valentin. Dioecesibus respective degentibus, etiam contra formam Literarum concernentium confirmationem, et communicationem privilegiorum, et gratiarum, et concessionum, nuper a Nobis emanatarum sub die 5. Septembris anni praedicti Domini 1684. ad favorem Fratrum Regularis Observantiae Sancti Francisci in totum, vel in parte non observentur, seu illas, et illa violare, vel impugnare praetendant, vel non vereantur: ideo nomine ejusdem Ordinis Fratrum Minorum Regularis Observantiae Sancti Francisci, ut juribus suae Religionis, et praecipue praedictarum Provinciarum consulere valeat, et dicta Brevia, seu Decreta in posterum in viridi observantia conserventur, seu conservari possint, Nobis humiliter supplicari fecit Exponens praedictus, ut ei in praemissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur dictarum Literarum, ac Decretorum tenore praesentibus pro expressis habentes, ipsum-

qua Exponentem a quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis a jure, vel ab homine, quaris occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus exltit, ad effectum praesentium tantum consequendum, harum serie absolrentes, et absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestrae, attento quod sicut dictus Exponens asserit, agitur inter exemptos, per praesentes committimus, et mandamus, quatenus Vos, rel duo, aut unus Vestrum, rocatis ad id, qui fuerint erocandi, ad dictarum literarum, et decretorum hujusmodi executionem, juxta illarum, seu illorum formam, et tenorem, prout de jure, auctoritate nostra procedatis, procedique mandetis, et faciatis ab omnibus in posterum obserrari.

Nos enim Vobis, et cuilibet Vestrum etiam per edictum publicum constito de non tuto accessu quoopus fuerit, citandi, illisque, et quibus videbitur sub sententiis, censuris, et poenis inhibendi, ac inobedientes in illas incidisse serrata forma Concil. Trident. declarandi, aggrarandi, reaggravandi, et interdicendi, auxiliumque brachii saecularis, si opus fuerit, invocandi, caeteraque in praemissis necessaria, et opportuna faciendi, exercendi, et exequendi, plenam, et liberam, Apostolica auctoritate, tenore praesentium concedimus facultatem. Non obstant. praemissis, ac Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 10. Apr. 1688. Pontificatus nostri anno duodecimo.

25 Et pariter attendendae sunt variae resolutiones tum Rotae, tum Sacrarum Congregationum in unum congestae ab Ursaya *tom.* 1. *part.* 2. *discept.* 13. in Reatina praetensae Fundationis Conrentus pro PP. Minoribus Observantibus Reformatis Sancti Francisci Civitatis Reatis, cum PP. Capuccinis ejusdem Civitatis; quae causa delata ad Clementem XI. et ab ipso remissa Sacrae Congregationi Episcoporum, et Regularium statim ipsa *sub die* 23. *Maji* 1710. rescripsit *Episcopo pro informatione, et voto, auditis omnibus Regularibus, aliisque interesse habentibus;* Et tandem omnibus auditis, et juste perpensis, ex quo non aderat distantia a Constitutionibus Apostolicis requisita, nec consensus aliorum vicinorum Conventuum *die* 15. *Julii* 1712. in Congregatione Episcoporum proposita causa per Cardinalem Parracianum responsum fuit: *Non esse locum fundationi Conventus.*

26 In fundatione novi Conventus praeservanda sunt jura Parochialia, prout expresse statuit Sac. Congregatio in *Tiburtina Fundationis Conventus* 28. *Februarii* 1698. referente Eminentissimo Ac-

27 ciajolo. Novi Conventus nequeunt erigi, seu fundari, nisi in eis possint sustentari saltem duodecim Religiosi, aliter Conventus de novo erecti in quibus duodecim saltem Religiosi inhabitare non poterunt, et actu non habitarerint, remaneant subjecti risitationi, correctioni, atque omnimodae jurisdictioni Ordinarii; Gregor. XV. *Constit.* incip. *Cum alias*, Sacra Congregatio Conc. 21. *Junii* 1625. in decreto, jussu, et auctoritate Urbani VIII. edito, tenoris qui sequitur « Deinceps vero » Monasterium, Conventus, Domus Congregatio, » vel Societas Religiosorum, seu Regularium » nullibi recipiatur, nisi praeter alia ad id requi- » sita, in singulis hujusmodi locis duodecim sal- » tem Fratres, aut Monachi, seu Religiosi degere » et ex redditibus, et consuetis eleemosynis, de- » tractis omnibus, ut supra detrahendis, compe- » tenter sustentari valeant, ad praescriptum de- » creti felicis racord. Gregorii XV. hac de re editi; » alioquin Monasteria, et loca hujusmodi post- » hac recipienda, in quibus duodecim Religiosi » ut supra sustentari atque inhabitare non po- » terunt, et actu non inhabitarerint, Ordinarii » loci visitationi, correctioni, atque omnimodae » jurisdictioni subjecta esse intelligantur. » Quod decretum cum aliis ab eadem Sac. Congr. Conc. super celebratione Missarum emanatis, confirmarit, et approbavit, ac ab omnibus exacte, et perpetuo serrari madarit Innocentius XII. *Constitut.* incip. *Nuper*, edita anno 1697. 13. *Decemb.* Rota *part.* 12. *recent. dec.* 17. *num.* 12. 26. *cum sequent. et* 34. Quod procedit detractis expensis Sacristiae, 28
et Ecclesiae. Rota *ibid. n.* 35. Ad quem effectum 29
non est habenda ratio de redditibus difficillimae exactionis; Rota *ibid. num.* 35. *cum sequent.* Nec 30
jurat quod Religio offerat supplere de redditibus aliorum Conrentuum, quia de illis non est habenda ratio, cum Religioni id facere non liceat absque beneplacito Apostolico; Rota *ibidem num.* 35.

Requisita pro fundandis novis Conventibus Re- 31
ligiosorum, habent etiam locum circa erigenda Monasteria Monialium; debent enim eaedem solemnitates obserrari in illis aedificandis, sicuti in illis Regularium; Barbosa *super Trident. sess.* 25. *de Regularibus, et Monialibus cap.* 3. *num.* 29. Sellius *in select. Canon. cap.* 60. *num.* 4. ubi testatur sic fuisse decisum sub *die* 19. *Decembris* 1620. Talia tamen requisita locum non habent, nec 32
exiguntur pro Congregationibus Presbyterorum saecularium collegialiter viventium, et sola auctoritate Ordinarii fundatis, et erectis. Sic decisum refert Nicolius *in Floscul. verb. Conventus n.* 1. ibi: Sub decretis super erectione novorum Conventuum non comprehenduntur Congregationes Presbyterorum Saecularium in communi riventium erectae auctoritate Ordinaria: Sac. Congregat. Episcopor. et Regular. *in Caputaquensi* 13. *Januarii* 1623. Et hanc sententiam tenuit quoque Sac. Congregat. Conc. 9. *Augusti* 1625. *ex*

33 *lib.* 12. *decr. fol.* 298. Regulares, qui possessionis bonorum, et annuorum redditaum sunt capaces, quamvis Ordinum Mendicantium sint, possunt ad novas fundationes admitti, recepta eorumdem obligatione non quaestuandi, ut admisit Sacra Congregatio Episcop. et Regul. *in Dertonen. pro PP. Scholarum Piarum ad relationem clarae memoriae Card. Petrucci sub die* 4. *Julii* 1692. in qua rescripsit: *Annuendum fundationi cum strictissima*
34 *obligatione non quaestuandi.* Apud Minoritas Regulares Observantiae novi Conventus non eriguntur, neque jam erecti deferuntur, sine consensu Definitorii Provinciae. Talem enim consensum ultra alia requisita exigunt suae peculiares *Constitutiones Ordin. cap.* 6. §. 6. *pag.* 106. *num.* 1. Unde si agatur de fundatione Conventus hujus Religionis, consensu Definitorii non exhibito, non erit locus erectioni, quamvis caetera requisita concurrant; Sacra Congregatio Episcop. et Regularium *in Aquinaten. pro loco Arcis* 12. *Februarii* 1694.

35 Pro erectione novorum Conventuum, et Monasteriorum adest novissima dispositio Sacr. Congregat. super disciplina Regulari deputatae, et est ut sequitur: « Generalibus Ordinum Regularium renovatur prohibitio alias injuncta non procedendi ad fundationem novorum Conventuum, et Monasteriorum intra Italiam, ac Insulas adjacentes, nisi prius Conventus, vel Monasterii fundandi redditaum sufficientia, et subsistentia coram Sac. Congreg. justificata fuerit ».

La Sacra Congregazione sopra la disciplina Regolare destinata dalla santa memoria d'Innocenzo XII. a stabilire specialmente l'Osservanza della vita Comune, ed a riconoscere la sufficienza, e sussistenza dell'entrate per essa necessarie nelle fondazioni, che avessero avute a farsi di nuovo di Monasteri, e Conventi dentro l'Italia, ed Isole adjacenti, vedendo che in questa parte tanto essenziale non viene in verun conto adempita la mente di sì zelante Pontefice, non ostanti le pene di privazione di voce attiva, e passiva, sospensione dalle cariche, e dignità, e perpetua inabilità ad esse a' Superiori *pro tempore*, a' quali appartiene simile incombenza; è venuta in determinazione di ridurre a memoria di tutti i Superiori Regolari l'obbligo preciso, che loro ne corre, avvertendo di non tentare in avvenire fondazione alcuna, senza prima giustificare come sopra la sufficienza e sussistenza dell'entrate avanti la stessa Sacra Congregazione, sotto le pene enunciate, ed altre ad arbitrio della medesima.

Monsignor de Vico Segretario, che ne avanza la notizia al P. Procurator Generale etc. per la dovuta esecuzione in ciò che concerne l'interesse della sua Religione, starà attendendo il riscontro *in scriptis* della ricevuta del presente viglietto, unitamente con la nota dell'ultima fondazione, specificando il giorno, mese, ed anno, in che segui, e di cuore lo riverisce.

Di Casa questo dì 23. Febbrajo 1717.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Requisita ad fundationem novi Conventus sunt Beneplacitum Apostolicum, licentia Ordinarii, consensus Parochi, tum Regularium qui sunt intra quatuor milliaria, et redditus sufficiens sustentationi duodecim Religiosorum. 36

Quoad Beneplacitum Apostolicum censent nonnulli Doctores relati a Donato *q. Regul. tom.* 1. *part.* 2. *tr.* 1. *q.* 3. *num.* 4. *et seq.* quod dispositio Text. *in cap. unic. de excess. Praelat. in* 6. tum *in cap.* 1. §. *Confirmato de Religios. domib. eod.* qua inducta est necessitas Apostolici Beneplaciti in fundatione novi Conventus, sublata fuerit a Concilio Trident. *sess.* 25. *cap.* 3. *de regular. in fin.* ubi sancitur, quod *nec de caetero similia loca erigantur sine Episcopi, in cujus Dioecesi erigenda sunt, licentia prius obtenta.* At praevaluit contraria opinio, quod scilicet Sancta Synodus ex eo, quod mentionem dumtaxat habet de licentia Episcopi, nequeat dici derogasse requisito Beneplaciti Apostolici, ut pluribus allegatis firmavit Rota *cor. Cels. dec.* 60. *num.* 1. *et* 3. *in Eysteten. Fundationis Hospitii* 10. *Maji* 1726. §. *Contrarium, cor. bon. mem. Gamach.* 37

Quae Beneplaciti Apostolici necessitas locum sibi vindicat, etiamsi agatur de fundatione novi Conventus extra Italiam, eo ipso quod descendit a Sacris Canonibus, qui ubique gentium obligant, ut observarunt San. mem. Benedictus XIV. *de Synod. Dioeces. lib.* 9. *cap.* 1. *num.* 5. P. Girald. *in Elenc.* 6. *Apost. Constit. Quae accesserunt.* Conc. Trident. *num.* 7. et Rota *in Eysteten. Fundationis Hospitii* 10. *Maji* 1727. §. *Quas omnia, cor. bon. mem. Gamach.* ubi quod aliter dicendum esset, si 38
dicta necessitas descenderet a Constitutione incipien. *Instaurandae* S. M. Innocentii X. utpote quae non egreditur Italiam, Insulasque adjacentes. 39

Potest vero Beneplacitum hoc Apostolicum ex intervallo accedere, modo tamen in judicium deducta haud sit nullitas fundationis novi Conventus; Rota *in dict. Eysteten. Fundationis Hospitii* 10. *Maji* 1726. §. *Frustraque, cor. bon. mem. Gamach.* 40

Circa consensum Parochi, non importune quaeritur, utrum is praestari debeat ab eo, qui obtinet curam habitualem, an ab illo, qui curam obtinet actualem. Praestandum esse ab obtinente curam habitualem tenuit Rota *in dict. Eysteten. Fundationis Hospitii* 10. *Maji* 1726. §. *Rursus, coram bon. mem. Gamach.* Non omittendum vero, quod in ejus casu ille, qui obtinebat curam actualem, non erat perpetuus, sed amovibilis ad 41 42

43 nutum. At idem dicendum videtur, etiamsi ille qui eorum actualem obtinet, sit perpetuus, nam et hic plus juris sibi asserere nequit quam simplex exercitium curae, ut respondit Rota *in Ariminen. Functionum super primo dubio* 13. *Junii*
44 1746. §. 2. *et* 6. *coram bon. mem. Lan.* Consensus autem, de quo agitur non est praestandus ratione exercitii curae.

45 De mox dictis requisitis ad fundationem novi Conventus, nec inutilis est quaestio, an ea concurrere etiam debeant, si agatur de Regularibus illis, quibus in loco de quo agitur, jam competebat jus quaestuandi. Et affirmative respondit Rota *in dicta Eystelen. Fundationis Hospitii* 10. *Maji* 1726. §. *Nam quoad, cor. bon. mem. Gamach.* Haec de fundatione novi Conventus.

46 Quod autem attinet ad translationem Conventus, quidquid in utramque partem olim disputatum sit, indubia hodie res est, quod servandae haud sint Constitutiones Apostolicae loquentes de fundatione novi Conventus, si translatio fiat ob aliquam justam causam ad alium situm ejusdem loci, ut Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium negotiis praeposita censuit non solum in resolutionibus, allegatis ab Auctore *n.* 11. *et* 12. verum et novissime *in Majoricen.* 5. *Aprilis* 1754. *ad secundum dubium.*

47 Quinimmo nec Regulares habentes Privilegium, quod novi Conventus haud fundentur, nisi servetur certa distantia, opponere se possunt translationi Conventus ad alium ejusdem loci situm, ut rejectis Donato, Passerino, et Pignatello firmat Matthaeucci *in Officiali Curiae cap.* 16. *num.*9. ubi allegat resolutiones mox dictae S. Congregationis *in Montis Regalis* 9. *Junii* 1741. *et in Agrigentina* 28. *Martii* 1697.

ARTICULUS II.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT CONVENTUUM SUPPRESSIONEM, RESTITUTIONEM, ET EXEMPTIONEM.

1 Conventuum suppressionis, et restitutionis notitia non melius, ac verius potest hic tradi, quam juxta tradita a Fagn. *in cap. Relatum* 7. *Ne Clerici, vel Monach. num.* 41. *et sequentibus*, utpote qui et deputatae Sacrae Congregationis Secretarius fuit, et Constitutionum ad hoc editarum minutas confecit. Refert igitur quod Innocentius X. *anno* 1649. *mense Martii* instituit Congreg. nonnullorum S. R. E. Cardinalium, et Romanae curiae Praelatorum super statu, seu reformatione Regularium, in qua fuit primo deliberatum de praefigendo in singulis Monasteriis numero tot personarum, quot ex illorum redditibus absque penuria sustentari possent ad praescriptum Concilii Arelatensis cap. 8. relati *in c.* 1. *de Institut.* Conc. Trid. *sess.* 25. *de Regularibus c.* 3. et Constitutionum Apostolicarum. Atque ab omnibus unanimiter in eam sententiam itum est, ut fieret Constitutio, qua injungeretur Superioribus tam Generalibus, quam Provincialibus, et Localibus quarumcumque Religionum, ut infra terminum quatuor mensium transmitterent statum temporalem singulorum Monasteriorum existentium intra fines Italiae, et Insularum adjacentium ad Procuratorem Generalem suae respectivae Religionis in Urbe commorantem, qui una cum aliis Religiosis ad hoc deputandis praefigeret in unoquoque Monasterio eum tantum numerum, qui ex redditibus propriis, vel consuetis eleemosynis congrue posset sustentari, easque praefixiones infra alios quatuor Menses una cum statu ejusque Monasterii memoratae Congregationi consignaret, et interim interdiceretur iisdem Superioribus, ne quemquam ad habitum, vel Professionem admitterent sub nullitate actus, et excommunicatione latae sententiae, donec praefixiones ut supra exhibitae fuissent, et ipsi licentiam recipiendi Novitios ab eodem Cong. obtinuissent. Unde mandatum fuit ipsi Fagn., ut minutam Const. conficeret, quae postea per manus Cardinalium, ac Praelatorum delata, et a Sanctitate Sua approbata, tandem edita fuit in hunc, qui sequitur, tenorem.

INNOCENTIUS PAPA X.

AD FUTURAM REI MEMORIAM

§. 1. Inter caetera, quae ad Reg. disciplinam instaurandam, conservandamque Sac. Trid. Syn. salubriter decrevit, illud semper praecipuum, et maximi momenti habitum est, quo injungitur, ut in singulis Monast. et Domibus Regularibus is tantum numerus constituatur, et in posterum conservetur, qui vel redditibus propriis Monast. vel consuetis eleemosynis commode possit sustentari.

§. 2 Quapropter ad ejus usum inducendum fel. rec. Clem. VIII. Paul. V. et Urbanus VIII. Romani Pontifices praedecessores nostri varia decreta ediderunt sed quia nihilominus, sive ob injuriam temporum, sive ob Superiorum incuriam, sive alias ob causas illius executio hucusque protracta est non sine gravi Monasteriorum in spiritualibus, et temporalibus detrimento, ac Religionum jactura; Idcirco Nos nequaquam ignorantes, quantum ex Monasteriis pie institutis, et recte administratis in Ecclesia Dei splendori, atque utilitatis oriatur, quantumque dignitati, et commodo Ecclesiastici Ordinis detrahat multitudo Religiosorum, quae sine delectu supra vires Monast. in Religiones invehitur, ac proinde arbitrati valde acceptum Deo, sacrisque Religionibus proficuum fore, ut Decretum tam salubre debitae executioni demandetur.

§. 3. De consilio nonnullorum Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, ac dilectorum Filiorum Romanae curiae Praelatorum, motu proprio, ac ex certa scientia, et matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine tenore praesentium praecipimus, et mandamus omnibus, et singulis dilectis Filiis, Generalibus, Commissariis, Praesidentibus, Provincialibus Ministris, Abbatibus, Prioribus, Praepositis, Praefectis, Rectoribus, Guardianis, Correctoribus, Vicariis, et quibuscumque aliis Superioribus Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum, ac Domorum quorumcumque Monachorum ac Regularium virorum bona immobilia possidentium, vel non possidentium cujuscumque Ordinis Mendicantium vel non Mendicantium, Congregationis, Societatis, et instituti etiam necessario, et in individuo exprimendi existentium intra fines Italiae, et Insularum adjacentium, ut singuli ad quos pertinet, adhibitis duobus, vel tribus Regularibus sui Ordinis probatioribus, ac rerum usu peritioribus, bona immobilia, census, redditus, ac proventus omnes Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum, ac Domorum Regularium hujusmodi, (etiamsi sint hospitia, vel ab alio Monasterio dependeant, sintve illius Granciae, seu membra) sex annorum immediate praecedentium habita ratione, ac detracto omni eo quod grandines, sterilitates, reparationes, et alii casus hujusmodi absorbere solent, consuetas item eleemosynas, et obventiones, item victus, vestitus, ac medicinalium, et alias quascumque tam ordinarias, quam extraordinarias expensas, aeris quoque alieni, nec non Missarum celebrandarum, Fabricae, Sacristiae, annuarum praestationum, contributionum, ac procurationum, aliave, ejusque generis onera diligenter, ac mature cognoscant, eaque omnia in scripturam redigant exprimentes illius Monasterii titulum, seu denominationem, item capacitatem, ac situationem, videlicet in qua Dioecesi, et an intra moenia Civitatis, vel oppidi, anve in pagis, seu villis, vel in sylvis, aut nemoribus, et quantum distet a locis frequentibus et populosis; item a quo tempore fundatum fuerit, qusve auctoritate, et cujus sumptibus, anve, et a quo numerus Religiosorum in eo fuerit alias praefixus, et quot ibi Religiosi, et servientes in praesenti degant, specificatis uniuscujusque nomine, cognomine, et patria scripturamque sic confectam propria manu subscribant, medio juramento attestantes vera esse omnia, quae in ea continentur, consuetoque sigillo obsignatam infra quatuor menses a publicatione praesentium in hac Alma Urbe nostra ut infra dicenda computandos, transmittant, seu consignent Procuratori Generali sui Ordinis in Urbe commoranti, qui una cum aliquibus gravioribus Religiosis a Congregatione praedictorum Cardinalium, et Praelatorum ad hoc specialiter deputandis, negotio mature perpenso, ac computatis hujusmodi redditibus, eleemosynis, et obventionibus universis, atque oneribus ut supra detractis sedulo examinent, quot Religiosi homines, connumeratis etiam Laicis, aliisque necessariis servientibus in unoquoque Monasterio, Conventu, Collegio, et Domo Regulari, quamvis (ut praemittitur, sit Hospitium, seu alterius Monasterii membrum) juxta proprii Instituti morem, victum, et vestitum, ac medicinalia in communi habentes, commoda valeant sustentari; omnibusque diligenter discussis, familiae cujuscumque Monasterii, Conventus, Collegii, ac Domus Regularis hujusmodi in qualibet Provincia, vel Congregatione, certum earum tantum Personarum numerum praefigat, quae redditibus, eleemosynis et obventionibus ut supra competenter ali possint, easque numeri praefixiones una cum originalibus scripturis super statu cujusque Monasterii, ac Domus Regularis, a Superioribus, ut praefertur, confectis infra alios quatuor menses eidem Congregationi Cardinalium, ac Praelatorum exhibeat, ut ab ea recognoscantur, et approbentur.

§. 4. Quod si memorati Superiores, ac Procurator Ordinis intra praefixum terminum praedicta adimplere neglexerint, privationis vocis activae, et passivae, nec non officiorum, quae tunc temporis obtinebunt, et inhabilitatis ad illa, vel alia in posterum obtinenda perpetuam poenam eo ipso absque alia declaratione incurrant, rehabilitatione Nobis, et Sedi Apostolicae reservata.

§. 5. Interea vero prohibemus, et interdicimus omnibus, et singulis Capitulis, et Congregationibus Generalibus, et Provincialibus, et Conventualibus, nec non Superioribus tam Generalibus, quam Provincialibus, at Localibus antedictis, ne deinceps quemquam ad habitum suae Religionis recipiant, nec jam receptos, aut in posterum contra hujusmodi prohibitionem forsan recipiendos ad Professionem admittant, donec scripturae praedictae, ac praefixiones numeri familiae cujuscumque Monasterii, ac Domus Regularis hujusmodi, eidem Congregationi Cardinalium, et Praelatorum realiter, et cum effectu fuerint exhibitae, ac deinde memorati Superiores licentiam recipiendi ad habitum, et Professionem ab eadem Congregatione obtinuerint. Alioquin receptiones tam ad habitum, quam ad Professionem aliter factae, sint ipso jure nullae, nullamque inducant obligationem ad Religionem in specie, vel in genere, aut ad alios quoscumque effectus.

§. 6. Nihilominus contravenientes sententiam excommunicationis incurrant, a qua per alium, quam per Nos, et Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo constituti absolvi non possint.

§. 7. Non obstantibus quo ad praemissa omnia,

et singula Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis in favorem quarumcumque personarum atque Ordin. tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Congreg. Societatum, et cujusvis alterius Instituti, etiam Societ. Jesu, et Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum, Domorum, ac Locorum Regularium quorumcumque, nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis; vel consuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, indultis, et privilegiis etiam causa, et titulo oneroso, vel in limine fundationis, etiam in Mari Magno, seu bulla aurea, aut aliter nuncupatis, seu quibuscumque tenoribus, et formis; et cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, et insolitis clausulis, nec non irritantibus Decretis etiam motu proprio, et ex certa scientia, ac de Apostolicae potestatis plenitudine, etiam ad Imperatoris, Regum, seu aliorum Principum instantiam, aut alias quomodolibet etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, et iteratis vicibus approbatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis quoad ea, quae praesentibus quomodolibet adversantur, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, et formis specialis, et individua, et de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut quaevis alia exquisita forma servanda esset, tenores hujusmodi ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, et forma in illis tradita observata inserti forent, praesentibus, pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

§. 8. Volumus autem, etc.

§. 9. Quodque earumdem praesentium transumptis, etc.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 17. Decembris 1649. Pontificatus Nostri Anno sexto.

3 Constitutione publicata, ad faciliorem illius executionem confecta est formula typis excusa, et ad Superiores cujusque Monasterii transmissa, in qua Italico idiomate tamquam in tabula monstratum est, quo ordine, quave ratione describendus sit cujusque Monasterii status. Hinc infra terminum octo mensium in praedicta Constitutione praefixum Regulares omnes, cujusque Ordinis, et Congregationis, Societatis, et Instituti ea, qua decet obedientia, paruerunt; nam ex omnibus Italiae Provinciis, et adjacentium Insularum exhibitae fuerunt scripturae originales statuum singulorum Monasteriorum continentes, subscriptae, ac juramento firmatae una cum Summario redditum, expensarum, ac praefixione familiae uniuscujusque Monasterii. Post haec Praelati ipsius Congregationis designati Religionum plene retulerunt illarum statum in genere, et singulorum Monasteriorum in specie, juxta methodum per manus delatam.

Cum vero ex hujusmodi relationibus compertum esset multas Religiones constare ex quamplurimis Conventibus, in quibus ob redituum tenuitatem actu non alebantur, nec ali poterant tot Religiosi, quot sufficerent ad observantiam Regularis disciplinae, idcirco in pluribus sessionibus mature deliberatum fuit de illorum suppressione, ac redituum applicatione; et facta Sanctissimo relatione, Sanctitas Sua probavit Congregat. sententiam, et d. Fagnanum ipsius Congregationis Secretarium deputavit die 22. Julii 1652. qui pro rei magnitudine transmisit per manus Cardinalium, ac Praelatorum distinctis vicibus dubia supra sexaginta, quae in Congregationibus habitis de mandato Sanctissimi per singulas hebdomadas fuerunt accurate discussa; ex quorum resolutionibus conflata est materia pro compilanda Bulla desuper edenda. Et cum d. Fagnano similiter demandata esset provincia conficiendi illius minutam, et illa confecta, et Sanctissimo delata, ab ipsoque mature considerata, atque de ejus mandato Cardinalibus, et Praelatis consideranda, et in plena Congr. discutienda, et examinanda, tradita, ab ipsisque unanimi consensu approbata, mox Sanctitatis Suae jussu fuit, et locis publicis affixa Constitutio incip. *Instaurandae Regularis disciplinae*. Vide ipsam supra *Art.* 1. *n.* 5. 4

Hinc biduo post publicationem Bullae Sacr. Congregatio dedit Literas ad singulos Superiores Generales Religionum in Curia existentes, in quibus nominatim expressit parvos Conventus in illa Religione suppressos, ut sic satis fieret illis verbis Bullae; *In literis ab eadem Congregatione propediem expediendis nominatim exprimendos*. Et subinde *Die* 10. *Decembris ejusdem anni* 1652. scripsit Litteras circulares cum insertione Bullae impressae ad unumquemque Episcopum, in Italia, et insulis adjacentibus, in quibus primum expressit itidem nomina Conventuum suppressorum in illa Dioecesi, ac deinde ipsi Episcopo commisit, ut una cum Capitulo suae Cathedralis ad praescriptum Bullae referret, quibus piis usibus existimaret esse applicanda bona cujusque Conventus suppressi, praecipuamque rationem haberet tenuitatis Parochialium, deputationis Coadjutorum pro cura animarum, et Capellanorum pro Missis celebrandis, item manutentionis Seminarii, Hospitalium, Monasteriorum Monialium, et consimilium. 5

Has autem relationes ab Episcopo, et Capitulo subscriptas, obsignatasque ad Sac. Congregat. transmissas, atque ubi oportuit emendatas, Sanctitas Sua ad se relatas approbavit, executionique mandari, et in Cancellaria Episcopali registrari 6

praecepit, moxque Decreta haec applicationis, ac
partitionis bonorum una cum Literis ipsius Con-
gregationis ad singulos Episcopos transmissa fue-
runt: et sic pariter satisfactum fuit verbis Bullae,
ibi: « Bona hujusmodi applicamus, et applicata
» esse decernimus, et declaramus piis usibus in
» eisdemnet locis, ubi siti sunt Conventus, iisque
» non indigentibus, in aliis locis ejusdem Dioe-
» cesis juxta designationem, et partitionem, quam
» eadem Congregatio singulorum Episcoporum
» cum suis Capitulis, sententia prius audita, et
» plena totius negotii relatione habita, de mandato
» nostro faciet in suis Literis ad eosdem Episco-
» pos scribendis, etc.
7 Quia vero in d. Bulla, *Instaurandae*, compre-
henduntur non modo parvi Conventus, sed etiam
Granciae, seu alterius Monasterii membra, licet
Curam animarum habeant annexam: idcirco de
mandato Sanctitatis Suae datae fuerunt Literae,
tum ad Superiores Generales cujusque Religionis
in Curia existentes, tum ad singulos Episcopos in
Italia, et Insulis adjacentibus, in quibus nomina-
8 tim exprimuntur hujusmodi Granciae, et mem-
bra, et mandatur Episcopis, ut Regulares Sacer-
dotes in eis habitare non permittant, sed pro cu-
stodia, et administratione bonorum deficientibus
personis saecularibus idoneis, sinant Regulares,
9 uti opera suorum Conversorum; cum hoc tamen,
ut in earum Cappellis Missae juxta solitum cele-
brentur saltem diebus Festis per Sacerdotes sae-
culares, aut etiam per Regulares; qui tamen in
10 eis non pernoctent. In Curatis vero, seu Paro-
chialibus non permittant Curam animarum exer-
ceri per Regulares, sed ad id deputent Sacer-
dotes Saeculares idoneos in Vicarios perpetuos,
vel amovibiles a Superioribus Regularibus nomi-
nandos, cum congrua fructuum portione ipsius
Episcopi arbitrio assignanda ad praescriptum S.
Concil. Trid. *cap. 7. ff. 7.* et reliqua ipsarum Gran-
ciarum, seu Parochialium bona Monasteriis prin-
11 cipalibus dimittant. Et in hac dispositione Gran-
ciarum, et Parochialium Sanctitas sua declaravit
comprehendi etiam Canonicos Regulares Latera-
nenses, quos noluit extra claustra degere pro Cura
animarum exercenda, non obstante dispositione
cap. Quod Dei timorem, de stat. Monach. et in hanc
sententiam scriptae fuerunt literae ad complures
Episcopos.
12 Quoniam vero in eadem Bulla *Instaurandae*,
sub gravibus poenis praecipitur Superioribus Re-
gularibus, ut infra terminum sex mensium in-
choandum a die praesentationis Literarum sup-
pressionis Conventuum dimittant illorum posses-
sionem corporalem realiter, et cum effectu coram
Ordinariis locorum sub testimonio publico, et
nihilominus reservatur ipsi Congregat. facultas
conservandi Religionibus, aliquem ex Conventi-
bus expressis in memoratis Literis, si hoc ex ali-
qua rationabili causa expedire judicaverit: pro-
pterea infra terminum sic praefixum Superiores
Religionum fere omnium supplicarunt SSmo pro
conservatione, seu Restitutione plurimorum Con-
ventuum, et ex illis Sanctitas sua multos reduxit
ad primaevum statum regul., ac Religionibus re-
stituit, quos scilicet ex publicis documentis, et
Episc. attestationibus cognovit habere sufficientes
redditus pro alendis Religiosis in numero com-
petenti, et populis esse valde utiles in Missis, et
Divinis officiis celebrandis, et Confessionibus au-
diendis, et praesertim in locis ubi non sunt alii Re-
gularium Conventus. 13
Praeterea cum Superiores Regulares de jure
facultatem non habeant uniendi Ecclesias etiam
sibi pleno jure subjectas, ut post Innoc. et Abbat.
Antiq. *in c. Sicut unire de excess. Praelat.* not. Gl.
*in Clem. Ne in agro §. ad haec in verb. Ordinarios,
de stat. Monach.* quando accidit casus, ut in eadem
Civitate vel Oppido suppressi fuerint duo parvi
Conventus ejusdem Religionis, ad supplicationem
Regularium, Sanctitas sua univit minorem Con-
ventum cum omnibus ejus bonis Conventui ma- 14
jori. Sed tamen jussit vendi domum Conventus
uniti infra terminum sex mensium, et pretium
inde retractum investiri in tot bonis stabilibus
ad utilitatem alterius Conventus, ut sic Fratri-
bus adimeretur occasio redeundi ad Conventum
minorem, ibique minus religiose vivendi cum
dedecore sui Ordinis.
Rursus quia interdum accidit casus, ut una
Religio, puta S. Dominici, haberet Conventum
in aliquo loco, in quo alia Religio, puta S. Au-
gust. habebat Conventum suppressum, et e con-
verso Religio S. Augustini haberet Conventum
in alio loco, in quo Religio S. Dominici similiter
habebat Conventum suppressum: oblata fuit Su-
perioribus facultas faciendi inter se reciprocas
uniones, et permutationes dictorum Conventuum,
itaut Conventus S. Augustini suppressus uniretur
Conventui S. Dominici ejusdem loci, et viceversa
Conventus suppressus S. Domin. uniretur Conven-
tui S. August. alterius loci. Sed tamen sive ob angu-
stiam temporis, sive ob diversitatem Dioecesum,
et Provinciarum, sive ob raritatem dictorum ca-
suum, sive ob inaequalitatem permutationum,
vel aliam ob causam, Religiones in his non con-
venerunt, et negotium evanuit. 15
Porro ut in illis Conventibus, qui ut supra
Religionibus fuerunt restituti, et in aliis non ha-
bentibus numerum sex Religiosorum vivatur cum
debita observantia, Sanctitas sua subjecit illos
omnimodae jurisdictioni Ordinarii loci tamquam
Sedis Apostolicae delegati, ut in Decreto, cujus
tenor est infrascriptus, videlicet.
» Ut in parvis Regularium virorum Conven-
» tibus a Sanctiss. D. N. Innoc. PP. X. in *Const.*
» quae incipit, *Instaurandae*, primum suppressis,

» ac deinde ad ipsius Constitutionis limites ob » rationabiles causas in pristinum statum Regu- » larem restitutis, et ipsis Religionibus denuo » concessis, pie, et religiose vivatur, ac Regularia » instituta quo exactius fieri potest, observentur: » Sanctitas sua ex sententia Sacrae Congregatio- » nis super statu Regularium omnes, et singulos » Conventus hujusmodi sic, ut praefertur, restitu- » tos, et concessos, in Literis ab eadem Sac. Congr. » expediendis nominatim exprimendos, ac per- » sonas tam Regulares, quam saeculares in eis » degentes visitationi, correctioni, et omnimodae » jurisdictioni Ordinarii loci, tamquam super hoc » a Sede Apostolica delegati, praesentis Decreti » tenore plene in omnibus subjecit, ac subditos » esse declaravit, donec ipsorum redditus eousque » adaucti fuerint, ut in eis commode sustentari » valeant, et cum effectu sustententur duodecim » Religiosi ad Apostolicorum Decretorum prae- » scriptum, idque eidem Congregationi legitime » constiterit, et ejus decreto in singulis contin- » gentibus casibus declaratum fuerit, et non ali-

16 » ter. Interea vero voluit Sanctitas sua, ut in eo- » rum singulis ali debeant, et re ipsa alantur sex » saltem Religiosi probatae vitae, ex quibus qua- » tuor ad minus sint Sacerdotes maturae aetatis; » alioquin gratia restitutionis, et concessionis » hujusmodi nulla sit, et invalida, et Ordinarii » locorum in illis Conventibus exequi possint, ac » debeant ea omnia, quae in aliis Conventibus » itidem suppressis per eamdem Constitutionem » ipsis demandantur, perinde ac si gratia resti- » tutionis praedictae, et concessionis non ema- » nasset.

17 Insuper quia multi sunt Conventus, in » quibus etsi praefixus fuerit numerus Religio- » sorum sufficiens ad observantiam Regularis di- » sciplinae, et idcirco in suppressione antedicta » non fuerint comprehensi; nihilominus sive ob » redditutum diminutionem, sive ob Superiorum » incuriam, vel malam administrationem, sive ob » carentiam Religiosorum, aut aeris intemperiem, » vel quamcumque aliam ob causam praedictus nu- » merus cum effectu in eis non alitur cum gravi » detrimento Regularis observantiae: Sanctitas » sua intendens huic malo remedium adhibe- » re, omnes et singulos ejusmodi Conventus, ut » praefertur, non suppressos, cujuscumque sint » Ordinis, tam Mendicantium, quam non Mendi- » cantium, Congreg. et Instituti, etiam Soc. Jesu, » aut Granciae, seu membra alterius Monasterii, » existentes intra fines Italiae, et Insularum ad- » jacentium, in quibus nunc non alantur, vel » quandocumque actu non alantur saltem sex » Religiosi itidem probatae vitae, quorum ad mi- » nus quatuor, ut supra, sint Sacerdotes maturae » aetatis, eidem visitationi, correctioni, et omni- » modae jurisdictioni Ordinarii loci similiter ut » Sedis Apostolicae delegati plene in omnibus » praesentis pariter Decreti vigore subjectos esse » statuit, decrevit, et declaravit. Caeterum quoad 18 » Conventus cum pauciori numero, quam duo- » decim Religiosorum, erectos post diem 21. Ju- » nii 1625. et illorum subjectionem loci Ordina- » rio, Sanctitas sua voluit, in suo robore perma- » nere Decr. S. M. Urbani VIII. jussu editum, » cui per praemissa aliquatenus derogare non » intendit. Et praedicta omnia, et singula in prae- » senti Decreto statuta, et ordinata, voluit, plena- » rium sortiri effectum, et executioni mandari, » non obstantibus omnibus, et singulis, quae in » antedicta Constitutione voluit non obstare, cae- » terisque contrariis quibuscumque.

» Datum Romae die 10. Februarii 1654.

B. Card. Spada.

Loco ✠ Sigilli.

Prosper Fagnanus S. Congr. Secr.

Et hoc Decretum illico transmissum fuit ad 19 quemlibet Episcopum una cum Literis Congreg. continentibus nomina Conventuum Religioni suae restitutorum in illa Dioecesi. At quia occasione talis Decreti, *Ut in parvis* plures controversiae oriebantur, ad eas sedandas fuerunt in Sacr. Congregat. infrascripta dubia proposita, ut sequitur.

Posito Decreto felicis record. Innocentii Papae 20 X. super subjectione nonnullorum Conventuum correctioni, visitationi, et omnimodae jurisdictioni Ordinarii loci, tamquam Sedis Apostolicae Delegati, contingit dubitari de infrascriptis.

» 1. An Episcopus in Conventibus suae Jurisdi- » ctioni subjectis possit Abbates, Priores, Guar- » dianos, et alios Superiores locales deputare, et » familiam constituere?

» 2. An possit Episcopus a praedictis Conven- » tibus Religiosos amovere?

» 3. An Regulares eorumdem Conventuum » compelli possint ab Episcopo ad exhibendos » libros introitus, exitus, et reddendas rationes » administrationis.

» 4. An Episcopus in eisdem Conventibus se » ingerere possit in his, quae Regularem disci- » plinam concernunt.

» 5. An Ecclesiae dictorum Conventuum, et » Capellae Granciarum, in quibus degunt Con- » versi pro agrorum cultura, ab Episcopo visita- » ri possint?

» 6. An ipsae Granciae, et Conversi in eis de- » gentes subsint visitationi Episcopi?

» 7. Quid in Ecclesiis, seu Capellis Grancia-

» rum, in quibus nullus degit Conversus, an si-
» militer subsint Episcopi visitationi?

74 » 8. An liceat Episcopo visitare Conventus tam » suppressos, et postea restitutos, quam non suppressos, ad effectum cognoscendi, an in illis » re ipsa alantur sex Religiosi?

» 9. An Episcopus visitans bujusmodi Conventus suae jurisdictioni suppositos, aut personas » in eis degentes, possit a visitatis procurationem » exigere in victualibus, vel in pecunia.

» 10. An jurisdictio Ordinariis locorum, tamquam Sedis Apostolicae delegatis, attributa in
75 » supradicto Decreto, competat Vicariis Generalibus Episcoporum, nec non Abbatibus, et aliis » inferioribus Praelatis proprium Territorium, ac » jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus?

» 11. An Provinciales, et alii Superiores Regulares possint ejusmodi Conventus, jurisdictioni Ordinarii subjectos, et Religiosos in illis degentes visitare, corrigere, et punire, omnemque jurisdictionem in eos exercere, sicut pote-
76 » rant ante dictum Decretum?

» 12. Si Superior Regularis in causa praevenerit contra subditum degentes in aliquo ex » eisdem Conventibus Ordinario subjectis, fabricando processum, vel eum carceri mancipando, » an Episcopus possit hujusmodi causam reassumere, ac Superiori inhibere?

» 13. Si e converso Episcopus praevenerit in » causa contra Religiosum in tali Conventu commorantem, an Superiori Regulari eo casu liceat » illum amovere, et in alio Conventu collocare; » et si de facto collocaverit, an nihilominus Episcopus possit causam prosequi, ac Religiosum » sic amotum revocare ad primum Conventum?

» 14. Si Provincialis, vel Superior localis voluerit aliquem ex Fratribus a tali Conventu removere, an Episcopus prohibere possit?

» 15. Si a Conventu primum suppresso, ac deinde Religioni restituto, absint ex aliqua rationabili causa, et ad breve tempus, unus, vel » plures, ex numero sex Religiosorum ibi degentium, an gratia restitutionis sit nulla, et Conventus remaneat suppressus, ut prius?

» 16. Quid si a Conventu non suppresso similiter ex causa rationabili, et ad modicum tempus absit aliquis e sex Religiosis ibi existentibus, an durante tali absentia, Conventus subjaceat jurisdictioni Ordinarii?

» 17. An Religioso illo redeunte, vel alias impleto numero sex Religiosorum, Conventus recuperet pristinam exemptionem?

» 18. Si gratia restitutionis Conventus suppressi reddatur nulla ex eo, quod in illo ad formam » Decreti cum effectu non alantur sex Religiosi, » et postea contingat, ut ejusmodi numerus impleatur, an gratia restitutionis Conventus reviviscat?

» 19. Ad hoc ut gratia restitutionis sit nulla, » et Conventus denuo remaneat suppressus, propterea quod in eo non sustententur sex Religiosi, an debet praecedere declaratoria Episcopi » super facto, praevia causae cognitione? 5

» 20. An ab hujusmodi declaratoria liceat Regularibus ad Sedem Apostolicam appellare ad » effectum tum devolutivum quam suspensivum?

» 21. Cum ex Decreti praescripto quatuor Sacerdotes in his Conventibus degentes debeant » esse maturae aetatis, quaenam dicatur ad hunc » effectum aetas matura?

Sacra Congregatio super statu Regularium ad singula dubia superius proposita hunc in modum respondit, videlicet:

» Ad 1. Non posse.

» Ad 2. Posse ex rationabili causa: commonito » tamen prius Superiore Regulari, ad quem pertinet, ut eosdem Religiosos assignet in aliis » Conventibus.

» Ad 3. Posse compelli.

» Ad 4. Posse.

» Ad 5. Posse.

» Ad 6. Subesse.

» Ad 7. Item subesse.

» Ad 8. Minime licere, antequam aliunde constet de fundamento intentionis Episcopi in deficientia numeri constituti.

» Ad 9. Expedire ut Sanctissimus Dominus Noster decernat, et declaret, non licere Episcopo » tales Conventus visitanti quidquam accipere procurationis nomine.

» Ad 10. Competere.

» Ad 11. Posse sicut prius, non tamen privative ad Episcopum.

» Ad 12. Non posse, nisi ex justa causa, veluti cum videt Superiorem Regularem ex odio, » vel amore, cupiditate, vel metu, aut ex nimia » severitate, vel indulgentia quid durius, aut remissius constituere, quam causa deposcit, in » quod ipsius Episcopi conscientia oneratur.

» Ad 13. Non licere Superiori Regulari Religiosum ab Episcopo inquisitum a loco amovere, » et si amotus fuerit, posse Episcopum causam » prosequi, et illum quibuscumque remediis revocare, etiam invocato auxilio Ordinarii, et » brachio Saecularis, si opus fuerit, cujuscumque » loci, in quo Religiosus ille reperiatur.

» Ad 14. Non posse.

» Ad 15. Gratiam ob id non esse nullam, cessante omni fraude, nec Conventum remanere » suppressum.

» Ad 16. Subjacere, durante absentia.

» Ad 17. Recuperare.

» Ad 18. Non reviviscere.

» 19. Debere ita praecedere, nec ante declara-

» tionem licere Episcopo Conventus possessionem
» apprehendere, aut Religiosos inde expellere.

» Ad 20. Licere ad effectum devolutivum tantum, non autem suspensivum.

» Ad 21. Ætatem maturam dici ad hunc effectum, completo anno quadragesimo.

» Declarationes suprascriptas SS. D. N. ad se relatas approbavit, ad quos pertinet, observari praecepit, contrariis quibuscumque non obstantibus.

» Datum Romae 27. Julii 1656.

21 Quibus deinde accesserunt alia dubia, et declarationes circa jurisdictionem Ordinarii in Granciis Monasteriorum, illarumque Ecclesiis, et publicis Oratoriis, prout infra.

Posita Constitutione fel. rec. Innoc. X. quae incipit, Instauraudae, *nec non illius Decreto incipiente* Ut in parvis, *contigit dubitari de infrascriptis.*

» I. An Granciae ex d. Constit. Innocet. suppressae, et ad statum saecularem redactae, illarumque Ecclesiae, et publica Oratoria possint ab Ordinario visitari?

» II. Et quatenus possint, an hoc jus Ordinario competat privative quoad Superiores Regulares, an vero cumulative cum ipsis.

» III. Et quid si praedictis Ecclesiis Cura animarum incumbat?

IV. An Superiores possint in dictis Ecclesis Curam animarum habentibus nominare Vicarios ad curam animarum exercendam, eosque ad nutum amovere?

» V. An Granciae, seu membra alicujus Monasterii numquam suppressa, in quibus non degunt saltem sex Religiosi, subsint jurisdictioni, ac visitationi Ordinarii loci privative, an cumulative cum Superioribus Regularibus.

Die 11. Septembris 1670. Sac. Congreg. super statu Regularium ad singula dubia superius proposita in hunc modum respondit, videlicet.

» Ad primum. Grancias, ut praefertur, suppressas, ad statum saecularem redactas, illarumque Ecclesias et publica Oratoria posse ab Ordinario visitari, dummodo in iis Granciis, quarum proprietas fuit reservata, vel restituta principalibus Monasteriis, idem Ordinarius nullo modo se ingerat in temporalibus.

» Ad secundum. Quoad Ecclesias, et Oratoria publica, jus visitandi competere Ordinario privative, quoad Conversos autem in eis degentes cumulative: Ordinario scilicet, jure delegato, ad formam Sacr. Concil. Trid. Regularibus vero jure ordinario.

» Ad tertium. Itidem quoad Ecclesias dictarum Granciarum Curam animarum habentes, jus visitandi Ordinario competere privative: sed quo ad Conversos in eis degentes hoc jus competere cumulative, nempe Ordinario tamquam Sedis Apostolicae Delegato, Regularibus vero auctoritate Ordinaria.

» Ad quartum. Superiores Regulares posse hujusmodi Vicarios nominare, et illos ad nutum amovere, si Ordinarius loci ab initio illos reputaverit amovibiles.

» Ad quintum. Grancias, seu membra alicujus Monasterii, numquam suppressa, in quibus non degunt saltem sex Religiosi, subesse jurisdictioni, ac visitationi Ordinarii loci, ac Superiorum Regularium cumulative, videlicet Ordinario tamquam Sedis Apostolicae Delegato ex praedicto Decreto, *Ut in parvis*, Regularibus autem jure Ordinario.

Et tandem circa jurisdictionem Episcopi in parvis Conventibus sequentes attendantur dispositiones. 22

» Episcopus visitavit Conventum suae jurisdictioni subjectum in vim Decreti fel. record. Innocent. X. incip. *Ut in parvis* propterea quod tunc temporis ibi non erant de familia, nec re ipsa alebantur sex Religiosi; sed post absolutam visitationem, sine ulla fraude a Superioribus in eodem Conventu adaucta est familia, et impletus numerus sex Religiosorum, sicque Conventus exemptionem recuperavit juxta declarationes Sac. Congreg. super statu Regularium, nempe decimam sextam, et decimam septimam inter impressas.

» Hoc posito, consulitur Sacra Congreg. de infrascriptis.

» Primo. An post exemptionem, ut praefertur, recuperatam, Episcopus possit hujusmodi Conventum visitare ad effectum ut videat, an ordinationes, et Decreta ab ipso edita in visitatione praecedenti fuerint adimpleta, nec ne?

» II. Anve possit Decreta non adimpleta exequi, et pro illorum executione poenas adjicere, et aggravare?

» III. Et quatenus possit: an haec facultas, quae ex d. Decreto, *Ut in parvis*, competit Episcopo tamquam Sedis Apostolicae Delegato, expiret, lapso integro anno a die publicationis Decretorum?

» IV. An Episcopus post exemptionem a Conventu recuperatam possit condemnare, et punire, etiam poena corporis afflictiva Religiosum, qui pro delicto in Curia Episcopali fuerat inquisitus, et carceri mancipatus eo tempore, quo Conventus erat jurisdictioni Episcopi subjectus?

» Die 19. Novembris 1671. Sacr. Congregat. super statu Regularium ad singula dubia superius proposita respondit ut sequitur, videlicet.

» Ad primum. Posteaquam Conventus exemptionem recuperavit, Episcopum nequaquam posse illum visitare, etiam ad effectum, ut vi-

» deat, an Decreta edita in praecedenti visitatio-
» ne fuerint executioni mandate.

» Ad secundum. Iditem non posse post hujus-
» modi exemptionem Decreta non adimpleta exe-
» qui minusque poenas adjicere, et aggravare pro
» illorum executione.

» Ad tertium. Jurisdictionem ex dicto Decreto,
» *Ut in parvis*, Episcopo attributam in Conventu
» non habente Religiosorum numerum ibi prae-
» scriptum expirare eo ipso, quod Conventus ob
» familiam sine fraude adauctam, et impletum nu-
» merum Religiosorum praefixum, exemptionem
» recuperavit.

» Ad quartum. Cum contra dictum Religiosum
» non solum causa, sed etiam persona sit prae-
» venta eo tempore, quo Conventus erat subje-
» ctus jurisdictioni Episcopi, et exemptio super-
» veniens non invenerit eum liberum, utique Epi-
» scopum, tamquam Sedis Apostolicae Delega-
» tum, posse hujusmodi causam tempore habili
» inchoatam prosequi etiam post exemptionem,
» et eumdem Religiosum condemnare, et punire
» etiam poena corporis afflictiva.

23 Hinc est advertendum, quod quamvis ex Decreto Innocentii X. *Ut in parvis*, Conventus erecti post diem 11. Junii 1625. si in ipsis non permaneant saltem duodecim Religiosi, relinquantur subjecti visitationi, et correctioni Ordinarii loci juxta Decretum jussu Urbani VIII. editum, *et Art.* 1. *sub n.* 7. relatum, tamen Sacra Congregatio super statu Regularium diversimode censuit de omnibus generaliter Conventibus non suppressis. Cum enim nonnulli Episcopi virtute d. Decreti Innoc. X. visitare niterentur Conventus Patrum Cappuccinorum, et aliorum Regularium, in quibus actualiter non morabantur plures quam sex Religiosi, quamvis in illis essent collocati majori numero; ad instantiam Procuratoris Generalis eorundem Patrum Cappuccinorum;

Sac. Congr. super statu Regularium censuit Conventus numquam suppressos, in quibus actu degunt de familia plures quam sex Religiosi, minime comprehendi in Decreto sanctae memoriae Innocent. X. quod incipit. Ut in parvis, *ac proinde locorum Ordinarios nequaquam posse in vim Decreti in hujusmodi Conventibus, aut illorum personis ullam sibi jurisdictionem vindicare. Dat. Romae* 29. *Novembris* 1657. *in Regest. ejusdem Congreg. fol.* 325. Panimolle *dec.* 84. *adnot.* 2. *num.* 62.

24 Quo enim ad alios Conventus antea erectos, et nunquam suppressos pro exemptione ab Ordinarii jurisdictione sufficiunt sex tantum Religiosi,
25 ex ipsemet Decreto *Ut in parvis.* Conventus autem suppressi, et iterum restituti, remanent subjecti visitationi, et correctioni Ordinarii loci, donec ipsorum redditus eo usque adaucti fuerint, ut in eis commode sustentari valeant, et cum effectu sustententur duodecim Religiosi, ut expresse statuit Innocent. X. in Decreto *Ut in parvis*, relat. *supra num.* 14. Tales vero Conventus primum suppressi, ac deinde Religioni restituti, non remaneant iterum suppressi, nec gratia restitutionis est nulla, si ab ipsis ex aliqua rationabili causa, et ad breve tempus absit unus, vel plures ex numero sex Religiosorum ibi degentium, ut patet ex Decreto Sac. Congreg. in responsion. ad quintum decimum; Vid. supra *sub num.* 19. *et* 20. Si tamen a Conventibus non suppressis, licet ex causa rationabili, adsit aliquis e sex Religiosis ibi existentibus, Conventus subjacent jurisdictioni Ordinarii durante tali absentia; Et illo Religioso redeunte, vel alias impleto numero sex Religiosorum, Conventus recuperant pristinam exemptionem, ut patet ex d. Decr. Sac. Congreg. in responsion. *ad* 16. *et* 17. *ibidem sub num.* 19. *et* 20. Conventus omnes erecti post diem 23. *Decemb.* 1697. si in ipsis non permaneant saltem duodecim Religiosi, remanent subjecti visitationi, correctioni, atque omnimodae jurisdictioni Ordinarii loci; Innocent. XII. *Constitut.* incip. *Nuper*, edita dicta *die* 23. *Decembr.* 1697. *Vid. Artic.* 1. *sub num.* 27. 26 27 28 29

30 Hinc quoad parvos Conventus attendenda est sequens novissima Epistola Encyclica ad universos Italiae, Insularumque adjacentium Ordinarios jussu Summi Pontificis conscripta, qua ipsis distincte injungitur, ut vitam, mores, et disciplinam Regularem in parvis Conventibus degentium diligenter inquirant, inobservantes corrigant, ac ubi resipiscentiae spes non extet, eos Sacrae Congregationi denuncient.

Pervenuta la notizia a nostro Signore, che i Superiori delle Religioni sogliono per ordinario collocare di stanza ne' Conventi più piccoli, e specialmente fuori di mano li Sogetti meno osservanti delle loro Regole, o che questi per la licenza del luogo divenuti più liberi, invece di edificare, distruggono la Casa del Signore, Sua Santità per la premura particolare, che altamente nudrisce, che in ogni luogo si mantenga, e si accresca sempre più lo splendore delle Religioni, e si stabilisca in esse l'esatta osservanza Regolare, a tenore rispettivamente delle loro Costituzioni, si è messa ad ordinare, che per via di questa Sacra Congregazione sopra la disciplina Regolare s'ingiunga strettamente a V. S. come si fa colla presente Lettera, perchè ella usando il suo zelo, invigili attentamente, che i Religiosi dimorenti pro tempore ne'suddetti Conventi dentro, e fuori di cotesta Città, e Diocesi, osservino esattamente quanto devono al Signore in corrispondenza allo stato, a cui sono stati chiamati; e in virtù de' Voti da essi fatti solennemente. Onde ella devrà paternamente ammonirli della mente di Sua Beatitudine, e della stessa Sac. Congreg. e in caso di trasgressione corregerli seriamente

secondo la disposizione del Decreto *Ut in parvis* emanato d'ordine della Santa mem. d'innoc. X. li 10. Febbrajo 1654. e quando non si scorga in essi segno alcuno di resipiscenza, darne subito parte alla Sagra Congregaz. perchè possa la medesima opportunamente provvedere. Si serva pertanto ella di quel zelo, che le somministra la causa, e di quelli eccitamenti, che la detta l'onore di Dio, pregandole dal Cielo vera felisità.

Roma 26. Gennajo 1707.

G. R. Card. Imperiali, Prefetto.

F. de Vico Segretario.

31 Episcopus visitans parvos Conventus sibi suppositos nequit a visitatis aliquid accipere procurationis nomine, neque in pecunia, neque in victualibus, ut expresse fuit resolutum sequenti Decreto: *Cum Sac. Congreg. super statu Regularium alias consulta, An Episcopus visitans parvos Conventus suae jurisdictioni suppositos, aut personas in eis degentes ad praescriptum Decreti San. mem. Innoc. X. quod incip.* Ut in parvis etc. *possit a visitatis procurationem exigere in victualibus, vel in pecuia, duxerit expedire, ut Sanctiss. D. N. decernat, et declaret non licere Episcopo tales Conventus visitanti quidquam accipere procurationis nomine; Sanctitas Sua Congreg. sententia audita eam expresse approbavit, noluitque licere Episcopis hujusmodi Conventus visitantibus aliquid accipere procurationis nomine seu in pecunia, seu in victualibus, et ita observari praecipit. Nnon obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, etiam in corpore Juris clausis, caeterisque contrariis quibuscumque. Datum Romae* 15. *Junii* 1665.

Marcus Antonius Card. Fran.

Loco ✠ Sigilli.

Prosper Fagnanus Sec. Custos.

ADDITIONES AUCTORIS.

32 Addenda sunt quae adducit sapientissimus P. Gaudentius de Janua in suo celeberrimo Opere recens Romae impresso anno 1748. *de Visitatione cap.* 4. *n.* 17. *pag.* 362. ibi. Ilis nihilominus dispositionibus supervenit declaratio Sacrae Congregationis super statu Regularium, quod generaliter Conventus nunquam suppressi, in quibus actu degant plures, quam sex Religiosi minime comprehendantur in dicto Innocentii X. Decreto propterea in hujusmodi Conventibus, aut illorum personis, Locorum Ordinarii nullam possint sibi jurisdictionem vindicare, prout refert. Lantusca, *cit. n.* 13. et firmat Panimoll. *Dec.* 84. *adnot.* 2. *num.* 62. quae quidem declaratio innovata legitur ut diminutiones Religiosorum, redactorum ad sex, licet non plures, per Sacram Congregationem Concil. nimirum: *Conventum Regularium, in quo semper extiterunt de familia sex Religiosi, nec qui unquam fuit suppressus, non comprehendi in Decreto* S. M. Innocentii X. *Ut in parvis.* Sic in *Pientina Synodi* 15. *Septembris* 1703. *Dec. lib.* 53. Quinimmo ievenio recentiorem, quantum ad omnes Conventus decisionem ejusdem S. C. C. *Quod*, videlicet, *visitandi Conventum, et Ecclesiam nullum jus habet Episcopus, vigore Decreti*, Ut in parvis *si adsint sex Religiosi permanentes: in Ugent. sive Hydruntina Jurisdictionis, et censurarum* 16. *Martii* 1715. in respons. *ad secundum lib. decret.* 65. At omnibus dispositionibus, et declarationibus anteactis praevaleret equidem ultima, quae a Sacra Congregatione Episcoporum, et Regularium *prodiit sub die* 17. *Aprilis* 1744. *in Auximana*; scilicet quod Conventus omnes Regularium, licet numquam suppressi, an quibus non degant de Familia duodecim Religiosi, uti supra, comprehensi intelligantur in Decreto Innocentii X. *Ut in parvis*, ideoque subsint Ordinarii Visitationi, ac jurisdictioni: non obstantibus Decretis quibuscumque praecedenter in favorem Regularium, si et quatenus, editis. Verumtamen Decreto huic ultimo deest approbatio Sanctissimi, ad quem deferri debuerat: proinde adhuc sub Judice lis esse censenda est. Cum siquidem in hujusmodi causa, vertente inter Promotorem Fiscalem Curiae Episcopalis Auximi, ex una, et Conventum, ac Patr. Minor. Conventuales Sancti Francisci Terrae Staphili, ex altera parte; propositum fuisset infrascriptum dubium, videlicet.

An liceat Episcopo visitare Conventuum RR. PP. Covent. d. Terrae Staphili; ita ut sit standum vel recedendum ab alias decisis in casu etc. S. C. Emieentissimo Gentili Ponente, partibus auditis, et re mature perpensa, ad supradictum dubium respondit. 33

Praevio recessu a decisis, etc. *Affirmative; et ad mentem* Mens fuit, quod supplicetur Sanctissimo pro declaratione; *licere Episcopis, ad formam Decreti,* Ut in parvis, *visitare Conventus suppressos in Bulla* Instaurandae, *et in literis circularibus descriptos; etiam si suppressio non sit executioni mandata die* 17. *Aprilis* 1744. Instantibus autem PP. Conventualibus pro nova audientia; eadem S. C. sub die 22. Aprilis benigno concessit, et mandavit, supersederi usque ad primam Congregationem; die vero 19. Junii 1744. cum petita fuerit prorogatio, ipsamet S. C. decrevit, ut sequitur: *Quoad Conventum Staphili rejiciendam esse instantiam; prout rejecit; et in reliquis prorogavit supersessionem usque etc.* Inde *die* 13. *Novembris ejusdem anni* 1744. exiit absolutum Decretum, quantum ad omnes Conventus parvos in casu etiam numquam sup- 34

pressos, ab Ordinariis respective visitandos scilicet. *In decisis die* 17. *Aprilis ejusdem anni; non obstantibus resolutionibus, et quibuscumque Decretis hactenus emanatis.* Sed deinceps a Sanctissimo nulla provisio amplius prodiit, ut debuisset, ex vi supplicationis ipsi porrigendae: attento antedicto primo Decreto *sub die* 17. *Aprilis.* Hinc quantum ad Conventus non suppressos in casu, adhuc stant in terminis priora Decreta, quod nempe nequaquam subsint Visitationi etc. quoad usque Sanctissimus determinent. *Haec ille expressis verbis.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU

35 Quoad Conventus, in quibus exigua inhabitat Familia, ad vitandum errorem, sequentia sunt notanda. I. Conventus fundati ante Decreta de celebratione Missarum die 21. Junii 1625. edita a
36 S. Congregat. Concilii interprete, et approbata a S. M. Urbano VIII. et non supressa vigore Constitutionis incipientis *Instaurandae* S. M. Innocentii X. si duodecim haud habeant Religiosos, subjecti sunt jurisdictioni Epscopi in concernentibus non solum disciplinam Ecclesiasticam, sed et institutum regulare, ut Sacra Congregatio super statu Regularium de anno 1655. rescripsit in 2. dubio.
37 II. Conventus soppressi virtute mox dictae Constitutionis S. M. Innocentii X. et postea restituti, si sex Religiosos minime habeant, subjecti itidem sunt jurisdictioni Episcopi, tum quoad Ecclesiasticam disciplinam, tum quoad institutum regulare, juxta eamdem resolutionem Sacr. Congregat. super statu Regularium *in d.* 4. *dubio.*
38 III. Conventus fundati post dicta decreta, si Religiosos duodecim nequaquam habeant, subjecti utique sunt jurisdictioni Episcopi, at circa dumtaxat disciplinam Ecclesiasticam, non item circa regulare institutum, ut tradunt Pignatell. *consult. Canon. tom.* 2. *consult.* 136. *num.* 24. optime Del Bene *de Immunit., et Jurisdict. part.* 2. *c.* 24. *dub.* 21. *n.* 5.
39 Non importune hic quaeritur, utrum Conventus, de quibus disseritur, subsint jurisdictioni
40 Episcopi ordinariae an delegatae? Quod attinet ad Conventus fundatos ante praefata decreta, et non suppressos, tum ad Conventus suppressos, et postea restitutos, non ordinariae, sed delegatae jurisdictioni Episcopi subesse, patet ex decreto *Ut in parvis*, Isto in exequutionem dictae Constitutionis *Instaurandae*: in quo expresse habetur, quod subjecti ii sint Episcopo tamquam Sedis
41 Apostolicae delegato. At quod concernit Conventus fundatos post toties memorata decreta, eosque praesertim, qui a principio non habuerunt duodecim Religiosos, tuto affirmari haud potest, subesse ipsos delegatae Episcopi jurisdictioni; idque quia minime in iis dictum fuit, quod subjecti ipsi sint Episcopo uti delegato Apostolicae Sedis, sed postquam jussum fuit, ut non fundentur Conventus, nisi redditus habeant sufficientes sustentationi duodecim Religiosorum, subditum fuit: *Alioqui Monasteria, et loca hujusmodi post hac recipienda, in quibus duodecim Religiosi ut supra sustentari, atque inhabitare non poterunt, et actu non inhabitaverint, Ordinarii loci visitationi, correctioni, et omnimodae jurisdictioni subjecta esse intelligantur.*

Utilis autem est haec observatio ad plures effectus. Ut alios taceamus, in Ecclesiis Conventuum illorum, qui nonnisi delegatae jurisdictioni Episcopi subsunt, nequit Parochus Parochiae, in qua positi ii sunt, officium funebre peragere super cadavere sui Parochiani; propterea quod durat adhuc exemptio, quae impedit, quominus dictum officium funebre a Parocho super Cadavere sui Parochiani peragatur, ut rejectis Romaguer *ad Synodal. Gerunden. lib.* 3. *tit.* 3. *cap.* 3. *num.* 22. Brasch. *in Promptuar. Synod. cap.* 110. *num.* 38. Monacell. *Formul. Eccles. tom.* 2. *tit.* 13. *formul.* 1. *num.* 70. *aliisque*, videtur sensisse Sacra Congregatio Conc. interpres *in Volaterrana* 16. *Martii* 1726. *ad* 5. *dub.* tum Sacra Congregatio Episcoporum, Regularium negotiis praefecta *in Nullius seu Terrae Pontian. Jurium Parochialium* 20. *Martii* 1739. *et in Pientina* 4. *Februarii* 1757. Sed in Ecclesiis aliorum Conventuum, qui ordinariae Episcopi jurisdictioni sunt subjecti, quum cesset privilegium illud exemptionis natura sua, ut dictum est, impediens quominus possit Parochus officium funebre peragere super Cadavere sui Parochiani, non est cur excludi ab eo possit Parochus. Quoties enim Ecclesia posita est intra limites Parochiae, nec est exempta, jus est Parocho peragendi officium funebre super cadavere sui Parochiani; Marant. *Respons.* 21. *n.* 54. *tom.* 4. Lanfredin. *Respons. Eccl.* 17. *n.* 8. 42 43 44

ARTICULUS III.

QUOAD EA, QUAE CONCERNUNT CONVENTUUM CLAUSURAM.

Omnes Regulares, quicumque sint, obligantur ad habendum aliquod genus Clausurae in Claustris, et Conventibus suorum Ordinum, *c. Placuit.* 8. *cap. Juxta* 11. *cap. Monachi* 33. *caus.* 16. *qu.* 1. *et cap. Perveniit.* 20. *caus.* 18. *quaest.* 2. ubi prohibentur introduci mulieres in Monasteria virorum, ut omnis radicitus evellatur occasio violandi votum Castitatis. Specialius tamen Conventuum Regularium Clausuram respiciunt duae Constitutiones Sancti Pii V. quarum prima incipiens, *Regularium Personarum*, revocat omnes facultates ingrediendi Monasteria, et loca virorum Regularium quorumcumque Ordinum mulieribus conces- 1 2

3 sas ; Et per ipsam Mulieres ingredientes clausu-
ram Conventuum virorum praetextu licentiarum,
excommunicantur excommunicatione Papae reser-
4 vata. Regulares vero ipsas praesumentes introdu-
cere , vel admittere, officiis privantur , inhabiles
ad illa , et alia obtinenda declarantur, et a Divi-
nis ipso facto, sine alia declaratione, suspendun-
5 tur. Secunda Sancti Pii V. Constitutio incipiens,
Decet Romanum Pontificem extendit easdem poe-
nas etiam ad mulieres sine licentiarum praetextu
Clausuram Monasteriorum virorum ingredientes,
et ad Religiosos eas intra Monasterii Clausuram,
etiam absque ullo licentiarum praetextu, admit-
6 tentes. Regulares quamvis ex dictis duabus Con-
stitutionibus Sancti Pii V. non ligentur excom-
municatione, introducendo, vel admittendo foemi-
nas intra Conventuum suorum Clausuram, ipsam
tamen excommunicationem incurrunt, introducen-
do, vel admittendo ipsas sub licentiarum praetex-
tu, ut declaravit Greg. XIII. Constitut. incip. *Ubi*
7 *gratiae*. Et ipsam excommunicationem absolute
incurrunt introducendo sive praetextu licentia-
rum, sive sine talium licentiarum praetextu , ut
declaravit Sacra Congregatio Episcoporum, et
Regularium, cujus decreti tenor fuit a Cardinali
Matthaejo Ordinis Minorum Protectore transmis-
sus Commissario Generali Minor. de Observant.
ei ordinando, ut significaret omnibus Provincia-
8 libus , et Custodibus, « che li Signori Cardinali
» della Congregazione de' Vescovi , e Regolari
» hanno deciso, e determinato, che dove è il Guar-
» diano con la famiglia, eziandio che il luogo non
» sia affatto compito, nè circondato da muri, fossi,
» o siepe, e che sia aperto, ivi sia clausura, sic-
» come ha deciso la fel. mem. di Papa Pio V. ed en-
» trandovi le Donne siano scommunicate , e li
» Frati, così Prelati come sudditi, introducendo-
» la, incorrano nella stessa scommunica riserva-
» ta al Papa, restando ipso facto privi dell' officio
» loro, ed inabili *in futurum*.

» Il medesimo si dice delle selve, che non sono
» circondate, *ut supra*, *etiam* che siano grandissi-
» me: in quella parte però s' intende clausura ,
» ove li Frati sogliono ordinariamente passeggia-
» re, dicendo le loro divozioni: ma dove fosse selva
» grande, che serve per legname, e li Frati ordi-
» nariamente non vi sogliano conversare, nè pra-
» ticare, o che sia luogo aperto, ivi non s' inten-
» de Clausura.

» Ma nelli luoghi , dove non sono più che tre,
» o quattro Frati alla cura della Fabbrica , ivi
» non è Clausura, tanto nella selva, quanto negli
» Orti; nulladimeno se li Frati introdurranno le
» Donne nelle stanze , dove abitano , dormono,
» mangiano, o cucinano, siano penitenziati,e privi,
» come di sopra. È vero, che dove è consuetudine,
» che le Donne servano per manipolo , portando
» calce, pietre, e simili, se bene ci fosse il Guar-
» diano con la sua Famiglia, e le Donne fossero
» entrate per l'espedizione della Fabbrica, così nel
» orto, selve, e parte del Monistero, ove si fabbri-
» ca, come ove sta serrato, purchè non vadano in
» parte, dove abitano, dormono, e mangiano detti
» Frati, non incorrano in scommunica. E nostro
» Signore la prosperi. »

» Roma 4. Ottobre 1588.

Come Fratello.

Il Card. Mattei Protettore.

Nominae Clausurae Conventuum, in quam est 9
foeminis interdictus ingressus, intelligitur totum
illud spatium , quod intra septa Monasterii , seu
Conventus continetur , id est Claustra , Cellae ,
Officinae, Cenaculum, seu Refectorium, Dormi-
torium , Infirmaria , Coquina, et hujusmodi. *Est*
communis. Viridaria, seu Horti, et Prata cum Con- 10
ventu, et Claustra conjuncta veniunt nomine clau-
surae, ita ut mulieres ipsa ingredientes excom-
municationem incurrant; Sacra Congreg. Episco-
porum, et Regularium *in una Dominic.* 24. *April.*
1582. *in Laudensi* 13. *Septemb.* 1583. *et in Arben.*
3. *Junii* 1606. Secus vero si ipsa Viridaria , et 11
prata sint a Clausura separata clavi , et muro
convenienti. Eadem Sacra Conregatio *ibid.* Sacri- 12
stia , ad quam non patet aditus nisi per januam ,
quae sit in Claustro, comprehenditur sub clausu-
ra; Secus vero si habet ingressum a sola Ecclesia, 13
quia sic censetur pars Ecclesiae , et ejusdem, et
non Conventus Officina; Donatus *tom.* 1. *tract.* 4.
quaest. 12. *part.* 2. Bonacina *tom.* 1. *de Clausura*
qu. 5. *punct.* 1. *sub n.* 1. Sorbo *verb. ingredi Mona-*
steria Fratrum, et Monialium; Ameno, Mathaeuc-
ci , et alii passim. Si vero ad Sacristiam duplici 14
porta, una in Claustro, et alia in Ecclesia existen-
te pateat aditus , contineri sub Clausura docue-
runt Bonacina, et Ameno post Sorbo ponderantes
Sanctum Pium V. et Gregorium XIII. duas supra-
laudatas Constitutiones edidisse ad consulendum
Religiosorum quieti, ipsosque liberandos ab innu-
meris molestiis , et periculis ex mulierum fre-
quentatione, et conversatione oriri solitis; quae
omnia, cum aeque faciliter oriri possint per mu-
lierum ingressum in Sacristiam, cui patet aditus
ab Ecclesia, et a Claustro, videntur per eumdem
sanctissimum finem ab ea prorsus arcendae. Et
hujus mentis videtur fuisse Sac. Congreg. Episcop.
et Regularium teste Gavanto *in Manuali Episco-*
porum, verb. Regularium virorum Monasteria, ibi:
Sacristia comprehenditur sub Clausura; Congregat.
Episcop. et Regularium 28. *Aprilis* 1605. et Bar-
bosa *supra Trident. sess.* 25. *de Regul. cap.* 5. *num.*
115. ibi*: Sacristia Choro contigua alicujus Mo-*
nosterii Religiosorum est sub Clausura comprehensa;
Eadem Sacra Congregatio Episcoporum, et Regu-

larium *in Sulmonen.* 10. *Augusti* 1615. Sed praxis
15 fere ubique videtur in contrarium. Mulieres, quae
vadunt in prima Claustra ad hauriendam aquam,
modo Conventus habeat alia Claustra invia Mu-
lieribus, non incidunt in excommunicationem ;
Sac. Congr. Episcop. et Regul. *in una Venetiarum*
16. *Maji* 1582. *in una Assisiensi* 17. *Septemb.* 1583.
teste Nicol. in *Floscul. verb. Claustrum n.* 3.
16 Nomine Mulierum, quibus prohibetur ingres-
sus in Monasteria Religiosorum, veniunt omnes
foeminae cujuscumque status, gradus, ordinis, et
conditionis, etiam Comitissae, Marchionissae, Du-
cissae, textu expresso in d. Constit. Sancti Pii V.
incip. *Regularium Personarum*, ibi: *Mulieribus cu-
juscumque status , gradus , ordinis , conditionis, et
quacumque dignitate , ac praeeminentia praeditis ,
etiam Comitissis, Marchionissis , Ducissis etc.* et in
dicta Constitutione Gregorii XIII. incip. *Ubi gra-
tiae*, ibi: *Quibus etiam Comitissis , Marchionissis ,
Ducissis , et aliis cujuscumque status, et conditionis*
17 *mulieribus etc.* Attende tamen novissimam disposi-
tionem Benedicti XIV. adductam *infra sub num.*
36. Etiam fundatrices Conventuum, quantomvis
nobiles sint, et excellentes, comprehenduntur sub
ista prohibitione , quia hoc creditur fuisse inten-
tum Sancti Pii V. et Gregorii XIII. in laudatis
Constitutionibus , ideo enim in eis expresserunt
Ducissas, et similes, quia istae solent esse Funda-
trices; Rodriquez *in expositione Motus proprii San-
cti Pii V. num.* 3. Lezana *in Summa quaestionum
Regular. cap.* 10. *num.* 10. et alii; observa tamen
18 dictam novissimam dispositionem. Etiam puellae
parvulae cujuscumque sint aetatis , ut colligitur
ex Constitutione Eugenii IV. edita pro Congre-
gatione S. Justinae de Padua incip. *Et si quaslibet
personas*, ubi sic expresse cavetur: « Nulli homi-
» num liceat quascumque Mulieres Laicas , seu
» Religiosas (cujuscumque aetatis, status, gradus,
» auctoritatis , vel conditionis existant) quavis
» occasione ducere, sive ipsis mulieribus ingredi,
» seu commorari infra septa Monasteriorum prae-
» fatae Congregationis Sanctae Justinae de Pa-
» dua; quod si aliter scienter attentatum fuerit ,
» tam ipsae mulieres, quam earum ductores, sed
» et ipsi receptores , si voluntarie hoc fecerint ,
» ipso facto sententiam excommunicationis incur-
» rant, a qua dictae Congregationis Personae ab-
» solvi possint per Praesidem, et Visitatores Con-
» gregationis hujusmodi. » Sic apud Confectum
19 *fol.* 34. *Constit.* 3. *dicti Pontificis.* Et sic pro Clau-
sura Monasteriorum Monialium statuit Concil.
Trident. *sess.* 25. *de Regular. et Monialib. cap.* 5.
ibi: *Ingredi autem intra septa Monasterii nemini li-
ceat cujuscumque generis , aut conditionis , sexus ,
vel aetatis fuerint.* Et saepe saepius declaravit Sac.
Congregatio Episcoporum , et Regularium, quod
introducens infantes cujusvis sexus , vel aetatis
incurrit censuras violatae clausurae; et signanter
in Tudertina 7. *April.* 1759. *in Neapolitana* 22.
Martii 1580. *in Tauriensi* 10. *Junii* 1650. Unde to-
lerari non debet, quod puellae licet parvulae in-
grediantur , et egrediantur ad libitum ; *in Pista-
riensi* 24. *Februarii* 1759. Et Abbatissa, quae hoc
permittat, privatur officio, voceque passiva, *in una
Sancti Severini* 8. *Maji* 1595. Hinc si tolerari non
debet in Monasteriis Monialium, ut puellae, licet
parvulae, ingrediantur, et egrediantur ad libitum;
a fortiori videtur non esse tolerandum in Con-
ventibus, et Monasteriis virorum.
At praxis pluribus in locis videtur contraria , 20
et posse puellas parvulas intrare in Monasteria
virorum , non obstante praedicta prohibitione ,
tenent Rodriquez in expositione *Motus proprii S.
Pii V. num.* 12. Sanch. *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 27.
num. 4. Lezana *in Summa quaestionum Regular.
cap.* 10. *num.* 10. et alii plures. Et ratio ipsorum
est, quia dicunt ipsi, finis prohibitionis est ne de-
tur Religiosis occasio impudicitiae , quae occa-
sio cessat in parvulis puellis. Sic etiam praxis 21
videtur contraria de Ducissis suprema auctori-
tate , jurisdictione gaudentibus , et de Funda-
tricibus , apud plures , quia tales Ducissae in
suis ditionibus aequiparantur Reginis , cum in
ipsis suprema gaudeant auctoritate ; et jurisdi-
ctione , ac ipsae Reginae ; Et Fundatrices in-
trantes videntur tolerari a quibusdam Summis
Pontificibus , ut a Julio II. Constitut. incip. *Licet*;
ubi in Conventus Minimorum Sancti Francisci de
Paula prohibet ingressum Mulierum non Funda-
tricum, nec de stirpe Regia, apud Peyrin. *de Pri-
vileg. Regul. tom.* 1. *Constit.* 6. *Julii II.* qui ibidem
§. 6. *n.* 6. *pag.* 1090. subjungit: *Regulas Ordinis
Minimorum S. Francisci de Paula, (in qua cavetur,
ne Superiores aliquas Mulieres in dicti Ordinis Con-
ventus ullatenus intrare permittant; Verumtamen sin-
gulae Dominae de stirpe Regia procreatae , ac etiam
omnes hujusmodi Ordinis Fundatrices honeste cum
sua comitiva intrare , ac devote visitare tolerentur)
non est derogatum per Constitutionem Pii V. supra
positam, et editam anno* 1566. 24. *Octobris, quo ad
Reginas, vel Fundatrices dumtaxat, prout declaravit
Gregorius XIII. etiam ex sententia Congregationis
Concilii* 21. *Novembris* 1577. Imperatrices, earum- 22
que Filiae possunt intrare in Monasteria Religio-
sorum cum sua decenti comitiva; Quia cum Pon-
tifices in supra laudatis Constitutionibus non fe-
cerint mentionem de illis, credendum est noluisse
ipsas comprehendere sub prohibitione; Rodriquez
tom. 1. *quaest. Regul. quaest.* 48. *art.* 1. Sanchez
lib. 6. *in decalog. cap.* 17. *num.* 5. Lezana *in Sum-
ma quaestion. Regular. cap.* 10. *num.* 10. et alii
passim cum praxi universali; Attende tamen d.
novissimam dispositionem.
Mulieres omnes possunt licite ingredi in Con- 23
ventus Religiosorum tempore Processionum ,
dummodo Processionem sequantur, nec ad in-

teriores officinas, vel Religiosorum cellas divertant. Hoc expresse concessit S. Pius V. Constit. incip. *Decet Romanum Pontificem*, quae cum eis concedat posse licite ingredi etiam quando in eis Missae, et alia Divina Officia celebrantur, ac aliis piis contingentiis, ut ab omnibus sciatur ad quae se extendit, hic ad literam datur, prout refertur etiam a Confectio in *collections privilegiorum Regularium fol.* 182.

PIUS PAPA V.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM

24 Decet Romanum Pontificem certissimum mentis suae interpretem, si quando quidpiam dubietatis in Literis ab eo emanatis occurrit, suae declarationis oraculo quam primum explanare. Cum alias a Nobis emanaverint quaedam Literae in simili forma Brevis sub *die* 24. *Oct.* 1566. Pontificatus nostri anno primo, in quibus mulieribus quibuscumque Monasteriorum Regularium ingressus cum derogatoriis claus. et irritantibus decretis prohibetur, et alias prout in illis plenius continetur. Nos intuitu, et in favorem Congregationis Montis Virginis, aliquas dubitationes, quae circa dictarum Literarum, et mentis nostrae intelligentiam oriri possent, elucidare, submovere volentes, supplicationibus dictae Congregationis, Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Apost. auctorit. tenore praesentium dicimus, et declaramus, fuisse, et esse mentem, et intentionem nostram, quod dictae Literae non solum comprehenderent, et comprehendant Mulieres habentes, et praetendentes facultatem, et indulta ingrediendi Monasteria, sed etiam omnes et quascumque Mulieres alias tam in genere, quam in specio; significantes nihilominus, prout significamus, quod propter hoc, et praedictas nostras Literas non intelleximus, nec intelligimus, quod Mulieribus praecluderetur, nec praecludatur aditus ad Monasteria, et loca Regularia dictae Congregat., ac eorum Claustra, quando in eis Missae, et alia Divina Officia celebrantur, ac cum Processiones fiunt, et quando Christifidelium cadavera ibi sepeliuntur, ac etiam pro eis suffragia fiunt, sed libere perpetuo concedimus eisdem omnibus mulieribus facultatem, ut ad illa loca d. Congregationis, in quibus dicta opera pia exercentur, cum aliis Catholicis personis accedere libere, et licite possint, et valeant; et similiter quod quando Divinum verbum in Claustris Monasteriorum, et Regularium locorum Congregationis hujusmodi proponitur, vel per aliam quamcumque causam, tantus concursus populi fuerit, quod commode ingredi non possint, et egredi per portam Ecclesiae, perpetuo concedimus, ut dictae mulieres, una cum aliis saecularibus personis, possint ingredi portam Claustri Monasteriorum locorum Regularium Congregationis hujusmodi (dummodo recto tramite accedant ad portam, qua exitur e Monasterio) sicque volumus pariter, et indulgemus. Decernentes etc. sublata etc. irritum etc. non obstantibus etc.

Romae 16. Julii 1570.

Circa haec autem Barbosa *part.* 3. *de offic. et potest. Episcop. allegat.* 102. *num.* 49. refert Decretum Sacrae Congregationis Rituum tenoris sequentis, videlicet: « Illustrissimi, et Reverendissimi Domini Archidiaconus Oriolensis exponit DD. VV. Illustrissimis, et Reverendissimis qualiter in Civitate Oriolensi usu, seu forsan etiam consuetudine immemorabili introductum est in aliquibus Monasteriis Regularium, scientibus, et non contradicentibus Episcopis pro tempore, ut annuatim faciant suas Processiones tam solemnes Rogationum, Candelarum, Palmarum, de Sanctissimo Sacramento, ac alias, quam privatas de Cruce tempore Passionis, de Rosario, de Carmine, de Cingulo Sancti Francisci, de Corrigia Sancti Augustini, cum similibus, singulis mensibus per Claustra dictorum Monasteriorum comitantibus undique devotionis, et Religionis causa utriusque sexus fidelibus; quod cum videatur contrarium Constitutionibus San. Mem. S. Pii V. et Gregorii XIII. quibus praecluditur aditus mulieribus accedendi ad Claustra Regularium, ideo Orator supplicat declarari, an hoc jure liceat? Sac. Congr. Rit. respondit, non licere mulieribus comitari Processiones per Claustra Monasteriorum Regularium, nisi adsit in hoc expressa licentia Sedis Apostolicae. Die 30. Septembris. 1628. 25

Fr. Fulvius. Secret.

At vero cum talis petitio exhibita Sacrae Congregationi Rituum nullum verbum faciat de dicta declaratione, ac nova concessione facta mulieribus a S. Pio V. in d. Constitutione incip. *Decet Romanum Pontificem*, potest censeri, Decretum illud vel fuisse subreptitium, vel in observantiam deductum non fuisse, cum saltem quantum ad ingressum tempore Processionum sit contraria praxis communis, et praesentim Urbis Romae, (*) cui nullum adversari constat; Donat. *tom.* 1. *p.* 2. *tract.* 4. *quaest.* 19. Matthaeucci *Officialis quoad Conventus num.* 29. Lezana *loco cit. num.* 12. Rodriquez *tom.* 1. *qu.* 48. *art.* 3. *et in exposit. Motus proprii Pii V.* Sanchez *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 17. *num.* 22. Coriolan *de casibus reservatis part.* 2. *caus.* 3. *num.* 33. Lantusca *verb. Claustrum num.* 3. et alii passim. Quia tamen tale privilegium, quoad ingressum mulierum in Conventus Religiosorum, 26 27

(*) Haec praxis Romae poenitus est sublata.

non videtur ubique in usu, nisi pro tempore, quo Processiones fiunt, in his erit laudabilis usus retinendus, et abusus vitandus. Ita laudati Doctores et alii. Nunc autem quoad supradicta est omnino attendenda dicta novissima dispositio
28 Benedicti XIV. Superior nequit processionem extraordinariam instituere ad solas preces Mulierum nobilium, et divitum, ut ipsae possint Conventum ingredi ad satisfaciendum suae curiositati; et si hoc faciat, peccat mortaliter, et incurrit poenas taxatas; Non enim potest prudenter praesumi, quod S. Pius voluerit suam concessionem ampliare ad similes Processiones pro sola satisfacienda mulierum curiositate institutas, sed solummodo ad Processiones ex devotione, et juxta Ecclesiasticos ritus fieri consuetas; Sorbo *verb. Ingredi Monasteria vers. circa, quem*, Matthaeucci *loc. citat. numer.* 20. Fr. Emannel. *in explicatione Bullae Cruciatae fol.* 511. Rodericus, Joannes de
29 la Crux, Donatus, et alii. Nec potest Superior, sive alius Religiosus mulieres introducere, quando murus Clausurae materialis ex accidenti est dirutus, quia semper remanent fundamenta, quae sunt limites Clausurae jam positae, quam non potest Superior localis variare, et loca Monasterii reputantur, ut prius sic cum Ameno *num.* 18. Matthaeucci *loc. cit. num.* 19. et alii. Et de facto Sacra Congregatio in similibus casibus consuevit semper declarare transgressores incursos in poenas taxatas.

30 Nomine Religiosorum introducentium, vel admittentium mulieres in Clausuram Conventus veniunt omnes Religiosi active influentes in talem ingressum Mulierum, ut sunt invitantes, consulentes, hortantes, approbantes, monstrantes iter, auferentes impedimenta, januam aperientes, eas recipientes, concedentes, et auctoritative, sive ratione sui officii permittentes ut intrent; Sorbo *verb. Ingredi Monasteria, vers. est etiam notandum;* Matthaeuc. *loco cit. num.* 25. cum aliis, et deducitur clare ex verbis S. Pii V. in cit. *Constit.* incip. *Regularium Personarum in fine;* ibi: *Introducere, admittere praesumant*, et ex verbis Gregorii XIII. in cit. *Constit.* Incip. *Ubi gratiae* §. *in fine*, ibi:
31 *Ingredi faciant, vel permittant.* Religiosus etiam, qui nec introduxit, nec admisit, nec consuluit, nec invitavit, nec januam aperuit, nec recepit, nec auctoritative, neque ratione officii sui permisit Mulierem intrare, aut hujusmodi, sed eam jam introductam ex urbanitate salutat, et ex decentia status illius per Conventum comitatur, incurrit poenas taxatas contra admittentes, recipientes, aut introducentes, si ipse sit causa efficax,
32 quod foemina diutius detineatur in Conventu. Si tamen comitaretur, ut ea citius e Conventu egrederetur, et per rectam, et breviorem viam ad egressum urgeret, nullam poenam incurreret, Matthaeucci *loc. cit.* n. 26. cum Ameno *num.* 31. et aliis.

33 Quamvis viris saecularibus non sit absolute prohibitus ingressus Conventus Regularium, nec absolute prohibita in ipsis commoratio; prohibetur tamen aliquibus Regularibus eos recipere, et admittere in certis temporibus, et circumstantiis, ut signanter pro Fratribus Minoribus de Observantia editum fuit Decretum a Sacr. Congregat. Episcop. et Regul. 1. *Decemb.* 1679. cujus dispositio reperitur confirmata a san. mem. Innocent. XI. *die* 20. *Septem.* 1685. *Director. trium Ordinum Const.* 8. prout sequitur: *Emanavit alias*, et infra: *Decretum tenoris, qui sequitur*, videlicet: *Sacra Congregatio etc. Religiosae quieti, et tranquillitati Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia benigne consulens, injungendum censuit, prout praesentis decreti tenore injungit omnibus, et singulis dicti Ordinis Superioribus Porvincialibus, Localibus, eorumque subditis, sub poena privationis officiorum Ordinis immediate incurrenda, ne ullo unquam tempore, quovis praetextu, vel quaesito colore permittant, aut consentiant saeculares quoscumque ingredi septa suorum Conventuum, deferendo per silvas, hortos, et prata sclopos ad venandum, sive alia armorum genera, vel illa apud Fratres, tam Superiores, quam subditos deponere, pariterque ludere quomodolibet per Claustra, aliaque loca publica, vel privata ipsorum Conventuum; et convivere ac pernoctare in eis ultra triduum tantum piae hospitalitatis titulo; et sic servari mandat: non obstantibus etc. decernentes easdem praesentes Literas semper firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac ab illis ad quos spectat, et pro tempore spectabit inviolabiliter observari; non obstantibus etc.*
34 Sub hac prohibitione comprehenduntur etiam Clerici, nisi sint vita exemplares, Eadem Sac. Congr. 10. *Maji* 1680. praecisis his verbis; *Sac. Congr. etc. Referente Eminentissimo Casante, censuit, suprascriptam prohibitionem extendendam esse etiam ad Clericos, exceptis tamen Clericis, qui exemplarem vitam ducunt.*
35 A supradicta tamen prohibitione excipiuntur Syndici Apostolici Conventuum praefatorum Fratrum, ut eadem Sac. Congreg. respondit ad sequens dubium; *An scilicet dicti Syndici comprehendantur in Decreto emanato die 1. Decembris 1679. Sacra Congregatio etc. audito Patre Ministro Generali Ordinis, et attentis narratis, censuit, ac declaravit praefatos Syndicos Apostolicos Conventuum ejusdem Ordinis, non comprehendi in enunciato Decreto.*

Romae 4. *Decembris* 1699.

G. Cardinalis Carpineus.

Joseph Emygdius Ferrus Pro-Secretarius.

36 Super Clausura Monasteriorum quorumcumque Virorum Regularium attendenda est novissima Summi Pontificis Benedicti XIV. Constitutio in-

cip. *Regularis disciplina*, in qua inter alia confirmat omnes Constitutiones Apostolicas et Decreta Concilii Tridentini quo ad dictam Clausuram sub iisdem poenis ibi inflictis. Et deinde revocat quaecumque Indulta, et Privilegia admittendi foeminas intra Clausuram Conventuum quacumque de causa, etiam devotionis, associandi Processiones, Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum. Prohibetque quibuscumque etiam Cardinalibus, sive singulis sive eorumdem Cardinal. Congreg., ne facultates, et licentias ingrediendi Clausuram Conventuum Religiosorum foeminis ullo modo concedant, et concessas omnino invalidas declarat; ac decernit quemlibet ipsorum, et aliorum quorumcumque, etiam speciali mentione dignorum, quacumque facultate hujusmodi temere uti audentem, ipso facto absque ulla alia declaratione poenas, et Ecclesiasticas Censuras incurrere, et incursas esse, a quibus praeterquam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolvi possit. Caeterum per hanc Constitutionem non intendit derogatum esse iis concessionibus, quae ad favorem quarumcumque Nobilium foeminarum, ex eo quod sive eorumdem majores, ac pro tempore existentes de familia fuerint et habeantur Fundatores, vel insignes Benefactores illius Monasterii, intra cujus Claustra, vel septa foeminas etiam de familia ingredi, vel concessum, vel cautum esse sibi voluerunt, et de concessione hujusmodi confirmationem ab apostolica Sede obtinuerunt; sive foeminae hujusmodi sint consanguineae, et affines eorum, qui sunt Domini in Temporalibus locorum, in quibus Monasteria situ reperiuntur, et quacumque legitima tituli, vel consuetudinis causa, et occasione ingressu hujusmodi de praesenti gaudent, factae, et impertitae fuerint; dummodo concessiones hujusmodi per Apostolicas Literas in forma Brevis, vel sub plumbo expeditas dumtaxat, et non aliter omnino factas, et impertitas fuisse, prius Ordinariis locorum Antistitibus, vel Praesulibus per legitima, et authentica documenta constare facerint; Et dummodo, nec vagandi, nec otiandi, nec comedendi, coenandique, nec per ambulacra, cubicula, coenacula, aliaque loca, et officinas discurrendi causa; sed ad Ecclesiam accedendi, Sacrosanctum Missae Sacrificium audiendi, aliaque erga Deum pietatis officia, et opera exercendi studio ingrediantur; Et dummodo de earum adventu, et ingressu, interdiu, et opportune faciendo, Superiores pro tempore existentes prius certiores fiant, ad hoc ut absque Fratrum incommodo, et offensione, recto tramite ad Ecclesiam pergatur, et alia de jure servanda serventur.

Circa clausuram multa erudite ac prudenter animadvertit saepe laudatus Episcopus Joseph M. Maraviglia in suis *Legibus Prudentiae Episcopalis*, lege 241. *et seqq.* quem consule.

Hic ad rem subnectuntur sequentia Decreta ejusdem Sac. Congreg. super Disciplina Regulari deputatae.

DECRETUM

Quo disposita, atque sancita a Vice-Commissario Generali Minor. Observ. Reformat. S. Francisci pro Conventibus Recessus, seu Recollectionis nuncupati confirmantur. 37

Sacra Congregatio super Disciplina Regulari expenso tenore Epistolae circularis Vice-Commissarii Generalis Min. Observantium Reformatorum S. Francisci datae die 6. Januarii 1707. in qua sub num. 6. ubi de Conventione Recessus, seu Recollectionis agitur, haec habetur: *E in detto Convento, o Conventi, ne' quali dovrà attendersi al solo spirito, divozione, ed orazione, non vi potrà essere studio, ne' Lettori, o altro Religioso esente da qualunque atto commune.* Et mature perpensis omnibus, et singulis deductis tam a dicto Vice-Commissario Generali, et Procuratore Generali Strictioris Observantiae Sancti Francisci ex una, quam a Patribus habitantibus in Conventibus Recessus Provinciarum Reformatarum Marchiae, et Bononiae Patribus ex altera, pro stabilitate Conventuum Recessus, sive Recollectionis cum peculiaribus legibus rescripsit: Executioni mandetur in omnibus Provinciis praedicta Epistola Circularis Vice-Commissarii Generalis sub die nona Januarii 1707. Et tam Superiores Generales, quam Provinciales omnino provideant Conventus Recollectionis, alias Sacra Congregatio providebit. Dat. Romae hac die 24. Martii 1708.

J. R. Card. Imperialis Praefectus.

F. de Vico Secretarius.

DECRETUM

De instituendis in unaquaque Provincia Strictioris Observantiae Sancti Francisci Conventibus spiritualis reces. pro Religiosis ferventioribus ad praescriptum Epistolae Circularis P. a Monte Bufo Vice-Commissarii, alias a Sacra Congregatione confirmatae. 38

Cum ad aures Sacrae Congregationis super Disciplina Regulari pervenerit, et multiplici fide dignorum testimonio fuerit comprobatum: in multis Provinciis strictioris Observantiae S. Francisci per Italiam, et Insulas adjacentes Epistolam Circularem Vice-Commissarii Generalis a Monte Bufo, datam 9. Januarii 1707. et ab hac Sacra Congregatione confirmatam 24. Martii 1708. plenum non sortiri effectum quoad demandatos spiritualis Recessus Conventus: Volens propterea Sacra Congregatio, ne talis inobservantia in Re-

gularis Disciplinae detrimentum diutius protrabatur, opportune, et efficaciter providere, re matura discussa, auditisque pluries, tum voce, tum scripto Superioribus Ordinis, referente Eminentissimo Fabrono, rescripsit. Pro omnimoda observantia praefatae Epistolae Circularis Vice-Commissarii Generalis a Monte Bufo confirmatae, ut supra, a Sacra Congregatione, de instituendis in unaquaque Provincia supradictis Conventibus spiritualis Recessus pro Religiosis ferventioribus, et non concedatur licentia admittendi ad habitum, et professionem, nisi in Provinciis, in quibus Sacrae Congregationi constiterit, praefatos Conventus reipsa institutos esse, ac sedulo, et cum effectu a Superioribus Generalibus detur notula, ubi sint respective instituti dicti Conventus. Romae 10. Decembris 1714.

J. R. Card. Imperialis Praefectus.

F. de Vico Secretarius.

DECRETUM

39 Consimile praecedenti pro Minoribus Observantibus Sancti Francisci.

Cum ad aures Sacrae Congregationis super Disciplina Regulari pervenerit, et multiplici fide dignorum testimonio fuerit comprobatum in multis Provinciis Minorum de Observantia Sancti Francisci per Italiam, et Insulas adjacentes Breve San. mem. Innocentii XI. quod incipit. *Militantis Ecclesiae etc.* editum die 22. Novembris 1679. plenum non sortiri effectum, quoad demandatos Recollectionum Conventus; Volens propterea eadem Sacra Congregatio, ne talis inobservantia in Regularis Disciplinae detrimentum diutius protrabatur, opportune, et efficaciter providere, re matura discussa, auditisque pluries, tum voce, tum scriptis Superioribus Ordinis, referente Eminentissimo Fabrono, censuit: Supersederi pro nunc in expeditione novi Brevis, sed omnino servandam esse dispositionem Brevis San. mem. Innocentii XI. 22. Novembris 1679. de non concedenda licentia admittendi ad habitum, et ad Professionem in illis Provinciis, in quibus plene non constiterit Sacrae Congregationi, supradictos Recollectionum Conventus institutos fuisse juxta formam in eodem Brevi praescriptam. Et interim detur a Superioribus Generalibus nota, ubi respective sunt Recollectionum Conventus. Romae 10. Decembris 1714.

J. R. Card. Imperialis praefectus.

F. de Vico Secretarius.

DECRETUM

Quo officium Prioratus Conventus S. Marcelli de Urbe Ordinis Servorum B. M. V. declaratur incompatibile cum cura Animarum ejusdem Ecclesiae, ac praeterea statuitur, ut praedicta duo munia, tamquam incompatibilia in omnibus Conventibus cujuscumque Ordinis, Societatis, et Instituti seorsim, distinctisque personis demandentur. 40

Mature discussa in Sacra Congregatione super Disciplina Regulari, habita sub die 28. Maji currentis Anni 1715. Causa Incompatibilitatis Prioratus Conventus Sancti Marcelli de Urbe Ordinis Servorum B. M. V. et Curae Animarum ejusdem Ecclesiae, unitim in Persona Patris Hieronimi Allegri, Eminentissimi Patres, auditis Partibus, unanimiter censuerunt, praedicta duo munia esse inter se incompatibilia, et insuper nominationem praefati Patris Allegri in Priorem dicti Conventus esse nullam: Mandantes insimul, Sanctissimo Domino Nostro approbante, ut enunciata duo Officia seorsim provideantur in omnibus, et singulis Conventibus cujuscumque Ordinis, Societatis, aut Instituti, quibus Cura Animarum incumbit, aut incumbere contingerit. Et ita perpetuo, et inviolabiliter observetur sub poenis arbitrio ejusdem Sacrae Congregationis.

J. R. Card. Imperialis Praefectus.

F. de Vico Secretarius.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

De excommunicatione quam indiscriminatim incurrere, ait Auctor num. 5. et plur. seq. Foeminas ingredientes clausuram Conventuum Virorum, tum Religiosos ipsas introducentes, vide quid sentiant Pirhing. *in Decretal. lib.* 3. *tit.* 35. §. 6. *num.* 45. Engell. *in Collegio Jur. Canon. lib.* 3. *tit.* 35. *num.* 13. Schmalzgrueber *Jur. Eccles. univers. lib.* 3. *part.* 4. *tit.* 35. §. 4. *num.* 131. Suar. *de Censur. disp.* 22. *sect.* 6. *n.* 10. *et plur. seq.* 41

CRAPULA

VIDE VERB. *CLERICUS ART.* 5. *A NUM.* 15. *ET* 23.

CRIMEN

PROUT EST IMPEDIMENTUM MATRIMONII

VIDE VERB. *IMPEDIMENTA MATRIM. ART.* 5. *NUM.* 79. *AD* 90.

CRUX

SUMMARIUM

1. Crux Christi a S. Helena Constantini Magni Imperatoris Matre fuit adinventa. — 2. Crux Christi inter illas Latronum miraculo fuit cognita, *ad num.* 8. — 4. Crux suae praecisionis damnum non sentit, sed crescit, et multiplicatur. — 5. Crucis Domini Titulus quando Romae fuerit inventus. — 6. Episcopo ingredienti aliquam Civitatem, vel Ecclesiam Parochialem, Crux deosculanda a quo porrigi debeat. — 7. In Processionibus deferenda est Crux cum Imagine Crucifixi terga vertente Clero, seu populo sequenti. — 8. Crux in Processionibus deferenda est a Regularibus cum velo pendente, seu pallio. — 9. Cappuccini in Processionibus possunt erigere, seu deferre propriam Crucem. — 10. Cappuccini post sibi concessam propriae Crucis erectionem, debent in Processionibus locum cedere Regularibus anterioribus. — 11. Reformati, Discalceati, et Recollecti S. Francisci in Processionibus incedunt sub Cruce Minorum de Observantia. — 12. Crux in Processionibus deferri debet a Religiosis Laicis, seu Conversis, non autem a Clericis Professis. — 13. In funeralibus unica tantum Crux defertur illius Ecclesiae, in qua defunctus sepeliri debet. — 14. Id tamen intelligendum est, dummodo Processioni funerali non interveniat Capitulum Cathedralis, quia tunc omnes invitati sub unica illius Cruce ad Ecclesiam tumulantem incedere debent. — 15. Et idem est dicendum etiam, quando intervenit Capitulum Collegiatae, *ad n.* 16. — 17. Si autem favore Regularium concurrat immemorabilis consuetudo circa delationem propriae Crucis, est servanda. — 18. Quid circa id statutum sit observandum a Clero Urbis. — 19. Quidve observandum a Confraternit. ejusdem Urbis. — 20. Confraternitates generatim nequeunt in Processionibus propriam erigere Crucem. — 21. Cruces Altarium, et Processionum non sunt benedicendae praecepto, et quilibet Sacerdos eas private benedicere potest. — 22. In Altari etiamsi sit expositum Venerabile, semper requiritur Crux cum Imagine Crucifixi. — 23. In fine Missae ad quodcumque Altare celebratae, fit reverentia Cruci infra gradus, capite semper aperto. — 24. Cruces, quae fiunt a Sacerdote super Oblata, non sunt faciendae manu transversa, sed manu recta in transversa parte Crucis, et digitis conjunctis. — 25. Signum, quod fit cum Patena a fronte ad pectus, fit integre cum signo Crucis. — 26. Manus Sacerdotis ad *Hanc igitur oblationem* debent ita extendi, ut palmae sint apertae, pollice dextro super sinistrum in modum Crucis supra manus, non vero infra manus. — 27. Cruces in Missa super Calicem, et Hostiam quando efformandae. — 28. Tolerari non debet, quod in locis publicis, et sordidis stent depictae diversae Cruces, ac Sanctorum Imagines in derisionem Christianae Religionis. — 29. Cruces, et nova insignia praeter solitum in Processionibus deferre non licet. — 30. Crucem propriam in Processionibus erigere non possunt Presbyteri alicujus Ecclesiae intra limites propriae Parochiae, sed debent incedere sub Cruce Parochiae. — 31. Archiepiscopi possunt ante se deferre Crucem etiam per loca exempta suarum Dioecesum; Et idem possunt Episcopi habentes privilegium deferendi ante se Crucem, *ad num.* 34. — 35. Alia ad rem. *Remissive.* — 36. Affertur origo Crucis Caravacensis. — 37. De pluralitate Crucium in funeralibus. — 38. An Sacerdos debeat omittere Crucis osculum in Missis de Requiem. — 39. ad 41. De Crucis loco in Exequiis Defunctorum. — 42. Quomodo a Summo Pontifice ad Archiepiscopos mos ante se deferendi Crucem dimanavit. — 43. ad 48. De unicitate vel pluralitate Crucium. — *49. Signo Crucis Horas Canonicas auspicari solemus. — 50. Quanta virtus et antiquitas hujus signi. — 51. De Cruce pectorali. — 52. 53. De Episcoporum usu Crucem deferendi. — 54. 55. De R. Pontificis usu. — 56. De Crucis praelatione. — 57. De Ligno S. Crucis, aliisque Dom. Passionis Instrumentis in processionibus deferendis.

1 Crux Christi a Sancta Helena Constantini Magni Imperatoris Matre fuit adinventa. Ipsa enim in somnis admonita, conquirendae, et adorandae Crucis studio Jerosolimam petiit; ibique, ut scribit S. Ambrosius *in oratione de obitu Theodosii*, aperit humum, decutit pulverem, tria patibula confusa reperit, quae ruina contexerat, inimicus absconderat; sicque Divinis monita visionibus Beatissimum Crucis lignum Sanctissima Imperatrix invenit; Nicephorus *lib.* 8. *cap.* 29. Socrates *lib.* 1. *cap.* 11. Theodoretus *lib.* 1. *cap.* 18. et alii cum Baronio *tom.* 3. *anno* 326.(*).

(*) Vol. IX. Symbolorum, quae cl. Gorius Florentiae edidit p. 65. *seqq.*, exstat Francisci Antonii Zachariae de *Inventione S. Crucis* dissertatio. *(Edit. Borbiell.)*

Cum autem tres simul fuissent Cruces reper- 2
tae, et Titulus Dominicae Crucis seorsim ab illis,
propterea que dubitaretur, quaenam, illa foret,
in qua Dei Filius pependisset, eam dubitationem
sustulit miraculum; quippe Macarius Jerosolymorum Episcopus, factis Deo precibus, eas in
conspectu Imperatricis cuidam Foeminae gravi
morbo laboranti admovit, cui cum reliquae nihil
profuissent, adhibita tertia Crux, statim eam sanavit: Sic Ruffinus Aquilejensis *lib.* 1. *Histor. cap.*
7. *et* 8. Teodoretus *lib.* 1. *cap.* 18. Socrates *lib.*
1. *cap.* 13. Sozomenus *lib.* 2. *cap.* 1. apud Baronium *tom.* 3. *anno* 326. *num.* 47. et concordat Breviarium Romanum *lection.* 5. *in Festo Inventionis*
Sanctae Crucis. Sanctus Paulinus tamen *epistol.* 3

11. *ad Severum*, et ipse Severus *Histor. lib.* 2. apud Baronium *loc. cit. num.* 46. non semiuecem foeminam sanitati restitutam, sed mortuum ad vitam revocatum tradit, dicens quod cadaveri illato Cruces duae adhibitae fuerunt, quas mers sprevit. At vero ubi tertia admota est, Dominicam Crucem esse prodidit resurrectio; et ad salutaris signi tactum morte profuga, funus excussum, et corpus erectum est; tremefactisque viventibus, atetit mortuus, et funeribus, ut Lazarus quondam vinculis expeditus, illico inter spectatores suos redivivus incessit. Nicephorus vero *l.* 8. *cap.* 29. apud Baronium *l. c. n.* 47. *in fine*, utrumque miraculum accidisse tradit, cum subdit: *Dicunt quoque, postea mortuo prorsus Crucem impositam, in vitam illum repente revocasse.*

4 Crux suae praecisionis damnum non sentit, sed crescit, ac multiplicatur; Tanta enim est Dei bonitas, scribit Bosius *lib.* 6. *de Cruce*, relatus, et sequutus a Beyerlinck *in Theatro vitae humanae, verb. Crux, fol.* 613. *litt. E.* quod pro fidelis populi solatio eam virtutem suae Cruci impartiatur, ut cum omnium hominum desiderio per particularum ejusdem distributionem fiat satis, nullo tamen sui detrimento id eveniat. Et Sanctus Paulinus *Epist.* 11. *ad Severum*, sic habet: *Operante Divina virtute, jugi miraculo Crux in materia insensata vim vivam tenens, ita ex illo tempore innumeris pene quotidie hominum votis lignum suum commodat, ut detrimenta non sentiat, et quasi intacta permaneat, quotidie dividuam sumentibus, et semper to tam venerantibus, sed istam imputribilem virtutem, et indetribilem soliditatem de illius profecto Carnis sanguine bibit, quae passa mortem, non vidit corruptionem;* sic apud Baronium *cit. tom.* 3. *anno* 326. *n.* 50. ubi ipse subdit, quod de multiplicatione in Crucis divisione divinitus impartita, quam S. Paulinus testatur, testis fidelis accedere videtur S. Cyrillus Hierosolimitanus *Catechesi* 10. *cum ait*: *Quinque panes testantur in quinque millia multiplicati; Lignum Crucis testatur ad hodiernum diem apud nos apparens, et apud eos, qui secundum fidem ex illo capientes hinc universum Orbem fere jam repleverunt.* Unde Baronius ipse *l. c. n.* 50. sic concludit: *Haec igitur a S. Cyrillo ternum repetita, et a S. Paulino disertis verbis asserta ora obstruunt subsannantium Haereticorum, atque adeo objectantium, quomodo fieri possit, ut Crux una tot in partes toto reperiatur Orbe diffusa.*

5 Crucis D. N. Jesu Christi Titulus inventus fuit Romae in Ecclesia Sanctae Crucis in Hierusalem die vigesima mensis Januarii 1492. Graecis, Hebraicis, et Latinis Characteribus conscriptus; Alexander VI. *Const.* 4. incipient. *Admirabile* (*).

(*) Huc spectat de *Titulo Dominicae Crucis Archetypo* Commentarius Dominici Mariae Mannii, qui in eodem Gorianarum Symbolorum Volumine IX. prodiit *pag.* 1. *seqq.* (*Edit. Barbiell.*)

Crucem deosculandam porrigere Episcopo ingredienti in aliquam Civitatem spectat ad digniorem illius loci, etiamsi non ad illius Ecclesiam, sed ad aliam Parochialem dirigatur. Cum vero ingreditur Parochialem Ecclesiam, debet hoc praestari a digniore illius Ecclesiae, licet sint praesentes Canon. Cathedr. vel Collegiatae; Sac. Cong. Rit. *in Calaguritana* 1. *Jun.* 1602. *apud Barbos. l. c. n.* 5. 6

In Processionibus ita debet Crux deferri, quod imago Crucifixi terga vertat Clero, seu Populo sequenti, quasi Christus praeire videatur; ad differentiam Crucis Papalis, vel Archiepiscopalis, in qua imago Crucifixi respicit Papam, vel Archiepiscopum, quasi ex illius aspectu in summa animarum cura ii recreentur, ut indicatur *in Caeremon. Episcop. l.* 1. *c.* 15. *et lib.* 2. *c.* 16. et aperte *in Caerem. Marcelli lib.* 3. *cap.* 20. *et Crassis lib.* 2. *cap.* 42. Sic Gavant. *Commentar. in Rubricas part.* 1. *tit.* 19. *num.* 3. Synodus Alexandrina XI. *tit.* 10. *Decret. unic.* citans ad id Decretum Sacr. Rit. Congreg. 7

Crux in Processionibus deferenda est a Regularibus, cum velo pendente, seu pallio; Sac. Rit. Cong. 14. *Januar.* 1657. 8

Capuccini in Processionibus possunt erigere propriam Crucem; Ead. Sac. Rit. Congr. 21. *Maji* 1618. et Paulus V. Constitut. 9. incip. *Pastoralis Officii.* 9

Capuccini post sibi concessam propriae Crucis erectionem, debent in processionibus locum cedere Regularibus illis, qui sub propria Cruce, et in proprio loco incedebant, antequam ipsi propriam Crucem deferrent; Ead. Sacr. Congreg. 23. *Martii* 1619. 10

Reformati, Discalceati, et Recellecti S. P. Francisci in Processionibus incedunt sub Cruce Minorum de Observantia; Ead. Sac. Rit. Congreg. 3. *Junii* 1617. 11

Crux in Processionibus deferri debet a Religiosis Laicis, seu Conversis, non autem a Clericis Professis; Sacra Congr. Episcop. et Regular. *in Provincia S. Angeli, Delationis Crucis* 16. *Septembris* 1718. *Ponente Card. Casono*, teste Ursaya *tom.* 3. *part.* 1. *discept.* 5. *per totum.* 12

In funeralibus unica tantum Crux defertur illius Ecclesiae, in qua Defunctus sepeliri debet. Sic servandum esse ubique decrevit Sac. Congreg. Episcop. et Regul. *in Barensi* 29. *Julii* 1616. *et in Potentina* 14. *Jun.* 1647. et saepe alibi. Et declaravit Sac. Rit. Cong. *in alia Barensi Terrae Melagni* 2. *Augusti* 1631. *et in Messanensi* 12. *Februar.* 1653. per haec verba: *In funeribus deferenda est unica tantum Crux illius Ecclesiae, ad quam corpus transfertur; post quam sequi debent immediate personae illius Ecclesiae, et deinde caeteri secundum antianitatem*, ut censuit eadem Sacr. Rituum Congregat. *in Narniensi* 30. *Septem.* 1614. *et in Andri-* 13

ensi 22. *Nov.* 1631. *ad* 3. et eligitur ex Rituali Romano *in Rubric. de exequiarum Ordine* atque Romae observatur. Sic refert Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 58. *num.* 13. qui *tom.* 8. *consult.* 83. *num.* 175. affert ad id etiam Decretum Sac. Congr. Conc. praecisis bis verbis: *Die* 17. *Januarii* 1682. S. Congr. Conc. *declaravit Crucem deferendam esse debere illius Ecclesiae, ad quam funus ducitur, illam que deferendam esse a Clerico ejusdem Ecclesiae post Confratres ante Clerum, et ita servari mandavit etc.* Et resolvit ead. Sac. Congreg. Concilii *in Aquensi Terrae Incisae Jurium Parochialium* 9. *Jun.* 1708. *ad decimum tertium dubium*, ibi: *sub unica Cruce Ecclesiae tumulantis.* Et idem statuit Sac. Congreg. Episcop. et Regular. *in una Civitatis Castelli Juris funerandi die* 16. *April.* 1723. responsion. ad 5. ex dubiis pro PP. Conventualibus, et Parochis ejusdem Civitatis propositis, et resolutis ut infra.

I. An PP. Conventuales Terrae Citernae, accedentes ad publicas, et Generales Processiones, incedere possint sub propria Cruce absque licentia Parochi? Affirmative.

II. An constet de immemorabili accedendi PP. Conventuales occasione associationis Cadaverum recta via Domum Defuncti? Et quatenus constet; *An vigore ejusdem immemorabilis possint dd. Pat. sic continuare: vel potius teneantur accedere ad Parochialem?*

Ad 2. Assertam etiam immemorabilem non suffragare.

III. An possint dict. Patres accedere ad Ecclesiam, in qua depositum est Cadaver ad effectum sepeliendi in alia Ecclesia; vel potius teneantur accedere ad Parochialem?

Affirmative quo ad primam partem. Negative quo ad secundam.

IV. An pro Cadaveribus illorum, qui sibi Sepulturam elegerunt in Ecclesia eorumdem Patrum, Exequiae ab ipsis fieri debeant, vel potius a Parocho?

Affirmative quo ad primam partem. Negative quo ad secundam.

V. An in dicto casu electionis Sepulturae in Ecclesia Patrum Conventualium, Clerus Saecularis incedere debeat sub propria Cruce, vel potius sub illa eorumdem Patrum?

Negative quo ad primam partem, et Affirmative quo ad secundam.

VI. An iidem Conventuales cogi possint ad associanda Cadavera in eorum Ecclesia tumulanda, vel potius illa expectare possint in Janua propriae Ecclesiae.

Negative quo ad primam partem, et Affirmative quo ad secundam. Sic refert Ursaya *t.* 5. *part.* 2. *disceptat.* 25. *n.* 50. *ad* 55.

14 Id tamen intelligendum est, dummodo Processioni funerali non interveniat Capitulum Ecclesiae Cathedralis, quia tunc omnes de Clero, tam Saeculari, quam Regulari invitati, ad Ecclesiam Cathedralem convenire, et sub unica illius Cruce ad Ecclesiam tumulantem incedere debent. Sic Samuel *de sepulturis tract.* 1. *disp.* 3. *controvers.* 3. *conclus.* 6. *num.* 37. et Monac. *t.* 1. *tit.* 5. *formul.* 7. *num.* 37. ibi: *In defunctorum associatione, si Capitulum Cathedralis incedat cum Regularibus, tantum una Crux est ferenda ab Ecclesia Cathedrali ob illius reverentiam. Cadaver si sepeliatur in Ecclesia Regularium, non erigenda est ab eis alia Cruc, si vero ab Ecclesia Cathedrali non defertur, eam Regulares erigent, si Cadaver est tumulandum in sua Ecclesia.* Sic Sac. Rit. Congr. sancivit *in una Pisauren.* 22. *Martii* 1632. Et magis praecise ead. Sac. Rit. Congr. *in Fossanen.* 21. *Julii* 1645. Decreto tenoris sequens. *Episcopus duobus dubiis humiliter petiit responderi. Primo, an servandum sit Decretum ab ipso factum, quod ad funera vocatis non liceat expectare Defunctum per vias, vel illius Domum petere, sed quod debeant intervenire ad Ecclesiam Parochialem, ad quam funus defertur, vel ad Cathedralem, si Cathedralis capitulariter interveniat, consuetudine immemorabili in contrarium non obstante. Secundo, an cum Cathedralis, et Parochi soleant deferre singuli suas Cruces, ac Vexilla Confraternitatum in suis Ecclesiis respective existentium, ut captent duos Cereos pro singulis Crucibus, et Vexillis, possit idem Orator praecipere, ut Clerus saecularis totus incedat sub unica Cruce, Cathedralis videlicet, quando capitulariter, alias Parochialis, ad quam funus defertur remotis hujusmodi Vexillis etiam Regularium, praedicta consuetudine non obstante?*

Sac. Rit. Cong. ad primum respondit, tam Saeculares, quam Regulares etiam exemptos ad funera mortuorum vocatos in Ecclesiam Cathedralem, alias in Parochialem, ad quam funus deferatur, concurrere debere, et nullo modo permittendum, quod expectent per vias, vel adeant Domum Defuncti, consuetudine immemorabili in contrarium non obstante.

Ad secundum sub unica Cruce incedere debere omnes associantes funus, et ea sit illius Ecclesiae, ad quam Corpus defertur sepeliendum, nisi intervenerit, ut supra, Capitulum Cathedralis, vel Collegiatae; quo casu sub una duarum respective Cruce omnes incedere debent, praedicta consuetudine non obstante. Die 21. *Julii* 1645. *ita reperitur etc.* Quod decretum confirmavit postea ead. Cong. *in Aretina de anno* 1664. *inter Monachos Casinenses, et Capitulum Cathedralis, et denuo inter easdem partes* 22. *Decemb.* 1697. *in responsione ad primum.* Sic Monacell. *l. c. n.* 38. *et* 39.

15 Ubi ut vides stante supra dicto Decreto non solum cum intervenit Capitulum Cathedralis, sed etiam cum intervenit Capitulum Collegiatae omnes ad funus invitati incedere debent sub unica illius Cruce. Quod et decrevit Sacra Congreg. Episcoporum, et Regularium *in Nullius Atinae Juris sepeliendi die* 2. *Aug.* 1709. *in responsione ad* 2. *ex dubiis pro PP. Reformatis S. P. Francisci, et Capi-*

tulo Ecclesiae Collegiatae ejusdem loci propositis et resolutis, ut infra.

I. An PP. Reformati S. Franc. Atinae teneantur solvere quartam Parochiali, et Collegiatae Ecclesiae ejusdem loci, pro illis Defunctis, qui in eorum Ecclesia sepulturam elegerunt?

II. An in associatione cadaveris ad propriam Ecclesiam possint iidem Patres incedere sub illa Ecclesiae Collegiatae, et Parochialis?

III An possit Capitulum ejusd. Parochialis, et Collegiatae Ecclesiae cum Stola et Cruce ingredi Ecclesiam dd. Patrum, in eaque functiones aliquas facere circa Cadaver, antequam sepulturae tradatur; seu potius debeat tantum dare ultimum Vale? Et quatenus affirmative quo ad 2. partem.

IV. An dictum ultimum Vale consistat in simplici benedictione Cadaveris, recto tromite introducendi in Ecclesiam Regularium; vel potius in recitatione alicujus Psalmi, vel alterius Orationis.

V. An tempore Processionum, quo Capitulum praefatam Ecclesiam ingredi solet, possit Celebrans recitare preces, et etiam Missam celebrare, et teneantur Patres Capitulum urbaniter excipere, et Campanas pulsare.

Die 2. *Augusti* 1709. *Ponente Eminentissimo Card. Corsino.*

Ad primum responsum fuit: Negative.

Ad 2. Negative quo ad primam partem, et quo ad secundam Affirmative in casu, de quo agitur, quando Canonici accedunt capitulariter.

Ad 3. Negative quo ad primam partem; et quo ad secundam, Affirmative quoad ingressum, et ultimum Vale.

Ad 4. Ultimum Vale consistere in simplici benedictione.

Ad 5. Episcopo pro informatione.

Reproposita vero per eumdem Ponentem in Congregatione habita die 7. Septembris 1710. rescriptum fuit.

Capitulo licere ingredi cum Stola, et Cruce in casu, de quo agitur; nullum tamen peragere Officium circa Cadaver in Ecclesia, et ultimum Vale esse dandum extra Ecclesiam. Sic refert Ursaya *tom.* 4. *part.* 1. *discept.* 31. *in princip. et a num.* 11. *ad* 17. *et a num.* 51. *ad* 57.

Sic etiam respondit eadem Sac. Congr. Episcop. et Regul. *in alia Nullius seu Aquinaten. Juris sepeliendi die* 6. *Sept.* 1709. *in responsione ad primum* ex sequentibus dubiis.

I. An in associatione Cadaveris ad propriam Eccles. Regulares possint incedere sub illa Ecclesiae Parochialis Collegiatae?

II. An possit Capitulum ejusdem Parochialis, et Collegiatae Ecclesiae cum Stola, et Cruce ingredi Ecclesiam dictorum Patrum, in eaque functiones aliquas facere circa Cadaver, antequam Sepulturae tradatur; seu potius debeat tantum dare ultimum Vale? et quatenus affirmative quoad secundam partem.

III. An dictum ultimum Vale consistat in simplici benedictione Cadaveris, recto tramite introducendi in Ecclesiam Regularium; vel potius in recitatione alicujus Psalmi, vel alterius Orationis?

Sac. Congreg. 6. *Septembr.* 1709. *auditis partibus, respondit.*

Ad 1. Negative quoad primam partem, et quoad secundam affirmative in casu, de quo agitur.

Ad 2. Negative quoad primam partem, et quoad secundam Affirmative quoad ingressum, et ultimum Vale.

Ad 3. Ultimum Vale consistere in simplici benedictione.

Sic refert Matthaeucci *Official. Curiae cap.* 19. *quoad Exequias n.* 14.

16 Ao id competere etiam Ecclesiae Collegiatae jam cum aliis censuerat Pignatell. *tom.* 6. *num.* 1. referens sic resolvisse Sacram Congregationem *die* 14. *Maji* 1644. ibi: Sac. Congreg. *censuit, ac declaravit in funeribus unicam Crucem adhibendam esse illius Ecclesiae, ad quam Cadaver defertur, nisi Capitulum Cathedralis, vel Collegiatae funeri interfuerit; quo casu Crux Capitularis privative adhibenda est.*

17 An autem, si favore Regularium concurrat immemorabilis consuetudo circa delationem propriae Crucis, ipsi suffragetur, affirmat relatis declarationibus ejusdem Sacrae Congregationis, Passerinus de *homin. statu quaest.* 187. *art.* 4. *num.* 181. *cum seq. tom.* 2. relat. etiam a Pignatell. *loc. cit. num.* 2. qui *tom.* 6. *consult.* 58. *num.* 14. *de* similis consuetudinis valore sic habet expresse: *Dummodo non extet consuetudo a tempore immemorabili observata, quod in associatione Cadaverum, etiam quando interveniunt Capitulum, et Canonici Cathedralis, non deferatur solummodo Crux ejusdem Cathedralis, sed etiam Crux Ecclesiae, ad quam corpus defuncti defertur, aliorumque etiam Regularium, qui fuerint vocati.* Et ibidem *num.* 15. subjungit, quod licet Capitulum Cathedralis habeat pro se regulam, quod quando funeri intervenit, debeant omnes incedere sub unica ejusdem Cruce *id tamen non procedit in iis locis, in quibus adest consuetudo in contrarium, quae sit in viridi observatione;* et ad id adducit Conc Lateranense, et plura Decreta Sac. Congreg. Rituum. Et de facto Sacra Congregat. Episcoporum, et Regularium *in una Nucerina Paganorum* 15. *Septemb.* 1690. manutentionem concessit PP. Basilianis in erectione Crucis occasione associationis Cadaverum in eorum Ecclesia tumulandorum, etiam interveniente Capitulo Cathedralis.

18 Pro Urbe *a Statuto Cleri Romani* in forma specifica a SS. D. N. *c.* 5. §. 7. sic habetur dispositum: ibi: *Demum procedant omnes gradatim sub una tantum Cruce, illius videlicet Ecclesiae, ad quam Cadaver tumulandum defertur, nec alias Crux, sive Crucifixus sub quovis praetextu, vel consuetu-*

dine, quae potius dicenda est corruptela, erigatur,
19 *eius eit propriae Parochiae, sive Regularium, sive Laicorum Confraternitatum, sive etiam Capitulorum Collegiatarum, etiam insignium, et Parochialium.*

Quo ad erectionem autem Crucis Confraternitatum pro sedandis litibus, et controversiis inter eas, et Parochos Urbis, extant responsa Sac. Congr. Conc. ut infra: *Cum multis ab hinc annis ortae fuissent controversiae inter RR. Parochos, et Ven. Societates Urbis, occasione Processionum funeralium, et partes habuissent recursum ad Sacram Congregationem Conc. haec dubiis, tunc porrectis, dedit infrascriptas responsiones; videlicet.*

Primo. *An Archiconfraternitas possit in funeralium Processionibus erigere suam Crucem, quando defuncti tumulandi deferuntur ad ipsius Ecclesiam, in qua sepulturam elegerunt?*

Secundo. *An eadem Confraternitas possit suam Crucem erigere, tam per viam, quam in Ecclesia Parochiali, quando est invitata ad associandum cadaver sepeliendum in ipsa Ecclesia Parochiali?*

Tertio. *An Capellanus ejusdem Archiconfraternitatis indutus Cotta, et Stola possit, post absolutum a Parocho Officium funeris, in Ecclesia Parochiali, una cum Confratribus canere Psalmos* Miserere, et De profundis, *cum aspersione aquae Benedictae?*

Quarto. *An possit Parochus Officium funeris peragere in Ecclesia Archiconfraternitatis super Cadaver defuncti in eadem Ecclesia tumulandi, etiamsi sit Parochus, intra limites cujus Parochiae Ecclesia Archiconfraternitatis est?*

Ad primum. *Praecedat Confraternitas, deinde Crux ejusdem Ecclesiae, deferenda per Clericum ipsius: postea sequatur Clerus Regularis, et tandem Saecularis.*

Ad secundum. *Negative, tam in Ecclesiis, quam in Processionibus funeralibus praesente Parocho.*

Ad Tertium, et Quartum. *Negative.*

Quorum observantiam praecepit Eminentiss. Urbis Vicarius Gaspar Card. Carpineus.

Die .... Anno 1698. *apud Impressorem Cameralem*; Sic apud Matthaeucc. *loc. cit. num.* 12.

Confraternitates generatim nequeunt in Processionibus propriam erigere Crucem; sic pluries censuit Sac. Congregat. Conc. apud Ursayam *tom.* 3. *part.* 2. *discept.* 23. *num.* 13. *et signanter in Regiensi* 5. *Augusti* 1719. *in respons. ad septimum* apud eumdem *loc. cit. num.* 82. Unde ipsis Confraternitatibus, non Crux ad instar Cleri Saecularis, et Regularis, sed sola Imago SS. Crucifixi, vel illius Sancti, sub cujus Instituto militant, permissa est, ut replicatis oraculis Sacrae Congregationis referunt Donatus, *Prax. Rerum Regularium tom.* 3. *tit.* 8. *de Confraternit. Laic. qu.* 28. *num.* 8. Ricciul. *variar. lucubrat. lib.* 4. *de Confraternit. Laic. c.* 14. *num.* 3. *vers. Ubi Confraternitatee*; Ursaya *l. c. num.* 13. Vide in calce *hujus Artic. Not. Rom. Theolog.* 20

Cruces Altarium, et Processionum non sunt benedicendae de praecepto, et quilibet Sacerdos eas private benedicere potest; Sac. Rituum Congregatio *die* 12. *Julii* 1704. Vide verb. *Benedicere, Benedictio art.* 5. *num.* 23. ubi affertur Decretum. 21

In Altari etiamsi sit expositum Venerabile, semper requiritur Crux cum Imagine Crucifixi. Sic Rituum Congregat. 14. *Maji* 1707. (*) Iterum vero causa reproposita die 2. Septembris 1741. decrevit, ut quaelibet Ecclesia consuetudinem suam retineret. Ita ex Constitut. Benedicti XIV. incip. *Accepimus*; ex qua Constitut. plura ad rem protulimus tom. 1. verb. *Altare num.* 59. ibi videnda; ad dubium autem, num committat peccatum grave celebrans in Altari, in quo Crux abest, communis sententia tenet id quidem nonnisi venialem culpam inducere; Idem *de Sacrific. Miss. lib.* 3. *c.* 13. §. 1. 22

In fine Missae ad quodcumque Altare celebratae, fit reverentia Cruci infra gradus, capite 23

(*) Ubi de Cruce in Altari ponenda, quando in eodem publicae venerationi exposita est Eucharistia, sermonem facit Auctor, respiciens ad Decretum Sac. Rituum Congregationis die 14. Maji 1707. asserit, semper extare debere Crucem in Altari, quod tamen ex eodem Decreto non colligitur, quinimmo ex variis ejusdem Sac. Congregationis Decretis constat servandam, quod ad rem spectat, de Cruce in Altari ponenda, in quo est exposita Eucharistia, consuetudinem, et morem propriae Dioecesis, quemadmodum declaravit nuper Sapientissimus Pontifex Benedictus XIV. in Bulla *Accepimus*: die 16. Julii 1746. in qua referens ea, quae a Sac. Rituum Congregat. hac eadem de re sancita jam fuerant, haec habet praeclara verba: *Satis commendari non possunt ea, quae prudenter, sapienterque decreta fuere a praedicta Sacrorum Rituum Congregatione, nempe, ut quaelibet Ecclesia, vel Dioecesis suam retineat consuetudinem, ita ut nihil immutetur in ea Dioecesi; ubi Crux in Altari constitui soleat, dum Missa celebratur, etiamsi Sacra Eucharistia publice prostet; neque nova disciplina excitetur in ea Dioecesi, ubi contraria hujusce rei consuetudo jampridem invaluerit.* Et certe in Patriarchalibus aliisque Urbis Ecclesiis haec praxis non servatur, ut semper adsit Crux in Altari, dum est Sacramentum Eucharisticum in eo expositum. Quis autem credat, permitti posse hanc praxim in Urbe, si aliquod extaret Congregat. Rituum Decretum, quo expresse ea praxis prohiberetur? (1) *(Nota Romani Theologi)*

(1) *Hallucinatur hic Theologus dum asserit ex decreto S. R. C.* 14. *Maji* 1707. *a me relato c. v. sub num.* 22. *non colligi semper extare debere Crucem in Altari, in quo expositum sit Venerabile; quid enim clarius, quod ex vi dicti Decreti debebat semper de more poni Crux in Altari, etiam quando in eo expositum erat SS. Sacramentum? Quinimo*, subjungit Theologus, *ex variis ejusdem Sac. Congregat. Decretis constat, quod ad rem hanc spectat de Cruce in Altari ponenda, in quo est exposita Eucharistia, servandam consuetudinem, et morem propriae Dioecesis; quemadmodum declaravit nuper Sapientissimus Pontifex Benedictus XIV. in Bulla* Accepimus *etc. At debuerat* Roman. Theol. *dictam declarationem jam a me traditam fuisse in* Supplementis, *et in ipsamet sua Romana editione impressam verb.* Additio ex Auctore 13. *sub verb.* Altare privilegiatum. (Responsio Auct. ad Not. R. Theol.)

semper aperto; Sac. Rit. Congr. 28. *Aug.* 1627. Vide verb. *Miss. art.* 12. *n.* 67.

24 Cruces, quae fiunt a Sacerdote super oblata, non sunt faciendae manu transversa, sed manu recta in transversa parte Crucis, et digitis conjunctis; Sac. Rit. Congr. 4. *Aug.* 1663. Vide d. verb. *Miss. art.* 12. *num.* 80.

25 Signum, quod fit cum Patena a fronte ad pectus, fit integre cum signo Crucis; Sac. Rit. Congreg. 13. *Mart.* 1627.

26 Manus Sacerdotis ad *Hanc igitur Oblationem* debent ita extendi, ut palmae sint apertae pollice dextro super sinistrum in modum Crucis supra manus, non vero infra manus; Sac. Rituum Congregatio 4. *Aug.* 1663. Vide dict. verb. *Miss. art.* 12. *num.* 70.

27 Cruces formantur, non signando manu quatuor quasi puncta in aere, nec manu ducta in circulum, sed per duas lineas alteram rectam versus, Sacerdotem, alteram diametraliter transversam. Quae super Calicem fiunt, non debent excedere Pallae magnitudinem; quae autem fiunt super Calicem, et Hostiam, simul incipi debent, a labio extremo Calicis, usque ad spatium imminens primae parti Hostiae versus Sacerdotem, non debet tamen manus deprimi ad Hostiam, sed recta trahitur haec Crux aequaliter alta super Calicem, et Hostiam. Sic expresse doctissmus P. La Croix *lib.* 6. *pag.* 2. *n.* 491.

28 Tolerari non debet, quod in locis publicis, et sordidis stant depictae diversae Cruces, ac Sanctorum Imagines in derisum Christianae Religionis; Sacra Rituum Congregat. 22. *Maji* 1596. Ursaya *Institut. Criminal. lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 10. asserens nimis indecens, indecorum, et omni Jure prohibendum, quod signum Sanctissimae Crucis pingatur in locis lutuosis, ad hoc ut ipsius Majestas plebem arceat minclurientem; ibique ad id citat plures alios Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *formul.* 1. *num.* 10. cum pluribus ibi citatis, et habetur ad rem textus expressus *in l. Cum sit, unic. Cod. Nemini licere Signum Salvatoris Christi etc.*

29 Cruces, vel nova insignia praeter solitum in Processionibus deferre non licet; Sac. Rit. Congreg. in *Carapolitana Nullius* 4. *Martii* 1606. apud Barbosa *in Summa Apostolicar. Decis. verb. Crux num.* 6.

30 Crucem propriam in Processionibus erigere non possunt Presbyteri alicujus Ecclesiae intra limites propriae Parochiae, sed debent incedere sub Cruce Parochiae; Sac. Rit. Cong. *in una Urbis* 12. *Mart.* 1616. apud Barb. *l. c. n.* 7.

31 Archiepiscopi possunt ante se deferre Crucem, etiam per loca exempta suarum Dioecesum; et idem possunt Episcopi habentes privilegium deferendi ante se Crucem. Sic pluries censuit Sac. Congregatio Episcoporum, et Regularium, et signanter *in Vestana* 26. *Maji* 1592. *in Sypontina* 26. *Maji* 1592. *in Acheronlina* 20. *Decembr.* 1616. *in Amalphitana* 4. *Junii* 1656. *in Papiensi* 8. *Februar.* 1681. ubi sequenti dubio: *An Episcopus Papiensis, qui habet usum Pallii etc. possit tam in dictum Collegium* (hoc est Ghislerium, quod est plenissime exceptum) *quam alia quaecumque loca intra suam Civitatem, et Dioecesim existentia, intrare cum Cruce, non intendens per hoc praejudicium inferre privilegiis, et exemptionibus praetensis?* Respondit *Affirmative.* Quam resolutionem confirmavit *die* 13. *Januarii* 1685. *et* 1. *Martii* 1687. non obstante allegata observantia in contrarium.

Item decrevit eadem Sac. Congregat. Episcoporum et Regularium *in alia Papiensi Juris deferendi Crucem* 17. *Septembr.* 1707. in qua dubio: *An Eminentissimo Episcopo Papiensi licuerit in suo accessu ad Carthusiam Papiensem etc. ingredi erecta Cruce Ecclesiam, et Monasterium ejusdem Carthusiae?* Responsum fuit: *Affirmative quoad Ecclesiam; Negative quoad Monasterium;* confirmata *die* 22. *Septembris* 1708. quo ad Ecclesiam, et praevio recessu a decisis, extensa etiam quo ad Monasterium, his verbis: *Licere Eminentissimo Episcopo ingredi una cum Cruce, in casu, de quo agitur, etiam in Monasterium, absque ullo tamen exercitio Jurisdictionis.* Sic refert d. Ursaya *tom.* 2. *part.* 2. *discept.* 1. *num.* 15. 16. *et* 17. 32

Qui ibidem *num.* 52. subjungit, quod similiter statuit eadem Sacra Congregatio Episcop. et Regul. *Ponente Eminentiss. Corsino in Ragusina die* 26. *Maji* 1711. in qua partibus acerrime informantibus, *censuit, et declaravit licuisse, et licere Archiepiscopo Ragusino ingredi Conventum praedictorum Patrum Dominicanorum cum Cruce erecta,* non ad explendos actus aliquos necessarios, minusque a Conc. Trid. praescriptos, sed ad merum, et simplicem effectum caeremonialem, hoe est ad invisendum Episcopum Ascrivii, seu Cathari suum Suffraganeum, moram facientem in Conventu dict. Patrum Dominicanorum. 33

Et ita etiam resolvit Sacra Congregat. Conc. *in Lucana Juris deferendi Crucem die* 8. *Augusti* 1716. in qua, proposito dubio: *An liceat Episcopo Lucano ingredi, erecta Cruce, Ecclesiam Sancti Frigidiani Canonicorum Lateranensium in casu etc.* Respondit: *Affirmative.* Cui responsioni dd. Canonici Lateranenses acquieverunt. Sic apud eumdem Ursayam *l. c. num.* 136. 34

Alia ad rem; vide verb. *Indulgentia, art.* 5. *n.* 63. *et* 64. verb. *Processiones, n.* 21. *et* 22. et Decreta S. R. C. in nostro tomo 9. 35

Crucis Caravacensis origo. Kazizius Agarenor. Rex, Christianos quos in sua arce Caravacensi captivos habebat, e carcere accitos ad se humaniter interrogavit, quamnam singuli artem scirent, et inter hos unum, qui respondit se esse Sacerdotem, et omnes artes Regumque omnium potentiam quamcumque superari suo ministerio. Rex 36

se intueri vel hujusmodi ministerium, et ut illud in suo conspectu celebraret, mandavit; Sacerdos contra respondit destitui se rebus necessariis ad sacram sem peragendam. Quare Rex continuo jubet, ut e proximo Christianorum oppido peterentur, quae ad hoc Mysterium celebrandom opportuna esse videbantur. Adferuntur ea; orsurus tamen Missam Sacerdos constitit. Causam cunctationis Regi sciscitaoti Crucem esse dixit, quae consuescit his ritibus, et praesertim illo die (erat Festum Inventinnis S. Crucis) adhiberi. Vix haec erat effatus, cum fornico, qui Altari imminebat, desciscente magnus splendor effulsit, et per illum tum duo Angeli de Coelo illapsi Crucem ligneam bipalmarem deferentes super Altare paratum deposuerunt. Stupet Rex Agarenus eum suis aulicis tanto Mirarulo conspecto. Fidem cum iisdem amplectitur, et Sacello intra arcem constructo, Angelicam illam Crucem intra arcem pretiosam reponit. Miraculum plane est, quadringentis et amplius annis vigu1sse illud lignum citra cariem, et teredinem, aut ullum vitium, illaesum perdurasse. Sic expresse Gobat. *t.* 1. *tr.* 3. *n.* 286. (*).

ADDITIONES AUCTORIS.

37 Addendum est, quod ex Decreto Sac. C. R. *sub die* 10. *Decembr.* 1708. ut ex Pittono refert P. Cavalieri *in agenda Defunctorum cap.* 15. *Decret.* 41. *n.* 2. ubi viget consuetudo, in funeralibus tot Cruces elevari poterunt, quot sunt Capitula, seu Communitates, licet Capitulum Cathedralis intersit funeri. Tunc enim juxta pluralitatem diversi Cleri, etiam plures cruces deferri possunt, ut etiam ex actis Eccles. Mediolanens. *part.* 1. *tit. de funeribus, et exequiis*, et ex Notificat. Benedict. XIV. probat d. Eruditissimus Cavalieri. Vide supra *n.* 17. et Decret. Sac. Cong. Conc. *ann.* 1726. *et* 1735. *allat. verb. Cadaver.*

38 Sacerdos, dum se induit vestibus sacris pro Missa de requiem, non debet omittere osculum Crurium in Amictu, Manipulo, et Stola, nec *Gloria Patri* in fine Psalmorum praeparationis ejusdem Missae; Caeremonial. Seraphic. impress. Mediolani 1744. *cap.* 15. *n.* 324. Cavalieri *l. cit. cap.* 12. *n.* 1. *et* 2. testans de communi, et praxi contra paucos, et ratio est, quia talia oscula non sunt a Rubrica enumerata inter omittenda in Missis Defunctorum, et nec *Gloria Patri* in praeparatione ad ipsas, si enim voluisset, et ista esse omittenda expressisset, ut expressit alia; quod enim voluit, expressit. Unde cum ista non expresserit, non sunt omittenda; *arg. cap. Inter corporalia* 2. §. *Sed neque istud; de translation. Episcop. c. Ad audientiam* 12. *de Decimis, cap. Quia circa* 22. *de privileg.*

Subdiaconum cum Cruce in absolutione ad tumulum absente cadavere, debere semper sistere contra Altare ad pedes tumuli, seu lecticae, inter januam Ecclesiae, et lecticam versa facie ad Altare, tenent communiter Doctores per textum Rubricae XIII. Missalis sic expresse dicentis: *Subdiaconus cum Cruce sistit se ad pedes tumuli, seu lecticae mortuorum contra Altare.* Discrepant autem in assignando locum, ubi praesente cadavere aistere se debeat Subdiaconus cum Cruce. Cum enim Rituale Roman. *in titulo de exequiis*, praescribat, quod si cadaver sit laici, caput habeat versus januam Ecclesiae, et si cadaver sit Sacerdotis, (non Diaconi, aut alterius inferioris) caput teneat versus Altare; et aliunde idem Rituale Subdiaconum cum Cruce expressa collocet ad caput Defuncti; *Accedit ad feretrum, et se sistit ad caput Defuncti cum Cruce*: et Bauldry *in Manuali part.* 3. *cap.* 14. *et cap.* 15. *n.* 8. vult quod juxta dispositionem Ritualis Romani, Subdiaconus cum Cruce semper stet ad caput Defuncti, sive sit Laici, sive Sacerdotis, et celebrans, ad pedes ejusdem. Sic etiam Gavant. *part.* 2. *tit.* 13. *lit. m.* Simon Bungiovanni *in Silva Sacrarum Caeremoniarum lib.* 8. *cap.* 3. *in fin.* Caeremonial. novissime impressum pro Franciscanis Reformatis Mediolani 1744. *in cap.* 27. *n.* 608. et alii inhaerentes dictae dispositioni Ritualis Romani jussu Pauli V. editi, et Caeremonial. Episcop. *lib.* 2. *c.* 11. §. 15. *et* 24. Quod Caeremonial. *cap.* 38. *circa finem*, circa exequias Cadaveris Defuncti Episcopi sic expresse insuper habet: *In Ecclesia collocatur feretrum in medio Ecclesiae, et ibidem Prior, seu Dignior Canonicorum, vel prima Dignitas, si adsit, indutus pluviali, faciat officium, hoc est dicet ad pedes feretri* etc. ubi dum collocat Sacerdotem ad pedes cadaveris in feretro, videtur aperte collocare Subdiaconum cum Cruce ad caput ipsius. 39 40

E contra Castaldus *Caeremon. lib.* 2. *cap.* 39. Baruffaldus *tit.* 26. *num.* 249. Merati *part.* 2. *tit.* 13. *num.* 24. Cavalieri *in Agenda Defunct. cap.* 15. *Decret.* 42. *numer.* 6. 7. *et* 8. et alii semper collocant Subdiaconum cum Cruce inter januam Ecclesiae, et feretrum, et celebrantem inter feretrum et Altare, sive praesente cadavere Laici sive Sacerdotis. Et eorum non spernenda ratio est, quia verba Ritualis Romani non ita rigorose interpretanda sunt, ut accipienda sint pro hoc, vel illo 41

(*) Nihil verius Caravacanae Crucis historia, modo ab iis quae Higuera vel confinxit ipse, vel ab aliis conficta Roblesio commodavit, repurgetur. Repurgavit enim vero Papebrochius in appendice ad Acta S. Ferdinandi Regis, ubi et apparitionem illam sub annom 1227. accidisse ostendit. Confer ejusdem Papebrochii *responsionem ad exhibitionem errorum* sibi, sociisque a P. Sebastiano a S. Paulo objectorum, *art.* 15. §. 30. *n.* 364. *seqq* et Bartholomaeum Alcazar in vita S. Juliani Conchensis Episcopi Matritensibus typis a. 1692. excusam *lib.* 3. *c.* 13. ubi eamdem historiam pertractat. *(Edit. Barbiell.)*

casu particulari, qui raro eveniant, ut de exequiis Sacerdotis, sed de solis exequiis Laicorum, quae quotidio occurrunt. Leges enim adaptantur ad ea, quae ut plurimum contigunt, nou autem ad illa, quae raro accidunt, ad text. *in Authentic. Ut sine prohibitione matres in l. Ex his* 4. *et l. Nam ad ea* 5. *ff. de Legibus*, so fundantes iosuper in praxi etiam omnium fero Ecclesiam, ut testaotur Baruffaldus, et ex ipsò Merati *locis citatis*. Et in citata Rubrica XIII. Missalis, quae collocat Celebrautem *inter Altare et tumulum aliquantulum versus cornu Epistolae*, no, ut scite Cavalieri *loc. cit.* terga vertat Cruci Altaris, quod aveniret, si in exeqoils Cadaveris defuncti Sacerdotis collocati cum capite versum Altare, Sobdiaconus cum Cruce sistere se deberet ad caput ipsius. Quao consuetudo, si legitima vere reperiatur maxime ob rationes allatas, esset observauda, cum ipsa sit optima Legum interpres, textu expresso iu *l. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus cap. cum dilectus* 8. *de consuetudine*. Alias uou esse recedendum a dispositione Ritualis Rumaui siue distinctione inter Cadaver laici, et Sacerdotis, absolute semper collocaotis Subdiaconum cum Cruce *ad Caput Defuncti*. Ubi enim, Lex non distinguit, neque nos stinguere debemus; *L. Non distinguemus* 32. *ff. de recept. Arbiter. L. Praeses* 3. *ff. de Officio Praesidis. L. De pretio* 8. *ff. de publicana in rem action. cap. Quia circa* 22. *de privileg.* Maxime quia si Rituale id voluisset, expressisset, quod enim voluit, expressit, *arg. cap. Inter. corporalia* 2. §. *Sed neque istud, de translation. Episcopor. cap. Ad audientiam* 12. *de decimis*, cum similibus; praesertim cum occurri possit indecentiae et deformitati vertendi terga Cruci Altaris, si Subdiacouus se sistat non humeris, sed solo tergo versus Altare, ut tradit cit. Caeremonial. Mediolani impressum 1744. *in cap.* 17. *num.* 608. adinstar dispositionis dictao Rubricae 13. Missalis ob id statueotis celebrantem aliquantulum ex parte Epistolae; et concurrente ad id dispositione Caeremonialis Episcop. *loco cit.* et auctoritate allegatorum Auctorum pro prima opiuione.

42 Crucem aute se defereodi mos a Summo Pontifice ad ejus Legatos primum, inde ad Patriarchas, Primates, et paulatim ad omnes Archiepiscopos dimanavit, etiam per loca suao Provinciao exempta; et ad aliquns privilegiatos Episcopos; Benedict. XIV. *de Synodo Dioeces. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 2. *et* 3. ex pluribus ibi erudito adductis; Vide *supra a num.* 13. *ad* 34. ubi afferuntur varia Decreta ad rem.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

43 Crux adhiberi in Ecclesia solet veluti insigne quoddam, per quod uuum ab altero corpore distinguitur, ita ut ex unicitate Crucis unicitas corporis, et versa vice ex multiplicitate Crucium multiplicitas corporum inferatur, ut post alios affirmant Pignatell. *cons. Canon. t.* 4. *cons.* 30. *num.* 7. optime Ursaja *discept. Eccl. t.* 1. *part.* 1. *discept.* 26. *n.* 39. *et seq.* et rursus *tom.* 5. *part.* 2. *discept.* 26. *n.* 11. *et sequent.* Rot. in *Mantiss. ad Card. de Luca lib.* 3. *decis.* 23. *n.* 32. *et decis.* 28. *n.* 14.

At id non est perpetuum iu una euim eademque Ecclesia quum repugnent existentia plurium distinctorum corporum, uti post celebre *consil.* 5. Calderio. *de his, quae fiunt a Praelatis* firmavit Rot. *cor. Molin. dec.* 1220. *num.* 49. delatio plurium Crucium iu Ecclesiasticis functiouibus ad donotaudum non plura corpora ipsius, sed plures ejus praerogativos adhibita dici debet, Confer Vivizau. *de Rit. Sanctiss. Cruc. Roman. Pontific. Praeferend. lib.* 2. *cap.* 12. 44 45

Do hisce vero Ecclesiis, quae in Ecclesiasticis functiouibus plores Cruces deferre solent, consule Claud. Joli *in tract.* gallico edito *de Schol. Episcopal. cap.* 8. tum Edmund. Marten. *in tractat. de Ecclesiast. discipl. in divin. recit. offic. cap.* 20. §. 9. tum alios. 46

At praetereunda baud est Neapolitana Ecclesia. Haec ab antiquo in nonnullis Ecclesiasticis functiouibus duas Cruces deferre solita est, alteram Canonicorum dictam, alteram nuucupatam Hebdomadariorum. Exeitata vero ab Hebdomadariis praesidio bujus Crucis, quae ab ipsis denominationem accepit, praetentione, quod Corpus ii efformarent a Canonicis distinctum, Sacra Coogregatio Particularis destinata a sanct. memor. Benedicto XIV. causa mature discussa, die 15. Novembris anni 1752. sententia definivit, ambas Cruces Capituli esse, adeoque nou efformare Hebdomadarios Corpus a Canonicis distinctum. Et sequuta sententiam hauc Sacra Congregatio Rituum postea die 2. Decembris anni 1753. rescripsit, teneri Hebdomadarios in Ecclesia Neapolitana servare omuia illa, quae Maosiouariis aliarum Ecclesiarum praescribuntur, a Caeremoniali Episcoporum, tum ab Apostolicis Constitutionibus. 47 48

ADDITIONES CASINENSES

A saluberrimo signo Crucis omues horas Canonicas auspicare solemus. Nam dum Sacerdos sacrarum precum initio divinum postulat adjutorium, eo nos contra diabolicas fraudes armamus, orantes fiori nobiscum signum iu bonum, ut videaut, qui oderunt nos, et confundantur, quoniam Deus psallentes adjuvat et consolatur. Bona *de div. Psalmod. c.* 16. §. 5. 49

Quanta sit virtus, quanta antiquitas bujus sacratissimi Signi colligi potest ex innumeris locis SS. Patrum aliisque Scriptoribus Ecclesiasticis. S. Clemens Romanus t. *const. Ap. c.* 16. signum Crucis appellat *infractum signum*, quia sicut si- 50

gnum rem custodit, cui appositum, et impressum est, ita Crux munitissima rerum omnium custodia est. Dionysius Areopagita docet signum ad omnia Sacramenta adhiberi. Justinus *Martyr. qu.* 118 sive auctor *quaestionum* apud ipsum, a diebus Apostolorum usum ostendit emanasse, quo Christiani dextera manu seipsos et alia signo Crucis obsignant. Et Tertullianus *de cor. milit. c.* 3. scripsit. «Ad omnem progressum, atque promotum, » ad omnem aditum atque exitum, ad vestitum, » ad calceatum, ad mensas, ad lavacra, ad lumi- » na, ad cubilia, ad sedilia quaecumque nos con- » versatio exercet, frontem Crucis signaculo teri- » mus.

51 Crux pectoralis variis appellatur nominibus; et quidem Philacterium (sive Philaterium) ut scribit Gregorius M. ad Theodolindam Longobardorum Reginam: *Excellentissimo autem filio nostro Adulwaldo regi transmittere curavimus Philateria, idest, Crucem cum ligno S. Crucis Domini etc. Epist. lib.* 12. 7. Φυλακτήριον vero, i. e. Conservatorium, erat quaedam chartula, quae divinas ordinationes continebat, et in frontibus Hebraeorum ac in eorum sinistro brachio ligabatur, sic adimplere credentes ea; Macri *Hyerolex.* Dicebatur etiam *Excolpium*, uti Baronius *ann.* 811. refert eam appellasse Nicephorum Episcopum Constantinopolitanum. Crux pectoralis vocatur ab Innocentio III. ex eo, quod ornet pectus. Ritum gestandi Crucem Pectoralem non admodum antiquum esse existimandum tenemus cum Saussay *Panopl. Episcop. l.* 4. et Cardinali Bona *Rer. Liturgic. l.* 1. *c.* 24. 10. cum sileant de eo omnes veteres scriptores rituum Ecclesiasticorum. Cui sententiae Catalanus *Proleg. in Pontific. Rom. c.* 13. *n.* 1. adhaerere nequit, dicens: *Cum enim Christiani fere omnes seu Orientis seu Occidentis Crucem, vel ipso Crucis ligno vel Sacris Reliquiis munitam collo appensam gestarent, haud dubium, quin et illam non modo Episcopi sed et Clerici etiam deferrent.* Referunt quidem nonnulli verba Gregorii Nazianzeni *Carmine l.* 2. *Carm.* 21. *Namque Crucem in membris, medioque in corpore gesto...* sed ex his verbis non patet, eum loqui de Cruce Pectorali ornamento Episcopi celebrantis; nam Crucem secum ferre commune erat omnibus Christianis etiam laicis et mulieribus. Bona *l. c.* Quod ex Orientalis historia monumentis colligi potest; nam Gregorius Nyssenus in vita sororis suae S. Macrinae testis est, eam consuevisse Crucem vitali instructam ligno gerere collo appensam. Saussy. Morem eumdem apud Latinos etiam propagatum fuisse nulli dubium esse potest. Legimus enim in *lib.* 7. *Epist.* 127. Gregorium M. *Crucem misisse* Recharedo Wisigothorum regi *in qua lignum Dominicae Crucis inerat.* Haec aliaque similia exempla neutiquam obstant, quominus Pectoralis Crux proprium Episcoporum insigne sit; nec enim sequitur ex eo, quod alii Crucem a sinu pendulam gestarent, hanc ex numero Episcopalium ornatuum submovendam, non enim gestant eam eodem ritu ac forma, neque pari jure aut honore. Saussay *Panopl.* Crux Pectoralis revera successit Rationali summi Sacerdotis in veteri Lege. In hac siquidem figura salutari includuntur omnium beneficiorum insigna atque monimenta, quae Christus in ipsa Cruce pro nobis cum sanguinis sui profluvio misericorditer effudit.

Quod autem Episcopos spectat, egregium est, 52 quod refert S. Gregorius Turonensis Episc. *lib.* 1. *de gloria Martyr. c.* 11. Ait enim, se Crucem auream ad collum gestasse, in qua erant Reliquiae Beatae Virginis, Sanctorum Apostolorum, et B. Martini, cujus ope incendium extinxit, quod aqua tolli non poterat.

Cum nec prisci Sacramentorum libri, nec anti- 53 qui praeserlim Scriptores Liturgici, qui ornatus Sacros Pontificum aliorumque Ministrorum pertractarunt ad eorum significationes mysticas enucleandas, cum ipsi inquam numquam Pectoralem Crucem attigerint, clarissime patet, nulla tum eam lege, vel consuetudine generali usurpatam fuisse, adeo ut labente saec. XIII. in potestate Episcopi esset Crucem pectoralem deferre vel non. Sane, recte docet Domin. Georgius *L. t. de Liturg. Rom Pontificis c.* 19. a Romanis quidem Pontificibus, qui pectorali Cruce jam pridem usi sunt, inter Episcoporum peculiaria ornamenta fuisse adscriptam *Ibidem.*

Pectoralem Crucem specialem fuisse Romani 54 Episcopi ornatus, docet Innocentius III. *P. M. l.* 1. *Mysteriorum Missae c.* 53. singulas enim Papae vestes ad Altare explanans, pro Lamina illa aurea, quam solus Pontifex Summus gestabat in fronte, subjicit Crucem a collo catenulis suspensam, ut et ipsa laminae loco esset summi Pontificis propria. Tradit deinde Durandus *l.* 3. *Rationalis cap.* 9. Pontificem imponendo sibi et deponendo Crucem ipsam exsculari, ad denotandum, quod Christi passionem, quae per illam significatur, credit et confitetur, quodque ad eandem repraesentandam, in officio Missae se parat. *Ibid.*

Crucem Pectoralem inter solemnia Pontificum 55 ornamenta adnumeratam, non legimus ante Rupertum et Papam Innocentium III. Fuisse tamen in potestate Episcopis, eam Crucem pectoralem adhibere vel non, testatur Durandus in suo Pontificali, ubi narrans indumenta Episcopo solemniter celebranti per ordinem necessaria, inter eadem ita memoratur *Crux pectoralis, si quis ea uti velit.*

Crux in die Purificationis, Dominica Palmarum, 56 Feria V. in Coena Domini, Feria VI. in Parasceve praefertur a Subdiacono diverso a ministrante, amictoTunicella, aut Planeta plicata, prout exigit sacrae actionis qualitas: die vero Commemorationis omnium Fidelium defunctorum a Subdiacono

Missae S. R. C. in Alexandrina 6. Maji 1826.

57 S. R. C. decrevit, tolerari et permitti posse, quod lignum Sanctissimae Crucis, aliaque instrumenta Dominicae passionis, peculiari horum attenta veneratione, habitaque ratione fere universalis consuetudinis, deferantur sub Baldachino, dummodo tamen id fiat seorsim et disjonctim a Sanctorum Reliquiis, quibus distinctivum hoc honoris omnino non convenit. 27. Maji 1826.

CULPA

SUMMARIUM

1. Culpa alia est Teologica, et alia est Juridica, et quae sit utraque. — 2. Culpa Juridica potest esse homini omnino involuntaria, et omni peccato vacans coram Deo. — 3. Culpa Juridica est triplex, scilicet, lata, levis, et levissima. Quae sit culpa lata. — 4. Quae sit Culpa levis. — 5. Quae sit Culpa levissima. — 6. Culpa Juridica valde differt a casu, et dolo. — 7. Casus quid sit. — 8. Dolus quid sit. — 9. De Jure naturae non est obligatio restituendi pro damno sine Culpa Theologica illato. — 10. Neque etiam de Jure positivo (praescindendo a contractu) est in Conscientia obligatio reparandi damnum sine Culpa Theologica illatum, nisi accedat sententia Judicis. — 11. Sic etiamsi nulla intervenit Culpa Theologica, ordinarie non est in Conscientia obligatio ante sententiam Judicis compensandi damna quae quis causat in officio v. g. Tutoris, Consiliarii, Confessarii, Judicis, Advocati, Medici etc. — 12. Post sententiam Judicis est obligatio in conscientia ad reparandum damnum etiam sine culpa Theologica illatum. — 13. Sic etiam potest ex contractu esse obligatio in conscientia reparandi damna causata absque Culpa Theologica. — 14. De casu fortuito, cum sit extra omnem humanam praevidentiam, et providentiam, regulariter nemo tenetur, nisi in tribus casibus, et qui sint. — 15. Pro generali hujus materiae, seu obligationis intelligentia afferuntur hic tres potissimum Regulae passim a Doctoribus assignatae. — 16. Quaenam sit prima Regula. — 17. Quaenam secunda. — 18. Quaenam tertia. — 19. ad 22. Culpa dividitur in latam, levem, et levissimam.

1 Culpa alia est Theologica, alia est Juridica: Culpa Theologica est offensa Dei, idest peccatum, sive sit mortale, sive veniale. Culpa juridica est omissio diligentiae debitae, ex qua omissione sequitur aliquod damnum proximo.

2 Culpa juridica potest esse homini omnino involuntaria, et omni peccato vacans coram Deo; Qui enim v. g. ex naturali oblivione librum sibi commodatum in publico loco reliquit, unde secuta est ejus amissio, Culpam juridicam commisit, licet coram Deo nihil peccaverit, seu nullam Culpam theologicam commiserit.

3 Culpa Juridica est triplex; scilicet lata, levis, et levissima. Culpa juridica lata est omissio illius diligentiae, et circumspectionis, quam communiter, et ordinarie adhibere solent homines ejusdem conditionis, ideoque, re ipsa adjunctam habet positivam negligentiam, ut si quis librum commodatum sibi relinquat in loco publico, si inde surripiatur, tunc dicitur periisse Culpa lata ipsius commodatarii; Et talis Culpa lata, licet dolus proprie non sit, tamen in Jure aequiparatur dolo; *l.* 1. *ff. si mensor falsum*, ibi: *Lata culpa plane dolo comparatur.*

4 Culpa levis est omissio illius diligentiae, et circumspectionis, quam homines diligentiores suae conditionis adhibere solent, ut si quis rem sibi commodatam relinquat in cubiculo, vel arca non obserata, si inde surripiatur, tunc dicetur periisse Culpa ipsius commodatarii; quia homines diligentiores solent claudere cubiculum, vel arcam.

5 Culpa levissima est omissio illius diligentiae, et circumspectionis, quam homines diligentissimi, et prudentissimi suae conditionis adhibere solent, ut si quis rem sibi commodatam relinquit in cubiculo, quod quidem clausit, et putavit clausum, sed non tentavit manu, an esset bene obseratum, et revera non erat bene obseratum, si inde surripiatur, tunc dicetur periisse culpa levissima ipsius commodatarii, quia homines diligentissimi post clausum ostium solent manu tentare, an sit bene obseratum.

6 Culpa Juridica valde differt a casu, et dolo. Culpa enim juridica, quaecumque illa sit, sive lata, sive levis; sive etiam levissima, cum sit omissio alicujus diligentiae, et circumspectionis, quam homines diligentes, vel diligentiores, vel saltem diligentissimi talis status, et conditionis hadibere solent, potest caveri diligentia, et circumspectione humana.

7 Casus vero est rei inopinatae eventus, qui neque ab homine diligentissimo praevideri, vel impediri potest; Unde de casu fortuito, ut de terremotu, rapina, impetu praedonum, grandine, fulmine, et similibus damnum causantibus nemo tenetur, quia est extra humanam providentiam, textu expresso *in leg. Contractus*, §. *animalium*, *ff. de Reg. Juris*, ibi: *Animalium vero casus, mortes, quaecumque sine culpa accidunt, fugae servorum, qui custodiri non solent, rapinae, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus praedonum a nullo praestantur.*

8 Dolus autem dicitur omnis calliditas, fallacia, et machinatio, ad circumveniendum, fallendum, et decipiendum alterum adhibita; *l.* 1. §. *Dolum*, *de dolo malo.*

9 De Jure vero naturae non est in conscientia obligatio restituendi pro damno sine ulla culpa Theologica illato; Ita Lessius, Vasquez, Tanner., Lugo, Tamburinus, Dicastill. *de restit. d.* 3. *a n.* 7. illsuug. *tom.* 4. *d.* 3. *n.* 4. Sporer. *tom.* 4. *cap.* 2. *n.* 42. et alii passim. Et ratio est, quia quod fit sine culpa, moraliter imputari non potest; In

foro enim conscientiae non potest esse obligatio restituendi propter injuriam, nisi in foro conscientia commissa sit injuria; atqui ubi nulla adfuit culpa theologica, nulla fuit in foro conscientiae injuria, ergo etc. Cum autem Doctores praesertim antiquiores docent culpam juridicam latam inducere in conscientia obligationem restitutionis, ideo sic docent, quia culpa lata juridica, seu civilis ordinarie est etiam simul theologica, ordinarie enim late culpabilis, omittens scilicet diligentiam et circumspectionem communiter ab hominibus suae conditionis adhiberi solitam, circa res proximi, advertit, vel saltem advertere debuisset damnum proximi secuturum, et hoc ipso theologice fit culpabilis.

10 Neque etiam de Jure positivo (praescindendo a Contractu) est in conscientia obligatio reparandi damnum sine ulla culpa theologica illatum, nisi accedat sententia Judicis; Ita Molina, Vasquez, Lugo, Haunoldus *tom.* 2. *numer.* 172. *et* 176. Esparsa *qu.* 26. Illsung. *loc. cit. num.* 5. et alii passim. Et ratio est, quia Leges civiles ejusmodi poenales ut 1. *Inst. et ff. si quadrupes* 2. *Inst. ff. et Cod. de noxalibus actionibus l.* 1. *et penult. ff. de his qui effuderint. l.* 5. *statuitur,* 4. *Inst. et ff. ad l. Aquiliam;* et aliae Leges hujusmodi, quae possent contra nostram assertionem adduci, essent nimis durae, si ante sententiam Judicis obligarent ad exequendam in se ejusmodi poenam propter actionem non imputabilem in conscientia ad culpam; ergo dicendum est tales Leges non intendisse obbligare ante sententiam Judicis: Et dato etiam quod forte intendissent obligare ante sententiam Judicis, dicendum est non esse in eo rigore receptas, aut per usum contrarium contra eas praescriptum esse; quia, ut experientia constat, nemo est, qui propter talem Culpam mere juridicam sponte sua restituat, adeoque signum est, eas Le-
11 ges non obligare ante sententiam Judicis. Sic etiam si nulla intervenerit culpa theologica, ordinarie non est obligatio in conscientia ante sententiam Judicis compensandi damna, quae quis causat in officio v. g. Tutoris, Consiliarii, Confessarii, Professoris, Judicis, Advocati, Procuratoris, Medici, Chirurgi, Pharmacopolae etc. Ita Vasquez, Lugo, Esparsa, Haunoldus, Tamburrinus, Lessius *lib.* 2. *c.* 7. *d.* 7. Sporer *tom.* 2. *tract.* 4. *cap.* 2. *num.* 240. Illsung. *loc. cit. num.* 34. aliique plures. Et ratio est quia admittentes ejusmodi officium, vel curam, ordinarie non intendunt se obligare ad culpam juridicam levissimam, aut levem, sed tantum ad communem diligentiam, et circumspectionem, cavendo dolum, aut culpam latam, quae conjuncta sit cum culpa theologica, et non aliter; alias si in conscientia censerentur ipsi tales obligari, nullus reperiretur, qui vellet similia officia tanto onere assumere.

12 Post sententiam Judicis est obligatio in conscientia ad reparandum damnum etiam sine ulla culpa theologica illatum, *Est communis;* et ratio est, quia alias sententia Judicis esset frustranea, damnificans enim posset non parere Judici, et sententiam eludere; Tum quia non obtineretur finis Legum, qui est major cautela, diligentia, et circumspectio pro evitandis hujusmodi damnificatio-
nibus. Sic etiam potest ex contractu esse obliga- 13
tio in conscientia reparandi damna causata absque ulla sua culpa theologica. *Est etiam communis;* Et ratio est, quia potest quis ex contractu aliquo suscipere in se omne periculum, ita ut, si res quomodocumque pereat, se obliget ad restitutionem, sicut enim potest fieri contractus assecurationis, quo assecurans vult accipere in se onus damni etiam pro casibus fortuitis, in quibus non est ulla sua culpa; a fortiori id fieri poterit pro casibus non fortuitis, in quibus est saltem Culpa
aliqua juridica ex parte sui. De casu autem for- 14
tuito cum sit extra omnem humanam praevideotiam, et providentiam, regulariter nemo tenetur, nisi in tribus casibus, scilicet: Primo, quando culpa sua fuit data occasio tali casui fortuito, seu sua culpa praecessit casum fortuitum, ut cum quis equum commodatum usque Placentiam, duxit Mutinam, et in itinere Mutinam versus raptus est a latronibus, tunc enim culpa praecessit casum, et commodatarius sua culpa dedit occasionem tali casui fortuito: Secundo, quando intervenit pactum, quo quis se obligavit ad casum fortuitum. Tertio, quando quis v. gr. commodatarius fuit in mora culpabili reddendi equum commodatum, et per hanc periit apud ipsum commodatarium, tunc enim commodatarius tenetur etiam de casu fortuito, dummodo tamen non esset etiam equus commodatus periturus apud dominum: Habentur hi tres casus expresse excepti *in c. unico, de commodato,* ibi: *Cum gratia sui tantum quis commodatum accepit, de levissima etiam culpa tenetur; Licet casus fortuitus (nisi acciderit culpa sua, vel intervenerit pactum, seu in mora fuisset) sibi non debeat imputari; et concordat textus clarus in l. si ut certo §. Nunc videndum, ff. de commodato, et l.* 1. *Cod. eod.* 1. *et l. Contractus, ff. de Regul. juris.*

Pro generali hujus materiae, seu obligationis 15
intelligentia juvat hic adducere tres potissimum regulas a Doctoribus passim assignatas, et desumptas ex variis utriusque Juris textibus, et praesertim *ex l. Si ut certo §. Nunc videndum,* juncto
Bartolo *in Summario ff. commodati.* Prima regula 16
est; Quando contractus fit in favorem solius recipientis, uti fit in commodato, tunc ipse recipiens tenetur non solum de culpa lata, et levi, sed etiam de culpa levissima, textu expresso *in cit. c. unic. de commodato,* ibi; *cum gratia sui tantum quis commodatum accepit, de levissima etiam culpa tenetur,* et concordat textus, apertus *in l.*

Si ut certo, §. *Nunc videndum*, *et l. in rebus*, §. 1. *ff. de commodato*, *et l. Contractus*, *ff. de Regul. juris*, *et l.* 3. §. *Is quoque*, *ff. de actionibus*, *et obli-*
17 *gationibus*. Secunda regula est; Quando contractus fit in favorem solius dantis, uti fit in deposito, tenetur recipiens, seu depositarius solum de dolo, et culpa lata; *argum. lib.* 1. *C. depositi*, *et citat. loc. Si ut certo* §. *Nunc videndum*, cum similibus.

18 Tertia regula est. Quando contractus fit in favorem utriusque, scilicet, dantis, et recipientis, ut fit in pignore, venditione, locatione etc. tunc praestatur solum in culpa lata, et levis, non autem culpa levissima; *arg. cit. l. Si ut certo* §. *Interdum*, *ff. commodati*.

ADDITIONES EX ALIENA MANU

Solet communiter culpa dividi in latam, levem, 19
et levissimam. At plerique errant in statuenda 20
Culpa lata, Culpa levi, et Culpa levissima. Nec 21
perpetua est ea, quae ab Auctore *num.* 115. *et plur. seq.* tum ab aliis inculcatur doctrina de praestatione Culpae pro modo utilitatis perceptae secundum *leg.* 5. *ff. Commodati*; Stryk, *in usu moderan. Pandect. lib.* 13. *tit.* 6. §. 12. Bohemer. *in*
introd. in jus digest. lib. 13. *tit.* 6. *num.* 17. Latior 22
vero est haec materia, ut intra cancellos hujus additionis coarctari queat. Vide pro ro uata Jacobum Gothofredum *in leg.* 23. *ff. de Regul. Juris* et Frider. Esaiam Puffendorf in commendatione peculiari, eoque praestantissima *de Culpa*, Lemgoviae 1741. typis excusa.

CULTUS DISPARITAS

VIDE VERB. *INPEDIMENTA MATRIMONII ART.* 1. *A NUM.* 91. *AD* 97.

CULTUS SANCTORUM

SUMMARIUM

1. Pro Sancto aliquem venerari non licet sine licentia Papae, etiamsi in vita fecisset miracula. — 2. Sanctos proprie, et stricte captus quis sit. — 3. Beatus proprie, at stricte sumptus quis sit. — 4. Cannnizatio propria, et stricte sumpta quid sit. — 5. Beatificatio proprie, at stricte capta quid sit. — 6. Duplex est tam Canonizatio, quam Beatificatio, una scilicet formalis, et altera aequipollens. — 7. Quae sit Cannoizatio formalis. — 8. Quae sit Canonizatio aequipollens. — 9. Quae sit Beatificatio formalis. — 10. Quae sit Beatificatio aequipollent. — 11. Beatificatio, et Cannnizatio non differunt assentialiter, sed solum accidentaliter, *ad n* 12. — 13. Adducitur, et solvitur iestaotia. — 14 Affertur, at solvitur alia iestantia. — 15. Secundum plurimos Classicos Doctores est de Fide, quod Papa non possit errare, non solum in Canonizatione, sed atiam in Beatificationa. — 16. De facto solus Papa potest aliquem Caoonizare, vel Beatificare. — 17. Quamvis antiquitus plurimi Sancti post felicem eorum obitum communi Episcoporum, et populorum consensu tales declararentur, et colerentur; hoc tamen semper de auctoritate espressa, vel tacita Summi Pontificis. — 18. Et a tempore Alesandri III. usque in praesens potestas, tum Canonisandi, tum Beatificandi soli Romano Pontifici privative quoad omnes alios fuit reservata. — 19. Qui fuerit primus Pontifex, qui solamniter Canonizationem celebravit, *ad n.* 20. — 21. In Canoniaatione non semper fuit observatus idem ritus, et forma solemnitatis, qui solet observari nostris hisce diebus. — 22. Item nec semper fuit observatus idem ritus, et forma in Beatificatione. — 23. Assignatur in quo potissimum consistat solemnitas Beatificationis. — 24. Tam ad Beatific tionem, quam ad Canonizationem duo copulative requiruntur, scilicat excellentia Virtutum in gradu heroico, et miracula. — 25. Miracula, non solum in vita, sed praecipue post obitum patrata, sunt necessaria ad Beatificationem, et Canonizationem alicujus. — 26. Quot Miracula reqoirantur, et sufficiaot, tum ad Beatificatiooem, tum ad Canonizationem. — 27. In Beatificatione, et Canonizatione Martyrum non solet fieri tam exacta inquisitio de probitate vitae, et miraculis tempore vitae patratis, ac fit in Beatificatione, et Canonizationa Confessorum. — 28. Antiquitus nomen Martyris, at Confessoris promiscua sumebatur, sicque idem erant Martyres, et Coofessores. — 29. Progresso tamen temporis, ut fit etiam nunc, Ecclesia consuevit distincte nomen Martyris, et Confessoris usurpare. — 30. Hodie non proceditur ad Beatificationem, et Canoniaationem, nisi elapsis quinquagiota annis ab obitu Beatificandorum, at Canonizandorum. — 31. Possunt tamen intra id temporis confici processus per Ordioarios, vel per Delegatos Apostolicos, et in Sacra Coogregatione discuti de eorum validitate. — 32. Supra complementum dicti temporis solet interdum ob justas causas a Rom. Pontifice concedi dispensatio, at adducuntur exempla de variis similibus dispensationibus. — 33. Sine dicta Pontificia dispensatione est omnino observanda supradicta Lex a Pontifice Urbano VIII. constituta de lapsu quinquaginta annorum ab obitu Servi Dei, et assignatur motivum talis dilationis. — 34. Adoratio, seu Cultus quid sit. — 35. Adoratio, seu Cultus alia mere est Civilis, seu Politica, at alia Sacra, seu Religiosa, et quae sit utraque. — 36. Adorationis Sacrae, seu Religiosae tres sunt species, nempe Latria, Hyperdulia et Dulia. — 37. Adoratio, seu Cultus Latriae quae sit. — 38. Adoratio, seu Cultus Hyperduliae quae sit. — 39. Adoratio, seu Cultus Duliae quae sit. — 40. Dicta triplex adoratio, seu cultus alia est absoluta, et alia respectiva, et quae utraque sit. — 41. Cultus alius est publicus, et alius privatus, et qui sit uterque. — 42. Cultu publico coli possunt omnes Sancti, et Beati, cum aliqua tamen differentia, quae assignatur. — 43. Circa Beatos nondum Canonizatos attendenda sunt Brevia Pontificia, et Decreta Sacrae Congregationis Rituum, quae afferuntur. — 44. Qui cum fama Sanctitatis obierunt, et nondum sunt Canonizati, nec Beatificati, possunt licite coli cultu privato, et non cultu publico. — 45. Circa cultum, et Venerationem talium Virorum fama Sanctitatis defunctorum, eorumque Imagines, Miracula, Revelationes etc. Attendendae sunt duae celeberrima Constitutiones Urbani VIII. ad id editae. — 46. Affertur prima Constitutio. — 47. Affertur secunda Constitutio. — 48. Attendenda sunt insuper Decreta ad id edita de expresso mandato

Urbani VIII. et edita jussu Innocentii XI. — 49. Affertur Decretum Sacrae Congregationis Rituum super immemorabili. — 50. Adducitur Decretum ejusdem Sacrae Congreg. servandum in recipiendis informationibus pro causis Beatificationum, et Canonizationum Servorum Dei.—51.Circa Cultum, et Venerationem Reliquiarum Sanctorum, et Beatorum est idem ferme dicendum, ac de cultu, et Veneratione ipsorum Sanctorum, et Beatorum. — 52. Per Reliquias Sanctorum, et Beatorum quid intelligatur. — 53. Reliquiae noviter inventae, et productae, ad hoc ut coli possint cultu publico, debent prius esse legitime recognitae, et approbatae. — 54. Reliquiae tam Beatorum, quam Sanctorum de novo inventae, non solum a Papa, sed etiam ab Episcopo recognosci, et approbari possunt. — 55. Immo Reliquiae a Papa jam approbatae, antequam exponantur, debent etiam ab Episcopo recognosci. — 56. Et hoc etiam pro Reliquiis exponendis in Ecclesiis Regularium. — 57. Episcopus pro approbandis Reliquiis noviter inventis, et Romae nondum approbatis, debet adhibere Theologos, et pios viros. — 58. Et si aliquod circa id emerserit grave dubium, nihil inconsulto Summo Pontifice novum, aut in Ecclesia hactenus insilatum est decernendum. — 59. Episcopus approbare non potest in ordine ad Cultum publicum Reliquias alicujus cum fama Sanctitatis defuncti, at nondum Canonizati, nec Beatificati. — 60. Cultu privato possunt coli Reliquiae quaecumque, tam antiquae, quam novae, non solum Canonizatorum, et Beatificatorum, sed etiam cum fama Sanctitatis defunctorum, quamvis a nemine recognitae, et approbatae fuerint. — 61. Reliquiae antiquae habendae sunt in ea veneratione, qua hactenus fuerunt. — 62. Innuitur attendendum novissimum Edictum emanatum pro veneratione Reliquiarum. — 63. Reliquiae non sunt incensandae, nisi cum incensantur Oblata. — 64. Corpora Sanctorum, et insignes eorum Reliquiae non possunt transferri de Civitate ad Civitatem, nec de Ecclesia ad Ecclesiam inconsulta Sede Apostolica. — 65. Item transferri non possunt de loco ad locum Corpora, neque Reliquiae Beatorum nondum Canonizatorum, nec fieri potest mutatio capsae, in qua eorum Ossa recondita sunt, nisi accedente Summi Pontificis, aut Sacrae Congregationis Rituum auctoritate. — 66. Item sine licentia Papae, aut Sacrae Cong. Rit. transferri non possunt de loco ad locum Corpora Servorum Dei nondum Beatificatorum, nec Canonizatorum, in quorum Beatificationis, et Canonizationis causis Sedes Apostol. jam manum apposuit. — 67. Translatio autem Corporum Servorum Dei nondum Canonizatorum, nec Beatificatorum, in quorum causis Sedes Apostolica nondum manum apposuit, potest fieri de licentia Ordinarii. — 68. Reliquiae Sanctorum vendi non possunt. — 69. Furtiva subtractio SS. Corporum, vel Reliquiarum, etiam devotionis causa facta, est peccatum Sacrilegii, nisi essent in locis Infidelium condita. — 70. Reliquiae in altare pro ejus consecratione locandae debent esse Sanctorum ab Ecclesia approbatorum. — 71. Corpora Sanctorum nondum Canonizatorum non possunt poni sub Altari. — 72. Quando exponuntur Reliquiae, ultra lampadem, debent continuo ardere in Altari duo lumina. — 73. Reliquia Sancti ad hoc ut possit de eo recitari Officium, debet esse Insignis, et quae sit talis Reliquia. — 74. Officium de Reliquia insigni celebrandum est solum in Ecclesia, ubi est Reliquia, quamvis sit Cathedralis. — 75. De Reliquia non insigni non licet celebrari Officium. — 76. De Sancto, cujus habetur Corpus, vel Insignis Reliquia, non potest fieri Officium, nisi constet de identitate, et nisi reperiatur in Martyrologio Rom. Reliquiae vero, si sint a locorum Ordinariis approbatae, possunt exponi ad Fidelium venerationem. — 77. Festum, quod in aliqua Ecclesia celebratur ratione Corporis, vel Insignis Reliquiae, non habet Octavam, nisi specialiter concedatur a Sede Apostolica. — 78. Qui recitant Officium de Sancto, de quo habet Insignem Reliquiam in propria Ecclesia, si celebrat eadem die in alia Ecclesia, debet omittere *Credo*. — 79. In aliis Ecclesiis, ubi celebratur Officium, et Missa de Beatis, licet eorum Reliquias exponere, Imagines, et simulacra super Altari collocare. — 80. In Missis de Beatis non debet dici *Credo*, nisi adsit Reliquia. — 81. Reliquiam deferre in Processionibus pertinet ad Priorem Conventus, unde Reliquia sumitur. — 82. Reliquiae non in Monasteriis Monialium, sed in exterioribus Ecclesiis asservari debent. — 83. Reliquiarum Sanctorum Patronorum Civitatis Clavis una concedi potest Magistratui Saeculari ejusdem Civitatis. — 84. Reliquia modica jam facta alienabilis alicui Ecclesiae, vel Oratorio donari potest; Alias non posset alienari sine beneplacito Apostolico. — 85. Reliquias falsas exponere ad venerationem, est peccatum superstitionis. — 86. Reliquiae, et Ossa Sanctorum radi non possunt, ut rasura detur cum potu Infirmis. — 87. Immo neque portari possunt ad ipsos Infirmos. — 88. In Altari, in quo est expositum SS. Sacramentum, non possunt exponi Reliquiae. — 89. In Tabernaculo, ubi asservatur SS. Sacramentum, non sunt retinendae Reliquiae. — 90. Solemnitates novorum Beatorum, et Sanctorum a quibus prius, et quomodo peragendae in Ordine Fratrum Minorum? *ad* n. 96. — 97. Alia ad rem, *Remissive*. — 98. ad 100. De nominibus Sanctorum impressis. —101. 102. Alia de Cultu Sanctorum.—103. 104. Ejus utilitas. — 105. Ejus antiquitas. — 106. Ante judicium Episcopi, nullus Martyribus decernebatur Cultus. — 107. Quonam tempore post Martyrum Epochas caeteris Sanctis Cultus attributus. — 108. Ante judicium Ecclesiae nullus Confessoribus Cultus unquam tributus. — 109. 110. De jure Cultus decernendi Sanctis. — 111. Quid Reliquiarum nomine intelligatur. — 112. Semper Sanctor. Reliquiis cultus in Ecclesia impensus. — 113. Studium Ecclesiae ne falsis Reliquiis cultus impenderetur.

1 Pro Sancto aliquem venerari non licet sine licentia Papae, etiamsi in vita fecisset Miracula. *Communis*, textu expresso *in cap. Audivimus*, 1. *de Reliquiis*, *et Veneratione Sanctorum*. ibi: *Illum ergo non praesumatis de caetero colere, cum etiamsi per eum Miracula fierent, non liceret vobis pro Sancto absque auctoritate Romanae Ecclesiae venerari.*

2 Sanctus igitur proprie, et stricto captus, et veneratione dignus est omnis, et solus ille, qui rite *Canonizatus*, idest, per Pontificem *Albo*, seu numero, et Catalogo aliorum Sanctorum publice, solemniter, ac Canonice adscriptus tamquam Sanctus declaratus, et definitus est, addito statuto, ut ab omnibus pro tali habeatur atque colatur. *Sic in re Doctores communiter.*

Item Beatus proprie, et stricte captus est om- 3
nis, et solus ille, qui ex speciali concessione Summi Pontificis ab aliqua Provincia, Religione, vel loco tamquam in Coelis existens cultu aliquo publico, v. g. recitatione Divini Officii, celebratione Missae, expositione publica ejusdem Reliquiarum ad normam concessionis Pontificiae coli, et venerari potest. Ita *in re pariter Doctores communiter.*

Unde Canonizatio proprie, et stricte sumpta 4
est publicum Sedis Apostolicae judicium, et expressa definitio de Sanctitate, et Gloria alicujus, qui solemni Caeremoniarum pompa Sanctorum Catalogo adscribitur, et publicae totius Militantis Ecclesiae venerationi proponitur, eique honores Sanctis debiti decernuntur. *Est in re Comm.*

Beatificatio vero proprie, et stricte sumpta est 5

legitima Pontificis concessio alicui certo Regno, Provinciae, Religioni, vel loco facta, ut aliquis tamquam cum Christo in Coelis regnans Cultu aliquo publico, ut recitatione Divini Officii, Celebratione Missae, expositione publica ejusdem Reliquiarum ad normam Pontificiae concessionis venerari, ac invocari possit. *Est in re Communis.*

6 Duplex est tam Canonizatio, quam Beatificatio,
7 una scilicet, formalis, et altera aequipollens. Canonizatio formalis est illa, quae expletur a Summo Pontifice servata forma judiciali, prolataque sententia cum omnibus consuetis Caeremo-
8 niis, seu solemnitatibus (*). Canonizatio aequipollens est, cum Summus Pontifex aliquem Dei servum in antiqua cultus possessione existentem, fama Virtutum et Miraculorum celebrem, et nulla prolata sententia, nec servato ordine Judiciali, omissisque consuetis caeremoniis, ac solemnitatibus, coli jubet in universa Ecclesia, tali determinato die per Officii, et Missae recitationem, et celebrationem: Sic rectissime omni genere virtutum, et disciplinarum undequaque Eminentissimus Cardinalis de Lambertinis, deinde meritissimus, ac vigilantissimus Summus Pontifex in suo nemini impari a omnibus suppari Clarissimo opere *de Servorum Dei Beatificatione, et Beatorum Canonizatione lib.* 1. *c.* 41. *n.* 1. ubi *a* §. 1. *ad* 10. *per totum caput* varias recenset aequipollentes Canonizationes peractas a Summis Pontificibus, ut Sancti Romualdi a Clem. VIII. S. Norberti ab Urbano VIII. et Clem. X. S. Brunonis a Clem. X. S. Petri Nolasci ab Alexandro VII. et Clem. X. Sancti Raymundi Nonnati ab Innocentio XI. Sanctorum Joannis de Matha, et Felicis de Valois ab Innocentio XII. Sanctae Margaritae Scotorum Reginae ab Innocentio XII. Sancti Stephani Hungariae Regis ab Innocentio XI. Sancti Wenceslai Ducis Bohemiae a Benedicto XIII. Sancti Gregorii VII. ab eodem Benedicto XIII. Adde ex §. 11. *ejusdem Capitis, ac Libri editionis Romanae* 1747. S. Gertrudem Islebiensem Virginem a Clemente XII. aequipollenter Canonizatam.

9 Beatificatio formalis est illa, in qua praevia formali discussione Virtutum, aut Martyrii, et Miraculorum, Summus Pontifex indulget, ut servus Dei Beatus appelletur, atque in determinato aliquo Regno, Provincia, Religione, aut loco colatur, et ut plurimum quidem, cultu Officii, ac
10 Missae in ejus honorem. Beatificatio aequipollens est illa, in qua rata habita fama Virtutum, aut Martyrii, et Miraculorum Summus Pontifex approbat Sententiam latam a Judice Ordinario, vel Delegato super Cultu immemorabili, ac casu excepto a Decretis Urbani VIII. Idem qui supra *loc. cit. cap.* 42. *num.* 8.

Beatificatio, et Canonizatio non differunt essen- 11
tialiter, sed solum accidentaliter; Quamvis enim nonnulli apud Pignatell. *tom.* 4. *consultat.* 53. *num.* 1. velint Canonizationem essentialiter, et secundum propriam rationem intrinsecam distingui a Beatificatione; ipse tamen Pignatellus *ibidem num.* 2. talem opinionem reprobans sic expresse habet: At vero haec doctrina non est a Sede Apostolica, ideoque non video quomodo subsistat, Beatificatio enim univoce convenit cum Canonizatione, scilicet in nomine, cum Beatificatio sit etiam Canonizatio, quamvis paticularis, ut breviter, sed optime dicit Pegna *de Cultu, et veneratione Sanct.* Turrianus *in* 2. 2. *D. Thomae disp.* 16. *dub.* 2. *et* 3. Card. Tusch. verb. *Canonizare*, Coutelorus *de Canonizatione Sanctorum cap.* 2. *num.* 4. et alii. Ac etiam ratione substantiae. Nam et Beatus potest invocari, Arae possunt Deo dicari in ejus memoriam, Missa, Laudes, et preces in Officio Divino ei dicuntur, dies Festus in ejus memoriam celebratur, pingitur cum radiis in signum Gloriae, qua fruitur in Coelis, ejus Reliquiae exponuntur in Ecclesiis ad venerationem; Qui omnes sunt honores essentiales Sanctorum Canonizatorum, teste Bellarmino *tom.* 2. *controv.* 4. *lib.* 1. *cap.* 7. Haec ad literam Pignatell. *loco cit.*

Et revera, quod Beatificatio, et Canonizatio 12
non differant essentialiter, clare patet ex quo utraque fiat maturitate maxima, et causa plenissime discussa, ac cognita, precibus praemissis, et Spiritus Sancti assistentia enixe implorata, et utraque sit ultimum, et completum judicium, quod vir Dei sit in gloria; cum Beatificatio non peragatur, nisi prius mature discussis Virtutibus in gradu heroico, et Miraculis tum in vita, tum post mortem patratis, quibus Sanctitas Beatificandi hominis a Deo manifestatur, illisque legitime verificatis, Pontifex instinctu Spiritus Sancti factus certus de illius Sanctitate, et existentia in Gloria, devenit ad illius Beatificationem, expediendo ad id ipsius Beatificationis Diploma, seu Breve. Immo per Beatificationem etiam ut talis toti Ecclesiae proponitur, et ideo ubique a Fidelibus Beatus certo absque formidine in Gloria creditur, et ad gratias impetrandas invocatur, quamvis uni soli Regno, aut Provinciae, aut Civitati, aut Religioni Officio, ac Missa colendus permittatur: Nequit enim alicubi dubitari de Sanctitate, et Gloria tam Beati, quam Canonizati, cum judicium Pontificis, ex quo fiat ex assistentia Spiritus Sancti, sit infallibile, sive declaret aliquem esse Beatum, sive

(*) Cujusmodi, ut recentes tantum indicem, canonizatio fuit 18. Junii 1737. Sanctorum Vincentii de Paulo, Jo. Francisci Regis, Catharinae Fliscae Adornae, et Julianae de Falconeriis a Clemente XII. Fidelis de Sigmaringa, Camilli de Lellis, Petri Regalati, Josephi a Leonissa, Catharinae de Riccis 29. Junii 1746. a Benedicto XIV. et Joannis Cantiis, Josephi Calasantii, Josephi a Cupertino, Hieronymo Miani, Seraphino ab Asculo, Joanna Francisca Fremiot de Chantal 16. Julii 1767. a Clemente XIII. peracta. (*Edit. Barbiell.*)

expresse definiat esse Sanctum; Sicque ubique Fideles omnes cognoscunt per actum Beatificationis, et Canonizationis, Animam Beatificati, et Canonizati esse in Gloria. Hac tamen differentia servata, quod per Canonizationem id credunt, ut per formam expresse definitivam, et pronunciativam; per Beatificationem vero ut per formam concessivam, et implicite definitivam. Sic Arriaga *tom.* 4. *Theol. disput.* 7. *sect.* 4. Trullench. *in Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *dub.* 5. *num.* 3. Matthaeucci *in Practica Theologo-Canonica ad causas Beatificationum, et Canonizationum in quaestions proaemiali cap. Unic. num.* 9. *et in opere dogmatico controvers.* 7. *cap.* 5. *num.* 21. et alii.

13 Nec obstat, quod pro Canonizatione novum fiat examen, quia tale novum examen non fit de Virtutibus Viri Dei, neque de Miraculis in vita, aut ante Beatificationem patratis, quibus probata fuit Sanctitas vitae, et infallibilis existentia servi Dei in Gloria, sed fit solum novum examen de continuatione Miraculorum post beatificationem a Deo ad intercessionem Beati patratorum, ut ea certum testimonium perhibeant, etiam voluntatis divinae, quod Beatus publico cultu Officii, et Missae in tota Ecclesia colendus decernatur, ut patet ex Constitutione 2. Gregor. IX. incip. *Mira* §. 6. edita pro Canonizatione S. P. N. Francisci: ibi: « Sane » licet ejus vita tam sancta, tam strenua, et prae» clara sibi sufficeret ad obtinendum consortium » Ecclesiae Triumphantis, quia tamen Militans, » quae solummodo videt in facie, non praesumit » de his, quae de suo Foro non sunt auctoritate » propria judicare.... vitam ejus sibi fuisse acce» ptam, et ipsius memoriam esse a Militante Ec» clesia venerandam, multis et praeclaris Mira» culis declaravit. »

14 Nec etiam officit, quod Pontifices in Bullis Beatificationis uti soleant solum verbis, *Concedimus*, *Indulgemus*, *Impartimur*, in Bullis vero Canonizationis utantur verbis explicitis *Declaramus*, *Definimus*, *Decernimus*, *et Mandamus*, quia ut recte dicunt Trullench. *loco citat.* Matthaeucc. *loco cit. num.* 21. et alii, Pontifices tam per Beatificationem, quam per Canonizationem declarant Servos Dei esse in Gloria, per Canonizationem quidem in forma explicite definitiva, et pronunciativa, per Beatificationem vero in forma indultiva, concessiva, et implicite definitiva; Unde Contelorus *de Canonizatione Sanctorum cap.* 2. *num.* 4. cum aliis allegatis tradit *Beatificationem in effectu aliud non esse quam particularem quamdam Canonizationem minori apparatu celebratam*, ut ait Fagundez apud Dianam coordinat. *tom.* 3. *resol.* 9. *num.* 2. Sicque apparet, quod Beatificatio, et Canonizatio non differant inter se essentialiter, sed solum accidentaliter, quatenus Cultui per Canonizationem concesso adjecta non sit limitatio, haec vero adjecta sit Cultui per Beatificationem indulto, ut nempe Beatus recitatione Officii, et celebratione Missae colatur solum in aliquo certo Regno, Provincia, Civitate, et Religione cum nonnullis aliis limitationibus in Brevi Beatificationis exprimi solitis, ac in Decretis Sacrae Congregationis Rit. infra *sub num.* 43. adducendis, expressis.

Hinc plurimi Classici Doctores tenent, quod 15 sit de Fide, quod Papa non possit errare, non solum in Canonizatione, sed etiam in Beatificatione. Vide verb. *Papa art.* 2. *a num.* 49. *ad* 57.

De facto solus Papa potest aliquem *Canonizare*, 16 vel *Beatificare*. Hostiens *in cap. Audivimus* 1. *de Reliquiis*, *et veneratione Sanctorum n.* 13. *verb. Absque auctoritate* et *ibid.* Joann. Andreas *num.* 6. Cardinal. *in* 2. *notabil.* Innocent. *n.* 2. Abbas *in* 2. *notabil.* Barbos. *num.* 3. Fagnan. *num.* 20. Turrecremata *in cap.* 1. *num.* 22. *de consecrat. dist.* 3. Sanctus Antonin. *in Summa p.* 3. *tit.* 22. *cap.* 5. *n.* 5. §. 5. Ven. Cardin. Bellarmin. *de Sanctor. Beatitud. tom.* 2. *part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 8. Matthaeucc. *in cit. Practica Tgeologo-Canonica quaest. proaemial. cap. Unic. num.* 2. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 45. *num.* 6. Pirbing. *ibid. num.* 3. Eminentissimus de Lambertinis deinde Beatissimus Summus Pontifex nomine *Benedictus XIV.* re in Ævum *Benedicendus l. c. cap.* 10. et alii communiter, *arg. cit. cap. Audivimus* 1. *de Reliquiis, et Veneration. Sanctor.* ibi: *Cum etiamsi per eum Miracula fierent, non liceret vobis ipsum pro Sancto absque auctoritate Ecclesiae Romanae venerari*, et concordat *cap. Ex eo* 2. *eod. et cap. Venerabili* 52. *de Testibus.* Et ratio est, quia haec est una de majoribus causis, quae inter Christianos proponi possit, ut de se patet, et omnes fatentur; Majores autem causae ad Sedem Apostolicam spectant, *cap. Majores* 3. *de Baptismo*, eique specialiter reservantur, *cap. Nisi* 3. *et cap. Quod translationem* 4. *de Officio Legati*, adeoque etc. Tum quia sicut opera, quae Sanctitati alicujus testimonium perhibent, Fidei innituntur, ut patet de Miraculis, juxta illud *Matth. cap.* 17. *num.* 19. ibi: *Si habueritis fidem sicut granum Sinapis, dicetis huic Monti transi hinc illuc, et transibit, et nihil impossibile erit vobis*, ita ad illum pertinet Sanctos Canonizare, ad quem pertinet quaestiones Fidei determinare, qualis est solus Papa, *cap. Quoties* 21. *caus.* 24. *q.* 1. cum similibus.

Quamvis enim antiquitus ante introductionem 17 solemnis, qui nunc servatur, ritus *Canonizandi*, plurimi Sancti (ut patet de Apostolis omnibus, de variis Martyribus Stephano, Laurentio, Sixto, Vincentio, Fabiano et Sebastiano, Joanne et Paulo, Cosma et Damiano, Gervasio et Protasio, pluribusque aliis; De Confessoribus Silvestro, Antonio Abbate, Paulo primo Eremita, Martino, Nicolao, et Gregorio Magno, Augustino, Ambrosio, Hieronymo, Nazianzeno, Basilio, Athanasio, Cyrillo, Chrysostomo, Hilarione, multisque aliis, de

Maria Magdalena, et Martha, ac de Virginibus Agnete, Agatha, Lucia, Caecilia, Catharina, Anastasia, et pluribus aliis) post felicem eorum obitum communi Episcoporum, et populorum consensu tales declararentur, et colerentur; hoc tamen semper de auctoritate expressa, vel tacita Summi Pontificis id non contradicentis, sed tacite approbantis, ut docent Gonzal. *in cap. Audivimus sub num. 7. de Reliquiis, et veneratione Sanctor.* Garcias *de Canonizatione* §. 5. *pag.* 91. Gravina *de Cathol. praescript. tom. 4, quaest.* 5. *de Canonizatione Sanctor. pag.* 321. Dominicus a Sanctissima Trinitate *tom.* 3. *de Ecclesia militante in Bibliotheca maxima Pontificia tom.* 10. *pag.* 487. Raband. *Exercit. Theolog. tom.* 2. *exercit.* 3. *cap.* 1. *pag.* 138. Azorius *Institut. moral tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 7. Bellarmin. *loco cit. cap.* 8. *in fine* Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 5. *n.* 1. Reiffenstuel *loco cit. num.* 7. Matthaeucc. *loco citat. num.* 1. *et* 2. Lambertin. *loco citat. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 9. ubi egregie, more suo, id probat pluribus aliis adductis.

18 Et a tempore Alexandri III. usque in praesens potestas tum *Canonizandi*, tum *Beatificandi* soli Romano Pontifici privative quo ad omnes alios fuit reservata, *cap. Audivimus* 1. *de Reliquiis et veneratione Sanctorum*, ubi dictus Alexander III. Summus Pontifex, ut patet ex ejusdem verbis adductis *supra n.* 16. inhibuit, ne quis in posterum pro Sancto venerari inciperet absque Romani Pontificis expressa approbatione. Bellarmin. *loco cit. cap.* 8. Matthaeucc. *loco cit. num.* 5. Gravina *in Continuatione secundae partis Catholic. praescript. tom.* 4. *pag.* 209. §. *Merito vero Alexander*, Wanespen *Juris Ecclesiastici univers. part.* 1. *tit.* 22. *cap.* 7. *num.* 14. et pluribus aliis adductis, Lambertin. *loco cit. cap.* 10. *a num.* 5. *usque in finem;* Quamvis tamen Gonzal. Victon. Bivarius, Godefricus, Henschenius, Daniel Papebrochius, et alii apud ipsum *loco citat. num.* 5. non improbabiliter censeant talem Legem, seu reservationem esse multo antiquiorem Alexandro III. cum *in dicto c. Audivimus*, id de novo non statuat, sed quasi jam constitutum commemoret, et talis loquendi forma Decretum non faciat, sed factum, et vulgo notum supponat, ut videntur innuere verba ipsius Decretalis adducta *supra num.* 16. Vide nova additamenta.

19 Hinc non certo constat, quisnam fuerit primus Summus Pontifex, qui solemniter Canonizationem Sanctorum celebraverit. Nam multi tenent, quod prima Canonizatio solemniter celebrata fuerit a Leone III. anno 804. qui in Civitate Werdensi solemniter inter Sanctos Sanctum Swibertum ejusdem Civitatis Episcopum retulerit. Sic ex quadam Epistola Sancti Ludgeri. Episcopi Monasteriensis relata a Cardinali Baronio *in Annalibus ad dictum annum* 804. *num.* 2. *et seq.* inter alios Cardinalis Bellarminus *t.* 2. *lib.* 1. *cap.* 8. *de Sanctor. Beatitudine*, ubi sic expresse habet: *Primus enim Pontifex (ni fallor) qui Sanctos legatur canonizasse, videtur fuisse Leo Papa III. de quo sic scribit Sanctus Ludgerus in Epistola de miraculis Sancti Swiberti cap.* 9. *in* 2. *tom. Juris* « tandem devota instantia Caroli (Magni) et Hildebaldi Archipraesulis Coloniensis venit a Colonia idem Papa Werdam, et ibi post alias solemnitates Sanctum Swibertum solemniter Catalogo Sanctorum Confessorum adscripsit pridie Nonas Septembris » *Hanc primam legi solemnem Canonizationem, ante quam fortasse fuerunt etiam aliae, sed non mihi constat.* Angelus Rocca *de Canonizatione Sanctor. cap.* 5. §. *Ego vero*, Macrus *in suo Vocabulario Ecclesiastico verb. Canonizatio*, Franciscus Victon. *in suo Tractatu gallice conscripto de Canonizatione Sanctor. cap.* 10. *per tot.* Phaeboeus Archiepiscopus Tarsensis *in sua disserta. impressa post Acta Canonizationis Sancti Petri de Alcantara, et Sanctae Mariae Magdalenae de Pazzis*, Gonzal. *in cap. Audivimus sub num.* 7. *de Reliquiis, et veneratione Sanctor.* Card. de Lauraea *in* 3. *lib. sentent. tom.* 3. *disp.* 6. *art.* 3. *num.* 47. Cornelius a Lapide *in Comment. ad cap.* 44. *Ecclesiast.* §. *Triplex haec gloria*, Casalins *de veteribus Ecclesiae Ritibus cap.* 70. §. *de praedictis*, Rabaudi *exercit. Theolog. tom.* 2. *exercit.* 3. *cap.* 1. *de Ecclesia* §. *At potestatem*, Marchesius *de capite visibilis Ecclesiae tom.* 9. *Bibliothecae maximae Pontificiae pag.* 737. §. *A Romano.*

Alii autem multi defendunt contrarium, docentes, quod illa Epistola Sancti Lugderi, quae est potissimum fundamentum ob quod supra allati Doctores primam solemnem peractam Canonizationem Sancti Swiberti adscribunt Leoni III. est commentitia; Sic Pater Joannes Morinus *in Commentario de administratione Sacramenti Poenitentiae lib.* 10. *c.* 20. ubi haec habet: « Conficta est Epi- 20
» stola ante forsan trecentos annos, aut, maxime » ante quadringentos nomine Sancti Lugderi ab » aliquo Werdensi Monacho in sui Monasterii commodum, et gloriam .... Deinde Sancti Swiberti in Sanctorum Catalogum relationem eodem » modo, et ordine enarrat, quo nunc, et ab annis quadringentis celebrari solet. Certum est » autem hanc celebrationem coepisse trecentis » post Leonem III. annis et amplius. Primus, » quem perhibent antiqua documenta solemniter » a Pontificibus Canonizatum fuisse, est Hugo » Carthusianus, et Gratianopolitanus Episcopus. » Secundus est Sanctus Bernardus. Sed considera quae Epistolae, sive Bullae Pontificum de » istorum Sanctorum Canonizatione referunt, et » ea compara cum iis, quae Auctor ille de Sancti » Swiberti Canonizatione scribit, deprehendesque » caeremonias hodiernas a Leone III. multo diligentius, et copiosius, quam ab Innocentio II. » aut Alexandro III. fuisse observatas. Quod argumentum certum est, istius Epistolae auctorem

» post annum 1200. scripsisse. Ante Innocentium
» II. et Alexandrum III. simplex admodum erat
» Canonizationis ritus, ut ex Petro Damiano con-
» stat in fine vitae Sancti Romualdi, testaturque
» Cardinalis Baronius ad annum Christi 1027. Ob-
» tinebatur ab iis, quibus curae erat illa Canoni-
» zatio, a Sede Apostolica facultas Altare supra
» Corpus Defuncti erigendi. Eo erecto, peracta
» erat Canonizationis solemnitas. Post illud tem-
» pus caeremoniae sanctae illius actionis paulatim
» factae sunt augustiores.» Demum post alias addu-
ctas rationes concludit Morinus: *Multa sunt alia ejusdem criminis argumenta, quae longum esset persequi. Undique enim rimosa est Historia ista, et fabellis veritati assutis fatiscit;* Legi possunt etiam Henschenius ad diem 26. Mensis Martii *in Commentario praevio ad vitam Sancti Ludgeri*, et Cointius *in Annalibus Ecclesiae Francorum ad annum* 803. ubi non pauca adversus eam Sancti Ludgeri Epistolam, quam supposititiam esse censent, annotarunt. Item Joseph Maria Sanfelicius Apostolicae Sedis olim Nuncius ad Tractum Rheni *in sua Epistola, quam ediderunt Continuatores Bollandiani ad diem* 26. *Martii pag.* 640. Lucas d'Achery, et Joannes Mabillon. *in Actis Sanctorum Ordinis Sancti Benedicti, et in praefatione ad saeculum quintum* §. 6. *n.* 100. Pagi in *Critica Historico-Chronologica in universos Annales Cardinalis Baronii tom.* 3. *ad annum Christi* 754. *n.* 7. ubi sic habet: *Cumque haec de Sancti Swiberti Canonizatione commenta nunc manifesta sint, iis refellendis diutius non immorabor.* Alter Pagi *in vita Sancti Stephani II. alias III. ad n.* 14. Continuatores Bollandiani *ad diem* 26. *Martii in vita Sancti Ludgeri* §. 8. Quibus consentit idem Lambertin. *loc. cit. lib.* 1. *c.* 7. *sub n.* 13. et expresse Graveson. *in celeberrima sua Historia Ecclesiastica tom.* 4. *part.* 1. *colloq.* 1. *pag.* 299. *primae impressionis Romae*, ubi ex aliis expresse dicit: *primum exemplum solemnis Canonizationis factae a Romano Pontifice, contigisse dumtaxat anno nongentesimo nonagesimo tertio, quando videlicet Joannes XV. Pontifex Maximus solemni Canonizationis ritu Udalricum Episcopum Augustanum publicis Sanctorum Fastis adscripsit.* Item Mabillonius praefatione in saeculum quintum Benedictinum, quod est Ecclesiae decimum, sic habet: *Hoc primum indubitatae Fidei monumentum de solemni per Romanum Pontificem Canonizatione invenimus Diploma Joannis XV. qui in frequenti Episcoporum Conventu ad preces Lintulphi Episc. Augustani Udalricum ejusdem Ecclesiae Episcopum in Sanctorum Album retulit.* Sic etiam Papebrochius *dis.* 20. *in Conatu Chronico-Historico de solemnium Canonizationum initiis, atque progressibus*, (*) et alii plures validis, et satis convincentibus fundamentis id ostendentes.

(*) Gerbert in *principiis Theologiae Liturgicae seq.* 2. *(Edit. Barbiell.)*

In Canonizatione non semper observatus fuit 21
idem ritus, et forma solemnitatis, quae solet observari nostris hisce diebus, sed fuit varia pro varietate temporum, et Pontificum; cum enim pendeat ab arbitrio ipsorum Pontificum, potest augeri, vel minui, prout ipsi judicaverint expedire, et temporum circumstantiis congruere, ut notant Contelorus de *Canonizatione Sanctorum cap.* 3. *num.* 5. Matthaeucc. *loc. cit. num.* 3. idem Lambertin. *lib.* 1. *cap.* 36. *per tot.* ubi per varios §. assignat solemnia Canonizationis, tum quoad ritum antiquiorem, tum quo ad ritum moderniorem merito ibi legendum, admirandum, et venerandum.

Item nec semper fuit observatus idem ritus, et 22
forma in Beatificatione, uti videre est *in cit. nunquam satis commendato, semperque amplius commendabili Opere de Servorum Dei Beatificatione, et Beatorum Canonizatione dicti Eminentissimi de Lambertinis, deinde undequaque meritissimi Summi Pontificis Benedicti XIV.* et signanter *lib.* 1. *cap.* 13. *et* 20. *ac* 24. ubi *num.* 1. *et* 2. insuper asserit, quod solemnitas Beatificationis, quae fit in Basilica Vaticana per publicationem potissimum Brevis Apostolici inter Missarum solemnia initium duxit ab Alexandro VII. in Beatificatione Beati, nunc Sancti
Francisci Salesii, Et *ibid. num.* 3. subjungit, quod 23
solemnitas Beatificationis in Basilica Vaticana peragendae consistit potissimum in actibus sequentibus; hoc est primo in publicatione Indulgentiae ab omnibus utriusque sexus Fidelibus confessis, et Sacra Communione refectis lucrifaciendae, qui in Basilica Principis Apostolorum, aut Missae solemni pro Beatificatione canendae interfuerint, aut Beatificationis die eamdem Vaticanam Basilicam visitabunt: secundo in praesentia tum Cardinalium Sacris Ritibus praepositorum, nec non Consultorum Sacrorum Rituum Congregationis, tum Cardinalis Archipresbyteri Basilicae Vaticanae, et Canonicorum, et Cleri ejusdem Ecclesiae: tertio in exhibitione Brevis Apostolici, quae fit a Postulatore Causae Cardinali Praefecto Sac. Congreg. qui Postulatorem remittit ad Cardinalem Archipresbyterum Vaticanae Basilicae pro facultate illud in Basilica publicandi: quarto in publica lectione Brevis, quinto in solemni cantu Hymni *Te Deum laudamus*, qui ab Episcopo Missam solemnem celebraturo intonatur: sexto in detectione imaginum Servi Dei, quae prius velo coopertae erant, tum super Altari, tum ad faciem Templi: septimo in omnium adstantium veneratione: octavo in recitatione Collectae, quae fit ab Episcopo Missam celebraturo in honorem Beati: nono in thuris datione Imagini Beati, quae ab eodem fit Episcopo trino ductu: ultimo in celebratione Solemnis Missae, tum vero in accessu Summi Pontificis ad Basilicam Vaticanam ipsa die post Vesperas ad Imaginem Beati colendam.

Tam ad Beatificationem, quam ad Canonizatio- 24

nem duo copulative requiruntur, scilicet excellentia Virtutum in gradu heroico, et Miracula, ita ut nec excellentia Virtutum sine Miraculis, nec Miracula sine Virtutibus sufficiant. Sic expresse habetur in Constitut. Innocentii III. edita pro Canonizatione Sancti Homoboni incip. *Quia pietas*, ibi; « Licet autem juxta testimonium veri» tatis, sola finalis perseverantia exigatur ad san» ctitatem animae in Ecclesia triumphante, quo» niam, qui perseveraverit usque in finem, hic » salvus erit; duo tamen, virtus videlicet morum, » et veritas signorum, opera scilicet in vita, et » Miraculorum signa post mortem, ut quis repu» tetur sanctus in militante Ecclesia, requiruntur: » nam quia frequenter Angelus Satanae se in lu» cis Angelum transfigurat, et quidam faciunt » opera sua bona, ut videantur ab hominibus, qui» dam etiam coruscant Miraculis, quorum tamen » vita merito reprobatur, sicut de Magis legitur » Pharaonis, et etiam Antichristo, qui electos » etiam, si fieri potest, inducet suis Miraculis in » errorem, ob id nec opera sufficiunt sola, nec » signa; Sed cum illis praecedentibus, ista suc» cedant, verum nobis praebent indicium Sancti» tatis, nec immerito nos ad illius venerationem » inducunt, quem Dominus suis ostendit Miracu» lis venerandum. Haec autem duo ex verbis » Evangelii plenius leguntur, ubi de Apostolis » loquens ait .... Illi autem profecti praedicave» runt ubique, Domino cooperante, et sermonem » confirmante, sequentibus signis ... in eo nam» que, quod ait, cooperante, eos operatos esse » demonstrans; et in eo, quod sequitur, sequen» tibus signis, eos exponens, immo Dominum in » eorum Miraculis claruisse. Hoc etiam Dominus » usque hodie operatur in Sanctis et potentiam » suam signis evidentibus manifestat, dum vivo» rum curat aegritudines ad memoriam mortuo» rum, et eos plus esse post mortem, et felicius » vivere mortuos qui in Domino moriuntur, quam » qui vivunt in Mundo, demonstrat. » Et in Constitutione 4. Gregorii IX. edita pro Canonizatione Sancti Antonii de Padua incip. *Cum dicat Dominus*, ibi: « Licet ad hoc, ut aliquis Sanctus » sit apud Dominum in Ecclesia Triumphante, » sola sufficiat finalis perseverantia juxta illud » Apocalypsis 2. Esto fidelis usque ad mortem, » et dabo tibi coronam vitae: Ad hoc tamen ut » Sanctus habeatur apud homines in Ecclesia Mi» litante, duo sunt necessaria, virtus morum, et » veritas signorum, merita videlicet, et Miracula, » ut haec et illa sibi adinvicem contestentur, » cum nec merita sine Miraculis, nec Miracula » sine meritis plene sufficiant ad perhibendum » inter homines testimonium Sanctitatis. » Et sic docent Fagnanus *in cit. c. Venerabilis* 52. *num.* 2. *de Testibus*, *et in cit. c. Audivimus* 1. *de Reliquiis, et veneratione Sanctor.* num. 3. et ibi Innocentius *num.* 1. Joannes Andreas *num.* 4. Ancharanus *num.* 5. Reiffenstuel. *loc cit. num.* 9. testans de communi, et Lambertin. *loco citato lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 5. *a num.* 1. *usque ad* 7. *et eodem lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 7. *et* 18. refellens illos, qui solas virtutes exposcunt, aut sola Miracula.

Miracula non solum in vita, sed praecipue post obitum patrata, sunt necessaria ad Beatificationem, et Canonizationem alicujus. Sic Glossa communiter recepta, *in c. Unic. de Reliquiis, et veneratione Sanctorum in* 6. *verb. Sedis*, Mascard. *de probation. conclus.* 216. *n.* 42. Reiffenstuel. *l. c. n.* 10. Lambertin. *loc. cit.* et alii passim. 25

In causis procedentibus per viam non cultus, bina saltem Miracula requiruntur, atque sufficiunt, etiamsi sint solum tertii generis pro obtinenda Beatificatione formali, et bina, quae post eam supervenerint, sufficiunt pro Canonizatione; et in causis, quae procedunt per viam Casus excepti, seu cultus immemorabilis, bina sufficiunt Miracula, quae post indultam Venerationem superveniunt, Sic expresse Lambertin. *loco citato lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 3. *et seq.* referens ita decisum fuisse a *Sacrorum Rituum Congregatione Generali in Causa Sancti Joannis de Capistrano die* 13. *Junii* 1677. Item in *Causa Sanctae Catharinae de Bononia die* 17. *Maji* 1707. Item *in Causa S. Stanislai Societatis Jesu die* 13. *Novembris* 1714. Item *in Causa S. Agnetis Virginis Ordinis Praedicatorum die* 12. *Martii* 1726. Et idem tenet *lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 6. *num.* 4. *et* 5. ubi testatur de praxi Sedis Apostolicae, uti etiam de tali praxi testatur Matthaeucci *loco cit. tit.* 3. c. 8. §. 2. *num.* 23. dicens, quod Sedes Apostolica plures in Ordine Beatorum, et Sanctorum conscripsit solis duobus tertii generis Miraculis verificatis, idque dicit notum esse ex Decretis Sac. Congregat. in Registro videndis, in quam praxim concurrunt scribentes apud Martam *de Canonizatione par.* 4. *c.* 7. *n.* 88. et tenent Doctores passim. Nunc autem servanda sunt Decreta S. D. N. Benedicti Papae XIV. alterum quidem sub die 23. Aprilis 1741. emanatum, in quo statuitur, ut in Causis Beatorum per viam Cultus immemorabilis, aut indulti procedentibus, in posterum non duo, ut antea, sed quatuor ad eorum Canonizationem probari debeant miracula: in causis autem procedentibus per viam non cultus, ubi virtutes, aut martyrium ex testibus de auditu fuerint probatae, non duo miracula ut antea, sed quatuor omnino ad eorum Beatificationem obtinendam debeant approbari: alterum vero die 17. Julii 1754. editum, in quo declaratur, pro obtinenda formali beatificatione, si testes de auditu a videntibus in Processu Apostolico excepti conjungantur cum testibus de visu in Processu ordinario exceptis, sufficere debere duo miracula, si vero cum testibus de visu Processu ordinario exceptis non conjungantur nisi testes de audito 26

auditus in Processu Apostolico exceptis, tunc tria Miracula requiri ante Beatificationem data, et approbata.

27 In Beatificatione, et Canonizatione Martyrum non solet fieri tam exacta, et stricta inquisitio de probitate Vitae, et Miraculis tempore vitae peractis, ac fit in Beatificatione, et Canonizatione Confessorum, sed praecipue de Miraculis post mortem, et de causa, ob quam passi sunt, indagatur. Hostiensis *in cit. cap. Audivimus* 1. *numer.* 3. *de Reliquiis, et Veneratione Sanctor.* Fagnan. *ibidem num.* 16. August. Triumph. *de potestate Ecclesiae quaest.* 16. *art.* 3. Mascard. *loc. cit. num.* 9. Reiffenstuel. *loco cit. num.* 11. et alii *arg. c. Baptismi vicem* 34. *et c. Catechumenum* 37. *de consecrat.* et ad id satis clare facit generalis illa promissio Christi *Matthaei* 10. *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.*

28 Quamvis enim antiquitus nomen Martyris, et Confessoris promiscue sumeretur, sicque idem essent Martyres, et Confessores, ut tradunt passim Scriptores, et signanter Petrus Galesinus *in Notis ad suum Martyrologium* 17. *Kal. Febr.* ubi inquit: *Certum atque exploratum omnibus est ..... Martyris, et Confessoris nomen olim sinonymum fuisse;* Franciscus Amatus Pouget *in suis Catholicis Institutionibus to.* 1. *pag.* 913. ibi: « Olim Confessores Christi dicebantur ii solum, qui cum testimonium perhibuissent veritati cum carceris, exilii, rei familiaris, suppliciorum, ipsiusque vitae periculo, non tamen morti traditi fuerant: Confessores autem dicebantur propter gloriosam, et publicam nominis Christi Confessionem, Martyres quoque appellabantur propter exhibitum veritati testimonium. » Baronius *in Notis ad Martyrologium Romanum ad diem* 2. *Januar.* ibi: *Ne quid lateat, sciendum est, diversa admodum significatione a praesentis temporis usu hanc vocem* (scilicet Confessoris) *a majoribus usurpatam; Illi enim neminem eo nomine appellabant, nisi eum, qui Christi Fidem interpellatus coram Fidei hostibus confessus esset.* Lambertin. *loco cit. lib.* 1. *c.* 2. *sub n.* 6. ibi: *Proprie Confessores olim dicebantur illi, qui Christum palam, et coram tyrannis, seu Fidei hostibus confessi, quolibet tormentorum, vel poenae genere affecti, superstites tranquillam mortem obibant,* Et infra *num.* 7. sic subjungit: *Martyres tandem erant illi, qui pro verae Fidei defensione moriebantur, aut qui atrocissima tulerant pro Fide tormenta; licet fuerint superstites, et in pace quieverint,* teste Divo Thoma 2. 2. *q.* 124. *artic.* 4. *ad quartum;* Unde ut notat ipse, veri Martyres etiam aliquando Confessores dicti sunt.

29 Progressu tamen temporis, ut etiam hodie servatur, Ecclesia consuevit distincte nomen Martyris, et Confessoris usurpare; illos scilicet appellando Confessores, qui sancta, ac laudabili vita vixerunt, et sancto demum fine naturali morte in pace quieverunt, ac in Sanctorum numerum sunt relati, quatenus per virtutum opera sunt Deum confessi. Unde Ordo Cluniacensis *in praefatione ad vitam Sancti Geraldi* sic expresso habet: *Cum igitur Confessor a confitendo vocetur, Geraldus tanto rectius Confessor dici potest, quanto justioribus factis Deum est confessus.* Et Egebertus Episcopus Eboracensis *in Excerpt. cap.* 28. ait: *Sancti Patres, quos Confessores nuncupavimus, idest Episcopi, Presbyteri, qui in Castitate servierunt Domino,* Lambertin. *loco cit. num.* 6. Matthaeuc. *loco citato tit.* 4. *cap.* 1. *num.* 3. et alii communiter, atque Ecclesiastica praxis: Et illos appellando Martyres, non solum qui violentam mortem, seu cruciatus lethales voluntario perpessi sunt, sed etiam illos, qui a persecutoribus nostrae Fidei comprehensi, varie vexati, in carcerem, vel in exilium missi, et aerumnis confecti usque in finem perseverantes propter Fidei, aliarumque supranaturalium virtutum confessionem mortem naturalem subierunt. Vide verb. *Martyrium*, et infra nova additamenta.

Nostris hisce temporibus, nisi habeatur Apostolica dispensatio, non procedit Sacra Congregat. Rituum in Causis Servorum Dei ad effectum Canonizationis seu Beatificationis, aut declarationis Martyrii, nisi elapsis quinquaginta annis ab obitu illorum. Sic expresso statuunt Decreta jussu Urbani VIII. edita §. *Sanctitas Sua*, ibi: « Sanctitas Sua expresse prohibuit Sacrae Rituum Congregationi, ne deinceps procedat in Causis Servorum Dei ad effectum Canonizationis, seu Beatificationis, aut Declarationis Martyrii, nisi lapsis quinquaginta annis ab obitu illius, quinimmo etiam lapsis quinquaginta annis do similibus Processibus, tam factis, quam faciendis agi vetuit, nisi habita prius, et expresso obtenta licentia a Sanctitate Sua, vel ejus Successoribus. Sub Decreto hujusmodi vult comprehendi etiam Causas, in quibus modo reperiuntur expeditae Literae Remissoriales, et Compulsoriales, ac omnes aliae nunc pendentes, quae adhuc expectant perfectionem suam, et complementum a facto futuro finalis determinationis. Quod ut firmius observetur, insuper jubet, ut si memoriale super hoc directum Congregationi porrigatur cum Rescripto Sanctitatis Suae, ut aliqua ex hujusmodi Causis ad praefatos effectus examinetur, nullum sortiatur effectum, nisi in eodem Rescripto specialis praedictae prohibitionis derogatio reperiatur. » 30

Talis autem prohibitio non impedit, quominus infra spatium dictorum quinquaginta annorum possint confici Processus per Ordinarios, vel per Delegatos Apostolicos, et in Sac. Rit. Congreg. discuti de eorum validitate, ne labente dicto temporis cursu pereant oculati, et meliores testes, sicque occasione hujusmodi dilationis pereant etiam pro- 31

bationes, ut expresse habetur in supradictis Urbani VIII. Decretis §. *Verum*, ibi: « Verum, ne » pereant hujusmodi dilationis occasione probatio» nes; permittit Sanctitas Sua, non habita ratio» ne dictorum quinquaginta annorum, ut agi pos» sit de praedictis Processibus, sive de aliis au» ctoritate Ordinaria fabricatis, vel fabricandis » ad effectum deliberandi, an per Sedem Aposto» licam debeant concedi Literae Remissoriales in » genere: quibus obtentis, et fabricatis super eis » Processibus, servatis servandis, illisque Sacrae » Rituum Congregationi praesentatis, permittit » pariter Sanctitas Sua, ut in Sacra Congregatio» ne discutiatur de eorum validitate, ac etiam de » relevantia in ordine, et ad effectum tantum co» gnoscendi, an sit procedendum ad Processus in » specie; et Processibus in specie completis, et » S. C. delatis, videatur tantum de eorum vali» ditate: quibus definitis, iidem Processus per » Secretarium claudantur, et obsignentur sigillo » Sacrae Congregationis, non aperiendi, donec » veniat plenitudo temporis dictorum quinquagin» ta annorum: quo completo, nullo modo de eis » agi possit, nisi expresse mandetur a Summo » Pontifice. » Unde, ut vides, supradicta prohibitio restricta est, ne constructis Processibus ab Ordinariis, seu a Delegatis Apostolicis actu procedatur in Sac. Congregat. ad ulteriora in Causa, in examine Virtutum, et Miraculorum, vel Declarationis Martyrii, nisi elapsis dictis quinquaginta annis, aut nisi interveniat Pontificia dispensatio.

32 Quae quidem dispensatio supra complementum dictorum quinquaginta annorum solet interdum ob justas causas a Romano Pontifice concedi, ut saepius concessam esse constat, et signanter *in Causa Pollucen. Martyrii Josaphat ab ipsomet Urbano VIII.* Ut habetur *ex Decreto edito die* 27. *Januar.* 1629. Item *in Causa Gebennen. Sancti Francisci de Sales ab Alexandro VII.* Ut *ex Decreto edito die* 20. *Januarii* 1659. Item *in Causa Limana Sanctae Rosae a dicto Alexandro VII.* Ut *ex Decreto edito die* 26. *Septemb.* 1664. Item *in Causa Japonen. Martyrii Servorum Dei Angeli Orsucci, Caroli Spinulae, et Sociorum a Clemente IX.* Ut *ex Decreto edito die* 6. *Junii* 1669. Item *in Causa Neritonen. Servi Dei Josephi a Cupertino a Clemente XI.* Ut *ex Decreto edito die* 9. *Maji* 1711.

33 Sine dicta autem Pontificia dispensatione est omnino servanda supradicta Lex ab Urbano VIII. constituta de lapsu quinquaginta annorum ab obitu Servi Dei, antequam proponi possit dubium de virtutibus, aut de Martyrio: de qua quidem Constitutione, ut scribit dictus Lambertin. *loco cit. cap. ultim. num.* 7. *in fine*; sic habetur *in Vita Venerabilis Servi Dei Dominici a Jesu Maria* scripta a Patre Philippo a Sanctissima Trinitate *lib.* 7. *cap.* 11. *La cagione di tal Costituzione è, che nissuno vive così puramente, e santamente, che alcuna volta non cada in qualche imperfezione secondo quel detto:* Septies in die cadit justus. *Questi difetti, benchè minimi, molte volte restano a memoria, e possono diminuire la divozione, e forse alcune volte del tutto torla, se fossero proposti per Santi, e per essere venerati quelli, ne' quali comparvero alcuni difetti; essendo che volgarmente i Fedeli stimano, che i Santi fossero del tutto irreprensibili:* Quod etiam confirmatur a Patre Nicolao Lancisio *tom.*2.*Opusc. Spiritual.* 19. *de vitandis judiciis temerariis, c.* 6. *n.* 74. *pag.* 644.

Ut plene percipiatur, quinam Cultus, seu Ado- 34
ratio debeatur Sanctis, ac Beatis, advertendum
est, quod Adoratio est actus, quo quis alteri se
submittit in recognitionem suae excellentiae. *Est*
in re communis. Et haec Adoratio seu Cultus alia 35
est mere Civilis, seu Politica, et alia Sacra, seu
Religiosa, Adoratio *mere Civilis*, seu *Politica*
est illa, quae exhiberi solet Regibus, et Principibus
supremis propter excellentiam sui status,
seu potestatis humanae, quam prae aliis habent,
uti passim in Sacra Scriptura leguntur quidam
adorasse suos Reges, ut David 1. *Regum cap.* 20.
Cadens pronus in terram adoravit tertio Jonatham,
Et 1. *Paralip. cap.* 39. *num.* 20. *Benedixit omnis*
Ecclesia Domino Deo Patrum suorum, et inclinaverunt
se, et adoraverunt Deum, et deinde Regem.
Ubi, ut vides, eadem vox adorationis tribuit Deo,
et Regi, licet Deo Cultus Latriae, et Regi solus
Cultus Civilis, ac Politicus competeret. Adoratio
Sacra, seu *Religiosa* est illa, quae exhibetur
alicui ob excellentiam suam Sacram, et supernaturalem,
uti est Adoratio, quae exhibetur Deo,
et B. Mariae Virgini, ac Sanctis omnibus, et
Beatis.

Adorationis Sacrae, seu Religiosae tres sunt 36
species, nempe Latria, Hyperdulia, et Dulia.
Communis Theologorum. Adoratio seu Cultus La- 37
triae est illa, quae soli Deo debetur, ac exhibe-
tur propter summam increatam, ac infinitam suam
excellentiam. *Communis.* Adoratio, seu Cultus 38
Hyperduliae est illa, quae B. Mariae Virgini de-
betur, ac exibetur, ob excellentiam Maternitatis
Dei, et alia excellentissima dona, ac specialissi-
mam ejus Sanctitatem caeteris supereminentem.
Communis. Adoratio, seu cultus *Duliae* est illa, 39
quae debetur, ac exhibetur Sanctis ob superna-
turalem excellentiam suae Sanctitatis, et Gloriae.
Communis.

Dicta triplex adoratio, seu Cultus alia est *ab-* 40
soluta conveniens soli rei intellectuali, quae per
se honorabilis, atque adorabilis est ob perfectio-
nem, atque excellentiam sibi intrinsecam, qualis
Adoratio, seu Cultus convenit, ac debetur Deo,
Beatae Mariae Virgini, et Sanctis per se absolute
venerabilibus. Et alia est *Respectiva* conveniens
rebus non intellectualibus, et ratione carentibus,

quae neu coluntur per se ob perfectionem, atque excellentiam sibi intrinsecam, sed propter aliud, seu ob respectum ad aliud, qualis Adoratio seu Cultus convenit, ac debetur Cruci, Sacris Reliquiis, Imaginibus, Vestibus, ac similibus ratione carentibus; cum eorum Veneratio, seu Adoratio, vel Cultus non sistat in illis, sed referatur ad Prototypum, cujus sunt Imagines, aut quod repraesentant. *Communis inter Catholicos*, et clare habetur ex Concilio Tridentin. *sess.* 23. *in Decreto de invocatione Sanctorum.*

41 Cultus alius est publicus, et alius privatus. Cultus *publicus* est, qui fit nomine Ecclesiae, vel tamquam institutus ab ea, sive deinde publico in loco, sive in occulto fiat. Non enim dicitur, seu appellatur *publicus*, vel solemnis, eo quod publice, et coram aliis exhibeatur, sed quia defertur nomine Ecclesiae, vel tamquam institutus ab ipsa. Cultus *privatus* est, qui non exhibetur nomine Ecclesiae, nec tamquam institutus ab ipsa, sed fit ex privata devotione colentis, sive deinde talis Cultus fiat privatim in loco occulto, sive in loco publico videntibus aliis, Scacchus *de Notis, et signis Sanctit. sect.* 10. *cap.* 1. *vers. Ex hoc*, Hurtad. *in resolution. de vero Martyrio resolution.* 43. §. 11. *per totum*, Reiffenstuel. *loco citat. num.* 16. Pasqualig. *in Addition. ad Lauret. de Franch. titul. de Cultu erga non Canonizatos num.* 1222. Layman *in theol. moral. lib.* 4. *tit.* 7. *cap.* 5. *n.* 14. Del Bene *de Inquisit. part.* 2. *dub.* 234. *sect.* 7. *sub num.* 1. Molphes *consil.* 45. *num.* 20. Bonacina *to.* 2. *disput.* 3. *quaest.* 1. *punct.* 2. *num.* 2. cum Bellarmin. Sanchez, et aliis ibi citatis, Matthaeucc. *citat. quaest. prooemial. cap. unic. num.* 25. *et seq.* Lambertin. *loco citat. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 7. et alii contra Contelnrum *de Canonizatione Sanctor. cap.* 22. *num.* 7. Berbosa *allegat.* 97. *num.* 13. Castellin. *de Certitudine Gloriae Sanctorum. cap.* 2. *punct.* 23. *et* 24. et alios non improbabiliter volentes, quod etiam dici debeat Cultus publicus, qui fit in loco publico, seu coram aliis.

42 Cultu publico coli possunt omnes Sancti, et Beati, idest omnes, qui jam sunt *Canonizati*, vel saltem *Beatificati*. *Communis inter Catholicos.* Cum hac tamen differentia, quod, qui jam sunt Canonizati, possunt coli ubique, et quovis Duliae cultu publico. Qui vero sunt solum *Beatificati*, et nondum *Canonizati* non possunt coli, nisi in illo loco, et illo cultu publico, quem concessit Summus Pontifex, cum in Beatificatione non quivis publicus Cultus, sed aliqui soli determinati concedantur. Unde attendende sunt Brevia Concessionum.

43 Et insuper circa Beatos nondum Canonizatos attendendum est etiam Decretum super Cultu Beatis adhuc non Canonizatis praestando a Sacrorum Rituum Congregatione Ordinaria habita coram Sanctissimo Domino nostro Alexandro VII. emanatum.

« Ad aures Eminentissimorum Patrum Congregationis Sacrorum Rituum plures devenerunt, qui patrantur, indultorum excessus in materia praestationis Cultus Beatis adhuc non Canonizatis. Quamobrem eos eliminare, ac, ne futurum inducantur, providere studentes ad infrascripta devenerunt Decreta etc.

» I. Quod eorumdem Beatorum Imagines etiam non principaliter, et uti supplices appositae, simulacra, Picturae, Tabellae, aut Scripturae, eorum praeclara gesta repraesentantes, aut referentes in Ecclesiis, Sacrariis, et Oratoriis quibuscumque, et praesertim in quibus Missae Sacrificium, vel alia Divina Officia peraguntur, in consulta Sede Apostolica, nullo pacto exponantur.

» II. Quod ubi indultum fuerit per Sedem Apostolicam Imagines, Simulacra, pictasque Tabellas in Ecclesiis poni et coli posse, in pariete tantum, non autem super Altari, collocandi facultas tributa censeatur.

» III. Quod si concessa fuerit per eamdem Sedem Apostolicam Altarium erectio, non tamen ob id Missam, et Officium de praedictis Beatis celebrandi, vel recitandi facultas tradita praesumatur; etenim specifica, et expressa concessio super iis praecedere debet.

» IV. Ubi in uno loco Cultus fuerit concessus, non extendatur, inconsulto Pontifice, ad alium locum, quamvis alia concurrente auctoritate.

» V. In locis, ubi Beatos praedictos ab omnibus coli permissum fuit, una inde publica Officii recitatio permissa censeatur, sed tantummodo privata, nec satisfactoria praecepto recitationis, nisi quo ad illos quibus Sedes Apostolica de hoc indulserit.

» VI. Missae pariter, quae fuerint indultae certis personis nempe Presbyteris Regularibus, vel saecularibus alicujus loci, vel monasterii, seu Presbyteris alicujus Ecclesiae servitio praecipue addictis, a confluentibus Sacerdotibus quavis Dignitate etiam Cardinalatus insignitis, minime celebrentur.

» VII. Dies Festi in Beatorum eorumdem memoriam non celebrentur, nisi speciali Indulto Apostolico provisum fuerit.

» VIII. Eorumdem nomina in Kalendariis non apponantur, nisi illius tantum loci, earumque Personarum, in quo, et a quibus Cultus cum Officio, et Misse celebretur.

IX. In quibusvis Ecclesiasticis precibus, etiam in Oratoriis privatis recitandis particularia eorumdem Suffragia non apponantur, vel recitentur.

» X. Publicis in precibus praeter indultas, et a Sede Apostolica approbatas, iidem Beati non invocentur.

» XI. Eorumdem Reliquiae in Processionibus minime circumferantur.

» Sacra tamen Congregatio praesentibus Declaratione, et Jussione removere non intendit Cultum Beatis per communem Ecclesiae consensum, vel per immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, Virorumque Sanctorum scripta, val temporis centum annorum metam excedentis scientiam, ac tolerantiam Sedis Apostolicae, aut Ordinariorum hactenus praestitum ac certis modo, et forma ab eo tempore eis exhibitum. Verum, si a centum annis circa Cultus hujusmodi aliqua ex parte constiterit auctus, et extensus, eo casu Sacra eadem Congregatio eumdem in pristinum reduci jubet; prout quemvis Cultum extra casus praedictos ad expressa tantum verbaliter in Apostolicis Indultis omnino revocari mandat sub poenis etc.

» Firmis quoque remanentibus Decretis, nempe, ne Beati in Patronos eligantur, ne eorum Natalitia cum Octavis celebrentur, et aliis quibuscumque a Sacra Congregatione hactenus emanatis, quae praesenti Decreto renovantur.

» His autem Sanctissimo relatis, et in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria habita coram Sanctitate sua per Eminentis. et Reverendis. Dom. Cardinalem Sacchettum accurate perlectis, mature discussis, Sanctitas sua ea approbavit, et pro omnimoda eorumdem observatione mandavit typis imprimi, ad Valvas affigi, et publicari, ut elapso tempore sex mensium a die publicationis eorumdem, omnes, et singulos afficiant, et arctent, ac si omnibus, et singulis eadem exhibita, vel personaliter praesentata, intimata, seu notificata fuissent. Indulsitque Locorum Ordinariis, ut auctoritate Sedis Apostolicae possint, immo debeant Saeculares, et Regulares quoscumque, quantumvis exemptos, etiam Societatis Jesu, S. Antonii Viennen. et S. Joannis Jerosolimitani, ac reliquos omnes speciali expressione indigentes etiam sub Censuris compellere.

» Cumque aliqui nulli subdantur Episcopo, qui eos, si excesserint, coercere valeant, eo casu a Sedis Apostolicae Nuntiis, si aderint, sin minus ab Archiepiscopis, in quorum Provinciis, vel ab Episcopis Romano tantum Pontifici subjectis, intra, vel prope quorum Dioecesis limites eorum Ecclesiae, vel Monasteria sita fuerint, tamquam a Sede Apostolica Delegatis ad hujusmodi Decretorum observationem praedicti omnino cogantur. »

Die 27. *Septemb.* 1659.

DECLARATIO DECRETI

Super Cultus Beatis, adhuc non Canonizatis, praestando

Allatis ad Sacrorum Rituum Congregationem dubiis circa observationem, et intelligentiam Decreti super cultu Beatis adhuc non Canonizatis praestando editis die 27. *Septembris* 1659. *et publicati* 3. *Februarii praesentis anni* 1660.

« Primo: An, ubi indultum fuerit, ut Missa de aliquo Beato celebretur, liceat ejus Imaginem, et simulacrum super Altari exponere, necnon Votivas Tabellas ibi appendere?

» Secunda: An §. *Dies Festi in Beatorum honorem non celebrentur*, extendatur ad Festa Devotionis?

» Tertio, An indulta recitandi Officium cum Octava, vel sine Octava, et Celebrandi Missam de Beatis, fuerint revocata per dictum Decretum Sacrae Congregationis?

» Quarto: An in Ecclesiis, in quibus Officium, et Missa de Beatis recitari, respective celebrari possunt, liceat eorum Reliquias exponere?

» Quinto: An Episcopi Regulares, qui ex indulto Sedis Apostolicae gaudent Privilegiis suae Religionis, de quibus sunt capaces pro eorum conditione, possint de Beatis suae Religionis recitare officium, et in propriis Cathedralibus Missam celebrare, et Altare de Beatis praedictis erigere.

Sacrorum Rituum Congregatio respondit.

» Ad primum affirmative.
» Ad Secundum negative.
» Ad tertium pariter negative.
» Ad quartum affirmative.
» Ad quintum negative.

Die 17. *Aprilis* 1660.

Qui cum fama Sanctitatis, aut insignis pietatis obierunt, et nondum sunt nec *Canonizati* nec *Beatificati*, possunt quidem licite invocari, venerari, ac coli *Cultu privato*, at non *Cultu publico*. *Communis, arg. c. Audivimus* 1. *et cap. Cum eo* 2. *de Reliquiis, et Veneratione Sanctor.* Ubi prohibetur aliquem publice venerari pro Sancto absque Sedis Apostolicae auctoritate; Unde a sensu contrario privatus honor, et cultus permittitur. 44

Circa autem Cultum, et Venerationem talium virorum cum fama Sanctitatis defunctorum, eorumque Imagines, et Miracula, revelatione, etc. attendendae sunt duae celeberrimae Constitutiones Urbani VIII. quae hic per extensum, tamquam scitu maxime necessariae, afferuntur, et prima, quae est 39. inter Constitut. ejusdem Pontificis est: ut sequitur. 45

Sanctissimus D. N. solicite animadvertens abusus qui irrepserunt, et quotidie irrepere non cessant in colendis quibusdam Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctis, qui, etsi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore insi-

goiti sint ab Apostolica Sede eorum tamen Imagines in Oratoriis, atque Ecclesiis, aliisque locis publicis, ac etiam privatis cum laureolis, aut radiis, seu splendoribus proponuntur, miracula, et revelationes, aliaque beneficia a Deo per eorum intercessionem accepta in libris rerum ab ipsis gestarum enarrantur, et ad illorum sepulcra Tabellae, Imagines, et res aliae ab beneficia accepta testificanda, et lampades, et alia lumina apponuntur.

§. 1. Volensque proinde hujusmodi abusibus pro debito Officii pastoralis occurrere, re etiam cum Illustriss. et Reverendiss. DD. Cardinalibus contra haereticam pravitatem in universa Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus communicata, et mature considerata, ac discussa declaravit, statuit, et decrevit, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, seu Martyrii fama (quantacumque illa sit) defunctorum Imagines, aliaque praedicta, et quodcumque aliud, Venerationem, et cultum praeseferens et indicans in Oratoriis, aut locis publicis, seu privatis, vel Ecclesiis tam Saecularibus, quam Regularibus cujuscumque Religionis, Ordinis, Instituti, Congregationis, aut Societatis apponantur antequam ab Apostolica Sede canonizentur, aut Beati declarentur, et (si quae appositae sunt) amoveantur, prout eas statim amoveri mandavit.

§. 2. Ac pariter imprimi de caetero inhibuit libros eorumdem hominum, qui Sanctitatis, sive Martyrii fama, vel opinione (ut praefertur) celebres e vita migraverint, gesta, miracula, vel revelationes, seu quaecumque beneficia tamquam eorum intercessionibus a Deo accepta continentes, sine recognitione, atque approbatione Ordinarii, qui in iis recognoscendis, Theologos, aliosque pios, ac doctos viros in consilium adhibeat: et ne deinceps fraus, aut error, aut aliquid novum, aut inordinatum in re tam gravi committatur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmittat, ejusque responsum expectet. Revelationes vero, et miracula, aliaque beneficia supradicta, quae in libris horum hominum vitam et gesta continentibus,hactenus sine recognitione, atque approbatione hujusmodi impressa sunt, nullo modo approbata censeri vult, mandatque Sua Sanctitas.

§. 3. Ad horum hominum sepulchra vetuit etiam ac inhibuit Tabellas, atque Imagines ex cera, aut argento seu ex alia quacumque materia, tam pictas, quam fictas, atque exculptas appendi, aut affigi, lampades, sive alia quaecumque lumina accendi sine recognitione ab Ordinario omnino, prout supra, facienda, Sedique Apostolicae referenda, ac probanda.

§. 4. Declarans, quod per suprascripta praejudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Ecclesiae consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicae, vel Ordinarii coluntur.

§. 5. Ut autem praemissa diligentius observentur, universis, ac singulis tam Ordinariis, quam haereticae pravitatis Inquisitoribus districte praecipit, ut in sua quisque Dioecesi, vel Provincia sedulo pervigilent, ne sine approbationibus praedictis Imagines cum memoratis signis exponantur, aut Miracula, revelationes, ac beneficia praedicta publicentur, aliave contra superius disposita fiant.

§. 6. Transgressores vero, si Regulares fuerint, privationis suorum Officiorum, ac vocis activae, et passivae, nec non et suspensionis a divinis, si vero Clerici Saeculares, privationis pariter suorum Officiorum, suspensionis a Divinis, et ab administratione Sacramentorum, executioneque suorum Ordinum respective, aliisque arbitrio praedictorum Ordinariorum, seu Inquisitorum pro modo culpae infligendis poenis plectendo.

§. 7. Qui autem libros impresserint, aut Imagines pinxerint, sculpserint, seu quoquo modo effinxerint, vel formaverint, caeterique Artifices circa praemissa qualitercumque delinquentes, praedicta omnia amittant, et insuper pecuniariis, aliisque etiam corporalibus poenis juxta criminis gravitatem, eorumdem Ordinariorum, seu Inquisitorum arbitrio afficiantur.

§. 8. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

§. 9. Et ne praemissorum ignorantia possunt ab aliquo praetendi, voluit, ut Decretum hujusmodi seu illius exemplum ad Valvas Basilicae Principis Apostolorum Urbis, ac in acie Campi Florae affixum omnes perinde arctet, atque afficiat, ac si unicuique personaliter intimatum fuisset.

§. 10. Quodque praesentium transumptis, etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, ac sigillo alicujus Personae in Dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides habeatur, quae praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

J. Antonius Thomassius S. Romanae, et universalis Inquisitionis Not.

Anno 1625. Indictione 8. Pont. Sanctiss. D. N. D. Urbani Divina providentia Papae VIII. Anno ejus 2. die vero 4. mensis Aprilis, supradictum Decretum affixum, et publicatum fuit ad Valvas Basilicae Principis Apostolorum de Urbe, et in acie Campi Florae, ut moris est, per me Brandimartem Latinum Sanctissimi D. N. Papae Cursorem.

Octavius Spada Mag. Curs.

Sequitur Declaratio praeinsertae prohibitionis.

Postmodum vero idem Sanctiss. D. N. a qui- 46

busdam revocari in dubium accepit, an Tabellas, et imagines, quam in posterum offerri contigerit, recipere, et antea oblatas conservare liceret; Sanctitas Sua, quae tantummodo voluit, occurrendo abusibus qui irripere videbantur, certiorem parare viam ad eorum in terris gloriam quorum Sanctimoniam Divinae Clementiae placuerit, admirandis operibus illustrare: re prius cum Illustriss. et Reverendissimis DD. Cardinalibus contra haereticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus communicata, praesenti Decreto declaravit. Quod sicut nunquam prohibitum, nec suae intentionis fuit prohibere oblationem, receptionemque Tabellarum, et Imaginum hujusmodi, ita ut nulli deinceps haesitationi locus relinquatur, statuit in praesentiarum, et decernit, ut quoties ad aliquam Ecclesiam, aut Oratorium, locumvé alium publicum saecularem, seu regularem Tabellas, et Imagines, aliudve simile quisquam detulerit, ac intercessione hominum inter Sanctos, vel Beatos non adscriptorum quamvis cum Martyrii, vel Sanctitatis fama demortuorum, optata, se impetravisse dixerit, liceat Ecclesiasticis personis Ecclesiarum, locorumve praedictorum curae Praepositis Tabellas, et Imagines, sive pictas, sive ex quavis materia fictas, atque alia quaecumque collatae gratiae fidem facientia simul cum deferentis, aliorumque, qui conscii fuerint, attestationibus accipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quos referre statim omnia teneantur, in secreto aliquo, seorsim ab Ecclesia, loco custodire, ibidem jam amotam collocare, asservare, ut si quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, seu Canonizationis honore in terris decorare voluerit, extent hujusmodi Sanctitatis qualescumque probationes Apostolicae Sedis judicio tunc examinandae, contrariis quibuscumque non obstantibus.

Jo: Antonius Thomasius S. Romanae, et universalis Inquisitionis Not.

Anno 1625. Indictione VIII. Pont. Santiss. D. N. D. Urbani Divina providentia Papae VIII. an. 2. die vero 30. Octobr. supradictas literas, sive Decretum affixum, et publicatum fuit ad Valvas Princip. Apost. Urbis, ac in acie Campi Florae, ut moris est, per me Brandimartem Latinum Sanctiss. D. N. Papae Cursorem.

47 **Altera ejusdem Pontificis Constitutio, quae est 134. in ordine, est sequens.**

Caelestis Jerusalem Cives, quorum gloriosis natalitiis Sancta laetatur Mater Ecclesia, sicut hujus Sanctae Sedis Apostolicae ministerio a piis utriusque sexus Christifidelibus venerantur in terris, ita Romanum decet Pontificem Militantis Ecclesiae regimini providentia praepositum pro suo praecipuo honoris Domus Dei zelo invigilare, ne quid in Personarum cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctarum memoriam, sive Cultum inconsulta S. Sede praedicta innovetur.

§. 1. Alias siquidem Nos solicite animadvertentes abusus, qui irrepserant, et irrepere non cessabant in colendis quibusdam cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctis, qui, etsi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore insigniti essent ab eadem Sede, eorum tamen Imagines in Oratoriis, atque in Ecclesiis, aliisque locis publicis, atque etiam privatis cum laureolis, aut radii, seu splendoribus proponebantur, Miracula, et revelationes, aliaque beneficia a Deo per eorum intercessionem accepta in libris rerum ab ipsis gestarum enarrabantur, et ad illorum sepulcra Tabellae, Imagines, et res aliae ad Beneficia accepta testificanda, et lampades, et alia lumina apponebantur: Volentesque proinde hujusmodi abusibus pro debito Officii Pastoralis occurrere, re etiam cum Venerabilibus fratribus Nostris S. R. E. Card. contra haereticam pravitatem in universa Republica Christiana generalibus Inquisitoribus ab eadem Sede specialiter deputatis communicata, et mature considerata, ac discussa: de eorumdem Cardinalium Consilio sub die 13. Martii 1625. declaravimus, statuimus, et decrevimus, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, seu Martyrii fama (quantacumque illa esset) defunctorum imagines, aliaque praefata, et quodcumque aliud Venerationem, et Cultum praeseferens, et indicans in Oratoriis, aut locis publicis, seu privatis, vel Ecclesiis, tam Saecularibus, quam Regularibus cujuscumque Religionis, Ordinis, Instituti, Congregationis, aut Societatis apponerentur, antequam ab Apostolica Sede Canonizarentur, aut Beati declararentur, et si quae appositae essent amoverentur, prout eas statim amoveri mandavimus. Ac pariter imprimi de cetero inhibuimus libros eorumdem hominum, qui cum Sanctitatis, sive Martyrii fama, vel opinione, ut praefertur, celebres e vita migravissent, gesta, Miracula, vel revelationes, seu quaecumque beneficia, tamquam eorum intercessionibus a Deo accepta continentes, sine recognitione, et approbatione Ordinarii, qui in iis recognoscendis Theologos, aliosque pios, ac doctos viros in consilium adhiberet: et ne deinceps fraus, aut aliquid novi, et inordinati in re tam gravi committeretur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmitteret, ejusque responsum expectaret: Revelationes vero, et Miracula, aliaque beneficia supradicta, quae in libris horum hominum vitam, gestaque continentibus eatenus sine recognitione, atque approbatione hujusmodi impressa erant, nullo modo approbata censeri voluimus, mandavimusque; Ad horum hominum sepulcra vetuimus etiam, ac inhibuimus Tabellas, atque Imagines ex cera, aut argento, seu ex alia quacumque materia,

tam pictas, qoam fictas, atqoe excolptas appendi, seu affigi, et lampades, sive alia quaecumque lumina accendi sino recognitiooe ab Ordinario omnino, proot supra, facienda, Sediqoe Apostolicae referenda, ac probanda. Declarentes, quod per soprascripta praejudicare in aliquo noluimus, oeqoe intendimus iis, qoi aut per communem Ecclesiae consensum, vel immemorabilem temporis corsum, aut per Patrum, virorumqoe Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scieotia, ac toleraotia praefatae Sedis Apostolicao, vel Ordioarii celebrantur. Cumque postea die 2. Octobris ejusdem anni 1625. a quibosdam revocari io dubium accepissemus, an Tabellas, et Imagines, quas io posterum offerri contingeret, recipere, et aotea oblates conservare liceret: Nos, qui tantummodo voloimus, occurrendo obusibus, qui irrepero videbantur, certiorem pararo viam ad eorum in terris gloriam, qoorum Saoctimoniam Divinae Clementiae placuerit admirandis operibus illustrare: re prios eum eisdem Cardinalibus communicata, de simili eorum coosilio declaravimus, quod sicut nomqoam probibuimus, nec intentionis oostreo fuit probibero oblationem, receptionemquo Tabellarum, et Imaginum hujosmodi, ita ut deinceps oulli dubitationi locns relinqoeretur, statuimus, et decrevimus, ut quoties ad aliquam Ecclesiam, aut Oratorium, locumvo alium publicum Saecularem, seu Regulerem Tabellas, et Imagines; aliodvo simile quispiam deferret, ac intercessiooe hominum inter Sanctos, vel Beatos noo adscriptorum, quamvis com Martyrii, aot Sanctitatis fama demortuorum, optata se impetravisse diceret, liceret Ecclesiasticis persoois Ecclesiarom, locorumve praedictorum corae praepositis Tabellas, et Imagines, sive pictes, sive ex quavis materia fictas, etque alia quaecomquo collatae gratisc fidem facientia simul cum deferentis, aliorumqoe, qui conscii fuissent, attestatioibus recipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quos referre statim omnia tenereotor, in secreto aliquo, seorsim ab Ecclesia, loco, custodire, ibidemque jam amota collocare, et asservare, ut si qoando Dominos talium virorom merita Beatificationis, seu Canonizationis bonore in terris decorare voluisset, extarent hujusmodi Sanctitatis qoslescumqoa probationes Apostolicao Sedis judicio tunc examinandae. Demum vero, ut ejusmodi Decreta obsorvareotur indubie, ac omoimodam sortirentur executionem com eisdem Cardinalibus re pariter eommonicata, deque eorumdem consilio preemissis addidimus, statuimns, decrevimus, atque declaravimus, ne ex tunc deioceps quispiam Ordinariorum aut ab Apostolica Sede ad hoc specialiter delegatorum super alicujus utriusqoe sexus cum Sanctitatis, eut Martyrii fama, vel opinionem defoncti Miraculis, Revelationibus, aliisve hujusmodi Saoctitatem redolentibus ex integro informationes qnoquo modo reciperet, aut Processum instrueret, vel hucusque receptas informationes, iostroetumve Processum ulterios prosequeretnr, nisi postulator prius per legitimas joridice suscoptas probationes circa Personam ejus, de cujus miracnlis revelationibus aliisqne rebus gestis Sanctitatom praesefereotibus ageretur, praescriptam in praefato oostro Decreto formam omnino servatam extitisso docuerit, et nisi postea successive idem Ordinarius, aut ab Apostolica Sede ad hoc specialiter delegatus, diligenti praehabita disquisitione circa eamdem Personam, supracitato Decreto oullatenos contraventum esse, rite pronunciaverit: Utqoe id ioviolabiliter observetur, statuimus insuper ac decrevimus, ne transmissi ad Urbem undecumque hujusmodi Processus a Congregationis Sacrorum Rituum Secretario, minosve Saoctae Fidei Promotore quomodolibet aperiantor, uisi prius in Sacrorom Rituum Congregatiooe, alio sejunctim oblato aotbootico Processo, ex eo Ordinarium, aot ab Apostolica Sede specialiter Delegatum rite, ac recte, ot praemittitur, cogoovisse, ac pronuociasse praelibato Decreto neqoaqoam contrafactom esse plene coostiterit, ac deiode a Nobis judicialiter aperieudi oos Processus facoltas indulta fuisset. Insuper longissimum tempus, iliusve immemorabilem cursom, de qoo in praedicto decreto, intelligi declaravimus esse tempus centom annorum metam excedeos: Deque bis, atqoe infrascriptis omnibus, quae io bis Decretis disposita, et ordioata sunt, aliqua suboriente difficultate, Ordinariis locorum, et Delegatis Apostolicis qoibuslibet omnem omnioo interpretaodi facultatem ademimus, utquo Sedem Apostolicam desuper consolcreot, ab eaque responsum expectareut, mandavimus oisdem, et alias prout in Decretis desuper editis plenius cootioetur.

§. 2. Quare ioviolabili Decretorum praedictorom observationi, quantum cum Domino possumus, consulere volentes, motu proprio, et ex certa scientie, ac mora deliberatiooe nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine Decreta praedicta cum omnibus, et singulis in eis contentis, tenore praesentium perpetuo approbamus, et confirmamus, illisque ioviolabilis Apost. firmitatis robur adjicimus, omniaque, et singula Decreta hujusmodi ab omnibus, ad quos spectat, et in futurum quomodolibet spectabit, observari omnino praecipimus sub poena nullitatis quarumcumque Informatiooum, Processuum, ac Interpretetionis aliter, quam praevia suprascripta praecognitione instructorum, corumque admissionis, publicationis, aut interpretationis, ita ut earumdem Informationom receptiooes, Processumve instroctiones, nec nou eorum admissiones, ac publicationes; et interpretatiooes babeantur pro non receptis, ooo instructis, noo admissis, non publicatis,

interpretatis, eorumque amplius ratio aliqua nullatenus alicubi umquam haberi debeat.

§. 3. Decernentes, praesentes Literas, et in eis contenta quaecumque, etiam ex eo, quod quicumque in praemissis, seu eorum aliquo interesse habentes, seu quomodolibet habere praetendentes, ad praemissa vocati, et auditi, minusque causae propter quas eaedem praesentes emanarint, adductae, verificatae, seu alias sufficienter, aut etiam nullatenus justificatae fuerint, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis nullitatis, aut invaliditatis vitio, seu intentionis nostrae, aut alio quovis defectu, etiam quantumvis magno, inexcogitato, et substantiali, sive etiam ex eo quod in praemissis, seu eorum aliquo solemnitates, et quaevis alia servanda, et adimplenda, servata, et adimpleta non fuerint, aut ex quovis alio capite a jure, vel facto aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, seu etiam enormis, enormissimae, et totalis laesionis, aut quocumque alio colore, etiam in corpore juris clauso, seu occasione, vel causa, etiam quantumvis justa, rationabili, et privilegiata, etiam tali, quae ad effectum validitatis praemissorum necessario exprimenda foret: aut quod de voluntate nostra hujusmodi, et aliis superius expressis, seu relatis nihil allibi appareret, seu aliter probari posset, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum aperitionis oris, reductionis ad viam, et terminos juris, aut aliud quodcumque juris, facti, gratiae, vel justitiae remedium impetrari, seu quomodolibet concedi, aut impetrato, vel concesso quempiam uti, seu se juvare in Judicio, vel extra posse, neque ipsas praesentes sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus aut aliis contrariis dispositionibus pro tempore quomodolibet faciendis comprehendi, sed semper ab illis exceptas, perpetuoque validas, firmas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus, sortiri et obtinere, ac per omnes, et singulos, ad quos spectat, et quomodolibet spectabit in futurum, inviolabiliter observari.

§. 4. Sicque, et non aliter in praemissis omnibus, et singulis per quoscumque Judices ordinarios, et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, et S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, et Nuncios, et alios quavis auctoritate, et potestate fulgentes, in quavis causa, et instantia, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate, ubique judicari, et definiri debere: irritum quoque, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 5. Quo circa Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, et aliis locorum Ordinariis, nec non dilectis filiis nostris, et Apostolicae Sedis Nunciis, ac haereticae pravitatis Inquisitoribus ubilibet existentibus per Apostolica scripta mandamus, ut statim, atque praesentes Literae nostrae ad eorum, et cujuslibet eorum notitiam pervenerint, in sua quisque respective Dioecesi, vel Provincia sedulo pervigilet, ne sine approbationibus praedictis, Imagines cum memoratis signis exponantur, aut Miracula, revelationes, ac beneficia praedicta publicentur, aliave contra superius disposita fiant: transgressores vero, si Regulares fuerint, privationis suorum Officiorum, ac vocis activae, et passivae, necnon suspensionis a Divinis; si vero Clerici Saeculares privationis pariter suorum Officiorum, suspensionis a Divinis, et ab administratione Sacramentorum, exequtioneque suorum Ordinum respective, aliisque arbitrio praedictorum Ordinariorum, seu Inquisitorum pro modo culpae infligendis poenis plectendo: Qui autem libros impresserint, aut Imagines pinxerint, sculpserint, seu quoquo modo affixerint, vel formaverint, caeterique Artifices circa praemissa qualitercumque delinquentes, praedicta omnia amittant, et insuper pecuniariis, aliisque etiam corporalibus poenis juxta criminis gravitatem, eorumdem Ordinariorum, seu Inquisitorum arbitrio afficiantur, Contradictores quoslibet, et rebelles, ac praemissis non parentes, per sententias, Censuràs, et poenas Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, et facti remedia, omni, et quacumque appellatione, recursu, et reclamatione remotis compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii Saecularis.

§. 6. Non obstantibus, quatenus opus sit, rec. mem. Bonifacii Papae VIII. etiam Praedecessoris Nostri de una, et in Concilio generali edita de duabus dietis, caeterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

§. 7. Ut autem praesentes, et in eis contenta quaecumque ad omnium notitiam deducantur, et ne aliquis de eis ignorantiam praetendere possit, volumus pariter, et mandamus, quod eaedem praesentes per aliquem, seu aliquos ex Cursoribus nostris ad Ecclesiae Lateranen., et Basilicae Principis Apostolorum de Urbe, necnon Cancellariae Apostolicae valvas, ac in acie Campi Florae affigantur, et publicentur, et cum inde amovebuntur earumdem exempla in eisdem locis affixa dimittantur, quae sic publicatae, et affixae post duos menses a die publicationis computandos, omnes, et singulos quos concernunt, perinde afficiant, et arceant, ac si unicuique illarum personaliter intimatae, et notificatae fuissent.

§. 8. Quodque illarum transumptis impressis sigillo alicujus personae in Dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, et manu alicujus Notarii pu-

blici subscriptis eadem prorsus fides adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

Dat. Romae apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 5. Julii 1634. Pontificatus Nostri anno undecimo.

Anno 1634. Indictions secunda Pontificatus SS. D. N. D. Urbani divina providentia Papae VIII. an. 11. die vero 5. Septembris supradictas literas, sive Decretum affixum, et publicatum fuit ad Valvas Basilicarum Sancti Joannis in Laterano, et Principis Apostolorum Urbis, ac in acie Campi Florae, ut moris est per me Alexandrum Latinum praelibati Sanct. D. N. Papae Cursorem.

Pro D. Mag. Curs. Dominicus Mag. Curs.

48 Attendenda sunt insuper Decreta ad id edita de expresso mandato Urbani VIII. et alia edita jussu Innocentii XI. quae ad literam referuntur a Lambert. *cit. lib.* 2. *in Appendice a pag.* 578. *ad pag.* 602. et brevitatis gratia apud ipsum videnda relinquuntur

49 Affertur Decretum Sacrae Congregationis Rituum super immemorabili.

« Sacra Rituum Congregatio jussu Sanctiss. » D. N. decrevit immemorabilem probatam super » Cultu, et Veneratione alicujus Sancti non Ca» nonizati, nec Beatificati, non suffragari ad effe» ctum, quod de illo possit concedi Missa, vel Of» ficium, sed in specie, et in illo loco esse pro» bandam immemorabilem quoad Cultum cum » Missa et Officio, et ita in posterum servari man» davit die 20. Novembris 1628.

50 Adducitur Decretum ejusdem Sacrae Congregationis servandum in recipiendis informationibus pro causis Beatificationum, et Canonizationum Servorum Dei.

Cum in tota Ecclesiae gubernatione nihil majus, nihil sit augustius Beatificatione, et Canonizatione Sanctorum, utpote homines jam demortuos, etiam cum fama Sanctorum utpote homines jam demortuos, etiam cum fama Sanctitatis, ac Miraculorum, declarare pro Sanctis, eosque uti tales colendos, et venerandos decernere.

Sacra Rituum Congregatio, ut res haec plane amplissima, atque gravissima rite, sancteque conficiatur, prohibet omnibus, et singulis personis Ecclesiasticis, tam Saecul. quam Regul. etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, Societatis Jesu, vel aliorum quantumvis speciali nota dignorum; ne audeant ipsi per se, aut per alios capere informationes super sanctitate, aut Miraculis alicujus Defuncti, neque ullo modo exquirere, aut obtinere ad hunc effectum extrajudiciales testificationes, aut subscriptiones sub poenis arbitrio Sacra Congregatione infligendis. Quod si Superiori Sacristae, seu alteri Officiali illius Ecclesiae, in qua requiescit Corpus ipsiusmet Defuncti, vel alterius etiam Ecclesiae, fuerint revelata aliqua Miracula, seu Prophetiae dona, possint ea recipere sub sigillo Secreti ab ipsis tantum relatoribus, in quorum gratiam contigisse narrabitur. Teneantur tamen, quam primum commode poterunt, eadem deferre, vel obsignata transmittere Episcopo loci cum expressa declaratione, quod revelationes sic ut supra receptae non faciant aliquem probationis gradum, etiam cujusvis longissimi temporis cursu.

Quod Decretum, cum fuerit ad notitiam Sanctiss. D. N. Urbani Papae VIII. deductum, Sanctitas sua illud approbavit, ac imprimi, et ubique publicari mandavit. Die 12. Martii 1631.

Circa Cultum, et Venerationem Reliquiarum 51 Sanctorum, et Beatorum est idem ferme dicendum, ac de Cultu, et veneratione ipsorum Sanctorum, et Beatorum dictum est *supra a n.* 41.

Per Reliquias autem Sanctorum, et Beatorum 52 intelliguntur quantum ad propositum, eorumdem Corpora, et Corporis partes etiam minimae, nempe Caput, manus, digiti, dentes, Ossa, capilli, cineres, pulveres. Item eorum, vestes, panni, vela, quibus in vita usi sunt, vel quibus eorum Corpora, aut partes eorum post mortem fuerunt involuta, Item instrumenta poenarum, et mortificationum, quibus in vita utebantur, et hujusmodi. *Communis. citat.*

Reliquiae noviter inventae, aut productae ad 53 hoc, ut coli possint cultu publico, debent prius esse legitime recognitae et approbatae. *Comm.* per text. *in c. Cum ex eo 2. de Reliquiis, et veneratione Sanctorum* Et Concil. Trident. *sess.* 25. *de invocatione, veneratione, et Reliquiis Sanctorum*; ubi expresse statuitur; *Nulla etiam admittenda miracula nova, nec novas Reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente, et approbante Episcopo.* Ubi 54 ut vides, Reliquiae tam *Beatorum*, quam *Sanctorum* de novo inventae, non solum a Papa, sed etiam ab Episcopo recognosci, et approbari possunt. Fagnan. *cit. cap. Cum ex eo num.* 6. Barbos. *in Concil. Trid l. c. n.* 9. *et* 10. *et part.* 3. *de Offic. et potest. Episcop. allegat.* 97. *n.* 10. cum pluribus aliis ibi citatis, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 27. et alii passim; Quamvis enim textus *in cit. cap. Cum ex eo*, dicat: *Nisi prius auctoritate Romani Pontificis sint approbatae;* Tamen id debet intelligi de noviter inventis Reliquiis alicujus nondum *Canonizati* nec *Beatificati*, uti cum aliis solide probat *ibid. a numer.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 27. *et* 28. et alii.

Immo Reliquiae a Papa jam approbatae etiam 55 ab Episcopo loci adhuc sunt recognoscendae, non quidem ut denuo ab ipso approbentur, sed solum ut videat an revera Romae fuerint approbatae, et an fraus aliqua subsit, antequam publicae venerationi exponantur. Sixtus V. *Constitut.* 88. incip.

56 *Dominus*, *Sacra Congr. Rit.* 19. *Octob.* 1591. Et hoc etiam pro Reliquiis exponendis in Ecclesiis Regularium, ut decisum fuisse *in una Viterbien.* 26. *Junii* 1627. refert Sellius *in Select. Canonic. cap.* 3. *num.* 11. Barbos. *in Concil. Trident. sess.* 25. *n.* 11.

57 Ad hoc autem ut Episcopus rite approbet alicujus jam *Canonizati*, aut *Beatificati* Reliquias noviter inventas Romae nondum approbatas, necesse est, ut *adhibitis in consilium Theologis*, *et aliis piis viris*, *ea faciat*, *quae veritati*, *et pietati consentanea judicaverit*, ut expresse statuit Conc. Trid. *l. c.* et recte observant Barbosa *ib. n.* 13. *et cit. alleg.* 97. *n.* 17. cum pluribus ibi citatis Sanchez *in decalog. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 43. *n.* 15. Azorius *part.* 1. *lib.* 9. *c.* 8. *q.* 8. Reiffenstuel. *l. c. n.*
58 27. et alii passim. Et si aliquod circa id emerserit grave dubium, nihil inconsulto Summo Pontifice novum, aut in Ecclesia hactenus inusitatum est decernendum, textu expresso *in Conc. Trid. loc. cit. in fine.*

59 Episcopus approbare non potest in ordine ad Cultum publicum Reliquias alicujus cum fama Sanctitatis defuncti, et nondum *Canonizati*, nec *Beatificati*: Hoc enim spectat ad Romanum Pontificem *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Cum ex eo* 2. *de Reliquiis*, *et Veneratione Sanctorum*, ibi: *Inventas de novo Reliquias nemo publice venerari praesumat*, *nisi prius auctoritate Romani Pontificis sint approbatae.* Nec obstat textus Concilii Tridentini allat. *supra numer.* 53. quia debet intelligi de solis noviter inventis Reliquiis jam *Canonizatorum*, vel *Beatificatorum*, et allatus textus *citat. cap. Cum ex eo* intelligendus est de noviter inventis, seu productis Reliquiis alicujus cum fama Sanctitatis defuncti, et nondum *Canonizati* nec *Beatificati*, uti cum aliis recte docet Fagnan. *in cit. c. Cum ex eo a num.* 5. Barbosa *citat. allegat.* 97. *n.* 21. cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel *loc. cit. n.* 18. et alii.

60 Cultu privato possunt coli Reliquiae quaecumque, tam antiquae, quam novae, non solum *Canonizatorum*, *et Beatificatorum*, sed etiam cum fama Sanctitatis defunctorum, quamvis a nemine recognitae, et approbatae fuerint. *Communis*, *arg. tit. cap. Cum ex eo*, ubi solum prohibetur publicus cultus, et Veneratio, adeoque a sensu contrario concessus intelligitur Cultus privatus, et Veneratio Servorum Dei nondum *Canonizatorum*, nec *Beatificatorum.*

61 Reliquiae antiquae habendae sunt in ea veneratione, in qua hactenus fuerunt *Sac. Congregat. Conc.* apud Bonacinam *in primum decalogi praeceptum disp.* 3. *q.* 1. *punct.* 4. *n.* 4. *vers. Dixi*, Barbosam *cit. allegat.* 97. *num.* 11. *et in Summa Apostolic. dec. verb. Reliquias Sanctorum num.* 3.

Quoad Reliquias est attendendum novissimum Edictum emanatum pro veneratione Reliquiarum etc. Vide verb. *Agnus Dei*, ubi affertur ad literam. 62

Reliquiae non sunt incensandae, nisi cum incensantur Oblata. *Sac. Congregat. Rit. in Lucana* 10. *April.* 1602. apud Barbos. in *Summa loc. cit. num.* 10. et Sell. *in Select. Canonic. cap.* 58. *num.* 3. (*). 63

Corpora Sanctorum, et insignes eorum Reliquiae non possunt transferri de Civitate ad Civitatem, nec de Ecclesia ad Ecclesiam, inconsulta Sede Apostolica, Lambertin. *loc. cit. lib.* 4. *part.* 2. *cap.* 21. *a num.* 10. *ad* 19. ubi *sub num.* 13. dicit, sic respondisse *Sacr. Congreg. Conc. tom.* 6. *memorabilium pag.* 733. in Archiv. ibi enim sic legitur: *An qui transtulerunt Corpus Sanctae Christinae Virginis*, *et Martyris*, *inciderint in poenam Excommunicationis ; Sanctissimus Dominus Noster respondit*, *transferentes non esse excommunicatos*, *sed tamen obtinuit hodie ex Stylo talem translationem non esse faciendam*, *inconsulta Sede Apostolica.* Et infra *a n.* 14. refert exempla variarum similium Translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicae, et signanter Translationis Officium, et Reliquiarum Sancti Thomae Aquinatis, Translationis Capitis Beatae Nymphae Virginis, et Martyris, et Translationis Capitis S. Guillelmi Ducis Aquitaniae, Translationis Brachii S. Conradi Placentini, translationis Brachii Sancti Bernardi (**). 64

Item transferri non possunt de loco ad locum Corpora, neque Reliquiae Beatorum nondum Canonizatorum, nec fieri potest mutatio Capsae, in qua eorum Ossa recondita sunt, nisi accedente Summi Pontificis, aut Sac. Congregationis Rituum auctoritate; d. Lambert. *loc. cit. cap.* 21. a *num.* 6. *ad* 9. ubi refert varia exempla similium Translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicae, et signanter Translationis Beati, nunc Sancti Laurentii Justiniani, Translationis Beati, nunc Sancti Joannis a Cruce, Translationis Beati Ferdinandi III. Regis Castellae et Legionis. 65

Item sine licentia Papae, aut Sacrae Congregationis Rituum transferri non possunt de loco ad locum Corpora Servorum Dei nondum Beatificatorum, nec Canonizatorum, in quorum Beatificationis, et Canonizationis Causa Sedes Apostolica jam manum apposuit. Idem Lambertinus *loc. cit. cap.* 21. *a num.* 1. *ad.* 5. ubi refert varia exempla similium Translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicae, et signanter Translationis Corporis Venerabilis Servae Dei, nunc 66

(*) Antiquitatem hujus moris, quo Sanctorum Reliquiis thus adoletur, pluribus ostendit, atque a Protestantium cavillis vindicat Trombellius *Diss.* 8. *de cultu Sacris Reliquiis adhibito cap.* 33. *et* 34. *(Edit. Barbiell.)*

(**) De Translationibus Sacrorum Corporum antiquitate, etiam apud Occidentales nemo copiosius Trombellio egit *Diss.* 7. *cap.* 8. *ad* 33. quem vide. *(Edit. Barbiell.)*

Beatae Hyacintae de Marescotti, Translationis Servi Dei, nunc Sancti Joannis Regis, Translationis Servi Dei, nunc Sancti Camilli de Lellis, Translationis Servi Dei Caroli a Setia.

67 Translatio autem Corporum Servorum Dei nondum Canonizatorum, nec Beatificatorum, in quorum Causis non fuit adhuc signata *Commissio*, seu Sedes Apostolica nondum manum apposuit, potest fieri de licentia Episcopi, seu Ordinarii. Idem Lambertin. *loc. cit. num.* 4. et alii passim.

68 Reliquiae Sanctorum vendi non possunt. *Communis*, per text. *in cit. cap. Cum ex eo* 2. *de Reliquiis, et veneratione Sanctorum, et l. Nemo* 3. *Cod. Sacrosanctis Eccles.* Res enim Sacrae, quales sunt Reliquiae, neu sunt in dominio alicujus, nec pretii aestimationem recipiunt, *l. Sacra* 9. *in fine, ff. de rerum divisione.* Et quod Reliquiae nullius sint in bonis, expresse decrevit *Soc. Congreg. Rit. in Senogallien. Montis Bodii* 23. *Jun.* 1610. apud Barbos. *in Summa loc. cit. num.* 5. et Sellium *loc. cit. cap.* 58. *num.* 4. adeoque vendi non possunt; Tum quia Spiritualia, et spiritualibus annexa vendi non possunt sine labe Simoniae, *cap. Querelam* 15. *de Simonia cap. De Jure* 16. *de Juspatronat.* Glossa communiter recepta *in cap. Cum ex eo, verb. Venales*, adeoque etc.

69 Furtiva subtractio SS Corporum, vel Reliquiarum etiam devotionis causa facta, est peccatum Sacrilegii, nisi essent in locis Infidelium condita. Reliquiae enim sunt Res Sacrae. Sic Turrecremata *in c. Corpora Sanctorum* 37. *de consecrat. dist.* 1. *in respons. ad* 3. Pirhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 45. n. 12. *in fine*, Reiffenstuel. *loc. cit. n.* 33. Ferrand. *Disquisit. Reliq. lib.* 1. *cap.* 8. *art.* 2. Lambert. *loc. cit. l.* 4. *part.* 2. *cap.* 25. *num.* 21. per text. *in cap. Quisquis* 17. *q.* 4. (*).

70 Reliquiae in Altari pro ejus consecratione locandae debent esse Sanctorum ab Ecclesia approbatorum. *Sac. Congr. Episc. et Regul.* 13. *Septembr.* 1593. apud Gavant. *in Manual. Episc. verb. Altare num.* 12. Barbos. *in Summa loc. cit. num.* 4.

71 Corpora Sanctorum nondum Canonizatorum non possunt poni sub Altari. *S. C. Episc. et Regul.* 10. *Jun.* 1586. apud Gavant. *loc. cit. verb. Reliquiae Sanctorum num.* 12.

72 Quando exponuntur Reliquiae, ultra lampadem, debent continuo ardere in Altari duo lumina, alias non exponantur. *S. Rit. Cong.* 22. *Jan.* 1701.

73 Reliquia Sancti, ad hoc ut de eo possit celebrari Officium, debet esse insignis, scilicet Caput, Brachium, Crus, vel ea pars Corporis, in qua passus est Martyr; dummodo sit integra, et non parva, et sit ex Sanctis approbatis, et positis in Martyrologio, et tunc celebratur Officium sub ritu duplicis Minoris, et recitatur Symbolum in Missa. *Sac. Rit. Congr.* 8. *Apr.* 1628.

Officium de Reliquia insigni celebrandum est solum in Ecclesia, ubi est Reliquia; Et si talis Ecclesia sit Cathedralis, non propterea aliae Ecclesiae debent se in hoc conformare cum illa. *Sac. Rit. Cong. in Calacuritana* 1. *Septembr.* 1611. *et in Conchen.* 12. *Martii* 1619. 74

Si vero Reliquia non sit insignis, non licet, nec est alterandum Officium, sed recitandum, prout in Breviario Romano. *S. Rit. Cong. in Viterbien.* 1. *Sept.* 1612. 75

De Sancto, cujus habetur Corpus vel insignis Reliquia non potest fieri Officium, nisi constet de identitate, et nisi reperiatur in Martyrologio Romano; Reliquiae vero a locorum Ordinariis approbatae possunt exponi ad Fidelium venerationem. *Sac. Rit. Cong.* 19. *Octob.* 1691. 76

Festum, quod in aliqua Ecclesia celebratur ratione Corporis, vel insignis Reliquiae, non habet Octavam, nisi specialiter concedatur a Sede Apostolica. *Sacr. Rit. Congr.* 12. *Aug.* 1613. 77

Qui recitat Officium de Sancto, de quo habet insignem Reliquiam in propria Ecclesia, si celebret eo die in alia Ecclesia, debet omittere *Credo. Sac. Rit. Congregat.* 2. *Decemb.* 1684. 78

In illis Ecclesiis, in quibus Officium et Missa de Beatis recitari, et respective celebrari possunt, licet eorum Reliquias exponere, Imagines, vel Simulacra supra Altari collocare, ac votivas Tabellas ibidem appendere. *S. Rit. Cong.* 17. *Apr.* 1660. 79

In Missis de Beatis non debet dici *Credo*, nisi adsit Reliquia. *Sacra Rit. Congregat.* 22. *Jul.* 1664. 80

Reliquiam deferre in Processionibus pertinet ad Priorem Conventus, unde Reliquia sumitur, sed Regulares non parati debent in processione cedere digniorem locum Clero Saeculari. *Sac. Rit. Congregat. in Senogall. Montis Bodii* 25. *Sept.* 1605. *et* 19. *Apr.* 1608. *et* 23. *Januar.* 1610. 81

Reliquiae non in Monasteriis Monialium, sed in exterioribus Ecclesiis asservari debent. *Sacr. Congr. Episc. et Regul. in Faventina* 7. *Mart.* 1617. 82

Reliquiarum Sanctorum Patronorum Civitatis Clavis una concedi potest Magistratui Saeculari ejusdem Civitatis. *Sac. Congr. Rit.* 8. *Maji* 1604. apud Barbos. *in Summa loc. cit. n.* 9. Et *S. Congr. Episcop. in Civitatis Castellanae* 6. *Apr.* 1696. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *form.* 2. *n.* 39. ubi etiam de aliis Laicis. 83

Reliquia modica jam facta alienabilis alicui Ec- 84

(*) Maximam a Fidelibus adhibitam primis Ecclesiae saeculis fuisse curam in acquirendis Sanctor. reliquiis SS. Augustini, Gregorii Turonensis, Theodoreti, aliorumque veterum testimoniis effecit idem Trombellius *cit. diss.* 7. *cap.* 7. Fatendum tamen et laudabilem hanc curam sequiore aevo eo processisse, ut Sanctorum Corpora certatim furtis ac rapinis sublata alio deducerentur: quod quidem aliud invexit incommodum, nempe magnam reliquiarum aut dubiarum, aut etiam falsarum copiam. Vide Muratorii Antiquitates medii aevi *dis.* 58. (*Edit. Barbiell.*)

clesiae, vel Oratorio donari potest. *Sac. Rit. Congr. in Asten.* 8. *Jul.* 1602. Alias enim non posset alienari sine beneplacito Sedis Apostolicae. Barbosa *loc. cit. n.* 6. *et* 7. cum Marco Antonio Genuensi, Maranta, et Ricciul. ibi citatis.

85 Reliquias falsas exponere ad venerationem est peccatum Superstitionis. La Croix cum Busembaum *l.* 3. *part.* 1. *num.* 8. *vers. Superstitionem*, et alii passim.

86 Reliquiae, et Ossa Sanctorum radi non possunt, ut rasura detur cum potu infirmis *Sacr. Congregat. Episcop. et Regular.* 17. *Decembr.* 1691. apud Gavant. *loc. cit. num.* 33. Immo Reliquiae Sanctorum (praesertim insignes) neque portari possunt ad Ægrotos, Conc. Provinc. Mediol. V. apud Gavant. *l. c. num.* 33.

87 In Altari, in quo est expositum SS. Sacramentum, non possunt exponi Reliquiae Sanctorum. Sic in Instructione edita de mandato Clementis XI. *die* 20. *Jan.* 1705. §. 2. ibi: *Sopra l'Altare non vi si ponghino Reliquie de' Sancti, o statue de' medesimi.* Vide verb. *Eucharistia sub num.* 64.

88 In Tabernaculo, ubi asservatur SS. Sacramentum, non sunt retinendae Reliquiae, nec Vase Sacrorum Oleorum, nec aliud: *Sacr. Cong. Rit.* 22. *Febr.* 1593.

89 Ad evitandas dissensiones, et contentiones inter aliqua totius Ordinis Fratrum Minorum membra circa solemnitates, picturas, et inscriptiones Religiosorum, noviter Beatificatorum, et Canonizatorum, in Capitulo Generali Victoriae celebrato die 23. Maji 1694. sub titulo *Pro utraque Familia a num.* 41. *ad* 46. provide fuit statunm ut infra.

90 « Non sine justo animi angore perpedit Diffini» torium Generale, quanta in pluribus Provinciis » evenerint scandala post novam aliquam Canoni» zationem Servi Dei, qua Altissimus Ordinem » nostrum dignatus est decorare, cujus occasione » elapsis annis, vel ratione solemnizandi Canoni» zationis festum, vel vitam Sancti imprimendi, » vel ejus imaginem, sive sculptam, sive pictam » cum aliqua intitulatione, inscriptione, narrati» va, aut rethorica compositione valgandi, vel » de eo praedicandi, vel Canonizationis Proces» sionem faciendi, vel aliud quidpiam in ea so» lemnitate peragendi, lites, et dissensiones in» ter aliqua totius corporis Observantiae membra » in variis Provinciis exortae, Fratrum turbatio» nes, publica jurgia, mendacia utrinque forte » vulgata, libri et scripturae a temerariis Aucto» ribus, tam proprio, quam alieno nomine, abs» que legitima licentia impressi, plus damni, » quam aedificationis apud Christifideles concilia» vere.

91 » Volens itaque Diffinitorium Generale talibus » in posterum dissonantiis, secundum Deum pro» videre consulto, et matura decernit, quod si » servus Dei, de qua agatur causa Beatificationis, » vel Canonizationis apud S. Sedem, aut qui a » Summo Pontifice fuerit Beatificatus, vel Cano» nizatus, sit ex observantia, et mortuus sit filius » alicujus Provinciae, vel Custodiae Observantis » tam in actis causae, quam in picturis, sculptu» ris, laminis, libris, scripturis, elogiis, et fo» liis, ac locis quibuscumque, exprimatur quod » est Ordinis Minor. de Observantia; si vero fue» rit ex Reformatis Ultramontanae Familiae ex» plicetur, quod est strictioris Observantiae, vel » Minorum Observantium Reformatorum. Sin au» tem fuerit ex Discalceatis, vel Recollectis Pro» vinciis hujus Cismontanae Familiae, dicatur » Ordinis Minorum Observantium Discalceato» rum, vel Recollectorum, quod etiam addatur, » si dicatur strictioris Observantiae, ita ut nun» quam particularis status, in quo mortuus est » Sanctus, sive sit Observantiae, sive Reforma» torum, sive Discalceatorum, sive Recollecto» rum taceatur, aut status cum statu confunda» tur.

» Solemnitas festi Beatificationis, ac Canoni- 92
» zationis Servi Dei ad totum corpus Observan» tiae pertinentis, et processio in ea fieri consue» ta, prius fiat a Conventu illius membri, cujus » servus Dei, dum viveret portio fuerat, videli» cet Reformatorum, si mortuus est Reformatus; » Observantium, si Observans, Discalceatorum, » aut Recollectorum, si Discalceatus, vel Recol» lectus, in Coelum migraverit. Et si plures fue» rint ejusdem membri Conventus, prius fiat a » principaliori, deinde liberum sit caeteris etiam » alterius membri, etiam eodem tempore cum » aliis Conventibus (non tamen cum principaliori » praedicto membro, ad quod Sanctus immediate » pertinet) eam celebrare solemnitatem.

» Ad Processionem autem quae a principaliori 93
» praedicto Conventu fiet, aliorum Conventuum » Communitates concurrere teneantur, et sub » privatione officii, vocisque activae, et passivae » per triennium, Praelati cum suis familiis om» nino conveniant.

» Si vero in loco non extiterit Conventus im- 94
» mediatioris Instituti illius novi Sancti, solemni» tas, et Processio, cui omnes alii in loco, vel » Civitate coexistentes Conventus interesse, sub » iisdem poenis teneantur, fiat primo in Conventu » Ordinis antiquioris, ex quocumque membro » Observantiae fit, dummodo in omnibus Imagi» nibus, libris, et foliis exprimatur cujus membri » de corpore, Observantiae Sanctus ille, vel Bea» tus in sua pretiosa morte filius fuerit.

Quae omnia pro illorum majori firmitate, et 95
perpetua observantia, ut refert Ursaya *tom.* 1. *part.* 2. *discept.* 20. *n.* 79. fuerunt specifice confirmata a Sac. Rit. Congregatione sequenti Decreto: *Sacra Rituum Congregatio suprascriptum statutum*

benigne confirmavit, et contra ejusdem transgressores sub poena privationis vocis activae; et passivae procedi posse decrevit.

Die 9. *Decemb.* 1713.

G. Card. Carpineus Praefectus.

N. M. Tedeschi Episcopus Liparitanus S. Rit. Congr. Pro-secr.

96 Alia ad rem. Vide verb. *Imago*, verb. *Miraculum*, verb. *Sanctitas*, *Sancti*, et in *tom.* 9. inter *Decreta* Sac. Congregat. decretum sub *num.* 598.
97 ubi decernitur, quod Reliquiae Sanctorum, quae deferuntur in Processionibus per Civitates, et oppida, non debent deferri sub Baldachino.
98 Addendum est sequens Decretum quoad cultum Coronae ferreae, quae in Collegiata Ecclesiae S. Joannis Baptistae Modoetiae Mediolanen. Dioec. asservatur.

» Cum Modoetiae in Ecclesia Collegiata Sancti » Joannis Baptistae ab antiquissimo tempore inter » caeteras Sanctorum Reliquias Corona ferrea, » uno ex Clavis Domini Nostri Jesu Christi, ut » pie creditur in laminam, sive circulum compa- » cto exornata asservaretur: Cumque Anno 1687. » D. Tancredinus Visitator cultum eidem Coro- » nae antea praestitum, quousque a clar. mem. » D. Card. Vicecomite tunc Mediolanen. Archie- » piscopo, aliter decerneretur, Decreto suspen- » derit; idem vero Cardinalis Archiepiscopus rei » gravitate perpensa anno 1688. recursum ad » Apostolicam Sedem habendum esse, ab eaque » decisionem expostulandam edixerit; Modoe- » tienses vero actis nonnullis in Curia Archiepi- » scopali tunc peractis usque modo siluerint, ac » solummodo tribus ab hinc annis Sacr. Rituum » Congregationi pro praedicta Decisione suppli- » caveriut: Hinc audito prius R. P. D. Calco Epi- » scopo Lucano, tunc Vicario Capitulari Medio- » lanen. deinde vero Eminentissimo, et Reveren- » dissimo D. Cardinali Odescalco moderno Ar- » chiepiscopo Mediolani, ac postremo, tam in » voce quam in scriptis R. P. D. Prospero de » Lambertinis Fidei Promotore, Eminentissimus, » et Reverendissimus D. Cardinalis Ptolomaeus » infrascripta dubia declaranda proposuit, vide- » licet.

» Primum. An Capitulo Collegiatae S. Joannis » Baptistae Modoetiae liceat Coronam ferream, » de qua agitur, retinere intus Crucem, in qua » fuit reposita insimul cum aliis reliquiis, et pu- » blicae Venerationi exponere ? et quatenus ne- » gative.

» Secundum. An saltem eidem Capitulo liceat » dictam Coronam Ferream exponere in altari » Majori, et processionaliter deferre, prout olim » practicabatur, in casu etc.

» Et sacra eadem Congregatio, re mature dis- » cussa, visisque eorum juribus, respondendum » censuit.

» Ad primum *affirmative.*

» Ad secundum provisum in primo, et ita de- » claravit Dei septimo Aug. 1717.

» Et facta deinde per me Secretarium de prae- » dictis Sanctissimo D. N. relatione, Sanctitas sua » benigne annuit. Die 10. ejusdem mensis, et an- » ni 1717.

Nomina Sanctorum sepulcbris impressa, propria 99
censeri debent. Benedict. XIV. in Appendice Coust.
incip. *Soror Imalda* §. 7. Nomina quaedam appel- 100
lativa, *Justi*, videlicet, *Candidi*, *Victoris*, et similium, Sanctis sine proprio nomine repertis, ignotis, sive baptizatis, quorum corpora a Catacumbis, seu Coemeteriis extrahuntur, recte imponuntur. Idem *ibid.* §. 3. (*)

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA

Pauca supra adnotavimus, quae ut et ab Au- 101
ctoris textu, et ab antiquioribus aliorum additamentis secernereatur, quatuor inclusa asteriscis lector videbit. Alia tamen majoris momenti huc reservavimus.

Solus igitur Deus adorandus; nihil tamen im- 102
pedit, quominus et sanctis pro eorum meritis, et dignitate cultum a latria diversum praestemus. Smyrneuses Judaeorum impulsu Proconsulem Romanum rogarunt, ne S. Polycarpi cadaver Christianis traderet; hi enim magistro suo crucifixo relicto hunc deinceps colere coepissent. *Stulti*, ad haec inquiebat Smyrnensis Ecclesia apud Eusebium *lib.* 4. *cap.* 15. *qui ignorarent*, *nos nec Christum umquam posse relinquere . . . nec alium quemquam colere. Illum enim utpote Filium Dei adoramus*, *martyres vero tamquam discipulos*, *et imitatores Domini merito amore prosequimur.* In eamdem sententiam Diaconus, qui cum S. Fructuoso Episcopo martyrium perferebat, instanti Judici: *Numquid et tu Fructuosum colis ?* respondisse perhibetur a S. Augustino *serm.* 273. *Ego non colo Fructuosum*, *sed Deum colo*, *quem colit et Fructuosus. Quomodo nos admonuit, ut Martyres honoremus*, *et eum Martyribus Deum colamus.* Nempe ut ajebat S. Theodorus Studita *Antirrh.* 1. apud Sirmondum *To.* 1. *Paris. Edit. pag.* 82. « Latriae adoratio una est, » eaque in Deo solo; in aliis autem aliae. Nam et » reges, et principes a nobis adorantur, sed non

(*) Hoc S. C. decretum Modoetis cum Card. Jo. Baptistae Ptolemaei curis, tum vero maxime debet, Justi Fontanini dissertationi *de Corona Ferrea Longobardorum* ipso illo anno 1717. Romae excussa, et S. C. Patribus decretum editurls opportune oblata. Ea vero dissertatio eodem anno Lipsiae prodiit apud Giorgium Mauricium Weidmanum. (*Edit. Barbiell*)

» ut Dii, et quamvis unius sit formae adoratio, » at non unius formae intelligentia. Homines enim » sunt, honorisque duntaxat cultus illis impen» ditus, aut propter legem, aut propter metum, » aut propter affectum. Quare qui adorationis » discrimen nosti, qua per effigies prototypa ho» norantur; tribue hanc quidem ut propriam, » proprie, et privatim soli Deitati: reliquas vero » secundum analogiam eorum, quorum sunt » exempla, Deiparae ut Deiparae, Sanctorum ut » Sanctorum » Alia de Sanctorum cultu dabit Trombellius cum in opere elaboratissimo *de cultu Sanctorum*, tum in ejus vindicationibus, quas Kieslingio opposuit.

103 Neque vero inanis est hujusmodi cultus, sed magnae nobis utilitatis. Nam ut in actis sinceris Sancti Saturnini habemus a Ruinartio editis, *Vigiliis, Hymnis, ac Sacramentis etiam solemnibus* (Sanctos) *honoramus, ut eorum patrocinia, atque suffragia in conspectu Domini orando quaeramus, honorando mereamur.* Hinc S. Theodotus Martyr apud Bollandum *ad diem* 18. *Maji p.* 163. flentes Christianos, qui eum ad supplicii locum sequebantur, solabatur, ad glorificandum Christum Jesum, qui ipsi victoriam dedisset, hortatus; *deinceps enim*, inquiens, *in coelis cum fiducia pro vobis Deum deprecabor.* Neque hanc in rem omittenda, quibus celeberrimorum Scillitanorum Martyrum acta concluduntur, verba: *consummati sunt Christi Martyres mense Julio, et intercedunt pro nobis ad Dominum nostrum Jesum Christum.*

104 Etsi tamen Sancti nonnumquam ex suo ipsorum in nos amore, quin invocentur, nobis adjutores sunt, invocari tamen a nobis debent. Nam ut Augustinus ait *in Ps.* 86. *num.* 24. *omnes Martyres, qui cum illo sunt, interpellant pro nobis. Non transeunt interpellationes ipsorum, nisi cum transierit gemitus noster.* Atque hujus quidem invocationis innumera suppetunt in veterum libris, et monumentis exempla, ac testimonia. *Non erubescamus* ajebat Ambrosius *lib. de viduis eos intercessores nostrae infirmitatis adhibere: quia ipsi infirmitates nostras etiam cum vicerint cognoverunt.* Huc spectat Sabbatii titulus apud Fabretti *Inscription. p.* 738. legimus.

Sabbati Dulcis
Anima Pete et Ro-
ga Pro Fratres et
Sodales Tuos

Damasus quoque Pontifex haec S. Agnetis titulo inscripsit: *Ut Damasi Precib. Faveas Precor Inclyta Martyr.* Alia ex antiquis Sacramentariis proferri possent. Vide illa apud Franc. Antonium Zaccariam in *dissert. de Liturgiar. in rebus Theologicis usu tom.* 1. *sui Thesauri Theologici p.* 452. Neque vero (quod Protestantes objiciunt) divinae gloriae derogatur, si ad Deum ipsum per Sanctos preces deferamus; aut ratio non suppetit, licet nobis occulta, qua ad Sanctos nostra perferantur vota; *siquidem*, ut cum S. Gregorio Nazianzeno loquar, *illud persuasus sum, Sanctorum animas res nostras sentire*, sive per Angelos eis orationes nostrae deferantur, ut S. Julianus Archiepiscopus censuit *Prognost. lib.* 2. sive revelatione vel a Deo, vel a Christo servatore ipsis facta sive aliis modis, de quibus Trombellius *dissert.* 3. *cap.* 38.

A primis Ecclesiae temporibus cultus Confes- 105
soribus, et Martyribus impensus fuit. Sed Confessorum nomine prisca illa aetas eos tantum designabat, qui fidem Christi coram tyranno confessi, et tormentis pro illa fortiter superatis in pace naturalem mortem obibant. Hanc nominis hujus significationem Sanctus Paulinus Nolanus spectavit poemate XIV. de Sancto Felice canens:

Coelestem nactus sine sanguine Martyr honorem,
Nam Confessor obit poenas non sponte lucratus.

Martyres et hi reapse habebantur. *Neque enim*, inquit Cyprianus *Baluz. edit. ep.* 37. *virtus eorum minor est, quominus ipsi quoque inter beatos martyres aggregentur. Quod in illis est, toleraverunt, quidquid tolerari parati, et prompti fuerunt.* Confessores tamen eos maluerunt vocare quam *Martyres*; Martyrum autem nomen iis solummodo datum, qui vel indicta jam mortis sententia executionem praestolabantur, unde et Martyres *designati* dicebantur; vel cruentum vitae suae sacrificium Deo in tormentis offerebant, dicti propterea Martyres *consummati.* Quamquam et illis *consummata Martyrii gloria* tribuebatur, quibus ut ait ibid. Cyprianus, *cum voluntati, et confessioni nominis in carcere, et in vinculis accederet, et moriendi terminus.*

Nullis tamen publicus in Ecclesiis, quas san- 106
guine, aut certe confessiones decoraverant, cultus decernebatur, nisi antea Episcopi ex certis indiciis merita uniuscujusque dijudicassent vitamque Martyris, et Passionis acta diligenter exscripta, cum primis autem causam martyrii penitus internovissent. Vide Benciu. *diss.* 2. *de Literis Encyclicis* c. 3. §. 1. *n.* 3. et Benedictum XIV. *de Beat. et Canonizat. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 6. *seq.* In Africana tamen Ecclesia interpositio judicii ad cultum decernendum non ad Episcopum quemlibet, ut in aliis Ecclesiis, sed ad unum Primatem pertinebat. Porro examine peracto Episcopi in suis quisque Ecclesiis Martyribus sic probatis cultum statuebant impendendum; tuncque Martyres hi solemni vocabulo *vindicati* appellabantur.

Post persecutionum saecula, ac Martyrum Epo- 107
chas publicus aliorum etiam Sanctorum cultus in Ecclesia celebrior evasit. Quo tamen praecise tempore coli coeperint, incertum Bellarmino vi-

sum fuit *de Missa lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 5. Sed Innocentius III. *lib.* 3. *de Myst. Miss. cap.* 10. aliique initium eorum cultus ad Saeculum IV. referunt. Hoc certe saeculo, ut S. Caesarium de quo ejus frater S. Gregorius Nazianzenus in oratione funebri, S. Philastrium apud Surium 18. Julii, et S. Meletium homilia a S. Jo. Chrysostomo celebratum omittam; (haec enim exempla tantum ex particularium quarumdam Ecclesiarum in illos pietate profecta sunt) primus, cui inter alios a Martyribus Sanctos publicus in Ecclesia constitutus passim in Occidente fuerit cultus, S. Martinus Turonensis perhibetur; de eo enim vetera Calendaria, et Missales libri agunt; Hilarius deinde Pictaviensis, quem Missale francorum celebrat. Confer Benedictum XIV. *lib.* 1. *cap.* 5. Transiit ad hos *Confessoris* nomen latiore quodam sensu, quam quo olim Martyres a morte in pace sublatos vidimus nuncupatos fuisse. Illi enim, ut cum S. Gregorio Magno *lib.* 3. *Dialog. cap.* 26. scripsit S. Isidorus Hispalensis *Etymolog. lib.* 7. *cap.* 2. *hostis insidias tolerantes, et cunctis carnalibus desideriis renitentes, per hoc, quod se omnipotenti Deo in corde mactaverunt, etiam pacis tempore Martyres facti sunt, qui etiam, si persecutionis tempore existerent, Martyres esse potuerunt.* Sed Confessoris nomen illis paulo serius tributum fuit, nec fortasse, si Mazzochium audimus in *Kalend. Neapolit. tom.* 2. *p.* 767. nisi Saeculo VIII. quo Allatii Kalendarium, et Bedae Martyrologium S. Leonem M. 11. Aprilis die Confessorem vocarunt.

108 Quod in Martyribus, idem in Confessoribus actitatum ut nulli ante Ecclesiae judicium cultus tribueretur. Constat. id ex Agrippinensi Concilio apud Ivonem *Decr. p.* 3. *c.* 54. ex Capitulari Caroli M. aliisque monumentis. Quare Episcopi aliquando cultum erga nonnullos errore populi inductum sustulerunt, ut S. Martinus Turonensis Sulpicio Severo teste in ejus vita *cap.* 11. S. Anselmus *epist. lib.* 3. *ep.* 51. aliique a Lupo laudati in *not. ad IV. Conc. Rhem. S. Leon. IX.*

109 Cultum hunc publicum jure suo Episcopi Martyribus vindicatis, et Confessoribus approbatis in suis dioecesibus decernebant, initio quidem memoriis ac aris erectis; deinde vero corporis elevatione, quam tamen gradatim plerumque factam fuisse discimus ex Gregorio Turonensi *de glor. Confess. c.* 52. Hic tamen cultus, ut docet Benedictus XIV. de *Beat. et Canon. lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 9. melius dicitur Beatificatio, quam particularis Canonizatio, ut quae intra unius dioecesis fines contineretur accedente porro aliorum Episcoporum approbatione, summique Pontificis expresso, vel tacito consensu idem hic cultus Canonizationis rationem obtinebat. Bellarminus *de SS. Beatit. l.* 1. *c.* 8. Nempe a primis Ecclesiae saeculis ad extremos Alexandri III. annos in cultu Martyribus, et Confessoribus Ecclesiae proponendo Romani Pontificis auctoritatem exempla docent ab eodem Benedicto XIV. congesta *lib.* 1. *cap.* 7. *et* 8. Vide etiam dicta supra ab Auctore *num.* 16. *seq.*

Dixi *ad extremos Alexandri III. annos.* Nam ad 110
hosce annos reiiciendam, non autem ad primos, et consequentes, quibus Alexander III. magnis persequutionum, et schismatis fluctibus exagitatus alia cogitare debuit, hujus Pontificis annos Decretalem epistolam *cap. audivimus* redditam spectaro multa suadent, quae ab eruditissimo viro Emmanuele de Azevedo nuper proposita accepimus *Exercitationum selectarum P. II. Exercit.* 38. *n.* 22. *seqq.* Porro licet Alexander ea Decretali jus beatificandi, et canonizandi Romano Pontifici vel primus reservarit, vel antiquiore aevo jam reservatum confirmarit (qua de re Auctor *num.* 18.) hocce tamen Decretum non usque adeo religiose ab Episcopis servatum fuit. Innovavit illud quatraginta post annos Innocent. III. *tit. de Reliq. et Venerat. Sanctor. Et neque tunc*, inquit Papebrochius in *Propyleo Maji diss.* 20. *putaverunt Episcopi sublatam sibi facultatem circa inferioris ordinis cultum, quem Beatorum dicimus, modo ab Officio, et Missa abstineretur.* Sed tandem litem omnem Urbanus VIII. a 1625. et 1634. diremit Decretis supra ab auctore recitatis.

Pauca nunc de Reliquiis addemus. Harum vero 111
nomine intelligimus 1. omnia quae de Sanctis in his terris supersunt, corpora, membra, cineres. 2. Quidquid ad eos vel vivos, vel mortuos pertinet. 3. Olea aut ab illorum corporibus promanantia, cujusmodi oleum fuit adhuc saeculo sexto Heracleae profluens e corpore S. Glycariae Martyris apud Bolland. ad d. 13. Maji p. 193. et etiamnum vel medios inter Protestantes Eystadii ex corpor. S. Walburgae copioso dimanans, aut ex lampadibus ad Sanctorum Reliquias ardentibus excepta, qualia fuisse olea, quae ex omnibus fere Sanctorum Romae tunc insigniorum Reliquiis S. Gregorius M. ad Theodelindam misit, Mabillonius conjecit *de cultu Sanctor. ignotor. num.* 19. 4. *brandea*, seu pannos, qui Sacra Lipsana contigerunt; vide eumdem S. Gregorium M. *lib.* 4. *ep.* 30. 5. *pulverem* ut cum Gregorio Nysseno loquar *homil. de S. Theodoro, quo conditorium, ubi corpus martyris* (sive alterius cujusque Sancti) *quiescit oblitum est.*

Semper in Ecclesia cultus reliquiis hisce Sanctorum impensus est. Missis, quos indicavimus, 112
Auctoribus, unus sufficiat Jo: Chrysostomus, qui *homil. in S. Juvent.* de Sanctis ita loquitur. *Idcirco saepe eos invisamus, capsulam attingamus, magnaque fide reliquias eorum complectamur, ut inde aliquam benedictionem assequamur. Etenim sicut milites vulnera, quae in proeliis sibi inflicta sunt monstrantes, fidenter loquuntur; ita et illi manibus abscecta capita gestantes, et in medium afferentes, quaecumque voluerint, apud Regem coelorum impetrare possunt.*

Ne vero Protestantes cum Vigilantio eorum duce, Deo propterea a nobis injuriam irrogari cavillentur, audiant egregium nostri dogmatis interpretem, et vindicem S. Hieronymum *sp.* 37. *ad Riparium Hispanum*: *Honoramus autem reliquias Martyrum, ut eum cujus sunt Martyres, adoremus: honoramus servos, ut honor servorum redundet ad Dominum.*

113 Quantum vero Ecclesiae studium semper fuerit, ne falsae Reliquiae publico fidelium cultui proponerentur, multis exsequitur post Ferrandum in *disquisit. Reliq.* Trombellius *Diss.* 8. *cap.* 15. *seqq.* de Martyribus, quorum corpora e Romanis praesertim coemeteriis eruuntur, aliqua fortassis suboriri dubitatio posset. Equidem, ut in hymno X. de S. Hippolyto Prudentius cecinit.

Plurima litterulis signata sepulcra loquuntur
Martyris aut nomen, aut epigramma aliquod.

Prodeunt tamen persaepe corpora nullis inscripta nominibus, ignotique Sancti. De his egerat Mabillonius in epistola *de cultu Sanctorum ignotorum:* verum, non omnibus se probavit. Equidem cautione, et circumspectione maxima in his utendum, ut Gerbertus monuit, comprobavitque *in princip. Theol. Liturg. Sect.* 2. *cap.* 4. §. 57. Sed licet effossa Romae corpora nomine carent, praesto tamen certissima indicia sunt, unde an Martyrum sint, dignoscatur, instrumenta martyrii vel tumulo insculpta, vel ad tumulum apposita, veluti scorpiones, ungulae, plumbatae, vela, linteaeque vestes sanguine imbutae, et in sepulcris conclusa; cumprimis vero ampullae a Martyribus fuso sanguine plenae, atque in defunctorum loculis positae, de quibus praeter Aringhium, Boldettum, et Blanchinium *ad sextion.* 28. *Anastasii tom.* 2. *pag.* 241. eruditissime egit Cl. P. Antonius Maria Lupius in egregia *de S. Severae Martyris epitaphio* commentatione.

CURA, CURATOR

VIDE VERB. *TUTELA, TUTOR.*

CUSTODES

CONDUCTI AD IMPEDIENDA DAMNA

VIDE VERB. *LOCATIO NUM.* 40. 41. *ET VERB. RESTITUTIO ART.* 1. *NUM.* 70. 71.

DE CULTU SACRATISSIMI CORDIS JESU

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

SUMMARIUM

1. De origine festivitatis et cultus Cordis Jesu. — 2. Cultus Cordis Jesu, uti ab Apostolica Sede approbatus, est omni Superstitionis labe immunis. — 3. De Objecto cultus Cordis Jesu. — 4. De genere cultus Cordis. — 5. De motivis ejus cultus

1 Cultus Cordis Jesu, prout ab Apostolica sede probatus est, originem sumpsisse videtur Pontificiis concessionibus Officii Plagarum, aliorumque dominicae passionis instrumentorum. Cum enim fideles, qui semper amore flagrabant erga Cor Jesu, piuque affectu erga illud ferebantur, vidissent Officia concedi in honorem plagarum, sanguinis ac vulnerum Christi Domini, eam facultatem petere ceperunt pro Corde Jesu. Sane anno 1696, in favorem Monialium Visitationis Beatissimae Virginis, illam facultatem postulavit Maria Angliae Regina. Item Rex Poloniae enixius pro iisdem monialibus, et Episcopi Cracoviensis et Massiliensis humiliter Romanum Antistitem supplicarunt pro concessione Officii cum Missa propria in honorem sanctissimi Cordis Jesu. Postulator hujus concessionis erat pius doctusque P. Joseph de Gallifet S. J. qui Romae 1726. librum edidit, cujus titulus. « De cultu sacrosancti cordis Dei ac D. N. J. C. in variis Christianis orbis provinciis propagato ».Propagationem devotionis istius haud parum adjuvit alius e societate Jesu Presbyter, Claudius inquam, Le Colombiere, qui scripsit manu propria revelationem Venerabili Margaritae a Christo Domino factam, et in qua sic legimus: « A te requiro, inquit Dominus, ut feria sexta, quae post octavam festi Corporis mei proxima sequitur, Cordi meo colenda

peculiariter sit dicata. Post hoc magis enixe renovata est instantia pro concessione Officii et Missae Sanctissimi Cordis Jesu. Sane devotio erga Cor adeo celeriter post hanc privatam, uti fertur, revelationem per totum mundum est propagata, ut evidens fuerit, digitum Dei adfuisse. Plures vero Romani Pontifices istam devotionem Indulgentiis cumularunt. Clemens XII. concessit anno 1733. Confraternitati Romae institutae facultatem celebrandi festum SS Cordis Jesu; Clemens vero XII. Pontificia auctoritate approbavit cultum erga SS. Cor Jesu, approbando scilicet decretum a S.R.C. die 6. Febr. 1745. editum, in quo officium cum missa propria in honorem SS. Cordis fuit approbatum; et anno sequenti die 19. Febr. 1766. idem Clemens permisit Monialibus S. Benedicti in Regno Neapolitano degentibus facultatem recitandi Officium SS. Cordis ad normam Breviarii redactum, necnon in earum ecclesiis ejusdem Missam celebrari a Sacerdotibus confluentibus. Hoc decretum S. R. C. sigillum S. Mariae Card. Fermi. Praefecti gerit.

2 Pius vero VI. in *Constitut. Auctorem fidei ad propos.* 62. Synodi Pistoriensis, declarat omni superstitionis labe immunem esse cultum Cordis Jesu: « Doctrina, inquit, quae devotionem erga SS. Cor Jesu rejicit inter devotiones, quas notat (Synodus) velut novas erroneas aut saltem periculosas, intellecta de hac devotione, qualis est ab Apostolica sede probata, falsa, temeraria, perniciosa, piarum aurium offensiva, in Apostolicam sedem injuriosa »; Accedit censura in propositionem 63. lata: « Item in eo quod cultores Cordis Jesu hoc etiam nomine arguit (Synodus), quod non advertant Sanctissimam carnem Christi, aut ejus partem aliquam, aut etiam humanitatem totam cum separatione, aut praecisione a Divinitate, adorari non posse cultu latriae. Quasi fideles Cor Jesu adorarent cum separatione vel praecisione a Divinitate, dum illud adorant, ut est Cor Jesu, Cor nempe personae Verbi, cui inseparabiliter unitum est, ad eum modum, quo exsangue Corpus Christi in triduo mortis sine separatione aut pracisione a divinitate adorabile fuit in sepulchro, captiosa, in fideles Cordis Christi cultores injuriosa ».

3 Objectum hujus cultus est Cor Jesu, nempe Cor Physicum, carneum personae Verbi incarnati. Romani enim Pontifices illum approbarunt cultum, quem fideles petierant; quique erat cultus Cordis proprie sumpti. Item S. Congregatio illum solum cultum approbavit, qui diu in Ecclesia viguit. Dicit enim S. R. C. decretum, « simulque intelligens hujus officii et Missae celebratione non aliud agi, quam *ampliari* cultum jam institutum » Atquinam cultus fuerat receptus? respondit Blasius, Cultus Cordis *carnalis* Jesu non nudiustertius, sed saeculo superiore...duxit exordium. Demum quodnam sit objectum hujus cultus colligitur ex censura Pii VI. in Propos. 63. Synodi Pistoriensis. Ex ipsa enim patet, fideles adorare *Cor personae Verbi, cui inseparabiliter unitum est.* Ne quis vero calumnia neoterri hominis (Gregoire *Hist. des sectes religieux*) a cultu et devotione Cordis Jesu impediatur, nonnulla notanda veniunt. Ex hactenus dictis liquet, cultum Cordis Jesu, uti ab Apostolica sede approbatus fuit, esse omni superstitionis labe immunem. Itidemque objectum hujus cultus esse Cor personae Verbi incarnati; et
per consequens cultum esse *supremum*. Termi- 4
nus quippe ejus est persona infinita, a qua Cor Jesu seperari nequit. Et sic eodem modo adorandum est cor Jesu, quo ejus sacrosancta humanitas adoratur; sicut enim Christi humanitas supremo adoratur cultu, ob hypostaticam unionem inter divinam et humanam naturam. Quae quidem unio immediate facta est cum tota humana natura in *Concreto* spectata, et cum omnibus suis partibus; nec considerari potest Christi humanitas existens sine persona Verbi a qua *suppositur*, uti loquitur Damascenus. Ergo nulla est formido adorandi Cor Jesu, sicut nulla est formido adorandi ejus humanitatem. Ratio enim *formalis* utriusque Cultus est eadem, unio nimirum hypostatica, qua fit ut una eademque sit duarum naturarum subsistentia et personalitas. Si ergo Cultus humanitatis non est *materialis*, neque cultus Cordis Jesu; et sic nonnisi *injuriose* cultores Cordis Jesu a Gregoire accusantur de Cultu Materiali. Item sequitur Pistoriensis Synodi calumniam esse dicentis, per cultum Cordis duplicem induci cultum: cum ex dictis liquet, una adoratione coli Cor divini Verbi incarnati, seu rectius personam Christi in Corde reali physico. Demum falsum est atque absurdum, per cultum Cordis Jesu sequi, cultum Dei esse secundarium, ac si distingui in hoc cultu posset objectum primarium et secundarium. Nonne Christi corpus et sanguinem in Eucharistia adoramus? Numquid ecclesia in hoc cultu distinguit objectum primarium a secundario? Quis concipere potest humanitatem Christi *in concreto* existentem absque Verbo per quod sustentatur vel suppositur?

5 De objecto hujus cultus jam loquuti sumus, aliquid praeterea dicendum venit de motivo ejusdem cultus. Cavendum enim est ne cum objecto confundatur cultus motivum. In quodam Officio ab ecclesia approbato haec legimus: « Cor Jesu caritatis victimam venite adoremus ». Hinc motivum esse potest, quia *Cor* omnium affectionum sedes; vel quia in communi loquendi usu Cor symbolum est amoris. Haec motiva colligi possunt a Ven. Margaritae revelatione; et ex ipsis Sacris literis. Finis hujus cultus a verbis illis officii innotescit: « quam caritatem Christi patientis, et pro generis humani redemptione morientis, ... *ut fideles* sub SSmi Cordis symbolo devotius ac ferventius recolant, ejusdemque fructus uberius percipiant ».

SACRARUM CONGREGATIONUM DECRETA

JUXTA VOCUM QUÆ HOC VOLUMINE RECENSENTUR SERIEM DIGESTA

CADAVER

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 In tumulatione cadaveris tam Canonici, quam alterius in Cathedrali Ecclesia Cajetana non debetur Parocho defuncti quarta funeralis S. Con. Rit. *Cajetana.* 16. *Julii* 1737. *ad* 6.

2 3. An liceat haeredibus defuncti asportare cadavera e propriis domibus ad Ecclesiam Parochialem per modum depositi, antequam illa processionaliter deferantur ad Ecclesiam Regularium, et Parochi teneantur recipere? Et quatenus affirmative. S. C. *Affirmative in omnibus, petita tamen, quamvis non obtenta, licentia Parochi. Firmana. Funerum die* 7. *Maji* 1763. *n.* 3.

4. An, et quale emolumentum debeatur Parochis ratione ejusdem depositi, in casu etc? S. C. *Deberi Parocho intortitia tantum, quibus cadaver expositum fuit, dummodo aliquas preces expleverit. Ibid. n.* 4.

5. An Parochis, coeterisque Ecclesiasticis associantibus cadavera ad Ecclesias Regularium, liceat exigere pro dicta associatione majorem eleemosynam, et emolumentum, seu potius illud dari solitum, occasione associationis faciendae ad Ecclesiam? S. C. *Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam. Ibid. num.* 5.

6. An coeteri Ecclesiastici, et confratres associantes cadavera, teneantur introire Ecclesiam Regularium, ibique solitas sacras preces una cum Regularibus canere, et totum Officium absolvere, in casu etc? S. C. *In casu, de quo agitur, serventur Constitutiones Synodales.* Et ita decrevit, et servari mandavit. *Ibid num.* 6.

An in occasione associandi corpus defuncti alicujus, qui fuerit de cura, et populo Ecclesiae Cathedralis Palitianae, ad Ecclesiam S. Blasii positam intra fines Ecclesiae Parochialis S. Bartholomaei de Castello Dioecesis Palitianae, in qua associatione invitati fuerint Capellani Ecclesiae Cathedralis absque interventu Capituli, et invitati fuerint Presbyteri inservientes dictae Ecclesiae S. Blasii, debeatur praecedentia Cappellanis praefatae Cathedralis, vel potius Presbyteris ipsis inservientibus Ecclesiae S. Blasii tamquam Clero Ecclesiae tumulantis? 3

Et S. C., habita prius ejusdem R̃mi Episcopi informatione, ad relationem praefati Em̃i, et R̃mi Damiani Cardinalis Ponentis, rescribendum censuit: « Negative ad primam partem, Affirmative » ad secundam, et ad mentem Em̃i Ponentis. *Et* » *mens est*, quod Episcopus prohibeat Capellanis » Ecclesiae Cathedralis, ne, cum in publicis sup- » plicationibus, sive defunctorum associationibus » procedunt absque interessentia illius Capituli, » almutium in brachiis deferant; indecens enim » est, quod ipsi Capellani, qui cum Capitulo » dumtaxat unum corpus faciunt, ab eodem cor- » pore disjuncti, iis etiam utantur Insignibus, » quae non membris, sed toti corpori conveniant ».

Et ita decrevit, et servari mandavit. *Montis Politiani juris praecedentiae. die* 20. *Julii* 1765.

4 Patres Minores Conventuales, in associatione cadaverum tam in propriis, quam in aliis Ecclesiis tumulandis, non possunt erigere vexillum, seu stemma Religionis vulgo *stendardino* S. R. C. *Albanen. Funerum die* 18. *Septembris* 1787. *ad* 2.

5 Delata ad S. R. C. ex parte Domini Alexandri Mariae Licoè Sacerdotis ex Clericis Regul. Min. Confessarii Monialium Asceterii S. Jacobi Terrae S. Ginnesii, Camerinen. Dioecesis, controversia inter eum exorta, et Capitulum, sive nonnullos Canonicos Ecclesiae Collegiatae dictae Terrae circa jus agendi exequias super cadaveribus Monialium ipsius Asceterii: Num scilicet competat Confessario Monialium, an vero praefato Capitulo?

Eadem S. C., attenta relatione totius quaestionis facta a Rmo Archiepiscopo Camerinen, qui audivit tam Capitulum, quam Moniales, proponente Dubium Emo, et Rmo Domino Cardinale Gazzoli relatore, decrevit: « Celebrationes exequiarum spectare ad Confessarium pro tempore ». *Camerinen. die* 16. *Martii* 1805.

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

Cum ex praescriptione constaret favore PP. S. Augustini degentium in oppido Montis-falci de bono jure tumulandi cadaver Clarae Pompili, non autem favore Parochi Collegiatae Ecclesiae ejusdem loci ab hoc PP. Augustinianis reddenda esse *emolumenta* funeralia decrevit Sacra Congregatio in *Spoletana juris tumulandi* 18. *Dec. ad II. Dub.* 1

CANONICATUS — CANONICUS

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Quinque Dignitates Capituli Militen. praetendunt ipsis celebrantibus solemniter ex antiqua consuetudine Canonicos ministrare debere; contra vero Canonici asserentes sese in Presbyterali Ordine constitutos non decere inferiori deservire; eoque magis quia in eodem Capitulo adsunt Hebdomadarii, quorum alii Presbyteri, alii Diaconi, vel Subdiaconi, quibus propterea id oneris incumbere videtur. Auditis proinde partibus, Sacra Congregatio decrevit, ut sequitur: *Canonici Dignitatibus, et Canonicis inserviant; Mansionarii vero Mansionariis. Militen. die* 24. *Novembr.* 1591.

2 Essendo stati letti, et considerati nella nostra Congregazione de Sacri Riti due Memoriali dati successivamente per parte de Gonzalo Ramirez de Molina Canonico di codesta Chiesa, de quali saranno qui incluse le Copie, è parso a questi miei Signori Illustrissimi, che in nome di essa Congregatione io scriva a V. S. come fo con la presente, che per evitar li molti scandali, et inconvenienti rappresentati alle SS. LL. Illustrissime, li quali in ogni luogo, e tempo conviene, che si fuggano, ma specialmente in Chiesa, in Coro, e nelle Processioni: « Sia contenta di usar » l'autorità sua in far osservare dalli Canonici » lo Statuto del Capitolo, quale si presuppone » essere conforme alla ragion commune, e confer- » mato dalla Sede Apostolica, cioè, che quelli, » che sono in Sacris precedano a quelli, che non » hanno Ordini Sacri, li Sacerdoti alli Diaconi, e » li Diaconi alli Suddiaconi; e se quelli del Capi- » tolo, che allegano a favor loro la concordia, for- » se si aggravassero di questa provisione, contut- » tocchè il Procuratore di detto Capitolo sia stato » più volte citato, potranno far dedurre le loro » ragioni, le quali saranno dalla Congregazione » benignamente udite, e si ministrerà loro com- » piuta giustizia, che è quanto intorno a questo » negozio m'occorre scrivere a V. S. *Jaen.* » *da Roma alli* 28. *Luglio* 1592.

Nomine Decani, et Capituli Ecclesiae Oscen. supplicatur, per Illmos DD. Cardinales super sac. Ritibus declarari: An Episcopus cum duobus de Capitulo possit circa caeremonias aliqua ordinare, et stabilire? 3

Ad praedictam petitionem S. R. C. respondendum censuit: « Concedi posse Episcopo, ut ipse » juxta cap. 12. sess. 24. de reform. cum duobus » Canonicis, quorum unus ab ipso, alter a Capi- » tulo eligatur, in iis, quae ad debitum in Divi- » nis Officiis regimen spectant, et caeteris, quae » necessaria erunt pro ipsius Ecclesiae utilitate, » certam formulam praescribere valeat usque ad » Synodum provincialem proxime habendam, quao » tamen regulis Pontificalis Romani, ac Breviarii, » et Missalis nuper reformatorum Rubricis non » adversetur. Oscen. » *die* 7. *Julii* 1593.

In Ecclesia Dei ordo praecipue servandus est. Itaque cum maximè indecens. sit, majores inferioribus ministrare; censuit S. C. quod, « cele- » brantibus Canonicis, seu Portionariis, Dignita- » tes praedictae, neque Evangelium, neque Epi- » stolam cantare debent; quae Dignitates cele- » branti Episcopo assistere, et inservire tenen- » tur. » *Calaguritana Pro Dignitatibus, et Decano. die* 7. *Septembris* 1593. 4

Quaeritur: an Canonicus, qui in Ecclesia Cathedrali locum tenet Vicarii, et gerit personam Cardinalis Archipresbyteri, debeat in Choro habe- 5

re digniorem locum, et praeferri etiam iis Canonicis, qui sunt Episcopali dignitate insigniti?

Item: Si contigerit aliquando Vicarii Papae suffraganeum, qui in illa Ecclesia jurisdictionem non habet, devotionis tantum causa adesse in Choro, non autem actu exercendi aliquod Pontificale munus, an tunc debeat et praeferri Canonicus, qui tenet locum Vicarii, et refert personam Archipresbyteri Cardinalis, suffragante praesertim veteri illius Ecclesiae consuetudine?

Ad dubia proposita nomine *Canonici locum Vicarii obtinentis in Ecclesia, quae Archipresbyterum habet Cardinalem*, S. R. C. censuit: « Hujusmodi » Vicarium, si jurisdictionem habet, praecedere » debere omnes in eadem Ecclesia, etiam eum » Episcopum, qui suffraganei officio in Urbe fungitur, et alios quosque devotionis causa Divi» nis Officiis in Choro interessentes. » *Urbis die* 8. *Februarii* 1594.

6 Canonici Cathedralis Ecclesiae Montis Pilosi petunt declarari, an sit servanda ejusdem Ecclesiae consuetudo, ut Canonici Dignitatibus insequantur quando pontificaliter celebratur?

Et S. R. C. respondendum censuit: « Vetus con» suetudo absque ratione, et temere, non est mu» tanda. Servetur itaque ea in Ecclesia usus ha» ctenus receptus; quod, si quid habent in contra» rium, oretenus dicant. » *Montis Pilosi die* 28. *Martii* 1597.

7 Pro parte Episcopi Fundani fuerunt proposita infrascripta Dubia, videlicet:

1. An Capitulum Collegiatae S. Mariae Civitatis Fundanae debeat dare praecedentiam Capitulo Ecclesiae Cathedralis invitato, vel ad Festum Titularis, seu alterius, vel ad funeralia, in eadem Collegiata.

2. An, cum utrumque Capitulum invitatur ad Processionem funeralium, debeat Capitulum Collegiatae accedere ad Cathedralem, ut se cum Capitulo Cathedralis ejusdem conjungat, vel liceat id facere in quadam via?

Quoad primum caput, censuit S. C. « Canonicos » Cathedralis Ecclesiae Fundanae praecedere de» bere Canonicos, caeterosque Ecclesiae Collo» giatae tam in funeralibus Officiis celebrandis, » quam in aliis actibus, etiam intus Collegiatam.

Quoad secundum: « Canonici, et Capitulum Ec» clesiae praedictae Collegiatae in funeralium Pro» cessionibus congregentur in Ecclesia Cathedrali, » et inde cum Canonicis Cathedralis discedant, et » incedant, consuetudine in contrarium asserta » non obstante » Fundana. *die* 2. *Sept.* 1597.

8 Decanus Ecclesiae Abulen. exposuit consuevisse olim Canonicos ante versum « *Pretiosa* » in Prima facere processionem pro defunctis, inde convocare Capitulum, et, eo peracto, prosequi Primam: qui mos, cum visus sit repugnare rubricis ecclesiasticis, intermissus est, et post Primam integre absolutam processio facta, et Capitulum celebratum. Sed cum in praejudicium earum Ecclesiasticarum multi nunc deserant Capitulum, supplicat, ut liceat pristinam consuetudinem reassumere.

Et S. R. C. respondit. « Si adsunt negotia ne» cessaria pro Capitulo, poterunt convocari Capi» tulares, etiam poenis appositis, sed non impe» diatur processio post Primam ». *Abulen. die* 7. *Aprilis* 1598.

Sendo stato significato a questa Congregatione de Sacri Riti, et ceremonie un abuso introdotto dalle quattro Dignità di cotesta Catedrale, quali pretendono di precedere nelle Processioni, et in altri atti il Canonico, che celebra, et che fa l'officio quando si trova parato; ha causato molta meraviglia a questi miei Signori Illmi, quali perciò hanno risoluto, a che io vi scriva, et commetta, » che debbiate levare detto abuso, et operare per » ogni modo, che nell'avvenire il Canonico, che » fa l'Offizio, mentre sarà parato dell'abito conve» niente all'Offizio, che farà, o di Pianeta, o di » Piviale, preceda, et stia nell'ultimo luogo dopo » tutto il Capitolo, et così farete eseguire. Ma in » evento, che questi Canonici non avessero espo» sto qua il vero, fatelo sapere, perchè la Con» gregatione vuole essere informata da chi espone » la verità etc. » *Rossanen. die* 7. *Apr.* 1598. 9

Orta inter Episcopum Pisauren., et Capitulum Ecclesiae Cathedralis ejusdem Civitatis controversia, de obligatione Canonicorum inserviendi eidem Episcopo in Missa privata, occasione quarumdam functionum, eaque ad S. R. C. delata, infrascripta Dubia inter partes concordata fuerunt, et pro decisione proposita. 10

1. An in functionibus Pontificalibus peragendis ab Episcopo extra Ecclesiam Cathedralem, teneantur Canonici ejusdem Ecclesiae inservire vel subsequi debet easdem functiones?

2. An tempore visitationis per Dioecesim teneantur Canonici convisitatores inservire eumdem Episcopo in privato Missae Sacrificio?

3. An Episcopus ad eumdem effectum cogere possit eosdem Canonicos ad sibi inserviendum in dicta celebratione Missarum? Et quatenus negative.

4. An volentes Canonici ultro inservire praemisso modo eidem Episcopo, prohiberi possint ab aliis Collegis id detrectantibus in casu etc.?

Et S. eadem C., utraque parte scripto, et voce informante audita, ac visis juribus hinc inde deductis, ad relationem Emi, et Rmi D. Cardinalis Prospeci Columna de Sciarra Ponentis, rescribendum censuit. Ad 1. 2. et 3. *Negative*.

Ad 4. *Affirmative, et amplius*. Et ita decrevit, ac servari mandavit. *Pisauren. Hac die* 18. *Julii* 1750.

Cum ab antiquo, et immemorabili tempore tem- 11

pore Canonici Ecclesiae Cathedralis diebus Dominicis, aliisque Festis infra annum occurrentibus, quando a Musicis Vesperae decantantur, consueverint eo tempore in Choro bini, et bini Vesperas, et Completorium recitare; exortum est Dubium: An per eum modum recitandi Completorium satisfaciant Canonici muneri suo? Pro cujus declaratione Episcopus Casalen., et Canonici praedicti ad S. R. C. recursum habuerunt.

Et S. eadem C., iis omnibus mature perpensis, quae in hanc rem deducta sunt, ad relationem Emi, et Rmi D. Cardinalis Tamburini Ponentis, rescripsit: *Canonicos non satisfacere obligationi Chori, recitando modo praedicto Completorium tempore, quo a Musicis Vesperae decantantur. Casaren. Die* 3. *Aprilis* 1751.

12 Archiepiscop. Urbinatensis inter alia haec decidenda proposuit. S. C.

1. An possint Urbinaten. Canonici pontificaliter celebrare Missam in Ecclesiis Monialium, absque consensu Archiepiscopi? S. C. *Negative et amplius. Urbinaten. die* 29. *Januarii* 1752.

2. An in Insigniis, et Armis suae Familiae appositis, vel apponendis, in paramentis sacris, aliisque rebus Ecclesiam concernentibus, loco Mitrae, vel una cum ipsa Pileum apponere valeant? S. C. *Affirmative quoad Mitram tantum, et amplius. Ibid n.* 2.

3. An dictae Dignitates, et Canonici in Processionibus SS. Corporis Christi incedere possint, capite Mitra cooperto? S. C. *Negative et amplius in omnibus. Ibid. n.* 3.

13 Convenientibus simul utroque Capitulo Cathedralis Casalensis, et Collegiatae S. Mariae Majoris ejusdem Civitatis in Missis Rogationum, Osculum Pacis et Thurificatio danda est Canonicis et Dignitatibus etiam Collegiatae. A quo autem Osculum et Thurificatio danda sit Dignitatibus et Canonicis Collegiatae? S. C. respondit: « Dilata, et » exquiratur votum Magistrorum caeremonia- » rum ». *Casalen. die* 15. *Julii* 1752.

14 Haebdomadarius in Choro intonare potest Initium Horae sequentis, priusquam Sacerdos Evangelium S. Joannis terminaverit.

Aperta consuetudo, ut duo clerici Canonici, seu Tertiaoarii Tunicella seu dalmatica induti in Processione Corporis Christi thuribula deferant, et SS. Sacramentum incensent, servari potest. *Conimbricen. Dubiorum die* 14. *April.* 1753.

15 Prima Dignitas seu prior ex Canonicis tenetur sustinere librum Episcopo cantanti in Missis et Vesperis Pontificalibus ad formam Caeremonialis Episcoporum.

Au dum recitatur Tertia, et Episcopus se praeparat, ac sacra paramenta sumit ad Missam pontificalem, Capitulum teneatur stare capite detecto; et idem sit servandum in Vesperis pontificalibus. *Servetur Caeremoniale Episcoporum.*

An Canonici teneantur facere circulum Episcopo assumenti vel dimittenti paramenta in Sacristia, et ubi hoc casu collocanda sit sedes Episcopalis. *Servetur Caeremoniale, et Episcopi sedes ita collocetur, ut ipse respiciat Canonicos. Casalen. Dubiorum die* 15. *Septembr.* 1753.

Canonici non invitati non possunt accedere ad funera, tam lucrandi stipendii causa, quam non. *Camerinen. Praeminentiarum, die* 16. *Februarii* 1754. 16

Canonici Ecclesiae Cathedralis Casalensis tenentur praeparare scamna, non vero tapetes in functionibus Canonicis Collegiatae S. Mariae Majoris ejusdem civit. convenientibus in Cathedrali *Casalen. Praeminentiarum die* 13. *Julii* 1754. 17

Canonici Ecclesiae Collegiatae S. Luciae retinere possunt proprium scamnum extra Chorum, seu Presbyterium, interveniente Magistratu Sabiniani pro audiendis concionibus, aliisque functionibus in eadem Ecclesia. Collocatio vero scamnorum arbitrio et prudentiae Episcopi committenda. *Ariminen. Sedilis die* 12. *Aprilis* 1755. 18

Exorta inter nonnullos Canonicos Subdiaconos Ecclesiae Collegiatae S. Angeli in Foro piscium Urbis, et alios Canonicos Presbyteros ejusdem Ecclesiae controversia super jure praecedendi in Choro, decidendum propositum. 19

An praecedentia Canonicorum S. Angeli in Foro piscium sit regulanda a majori vel minori Ordinis dignitate, seu potius ab antianitate possessionis Canonicatus, etiam quoad Canonicos Coadjutores absentibus Coadjutis, juxta praetensam consuetudinem in casu etc. S. C. definivit:

» Affirmative ad primam partem, et Negative » ad secundam; sed in casu de quo agitur, attentis » peculiaribus circumstantiis, quoad Canonicos » viventes nihil esse innovandum, et amplius ». *Romana. Praecedentiae die* 14. *Junii* 1755.

Delegatus Sedis Apostolicae, seu Episcopi, occasione tradendi possessionem novo Canonico, seu Dignitati, *incedere debet in habitu talaci, vel Insignibus proprias Dignitati convenientibus.* Sed non potest, post assignatum stallum in Choro, seu locum in Capitulo dicto novo Canonico seu Dignitati, intervenire in Choro ad gratiarum actionem fieri solitam cum cantu *Te Deum. Pisauren. die* 25. *Febr.* 1758. 20

Canonici seu Vicarii assistentes in solemnitate Missae cum Cappis seu Pluvialibus genuflectere debent in elevatione sacrae Hostiae. *Hildesimen.* 7. *Julii* 1759. 21

Exorta controversia inter Praepositum Ecclesiae Collegiatae SS. Salvatoris Civit. Maceratae et nonnullos Canonicos ejusdem Ecclesiae super praetensa assistentia in celebratione Missarum solemnium, et proposito dubio an Praeposito missam solemnem celebranti debeatur assistentia Canonicorum in munere Diaconi et Subdiaconi, S.C. 22

rescribendum censuit, *Affirmative. Maceraten. die* 7. *Julii* 1759.

23 Episcopo Adiacen. postulante: An liceat Canonicis suae Cathedr. circulum circa ipsum solemniter celebrantem, pileolo in capite retento, conficere, dum *Gloria* canitur et *Credo*, consuetudini cuidam innixis.

S. C. declaravit: « Juxta sensum Caeremonialis » Episc. Canonicos teneri ad discooperiendum caput in circulis praedictis, non obstante quacumque consuetudine. » *Adiacen. die* 17. *Martii* 1760.

24 Episcopo pueros plebemque docenti Christianam Doctrinam Canonicorum Cathedralis assistentia non debetur. *Pacten. die* 29. *Martii* 1760.

25 1. An Dignitates omnes, et Canonici (exceptis Canonicis Celebrante, Diacono, et Subdiacono) teneantur associare Episcopum cappa indutum ad Ecclesiam pedester accedentem Divinis Officiis interfuturum a suo cubiculo ad Sedem Episcopalem in choro, eumque, omnibus horis canonicis absolutis, vel nulla incoepta, recedentem illuc reducere? S. C. *Affirmative ad utramque partem. Dertusen. Dubiorum. die* 6. *Augusti* 1763.

2. An omnes Dignitates, et Canonici, ut supra, eidem Episcopo curru, vel portatili sella ad Ecclesiam venienti, teneantur extra portam Cathedralis occurrere, et usque ad suam sedem in choro associare, ipsumque pariformiter ab Ecclesia discedentem ad eamdem Cathedralis januam deducere? S. C. *Affirmative usque ad locum, ubi Episcopus induit cappam. Ibid. n.* 2.

3. An omnes, seu quot Dignitates, et Canonici teneantur associare Episcopum accedentem, aliqua hora canonica incoepta, vel nondum absoluta, et a quo, et ad quem locum? S. C. *Quoad numerum quatuor, quoad locum provisum in superioribus. Ibid. num.* 3.

4. An Feria V. in Coena Domini, aliisque diebus, quibus Episcopus pontificaliter celebrat, debeant non solum tres Dignitates, et Canonici, qui eidem juxta morem assistunt, sed omnes pariter Dignitates, et Canonici ad ejus cubiculum se conferre, ut eum ad Ecclesiam, ut supra, associare? *Affirmative. Ibid. n.* 4.

13. An Gubernatori, et Decurionibus Civitatis Dertusensis locum habentibus in Presbyterio, dum cantatur Missa solemnis, fieri debeat reverentia a Canonico celebrante, et subdiacono ante initium, et post finem Missae, tam praesente, quam absente Episcopo? S. C. *Negative in omnibus. Ibid. num.* 13.

14. An, et quibus poenis possit Episcopus compellere Dignitates, et Canonicos ad praestandum obsequia, quae juxta S. Congregationis decisiones, sibi debita videbuntur? S. C. *Affirmative juris remediis, et amplius in omnibus. Ibid. n.* 14.

26 Inter Canonicum anteriorem possessione Canonicatus, et Canonicum anteriorem in Ordine Sacerdotali, praecedentia debetur Canonico anteriori in possessione Canonicatus *Conversanen. die* 10. *Decemb.* 1663.

Oborta controversia inter Promotorem fiscalem Curiae Episcopalis Meliten. et Canonicos Ecclesiarum Collegiatarum S. Pauli Oppidi Valletae, et S. Helenae Imperatric. Birchircbariae Dioecesis praedictae super genuflexione facienda Episcopo quoad Canonicos praedictos, et his dubiis propositis, 27

1. An in functionibus, aliisque in casibus, in quibus Episcopus privatim adstat, et pontificaliter non indutus, Dignitates, et Canonici insignis Ecclesiae Collegiatae S. Pauli ante ipsum transeuntes debeant eidem genuflectere, seu tantum caput, et humeros profunde inclinare in casu etc. S. C. *Providebitur in casibus particularibus. Meliten. Genuflexionis. die* 16. *Maji* 1772.

2. An Dignitates, et Canonici S. Helenae Imperatricis Collegiatae Birchircbariae in functionibus Ecclesiasticis, quoties transeunt ante Episcopum, debeant genuflectere, vel tantum caput, et humeros profunde inclinare in casu etc? S. C. *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam.* Et ita decrevit, et servari mandavit. *Ibid. n.* 2.

Super jure thurificandi Auditorem seu Gubernatorem terrae Proxendi dioecesis Ferentinae, haec declaranda proposita fuerunt a Canonicis et Capitulo Collegiatae S. Agathae ejusdem terrae, 28

1. An, et a quo sit thurificandus Gubernator terrae Proxendi? Et quatenus affirmative. S. C. *Esse thurificandum a Diacono parato, duplici ductu post Canonicos. Ferentina. Thurificationis. die* 9. *Decembris* 1775.

2. In quibus diebus, et in quibus functionibus Ecclesiasticis? S. C. *Diebus tantum solemnioribus, quibus nimirum Missa solemnis celebratur cum Ministris paratis. Ibid n.* 2.

3. Et quo habitu indutus esse debeat. S. C. *Vel habitu clericali talari, vel laicali aulico.* Et ita declaravit, ac servari mandavit. *Ibid. n.* 3.

Proposito Dubio an Canonici Cathedralium non celebrante Episcopo in festo SS. Corporis Christi, nec peragente Processionem, teneantur indui sacris vestibus, vel possint choralibus vestibus uti per inductam consuetudinem S. C. rescribendum censuit: *Servetur Decretum jam die* 27. *Martii* 1628. *in una Cajetana editum, prout infra, nempe: Vicarius Capitularis etc.* 29

S. C. rescribendum censuit in *Cajetana*, Canonicos indui debere sacris vestibus, licet Episcopus nec celebret, nec Processionem peragat. *Bitecten. die* 12. *Julii* 1777.

Cum R.mo Episcopo Salutiarum nonnulla occurrerint dubia, humillime S. R. C. supplicavit, quatenus ea benigne decernere dignaretur. Dubia autem sunt sequentia. 30

1. An Canonicus deferens SS̃mum Sacramentum in Processione, quae fieri solet cum magno concursu populi qualibet tertia Dominica cujuslibet mensis, debeat incedere indutus pluviali, et an sufficiat simplex stola super cappam? S. C. *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam. Salutiarum die* 18. *Decembris* 1784.

2. An Episcopo dictam Processionem peragente, et deferente SS̃mum Sacramentum pluviali induto, duo ex Dignitatibus, vel, illis deficientibus, duo ex senioribus Capituli debeant eidem assistere simul hinc inde procedendo induti dalmaticis? Et quatenus affirmative. S. C. *Affirmative, juxta modum, videlicet, Episcopo SS̃mum Sacramentum processionaliter deferenti assistere debere duos Canonicos dalmaticis indutos. Ibid. num.* 2.

3. Utrum ad id cogi possint, si renuant? *Affirmative.* Et ita declaravit, ac servari mandavit. *Ibid. n.*3.

Et Sac. eadem Congregatio, audito prius voto unius ex apostolicarum caeremoniarum Magistris scriptis exarato, typisque vulgato, ad relationem Em̃i, et R̃mi Domini Cardinalis Boschi Ponentis, rescribendum censuit.

31 * Dubia, quae proposita fuerunt ex parte R̃mi Capituli, et R̃morum Dominorum Dignitatum, et Canonicorum insignis Ecclesiae Collegiatae S. Pauli civitatis Vallettae in Sac. Rit. Congregatione particulari habita die 19. Maji 1786. cum respective resolutionibus ejusdem Sac. Congregationis, haec sunt, videlicet.

1. An dignitates, et Canonici Cathedralis Civitatis Notabilis, qui invitati ab Episcopo se conferunt ad Ecclesiam Collegiatam Civitatis Vallettae, occasione festivitatis naufragii S. Pauli, aut alterius cujusque solemnitatis, et Ecclesiasticae functionis, interveniunt uti corpus Capituli, seu potius uti singuli, in casu etc. S. C. *Dignitates, et Canonicos intervenire collegialiter in obsequium Episcopi, et ad effectus expressos in resolutionibus Sac. Rit. Congregationis anni* 1741. *et in subsequentibus exprimendos. Melevitana. Praeeminentiarum die* 19. *Maji* 1786.

2. An iisdem jus competat incedendi processionaliter a dicta Collegiata ad Oratorium Charitatis pro associando Episcopo; seu potius jus hujusmodi competat ad Capitulum Collegiatae; ita ut illi a dicto Oratorio tantum una cum Episcopo pergere debeant ad Ecclesiam Collegiatam, et ab eadem Ecclesia reducere Episcopum ad oratorium in casu etc? S. C. *Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam. Ibid. num.* 2.

3. An, et quae assistentia a praedictis Dignitatibus, et Canonicis Cathedralis sit praestanda Episcopo, aut pontificaliter celebranti, aut praesentiam tantum praestanti in casu etc? S. C. *Affirmative ad formam resolutionum anni* 1641., *et juxta methodum in Caeremoniali Episcoporum praescriptam. Ibid. num.* 3.

4. An Episcopo, seu Dignitatibus, et Canonicis Cathedralis ab eo invitatis, jus competat ducendi ad Collegiatam cappellanos, mansionarios, aliosque clericos, nec non seminaristas Cathedralis, invito Capitulo ejusdem Collegiatae, in casu etc? S.C. *Quoad Episcopum ad mentem.* Mens est; *non denegari Episcopo jus ducendi secum personas sibi benevisas, tamquam de suo honorifico comitatu, sed non expedire, ut, praeter Dignitates, et Canonicos Cathedralis, alios adducat ad hoc, ut sacris functionibus Ecclesias Collegiatae formaliter interveniant, et assistant. In reliquis Negative. Ibid. num.* 4.

5. An Cantor Cathedralis, qui cum aliis Dignitatibus, et Canonicis ab Episcopo invitatis ad Collegiatam se confert, possit virgam gestare, qua utitur in Cathedrali, in casu etc.? S. C. *Negative. Ibid. n.* 5.

6. An eadem virga uti valeat Cantor Collegiatae praesentibus Canonicis Cathedralis, in casu etc.? S. C. *Affirmative. Ibid. num.* 6.

7. An, quaeque functiones sint ab eo peragendae, quique illi assignandus locus tam in associatione Episcopi, quam in Processionibus in casu etc.? S.C. *Ad Cantorem Ecclesiae Collegiatae spectare functiones chorales muneris sui proprias, locum autem in associatione Episcopi, et in Processionibus assignandum esse ad formam Caeremonialis. Ibid. num.* 7.

8. An, et a quo occupandum sit stallum aliis magis elevatum in Choro existens, quo alias utitur Episcopus, quando accedit ad Collegiatam in casu etc.? S. C. *Negative in omnibus. Ibid. num.* 8.

9. An, et a quo sit praestandum thus, et osculum Evangelii Episcopo solemniis simpliciter assistenti, nec non ejusdem peragenda thurificatio in casu etc.? S.C. *Affirmative in omnibus, ad formam Caeremonialis, et resolutionis superioris Dubii sub numero tertio. Ibid. num.* 9.

10. An Canonicis Collegiatae jus competat in Processione utendi clava capitulari in casu etc.? S. C. *Negative in casu*, Mens autem S. R. C. haec fuit: *Si placeat Capitulo Collegiatae Ministrum aliquem deputare, qui tenens baculum quomodocumque ornatum turbas submoveat, Ministrum hujusmodi tantum in casu etc. universae Processioni praeire posse. Ibid. num.* 10.

11. An, et quo ordine incedere debeat in dicta Processione clavicularius aut Cathedralis, aut Collegiatae in casu etc.? S. C. *Negative ad utrumque. Ibid. num.* 11.

12. An in dictis Processionibus Dignitates, et Canonici Collegiatae iisdem uti valeant cereis, quibus utuntur Dignitates, et Canonici Cathedralis in casu etc.? S. C. *Affirmative. Ibid. num.* 12.

13. An, et ubi incedere debeat in Processionibus praedictis Acolythus cum pluviali baculum deferens Episcopalem in casu etc.? S. C. *Affirmative ad formam Caeremonialis. Ibid. num.* 13.

14. An Dignitates, et Canonici Cathedralis, occasione praedictarum functionum, uti valeant mitra, necnon planetis, ac respectiva pluvialibus tam in Choro, quam in Processionibus? Et quatenus affirmative quoad planetas, et pluvialia. S. C. *Affirmative in omnibus. Ibid. num.* 14.

15. An iisdem uti valeat Dignitates, et Canonici Collegiatae in casu etc.?

Dubia, quae proposita fuerunt ex parte RR̃morum DD̃rum Canonicorum Ven. Ecclesiae Cathedralis Civitatis Notabilis, pariter cum respectivis resolutionibus, nempe. S. C. *Affirmative. Ibid. n.* 15.

16. An sit servanda, et exequenda transactio in casu etc.? Et quatenus negative. S. C. *Negative. Ibid. num.* 16.

17. An Capitulo Collegiatae S. Pauli, praesentibus Dignitatibus, et Canonicis Capituli Cathedralis in die Festivitatis naufragii S. Pauli, competat jus utendi cappa magna cum pellibus armellinis in casu etc.? S. C. *Negative ad mentem*, quae fuit: *attento quod Dignitates, et Canonici Cathedralis Melitensis, et post erectionem Collegiatae D. Pauli, et post resolutiones anno* 1741. *emanatas, novis, et majoribus insigniis, quibus a reliquo Clero, et a Canonicis dictae Collegiatae distinguuntur, ab Apostolica Sede decorati fuerunt: Quodque iidem in tractatibus cor. Episcopo habitis anno* 1781. *suum praebuerunt consensum, ut, convenientibus ipsis in Ecclesiam Collegiatam, occasione solemnitatis Naufragii Divi Pauli, ejusdem Collegiatae Canonici cappas magnas cum pellibus armellinis deferre valerent, horum nomine, si placuerit, supplicandum SSm̃o, ut ad hujusmodi effectum, et in hac parte derogare dignetur literis Apostolicis super eorum Collegiatae erectione a Clemente XII. editis etc. Ibid. num.* 17.

18. An predictis Dignitatibus, et Canonicis Cathedralis competat jus elevandi propriam Crucem in Processione peragenda in eadem Festivitate, in casu etc., seu potius incedere debeant sub Cruce Capituli Collegiatae? S. C. *Negative ad primam partem, Affirmative ad secundum. Ibid. n.* 18.

19. An, quando, et a quo sit facienda thurificatio tam Dignitatibus, et Canonicis Capituli Cathedralis, quam Capitulo Collegiatae in eadem Festivitate in casu etc.? S. C. *Affirmative in omnibus ad formam Caeremonialis, et resolutionis anni* 1741. *Ibid. num.* 19.

20. An, quomodo, et a quo sit accipiendum, et communicandum osculum pacis in casu etc.? S. C. *Affirmative, ut ad proxime superius, Ibid. num.* 20.

21. An Dignitatibus, et Canonicis Capituli Cathedralis in Processione praecedere possit proprius scutifer, seu clavicularius in casu etc.? S. C. *Provisum in numero undecimo. Ibid. num.* 21.

22. An praedictis Dignitatibus, et Canonicis invitatis ab Episcopo competat jus accedendi ad Ecclesiam S. Pauli, et adsistendi, quacumque alia occasione, et die, qua placuerit Episcopo, peragere ibi Pontificalia, vel adsistere in casu etc.? S. C. *Affirmative, et ad mentem.* Et mens est: *non expedire Dignitates, et Canonicos Cathedralis ab Episcopo invitari, praeter solemnem diem memoriae Naufragii S. Pauli dicatam, ut aliis occasionibus, et diebus in Ecclesiam Collegiatam Civitatis Vallettae conveniant, ibique collegialiter sacris functionibus adsitent, seu ipsi Episcopo pontificaliter celebranti, vel simpliciter assistenti ministrent, aut respective assistentiam praestent. Ibid. num.* 22.

23. An iisdem Dignitatibus, et Canonicis adsistentibus, ut supra tam in dicta die Festivitatis S. Pauli, quam in quacumque alia die, liceat uti ornatu strati viridis damasceni in casu etc.? Et quatenus affirmative: An Capitulo Collegiatae tunc liceat uti ornatu panni linei coloris praedicti? S. C. *Servetur in omnibus resolutio anni* 1741. *Ibid. num.* 23.

24. Quomodo, et quo ordine incedere debeant Canonici Collegiatae in associatione Episcopi ab Oratorio Charitatis ad Ecclesiam Collegiatam, et a janua Ecclesiae ad Chorum? *Servetur ordo praescriptus in Caeremoniali Episcoporum, firma remanente praecedentia, et loco digniore prope Episcopum Dignitatibus, et Canonicis Cathedralis ad formam resolutionis anni* 1741. *Ibid. num.* 24.

Mox autem *die* 15. *Junii* 1789. repropositis iisdem Dubiis prodiit ab eadem Sac. Congregatione responsum.

Ad 1. 2. et 3. *In decisis, et amplius.*

Ad 4. *In decisis, etiam quoad mentem, et amplius.*

Ad 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. et 16. *In decisis, et amplius.*

Ad 17. *Locum esse arbitrio pro aperitione oris, adversus Breve Clementis XII. in hac parte tantum, et ad effectum de quo agitur, adeoque, praevio recessu a decisis, affirmative, et amplius.*

Ad 18. 19. 20 21. *In decisis, et amplius,*

Ad 22. *In decisis etiam quoad mentem, et amplius.*

Ad 23. *In decisis, itaut liceat Dignitatibus, et Canonicis Cathedralis uti ornatu strati viridis damasceni, et liceat Capitulo Collegiatae uti panno laneo ejusdem coloris.*

Ad 24. *In decisis, et amplius.*

An attenta consuetudine per centum annos ser- 32
vata, sed postea interrupta, et reassumpta, ut in casu debeatur praecedentia in choro, et processionibus Canonicis Diacono, et Subdiacono Collegiatae oppidi Brone Ordine Sacerdotali insignitis, et possessione anterioribus supra Canonicos Sacerdotes possessione posteriores, an vero haec debeatur Canonicis Sacerdotibus etsi possessione recentioribus? Eadem S. C. sub infrascripta die habita, re mature perpensa, respondit: *Negative ad primam partem, et affirmative ad secundam:* Atque

ita servari mandavit. *Placentina die* 27. *Maji* 1786.

33 An, et cui competat jus exercendi functiones sacras in solemnioribus anni festivitatibus, absentibus, vel impeditis Episcopo, et Archipresbytero Cathedralis Setinae? in casu etc. Et Sac. eadem Congregatio, utraque parte scripto, et voce informante, expensisque juribus hinc inde deductis, ad relationem Emi, et Rmi Dñi Cardinalis Archinto *S. R. C.* Praefecti, loco ejusdem Emi Ponentis, rescribendum censuit: *competere Canonico digniori juxta solitum, non autem Archidiacono, vel Praeposito, et amplius.* Et ita declaravit, ac servari mandavit. *Setina die* 27. *Maji* 1786.

34 1. An liceat Canonicis in Missis privatis tam intra, quam extra Cathedralem uti opera inservientis Missae tam pro delatione Calicis ad Altare, et illius reportatione ad Sacristiam, quam pro sustinendo Missale, indicando Orationes, aperiendo, et porrigendo Patenam cum Hostia, tergendo Calicem, cumque postea cum velo instruendo? in casu etc.

2. An liceat Canonicis in sacris functionibus celebrandis in Ecclesiis extra Cathedralem, uti pulvinari ad genuflectendum?

4. An Dignitates, et Canonici dictae Ecclesiae Cathedralis teneantur Episcopum accedentem ad Ecclesiam Cappa indutum, ut solemniter celebret, vel alia pontificalia munia exerceat, comitari, et ex quo loco?

5. An etiam in reditu debeant eum reducere, et ad quem usque locum? Et quatenus affirmative ad utrumque.

6. An, et qua poena possint inobedientes puniri ab Episcopo?

Ad 1. et 2. *Negative in omnibus.*

Ad 4. et 5. *Dignitates et Canonicos teneri ducere Episcopum a cubiculo, et comitari ad Ecclesiam Cathedralem, ipsumque reducere ad cubiculum.*

Ad 6. *Affirmative prudenti arbitrio Episcopi.* Et ita declaravit, et servari mandavit. *Asculana die* 24. *Septembris* 1788.

35 Rmus hodiernus Episcopus Civitatis Gaditanae enixe Sac. Rit. Congregationi supplicavit, ut infrascriptis Dubiis quid servandum esset decernere dignaretur, nempe.

1. An feria VI. in Parasceve Episcopo non celebraturo, procedendo ad Crucis adorationem, et osculum, Canonici assistentes debeant ipsum comitari usque ad initium tapetis, ibique sistere, donec solus ad Crucis adorationem, osculumque procedat; seu potius tum in genuflexionibus, tum etiam in ipso osculi actu eumdem associare teneantur, ibique expectare quousque idem Crucis adorationem, et osculum compleverit? S. C. *Negative quoad primam partem, Affirmative quoad secundam. Gaditana die* 24 *Septembris* 1788.

2. An Episcopus absoluta adoratione, et osculo, debeat ibidem permanere, donec a Canonicis assistentibus par Cruci obsequium exhibitum fuerit; seu potius immediate Canonici assistentes debeant Episcopum ad Cathedralem pontificalem associare, ac subinde idem officium adorationis Crucis, et osculi cum aliis Canonicis in ordine suo complere teneantur? S. C. *Negative quoad primam partem; Affirmative quoad secundam. Ibid. n.* 2.

3. An Canonici assistentes valeant se induere, et exuere sacris paramentis super solio in loco proprii scamni, seu potius interim aliis Canonicis eorum munere fungentibus descendere debeant de solio ad propria stalla canonicalia, ibique sacras vestes assumere, et post completum officium deponere? S. C. *Negative quoad primam partem, Affirmative quoad secundam.* Et ita declaravit, et servari mandavit. *ibid* n. 3.

An dignitates, et Canonici insignis Collegiatae 36
S. Pauli in omnibus indistincte functionibus Ecclesiasticis debeant, ut alii de Clero genuflectere Episcopo, etsi non pontificalibus vestibus, sed cappa dumtaxat, vel mezzetta induto seu potius caput tantummodo, et humeros eidem profunde inclinare? in casu etc· Sac. eadem Congregatio utraque parte informata, et eodem Emo, et Rmo Domino Cardinale Antonio ab Auria referente, respondit. *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam. Melevitana die* 24. *Septembris* 1788.

S. C. declaravit: « Non licuisse, neque in po- 37
» sterum licere camerario, et confratribus piae » Societatis sub titulo S. Annae Matris B. M. V. » in eadem Parochiali coadunatae quacumque » veste indutis, etiam de consensu Parochi assi- » stere Vesperis, et Missae Solemni intra Presby- » terium in festivitate ejusdem S. Annae, ibique » thurificationem, aliosque obsequii actus exci- » pere. » Et ita declaravit, et omnino servari mandavit. *Urbis S. Joannis In Ayno. die* 28. *Julii* 1789.

1. An Canonico Presbytero posteriori in pos- 38
sessione Praebendae *de consortio*, competat jus sedendi in Choro supra quemlibet Canonicum non Presbiterum antiquiorem, et huic praecedendi in omnibus functionibus Ecclesiasticis in casu etc? Et quatenus affirmative. S. C. *Affirmative, et amplius. Spoletana die* 18. *Februarii* 1794.

2. An eidem Canonico Praesbytero post assumptum Sacerdotium sit danda praecedentia in casu etc.? S. C. *Affirmative, et amplius Ibid. num.* 2.

An liceat Canonico Theologo explicare populo 39
Sacram Scripturam in diebus festis intra Missarum Solemnia, et praecisi post Evangelicum in casu etc.

Sac. eadem Congregatio, audito prius Rmo Episcopo Ripano, perpensisque juribus Archipresbyteri, Canonico Teologo vadimonium deserente, respondit: *Negative.* Hedie vero iterum ab eodem Dubio, audito pariter uno Archipresbytero, respondit: *In decisis, et amplius. Ripana die* 30. *Aprilis* 1796.

40 1. An Episcopus censuris, et poenis, vel distributionum omissione valeat Canonicis Ecclesiae Cathedralis praescribere, ut Cathechismo intersint, quem ad populum habet, eidemque in Ambone concionanti assistere, ubi solent alii Verbi Dei Praecones, si id faciat talari habitu indutus, vel cum Rochetto, et Mozzetta, tantum vel cum Mozzetta, et Stola?

2. An idem Episcopus possit praescribere, ut Vesperis in Choro peractis, recitatio Completorii suspendatur, usque dum Sacra Pyxis in majoris Altaris Tabernaculo collocetur, Cathechismus, vel Concio ad Populum absolvatur, quaedam Orationes recitentur in conspectu SSmi Sacramenti, et fiat eum eo benedictio, quod est contra Ecclesiae Puteolanae consuetudinem, cum ejusdem Canonici soleant post Vesperas statim Completorium recitare?

Et Sacra R. C., censuit respondendum, *Juxta votum, hoc est, de jure non teneri. Puteolana. Die* 22. *Martii* 1817.

41 1. Diebus Feriarum, Adventus, et Quadragesimae, Vigiliarum, et Rogationum Canonici Cathedralis Ecclesiae non privilegiatae, si dies sit festivus, celebrare solent Missam de Feria post Tertiam, de Saecto vero occurrente post Nonam; quia, ajunt, se vicem gerere Episcopi. Quaeritur an haec consuetudo sit toleranda, vel potius tamquam abusus tollenda? S. C. *Negative quoad primam partem, Affirmative quoad secundam. Dubiorum die* 4. *Julii* 1817.

2. An Magister caeremoniarum in egressu e Sacristia pro Matutinis, Laudibus, et Vesperis solemniter persolvendis praecedere debeat Presbyteris Pluvialibus indutis; et Ministris Sacris in celebratione Missae, vel cogi possit ire immediate ante Canonicum celebrantem, praesertim si Ministri sint Celebrante gradus inferioris? S. C. *Affirmative ad primam partem, Negative quoad secundam, et servandus modus praescriptus in Caeremoniali Episcoporum lib.* 2. *c.* 3. *n.* 1.

3. An Canonici Cathedralis, de qua supra, uti possint Palmatoria in celebratione Missae, etiam quando celebrant extra Cathedralem? Similiter in aliis functionibus ecclesiasticis, Vesperis, Benedictionibus, etc. saltem ex praetextu obscuritatis in aliquibus casibus? S. C. *Negative in omnibus, nisi habeatur Apostolicum Indultum, de quo certioretur Sac. Cong., et detur Decretum generale. Ibid. num.* 3.

4. In eadem Cathedrali, quando celebrat Canonicus, Diaconus, et Subdiaconus aliquando sunt inferioris ordinis: quaeritur haec consuetudo retineri possit? et quatenus affirmative: an deceat Canonicum celebrantem esse in paramento pretioso, Diaconum, et Subdiaconum paratos esse inferiori Dalmatica, et Tunicella? S. C. *Affirmative ad primam partem, et quoad secundum, congruere quod Dalmaticae, et Tunicellae, si fieri potest, conformes sint Planetae Celebrantis, quia sacra haec indumenta non ministrorum ornatui, sed ecclesiasticae functionis decori inserviunt. Ibid n.* 4.

5. An, celebrante Canonico Cathedralis, Diaconus itidem Canonicus, porrigendo Cochlear, Patenam, Calicem, teneatur osculari manum Celebrantis, vel potius, quia est Canonicus, oscula hujusmodi sint omittenda? S. C. *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam; et detur Decretum in una Urbis* 22. *April.* 1690. *Ibid. n.* 5.

6. An Canonici supradicti Cathedralis teneantur Missas celebrare, ut quilibet alius Sacerdos simplex, an potius ipsis liceat cogere Clericos inservientes, ut deferant Calicem ad Altare, vel ab eo reportent, eum detegant, et cooperiant in Missa, aperiant Missale etc? S. C. *Affirmative ad Primam partem; Negative ad secundam, et dentur Decreta in Senen.* 20. *Julii* 1686. *in Aquilana* 22. *Januarii* 1735. *ac in Asculana* 24. *Septembris* 1788. *Ibid. num.* 6.

7. An Concionator, absente Episcopo, post reverentiam generalem factam Capitulo, deinde Populo, teneatur, vix incaepta Concione, iterum veniam exhibere, seu postulare a Canonicis, quia, ut ajunt, unum sunt cum Episcopo? S. C. *Negative, et detur Decretum in Asculana* 24. *Septembris* 1788. *Ibid. n.* 7.

8. An omnes Capitulares teneantur obedire Caeremoniarum Magistro ab Episcopo electo in his, quae Divinum Cultum respiciunt, vel potius considerari debeat tamquam Capitularium Famulus? S. C. *Capitulares omnes teneri obedire caeremoniarum Magistro in iis, quae Divinum Cultum respiciunt, eumdemque in sui muneris exercitio esse capitularium Directorem, non Famulum Ibid. n.* 8.

9. In praefata Cathedrali tempore Divini Officii exponitur Lignum Sanctae Crucis, tam in Festo Inventionis, quam in altero Exaltationis. In Festo Inventionis celebrat Canonicus, et cum illo populo Benedictionem impertit antequam reponatur: in secundo, quia celebrat Beneficiatus sine ulla populi benedictione, transfertur per Sacristam in suum repositorium. Quaeritur: an haec distinctio attendenda sit, vel potius populus sit benedicendus etiam in Festo Exaltationis, in quo non celebret Canonicus, sed Beneficiatus? S. C. *Negative quoad primam partem, Affirmative quoad secundam. Ibid.* n. 9.

10. An Canonici Cathedralis in administratione Sacramentorum tam intra, quam extra Cathedralem Ecclesiam teneantur deponere cappam, atque uti superpelliceo, at stola, juxta Ritnale Romanum? S. C. *Affirmative. Ibid. n.* 10.

11. An teneantur dicti Canonici Cappam deponere, tam intra, quam extra Cathedralem, dum verbum Dei praedicant, vel dum officium Sacerdotis assistentis in Missa novi Celebrantis, aliasque

quascumque non capitulares functiones exerceant? S. C. *Negative in propria Ecclesia, etiam in Concionibus, aliisque functionibus, excepta Sacramentorum administratione, in qua utendum est superpelliceo, et stola, ut ad primum. Affirmative extra propriam Ecclesiam et detur Decretum generale. Ibid. n.* 11.

12. An uti possint Clericis, et Caeremoniariis, veste violacea indutis, eosque cogere ad sibi sic indutos serviendum in administratione Sacramentorum, atque in aliis quibuscumque functionibus Ecclesiasticis non capitularibus, tam intra, quam extra Cathedralem? S. C. *Negative Ibid. n.* 12.

42 « Dignitatibus omnibus, et Canonicis ubiq. locorum, qui construendis in posterum Apostolica, vel Ordinaria auctoritate Tabulis in Servorum Dei, ac Beatorum causis operam dabunt, licet e Choro absentibus ea de causa, nedum quotidianas distributiones deberi juxta taxam San. Mem. Benedicti XIV. verum etiam alias omnes quocumque jure, titulo, ut nomine, et quibusvis sub clausulis personale servitium exquirentes: indultum autem, atque exemptionem hujusmodi iis dumtaxat diebus locum habere voluit, in quibus conficiendis, et adornandis Inquisitionibus incumbent. » Atque ita decrevit, statuit, atque in posterum servari mandavit. Contrariis non obstantibus quibuscumque. *Neapolitana die* 23. *Decembris* 1817.

43 1. Quid permissum, quid vetitum sit Dignitatibus, et Canonicis, qui ex Apostolica concessione tam in Civitate, quam in Dioecesi, absente etiam pro tempore existente Archiepiscopo in Missis, Vesperis, Laudibus, et Horis Canonicis solemniter decantandis, ac etiam in processionibus, sive supplicationibus, benedictionibus candelarum, cinerum, palmarum, et Fontis baptismalis, ac reliquis Ecclesiasticis functionibus, pontificalibus Insigniis, aliisque indumentis, et paramentis, in omnibus, et per omnia ad instar aliorum Capitulorum, et Canonicorum, qui eodem fruuntur speciali Apostolico Indulto, uti licite, et libere valeant? S. C. *Jam alias fuisse decisum quid permissum, quid vetitum sit Dignitatibus, et Canonicis, qui Apostolico gaudent privilegio, prout in Dubio expressum est; et dentur Decreta in Panormitana* 22. *Aprilis* 1684. *et Urbinaten.* 29. *Januarii* 1752. *Baren. die* 20. *Aprilis* 1822.

2. An pileolo uti possint Canonici assistentes Episcopo in functionibus Ecclesiasticis, tam in Altari, quam in Cathedra Episcopali? S. C. *Negative ad primam partem, et quod secundam affirmative, dummodo non ministrent. ibid n.* 2.

3. An liceat Canonicis usus pulvinaris sub genubus, etiam praesente Episcopo, in functionibus ecclesiasticis? S. C. *Negative.*

4. An Canonici, qui ex speciali privilegio uti possunt Mitra aurophrygiata, uti etiam possint Mitra argentea tela contexta, et listata ex auro? S. C. *Negative, et in omnibus ad mentem. ibid n.* 4.

Nonnullis dubiis delatis super usu Pontificalium in metropolit. Ecclesia Baren. placuit Pio Papae VII. rem universam S. C. R. discutiendam demandare; quae Decretum quo Pontificalium privilegia declarentur, certisque legibus ad Ritualium praescriptionum normam coerceantur, censuit edendum. Ejusvero Decreti Articuli sunt qui sequuntur. 44

1. Sacra peragere Ritu Pontificali de jure inaberet dumtaxat Episcopali Dignitati.

2. Praelati Episcopo inferiores pontificaliter celebrant ex privilegio, sed ornatu moderatiori, statutis tantum diebus, in propriis Ecclesiis ab Episcopali jurisdictione exemptis, et tenentur in reliquis omnibus adamussim servare generalia Decreta Alexandri VII. a Benedicto XIV. confirmata.

3. In Ecclesiis non exemptis vetantur iidem Pontificalia exercere, etiamsi intercedat expressa Ordinarii loci licentia.

4. Dignitates, Canonici, Rectores Ecclesiarum, quocumque nomine insignium, prohibentur ritus, et caeremonias pro Episcopis, et Praelatis inferioribus designatas in sacris peragendis adhibere, aut ornatum aliquem pontificalem induere absque speciali Apostolicae Sedis privilegio.

5. Quodcumque privilegium ad augendum Insignium quarumdam Ecclesiarum splendorem ab Apostolica Sede Dignitatibus, Canonicis, Rectoribus, aut alio quocumque nomine nuncupatis concessum, utpote laesivum dignitati Episcopali, de jure strictissime est interpretandum. Quamobrem nil aliud concessum intelligendum est, nisi illud, quod est speciatim expressum, neque ex indulto uno alterove privilegio, trahi potest consequentia ad alia, quae sigillatim descripta non fuerint.

6. Nec tamen, posito privilegio, omnia omnibus aeque competunt, sed discrimine est opus inter Celebrantem, et Assistentes cum Insigniis pontificalibus.

7. Nam Celebranti quaedam competere possunt Pontificalia Insignia; non item Assistentibus, dum Dignitates, Canonici, Rectores etc. sacra sumere debent Indumenta.

8. Sub generico ornamentorum pontificalium nomine, quae ex privilegio Apostolica Sedes insignioribus Capitulis quandoque concedit, intelliguntur dumtaxat ex pluries decisis a Sacra Congregatione caligae, sandalia, nec auro, nec argento ornata, sericae item chirothecae, Dalmatica, Tunicella, Annulus cum unica gemma, Crux pectoralis sine gemma, Mitra simplex ex tela alba cum sericis laciniis rubei coloris.

9. Hisce omnibus uti poterit solummodo Dignitas, Canonicus, aut Rector solemniter celebrans, nisi forte privilegium non omnia haec, sed aliqua dumtaxat Insignia permittat.

10. Qui vero in Missa solemni Diaconum, et

Subdiaconum agunt, etiamsi sint Dignitates, Canonici etc. nec Mitram, nec ullum aliud Pontificale indumentum, nec Palmatoriam, si illius privilegio polleant, ad Evangelium, et ad Epistolam adhibere poterunt.

11. Dignitatibus, Canonicis, Rectoribus etc. Missam cum Insigniis Pontificalibus solemniter celebrare liceat, iis dumtaxat, diebus, in quibus, celebrant vice Episcopi absentis, vel impediti, vel vita functi, aut in quibus Episcopus assistit, vel assistere deberet cum Pluviali, et Mitra, in reliquis diebus, etiamsi solemnibus, celebrent more solito.

12. In Ecclesiis Civitatis, et Dioecesis cum Insigniis Pontificalibus celebrare ipsis non liceat, nisi in majoribus Solemnitatibus, assensiente Episcopo, et assistente Capitulo.

13. Numquam vero iisdem utantur in Missis pro defunctis, licet Episcopus assistat cum Pluviali, et Mitra, sed celebrent more solito.

14. Si Dignitas, vel Canonicus etc. ab Episcopo designetur pro admittenda aliqua puella ad religiosum habitum, vel Novitia, expleto tyrocinio, ad solemnem professionem, Pontificalibus Insigniis uti nequeat, nisi de expressa licentia, qua obtenta, iis tantummodo utatur, quae actioni conveniunt.

15. Cum pontificalibus Indumentis Celebrans, nec Faldistorio uti potest, sed sedere debet in scamno cooperto tapete, vel panno coloris, qui Officio diei respondeat.

16. Nequit praeterea tam in solemni, quam in Missa privata sacras Vestes sumere ex Altari, uti Canone, Palmatoria, Presbytero assistente, salutare populum cum ℣. — *Pax Vobis*, loco ℣. — *Dominus Vobiscum*, — aut trinam dare Benedictionem post Missam, vel cum Sacramento; et si quae sunt alia, quae solis competunt de jure Episcopis, et ex privilegio Praelatis inferioribus, dum bis Pontificalia peragere, statis diebus, concessum est.

17. Dignitates, Canonici, Rectores etc., quando parati assistunt Episcopo pontificaliter celebranti, Mitram solummodo adhibere possunt, quam pariter deferre poterunt sacris Indumentis, videlicet Pluviali, vel Casula, vel Dalmatica amicti, in Processionibus SSmi Corporis Christi, Benedictionibus Candelarum, Cinerum, Palmarum, etiamsi has functiones peragat Dignitas, vel Canonicus loco et vice Episcopi absentis, impediti, aut vita functi.

18. Assistentes Episcopo tam in Altari, quam in Cathedra, quando ministrant, aut cum eo operantur, stare debent, detectis capitibus.

19. Solemniter celebrantes dum Episcopus sacra assumit Indumenta, aut solium ascendit, stent sine Mitra.

20. Non licet eis uti pulvino sub genubus, Episcopo presertim assistente.

21. Non adhibeatur Acolythus ad tenendam Mitram cum holoserico velo e collo pendente, nisi pro Dignitate, Canonico, Rectore etc., solemniter celebrante, vel Sacramentum in Processionibus deferente.

22. Dignitates, Canonici, Rectores in processione SSmi Corporis Christi sacris Indumentis amicti Mitram manu deferant, nec eadem caput operiant.

23. Praeterea reliqua omnia, quae non sunt in privilegio expressa, ut vetita censeri debent.

24. In Missis privatis, quoad Indumenta, Caeremonias, Ministros, Altaris ornatum, a simplicibus Sacerdotibus non differant: sumant proinde sacras Vestes in Secretario, non utantur Cruce pectorali, unico Ministro contenti sint, non sibi velint aquam ministrari cum pelvi, et urceolo, et duo tantum candelae luceant in Altari.

25. Defuncti nequeunt in loculo efferri, nec tumulari cum Mitra.

26. In eorumdem funeribus, seu anniversariis super tumulo erigi solito, non apponatur Mitra.

27. In Insigniis, seu Stemmatibus Familiae Mitra non apponatur, nisi solo in casu, quo expresso concessum sit in Literis Apostolicis.

28. Quod si super praemissis aliquod exoriatur dubium, hoc ad S. Congregationem deferatur, quae pro qualitate dubii providebit.

Si quae vero Capitula amplioribus, ac praeter hujusce Decreti instituta privilegiis se aucta fuisse arbitreutur, peculiaria haec jura in S. Congregationem perpendenda deducant ut, quod e canonicarum Sanctionum praescripto visum fuerit, opportune decernatur.

De quibus omnibus facta per me infrascriptum S. R. C. Secretarium relatione SSmo Dno Nostro, eadem Sanctitas Sua cuncta in hoc Decreto sancita benigne adprobavit, atque in actis S. R. C. referri, nec non Literas Apostolicas sub plumbo de eodem dandas mandavit. *Hac die* 27. *Augusti* 1822.

Proposito Dubio; An consuetudo, qua Cano- 45
nici Ravennatenses, in associatione Archiepiscopi ab ejus aula ad Ecclesiam incedunt post ejus Crucem immediate ante ipsum possit in casu retineri S. C. *Negative, ac Servatur omnino Caeremoniale Episcoporum. Ravennaten. die* 12. *April.* 1822.

An ad Canonicos Clericos Collegiatae Ecclesiae 46
Sanctae Mariae Sermonetae possessione antiquiores, seu potius ad Canonicos Presbyteros antianitate posteriores, tam in stallo, quam in omnibus aliis functionibus tam intra, quam extra Ecclesiam, spectet praecedentia?

Et Sacra eadem Congregatio, exquisita prius sententia alterius ex Apostolicarum caeremoniarum Magistris scripto exarata, typisque vulgata, ad relationem Emi, et Rmi Domini Cardinalis Bardaxy, juxta alias in similibus resoluta, censuit

respondendum; *Juxta Votum*, nimirum—*Negative ad primam partem*, *Affirmative ad secundam.* Leo XII. S. C. responsum approbavit *die* 8. *Martii* 1825.

47 Cum Archiepiscopus Ravenn. inhibere ratus fuisset Canonicis et dignitatibus suae metropol. Ecclesiae usum Pontificalium, donec peculiaria sua jura juxta Decreti S. R. C. 27, Augu. 1822. editi placitum, in Sacram eamdem Congregationem perpendenda deduceret; S. C. expensis rationum momentis, unanimi voto statuendum decrevit.

Quoad Palmatoriam, affirmative, juxta privilegium, et laudabilem consuetudinem, nempe, ea uti possint dignitates, et Canonici metropolitanae Ravennatium in Civitate, universaque Dioecesi in omnibus Ecclesiasticis functionibus; dummodo aliquis non assistat e S. R. E. Cardinalibus, vel Archiepiscopis.

Quoad mitram serico-damascenam, affirmative, dummodo dissimilis sit in textura ab illa Reverendissimorum Cardinalium; et quoad Processionem SS. Corporis Christi serventur strictim decreta in Aniciea. 13. Jun. 1682. et in Urbinaten. 29. Jan. 1752. in reliquis servetur decretum Archiepiscopi Farsetti die 24. Decembris 1727. ac 2. Jan. 12. 1728. atque expediantur Literae Apostolicae in forma Brevis, si Sanctissimo Domino nostro placuerit.

Leo XII. hoc S. C. R. Decretum adprobavit et confirmavit, et de eo Apost. Literas in forma Brevis super re expediri mandavit. *Ravenn. die* 4. *Octobris* 1826.

48 Kalendis Novembris 1824. datis a Leone XII. Apost. Literis in forma Brevis — super universam—quoad novam Paroeciarum Urbis Ordinationem, id lege cautum erat ut Parochis seu Vicariis perpetuis Basilicarum minorum interea jus tribueretur sedenti inter Canonicos Ordinis Presbyteralis cum caeteris juribus, privilegiis, praerogativis et emolumentis, quibus caeteri ex illo ordine fruuntur, ac postmodum consequerentur Canonicalem Praebendam ex comuni massa primo vacaturam. Hic juris ordo cacteris in Ecclesiis pacifice servatus, ubi prima vacatio contigit, controversiam attulit Capitulo Canonicorum Collegiatae Basilicae S. Mariae Transtyberim. E vivis siquidem erepto Sacerdote Basilio Tragaoli illius Ecclesiae Canonico, locus datus est optioni ad Ordinem Presbyteralem primo Canonico Diacono, antequam Hannibal Righi Canon. Parochus seu Vicarius perpetuus Praebenda Canonicali potiretur, qui ex hac optione injuriam se pati arbitratus supplicem libellum S. R. Congregationi dedit ut optionis jus sibi vindicaret. Haec dubia proposita sunt.

1. An sit locus optioni ad Canonicatum Presbyteralem vacantem Canonico Massa, seu potius privative spectet ad Canonicum Curatum Righi vigore Literarum Apostol.? S. C. *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam. die* 14. *Novembris* 1827.

2. An in futuris vacationibus sit locus adsecensui ejusdem Canonici Curati, seu potius Diaconi, et Subdiaconi antiquioris possessionis? S. C. *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Romana.* 22. *Septemb.* 1827. *Papa vero Leo XII. adprobavit et confirmavit hoc Decretum, et declaravit—*menti suae esse conforme—*Ibid. n.* 2.

Cum perantiquae consuetudines asservatae in Metrop. Ecclesia Pisana, et nonnulla privilegia ad cohonestandam dignitatem Archipresbyteri ejusdem Ecclesiae, adversabantur generalibus Rubricis et dispositioni Coeremonialis Episcoporum, Canonicis Metrop. S. C. respondit: *Dilata et exquiratur votum Magistrorum Coeremoniarum. Casalen. die* 15. *Julii* 1752. 49

Cum in Cathedr. Bituntina mos esset quod Celebraus praeintonans Officium in Choro Stolam sibi imponeret illamque durante Officio retineret, Vicarius Capitul. illius Cathedr. postulavit, ne illa consuetudo abrumperetur. 50

S. C. rescripsit: *Negative, et servetur Decretum in Alexan. die* 7. *Septemb.* 1658. *et in una Dalmatiarum die* 7. *Augusti* 1663. Ita servari mandavit. *Bituntin. die* 16. *Martii* 1833.

Rmus Presul Franc. Maria Zoppi, qui, annuente Sanctissimo, Massanensem Episcopatum dimiserat, in eo erat ut potiretur Canonicatu superioris Ordinis in Metrop. Mediolanen. Ecclesia, et ne in hoc novo munere aliquid detraheret Episcopali dignitati, ac vaaltatis notam devitaret S. C. R. inter alia hoc dubium proposuit. 51

1. Quaenam Sedes, vulgo Stallo, sibi competat in Choro, in quacumque Capituli congressu, et quando sibi cum eodem Capitulo publice procedendum est?

2. Quemnam habitum gerere in Choro, quemnam in publicis Supplicationibus, aliisque sacris Functionibus, quemnam extra Chorum, eum privatam personam agit?

S. C. rescripsit: Ad 1. et 2. *Ratione Episcopatus posse ac debere uti habito ordinario, quo utuntur Episcopi in Rom. Curia id est Rochetto supra Subtanam, et Mantelletto violacei coloris, et debere praecedere omnibus aliis Canonicis, et sedere in primo Stallo supra omnes, ut in Compostellana die* 15. *Julii* 1617. Et servari mandavit. *Mediolanen. die* 16. *Martii* 1833.

Proposito Dubio: Utrum Canonici sacris induti Vestibus adhiberi possint Chorum parntum vulgo *di damasco seta o velluto* dum solemniter Sacra peragit Episcopus in sua Dioecesi, vel Cardinalis Titularis in propria Ecclesia. 52

S. C. rescripsit: *In Choro stabili non licere. Romana. die* 6. *Sept.* 1834.

Archiepisc. Compostellanus proposuit dubium 53

An Canonici Cathedralis teneantur assistentiam praestare Episcopo extra Catedralem ipsum sacras Ordinationes facienti?

S. C. rescribendum censuit: *serventur Decreta in una Veliternen: die 6. Septemb. 1698. in Grossetana die 16. Septemb. 1645. ac Civitatis Ducalis die 7. Decemb. 1698. nec non Caeremoniale Episcoporum. Compostellan. die 23. Maji* 1835.

54 S. C. interrogata an Canonici Cathedr. Ecclesiae Compostellanae associare debeant Archiepiscopum ab Aula ad Ecclesiam, uti praescribitur in Caeremoniali Episcop. dum Pontificalia persgere debet, respondit: *servetur dispositio Caeremonialis lib. 1. cap. 20. et detur Decretum in Turritana Compostellan. die 26. Aprilis* 1704.

55 3. An Canonici, aliique Capitulares vel coujunctim, vel seorsim ad Chorum euntes, vel redeuntes teneantur exhibere actum reverentialem Magistratui stanti in proprio scamno? Et in casu affirmativo, quomodo? S. C. *Affirmative capite detecto, ut in una Camerinen. die 26. Januarii* 1664. *Praenestin. die 27. Augusti* 1836.

4. In eodem casu affirmativo, an idipsum praestandum quoque sit a Celebrante, et Ministris Paramentis indutis? S. C. *Affirmative, sed capite tecto. Ibid. n.* 4.

5. An in solemni Supplicatione Sanctissimi Corporis Christi Gubernator, et Magistratus cum intortitiis accensis incedere possint immediate post Sanctissimum Sacramentum ad instar majorum Magistratuum? S. C. *Negative ad tramites Caeremonialis lib. 2. cap.* 33. 95. *Ibid. n.* 5.

6. An Feria quinta in Coena Domini ad accipiendam Sacram Synaxim accedere possint ad gradus Altaris? Et in casu negativo, an saltem ipsis dispensari debeat Sanctissimum Sacramentum intra septa Presbyterii, scamno ad hoc parato? S. C. *Affirmative ad primam partem. Ibidem num.* 6.

7. An Gubernator Civitatis thurificari debeat triplici ductu quum Dignitates, Canonici et reliqui de Magistratu duplici tantum ductu cohonestentur? S. C. *Negative, sed duplici ductu tantum* Atque ita rescripsit, servarique in omnibus mandavit. *Ibid. n.* 7.

Hujusmodi Dubiis ab me infrascripto Secretario propositis in Ordinariis Comitiis ad Quirinale habitis sexto Idus Augusti superioris Anni 1835. antequam Emi, et Rmi Patres Sacris tuendi Ritibus praepositi quidquam rescriberent, sententiam alterius ex Apostolicarum Caeremoniarum Magistris requirendam esse ratius duxerunt, ac proinde rescribendum censuerunt—*Exquiratur super omnibus Votum Magistri Caeremoniarum*—Ad tramites quocirca enunciati Rescripti, habito hujusmodi Voto, ac iterum proposita Causa in novo Ordinario coetu ad Quirinale subsignata die coadunato, re mature, diligenterque perpensa, in omnibus juxta Votum ipsius Magistri Caeremoniarum propositis Dubiis.

Ad preces Rmi Archiepiscopi Florentini expe- 56
tentis Indultum, cujus vigore alter ex Canonicis suae Metropolitanae incumbens constructioni Processus Ordinarii Servae Dei Reginaldae Toretti participare valeat de distributionibus Choralibus, quamvis hac de causa Choro non intersit, Sacra Rituum Congregatio in Ordinario Coetu ad Quirinale subsignata die coadunata rescripsit « Non » indigere, et detur Decretum in Neapolitana die » 23. Decembris 1827. quo declaratur Dignitates, » et Canonicos ubique locorum existentes qui » constituendis Processibus Ordinariis, vel Apo» stolicis in Causis Servorum Dei operam dabunt, » licet a Choro ea de causa absint, lucrari ne dum » quotidianas distributiones; verum etiam alias » omnes quocumque jure, titulo, et nomine et » quibusvis sub clausulis personale servitium ex» quirentes. Hoc autem Indultum locum habere » iis tantum diebus, quibus conficiendis, et ador» nandis Inquisitionibus incumbant. » *Florentin. die 27. Augusti* 1836.

Canonicus Dignitas in minoribus constitutus 57
non potest in fine Officii in Choro intonare Antiphonam Titularis, et dicere Orationem. *Meliten.* S. C. R. 22. *Feb.* 1839.

Utrum Canonici Mitrae, et Crucis pectoralis 58
privilegium habentes, uti possint etiam Faldistorico, Chirothecis, Dalmaticis, Sandalis, Palmatoria, Grembiali, Baculo sine velo pendente dum solemniter celebrant. S. C. R. respondit stricte standum Privilegio. *Baren.* 3. Aug. 1839.

Archiepiscopus Senensis exposuit: Che i Canonici 59
di quella sua Metropolitana con Apostolico Breve dei 5. Luglio ora decorso ottennero la facoltà di far uso della Bugia anche nelle messe cantate, e sacre Funzioni, giacchè per le messe lette di già l'avevano. Ora insorge il dubbio a chi spetti l'ufficio di tener loro la Bugia in tale occasione, e se possa esser tenuta indifferentemente da un Sacerdote o da un Chierico, e se debbano questi tenendo la Bugia avere indosso il Pluviale, o la semplice Cotta; e non avendo potuto riscontrare cosa alcuna in proposito, ricorre all'oraculo dell'Emioenze ec. S. C. respondit: « Palmatoria iu » casu juxta generalem consuetudinem sustinenda » est vel a ministris, vel a magistro Caerimonia» rum, Missae solemni inservientibus ». *Senen.* 3. *Aug.* 1839.

Archiep. Hydruntin. Exposuit: An usus a Ca- 60
nonicis tum Cathedralium, tum omnium Collegiatarum pluribus abhinc annis inductus deferendi sericos in galeris floccos, et caligas violaceas, quae in Hydruntina Provincia habentur ut propria honoris, aut personatus insignia prohiberi debeat, vel tolerari, quum timeri possit ne prohibitio condemnatur? Et quatenus tolerari possit,

an idem censendum sit de usu Annuli, aut in quibus circumstantiis? S. C. Hydruntin. *die* 11. *April.* 1840.

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 *Jubilationis indultum* denegavit Sac. Congregatio Joanni Teodori praebendato in Ecclesia Chatedrali Ripana tum quia non constabat de quadragenario continuo, et laudabili praestito servitio, tum quia ejus praebendae possessor ex lege fundationis est amovibilis ad nutum Capituli Patroni accedente juxta causa, et Consensu Ordinanti in *Ripana Jubilationis* 22. *Januar.* 1690.

2 Licet quatuor anni deessent ad explendum quadragenarium servitium quibus ob non praestitum jusjurandum deportatus fuit absallis Joanes Baptista Ercoli Canonicus Collegiatae Ecclesiae Vallerani, attamen ob expletum continuo, et laudabiliter reliquum servitium chori *indultum jubilationis* ei concessit S. Congregatio salvo jure Episcopi illum revocandi in Casibus urgentis necessitatis ad servitium, cujus deficientiam prae ceteris opposuerat Capitulum *in Civitatis Castellanae Jubilat. ad III.*

3 Indultum absentiae a residentia Praeposito, et Canonicis Cathedralis Ecclesiae Grossetanae mensibus Julii, Augusti, et Septembris, exceptis festis S. Laurentii, et Assumptionis B. M. V. ob aeris insalubritatem ad decennium concessit Sac. Congregatio juxta votum Episcopi ubi variae praescribuntur conditiones in *Grossetana servitii Chori* 18. *Martii* 1690.

4 *Indultum* reductionis servitii chori ab Episcopo Aquilano ex facultatibus sibi oretenus impertitis a Delegato Apostolico concessum anno 1813. Capitulo ut chori servitium praestaret diebus festivis de praecepto, tempore Adventus, Quadragesimae, atque Octavarum Nativitatis, Resurrectionis, ut SS̄mi Corporis Christi, attentis peculiaribus circumstantiis confirmatum, ad triennium a Sac. Congregatione *die* 23. *Novembris* 1816. ob easdem circumstantias ad illud triennium ad formam praecedentis prorogandum esse censuit eadem Sac. Congregatio in *Aquilana servitii Chori* 15. *Aprilis.*

5 Ac tandem denegavit *indultum* absentis a choro addictis servitio particularium personarum, quavis etiam dignitate fulgentium, excepit tamen Caudatarios S. R. E. Cardinalium, quibus *indultum* concedendum esse confirmavit juxta decretum ejusdem Sac. Congregationis die 19. Augusti anni 1690. *Ibid. ad VIII. Dub.*

6 S. C. Denegavit *indultum* absentiae a choro addictis servitio particularium personarum, quavis etiam dignitate fulgentium, exceptis tamen Caudatarios S. R. E. Cardinalium, quibus *indultum* concedendum esse confirmavit, juxta decretum ejusdem Sacrae Congregationis die 19. Augusti anni 1690. *in dubiis Indultorum.* indultum absentiae a residentia Praeposito et Canonicis Cathedralis Ecclesiae Grossetanae mensibus Julii, Augusti, et Septembris, exceptis festis S. Laurentii, et assumptionis B. M. V. ob aeris insalubritatem ad decennium concessit S. Congregatio juxta votum Episcopi ubi variae praescribuntur conditiones in *Grossetana Servitii Chori* 18. *Martii* 1820.

Canonicus Philippus Angeluccius Theologus Cathedralis Ecclesiae exercere cupiens munus Vicarii Generalis a S. C. petiit indultum vacandi a residentia, quod etsi negatum fuerit, tamen residentiam deseruit, et munus praedictum in Aesina Dioecesi exercuit. Inde reiteratis precibus denuo repulsam passus est. Adiit S. C. Rituum et per eam preces exhibuit Clementi XIII. Pont. Max. exponens ipsum a dicta S. C. delegatum fuisse in judicem processus Causae ven. servi Dei Fratris Angeli Antonii Sandreani, et postulata obtinuit. sed urgente Capitulo S. C. eumdem ad residentiam ac interventum teneri decrevit *Maceraten.* 14. *Martii* 1778. *dub.* 3. *confirmat.* 18. *Julii ejusd. anni.* 7

Absolvitur praeria consultatione Sm̄i Capitulum, et Canonici Collegiatae Ecclesiae S. Nicolai terae S. Ægisti, qui in pluribus defecerunt, et pluries proprio arbitratu, vel falsa opinione decepti servitium chori post obtentam reductionem causa redditum diminutionis deseruerunt: Nullius S. Ægisti 4. *April.* 1778. 8

Canonicus Vincentius Calvo Ecclesiae Cathedralis in minoribus initiatus, et causa sui Canonicatus Praesbyteralis coactus ad Sacerdotium suscipiendum, pertinaciter contendebat, Episcopo refragante, non decem tantum dierum spiritualibus exercitiis vacaturum pro tribus ordinibus extra tempore suscipiendis, sed dierum triginta Idcirco rel a vicinioribus ordinum collationem, vel a Metropolitano petiit. At. S. C. ut supplicet Episcopo et ad mentem respondit « mens fuit ut scribere- » tur Episcopo ut Canonicum supplicem recipe- » ret, eumque moneret ut se contineret in offi- » cio atque debitum Episcopo praestaret obse- » quium, necnon resipiscentis animi daret argu- » menta, et in posterum caveret ab iis quae in » eo juste displicuerunt Episcopo, quaeque Epi- » scopus jure reprehenderat, atque damnaverat: » quibus omnibus a Canonico adimpletis Episco- » pus, quatenus idem Canonicus interim sacris » Ordinibus non indignum se redderet, eos prae- » viis exercitiis spiritualibus eidem conferret. » *Tirasonen. Ordinum* 8. *Augusti* 1778. *dub.* 1. 9

Insuper Decretum Episcopi die 8. Junii 1775. quo Vincentio Calvo praedicto Ecclesiae Cathedralis Canonico ascensum ad sacros Ordines interdixerat, validum esse, S. C. decidit, licet ratione Canonicatus coactus sit ad Sacros Ordines suscipiendos. Ead. 26. Januarii 1782. dub. 1. Dein- 10

de esse locum ordinationi arbitrio et Episcopi conscientiae dixit *Ibid. dub.* 2.

11 Quaestio de electione Decani in Ecclesia Metropolitana Urbini inter Canonicum Franciscum Mariam Rosa ex eadem Urbe, annorum 72. in Capitulo cooptatum anno 1738. et inter Canonicum Jo. Carolum Valbooetti ex Sarsinatensi Dioecesi annorum 58. oriundum Canonicum renunciatum anno 1753. orta est. Hanc S. C. dirimit in favore Canonici Rosa, quum Capituli Constitutiones esse ex civitate oriundum et in possessione antiquiorem praeseferant; etiamsi Canonicus alter antiquitatem esse intelligendam ae Canonico de Massa, non de Praebenda, quum ipse de Massa Anno 1753. alter anno 1755. obtinuerit, contenderit; *Urbinaten Decanatus* 21. *Novem.* 1778. *confirmat.* 6. *Martii* 1779.

12 Canonicus Nicolaus de Rubalo Basilicae Lateranensis absens ab urbe fuit absque indulto Pontificio contra leges residentiae quum Coadjutorem in Canonicatu haberet, qui chori, et Ecclesiae servitio quam diligenter incumbebat; et quamvis consensus Capituli adesset, pacto tamen adjecto, quod beneficii vacandi in hebdomada ad eum spectante collatio devoluta intelligeretur ad Capitulum, adstrictus fuit ad solutionem punctaturarum pro rata tangente ad Beneficiatos et Clericos Beneficiatos, absolutus autem fuit quoad Canonicos ad formam Consensus a Capitulo praestiti: *Romana. Fructum* 29. *April.* 1780.

13 Canonici novae erectionis Collegiatae Ecclesiae S. Stephani terrae Cotinioliae ex fundatione Antonii Zarabini, qui eis praecepit missam quotidianam conventualem per vices celebrandam pro ejus anima tenentur una cum Capitulo ad missam Conventualem applicandam pro benefactoribus in genere et additur ad mentem *Faventina Missae Conventualis* 3. *Junii* 1780. *Dub.* 1.

14 Canonicus Calixtus Tanfins Ecclesiae Collegiatae obtento indulto vacandi a Choro per biennium causa studiorum, amissis distributionibus quotidianis, fuit ad aliud biennium prorogatum ad formam praecedentis. Degebat enim adduc in Seminario S. Salvatoris Majoris causa studiorum: *Nullius Farfen. Punctat.* 5. *Augusti* 1780. *Dub.* 2.

15 Sacerdos Joseph Cajetanus Sciascioli Canonicus Cathedralis Ecclesiae Praebendam Teologalem quam in ea possidebat, resignavit Sacerdoti Ludovico Janni sub reservatione Apostolicae dispensationis. Resignationem admisit Episcopus, dummodo sese Examinatorum judicio submitteret. Examinatores illum reprobarunt. Hos irrationabiles accusat modo Jannius, quinque adducens testes qui bene, diserte, et egregie illum respondisse fatentur, et se laureatum jam esse ostendit. Verum causam S. C. minime definiens ad Episcopum juxta mentem scribendum duxit. *Sutrina Praebendae Theologalis.* 5. *Augusti* 1780.

Canonici Collegiatae Ecclesiae Encyclicam Benedicti XIV. Pont. Max. « Post. Decretalem cap. » 9. cum creatura tit. de celeb. Miss. in qua missarum solemnia conventualiter celebratio praecipitur, hodie attenditur Const. Bened: XIV. » Cum semper 19. Aug. 1744. (Bull. ejusd. Pont. » tom. 1. pag. 163.) quae §. II. Missam Conventualem canendam singulis diebus in Ecclesiis Patriarcalibus et Collegiatis applicandam esse pro » benefactoribus in genere definiit » ignorantes quotidie Missam conventualem absque tamen applicatione pro benefactoribus in genere celebrasse exponunt. Animadvertunt insuper onus ejusdem Missae applicationis modicos eorum reditus ferre non posse; proinde exorant absolutionem quoad praeteritum, et dispensationem ab hoc onere quoad futurum exceptis diebus festis de precepto S. C. quoad praeteritum ad D. Secretarium facto verbo cum SSmo remisit, quoad futurum audire eos renuit. *Æsina Missae Conventualis* 5. *Aug.* 1780. 16

Cuilibet ex Canonicis Hebdomadariis tenetur celebrare Missam Conventualem absque ulla eleemosyna comprehenso per vices Archidiacono non autem ea praestanda sit ex massa communi — *Fanen.* 26. *April.* 1780. Deinde recedendum a decisis censuit S. C. deditque negativam ad primam partem, affirmativum ad secundum responsum 15. *Julii ejusd. anni confirmat.* 20. *Januarii* 1781. *Dub.* 2. 17

Canonico Ecclesiae Collensis de jurepatronatus Familiae Usimbardi indulsit reductionem missarum ad duas missas tantum pro qualibet hebdomada, quum esset onus quotidianum; nam antea reductum fuit inspecta proventuum imminutione onus servitii; non autem haberi illa praebenda tamquam simplex beneficium debet. *Collen.* 10. *Febr.* 1781. 18

Canonici Ecclesiarum Collegiatarum S. Crucis Hunfeld, et SS. Joannis Baptistae et Ceciliae Rasdorff. in minoribus constituti, et participantes tantum de *massa grossa* non autem de emolumentis quae in premium residentiae lucrantur, ad quam non sunt adstricti, tenentur Officium Divinum privatim quotidie recitare etsi consuetudinem invaluisse illud non recitandi ob redituum tenuitatem Episcopus exponeret: Fulden Visitationis Sacr. Liminum *die* 3. *Aug.* 1782. 19

Ideoque exercere idem Canonicus officium Camerarii per substitutum nequit. *ibid. dub.* 2. 20

Canonicus solae Collegiatae Ecclesiae Divae Mariae Magdalenae oppidi Ereti in Sabinis, quod vulgo dicitur Monte Rotondo in sacris non constitutus, et super residentia causa studiorum dispensatus eligi non potuit in Camerarium: *Sabinen.* 31. *Maji* 1783. *dub.* 1. 21

Canonico Camerario, seu Depositario pro tempore absque deliberatione seu resolutione Capituli probibetur expensas quascumque praeter Sum- 22

mam juliorum quinque erogare etiam sub praetextu causae extraordinariae, aut quomodolibet necessariae. *Firmana* 8. *Junii* 1782. *dub.* 6. *confirmat.* 6. *Sept.* 1783. *dub.* 2.

23 Adductum quum esset an, et omnes, singulis quae Canonici Collegiatae Ecclesiae S. Michaelis teneantur contribuere pro expensis Utensilium Parochialium, seu ad dictas expensas teneantur solummodo Prior, et sub-Prior animarum curam habentes? respondetur affirmative; ita tamen ut unusquisque contribuat pro rata parte suae congruae: *Firmana* 6. *Sept.* 1783. *dub.* 3.

24 Et ad alterum dubium an, et qui onus habent expensarum pro exequutione Rescripti S. C. editi die 17. Aug. anni 1779. quoad remotionem et expurgationem Sepulchrorum? affirmativum datum est responsum, ut ad proximum *Ibid. dub.* 4.

25 Ad interrogationem, an Canonicus Theologus Ecclesiae Cathedralis loco explicationis Sacrae Scripturae possit explicare Cathechismum, et docere lectiones Theologiae moralis prout approbante Capitulo assueverat? S. C. scribendum Episcopo juxta mentem « Et mens est ut omnino servetur » cap: 7. sess. 24. Concilii Trid. per eos qui curam animarum gerunt, quo vero ad Canonicum » Theologum, suas lectiones peragere debere juxta tradita a Benedicto XIV. de Synodo Dioeces. lib. 13. cap. 9. §. 17. » censuit: *Fulginaten.* 3. *Julii* 1784.

26 Sacerdos Dominicus Amurri Canonicus Ecclesiae Collegiatae S. Mariae oppidi Offidae ad ingravescentem ejus aetatem constituit sibi Coadjutorem Vincentium Antreanum ex Sorore Nepotem in minoribus ordinibus constitutum. Ipse sicut erat ex oppido Carássai petiit ab Episcopo Firmano literas testimoniales, quas Episcopus Asculanus requisiverat. Renuit ille Episcopus has concedere, et idcirco S. C. adiit, quae, ut scribatur Episcupo juxta mentem « Mens est ut dicat, aut graves re» cusationis causas, aut det testimoniales » voluit. *Asculana Coadjutoriae* 12. *Martii* 1785.

27 Belisarius Amadei Canonicatum in Ecclesia S. Eustachii Urbis annui redditus scut. 120. instituit, inquiens: e soltanto possa solo obbligarsi ad intervenire nelle solennità del SSmo Natale, di Pasqua, e di S. Eustachio. Modo nonnullae controversiae inter Capitulum et Canonicum Fornice dicti Canonicatus possessorem exortae sunt. Ad has dirimendas S. C. decernit Canonicum Amadei teneri interesse choro etiam in solemnitatibus Epiphaniae et Pentecostes praeter solemnitates Sm̃i Natalis, Paschatis Resurrectionis et S. Eustachii. *Romana* 9. *Julii* 1785. *dub.* 1.

28 Canonici Ecclesiae Collegiatae Clebae, quorum praebendae tenues erant, et tenuiores postea ex Regio Censu cum Pontificio Indulto per quindennium super illis imposito factae sunt, Missae conventualis reductionem ad solos dies festos de praecepto postularunt, et juxta votum Episcopi quoad applicationem tantum « Censuerat Episcopus ut » per idem quindennium concederetur licentia » limitandi applicationem Missae Conventualis ad » dies Festos tantum: Ead. Caus. 17. Junii 1786. » §. 2. » obtinuerunt: Alben Reductionis Missae Conventualis 17. Junii 1786.

Constantinus Salvi possidens in Ecclesia Collegiata S. Johannis Baptistae terrae Campaneani Canonicatum nominatus est a patronia, quum esset de vocata familia, ad beneficium in eadem Ecclesia fundatum, qui onus Canonicorum uniforme, celebrationis nempe Missarum trium hebdomadalium, et chori servitii diebus festis mobilibus habet, qua de causa Capitulum non assentitur. Ille vero dispensationem efflagitat, et S. C. indulsit arbitrio Episcopi dummodo chori servitium detrimentum non patiatur. *Nepesina die* 8. *Julii* 1786. 29

Haud concedendam consuit S. C. Dispensationem ab incompatibilitate Canonico Antonio Assortati, qui facultatem possidenti Canonicatum Ecclesiae Collegiatae S. Blasii terrae Miloni simul cum Recteratu Immaculatae Conceptionis ipsius terrae exoptabat: Nam fundator Rectoratus posse retinere cum nullis de Capellaniis, ex quibus in Canonicatibus erectis inde Ecclesia praedicta in Collegiatam coaluit, prohibuerat: *Maceraten. Dispensat. die* 19. *Maji* 1787. *confirmat. die* 13. *Julii* 1783. *dub.* 1. 30

Canonici Honorarii titulum petens in Collegiata Ecclesia S. Mariae Sulmonis, vulgo Sermoneta; in qua nullum exemplum extat, Clericus Joseph Quadrassi cum facultate interveniendi choro, supplicationibus, aliisque functionibus in habitu Canonicali, novissimum locum post Coadjutores occupans, nullisque distributionibus fruens a S. C. auditus non fuit; licet ei faveret Episcopus ac Capitulum assentiretur: *Terracinen. seu Setina* 16. *Febr.* 1788. 31

Quum Canonicatus fundati ab Episcopo Reghinio in Ecclesia Cathedrali cum onore binarum hebdomadalium Missarum et servitii chori *ac facultate reservatae Episcopo mutandi qualitates, et oblicationes dicti Patronatus etiam contraria statuendo ad ejus libitum, sicuti melius placuerit*: imminuti sint valde redditus ob amissionem censuum, hodiernus Canonicus Franciscus Petrucci reductionem postulat hebdomadalium et conventualium Missarum, servitiique chori ad dies festos, et S. C. annuit juxta votum Episcopi « Qui indulgen» dam censet reductionem quoad hebdomadales » Missas nullatenus quoad Conventuales pro be» nefactoribus, neque quoad chori quotidianum » servitium utpote Canonici haec detractantes pro» pter damnum eisdem exinde dimanana, qui bene » vero lubenter quoad diminutionem tantummodo » Missarum ad Oratoris praebendam spectantium, 32

» assensum praebuerunt, quibus adhaeserunt inte-» resse habentes Ead. Caus. 26. *April.* 1788. §. 3. » *Sarsinaten.* 16. *Maji* 1789.

33 Redditus mensae capitularis Ecclesiae Cathedralis non prohibentur sibi Canonici applicare, et dividere ad formam Decreti S. C. die 29. Januarii 1633. » Occasione Visitationis sacrorum liminum » rescripsit S. C. anno 1633. ad Episcopum Caesinum superextantes mensae Capitularis redditos » erogandos esse in necessitatibus Ecclesiae et » Ecclesiarum eidem annexarum, earumque fa-» bricae, nec non in manutentione praedictarum » lib. 24. Decret. pag. 699. *Ariminen. Reparationis Ecclesiae Cathedralis* 19. *Septembris* 1789. *Dub.* 2.

34 Atque teneantur dicti Canonici ab anno 1786. exclusive ad restitutionem, et quoad praeteritum ad D. Secretarium cum SSmo *Ibid. Dub.* 3.

35 Gravia Canonicis Collegiatae Ecclesiae Portus S. Mauriti sunt onera redditus tenues. Ad annuas Missas cum cantu 611. aliasque lectas 306. pro benefactoribus in specie praeter quotidianum chori servitium tenentur. Sexagies ipsi SSmum Sacramentum infra annum exponunt, psalmum *miserere* qualibet feria sexta recitant Litanias cum Psalmo *de profundis* singulis Sabbatis, et Dominicis, tertque in hebdomada tertiam SSmi Rosarii partem; qua de causa Missam conventualem negligunt; itaque rogitant modo pro reductione S. C. quae protelans resolutionem, ut scribatur Episcopo juxta instructionem nempe ut referat de remediis a Concil. Trid. prepositis Ead. Caus. 9. August. 1788. Dub. 2. mandavit: Albinganen Missae Conventuales 9. Augusti 1788. Dub. 2. Deinde reductionem juxta Episcopi votum « Ait ille remedia » Concil. Trid. haud posse adhiberi hinc: si vero » in hisce rerum circumstantiis Oratores a Missa » Conventuali quoad futurum aliqualiter levandos » esse EE. VV. arbitrarentur, putarem tamen re-» licto onere pro diebus festis ferialibus vero in » lectam commutandam, hac tamen adjecta con-» ditione, quod si augeantur redditus, iterum ip-» sis incumbat onus celebrandae dictae Missae » conventualis: Ead. Caus. 23. Januarii 1790. §. » 3. » concessit 27. *Februarii* 1790.

36 Ac sub nomine solemnitatum SSmi Natalis non comprehenduntur tres dies consequentes, sed sub nomine solemnitatis Paschalis, comprehenduntur duos dies, qui primum sequuntur, nec non interventus incipere debere a primis Vesperis solemnitatum in testamento praescriptarum et in Sabbato Sancto Ibid. Dub. 2. Denuo S. C. requisita, suam sententiam aperuit, sub Primis Vesperis Paschatis comprehendi debere Missam solemnem Sabbati Sancti, et non omnes etiam ejusdem diei functiones 27. *Febr.* 1790.

37 Inde postulatum fuit; an et quomodo, et in cujus favorem multa... ...at Canonicus Amadei si non intervenerit statis a testatore diebus et quatenus in favorem Canonicorum praesentium, an vicissim etiam in ejus favorem cedere debeant fallentiae aliorum Canonicorum iis diebus, quibus Canonicos Amadei interesse debet? respondit S. C. « quod facta assignatione tertiae partis juxta » votum. Ita sentit Card. Diaconus, detrahenda » prius esse ab integro redditu Canonicatus scut. » 60. pro onere Missae perpetuae, et tertiam » partem reliquorum scut. 60. pro quotidianis » distributionibus esse assignandam, quae in eos » dies distribui debeat, quibus Canonicus Amadei » interesse debet, et in hoc utramque partem con-» venire refert. Ead. Caus. 9. Julii 1785. §. 7. » Card. Diaconi fallentias esse erogandas juxta Decretum sess. 22. cap. 3. arbitrio ejusdem Card. Diaconi *Ibid. Dub.* 3.

Ac Canonicum Amadei posse choro interesse 38 juxta votum Card. Diaconi « ait non posse Ca-» nonicum Amadei choro et altari deservire pro » alio, sinchè egli non si faccia ascrivere in una » della mentovate due settimane dell' ordinato » alternativo servigio della Chiesa » Ead. Caus. 9. Julii 1785. §. 10. aliis diebus praeter eos qui a testatore praecipiuntur, et altari inservire pro alio Canonico, *Ibid. Dub.* 4.

Deinde disputatum; an supplicatio *si nulli* sit 39 relaxanda? et pariter negativum dedit S. C. responsum: *die* 18. *Julii ejusd. anni dub.* 2. et postmodum recessit a decisis ac institutionem daudam esse Agnelli censuit. 19. *Decemb. ejusd. anni confirmat.* 27. *Febr.* 1790.

Electio Sacerdotis Honorati Vaccari in Canonicum Ecclesiae Collegiatae S. Petri Massae Fiscalcae legitimae expleta declaratur a novis Officialibus Societatis Consortii Massae praedictae, licet Canonicatus sub Officialibus decessoribus, qui post lapsum tempus Officii, in eo de licentia Vicarii Episcopi continuabant, et ad alliciendos Candidatus affigi curaverant edicta, vacasset: *Cervien.* 17. *Aprilis* 1790. 40

Ut Canonici Collegiatae Ecclesiae S. Palmatii 41 oppidi Quargninto ab assiduo chori servitio, ac residentia, quam hactenus praestiterunt, quodammodo leventur, bimestrem efflagitant vacationum saltem ad exemplum Alexandrinae Cathedralis S. C. indultum vacationum pro duobus anni mensibus, excepto tempore Quadragesimae, Adventus, et solemniorum anni festivitatum concessit: *Alexandrina Servitii Chori* 17. *April.* 1790.

Episcopus Narniensis occasione Visitationis 42 comperiit, Canonicos Cathedralis pecuniam mensae Capitularis occupare consuevisse absque ulla Decessorum suorum, et sua venia. Rogavit hinc ut elimminaretur hujusmodi abusus. S. C. decrevit, ut ea investimenta per eosdem fieri possent; et quoad futurum facienda, in casibus particularibus Episcopus uteretur jure suo; et imperavit insuper,

ut investimenta praeterita sustinerentur: *Narnien.* 15. *Maji* 1790. *dub.* 1. *et* 2.

43 Canonici Collegiatae Ecclesiae Oppidi *di Biandrate* singulis bebdomadis tres canunt Missas, terque Officium Divinum recitant, exceptis mensibus Julii, Augusti, et Septembris, in quibus officium diebus tautum agunt festis. Hii exorant S. C. pro indulto a Choro vacandi tribus illis nocuis mensibus, sub obligatione adimplendi onera reliqeo anni tempore. S. C. assensa est eis juxta Card. Episcopi votum: *Urcellen. servitii Chori die* 19. *Junii* 1790.

44 Etsi S. C. ratam habuerit electionem in favorem Sacerdotis Honorati Vaccari ad Canonicatum Collegiatae Ecclesiae S. Petri Massae Fiscalean gestam, novis officialibus societatis consortii dictae Massae quum vacasset Canonicatus sub decessoribus Officialibus, tamen ad omne removendum nullitatis dubium, consulendum SS. pro Sanatione electionis S. C. mandat: *Cervien. die* 27. *Novemb.* 1790.

45 Interrogata est S. C. an quomodo, et quibus diebus Canonici Collegiatae Ecclesiae Ariciae Officium Divinum iu choro recitare teneantur? responsum prodiit affirmativum in omnibus juxta votum Card. Episcopi, etiamsi centenaria ostenderetur observantia *Albanen.* 16. *Maji* 1789. *confirmat. die* 26. *Martii* 1791.

46 In Collegiata Ecclesia oppidi S. Victoriae Canonicatum fundavit Nicolaus Augustinus Porfidi. Voluit hic ut nominaretur primum Franciscus Discreti, et inde *un figlio del Signor Nicola Marinelli.* Post eorum obitum, *e non essendo più Prebendati li detti Signori Discreti, e Marinelli,* jus nominandi Capitulo sub lege uniendi fructus Massae Capitulari reliquit. Modo alter filius Marinelli Aloysius tamquam passive vocatus praetendit nominationem post obitum fratris Francisci. Sed S. C. institutionem ei dandam non esse statuit *Firmana Praebendae* 26. *Martii* 1791. *dub.* 1.

47 Canonicus Aldebrantus Leoni de genere patronorum modo possidet Canonicatum, qui ante erectionem Collegiatae, olim Parochialis tantum, S. Leonardi oppidi Massatii ex Capellania Flaminii Leoni instituta coaluit. At possessor praedictus, pro tenui reditu scut. 8. vel 9. quae ex originaria percipi possent sorte scut. 200. S. C. supplicavit ut servitium ad dies festos reducatur. Capitulum restitit et S. C. reductionem petitam denegavit. *Æsina Reductionis Servitii chori die* 27. *Aug.* 1791.

48 Sacerdos Angelus Azzolani Canonicatum jurispatronatus laicalis annui reditus scut. 19. cum onere missarum 105. servitii choralis diebus festis, subdiaconalis ac diaconalis officii ac novissimae missae alternis possidet. A tenuitate redditus, suaque paupertate impulsus reductionem petit missarum, et S. C. onus subdiaconalis, et diaconalis ministerii nec non celebrandi missam ultimam per vices reduxit. *Montis Falisci Reductionis missarum die* 17. *Decem.* 1791.

Quatuor Canonicatuum fundationis Sacerdotis Michaelis Angeli Bronetti Ecclesiae Collegiatae S. Andreae Apostoli Saviliani possessores exorant reductione missarum. Nam antea reditus ad scut. 100. ascendebat, modo in scut. annue 10. absque eorum culpa decrevit. Praeter missas gravantur hi onera servitii chori ac administrationis Sacramenti Paenitentiae diebus festis; ideo S. C. annuit pro reductione onerum arbitrio Card. Archiepiscopi. *Taurinen. Reductionis die* 17. *Decembris* 1791. 49

Canonicis Ecclesiae Cathedralis permittitur, ut absentes a residentia ex causa etiam infirmitatis percipere valeant distributiones quotidianas quas ex Ecclesiae statuto et sex centenaria consuetudine amittebant: *Illerden. absentiae et Distributionum* 3. *Martii* 1792. *dub.* 2. 50

Praeeminentiae stalli, turni, et aetatis praerogativae denegatur Josepho Albertini Cathedralis Ecclesiae Canonico, qui ad quintam Canonicalem sedem vicennio evectus, pinguioris quidem redditus, sed novissimum Canonicatum in ea obtinuit. *Callien. Praeminentiae* 18. *Aug.* 1792. 51

Canonici Ecclesiae Collegiatae S. Mariae in Burgo Civitellae inservire tenentur in munere Diaconi et Subdiaconi Archipresbytero Dignitati diebus solemnioribus celebranti ad formam Constitutionum Abbatis olim Commendatarii de Rubeis, cui suberat Civitella; licet post confectas eas constitutiones Mansionarii instituti fuerint: *Brictinorien.* 20. *Apr.* 1793. *dub.* 4. 52

Ad Canonicatum designatum in communi testamento Sanctae Verri ejusque filiorum Canonici Angeli et Franciscae Antoniae Piermartini erigendum in Collegiata Ecclesia S. Mariae de Misericordia oppidi Belviderii, institutionem dandam esse Clerico Francisco Mariae Bevilacqua praelative vocato, licet in aetate annorum 14. deciditur. Impugnabat enim hanc nominationem Sacerdus Carottus: in secunda sede vocationis repositus: *Senogallien. Canonicatus* 11. *Maji* 1793. *dub.* 2. 53

Canonico Theologo Volaterranae Cathedralis conceditur jus optandi praebendas juxta declarationem in Sebenicen: Juris optandi die 8. Maji 1688. *Volaterrana Juris optandi* 20. *Julii* 1793. 54

Canonici Ecclesiae Collegiatae Pergulae in sacris non constituti non valent habere vocem in electione Archidiaconi licet in literis erectionis expressum sit quoad electionem a pro tempore existentibus Capitulo et Canonicis: *Eugubina Electionis* 7. *Sept.* 1793. *dub.* 2. 55

Canonicatum instituit Lancislaus Liguani in Cathedrali Ecclesia cum onere chori et missarum. Ugolinus Gualterotti hodiernus Canonicus passus est in judicio liberationis a molestiis exequutionem super meliori fundo Canonicalis praebendae 56

pro summa scut. 140. vigore obligationis fundatoris. Hinc ad eam removendam implorat facultatem vendendi domunculam terrae motu laesam cum adnexo hortulo, et duo praediola unita Canonicatui; et S. C. annuit juxta votum Episcopi, nempe, cum obligatione annui depositi scut. 12. in redintegrationem fundi Canonicalis: *Civitatis Castelli* 17. *Aug.* 1793. *dub.* 1.

57 Missam Conventualem celebrandam esse decernitur per Canonicos Collegiatae Ecclesiae Trejae ad formam rescripti anni 1713. quo eam S. C. propter tenuitatem redditnum ad dies reduxit festos, et ad nostram usque aetatem usi sunt gratia. Quum nuper eos obligaverit Archiepiscopus ad quotidianam ejusdem Missae celebrationem juxta Enciclicam: Cum semper oblatas Bened. XIV. « editam 19. Aug. 1744. (Bulla ejusd. Pont. tom. » 1. pag. 163.) in qua §. 11. disponitur. Nemi» nem vestrum latere putamus Sacrorum Cano» num Sanctiones, quibus praecipitur, ut singu» lis diebus in Ecclesiis Patriarchalibus, Metro» politanis, Cathedralibus et Collegiatis Horae » Canonicae debitis modo, et forma recitentur, » tum etiam Missa Conventualis celebretur. » *Camerinen. Missae Conventualis* 14. *Decem.* 1793.

58 Si statutum aut consuetudo Ecclesiae requirit servitium totius anni, tunc locum habet absentia trium mensium a Concilio permissa. *Ill. Ab. et Distr.* 3. *Mar.* 1792. §. 5.

59 Est enim dura residentia totius anni. *Ibid.*

60 Et indulgeri aliquid solet ad recreationem animi, et corporis: *Ibid.*

61 Ultra tres menses a Concilio Tridentino prohibitae et trimestres tantum implicitae concessae sunt: *Or.* 14. *Jan.* 1792. §. 9.

62 Ideoque plurimum mensium cumulus ejusdem Concilii adversatur menti. *Iibd.*

63 Diuturnioribus namque vacationibus desidiosi evadunt Ecclesiae ministri: *Ibid.*

64 In hac vacationum materia praeservavit Concilium Ecclesiarum Constitutiones, vel consuetudines, quae longius servitii tempus requirunt: *Ibid.* §. 7.

65 Hinc Capitulares qui vacationibus ex peculiari sua constitutione concessis, contenti hactenus fuerunt, conciliari beneficio tacite renunciasse videntur: *Ibid.*

66 Sed augeri possunt ad conciliares ob consuetudinem finitimarum Cathedralium: *Ibid.*

67 Canonici Colegiatae Ecclesiae Mercatelli, post annos 70. renuerunt eorum praesentiam praestare anniversario ordinato a Laurentio Berardo in Ecclesiae S. Francisci dicti oppidi ratione tenuitatis emolumenti, et re in S. C. delata, haec decidit, dictos Canonicos assistere teneri ad praedictum anniversarium ad taxam constitutam ab Episcopo Castelli anni 1715. haec enim antiqua, et tenuis erat: *Urbanien Anniversarii* 24. *Jan.* 1795. *Dub.* 1.

68 Dubio proposito, an, et quomodo Capitulares Ecclesiae Collegiatae divi Petri absentes substituere possit in chorale servitium, et sibi invicem permutare conciliares vacationes juxta eorum antiquam consuetudinem, et ad quae loca pro hujusmodi effectu extendantur suburbia Civitatis? S. C. respondit affirmative juxta votum Episcopi « Qui putat consuetudinem hujusmodi esse tolerandam, dummodo substituti eidem servitio » non sint adstricti; restituant substituentes in» fra annum praestita servitia: frequenter non » fiant substitutiones et non absint substituentes » a territorio » et ad formam Jatren anni 1626. « Vide Verb. Canonici §. 11. *num.* 8. » *Spoletana Servitii Chori* 28. *Feb.* 1795. *Dub.* 1.

69 Canonico Ecclesiae Cathedralis Paulo Leggi denegatur, demptis duobus mensibus vacationum, distributiones pro tempore ejus absentiae quam fecit, ut ait, causa infirmitatis de qua testimonia non jurata exibuit, sed contrarium alii testantur. *Anagnina Distributionum* 14. *Martii* 1795. *Dub.* 2.

70 In Ecclesia Collegiata S. Michaelis Arcangeli Caprarolae praeter Archipresbyterum, et novem Canonicos qui communem massam constituut, alii novem accesserunt Canonici, qui vocantur extra Capitulares. Quum autem hii juxta constitutiones antiquas, nec non juxta inveteratam consuetudinem Capituli punctaturis immunes essent, Episcopus hodiernus proposita re in Capitulo de punctaturis Capitulariter fuit conventum. Extra Capitulares, sicut massa communi destituti, non paruerunt, et inde recursum in S. C. habuerunt; et S. C. decidit Canonicos extra Capitulares Collegiatae praedictae teneri ad servitium chori itaut absentes absque legitima causa subjici debere punctatoris: *Civitatis Castellanae Punctaturum* 16. *Moji* 1795. *Dub.* 1.

71 Et est locus deposito pro fundo punctaturarum; nam Canonici praedicti impugnabant tertiae partis fructuum remissionem pro distributionibus *Ibid. Dub.* 2.

72 Canonici Praebendarii Ecclesiae Cathedralis quotidiano servitio sunt adstricti, nec non plurimis Missis gravati, perspecta eorum praebendarum tenuitate poscunt Missarum reductionem ex fundatione; et accipiunt responsum a S. Congreg. quoad Praebendas Canonicales, quarum annuus redditus deductis oneribus, excedit scut. 20. negative; in reliquis affirmative juxta modum « Nem» pe reductionem ita faciendam esse ut pro quo» libet Canonico libera remaneant scut. 20. » *Comaclen. Reductionis Missarum* 13. *Junii* 1795.

73 Chorale servitium, quod Canonici Ecclesiae Collegiatae S. Jo: Baptistae oppidi Canthiani ex decreto S.C. anni 1755. praestabant per duas hebdomadas, tertia alternis vicibus vacante, ob tenuitatem praebendarum, auctumque Canonicorum numerum, reducitur a S. C. ad alternum chori

servitium *Eugubina servitii Chori* 13. *Junii* 1795. *Dub.* 1.

74 Et conceditur simplicibus diebus festivis exemptio a chorali recitatione Matutini, et Primae Canonicis destinatis celebrationi Missarum in Ecclesiis ruralibus ob defectum aliorum Sacerdotum *Ibid. dub.* 2.

75 Praescribitur tamen commune servitium chori in Octavis Paschalis Resurrectionis, Pentecostis, et SS. Corporis Christi tantum. *Ibid. dub.* 3.

76 Quum adeo tenues sint redditus Canonicorum Collegiatae Ecclesiae S. Mariae de Nazaret oppidi Sigestri ut si ii excipiantur, qui curam habent animarum, nulli summam attingunt scut. 30. voluit S. C. locum esse reductioni Missae conventualis ad dies festos de praecepto quoad applicationem tantum: *Brugnaten Missas Conventualis* 23. *Januarii* 1796. *dub.* 1.

77 Et eadem Missa Conventualis celebrari debet quoad futurum cum cantu, et extra tempus horarum Canonicarum; licet diebus pro festis sine cantu ex antiqua observantia, et extra chorale tempus celebrassent: *Ibid. dub.* 2.

78 Episcopis exposuit, quod in sua Ecclesia Cathedrali Canonici de jure patronatus laicorum diebus festis, in quibus onus habent applicandi Missam pro fundatoribus, minime applicare Missam conventualem benefactoribus in genere consueverunt. Ideo nomine Capituli supplicatur pro Missae conventualis reductione inspecta redditunm tenuitate; et Sacra Cong. decrevit ab omnibus esse Missam conventualem celebrandam statis vicibus et quoad applicationem pro benefactoribus in genere diebus festis tantum non omissa celebratione, et applicatione pro fundatoribus in specie per alium juxta leges fundationis: *Brugnaten missas Conventualis et pro Populo* 28. *Maji* 1796. *dub.* 2.

79 Ecclesia S. Marci Castri Clementi in Collegiatam erecta cautum fuit, ut Canonici post annos 8. in quibus tantum Dominicis, aliisque festivis diebus Ecclesiae inserviunt omnibus inservire Ecclesiae teneantur; inde suas Capitulum condidit Constitutiones, in quibus decernit, quod 8. illis elapsis annis, quisque duos vacationum menses diebus ferialibus sumere poterit juxta leges S. C. Concilii. Hinc Canonici soliciti de vacationum indulto, an sint hae concedendae? postulant et S. C. concedendas esse juxta votum Archiepiscopi: Qui ait: « Forum votis onnuere censeant EE. » VV. non aliter ut facultate vacanti frui pos» sint, quam ad formam earum legum, quas in » re sacra ista Congregatio praescripsit, et syno» dales Constitutiones servari jusserunt » resolvit, *Firmana* 28. *Maji* 1796.

80 Vicarius Apostolicus Setinus occasione Sacrae Visitationis Ecclesiae Collegiatae B. M. in coelum Assumptae Sulmonis in Latio, exemptionem Canonicorum Convisitatorum a punctaturis decrevit, quod consentaneum decretis S. C. Concilii ei visum fuit. At Capitulares decretum hoc impugnantes, quod solus Episcopus assumendi binos Canonicos Convisitatores, non inferior privilegium habet, nisi de consensu Capituli, quem Vicarius Apostolicus neglexit; S. C. adierunt quae praefatum decretum haud sustinere statuit: *Terracinen. et Setina* 18. *Junii* 1796. *dub.* 5.

Quum Episcopus Scepusiensis solicitus esset 81
restituendi disciplinam chori suae Ecclesiae Cathedrali, nonnulla condidit statuta super methodo chori inserviendi, et missam conventualem, et prae ceteris residentiam statuit conciliarem, cujus causas absentiae cognoscere Episcopus debeat, quia Canonici pingues redditus et aedes canonicales prope Cathedralam habent. At dicti Canonici statuta impugnates exhibent contrariam veterem consuetudinem, rigidum exponunt Scepusii aerem, gravesque loci difficultates, et petunt a S. C. declarari an od residentiam teneantur? et affirmativum responsum acceperunt, *Scepusien servitii chori* 30. *Julii* 1796. *dub.* 3.

Capitulare decretum emanatum fuit in Ecclesia 82
Collegiata S. Mariae in Via Lata, ut Canonicus qui legitime impeditus Missas diebus suis celebrare nequiverit non possit alium substituere, sed Canonicus ordine succedere debet, *contravenientibus autem (nisi nocte vel mane diei, quo celebrandum ipsis esset, repentino forte morbo, aliaque inopinata legitima causa impeditus fuisse constiterit) secretis item suffragiis, unoque solum dissentiente, decreta poena Juliorum duorum pro qualibet vice, in nostri Sacrarii utilitatem applicanda.* Hoc decretum Canonicus Valenti impugnat, sed S. C. validum illud esse mandavit: *Romana servitii Chori* 17. *Septem.* 1796. *dub.* 3.

Episcopus Scepusiensis cupiens restituere disci- 83
plinam labefactatam chori in sua Cathedrali plurima condidit statuta, inter quae voluit, ut missam conventualem celebrarent Canonici, qui pingues habent redditus, sicut mos est in aliis Cathedralibus Ecclesiis; non vero uti consueverant celebrandi per alios diebus profestis. At Canonici impugnant haec statuta et veteratam ostendunt contrariam consuetudinem. Sed S. C. consulta, rescripsit esse celebrandam Missam conventualem, et applicandam juxta modum, « Nempe, ut ultra » dies solemniores ab Episcopo designatos Cano» nici omnes interesse debeant choro toto tempore » Adventus, et Quadragesimae: quodque Canonici » singulis anni diebus psallere debeant per se ip» sos. Missas vero Conventuales etiam principalem » nuncupatam, celebrandas esse qualibet anni die » a Canonico, et cum cantu usque ad finem Mis» sae: substituto alio Canonico in locum Turnarii, » qui ob male effectam valetudinem celebrare non » valeat cum cantu Missam votivam nec licere » Canonicis Missas privatas celebrare tempore

» Missae Conventualis, nisi ordine successivo, » ac praescribendo a Praefato chori et quoad sin- » gularum Missarum Conventualium applicatio- » nem, servetur Constitutio S. M. Bened. Cum » semper oblatus » §. 22. Ead. Caus. 30. Julii 1796. Scepusien servitii Chori 30. Julii 1796. dub. 2. Inde rediit dubium, quia nimis gravis visa est Canonicis resolutio celebrandi per se ipsos principalem Missam Conventualem diebus profestis et exorant reformationem, et Episcopo favente S. C. indecisis respondit juxta modum « Nempe quoad » Missam Conventualem Principalem etiam per » Substitutos de gremio Capituli, et juxta votum » Episcopi « qui §. 3. putat ut substituti applicent dictam Missam pro Benefactoribus eleemosyna competenti a Capitulo soluta: Ead. Caus. 6. *Maji* 1797.

84 Choralis servitii alternativa Canonicis Cathedralis Casertanae attenta insalubritate aeris, et praevia sanatione quoad praeteritum, conceditur quoad futurum ex Indulto ad decennium, excepta Hebdomada majori, die Titularis Ecclesiae, et ejusdem consecrationis. *In Casertana Indulti* 16. *Maji* 1801.

85 Canonicorum Collegiatae Ecclesiae Montis Marciani consensu approbata fuit a sacra Congregatione translatio Chori, et cessio Sacrorum Suppellectilium, in *Senogallien.* 10. *Aprilis* 1802.

86 Canonicum Aloysium Turchetti Collegiatae Ecclesiae S. Antonini Oppidi Pharae adigendum esse ad solutionem fallentiarum, etiamsi curam exercueverit animarum in Villa Collis Todini rescripsit Sacra Congregatio in *Nullius seu Farfen. Punctaturarum* 15. *Maji* 1802.

87 Institutionem ad Canonicatum in Collegiata Ecclesia S. Mariae Majoris Hispelli denegavit Sacra Congregatio Friderico Trabalza, Hilario Ramagnini, et Francisco Tomassetti, *in Fulginaten. Canonicatus* 2. *Augusti* 1802.

88 Instituendum esse ad Canonicatum Sisena in Collegiata S. Antonini Oppidi Pharae erectum, Sacerdotem Aloysium Rossi ex fundatione qualificatum, rescripsit Sacra Congregatio in *Nullius, seu Farfen. Canonicatus die* 18. *Decem.* 1802.

89 Jubilationis indultum denegatur Josepho Orengo Canonico in Cathedrali Albintimilii ob praestitum non laudabiliter quadragenarium chori servitium in *Vintimilien. jubilationis die* 26. *Martii* 1803.

90 Praebendam Canonicalem ex fundatione Julii Caesaris Bojani in Cathedrali Guastallae erectam cum annuo redditu, quo caeteri Canonicatus fruebantur, augendam esse decrevit Sacra Congregatio, quia auctae erant caeterorum Canonicorum Praebendae in *Nullius Guastallae Praebendas die* 26. *Novem.* 1803.

91 Indultum causa infirmitatis negavit Sacra Congregatio Canonico Jacobo Turini, ut eximeretur ab exercendis muniis Parochialibus, in *Praenestina indulti* 29. *Mart.* 1806.

92 Consuetudinem reprobavit Sacra Congregatio, ex qua Canonici Cathedralis Interamnensis, qui ad quotidiani Chori servitium tenentur, tempore Quadragesimae Choro alternatim interesse solebant ad Completorium, neque eisdem concedendum censuit ex integro indultum, ut eo tempore alternativum servitium obirent, in *Interamnen. servitii Chori* 14. *Jun.* 1806.

93 Postulans Canonicus Collegiatae Anguillariae Joseph Peligni possessor duarum Praebendarum *Boccarini et Catani* (quae nunc auctoritate Apostolica unitae sunt) reductionem onerum attenta tenuitate fructuum utriusque praebendae Sacra Congregatio statuit, ut taxato ab Ordinario congruo emolumento pro servitio Chori reliquos redditus erogandi essent in celebrationem Missarum ad manualem fructus vero legatorum, qui adnexi sunt praebendis, si non sufficiant erogandos esse in tot Missas, quot redditus ad manualem, simulque eadem S. Congregatio, jussit ut Episcopus incumberet restaurationi domus fatiscentis Legati *Cascianelli*, vel ejusdem alienationi cum investimento, in *Sutrina reductionis onerum* 29. *Novembris* 1806.

94 Dispensationem a suscipiendo doctoratu dandam esse censuit S. Congregatio Aloysio Marchetti, qui ex collatione Apostolica Prioratum et Canonicatum obtinuit ea interposita conditione, *ut doctoratum in aliqua approbata Universitate* susciperet, attentis expensis ad hoc necessariis conjunctim cum ejus idoneitate, in *Lucana dispensationis* 11. *Apr. et* 2. *Maji* 1807.

95 Canonico Theologo Ciolli onus incumbere quadragiuta lectionum infra annum sive Sacrae Scripturae, sive Theologiae arbitrio Abbatis definivit S. Congregatio, in *Nullius Sublacen. Visitationis Sacrorum Liminum* 11. *Apr.* 1807.

96 Consulendum esse Sanctissimo pro dispensatione a suscipienda Laurea in Sacra Theologia ad retinendam a Canonico Stephano Scerra Praebendam Theologalem definivit Sacra Congregatio in *Balneoregien Praebendae. Theologalis* 12. *Apr.* 1807.

97 Ad integras horas Canonicas recitandas diebus Dominicis, aliisque festis de praecepto compelli non posse Canonicos Collegiatae S. Andreae definivit Sacra Congregatio, cum obstaret contraria longaevi temporis consuetudine et tenuitate praebendarum, in *Nullius Sublacen. Visitationis SS. Liminum* 18. *Jul.* 1807.

98 Indultum absentiae ex causa infirmitatis concessit S. Congregatio Sacerdoti Benigno Pistoja Mansionario Collegiatae Ecclesiae *Sublaci* juxta votum Emi Abbatis in *Nullius Sublacen. die* 17. *Septembris* 1808.

99 Jubilationis indultum Sacra Congregatio concessit Canonico Gregorio Minucci in Cathedrali

Praenestina, licet dubium esset an suppleverit fallentias per duos menses in quadragenario servitio, propterea quod ex supradventa infirmitate fallentias hujusmodi supplere nequibat, in *Praenestina Jubilationis die* 17. *Decembris* 1808.

100 Jubilationis indultum concessit S. Congregatio Carolo Scriban Rossi, qui in Cathedrali Ecclesia Placentiua servitium praestitit per annos quadraginta septem, licet abfuisset a Choro, quo tempore Vicarii munus exercuit, sed tamen auctus indulto abessendi in diebus et horis non impeditis, in *Placentina jubilationis die* 18. *Martii* 1809.

101 Dispensationem a suscipiendo Magisterio in S. Theologia concessit Sacra Congregatio Sacerdoti Johanni Pressio ad effectum retinendi Praebendam Theologalem in Cathedrali Perusina ex eo quod jam praedecessores similem dispensationem obtinuerint, et Orator esset Doctor in utroque jure. *in Perusina Dispensationis die* 17. *Maji* 1809.

102 Jubilationis indultum concessit S. Congregatio Canonico Marco Antonio Giannotti attento continuo et laudabili servitio per quinquaginta sex annos praestito in Basilica S. Mariae in Panteon sita extra moenia civitatis Tuscaniae, *in Tuscanen. Jubilationis die* 17. *Septembris* 1808.

103 *Indultum* jubilationis petitum a Canonico Collegiatae Ecclesiae *Cerbariae* Francisco Antonio Arcangeli denegandum censuit S. Congregatio ex eo quod de servitio *quadraginta duo* annorum demendi erant sex anni, in quibus a residentia abfuit causa studiorum in *Nullius Sublacen. jubilationis die* 18. *Martii* 1815.

104 Suspensionem nominationis Canonicatus Monteboni Cathedralis Tuscaniae, qui vacans erat, et nemo ob tenuitatem redditaum ad eum optabat, concessit S. Congregatio ad *decennium* deputato Ecclesiastico Administratore qui satisfactis Missis 48. quotannis superextantes redditus in dimissionem aeris alieni, et in multiplicum favore Canonicatus fideliter erogaret, et multiplico cessato integer numerus Missarum ad formam fundationis celebraretur in *Tuscanen. Suspensionis die* 18. *Martii* 1815.

105 Provisio Canonicatus Collegiatae Terrae Apoiri ex jure devoluto ab Episcopo facta, servandam censuit S.Congregatio attenta contumacia Partis in *Camerinen. Canonicatus die* 2. *Decembris* 1815.

106 Atque sanationem concessit ad effectum percipiendi fructus Praebendae pro toto tempore absentiae *ibid. ad* 2. *Dub.*

107 Quoad vero distributiones sanationem negavit pro eo tempore quo abfuit non petito, neque impetrato indulto, *ibid ad* 3. *Dub.*

109 *Indultum* ex causa infirmitatis a Canonico Collegiatae Ecclesiae Oppidi *della Fratta*, *Josepho dell'Uomo* petitum a residentia differendum censuit Sacra Congregatio usque dum experimentum fieret arbitrio Episcopi num aer ejusd. Oppidi adversa esset ejus valetudini in *Eugubina indulti die* 13. *Januarii* 1816.

Sed postea ingravescente morbo, licet non adhuc peracto experimento, indultum ex causa infirmitatis hac perdurante concessit. *ibid. ad* 1. *Dub.* 110

Vacationes a Choro pro dignitatibus, et Canonicis extensas ad quartum mensem cujuslibet anni ex resolutione Capitulari reprobavit S. Congregatio in *Segobricen. jubilationis et Servitii Chori die* 15. *Junii* 1816. *ad* 2. *Dub.* 111

Jubilationis indultum denegavit S. Congregatio Joanni Theodori praebendato in Ecclesia Cathedrali Ripana, tum quia non constabat de quadragenario continuo, et laudabili praestito servitio, tum quia ejus praebendae possessor ex lege fundationis est amovibilis ad nutum Capituli patroni, accedente justa causa, et consensu Ordinarii, in *Ripana, Jubilationis die* 22. *Januarii* 1820. 112

Attenta eadem diminutione LL. MM. quatuor Canonicales Praebendas Razzanti, quarum unaquaeque vix annua scutata sex reddebat, in Mathelicensi Collegiata erectas, ad duas *reducendas* esse censuit Sacra Congregatio, contradicente licet Capitulo; et simul duas Missas in hebdomada unicuique praebendae adnexas ad duas annuas *reduxit* juxta obtentum alias indultum, in *Mathelicen. Unionis Canonicatuum die* 22. *Januarii* 1820. 113

Attenta gravi paupertate Petri Hyeronimi Cattaneo *patroni* suspensionem ad decennium, si tamdiu opus fuerit, concedendam esse duxit Sac. Congregatio canonicatus vacantis in Collegiata Ecclesia S. Mariae in Coelum Assumptae oppidi Pontiscuroni dioecesis Dertbonensis, ut satisfactis per Capitulum omnibus oneribus superextantes redditus Oratori consignarentur, idque notificari voluit Ministris Datariae Apostolicae in *Derthonen. Alimentarum die* 22. *Januarii* 1820. 114

Nec non *sanationem*, et absolutionem Canonicis Collegiatae S. Mariae oppidi Bettona concessit ob erogatos in fabricam Ecclesiae tum fructus Archipraesbyteralis congruae, cujus decennalis concessa ea de causa suspensio jam expiraverat, tum redditus quinque vacantium canonicatuum absque venia Apostolicae Sedis in *Assisien. Reaedificationis die* 22. *Januarii* 1820. *ad* 2. *Dub.* 115

Ut compleretur reaedificatio fatiscentis Collegiatae, simulque Parochialis Ecclesiae S. Mariae Oppidi Bictonii, concessit ad decennium Sacra Congregatio tum *suspensionem* quinque Canonicalium praebendarum ibi vacantium, tum prorogationem alterius *suspensionis* jam concessae Archipraesbyteralis congruae cum conditionibus in voto Episcopi expressis docto etc. idque notificari mandavit Ministris Datariae Apostolicae in *Assisien. Reaedificationis die* 22. *Januarii* 1820. *ad* 1. *Dub.* 116

Canonico Poenitentiario Civitatis Plebis *indultum* absentiae a residentia denegavit Sacra Congregatio, quamvis alii Poenitentiarii munus exer- 117

cuissent, et Ecclesiae Fabricae redditus applicasset, injunxitque Episcopo, ut proponeret alia media pro reparatione Ecclesiae. *In Civitatis Plebis, Residentiae, et Ecclesiae Reparationis die* 17.*Febr.*1821.

118 Addictis Sanctae Sedis servitio sive in temporali, sive in Ecclesiastico munere, confirmandum esse jam concessum Indultum absentiae a Choro, et in posterum esse concedendum pro diebus et horis, quibus impediti fuerint, chorali servitio interesse, ob hujusmodi munus, amissis tamen distributionibus inter praesentes tantum, statuit Sacra Congregatio. *In Dubiis indultorum die* 6. *Maji* 1820. *ad* 1. *Dub.*

119 His vero, qui ob aliquod munus extra locum beneficii numquam possunt choro personaliter interesse, durante munere, indultum absentiae denegavit eadem S. Congregatio, exceptis tamen Nunciis, et Internunciis, *ibid. ad* 2. *Dub.*

120 Inservientibus Secretariis Congregationum EE. S. R. E. Cardinalium pro expediendis negotiis tum Ecclesiasticí, tum temporalis regiminis indultum absentiae a Chorali officiatura concedendum esse pro diebus, et horis muneris, censuit eadem Sacra Congregatio, amissis tamen distributionibus nedum inter praesentes dividendis, sed etiam amissa tertia parte quotidianarum distributionum. *Ibid. ad* 3. *Dub.*

121 Capellae Pontificiae inservientibus sive in munere Magistri Caeremoniarum, sive Acolythorum et Clericorum indultum absentiae a choro, amissis tamen distributionibus inter praesentes, tantum concedendum esse judicavit pro diebus, et horis servitii praestandi personaliter, et ex munere non proprio lubitu, super quibus eorum conscientiam oneravit Sacra Congregatio. *Ibid. ad* 4. *Dub.*

122 Lectoribus vero indultum absentiae a choro concedendum esse autumavit pro diebus et horis quibus in publicis Universitatibus S. Theologiam docent, amissis tamen distributionibus tum inter praesentes, cum tertia parte quotidianarum. *Ibid. ad* 5. *Dub.*

123 Excepto tamen casu verae necessitatis, denegavit eadem Sacra Congregatio indultum absentiae a chorali officiatura tum pro excipiendis Confessionibus sive in Ecclesia Beneficii, sive in alia Ecclesia, vel Monasterio, tum vacantibus exercitio Sacrarum Missionum, aliisque pietatis operibus. *Ibid. ad* 6. *Dub.*

124 Denegavit praeterea idem absentiae indultum Coadjutoribus sive ratione munerum, sive causa studiorum, *Ibid. ad* 7. *Dub.*

125 Licet quatuor anni deessent ad explendum quadragenarium servitium, quibus ob non praestitum jusjurandum deportatus fuit a Gallis Joannes Baptista Ercoli Canonicus Collegiatae Ecclesiae Vallerani, attamen ob expletum continuo et laudabiliter reliquum servitium chori, indultum jubilationis ei concessit Sacra Congregatio, salvo jure Episcopi illum revocandi in casibus urgentis necessitatis ad servitium, cujus deficientiam prae caeteris opposuerat Capitulum. *In Civitatis Castellanae Jubilationis die* 15. *Julii* 1820. *ad* 1. *Dub.*

Reductionem Canonicatuum et praebendarum beneficialium vacantium in Collegiata Ecclesia S. Andreae oppidi Vellerani ob nimium divini Cultus detrimentum denegavit Sacra Congregatio, post auditam R. C. A. juxta resolutionem *diei* 18. *Decembris elapsi anni*, quae jurepatronatus tantum Ecclesiae nec non praepositurae, et Archipresbyteratus fruitur, non vero caeterarum praebendarum; verum exiguitati redditunm consuluit temporanea suspensione collationis earumdem praebendarum in secundo dubio concessa. *In Civitatis Castellanae Reductionis, et Dispensationis* 15. *Julii* 1820. *ad* 1. *Dub.* 126

Reductionem servitii chori denegavit Sacra Congregatio Beneficiatis Verotti, et Manganoni in Basilica S. Mariae in Cosmedin, tum quia redditus notabiliter diminuti non erant, tum quia officiatura Choralis detrimentum patiebatur. *In Romana servitii Chori* 17. *Februarii* 1821. *ad* 1. *et* 2. *Dub.* 127

Substineri dixit Sacra Congregatio praescripta Emi Abbatis Trium Fontium lata *die* 29. *Septembris* 1819. ideoque non licere iis Canonicis Nullius Orbeteli, qui Parochum Archipraesbyterum deservire, et coadjuvare tenentur, Matrimoniis interesse absque Ordinarii vel Parochi licentia; itemque posse eumdem Abbatem coarctare, et etiam tollere facultatem audiendi confessiones memoratis canonicis, sicut caeteris Confessariis. *In Nullius Orbeteli, jurium Parochialium* 2. *Junii* 1821. *ad* 1. *et* 2. *Dub.* 128

Nec non ad Priorem Archipraesbyterum qui Paraeciae curam habet, non vero ad Canonicos Coadjutores spectare jus distribuendi testimonia peractae Communionis Paschalis, et conficiendi statum Animarum *ibid. ad* 3. *Dub.* 129

Quamvis Secundo Piacenti resignaverit R. P. D. Conversi Canonicatum Basilicae S. Mariae Transtyberim, reservata sibi pensione scut. 120. super fructibus, redditibus certis, et incertis, quae fere excedit praebendae fructus, tamen ad dictum Piacenti spectare onus solvendi Sacrario pensionem scut. quinquaginta censuit S. Congregatio ad formam Brevis 28. Novembris 1806. quo ea oneratur ultimus Canonicus, quemadmodum nunc est Piacenti. *In Romana Pensionis* 21. *Julii* 1821. 130

Attenta consuetudine, Sacra Congregatio Canonicis Ecclesiae Collegiatae Civitatis Evuli denegavit indultum praestandi servitium choro alternis hebdomadis. *In Salernitana Servitii Chori* 21. *Julii* 1821. *ad* 1. *Dub.* 131

Eadem de causa, et quia ex Bulla erectionis Mansionarii ejusdem Ecclesiae tenentur quotidie Choro interesse, Sacra Congregatio concedere noluit servitium alternativum. *ibid. ad* 2. *Dub.* 132

133 Nec non absolutionem a censuris incursis ob bonorum direptionem, et alia hujusmodi iisdem Canonicis concessit Sac. Congregatio, facto verbo cum Sanctissimo, injuncta tamen gravi, et salutari poenitentia arbitrio ejusdem Episcopi *ib. ad* 6. *Dub.*

134 Atteoto Rescripto SS̃mi Canonico Francisco Vagnozzi concesso per Secretariam Memorialium, quo permittitur, ut a Residentia, et servitio Chori abesset, et nihilominus sui Canonicatus fructus, redditus, ac proventus percipere posset, S. Congregatio censuit haec omnia ab illo percipienda esse, exceptis tantum distributionibus inter praesentes, et compensatu arbitrio Em̃i Episcopi servitio Curae, quatenus Vagnozzi Canonicus Collegiatae Montis Fani Auximanae Dioecesis per alium non inservisset. *In Auximana Distributionum die* 22. *Decembris* 1821.

135 Nec non sanationem et absolutionem Canonicis Collegiatae S. Mariae Oppidi Bettona concessit ob erogatas in fabricam Ecclesiae tum fructus Archipresbyteralis congruae, cujus decennalis concessa ea de causa suspensio jam expiraverat, tum redditus quinque vacantium Canonicatuum absque venia Apostolicae Sedis. *Assisien Raedificationis die* 22. *Januarii* 1823. *ad* 2. *Dub.*

136 Sanationem concessit Sac. Congregatio Joanni Baptistae Ercoli Canonico Collegiatae Ecclesiae Vallarani absenti a residentia jam a quinque mensibus valetudinis tuendae causa, onerata tamen super hoc ejus conscientia. *In Civitatis Castellanae Jubilationis die* 15. *Julii* 1823. *ad* 3. *Dub.*

137 Canonicis Eccles. Cathedralis Casertanae etiamsi non capitulariter, sed uti singulis cum Episcopo intervenientibus, vel ab eodem invitatis, competere jus assistendi Episcopo in sacris functionibus, non solum intra ambitum Civitatis Magdalunae sed etiam in Ecclesia Collegiata, dixit Sac. Congregatio, quae decrevit quoque ut quotannis *die* 8. *Maji* per Deputatos Episcopo obedientia praestanda esset a dicta Magdalunensi Collegiata. *In Casertana die* 2. *Augusti* 1823. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

138 Declaravit Sac. Congregatio Norberto Ricciotti proviso anno 1816. Canonicatu in Cathedrali Alatrina deberi redditus praebendae *die* 19. *Junii* 1816. qua expiravit Indultum suspensionis illius per decennium ab Apostolica Sede concessum, ut repararetur Ecclesia, licet materialiter, et non utiliter elapsum fuerit decennium ob militarem occupationem, quae Canonicatus fructus per quinquennium sibi addidit. *In Alatrina die* 26. *Augusti.* 1823.

139 Ad Canonicos Theologum, et Poenitentiarium Metropolitanae Ecclesiae Surrentinae, tam praesentibus, quam absentibus dignitatibus, nullam spectare praeminentiam super alios Canonicos, ideoque eos debere in Choro juxta anzianitatis ordinem sedere, dixit S. Congregatio; quae praeterea declaravit, eis Chori praesidentiam, absentibus omnibus dignitatibus, non competere, nisi antiquiores sint. *In Surrentina, Praeminentiarum die* 20. *Decem.* 1823. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

Cum adversus Literas Apostolicas, quibus Nicolao Colotio, Joannis Baptistae Benvenuti Canonici Praepositi Collegiatae S. Mariae Frusinonia Verulanae Dioecesis Coadjutori, concessum fuit Stallum in Choro primum nempe inter Canonicos, post Archidiaconum juxta morem, et consuetudinem in Capitulo vigentes, Canonici, qui assertam consuetudinem negabant, arbitrium pro aperitione oris et ideo literas Apostolicas exequendas non esso peterent, Sac. Congregatio ob suffragiorum paritatem causam iterum proponi mandavit. *In Verulana Stalli die* 20. *Decemb.* 1823. *ad* 1. 2. *et* 3. *Dub.* 140

Attenta renunciatione Capituli Collegiatae Ecclesiae Frusinonis Verulanae Dioecesis, quod ob mortem Canonici Praepositi quaestionem de stallo ad Coadjutorem Praepositi spectanti inutilem esse censuit, Sac. Congregatio non proponi mandavit causam super aperitione oris, et executione literarum Apostolicarum, quibus Colotio concessa fuit Canonici Praepositi Coadjutoris. *In Verulana Stalli* 20. *Martii* 1824. *ad* 1. 2. *et* 3. *Dub.* 141

Ad formam decreti Concilii Tridentini *Sess.* 24. *Cap.* 12. *de Reform.* ampliandum esse servitium chori in Cathedrali Ostunensi, respondit Sacra Congregatio, quae aliquid ad mentem addidit. Praeterea in tertia parte fructuum ad formam decreti laudati Concilii *sess.* 12. *Cap.* 3. *de Reform.* fallentias constituendas esse voluit. *In Brundusina, seu Ostunen. Servitii Chori* 26. *Junii* 1824. *ad* 1. *et* 2. *Dub.* 142

Sacra Congregatio Mansionariis Metropolitanae Ecclesiae Bononiensis, cum nulla adesset justa et rationabilis causa, indultum reductionis servitii Chori, seu vacandi a cantu in Missis dierum ferialium, et semiduplicium, denegavit. *In Bononien. Reductionis Onerum* 26. *Junii* 1824. 143

Sacerdoti Vincentio Passalacqua Coadjutori Dominici Mazza in Cathedrali Ecclesia S. Severini Canonici Poenitentiarii, quia neque ex Capituli constitutionibus, neque ex Apostolicis Coadjutoriae literis, neque alio legitimo modo vox in Capitulo ei tribuebatur, jus ferendi suffragii non competere rescripsit Sacra Congregatio. *In S. Severini Vocis in Capitulo* 18. *Septembris* 1824. 144

Servitium Chori, quo tenentur Sacerdotes participantes Ecclesiae Matricis Oppidi Careni Mazzarien. Dioecesis, ad horas ante meridianas tantum praeter officia tenebrarum reduxit Sacra Congregatio; cum tenuissimae essent Praebendae; denegavit vero Anniversariorum reductionem, quia redditus satis erant huic oneri ferendo. *In Mazzarien. Reductionis Servitii Chori, et Anniversariorum* 18. *Decembris ad* 1. *et Dub.* 145

Nec malam esse examinatorum relationem, nec irrationabile judicium Episcopi, qui praebendam 146

theologalem Canonico Vioceotio la Galla contulit, postbabito Aloysio Advocato Biasuccio, iterum respoodit Sacra Congregatio eidem Biasuccio rorsus appellanti, vadimonium tameo deferendi, dum io decisis *sub die* 5. *Septembris* elapsi anni atandom esse decrevit. *In Terracinen seu Setina Praebendae Theologalia die* 13. *Februarii* 1825.

147 Ac proinde prefatam theologalem praebendam non esse eonferendam Biasuccio, nec buic esse restitnendos fructos implicite rorsos respoodit Sacra Congregatio *ibid.*

148 Abbati Spada velnti qoartae dignitati Metropolitaoao Ecclesiae Lucanae compelere jus Missam canendi diebus solemnioribus, si illam Archiepiscopna non cantet, nec non eomdem babere vocem activam in Capitulo, quando de rebus apiritnalibus, et mixtis agatur; non vero si de rebus tantum temporalibua, qnamvia tunc Capitolo ioteresse possit, dixit haec Sacra Congregatio, quia redditibua Capituli non gaudet, neque temporalia onera sostinet; eamqne ob cansam decrevit quoque ut ad munera Capitolaria eligi possit, et illa obire, si apiritnalia et mixta sint, ai vero temporalia, tum aolum poterit com ad formam Bullae erectionis Abbatiae suae redditus in Massam Capitularem contulerit. Tandem censuit eidem compelere jus percipiendi emolumenta legatorum qnae post Abbatiae fundationem ereeta fuere. *In Lucana, Praemiaentiarum, et Jurium die* 26. *Februarii* 1825. *ad* 1. 2. 3. 4. *et* 5. *Dub.*

149 Attento continoo et laudabili quadraginta aonorum servitio ab Arcbidiacono Antonio Cerroni io Collegiata Ecclesia S. Mariae Frnsinonis Verulanae Dioecesis praestito, S. Congregatio ei jobilationem coocessit. *In Verulana jubilationis die* 26. *Februarii* 1825.

150 Distribotiones quotidianas a Franeisco Posta Canonico Decaoo Ecclesiae Calbedralis Alatrioae perceptas, dum erat absens a residentia iofirmitatis eaosa, qoamvis absqoe Apostolico indnlto, restitnendas Capitolo non esse, imo hoc teneri illins baeredibus praestare distributionea reteotas, decrevit S. Congregatio. *In Alatrina Residentiae die* 9. *Julii* 1825. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

151 Canonicos Collegiatae Terrae Ariciae Albanen. Dioecesis a Sede Apostolica provisos minime obstrictos esse ad solvendam medism annatam Fabricae Ecclesiae declaravit S. Coogregatio. *In Albanen. mediae Annatae die* 3. *Septemb.* 1825.

152 Non constare de nollitate erectionis praebendae theologalis in Ecclesia Stronguleosi factae a Vicario Capitnlari Le-Quaglie definivit Sacra Congregatio, tom qoia oon coostabat de illegitima ejus electione, qua etiam posita, erectio theologalis noo ab anctoritate Vicarii, sed a Concilio Tridentioo validitatem soam fuisset mntoata, tom quia non a laica potestate, eojus implorata tantom fuit venia, sed ab Ecclesiastica aoctoritate facta foerat praefata erectio. *In Strongulen. Praebendae Theologalis* 18. *Septembris* 1825. *ad* 1. *Dub.*

Sententiam privationis Canonicatus a Vicario Capitulari metropolitanae Ecclesiae S. Severioae latam contra Archipresbyterom Franciscnm Apa absentem a quinquennio noo subatioeri dixit Sac. Congregatio, oedum ob inobservatos poenarom gradus a Coocilio Tridentino praescriptos, verom etiam ob juxtam abseotiae causam, declioaodi injustam tyrannidem. *In S. Severinas, privationis Canonicatus* 22. *Januarii* 1827. *ad* 1. *Dub.* 153

Eumdemque Archipresbyterom maouteoeodnm esse in dignitate Archipresbyterali, et quatenns opus esset ad eamdem etiam redintegrandam esse, judicavit Sacra Congregatio *Ibid. ad* 2. *Dub.* 154

Ac illi a die cessatae perceptionis omnes fructna restituendos esse ab iis Caooicis, qni eos pereeperuot, exceptis tamen fruetibos provenientibus ex Massa pro Missis eelebratis, decrevit eadem S. Coogregatio. *Ibid. ad* 3. *Dub. Canonicatus.* 155

Proposito dubio an Canonicns Maroeehetti, qoi in cathedrali Ecclesia Bugellensi officium Poenitentiarii receos constitutom perpetuum in modnm sibi soaeque praebendae, quam antea liberam tenebat, imponi passus fuerat, posset Ecclesiae Oropeosi praefici, ex jure Canooicis ceteris commuoi constituendi Rectorem dietae Ecclesiae B. Virginis custodiendae, eomque a suo Collegio adscribendi, qoin stata in absentes punctatura durante munere muletetur, Emi Patres respooderoot, ex Sacri Juris consura Rectoriam Saoctuarii Oropensia incompatibilem quidem esse cum Canonicatu Poenitentiario Catbedralis Ecclesiae, et ad Seeretariom cum SSmo juxta mentem: meos est ut ex speciali gratia io exemplom non dedoceoda dignetur SSmus aoonere praecibus Oratoris primi Poenitentiarii juxta votum Episcopi, proviso per ipsom Episcopnm ne desit alter ex gremio Capitnli, qui supplcat loco Poenitentiarii absentia, qnatenus eligator Rector Oropensis. *In Bugellen. Incompatibilitatis* 26. *Januarii* 1827. 156

Cum redditns Collegiatae Eeelesiae Saneti Martini ob passam imminutionem tenoes adhoe siut. Sac. Congregatio indultom reduetionis quoad chori servitium 16. *Decembris* 1820. concessum prorogavit doneo augeantur redditus; at servitium chorale ad Octavas Privilegiatas ampliavit. *In Nullius S. Martini Reductionis Servitii Chori die* 22. *Februarii* 1827. 157

Cooteodentibos Canonieis Carmaliooensibus io Taurineosi Dioecesi ob indultum sibi jus optionis derogatnm fuisse a Summo Pontifice regnlis Cancelleriae de affectionibos, vel reservationibus, ideoque optari posse quosque Canonicales praebendas, licet affectas vel aliomodo Apostolicae Sedi reservataa, negativum in omnibus responsom edidit Sac. Congregatio. *In Taurinen, Praebendae Theologalis die* 27. *Aprilis* 1827. *ad* 3. *Dub.* 158

159 Iisdemque conquerentibus de quodam Archiepiscopi decreto jubentis ut Capitulum, de optandi jure testimonium daret, quasi inde sibi vindicare vellet jus confirmationis contra jura Capituli Carmaniolensis Bullis Pontificum sancita, Emi Patres proposito dubio an, et quomodo in casu Optionum auctoritas Archiepiscopi intervenire debeat, rescripserunt affirmative per confirmationem optionis, et ad Secretarium cum SSmo. *In eadem ad* 4. *Dub.*

160 Translationem initam inter administratores Nosocomii Montis Bodii, et Josephum Roberti approbandam esse censuit Sac. Congregatio, ad eliminandas litium expensas, quas ille locus pius sustinere nequibat et ob incertum causae eventum. *In Senogallien, Transactionis die* 8. *Maji* 1827.

161 Attentis peculiaribus circumstantiis in facto concurrentibus, S. Congregatio benigne concessit Capitulo Ecclesiae Cathedralis Sarnensis indultum recitandi mane Vesperas cum Completorio mensibus aestivis juxta votum Episcopi ad deceonium, facto verbo cum SSmo. *In Sarnen. Servitii Chori die* 25. *Maji* 1827.

162 Indultam per Emum Episcopum Praenestinum Pontificis facultatibus auctum Sacrorum reductionem in Canonicatu quem Lucas Zancatius in Cathedrali Ecclesia fundaverat, cum acriter impeteret Jacobus Petrinius ejusdem Beneficii patronus, S. Congregatio maluit differre judicium, et interim Emus Episcopus, accito Patrono, curet exhiberi statum activum et passivum Canonicatus, et dignetur referre an et in qua Summa, durante suspensione, redditus Canonicatus fuerint investimento collocati. *In Praenestina, Reductionis Missarum die* 25. *Maji* 1827. *ad* 1. *Dub.*

163 Praecibus Collegiatae Ecclesiae Capedonensi in Firmana Dioecesi, quibus postulabatur suspensio Canonicatus ad turrim campanilem et Ecclesiae parietes sarciendos atque puliendos, cum nec Canonici neque municipes (qui patronatu Ecclesiae fruuntur) sustinendis hujusmodi impensis pares essent, Emi Patres annuendum dixerunt ad annum, et si quid deerit pro impensa necessaria, Emus Archiepiscopus curet rem componi inter Capitulum et Communitatem. *In Firmana, Suspensionis Canonicatus* 25. *Maji* 1827. *ad* 1. *Dub.*

164 Iisdemque Canonicis sciscitantibus in casu negatae suspensionis quomodo occurrendum esset impensis pro necessaria reparatione Turris et Ecclesiae, rescripserunt provisum in primo Dubio. *In eadem ad* 2. *Dub.*

165 Cum Alexander Testa Canonicus Basilicae S. Mariae in Cosmedin inter Capellanos, quos dicunt Communes et Acolytos Ceroferarios Pontificii Sacelli, deinde inter Capellanos adsistentes cooptatus impetrasset indultum abessendi a Choro pro diebus et horis quibus suo munere in Pontificali Sacello perfungeretur, ita tamen ut de praecisa necessitate vacandi conscientia ipsius onerata denunciaretur, contenderetque se eodem frui posse toties quoties ad Pontificale Sacellum potius quam ad Chorum sese contulisset, licet per Collegii Acolytorum Decanum certa quaedam dispositio prodiisset qua Acolyti bifariam distributi in memorato Sacello alternis vicibus praesto esse adigebantur, Emi Patres judicarunt illum gaudere exemptione juxta votum Emi Diaconi. *In Romana, Indultum* 23. *Novembris* 1827.

Ne quid damni caperent fideles qui Segestam incolunt, S. Ordo respuit praeces Archipresbyteri, et Archidiaconi deposcentium, ut remotis Primicerio, et Poenitentiario, tota animarum cura sibi crederetur: addiditque duo illa officia vacantia quam primum ab Episcopo instaurari. *In Brugnaten. Curas Animarum* 31. *Januarii* 1835. *ad* 1. 2. 3. *et* 4. *Dub.* 166

Consulendum esse SSmo pro Josepho Bonaccorsi in Cathedrali Pergulana Canonico Paenitentiario absolvendo a fallentiis chori cum Comitiis Communitatis presens adesse debet, constituit Sac. Congregatio. *In Calien, et Pergulana* 31. *Jan.* 1835. 167

Cum evidens adpareret ejus Ecclesiae bonum, quae Eugubii D. Christinae nomine venit; juxta Episcopi votum concessit Sac. Cong. illis Canonicis, qui ex diversa aderant fundatione, perfectam quoad omnia communionem, facto verbo cum Smo. *In Eugubina* 21. *Febr.* 1835. *ad* 1. *Dub.* 168

Ex Cap. 3. Sess. 24. Conc. Trid. declaravit Sac. Congr. Canonicos Pisanos ad hoc selectos ut Archiepiscopo Dioecesim perlustranti comites adsint, prius ab ipso esse adprobandos, ut *in Pisana, Visitationis* 28. *Mar.* 1835. *ad* 2. *Dub.* 169

Cum ab Episcopo nominatus fuisset ad Canonicatum in Collegiata Munduriae Augustinus Guarini Munduriae natus, sed civica parentum origine destitutus, ne ejusdem Canonicatus proventus sibi addici a die captae possessionis contra Capituli adversantis vota obtinuisset Episcopali sententia, pugnatum acriter est, appellationis vi, de hujus sententiae validitate. Ac contendente Capitulo vetera Ecclesia statuta civicam parentum qualitatem exigentia, ut quis Ecclesiae participatione frui posset, in suo adhuc robore extare, ac proinde in Guarinium esse attendenda: Obtestante vero Guarinio statuta hujusmodi per Breve *Impensa* S. M. Pii VII. de A. 1819. fuisse abrogata, et Canonicorum elationem Episcopi arbitrio fuisse remissam; S. Ordo ut tutius procederet rescripsit—Dilata et scribatur Nuncio Apostolico ad mentem. *In Oritana Participationis* 29. *Apr.* 1836. 170

Conditionem a Capitulo Civitatis Castellanae adpositam Canonicatibus, quos erigere mandaverat Ursula Audosilla, confirmavit S. C. *In Civitatis Castellanae jurium Canonicalium die* 16. *Julii* 1836. 172

Collegiatae Ecclesiae Balneariae Canonicis (ab institutore Sergiani nuncupatis) ob attritam redituum substantiam postulantibus binorum vacan- 171

tium Canonicatuum suppressionem; seu suspensionem, vel reductionem Choralis servitii. S. C. rescripsit» Dilata, et audiatur Episcopus super novis precibus, qui referat (bini enim illi Canonicatus pendente recursu fuerant collati) qua auctoritate, et a quo Canonicatus vacantes fuerint collati, pendente coram S. C. de eorumdem suspensione recursu, super quo idem Episcopus eamdem S. C. instructam reddiderat sub diebus 19. Novembr. 1832. et 12. Septemb. 1835. *In Viterbien. Unionis, et reductionis Servitii Chori* 16. *Julii* 1836.

173 Beneficium Canonicale S. Charoli a Charolo Tornielli in Basilica Gaudentiana fundatum requirere Subdiaconatus Ordinem ex germana testatoris voluntate, declaravit S. C. *In Novarien. jurispatron. die* 13. *Aug.* 1836. *ad* 3. *Dub.*

Jubilationis indultum S. C. impertivit, facto verbo cum SSmo, Francisco Donati Collegiatae oppidi Mercatelli Canonico, quia, senio et adversa valetudine confectus erat, atque diuturnum Chori servitium per 35. annorum spatium laudabiliter expleverat, aberat tantum spatio quinque aliorum annorum, quibus Collegiata, italico cogente regimine, suppressa remansit. *Urbanien. jubilationis die* 16. *Septem.* 1836.

174 Nominationem ad Canonicatum S. Charoli a Capitulo Basilicae Gaudentianae peractam S. C. irritandam fore declaravit in *Novarien. jurispatronatus* 13. *Augusti ad* 4. *dub.* iterum iterumque causa proposita EE. PP. rescripserunt « in Decisis et amplius. *In eadem die* 17. *Decembr.* 1836.

175 E converso juxta nuperam facti speciem consulendum SSmo pro adprobatione emphyteusis favore Aloysii Bianchi salvo jure vigesimae et sextae, rescripsit S. C. *In eadem ad* 2. *Dub.*

176 Canonicis ac Portionariis Collegiatae Noci, ob aeris inclemantiam, redditnumque tenuitatem, indultum Choro per tertiariam inserviendi postulantibus EE. PP. negativum protulere responsum in *Convereanen. Servitii Chori die* 17. *Decembris* 1836.

177 Orta controversia an Canonicatus de Lanfranchis in Metrop. Ecclesia Pisarum Residentiae onere teneretur, quod nulla in ejus institutione expressa de hoc mentio facta fuerit, Sacer Ordo definivit pro affirmativa ad tramites juris, servata tamen consuetudine quoad chori servitium pro diebus solemnioribus, taxata summa pro singulis fallentiis ab Ordinario favore Fabricae Ecclesiae applicandis. *Pisana Residentiae* 2. *Jun.* 1837. *ad* 1. *Dub.*

178 Cum Canonici Cathedralis Casertanae per longissimum tempus optionis jure usi essent, quod Statuto ipsis concessum fuerat, quamvis postea 60. annorum spatio propter temporum adjuncta gravissima uti omisissent, illud adhuc competere responderunt EE. PP. excluserunt autem ab optione praebendas, quibus dignitas, aut officium annexum esset; ita tamen, ut in mensibus reservatis, et pro beneficiis affectis ab Apostolica Sede provideri deberet praebenda quae optata non fuisset. *Casertana Optionis* 2. *Junii* 1837.

Quod autem Canonicatum cum congrua satis praebenda receperit Aloysius Corsini, nec ullam postbac ejusdem redditus passi fuissent imminutionem, servitii chori reductionem denegavit, eidem postulanti, dato responso negative et amplius. *Pistorien. reduct. onerum* 17. *Febr. et* 24. *Martii* 1838. 179

Cum eadem clausula S. Cong. indulsit precibus Canonicorum Cusentinae Cathedralis ob tenuissimes praebendarum redditus chori servitium de alternativa ad tertiariam reduci poscentibus. *Cusentina servitii chori* 23. *Junii* 1838. 180

Manentibus iisdem circumstantiis S. Cong. prorogationem Indulti quoad imminutionem servitii chori concessit Aquilano Capitulo ad aliud decennium, facto verbo cum SSmo. *Aquilana servitii chori* 15. *Septembris* 1838. 181

Inspectis gravissimo chori servitio, quo tenebantur Canonici Lucerinae Ecclesiae, nec non utilitate, quam minus gravati potuissent populo Christiano afferre, reductionem quotidiani servitii chori ad alternativam indulsit S. Ordo, exceptis de more tempore Adventus, quadragesimae, festis diebus etiam reductis, octavis privilegiatis, et festo S. Titularia, jussitque insuper ut Episcopus ad tramites S. Conc. Trid. constitueret distributiones quoditianas, quae inservientibus accrescerent. Siquidem his destitui Capitulum constitisset. *Lucerina reduct. servitii chori* 22. *Decembris* 1838. 182

Inspecta satis congrua praebenda, qua patiuntur Canonici Collegiatae S. Michaelis in foro in Lucana civitate, ipsis instantibus pro exemptione a chori servitio diebus 2. et 3. post Pascha, et 2. et 3. post Nativitatem D. N. J. C. nec non ab onere per statutum inducto inserviendi pro Canonico jubilato absente, S. C. nequaquam annuit, dato responso Negative in omnibus. *In Lucano Servitii Chori* 2. *Martii ad* 2. *et* 3. *Dub.* 183

Pro Distributionum condonatione, quas Canonicus Theologus Vincentius Anzilotti perceperat Episcopali exemptionis decreto nisus ob lectionem Theologiae Dogmaticae, cui in Seminario Pisciensi absque ullo emolumento navabat operam, S. Ordo rescripsit consulendum esse SSmo, attentis peculiaribus circumstantiis. *In Piscien. Indulti die* 23. *Martii* 1839. *ad* 3. *Dub.* 184

Postulanti Canonico Theologo Vincentio Anzilotti confirmationem indulti, quo Episcopus ipsi concesserat ut diebus, quibus Theologiam Dogmaticam in Pisciensi Seminario absque ullo honorario tradit, gauderet exemptione a Choro cum distributionum perceptione, EE. PP. attentis peculiaribus circumstantiis, praesertim Seminarii paupertate, et impotentia aliter supplendi, annuendum duxerunt, dato responso affirmative in casu 185

de quo agitur, exceptis distributionibus inter praesentes tantum dividendis usque ad electionem novi Episcopi. *In Pistien. Indulti die* 23. *Martii* 1839. *ad* 1. *Dub.*

186 Sacerdoti Francisco Tiberti, qui omnibus a Fundatore praescriptis dotibus instructus a Capitulo Civitatis Castelli ad Canonicatum in Ecclesia Cathedrali Tiferni sub invocatione D. Floridi legitime fuerat nominatus, cum nemo ex passive vocatis ex adverso contendentibus idoneus reperiretur, S. C. canonicam institutionem dandam esse decrevit. *In Civitatis Castelli Canonicatus die* 27. *Aprilis* 1839. *ad* 1. 2. *et* 3. *Dub.*

187 Iisdem perdurantibus causis, servitii Choralis *reductionem* ad primas et alteras Vesperas in Festo B. M. Virginis in Coelum Assumptae, et anniversarium Pantano ad decennium impertitam favore Collegii Hebdomadariorum in Parochiali Ecclesia S. M. Majoris prorogavit S. Ordo ad aliud decennium ad formam praecedentis resolutionis an. 1828., mandavitque Emo Archiepiscopo, ut curaret executionem mentis ejusdem praecedentis resolutionis, de onere quodam novis Beneficiatis imponendo. *In Neapolitana reductionis Servitii chori die* 26. *Januarii* 1840. *Renunciatio.*

188 Capitulo Albensis Cathedralis flagitante, ut ex loci insalubritate a servitio chori per binos menses abesse concederetur cum privilegio percipiendi interim distributiones quotidianas, stante consuetudine immemorabili, Emi PP. perpendentes multa in ejus Capituli statutis a S. Canonibus absona contineri, ad bina proposita dubia rescripserunt: Dilata, et Episcopus curet confici juxta Bullam S. M. Pii VII. incipientem *B. Petri Apostolorum Principis* nova Capitularia statuta ad normam SS. Canonum, et S. Concilii Trident. infra sex menses, quibus confectis certioret, et causa reproponatur. *In Alben. Servitii Chori die* 23. *Mar.* 1840. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

189 Canonicos Marianum Bartolozzi, et Philippum Nobili, nec non praebendatum Xaverium Spagnoli Ecclesiae Collegiatae Montis Ulmi Firmanae Dioecesis certamen instaurantes adversus Archiepiscopi decretum in S. Visitatione die 13. Februarii editum, quo firmatum fuerat ut sub caducitatis poena Presbyteratus Ordinem susciperent, S. C. attenta Ecclesiae Collegiatae natura, nec non peculiaribus tum Capituli, tum fundationis statutis, decrevit non teneri ad S. Ordines; atque inde ad alias preces ab iisdem porrectas pro dispensatione ab ordinibus suscipiendis, quatenus tenerentur, respondit, provisum in primo. *In Firmana SS. Ordinum die* 27. *Apri. ad* 1. *et* 3. *Dub.*

190 Vacationes ob passam redituum imminutionem a quotidiano servitio chori, cui per statutum adigebantur, Canonicis Collegiatae Vallis Montanae concessit S. C. ad duos menses sive continuos sive interpolatos, exceptis festis Solemnioribus, tempore Adventus, et Quadragesimae de licentia Episcopi, ut dummodo non abessent ultra tertiam partem. *Signina, servitii Choralis et Reductionis* 17. *Feb. ad* 1. *Dub.*

Capitulum Cathedralis Puteolanae quotidianum chori servitium ad alternativum reduxit per septem annos, adbibito Episcopi consensu, qui veniam ab Apostolica Sede se imploraturum spopondit. At, Episcopo morti proximo se nunquam indultum impetrasse confitente, Capitulum tum pro absolutione arbitrariae reductionis quoad praeteritum, tum pro reductione choralis servitii quoad futurum ad S. Congregationem confugit, quae data absolutione quoad praeteritum, super petita reductione rescripsit—Dilata, et expectetur Episcopus—*In Puteolana Reductionis, Servitii Chori* 21. *Junii* 1842. *ad* 1. *et* 2. *Dub.* 191

S. C. distulit causam servitii chori, quam petebat Michael Luciani Beneficiarius Proto — Basilicae Leteranensis, num non residens mense Octobris posset alios *substituere* in servitio chori, et quatenus negative; saltem cum gratia ejusdem substitutionis beneficium. *Romana servitii chori* 23. *Junii* 1842. *ad* 1. *et* 2. *Dub.* 192

Ad Canonicatum Pisanae Cathedralis, cujus fruitioni Capellanorum Collegium fuerat a fundatore vocatum, dummodo personae adessent septem, designatis qualitatibus pollentes, Magnus Haetruriae Dux Patronus nominaverat Antonium Roncucci, a dicto Collegio extraneum, et dictis qualitatibus destitutum. Hoc autem dispositionem postulante, qua tamen non indigere arbitrabatur, quia cum nemo ex Capellanis singulis volitis qualitatibus donaretur, passivam vocationem silere contendebat: contra vero propugnante Capellanorum Collegio juspatronatus passivum, corpori concessum, suas exercere vires, quod inter Capellanos duo adessent una tantum, vel altera qualitate destituti; proposito dubio; *an et quomodo sit locus dispensationi?* S. Ordo respondit: *ad Dominum Secretarium cum SSmo juxta mentem. In Pisana, Canonicatus quoad dispensationem* 9. *Julii* 1842. 193

Capitularibus loci nisi expostulantibus, ut temperatioribus anni mensibus, anniversaria celebrare liceret, quae loco valetudini pernicioso et mensibus frigidioribus peragenda erant, S. C. petitam traslationem permissit ad alios dies arbitrio Episcopi, et in Tabella apponi jussit, facto verbo cum SSmo. *Conversana Translat. Anniversar.* 28. *Julii ad* 1. *dubium.* 194

CANONICI REGULARES

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA.

1 Duae Canonicorum Regularium Congregationes, altera nuncupata Lateranensium a Basilica S. Joannis in Laterano, quae potissimum Ravennae florebat, altera Rhenanorum a parvo flumine Rheni apud Bononiam, quae tam Romae quam Bononiae in primis clarebat, antiquis inter se benevolentiae vinculis mutuo devinciebantur, licet habitu, et constitutionibus distinguerentur.

Saeviente Gallicae irruptionis procella prisci foederis non obliti adjumentum et subsidium sibi invicem praebere non omiserunt. Pace restituta statim ab anno 1814. opera P. Abbatis Generalis Garofali, Rhenanorum ordo in pristinum redintegratus est; nec multum temporis effluxit, ut etiam ordo Lateranensium restitueretur.

Interim memoratus Abbas cum Lateranensium gratiam amoremque sibi conciliasset in illud maxime incumbuit, ut de Rhenanorum et Lateranensium Congregatione unum corpus unaque familia conficeretur. Ad hanc itaque rem adprobatio a Sancta Sede impetrata est per Rescriptum datum die 6 Augusti 1819.

In illo Sanctitas Sua praescripsit, ut Capitulum Generale ad hoc celebraretur; decretique executionem pro implorata unione Emo Pacca Cl. M. commisit, ac in posterum *Ordinem Canonicorum Regularium SSmi Salvatoris Lateranensium* vocari voluit: tandem utriusque ordinis res omnes ac privilegia juraque communicavit atque permiscuit.

Emus Executor in Rescripti Executione jussit de utriusque Ordinis Rhenanorum ac Lateranensium constitutionibus unam dumtaxat regulam quamprimum concinnari, demptis vel additis, quae pro temporum ac circumstantiarum opportunitate addenda vel demenda viderentur.

Hujusmodi Constitutiones S. C. Episcoporum et Regularium exhibitae sunt an. 1840. a Vincentio Tizzani Vice-Procuratore Generali, nunc meritissimo Interamnae Episcopo, commendataeque ab Emo Pacca Ordinis Protectore. Quae res dum ad huc penderet, P. Abbas Generalis expetivit, ut quasdam, quas proponebat, mutationes discuti approbarique S. C. concederet.

Caeterum quaedam in iisdem Constitutionibus notata digna reperta sunt. Primo siquidem pluribus locis innui videbatur, aliquibus in casibus Canonicos Regulares obnoxios non esse censurae Extravagantis *Ambitiosae*. At vero, licet ante Urbanum VIII. aliquae adessent Religiones, quae ab hac lege erant exemptae, decreto tamen memorati Pontificis hujusmodi exemptiones ablatae sunt. Legitur enim in citato decreto « *Omnium rerum et bonorum immobilium, et pretiosorum immobilium et pretiosorum mobilium alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, census perpetuos, seu vitalitios, hypothecam, locationem, et conductionem ultra triennium, concessionem in feudum (a quibuslibet Ordinum Regularium moderatoribus) fieri perpetuo prohibet ..... non obstantibus indultis, privilegiis, quibus Sanctitas Sua derogat.* »

Et reapse huic decreto indiscriminatim parent universi Regulares, et quotidie Beneplacitum Apostolicum in casibus ab illa Extravagante praescriptis implorant. Neque vero ab hoc onere eximere sese poterant Canonici Regulares, quidquid sit de antiquarum Constitutionum privilegiis. Hae enim approbatae fuerunt an. 1592. et an. 1612. cum tamen hujusmodi Urbani decretum an. 1624. editum fuerit, neque Sancta Sedes haec privilegia in posterum impertiri consueverit.

Secundo loco, cum res est de Monachis incorrigibilibus, nulla mentio fit decretorum Urbani VIII. et Innocentii XII. quibus ratio praescribitur, quae in retinendo Religioso incorrigibili atque expulsioni obnoxio sequenda sit.

Tertio loco quando sermo est de acceptatione novarum domorum vulgo *Canoniche* ideoque de nova earum fundatione, nihil innuitur de praescripto *Conc. Trid. Sess. 25. C. 3. de Reg.* in quo exposcitur Ordinarii licentia, neque de Constit. *Instaurandae* an. 1661. in qua Innocentius X. prohibet nova cujuslibet Ordinis erigi Monasteria « *absque Sedis Apostolicae licentia speciali ..... praevia examinatione Congregationis negotiis Ep. et Regul. praepositae* »

Quinque itaque dubiorum formulae Emis PP. sacrum hunc ordinem constituentibus discussioni suppositae sunt, nimirum 1. *Se e come si debbono approvare le nuove Costituzioni de' Canonici Regolari del SSmo Salvatore Lateranesi?* Et quatenus affirmative. 2. *Se convenga ammettere le modificazioni proposte dal P. Abate Generale?* 3. *Se aggiungere, che per le alienazioni de' beni stabili e mobili preziosi si debba stare all'Estravagante* Ambitiosae, *non ostanti gli antichi privilegi?* 4. *Se esprimere, che per l'espulsione si debba osservare il Decreto di Urbano VIII., e d'Innocenzio XII.?* 5. *Se dichiarare, che per l'erezione delle nuove Canoniche debba rimaner ferma la Const.* Instaurandae *d'Innocenzo X.?* 6. *Se vi sia luogo ad altri cambiamenti?*

Emi PP. in generali conventu diei 26. Martii 1841. rescripserunt: Ad 1. *Affirmative juxta modum:* Ad 2. 3. 4. 5. *affirmative* Ad 6. *Ad Emum Praefectum cum Emo Ponente.*

Sanctitas Sua hanc Resolutionem approbavit, ideoque decretum typis editum est.

Romana — Super approbatione Constitutionum Ordinis Canonicorum Regularium SS̄mi Salvatoris Lateranensium.

2 Episcopus Trojanus, ut rectae in Capituli Trojani convocatione disciplinae competeret, die 28. Februarii 1838. decretum edidit, quo plura super hac re jubebantur. Sed praesertim in articulo primo statuebatur, quod Capituli Praefectus *non potrà convocare il Capitolo senza far precedere antecedentemente la schedola affissa per tre giorni nel luogo solito, nella quale dovrà spiegarsi l'oggetto della convocazione, e ad evitare le frodi, che per tale causa possono sorgere; la detta schedola dovrà essere vistata dalla nostra Curia, la quale in occasione di differenza potrà confrontare la data con quella della conclusione capitolare indi risultante*: Quamlibet vero decreti violationem suspensio a divinis ipso facto consequi debebat.

Cum vero Trojanum Capitulum ad Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium appellasset, causa, juris ordine servato, proposita est concordato dubio: *An decretum Episcopi diei* 16. *Octobris* 1838. *super convocatione Capituli sit confirmandum vel infirmandum in casu?*

Sententiam affirmativam circa primam dubii partem propugnabat Episcopus ex eo, quod Ordinario jus competat praescribendi rationem, quae a Canonicis in Capitulo congregando sequenda sit *Crispig. Vis. Past.* 6. 3. §. 30., praesertim vero si justa adsit causa *Ferrarius V. Capitulum Art.* 1. n. 8. Jam vero justissimas in casu causas id providendi intercedere multis factorum deductionibus evincere satagebat.

At vero replicabat Capitulum istiusmodi jus Episcopo nulla ratione, inhaerere ut *S. C. Ep. et Reg.* in *Brandusen.* 17.*Jan.*1584.*ibi*: *La S. C. ha risoluto, che il Capitolo sia libero di congregarsi quando vuole, purchè non sia in pregiudizio del culto divino, onde non si può obbligare a domandare la licenza*: Addebant insuper, quod nequeat Episcopus legem facere, ut in Schedula negotia edicantur, quae in capitulo pertractari oporteat, ut docet Card. Petra Sect. 2. *de Solemn. in alienat. rerum Eccles.* n. 48. ibi: *An Episcopi licentia requiratur in convocatione Capituli? Dicendum regulariter non requiri, si solitum sit sine illa convocari . . . . . si tamen requiratur licentia Episcopi, non tenetur Capitulum declarare, quae negotia agere debet in Capitulo: S. C. Ep. et Reg.* in *Andrien* 25. *Febr.* 1603. num. 11.

Patres Em̄i in plenario conventu diei 25. Septembris anni 1840. ad dubium super exscriptum responderunt. *Ad primam partem affirmative juxta modum, deleta nimirum obligatione indicendi in scheda negotia de quibus agendum sit in Capitulo, factaque expressa declaratione per appositionem: visa: nullam plane induci necessitatem licentia episcopalis de convocatione Capituli, nec non ablata poena latae sententiae:*

Trojana: super Convocatione Capituli:

CANON MISSÆ

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Cum Abbas saecularis et Collegiatae Ecclesiae S. Petri Oppidi de Lerma nullius Diocesis Provinciae Burgensis postularet: 1. An liceret Clero tum saeculari, quam regulari in Ecclesiis ei subjectis eum nominare in Canone 2. An in iisdem Ecclesiis ipsius nomen addendum esset in Oratione, seu Collecta, quae in Hispaniarum Regnis recitatur pro Pontifice, Episcopo etc. S. Rit. Con: respondit; *Quoad annunciationem nominis in Canone: Negative. Quo vero ad collectam, dilata, et ad mentem.* Mens est, *ut exhibeatur Breve Clementis X., et deceatur de consuetudine in aliis Abbatiis Hispaniarum Regni*: *Die* 1. *Septembris* 1804. *Nullius de Lerma.*

2 An Sacerdos dicere debeat *Te igitur* in principio Canonis, dum elevat manus, et oculos, vel incipere debeat dum est jam in profundo inclinatus? S. C. Respondit:*Servanda Rubrica de ritu servando in celebratione Missae tit.* 8. *num.* 1., *et altera Canoni praefixa. Tuden. Die* 7. *Septembris* 1816.

An debet Sacerdos pronuncians in Canone Missae nomen alicujus Sancti, de quo factum est Officium, vel saltem commemoratio, facere inclinationem capitis? S. C. *Affirmative. Ibid. num.* 32. 3

An inclinandum sit caput, quando nominantur in Canone Sancti, qui nominantur in Canone si sint rit semidupl. et Missa dicitur de Requiem, num inclinandum sit caput dum in Canone nominantur dicti Sancti. S.R.C.Respondit. *In Missis de Requiem, Negative Panormitana Die* 12. *April.* 1823. *ad* 13. 4

In Canone Missae infra actionem nominatur S. Joannes Apostolus, et Evangelista; in Oratione *Nobis quoque peccatoribus*, dicitur « cum Joanne » nascitur exinde dubium. 5

Si Missa dicitur, vel fit commemoratio dicti Sancti, qui nominatur in Canone: quandonam caput est inclinandum? quando nominatur, aut commemoratio fit de S. Joanne Baptista, vel quando Missa dicitur, vel commemoratio fit de S. Joanne Apost. et Evang.? S. C. Respondit: *Dilata, et videatur particulariter ex officio. Panormitana die* 12. *Aprilis* 1823.

CANTOR — CANTUS

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Quum S. Con. interrogata esset: An a Cantoribus in Choro incipi possit Introitus Missae, priusquam Sacerdos eamdem Missam celebraturus ad Altare pervenerit, respondit: *Negative, et amplius.*

2 An servari possit aperta consuetudo, ut in Processionibus Litaniarum earundem Cantores incedant pluvialibus induti.

S. R. C. *Affirmative. Conimbri. Dub. 7. et 17. die 14. Aprilis* 1753.

3 Essendo pregata la S. Congre. di concedere la necessaria facoltà, perchè nella Diocesi di Bitonto si possa cantare dall'Organo nel momento della Benedizione con l'augustissimo Sacramento il versetto del Salmo LXVI. *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, et metuant eum omnes fines terrae*, secondo l'antico costume. S. Con. respondit: *Servetur Decretum in Caputaquen. diei 9. Febr.* 1762. *permitti vero potest ut cantetur* Benedicat nos Deus: *immediate post Benedictionem juxta Instructionem Innocentii XII.a Clemente XII.confirmatam in delatione Viatici. Bituntina die* 18. *Martii* 1833.

Cantor Cathedralis Civitatis Notabilis, qui cum aliis Dignitatibus et Canonicis ab Episcopo invitatis ad Collegiatam S. Pauli Civitatis Vallettae se confert, non potest gestare virgam, qua utitur in Cathedrali; eadem vero virga uti potest Cantor Collegiatae praesentibus Canonicis Cathedralis. *Melevitana Praeminentiarum* 19. *Maji* 1786. *dub.* 5. *et* 6. 4

Ad Cantorem Ecclesiae Collegiatae spectant functiones Chorales muneris sui propriae; locus autem in associatione Episcopi, et in Processionibus ei assignandus est ad formam Caeremonialis. *Ibid. dub.* 7. 5

Ubi Cantus Chori non producitur usque ad elevationem hostiae, *Benedictus qui venit* etc. cantari non debet immediate post primum *Hosanna in excelsis*, sed post elevationem. *Marsorum* 12. *Novem.* 1831. *dub.* 33. 6

CAPELLA

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Capellae nuncupatae Corpus Christi prope locum Albiniani in Comitatu Venayssino, cujus loci est Baro Alemannus de Passis qui eam aedificavit, demolitioni, nec non alienationi illius situs, ac translationi onerum non est locus; sed est locus reparationi, ac novae ejus aedificationi a Barone dicti loci faciendae, etiamsi Episcopus in Visitatione ruinam minari agnoscens eam esse intercidendam ac supprimendam decreverit: *Arausicana die* 17. *Junii* 1780. *dub.* 1.

2 Nec Capellae ejusdem Rectori indulgenda est reductio, ac commutatio onerum, quibus ex fundatione ille fuit gravatus. *Ibidem dub.* 3.

Nec non Capellae supellectilia sacra sunt ab haerede fundatoris ad formam testamenti subministranda. *Ibid. dub.* 4. 3

Cum Capella Innocentium in Ecclesia Abbatiali Nullius Foripompilii erecta, perspicue probare nequiverit identitatem Domus ipsi a Joanne Tobhia Episcopo Brictinorien cl. mem. donatae, vel saltem cum longissima praescriptione Episcopi Brictinorienses eamdem domum possederint, Sacra Congregatio censuit, Capellae Innocentium reintegrationem ad dictam domum denegare; quo rescripto provisum fuit evictioni adversus Episcopum Brictinorien. a Capellae Administratoribus petitae. *In Nullius Forpompilii, et Brictinorien. Vindicationis die* 18. *Decembris de* 1. *et* 2. *Dub.* 4

CAPELLANIA

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Imminutos ita reperiit Capellaniae ab Aloysio Pantalupi in Altari S. Catharinae V. et M. in Ecclesia S. Petronii Castri Bononiensis fundatae sortes, ejusque fructus, ut Oneris Missarum reductionem obtinuerit Sacerdos Paulus Naldius. Summam praeterea scutorum 81. pro domus Capellani et viae constructione eamdem superiorum jussu impendit. Alia nunc scuta quinquaginta supersunt pro necessaria domus ulteriori reparatione eroganda. Postulavit ille suspensionem missarum pro redintegratione expensarum, et non obtinuit. Postulat nunc an et quomodo sit providendum pro aliis expensis necessariis pro totali reparatione ejusdem domus? et nequaquam obtinuit: *Imolen. Reduct. et Suspens. Onerum Miss. die* 14. *Febr.* 1778. *dub.* 4.

2 Canonicus Joannes Barastrellius, qui est Capellanus trium quorumdem institutionum Monasterii S. Placidi nullum onus missarum praedecessores implevisse asserit, qui ad orandum tantum pro anima fundatorum teneri puterunt. Nihil aliud ex fundatione, nisi testatores divinorum Officiorum celebrationem demandasse, evincitur, et unus testator celebraturo Sacerdoti reliquit redditus harum fundationum sunt imminuti, et hae formae quatuor saecula praeseferant. Capellanus declarari onera pro eisdem legatis piis implendi postulat. S. C. Capellanum missas in altaribus a fundatoribus designatis juxta quantitatem redituum ad rationem taxae perpetuae cum applicatione pro anima respectivorum fundatorum teneri rescribit: *Messonen, die* 16. *Maji* 1778.

3 Ad Capellanum Ecclesiae et Capellae B. M. V. Gratiarum Frusinonis de jurepatronatus Scholaticae Quartucci spectat administratio quoad bona, jura, credita, sacra supellectilia, et alia quaecumque data, concessa et perventa ad dictam Ecclesiam, et Capellam; licet dicta Ecclesia a Communitate Patribus SSmi Redemptoris concessa fuerit: *Verulana, Juris patronatus die* 16. *Jon.* 1779. *dub.* 2.

4 Dispensationem a summo Pontifice Benedicto XIV. habuerunt, in exemplum tamen non trahendam, ad retinendas Capellanias amovibiles fundatas ab Antonio Rota in Ecclesia Collegiata terrae Ophidae Canonicus Luccius Recchius, et Sacerdotes Venantius Telli, et Elpidius Biccolinus, etiamsi essent exteri Presbyteri, et alter Canonicus contra voluntatem expressam testatoris, qui Oppidanos vocaverat; ideo quaesitum fuit, an sustineantur dictae dispensationes, Oppidanis contradicentibus, et allegantibus esse silentio praetermissas fundationis qualitates, S. C. sustineri illas censuit: *Asculona* 15. *Maji* 1779. *dub.* 1.

5 Ad legatum pium missarum ab Antonio Rota relictum deputati fuerunt duo Capellani, qui indulta Pontificia obtinuerunt misses celebrandi donec vixerint, sed Capitulum terrae Ophidae, ad quod spectat jus Capellanum, vel Capellanos deputandi, exorat ut dicta indulta tamquam subreptionis, et obreptionis vitio infecta revocarentur, quum qualitates a testatore requisitas Capellani minime haberent. S. C. indulta praefata valida esse, et non esse locum eorum amotioni a Capellania declaravit. *Asciolana, die* 15. *Maji* 1779. *dub.* 2. 10

6 Pia mulier Cassandra Jausito de Martino Beneventane binas erigens Capellenias seu Beneficia cum missae quotidianae onere praelationem familiae Bernardi Fratris in futuris nominationibus tribuit; propterea Bernardus, mortuo primo nominato Capellano, ad illam vocavit filium suum sexennium sub spe obtinendae dispensationis aetatis cum facultate per alium onus implendi. Dispensationem implorat puer, et usquequo ad legitimam aetatem pervenerit pro suscipiendo Sacerdotio adimpletis oneribus gratiam assequutus est: *Beneventana dispensationis die* 28. *Aug.* 1779.

7 Ob Capellaniam possessam a Canonico Coadjutore Comite Olgiati in Ecclesia Cathedrali, qui onere missae quotidianae per se ipsum sub auroram explendo, ac assidue residendi in loco Scalengiarum gravatur, levamen idem petiit a S. C. sed minime auditus, fuit quoad unus missarum, licet agebatur de filio patroni, et imminutos reditus esse asserebatur, verum ex gratia non residebat: *Taurinen, die* 29. *April.* 1780. *dub.* 1. *et* 2.

8 Ecclesia Prioralis SS. Apostolorum Petri et Pauli terrae Montis Leonis in Collegiatam erecta fuit. In hac erectione census in sorte 1200. fuit impositus. Vacat nunc Capellania Curata, et Prior, ac Canonici, qui ad munia Parochialia Capellano inhaerentia peragenda sese obferunt, suspensionem collationis Capellaniae precantur ad effectum erogandi annua scuta 30. in partialem census redemptionem. Annuit Episcopus, et nemini suspensionem hanc afferre praejudicium addit; et tamen e S. C. non impetratur suspensio. Redeunt Oratores, et ut recedat a decisis, petunt pro aere alieno solvendo, sed perstitit S. C. in decisis: *Civitatis Plebis die* 5. *Aug.* 1780.

9 Capellaniam instituit Lodevicus Taberne tunc Episcopus Landensis, jusque nominandi contulit in haeredem Caesarem nepotem; oneraque personalis celebrationis residentiae adjecit Capellano. Laurentius Taberna patronus praesentavit Beltha-

xarrem Volpi in aetate viginti duorum annorum constitutum at nondum clericali tonsura initiatum. Supplicavit hic sibi dispensari super defectu aetatis, ut ad ejus titulum possit ad Ecclesiasticum statum promoveri. S. C. dispensationem impertita est juxta votum Archiepiscopi Episcopi Papiensis *Papien. Dispensat. die* 16. *Sept.* 1780.

10 Capellanias in Metropolitana Ecclesia obtinentes dum Missas solius praesentiae celebrabant, consueverunt etiam eadem die alis onera Missarum adimplere cum sacrificii applicatione. Usum non satis tutum Revisores Legatorum Piorum existimarunt. Verum animadvertentes redditunm tenuitatem, et excessivum missarum numerum, precati sunt, ut Capellanis concederetur facultas onera missarum explendi per solam celebrationem, solamque praesentiam cum applicatione sacrificii pro aliis Legatis, quibus onus inest applicationis. Re ad S. C. delegata, et dubio proposito, quibusnam Cappellanis sit locus celebrationi et missarum applicationi ? responsum prodiit, dilata et ad mentem » Et mens est, ut exhibeantur decreta, acta » facta coram Card. Del Verme, et ut scribatur Ar» chiepiscopo pro nova informatione juxta instru» ctionem: Esd. Caus. 19. Julii 1783. Instructione » dictum est, haud deprehendi ex fundatione non» nullarum Capellaniarum legem fundatoris ex» clusivam oneris missas applicandi, ac prorsus » ignorari consuetudinem, quae respicit modum, » et tempus explendae celebrationis. Inde animad» versum, quod Rectores hujusmodi an. 1703. in » S. C. institerunt pro exequutione decreti Epi» scopi Fontana, quo celebratio pro mortuis fun» datoribus demandata fuit. De aliis vero Capel» laniis descriptis nullam proferri testamentariam » dispositionem S.C. putavit, nec de iis mentionem » fieri in sententia anni 1703. et in hoc casu fun» datorum suffragio consulere voluisse censuit. » Hinc postulatur ulterior causae elucidatio », *Ferrarien.* 19. *Julii* 1783.

11 Capellania, quam fundavit Sancles Liegi in oppido Castri Plani gravatur onere missarum cum eleemosyna ob: 12. juxta redditus, missae solemnis in Sabbato Sancto et festis B. M. V. quae missae inter illas cujusdam hebdomadae computari debent; insuper, onere interventus vesperis, et missis solemnibus, ac aliis quibuscumque Parochialibus functionibus. Modo petitur reductio missarum ad taxam conciliarem, et exemptio a celebratione missae solemnis his diebus, quibus Parochus loci solemniter Sacris operatur, aliorumque onerum moderatio. Verum S. C. non fuit missarum reductioni, et reliqua arbitrio Episcopi remisit: *Æsina* 25. *Novem.* 1785.

12 Licet Capellaniae octo fundatae in Monasterio Monialium S. Augustini ratione diminutionis redituum, ac onerum earumdem reductae ad septem fuerint, moniales modo instant pro ulteriori reductione, annonae caritatem, redditunm tenuitatem, nec non inveniendi Capellanos difficultatem allegantes. Annuit gratiae S. C. juxta votum Archiepiscopi « Qui sequentem proponit reductionis » modum: Narratum est supra, ut cum Capella» niae ab octo ad septem redactae fuissent, jus» sum fuerit, ut superextantes redditus in eleemo» synam tot missarum lectarum implicarentur. » Harum vice proponit augmentum dotis septem » Capellaniarum ad scut. 48. cum dimidio circiter, » comprehensis Sacris Utensilibus; factaque hac » additione superfuturas adhuc animadvertit lib. » 21. 12. 3. ex illis quae fuissent in missas lectas, » de quibus supra erogandae » ita tamen, ut missae ex redditibus uniendis, et respective ex delendis oneribus celebrandae applicentur pro particularibus benefactoribus, quoad fieri separatim poterit, sin minus, collective: *Januen. Reduct: Miss.* 17. *Junii* 1786.

Marcus Aurelius Peretti ex compatronis cujusdam Capellaniae laicalis novem Capellaniae praediola ac domum, quae eidem fundationi assignata erat, alienavit. Inde Sacerdos Carolus Peretti, qui eamdem Capellaniam cum conditione amissionis, si congruo beneficio provideretur, obtinuit, paullo post Ecclesiam quamdam Parochialem quam decennio tantum retinuit, assequutus est; hinc post Paroeciae dimissionem, inspectis dictis alienationibus, Sacro patrimonio destitutus ille remansit; exorat proinde redintegrationem ad nulliter Capellaniae bona distracta et reportevit ad ea quae descripta in instrumento diei 9. Decem. 1757. fuerunt: *Asculana, Capellaniae die* 2. *Decem.* 1786. *dub.* 1. 13

Possessionem capta ab Aloysio Terrentio nominato ad Capellaniam fundatam ab Ubaldo Couversi in Ecclesia S. Nicolai Castri Elogobiarum non esse circumscribendam prout praecedens Capellanus ad triennium nominatus autumaverat, ex quo ipse durante triennio, et proinde ante nominationem Aloysii S.C. perpetuitatem postulaverat: *Pisauren. Capell.* 2. *Decem.* 1786. *dub.* 2. 14

Quod Capellaniam institutam a Joanne Baptista Boasi super Domo pluribus obligationibus affecte, nec non et doti subjecta Catherinae Passano, responsum fuit, providendum esse juxta votum Archiepiscopi « Archiepiscopus censet quoad se» cundam Capellaniam ut Oratrix teneatur Ca» pitale hujusmodi libr: duo mille caute collocare, » cum ejus monetali augmento, quo evehitur ad » libras bismille sexcentas triginta sex hujus mo» netae extra bancum, ad hoc ut ex ipsis proven» tibus singulis annis celebrare facere teneantur » tot missas rationata eleemosyna ad hanc Syno» dalem taxam, injuncto pariter ipsis onere conti» nuo celebrare faciendi tot missas pariter ad for» mam Synodi quot essent fructus Capitalis prae» dicti a die adeptae possessionis Domus ejusdem 15

» usque ad diem, qua praeficitur impendium » adplicatis missis pro Joanne Baptista et Laura: *Januen, Reduct. et Translat. missar. die* 16. *Decem.* 1786. *dub.* 1.

16 Quo vero ad aliam Capellaniam institutam a Laura Boasi super eadem pariter domo fundata simile responsum prodiit: *Ibid. dub.* 2.

17 Canonicus Guidus Badalotti Capellaniam laicalem instituit, nemine ad juspatronatus passivum vocato. Unus patronus masculus Joachim Provenzali superest. Prae sua paupertate exorat ille, ut suspensa nominatione Capellani, sibi reddituum Capellaniae decernatur administratio, ea tamen lege ut reddituum medietas sibi in alimoniam durante paupertate, medietas altera in eleemosynam missarum juxta testatoris votum erogetur. Oratoris petitis S.C. indulsit ad quinquennium, expletis duobus anniversariis, et quinque missis: *Aquen. Capellaniae* 3. *Febr.* 1787. *dub.* 1.

18 Ob diminutos Capellaniarum redditus obsecrata fuit S. C. a Collegiatae Ecclesiae Capellanis pro onerum reductione, et commutatione anniversariorum ad missas lectas, ita tamen ut idoneum Capellaniae praedictae praestare possent titulum pro sacra ordinatione, et S.C. eos audivit juxta votum Card. Relatoris: *Leodien* 24. *Martii* 1787.

19 Ex annuis Mediolanensibus libr: 300 seu scut. 50. monetae Romanae Capellaniam instituit Antonius Robbio in Parochiali Ecclesia oppidi Salarum cum onere quotidiani sacri et Choralis residentiae in diviuis. Aucta in ea regione ad ob 16. cum dimidio manuali eleemosyna, S.C. precati sunt patroni pro reductione onerum; et illa Servitium chori deleri statuit, et ad rationem manualis missas celebrari voluit: *Derthonen. Reductionis Onerum* 19. *Maji* 1787.

20 Fundata Capellania laicali in oppido Montis Sancti a Sacerdote Spiriti, inter caeteras pactiones fundationis, quae causam controversiae praebent, ipse voluit, ut Plebanus pro tempore et Sacerdos dicti oppidi senior libere possint, et absque causa aliqua Capellanum pro eorum arbitrio removere, quin rationem nisi Deo et eorum conscientiae afferent. Hac de causa senior Sacerdos Canonicum Canepinium possessorem dictae Capellaniae amovit, qui gravate id ferens, quaerelam ad S.C. detulit, quae servandam esse amotionem; nec esse locum reintegrationi, licet Episcopus id eveuisse ex odio testetur, deliberavit: *Firmana, Capellaniae die* 3. *Martii* 1787. *confirm*: 19. *Maji.*

21 Ad Capellaniam residentialem in Ecclesia Cathedrali institutam patroni laicum Petrum Schiavinium annorum 14. sub conditione assumendi Clericatum nominaruut. Capellaniam hanc Sacerdotalem postea S. C. declaravit. Attamen dispensationem aetatis praevia SSmi consultatione donec ad legitimam aetatem pervenerit, Clericus ille reportavit: *Asten. die* 20. *Sept.* 1788. *dub.* 2.

Quatuor in Basilica Lateranensi Capellanias 22
Hilarius Maurus Parmensis instituit, ac unicuique Capellano onus injunxit missae quotidianae, et instar Canonicorum ejusdem Basilicae choro inserviendi. Causa diminutionis earumdem reddituum una deinde altera fuit suppressa, et declaratum augendi earum numerum, si augerentur et fructus. Verum quum Capellani sortem scut. 1400. et fructus scut. 1300. recuperassent, Capitulum Lateranense institit, ut augeretur servitium chori; S. C. audito Archipresbytero, censuit missarum onus augendum et Cappellanias reintegrandas juxta numerum a testatore praefinitum; hinc S. C. rescripsit juxta votum in omnibus Card. Protectoris. Et in folio proposita causa, in decisis dictum est. Romana 11. Aug. 1759. Capellani conquesti sunt, et reductionem missarum petierunt, et S. C. jussit ut eligatur peritus judicialis pro firmatione status 17. Junii 1775. inde permansit in decisis 4. April. 1778. Demum putavit recedendum a decisis et juxta votum Card. Archipresbyteri. Qui ita concludit « Qua de re quoniam » et patronorum consensus accedit, censerem an» nuendum esse Oratoribus pro reductione mis» sarum ad menstruas 45. tantum, ab ipsis cele» brandas, servata forma in omnibus rescripti » hujus S. C lati die 1. Decem. anni 1725. » *decidere die* 20. *Decem.* 1788.

Cardinalis Cosma Imperiali Capellanias funda- 23
vit pro Januensibus Sacerdotibus in Ecclesia S. Joannis Baptistae ejusdem nationis, onera explicandi quolibet die festo Evangelium, et peragendi Catechismum, nec non applicandi viginti missas mensuatim Capellanis imposuit. Capellani paulatim missas 20. per alios applicare, reliquas pro praesentia omittere coeperunt. Secreta Ecclesiae Congregatio decrevit, Capellanis non licere per alios celebrare. Conquesti sunt Capellani; sed S. C. eos in praefata Ecclesia teneri quotidianum missae sacrificium per se ipsos operari respondit: *Romana, Capellaniarum die* 27. *Junii* 1789. *dub.* 1.

De Capellaniis institutis a Card. Cosma Impe- 24
riali in Ecclesia S. Joannis Baptistae Januensis cum onere personalis celebrationis, et in casu deficientiae amissionis assignationis non constat; An et quae rata pars menstrui eorum assignationis sit statuenda in singulas missas, et cui in casu omissionis per Capellanos celebrationis adjudicandum, quod superest, detracta eleemosyna alterius Sacerdotis celebrantis? rescriptum est affirmative in obolis 20. pro qualibet missa retinendis in favorem Ecclesiae, detracta alterius Sacerdotis celebrantis eleemosyna: *Romana, Capellaniarum die* 27. *Junii* 1789. *dub.* 2.

Capellanis Hospitalis S. Mariae de Crucibus Sa- 25
cramenta infirmis aliisque ibi commorantibus administrare licere S. C. definiit. Definiit quoque eorum cadavera in ejus Ecclesia et coemeterio esse

condenda. Modo definiit eisdem Capellanis licere praesente Parocho aqua benedicta cadavera extra Hospitale humanda in actu eorum traditionis aspergere. *Ravennaten. die* 27. *Junii* 1789. *dub.* 3.

26 Ad possessorem Capellaniae fundatae a Sacerdote Josanne Femi cum onere missarum, adjuvandi Parochum ac pueros erudiendi Communitas Castri Pascuorum partem ratam del Castelluccio in augmentum Capellaniae reddituum cessit. At ad solvendum debitum collectarum esmeralium, quarum impositione possidentes del Castelluccio, gravati fuerant, Capellanus Buccetti suam partem ratam, animo tamen repetendi, pependit, ac inde exoravit S. C. pro restitutione indebiti; eoque defuncto, instantiam prosequuti sunt illius haeredes ac hodiernus Capellanus. S. C. fuit animo spectare onus exolvendi collertam ad universitatem Fematris: *Spoletana die* 27. *Febr.* 1790. *dub.* 1.

27 Quum Clericus Joseph Bracci ad Capellaniam Sacerdotalem de jurepatronatus institutam a Sacerdote Petro Bracci nominatus fuisset, dispensatio aetatis ab eodem, qui modo attingit decimumnonum annum cum dimidio, fuit postulata. Hanc S. C. impertivit; nam ille de agnatis, quos testator praedilexit, est, nec ejusdem familiae ullus Sacerdos est competitor; *Senogallien. Capellaniae die* 17. *April.* 1790. *dub.* 2.

28 Anno 1504. Sacerdos Dominicus de Ochis Capellaniam cum onere sacri quotidiani, et diurni nocturnique servitii Ecclesiae Cathedralis instituit. At in Visitatione anni 1589. causa reddituum diminutionis missae ad tres hebdomadales reductae fuerunt. Modo Capellaniam Ferdinandus Chiabrera possidet, qui postulat, an et quomodo impleri debeant onera ejusdem? Affirmative juxta votum Episcopi, qui ait « decernendam observantiam celebrationis trium missarum qualibet hebdomada, feria scilicet secunda, quarta, et Sabbato, sicuti ab initio observatum vidimus. ...... » et injungendum Capellano interessentiam Divinis Officiis in Cathedrali celebrandis diebus festis de praecepto » S. C. respondit: *Aquen. Reduct. Oner: die* 19. *Febr:* 1791.

29 Capellanus fundationis Angeli de Pennacchis, cui onus imposuit fundator celebrandi Sacrum in festis diebus de praecepto et in aliis festivitatibus B. M. V. illud celebrare tenetur in festivitatibus etiam, quae non sunt de praecepto: *Nullius: Ferentilli, Visitationis Sacr: Liminum die* 19. *Febr:* 1791. *dub.* 1.

Et aliqua occurrente festivitate B. M. V. diebus Dominicis aliisque festis de praecepto, non tenetur Missam alia die supplere *Ibid. dub.* 2.

Neque tenetur celebrare in aliis etiam festivitatibus B. M. V. ab Ecclesia indictis post erectionem Capellaniae *Ibid. dub.* 3.

30 Clericus Antonius Maria Bollati ex passive vocatis obtinet Capellaniam fundatam a Josepho Antonio Coppi in Ecclesia Parochiali Caprisrum, et gravatam onere missae quotidianae, residentiae aliisque, tributa tantum vocatis facultate supplendi per alium, excepto Parocho, ut in Ecclesia duae sint missae. Dictus Clericus suam exponens paupertatem petit, an et quomodo sint concedendae vacationes? S. C. rescripsit quoad vacationes negative, excepto casu infirmitatis: *Segusien. Reduct. Miss: die* 16. *April.* 1791. *dub.* 1.

Clericus Antonius Maria Bollati ex passive vocatis obtinet Capellaniam fundatam a Josepho Antonio Coppi in Ecclesia Parochiali Capriarum onere missae quotidianae, residendi, aliisque gravatam, cum facultate tamen supplendi per alium, excepto Parocho, ne Ecclesia illius missae privetur. Dictus Clericus suam exponit paupertatem, et quaerit an sit illi libera applicatio? Negative S. C. respondit: *Segusien. Reduct. Miss. die* 16. *April.* 1791. *dub.* 2. 31

Primum Capellaniam perpetuam, postea legatum pium missarum instituere placitum fuit Octavio Speranza. Propterea Episcopus Beni pium legatum instantibus patronis in Capellaniam erexit, et in favorem cujusdem Clerici patrimonium sacrum constituit. Hodiernus modo patronus pro redintegratione legati pii ad formam testamenti precatur, et S. C. consulta sanavit erectionem confectam, celebratis missis bis centum sexaginta in Ecclesia, in qua testator tumulatus est: *Fanen. Cappell.* 7. *Maji* 1791. *dub.* 1. 32

Octavius Speranza, etsi in primo testamento Capellaniam perpetuam instituerit, tamen in secundo, primo revocato, legatum pium reliquit; idcirco Episcopus Beni erexit illud in Capellaniam, quam Clerico Francisco Rossetti pro sacro patrimonio contulit. Patroni postularunt, ut redintegretur legatum pium, sed S. C. praevia sanatione erectionis Capellaniae, Sacerdotem praefatum, qui bona fide ad Sacerdotium ascendit, abdicari non debere titulo Capellaniae, et quoad administrationem juxta votum Episcopi « Episcopus censet relinquendam Administrationem Rosetto, qui 24. annis » titulo patrimonii bona fide possedit » S. C. respondit: *Fanen. Capellaniae, die* 7. *Maji* 1791. *dub.* 2. 33

Capellania Sacerdotalis, quae in Ecclesia S. Sebastiani Societatis *de' Battuti Bianchi* fundavit Sacerdos Jo. Magnoli cum onere quotidiani Sacri, conceditur in favorem pueruli Josephi Antonii Brunaccini annorum quatuor praelative vocati, ac pauperis juxta modum, exclusis Sacerdotibus Amadei, et Bagattoni, pendente illius iestantia nominatis: *Forolivien. Capellaniae* 25. *Junii* 1791. *dub.* 1. 34

Multiplicum ad 15. erigendas Capellanias, ac alia opera pia implenda Hippolytus Callot ordinavit, haerede instituta Ecclesia SS. Martyrum Laurentii in Fonte et Hippolyti, quam Nobilium Auliculorum Congregatio, quae Urbana dicitur, re- 35

git. Haec septem erectis Capellaniis redditus redundantes erogavit in utensilia, imagines, Ecclesiae restaorationes, lites, quae ad scut. 1017.96. modo supplicat pro absolutione, quum ob aes alienum Ecclesia impotens sit ad omissa onera explenda. Et S. C. indulsit juxta votum Emi Visitatoris: *Romana Unionis Redditum* 25. *Junii* 1791. *dub.* 2.

36 Canonicus Antonius de Sanctis Capellanus amovibilis Capellaniae nominatus est ab Officialibus Societatis S. Sisinii Martyris Tophiae, sed dicti Officiales post quadragenariam possessionem eum dimiserunt, ob iteratam ab eodem compositionem a Rev. Fabrica impetratam, et a S. C. Concilii reductionem, insciis Officialibus dictae Societatis. S. C. autem consulta, redintegrationem dicti Canonici ad Capellaniam mandavit: *Nullius Farfen. Capellaniae die* 6. *Aug.* 1791.

37 Capellaniam annui redditus scut. 40. vel 36. absque expressa celebrationis missarum mentione, Sacerdos Antonius Bitti Antonio Rozzi, ut Sacerdotalem statum susciperet, reliquit. In reliquis vero bonis missas designavit, ideo S. C. consulta statuit missas esse celebrandas a Capellano in numero praefiniendo arbitrio et conscientiae Vicarii Apostolici: *Recineten. Capellaniae die* 27. *Aug*: 1791.

38 Antonius Orca binas instituit Capellanias, et Capellanis onus imposuit celebrandi per se ipsos, exceptis casibus legittimi impedimenti. Hinc Capellani consueverunt in casu infirmitatis praetermittere missas. Episcopus vero postulat, an et quomodo Capellani teneantur supplere missas tempore infirmitatis? et respondit S. C. affirmative, et teneri per alios Sacerdotes: *Civitatis, Plebis Visitationis Sacr. Liminum die* 27. *Aug.* 1791.

39 Quoad Capellaniam fundatam ab Anzelino Jahozzi in Collegiata Ecclesia S. Juliani oppidi Guardiani praediorum medietas absque Capellanorum culpa antiquitus deperdita fui, ideo reductae missae quatuor hebdomadales ad 108. annuas. Sed satis non fuit hujusmodi reductio Capellano Joanni Ambrosio Lazzarini Canonico Curato, qui exemptionem a chorali servitio, et aliam missarum reductionem implorat. Verum a prima reductione redditus minime imminuti fuerunt, et onera expleta; ideo S. C. hjusmodi preces rejecit, *Novarien. Reductionis Oner. die* 17. *Sept.* 1791.

40 Suspensio nominationis Capellani conceditur ad quinquennium Dominico de Sanctis patrono laico Capellaniae erectae a Palladio Olivari ad proprium altare S. Caroli in parochiali Ecclesia Montopolis, deputato ecclesiastico ad ministratore, qui celebratis missis ad formam fundationis, superextantem redditum erogaret in reparationem altaris et subrogationem novae tabulae pictae, nam de patrono paupere non agebatur: *Nullius Farfen. suspensionis Missarum die* 14. *Januar.* 1792.

41 Capellania Laicalis a Francisco Antonio Brochi instituta, ad quam vocatur linea masculina Broglia, et in hujus defectu linea masculina Rocchi Costantini com substitutione Sodalitii SSmae Trinitatis Terrae Offidae, conceditur administratio Theresiae filiae ultimi masculi familiae Borghi ad ejus vitam: *Asculana Capellaniae die* 24. *Martii* 1792.

Eleemosynam missarum Capellaniae a Carolo Carloni fundatae, et ab Angela ejus uxore erectae de jure nunc patronatus gentis Alufliae deberi decernitur Sacerdoti Carolo Antonio Fraschetti Capellano ad manualem pro summa ab Ordinario liquidandam. Nam patroni simplicem manualem Capellano tradebant, et reliquam partem retinebant, quum de Capellania laicali, meroque pio legato agi dictitarent: *Nullius S. Salvatoris Majoris Capellaniae dis* 18. *Aug.* 1792. 42

Jussu Francisci Malacalza Capellania erecta fuit cum onere hebdomadali Missarum 4. residendi in domo sua, in eaque recipiendi Patres Ordinum S. Francisci de Assisis et S. Francisci de Paola. Modo possessor institutionis habentem domum neglectamque praediorum culturam invenit; ideo exorat pro temporali missarum suspensione, ac a residentia hospitioque dispensatione, ut domus ac praedia reparentur. Annuit S. C. in omnibus ad biennium, celebrata unica missa quolibet mense, consulto Episcopo de erogatione superextantium redditunm in causam expressam: *Lunen. Sarzanen. die* 19. *Januar.* 1793. 43

Petrus Angelus Mattioli laicalem Capellaniam instituens cum missarum onere, simpliciter Capellanum confessiones fidelium excipiendas hortatus est; ideoque S. C. consulta, an ei hoc onus incumbat? ei otiqoo incumbere respondit: *Senogallien. Capellaniae die* 20. *April.* 1793. *dub.* 1. 44

Quum simpliciter Petrus Angelus Mattioli hortatus esset in fundatione Capellaniae possessorem excipiendi fidelium confessiones, qood onus ei incumbere decidit S. C; modo privandum Capellania non esse Petrum Coccoli ob nondum acceptam ex contraria opinione pagellam Confessarii, sed praefigendum ipsi terminum arbitrio Card. Episcopi ad excipiendas confessiones, *Senogalien. Capellaniae die* 20. *April.* 1793. *dub.* 2. 45

Missae praescriptae Capellano a Jacobo Mancini cum eleemosyna obulorum 20. pro qualibet superextante redditu Capellaniae, annuis celebratis festivitatibus sex in rurali ejus Ecclesia S. Francisci de Paula, in eadem pariter celebrandae sunt Ecclesia ex praesumpta testatoris voluntate: *Camerinen. die* 11. *Maji* 1793. *dub.* 1. 46

Permittitur tamen illarum translatio ad Ecclesiam ab Episcopo designandam ad formam indulti S. C. 11. Martii 1786. firmo nempe remanente onere celebrandi diebus festis in dicta Ecclesia S. Francisci de Paula. *Ibid. dub.* 2.

In favorem unici et pauperis filii Joannis Pauli 47

Perrotti, passivo vocati, qui statum amplexurus erit conjogalem suspenditur Capellaniao tum Jacobi Perrotti, tom Jo. Baptistae Mollea ad quindecim annos, depotato ecclesiastico administratore, qoi adimpletis oneribus, reliquam summam Oratori consignet: *Montis Regalis, Capellaniarum die* 23. *Novem.* 1793.

48 Dianura a Montevetcri baeredem scriptum muntem Pietatis Brixichellae oneravit manotontione Capellani in Ecclesia Sodalitii S. Crocis, qoi quotidianum sacrum ibi celebraret. Praevio inde laudu, stipendium fuit edictum scut. 40. ct duu novissimi Capellani scut. 33. sunt cunscquuti. Capellania vacante, uemu comparuit ad illam acquireudam; hinc societas oxorat, ut augeatur stipendium, et S. C. annuit pru summa per Ordinarium praefinienda: *Faventina Capellaniae* 21. *Junii* 1794.

49 Capellaniao laicalis fundatae a Valerio Augustino Salvatori in Ecclesia Catbedrali dispensatio retinendi iu stato conjugali denegatur Franciseo Catrani passivo vucato in cuncursu Saccrdotis Petri ejus fratris: *Civitatis Castelli Capellaniae* 22. *Novem.* 1794. *dub.* 1.

50 Denegatur practensa circumscriptio possessionis Capellauiae laicalis institutae a Valcrio Augustino Salvatori in Ecclesia Cathedrali, in quam missus fuit Sacerdos Petrus Catrani absquo citationo Francisci ejus Fratris post contractum ab eo matrimonium, dum petebat dispensationem illam retinendi: *Civitatis Castelli Capell.* 22. *Novem.* 1794. *dub.* 2.

51 Clericus Paulus Bondi nominatus ad Capellaniam fundationis Alexandri Ziani, quum nou cunstet uihil ante possessiunem bonurum Capellaniae pro missis tunc celebratis consequutum fuisse; et verisimile est et bona et redditus pinguis Capellaniae a die nominationis per actas lites vindicasse; hinc non esse locum compensationi missarum quoad praeteritum S. C. sancivit. *Sutrina, Capellaniae die* 18. *Aprilis* 1795. *dub.* 4.

52 Vix dum electus fuit Bernardinus Narduccius in Capellanum fundatioois Agnetis de Paulis, quao missam quotidianam, et adjumentum Parochi in oppido Caesani mandaverat, causa reddituum ejusdem Capellaniae diminutionis, supplicavit ut liberaretur ab onere adjuvandi Parochum, sed non fuit auditus; renovat modo preces et annuum stipendium scut: 48. pro utroque unere, infelicemque residentiae locum ostendit, et iterum non esse locum reductioni unerum declaravit: *Portuen. Reductionis Onerum* 18. *April.* 1795.

53 Clericus Paulus Bondi nominandus ad Capellaniam fundationis Alexandri Ziani tenetur Sacramentum Poenitentiao, nisi legitime impeditus sit, administrare; hoc enim onus per contractum suscopit, licet fundator loquutus fuerit: « perché questi » abbia l'Autorità di confessare «inde» ed avendo » detti Cappellani la Confessione debbano confes- » sare, ma a loro arbitrio a: *Sutrina, Capellaniae die* 18. *April.* 1795. *dub.* 6.

54 Quum surtes Capellaniao fundatae ab Aurelio, et Antonio Filippini in Parochiali Ecclesia S. Blasi moutis Cerignooi culpa administratorum imminutae essent, ot missae haud celebratae; S. C. decrevit, ab eis suppleri debere missas non celebratas, reservato in favorem Capellani jure agendi adversus eosdem baeredes pro solutiono debitao eleemosynae pru missis celebratis: *Feretrana. Capellaniae die* 28. *Febr:* 1795. *dub.* 2. *comfirmat.* 18. *Julii ejusd. anni.*

55 Decernitur contra Valentinum per viam nullitatis purgatio attentatorum ob occopata bona Capellaniae institutae a Potro Andrea Marinucci pendente inhibitione: *Montis Alti, Capellania die* 22. *Aug.* 1795. *dub.* 5.

56 Quum Capellaniarum fondationis haereditatis tum Franciscao Borelli tum Francisci de Comitibus existentium in Ecclesia Archipresbyterali S. Laorentii oppidi Formelli administrator in favorem possessurum Capellanorum in legali redditiono ratiunis scut. 380. debitor evasisset; dicti Capellani preces adhibent pro suspensione collationis vacantis Capellaniae ad decennium; et S. C. usque ad oxtinctionem aeris alieni scut. 380. annuit: *Nepesina, Capellaniae die* 23. *Januar.* 1796.

57 Spectata facultato tributa a S. C. Concilii ex redditibus superextantibus piao baereditatis Ricci, Archiepiscopus tres erexit Capellanias in uppido montis S. Martioi cum uoere sacri quotidiani et tribuit PP. Augustinianis cum annuo stipendio scut. 36. pro qualibet, sed quia Patres nunquam distributive per singolos dies celebrarunt, sed infra anuum per 80, ot ultra annos; haeredes testatoris petunt celebrationem qootidianam, et S. C. intra annum missas esse celebrandas resolvit. Nam in tabella Ecclesiae adnotabatur num. 93. missar. « distribuite per commodo de' Padri iu ciascun me- » se »: *Firmana. Capellaniarum die* 23. *Jan.* 1796.

58 Capellano Leonardo Gentilini, qui iu accipienda Capellania Alberi instituta in Ecclesia Carminis Caesenae se obligavit ad celebrandam missam quotidianam in publico Oratorio terrae Portus Caesenatici, ad quod translata fuit eadem Capellania, et sufficientes habet redditus, nempe scut: 62. annuatim onus celebrationis propriu sumptu imponitur: *Caesenaten. Capellaniae* 19. *Decem.* 1795. *confirmat. die* 12. *Martii* 1796.

59 Capellaniam fundatam a David Dominici in Ecclesia S. Mariae Majoris Oppidi Hispelli, et quam Antistes erexit in titulum simplicis beneficii ecclesiastici collativi, seu perpetuae Capellauiae retinere exoptat Clericus Ju. Calcagna in statu conjugali, Patronis consentientibus, et S. C. exorat, quao eis non fecit potestatem: *Fulginaten. Capellaniae die* 14. *Septemb.* 1796. *dub.* 1.

60 Quom Rectorum culpa in pessum iverint prae-

dia Capellaniae fundatae a David Deminici in Ecclesia S. M. majoris oppidi Hispelli oneris trinm hebdomadalinm missarum, et vix redderent scut. 11. 94. Antistes facultate Apostolica utens an: 1727.onus reduxit ad unam hebdomadalem, aliasque dues menstruas, augendis missis redditibus auctis; modo accreverunt redditus ad scut. 20. 32. hinc S. C. exoratur quomodo sint celebrandae missae? et respondit ad fermam Decreti Episcepi anni 1727. Nam deductis oneribus, vix supersunt Capellano scut. 9. 37. *In Fulginaten. Capellanias, die* 17. *Sept.* 1796. *dub.* 2.

61 In institutione Capellaniarum ques fundavit Card. Antonius Maria Salviati in Ecclesia S. Jacobi Incurabilium urbis, donator injunxit onus celebrandi per se, sed non addidit clausulam « et non per alio » et in tabella Ecclesiae typis impressa anno 1675.in que rite Missae notantur,et quae ab aliis Sacerdotibus omissae supplentur, onus hujusmodi praescribitur; idcirco Capellani propter etiam redditnum tenuitatem celebrare per alies missae sueverunt, et inde S. C. consuluaruot, qnae Capellanos primae Institutionis dicti Cardinalis teneri per se ipsos Sacra peragere decidit. *Romana, Capellaniarum: die* 26. *Novem.* 1796. *dub.* 1.

Et casu infirmitatis dictes Capellanos, per alios, dummodo dies quindecim nen excedant, supplere non teneri statuit: *Ibid. dub.* 2.

62 Testamento Sacerdos Abel Avanzi in fundatione perpetuae laicalis Capellaniae nou numerum missarum sed eleemosynam in ob: 15. juxta redditus definivit;in codicillis vero missam quotidianam cum eleemosyna ob. 20. si augeatur redditus ad scut. 72. statuit. Quum modo censuales fructus reddunt scut. 80. petiit Capellanus: An pre redditu excedente scut. 72. tot aliae practer quoditianam celebrendae sint missae? et S. C. negative respondit: *Spoletana, Capellaniae die* 17. *Decem.* 1796. *dub.* 1.

63 Sacerdos Jo. Baptista Rondini unus ex Capellanis Ecclesiae S.Mariae Angelorum terrae Philoptrani, qui instar Capituli Canonicorum ebero inserviunt, ob plure patreta crimina ad quinquennium in quoddam Monasterium damnatus fuit. Ei fructus et distributiones non deberi caeteri Capellani inservientes durante ejus absentia autumant, et S. C. praesidie nituntur, qnae non ei illos deberi rescripsit: *Auximana, Capellaniae die* 21. *Januar.* 1797. *dub.* 1.

64 Duas Caesareus sen: Calvi fundevit Capellanias Ecclesia S. Mariae Montis Falcbi, eerumque onera, ob mutate in pejus praedia censibus subrogata, reducta ab Episcopo ad annuas missas 141. vel 112. ex missis 7. hebdomadalibus in fundatione demandatis, fuerunt, licet id non ex fundatione, quae deficit, sed ex commentariis familiae Calvi constat, dein Capellani nominatio postmissa fuit, ac celebratio in missis 50.confecta. Episcopus vero ambigit, in quo numero sint missae celebrandae? in numero 141. S. C. firmavit; etsi Episopus inopiam patroni ostenderet,ac annuam missarum 50. celebrationem perpetuam, ad meliora bona cum residuo fructu reddenda Capellaniae, proponeret: *Spoletana, Reduct. Miss. die* 11. *Febr.* 1797. *dub.* 1.

65 De binis Capellanis a Caesareo Sen. Calvi in Ecclesia S. Mariae Montis Falchi suspensionem nominationis obtinuit anno 1771. patronus Calvi quousque ad legitimam aetatem ejus Nepos perveniret, expletis oneribus, quia praedia illarum permutata in pejus censibus subrogata fuerant. Inde neglecta semper fuit dicta nominatio, paucia celebratis missis. Modo patronus postulat a S. C. suspensionem, testimonium suae inopiae Episcopo perbibente; et S.C.praecepit nominationem Capellani, et ut Episcopus assignet terminum, pront de jure, ad eamdem nominationem faciendam. *Spoletana Reductionis Missarum die* 11. *Febr.* 1797. *dub.* 2.

66 Decreta erectione secundae Capellaniae a sodalibus suffragii Ecclesiae Collegiatae et Parochialis S. Venantii et a S. C. approbata, idem sodales petieruot ab eadem S. C. indultum celebrandi primam missam a Capellano circiter quadrante post meridiem singulis diebus festis de praecepto, propter populi commoditatem; et obtinuerunt: *Camerinen, Capellaniae die* 6. *Maji* 1797. *dub.* 2.

67 Quum Clericus Joseph Fontana aetatis undecim unus de dome fundatricis Catharinae Fontana idoneus ad obtinendam Capellaniam ab ea in Ecclesia Parochiali SS. Jacobi et Quirici Lapedonae cum onere celebrandi per se ipsum fundatam, impetrasset Apostolicam dispensationem, et obtinuisset; modo agens an. 21., neque idoneus adhuc esset ad subdiaconatum,postulavit prorogationem triennium, et Archiepiscopo favente, arbitrio ejusdem reportavit. Licet illam impugnaret Sacerdos Cyriacus Brandimarte nominatus, quasi praefatus Fontana jamdiu possessam Capellaniam ob non susceptum Sacerdotium amisisset: *Firmana Capellanias die* 17. *Junii* 1797. *dub.* 1.

68 Franciscus Ercolani instituit Capellaniam collativam in Ecclesia S. Silvestri terrae S. Constantii et in erectione fuit Beneficium appellata. Inde dote aucta beneficii, et reservatum fuit juspatronatus idoneis ad Sacerdotium vocatis, et Veronica Vecchi, cui haereditas delata fuit activum reliquit juspatronatus Francisco Corradini, qui ad beneficium nominavit ejus filium Petrum, qui licet ad conjugalem statum transisset, retinuit tamen praedium beneficii, adimpletis per alium oneribus. Monitus ab Episcopo, orat pro facultate continuandi in possessione praedii per ipsum melius effecti. Favet ei Episcopus, sed S. C. non esse locum retentioni beneficii in statu conjugali; sed suspensioni nominationis deputato Ecclesiastico Administratore, qui, impletis oneribus superextantes reddi-

tus Oratori consignet, donec aliquis ex passive vocatis idoneus supervenìat: *Fanen. Beneficii die* 15. *Julii* 1797. *dub.* 1.

69 Clericus Bondi nominatus ad Sacerdotalem Capellaniam Zani, eam obtinuit eum conditione, *dummodo Trebonianum se conferat, ibique resideat statim ac ad legitimam pervenerit aetatem ad Sacerdotium ascendat, et facultatem excipiendi Sacramentales confessiones obtineat.* Ad aetatem perventus an. 23. supplicat pro prorogatione termini ad sacros suscipiendos ordines, donec opportune expleret studia, quibus ob adversam valetudinem incumbere non potuerat; et S. C. annuit arbitrio Episcopi: *Sutrin. Capellaniae die* 15. *Julii* 1797.

70 Franciscus Padovani instituens per instrumentum laicalem Capellaniam in Ecclesia Parochiali SSmi Nominis Jesu civitatis Plebis, onus Capellano 50. missarum annuatim imposuit, et adjunxit postea alias 20. missas. Inde in testamento « acciò che il peso, ed obbligo del Capellano pro tempore sia esattamente adempito » onus missarum reduxit ad 25. et nullam mentionem fecit missarum 20. Hodiernus Capellanus consuluit S. C. pro declaratione, an et quot missae celebrari deberent? cui respondit Sacra Congregatio missas annuas 45. esse celebrandas, et ad D. Secretarium cum SSmo: *Civitatis, Plebis oneris missarum die* 19. *Aug.* 1797.

71 Supplicationem favore Xaveri Grisei pueri septennis ad Capellaniam Collateralì a Patronis nominati sub conditione futurae dispensationis super defectu aetatis relaxandam esse, cum de linea esset a fundatore contemplata, Capellania non esset qualitatis Sacerdotalis, ipsique patruus Thomas a lite recedens, sua jura cesserit; quin obstaret oppositio Sacerdotis Septimii Capaci, qui de linea non erat a fundatore praedilecta, S. C. pro voto requisita a Dataria Apostolica, respondit. *In Firmana Beneficii* 13. *Februarii* 1840. *ad* 1. *Dub.*

72 A supplendo deteriorato fundo Capellaniarum, Juvarra absolvitur haereditas, cum fundus assignatus fuerit certus et determinatus, in *Romano Supplementi, et Reductionis die* 23. *Januarii* 1802. *ad* 1. *Dub.*

73 Institutionem ad Capellaniam Fioravanti erectam in Ecclesia PP. Augustinianorum Oppidi Brachiani dandam esse Thomae Mazzanti censuit Sacra Congregatio, in *Sutrina Capellaniae die* 15. *Maji* 1802.

74 Institutionem ad Capellaniam a Cecilia Manni fundatam in Cathedrali Ecclesia Civitatis Plebis concedendam esse Josepho Salvatori, dimisso ab eo beneficio SSmi Salvatoris, rescripsit Sacra Congregatio, in *Civitatis Plebis Capellaniae die* 17. *Julii* 1802.

75 Trium Capellaniarum reductio conceditur ad unam tantum, celebratis quotannis Missis biscentum, attenta diminutione fructuum LL. Montium, qui pro fundo Capellaniarum fuerunt assignati. In *Amerina Visitationis SS. Liminum die* 24. *Martii* 1803.

Capellaniam a Nicolao Albertini fundatam retinere a Clericis posse negavit Sacra Congregatio, sed Clericis ex familia passive vocata dispensationem concessit, ut eam retinere possent ad annum tantum, ad effectum suscipiendi ordinem Praesbyteratus, impletis interim omnibus oneribus ad formam fundationis, in *Asculano Capellaniae die* 8. *Martii* 1806. 76

Ad unam ex Capellaniis institutam a Francisca Maggi nominandum esse decrevit Sacra Congregatio Angelum Maggi, qui tamquam qualificatus ex fundatione, non indigebat praesentatione Patroni, in *Romana Capellaniae die* 26. *Aprilis* 1806. 77

Commutationem voluntatis Joannis Pauli Ferentilli, qui erectionem duarum Capellaniarum in testamento jusserat, omnino reprobavit Sacra Congregatio, nec permisit ut ex fundo Capellaniae erigeretur Mons frumentarius in Oppido Castri Novi Portuensis. *In Romana Commutationis Voluntatis die* 14. *Junii* 1806. *ad* 1. *Dub.*

Simulque decrevit eadem Sacra Congregatio non esse locum redintegrationi fundi Capellaniae ex ejusdem fructibus, sospensa celebratione Missarum, et cogendum esse Capellanum ad docendum de celebratione quoad praeteritum, *ibidem ad* 2. *Dub.* 78

Suspensionem nominationis duarum ex quatuor Capellaniis a clar. mem. Card. Sfondrati erectis in Ecclesia S. Ceciliae Urbis, iterum negavit Sacra Congregatio, confirmata resolutione diei 2. Junii 1804. cogitque Moniales ad docendum infra duos Menses coram Emo Praefecto de sequutis nominationibus. *In Romana suspensionis Nominationis die* 19. *Julii* 1806. 79

Translationem Capellaniae institutae a Hieronymo Febei in Ecclesia S. Antonii Patavini Oppidi Castriperi concessit S. Congregatio, attenta ruina hujus Ecclesiae, ad Ecclesiam Parochialem in Capella S. Catharinae, apposita Icone S. Antonii ad hoc Altare. *In Balneoregien. Translationis die* 27. *Septem.* 1806. 80

Cessionem juris nominandi ad Capellaniam pro prima vacatione factam a Compatronis probavit Sacra Congregatio, sine praejudicio juris Patronorum de tempore vacationis, in *Urbinaten. die* 29. *Novem.* 1806. 81

Indultum suspensionis Capellaniae, favore Josephi Taramanni exequendum esse definivit S. Congregatio in administratorem Capellaniae, deputato Sacerdote Alexio Pagetti, cui Capellania ipsa spectabat, indulti tempore expleto. *In Fabrianen. Suspensionis Nominationis die* 28. *Februarii et* 11. *Aprilis* 1807. *ad* 1. *Dub.* 82

Indultum suspensionis nominationis Capellani favore Josephi Taramanni iterum concedendum, primo expirato, negavit S. Cong. *ibid. ad* 11. *Dub.* 83

84 Jus nominandi ad Capellaniam institutam a Magdalena Carlini, et aliam institutam a Joanne Baptista Carlini omnino competere declaravit S. Congregatio Alexandro Galosi, praevio recessu a decisis die 16. Februarii 1805. in *Montis alti Capellaniarum die* 2. *Maji* 1807. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

85 Fructus Capellaniae a Petro Paulo Pizzi institutae exigendos esse a Patrono Carolo Terragnoli, non obstante facultate Canonico Gazzoli in nominatione tributa: *di percepire l'intiero frutto del Capitale assegnato per il di lui fondo:* attenta fundatoris voluntate. *In Romana Capellaniae die* 30. *Maji* 1807. *ad* 4. *Dub.*

86 Terminum unius Mensis praeficiendum esse Canonico Gazzoli et docendum de celebratione pro integro tempore retentae Capellaniae, exhibitis Carolo Terragnoli Patrono libris celebrationum a S. Visitatione approbatis, ad dispositum in tabulis testamentariis Fundatoris Pizzi, definivit S. Congregatio, fructuum contentione dilata. *In Romana Capellaniae die* 30. *Maji* 1807. *ad* 2. *et* 3. *Dub.*

87 Pro fundo Capellaniae relictae ab Anna Maria Liberi Palmieri stare posse tria Cambia in ejus haereditate reperta, statuit S. Congregatio juxta votum Emi Episcopi, facta tamen per Executores Testamentaries obligatione supplendi ex reliqua haereditate in casu deficientiae sortis, vel fructuum. *In Praenestina die* 21. *Januarii* 1808.

88 Sanationem et approbationem Decreti anni 1759 facti a Congregatatione PP. Oratorii Cinguli, in quo statuerunt Praefectum Sacrarii celebrare debere Missas implendas ex Capellania Vannuzzi, data eidem eleemosyna unius julii, et addictis reliquis Capellaniae fructibus in utilitatem Ecclesiae concessit S. C. in *Cingulana die* 23. *Januarii* 1808.

89 Jus nominandi Capellanum ad Capellaniam institutam a Magdalena Carlini, atque ad alteram fundatam a Johanne Baptista Carlini pro celebratione Missae die Veneris in Ecclesia S. Mariae del Bergo competere Alexandro Galosi definivit S. C. confirmata secunda resolutione diei 2. *Martii* 1897. *in Montis Alti Capellaniarum* 7. *Maji* 1808.

90 Alienationem fundi in vocabulo Panajola a Canonico Francisco Benclerici pro dote altaris, et capellae S. Andreae, et Philippi Civitatis Callii constituta, reprobavit S. C. et praefixit Patronis terminum ad praesentandum Capellanum, (sin minus Episcopus eumdem nominaret, jure devoluto) cui ab acquirentibus tradendus esset fundus alienatus, reservato iisdem jure pro restitutione pretii, contra quos de jure, et monuit omnes contrahentes, ut consulerent conscientiae suae. *In Callien. die* 21. *Septem.* 1808.

91 Unionem Capellaniarum a Sacerdote Dominici institutarum cum Capellaniis fundatis a Rosa Marini rejecit S. C. *In Tolentinaten. Unionis, et Reductionis Capellaniarum die* 21. *Januarii* 1809.

92 Nominationem ad Capellaniam Laicalem Clerici Bernardini Jezzi in statu Clericali contra legem fundationis adhuc permanentis (cum trigesimum septimum aetatis annum jam numeraret, nec ad sacros ordines ob sufficientia scientiae defectum ascendere quiret) non esse servandam censuit S. C. et Parochum Ecclesiae Cathedralis Ripanae, cui jus competit nominandi, procedere posse statuit ad novam nominationem Clerici pauperis ad sacros ordines ascendere cupientis. *In Ripana nominationis* 1. *Martii* 1814.

Indultum a Laurentio Rambaldoni Galeotti impetratum retinendi Capellaniam a Parocho Laurentio Rambaldoni institutam, confirmandam esse denegavit S. C. *In Urbanien. Capellaniae die* 17. *Septembris* 1814. 93

Indultum obtentum a Comite Jacobo Carrara, ut retinere posset in statu Conjugali Capellaniam S. Philippi Neri institutam a Comitissa Catherina Offreducci, cujus Patronatu ipse Jacobus fruebatur, prorogationem indulsit S. C. in personam ejus Viduae Antoniae Carrara, usquedum ex ejus unica filia aliquis existeret, qui Capellania hujusmodi gaudere possit. *In Faven. Prorogationis Indulti die* 17. *Decembris* 1814. *ad* 1. *Dubium.* 94

Simulque S. C. consuluit SSmo pro sanatione, et absolutione quoad praeteritum ad cautelam, quia dicta Vidua Carrara non statim ab obitu viri sui prorogationem Indulti postulavit. *Ibid. ad* 2. *Dub.* 95

Quatuor Capellaniarum fundos a Joanne Baptista Masnata, ejusque Nepote Francisco, et hujus Uxore Rosa Grondoni institutarum cum constituere haeredes neglexerint contra mentem fundatorum, ac haereditas valde imminuta fuerit, Reductionemque praeterea a propriis Archiepiscopis bis obtinuerint ad decennium, horum postremo nondum elapso, a S. C. perpetuam petierunt Reductionem, quam haec ipsis denegavit, et Emo Archiepiscopo curam commisit, ut fundi assignarentur pro quatuor Capellanis ad formam fundationum, et Oratores, elapso decennio, recurrerent. *In Januen. Reductionis die* 8. *Februarii* 1815. 96

Capellaniam institutam a Magdalena Ceccani addicendam esse censuit S. C. Clerico Aloysio Rocchi, ex eo quod esset passive nominatus. *In Praenestina Capellaniae* 12. *Februarii* 1815. 97

Absolutionem tamen quoad praeteritum concedendam censuit, celebratis infra bimestre Missis quadraginta. *Ibid. ad* 2. *Dub.*

Unionem Capellaniae fundatae a Dionisio Buzzaccarini in Ecclesia Parochiali Sanctae Mariae di Piazza Civitatis Pergulae, quam imploravit favore suae Paroeciae Rector ejusdem Parochialis, rejecit S. C. ex eo quod non constabat omnino defecisse passive vocatos in fundatione. *In Eugubina Unionis die* 18. *Martii* 1815. *ad* 1. *Dubium.* 98

Suspensionem nominationis Capellaniae institutae a Stephano Rossi concessit S. C. ad vitam Marci 99

Fabri descendente ex genere Patronorum, et ad ejus tertiam generationem masculinam ab eodem incipiendam, attento quod ipse Fabrus recuperare promisit suis sumptibus alienata bona Capellaniae, ita tamen suspensionem concessit S. C. ut ab Ecclesiastico Administratore deputando post erectionem Capellaniae satisfacerentur per decennium Missae septuaginta annuae tantum, et deinde satisfactis omnibus oneribus, ad formam fundationis superextantes fructus eidem Fabro, ejusque descendentibus consignarentur. *In Ariminen. Capellaniae die* 22. *Julii* 1815. *ad* 2. *Dub.*

100 Commutationem voluntatis Stephani Rossi rejecit S. C. et mandavit Episcopo, ut curaret erectionem Capellaniae ad formam fundationis, et ad aliud Altare Deiparae dicatum, cum primum ab Oratore fundi recuperati fuerint. *In Ariminen Capellaniae die* 22. *Julii* 1815. *pag.* 57. *ad* 1. *Dub.*

101 Non constare de incompatibilitate Capellaniae Ficarelli fundatae in Ecclesia S. Mariae Majoris Oppidi Collis Scipionis cum Canonicatu a Capellano Ricci in alia Ecclesia Collegiata S. Nicolai ejusdem Oppidi Collis Scipionis cum adnexa cura animarum obtento, ac proinde non esse Capellania privandum declaravit S. C. *In Narnien. Capellaniae die* 30. *Augusti ad* 1. *Dub.*

102 Nec non licere eidem Capellano per Substitutos adimplere oneribus ejusdem Capellaniae Ficarelli, in casibus necessitatis teneri ad poenam duorum juliorum a fundatare statutam, nec suppleri posse per Canonicos Ecclesiae S. Mariae, in qua fundata est Capellania, ne deficeret Chorale servitium, juxta praescriptum Fundatoris. *Ibid. ad* 2. *Dub.*

103 Restituendos esse a die motae litis fructus Capellaniae Vangelisti, Clerico Lodovico Balzani, qui legitime ad eam fuerat nominatus a Patronis, et a Praesbytero Giovannetti injuste dejectus, eo quod jam antea seipsum praesentavisset, statuit S. C. in *Ariminen. Capellaniae die* 20. *Septembris ad* 2. *Dubium*, confirmavitque contra eumdem Giovannetti *die* 19. *Novembris* 1815.

104 Suspensionem nominationis Capellaniae laicalis institutae a comitissa Flavia Teodoli Belognetti in Ecclesia Parochiali S. Petri Vicovarii, et reductionem et translationem Missarum a Comite Virginio Bolognetti postulatam rejiciendam censuit S. C. *In Tiburtina Capellaniae die* 2. *Decembris* 1815. *ad* 1. *Dub.*

105 Nec non Sacerdoti Antonio Izzo, cui Capellaniae di Lillo redditus denegati fuere ab anterioribus Creditoribus Capellaniae bona sibi vindicantibus, cum ducata triginta sex recuperavisset, reductionem concedendam esse statuit S. C. ad tot Missas, quot superextantes redditus ad rationem a fundatore constitutam Carolenorum duorum, licet recuperatos redditus una cum Episcopo postulavisset liberos remanere debere juxta leges Synodales pro taxa Patrimonii Sacri in sua Ordinatione super eadem Capellania constituti. *In Neapolitana Capellaniae die* 20. *Decembris* 1815.

Rursus pro Sacerdote Antonio Izzo, qui Capellaniae di Lillo post ducata triginta sex annua recuperata ex bonis ejusdem Capellaniae, quae sibi anteriores Creditores vindicaverant, omnem celebrationem Missarum omisit, eo quod putaverit ea libera debere remanere pro patrimonio sacro jam constituto in ea ad normam Legum Synodalium; injunxit nihilominus S. C. celebrationem viginti Missarum intra triennium. *In Neapolitana Capellaniae* 20. *Decembris* 1815. 106

Translationem Capellaniae in Ædicula S. Bartholomei in agro Valle Buja erectae ad aliud Oratorium, quam postulavit Barthelomeus Sandonnini Patronus, differendam esse censuit Sacra Congregatio usque dum Archiepiscopus Lucanus referret de valore fundorum per Peritum ex officio, et de annuo reddito per decennium. *In Lucana Translationis die* 13. *Januarii* 1816. 107

Suspensionem Capellaniae S. Antonii concessit Sacra Congregatio ad sexennium, ut deputato Ecclesiastico administratore, ab eoque impletis omnibus oneribus, excepto servitio Chori, residuales redditus erogarentur praecipue in sacras supellectiles, et restaurationes fatiscentis Ecclesiae Sancti Michaelis in Oppido Castri Madamae, facto verbo cum SSmo, et docto de erogatione, et notificato decreto ministris Datariae Apostolicae. *In Tyburtina Suspensionis Capellaniae die* 17. *Februarii* 1816. 108

Utrum Residentiae onus adnexum esset Capellaniae relictae a Lodovica Graziani, definiri non posse censuit S. C. nisi condjuvarentur probationes. *In Æsina Suspensionis Onerum et Residentiae die* 15. *Junii* 1816. *ad* 2. *Dub.* 109

Uniendam censuit S. C. vacantem Capellaniam erectam in diruta rurali Ædicula Sancti Sebastiani, cujus nominatio spectat ad Capitulum Ecclesiae Archipresbyteralis Oppidi del Piglio, ut impletis per Capitulum omnibus oneribus ad formam fundationis, et erecto in Ecclesia S. Mariae delle Rose Altari S. Sebastiano modo et forma ab Episcopo Administratore praefiniendis, superextantes redditus erogentur pro Sacrario ejusdem Ecclesiae Archipresbyteralis del Piglio, quod inter praeterita rerum discrimina depopulatum fuerat. *In Anagnina Unionis, et Suspensionis die* 13. *Julii* 1816. 110

Implementa Capellaniae Bartoli ad formam fundationis locum esse definivit S. C. simulque esse locum aperitioni oris adversus Rescripta SSmi a Theresia Fiori impetratis, cum ipsa non sit fundataris consanguinea, nec de ejus paupertate satis constet, *in Romana Capellaniae die* 13. *Junii* 1816. 111

Caducitati non esse locum censuit S. C. a Capellania male administrata ab ejus Capellano, sed 112

injunxit Ordinario, ut provideret juris et facti remediis reintegrationi Beneficii cum facultate sanandi sequutas alienationes, aliisque necessariis et opportunis etiam ad effectum, quatenus opus esset deputandi administratorem Capellaniae. *In Nullius Sublacen. Capellaniae die* 24. *Aug.* 1816.

113 Capellaniam Laicalem institutam ab Episcopo Mantuano Antonio Guido a Balneo, et conferendam Clericis vel Sacerdotibus ex familia Balneo, definivit S. C. iis deficientibus, illicite in statu Conjugali retentam fuisse a Marchione Ferdinando a Balneo, licet onera ejusdem impleverit. *In Mantuana Cappellaniae die* 23. *Novembris ejusd. an. ad* 1. *Dub.*

Declaravit eumdem Ferdinandum teneri ad reintegrationem in scutis 2177. 37. investiendis ad formam fundationis in augmentum Dotis. In reliquis commisit Secretario ut a SSmo absolutionem et condonationem quoad praeteritum eidem Ferdinando exoraret *ibid. ad* 2. *Dub.*

Atque in posterum non posse Patronum nominare eos de Familia, nisi qui Clerici forent. *ibid. ad* 3. *Dub.*

114 Servandam non esse Institutionem ab Episcopo factam expeditis literis Presbyteri Giovannetti, qui, conventione inita cum Sacerdote Aloysio Graziosi (cui aeque ac sibi passivum jus competebat) seipsum ad vacantem Cappellaniam nominavit. Reintegrandum esse autem dejectum ab eadem Capellania Clericum Lodovicum Balzani (ad quem etiam passivum juspatronatus competebat) sed praeterea legitime a Patronis praesentatum decrevit Sacra Congregatio. *In Ariminen. Cappellaniae* 20. *Septembris ad* 1. *Dubium*, confirmavitque contra eumdem Giovannetti in Congregatione *diei* 20. *Decembris* 1816.

115 Mansionarius Ecclesiae Cathedralis Auximanae, ad formam erectionis Mansionariorum, in Missis conventualibus, Parochis etiam legitime impeditis, munus Diaconi praestare debere statuit Sacra Congregatio. *In eadem ad* 4. *Dub.*

116 Praevio recessu e decisis sub *die* 12. *Julii* 1823. Sacra Congregatio censuit, manutentionem Capellaniae Fassi dandam esse Clerico Achilli Pellei, quia ipse legitime nominatus fuerat a majori patronorum parte. *In Montis Alti Capellaniae die* 26. *Februarii* 1818.

117 Iisdemque de causis non esse concedendam, permanente Sodalitio, iisdem Capellanis administrationem redditnum, custodiam Sacrarii, implementum Missarum, ac superexstantium redditnum applicationem, ut Episcopus proposuerat, existimavit eadem Sacra Congregatio *ibidem ad* 3. *Dub.*

118 Capellanias sub invocatione S. Caroli, et sub titulo S. Francisci jurispatronatus tum activi tum passivi Familiae Cecceni, cum non constaret, reetas fuisse auctoritate Ordinarii, vel unquam Capellanis datam fuisse canonicam institutionem, non esse Ecclesiasticas sed Laicales respondit S. C. *In Nullius Sublacen. die* 31. *Julii* 1818. *ad* 1. *Dub.*

Non constare de caducitate Georgii Fortini a 119
Capellania instituta ab Olimpia Tenerini Sclavi De Sanctis, ejusque Filio Joanne Francisco Sacerdote, dixit Sacra Congregatio, quia Georgius a Fundatoribus absque onere sacrum Sacerdotii ordinem assumendi fuit nominatus. *In Viterbien. Capellaniae die* 2. *Augusti* 1818. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

Non constare de legitimo adimplemento one- 120
rum Capellaniae a Francisco Battelli erectae sub invocatione Nativitatis Deiparae Virginis in Ecclesia Villae Calavanna Urbanien. Dioecesis usque ad integrum annum 1818. attentis vero peculiaribus circumstantiis, consulendum SSmo pro sanatione, et absolutione, et fructus Capellaniae ab anno 1819. sequestro positos, erogandos esse, juxta votum Eminentissimi Relatoris, prorogato indultu reductionis ad totum currentem annum, dixit Sacra Congregatio, *In Urbanien. et S. Angeli in Vado Capellaniae die* 19. *Novembris* 1818. *ad* 1. 2. *et* 3. *Dubium.*

Rectorem Capellaniae, de qua supra, ad resi- 121
dentiam teneri in aedibus a testatore designatis ad formam fundationis; quo vero ad actualem Capellanum Sacerdotem Joannem Antonium Sacchi, definitione dilata, separatim exponere debere causas dispensationis, si quas habet, rescripsit Sacra Congregatio, quae providit quoque in posterum onerum implemento, et administrationi Capellaniae juxta votum Emi Relatoris, statuendo ut Archipraesbyter cum subjectione Episcopo incumberet exequutioni juxta legem fundationis. *In eadem ad* 4. 5. *et* 6. *dub.*

Precibus Maximi Cenciarelli conjugati, quibus 122
administrationem Capellaniae sub invocatione Beatae Mariae Virginis in Coelum Assumptae, ac S. Antonii Petavini a Joanne Baptista Cenciarelli erectae petebat, annuendum non esse censuit Sacra Congregatio. Statuit quoque hujusmodi Capellaniae institutionem contra Testatoris voluntatem dandam non esse Praesbytero Marcelli. Consulendum vero SSmo dixit favore Clerici Josephi passive a Testatore vocati *In Signina Capellaniae die* 20. *Decembris* 1818. *ad* 1. 2. *et* 3. *Dub.*

Cum Parochus suburbanus Ecclesiae S. Quirici 123
Florentinae Dioecesis auxilio indigeret Capellani Curati, ac vicissim pensio scutatorum quadraginta huic assignata insufficiens esset, antequam annueret S.C. Capellania sub titulo S. Bonaventurae redderetur admovibilis, et uniretur Capellano Curato pro tempore, quamvis laici patroni in id assentirentur, nec non hujus Capellaniae onera Missarum reducerentur, rursus Archiepiscopo scribendum esse duxit ad mentem. *In Florentina Unionis die* 16. *Aprilis* 1820. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

Principem Ab-Auria Pampbyli seu Patronum 124
Capellaniae Saraceni non indigere censuit S. C.

absolutione, et sanatione ob missas 733. non adimpletas, cum redditus Capellaniae dotem constituentes diminuti fuerint absque culpa ejusdem patroni. *In Balneoregien. die* 17. *Junii* 1820. *ad* 1. *Dub.*

125 Simili modo ob inculpabilem diminutionem redditnum LL. MM. constituentium dotem Capellaniae Saraceni erectae in Ecclesia B. M. V. *dell' Ajuto* in territorio Montis Clavelli, Principi ab Auria Pamphyli patrono reductionem Missarum ad tot indulsit S. C. quot celebrari queunt ex superextantibus redditibus ad eleemosynam obolorum viginti. *In Balneoregien. die* 17. *Junii* 1820. *ad* 2. *Dub.*

126 Intrare arbitrium pro aperitione oris tum adversus literas Apostolicas in forma Brevis diei 17. Decembris 1816., tum adversus alterum rescriptum diei 18. Septembris 1817., quibus clar. mem. Cardinalis Litta concessa fuit a SSmo domus dismembratio ad Capellaniam Antonelli spectantis, cum prae caeteris reticita fuerit passiva ejus familiae vocatio ad Capellaniam praefatam. *In Sabinen. Jurispatronatus die* 15. *Julii* 1820. *ad* 1. *Dub.*

127 Non constare de jurepatronatus activo ad Capellaniam S. Ignatii in Ecclesia SS. Joannis et Reparatae civitatis Lucensis, favore Sebastiani Friderici Andreozzi, licet hic arrogatus fuisset ab ultimo agnato familiae Motroni a fundatore contemplatae, cum ex altera familia Martini, a fundatore aeque dilecta, superesset Canonicus Stephanus Martini, in quo coaluerant omnia patronatus jura, non obstante arrogatione praefata, declaravit S. C. *In Lucana Legati die* 26. *Augusti* 1820. *ad* 1. *Dub.*

128 Sacra Congregatio precibus Joannis Cajetani Ghivizzani non annuere censuit, quibus postulabat bona omnia pertinentia ad Capellaniam ab Augustino de Guivizzano institutam, quamvis affrancationis ope medietatem sibi addicere valebat; Beneficiato restituere, ea imposita conditione, nempe ut sui descendentes masculi, iisque deficientibus, masculi ex foeminis bonis omnibus usufruantur, cum obligatione omnibus oneribus implendi; ideoque nominationis suspensionem denegavit, et statuit, ut in casu vacationis Patroni ad nominationem deveniant. *In Lucana Capellaniae die* 20. *Januarii* 1821. *ad* 1. *et* 2. *Dubium.*

129 Quum S. Poenitentieria eidem retinere medietatem bonorum ad dictam Capellaniam permiserit, quia affrancatione usus fuerit, Sacra Congregatio Archiepiscopo Lucensi commisit, ut praevia separatione medietatis omnium bonorum per peritos ex officio eligendos facienda, curaret illius traditionem Capellano, et transcriptionem nomine Capellaniae in publicis tabulis censualibus. *In eadem ad* 3. *Dub.*

130 Intrare arbitrium aperitionis oris adversus Literas Apostolicas provisionis Capellaniae laicalis favore Sacerdotis Josephi Gregorii expeditas statuit Sacra Congregatio ob vitium obreptionis et subreptionis. Distulit vero judicium super institutione praesentati Francisci de Grandis, et restitutione fructuum, usque dum Episcopus referret de causis denegatae institutionis. *In Balneorigien. Beneficii die* 17. *Febr.* 1821.

Cum Parochus suburbanus Ecclesiae S. Guirici 131
Florentinae Dioecesis auxilio indigeret Capellani Curati, ac vicissim pensio scutatorum quadraginta huic assignata insufficiens esset, antequam annueret S. C. ut Capellania sub titulo Sanctae Bonaventurae redderetur amovibilis, et uniretur Capellano Curato pro tempore, quamvis laici patroni in id assentirentur, nec non hujus Capellaniae onera Missarum reducerentur, rursus Archiepiscopo scribendum esse duxit ad mentem. *In Florentina Unionis die* 15. *Aprilis* 1820. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

Praevio recessu a decisis sub die 8. Februarii 132
1817. quatuor Capellanias, attenta paupertate patronorum, ad unam tantum reduxit S.C. cum onere Missam quotidianam applicandi pro omnibus, pro quibus quatuor Capellaniae erant erigendae, nec non statuit, ut assignaretur congruus fundus liber, super quo curaret Archiepiscopus hypothecariam inscriptionem fieri, et oneratam voluit patronorum conscientiam pro redintegratione aliarum Capellaniarum, quatenus melioris evaderent fortunae. *In Januen. Reductionis die* 2. *Junii* 1821.

Confratribus Sodalitii SS. Sacramenti in Ecclesia 134
S. Mariae del Patiglione Montis Madii Feretranae Dioecesis erecti, ad se nominationem Capellaniae Fabri pertinere contendentibus, judicibus differendum censuit S. C. et voluit, ut coadjuvarentur probationes, et referret Episcopus de fundo Capellaniae, et de numero Missarum, et quomodo fuerint adimpletae, vivente Sacerdote Sarti, nec non a quo idem fuerit nominatus Capellanus, et quae ratio sit onerum Missarum, quae ab ipso adimplebantur, cum Capellania erecta ex legato Fabri, et post ejusdem Sarti mortem effectum habitura. *In Feretrana nominationis die* 24. *Junii* 1821.

Attenta redditunm imminutione, nec non neces- 135
sitate inpendendi in augmentum dotationis Capellaniarum S. C. censuit esse consulendum SSmo pro absolutione Missarum in praeteritum non celebratarum. *In Januen. Condonationis, Reductionis, Translationis, et Absolutionis die* 21. *Julii* 1821. *ad* 4. *et* 6. *Dubium.*

S. C. ab Ecclesia Paroeciali S. Michaelis loci 136
Olivastro ad publicam Capellam ruralem Familiae Gimelli Patronae unius Capellaniae translationem permisit, tum quia nullum ex hac praejudicium infertur Ecclesiae Paroeciali ob erectionem alterius Capellaniae ab uno ex Gimellis factam, cum quia valde utilis est incolis; namque alias saepe sacrum non audirent. Statuit vero S.C. ut a Capel-

lano in diebus festis recitentur cum Popolo actus virtutum theologalium, et consuletur SSmo pro approbatione. *In Januen. Condonationis, Reductionis, Translationis, et Absolutionis die* 22. *Julii* 1821. *ad* 3. *et* 4. *Dub.*

137 Duas Capellanias a quodam Julio Caesare Lattaro Villae S. Sebastiani Marsicanae Dioecesis relictas liberae collationis Episcopi, in quatuor esse dividendas, ut quatuor Clericis sufficiens daretur titulus ad Ordines recipiendos, instante eodem Episcopo, censuit S. C. facto verbo cum SSmo. *In Marsorum Divisionis Capellaniarum die* 22. *Decembris* 1821.

138 Juxta votum Episcopi Administratoris Anagninae Dioecesis ad sublevandam inopiam Simonis Panetta Oppidi Carpineto S. C. suspensionem nominationis, et administrationem Capellaniae ab Hercule et Annonciata Panetta fundatae, illi tamquam patronus concessit, ejusque bonis frui permisit, ita tamen ut ejusdem Capellaniae onera plane satisfaciat. Voluit vero, ut Episcopus curaret fieri inscriptionem hypothecariam super bonis Capellaniae, nec non attenta paupertate, et aliqua bona fide patroni, illum, celebratis tantum quatuor Missis lectis, absolvit, et fructus omnes jam perceptos condonandos respondit, facto verbo cum SSmo. *In Anagnina Nominationis die* 22. *Februarii* 1823.

139 Antequam Sac. Congregatio de haereditaria qualitate de praelatione Familiarum Vici et Bianchini, de nominatione ad Communitatem pertinente, de Oeconomi deputatione et administratione bonorum aliquid decerneret, prorogavit judicium; ut Vicario Apostolico juxta mentem scriberetur, quae fuit, ut praevia distincta informatione, et voto super novis precibus, exhiberentur codicillus, Capitula anni 1757. nec non exemplar omnium actorum gestorum coram Emo D. Card. Forolivii Legato, et audirentur in scriptis Patresfamilias interesse habentes, praefixo ab eodem Vicario Apostolico partibus termino ad deducenda jura, quo elapso, causa reproponeretur ex officio. *In Ariminen. Capellaniarum die* 14. *Junii* 1823. *ad* 1. 2. 3. *et* 4. *Dub.*

140 Quum rescriptum S. C. a Summo Pontifice confirmatum, quo indultum fuit, ut quaedam Capellaniae Urbevetanae Cathedralis, inter quas recensebatur Capellania a Francisco Ravizza fundata, reducerentur ad fructus superextantium Capellaniarum augendos, nullum fabricae Ecclesiae Cathedralis, ad quam juspatronatus memoratae Capellaniae Ravizza pertinere contendebat Canonicus Joseph Palazzi Orienti, afferret detrimentum, nec alio obreptionis aut subreptionis vitio laboraret, non intrare arbitrium pro aperitione oris, ideoque standum in decisis, et ad mentem respondit S. Congregatio. *In Urbeventana Reductionis, et Applicationis die* 24. *Jul.* 1821. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

141 Ad augendam congruam parochialem Ecclesiae Sancti Flaviani Oppidi Capitignani, quinque eidem Ecclesiae univit per Bullas beneficia simplicia, ita tamen, ut Parochus teneretur assumere Coadjutorem in exercitio curae, cum assignatione duarum ex tribus partibus redditnum beneficiorum post soluta omnia onera, qui dependenter a Parocho exercere deberet munera stricte parochialia, ac interesse diebus festis simul cum Parocho divinis Officiis, atque ut Parochus hunc dimittere non posset absque venia Ordinarii, eidemq. Parocho praescripsit dimissionem alterius beneficii S. Pauli ad Nurum. *In Reatina unionis Beneficiorum, quoad Paraeciam S. Flaviani die* 6. *Januarii* 1825. *ad* 1. *Dub.*

Cum quaereretur an et quomode descendentes etiam foeminae Theresiae Broglia Vitali admittendae essent ad perpetuam laicalem Capellaniam, quam Antonius Broglia Phydeanus in Dioecesi Asculana pro linea masculina Brogliae, et Constantini constituerat, expresse denotans se in id unice contendisse « di sollavare dalle miserie la Casa Broglia destituita di ogni altro umano soccorso; » Emi Patres animadvertentes, quod sublata Sodalitate SSmae Trinitatis, cui, deficientibus primo vocatis, jus nominandi Capellanos obvenerat, Theresia impetraverat habitationem, qua ipsa ad vitam donata fuerat, prorogari etiam post obitum suum favore filiorum ac descendantium tam masculorum quam foeminarum, durante tamen suppressione Sodalitatis, cui redintegratae jus nominandi et eligendi Capellanum competeret, ita tamen ut existentibus ejusdem Theresiae Broglia descendentibus, in quibus requisita a Fundatore praescripta concurrant, iidem et non alii a Confraternitate essent nominandi et eligendi, rescripserunt negative, salvo favore masculorum descendentium etiam ex faeminis jure praelationis ad formam Indulti. *In Asculana Capellaniae* 27. *Aprilis* 1833. *ad* 1. *Dub.* 142

Nihilominus consentiente Sodalitate precibus Catharinae Vitaliae filiae Theresiae Broglia propter ejus inopiam et agnationem cum Testatore, sub hac tamen conditione, ut de petita perpetnatione gaudeat tantum Oratrix, satisfactis omnibus oneribus eidem Capellaniae inhaerentibus, ut ne transeat ad illius haeredes et successores, sive nupserit, sive non nupserit, Emi Patres censuerunt consulendum esse SSmo pro concessione administrationis Capellaniae favore Catharinae Filiae Theresiae Broglia Vitali juxta votum Episcopi, deputato Administratore Ecclesiastico, qui, adimpletis oneribus, tradat Oratrici quod supererit ex annuo reddito, captaque inscriptione hypothecaria. *In eadem ad* 11. *Dub.* 143

Capellaniam a Julio Pallavicini e Cremonensi Dioecesi fundatam verum ac reale Ecclesiasticum Beneficium, non autem simplicem Capellaniam aut laicale salarium, uti contendebant fratres 144

Motti, qui bona ejusdem emerant, perpensis omnibus rerum adjunctis, judicavit Sac.Congregatio. *In Burgi S. Dominici* 3. *Augusti* 1833. *ad* 1. *Dub.*

145 Proindeque proposito dubio an et quomodo consulendum esset pro assicuratione census ejusdem Capellaniae, rescripserunt Eñii Patres affirmative; et firma remanente deputatione Administratoris juxta Episcopi Placentini Oratorum Motti Antistitis votum, Episcopus, adhibitis etiam juris et facti remediis, curet recuperationem, et assecurationem bonorum. *In eadem ad* 2. *Dub.*

146 Amplissima Matthejorum gente, quae Joviensium ducatu fruitur et patronali binarum Capellaniarum in Parocciali Ecclesia B. M. V. ayderibus receptae, quarum altera Farnesiana SS.Sacramento, altera a SS. Laurentio et Carolo nuncupantur, vindicante sibi jus amovendi Capellanos, qui alio vocantur ab Episcopo, licet titulo earumdem ipsi ad S. Ordines sint promoti; Sacra Congregatio ex eo quod primam Capellaniam ab onere residentiae exemptam, alteram vero aidem obstrictam renunciaverat, rescripsit id juris Patronis non competere quoad Capellanum Farnesianum, bene vero quoad Capellanum SS. Laurentii et Caroli, dato termino sex mensium ad deliberandum, nisi prius legitimo titulo aliter provideatur. *In Amerina Capellaniarum* 3. *Augusti* 1833. *ad* 3. *Dub.*

147 Antequam quidquam decernerent Eñii Patres super Capellaniam per Antonium Franciscum Buratti Cassianodunensem fundatam, et super objecta Simoniae labe, qua aspersae dicebantur tum cessio juris nominandi facta per Josephum Buratti patronum, tum transactio qua Sacerdos Vitalius ad camdem praesentatus competitorem Augustinum removerat; vel super praecibus Petri, et Quintiliani Buratti Compatronorum, quibus in acri hac controversia, alter, dilata in aliud tempus nominatione, redditus Capellaniae sibi addicti postulabat ut filiorum institutioni consuleret, alter summa egestate et inopia laborans, ex Capellaniae censu alimenta flagitabat; vel tandem super supplici Cassianodunensium Canonicorum Libello, quo, post recensitis complura onera quibus praemuntur, quis pertennis corumdem Census iisdem perferendis par sit, petebant ut bona Capellaniae Capitulari patrimonio addicerentur; animadvertentes in primis diluenda esse quae validitati nominationi opponebantur, vehementerque suspicandi caussm adesse de bona testium fide, judicium differre malnerunt, mandantes ut testes examinarentur. *In Lauretana Capellaniae* 7. *Septembris* 1833. *ad* 1. 2. 3. 4. *Dub.*

148 Acriter contendentibus Episcopo Septempedano, et Patrono Ecclesiasticae Capellaniae ab ipsius auctore Cosciorum nuncupatae, utrum ejusdem collatio ab illo facta favore Clerici Stephani Salvatori valida esset, vel potius sustineretur nominatio Canonici Paladini a Patrono edita, Eñii Patres negative ad primam partem, attentis peculiaribus circumstantiis, affirmative vero ad secundam, rescripserunt in *S. Severini Capellaniae* 7. *Septembris* 1833. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

S. C. diei 20. Decembris 1834. executioni jam demandata, quum ex Capellania Ciani fructus superextarent in scut. 40. ex una parte Capitulares S. Venantii, ex altera Capellaniae Rector, et patroni Joseph et Nicolaus Ciani postularunt, ut scutata illa ob litis expensas sibi erogarentur, contra fundatoris voluntatem, quae caducitatis poenam infligebat; statuit S. C. ut demptis arbitrio Episcopi impensis, ad bonorum Capellaniae instaurationem, reliquum in patronorum subsidium impertiret. *Camerinen. Capellaniae die* 27. *Febr.* 1836. 149

Quum Vicarius Generalis Bononiensis ad Capellaniam Belloni vocasset Archipresbyterum Ponticuli, agente Petro Lellini, qui de activo jurepatronatus contendebat, S. C. edixit factam institutionem esse infirmandam, et ex lege fundationis teneri Capellanum domum designatam inhabitare, atque ibi ex praescripto pueros edocere. *In Bononien. Capellaniae die* 26. *Martii* 1836. 150

Quum menti S. C. satis superque factum fuerit, EE. PP. defunctae N. N. voluntatem interpretantes, decreverunt, ut illico Capellania institueretur in Ecclesia SS. Stigmatum, cui pro utensilibus sex annua scuta, Capellano autem octoginta pendenda forent; Altaria vero tunc erigenda curarentur, quum redditus ad summam optatam pervenerint. Dein S. C. conditiones nonnullas praescripsit, nonnullasque propositas ab Erminio probavit, ac illam inter caeteras, qua ipse quoad vixerit Capellaniarum patronatu perfruatur. *In ead.* 25. *Junii* 1836. 151

Sed iterum, Erminio rogante, alteram Capellaniam in Ecclesia B. V. de Monte Carmelo *alle tre cannelle* erigendam fore, ob praesumptam Testatricis voluntatem, quae peculiari affectu Carmelitanam hanc Ecclesiam prosequebatur, declaravit S. C. servatis in reliquis forma et conditionibus resolutionis diei 25. Junii. *In ead.* 10. *Septembr.* 1836. 152

Nominationem Sacerdotis Galli Bibiena ad Capellaniam B. M. V. a fratribus Pepoli, intra legitima tempora, factam confirmavit S.C. *In Bononien. jurispatr. die* 10. *Sept.* 1836. *ad* 2. *Dub.* 153

Quod non constitisset de urgenti prorogationis causa, Indultum suspensionis Capellaniae Marco Manfredini ad decennium concessum prorogare renuit S. C. antequam decennium ipsum expiraret, ac Oratori respondit, ut recurret elapso decennio. *Guastallen. Indulti die* 20. *Januarii* 1938. *ad* 1. *dub.* 154

Antequam S. Ordo definiret causam Lauretanam Capellaniae super concordia, quae alias diversa facie die 7. Septembris 1833. discussa fuerat, im- 155

peravit, ut scriberetur Episcopo, qui auditis in scriptis omnibus Compatronis super proposita concordia, referret de annuo redditu, ut oneribus Capellaniae, ducto calculo per decennium. *Lauretana Capellaniae super concordia die* 22. *Januarii* 1838.

156 In decisis pariter stetit in Lauretana quadam inter Franciscum et Leopoldum Gasperini 27. Maji 1837. qua resolutum fuerat constare de jurepatronatu Capellaniae Carnazana — Graeca favore Leopoldi, eique capellaniam dandam esse, qui a Leopoldo nominaretur. Et quoad fructus decursos dumtaxat, inspectis peculiaribus circumstantiis, maximo contendentium paupertate, placuit ut ii, demptis oneribus, dividerentur inter Leopoldum, et Franciscum, facto verbo cum SSmo et ad Episcopum pro exequutione. *Lauretana Juspatron. et Capellaniae die* 17. *Febr.* 1838. *ad* 1. 2. *et* 3. *dub.*

157 S. Congr. concessit Equiti Ladislao Mattei libero retinendum, perpetuoque fruendum Fundum, de quo ille dubitabat utrum ad se, vel ad Capellaniam pertineret, quia in syngrapha locationis dicebatur Capellaniae, in hujus tamen fundationis tabulis non reperiebatur descriptus, cum ceteroquin remanerent Capellaniae bona ad onerum satisfactionem sufficientia. *In Marsorum ad* 3. *dubium die* 26. *Februarii* 1838.

158 Impetrato novae audientiae beneficio, licet Iterum proposita fuerit causa Bononien. Capellaniae 26. Martii 1836. qua decisum fuerat, non subsistere Capellaniae collationem Dominico Angeli factam, sed Capellanum teneri inhabitare domum a fundatore extructam, et pueros edocere, S.C. in decisis standum esse decrevit, recessitque a decisis in 4. dubio tantum, inspecta penitus testatoris voluntate et populi commodo; missas reducens ad unam singulis diebus festis etiam reductis. *Bononien. Capellaniae die* 24. *Martii* 1838. *ad* 1. 2. 3. *et* 4.

159 Andreae autem Giordano, qui missarum pariter patronatae Capellaniae celebrationem omiserat, absolutionem denegavit, praecepitque ut missae inadimpletae celebrarentur ex canonibus non solutis ad taxam eleemosynae manualis, supplendam ex superextantibus redditibus, qui favore patroni erant investiendi. *Neapolitana Capellaniae die* 28. *Junii* 1838. *ad* 3. *dub.*

160 Cum dubitatum fuerit utrum Ecclesiastica, vel Laicalis foret Capellania, ad nutum amovibilis, in quod simplex missarum onus cum eleemosyna manuali fuerat impositum, et de cujus erectione nec vere, nec praesumptive constabat, laicalem definivit S. Congr. *In Nursina Jurispatronatus ad* 1. *dubium* 9. *Julii* 1838.

161 Contendentibus aliquibus ex Compatronis de libertate fundorum, ex quibus Capellaniae onerum desumebatur implementum, quia familiae nomine in antiquis censualibus tabulis reperiebantur descripti, censumque ad summum scut. 300. super bis impositum asserentibus, cujus summae restitutionem offerebant: contra vero pugnantibus ceteris una cum Episcopo compatronis, eosdem fundos ad Capellaniam pertinere tum ex pervetustis tabulis censualibus, ac inveterariis antiquitus confectis, tum ex antiquiorum depositionibus, tum demum ex S. Visitationis actibus, S. Congr. fundos praedictos ad Capellaniam pertinere definivit, eique servari mandavit. *In eadem ad* 4. *dub.*

Qua in eadem causa tertio proposita abnuit 162
Leopoldi Gasperini precibus suspensionem Capellaniae postulantis, ut fructuum dimidium pro augenda Parochorum congrua applicaretur, alterumque dimidium sibi cederet; sed attenta tantum Patroni ejusque Patrui Francisci Gasperini inopia, annuam praestationem alimentariam scut. 30. favore Leopoldi, et scut. 20. favore Francisci concessit, non retardata nominatione Capellani. *Lauretana Suspensionis die* 28. *Julii* 1838. *ad* 1. *et* 2. *dubium.*

Andreas Giordano, cui competebat pro dimidio 163
juspatronatus in quadam laicali Capellania, bonorum ejusdem Capellaniae dimidium cum adnexa Missarum obligatione alienaverat. Hinc S. Cong. Capellaniam omnino redintegrandam esse in possessione fundi alienati pronunciavit. *In Neapolitana Capellaniae die* 28. *Julii* 1838. *ad* 1. *dub.*

Capellaniam vero sub titulo S. Dominici juris- 164
patronatus familiae Cecconi esse ecclesiasticam dixit, quia ex enunciativis Sacrarum Visitationum, et ex ultimo statu canonicae institutionis apparebat esse beneficium ecclesiasticum, licet inveniri non potuisset fundationis Instrumentum. *Ib. ad* 2. *Dub.*

Sacerdoti Carolo Cecconi, qui tribus Capel- 165
laniis fruebatur vi jurispatronatus tum activi, cum passivi postulandi, an et quomodo de illarum incompatibilitate constaret cum Canonicatu, quod possidet in Collegiata Sublacensi Oppidi Trevi, respondit Sac. Congregatio, quoad primam S. Caroli, et secundam S. Francisci, tum ob tenuitatem redditum, tum ob defectum erectionis auctoritate Ordinarii, et quia non erant sub eodem tecto, non esse incompatibiles; quoad tertiam vero sub titulo S. Dominici, respondit pariter negative, sed juxta modum, si nempe non sit erecta in eadem Ecclesia Collegiata S. Viti. *Ib. ad* 3. *Dub.*

Suspensioni Capellaniarum, quam pro filio in 166
Seminario alendo obtinuerat sub anno 1841. Theresia vidua Neri, obsistente eorumdem Administratore, tum ex necessariis fundorum reparationibus ac ex summa colonis ministrata, tum quod Oratricis filius conditioni in Seminario degendi non satisfecerat: Oratrica contra rescripti executionem una cum missarum reductione postulante, sublata conditione, quam filius epileptico morbo laborans adimplere nequibat; ac demum sibi alimenta assignari super iisdem Capellaniis conten-

dente Stefano Ricci uti Compatrono, S. C. ut singulis satisfaceret, impertita juxta votum Episcopi reductione ad dies festos per quinquennium, summam scutor. 14. Riccio assignavit durante indulto ann. 1841. scuta vero annua 46. Viduae Neri, sublata supradicta conditione, ac reliquos redditus in fundorum reparationem erogari mandavit. *In Perusina Capellaniarum die* 17. *Sept.* 1838. *ad* 1. 2. 3. *et* 4. *dub.*

167 Trinas, quibus potiebatur Gens Sylos Capellanias de quarum fundationis legibus haud plene constabat, proposuit hodiernus Possessor, Ecclesiae Parocciali S. Leucii perpetuo uniri, et constituto censu favore Parochi pro tempore super tot bonis, quot implemento Missarum sufficerent, capta congrua inscriptione, cetera bona in familiae suae utilitatem libera converti. Ast PP. Emi; quod de relativa familiae Sylos paupertate haud satis constaret, et gravissimam Capellania pateretur imminutionem, preces rejecit. *Bituntina Capellaniae die* 24. *Novembris* 1838.

168 Cum cognovisset Episcopus perperam retineri ab Aloysio del Monte in habitu seculari Capellaniam pro Clerico fundatam, cum obligatione eam dimittendi si Presbyteratus ordinem sumere vel nollet vel nequiret; praesertim quod Canonica institutione careret, Patronis terminum ad nominandum praefixit, eoque inutiliter elapso, eam contulit Sacerdoti Macchioni; qua de re Patronis jura sua pessumdata reclamantibus, novumque ipsis impertiri terminum postulantibus, S. C. negativum dedit responsum. *In Civitatis Castelli Beneficii die* 17. *Decembris.* 1838.

169 Cum dubitaretur an Capellania ita laicalis esset, ut etiam laico conferri valeret, itaut eam consequi posset in habitu laicali Sanctes Recchioni; ac utrum expediret ejusdem suspensio ad fundorum meliorationem, S. Ordo ut tutius procederet, jam ab anno superiori ab Episcopo exquisierat de numero nominationum quae a tempore fundationis peractae erant, et an laici successive vel interpolate ad eamdem nominati fuerint, an scientibus Episcopis id evenerit, transmissa earumdem nominationum copia. His habitis, causa iterum proposita, cum necessaria adhuc deficerent ad rectam ejusdem definitionem, denuo dilata fuit. *In Fabrianen. Capellaniae die* 17. *Decembris* 1838. *ad* 1. 2. *et* 3. *dub.*

170 Super Capellania a Francisco Belloni erecta cum onere Capellano celebrandi missas in Capella sita in latifundio Mezzana, et pueros inibi erudiendi, et cum reservatione Juris patronatus fidei commissarii Belloni, bisque exhaustis, Vicario Generali Bononiensi pro tempore; hoc sibi jus delatum vindicante hodierno Vicario Gen. adversus Petrum Cellini praefati latifundii; concordia inita est; qua Cellinius sibi assumpsit reparationem, et manutentionem Capellae, et sacrarum supellectilium; Vicarius vero ejusdem familiae favore cessit juspatronatus; missas autem celebrari statutum est in Capella sita in fundo Jortone, reservata tantum celebratione diebus festis in fundo Mezzana, quum inibi gens Cellinia rusticaretur. Porro S. Con. attentis actualibus circumstantiis, concordiam approbavit juxta votum Emi Archiepiscopi, facto verbo cum SSmo, et capta inscriptione super latifundio, tam pro securitate missarum, quam pro manutentione Oratorii, et sacrarum supellectilium. *In Bonnnien. Capellaniae die* 1. *Febr.* 1839. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

Conventionem anno superiori propositam ab 171 Emo Firmano Archiepiscopo cum Abbate Commend. SS. Rufini, et Vitalis quoad dismembrationem Paroeciae sub invocatione eorumdem Sanctorum, aliisque unionem, rebus penitus inspectis, approbavit S. Ordo juxta modum, nempe, firma remanente cura animarum in Ecclesia Smae Trinitatis, ab. Vicario Curato in eadem Ecclesia, cui adsignetur ultra domum et viridarium, congrua in scut. 50. ex redditibus Abbatiae persolvendis, nisi Emus Archiepiscopus de re rogatus assensum praebeat cessioni Capellaniarum, de quibus in art. 7. et 9. concordiae Marcelli; quo in casu ab Abbate sint scut. 25. dumtaxat persolvenda, esse confirmandam deputationem Capellani Curati ab Abbate pro tempore faciendam, et amovibilis ad nutum ejus, qui curam animarum dependenter a Curato Vicario exerceat citra flumen Tenna in Ecclesia SS. Rufini, et Vitalis, assignatis eidem congrua habitatione in domo Abbatiali ac stipendio scut. 25. ex redditibus Abbatiae, praeter Capellaniam Perusini et Spagnolini, adimpletis Missis, oneribus, ac muneribus tam pro Vicario Curato, quam pro Capellano in concordia Marcelli recensitis, facto verbo cum SSmo super omnibus. *In Firmana super conventione Capellaniae Curatae die* 1. *Feb.* 1839. *ad* 1. 2. *et* 3. *Dub.*

Ex impetrato novae audientiae beneficio, licet 172 iterum proposita fuerit causa Firmana Capellaniae, qua sub die 28. Junii 1838. contendentibus de praelativa vocatione passive ad Capellaniam sub invocatione S. Mariae Magdalenae in terra S. Epidii institutam, Tobia Sacerdote Acciarini, et Clerico Aloysio Elnarneri, et utroque prae alio dispensari flagitantibus, quod ille Beneficiorum pluralitate, hic aetate probiberetur eam obtinere, responsum fuerit in utroque favore Acciarini, tamen S. Congregatio, re penitus inspecta, in decisis standum esse decrevit, et amplius. *In Firmana Capellaniae die* 2. *Mar.* 1839. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

Antequam S. Ordo definiret causam Firmanam 173 Capellaniae super conventione ab Emo Archiepiscopo Firmano cum Abbate Commendatario SS. Rufini et Vitalis inita quoad dismembrationem Paroeciae S. Rufini, et Vitalis, aliisque unionem, sub pene diversa facie sub die 29. Julii, et 18.

Novembris an. 1837. discussam, ad rem maturius dignoscendam rescripsit, Dilata, et scribatur Archiepiscopo, qui referat de statu Fabricae Ecclesiae, et domus Parochialis loci Marnacchia, de executis reparationibus, sin minus de expensis necessariis et mediis jam statutis ad eas perficiendos. *In Firmana Capellaniae super conventione die* 2. *Martii* 1839. *ad* 1. 2. *et* 3. *Dub.*

174 Numerum Missarum Capellaniae a Joanne Francisco Longo erectae determinandum esse ex ratione redituum, qui habentur a fundis, non autem statuendum esse in Missa quotidiana; atque adeo illum reducendum esse pro intranti quantitate ad taxam perpetuam, inspecta Testatoris voluntate, definivit S. Ordo. *In Bovinen. Capellaniae* 2. *Martii* 1839. *ad* 2. *et* 3. *Dub.*

175 Reintegrandum esse Beneficium seu Capellaniam in Cathedrali Ecclesia sub invocatione Virginis Perdolentis, cujus bona cohaeredes Reale suo marte sese inter diviserant, jussit S. Ordo, et interim pro virili parte Ferdinandi Reale emissa ab eodem renunciatione jurispatronatus, injunxitque Episcopo, ut omnibus juris et facti remediis cogeret ceteros cohaeredes ad reintegrationem, caperetque inscriptionem hypothecariam. *In Bovinen. Capellaniae* 23. *Martii* 1839. *ad* 1. *Dub.*

176 Absolutionem pro Missis non celebratis Capellaniae a Joanne Francisco Longo erectae S. Ordo concessit quidem Ferdinando Reale alteri ex obligatis, attenta ejus praesertim in reintegranda pro virili Capellania sollicitudine; denegavit vero aliis cohaeredibus qui caetera Capellaniae bona sese inter diviserant, monuitque, ut consulerent conscientiae suae. *In Bovinen.* 23. *Martii* 1839. *ad* 4. *Dub.*

177 Prorogationem indulti de suspensione nominationis Capellaniae, quam Marco Manfridiei S. Ordo die 20. Januarii superioris anni denegavit, eo quod non constiterit de urgenti ejusdem necessitate, antequam decennium elaberetur, rebus in melius commutatis, praevio recessu a decisis, impertitus est ad aliud decennium ad formam praecedentis, et ab ultimo die expiraturi indulti. *In Guastallen. Indulti* 4. *Apr.* 1839. *ad* 1. *Dub.*

178 Quas alias sub anno 1833. expenderat quaestiones de Capellania Buratti, an danda esset institutio Presbytero Petro Vitali majori vocum numero pollenti, qui tamen simoniam contraxisse ferebatur in transigendo cum competitore Augustino Buratti, ac nominatus ab eo, qui plures voces simoniae acquisisset; an potius suspendenda esset nominatio favore Petri Buratti compatroni, ut ita filiorum institutioni Buratti compatroni, consuleret; an super ea decernenda alimenta alteri compatrono pauperi Quintiliani Buratti; an tandem pro oneribus sustinendis danda Canonicis Montis Cassiani: expleto formali testium examine, quod alias jusserat, reassumpsit S. Ordo; porro simoniam exulare comperiit, adeoque Vitalio institutionem dandam esse probavit; compatronorum simul precibus annuit, reservata annua praestatione alimentaria scut. 20. ad decennium, aeque dividenda inter filios Petri, et Quintilianum cum jure accrescendi in casu obitus; Capituli autem vota omnino rejecit. *In Lauretana Capellaniae die* 4. *Aprilis ad* 1. 2. *et* 3. *Dub.*

Ob Simoniae vitium initum a quatuor compatronorum lineis in nominatione explenda ad Capellaniam Ecclesiasticam sub invocatione B. Virginis Carmelitidis a Petro Orlandi apud Marsos excitatam favore Didaci Valente, aucto exinde jure compatronis innoxiis, Angelo Blasetti ab istis legitime nominato, EE. PP. Capellaniae ipsius Institutionem dandam esse decreverunt. *In Marsorum Institutionis* 27. *Apr.* 1839. 179

Multas, ac inter se diversas preces a Petro Francalancia Patrono Capellaniae pro Clerico vel Sacerdote in Oppido Castri Fidardi fundatae identidem porrectas, quibus primo illius fructus sibi addici postulaverat, subinde ab aetatis defectu dispensari Sororis filium a se nominatum, quatenus primae preces rejectae fuissent, tandem caeteris omissis, Capellaniam praevia dispensatione, filiolo sibi nuper nato concedi, rejecit S. Ordo; qui insuper respondit non substineri nominationem Clerici Carini interim peractam a Capitulo, ad quod post quadrimestre a Capellaniae vacatione ex testatoris voluntate jus nominandi devolvi debet; nec praviter committi debere Capellani designationem Episcopo, sicut ipse pro hac vice ad submovendas turbas proposuerat; sed esse explendam a Patrono novam nominationem infra quadrimestre ad formam fundationis. *In Lauretana Capellaniae* 9. *Maji* 1839. *ad* 1. 2. *et* 3. *Dub.* 180

Fundum a Ferdinando Nicolini pro erigenda Capellania in Ecclesia Terrae S. Quirici relictum cum onere binae Missae in hebdomada revindicandum esse jusserunt Emi PP. pro redintegratione Capellaniae, commissa Archiepiscopo ejusdem transcriptione, in actu erectionis faciendae, quae jamdiu omissa fuerat; necnon expleri nominationem ad formam Testamenti, ac rejecerunt preces empteris ipsius fundi pro reductione Missarum. *In Camerinen. Capellaniae* 6. *Junii* 1839. *ad* 1. 3. *et* 4. *Dub.* 181

Attenta bona fide, de qua testabatur Antistes, S. Congregatio consulendum SSmo rescripsit pro absolutione, ac condonatione fructuum quos haeredes Ferdinandi Nicolini perceperunt ex fundo ab eo legato pro Capelllania erigenda; cujus licet praescriptum missarum onus adimplere curassent, neglexerant tamen erectionem, ac Capellani nominationem. *In Camer. Capellaniae* 6. *Junii* 1839. *ad* 2. *Dub.* 182

Quum in jure non repugnet duplex beneficium incompatibile adipisci, sed tantum ultra duos 183

menses retinere, institutionem in Capellania ad Ecclesiam S. Demioici sub invocatione S. Andreae Apostoli Caesenae erectae cum onere celebrandi per seipsum, dandam esse Hieronymo Fantaguzzi legitime nominato, ac passivo vocato decreverunt EE. PP. etiamsi ille Canonicatu in Vaticana Basilica potiretur. *In Caesenaten. Capellaniae* 27. *Julii* 1839. *ad* 1. *Dub.*

184 Nominationem Sacerdotis Demesi a Patrono Gentilonio expletam post elapsum trimestre in fundatione statutum substinuit S. Congregatio, attenta praesertim pendentia recursus ad S. Sedem pro inhabilis nominandi dispensatione, eamque rejecit favore Panfili a Sacerdete Bravi factam, cui jus nominandi devolvi debuisset in priorum Patronorum negligentia; adjectique respectu Domesii in Franciscalium familia olim recensiti clausulam, « dummodo infra duos menses doceat de » habitatione ad beneficia » *In Auximana Capellaniae, seu Canonicatus* 27. *Julii* 1839.

185 Caesaris Pennacchietti, etsi per subsequens matrimonium legitimati, nominationem a majori Patronorum numero editam substineri, eumque esse manutenendum in possessione laicalis Capellaniae a Riccardo Fontana erectae pro natis ex legitimo matrimonio, definitum fuit Congregatione diei 14. Decembris superioris anni, excluso Henrico Pennacchietti, ex adverso eamdem sibi asserente, quod unice Clericus extarat ex passive vocatis, cum Capellaniam proposuit, atque ex legitimis esset nuptiis procreatus. Porro in hac resolutione perstitit S. Ordo reiterum inspecta, prolato Rescripto « In decisis et amplius. *In Firmana Capellaniae* 22. *Augusti* 1839. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

186 Super fructus vero pretii bonorum allonatorum, quos incremento congruae ejusdem Paroeciae Pantanensis Ecclesiae adjudicandos esse contendebant fratres Sodalitii, quod vocant del Confaleno, duxerunt satis provisum per Episcopum erogatione jam facta. *In eadem die* 7. *Septembris* 1839. *ad* 3 *Dubium.*

187 A laicali Capellania, quam Jacobus Servadei domo Corinaldi pro Clericis familiae Paris, et Gioacchini instituit, Bernardinum Giovacchini ob clericalium vestium abjectionem, ac saecularium munerum exercitium ipso jure excidisse contendit Paulinus Paris, ac sese utpote ex vocatorum genere in ejusdem possessionem immitti; e contra Bernardinus veniam postulavit eadem fruendi in statu laicali ad suam, ac familiae paupertatem sublevandam. Super utraque petitione concinnatis dubiis EE.PP. rescribendum censuerunt — Emus Episcopus curet praefigi terminum juxta constitutionem S. M. Benedicti XIII. incipien. — *Apostolicas Ecclesiae* — Bernardino Giovacchini ad parendum menti pii fundatoris, quo elapso declaret eum Capellaniae amplius non posse gaudere, et ad mentem; mens est pro suspensione nominationis novi Capellani donec Clericus Paulinus Paris ad legitimam aetatem pro Subdiaconatu pervenerit, et interim juxta votum Emi Episcopi, adimpletis per Ecclesiasticum Administratorem depositandum oneribus, superextantes reditus dividantur inter Bernardinum, et Paulinum, facto verbo cum SSmo. *In Senogallien. Capellaniae* 21. *Novembris* 1839. *ad* 1. 2. *et* 3. *Dub.*

Precibus Aloysii Caracciolo, qui ab obitu Patris sui, nempe ann. 1833. adoptus juspatronatus duorum Beneficiorum, alterum S. Mariae et Jacobi in Aversana, alterum S. Padenae titulo in Nolana Dioecesi erectum, missis apud S. H. O. praecibus, statim fructus omnes Beneficiorum nullo impleto onere perceperat. S. Congr. attentis peculiaribus circumstantiis, censuit supplicandum esso SSmo pro absolutione ab omissis cum fructuum perceptorum condonatione celebratis tamen Missis triginta, et soluta summa prudenti Episcopi Aversani arbitrio taxanda favore fabricae Ecclesiae quam Orator ad populi comodum, et patronatus munimen inaedificabat. *In Nolana et Aversana Suspensionis Nominationis* 23. *Novembris* 1839. *ad* 2. *Dub.* 188

Contendentibus ad Capellaniam a Riccardo Fontana institutam ex una parte Henrico Pennacchiotti, quod unice Clericus extaret ex passive vocatis dum Capellaniam poposcit, adversarius vero Caesar etsi legitimis nuptiis procreatus esset, dum Testator vocasset tantum « i nati di legitimo matrimonio »; ex altera Caesare Pennacchietti quod majores Patronorum voces praeseferret, Clericalis qualitas in Capellania laicali a Testatore volita non demonstraretur, quam tamen ipse, pendente vacatione, et recursu ad S. Sedem acquisiverat., ac tandem legitimatus fuisset per subsequens matrimonium; Emi PP. Testatoris mente penitus investigata, responderunt favore Caesaris, eumdem in capta Capellaniae possessione manutenentes. *In Firmana Capellaniae die* 14. *Decembris* 1839. *ad* 1. *et* 2. *Dub.* 189

Antequam definiret S. C. super Concordia inita sine Apost. Beneplacito a Clara Beltrami et Joan. ac Carolo Beltrami de novo erigendo Beneficio et augenda dote alterius jam erecto in loco Ramate, voluit ut iterum scriberetur Emo Episcopo, ut referret de annuo reditu a fundatoribus assignato utrique Capellaniae, de numero Missarum non celebratarum, et a quo celebrandae sunt juxta fundationes, necnon de alienationibus commissis, et a quibus. *In Novar. Transactionis* 20. *Jan.* 1821. 190

Congregationi Illyricorum, quae ex resolutione S. C. diei 7. Martii elapsi anni investire debebat scuta 459. in frugiferum campum, pro erectione Capellaniarum Giannini, ob impotentiam illa solvendi postulandi debitricem praefatae summae soluto annuo fructu erogando in celebrationem Missarum una cum fructu LL. MM. in decisis stan- 191

dum esse respondit S. C. juxta modum, nempe facta obligatione in forma juris valida per Capitulum, seu Congregationem Ecclesiae Illyricorum, ad successores etiam extendenda (attenta utilitate acceptionis haereditatis Giannini) quotannis celebrandi ad formam fundationis Giannini tot Missas ad eleemosynam obulorum viginti, quot fructus percipi possent ad rationem scutorum quatuor in singula centum ex capitali scutorum 459. nec non obligatis omnibus, et quibuscumque redditibus a singulis Canonicis ab Ecclesia quomodocumque percipiendis casu deficientiae, donec erigantur Capellaniae Giannini, pro facultate conficiendi multiplicum ex capitali fructifero ex bimestribus LL. MM. a Rev. Camera Apostolica non solutis efformato, et ex scutis 13. ab Ecclesiae redditibus addendis quolibet anno, donec conficiatur capitale scutorum 674. comprehenso capitali eum Rev. Camera, ut supra, pro Capellaniis investiendum, suspensis interim missis, quae ex fructibus scutorum 215. celebrandae essent. *In Romana* 16. *Februarii* 1841.

192 Esse locum nominationi ab Abbate Commendatario Ecclesiae Divi Laurentii faciendae ad geminam Capellaniam Semprebeni juxta normam fundationis, ita tamen, ut uterque Capellanus, prout Emus Abbas proposuerat, debitum praestaret servitium non Abbatiali, sed Cathedrali Ecclesiae S. Severini, juxta definitionem S. C. Episcoporum et Regularium, ac subsequentem consuetudinem, censuit S. C. *In Sancti Severini Capellaniarum die* 13. *Februarii et* 8. *Maji* 1841.

193 Ob nimiam redditnum tenuitatem, nec non onera Missarum, choralisque servitii in Cathedrali Ecclesia Urbisveteris obeundi, quibus gravabantur viginti quatuor primae erectionis Capellani, reductionem sex Capellaniarum ex actu vacantibus, et primo vacaturis concessit S. C. suppressarumque redditus applicavit, satisfactis prius Missarum oneribus favore superextantium Capellanorum, qui diligentiores in Chori servitio, et obeundis muneribus ab Episcopo in suo voto expositis se praeberent. *In Urbevetana Reductionis, et Applicationis die* 6. *Martii* 1841. *ad* 1. *Dub.*

194 Iisdemque de causis non esse concedendam, permanente Sodolatio, iisdem Capellanis administrationem reddituum, custodiam Sacrarii, implementum Missarum, ac superextantium reddituum applicationem, ut Episcopus proposuerat, existimavit eadem S. C. *Ib. ad* 3. *Dub.*

195 Standum esse decrevit S. C. in decisis sub die 15. Septembris praeteriti anni, ubi definiverat dandam esse institutionem Capellaniae Scipioni Sacerdoti Rioli praescriptos Fundatrice caracteres habentis, non autem manutenendam familiam Rieli in possessione, quam sibi usurpaverat bonorum Capellaniae prefatae; praescripsit tamen ut Sacerdos Constantinus resideret in oppido Pinnae ad formam fundationis, voluitque ut bona haereditaria Annae Scipioni fundatricis inscriberentur in Catastro nomine Capellaniae, fratresque Rioli monuit, ut consulerent conscientiae suae. *In Firmana Immissionis die* 27. *Martii* 1841.

Esse locum repetitioni capitalis constituentis dotem Capellaniarum Lucciana ab Excquutore testamentario apud familiam de Fieschis ita collocatam, ut nec census juxta Constitutionem S. Pii V. nec Onus, nec Cambium verum haberetur, sed tantum Cambium fictum ac siccum, decrevit Sac. Congregat. voluitque ut investiretur, vel in bonis stabilibus, vel in Censibus ad formam praefatae Constitutionis Sancti Pii V. juxta leges fundationis. *In Adjacen.* 27. *Martii* 1841. *ad* 1. *Dub.* 196

Cum nec valor, nec redditus fundorum sufficerent pro impensis necessariis ad extructionem Capellae in Ecclesia S. Mariae Rosarii Oppidi Vici Alatrinae Dioecesis, ubi adimpleri debebat Capellaniae a fundatrice praescripta sub invocatione SS. Marthae et Magdalenae, censuit S. C. ad extructionem praefatam non esse cogendam familiam Tomeucci patronam, sed tantum ad erectionem Iconis SS. Martae et Magdalenae in alterutra Capella Priveni existenti jurispatronatus ejusdem Familiae eligenda, ad quas Capellaniae implementum transferri jam indulserat S. C. justis de causis in 2. Dub.; praecipit tamen, ut quotannis una Missa celebraretur in festo S. Marthae, et altera in festo S. Mariae Magdaleuae, facto verbo cum SSmo. *In Alatrina Translationis, et Permutationis die* 31. *Julii* 1841. *ad* 3. *Dub.* 197

Sacerdotem Andream Zoppini, quamvis Canonicus, in Collegiata S. Viti Senogalliensis Dioecesis nominari posse ad vacantem Capellaniam Zoppini, ad quam vocabatur a fundatore, cum non constaret de illius incompatibilitate cum Canonicatu, tum quia deerant tabulae erectionis, ex quibus erui posset qualitas Ecclesiastica, tum quia sub eodem tecto cum Canonicato erat per modum tantum provisionis ob praeteritas vicissitudines, respondit S. C. *In Senogallien. Incompatibilitatis* 21. *Augusti* 1841. *ad* 1. *Dub.* 198

Ac praeterea declaravit non esse incompatibilia onera Canonicatus cum oneribus Capellaniae Zoppini *Ib. ad* 2. *Dub.* 199

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

Al Vescovo di Osimo.

« Dalle nozioni date da V. S. Illma e Rma e 1
» dai documenti esibiti circa le Capellanie di S.
» Maria degli Angeli di Filottrano si raccoglie,
» che la qualità di dette Capellanie siano meramente laicali, poichè non cadono sotto la colla-

» zione ed instituzione ordinaria per legge di fondazione. Classificate adunque sotto tale natura, » il parroco può nominare col solo atto legale, » purchè non siano conferite in titolo, nel qual » caso necessariamente occorre l'autorità del Vescovo. Questi cappellani però non possono assumere il titolo e quasi dignità canonicale; giacchè essi non possono formar collegio, poichè » *non facit collegium privata societas sed publica auctoritas* mediante la spedizione delle Bolle. Ciò » posto sembra, che non si possono turbare le » nomine nel modo finora osservato, che non vi » sia bisogno dell'Istituzione del Vescovo; salvo » sempre il caso, che non si conferiscano in titolo, oppure vengano perpetuate nella persona nominata per servire di patrimonio sacro. Nel resto è in facoltà di V. S. Illma Rma esaminare » in visita, se la pia Istituzione sia eseguita, e » soddisfatti i pesi, e nel caso, che vi sia qualche » Cappellano indegno, procedere come Delegato » della Sede Apostolica alla sospensione dall'offi» cio, e servatis servandis, fino alla destituzione, » avvertendone il Parroco. Tanto doveva in evasione ec. 5. Settembre 1828. » *Ex Reg. Episcoporum anni* 1828.

2 Cum quaedam pia mulier Capellaniam mere laicalem fundasset anno 1785. et rector fundorum ad Capellaniam pertinentium transcriptionem omisisset usque ad an. 1842. a S. C. EE. et RR. quaesitum est in *Romana Impositionis debiti* ad 2. *Se, e come si debba prescrivere la vendita delle case? et quatenus negative. 9. Se e come si debba obligare il Capellano a prendere la trascrizione?*

Emi Patres, audito voto Emi Spinola, in generali conventu diei 18. Feb. 1842. rescripserunt *Ad secundam negative. Ad tertiam affirmative infra trimestre; alias capiatur ex officio.*

REV. FABRICÆ S. PETRI DECRETA

1 Fructus pensionis assignatae in annuis scutis novem a Sacerdote Jacobo Nance in dotem Capellaniae institutae in Ecclesia Collegiata et Parochiali S. Petri Avenionensis die procedente reducti fuerunt. Accedit, quod illos debitor non solvit, imo anno 1779. clam a Rev. Fabrica S. Petri compositionem quoad praeteritum obtinuit. Sed Sacra Congreg. interrogata, praedictos fructus Capellano ab anno supradicto, quo tempore vacavit Capellania in posterum deberi censuit; et quoad annos praecedentes deducet jura sua, ut iterum omnino audiantur Rev. Fabrica S. Petri: *Avenionen. Cap.* 16. *Septemb.* 1780.

2 De quatuor Capellaniis ab Alphonso Lopes de Liceras institutis in Ecclesia Cathedrali Archiepiscopus binas suppressit ad reliquarum fructus augendos, sed onus tamen iis auxit Missarum. Imminutis iterum fructibus ex redemptione census, Capellani juxta reddituum diminutionem, reductionem efflagitaot. S.C. resolvit reducendas esse ad duas tantum Capellanias cum integro onere missarum omnibus Capellanis a testatore injuncto, atque omnibus aliis oneribus ab eodem praescriptis, facto verbo cum SSmo: *Compostellana Red.* 10. *Febr.* 1781.

Petrus Maria Constantini haereditatem contulit 3 Sodalitio Suffragii Arimini, sub lege, et onere, ut binas arigere teneretur Capellanias ad nutum amovibiles cum onere Missae quotidianae. Sacerdos Jacobus Ugolini Capellaniae possessor, narratione demonstrans, quod redditus utriusque olim aequabant annua scut. 40. frustra operam suam locat pro Missarum reductione apud S. Congreg. *Ariminen. Red. die* 13. *Martii* 1784.

Nuper vacavit una ex tribus Capellaniis fundatis a Maria Virginia Salviati ad totidem Altaria 4 in Ecclesia Cathedrali cum Missarum, ac Choro interveniendi solemnioribus diebus onere. Episcopus postulavit, ut sibi facultas indulgeretur supprimendi vacantem Capellaniam, reditusque dividendi inter alios duos Capellanos, qui in posterum tenerentur singulis diebus interesse Divinis Officiis in eadem Ecclesia, spectato exiguo Canonicorum numero ad sacras functiones peragendas. Summus Pontifex juxta petita, firma remanente celebratione missarum, concessit. Modo hanc providentiam satis non esse Episcopus putat ad consulendum ministrorum Cathedralis indigentiae, quia nequaquam redditus aliarum Capellaniarum cumulati sunt. Denuo exorat pro Missarum oneris deletione; et S. Congreg. rescripsit, pro gratia juxta mentem, facto verbo cum SSmo: *Sanctiminiatis die* 8. *Maji* 1784.

Laicalem possidens Capellaniam Sacerdos Jo- 5 seph Carotti cum onere quotidiani sacri, et servitii Chori in Cathedrali Ecclesia, pro Sacrorum reductione ob imminutos illius redditus magnopere laboravit. Sed S. Congreg. respondit, esse providendum reductione servitii choralis ad dies festos de praecepto, et ad feriam 4. 5. et 6. et Sabbatum majoris hebdomadae: *Æsina* 20. *Maji* 1786. Urgente Capitulo, ut potius reducantur missae, quam chori servitium, S. Congreg. a consueta regula non discessit, et in eadem sententia perstitit, *die* 7. *Julii* 1786.

Joachim Provenzalius pii testatoris abnepos, 6 quum ex persona abavi sui esset debitor erga Capellaniam laicalem, tum pro quantitate librarum 288. tum pro aliis libris 170. et solidis 15. petiit, ut ab utroque prae inopia absolveretur. Obtinuit jam ante suae paupertatis ratione Capellaniae administrationem, suspensa nominatione, modo petitioni responsum habet hoc modo, quod nempe altera medietas eroganda sit in redintegrationem Capellaniae, donec aere alieno se eximat, celebratis tribus missis in singulis annis, facto verbo

cum SSmo: *Aquen. Cap. die* 3. *Febr.* 1787. *dub.* 2.

7 Capellaniam perpetuam fundavit Sacra de Gattis, ac celebrationem Missarum exequi « all' Altare di S. Biagio eretto nella Chiesa Parocchiale » della Pieve di Guastalle » mandavit. Haereditas hujus Capellaniae gravata pervenit ad familiam Cani, quae exorat, ut in altera Civitatis Ecclesia pro suo arbitrio celebrare valeat. Et S. Congreg. translationem concessit ad vitam Sacerdotis Petri Cani Oratoris pro Missis Capellaniae Gatti tantum. Nam Altare S. Blasii ditatum est Missis, et distat a Guastalla, in qua Familia Cani moratur: *Nullius Guastallae* 26. *Novemb.* 1791. *dub.* 2.

8 Quum Nicolaus Biane instituta laicali Capellania in Oppido Chiarepernato possessorem gravasset onere residendi, pueros erudiendi, sacramentales confessiones excipiendi infirmis assistendi, ac Sacra 112. pro ejus anima peragendi, preces S. Congreg. porriguntur pro Missarum reductione inspecta redditum tenuitate in libell. 245. et loci infelicissimi residentia, et benigne donavit juxta votum Card. Archiepiscopi. *Taurinen. Red. Miss.* 24. *Mart.* 1792.

9 Jussu Francisci Malcalza Capellania erecta fuit cum onere hebdomadali Missarum 4. residendi in sua domo, in eaque recipiendi Patres Ordinum S. Francisci de Assisio, et S. Francisci de Paula. Modo possessor institutionis labentem domum, et neglectam praediorum culturam inveniens, deprecatus est pro temporaria Missarum suspensione, et dispensatione a residentia et hospitio, ut domus et praedia reparentur. Annuit S. Congreg. in omnibus ad biennium, celebrata unica Missa quolibet Mense, et docto coram Episcopo de erogatione superextantium redditum in causam expressam: *Lunen. Sarzanen.* 19. *Januar.* 1793.

Scipio Pellegrini in Abbatiali Collegiata Ecclesia Carrariae Capellaniam sacri quotidiani instituit, Capellanoque demandavit chori festivis diebus, ac matutinis functionibus Cinerum, et Defunctorum assistentiam, eique annua scut. 23. assignavit. Hinc hodiernus Capellanus in reductione ad dies festos vim remedii experiri vult, et adeptus est juxta votum Episcopi: *Lunen. Sarzanen. Red. miss. die* 14. *Dec.* 1793. 10

Capellaniae institutae a Jacobo Seniore Bracci in Ecclesia Cathedrali Montis Politiani assegnandum esse praescribitur fundum scut. 2000. ad formam ejus testamenti. Nam praeter detractiones legitimae, ac trebellianae ei competentes ex allegato per ipsius successores fideicommisso Octavii Senioris, eam reliquit summam in libera haereditate; hinc hac de causa missarum reductio facta non fuit. *Montis Politiani Capell.* 10. *Maji* 1794. *dub.* 2. 11

Missas hebdomadales duas Capellaniae institutae per Conjuges Franciscum, et Margaritam Palini in favorem pauperioris Clerici, ut Sacerdotium petere possit Oppidi Carasssi, deindeque reductas per superstitem Uxorem, quae nonnulla alienavit bona obligata, celebrandas esse decernitur ad formam fundationis *Firmana. Red. miss. die* 21. *Julii* 1794. 12

CAPELLANUS

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 An Capellani perpetuo beneficiati Cathedralis Ecclesiae Comen. comprehendantur sub illis verbis « Et totus Clerus Cathedralis Ecclesiae » in quodam Decreto contentis. S. C. R. respondendum censuit: *Dictos Capellanos, si Ecclesiae adscripti sint, aut aliquo modo ei uti de gremio inserviant, praeter celebrationem Missae in suis Capellis, comprhendi. Comen. Die* 11. *Maji* 1593.

2 Capellani, qui in Ecclesia Monialium, juxta ritum Monialium quotidie Missam celebrant, non possunt Monialium Officium recitare. S. R. C. *Conimbrien. die* 21. *Martii* 1795.

3 Cum in Asceterio Monialium Ordinis S. Francisci adnexo Ecclesiae titulo Sancta Maria nuncupat. *delle Vergini detta della Madonna*, Civitatis Veronae commorentur hodie Moniales Monasterii SSmi Redemptoris ex Ordine Canonicorum Regularium Lateranensium S. Augustini, separatae tamen in omnibus a praedictis Monialibus Ordinis S. Francisci, excepta Ecclesia, quae est communis, ita ut ab utrisque Monialibus servetur propria regula, et recitetur Officium juxta proprium Calendarium; visum est Monialibus Lateranensibus, quod ab earum Capellano quotidie celebranda sit ea Missa, ad quam audiendam ipsae conveniunt, quae conformis sit Officio in earum Calendario assignato; quod cum denegetur a Monialibus S. Francisci, in hujusmodi opinionum discrepantia, ad firmandum quid fieri opus sit, Moniales Lateranenses recursum habuerunt ad S. R. C. Quae respondit: *Posse Capellanum Monialium Lateranensium SSmi Redemptoris in casu, de quo agitur, Missas legere secundum ordinem earumdem Monialium, exceptis diebus Dedicationis, et Titularis Ecclesiae.* Et ita declaravit. *Veronen. die* 20. *Martii* 1809.

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Quum Sacra Congregat. institui mandasset Capellanum Curatum in Oratorio Appojani S. Atha-

nasii, haud esse locum erectioni novae Paroeciae; item jussit, ut ei congrua constituatur, facta obligatione per Communitatem, juxta votum Episcopi « Qui putat assignanda esse scut. 15. ex fructibus ad Ecclesiam Matricem quomodocumque » pertinentibus ex scut : 30. quae Appojani illi » Ecclesiae solvunt; et minantur scut. 14. Beneficii S. Athanasii, et id augeri potest praestatione » illa, ad quam Incolae sese obstringere parati » sunt : » *Asculana Erectionis Parochiae die* 26. *Novem.* 1796. *dub.* 2.

2 Jus vero colligendi suffragia competere dixit Praeposito joxta modum nempe « quoad enumerationem suffragiorum coram ipso faciendam » *Ibid. dub.* 4.

3 Capellania diversis sub legibus instituta per sodales Suffragii civitatis Camerini ex redundantibus redditibus sodalitii, approbatur *in Camerinen. Capellaniae die* 6. *Maji* 1797. *ad* 1. *Dub.*

4 Et conceditur Capellano indultum celebrandi Sacrum primo circiter quadrante post meridiem singulis diebus festis *ad* 2. *Dub.*

5 In massam Comunem uniri permisit Sacra Congregatio praebendas sex Capellanorum, seu Beneficiatorum Choralium Cathedralis Amerinae, ita ut omnes, quemadmodum postulabant, aeque de massa participarent, et onera ferrent. *In Amerina Massae Comunis et alienationis die* 25. *Januarii* 1806. *ad primum Dub.*

6 Missam pro Populo applicandam esse definivit Sacra Congregatio a quinque Capellanis Curatis Paraeciarum ruralium *di Brugine, Arzarello, Campagnola, Prioregа, Pontelongo*, quibus Capellanis Curatis licet ab Archipraesbytero, et Canonicis Collegiatae S. Martini nominatis, inest tamen cura actualis earum Paraecisrum. *In Patavina Missae pro populo die* 8. *Martii* 1806.

7 Capellanum aliis quinque Capellanis ordinariis adjunctum ex legato Mariae Ferrata indulto alternativi servitii Chori gaudere definivit Sacra Congregatio, licet ex fundatione servitio quotidiano obstringatur. *In Fabrianen. Servitii Chori die* 19. *Decem.* 1807.

8 Applicationem haereditatis Minelli in stipendium Capellani Curati, qui est in pago Classerna, concessit Sacra Congregatio, impletis oneribus per Capellanum. *In Eugubina Applicationis die* 7. *Maji* 1808.

9 Suspensionem onerum Missarum Capellaniae institutae a Lodovica Grasisni denegavit Sacra Congregatio, quia deperitio Fundi Legati evenit ex culpa Capellani, quem compellendum jussit ad restaurationem praedicti fundi. *In Æsina suspensionis Onerum, et Residentiae die* 15. *Junii* 1816. *ad* 1. *Dub.*

10 Cum ea non esset Joseph Raisi patroni Capellaniae laicalis inopia, quae suaderat concedendam esse suspensionem nominationis Capellani, et applicationem redditaum, adimpletis Missis juxta reductionem ab Archiepiscopo factam, servandam esse decrevit S. Congregatio fundationem, et Archiepiscopo curam commisit, ut ad formam Edicti die 8. Januarii currentis anni, editi ab Emo a Secretis status, fieret inscriptio fundi Capellaniae. *In Ravennaten. Capellaniae die* 15. *Aprilis* 1820.

Canonicos olim Capellanos del Monte duas missas statutis horis per turnum celebrare teneri, sed ab Episcopo posse dispensari, si plura in Ecclesia sacrificia offerantur, censuit S. Congregatio. *In eadem ad* 4. *Dub.* 11

Capellanis Collegiatae Ecclesiae S. Michaelis Lucanae Civitatis canonicam institutionem dandam esse, facta prius per Episcopum canonica erectione, dixit Sacra Congregatio. Ad Capitulum vero nominationem, et ad Decanum Capituli jus dandi Bullas collationis dictis Capellanis spectare, et hos pro tertia parte Missas conventuales canere teneri cum eleemosyna ex massa distributionum sumenda ad formam constitutionis *Cum semper Oblatae*: Capellanos quoque teneri obsequi, et subditos esse canonicis in chorali servitio, eadem S. Congregatio decrevit. *In Lucana Capellaniarum die* 3. *Septembris* 1825. *ad* 1. 2. 3. 4. *et* 5. *Dub.* 12

Sodales Brisighellae titulo Virginis ab Angelo salutatae quum Capellanum removissent Julianum Irerè, negotium haud arrisit Episcopo, qui idcirco rescripsit Irerè in officio retinendum, dein, sodalibus haud morem gerentibus, Josephum Bracchinium, rei auctorem, ut ipse putabat, et Sodalitii moderatorem ab Sodalitio arcuit. Dubiis concinnatis, S. C. respondit: Dilata. *In Faventina juris amovendi Capellanum* 27. *Feb.* 1836. 13

Nominandi jus ad Capellaniam laicalem B. V. ab Angelo salutatam (cujus patronatum reliquerat fundatrix Elisabet Ceciliani Mariano Colabucci ejusque fratribus, sororibus et descendentibus, ea lege, ut Capellani pro tempore absque ulla superioris licentia deputandi amovibiles essent ad patronorum nutum) singulis patronis competere, salva praerogativa gradus, et jure repraesentationis, dixerunt EE. PP. *In Signina juris patronatus, seu Capellaniae* 10. *Septembris* 1836. *ad* 1. *dub.* 14

Cum Victoria Colabucci Joannem Baptistam Capobianchi ad Capellaniam laicalem B. V. ab Angelo salutatae nominasset; reliqui patroni, qui omnes per quinque et ultra menses conticuere, consilium postea inierunt, locum amplius fieri nominationi Capellani, magisque expedire si cuncti patroni omnes Capellaniae fructus inter se communiter exiscerent, impletis oneribus. S. C. propositis dubiis « an substituetur nominatio facta in favorem Capobianchi; an sit locus novae nominationi, seu potius indulgendum, ut impletis oneribus, fructibus communiter patroni fruantur» respondit ad primum affirmative, et esse institueu- 15

dum ad alterum » negative in omnibus, et Episcopus curet transcriptionem bonorum Capellaniae. *In Signina Jurispatr. seu Capellaniae* 10. *Sept.* 1836. *ad* 2. *et* 3. *dub.*

16 Proposito dubio « an et quomodo constituendus sit Capellanus Curatus in oppido Tapeti, cum referret Episcopus, Parochum Colasanti irregularem ac omnino imparem fuisse muneri obeundo, e contra Paroeciae redditus vix uni alendo pares, Paroecianos pauperrimos, mensam Episcopalem inopem reperiri, nec extare in Dioecesi simplicia beneficia vacantia quibus Parocho vel Capellano consulendum esset, EE. PP. responderunt « ad Dominum Secretarium cum SSño juxta mentem » *In Lursina Capellani Curati* 26. *Novemb.* 1836.

17 Nominationem Capellani, quae pluribus abhinc annis omissa fuerat, imperavit S. C. Andreae Giordano, aliisque Patronis; tantumque illius gravissimam paupertatem comiserata indulsit, ut aucto eidem Capellano stipendio juxta taxam Dioecesanam eleemosynae manualis, superextantes redditus per septennium erogarentur ejusdem favore in sui substentationem, docto facto verbo cum SSño, *Neapolitana die* 28. *Junii* 1837. *ad* 4. *dub.*

18 Capellanis, quibus a fundatione praescripta fuerat duarum Missarum in hebdomada celebratio ad altare SSmi Crucifixi Cathedralis Bastiae, et Choralis adsistentia etiam in qualitate Diaconi, et Subdiaconi in Missis Convetualibus; cum ob translationem praefati Capituli Adjacinm liberi a chorali servitio evasissent, onus imposuit S. C. juxta votum Episcopi inserviendi in Missis Solemnibus in munere Diaconi, et Subdiaconi in dicta Ecclesia olim Cathedrali Bastiae, donec ibi redintegraretur Capitulum, ac celebrandi Missas lectas horis, et diebus ab Episcopo praefiniendis in commodum populi. *Adjac.* 27. *Mart.* 1841.

19 Ob ruinas a terraemotu causatas dispersis pagi Serravalle familiis, et a parochiali residentiae longe dissitis Capellani curati constitutionem, qui parochum coadjuvaret, expostulantibus; Cumque media omnia ordinaria desiderarentur, ad stipendium eidem assignandum, provisionem aliquam ab S. Ordine postulantibus, S. Ordo annuit quoad Capellani constitutionem, approbandi ab Episcopo cum dependentia a parocho, et ad nutum amovibilis; quoad stipendium respondit ad mentem. *Nursina Capellani Curati die* 24. *Martii* 1838.

20 Jam ab anno 1838. obtinuerat a S. Ordine incolae Saravalle Capellanum Curatum eo loci constitui cum stipendio scut. 40. a Camera Spoliorum per biennium persoluto; eoque termino elapso, stipendium ipsum ex pia haereditate Renzi pro orphanotrophii erectione relicta decerpi assecuti fuerant. Ast conquerente ejusdem haereditatis administratore, ac alia magis ordinaria providendi media proponente, S. Ordo praevio recessu a decisis, stipendium constitui jussit juxta votum Episcopi, idest in scut. 24. ex censu a Benefactore quodam exhibito, in scut. 10. ex congrua Parochi Ecclesiae Matricis, et aliis 10. ex Beneficio S Claudii, donec aliter provideretur. *In Nursina Capellani Curati die* 4. *Junii* 1838. *ad* 1. *et* 2. *dub.*

21 Marius Menicocci, uti rector Capellaniae in Basilica S. Marci de Urbe, cujus favore creatus fuerat census scut. 500. cum petiisset anno 1840. solutionem ejusdem fructuum usque ab an. 1815. quo Capellaniae possessionem fuerat assecutus, quosque ex ignorantia census praefati numquam requisierat, ab haeredibus Evangelistae de Rubeis, ejusdem census debitoribus, isti vero solutionem recusassent, quod censum vel extinctum vel praescriptum esse arbitrarentur ex omissa per immemorabile tempus solutione fructuum, ac ex diuturno ipsius Capellani silentio; postulavit a S.C. ut declarando census existentiam, fructus decursos sibi tradi mandaret: quae tamen, cum non plene de bono Oratoris jure constaret, coadjuvari jussit probationes. *In Romana Census die* 3. *Decembris* 1838. *ad* 1. *et* 2. *dubium.*

22 Iisdem de causis cum ageretur de Capellano curato parocho Saccovisi in eadem Dioecesi adsciscendo, qui parochialibus obeundis muneribus impar factus fuerat, S. C. censuit rem remittendam esse D. Secretario cum SSño. ad formam Tudertinae diei 2. Augusti 1833. *Nursina Capellani Curati die* 22. *Decemb.* 1838.

S. CONGREGATIONIS ET EPISCOPORUM REGULARIUM DECRETUM

1 Sacerdos Jusephus Grima Melitensis de quibusdam suis bonis praescripserat ut fructus in quaedam opera pia erogarentur, praesertim vero in pauperum levamen, quando aliquis publicae calamitatis casus evenisset. Pii vero operis executorem perpetuum voluit esse ipsum capitularem Collegiatae coetum.

Cum tamen ex legum civilium ibi vigentium praescripto Executores testamentorum ad executionem sibi assumendam non admitterentur, nisi praestita hypothecaria in propriis bonis cautione, Capitulum dubitavit, num capitularia bona hypothecae subjici possent, et in casu affirmativo, num huic oneri obnoxii etiam essent Canonicatus de jurepatronatu, eo magis quod patroni dissentirent.

Itaque habito confugio ad S. C. Ep. et Reg. dubium confectum est: *Se e come convenga annuire alle preci del Capitolo oratore?*

Emi PP. in *Meliten. Hypothecas diei* 13. *Jan*: 1843. rescripserunt: *Dilata, et scribatur Episcopo, ut transmittat particulam fundationis, et accuratius referat de bonis pii relicti, et iterum audiat Capitulum ad effectus cognoscendi, utrum omnes Canonici consentiant in suscipienda hypotheca bonorum, aut po-*

tius tantum Canonici de Massa, exceptis semper quatuor Canonicis de Jurepatronatus:

Iterum vero proposita in Cong. Generali ejusdem anni, Emi PP. rescripserunt: *Affirmative, inscripta hypotheca super bonis Canonicatuum, exceptis quatuor Canonicatibus juris patronatus Buslatis: et ad mentem: mens est: Che si scriva a Mansig. Vescovo, onde procuri e di garantire il Capitolo dall' effetto di qualunque legge, che potrebbe ostare al libera e sicuro possesso de' beni stabili nel medesimo capitolo ad annum.*

CAPITULUM

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Ad petitionem Prioris, et Capituli Ecclesiae S.Nicolai Baren.S.C. censuit: *Ipsum Priorem S. Nicolai Baren. omnino teneri ad publicas Processiones accedere. Ea autem absente, seu aliqua justa, legitimaque causa impedito, ipsius Vicarium una cum Canonicis, et Capitulo suae Ecclesiae; nonnullis tamen pro necessario ejusdem Ecclesiae servitio ibidem relictis. Baren. Die* 24. *Januarii* 1595.

2 Proposita controversia super declaratione Decreti S. C. R. 15. Julii 1752. ad 6. nempe « cuinam incumbat onus, et cura praeparandi scamna, quoties Capitulum Cathedralis occasione fundationum collegialiter accedit ad Collegiatam » S. eadem C. rescribendum censuit: *Onus praeparandi scamna spectare ad Capitulum Collegiatae, quoties Processio ad ipsius Ecclesiam ducatur*. Et ita declaravit *die* 26. *Augusti* 1752.

3 At deducta pariter in eadem S. R. C. novissima controversia, quae Ecclesiae Cathedralis Casalen. Capitulum, ejusdemque Canonicos summopere exagitabat, circa resolutionem Dubii « An scilicet, et a quo osculum, et thurificatio danda sit Dignitatibus, et Canonicis Collegiatae, in casu etc? cui eadem S. Congregatio rescripserat » *Dilata, et exquiratur votum Magistrorum caeremoniarum*; demum respondit: *Thurificationem faciendam esse per Acolytum unico ductu cum inclinatione capitis antea et post singulis Canonicis, et Pacis osculum dandum esse per eumdem Ministrum. In reliquis ad eumdem Emum Ponentem cum facultatibus capiendi provisiones sibi benevisas. die* 14. *Apr.* 1753.

4 An interveniente Capitulo Cathedralis Civitatis Cajetae ad funus, Parochus defuncti, caeterique de Clero tam saeculari, quam regulari, sicut etiam Confraternitates, teneantur convenire hora statuta ad dictam Ecclesiam Cathedralem, ut inde ordinate procedant ad domum dicti defuncti? *S. C. Affirmative et amplius. Cajetan. die* 16. *Julii* 1757. *ad* 3.

5 An Capitulum Ecclesiae insignis Collegiatae Terrae Montis Cassiani certioratum a Magistratu de ejus interventu in habitu et forma ad sacras functiones, teneatur denunciare eidem Magistratui imminentem celebrationem dictae sacrae functionis? S. R. Cong. rescribendum censuit: *Affirmative. Lauretana* 16. *Decemb.* 1766. *ad* 1.

An dictum Capitulum teneatur retinere Sacerdotem cotta indutum, ut advenienti Magistratui occurrat in janua majori Ecclesiae, eumque aqua benedicta aspergat, in casu etc. S. C. R. *Sacerdos cotta indutus advenientem Magistratum aqua benedicta aspergat*, respondit. *Ibid. ad* 2. 6

An eidem Magistratui solemniis interessenti, teneatur Dignitas, seu Sacerdos celebrans, necnon Diaconus, et Subdiaconus eidem celebranti assistentes, toties, quoties ad Altare accedunt, vel ab eo recedunt reverentiam, et salutationem per capitis inclinationem peragere, in casu etc? S. R. C. *In prima ascessu ad Altare, et ultimo decessu ab eodem tantum Ibid. ad* 3. 7

An Magistratus praedictus Solemniis interessens in distributionibus candelarum, cinerum, palmarum, et SSmae Eucharistiae Sacramenti, immediate post Capitulum sit praeferendus caeteris Sacerdotibus, et Clericis, qui non sunt de Capitulo in casu etc? S. C. R. *Negative Ibid. ad* 4. 8

An Capitulum Collegiatae Ecclesiae Montis Ulmi teneatur intervenire supplicationi S. Antonii, et quomodo praecedere debeat invitatio, et sit recipiendus in casu etc? S. C. respondit: *provisum in concordia inita anno* 1773, *et amplius. Firmana die* 30. *Apr.* 1796. 9

Il Vescovo di Andria bramando che nella sua Chiesa Cattedrale il tutto proceda regolarmente, propose i seguenti dubbi. 10

In tutto il corso dell'anno per riduzioni fatte da alcuni Vescovi colle debite facoltà debbono cantarsi numero ventidue Messe di *Requiem*, quali sogliono ripartirsi ne giorni di rito semidoppio.

Nella Cattedrale di Andria in tutti i giorni di rito semidoppio, quando possono dirsi Messe di *Requiem*, vi è l'obbligo di cantarsi una Messa di *Requiem* detta quotidiana nel modo, com' è segnata nel Messale di Morto.

In ogni Lunedì, benche sia di rito doppio, vi è l'obbligo di recitare con canto, e talvolta anche senza cauto alcuni Responsori dell'Officio de' Morti

in Suffragio di alcuni pii disponenti, e defonti in generale.

Il metodo, che si è tenuto ab immemorabili senza opposizione de' Vescovi pro tempore nel sodisfare ai suindicati obblighi è stato il seguente.

Al principiar delle Laudi in Coro una porzione de'Canonici, e Sacerdoti non meno di quattro, previo il permesso del Prefetto del Coro medesimo staccandosi dall'altra, che rimane a proseguire il divino Officio colla Conventuale, ed altri Legati di Anniversari, che possono accadere in quel giorno, si porta in una Cappella della stessa Chiesa, detta Oratorio, per assistere alle Messe segnate N. 1. e 2 erecitare i Responsori segnati al N. 3. senza però portar confusione, o disturbo al Coro, attesa la segregazione, e sufficiente distanza della nominata Cappella.

Si domanda se questa costumanza di dividersi gli addetti al Coro per sodisfare gli obblighi enunciati possa tollerarsi dall'Oratore, oppure togliersi come abuso con obbligare tutti del Coro alla soddisfazione, di cui trattasi? Che della grazia

11 Sacra eadem Congregatio, omnibus maturo examine perpensis, rescribendum censuit — *In Choro post Primam satisfaciendum esse oneribus Capituli: die* 3. *Aug.* 1839.

12 Avendo chiesto il Decano, ed i Canonici della Collegiata Chiesa di S. Genesio dell'Archediocesi Camerinense, che l'Arciprete fosse coatretto ad ascoltare la Predica nel Presbitero insieme col Capitolo, la S. Con. rispose: *Detur Decretum in una Bononien. Praeeminentiarum diei* 9. *Decembris* 1730. *Camerinen. Die* 3. *Augusti* 1839.

13 An in Collegiata Ecclesiae S. Nicolai in Civitate Barensi, Canonico solemniter celebranti liceat assumere Beneficiatum, qui officio fungatur Presbyteri assistentis cum Pluviali, Palmatoriam deferendo? S. Con. *Negative in casu Baren. Die* 3. *Augusti* 1839. *ad* 1.

14 Utrum Canonici Mitrae et Crucis pectoralis privilegium habentes, uti possint etiam Faldistorio, Chirothecis, Dalmaticis, Sandaliis, Palmatoria, Grembiali, Baculo sine velo pendente dum solemniter celebrant. S.C. *Stricte standum privileg. Ib. ad* 2.

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Non ad Praepositum nec ad Archidiaconum, sed ad Capitulum Ecclesiae Cathedralis spectat jus admittendi novos Canonicos ad possessionem Canonicatuum, juxta formam hactenus observatam, ut nempe post Fidei professionem et juramentum coram Archidiacono, vel etiam altero digniori, eo absente, praestitum novus Canonicus in statione collocetur per duos Canonicos a Capitulo deputandos, nisi alii exequutores in Literis Apostolicis dati fuerint. *Camerinen. Praemin. die* 7. *Aprilis* 1781. *dub.* 6.

Jus convocandi Capitulum pro negotiis Capitularibus convenit Archidiacono Ecclesiae Cathedralis, et Canonicis, ordine successivo, privative quoad Episcopum, ejusque Vicarium Generalem. *Camerinen Praeeminent. die* 7. *April.* 1781. *dub.* 7. 2

Resolutionem autem de ineundis Comitiis Capitularibus singulis secundis Dominicis cujuslibet mensis absque ulla praevia denunciatione S. C. improbavit: *Ibid. dub.* 8. 3

Deinde pro convocatione Capituli Canonici instantes praeventivo denunciare Archidiacono negotia in eodem Capitulo tractanda, non tenentur: *Ibid. dub.* 9. 4

Sed supplicationes praedictae Ecclesiae indicendae sunt per Archipresbyterum de consensu Capituli juxta decretum Card. Episcopi anni 1781. *Ibid. dub.* 9. 5

Capitulo Cathedralis Ecclesiae Reatinae competere jus eligendi examinatores, ad periculum de Cantu Gregoriano faciendum pro sex prioribus Clericalibus beneficiis consequendis, declaravit S. C. statuens insuper fructus harum Clericalium Praebendarum vacantium Massae Capitulari accrescere, cujus emolumenta in distributionibus quotidianis consistunt. *In Reatina Juris deputandi Examinatores ad* 1. 2. *et* 4. *Dub.* 6

Quum disputatum fuisset an jus perpetuum Capitulum convocandi in Ecclesia Collegiatae S. Michaelis Archangelis urbis Firmi competat Priori ipsius Collegiatae, seu idem jus partiri annuatim in singulos canonicos debeat? Nulla data fuit definitio, sed tantum praefigendum terminum Priori ad deducenda jura sua creditum fuit: *Firmana die* 8. *Junii* 1782. *dub.* 1. Deinde affirmativum ad primam, negativum ad secundam partem editum fuit responsum: *die* 6. *Sept.* 1783. 7

Capitulo Ecclesiae Cathedrali licuit, et in posterum licebit cum adprobatione Episcopi variare, vel reformare horarium; etiamsi fuerit in Lauretana Synodo 1626. a Card. Episcopo Remae horarium statutum, et S. C. huic decreto addidit ad mentem « Et mens est, ut servetur resolutio Ca- » pitularis anni 1774. et si quid erit innovandum, » consulatur S. C. *Lauretana Horarii die* 8. *Junii* 1782. *dub.* 1. 8

Disceptatum etiam fuit, an constaret, quod Canonici et Capitulum praedictum ex pecuniis, seu redditibus Ecclesiae, vel Fabricae ejusdem Ecclesiae confecerint expensas, quae spectant ad ipsum Capitulum, et non attingunt interesse ipsius Ecclesiae, seu Fabricae, et capta fuit resolutio, ut ab Episcopo praefigeretur terminus Canonicis ad reddendam rationem coram eodem: *Ibid dub.* 2. confirmatum et additum juxta modum. *Ibid.* 9

Regimen et Administrationem Ecclesiae Parochialis S. Petri Montis Martiani in Collegiatam noviter erectae, et clavium custodiam ejusdem 10

Ecclesiae Sacrarii, chororum, et cubiculi positi supra Capellam B. M. Carminis, turrium sacrarum spectare juxta modum « Nempe ad formam a primi Decreti Card. Episcopi Anni 1781. » ad Capitulum per Canonicum Æditaum annuatim ab ipso eligendum exercendam, non vero privative ad Archipresbyterum S. C. praefinivit: *Senogallien. die* 13. *Junii* 1789. *dub.* 1.

11 Praedictoque Capitulo subesse nequit societas SSmi Rosarii in eadem Ecclesia S. Petri, ut asseritur, erecta, sed soli Archipresbytero: *Ibid. dub.* 8.

12 Praecentionem vero antiphonae et cantum orationis pertinere ad superiorem Conventualium, cum in supplicationibus Divi Marci, et Rogationum ad eorum Ecclesiam accedit Capitulum, juxta pariter Episcopi votum: *Ibid. dub.* 3.

13 Ac procedere tandem debere Conventuales ordinate ad Ecclesiam Collegiatam, eamque ingredi ad adorandam Crucem ad formam consuetam, cum ipsi supplicationum causa ad illam accedunt: *Ibid. dub.* 4.

14 Et eo absente a loco residentiae, vel renuente, licere convocare Capitulum de licentia senioris praesentis: *Ibid. dub.* 3.

15 Ac jus proponendi materias decidendas in Capitulo pertinere ad singulos Canonicos post Praepositum per ordinem aetatis praerogativae S. C. statuit: *Ibid. dub.* 4.

16 In Parochiali Ecclesia S. Bartholomei Marrivallium in Collegiatam erecta conditae fuerunt Constitutiones Capitulares, in quibus prae ceteris statutum est, ut Capitula congregentur de mandato et licentia Praepositi, primae et unicae dignitatis, sive in ejus absentia Canonici senioris. Semper servata fuerunt Praepositi jura, modo autem die 20. Januar. convocatum fuit Capitulum a seniore Canonico, licet Praepositus esset in oppido praesens. Quaestione idcirco orta, S. C. declaravit Praeposito praedicto praesse Choro, interveniente Praefecto, aut eo deficiente in munere integrum est: *Firmana Praemin. die* 26. *Nov.* 1796. *dub.* 1.

17 Nec non spectare ad Praepositum jus convocandi Capitulum censuit: *Ibid. dub.* 2.

18 Ac jus proponendi materias decidendas in Capitulo spectare voluit S. C. ad singulos Canonicos post Praepositum, per ordinem aetatis praerogativae S. C. statuit *Ibid. dub.* 4.

19 Imo resolvit constare de nullitate Capituli die 27. Maji, et diei 12. Junii 1796. Nam spretis contestatis denunciationibus cordatorum Canonicorum, et absque mandato Praepositi, imo cum inhibitione S. C. nihil innovari convocatum fuit. *Ibid. dub.* 6.

20 Cui vero addictur Capitulo jus eligendi, et removendi Officiales *d. Firmana* 17. *Junii* 1797. *ad* 3. *Dub.*

21 Capitulares inter Collegiatae S. Bartholomaei Murrivallium jus esse decernitur Mansionariis ferendi suffragium, dum agitur de administratione bonorum, vel erogatione pecuniae ad communem massam spectandis, *Firmana vocis in Capitulo* 17. *Junii ad* 1. *Dub. et confirmatoria* 18. *Nov.* 1797. *ad* 2. *Dub.*

Capitularem resolutionem factam die 3. Aug. 22
1803. a Canonicis Cathedralis Signae super modo percipiendi fructus ex nonnullis fundis in commune possessis, exequendam esse censuit Sacra Congregatio, non obstante nonnullorum Capitularium dissensu. *In Signina* 13. *Sept.* 1806.

Cum Capitulum Tusculanum sub die 16. Mart. 23
1771. ex Decreto Sacrae Congregationis obtinuisset, ut servitium Chori reduceretur ad alternas hebdomadas, ita tamen, ut omnibus diebus festis et tempore adventus, et Quadragesimae, et Octavarum privilegiatarum choro interesse deberet, nunc postulavit moderationem harum clausularum, quam rejecit Sacra Congregatio. *In Tusculana Servitii Chori* 18. *Jun.* 1808.

Servitium Chori Capituli Vincanelli, attenta 24
diminutione praebendarum, reduxit S. Congregatio, itaut omnes Capitulares ad dies tantum festos de praecepto, et solemnioribus Nativitatis, Resurrectionis D. N. J. C. tempore Adventus, et Quadragesimae SSmi Corporis Christi et per totam octavam ejusdem ac aliis temporibus Ordinario benevisis. *In Civitatis Castellanae reductionis Servitii Chori* 6. *Aug.* 1808.

Decretum Episcopi Ginanni diei 18. Martii 25
1785. quo instituit quatuor Canonicos Honorarios in Capitulo Collegiatae SS. Salvatoris Civitatis Fulginei, approbavit S. Congregatio, et in posterum eligi posse a Capitulo Canonicos definivit, salvo jure Episcopi pro approbatione eligendorum. *In Fulginaten.* 17 *Dec.* 1808.

Neque opus esse censuit sanatione quoad praeteritum. *Ibid. ad* 2. *Dub.* 26

Repreposita causa, cum compertum esset Capi- 27
tulum Vincanelli obligatum fuisse non ad servitium Chori quotidianum, sed per alternas hebdomadas, Sac. Congregatio stetit in decisis juxta modum, nempe reducto servitio Chori ab omnibus praestando ad dies festos etiam reductos, et hebdomadam majorem, donec augerentur fructus. *In Civitatis Castellanae reductionis Servitii Chori die* 21. *Januar.* 1809.

Servandum esse Constitutionem S. M. Clemen- 28
tis VIII. *Sicut Ecclesiarum* (in qua efflagitante Episcopo Orsini, erecti fuerunt duodecim Hebdomadarii in Aversana Cathedrali, ut in Divinis Officiis et Ecclesiasticis Caeremoniis Capitulo opem ferrent) Sac. Congregatio statuit contra Capitularem Canonicorum resolutionem, in qua plura contra eam constitutionem ab ipsis adhuc inobservatam sanciebantur. *In Aversana Resolutionis Capitularis die* 17. *Maji* 1814. *ad* 1. 2. 3. *et* 4. *Dub.*

29 Cum dubia soper declarationibus eorum, quae decreverat die 15. Maji praeteriti anni, postulatis a Praeposito Galli Dordoni, et simul Parocho afferri jussisset Sacra Coogregatio, die 25. Januarii, his allatis, (confirmans quae statuerat) quoad primum quaesitum utrum Capitulum Collegiatae S. Joannis ad Ecclesiam S. Michaelis translatom anno 1562. deberet collegialiter incedere ad associationem cadaverum Canonicorom, respondit affirmative. *In Placentina Jurium Parochialium die* 20. *Septembris* 1814. *ad* 2. *Dub.*

30 Si vero Capitulum nolit, vel non possit collegialiter incedere ad associaeda cadavera Canonicorum, jus hujusmodi esse Parocho. *Ibid. ad* 3. *Dub.*

31 Erectionem Dignitatis Thesaurarii a Capitulo Casaleusi prorsus extraneae ab Episcopo Villaret factam, servandam non esse Sacra Congregatio decrevit, ac proinde a Canonico Salina esse abjiciendam. *In Casalen. die* 29. *Novembris* 1814. *ad* 2. *Dub.*

32 Capitulo Casaleusi denegavit S. Congregatio, ut per optionem pro hac vice acquireretur a Canonicis Digeitas Primicerii a Sede Apostolica conferenda; cum nulla bujus rei concedendae adesset rationabilis causa, et ne a novitate inciperetur judicium, dom idem Capitulum postulabat, ut leges Capitolares ab Episcopo eversas, ut laicae potestati tunc domioandi morem gereret, ad pristinum statom reducerentur. *In Casalen. die* 29. *Novembris* 1814. *ad* 11. *Dub.*

33 Eos vero optare posse juxta veteres Constitutiones Capitulares ad Dignitatem Archipresbyteri, qoam idem Episcopus Vice-Parocho amovibili Novarese sua abutens auctoritate contulerat, declaravit, postquam in praecedenti dubio sanxerat ab eodem Novarese eam dignitatem retineri non posse. *Ibid. ad Dub.* 13. *et* 14.

34 De jure ferendi duo suffragia io Comitiis Capitularibus, quod sibi asserebat Archidiaconus Ecclesiae Cathedralis Reatinae, nibil decrevit S. Congregatio, sed resolutionem distolit, ut coadjuvarentur probationes. *In Reatina juris ferendi suffragii die* 19. *Augusti* 1815. *ad* 1. *Dubium.*

35 Negavit porro S. C. Episcopo Reatino jus ferendi tria suffragia in Comitiis Capitularibus. *Ibid. ad* 2. *Dub.*

36 Probavit S. Congregatio Decretum Episcopi Vigiliensis diei 16. Februarii anni 1804. quo impertitum foit Canonicis Collegiatarum, et Parochialium Ecclesiarum SS. Mattei et Adoeni, qui corae animarum populi adaucti ad capita quatuordecim millia adesse debeant, ut eis froi liceret Vacationibus ad tertiariam juxta conciliares leges, et statuta Ecclesiae, ita ut duo ex tribus partibus Choro semper interessent, exceptis temporibus, in quibus omnes, et singuli tenerentur interesse, oempe tempore Adventus, Quadragesimae, in Dominicis Septuagesimae, Sexagesimae, Quinquagesimae, necnon in omnibus solemnioribus diebus et Festis de praecepto, et Octavis privilegiatis. *In Vigilien. Servitii Chori die* 15. *Junii* 1816.

Constare de credito definivit Sacra Congregatio Capituli Vaticani adversus jam Canonicom Martorelli, qoi tempore invasionis Choro interfuit, et distributiones percepit, quas lucraturi erant ii Capitulares, qui ob recusatum illicitum juramentom vel recitationem precum vetitarom, Choro non interfuerunt, quas distributiones restituendas esse jussit Rescriptum SSmi, diei 7. Septembris anni 1815. ex mensualitatibus eorum, qui has distributiones perceperunt; rejecit praeterea Sacra Congregatio compensationem hujus crediti favore Capituli, cum altero credito ipsius Martorelli utpote illiquido. *In Romana Crediti seu Compensationis die* 15. *Junii* 1816. 37

Sacra Congregatio, attentis pecoliaribus circumstantiis, confirmandom censuit ad triennium indultom ab Episcopo Aquilano ex facultatibus sibi oretenus impertitis a Delegato Apostolico coecessum Capitulo, ut Chori servitium praestaret diebus festivis do praecepto, tempore adventus et quadragesimae, ac octavarum D. N. et SSmi Corporis Christi *Aquilana Servitii Chori die* 23. *Novem.* 1816. 38

Abbati Spada, veluti quartae dignitati Metropolitanae Ecclesiae Lucanae, competere jus Missam canendi diebus solemnioribus, si illam Archiepiscopus non cantet, necnon eumdem habere vocem activam in Capitulo, quando de rebus spiritualibus, et mixtis agatur; non vero si de rebus tantum temporalibus, quamvis tunc Capitolo interesse possit, dixit haec Sacra Congregatio, quia redditibus Capituli non gaudet, neque temporalia onera sustinet; eamque ob causam decrevit quoque, ut ad munera Capitularia eligi possit, et illa obire, si spiritualia et mixta sint; si vero temporalia, tom solum poterit, cum ad formam Bullae erectionis Abbatiae suae, redditus in massam Capitularem contulerit. Tandem censuit eidem competere jus percipiendi emolumenta legatorum, quae post Abbatiae fundationem erecta fuere. *In Lucana Praeminentiarum, et jurium* 26. *Februarii* 1818. *ad* 1. 2. 3. 4. *et* 5. *Dub.* 39

Quam concordiam inter Capitulum terrae Arqoati, et Archipresbyterum Antonium Mariae Podestà, qua plura in pristinum reducebantur, plura in melius commutabantur, etiam in reliquis omnibus ejus capitibus approbavit Sacra Congregatio juxta votum Emi Relatoris. *Ibid.* 40

Cum dispositioni Concili Tridentini non adversaretur, ut quatuor Canonici Vicarii exercerent Curam animarum adnexam Capitulo Collegiatae, Castri Arqoati, approbavit Sacra Congregatio illud caput concordiae initae ab hoc Capitulo cum Archipresbytero Antonio Maria Podestà, in qua statuebatur, ut Cura actualis resideret apud quatuor 41

non ut antea mansionarios, sed Canonicos Vicarios, quae invasionis tempore ab Episcopo Fallot de Beaumont absque ulla auctoritate ablata fuerat Mansionariis et concredita Archipresbytero Antonio Maria Podestà. *In Placentina Concordiae die* 12. *Jun.* 1818.

42 Cum ageretur de actu voluntario et non necessario contra antiquam consuetudinem, censuit S. C. non esse approbandam resolutionem Capitularem, licet a majori parte, non ab integro Capitulo Alatrinae Ecclesiae factam die 18. Januarii 1817. in qua resolutum fuerat Capituli Officiales non esse proponendos a Decano Canonicis secreto suffragium laturis, sed omissa propositione Decani, esse per secreta suffragia eligendos. *In Alatrina die* 17. *Junii* 1820. *ad* 1. *Dub.*

43 Comque praefatum Capitulum Alatrinum non haberet Capitulares Constitutiones legitime confectas et approbatas, decrevit eadem S. C. providendum esse quoad futurum ad formam S. Concilii Romani titulo 2. cap. 4. et decreti synodalis anni 1790. Episcopi Speranza. *Ibid. ad* 2. *Dub.*

44 Sacra Congregatio decrevit constare de spolio illato Capitulo Collegiatae S. Mariae Assumptionis vulgo di Piazza Civitatis Novarum ex decreto Episcopi Villaret, quo eidem Capitulo sublatum fuit jus privativum benedicendi fontem Baptismalem, et Cereum Paschalem in die Sabati Sancti cum interventu Parochorum SS. Petri, Andreae, et Nicolai, vel per se, vel mediantibus eorum deputatis, nec non in eadem die pulsandi campanas ante caeteras Parochiales Ecclesias, atque distribuendi in Feria V. in Coena Domini Olea Sancta caeteris Parochis, ita ut Capitulo concesserit manutentionem, et quatenus opus esset redintegrationem. *Ibid. ad* 1. *Dub.*

45 Capitulum Collegiatae Novi manuteneri in possessione juris peragendi Exequias in propria Ecclesia, et percipiendi emolumenta funeralia juxta solitum, non obstante constructione publici Caemeterii, statutum fuit a Sac.Congregatinne. *In Derthonen. Spolii, Manutensionis, et Redintegrationis die* 14. *Aprilis* 1821. *ad* 4. *Dub.*

46 Prorogavit Sacra Congregatio judicium antequam aliquid decerneret circa obedientiam a Capitulo et Clero Ortonensi praestandam Archiepiscopo Lancianensi in pervigilio SS. Apostolorum Petri et Pauli, quo edicto eos obligare voluit. *In Lancianen. die* 21. *Julii* 1821.

47 Juxta doctrinam a Benedicto XIV. traditam aliasque decisiones hujus Sac. Congregat. eadem decrevit, non potuisse Adriense Capitulum in electione Vicarii Capitularis sibi reservare jus Confessiones excipiendi, absolvendique a reservatis. *In Adriens. Jurisdictionis* 30. *Maji* 1827. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

48 Cum nullius extiterint momenti, quae pro sui exemptione protulerat, declaravit S. Cong. Capitulum Arborense sui Archiepiscopi jurisdictioni subesse, et jussit scribi Archiep. ad mentem, facto verbo cum SSmo. *In Arboren.* 18. *Julii* 1835. *ad* 4. *Dub.*

Capitulo Puteolanae Cathedralis mandavit S. Congreg. ut intra sex menses Capitulares conficeret Constitutiones, ab Episcopo approbandas, quia iis omnino carebat. *In Puteolana Reductionis servitii Chori* 4. *Junii* 1836. *ad* 3. *dubium.* 49

Cum Leo XII. in restauratione Ecclesiae Collegiatae Ophidanae Capitulo omne onus et curam omnimodam trium illius oppidi parochiarum imposuisset; coram autem ab aliquibus ex Canonicis gerendam decrevisset, hinc orto dubio, parochis an capitulo archivii parochialis constructio, S. supellectilium emptio omniumque manutentio incumberet, S. C. omnia ad Capitulum pertinere pronunciavit. *Asculana, literarum Apostolicarum* 20. *Jan.* 1838. *ad* 9. *dub.* 50

Abbati, qui ex Bulla erectionis Collegistae Sanctae Mariae de Remedio Caput Capituli constitutus fuerat « cum superioritate, jurisdictione, et correctione in spiritualibus, et temporalibus in his tantum, quae ad ipsam Ecclesiam pertinent » et cum facultate super his statuta cum Capitulo condendi, ab Ordinario loci approbanda; jurisdictionem competere quoad internum ejusdem Ecclesiae regimen cum dependentia ab Ordinario, definivit S.C. *In Januen. literarum Apostolicarum* 2. *Junii* 1838. *ad* 5. *dubium.* 51

Administratoribus Ecclesiae Collegistae S. Mariae de' Remedio Januensis Civitatis Missarum stipendia Capitulo denegantibus, nisi fidem de satisfactione Missarum exhiberent, S. Congregatio inspecta praesertim concordia inter ipsos et Capitulares unanimiter inita, definivit, per Canonicum Camerarium fidem tantum exhibendam esse de regularitate libri in quo Missae adnotantur. *Januen. literarum Apostolicorum* 2. *Junii* 1838. *ad* 1. *Dub.* 52

Deinde censuit ad formam Apostolicarum literarum, non administratoribus sed Abbati et Capitulo exclusive competere facultatem eligendi, et amovendi Ecclesiae et Sacristiae inservientes, quamvis ab illis conventa stipendia solverentur *Ibidem ad* 2. *dub.* 53

Et si in literis erectionis Capituli Ecclesiae Collegiatae Montis Georgei disponeretur ut cum Capitulo applicarentur bona quaedam tunc ab aliis retenta, Canonici quotidiano chori servitio adstringi deberent: cum tamen ubi ejusmodi casus advenit Massa Capitularis ingentibus expensis exhausta fuisset, et magnis pensionibus etiam postbac aliquo pro tempore gravaretur; Canonici per alios quindecim annos a quotidiani chori Servitio eximi postularunt, obtinueruntque a S. C. ad quinquennium, facto verbo cum SSmo. *Firmana servitii chori* 28. *Julii* 1838. 54

55 Episcopus Cerinioleusis novam ineundam esse contendens partitionem redditnum, qui pro distributionibus quotidianis in Bulla erectionis assignantur, petiit cogendos esse Capitulares ut, qui supereunt redditus in Cathedralis Ecclesiae ampliationem erogent. At cum in responsione ad primum dubium ab eo excogitatum partitionem rejecerit S. Ordo, hinc ad aliam dubii formulam super hac altera petitione concinnatam respondit: Provisum in primo: *In Asculana et Ceriniolen. Literarum Apostolicarum die* 22. *Augusti* 1839. *ad* 2. *Dubium.*

56 Conquestus idem Episcopus Capitulares vel nil, vel parum pro Ecclesiae fabrica, et sacris supellectilibus contribuisse, postquam ea ad Cathedralis honorem erecta est, postulavit, ut aliqua summa, quam indefinitam reliquit Bulla erectionis, praefiniatur quotannis impendenda in Ecclesiae Fabricae ac sacrarum supellectilium manutentionem; ac neque huic petitioni, (cum nihil de ea summa praefinisset Pontifex in sua Bulla) annuere duxerunt EE. PP. edito responso: negative, et serventur Literae Apostolicae: *In eadem ad* 4. *Dub.*

Reclamante Capitulo Collegiatae montis Falci contra novam Procurationem partiendi methodum ab Archiepiscopo inductam, quia praesertim ab hac plures gravabantur contra jus sibi acquisitum per longaevam, et legitimam consuetudinem, S. Congr. perpendens consuetudinem baud dubie sese exerere posse non quidem contra alios gravatos, quatenus scilicet alii prae aliis graventur in persolvenda procuratione, servandam esse consuetudinem respondit. *In Spoletana Procurationis die* 3. *Decembris* 1839. 57

Ex Capitulari statuto, et consuetudine immemorabili sibi vindicantibus Ecclesiae Cathedralis Asculanae Mansionariis vocem in Capitulo quoad Capitularis Vicarii electionem; ad tutiorem rei definitionem placuit causam differre, ut interim audiretur iterum Episcopus, qui referret accuratius de consuetudine, transmissis particulis actorum praecedentium electionum Vicariorum Capitularium, et exquireretur votum Emi Pulidori. *Asculana Ceriniolen. Vocis in Capitulo die* 24. *Nov. Resolutiones an*: 1842. 58

CARDINALES

S. CONGREGATIONIS CAEREMONIALIS DECRETA

1 Sacra Congregatio Caeremonialis cujuscumque abusus et novitatis eliminationi sedulo, ac provide intenta, et ad amplissimam praecipue Sacri Cardinalatus dignitatem in sibi debito decere conservandam, decreta jam confecta diligentissime examinavit, auxit, et in formam ut infra redegit.

2 Emi DD. Cardinales nuper creati, etiamsi ab Oratoribus Principum ante suscepta Cardinalatus insignia privatе fuerint visitati, eos tamen nullo modo revisitabunt, nisi prius publice ab iisdem Oratoribus fuerint visitati post suscepta hujusmodi Cardinalatus insignia. *die* 16. *Novembris* 1627.

3 Nuper Sacro Collegio adscripti ante solemnem receptionem Galeri rubri quoscumque alios DD. Cardinales non visitent, neque ab iis etiam sub praetextu, quod clam, et private id fiat, visitantur, neque eis ad Urbem accedentibus ante praefatam Pilei rubri receptionem ab aliis DD. Cardinalibus Romae degentibus obviam eatur. Excipiuntur tamen DD.Cardinales, quos contigerit Seda Vacante ad Urbem accedere, non habitis Cardinalitiis insigniis, quibus et caeteris DD. Cardinalibus licet se mutuo invisere; Conclavi autem recluso, qui praedicta Cardinalatus insignia suscepturi sunt, donec illa susceperint ab aliis DD.Cardinalibus nullo modo visitantur, aut alios visitent. *die* 19. *Novembris* 1627.

A quocumque visitati cujusvis gradus, et conditionis ille fuerit, exceptis Principibus illis, quibus locus in subselliis eorumdem DD.Cardinalium cum Capellae Pontificiae intersunt designari consuevit, dum abeuntes domo deducunt, nullum scalarum gradum descendant. *die* 16. *Novembris* 1627. 4

In Ecclesiis, et in omnibus aliis locis, et actionibus publicis, quibus DD. Cardinales interfuerint, nunquam in eodem scamno, genuflexorio, seu pari sella assideant, seu genuflectant, nisi cum illis Principibus, qui in subselliis DD. Cardinalium, et in Capella Pontificia locum obtinent. *die* 7. *Februarii* 1656. 5

Cum per Urbem Rocchetto induti Incedunt, quocumque modo proficiscantur, nemini subsistant: liceat tamen Gubernatori Almae Urbis, Vice Camerario, Senatori etiam Urbis, ac Oratoribus Principum, qui Aula Regia gaudent, officium hujusmodi exhibere. Caeteris autem Magnatibus, et Status Ecclesiastici Baronibus, etiamsi Pontificis viventis Fratres, aut Nepotes fuerint, gradum non sistant. *die* 7. *Februarii* 1566. 6

Cum sine Rocchetto per Urbem proficiscuntur, liceat ipsis, si libuerit, ex ordine Ecclesiastico Patriarchis, Episcopis, Auditori Camerae Apostolicae, Thesaurario Generali, utriusque Sacri Palatii Apostolici Praefecto, et Decano Collegio- 7

rum, Protonotariorum, Sacrae Rotae Auditorum at Camerae Apostolicae Clericorum; Ex ordine vero Laicali illis Magnatibus Status Ecclesiastici, qui fuerint Ducatu vel Principatu insigniti, et Civitates et Castra, quorum Duces seu Principes nuncupantur, possederint in Statu Ecclesiastico, officium salutationis reddere subsistendo, dummodo ab illis prius DD. Cardinales visitati fuerint; Magnatibus vero exteris hujusmodi officium deferri poterit ab aliis DD.Cardinalibus, qui ab illis visitati fuerint, ac tres antiquiores DD. Cardinales hujus Sacrae Congregationis, audito, si libuerit, primo Rmo Caeremoniarum Magistro id convenire judicaverint; Caeteris vero cujuscumque gradus, conditionis, vel dignitatis extiterint, DD. Cardinales salutationis reddendae gratia, nullo modo subsistant. *die* 7. *Feb.* 1656.

8 Nemini ex DD. Cardinalibus liceat, etiamsi fuerit invitatus, publicis umquam Disputationibus, Accademiis, Laureacum traditionibus, aliisque similibus actibus interesse, nisi eorum tantum, qui Sacri Palatii, vel Rotae Auditores, vel Advocati Consistorialis Aulae fuerint designati, necnon exceptis tribus Orationibus, quae in Collegio Romano, initio Studiorum, in laudem B. Aloysii Gonzagae, et funebri fel. rec. Gregorii PP. XIII. singulis annis peraguntur, quibus quatuor tantum Emi DD. Interesse poterunt, declarando huic praesenti decreto eos DD. Cardinales obnoxios non esse, quibus alicujus Collegii protectionis munus demandatum est, vel quibus conclusiones, seu Theses, et actiones hujusmodi dicatae fuerint, illorum siquidem praesentia tales caetus decorari posse non prohibetur.

9 Excipitur praeterea Accademia Convictorum Collegii Clementini, semel in anno in honorem Assumptionis B. M. Virginis solemniter celebrari consueta, cui quatuor tantum Emi DD. Cardinales, Emo D. Cardinali Collegii pro tempore Protectore inter quatuor adnumerato, poterunt interesse. *die* 11. *Julii* 1702.

10 Non erigantur Umbellae seu Baldacchina occasione Thesium, aliorumque actuum Scholasticorum, in quocumque loco, nisi pro Summo Pontifice, Regibus etc. et Cardinalibus in Titulis, et Diaconiis, necnon in Monasteriis, et Conventibus aliisque locis, quae eorum Protectioni subsunt. *die* 11. *Julii* 1702.

11 Cum tres DD. Cardinales in curru simul incedunt, quocumque habitu utantur, praelatos, seu alias personas non admittant. *die* 6. *Jul.* 1699.

12 Emi DD. Provinciarum Legati hospitio recepturi Oratores Principum ad Urbem properantes, vel ab ea revertentes, ipsis obviam non procedant. Quo vero ad eorumdem oratorum exceptionem in propriis Legatorum Domibus, servabitur consuetus, et approbatus mos cujuscumque Legationis. *die* 18. *Julii* 1701.

Emi DD. cum primum Oratores Principum ad Urbem pervenerint, nisi prius fuerint certiorati nomine eorumdem Oratorum de sequuto ipsorum adventu, suos nobiles Familiares officiositatis gratia ad eosdem Oratores non mittent. *die* 18 *Julii* 1701. 13

Observetur decretum antiquum, quo cautum est, Ablegatos Principum excipiendos fore sine lemniscis, vulgo *Fiocchi*, et sine titulo Excellentiae, nulla habita ratione ad quemcumque gradum dignitatem et praeminentiam, aut natalium qualitatem, quibus ipsos coruscare contigerit. *die* 15. *Julii* 1704. 14

Emi DD. occasione luctus e Rocchettis laciuia, vulgo *Merletti*, necnon a Pileis cingula aurea quocumque tempore non auferant, et sicuti in persona, et in proprio curru nil luctus habere debebunt, ita neque in Domibus, neque in curribus quibuscumque. *die* 18. *Julii* 1701. 15

Cum Eminentissimi DD. Saccis Paramentis induti ex Aula Paramentorum ad Capellam peragunt, et ex ipsa ad Aulam praefatam revertuntur, etiam in supplicationibus, quae in Paramentis Saccis perguntur, Caudatarium, et duos nobiles Familiares tantum secum habebunt. *die* 28. *Maji* 1702. 16

Quod Decretum Sanctissimus D. N. Benedictus XIV. extendi jussit, etiamsi Eminentissimi Cardinales in supplicationibus usuali habitu Cardinalitio tantum sint induti. *die* 18. *Augusti* 1743. 17

Dominus Cardinalis Saccum audiens in private Oratorio Palatii suae habitationis, nemini, etiam Cardinali, ad se venienti occurat. *die* 16. *Novembris* 1627. 18

Dominus Cardinalis Mitram habens, nulli hominum (Romano Pontifice excepto) caput detegat. *die* 16. *Novemb.* 1627. 19

Eminentissimi DD. Cardinales in rebus dubiis quomodolibet Caeremoniale concernentibus Decanum Sacri Collegii, et alium antiquiorem Cardinalem, primum Ministrum Sanctissimi D. N. Papae consulant, qui in eisdem rebus dubiis Sacram Congregationem convocari mandabunt. *die* 11. *Julii* 1703. 20

Praelati usum Rocchetti habentes, eodem induti Eminentissimos DD. nuper creatos visitabunt, quos denuo cum Rocchetto, ut supra visitabunt, post suscepta Cardinalatus insignia. *die* 26. *Aprilis* 1701. 21

Dicti Praelati, si ab Eminentissimis DD. in propriis Domibus visitabuntur, ipsos Dominos Eminentissimos pro prima vice Rocchetto induti excipient. *die* 26. *Aprilis* 1701. 22

Barones Romani Eminentissimos DD. noviter creatos post suscepta Cardinalatus insignia publice visitabunt, ad formam decreti san. mem. Alexandri VII. 18. Januarii 1667. et qui usque adhuc visitationem publicam non fecerunt Eminentissimis DD. Cardinalibus, nunc viventibus quamprimum expleant. *die* 5. *Decemb.* 1702. 23

24 DD. Cardinales quando prima vice a principibus magnis, qui solent sedere in banco Cardinalium, visitantur, erunt cum Rocchetto discooperto. Idem quoque servetur pro prima, et unica tantum vice toto Cardinalatus tempore, quando visitantur ab Oratoribus sive ordinariis sive extraordinariis, qui aula regia gaudent, et cum Rocchetto, Mantelletto, et Mozzetta illis visitationem reddent, itaut semel recepto et visitato, ut supra, uno ex praedictis Oratoribus, sive fuerit ordinarius, sive extraordinarius, non licet amplius DD. Cardinalibus in praedictorum visitationibus Rocchetto uti, sed eos recipient cum subtana et Mozzetta, et in eodem habitu cum Pallio praefatos Oratores visitabunt. Quicumque vero Oratores, qui Sanctissimo Domino Nostro in Consistorio publico obedientiam praestabunt, tunc ratione obedientiae praestitae, cum Rocchetto discooperto in prima visitatione semper excipiendi, et honorandi erunt, et cum Rocchetto, Mantelletto et Mozzetta illis visitationem reddent *die* 4. *Sep.* 1703.

25 Eminentissimi DD. cum e Capellis Pontificiis, Concionibus et Consistoriis discedunt, Rocchettum non deponant; et Pallium, in Ecclesiis, prout in ipsomet Palatio Apostolico, in quibus cum Rocchetto interfuere, non sumeut *die* 9. *Decembris* 1704.

26 Eminentissimis DD. habitu communi Confraternitatum indutis, non licebit interesse Missis, Vesperis, et Concionibus earumdem Confraternitatum *die* 9. *Novemb.* 1704.

27 Facta autem per me Pro-secretarium relatione Sanctissimo D. N. Clementi PP. XI. Sanctitas Sua non tantum Decreta suprad. laudavit, et approbavit, sed etiam DD. Cardinales memores fore voluit Juramenti in receptione Pilei praestiti de observando omnia et singula Decreta a S. Congregatione Caeremoniali hacteuus emanata, et imposterum emanatura pro sublimi ejusdem Cardinalatus honore, et dignitate conservanda. Ad quem effectum eorumdem decretorum exemplar authenticum, quousque illa in reviso ac emendato Libello de varietate, et usu vestium inserta, et Typis tradita, evulgentur, ad omnes et singulos DD. Cardinales, qui ea observare omnino debeant, transmitti mandavit. Hac *die* 14. *Maji* 1706.

28 Quum in S. Congregatione Caeremoniali quaedam fuerint proposita, quae non multo abhinc tempore inducta ejus animadversionem postulare videbantur, inter quae id erat, quod nonnumquam rubris lemniscis vulgo *Fiocchi*, quibus ornantur equi Emorum Patrum currus vehentes, alii etiam colores inserti reperiantur; et lemniscorum numerus in insignibus difformiter auctus interdum deprehendatur: eadem S. Congregatio ad uniformitatem debitam restituendam, enunciatis die et mense haec super iis decrevit.

29 I. Lemnisci qui equis Emorum Patrum currus vehentibus aptari solent, colore tantum rubro sint, quovis alio, vel minima ex parte interserto, prorsus excluso.

II. Lemniscorum, qui circum insignia Emorum Patrum collocantur, numerus ad quindecim utrinque non multis ab hinc annis evectus, retineri valeat, majore quolibet numero omnibus interdicto. 30

Facta autem SSmo. Domino Nostro Gregorio PP. XVI. per me infrascriptum Secretarium de praemissis relatione, idem SSmus Dominus Noster praefata Decreta non solum approbavit, sed inviolabiliter ab omnibus et singulis ad quos ea spectant servari praecepit. Hac die 14. Aprilis 1832. SSmi Domini Nostri Pontificatus anno secundo. 31

Summorum Pontificum Constitutiones et Decreta a novo Emo Cardinali antequam in die publici Consistorii Pontificali Cardinalitio Pileo decoretur, perlegenda, ut in Juramento ea die ab ipso praestando praefatarum Constitutionum, et decretorum tenorem eidem innotescere asseri jure tutissimeque possit, eae sunt quae sequuntur, Constitutiones. 32

S. Pii V. Prohibitionis alienandi, et infeudandi Civitates, et Loca S. R. E., vel de eorum alienationibus, et infeudationibus tractandi quovis praetextu, etiam evidentia utilitatis, quae incipit: *Admonet Nos etc.* Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo sexagesimo septimo quarto Kal. Aprilis Pontificatus sui anno secundo. 33

Sixti V. De visitandis certis hac statutis temporibus SS. Petri et Pauli de Urbe Liminibus etc. ab Episcopis, Patriarchis, et aliis Ecclesiarum Primatibus etc. Incipien. *Romanus Pontifex etc.* Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Decimo tertio Kal. Jan. Pontificatus sui anno primo. 34

Innocentii IX. De confirmatione, et extensione Constitutionis S. Pii V. a Gregorio XIII., Sixto V., et Gregorio XIV. comprobatae de non alienandis, et infeudandis Civitatibus, et aliis Locis Sedis Apostolicae, quae incipit: *Quae ab hac Sancta Sede etc.* Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo nonagesimo primo prid. Non. Novembris Pontificatus sui anno primo. 35

Clementis VIII. Comprobatio Constitutionis S. Pii V. ab Innocentio IX. declarata de non alienandis, et infeudandis Locis, et Civitatibus S. R. E. cum alterius declarationis adjectione incipien.: *Ad Romani Pontificis curam etc.* Actum Romae in Monte Quirinali die 26. Junii millesimo quingentesimo nonagesimo secundo in Consistorio Secreto. 36

Gregorii XV. Pro applicatione emolumenti anuli Cardinalitii favore Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, quae incipit: *Romanum decet* 37

Pontificem etc. Datum Romae apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo vigesimo secundo, Decimo Kal. Julii Pontificatus sui anno secundo.

38 Urbani VIII. De confirmatione Bullae Gregorii XV. de electione Romani Pontificis, et Caeremonialis continentis illius Ritum incipien.: *An Romani Pontificis Providentiam etc.* Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo vigesimo quinto. Quinto Kal. Februarii Pontificatus sui anno tertio.

39 Innocentii X. Super titulo, et Insignibus et aequalitate servanda inter S. R. E. Cardinales; quae incipit: *Militantis Ecclesiae Regimini etc.* Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo quadragesimo quarto. Quartodecimo Kal. Januarii Pontificatus sui anno primo.

40 Alexandri VII. De Bonis Ecclesiae non alienandis: Incipien: *Inter caeteras animi sollicitudines etc.* Datum Romae apud S. Mariam Majerem anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo sexagesimo, Nono Kal. Novembris Pontificatus sui anno sexto.

41 Innocentii XII. Moderatoria de Donationibus, et distributione redditunm Ecclesiasticorum in Consanguineos, vel Affines Romani Pontificis, seu eorum loco adlectos, ac praescribens cautelas servandas circa signaturas earum gratiarum, quae aliquando aegretante Romano Pontifice per concessum fieri dicuntur, quae incipit: *Romanum decet Pontificem etc.* Datum Romae apud S. Mariam Majerem anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo nonagesimo secundo, decimo Kalend. Julii, Pontificatus sui anno primo.

Decretum Consistoriale Clementis VIII. abrogans decretum, et declarationem Gregorii XIV. circa Constitutionem S. Pii V. Praedecessoris super infeudatione, seu alienatione Civitatum, Terrarum etc. Apostolicae Sedi mediate, et immediate subjectorum, etiam sub pretexto necessitatis, et evidentis utilitatis Patrimonii S. R. E. edit. in Consistorio Secreto habito Fer. 6. *die* 26. *Junii* 1592. 42

Decretum insuper Consistoriale Urbani PP. VIII. de Civitatibus Urbini, Eugubii, Callii toto Urbini Ducatu, Civitatibus Pisauri, Senogalliae aliisque oppidis, et Locis quibuscumque per obitum bon. mem. Francisci Mariae ultimi Ducis; seu alias ad Sanctam Romanam Ecclesiam, et Sedem Apostolicam devolutis, et recuperatis, emanatum in Consistorio Secreto habito *die* 12. *Maji* 1631. 43

Decretum alterum Alexandri PP. VII. de unione, et incorporatione S. Sedi, et Camerae Apostolicae Ducatus Castri, Status Roncilionis, et caeterorum locorum in venditione comprehensorum in Instrumentis Cameralibus subjiciendo omnia comprehensa in constitutione Papae Pii V. edit. quarto Kal. Aprilis anno 1567. decernens unita, et incorporata tam praefatum Ducatum Castri, et Statum Roncilionis, quam alia loca omnia, Terras, et Oppida etc. sub die 20. Decembris 1660. in Secreto Consistorio, S. R. E. Cardinalium audito consilio, editum. 44

CARO

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETUM

1 Dominus Robertus Van-Ommeren, Superior Monasterii Ordinis Cisterciensis *du Bells-fontaine* in Belgio, Sacrae Congregationi Episcoporum et Regularium exposuit, hoc suum monasterium, utpote comuni observantiae addictum, dispensatum esse a carnium abstinentia diebus Dominicis, feria tertia, et quinta, excepto Advento ac tempore, quod a Dominica Septuagesima ad Pascha protenditur; ut ferunt Literae Apostolicae in forma Brevis Alexandri VII. anni 1666.

Cum vero in hisce literis casus non consideretur, quo aliquis Monachus vel ratione muneris paraecialis, vel itineris initi extra Monasterium cibo sese reficere oporteat; itemque nihil de disciplina in Hospitio tenende declaretur; itaque ad quaslibet dubitationes, ac dissensionum periculum amovendum, quasdam regulas conscripsit, easque a Sancta Sede confirmari supplicavit. Haec vero sunt, quae sequuntur.

« Tutta la Comunità si astenga dalle carni. 1. » In ogni giorno dell'Avvento. 2. Ogni giorno della » settuagesima sino a Pasqua. 3. In tutti i Lunedì, » Mercoledì, Venerdì e Sabato.

» Che nell'Ospizio 1. non si somministrino carni » nell'Avvento, e dalla settuagesima sino a Pasqua, » ed in tutti i giorni vietato dalla Chiesa 2. che » dai monaci i quali mangeranno nell'Ospizio, si » osservino le astinenze della Comunità. 3. Che » circa l'uso de'latticinj i monaci si conformino » anche in Comunità al sistema della Diocesi: 4. » Che i Religiosi dimoranti nelle Parrochie, o » quelli che per ragionevoli circostanze mangeranno fuori del monastero, possano conformarsi » all'uso della Diocesi ove dimorano, o passano. »

Igitur proposito dubio « Se e come convenga » approvare le proposte regole disciplinari nel caso? » Emi PP. in plenario convento diei 1. Martii 1844. rescripserunt Affirmative juxta preces. *Michlinen. Ord. Cisterciensis super nonnullis regulis abstinentiam a carnibus respicientibus.*

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

Cum negotia majoris momenti et Consultationes, ad S. Congr. Episcop. et Regularium deferuntur, fortasse ratione temporum admodum frequentia sint, Eminentissimi Patres in Generali Congregatione habita in Palatio Quirinali Nonis Septembris MDCCCXXXIV. rati sunt, rem utilem fore, si exemplo aliquarum Congregationum majorum, Nonnulli Consultores eligerentur, quorum esset super dubiis, seu quaestionibus, de quibus rogarentur, sententiam suam exponere, firmis tamen manentibus antiquis institutionibus, ita ut de negotiis alicujus ponderis, deque consultationibus omnibus in plenario Auditorio semper deliberetur, et statuatur, et designatur aliquis ex Eminentissimis Patribus, *qui videat et referat.* Itaque Eminentissimi patres decreverunt.: *Supplicandum Sanctissimo pro admissione Consultorum juxta modum enunciatum*:

Et facta eadem die ad Sanctissimum Dominum Nostrum Gregorium PP. XVI. per D. Secretarium de praemissis relatione, Sanctitas Sua Decretum Emorum Patrum probavit atque sancivit.

In generali Congregatione habita 9. Septembris 1834. Eminentissimi et Reverendissimi Patres decreverunt, ut vetus et propria S. Congregationis methodus, seu ratio tractandi negotia, de quibus contentio est inter partes, accurate in posterum servaretur. Est autem hujusmodi.

1. Quotiescumque in negotiis, quae apud S. Congregationem Episcoporum et Regularium aguntur, tum ex relationibus Ordinariorum, tum ex partium deductionibus videatur expedire, ut res ad viam juris reducatur, rescribitur: *Partes deducant jura sua coram Eminentissimo N. qui videat et referat, citata parte et concordato dubio:*

2. Coram Eminentissimo Relatore, vel ejus Auditore, adhibito S. Congregationum Notario, singuli actus, qui ad judicandum viam sternunt, conficiuntur.

3. Propterea pars diligentior coram eodem Auditore, partem adversam in jus vocat: *ad concordandum de dubio, alias videndum subscribi, et disputari infrascriptum: quod nempe in calce citationis transcribitur.*

4. Eminentissimus Relator, sive ejus Auditor vel propositum, vel aliud dubium concordat de consensu partium: sin minus, mandat partes suis juribus uti per memoriale in Sacra Congregatione.

5. Si pars citata intra terminum praefinitum non compareat, citatur pro secunda vice: *ad concordandum de dubio, necnon destinari Congregationem:*

6. Si pars in sua pertinacia perstiterit, Eminentissimus Relator, vel ejus Auditor concordat dubium, et Congregationem pro causae propositione destinat, ita ut tamen spatium saltem triginta dierum intercedat; et decretum adversae parti per Cursorem intimatur.

7. Jura autographa, quibus utraque pars utitur, quindecim diebus ante diem propositionis causae apud D. Secretarium deponuntur; transmissa utrimque intimatione.

8. Allegationes utriusque partis decem diebus ante Congregationem tum ad Eminentissimos Cardinales, tum ad D. Secretarium, et ad Secretariam S. Congregationis deferuntur.

9. Mutua inter partes allegationum et summariorum traditio fit eadem ipsa die in domo Auditoris Eminentissimi Relatoris.

10. Responsiones triduo ante propositionem causae distribuuntur et communicantur, ut in articulo praecedenti.

11. Resolutionem S. Congregationis Eminentissimus Relator scriptis tradit, et suo nomine obsignat, eamque D. Secretario tradit partibus significandam.

12. Si intra decem dies pars victa iterum audiri postulet, Eminentissimus Relator novae Audientiae beneficium tribuere potest.

13. Quoties cunctis suffragiis res dijudicata fuerit cum clausula: *et amplius:* vel uno tantum suffragio discrepante cum clausula: *et non conceditur:* tunc venia redeundi non conceditur, nisi a plena Congregatione.

14. Causa denuo proponitur servato modo, et terminis primae propositionis.

15. Dijudicata causa, authenticum resolutionis exemplar ei traditur qui causam obtinuit.

16. Victor instat coram A. C., qui ut merus executor resolutionem S. Congregationis exequendam decernit.

CENSURA

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Joannes Franciscus Gonzalez de Ulloa exposuit, ad Capellaniam a legitimo patrono fuisse nominatum, sed se superventum a contradictore, parentum postulatis toto animo acquievisso, ut ipse interposita concordia sumptuosam litem redimeret. Pater Oratoris bona quaedam contradictori donavit, ut Sacri patrimonii titulum haberet. Hinc Franciscus ordines minores, et subdiaconatum suscepit. Quum vero ad Diaconatum studuisset promoveri, monitus a Promotore Fiscali, quod in censuras ex admissa Simonia incurrisset, et inde, re vulgata, petiit absolvi, et absolutionem obtinuit, restitutis fructibus, si quos perceperit: *Aurien. die* 6. *April.* 1785.

2 Postquam Sacra Congreg. firmaverat, haud licere Vicario Generali aliquid muneris, seu stipendii etiam modicum accipere pro subscriptione, et sigillo, sive alia qualibet causa, et titulo in exequutione Literarum Apostolicarum dispensationis matrimonialis; licet adsit aliquid accipiendi consuetudo, modo rescripsit S. C. quaesita de restitutione ad D. Secretarium cum SSmo pro absolutione ad cautelam: *Dubia super Exequutione Dispensationum Matrimonial. die* 20. *Jan.* 1787. *dub.* 2.

3 Cajetanus Caccialupius, et Canonicus Joseph Rercamadorius patroni Rectoratus cujusdam, pretio scut. 560. activum hujus Rectoratus patronatum Dominico Assortati vendiderunt, eique illius fundum cesserunt, ut cum bonorum universitate translatus videretur: modo autem venditores exorant pro absolutione a censuris, quatenus in eas incidissent, et S. C. imposita salutari poenitentia arbitrio Episcopi, eam impertivit; addendo, ut Assortatus suae conscientiae consulat: *Maceraten. Jurispatronatus die* 18. *Julii* 1789. *dub.* 2.

4 Abbas Hyacintus Maria Bagatti Monasterii Cisterciensium S. Mariae de Horto Venetiarum, tonsuram, minoresque ordines contulit Josepho Forallosso illius Converso, qui religiosum deinde habitum ex Apostolico indulto dimisit. Etsi S. C. non constare de nullitate hujus ordinationis jam decreverit; tamen esse consulendum SSmo pro absolutione, rehabilitatione, et dispensatione ab irregularitate, quatenus ministraverit, edixit: *Congregationis Cisterciensis die* 28. *Novem.* 1789. *dub.* 2.

5 Ecclesiasticum beneficium cum officio aeditui possidebat Antonius Amaga in Parochiali Ecclesia Villae Fuentes de Leon. Hoc libere resignavit in favorem Josephi Sanchez Brioso; sed privatim cum eodem, et Eusebio illius patre convenit, ut officii exercitium incumberet resignatario, perciperet ipse fructus beneficii; hinc Joseph supplicavit pro absolutione a censuris, et illam obtinuit, una cum condonatione fructuum, distributa aliqua summa in pauperum subsidium: *Nullius S. Jacobi de Spatha die* 21. *Apr.* 1792. *dub.* 1.

Sodalitium S. Apolloniae Urbis de pecunia pio- 6
rum operum per investimentum disposuit, et capitalia auxit, ob erroneam ceteroquin opinionem, quod facultas ipsi attributa, quoad ad haereditatem Marliani, disponendi de superfluis, ad alias extendi posset posteriores fundationes; hinc sodales implorant absolutionem quoad praeteritum a censuris, quatenus indigere ea videantur; et assequuti sunt: *Romana subsidiorum Dotalium die* 31. *Maji* 1794. *dub* 3.

Cum transactione absoluta fuit lis super Capi- 7
talibus et fundis Capellaniae fundationis Alexandri Ziani, cujus vigore Carolus Silvestri nominavit ad eam Clericum Paulum Bondi. Sed inde eam nominationem incusavit Simoniae, utpote sub correspectiva promissione de impetranda sibi a Sacra Congregatione Boni Regiminis diuturna dilatione ad Communitativum quoddam solvendum debitum, quam promissionem fuisse negatur. Hinc S. Congregat. non constare de Simonia resolvit neque, esse locum absolutioni a censuris in Simoniacos intentatis, sancivit: *Sutrina Capellaniae die* 18. *April.* 1795. *dub.* 2.

Postquam Subdiaconus Chella calumniatus est 8
Sacerdotem Antonium Paita ob tentatam in ipsum igneae balistulae explosionem, pendente inquisitione, ascendit ad Diaconatum. Sacerdos absolutus fuit ex capite innocentiae, et calumniator damnatus ad expensas et damna, et actio calumniae incoepta est. Sed res fuit composita. Hinc idem Diaconus petiit absolutionem a censuris, et favente Episcopo, S. Congreg. ei indulsit. *Lunen. Sarzanen. die* 9. *Julii* 1796.

Atque praeterea absolutionem a censuris con- 9
tractis ab individuis familiae Signoris Berzetti, et Buronzo compatronis beneficii Ecclesiastici S. Martini erecti in Ecclesia Parochiali oppidi Casalboltrame Dioecesis Vercellensis, et fratribus Gautieri, qui bonorum beneficii praefati contractum perpetuae Emphyteusis inierant, sine ulla Apostolici Beneplaciti reservatione, concessit S.C. *In Vercellen. Emphyteusis die* 6. *Martii* 1818. *ad* 2.

Attenta bona fide concedendam esse absolutio- 10
nem a censuris, facto verborum SSmo, putavit S. Congregatio Catharinae Naldini viduae Canigiani ob perceptos, et in proprium usum erogatos redditus duarum Commendarum Ordinis Hierosolimitani jurispatronatus masculorum ejusdem familiae Canigiani, quas laica potestas illegitime suppresserat. *In Florentina, seu Fesulana die* 8. *Maji* 1839. *ad* 6. *Dub.*

CENSUS

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Jam obtinuerant Canonici Ecclesiae Collegiatae oppidi Belviderii pro reparatione Ecclesiae bis suspensionem, et ad vicennium postremo duorum Canonicatuum Ubertini, et Mei, et facultatem creandi censum scut. 1000. Sed post ocularem inspectionem Visitatoris delegati summam illam non sufficere compertum est; hinc rogitant tertii Canonicatus suspensionem, qui nuper vacavit, ut contrahere censum possint scut. 2500. quae requiruntur ad fabricam perficiendam; et S. C. concessit suspensionem juxta votum Card. Archipresbyteri Basilicae Lateranensis, qui ait « Postulat ergo necessitas, ut ad consulendum ulteriori reparationi, et decori Ecclesiae locus sit imploratae suspensioni collationis tertiae praebendae..... tali enim pacto de facile aes alienum non majori tamen usura scut. 4. in singuls centum pro quolibet anno » *Senogallien. Fabricae Ecclesiae die* 20. *Febr.* 1796. *dub.* 1.

2 Census fructus solvendos esse ad formam instrumenti favore Canonicorum Civitatis Corae, ab haeredibus Alexandri Prosperi Buzi, censuit Sacra Congregatio, ob factam extinctionem in Cedulis post latam earum abrogationem. *In Veliterna Fructuum Census die* 19. *Junii* 1802.

3 Permutationem duorum Praediorum, quae ad Archipraesbyteratum Collegiatae Ecclesiae Montis Bodii pertinentia aestimata fuere in scutis quatuorcentum nonaginta quatuor, faciendam una cum censu activo in aerte scutorum sexcentum a Dominico Antonini tredendo, confirmata resolutione praecedentis anni, iterum rejecit Sacra Congregatio, cum censuerit melius Ecclesiae futurum si fundos, quam censum possideret. *In Senogallien. Permutationis die* 26. *Aprilis* 1806.

4 Transactionem initam inter Parochum S. Antonii Fani, et Franciscum Imperatori super permutatione Agri Cimarella ad Paroeciam pertinentis cum agro Corquella cesso Paroeciae a Dominico Lombardini, probavit Sacra Congregatio, et veniam dedit, ut a possessore fundi Cimarellae imponi posset census annuus scutorum viginti quinque, et cedi Ecclesiae Parochiali pro scutis quingentum. *In Fanen. Transactionis die* 25. *Maji* 1816.

5 Permisit S. C. Parocho Primavera nonnullos census alienare, ut aes alienum removeretur ob Ecclesiae fabbricam in Oppido Bononiola contractum. *In Camerinen. Fabbricae Ecclesiae die* 31. *Januarii* 1827. *ad* 1. *Dub.*

6 Imperavit S. C. juxta votum Emi Relat. Card. de Antelminellis, ut Episcopus Admin. curaret transigi cum haeredibus de Magistris pro extinctione Census passivi, quo se Capitulum Anagninum obstrinxerat, summam constituentis sc. 600. *In Anagnina die* 21. *Februarii* 1827. *ad* 4. *Dub.*

Alienationem trium Censuum, nonullarum domuncularum, et bonorum Legati Missarum Pedruzzi spectantium ad Parochialem Ecclesiam S. Mariae Nosciani Fanensis Dioecesis fieri concessit S. C. servatis de jure servandis, et facto verbo cum SSmo ob necessitatem reaedificationis illius Parochialis Ecclesiae. *In Fanen. Reedificationis die* 18. *Septembris* 1827. *ad* 2. *Dub.* 7

Contendente Capellanorum Montis Philotrani Collegio, censuum scutorum 1485. 40. (a Francisco Palmucci anno 1739. creatum, et a Capellanis anno 1797. retroventitum) ab haeredibus Palmucci ipsi Collegio restituendum esse, S. C. rescripsit: Dilata et reproponatur, servatis servandis, deductis hinc inde juribus, et notificetur Emo Episcopo. *Auximana Census, reductionis Missarum et Servitii Chori die* 26. *Novembris* 1836. 8

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

Franciscus Piedilughi Foroliviensis, creditor Antonii Gaddi, et Francisci Zanchini in summa scut. 740. loco numeratae pecuniae creditum hoc utrique in solidum cedens, censum anno 1814. impesuit contra utrumque debitorem in solidum super quodam Antonii Gaddi praedio. 1

Nulla capta hypotheca, Piedilughius paulo post eumdem censum cessionis titulo transtulit in quemdam pium Locum. Item Gaddius fundum censu gravatum vendidit, et venditor, absque ulla pii loci oppositione, fundum emptum legitime transcripsit. *Forolivien. super Delectione hypothecae.*

Anno tamen 1736. parochus loci pii cessionarii administrator generalem super utriusque debitoria bonis hypotecam sumpsit. Anno 1842. defuncto Gaddio, ejus haeres parocho scuta 370. nempe dimidium debiti obtulit.

Itaque Parochus hypothecam super Gaddii bonis radiari a S. C. Ep. Reg. expostulavit, firma remanente hypotheca super Zanchinii bonis pro altero dimidio scut. 370.

Quamvis autem propitium rescriptum cum solitis clausulis a S. C. editum fuisset, tamen executioni non dabatur, quia census pro parte tantum extinguebatur, ac pro altero dimidio hypoteca satis tuta non videbatur. Utrumque itaque debitorem S. C. scriptis audiendum censuit; qui proinde impugnabant validitatem census ob defectum numeratae pecuniae, necnon validitatem hypothecae, quae utpote generalis ex legibus hypotecariis prohibita videbatur.

Itaque causa proposita fuit in Congregatione Generali diei 9. Augusti 1844. cum duobus dubiorum formulis, videlicet.

I. Se e come convenga concedere al Parroco Savorani la facoltà di radiare l'ipoteca generale gravante i fondi del patrimonio Gaddi pel censo in sorte sc. 740. previa l'estinzione della sola metà dello stesso censo nel caso?

II. Se lo Zanchini debba essere costretto ad allegare un fondo speciale, per l'ipoteca; o pure vi sia luogo a prendere altro provedimento, e quale, per sicurezza degl' interessi del luogo Pio.

Eñi Patres in *Forolivien. super Delst. hypothecas* dicti diei rescripsit:

Ad 1. et 2. *Praevia sanatione census ob defectum numeratas pecuniae, pro qua supplicandum SSño, acceptandam sese oblationem medietatis sortis a Comite Gaddi factam, ita tamen ut pro alia medietate, vel ab ipso Comite Gaddi, vel a Zanchinio fundus idoneus hypothecae vinculo subjiciatur, aut si velint restituatur dicta medietas.*

Et facta praemissorum relatione SSño P. N. Gregorio XVI. in Audientia habita eadem die supradictam resolutionem S. C. comprobavit, ac propterea enunciatum census contractum sanavit, et revalidavit perinde ac si ab initio absque enunciato numeratae pecuniae defectu initus fuerit.

2 Capitulum Neptunense non mediocres expensas et subiverat, et subire adhuc metuebat ob quasdam lites, quae inter ipsum vertebantur, et Excellentissim: Principem Burghesium, qui jus pascendi in bonis capitularibus propugnabat. Bona Capitularia aestimabantur pretio scut. 24755. 15. et redditus inde proveniens nullis oneribus expurgatus pretio scut. septingentorum ut octingentorum circiter.

Ut igitur graviora damna vitarentur, et amica compositione sopirentur, Capitulum Excellentissimo Principi proposuit, ut vel bona capitularia in emphyteusim caperet pro annuo reditu scut. 1000. vel titulo census possideret, ita tamen ut Princeps pecuniam numeratam non traderet, sed pensionem annuam scut. 1080. solveret, quae uti fructus sortis et census ipsius reputanda esset: non posset tamen censum redimere, nisi cum Capitulum fundos nactum esset, unde pecuniam reddendam tuto collocaret.

Cum laudatus Princeps censum sibi elegisset, Capitulum ad S. C. Ep. et Reg. detulit, et expostulavit, ut necessarias facultates ad hoc imperriret, simulque Principem a conditione numeratae solvendae pecuniae liberaret.

Eñus Ordinarius de more rogatus animadvertebat 1. pensionem a Principe exsolvendam multo majorem esse naturali bonorum capitularium proventu, hanc vero omnibus oneribus et curis administrationis liberam. 2. Hac ratione finem imponi litibus, quae tam ex omnium litium natura, quam ex peculiaribus harum, de quibus agebantur circumstantiis, exitum dubium et periculosum praeseferebant.

At vero e contra surrexerunt Municipes Neptunenses, demonstrantes populo Neptunensi maxime interesse, ne hujusmodi tractatus concluderetur. Cum enim territorium Neptuni ex maxima parte Principis proprietatem constitueret, si bona capitularia addita fuissent, nihil aut parum superesset, quo popularis industria exerceretur. Quinimo subjiciebant, hunc contractum maximo fore damno ac periculo ipsis Capituli Canonicis. Nam primo ex conditione Principi oblata, bona in censum concedenda pro qualibet mensura, vulgo *Rubbio*, fructum darent scut. 2. 87. At vero antea eadem bona in emphyteusim concessa fructum scut. 5. progignere consueverant. Quod si hisce temporibus redditum fortasse minorem reddidissent, hoc incommodum improvidae incuriosaeque administrationi imputabant. Deinde vero nonne periculosum admodum foret, omne capituli patrimonium in in unius privatae familiae fortuna collocare? cum praesertim conditio census non redimendi nisi ad Capituli commodum, facile per dispensationem deleri valeat?

Itaque proposita causa in generali conventu diei 30. Aug. 1844. ad Dubium « Se e come con- » venga approvare il contratto di vendita e Censo » proposto dal Capitolo di Nettuno; non che im- » plorare da sua Santità le opportune deroghe per » quei patti del medesimo, che si opporrebbero » alla prescrizione della Bolla Piana? »

Eñi PP. rescripserunt *Negative in omnibus.*

Hyeronimus Piervigili anno 1818. a Bevaniae 3 Capitulo titulo census scutata 139. 10. accepit, pro annuo fructu scut. decem in singula centena persolvendo. Anno 1834. facti poenitens penes S. C. Episcoporum et Regularium institit, ut hujus fructus summa reduceretur, pecuniaque ultra justitiae limites persoluta sibi redderetur.

Exponebat enim, quod quamvis scutatorum decem fructus in plateis nundinariis eo tempore, habita circumstantiarum ratione, fortasse toleraretur; attamen enormissimus reputandus erat in regionibus, ubi agricolae degebant; praesertim si ageretur de censibus, qui ob eorum perpetuitatem ad Cambiorum trutinam dimetiendi non sunt.

Favebat Oratori Archiepiscopus, et opinabatur hunc fructum ad scutata sex esse reducendum. Ajebat enim adversari *Constit.* 139. Ben. XIV. nec ullatenus respondere proventui naturali soli Bevariensis, quod scut. quatuor fructum vix progignere solet.

Nihilominus S. C. re mature expensa, inhaerere voto visa est Eñi Ponentis, qui contraria sententia tenebatur: Hic enim ex auctoritate Rotae in *Romana seu Florentina Fructuum Censuum 2. Jan.*

1815. in jure statuebat iu dimetienda fructus censuarii aequitate rationem babendam non esse paritati rationis cum contractu Cambii, nec naturali fructui, quem solum Bevarieuse parit, quae objecta diluit allata Rotae sententia, sed potius attendendam esse consuetudinem, quam viri probi, et, ut vocant, *timorati*, sequerentur. In facto vero animadvertebat circa annum 1815. propter bellicas excursiones, pestilentias, et annonae charitatem fructum a probis bonisque hominibus usitatum de octo scutatis ad decem protendi debuisse. Et quamvis horum contractuum aequitas non a tempore subsequenti, sed ab initio contractu despici debeat, tamen Capitulum nedum obstabat, sed et proponebat fructum de decem ad octo coerceri.

Igitur causa proposita fuit in plenario conventu diei 13. Feb. 1845. cum sequentibus dubiorum formulis.

1. « Se si debba accordare il ribasso al Piervi» gili, ed in quale misura?

3. « Se gli competa l'indennizzo richiesto, ed » in quale quantità?

Emi Patres rescripserunt. *Ad* 1. *Dilata, et scribatur Episcopo ad mentem*: « La mente è, che si pro» curi di conciliare la controversia economica» mente, insinnando al Piervigili di esser contento » dell'offerta di diminuzione de' frutti dal 10. » all'8. per cento; e quanto al passato di ricevere » quell'indennizzo, che Monsignor Arcivescovo » giudicherà di proporre. »

Ad 2. provisum in primo. Spoletina: *Super annuis fructibus Census.*

4 Ex instrumento diei 17. Augusti 1733. Societas Jesu, apostolicis facultatibus instructa, censum imposuit scutatorum 2500. super aliquibus bonis ad Congregationem Olivetanorum S. Spiritus Panormi pertinentibus, servatis conditionibus a Piana Constitutione praescriptis. Patres Olivetani depactum fructum persolverunt memoratae Societati, donec ea stetit; ipsaque abolita, Camerae Spoliorum usque ad annum 1782.

Ex hoc tempore fructuum solutio interrupta est: non autem ejus memoria. Nam in quibusdam publicis actis tum anni 1796. tum 1818. ac 1823. iidem Olivetani hujusce census mentionem, data occasione, facere non omiserunt.

Societas Jesu vix restituta est, hujusce crediti solutionem ab Olivetanis petere non retardavit. Sed cum conatus amicabiles in irritum cessissent, ad Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium suam petitionem exhibuit.

Multas Olivetani exceptiones opponebant, quas inter ea, quae majus pondus obtineret, plurimorum annorum erat praescriptio. Haec autem vim etiam mutuabatur ex legibus Neapolitanae ditionis, quae trigenerium ad reales, ac personales actiones praescribendas satis esse constituunt.

Sed praeterquam quod ad ipsarum legum civilium tramitem aliqnid contra praescriptionem replicari posset, obstabat in casu *Cap. 20. de Praescr.* quod praescriptionem omnem absque bona fide condemnat ac reprobat, cum praescribentem *in nulla temporis parte conscientiam rei alienae habere oporteat*. Id autem eo magis in casu attendendum erat, quandoquidem agebatur de partibus, quae ambae personis religiosis constabant.

Itaque in plenario Conventu *diei* 23. *Sept.* 1836. duo dubia Emis. Patribus exhibita sunt.

1. « Se il Censo imposto nel 1733. della Con» gregazione Olivetana a favore della Compagnia » di Gesù fu vero e legittimo, e tuttora vigente » in favore della Compagnia?

2. *Et quatenus affirmative:* « Se la Compagnia » di Gesù ha diritto di esiggere i frutti arretrati » e correnti? »

Emi Patres rescripserunt ad Primum *Affirmative. Ad 2. Affirmative. Panormitana seu Romana: Census inter Societatem Jesu et Monachos Olivetanos.*

REV. FABRICAE S. PETRI DECRETA

Commissario Grifonello faciente relationem de qualitate censuum a PP. Min. Observ. de Petritulo possessorum, et Rev. Fab. per eum applicatorum, et instante declarari quorum sint incapaces, Sac. Congregatio declaravit eos esse incapaces infrascriptorum. Primo Censuum eis vel eorum ecclesiae directe legatorum cum onere perpetuo Missarum. Secundo censuum haereditarie, vel universalis substitutionis titulo relictorum. Tertio eorum quoque censuum, qui pecunia a fratribus habita, fuerint in eorum favorem creati etiam sine expressione vel obligatione satisfaciendi ex fructibus alicui oneri. Quarto etiam censuum relictorum ab iis, qui altaria in eorum ecclesia construxerunt, et Fratribus dictis census reliquerunt cum onere Missas perpetuas in eisdem altaribus celebrandi. Capaces autem modo licito, et per modum eleemosynae eosdem fratres declaravit primorum censuum, qui pro oleo lampadis in eorum ecclesia ardentis eisdem fuerint relicti, et commissarius curet in eamdem causam converti. 1

In alia Congr. particulari 23. Junii 1662. Patres Cappuccini Terrae Chiaravallis Calabriae ulterioris, quibus Marcellus testator mandaverat ab ejus haeredibus in perpetuum tradi eleemosynam scut. 6. quotannis die 8. Oct. stante eorum incapacitate et indigentia, supplicabant ipsis concedi per modum eleemosynae. S. C. censuit PP. Cappuccinos posse recipere a sponte dantibus, non autem petere legatum. 2

In Congr. generali 27. Sept. 1673. fol. 449. sequens facti species proposita fuit. Cum quidam Religiosus Minoris Observantiae assereret facultatem a Summo Pontifice obtinuisse, ut ex stipe collocata in suis Concionibus dotem nepti suae 3

conticeret, ut in Monasterio vitam asceticam profiteri posset, ac proinde ex hujusmodi pecuniis census quosdam coemerat. Hos autem census Commissarius Rev. Fab. applicare intenderat eidem R. F., non modo quia de apostolica concessione Religiosus ille nonnisi per attestationem cujusdam Tabellionis docuerat, sed praeterea quia licet ex venia summi Pontificis concessum dici posset eleemosynas hujusmodi in eum usum erogare; tamen acquisitio censuum, qui inter bona stabilia jure recensentur, nimium repugnasse statui religiosae paupertatis videbatur. Merito igitur S. C. rescripsit: *Applicet.*

CLAUSURA

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Clausuram PP. Conventualium Ferentini comprehendere declarator hortum, quem vocant frigidum, intra septa Coenobii existentem, non obstante consuetudine super illius libertate servata: *Ferentina Visit. Sacr. Liminum* 5. *Aprilis* 1794. *confir. die* 20. *Febr.* 1796.

2 Antequam S. Congregatio aliquid decerneret quoad evacuationem cubiculorum, ut provideatur pro regulari clausura in Coenobio S. Romani Lucanae Civitatis, prorogavit judicium; interim vero voluit, ut Archiepiscopo juxta mentem scriberetur. *In Lucana die* 26. *Februarii* 1825. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

1 Usque a saeculo XVII. quaedam piae Mulieres profitentes tertium S. Dominici ordinem in Civitate Mutinensi sese in unum collegerant, ut juventutem instituerent. Non multis abhinc annis, favorem praebente Serenissimo Mutinae Duce, a Sancta Sede petierunt, ut sub eadem, quam semper sectatae fuerant, Augustini Regula ad vota solemnia admitterentur. Ad hanc itaque rem constitutiones exibuerunt, et Summus Pontifex specialem Congregationem delegavit, quae dubio: *Se le Costituzioni, di cui si tratta, meritino di essere approvate dalla S. Sede?* Rescripsit: *Affirmative, et ad mentem.*

Quae mens antequam exponatur, sciendum est, quodam constitutionum loco ita sancitum fuisse: « La Clausura pertanto si osserverà nei termini » espressi dal Sacro Concilio di Trento, sì per » le Monache, che per i Secolari; cioè non potrassi » per nulla derogare a queste prescrizioni senza » una assoluta licenza del Prelato, o di chi ve» nisse dal medesimo destinato a ciò, nel qual caso » esser dovrebbe il Confessore, a cui spetterà di » accordare le licenze d'introdurre gli operarj, » ed altre persone necessarie per qualche servi» gio, di cui abbisogni il Monastero. » Igitur S. C. respondit « E la mente è, che si approvano le » unde e solo costituzioni colle seguenti corre» zioni: Essa pertanto, cioè la Clausura, si os» serverà nei termini del S. Concilio di Trento e » delle Costituzioni Apostoliche. Le licenze d'in» trodurre gli operarj, ed altre persone per qual» che servizio, di cui realmente abbisogni il Mo» nastero, spetterà al Vescovo.

Deleri itidem jussum est: *l'eseguire alcune recite, e rappresentanze sceniche*:

At hujusmodi limitationes non arriserunt Sanctimonialibus, quippequae verebantur, ne Cives a puellis in educationem tradendis deterrerentur. Hinc suspensa Brevis executione, Episcopus earum nomine expostulavit.

» 1. L'ingresso de' Genitori, o di chi ne fa le » veci, in caso grave malattia di una educanda.

» 2. L'ingresso di alcuni Sacerdoti, e di altre » poche persone in occasione di recite, o di altre » funzioni (puta scholastica experimenta, ac prae» miorum distributiones)

» 3. L'ingresso delle fanciulle nella scuola ester» na per un anno, benchè abbiano cessato d'inter» venire alla Scuola.

» 4. L'ingresso dei Genitori delle Fanciulle » nelle scuole esterne, o di chi ne fa le veci, nelle » scuole medesime almeno una volta nel corso » del tempo in cui vi sono ammesse le fanciulle.

» 5. L'ingresso nel monastero di due donne di servizio addette alle scuole esterne.

Ad haec accedebat facoltas, qua Canonico Camuri, Istituti fundatori, ad vitam liceret varias ejusdem domos visitare, ad eum nempe finem, ut in domibus tam erectis, quam erigendis illud sanctitatis studium confirmare posset, quod jam infundere potuerat.

Itaque in Congregatione generali diei 18. Decembris 1840. quae sequuntur dubia resolvenda fuerunt Emis PP. exhibita.

». Se, e quale dichiarazione convenga fare sulle » Costituzioni delle Monache Domenicane di Mo» dena in materia di Clausura?

Et quatenus negative.

» Se, e come accordare agli Operai de' Mona» steri delle suddette Monache, tanto erette, che » da erigersi di poter derogare alla stretta clau» sura in quei casi, che essi nella loro coscienza

» riconosceranno necessari, o assolutamente vantaggiosi in conformità di quanto portava l' uso » pratico delle Costituzioni, di cui si richiese la » Pontificia sanzione ? *Et quatenus negative.*

» 3. Se, e come accordare la facoltà per i cinque » casi di sopra espressi ?

» 4. Se, e come annuire alle preci di Monsignor » Vescovo per l' ingresso nella Clausura del Ca» nonico Camuri Fondatore di questo Istituto.

Ad primum dubium quod attinet; ad normam juris comunis, non licet Ordinario ingressum in Clausuram papalem exteris impertiri *nisi in casibus necessariis, et servatis aliis de jure servandis, et non aliter omnino*: ut ait Benedictus XIV. in Const. *Salutare*, et dixerant alii Pontifices.

Quoad secundum: « Con difficoltà (ita in Fo» lio Typis edito in hac causa p. 8. §. Se piacerà) » la S. Congregazione accorda la facoltà special» mente in fatto di Clausura in perpetuo, ed in » generale; ma a tempo determinato, e ad istanza » particolare sia pel rispettivo Monastero, sia pel » rispettivo Ordinario:

Ad Tertium in quo Episcopi postulatu comprehenduntur circa *primum Roder. In collect. privil. F.* 4. *art.* 11. *citat.* quandam resolutionem S. C. Ep. et Reg. qua declaratur consanguineis non posse Episcopum ingressum concedere in casu gravis infirmitatis, qua premitur Monialis, etiamsi adsit mortis periculum: Nihilominus nuperrime Sanctimonialibus Salesianis Patavii impertitum fuerat hoc rescriptum: « De speciali gratia arbi» trio Episcopi ad triennium pro facultate permit« tendi, praevio consensu Monialium, ingressum » dumtaxat Matribus Educandarum in casu verae » infirmitatis illarum. Episcopus autem hac facul» tate caute, et sobrie utatur, super quo ejus » conscientia onerata remaneat. »

Difficilius vero hujusmodi licentia masculis conceditur, vel ipsi parentes sint, vel tutores. Illud autem in casu considerandum erat, quod forte hujus licentiae denegatio puellarum instituendarum numerum tenuaret; dum caeteroquin in casu mortis proximae ex Resolutione S. C. *a Tamburini* de Jur. Abb. *disp.* 1. *qu.* 2. *n.* 1. relata, Notario, ac septem testibus pro ultimo elogio conficiendo, ingressus non est denegandus.

Secundum majorem involvit difficultatem, quandoquidem nulla adest necessitatis lex.

Tertium vero, ac quartum nihil impedimenti offerebat, nam agebatur de scholis externis, et aequa aderat causa.

Quintum discussione aliqua dignum erat; nam S. C. non solet Monialium famulis ingressum concedere, nisi cum obligatione clausurae observandae. Praeterea Benedicto XIV. in Constitution. *Post binas* declarat: *admissionem, receptionemque quarumcumque foeminarum sive puellarum educandarum, sive famularum in monasteria quacunque ex causa, sine legitima, authenticaque ejusdem Apostolicae Sedis licentia, toties quoties opus fuerit impetranda, fieri non debere*: Sed observabatur quod Sanctimoniales, de quibus loquimur, antea, licet votis simplicibus obstrictas, minus rigidae clausurae subjacuissent. Si insuper Educandatus in loco a Monasterio secreto situs esset, et via recta eodem, aliquam indulgentiam posse adhiberi:

Jamvero Eminentissimi Patres, prout sequitur rescripserunt: « Ad 1. et 2. providebitur in ter» tio: Ad 3. ad primum affirmative; ad secundum » negative; ad tertium et quartum affirmative; » ad quintum arbitrio Episcopi juxta constitutio» nes Apostolicas, nempe ut admitti possint in » Monasterium ad instar famularum, cum permis» sione accedendi ad scholas externas, quin ul» terius egredi valeant durante earum munere, » dummodo tamen sint coelibes, et nullum detri» mentum status oeconomicus patiatur. Ad 5. ar» bitrio Ordinariorum bis, vel ter in anno.

Et facta de praemissis relatione ad Santissimum D. N. Gregorium XVI. in audientia habita die 31. Dec. 1840. resolutionem S. C. approbavit, ita tamen, ut hujusmodi indultum ad quinquennium domtaxat duraret, et Ordinarius hisce facultatibus sobrie, et caute utatur, et quando agitur de ingressu in Monasterium monialium consensus Capitulariter ac per secreta suffragia praestandus accedat.

Salesianae Patavii Sanctimoniales, cum a S. Sede obtinuissent, ut solemnium votorum professionem 2 emittere valerent, Papalis Clausurae obligatione ad formam Constitutionum Apostolicarum obstrictae remanserunt. Inde vero factum est ut nedum Patres, ac Tutores, sed nec et matres in Monasterium inferre pedem possent, quo suas Filias, vel Pupillas educationi traditas invisere valerent. Itaque periculum erat maximum, ne, vel patres uxoribus orbati, aut pupillare tribunal nobiles puellas iisdem sanctimonialibus summo cum earum, e publico detrimento, committerent.

Ad S. Congregationem Episcoporum et Regularium confugium habuerunt, et primo obtinuerunt indultum pro solis matribus in casu gravis infirmitatis, quod superius in Mutinensi exscriptum est. Quod cum earum votis non integre responderet, ad S. C. iterum supplicem libellum exhibnerunt. Hinc post dubia quinque Causae Mutinensis jam super exscripta, sextum quoque dubium additum est: « Se, e come annuire alle preci delle » monache Salesiane di Padova per l'ingresso dei » Padri, o in mancanza de' Padri, o de' Tutori per » le orfane di Padre e madre nella Clausura in » caso d' infermità delle respettive Educande ? »

Affirmative ut in Mutinen.

Salesianarum rescriptum hoc tenore expeditum est: *Arbitrio Episcopi pro facultate permittendi prae-*

vio consensu monialium Capitulariter, et per secreta suffragia, ingressum personis, de quibus in precibus juxta petita, in casu gravis infirmitatis educandarum, ita ut recto tramite, comitantibus duabus senioribus.

3 Extatat in civitate Ravennatensi monialium a S. Carmelo Calceatorum coenobium, quae regulam amplexae erant Ordinis Bmae Genetricis Dei et Virginis Mariae data ab Alberto Patriarcha Hyerosolimitano, quam moderati sunt, et declaraverunt summi Pontifices Innocentius IV. Eugenius IV. Pius II. et Sixtus IV. Cum vero simplicia forent vota, quae a monialibus illis emittebantur, cumque in illa Civitate nullae aliae sanctimoniales adessent votis solemnibus adstrictae (si Capp. pucinas excipias) quae papalem clausuram observarent, Emus Archiepiscopus ad S. Congr. preces exhibuit, ut in memorato coenobio votorum solemnium professio, et observantia clausurae papalis institueretur.

Ipse testabatur quod in illo monasterio: « la » vita è perfettamente comune, la regolare osser» vanza è in pieno vigore, la clausura rigorosa» mente osservata, in una parola le monache sono » animate dal vero spirito religioso claustrale, » e la loro condotta è del tutto edificante: »

Aliquot ante annos earum nonnullae in optatis sese habere significaverunt, ut solemnis professio fieret triplicium votorum, itemque regula aliquanto rigidior efficeretur. Emus Archiepiscopus in sacra visitatione hanc rem per se singulatim a sanctimonialibus cognoscere studuit, coactoque Capitulo duodecim choristarum, ac decem Conversarum, secretis suffragiis nullam huic immutationi adversam esse deprehendit.

At vero advertendum est, sanctimoniales, quae a voto ferendo abstinuerunt, peculiares hujus agendi rationis causas habuisse; una enim ad monasterium rigidoris observantiae aspirabat, quod tamen nondum repererat; alia vero abstieuit *per pura delicatezza di coscienza*: praedictae mutationi tamen sese non obstare declarabat. Conversa tandem in eo, quo erat statu, sese mori velle (quippe longeva erat) protestabatur.

Hisce ad factum pertinentibus praemonitis, observandum est Carmelitanas Ravennatenses, quae Regulam jam approbatam amplexae fuerant, non indiguisse apostolica approbatione, quam requisivit *Conc. Lateranense IV. Cap. Ne nimia* et *Conc. Lugdunense C. Religionem*. Nequibant autem solemnia vota pronunciare ex sola Archiepiscopi approbatione: Ad hoc enim necessaria est praevia examinatio Congregationis negotiis Episcoporum et Regularium praepositae, ut ait Innocentius X. in *Const. Instaurandae*.

Preces autem Archiepiscopi consentaneae videbantur Constitutioni S. Pii V. *Circa Pastoralis*, ubi statuitur, ut sanctimoniales, quae in communi vivunt, et solemnia vota pronuncient, et clausurae pontificiae subjiciantur. Hac in re juvat ipsis verbis referre, quod in folio legebatur, quippe praxim S. C. quae modo viget, perbella declarans: « Ma non ostante tale disposizione di S. Pio V. » sono stati tolerati i monasteri di voti semplici » e senza clausura, e specialmente dopo le ultime » vicende la S. Sede ha approvati varj Instituti » di voti semplici, anzi per alcuni luoghi, attese » le particolari circostanze, ha dichiarato, che i » voti delle monache non possono essere solenni, » finchè la S. Sede non disporrà diversamente:

Proposito igitur dubio in plenario auditorio diei 6. Dec. 1839. « Se si abbia a supplicare sua » Santità acciocchè voglia degnarsi accordare l'op» portuno permesso alle monache Carmelitane di » Ravenna di emettere i voti solenni, ed autoriz» zare l'Emo Arcivescovo a prescrivere la clau» sura papale? »

Emi Patres rescripserunt: *Affirmative in omnibus, ita tamen ut recipiantur vota a monialibus existentibus jam professis, quae sponte se emittere velint; et in futurum recipiantur solemnia ab omnibus Novitiis. Emus vero Archiepiscopus publicare faciat hos rescriptum in monasterio.*

R. P. D. Episcopus Policastrensis fundavit, dotavitque, accedente apostolica venia, Religiosarum monasterium, a quibus vota solemnia emittebantur, et Regulae observantur a S. Alphonso de Liguori conditae. Sanctimoniales sunt numero viginti; et fervidae in observantiae regularis studio. Coenobium moenibus altissimis praecinctum loco amenissimum est, neque destitutum commoditatibus, et sufficientibus redditibus, qui imo magis magisque augeri debebant ex accessione dotium, quas puellae conferre debuissent. Monasterio hortus inhaeret satis amplus ac vastus. 4

His positis, Episcopus, etiam nomine Religiosarum implorabat, ut firma remanente simplicium votorum professione, papalis clausura institueretur.

En autem, quae in apposito folio legitur: « Questa Sacra Congregazione nell'adunanza generale » del 22. prossimo passato Febbrajo ad una simile » istanza della Superiora delle Salesiane di Reg» gio in Calabria rescrisse: » *Firma remanente professione votorum Simplicium, annuendum esse pro gratia impositionis clausurae papalis*: « Tale riso» luzione poi fu approvata dalla Santità di N. S. » E di fatti egli è certo che i Vescovi possono » imporre la clausura vescovile ne'monasteri, ove » si emettono i voti semplici, per custodire quelle » Sacre Vergini, e per impedire gl'inconvenienti » che ne potrebbero nascere dal libero accesso.

« La Clausura Papale differisce dalla Vescovile » in questo, che non è dispensabile dal Vescovo, » e per conseguenza non è così connessa coi voti » solenni, che non si possa senza i medesimi pre» scrivere, essendo stato da S. Pio V. stabilito

» soltanto, che non vi debbono essere voti solen-
» ni senza clausura papale, ma non viceversa;
» d'altronde la medesima in un modo più efficace
» provvede alla sicurezza delle Religiose e tende
» ad una maggiore perfezione.

» Non può peraltro negarsi che dessa induce
» un vincolo assai forte, e che comunemente non
» è in uso nei Monasteri di voti semplici.

Itaque in plenario auditorio dictae diei 6. Decemb. 1839. una cum allata Ravvennatensi proposita haec consultatio cum dubio:

Se e come abbia ad annuirsi alle preci di Monsignor Vescovo di Policastro?

Emi Patres rescribendum censuerunt.

Affirmative, ut in Rhegiensi, accedente consensu omnium monialium vocalium per vota secreta:

CLERICUS

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Proposito dubio S. R. C. an Clerici saeculares Alumni Collegii Civitatis Pragen. praecedere debeant Regulares ejusdem civitatis; decisum fuit: « Che detti chierici Secolari Alunni, come parte del Clero, devono in tutte le » Processioni andar uniti con esso clero, e per » consegnenza precedere alli Regulari. *Die* 6. *Augusti* 1590.

2 Cum Magister Chori Ecclesia Lauretanae sit conjugatus, supplicatum est S. Rituum Congregationi, ut declaret: An liceat eidem intonare, et legere Antiphonas, Capitula, et alias similes functiones facere? Quae Sac. Congregatio censuit: *Quod si Magister Capellae est Clericus, et in habitu Clericali incedit, id facere non prohibetur, sin autem contra, curet Episcopus, ut abstineat. Die* 20. *Februarii* 1592.

3 Num in Officio Cathedrali Gadicensi, et Clericis ejusdem Choro tantum adscitis concesso, nomine, et privilegio dictorum Clericorum Cathedralis gaudere possint Clerici Curati in eadem Ecclesia curam Animarum exercentes, qui quidem eidem Choro de rigore non sunt adscripti: S. R. C. censuit rescribendum: Servetur Decretum S. R. C. die 30. Augusti 1602. nempe, Clerici, licet adscripti alicui Ecclesiae, non tamen obligati Choro, non tenentur recitare Officia, quae in Choro propria dicuntur: *die* 26. *Augusti* 1752. Ad 4:

4 S. R. C. affirmative responderi censuit ad dubium, an simplex Clericus, qui obtinuit Canonicatum in eadem Ecclesia Collegiata, cui adnexus est titulus Thessurarii, et proinde pro tertia Dignitate in Ecclesia Collegiata S. Petri Drepani Dioecesis Mazavien. habeatur, praecedere debeat tam in Choro, quam in Processionibus aliis Canonicis Presbyteratus Ordine insignitis, et locum suae Dignitati proprium obtinere ac servare. *die* 11. *Decembris* 1773. *ad* 1.

5 Ad dubium, utrum, non obstante sex annorum lapsu ante Seminarii Apnani suppressionem, et duorum, vel trium mensium post ejusdem instaurationem, quo Clerici Seminarii in Processionibus Crucem Capituli immediate sequebantur, Parochi uniuscujusque Paroeciae jus habeant exigendi, ut praefati Seminarii Clerici non amplius Capitularem, sed respectivam Parochorum Crucem sequantur; S. R. C. negative censuit rescribendum. *die* 8. *Martii* 1825. *Ad* 2.

Porrectis per Canonicos Collegiatae Ecclesiae 6
Assumptionis B. M. V. Oppidi Lnniani, Dioecesis Amerinae precibus pro declaratione Dubii: An extra casum necessitatis possit permitti a Superioribus, ut Canonicus constitutus in minoribus Ordinibus cantet Epistolam in Missis Solemnibus paratus absque manipulo, S. R.C. rescribendum censuit: Negative, et Episcopus curet abscindere consuetudinem tam in Cathedrali, quam in Collegiata: videlicet extra casum absolutae et praecisae necessitatis, non posse a Superiore permitti, ut Clericus in minoribus pro subdiacono supplear in Missis solemnibus paratus sine manipulo, et pro hujusmodi effectu per Episcopum abscindendam esse consuetudinem tam in Cathedrali, ubi Clerico etiam extra casum necessitatis permittitur, se parare pro Subdiacono sine manipulo, quam in Collegiata, in qua induci vellet, ut Canonicus Clericus ministret pro subdiacono sine manipulo, existentibus aliis Canonicis Diaconis et Presbyteris, ad quos de jure spectat supplere vices Canonici Clerici in Officio Subdiaconi. *die* 18. *Decembris* 1784.

Ad dubium: Utrum tolerari possit, ut in Col- 7
legiata, cum in choro adsunt Beneficiati sacerdotes, unus in minoribus constitutus impleat onus suae hebdomadae in decantandis tantummodo horis canonicis, vertento versum *Dominus vobiscum*, in *Domine exaudi orationem meam*. S. R. C. rescripsit: Negative. *die* 17. *Septembris* 1785. *Ad* 6.

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

Edictum Episcopi Tudertini diei 2. maji 1806. 1
quoad interventum Clericorum ad nundinas exe-

quendum esse censuit Sacra Congregatio, nec moderandum, nisi de licentia Episcopi, gratis et singulis semestribus danda. *In Tudertina Ædicti die* 12. *Septem.* 1807.

2 Posse Episcopum Clericis prohibere ne cohabitent cum foeminis, quae suspicionem non effugiunt, etsi consanguineis; exceptis tamen iis, quae usque ad secundum gradum conjunctae sunt juxta SS. Canonum Censuram, S. Congregatio respondit Clero Valideosi, qui de hac lege ab Episcopo Nucerino lata conquerebatur. *In Nucerina die* 20. *Decembris* 1815. *ad* 2. *Dubium.*

3 Eidemque aegre ferenti Episcopi legem in Synodo Nucerina latam, ut omnes Clerici extra Ecclesiam deferri deberent, excepto itineris casu, talares Vestes (permisso tamen hyberno tempore hyemali pallio cum manicis, et Collari nigri coloris,) responsum dedit posse Episcopum hanc legem proferre arbitrio et prudentia utentem, servata forma Sacri Concilii Tridentini, et Romani. *Ibid. ad* 3. *Dub.*

4 Cum majora requisita, attenta dispositione tum juris tum voluntatis testatricis, concurrerent in Clerico Salvatore Pacetti, quam in Clerico Raymundo Anibaldi, illi censuit Sacra Congregatio dandam esse institutionem ad beneficium sub invocatione SSmi Crucifixi in Ecclesia sita extra muros Montis Florum, ideoque non esse concedendam dispensationem super defectu aetatis, et institutionem Clerico Anibaldi. *In Firmana Beneficii die* 17. *Februarii* 1821.

5 Quatuor patrimonia sacra ab Episcopo Montis Politiani piissima liberalitate constituta Sacra Congregatio approbavit juxta ejusdem Episcopi preces, nempe eam conditione a Clericis nominatis, qui et pauperes esse debent, specialiter excepta in actu nominationis, in eadem Dioecesi permanendi, nec non illa amittendi, si alibi domicilium statuant, postquam ab Ordinario moniti ad propriam Dioecesim non remeaverint. *In Montis Politiani Patrimonii Sacri die* 21. *Julii* 1821.

6 Cum hisce temporibus impossibile sit invenire qui juxta voluntatem Testatoris cautionem praestet pro Clericis pauperibus in Seminario Ferrariensi alendis, ut quod iis praestatum sit, reddant, si ad sacros Ordines non ascenderent; Sacra Congregatio commutando Testatoris voluntatem, delendam esse consuit cautionem tantum, et statuit, ut arbitrio Archiepiscopi onus aliquod alumnis recedentibus a Statu Ecclesiastico in suffragium ad formam testamenti imponatur, et eidem Archiepiscopo curae commisit, ne admittantur, nisi habentes requisita Sacri Concilii Tridentini, et cognita mutatione eorum voluntatis, e Seminario dimittat, facto verbo cum SSmo. *In Ferrarien Commutationis voluntatis die* 20. *Januarii* 1821.

7 Cum bini patrimonii legatum ab Andrea Montemaggi duobus saecularibus Clericis relictum qualitatem pii legati laicalis Capellaniae redoleret, necessariam non fuisse Canonicam institutionem pro conferendis patrimoniis Clerico Matteini ab legitimis patronis nominato, decreverunt EE. PP. salvis tamen juribus Episcopi ad formam Concilii Tridentini pro adimplemento pii Legati. *In Ariminen. Nominationis et institutionis die* 26. *Novem.* 1836. *ad* 2. *dub.*

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

1 In Sacra Congregatione Concilii diei 20. Septem. 1704. disceptata est haec causa Trojana cum sequentibus dubiis: « 1. An simplices Sacerdotes » nullum habentes beneficium in Cathedrali Tro» jana, nullumque ex ipsa retrahentes emolumen» tum teneantur assistere servitio dictae Ecclesiae » singulis diebus de praecepto. 2. An constet de » attentatis? 3. An suspensio a divinis lata con» tra Sacerdotes simplices substineatur.

Quibus Emi PP. rescribere dignati sunt: *Ad primum et secundum affirmative. Ad tertium negative, et ad Dominum Secretarium cum Agente Episcopi juxta mentem.*

Eadem causa iterum proposita fuit in Comitiis ejusdem Sacrae Congregationis diei 23 Junii 1742. limitata vero ad Capellanos sodalitatum, ut sequitur.

» 1. An quoad presbyteros Capellanos nuncupatos Confraternitatum SSmae Annunciationis » et S. Leonardi sit servanda Resolutio diei 20. » Sept. 1704. seu potius isti teneantur, seu pos» sint observare servitium, et alia quoad eosdem » injuncta et stabilita in statutis dictarum Con» fraternitatum in casu?

» 2. An iidem presbyteri seu Capellani teneantur Canonicis divina officia peragentibus inser» vire cum pluviali, vel in ministerio Diaconi vel » Subdiaconi, vel alias, et quomodo in casu?

» 3. An et qui teneantur ad expensas hujus li» tis in casu?

» 4. An duobus Canonicis ad Urbem transmis» sis ad effectum adsistendi huic liti debeatur » indultum absentiae et lucrandi distributiones » in casu?

» S. C. respondit.

» Ad 1. Dilata, et proponatur Dubium super » assertis Statutis utriusque Confraternitatis, ei» tatis interesse habentibus, non retardato inte» rim per presbyteros Capellanos servitio Cathe» dralis juxta Resolutionem anni 1704.

» Ad 2. Servetur solitum.

» Ad 3. Expensas detrahendas esse ex massa » Capitulari.

» Ad 4. Affirmative pro tempore a die discessus » usque ad hodiernam, et ad alios quindecim tan» tum post praesentem Resolutionem pro redditu.

Post haec anno 1773. die 20. Martii ex Tribunali Innocentiano A. C. decretum editum est, quo idipsum executioni mandandum jubebatur, et probabilissime hanc ob causam, quod S. C. Concilii suam illam declarationem Judici Innocentiano pro executione transmiserat. Subsequenti tempore sine querela res processerunt usque ad annum 1836. quo lis hactenus consopita acrius exarsit.

Cum enim Episcopus tam per se, quam ex aliorum reclamationibus deprehendisset, choralo servitium in Trojana Cathedrali adamussim non peragi, et potissimum tam ferialibus quam festis diebus Missam Conventualem sine Diaconi et Subdiaconi ministerio decantari, acriter hac de re monuit Canonicos, certumque dierum terminum iisdem *suo decreto diei* 10. *Dec.* 1836. praestituit, quo documenta exhiberent, quibus demonstrarent obligationem servitii praestandi in Cathedrali ad simplices Trojae Sacerdotes pertinere.

Tum Canonici exemplum Decreti Innocentiani protulerunt; quod cum quasi non authenticum, et aliis multis substantialibus defectibus refertum rejecisset, *die* 14. *Aprilis* 1837. decretum edidit, quo jussit: « Che dall'intimazione del praesente decreto tutti i Canonici per giro siano tenuti di prestare l'assistenza di Diacono e Suddiacono nelle Messe cantate Conventuali festive, e di più sempre che noi assistiamo parimenti alla Messa Conventuale due per volta, cominciandosi da'più anziani. »

Contra hujusmodi decretum Canonici appellationem ad Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium interjecerunt: ideoque sequens dubium, servato juris ordine, concordatum est. *An decreta Episcopi* 10. *Dec.* 1836. *et* 14. *Aprilis* 1837. *super adsistentia Ministrorum et Capellanorum in sacris peragendis sint confirmanda vel infirmanda?*

Haec decreta infirmanda esse tuebantur Canonici tribus praesertim de causis. 1. *Dispensatione Synodali*, qua Clericis et Sacerdotibus Trojanae Civitatis imponitur obligatio praestandae adsistentiae in sacris Cathedralis Ecclesiae 2. Immemorabili consuetudine, quam testabatur ipsa Synodus, et resolutio S. C. C., de qua supra. 3. Tandem ipsius hujus Resolutionis definitione, et Decreto etc.

E contra contendebat Episcopus hujusmodi obligationem Canonicis inhaerere, et contrariam consuetudinem rejiciendam esse uti abusum et corruptelam.

Quod pertinet vero ad Canonicorum objecta replicabat, non esse in facultate Synodi simplicibus Sacerdotibus hanc obligationem imponere, ut definivit S. C. C. *in Americana* 13. *Junii* 1639. *lib.* 16. *dec. p.* 137. allatam consuetudinem illud ad summum importare, ut possit quidem Episcopus, si velit, Sacerdotes ad praestandam adsistentiam adigere; non vero idipsum possint Canonici, qui proinde lege, quae soli favet Episcopo, non possint ipsi frui; aliter enim esset contradictio inter ea, quae statuunt DD. et S. C., tertio tandem Concilii declarationem favere similiter Episcopo dumtaxat, non autem Canonicis, qui nullam illa in causa gerebant personam. Tandem licet haec omnia aliqua fortasse ponderatione digna fuissent antequam ederentur statuta nuncupata: *Pii Stabilimenti*: quibus sodalitia SS.mae Annunciatae et S. Leonardi in unum conjuncta fuerunt, et eorumdem Capellanis imperatum est, ut diebus festis, et solemnioribus officium divinum cum sacris aliis functionibus celebrare teneantur; nunc tamen nullo pretio sunt habenda, cum Capellani materiali detineantur impedimento, ne Cathedrali intersint, et caeteroquin hujusmodi statuta sanctionem Pontificiam et Regiam cumulatissime obtinuerint. Igitur proposito super exscripto dubio in partium contradictione die 25. Sept. 1840. Emi Patres rescripserunt. *Ad S. C. Concilii jam praeventum: nihil interim innovetur quoad servitium Cathedrali per presbyteros praestandum, juxta Resolutionem ejusdem Sacrae Congregationis Concilii.*

COADJUTOR

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Ill.mo i di passati fu letto nella nostra Congregazione dei Sacri Riti un Memoriale circa la precedenza del Coadjutore di un Canonico di codesta Cattedrale di Brescia con tre altri Canonici della stessa Chiesa. Intorno a che la suddetta Congregazione giudicò, che il Coadjutore dovesse avere l'ultimo luogo in Coro dopo tutti i Canonici, e così fu scritto a V. S. che facesse osservare mandandole la lettera con il Memoriale, e Decreto. Ma perchè s'intende, che non ha ancora eseguito l'ordine datole per avere detto Coadjutore domandato ricorso quà; però, non convenendo, che intanto la Chiesa resti priva del debito servizio, e in Choro abbia a nascere altro inconveniente, se le dice di nuovo, che senza dilazione alcuna faccia eseguire quanto per l'altra le fu ordinato, e che la Congregazione sin qui pensa avere giustamente provveduto: e se poi il Coadjutore ricorrerà quà, sarà inteso benignamente, et se sarà cosa rilevante provederà conforme alla giustizia ec. *Brixien. die* 10. *Octobr.* 1592.

2 Patriarcha Aquilejensis Ecclesiae S. C. supplicat, ut declaret, quis locus dandus sit Coadjutoribus Episcoporum Suffraganeorum in Synodo Provinciali? Et S. R. C. rescribendum censuit. Coadjutores cum futura successione in Synodo Provinciali sedeant juxta tempus eorum promotionum. *Die* 30. *Septembris* 1596.

3 Cum in Ecclesia Metropolitana Bononien. prima Dignitas sit Archidiaconatus, orta est controversia: An Archidiaconi modernus Coadjutor cum futura successione sedere debeat in choro in ultimo loco post omnes Dignitates, seu in ultimo loco post omnes Canonicos;et an,absente Archidiacono, idem Coadjutor illas functiones exercere possit, quas faceret, sive exerceret ipse Archidiaconus, si praesens esset? SSmus Dominus Noster Benedictus XIV. re matura discussa, et audito Rmo Domino Cardinali Tamborino C. S. R. Praefecto, R. P. Ignatio Reali primo Sacrarum Caeremoniarum Magistro, meque Secretario, et perpensis Decretis Congregationis Sac. Rit. in similibus causis emanatis, censuit, et declaravit: primo: *Praedictum Archidiaconum Coadjutorem sedere debere post omnes Dignitates, et ante omnes Canonicos tam absente, quam praesente Coadjuto*: Secundo: *Absente vel impedito Archidiacono, ad Coadjutorem ipsius Archidiaconi, non ad alias Dignitates inferiores, vel Canonicos ejusdem Ecclesiae pertinere illas functiones, et actus exercere, quas faceret, et exerceret ipse Archidiaconus, si praesens esset.* Et ita Sanctitas Sua in dicta Metropolitana Ecclesia Bononien. servari mandavit, quibuscumque in contrarium non obstantibus. *Bononien. Die* 15. *Martii* 1757.

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Dubitatum est in S. C. an et quomodo Canonicus Coadjutor alium substituere possit in chorale servitium Ecclesiae Collegiatae Divi Petri juxta Capituli veterem consuetudinem? respondit negative: *Spoletana Servitii chori die* 28. *Februarii* 1795. *dub.* 2.

2 Quum Angelus Comolli Coadjutor Canonici Jo. Petri Agbina S. Mariae ad Martyres urbis suum Coadjutum praemortuus esset, obtinuit a Pontifice Coadjutoriam Sacerdos Aloysius Jazi, cui cedere noluit Aghina distributiones quotidianas quas cessit primo Coadjutori Comollio, ut in Literis Apostolicis legitur *in favorem sui perpetui Coadjutoris cedere intendit;* propterea eamdem gratiam a suo Coadjuto petiit Jazius, et assequi non valuit, sed ut ex jure consequeretur, S. C. adiit, quae censuit distributiones quotidianas competere Coadjutori Jazi: *Romana Distributionum Quotidianarum* 23. *Januar.* 1796. Sed postea praevio recessu a decisis, Coadjuto competere resolvit: *die* 27. *Aug. ejusd. anni.*

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETUM

1 Cum N. N. Coadjutoriam perpetuam ejusdam Parochiae a S. Sede obtinuisset, praevia adprobatione pacti antea initi, ut Coadjutus integrum paraeciae usufructum perciperet, postea novo inter utrumque contractu intercessito, quo Coadjutus in administrationem Coadjutori cederet omnia et singula bona paroeciae cum conditione, ut Coadjutor paroeciae fructus faceret suos, et coadjuto scutata decem in singulos menses, donec viveret, contribueret. Dubitatione itaque exorta, an hic contractus contrarius esset Constitution. apostolicis nempe vel *Bullae Universalis Ben. XIV. an.* 1741. *XIX. in suo Bullar;* qua prohibetur vendere beneficiorum redditus aut ad vitam aut ad longum tempus per unam vel plures solutiones; vel *Const. Intolerabilis* Pii V. perinde ac ille contractus esset renunciatio cum reservatione pensionis, adeoque confidentiali Simonia infectus; vel denique *Const. Ambitiosae*, qua prohibetur beneficialium bonorum locatio ultra triennium; ex altera parte vero cum adnotaretur in casu particulari agi de contractu inter personas, quarum una possessiones, altera jus ad rem una Coadjuti vita suspensum obtineret; item parocho vel illiterato, vel seni (nam Coadjutus erat 80. annos natus et impotens regendae paroeciae effectus) juxta ecclesiasticas leges coadjutorem cum congrua dandum esse, dubia concinnata sunt. « 1. Se, e come possa sostenersi » la convenzione fatta in data 10. Gennaro 1840. » del Parroco N. N. col suo coadjotore? » et quatenus negative: 2. « Se, e quale provvedimenti « prendere per la retta amministrazione dei beni » della parrochia? » S. C. Ep. et Reg. *in Interamnen. super validitate Administrationis paroeciae* 18. *Feb.* 1842. resolvit: Ad primum *affirmative et ad mentem, mens est: Episcopus cogat Coadjutorem, ut praeter pensionem decem scut. addat congruam summam pro conductione domus parochialis. Ad* 2. *provisum in primo.*

COEMETERIUM

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Coemeterii aedificationem in Portu S. Georgii faciendam esse, in casu de quo agitur, sumptibus Communitatis, definitum fuit. *Firmana Reaedificationis Coemeterii die* 15. *Januarii* 1803.

2 Declaravit S. C. non constare de bono jure favore Communitatis Oppidi Rivifrigidi sepeliendi cadavera in Ecclesia Abbatiali Sancti Georgii, cum probationes tanti non essent, ut in Ecclesia hanc servitutem inducerent. *In Tyburtina die* 15. *Julii* 1820. *ad* 1. *Dub.*

Constitit in responsione ad 1. Dubium, non frui Communitatem Rivifrigidi jure tumulandi in Ecclesia Abbatiali Sancti Georgii, ac proinde non substineri dixit S. C. designationem, et constructionem coemeterii a Municipibus factam in eadem Ecclesia, contradicente Emo Abbate. *In Tyburtina die* 15. *Julii* 1820. *ad* 2. *Dub.* 3

Ac removendos esse judicavit sepultuarias lapides cum inscriptionibus a Comunitate positis in constructione Coemeterii ibi facta, Emo Abbate quoad omnia reclamante, et admonuit Municipes, ut consulerent conscientiae suae ob violatam Ecclesiae illius libertatem. *Ibid. ad* 3. 4

COGNATIO SPIRITUALIS

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Ex baptismi reiteratione nulla prorsus oritur cognatio spiritualis inter patrinum et rebaptizatum, ejusque parentes. *Vent. Cog. Sp. die* 8. *Junii* 1787. §. 4.

Per catechismum ea cognatio spiritualis contrahitur, quae matrimonium impedit: *Ibid.* §. 7.

Quae per catechismum spiritualis cognatio contrahitur imperfecta dicitur, ad differentiam alterius spiritualis cognationis, quae per verum et proprium baptismum contrahitur, quaeque dicitur perfecta, et non solum matrimonium impedit contrahendum, sed etiam contractum dirimit: *Ibid.* §. 8.

COLLEGIUM, COLLEGIATA

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Propositum fuit: an scilicet Archidiaconus Ecclesiae Cathedralis teneatur assistere, et in sede sine respaldo, seu *appoggio* sedere in aliis Ecclesiis, ad quas praedictus Episcopus adire contigerit? Sac. Rituum Congregatio censuit: *Supradictum Archidiaconum compelli posse per Episcopum Tirasonen. ut pontificaliter celebranti, aut alia Pontificalia exercenti, non solum in Cathedrali, sed in praescriptis etiam Ecclesiis sibi assistat, et inserviat; eumque sic assistentem, ac ministrantem scabello, sive sella rasa, quam vocant, prout ministrum decet, contentum esse debere. Tirasonen. Die* 20. *Decembris* 1594.

2 Delatis ad S. R. C. a Capitulo, Canonicis, et Portionariis Ecclesiae Cathedralis Rapolensis nonnullis controversiis adversus Presbyteros Parochialis Ecclesiae Arinigri ejusdem Dioecesis super asserta erectione dictae Ecclesiae in Collegiatam auctoritate ordinaria, cum creatione Dignitatum, et Canonicorum, nec non usu Insignium pro iisdem Dignitatibus, et Canonicis, quorum investituram permissu Episcopi, a Vicario Generali obtinuerunt; Emus, et Rmus Dominus Cardinalis Columna causae Ponens super iisdem infrascripta dubia coram se concordata, decidenda proposuit, nempe,

1. An erectio Parochialis Ecclesiae Arinigri in Collegiatam sustineatur in casu etc? Et quatenus Affirmative.

2. An pariter sustineatur erectio portionum dictae Ecclesiae in Archipresbyteratum, Primiceriatum, Thesaurariatum, Cantoratum, et Canonicatus respective in casu etc? Et quatenus Affirmative.

3. An, et quae sacra insignia obtentoribus dictarum Dignitatum, et Canonicatuum in Ecclesiasticis functionibus sint permittenda in casu etc.? Et quatenus Negative ad omnia.

4. An, et sub qua poena Praesbyteris participantibus dictae Ecclesiae Arinigri prohibendum sit tam nuncupatio ejusdem Ecclesiae cum titulo Col-

legiatae, quam usurpatie nominis dictarum Dignitatum, et Canonicatuum, nec non delatio insignium in casu etc? S. C. rescribendum censuit. Ad 1. *Negative* Ad 2. et 3. *Provisum in primo.* Ad 4. *Arbitrio Ordinarii.* Et ita declaravit, et servari mandavit. *Rapolen. Die* 4. *Julii* 1767.

3 Proposito dubio: An Collegiata Belvederii praecedere debeat Ecclesiae Parochiali ejusdem loci; ut quae functiones spectent ad Collegiatam, quaequo ad Parochum: S. C. Ad primam partem respondit: *Negative, ad 2. Licere Collegiatae exercitium functionum consuetarum, dummodo non turbetur exercitium functionum propriarum Paroeciae S. Petri. Belveder. Die* 20. *Septembris* 1806.

4 SSmus Dñus Noster Pius VII. Pont. Max. supplicante Serenissimo Principe Ferdinando IV. utriusque Siciliae Rege, divisis, ac dismembratis quindecim Terris ab extensa nimis Syracusana Dioecesi; Decretalibus Literis datis idibus Septembris anni proxime elapsi Calatbajeronensem Dioecesim erexit a Civitate ejusdem nominis. Binae cum ea in Civitate adessent Collegiatae Ecclesiae, certatum est in antecessum, cuinam jus, et bonor Catbedralitatis competeret; verum loci comoditas dissidia composuit, et S. Juliani Templum jure, et bonore praefatis excelluit. Ecclesiae vero, cui a S. Jacobo titulus, attenta ejusdem insignitate, nomen clargitum Basilicae minoris ordinis, et ad statum, gradum, et conditionem, bujusmodi Basilicarum evecta est. Hinc inter Capitola praefatarum Ecclesiarum dubitatum: An ex vi Decretalium literarum Apostolicarum, quibus Collegiata Ecclesia S. Jacobi Calatbajeronen. ad statum, gradum, et conditionem Basilicae Minoris evecta est, possit baec ipsa Ecclesia Conopoeum (vulgo Padiglione) et Tintinnabulum gestare, quamvis de hoc peculiari privilegio sileant Apostolicae literae?

Et S. R. C. supplicantibus pro hujusmodi Dubii declaratione Cathedralis Ecclesiae Calathajeronen. Canonicis, exquisito prius voto unius ex Apostolicarum Caeremoniarum Magistris scripto tradito, praeloque evulgato, ad relationem Emi, et Rmi Dñi Cardinalis Quarantotti loco Emi, et Rmi Dñi Cardinalis Litta Ponentis, censuit rescribendum. *Ad D. Secretarium cum SSmo. Calathajeronen. Die* 22. *Mart.* 1817.

5 Facta autem per me infrascriptum Sac. ejusdem Cong. Secretarium de praemissis *Sanctissimo Domino Nostro* relatione: eadem Sanctitas Sua declaravit, atque decrevit « Juxta Congregationis votum, posso Capitulum Collegiatae Ecclesiae S. » Jacobi Civitatis Calathajeronen. vigore praefa» tarum literarum Conopaeum, et Tintinnabulum » gestare; verum in iis tantum solitis, et consue» tis Ecclesiasticis functionibus, in quibus non » concurrit cum altero Cathedralis Ecclesiae Ca» pitulo, idque in Ecclesiae ambitu, vel intra li» mites tantum ejusdem Paroeciae, excepta dum» taxat ab hac limitatione solemni supplicatione » ab eadem Collegiata fieri quotannis solita per » vias Civitatis in die festo S. Jacobi ejusdem Ec» clesiae Titularis. » Atque ita decrevit, statuit, et in posterum servari mandavit. *Die* 25. *ontedicti Mensis, et Anni.*

Cathedra, et Solium ob Episcopi adventum in 6
Collegiata Ecclesia suae Dioecesis erectum, illo absente, et in suam residentiam reverso, in eadem Collegiata Ecclesia retineri non licet. *Bononen. Die* 26. *Aprilis* 1834.

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

S. C. standum esse in decisis respondit, seu 1
exequenda esse decreta Episcopi Sutrini quoad erectionem Collegii Ecclesiastici in Civitate Roncilionen. omnibus juribus ad Sutrinum Seminarium spectantibus reservatis. *In Sutrina Collegii Ecclesiastici die* 21. *Februarii* 1824.

In Oppido Jennazzani Parochialis adest Eccle- 2
sia S. Pauli, quae Archipresbytero, et quatuor Beneficiatis est composita. Cardinalis Ruffus Episcopus Praenestinus iis, ut missam pro benefactoribus in genere applicarent, praecepit. Quaestionem hinc isti posuerunt super enarratae Ecclesiae Collegialitate, ajentes Bullam deesse erectionis, deesse Apostolicum privilegium, et omnia signa deesse Collegialitatis, quum Capitulum numquam efformaverint, nec Capitulares actus exequerint, neque massa ulla communis extiterit, nullae quotidianae distributiones, nullumque residentiae onus adfuerint. Putabant itaque Ecclesias quasi collegiales, seu speciem quamdam collegialitatis habentes, ad missam conventualem non esse adstringendas. Et revera Sacr. Congregat. definire non dubitavit, de praefatae Ecclesiae collegialitate non constare; ita ut Missa conventualis pro benefactoribus in genere celebrari non debeat: *Praenestrina Missae convent. die* 19. *April.* 1779.

Parochialis Ecclesia S. Michaelis Arcangeli op- 3
pidi Caprarolae fuit ab Episcopo Niccola Perusio, Gregorii XIII. Pont. Max. habito oraculo, in Collegiatam erecta. Quum haec suas peculiares haberet constitutiones, habeatque massam communem distributionum, et alias hujuscemodi praerogativas; An de sua Collegialitate constaret? est S. Congreg. interrogata, et de sua utique collegialitate liquere resolvit: *Civitatis Castellanae Missae convent. die* 16. *Decem.* 1786. *dub.* 1.

Supplicationes Ecclesiae Collegiatae S. Petri 4
Montis Martiani indicendae sunt per Archypresbyterum de consensu Capituli juxta decretum Card. Episcopi anni 1781: *Senogallien. die* 13. *Junii* 1789. *dub.* 9.

Supplicationibus, quae fiunt per Capitulum Col- 5
legiatae Oppidi Capranicae feriis sextis Martii in-

teresse debere Patres Conventuales ejusdem oppidi judicio decernit S. C. *Sutrina die* 6. *Decem.* 1794. *dub.* 1.

6 Mansionariam in Ecclesia Collegiata Oppidi Paleani erigi permisit Sacra Congregatio, cujus Pessessor onere adstringeretur adesse Sacrario, et minora officia Ecclesiae praestare; statuit vero, quod gemini Beneficiati, qui ad praedicta officia tenebantur, annuam Mansionario praestarent pensionem. *In Praenestina Mansionariae die* 20. *Februarii* 1802.

7 Praebendarum augmentum a Canonicis Collegiatae S. Cristinae Civitatis Eugubi petitum ex haereditate Triangoli, rejecit Sacra Congregatio, et Episcopo injunxit, ut incumberet pro applicatione Missae Conventualis, sin minus referret de legitima causa. *In Eugubina Praebendarum die* 10. *Septem.* 1803.

8 Unionem duorum Clericatuum in Collegiata S. Andreae Apostoli Paleani existentium faciendam esse decrevit S. C. favore unius ex duobus Capellanis per modum provisionis cum obligatione retinendi Clericum, et quatenus hanc unionem recusarent Capellani, tum favorem unius Clerici faciendam esse statuit. *In Praenestina die* 28. *Februarii* 1807.

9 Locum esse unioni Collegiatarum Sancti Laurentii, et S. Nicolai definivit. S. Congregatio. *In Nullius S. Edisti* 11. *Aprilis* 1807.

10 Declarandos esse voluit Sac. Congregatio ab Episcopo Brictinoriensi,servatis servandis,Irregulares,exceptis tamen Archipresbytero,et canonicis Personali et Golfarelli, reliquos canonicos aliosque praesbyteros Collegiatae Ecclesiae S. Mariae in Burgo Civitellae, qui publice celebrarunt post incursam suspensionem ab eodem Episcopo in executione resolutionum Sac. Congregationis *die* 16. *Martii* 1816. *et* 12. *Julii* 1817. latam nisi Missam per turnum celebrarent ad auroram et meridiem, eosdemque relegandos esse decrevit in Conventu Regularium strictioris observantiae ad dispositionem Sac. Congregationis. *In Brictinorien. Collegiatae* 16. *Januarii* 1817. *ad* 1. *Dub.*

11 In excitata controversia inter Capitulum Collegiatae Ecclesiae Oppidi Paleani,et administratores Patrimonii Columnae, ad quem nimirum de jure pertineret onus reparandi eam Ecclesiam Collegiatam, cum a Capitulo in sui defensionem post exaratum folium D. Secretarii, ac tantum paucos dies ante resolutionem exhibita fuerint jura, Sac. Congregatio, ut maturius procederet, definitionem distulit quoad jus, et titulum utriusque partis; sed quia Ecclesia sollicita indigebat reparatione, et ex Capituli allegatione constabat ex tercentorum annorum consuetudine Ecclesiam reparatam fuisse a familia Columna, etiam post protestationes ab hac emissas, voluit ut interim non retardaretur reparatio sumptibus hujus Patrimonii. *In Praenestina Restaurationis Ecclesiae Collegiatae* 18. *Septembris* 1817.

Audiendam esse Rev. Cameram Apostolicam 12
patronam censuit Sac. Congregatio antequam Capitulo Collegiatae Ecclesiae oppidi Vallerani petitam concederet reductionem vel canonicatuum, et beneficialium praebendarum, vel servitii choralis ob praebendarum tenuitatem et inservientium paucitatem. *In Civitatis Castellanae Reductionis, et dispensationis* 18. *Decembris* 1818. *ad* 1. *et* 3. *Dub.*

Necnon antequam ad geminam in hebdomada 13
reduceret binam Missam quotidianam pro fundatoribus Rossetti, et Agostini a singulis illius Collegiatae Ecclesiae canonicis, et beneficiatis per turnum celebrandam. *Ibid. ad* 4. *Dub.*

Cum redditus Collegiatae Ecclesiae Sancti Martini ob passam imminutionem tenues adhuc sint, 14
Sacra Congregatio indultum reductionis quoad Chori servitium 16. Decembris 1820. concessum prorogavit, donec augeantur redditus; aut servitium Chorale ad Octavas privilegiatas ampliavit. *In Nullius Sancti Martini Reductionis Servitii Chori* 22. *Februarii* 1820.

Dispensationem erigendi Montem Pietatis pro 15
manutentione Fabricarum, quae pertinent ad praebendas Collegiatae Vallerani a fundatoribus, praescriptam ad decennium tantum concessit S. Congregatio ejusdem Ecclesiae Capitulo, quod tamen ab eo onere non absolvit, ex eo quod ad illarum manutentionem non teneatur R. C. A. audita juxta resolutionem *diei* 18. *Decembris elapsi anni*, quae jurepatronatus dumtaxat Ecclesiae, necnon praepositurae, et Archipresbyteratus gaudet, non vero caeterarum praebendarum. *In Civitatis Castellanae Reductionis, et Dispensationis* 15. *Julii* 1820. *ad* 5. *Dub.*

Onus instituendi plebem salutaribus verbis sin- 16
gulis diebus Dominicis aliisque festis spectare declaravit Sacra Congregatio ad Vicarium Curatum, non vero ad quatuor Canonicos primae erectionis in Collegiata Ecclesia Oppidi Sanctanatoliae habitualem curam habentes. *In Camerinen. Missae pro Populo, et Legatorum* 16. *Decembris* 1820. *ad* 3. *Dubium.*

Cum bona Collegiatae Oppidi Corelliani vel ma- 17
le gestae administrationis, vel aeris alieni causa valde imminuta, et dispersa essent, itaut parea non forent oneribus sustinendis, servandam esse ejusdem Collegiatae suspensionem jam ab Episcopo, uti Visitatore Apostolico, factam, juxta votum Emi Rivarola Relatoris Sacra Congregatio censuit. *In Civitatis Castellanae* 24. *Nov.* 1821. *ad* 1. *Dub.*

Archipresbytero in eadem Ecclesia curam Ani- 18
marum exercenti praefinivit S. Congregatio congruam scut. 100. ab administratore ejusdem Collegiatae solvendorum praeter incerta stolae, injun-

cto onare applicationis Missae pro populo, et aliarum 26. Missarum pro Benefactoribus in genere juxta votum ejusdem Emi Relatoris. *Ibid ad* 2. *Dub.*

19 Capellanum adjutorem Archipraesbyteri eligendum esse voluit Sac. Congregatio, praevio examine, et Episcopi approbatione, sub conditione amovibilitatis, et juxta votum laudati Emi Relatoris, arbitrio Episcopi relinquens salarii assignationem ex bonis et redditibus in administratione positis, necnon obligationem nonnullarum Missarum pro benefactoribus in genere singulis Mensibus celebran. facto verbo cum SSmo quoad omnia. *Ibid. ad* 3. *Dub.*

20 Ad D. Secretarium cum SSmo juxta mentem rescripsit Sacra Congregatio quoad augmentum congruae Aemidio Pauri Plebano Castri Ferretti Anconitanae Dioecesis apoplexia correpto. *In Anconitanae congruae* 9. *Jul.* 1822.

21 Ob exiguitatem redditnum praebendarum Collegiatae Ecclesiae Oppidi Vallerani, licet primo dobio reductionem earumdem denegaverit ob nimium Divini cultus detrimentum, attamen concessit ad decennium suspensionem collationis vacantium duorum Canonicatuum, et trium Praebendarum Canonicalium, ad effectum conficiendi multiplicum ex superextantibus redditibus, satisfactis missarum oneribus, deputato per Episcopum Ecclesiastico Administratore, non retardata interim vacantis praepositurae provisione, atque id notificari voluit ministris Datariae Apostolicae. *In Civitatis Castellanae reductionis et dispensationis die* 15. *Jul.* 1823. *ad* 2. *Dub.*

22 Attenta diminutione redditaum promanantium ex LL. MM. censuit S. C. Capitulo Collegiatae Nullius S. Martini suspensionem nominationis duorum Canonicatuum concessam die 17. Septembris anni 1808. ad aliud triennium a die expirati indulti esse prorogandam; audiendum esse voluit Emum Protectorem, qui transmisso statu activo, et passivo Capituli, dignaretur referre de antiquo et praesenti numero Canonicorum, de redditibus, quos ex fundatione percipiebant, et modo percipiunt, nec non de qualitate servitii praestiti post partialem LL. MM. restitutionem. *In Nullius S. Martini die* 16. *Decembris* 1823. *ad* 1. *Dub.*

23 Hoc autem beneficio concesso, denegavit petitam ab eodem Capitulo suspensionem missarum sex lectarum, ab unoquoque Canonico quovis mense celebrandarum. *Ibidem ad* 3. *Dub.*

24 Ut reparationi Collegiatae Ecclesiae Belviderii Senogallien. Dioecesis, in solo Lateranensi sitae, provideatur, S. C. juxta votum Emi Archipresbyteri Sacrosanctae Lateranensis Basilicae, suspensionem concessit per septem annos quoad praebendas Ubertini et Grassi, et per quatuordecim quoad alias praebendas vacantes, et Mansionariae Capellaniam, quod notificari voluit Ministris Datariae Apostolicae; nec non servitium Chori redaxit ad septennium, exceptis omnibus festis, etiam reductis tempore Adventus, et Quadragesimae, Octavis privilegiatis, et festo S. Titularis, cum obligatione celebrandi omnibus diebus, etiam reductis, Missam lectam pro Benefactoribus, et ad D. Secretarium cum SSmo quoad omnia. *In Senogallien. Fabricae Ecclesiae die* 20. *Martii* 1824. *ad* 1. *et* 2. *Dub.*

Universitati Petrae Rubrae administratrici bonorum Ecclesiae S. Lazari sitae in solo Lateranensi, et in Feretrana Dioecesi, quia ejus redditus adeo tenues sunt, ut satis non sint tributorum solutioni, et Ecclesiae manutentioni, Missarum reductionem, celebrata unica missa, ad quinquennium, ei tamdiu, facto verbo cum SSmo, concessit S. Congregat. *In Feretrana die* 14. *Augusti* 1824. 25

Ad sequentem Congregationem prorogatum fuit judicium de matricitate, et majoritate Collegiatarum Hispelli Fulginaten. Dioecesis, necnon de jure privativo Fontis Baptismalis, et de observantia rescripti S. C. *In Fulginaten. Fontis Baptismatis die* 16. *Aprilis* 1825. *ad* 1. 2. *et* 3. *Dub.* 26

In Ecclesiam S. Blasii Montis Milonis Maceraten. Dioeceseos Collegiatam in pristinum restitutam esse dixit S. C. quamvis Communis deficiat Massa, eum haec deficientia Canonicis tribuenda esse videatur, et interim nonnullis ex Canonicis statuta pensio a R. C. A. solvatur. Restituta Collegiata, Canonicos teneri ad integrum Chorale servitium, ad formam Bullae erectionis, dixit eadem S. C. quae provideri voluit quotidianis distributionibus ex quarta parte fructuum et quorumcumque proventuum ad formam dictae Bullae. *In Maceraten. die* 29. *Januarii* 1825. *ad* 1. 2. *et* 3. *Dub.* 27

Collegiata S. Nicolai, quam Xistus IV. S. M. ab Ordinario exemerat, atque Sedi Apostolicae immediate subjecerat, amplissimam S. Thomae Parochiam complectitur. Hanc Episcopo visitare decernenti obstitit Ecclesiae Praepositus, nullaque pompa adventantem Episcopum excepit; Multiplicem hinc de exemptione, et privilegiis exortam litem diremit S. C. definiens, constare quidem de exemptione, servatis tamen moderationibus a S. Tridentina decretis. *In Regien. Exemptionis* 30. *Jan.* 1836. *ad* 1. *Dub.* 28

Statuit hinc S. C. posse Episcopum visitare Collegiatam exemptam jure Delegato; Paroeciam vero juxta decreta Concilii Tridentini sess. 7. et sess. 21. cap. 8. de Reform. *In eadem ad* 2. *et* 3. *Dub.* 29

Episcopo praedictam Collegiatam exemptam visitanti praestanda esse obsequia juxta praescriptum Caeremonialis Romani pro Episcopis visitantibus respondit S. C. *In eadem ad* 4. *dub.* 30

Competere Praeposito Collegiatae exemptae S. 31

Nicolai jus Superioritatis in Ecclesiae Clericos et bona, quoad ea tantum quae servitium Ecclesiae et bonorum administrationem respiciunt, edixerunt EE. PP. *In eadem ad* 5. *dub.*

32 Nullimode vero posse Praepositum ipsius Collegiatae exemptae dimissorias concedere Clericis Ecclesiae inservientibus responderunt EE. PP. *In eadem ad* 6. *dub.*

33 Literas Apostolicas datas Praeposito, et exemptae Collegiatae praedictas promulgari et executioni committi posse sine venia Episcopi, dummodo de istius scientia, declararunt EE. PP. *In eadem ad* 7. *dub.*

34 Nominationem Praesbyteri ad Paroeciam S. Thomae ad Praepositum Collegiatae S. Nicolai exemptae tantum spectare, examen vero et adprobationem ad Episcopum pertinere declaravit S. C. *In eadem ad* 8. *dub.*

REV. FABRICÆ S. PETRI DECRETA

Postquam Parochialis Ecclesia S. Petri Montis Martiani in Collegiatam fuerat erecta, plurimae inter Archipresbyterum, et Canonicos controversiae emerserunt. Quaesitum inter caetera fuit; an, et cui competat jus celebrandi in eadem Ecclesia sacras omnes functiones, choralibus et parochialibus exceptis: S. Congreg. respondit, servandum esse decretum tertium Card. Episcopi anni 1781. *Senogallien. die* 13. *Junii* 1789. *dub.* 6. 1

Communicationem domus Archipresbyteralis Ecclesiae Collegiatae S. Petri Montis Martiani in choro, ubi in hyeme Sacra faciant Canonici, claudi debere juxta decretum Episcopi anni 1781. reservata Archipraesbytero altera, quam habet, communicatione cum Ecclesia in latere opposito, S. C. visum est. *Senogallien. die* 13. *Junii* 1789. *dub* 2. 2

COMMEMORATIO

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 n Archiepiscopo Bahien. liceat declarare per literas Pastorales SSmum Salvatorem non esse Patronum, sed semper fuisse, et esse Titularem Civitatis Bahiensis, ejusque Cathedralis, adeoque imposterum pro Titulari habendum, et colendum sub eodem ritu, quem nunc hebet, et semper habuit, quando Patronus existimabatur.

2. An eidem liceat declarare per literas Pastorales S. Franciscum Xaverium esse Patronum Principalem Civitatis Bahiensis rite constitutum, adeoque imposterum pro Patrono Principali habendum, et colendum sub ritu, qui Patronis Principalibus civitatum conceditur; ita ut infra annum in Officio Divino, quando dicuntur suffragia Sanctorum, de eo ut Patrono Principali fieri debeat commemoratio loco competenti, et praeterea in Missa, quando dicitur Oratio *A cunctis*, sub litera N. ejus nomen exprimi debeat?

S. C. rescribendum censuit. Ad 1. *Licere, prout in Dubio.* Ad 2. *Pariter licere, prout in Dubio: dummodo non omittatur in Metropolitana commemoratio SSmi Salvatoris tamquam Titularis ejusdem.* Et ita declaravit, ac servari mandavit. *Bahien. Die* 16. *Februarii* 1754.

2 Cum in Ordine Carmelitano discalceato post festum omnium Sanctorum die 15. Novembris, recurrente festo sub ritu duplici S. Geltrudis, habeatur commemoratio defunctorum Ordinis praedicti sub ritu duplici, dicendo missas pro defunctis Fratribus, et Sororibus ejusdem ordinis; quaeritur: an sufficiat, quod recitetur unum Nocturnum cum Laudibus Officii Defunctorum sub ritu duplici, seu potius recitari debeat totum Officium Defunctorum sub eodem ritu, recitatis pridie Vesperis cum psalmo *Lauda anima mea etc.*? S. C. rescribendum censuit. Ad 12. *Dentur Decreta in una Einsidlen* 23. *Jun.* 1736. *et in una Ordinis Eremitarum Camaldulensium.* Et ita declaravit. *Ordinis Carmelit. Excalc. Prov. Poloniae Die* 27. *Martii* 1773.

1. An in casu, quo in Dominica Paschae, et Pentecostes occurrant Officia semiduplicia, et duplicia minora, pro quorum translatione locus non supersit in toto anni Ecclesiastici decursu, de ipsis fieri debeat commemoratio in eadem Dominica Paschae, et Pentecostes in Vesperis, et Laudibus, et Missis: an vero debeant prorsus omitti? in casu etc. 3

2. An de iisdem simiduplicibus, et duplicibus possit fieri commemoratio in feria 2. et 3. Paschae et Pentecostes in utrisque Vesperis, Laudibus, at Missa?

3. An in quibuscumque aliis duplicibus sive secundae, sive primae classis, comprehensis etiam festis Ascensionis, et Corporis Christi fieri possit commemoratio de laudatis duplicibus, at semiduplicibus in utrisque Vesperis, Laudibus, et Missis aeque ac fit de die Octavae, si alicubi occurrat?

4. An de eisdem semiduplicibus, et duplicibus fieri debeat commemoratio in Vesperis feriae 3. Paschatis, et Pentecostes, necnon in secundis cujuscumque alterius festi primae classis in casu, quod de ipsis facienda sit die sequenti?

5. An de laudatis semiduplicibus, et duplicibus legenda sit nona lectio ad Matutinum, composita ex omnibus eorum lectionibus propriis secundi

nocturni ad modum unius in omnibus duplicibus primae classis, exceptis illis trium lectionum, Festo, et Octava Corporis Christi, et quoties legenda occurrat nona lectio de homilia super Evangelium?

6. An in Missis Dominicae Palmarum, et Vigiliae Pentecostes, in quibus excluditur commemoratio festi simplicis, licet facta fuerit in Officio, facienda sit commemoratio de praedictis duplicibus, et semiduplicibus in Missis?

9. An commemoratio festi duplicis occurrentis in Dominica per annum, in qua recitatur officium alicujus festi mobilis majoris ritus, vel dignitatis, praeferenda sit commemorationi ejusdem Dominicae, lecta tamen nona lectione de homilia ejusdem?

11. An occurrente festo Confessoris non Pontificis infra octavam alterius festi pariter Confessoris non Pontificis, pro commemoratione octavae in Laudibus desumenda sit Antiphona ex secundis, an vero ex primis Vesperis?

13. An in die commemorationis omnium Fidelium Defunctorum, in qua omnes Missae, excepta conventuali post Tertiam, celebrandae sint pro defunctis, reponi debeat festum dupl. maj. translatum, S. Joachim v. g. SSmi Nominis, aut Rosarii B. M. V. vel Angelorum Custodum? an alterius translatis Officiis istis recitari debeat Officium de die infra Octavam omnium Sanctorum, an vero in hoc peculiari casu reponi prius possit Officium aliud dupl. min. pariter translatum, quod pro tali die non excludit Missas Defunctorum. S. C. rescribendum censuit Ad 1. et 2. *Dilata, et videantur particulariter.* Ad 3. *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam, excepta Missa Solemni,* Ad 4. *Ut ad proximum.* Ad 5. *Affirmative, exceptis illis trium lectionum, festo, et octava Corporis Christi, et quoties legitur nona lectio de homilia super Evangelium.* Ad 6. *Negative, et serventur Rubricae.* Ad 9. *Affirmative.* Ad 11. *Negative quoad primam partem, Affirmative quoad secundam.* Ad 13. *Dentur decreta Sac. Congregationis.* Et ita declaravit, et servari mandavit. *Urbis, Seu Ord. Minor. Observant. S. Francisci. Die* 28. *Martii* 1775.

4 1. Sancti, qui in fine anni supersunt, vel sunt ritus duplicis, vel semiduplicis, diebus eorum propriis considerandi sunt tamquam simplices ex decreto 26. Novembris 1735. (3889. *ad* 5.) In Rituali autem P. Cavalieri Tom. 1. cap. 6. decret. 5. (*in ordine* 73.) legitur, hujusmodi officia tractari debere ad normam Rubricarum de festis simplicibus, addita tamen commemoratione in secundis Vesperis. Sed cum per decretum 23. Januarii 1745. (In Lunen Sarzanen. 4017.) facienda sit commemoratio S. Silvestri in die Dedicationis propriae Ecclesiae, dubitatur nunc: An si officia hujusmodi Sanctorum vel sint ex se ritus dup. vel semiduplicis, inciderint in festis solemnioribus primae classis, fieri de illis debeat commemoratio maxime in Dominica Paschae, et Pentecostes, et duobus sequentibus diebus (ubi etiam cessant octavae) ac in festo Corporis Christi, et Ascensionis?

2. Ambigitur, an talium Sanctorum (vel sint ex se ritus duplicis, vel semiduplicis) commemoratio recitanda sit in primis Vesperis, primae, vel secundae classis?

3. Quaeritur: utrum hujusmodi Sanctorum commemoratio praeponenda, vel postponenda sit commemorationi Dominicae, vel Octavae, seu infra octavae, si cum illis concurrat?

6. Quando recitatur de S. Confessore, et in Laudibus fieri debet commemoratio de infra octavam alterius Confessoris propriam non habentis; quaeritur, unde desumenda est Antiphona, ex primis Vesperis, an potius ex secundis, cum infra octavam primas non habeat Vesperas?

8. An commemoratio SSmi Sacramenti ob ejus expositionem in duplici primae, et secundae classis debeat uniri cum oratione Missae sub unica conclusione, quando insimul concurrunt aliae commemorationes de praecepto, aut de feria majori? S. C. rescribendum censuit. Ad 1. 2. et 3. *Commemoratio Sanctorum novem Lectionum, qui in fine anni supersunt, nec sunt trasferendi ad annum sequentem, ut alias decretum; aut sint ritus semiduplicis, aut duplicis etiam majoris, diebus eorum propriis (etiamsi occurrant in festis primae, et secundae classis) facienda est ad instar diei Octavae, et Dominicae tam in occurrentia, quam in concurrentia, habita ratione ad ritum, quo descripti sunt in propriis Calendariis; exceptis tantum ultimo triduo majoris hebdomadae, festis Paschae et Pentecostes cum duobus sequentibus diebus, in quibus nulla SSrum commemoratio omnino tollerari debet. Quoad ordinem vero, si dis eorum propria aliae commemorationes occurrant, servetur, ut prius fiat commemoratio, de quo, secluso impedimento, die illa celebraretur Officium, aut Vesperae integrae, aut Capitulum, aut dimidiae.* Ad 6. *Negative quoad primam partem, et Affirmative quoad secundam, scilicet pro Laudibus sumendam esse Antiphonam de secundis Vesperis, et pro secundis Vesperis de Laudibus: in utroque tamen casu cum ℣. de primis Vesperis.* Ad 8. *Uniendam esse in fine aliarum Commemorationum de praecepto. Ord. Min. S. Francisci De Obser. Provinciae Conceptionis B. M. V. In Regno Portugalliae. die* 18. *Decembris* 1779.

21. B̃ma Virgo Maria est Patrona principalis totius Ordinis Carmelitarum. Quaeritur ergo: 5
Utrum Patres Carmelitae discalceati, quando recitatur officium de feria simul cum officio parvo B. M. V. possint, et debeant inter Suffragia Sanctorum facere commemorationem de eadem non solum in Conventibus, quorum Ecclesiae sint eidem Virgini dicatae quocumque titulo, sed etiam in omnibus Conventibus Ordinis ratione praedicti specialissimi Patronatus?

22. Utrum inter Suffragia Sanctorum fieri debeat a Regularibus commemoratio Titularis suae Ecclesiae, non obstante, quod etiam fiat de Patrono principali Religionis?

23. Utrum in Hispania teneantur Regulares facere commemorationem S. Jacobi Apostoli Patroni principalioris Regni, quando in Officio divino dicuntur Suffragia Sanctorum, et apud Regulares fit commemoratio Patroni principalis Religionis? S. C. rescribendum censuit. Ad 21. *Affirmative in omnibus.* Ad 22. et 23. *Affirmative Ordinis Carmelitarum Excalceatorum Congregationis Hispaniae. Die* 16. *Februarii* 1781.

COMMUNIO

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Indulti sumendi SSmum Eucharistiae Sacramentum in nocte Nativitatis Domini pro Monialibus Monasterii S. Mariae Egyptiacae nuncupat. *di Pizzofalcone* Ordinis S. Augustini Civitatis Neapolis: *Servetur Decretum. die* 9. *Decembris* 1760.

2 Cum S. R. C. supplicata fuisset, ut declarare dignaretur: An Dignitates, Canonici, Portionarii, caeterique Beneficiati Ecclesiae Cathedralis Concheusis teneantur Sacram Eucharistiam accipere de manu Celebrantis in Missa conventuali feria V. in Coena Domini, sicuti faciunt caeteri de Clero, in suis Parochiis quem in posterum liceat privata Missae sacrificia celebrare. Et eadem S. R. C. rescribendum censuit: *Servetur Decretum jam emanatum in una Civitate die* 27. *Sep.* 1608. *die* 22. *Dec.* 1770. Praefatum autem Decretum supra laudatum est, ut sequitur: An omnes Dignitates, Canonici, Portionarii, et alii Sacerdotes Ecclesiae Cathedralis Feria V. in Coena Domini debeant non celebrare, sed sacram Communionem sumere de manu Episcopi, vel alterius Celebrantis, prout ordinatur in libro caeremonialis episcoporum, et prout in dicta Ecclesia servabatur; licet postea per consuetudinem, seu potius desuetudinem, consueverint singuli Presbyteri, dignitates, Canonici, et Mansionarii, per se ipsos dicta die Missas coelebrare.

3 Proposito dubio an Canonicus Sacerdos in Feria V. Coenae Domini Communione generali super almutiam stolam a collo pendentem habere debeat, vel solum super cottam. Et S. R. C. censuit respondendum: Servandam esse Incorum consuetudinem *die* 10. *Septembris* 1796. *ad* 5.

4 Cum Sacerdos Joannes Baptista Berni recenter Archipresbyteratu Ecclesiae Parochialis titulo SS. Cosmae, et Damiani loci, vulgo nuncupati Canoscio, Dioecesis Tiphernen, potitus, antiquam consuetudinem in eadem Ecclesia invenerit Sacrosanctam Eucharistiam impertiendi Fidelibus in Sabbato Sancto pro satisfactione etiam Paschalis praecepti, et anceps haeserit: Num eadem consuetudo servanda foret, sive utpote abusiva removenda? Ut omnem anxietatem deponeret, supplex fuit apud S. R. C. pro declaratione sequentis Dubii, videlicet: An liceat in Sabbato Sancto inter Missarum solemnia Sacram Eucharistiam Fidelibus distribuere, et num per eamdem sumptionem sacrae Communionis praeceptum Paschale adimpleatur?

Et S. eadem Congregatio, audito prius uno ex Apostolicarum caeremoniarum Magistris, qui scripto suam sententiam protulit, referente Emo, et Rmo D. Card. Crivelli Ponente, respondit: *Affirmative in utroque. Tiphernen. die* 22. *Mart.* 1806.

5 Proposito dubio: An die magni concursus ad Indulgentiam plenariam, vel ad Jubilaeum possit ministrari Sacra Eucharistia fidelibus aliqua hora ante auroram, et post meridiem. S. C. respondit: In casu de quo agitur, Affirmative a tempore ad tempus, quo in illa Ecclesia Missae celebrantur, vel ad formam Rubricae, vel ad formam Indulti eidem Ecclesiae concessio. *Juden. ad* 37. *die* 7. *septembris* 1816.

6 In Communione Ordinandorum si communicantur etiam Ordinati in Minoribus Episcopus uti debet forma: *Corpus D. N. Jesu Christi custodiat Te in vitam aeternam:* non vero; *Animam tuam.* S. C. *Marsorum ad dub.* 15. *die* 12. *Novembris* 1831.

7 Si quando danda est Communio, inventus non fuerit sufficiens numerus Hostiarum, servanda est consuetudo dividendi consecratas Particulas, modo adest necessitas. S. C. *Verorum dub.* 1. *die* 16. *Martii* 1833.

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 A Paroecia S. Laurentii Urbis S. Severini ad aedes Congregationis S. Philippi Neri e fronte positas ejusdem Ecclesiae SSmam. Communionem deferri prohibuit S. C. per aditum subterraneum (quamquam lucidum et decentem) donec Inquilini, qui eas conduxerant, discederent, ac rediret Communitas Religiosa; mandavitque Episcopo Clausuram januae ad hujusmodi aditum ducentis. *In S. Severini die* 8. *Februarii* 1814. *ad* 2. *dub.*

CONCEPTIO B. M. V.

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Cum a Clero Ecclesiae Cathedralis Funchalen. recitari consueverit in omnibus etiam Sabbatis Adventus, Quadragesimae, quatuor Temporum, et Vigiliarum Officium Conceptionis B. M. V., quod ex indultis Summorum Pontificum *Julii II.*, *Urbani VIII.* eidem Clero concessum fuerat ritu semiduplici pro omnibus anni Sabbatis non impeditis Officio novem lectionum, exceptis Vigiliis Nativitatis Domini, Pentecostes, et aliis similibus; Rmus Episcopus a S. R. C. declarari cupiens: An praedicta consuetudo sit continuanda in casu etc.; vel servanda sint Decreta ejusdem Sac. Congregationis edita *annis* 1651. *et* 1706. prohibentia similium Officiorum recitationem in Adventu, Quadragesima, quatuor Temporibus, et Vigiliis etc? (vide supra Num. 1480. 3592.).

Et S. C., ad relationem mei infrascripti Secretarii, declaravit: *Servanda. Funchalen. die* 13. *Septembris* 1760.

2 1. An liceat celebrare Festum solemne cum praecedentibus novemdialibus supplicationibus Immaculatae Conceptionis B. M. V. in Ecclesia Collegiata Terrae Tophiae die 8. Decembris, quibus celebrantur in Ecclesia S. Alexandri Patrum Minorum Conventualium ejusdem loci? S. C. Ad « 1. Quoad Festum solemne, Negative quoad Ecclesiam Collegiatam; quoad preces novemdiales » juxta mentem, nempe, pro concordia arbitrio » Emi Ponentis, qui eodem arbitrio utendo declaravit: Preces novemdiales praemittendas Festivitati Conceptionis B. M. V. Immaculatae peragi licere in Ecclesia Collegiata per Archipresbyterum, et Canonicos de mane, sive horis matutinis; in Ecclesia vero S. Alexandri esse celebrandas per Patres Minores Conventuales de » sero, sive horis vespertinis. *Nullius Farfen. die* 6. *Augusti* 1763.

15. An Missa votiva de Conceptione B. M. V., 3
quae ex indulto S. R. C. in singulis Sabbatis per annum, exceptis privilegiatis, et impeditis Festo dupl. primae, et secundae classis, cantari potest in omnibus Ecclesiis nostri Ordinis Seraphici, cantari possit cum *Credo*, et unica Oratione; an vero sine *Credo*, et cum secunda Oratione de Officio occurrenti, et tertia de Spiritu Sancto, nisi occurrat simplex, aut alia commemoratio; vel cum secunda Oratione de Spiritu Sancto, et tertia Ecclesiae, vel pro Papa, ubi de Officio occurrente cantata, vel saltem lecta fuerit Missa conventualis? S. C. respondit: *Negative quoad primam partem, Affirmative quoad secundam, et serventur Rubricas. Urbis, seu Ordinis Minorum observantiae S. Francisci die* 15. *Junii* 1776.

CONCILIUM

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Episcopus non solum in Civitate sed in quolibet Dioecesis loco Synodum convocare potest: *Viter. seu Tuscan.* 14. *Septembris* 1782. §. 2.

2 Sed si nullum obstet impedimentum expedit, ut illa semper in Ecclesia Cathedrali celebretur: *Ibidem.*

3 Quando duae Cathedrales Ecclesiae ab uno eodemque Episcopo moderantur potest Episcopus inspecta juris severitate in Ecclesia quam maluerit, Synodum celebrare, cui Ecclesiastici omnes utriusque Dioecesis interesse tenentur, editasque constitutiones inviolabiliter servare. *Ibid.* §. 3.

4 Et ad evitandas inter utramque Ecclesiam simultates, et concordiam fovendam maxime expedire, ut Synodus modo in una, modo in alia habeatur. *Ibid.* §. 4.

Si consuetudine invectum fuerit, ut Synodus 5
alternis vicibus habeatur in utraque Civitate, tunc non ex decentia, sed ex justitia hujusmodi alternatio servanda est: *Ibid.*

Quum a Sacro Senatu Consilium a sua doctrina 6
postulatum fuisset, utrum Synodus alternatim ab Episcopo convocanda sit in Cathedrali Viterbiensi, et in altera Tuscanensi, vel potius separatim in et pro unaquaque ex dictis respectivis Ecclesiis? responsum prodiit arbitrio et prudentiae Episcopi quoad utramque partem, prout magis in Domino, et utriusque Ecclesiae utilitatem expedire judicaverit: *Viterbien. seu Tuscan.* 11. *Januarii* 1783. *dub.* 1.

CONCURSUS

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 In lucem prolato ad Canonicatum Poenitentiarium Ecclesiae Cathedralis concursu, examen factum est, et unus Sacerdos Paschalis Goberti Episcopalis Seminarii Rector adprobatus fuit. Ægre id tulit Sacerdos Bonfilius Gervasi, et una cum reprobato Sacerdote Jo. Theodori nullum proclamavit concursum, injustam Geberti electionem, et novum efflagitavit examen. Sed de validitate concursus constare S. C. definivit. Ripana 19. Januarii 1788. At urgente Gervasio neglectam fuisse Benedicti XIII. Const. *Pastoralis Officii* Vide Not: 619. quia Examinatores extra Synodum tres erant deputati absque facultate S. C. et omissum juramentum in Encyclica S. C. (vide not: 620.) praescriptum; S.C. respondit consulendum SSmum esse pro sanatione concursus: 12. *Julii* 1781.

2 Concursu ad vacantem Ecclesiam Parochialem Ecclesiam S. Savini lacus Trasimeni ab Episcopo nunciato, Prosynodales Examinatores absoluto examine duos adprobarunt Sacerdotes jam Ecclesiarum Rectores. In primo vero loco Laurentium Allegri, in secundo autem Vincentium Turrini, quoad scientiam, quoad merita pariter ambo laudati fuerunt; primum tamen locum obtinuit Turrinius, secundum Allegrius. Utriusque meritis ab Episcopo circumspectis, Sacerdotem Vincentium Turrinium praeelegit, in possessionemque misit. Irrationabilem alter hoc in judicio Episcopum fuisse contendit, sed ab hac macula Episcopum S. C. vindicavit: *Perusina Parochialis die* 28. *Julii* 1781.

3 Sequuta vacatione Praeposituralis, et Parochialis Ecclesiae castri Spinetuli per liberam resignationem illius in manibus summi Pontificis sponte factam a Francisco Antonio Feriozzi, indictus fuit concursus. Nonnulli admissi non fuerunt, et examen habitum fuit, spreta contestata denunciatione super concursus nullitate in actis emissa ab Emygdio Michelessi rejecto. Electus autem fuit Angelus Trojani, ob id fuerunt literae Apostolicae Impetratae sub praetextu nullitatis concursus, ex quo in albo competitorum descriptus haud Michelessi fuit, quia absque testimonialibus Episcopi, fide baptismatis, aliisque comparuit. Rem inde definiit S. C.; neutram videlicet esse supplicationem signandam, et iterum concursum indicendum: *Asculanae Parochialis die* 22. *Decem.* 1781.

4 Parochia SS. Petri et Pauli oppidi Frontini vacua, concursum Episcopus promulgavit. Ex quatuor concurrentibus Clericus Petrus Serlilvestri fuit laudatus, reliqui reprobati fuerunt. Sed quum ille Ecclesiam assequi non potuisset propter aetatem, novus concursus indictus fuit, in quo praeter duos ex reprobatis comparuit Sacerdos Vincentius Benvenuti, qui idoneus ad illam Parochiam assequendam inventus haud fuit. Expostulavit hic, et a mala Examinatorum relatione appellavit; etiamsi postea Episcopus ex mandato S. C. alium concursum peregerit, in quo Sacerdos Ravogli electus fuit. S. C. hac super re quaesita, praeelecto Parochiam adjudicavit; et quaerimoniis Benvenuti nihil profecit: *Feretrana Parochialis die* 8. *Febr.* 1783. *dub.* 1. *et* 2.

Ad implendum vacantis Parochialis Ecclesiae S. Michaelis oppidi Trebiani munus, duos Examinatores comprobarunt presbyteros, sed disparibus suffragiis. Sacerdos enim Daniel Frateschi octo reportavit, Sacerdoti vero Bartholomeo Ratto quinque tantum suffragati sunt. Hunc tamen praeelegit Episcopus, qui eum esse idoneum ad regendam Ecclesiam fassus est, et docuit; ac propterea de rationabili Episcopi judicio a S. C. dubitatum non fuit: *Lunen. Sarzanen. Parochialis die* 5. *Aprilis* 1783. *confirmat.* 21. *Junii ejusdem anni.* 5

In electione Canonici Poenitentiarii Ecclesiae Metropolitana Beneventi S. C. mandavit convocationem concursus post emanatam Constitutionem Pastoralis Officii. *Bened. XIII. rel. in Append. Concilii Rom. celebrati anno* 1725. *num. ubi* §. 6. *habetur:* « Postremo quaecumque hactenus de Praebenda Teologali, et sacrae Scripturae lectione » sancivimus, extendimus etiam ac ad amussim » observari volumus, et mandamus (congrua tamen congruis referende) quoad institutionem » Canonici Poenitentiarii in illis Cathedralibus, » in quibus nondum fuerit institutus, ejusque » honestam sustentationem, concursum deputationem, omniaque alia ad illius officium pertinentia, et praeter illa quae a nobis superius disposita sunt, ea insuper, quae Tridentina Synodus » *cap.* 8. *sess.* 24. *de reformat.* de hujus Ministri » qualitate, aetate, ac exemptione a servitio chori » constituit, exacte observari decernimus, praecipimus, et mandamus. » *Beneventana die* 22. *Maji* 1784. *dub.* 1. *confirm.* 21. *Aug. ejusdem anni.* 6

7 Urgente Sacerdote Bonfilio Gervasi neglectam fuisse in concursu confecto ad Ecclesiae Cathedralis Canonicatum Poenitentiarium Benedicti XIII. Constitutionem Pastoralis Officii rel. in Append. Concil. Roman. num. 2. quae de collatione Praebendae Poenitentiariae idem disponit, quae de Theologali Praebenda habetur §. 2. ut: « per Edictum publicum vocentur quicumque concurrere, et examini sese subjicere voluerint, coram » Episcopo, et quatuor Examinatoribus, etiamsi

» Synodales non sint, ab eodem Episcopo actu eli-» gendis, etc. et illi qui in ejusmodi concursu pro-» batus, magisque idoneus renunciatus fuerit, » Praebenda conferatur, et praetermissum jura-» mentum in Encyclica S. C. Die 10. Januarii » 1721. expedita rel. in Constit. Bened. XIV. 14. » Decem. 1742. Cum illud Bull. ejusd. Pont. tom. » 1. pag. 98. ubi §. 7. confirmavit ea quae de-» creta fuerant a Concil. Trid. Sess. 24. cap. 18. » in quo habetur: Sint vero hi Examinatores Ma-» gistri, seu Doctores, aut licentiati in Theolo-» gia, aut jure Canonico, vel alii Clerici seu Re-» gulares etiam ex ordine mendicantium, aut » etiam Saeculares, qui ad id videbuntur magis » idonei, jurentque omnes ad sancta Dei Evange-» lia, se, quacumque humana affectione postposita, » fideliter munus executuros. Qua de re Ferrari » Bibliotec. Canonc. verb. Concursus art. 3. num. » 40. seqq. tom. 2. pag. 476. nit. Hoc juramentum » est de forma substantiali, eoque deficiente, Exa-» minatores non dicuntur legitimi, et Concursus » factus coram eis ante praestitum juramentum » est nullus: S. C. Concil. in una Bisignanen. sub » die 2. Decembr. 1628. lib. 13. Decret. fol. 571. » ubi censuit concursus factos non praestito ju-» ramento ab Examinatoribus Synodalibus, fuisse » nullos, sed ex gratia convalidandos, facto verbo » cum SSmo; qui confirmavit, et convalidavit, ut » refert Barbos. da Offic. et potest. Parochi loc. » cit. num. 78. et in Collectan. decis. Apostol. verb. » Concursus num. 18. et tenent communiter Do-» ctores. Sufficit tamen ad validitatem concursus, » quod hoc juramentum sit semel praestitum, sive » in Synodo, sive extra Synodum » praescriptum; S. C. consulendum SSmum pro sanatione concursus mandavit. *Ripana* 12. *Junii* 1788.

8 Significato ad Parochialem Ecclesiam S. Michaelis Archangeli Maceratae Feltrinae concursu, unus Sacerdos Petrus Rossini Parochus S. Theodori ejusdem oppidi fecit sui periculum coram tribus Synodalibus Examinatoribus, ac per suffragia sex (tria enim singuli ex instituto suffragia tulere) reprobatus fuit. Ab hoc judicio provocavit ad S. C. aliu deinde de ejusdem S. C. mandato concursu convocato, electus fuit Sacerdos Joannes Baptista Dominici oppidi Petracutae Archipresbyter. Quaesita S. C. non constare de irrationabili judicio Episcopi, definiit: *Feretrana Concursus die* 28. *Novem.* 1789.

9 Judicium Episcopi non fuisse irrationale declaratur in praeelectione Sacerdotis Antonii Barbanti ad Parochialem Ecclesiam S. Mariae Montis Lauri per tria suffragia in concursu laudati ad exclusionem Angeli Ridolfi Parochi Montis Siccardi per totidem suffragia approbati, sed primus ampliora habebat requisita. *Pisauren. Parochialis die* 21. *Jul.* 1792.

10 In concursu ad vacantem Parochialem S. Luciae Civitatis Auximi improbatus fuit Sacerdos Antonius Pierucci, cum ex suffragiis 51. habuerit tantum 24. favorabilia. Hinc ab edito judicio Episcopi provocavit ad S. C. quae cognita causa denegatae approbationis ex casibus moralibus propositis, et Pierucci responsionibus; non constare de irrationabili Episcopi judicio, declaravit: *Auximana Parochiae die* 6. *Maji* 1797. *dub.* 1.

Licet in Concursu ab Examinatoribus probatum Sacerdotem Pelliccioni ad Paroeciam consequendam, Episcopum posse eumdem rejicere, cum de illius imperitia constiterit, statuit Sacra Congregatio. *In Hortana Paroeciae* 28. *Martii* 1801. 11

In Paroeciae S. Blasii Villae Casciao concursu Sacra Congregatio Sacerdotis Aloysii Amori querelam contra judicium Examinatorum rejecit. *In Spoletana Concursus* 21. *Aug.* 1802. 12

In concursu ad Parochiales de mala relatione examinatorum cognosci non posse censuit S. Congregatio, nisi integra acta concursus essent allata. *In Lucana concursus die* 21. *Maji* 1803. 13

Episcopi Savonensis judicium non irrationabile censuit S. Congregatio, ex eo quod praelegerit Sacerdotem Johannem Baptistam Torri ad Archipraesbyteralem Ecclesiam Pagi Vado, postposito Praeposito Josepho Josi, licet hic majora suffragia in concursu obtinuerit, atque hunc monuit ut conscientiae suae consuleret, ob recursum ad laicalem potestatem. *In Savonen. Archipresbyteratus die* 13. *Jul.* 1816. 14

Sacerdotem Paschalem Englen, qui a relatione Examinatorum, et a judicio Episcopi in concursu Paroeciae S. Nicolai ex Aliph. in Oppido Rocellae Hyracen. Dioecesis apud Curiam Metropolitanam Rheginen. post lapsum decendii a die collationis Paroeciae appellationem interposuerat, legitime non appellasse, ideoque nec fuisse locum revisioni actorum concursus, nec esse transportanda acta originalia, rescripsit S. Congregatio. *In Hyeracen. seu Rheginen. Concursus die* 14. *August.* 1824. *ad* 1. *et* 2. *Dub.* 15

Decisionem alias latam, qua negatum fuit legitime appellasse Sacerdotem Paschalem Englen a relatione Examinatorum, et a judicio Episcopi in concursu Paroeciae Sancti Nicolai ex Aliph. in oppido Rocellae Hyracen. Dioecesis, apud Curiam Metropolitanam Regiaen. confirmavit S. Congregatio. *In Hyeracen. et Rheginen. Concursus die* 19. *Nov.* 1825. *ad* 1. *et* 2. *Dubium.* 16

Concursus ad Curiam insignis Collegiatae S. Francisci periculo superato, pauciora suffragia retulit Philippus Mancini, plura Joseph Bernabei quem idcirco Emus Prodatarius, non obstante *nihil transeat* ab Mancini opposito, Curionem renuntiavit, eique institutionis literas Apostolicas expedivit. Sed apud Pontificem conclamante Mancini, causaque ad Emos PP. ablegata, ipsi arbitrium pro aperitione oris denegarunt, et ad men- 17

tem in Tolentina Concursus 30. Aprilis. Eadem quaestione rursus excitata, PP. definierunt, standum esse in decisis, et amplius. *In eadem die* 16. *Julii* 1836.

18 Contra malam Examinatorum relationem et nullitatem concursus ad Parochialem Ecclesiam S. Nicolai Oppidi Belvederii in Bisinianensi Dioecesi reclamanti Octavio Caudia, ultimo tantum loco ex quinque qui aleam examinis subituri accesserant, restiterunt Emi Patres, edito rescripto negative in omnibus. *In Bisinianen. Concursus Paroecia die* 3. *Aug.* 1839. *ad* 1. 2. *Dub.*

19 Indicto a Magistratu Ferentinate, auctorante Consilio Municipali Patrono, per Syndaci libellum Concursu, ut assequeretur Capellaniam Leonini, qui magis idoneus fuerit ab Examinatoribus renunciatus, juxta placitum Fundatoris, duo Clerici adfuerunt, Joannes Martellini, et Romualdus de Rocco, quorum primum, facto experimento, magis idoneum renunciarunt Examinatores: at querelas admovente De Rocco, ac pauperiores, ordinique proximiores Sacerdotali esse praeferendos, necnon a Concursu excludendos stricte paupertatis documento carentes, contendente, ac demum ipsius Concursus nullitatem ex capitibus objiciente, S. Congr. probe perpensa tum Fundatoris, tum Patronae Communitatis mente, hujusmodi difficultatibus despectis, sustinendam esse Concursus validitatem, respondit. *In Ferentina Capellaniae quoad Concursum die* 17. *Septembris* 1842. *ad* 2. 3. *et* 4. *dubium.*

Rogante autem Communitate praedicta, utrum in memorato simplicium Capellaniarum Concursu sibi fas esset omnes a Examinatoribus adprobatos consiliariorum voto subjicere eligendos, magis idoneo etiam postbabito, ad exemplum Patroni Laici in provisione Beneficii Curati, secus enim Examinatores potius quam ipsa Communitas Patroni munere fungerentur, S. Congreg. affirmativam tenuit sententiam. *In eadem ad* 1. *dubium.* 20

CONFESSIO

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 An licitum sit in Confiteor ad Primam, Completorium, et Missam, et in Orationibus, ubi Sanctus Pater Franciscus nominatur, addere nomen, *Patris nostri*, cum hoc expresse legatur in Rubrica peculiari nostri Breviarii. S. R. C. *Affirmative juxta praefati Breviarii Rubric. num.* 158. Hispalen. Resolutionis Dubiorum Die 22. Augusti 1818. ad 11. Et Pius PP. VII. approbavit et servari mandavit. *Die* 25. *Augusti* 1818.

Interrogata S. R. C. Quando Diaconi et Subdiaconi in Sacra ordinatione, dicere debent *Confiteor* ante, vel postquam communicati sunt Praesbyteri? respondit: *Post Communionem Praesbyterorum. Marsorum Die* 12. *Novembris* 1831. 2

Avendo chiesto il Prior Generale dell'Ordine di S. Giovanni di Dio al *Confiteor* di aggiungere il nome del S. Fundatore tanto nella Messa che nelle altre Sacre Funzioni; S. R. C. rescripsit: *Pro gratia in Officio tantum. Ordin. S. Joan. de Deo. Die* 16. *Martii* 1833. 3

CONFIRMATIO

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Alienus Episcopus conferens Sacramentum confirmationis, debet ab Episcopo Dioecesano provideri de iis omnibus quae ad iter peragendum, et ad victum necessaria sunt. *Fer. Visitat. SS. LL. die* 16. *Mar.* 1782. §. 7.

2 Episcopi debent sedulo invigilare ut hujusmodi Sacrament. tempore visitationis conferant. *Ib.* §. 10.

Usum Fesulanae Dioecesis, quo in publica Sacramenti Confirmationis administratione Episcopus virum, atque mulierem eligebat, qui, quaeve patrini, matrinaeve pro omnibus confirmandis munere fungerentur, non esse probandum dixit Sacra Congregatio, sed tollerandum permisit in casu necessitatis ab Episcopo judicandae ad formam Pontificalis Romani. *In Fesulana Sacramenti Confirmationis Die* 12. *Julii* 1819. 3

CONFRATERNITAS

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Essendosi trattato nella Congregazione de' Sacri Riti, o ceremonie della differenza, che suol nascere tra alcuna di coteste Confraternite intorno al portar a sepelire i corpi delli confratri, che per il testamento hanno disposto, che vi siano portati con l'abito della Compagnia, della quale erano vivendo; è parso a questi miei Signori Illmi di risolvere, *che in ciò si debba osservare quel che universalmente si osserva quasi per tutto, e particolarmente qui in Roma, onde le altre Città devono pigliar esempio, cioè che siano portati dalli Confratri di quella Compagnia medesima, della quale essi erano, e con l'abito della quale lasciano, che si portino vestiti, qualunque sia la Chiesa, che si hanno eletta per sepoltura, il che in nome di questi miei Sig. Illmi vi significo con la presente, acciocchè così lo fate osservare in cotesta Città, e Diocesi per l'avvenire. Vicentina* 8. *Decembre* 1588.

2 Cum in S. R. C. in causa vertente inter Promotorem Fiscalem Curiae Episcopalis Imolae, et Venerabilem Confraternitatem S. Mariae Terrae Tauxignani ejusdem Dioecesis per Emum, et Rmum D. Card. Guadagni Ponentem propositum fuerit congruum Dubium: An Ordinarius, concedendo licentiam exponendi SSmum Eucharistiae Sacramentum, possit ad libitum conditionem apponere requirendi consensum Parochi?

S. eadem C. auditis partibus, ad relationem ejusdem Emi Ponentis, rescribendum censuit: *Negative. Imolen. Die* 4. *Septembris* 1751.

3 Ad componenda dissidia exorta inter Confraternitatem SSmae Trinitatis, et Societatem Augustissimi Corporis Dñi Terrae Vespolatae Dioecesis Novarien. occasione Processionum SSmi Sacramenti, Emus, et Rmus D. Cardinalis Sacripantes Ponens infrascripta Dubia, S. R. C. delata, declaranda proposuit, nempe,

1. An non solum in Corporis Dñi solemnitatibus, sed etiam in quibuscumque Processionibus, in quibus SSma offeratur Eucharistia jus praecedendi sit Societati SSmi Corporis Christi?

2. An eidem Societati liceat extra Ecclesiam Processionem ducere, quae intus eam fit singulis tertiis Dominicis cujuslibet mensis, aliisque Festis principalioribus? S. C. rescribendum censuit: *In quibuscumque Processionibus, in quibus defertur SSmum Sacramentum, praecedentiam deberi Confraternitati ejusdem SSmi Sacramenti. In reliquis, arbitrio Episcopi.* Et ita declaravit, ac servari mandavit. *Novarien. Die* 26. *Augusti* 1752.

4 Cum inter confratres SSrum Joannis Baptistae, et Evangelistae, ac B. M. V. vulgo della Cintura Terrae Argenteae Dioecesis Ravennae ex una, et Confraternitatem SSmi Sacramenti ex altera parte, exorta fuerit controversia super jure praecedendi in omnibus tam publicis, quam privatis Processionibus, praedictae Confraternitates recursum habuerunt ad hanc Sac. Rit. Congregationem, expositisque per easdem Confraternitates SSrum Joannis Baptistae, et Evangelistae, ac B. M. V. vulgo della Cintura praerogativis omnibus eisdem competentibus, nonnullis ab hinc saeculis, tum circa anterioritatem erectionis, tum circa usum, et immemorabilem consuetudinem, qua gavisae sunt eaedem Confraternitates incedendi in cunctis tam publicis, quam privatis Processionibus supra Confraternitatem SSmi Sacramenti. S. C. rescribendum censuit: *Praecedentiam in omnibus Processionibus deberi Confraternitatibus antiquioribus ad formam Brevis S. M. Gregorii XIII. et servetur solitum.* Et ita decrevit, ac servari mandavit. *Ravennaten. Die* 21. *Julii* 1761.

5 An Capitulo insignis Collegiatae Ecclesiae Matricis S. Andreae Terrae Vallerani competat jus faciendi expositionem SSmi Sacramenti cum interessentia Confraternitatis hujus nominis et subministratione cerae ab ea facienda quolibet die infra Octavam supradicti Festi Corporis Christi S. C. R. *Affirmative quoad expositionem SSmi Sacramenti, non tamen privative; et quoad Confraternitatem utatur jure suo coram judice competenti Civitatis Castellanae. Praeminentiarum die* 10. *Septembris* 1782. *ad dub.* 2.

6 An Confraternitas SSmi Sacramenti teneatur interesse Processioni SSmi Sacramenti Capituli in tertia Dominica cujuslibet Mensis? Et quatenus affirmative? S. C. respondit: *Utatur jure suo coram Judice competenti. Ibid. ad* 5.

7 An exercitium bonae mortis, fieri solitum Dominicis diebus ex Instituto Confraternitatis Agonizantium erectae in dicta Collegiata Ecclesia S. Andreae, ibidem privative peragi debeat? S. C. respondit: *Negative. Ibid. ad* 6.

8 S. Con. Rituum declaravit: Non licuisse, neque in posterum licere camerario, et confratribus piae Societatis sub titulo S. Annae Matris B. M. V. in Parochiali Ecclesia S. Joannis de Ayno de Urbe coadunatae quacumque veste indutis, etiam de consensu Parochi, assistere Vesperis, et Missae solemni intra Presbyterium in Festivitate ejusdem S. Annae, ibique thurificationem, aliosque obsequii actus excipere. *Urbis S. Joannis in Ayno die* 28. *Julii* 1789.

9 Orta controversia inter Sodalitatem S. Joseph et altera Sm̃i Sacramenti Civitatis Notabilis Insulae Melitae, eaque delata ad S. C. respondit: *Prae-*

cedentiam deberi Sodalitati S. Joseph, praeterquam in Processionibus SSmi Sacramenti; Sodalitatem vero SSmi Sacramenti teneri, et cogi posse ad alias Processiones, jussu tamen, prudentia, et arbitrio Ordinarii. Meliten. die 23. *Sept.* 1820.

10 Cum quaedam Sodalitas S. Sepulcri nuncupata Civitatis Maceraten. cujus institutum est, cultum et venerationem erga Redemptoris Nostri J. C. cruentissimae Passionis ac Mortis Mysteria, quibus valet modis, propagare, in publicis Supplicationibus *Vexilla Regis*, nudam scilicet Crucem, illius mortis inditium deferre consuevisset, et ante praefatam Crucem quinque accensa intortitia per totidem Sodales, in Sacrorum quinque vulnerum Symbolum, erigenda statuisset, hancque facultatem sibi elargiri Apostolicae Sedis auctoritate S. R. C. supplicasset; S. eadem C. respondit: *Licere juxta petita. Maceraten. die* 23. *Sept.* 1820.

11 Cum quaedam Sodalitas Oppidi Massae Lombardorum Dioecesis Imolensis, cui nomen est Hospitalis, sibi ratione erectionis et temporis in singulis supplicationibus, in quibus SS. Eucharistiae Sacramentum defertur, sicut et in reliquis, praecedentiam super Sodalitatem sub invocatione SS. Sacramenti erecta deberi contenderet; propositis dubiis: 1. An, et cui jus competat praecedendi in Processionibus SSmi Sacramenti, etiam ad effectum manutentionis, in casu etc? 2. An, et cui competat jus praecedentiae in aliis Processionibus, etiam ad effectum manutentionis, in casu etc? facto verbo cum SSmo S. C. respondit: Ad 1. *Praecedentiam competere Confraternitati SS. Sacramenti.* Ad 2. *Praecedentiam competere Confraternitati Hospitalis. Imolen. die* 12. *Aprilis* 1823.

12 Sodalitas sacrorum Stigmatum S. Francisci in Civitate Veliternen. erecta, et ditata a Clemente VIII. singulis privilegiis, queis Archiconfraternitas sub enunciato titulo in Urbe gaudet, semper, nemine contradicente, Capellano usa est in publicis tam solemnibus, quam funebribus Processionibus Superpelliceo et Stola induto, tam intra, quam extra propriam Ecclesiam. Sed novissime cum Parochi Civitatis innixi S. Congregationis Generali Decreto 12. Januarii 1703. ad dub. XXIII. Stolam a dictis Capellanis non a collo pendentem deferendam esse, sed potius instar Almutiae, vel Manipuli brachio superimpositam, geminae Confraternitatis Sodales rogarunt pro consuetudinis manutentione. Et S. C. immemorabili usu mature perpenso, habitaque ratione, quod Decreto Generali minime obstante, etiam in Urbe, et alibi consuetudo in contrarium viget; animadvertens tandem, decere, et conveniens esse, ut Confraternitatum Capellanus a simplicibus Clericis distinguatur, approbante SSmo respondit: *Servandam esse consuetudinem et nihil innovandum. Veliternen.* 27. *Martii* 1824.

13 Cum Prior Confraternitatis SS. Sacramenti Civitatis Neriton. expetierit an Sodalitati ipsi jus competat praecedendi aliis Sodalitatibus in Processione SS. Sacramenti, quod quidem jus quamquam fundatum super Decretis alias a S. C. prolatis, ipsi contravertebatur; S. Congregatio rescribendum censuit: *Episcopo, qui ad formam Constitutionis Gregorii XIII. et Decretorum provideat. Neritonen.* 27. *Augusti* 1836.

Precibus Parochorum Civitatis, et Dioecesis 14
Venusinae reclamantium jus cantandi Missam in Funeribus suorum Parochianorum, quod quidem jus controvertebatur a Capellanis Confraternitatum, in quorum Ecclesiis defunctorum cadavera efferuntur, respondit: *Detur Generale Decretum die* 11. *Januarii* 1704. *ad dub. XX. dummodo defunctus sit Parochianus. Venusina* 27. *Aug.* 1836.

Contradicente altero ex Parochis loci Montis 15
novi in Dioecesi Senogallien. usum Stolae deferendae a Capellano Confraternitatis Vexillorum ejusdem loci, cum Priores ipsius Sodalitatis pro consuetudinis manutentione, atque insuper declaratione utrum praedictus Capellanus in publicis Processionibus, cadaverum associatione, aliisque similibus functionibus, quibus intervenit Confraternitas, Stolam e collo pendentem gestare possit, enixas preces dedisset; S. C. respondit: *Juxta alias decreta pro gratia. Senogallien. die* 27. *Augusti* 1836.

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

Confraternitat., quae partem populi constituunt, 1
vocandae in partem oneris populo incumbentis sunt, praesertim si accedat sodalium assensus. *Null. seu Nonan. Rsaed. Eccl. Par. die* 16. *Maji* 1778. §. 8.

Confraternitas valet ad libitum divertere ab 2
Ecclesia, in qua olim recepta est. *Sutr. Trane. die* 28. *Aug.* 1779. §. 5.

Idque ad servandam aequalitatem, quum ad nutum valeat Ecclesia illam dimittere. *Ibid.*

Archiepiscopus Malvezzi in actu Sacrae Visi- 3
tationis deliberavit, justis ex causis animum suum moventibus, omnimodam suppressionem Confraternitatis S. Catharinae Virginis et Martyris Castri S. Petri, pro qua confirmanda ac approbanda Breve edidit Clemens XIV. die 8. Maji 1773. etsi adversantibus sodalibus Breve vitio subreptionis et obreptionis laborare comprobantibus: tamen S. C. constare de validitate suppressionis judicium tulit, ita ut manutentio, seu redintegratio quoad omnia in pristinum statum danda non est. *Bononien. Aper. Oris et Redint. Die* 19. *Febr.* 1780. *dub.* 2.

Societas Suffragii animarum Purgantium terrae 4
Tulpharum erecta in Ecclesia B. M. V. Misericordiae resolutionem, initis Comitiis, se transferendi ad Ecclesiam Sancti Antonii Patavini, patronia

istius assentientibus, fecit; sed nonnullis sodalibus dissentientibus, et disputato in S. C. dubio an sustineatur translatio, responsum prodiit affirmativum, cum pactis et conditionibus ab Episcopo approbandis. Nam Sodales praedicti justam ac rationabilem causam exhibent, tum ob distantiam a terra Tulpharum, et populo incommoda; nec obstare obtinuisse Beneplacitum Apostolicum super quadam obligatione contracta cum Ecclesia B. M. V. de Misericordia, quia utrumque nullam habuit exequutionem. *Sutr. Trans.* 15. *Julii* 1780. *dub.* 1. *confir. Die* 20. *Januar.* 1781.

Nec non transferendi sunt redditus, et onera a dicta Societate implenda in dicta Ecclesia B. M. Virginis Misericordiae, salvis dispositionibus testatorum. *Ibid. dub.* 2. *Confirmat. Ibid.*

5 Sodales Societatis Suffragii animarum Purgantium erectae in Ecclesia B. M. V. terrae Tulpharum, quae se transtulit ad Ecclesiam S. Antonii Patavini, obligationes per ipsos assumptas pro manutentione Ecclesiae B. M. V. Misericordiae, sacrarum supellectilium, aliorumque implere non tenentur; etiamsi de hoc coeperint resolutionem, et Beneplacitum Apostolicum pro approbatione obtinuerint, quia utrumque nullam exequutionem habuit, et res adhuc in integro statu manent. *Sutrina Trans.* 15. *Julii* 1780. *d.* 3. *confir. Die* 20. *Januar.* 1781.

6 Alio modo subsunt Parocho Sodalitia cum in eadem Parochiali Ecclesia sunt erectae, vel in Oratoriis aut sacellis quae ipsi Parochiae adjicinntur. *Ferr. Confr. die* 14. *Sept.* 1782. §. 3.

Alio autem modo cum Societates ejusmodi addictae sunt publicis et liberis Ecclesiis, quamvis intra limites Parochiae positae sunt. *Ibid.*

Confraternitates laicorum legitime erectae in Ecclesiis Parochialibus habent dependentiam a Parocho in explendis functionibus Ecclesiasticis non Parochialibus. *Ibid.* §. 4.

Ac dictae Confraternitates erectae in Capellis, vel Oratoriis, tum publicis tum privatis adnexis Parochialibus Ecclesiis, et ab eis dependentibus, habent dictam dependentiam a Parocho quoad dictas functiones. *Ibid.*

Confraternitates erectae in aliis Ecclesiis publicis, non habent, quoad easdem functiones, aliquam dependentiam a Parocho, intra cujus Parochiae limites sitae sunt Ecclesiae. *Ibid.*

Confraternitates erectae in Oratoriis tum publicis, tum privatis sejunctis ab Ecclesiis Parochialibus, quoad dictas functiones Ecclesiasticas, non habent dictam dependentiam a Parocho. *Ibid.*

7 Confraternitas SSmi Sacramenti in qualibet Parochiali Ecclesia ad formam Constitutionum Apostolicarum erigi debet. *Ferr. Confr.* 14. *Septem.* 1782. §. 6.

8 Confraternitates laicorum ex consuetudine possunt recipere, et administrare oblationes, dummodo laici nihil sibi applicent, sed in pios usus totum convertant. *Ferr. Confr. die* 14. *Septembris* 1782. §. 7.

Imo pro illarum erogatione requiritur Episcopi auctoritas, de qua coram eodem rationes reddere debent. *Ibid.* §. 8.

Potest Episcopus auctoritate ordinaria mutare, 9
et variare statuta Confraternitatum, eisque novas leges, quando opus fuerit, servandas proponere. *Ferr. Confr. die* 14. *Septem.* 1782. §. 12.

Episcopus facultatem habet adigendi sodales 10
non solum, ut in eorum numero aliquem recipiant, sed etiam ut ex eorum coetu aliquem expellant. *Ferr. Cosf. die* 14. *Septem.* 1782. §. 13.

Societas SSmi Sacramenti terrae Bondeni pen- 11
dere debet a Parocho in explendis functionibus Ecclesiasticis, ad formam resolutionis S. C. Rituum anni 1703. ad 1. et 2. dub. *Ferrarien. Confrat. Die* 14. *Sept.* 1782. *dub.* 1.

Societas SSmi Sacramenti terrae Bondeni prae- 12
ter servitium personale devincta non est explere onera manutentionis olei lampadis, cerae et supellectilium pro functionibus SSmi Sacramenti Ecclesiae Parochialis ex propriis Oratorii redditibus; sed expensas necessarias pro eodem cultu faciendas esse primum ex eleemosynis, sive a Parocho sive a Societate in hanc causam colligendis, deinde ex redditibus bonorum intuitu SSmi Sacramenti a Societate acquisitorum, et in subsidium tandem ex redditibus Parochi, S. C. censuit. *Ferrarien. Confr. Die* 14. *Sept.* 1782. *dub.* 3.

Haec indiget S. C. consilio, an eadem Societas propria paramenta, sacrasque vestes et supellectilia pro Ecclesia Parochiali in iis sacris Functionibus, quae non pertinent ad Societatem SSmi Sacramenti, subministrare teneatur?

Et an pondus habeat eadem manutentionis cerae et supellectilium pro missa festiva Parochiali, pro canendis Missis, Vesperis in festis anni diebus, aliisque sacris functionibus peragendis in Ecclesia Parochialis? S. C. respondit: Serventur decreta Visitationis Cardinalis Magalotti anni 1628. et Cardinalis del Verme annorum 1708. et 1712. Pro festivitatibus vero et functionibus non spectantibus ad cultum SSmi Sacramenti provideat Card. Archiepiscopus, prout ipsi opportunum videbitur. *Ibid. dub.* 4. *et* 5.

Societatis SSmi Sacramenti terrae Bondeni sta- 13
tuta publicata anno 1780. variata ac mutata ab Archiepiscopo an sint exequenda? S.C. respondit: dilata, et videatur particulariter. *Ferrarien. Unionis Die* 14. *Sept.* 1782. *dub.* 6.

Societatis SSmi Sacramenti terrae Bondeni So- 14
dalium expulsionem ab Archiepiscopo patratam S.C. approbavit, et illorum redintegrationem in pristinum statum remisit arbitrio ejusdem Archiepiscopi. *Ferrarien. Confrat. Die* 14. *Sep.* 1782. *dub.* 7.

Mos invaluit, ut in ducendis funeribus Paro- 15

chialium S. Andreae in Villis, et SSmi Johannis et Pauli Ronchi Sambaci Dioecesis Fanensis, quae sunt finitimae Castro Nubilariae Dioecesis Pisaurensis advocentur etiam Sodalitia dicti castri, quibus renuentibus, S. C. decrevit teneri dictas Societates convenire in Ecclesia Parochiali ad levandum Parochum, non autem expectare ipsum in loco, in quo una ab altera Dioecesi dividitur, addendo ad mentem: *Fanen. et Pisauren. Funer. Die* 21. *Junii* 1783.

16 Officialium electio pertinet ad Confratres, confirmatio vero ad Episcopum, imo, et electio ad eumdem Episcopum spectat, si confratres in sufficienti numero per triplex scrutinium non convenerint. *Forol. die* 21. *Aug.* 1784. §. 16.

17 Eo ipso quo Confratrum Collegium legitime erectum fuit, consequens statim fit ex ipsa Collegii natura congregari libere posse, nec Ordinarii facultatem indigere. *Assis. die* 10. *Sept.* 1785. §. 6.

Locus tantum procedit in iis personarum coetibus, qui collegium non constituunt. *Ibid.*

Si ex antiquiore Sodalitiorum consuetudine constet omnibus, Congregationes fieri post processiones, cum ad proprias redeunt Ecclesias, hinc nulla monitio, seu interpellatio requiritur; cum dies sit certa praestituta. *Ibid.* §. 7.

Nonnulli Doctores negant, posse Episcopum vetare, ne sodalitia absque sua licentia congregationes habeant. *Ibid.* §. 19.

Admittitur tamen, in illius arbitrio reponi si velit Congregationibus per se ipsum, sive delegatum suum intervenire. *Ibid.*

Hinc consequens est jubere Episcopum posse, ut de habendis Congregationibus certior ipse fiat: *Ibid.*

Hac de causa sententiae conciliantur, ut scilicet Sodales ad petendam veniam compellendi non sint, compelli tamen posse ad Episcopum certiorandum. *Ibid.*

Bassius contra Episcopum tenebat, sed id sententiam mutavit. *Ibid.* §. 20.

Et refert, quod id decreverunt Synodus Taurinensis Episcopi Bejumi, Synodus Farfensis Card. Barberini, et Synodus Lucana Card. Spinulae. *Ibid.*

Atque reddit rationem, quod nempe Vicarii interventus conservat sodalium libertatem, non laedit. *Ibid.*

Imo in pecunia collocanda requiritur Ordinarii assensus, qui praenoscat periculoque provideat, ne pecunia personis non tutis gratiose in Congregationibus tradatur. *Ibid.* §. 21.

18 Libera Sodalibus debet esse administratio. *Assis. die* 10. *Septem.* 1785. §. 11.

De Sumptibus praeter certam summam absque Ordinarii venia non conficiendis lex nova non est *Ibid.* §. 22.

In Synodo Firmana Card. Paraciani restringitur ad summam nummorum quinque libertas sodalium, praeter quam Episcopi auctoritas intercedere debet. *Ibid.*

In Synodo Tusculana Card. Ducis Eboracensis administratori ad summum permittitur expensa Juliorum. 20. praeter quam Summam requiritur Officialium omnium consilium, et Vicarii venia, si excedat scut. 10. *Ibid.*

Quod redditus, qui ad jussa dotium disposita sunt parati, praesumptio favet Episcopo, ejusque legi, contrariis deficientibus probationibus. *Ibid.* §. 23.

Reprobandae non sunt Officialium electiones viva voce confectae. *Assis. die* 10. *Sept.* 1785. §. 15. 19

Ratio est, quia non est res de Episcopo Ecclesise dando viduatae, cujus electio secretis committenda est suffragiis. *Ibid.*

Neque res est de aliorum praelatorum electionibus. *Ibid.*

Sed de impropria electione agitur in qua consensus naturalis, sive scriptis sive in factis explicitus, satis est. *Ibid.*

In electionibus confirmandis lex est admittenda, ut duae ex tribus partibus suffragiorum conveniant. *Ibid.* §. 16.

Si Suffragiorum pluralitas in Episcopi et Praelati electione satis est, cur in Officialium improprii electionibus, duas tertias partes esse necessarias, decernatur. *Ibid.*

Et quoad pertinet ad unionem Societatum, S. Congr. Episc: et Reg: prohibuit Episcopo, ne ad unionem Confraternitatis procederet: *Firm. Die* 26. *Nov.* 1785. §. 13. 20

Et S. Congr. Rituum rescindit unionem duarum Confraternitatum sine legitima causa factam: *Ibid.*

Et ratio est, nam bonorum unius sodalitii ad alterum unio sine laesione, et mutatione fidelium voluntatis fieri nequit: *Ibid.* §. 14.

Ex duobus piis sodalitiis, altero sub invocatione SSmi Sacramenti, altero S. Mariae Suffragii, quae sunt in oppido S. Elpidii ad Mare Firmanae Dioecesis unicum componere perutile Archiepiscopo visum est. Quare unionis bullam exaravit, qua edixit, ut Sodalitium S. Mariae Suffragii subjective, ut ajunt, perpetuo unitum alteri SS Sacramenti haberetur, et esset. Hujus Bullae exequutioni refragati sunt Sodales Suffragii, deleguntque assertam paupertatem Societatis SSmi Sacramenti minime existere. Sed Archiepiscopus ipse taxavit illud Sodalitium scut. centum in favorem Hospitalis Civitatis Firmanae; item consensum numquam constat praestitisse. Et ad S. C. accedunt, ut juxta desideria compleat, et revera S. C. illam unionem ratam non habuit: *Firmana Die* 10. *Decem.* 1785. *dub.* 1. 21

Ac quoad edictum Episcopi diei 18. Maji 1786. an sustineatur? rescripsit provisum in primo et secundo: *Ibid. dub.* 3.

22 Decreverat Assisiensis Episcopus, ne in sua Dioecesi ullae haberentur Congregationes sine Praeside. Rationem decreti addebat, quod liberum congregatis erat pro ingenio, quod magis lubebat decernere etiam adversus Principem, quod non tamen factum unquam foisset, prohabat. Sodales dicebant, se Priores et Rectores habere pro totidem Praesidibus. Itaque examinatum fuit, num Officiales Confraternitatum certiorem facere jubentur in Civitate Episcopum, in Dioecesi Vicarios Foraneos de Congregationibus habendis? S. C. voluit, ut pro extraordinariis Congregationibus quippe certiores praedicti fierent; interventum vero Vicariorum et Episcopi vetuit: *Assisien. Die* 21. *Januar.* 1786. *dub.* 1.

Pendente adversus ejusdem Episcopi edictum in S. C. recursu praefata Societas ad Rectoris electionem die 28. Decembris superioris anni pristino more devenit. Episcopus fretus mandato S. C. ut provideret, et juberet, electionem hanc circumscriptis, novoque in dicto sodalitium comitio die 6. Februarii hujus anni, alius fuit Rector electus. Sodales canonicam fuisse primam electionem contendunt, et circumscriptionem ab Episcopo factam fuisse nullam. Rem S. C. conciliavit, dum ad dubium prolatum, an circumscriptioni esse deberet locus Congregationi postremo habitae? haud esse locum pronunciavit. *Ibid. Dub.* 10.

23 Dubitari nequit de legitimis resolutionibus, ubi major intervenientium pars convenerit: *Call. Subst. Dot. die* 15. *Dec.* 1787. §. 4.

Etsi aliquis protestatus sit—Che non sarò mai per concorrere—et a ferendo suffragio se abstinuit, quod omnis in reliquis decernendi potestas consolidata est. *Ib.d.* §. 6.

24 Societati aggregatae Archiconfraternitati Urbis solum communicentur Indulgentiae ob hujusmodi aggregationes. *Reat. die* 5. *April.* 1788. §. 5.

25 Episcopus Reatinus pervetustae Societatis B. Columbae titulum addidit Mortis, et mandavit alias Societates associare cadavera non posse sine illa, nisi Confrater adscriptus sit canonice in illis Societatibus ante Menses sex obitus illius. Reclamarunt statim Sodales SS. Stigmatum dictae Civitatis, et S. C. declaravit Societati SS. Stigmatum Reatis juxta votum Episcopi non competere jus aggregandi Sodales et Sorores quocumque tempore etiam in articulo mortis, eorumque cadavera proprio sacco induta in funere ad Ecclesiam comitandi: *Reatina Die* 26. *Aprilis* 1788. *d.* 1.

Et civibus particularibus et incolis Reatis competere jus juxta votum Episcopi exclusis Fratribus Mortis, nisi invitatis, jus sese adscribendi quandocumque cuilibet sibi benevisae Societati, nec non vocandi ad eorum libitum quascumque ad funera, et defunctorum comitatum statutum est: *Ibid. dub.* 2.

26 Societatem SSmi Rosarii erectam in Collegiata Ecclesia S. Petri montis Martiani subesse declaratur non Capitulo, sed soli Archipresbytero, sub cujus regimine ante erectionem Collegiatae fuit ex fundatione: *Senogallien. Die* 13. *Junii* 1789. *dub.* 8.

Pro formali valida erectione Sodalitii praecipue requiruntur literae testimoniales Episcopi, quibus Confraternitatis erigendae pietas, et christianae charitatis officia, quae exerceri debent commendatae essent. *Urat. Er. Confr. die* 3. *Dec.* 1789. 27

Irrita sunt societatis comitia in quibus suffragium tulerunt sodales inhabiles. Sed contrarium verius: *Cere. die* 17. *Apr.* 1790. §. 5. 28

His de jure communi plures interesse valent consanguinei: *ibid.* §. 6.

Contrarium statuit Congregatio deputata anno 1699. ab Innocentio XII. pro reformatione locorum piorum urbis, quae ob identitatem rationis ad extera extenduntur sodalitia. *Ibid.* §. 9.

Atque ex ipso jure communi limitatur praemissa regula, ubi aliquod eligendis officialibus obventurum erit lucrum. *Ibid*

Quia paria habuerunt suffragia eligi debent per sortitionem. *Ibid.* §. 6.

In Officiis continuare nequeunt Officiales societatis absque licentia Episcopi, vel ejus Vicarii Generalis. *Ibid.* §. 10.

Dum in eorum tamen sunt possessione gerere valent, quae ad illam pertinent. *Ibid.* §. 7.

Officiales Societatis post expiratum illorum officium, haud legitimo continuare possunt in eo, absque licentia Episcopi, vel ejus Vicarii non foranei sed generalis. *Cere. die* 17. *April* 1790. §. 10. 29

Sodalitia inducta sunt ad exercenda opera pietatis ac religionis. *Phar. Un. die* 25. *Junii* 1791. §. 2. 30

Sodales uti singuli nullum jus habent ad bona dissolutae societatis. *Ibid.* §. 2.

Et ea bona devolvuntur ad Ecclesiam Parochialem, in qua societas erecta erat. *Ibid*

Certior fieri debet Episcopus de extraordinariis dumtaxat Societatum Congregationibus. *Call.Subs. Dot.* 28. *Novem.* 1795. §. 38. 31

Electionem Conservatorum Sodalitii S. Mariae Misericordiae Callii, quod Hospitale habet annexum ad tollendos abusus, faciendam esse ab universis Sodalibus juxta votum Cardinalis Visitatoris, non a solis Nobilibus, declaratum est a S. C. licet, ut ait Episcopus, longo tempore in consuetudinem jam venisse, ut illi administratores ab equestri illius urbis ordine seligantur: *Callien. Subs. Dot. Die* 28. *Novem.* 1795. *dub.* 4. 32

Sodalitium S. Mariae Misericordiae Callii non est supprimendum, sed opportunis Visitatorum legibus ad pristinam observantiam restituendum. Nam utilia ejusdem pia, et tot praeclara instituta erant vitio tempore delapsa et corrupta: *Callien. Subsid. Dot. Die* 28. *Novem.* 1795. *d.* 5. 33

31 Confraternitates exponere in eorum Ecclesiis SS. Sacramentum non valeant absque licentia Episcopi. *Spol. Func. Eccl. die* 20. *Feb.* 1796. §. 4. *et* 8.

Neque etiam aggregatae Archiconfraternitatibus Urbis. *Ibid.* §. 6.

Confraternitatibus porro aggregatis communicantur dumtaxat privilegia spiritualia, et indulgentiae, nempe indulta et gratiae spirituales. *Ibid.* §. 5.

Archiconfraternitas ipsa Mortis Urbis non communicat facultatem exponendi SSmum Sacramentum absque licentia Episcopi. *Ibid.* §. 9.

In una enim Ecclesia Parochiali retineri, atque exponi valet; in aliis vero ex privilegio Sedis Apostolicae vel Ordinarii. *Ibid.* §. 7.

In subditis Ecclesiae Confraternitatum explere valet Parochus functiones parochiales, et non parochiales, exceptis earum propriis. *Ibid.* §. 9.

35 Comitiis oeconomicis Confraternitatum se immiscere nequit Episcopus. *Ascul. Breph. die* 9. *Julii* 1796.

Et si eis assistere velit, ferre nequit suffragium. *Ibid.*

36 Ecclesia cessa Confraternitati ab ea manuteneri debet. *Asc. Breph. die* 9. *Jul.* 1796. §. 6.

Et Chirographum Pontificium cessionis accurate exequendum est. *Ibid.* §. 10.

37 Sodales reddere non debent deputatis sodalitii rationes administrationis, quam reddere quotannis tenentur Ordinario, ne bis eas reddant. *Ascul. Breph. die* 9. *Julii* 1796. §. 7.

Eis vero non deputatis reddere rationes debet ipsorum minister.

Licet omnia sodales subjacere debeant Ordinario. *Ibid.*

Ad Officiales sodalitii spectat Ministrorum electio. *Ibid.* §. 8.

38 Licet sodalitium auctoritate ordinaria erectum sit, alienare nequit bona stabilia absque Beneplacito Apostolico. *Nullius Nonn. subs. Dot. die* 6. *Mar.* 1797. §. 5.

Libere tamen disponere potest de illorum redditibus in pios usus, annuente praesertim Episcopo. *Ibid.*

Et insuper potest secum abducere omnia, quae sua sunt. *Ibid.* §. 6.

Absque eo quod teneantur servare pacta manutenendi Ecclesiam de sacra suppellectili, atque alia eidem tribuendi, quia pacta haec adjecta censentur correspective, et quamdiu Confratres in eadem Ecclesia perseverent. *Ibid.*

Idque ex indole correspectivae obbligationis, quae operatur, non deficiente extremo, alterum quoque cesset. *Ibid.*

39 Suppressio Sodalitii S. Monicae erecti in demoliendа Ecclesia S. Augustini nuncupati *della Voltra* in territorio Vallis Nucis permittitur, ac illius redditus uniendos esse aliis Sodalitiis erectis in Ecclesia Parochiali cum eisdem honoribus et oneribus, statuitur; nam nullus eidem adscriptus est Sodalis. *Brictinorien.* 24. *Novem.* 1792. *dub.* 2. *Confir. Die* 17. *Junii* 1797.

Translationem Sodalitii *dei Sacconi* Civitatis 40
Cornetanae a propria Ecclesia S. Marinae *del Mare*, quae ruinosa erat, ad Parochialem Ecclesiam S. Antonii probavit Sacra Congregatio juxta Capitula inter Sodales et Parochum conventa, et ab Emo et Rmo Castilioneo Relatore reformata. *In Cornetanae translationis et Unionis die* 14. *Junii* 1806.

Concordiam inter Sodalitium et Collegiatam 41
Oppidi Rapagnani initam, in qua Sodalitium omnia sua bona Collegiatae cessit, haec vero omnia onera Sodalitii implenda suscepit, et Canonem annuum scutorum septuaginta rependere spopondit, Sacra Congregatio probavit, juxta votum Emi et Rmi Cardinalis Litta, qui concordiam expendit. *In Firmana Concordiae die* 20. *Dec.* 1806.

Concordiam inter Sodalitium Pistorum Italo- 42
rum erectum in Ecclesia S. Mariae Lauretanae Urbis, et Xenodochium ad Sancta Sanctorum, in qua pro restitutione bonorum Sodalitii Xenodochio applicatorum a Gubernio Republicano conventa fuit annua pensio scutor. 150. a Sodalitii Deputatis Xenodochio solvenda, rescindendam esse decrevit Sacra Congregatio, tum ob redditum Sodalitii notabilem diminutionem, tum quia proprium habebat Hospitale pro Pistoribus Italis, quod claudere opus fuisset, si ea pensio persolvi debuisset Xenodochio ad Sancta Sanctorum. *In Romana Rescissionis Concordiae die* 26. *Apr.* 1815.

Cum e contra eadem causa non adesset, simi- 43
lem Concordiam initam inter Archiconfraternitatem SSmi Rosarii, et idem Hospitale ad Sancta Sanctorum servandam esse voluit. *In Romana Rescissionis Concordiae die* 26. *Aprilis* 1815. *ad* 1. *dub.*

Attentis peculiaribus circumstantiis, consulen- 44
dum esse SSmo censuit S. Congregatio pro approbatione, et quatenus opus esset, pro nova concessione privilegii Confraternitatis Mortis erectae in Januensi Civitate, celebrandi quatuor Missas qualibet Feria V. majoris hebdomadae: itemque pro approbatione alterius privilegii, ut omnes confratres in Oratorio Confraternitatis S. Eucharistiam eadem die sumentes adimplerent praeceptu Paschali, injuncto tamen onere a Capellano majori transmittendi respectivis Parochis notulam Confratrum, qui in praefato Oratorio Eucharistiae Mensae accessissent. *In Januen. Privilegii* 15. *Apr.* 1820.

Esse locum remotioni ab Ecclesia Parochiali 45
Lucensi S. Michaelis in foro, et restitutioni nedum Simulacri SSmi Crucifixi *de' Bianchi* nuncupati, depositi tantum titulo illius Ecclesiae administratoribus concessi ab Archiepiscopo, in suppressione a laica potestate facta Sodalitii vulgo

de' Bianchi, sed praeterea huic Sodalitio esse restituendum Altare, ac caetera ornamenta eidem Simulacro addicta, quae administratores S. Michaelis a laica potestate deinceps obtinuerant, declaravit Sacra Congregatio. *In Lucana remotionis, et restitutionis Altaris* 15. *Julii* 1820. *ad* 1. *dub.*

Et hanc remotionem esse faciendam sumptibus Sodalitii *de' Bianchi;* subrogationem vero alterius Altaris in praefata Parochiali Ecclesia S. Michaelis sumptibus operis pii, seu administratorum ejusdem Ecclesiae S. Michaelis judicavit eadem S. Congregatio. *Ibid. ad* 2. *dub.*

46 Standum esse in decisis statuit Sacra Congregatio, ideoque esse locum remotioni Altaris, et Simulacri SS. Crucifixi, caeterorumque ornamentorum ab Ecclesia Parochiali Lucensi S. Michaelis in foro, favore sodalitii vulgo *de' Bianchi. In Lucana Remotionis et Restitutionis Altaris die* 24. *Nov.* 1821. *ad* 1. *dub.*

Confirmavit quoque alteram resolutionem, qua cautum fuit, ut haec remotio fieret sumptibus Sodalitii *de' Bianchi*, subrogatio vero alterius Altaris sumptibus Operis pii S. Michaelis, et rem ad R. P. D. Secretarium cum Sanctissimo juxta mentem remisit. *Ibid. ad* 2. *dub.*

47 Ob donatum sibi Aggregationis Diploma Urban. Archiconfraternit. Mortis, jus sibi vindicantibus ad statutas quasdam Sacrorum functiones peragendas sine dependentia ab Episcopo, Sodalibus a S. Rocho nuncupatis in Oppido Lepauti Dioeceseos Narzanensis Emi Patres restiterunt in omnibus. *In Lunen. Sarzanen. Confraternitatis. die* 2. *Mart.* 1833. *ad* 1. *dub.*

Proindeque prohibitionem Episcopi, qua processiones in primis Dominicis diebus cujuscumque Mensis cum Sacramento extra ambitum Oratorii, et functiones Feriae V. in Coena Domini vetabantur, probandam esse dixerunt. *In eadem ad* 2. *dub.*

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

1 Sodales Confraternitatis B. M. Virginis de Mercede in Oppido auri Preti anno 1767. potestate facta a Generali illius Religionis, ad Ordinem primarium aggregati sunt. Anno vero 1780. ab Ordinario illius oppidi facultatem obtinuerunt utendi habitu cum cinctura et scapulari, nec non professionis emittendae ad instar Fratrum Tertii Ordinis juxta ipsius Religionis constitutiones. In via perfectionis progredi cupientes, anno 1844. a Sanctissimo D. N. Gregorio f. m. suppliciter expostulaverunt, ut eorum Confraternitas in Tertium Ordinem proprie ac vere erigeretur, et statuta, quae ad hanc rem apposito condita fuerant, et Sanctitati suae exhibita, apostolica approbatione confirmarentur. S. C. Episcoporum et Regularium, ad quam postulationis libellus remissus fuerat, relationem et votum P. Vicarii Generalis Religiosorum a Mercede audire voluit. Sollicitus ille fuit Sacram Congregationem docere, et propitiam petitioni sententiam expromere. Post haec positio omnis P. Consultori transmissa fuit, qui rem expenderet.

Hic negotium pro faciliore expeditione ad quatuor dubia coarcuit, nempe:

» 1. Se e come convenga di erigere la Confraternita di Auro Preto in terzo Ordine della » Mercede nel caso.

» 2. Se o quali facoltà si abbiano a concedere al » Vescovo ed al Parroco di Auro Preto.

» 3. Se ed in qual modo si debbano approvare » gli statuti della detta Confraternita nel caso.

» 4. Se o quali correzioni e modificazioni meritino i riferiti statuti nel caso.

Quod pertinet ad primum, Sanctam Sedem pro bono Ecclesiae facilem sese praebere posse petitioni. Quoad vero secundum, postquam ex Relatione P. Vicarii Generalis exscripsit quinque articulos ex Constitutionibus Ordinis desumptos *Distinction.* 4. *cap.* 1., ubi agitur de Tertiariorum susceptione ac regimine, sic ajebat: « Qualora piacesse alla S. Sede di concedere la grazia, sarei » di sottomesso parere, che i detti cinque articoli » ci fossero inseriti *ad literam* prima o dopo la » clausola generale: *servatis de jure servandis:* » Ma considerato le locali circostanze di Auro » Preto, dove non esiste Convento dell'Ordine » della Mercede, e trovandosi detta Città molto » lontana dalla Residenza del Generale dell'Ordine suddetto, inerendo al Voto del Vicario Generale, sarebbe opportuno, finchè non si fondi » un convento dell'Ordine in Auro Preto, che » questa S. Sede accordasse al Vescovo di Marianna tutte le facoltà che i Generali e Provinciali » della Mercede godono sopra i Terziarj: e con più » ragione concedesse al Parroco di Auro Preto » l'autorità e tutte le attribuzioni che i Superiori » locali di detto Ordine hanno per diritto o per » legittima consuetudine sugli aggregati al loro » terz'Ordine. Vieppiù si troverà necessario di munire di opportune facoltà il Vescovo Diocesano, » qualora si rifletta, che si può con qualche fondamento sospettare trovarsi degli abusi nello » stato attuale della Confraternita, nel rapporto al » privilegio ottenuto dal Vescovo Diocesano nel » 1780. di potere ammettere alla professione i » Confratelli come Terziarj della Mercede. A molto coso potrebbe porre rimedio il Vescovo, se » oltre alle facoltà che competono al Generale » dell'Ordine, fosse anche rivestito di Delegazione » Apostolica, limitata al solo oggetto di rimediare » agli abusi e di sanare le irregolarità occorse sin » qui, qualora faccia di bisogno ».

Circa tertium et quartum dubium, plures ani-

madversiones in rebus particularibus proponebat, quas hic referre nihil esset.

Itaque consultatione proposita cum allatis dubiis in Congregatione Generali diei 22. Novembris 1844. cum titulo: *Marianen. Super erectione etc.* Emi Patres rescripserunt *Ad 1. et 2. Affirmative juxta votum Consultoris. Ad 3. provisum in 4. Ad 4. Communicentur animadversiones Episcopo pro sua norma, quin tamen statuta censeantur approbata*: : Et SSmus approbavit Resolutionem S. C.

S. CONGREGATIONIS INDULGENTIARUM DECRETA

1 Quaecumque Sodalitas, seu Confraternitas, quae canonice erecta, ex Apostolico Indulto, assnotis gaudet Indulgentiis et Privilegiis, si neque a Jure, scilicet ab Ecclesiastica auctoritate, neque a facto nempe ex Sodalium defectu, solvatur, numquam spirituales gratias impertitas amittit. *die* 24. *Julii* 1833.

2 Virtute plurium indultorum Episcopo Constantiensi benigne concessorum potest dictus Episcopus plures Confraternitates erigere, quasque Sanctitas S. applicaret Indulgentias, eisdem applicare sive per se, sive per suos Parochos. At non potest unum ex suis Vicariis Generalibus committere, ut Parochos deleget ad dictas Confraternitates in suis Ecclesiis erigendas: delegatum enim non posse subdelegare est regula juris, dummodo aliter non constet ex concessione. Vicarius autem Generalis vi delegationis suae ab Episcopo suo potest erectionis 100. Viae Crucis, sive aliarum Indulgentiarum et Confraternitatum Diplomati subscribere, loco ipsius Episcopi qui delegavit; et in casu quod erectio facta sit per Vicarium Generalem ad hoc specialiter subdelegatum ab Ordinario, cui jam sit tributa facultas subdelegandi, *die* 19. *Dec.* 1836.

3 Nihil obstat ut Confraternitates eleemosynas colligant juxta legem totam Dioecesim afficientem ab Ordinario praescriptam, erogandas in Ecclesiae, seu Oratorii reparationem, atque ornatum, vel in alios pios usus de consensu ejusdem Ordinarii, juxta Clementis VIII. Constitutionem §. VIII. proindeque Sodalitatum associationes validae, privilegia ac Indulgentiae adnexae minime extinctae *die* 11. *Jun.* 1838.

4 Inter Chartas, quae in Ecclesia S. Waldetrudis Dioecesis Tornacensis asservantur, inveniuntur Bulla et Decreta Episcopalia quibus conceditur facultas erigendi Confraternitatem dictae S. Waldetrudis; sed cum dubitatur an praefata Confraternitas unquam erecta sit, vel non defectu Confratrum desierit existere, cumque vi et tenore Bullarum Confraternitas in perpetuum erigenda esset, quaesitum fuit; an novae erectionis canonicae opus sit ad instaurandam hanc Confraternitatem; vel, si nondum erecta fuit, Bullis et Decretis praedictis uti nunc adhuc liceat. S. Congr. respondit: Non indigere nova canonica erectione pro Sodalitate instauranda S. Waldetrudis ac, si etiam ob defectum Confratrum ipsa desierit, tamen Indulgentiae ac Privilegia in enunciata Bulla contenta, minime amissa sunt, proindeque vigere. *die* 28. *Januarii* 1839.

Non essendosi mai conformati in Francia, come 5
anche nella Diocesi di Valenza, al modo prescritto da Alessandro VIII. nella sua Bolla riferita dal Ferrari per l'erezione delle Confraternite; si domanda: se queste Confraternite sono validamente erette, essendosi da Roma chiesto un Indulto in conformità del quale si è agito. Il processo Verbale d'ogni erezione è stato fatto in ogni Parrocchia, e segnato dal Vicario Gen. Capitolare. Sac. Congr. respondit: Affirmative quoad validitatem, extante jam S. Sedis Indulto derogatorio Bullae Clem. VII. *die* 5. *Febr.* 1841. *ad dub* 3.

Dimandata la S. Congregazione: se è lecito per il gran numero dei concorrenti nel dare il Santo Scapolaro recitare in plurale la piccola formola *Accipe Vir devote*, ec. rispose: Affirmative juxta praepositam Rubricam in precibus benedictionis S. Scapularis. *Ibid.* 7. *Februar.* 1841. *ad Dub.* 4.

Interrogata la Congregazione: Se i Confratelli 6
della Buona Morte debbano per opera ingiunta eleggere una o più delle regole della Compagnia, descritte nel libretto, che à per titolo: *Orazioni e preci .... per impetrar buona morte, coll'aggiunta del metodo ecc:* o possano scegliere alcun'altra opera pia *ad arbitrio*, rispose: Affirmative quoad primam partem, quatenus ita a Statutis, seu Regulis Sodalitatis praescriptum sit: Negative quoad secundam. 6. *Mart.* 1840. *ad* 1. *dub.*

Chiedendosi ancora: Se tralasciando di fare l'opera che hanno eletta, i Confratelli restino privi non solo del merito delle buone opere di quella specie, che si fanno dagli altri Confratelli, ma anche delle Indulgenze, la S. Congregazione in risposta dichiarò: che sì, *usque dum electa opera non adimpleantur Ibid.* 2. *dub.*

Parimente se sia assolutamente necessario l'eleggere di fare alcuna opera pia per essere ammesso alla Compagnia? rispose. Affirmative et juxta Regulas de sodalium Receptione *Ibid.* 3. *dub.*

La Compagnia della buona Morte oltre le Indolgenze registrate nel Sommario della Congregazione Prima Primaria, gode anche i Privilegi nel medesimo registrati, *nisi ab alia contraria dispositione prohibeatur. Ibid.* 4. *dub.*

Allorchè nel Sommario della stessa Congregazione Prima Primaria si legge: *Indulgentias consequi poterunt ubivis locorum commorantur, si apud Ecclesiam eorumdem locorum, aut alibi ut poterunt, opera praestabunt quae sunt servanda*: non s'intende solo della Chiesa principale del luogo. Verba enim, aggiunge la Sac. Congregazione, *clare aut*

alibi, *ut poterunt*, elare aperteque demonstrant, non in primariis tantum Ecclesiis, verum in caeteris aliis, in quibus *opera praestabunt*, *quae sunt servanda. Ibid.* 5. *dub.*

7 Interrogata ancora la Congregazione: Se coll'accompagnare al Sepolcro i Cadaveri dei Defonti, col visitare gl'infermi e carcerati, pregare per gl'infermi e per i morti, o per altre opere pie si possono lucrare otto anni d'indulgenza, essendo che nel Catalogo della buona Morte se ne concede per tali opere un anno, e in quello della Compagnia Prima Primaria, l'indulgenze della quale sono estese a quella della Buona Morte, se ne concedono sette; rispose: «Affirmative, quatenus vera existat utraque concessio, atque authenticum dignoscatur Primae Primariae Sodalitatis Summarium». *Ibid.* 6. *dub.*

8 I Confratelli impediti ragionevolmente dal ricevere i Sacramenti e dal fare la visita alla Chiesa, possono lucrare le Indulgenze con un'opera ingiunta loro dal Confessore, se nelle Concessioni delle Indulgenze della Confraternita si è espressa questa facoltà. *Ibid. dub.* 7.

9 L'opera quotidiana ingiunta del *Pater*, *Ave* e *Credo* e dell'Aspirazione *Dolce Cuor etc.* ai Confratelli del S. Cuore è necessaria solo per lucrare le Indulgenze dei primi sette articoli del Sommario. 6. *Marz.* 1840. *dub.* 1. *Sodalit. SS. Cordis Jesu et S. Aloysii.*

10 Per l'Indulgenza del Num. VI. del detto Sommario, come per le altre, è necessario pregare secondo l'intenzione del Pontefice; *nam in singulis Indulgentiis acquirendis*, respondit S. C. *praeponenda erit Intentio orandi juxta mentem Summi Pontificis. Ibid. dub.* 2.

11 I Confratelli, impediti dal far la visita alla Chiesa e dal Confessarsi e Comunicarsi non possono lucrare le Indulgenze dei Num. VIII. IX. X. XI. col fare un'opera pia ingiunta dal Confessore, perchè solo sotto il Num. X. e XII. si parla della dispensa dalla visita della Chiesa. *Ibid. dub.* 3.

12 Trasferendosi la Festa del SS. Cuore a tenore del privilegio, s'intendono trasferite anche le indulgenze della Novena, dei sei Venerdì, e delle sei Domeniche precedenti, secondo il IV. avvertimento del Sommario, e secondo tutto il Sommario stesso. *Ibid. dub.* 4.

13 Per lucrare l'Indulgenza dei sei Venerdì e delle sei Domeniche precedenti la detta Festa, è necessario, come nelle sei Domeniche di S. Luigi, ricevere i Sacramenti in tutte le sei, e fin da principio aver in animo di ciò fare; perchè sotto il Num. XII. si pone per condizione necessaria la Confessione e Comunione in ogni Domenica, o Feria sesta. *Ibid. dub.* 5.

14 Interrogata la S. Congregazione: Se nelle sei Domeniche di S. Luigi sia necessaria assolutamente la Confessione: dicendosi nel Decreto di esse: *vere poenitentes et S. Communione refecti*, e non *vere poenitentes et confessi*, come in altri Decreti, rispose: *Negative et juxta Decreta Clementis XII. ex Secr. S. Congreg. Indulg. die* 11. *Xbris.* 1739. *et* 7. *Januarii* 1740. *dummodo nullius lethalis culpae conscii sint, ac proinde in statu gratiae. Ibid. dub.* 6.

Chiesta ancora se chi cominciò tali Domeniche, 15
essendo in appresso impedito in alcuna dal ricevere i Sacramenti e dal fare le altre opere ingiunte, possa lucrare l'Indulgenza facendo alcun'opera pia ingiunta dal Confessore, ovvero debba rimetterle in appresso, parimente rispose: *Negative. Exercitium est enim continuum*, *nec aliis operibus injungendis commutandum. Ibid. dub.* 7.

Trasferendosi la Festa del SS. Cuore e di S. 16
Luigi per farla più solenne in appresso, e nel giorno proprio facendosi pure una piccola Festa con Messa cantata etc. non si può lucrare l'Indulgenza Plenaria nell'uno e nell'altro giorno, essendo stata concessa una sola Indulgenza tanto per la Festa di S. Luigi, quanto per quella del SS. Cuore di Gesù, con potestà di trasferirla nel giorno in che è trasportata la detta Festa. *Ibid. dub.* 8.

Essendo consultata la S. Congregazione: Se 17
nelle Feste di Maria SS. ricordate nel Num X. del Sommario delle Indulgenze siano comprese solamente la *Visitazione* e la *Presentazione*, ovvero anche le altre *ad Nivem*, *del Carmine*, *del Rosario etc.* e se quelle degli Apostoli siano solo quelle che prima erano di precetto, od anche le altre, come della Cattedra di S. Pietro, della Conversione di S. Paolo etc. rispose *Affirmative*: «Generaliter loquendo, pro Festis Beatae Mariae Virginis intelliguntur illa tantum quae mysterium aliquod ejusd. B. V. exprimunt; prout quinque Festa de praecepto juxta Kalendarium Romanum, Conceptionis scilicet, Nativitatis, Annunciationis, Purificationis, et Assumptionis, et aliae duo, Visitationis nempe, ac Praesentationis; quoad vero Apostolos, illa dumtaxat intelligenda sunt, quae dies natalis uniuscujusque commemorant». *Ibid. dub.* 9.

Proposto il dubio: Se il tempo utile per la Vi- 18
sita della Chiesa nel giorno della Indulg. si abbia sempre da computare dai primi Vesperi al tramonto del Sole, ovvero si possa anche computare da una mezza notte all'altra; rispose: *Affirmative* quando agitur tantum de Indulgentia in aliquo dio festo acquirenda; *Negative* in aliis Indulg. quae etsi incipiant post mediam noctem diei in quo concessae sunt, cessant tamen in Solis occasu juxta praxim S. Congreg. Indulgentiarum *die* 6. *Mart.* 1840. *Ad utramque Sodali.*

Essendo ancora dimandato: Se quando lo Indulg. 19
delle Stazioni, ed altre non sono plenarie, sia necessario per lucrarle ricevere anche i Sacramenti, ovvero basti visitare la Chiesa, la S. Congreg. ri-

sponse. Negative: Susceptio enim Sacramentorum pro Plenariis tantum Indulgentiis lucrifaciendis necessario requiritur, nisi tamen pro aliqua Partiali sit ista expressa conditio in peculiaribus Concessionibus apposita. *Ibib. dub.* 2.

20 Interrogata ancora: Se essendo coll' estensione dell' Indulg. delle Stazioni concessa indulg. parziale in ogni giorno delle quattro tempora, e di quaresima e dell'Ottava di Pentecoste; nelle quattro tempora che cadono nella quaresima e fra la detta Ottava si possa lucrare Indulg. per l' uno o l' altro titolo, e perciò doppia. Se essendo, colla estensione delle Indulg. delle Stazioni, concessa Indulg. parziale nel giorno di Pentecoste, dell'Epifania ec. ed in tali giorni con altri Decreti essendo concesse altre Indulgenze parziali o Plenarie, si possano lucrare le one insieme e le altre. Così di altri casi simili parimenti rispose — Affirmative, adimpletis tamen singulis respectivis operibus injunctis, visitationis nempe, orationis etc. *Ibid. dud.* 3.

21 Particularia Statuta Confraternitatum non obligant sub poena nullitatis Indulgentiarum, dum illa sint potius ad regimen et ad rectam Sodalitatis administrationem; minime vero tamquam injuncta opera ad Indulgentias acquirendas.

22 Licet particularia Statuta non designent Parochum directorem Sodalitatis in propria Paroecia erectae, tamen admissiones validae, et Indulgentiae acquiruntur; dummodo Parrochus sit ab Episcopo deputatus ad recipiendos Sodales. Sub poena nullitatis tenentur Episcopi Sodalitates erigentes Indulgentiarum comunicationem non quavis formula, sed illa adprobata Clementis VIII. uti. *Die* 25. *Januar.* 1842.

23 Episcopus virtute Apost. Delegationis in propria Ecclesia seu Paroecia Confraternitatem erigens nec esse nec censeri debet Rector ejusdem Confraternitatis, excepto solummodo casu, quod in illa Ecclesia seu Paroecia nullus alius esset qui possit destinari; et tunc eo ipso quod Episcopus ibi erigit Sodalitatem, tacite videtur Rectorem designare Ecclesiae Pastorem, non jure suo utendo, sed Sodalitatis necessitate Rectorem exigentis.

24 Impedito Pastore, potest ejus Vicarius Rectoris munia obire, dummodo Vicarius sit de gremio Sodalitatis.

25 Nec potest Episcopus declarare Rectoris munus ab Ecclesiae Pastore, quae Sodalitate donatur, in perpetuum fore obeundum, nisi Episcopus speciales habeat facultates: nam generice loquendo, quotannis fieri debet Rectoris aliorumque Officialium Sodalitatis electio. 7. *Jun.* 1842.

26 Parochus, seu Moderator Confraternitatis cujuscumque, sive legitime impeditus, sive non, non potest licite et valide sibi Vicarium, vel alium Presbyterum quemcumque approbatum subrogare ad recipiendum Fideles Confraternitati adscribendos, nec habitus Sororum vel Confratrum et Coronas seu Rosaria benedicere cum applicatione Indulgentiarum nisi in Commissione ei facta ab habente auctoritatem delegandi, expresse cautum sit, ut Vicarius, sive alius Presbyter subrogari posset. Quae si peragantur, fierent cum detrimento Fidelium Confraternitati adscribendorum, vel adscriptorum, deficiente in Sacerdote adscribente, seu benedicente legitima auctoritate, *die* 22. *Augusti* 1842.

Nulla determinata formula necessaria est Episcopis sub poena nullitatis pro erectione Sodalitate, cum haec praescribatur tantum pro erectione Sodalitatum a Regularibus peragenda. 27

Sodalitatis Administratorum electio non est necessaria sub poena nullitatis, cum illa tantum spectet ad Sodalitatum bonum regimen. 28

Potest Episcopus designare Directorem uniuscujusque Confraternitatis suae Dioecesis sive jam existentis, sive ab ipso ex speciali Apostolica facultate erectae. *die* 18. *Nov.* 1842. 29

Parochi et Conventuum Capellani, qui ab auctoritate Apostolica ab Ordinario subdelegantur ad effectum erigendi, cum applicatione Indulgentiarum in Ecclesiis et publicis Oratoriis pias Sodalitates SS. Rosarii et Scapulari, eo ipso quod sint pro tempore muneris moderatores designati, non habent facultatem benedicendi cum assuetis Indulgentiis Rosaria et Scapularia, quando nulla facta sit mentio in concessionibus Apostolicis de facultate Rectoribus pro tempore tradenda ad effectum benedicendi Rosaria, Scapularia etc. *die* 18. *Nov.* 1842. 30

Omnes et singuli Articuli adnexorum Parisiensium statutorum Archiconfraternitatis Immaculatae Concep. B. M. V. erectae Parisiis in Ecclesia vulgo dicta *les Petits Peres* non sunt necessarii et essentiales ad constituendum in suo esse hanc Societatem, pro lucrandis Indulgentiis eidem concessis: eo quod statuta sunt potius ad regimen, et ad rectam Confraternitatis administrationem *die* 12. *Maji* 1843. 31

REV. FABRICAE S. PETRI DECRETA

Officiales Sodalitiorum SSmi Sacramenti, et Bmae Virginis Rosarii, quorum tenues sunt redditus, remedium suspensionis onerum Missarum, vel reductionem per lapsum viginti annorum, ut facto pecuniarum cumulo, Altarium, Oratoriorum sacrarumque suppellectilium necessitatibus occurreretur, implorarunt. S. Congreg. precibus annuit, sed juxta modum. *Mutinen. Susp. vel Red. Oner. die* 20 *Januar.* 1781. 1

Jure Legati Puelle Gratia et Franciscus Casini reliquerunt Missarum onus Archiconfraternitati SSmi Nominis Mariae Urbis, habita ratione substi- 2

tutionis casu, quo illud minime acceptum haberet. Utrumque pium legatum sodales admiserunt, sed inde cognoverunt, quod fructus ex relictis locis Montium eleemosynam pro unoquoque sacro a Benedicto XIII. Pont. Max. praescriptam, non attingunt, et hac de causa petierunt reductionem ad taxam eleemosynae perpetuae, et S. Congreg. gratism petitam indulgere non dubitavit. *Romana Reduct. Oner. Miss. die* 12. *Maji* 1781.

3 In Archivio proprio Confraternitatis SS. Sacramenti Terrae Bondeni asservari et custodiri debent omnes Libri, Scripturae, et monumenta ad eam spectantia ad nutum Ordinarii loci S. Cong. statuit. *Ferrarien. Confir. die* 14. *Septembris* 1782. *dub.* 9.

4 Magdalena Bessoni viro suo Antonio Fumei haeredi usufructuario mandavit, ut post ejus mortem ex suae dotis fructibus tot Missae in loco haeredi beneviso celebrarentur. Archiconfraternitatem haeres elegit SSmi Sacramenti, erectam in Ecclesia S. Mariae supra Minervam, eique assignavit quasdam domunculas, alieno dominio subiectas, retento sibi onere solvendi scut. 10. loco pensionum; et eleemosynam convenit in ob. 30. pro qualibet Missa, et convenit ulterius, ut si domus instauratione, vel nova aedificatione indigeret, celebratio Missarum suspenderetur. Archiconfraternitas possessionem nacta domorum, ad compellendum haeredem pro reparatione earum, litem sustinuit; opinatur itaque reductionem habere ad quinque Missas, vel saltem suspensionem Missarum, donec de impensis reficiatur. Sed S. Congregat. definitionem protulit, et Card. Praefecto juxta instructionem rescripsit. *Romana Red. seu Susp. Oner. Miss.* 21. *Junii* 1783. Reproducta causa, affirmativum prodiit responsum, juxta votum Card. Protectoris, servata quoad Missas celebrandas ex redditibus Domus ad Arcum puritatis manuali, solutis mensilibus: *die* 18. *Junii* 1785.

5 Ex duobus piis Sodalitiis, altero nimirum Sanctissimi Sacramenti, et altero S. Mariae suffragii, quae inter caetera in Oppido S. Elpidii ad mare Dioeceseos Firmanae enumerator, unum composuit Archiepiscopus. Suffragii Confratres obtenta redintegratione, percontati etiam fuere, an, et a quo tempore, et in qua summa restituendi essent fructus? et responsum tulerunt ad D. Secretarium cum SSmo pro condonatione. *Firmana die* 10. *Decemb.* 1785. *dub.* 3.

6 Episcopi Assisiensis edictum, quo societatibus jusserat, ut praeter retentionem Libri resolutionum, quae in Comitiis capiuntur, conficiatur etiam alius codex administrationis aeconomicae, cum adnotatione facultatum ab Ordinario pro faciendis sumptibus, et investimentis datarum, sustinendum esse in omnibus S. Congreg. sancivit. *Assisien. die* 21. *Januar.* 1786. *dub.* 7.

Ascanius Bologninius Archiconfraternitati B. M. V. de Monte Carmelo in Ecclesia S. Chrysogoni erectae, Legatum reliquit sc. 250. cum onere celebrationis unius Missae in singulas hebdomadas et unius Anniversarii. Hanc summam in censu domus investivit Sodalitii Camerarius; domus autem censita ad alium possessorem jam pertinere deprehensa est: hinc labore contenditur pro oneris deletione, quum nulli amplius percipiantur fructus; et affirmativum prodiit rescriptum, juxta nempe votum Protectoris, qui deletioni consenserat. *Romana Delet. Oner. die* 6. *Maji* 1786. 7

Suppressa Societate Confalonis Vetrallae, ejus bona unita fuerunt Sodalitio Misericordiae ejusdem Civitatis, cum onere celebrandi sacrum feria sexta cujuslibet hebdomadae in adiplementum Legati Bracalini. Sed quum Missa ex tenuitate redituum fuisset frequenter omissa, duo nunc Sodales postulant, ut legatum implere liceat per Sacrificium, quod singulis diebus festis celebrat Capellanus Sodalitii absque ulla obligatione; et ut Sacrificium ipsum, quod Legati vi agendum esset in derelicta Ecclesia S. Petri, ad suppressam olim Societatem Confalonis spectante, impleri in propria Ecclesia valeat; et utrique petitioni S. Congreg. favit. *Viterben. Trans. Miss. die* 19. *Maji* 1787. 8

Duplex Laurentius Bacci Ciarpi reliquit Legatum Societati Sacrorum Vulnerum Christi, erectae in Ecclesia S. Philippi Nerii ad Viam Juliam; primum cum onere Sacri hebdomadalis, secundum sacri menstrui; qua de causa, post diuturnam litem, duo loca Montium Communitatis anno 1657. tradita fuerunt. His extractis anno 1693. sive anno 1696. Societas, hasta posita, alienationem novissimi investimenti pro peculiari ejus debito passa est. Hinc omissum fuit, ac ex justo aliquo titulo id factum fuisse beneficio 130. annorum, asseritur, et exemptio sacri hebdomadalis petitur; S. Congreg. precibus tamen non annuit. *Romana Leg. die* 19. *Januar.* 1788. *dub.* 1. 9

Ad augendum Deiparae cultum Marchio Ugo de Popolis redditus Sodalibus SS. Rosarii assignavit 40. Scut., ut harmonicus Litaniarum cantus singulis sabatis, pervigiliis, Festisque eidem dicatis, haberetur, voluitque, ut haeredes in perpetuum supplerent. In eadem causa alii pii testatores pecuniam legarunt. Intermissae fuerunt Litaniae, ut argenteam Crucem a pignore Sodales redimerent, qui prorogationem suspensionis deinde obtinuerunt. Nuper vero preces fundunt pro absolutione quoad praeteritum, et pro commutatione voluntatum quoad futurum, ut permissio Cantus Gregoriani perpetua fieret, et detracto cantorum stipendio, redditus in dotem erogarentur; S. Cong. rem non definivit, sed demandavit, ut praefigeretur a Card. Archiepiscopo terminus haeredibus Hugonis, ad deducendum jura sua in S. Congreg. *Bononien. Commut. volunt.* 26. *April.* 10

1788. *dub.* 1. *et* 2. Deinde commutatio fuit denegata ad dub. 1. et quoad dub. 2. mandatum fuit, ut quoad illarum voluntatum exequutionem provideri debeat, haeredesque Populi teneri tantum ad redintegrationem usque ad summam scut. 39. 15. *Maji* 1790.

11 Vicarius Apostolicus Satinus, occasione Visitationis Collegiatae B. M. in Coelum Assumptae Solmonis in Latio, accepti et expensi librorum exhibitionem sub poena suspensionis, ut reddatur ratio Synodalibus Syndicis, decrovit. De hoc praetenso injusto decreto Capitulares conquesti sunt, eo quod ex propriis Constitutionibus illos exhibere, et rationes reddere teneantur revisoribus Capitularibus, et saltem reformari petunt a S. Congreg. quae validum juxta modum respondere putavit. *Terracinen. et Setin. die* 18. *Junii* 1796. *dub.* 4.

Sodalitium erectum in Ecclesia S. Vitalis Parmae sub titulo Suffragii, ubi nonnullae Capellaniae Residentes nuncupatae adsunt, plurimis gravatum oneribus missarum, functionum, manutentionis Ecclesiae, ac Sacrarii, et redditus haud pares oneribus habens, propendit in Missarum reductionem ad eleemosynam ob. 15. S. Congreg. eam indulsit ad taxam manualis juxta votum Episcopi. Nam Residentium continuum servitium in Ecclesia Sodalitii necessarium visum fuit. *Parmen. Red. Miss. die* 11. *Febr.* 1797. *dub.* 1. 12

CONGRUA

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Literas Apostolicas, quibus Parochialis Ecclesia S. Donati loci de Polenda, unita jam antea mensae Episcopali, ad statum collativum fuit ab Episcopo Brictinoriensi redacta, et Parocho nonnulla assignata praedia ad sui conservationem, ratas habuit S. C. etiamsi affirmetur oratores circumvenisse Pontificem, dum ei relatum fuerat bona praedicta ad parandam Rectori congruam, et onera explenda sufficere. *Brictinorien. Congruae* 10. *Decemb.* 1785. 1. *dub. confirmat.* 15. *Sept.* 1787.

2 Congruam in pecunia assignatam Parocho S. Michaelis, et solvendam a Rectore Ecclesiae SS. Josephi et Marci immunem declaravit S. Congregatio a praestatione ratae commodi, quod ex motu proprio diei 19. Martii retineri petost a possessoribus fundorum rusticorum. *In Hortana Congruae die* 28. *Feb. et die* 15. *Apr.* 1807.

3 Congruae incrementum Parochi S. Salvatoris in Campo denegavit S. Congregatio, firma remanente solutione scutorum 99. 60. et incertorum perceptione favore ejusdem Parochi. Quoad vero expensas hujus Paroeciae, teneri Abbatem Commendatarium Farfensem Sacra Congregatio definivit, juxta notulam liquidandam ab Emo Urbis Vicario ad formam Brevis Urbani VIII. *In Romana seu Nullius Farfen. Congruae die* 19. *Dec.* 1807.

4 Haereditatem Archipresbyteri Antonini erogandam esse in beneficium Ecclesiae S. Thomae Apostoli Oppidi Turritae, non in congruam Archipresbyteri, definivit Sacra Congregatio. *In Nepesina Haereditatis die* 7. *Maji* 1808.

5 Ad succurrendam tenuitatem Congruae Parochi S. Annae Oppidi Paleani, Sacra Congregatio juxta votum Emi Episcopi suspendit tres ex quinque missis hebdomadalibus, quas Parochus ratione Beneficiorum unitorum celebrare debebat. *Praenestina Congruae die* 18. *Martii* 1809.

Dum S. Congregatio stetit in primo et secundo loco decisis, tertio confirmavit assignationem decimarum factam congruae loco favore dismembratae ut noviter erectae Ecclesiae S. Mariae Magdalenae Collium. *In Reatina dismembrationis* 2. *Jun.* 1821. *ad* 1. *dub.* 6

Tenuitati vero congruae Ecclesiae Matricis, et Collegiatae Alabri antequam provideret, S. Cong. scribendum esse duxit Episcopo, qui, transmissa fundatione ejusdem Collegiatae, referret de qualitate servitii choralis, statu activo et passivo Paroeciae, et Ecclesiae Collegiatae per decennium, comprehensis incertis, et distributionibus, nec non beneficii ab Archipresbytero Matricis possessi, et quatenus opus esset proponeret media augendi illius reddituś, salvis tamen decimis, et congrua dictae novae Paroeciae assignatis. *Ibid. ad* 2. *dub.* 7

Ut tenuitati Congruae Plebani S. Petri Aesinae Dioecesis provideretur, Sacra Congregatio dixit in congruae augmento computari quidquid superesset ex redditibus Legatorum Missarum ultra eleemosynam manualem; ideoque reductionem denegavit Legatorum Pesciotti aliorumque: concessit vero hanc reductionem ad manualem quoad Legata Mucci, Baldassini, Agostinelli, ac voluit ut Emus Episcopus curaret fieri inscriptionem super fundis gravatis, et descriptionem in Tabella. *In Aesina reductionis et absolutionis die* 20. *Mart.* 1824. *ad* 1. 2. 3. *dub.* 8

Attenta dicti Plebani Congruae tenuitate, Sac. Congregatio, celebratis tribus Missis pro omnibus omissionibus, quoad Missas in praeteritum non adimpletas, consulendum SSmo pro absolutione censuit. *In eadem ad* 5. *dub.* 9

Ad D. Secretarium cum SSmo juxta mentem rescripsit S. Congregatio, quoad augmentum congruae Aemygdio Pauri Plebano Castri Ferretti 10

Anconitanae Dioecesis apoplexia correpto. *In Anconitana Congruae die* 9. *Jul.* 1825.

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

1 Translato ad Ecclesiam Coesenatensem R. P. D. Castracane, Episcopo Cerviensi, successit eidem in episcopatu anno 1838. die 11. Februarii R. P. D. Balletti.

Cum vero Mensae Cerviensis redditus in bonis rusticis omni fere ex parte consisterent, memoratus Balletti pro sua suaeque familiae substentatione nihil ex episcopali praebenda percipere poterat usque ad futurum mensem Julii, quo agrorum segetes recolligerentur.

Ratus itaque in hujusmodi casu ex sacrorum canonum praescripto ac generali consuetudine sese pro sua congrua jus habere ad fructus, quos Antecessor percepisset anno 1837. pro rata temporis, quod ad mensem julii residuum erat, supplex institit penes Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium, ut auctoritate sua ad hujusmodi congruam praestandam Episcopum Antecessorem adigeret, et insimul summam ab eodem debitam liquido determinaret.

Congruam siquidem ab Antecessore deberi successori, quando beneficii redditus ab illo percepti sunt, et successor non habet, unde vivat, donec novorum redditunm collectio accidat, probare satagebat ex auctoritate Sacrae Rotae Romanae *Decis.* 342. *Rec. n.* 1. *p.* 14. *Card. de Luca De Benefic. Disc.* 83. *n.* 5. *Panimolle. decis.* 20. *annot.* 1. *n.* 42.

Hac autem in re habendam esse rationem temporis, quod residuum est post obtentum a successore beneficium ostendebat ex iis, quae docet praesertim *Covarruvias L.* 1. *c.* 15. *n.* 12. *in fin.* Quam doctrinam confirmatam fuisse ajebat tum ex Sacra Congregatione Concilii in *Signina Constituti.* 24. *Jan.* 1828. tum nuperrime ex ipsa Sacra Congregatione Episcoporum et Regularium *in Spoletana Repartitionis fructuum, in comitiis generalibus diei* 7. *Junii* 1839.

At vero R. P. D. Castracane Antecessor in Episcopatu Cerviensi opponebat, ab Episcopo jus irrevocabile acquiri in fructibus, quos a solo separaverit tempore, quo ad alium Episcopatum translatus fuit, *Ferraris V. Episcopus Art.* 3. *n.* 63. exemplo usufructuarii. Quia imo consuetudinem, quam in sui utilitatem adversarius objiciebat, reapse nec adesse nec observari demonstrabat ex testimonio *Card. De Luca Disc.* 83. *de Benefic. n.* 5. *et seq.* 2

Itaque proposita causa, juris ordine servato, in partium contradictione *die* 20. *Dec.* 1838. cum dubii formula: *Se ed in qual modo Mons. Castracane debba somministrare a Mons. Balletti la suddetta Congrua?* Eminentissimi Patres rescripserunt: *Affirmative pro summa liquidanda*; ut patet ex *Cervien. Congrua diei praedicti.*

At vero, cum pars, quae causa ceciderat, facultatem obtinuisset, ut iterum audiretur, causa rursus proposita fuit *die* 14. *Martii* 1841. cum dubii formula, quae sequitur: *Se debba confermarsi, o riformarsi il Rescritto del giorno* 20. *Decembre* 1838. Emi Patres rescripserunt *Dilata.* Cum vero postea quaedam inter partes concordia, seu transactio esset proposita, Emi Patres suu approbatione confirmaverunt: et concordia plenum habuit effectum.

CONSCIENTIA

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Presbyteros simplices Civitatis Interamnensis adigendos esse ad assistentiam Pontificalibus proprii Episcopi, necnon ad collationes Casuum moralium, et Sacrorum Rituum ad formam Concilii Romani Tit. 15. cap. 9. edixit S. Congreg. *In Interamnen. Decret.* 20. *Nov.* 1802.

Presbyteros simplices Civitatis Interamnensis adigendos esse ad assistentiam Pontificalibus proprii Episcopi, necnon ad interessendum collationibus casuum moralium, et S. Rituum ad formam Concilii Romani Tit. 15. cap. 9. definivit S. Congregatio confirmans resolutionem praecedentis anni. *In Interamnen. Decretorum die* 26. *Martii* 1803. 2

CONSUETUDO

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Primum est, quod in Ecclesia Oscen. Epistola decantatur in pulpito juxta Chorum, ubi Episcopus residet, non autem in Presbyterio.

2. Item Evangelium decantatur ibidem.

3. In Missa solemni dantur a Sacerdote tres benedictiones.

4. In Processionibus tam intra, quam extra Ecclesiam, et in absolutionibus mortuorum, etiam loco parato, Sacerdos, Diaconus, et Subdiaconus, ut aequaliter incedant, portant pannum sericum in forma Gremialis.

5. Subdiaconus autem, qui Celebranti assistit

non defert, neque tenet Crucem, sed Cruciferarius deputatus specialiter indutus Superpelliceo sine Pluviali.

6. Diaconus, et Subdiaconus sedent ad *Kyrie eleyson*, *Gloria*, et *Credo* in Missis Conventualibus et Anniversariis, etiam dum dicitur Graduale, et Epistola.

7. Hora sexta dicitur ante Missam, et si diceretur postea, celebratio esset intempestiva, quia propter frigiditatem terrae populus tardius venit ad Ecclesiam.

8. Dicitur *Credo* in Missa solemni statim finito Evangelio ante Concionem.

9. In diebus Adventus, Quadragesimae, et aliis jejuniorum Diaconus, et Subdiaconus non utuntur Planetis plicatis, sed Dalmaticis.

Et insuper nonnulla alia, licet perpauca, his similia, quae omnia a consuetudine Provinciae et Ecclesiae Oscen. derivantur.

10. Dubitatur, an Canonici praefati possint se tueri hujusmodi generali consuetudine in praemissis, itaut non possint, neque debeant cogi recedere ab illis, praetextu, quod in aliquo, non tamen in Sacramentalibus, sunt diversa a caeremoniis.

S. C. rescribendum censuit: 1. Ad primum: *consuetudo cantandi Epistolam in Choro in pulpito, si adhuc in Ecclesia Oscen. servatur, tollenda non est, sed retinenda, cum sit antiqua.* 2. Ad secundum: *idem respondendum, ut scilicet servetur consuetudo cantandi Evangelium in ambone, sive in pulpitu, cum id fel. rec. Pius V. permiserit in sua Bulla specialiter pro Regnis Hispaniarum edita die 17. Decembris* 1570. 3. Ad tertium: *in Missa solemni cum datur benedictio in fine semel tamen produci debet signum Crucis super populum a Sacerdote celebrante, ut in Missalibus emendatioribus habetur.* Ad 4. et 5.: *In Processionibus, et Absolutionibus non debent Subdiaconus, Diaconus, et Sacerdos aequaliter incedere, sed Subdiaconus debet praeire deferens Crucem medius inter duos Acolythos tenentes candelabra accensa. Praeterea permitti potest, ut Subdiaconus, Diaconus, et Sacerdos parati dum incedunt, deferre possint pannum sericum ante se, tamquam gremiale, stante ea consuetudine.* Ad 6. *Diaconus, et Subdiaconus sedere possunt una cum Celebrante, dum cantatur a Choro* Kyrie eleison, Gloria, et Credo, *et si dabitur tempus, licebit eis etiam sedere dum cantatur Epistola a Subdiacono, et Graduale a Cantoribus.* Ad 7. *Missa Conventualis dici debet post Tertiam in Festis duplicibus, et in diebus Dominicis juxta Rubricam Missalis, non post Sextam; quod si propter terrae frigiditatem populus tardius venit ad Ecclesiam, praestat differre tempus recitandi Tertiam, quam debitum ordinem intervertere.* Ad 8. Credo *in Missa solemni dici debet post Concionem, non ante, juxta Rubricas Missae, et consuetudinem Romanae Ecclesiae.* Ad 9. *In diebus Adventus, et Quadragesimae Diaconus, et Subdiaconus uti debent planetis plicatis non Dalmatica, et Tunicella, juxta Rubricas Missalis.* Ad 10. *Consuetudines, quae sunt contra Missale Romanum sublatae sunt per Bullam Pii V. in principio ipsius Missalis impressam, et dicendae sunt potius corruptelae, quam consuetudines, neque illis possunt se tueri Canonici, quominus cogi valeant per Episcopum ad observantiam Rubricarum, et Regularum Missalis. Oscen. die* 16. *Martii* 1591.

Capitulum, et Canonici Civitatis Castelli exposuerunt Sac. Congregationi; quod Fratres S. Dominici recusant sese adunare in Ecclesia Cathedrali, cum facienda est funebris Processio pro cadaveribus associandis, idque contra immemorabilem consuetudinem servatam tam a Regularibus, quam a Parochis, et Confratribus saecularibus. Et eadem S. R. C. censuit: *Episcopum curare debere, ut vetus loci consuetudo servetur; quod si dicti Fratres S. Dominici aliquid habeant in contrarium, adeant Congregationem. Tifernen. die* 23. *Mar.* 1593. 2

Sac. Rituum Congregatio, perspectis, et cognitis, SS̃mi Domini Nostri jussu, quae in libello Presbyterorum S. Mariae de Spetia exponebantur, intelligens consuetudinem ab ipsis allegatam conformem esse sacris Canonibus, qui jubent singulis ex uniuscujusque ordinationis tempore dandum esse locum, censuit: *Amplitudinem tuam his literis esse commonendam, ut, ea consuetudine restituta, locum cuilibet, juxta suae ordinationis tempus, debitum assignet; eumque ordinem pro sua prudentia inviolate posthac conservandum curet, nisi dignitatis alicujus praeeminentia, aut praerogativa personalis aliud non postularet. Si quid tamen Amplitudini Tuae ad hanc rem occurrerit rescribendum, statim nostram Congregationem faciat certiorem. Lunen. Sarzanen. Idibus Octobris* 1593. 3

Abbas Terrae Montis Novi Senegallien. Dioecesis praetendit non solum sibi, sed suis etiam Clericis deberi praecedentiam supra Priorem S. Severi, qui tamen allegavit consuetudinem contrariam sibi faventem, quamvis contentus esset a sinistris ipsius Abbatis incedere. Cum in antеactis Congregationib. responsum fuisset pro Priore, Abbas consuetudinem negans, primam iterum renovavit instantiam. 4

Et S. R. C. respondendum censuit: *Servetur solitum, et probetur allegata consuetudo. Senogallien. die* 10. *Jan.* 1597.

An servari debeat immemorabilis consuetude legendi Laudes in Nocte Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, vel an eaedem sint decantandae? S. C. rescribendum censuit: *dub.* 1. *Negative. Pisana die* 3. *Augusti* 1822. 5

1. An non obstante quacumque in contrarium consuetudine, intangibile sit jus Celebrantis in Solemnitate Sanctissimi Corporis Christi semper per se deferendi in publica Supplicatione Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum? 6

7 2. An inveterata quaecumque in contrarium consuetudo derogare possit Legi a Decretis Sacrae Congregationis praescriptae? S. C. Ad 1. *Affirmative, juxta alias decreta* Ad 2. *Negative. Juxta eadem decreta.* Atque ita decernendum, ac servandum omnino edixere. *Tricentin. Die* 3. *Augusti* 1839.

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

1 Apud Religiosos Ordinis Minimorum Cismontanae familiae, a tempore, cujus memoria non aderat, consuetudo invaluerat, ut a Novitiis pensio quaedam, alimentorum titulo persolveretur. Itaque Provinciale Definitorium die 15. Decembris 1835. decernere non dubitavit, ut: *Conventus Salutiarum S. Bernardini .... cedere deberet* (in utilitatem aliorum Conventuum, ubi Studium institutum erat) *annuam pensionem eorum Novitiorum, qui in dicto Novitiatu ultra sex reperirentur.* Hujusmodi decreto accessit confirmatio Visitatoris Apostolici, qui, gallica tempestate sedata, a Sancta Sede Apostolica ad illius Religionis res ordinandas institutus fuerat.

At vero hanc dispositionem effectui mandare detrectavit Conventus S. Bernardini Guardianus, idcoque ad Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium res deducta est. Dum hujusmodi res versaretur, consuetudo, quam super innuimus, deprachensa est, et non immerito dubitatum, an eadem cum Ordinis Constitutionibus conciliabilis esset, vel potius uti abusus et corruptela abroganda foret.

Generalis Curiae Commissarius hac super re interpellatus, declaravit, hujusmodi usum Ordinis instituto non esse consentaneum, ideoque auctoritate Sacrae Congregationis esse prorsus avellendum.

Consultor, cui de more Sacrae Congregationis, res demandata fuerat, ut sententiam suam exponeret, eam, quam Commissarius retulerat, suo voto confirmavit.

Neque vero injurie; siquidem praeter alias rationes, Constitutiones anno 1827. pro Cismontana familia editae art. 34. sic statuunt: *Nemini liceat quidquam a Novitiis accipere.* Quae dispositio sanctionem accipiebat ex poenis contra violatores ibidem statutis. Huc accedebat, quod alibi, nempe art. 286. 334. 434. ratio praescripta erat, qua Conventibus, qui indigentia laborant, prospici valeret.

Itaque proposita causa cum titulo exscripto in generalibus comitiis diei 30. Martii 1838. sequentibus dubiorum formulis:

» 1. Se e come sia da tolerarsi la consuetudine » di esigere la pensione dai Novizj? *Et quatenus* » *affirmative.*

« 2. Se e come il Decreto in questione si sosten» ga? *Quatenus Negative.*

» 3. Se e quale provvedimento convenga prendere nel caso?

Eminentissimi Patres rescribendum censuere: Ad 1. *negative*: Ad 2. *provisum in primo*: Ad 3. *scribatur Patri Generali ad mentem*: Mens est: « Che scriva al Provinciale, che la Sacra Congre» gazione ha disapprovato la consuetudine di esi» gere dai Novizj la pensione *rations victus*, e che » questa risoluzione sia manifestata a tutti i con» venti di Noviziato di quella Provincia, assolven» do *quatenus opus sit* tutti i Superiori, che hanno » esatto simili pensioni». *Ordinis Minorum Super pensions pro alimentis a Novitiis persolvenda, et illius erogations favore conventus Studiorum.*

CONTRACTUS IN GENERE

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Alienationem praediorum pertinentium ad Canonicos Regulares S. Augustini et Patres Carmelitas Urbini, licet S. C. validam pronunciaverit *die* 18. *Augusti* 1804. attamen comperta postea laesione ex relatione periti judicialis, praevio recessu a decisis, irritam declaravit, exceptis praediis *le Cerque* et *Montale*. *In Urbinaten. Nullitatis Contractuum die* 22. *Decembris* 1806.

2 Ut de nullitate locationis bonorum spectantium ad Archipraesbyteratum Terrae Cesani, et Dominicum Valdambrini constaret, S. C. deputandos jussit Peritos ad effectum liquidandi fructus per decennium proximum contractui, et referendi super damnis. *In Portuen. Nullitatis Contractus die* 27. *Aprilis* 1816.

Cum rursus constitisset de laesione ultra sextam partem; rem judicatam ab anno usque 1807. favore tum Patrum Carmelitarum Excalceaterum, tum Canonicorum Regularium Urbini degentium ortam, qua nullitas contractuum definita fuerat, confirmavit S. C. nec constare dixit de causis restitutionis in integrum favore emptorum vadimonium deserentium postquam causa bis jam ceciderant. *In Urbinaten. Nullitatis Contractuum die* 21. *August.* 1818. 3

Iterum constare de rejudicata exorta usque ab anno 1807. favore tum Patrum Carmelitarum Excalceatorum, tum Canonicorum Regularium Urbini degentium super nullitate contractuum, et 4

vicissim non constare de causis restitutionis in integrum favore emptorum rursus vadimonium deserentium, postquam causa tertio ceciderant, denuo definivit S.C. dum in decisis sub *die* 21. *Aug. elapsi anni* standum esse voluit. *In Urbinaten. Nullitatis Contractuum die* 27. *Februarii* 1820.

5 Recedendum esse a decisis *sub die* 30. *Martii* 1822. decrevit. S. C. et statuit, celebrandas esse in futurum Missas quadraginta lect. a diebus festis pro legato de Marinis, facta inscriptione super fundo libero, et descriptione in Tabella. Statuit quoque, ut celebrata unica vice Missa cum cantu, et assistentia totius Capituli S. Blasii Oppidi Finel de Burgo Savonen. Dioecesis Sanctissimo consuleretur pro gratia absolutionis, et condonationis pro praeteritis omissionibus. *In Savonen. Commutationis voluntatis die* 19. *Aprilis* 1823.

6 Contractum initum inter Capitulum Pontis curvi, et Thomam Amati, uti Ecclesiae minime utilem, annullandum censuit S. Congr. ac propterea suspendi quoque mandavit decretum executoriale citati contractus, quod Vicarius Generalis Gaetani tulerat *die* 19. *Feb.* 1833. *in Pontis Curvi* 2. *Maji* 1835.

7 Quam causam rursus agitatam S. C. eadem firmavit resolutione, et amplius *in eadem die* 5. *Septembris* 1835.

Super nonnullis contractibus a Capit. S. Martini stipulandis S. Cong. rescripsit dilata et ad mentem: Mens fuit ut scriberetur Episcopo Emo Protectori, qui una cum D. Segretario S. Cong. inspectis instrumentis, curaret, rem cum debitoribus ad tramites juris componere, et consuleret indemnitati Ecclesiae, capta inscriptione super fundis idoneis, et certioraret de resultantibus. *In Nullius S. Martini Reductionis missarum, Absolutionum et contractuum Nullitatis die* 19. *Dec.* 1835. *ad* 3. 4. 5. 6. 7. *et* 8. *Dub.* 8

REV. FABRICÆ S. PETRI DECRETA

Contractum inter Conservatorium Oblatarum Sacrae Familiae Setiae, et inter Joachim Benedictum Pacifici ex venia Card. Protectoris initum, S. C. invalidum recensuit; et quoad fructuum restitutionem respondit, ad D. Secretarium pro liquidatione juxta mentem; nec non ad eumdem cum SSmo pro absolutione; *Terracinen. et Setina die* 23. *Januar.* 1790. *dub.* 2. 1

CONTRACTUS EMPHYTEUSIS

S. CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA

1 Cum vero innotuerit ex Archiepiscopi informatione utiliorem beneficio S. Martini ob peculiares circumstantias fore Emphyteusim perpetuam, quam ad tertiam generationem, pro sanatione contractus, ac concessione beneplaciti Apostolici SSmo consulendum esse censuit, stipulato tamen novo instrumento, demptis articulis secundo et tertio, quorum loco pactum adjiciendum esse voluit Sac. Congregatio, ut canon conventus in *Luigi* viginti quatuor liber ab omnibus oneribus impositis, et imponendis esse deberet, incertis indictis instrumento, mappa et descriptione confinium, et cum solitis clausulis. *In eadem Vercellin. die* 3. *Julii* 1817.

2 Absolutionem a censuris ad cautbelam, attenta bona fide, concessit S. Congregatio Comiti Alphoso Montani, qui contractum emphyteusis ad tertiam generationem iniit anno 1793. cum cl. mem. Card. Rovarella, quin tamen unquam obtentum fuerit beneplacitum Apostolicum, licet reservatum in stipulatione. *In Pisauren. Emphyteusis* 18. *Mart.* 1820. *ad* 4. *dub.*

3 Constare dixit Sacra Congregatio de nullitate emphyteusis initae anno 1793. iter Cl. Mem. Cardinalem Rovarella, et Comitem Alphonsum Montani bonorum tum beneficii S. Joannis de Cerreto tum alterius Beneficii S. Barbarae, quia numquam obtentum fuit beneplacitum in stipulatione contractus reservatum. *In Pisauren. Emphyteusis die* 18. *Mart.* 1820. *ad* 1. *dub.*

Quia tamen aderat nova, ac melior oblatio Vincentii Perfetti, illius sanationem et concessionem beneplaciti Apsostolici favore Alphonsi Montani, qui canonis reductionem postulabat, denegavit eadem Sacra Congregatio. *Ibid. ad* 2. *dub.* 4

Ob auctam vero a Montanio in aliis scut. septem oblationem annui canonis scutatorum 140. factam a Perfetti, antequam definiret Sacra Congregatio, cujus favore deliberanda esset emphyteusis, affigenda esse censuit nova edicta super oblatione scutatorum 147. facta a Montani, non respiciens hoc modo oblationem utilem Ecclesiae factam ante concessionem Beneplaciti, sed ne ejus favore emphyteusim deliberans, cum oblatio extrinsecis solemnitatibus laboraret. *Ibid. ad* 3. *dub.* 5

Constare de validitate contractus emphyteutici bonorum beneficii S. Venerandae erecti in oppido Siroli Anconetanae Dioecesis, qui initus fuerat sine beneplacito Apostolico, ac proinde locum esse illius rescissioni definivit Sacra Congregatio, instante hodierno Rectore Joanne Soglia, et silentibus emphyteutis Moscatelli. *In Anconetana Nullitatis contractus die* 27. *Maji* 1820. *ad* 1. *dub.* 6

Ac proinde esse restituendos fructus fundi emphyteutici pro summa liquidanda non a die celebrati contractus, ut contendebat Rector, sed a die motae litis. *Ibid. ad* 2. *dub.*

7 Cum tamen nullus comparuerat oblator, ac interea Vincentius Perfetti diem obierit supremum, deliberata fuit emphyteusis favore Comitis Montani pro annuo canone scutatorum 147. salvo jure vigesimae sextae, et praestito per eumdem, intra tempus ab Episcopo designandum, idoneo fundo libero pro securitate Canonis juxta votum Emi Cardinalis Ercolani Relatoris, injunxitque Bullarum expeditionem. *In eadem Pisauren. emphyteusis die* 26. *Aug.* 1820.

8 Antequam judicaret Sacra Congregatio utrum Comiti Donus-deo de Malevoltis patrono hospitii sub invocatione S. Marthae erecti Senis esset condonandi fructus percepti ex non solutis Canonibus emphyteuticis bonorum ejusdem hospitii ascendentes ad summam scutorum 1459. et an, et ad quod tempus suspendendus esset canonum illorum annua solutio ob rei familiaris angustiam, ac demum an consulendum esset SSmo pro absolutione a censuris, voluit eadem Sac. Congregatio, ut Emo Archiepiscopo scriberetur, ut referre dignaretur de singulis contractibus emphyteuticis eorum legitimitate quoad interventum necessariae auctoritatis, eorumque justitia quoad quantitatem Canonis, et de existentia fundorum penes Malevoltos. *In Senen. die* 26. *Augusti* 1820. *ad* 1. 2. *et* 3. *dub.*

9 Post reprobatam emphyteusim perpetuam trium vinculorum Beneficii erecti in Collegiata Sancti Gaudentii Civitatis Novariensis, ac demandatam affixionem edictorum pro emphyteusi ad tertiam vel quartam generationem, cum unica comparuisset oblatio, apposita conditione emptionis cujusdam praedii vocabuli *Prazzone*, S. Congregatio, prorogato judicio, Emo Episcopo scribendum esse duxit, ut nova edicta affigerentur pro unica emphyteusi ad tertiam vel quartam generationem tum vinearum, cum enunciati praedii. *In Novarien. Beneplaciti Apostolici die* 24. *Mart.* 1821.

10 S. Congregatio censuit condonandos esse redditus perceptos a Comite Donus-deo de Malevoltis patrono hospitii sub invocatione S. Marthae erecti Senis ex non solutis canonibus emphyteuticis ob rei familiaris angustiam, praesertim cum legitimi praesumerentur Emphyteutici contractus. *In Senen. die* 23. *Junii* 1821. *ad* 1. *dub.*

11 Antequam Emi Patres aliquid decernerent tum circa sanationem contractus Emphyteusis Beneficii sub invocatione S. Mariae sydoribus receptae, et S. Victoriae Fesulanae Dioecesis, tum pro absolutione a censuris, reductione Missarum, et absolutione quoad praeteritas omissiones, tum pro exoneratione Rectoris ab onere residentiae, nec non quoad praestationem legatorum Dotis, et medii cadi olei; censuerunt scribendum esse Episcopo pro transmissione contractuum Emphyteusis et primae reductionis canonum, nec non ut referret, auditis patronis en, et cur consenserint contractui Emphytheusis, ac praesertim cessioni usus domus, in qua residere debet Beneficiatus sub poena privationis, et an existat cultus B. M. V. in Ecclesia Pacensi, vel fuerit alio translatus. *In Fesulana die* 19. *Aprilis* 1823. *ad* 1. 2. 3. *et* 4. *et* 5. *et* 6. *Dub.*

Constare de re judicata dixit Sacra Congregatio, seu constare de nullitate Emphyteusis a Marco Bertoccini celebratae anno 1786. cum bon. m. Praesule Galeatio Marescotti quoad bona Prioratus S. Spiritus Urbevetanae Dioecesis. Praeterea eadem Sacra Congregatio statuit, esse locum circumscriptioni actorum gestorum coram Vicario Generali Urbevetano, quorum vi Fratres Bertoccini redintegrati fuerunt ad possessionem hujusmodi Bonorum; ideoque fructus esse restituendos Rectori Praesuli Pandolfi Alberici a die captae possessionis Beneficii. *In Urbevetana Emphyteusis die* 24. *Maji* 1824. *ad* 1. *et* 2. *Dub.* 12

Emphyteusim perpetuam super fundis sex beneficiorum ab Antecessore Praesule Bergagnati initam Pontificio rescripto cum fratre suo Aloysio, et a S. Congregatione Episcoporum et Regularium approbatam, irritam, nullamque contendebat actualis beneficiorum Possessor Paulinus, praevia oris aperitione, utpote quae tum ex Canonis tenuitate, tum ex pactorum Emphyteusis naturae adversantium acerbitate Ecclesiae existerat perniciosissima, ac praeteres flagitabat expensarum tum judicialium, tum extra judicialium refectionem, utpote ex pactis contractui adnexis conventam. Fratres e contra Bargagnati Pontificio rescripto tuti, quippe cum Pontifex ipse edixerit se stipulationis syngraphas in manibus suis versasse, et singula oculis accepisse, tum etiam ex subsequuta S. EE. et RR. Congregationis confirmatione, seu declaratione, contractus firmitatem protueri nitebantur. Re autem matuere perpensa, EE. PP. responderunt: Dilata et ad mentem cum SSmo. *In Fabrianen. Emphyteusis die* 23. *Aprilis* 1835. *ad* 1. 2. *et* 3. *dubium.* 13

Quoniam Hieronymus Petri rector Ecclesiae B. M. In Coelum Assumptae beneficii bona, nullo juris ordine servata, nec habito respectu ad Ecclesiae utilitatem, concessit in emphyteusim, Sacer Ordo nullum declaravit contractum. *In Nucerina Emphyteusis* 26. *Martii ad* 1. *Dub.* Nullum insuper emphyteusis sanationi locum fieri, et fructus latifundii a die motae litis restituendos esse respondit. *In Nucerina Emphyteusis die* 16. *Julii* 1836. *ad* 2. *et* 3. *dub.* 14

Cardinalis Pallotta, ut praedia beneficii quod Philotrani possidebat in emphyteusim concederet Joanni Barberesio vigesimario, Apostolicum Beneplacitum accepit sub clausula, salvo jure sex- 15

tae, et facta inscriptione, Cum vero Barberesius domum jam hypotecis gravatam tradiderit inscribendam, Vir Eñus instrumentum renuit stipulari, licet nullus alius designato tempore sextam obtulisset. Defuncto hinc Eño Pallotta successor Beneficii Philippus Perfecti emphyteusis contractum, melioribus sane conditionibus, iniit cum Aloysio Bianchio, qui praediorum possessionem, Barberesio haud contradicente, adquisivit. Contendente postea Barberesio adversus Perfectum validam fuisse priorem emphyteusim S. C. respondit: *Negative in omnibus*: *In Auximana Emphyteusis die* 17. *Decemb.* 1836. *ad* 1. *dub.*

18 E converso, juxta nuperam facti speciem consulendum SSño pro adprobatione Emphyteusis favore Aloysii Bianchi, salvo jure vigesimae et sextae, rescripsit S. C. *In eadem ad* 2. *Dub.*

19 Haeredibus Roggeri emphyteutis bonorum beneficii B. M. V. Lauretanae in Oppido Lapedonae contendentibus adversus Beneficii Rectorem Praesulem Aloysium Bonini locum fieri canonis reductioni ob Dativae augmentum, et redditum imminutionem, EE. PP. perspicientes fundorum proventus longo excedere sextam supra canonem, reductionem denegarunt. *In Firmana Emphyteusis quoad Canonis reductione die* 26. *Novembris* 1836.

S. CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA

1 Anno 1790. Xaverius Mercanti cum solidali Comitis Jacobi Braccadoro fidejussione bona Nosocomii Moglianensis in Emphytheusim ad tertiam generationem masculinam accepit pacto praesertim adjecto « di pagare l' annuo canone di scudi » 460. senza veruna eccezione, senza diminuzio» ne o defalco alcuno.... tutte le collette Came» rali e Comunali imposte e da imporsi » Tandem emphytheusi expirante, singula melioramenta in loci pii utilitatem cedere ex conventione debebant.

Usque ad annum 1820. inter canonem depactum et fructum ex emphyteuticis bonis perceptum correspectivitas perduravit, ita ut emphyteuta nullum laesionis detrimentum persenserit. Attamen postero tempore, licet bona emphyteutica administratori ad id deputato procuranda data essent, facto deprehensum est, canonem multo majorem fructu percipi solito evasisse. Itaque cum caeteroquin dominus utilis multorum annorum debitor adhuc esset, anno 1836. ex justa S. C. Episcoporum et Regularium concordia inita fuit, qua inter alia capita circa debitae pecuniae summam aliqua imminutio fiebat, at emphyteusis, utpote quae progressu temporis lesioni obnoxia evasisset, rescindebatur. Archiepiscopi votum concordiae favebat.

Ad hanc rem S. C. suum edidit rescriptum, quo concordiam confirmabat: addidit autem clausulam: *accedente consensu Municipii*: Qui licet a municipio, coartis comitiis, elicitus fuisset, ipsa tamen comitiorum acta confirmare renuit Delegatus Apostolicus Firmanae Provinciae una cum consilio, quod vulgo nuncupatur: *Congregazione governativa*: Hinc apud ipsum sacrum ordinem juxta formam in eodem usitatam controversia disceptari debuit.

Delegatus Apostolicus contendebat, quod licet Doctores in diversam sententiam abeant super quaestione, num *lex* 2. *de Rescindenda Venditione* ad emphyteusis contractum debeat extendi, tamen Sacrum Rotae Romanae Tribunal illis subscripserit, qui beneficium praedictae legis tunc excludebant, cum canon esset levissimus, tunc admittebant, cum canon redditui comparatus gravis agnoscitur. In hoc autem secundo casu duas conditiones requiri, nempe ut Emphyteuta demonstret laesionem ultra dimidium et in valore aestimando tempus inspiciatur stipulatae conventionis.

Sed e contra animadvertebatur emphyteutim ex natura sua laesioni abnoxiam esse posse: et vero certo adhuc statutum non esse, quaenam in hac laesione aestimanda ratio sequenda sit. Nam Rota *in Firmana seu Maceraten. Reduct.* (a Delegato citata) 16. *Martii* 1838. *coram Marini l.* 2. *de Resc. Ven.* emphyteusi applicaverat, e contra in Camerinen. *Reduct. Canon.* 24. *Feb.* 1832. *coram Zacchia* Bartol. Theoricam *ad L.* 1. *C. de Jur. Cap.* amplexa fuerat. Porro quoad primum statuitur canonis reductionem ad aequilitatem locum non habere, donec evidenter probatum non sit, quod fundi emphiteutici fructus ad dimidium canonis persolvendi non ascendat. Quoad secundum statuitur, quod quando fructus fundi emphyteutici impares sint canoni repraesentando, tunc reductioni canonis locus fiat, in quo Bartoli theorica consistit.

Cum igitur instabilis adhuc esset Tribunalium hac in re doctrina, illud contingebat, ut incertus esset exitus litis. Huc accedebat, quod Ecclesia, utpote mater aequitatis, fieri se ditiorem renuat cum aliena jactura.

Dubium itaque disputatum fuit in pleuario conventu diei 12. Julii 1839. a Se o come abbia » ad eseguirsi il Rescritto della Sacra Congrega» zione, non ostante il dissenso della Congrega» zione Governativa ? »

Eminentissimi Patres rescribendum censuere in *Firmana Emphyteusis.*

Affirmative juxta votum Eñi Archiepiscopi Ferretti, et ad mentem: mens est « Che la Sacra Congre» gazione desidera, che l' Eño Ferretti procuri » di ottenere più vantaggiose condizioni a favore » del luogo pio tanto circa i danni che i migliora» menti »

Petrus Caliciotti anno 1818. praedium parochiale ad tertiam generationem a parocho pro tempore rite accepit pro annuo canone scutorum triginta supra septem, pacto addito, ut supportaret omnia onera

realia et personalia imposita et imponenda, itemque perageret quaedam certa melioramenta, quae eveniente casu morae ac devolutionis, in parochiae commodum cedere deberent.

Effectum conventio sortita est: sed anno 1836. Dominus utilis penes episcopalem Curiam institit, ut canoni reductio fieret ob causam laesionis. Cum acta judicialia conficerentur, parochus judicis incompetentiam allegavit, ideoque Emphyteuta ad S. C. Episc. et Reg. negotiis praepositam suam petitionem transtulit.

Ibi igitur causa proposita in jure eadem adversabantur, quae in allata Firmana exposita sunt. Nisi quod in themate res erat de Emphyteusi Ecclesiastica, quae moderanda erat ad normam Motus-Proprii Benedicti XIV. *diei* 23. *Novem.* 1742. necnon juxta instructionem Sacrae Congregationis Episcoporum et Regularium *diei* 5. *Decemb.* 1782. Jamvero videbatur, in casu emphyteusis ecclesiasticae ea admittenda esse laesio, quae dimidium excederet, *Rota Rom. in Forolivien. Vigesimae* 7. *Junii* 1795. *n.* 3. *coram Flangini*. Cui consonat Sac. Congregatio Concilii, quae canonis reductionem concessit in defectu laesionis ultra dimidium *in Senogallien. Reduct. Can.* 27. *Aug.* 1831.

In facto vero Parochus tuebatur ex fide duorum testium, qui praedictum fundum titulo locationis detinuerant, quod tempore conventi contractus redditum daret scut. 42. nunc vero fundi conditionem una cum melioramentis culpa emphyteutae deteriorem effectum fuisse, nihilominus sese minime praehebat alienum a coercendo canone ad scutata 32. licet praevideret, brevi melioramenta majoribus proventibus causam datura.

E contra tres viri periti seorsim in eadem re consulti canonis excessum portendere videbantur, siquidem horum primus aestimationem annui redditus (et hanc parochus producebat) in scutatis viginti supra quatuor determinabat; alter ex officio ab Ordinario deputatus in scutatis decem supra septem et obolis viginti octo; tertius tandem ab Ordinario privatim aciscitatus ad scutata viginti, si tempus datae aestimationis respiceretur, si vero posterum tempus attenderetur, opinabatur majorem quotannis redditum inde obventurum.

Episcopus de more rogatus, utsuam sententiam panderet, autumabat in casu de quo agebatur, canonem posse reduci ad scutata triginta.

Hinc tres dubiorum formulae juxta formas a Sac. Congregatione praescriptas in conventu generali diei 3. Aprilis 1840. Eminentissimis Patribus dirimendae propositae sunt, videlicet.

1. » Se e da qual tempo, ed in qual somma abbia luogo la riduzione ad egnaglianza dell'annuo » canone nel caso ? » Et quatenus affirmative.

2. » Se e come abbia luogo a favore del luogo » pio l'azione nel caso? » Et quatenus negative ad utrumque.

3. » Se e come possa ammettersi il progetto di » conciliazione proposto da Monsignor Vescovo?

Eminentissimi patres rescripserunt Ad *primum, secundum, et tertium, attentis peculiaribus circumstantiis, pro gratio reductionis canonis ad scutata triginta quoad futurum; facta tamen parocho optione rescindendi contractum, quatenus expedire censuerit, Ferentina Reductionis Canonis* 3. *April.* 1840.

Angelus Sorge anno 1782. ab Administratoribus Montis Pietatis Reatinae Civitatis fundum quemdam in emphyteusim acceperat adjecto onere, ut ab eodem solveretur *census annuus praecipuus et liber, suppportatis omnibus oneribus realibus et personalibus*, ut verba exhibent Apostolici beneplaciti. Insuper in publico instrumento ad hanc rem confecto additum est, quod census solvi deberet etiam *quocumque alio casu tam humano quam divino judicio proveniente, etiamsi in dictis casibus, et quolibet eorum motuproprio SSmi D. N. Papae aliqua defalcatio ac excomputatio specialiter et expresse concederetur.* 2

Aliquibus post annis cum taxa praedialis, vulgo *dativa reale*, a supremo principe instituta fuisset, idem Angelus Sorge sub die 3. Martii 1802. a Consilio Montis Pietatis obtinuit, ut onera Camerialia atque Municipalia tam imposita quam imponenda « vengano ripartiti tra il S. Monte, » e l'Emfiteuta *pro rata commodi* a tenore della » regola Catastrale. »

Usque ad annum 1834. juxta hanc methodum res processerunt; at vero postea Montis Pietatis administratores eamdem haud satis sibi placere ostenderunt, ideoque causam penes Episcopalem curiam instituerunt. Judex igitur sub die 3. Martii 1836. sua sententia declaravit « che si bonificasse la dativa dell'anno 1827. a tutto il 1834. » qualora ne venisse dimostrato il pagamento.

Neutri partium hujusce sententiae tenor arridere visus est, ideoque res penes Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium deducta est.

Emphyteutae lex favere videbatur a S. M. Pio VII. die 27. Martii 1901. §. 28. promulgata, in qua sancitum fuerat « dovrà onninamente il pagamento della medesima dativa ripartirsi fra il » dominio diretto, ed il dominio utile *pro rata* » *commodi*, cha ciascuno di essi ritrae dal fondo » emfiteotico » relicta cura emphyteutae, ut a Domino directo indemnitatem exigeret ad rationem decimae partis canonis, ut declaratum est in lege edictali 1803. *et* 16. *Julii* 1816. *art.* 221.

Clausulam autem in Beneplacito apostolico adnexam non obstare contendebat idem Angelus doctrina innixus Sacrae Rotae Romanae *in Beneventano Super Retentione Ratae Commodi* 10. *Junii* 1833. *coram de Cuppis*. Quamvis enim ibi de contractu ageretur, in quo beneplacitum apostolicum cum una eademque clausula impertitum fuerat,

nihilominus concordato dubio: *An sit locus retentioni Ratae commodi, itaut constet de validitate oblationis et depositi, seu potius an et in qua summa constet de credito, et sit relaxandum mondatum in casu?* responsum editum est: *Affirmative in omnibus ad primam partem, negative ad secundam.*

Quod pertinet vero instrumenti verba, advertebat, contrahentium mentem non potuisse respicere publica vectigalia a principe imponenda; ibi enim potius inspecta fuisse infortunia, quae ex coeli inclementia, aut humana malitia proficisci possent. Quo quidem in casu nullum defalcationi aut excomputationi locum fieri rectum et justum judicabat.

At vero contra Emphiteutam facere arbitrabantur Administratores pii loci legem a Sacra Congregatione Oeconomica latam ex Oraculo felicis recordationis Pii VII. diei 13. Martii 1803. in qua declaratum est *Ratas commodi* locum non fieri, si quando pactum explicitum obstaret; itemque legem 21. Junii 1806. in qua statutum fuerat *Ratam commodi* non esse admittendam » in tutti i » casi, ne' quali tra due contraenti siasi convenu» to che li canoni.... debbono farsi liberi e fran» chi da ogni gabella e tassa imposta e da impor» si di qualunque genere, e natura si sia, o con » altri termini ed espressioni equivalenti ».

Jamvero in casu ea pacta adhibita fuerant, quae ita indefinita erant, ut quemlibet casum comprehendere viderentur; et insuper diserte declaratum fuerat emphiteutam a canonis solutione non eximi, *quocumque in casu tam humano quam divino judicio proveniente*, licet accederet etiam ipsius Pontificis motus-proprius. Hinc Rota contra emphyteutam judicium tulerat simillimo in casu, nempe *Ferrarien. Emphiteusis quoad taxam praedialem* 17. *Jan.* 1820. *coram Isoard.* In ea siquidem habetur, quod inter partes contrahentes pactum additum fuerat « di dare e pagare ogni an» sc.110. netti, liberi, immuni, ed esenti da ogni » aggravio st reale, che personale, e tanto ordi» nario, che straordinario, e da ogni e qualunque » caso fortuito od impensato » Jamvero tempore stipulatae conventionis nulla cogitatio vel praevisio de taxa praediali fieri poterat: id enim accidebat sub Pontificatu S. M. Benedicti XIV. Insuper eadem clausula fuerat adjecta. Nihilominus concionato dubio: *An et a quo praestandae sint taxae praediales, itaut sit locus retentioni in casu?* responsum prodiit: *Affirmative, taxam praedialem praestandam esse ab Emphiteuta, in reliquis negative.*

Haec omnia ab utraque partium in contradictione exposita sunt; utque omne controversiae caput recideretur, tria dubia Emis Patribus dirimenda proposita sunt, videlicet:

1. » Se e da qual tempo l'Enfiteuta abbia di» ritto di ritenersi il canone pro rata commodi, o » piuttosto sia tenuto pagare l'intiero canone al » S. Monte di Pietà nel caso? Et quatenus negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

2. » Se l'Enfiteuta debba rindennizzare il pio » luogo della rata annua ritenuta fin dal 1803? Et quatenus affirmative.

3. » Se e come convenga condonare all'Enfi» teuta la somma non pagata al S. Monte nel caso?

Quibus iidem Emi Patres adunati in generali auditorio diei 22. Maji 1840. rescribendum censuere:

Ad Primum affirmative ad primam partem; negative ad secundam.

Ad alia provisum in primo.

3 Anno 1820. mensa Episcopalis Imolen. quemdam fundum sine beneplacito apostolico pro spatio annorum sexaginta novem Francisco Fantini concesserat. Anno 1836. Emphyteuta hunc substantialem defectum agnoscens, a Sacra Congregatione Episcoporum et Regularium sanationem ejusdem contractus imploravit. Cum vero in causae cognitione constitisset canonem impositum nimis tenuem esse, hinc dubia hac de re Eminentissimorum Patrum judicio dirimenda proposita sunt:

1. » Se il detto contratto d'enfiteusi debba sa» narsi e convalidarsi?

2. » Se debba imporsi la condizione, che il Ca» none sia accresciuto?

Et quatenus affirmative ad utrumque.

3. » Se l'accrescimento debba stabilirsi dalla S. » Congregazione, ed in qual somma, ovvero si deb» ba rimettere al prudente arbitrio di Mons. Ve» scovo d'Imola?

Eminentissimi Patres in plenario conventu convocati die dicta 3. Martii 1837. responderunt:

Ad 1. affirmative. Ad 2. affirmative, aucto canone arbitrio Episcopi. Ad 3. provisum in primo. *Imolen. Emphyteus. diei* 3. *Martii* 1837.

4 Capitulum Ecclesiae S. Mariae *Regina Coeli* Montis-sancti in alma Urbe duo cujusdam domus solaria ad viam « del Corso » possidebat, quae Augustino Vallati, veteri inquilino, ad annos duodecim anno 1839. iterum locaverat.

Cum autem plurimi sumptus in aedificio reficiendo perferri debuissent, Capitulum eadem solaria in emphyteusim ad quartam generationem dare constituit: et ad hanc rem die 17. Augusti 1842. edicta apposuit, in quibus eos, qui ad hoc optarent, commonebat: « di depositare le offerte » chiuse e sigillate nell'Officio Capitolino Mala» gricci per prendersi in considerazione ».

Inde factum est, ut duae oblationes exhiberentur, una ab Augustino Vallati scutator. 180. altera a Benigno Tignani scut. 220. Cum vero Augustinus Vallati jus praelationis in pari conditione sibi competere putaret tam ex *Const. Gregorii XIII. Quae publice utilia*, quam ex speciali pacto in locatione convento, ideoque ad eamdem scut.

220. summam augeret oblationem suam, Emus Card. Vicarius iterum jussit « che fossero nuovamente affissi gli editti invitatorj per tutti quelli, » che volessero dare le loro offerte sopra la indi» cata somma di sc. 220.

In hoc secundo periculo tres extiterunt Oblatores, videlicet idem Vallatius pro scut. 225. idem Tignanius pro scut. 260. et Eques Lopez-Celli pro scutatis 280. Sed huic ultimae tam offerens, quam Capitulum renunciavit, ideo locus factus est Tignanii oblationi excipiendae; qui praeterea scut. 315 quot in restaurationem impensa fuerant, solvere pollicitus est.

Igitur die 19. Maji ejusdem anni rescriptum prodiit cum clausula, ut tam ipse, quam suus filius emphiteusim posset transmittere *sive per actus inter vivos, sive etiam causa mortis in personam quoque extraneam, quatenus ipse, aut ejus filius absque filiis masculis moriantur.* Addita deinde conditio est, ut edicta pro vigesima et sexta iterum apponerentur, quibus mandatis cum rite obtemperatum fuisset, nullus alius intra viginti dierum spatium oblator sese objecit. Sed bina post die iterum supervenit Vallatius, eademque Tignanii oblatione ad summam scut. 260. cum aliis scut. 315. exhibita, jus praelationis sibi debitum esse reflagitavit. Sed Tignanius hanc petitionem nihili pendens effecit, ut memoratum rescriptum rite expediretur.

Cum res ad hunc statum deducta esset, ad S. C. Ep. et Reg. causa delata est, dubiique formula condita « Se ed in qual modo si debba preferire » Agostino Vallati nel contratto di enfiteusi, di » cui si tratta, pel quale era stato rilasciato il re» scritto a favore di Benigno Tignani?

Vallatius affirmativam sibi responsionem tribuendam esse tuebatur duabus praesertim de causis. 1. *Gregorius XIII.* in citata Const. *quae publice* sancivit, ut si quis Romae domum vendere velit, et adsit vicinus, qui super venali domo inaedificare paratus sit, hic quibusdam adjectis conditionibus jus praelationis supra caeteros obtineat; qui si desit idem jus inquilino devolvatur, sed sine obligatione aedificandi. Jamvero dd. hanc praelationem non ad unum venditionis casum coercent, sed etiam ad emphiteusim, quae tantum cum emptione habet affinitatem, producunt *Corradin. De Prael. qu.* 16. *n.* 112. Deinde in locationis instrumento §. 14. pactum conventum est « In fine ter» minata che sarà la presente locazione, il Capi» tolo promette al Signor Capitano Vallati Con» duttore di averlo in considerazione nel nuovo » affitto a preferenza di qualunque altro ». Hic enim non dumtaxat de ratione, quae conductori habenda sit, sermo est, sed insuper aperte innuitur aliis esse praeferendum « a preferenza di qua» lunque altro. »

Neque vero opponi posse pergebat, quod ipse suo juri tacite renunciaverit, cum sciens ac volens suam oblationem exhibuit: auctores enim qui e contra afferuntur casum respiciunt judicialis venditionis, quae per auctionem ad hastam publicam perficiatur. Deinde ex mente ipsorum Doctorum, ut quis juri suo renunciasse dicatur, requiritur, ut prius rerum statum integre ac luculenter ipse cognoscat; id autem non evenit, nisi cum omnia conventionis elementa ita sunt parata et matura ad perfectionem, ut nihil nisi actus desideretur.

Neque aliquid officere ajebat, quod Tignanius Rescriptum a S. C. retulerit, idemque expediri curaverit. Rescripta enim S. C. facultatem quidem inducunt, non vero obligationem. Hinc capitulo nulla ex parte S. C. obligatio orta est conventionis cum Tignanio celebrandae. Caeteroquin autem in suis edictis tantum declaraverat sese majori oblatori non praelationem daturum esse, sed tantum rationem habiturum « per esser preso in consi» derazione » quin tamen praelatio promitteretur. Duae enim distinguendae sunt in bonis adjudicandis rationes, altera fiscalis, quae suas repetit regulas a Motu-Proprio *Ben. XIV. et magis ex decreto S. C. Ep. et Reg. diei* 18. *Martii* 1835. altera vero privata, in qua dominus eas potest conditiones apponere, quas sibi expedire magis videbitur. S. Rota in *Romana Affictus* 22. *Junii* 1761. §. 4. *coram Herreros.*

E contra Tignanius ajebat in adjudicatione bonorum ecclesiasticorum certas regulas esse praescriptas, et observandas esse ex decreto S. *Cong. Ep. et Reg. diei* 18. *Martii* 1835. Jamvero Capitulum ad hasce regulas, prout debuit, sese conformasse ostenditur ex iis, quae narrata sunt; ideo iis standum esse, quae in allati decreti capitibus sanciuntur. Atqui in apponendis edictis pro vigesima tunc alteri praelatio tribuitur, cum intra spatium viginti dierum, nec ultra, hic eam pecuniae vim offerat, quae vigesimam oblati pretii partem saltem exaequet. Post haec fit locus edictis pro sexta, in qua pariter ea pecuniae vis requiritur, quae par sextae oblati pretii parti sit, relicto trium mensium spatio. (Vide citatum decretum S. C. diei 18. Mart. 1835. tam ad dubia Episcopi Assisiensis, quam ad articulos subsequentes).

Jamvero Vallatius numquam majorem oblationem, quam Tignanius, proposuit. Hinc nullum impedimentum sibi jure opponi posse censebat, quominus et rescriptum obtineret, idemque expediendum curaret, quin ulla Capitulo recedendi facultas relinqueretur.

Quod vero pertinet ad laudatam Gregorii XIII. Const. replicabat, eamdem utpote editam in re odiosa, quae nempe liberum de suis rebus disponendi arbitrium coercet, ita restringendam esse, ut a contractu, qui nominatur, ad eum, qui siletur, non extendatur. Rota in *Romana Praelationis et*

Evacuat. 8. *Julii* 1808. *coram Isoard.* Deinde ut quis hoc beneficio fruatur, totam domum incolat necesse est. Tandem quidquid sit de jure praelationis, quod sibi arrogat Vallatius, contendebat eum ipsi juri cessisse, simul ac volens ac sciens inter oblatorum numerum sese immiscuit.

Emus Vicarius quoad maximam partem Vallatii rationes tuebatur, illique pluribus de causis praelationem concedendam esse opinabatur.

Nihilominus in generali conventu diei 24. Jan. 1815. Emi Patres dubio, quod superius exscripsimus, rescribendum censuerunt: *Negative.*

CRUX

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 In processionibus quibusdam solemnioribus, utpote Candelarum, Palmarum, Feriae V. et VI. majoris Hebdomadae, Sabbati Sancti, in absolutionibus defunctorum, et quoties Episcopus pontificaliter celebraturus in Ecclesia Cathedrali processionaliter procedit a Sacrario, sive ab alio loco deputato ad altare, Subdiaconus etiam Canonicus deferre debet Crucem, quae tamen sit longitudinis competentis, et ad portandum facilis, in aliis autem Processionibus a supradictis aliis, nempe Cruciferarius consuetus ipsam deferat, Superpelliceo vel Tunicella indutus, nullo autem modo Pluviali: *Oscen. Die* 11. *Junii et* 9. *Julii* 1591. *dub.* 18.

2 Proposito dubio: An Dignitates et Canonici Metropolitanae Ecclesiae Urbinaten. uti possint annulo, Cruce pectorali cum gemmis, caligis, sandaliis, et chirotecis praesertim auro ornatis. S. C. respondit: *Affirmative juxta modum: modus est, quod in missis solemniter decantandis solus Celebrans uti possit enunciatis indumentis* auro non ornatis, nec non annulo cum unica gemma, et Cruce pectorali sine gemmis, et amplius: *Urbinaten. Die* 29. *Januarii* 1752. *dub.* 1.

3 10. An servari possit asserta consuetudo, ut in Processionibus palmarum, et candelarum (functionem non peragente Episcopo) Crucem portet Capellanus per turnum paratus. S. C. rescribendum censuit: *Affirmative, et amplius, Conimbricen. die* 14. *Aprilis* 1753. Ad 10.

4 17. An omnes Canonici in Choro praesentes Feria VI. in Parasceve, teneantur accedere ad adorandam Crucem ante gradus Altaris majoris in casu etc.

19. An et qua poena puniendi sint non accedentes ad Crucis adorationem, in casu etc. S. C. rescribendum censuit: Ad 17. *Affirmative* Ad 19. *Punctandi erunt tamquam absentes a Choro. Casalen. Dubiorum Die* 15. *Septembris* 1753.

5 An in Processionibus generalibus Parochus S. Antonii, ejusque Capellanus Curatus incedere debeat sub unica Cruce Ecclesiae Collegiatae, vel potius constituere possit corpus distinctum cum dicto Cappellano Curato, et assertis Presbyteris, et Clericis suae Ecclesiae Parochialis, et suam elevare Crucem in casu etc? et quatenus affirmative quoad primam partem.

6. An, non interveniente Capitulo, in associandis funeribus parochianorum Ecclesiae Collegiatae ad Ecclesiam S. Antonii, istius Parochus Stolam induere, et Crucem elevare possit, ac praecedentiam habere debeat a Parocho Collegiatae, etiam intra limites Parochiae ejusdem Collegiatae, seu potius, intra limites tantum ipsius Parochiae S. Antonii, in casu etc?

7. An non interveniente Capitulo in associandis funeribus Parochianorum Ecclesiae S. Antonii ad Ecclesiam Collegiatam, istius Parochus Stolam induere, et Crucem elevare possit, ac Praecedentiam habere debeat a Parocho S. Antonii, etiam intra limites ipsius Parochiae S. Antonii, seu potius intra limites tantum Parochiae ejusdem Collegiatae in casu etc? S. C. rescribendum censuit: Ad 4. *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam:* Ad 6. *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam:* Ad 7. *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam. Camerinen Praeminentiarum die* 19 *Februarii* 1754.

Super jure deferendi Crucem in publicis Processionibus in Civitate Fulginiae peragendis inter Capitulum, et Canonicos Ecclesiae Cathedralis Civitatis praedictae ex una, et Capitulum Ecclesia Collegiatae Smi Salvatoris ejusdem Civitatis ex altera parte, exortis controversiis, illisque ad S. R. C. delatis, Emus, et Rmus D. Cardinalis Sacripantes Ponens infrascriptum Dubium declarandum proposuit. 6

An Ecclesiae Collegiatae SSmi Salvatoris Fulginei liceat Processionibus, in quibus intervenit Capitulum Cathedralis, deferre possit propriam Crucem, in casu etc.?

Et S. eadem C. utraque parte scripto, et voce informante audita, visisque juribus hinc inde deductis, ad relationem praefati Emi Ponentis, rescribendum censuit: *Negative.* Et ita decrevit, ac servari mandavit *Fulginaten. die* 4. *Sept.* 1756.

An Parochi, coeterique de Cloro tam Saeculari quam Regulari teneantur incedere sub unica Cathedralis Cruce in processionibus funebribus. S. C. rescribendum censuit: *Affirmative, et amplius. dub.* 4. *Cajetana die* 16. *Jul.* 1757. 7

8 In Missa solemni, quae cantatur Feria V. in Coena Domini, quoad Crucem, an debeat esse cooperta velo albo, seu potius violaceo, servanda est Ecclesiae consuetudo. *Toletana dub.* 2. *die* 11. *Feb.* 1764.

9 Inquiritur, nemquid Feria V. in Coena Domini dum solemnis Missa cantatur, Crux cooperta esse debeat velo albo, ratione solemnitatis diei, seu violaceo propter Passionis tempus. S. C. rescribendum censuit: *Albi coloris debet esse velum Crucis Altaris, in quo Missa celebratur: violaceo vero Crucis Processionis, et Altaris lotionis.* 4. *dub. Lusitana die* 20. *Decembris* 1783.

10 1. An in associatione cadaverum sepeliendorum in Ecclesia Fratrum Conventualium, intervenientibus Canonicis in forma Capituli, jus competat dictis Patribus erigendi propriam Crucem, seu potius hujusmodi jus privative spectet ad Capitulum in casu etc.? Et quatenus affirmative ad secundam partem.

3. An Capitulo in eisdem associationibus jus competat ingrediendi cum Cruce erecta, et stula Ecclesiam dictorum PP. Conventualium, ac funebria absolvere circa cadovera in casu etc? S. C. rescribendem censuit: Ad 1. *Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam.* Ad 3. *Negative. Albanen Funerum die* 18. *Septembris* 1787.

11 An praedictis Digeitatibus et Canonicis Cathedralis competat jus elevandi propriam Crucem in Processione peragenda in eadem Festivitate, in casu etc. seu potius incedere debeant sub Cruce Capituli Collegiatae? S. C. rescribendum censuit: Ad 18. *Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam. Melevitana Praeminentiarum die* 19. *Maji* 1786.

12 Rme Domine: Cum orta sit dubitatio inter Ecclesiasticos viros Regalis Capellae Titulo SSmae Crucis Oppidi Caravocciae in ista tua jurisdictione S. Jacobi de Spatha Nullius Dioecesis Compostellanae existentis, circa externas significationes veecrationis, et publices actus cultus, qui exhiberi consueverunt erga eam Crucem, quae maxima religione in praedicta Capella asservatur, unm scilicet retineri possit consuetudo, cujus initii memoria non extat, exhibendi eidem Sanctae Cruci eosdem externos actus cultus, qui SSmo Eucharistiae Sacramento exhibentur, praeter modum a Rubricis, et Decretis S. R.C. praescriptum, vel ab iisdem sit abstinendum, ejusque cultus ad Rubricarum, et Decretorum normam sit exigendus, proindeque, ad amovendam omnem haesitationem, S. R. C. supplicaverunt, ut, quid hoc in casu agendum foret, decerneret.

Emi, et Rmi Domini Patres S. R.C. praepositi, exquisita sententia unica, ex apostolicorum caeremoniarum Magistris, ac re mature perpensa, referente Emo, et Rmo Domino Cardinali Antonio ab Auria, censuerunt: *Tibi per hasce literas significandum esse; quod si revera noscas consuetudinem esse immemorabilem, atque etiam praevideas, ex immutatione facienda, ut Rubricis, Decretisque satisfiat, nedum admirationem, sed scandalum in Populo oriri, aut languorem in religione erga praedictam S. Crucem induci posse, nihil innovari permittas; et diu bene valeas. S. Jacobi De Spatha Nullius Provinciae Compostellanae die* 23. *Augusti* 1794.

An in Processionibus, in quibus intersunt tam Parochus et Beneficiati S. Michaelis Archangeli, quam Archipresbyter et Canonici Ecclesiae S. Mariae Matricis praecedere simultaneae debeant duo Cruces utriusque Ecclesiae, et post eas simultaneae etiam utriusque Capitulares? Et quatenus negative: An Parochus, et Beneficiati S. Michaelis Archangeli incedere priores debeant post propriam Crucem, quatenus incedere nolint post unicam Crucem Matricis ipsius, ita ut hujus Archipresbyter, et Canonici velut digniores incedant postremi in casu etc? S. C. rescribendum censuit *Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam. dub* 1. *Terracinen. die* 27. *Martii* 1802. 13

Iterum proposita causa sub dubio: An sit standum, vel recedendum a decisis; S. C. respondit: *Servetur solitum, juxta modum, dummodo Cruces procedant una post aliam, pariterque Capitula.* 11. *Sept.* 1802. 14

8. An, et quibus remediis removendus sit abusus collocandi parvam Crucem vix visibilem vel supra Tabernaculum, vel supra aliquam minorem tabulam sitam in medio Altaris, loco Crucis collocandae inter candelabra, ut Rubrica praescribit? 15

15. An Collegiis Canonicorum, vel Beneficiatorum, quibus ab Apostolica Sede concessum fuit privilegium gestandi Cruces vel Nomismata aurea, licitum sit ea palam deferre in paramentis sacris, vel in administratione Sacramentorum? S. C. rescribendum censuit: Ad 8. *Reprobandum abusum; et ubi invaluit, Ordinarius loci provideat juris, et facti remediis; quod si ob aliquam causam accidentaliter removenda sit Crux sita inter candelabra, alia, tempore Sacrificii, apte appponatur inferius, sed visibilis tam Celebranti, quam Populo.* Ad 15. *Negative. Dubiorum die* 27. *Sept.* 1822.

Quum summopere insitum animo sit Rmi Episcopi Alatrini, vehementerque curet. ut omnia illa in Dioecesi rite serventur, quae ad Ecclesiasticam pertinent disciplinam, vel sacros respiciunt ritus, vel quae decreta jam sunt a Synodalibus Constitutionibus, quumque certo comperiisset a Canonicis insignis Collegiatae Ecclesiae S. Mariae Majoris illius Civitatis contra jura procedi, propriam in funeribus elevando, ac deferendo Crucem, dum ad associandum funus in aliquam defuncti Parochialem Ecclesiam vocantur, opportuno remedio consuetudinem hanc de medio sustulit, tamquam abusum eliminandum per generale Decretum universa in Dioecesi servandum, ac editum sub die 16

6. Octobris proxime praeteriti Anni piacularis 1825. quo cautum est, ne Crux in posterum in funeribus deferatur, nisi ab Ecclesia tumulante. Ast recensiti Canonici aegre ferentes propriae consuetudinis eliminationem, illiusque clientelam suscipientes, Sacrorum Rituum adivere Congregationem, atque in Ordinario Coetu coacto sub die 6. Maji currentis Anni 1826. proposito Dubio: An substineatur Decretum Episcopi super delatione Crucis in funeribus? postularunt mandari ab Emis Patribus superius allatum esse revocandum Episcopi Decretum, et S. C. respondit: *Affirmative juxta Votum*, scilicet Oratores *pareant Decreto Episcopi, utpote ad tramites Decretorum Sacrae Congregat. et Constitutionum Synodalium efformato.*

17 Facta autem de praemissis *SSmo Domino Nostro Leoni XII. Pontifici Maximo* per me infrascriptum Secretarium relatione, *Sanctitas sua* Sacrae Congationis responsum adprobavit, et confirmavit. *Alatrina* 10. *Maji* 1826.

18 Quomodo sit interpretandum Caeremoniale Episcoporum quoad Crucis delationem in Processionibus, ac potissimum die omnium Fidelium defunctorum, Purificationis, Dominica Palmarum, assistente nimirum Episcopo: S. C. rescribendum censuit: *Caeremoniale Episcoporum interpretatione non indiget, et sub respectivis capitibus aperte declarat a quo, et qua sacra veste induto, deferenda sit Crux, nimirum in die Purificationis, Dominica Palmarum, Feria V. in Coena Domini, Feria VI. in Parasceve, a Subdiacono diverso a ministrante, amicta Tunicella, aut Planeta plicata, prout exigit sacras actionis qualitas: die vero Commemorationis omnium Fidelium defunctorum a Subdiacono Missae. Alexandrina die* 6. *Maji* 1726. et Leo XII. adprobavit S. C. responsa. *Die* 10 *suprad. Mensis et Anni.*

19 An, et quomodo a Canonicis cum Cathedralis, tum Collegiatarum deferenda sit Crux pectoralis in casu etc.: S. C. rescribendum censuit: *Affirmative a singulis Capitulis hoc privilegio a Sancta Sede decoratis, servata forma concessionis, et ad Mentem: Mens est, ut Episcopus mandet Canonicos decoratos privilegio Crucis deferendae super Paramenta sacra, eo uti debere ad praescriptum Caeremonialis, nempe imposita Cruce super Albam, et eamdem tegere, celebrante Episcopo. Meliten die* 16. *Septembris* 1828. et Leo XII. confirmavit. *Die* 17. *recensitis Mensis et Anni.*

20 Requisita S. C. a Canonicis Ecclesiae Imolensis ut omnibus ipsorum et singulis pectoralem Crucem quotidie gestandi detur facultas: *negative* respondendam esse censuit. *Imolen. dub.* 2. *die* 27. *Septembris* 1828. *Quod confirmavit Leo XII. die* 1. *Octobris* 1828.

21 In Cathedralibus, Collegiatis, et Parochialibus Ecclesiis Crux Altaris, in quo Missa Conventualis vel Parochialis celebratur, tegi debet, sicut et Imagines, juxta Rubricas Sabbati Passionis. *Marsorum dub.* 36. *die* 12. *Novembris.* 1831. *Servetur Rubrica Missalis vel laudabilis consuetudo* quoad Crucem, quae Feria VI. in Parasceve est detegenda et adoranda, an debeat esse lignea, vel etiam de metallo, praesertim si in ea lignum verae Crucis includatur. *Ibid. dub.* 59.

Celebrante in Pontificalibus Archiepiscopo, ser- 22
vanda est dispositio Caeremonialis *lib.* 2. *cap.* 6. §. 24. *et* 27. eo modo ut Subdiaconus deferens Archiepiscopalem Crucem sit paratus; atque Acolytus deferens Crucem Capituli sit Cotta indutus, medius tamen inter duos Ceroferarios cum luminaribus. *Pisana die* 12. *Novembris* 1831.

Ortae quum essent nonnullae quaestiones inter 23
Capitulum et Canonicos Collegiatae Ecclesiae Sanctae Mariae Magdalenae ex una, et Parochum Ecclesiae Sancti Hilarii partibus ex altera Oppidi Ereti Dioecesis Sabinen. quoad erectionem Crucis Ecclesiae Parochialis in associandis Cadaveribus ejusdem Paroeciae, tam si haec essent sepelienda in dicta Parochiali, quam tumulanda in supradicta Collegiata, adeo Partes in suis studiis incaluerunt, ut ad rem omnem componendam opus fuerit mutuari praesidium ab Sacrorum Rituum Congregatione. Primitus vero solo exhibito supplici libello, nullisque datis allegationibus, Sacra Congregatio in Ordinario Coetu diei 17. Julii superioris anni 1830. in sensu fuit ut scriberetur Eminentissimo, et Reverendissimo Episcopo Sabinen. pro informatione, et voto. Dum haec agebantur, et quisque pro suo tuendo studio liti necessaria pararet, dissentientibus adhuc animis, in hoc unum convenerunt, ut consuleretur expensis; propterea que iterum supplicarunt Eminentissimis Patribus Sacris Ritibus tuendis praepositis, ut omni strepitu, et forma Judicii sublatis atque sepositis, dignarentur eligere et deputare Judices Compromissarios, seu Arbitros ad controversias easdem librandas, definiendasque, dato etiam authentico testimonio ab omnibus propria manu subsignato, quo declaratur paratos esse, sine ulla appellatione, amplecti et observare judicium, et arbitramentalem sententiam. Rata est Sacra Congregatio rem omnem committere Eminentissimo Cardinali Praefecto, qui Arbitris electis et nominatis, eisdem facultates omnes necessarias, et opportunas ad rem impertiret. Et Eminentissimus ac Reverendissimus Cardinalis Carolus Maria Pedicini Episcopus Praenestinus, seu Sacrorum Rituum Congregationi Praefectus, hisce facultatibus utendo sub die 11. Aprilis vertentis anni elegit, et nominavit in Judices Compromissarios RR. DD. Andream Mariam Frattini ejusdem Sacrae Congregationis Assessorem, *et* Aloysium Canonicum Tomassetti Sub Secretarium Sacrae Congregationis Concilii, utriusque Juris Doctores, cum omnibus facultatibus necessariis,

et opportunis ad controversias componendas, definiendasque; hac tamen adjecta lege, ut in omnibus procederetur sine forma, et strepitu judicii, insuper ut Allegationes omnes una cum sententia Judicum, cuiuaque ad quaestionem quomodolibet spectantia, exhibita refererentur in Actis Sacrorum Rituum Congregationis; denique ut nulli liceat ullo umquam tempore ab Arbitramentali sententia quoquo modo appellationem quaerere. Hujus itaque causae arbitri Judices, utraque parte consentiente, ut per omnia rite ac legitime procederent, sequentia Dubia concordarunt, quae recensitas controversias complectuntur, nimirum:

An, et cui competat elavatio Crucis in casu. S. C. rescribendum censuit: « Crucis elevationem » competere ad Ecclesiam Parochialem tumulan» tem, nempe si Cadavera deferantur ad Ecclesiam » Collegiatam Sanctae Mariae Magdalenae, hujus » Ecclesiae Crux est elevanda, etiam si defunctus » ad Sancti Hilarii Paroeciam pertineret; et vi» cissim Crucis elevatio competit ad Paroeciam » Sancti Hilarii, si defunctus in hac Ecclesia sit » tumulandus, quamvis de Paroecia Collegiatae » esset, quum sub una tantummodo Cruce Eccle» siae tumulantis in funeribus esse procedendum » pluries decreverit Sacror. Rituum Congregatio » praesertim in Melphitana 12. Julii 1628., in » Lucen. 15. Maji 1694. in Melvitana Jurium Pa» rochialium et Praeeminentiarum 27. Februarii » 1723. et omissis aliis, novissime in Alatrina 6. » Maji 1826. » *Sabinen. Die* 12. *Novembris* 1831.

27 Sacerdos paratus Feria VI. in Parasceve, antequam Crux detegatur, non debet in accessu ad Altare genuflectere, sed facere profundam reverentiam. *Melfiten. die* 31. *Augusti* 1839.

28 Elatio Crucis debetur *Ecclesiae, ad quam defunctus defertur, ut pluries decretum fuit, ac praesertim in una Nullius diei* 26. *Septembris* 1682. *Si vero intersit Collegiatae Capitulum, huic debetur praelatio Crucis, juxta generale Decretum diei* 6 *Julii* 1661. *Balneoregien. diei* 11. *Aprilis* 1840.

S. CONGREGATIONIS INDULGENTIARUM DECRETA

1 Proposito dubio: An Indulgentiae aliquibus Crucifixis appositae et in scriptis, aut typis impressae, realiter existerent, quae sunt tenoris sequentis videlicet:

Per facoltà speciale ottenuta dalla Santità di N. S. Pio Papa VII. il dì 1. Giugno 1804, e confermata con Rescritto nell'Udienza dei 6 Novembre 1805, si accordano le seguenti particolari Indulgenze a questo Crocefisso.

1. Indulgenza plenaria in punto di morte per chiunque lo bacerà in quegli estremi, e lo avrà sul letto.

2. Cento giorni d'Indulgenza da chiunque, ed ogni qualvolta si reciteranno innanzi ad esso tre *Pater, Ave* e *Gloria*, pregando secondo la mente del Sommo Pontefice.

3. Altri 100 giorni d'Indulgenza da chiunque, ed ogni qualvolta divotamente si bacerà, invocando almeno col cuore il suo santo ajuto.

4. Indulgenza plenaria due volte al mese ad arbitrio, per chiunque lo avrà seco, nell'accostarsi alla S. Comunione.

5. Benedicendosi con esso il popolo dopo la predica, sette anni e sette quarantene d'Indulgenza per chiunque riceverà questa S. Benedizione.

6. Queste Indulgenze sono annesse immediatamente al Crocefisso, onde non si perdano, mutandogli la Croce.

7. Sono in vita dei proprietari rispettivi del Crocefisso.

8. Passano successivamente gl'istessi privilegi in qualunque persona, cui il proprietario a suo arbitrio lo leghi, doni od impresti.

9. Potrà inoltre il proprietario del Crocefisso, (ma non quei ai quali lo presterà), trovandosi legittimamente impedito, acquistare l'Indulgenze delle Stazioni, dicendo sette *Pater* ed *Ave*, e quelle della *Via Crucis* con 14 *Pater* ed *Ave*.

S. C. respondit: *Consulendum SSmo pro confirmatione, seu abrogatione praedictarum Indulgentiarum.* Facta autem relatione in Audientia 21 Decembris, Sanctitas Sua declaravit eas abrogari, et lucrari posse ab iis tantum qui nunc pro tunc possident Crucifixum, cui adnexae hujusmodi Indulgentiae reperiuntur, eorum vita naturali durante. Prohibet autem eisdem Patronis, dictos Crucifixos aliis commodare, donare, aut ratione Legati concedere, ad effectum lucrandi supradictas Indulgentias.

CULTUS SANCTORUM

S. CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA

1 Induiti recitandi Officium, et Missam S. Floriani Mart. de com. cujus Corpus cum vaso Sanguinis extractum ex Coemeterio Callixti, in Ecclesia Parochiali Pagi Wollenschwil in Helvetia Dioecesis Constantien. Provinciae Moguntinae colitur, non obstantibus, quod in Martyrologio Romano praedictus Sanctus non sit descriptus, quodque obstet Decretum S.R.C. anno 1691. emanatum super cultu SSrum, qui ex Cathecumbis eruuntur, pro Parocho, et Clero ejusdem Pagi, *SSmus mandavit servari Decreta S. C. super cultu SSrum, qui ex Cathecumbis eruuntur, et signanter*

Decretum anni 1691*: Constantien. die* 6*. Septembris* 1752.

2 Ea est judicii sanctitas, cum de Viris virtute commendatis honoribus Coelitum donandis apud Apostolicam Sedem quaestio instituitur, ut quae possint ad tantam rem tuto conficiendam, atque ad quemlibet vel tenuissimum scrupulum propulsandum expedire, ea omnia a Romanis Pontificibus sapientissime inventa, atque statuta fuerint. Huc spectant quae jussu S. M. Urbani Pp. VIII. a Concistorialis Aulae Advocatis habentur in publicis Concistoriis Orationes, quibus de vita, et gestis alicujus Servi Dei diserte refertur, ut ipsius nomen in Beatorum, vel Sanctorum Fastis adscribatur. Quae quidem, ut recta ac pro summi negocii gravitate fiant, Institutio quaedam ab eodem Pontifice fuit sancita die 28. Januarii anno 1631, qua et Secretarii Sacrae Rituum Congregationis partes, et Concistorialium Advocatorum Officium in id genus orationibus distincte, perspicueque praefiniuntur. Cavetur quippe, ut caussarum electio ad ipsum Secretarium spectet, qui adnotabit in schedula a se subscribenda nomen Servi Dei unicuique Advocato per turnum assignandi, tum ut eidem per octo saltem ante propositionem dies eadem Oratio tradatur emendanda, atque accomodanda, si quid adversus ipsius Institutionis praescripta ibidem deprehenderetur. Argumenta insuper, de quibus disserere fas sit, designantur, ne quid temere, vel minus opportune, apteque proponatur. Quae quidem omnia S. M. Benedictus XIV. luculenter tradit in praeclaro suo Opere de Beatif. et Canoniz. Sanctorum lib. 1. cap. 35. Verum cum in praesens, quod ferme ex varietate, ac perturbatione temporum contingit, ab accurata hujusmodi Institutionum executione declinari coeperit, Sanctissimus Dominus Noster Pius VII. Pontif. Max. pro eo, quo praestat zelo in ecclesiastica disciplina tuenda, suorumque Praedecessorum Decretis vindicandis, decrevit, ut praedicta Urbani VIII. Institutio, exceptis septimo, et octavo capite, quibus de honorarii tribuendi ratione, ac de commissione ab Advocato proponente tenenda agebatur, plene, et integre in posterum servetur, ac nemini liceat adversus ipsius dispositionem operari. etc. *Die* 30 *Aprilis* 1816.

3 Ad tollendos, ac eliminandos abusus, qui irrepserant in Cultus exhibitione nonnullis Dei Servis, qui cum fama et opinione Sanctitatis decesserant, inconsulta Sede Apostolica, ac si essent Beatorum honoribus legitime decorati, sa. me. Urbanus Papa VIII. generalibus Decretis editis anno 1625. confirmatisque die 5. Julii 1634. providis latis Legibus certum praescripsit ordinem in hisce agendis Causis in posterum omnino constanterque servandum. Per hanc tamen generalem sanctionem expresse declaravit: *se nolle ullum praejudicium inferre iis* (*Servis Dei*)*, qui aut per communem Ecclesiae consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, Virorumque Sanctorum Scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicae, vel Ordinarii coluntur.* Quoniam vero hujusmodi ab universali Lege exceptionum cognitio ad Sacrorum Rituum Congregationem servabatur, extunc obtinuit consuetudo, ut quoties eorumdem Servorum Dei, qui aliquo ex modis supra memoratis in Cultus possessione reperiri putabantur, Causa ad eamdem Sacram Congregationem deferri contingeret; primum in ordinario Conventu de introductionis Commissione signanda ageretur: qua favorabili Rescripto absoluta, in altero postmodum cogendo, de Cultu, sive casu excepto instrueretur judicium. Hoc tandem juxta Postulatorum vota prolato, locum habebat altera Instantia pro Officio et Missae concessione. Ita refert, et docet Benedictus XIV.: *de Servorum Dei Beatificatione Lib. IV. Part. II. Cap. IV. et sequen.*: atque haec fuit constans Sacrae Congregationis disciplina per bina fere saecula.

Sed quoniam saepe evenire solet in iis etiam, quae recte sapienterque constituta sunt, diuque incorrupte servata, ut temporis lapsu languescant, sensim immutentur, et diversam formam suscipiant; unde opus, ut obliteratus rigor, si non omni, aliqua saltem in parte ad observantiam revocetur: id quod accidit in praefatis Causis pertractandis, quae a Papae Urbani Lege excipiuntur. In his quippe novus paullatim longe facilior, et expeditior inductus est ordo sub ea specie, quod antiquus rigor retinendus sit dumtaxat, si, sententia dicta de casu excepto, progredi mens sit ad formalem Canonizationem, non autem, si ut legitimus Cultus adprobari petatur, nisi ad hoc tantum, ad petendum nempe Officium, et Missam.

Quamobrem hanc veteris disciplinae relaxationem non sine aliqua indulgentia, et moderatione coercere exoptantes, Emi Patres Sacris tuendis Ritibus praepositi, serioque recogitantes decere, ut pro casuum diversitate, diversus sit modus, diversaque judicandi ratio, re mature diligenterque perpensa in Ordinariis Comitiis sub infrascripta die habitis, unanimes fuerunt in Voto, decernentes, ne in posterum admittantur Instantiae pro concessione Officii et Missae in honorem illorum Dei Servorum, qui sunt aliquo ex recensitis modis in possessione publici, et Ecclesiastici cultus, nisi ordine sequenti servato.

Primum in Congregatione Ordinaria proponendum, et discutiendum erit Dubium*: An constet de casu excepto a decretis sa. me. Urbani PP. VIII.*: audito tamen in scriptis Promotore Fidei, cui tradenda erunt originalia, et legalia documenta, ut suas exaret Animadversiones, quibus, si opus fuerit, poterunt Postulatores respondere. Si Patres Emi Sacrae Congregationi praepositi in affirmativam abeuntes sententiam dixerint, constare de ca-

su excepto, locus erit in subsequenti Congregatione novae Instantiae super concessione Officii, et Missae, audito pariter in scriptis Promotore Fidei, veluti supra dictum est.

Quatenus vero in aliqua ex Causis, in quibus Adprobatus, anctusque cultus est accessione Officii et Missae, procedi optetur ad formalem Canonizationem, Acta strictim iteranda erunt, ac retinendus antiquus judicialis ordo, qui in similibus inviolabiliter servatus fuit. Et ita decreverunt, et declararunt, praecipientes mihi infrascripto Secretario, ut Generale Decretum ederem, facto verbo cum SSmo. Die 16. Decembris 1826.

De quibus omnibus, et singulis facta Sanctissimo Domino Nostro Leoni XII. Pont. Max. relatione, Sanctitas Sua Sacrae ejusdem Congregationis sententiam adprobavit, et confirmavit, ipsumque generale Decretum praelo tradi, et evulgari mandavit. *Decretum Generale.* Die 20. superioris Mensis Anni.

Pag. 908. ad verb. *Communio.* Dec. 2. S. R. C. responsio: *Servandam esse regulam praescriptam in Libro Caeremoniali, ut scilicet feria V. in Coena Domini in memoriam, quod D. N. J. C. manu sua propria omnes Presbyteri tam Dignitates, quam Canonici, et Mansionarii communionem sumant de manu Episcopi, vel alterius Celebrantis, et prout etiam antiquitus in dicta Ecclesia Civitaten. servabatur. Conchen. die 27. Septembris* [illegible].

FINIS TOMI SECUNDI